

ΠΡΩΤΗ ΚΕΥΤΟΙΚΗ ΕΠΙΜΟΡΦΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

+200
Αριθ. εισ. 2707/1962

ΔΩΡΕΑ Θωμάς Γ. Γούτ
Αναστάσιος

GRVER 00416

Αναστάσιος Θ. Θωμάδου

Βέροια

πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ἐμὴν σφραγίδα.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΦΩΤΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΓΔΟΗΚΟΝΤΑ ΤΡΕΙΣ

ΕΚ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΑΘΩ, ΒΙΕΝΝΗΣ, ΓΕΝΕΥΗΣ, ΕΝΕΤΙΑΣ,

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, ΜΟΝΑΧΟΥ, ΜΟΣΧΑΣ, ΠΑΡΙΣΙΩΝ, ΡΩΜΗΣ, ΧΑΙΔΕΛΒΕΡΓΗΣ κλπ.

ΕΚΔΙΔΟΝΤΟΣ

Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

ΤΥΠΟΙΣ ΤΗΣ ANNUAIRE ORIENTAL & PRINTING Co. L^{de}

1900

Αρ. 2707

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βερολίνου

αδεία του Υπουργείου της Παιδείας

υπ' αρ. 468 καὶ ἀπὸ $\frac{9 \text{ Σεπτεμβρίου } 1917}{1 \text{ Νοεμβρίου } 1899}$

Δωρεᾶ
Ἀναστασία Θ. Θωμάτου
Βιβλιοθήκη -

ΦΩΤΙΟΥ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

Διεύθυνσις Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βεροῖας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΦΩΤΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΟΜΙΛΙΑΙ

ΟΓΔΟΗΚΟΝΤΑ ΤΡΕΙΣ

ΕΚ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ ΑΘΩ, ΒΙΕΝΝΗΣ, ΓΕΝΕΥΗΣ, ΕΝΕΤΙΑΣ,
ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, ΜΟΝΑΧΟΥ, ΜΟΣΧΑΣ, ΠΑΡΙΣΙΩΝ, ΡΩΜΗΣ, ΧΑΙΔΕΛΒΕΡΓΗΣ, κλπ.

ΕΚΔΑΔΟΝΤΟΣ

Σ. ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΥ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ ΤΗΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
ΤΥΠΟΙΣ ΤΗΣ ANNUAIRE ORIENTAL & PRINTING Co. Ltd

—
1900

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βεροῦ

ἀδεία τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας

ὑπ' ἀρ. 468 καὶ ἀπὸ $\frac{9 \text{ οετζῖπ}}{1 \text{ νοεμβρίου}} \frac{1317}{1899}$

SANCTI PATRIS NOSTRI

PHOTII

PATRIARCHÆ CONSTANTINOPOLEOS

ORATIONES ET HOMILIAE

LXXXIII

E CODICIBUS ATHONIS, EDELBERGÆ, GENEVÆ,
HIEROSOLYMORUM, MONACI, MOSQUÆ, PARISIORUM, ROMÆ, VENETIÆ, VINDOBONÆ, etc.

EDIDIT

ST. D'ARISTARCHI

MAGNUS LOGOTHETA MAGNÆ ECCLESIAE CHRISTI

TOMUS PRIMUS

CONSTANTINOPOLI

EX TYPOGRAPHIA THE ANNUAIRE ORIENTAL & PRINTING Co L^d

1900

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βερολίνου

πάν γνήσιον αντίτυπον φέρει τὴν ἐμὴν σφραγίδα.

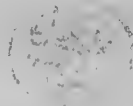
ΤΟΙΣ ΑΙΟΙΔΙΜΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΣΕΒΕΣΤΑΤΟΙΣ ΓΟΝΕΥΣΙ ΜΟΥ

ΤΩ ΠΑΤΡΙ ΜΟΥ

ΜΕΓΑΛΩ, ΛΟΓΟΘΕΤΗ, ΝΙΚΟΛΑΩ, ΤΩ ΑΡΙΣΤΑΡΧΗ,

ΚΑΙ ΤΗ ΜΗΤΡΙ ΜΟΥ

ΜΑΡΙΑ, Ν. ΑΡΙΣΤΑΡΧΟΥ

ΙΕΡΟΝ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μετά τὰς σοφὰς περὶ τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Φωτίου τῶν τε ἡμετέρων¹ καὶ τῶν ξένων² συγγραφαί, ὧν κορινθίς ἐστὶν ἡ τρίτομος τοῦ καρδινάλιου Ἑρ-

1. **ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΒΕΚΚΟΥ ΤΟΥ ΚΠ.** (1275—1282). *Περὶ τῆς ἐνώσεως καὶ τῆς εἰρήνης τῶν τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ῥώμης ἐκκλησιῶν* (παρὰ MIGNE. *Patrologia græca*. Τόμ. ΡΜΑ' σ. 16—157).— **ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΠΑΝΑΡΕΤΟΥ** (ἀκμύσαντος τὸν ΙΓ' μ. Χ. αἰῶνα). *Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἣτις ἀποκατέστησε τὸν Φώτιον, τὸν ἀγιωτάτον πατριάρχην, εἰς τὸν θρόνον τῆς ΚΠ. καὶ διέλυσε τὰ σκάνδαλα τῶν δύο ἐκκλησιῶν* (ὄρα χειρόγραφον ὑπ' ἀρ. 130 τῶν ἐν Ἑνετίᾳ νανιανῶν κωδίκων).— **ΝΕΙΛΟΥ ΔΑΜΥΛΑ** (ἀκμύσαντος τὸν ΙΕ' μ. Χ. αἰῶνα). *Περὶ τῆς ἀγίας οἰκουμενικῆς τῆς ἐπιλεγόμενης πρώτης καὶ δευτέρας συνόδου, τῆς ἐν ταῖς ἡμέραις ἀθροισθείσης Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου προστάξει βασιλικῇ κατὰ Νικολάου τοῦ τότε πάπα ἐν Ῥώμῃ* (ὄρα χειρόγραφον ὑπ' ἀρ. 1295 τῆς ἐν Παρίσις bibliothèque nationale).— **ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ.** *Τόμος Χαρῆς.* ἐν Ῥημνίκῳ 1705. φύλλ. σ. 6'—16', 105—134.— **ΗΛΙΑ ΜΗΝΙΑΤΟΥ.** *Πέτρα Σκανδάλου.* ἐν Λειψίᾳ 1718 καὶ ἐν Ἀθήναις 1863. 8ον.— **ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ.** *Σειρὰ ἐνδὸς καὶ περὶ τήκοιτα ὑπομνηματιστῶν εἰς τὴν ὀκτάτευχον καὶ τὰ τῶν βασιλειῶν.* ἐν Λειψίᾳ 1773. 2 Τόμ. φύλλ. Τόμ. Β' σ. 1—1η'.— **Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.** *Παπιστικῶν ἐλέγχων.* ἐν ΚΠ. 1850. 2 Τόμ. 8ον. Τόμ. Α' σ. 15'—113', 357—392. Τόμ. Β' σ. 184—260.— **Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.** *Φωτίου Ἀμφιλόχια.* ἐν Ἀθήναις 1858. 4ον σ. α'—ξβ'.— **Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ.** *Φωτίου ἐπιστολαί.* ἐν Λονδίνῳ 1864. 4ον σ. 1—122.— **Π. ΖΑΝΟΥ.** *Φώτιος ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.* ἐν ΚΠ. 1864. 8ον.— **Α. ΔΙΜΗΤΡΑΚΟ-ΠΟΥΛΟΥ.** *Ἱστορία τοῦ σχίσματος.* ἐν Λειψίᾳ 1867. 8ον.— **Σ. ΒΟΥΤΥΡΑ, Ι. ΒΡΕΤΟΥ** καὶ **Γ. ΒΑΦΕΙΑΔΟΥ.** *Λεξικὸν ἱστορίας καὶ γεωγραφίας.* ἐν ΚΠ. 1869—90. 9 Τόμ. μ. 8ον. Τόμ. Θ' λ. Φώτιος ὑπὸ Γ. Λαζαρίδου.— **Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ.** *Φωτίου τοῦ ΚΠ. Τὸ περὶ τοῦ τάφου τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλα τινὰ πορνημάτια.* (ἐλλ.-ῥωσιστὶ) ἐν Πετροπόλει 1892. μ. 8ον.— **Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ.** *Φωτίου τοῦ ΚΠ. ἐπιστολαὶ ΜΕ' ἀνέκδοτοι* (ἐλλ.-ῥωσιστὶ) ἐν Πετροπόλει 1896. 8ον.— **ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ.** *Δοκίμιον περὶ τοῦ σχίσματος τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς ὀρθοδόξου.* ἐν Ἀθήναις 1896. 8ον.— **Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ.** *Ἡ ψευδωνυμία τοῦ ἐπ' ὀνόματι Νικήτα Παφλαγόρος βίου τοῦ πατριάρχου Φωτίου.* ἐν Τεργέστῃ 1899. 8ον.

2. *Τῶν ἀγίων οἰκουμενικῶν συνόδων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας Τόμος τρίτος. Conciliorum generalium ecclesie catholice Tomus tertius.* ἐν Ῥώμῃ 1612. φύλλ. Παράρτ. σ. 179—468.— **Ι. ΑΛΙΑΤΗ.** *De octava synodo photiana.* ἐν Ῥώμῃ 1662. 8ον.— **Μ. HANKE.** *De byzantinorum rerum scriptoribus.* ἐν Λειψίᾳ 1677. 2

γενροιθήρου¹, μάταιον ὅλως καὶ ἀπροσδιόνυσον ἤθελε κριθῇ τὸ παρὸν βιογραφικὸν τοῦ ἐν πᾶσιν ἐξόχου τούτου ἀνδρός σκιαγράφημα, εἰ μὴ ἐσκόπει καὶνὴν ἀτραπὸν

Τόμ. 8ον. Τόμ. Α' σ. 269—396. — L. MAIMBOURG. *Histoire du schisme des Grecs*. ἐν Παρισίοις 1677. 4ον. — C. WOLF. *Dissertatio de Photio, ephemeridum eruditarum inventore*. ἐν Βιρτεμβέργῃ 1688. 4ον. — J. G. PHILIPPI. *Commentatio de Photio, ephemeridum eruditarum inventore*. ἐν Βιρτεμβέργῃ 1689. 4ον. — ST. DE ALTIMURA. *Panoplia contra schisma Græcorum*. ἐν Παρισίοις 1718. 4ον. — J. BASNAGII. *De Photio ejusque scriptis observatio* (ὄρα Canisii. *Lectiones antiquæ*. ἐν Ἀντουεπίῃ 1725. 2 Τόμ. 4ον. Τόμ. Β' Μέρ. Β' σ. 375—8). — ABBÉ GEDOYN. *Extraits de Photius* (ὄρα Mémoires de l'Académie des inscriptions et belles lettres. ἐν Παρισίοις 1743. 4ον. Τόμ. ΙΔ' σ. 179—333. — J. G. GEISLER. *Dissertatio epistolica de Photii scientia medica*. ἐν Λειψίῃ 1746. 4ον. — CH. FAUCHER. *Histoire de Photius, patriarche schismatique de Constantinople*. ἐν Παρισίοις 1772. 12ον. — WEGEULIN. *Mémoire sur le patriarche Photius* (ὄρα Nouveaux mémoires de l'Académie des sciences et belles lettres. ἐν Βερολίῳ 1779. 4ον) σ. 440—466. — FR. FONTANI. *De Photio, Novæ Romæ episcopo ejusque scriptis* (ὄρα Novæ eruditorum deliciae. ἐν Φλωρεντίῃ 1785. 4ον. Τόμ. Α' σ. XVII—LXXI). — G. N. MAULTROT. *Histoire de St Ignace, patriarche de Constantinople, et de Photius, usurpateur de son siège*. s. l. 1791. 8ον. — E. B. SCHWALUE. *Dissertatio de discidio ecclesiæ christianæ in græcam et latinam, Photii auctoritate maturato*. ἐν Λουγδούνῳ Βαταβῶν 1829. 8ον. — ABBÉ JAGER. *Histoire de Photius, patriarche de Constantinople, auteur du schisme des Grecs*. ἐν Παρισίοις 1844. 12ον. αὐτ. 1845 (μετ' εἰκόνας) 12ον. αὐτ. 1854. 12ον. — L. TOSTI. *Storia dell'origine dello schisma greco*. ἐν Φλωρεντίῃ 1856. 2 Τόμ. 8ον. — H. LAEMMER. *Papst Nicolaus der erste und die byzantinische Staatskirche seiner Zeit*. ἐν Βερολίῳ 1857. 8ον. — F. DIDOT. *Nouvelle biographie générale*. ἐν Παρισίοις 1852—1866. Τόμ. 48. εἰς 8ον. Τόμ. Μ. λ. Photius ὑπὸ H. Fisquet. — F. HIRSCH. *Byzantinische Studien*. ἐν Λειψίῃ 1876. 8ον. — C. VON HEFELE. *Conciliengeschichte*. ἐκδ. 6' ἐν Φριβούργῃ 1879. 6 Τόμ. 8ον. Τόμ. Δ' σ. 228—488. — W. SMITH. *Dictionary of greek and roman biography and mythology*. ἐν Λονδίῳ 1880. 3 Τόμ. μ. 8ον. Τόμ. Γ' λ. Photius ὑπὸ J. C. Means. — IBANTZΩΦ-ΠΑΑΤΩΝΩΦ. *Περὶ τῶν περὶ Φωτίου ἐρευνῶν* (ῥωσιστὶ) ἐν Πετροπόλει. 1892. 8ον. — B. ΗΡΕΟΒΡΑΖΕΝΣΚΗ. *Фотий ο ΚΠ*. ἐν Πετροπόλει 1892. 8ον. — N. ΚΡΑΣΟΥΣΕΛΙΕΒ. *Der Patriarch Photios und der byzant. Gottesdienst seiner Zeit*. ἐν Ὁδησσῷ 1892. 8ον. — V. LUKARSCII. *Ἱστορία Φωτίου* (ῥουμανιστὶ) ἐν Βαϊαμаре 1893. 8ον. — ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ. *Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας*, μετὰ φρ. Γ. Σωτηριάδου. ἐν Ἀθήναις 1897. 8ον σ. 139—150. — A. PALMIERI. *Photius et ses apologistes russes* (ὄρα Echos d'Orient. 1899. 106ρ.).

1. HERGENRÖTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel*. ἐν Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8ον.

ἵνα τραπῇ, οἷα λογίζεται ἡ σκοτεινῶν τινων σημείων χρονολογική, κατὰ τὸ ἐνόν, διαφώτισις.

Ἐπιφανοῦς γένους ἦν γόνος ὁ Φώτιος¹, γεννηθεὶς περὶ τὸ 810 μ. Χ.², ζῶντος ἔτι Νικηφόρου τοῦ ΚΠ. (806—815)³. διότι ἦτο εἰκοσιοκταετής τοῦλάχιστον, ὅτε ἀπεστάλη τῷ 838 μ. Χ. πρέσβυς εἰς Ἀσσυρίους, ὡς παρακατιόντες ἀφηγούμεθα. Πατρίδα μὲν ἔσχε τὴν Κωνσταντινούπολιν⁴, γονεῖς δὲ τελευτήσαντας μαρτυρικῶ θανάτῳ κατὰ τοὺς διωγμούς⁵, οὓς οἱ εἰκονομάχοι τῷ 815 (κατ' ἀπρίλιον μέχρις αὐγούστου) διεπράξαντο⁶. Οὐδόλως ἦν αὐτοδίδακτος⁷, ἀλλ' ἐξεπαιδεύθη μεθοδικῶς ὑπὸ διδασκάλους, ὧν τὰ ὀνόματα ἡ ἱστορία ἀπεσιώπησε⁸, μελετῶν, ἡμέραν τε καὶ νύκτα, γραμματικά, μαθηματικά, φιλοσοφικά, ἱατρικά, νομικά καὶ θεολογικά μαθήματα⁹.

Ἄμα δὲ ὁ Φώτιος ἐγένετο ἔφηρος τὴν ἡλικίαν¹⁰, — ἄρα περὶ τὸ 825 μ. Χ. — συνέταξε τὴν «Συναγωγὴν λέξεων¹¹.» Ἀπὸ δὲ τοῦ ἐπομένου ἔτους (826 μ. Χ.) ἤρξατο διδάσκων ἀπὸ τῆς ἑδρας τοῦ ὀκταγώνου¹², τοῦθ' ὅπερ οἱ φθονοῦντες αὐτὸν ἐξεμυκτήρισαν, γράφοντες· «Πολλὰς καὶ ποικίλας ἐξ ἡλικίας ἀνῆβου . . ἐπετή-» δευσε μὴχανάς, τὸ καλεῖσθαι ἡραβδὶ παρ' ἡλικίαν παντὶ σθένει πραγματευόμε-

1. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. *Βίος Ἱγνατίου τοῦ ΚΠ.* (ὄρα *Concil. general.* Τόμ. Ι' Παράρτ. σ. 313).

2. καὶ οὐχὶ vers 815 (ὄρα II. FISQUET. *Photius*, παρὰ F. DIDOT. *Nouvelle biographie générale.* ἐν Παρισίοις 1862. 8ον. Τόμ. Μ' σ. 19), οὔτε τῷ 817, εἰ τῷ 867 ἦν 50 ἐτῶν (ABBÉ MARIN. *Les moines de Constantinople.* ἐν Παρισίοις 1897. 8ον. σ. 262), οὔτε τῷ 820 (SCHWALUE. *De discidio ecclesiae christianae.* ἐν Λουγδούνῳ 1829. 8ον. σ. 51), οὔτε τῷ 827 (HERGENRÆTHER. *Photius.* Τόμ. Α' σ. 316).

3. Τὸν Νικηφόρον ὁ Φώτιος ὀνομάζει σύγχρονον· «ὁ καθ' ἡμᾶς Νικηφόρος» (ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΕ' § α').

4. CLAVE. *Historia litteraria ecclesiasticorum scriptorum* (ἐν Γενεύῃ 1720. φύλλ.) σ. 463.

5. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Ταρσέῳ πατρικίῳ ἀδελφῷ* (ἀρ. PMB' σ. 459).

6. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 209—210.— MURALT, ἐν χρ.

7. ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. *Τόμος Χαράς* (ἐν Ῥημνίκῳ 1705 φύλλ.) σελ. 4.

8. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 322.

9. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.— HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 324—5.

10. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόχεια*, σ. 35.

11. ΦΩΤΙΟΥ. *Λέξεων συναγωγή.* ἐκδ. Porson (ἐν Κανταβριγίτζ 1822. 2 Τόμ. 8ον) ὄρα καὶ ἐκδ. S. Naber (ἐν Leidæ 1865. 2. Τόμ. 8ον).

12. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 326.— ὄρα κανωτέρω Προδιόκησιν τοῦ Α' λόγου.

» νος.¹ » Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν παρέδιδε, « κατὰ τὰς σχολαζούσας μελέτας² » ἢ « διατριβάς³, » ἐπὶ τριετείαν (826 — 829 μ. Χ.) τὰ γραμματικά,⁴ ὧν μόνον διεσώθη τὸ « Περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις μεγάλου Ἀθανασίου, ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας⁵. »

Εἰς δὲ τὴν μνήμην αὐτοῦ ἀναπολῶν τὰ τῶν γονέων αὐτοῦ παθήματα βέλη πυρφόρα ἐξετόξευε κατὰ τῶν εἰκονομάχων, οἵτινες ἐν τῷ συνελθόντι ἐν ΚΠ. τῷ 829 συνεδρίῳ αὐτῶν⁶ ἀνεθεμάτισαν αὐτόν⁷, ἀντεκδικούμενοι. Ἐκεῖνος δὲ διασκευάσας τὸ Λεξικὸν αὐτοῦ⁸ ἀπιέρωσεν αὐτὸ — περὶ τὸ 830 μ. Χ. — εἰς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Θωμᾶν τὸν πρωτοσπαθᾶριον⁹. Τὰς δὲ δημοσίους διαλέξεις¹⁰ ἐξακολουθῶν παρέδιδεν, ἀπὸ τοῦ 830 μέχρι τοῦ 833 μ. Χ.¹¹ « κατὰ τὰς διαλεκτικὰς συγγυμνασίας¹² » ἢ « παλαιστράς¹³ » ἢ « ἐν ταῖς διαλεκτικαῖς μελέταις¹⁴, » φιλοσοφικὰ μαθήματα, ὧν σώζονται τινα « Περὶ τῶν κατὰ Πλάτωνα ἰδεῶν¹⁵, » « Περὶ τῆς εἰσαγωγῆς Πορφυρίου¹⁶, » « Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν Ἀριστοτέλους¹⁷, » « Περὶ τῶν ὑπαλλήλων γενῶν καὶ εἰδῶν κατ' Ἀριστοτέλη¹⁸ » καὶ « Περὶ ἐνίων διαλεκτικῶν ζητημάτων¹⁹. »

Διαπρύσιον δὲ τῆς ὀρθοδοξίας κήρυκα γενόμενον ἐν ταῖς διδχααῖς αὐτοῦ τὸν φώτιον ἀνεθεμάτισε καὶ αὐθις εἰκονομάχων συνέδριον²⁰, ὡς ἡ τῷ 833 μ. Χ.

1. Συνόδου ἐγκύκλιος (ᾧρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 413—4).

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 46 § 9'.

3. Αὐτ. σ. 137 § 7'.

4. ᾧρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τοῦ Α' λόγου.

5. ᾧρα κατωτέρω Φωτίου λόγον Α'.

6. *Art de vérifier les dates. Conciles*, ἐν χρ.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γρηγορίῳ διακόνῳ (ἀρ. ΡΞΔ' σ. 501). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 321.

8. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 12.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀλέων συναγωγὴ. Τόμ. Α' σ. 1.

10. JAGER, αὐτ. σ. 107.

11. ᾧρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τοῦ Β' λόγου.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 135 § 8'.

13. Αὐτ. § 7'.

14. Αὐτ. σ. 134 § 5'.

15. ᾧρα κατωτέρω Φωτίου λόγον Β'.

16. ᾧρα αὐτ. λόγους Γ' — Θ'.

17. ᾧρα αὐτ. λόγους Ι' — Κ'.

18. ᾧρα αὐτ. λόγον ΚΑ'.

19. ᾧρα αὐτ. λόγους ΚΒ', ΚΓ'.

20. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γρηγορίῳ διακόνῳ (ἀρ. ΡΞΔ' σ. 501). — HEFELLE. *Concilien-geschichte*. Τόμ. Δ' σ. 239.

συνελθοῦσα αἰρετικὴ σύνοδος¹. Οὐχ ἤττον ἀνέπτυσεν ὁ Φώτιος, « ἐν ταῖς συγ-
γυμνασίαις² » ἢ « ἐν ἐτέραις ἐπισκέψεσιν,³ » ἐπὶ τρία ὁλόκληρα ἔτη (834—837
μ. Χ.) καὶ σειρὰν θεολογικῶν διδαχῶν⁴, ὧν περιεσώθησαν τέσσαρα εὐμεγέθη
ἀποσπάσματα⁵. Τῆς δὲ καθηγητικῆς αὐτοῦ δράσεως ἀπὸ μὲν ἀπὸ μὲν ἀπὸ μὲν ἀπὸ μὲν
« ἡ μακρὰ μελέτη καὶ νύκτες ἄϋπνοι καὶ ὁ δυσαρίμητος τῶν βιβλίων ἔσμός καὶ
» τῶν ἀμοιβαίων ἀναγνωστῶν καὶ συνομιλητῶν αἱ ποικίλαι περὶ τοὺς λόγους
» φιλοτιμίαι καὶ διαπαρατριβαί⁶. » Διὰ δὲ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ μαθητῶν⁷,
τῶν διδασκομένων παρ' αὐτοῦ, πλὴν τῶν γραμματικῶν, καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθή-
ματα, ἤτοι φιλοσοφίαν, ῥητορικὴν καὶ θεολογίαν⁸, καὶ ὧν τινες ἦσαν « clarissi-
mis natalibus oriundi⁹, » ἡ φήμη τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἔφθασε καὶ εἰς τοὺς
ἀνωτέρους κύκλους· « σοφία τε κοσμικῇ, λέγει ὁ Νικήτας, καὶ συνέσει τῶν ἐν
» τῇ πολιτείᾳ στρεφομένων ἐνδοκιμώτατος πίντων ἐνομίζετο¹⁰. » ἐφ' ᾧ καὶ μετὰ
τὴν ἐκ Βαβυλῶνος τῷ 836 ἐπάνοδον Ἰωάννου τοῦ συγκέλλου¹¹, διορίζεται ὑπὸ
Θεοφίλου¹² πρέσβυς εἰς Ἀσσυρίους¹³ τῷ 838 παρὰ τῷ Μουτασῆμ-βιλλάχ-βίνι-
Χαρὸν-ιρ-Ρασίτ¹⁴, καὶ οὐχὶ παρὰ τῷ ἀποθανόντι τῇ 31 ἰουλίου 833 Ἑλ-Με-
μούν¹⁵, ὡς εἰκάζει ὁ Πούχμανος, προστιθείς, ὅτι καὶ χειρόγραφον ἑλληνικὸν ὡς

1. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 321.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀρχιλόγια, σ. 50 § 5'.

3. Αὐτ. σ. 8 § 1ε'.

4. ὅρα κατωτέρω Προδιόκησιν τοῦ ΚΔ' λόγου.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου λόγους ΚΔ'—ΚΖ'.

6. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 325.

7. ABBÉ JAGER. *Histoire de Photius*. 6' ἐκδ. (ἐν Παρισίοις 1845. 12ον)
σελ. 107.

8. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 326.

9. ANASTASII BIBLIOTHECARI. *Praefatio octavarum synodi* (ὅρα *Concil.
general.* αὐτ. σ. 181).

10. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.

11. MURALT, ἐν χρ.

12. ABBÉ JAGER, αὐτ. σ. 10.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀδελφῶν Ταρσίου, ἐν ἀρχῇ τῆς Μυριοβιβίου (ὅρα MIGNÉ.
Patrologia graeca. Τόμ. ΡΓ') σ. 41.

14. D' HERBELOT. *Bibliothèque orientale* (ἐν Maestrich 1776. φύλλ.) ἐν
λ. Motassem.— Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 137.— ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 63.— ΣΥ-
ΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 423.— ΑΒΟΥΛΕΔΑ. Τόμ. Β' σ. 173.— ΑΒΟΥΛΦΑΡΑΔΙ.
Chron. Syr. σ. 100.— MURALT, ἐν χρ.

15. MURALT, ἐν χρ.

δώρα μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Φώτιος ἐκόμιζεν¹. Ἐν Βαβυλῶνι διέμεινεν ἐπὶ τινα ἔτη². διότι ἐκεῖ συνεπλήρωσε τὴν ἑκπαγλὸν αὐτοῦ καὶ θαυμαστὴν μυριόβιβλον³, τὸ μὲν ἐκ μνήμης ὑπαγορεύων⁴, τὸ δ' ἐκ τινων αὐτοῦ ἀποσημειώσεων.

Ἐπανακάμψας δὲ τῆς πρεσβείας—περὶ τὸ 841 μ. Χ.—προωρίσθη ὑπὸ τοῦ Θεοφίλου, ἀμείβοντος τὸν ὑπὲρ τῶν κοινῶν ζῆλον αὐτοῦ, μέλος τῆς ἐπιτροπείας κατὰ τὴν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ ἀνηλικιότητα⁵. διό, καὶ ἀποθανόντος, τῇ 20 ἰανουαρίου 842, τοῦ Θεοφίλου⁶, ὁ Φώτιος διετέλει ὢν, μετὰ τοῦ λογοθέτου Θεοκτίστου καὶ τοῦ πατρικίου Βάρδα⁷, σύμβουλος τῆς μητρὸς τοῦ Μιχαὴλ Θεοδώρας, συνεργήσας ἀναμφιβόλως εἰς ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων, τῇ 19 φεβρουαρίου 842, κυριακῇ τῆς ὁρθοδοξίας⁸, εἰς ἀνάκλησιν—περὶ τὸν μάρτιον 842—τῶν ἐξορίστων ἀρχιερέων⁹, εἰς κατάργησιν—περὶ τὸν ἀπρίλιον 842—τῆς τῶν Ζηλίκων αἰρέσεως¹⁰, καὶ εἰς ἄλλα ἔργα ἐπαινετὰ καὶ θεάρεστα, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἁγίου Μεθοδίου (842 φεβρ. 5+846 ἰουν. 14), οὗτινος τὰς ἀρετὰς ἐξυμνῶν ἐν στιχηρῷ ὁ Φώτιος ψάλλει· «Ἴδου γὰρ τῶν ἀρχιερέων τὸ μέγα κειμήλιον, ὁ ἐν-»
»δοξος Μεθόδιος, τὴν πορείαν πρὸς οὐρανὸν ἐποίησατο¹¹.»

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν δὲ τοῦ πατριάρχου τούτου στενωῶς συνδεθεὶς πρὸς τὸν

1. D^r TH. PUSCHMANN. *Geschichte der medicinischen Unterrichts* (ἐν Λειψίᾳ 1889. 8^{ον}) σ. 134--5.- L. AFRICANI (ᾧρα FABRICII. *Bibliotheca græca*. Τόμ. II') σ. 261.- MEYER. *Geschichte der Botanik* (ἐν Kœnigsberg 1855. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Γ' σ. 115.

2. D^r TH. PUSCHMANN, αὐτ.-J. C. MEANS. *Photius* (ᾧρα SMITH. *Dictionary of greek and roman biography and mythology* (ἐν Λονδίνῳ 1880. 3 Τόμ. μ. 8^{ον}) Τόμ. Γ' σ. 348.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀπογραφὴ καὶ συναρίθμησις τῶν ἀνεγγραμμένων ἡμῶν βιβλίων (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΠΓ'—ΠΔ').

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀδελφῷ Ταρασῶ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΠΓ') σ. 41.

5. JAGER, αὐτ. σ. 10.- H. FISQUET. *Photius* (ᾧρα *Nouvelle biographie générale*, αὐτ.).

6. MURALT, ἐν χρ.

7. *Βίος Μιχαὴλ τοῦ Γ'* (ᾧρα ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ) σ. 168.- HERGENRÆTHIER, αὐτ. σ. 340.

8. ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' α'.- Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 149.- MURALT, ἐν χρ.- ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Τόμ. Β' σ. 46.- καὶ οὐχὶ τῇ 11 μαρτ. 843 (*Byzantinische Zeitschrift*. ἔτ. Ε' σ. 453).

9. ΖΩΝΑΡΑ, αὐτ.- HERGENRÆTHIER, αὐτ. σ. 341.

10. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 150.- MURALT, ἐν χρ.- HERGENRÆTHIER. *Histoire de l'Eglise*. μετὰρρ. Belet (ἐν Παρισίοις 1880. 8 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Γ' σ. 55.

11. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΠΒ' σ. 576.

σοφὸν καὶ ζηλωτὴν¹ ἀρχιεπίσκοπον Συρακουσῶν Γρηγόριον² κατέκρινε μετ' ἄλλων τὴν διαπραχθεῖσαν πρὸς ἐκεῖνον, τῇ 4 ἰουλίου 846, δημοσίᾳ προσβολήν, ὡς ὅλως ἀνοίκειον³. Οὐχ ᾗττον καὶ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου (846 ἰουλ. 4—857 96ρ. 23) ὁ Φώτιος ἐξ εὐσεβοῦς ὀρμώμενος πεποιθήσεως ἐξώθησε τὴν Θεοδώραν, τῷ 855 (κατὰ φεβρουάριον μέχρις ἰουνίου)⁴, κατὰ τῶν παυλικιανῶν ἢ μανιχαίων, οὓς τόσον ἡρωϊκῶς πολεμήσας διὰ τῶν ὅπλων τῆς πίστεως ἐπὶ τέλους κατετρόπωσεν⁵.

Οὐδὲν δὲ ἀπίθανον, ὅτι ἐπειδὴ « ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος » ὡς εἶα ἐκπορευομένη⁶ » ἐφαίνετο, ὠνομάσθη τῷ 855, μετὰ τὸν Θεοφάνη Φαλγά-
νον⁷, καὶ ὁ Φώτιος πρωτοσπαθᾶριος⁸, πλὴν οὐχὶ ἐν ἐνεργείᾳ⁹, ἀλλ' ἔχων τὸν τίτλον ἰλλούστριος καὶ τὴν ἀξίαν συγκλητικὸς, ὡς παρὰ τῷ Δουκαγκίῳ ἐρμηνεύεται¹⁰.

Ἄφ' οὗ δὲ τοῦ Μιχαήλ κηρυχθέντος, τῇ 12 μαρτίου 856, ἐνήλικος¹¹, « ἡ » πᾶσα τῶν κοινῶν πραγμάτων διοίκησις εἰς μόνον ἐξεκυλίσθη τὸν Βάρδαν¹² » τὸν καὶ κουροπαλάτην¹³, οὗτος « ἐπεμελήθη καὶ τῆς ἑξω σοφίας . . καὶ . . ἐξ » ἐκείνου ἀνηβάσκειν αἱ ἐπιστῆμαι ἤρξαντο¹⁴. » Συναντιλήπτωρ αὐτοῦ εἰς τὰ τῆς

1. HERGENROTHER, αὐτ.

2. διὸ καὶ κατηγορεῖται ἀκολούθως ὑπὸ Νικολάου Α' τοῦ Ῥώμης, ὡς μετὰ τῶν σχισματικῶν συναγελαζόμενος (HEFELE, αὐτ. σ. 231).

3. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς II' ὁμιλίας.

4. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 153.—MURALT, ἐν χρ.

5. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς MI' ὁμιλίας.

6. Ἀποκαλύψεως Α' 16.

7. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 235—6.—MURALT, ἐν χρ. 854 (ἰαν.—αὐγ.).

8. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.—HEFELE, αὐτ. σ. 230.—Ἄξιον δὲ σημειώ-
σεως, ὅτι ἐν τινι ἀραβικῷ λεξικῷ (J. B. ASSEMANI. *Bibliotheca orientalis*. ἐν Ῥώ-
μῃ 1719—28. 4 Τόμ. φύλλ. Τόμ. Α' σ. 149) ὁ πρωτοσπαθᾶριος μεθερμηνεύεται *κιμπίτ*,
ἥτοι γραμματεὺς (ἀσηκρῆτις).

9. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Βίος Βασιλείου Α' (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ)*, σελ. 293).—ΚΩΔΙΝΟΥ. *Περὶ ὁμορφικῶν*, σ. 38.

10. DU CANGE. *Glossarium mediæ et infimæ graecitatis* (ἐν Λουγδούνῳ 1688. 2 Τόμ. φύλλ.) λ. ἰλλούστριος.—ὅρα καὶ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ. *Ἱστορία τοῦ ἐλλη-
νικοῦ ἔθνους* (ἐν Ἀθήναις 1865—1877. 6 Τόμ. 8ον). Τόμ. Δ' σ. 27.

11. MURALT, ἐν χρ.

12. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 161.

13. Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. I' σ. 832. Δ' σ. 25, 26.

14. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 165—6.

ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων ἣν ὁ Φώτιος¹ διετήρει δὲ καὶ φιλολογικὴν ἀλληλογραφίαν μετὰ τινος ἱστορικοῦ « Περὶ ῥωμαϊκῶν ἀξιωματίων² » καὶ « Πόσας ἀρχὰς δεῖ νοεῖν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ ποίας³, » μεθ' ἐτέρων ἐπιστημόνων « Περὶ ἱατρικῶν ζητημάτων⁴ » καὶ « Τί λέγεται μαγνητῆς⁵, » καὶ μετὰ τοῦ Λέοντος φιλοσόφου⁶, τοῦ πρότερον μὲν Θεσσαλονίκης (833 — 842 μ. Χ.)⁷ ἀκολουθῶς δὲ ἀρχιεπισκόπου τῆς σχολῆς Μαγναύρας⁸, « Περὶ τῆς τοῦ εἰμὶ παροικῆς » γραμματικώτερον. Ἀναδείξας δὲ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ τῶν φιλομαθῶν ἐντευκτῆριον, καὶ « τῶν » μανθανόντων ὁρῶν τὸν πόνον, τὴν σπουδὴν τῶν ἐπερωτώντων, τὴν τριβὴν τῶν « προσδιαλεγομένων⁹ » σφόδρα ἠγάλλετο. Μεταξὺ τῶν ὑποκρινομένων πρὸς αὐτὸν φιλίαν¹⁰ συγκατελέγετο τότε καὶ ὁ λόγιος μητροπολίτης Σμύρνης Μητροφάνης, ὅστις ὅμως φθόνον ἐν ταῖς ἐγκάτοις ὑπέθαλπε. Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἐνέκυπτεν, ὡς εἰκάζομεν, καὶ εἰς τὴν νεωτέραν¹¹ καὶ ἐκτενεστέραν τῆς μυριοβίβλου διασκευῆν, εἰς ἣν δικαίως ἀποδίδοται καὶ τὸ περισωθὲν περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς τοῦ Φιλοστοργίου ἱστορίας¹² τεμάχιον¹³.

Σύναμα δὲ ὡς συγκλητικὸς ἡσχολεῖτο ἔτι συντονώτερον εἰς τὰ τῆς πολιτείας πράγματα, καὶ μάλιστα ἀφ' οὗτου, τῷ 856, προεβιβάσθη πρωτοασηκρητῆς¹⁴,

1. HERGENROTHER. αὐτ. σ. 471. — J. C. MEANS, αὐτ. σ. 349. — MOSHEIM. *Histoire ecclésiastique*. Τόμ. Β' σ. 202. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, εἰς Ἀμφιλόχεια, σ. ια'. — ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Τόμ. Β' σ. 104.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. « φιλολόγῳ καὶ φιλοθέῳ » (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 186).

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἱστορικῶν: « τῆς σῆς περὶ τὴν ἱστορίαν βαθείας σχολῆς » (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 218, 219).

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀρχιερεῖ: « φιλοσόφῳ ἐρωτάτῳ » (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 185).

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀγωνέμῳ: « ὅπερ ἠρώτησας » (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 215).

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Λέοντι φιλοσόφῳ (ἀρ. ΟΖ' σ. 403). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 323.

7. Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

8. Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 829, 830, 835.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Νικολάῳ πάπῃ Ῥώμης (ἀρ. Γ' σ. 149).

10. « φίλων ἔριστε » ἀπεκάλει αὐτὸν ἐξαπατηθεὶς ὁ Φώτιος (ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μητροφάνει μητροπολίτῃ Σμύρνης. ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ΚΙΤ. ἐπιστολαὶ ΜΕ'. ἐν Πετροπόλει 1896. 8^{ον}. σ. 18).

11. LEITH. *Diatriba in Photii bibliothecam*. ἐν Λειψίῳ 1748. 4^{ον}.

12. J. C. MEANS. *Photius* (αὐτ. σ. 351).

13. Ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν Φιλοστοργίου ἐπιτομή, ἀπὸ γωνῆς Φωτίου πατριάρχου (ὄρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 420).

14. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 172. — ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 4. — ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 240.

ἦτοι primus in senatu¹, ἥ, κατὰ τὸν αὐτόπτην μάρτυρα Ζαχαρίαν τὸν Χαλκηδόνος, « ἐν τοῖς πρώτοις κατελέγετο τῆς συγκλήτου βουλῆς², » ἥ, κατὰ τὸν ἐπίσης σύγχρονον αὐτοῦ Ἀναστάσιον τὸν βιβλιοθηκάριον, « senator secularis ad-ministrationis fungens officio a secretis³. »

Μετὰ δὲ τὴν πτώσιν τοῦ Ἰγνατίου καὶ τὸν περιορισμὸν αὐτοῦ ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ, τῇ κατὰ τὴν περιγρηπόμενησιν Ἱερεδίθον, τῇ 23 νοεμβρίου 857⁴, σύνδοδος τῶν ἀρχιερέων⁵ συνελοῦσα⁶, καὶ τριήμερον διασκεψαμένη⁷ προβάλλει — τῇ 26 νοεμβρίου τοῦ 857 — εἰς διαδοχὴν ἐκείνου τὸν πρωτοασηκρήτιν Φώτιον⁸, λαϊκὸν μὲν ὄντα, ἀλλ' « ἐπ' εὐλαβείᾳ καὶ γνώσει πολλῇ φημιζόμενον⁹. » Ἀπαναινόμενος ὁ ψηφισθείς¹⁰, ἐπὶ τρεῖς ὅλας ἐβδομάδας, μόλις πείθεται ἵνα ἀποδεχθῇ « συμφω-

1. GRETZER, εἰς Κωδινὸν περὶ ὁρηκίων, σ. 241.

2. Συνόδου Ἡ' οἰκουμενικῆς πρῆξις Γ' (ᾧρα ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 72). — Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 35.

3. ANASTASII BIBLIOTHECARI. Praefatio octavae synodi (ᾧρα Concil. general. αὐτ. σ. 179).

4. Art de vérifier les dates, σ. 276. — JAGER, αὐτ. σ. 18. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 372. — καὶ οὐχὶ τῇ 23 νοεμβρίου 858 (Byzantinische Zeitschrift. ἔτ. Ε' σ. 450), οὔτε τῇ 28 ὁρίου 857 (G. SCHLUMBERGER. Les Îles des princes. ἐν Παρισίοις 1884. 16ον σ. 269).

5. Συνοδικόν (ᾧρα ΜΗΛΙΑ. Συνόδων συλλογὴ. Τόμ. Β' σ. 919).

6. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. — HEFFELÉ, αὐτ. σ. 238.

7. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. — Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ. Παπιστικῶν ἐλέγχων (ἐν ΚΠ. 1850. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. κβ'.

8. Τὸν Φώτιον πρωτοασηκρήτιν, ἀπλῶς καὶ μόνον, ὀνομάζουσιν ὁ τοῦ Μιχαὴλ Γ' βίος (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 195), Γεώργιος ὁ μοναχός (αὐτ. σ. 826), Γεώργιος ὁ ἀμάρτωλός (L. ALLATI. De octava synodo pholiana. ἐν Ῥώμῃ 1662. 8ον σ. 15—6), Συμεὼν ὁ μάγιστρος (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 668), Λέων ὁ γραμματικὸς (σ. 240), ὁ Ζωναράς (15' 4), Γεώργιος ὁ Κεδρηνός (Τόμ. Β' σ. 172), ὁ Ἐφραίμ (σ. 10,015), τὸ Συνοδικόν (ΜΗΛΙΑ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 919), ἐκτὸς τοῦ Νικήτα παφλαγόνο (Concil. general. αὐτ. σ. 313), ἀποκαλοῦντος αὐτὸν οὐ μόνον πρωτοασηκρήτιν ἀλλὰ καὶ « πρωτοσπαθάριον. » Ἡ δὲ κατὰ Φωτίου ψευδολογία καὶ ἐμπάθεια τοῦ Νικήτα πασίγνωστος (A. RAMBAUD. L'empire grec au Xe siècle. ἐν Παρισίοις 1870. 8ον σ. 141, 147).

9. ΜΙΧΑΗΛ ΜΟΝΑΧΟΥ. Βίος Νικολάου στουδίτου (ᾧρα MIGNÉ, αὐτ. Τόμ. ΡΕ' σελ. 864).

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βάρθα μαγίστρω, πατρικίῳ καὶ κουροπαλάτῃ, (ἀρ. ΡΝΘ' σ. 495), ἐνθα ἔγραφεν ὁ Φώτιος — περὶ τὴν κ' ἀπριλίου 858 — πρὸς αὐτόπτην μάρτυρα: « Πάντα μᾶλλον ἐποιοῦν, ἢ τοῖς φημιζομένοις καὶ βιαζομένοις συγκατένευον » (ᾧρα καὶ HERGENROTHER, αὐτ. σ. 385).

» νία καὶ ἱεσία πάσης τῆς τοῦ Θεοῦ Κωνσταντίνου πολιτῶν ἐκκλησίας¹. » Τῆς αὐτῆς συνόδου λυσάσης καὶ τὸν Συρακούσης Γρηγόριον τῶν κατ' αὐτοῦ ἀδίκως ἐπιβληθεισῶν ποινῶν², ὁ Φώτιος ἀνέρχεται εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον, καρεῖς μὲν τῇ κ' δεκεμβρίου 857 μ. Χ. μοναχός³, χειροτονηθεὶς δὲ τῇ μὲν κα' ἀναγνώστης, τῇ δὲ κβ' ὑποδιάκονος ἢ ἀκόλουθος⁴, τῇ δὲ κγ' διάκονος, τῇ δὲ κδ' πρεσβύτερος⁵, προχειρισθεὶς δὲ τῇ κε' δεκεμβρίου 857⁶, ἡμέρᾳ σαββάτῳ⁷, ἐορτῇ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, ἐπίσκοπος ὑπὸ τοῦ μνημονευθέντος ἀρχιεπισκόπου Συρακούσης Γρηγορίου, συλλειτουργοῦντων πιθανῶς τοῦ Ἀπαμείας Εὐλαμπίου⁸, καὶ τοῦ τότε, ἔνεκα τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἀνωμαλιῶν⁹, Γορτύνης Βασιλείου¹⁰, παρεπιδημοῦντος ἐν ΚΠ.

Καὶ ἀμέσως ὁ Φώτιος « τῷ ἱερατικῷ προβάς θρόνῳ τὴν εἰρήνην τῷ λαῷ » προσεφώνει¹¹. » τοῦθ' ὅπερ ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῦ λεγόμενον ὑπεμφαίνει, ὅτι προτάξας τῆς πανηγυρικῆς αὐτοῦ ὁμιλίας « Εἰς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ Σωτῆ-

1. Συνόδου Ἡ' οἰκουμενικῆς πράξις Β' (ᾧρα ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 53). - ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ. Ἐπιστ. πρὸς Μαρουήλ πατρίκιον καὶ λογαθέτην (ᾧρα Concil. general. αὐτ. σ. 417) : « ἐδέχθη παρ' ἡμῶν ὁ Φώτιος ». - ᾧρα καὶ ΠΕΦΕΛΕ, αὐτ. σ. 235.

2. ᾧρα κατωτέρω Προδικήσιν τῆς Ἡ' ὁμιλίας. - ᾧρα καὶ ΠΕΦΕΛΕ, αὐτ. σ. 234.

3. NICOLAI PAPÆ. *Epistola* (ᾧρα MANSI. Concil. Τόμ. ΙΕ' σ. 160).

4. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ, Λέοντι καὶ Ἀλεξάνδρῳ (ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΕΚΚΟΥ ΤΟΥ ΚΠ. Περὶ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, ἣτις ἀποκατέστησε Φώτιον τὸν ἀγιώτατον πατριάρχην. ᾧρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου Ποιήματα. ἐν Πετροπόλει 1892 μ. 8ον) σ. 149.

5. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. - ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 8'. - HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 379.

6. *Art de vérifier les dates*, σ. 276. - CUPER (ᾧρα *Acta sanctorum*. Τόμ. Α' αὐγ. ἀρ. 645) σ. 110. - καὶ οὐχὶ τῇ κε' δεκεμβρίου 858 (*Byzantinische Zeitschrift*. ἔτ. Ε' σ. 454).

7. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.

8. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 380. - ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Στεφάνῳ (ᾧρα Concil. general. αὐτ. σ. 423). - ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, αὐτ. σ. 670.

9. LE QUIEN. *Oriens christianus* (ἐν Παρίσις 1740. 3 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Β' σελ. 263.

10. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 193, 217. - καὶ οὐχὶ τοῦ Σάρδεων Πέτρου (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 380), ὅστις καθηρημένος ἤδη ὑπὸ τοῦ ΚΠ. Μεθοδίου ἐδικαιώθη ἀκολούθως ὑπὸ τοῦ Φωτίου πατριάρχου ἤδη γενομένου (ΦΩΤΙΟΥ. Ἐρωτήματα Ι' σὺν ἱσαις ταῖς ἀποκρίσεσι. ᾧρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, ἐκδ. Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, σ. 567).

11. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 878.

ρος¹ » τὸ ῥητὸν « Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις » εὐδοκία², » παρένειρε πολλά περὶ εἰρήνης λόγια πρὸς τὴν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ἐποικιστῶν τείνοντα. Καὶ ὁ σπόρος « ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν³. » διότι ἐπὶ θύῳ περίπου μῆνας⁴, ἦτοι μέχρι τῆς 1 φεβρουαρίου 858, οἱ περὶ τὸν Ἰγνάτιον φιλίως διέκειντο πρὸς τὸν νέον πατριάρχην⁵, ἐκφωνήσαντα, τῇ 6 Ιανουαρίου 858, τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ « εἰς τὴν εἴσοδον τῶν φώτων⁶ » ἐνώπιον ἀκροατηρίου εἰρηνεύοντος. Ἀλλὰ καὶ ἂφ' οὗ ἤρξαντο αἱ κατ' αὐτοῦ σκευωρίαι, ἀπήγγελλε, τῇ μὲν 2 φεβρουαρίου 858, τὴν « Εἰς τὴν ὑπαπαντὴν⁷, » τῇ δὲ 18 τοῦ αὐτοῦ μηνός, ἦτοι « τῇ παρασκευῇ τῆς α' ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν⁸, » ἐτέρᾳ ὁμιλίαν, ἣτις καὶ περισώθη ὁλόκληρος.

Φιλομόναχος δὲ ὢν ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας⁹ ἐνεπιστεύετο μὲν τὴν ἡγουμενείαν τῆς σπουδαίας μονῆς Στουδίου εἰς Ἀχιλλᾶν ἀντὶ τοῦ φυγάδος Νικολάου¹⁰, ἀντικαθίστα δὲ διὰ δοκιμωτέρων τοὺς φατριαστάς ἡγουμένους τὸν τε τῆς ἐν ΚΠ. μονῆς τῶν ἀκοιμήτων τοῦ ὁσίου Δίου Δοσίθεον καὶ τοὺς ἡγουμένους Εὐθύμιον, Ἰωσήφ καὶ Λάζαρον¹¹, ὡς καὶ τὸν τῆς ἐν Χρυσοπόλει μονῆς τοῦ Φιλιππικοῦ Νικήταν¹², ἀντικαταστήσας τοῦτον διὰ τοῦ Ἰγνατίου¹³, ὑπηγόρευε δὲ — περὶ τὰ τέλη φεβρουαρίου 858 — τὰ τε τοῦ ἡγουμένου τῆς ἐν Βιθυνίᾳ μονῆς τῶν Συμβόλων πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτὸν¹⁴ καὶ τὰ τῶν μοναχῶν αὐτῆς¹⁵ καθήκοντα.

1. ὄρα Προδιοίκησιν τῆς ΚΠ' ὁμιλίας.

2. ΛΟΥΚΑ Β' 14.

3. ΜΑΡΚΟΥ Δ' 8.

4. HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Α' σ. 384.

5. ΙΓΝΑΤΙΟΥ. *Ἐπιστολὴ τῷ Ῥώμῃ Νικολάῳ* (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 208). — ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ. *Λίβελλος Ἰγνατίου*, σ. 300. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, *εἰς Ἀμμιλόγια Φωτίου*, αὐτ. σ. 15'.

6. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΚΘ'.

7. Αὐτ. Φωτίου ὁμιλίαν Λ'.

8. Αὐτ. Φωτίου ὁμιλίαν ΛΑ'.

9. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. πρὸς τὸν θρόνον Ἀντιοχείας* (ἄρ. Β' σ. 145).

10. ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 206, 207, 209. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 395. — FLEURY. *Histoire ecclésiastique*. Τόμ. ΙΑ' σ. 170.

11. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 396. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 206. — HEFLE, αὐτ. σ. 234.

12. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 396, 576. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 13, 343.

13. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ ἡγουμένῳ μονῆς τῆς ἐν Χρυσοπόλει* (ἄρ. ΜΣ' σ. 344).

14. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Ἀθανασίῳ μοναχῷ ἡσυχάζοντι* (ἄρ. ΣΝ' σ. 554). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 396.

15. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ* (ἄρ. ΣΝΑ' σ. 554). — HERGENROTHER, αὐτ.

Ἐν τούτοις ἄγρυπνος ὁ φθόνος ἐνεφώλευεν ἐν τοῖς σπλάγγνοις τῶν ἀμειλίκτων πολεμίων τοῦ Φωτίου, Μητροφάνους τοῦ Σμύρνης, Στυλιανοῦ τοῦ Νεοκαισαρείας¹ καὶ ἄλλων εὐαρίθμων, οἵτινες συσχεψάμενοι ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας² (1 φεβρ.—12 μαρ. 858) ἐκήρυξαν τὸν νέον πατριάρχην καθήρημένον καὶ ἔκπτωτον³. Ἀντεκδικούμενος ὁ τότε πανίσχυρος Βάρδας, ὅστις ἦν πρὸς τὸν Ἰγνάτιον « ἐν πάλῃ καὶ μάχῃ⁴ » ἔνεκα ἀτομικῆς πρὸς τὸν γέροντα τοῦτον ἀντιπαθείας καὶ ἀρχαίας ἀπεχθείας⁵, πολλὰς κακώσεις κατὰ τῶν ἱγνατιανῶν⁶ — περὶ τὰ μέσα μαρτίου 858 — διεπράξατο, ὡς καὶ ἐπ' ἐκκλησίας ὡμολόγει, κατὰ τὸ ὄνειρον τοῦ Νικήτα παφλαγόνος⁷, ὁ ἴδιος Ἰγνάτιος, δεικνύων τὸν Βάρδα καὶ λέγων· « Οὗτος περισσότερον πάντων ἐλυμήνατό με, καὶ κόρον τῆς κατ' ἐμοῦ ὕβρεως » οὐκ ἔσχε. Φύσει ὁ Φώτιος ἀπέστεργε τὰς βιαιοπραγίας· διὸ καὶ ὡς ἀνεξίκακος πατὴρ ἐπιστέλλει — περὶ τὴν 20 μαρτίου 858 — τῷ Βάρδᾳ κουροπαλάτῃ, ὑπερασπιζόμενος τὸν πρωτοασηκρητὴν Χριστόδουλον⁸, καὶ — περὶ τὰ μέσα ἀπριλίου 858 — τῷ αὐτῷ πάλιν ὀριμύτερον, ἐλέγχων τὰς κατὰ τῶν ἱγνατιανῶν, ἄλλων τε καὶ τινος Βλασίου κληρικοῦ, διαπραχθείσας ὡμότητας⁹.

Τῶν δὲ περὶ τὸν Ἰγνάτιον ὁλονὲν θρασυτέρων ἀποβαινόντων, ἠναγκάσθη ὁ Φώτιος ἵνα — μετὰ τὴν ἀπαγγελθεῖσαν τὴν 12 μαΐου 858 μ. Χ. ὁμιλίαν αὐτοῦ « Εἰς τὴν ἀνάληψιν¹⁰, » καὶ μετὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτοῦ (περὶ τὸν ἰούνιον μῆνα 858) κατὰ τῆς αἰρέσεως τῶν εὐχιτῶν ἢ μασσαλιανῶν¹¹ — συγκροτήσῃ ἐν ΚΠ. ἐν ἀρχῇ

1. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ. Ἐπιστ. τῷ Μιχαήλ λογοθέτῃ (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 417). — ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμῃς Στέφάνῳ, αὐτ. σ. 424. — ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ (αὐτ. σ. 351), ἐνθα λέγεται μετὰ 40 ἡμέρας τῆς χειροτονίας, ἥτοι τῇ 2 φεβρ. 858. — ὄρα καὶ ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 315. — H. FISQUET, αὐτ. σ. 18.

2. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ.

3. Αὐτ. σ. 419.

4. ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 350.

5. I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 31. — ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 99.

6. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 385. — HEFELE, αὐτ. σ. 236.

7. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 327.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βάρδα μαγίστρω, πατρικίῳ καὶ κουροπαλάτῃ (ἀρ. ΡΝΗ' σελ. 494). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 387.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βάρδα μαγίστρω, πατρικίῳ καὶ κουροπαλάτῃ (ἀρ. ΡΝΘ' σελ. 494). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 385.

10. ὄρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΔΒ' ὁμιλίας.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Μυριόβιβλος (ὄρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 92). — ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία (ἐν ΚΠ. 1884—6. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Β' σ. 76.

τοῦ αὐγούστου μηνὸς τοῦ 858 ἔτους σύνοδον¹, ἣτις βασιθεύσα εἰς τὰς καταθέσεις ἐνόρκων μαρτύρων², ὅτι ὁ Ἰγνάτιος « ἀψήφιστος προεβλήθη, καὶ ἐχειροτο- » νήθη³, » προέβη καθαιρέσασα αὐτὸν καὶ ἀναθεματίσασα⁴. Τότε δὲ καθαιρεθέντων καὶ τινων ἀρχιερέων⁵, προεχειρίσθησαν Σμύρνης μὲν ἀντὶ τοῦ Μητροφάνους ὁ Νικήτας⁶, Ἀμυσεῖας δὲ ἀντὶ τοῦ Νικηφόρου ὁ Μαλαχίας⁷, Ῥόδου δὲ ἀντὶ τοῦ Μιχαήλ ὁ Λεόντιος⁸, Ἀθηνῶν δὲ ἀντὶ τοῦ Νικήτα ὁ Σάββας, προβιβασθεὶς εἰς μητροπολίτην⁹, Νεοκαισαρείας δὲ (Εὐφρατησίας) ἀντὶ τοῦ Στυλιανοῦ ὁ Θωμᾶς¹⁰, Κομάνων δὲ (Καππαδοκίας) ἀντὶ τοῦ Ἰωάννου¹¹ ἕτερος, Λεοντοπόλεως δὲ ἀντὶ τοῦ Ἰωάννου¹² ὁ Ἀθανάσιος¹³, Ναζιανζοῦ δὲ ἀντὶ τοῦ Εὐσεβίου¹⁴ ὁ Ἰωάννης¹⁵, Κυζίκου δὲ ἀντὶ τοῦ Ἀντωνίου ὁ Ἀμφιλόχιος¹⁶, Λαρίσσης δὲ ἀντὶ τοῦ Κωνσταν-

1. MURALT, ἐν χρ.- ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 353.- ALLATIΗ. *De octava synodo photiana* (ἐν Ῥώμῃ 1662. 8^{ον}) σ. 4.

2. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 382.- ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ, αὐτ.

3. ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ, αὐτ.

4. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. τῷ φρονιμοτάτῳ ἀνδρὶ Φωτίῳ (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 373).- JAGER, αὐτ. σ. 31.- ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ (αὐτ. σ. 417).

5. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ, αὐτ.- JAGER, αὐτ. σ. 102.

6. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ.- HERGENROTHER, αὐτ. σελ. 381, 385. Β' σ. 76, 450.

7. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 76.- Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

8. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 76, 455.

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 76, 489, 699.

10. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Στεφάνῳ (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 424).- Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

11. Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ. Παπιστικῶν ἐλέγχων (ἐν ΚΠ. 1850—3. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. κγ'.- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ιδ'.- ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΟΥ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Στεφάνῳ (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 429).

12. Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ, αὐτ.- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.- ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΟΥ, αὐτ.

13. Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

14. Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ, αὐτ.- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.- ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΟΥ, αὐτ.

15. Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

16. ΑΝΑΣΤΑΣΗ BIBLIOTHECARIΗ (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 238—9).- ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 567.- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 403, 576. Β' σ. 212.

τίνου ὁ Ἰωάννης¹, Θεσσαλονίκης δὲ ἀντὶ τοῦ Βασιλείου² ὁ Δωρόθεος³, Μιτυλήνης δὲ ἀντὶ τοῦ Νικολάου⁴, ὁ Μιχαήλ⁵ καὶ Ἡρακλείας (Πόντου) ἀντὶ τοῦ Παύλου ὁ Μελέτιος⁶.

Ἀφ' οὗ δὲ — περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐγούστου 858 — ὁ Βάρδας ἐξώρισεν εἰς Μιτυλήνην τὸν Ἰγνάτιον⁷, ὁ Φώτιος ἀντικαθίστησι, χάριν λόγων κανονικῶν, τοὺς μητροπολίτας⁸, τὸν τε Νικαίας Νικηφόρον διὰ τοῦ Ἰγνατίου⁹, τὸν Χαλκηδόνος Βασίλειον διὰ Ζαχαρίου τοῦ κωφοῦ¹⁰, τὸν Ἡρακλείας (Θράκης) Ἰωάννην¹¹ δι' ἐτέρου ὁμωνύμου¹², τὸν Ἀγκύρας (Γαλατίας) διὰ τοῦ Θεοδούλου¹³, τὸν Μιλήτου Ἰγνάτιον διὰ τοῦ Πέτρου δικαιοθέτου¹⁴, τὸν Ἰωάννην Συλαίου (Παμφυλίας) διὰ τοῦ τέως ἀγιωτάτου μοναχοῦ Πέτρου¹⁵, τὸν Γαγγρῶν Βασίλειον¹⁶ διὰ τοῦ Μεθοδίου¹⁷, τὸν Χωνῶν διὰ τοῦ Σαμουήλ, προβιβάσας τὴν ὑπὸ τὸν Λαοδικεῖας τέως

1. JAGER, αὐτ. σ. 119.— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 576.— Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

2. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 45—6.— καὶ οὐχὶ Μιχαήλ (MURALT, ἐν χρ. 865 ἰουν.—αὐγ.).

3. JAGER, αὐτ. σ. 119.— Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

4. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 958.— Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαήλ μητροπολίτη Μιτυλήνης (ἀρ. PNA' σ. 487).— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 212.

6. JAGER, αὐτ.— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 576. Β' σ. 453.

7. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ.— ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 316.— Βίος Μιχαήλ Γ' (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 194).— MURALT, ἐν χρ. 858 (αὐγ.).— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ιζ', ιη'.— Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 40.— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 383—4.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐρωτήματα Ι' σὺν ἱσαῖς ταῖς ἀποκρίσεσι (αὐτ. σ. 567).

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 498.

10. ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΤΗΕΚΑΡΗ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 231, 238).— ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 328, 380, 381.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 403, 654.

11. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 1109.— Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

12. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 380).

13. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 85.— ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 353.

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐρωτήματα Ι' σὺν ἱσαῖς ταῖς ἀποκρίσεσι (αὐτ.).— LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 920.

15. Cod. Coisl. ἀρ. 303.— ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 671.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 76.— Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

16. Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

17. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 413.

ἐπισκοπὴν Χωνῶν εἰς ἀρχιεπισκοπὴν¹, τοὺς ἐπισκόπους², τὸν τε Μαγνησίας τῆς πρὸς Μαίανδρον Ἀναστάσιον³ διὰ τοῦ Θεοφίλου⁴, τὸν Νακωλείας διὰ τοῦ Φωτίου⁵, τὸν Δαφνουσίας Σάββαν⁶ διὰ τοῦ Λέοντος⁷, τὸν Μέλῃς Κωνσταντῖνον⁸ διὰ τοῦ Παύλου⁹, τὸν Ἰουλιπόλεως¹⁰ Γεώργιον διὰ τοῦ Πέτρου¹¹, τὸν Τρωάδος Πέτρον¹² διὰ τοῦ Μιχαήλ¹³ καὶ τὸν Κερκύρας Μιχαήλ¹⁴ διὰ τοῦ Ἀρσενίου¹⁵, ἔτι δὲ τὸν Κεφαλοιδίου Νικήταν¹⁶, τὸν Κρότωνος (Καλαθρίας) Νικηφόρον καὶ τὸν Ἀλέσων Ἀντώνιον δι' ἄλλων ἀρμοδιωτέρων¹⁷. ἐπαναφέρει δὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου προεξωσθέντας, τὸν τε Ζαχαρίαν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ταυρομενίου (Σικελίας)¹⁸ καὶ τὸν Θεόφιλον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Ἀμορίου¹⁹. καὶ ἀναγνωρίζει ὡς μόνον κανονικὸν ἀρχιερεῖα Συρακούσης τὸν Γρηγόριον, καὶ οὐχὶ τὸν καθαιρεθέντα Θεόδωρον²⁰. Ἀλλὰ καὶ διορίζει ἀντὶ τοῦ στασιάζοντος Θεογνώστου ἄρχοντα ἢ ἑξάρχον τῶν μοναστηρίων τὸν Ἰγνάτιον²¹.

-
1. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 316.- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 455.
 2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐρωτήματα I' σὺν ἴσαις ταῖς ἀποκρίσεσι, αὐτ.
 3. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 76.
 4. Ω' ἐπισκοπῶν κατά.λογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
 5. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 84.
 6. Ω' ἐπισκοπῶν κατά.λογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
 7. HERGENROTHER, αὐτ.
 8. Ω' ἐπισκοπῶν κατά.λογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
 9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 84, 453.
 10. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 476.- καὶ οὐχὶ Hio poleos (HERGENROTHER, αὐτ. σ. 76).
 11. Ω' ἐπισκοπῶν κατά.λογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
 12. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 24, 27.
 13. LE QUIEN, αὐτ. σ. 780.
 14. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 76.
 15. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς (ἐν Ἀθήναις 1890. 8ον) σ. 254—5.
 16. HERGENROTHER, αὐτ.
 17. Αὐτ. Τόμ. Α' σ. 527—8. Β' σ. 76.- JAGER, αὐτ. σ. 189.
 18. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 86. Α' σ. 413.
 19. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 316.- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 86. Α' σ. 413.
 20. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 365, 403. Β' σ. 76.
 21. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 325.- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 396, 576.

Οὕτω δ' ἐπελθούσης ἐσωτερικῆς γαλήνης εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα, ὁ Φώτιος ὠμίλησε, τῇ 4 Σεπτεμβρίου 858¹, «Περὶ ἀγάπης» ἥτις, καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον, ἦν σὺν τῇ εὐσεβείᾳ τὸ πρῶτιστον αὐτοῦ μέλημα.

Λήγοντος δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου² 858³, ἔπεμψεν ἐνθρονιστικὰς, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν εἰθισμένα καὶ παρ' αὐτῇ τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης⁴, ἐπιστολάς πρὸς τοὺς τρεῖς τῆς Ἑώας θρόνους⁵ Ἀντιοχείας⁶, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων⁷ καὶ πρὸς τὸν Νικόλαον Α' πάππν Ῥώμης⁸, ὅστις ἀπὸ τῆς 24 ἀπριλίου 858 Βενέδικτον τὸν Γ' διεδέξατο⁹. Συνωδεύετο δὲ ἡ τελευταία αὕτη ἐπιστολὴ ὑφ' ἐτέρας μὴ διασωθείσης τοῦ Μιχαὴλ Γ', προσκαλοῦντος τὸν πάππν ὅπως πέμψῃ ἀντιπροσώπους εἰς τὴν ἐν ΚΠ. συγχροτηθησομένην σύνοδον κατὰ τῶν εἰκονομάχων¹⁰, οἵτινες πάλιν κεφαλὴν ἤγειραν. Κομιστῆς δὲ τῶν εἰς Ῥώμην ἐπιστολῶν ὠνομάσθη μετ' ἄλλων τεσσάρων μητροπολιτῶν¹¹, ἦτοι τοῦ Γαγγρῶν Μεθοδίου, Χωνῶν Σαμουήλ, Ἀμορίου Θεοφίλου καὶ Ταυρομενίου (Σικελίας) Ζαχαρία, ὁ θεῖος

1. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκεσιν τῆς ΛΓ' ὁμιλίας.

2. καὶ οὐχὶ μηνὶ αὐγούστῳ (MURALT, ἐν χρ. 858 αὐγ.).

3. MURALT, ἐν χρ.— καὶ οὐχὶ τῷ 859 (L. ALLATI. *De ecclesiae orientalis atque occidentalis perpetua consensione*. ἐν Coloniae Agrippinae 1648. 4^{ον} σ. 544.— J. DE MAISTRE. *Du pape*. Paris 1841. 8^{ον} σ. 80.— HEFELE. *Conciliengeschichte*, αὐτ. σ. 236), οὔτε τῷ 860 (HERGENRÆTHER. *Photius*, Τόμ. Α' σ. 552, 559.— ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. *Histoire de l'Eglise*, μετάφρ. P. Belet. ἐν Παρισίοις 1886. 8 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Γ' σ. 407.— K. ΠΑΠΑΡΡΙΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 815)· διότι ὁ Φώτιος ἐν αὐτῇ γράφει «Ἄρτι (ἦτοι πρὸ 9 περίπου μηνῶν) τοῦ πρὸ ἡμῶν ἱερατεύειν λαχόντος (ἦτοι τοῦ Ἱγνατίου) τῆς τοιαύτης ὑπεξελθόντος ἀξίας.»

4. ΦΩΤΙΟΥ. *Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας* (ὅρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. PB' σ. 381).— BINGHAM. *Origines, sive antiquitates ecclesiasticae* (ἐν Haleae 1723. 11 Τόμ. 4^{ον}) Τόμ. Α' σ. 172.

5. DAMBERGER. *Synchronistische Geschichte*. Τόμ. Γ' σ. 173.— A. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 12—3.

6. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. πρὸς τὸν θρόνον Ἀντιοχείας* (ἀρ. Β' σ. 33, 143).— HERGENRÆTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 406, 412—413.

7. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 412.

8. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. τῷ Νικολάῳ Α' πάππῳ Ῥώμης* (ἀρ. Α' σ. 36, 138).— HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 406—7.— MURALT, ἐν χρ.

9. MURALT, ἐν χρ.

10. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 316.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, εἰς *Ἀμφιλόγια Φωτίου*, σ. 10'.— HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 407.

11. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ (αὐτ. σ. 417).

τοῦ Φωτίου σπαθάριος Ἀρσαβήρ¹, ὅστις, ὡς θέλομεν ἰδεῖ παρακατιόντες, φιλικὴν μετὰ τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἀλληλογραφίαν διετήρησεν.

Ἐν ᾧ δὲ ἡ πρεσβεία εἰς Ῥώμην ἐπορεύετο, ὁ Φώτιος ὑπερῃσπίζετο τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀγέλην κατὰ τῶν λύκων, οἵτινες εἰσώρμων πρὸς διασπάραξιν. Καὶ ἔγραφε — περὶ τὸν ὁκτώβριον 858 — ἐπιτιμητικὰς ἐπιστολάς κατὰ τῆς ἀπειθείας εἰς τὰς καθεστηκυίας ἀρχάς², κατὰ τῶν καταχρήσεων³, κατὰ τῆς πλεονεξίας⁴, κατὰ τῆς ἀγερωχίας⁵, κατὰ τῆς ἀρπαγῆς⁶ πρὸς Παντολέοντα τὸν πρωτοσπαθᾶριον⁷, καὶ — περὶ τὸν νοέμβριον 858 — πρὸς τὸν αὐτὸν κατὰ τῆς ὁμότητος⁸. Ἀντικαθίστησι⁹ δὲ διὰ λόγους κανονικοὺς — περὶ τὸν 10ῆριον 858 — τὸν πρωτόθρονον Καισαρείας (Καππαδοκίας) Μιχαήλ¹⁰ διὰ τοῦ Παύλου, τοῦ τέως μεγάλου

1. Βίος Μιχαήλ τοῦ Γ' (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 175).- HEFELE, αὐτ. σ. 236.- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 413.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Σισιννίῳ σπαθαροκανθιδάτῳ πελοποννησίτῃ (ᾧρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου Ἐπιστολαὶ ΜΕ' σ. 6).

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ κοιμιστορὶ (ἀρ. ΡΑϚ' σ. 453).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 728.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀναστασίῳ φορολόγῳ (ἀρ. ΡΑΗ' σ. 454).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 729.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ πατρικίῳ καὶ σακελλιστῇ κατὰ τοὺς Ἀγγουρείους (ἀρ. ΣΓ' σ. 521).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 400.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Παντολέοντι πρωτοσπαθαρίῳ (ἀρ. ΣΙ' σ. 525).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 730.- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, εἰς Ἀμφιλόγιον Φωτίου, σ. η'.

7. Ἴδου καὶ ἡμεῖς ἡ χρονολογικὴ κατὰτάξις τῶν μετὰ τὸν Φώτιον πρωτοσπαθαρίων· α') Παντολέων τῷ 858 (Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 525)· β') Ἰωάννης τῷ 859 (αὐτ. σ. 528)· γ') Ἀρσαβήρ τῷ 860 (αὐτ. σ. 390, 557)· δ') Θεόφιλος τῷ 861 (αὐτ. σ. 524, 528)· ε') Σέργιος τῷ 862 (αὐτ. σ. 249—257, 414)· ς') Κωνσταντῖνος τῷ 863 (αὐτ. σ. 266)· ζ') Θεοφύλακτος τῷ 864 (αὐτ. σ. 450)· η') Μιχαήλ τῷ 865 (αὐτ. σ. 447)· θ') Ἰωάννης τῷ 866 (αὐτ. σ. 360.- Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτικά, σ. 13)· ι') Χριστοφόρος τῷ 867 (Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 369, 370)· ια') Γαλάτων τῷ 868 (αὐτ. σ. 385)· ιβ') Μιχαήλ τῷ 869 (αὐτ. σ. 525)· ιγ') Ἰωάννης τῷ 870 (αὐτ. σ. 447)· ιδ') Ἠλίας τῷ 871 (αὐτ. σ. 557)· ιε') Λέων τῷ 872 (αὐτ. σ. 448)· ις') Ἠλίας τῷ 873 (αὐτ. σ. 448)· ιζ') Νικήτας τῷ 874 (αὐτ. σ. 449, 523)· ιη') Ἠλίας τῷ 879 (αὐτ. σ. 557).

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Παντολέοντι πρωτοσπαθαρίῳ (ἀρ. ΣΘ' σ. 524).- HERGENROTHER, αὐτ.- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.

9. HEFELE, αὐτ. σ. 270.- ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Φωτίῳ (HEFELE, αὐτ. σ. 343).

10. Ω' ἐπισκοπῶν κατὰ λόγους ἐμὸς ἀνέκδοτος.

χαρτοφύλακος¹, τὸν Λόφων ἐπίσκοπον Νικομηδείας διὰ τοῦ Ἰγνατίου², τὸν Κατάνης (Σικελίας) διὰ τοῦ Εὐθυμίου³, τὸν Κλαυδιοπόλεως Κυπριανὸν διὰ τοῦ Ἰγνατίου⁴. προβιβάζει δὲ τὸν Μιλήτου Πέτρον εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Σάρδεων⁵ καὶ τὸν Θεόδωρον Σταυροπόλεως (Καρίας) εἰς τὴν τῆς Λαοδικείας⁶ (Φρυγίας Πακτανῆς)⁷ μητρόπολιν. Μὴ παραμελῶν δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος ἐποικοδόμησιν τοῦ ἐμπεπιστευμένου αὐτῷ λαοῦ ἀπαγγέλλει, τῇ 15 ἰανουαρίου 859, ὁμιλίαν⁸ « Κατὰ τῆς ὑπερηφανείας, » λίαν ἐπίκαιρον.

Πιθανώτατα δέ, λήγοντος τοῦ ἰανουαρίου 859 μ. Χ. ἔφθανεν ἡ πρὸ τριῶν μηνῶν ἀποσταλεῖσα, ὡς ἄνω εἴρηται, πρεσβεία εἰς Ῥώμην, ἔνθα οἱ μητροπολίται Θεόφιλος Ἀμορίου καὶ Ζαχαρίας Ταυρομενίου συνελειτούργησαν μετὰ τοῦ Ῥώμης Νικολάου, ἀναγνωρίσαντος οὕτω καὶ αὐτοὺς ὡς μητροπολίτας, καίτοι χειροτονθέντας ὑπὸ τοῦ ΚΠ. Φωτίου, καὶ τὸν χειροτονήσαντα αὐτοὺς Φώτιον ὡς πατριάρχην· τοῦθ' ὅπερ διαρρήδην ἐπέμειναν ἐνόρκως βεβαιοῦντες ἐνώπιον τῆς ἀκολουθούσας συνόδου⁹, καὶ προσάγοντες μάρτυρας, οὓς οἱ ὑπεναντίοι ἤρνήθησαν ἵνα ἀκούσωσι¹⁰.

Τοῦ δὲ Ἰγνατίου παραιτησαμένου μὲν ἐγγράφως¹¹, ἐπανελθόντος δὲ ἐκ τῆς ἐν Μιτυλήνῃ ὑπερορίας μετὰ ἐξάμηνον¹², ἦτοι τὸν φεβρουάριον 859 μ. Χ.¹³ εἰς

1. Π'ΝΑΤΙΟΥ ΚΠ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Νικολάῳ Α' (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 207, 367), καὶ οὐχὶ Ἀδριανῷ (MANSI. Concil. Τόμ. ΙΣ' σ. 49).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 465.

2. Ὡ' ἐπισκοπῶν κατὰ λόγος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

3. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 84.

4. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 471.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐρωτήματα Ι' σὺν ἴσαις ταῖς ἀποκρίσεσι (ᾧ I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 567).

6. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 403—4.

7. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 328).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 114.

8. ᾧ κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΔ'.

9. FLEURY, αὐτ. Τόμ. ΙΑ' σ. 250, 253.

10. Αὐτ. σ. 254.

11. Ἡλία, τοποτηρητοῦ Ἱεροσολύμων λόγος (ᾧ FLEURY, αὐτ. Τόμ. ΙΑ' σ. 262, 266).- ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 378—9).- Βασιλείου τοῦ Α' λόγοι (αὐτ. σ. 380—1).- Εὐλαμπίου τοῦ Ἀπαμείας λόγοι (ᾧ ΑΝΑΣΤΑΣΙ BIBLIOTHECARI, αὐτ. σ. 232.- HEFELE, αὐτ. σ. 407).

12. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 421.

13. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 317).- I. ΒΑΛΕΤΤΑ, εἰς ἐπιστολὰς Φω-

τὴν ὑπὸ τῆς Προποντίδος περιβρεχομένην νῆσον Τερέβινθον, ὁ πατριάρχης Φώτιος ἐξεφώνησε μὲν, κατὰ τὰς πρώτας τέσσαρας ἐβδομάδας τῆς μεγάλης τεσσαρακοστῆς, ἥτοι ἀπὸ τῆς 8 φεβρουαρίου μέχρι τῆς 3 μαρτίου 859, τὴν λαμπρὰν ἐκείνην πεντάδα τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ «Κατὰ τῶν αἱρέσεων¹,» μακροθύμως δὲ διέκειτο — περὶ τὸν μάρτιον 859 — πρὸς τοὺς ἐπηρεάζοντας αὐτὸν ἢ γραφῇ², ἢ λόγῳ³, ἢ ἐμπαιγμῶ⁴, ἢ διπροσωπίᾳ⁵, συνίστα δὲ θερμῶς — περὶ τὸν ἀπρίλιον 859 — τοῖς μοναχοῖς τὴν πενίαν⁶, τὴν ἀποφυγὴν τῆς ἁμαρτίας⁷, τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀρετῆς⁸, τὸν μονήρη βίον⁹, τὴν ἀγγελικὴν πολιτείαν¹⁰. κατὰ δὲ τῆς κακοηθείας¹¹ καὶ τῆς ἀδικίας¹² λάβρος ἀντεπεξήρχετο. Ἰλεγγε δὲ — περὶ τὸν μαῖον 859 — καὶ τῶν κυβερνητικῶν ὑπαλλήλων τὸ πλεονεκτικόν¹³ καὶ τὸ ἀσπλαγ-

τίου, σ. 40.- MURALT, ἐν χρ. 859 (ἰαν. — αὐγ.), καὶ οὐχὶ τὸν φεβρουάριον 860 (Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 814.- Byzantinische Zeitschrift. ἔτ. Ε' σ. 447), ἢ 861 (FLEURY, αὐτ. σ. 26).

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΑΕ' — ΛΘ'.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Σεργίῳ μαγίστρῳ καὶ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου (ἀρ. ΡΙΑ' σ. 515).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 399.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ πατρικίῳ καὶ σακελλαρίῳ κατὰ τοὺς Ἀγγουρέλους (ἀρ. ΣΔ' σ. 522).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 401.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ μητροπολίτῃ Νικομηδείας (ἀρ. ΡΞΕ' σ. 502).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 404.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ στρατηγῷ Πελοποννήσου (ἀρ. ΣΙΔ' σ. 528).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 398.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βαρνάβᾳ μονάζοντι (ἀρ. ΡΒ' σ. 425).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 396.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Σωφρονίῳ μονάζοντι (ἀρ. ΡΓ' σ. 426).- ΑΒΒΙΕ ΜΑΡΙΝ, αὐτ. σ. 212.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀρσενίῳ μοναχῷ (ἀρ. ΡΔ' σ. 426).- HERGENROTHER, αὐτ.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀθανασίῳ μοναχῷ ἡσυχάζοντι (ἀρ. ΣΝΒ' σ. 555).- HERGENROTHER, αὐτ.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ε[ὐθυμίῳ] μονάζοντι πεσόοντι (ἀρ. ΡΠ' σ. 509).- ΑΒΒΙΕ ΜΑΡΙΝ, αὐτ.- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 466.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰσακίῳ μοναχῷ ἡσυχάζοντι (ἀρ. ΡΟΖ' σ. 507).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 530.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Νικολάῳ ἡγουμένῳ μονῆς τοῦ ἁγίου Νικηφόρου (ἀρ. ΣΜΑ' σ. 549).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 396. Β' σ. 736.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀνυστασίῳ γορολόγῳ (ἀρ. ΡΑΘ' σ. 454).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 729.

χρον¹, μάλιστα δὲ τὸν κατὰ τῶν Ἰγνατιανῶν διωγμὸν ὑπὸ τοῦ κουροπαλάτου Βάρδα², ἴσως τὸν διὰ τοῦ Νικήτα Ὑδρούφα διενεργούμενον³, ἐν ᾧ ἀφ' ἐτέρου περιέθαλπε τοὺς φίλους, τὸ μὲν ἀποστέλλων αὐτοῖς δῶρα τίμια⁴, τὸ δὲ συντάττων ἱατρικὰ πρὸς Θεραπείαν αὐτῶν⁵, ὡς ἱατρὸς δόκιμος⁶, ἢ συμβουλευὼν αὐτοῖς τὰ σωτήρια⁷.

Ἀφ' οὗ δὲ — τῇ 6 μαΐου 859 — ἐκήρυξεν ἐπ' ἐκκλησίας καὶ τὴν πρώτην αὐτοῦ « Εἰς τὸν δίκαιον Ἰωὴ » ὁμιλίαν⁸, ἐπεδόθη εἰς τὴν τῶν σλαβικῶν λαῶν ἐκχριστιάνισιν. Πρὸς τοῦτο δ' ἐξελέξατο δύο ἀποστόλους, ἐκ Θεσσαλονίκης ὁρμωμένους, τοὺς ἀδελφοὺς Μεθόδιον καὶ Κωνσταντῖνον τὸν φιλόσοφον, τὸ γένος Ἕλληνας⁹. Προτροπῇ δὲ τοῦ μεγαλεπιβόλου πατριάρχου, ἐφευρέθη προηγουμένως¹⁰ διὰ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοσόφου (τοῦ καὶ Κυρίλλου) τὸ σλαβωνικὸν ἢ κυρίλλειον ἀλφάβητον¹¹, καὶ μετεγλωττίσθησαν παρὰ τοῦ αὐτοῦ φιλοσόφου ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ σλαβωνικὸν τὸ εὐαγγέλιον, ἡ λειτουργία, ἡ ὁκτώηχος, τὸ ὠρολόγιον, ἡ παλαιὰ διαθήκη· καὶ οὕτως ἐτέθη τὸ τῆς σλαβικῆς φιλολογίας θεμέλιον¹². Περαιωθεῖσης

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Λέοντι σπαθαρίῳ, τῷ ἐπιλεγομένῳ δράκοντι (ἀρ. ΣΙΣ' σ. 529).- HERGENRÆTHIER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 399.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βάρδα μαγίστρῳ, πατρικίῳ καὶ κουροπαλάτῳ (ἀρ. ΡΝΖ' σ. 491).- Βίος Μιχαήλ Γ' (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 195 — 6).- HERGENRÆTHIER, αὐτ. σελ. 388, 469.

3. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 317).- MURALT, ἐν χρ. 859 (μαρτ. — αὐγ.).

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀθανασίῳ μοναχῷ ἡσυχάζοντι (ἀρ. ΣΝΓ' σ. 555).- HERGENRÆTHIER, αὐτ. σ. 396.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ζαχαρίᾳ μητροπολίτῃ Χαλκηδόνος (ἀρ. ΣΑ' σ. 543).- HERGENRÆTHIER, αὐτ. σ. 333. Β' σ. 215, 362.- JAGER, αὐτ. σ. 265.

6. PUSCHMANN, αὐτ.- HEFELE, αὐτ. σ. 334.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀμφιλοχίῳ μητροπολίτῃ Κυζίκου (ἀρ. ΣΑΒ' σ. 544).- HERGENRÆTHIER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 219.

8. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν Μ'.

9. ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ. Πάπα Λέοντος ΙΓ' ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς ἔλεγχος (ἐν ΚΠ. 1882. 8^{ον}) σ. 13, 55.- HEFELE, αὐτ. σ. 346.

10. ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 56.

11. MURALT, 867. 106ρ. 14.- ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 55.- HERGENRÆTHIER. Histoire de l'Eglise. Τόμ. Γ' σ. 513.- WILKINSON. Dalmatia and Montenegro (ἐν Λονδίῳ 1848. 2 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. 31.

12. MURALT, ἐν χρ. 859 (ἰαν. — αὐγ.), 864, 867 (106ρ. 14), 880 (ἀπρ. — ἰουλ.). FLEURY. Histoire ecclésiastique (ἐν Παρισίοις 1720. 16 Τόμ. 4^{ον}) Τόμ. ΙΑ' σ. 145.- HERGENRÆTHIER, αὐτ.- ΚΩΝΣΤ. ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ. Περὶ τῶν Ο' ἐργη-

δὲ τῆς μεταφράσεως, προεχειρίσθη πρεσβύτερος ὑπὸ τοῦ Φωτίου ὁ Κωνσταντῖνος¹, μετονομασθεὶς Κύριλλος, καὶ ἀποσταλεὶς — περὶ τὸν μᾶλλον 859 μ. Χ.² — εἰς Χερσῶνα, ἐδίδαξε τοὺς Χαζάρους τὸν χριστιανισμόν³ εἰς τὴν προσεγγίζουσαν τῇ βουλγαρικῇ γλῶσσαν αὐτῶν, ἣν ἐπὶ τοῦτο ἐξέμαθε⁴. Σχεδὸν δὲ ταυτοχρόνως — περὶ τὸν ἰούνιον 859 — ἤρξαντο κατηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Φωτίου οἱ μονοφυσῖται⁵.

Ὀλίγον μετέπειτα, ἤτοι τῇ 4 ἰουλίου 859, ὁ Φώτιος ὠμίλησε « Περὶ ὀλιγοπιστίας » ἀπ' ἁμβωνος⁶, ὁπόθεν κατερχόμενος ἐνοσήλευε — περὶ τὸν αὐγουστον 859 — τοὺς νοσοῦντας⁷, κατὰ τὸ τοῦ εὐαγγελίου, Ἰσοθένησα, καὶ ἐπεσκεψάσθαι με⁸. Μελετῶν δὲ διηνεκῶς ἐξεπόνει μὲν — περὶ τὸν 76ριον 859 — « Σχόλια εἰς τὰς πνευματικὰς πλάκας Ἰωάννου τοῦ τῆς Κλίμακος⁹, » ἔλυε δὲ — περὶ τὸν 86ριον 859 — τὰς γραφικὰς ἀπορίας Ἀμφιλοχίου τοῦ Κυζίκου¹⁰, Εὐλαμπίου τοῦ Ἀπαμείας¹¹ καὶ ἄλλων κληρικῶν¹² ἢ λαϊκῶν¹³, παρώτρυνε δὲ τὸν πεφιλημένον ἀδελφὸν Ταράσιον ἵνα γράψῃ τι θεολογικώτερον¹⁴, συνεφώνει δὲ — περὶ τὸν 106ριον

νευτῶν (ἐν Ἀθήναις 1844 — 1849. 4 Τόμ. 8ον) Τόμ. Δ' σ. 761.- Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σελ. 169.

1. ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 59, 80.

2. καὶ οὐχὶ τῷ 860 ἢ 861 (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 536).

3. MURALT, αὐτ. ἐν χρ. 859 (μαρτ. — αὐγ.).- ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 11.- FLEURY, αὐτ. σ. 146.- Α. RAMBAUD, αὐτ. σ. 274.

4. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 536.- IBNI HAUKAL. *Les routes et les royaumes* (ἐν Πετροπόλει 1822. 8ον) σ. 27.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Νικολάφ πάπα Ῥώμης (ἀρ. Γ' σ. 160—1).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 476, 483.- Περὶ τῆς ὑπὸ Φωτίου συνόδου (ᾧρα *Council. general.* αὐτ. σ. 435).- Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. σ. 193.

6. ᾧρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΜΑ'.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ζαχαρίᾳ μητροπολίτῃ Χαλκηδόνος (ἀρ. ΣΔΑ' σ. 544).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 362.- JAGER, αὐτ.

8. ΜΑΘΘΑΙΟΥ ΚΕ' 36.

9. Α. Η. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου τοῦ ΚΠ. Ποιήματα (ἐν Πετροπόλει 1892. μ. 8ον) σελ. 21 κ. ἐ.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀμφιλοχίῳ μητροπολίτῃ Κυζίκου (ἀρ. ΙΘ' σ. 277).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 403. Β' σ. 313.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐλαμπίῳ ἀρχιεπισκόπῳ [Ἀπαμείας] καὶ σκευοφύλακι (ἀρ. ΑΒ' σ. 323).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 102.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀφιλοθεάμονι καὶ φίλῳ ἀρίστῳ. (ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σελ. 179, 180.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Αἰόντι γεγονότι λογοθέτῃ τῷ Μαδιάμ (ἀρ. ΟΔ' σ. 399).

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ταράσιῳ πατρικίῳ ἀδελφῷ (ᾧρα Α. Η. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ΚΠ. ἐπιστολαὶ ΜΕ' σ. 3, 5).

859 — μετὰ τοῦ συγχρόνου αὐτοῦ Γεωργίου τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμ-
φίλου ἦν αἵρετικός¹, καὶ ἀπεκάλυπτε τὰς πλεκτάνας τῶν εἰκονοχλαστῶν², οἵτινες
τὴν Σικελίαν ἐλυμαίνοντο³.

Ἰδίαν δὲ μέριμναν ἀφιερῶν εἰς τὸ περὶ παίδων ἀγωγῆς ζωτικὸν ζήτημα
οὐ μόνον ὁμιλίαν « Περὶ ἀγωγῆς » ἀπαγγέλλει⁴, τῇ 18 ἰανουαρίου 860, ἀλλὰ
καὶ σύναμα ἐμβριθεῖς ὑποθήκας χορηγεῖ μετὰ τῆς ἐμφύτου αὐτοῦ χάριτος⁵.
Μετ' ἴσης εἰλικρινείας τὰ ἐπαινετὰ ἐπαινῶν ἀναγνωρίζει ὁ Φώτιος — περὶ τὸν
φεβρουάριον 860 — τὸ ἀκραιφνὲς τοῦ φρονήματος τινῶν τῶν ἐν τοῖς πράγμασιν⁶,
ἐκφωνεῖ δέ, κατὰ μάρτιον 860, τετρακτὺν ὁμιλιῶν « Κατὰ μανιχαίων, » οἵτινες
πάλιν τὴν αἵρεσιν αὐτῶν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ βασιλευσούσῃ ἀναμοχλεύοντες⁷ πολλοὺς
ὁπαδοὺς προσεῖλκυον⁸, καὶ ἀμείβων τὸν ὑπὲρ τῶν καλῶν ζῆλον χειροτονεῖ — περὶ
τὸν ἀπρίλιον 860 — τὸν λόγιον Γεώργιον, χαρτοφύλακα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας,
μητροπολίτην Νικομηδείας ἀντὶ τοῦ ἐξωσθέντος Ἰωάννου⁹, καὶ τὸν Ζαχαρίαν
μητροπολίτην Ἀντιοχείας (Πισιδίας) ἀντὶ τοῦ καταστασιάζοντος Γεωργίου¹⁰. Ἐπὶ
δὲ τῇ προσεγγίσει τοῦ πάσχα ὠμίλησε, τῇ μεγάλῃ πέμπτῃ (11 ἀπριλίου),
« Περὶ τῆς θείας μεταλήψεως¹¹ » ἐνώπιον τοῦ Βάρδα κουροπαλάτου, ὅστις καὶ μετὰ
μίαν ἐβδομάδα, ἦτοι τῇ τετάρτῃ τῆς διακαινησίμου¹², 17 ἀπριλίου, καῖσαρ¹³ ἀνηγο-

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Κωνσταντίνῳ πατρικίῳ (ἀρ. ΟΓ' σ. 399). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 153.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Νικολάῳ πάπᾳ Ῥώμης (ἀρ. Ι' σ. 160). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 476.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοφάνει μονάζοντι (ἀρ. ΡΗ' σ. 429). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 477.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΜΒ'.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοκτίστῳ ἡγουμένῳ (ἀρ. ιθ' σ. 424). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 726.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀρσαβήρ πρωτοπαπαρῷ (ἀρ. ΣΝΗ' σ. 557). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 737. Α' σ. 413.

7. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΜΓ' — ΜΔ'.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς θρόνους (ἀρ. Δ' σ. 167). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 477.

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 403 — 4.

10. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 1040. — Ω' ἐπισκοπῶν κατὰ λόγους ἐμὸς ἀνέκδοτος.

11. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΜΖ'.

12. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 328.

13. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 468 — 9. — καὶ οὐχὶ τῇ 6 ἀπριλίου 858 (MURALT, αὐτ. ἐν γρ. — Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 832. Β' σ. 12, 29).

ρεύθη, ἐν ᾧ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Πατρωνᾶς προϋβιβάζετο εἰς τὸ τοῦ δομεστίκου ἀξίωμα¹. Παραμυθῶν δὲ τὸν φίλον αὐτοῦ πρωτομάγιστρον Μανουήλ², πνέοντα τὰ λίσθια—περὶ τὸν μᾶιον 860³—πεῖθει αὐτὸν ὁ Φωτίος ἵνα ἀφιερῶσιν τὸν κατὰ τὴν κινστέριαν τοῦ Ἀσπαρος οἶκον αὐτοῦ εἰς μονήν⁴, ἐπικαλουμένην ἔκτοτε τοῦ Μανουήλ⁵, καὶ μένουσαν ὑπὸ τὴν τοῦ πατριάρχου ἐποπτείαν καὶ μέριμναν. Ὅτε δὲ σεισμὸς ἐγένετο⁶, διαρκέσας ἐπὶ τεσσαρακονθήμερον⁷ (1 αὐγούστου⁸—7 Σεπτεμβρίου 860)⁹, ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς ἐπουλῶν τὰς τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ προβάτων χαίνουσας πληγὰς ἀπαγγέλλει μὲν, τῇ 8 Σεπτεμβρίου 860, ὁμιλίαν «Περὶ ἐλεημοσύνης¹⁰,» προτρέπει δὲ τοὺς δυναμένους ἵνα δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῶν πασχόντων¹¹ καὶ ἐπαινεῖ τῶν πλουσίων τὸ φιλόπτωχον¹². Ἀλλὰ καὶ παροτρύνει Μιχαὴλ τὸν Γ' ἵνα ἀνδρῶσιν ἐκ βάρων τὴν ἐκ τοῦ σειμοῦ καταπεσοῦσαν

1. MURALT, αὐτ. ἐν χρ. 860 (ἰαν. - αὐγ.). - Κατὰ τὸν JAGER (αὐτ. σ. 82), τῷ 861 ὁ Βάρδας ἦν ἤδη καῖσαρ. Ἀλλ' ὁ HERGENROTHER (αὐτ. σ. 469) προκρίνει ταῦτα γενόμενα τῷ 862 (Ἀπριλίου 22), ἢ τῷ 863 (Ἀπριλίου 14), (ὅρα καὶ κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' Προδιοίκτησιν), ἢ καὶ τῷ 864 (HERGENROTHER. *Histoire*. Τόμ. Γ' σ. 529).

2. ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 77.

3. MURALT, ἐν χρ. 860 (ἰαν. - αὐγ.). - Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 165. - *Βίος Μιχαὴλ Γ'* (αὐτ. σ. 184).

4. ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 86. - ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 222.

5. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 487. - ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 433. - ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 637. - *Βίος Μιχαὴλ Γ'* (αὐτ. σ. 168) τανῦν Κεφελῇ μεσσιτῇ (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 369. - Α. ΠΑΣΠΑΘ. *Βυζαντινὰ μελέται*. ἐν ΚΠ. 1877. 4ον σ. 304), ὅπερ ὁμῶς κατὰ τὸν D' MORDTMANN (*Esquisse Topographique de C/ple*, σ. 76) ἦν ἡ μονὴ Ἀετίου.

6. Πρβ. MURALT, χρ. 869 πρὸς 860 (αὐγ. — 76ρ.).

7. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 321. - HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 464.

8. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. - FLEURY, αὐτ. σ. 36. - καὶ οὐχὶ περὶ τὰς ἀρχὰς αὐγούστου 861 (JAGER, αὐτ. σ. 81—2. - HERGENROTHER, αὐτ. - HEFELLE, αὐτ. σ. 243).

9. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.

10. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΜΠ'.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ διακόνῳ καὶ ξενοδόχῳ (ἀρ. ΡΠΕ' σ. 511). - HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 726.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀναστασίῳ γοργολόγῳ (ἀρ. ΡΜ' σ. 454). - HERGENROTHER, αὐτ. σ. 729.

εὐαγγῇ μονὴν τῆς Θεοτόκου τῶν ὁδηγῶν¹, προσαρτήσῃ δὲ εἰς αὐτὴν καὶ βιβλιοθήκην, ἥτις μετ' εὐφημίας μνημονεύεται².

Τούτων δὲ γενομένων ἐν Ἀνατολῇ, συνήρχετο κατὰ 76ριον 860³ ἐν Ῥώμῃ σύνοδος⁴, ἐνθα ἐνεκρίθη ἡ ἀποστολὴ πρεσβείας εἰς ΚΠ. μετ' ἐπιστολῶν πρὸς τὸν Φώτιον καὶ τὸν Μιχαήλ⁵, αἵτινες χρονολογουμέναι ἀπὸ τῆς 25 76ρίου 860⁶ αὐθημερὸν ἴσως ἀπεστάλησαν⁷. Ἀλλὰ καὶ—περὶ τὸν 86ριον—ὑπερασπίζεται μὲν τὸν λαὸν ὁ Φώτιος κατὰ τῆς τῶν ἀρχόντων πλεονεξίας⁸, τυραννίας⁹ καὶ σκληρότητος¹⁰, συνίστησι δὲ ταῖς πλουσίαις τὴν καλὴν τοῦ πλούτου διαχείρισιν¹¹. Ἐν μέσφω τοσούτων ἀσχολιῶν ὑπέκλεπτε καιρὸν εἴτε πρὸς διαλεύκανσιν—περὶ τὸν 96ριον—τῶν προτεινομένων αὐτῷ ζητημάτων παρ' ἀρχιερέων « Περὶ τοῦ οὐ δεῖν εἰς τὸ θυσιαστήριον γυναικας εἰσιέναι¹², » « Περὶ ἐνθρονισμοῦ » ἤτοι ἐγκαινίων ναοῦ¹³, « Περὶ φυτοῦ, τοῦ λεγομένου κιβωτίου¹⁴, » εἴτε πρὸς λύσιν γραφικῶν ἀποριῶν,

1. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 184.— LABARTE. *Le Palais de C/ple*, σ. 99, 208.— ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 204.— πλησίον τοῦ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ Βυζαντίου Ἰντζιλῆ κιόσα (LABARTE, αὐτ.— D' MORDTMANN, αὐτ. σ. 52—3).

2. MANSI. *Concil.* Τόμ. ΙΓ' σ. 191.— GARDTHAUSEN. *Griechische Palaeographie*, σ. 410.— ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 402.

3. BARONII. *Annales*, 860 ἀρ. 1.— HERGENROTHER. *Histoire de l'Église*. Τόμ. Γ' σ. 388.

4. *Art de vérifier les dates. Conciles*, ἐν χρ. 860.— HERGENROTHER, *Photius*. Τόμ. Α' σ. 414.— ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ (αὐτ. σ. 417).

5. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 414, 517.

6. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 415.— MURALT, ἐν χρ.— FLEURY. *Histoire ecclésiastique*. Τόμ. ΙΑ' σ. 24.

7. ἀλλ' αἱ πρωτότυποι ἴσως ἦσαν ἀλλοῖαι τῶν ἀκολουθῶς ἀναγνωσθεῖσων ἐν τῇ τοῦ 869 ἐν ΚΠ. κατὰ Φωτίου συνόδῳ, ὡς ἐνώπιον αὐτῆς διετείνετο διακρήδην ὁ Ἀμορίου Θεόφιλος, μηδενὸς ἀντιλέγοντος (FLEURY, αὐτ. σ. 253).

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ κοιαιστορι (ἀρ. ΡΗΕ' σ. 517).— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 728.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ πράκτορι (ἀρ. ΡΗΓ' σ. 517).— HERGENROTHER, αὐτ.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀλεξάνδρῳ κόμητι (ἀρ. ΡΗΓ' σ. 516).— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 731.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. (πλουσίῳ τινί). ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 222, 224.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. (μητροπολίτη). ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 182, σημ. 1.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. « φιλοθῶ τέκνῳ καὶ ἀδελφῷ. » ὅρα Ἀμφιλόχεια, σ. 187.

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. « ἱερωτάτῳ τέκνῳ καὶ ἀδελφῷ. » ὅρα Ἀμφιλόχεια, σ. 182.

ἃς ὑπέβαλλον αὐτῷ ἀρχιερεῖς Κυζίκου¹, Νικομηδείας², Ἀπαμείας³, ἣ λαϊκοὶ θεοφιλῶς πολυπράγμονες⁴.

Οἱ δὲ τοποτηρηταὶ τοῦ Ῥώμης Νικολάου Ζαχαρίας, ἐπίσκοπος Ἀναγίνων (Anagni), καὶ Ῥοδόαλδος, ἐπίσκοπος Πόρτου⁵, κομίζοντες τὰ προμνημονευθέντα γράμματα πρὸς τε τὸν ΚΠ. Φώτιον καὶ πρὸς Μιχαὴλ τὸν Γ' μετ' ἐντολῆς ὅπως παρουσιάσωσιν εἰς τὴν ἐν ΚΠ. περὶ τῆς ἐξώσεως τοῦ Ἰγνατίου⁶ καὶ περὶ προσκυνησεως τῶν ἁγίων εἰκόνων συγκροτηθησομένην σύνοδον⁷, ἀφίχθησαν ἐν ΚΠ. λήγοντος τοῦ 1069 μ. Χ.⁸ Ἀναμείναντες ἐκεῖ ἐπὶ τρεῖς περίπου μῆνας⁹, ἦτοι μέχρι τέλους μαρτίου 861, τὴν ἄφιξιν καὶ τῶν λοιπῶν τῆς συνόδου συμπαρέδρων, ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τοῦ Φωτίου μετὰ τῶν νεομισμένων τιμῶν¹⁰. Ἐνῶπιον δὲ τῶν τοποτηρητῶν τούτων ἀνέβλυσεν ἀπὸ τῆς πολυγέυμονος τοῦ Φωτίου πηγῆς καὶ κατὰ τὴν μεγάλην ἐβδομάδα τῶν παθῶν δυὰς ὁμιλιῶν, τῇ μὲν α'

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀμφιλοχίῳ μητροπολίτῃ Κυζίκου (ἀρ. Κ' σ. 279) - HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 403. Β' σ. 313.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ μητροπολίτῃ Νικομηδείας (ἀρ. ΚΔ', ΚΕ' σ. 290, 294). - HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 404.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐλαμπίῳ ἀρχιεπισκόπῳ [Ἀπαμείας] καὶ σκευοφύλακι (ἀρ. ΛΑ' σ. 322). - HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 102. - ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. «φιλοθέῳ τέκνῳ καὶ ἀδελφῷ» (Γαλασίῳ;). ὅρα Ἀμφιλόχια σ. 184.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀρσαβήρ πρωτοσπαθυρίῳ (ἀρ. ΟΛ' σ. 390). - HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 413.

5. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 316. - ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ (αὐτ. σ. 417). - ΘΕΟΤΟΚΗ. Σειρὰ 51 ὑπομνηματιστῶν εἰς τὴν ὀκτάτευχον καὶ τὰ τῶν βασιλειῶν (ἐν Λειψίᾳ 1773. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Β' σ. ια'.

6. FLEURY, αὐτ. σ. 25, 241.

7. JAGER, αὐτ. σ. 41, 205. - ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστολὴ τοῖς πατριάρχαις καὶ μητροπολίταις κλ. τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ Εὐρώπην καὶ Λιβύαν (ὅρα Concil. general. αὐτ. σ. 354).

8. Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 815. - Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 14—5.

9. FLEURY, αὐτ. σ. 26. - FISQUET, αὐτ. σ. 29. - *centum dies* (L. ΑΛΛΑΤΗ, αὐτ. σ. 545), οὐχὶ δὲ ὀκτάμηνον (ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. σ. 417), ἐκτὸς ἐὰν ὑπολογισθῇ τὸ μεταξὺ τῆς ἐκ Ῥώμης ἀναχωρήσεως αὐτῶν (25 769 μ. Χ.) μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς συνόδου (μαίῳ 861) μεσολαβῆσαν χρονικὸν διάστημα.

10. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 419. - ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. τῷ ΚΠ. Φωτίῳ (ὅρα Concil. general. αὐτ. σ. 373).

ἀπριλίου «Περὶ βαπτίσματος¹,» τῇ δὲ δ' ἀπριλίου ἡ πρώτη αὐτοῦ «Κατηχητικὴ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης παρασκευῆς» ὁμιλία, ἡ ἐξάκουστος².

Μέχρις οὗ δὲ προσέλθωσι καὶ οἱ λοιποὶ προσκληθέντες τῶν 318 πατέρων³, ὁ Φωτίος ἐπιστέλλων εἰς διαφόρους ἐστηλίτευε — περὶ τὸν ἀπρίλιον 861 — τὴν ἀγνωμοσύνην⁴, τὴν συκοφαντίαν⁵, τὴν ὑπόκρισιν⁶, τὸν φόβον⁷, τὴν ἀστάθειαν⁸, τὴν ἐπέμβασιν εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας θέσμινα⁹.

Ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ μαΐου μηνὸς¹⁰ τοῦ 861 σωτηρίου ἔτους¹¹, συνῆλθεν ἡ ἀγία καὶ μεγάλη πρωτοδευτέρα σύνοδος¹², ἣτις συγκειμένη κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξ ἀρχιερέων χειροτονηθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἰγνατίου¹³ (846 — 857 μ. Χ.) καὶ ἐπτάκις συνεδριάσασα¹⁴, καθαιρεῖ μὲν, συνευδοκούντων καὶ τῶν τοῦ Ῥώμης Νικολάου τοποτηρητῶν, τὸν Ἰγνάτιον¹⁵, καὶ σὺν αὐτῷ ἄλλους ἐπισκόπους καὶ ἀρχιμανδρί-

1. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΜΘ'.

2. Αὐτ. Ν'.

3. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. *Μιχαήλ τῷ Γ'* (ὄρα HARDOUIN. *Concil.* Τόμ. Ε' σ. 129). — I. BALETTA, εἰς ἐπιστολὰς Φωτίου, σ. 46. — HEFELE, αὐτ. σελ. 336.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Σεργίῳ μαγίστρῳ καὶ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου* (ἀρ. ΡΨΒ' σ. 515). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 399.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Ἀλεξάνδρῳ κόμητι* (ἀρ. ΡΨΔ' σ. 516). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 732.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Σάββα ἡγουμένῳ τῶν Πισιδῶν* (καὶ οὐχὶ Πισσαδῶν) ἀρ. ΡΠΒ' σελ. 510. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 397.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Ἰωάννῃ πατρικίῳ καὶ σακελλαρίῳ* (ἀρ. ΡΚ' σ. 443). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 400.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Θεοφίλῳ πρωτοσπαθαρίῳ* (ἀρ. ΣΗ' σ. 524). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 736. — JAGER, αὐτ. σ. 261.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Ἰωάννῃ πατρικίῳ καὶ σακελλαρίῳ κατὰ τοὺς Ἀγγουρείους* (ἀρ. ΣΑ' σ. 520). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 401.

10. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 420.

11. MURALT, ἐν γρ.

12. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΒΑΣΙΛΑΜΩΝΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. *Εἰς κατ. τῆς ἐν ΚΠ. Α' καὶ Β' συνόδου* (ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΛΗ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 648. — ὄρα τὰ κατὰ τὴν σύνοδον ταύτην παρὰ BENEDICTI BACHINI in *Appendice ad Agnelli librum pontificale*· διότι τὰ πρακτικὰ αὐτῆς κατεστρέφησαν ὑπὸ τῶν ἰγνατιανῶν (HEFELE, αὐτ. σ. 244), ἣ ἐκίνησαν τῇ 29 ὁκτωβρίου 869 (JAGER, αὐτ. σ. 214) ἐνώπιον τῆς ἐν ΚΠ. κατὰ Φωτίου συνόδου.

13. ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ (αὐτ. σ. 352).

14. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 329 — 330).

15. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ (αὐτ. σ. 418). — *Βίος Μιχαήλ Γ'* (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 195).

τας¹, αναγνωρίζει δὲ ὡς μόνον νόμιμον πατριάρχην τὸν Φώτιον², καὶ τέλος πάντων κανόνας περὶ τε τῶν ἁγίων εἰκόνων³, τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων⁴ καὶ περὶ ἐπισκόπων ἐκδίδωσι⁵. Περαιωθείσης δὲ τῆς συνόδου, ὁ ἱερός Φώτιος ἐξαίρει — περὶ τὸν μᾶλλον 861 — τὸ ἀκραιφνὲς τῶν φίλων τῆς ἀληθείας⁶ καὶ ἀμερόληπτον.

Ἄλλ' ὅμως τὸ πᾶν ἐγένετο ἀνάστατον διὰ τοῦ εἰσπλου εἰς τὸ Στενὸν τῶν μονοξύλων τῶν Ῥώσ κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 861 μ. Χ.⁷

Ἐν ᾧ δὲ ἀπὸ τῆς πεντηκοστῆς (25 μαΐου 861 μ. Χ.)⁸ ἐπὶ ὁλόκληρον μῆνα κεκρυμμένος ἐτύγχανεν ὁ Ἰγνάτιος⁹, ὁ Φώτιος ἐξεφώνει — τῇ 5 ἰουνίου 861 — τὴν Α' αὐτοῦ « Εἰς τὴν ἔφοδον τῶν Ῥώσ » ὁμιλίαν¹⁰. Ἀφ' οὗ δὲ — περὶ τὰ τέλη ἰουνίου 861 — πειθαναγκάζεται¹¹ ὑπὸ τοῦ Βάρδα¹² ὁ Ἰγνάτιος ὅπως ὑπο-

1. L. ALLATI, αὐτ. σ. 545.

2. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. τῷ κλήρῳ ΚΙΤ. (ὄρα *Council. general.* αὐτ. σ. 387).

3. GOLDAST. *Imperialia decreta de cultu imaginum* (ἐν Φραγκοφορτίῳ 1608. 8ον) σ. 773. — *Βλὸς Μεγαλ. Γ'* (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 195).

4. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. κδ'. — JAGER, αὐτ. σ. 54. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 428. Β' σ. 223. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 110, 207.

5. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 430. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. κε'. — JAGER, αὐτ. σ. 55.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ μητροπολίτῃ Νικομηδείας (ἀρ. ΣΚϚ' σ. 540). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 404.

7. ὄρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΑ' ὁμιλίας (ὄρα καὶ JAGER, σ. 44, 45). καὶ οὐχὶ τῷ 865 (Λ. RAMBAUD, αὐτ. σ. 373. — Λ. CHASSANG. *Deux homélies de Photius.* ὄρα *Annuaire de l'association pour l'encouragement des études grecques en France.* ἐν Παρισίοις 1871, 8ον σ. 76. — BIELOWSKI. *Monumenta Poloniae historica.* ἐν Λεμβέργῃ 1864. 2 Τόμ. 8ον. Τόμ. Α' σ. 845. — ΤΗ. REGER. *De Russorum prima expeditione.* ὄρα *Mémoires de l'académie de St. Pétersbourg.* 1738. Τόμ. 5').

8. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 320). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 463. — FLEURY, αὐτ. σ. 35. — Κ. ΠΑΠΑΡΡΙΦΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Γ' σελ. 816).

9. JAGER, αὐτ. σ. 80.

10. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΝΑ'. — Κατὰ δὲ τὸ χειρόγραφον Βρυξελλῶν (ἀρ. 11, 376) ἡ ἔφοδος τῶν Ῥώσ ἐγένετο τῇ 18 ἰουνίου, ἡ ἰνδικτιόνος, ἔτει 6368 (860 μ. Χ.) καὶ ε' ἔτει τοῦ Μεγαλ. Γ' (ὄρα *Byzantinische Zeitschrift.* ἔτ. Δ' σ. 446). — κατὰ δὲ τὸν HERGENROTHER (*Histoire de l'Eglise.* Τόμ. Γ' σ. 524) τῷ 865 μ. Χ. (ὄρα καὶ MURALT, ἐν χρ. 865. — Λ. RAMBAUD, αὐτ. σ. 373).

11. HERGENROTHER. *Photius.* Τόμ. Α' σ. 435.

12. *Βλὸς Μεγαλ. Γ'* (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 196). — ΖΩΝΑΡΑ ΙϚ' 4 ἐν τέλει. — ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. ε'.

γράφῃ ἔγγραφον παραδοχὴν τῆς κατ' αὐτοῦ, ὡς εἴρηται, ἐκδοθείσης συνοδικῆς ἀποφάσεως¹, ἀπαγγέλλει ὁ Φώτιος, τῇ 2 ἰουλίου, τὴν Β' αὐτοῦ « Εἰς τὴν ἔφοδον τῶν 'Ρῶς » ἑμιλίαν², ἀποσοβηθέντος τοῦ ἐξ αὐτῶν κινδύνου, ὡς μαρτυροῦσι καὶ τὰ ἐξῆς δύο ἐπιγράμματα εἰς τὸν ἐν Βλαγχέρναις ναὸν τῆς Θεοτόκου·

Εἰ φρικτὸν ἐν γῇ τοῦ Θεοῦ ζητεῖς θρόνον,
'Ιδὼν τὸν οἶκον θαύματος τῆς παρθένου·

· · · · ·
'Ενταῦθα πολλάς κοσμικὰς περιστάσεις
'Ο πατριάρχης ἀγρυπνῶν ἀνατρέπει.

· · · · ·
Αὐτὴν στρατηγήσασαν ὡς εἶδον μόνην,
'Εκαμψαν εὐθὺς τοὺς ἀκαμπεῖς αὐχένους³.

· · · · ·
'Ενταῦθα νικήσασα τοὺς ἐναντίους
'Ανείλεν αὐτοὺς ἀντὶ λόγχης εἰς ὕδωρ⁴.

· · · · ·

'Επωφελούμενος δὲ τοῦ θαύματος τούτου ὁ Φώτιος κατηχεῖ αὐτοὺς — περὶ τὸν ἰούλιον 861 μ. Χ.⁵ — εἰς τὸν χριστιανισμόν, βχπτίζει αὐτούς⁶, καὶ προχειρίζει αὐτοῖς καὶ ἐπίσκοπον⁷.

Καὶ ὁ μὲν Ἰγνάτιος ἐπανήρχετο — περὶ τὸν αὐτὸν μῆνα⁸ — ἀδεία τῶν κρατούντων⁹ καὶ μεσιτείᾳ πάντως τοῦ ἀνεξικακτοῦ Φωτίου, εἰς τὸ παλάτιον αὐτοῦ

1. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 241.— JAGER, αὐτ. σ. 77—81.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ἑμιλίαν NB'.

3. ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ. Χριστιανῶν ἐπιγράμματα, ἀρ. 120.

4. Αὐτ. ἀρ. 121.

5. RAMBAUD, αὐτ. σ. 274.— Περὶ τῆς ὑπὸ Φωτίου γενομένης συνόδου (ὅρα Concil. general. αὐτ. σ. 435)· οὐχὶ ὅμως τῷ 865 (HERGENROTHER. Histoire de l'Eglise. Τόμ. Γ' σ. 524).

6. Βίος Μιχαὴλ Γ' (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 196).

7. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. πρὸς τοὺς τῆς Ανατολῆς θρόνους (ἀρ. Δ' σ. 178).— HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Α' σ. 534.— ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Histoire de l'Eglise. Τόμ. Γ' σ. 524.

8. καὶ οὐχὶ τῷ 860 κατὰ 76ριον (MURALT, ἐν χρ.), οὔτε τῷ 861 κατὰ 76ριον (HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Α' σ. 464).

9. MAIMBOURG, αὐτ. σ. 38.

τὰ Πόσεως¹. ἀλλ' ἀποδίδων οὐχὶ τὰ ἴσα εἰς τὸν κοπάσαντα τὸν σάλον Φώτιον ἐξαπέστειλε — κατ' αὐγούστον 861 μ. Χ.² — εἰς Ῥώμην τὸν διὰ τοῦ Ἰγνατίου, ὡς προείπομεν, ἀντικατασταθέντα, καὶ τούτου ἕνεκεν ἐκδίκησιν πνέοντα, ἐξαρχον τῶν μοναστηρίων ἢ ἀρχιμανδρίτην Θεόγνιστον, προσκλαιόμενος κατὰ τοῦ Φωτίου, ἐξ ὀνόματος ἑαυτοῦ καὶ δέκα μητροπολιτῶν καὶ δέκα πέντε ἐπισκόπων συμφρονούντων³. Ὁ δὲ Φώτιος ἤρξατο κατηγῶν καὶ τοὺς ἐν τῇ μεσημβρινῇ Μοισίᾳ⁴ εἰς τὸν χριστιανισμόν⁵, βαπτίσας πρότερον καὶ τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν Βόγοριν, καὶ μετονομάσας αὐτὸν Μιχαήλ⁶ κατὰ τὸ 861 ἔτος τὸ σωτήριον⁷. ἀκολούθως δὲ προσεῖλκυσε καὶ τοὺς Σέρβους καὶ τοὺς Βλάχους⁸ εἰς τὴν πίστιν τὴν ὀρθόδοξον. Τότε δὲ καὶ Μιχαήλ ὁ Γ' ἀνακοινοῖ τῷ Ῥώμης Νικολάῳ τὰς ἀποφάσεις

1. JAGER, αὐτ. σ. 81 — 2. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 421, 460. — ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 320.

2. διότι τῇ α' αὐγούστου 868 εἶχον ἤδη παρέλθει 7 ὅλα ἔτη (FLEURY, αὐτ. Τόμ. ΙΑ' σ. 210).

3. HERGENROTHER, αὐτ. — ΘΕΟΦΝΩΣΤΟΥ. *Δίελλος* τῷ Ῥώμης Νικολάῳ (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 350).

4. A. RAMBAUD, αὐτ. σ. 316. — LAPOTRE. *L'Europe et le Siècle à l'époque carolingienne.* ἐν Παρισίοις. 1895. 8ον σ. 47.

5. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ. *Ἑκκλησιαστικὴ ἱστορία.* Τόμ. Β' σ. 24. — A. RAMBAUD, αὐτ. σ. 274. — *Περὶ τῆς ἐπὶ Φωτίου γενομένης συνόδου* (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 435). — καὶ οὐχὶ τῷ 860 (HEFELE, αὐτ. σ. 346. — A. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ. *Ἑκκλησιαστικὴ ἱστορία.* Τόμ. Β' σ. 15) κατὰ 76ριον (MURALT, ἐν χρ. 860. 76ρ.), οὔτε τῷ 862 μετὰ τὸν ἀπρίλιον (MURALT, ἐν χρ.), οὔτε τῷ 864 (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 600. — LAPOTRE, αὐτ. σ. 49, 53). διότι παρὰ Λέοντι Γραμματικῷ σ. 238) ἡ ἐκχριστιάνισις αὕτη μνημονεύεται μετὰ τὴν προβολὴν τοῦ Βάρδα εἰς τὸ ἀξίωμα καίσαρος, ὅπερ ἐγένετο κατ' ἀπρίλιον τοῦ 860, ὡς προεῖρηται.

6. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 600. — Γ. ΚΕΔΡΙΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 151 — 2. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, εἰς *Ἀμφοτέρω*, σ. λα'. — HEFELE, αὐτ. σ. 346. — FRECK. *Geschichte der Bulgaren.* ἐν Πράγᾳ 1876. 8ον σ. 153. — διὸ καὶ ἐπ' ἀληθείας μὲν ὁ Φώτιος ἀποκαλεῖ τὸν Μιχαήλ « τῶν ἐμῶν πνευματικῶν ὠδίνων . . γνήσιον γέννημα » (ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Μιχαήλ τῷ ἄρχοντι Βουλγαρίας* (ἀρ. Γ' σ. 247—8), ἐκ πλάνης δὲ ὁ βιβλιοθηκῆριος Ἀναστάσιος ἀποδίδωσι τὴν βάπτισιν ταύτην εἰς τινα Ῥωμαῖον πρεσβύτερον, Παῦλον τοῦνομα (ANASTASII BIBLIOTHECARI. *Praefatio octavae synodi* (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 182).

7. καὶ οὐχὶ τῷ 859 MURALT, ἐν χρ.), οὔτε τῷ 864 (HERGENROTHER, αὐτ.).

8. A. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. σ. 169, 171. — ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ. *Ἑκκλησιαστικὸν δίκαιον.* ἐν Ἀθήναις 1898. 8ον σ. 61, 63.

9. I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 47.

τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης πρωτοδευτέρας συνόδου, ἐν δυσὶ τόμοις, ὧν ὁ μὲν τὴν καθαίρεσιν Ἰγνατίου, ὁ δὲ τὰ περὶ τῶν ἀγίων εἰκόνων¹ περιελάμβανεν, ἐν ᾧ ὁ εἰρηνόφιλος Φώτιος ἐπιθυμῶν ἵνα προληφθῇ πᾶσα μετὰ τῶν ἐκκλησιῶν ῥῆξις ἐπιστέλλει τῷ αὐτῷ, κατ' αὐγουστον 861², τὴν ἐγκύκλιον ἐκείνην ἐπιστολὴν³, μεστὴν συνέσεως, μετριοφροσύνης καὶ ἀγάπης χριστιανικῆς⁴, ἣν καὶ οἱ πολέμιοι θαυμάζουσι⁵, καὶ ἥτις ἦν ἡ δευτέρα, ἣν πρὸς τὸν πάπαν Νικόλαον ἀπηθύονεν⁶. Ἐκτελῶν δὲ τὰς περὶ μοναχικῆς πολιτείας διατάξεις τῆς πρωτοδευτέρας συνόδου ἐχορήγει μὲν — περὶ τὸν Σεπτέμβριον 861 — ὑποθήκας σωστικὰς τῷ Ζαχαρίᾳ, μητροπολίτῃ Ἀντιοχείας (Πισιδίας)⁷, συνίστα δὲ τοῖς μοναχοῖς τὴν ἀρετὴν⁸, τὴν μετάνοιαν⁹, ἀπειλῶν κατὰ τῶν σκληροτραχίλων τὴν ἀπὸ τῶν νόμων τιμωρίαν¹⁰ καὶ τὴν θείαν ἐκδίκησιν¹¹. Ὁσημέραι δὲ ἐκριζῶν τὰς τριβόλους τῆς παρ' αὐτοῦ γεωργουμένης ἀρούρης ἀπεσόβει — περὶ τὸν Σέβριον 861 — πάσῃ μηχανῇ πᾶν τὸ πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ προστυχόν, εἴ τι τυραννικόν¹², εἴ τι ἀδικόν¹³. Τοῦ δὲ Καισαρείας (Καππαδοκίας) Παύλου, μεθ' ὅλας τὰς πατριαρχικὰς παραινέσεις, ἐμμένοντος εἰς

1. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. τῷ κλήρῳ ΚΠ. (ἔρμ. *Concil. general.* αὐτ. σελ. 387).

2. MURALT, ἐν χρ.- HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 348

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Νικολάῳ πάπῃ Ῥώμης (ἄρ. Γ' σ. 146). - HERGENRÖTHER, αὐτ.- καὶ οὐχὶ τῷ 860 (Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 815).

4. Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. σ. 15.

5. JAGER, αὐτ. σ. 59.

6. HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Α' σ. 643.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ζαχαρίᾳ μητροπολίτῃ Χαλκηδόνος (χρ. Ἀντιοχείας) ἄρ. Α' σ. 320 (HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 223.- ABBÉ MARIN. *Les moines de Constantinople*, σ. 160).

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μητροφάνει μοναχῷ ἀποστατήσαντι (ἄρ. ΡΟΒ' σ. 505). ἄλλ. ὁ οὐχὶ τῷ ἐκ Σικελίας (JAGER, αὐτ. σ. 265.- HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 196).

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἄρ. ΡΟΓ' σ. 506).- JAGER, αὐτ. σ. 266.- HERGENRÖTHER, αὐτ.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἄρ. ΡΟΔ' σ. 506).- HERGENRÖTHER, αὐτ.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐθυμίῳ μονάζοντι παραπεσόντι (ἄρ. ΡΟΘ' σ. 508).- HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 733.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ πατρικίῳ καὶ σακελλαρίῳ κατὰ τοὺς Ἀγγουρείους (ἄρ. ΣΒ' σ. 521).- HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 401.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοφίλῳ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ σακελλαρίῳ (ἄρ. ΣΙΕ' σ. 528).- HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 732.

τὴν σχολιὰν ὁδόν, ἣν ἐτράπη¹, ἀναγκάζεται ὁ Φώτιος ἵνα ἀντικαταστήσῃ αὐτὸν — περὶ τὸν 961 — διὰ τοῦ Εὐσχήμονος².

Περὶ τὸν αὐτὸν μῆνα ἔφθانون τὰ ἐκ ΚΠ. ὡς εἴρηται, γράμματα εἰς χεῖρας τοῦ Ῥώμης Νικολάου³, ὅστις ἀπεκέρυττεν ἐκ καθέδρας — περὶ τὸν δεκέμβριον 861⁴ — τὰ ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ ἐν ΚΠ. κανονισθέντα⁵, ἀπεκάλει τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην ταύτην σύνοδον ληστρικὴν⁶, ἐμνημόνευε μόνον ἔξ οἰκουμενικῶν συνόδων⁷, καὶ καθήρει τὸ β' ἤδη τὸν Φώτιον⁸, βασιζόμενος εἰς τὰς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἀναφανείσας ψευδοῖσιδωρείους διαταγὰς (*décretales*)⁹, καθ' ἃς ὁ Ῥώμης ἐστὶν ὁ ὑπέρτατος δικαστὴς ἀπασῶν τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοσμικῶν ὑποθέσεων, καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως αὐτοῦ οὔτε σύνοδος ἀθροίζεται, οὔτε αἱ ἀποφάσεις αὐτῆς κῦρος κέκτηνται¹⁰.

Ἄλλ' ὅμως ὁ Φώτιος οὐδόλως ἔπαυεν ἐπιλύων — περὶ τὸν ἰανουάριον 862 — τὰς προβαλλομένας αὐτῷ ἀπορίας δυσκόλων γραφικῶν ῥήσεων εἴτε παρ' ἀρχιερέων Κυζίκου¹¹, Νικομηδείας¹², Ἀπαμείας (Βιθυνίας)¹³, εἴτε παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Παύλῳ ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας (ἀρ. ΡΞΘ' σ. 504). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 465. Β' σ. 196. — JAGER, αὐτ. σ. 265.

2. *Concil. general.* αὐτ. σ. 231, 339. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σελ. 465. Β' σ. 28, 99.

3. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 509.

4. *Art de vérifier les dates*, ἐν χρ. — καὶ οὐχὶ ἀρχομένου τοῦ 863 (HEFELE, αὐτ. σ. 269).

5. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σελ. 363).

6. HEFELE, αὐτ. σ. 241.

7. Αὐτ. σ. 270.

8. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ. Ἐπιστ. Μαρτυρῇ τῷ λογοθέτῃ (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 419). — JAGER, αὐτ. σ. 236.

9. FLEURY, αὐτ. σ. 46, 92, 93, 453. — ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Τόμ. Β' σ. 51, 164. — Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 13, 202.

10. Ε. ΒΟΥΔΓΑΡΕΩΣ. Δοκίμιον περὶ τῶν διγγοριῶν τῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς Ἰωνίας (ἐν Λειψίῳ 1868. 8ον) σ. 68.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀμφιλοχίῳ μητροπολίτῃ Κυζίκου (ἀρ. ΚΑ' σ. 283). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 403.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ μητροπολίτῃ Νικομηδείας (ἀρ. ΚΣ' σ. 296). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 404.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐλαμπίῳ ἀρχιεπισκόπῳ [Ἀπαμείας] καὶ σκενοφύλακι (ἀρ. ΛΓ' σελ. 326).

Κωνσταντίνου¹· κυρίως δὲ γράφων — περὶ τὸν φεβρουάριον 862 — « Ζαχαρία τῷ καθολικῷ » κατὰ τῶν μονοφυσιτῶν² καὶ « Ἀσσοὶ τῷ ἡγεμόνι » παραινετικά ἐμβριθέστατα³. Πλὴν δὲ τῶν εἰρημένων, ἀπαγγέλλων — τῇ 6, 8 καὶ 15 μαρτίου 862 — τρεῖς ὁμιλίας « Κατὰ μανιχαίων⁴ » ἐρρύσατο « τοὺς ἀνθρώπους καὶ πλάνης καὶ αἰρέσεων⁵. »

Καθ' ὃν δὲ χρόνον Νικόλαος ὁ Ῥώμης ὑπέγραφε, τῇ μὲν 18 μαρτίου 862, ἐπιστολὴν τῷ Φωτίῳ, οὐχὶ ὡς πατριάρχῃ ἢ κληρικῷ, ἀλλ' ἀπλῶς ὡς « φρονιμωτάτῳ ἀνδρί⁶, » καὶ ἐτέραν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἀνατολῆς κατὰ τοῦ Φωτίου⁷, τῇ δὲ 19 μαρτίου 862⁸, ἐπιστολὴν τῷ μὲν Μιχαὴλ Γ' παραπονούμενος διὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ἰγνατίου⁹, τοῦ μόνου κανονικοῦ πατριάρχου¹⁰, τῷ δὲ πρῶτῳ ΚΠ. Ἰγνατίῳ ἐναθρυνόμενος, ὅτι καθήρσε πάλιν τὸν Φώτιον¹¹, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ὡς καὶ Γρηγόριον τὸν Συρακούσης¹² ἐτι δὲ τοὺς ἰδίους ἑαυτοῦ τοποτηρητάς, τόν τε Ῥοδόαλδον τὸν Πόρτου¹³ καὶ τὸν Ζαχαρίαν τὸν Ἀναγίνων, ἀπειλῶν

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Κωνσταντίνῳ σπαθαρίῳ (ἀρ. ΕΖ' σ. 380).

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ζαχαρίῳ τῷ καθολικῷ (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, Φωτίου ΚΠ. Ποιημάτων, σ. 179.— MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΒ' σ. 703.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. να'.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 482—3, 495).

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς Ἀσσοὶ τὸν ἡγεμόνα (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 210.— MIGNE, αὐτ. σ. 714.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.— HERGENROTHER, αὐτ.).

4. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΝΓ'— ΝΕ'.

5. Περὶ τῆς ὑπὸ Φωτίου γενομένης συνόδου (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 435).

6. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Φωτίῳ (αὐτ. σ. 354, 379).— FLEURY, αὐτ. σ. 47.— JAGER, αὐτ. σ. 87—92.— HERGENROTHER. Histoire de l'Eglise Τόμ. Γ' σ. 408. Photius. Τόμ. Α' σ. 511.

7. HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Α' σ. 510.— ANASTASII BIBLIOTHECARII. Praefatio octavarum synodi (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 182): « per omnes orbis terrarum terminos. »

8. PAGI, ἐν χρ.— καὶ οὐχὶ IX ind. = 861 (ὄρα καὶ HEFELE, αὐτ. σ. 248).

9. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Μιχαὴλ τῷ Γ' (ὄρα Concil. general. αὐτ. σελ. 371).— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. κζ'.— I. BALETTA, αὐτ. σ. 47.— MURALT, ἐν χρ.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 516.

10. FLEURY, αὐτ. σ. 66.

11. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. σ. 419.

12. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σελ. 354 — 6).

13. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 363). Ἀλλὰ τοῦτο εὔρηται εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὴν ἐπίσημον ἀποστολὴν τῇ 26 νοεμβρίου

μάλιστα καὶ ἀνάθεμα κατ' αὐτῶν¹, τῷ δὲ κλήρῳ τῆς ΚΠ.² μεμφόμενος, ὅτι ἐξέλεξε τὸν Φώτιον πατριάρχην « ἀπὸ κοσμικῆς ἀρχῆς³ καὶ τῶν ἀνακτορέων οἰκῶν⁴, » τοῖς δὲ συγκλητικοῖς ΚΠ. προτρεπόμενος ὅπως ἀποδιώξωσι τὸν Φώτιον⁵, οὗτος οὐδὲν ἤττον ἐξηκολούθει κεραυνοβόλῳ τὴν αἵρεσιν τῶν μανιχαίων διὰ τεσσάρων ἔτι ὁμιλιῶν, ἃς ἀπήγγελλε τῇ 22 καὶ 29 μαρτίου, ὡς καὶ τῇ 5 καὶ 12 ἀπριλίου 862 μ. Χ.⁶ καὶ ἐκρίζων τὰ ψυχοφθόρα ζιζάνια. Τῇ δὲ μεγάλῃ παρασκευῇ — 17 ἀπριλίου 862 — ἀντήχει ἡ 6^α αὐτοῦ « Κατηχητικὴ ὁμιλία » ἀπὸ τοῦ τῆς ἀγίας Εἰρήνης ἀμβωνος⁷.

Ἀλλὰ καὶ ναοὺς καταστραφέντας ὑπὸ τῶν Ῥώσ ἀνίδρυνεν, ὡς τὸ ἐν τῇ κατὰ τὴν Προποντιδα νήσῳ Πλατείᾳ εὐκτήριον τῆς Θεομήτορος, καθιερώσας αὐτὸ ἐκ νέου — περὶ τὸν μᾶιον 862⁸ — ἅτε δὴ ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν βεβηλωθέν⁹. ἔτι δὲ τὴν ἐν Χάλκῃ ἱερὰν μονὴν τῆς ἀγίας Τριάδος¹⁰, τῆς Σιών¹¹, ἣ τῆς νέας

862 (HEFELE, αὐτ. σ. 265) τοῦ Ῥοδοδόλδου ὡς τοποτηρητοῦ τοῦ Ῥώμης Νικολάου, ὃν καὶ ἀντεπροσώπευσεν ἐν τῇ συνόδῳ Meitz τῷ 863 κατὰ ἰούνιον (HERGENROTHER, αὐτ. σ. 541)· τὸ δὲ βέβαιόν ἐστιν, ὅτι ὁ Ῥοδόαλδος κατηρέθη μόνον μετὰ 2 1/2 ἔτη περὶ τὰ μέσα τοῦ 864 ἔτους (HEFELE, αὐτ. σ. 277), ἢ μᾶλλον τῇ 1 νοεμβρίου 864 (HINC-MARI. *Annales*, ἐν χρ. - FLEURY, αὐτ. σ. 86. - HERGENROTHER, αὐτ. σελ. 523, 550).

1. HEFELE, αὐτ. σ. 271.

2. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. τῷ κλήρῳ ΚΠ. (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 386 — 9).

3. ἦτοι συγκλητικός, senator, οὐχὶ δὲ καὶ πρωτοσπαθάριος, ὡς ἐσφαλμένως μεθερμηνεύει ὁ HEFELE (αὐτ. σ. 269) « aus Staats und Kriegsdienst, » ἐν ᾧ δικαίως ὁ ἴδιος κατακρίνει τὰς τοιαύτας παρερμηνείας τοῦ Βαρωνίου καὶ τοῦ Jager (HEFELE, αὐτ. σελ. 247).

4. ἦτοι πρωτοσηκρήτις.

5. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. πρὸς τοὺς συγκλητικοὺς ΚΠ. (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 357).

6. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαις Ν5' — ΝΘ'.

7. ὄρα αὐτ. Φωτίου ὁμιλίαν Ξ'.

8. καὶ οὐχὶ τῷ 865 (MURALT, ἐν χρ.).

9. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 324), ἐνθα διακωμωδεῖται ἡ τοῦ ἐγκαινισμοῦ τελετὴ (ὄρα καὶ HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 528).

10. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ Α' ΤΟΥ ΚΠ. *Κωνσταντινιάς*. ἐν Ἐνετίᾳ 1824. 8ον σ. 166. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ρη'. — I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 81. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 719. — G. SCHLUMBERGER, αὐτ. σ. 126. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 36. — ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 83.

11. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. Ἡ ΚΠ. Τόμ. Β' σ. 300.

Σιών¹, τὴν ἐπικεκλημένην Κάτοπτρον² ἢ τοῦ Ἑσόπτρου³, προσαρθήσας αὐτῇ καὶ βιβλιοθήκην, ἐν ᾗ ἴσως ἐφύλαττε τὰ πάμπολλα αὐτοῦ χειρόγραφα⁴, καὶ ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ ἐπλουτίζετο⁵.

Περὶ δὲ τὸν Ιούλιον 862, ἐπέστρεψε ταῦτοχρόνως ἐν ΚΠ. ἡ εἰς Ῥώμην ἀποσταλεῖσα πρεσβεία⁶, καὶ ὁ Κύριλλος ἐκ Χαζαρίας⁷. Οὐδόλως δὲ ταρχχθεις ὁ Φώτιος ἐκ τῶν ἀναιτίων κατ' αὐτοῦ καθαιρέσεων ἀπέστελλε — περὶ τὸν Ιούλιον 862⁸ — τὴν φιλάδελφον δυάδα τῶν ἀποστόλων Κωνσταντῖνον (Κύριλλον) καὶ Μεθόδιον εἰς Μοραβίαν⁹, πρὸς χριστιάνισιν καὶ τῶν Μοραβῶν¹⁰.

Οὐχ ἦττον δὲ καὶ ὁ καθολικὸς Ζαχαρίας λαβὼν τὴν προρρηθεῖσαν τοῦ Φωτίου ἐπιστολὴν διὰ χειρὸς τοῦ Νικαίας Ἰωάννου¹¹ συνεκάλεσεν ἐν Schirvan — περὶ τὸν αὐγούστον 862 — σύνοδον¹², ἥτις τὰς τοῦ Νεστορίου καὶ τοῦ Εὐτυχοῦς αἵρέσεις κατεδίκασεν¹³, ὡς ἐγκαυχᾶται δικαίως ὁ ἄγρυπνος τῆς ὁρθοδοξίας πρόμαχος¹⁴.

Ἐν ἐνδελεχεῖ δὲ δραστηριότητι διατελῶν ὁ Φώτιος ἐπέστελλε μὲν — περὶ

1. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μς'.

2. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ.

3. Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ (ὄρα *Περιοδικὸν τοῦ ἐν ΚΠ. ἑλλην. φιλολογ. συλλόγου*. ἐν ΚΠ. 1900. Τόμ. ΚΖ') σ. 374.

4. « καὶ βιβλος ἐπ' αὐτόν ἔρρει πᾶσα » (ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 313). — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 204.

5. GARDTHAUSEN. *Griechische Palaeographie*, σ. 410. — MANSI. *Concil.* Τόμ. ΙΓ' σ. 191. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 402.

6. HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 523.

7. HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Α' σ. 536. *Histoire*. Τόμ. Γ' σ. 528. — ἴσως δὲ τότε, ἔνεκα τῶν ἐν Χαζαρίᾳ θριάμβων αὐτοῦ, μυκτηριζόμενος ὑπὸ τῶν φθονερῶν ἀντιζήλων αὐτοῦ ἐπωνομάζετο καὶ Χαζαροπρόσωπος (ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 672).

8. καὶ οὐχὶ τῷ 863 (J. WILKINSON. *Dalmatia and Montenegro*. London 1848. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 31.

9. J. WILKINSON, αὐτ.

10. FLEURY, αὐτ. σ. 146. — HERGENRÖTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. — A. RAMBAUD, αὐτ. σ. 274. — Θ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. *Περὶ τῶν ἐλλήνων σχολῶν ἐν Ῥουμανίᾳ* (ἐν Ἀθήναις 1898. 8ον) σ. 16.

11. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 310.

12. MANSI. *Concil.* Τόμ. ΙΕ' σ. 639. — PAGI, ἐν χρ. — HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Α' σ. 495. — καὶ οὐχὶ τῷ 863 ἢ 864 (*Art de vérifier les dates*, ἐν χρ).

13. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. κη'.

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς θρόνους (ἄρ. Δ' σ. 167).

τὸν 76ριον 862 — ἐρμηνείας γραφικῶν ῥήσεων πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ Σέρ-
γιον¹ καὶ Κωνσταντῖνον² καὶ πρὸς ἱεράρχας Καισαρείας (Καππαδοκίας)³ καὶ
ἄλλους, κληρικούς τε⁴ καὶ λαϊκούς⁵, ἐπραγματεύετο δὲ — περὶ τὸν νοέμβριον
862 — « Περὶ ὅρου ζωῆς⁶, » καὶ τελεσφόρως ὑπερησπίζετο, ἀπέναντι τῆς ἀπλη-
στίας τῶν φορολόγων, τὰ ἐκκλησιαστικά δίκαια⁷. Καθ' ὅλον δὲ τὸν χειμῶνα
(106ρίου 862 — μαρτίου 863) φαίνεται πολλάκις ἀναπτέρωσας διὰ τῶν σοφῶν
αὐτοῦ διαλέξεων τὸν ζῆλον τῶν ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ φίλου αὐτοῦ καίσαρος Βάρδα
προστατευομένη σχολῇ τῆς Μαγναύρας⁸ καθηγητῶν τῆς φιλοσοφίας⁹ καὶ ῥητο-
ρικῆς, τῆς γεωμετρίας, ἀριθμητικῆς καὶ ἀστρονομίας, τῶν γραμματικῶν καὶ ποιη-
τικῶν¹⁰. καὶ ὅπως ὁ Πλάτων ἐπὶ τῆς πύλης τῆς ἀκαδημίας ἐχάραττε « Μηδεὶς
ἀγεωμέτρητος εἰσίστω, » οὕτω καὶ ὁ Φώτιος ἀπῆρτε παρὰ τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ
ἔγγραφον ὁμολογίαν πίστεως¹¹, εὐσεβείας καὶ ὁρθοδοξίας, οἷας στεργῶς ὁ ἴδιος
ἀντείχετο¹². τοῦθ' ὅπερ μυκτηρίζει παρερμηνεύων Ἀναστάσιος ὁ βιβλιοθηκάρχος¹³.

Ἡ τηλικαύτη τοῦ Φωτίου δραστηριότης τὸν φθόνον πολλῶν ὑπεξέκαθεν.

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Σεργίῳ πρωτοσταθαρίῳ ἀδελφῷ (ἀρ. Ζ' — ΙΑ' σ. 249 — 257). —
I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 249 — 524. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 336.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Κωνσταντίνῳ σπαθαρίῳ καὶ ἀσηκρῆτις (ἀρ. ΞΗ' σ. 381).

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐσχήμονι ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας Καππαδοκίας (ἀρ. ΛΣ' —
ΛΗ' σ. 330 — 1). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 465.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. θεολόγῳ καὶ ῥήτορι. ὄρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σελ. 219 καὶ
221.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀγωνίμῳ : « ἔχεις τὸ ζήτημά σοι διαλυόμενον ». ὄρα ΦΩΤΙΟΥ.
Ἀμφιλόχεια, σ. 216.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀγωνίμῳ : « ἐπὶ παλαιούς ἡμᾶς ἀγῶνας καλεῖς ». ὄρα ΦΩΤΙΟΥ.
Ἀμφιλόχεια, σ. 308.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Κωνσταντίνῳ σπαθαρίῳ καὶ δεσπότη (ὄρα Λ. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ.
Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ' σ. 11).

8. Βίος Μηγαλ τοῦ Γ' (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 185, 192). — ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 4. —
ὄρα καὶ HERGENROTHER, αὐτ. — Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 12,
91, 103.

9. ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 98.

10. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 170.

11. ΑΝΑΣΤΑΣΙ ΒΙΒΛΙΟΤΗΕΚΑΡΗ. *Præfatio octavarum synodi* (ὄρα *Concil.
general.* αὐτ. σ. 181). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 471. — HEFFELÉ, αὐτ. σ. 353.

12. ΑΒΒÉ MARIN, αὐτ. σ. 215.

13. ΑΝΑΣΤΑΣΙ ΒΙΒΛΙΟΤΗΕΚΑΡΗ, αὐτ. — HERGENROTHER, αὐτ. — HE-
FFELÉ, αὐτ.

Ἄλλὰ καὶ σκέψεως ἐπελθούσης, ἐνεκρίθη ἵνα περιβληθῶσι συνοδικὴν περιβολήν, ὅσα ἐκ καθέδρας ὁ Ῥώμης Νικόλαος ἀπεφώνητο· διὸ καὶ κατὰ τὸν ἀπρίλιον 863¹, ἰνδικτιόνος ια΄², συνῆλθον ἐν Ῥώμῃ ἐπίσκοποι τινες τῆς δύσεως, καὶ ἐπεκύρωσαν τὰς ἐν ταῖς ἀπὸ 18 καὶ 19 μαρτίου 862 ἐπιστολαῖς τοῦ Ῥώμης Νικολάου ἐμπερικλειομένας καθαιρέσεις, προσθέντες μάλιστα κατὰ μὲν Μιχαήλ τοῦ Γ' ἀφορισμόν, κατὰ δὲ Φωτίου ἀνάθεμα³. Ὁ δὲ « Νικόλαος . . τοῖς τῆς Ἀνατολῆς πατριάρχαις . . τὴν . . κρίσιν ταύτην διεπέμψατο⁴, » καὶ οὕτω πρῶτος ἐκεῖνος κατηγορεῖται, ὅτι τὸν ἄρραφον τοῦ Σωτῆρος χιτῶνα διέρρηξε⁵. Σύναμα δ' ἀπεστέλλοντο ἐκ Ῥώμης κληρικοὶ εἰς Μοισίαν ὅπως ἀποσπάσωσι ταύτην ἐκ τῆς δικαιοδοσίας τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως⁶, ὅπερ καὶ ἐχριστιάνισεν αὐτήν⁷ καὶ ἐπισκόπους ἐν αὐτῇ διώριζεν⁸. Ἀλλὰ τὰς σκευωρίας ταύτας εὐχερῶς φαίνεται διασκεδάσασα ἡ διὰ τῆς χώρας ἐκείνης⁹ ὁδοιπορία τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου¹⁰, ἀποστελλομένων εἰς Μοραβίαν, ὡς προείπομεν.

Ἐπομένως λίαν πρόσφορος κρίνεται ἡ « Περὶ φθόνου » ὁμιλία, ἣν τῇ 5 ἀπριλίου

1. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 519.— JAGER, αὐτ. σ. 100.— MURALT, ἐν χρ. 863.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. κη'.— καὶ οὐχὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ 863 (HEFELE, αὐτ. σ. 269), ἢ τὸν ἰανουάριον 863 (H. FISQUET, αὐτ. σ. 20).

2. Πρακτικὰ τῆς ἐν ΚΠ. τῷ 869 κατὰ Φωτίου συνόδου (ὅρα Concil. general. αὐτ. σελ. 370, 397).

3. ANASTASII BIBLIOTHECARI. Praefatio octavae synodi (ὅρα Concil. general. αὐτ. σ. 182).— ΣΥΡΙΑΝΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Στεφάνῳ (ὅρα Concil. general. αὐτ. σ. 424—5).— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 519, 520, 522.— JAGER, αὐτ. σ. 102.— ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. Βίος Ἱγνατίου (ὅρα Concil. general. αὐτ. σ. 322).— FLEURY, αὐτ. σ. 65, 66, 267.— FABRICII-HARLES. Bibliotheca graeca. Τόμ. IB' σ. 418.— Πρακτικὰ τῆς ἐν ΚΠ. τῷ 869 κατὰ Φωτίου συνόδου (ὅρα Concil. general. αὐτ. σ. 383).

4. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 322.— L. ALLATI, αὐτ. σ. 545—6.

5. A. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. σ. 15.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς θρόνους (ἀρ. Δ' σ. 168): « οὕτω . . ἐκεῖνου τοῦ ἔθνους οὐδ' εἰς δύο ἐνιαυτοὺς (ἀπὸ αὐγ. 861) τὴν . . τῶν χριστιανῶν τιμῶντος θρησκείαν. »— ὅρα καὶ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λα'.

7. IRECEK. Geschichte der Bulgaren. ἐν Πράγῃ 1876 σ. 153.— A. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. σ. 16.— Θ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Περὶ τῶν ἐλλληνικῶν σχολῶν ἐν Ρουμανίᾳ, σ. 16—7.

8. JAGER, αὐτ. σ. 132.— IRECEK, αὐτ.

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 600.— ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 11.

10. JAGER, αὐτ. σ. 131.

863 ὁ Φώτιος ἐξεφώνησεν¹, ὡς καὶ ἡ τῆς 9 ἀπριλίου 863 γ' « Κατηχητική², » ἐνθα καὶ ἡ ἀποστροφὴ ἐκείνη· « Ἀλλὰ μοι δεῦρο καὶ σὺ τήμερον, ὅστις ἂν ᾖ, » ὁ καταστασιάζων, καὶ διασπᾶν ἐπιχειρῶν τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον. »

Χαίρειν δὲ εἰπὼν εἰς τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐπιχειροῦντας ἡσχολεῖτο περὶ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ διακυβέρνησιν· διὸ καί, ὅπως ἐπέρχηται ἀρωγὸς τοῖς πένησι, πείθει Μιχαὴλ τὸν Γ' ἵνα ἐκδώσῃ νεαράν — περὶ τὸν μᾶλλον 863 — ὀρίζουσταν ἵνα τὰ κληροδοτήματα ὑπὲρ κοινωφελῶν σκοπῶν διὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου διανέμωνται³. Ὀνομάζει δὲ ἱκανωτέρους ἀρχιερεῖς⁴, τὸν μὲν Στέφανον Πυργίου (Ίλλυρικοῦ) ἀντὶ τοῦ ἐξωσθέντος Βασιλείου⁵, τὸν δὲ Ξενοφῶντα Μυλάσσων (ἐπίσκοπον τοῦ Σταυροπόλεως Καρίας) ἀντὶ τοῦ Φιλίππου⁶, τὸν δὲ Εὐστάθιον⁷ Ἀκμονίας (ἐπίσκοπον τοῦ Λαοδικείας Φρυγίας Πακατιανῆς) ἀντὶ τοῦ ἐξωσθέντος Παύλου⁸, τὸν δὲ Θεοδόσιον Σινώπης (ἐπίσκοπον τοῦ Ἀμασειᾶς Πόντου) ἀντὶ τοῦ Θεοδώρου⁹, τὸν δὲ ἡγούμενον τῆς μονῆς Στουδίου Ἀχιλλᾶν Νακωλείας ἀντὶ τοῦ Φωτίου¹⁰, διορισθέντος ἡγουμένου Στουδίου τοῦ Θεοδοσίου¹¹, τὸν δὲ ἄρχοντα τῶν μοναστηρίων Ἰγνάτιον Ἱεραπόλεως (Φρυγίας Σαλουταρίας) ἀντὶ τοῦ Νίκωνος¹², τὸν δὲ Στέφανον Κύρρου¹³ (ἐπίσκοπον τοῦ προμνησθέντος Ἱεραπόλεως), τὸν δὲ Στέφανον Κιβύρας (ἐπίσκοπον τοῦ Σταυροπόλεως Καρίας)¹⁴.

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΕΑ'.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΕΒ'.

3. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 528. — ANASTASII BIBLIOTHECARI. *Praefatio octavae synodi* (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 181).

4. FLEURY, αὐτ. σ. 113.

5. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 85.

6. Αὐτ. σ. 84. — Ω' ἐπισκοπῶν κατὰ λόγον ἐμὸς ἀνέκδοτος.

7. καὶ οὐχὶ Εὐστάχιον (HERGENROTHER, αὐτ.).

8. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 540. — HERGENROTHER, αὐτ. — Ω' ἐπισκοπῶν κατὰ λόγον ἐμὸς ἀνέκδοτος.

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 84, 453. — Ω' ἐπισκοπῶν κατὰ λόγον ἐμὸς ἀνέκδοτος.

10. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 395. — LE QUIEN, αὐτ. σ. 840. — εἰς ἐκδικούμενος διὰ τὴν παῦσιν αὐτοῦ ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος Φώτιος προσέβητο ἀκολούθως τῇ 869 εἰς τὴν κατὰ τοῦ πατριάρχου Φωτίου σύνοδον ὡς Νακωλείας (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 84), ἴσως μᾶλλον ὡς πρόην Νακωλείας θεωρητέος.

11. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 395.

12. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 403. — JACIER, αὐτ. σ. 99. — LE QUIEN, αὐτ. σ. 836.

13. καὶ οὐχὶ Κύρρου· διότι τότε ἦν ὁ Ἐπιφάνιος· οὕτε Κυψέλων Θράκης (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 84. — LE QUIEN, αὐτ. σ. 1203).

14. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 904. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 84.

Ἐν μέσῳ δὲ πολλῶν ἀντιξέων παρηγορεῖται ὁ Φώτιος λαμβάνων — περὶ τὸν ἰούνιον 863 — ἀγαθὰς εἰδήσεις παρὰ τῶν ἀδελφῶν Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, οἵτινες ἀφικόμενοι ἐν Μοραβίᾳ ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως τοῦ 863 ἔτους¹ ἐκατήχουν εἰς τὸν χριστιανισμόν οὐ μόνον τοὺς Μοραβούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς Κροάτας καὶ τοὺς Βοημούς². Ἐκπληρῶν δὲ καὶ τὰ τῆς ποιμαντορικῆς αὐτοῦ ἀποστολῆς καθήκοντα ἐξεφώνει, τῇ 2 ἰουνίου 863, ὁμιλίαν « Περὶ ὁργῆς καὶ θυμοῦ³, » διδάσκων τὴν μακροθυμίαν καὶ ἀνεκτικότητα.

Μυρία δ' ἐπιστολαὶ ἐποικοδομητικαὶ ἐκ τοῦ γονίμου αὐτοῦ καλάμου ἐξεδίδοντο, δι' ὧν ὠνειδίζετο — περὶ τὸν αὐγούστον 863 — τὸ ἄδικον⁴ ἢ τὸ ὀξύθυμον⁵ ἀρχιερέων, ἑρμηνεύοντο — περὶ τὸν 7βριον 863 — γραφικαὶ ἀπορίαι, προτεινόμεναι παρὰ τοῦ αὐταδέλφου αὐτοῦ Κωνσταντίνου⁶, ἢ παρ' ἀρχιερέων, ὡς τοῦ Ἀπαμείας⁷ καὶ τοῦ Καισαρείας⁸, ἐλύοντο — περὶ τὸν 8βριον 863 — κανονικὰ ζητήματα παρ' ἐπισκόπων ὑποβαλλόμενα⁹, ἀλλὰ καὶ πραγματεῖαι συνετάττοντο — περὶ τὸν 9βριον 863 — « Περὶ πατρίδος τοῦ ἀποστόλου Παύλου » πρὸς μὲν τὸν Καισαρείας Εὐσχήμονα δις¹⁰, πρὸς ἀνώνυμον δὲ ἅπαξ¹¹, ἔτι δὲ ἐκτενέστερον ἀνε-

1. MURALT, ἐν χρ. 875.

2. ΚΩΝΣΤ. ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ. Περὶ τῶν ὁ ἐρμηνευτῶν Τόμ. Δ' σ. 761.- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, εἰς Ἀμφιλόγια, σ. 18'.- ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 12, 14, 33, 52, 72, 73.- ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ. Ἱστορίη τῆς Ῥωσσίας, μετ' ἄρρ. Κ. Κροκιδζ (ἐν Ἀθήναις 1856 — 1859. 12 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 109.- ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 16, 19.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΕΓ'.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἱγνατίῳ ἐπισκόπῳ Λόφων (ἀρ. ΡΟ' σ. 504).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 404.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ μητροπολίτῃ Νικομηδείας (ἀρ. ΙΕ' σ. 422).- HERGENRÆTHER, αὐτ.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Κωνσταντίνῳ πρωτοσπαθαρίῳ ἀδελφῷ (ἀρ. ΙΕ' καὶ ΙΣ' σ. 266).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 336.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐλαμπίῳ ἀρχιεπισκόπῳ [Ἀπαμείας] καὶ σκενοφύλακι (ἀρ. ΛΔ' σελ. 327).

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐσχήμονι ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας Καππαδοκίας (ἀρ. Μ' σ. 334).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 465.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἐπισκόπῳ : « τῆς ὑμῶν ἀρχιερατικῆς τελειότητος » (ἀρ. Π' σ. 405 — 6).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 404.- Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ΚΠ. ποτημάτια, σ. 15.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐσχήμονι ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας Καππαδοκίας (ἀρ. ΜΑ' καὶ ΜΒ' σ. 335, 337).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 465.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. φιλοθέῳ τινί (ἀρ. ΝΑ' σ. 352, 356).

πτύσσεται ἡ «Περὶ ὅρου ζωῆς» διατριβὴ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἀσηκρήτις¹ (πιθανῶς τὸν Λέοντα καὶ Γαλάτωνα), κριτικαὶ δὲ παρατηρήσεις ἐπισταμένως ἐγίνοντο — περὶ τὸν 1063 — περὶ ὕφους ἐπιστολῶν², περὶ βιβλίων ὑποβαλλομένων τῷ Φωτίῳ ὑπὸ Νικηφόρου τοῦ φιλοσόφου³, ὑπὸ Λέοντος καὶ Γαλάτωνος⁴, ἣ καὶ ἐζητοῦντο πληροφορίαι περὶ τινοςπραγματείας τῶν ῥητορικῶν τεχνῶν, ἧς εἶχεν ἀνάγκην φίλος τις τοῦ Φωτίου ἐπιστήθιος⁵.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ 864 σωτηρίνῳ ἔτους, περιήρχοντο εἰς χεῖρας τοῦ Φωτίου ἐπιστολαί, ἐκτραγωδοῦσαι ὡς ἀντικανονικὴν τὴν πολιτείαν τοῦ Ῥώμης Νικολάου, καὶ ὑπογεγραμμέναι ὑπὸ συνόδου, ἐν Ἰταλίᾳ συγκροτηθείσης⁶, ὑπ' ἀρχιερέων, ἀδίκως, καθὰ διετείνοντο, παρὰ τοῦ Ῥώμης Νικολάου καταδικωμένων, ὡς τοῦ Ῥαβέννης Ἰωάννου⁷, τοῦ Κολωνίας Γουνθερίου (Gunther), τοῦ Τρηουρίων (Trèves) Θεουτγαύδου (Theutgaud)⁸ καὶ ἄλλων⁹, ὑπὸ μοναχῶν, ἐν Ἰταλίᾳ καταπιεζομένων, ὡς τοῦ Βασιλείου, τοῦ Ζωσιμᾶ, τοῦ Μητροφάνους¹⁰ καὶ ἄλλων. Ὁ δὲ Φώτιος, καίτοι ἐγκαρδίως θλιβόμενος δι' ὅσα αἱ ἐπιστολαὶ ἐκεῖναι ἐξετραγώδουν, ἀλλ' ὅμως, πρὶν ἢ δράμῃ εἰς ἐπικουρίαν τῶν προσκλαιομένων ἐκκλησιῶν τῆς δύσεως, ἐμερίμνα περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν τῆς ἀνατολῆς πραγμάτων. Καὶ τῇ μὲν 6 φεβρουαρίου συνεβούλευεν ἀπ' ἁμβωνος τὴν μετάνοιαν, ὁμιλῶν «Περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας¹¹,» περὶ δὲ τὸν Μάρτιον 864 ἐπαινεῖ μὲν τοὺς ὑπὲρ πίστεως ἀγῶνας

1. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόχεια*, σ. 225.

2. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Ἀμφιλοχίῳ μητροπολίτῃ Κυζίκου* (ἀρ. ΣΔΓ' σ. 545, 277). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 403.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Νικηφόρῳ φιλοσόφῳ μονάζοντι* (ἀρ. ΡΙΔ' καὶ ΣΜΔ' σ. 435, 550). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 327, 471. Β' σ. 271.

4. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Λέοντι καὶ Γαλάτωνα ἀδελφοῖς ἀσηκρήτις* (ἀρ. ΡΑΕ' σ. 452). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 327, 471.

5. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Νικηφόρῳ φιλοσόφῳ μονάζοντι* (ἀρ. ΣΜΣ' σ. 551). — HERGENROTHER. *Pholius*. Τόμ. Α' σ. 227.

6. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἐκκλήτους* (ἀρ. Δ' σ. 179). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 547.

7. ΗΛ. ΜΗΝΙΑΤΟΥ. *Πέτρα σκανδάλου*. ἐν Λειψίᾳ 1718. 8ον σ. 36. — οὗτος δὲ ὁ Ἰωάννης καθηρέθη τῷ 863 κατὰ ἰούνιον (HEFELE, αὐτ. σ. 273 — 4).

8. HEFELE, αὐτ. σ. 354. — ΗΛ. ΜΗΝΙΑΤΟΥ, αὐτ. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 647. — οἱ δύο οὗτοι καθηρέθησαν τῷ 863 κατὰ 863 (HEFELE, αὐτ. σ. 273).

9. JAGER, αὐτ. σ. 111.

10. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ.* (αὐτ. σ. 179). — HERGENROTHER, αὐτ.

11. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΕΔ'.

τοῦ Ἀντωνίου, ἀρχιεπισκόπου Βοσπόρου¹ (Ζηκχίας), φέγει δὲ τὴν διαγωγὴν τοῦ Ἰγνατίου Λόφων², ἐπισκόπου τοῦ Νικομηδείας. Μὴ ἐπιλανθάνομενος δὲ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀγωγῆς τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ ἀπαγγέλλει, τῇ 1 ἀπριλίου 864, ὁμιλίαν «Εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν³,» ἥς κερμάτια μόνον περιεσώσαμεν. Ὅπόσον δὲ τὸ ἀχαλίνωτον τῆς γλώσσης ἦν ἐν Βυζαντίῳ εὐπρόσδεκτον, ἐπιμαρτύρεται καὶ ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ τοῦ Φωτίου διαδοθέντων μυθευμάτων, ὧν ἡχῶ ἐγένετο καὶ Συμεὼν ὁ μάλιστα, περὶ οὗ ὅμως δυτικὸς κληρικὸς ὁμολογεῖ εὐθαρσῶς. ὅτι «Les récits de Syméon Magister doivent être accueillis avec une grande réserve⁴.» Τὴν τοιαύτην δὲ γλωσσαλίαν περιστέλλων ὁ Φώτιος ὠμίλει, τῇ 15 ἰουνίου 864, «Περὶ ἀκολασίας γλώσσης⁵» πειστικώτατα. Περὶ πλείστου δὲ ποιούμενος τῆς μοναχικῆς εὐταξίας διορίζει — περὶ τὸν ἰούνιον 864 — ἡγούμενον τῆς μονῆς Στουδίου ἀντὶ τοῦ ἐξοκείλαντος Θεοδοσίου τὸν Εὐγένιον⁶.

Ἐν τούτοις ὁ Φώτιος προφρόνως πάνυ ἔλυσεν τὰ ἄπορα τῆς παλαιᾶς ἢ νέας διαθήκης, τὰ ὑποβαλλόμενα αὐτῷ — περὶ τὸν 760ν 864 — παρὰ τοῦ μητροπολίτου Νικομηδείας⁷, τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀπαμείας⁸ καὶ ἄλλων κληρικῶν⁹, ὡς καὶ παρὰ τῶν σπαθαρκακονδιδάτων Γρηγορίου¹⁰ καὶ Μιχαήλ¹¹. Ἀλλὰ καὶ εἴ τις ἐπίσκοπος ἤρώτα τὸν Φώτιον περὶ κανονικοῦ τινος ζητήματος, καὶ τούτου εὗρισκεν εὐχερῇ τὴν ἐπίλυσιν¹², ὡς καὶ εἴ τις ἐρμηνείαν λέξεώς τινος ἐθάρρευεν¹³. Οἱ δὲ

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀντωνίῳ ἀρχιεπισκόπῳ Βοσπόρου (ἀρ. ΣΛΘ' σ. 547).- HERGENRÆTHER. Photius. Τόμ. Α' σ. 537.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ ἐπισκόπῳ Λόφων (ἀρ. ΡΟΑ' σ. 505).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 404.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΞΕ'.

4. ABBÉ MARIN. Les moines de Constantinople, σ. 204.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΞΣ'.

6. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 395.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ μητροπολίτῃ Νικομηδείας (ἀρ. ΚΗ' σ. 311).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 404.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐλαμπίῳ ἀρχιεπισκόπῳ [Ἀπαμείας] καὶ σκενοφύλακι (ἀρ. ΛΕ' σ. 328).- HERGENRÆTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 102.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ θεολόγῳ. ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 264^α, 264^β.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γρηγορίῳ σπαθαρκακονδιδάτῳ (ἀρ. ΞΑ' σ. 363).- HERGENRÆTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 154.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαήλ σπαθαρκακονδιδάτῳ (ἀρ. ΞΒ' σ. 365).

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἐπισκόπῳ (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 409).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 130.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ μητροπολίτῃ Νικομηδείας (ἀρ. ΣΚΖ' σ. 541).

μοναχοὶ τῆς περιβλέπτου μονῆς Στουδίου ἔβλεπον ἱκανοποιούμενα — κατὰ τὸν 864 — τὰ κατὰ τοῦ ἡγουμένου αὐτῶν Εὐγενίου παράπονα, ὃν διεδέχτο Θεόδωρος ὁ Σανταβαρηνός¹, ὁ ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ἐκπαιδευθεὶς² καὶ τὰ τῆς παιδείας τῆς θύραθεν³. Ὁ δὲ νοσηλευόμενος, κατὰ τὰς χειμερινὰς ἡμέρας τοῦ 1064, οὐ μόνον παραμυθίας πατρικῆς ἀλλὰ καὶ νοουθεσιῶν χριστιανικωτάτων ἐτύγγανεν⁴.

Ἄφ' οὗ δὲ — περὶ τὸν ἰανουάριον 865⁵ — ἐκκλησιν ἐποιήσατο εἰς τὰς ἐκκλησίας τῆς ἀνατολῆς ὁ Φώτιος κατὰ τῶν τῆς παλαιᾶς Ῥώμης καινοτομῶν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ διοικήσει καὶ τῇ λατρείᾳ⁶, καὶ κατὰ τῶν τοῦ Νικολάου Α' ἀξιώσεων⁷, καθωδήγει — περὶ τὸν φεβρουάριον 865 — ἐν γλώσσει γλαφυρωτάτῃ καὶ μεστῇ συνέσεως, Μιχαὴλ τὸν νεοφώτιστον⁸. Μεριμνῶν δὲ μάλιστα περὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἐκκλησιάζματος ἐξεφώνει — τῇ 25 μαρτίου 865 — τὴν «Εἰς τὸν εὐαγγελισμόν» α' αὐτοῦ ὁμιλίαν⁹, ἐν ᾗ — περὶ τὸν ἀπρίλιον 865 — σοφὰς συμβουλὰς ἔδιδε «Περὶ παίδων ἀγωγῆς» εἰς πατέρα φιλόστοργον¹⁰, καὶ ἡρμήνευε τὰ «Περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀβελ πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ἀδάμ¹¹», τὰ «Περὶ τῆς περιτομῆς Ἀβραάμ¹²» καὶ τὰ «Περὶ τῆς εἰκόνης τοῦ Χριστοῦ¹³» εἰς φίλον ἡγούμενον.

1. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 395.

2. ABBE MARIN, αὐτ. σ. 388.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδώρῳ ἡγουμένῳ [Σανταβαρηνῷ] ἀρ. Ρ' σ. 424.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοφυλάκῳ πρωτοσπαθαρίῳ (ἀρ. ΡΑΑ' σ. 450). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 736.

5. καὶ οὐχὶ τῷ 867 (LAPOTRE, αὐτ. σ. 113).

6. Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 7 — 9.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικοὺς θρόνους (ἀρ. Δ' σ. 49, 51, 165). — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λγ'. — JAGER, αὐτ. σ. 150. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 639, 642. — καὶ οὐχὶ τῷ 867 (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 600. Β' σ. 476, 600).

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαὴλ τῷ ἄρχοντι Βουλγαρίας (ἀρ. Ξ' σ. 200). — Byzantinische Zeitschrift. ἔτ. Ε' σ. 455, 459. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λα', να'. — HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Α' σ. 601. Histoire de l'Eglise. Τόμ. Ι' σ. 394.

9. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΕΖ'.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαὴλ πρωτοσπαθαρίῳ (ἀρ. ΡΚΞ' σ. 447). — HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Α' σ. 554. Β' σ. 726.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδώρῳ ἡγουμένῳ [Σανταβαρηνῷ] ἀρ. ΜΔ' σ. 44. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 264.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΜΕ' σ. 342). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 156.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΜΙ' σ. 338). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 264.

Ἀρ' ὑψηλῆς δὲ σκοπιᾶς περιβλέπων ὑπηγόρευε τὴν ἐκ μέρους Μιχαήλ τοῦ Ι' σταλεῖσαν —περὶ τὸν μᾶϊον 865 μ. Χ.—ἐπιστολὴν τῷ Ῥώμῃς Νικολάῳ εἰς ἀπάντησιν τῶν ὅσων οὗτος κατ' ἀπρίλιον 863 ἐψήφισεν². Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, δι' ἧς ἡ δικαιοδοσία τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως κανονικῶς καθορίζεται³, κομισθεῖσα εἰς Ῥώμην διὰ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Μιχαήλ⁴—κατ' αὐγουστον 865⁵—σφόδρα κατετάραξε τὸν Νικόλαον⁶.

Ἐν τούτοις ὁ Φώτιος παρχαμυθούμενος Δαμιανόν, τὸν τέως μέγα ἰσχύοντα παραικωμώμενον, ἀπὸ δὲ τοῦ ἀπριλίου 865⁷ μοναχὸν καρέντα, καὶ ἐξόριστον μένοντα ἐν τῇ μονῇ⁸ τοῦ ἁγίου Μάμαντος⁹, προτρέπει αὐτόν—περὶ τὸν αὐγουστον 865—ἵνα ἰδίᾳ δαπάνῃ ἀνιδρύσῃ ἐκεῖ πλησίον¹⁰ μονὴν τοῦ ὁσίου Δαμιανοῦ¹¹, ἐν ᾗ εἰς μοναχὸς συνεβούλευε τὰ ἀγαθὰ ἔργα ἀντὶ τῶν κενῶν φράσεων¹² καὶ τὴν κατὰ Χριστὸν ταπείνωσιν¹³.

Λόγου δὲ γενομένου περὶ συζεύξεως τῆς ἀδελφῆς τοῦ Βασιλείου Θέκλης πρὸς Μι-

1. ΘΕΟΤΟΚΗ. *Σειρὰ 51 ὑπομνηματιστῶν*, αὐτ. σ. ια'. — τῇ ιγ' ἰνδικτιόني (ὄρα ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. πρὸς τὸν κληρὸν ΚΙΠ. παρὰ *Concil. general.* αὐτ. σ. 391). — HEFELE, αὐτ. σ. 341.

2. HEFELE, αὐτ. σ. 334.

3. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. κη', λ'. — JAGER, αὐτ. σ. 113. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 552. — FLEURY, αὐτ. σ. 104. — HEFELE, αὐτ. σ. 336—7. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 216.

4. HERGENROTHER, αὐτ.

5. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 554, 626. *Histoire de l'Eglise*. Τόμ. Γ' σ. 392, 394. — καὶ οὐχὶ τῷ 866 (MURALT, ἐν χρ).

6. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. κη'. — JAGER, αὐτ.

7. MURALT, ἐν χρ. 865 (ἰαν. — ἀπρ.).

8. ἡ μονὴ αὕτη ἔκειτο παρὰ τὸν κουμπαρχανὲν τοῦ Σουτλουτζέ (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 7—8), καὶ οὐχὶ παρὰ τὸ Ἐγιοῦπ (D' MORDTMANN, αὐτ. σ. 34. — G. SCHLUMBERGER, αὐτ. σ. 143. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 22).

9. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Βίος Βασιλείου τοῦ Α'* (αὐτ. σ. 234). — ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 675. — ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 242. — HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Α' σ. 580.

10. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 8.

11. ΚΩΔΙΝΟΥ. *Πάτρια*, σ. 116. — DUCANGE. *Constantinopolis christiana*, σ. 108. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 31. — ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής* (φεβρ. 23).

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδώρῳ ἡγουμένῳ [*Σαρταβυρηνῷ*] ἀρ. Ρ' σ. 424. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 396. Β' σ. 264.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΡΑ' σ. 425). — HERGENROTHER, αὐτ.

χαήλ τὸν Γ', ὁ τῆς συνδιαλλακῆς φίλος Φώτιος ἐπιθυμῶν ἵνα διατηρῇ συμφιλωμένους τοὺς δύο τούτους ἄνδρας ἔκρινε πρόσφορον ἵνα ἀπαγγείλῃ, τῇ 24 76ρίου 865, τὸ «Εἰς τὴν ἀγίαν πρωτομάρτυρα Θέκλαν ἐγκώμιον¹.» Εἰς ἀμοιβὴν δὲ τοῦ ἐν τῇ μονῇ Στουδίου ἀναπτυχθέντος ζήλου² Θεοδώρου τοῦ Σανταβαρηνοῦ, ἐχειροτόνησεν αὐτόν, κατὰ 86ριον 865, μητροπολίτην Παλαιῶν Πατρῶν³, διορίσας ἡγούμενον Στουδίου τὸν Σάββαν⁴. Τοῦ δὲ μητροπολίτου Νικαίας Ἰωάννου μεταστάντος εἰς τὰς αἰωνίους μονάς, ἐχειροτόνησεν ἀντ' αὐτοῦ τὸν Νικηφόρον⁵, καὶ ἀντὶ τοῦ ἐπίσης μεταστάντος Θεσσαλονίκης Θεοδώρου, τὸν Γορτύνης (Κρήτης) Βασίλειον⁶, καὶ ἀντὶ τούτου μεταθέντος, προεχίρισε Γορτύνης ἕτερον ὁμώνυμον⁷.

Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ ὁ Ῥώμης Νικόλαος συσκεφθεὶς μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀπήντησε, κατὰ 86ριον 865⁸, εἰς τὴν Μιχαήλ τοῦ Γ' ἐπιστολὴν, ἀποκαλῶν τοῦτον μὲν Γολιάθ⁹, τὴν δὲ ἐπιστολὴν αὐτοῦ βεβαμμένην εἰς φάρυγγα ὄφρεως¹⁰, τὴν δὲ ἐν ΚΠ. τῷ 861 συγκροτηθεῖσαν σύνοδον ληστρικὴν¹¹, ἀρύόμενος ἐπιχειρήματα ἐκ τῶν ψευδοῖσιδωρείων διατάξεων¹², κατακρίνων τὸν Μιχαήλ Γ' ὡς ὑπογράψαντα πρὸ τῶν ἐπισκόπων¹³ τὰ τῆς συνόδου πρακτικά, καὶ ζητῶν τὴν ἐπιστροφὴν τῶν διὰ τοῦ Ῥοδόαλδου, ἐπισκόπου Πόρτου, καὶ Ζαχαρίου, ἐπισκόπου Ἀναγίνων, σταλέντων τῷ 860

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΞΗ'.

2. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 395.

3. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 325. - FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 433.

4. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 396. - FLEURY, αὐτ. σ. 170.

5. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 498. Β' σ. 452. - Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

6. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 324. - LEUNCLAVII, *Jus graeco-romanum*. Τόμ. Α' σ. 295. - G. SCHLUMBERGER, αὐτ. σ. 284.

7. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 503.

8. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 365, 555. - HEFELE, αὐτ. σ. 334. - καὶ οὐχὶ μετὰ τὸν αὐγούστον 866 (JAGER, αὐτ. σ. 133).

9. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. κη'.

10. Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 822.

11. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Μιχαήλ τῷ Γ' (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 372).

12. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 565, 568. - JAGER, αὐτ. σ. 117. - HEFELE, αὐτ. σ. 292. - MURALT, ἐν χρ. 865.

13. HEFELE, αὐτ. σ. 339. - ἐν ᾧ οἱ τοῦ πάπα τοποτηρηταὶ παρεκάλουν τῷ 870 Βασίλειον τὸν Α' ὅπως ὑπογράψῃ οὐ μόνον πρὸ τῶν ἐπισκόπων, ἀλλὰ καὶ πρὸ τῶν πατριαρχῶν (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 413).

εἰς ΚΠ. παπικῶν γραμμάτων πρὸς ἀντιπαράθεσιν¹. Ταυτοχρόνως πέμπει ὁ Ῥώμης Νικόλαος ἐπιστολὴν τῷ κλήρῳ τῆς Ἀνατολῆς, ἐν ᾗ τὸν μὲν Μιχαήλ Γ' ἐπονομάζει «περιβόητον», τὸν δὲ Φώτιον «μοιχόν», τὸν δὲ κληρὸν τῆς Ἀνατολῆς ἀνίκανον «κρίνειν ἢ συναινεῖν ἄνευ τῆς ἡμῶν (δηλ. τῆς τοῦ Ῥώμης) συναινέσεως²,» ἐτέραν ἐπιστολὴν τῷ Φωτίῳ, καθαιρῶν αὐτὸν καὶ τρίτην τῷ Ἰγνατίῳ, ὃν μόνον κανονικὸν πατριάρχην ἀναγνώριζε³.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Φώτιος ἐπέστελλε τῷ Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοχέρῃ «Περὶ τῆς ἁγίας Τριάδος⁴,» «Περὶ τῶν ἐπὶ Χριστοῦ δύο φύσεων⁵» καὶ «δύο θελημάτων⁶,» καὶ «Κατὰ τῶν εἰκονομάχων⁷,» χρυσᾶς δὲ νοουθεσίας ἀπηύθυνε—περὶ τὸν 960ν 865—τῷ μὲν τότε ἐπάρχῳ Βασιλείῳ, τῷ εἴτα βασιλεύσαντι, κατὰ τῆς ἀφορήτου ὁμότητος⁸, τῷ δὲ ἄρχοντι Μιχαήλ περὶ ζήλου τοῦ κατ' ἐπίγνωσιν⁹, τῷ δὲ στρατηγῷ Βάρδα, περὶ τῆς τέχνης τοῦ ἄρχεῖν¹⁰, τῷ δὲ χαρτουλαρίῳ Γρηγορίῳ περὶ εἰλικρινείας¹¹, τῷ δὲ ἀρχιεπισκόπῳ Εὐλαμπίῳ κατὰ τοῦ ψεύδους¹², τῷ δὲ πραιποσίτῳ Θεοφίλῳ κατὰ τοῦ μίσους¹³, τῷ δὲ μοναχῷ Μάρκῳ περὶ σωφροσύνης¹⁴. Οὐχ

1. FLEURY, αὐτ. σ. 110.

2. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. τοῖς πατριάρχαῖς, μητροπολίταις, ἐπισκόποις, κληρικοῖς καὶ πᾶσι πιστοῖς Ἀσίας, Εὐρώπης καὶ Λιβύης (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 354—5).—HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 579—580.

3. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. τοῖς πατριάρχαῖς κλπ. (αὐτ. σ. 354—5).

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ σταθαρίῳ τῷ Χρυσοχέρῃ (ἄρ. ΝΒ' σ. 357).

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἄρ. ΝΓ', ΝΔ' σ. 357).

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἄρ. ΝΕ' σ. 358).

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἄρ. ΝΣ'—ΝΗ' σ. 358—360).

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ πατρικίῳ καὶ ἐπάρχῳ πόλεως (ἄρ. ΡΗ' σ. 514).—Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. 28'.—HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 15.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαήλ ἄρχοντι Βουλγαρίας (ᾧ A. II. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ'. σ. 7).

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βάρδα πατρικίῳ καὶ στρατηγῷ Μακεδονίας (ἄρ. ΡΙΖ' σ. 441).—HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 294, 581.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γρηγορίῳ διακόνῳ καὶ χαρτουλαρίῳ τῷ Ἀμυσειανῷ (ἄρ. ΡΙΠ' σ. 434).—HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 197.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐλαμπίῳ ἀρχιεπισκόπῳ [Ἀφυμείας] καὶ σκενοφύλακι (ἄρ. ΣΑΖ' σ. 547).—HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 283.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοφίλῳ πραιποσίτῳ (ἄρ. ΡΗΠ' σ. 518).—HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 732. Γ' σ. 242.

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μάρκῳ σκελῷ μονάχῳ (ἄρ. ΡΗΑ' σ. 509).—HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 554.

ἤττον δ' ἐξηκολούθει — περὶ τὸν 106ριον 865 — εἴτε διδάσκων τοὺς ἀρχιερεῖς τὸ κανονικὸν δίκαιον ¹, εἴτε ἐρμηνεύων τὰς γραφὰς πρὸς τε κληρικούς ², πρὸς πατρικούς ³ καὶ πρὸς φιλοσόφους προθυμώτατα ⁴.

Ἀνελθὼν δὲ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δόξης καὶ ἰσχύος ὁ καῖσαρ Βάρδας ἀνίδρυσε ⁵ — περὶ τὸν 106ριον 865 — προτροπῇ τοῦ φίλου αὐτοῦ Φωτίου καὶ τὸν ναὸν τοῦ μεγάλου Δημητρίου ⁶, ὅστις ἐν τῇ βυζαντινῇ Ἀκροπόλει ἀνυψοῦτο ὡς προπύργιον.

Ἐν τούτοις μεταξὺ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας Ῥώμης τὸ μῆλον τῆς ἔριδος ἦν ἔκτοτε ἡ Μοισία. Διὰ δὲ τῆς χώρας ταύτης διῆλθον — περὶ τὸν ἱανουάριον 866 ⁷ — οἱ παρὰ Νικολάου Α' τοῦ Ῥώμης ἀποσταλέντες ἐπίσκοποι Παῦλος ὁ Ποπουλονίας καὶ Φόρμωσος ὁ Πόρτου ⁸, οὐ μόνον βαπτίζοντες, χειροτονοῦντες, καθιεροῦντες ναοὺς ⁹, εἰσάγοντες τὰ δυτικὰ ἔθιμα¹⁰, ἀλλὰ καὶ « ἅπαντας » τοὺς ἐκεῖ μύρω χρισθέντας χριστιανοὺς « ἐξαναμύρωσαν¹¹, » καὶ παρώτρυναν ἵνα ἐκεῖθεν τοὺς κληρικούς τοῦ Φωτίου ἐκδιώξωσιν¹². Ἐκ Μοισίας ἔφθασαν — περὶ τὸν φεβρουάριον 866 — οἱ δύο προμνησθέντες δυτικοὶ ἐπίσκοποι, κομίζοντες τὰς ἀπὸ 865

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἐπισκόπων : « ἡ ὑμῶν ἀγιότης » (ἀρ. ΠΒ' σ. 110). — HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 130.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. κληρικῶν : « ὦ βέλτιστε . . οὐδ' αὐτοὺς τοὺς ἀγιέρονς εὐρήσεις. » ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 51 — 2.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ πατρικίῳ καὶ στρατηγῶ Ἐλλιάδος (ἀρ. ΟΒ' σ. 398).

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ φιλοσοφοῦντι (ἀρ. ΟΗ' σ. 404).

5. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. Ἡ ΚΠ. Τόμ. Α' σ. 220. — Α. ΠΑΣΠΑΤΗ. Βυζαντινὰ μελέται, σ. 109.

6. ἔνθα νῦν ἡ ἱατρικὴ σχολή (D' MORDTMANN. *Esquisse de C/ple*, σ. 51. — Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, αὐτ. σ. 403). — ΓΡ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ. Βυζαντινὴ τέχνη καὶ βυζαντινοὶ καλλιτέχναι. ἐν Ἀθήναις 1893. 8^{ον} σ. 80).

7. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λβ'. — HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 600. — Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 822.

8. MURALT, ἐν χρ. 865. (ἱαν. — ἀπρ.) — HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Α' σελ. 600. *Histoire de l'Eglise*. Τόμ. Γ' σ. 396. — ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α' (ὅρα *Concil. general*. αὐτ. σ. 455).

9. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΤΗΕΚΑΡΙΟΥ. *Præfatio octavarum synodi* (ὅρα *Concil. general*. αὐτ. σ. 185).

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικοὺς θρόνους (ἀρ. Δ' σ. 176). — Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 49.

11. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. σ. 418.

12. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λβ'.

μηνολογουμένους, ὡς ἄνω εἴρηται, ἐπιστολὰς τοῦ Ῥώμης Νικολάου Α' πρὸς Μιχαήλ τὸν Γ', εὐρόντες αὐτὸν λίαν ἐξηρησιμένον ἔκ τε τῆς σκολιᾶς αὐτῶν περιοδείας καὶ ἐκ τοῦ ὕφους τῶν γραμμάτων, ἅπερ ἔφερον. Ἴσως δὲ ὁ ἐρητισμὸς οὗτος ἐπεξηγεῖ καὶ τὸν ἀπὸ φεβρουαρίου 866 ἀρξάμενον¹, καὶ ἐπὶ τρίμηνον διαρκέσαντα² περιορισμὸν τοῦ πρωτατίου θεωρουμένου Ἰγνατίου ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῆς νήσου αὐτοῦ Τερεβίνθου³, τὸν εἰς τὸν καίσαρα Βάρδα ἀποδιδόμενον⁴.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Φώτιος ἔκρινε συμφέρουσαν τῇ πολιτείᾳ τὴν συμφιλίωσιν τοῦ μεγιστᾶνος τούτου πρὸς τε Μιχαήλ τὸν Γ' καὶ Βασίλειον τὸν μκεδόνα ὑπέβαλεν αὐτοῖς ὅρκον ἐνώπιον αὐτοῦ, τῇ 25 μαρτίου 866⁵, ὅτι οὐδόλως ἤθελόν τι ἐπιβουλεύθῃ κατὰ τοῦ καίσαρος⁶, ὑποπτευομένου τι ἀπρόοπτον.

Καὶ ὅμως μετὰ τινος ἡμέρας, ἦτοι τῇ δευτέρᾳ τοῦ πάσχα⁷, 8 ἀπριλίου 866⁸, ἐξελθόντες ὡς ἐπὶ στρατείαν⁹ ἐδολοφόνησαν τὸν ἑαυτῶν ἀντίζηλον· τοῦθ' ὅπερ Μιχαήλ ὁ Γ' ἔσπευσεν ἵνα ἀπὸν τῆς πρωτευούσης ἐξαγγεῖλῃ τῷ Φωτίῳ¹⁰, δικαιολογούμενος. Οὗτος δὲ ἀπαντῶν¹¹—περὶ τὴν 15 ἀπριλίου 866—παρενείρει καὶ ταῦτα τὰ βαρυσήμαντα λόγια· «Πρὸς δάκρυα κατηνέχθημεν, τὴν ἀνθρωπίνην ἀπολοφυρόμενοι ματαιότητα·» καί, «Διὰ τῶν γραμμάτων (ὡς εἶθε μὴ ὠφελον) κατεμάθομεν » καὶ περὶ τὸν . . ἄνθρωπον ἐκεῖνον . . πῶς . . αὐτό τε τὸ ζῆν . . οἰκτρῶς, οἴμοι, καὶ » ἐλεεινῶς ὥχeto λιπών. Ἠλγησα μὲν . . ἁώρῳ θανάτῳ παραδοθέντα τὸν ἄνθρωπον » μαθών·» καί, «Διὰ τοῦτο μάλιστα καιρίαν ἤνεγκα τὴν ἀπὸ λύπης πληγὴν·» καί, «Ἐκεῖνος μὲν, ὡς τῶν τοῦ Θεοῦ κριμάτων ἐδίκασε τὸ ἀπόρρητον, οὕτω καὶ τὸν » βίον κατεστρέψατο, πολλοῖς μὲν ἐκπληξίς . . πολλοῖς δ' ἔλεος, πλείοσι δ' ἀπορία » γεγονώς¹².»

1. MURALT, ἐν χρ.

2. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 327.

3. FLEURY, αὐτ. σ. 112.

4. JAGER, αὐτ. σ. 122.—HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Α' σ. 584.

5. MURALT, ἐν χρ.

6. A. RAMBAUD, αὐτ. σ. 182.

7. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 243.

8. καὶ οὐχὶ τῇ 20 ἀπριλίου (HEFELE, αὐτ. σ. 342)· οὐδὲ τῇ 21 ἀπριλίου (MURALT, ἐν χρ.—K. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Βίος Βασιλείου τοῦ Α'* (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 238).—HERGENROTHER, αὐτ. σ. 588)· οὐδὲ τῇ 29 ἀπριλίου (FLEURY, αὐτ. σ. 112.—JAGER, αὐτ. σ. 124.—H. FISQUET, αὐτ. σ. 21).

9. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 327.—JAGER, αὐτ. σ. 122.

10. JAGER, αὐτ. σ. 128.

11. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 589.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαήλ τῷ θεοστέτῳ βασιλεῖ (ἀρ. ΣΚΑ' σ. 537 — 8).

Φοβούμενος δέ, μήπως κατὰ τὴν ἀπουσίαν τῶν ἀρχῶν συμβῶσιν ἀταξίαι ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, παρακαλεῖ—ἐν ἀρχῇ τοῦ μαΐου 866—Μιχαὴλ τὸν Γ' ὅπως ἐπιστεύσῃ τὴν ἐκ τῆς ἐκστρατείας ἐπάνοδον¹. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ, τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀναλήψεως²—μαΐου 16³ ἔτους 866⁴—τὰς βάσεις τοῦ ἄστεως ἔσεισε σεισμὸς συμβὰς ἐξαίρνης· καὶ ὁ πατριάρχης ἐνεθάρρυνεν ἀμέσως, τῇ 19 μαΐου, τοὺς τρέμοντας βυζαντίους, ἐξηγῶν ἐν ὁμιλίᾳ «Περὶ σεισμῶ⁵» τὰ φυσικὰ τούτου αἰτία, τοῦθ' ὅπερ παρεμόρφωσαν οἱ πολέμιοι⁶. Ἀμα δ' ἐπανελθὼν οἱκοι Μιχαὴλ ὁ Γ' ὠνόμασε τὸν τέως πατρίκιον καὶ παρακοιμώμενον Βασίλειον *μήγιστρον*⁷, καὶ τῇ ἑορτῇ τῆς πεντηκοστῆς⁸, 26 μαΐου⁹, «ἔστεψεν¹⁰» αὐτὸν *αὔγουστον*¹¹ καὶ βασιλέα¹², ἐπευλογοῦντος τοῦ Φωτίου¹³.

Πολλαχθῶ δὲ τοῦ κράτους τῶν μανιχαίων θόρυβον ἐγειρόντων, ὡς ὑπεμφαίνεται ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἣν ἐπέστελλεν ὁ Φώτιος, κατ' ἀρχὰς τοῦ ἰουνίου 866, τῷ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας (Θράκης)¹⁴, ἠναγκάσθη τότε ὁ πατριάρχης ἵνα συντάξῃ

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΣΚΒ' σ. 539).—HERGENROTHER, αὐτ. σ. 590.—JAGER, αὐτ. σ. 127.

2. ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 6.

3. MURALT, ἐν χρ. 865 μαΐου 16.

4. καὶ οὐχὶ τῷ 865 (MURALT, ἐν χρ.)· διότι τότε ἡ ἀνάληψις ἦν τῇ 31 μαΐου, οὐδὲ τῷ 862 (JAGER, αὐτ. σ. 98.—HERGENROTHER, αὐτ. σ. 525)· διότι τότε ἡ ἀνάληψις ἦν τῇ 28 μαΐου.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΞΘ'.

6. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 573.—ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΞΘ' ὁμιλίας Φωτίου.

7. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 327—8.—JAGER, αὐτ. σ. 128.—Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 836.

8. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 245.

9. MURALT, ἐν χρ.—JAGER, αὐτ. σ. 128.—H. FISQUET, αὐτ. σ. 21.

10. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ, σ. 744.—ἔστεψεν αὐτὸν Μιχαὴλ ὁ Γ', καὶ οὐχί, καθὼς λέγει ὁ HEFELE (αὐτ. σ. 352), ὁ Φώτιος.

11. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 328.—*Βίος Μιχαὴλ τοῦ Γ'*, (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 207).—FLEURY, αὐτ. σ. 113.

12. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 246.—HERGENROTHER, αὐτ. σ. 591—2. Β' σ. 14.—Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἀρ. ΣΠΙ' σ. 530, 533).—ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 832.—ΖΩΝΑΡΑ, αὐτ. 7.

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας (ἀρ. ΣΚΘ' σ. 543).—HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 593.

«Διήγησιν ἐν συνόψει τῆς νεοφανοῦς τῶν μανιχαίων ἀναβλαστήσεως¹.» Ἐπειδὴ δέ, ἀπέναντι τῶν καινοτομιῶν καὶ τῶν παρ' ἐνορίαν ἐπεμβάσεων τῆς Ῥώμης², οὐδὲν ὠφέλησαν τὰ μέχρι τοῦδε τοῦ Φωτίου ἥπια φάρμακα³, συνῆλθε τοπικὴ ἐν ΚΠ. σύνοδος⁴—περὶ τὸν ἰούνιον 866⁵— ἐν ᾗ ἐνεκρίθη καὶ ἡ οἰκουμενικῆς συνόδου συγκρότησις⁶.

Καθ' ὅλον δὲ τὸν ἰούλιον μῆνα ὁ χαλκέντερος πατριάρχης ἀπήγγελλεν ὁμιλίαις τῇ μὲν ια' «Περὶ κακῆς συναναστροφῆς⁷,» ἀναπτύσσων, ὅπως καὶ ὁ Χρυσόστομος⁸, τὸ τοῦ Μενάνδρου, Φθείρουσιν ἡθὴ χρησθ' ὁμιλίας κακαί, τῇ δὲ κέ «Περὶ σώματος⁹,» ὡς ἀληθοῦς ἐπιστήμων¹⁰, τῇ δὲ κη' «Περὶ ψυχῆς¹¹,» ὡς ἐμβριθῆς φιλόσοφος. Τὰς δύο τελευταίας ὁμιλίας παρεξηγοῦντες οἱ πολέμιοι ἀπέδωκαν αὐτῷ τὸ περὶ διψυχίας δόγμα¹², πλὴν ἄνευ τινὸς ὑποστάσεως¹³.

Ἀφ' οὗ δ' ἐν ἀρχῇ αὐγούστου 866¹⁴ ἐτέλεσε τὰ ἐγκαίνια τοῦ ὑπὸ Μιχαήλ τοῦ Ι' ἀνακαινισθέντος¹⁵ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Παναγίας τοῦ Φάρου¹⁶, ὑπέγραψε καὶ ἀπέστειλε, μετὰ τὴν 15 αὐγούστου τοῦ 866 σωτηρίου ἔτους¹⁷, τὰς κατὰ τὰς ὑποδείξεις τῆς

1. MIGNE, αὐτ. Τόμ. PB' σ. 15.— ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαις ΜΓ' Προδιοίκησιν.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικοὺς θρόνους (ἀρ. Δ' σ. 176).

3. Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. σ. 16.

4. I. BALLETTA, αὐτ. σ. 53.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 649.

5. DAMBERGER. *Synchronistische Geschichte*. III A' σ. 466—7.

6. DAMBERGER, αὐτ.

7. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν Ο'.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Λόγος κατὰ αἵρετικῶν (ὅρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΗ' σ. 718).

9. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΑ'.

10. JAGER, αὐτ. σ. 394.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. 2.— J. GEISLER. *De Photii scientia medica*.

11. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΒ'.

12. *Concil. general.* αὐτ. σ. 278, 411.— HEFELE, αὐτ. σ. 334, 419.

13. HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Γ' σ. 444. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σελ. 411.

14. MURALT, ἐν χρ.

15. LABARTE. *Le palais de C/ple* (ἐν Παρισίοις 1861. 4ον) σ. 80.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. 0'.

16. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 249.— Α. ΠΑΣΠΑΤΗ. *Τὰ βυζαντινὰ ἀνάκτορα* (ἐν Ἀθήναις 1885. 8ον) σ. 181 κ. ἐ. Πίν. ἀρ. 17.

17. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικοὺς θρόνους, Ἀλεξανδρείας κλπ. (ἀρ. Δ' σ. 165).— καὶ οὐχὶ τῷ 867 (LAPOTRE. *L'Europe et le Sⁱ Siècle*, σ. 56).

τελευταίας τοπικῆς συνόδου συνταχθείσας ἐγκυκλίους πρὸς τε τοὺς πατριάρχας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Τεροσολύμων¹, καὶ πρὸς ἑκατοντάδας ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν, προσκαλῶν αὐτοὺς εἰς οἰκουμενικὴν² σύνοδον.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ γεννηθέντος τοῦ Λέοντος³, δευτεροτόκου υἱοῦ τοῦ Βασιλείου, τῇ α' 76ρίου 866⁴, ὁ πατριάρχης ἐκ τῆς ἱερᾶς κολυμβήθρας αὐτὸν ἀναδέχεται⁵. Ἀκριβέστατος δὲ περὶ τὴν ἀλληλογραφίαν ἐξαίρει μὲν—περὶ τὸν 76ριον 866—γράφων πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ Ῥώμης Νικολάου καταδιωκόμενον μοναχὸν Ζωσιμᾶν, τὴν ῥήτραν « πᾶν μέτρον ἄριστον⁶, » ἐπιλύει δὲ—περὶ τὸν 86ριον 866—τὰς προβαλλομένας αὐτῷ ἀπορίας εἰς δύσκολα τῆς γραφῆς χωρία ὑπὸ ἡγουμένων⁷, σπαθαροκανιδιάτων⁸ ἢ ἀσηκρητῆς⁹, ἀνακονοῖ δὲ εἰς διαφόρους—περὶ τὸν 96ριον 866—πραγματείας κατὰ τῶν εἰκονομάχων¹⁰, περὶ βιβλικῶν ἀντιλογιῶν¹¹, περὶ ἀσαφείας ἐν τῇ προφητείᾳ¹². ἄλλους δὲ παροτρύνει εἰς ἀρετὴν¹³, ἄλλους ἀποτρέπει ἀπὸ τῶν

1. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 476.— 7 ἢ 8 ἔτη μετὰ τὸ 858 (FLEURY, αὐτ. σ. 141, 148).— καὶ οὐχὶ τῷ 867 (HERGENROTHER, αὐτ. σ. 600.— JAGER, αὐτ. σελ. 150).

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς τῆς ἀνατολῆς ἀρχιερατικοὺς θρόνους (αὐτ. σ. 180).—

1. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 51.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λγ'.

3. καὶ οὐχὶ τοῦ Κωνσταντίνου (ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 449).— ὅρα ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 249.— ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 7.— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σελ. 11.

4. MURALT, ἐν χρ. (ὅρα ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 541).— οὐχὶ τῇ 1 δεκεμβρίου 866 (ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, αὐτ.).

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἀρ. ΣΗΙ' σ. 530).

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ζωσιμῷ μονάχῳ καὶ ἡσυχαστῇ (ἀρ. ΣΝΔ' σ. 555).— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 647. Β' σ. 45.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ ἡγουμένῳ μονῆς ἐν Χρυσοπόλει (ἀρ. ΜΣ' σ. 344).

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδότῳ σπαθαροκανιδιάτῳ κατὰ τοὺς Λάκωνας (Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτιακά, σ. 13) καὶ οὐχὶ Λαλάκωνας (ἀρ. ΞΓ' σ. 367).— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 733.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Λέοντι καὶ Γαλάτῳι ἀδελφοῖς ἀσηκρητῆς (ἀρ. Ο' σ. 386).

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ πρωτογοταρίῳ τοῦ δρόμου, τῷ Χρυσοκέρει (ἀρ. Ξ' σ. 360).— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 737.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀμφιλοχίῳ μητροπολίτῃ Κυζίκου (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σελ. 2. ζ. ε').

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ φιλοσοφοῦντι (ἀρ. ΟΘ' σ. 405).

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐλαμπίῳ ἀρχιεπισκόπῳ [Ἀπαμείας] καὶ σκενοφύλακι (ἀρ. ΣΑΗ' σελ. 547).— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 283.

κακῶν ἔργων¹, τοὺς μὲν ἐπαινεῖ διὰ τὸν ὑπὲρ πίστεως κατ' ἐπίγνωσιν² ἢ ὑπὲρ τῆς πολιτείας³ ζῆλον, τοὺς δὲ παραμυθεῖ ἐπὶ τοῖς παθήμασι⁴.

Περὶ τοιαύτας δὲ ἀσχολίας ἐνδιατρίβοντος τοῦ Φωτίου, ὁ Ῥώμης Νικόλαος λίαν κατ' αὐτοῦ παρωργισμένος ἐνέκρινεν (ἴσως ἤδη ἀπὸ τοῦ ἰουλίου 866 μ. Χ⁵, ὁπότε ἡ εἰδησις τοῦ πρὸ τριμηνίας περίπου θανάτου τοῦ Βάρδα εὐπω ἔφθασεν εἰς Ῥώμην), ὑπηγόρευε, καὶ τέλος πάντων ὑπέγραψε — τῇ 13 Ἰβρίου 866 μ. Χ⁶ — τὰς ἐξῆς ἐννέα⁷ ἐπιστολάς· α') πρὸς Μιχαὴλ τὸν Γ'⁸· β') πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Θεοδώραν⁹· γ') πρὸς τὴν σύζυγον αὐτοῦ Εὐδοκίαν¹⁰· δ') πρὸς τὸν Βάρδαν¹¹· ε') πρὸς τὸν Φώτιον¹²· ς') πρὸς τὸν Ἰγνάτιον¹³· ζ') πρὸς τοὺς μητροπολίτας, ἐπισκόπους καὶ τὸν κλῆρον ΚΠ¹⁴· η') πρὸς τοὺς συγκλητικοὺς ΚΠ¹⁵· θ') πρὸς τοὺς λοιποὺς πα-

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδότῳ σπαθαροκαρδιώτῳ κατὰ τοὺς Λάκωνας (ᾧρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτιακά, σ. 13), καὶ οὐχὶ Λαλάρχωνας (Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. ἀρ. ΣΙΒ' σ. 526).- HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 733.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μητροφάνει μοναχῷ καὶ ἡσυχαστῇ τῷ ἐκ Σικελίας (ἀρ. ΡΝΔ' σ. 489).- HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 196. Α' σ. 647.- ᾧρα καὶ ΦΩΤΙΟΥ. Ἐγκύκλιον, παρὰ Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 176.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Κωνσταντίνῳ δουκί (Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ'. σ. 8).

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Λέοντι λογοθέτῳ γεγονότι καὶ μονάσαντι (ἀρ. ΡΝΕ' σ. 490).- HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 736.

5. Vita Nicolai papae (ᾧρα MIGNE. Patrologia latina. Τόμ. ΡΙΘ' σ. 766).- HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 617.

6. MURALT, ἐν χρ.

7. HEFELE, αὐτ. σ. 339.- καὶ οὐχὶ ἑκτώ (FLEURY, αὐτ. σ. 140).

8. Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 48.- HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 618.- HEFELE, αὐτ. σ. 339.

9. Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ.- HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 634.- HEFELE, αὐτ. σελ. 344.

10. Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ.- οὐχὶ Εὐδοξίαν (HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 635.- HEFELE, αὐτ.).

11. Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ.- HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 631.- HEFELE, αὐτ. σελ. 342.

12. Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ.- JAGER, αὐτ. σ. 142.- HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 628.- HEFELE, αὐτ.

13. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 633.- HEFELE, αὐτ. σ. 343.

14. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 636.- HEFELE, αὐτ. σ. 341.

15. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 635.- HEFELE, αὐτ. σ. 344.

τριάρχας καὶ ἐπισκόπους Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς¹. Κομισταὶ τῶν ἐπιστολῶν τούτων διωρίσθησαν Δονάτος ὁ Ὅστιας, Λέων ὁ πρεσβύτερος καὶ Μαρκῖνος ὁ διάκονος². Ἄλλ- λ' ὁ Μιχαὴλ Γ' πληροφορηθεὶς ἐγκαίρως, ὅτι ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἐκείναις ἠπειλεῖτο μὲν ἡ ἐπὶ πασσάλου ἀνάρτησις καὶ ἡ κατάκαυσις τῆς προσταλείσης παρ' αὐτοῦ — περὶ τὸν μᾶϊον 865 — πρὸς τὸν Ῥώμης Νικόλαον ἐπιστολῆς³, ἀπεκαλεῖτο δὲ ὁ πατριάρχης Φώτιος ἔχιθνα, Χάμ καὶ Ἰουδάς⁴, ἀνεπτύσσοντο δὲ αἱ κυριαρχικαὶ ἀξιώσεις τοῦ πάντα ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς, ἐπανελαμβάνοντο δὲ αἱ κατὰ Φωτίου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καθαιρέσεις, οἱ ἀφορισμοὶ καὶ τὰ ἀναθέματα⁵, ὑπε- στηρίζετο δὲ ἡ γνώμη, ὅτι ὁ ΚΠ. μόνον ὄνομα οὐχὶ δὲ καὶ δικαιοδοσίαν πατριάρχου κέκτηται⁶, διέταξε τῷ ἐν ταῖς συνόροις Μοισίας περιφρουροῦντι Θεοδώρῳ, ὅπως μὴ ἐπιτρέψῃ τὴν εἴσοδον τοῖς τοποτηρηταῖς τοῦ πάπα⁷, πρὶν ἢ ὑπογράψωσιν⁸, ὅτι ἀπο- δέχονται καὶ κεῖνοι τὸν Φώτιον ὡς πατριάρχην κανονικὸν καὶ νόμιμον⁹. Ἀρνηθέντες δὲ τοῦτο ἤψαντο — περὶ τὸν φεβρουάριον 867 — τῆς ἐπιστροφῆς εἰς τὰ ἴδια¹⁰.

Ἐν ᾧ δ' ἐδεξιόυτο ὁ Φώτιος τοὺς προσερχομένους ἵνα, συνωδᾷ τῇ ἀπὸ αὐ- γούστου 866 ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ, παραστῶσιν εἰς οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἀπέθνησκε τῇ 11 φεβρουαρίου¹¹, καὶ ἐκηδέετο παρ' αὐτοῦ, ἡ Θεοδώρα, μήτηρ μὲν Μιχαὴλ τοῦ Γ', ἀδελφὴ δὲ τοῦ καίσαρος Βάρδα¹², ἡ πρὸ εἰκοσιπενταετίας ἀναστηλώσασα τὰς εἰκόνας¹³, ὑπὲρ ᾧν ἀγωνιζόμενος ὁ Φώτιος καὶ ἔπαθε καὶ ἔγραψε πάμπολλα. Ἐρ' ᾧ

1. HEFELE, αὐτ.

2. HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*. Τόμ. Γ' σ. 397.

3. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λα'. — L. ALLATI, αὐτ. σ. 547. — HEFELE, αὐτ. σ. 341.

4. HEFELE, αὐτ. σ. 343.

5. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λ', λα'. — L. ALLATI, αὐτ.

6. FLEURY, αὐτ. σ. 138. — κατ' ἄλλην δ' ἐπιστολὴν τοῦ Ῥώμης Νικολάου (HEFELE, αὐτ. σ. 351) μόνον γνήσια πατριαρχεῖα εἰσὶ τὰ τῆς Ῥώμης, Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας, οὐδαμῶς δὲ τὰ τῆς ΚΠ. καὶ Ἱεροσολύμων.

7. *Vita Nicolai papæ* (ᾶρα MIGNE. *Patrologia latina*. Τόμ. ΡΙΘ') σ. 766.

8. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 54.

9. NICOLAI PAPÆ. *Epist. ad Hincmar*. (MIGNE, αὐτ. σ. 1155 — 6). — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λα'.

10. *Vita Nicolai papæ* (αὐτ. σ. 767). — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. — FLEURY, σ. 144.

11. Τ. Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ. *Οἱ βίοι τῶν ἁγίων* (ἐν Ἀθήναις 1895. μ. 8ον) σ. 191.

12. JAGER, αὐτ. σ. 144. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ιε'.

13. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΙ ΦΩΤΙΟΥ ΤΩΝ ΚΠ. ΚΑΙ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΤΟΥΔΙΤΟΥ. *Κατὰ εἰκονομάχων* (παρὰ HERGENROTHER. *Monumenta graeca ad Photium perti- nentia*. ἐν Ratisbonæ 1869. 8ον) σ. 53 — 62.

καὶ ὅτε, μετὰ τὸν σεισμὸν τῆς 9 ἰανουαρίου¹ 867², διαρραγέντος πολλαχοῦ τοῦ ναοῦ τῆς ἀγίας Σοφίας καὶ ἀνακκινισθέντος ὡς τάχιστα ὑπὸ Βασιλείου τοῦ μακεδόνο, ὁ Φώτιος ὁμιλίαν ἀπήγγειλεν, « ὅτε ἡ τῆς Θεοτόκου ἐξεικονίσθη καὶ ἀπεκαλύφθη μορφή³, » τότε τὴν 29 μαρτίου 867 ἀρχὴν καὶ ἡμέραν ὁρθοδοξίας⁴ ἐξύμνησε.

Τὴν δὲ φημιζομένην πρὸς τὸ ἀνοικοδομεῖν τοῦ Βασιλείου κλίσιν⁵ κατανοήσας ὁ Φώτιος ἔπεισεν αὐτὸν ἵνα ἄρξῃται — περὶ τὸν ἀπρίλιον 867 — ἐπισκευάζων καὶ τοὺς λοιποὺς ἱεροὺς ναοὺς, τοὺς παθόντας ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων (ἀπὸ 16 μαΐου 866 μέχρις 9 ἰανουαρίου 867) ἐπισυμβάντων σεισμῶν⁶, ὡς ἀμφοτέρους τοὺς τῆς Θεοτόκου, τὸν τε τῆς Πηγῆς⁷ καὶ τὸν ἐν τῷ Σίγματι⁸, τὸν ναὸν τῶν ἀγίων ἀποστόλων⁹, τὸν τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ¹⁰, τὸν τοῦ μάρτυρος Μωκίου¹¹, τὸν τοῦ πρωτοκλήτου Ἀνδρέου ἐν Ἀρκαδιανᾶς¹², τὸν τοῦ πρωτομάρτυρος Στεφάνου ἐν Αὐρηλιανᾶς¹³, τὸν τοῦ ἱερομάρτυρος Λαυρεντίου ἐν Πουλχερια-

1. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 333.

2. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. *Ἡ ΚΠ.* Τόμ. Α' σ. 571. — ὁ σεισμὸς οὗτος μνημονεύεται (ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 688. — ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 254. — ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 840) τῇ ἑορτῇ τοῦ ἀγίου Πολυεύκτου (9 ἰανουαρίου) μετὰ τὴν, κατὰ 769 866, βόπτισιν τοῦ τέκνου τοῦ Βασιλείου μακεδόνο, καὶ πρὸ τῆς, κατὰ 969 867, ἐξώσεως τοῦ Φωτίου· ἐπομένως οὔτε 9 ἰανουαρίου 869 (MURALT, ἐν χρ. — HERGENROTIER. *Photius*. Β' σ. 209), οὔτε 9 ἰανουαρίου 870 (JAGER, αὐτ. σ. 244).

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΓ'.

4. ὅρα αὐτ. § γ'.

5. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Βίος Βασιλείου τοῦ Α'* (αὐτ. σ. 321 — 2). — Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 237. — Α. RAMBAUD, αὐτ. σ. 162. — ΑΒΒΙΉ ΜΑΡΙΝ, αὐτ. σ. 31.

6. ὅρα κατωτέρω προδισίκησιν τῆς ΟΓ' ὁμιλίας.

7. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΙΕΡΕΩΣ. *Ἡ ζωοδόχος πηγὴ* (ἐν ΚΠ. 1886. 8ον) σ. 482.

8. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 238. — πλησίον τῆς πύλης τῆς Σηλυβρίας (Α. ΠΑΣΙΑΤΗ. *Βυζαντινὰ μελέται*, σ. 380. — Dr MORDTMANN. *Esquisse topographique de C/ple*. Lille 1892. 4ον σ. 14).

9. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. — Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 393. — τανῦν Σουλτὰν Μεχμέτ τζαμιῇ (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 8).

10. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 239. — πλησίον τοῦ Γιὸλ γκετσέν τζαμιῇ (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 78).

11. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 323. — τανῦν Ἀλτῇ μερμερ τζαμιῇ (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 77).

12. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 238. — τανῦν Κοτζῆ Μουσταφᾶ πασᾶ τζαμιῇ (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 333).

13. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. αὐτ. σ. 323. — πρὸς βορρὰν τοῦ Φόρου Ἀρκαδίου παρὰ τὴν πύλην Ῥωμανοῦ (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 77).

ναῖς¹, ἔτι δὲ τὰς εὐχαγεῖς μονάς, τὴν τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ² ἐν τοῖς Ἐλεβίχου³, τὴν τῆς ἁγίας Ἀννης ἐν τῷ Δευτέρῳ⁴, τὴν παρακειμένην τοῦ ἀποστόλου Φιλίππου⁵, τὴν γυναικείαν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἐν τῇ Στροβυλαίᾳ⁶ καὶ τὴν τοῦ Βαπτιστοῦ ἐν Μακεδονιαναῖς⁷. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ καταπεσόντα πτωχοτροφεῖα, γηροκομεῖα καὶ νοσοκομεῖα⁸, ὧν φυσικὸς κηδεμὼν ἦν ὁ πατριάρχης. Ἀλλὰ καὶ δι' ἰδίας δαπάνης ὁ Φώτιος ἀνίδρυεν ἐκ βάρων⁹ οὐ μόνον ἄλλα τε φιλανθρωπικὰ κα-
θιδρύματα καὶ ἱεροὺς ναοὺς¹⁰, ἀλλὰ καὶ τὴν ἱερὰν μονὴν τοῦ Μανουήλ, ἣν ἀπὸ τοῦ 860 μ. Χ. ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, εἶχεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον αὐτοῦ ἐποπτείαν, καὶ ἥς οἱ ἡγούμενοι ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ διωρίζοντο, ὡς ὁ Σέργιος¹¹, ὁ εἶτα ΚΠ. (998 — 1019 μ. Χ.) γενόμενος.

Ἀντήλλαττε δ' ἐπιστολὰς — περὶ τὸν μάιον 867 — μετὰ Δωροθέου τοῦ ἡγου-
μένου, ἐπιδεικνύντος φιλίαν¹², καὶ μετὰ Ἀναστασίου τοῦ βιβλιοθηκαρίου¹³, οὕτινος
γνωστὸν τὸ ἀλλοπρόσαλλον¹⁴. προσέτι δὲ προήγετο τὸ μὲν λύων καθαίρεσιν πρε-

1. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 399. — τανὺν Σέιχ Μουράτ τζαμιῇ (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 42).

2. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 324. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 31. — οὐ μακρὰν τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 344).

3. Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 79. — ὅρα καὶ ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 40.

4. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 31. — ἐνθα τὸ παρὰ τὴν πύλην Σηλυβρίας τζαμίον (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 78).

5. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 239. — Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 78—9.

6. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 323. — Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 563. — ἐνθα νῦν τὸ Μπογδάν σεράι (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 75).

7. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. — ἐνθα νῦν τὸ σιναιτικὸν μετόχιον (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 40).

8. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 339. — ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 128. — ὅρα καὶ Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 130—2.

9. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΒΑΣΣΑΜΩΝΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ (ὅρα ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟ-
ΤΑΗ. Σύνταγμα ἱερῶν κανόνων. Τόμ. Β' σ. 675). — Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 369.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ θεοστέπτῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἄρ. Ψ' σ. 557). — FLEURY, αὐτ. σ. 366.

11. ΙΩΗΛ, σ. 60. — Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 449.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Δωροθέῳ ἡγουμένῳ μονῆς Κεδρώνων (ὅρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ'. ἄρ. ια', ιβ'. σ. 7).

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀναστασίῳ πρεσβυτέρῳ καὶ βιβλιοθηκαρίῳ Ῥώμης (ἄρ. ΣΜ' σ. 548. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 240). — καὶ οὐχὶ κατὰ δεξιέμβριον 871 (JAGER, αὐτ. σ. 252).

14. LAPOTRE, αὐτ. σ. 40.

σδυτέρων ἄδικον¹, ἡ ἐπικυρῶν δικαίαν², τὸ δὲ συνιστῶν τὴν σωφροσύνην³, ἡ ἀπαγορεύων τὴν μέθην⁴, ἐν ᾧ ἡσχολεῖτο περὶ τὴν ἐρμηνείαν οἰωνοδήποτε τῆς νέας διαθήκης ῥήσεων⁵, συνέταττε πραγματεῖαν κατὰ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου⁶, καὶ ἐπωφελούμενος τῶν πληροφοριῶν, ἃς ἠρύετο ἐκ στόματος τῶν διὰ τὴν συγκληθεῖσαν σύνοδον ἀφικομένων τοποτηρητῶν τοῦ Ἱεροσολύμων Δοσιθέου (863 — 879 μ. Χ.)⁷ συνεπλήρου τὸ «Περὶ τοῦ τάφου τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ⁸» πόνημα.

Ἄμα δὲ — περὶ τὸν ἰούνιον 867 — ἐπέστρεψε Βασίλειος ὁ μακεδὼν, νικήσας τοὺς μανιχαίους, ἀνηγέρθη στήλη, μνημονεύουσα τὸν τῆς ὁρθοδοξίας θρίαμβον, οὗτινος πάντως πρωτουργὸς ἦν ὁ Φώτιος, ὅστις καὶ ἀπήγγειλε, τῇ 29 ἰουνίου 867, ὁμιλίαν⁹, «ἥνίκα ὁ κατὰ πάσης αἰρέσεως ἐστηλογραφῆθη θρίαμβος¹⁰».

Ἐν τοσούτῳ — περὶ τὸν ἰούλιον 867 — συνήρχετο ἡ οἰκουμενικὴ σύνοδος¹¹, παρόντων τοῦ τε Μιχαὴλ τοῦ Γ'¹² καὶ τοῦ Βασιλείου τοῦ μακεδόνα¹³, τοποτηρητῶν τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων¹⁴, τῶν ὑπὸ τὸν ΚΠ.

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. μητροπολίτη: «τὴν σὴν ἀρχιερατικὴν τελειότητα» (ἀρ. ΠΓ' σελ. 410). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 130.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἐπισκόπου: «τῆς σῆς θεοφιλείας» (ἀρ. ΠΔ' σ. 411). — HERGENROTHER, αὐτ.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Κωνσταντίνῳ σπαθαρίῳ γένους ὄντι Τυρρηνῶν (ἀρ. ΡΑΓ' σ. 450). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 730.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ Νικομηδείας. (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ'. σ. 10).

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Χριστοφόρῳ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ ἀσηκρῆτις (ἀρ. ΞΕ' σ. 369).

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΞΖ' σ. 370). — Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 96. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 258.

7. ΜΗΛΙΑ. Τῶν ἱερῶν συνόδων συνλόγῃ. Τόμ. Β' σ. 933. — Ω' ἐπισκοπῶν κατὰ λόγος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 181. — Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ΚΠ. ποιημάτων, σ. 1.

9. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΔ'.

10. Αὐτ. ἐν ἐπιγραφῇ.

11. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 328.

12. ΑΝΑΣΤΑΣΙ ΒΙΒΛΙΟΤΗΕΚΑΡΗ. *Præfatio octavarum synodi* (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 181).

13. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ (αὐτ. σ. 418).

14. Αὐτ. — ΦΩΤΙΟΥ. Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς τῆς Ἀγατολῆς ἀρχιερατικοὺς θρόνους (ἀρ. Δ' σ. 179). — ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. — Οἱ τοῦ Ἱεροσολύμων τοποτηρηταὶ ἦσαν ἐν ΚΠ. δύο ἔτη, πρὶν ἢ φθῶσιν αὐτόθι οἱ τοῦ Ἀδριανῶ τοποτηρηταί (FLEURY,

μητροπολιτῶν¹, ἐπισκόπων, ἡγουμένων καὶ πρεσβυτέρων² κατὰ ἑκατοντάδας, ἔτι δὲ συγκλητικῶν³, πατρικίων⁴ καὶ ἄλλων ἐν ἀξιώμασι⁵.

Προκαθημένου δὲ τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ἀναγινώσκονται πρῶτον μὲν τὰ ἀπὸ τοῦ ἰανουαρίου 864 καὶ καθεξῆς φθάσαντα εἰς χεῖρας τοῦ Φωτίου γράμματα παρὰ συνόδου, ἀρχιερέων καὶ μοναχῶν τῆς δύσεως κατὰ τῆς ἀντικανονικῆς τοῦ Ῥώμης Νικολάου πολιτείας⁶, ἀναπτύσσονται τὰ διάφορα κεφάλαια τοῦ κατὰ τοῦ ἐν λόγῳ πάπα κατηγορητηρίου⁷, ὧν μνεῖν ποιεῖται ἢ τε ἐγκύκλιος τοῦ Φωτίου⁸ καὶ ἄλλα ἔγγραφα⁹, ἐκτίθενται αἱ παρ' ἐνορίαν αὐτοῦ ἐπεμβάσεις¹⁰, ἀκούονται οἱ κατ' αὐτοῦ κατήγοροι καὶ μάρτυρες¹¹, ἀλλὰ καὶ τινες τῶν παρόντων συνήγοροι τοῦ Ῥώμης Νικολάου, ἅτε δὴ ἀπόντος, παρίστανται¹². Τέλος πάντων, μετὰ μακρὰν συζήτησιν καὶ σύσκεψιν, ἡ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος ἐκφέρει, κατ' αὐγουστον¹³ τοῦ 867 σωτηρίου

αὐτ. σ. 259), οἵτινες ἐφθάσαν τῇ 24 Σεπτεμβρίου 869 (HERGENRÖTHER. *Histoire*. Τόμ. Γ' σ. 406). ἄρα οἱ τοῦ Ἱεροσολύμων ἦσαν αὐτόθι ἀπὸ τοῦ θέρους 867, ὁπότε ἐπακριβῶς συνήρχετο ἐν ΚΠ. ἡ ὑπὲρ Φωτίου σύνοδος· προσέτι δέ, ὅτε παρεγένοντο οἱ τοποτηρηταὶ τῶν πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων εἰς ΚΠ. ὁ Ἰγνάτιος ἦν ἐξόριστος (*Concil. general.* αὐτ. σ. 363 — 4). ἄρα πρὸ τῆς 24 Σεπτεμβρίου 867 (MURALT, ἐν χρ.) ἤτοι κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν τῆς ἐν ΚΠ. ὑπὲρ Φωτίου συνόδου.

1. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. — ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.

2. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λγ'. — FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. ΙΒ' σ. 419 — 420.

3. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ.

4. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.

5. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.

6. FLEURY, αὐτ. σ. 276 — 7. — HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Α' σελ. 647.

7. HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 650. *Histoire de l'Eglise*. Τόμ. Γ' σελ. 398.

8. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικοὺς θρόνους* (ἀρ. Δ' σ. 168 — 171, 176 — 7, 180). — HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 643 — 5.

9. NICOLAI PAPAE. *Epist.* (ὅρα LABBE. *Concil.* Τόμ. ΙΙ' σ. 468). — JAGER, αὐτ. σ. 159.

10. HERGENRÖTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 413. — FLEURY, αὐτ. σελ. 304.

11. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. — ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ.

12. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ.

13. οὐχὶ ἰανουάριον 867 (ὅρα MURALT, ἐν χρ. 869 ἰουν. 10).

ἔτους¹, καθάίρεσιν², ἀνάθεμα³ καὶ ἀφορισμὸν⁴ κατὰ τε τοῦ Ῥώμης Νικολάου καὶ τῶν συμφρονούντων αὐτῷ⁵. τὰ δὲ πρακτικὰ αὐτῆς ὑπογράφονται ὑπὸ τῶν παρόντων, οἵτινες ἦσαν περὶ τοὺς χιλίους⁶, ἤτοι πλείονες τῶν τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' οἰκουμενικῆς συνόδου, οἵτινες εἰς 630 ἀνῆρχοντο⁷.

Τῶν δὲ πρακτικῶν τούτων, ὑπογεγραμμένων παρ' ἀπάντων, ὡς εἴρηται, γίνονται τέσσαρα μὲν ἴσα διὰ τὰ τέσσαρα τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχεῖα (ὧν τὸ ἐν ἐκράτησε παρ' ἑαυτῷ ὁ Φώτιος⁸) καὶ ὅτω ἕτερα ἴσα, ὧν τὸ μὲν ἀποστέλλεται — περὶ τὴν 20 αὐγούστου 867 — εἰς τὸν Ῥώμης Νικόλαον, τὸ δὲ εἰς τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ἰταλίας Λοδόηχον⁹, μεθ' οὗ διετέλει ὁ Ῥώμης Νικόλαος ἀπὸ τοῦ 864 μ. Χ. εἰς διαμάχην πασίδηλον¹⁰. Συνωδεύοντο δὲ τὰ ἴσα ταῦτα δι' ἐπιστολῶν τοῦ τε Μιχαήλ Ε' καὶ τοῦ Φωτίου¹¹, ὅστις ἐπόμενος τῷ παραδείγματι τοῦ Ῥώμης Νικολάου, γράψαντος, τῇ 13 θβρίου 866, τῇ Εὐδοκίᾳ, συζύγῳ Μιχαήλ τοῦ Γ', ἔγραψε καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν πανίσχυρον Ἰγγιλβέργαν¹² (Ingelberge)¹³ τὴν τοῦ Λοδοῆχου (Louis II) σύζυγον· ἐν αὐταῖς φημιζονται μὲν διὰ τίτλων βυζαντινῶν, λίαν τότε παρὰ τοῖς δυτικαῖς ἐπιζήλων, ὁ μὲν Λοδόηχος βασιλεὺς¹⁴, ἡ δὲ Ἰγγιλβέργα

1. HERGENRÖTH. Photius, αὐτ. σ. 652. Histoire de l'Eglise, αὐτ. σελ. 398.

2. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 328, 330.

3. Αὐτόθι.

4. Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. σ. 18.

5. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 328. — HERGENRÖTH. Photius, αὐτ. σ. 653.

6. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. — L. ALLATI, αὐτ. σ. 546. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λγ'. — ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ. σ. 181. — ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 56. — FLEURY, αὐτ. σ. 147.

7. MURALT, ἐν χρ. 451 ὁκτωβρίου 14.

8. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 330. — ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. σ. 419.

9. FLEURY, αὐτ. σ. 148, 165. — ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 328, 330. — ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. σ. 418. — HERGENRÖTH, αὐτ. σ. 654. — ΠΡΝΑΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Νικολάῳ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 368).

10. HINCMAR. Annales, ἐν χρ. — HERGENRÖTH, αὐτ. σ. 543, 653. — ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 152.

11. FLEURY, αὐτ. σ. 148. — ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. σ. 418. — ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 330.

12. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. — ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.

13. HERGENRÖTH. Histoire de l'Eglise, αὐτ. σ. 399.

14. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 328. — ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. — ὅρα καὶ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 13.

αυγούστα¹. προσκαλούνται δὲ ἵνα μὴ ἀναγνωρίζωσι τὸν τεῦθεν ὡς πάπαν τὸν Νικόλαον², ὃν οἰκουμενικὴ κατεδίκασε σύνοδος³, ἀλλὰ καὶ ἵνα ἐξώσωσιν αὐτὸν τοῦ ὀρόνου, ὡς καθηρημένον⁴. Κομισταὶ δὲ τῶν εἰς Ἱταλίαν ἀποστελλομένων, ὡς εἴρηται, ἴσων, διωρίσθησαν ὁ Χαλκηδόνος Ζαχαρίας καὶ ὁ Λαοδικεῖας Θεόδωρος⁵.

Κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἐποχὴν — ἦτοι κατ' αὐγούστον 867⁶ — συνεσχέπετο ὁ Ῥώμης Νικόλαος μετὰ τοῦ Hincmar⁷, ἀρχιεπισκόπου Δουροκορτόρου (Rheims), πῶς ἤθελε διεγείρει κατὰ τοῦ Φωτίου τὴν δύσιν, ἢ, κατὰ τὸν Lapôtre, τὸν χριστιανισμόν⁸, σύσσωμον.

Ἐν μέσῳ τηλικούτων περισπασμῶν ὁ πατριάρχης περισπώμενος οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἡμέλει τῆς τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ καθηκόντων ἐκπληρώσεως· ἐξεφώνει μὲν, τῇ 8 Ἰουλίου 867, ὁμιλίαν, κατ' ἀπομίμησιν Γρηγορίου τοῦ ναζιανζηνοῦ⁹, «Εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου¹⁰,» ἔλue δὲ τὰς γραφικὰς ἀπορίας τῶν οἰκείων αὐτοῦ¹¹ ἢ καὶ τῶν πρὶν κακοδόξως φρονούντων¹². συνεβούλεue δὲ τοῖς μοναχοῖς τὴν τῆς οἰήσεως¹³ ἀποφυγὴν, καὶ τὴν τῆς προσευχῆς, τῆς ἐγκρατείας, τῆς ἐλεημοσύνης καὶ τῆς μακροθυμίας ἐξάσκησιν¹⁴.

1. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. — FLEURY, αὐτ. σ. 148. — ὅρα καὶ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 11.

2. HERGENROTHER, αὐτ.

3. Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 828. — ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ.

4. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 328, 330. — ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ.

5. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. — FLEURY, αὐτ. — ALLATI, αὐτ. σ. 548.

6. HINCMMARI. *Annales*, ἐν χρ. 867. — PAGI, ἐν χρ.

7. Καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος οὗτος ἀπεκέρυττε τὴν Ζ' οἰκουμενικὴν τοῦ 787 μ. Χ. σύνοδον, (FLEURY, αὐτ. σ. 333) ἧς καὶ ὁ Νικόλαος Α' ἐφαίνετο τὸν 106ριον 861 ἀμνήμων, καθάπερ ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν.

8. LAPOTRE, αὐτ. σ. 59.

9. F. COMBEFICH. *Auclarium novum* (ἐν Παρισίοις 1648. 2 Τόμ. φυλλ.) Τόμ. Α' σ. 1605 — 6.

10. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΕ'.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδώρῳ μητροπολίτῃ Λαοδικεῖας (ἀρ. ΚΓ' σ. 286). — HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 215, 114.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Στεφάνῳ ὀρθοδόξῳ (ἀρ. ΟΣ' σ. 400). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 156.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀκακίῳ μοναχῷ καὶ ἱατρῷ (ἀρ. ΡΖ' σ. 429). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 255.

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ ἀντῷ (ἀρ. ΡΣ' σ. 428). — HERGENROTHER, αὐτ.

Ἄλλ' αἶφνης τὰ πάντα ἀλλοίαν τροπὴν λαμβάνουσι. Τὴν νύκτα τῆς 23ης 76ρίου 867 μ. Χ. ¹ ἀποθανόντος Μιχαήλ τοῦ Γ' οὐχὶ ἐκ θανάτου φυσικοῦ ², διάδοχος αὐτοῦ ἀναγορεύεται — τῇ 24 76ρίου ³ 867 — Βασίλειος ὁ Α'. Ἐνεκα δὲ πολιτικῶν σκοπῶν ⁴ οὗτος προσεταιριζόμενος τὸν πάπαν Ῥώμης ⁵ στέλλει ἀμέσως ⁶ — περὶ τὴν 25 76ρίου 867 — ταχύπλουςν πλοῖον, καὶ ἀνακαλεῖ τὸν Χαλκηδόνος Ζαχαρίαν ⁷ καὶ τὸν Λαοδικείας Θεόδωρον, πρὶν ἢ ἐπιδώσωσι τὰ ἅπερ ἐκόμιζον γράμματα πρὸς τε τὸν πάπαν Ῥώμης καὶ πρὸς τὸν βασιλέα Λαοδόχον ⁸. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας, ἥτοι τῇ 23 ὀκτωβρίου 867 ⁹, καὶ ὁ Ῥώμης Νικόλαος ὑπέγραφε τὴν ἐγκύκλιον αὐτοῦ πρὸς τε τὸν κληρὸν τῆς Γαλλίας ¹⁰ καὶ πρὸς τὸν τῆς Γερμανίας ¹¹, ἐπικαλούμενος ¹² τὸν συνασπισμὸν αὐτῶν εἰς σταυροφορίαν κατὰ τοῦ κοινοῦ πολεμίου, τοῦ Φωτίου· ἀνταποκρινόμενοι δ' ἐκεῖνοι ἐν ταῖς φιλιππικοῖς αὐτῶν ¹³ διετείνοντο σὺν ἄλλοις, οἱ μὲν, ὅτι δῆθεν ὁ Φώτιος ἦν εὐνοῦχος ¹⁴, ὡς πράγματι ἦν ὁ Ἰγνάτιος ¹⁵, οἱ δέ, ὅτι ἐν ταῖς ἀγκάλαις αὐτοῦ περιέσφιγγε σύζυγον ¹⁶, ὁ ἐπὶ σωφροσύνη

1. MURALT, ἐν χρ. - HEFELE, αὐτ. σ. 358. - καὶ οὐχὶ 24 Σεπτεμβρίου 867 (JAGER, αὐτ. σ. 169).

2. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ σ. 249. - ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 686. - ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 838. - EL - MACIN (*Ibni - Amid*). *Les 49 Khalfes*. μετὰφρ. Valtier. (ἐν Παρισίοις 1657. 4ον) σ. 172. - JAGER, αὐτ. σ. 169. - HERGENRÆTHIER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 10.

3. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 329. - καὶ οὐχὶ 25 Σεπτεμβρίου (JAGER, αὐτ. σ. 170).

4. L. ALLATI. *De utriusque ecclesiae consensione*, σ. 549. - HERGENRÆTHIER, αὐτ. σ. 18.

5. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΑΡΙΟΥ. *Præfatio octavae synodi*, αὐτ. σ. 182.

6. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 329.

7. Αὐτόθι. - HERGENRÆTHIER, αὐτ. σ. 20.

8. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. σ. 418 — 9. - FLEURY, αὐτ. σελ. 165.

9. HERGENRÆTHIER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 668.

10. Αὐτ. σ. 668 — 9.

11. Αὐτ. σ. 672.

12. Αὐτ. σ. 682.

13. SCHIRÆCKII. *Kirchengeschichte* (ἐν Λειψίῳ 1792. 8ον) Τόμ. ΚΔ' σ. 178. - E. SCHWALBE. *De discidio ecclesiae christianae* (ἐν Λουγδούνῳ Βαταβῶν 1829. 8ον) σ. 111.

14. BARONII. *Annales*, ἐν χρ. 858, 868. - HEFELE, αὐτ. σ. 230.

15. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 304.

16. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. κζ'.

κλειζόμενος¹, οί δέ, ὅτι τὸ πᾶν ἀνεκύκκα ἔνεκεν φιλοδοξίας ἐωσφορικῆς². Τίς οὗτος; ἐκεῖνος, περὶ οὗ σοφὸς γαλάτης κληρικὸς, ὁ ἰησουΐτης Lapôtre, ὡς ἀκολούθως ἀποφαίνεται. « A parler rigoureusement, c'est fausser l'histoire de Photius, que » de lui donner l'ambition pour principal ressort. Photius n'a pas été, » au sens vrai du mot, un ambitieux. Ce n'est pas précisément *la con-* » *voitise du pouvoir*, le besoin impérieux d'occuper la première dignité » dans l'Eglise qui a mis en mouvement ses puissantes facultés. Il n'y » a sûrement qu'une grande passion dans cette âme, la passion d'être » admiré et *estimé* des hommes, non pas pour l'éclat de sa situation » extérieure, mais pour son mérite personnel, *pour la prééminence de* » son savoir et *de ses mœurs*. Et cette passion ne fut si forte que parce » qu'elle tirait son aliment, je dirais presque sa sincérité, de la foi » robuste qu'avait Photius dans l'infailibilité de sa science, comme » dans l'impeccabilité de sa conduite³. »

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Φώτιος κατέκρινε μετὰ παρρησίας ἐν ἑορτῇ⁴, πιθανῶς τοῦ ἁγίου Δημητρίου, 26 Ὀβρίου⁵ 867, τὴν μαιφονίαν Βασιλείου τοῦ Α'⁶, ὡς πρότερον τὴν ὁμότητα⁷, συναθροίζει⁸ οὗτος—περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ὀβρίου 867—ἐκ τοῦ προχείρου τοὺς πλησιοχώρους ἀρχιερεῖς⁹, ὅσοι τὴν δόξαν τοῦ Φωτίου ἐφθόνουν, καὶ ὑπέβλεπον, καὶ μετὰ σύντομον σύσκεψιν¹⁰, καταβιβάζει αὐτόν—περὶ τὴν 16^{ην} Ὀβρίου 867¹¹—

1. G. WADDINGTON. *A History of the church* (ἐν Λονδίῳ 1835. εἰς 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. 374.

2. HEFELE, αὐτ. σ. 230.— JAGER, αὐτ. σ. 107.

3. A. LAPOTRE. *L'Europe et le St Siècle à l'époque carolingienne* (ἐν Παρισίοις 1895. 8^{ον}) Α' σ. 65—6.

4. ΖΩΝΑΡΑ ΙϚ' 8.

5. καὶ οὐχὶ τῇ 25 Σεπτεμβρίου 867 (ὄρα MURALT, ἐν χρ.).

6. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 841.— ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 254—5.— ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ (παρὰ ΜΑΙΗ. *Scriptorum veterum nova collectio*. Τόμ. Α' σ. 44).— ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 688 — 9. — ΙΩΗΛ, σ. 55.— SCHIRCKEII. *Kirchengeschichte*. Τόμ. ΚΔ' σ. 161.— A. RAMBAUD, αὐτ. σ. 162.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ πατρικίῳ καὶ ἐπάρχῳ πόλεως (ἀρ. ΡΨ' σ. 514).

8. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 205.— ΖΩΝΑΡΑ. αὐτ.

9. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Βίος Βασιλείου τοῦ Α'* (ὄρα ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σελ. 262).

10. HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 20.

11. καὶ οὐχὶ τῇ 25 Σεπτεμβρίου 867 (HEFELE, αὐτ. σ. 359).— II. FISQUET, αὐτ. σ. 21.— οὔτε τῇ 26 Σεπτεμβρίου 867 (JAGER, αὐτ. σ. 170)· οὔτε δὲ ὀλίγας ἡμέ-

τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου¹, «σχολάζειν κελεύσας ἕως τοῦτον (τὸν Ἰγνάτιον) πρὸς
» ἑαυτὸν μεταστήσει ὁ κύριος². » ἀφαρπάζει βίᾳ ἅπαντα τὰ πολύτιμα αὐτοῦ χειρό-
γραφα³, καὶ περιορίζει αὐτὸν ἐν τῇ κατὰ τὴν βορειοτέραν θρακικὴν παραλίαν τοῦ
Στενοῦ μονῇ Σκέπης⁴, ἣν, ὑπὸ τὴν ἐπικλήσιν τῶν ἀγίων τεσσαράκοντα μαρτύρων⁵,
ἔκτισεν ὁ Θεὸς αὐτοῦ πατριάρχης Ταράσιος⁶, ταφεὶς μάλιστα καὶ ἐκεῖ, καὶ ἥτις
ἔκειτο πιθανῶς παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου⁷, ἴσως ἐν Βαθυρρύακι (Βουγιούκδερε)⁸,
ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ νῦν ξενοδοχείου La Pierre, τοῦ δικσώζοντος ἔτι καὶ σήμερον
μέγα κιονόκρανον σὺν τῷ τοῦ Φωτίου μονογράμματι.

Τότε δ' ἀποστέλλεται εἰς Τερέβινθον ὁ ναύαρχος Ἡλίας ἐπὶ δρόμωνος⁹, καὶ
παραλαβὼν τὸν Ἰγνάτιον μεταφέρει αὐτὸν — περὶ τὴν 17 νοεμβρίου 867¹⁰ — εἰς τὰ
πρὸς βορρᾶν τοῦ ἵπποδρόμου¹¹ παλάτια τῶν Μαγγάνων¹², ὁπόθεν τὸ δεύτερον πα-
τριάρχης ἐγκαθιδρύεται τῇ 23 θβρίου 867¹³, ἥτοι δέκα ἡμέρας μετὰ τὸν ἐν Ῥώμῃ
θάνατον τοῦ Νικολάου ἐκείνου¹⁴, εἰς οὗτινος τὴν ἀπολυταρχίαν καὶ ἀλαζονείαν¹⁵ ἀπο-

ρας μετὰ τὴν 23 νοεμβρίου 867 (PAGI, ἐν χρ.)· οὔτε τῷ 868 (DAMBERGER. *Syn-
chronistische Geschichte*. Τόμ. Β' σ. 499).

1. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ.- HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. *Histoire*. Τόμ. Γ' σ. 403.

2. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ.

3. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 329.- HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ.

4. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.- ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 216.

5. ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 29.

6. ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ. Τόμ. Α' σ. 747.- ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 283.

7. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΠ. *Ἱστορία σύντομος*, σ. 42.

8. καὶ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ Κλειθρου, τανῦν Τεφερδὲρ βουρνοῦ τοῦ Κουρούτσεσμε (δρα Σ.
ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. *Ἡ ΚΠ*. Τόμ. Β' σ. 105).

9. ὁ δρόμων ἦν πλοῖον ἐπίμηκες, ταχύδρομον καὶ στεγαστόν (ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τόμ. Α'
σελ. 360).

10. καὶ οὐχὶ τῇ 26 7βρίου 867 (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 20), οὔτε τῇ
27 7βρίου 867 (JAGER, αὐτ. σ. 171).

11. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ. *Τὰ βυζαντινὰ ἀνάκτορα*, σ. 47.

12. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 329.

13. Αὐτ. σ. 330.- MURALT, ἐν χρ.

14. MURALT, ἐν χρ. 13 9βρίου 867.

15. L. TOSTI. *Storia dell'origine dello scisma greco* (ἐν Φλωρεντίᾳ 1856. 2 Τόμ. 8ον) Α' σ. 243.- L. MAIMBOURG, αὐτ. σ. 94—5.- ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟ-
ΛΥΜΩΝ. *Ἱστορία περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων* (ἐν Βουκουρεστίῳ 1715.
φύλλ.) σ. 705.- *Histoire des Papes depuis St Pierre jusqu'à Benoit XIII*. Τόμ.

δίδονται κυρίως τὸ μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν σχίσμα¹, οὗ αἱ συνέπειαι ἀνυπολόγιστοι.

Τῆς εἰδήσεως τοῦ θανάτου τοῦ Νικολάου μήπω γνωσθείσης ἐν Βυζαντίῳ, ὁ Βασίλειος ἀποστέλλει — περὶ τὴν 24^{ην} 967^η — ἀποκρισιάριον τὸν σπαθάριον Εὐθύμιον³ πρὸς τὸν Ῥώμης Νικόλαον μετ' ἐπιστολῆς⁴, δι' ἧς ἀνακοινεῖ αὐτῷ τὰ τῆς ἐξώσεως καὶ ὑπερορίας τοῦ μισητοῦ τοῖς ἐν Ῥώμῃ Φωτίου καὶ τὰ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτοῦ διὰ τοῦ φιλτάτου αὐτοῖς Ἰγνατίου τοῦ γέροντος⁵. Φαίνεται δέ, ὅτι ὁ Ἰγνάτιος ἀρκεσθεὶς τότε εἰς τὴν πρεσβείαν Βασιλείου τοῦ μακεδόνης, οὐδένα ἔτερον ἐξ ὀνόματος αὐτοῦ ἔπεμψε· διότι μετὰ ὀκτάμηνον — ἦτοι τῇ α' αὐγούστου 868^η — γράφων πρὸς αὐτὸν ὁ Ῥώμης Ἀδριανὸς⁷ ἐλέγχει ταύτην αὐτοῦ τὴν ἀμέλειαν.

Μετὰ δὲ τὴν ἐπάνοδον — περὶ τὰ τέλη 1067 — τῶν βίᾳ πρὸ τριμηνίας ἀνακληθέντων Χαλκηδόνης Ζαχαρίου καὶ Λαοδικείας Θεοδώρου, καθησυχάσας ὁ Ἰγνάτιος, καὶ διελθὼν τὸ τῶν ἑορτῶν δωδεκαήμερον κύριον αὐτοῦ μέλημα ἔκρινεν ἕνα κηρύξη ἀργοὺς — περὶ Ἰανουάριον 868 — τὸν τε Φώτιον καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἀρχιερεῖς⁸, καὶ ἐπαναφέρει τοὺς προσκειμένους αὐτῷ εἰς τὰς προτέρας αὐτῶν θέσεις. Οὕτω δ' ἀντικαθίστησι τοὺς μητροπολίτας, τὸν Βασίλειον Ἐφέσου⁹ ἀντὶ τοῦ Θεοφάνους¹⁰, τὸν Βαρνάβαν Κυζίκου¹¹ ἀντὶ τοῦ Ἀμφιλοχίου¹², τὸν Θεόδωρον Συρακου-

Β' σ. 36—7.— E. GIBBON. *The history of the decline and fall of the roman empire* (ἐν Παρισίοις 1840. 8 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Ζ' σ. 295.

1. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 49.— F. SPANHEIM. *Eccles. Annals*, μετὰφρ. ἀγγλική ὑπὸ G. Wright (ἐν Λονδίῳ 1840. 8^{ον}) σ. 354.— Δ. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 15, 203.— K. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Δ' σελ. 349.

2. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 21.— ὅρα καὶ MURALT. *Chronologie byzantine*. Τόμ. Α' σ. 450.— καὶ οὐχὶ 11 δεκεμβρίου 868 (ὅρα LABBE. *Concil.* Τόμ. II' σ. 1007.— JAGER, αὐτ. σ. 178).

3. FLEURY, αὐτ. Τόμ. ΙΑ' σ. 209.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 23.

4. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 425.

5. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 23.

6. Αὐτ. σ. 21.— JAGER, αὐτ. σ. 176.

7. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 392).

8. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 331.— JAGER, αὐτ. σ. 175.— ΦΩΤΙΟΥ. Ἐρωτήματα I' πρὸς Ἰσους ταῖς ἀποκρίσεις (ὅρα I. BALETTA, αὐτ. σ. 567).

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 92.

10. PITRA. *Juris ecclesiastici Græcorum historia et monumenta* (ἐν Ῥώμῃ 1864 — 8. 2 Τόμ. 4^{ον}) Τόμ. Β' σ. XXV.

11. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 757.— Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀρέκδοτος.

12. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 92, 126.— ANASTASH BIBLIOTHECARI (αὐτ. σ. 239).

σῶν ἀντὶ τοῦ Γρηγορίου¹, τὸν Μητροφάνην Σμύρνης² ἀντὶ τοῦ Νικήτα, τὸν Νικηφόρον Ἀμασειᾶς³ ἀντὶ τοῦ Μαλαχίου, τὸν Σισίνιον Λαοδικείας (Φρυγίας Πακατιανῆς) ἀντὶ τοῦ Θεοδώρου⁴, τὸν Μιχαὴλ Ῥόδου⁵ ἀντὶ τοῦ Λεοντίου, τὸν Νικόλαον Μιτυλήνης⁶ ἀντὶ τοῦ Μιχαήλ⁷, τὸν Νικήταν Ἀθηνῶν ἀντὶ τοῦ Σάββα⁸, τὸν Εὐθύμιον Λαρίσσης ἀντὶ τοῦ Ἰωάννου⁹, καὶ ἀντὶ τοῦ Σουλαίου (Παμφυλίας) Πέτρου τὸν Ἰωάννην¹⁰, προσαρτήσας αὐτῷ καὶ τὴν μητρόπολιν Πέργης¹¹. ἔτι δὲ τοὺς ἐπισκόπους, τὸν Βασίλειον Πυργίου (Ἰλλυρικοῦ) ἀντὶ τοῦ Στεφάνου¹², τὸν Νικηφόρον Ζακύνθου ἀντὶ τοῦ Θεοφίλου¹³, τὸν Μιχαήλ Κερκύρας ἀντὶ τοῦ Ἀρσενίου¹⁴, τὸν Ἀναστάσιον Μαγνησίας (τῆς πρὸς Μαίανδρον) ἀντὶ τοῦ Θεοφίλου¹⁵, τὸν Πέτρον Τρωάδος ἀντὶ τοῦ Μιχαήλ¹⁶, τὸν Γεώργιον Ἰουλιπόλεως¹⁷ ἀντὶ τοῦ Ἰγνατίου¹⁸, τὸν Θεόκλητον Λακεδαιμονίας¹⁹, τὸν Γρηγόριον Μεσσήνης (Κορίνθου)²⁰, τὸν Νικήταν Φωκαίας (Ἐφέ-

1. JAGER, αὐτ. σ. 212.
2. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 126.
3. Αὐτ. σ. 76, 127.
4. Αὐτ. σ. 215. - L. ALLATH. *De ecclesiae occidentalis atque orientalis perpetua consensione*, σ. 548.
5. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 76, 126.
6. LE QUIEN, αὐτ. σ. 958. - Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαήλ μητροπολίτη Μιτυλήνης (ἀρ. PNA' σ. 487).
8. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 699. - JAGER, αὐτ. σ. 189.
9. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 127. - Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
10. ANASTASII BIBLIOTHECarii. *Praefatio octavarum synodi* (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 182). - HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 76. - Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
11. ANASTASII BIBLIOTHECarii (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 291). - LE QUIEN, αὐτ. σ. 1016. - HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 126.
12. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 85.
13. Αὐτ. σ. 92. - FABRICII - HARLES, αὐτ. Τόμ. Ζ' σ. 112.
14. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 76. - JAGER, αὐτ. σ. 189. - Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
15. HERGENRÆTHER, αὐτ. - Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
16. HERGENRÆTHER, αὐτ. - JAGER, αὐτ.
17. LE QUIEN, αὐτ. σ. 476. - καὶ οὐχὶ Πιόπολεος (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 191. - JAGER, αὐτ.).
18. HERGENRÆTHER, αὐτ. - Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
19. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 190. - καὶ οὐχὶ Θεόδωρον (HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 92).
20. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 85.

σου)¹, τὸν Σαμουήλ Ἀντάνδρων (Ἐφέσου)², τὸν Νικηφόρον Κρότωνος (Καλαβρίας)³, τὸν Νικήταν Κεφαλοιδίου (Σικελίας)⁴ καὶ τὸν Ἀντώνιον Ἀλέσων (Σικελίας)⁵. Εἰς δὲ τὴν ἡγουμενείαν τῆς μονῆς Στουδίου ἐπανακαλεῖ, ἀντὶ τοῦ πκυθέντος Σάββα, τὸν Νικόλαον⁶, ὅστις ὅμως ἐλίγον ἐπέζησεν, ἀποβιώσας τῇ 4 φεβρουαρίου 868⁷, καθ' ἣν ἀκριβῶς ἡμέραν ἀπέθνησκε καὶ ὁ φίλος τοῦ Φωτίου Κωνσταντῖνος ὁ φιλόσοφος, ὁ καὶ Κύριλλος, ὁ τῶν Σλάβων περικλεῆς ἀπόστολος⁸. Εἰς δὲ τὰς προσφιλεῖς αὐτῷ μελέτας ἐγκύπτων ὁ Φώτιος ἔλυσε καὶ τὰς γραφικὰς ἀπορίας τοῦ πρωτοσπαθαρίου Γαλάτῳ⁹.

Ὁ εἰς Ῥώμην ἀποσταλὲς ἀποκρισιάρχος Βασιλείου τοῦ Α' Εὐθύμιος ἀφίχθη εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, λήγοντος τοῦ φεβρουαρίου 868¹⁰. ἐκεῖ δέ, ἀντὶ τοῦ προαποθανόντος Νικολάου, εὔρε τὸν Ἀδριανόν¹¹, ἀναβάντα ἀπὸ τῆς 14 δεκεμβρίου 867¹² ἐπὶ τοῦ παπικοῦ θρόνου. Οὗτος δὲ ἐπόμενος τῇ προδιαγραφείσῃ ὑπὸ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ¹³ πορεία ἐπέσπευσε μὲν τὴν καταδίκην τοῦ Φωτίου ὑπὸ τῆς ἐν Worms συνελθούσης τῇ 16 μαΐου 868 συνόδου τοῦ γερμανικοῦ κλήρου¹⁴, προήχθη δέ, τῇ 1 αὐγούστου 868¹⁵, ἵνα δι' ἐπιστολῶν τῷ μὲν Βασιλείῳ¹⁶ τῷ Α' συγχαρῇ ἐπὶ τῇ ἐξώσει τοῦ Φω-

1. Αὐτ. σ. 86.- ἐν τοῖς λατινικοῖς πρακτικοῖς (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 211) γράφεται Nicetas Photiae (Φωκαίας), ὅπως καὶ ὁ Γεώργιος Helii ('Ἰλίου) καὶ ὁ Γεώργιος Mesinae (Μεσσήνης), ἄνευ προσοχῆς εἰς τὴν ὀρθογραφίαν.

2. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 85.- καὶ οὐχὶ νήσου Ἀνδρου (LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 943).

3. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 76.- JAGER, αὐτ.

4. JAGER, αὐτ.

5. HERGENRÖTHER, αὐτ.- JAGER, αὐτ.

6. FLEURY, αὐτ. σ. 170.

7. Αὐτ. σ. 171.

8. MURALT, ἐν χρ. 867. 106ρ. 14.- κατὰ δὲ τὸν LAPOTRE (αὐτ. σ. 95, 113) μᾶλλον τῇ 14 φεβρουαρίου 869.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γαλάτῳ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ ἀσηκρῆτις (ἀρ. ΞΘ' σ. 385).

10. ἦτοι τρεῖς μῆνας μετὰ τὸν ἐκ ΚΠ. ἀπόπλουν αὐτοῦ τῆς 24 96ρίου 867 (ὄρα καὶ MURALT, ἐν χρ. 868 φεβρ. 12)· οὐχὶ δὲ τὸν ἰούνιον ἢ ἰούλιον 868 (HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 28).

11. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 331.

12. MURALT, ἐν χρ.

13. ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΤΗΕCΑΡΙΗ, αὐτ. σ. 182, 185.

14. FLEURY, αὐτ. σ. 209.

15. MURALT, ἐν χρ.- καὶ οὐχὶ τῇ 8 αὐγούστου (JAGER, αὐτ. σ. 176).

16. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α' (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σελ. 392).- HERGENRÖTHER. *Histoire de l'Eglise.* Τόμ. Γ' σ. 405.

τίου, ὃν ἀπεκάλει μοιχόν¹, τῷ δὲ Ἰγνατίῳ παραπενοεθῆ, ὅτι οὐδεμίαν εἰδῆσιν ἀπ' εὐ-
θείας παρ' αὐτοῦ ἔλαβε τῆς ἐκ νέου εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀναρρήσεως αὐ-
τοῦ², καὶ ἵνα συστήσῃ τούτῳ μὲν τὸν σπαθάριον Εὐθύμιον³, ἀμφοτέροις δὲ τὸν ἑξα-
ρχον τῶν μονῶν Θεόγνωστον⁴, τὸν ἀπὸ τοῦ 861 ἐν Ῥώμῃ διαμείναντα⁵. Πατάσσω
δὲ ὁ Ἀδριανὸς καὶ τὸν χαμαιλεόντειον χαρακτῆρα ἐπιδειξάμενον Ἀναστάσιον τὸν βι-
βλιοθηκάριον, τὸν ἤδη δις προκαθηρημένον ὑπὸ τῶν παπῶν Λέοντος τοῦ Δ' (20 δε-
κεμβρίου 853)⁶ καὶ Βενεδίκτου τοῦ Γ' (τῷ 857 μ. Χ.)⁷, καθήρεσεν αὐτὸν καὶ τρί-
τον⁸, ἐν τῇ ἐν Ῥώμῃ συνόδῳ τῆς 4 ὁκτωβρίου 868 μ. Χ.⁹, ὡς συνεργὸν καὶ τοῦ
φόνου τῆς συζύγου τοῦ πάπα Στεφανίας μετὰ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς¹⁰. Καὶ ὁ μὲν Ἀ-
ναστάσιος κατέφυγεν ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Λοδοήχου¹¹ καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἰγ-
γιλδέργας¹². Ὁ δὲ Ἰγνάτιος μετὰ τὴν παραλαβὴν — περὶ τὰς ἀρχὰς 9βρίου 868 —
τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων παπικῶν γραμμάτων, ἔσπευσε μὲν, ὅπως φανῇ ἀ-
ρεστὸς τῷ Ἀδριανῷ, διορίζων τὸν ἀρχιμανδρίτην Θεόγνωστον οὐ μόνον ἡγούμενον
τῆς μονῆς τῆς Θεοτόκου τῆς Πηγῆς¹³, ἀλλὰ καί, ἀντὶ τοῦ Εὐλαμπίου¹⁴, σκευοφύλα-

1. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ, αὐτ.

2. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ (ὄρα Concil. general. αὐτ.).—
HERGENRÖTHER. Photius. Τόμ. Β' σ. 28, 21.— JAGER, αὐτ. σ. 176.— FLEU-
RY, αὐτ. σ. 210.

3. Τοῦτο δὲ ἀπαντᾷ μόνον ἐν τῇ λατινικῇ διασκευῇ τοῦ βιβλιοθηκαρίου Ἀναστασίου
(ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 252), ἐν δὲ τῇ ἐλληνικῇ παραφράσει (αὐτ. σ. 392) ἀπο-
σιωπᾶται τὸ ὄνομα ἐκατέρου τῶν σπαθαρίων Εὐθυμίου τε καὶ Βασιλείου.

4. καὶ οὐχὶ Θεοδόσιον (ὄρα ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α'
παρὰ Concil. general. αὐτ. σ. 392).

5. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ, αὐτ.— ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ (αὐτ.).

6. LAPOTRE, αὐτ. σ. 30.— HEFELE, αὐτ. σ. 185.

7. FLEURY, αὐτ. σ. 217.— LAPOTRE, αὐτ. σ. 40.

8. FLEURY, αὐτ. σ. 216, 218.— LAPOTRE, αὐτ.

9. HINCARI. Annales, ἐν χρ. 868.— PAGI, ἐν χρ.— BARONII. Annales, ἐν
χρ. 868.— Art de vérifier les dates. Conciles, ἐν χρ.— κατὰ δὲ τὸν LAPOTRE (αὐτ.
σελ. 251—2) τῆς 12 ὁκτωβρίου 868.

10. HINCARI, αὐτ.— FLEURY, αὐτ.— HERGENRÖTHER. Photius, αὐτ.
Τόμ. Β' σ. 34.

11. LAPOTRE, αὐτ. σ. 42.

12. HINCARI, αὐτ.— HERGENRÖTHER, αὐτ.

13. MIGNE, αὐτ. Τόμ. PE' σ. 845—7, 855.— ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ Α'. Ἐγκύκλιος
πρὸς τὰ πέντε πατριαρχεῖα (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 298).— ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΤΟΥ ΚΠ.
Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Ἀδριανῷ (αὐτ. σ. 299).

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐλαμπίῳ ἀρχιεπισκόπῳ [Ἀπαμείας] καὶ σκευοφύλακι (ἀρ.
ΣΑΗ' σ. 547).— ΣΝ' ὁφρικίων ἐκκλησιαστικῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

κα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας¹, τὸν δὲ τέως πρωτόθρονον Παῦλον πάλιν προσωρινῶς χαρτοφύλακα² ἀντὶ τοῦ Μιχαήλ³.

Αἰσθνόμενος δὲ ὅλον ἐν ἐξογκουμένην τὴν περὶ αὐτὸν ἀντιπολίτευσιν, ὑπέδειξε Βασιλείῳ τῷ Α' τὴν ἀνάγκην τῆς ἐν ΚΠ. συγκροτήσεως συνόδου⁴. τοῦθ' ὅπερ ἐκεῖνος παραδεξάμενος ἔπεμψε τῇ 11 δεκεμβρίου τοῦ 868 ἔτους⁵ πρὸς τε τοὺς λοιποὺς τρεῖς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, ὡς καὶ πρὸς τὸν πάπαν Ῥώμης, προσκλητήρια γράμματα⁶, συνοδευόμενα καὶ ὑπὸ ἐπιστολῶν τοῦ Ἰγνατίου⁷. Τῶν δὲ πρὸς τὸν Ῥώμης γραμμάτων κομιστὰι ἦσαν ὁ σπαθάριος Βασίλειος⁸, Ἰωάννης ὁ μητροπολίτης Συλαίου⁹, ὁ καὶ Πέργης (Παμφυλίας)¹⁰, καὶ ὁ Τρωάδος Πέτρος¹¹, ἐπιφορτισμένοι ὡσαύ-

1. MIGNE, αὐτ. - ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ Α'. Ἐγκύκλιος (αὐτ.).- ἸΓΝΑΤΙΟΥ, αὐτ.

2. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 46.

3. ΣΝ' ὁρομικίων ἐκκλησιαστικῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

4. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 331.

5. LABBE (*Concil.* ἐν χρ.) καὶ οὐχὶ 867 δεκεμβρίου 11 (HERGENROTHER, αὐτ. σ. 24.- MURALT, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 450.- BARONII, αὐτ. ἐν χρ.). Ἄλλ' ἐὰν γνησία ἐστὶν ἡ χρονολογία τῆς 11 δεκεμβρίου 868, τότε πῶς τὰ τοῦ Βασιλείου Α' καὶ τοῦ Ἰγνατίου γράμματα ἀπηυθύνοντο πρὸς τὸν Ῥώμης Νικόλαον (*Concil. general.* αὐτ. σ. 366—7), ἐν ᾧ ἀπὸ τῆς 14 δεκεμβρίου τοῦ 867 ὁ Ἀδριανὸς ἐπάπευε; πῶς δὲ ὁ Βασίλειος ὁ Α' κηρύττει διαρρήδην (FLEURY, αὐτ. σ. 234) τῇ 25 Σεπτεμβρίου 869, ὅτι ἀπὸ δύω ἡδὴ ἐτῶν (ἡτοὶ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 867) ἀναμένει τὴν τῆς Ῥώμης ἀπόφασιν; Ἐὰν δὲ γνησιωτέρα ἐκληφθῇ ἡ χρονολογία τῆς 11 δεκεμβρίου 867, τότε πῶς ὁ Ἀδριανὸς οὐδὲν περὶ τῶν γραμμάτων τούτων, οὐδὲ περὶ τοῦ σπαθαρίου Βασιλείου ἀναφέρει ἐν ταῖς ἀπὸ 1 αὐγούστου 868 ἐπιστολαῖς αὐτοῦ; Μήπως εἰσὶ καὶ ταῦτα ἀποκύημα τῆς φαντασίας τοῦ βιβλιοθηκαρίου Ἀναστασίου, εἰς ὃν ἀποδίδεται ἡ συρραφὴ τῶν ὅλων τῆς ἐν ΚΠ. κατὰ Φωτίου συνόδου (869—870) πρακτικῶν, ὧν τὰ πρωτότυπα ἀπώλοντο; (ὅρα καὶ R. CEILLIER. *Histoire générale des auteurs sacrés.* ἐν Παρισίοις 1754. 20 Τόμ. 4ον. Τόμ. ΙΘ' σ. 415.- CAVE. *Historia litteraria scriptorum ecclesiasticorum.* ἐν Γενεύῃ 1694. 2. Τόμ. 4ον Τόμ. Α' σ. 392. Β' σ. 176).

6. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ Α'. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Νικολάῳ (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σελ. 206, 366).- ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ. σ. 182.- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 24.

7. ἸΓΝΑΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Νικολάῳ (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 367).

8. ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ.

9. ὁ Ἰωάννης ὁ Συλαίου (ἸΓΝΑΤΙΟΥ, αὐτ. - ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 331.- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 23) καὶ οὐχὶ ὁ Καισαρείας Καππαδοκίας (L. MAIMBOURG. *Histoire du schisme des Grecs.* ἐν Παρισίοις 1677. 4ον σ. 94).

10. MURALT, ἐν χρ. 868 φεβρ. 12.- ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ. σελ. 182.- ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΓΟΝΟΣ, αὐτ.

11. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 24.

τως ἵνα παραδώσωσιν εἰς χεῖρας τοῦ πάπα καὶ τὰ ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Χαλκηδόνος Ζαχαρίου ἀφαιρεθέντα δύω ἴσχυς ἐν ΚΠ. κατὰ τὸ 867 συνελθούσης οἰκουμενικῆς συνόδου¹.

Τούτων δὲ τῶν κατ' αὐτοῦ ἐνεργουμένων γινῶσιν λαβὼν ὁ Φώτιος ἔπεμψε ταυτοχρόνως μὲν, ἀλλὰ δι' ἄλλου πλοίου², τὸν μητροπολίτην Σάρδεων Πέτρον³ καὶ τὸν μοναχὸν Μεθόδιον, κομίζοντας πάντως, ὡς καὶ πρότερον, πρὸς τε Λοδόχον⁴ καὶ τὴν Ἰγγιλβέργαν⁵, καὶ πρὸς ἄλλους αὐτοῦ ἐν Ἰταλίᾳ⁶ οἰκείους, ὡς λ. χ. πρὸς τὸν Ῥαβέννης Ἰωάννην⁷, τὸν Κολωνίας Γουνθέριον, τὸν Τρηουρίων Θεουτγαῦδον⁸, τὸν Ἀναγίνων Ζαχαρίαν⁹, πρὸς τοὺς μοναχοὺς Βασίλειον, Ζώσιμον, Μητροφάνην¹⁰, ἴσως δὲ καὶ πρὸς τὸν βιβλιοθηκᾶριον Ἀναστάσιον¹¹, ἐπιστολὰς αὐτοῦ, ἐν αἷς ὑπεραπελ-
γεῖτο μὲν, ὡς εἰκός, τῶν δικαίων τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀνατολῆς¹², ἐστηλίτευσεν δὲ τὰς καινοτομίας¹³ καὶ αὐθαιρεσίας τοῦ Ῥώμης Νικολάου.

Μὴ πτοούμενος δ' ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ βυρσοδομουμένων καταδρομῶν ἐξηκο-
λούθει παρκαμυθῶν μὲν τοὺς παθόντας¹⁴ ἐκ τοῦ τῇ 10 ἰανουαρίου 869 μ. Χ.¹⁵ συμ-

1. ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ.

2. Αὐτόθι.

3. Αὐτόθι.

4. Π'ΝΑΤΙΟΥ ΚΠ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Νικολάῳ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 368).

5. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ (αὐτ. σ. 418).— ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 328, 330). Πασίδηλος ἦν ἡ κατὰ πρῶτον ἐχθρότης τῆς αὐτοκρατείας Engelberge (LAPOTRE, αὐτ. σ. 182, 205).

6. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (αὐτ. σ. 425).

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ ἀρχιεπισκόπῳ Ῥαβέννης (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ'. σ. 6).— ΠΑΙΑ ΜΗΝΙΑΤΟΥ. Πέτρα σκανδάλου, σ. 36.

8. ΠΑΙΑ ΜΗΝΙΑΤΟΥ, αὐτ.— HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 33.

9. HERGENRÆTHER, αὐτ.— ὄρα καὶ LAPOTRE, αὐτ. σ. 166.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς ἀρχιερατικοὺς θρόνους (ἀρ. Δ' σ. 179).— HERGENRÆTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 647.

11. HERGENRÆTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 33.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 219.— HERGENRÆTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 553, 571, 656.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐγκύκλιος (αὐτ. σ. 169—171).

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολὴ Γρηγορίῳ διακόνῳ καὶ χαρτουλαρίῳ τῷ Ἀμασειανῷ (ἀρ. ΠΙΒ' σελ. 434).— JAGER, αὐτ. σ. 246.— HERGENRÆTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 210.

15. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Συναξαριστής. ἰανουαρίου 10.— Μ. ΓΕΔΕΩΝ. Βυζαντινὸν ἱερο-
λόγιον (ὄρα ὁ ἐν ΚΠ. ἐκκλησιολογ. σύλλογος. Τόμ. ΚΣ' σ. 153). Ὁ σεισμὸς οὗτος
συγγέεται πρὸς τὸν συμβάντα τῇ 9 ἰανουαρίου 867 (ὄρα ἀνωτέρω, ἐν χρ.).

θάντος φρικωδεστάτου σεισμοῦ¹, ἐρμηνεύων τὰ ἄπορα τῆς γραφῆς², ἢ τῆς δικαιοσύνης ὑπεραμυνόμενος³.

Ἐκ δὲ τῶν εἰς Ἱταλίαν ἀποσταλέντων ἀποκρισιαρίων, ὁ μὲν τοῦ Φωτίου Πέτρος ὁ Σάρδεων ἐπνίγη—περὶ τὸν φεβρουάριον 869—ἐν ναυαγίῳ⁴ ἐν τῷ κόλπῳ Δαλματίας⁵, οἱ δὲ περὶ τὸν Βασίλειον σπαθάριον ἐφθασαν—περὶ τὸν μάρτιον 869—εἰς Ῥώμην⁶. Συνεπεία τούτου, συνῆλθεν ἐκεῖ—περὶ τὴν 1 ἰουνίου 869 ἔτους⁷—τοπικὴ σύνοδος, ἣτις καθήρσε τὸ τέταρτον ἥδη⁸, καὶ ἀνεθεμάτισε τὸν Φώτιον καὶ τοὺς συμφοροῦντας αὐτῷ⁹, ὡς καὶ τὸν προμνησθέντα γραμματικομιστὴν τοῦ Φωτίου μοναχὸν Μεθόδιον¹⁰, κατεδίκασε τὰς ἐν ΚΠ. συνελθούσας τρεῖς συνόδους¹¹, ὧν αἱ μὲν δύο κατὰ Ἰγνατίου¹², ἡ δὲ κατὰ τοῦ Ῥώμης Νικολάου¹³, παρεδέξατο τὴν γνώμην τοῦ Ἰγνατίου ἵνα καὶ ἐν ΚΠ. συγκληθῇ σύνοδος, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ὄρῳ ὅπως τὰ αὐτὰ τῇ ἐν Ῥώμῃ διαγορεύσῃ¹⁴, καὶ ἐπὶ τέλους κατέκαυσε τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν ΚΠ. συγκροτη-

1. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 333—4.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ δρουγγαρίῳ τοῦ π.λοῦμου (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτιακά, σ. 13), καὶ οὐχὶ Θεοδότῳ σπαθαροκαρδιδιάτῳ κατὰ τοὺς Λαλάκωνας (ἀρ. ΞΔ' σ. 368).— HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 733.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ δρουγγαρίῳ τοῦ π.λοῦμου (ἀρ. ΡΚΖ' σελ. 447), καὶ οὐχὶ Μητροφάνει μοναχῷ καὶ ἡσυχαστῇ τῷ ἐκ Σικελίας (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ.).— HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 729.

4. ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΤΗΕCΑΡΙΗ, αὐτ. σ. 182.— FLEURY, αὐτ. σ. 210.

5. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 331.

6. καὶ οὐχὶ τῇ 12 φεβρουαρίου 868 (MURALT, ἐν χρ.)· διότι τρίμηνον τοῦλάχιστον ἀπαιτεῖται ὅπως οἱ τῇ 11 δεκεμβρίου 868 ἀποπλεύσαντες ἐκ Βυζαντίου ἀγκυροβολήσωσιν ἐνώπιον τῆς Ῥώμης.

7. HEFELE, αὐτ. σ. 374.— καὶ οὐχὶ 10 ἰουνίου 869 (MURALT, ἐν χρ.) οὐδὲ τῷ 868 (PAGI, ἐν χρ.— JAGER, αὐτ. σ. 180).— MANSI. Concil. Τόμ. 15' σ. 122.

8. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. σ. 419.— MURALT, ἐν χρ.

9. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Κεφάλαια (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 396).— JAGER, αὐτ. σ. 182.— HERGENRÆTHER. Histoire de l'Eglise. Τόμ. Γ' σ. 405.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. 25'.

10. JAGER, αὐτ. σ. 177.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.

11. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Κεφάλαια, αὐτ.— JAGER, αὐτ. σ. 182.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.

12. ὄρα ἀνωτέρω τῷ 858 (κατ' αὐγουστον) καὶ τῷ 861 (κατὰ μάϊον).

13. ὄρα ἀνωτέρω τῷ 867 (κατ' αὐγουστον).— FLEURY, αὐτ. σ. 215.— HERGENRÆTHER, αὐτ.

14. ΑΝΑΣΤΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΤΗΕCΑΡΙΗ. Praefatio octavarum synodi (αὐτ. σ. 182).— FLEURY, αὐτ. σ. 232.— HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 405—6.— HEFELE, αὐτ. σελ. 404.

θείσης τῷ 867 συνόδου¹. Τὰ δ' ἐν Ῥώμῃ πεπραγμένα ἀνακοινοῖ ὁ Ἀδριανὸς διὰ τριῶν τοποτηρητῶν αὐτοῦ, τῶν ἐπισκόπων Στεφάνου τοῦ Νεπέτου καὶ Δονάτου τοῦ Ὀστίας², ὡς καὶ τοῦ διακόνου Μαρίνου³, κομιστῶν ἅμα καὶ ἐπιστολῶν αὐτοῦ, ἀπὸ 10 ἰουνίου 869 μνηολογουμένων⁴, πρὸς Βασίλειον⁵ τὸν Α' καὶ πρὸς τὸν Ἰγνάτιον⁶. Ἐλέγχει δὲ τὸν τελευταῖον τοῦτον, δι' ἐτέρως ἐπιστολῆς, ἕνεκα τῶν ἐπεμβάσεων αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τῆς Μοισίας διοίκησιν, ἣν ὁ πάπας ἀντιποιεῖται ἀποκλειστικῶς⁷, καθὼς ποιεῖ τοῦτο κατὰδὴλον, καὶ δι' ὧν τῇ 14 ἰουλίου 869 διενήργει⁸ ὡς κυρίαρχος.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐξηκολούθουν αἱ καταπίσεις κατὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Φωτίου, ὅστις ἠναγκάζετο ἵνα συνιστᾷ τοῖς μὲν ὑπομονήν⁹, καρτερίαν¹⁰ καὶ γενναίότητά¹¹, τοῖς δὲ — περὶ τὸν αὐγούστου 869 — ἀποστροφὴν τῆς συκοφαντίας καὶ πῆς φιλίας εὐστάθειαν¹².

Ἄλλ' ἤδη — τῇ 24 Σεπτεμβρίου τοῦ 869 ἔτους¹³ — οἱ προλεχθέντες τοποτηρηταὶ τοῦ Ἀδριανοῦ εἰσῆλθον εἰς ΚΠ. Θριαμβευτικῶς. Ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ τοῦ Φωτίου μαρτύριον. Ἡ ἀπὸ ἔτους ἢ ἀπὸ διετείας προπαρασκευαζομένη σύνοδος, ἥ παρὰ μὲν Λατίνοις ἐγδόη οἰκουμενική¹⁴, παρὰ δὲ τοῖς ἡμετέροις ψευδοσύνοδος¹⁵, καλουμένη, συγ-

1. FLEURY, αὐτ. σ. 216.- ANASTASII BIBLIOTHECARII, αὐτ.- HERGENRÆTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 41.

2. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 331.

3. HERGENRÆTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 41 — 2. *Histoire*, αὐτ. σ. 406.

4. JAGER, αὐτ. σ. 187.

5. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α' (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 361).- FLEURY, αὐτ. σ. 275.- JAGER, αὐτ.- Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 179.

6. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 368).- FLEURY, αὐτ. σ. 274.- JAGER, αὐτ.

7. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 416).- FLEURY, αὐτ. σ. 305.

8. MURALT, ἐν χρ.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδώρῳ μητροπολίτῃ Λαοδικείας (ἀρ. ΠΖ' σ. 415).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 114.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΠΖ' σ. 415).- HERGENRÆTHER, αὐτ.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΠΘ' σ. 415). - HERGENRÆTHER, αὐτ. σελ. 114.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοφύλακτῳ πατρικῷ καὶ στρατηγῷ Ἀρμενιακῶν (ἀρ. ΠΘ' σ. 442 — 3).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 14, 736.

13. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 331.- FLEURY, αὐτ. σ. 232.- JAGER, αὐτ. σ. 185.- HERGENRÆTHER. *Histoire de l'Eglise*. Τόμ. Γ' σ. 406.

14. ANASTASII BIBLIOTHECARII, αὐτ. σ. 182.- JAGER, αὐτ. σ. 234.

15. Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 60.

κροτεῖ τὴν πρώτην αὐτῆς συνεδρίαν τῇ 5 ὁκτωβρίου 869¹· καὶ «ἐξαίφνης ἐπῆλ-
» θε πνεύματος σφοδρὰ καταιγίς.. ὡς καὶ τοῦ πατριαρχικοῦ δὲ οἴκου τὸν μόλυβδον οἶα
» μεμβράνας συνελίσσειν, καὶ εἰς τοῦδαφος κατασπᾶν², » ἀφηγεῖται ὁ Παφλαγῶν
ἐντρομος.

Ἐκ δὲ τῶν εἰς τὸ πατριαρχεῖον ΚΠ. ὑπαγομένων 600 ἐπισκόπων³, τῶν πλεί-
στων θαυμαστῶν τοῦ Φωτίου⁴, καὶ αὐτῶν τῶν ὑπὸ Ἰγνατίου κεχειροτονημένων⁵, μό-
λις καὶ μετὰ βίας 12 παρουσιάζουσιν⁶, οἱ τοῦ Φωτίου ἔχθιστοι· οἱ δὲ παρασταθέν-
τες ὡς τοποτηρηταὶ τῶν τριῶν τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχείων κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς
ἀκολούθου ἐν ΚΠ. συγκροτηθείσης συνόδου τῶν 380 πατέρων ὡς ψευδεπίπλαστοι⁷.
διὸ καὶ ὁ ἐντολοδόχος τοῦ Ἀντισχείας ἡγνόει, τῇ 13 ὁκτωβρίου 869, τὴν ἐνθρονι-
στικὴν τοῦ Φωτίου πρὸς τὸν ἐντολέα αὐτοῦ ἐπιστολὴν⁸, καίτοι τῆς γνησιότητος αὐτῆς
γενικῶς παραδεδεγμένης⁹.

Εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν σύνοδον ταύτην οἱ ἀρχιερεῖς, «πρὶν ἢ ἀμφοῖν μῦθον
ἀκούσωσιν, » ὑπεχρεοῦντο ἵνα υπογράψωσι τὸν τῆς καταδίκης τοῦ Φωτίου λίβελλον·
οἱ μὴ υπογράφοντες, ὡς ὁ Ζαχαρίας Ταυρομενίου καὶ ὁ Θεόφιλος Ἀμορίου (Φρυγίας),
ἐκβάλλονται¹⁰. Ἐκ τῶν πολλαχῶς ἐπηρεαζομένων πολυαρίθμων φίλων τοῦ Φωτίου¹¹,
ὀλίγιστοι κοσμικοὶ ἐν ἀρχῇ μὲν ὑπόσχονται σταθερότητα¹², εἴτα δ' ἀμφιταλαντεύονται¹³,

1. *Concil. general.* (αὐτ. σ. 358). - ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 332. -
FLEURY, αὐτ. σ. 234. - JAGER, αὐτ. σ. 188. - Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λς'. -
HERGENROTHER, αὐτ. σ. 407. - MURALT, ἐν χρ.

2. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 334.

3. Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. σ. 18.

4. Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 326.

5. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 332. - HEFELE, αὐτ. σ. 422.

6. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 334.

7. FLEURY, αὐτ. σ. 472, 476.

8. *Concil. general.* (αὐτ. σ. 369, 374). - JAGER, αὐτ. σ. 201. - HERGEN-
ROTHER, αὐτ.

9. FLEURY, αὐτ. σ. 254.

10. HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Γ' σ. 91.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Μιγαὴλ πατρικίῳ καὶ σακελλαρίῳ* (ἀρ. ΠΚΑ' σ. 121). - HER-
GENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 225. - ὅρα καὶ ΦΩΤΙΟΥ. *Περὶ φιλίας* (HERGEN-
ROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 242).

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *ἀνωνύμῳ* (ὅρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ'*.
σελ. 9).

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Ἰωάννῃ σαθαρίῳ* (ἀρ. ΡΑΒ' σ. 450). - HERGENROTHER,
αὐτ. Τόμ. Β' σ. 227.

καὶ ἐγκαταλείπουσιν αὐτόν¹, ὡς καὶ τινες κληρικοὶ ἄνευ ἀρχῶν², ἐπιλήσμονες τῶν εὐεργεσιῶν³, ἢ μοναχοὶ καταπατοῦντες τοὺς πρὸς τὴν μονὴν αὐτῶν ὅρκους⁴, ἢ τὸ προσωπεῖον ἀπορρίπτοντες⁵, ἀμετανόητοι⁶, οὐδείς δὲ ἀρχιερεὺς ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων⁷, ἐξαίρεσει ἑνὸς καὶ μόνου⁸. οὗτος δὲ ἦν Θεόδωρος ὁ Λαοδικεῖας⁹, ὅστις κατ' ἀρχὰς φαίνεται διστάζων¹⁰, δειλιῶν¹¹, καὶ ἐπὶ τέλους προτιμῶν¹² τῆς κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπισειομένης καθαιρέσεως¹³ τὴν εἰς τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐπαρχίαν ἐπά- νοδον¹⁴. ἀπαρνηθεὶς¹⁵ πρὸς ὥραν τὸν Φώτιον τῇ 7 ὁκτωβρίου 869 μ. Χ.¹⁶ ὑπεβιβάσθη πάλιν Καρίας¹⁷, μᾶλλον δὲ Σταυροπόλεως¹⁸. Οὕτω δὲ ἠῤῥξανεν ὁ ἀριθμὸς τῶν προσερ- χομένων κατὰ τὰς ἀκολουθούς συνεδριάσεις, ἕως οὗ εἰς τὴν δεκάτην ἀνῆλθεν εἰς 102 ἀρχιερεῖς· ἐν ᾧ αἱ ὑπὲρ Φωτίου σύνοδοι, ἡ μὲν τοῦ 861 μ. Χ. ἠρίθμει 318 πατέ- ρας, ἡ δὲ τοῦ 867 μ. Χ. 1000 συνέδρους, ὡς ἀνωτέρω ὑπεμνήσαμεν.

1. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΣΙΖ' σ. 529).- HERGENRÆTHER, αὐτ.

2. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Γεωργίῳ διακόνῳ καὶ ξεροδόχῳ (ἀρ. ΡΠΔ' σ. 511) - HER- GENRÆTHER, αὐτ.

3. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Γεωργίῳ διακόνῳ καὶ ὀργανοτρόφῳ (ἀρ. ΡΠΕ' σ. 512).- HER- GENRÆTHER, αὐτ.

4. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. 'Ιωάννῃ ἐπαγγειλαμένῳ τὸν μονάδα βίον, ἐναντία δὲ πολιτευσά- μένῳ (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. ΜΕ' σ. 13).

5. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Σάββα ἡσυχαστῇ, μετὰ τῶν ἀποστατῶν γενομένῳ (ἀρ. ΡΟΕ' σ. 507).

6. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Παύλῳ μοναχῷ ἀποστατήσαντι (ἀρ. ΡΞΗ' σ. 503). - HER- GENRÆTHER, αὐτ. σ. 196.

7. περὶ τοὺς 300 (FLEURY, αὐτ. σ. 368—9).- ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. ἐπισκόποις ἀπὸ τῆς ὑπερορίας (ἀρ. ΡΜΕ' σ. 481).

8. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Εὐθυμίῳ μητροπολίτῃ Κατάρης (ἀρ. 'ΙΕ' σ. 422).- HERGEN- RÆTHER, αὐτ. σ. 216—7.- HEFELLE, αὐτ. σ. 436.

9. 'Αλλὰ καὶ οὗτος ὡς Καρίας ἦν ζουρὰ τοῦ 'Ιγνατίου (ὄρα ΙΓΝΑΤΙΟΥ. 'Επιστ. τῷ 'Ρώμης 'Αδριανῷ ἐν Concil. general. αὐτ. σ. 300).- FLEURY, αὐτ. σ. 357.

10. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Θεοδώρῳ μητροπολίτῃ Λαοδικεῖας (ἀρ. 'ΙΑ' σ. 416).-HERGEN- RÆTHER, αὐτ. σ. 215, 114.

11. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. 'Ι' σ. 416).- HERGENRÆTHER, αὐτ.

12. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΠΗ' σ. 415).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 114.

13. ANASTASII BIBLIOTHECARI (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 205).

14. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 131.

15. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Θεοδώρῳ μητροπολίτῃ Λαοδικεῖας (ἀρ. ΡΞΕ' σ. 502). - ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 1.

16. Concil. general. αὐτ. σ. 202, 204.

17. Οὗτος δὲ ἦν οὐχὶ ὁ κατὰ τὸν FLEURY (αὐτ. σ. 311) Θεόδωρος 'Αβουκαρῆς (ὄρα HERGENRÆTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 403).

18. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 901.- Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

Ἄλλ' ἰδοὺ τῇ 20 Ὀβρίου¹ 869 ἄγεται ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου τούτου ὁ Φώτιος, ὅστις περιστοιχιζόμενος ὑπὸ φρουρᾶς ἐνόπλου² προπηλακίζεται, ἐξουθενεῖται, ἀπειλεῖται³, ἐπὶ ἐξάωρον μένων ὄρθιος⁴. Ἄλλ' ἐκεῖνος, ὡς ὁρῷς ριζοβολοῦσα τὴν εὐσέβειαν, καὶ ὑψοῦσα τὴν κορυφὴν πρὸς τὸν οὐρανόν, οὔτε πτοεῖται ἐκ τῶν λαιλάπων, οὔτε κλίνει τὸν αὐχένα πρὸ τῶν ἀνέμων, ἀλλ' ἐμμένει στερρὸς εἰς τὰς ἀρχάς αὐτοῦ καὶ ἀκλόνητος. Συρόμενος δέ, καὶ τῇ 29 Ὀκτωβρίου 869, ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ συνεδρίου, καὶ ἐκεῖ ἐπὶ ἐννέα ὥρας ἰστάμενος ἐν μέσῳ στρατιωτῶν ἐνόπλων, καὶ καθυβριζόμενος⁵ ἀκούει ἀτάραχος ἐκσφενδονιζόμενα κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν φίλων αὐτοῦ, μάλιστα δὲ τοῦ Συρακούσης Γρηγορίου καὶ τοῦ Ἀπαμείας Εὐλαμπίου, καθαιρέσεις καὶ ἀναθέματα⁶. Τίς οὗτος; ἐκεῖνος ὁ Φώτιος, ὃν σύγχρονος ἱεράρχης ἀπεικονίζει πιστῶς, ὡς ἐξῆς· «Νοῦ καθαρότης.. σύνεσις κατάκρας, σύγκρατος ἀγχίνια, πραότης, ἡθὺς ἐν
» πᾶσιν ἐπεικίς τε καὶ μέτριον.. ἐλεημοσύνη, πάντας τοὺς πώποτε βεβοημένους ἐπὶ
» τούτῳ παραδραμοῦσα, ἢ τὸν Χριστὸν ὑποδεικνύσα ταπεινώσεις.. τὸ πρὸς τοὺς ἀμαρ-
» τάνοντας συγγνωμονικὸν ὑπ' ἀπλέρτου φιλανθρωπίας, ἀκτημοσύνη.. πᾶσα τε εἰπεῖν
» ἀπλῶς ἀρετὴ, ὅση πέφυκεν ἐν ἀνθρώποις ὀρᾶσθαι⁷.»

Ἄλλ' ὅπερ ἐλύπησε καιρίως τὸν Φώτιον, ὅσον ἐλύπησε καὶ ἅπαντας τοὺς τῶν γραμμῶν φίλους, ἐστὶν ἡ κατάκαυσις καὶ πυρπόλησις — τῇ 5 Ὀβρίου 869 — ἐνώπιον τοῦ συνεδρίου τούτου, διὰ τῶν ὑπηρετῶν τῶν τοποτηρητῶν τῆς δύσεως⁸, τῶν τιμαλφεστέρων ἐγγράφων τοῦ Φωτίου⁹, τῶν πεφυλαγμένων ἐν ἐπτὰ σάκκοις¹⁰, οὔτινες

1. HEFELE, αὐτ. σ. 401. — καὶ οὐχὶ τῇ 19 Ὀκτωβρίου (JAGER, αὐτ. σ. 201. — HERGENROTHER, αὐτ.).

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδοσίῳ μονάζοντι καὶ ἡσυχαστῇ (ἀρ. ΡΕΛ' σ. 498). — FLEURY, αὐτ. σ. 308.

3. Concil. general. αὐτ. σ. 374—5. — FLEURY, αὐτ. σ. 255. — JAGER, αὐτ. σ. 201 — 3. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λζ'. — HERGENROTHER. Histoire. Τόμ. Γ' σ. 407. — HEFELE, αὐτ. σ. 401 — 2.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδοσίῳ μονάζοντι καὶ ἡσυχαστῇ (ἀρ. ΡΕΛ' σ. 498). — FLEURY, αὐτ. σ. 309.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (αὐτ.). — FLEURY, αὐτ.

6. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 398). — ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Βίος Ἰγνατίου (αὐτ. σ. 332). — FLEURY, αὐτ. σ. 271. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λη'. — HERGENROTHER. Histoire. Τόμ. Γ' σ. 409.

7. ΖΑΧΑΡΙΑ ΤΟΥ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ (ὄρα ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Τόμος Χαράς, σ. 38).

8. FLEURY, αὐτ. σ. 276.

9. « Les papiers de Photius » (JAGER, αὐτ. σ. 213).

10. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 399). — ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Βίος Ἰγνατίου, αὐτ. σ. 329. — JAGER, αὐτ. σ. 214. — HERGENROTHER, αὐτ.

περιέκλειον πάντως οὐ μόνον πρακτικὰ συνόδων¹, οὐ μόνον τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν τοῦ Φωτίου² μεθ' ἡγεμόνων, πατριαρχῶν « καὶ παντὸς ἱερατικοῦ καταλόγου. . καὶ πάντων τῶν τῆς συγκλητικῆς ἀξίας, καὶ πάντων τῶν ἄλλων περιφανῶν τε » καὶ ἀφανῶν, καὶ πάσῃ τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ καὶ παντοίῳ ἐπιτηδεύματι θεωρουμένων³, » ἀλλὰ καὶ πόσα ἄλλα πολύτιμα τοῦ Φωτίου χειρόγραφα⁴, ὡς λ. χ. ὑπομνήματα εἰς τὴν παλαιὰν ἢ τὴν νέαν διαθήκην⁵, πληρέστερα τῶν δεδημοσιευμένων⁶, πόσας συμπληρώσεις τῆς μυριόβιβλου⁷ ἢ τοῦ λεξικοῦ⁸, πόσας ἐκλογάς⁹, πόσας ἄλλας γνωνομολογίας¹⁰, ἢ ἐπιγράμματα¹¹, ἢ ὠδὰς¹², ἢ κανόνας¹³, πόσα ἱατρικὰ πλὴν τῶν ἀνα-

1. ANASTASH BIBLIOTHECARI (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 260). - NIKHTA ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 399). - FLEURY, αὐτ. σ. 164, 276. - JAGER, αὐτ. σ. 184.

2. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λε'.

3. NIKHTA ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 399).

4. R. CREYGHITON, αὐτ. σ. 34. - Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λε'. - I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 55.

5. HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Γ' σ. 73.

6. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΑ' σ. 1189. - Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ποτηριάτια, σ. 53. - ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ' σ. 50.

7. G. CAVE. Scriptorum ecclesiasticorum historia litteraria (ἐν Ὁξωνίᾳ 1740. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Β' σ. 49. - I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 87. - HERGENROTHER, αὐτ. σ. 246, 256—7.

8. ὡς τὰ ἐλλείποντα ἑκατὸν φύλλα μετὰ τῶν λέξεων ἀδιάκριτος καὶ ἐπώνυμοι (PHOTII PATRIARCHÆ. Lexicon, ἐκδ. S. Naber. ἐν Leidæ 1864. 2 Τόμ. 8ον. Τόμ. Α' σ. 207) καὶ ἕσα ἐξ αὐτοῦ τοῦ καὶ ῥητορικοῦ λεγομένου λεξικοῦ ἤρρανίσθησαν ὁ Σουίδας (ᾧ PHOTII. Lexicon, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 164), Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης (αὐτ. σ. 194—5) καὶ τὸ Μέγα ἐτυμολογικόν (αὐτ. σ. 167).

9. ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΥ. Περὶ συντάξεως. ἐκδ. F. Syllburgii (ἐν Φραγκφούρτῃ. 1590. 4ον).

10. Τυπικόν. ἐκδ. I. Α. καὶ II. Σαβιέων (ἐν Ἐνετίᾳ 1545. φύλλ.) σ. 185. - HERGENROTHER, αὐτ. σ. 242.

11. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 669. - DÉHÉQUE. Anthologie grecque (ἐν Παρισίοις 1863. 2 Τόμ. 12ον) Τόμ. Α' σ. 274. Β' σ. 406.

12. I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 93. - Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ' σ. 55.

13. PITRA. Analecta sacra (ἐν Παρισίοις 1876. 4ον) Τόμ. Α' σ. 438, 441—3. - ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Θεοτοκάριον (ἐν ΚΠ. 1849. 4ον) σ. α', 15—8, 33—6, 50—60, 184—7. - ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ. Ἱστορικὴ διδασκαλία περὶ τῶν πατέρων τῆς ἐκκλησίας. μετὰ φρ. Ν. Παγίδα (ἐν Ἱεροσολύμοις 1869. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Γ' σ. 446. - ΡΟΜΗΟΤΗ. Λειτουργική, σ. 222. - Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῶν ἐκ-

τομικῶν¹, πόσα θεολογικά πλὴν τῶν Ἀμφιλοχίων² καὶ τῆς μυσταγωγίας³, πόσα φιλοσοφικά⁴ πλὴν τοῦ περὶ κατηγοριῶν, πόσα νομικά⁵ πλὴν τοῦ νομοκάνονος, πόσα ἐκκλησιαστικά, ὡς τὰ κατὰ εἰκονομάχων⁶, κατὰ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου⁷, κατὰ Λεοντίου τοῦ αἰρετικοῦ⁸, τὰ σχόλια εἰς Ἰωάννην τὸν τῆς Κλίμακος⁹, πόσους μελιρρύτους λόγους¹⁰, πόσας ἀπαρχαμίλλους ἐμιλίαις¹¹; Φεῦ τοῦ μίσους, φεῦ τοῦ φθόνου, φεῦ τῆς χειρεκακίας τῶν 102 φωτοσβεστών¹², ἀνακραζόντων ἐν ἀλαλαγμοῖς, ἐν μέσῳ τῶν ἀπασιῶν ἐκείνων φλογῶν, « καὶ καυθέντα ἤφρανίσθησαν¹³! »

Τὸ τοιοῦτον ὀλοκαύτωμα φαίνεται συνταράξαν σφόδρα τὰς φρένας Θεοδώρου τοῦ Καρίας, ὅστις καὶ ἔκτοτε ἀπεσύρθη τοῦ ἐμπαθοῦς συνεδρίου¹⁴. διὸ καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸν — περὶ τὸν 969 — ὁ Ἰγνάτιος¹⁵ διὰ τοῦ Νικηφόρου εἰς τὴν Σταυροπόλεως (Καρίας) μητρόπολιν¹⁶. ἀλλὰ καὶ ὁ Φώτιος κατανόησας τὸ τοῦ χαρα-

κλησιαστικῆς μουσικῆς, σ. 243.- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*. Τόμ. Β' σ. 317.- ΚΩΔΙΝΟΥ. *Περὶ ὁρητικῶν*. σ. 78, 336.- W. CHRIST et M. PARANICAS. *Anthologia graeca carminum christianorum* (ἐν Λειψίῳ 1871 μ. 8^{ον}) σ. 99—100.- Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου πορτημύτια*, σ. 9.

1. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόχεια*, σ. 185—6.

2. CRAMER. *Anecdota graeca*. Τόμ. Α' σ. 392.- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 49, 260.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας* (ἔρα Migne, αὐτ. Τόμ. PB' σ. 261, 263).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 160.

4. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 259.

5. JAGER, αὐτ. σ. 397.- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 92.- MORTREUIL. *Histoire du droit byzantin*. Τόμ. Α' σ. 222. Τόμ. Β' σ. 490—3.

6. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόχεια*, σ. 16.- *Monumenta graeca ad Photium pertinentia*, ἐκδ. Hergenrother (ἐν Παρισίοις 1869. 8^{ον}) σ. 53.

7. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόχεια*, σ. 168.

8. ΣΟΥΙΔΑ, ἐν λ. *Λεόντιος*.

9. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου πορτημύτια*, σ. 21.

10. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 260.

11. Αὐτ. σ. 237.

12. R. CREYCHTON. *Vera historia unionis non verae inter Graecos et Latinos* (ἐν Ἀγῇ 1660. 8^{ον}) σ. 34.

13. *Concil. general.* αὐτ. σ. 399.

14. HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 113.- ΑΝΑΣΤΑΣΗ BIBLIOTHECARI (ἔρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 205).

15. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 115.

16. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Θεοδώρῳ μητροπολίτῃ Λαοδικείας* (ἔρ. ΡΞΖ' σ. 503).- Ω' *ἐπισκοπῶν κατάλογος* ἐμὸς ἀνέκδοτος.

κτῆρος αὐτοῦ ἀστήρικτον¹ ἔπαυσεν ἔκτοτε ἔχων μετ' αὐτοῦ πᾶσαν ἀλληλογραφίαν, σχέσιν ἢ συνάφειαν.

Ἐπειδὴ δέ, μεθ' ὅλας τὰς προσπληθείας, ἀπειλὰς καὶ ὑποσχέσεις τῶν περὶ Βασίλειον τὸν Α', ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπισκόπων, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν τῆς 5 νοεμβρίου 869 ἡ συνεδρίασιν τῆς συνόδου, μόνις ἀνῆλθεν εἰς τεσσαράκοντα², ἐνεκρίθη ἡ ἐπὶ τρεῖς μῆνας ἀναβολὴ αὐτῆς πρὸς πολλαπλασιασμὸν τῶν προσερχομένων³. Κατὰ τὸ χρονικὸν δὲ τοῦτο διάστημα παρενέπεσον πανηγύρεις ἐπὶ τῇ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων (6 ἰανουαρίου 870)⁴ ἀναγορεύσει εἰς αὐγουστον τοῦ δευτεροτόκου βασιλόπαιδος Λέοντος⁵.

Ἐν τῇ ἐννάτῃ⁶ συνεδριάσει τῆς 12 φεβρουαρίου 870 παρήσαν κατὰ πρῶτον ὡς θεαταὶ ἀποκρισιάριοι τοῦ ἄρχοντος Μοισίας Μεγαλήλ, ὡς καὶ τρεῖς «Λουδοῦχου τοῦ » περιφανοῦς φράγκου⁷» (Louis II d'Allemagne⁸), ἐν οἷς διεκρίνετο Ἀναστάσιος ὁ βιβλιοθηκάριος⁹, ὅστις, μετὰ τὴν καθάρισιν αὐτοῦ τῷ 868 ὑπὸ τοῦ Ῥώμης Ἀδριανοῦ¹⁰, εὐρών ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Λουδοῦχου ἄσυλον¹¹ ἐπωφελήθη τῆς προκειμένης εὐκαιρίας, ὅπως συρράψας καὶ ἱστορικὸν κατὰ Φωτίου¹² καὶ πρακτικὰ κατ' ἀρέσκειαν¹³ ἀφιερῶσιν ταῦτα τῷ πάπῃ¹⁴, καὶ ἐπιτύχῃ τὴν ἄρσιν τῆς κατ' αὐτοῦ τελευταίας καταδίκης, ἥτις οὕτως ἀπέβη ὀλιγοχρόνιος¹⁵. Ἐν τῇ συνεδριάσει ταύτῃ εἰσαχθέντες οἱ ἐπὶ

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδώρῳ μητροπολίτῃ Λαοδικείας (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ' σ. 1—2).

2. MURALT, ἐν χρ.

3. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 113.

4. HERGENRÖTHER. *Histoire*. Τόμ. Ι' σ. 409.

5. HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ.

6. κατὰ τὴν ἐλληνικὴν παράφρασιν τῶν πρακτικῶν τῆς συνόδου ταύτης (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 403)· κατὰ δὲ τὴν λατινικὴν μετασκευὴν (αὐτ. σ. 274), ἐν τῇ δεκάτῃ συνεδριάσει τῆς 28 φεβρουαρίου 870.

7. *Concil. general.* αὐτ. σ. 403.

8. Α. RAMBAUD, αὐτ. σ. 309, 341.

9. *Concil. general.* αὐτ. σ. 274.

10. LAPOTRE, αὐτ. σ. 40.

11. HINCARI. *Annales*, ἐν χρ. 868.— HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 34.— LAPOTRE, αὐτ. σ. 42.

12. ANASTASII BIBLIOTHECarii. *Præfatio octavae synodi* (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 179).

13. Αὐτ. σ. 184, 189.

14. Αὐτ. σ. 179.

15. LAPOTRE, αὐτ. σ. 42.

Μιχαήλ τοῦ Γ' διακωμωδοῦντες τὰς ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς ἠρωτήθησαν, εἰ τοῦτο ἐγίνετο τῇ γνώσει τοῦ Φωτίου, ὡς οἱ πολέμιοι αὐτοῦ διέδωκαν¹, ἀπήντησαν δὲ μεθ' ὅρκου, Οὐκ οἶδαμεν².

Κατὰ δὲ τὴν ι' συνεδρίᾳσιν τῆς 28 φεβρουαρίου 870 μ. Χ.³ καθαιρεῖται αὖθις ὁ Φώτιος⁴ καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντες⁵, ἐκφωνεῖται κατ' αὐτοῦ καὶ ἀνάθεμα⁶, ἐγκρίνεται ἵνα οἱ παρ' αὐτοῦ ἐγκαινισθέντες νοαὶ ἐκ νέου καθιερωθῶσι⁷. συντάττονται δὲ 14 κανόνες⁸, οἱ πλείστοι τὸν Φώτιον ἀποβλέποντες⁹, καὶ τις κανὼν, ἀποφαινόμενος τὸν Ῥώμης πάππν ὑπέρτερον τῶν συνόδων¹⁰, ἕτερος δέ, κωλύων τοὺς ἀναθεματισθέντας¹¹ (οἷος ἦν ὁ ζωγράφος Γρηγόριος ὁ Συρακούσης¹²) ἵνα ζωγραφίζωσιν «ἀγίας εἰκόνας ἐν ἐκκλησίᾳ,» καὶ ἵνα «ἐν οἰκῇ ποτε τόπῳ διδάσκωσιν» (οἷος ἦν ἱκανὸς ὁ Φώτιος¹³).

Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας¹⁴, ἦτοι τῇ 3 μαρτίου 870, τῆς ια' καὶ τελευταίας συνεδριάσεως συνεληθούσης, προκαθημένου Βασιλείου τοῦ Α', καὶ συμπαρασταμένων σὺν ἄλλοις¹⁵ τῶν ἐκπροσωποῦντων τὰ πέντε πατριαρχεῖα¹⁶, ἐνεφανίσθησαν οἱ πληρεξούσιοι τοῦ Μιχαήλ, ἄρχοντος Μοισίας¹⁷, καὶ ἠρώτησαν, εἰς ὁποτέραν δικαιοδοσίαν ἐκκλησιαστικὴν, εἰς τὴν τοῦ Ῥώμης ἢ εἰς τὴν τοῦ ΚΠ.¹⁸ ὑπάγεται ἡ χώρα αὐτῶν; Μετὰ σύσκεψιν καὶ συ-

1. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 662 — 8.- JAGER, αὐτ. σ. 219.- HEFELE, αὐτ. σ. 334.

2. *Concil. general.* αὐτ. σ. 407.

3. MURALT, ἐν χρ.

4. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ, αὐτ. σ. 419.

5. ΝΙΚΗΙΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 332.

6. *Concil. general.* αὐτ. σ. 408.

7. Αὐτ. σ. 276.- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 120.

8. κατὰ τὴν ἐλληνικὴν παράφρασιν (*Concil. general.* αὐτ. σ. 407—12)· κατὰ δὲ τὴν λατινικὴν μετασκευὴν (αὐτ. σ. 275—84), κανόνες 27. Ποῦ ἄρ' ἔγε ἐγκτεται ἡ γνησιότης καὶ ἡ ἀλήθεια;

9. HEFELE, αὐτ. σ. 417.

10. *Concil. general.* αὐτ. σ. 411.

11. Αὐτ. σ. 410.

12. FLEURY, αὐτ. σ. 293.

13. Αὐτόθι.

14. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 150.

15. HEFELE, αὐτ. σ. 429.

16. Αὐτόθι.- ANASTASII BIBLIOTHECARII. *Praefatio octavae synodi* (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 185).

17. FLEURY, αὐτ. σ. 303.

18. HERGENROTHER, αὐτ.- ANASTASII BIBLIOTHECARII, αὐτ.

ζήτησιν, ἐξεδόθη ῥήτρα, ὅτι ὑπάγεται ὑπὸ τὸν ΚΠ.¹ καὶ κατὰ τὴν ἔννοιαν ταύτην συνετάχθη καὶ ἐνεχειρίσθη αὐτοῖς τόμος συνοδικός², καίτοι διαμαρτυρομένων τῶν τοῦ Ἀδριανοῦ τοποτηρητῶν³.

Δυστυχῶς τὰ πρακτικὰ τῆς ἐνδεκάτης ταύτης συνεδριάσεως, ὡς ἀσύμφορα τῇ Δύσει, ἡμέλησαν ἵνα κρατήσωσιν, ὅτε λατινιστὶ μετασκευάσας⁴ καὶ ἐπεκτείνας τὰ τῆς ἐν λόγῳ συνόδου πρακτικὰ Ἀναστάσιος ὁ βιβλιοθηκάρχιος⁵ καὶ ὁ ἐλληνιστὶ παρραφάσας αὐτὰ Νικήτας ὁ παφλαγών⁶ ἐπὶ τὸ συνοπτικώτερον.

Ἀντιγραφέντα δὲ τὰ συνοδικὰ πρακτικὰ εἰς « πέντε βιβλία » ἢ ἀντίτυπα⁷ ὑπεγράφησαν ὑπὸ τῶν τριῶν τοποτηρητῶν τοῦ Ῥώμης καὶ 102 μόνον ἐπισκόπων⁸, πάντων χειροτονηθέντων ὑπὸ τῶν πρὸ τοῦ Φωτίου οἰκουμενικῶν πατριαρχῶν⁹. Τὸ ὀλιγάριθμον αὐτῶν ἐσκανδάλισε τὸν Ἀναστάσιον τὸν βιβλιοθηκάρχιον¹⁰, ἀκολούθως δὲ καὶ τὸν Fleury¹¹, τὸν Ἰάγερ¹² καὶ τὸν Ἐργενροίθιον, παρατηροῦντα, ὅτι οὐδεμία τῶν προγενεστέρων οἰκουμενικῶν συνόδων ἦν τόσον εὐάριθμος¹³. Πρὸς ἀνακοίνωσιν δὲ τῶν πεπραγμένων « ἐγράφησαν καὶ πέντε βιβλία τῆς συνοδικῆς πράξεως, ἴσα τὰ ὅλα, » καὶ ἀπεστάλησαν εἰς τὰ πέντε πατριαρχεῖα¹⁴ » ἦτοι Ῥώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων¹⁵.

Μετά δὲ τὸ πέρας τῆς συνόδου ὁ Βασίλειος Α' ἐξώρισε — περὶ τὴν 10 μαρτίου

1. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 156. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 413. — ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ. σ. 186. — Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. σ. 20.

2. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 157. — ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ.

3. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 156.

4. WALCH. *Ketzehist.* Τόμ. Ι' σ. 816.

5. HEFELE, αὐτ. σ. 432. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λζ'.

6. FABRICI-HARLES, αὐτ. Τόμ. ΙΒ' σ. 790. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.

7. *Concil. general.* αὐτ. σ. 413. — ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ. σ. 187.

8. FLEURY, αὐτ. σ. 298.

9. Αὐτόθι.

10. *Concil. general.* αὐτ. σ. 290.

11. FLEURY, αὐτ. σ. 279, 284.

12. JAGER, αὐτ. σ. 226.

13. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 127.

14. Αὐτ. σ. 126. — *Concil. general.* αὐτ. σ. 298. — JAGER, αὐτ. — ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ. — HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*. Τόμ. Ι' σελ. 411. — HEFELE, αὐτ. σ. 421, 425—6.

15. *Concil. general.* αὐτ. σ. 284. — FLEURY, αὐτ. σ. 299. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 412.

870 — τὸν Φώτιον εἰς τὴν κατὰ τὸ Στενὸν¹ τοῦ Βοσπόρου μονὴν τῆς Σκέπτης², ἔνθα εἶχεν ἐξορίσει αὐτὸν καὶ τῇ 16 9ῆβριου 867, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν. Καὶ εὐθὺς « ἡ σελήνη ἐν τῷ 0' τόπῳ » (ὠροσκοπίῳ) « λαχοῦσα ταχυκατάλυτα ποιεῖ τὰ πράγ- » ματα, ἐπαύξει αὐτῶν τὴν κάκωσιν³. » Σὺν τῷ Φωτίῳ καὶ οἱ συμπερνοῦντες αὐτῷ ἀρχιερεῖς διώκονται⁴, φυλακίζονται⁵, ἐξορίζονται⁶. Τοὺς διωγμοὺς τούτους, τὰς φυ- λακίσεις καὶ τὰς ὑπερορίας ἀφηγεῖται ἐναθρυνόμενος Βασίλειος ὁ Α' ἐν τῇ πρὸς τὸν Ῥώμης Ἀδριανὸν ἐπιστολῇ, ἣν μετὰ τῶν πρακτικῶν τῆς συνόδου καὶ τῶν τοῦ Ἰγνα-τίου γραμμάτων ἀπεκόμισαν — περὶ τὰ μέσα μαρτίου 870⁷ — οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Ῥώμης, ἐπανερχόμενοι οἴκαδε, καὶ ἔχοντες συνοδωπύρον μέχρι τοῦ ἀδριατικοῦ πελάγους Θεοδόσιον τὸν σπαθᾶριον⁸.

Καθαιρέντας δὲ τοὺς τοῦ Φωτίου ὁπαδοὺς σπεύδει καὶ ἀντικαθίστησιν ὁ Ἰγνά-τιος — περὶ τὸν ἀπρίλιον 870 — δι' ἄλλων, ἥτοι τὸν μὲν Καισαρείας (Καππαδοκίας) Εὐσχήμονα⁹, οὐχὶ διὰ τοῦ πρώην Καισαρείας Παύλου, ὡς ἐπὶ διακαῶς¹⁰, ἀλλὰ διὰ τοῦ Προκοπίου¹¹, διὰ δὲ τῶν προκατόχων αὐτῶν τὸν μὲν Ἡρακλείας (Θράκης) Ἰωάννην¹² διὰ τοῦ ἑμωνύμου¹³, τὸν δὲ Χαλκηδόνα Ζαχαρίαν¹⁴ διὰ τοῦ Βασι-

1. HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 187.

2. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. 10'. — I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 63.

3. *Byzantinische Zeitschrift*. ἔτ. II' σ. 158.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀπὸ τῆς ὑπερορίας τοῖς συνθεδιωγμένοις ἐπισκόποις (ἀρ. ΡΜΖ' σελ. 485).

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀρσενίῳ μοναχῷ πρεσβυτέρῳ καὶ ἡσυχαστῇ (ἀρ. ΡΕ' σ. 127).

6. JAGER, αὐτ. σ. 242, 263.

7. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 160.

8. Αὐτόθι. — καὶ οὐχὶ Θεόδωρον (HEFELE, αὐτ. σ. 433).

9. Αὐτ. σ. 107. — καὶ οὐχὶ Εὐθύμιον (ANASTASII BIBLIOTHECARI, ἐν *Concil. general.* αὐτ. σ. 231. — ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 379. — JAGER, αὐτ. σελ. 209. — HEFELE, αὐτ. σ. 405).

10. ΠΝΑΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Νικολάῳ Α' (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 208, 209).

11. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 452. — Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

12. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 386). — ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας (ἀρ. ΡΜΗ' σ. 486). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 466. Β' σ. 456.

13. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 1109. — Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος. — ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΚΠ. ΤΟΥ ΒΕΚΚΟΥ (ὅρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ΚΠ. πορημί-α. σ. 161).

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ζαχαρίᾳ μητροπολίτῃ Χαλκηδόνας (ἀρ. ΨΒ' σ. 416). — ΑΝΑ-ΣΤΑΣΙΟΥ ΒΙΒΛΙΟΤΗΚΑΡΙΟΥ (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 238). — ΝΙΚΗΤΑ ΠΑ-ΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 381). — JAGER, αὐτ. σ. 265.

λείου¹, τὸν δὲ Ἱρακλείας (Πόντου) Μελέτιον² διὰ τοῦ Παύλου³, τὸν δὲ Θεσσαλονίκης διὰ τοῦ ἀπὸ Γορτύνης Βασιλείου⁴, τὸν δὲ ἀρχιεπίσκοπον Συρακουσῶν Γρηγόριον⁵ διὰ τοῦ Θεοδώρου, τὸν δὲ Ἀμορίου (Φρυγίας Σαλουταρίας) Θεόφιλον⁶, τὸν Μιτυλήνης Μιχαήλ⁷ καὶ τὸν Κλαυδιοπόλεως Ἰγνάτιον⁸ δι' ἐτέρων· ὡς καὶ τοὺς ἐπισκόπους, τὸν Γορτύνης (Κρήτης) Βασίλειον⁹ δι' ὁμωνύμου¹⁰, ὡς καὶ τὸν Κελενδέρεως (Ἰσαυρίας)¹¹ καὶ τὸν Ταυρομενίου (Σικελίας) Ζαχαρίαν¹² δι' ἄλλων, ἔτι δὲ τὸν ἀποθανόντα ἐπίσκοπον Κατάνης (Σικελίας) Εὐθύμιον διὰ τοῦ Σαβίνου¹³.

Τοῦ δὲ Φωτίου φυλακισθέντος πρώτιστον μέλημα ἦν ἵνα διαμαρτυρηθῇ — περὶ τὸν ἀπρίλιον 870 — κατὰ τῆς δικασάσης αὐτὸν συνόδου¹⁴, μὴ τηρηθέντων καὶ τῶν νομικῶν τύπων, καὶ καταδικασάσης αὐτὸν¹⁵ μέχρι καὶ ἀναθέματος¹⁶ ἀπεναντίας τῶν κανονικῶν διατάξεων¹⁷. Σύναμα δὲ παρεμβύθει δι' ἐπιστολῶν τοὺς συμπάσχοντας ἀρ-

1. Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σελ. 127.

2. ANASTASII BIBLIOTHECARI (αὐτ. σ. 232).

3. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 453. — Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

4. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 503.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γρηγορίῳ ἀρχιεπισκόπῳ Συρακουσῶν (ἄρ. ΨΖ' σ. 422).

6. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 91.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαήλ μητροπολίτῃ Μιτυλήνης (ἄρ. ΡΝΑ' σ. 487). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 193, 218.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ μητροπολίτῃ Κλαυδιοπόλεως (ἄρ. ΡΞΓ' σ. 500). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 194. — JAGER, αὐτ. σ. 241. — I. BALLETTA, αὐτ. σελ. 63.

9. ANASTASII BIBLIOTHECARI (αὐτ. σ. 232).

10. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 503. — LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 263.

11. ANASTASII BIBLIOTHECARI, αὐτ.

12. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 91.

13. Αὐτ. σ. 217. — Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδοσίῳ μονάχῳ καὶ ἡσυχαστῇ (ἄρ. ΡΞΑ' σ. 496). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 189 — 90, 448. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λη'. — I. BALLETTA, αὐτ. σ. 62. — JAGER, αὐτ. σ. 237.

15. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαήλ μητροπολίτῃ Μιτυλήνης (ἄρ. ΡΞΒ' σ. 500). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 193. — JAGER, αὐτ. σ. 241.

16. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γρηγορίῳ διακόνῳ καὶ χαρτοφυλάτῳ (ἄρ. ΡΞΔ' σ. 501). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 194. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. — FLEURY, αὐτ. σ. 310.

17. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ μητροπολίτῃ Κλαυδιοπόλεως (ἄρ. ΡΞΓ' σ. 500). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 194. — I. BALLETTA, αὐτ. σ. 63. — JAGER, αὐτ. — FLEURY, αὐτ.

χειρεῖς, τὸν Μιτυλήνης¹, τὸν Ἡρακλείας², τὸν Χαλκηδόνος³, ἄλλους πολλοὺς ἐπισκόπους⁴ τε καὶ μοναχοὺς⁵, παρακαλῶν αὐτοὺς ἵνα μὴ ἀγανακτῶσι κατὰ τῆς θείας κρίσεως.

Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ὁ Φώτιος περικυκλούμενος ὑπὸ ἀπηνῶν δεσμοφυλάκων⁶, κουστωδίας καὶ φρουράρχων⁷, καὶ καθ' ἡμέραν ἀνακρινόμενος⁸ (ἐν ᾧ οἱ θεράποντες αὐτοῦ ἐμαστιγοῦντο μέχρις αἵματος ὅπως μαρτυρήσωσι, ποῦ εἶχε κεκρυμμένους τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ⁹, οὐχὶ τοὺς πνευματικoὺς ὁ πᾶμ.πλουτος, ἀλλὰ τοὺς ὕλικoὺς ὁ ἀφιλοχρήματος¹⁰) ἦν ἔρημος συγγενῶν, φίλων, ὑπηρετῶν¹¹, χρησίμων εἰς περίθαλψιν· ἐσπερεῖτο δὲ οὐ μόνον σωματικῆς τροφῆς ἐπικροῦς¹², ἀλλὰ καὶ διανοητικῆς ἀναγκαίας, ἀπομακρυνθέντων ἀπ' αὐτοῦ τῶν διὰ τὰς προσευχὰς ψαλτῶν, τῶν διὰ τὰς μελέτας ἀναγνωστῶν καὶ ἀντιγραφῶν¹³, καὶ ἀφαιρεθέντων ἀπ' αὐτοῦ ἀπάντων τῶν βιβλίων¹⁴, τῆς κυρίας αὐτοῦ ἐντροφῆσεως.

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαήλ μητροπολίτη Μιτυλήνης (ἀρ. PNA' σ. 487).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 218.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννη μητροπολίτη Ἡρακλείας (ἀρ. PMH' σ. 486).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 466. Β' σ. 450.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ζαχαρία μητροπολίτη Χαλκηδόνος (ἀρ. HB' σ. 416).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 212.- JAGER, αὐτ. σ. 265.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀπὸ τῆς ὑπερορίας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους (ἀρ. PM5' σ. 471).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 188, 197, 257.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδοσίῳ μονάζοντι καὶ ἡσυχαστῇ (ἀρ. PEA' σ. 161).- FLEURY, αὐτ. σ. 309.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μαρινῇ.λ πατρικῇ (ἀρ. Σ5' σ. 523).- JAGER, αὐτ. σ. 262.- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 256.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀπὸ τῆς ὑπερορίας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους (ἀρ. PM5' σ. 474).

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαήλ πρωτοσπαθαρίῳ (ἀρ. ΣΙΑ' σ. 526).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 189.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀπὸ τῆς ὑπερορίας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους (ἀρ. PM5' σ. 475).

10. I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 475.- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 243—4.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀπὸ τῆς ὑπερορίας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους (ἀρ. PM5' σ. 474).- ΤΟΥ ΛΥΤΟΥ. Ἐπιστ. τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἀρ. ΣΙΗ' σ. 531).

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἀρ. ΣΙΗ' σ. 532).- HEFELE, αὐτ. σ. 440.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαήλ πρωτοσπαθαρίῳ (ἀρ. ΣΙΑ' σ. 526).- I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 63.

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀπὸ τῆς ὑπερορίας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους (ἀρ. PM5' σ. 474).- ΤΟΥ ΛΥΤΟΥ. Ἐπιστ. τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἀρ. ΣΙΗ' σ. 531).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 245.

Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀσθενήσας ¹—περὶ τὸν μᾶιον 870—ἔμενεν ἐπὶ ἓνα ὁλόκληρον μῆνα ἄνευ ἱατρικῆς ἐπισκέψεως, καίτοι ζητήσας αὐτὴν πολλάκις παρὰ τοῦ Βαάνου ἐκείνου ², ὅφ' οὗ τὴν ἀστυνομικὴν ἐπιτήρησιν διετέλει, ἐκείνου, ὅστις ἐν μέσῃ συνόδῳ εἶχεν ὑβρίσει αὐτὸν — τῇ 20 ὁκτωβρίου 869 — κραυγάζων, « Ἀνοηταίνεις, Φώτιε ³. » Ἀλλ' ἐπὶ τέλους, ὡς φαίνεται, φοβηθεὶς ὁ Βαάνης τοὺς γογγυσμοὺς τῶν ἀπειραρίθμων τοῦ Φωτίου ὁπαδῶν ἀπέστειλεν αὐτῷ πιθανῶς τὸν μοναχὸν καὶ ἱατρὸν Ἀκάκιον, μεθ' οὗ εἶχεν ὁ Φώτιος ἀλληλογραφίαν ἑκπαλαι ⁴. Μᾶλλον δὲ τῆς θεραπείας καὶ ἀπαλλαγῆς αὐτοῦ ἀνετίθει τὰς ἐλπίδας εἰς τὴν ἐξ ὕψους ἀντίληψιν, συντάττων κανόνας παρακλητικούς, « Εἰς τὴν ἁγίαν Τριάδα καὶ εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον ⁵, » ὧν τινες στροφαὶ παρατίθενται·

Κίνδυνοι ἄδου δυσχερεῖς
καὶ θλίψεις εὐροσαν
καὶ ἀνάγκαι με σφοδραὶ
καὶ πόνοι,
καὶ δεινῶς συνέχουσι,
καὶ ἀπολλύασιν·
ἐγὼ δὲ τὴν σὴν ἐπικαλοῦμαι
βοήθειαν, παρθένε·
σύ με ῥῦσαι ἐκ τούτων,
καὶ φῶς θυμηδίας
αὔρασον τῇ ψυχῇ μου.

Φάλαγγας θραῦσον τῶν ἐχθρῶν
τῇ δυναστείᾳ σου,
Θεοτόκε ἀγαθή,
τῶν μάτην

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Τυρασίῳ ἀδελφῷ (ἄρ. ΣΚ' σ. 535).— JAGER, αὐτ. σ. 243.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 188.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βαάνει πραιποσίτῳ καὶ πατρικίῳ (ἄρ. ΡΙΘ' σ. 519).— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 255.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. 10'.— JAGER, αὐτ. σ. 260.— HEFELE, αὐτ. σ. 441.

3. Concil. general. αὐτ. σ. 377.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀκακίῳ μοναχῷ καὶ ἱατρῷ (ἄρ. ΡΣ' σ. 428).— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 255.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ποιήματα, ἐκδ. Α. Η. ΚΕΡΑΜΕΩΣ (ἐν Πεκτροπόλει 1892. 8^{ον}) σ. 9.

καταπολεμούντων με,
καὶ τυραννούντων σφοδρῶς,
καὶ τῇ ἀπωλείᾳ μου χαιρόντων,
φρουροῦσα, συντηροῦσα,
λυτρουμένη τῆς τούτων
εἰκαιοβουλίας
καὶ δεινῆς πανουργίας¹.

Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐπληροφορεῖτο — περὶ τὸν ἰούνιον 870 — ὅτι Βασίλειος ὁ Α' ἐκρήμνιζε τὰς ὑπὸ τοῦ Φωτίου ἀνιδρυθείσας ἐκκλησίας², καὶ διὰ τοῦ ὕλικοῦ αὐτῶν ἀνήγειρεν ἄλλας³, ἣ ἐκλείει τὰς παρ' ἐκείνου ἐγκαινισθείσας, ἣ καθιέρου αὐτάς ἐκ δευτέρου⁴, πρὸς ἐκτέλεσιν μὲν τοῦ 8^ο κανόνος τῆς συνόδου 869 — 870 μ. Χ.⁵, πρὸς περιφρόνησιν δὲ τοῦ πρώην πατριάρχου, ἀνακράζοντος, « Τὰ ἅγια » βεβηλοῦται, τὰ ἱερά συμπεπάτῃται⁶. » ἀλλὰ καὶ ἄνευ φιλανθρωπίας διέλυε τὰ ὑπὸ τοῦ Φωτίου διατηρούμενα νοσοκομεῖα, πτωχοκομεῖα⁷ καὶ λωβοκομεῖα⁸, τὰ δὲ ὑπάρχοντα αὐτῶν ἐδήμευεν⁹.

Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἤκουε — περὶ τὸν αὐγούστον 870 — ὅτι θανατηφόροι διαβολαὶ κατ' αὐτοῦ διεδίδοντο¹⁰, ὅτι ἄδικοι μομφαὶ κατὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ ἐξετοξεύοντο¹¹, ὅτι νέοι διωγμοὶ κατ' αὐτῶν ἐχάλκευοντο, πρὸς ἐκφόβισιν αὐτῶν,

1. Αὐτ. σ. 13.

2. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἄρ. ΣΙΗ' σ. 532).- ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. 'Επιστ. ἀπὸ τῆς ὑπερορίας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους (ἄρ. ΡΜΣ' σ. 475).- J.A.GER, αὐτ. σ. 263.- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λε'.- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 188.

3. Α. RAMBAUD, αὐτ. σ. 163.

4. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Γρηγορίῳ ἀρχιεπισκόπῳ Συρακουσῶν (ἄρ. ΗΖ' σ. 422).- J.A.GER, αὐτ. σ. 242, 263.- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 208.

5. HEFELE, αὐτ. σ. 418.

6. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Ἀρσενίῳ μοναχῷ πρεσβυτέρῳ καὶ ἡσυχαστῇ (ἄρ. ΡΕ' σ. 427).

7. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. ἀπὸ τῆς ὑπερορίας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους (ἄρ. ΡΜΣ' σ. 475).- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λε'.

8. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἄρ. ΣΙΗ' σ. 532).

9. Αὐτόθι.

10. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Μαρτυρίῳ πατρικίῳ (ἄρ. ΣΕ' σ. 522).- HERGENROTHER, αὐτ. σ. 256.

11. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Κωνσταντίνῳ νοταρίῳ (ἄρ. ΡΗΖ' σ. 518).- HERGENROTHER, αὐτ.

οἵτινες ἀποδειλιῶντες τὸ κατ' ἀρχάς¹ ἐφιλοτιμοῦντο μετ' οὐ πολὺ ἀποδεικνύοντες τὴν πρὸς ἐκεῖνον ὀφειλομένην φιλίαν καὶ ἀφροσύνην².

Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐμάνθανε — περὶ τὸν ἰούλιον 870 — ὅτι Βασίλειος ὁ Α' διέσυρε τὸ ἅγιον Πνεῦμα³, οὐχὶ πάντως ἐκ πεποιθήσεως, ἀλλ' ὅπως φαίνεται ἀρεστὸς τοῖς ἐν τῇ Δύσει ἄλλως δοξάζουσιν⁴.

Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἐπέστελλε — περὶ τὸν 76ριον 870 — ἀρχιερεῦσι καὶ μοναχοῖς⁵, συνιστῶν ὑπομονὴν μὲν δι' ὅσα δεινὰ ἕνεκα τῆς ἀληθείας ἔπασχον, ἐμμονὴν δὲ εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγῶνας⁶. ἐδόξαζε δὲ τὸν Ὑψιστον, ὅτι οὐδεὶς τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων ἀρχιερέων ἐγκατέλειπεν αὐτὸν διωκόμενον⁷.

Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἀκροώμενος — περὶ τὸν 86ριον 870 μ. Χ.⁸ — τοὺς κλόνους τῆς γῆς καὶ τῶν ἀνέμων τὴν ὁρμὴν καὶ τὰς καταστροφὰς τῆς πόλεως, ἐξώρκιζε τοὺς φίλους αὐτοῦ ἵνα μὴ ἐξεγείρῃσι τοὺς ἀπλουστέρους, ἐπεξηγοῦντες ταῦτα ὡς ἐκ θεομηνίας προερχόμενα ἕνεκα τῶν ἀφορήτων τοῦ λαοφιλοῦς Φωτίου παθημάτων⁹, ἀλλ' ἵνα κατευνάζῃσι τὰ κοχλάζοντα πάθη τοῦ λαοῦ¹⁰, καθὰ καὶ ὁ ἴδιος ἤρκαετο ἀνακουφίζων τοὺς πάσχοντας.

Ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ἔφθανεν ἡ Ὀλιβερά εἰδήσις — περὶ τὸν 96ριον 870 — τοῦ θανάτου τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προχειρισθέντος Θεσσαλονίκης Βασιλείου, ὃν διεδέ-

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ μητροπολίτῃ Ἡρακλείας (ἀρ. ΡΜΘ' σ. 486). — JAGER, αὐτ. σ. 243. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 219.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Δωροθέῳ ἡγουμένῳ μονῆς Κεδρώνων (ἀρ. ΣΜΒ' σ. 549). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 222, 311.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀρσενίῳ μοναχῷ πρεσβυτέρῳ καὶ ἡσυχαστῇ (ἀρ. ΡΕ' σ. 427). — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λε'. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 219. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 217.

4. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 195.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδοσίῳ μονάχῳ καὶ ἡσυχαστῇ (ἀρ. ΡΕΑ' σ. 496).

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ζαχαρίᾳ μητροπολίτῃ Χαλκηδόνας (ἀρ. ΨΓ' σ. 418). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 213.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀπὸ τῆς ὑπερορίας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους (ἀρ. ΡΜΣ' σ. 482). — HEFELE, αὐτ. σ. 439.

8. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. Βίος Ἰγνατίου (ὅρα Concil. general. αὐτ. σ. 334). καὶ οὐχὶ 9 ἰανουαρίου 870 (JAGER, αὐτ. σ. 244).

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γρηγορίῳ διακόνῳ καὶ χαρτουλαρίῳ τῷ Ἀμυσειανῷ (ἀρ. ΡΙΑ' σ. 433). — JAGER, αὐτ. σ. 245—6. — I. BAAETTA, αὐτ. σ. 65—6. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 211.

10. Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 339.

γρετο ὁ Θεόδωρος¹, καὶ ἡ παρήγορος ἀγγελία, — περὶ τὸν δεκέμβριον 870² — ὅτι ὁ Ἰγνάτιος στοιχῶν τῷ ἀξιοζήλῳ παραδείγματι τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κατακριθέντος Φωτίου ἐπέσπευσε χειροτονῶν καὶ ἀποστέλλων ἀρχιεπίσκοπον εἰς Μοισίαν³, ἥτις ἔκπαλαι ἐκκλησιαστικῶς ὑπὸ τὸν πατριάρχην ΚΠ. ὑπέκειτο⁴.

Κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐξάμηνον, οἱ προμνημονευθέντες τοποτηρηταὶ τοῦ πάπα, Δονᾶτος ὁ Ὀστίας καὶ Στέφανος ὁ Νεπέτου, περιπεσόντες — ἀπὸ τοῦ μαΐου 870 — εἰς χεῖρας Σκλαβηγῶν πειρατῶν, καὶ ἀπογυμνωθέντες, οὐ μόνον τῶν ἐφοδίων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τῆς ἐφ' ἣ ἐνεκαυχῶντο συνόδου τοῦ 869 — 870⁵, μόλις ἐσώθησαν φθάσαντες εἰς Ῥώμην τῇ 22 δεκεμβρίου 870⁶, κενὰς ὅμως τὰς χεῖρας ἔχοντες. Ἐπομένως ἐδέησεν ἵνα ἀνατεθῇ τῷ τρις προκαθηρωμένῳ Ἀναστασίου τῷ βιβλιοθηκαρίῳ ἢ ἀναπλήρωσις τῶν ἀνεπιστρεπτῶν ἀπολεσθέντων τούτων πρακτικῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν παρ' αὐτοῦ κρατουμένων ἀντιγράφων⁷, ἢ μᾶλλον παρασημειώσεων· ἡ δὲ μετασκευὴ αὕτη ἀπαιτήσασα πολὺμηνον καὶ πολὺμοχθον ἐπεξεργασίαν μόλις τῷ 871⁸ πέρας ἔλαβε. Τούτων ἕνεκα ὁ ὅρος, ὃν ἔθεντο ὑπογράφοντες τὰ πρακτικὰ οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Ἀδριανοῦ, « ἐπιφυλαττόμενοι τὴν παραδοχὴν τοῦ πάπα, » *usque ad voluntatem calimii praesulis*⁹, οὐδόλως ἐξεπληρώθη· καὶ καθὰ εἰλικρινῶς ὁμολογεῖ ὁ Ῥώμης Ἰωάννης II', ὁ προκατόχος αὐτοῦ Ἀδριανὸς « οὐχ ὑπέγραψεν ἐν αὐτῇ¹⁰ » τῇ

1. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 508, 522. — Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

2. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 157. — LAPOTRE, αὐτ. σ. 58. — καὶ οὐχὶ τῷ 871 (FLEURY, αὐτ. σ. 360.).

3. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ, Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α' (ὄρα FLEURY, αὐτ. σ. 358). — Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Βίος Βασιλείου Α' (αὐτ. σ. 342). — FLEURY, αὐτ. σ. 360. — JAGER, αὐτ. σ. 249. — HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*. Τόμ. I' σ. 414. — HEFELLE, αὐτ. σ. 437. — Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 20.

4. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 19. — LAPOTRE, αὐτ. σ. 70.

5. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. 20'.

6. FLEURY, αὐτ. σ. 306. — JAGER, αὐτ. σ. 233. — HERGENROTHER, *Photius*, αὐτ. σ. 160. — καὶ οὐχὶ τῷ 869 δεκεμβρίου 22 (MURALT, ἐν χρ.), οὔτε τῷ 870, φεβρ. — ἰουν. (MANSI. *Concil.* Τόμ. ΙΣ' σ. 206).

7. FLEURY, αὐτ. σ. 306.

8. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 161.

9. *Concil. general.* αὐτ. σ. 290. — HEFELLE, αὐτ. σ. 425.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ II' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Φωτίῳ τῷ ΚΠ. (ὄρα ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΒΕΚΚΟΥ ΤΟΥ ΚΠ. Λόγος παρὰ Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ποιήματα, σ. 152).

συνόδῳ, ἥς τὰ πρακτικὰ μὴ ἐμφανισθέντα αὐτούσια οὔτε ἀνεγνωρίσθησαν παρ' ἐκείνου, οὔτε ἐπεκυρώθησαν¹.

Ἰπὸ τοσούτων δεινοπαθημάτων περικυκλούμενος οὐδόλως ἡμέλει ἐν γένει μὲν προτρέπων τοὺς διωκομένους εἴτε ἀρχιερεῖς², εἴτε ἄλλους κληρικούς³, εἴτε καὶ λαϊκοὺς⁴ — περὶ τὸν ἰανουάριον 871 — ἵνα μετὰ καρτερίας ὑποφέρωσι τοὺς διωγμούς, ἰδίᾳ δὲ παροτρύνων τὸν μὲν Καισαρείας καὶ Νικομηδείας ἵνα μὴ μι-
 'χροψυχῶσιν ἀπέναντι τῶν καταδρουμῶν⁵, τὸν δὲ Μιτυλήνης ἵνα ὑπομένη ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, ὅπως ἀπολαύσῃ τῶν αἰωνίων ἀμοιβῶν⁶, τὸν δὲ Συρακουσῶν, ἵνα μὴ παύσῃται καθοδηγῶν τὸ ἐρῶδες ἐκκλησιαστικόν⁷, τοὺς δὲ συνδεδιωγμένους ἐπισκόπους ἵνα μὴ γογγύζωσι πάσχοντες⁸. ἐπεκαλεῖτο δὲ — περὶ τὸν φεβρουάριον 871 — τὰς εὐχὰς ἐναρέτου καὶ εὐσεβοῦς ἀσκητοῦ ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς φυλακῆς καὶ τῆς ἐξορίας ὡς τάχιον⁹. ἀλλὰ καὶ ἀκτὶς παραμυθίας εἰσέδυε — περὶ τὸν μάρτιον 871 — εἰς τὸ σκοτεινὸν αὐτοῦ δεσμωτήριον, ἡ εἶδσις τῆς ὀλοτελοῦς ἥττης τῶν Μανιχαίων¹⁰, ἀφορμὴ γενομένη ὅπως συντάξας περίληψιν¹¹ τοῦ κατὰ Μανιχαίων συνταγματίου αὐτοῦ¹² ἀποστείλῃ αὐτὴν πρὸς τὸν ἡγούμενον Ἀρσένιον¹³.

1. FLEURY, αὐτ. σ. 468.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Εὐαγγέλιον ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας (Καππαδοκίας)*. ἀρ. ΡΝΓ' σελ. 488. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. 20'. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σελ. 258.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Θεοφάνει διακόνῳ καὶ πρωτογοταρίῳ* (ἀρ. ΡΘ' σ. 432). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 228, 262.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Ἡλίᾳ πρωτοσπαθαρίῳ* (ἀρ. ΣΝΖ' σ. 557). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 735.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Εὐαγγέλιον [Καισαρείας Καππαδοκίας] καὶ Γεωργίῳ [Νικομηδείας] μητροπολίταις* (ἀρ. ΡΝ' σ. 487). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 218.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Μιχαὴλ μητροπολίτῃ Μιτυλήνης* (ἀρ. ΡΝΒ' σ. 488). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 193, 218.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Γρηγορίῳ ἀρχιεπισκόπῳ Συρακουσῶν* (ἀρ. ΨΖ' σ. 422). — JAGER, αὐτ. σ. 263. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 208.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *ἀπὸ τῆς ὑπερορίας τοῖς συνδεδιωγμένοις ἐπισκόποις* (ἀρ. ΡΜΖ' σ. 485). — JAGER, αὐτ. σ. 263. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 195.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Ἀρσενίῳ μοναχῷ καὶ ἡσυχαστῇ* (ἀρ. ΡΟΗ' σ. 508). — JAGER, αὐτ. σ. 268. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 221.

10. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 73.

11. ὅρα κατωτέρω Προδικήσιν τῆς ΜΓ' ὁμιλίας Φωτίου.

12. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 146. — I. BALETTA, αὐτ. σ. 88.

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. *Ἀρσενίῳ πρεσβυτέρῳ καὶ ἡγουμένῳ τῶν ἱερῶν* (ὅρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΒ' σ. 177).

Ὅλον ἐν ἔτι μᾶλλον στενοχωρούμενος ἕνεκα τῆς ἀπομονώσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν οἰκείων, καὶ πρὸ πάντων τῆς ὀλοτελοῦς στερήσεως βιβλίων¹ ὁ φιλομαθέςτατος ἀνὴρ ἀποφασίζει καὶ γράφει — κατ' ἀπρίλιον 871 — Βασιλείῳ τῷ Α' ἐκτραγωδῶν, ὅσα ὑφίσταται². Πρὸς εὐόδωσιν δὲ τῆς αἰτήσεως ἐπερείδεται εἰς τὰς εὐχὰς ἱερομονάχου³, ὃν ἰδιαζόντως ἐσέβετο, καὶ εἰς τὴν μεσιτείαν τοῦ Βαάνου, ὅστις κρύφα φιλίαν αὐτῷ ὑπέσχετο⁴. ἐπιπλήττει δὲ — περὶ τὸν Μάιον 871 — ἀρχαῖον αὐτοῦ γνώριμον, ὀλιγωροῦντα τῆς προτέρας αὐτῶν φιλίας⁵, καὶ διορθωθέντα ἐπαινεῖ αὐτὸν ἐκθύμως⁶ — περὶ τὸν ἰούνιον 871 — ὡς καὶ τὸν μιμηθέντα τὸ ἀξιόζηλον τοῦτο ὑπόδειγμα⁷. εὐχαρίστως δὲ ἀποδέχεται καὶ λιτὸν δῶρον φίλου κληρικοῦ, ἀψηφοῦντος τοὺς ἐπικειμένους κινδύνους⁸, ἐν ᾧ ἄλλων τὴν πρὸς τοὺς φίλους ἀπιστίαν ἀποτροπιάζεται⁹.

Ἐκτιμῶντες οἱ περὶ τὸν Φώτιον τὰς ἱατρικὰς αὐτοῦ γνώσεις, γράψαντος καὶ περὶ ὀφθαλμίας¹⁰, καὶ περὶ ὑδροκεφάλου¹¹ καὶ περὶ ἐπιληψίας¹² καὶ περὶ ἄλλων νόσων, προσέτρεχον, ἐσάκις ἔπασχον, διὰ γραμμάτων πρὸς αὐτόν, καίτοι ἐξόριστον, καὶ διὰ τῶν συνταγῶν αὐτοῦ ἐθεραπεύοντο. Ἐν ᾧ δὲ φίλος τις τὴν ὑγίειαν ἀνακτήσας ἀπεκάλει, ἐν τῇ χαρᾷ αὐτοῦ, τὸν σώσαντα αὐτὸν Φώτιον ἀσκληπιά-

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀπὸ τῆς ὑπερορίας πρὸς τοὺς ἐπισκόπους (ἀρ. ΡΜ5' σ. 474).

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἀρ. ΣΙΗ' σ. 531, 536). — JAGER, αὐτ. σ. 254. — I. BALETTA. αὐτ. σ. 64. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 244. — HEFELÉ, αὐτ. σ. 440.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀρσενίῳ μοναχῷ πρεσβυτέρῳ καὶ ἡσυχαστῇ (ἀρ. ΡΕ' σ. 427). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 195, 219. Γ' σ. 147.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βαάνει πραιποσίτῳ καὶ πατρικῷ (ἀρ. ΡΚΒ' σ. 444). — JAGER, αὐτ. σ. 260. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 254. — HEFELÉ, αὐτ. σ. 441.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ πατρικῷ καὶ στρατηγῷ Ἑλλάδος (ἀρ. Σ' σ. 520). — JAGER, αὐτ. σ. 264. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 225.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΡΙΗ' σ. 441). — HERGENROTHER, αὐτ.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Λέοντι γεγονότι λογοθέτῃ τῷ Μαδιάμ (ἀρ. ΡΛ5' σ. 453). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 226.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Δωροθέῳ ἡγουμένῳ μονῆς Κεδρώνων (ἀρ. ΣΜΙ' σ. 550). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 222.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Παύλῳ μητροπολίτῃ Λαοδικείας (ἀρ. ΡΞΗ' σ. 503). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 215.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγιο, σ. 185.

11. Αὐτόθι.

12. Αὐτ. σ. 23.

δην, ἀκεστορίδην, Γαληνὸν καὶ Ἱπποκράτην¹, ὁ Φώτιος ἔχαιρεν ἔτι μᾶλλον λαμβάνων τὴν ἄδειαν — περὶ τὸν ἰούλιον 871 — ἵνα μελετᾷ βιβλία, καὶ μάλιστα ἐκκλησιαστικά· καὶ ἀμέσως ἀπήντησεν εἰς τὰ ἐρωτήματα, ἅπερ κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ τοῦ Θεοφάνους, τοῦ ποτὲ μαθητοῦ αὐτοῦ, νῦν δὲ πρωτονοταρίου, ἀπέτεινεν αὐτῷ Βασίλειος ὁ Α'², ἀκολουθῶς δὲ καὶ ἀπ' εὐθείας πρὸς αὐτὸν ἀπηύθυνε³.

Μετ' οὐ πολὺ δὲ — ἦτοι τὸν αὐγούστον 871 — ἐξήρχετο τῆς ΚΠ. καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς ζυφοδόχου πηγῆς Θεόγνωστος⁴, φέρων γράμματα τοῦ Βασιλείου Α' καὶ τοῦ Ἰγνατίου⁵ πρὸς τὸν Ἀδριανόν, παρακινούμενον ὅπως ἀποσύρῃ τοὺς ἐκ Ῥώμης εἰς Μοισίαν ἀποσταλέντας ἐπισκόπους καὶ λοιποὺς κληρικούς⁶, ὡς ἀνωφελεῖς καὶ περιττεύοντας.

Τὸ δὲ φιλάδελφον τοῦ Φωτίου ἐπλήγη κατάκαρδα ἔνεκα τοῦ αἵρου θανάτου τῆς θυγατρὸς τοῦ παμφιλτάτου αὐτοῦ αὐταδέλφου Ταρασίου, πρὸς ὃν ἐπέστελλε — περὶ τὸν 769^{ον} 871 — τὸ θαυμασίον ἐκεῖνο παρηγορητήριον⁷. Σύναμα δὲ παρεμύθει τὸν διάκονον Γεώργιον καὶ τὸν μητροπολίτην Νικομηδεῖας, θρηνοῦντας τὴν ἀπώλειαν τὸν μὲν κοινῷ φίλου⁸, τὸν δὲ πρεσβυτέρου, ὅστις ἦν παντὸς σεβασμοῦ ἄξιος⁹.

Ἐκ δὲ τῶν περὶ Μανιχαίων ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου ἀρυσθεῖς¹⁰ καὶ Πέτρος ὁ σικελιώτης ἀφιέρωσε — περὶ τὸν 969^{ον} 871¹¹ — πρὸς τὸν νεωστὶ ἐκλεγέντα ἀρ-

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ μητροπολίτῃ Νικομηδεῖας (ἀρ. ΣΚΑ' σ. 542). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 215. Α' σ. 404.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοφάνει διακόνῳ καὶ πρωτονοταρίῳ (ἀρ. Ν' σ. 348). — JAGER, αὐτ. σ. 263. — I. BALLETTA, αὐτ. σ. 68. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 251, 253, 262. — Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ. Παπιστικῶν ἐλέγχων. Τόμ. Α' σ. πε'.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ φιλοχρίστῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 266. — Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτιακά, σ. 16).

4. FLEURY, αὐτ. σ. 357. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 461.

5. HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Β' σ. 162. Histoire. Τόμ. Α' σ. 414.

6. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α' (ὄρα FLEURY, αὐτ. σ. 359).

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ταρασίῳ πατρικίῳ ἀδελφῷ (ἀρ. PMB' σ. 457). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 227, 742.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ διακόνῳ καὶ κονβουκλεισίῳ (ἀρ. PNE' σ. 489). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 225.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ μητροπολίτῃ Νικομηδεῖας (ἀρ. PME' σ. 468). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 267.

10. ὄρα κατωτέρω Προδικοήσιν τῆς ΝΔ' ὁμιλίας Φωτίου.

11. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 148.

χειπίσκοπον Μοισίας τὴν « ἱστορίαν αὐτοῦ τῆς τῶν Μανιχαίων αἵρέσεως ¹. » Οὐ πολὺς χρόνος παρήλθε καὶ ὁ Ἀδριανὸς ὑπέγραψε — τῇ 10 νοεμβρίου 871 — γράμματα πρὸς Βασίλειον τὸν Α' ², παραπονούμενος μὲν διὰ τὴν ἀποστολὴν ἐκ ΚΠ. εἰς Μοισίαν ἀρχιεπισκόπου, χειροτονήσαντος πολλοὺς ἐπισκόπους ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ, οὓς πάντας αὐτὸς (ὁ Ἀδριανὸς) καθήρσεν, ἀπειλῶν δὲ τιμωρίαν κανονικὴν κατὰ τοῦ Ἰγνατίου, ἀποδιώξαντος τοὺς ἐκ Ῥώμης ἀποσταλέντας κληρικούς ³. πρὸς δὲ τὸν Ἰγνάτιον ⁴ γράφει ἀπειλητικώτερον καὶ αὐστηρότερον, ἐπισείων κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ παῦσιν, οἷα καὶ κατὰ τῆς τοῦ Φωτίου ἐπέσκηψεν.

Εὐερέθιστος ἀλλὰ καὶ εὐμετάβλητος Βασίλειος ὁ Α' παρωργίσθη λίαν, διεξεληθὼν — περὶ τὴν 10 φεβρουαρίου 872 ⁵ — τὰ τοῦ Ἀδριανοῦ ἀπὸ 10 νοεμβρίου 871 ἀγέρωχα πρὸς αὐτὸν ⁶ καὶ ἀπειλητικὰ πρὸς τὸν Ἰγνάτιον ⁷ γράμματα. Καὶ κατανοήσας, καίτοι βραδέως, τὴν ἀνάγκην τῆς ἀντιδράσεως τοῦ Φωτίου κατὰ τῶν δυτικῶν ἐπεμβάσεων ἤρξατο φερόμενος ἡπιώτερον πρὸς τὸν Φώτιον, ὅστις ἔσπευσεν ἐγγράφως εὐχαριστῶν μὲν αὐτόν, ἐκζητῶν δὲ φιλανθρωπίαν μεῖζονα ⁸. Τὸν δὲ προτρέχοντα τῶν γεγονότων Ἀνατόλιον, καὶ προμαντεύοντα προώρως βελτίωσιν ταχίστην τῶν κατὰ τὸν Φώτιον, ἐπιπλήττει " οὗτος ἐπιχαρίτως, διὰ τοῦ κοινοῦ φίλου τοῦ ἀσηκρήτις Γαλάτῳνος — περὶ τὸν ἀπρίλιον 872 — διὰ τὸ εὐ-

1. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ' σ. 1239. — FLEURY, αὐτ. σ. 267.

2. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. 'Επιστ. Βασιλείῳ τῷ Α' (ᾶρ FLEURY, αὐτ. σ. 358). — JAGER, αὐτ. σ. 252. — HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*. Τόμ. Γ' σ. 414.

3. 'Ο ἀπὸ τοῦ 868 μ. Χ. ἐκ Ῥώμης (MURALT, ἐν χρ. 867 868. 23. — HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Α' σ. 616. Β' σ. 149) εἰς Μοισίαν ἀποσταλὴς ἐπίσκοπος Πολιμαρτίου (Ἰταλίας) Γριμόαλδος πειθαναγκάζεται ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος Μοισίας Μεχαήλ ἵνα συμπαραλαβὼν ἅπαντας τοὺς ἐκεῖ διασπαρέντας δυτικούς κληρικούς ἐπανακτάμῃ εἰς Ῥώμην ὅλως ἄπρακτος (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 159 — 160. — HEFELÉ, αὐτ. σ. 438).

4. ΑΔΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. 'Επιστ. Ἰγνατίῳ (MURALT, ἐν χρ.). — FLEURY, αὐτ. σ. 359. — JAGER, αὐτ. σ. 252. — Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 20.

5. καὶ οὐχὶ τῷ 871 (JAGER, αὐτ. σ. 259).

6. MURALT, ἐν χρ. — JAGER, αὐτ. σ. 252.

7. MURALT, ἐν χρ. — Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 20.

8. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. τῷ εἰσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ᾶρ. ΣΙΘ' σ. 533). — JAGER, αὐτ. σ. 259. — Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 65. — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 248.

9. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Γαλάτῳνι ἀσηκρήτις (ᾶρ. ΡΑΔ' σ. 451). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 250.

φάνταστον, ἐν ᾧ τῷ Κωνσταντίνῳ νοταρίῳ ὑπομνησκει τὴν ἐκπλήρωσιν ὑποσχέσεως¹.

Ἀναψυχὴν τῶν περιστοιχούντων αὐτὸν πειρασμῶν ἀνεύρισκεν ὁ Φώτιος, διαλευκαίνων γραφικὰς ἀπορίας, ὑποβαλλομένας αὐτῷ—περὶ μὲν τὸν μάιον 872—παρ' ἀρχιερέων ἄλλων τε² καὶ τοῦ Καισαρείας³, τοῦ Νικομηδείας⁴, τοῦ Λαοδικείας⁵, τοῦ Κλαυδιοπόλεως⁶—περὶ δὲ τὸν ἰούνιον 872—παρὰ τινος ἀρχαίου αὐτοῦ μαθητοῦ⁷, ἡ θεολόγου⁸, ἡ διακόνου⁹, ἡ ἱερομονάχου¹⁰, ἡ καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Θεοδώρου¹¹, ἡ Ταρασίου¹², οἵτινες ἐπίσης ἐπὶ φιλομαθείᾳ διεκρίνοντο, καὶ μάλιστα ὁ δεύτερος εἰς τὰ τῆς Θεολογίας ἐθέλγετο¹³.

Οὐ μόνον δὲ—περὶ τὸν αὐγούστον 872—πραγματεῖαν συντάττει ὁ Φώτιος «Περὶ τῆς Θείας προνοίας¹⁴,» ἥς «τὸ διὰ πάντων ἀγαθουργὸν ἐκθειάζει,» παρορῶν τὰ ἴδια αὐτοῦ παθήματα· ἀλλὰ καὶ αὐστηρὸς ἐκάστοτε γραμματικὸς, γράφει¹⁵ κατὰ

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Κωνσταντίνῳ νοταρίῳ (ἀρ. ΡΞ' σ. 558).—HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 227.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς ἀρχιερεῖς. ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια ΚΑ' (β. 33), ΡΜΔ' (σελ. 217), ΡΜΗ' (σ. 225), ΡΟΘ' (σ. 259).

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐσχήμονι ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας Καππαδοκίας (ἀρ. ΛΘ' σελ. 333).

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ μητροπολίτῃ Νικομηδείας (ἀρ. ΚΖ' σ. 299).—I. BALETTA, αὐτ. σ. 311.—HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 257.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Παύλῳ μητροπολίτῃ Λαοδικείας (ἀρ. ΚΘ' σ. 319).—HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 215.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ μητροπολίτῃ Κλαυδιοπόλεως (ἀρ. ΙΗ' σ. 275).—HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 194.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια ΚΓ' (σ. 40).

8. Αὐτ. ΛΕ' (σ. 83).

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ διακόνῳ καὶ ξεροδόχῳ (ἀρ. ΗΓ' σ. 418).—HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 727.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Σάββᾳ πρεσβυτέρῳ καὶ ἡσυχαστῇ (ἀρ. ΜΖ' σ. 345. ΜΗ' σ. 347).—HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 196.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδώρῳ ἀδελφῷ (ἀρ. ΙΖ' σ. 274).

12. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ταρασίῳ πατρικίῳ ἀδελφῷ (ἀρ. ΙΓ' σ. 261).—HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 336.

13. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ' σ. 3.

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ταρασίῳ πατρικίῳ ἀδελφῷ (ἀρ. ΙΒ' σ. 258).—HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 195.

15. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Παύλῳ μητροπολίτῃ Λαοδικείας (ἀρ. ΣΛΣ' σ. 546).—HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 215.

τοῦ σολοικισμοῦ, καὶ κατὰ τὰς ὑποθήκας τοῦ Μεγάλου Βασιλείου¹, συμβουλεύει τὴν καλλιέργειαν σὺν τῇ ἔσω παιδείᾳ καὶ τῆς θύραθεν², καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀσθε- νείᾳ αὐτοῦ οὐ διαλείπει ἐρμηνεύων τὰ τῆς θείας γραφῆς λόγια³. καὶ τέλος πάν- των — περὶ τὸν 760ν 872 — δίδωσι πέρας εἰς τὰ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου ἐπεξερ- γαζόμενα σχόλια εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον⁴.

Βλέποντες δὲ οἱ πολέμιοι τοῦ Φωτίου ὁλονὲν ἐξευμενιζόμενον ὑπὲρ αὐτοῦ Βα- σίλειον τὸν Α' διῃσχυρίζοντο οἱ μὲν, ὅτι ὁ Φώτιος διὰ Θεοφάνους τοῦ πρωτονοτα- ρίου⁵ ἔπλαττε — περὶ τὸν 860ν 872 μ. Χ.⁶ — ψευδὲς οἰκογενειακὸν τοῦ Βασιλείου στέλεχος⁷, ἐν ᾧ ἡ γενεαλογία αὐτῇ καὶ δι' ἄλλων μαρτυριῶν ἐπιβεβαιῶται⁸, οἱ δέ, ὅτι ὁ Φώτιος ἐπὶ τοιοῦτῳ τινὶ σκοπῷ συνεδέθη — περὶ τὸν 960ν 872⁹ — μετὰ Θεοδώρου τοῦ Σανταβαρηνοῦ¹⁰, ἐν ᾧ ἦν ἤδη ἀπὸ τοῦ 859 μ. Χ.¹¹ συνδεδεμένος μετὰ τοῦ εὐπαιδέτου τούτου στουδίτου¹² στενώτατα.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπέθνησκει — τῇ 30 νοεμβρίου 872 — ὁ ἔχθιστος τοῦ Φωτίου πάπας Ἀδριανός¹³, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέγετο — τῇ 14 δεκεμβρίου 872 — Ἰωάννης ὁ Η'¹⁴, ὅστις εἰς τὸν Φώτιον δικαιοσύνην ἀπένειμεν.

Ἀφ' οὗ δὲ ἡσθάνθη ὁ Φώτιος — κατὰ τὰς ἐορτὰς τῶν χριστουγέννων τοῦ 872 — τὸν περιορισμὸν χαλαρωθέντα, ἐκάλει παρ' ἑαυτῷ — περὶ τὸν ἰανουάριον 873 — εἰς τὴν μονὴν τῆς Σκέπης ἀρχιερεῖς τινάς¹⁵ ἢ μοναχοὺς¹⁶. οὗτοι ὅμως

1. ΜΕΓΑΛΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ. *Πρὸς τοὺς νέους, ὅπως ἂν ἐξ ἐλληνικῶν ὡφελοῖντο λό- γων* (ὄρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΛΑ' σ. 564).

2. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Λέοντι πρωτοπαθαρῖω* (ἀρ. ΡΚΘ' σ. 448).

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. ἀντωνίμῳ* (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια*. ΡΔ' σ. 175).

4. MIGNE, αὐτ. ἀρ. ΡΑ' σ. 1189. — Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου πονημάτια*, σ. 53. — Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 96.

5. FLEURY, αὐτ. σ. 442.

6. καὶ οὐχὶ τῷ 878 (JAGER, αὐτ. σ. 274).

7. JAGER, αὐτ. σ. 274—5. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μ'.

8. Α. RAMBAUD, αὐτ. σ. 145—9.

9. καὶ οὐχὶ τῷ 878 (JAGER, αὐτ. σ. 278).

10. JAGER, αὐτ.

11. ὄρα ἀνωτέρω, ἐν χρ. 859.

12. JAGER, αὐτ.

13. FLEURY, αὐτ. σ. 378. — JAGER, αὐτ. σ. 269.

14. FLEURY, αὐτ. — JAGER, αὐτ. — MURALT, ἐν χρ.

15. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Παύλῳ μητροπολίτῃ Λαοδικείας* (ἀρ. ΣΛΔ' σ. 546). — HER- GENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 215.

16. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Νικηφόρῳ φιλοσόφῳ μονάζοντι* (ἀρ. ΣΜΕ' σ. 551). — HER- GENROTHER, αὐτ. σ. 271.

φοβούμενοι, ἕνεκα τοῦ διωγμοῦ, ἵνα ἐπισκεπτόμενοι αὐτὸν¹ ἀποδείξωσι παρρησίαν² φιλίαν³, ἐδίσταζον ἵνα σπεύδωσιν εἰς τὴν φωνὴν αὐτοῦ⁴, προφασίζόμενοι τὸ δριμύ τοῦ χειμῶνος⁵, ἢ ὁσημέραι ἀναβάλλοντες⁶. ἀντὶ δὲ τούτων ἔφθانون πάλιν εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτοῦ φῆμαι περὶ προσεχοῦς αὐτοῦ ἀπελευθερώσεως⁷. Μικρὸν δὲ περὶ ταῦτα τυρβάζων ἐξέδιδε — περὶ τὸν φεβρουάριον 873 — « ἐν καιρῷ τῶν πειρασμῶν⁸ » τὴν ἐπίλυσιν 300⁹ ἢ μᾶλλον 326¹⁰ ζήτημάτων, ἅπερ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Ἀμφιλόγιον, ὁπόθεν Ἀμφιλόγια μετωνομάσθησαν¹¹.

Ὡς χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ ὁ Φώτιος ἐν τῇ ἐξορίᾳ ἐπὶ τριετείαν¹² διαμείνας ἐπὶ τέλους ἀνακαλεῖται — περὶ τὸν μάρτιον 873 μ. Χ.¹³ — ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Α' ¹⁴, ὅστις τιμῶν τὸν ἄνδρα « διὰ τὴν σοφίαν καὶ ἀρετὴν αὐτοῦ¹⁵ » οὐ μόνον ἐφιλοξένει αὐτὸν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἐμπιστευθεὶς αὐτῷ — περὶ τὸν ἀπρίλιον 873 — καὶ τὴν τῶν παιδῶν αὐτοῦ ἀγωγὴν καὶ ἐκπαίδευσιν¹⁶, ἀλλὰ καὶ συνεβουλεύετο αὐτὸν εἰς τὰ τῆς διοικήσεως καὶ εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα¹⁷. Εὐγνωμο-

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἄρ. ΣΜΖ' σ. 552). — HERGENROTHER, αὐτ.
2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἄρ. ΠΙΕ' σ. 435). — HERGENROTHER, αὐτ.
3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἄρ. ΡΙΣ' σ. 440). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 275.
4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Παύλῳ μητροπολίτῃ Λαοδικείας (ἄρ. ΣΔΕ' σ. 546). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 215.
5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Νικηφόρῳ φιλοσόφῳ μονάχῳ (ἄρ. ΣΜΗ' σ. 552). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 271.
6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Δωροθέῳ ἡγουμένῳ μονῆς Κεδρώνων (ἄρ. ΣΜΓ' σ. 550). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 222, 228.
7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Λέοντι καὶ Γαλάτῳι ἀδελφοῖς ἀσηκρήτις (ἄρ. ΣΝΘ' σ. 558). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 249.
8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀμφιλαγίῳ μητροπολίτῃ Κεζίκου (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου, αὐτ. σ. 1).
9. Αὐτόθι.
10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου, σ. 354, 368.
11. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. νς'. — I. BALLETTA, αὐτ. σ. 92.
12. Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. σ'. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. 20'.
13. καὶ οὐχὶ τῇ 17 νοεμβρίου 876 (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 266), οὐδὲ τῷ 878 (JAGER, αὐτ. σ. 275).
14. ΣΤΥΡΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 426). — ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 343.
15. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Βίος Βασιλείου (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 276).
16. Αὐτόθι.
17. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 565). — ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 266.

σύνης φόρον ἀποτίων ὁ Φώτιος « ὕμνον ἐγκωμιαστικὸν εἰς Βασίλειον τὸν φιλόχριστον δεσπότην » ἐμελοποίησεν ¹.

Ἦρξατο δὲ πάλιν — περὶ τὸν ἰούνιον 873 — νουθετῶν τοὺς πολιτευομένους ἵνα ἐνεργῶσι μετὰ σκέψιν ὥριμον ², παραμυθῶν τοὺς τεθλιμμένους ἐπὶ τῷ θανάτῳ φίλου, καταλιπόντος μνήμην ἀρετῆς ἄφθιτον ³.

Καρποφόρως δὲ κατὰ τῶν ἀλλοδόξων ἀνέκαθεν ἀγωνισάμενος ὁ Φώτιος βεβαίως καὶ εἰς τὴν βάπτισιν — περὶ τὸν μάρτιον 874 — χιλιάδων Ἑβραίων ⁴ συνετέλεσεν. Ἀνεξάντλητος δὲ πηγὴ εὐσπλαγχνίας διατελῶν ἐπρέσβευε — περὶ τὸν μάϊον 874 — ὑπὲρ καταδιωκομένων ἀρχιερέων ⁵, ὑπὲρ δυστυχοῦς ἀπροστατεύτου ⁶, ὑπὲρ φίλου πάσχοντος ⁷. Ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχόντων τὴν μεγαλυχίαν στηλιτεύων ⁸ — περὶ τὸν ἰούλιον 874 — οὐδόλως ἔπαιε παρορμῶν πρὸς τὰ καλὰ τοὺς ἀμφιρρέποντας ⁹.

Ἀφ' οὗ δὲ παρώτρυνε — περὶ τὸν αὐγούστον 874 — Βασίλειον τὸν Α' ἵνα ἐξακολουθῇ ἀνιδρύων εὐαγεῖς μονάς, ὡς τὴν ἐν Ἀντιγόνη τῆς μεταμορφώσεως ¹⁰, τὴν τοῦ μάρτυρος Αἰμιλιανοῦ ¹¹, τὴν τοῦ ἀθλοφόρου Ναζαρίου ¹², συνεπλή-

1. MAIL. *Spicilegium Romanum*. Τόμ. Θ' σ. 742. — I. BAAETTA, αὐτ. σ. 91. — HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. I' σ. 237. — ὅρα καὶ κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΟΖ' ἐμπίδας Φωτίου.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἠλία πρωτοσπαθαρίῳ καὶ θρουγγαρίῳ τοῦ πλουῆμον (ἀρ. ΡΚΗ' σελ. 448). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 228.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ταρσῶν πατρικίῳ ἀδελφῷ (ἀρ. ΡΜΓ' σ. 464). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 748.

4. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Βίος Βασιλείου (αὐτ. σ. 275—6). — ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 691. — ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 642. — ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 10. — MURALT, ἐν χρ. 874 ἰουν.—αὐγ.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Νικήτα πρωτοσπαθαρίῳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ ὑπὲρ τῶν μητροπολιτῶν τοῦ Κυζίκου καὶ τοῦ Λαοδικείας (ἀρ. ΡΛ' σ. 449). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 240.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ταρσῶν ἀδελφῷ (ἀρ. ΣΚΙ' σ. 539).

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἰωάννῃ πατρικίῳ (ἀρ. ΡΚΕ' σ. 446). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 226, 256.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Νικήτα πρωτοσπαθαρίῳ (ἀρ. ΣΣ' σ. 523). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 212.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀκακίῳ μοσιαρχῷ καὶ ἱατρῷ (ἀρ. ΡΣ' σ. 428). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 255.

10. G. SCHLUMBERGER, αὐτ. σ. 87. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 34.

11. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 324. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 31. — παρὰ τὴν πύλην Δαούτ πασσῆ (D' MORDTMANN, αὐτ. σ. 60).

12. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. — ABBÉ MARIN, αὐτ.

ρου — περί τὸν 106ριον 874 — τὰ σχόλια αὐτοῦ εἰς τοὺς τρεῖς εὐαγγελιστάς Μάρκον, Λουκᾶν καὶ Ἰωάννην¹, ὧν ἀτυχῶς ὀλίγιστα διεσώθησαν².

Ἀναμφιβόλως δὲ ἐπεκρότησεν εἰς τὴν ἀποστολὴν — περί τὸν μάρτιον 875 — τοῦ Ἀθανασίου ὡς ἀρχιεπισκόπου τῶν Ῥώσ³, οὗς ὁ ἴδιος πρὸ 14 χρόνων ἐχριστιάνισε.

Λόγῳ τε καὶ ἔργῳ νυχθημερὸν διδάσκων, παραμυθῶν, προστατεύων ἐπεμελεῖτο — περί τὸν ἀπρίλιον 875 — ἵνα ἐκριζώσῃ τὰ πάθη τῶν περὶ αὐτόν, τὴν μέθην⁴, τὴν γαστριμαργίαν⁵, καὶ ἕτερα, συντάττε μελέτην « Περὶ τοῦ μὴ δεῖν πρὸς τὰ ἐν τῷ βίῳ λυπηρὰ ἐπιστρέφειν⁶, » ἐπέστελλε συγκινητικωτάτην ἐπιστολὴν — περί τὸν ἰούνιον 875 — πρὸς τὴν ἡγουμένην Εὐσεβίαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ ἀγαπητῆς ἀδελφῆς⁷, καὶ θερμὸν συστατήριον ὑπὲρ ἱκανοῦ τινος ἀνδρὸς πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ταράσιον⁸. Ἀλλὰ καὶ ἀπρίξ τῆς μελέτης ἐχρόμενος ἐπεραίου — περί τὸν 96ριον 875 — τὰς « Ἑρμηνείας τῶν τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐπιστολῶν⁹, » ἐπόθεν τὰ πλεῖστα ὁ Οἰκουμένιος ἤρυσατο¹⁰.

Μετὰ τὴν νέαν διαθήκην ἐπεδόθη ἰδίᾳ, κατὰ ῥητὴν τοῦ Βασιλείου Α' ἀξίωσιν, εἰς τὰ τῆς ἐπεξεργασίας πολιτικῶν τε καὶ ἐκκλησιαστικῶν νόμων¹¹, ἀπὸ τοῦ Προγέιρου νόμου¹² — περί τὸν 76ριον 876¹³ — ἀρξάμενος.

1. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΑ' σ. 1213 κ. ἐ. — Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ' σ. 50 κ. ἐ.

2. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 75—8.

3. MURALT, ἐν χρ. 875 ἰαν.— αὐγ.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ διακόνῳ καὶ ξενοδόχῳ (ἀρ. ΡΠΓ' σ. 511).— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 727.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΡΙ' σ. 432).— HERGENROTHER, αὐτ.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἀγωνέμῳ (ἀρ. ΡΜΑ' σ. 455).— HERGENROTHER, αὐτ. σελ. 737.— Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 89.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐσεβίᾳ μοναζούσῃ καὶ ἡγουμένῃ (ἀρ. ΡΜΔ' σ. 464).— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 738.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ταράσιῳ ἀδελφῷ (ἀρ. ΣΚΔ' σ. 539).— HERGENROTHER, αὐτ.

9. Cod. Cantabrig. class. IV fig. 9. — MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΑ' σ. 1233.— Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 93.— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 78.

10. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 78, 82, 85, 90.

11. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 59.

12. J. MORTREUIL. Histoire du droit byzantin (ἐν Παρισίοις 1843 — 6. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Β' σ. 22, 57. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μζ'. — Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σελ. 78.— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 588.

13. HERGENROTHER, αὐτ.— καὶ οὐχὶ γενικώτερον πρὸ τοῦ 879 (Byzantinische

Συνδιαλλαγείς μετὰ τοῦ Ἰγνατίου ὁ Φώτιος περιέθαλπεν αὐτὸν ἀσθενοῦντα¹ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ 877 μ. Χ. σωτηρίου ἔτους, ὁπότε ἤρχοντο πρὸς τὸν Ἰγνάτιον² ἐπιστολαὶ τοῦ Ῥώμης Ἰωάννου Η' ἀπὸ μαρτίου καὶ 16 ἀπριλίου³ 877⁴ ἀλλεπάλληλοι. Διὰ τῶν ἐπιστολῶν ἐκείνων, ὁ Ἰωάννης Η' τὸ μὲν ἐζήτει ἐπικουρίαν κατὰ τῶν ἐπιτρέχόντων τὰ παράλια τοῦ ἀδριατικοῦ πελάγους πειρατῶν⁵, τὸ δὲ ἠπεῖλει τὸν Ἰγνάτιον διὰ καθαιρέσεως⁶, εἰ μὴ ἐντὸς μηνὸς ἀποσύρει ἐκ Μοισίας τοὺς ἐπισκόπους καὶ κληρικούς, οἵτινες ἐκ' ΚΠ. ἀπεστάλησαν⁷.

Ἐν τούτοις ὁ Φώτιος ἀντήλλασσε μὲν — περὶ τὸν μάϊον 877 — φιλικὰ μετὰ Ζαχαρίου τοῦ Χαλκηδόνος γράμματα⁸, ἐμάνθανε δὲ μετὰ λύπης — περὶ τὸν ἰούνιον 877 — τὸν θάνατον τοῦ φίλου αὐτοῦ ἀνταποκριτοῦ καὶ συναθλητοῦ Ἰωάννου Ἐριγένους τοῦ σκώτου⁹, οὗτινος παρατίθεμεν δίστιχον ὕμνου τινος, ὃν εἰς τὴν πρεσβυγενῇ Ῥώμην ἀπηύθυνε¹⁰.

Constantinopolis florens nova Roma vocatur:

Moribus et muris, Roma vetusta, cadis.

Ἐν καιρῷ δὲ τῆς ἐπιθανατίου ἀσθενείας τοῦ Ἰγνατίου, ὁ μὲν Φώτιος ἐπε-

Zeitschrift. ἔτ. Ε' σ. 138), οὔτε τῷ 878 (ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ. *Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον*, σ. 40), οὔτε τῷ 883—6 (ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 63), ἀλλ' οὔτε τῷ 870 (J. MORTREUIL, αὐτ. σ. 30).

1. FLEURY, αὐτ. σ. 470.

2. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 300.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. *Ἐπιστ. Ἰγνατίῳ* (ὄρα JAGER, αὐτ. σ. 270).

4. καὶ οὐχὶ 878 (FLEURY, αὐτ. σ. 424 — 5.— MURALT, ἐν χρ.) διότι ἀδύνατον ἦν ἵνα ἀγνοῇ ὁ ὀξυδερκέστατος πάππας Ἰωάννης Η' τῇ 16 ἀπριλίου 878 (ὄρα καὶ HERGENROTHER, αὐτ. σ. 290) ὅτι πρὸ ἑξ μηνῶν ὁ Ἰγνάτιος ἀπέθανε, καὶ ὁ Φώτιος διεδέξατο αὐτόν, ἐν ᾧ τρίμηνον τὸ πολὺ ἀπηρτεῖτο ὅπως ἐκ ΚΠ. φράση εἰς Ῥώμην εἰδησίς τις ἐὰν δὲ ἐσφαλμένως ἔχῃ τὸ ἔτος 878 ὁ τοῦ Ἰωάννου Η' λελωθήμενος κώδηξ, οὗτος ἐξάπαντος παρεποιήθη ἐπὶ σκοπῷ, ὡς ἀναμφηρίστως ἀπέδειξεν ὁ LAPOTRE (αὐτ. σ. 27—8).

5. HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*. Τόμ. Γ' σ. 415.

6. FLEURY, αὐτ. σ. 424 — 5.

7. MURALT, ἐν χρ. 878 ἀπρ. 16.— HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 300 — 1.

8. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Ζαχαρία μητροπολίτη Χαλκηδόνας* (ἄρ. 4Δ' σ. 418).— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 213.

9. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 196.

10. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 673.

σκέπτετο αὐτὸν συνεχῶς, παρηγορῶν¹ καὶ ἀνακουφίζων ἐν ταῖς ἐμπιπτούσαις ὑποθέσεσιν, ὁ δὲ Ἰγνάτιος ἀνεπηρέαστος ἀφεθεὶς ἀπὸ κακοβούλων εἰσηγήσεων παρήγγελλε²—περὶ τὸν ἰούλιον 877—ἀρμοδίαν πρὸς Ἰωάννην τὸν Η΄ πατριαρχικὴν ἀπάντησιν³, ἐγκρίνων καὶ αὐτὸς τὸν Φώτιον ὡς τὸν νόμιμον αὐτοῦ διάδοχον⁴, ἀνετίθει δὲ τὰ τῆς τελευταίας αὐτοῦ βουλῆσεως καὶ τὴν τῶν οἰκείων αὐτοῦ κηδεμονίαν καὶ μέριμναν⁵ εἰς τὸ τοῦ Φωτίου φιλοδίκαιον καὶ ἀπροσωπόληπτον. Ταῦτα δὲ προφρόνως ἀποδεχόμενος ὁ Φώτιος, καὶ φιλαδέλφως⁶, οὐχὶ δὲ ῥαδιούργως κατὰ τοὺς συκοφάντας⁷, προσφερόμενος, καθίστα τὰς ὑστάτας στιγμὰς τοῦ πρεσβύτου ἀνωδύνους, καὶ ἐκῆδευεν αὐτὸν ἀξιοπρεπῶς, ἀποβιῶσαντα τῇ 23 ὁκτωβρίου⁸ 877 μ. Χ.⁹ καὶ ταφέντα ἐν τῇ ἱερᾷ μονῇ τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ, τοῦ ἀνατέλλοντος ἢ τοῦ Σατύρου, ἣν αὐτὸς ὁ Ἰγνάτιος ἀνήγειρε¹⁰.

Μετά τρεῖς δὲ ἡμέρας¹¹, ἦτοι τῇ 26 86ρίου 877¹², συνοδικῇ ἐγκρίσει¹³ ὁ Φώτιος ἀνέρχεται τὸ 6΄ ἤδη τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, τοῦθ' ὅπερ εὐφῆμως μνημονεύει καὶ Κωνσταντῖνος ὁ πορφυρογέννητος¹⁴.

Ἐπειδὴ δέ, ἔνεκα τῆς σωματικῆς ἀδυναμίας τοῦ Ἰγνατίου, τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα εὔρε πῶς παρημελημένα ὁ Φώτιος, ἔκρινε τὴν ἀντικατάστασιν ἀρχιερέων τινῶν¹⁵ δι' ἄλλων δραστηριωτέρων κοινῇ συμφέρουσαν. Καὶ οὕτω διο-

1. FLEURY, αὐτ. σ. 470.— ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΟΗ' ὁμιλίας Φωτίου.
2. FLEURY, αὐτ. σ. 553—4.
3. JAGER, αὐτ. σ. 270.
4. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (αὐτ. σ. 426).— FLEURY, αὐτ.— ΙΓΝΑΤΙΟΥ ΚΠ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Ἰωάννῃ Η' (ὅρα JAGER, αὐτ. σ. 288.— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 315).
5. FLEURY, αὐτ. σ. 470.— ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΟΗ' ὁμιλίας Φωτίου.
6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΗ'.
7. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. Βίος Ἰγνατίου (αὐτ. σ. 338).— JAGER, αὐτ. σ. 279.
8. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.
9. HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Β' σ. 285. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σελ. 417 — 8.— καὶ οὐχὶ τῇ 23 86ρίου 878 (H. FISQUET, αὐτ. σ. 21.— MURALT, ἐν γρ.).
10. παρὰ τὸν Μάλτεπε Χαλκηδόνος (Τ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ. *Οἱ βίοι τῶν ἀγίων*. ἐν Ἀθήναις 1895. 8ον σ. 759, 762).— DU CANGE. *Constantinopolis christiana*, σ. 131.
11. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 344).— HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ.
12. διότι τῇ 17 96ρίου 879 ἦν γ' ἔτος τῆς πατριαρχείας Φωτίου (JAGER, αὐτ. σ. 327.— FLEURY, αὐτ. σ. 469).
13. JAGER, αὐτ. σ. 287.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μ'.
14. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Βίος Βασιλείου* (αὐτ. σ. 276).
15. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 344 — 5).— *Περὶ τῆς ὑπὸ Φωτίου γενομένης*

ρίζονται —περὶ τὸν 969ον 877 — ἀντὶ τοῦ μὲν Ἀθηνῶν Νικήτα ὁ Σάββας¹, τοῦ δὲ Μεσσήνης (ἐπισκόπου Κορίνθου) Γρηγορίου ὁ Φίλιππος², τοῦ δὲ Ἀγκύρας (Γαλατίας) Θεοδούλου ὁ ἀπὸ Νικοπόλεως (Ἠπείρου) Δανιήλ³, τοῦ δὲ Νακωλείας Φωτίου ὁ Ἀχιλλᾶς⁴, τοῦ δὲ Ἐφέσου Βασιλείου ὁ Γρηγόριος⁵, τοῦ δὲ Σμύρνης Μητρεφάνους ὁ Νικήτας⁶, τοῦ δὲ Ἡρακλείας (Πόντου) Παύλου ὁ Μελέτιος⁷, τοῦ δὲ Πυργίου Βασιλείου ὁ Στέφανος τὸ 6⁸, τοῦ δὲ Ἀντάνδρων (ἐπισκόπου Ἐφέσου) Σαμουήλ ὁ Κωνσταντῖνος⁹, τοῦ δὲ Μυλάσων Ξενοφῶντος ὁ Φίλιππος¹⁰, τοῦ δὲ Πέργης καὶ Συλαίου Ἰωάννου ὁ Πέτρος¹¹, τοῦ δὲ Τρωάδος Πέτρου ὁ Μιχαήλ¹², τοῦ δὲ Δαφνουσίας Λέοντος ὁ Ἀντώνιος¹³, τοῦ δὲ Μαγνησίας (τῆς ἀνηλίου) Ἀθανασίου ὁ Λουκᾶς¹⁴, τοῦ δὲ Φυτείας Νικήτα ὁ Θεοδῆγος¹⁵, τοῦ δὲ Λακεδαιμονίας Θεοκλήτου ὁ Ἀντώνιος¹⁶, τοῦ δὲ Μοσύνων Εὐθυμίου ὁ Κωνσταντῖνος¹⁷, τοῦ δὲ Ἀγκύρας (Φρυγίας Πακατιανῆς) Φωτίου ὁ Μιχαήλ¹⁸, τοῦ δὲ Κυζίκου Βαρνάβα ὁ Γρηγόριος¹⁹, τοῦ δὲ Συρακουσῶν Θεοδώρου πάλιν ὁ Γρηγόριος²⁰,

συνοδὸν (ἔργα *Concil. general.* αὐτ. σ. 433).— JAGER, αὐτ. σ. 279, 283.— HERGENRÆTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 313.— ΦΩΤΙΟΥ. Ἐρωτήματα I' σὺν ἰσῆς ταῖς ἀποκρίσεσι (αὐτ. σ. 567).

1. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 459, 699.
2. Αὐτ. σ. 85, 459.
3. Αὐτ. σ. 85, 452, 521.— ANASTASII BIBLIOTHECARI (ἔργα *Concil. general.* αὐτ. σ. 237).— G. SCHLUMBERGER, αὐτ. σ. 279.
4. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 454.— LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 840.
5. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 454, 699.— LE QUIEN, αὐτ. σ. 685.
6. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 450.— FLEURY, αὐτ. σ. 484.
7. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 453.— LE QUIEN, αὐτ. σ. 573.
8. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 460.— LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 224 — 5.
9. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 85, 455.
10. Αὐτ. σ. 84, 456.
11. Αὐτ. σ. 76.— MURALT, ἐν χρ. 879 αὐγ. 6.
12. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 24, 76, 455.— LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 780.
13. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 84, 453.
14. Αὐτ. σ. 455.— LE QUIEN, αὐτ. σ. 738.
15. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 456.— Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
16. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 460.— LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 190.
17. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 456.— LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 824.
18. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 455.— LE QUIEN, αὐτ. σ. 802.
19. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 454.— LE QUIEN, αὐτ. σ. 757.
20. HERGENRÆTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 365 — 6. Β' σ. 208.— JAGER, αὐτ. σελ. 212, 263.

τοῦ δὲ Ἀμορίου Θεοφίλου ἀποθανόντος ὁ Βησσαρίων¹, καὶ τέλος πάντων τοῦ Νικαίας Νικηφόρου παραιτηθέντος², καὶ γενομένου ὀρφανοτρόφου τοῦ τότε ἐπὶ τῆς Ὁξείας νήσου ἀνεγερθέντος ὀρφανοτροφείου³, ὁ πρῶν Κυζίκου Ἀμφιλόγιος⁴.

Γεραίρων ὁ Φώτιος τὸ ἀρχαῖον καθεστὼς ἀπέστελλεν, ἅμα τῇ ἐγκαθιδρύσει αὐτοῦ εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον, εἰρηνικὰς ἐπιστολάς — περὶ τὸν δεκέμβριον 877 — πρὸς τοὺς τρεῖς τῆς Ἀνατολῆς πατριάρχας⁵ καὶ πρὸς τὸν τῆς Ῥώμης πάπαν Ἰωάννην τὸν II⁶. Ἡ τελευταία συνωδεύετο δι' ἐπιστολῆς τοῦ Βασιλείου⁷, προσκαλοῦντος τὸν πάπαν, κατ' εἰσῆγησιν τοῦ εἰρηνοποιῦ Φωτίου⁸, ὅπως πέμψῃ τοποτηρητὰς εἰς τὴν ἐν ΚΠ. συγκροτηθησομένην χάριν τῆς εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν σύνοδον⁹.

Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ πολλοὶ πολλαχόθεν πρὸς τὸν Φώτιον ἀπορίας ζητημάτων τοῦ κανονικοῦ δικαίου προέτεινον. Πρὸς λύσιν αὐτῶν ἀκριβῆ ἐξέδιδε¹⁰ — περὶ τὸν Ἰανουάριον 878 — τὰ « Ἐρωτήματα δέκα σὺν ἴσαις ταῖς ἀποκρίσεσιν, ἧτοι Συναγωγὰς καὶ ἀποδείξεις¹¹, » περὶ ὧν ἤρξατο ἤδη ἀπὸ τοῦ 869¹² κρατῶν ἀποσημειώματα.

Περὶ δὲ τὸν φεβρουάριον 878 συνεπλήρωσεν ὁ Φώτιος τοὺς διορισμοὺς τῶν

1. HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 91, 454.- LE QUIEN, αὐτ. σ. 855.- Ω' ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.

2. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. Βίος Ἰγνατίου (αὐτ. σ. 346).- JAGER, αὐτ. σ. 285.- HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 313.

3. G. SCHLUMBERGER, αὐτ. σ. 301.

4. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.- HERGENRÖTHER, αὐτ.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΗ'.

6. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μ'.- Καὶ ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀπεσχίσθη ἐκ τοῦ λελωθέντος κώδικος Ἰωάννου Η' (ὅρα LAPOTRE, αὐτ. σ. 27 — 8.- BINI. *Concil.* Τόμ. Ζ' σ. 70).

7. HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 289. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 417.- FLEURY, αὐτ.

8. HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 289. *Histoire de l'Eglise*. Τόμ. Γ' σελ. 417.- FLEURY, αὐτ. σ. 448.- JAGER, αὐτ. σ. 287.

9. FLEURY, αὐτ.- I. BALETTA, αὐτ. σ. 73.- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μ'.

10. μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰγνατίου, ὃν ὁ Φώτιος ἀποκαλεῖ ἀγιώτατον καὶ ἀέν ἁγίοισιν (ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐρωτήματα Ι'* σὺν ἴσαις ταῖς ἀποκρίσεσιν, αὐτ. σ. 567).

11. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, ἐκδ. I. BALETTA, σ. 559.- HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Γ' σ. 169.- MORTREUIL. *Histoire du droit byzantin*. Τόμ. Β' σ. 498.- LAPOTRE, αὐτ. σ. 69.

12. HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 100.

ἀρχιερέων, ἀποκαταστήσας αὐτοὺς τὸν μὲν Ζαχαρίαν εἰς τὴν μητρόπολιν Χαλκηδόνος ἀντὶ τοῦ Βασιλείου¹, τὸν δὲ Θεοδόσιον εἰς τὴν τῆς Σινώπης ἀντὶ τοῦ Θεοδώρου², τὸν δὲ Νέων Πατρῶν Συμεῶνα εἰς τὴν τῆς Λαοδικείας (Φρυγίας Πακκατιανῆς) ἀντὶ τοῦ Παύλου³, τὸν δὲ Θεόφιλον εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Μαγνησίας (τῆς πρὸς Μαϊάνδρον) ἀντὶ τοῦ Ἀναστασίου⁴. προβιβάσας τὸν Συρακουσῶν Γρηγόριον εἰς τὴν μητρόπολιν Νικαίας ἀντὶ τοῦ ἀποβιώσαντος Ἀμφιλοχίου⁵, τὸν Μάκρη Θεόδωρον εἰς τὴν τῆς Λαοδικείας (Φρυγίας Σαλουταρίας) ἀντὶ τοῦ Νίκωνος⁶, καὶ προχειρίσας τὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὴν μητρόπολιν Λαοδικείας (Πισιδίας) ἀντὶ τοῦ Σισινίου⁷, τὸν Βασίλειον εἰς τὴν τῆς Λαρίσσης ἀντὶ τοῦ Εὐθυμίου⁸ καὶ τὸν Μηνᾶν εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Κύρρου (οὐχὶ Κύνου⁹) Ἱεραπόλειως.

Ἰωάννης ὁ Η΄, ἕνεκα τοῦ συνδιαλλακτικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος¹⁰, περιχαρὴς ἐδέξατο — περὶ τὸν μάρτιον 878¹¹ — τὰς ἐκ ΚΠ. ἀπὸ τοῦ μηνὸς 10βρίου 877 σταλείσας ἐπιστολάς¹², καὶ προσευμήθη, ἐν ταῖς ἀπὸ 16¹³ καὶ 28¹⁴ ἀπριλίου 878 ἀπαντήσεσιν αὐτοῦ¹⁵, ἐπαινῶν τὸν ζῆλον τοῦ Βασιλείου Α΄ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τῆς ἐκκλησίας τῆς ΚΠ. (διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ λαοφιλοῦς Φωτίου), συναινῶν εἰς

1. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 127, 452.
2. Αὐτ. σ. 84, 453.— LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α΄ σ. 540.
3. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 215, 455.— ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΛΗ, αὐτ. Τόμ. Ε΄ σ. 393.
4. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 76, 455.
5. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 346).— JAGER, αὐτ. σ. 285.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ια΄.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 313.
6. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 658.— ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΛΗ, αὐτ. Τόμ. Ε΄ σελ. 392.
7. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 215, 457.— Ω΄ ἐπισκοπῶν κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος.
8. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 127, 459.
9. Αὐτ. σ. 456.
10. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μ΄.— I. BALLETTA, αὐτ. σ. 73.— HERGENROTHER. Photius, αὐτ. σ. 298. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 417.
11. καὶ οὐχὶ γενικῶς κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 878 (HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Β΄ σελ. 298), οὐδὲ ἀπρίλ. 878 (HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σελ. 417), οὐδὲ ἀπρίλ. 879 (FLEURY, αὐτ. σ. 448).
12. HERGENROTHER. Photius, αὐτ. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ.— HEFELIE, αὐτ. σ. 447.— JAGER, αὐτ. σ. 270.— MURALT, ἐν χρ. 878 ἀπρ. 16.
13. MURALT, ἐν χρ.
14. HERGENROTHER. Photius, αὐτ. σ. 299.
15. HERGENROTHER. Photius, αὐτ. σ. 288, 299—300. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 417—8.— HEFELIE, αὐτ. σ. 448.— JAGER, αὐτ.

τὰ ἐν ΚΠ. καλῶς δόξαντα¹, ἐπικροτῶν εἰς τὴν ἄρσιν τῆς διχονοίας (διὰ τῆς ὑποταγῆς πάντων εἰς τὸν νόμιμον αὐτῶν πατριάρχην), καὶ εἰς τὴν ἐπάνοδον τῶν ἐξορίστων (ἀρχιερέων ἐπὶ Ἰγνατίου), καὶ ἀποστέλλων δύο τοποτηρητάς, Παῦλον τὸν Ἀγκῶνος καὶ Εὐγένιον τὸν Ὀστίας², πρὸς ἐδραίωσιν τῆς εἰρήνης, τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ὁμονοίας (μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως). Δυστυχῶς τὴν φιλάδελφον ταύτην ἀλληλογραφίαν (ἐμπρόσθε γράμματα³) ἀπέσχισαν ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Ἰωάννου Η' αἱ περὶ τὸν Φόρμωσον ἐνδιαφερόμεναι δεξιαί⁴, ὡς καὶ τὰς ἐπιστολάς τοῦ τε Φωτίου⁵ καὶ τοῦ Βασιλείου Α' πρὸς Ἰωάννην Η', ὧν τὴν ἀπώλειαν καὶ αὐτὸς ὁ Hefele ἀποδύρεται⁶.

Ἰπέφωσκεν ἤδη, μετὰ τὴν καταφορὰν καὶ τὰ βάσανα, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀλήθεια. Τὴν ἐν ταῖς δυστυχίαις ὑπομονὴν καὶ γενναιοῦτητα τοῦ Φωτίου οἱ ἀμερόληπτοι συγγραφεῖς ἀνακηρύττουσιν. « Humilitatem patientiamque summam » in aerumnis declarant ejus epistolæ . . mala sua patiebatur ingloriosus, » gratias ea de re Christo rependens⁷. » καί, « Il sentait de la joie au » milieu des maux qu'il souffrait; il rendait grâce à Dieu de ce que » ses souffrances étaient secrètes, parce que sa récompense serait plus » grande dans le ciel⁸. » καί, « Il joignait à tant de talents une gran- » deur d'âme bien supérieure à ses disgrâces et qui, dans le temps » même où il était captif et exilé, le faisait parler aux empereurs avec » la même force et la même hardiesse que s'il eût été en pleine » liberté ». » Τοσοῦτον ἐνασκηθεὶς εἰς τὴν ἰώθειον ὑπομονὴν ὁ Φώτιος ἀπήγγειλε κατάλληλον ταῖς περιστάσεσιν ὁμιλίαν — τῇ 6 μαΐου 878 — « Εἰς τὸν δίκαιον

1. HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 309. — « τὸν Φώτιον πατριάρχην ἀναγορεῦσαι » (ᾶρα ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. *Concil. general.* αὐτ. σ. 426).

2. ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (ᾶρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 425). — FLEURY, αὐτ. σ. 553—4.

3. ᾶρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΗ' § η'. — HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 290.

4. LAPOTRE, αὐτ. — BINI, αὐτ. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μα'. — ᾶρα καὶ DAMBERGER. *Kritikheft zum III Ztr. Abschn.* 3 σ. 329.

5. HEFELE, αὐτ. σ. 442. — HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 300.

6. HEFELE, αὐτ. σ. 447.

7. P. CANISI. *Lectiones antiquæ* (ἐν Antverpiæ 1725. 4 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Β' Μέρ. Β' σ. 375.

8. J. BASNAGI. *Histoire ecclésiastique* (ἐν Ῥοττερδάμῃ 1699. 4ον) Τόμ. Α' σελ. 324.

9. RICHARD ET GIRAUD. *Bibliothèque ecclésiastique* (ἐν Παρισίοις 1824. 8ον) Τόμ. 1Θ' σ. 469.

Ἰώβ¹, » ὅστις ἐπίσης ἔπαθε τὰ πάνδεινα, ὑπέμεινεν ἀγογγύστως, καὶ ἡμείφθη λαμπρότατα.

Μεσοῦντος δὲ τοῦ ἰουλίου μηνὸς 878² εἰσῆλθον εἰς ΚΠ. οἱ μνησθέντες τοῦ πάπα τοποτηρηταί³, « κοινωνήσαντες τῷ Φωτίῳ⁴, » καὶ ἔμαθον πολυπραγμονοῦντες — περὶ τὸν 76ριον 878 — ὅτι ὁ πατριάρχης κατεγίνετο ἐπὶ τοῦ Mon-temir, ἡγεμόνος Σερβίας, καὶ εἰς τὴν τῶν ὑπολειπομένων Σέρβων⁵ ἐκχριστιάνισιν, καὶ — περὶ τὸν 96ριον 878 — ὅτι συνεπλήρωσε τὰς συνοδικῶς ἐγκριθείσας ἐπιλύσεις πέντε κανονικῶν κεφαλαίων⁶, ἃς ἀφορώσας τὸ βάπτισμα καὶ τὸν ἀναβαπτισμόν, τὸ διαζύγιον καὶ τὴν θείαν κοινωνίαν ἐν τόποις μὴ χριστιανικοῖς ἀνεκοίνωσε δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ εἰς τὸν τῆς Καλαβρίας ἀρχιεπίσκοπον⁷.

Ἀνταποκρινόμενος ὁ Φώτιος εἰς τὴν ἀγαθὴν « διάθεσιν καὶ εἰς τὸ φιλοδίκαιον τοῦ ἀγιωτάτου πάπα Ἰωάννου⁸ » πέμπει πρὸς αὐτόν — περὶ τὸν ἰανουάριον 879 — ἔκτακτον πρεσβείαν ὑπὸ τὸν πολύπειρον φίλον Θεόδωρον τὸν Σανταβερηνόν⁹, κομιστὴν γραμμάτων πρὸς ἐκεῖνον τοῦ τε Φωτίου¹⁰ καὶ τοῦ Βασιλείου Α'¹¹, προσκαλούντων μὲν, πλὴν τῶν τοποτηρητῶν τοῦ πάπα¹², καὶ ἄλλους ἰταλοὺς ἐπισκόπους διὰ τὴν προσεχῆ

1. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΣ'.

2. FLEURY, αὐτ. σ. 458. — καὶ οὐχὶ ὀκτωβρίου 878 (HERGENRÖTHER, αὐτ. σελ. 313), οὐδὲ 879 (FLEURY, αὐτ. σ. 448).

3. FLEURY, αὐτ.

4. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Ἐπιστ. τῷ πάπᾳ Στεφάνῳ (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 427). — HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 314. — HEFELE, αὐτ. σ. 452.

5. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 606, 607. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 515.

6. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ν'. — I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 89.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Λέοντι ἀρχιεπισκόπῳ Καλαβρίας (ὄρα Α. ΜΑΠ. *Scriptorum veterum nova collectio*. Τόμ. Α' σ. 773. — I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 572). — HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Γ' σ. 138.

8. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΗ' β' η'.

9. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. *Βίος Ἰγνατίου* (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 345). — FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 433. — MURALT, ἐν χρ. 878. 86ρ. — 106ρ. — JAGER, αὐτ. σ. 285, 287. — HEFELE, αὐτ.

10. HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 315. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 419. — Λυπεῖται καὶ δικαίως ὁ HERGENRÖTHER (*Photius*, αὐτ.) ὡς καὶ ὁ HEFELE (αὐτ. σ. 452) ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης, ἀφαιρεθείσης πάντως ἐκ τοῦ λε-
λωθμένου κώδικος Ἰωάννου Η' παρὰ τῶν περὶ Φόρμυσον (LAPOTRE, αὐτ. σ. 27 — 8. — BINII. *Concil*. Τόμ. Ζ' σ. 70. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μα').

11. HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 315. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σελ. 419. — JAGER, αὐτ. σ. 288.

12. HERGENRÖTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ.

οικουμενικὴν σύνοδον¹, ἐκτιθεμένων δὲ καὶ αὖθις ἐν πάσῃ ἀμεροληψίᾳ τὸ ὑπὲρ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ Φωτίου ἐμόψηφον τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ΚΠ. τῶν ἐπισκόπων² καὶ τῶν πατριαρχῶν³ τῆς Ἀνατολῆς, καὶ τὴν μειονοψηφίαν ἀτόμων τινῶν περὶ Μητροφάνην τὸν Σμύρνης⁴, καταβοώντων ἀδέσποτα.

Προστάτης δὲ τῶν ἀδικουμένων ὁ Φώτιος ἀπήλλαττε — περὶ τὸν φεβρουάριον 879 — βαρυτάτης φορολογίας καὶ αὐτὸν τὸν Ἡλίαν πρωτοσπαθάριον⁵. ἀλλὰ καὶ ἐπεδίωκε — περὶ τὸν μάρτιον 879 — τὴν τῶν Βαρδαριωτῶν⁶ εἰς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν κατήχησιν, ἐν ᾧ τῇ 25 μαρτίου 879 ἐμίλιαν « Εἰς τὸν τῆς Θεοτόκου εὐαγγελισμόν » ἀπήγγελλε⁷.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἀφίκετο εἰς Ῥώμην — κατὰ μάϊον 879⁸ — ἡ ἐκ ΚΠ. πρεσβεία, ἣν ὁ πολύμητις Ἰωάννης ὁ Η΄ ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει ἐδέξατο⁹.

Κατ' ἐκείνην δὲ τὴν ἐποχὴν¹⁰ καὶ ὁ δοῦξ τῆς Ἑνετίας Οὐρσος εὐγνωμονῶν ἐπὶ τῇ ἀπονομῇ αὐτῷ ὑπὸ Βασιλείου Α΄ τοῦ τίτλου πρωτοσπαθαρίου¹¹ ἀφίερου δώδεκα κώδωνας διὰ τὸ κωδωνοστάσιον τῆς Νέας Ἐκκλησίας, ἧς τὰ θεμέλια ἐτίθεντο, καὶ ἧς μετὰ διετεῖαν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, θέλει ἐπιτελέσει ὁ Φώτιος τὰ ἐγκαινία. Ἦσαν δὲ οἱ κώδωνες οὗτοι οἱ πρῶτοι εὐμεγέθεις, οὓς ἐν Βυζαντίῳ μετεχειρίζοντο¹², ἀναρτῶντες εἰς κωδωνοστάσια.

Ἄμα λαβὼν ὁ Ῥώμης Ἰωάννης Η΄ τὰ ἀπὸ Ἰαννουαρίου 879 τοῦ Φωτίου καὶ

1. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 316.

2. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 347).- ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Ἐπιστ. τῷ πάπᾳ Στεφάνῳ (ᾧ Concil. general. αὐτ. σ. 426).- HEFELE, αὐτ. σ. 452.

3. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 310, 315.

4. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 316. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 419.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἡλίῳ πρωτοσπαθαρίῳ (ἀρ. ΣΝΣ' σ. 557).- HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 735.

6. A. RAMBAUD, αὐτ. σ. 215.

7. ᾧ κατωτέρῳ Φωτίου ἐμίλιαν ΟΖ'.

8. HEFELE, αὐτ. σ. 454. — κατὰ μάϊον ἢ ἰούνιον 879 (HERGENROTHER, αὐτ. σ. 381).

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 380. — JAGER, αὐτ. σ. 288. — HEFELE, αὐτ. σελ. 453.

10. MURALT, ἐν χρ. 879.

11. Αὐτόθι. — ᾧ καὶ A. RAMBAUD, αὐτ. σ. 443.

12. ANDRÉ DANDOLO. *Chron. Venet.* ἐν χρ. — *Art de vérifier les dates.* Doges de Venise, σ. 865.

Βασιλείου Α' γράμματα συνεκρότησε σύνοδον ἐκ δεκαεπτὰ ἐπισκόπων¹ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ διαδεχθέντος τὸν Ἀναστάσιον βιβλιοθηκᾶριον Ζαχαρίου τοῦ Ἀναγίνων, ὅστις ἀπὸ τοῦ 861 φιλίως πρὸς τὸν Φώτιον διακείμενος² τῶν δικαίων τούτου ἀνεδείχθη ὑπέρμαχος· ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοτε καταψηφίσαντες αὐτοῦ, ὡς Γαυδέριχος ὁ Βελίτρων, Στέφανος ὁ Νεπέτου, νῦν ὑπὲρ αὐτοῦ ὁμοθυμῶς μετὰ τῶν λοιπῶν 17 συνοδικῶν συνέδρων ἐψήφισαν³. Ἡ σύνοδος αὕτη παραταθεῖσα — ἀπὸ μαΐου μέχρι αὐγούστου 879⁴ — συνέταξε τὰς τε ἐπομένους ἐπιστολάς τοῦ Ἰωάννου II' καὶ τὰς πρὸς τοὺς τοποτηρητάς αὐτοῦ ὁδηγίας μετὰ σύσκεψιν ἐμβριθῆ καὶ ἐλευθέραν συζήτησιν⁵. Ἐπομένως ὁ Ἰωάννης II' ἔγραψε — τῇ 16 αὐγούστου 879⁶ — α) πρὸς τὸν Βασίλειον Α'⁷ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ Λέοντα⁸ καὶ Ἀλέξανδρον, ἀποκαλῶν τὸν Φώτιον ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργόν⁹, ὡς «ἄνδρα ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει διακρέποντα, βίου » τε σεμνότητι καὶ ἀκριβεῖ πολιτείᾳ πεφημισμένον¹⁰. . καὶ σοφίᾳ καὶ συνέσει τῇ περὶ τὰ » θεῖα καὶ τὰ ἀνθρώπινα πάντων διαφέροντα, καὶ περὶ τὴν τῶν ἄλλων πρακτικὴν » ἀρετὴν καὶ ἐπιμέλειαν τῶν θείων ἐνταλμάτων ἀνεπαίσχυντον ἐργάτην διαβιῶ- » μενον¹¹, » συνιστῶν δὲ ἵνα ἀνακληθέντες ἐκ τῆς ἐξορίας οἱ ἐπίσκοποι ἀναλάβωσι

1. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 382. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σελ. 419.

2. LAPOTRE, αὐτ. σ. 166. — HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 314.

3. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 382. — FLEURY, αὐτ. σ. 456—7.

4. *Art de vérifier les dates* (ὄρα *Conciles*, ἐν χρ. 879 αὐγ.).

5. Κατὰ τὸν TOSTI (*Storia dello scisma greco*. Τόμ. Α' σ. 408), ὁ Ἰωάννης, II' ἐπὶ τετραμήνῳ (ἀπρίλ.—αὐγ. 878) συνεσκέφθη μετὰ τῶν περὶ αὐτόν (HERGENROTHER, αὐτ. σ. 381).

6. MURALT, ἐν χρ.

7. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 382—3. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σελ. 420. — FLEURY, αὐτ. σ. 451, 454.

8. ἸΩΑΝΝΟΥ II' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ ΛΕΟΝΤΙ καὶ Ἀλεξάνδρῳ (ὄρα ἸΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΚΗ. ΤΟΥ ΒΕΚΚΟΥ εἰς Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου ποτημάτια*, σ. 145), καὶ οὐχὶ Βασιλείῳ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝῶ καὶ Ἀλεξάνδρῳ (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 444. — MURALT, ἐν χρ. 879 αὐγ. 16)· διότι ὁ μὲν Λέων ἦν συμβασιλεὺς ἀπὸ τοῦ 870 (*Byzantinische Zeitschrift* ἔτ. Ε' σ. 138), ὁ δὲ Κωνσταντῖνος ἦν τεθνεὺς ἀπὸ τῆς 15 96ρίου 878 (ὄρα καὶ HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 317, 383. — HERFELÉ, αὐτ. σ. 454. — JAGER, αὐτ. σ. 294), καὶ οὐχὶ τῷ 880 ἰαν. — ἀπρ. (JAGER, αὐτ. σ. 285). οὕτε τῷ 880 76ρ. (MURALT, ἐν χρ.).

9. ἸΩΑΝΝΟΥ II' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ Λέοντι καὶ Ἀλεξάνδρῳ (αὐτ. σελ. 148).

10. Αὐτ. σ. 147.

11. Αὐτ. σ. 148.

τάς προτέρας αὐτῶν ἐπαρχίας¹, καὶ ἀξιῶν ἵνα ἀποδοθῇ αὐτῷ ἡ ἐπὶ τῆς Μοισίας ἐκκλησιαστικὴ δικαιοδοσία². β) πρὸς τὸν Φώτιον, δοξάζων τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἐπάνοδον τῆς εἰρήνης καὶ ὁμονοίας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ΚΠ. διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτοῦ³ ἐπὶ τὸν πατριαρχικὸν θρόνον⁴, ἐναποτιθεὶς τῇ συνέσει αὐτοῦ ἵνα προσελκύσῃ καὶ τοὺς δυσηρεστημένους ἐπισκόπους⁵, καὶ κηρύττων τὰς προγεγονυίας κατὰ τοῦ Φωτίου συνόδους ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ Β' ἐν τε ΚΠ. καὶ Ῥώμῃ ἀκύρους⁶. γ) πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν πατριάρχην ΚΠ. ἐπισκόπους καὶ πρὸς τοὺς τρεῖς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς, ἀγγέλλων, ὅτι ὅπως οὗτοι ἀνεγνώρισαν ἤδη τὸν Φώτιον⁷, οὕτω καὶ αὐτὸς ἀπεδέξατο αὐτὸν γηθοσύνως ὡς πατριάρχην νόμιμον⁸, καὶ ἦλθε μετ' αὐτοῦ εἰς ἐπικοινωνίαν κανονικὴν⁹. δ) πρὸς τοὺς μητροπολίτας Σμύρνης Μητροφάνην, Νεοκαισαρείας Στυλιανὸν καὶ Πέργης καὶ Συλαίου Ἰωάννην, προτρέπων αὐτοὺς εἰς ὑποταγὴν τῷ πατριάρχῃ αὐτῶν Φωτίῳ, καὶ ἀπειλῶν καθαιρέσιν, ἐὰν ἀπειθήσωσι¹⁰. Τῶν τεσσάρων τούτων ἐπιστολῶν κομιστῆς ἦν Πέτρος ὁ πρεσβύτερος καὶ καρδινάλιος¹¹, διορισθεὶς τοποτηρητῆς τοῦ Ῥώμης μετὰ τῶν ἤδη ἐν ΚΠ. διαμενόντων Παύλου τοῦ Ἀγκῶνος καὶ Εὐγενίου τοῦ Ὀστίας¹², ὅπως παρουσιάσωσιν εἰς τὴν μελετωμένην οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰς συντεταγμένας συνοδικῶς, καὶ ὑπὸ Ἰωάννου Η' ἐγκριθείσας ὁδηγίας¹³, καθ' ἃς ὁ μὲν

1. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. 'Επιστ. Βασιλείῳ Λέοντι καὶ Ἀλεξάνδρῳ (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 455).

2. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. 'Επιστ. ἡ αὐτή (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σελ. 150).- MURALT, ἐν χρ.

3. JAGER, αὐτ. σ. 311.

4. FLEURY, αὐτ. σ. 451, 454.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΤΟΥ ΚΠ. (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 152).

6. Αὐτόθι.- HEFELE, αὐτ. σ. 451 — 2.- ἡ δὲ ἀπειλὴ καθαιρέσεως τοῦ Φωτίου (HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 397) φαίνεται παρείσακτος.

7. MURALT, ἐν χρ. 879. αὐγ. 16.- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 381. — ὁ Ἱεροσολύμων Δοσίθεος ἀνεκοίνωσε τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ Φωτίου δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἐγγχειρισθείσης, περὶ τὸν ἀπρίλιον 878 (HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 289) τῷ πάπῃ Ἰωάννῃ Η', ὅστις ἀπήντησεν αὐτῷ τῇ 2 μαΐου 879 (αὐτ. σ. 380 — 1).

8. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΤΟΥ ΚΠ. (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 141).- JAGER, αὐτ. σ. 289.- I. BALETTA, αὐτ. σ. 73.- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 413.

9. H. FISQUET, αὐτ. σ. 21.- G. SCHLUMBERGER, αὐτ. σ. 288.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. 'Επιστ. (ὄρα FLEURY, αὐτ. σ. 354).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 389.- HEFELE, αὐτ. σ. 462.

11. FLEURY, αὐτ. σ. 464.- HERGENRÆTHER, αὐτ.

12. FLEURY, αὐτ.

13. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 425).- JAGER, αὐτ. σ. 318.- HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 414,

Φώτιος ἐστὶν ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς τοῦ πάπα¹, αἱ δὲ κατὰ Φωτίου συνελθούσαι σύνοδοι ἐν Ῥώμῃ ἢ ἐν ΚΠ. ἀκυροῦνται², καὶ ἡ Μοισία ἀποδοτέα εἰς τὴν τῆς Ῥώμης ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν³.

Συγχρόνως μετὰ τοῦ καρδινάλιου Πέτρου ἐξῆλθον τῆς Ῥώμης καὶ οἱ ἐκ ΚΠ. ἀπεσταλμένοι, ἐπανερχόμενοι οἴκαδε⁴.

Μέχρις οὗ δὲ φθάσωσιν, ὁ Φώτιος — περὶ τὸν Σεπτέμβριον 879 — εὐηγγελίζετο μὲν τὴν ἀγγελίαν τῆς βαπτίσεως τοῦ δουκὸς τῆς Βοημίας Βορσβώγ τοῦ Α' ⁵ ὑπὸ τοῦ πεφιλημένου αὐτοῦ ἀποστόλου τῶν Σλάβων Μεθοδίου, παρήγγελλε δὲ τοῖς πολιτευομένοις τὴν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης⁶, καὶ ἐπῆναι αὐτοὺς συμμορφουμένους πρὸς τὰ παραγγέλματα⁷.

Παραιτηθέντων δὲ — περὶ τὸν 86ριον 879⁸ — τῶν μητροπολιτῶν τοῦ Εὐχαΐτων Εὐθυμίου⁹ καὶ τοῦ Ῥόδου Μιχαήλ, διαδέχεται τὸν μὲν πρῶτον ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Θεόδωρος ὁ Σανταβαρηνός¹⁰, τὸν δὲ δεύτερον ὁ Λεόντιος¹¹.

Ἄμα δὲ ἀφίχθη — λήγοντος τοῦ 86ρίου 879¹² — εἰς ΚΠ. ὁ Πέτρος καρδινάλιος¹³, συνεννοήθη μετὰ τῶν λοιπῶν δύο τοποτηρητῶν τοῦ πάπα Ἰωάννου τοῦ Η' ¹⁴, μετέφρασεν ἐλληνιστὶ διὰ τοῦ Λέοντος διερμηνέως¹⁵ τὰς ὁδηγίας καὶ τὰ γράμματα, δι' ὧν ἦν ἐφωδιασμένος, καὶ ἀνήγγειλε τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ, ὅτι

1. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ, αὐτ.- FLEURY, αὐτ. σ. 553—4.- HEFELE, αὐτ. σ. 463.

2. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 396.- MANSI. *Concil.* Τόμ. ΙΖ' σ. 416.

3. FLEURY, αὐτ. σ. 455—6.

4. JAGER, αὐτ. σ. 289.

5. MURALT, ἐν χρ. 879 αὐγ.- HERGENRÆTHER. *Histoire de l'Eglise.* Τόμ. Γ' σ. 518.

6. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Μαρτιανῷ πατρικίῳ καὶ δομεστίκῳ τῶν σχολῶν* (ἀρ. ΡΚΓ' σ. 445).- HERGENRÆTHER. *Photius.* Τόμ. Β' σ. 733.

7. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ* (ἀρ. ΡΚΔ' σ. 445).- HERGENRÆTHER, αὐτ. σελ. 734.

8. HEFELE, αὐτ. σ. 446.

9. JAGER, αὐτ. σ. 285.- καὶ οὐχὶ Εὐφρημίου (HERGENRÆTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 451).- εὐδὲ Εὐφρημιανοῦ (HEFELE, αὐτ.).

10. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 346.- ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 12.- HERGENRÆTHER, αὐτ.

11. HERGENRÆTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 455.

12. Αὐτ. σ. 317, 383, 396.

13. HERGENRÆTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 421.

14. HERGENRÆTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 396.

15. *Συνόδου Η' οἰκουμενικῆς πρακτικά* (ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. *Τόμος Χαρῆς*, σ. 43).

ἐστὶν ἐν πᾶσιν ἔτοιμος. Ἐφ' ᾧ καὶ — ἀρχομένου τοῦ 969 — ἤρξατο συνεδριά-
ζουσα ἡ Η' οἰκουμενικὴ σύνοδος¹, συγκειμένη ἐκ 383 πατέρων², ὑπὸ τὴν προε-
δρείαν τοῦ ΚΠ. Φωτίου³, κατὰ τὸ προηγούμενον τῆς Ζ' οἰκουμενικῆς συνόδου,
ἣτις ἐπίσης ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ θείου τοῦ Φωτίου, Ἐρασμίου τοῦ ΚΠ.
συνεδρίαζεν⁴.

Ἐκ τῆς προεδρικῆς ταύτης ἑδρας ἐξέλαμψεν ἡ κατὰ Χριστὸν ταπείνωσις⁵,
ἡ ἀβρότης τῶν τρόπων⁶, ἡ ἀξιοπρεπὴς εὐγένεια τοῦ Φωτίου, ἣν οὕτως ἀπεικο-
νίζει βιογράφος αὐτοῦ, καίτοι δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενος. « Joignez à ces
» mérites un extérieur agréable, un maintien grave et modeste, un air
» riant, des manières douces et aisées, une politesse exquise, enfin
» toutes les formes extérieures qui attirent et séduisent par un charme
» inexprimable⁷. »

Κατὰ τὴν πρώτην τῆς οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου συνεδρίασιν τῆς 2 νοεμ-
βρίου 879⁸, ἀνεγνώσθη καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ῥώμης Ἰωάννου τοῦ Η' τῷ Βα-
σιλείῳ Α'⁹, ἣς τινες ἐκφράσεις εἴτε τραχεῖαι ἐμετριάσθησαν, εἴτε ἀναλήθεις ἐπη-
νωρθώθησαν ἐν τῇ μεταφράσει, τῇ συναινέσει πάντως τῶν τριῶν τοποτηρητῶν
τοῦ πάπα¹⁰, παραδεξαμένων λ. χ. ἵνα ἀντικατασταθῇ τὸ ὄνομα τοῦ προάποθα-
νόντος Κωνσταντίνου, πεφιλημένου υἱοῦ τοῦ Βασιλείου Α', διὰ τοῦ ὀνόματος
τοῦ ἐπιζώντος Λέοντος¹¹. Τοιαύτας δὲ μεταβολὰς ἐν τῇ μεταφράσει παρατηροῦμεν
καὶ κατὰ τὴν Ζ' οἰκουμενικὴν σύνοδον, ὅποτε ἐλαφρύνθη τὸ τραχὺ ἐκφράσεων
τινῶν τῶν παπικῶν γραμμάτων κατὰ τῆς ἐκλογῆς τοῦ ΚΠ. Ἐρασμίου ἀπὸ

1. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μβ'. — I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 74.

2. FLEURY, αὐτ. σ. 462. — ὅρα καὶ ἸΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΤΟΥ ΚΠ. (αὐτ. σ. 141).

3. HERGENROTHER. Photius, αὐτ. σ. 464. — JAGER, αὐτ. σ. 321.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Μιχαὴλ τῷ ἄρχοντι Βουλγαρίας (ἀρ. 5' σ. 216).

5. « Tua prudentia quae dicitur humilitatem scire » (ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩ-
ΜΗΣ. Ἐπιστ. Φωτίῳ. ὅρα MIGNE. Patrologia latina. Τόμ. ΡΚ5' σ. 911). — LA-
POTRE, αὐτ. σ. 66.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΤΟΥ ΚΠ. (ὅρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου ποτημάτια, σ.
142, 143).

7. JAGER, αὐτ. σ. 21.

8. ὅρα κατωτέρω Προδιδίχθαι τῆς ΟΗ' ὁμιλίας Φωτίου.

9. JAGER, αὐτ. σ. 289. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μα'.

10. FLEURY, αὐτ. σ. 467. — Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ. Παπιστικῶν ἐλέγχων. Τόμ. Α'
σελ. 95'.

11. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. πρὸς Βασίλειον Λέοντα καὶ Ἀλέξανδρον
(ὅρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 145).

λαϊκοῦ, καὶ κατὰ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν ἰλλυρικῶν χωρῶν καὶ ἐπὶ τῶν μεσημβρινῶν τῆς Ἰταλίας¹· καὶ τότε, ὅπως καὶ νῦν, αἱ μεταβολαὶ ἐκεῖναι ἐγένοντο συναινούντων τῶν ῥωμαίων τοποτηρητῶν, οὐδαμῶς δὲ καθαπτομένων τοῦ ΚΠ. Ταρασίου, ὡς δῆθεν κιβδηλεύσαντος ἐπίσημα ἐκκλησιαστικά ἔγγραφα².

Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν συνεδρίαν τῆς 7 Ἰβρίου 879³, ὠμίλησεν ὁ Φώτιος⁴ τὴν πᾶσιν ἀλήθειαν, τὰ τῆς α' καὶ β' αὐτοῦ ἐκλογῆς ἐκτιθέμενος· « Ἵς οὐδέποτε » γέγονεν ἐν ἐπιθυμίᾳ τοῦ θρόνου ἐκείνου, οὔτε μὴν τυραννίδι καὶ ἀρχοντικῇ » δυναστείᾳ χρησάμενος, ἀλλὰ ψήφων ὁμοφωνίᾳ πάσης τῆς Κωνσταντινοπολιτῶν » ἐκκλησίας καὶ ἀπαραιτήτῳ βίᾳ εἰς τὸν πατριαρχικὸν ἀνεβιβάσθη θρόνον, ὅθεν » ἀδίκως, φησὶν, ἐκβληθεὶς ἐνεκαρτέρησε, στέργων καὶ φέρων ἐν εὐχαριστίᾳ τὴν » ἐξορίαν, τὰς βασιλικὰς μηδέποτε ἀκοὰς περὶ ἀποκαταστάσεως ἐνοχλήσας· ἀλ- » λ' ὡς, μεσιτεύσαντος οὐδενός, ἔλεῶ τοῦ βασιλέως πολλῶ, τῆς ὑπερορίας κα- » τηρέχθη· καὶ ὅτι, ἕως περιττῶν βίῳ Ἰγνάτιος, τὴν τε πρὸς ἐκεῖνον φιλίαν » ἡσπάσατο, καὶ τὸν οἰκεῖον θρόνον οὐκ ἠνέσχετο, περιόντος ἐκείνου, ἀπολαβεῖν, » καίτοι πολλῶν, φησὶν, ὄντων τῶν εἰς τοῦτο καὶ ἀνάγκην ἐπαγόντων· ἐπεὶ δὲ » ἐκεῖνος τῶν ἀνθρωπίνων μετέστη, πάντων συμφωνησάντων, καὶ τοῦ βασιλέως » κατεπείγοντος, εἰς τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἀνῆλθε θρόνον⁵. »

Κατὰ δὲ τὴν γ' συνεδρίαν τῆς 17 Ἰβρίου 879⁶, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰωάννου Η' πρὸς τὸν κληρὸν τὸν ὑπὸ τὸν πατριάρχην ΚΠ. καὶ πρὸς τοὺς ὑπολοίπους τρεῖς πατριάρχας τῆς ἀνατολῆς⁷, ὁ Φώτιος ἀπήγγειλε λόγον, ἐαυτοῦ κατὰ τῶν διαβολῶν ὑπεραμυνόμενος⁸.

Κατὰ δὲ τὴν δ' συνεδρίαν τῆς 24 Ἰβρίου 879⁹, ἀνεγνώσθησαν τὰ ὑπὸ

1. H. GELZER. *Die Konzilien als Reichsparlamente* (ὅρα *Deutsche Stimmen*. ἐν Κολωνίᾳ 1900. 8ῆρ. 15 σ. 429).

2. ΑΝΩΝΥΜΟΥ. *Περὶ τῆς ὑπὸ Φωτίου γενομένης συνόδου* (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 433).

3. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΟΗ' ὁμιλίας Φωτίου.— καὶ οὐχὶ 17 Ἰβρίου (HERGENRÆTHIER. *Photius*, αὐτ. σ. 471. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 422).

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΗ'.

5. ΑΝΩΝΥΜΟΥ, αὐτ. σ. 434 — 5.

6. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΟΗ' ὁμιλίας Φωτίου.— HERGENRÆTHIER. *Photius*, αὐτ. σ. 489. — καὶ οὐχὶ 19 Ἰβρ. (HERGENRÆTHIER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 424).

7. Α. Η. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 155.

8. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΘ'.

9. Η' οἰκουμένης συνόδου πρακτικά (ὅρα ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 79).— HERGENRÆTHIER. *Photius*, αὐτ. σ. 492. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 424.

τοῦ μητροπολίτου Μαρτυροπόλεως Βασιλείου προσαχθέντα γράμματα τοῦ Ἀντιο-
χειᾶς Θεοδοσίου¹ καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἡλίου², διακηρυττόντων, ὅτι ἀνέκαθεν
ἀνεγνώριζον τὸν Φώτιον ὡς συλλειτουργὸν καὶ συναρχιερέα³, καὶ ὅτι ἀνεθεμάτισαν
τοὺς κατὰ τὴν σύνοδον τοῦ 869 — 870 παρουσιάσαντας ὡς τοποτηρητὰς τῶν
πατριρχικῶν τῆς ἀνατολῆς θρόνων⁴. Εἴτα δὲ ὁμοψήφως ἡ σύνοδος ἀπεδέξατο
τὰ κεφάλαια Ἰωάννου Η΄ ὅπως αἱ μὲν κατὰ Φωτίου συνελθοῦσαι ἐπὶ Ἀδριανοῦ
σύνοδοι ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν ΚΠ. ὧσιν ἐξωστραχισμέναι καὶ ἄκυροι⁵, οἱ δὲ μὴ ἀνα-
γνωρίζοντες τὸν Φώτιον ὡς νόμιμον καὶ κανονικὸν πατριάρχην μίνωσιν ἀκινώ-
νητοι⁶. Τὸ δὲ ζήτημα τῆς ἐπὶ τῆς Μοισίας ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας ἀφέθη
εἰς τὴν τοῦ Βασιλείου Α΄ ἐγκρίσιν⁷. Προτάσει δὲ τοῦ καρδινάλιου Πέτρου, ἅπαντες
οἱ συγκροτοῦντες τὴν οἰκουμενικὴν ταύτην σύνοδον συνελειτουργήσαν τὴν ἐπισυ-
σαν — 25 Ἰοβρίου 879 — περὶ τὸν Φώτιον⁸, πρὸς δόξαν αὐτοῦ καὶ θρίαμβον⁹.

Οὐδὲν καλὸν ἄμιγες κακοῦ. Ἐπέπρωτο ἵνα ἐν μέσῳ τῆς ἀπλέτου χαρᾶς
αἰσθανθῇ ὁ Φώτιος καὶ ἄλλος ὑποκάρδιον. Μετέστη εἰς τὰς αἰωνίους μονάς — περὶ
τὴν 16 ἰανουαρίου 880¹⁰ — ὁ πολύαθλος Γρηγόριος ὁ Νικαίας, οὗτινος τὸν ἐπι-
τάφιον λόγον¹¹ ἐξεφώνησεν ὁ Φώτιος τῇ ἐπιούσῃ — 17 ἰανουαρίου — ἀπαρηγό-
ρητος¹².

Κατὰ δὲ τὴν ε΄ συνεδρίᾳσιν τῆς 26 ἰανουαρίου 880 ἀνεγνωρίσθη καὶ ὑπὸ
τῶν τοποτηρητῶν τοῦ πάπα ἡ Ζ΄ οἰκουμενικὴ σύνοδος¹³, ἣτις ἐν τισὶ μέρεσι τῆς
δύσεως παρεγνωρίζετο¹⁴, «καὶ κανόνες ἐγράφησαν τρεῖς, ὧν ὁ μὲν πρῶτος τὴν

1. Η΄ οἰκουμενικῆς συνόδου, αὐτ. σ. 80.

2. Αὐτ. σ. 83.

3. Αὐτ. σ. 81. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 495.

4. Η΄ οἰκουμενικῆς συνόδου, αὐτ. σ. 80. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 494.

5. Η΄ οἰκουμενικῆς συνόδου, αὐτ. σ. 86. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 500.

6. Η΄ οἰκουμενικῆς συνόδου, αὐτ. σ. 87. — HERGENROTHER, αὐτ.

7. Η΄ οἰκουμενικῆς συνόδου, αὐτ. σ. 85. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 498. — Α.
ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ. Ἱστορία τοῦ αγίσματος (ἐν Λειψίῳ 1867. 8ον) σ. 13.

8. Η΄ οἰκουμενικῆς συνόδου, αὐτ. σ. 87.

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 501. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μδ΄.

10. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τοῦ Η΄ λόγου Φωτίου. — καὶ σὺγχὴ πρὸ τῆς 24ης Ἰοβρίου
μηνὸς 879 (HERGENROTHER, αὐτ. σ. 492).

11. JAGER, αὐτ. σ. 285. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ια΄. — HEFELE, αὐτ. σ.
446. — RODOTA. Origine del rito greco in Italia. Τόμ. Α΄ σ. 442.

12. ὅρα κατωτέρω Φωτίου λόγον Η΄.

13. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 501.

14. JAGER, αὐτ. σ. 333.

» τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ἐκκλησίας ἔνωσιν καὶ ὁμόνοιαν ἐβεβαίουν, οἱ δὲ
» λοιποὶ δύο πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν ἀπέβλεπον¹. »

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἀποθανόντος τοῦ Θεσσαλονίκης Θεοδώρου — περὶ τὴν
25 φεβρουαρίου 880 — διάδοχος αὐτοῦ ὁ Παῦλος προχειρίζεται².

Κατὰ μὲν τὰς διαληφθείσας πέντε πρώτας συνεδριάσεις, ἀπέφυγεν ὁ Βασι-
λειος Α' ἵνα παρευρεθῇ, ὅπως μὴ ἐκληρωθῇ ἡ παρουσία αὐτοῦ ὡς ἐπηρεάζουσα
τὴν ψῆφον τῶν πατέρων τὴν ἀδέκαστον³.

Κατὰ δὲ τὴν σ' συνεδρίᾳ τῆς 8 μαρτίου 880⁴, παρευρέθη μετὰ τῶν
υἱῶν αὐτοῦ Λέοντος (καὶ οὐχὶ Κωνσταντίνου) καὶ Ἀλεξάνδρου⁵, ὁπότε καὶ ἡ οἰ-
κουμενικὴ αὕτη σύνοδος ἐνέκρινεν ἵνα τὸ ἱερὸν σύμβολον τῶν ἐν Νικαίᾳ πατέρων
μένῃ διὰ παντός « ἁθικτον καὶ ἀπραποίητον⁶. » καὶ καθὰ γράφει ὁ Φώτιος ἐπι-
σκόπῳ τινὶ δυτικῷ· « Οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰωάννου πάπα τοποτηρηταί,
» ὡς αὐτοῦ παρόντος ἐκείνου καὶ συνθεολογοῦντος ἡμῖν τὴν εὐσέβειαν, τῷ συμβόλῳ
» τῆς πίστεως . . ὡς ὁμόφρονες καὶ φωνῇ καὶ γλώσσῃ καὶ ἰδιοχείρῳ γραφῇ κα-
» θυπεσημῆσαντο⁷. »

Κατὰ δὲ τὴν ζ' συνεδρίᾳ τῆς 13 μαρτίου 880⁸, ἅπαντες οἱ πατέρες ἐξε-
φώνησαν τὸ θεῖον σύμβολον, « ἐπιθέντες ἀρὰς εἰς ὄντινα τολμήσῃ ἵνα θίξῃ τὸ
» ἁθικτον . . καὶ ἐπεξηγήσῃ τὸ σαφέστατον⁹, Καὶ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον¹⁰. »

Ἰπέργραψαν δὲ τὰ πρακτικὰ πρῶτον μὲν ὁ πατριάρχης ΚΠ. Φώτιος καὶ
μετ' αὐτὸν οἱ τοποτηρηταὶ τῶν λοιπῶν τεσσάρων πατριαρχείων, ἥτοι Ῥώμης,

1. I. BAAETTA, αὐτ. σ. 75. — ὅρα καὶ ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ.
Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον (ἐν Ἀθήναις 1898. 8ον) σ. 37.

2. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 522.

3. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. με'. — I. BAAETTA, αὐτ. σ. 75.

4. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκεσιν τῆς ΟΗ' ὁμιλίας Φωτίου. — ἡ α' μαρτίου (Ἡ' οἰκου-
μενικῆς συνόδου, αὐτ. σ. 122). — ἡμέρᾳ τρίτῃ (ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΤΟΥ ΚΠ. ὅρα Α. Π. ΚΕΡΑ-
ΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 162). — καὶ οὐχὶ 10 ἢ 12 μαρτίου 880 (HERGENROTHER, αὐτ.
σελ. 517).

5. Ἡ' οἰκουμενικῆς συνόδου, αὐτ. σ. 83.

6. Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ, αὐτ. σ. 9η'.

7. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. πρὸς τὸν Ἀκυλῆας μητροπολίτην* [Ἰωάννην] ἀρ. Ε' σ. 198. —
FLEURY, αὐτ. σ. 539

8. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκεσιν τῆς ΟΗ' ὁμιλίας Φωτίου. — HERGENROTHER.
Histoire de l'Eglise, αὐτ. σ. 427. — ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΤΟΥ ΚΠ. (ὅρα Α. Π. ΚΕΡΑ-
ΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 164). — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. με'. — MURALT, ἐν χρ.

9. Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ, αὐτ. σ. 9θ'.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΕ' 26. — ὅρα τὸ σύμβολον τῆς πίστεως.

Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων¹. ἀκολουθῶς αἱ μητροπολῖται καὶ ἐπίσκοποι τῶν τε ἐξαρχιῶν Πόντου², Ἐφέσου³, Ἡρακλείας (Θράκης)⁴ καὶ τῶν ἐπαρχιῶν Ἰσαυρίας⁵, Ἰλλυρικοῦ⁶, Μοισίας⁷, Μοραβίας⁸ καὶ μεσημβρινῆς Ἰταλίας⁹. ὑπεσημνήνατο δὲ αὐτὰ διὰ τῆς οἰκείας ὑπογραφῆς ὁ Βασίλειος Α΄ μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου¹⁰.

Οἱ τρεῖς τοποτηρηταὶ τοῦ Ἰωάννου Η΄, ἐφωδιασμένοι δι' ἐνὸς ἱσοῦ ἐπισήμου τῶν διαληφθέντων πρακτικῶν καὶ δι' ἐπιστολῶν τοῦ τε Βασιλείου Α΄ καὶ τοῦ Φωτίου¹¹ πρὸς τὸν πάπαν, ἐξῆλθον τῆς ΚΠ. — περὶ τὴν 20 μαρτίου 880 — καθ' ἃς ἡμέρας καὶ ὁ Βασίλειος ἐξεστράτευεν¹². Ὁ δὲ εἰρηνόφιλος Φώτιος ἐπωφελοῦμενος τῆς ἐπιτευχθείσης ἀρμονίας μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν ἐκκλησιῶν ἀνανεοῖ τὴν πρὸς ῥωμαίους ἐπισκόπους ἀρχαίαν αὐτοῦ ἐπιστολιμαίαν συνάφειαν· καὶ γράφει — περὶ τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν — πρὸς μὲν Ζαχαρίαν τὸν Ἀναγίνων (Anagni), εὐχαριστῶν διὰ τὴν εὐστάθειαν τῆς εἰλικρινοῦς αὐτοῦ ἀγάπης¹³, πρὸς δὲ Γαυδέρικον τὸν Βελίτρων (Velletri), λησμονῶν τὴν προτέραν αὐτοῦ ἐχθρότητα ἔνεκα τῆς ὑστέρας φιλίας¹⁴, ἣν ἀπέδειξε, προσυπογράφων εἰς τὸ ὑπὲρ Φωτίου *Commonitorium*¹⁵, πρὸς δὲ Μαρῖνον τὸν Καστέλλης (Caste), δωρούμενος τίμιον ξύλον πρὸς διάλυσιν τῆς μεταξὺ αὐτῶν ψυχρότητος, πηγασάσης ἐκ τῆς τοῦ Μαρῖνου ἐμπαθείας, μεθ' ἧς διάκονος ὢν ἀντεπροσώπευε τὸν Ἀδριανὸν Β΄ εἰς τὴν

1. *Η' οἰκουμενικῆς συνόδου πρακτικά* (αὐτ. σ. 95).

2. HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 452.

3. Αὐτ. σ. 454.

4. Αὐτ. σ. 457.

5. Αὐτ. σ. 458.

6. Αὐτ. σ. 459.

7. Αὐτ. σ. 460.

8. Αὐτ. σ. 461.

9. Αὐτόθι.

10. *Η' οἰκουμενικῆς συνόδου πρακτικά* (αὐτ. σ. 99).

11. JAGER, αὐτ. σ. 338.

12. ὅρα κατωτέρω Προδοίκεσιν τῆς ΠΑ' ὁμιλίας Φωτίου.

13. ΔΩΡΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΚΟΡΥΤΣΑΣ. *Σπαρτίον ἔντριτον* (ἐν ΚΠ. 1874. 12^{ον}) σ. 217. — LAPOTRE, αὐτ. σ. 166. — HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 553. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 427.

14. ΔΩΡΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΚΟΡΥΤΣΑΣ, αὐτ. σ. 216. — HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 555. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ.

15. *Η' οἰκουμενικῆς συνόδου πρακτικά* (αὐτ. σ. 78).

κατὰ Φωτίου τῷ 869 — 870 σύνοδον ἐκείνην, τὴν ἀλησμόνητον¹. Οὕτως ἐπιεικῶς ὁ Φώτιος καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους προσεφέρετο. Ἴσως δὲ τότε γράψας ἀπέστειλεν² εὐχαριστηρίους ἐπιστολάς καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους, ὅσοι ὑπέγραψαν τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ *Commonitorium*³, οἳ οἱ ἦσαν Πέτρος ὁ Φοροσιφρονένσου⁴ (*Forum Sempronii*)⁵, Λέων ὁ Ταρακίνης⁶ (*Terracina*)⁷ κλ. ὡς καὶ Στέφανος ὁ Νεπεσηνῶν⁸ (*Nepe*), ὁ ποτὲ προεξάρχων τῆς κατὰ Φωτίου μνησθείσης συνόδου, ὡς ἀνωτέρω παρετηρήσαμεν.

Ἄλλ' ὁ Φώτιος οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὀλιγωρῶν τῆς χριστιανικῆς ποδηγεσίας τοῦ ἐμπεπιστευμένου αὐτῷ ἐκκλησιάσματος ἀπήγγελλε — τῇ 27 μαρτίου 880 — ὁμιλίαν εἰς τὰ βῆτα⁹, ἣτις, θεῖα ἐπινεύσει, διετηρήθη ὁλόκληρος. Τελευταίαντος δὲ — περὶ τὸν ἀπρίλιον 880 — τοῦ Καισαρείας (Καππαδοκίας) Προκοπίου, προχειρίζεται ἀντ' αὐτοῦ ὁ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας πρωτονοτάριος Θεοφάνης¹⁰, ὃν καὶ συγγαίρων ὁ Φώτιος προτρέπει ἵνα ρίψῃ εἰς λήθην, ὅσα ἄλλοτε ὑέστη δεινά, καὶ ἵνα σπεύσῃ εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἐπισκόπου Δερβέντου¹¹ Ξυραφίου, ἀξίου πάσης κατακρίσεως¹².

Εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Κωνσταντῖνος, πρωτότοκος μὲν υἱὸς τοῦ Βασιλείου Α'¹³, μεμνηστευμένος δὲ μετὰ τῆς Ἑρμεγγάρδης, μονογενοῦς θυγατρὸς τοῦ Λοδοήχου Β'¹⁴, ἦτον ἤδη τεθνεὺς πρὸ τοῦ 989. Ὅπως δὲ μετριάσῃ τὸ πένθος αὐτοῦ ὁ πατήρ, ἀποφασίζει, κατὰ συμβουλήν τοῦ Φωτίου — περὶ τὴν 21 μαΐου

1. ΔΩΡΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΚΟΡΥΤΣΑΣ, αὐτ. σ. 215.— HERGENROTHER, *Photius*, αὐτ. σ. 553. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ.

2. ὅρα καὶ HERGENROTHER, *Photius*, αὐτ. σ. 558.

3. *Η' οἰκουμενικῆς συνόδου πρακτικά* (αὐτ. σ. 78—9).

4. Αὐτ. σ. 78.

5. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 382.

6. *Η' οἰκουμενικῆς συνόδου πρακτικά* (αὐτ. σ. 78).

7. HERGENROTHER, αὐτ.

8. *Η' οἰκουμενικῆς συνόδου πρακτικά* (αὐτ. σ. 79).

9. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΠΑ'.

10. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΑΓΙΟΝΟΣ. *Βίος Ἰγνατίου* (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 343).— FLEURY, αὐτ. σ. 442.— LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 381 — 2.— HERGENROTHER, *Photius*, αὐτ. σ. 262, 586, 698 — 9.

11. καὶ οὐχὶ Δασθέντου (ὅρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, *Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ'* σ. 14).

12. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Θεοφάνει ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας* (ὅρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ.).

13. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Βίος Βασιλείου* (ὅρα ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 345).

14. *Art de vérifier les dates*, σ. 433.— LAPOTRE, αὐτ. σ. 344.

880¹ — ἵνα ἀνεγείρῃ ἐκ βάλθρων μονὴν² εἰς μνήμην τοῦ ὁμωνύμου ἁγίου Κωνσταντίνου τοῦ ἱσαποστόλου³, καὶ ἵνα ἀνακαινίσῃ τὸν ναὸν τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, τὸν ἐν τῷ παλατίῳ τῶν πηγῶν κείμενον⁴.

Ποικίλλων δὲ τὰς μελέτας αὐτοῦ ὁ Φώτιος ἐπεραίου — περὶ τὸν ἰούνιον 880 — τὴν « Περὶ ἐναντιοφανῶν » (De legibus contrariis)⁵ μονόβιβλον, ἐν ᾗ συνήγαγε « διάφορα νόμιμα⁶. »

Λήγοντος δὲ τοῦ ἰουνίου 880⁷, οἱ τρεῖς τοποτηρηταὶ τοῦ Ἰωάννου Η΄ ἐπανήρχοντο εἰς Ῥώμην, φέροντες μετ' ἑαυτῶν καὶ τὰ συνοδικὰ πρακτικὰ ἐλληνιστί, ὁπόθεν λατινιστὶ μετεφράσθησαν⁸.

Καίτοι δὲ ἀσθενήσας, ἔνεκα τῶν ἀκαταπύστων ἀγώνων, κόπων καὶ φροντίδων, οὐχ ἤττον ἅμα πληροφορηθεῖς — περὶ τὸν ἰούλιον 880 — τὴν ἄφιξιν ἐκ Μοισίας νέων λευιτῶν, ὀρεγομένων ἵνα ἀφιερωθῶσιν εἰς τὴν μοναχικὴν πολιτείαν, προσήγετο ἐμπιστευόμενος τὴν κατὰ Χριστὸν ποδηγεσίαν αὐτῶν εἰς τὸν ἐνάρετον μοναχὸν Ἀρσένιον⁹.

Ἐκ τῶν ἀπὸ 13 αὐγούστου 880¹⁰ ἀπαντήσεων τοῦ Ἰωάννου Η΄ πρὸς Βασίλειον τὸν Α΄¹¹ καὶ τὸν Φώτιον¹² ἐξάγεται, ὅτι ὁ πάπας συνεπῆς πρὸς ἑαυτὸν προφρόνως ἀπεδέξατο τὰ συνοδικῶς ἐν ΚΠ. ἐγκριθέντα¹³. ἔνεκα δὲ τοῦ συνδιαλ-

1. MURALT, ἐν χρ. 880 μαίω.

2. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 259.- ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 32.- ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 693.

3. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μς'. — καὶ οὐχὶ ὅτι ὁ εὐσεβέστατος Φώτιος καθιέρου ναοὺς καὶ μονὰς εἰς μνήμην Κωνσταντίνου, υἱοῦ τοῦ Βασιλείου Α΄ (ᾶρ. JAGER, αὐτ. σ. 285—6).

4. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 337.- Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. Ἡ ΚΠ. Τόμ. Α΄ σελ. 336.

5. MORTREUIL, αὐτ. Τόμ. Α΄ σ. 166.

6. HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Γ' σ. 258.

7. καὶ οὐχὶ αὐγούστου 880 (HERGENROTHER. Histoire de l'Eglise, αὐτ. σελ. 428).

8. HERGENROTHER. Photius, αὐτ. σ. 573. Histoire de l'Eglise, αὐτ.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀρσενίῳ μονάζοντι καὶ ἡσυχαστῇ (ᾶρ. ΣΝΕ' σ. 556).- HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 221, 614.

10. FLEURY, αὐτ. σ. 501.- HERGENROTHER. Photius, αὐτ. σ. 574.- LAPOTRE, αὐτ. σ. 145—6.

11. FLEURY, αὐτ.- JAGER, αὐτ. σ. 341.- MURALT, ἐν χρ.- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μς'. — I. BALLETTA, αὐτ. σ. 76.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ΄ ΤΟΥ ΚΠ. (ᾶρ. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 174).- FLEURY, αὐτ.- JAGER, αὐτ.

13. FLEURY, αὐτ.- HERGENROTHER. Photius, αὐτ. σ. 575. Histoire de l'Eglise, αὐτ. σ. 428.

λακτικοῦ αὐτοῦ πνεύματος ἀπέναντι τοῦ Φωτίου κατεκρίθη παρά τινων ἀδιαλλάκτων ὡς θηλυπρεπής, καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν ὁ πάπας Ἰωάννης Η' εἰς τὸν μῦθον τῆς παπίσσης Ἰωάννης¹. Καὶ ἀληθῶς ἐν ταῖς διαληφθεῖσαις ἐπιστολαῖς αὐτοῦ ἐπαναλαμβάνει τὴν γὰρ καὶ ἀγαλλίασιν αὐτοῦ, ὅτι ἡ εἰρήνη ἀποκατέστη² ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ³ διὰ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Φωτίου⁴, ὃν ἀποκαλεῖ *confutorem et confutissimum*, ποιούμενος μόνην ἐπιφύλαξιν περὶ Μοισίας, ἥς ἀντιποιεῖται τὴν ἐκκλησιαστικὴν διακυβέρνησιν⁵, εὐχαριστεῖ δὲ καὶ ὅτι παρεγώρηθη αὐτῷ ἡ μονὴ τῶν ἁγίων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου⁶. Αὕτη δὲ ἡ μονή⁷, ἡ καὶ τοῦ Ὁρμίσδου καλουμένη⁸, ἔχουσα δὲ συναφῇ καὶ ναὸν τοῦ ἀποστόλου Πέτρου⁹, παρεγώρετο, φαίνεται, ἔκπαλαι εἰς τοὺς ἐκ Ῥώμης ἐρχομένους πρὸς τέλεσιν ἱεροπραξιῶν¹⁰ λατινιστί· ἐφ' ᾧ καὶ τῷ 551 μ. Χ. ὁ πάπας Βιγίλιος εὐρισκόμενος ἐν ΚΠ. ἐκεῖ κατέφυγεν ὡς εἰς ἄσυλον¹¹, καὶ ἤδη ὁ Ἰωάννης Η' συμφιλιωθείς μετὰ τοῦ ΚΠ. ἀνεκτήσατο πιθανῶς τὸ δικαίωμα ἵνα οἱ τοποτηρηταὶ αὐτοῦ ἐκεῖ ἐκκλησιάζωνται, ἀφ' οὗ μάλιστα¹², κατὰ τὴν Η' οἰκουμενικὴν σύνοδον, ἤρθη ἐκ μέσου ἡ κυρίως δογματικὴ διαφορά, ἡ τὰς δύο ἐκκλησίας διαχωρίζουσα.

Δαπανῶν δὲ τὸν προγονικὸν αὐτοῦ πλοῦτον¹³ ὁ Φώτιος εἰς ἀνίδρυσιν ἐκκλησιαστικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων ἀνεκαίνισε — περὶ τὸν αὐγουστον 880 — καθολικὴν (ἐνοριακὴν) ἐκκλησίαν¹⁴ τοῦ Ἱερεμίου¹⁵, μεταποιήσας αὐτὴν

1. LE QUIEN. *Oriens Christianus*. Τόμ. Γ' σ. 377—380.

2. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 574—5.

3. FLEURY, αὐτ.

4. LAPOTRE, αὐτ. σ. 145 — 6. — HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 428.

5. Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ. *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία*. Τόμ. Β' σ. 22. — HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 574.

6. MURALT, ἐν χρ. 880 αὐγ. 13. — HERGENROTHER, αὐτ.

7. ἡ νῦν Κιοντσούκ ἀγία Σόφια τζαμιή, παρὰ τὸ Τσατλαδῆ καποῦ (ὄρα Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. *Ἡ ΚΠ*. Τόμ. Α' σ. 264, 266).

8. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ. *Βυζαντιναὶ μελέται*, σ. 332.

9. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 266.

10. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, αὐτ. σ. 333.

11. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 268. — HERGENROTHER. *Photius*. Α' σ. 169.

12. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, αὐτ.

13. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. *Βίος Ἱγνατίου* (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 313).

14. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 258.

15. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 844. — ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. *Τόμος Χαρῶς*, σ. 133.

εἰς γυναικείαν μονήν¹ τῆς Ἑρημίας² ἢ τῆς Ἡρεμίας³ μετὰ καὶ ξενῶνος⁴, κειμένην μὲν ἐν τῇ ἐν ΚΠ. συνοικίᾳ Μερδοσαγάρη⁵ ἢ Μαρδοσαγάρη⁶ ἢ Μαρδοσαγγάρη⁷ παρὰ τὸν ποταμὸν Λύκον⁸, καινουργηθεῖσαν δὲ⁹ ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ Λιβός τῷ 908¹⁰, καὶ μετονομασθεῖσαν¹¹ μονήν τῆς Θεοτόκου τοῦ Λιβός¹², καὶ κατὰ παραφθοράν καὶ Λειψήν ἢ τοῦ Λίψη¹³, ἀπὸ τοῦ κτίτορος, ὅστις ἐκ Λιβύης κατήγετο¹⁴.

Τῇ προτροπῇ δὲ τοῦ Φωτίου, ἀπεφάσισε — περὶ τὸν 76ριον 880 — καὶ ὁ περὶ τὰς οἰκοδομὰς ἀρεσκόμενος¹⁵ Βασίλειος ὁ Α' ἵνα ἀνεγείρῃ μὲν τὰς ἱερὰς μονάς, τὴν τῶν καλλινίκων μαρτύρων Ἑσπέρου καὶ Ζωῆς¹⁶ ἐν τῷ Δευτέρῳ¹⁷ μετὰ τῆς παρκακειμένης μονῆς τοῦ μεγάλου μάρτυρος Πλάτωνος¹⁸, τὴν τοῦ μεγαλομάρτυρος Δημητρίου¹⁹ ἐν τῇ Ἀκροπόλει²⁰, τὴν τοῦ ἀγίου Φωκᾶ ἐν τῷ Στενῷ²¹,

1. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, αὐτ.
2. Αὐτόθι.
3. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 376.
4. ΑΒΒÉ MARIN, αὐτ. σ. 65.
5. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 258, 280.
6. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, αὐτ.
7. Αὐτ. σ. 866.
8. ΑΒΒÉ MARIN, αὐτ. σ. 78.
9. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 266. — ὅρα καὶ SALZENBERG. *Allchristliche Baudenkmäler von Konstantinopel* (ἐν Βερολίῳ 1854. φύλλ.) σ. 34—5.
10. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 371. — MURALT, ἐν χρ. 908 ἰουν.
11. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ.
12. τὸ νῦν *Φεράρι* Ἰησοῦ μεσσιτῇ παρὰ τὸ Σουλτὰν Μεχμέτ τζαμιῇ (D' MORDTMANN. *Esquisse topographique de Constantinople*, σ. 71—2).
13. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ.
14. MURALT, αὐτ.
15. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 681.
16. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Βίος Βασιλείου Α'* (ὅρα ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σελ. 324). — ΑΒΒÉ MARIN, αὐτ. σ. 31.
17. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*, μαΐου 2. — ἡ μονὴ αὕτη ἦν παρὰ τὴν πύλην Σηλυβρίας (D' MORDTMANN, αὐτ. σ. 78—9).
18. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. — Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 239. — ΑΒΒÉ MARIN, αὐτ. — *τανῦν Κάτεργα .Ιμὰν τζαμιῇ* (D' MORDTMANN, αὐτ. σ. 56).
19. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. — Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ.
20. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 220. — ἐνθα νῦν ἡ ἱατρικὴ σχολή (D' MORDTMANN, αὐτ. σ. 50).
21. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 340. — ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 156. — ἐν τῷ νῦν χωρίῳ Ὁρτζκισί (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. *Ἡ ΚΠ*. Τόμ. Β' σ. 101).

τὴν καὶ μονὴν « τοῦ πατριάρχου » καλουμένην¹, ἀνακαινίσῃ δὲ τὴν ἰδιαζόντως² παρ' αὐτοῦ τιμωμένην μονὴν τοῦ ἁγίου Διομήδους³, παρὰ τὴν Χρυστὴν πόρταν⁴, τὴν τῆς ἁγίας μάρτυρος Ἀναστασίας ἐν τοῖς Δομνίνου ἐμβόλοις⁵, τὴν τοῦ μάρτυρος Ἀκακίου ἐν τῷ Ἑπτασκάλῳ⁶, τὴν τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ κατὰ τὸ Πετρίον⁷ καὶ τὴν παρὰ τὴν κινστέρναν Ἰλοξένου⁸ μονὴν τῶν τεσσαράκοντα μαρτύρων⁹, ἥτις καὶ ὡς σχολὴ ἐχρησίμευεν¹⁰.

Ἐν ᾧ δὲ τῶν ἱερῶν τούτων μονῶν τῶν μὲν τὰ σχέδια διεγράφοντο, τῶν δὲ τὰ θεμέλια ἐτίθεντο, τῶν δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐτελοῦντο, ὁ Φώτιος χειροτονεῖ — περὶ τὸν 860ν 880 — τὸν Ἀναστάσιον μητροπολίτην Ἀθηνῶν, ἀπροστατεύτου διαμεινάσης τῆς ἐπαρχίας ταύτης διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Σάββα¹¹, συγχωρεῖ συνοδικῶς τὸν πρότερον καταδικασθέντα ἐπίσκοπον Ἀρίστης (Νεοκαισαρείας Βιθυνίας)¹², καὶ διανέμει ἱατρικά, θεραπεύων τοὺς πάσχοντας¹³.

Αἱ πρὸ τριμηνίας ἀποσταλεῖσαι ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Η' ἐπιστολαὶ ἔφθασαν εἰς ΚΠ. — περὶ τὰ μέσα τοῦ 960 τοῦ 880 σωτηρίου ἔτους — Ἐσφαλμένως δὲ μνημονεύεται ὁ Μαρτῖνος διάκονος, ὁ ἀκολούθως διαδεχθεὶς τὸν Ἰωάννην Η', ὡς κομιστῆς τῶν ἐπιστολῶν τούτων¹⁴, καὶ ὡς φυλακισθεὶς ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Α' ἐπὶ

1. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 102.

2. Αὐτ. Τόμ. Α' σ. 330.

3. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 223. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 58, 31.

4. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 655—6. — παρὰ τὸ Γεδῆ κουλέ (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 77).

5. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 324. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 31. — τανῶν *Μεγμέτ πιασῆ τζαμιῇ* (Α. ΠΑΣΠΑΤΗ. *Βυζαντιναὶ μελέται*, σ. 364).

6. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. — ABBÉ MARIN, αὐτ. — τανῶν ἁρμενικὴ ἐκκλησίαι παρὰ τὸ Κούμ καποῦ (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 58).

7. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 325. — ABBÉ MARIN, αὐτ. — οὐ μακρὰν τοῦ Πετρὶ καποῦ (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 567).

8. Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 69. — τανῶν *Βὶν βὶρ διεκ* (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σελ. 262).

9. τὴν παρὰ τὸ νῦν Σαρατσχανέ (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 71).

10. ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 399.

11. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 700.

12. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 630. — καὶ οὐχὶ Ἐριστῆς (I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σελ. 553).

13. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀθανασίῳ μοναχῷ ἡσυχάζοντι (ἀρ. ΣΜΘ' σ. 553).

14. JAGER, αὐτ. σ. 341. — BARONII. *Annales*, ἐν χρ. 880.

τριάκοντα ἡμέρας¹ ἕνεκα τῆς περὶ τοὺς τρόπους ἀβελτηρίας². Ἡ σφαλερὰ αὕτη εἰδήσις ἐκπηγάζει ἐξ ἀναχρονισμοῦ, ἀποδιδομένου εἰς ἐπιστολὴν τοῦ Ῥώμης Στεφάνου τοῦ Ε΄, ἀφηγουμένου, ὅτι ὁ Μαρίνος διάκονος ὦν³, καὶ ἐκπληρωὴν τὰς τοῦ Νικολάου Α΄ ἐντολὰς ἐφυλακίσθη ἐπὶ 30 ἡμέρας⁴ καὶ τῷ ὄντι εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι τοιοῦτόν τι ἐγένετο περὶ τὸν φεβρουάριον 867, ὅτε οἱ τοποτηρηταὶ τοῦ Νικολάου Α΄, ἐν οἷς καὶ ὁ διάκονος Μαρίνος, ἐκρατήθησαν ἐπὶ 40 ἡμέρας⁵ εἰς τὰ σύνορα τοῦ κράτους, καὶ δυσθυμοῦντες εἰς τὰ ὀπίσω ἐστράφησαν· ἐν ᾧ νῦν ὁ Μαρίνος ἦτο ἐπίσκοπος Καστέλλης (Corte)⁶ ἤδη πρὸ τοῦ ἀπριλίου 880 ἔτους, ὅτε πρὸς αὐτόν ὁ Φώτιος ἐπέστελλε, καὶ οὐδαμῶς πλέον διάκονος· καὶ ὃν δὲ χρόνον λέγεται, ὅτι ὁ Μαρίνος ἀνεχώρει ἐκ ΚΠ.⁷ ἐκεῖνος ἐξήρχετο τῆς Ῥώμης⁸, ἀποστελλόμενος κατὰ τοῦ μητροπολίτου Ἀθανασίου εἰς Νεάπολιν.

Ἐσπευσε — περὶ τὰ τέλη τοῦ 980 — ἐν τῇ ἀνταπαντήσει αὐτοῦ πρὸς Ἰωάννην τὸν Η΄, συνευφραινόμενος ὁ Φώτιος μετὰ τοῦ συναδέλφου αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐπιτευχθείσῃ εἰρήνῃ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ συνάμα ἐπικαλούμενος, συνωδᾷ ταῖς ἀποφάσεσι τῆς Η΄ οἰκουμενικῆς συνόδου, τὴν σύντονον αὐτοῦ μέριμναν πρὸς ἐκρίζωσιν ἐκ τῶν χωρῶν τῆς δύσεως τῆς προσφάτως γενομένης προσθήκης « καὶ » ἐκ τοῦ Ὑῖου » εἰς τὸ σύμβολον τῆς πίστεως· τοῦθ' ὅπερ καὶ δι' ἐπίτηδες ἀπεσταλμένου συνεστήσατο· « Ὅταν παρεγένετο πρὸς ἡμᾶς, γράφει ὁ Ἰωάννης Η΄ » πρὸς τὸν Φώτιον, ὁ μικρῷ πρότερον ἀποσταλεὶς παρ' αὐτῆς, καὶ περὶ τοῦ ἁγίου » συμβόλου ἡμᾶς ἐδοκίμασεν⁹. »

Ἦδη αἱ ἐπὶ τοῦ κανονικοῦ δικαίου ἐπισταμέναι μελέται τοῦ Φωτίου παρήγαγον — περὶ τὸν ἰανουάριον 881 — τὴν Συναγωγὴν, ἥτοι χρονολογικὴν τῶν ἱερῶν κανόνων ταξινόμησιν¹⁰. Ἡ δ' ἐπιδαψιλευομένη παρ' αὐτοῦ τελεσφόρος προσ-

1. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 577.

2. JAGER, αὐτ. σ. 342. — L. ALLATI. *De oclava synodo photiana*, σ. 219. — HERGENRÖTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 428. — HEFELE, αὐτ. σ. 484.

3. JAGER, αὐτ. σ. 341.

4. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. *Ἐπιστ. τῷ Βασιλεῖ Α΄* (ἔρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 422).

5. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λα'.

6. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 651.

7. ἐν ἀρχῇ τοῦ 881 (HERGENRÖTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 428).

8. πρὸ τοῦ μαρτίου 881 (HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 577).

9. ΙΩΑΝΝΟΥ Η΄ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. *Ἐπιστ. Φωτίῳ* (ἔρα ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ΄ ΤΟΥ ΚΠ. εἰς Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου ποτημάτων*, σ. 175).

10. Η. FISQUET, αὐτ. σ. 23. — JAGER, αὐτ. σ. 397. — HERGENRÖTHER. αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 92.

τασία πρὸς τοὺς ἀδυνατοὺς καὶ τοὺς ἐνδεεῖς κατεδείχθη, ὅτε—περὶ τὸν φεβρουάριον 881—ἐμεσίτευε καὶ ἅπαξ¹ καὶ δις² παρὰ τινι ἰσχυρῷ τῆς ἡμέρας, ὅπως οὗτος ἀποδώσῃ ἐκουσίως τὴν σφετερισθεῖσαν γῆν πένητος, καὶ ὅτε μὴ εἰσακουόμενος ὁ Φώτιος ἐπέσειε κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀδικοῦντος τὴν μέλλουσαν κρίσιν καὶ ποινὴν τὴν αἰώνιον³.

Ἐν τούτοις περιῆλθον—λήγοντος τοῦ φεβρουαρίου 881—αἱ τοῦ Φωτίου ἐπιστολαὶ εἰς χεῖρας τοῦ Ἰωάννου Η', ὅστις ἀποκρινόμενος—περὶ τὸν μῆνα μάρτιον 881—διεβεβαίον μὲν, ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ἐξεφώνει τὸ « Πιστεύω » ἄνευ τοῦ *filioque*⁴, ἡξίου δὲ παρὰ τοῦ Φωτίου « συναγωνίζεσθαι ἡμῖν μετ' οἰκονομίας » καὶ ἐπεικειάας καὶ τοὺς λοιπούς, ὅσοι τῆς ἀληθείας ἐξέκλιναν, πρὸς αὐτὴν ἐπά-
» νάγειν⁵. »

Μάτην⁶ ἀγωνίζονται συγγραφεῖς τινες δυτικοὶ ἵνα διασαλεύσωσι τὴν γνησιότητα τῆς ἀπαντητικῆς ταύτης ἐπιστολῆς⁷, ἣν ὁ Ἰωάννης ΙΑ' ὁ ΚΠ. ὁ Βέκκος, καίτοι ἀποκλίνων πρὸς τὰ τῆς δύσεως, οὐδὲν ἤττον ὁμολογεῖ, ὅτι « αὕτη ἡ ἐπιστολὴ εὐρέθη ἐν βιβλίῳ ἀγιορειτικῷ τῆς μονῆς τοῦ Βατοπεδίου . . καὶ μετε-
» γράφη ἐκεῖθεν ὡς κεῖται· εὐρέθη καὶ ἐνταῦθα ἐν τῇ ΚΠ. βιβλίον ἕτερον, ἔχον
» ταύτην τὴν ἐπιστολήν⁸. » Πλὴν τούτου, ὁ Ἰωάννης Η' διετήρησε μέχρι τέλους τῆς ζωῆς αὐτοῦ φιλικὰς σχέσεις μετὰ τοῦ Φωτίου, ὅστις γεραίρων τὴν μνήμην αὐτοῦ καὶ μετὰ θάνατον πλέκει τῷ 885 τὸν κάλλιστον⁹ αὐτοῦ ἐπιτάφιον, ἐν οἷς ἐκφωνεῖ, ὅτι ὁ Ἰωάννης ἦν « πολιτικοῖς ἐπαρκεῖν δυνάμενος, » καὶ ἦν ἀνὴρ
« ἀνδρεῖος μὲν τὴν εὐσέβειαν, ἀνδρεῖος δὲ μισεῖν καὶ καταβάλλειν ἀδικίαν πᾶσαν¹⁰. »

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Δαμιανῶ ξενοδόχῳ (ἀρ. ΡΙΙΖ' σ. 512).—HERGENROTHER, αὐτ. σ. 734.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΡΙΙΙ' σ. 513).—HERGENROTHER, αὐτ. σελ. 735.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ αὐτῷ (ἀρ. ΡΠΘ' σ. 513).—HERGENROTHER, αὐτ.

4. FLEURY, αὐτ. σ. 494.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Φωτίῳ (ὅρα ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΤΟΥ ΚΠ. εἰς Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φωτίου πορημάτια, σ. 174).—FLEURY, αὐτ. σ. 494.

6. PICHLER. *Geschichte der kirchlichen Trennung* (ἐν Μονάχῳ 1864. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 58, 200.

7. HERGENROTHER. *Photius*. αὐτ. σ. 541 κ. ἐ. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σελ. 427.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΤΟΥ ΚΠ. αὐτ. σ. 174.

9. LAPOTRE, αὐτ. σ. 359.

10. ΦΩΤΙΟΥ. *Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας* (ὅρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΒ' σ. 380).

Ἄλλως τε ὡς πρὸς τὰς περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὀρθοδόξους φράσεις τῆς διαμφισβητουμένης ὑπὸ τινων ἐπιστολῆς, αὗται συνάδουσι πρὸς τὸ τότε καθεστὼς ἐν Ῥώμῃ, ἐνθα καὶ αὐτὸς ὁ ἄσπονδος τοῦ Φωτίου ἀντίπαλος, Νικόλαος ὁ Α΄, οὐδόλως εἶχεν ἐνδώσει ἵνα ἀπαγορεύσῃ τὴν ἀνέκαθεν ἐν Ῥώμῃ καθιερωμένην, κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐκκλησιαστικὰς τελετάς, ἀνάγνωσιν ἑλληνιστὶ τοῦ συμβόλου τῆς πίστεως ἀνεῦ τῆς προσθήκης « καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ¹, » καὶ ἐνθα ἡ προσθήκη αὕτη εἰσῆχθη μόλις τῷ 904 ὑπὸ τοῦ πάπα Χριστοφόρου εἰς τὸ τῆς Ῥώμης σύμβολον ².

Ἐπομένως τὸ πολλάκις ἐπαναλαμβανόμενον, ὅτι ὁ Ἰωάννης II, μετὰ τὴν εἰς Ῥώμην ἐπάνοδον τοῦ διακόνου Μαρίνου, προήχθη καθαιρέσας καὶ ἀναθεματίσας ³ « l'indigne faussaire ⁴, » ὡς φανατικός τις ἐπονομάζει τὸ Φώτιον ⁵, πόρρω ἐστὶ τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας· διότι ὁ Ἰωάννης II περὶ πλείστου ἐποιεῖτο τὴν ἐπάνοδον τῆς εἰρήνης ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ΚΠ. ⁶ καὶ τὴν σύσφιγξιν τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων μετὰ τοῦ Φωτίου ⁷, οὗτινος τῇ μεσιτείᾳ προσεδόκα παρὰ τοῦ Βασιλείου ἐπικουρίαν καὶ ἀντίληψιν ⁸.

Μεταξὺ δὲ τῶν 42 ἱερῶν ναῶν, οὓς μᾶλλον ἐπεσκεύασεν ἢ ἐκ νέου ἀνέκτισεν ὁ Βασίλειος ⁹, κατατάττονται, πλὴν τῶν ἀνωτέρω τῷ ἀπριλίῳ 867 καὶ σεπτεμβρίῳ 880 μνημονευθέντων, καὶ οἱ ἐξῆς· α) ὁ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ φόρῳ τοῦ Κωνσταντίνου ἢ ἐν τῷ Αὐγουσταίῳ ¹⁰. β) ὁ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου

1. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 376 — 7. — HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Α' σ. 708 — 710.

2. L. ALLATI. *De utriusque ecclesiae consensione*, σ. 607.

3. JAGER, αὐτ. σ. 342—3. — HERGENRÖTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 578. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 429. — HEFELE, αὐτ. σ. 485. — Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 22.

4. Τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἤρμοζε μᾶλλον εἰς τοὺς παραχαράκτας τοῦ κώδικος τοῦ Ἰωάννου Η' (LAPOTRE, αὐτ. σ. 27—8).

5. H. FISQUET, αὐτ. σ. 22.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ Α' (ἔρα MANSI. *Concil*. Τόμ. ΙΣ' σ. 479).

7. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Φωτίῳ (ἔρα JAFFÉ, ἀρ. 2496).

8. HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 383—4, 386—7, 544.

9. I. BALETTA, αὐτ. σ. 78.

10. LABARTE. *Le palais de Constantinople*, σ. 39, 40. — Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΗΤΟΥ. *Βίος Βασιλείου* (αὐτ. σ. 339). — παρὰ τὸ νῦν Τσεμπερλή τὰς (D' MORDTMANN, αὐτ. σ. 64).

κατὰ τὸ Μονόθυρον¹ τοῦ παλατίου². γ) ὁ κατὰ τὴν Χαλκὴν ναὸς τοῦ Σωτή-
ρος³. δ) ὁ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου⁴ ἐν τῷ Ἐβδόμῳ⁵. ε) ὁ γειτνιαζὼν
αὐτῷ ναὸς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου⁶. ς) ὁ τοῦ Καλλινίκου μάρτυ-
ρος⁷ παρὰ τὴν τοῦ ποταμοῦ Βορβύσου⁸ γέφυραν. Κατὰ τὰ ἐγκαίνια δὲ αὐτῶν
βεβαίως ὁ πτριάρχης λόγους ἀπήγγελλε, περιγραφικοὺς μὲν τῆς ἀρχιτεκτονικῆς
τῶν ναῶν, ἐποικοδομητικοὺς δὲ τοῦ νοδὸς τῶν φιλοθεαμόνων βυζαντινῶν· δυστυ-
χῶς οὐδὲν ἕτερον περιεσώθη ἢ μόνον ἡ κατὰ τὰ ἐγκαίνια τῆς Νέας ἐκκλη-
σίας φιλοτεχνηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φωτίου τῇ 1 μαΐου 881⁹ πανηγυρικὴ ἔκφρασις¹⁰.

Ἐκ δὲ τῆς πολυχρονίου αὐτοῦ πείρας καθοδηγούμενος διέγραφεν ὁ Φώτιος —
περὶ τὸν 76ριον 881 — ἐν ποιμαντορικῇ ἐπιστολῇ, πρὸς τὸν Θεσσαλονίκης Παῦλον
ἀπευθυνομένη, τὰ σωστικὰ μέτρα, δι' ὧν ὤφειλεν ὁ Θεσσαλονίκης ἵνα προσδέ-
χεται τοὺς εἰλικρινῶς μετανοοῦντας, ἀφ' οὗ πρότερον τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἀπεμα-
κρύνθησαν¹¹. Συνοδικῶς δ' ἐξέδιδεν ὁ Φώτιος — περὶ τὸν 96ριον 881 — τόμον
« Περὶ τῆς θείας λειτουργίας¹², » ὃν παρὰ τῷ σοφῷ καρδινάλιῳ Ἐργενροϊθήρῳ
ἀνέγνωμεν.

Ὁλος ἔκδοτος ὁ Φώτιος εἰς τὴν εὐσυνείδητον ἐπιτέλεσιν τῶν σπουδαίων
αὐτοῦ καθηκόντων διετήρει μὲν — περὶ τὸν ἰανουάριον 882 — μετὰ Ἰωάννου Α'
τοῦ Ῥώμης φιλικὴν ἀνταπόκρισιν¹³, ἐδεξιόυτο δ' ἐναγκαλιζόμενος — περὶ τὸν μάρ-

1. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 336.

2. LABARTE, αὐτ. σ. 149. — Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 205. — Α. ΠΑ-
ΣΙΑΤΗ. *Τὰ βυζαντινὰ ἀνάκτορα* (ἐν Ἀθήναις 1885. 8ον) σ. 318.

3. LABARTE, αὐτ. σ. 114. — Γ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ. *Βυζαντινὴ τέχνη καὶ βυζαν-
τινοὶ καλλιτέχναι* (ἐν Ἀθήναις 1893. 8ον) σ. 87.

4. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 340.

5. ἐν τῷ νῦν χωρίῳ Μακρίσιου (Dr MORDTMANN, αὐτ. σ. 30).

6. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. — Dr MORDTMANN, αὐτ.

7. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 615.

8. καὶ οὐχὶ Βαθύρου (Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ.), παρὰ τὸν Κιὰκτ χανέ
(Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 611).

9. MURALT, ἐν χρ. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μς', μθ'.

10. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΠΒ'. — ὅρα καὶ Γ. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ, αὐτ.
σελ. 82—4.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Παύλῳ ἀρχιεπισκόπῳ Θεσσαλονίκης (ὅρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ.
Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ' σ. 19).

12. HERGENROTHER. *Monumenta ad Photium pertinentia* (ἐν Ῥατισβόνῃ
1869. 8ον) σ. 11.

13. LAPOTRE, αὐτ. σ. 156 — 7.

τιον 882 — τὸν ἀπόστολον τῶν Σλάβων Μεθόδιον, ὅστις χαίρων διὰ τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως ἐπεσκέψατο αὐτόν¹, νέας ἀντλῶν παρ' αὐτοῦ δυνάμεις, καὶ νέον θάρρος ἀρυόμενος· καὶ ἠχροάσατο ἴσως — τῇ 7 ἀπριλίου 882 — τῆς λίαν κατανυκτικῆς ὁμιλίας τοῦ Φωτίου « Εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν². »

Καίτοι δὲ παρὰ τινων³ τὸ Σύνταγμα τῶν ἱερῶν κανόνων εἰς τὸν ΚΠ. Ἰωάννην Γ' τὸν ἀπὸ σχολαστικῶν (565 — 577 μ. Χ.) ἀποδίδεται, ἀλλ' ὅμως ἡ ἐπιστημονικωτέρα καὶ πληρεστέρα αὐτοῦ διασκευὴ ἀνήκει εἰς τὸν Φώτιον⁴, ὅστις ἐξέδιδεν αὐτό — περὶ τὸν 76ριον 882⁵ — εἰς 14 τίτλους, ἐν οἷς αἱ κανόνες τῶν ἱερῶν συνόδων μέχρι καὶ τοῦ 880 ἔτους ὡς καὶ αἱ κανονικαὶ ἐπιστολαὶ περιλαμβάνονται⁶.

Πανταχόθεν δὲ θεολόγοι προσέτρεχον πρὸς αὐτόν, ἐκζητοῦντες τὴν λύσιν δογματικῶν ζητημάτων. Οὕτω δὲ καὶ ὁ Ἀκυληΐας Ἰωάννης⁷ ἐπέμπεν εἰς ΚΠ. — περὶ τὸν 86ριον 882 — τὸν ὑπ' αὐτὸν τελοῦντα ἐπίσκοπον⁸ Κεργάδου (Grado) Πέτρον⁹ μετ' ἐπιστολῆς¹⁰, δι' ἧς ἀνεκοίνου μὲν τὰ ἐν τῇ δύσει περιβομβούμενα περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐξητεῖτο δὲ τὴν τοῦ Φωτίου πεφωτισμένην ἀπόφασιν.

Οὐ πολὺς χρόνος παρήλθε, καὶ ἀπέθνησκε μὲν — τῇ 15 δεκεμβρίου 882¹¹ — ὁ προσφιλὴς τῷ Φωτίῳ πάπας Ἰωάννης ὁ Η', ἀναβιβάζεται δὲ εἰς τὸν παπικὸν θρόνον μετὰ μίαν ἐβδομάδα¹² ὁ ἀπὸ Καστέλλης Μαρῖνος, αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις

1. Αὐτόθι.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν III'.

3. PITRA. *Juris ecclesiastici Graecorum historia et monumenta* (ἐν Ῥώμῃ 1864—8. 2 Τόμ. 4^{ον}) Τόμ. Β' σ. 369.

4. J. ASSEMANI. *Bibliotheca orientalis* (ἐν Ῥώμῃ 1719 — 28. 4 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Α' σ. 38, 126, 131, 352.

5. ὡς προσηγορῆν τοῦ νομοκάνονος (ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 113.— ὅρα καὶ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. να'). — καὶ οὐχὶ τῷ 883 (ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 80.— MURALT, ἐν χρ. 883 ἀπρ. — αὐγ.).

6. MORTREUIL, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 484.— H. FISQUET, αὐτ. σ. 23.

7. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μς'. — κατὰ δὲ τὸν HERGENROTHER (*Photius*, αὐτ. σ. 636) ὠνομαζέτο Walperl.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς τὸν Ἀκυληΐαν [*Ἰωάννην*] ἀρ. Ε' σ. 183.

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 638.

10. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 181.

11. MURALT, ἐν χρ.— FLEURY, αὐτ. σ. 527.— LAPOTRE, αὐτ. σ. 161.

12. τῇ 23 δεκεμβρίου 882 (FLEURY, αὐτ. σ. 528).

ἐπὶ δεκαπενταετίαν ἔλῃν, ἥτοι ἀπὸ τοῦ 867 ἔτους, τὸν Φώτιον πολυτρόπως κατεδίωκε ¹.

Τῆς δὲ ὀρθοδόξου πίστεως ὅλον ἐν διαδιδομένῃ διὰ τῶν τοῦ Φωτίου ἀποστόλων, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐπεκτεινομένων τῶν ὁρίων τῆς πνευματικῆς τοῦ πατριαρχείου ΚΠ. δικαιοδοσίας, ἀναγκαῖον ἐκρίθη ἵνα καθορισθῇ καὶ ἡ πρωτοκαθεδρία ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀρχιερέων· καὶ οὕτω συνετάχθη — περὶ τὸν ἰανουάριον 883 ² — ὑπὸ τοῦ Φωτίου ³ "Εκθεις ⁴, ἡ διατύπωσις ⁵, ἡ τίξις « τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὑποκειμένων τῷ πατριάρχῃ ΚΠ. » ⁶ αἵτινες ἐν συνόλῳ εἰς 33 μητροπόλεις, 41 ἀρχιεπισκοπὰς καὶ 388 ἐπισκοπὰς ἀνῆρχοντο ⁷.

Ὁ δὲ νέος πάπας Μαρῖνος παρορῶν τὰ μεταξὺ τῶν αὐτοκεφάλων ἐκκλησιῶν εἰθισμένα οὐδεμίαν εἰρηνικὴν ⁸ ἢ συνοδικήν ⁹ ἐπιστολὴν ἔπεμψε πρὸς τὸν πατριάρχην ΚΠ. Ἀπ' ἐναντίας δέ — περὶ τὸν φεβρουάριον 883 — τὸν μὲν φίλον τοῦ προκατόχου αὐτοῦ Φώτιον ἀνεθεμάτισε ¹⁰, τὸν δὲ ἐχθρὸν τοῦ Ἰωάννου ΙΙ' φόρμωσον τὸν Πόρτου συγχωρήσας εἰς Ῥώμην ἀνεκάλεσε ¹¹.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐξέδιδεν ὁ Φώτιος — περὶ τὸν Μάρτιον 883 ¹² — τὴν παρὰ τῶν ὀρθοδόξων δογματιστῶν θαυμαζομένην ¹³ ἀπαντητικὴν αὐτοῦ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Ἀκυληῆας μητροπολίτην ¹⁴

1. FLEURY, αὐτ. σ. 546—7. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 617.

2. τῷ ,ςτ'ηα = 6391 ἀπὸ κτίσεως κόσμου (PITRA, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 203—4).

3. « τῷ ,ςτ'ηα ἐπὶ τῆς βασιλείας Λέοντος τοῦ σοφοῦ καὶ Φωτίου πατριάρχου » (PITRA, αὐτ.)· ἢ διότι ὁ Λέων ἦν συμβασιλεὺς ἀπὸ τῆς 6 ἰανουαρίου 870· ἢ διότι ὁ ἀρχιεπὶς τίτλος ἦν « ἐπὶ τῆς βασιλείας [τοῦ κυροῦ Βασιλείου τοῦ μακεδόνα, τοῦ πατρὸς τοῦ κυροῦ] Λέοντος τοῦ [φιλο]σόφου » (PITRA, αὐτ. σ. 449), καὶ μετὰ θάνατον τοῦ Βασιλείου ἐξωβεβίβησαν τὰ ἐν ἀγκύλαις τεθέντα.

4. PITRA, αὐτ. σ. 203 — 4.

5. MORTREUIL, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 314.

6. ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΑΝ. Σύγγραμμα κανόνων. Τόμ. Ε' σ. 474.

7. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία. Τόμ. Β' σ. 93.

8. LAPOTRE, αὐτ. σ. 163.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας (ὅρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. PB' σ. 381).

10. LAPOTRE, αὐτ. σ. 162. — JAGER, αὐτ. σ. 344. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 657. — HEFELIE, αὐτ. σ. 486. — FLEURY, αὐτ. σ. 539.

11. LAPOTRE, αὐτ.

12. BARONII. Annales, ἐν χρ. — LAPOTRE, αὐτ. σ. 69. — FLEURY, αὐτ. — ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 63.

13. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μς'· — I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 78.

14. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς τὸν Ἀκυληῆας μητροπολίτην [Ἰωάννην] ἀρ. Ε' σ. 181.

Ἰωάννην¹, τὸν διεκδικοῦντα ἀπέναντι τῆς Ῥώμης τὰ τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ ἐκκλησιαστικά δίκαια².

Ἡ δὲ νομοθετικὴ τοῦ Φωτίου ἐργασία προῦχώνει ἐκάστοτε διὰ τῆς ἐπηυξημένης³ δευτέρως ἐκδόσεως⁴ — περὶ τὸν ἀπρίλιον 883⁵ — τοῦ «νομοκάνονος⁶,» ὅστις διηρημένος εἰς 14 τίτλους ἦν τοῦ «συντάγματος» περίληψις⁷, καὶ περιεῖχε συλλογὴν πολιτικῶν νόμων καὶ ἐκκλησιαστικῶν κανόνων κατ' ἀντιπαράθεσιν⁸.

Δεξιὸς ἐν ἅπασιν βραχίων τοῦ Βασιλείου Α' ἀναδεικνύμενος ὁ Φώτιος ἐν τε τοῖς οἰκογενειακοῖς καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς πράγμασι, καὶ τὴν πατρικὴν αὐτοῦ φιλοστοργίαν πρὸς τὰ καλὰ καθοδηγῶν, τῇ μὲν ὀνομαστικῇ ἐορτῇ — 27 10βρίου 883 — τοῦ βασιλόπαιδος Στεφάνου προχειρίζει τοῦτον διάκονον⁹ ὄντα σύγκελλον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας¹⁰, τῇ δὲ πρώτῃ τοῦ ἔτους 884¹¹ δῶρον προσφέρει εὐπρόσδεκτον τῷ συμβασιλεῖ Λέοντι τὰ ὡς ἐκ μέρους τοῦ πατρὸς αὐτοῦ «Παραινετικά¹²,» μεστὰ σοφίας καὶ συνέσεως¹³.

Ἐν ᾧ δὲ — περὶ τὸν φεβρουάριον 884¹⁴ — συνεπλήρου ὁ Φώτιος τὴν «Ἀνα-

1. I. BALETTA, αὐτ. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.

2. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 166. — HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 430.

3. ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ. *Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον*, σ. 45.

4. CH. ED. ZACHARIE. *Histoire du droit privé greco-romain*, trad. par E. Lauth (ἐν Παρίσις 1870. 8^{ον}) σ. 165. — PITRA, αὐτ. σ. 448.

5. τῷ 6391 ἀπὸ κτίσεως κόσμου (ΦΩΤΙΟΥ. *Νομοκάνων*, ὅρα PITRA, αὐτ. σ. 434—5, 449). — MURALT, ἐν χρ. 883 ἀπρ. — αὐγ. — FLEURY, αὐτ. σ. 587. — CH. ED. ZACHARIE, αὐτ. σ. 165. — ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 63. — ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ. *Δοκίμιον ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου* (ἐν ΚΠ. 1896. 8^{ον}) σ. 83.

6. MAII. *Spicilegium romanum* (ἐν Ῥώμῃ 1842. 9 Τόμ. 4^{ον}) Τόμ. Ζ'. — ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΑΝ. *Σύνταγμα κανόνων*. Τόμ. Α' σ. 35 κ. ἐ. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μζ', να'. — I. BALETTA, αὐτ. σ. 78, 91.

7. H. FISQUET, αὐτ. σ. 23.

8. MORTREUIL, αὐτ. σ. 492.

9. *Concil. general.* αὐτ. σ. 422.

10. HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 434.

11. καὶ οὐχὶ τῷ 886 (MURALT, ἐν χρ.).

12. I. BALETTA, αὐτ. σ. 78. — HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 680.

13. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. λα'.

14. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 73. — ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 41.

κάθαρσιν τῶν παλαιῶν νόμων¹ » ἐν τίτλοις τεσσαράκοντα, ὧν τοὺς πρώτους εἴκοσι καὶ ἓνα ἤρξατο συντάττων ἀπὸ τοῦ 867 μ. Χ. ἔτους², αἴφνης ἀπέθνησκει — τῇ 18 ἰανουαρίου 884 μ. Χ.³ — ὁ Ρώμης Μαρῖνος Α', ὃν ὁ Ἀδριανὸς Γ' — τῇ 30 ἰανουαρίου 884⁴ — διεδέχθη. Οὗτος εἶχεν ἤδη τῷ 879 (μαϊ. — αὐγ.), ὡς προείπομεν, ἐρευνήσει, ἐντολῇ τοῦ Ἰωάννου Η', τὰ κατὰ τὸν Φώτιον, ἀποφανθῇ κατηγορηματικῶς ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ὑπογράψει καὶ τὸ γνωστὸν *Commonitorium* ὡς « Ἀδριανός, πρεσβύτερος τοῦ ἁγίου Λαυρεντίου⁵. » Διὸ καὶ ἄνευ τινὸς ἐνδοιασμοῦ προήχθη, ἅμα τῇ ἐνθρονίσει αὐτοῦ, ἀποστέλλων — περὶ τὸν ἀπρίλιον 884 — « ὡς ἔθος παλαιόν⁶, συνοδικήν αὐτοῦ ἐπιστολήν⁷ » πρὸς τὸν πατριάρχην ΚΠ. Φώτιον⁸ καὶ ἑτέραν πρὸς Βασίλειον τὸν Α'. Αὗται αἱ ἐπιστολαὶ ἐφθασαν εἰς ΚΠ. — περὶ τὸν ἰούλιον 884 — καὶ ἀπήντησαν — περὶ τὸν αὐγούστον 884 — ὁ μὲν Φώτιος συγχαίρων ἀδελφικῶς, καὶ ἐπευχόμενος πᾶν ἀγαθὸν καὶ κατ' ἅμφω σωτήριον, ὁ δὲ Βασίλειος, Α' ὑπομιμνήσκων⁹, φαίνεται, καὶ τὴν ἐπὶ Μαρίνου τοῦ Α' μεταξὺ τῶν δύο ἐκκλησιῶν ἐπισυμβᾶσαν πρόσκαιρον διακοπὴν τῶν σχέσεων. Ἀνταπαντῶν, ὡς εἰκάζομεν, ὁ

1. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μζ', να'. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 588.

2. MORTREUIL, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 60.

3. BARONII. Annales, ἐν χρ. 884. — WATTERICH. *Vitae romanorum pontificum*. Τόμ. Α' σ. 29. — οὐχὶ δὲ τέλη φεβρουαρίου 884 (FLEURY, αὐτ. σ. 539), οὔτε τῷ 884 κατὰ μάχιον (HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 664) ἢ αὐγ. (MURALT, ἐν χρ.).

4. HERGENROTHER, αὐτ. — οὐχὶ δὲ 1 μαρτίου 884 (FLEURY, αὐτ.), οὔτε 9 μαΐου 884 (BARONII, ἐν χρ.), οὔτε αὐγ. 884 (MURALT, ἐν χρ.).

5. *Π' οἰκουμένης συνόδου πρακτικά* (ὄρα ΔΟΞΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Τόμος λγαῖς, σ. 79). — HERGENROTHER, αὐτ.

6. ΦΩΤΙΟΥ. *Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας* (ὄρα Migne, αὐτ. Τόμ. PB' σ. 381).

7. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 662.

8. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. — LAPOTRE, αὐτ. σ. 69, 163. — ὄρα καὶ HERGENROTHER, αὐτ. σ. 663. — καὶ οὐχὶ καταδικάζων τὸν Φώτιον (FLEURY, αὐτ.)· διότι καὶ οἱ πρὸς τὸν πάππν κατὰ Φωτίου προσκλαιόμενοι τῷ 890 (ὄρα ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΟΥ κλπ. *Ἐπιστ.* Στεφάνῳ τῷ Ρώμης ἐν *Concil. general.* αὐτ. σ. 429) ἀναφέρουσιν ὡς καταδικασαντας τὸν Φώτιον τοὺς προκατόχους αὐτοῦ Νικόλαον τὸν Α' καὶ Ἀδριανὸν τὸν Β', οὐδαμῶς δὲ τὸν Ἰωάννην Η' οὐδὲ τὸν Ἀδριανὸν Γ'. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀνώνυμος κατὰ Φωτίου γράψας παρασιωπᾷ τὸ τοῦ Ἀδριανοῦ Γ' ὄνομα μεταξὺ τῶν παπῶν, οἵτινες τὸν Φώτιον κατεδί-
κασαν (*Περὶ τῆς ἐπὶ Φωτίου γενομένης συνόδου*, ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 440).

9. JAGER, αὐτ. σ. 376, 378.

Ἀδριανὸς Γ' — περὶ τὸν ἰανουάριον 885 — ἔστειλλε πρεσβείαν μετ' ἐπιστολῆς πρὸς Βασίλειον τὸν Α' ¹, ζητῶν καὶ διασαφῆσεις περὶ τῆς τοιαύτης διακοπῆς, ἣν ἀπεδοκίμαζεν.

Ἡ πρεσβεία αὕτη εἰσῆρχετο εἰς ΚΠ. — περὶ τὸν ἀπρίλιον 885 — ὁπότε ² καὶ ὁ Λέων κατασυκοφαντηθεὶς ³ παρὰ τῷ πατρὶ αὐτοῦ ἐφυλακίζετο μὲν ἐν τῷ Μαργαρίτῃ μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ Θεοφανοῦς ⁴ καὶ τοῦ θυγατρικοῦ αὐτοῦ Εὐδοκίας ⁵, ἐστερεῖτο δὲ παρ' ὀλίγον καὶ τοῦ φωτὸς τῶν ὀφθαλμῶν, εἰ μὴ παρενέβαινε μεσιτεύων ⁶ ὑπὲρ αὐτοῦ « ὁ τῆς βασιλίδος ἀρχιερεὺς » Φώτιος, ὡς ἀφηγεῖται μετ' ἄλλων χρονογράφων ⁷ καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Λέοντος Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος ⁸.

Ἐν ᾧ δὲ μετὰ πολλῆς τῆς συμπαθείας ἐγένετο ἐν ΚΠ. φιλόξενος δεξίωσις τῆς διακληφθείσης πρεσβείας, παρέδιδε τὸ πνεῦμα εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ὑψίστου — τῇ 11 μαΐου 885 ⁹ — ὁ ἕτερος τῶν Σλάβων περιδοξὸς ἀπόστολος Μεθόδιος, καταλείπων εἰς τὸν Φώτιον λύπην ἀμύθητον.

Ὁ δὲ Βασίλειος Α' ἐν τῇ πρὸς Ἀδριανὸν τὸν Γ' ἀπαντήσῃ αὐτοῦ ¹⁰, ὑπαγρευθεὶς μὲν ὑπὸ Φωτίου ¹¹, ἀποσταλείσῃ δὲ — περὶ τὸν ἰούνιον 885 — ἐκτιθέμενος τοὺς αἰτηθέντας λόγους ¹² ἐμέμφετο τὴν τε ἐμπάθειαν ¹³ τῆς προτέρας πολι-

1. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 662 — 3.

2. MURALT, ἐν χρ. 885 ἀπρ.

3. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μζ'.

4. Βίος τῆς ἁγίας Θεοφανῶ (ὄρα ED. KURTZ. *Zwei griechische Texte*. ἐν Πετροπόλει 1898. 4ον) σ. 8.

5. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Τόμ. Α' σ. 643.

6. FLEURY, αὐτ. σ. 548. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μζ'. — I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 80. — HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 672 — 3.

7. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 697. — ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 847. — ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 260. — ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 11. — Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 246.

8. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Βίος Βασιλείου (αὐτ. σ. 350).

9. MURALT, ἐν χρ. 882 (ἰαν.—αὐγ.). — καὶ οὐχὶ τῇ 6 ἀπριλίου 885 (LAPOTRE, αὐτ. σ. 168).

10. JAGER, αὐτ. σ. 344. — Κ. ΠΑΠΑΡΡΙΓΟΠΟΥΛΟΥ. Ἱστορία τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους. Τόμ. Δ' σ. 351.

11. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 660.

12. FLEURY, αὐτ. σ. 543.

13. ΑΝΩΝΥΜΟΥ. Περὶ τῆς ὑπὸ Φωτίου γενομένης συνόδου (ὄρα *Council. general*, αὐτ. σ. 440). — Κ. ΠΑΠΑΡΡΙΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 347.

τείας τοῦ Μαρίνου¹, ὅτε κατὰ τὸ 867 καὶ 869 ἀπεστέλλετο διάκονος ὦν εἰς ΚΠ. καὶ τὸ ἀντικανονικὸν τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ εἰς τὸν παπικὸν θρόνον, καθ' ὅσον μάλιστα ἐν Ῥώμῃ ἢ ἀπὸ ἐπισκοπῆς εἰς ἑτέραν μετάθεσις ὀλοτελῶς ἀπηγορεύετο². καὶ ὅμως ὁ Μαρίνος Α' ἐπίσκοπος ὦν Καστέλλης³ ἀνηγορεύθη Ῥώμης ἐπίσκοπος, πρῶτος αὐτὸς παραβᾷ τοὺς ἐκεῖ καλῶς κρατοῦντας κανόνας, οὓς ἅπαντες οἱ προκατόχοι αὐτοῦ ἐσεβάσθησαν⁴.

Ἀπέναντι τῆς δύσεως ἀναδεικνύμενος ὁ Φώτιος πρόμαχος τῶν ἱερῶν κανόνων⁵ ἐν τῇ βασιλευσούσῃ ὑπερησπίζετο τοὺς ἀδικουμένους κατὰ τῶν ἀδικούντων, τοὺς πένητας κατὰ τῶν πλουσίων, τοὺς ἀδυνάτους κατὰ τῶν ἰσχυρῶν⁶. Καὶ οὕτως ἴστατο τότε ὁ πρωθιεράρχης τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὸν ὕπατον βαθμὸν τῆς δόξης καὶ δυνάμεως⁷. Καλλίστην δὲ χρῆσιν τῆς νομίμου ταύτης ἐπιρροῆς ποιούμενος ἀπηλευθέρου — τῇ 19 ἰουλίου 885⁸ — προτεράϊα τῆς ἑορτῆς τοῦ προφήτου Ἰησοῦ, ὃν ἰδιαζόντως ὁ Βασίλειος ἐσέβετο⁹, τὸν ἀπὸ τριῶν ἤδη μηνῶν¹⁰ ἐν φυλακῇ διατελοῦντα Λέοντα.

Ἐν δὲ τῇ πρεσβυτέρᾳ Ῥώμῃ τοῦ Ἀδριανοῦ Ι' ἀποθανόντος — περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐγούστου 885¹¹ — ὁ Στέφανος Ε' — τῇ 20 θებριου 885¹² — ἐπὶ τῆς παπικῆς ἑδρας ἀναβιβάζεται.

Ὁ δὲ Φώτιος ἀναδιφῶν ἐκάστοτε τὰς δέλτους τῶν θείων Πατέρων, καὶ ἀπὸ τοῦ μυριπνόου ἐκείνου ῥοδῶνος ἐκμυζῶν διδάγματα σωτήρια ἐδίδε πέρας — περὶ

1. I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 77. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μς'.

2. JAGER, αὐτ. — Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 351.

3. ἡ Κηρensis (Cære) Ἐτρουρίας (Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ.).

4. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α' (ὅρα Concil. general. αὐτ. σ. 419 — 21). — FLEURY, αὐτ. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 658, 660.

5. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 667.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Στανρακίῳ [τῷ Π.λατεῖ] ἐπάρχοντι Κύπρου (ἀρ. ΣΠ' σ. 527). — Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 80. — MURALT, ἐν χρ. 890.

7. HERGENROTHER. Photius, αὐτ. σ. 669. — Histoire, αὐτ. σ. 430.

8. MURALT, ἐν χρ. — καὶ οὐχὶ τῷ 886 (JAGER, αὐτ. σ. 383).

9. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 698. — ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 847. — ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 260.

10. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 697. — ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, αὐτ. — ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, αὐτ. — καὶ οὐχὶ ἀπὸ πέντε ἐτῶν (JAGER, αὐτ. σ. 382).

11. DUMMLER, αὐτ. σ. 248. — MURALT, ἐν χρ. — καὶ οὐχὶ τῇ 9 μαΐου 885 (BARONII, ἐν χρ.), οὐδὲ κατὰ 7θριον 885 (Art de vérifier les dates, σ. 274).

12. MURALT, ἐν χρ. — καὶ οὐχὶ τῇ 20 ἰουλίου 885 (FLEURY, αὐτ.).

τὸν 10ῶριον 885¹ — εἰς τὸν « Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας² » λόγον αὐτοῦ τὸν περίπυστον³, ὃν φαίνεται εἰς διαφόρους κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀνακοινώσας· διότι ὁ μὲν ἐπίλογος ἀναφέρει τὴν τῶν βιβλίων καὶ ὑπογραφῶν στέρησιν⁴, ἣν ἔπασχε περὶ τὸν ἀπρίλιον 870, τὸ δὲ προοίμιον εὐμενεστέ-
ρους χρόνους⁵, ἦτοι περὶ τὸ 880, τὰ δ' ἐν τῷ μέσῳ τὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀδριανοῦ Γ'⁶.

Ὁριμάσας ἤδη ἐν τῷ νῷ καὶ τὸ νέον νομοθετικὸν σύστημα διεχάραξε — περὶ τὸν ἰανουάριον 886⁷ — τὸ καθόλου σχέδιον τῶν Βασιλικῶν ἐν μ' ἢ ξ' βιβλίοις, ἀρξάμενος μάλιστα καὶ τῆς τούτων ἐχδόσεως⁸.

Σύναμα δὲ εἶχε καὶ τὴν μέριμναν τῶν ἐκκλησιῶν· καὶ εἰς μὲν τὴν Κατάνην τῆς Σικελίας προχειρίζει — περὶ τὸν φεβρουάριον 886⁹ — τὸν ἐνάρκτον κληρικὸν Λέοντα ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος Σαβίνου¹⁰, περὶ δὲ τοῦ ἐν Συρίᾳ χριστιανικοῦ πληθυσμοῦ ἐπιθυμῶν ἵνα λάβῃ σωστικὰ μέτρα προσκαλεῖ παρ' ἐαυτῷ — περὶ τὸν μάρτιον 886 — τὸν Ἀντιοχείας Εὐστάθιον¹¹ πρὸς ἀδελφικὴν συνεννόησιν.

Ἀνωτέρω μνεῖα ἐγένετο ἐπιστολῆς ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Α' ἀποσταλείσης — περὶ τὸν ἰούνιον 885 — πρὸς Ἀδριανὸν τὸν Γ'· μόλις δὲ — περὶ τὸν σεπτέμβριον 885 — φθάσασα εἰς Ῥώμην εὔρε τὸν Ἀδριανὸν Γ' ἤδη πρὸ μηνὸς τεθνεῶτα, καὶ ἐπομένως εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Στεφάνου Ε'¹² περιέπεσεν¹³. Οὗτος δὲ ἐπὶ πολλοὺς

1. ὡς μνημονεύων τοῦ Ἀδριανοῦ Γ' θανόντος ἤδη. — καὶ οὐχὶ γενικώτερον 883—6 (ὄρα ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 63).

2. MIGNE, αὐτ. σ. 280.

3. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ρς', ρθ'. — I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 90. — HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Α' σ. 664. Β' σ. 644. Γ' σ. 156.

4. MIGNE, αὐτ. σ. 389.

5. Αὐτ. σ. 280.

6. Αὐτ. σ. 381.

7. ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΥ. Ἐκκλησιαστικὴν δίκαιον, σ. 41. — ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 74.

8. MORTREUIL, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 22, 49, 50, 55 — 6. — I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σελ. 78.

9. LE QUIEN. Oriens christianus. Τόμ. Β' σ. 749.

10. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Συναξαριστής. φεβρ. 20. — Ω' ἐπισκοπῶν κατὰ λόγον ἐμὸς ἀνέκδοτος.

11. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐσταθίῳ πατριάρχῃ Ἀντιοχείας (ἀρ. ΣΚΕ' σ. 540). — HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 60.

12. FLEURY, αὐτ.

13. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α' (ὄρα Concil. general. αὐτ. σ. 422).

μῆνας σκεφθεῖς ἀπήντησε — περὶ τὸν ἰούλιον 886¹ — οὐχὶ ἐν τῷ συνδιαλλακτικῷ τοῦ Ἰωάννου Η΄ καὶ τοῦ Ἀδριανοῦ Ι΄ πνεύματι, ἀλλ' ἐν τῷ ἀποκλειστικῷ τοῦ Νικολάου Α΄ καὶ τοῦ Μαρίνου Α΄ συστήματι, ἀποκαλῶν τὸν ΚΠ. οὐχὶ πατριάρχην² ἀλλὰ παραβάτην καὶ λαϊκόν³, καὶ ἐπισείων κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ποινὰς πλείονας καὶ τιμωρίας μείζονας τῶν ὅσαι μέχρι τοῦδε ἐπεσωρεύθησαν⁴. μεταχειριζόμενος δὲ γλῶσσαν λίαν ὑπεροπτικὴν ἀπέναντι τοῦ Βασιλείου Α΄⁵ τελευτᾷ τὴν ἐπιστολήν, ἐπικαλούμενος ἀρωγὴν καὶ ἀντίληψιν⁶, καὶ προσκλαιόμενος, ὅτι «οὐδὲ ἔλαιον εἰς φωταυγίαν τῆς ἐκκλησίας⁷ ἔχομεν.»

Μέχρις οὗ δὲ φθάσωσιν αἱ ἐκ Ῥώμης εἰδήσεις, ὁ Φώτιος ὑπέβαλλε — περὶ τὸν ἰούλιον 886⁸ — εἰς τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ Βασιλείου, Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου⁹ τὴν «Ἐπαναγωγὴν τῶν νόμων εἰς τὰ Βασιλικά,» εἰς μ' τίτλους διήκουσαν¹⁰, καὶ μετὰ λύπης ἐμάνθανε — περὶ τὸν αὐγούστον 886 — τὸν τοῦ Ἡρακλείας (Θράκης) Ἰωάννου θάνατον¹¹.

Ἐμελλε δὲ ὁ Φώτιος ἵνα πῇ πικρὰ τῆς ἀγνωμοσύνης ποτήρια πρῶτον μὲν παρὰ τοῦ Βασιλείου τοῦ Α΄ πρὸ εἰκοσαετίας, εἶτα δὲ παρὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Λέοντος, ἀλλαξοπατριαρχεῖαν βουλευομένου, ἅμα ὡς — τῇ 29 αὐγούστου 886¹² — ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἀπέθνησκε. Διάδοχος γενόμενος — τῇ 1 76ρίου 886¹³ — ἐπεδίωκε τὸ μὲν

1. FLEURY, αὐτ. σ. 547. — LAPOTRE, αὐτ. σ. 163. — καὶ οὐχὶ τῷ 885 (BARONII, ἐν χρ. — HEFLE, αὐτ. σ. 484).

2. MANSI. *Concil.* Τόμ. ΙΣ' σ. 12. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μς'.

3. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ, αὐτ. σ. 419. — FLEURY, αὐτ. σ. 546. — JAGER, αὐτ. σ. 377.

4. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ, αὐτ. σ. 421. — FLEURY, αὐτ. σ. 546 — 7.

5. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 664 — 5.

6. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ, αὐτ. σ. 422.

7. Αὐτόθι.

8. ὡς μεταγενέστερον τῶν Βασιλικῶν συνταχθεῖσαν. — καὶ οὐχὶ τῷ 885 (MORTREUIL, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 46, 60), οὐδὲ γενικώτερον τῷ 884 — 6 (MURALT, ἐν χρ. 886 αὐγ. 29. — ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 74).

9. ZACHARIE. *Πρύχειρον*, σ. 166.

10. Αὐτ. σ. LXXXIII — LXXXVI, 303. — MORTREUIL, αὐτ. σ. 21, 40, 56 — 7. — Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μζ'. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 588. — ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 63.

11. Γ. ΚΕΔΡΙΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 249.

12. MURALT, ἐν χρ. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 679. — καὶ οὐχὶ 1 μαρτ. 886 (FLEURY, αὐτ. σ. 548. — JAGER, αὐτ. σ. 383).

13. MURALT, ἐν χρ.

ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Εὐχαΐτων Θεοδώρου τοῦ Σανταβερνοῦ, εἰς ὃν ἀπέδιδε τὴν φυλάκισιν¹ αὐτοῦ, τὸ δ' ἔξωσιν τοῦ Φωτίου, ὃν οὐδὲν ἠνείχετο², ὡς χρηματίσαντα καὶ ἀνάδοχον³ καὶ παιδαγωγόν⁴,

Φώτιον ἀρχιερεῖα γεροντοδιδάσκαλον εὐρών,
ὅς με γάλακτι ἔθρεψε θείων ναμάτων⁵.

καὶ σωτήρα ἀπὸ τῆς ἐκτυφλώσεως⁶. Ὅπως δὲ ὁ Βασίλειος Α' ἀπέκτεινε τὸν σώσαντα τὴν ζωὴν αὐτοῦ,

Ὅς σῶστρο καλὰ τῷ σεσιωκότι νέμει,
τομὴν κεφαλῆς· φεῦ δίκης τῆς ἀδίκου⁷!

οὕτω καὶ ὁ Λέων Σ' πατρώζων βαρέως ἔφερε τὴν παρουσίαν τοῦ πολλαχῶς αὐτὸν εὐεργετήσαντος, τοῦ μορφώσαντος αὐτὸν πνευματικῶς, παρ' οὗ ἐδιδάχθη τὴν ῥητορικὴν καὶ ποιητικὴν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ θεολογίαν, τὰ μαθηματικὰ καὶ λοιπὰ ἐγκύκλια⁸.

Καὶ ἀμέσως ὁ Λέων Σ' ἀπέστειλεν εἰς Εὐχαΐτα, καὶ ἤγαγε τὸν μητροπολίτην Θεόδωρον εἰς τὴν πόλιν⁹, ἐγείρας κατ' αὐτοῦ κατηγορίαν, ὡς συνομωσίαν τεκταίνοντος, εἰς ἣν ἠθέλησεν ἵνα περιπλέξῃ καὶ τὸν πατριάρχην¹⁰, ἅτε δὴ φιλίως πρὸς

1. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 248.- ΓΑΥΚΑ, σ. 553.- ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 12.- ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 264.

2. HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 430.

3. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. τῷ εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἀρ. ΣΙΗ' σ. 530).- R. MONTACUTH. *Notæ ad Photii epistolas* (ἐν Λονδίῳ 1651. φύλλ.) σ. 140.- HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 11.

4. JAGER, αὐτ. σ. 386.

5. ΛΕΟΝΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ. 'Επίγραμμα (ᾧρα MATRANGA. *Anecdota græca*. ἐν Ῥώμῃ 1850. 2 Τόμ. 8ον. Τόμ. Β' σ. 559).

6. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Βίος Βασιλείου* (αὐτ. σ. 350).

7. ΕΦΡΑΙΜΙΟΥ, στίχ. 2628—9.

8. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 669.

9. *Βίος Λέοντος* (ᾧρα ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 354).

10. Αὐτόθι.- ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 701.- Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 249.- ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. 'Επιστ. Στεφάνῳ τῷ Ῥώμης (ᾧρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 427).- JAGER, αὐτ.

τὸν Εὐχαΐτων διακείμενον¹. Ἴν τῷ μεταξύ τούτῳ ἐφθανε — περὶ τὸν σептέμβριον 886 — εἰς χεῖρας τοῦ Λέοντος 5² ἢ ἐκ Ῥώμης ἀπὸ ἰουνίου 886 πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀπευθυνθεῖσα ἐπιστολὴ τοῦ Στεφάνου Ε'³, ἐνισχύσασα τὸν Λέοντα⁴ εἰς ὅσα κατὰ τοῦ Φωτίου ἐβυσσοδόμει· ἐφ' ᾧ καὶ προσαχθεὶς ἐξ Εὐχαΐτων ὁ Θεόδωρος ἐφυλακίσθη αὐθωρεῖ⁵ — περὶ τὸν ὀκτώβριον 886⁶ — καὶ ταυτοχρόνως καὶ ὁ Φώτιος⁷, ὑποβληθέντες ἑκάτεροι εἰς αὐστηρὰν ἀνάκρισιν⁸. Ἀλλ' ἡ μὲν κατὰ τοῦ πατριάρχου συκοφαντία ὡς ἰστός ἀράχνης διελύθη⁹, ὁ δὲ ἀπροστάτευτος παραμείνας μητροπολίτης ἀπηλλάγη μὲν τῆς θανατικῆς ποινῆς, ἐστερήθη δὲ τῆς ὀράσεως¹⁰, καὶ ἐγένετο — περὶ τὸν 9ῶριον 886 — πρῶτον μὲν εἰς Ἀθήνας¹¹, εἶτα δὲ εἰς Ἀνατολήν¹² ὑπερόριος.

Οὕτω δὲ κορέσας τὸ κατὰ τοῦ Σανταβαρηνοῦ πάθος ἐστράφη πρὸς τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πατέρα καὶ διδάσκαλον¹³. Ἐπομένως ἐπὶ τῇ βάσει πλαστῶν καταγγελιῶν Ἀνδρέου τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν¹⁴ καὶ Ἰωάννου τοῦ ἀγιοπολίτου¹⁵ ἐξυφάνθη σφοδρὸν κατὰ τοῦ Φωτίου κατηγορητήριον. Ἀφ' οὗ δὲ ἀνεγνώσθη τοῦτο ἀπ' ἁμβωνος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας¹⁶, χοροστατοῦντος τοῦ πατριάρχου¹⁷, ἡμέρα

1. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 248.

2. *Concil. general.* αὐτ. σ. 422.- FLEURY, αὐτ. σ. 552.

3. JAGER, αὐτ. σ. 377, 387.

4. HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 431.

5. MURALT, ἐν χρ. 887 (ἰαν. — αὐγ.).

6. Αὐτ. ἐν χρ. 886 (76ρ. — 106ρ.).- JAGER, αὐτ. σ. 386.

7. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μ.η'.

8. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 431.- MURALT, ἐν χρ. 887 (ἰαν. — αὐγ.).

9. *Βίος Λέοντος* (αὐτ. σ. 356). - ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 851. - ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 265. - JAGER, αὐτ.- Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.

10. *Βίος Λέοντος* (αὐτ. σ. 355 — 6). - ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, αὐτ.- ΓΑΥΚΑ, σ. 553.

11. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 595.- *Βίος Λέοντος* (αὐτ. σ. 356).- Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σελ. 80.- HERGENROTHER, αὐτ.

12. JAGER, αὐτ. σ. 387.- HERGENROTHER, αὐτ.

13. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μζ'.

14. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 263.

15. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 849.- MURALT, ἐν χρ. 886 (76ρ. — 106ρ.).

16. *Βίος Λέοντος* (αὐτ. σ. 354).- ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ (ἔργα I. ΑΛΛΑΤΗ. *De octava synodo photiana*, σ. 81).

17. *Βίος Λέοντος*, αὐτ.- ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, αὐτ.

κυριακῇ — τῇ 7 106ρίου 886¹ — κατεβιβάσθη ἐκεῖνος τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου², ἐξορισθεῖς εἰς τὴν μονὴν³ τῶν Ἀρμενιανῶν⁴, ἢ Ἀρμενικῶν⁵, ἢ Ἀρμενιακῶν⁶, ἢ Ἀρμενίων⁷, τὴν τοῦ Βόρδου⁸, ἢ Βόρδωνος⁹, ἢ Βόρδονος¹⁰, ἢ Γόρδονος¹¹. Ἡ τοιαύτη καὶ τηλικαύτη ἀγνωμοσύνη τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ εἰς τοσαύτην ἀπογοήτευσιν τῶν ἐγκοσμίων ἤγαγε τὸν Φώτιον, ὥστε ἀναπολήσας εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ τὴν ἐντολὴν τοῦ κυρίου¹² (Καὶ ὅς ἐάν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς . . πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν) ὁ «Φώτιος ἡσυχαστικὴν ζωὴν ἡρετίσατο, καὶ ἐνυπογράφως τὸν θρόνον πα-
» ρητήσατο¹³, καὶ ἰδίως πράττων τὰ ἑαυτοῦ συνεφώνησε, ταπείνωσιν ἀντὶ ὑπερ-
» φανίας ἐλόμενος¹⁴. » Μεθ' ὃ καὶ ἀνῆλθεν εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ὁ δεκαε-
ξαετής¹⁵ ἀδελφὸς τοῦ Λέοντος Σ' Στέφανος, χειροτονηθεὶς τῇ ἐπομένῃ κυριακῇ —
14 106ρίου 886¹⁶ — ὑπὸ τοῦ Καισαρείας (Καππαδοκίας) Θεοφάνους¹⁷. διότι ὁ

1. πρὸ τῆς 25 106ρ. 886 (HERGENRÖTHER, αὐτ.).

2. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. ἐπισκόποις καὶ λοιποῖς κληρικοῖς (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 422). — ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, αὐτ. — FLEURY, αὐτ. σ. 550. — JAGER, αὐτ. σ. 386.

3. ἡ μονὴ αὕτη ἦν ἐντὸς τῆς ΚΠ. (ὄρα DUCANGE. *Constantinopolis christiana.* Α' σ. 153. — Ἐγκύκλιος τῆς μιᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας. ἐν ΚΠ. 1863. 8ον σ. 115. — Α. ΠΑΣΠΑΘΗ. *Βυζαντιναὶ μελέται*, σ. 293). — κατ' ἄλλους δὲ ἐπὶ τῆς μετὰ τὴν τῆς νήσου Χάλκης καὶ Μάλτεπε ὑφάλου «Βορδόνης» (Π. ΖΑΝΟΥ. *Φώτιος ὁ ΚΠ.* ἐν ΚΠ. 8ον σ. 57).

4. MURALT, ἐν χρ. 886. 76ρ. 1. — I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 81.

5. *Βίος Λέοντος*, αὐτ. — ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 700. — MURALT, ἐν χρ. 886 (76ρ. — 106ρ.).

6. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, αὐτ.

7. FLEURY, αὐτ. — JAGER, αὐτ. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 40, 221.

8. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, αὐτ.

9. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ, αὐτ.

10. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 849.

11. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 701. — MURALT, ἐν χρ. 886. (76ρ. — 106ρ.).

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ι' 14.

13. ὄρα καὶ FLEURY, αὐτ. σ. 581. — JAGER, αὐτ. σ. 389, 390.

14. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. ἐπισκόποις καὶ λοιποῖς κληρικοῖς (ὄρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 429). — ὄρα καὶ I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 80. — FLEURY, αὐτ. σελ. 554.

15. *Art de vérifier les dates*, σ. 278. — HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 686.

16. πρὸ τῶν χριστουγέννων (ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 849). — περὶ τὴν 25 δεκεμβρίου 886 (FLEURY, αὐτ. σ. 550).

17. ΒΑΣΙΛΕΥΣ. *Εἰς καν. ιθ' τῆς Δ' οἰκουμένης συνόδου* (ὄρα ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ

δικαιῶχος ἐν ταιαύτῃ χειροτονίᾳ μητροπολίτης Ἡρακλείας (Θράκης)¹ Ἰωάννης εἶχεν ἀποθάνει² πρὸ τεσσάρων ἤδη μηνῶν, μὴ ἀντικατασταθεὶς εἰσέτι.

Ἀλλ' ὅμως πολλοὶ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἰγνατιανῶν ἀπέστειρον ἵνα ἀναγνώρισωσι τὸν νέον πατριάρχην³, πρῶτον μὲν ὡς νεώτερον τῆς κανονικῆς ἡλικίας τῶν λε' ἐτῶν⁴, δεύτερον δὲ ὡς προχειρισθέντα — τῇ 27 δεκεμβρίου 883 — διάκονον⁵ καὶ σύγκελλον⁶ ὑπὸ τοῦ κατ' αὐτοὺς καθηρημένου Φωτίου⁷, τρίτον δὲ ὡς χειροτονηθέντα ἐπίσκοπον νέας Ῥώμης ὑπὸ τοῦ Καισαρείας Θεοφάνους, ὃν ἐπίσης — τὸν ἀπρίλιον 880 — ὁ Φώτιος ἐχειροτόνησε⁸.

Συσκέψεως δὲ γενομένης ὑπὸ τὸν τότε ἀρχηγὸν τῶν ἰγνατιανῶν Στυλιανὸν τὸν Νεοκαισαρείας⁹, ἐνεκρίθη¹⁰ καὶ ἔγραψαν—περὶ τὴν 30 δεκεμβρίου 886¹¹—γράμματα καὶ ὁ μὲν Λέων Σ'¹² ἀπαντῶν εἰς τὴν κατὰ 7 ἔβριον 886 ληφθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ Στεφάνου Ε' διηγεῖτο τὰ κατὰ τὴν παραίτησιν¹³ τοῦ Φωτίου καὶ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Στεφάνου, ὁ δὲ Στυλιανὸς ἐκτιθέμενος τὰ κατὰ τὸν Ἰγνάτιον καὶ Φώτιον, καὶ καταλήγων εἰς τὴν τελευταίαν ἔξωσιν¹⁴ τοῦ Φωτίου ἐπιμένει, χάριν τῆς εἰρήνης τῆς ἐκκλησίας ΚΠ. εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν χειρο-

ΠΟΤΑΗ. *Σύνταγμα κανόνων*. Τόμ. Β' σ. 249.— *Βίος Λέοντος* (αὐτ. σ. 354).— FLEURY, αὐτ.

1. ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 12.

2. Γ. ΚΕΔΡΙΝΟΥ, αὐτ. σ. 249.

3. *Concil. general.* αὐτ. σ. 422.

4. ΦΩΤΙΟΥ. *Νομοκάνων* (ὅρα ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΑΗ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 66).— HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ.

5. *Concil. general.* αὐτ.— HERGENROTHER, αὐτ.— JAGER, αὐτ. σ. 387.

6. *Βίος Λέοντος* (αὐτ. σ. 353).— ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 700.— ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 848.

7. *Concil. general.* αὐτ.— HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 686.

8. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ.— *Histoire de l'Eglise*, αὐτ.— *Concil. general.* αὐτ.

9. *Concil. general.* αὐτ.

10. HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 432.

11. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 691.

12. *Concil. general.* αὐτ.— JAGER, αὐτ. σ. 387.

13. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. *Ἐπιστ. ἐπισκόποις καὶ λοιποῖς κληρικοῖς* (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 429).

14. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. *Ἐπιστ. Στεφάνῳ τῷ Ῥώμης* (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 427).

τονιῶν αὐτοῦ¹ (ἦτοι τοῦ μητροπολίτου Καισαρείας Θεοφάνους καὶ λοιπῶν ἐπισκόπων, ὡς καὶ τοῦ διακόνου Στεφάνου, νῦν ΚΠ., καὶ λοιπῶν κληρικῶν).

Τοῦ δὲ Φωτίου ἐν τῷ ἐρημιτηρίῳ αὐτοῦ ἡσυχάζοντος ἡσυχίαν ἄκραν, καὶ μηδὲ ἐπιστολὴν τινα πρὸς οὐδένα ἀποτείνοντος², ὁ λαὸς τῆς ΚΠ. ἐξεδήλου — περὶ τὸν ἰανουάριον 887 — τὴν δυσθυμίαν αὐτοῦ διὰ λιβέλλων κατὰ τοῦ Λέοντος.

Ὡς ἐσθλά τίνεις τῶν μαθημάτων γέρα,
καλὰ τροφεῖα πατρί σου τῷ δευτέρῳ
παρέσχες, ὦ βέλτιστε, τῶν διδαγμάτων³.

Εἰς ταῦτα ἐκεῖνος ὑπεραπολογούμενος διὰ στίχων ἐπίσης — περὶ τὸν μάρτιον 887 — ὕβρεις ἀνοικείους κατὰ τοῦ « γεροντοδιδασκάλου » αὐτοῦ ἐξετόξευε⁴.

Τὰς ἐκ ΚΠ. ἐπιστολάς λαβὼν ὁ Στέφανος Ε' — περὶ τὴν 30 μαρτίου 887⁵ — ἀπήντησε — περὶ τὸν μᾶιον 887⁶ — πρὸς μὲν τὸν Λέοντα ᾧ ἀναγνωρίζων τὴν ἐκλογὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ ὡς πατριάρχου ΚΠ.⁷ καίτοι ἀνήλικος, καίτοι χειροτονηθέντος ὑπὸ τοῦ φωτιανοῦ Θεοφάνους, πρὸς δὲ τὸν Στυλιανὸν ἐπιφυλαττόμενος ἵνα ἀποφανθῇ περὶ τοῦ Φωτίου, ἀφ' οὗ προηγουμένως βεβαιωθῇ, εἰ παρητήθη ἢ ἐξώσθη πράγματι⁸ ὁ τὸν τίμιον σταυρὸν ἐμπαίζων Φώτιος, « ὅπως ὑμεῖς ὑπεγράψατε⁹. » 'Αλλ' ἐπειδὴ οὐδὲν περὶ ἐμπαιγμοῦ τοῦ σταυροῦ ἐν τῇ τοῦ Στυλιανοῦ ἐπιστολῇ μνημονεύεται¹⁰, μήπως ἄρα γε ἡ ἀπάντησις ἐκείνη τοῦ Στεφάνου Ε' εἰς ἐτέραν ἐπιστολὴν ἀπέβλεπεν;

1. Αὐτόθι. — HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 687 — 8. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 431 — 2.

2. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 715.

3. ΛΕΟΝΤΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ. 'Απολογία (ἔρμ. MATRANGA, αὐτ. σ. 558).

4. Αὐτ. σ. 559.

5. τῷ 887 (HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 691. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 432).

6. καὶ οὐχὶ τῷ 886 (JAGER, αὐτ. σ. 389), οὔτε τῷ 888 (HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ.).

7. ASSEMANI. *Kalendarium*, σ. 318. — BARONII. *Annales*, ἐν χρ. 886. — HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 696.

8. ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΙΟΥ. 'Επιστ. ἐπισκόποις καὶ λοιποῖς κληρικοῖς (ἔρμ. Council. general. αὐτ. σ. 428 — 9).

9. Αὐτ. σ. 429.

10. ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. 'Επιστ. τῷ 'Ρώμης Στεφάνῳ (αὐτ. σελ. 423 — 8).

Λίφνης πυρκαϊὰ ἐκραγεῖσα ἐν ΚΠ. — περὶ τὸν ἰούνιον 887 — ἀπετέφρωσε ¹ σὺν ἄλλοις κτιρίοις καὶ τὲν τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ ἱερὸν ναόν ². καὶ ἐθεωρήθη ὑπὸ τῶν πολιτῶν ὡς θεομηνίας τεκμήριον.

Ἔνεκα δὲ τῆς παντελοῦς σιωπῆς καὶ τοῦ ἄκρου περιορισμοῦ ἐν τῇ μονῇ « Βορδόνης » τοῦ Φωτίου, διάφοροι φῆμαι ἀβάσιμοι μεταξὺ τῶν ἀέργων τῆς πόλεως διεθρυλλοῦντο — περὶ τὸν ἰούλιον 887 — ὡς δῆθεν ὅτι μετέβη εἰς Ῥώμην ὅπως μελετήσῃ ἐπιτοπίως καὶ ἐπανελθὼν στηλιτεύσῃ δημοσίᾳ τὰς καινοτομίας τῆς δύσεως ³.

Μετ' οὐ πολὺ περιήρχοντο — περὶ τὸν αὐγούστον 887 — εἰς χεῖρας τοῦ Λέοντος Γ' καὶ τῶν ἰγνατιανῶν αἱ πρὸ τριμηνίας ἐκδοθεῖσαι ἐπιστολαὶ τοῦ πάπα Ῥώμης, αἵτινες μὴ εὐχρεστήσασαι ὀλοτελῶς, ὡς φαίνεται, ἔνεκα τῆς αὐστηρότητος αὐτῶν ἔμενον ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἄνευ ἀπαντήσεως.

Ἐν τούτοις οἱ Βυζάντιοι σφόδρα κατεταράχθησαν, ὅτε — τῇ 20 ὁκτωβρίου 887 ⁴ — συνέβη ἔκλειψις τοῦ ἡλίου καὶ « ἄνεμοι σφοδροὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ βρονταί, ἐξ ὧν ἐκάησαν ἄνθρωποι ἐπτὰ ⁵. »

Φύσει ὁ Φώτιος κλίσιν ἔχων πρὸς τὸν μονήρη βίον ⁶, σχετιζόμενος ἐκ παίδων μετὰ τῶν τότε διασήμεων μοναχῶν, οἷος ἦν ὁ τῆς μονῆς Χηνολάκκου ⁷ Μεθόδιος ⁸, ἀνέπτυξε προηγουμένως ⁹, τὸν ὑπὸ μεροληπτικῆς φαρτρίας χλευαζόμενον, « θερμοουργὸν ζῆλον ὑπὲρ τῆς μοναχικῆς τάξεως καὶ τῆς τῶν κανόνων τηρήσεως ¹⁰. » διὸ καὶ ἤδη φέρων τὸ τῶν μοναχῶν τριβῶνιον ἐπανεπαύετο — καθ' ὅλον τὸ 888 σωτήριον ἔτος — μακρὰν τῶν θορύβων τοῦ κόσμου, μελετῶν καὶ προσευχόμενος.

Διήρχετο δὲ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως μελοποιῶν, ὁ « τῆς ἐκκλησίας ὠδικὸς ὄρνις ¹¹, » — περὶ τὸν ἰανουάριον 888 — οὐχὶ βεβαίως στιχηρὰ « περὶ νεφέλης

1. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 700. — MURALT, ἐν χρ. 887 (ἰαν. — αὐγ.).

2. ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Θωμᾶ τῇ Ἀμάντου ἔκειτο πρὸς τὸν σοφιστὸν λιμένα (D' MORDT-MANN, αὐτ. σ. 56).

3. L. ALLATI. *De utriusque ecclesiae consensione*, σ. 554 — 5.

4. MURALT, ἐν χρ.

5. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 701.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. τῷ οἰκονόμῳ καὶ συγχέλλῳ τῆς Θεουπολιτῶν ἐκκλησίας (ἀρ. Β' σελ. 145).

7. ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 356, 399.

8. ὁ εἶπα ΚΠ. (ᾧρα Πατριαρχῶν ΚΠ. πίνακα ἐμὸν χειρολογικὸν ἀνέκδοτον).

9. ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 205—221.

10. Αὐτ. σ. 215.

11. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Θεοτοκίριον. ἐκδ. β' ἐν ΚΠ. 1849. 4ον. σ. α'.

» καὶ ὑετῶν ¹, » « περὶ τῶν μεταξὺ τῆς γῆς καὶ τῶν οὐρανῶν στοιχείων ², »
οὐδὲ κανόνας περὶ ἱατρικῶν θεμάτων ³ ἢ « περὶ τῶν ἡλικιῶν τῶν ἀνθρώπων ⁴, »
ὅπως ἄλλοτε νέος ὢν πρὶν ἢ ἱερωθῇ, ἀλλ' ἀναπολῶν εἰς τὴν μνήμην αὐτοῦ
ὅτε μὲν τὰ ἰσθόλα τῶν πολεμίων βέλη·

Ἐκένωσεν ὄντως ὁ φθόνος
εἰς σέ, ψυχὴ μου, τὰ βέλη ⁵.

Ἐν γὰρ ὀδύνη μοι πᾶς ὁ βίος,
ὁ φθόνος δὲ πολὺς·
Χριστέ, μὴ παρίδῃς με ⁶.

Οἴμοι! πειρασμοί, τρικυμῖαι,
καὶ περιπλάνησις αὕτη!
οἱ φθονοῦντες ἐγγύς,
οἱ δὲ φίλοι καὶ γνωστοὶ ἐμακρύνθησαν.
ῥοαὶ τῶν δακρύων
ἐκρεῖτε μετὰ πόνου ⁷.

ὅτε δὲ τὸν ἐν τῇ μονῇ Σκέπης περιορισμόν·

Ὁ πολυπλάνητος ἐγώ,
ξένος συγγενῶν τε καὶ φίλων,
δυσκλεής, ἀπόλυτος, ἀπερριμμένος,
ἄπολις, δάκρυα κείμενα πλουτήσας·
φθόνος καὶ ταῦτα ποιεῖ,
ψυχὴ ταλαίπωρε ⁸.

1. PITRA. *Analecta sacra*. ἐν Παρισίοις 1876 — 1882. 8 Τόμ. μ. 8^{ον}. Τόμ. Α' σελ. 441—2.

2. Αὐτ. σ. 442.

3. *Cod. Naniannus*, ἀρ. 247.

4. PITRA, αὐτ. σ. 442.

5. Αὐτόθι.

6. Αὐτόθι.

7. Αὐτ. σ. 443.

8. Αὐτόθι.

Ἐξέστην ἐν τοῖς πανταχοῦ λυπηροῖς
ὁ ταλαίπωρος ἐγώ·
ἐξ ὀμμάτων τῶν ἐμῶν,
δάκρυα, μὴ κενοῦσθε ¹.

· · · · ·
Ὁ παῖδας ἐκ καμίνου ῥυσάμενος,
ἀπάλλαξον, δέομαι, πάθους ἐμαυτὸν
καὶ βασκανίας τῶν ἐχθρῶν·
τὸ γὰρ σῶμα ἢ λύπη συνέτηξε,
ψυχὴν δ' ὁ λογισμὸς ὡς σκώληξ
αὐτὴν κατεδαπάνησεν ².

ὅτε δὲ τοὺς ἐν ὑπερορίᾳ ἐπισκόπους, καὶ τὰς πρὸς αὐτοὺς παρηγορίας·

Ἐπὶ ξένης παροδεύων,
ἀδελφέ, δυστυχοῦς
μέμνησο σοῦ φωτίου·
ἐν γὰρ τῇ ξένῃ καὶ αὐτός·
θανάτων καὶ φθορῶν,
διὰ ξενίαν πικράν,
ὁ Χριστὸς ἡμᾶς ῥύσαιοτο,
καὶ σχισθέντας συνάψαιεν ³.

· · · · ·
Ἐλπισον εἰς κύριον,
τὰ πάντα ἰάσοντα·
οὗτος τὸ συμφέρον ποιήσει,
καὶ παρακαλέσει, ὡς οἶδε,
καὶ τῶν λυπηρῶν ἐπανακαλέσεται ⁴.

Κυρίως δὲ ἡσυχολεῖτο, συντάττιον καὶ ψάλλων μέλη διὰ τὰς ἑορτασίμους ἡμέ-
ρας τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, ὧν ὀλίγιστα περισωθέντα ἐκ πολλῶν ἀναφέρονται, ἥτοι

1. Αὐτόθι.

2. Αὐτ. σ. 442—3

3. Αὐτ. σ. 443.

4. Αὐτ. σ. 442.

κοντάκιον μὲν καὶ οἶκους — περὶ τὴν 25 ἰανουαρίου 888 — εἰς τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον¹.

δοξαστικὸν² δὲ — περὶ τὴν 6 ἀπριλίου 888 — ψαλλόμενον τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ, καὶ κοινῶς εἰς τὴν Κασσιανὴν ἀποδιδόμενον.

κοντάκιον δὲ καὶ οἶκους — περὶ τὴν 5 μαΐου 888 — εἰς τὴν ἁγίαν μεγαλομάρτυρα Εἰρήνην³, ἣν καθικετεύει ἐπαναλαμβάνων.

Καὶ κόσμον εἰρήνευσον ταῖς πρεσβείαις σου.

στιχηρὰ δὲ καὶ ἰδιόμελα — περὶ τὴν 14 ἰουνίου 888 — εἰς τὸν ἅγιον Μεθόδιον⁴, εὐχόμενος

ῥυθῆναι τὴν οἰκουμένην ἀπὸ πάσης αἰρέσεως⁵.

εἰρμούς δὲ — περὶ τὴν 6 αὐγούστου 888 — εἰς τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ σωτήρος, παρενείρων καὶ τὰ ἴδια παθήματα.

Νεῦσον πρὸς ἡμᾶς τοὺς σὲ τιμῶντας, Λόγε,
ἐχθρῶν ἀπάντων μηχανὰς ἀποτρέπων.
ὑπερβολῇ γὰρ ἐχθρικῆς κακουργίας
εἰς πλῆθος εἰσέδυμεν ἀσχέτου ζάλης⁶.

κανόνας δὲ ὀκτὼ — περὶ τὴν 15 αὐγούστου 888 — εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον⁷, ὧν σῶζονται μόνον πέντε⁸.

Ἐν δὲ ταῖς διαληφθεῖσι κανόσιν ἐκτίθησι καὶ τὰς πικρίας, ἃς ἐποτίζετο.

1. Αὐτ. σ. 668.

2. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Εἰς ἕμρος τοῦ Φωτίου*. ἐν Ὁδησσῷ 1900. 8^{ον} σ. 2.

3. ΠΙΤΡΑ, αὐτ. σ. 438.

4. Αὐτόθι. — W. CHRIST ET M. PARANICAS. *Anthologia graeca carminum christianorum*. ἐν Λειψίῳ 1871. μ. 8^{ον} σ. 99—100.

5. MIGNE, αὐτ. Τόμ. PB' σ. 577.

6. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου ἐπιστολαὶ ME'* σ. 55.

7. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ. σ. 15, 33 (ὁπόθεν λείπει ἡ ᾠδὴ β'), 57 (ὁπόθεν λείπει ἡ ᾠδὴ β' εἰς ἄχον β'), 154 (ὁπόθεν λείπει ἡ ᾠδὴ γ' εἰς ἄχον γ').

8. λείπουσιν ὁ ε', σ', ζ'. διότι β' ἐστὶν ὁ εἰς ὄνομα Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης (ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ. σ. 33) καὶ δ' ὁ ἐν Cod. palatino vaticanus, ἀρ. 138, φ. 6.

Ἀσθenoῦσαν πάθεσι χαλεποῖς
τὴν πολυπαθῆ μου καὶ οἰκτρὰν καὶ βαρυαλγῇ
καρδίαν ἰάτρευσον, Παρθένε,
τὸν ἱατρὸν τῶν ψυχῶν ἡ γεννήσασα¹.

Ἐλαφος διατετρωμένος,
παναμώμητε, βολίσιν ἰοδόλοις,
τοῦ ἐλέους τοῦ σοῦ
διψῶ πιεῖν ῥανίδα,
ὥς τὸν ἰὸν ἐκκρούσωμαι,
τὸν ποτὲ θανατηφόρον².

ἐξιστορεῖ τὰς συκοφαντίας, ἃς κατ' αὐτοῦ ἐξέρευσον.

Φύλαξον ἡμᾶς ἐπηρείας ἐχθρῶν ἀσινεῖς,
τοὺς πίστει τὸ ὄνομα
τὸ σὸν προσκαλουμένους, σεμνή,
γλωσσαλγίας τὰς τούτων φιμοῦσα καὶ τὰ στόματα³.

ἀποφιμοῦσα γλώσσας δολίων ἀνδρῶν,
καὶ ἡμῖν παρέχουσα
τῆς σωτηρίας τῆς σῆς τὴν ἀσφάλειαν⁴.

ἀπεικονίζει τὰς καταδρομάς, δι' ὧν ἐβασανίζετο.

Πάντας νῦν διάσωσον
τοὺς εἰς σὲ προστρέχοντας
ἐκ πειρασμῶν καὶ θλίψεων
καὶ περιστάσεων,
τηροῦσα ἀβλαβεῖς ἐπηρείας
τῆς τῶν ὀρωμένων

1. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ. σ. 184.

2. Αὐτ. σ. 186.

3. Αὐτ. σ. 59.

4. Αὐτ. σ. 58,

ἐχθρῶν καὶ ἀοράτων ¹.

Πολλῶν πειρασμῶν,
φλογοφόρων καὶ πικρῶν, λῦσον τὸ νέφος,
τῶν συνεχόντων καὶ θλιβόντων με,
καὶ ἀκρατῶς μαστιζόντων με ².

περιγράφει δὲ τὰς πλεκτάνας, δι' ὧν περιεβάλλετο·

Ἀπορήσας ἐξ ἀπάσης βοηθείας, ἄχραντε,
ἀνθρωπίνης, πρὸς τὴν σὴν ὀξυτάτην ἀντίληψιν
εὐλαβῶς προσέδραμον·
σύ με τῆς σῆς καὶ προμηθείας
καὶ εὐμενείας ἀξίωσον ³.

Σύ με ἀπολύτρωσαι ἐκ τῶν κινδύνων καὶ θλίψεων
καὶ πειρασμῶν, Θεοτόκε,
καὶ νόσων καὶ κακώσεων ⁴.

Ὅρατῶν με λύτρωσαι ἐχθρῶν
καὶ δυσμενῶν ἀοράτων,
ἐπιζητούντων με δυσμενῶς διασπᾶσαι,
καὶ εἰς τέλος ἀπολέσαι με ⁵.

ἀφηγεῖται τὰς ὑπερορίας, ἃς ὑφίστατο·

Ὡς ἄλλοι με λησταὶ τοῦ βίου στάδιον
ὁδίτην ὁδεύοντα συλλαβόντες
τὴν ψυχὴν κατετραυμάτισαν·
ἀλλὰ σύ, θεομῆτορ, ἀνακάλεσαι ⁶.

1. PITRA, αὐτ. σ. 440.

2. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ. σ. 34.

3. Αὐτ. σ. 16.

4. Αὐτ. σ. 17.

5. Αὐτ. σ. 59.

6. Αὐτ. σ. 33.

Ἱεροῦ παρὰ δέισου
καὶ ζωηροῦ χώρου με
βρώσει δελεάσας δολία
ὄφεις ὁ δόλιος
μακρὰν ἐξώρισε,
καὶ τῆς φοροῦς τὸ χωρίον
τῆς Ἰδὲμ ἀλλάξασθαι
φρόνῳ παρέπεισεν¹.

ἐκτραγωδεῖ τὰς θλίψεις καὶ ἀσθενείας, ἃς ἔπασχεν·

Ἰνὼπιὸν σου ἐκχεῶ
ἐν κλαυθμῷ καὶ στεναγμῷ τὴν δέησίν μου,
τῆς ψυχῆς μου τὴν θλίψιν ἀπαγγελῶ σοι, ἀγνή·
ἰδοὺ γὰρ σηπεδόνι θλίψεων καταδαπανῶμαι,
μὴ βλέπων σε, τὸ φῶς μου².

.
Πρόσδεξαι τοῦτον τὸν πόνον μου,
τὸν εὐτελεῖ, ἀγαθὴ, ὃν ἐγὼ σοι προσέφερον,
ἀσθενείᾳ σώματος
καὶ σὺ πόθῳ κρατούμενος,
τοῦ πόθου ταύτην ὑπερνικήσαντος·
καὶ σωτηρίας με καταξίωσον,
ἵνα τὸν ὕστατον
καὶ μέσον καὶ πρῶτόν τε
ὕμνον, ἀγνή,
τοῦ ἀγγέλου κράζω σοι·
χαῖρε, ἡ μήτηρ Θεοῦ³.

Προσέτι δὲ⁴ καὶ κανόνα ἕτερον ἐμελοποίησε — περὶ τὸν 76ριον 888 — εἰς
τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον, ἔνθα καὶ τὸ τέρμα τοῦ βίου προσεγγίζον παρίστησιν·

1. Λύτ. σ. 185.

2. Λύτ. σ. 35.

3. Λύτ. σ. 187.

4. ὅρα καὶ Ἄλ. Λαυριώτου, ἐν Ἑκκλ. Ἀληθείᾳ ΙΕ' σ. 220.

Ὅταν μέλλῃ χωρίζεσθαι
 ἡ ἐλεεινὴ ψυχὴ μου τοῦ σώματος
 τοῦ ἀθλίου τούτου, δέσποινα,
 σὺ παράστηθί μοι, καὶ βοήθησον¹.

Ὅταν ἔλθῃ τοῦ κρῖναι
 πᾶσαν τὴν γῆν
 ὁ τῶν ὅλων δεσπότης
 καὶ ποιητής,
 προσβάτοις με σύνταξον
 δεξιῶς τὸν ἰκέτην σου,
 καὶ ἐξωτέρου σκότους
 καὶ πάσης κολάσεως
 τὸν σὸν ἀχρεῖον δοῦλον
 ἐξάρπασον, δέομαι².

Πλὴν δὲ τούτων, συνέταξε — περὶ τὴν 1 ὁκτωβρίου 888 — « ἀκολουθίαν τοῦ
 » μικροῦ ἀγισμοῦ³, » ἣτις ἐν ἀρχῇ ἐκάστου μηνὸς ψάλλεται.

Ἀφ' ὅτου δὲ ἀρρηρέθη ἀπὸ τῶν σιτθαρῶν τοῦ Φωτίου χειρῶν τὸ τῆς ἐκ-
 κλησιαστικῆς ἐκκλῆσιας πηδάλιον, ἡ διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ κατὰστασις τῶν ἐν αὐτῇ
 θαλασσοπορούντων ὁλονέν ἐξέπιπτεν⁴, ἡ δὲ παιδεία ἡ θύραθεν παρημελεῖτο πρὸς
 βλάβην κοινὴν ἀνυπολόγιστον⁵.

Διέφθορε τὰ χρηστὰ καὶ τὰ τίμια·
 ὤλωλεν ἡ παιδείσις, ἔσθη καὶ λόγος,

1. Α. Η. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Βίος ἕμνος τοῦ Φωτίου*, αὐτ. σ. 7.

2. Αὐτ. σ. 8.

3. *Μέγα Εὐχολόγιον* (ἐν Ἐνετίῃ 1851. 8ον) σ. 338. — ΚΩΔΙΝΟΥ. *Περὶ ὁφθικίων*,
 σελ. 78, 336. — ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΤΟΥ ΤΣΕΡΝΙΓΟΒΟΥ. *Ἱστορικὴ διδασκαλία περὶ τῶν*
πατέρων τῆς ἐκκλησίας, μετὰφρ. Νεοφύτου Παγίδου (ἐν Ἱεροσολύμοις. 1885 — 7. 3 Τόμ.
 8ον) Τόμ. Γ' σ. 446. — DUCANGE. *Glossarium mediæ græcilitatis* (ἐν Παρισίῳ 1688.
 2 Τόμ. φύλλ.) ἐν λ. ἀγισμὸς μικρός. — ΡΟΜΙΟΤΗ. *Λειτουργικὴ*, σ. 222. — ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ.
Πηδάλιον, εἰς κκν. ζε' τῆς σ' οἰκουμενικῆς συνόδου. — ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*.
 Τόμ. Β' σ. 317. — Γ. ΠΑΠΗΛΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. *Ἱστορία τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς μου-*
σικῆς, σ. 243.

4. L. ALLATI. *De utriusque ecclesiæ consensione*, σ. 854.

5. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 716.

προὔδος δὲ καὶ νοῦς· οὔχεται θεωρία,
λέλοιπεν εὐσέβεια καὶ τελεστική·
θέμις δ' ἀπέπτη καὶ δίκη καὶ πᾶν καλόν¹.

Ἐκ τῆς πανωλεθρίας ταύτης μόνα λείψανα ἐπέπλεον, οἱ τοῦ Φωτίου μαθηταί, ἐν οἷς καὶ Λέων ὁ Σ' ἐκδίδων — περὶ τὸ 889 μ. Χ. — δεκαεῖς νεαρὰς (II — XVII, LXXV) περὶ ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων, καὶ ἀπευθύνων αὐτὰς πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, τὸν ΚΠ. Στέφανον².

Εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι οἱ περὶ τὸν Στυλιανὸν ἔγραψαν — περὶ τὴν 30 Ἰοβρίου 886 — πρὸς τὸν Ῥώμης Στέφανον ὑπὲρ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Φωτίου χειροτονηθέντων, καὶ ὅτι ἀπήντησεν ὁ Στέφανος — περὶ τὸν Μάϊον 887 — ἀπαιτῶν διςσχῆσεις πλείονας. Ταύτας δὲ μόλις — περὶ τὸν 10βριον 890³ — ἐδίδεν ὁ Στυλιανός (ἀφ' οὗ παρῆλθον τρία ἔτη⁴ ἀπὸ τῆς εἰς ΚΠ. ἀφίξεως τῆς τοῦ Στεφάνου ἐπιστολῆς λήγοντος τοῦ 887⁵), προφασιζόμενος⁶, ὅτι οἱ μὲν περὶ τὸν Λέοντα Σ' ἐξηκολούθουν, καὶ μετὰ τὰς παπικὰς καθαιρέσεις, ἔχοντες τὸν Φώτιον ὡς ἱερωμένον καὶ ἐπίσκοπον⁷, καὶ ἐπομένως ἀποδεχόμενοι καὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονημένους, οἱ δὲ περὶ τὸν Στυλιανὸν⁸ ἐπεφυλάττοντο, ἀναμένοντες πρὸς ἀποδοχὴν αὐτῶν⁹ νεωτέραν τῆς Ῥώμης συναίνεσιν.

Τὰς ἐν λόγῳ ἐπιστολάς μετὰ καὶ γραμμάτων τοῦ Λέοντος Σ' ἐπεφορτίσθη ἵνα κομίσῃ εἰς Ῥώμην πρεσβεῖα ὑπὸ τὴν προεδρείαν μητροπολίτου τινός¹⁰, ἴσως τοῦ Ἀδριανοπόλεως (Θράκης) Κοσμᾶ¹¹, ὃν ἐσφαλμένως διατείνονται, ὅτι ἀπέ-

1. L. ALLATI, αὐτ.

2. MORTREUIL, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 295.

3. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 692.— καὶ οὐχὶ τῷ 889 (BARONII. *Annales*, ἐν γρ.).

4. *Concil. general.* αὐτ. σ. 429.

5. HERGENROTHER, αὐτ.

6. *Concil. general.* αὐτ.

7. JAGER, αὐτ. σ. 391.

8. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΟΥ κλπ. ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Στεφάνῳ (ὄρα *Concil. general.* αὐτ.).— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 692—3.

9. JAGER, αὐτ.

10. *Concil. general.* αὐτ.

11. LE QUIEN, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 1174.— καὶ οὐχὶ τοῦ ἐπισκόπου Στεφανακίου Κοσμᾶ (HERGENROTHER, αὐτ. σ. 700).

στελλεν εἰς Ῥώμην ὁ ἐν ἐρημονήσῳ περιωρισμένος Φώτιος¹, ὁ μηδεμίαν συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ ἔξω κόσμου εἶτε μὴ θέλων ἵνα διατηρῇ, εἶτε μὴ δυνάμενος.

Ἡ ἐν λόγῳ πρεσβεία ἀφίχθη εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον — περὶ τὸν μάρτιον 891² — Ἄλλ' ὁ πάπας κατεγίνετο τότε εἰς τὰ τῆς στέψεως ὡς αὐτοκράτορος τοῦ Γουίδωνος ἐκ Σπολέτου, ὀνομασθέντος ἤδη — τῇ 21 φεβρουαρίου 891 — βασιλέως τῶν Λομβάρδων³, καὶ εἰς τὰ τῆς διαμάχης τούτου⁴ πρὸς τε τὸν Ἀρνούλφον, βασιλέα τῆς Γερμανίας, καὶ πρὸς τὸν Καρολίδην Βερεγγάριον τὸν Α'⁵, διαμάχης, ἥτις ἦν ἀτελεύτητος. Ἐπὶ μακρὸν δὲ ἐν Ῥώμῃ παραμείνασα ἡ ῥηθεῖσα πρεσβεία παρεστάθη εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ Στεφάνου Ε', ἀποθανόντος τῇ 7 αὐγούστου 891⁶, καὶ εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ Φορμόσου, ὅστις ἐπίσκοπος ὦν Πόρτου ἐξελέγη — τῇ 19 Σεπτεμβρίου 891⁷ — δεύτερος⁸ πάπας γενόμενος ἐκ μεταθέσεως, ἐν ᾧ πρὶν ἐγίνοντο διάκονοι ὄντες ἡ πρεσβύτεροι⁹.

Μετὰ τὰς μᾶλλον κατεπειγούσας ὑποθέσεις τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ, κύριον μέλημα ἔσχεν ὁ Φόρμοςος ἵνα ἀπαντήσῃ — περὶ τὸν μάρτιον 892¹⁰ — εἰς τὰς ἐπιστολάς τῶν περὶ τὸν Στυλιανόν¹¹, ἀποκαλῶν μὲν τὸν Φώτιον, ὡς ἐπιζῶντα, παραβάτην καὶ ἀθέμιτον¹², καίτοι ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ Η' ἀνακηρυχθέντα συνοδικῶς κανονικὸν καὶ νόμιμον, στέργων δὲ ἵνα οἱ ὑπὸ Φωτίου χειροτονηθέντες μένωσι λαϊκοί, ἐὰν δώσωσι μετανοίας λίβελλον¹³. Ἀλλὰ μετριάζων τὴν αὐστηρότητα τού-

1. JAGER, αὐτ. σ. 390.

2. καὶ οὐχὶ τῷ 892 ἰαν. — μαϊ. (MURALT, ἐν χρ.).

3. HERGENRÖTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 219.

4. HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 693.

5. HERGENRÖTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 219.

6. *Art de vérifier les dates*, σ. 274. — καὶ οὐχὶ κατὰ 76ριον 891 (MURALT, ἐν χρ.).

7. *Art de vérifier les dates*, αὐτ. — FLEURY, αὐτ. σ. 581.

8. καὶ οὐχὶ πρῶτος (*Art de vérifier les dates*, αὐτ.), διότι πρῶτος ἦν ὁ Μαρῖνος Α', ὡς ἀνωτέρω ὑπεδείξαμεν.

9. BARONII. *Annales*, ἐν χρ.

10. MURALT, ἐν χρ. 892 (ἰαν. — μαϊ.).

11. ΦΟΡΜΟΣΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. τῷ Νεοκαισαρείῳ Στυλιανῷ (ὅρα *Concil. general.* αὐτ. σ. 430). — JAGER, αὐτ. σ. 391.

12. ΦΟΡΜΟΣΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ, αὐτ. σ. 431. — ἔρα ὁ Φώτιος ἔζη καὶ μετὰ τὴν 6 φεβρουαρίου 891 (HERGENRÖTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 717), ὅτε κοινῶς ὁ θάνατος αὐτοῦ ἀναφέρεται (Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μη'. — HERGENRÖTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 433).

13. ΦΟΡΜΟΣΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ, αὐτ.

των τῶν διατάξεων, ἔπεμπε σύναμα εἰς ΚΠ. πρεσβείαν, συγκειμένην μὲν ἐκ τῶν ἐπισκόπων Λανδούλφου τοῦ Βουλτούρνου (Carone) καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ Φάνου (Fanum)¹, ἐντεταλμένην δὲ ἵνα συνεννοηθῇ περὶ πάντων τούτων μετὰ τοῦ Νεο-καίσαρείας Στυλιανοῦ, τοῦ Ἀγκύρας (Γαλατίας) Θεοφυλάκτου καὶ τινος Πέτρου, πιστοῦ² διατελέσαντος.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον — καὶ ἴσως περὶ τὸν μᾶλλον 892 — ὁ Φώτιος ἡσχολεῖτο εἰς συμπλήρωσιν τῶν γνωμῶν, ἃς συνέλεξεν ἔκ τε τῶν χειρογράφων³, ἐκ τῆς μακροχρονίου αὐτοῦ πείρας, καὶ μάλιστα ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ κόσμου, ὅπερ πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἐφυλλολόγησεν.

Ἐκεῖ δεικνύει, πῶς ἀπέφευγε τὴν οἴησιν·

« Ἡ ταπείνωσις θεμελίος ἐστὶ τῶν ἀρετῶν⁴. ὅσοι δὲ ταύτην κρηπίδα μὴ » ὑπεβάλλοντο⁵, θάπτον καταπίπτουσι⁶, πονηροῦ πνεύματος αὐτοῖς ἐπιπνεύσαντος. »

πῶς ἐμίσει τὴν φιλαργυρίαν·

« Πλοῦτος ἀφορῶν πρὸς αὐτάρκειαν πλούσιον ἀληθῶς ἀποφαίνει τὸν ἔχοντα· » ἂν δὲ προσθήκην ἐπὶ προσθήκῃ ζητῶν οὐ λήγῃ⁷, ἐσχάτη καὶ ἀκόρεστος πενία· » παμπόλλων⁸ γὰρ ἐνδεῇ ποιεῖ τὸν φιλόπλουτον⁹. »

πῶς ἀπεστρέφετο τὸν φθόνον·

« Ὡσπερ τῇ ἀρετῇ πολέμιον ἢ κακία, οὕτω τοὺς σπουδαίους οἱ φαῦλοι » μισεῖν καὶ ἀπεχθάνεσθαι ζητοῦσι¹⁰. »

καὶ πάλιν·

« Ἄνδρα σοφὸν εὐρεῖν μὲν οὐ ῥάδιον, εὐρόντας δὲ στέρξαι πάντας ἀδύνατον·

1. HERGENROTHER. Photius, αὐτ. σ. 695. Histoire de l'Eglise, αὐτ. σελ. 432.

2. ΦΟΡΜΟΣΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ, αὐτ.

3. HERGENROTHER. Photius. Τόμ. Γ' σ. 241—2.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Παραίτησις διὰ γνωμολογίας (ὅρα HERGENROTHER. Monumenta ad Photium pertinentia, σ. 25, ἀρ. 33).— Τυπικόν, ἐκδ. Ἰωάννου, Ἀντωνίου καὶ Πέτρου τῶν Σαβιέων, ἐν Ἑνετίᾳ 1545. φύλλ. ἐν τέλει· «Κεφάλαια παραινετικά διὰ γνωμολογίας.»

5. HERGENROTHER. Monumenta, αὐτ.— ὑπερεβάλλοντο (Τυπικόν, αὐτ.).

6. Τυπικόν, αὐτ.— ἀποπίπτουσι (HERGENROTHER. Monumenta, αὐτ.).

7. λήγῃ (ὅρα Τυπικόν, αὐτ.).

8. παμπόλλων (αὐτ.).

9. Τυπικόν, αὐτ.

10. Αὐτόθι.

» τὸ γὰρ πλῆθος τοῖς ὁμοίοις χαίρει μᾶλλον, ἢπερ τοῖς ὑπερέχουσιν, ἔλεγχον
 » ἡγούμενοι τῆς οἰκείας ἀ παιδευσίας τὴν ἐκείνου σοφίαν, καὶ ἅμα ὁ φόβος ὀξὺς
 » αὐτοῖς καὶ δεινὸς γίνεται στρατηγὸς τοῦ κατ' αὐτοῦ μίσους¹. »

πῶς ἐδέσμευε τὰ πάθη·

« Λογισμοὺς ἀπρεπεῖς ἐπελθεῖν μὲν οὐκ ἐμόν, παρόντας δὲ μὴ κατασχεῖν,
 » ἐμόν· κατασχόντα δὲ καὶ συγκατανεῦσαι, τῆς ἐμῆς ῥαθυμίας· τὸ δὲ καὶ πρὸς
 » ἔργον τὸ τοῦ πάθους εἶδωλον ἐξενεγκεῖν τῆς παντελοῦς ἀμελείας ἐμῆς οἴμαι,
 » καὶ τῆς μελλούσης ἀνταποδόσεως βαθεῖα λήθη². »

πῶς ἐξήσκει τὴν ἐγκράτειαν·

« Ὁ οἶνος ἄρδων τὰς ψυχὰς τὰς μὲν λύπας ὥσπερ μανθραγόρας κοιμίζει³,
 » τὰ δὲ πάθη, ὥσπερ ἔλαιον φλόγα, ἐγείρει⁴. »

πῶς ἐκαλλιέργει τὴν ὑπομονήν·

« Ἀθρόον τὸ δεινὸν προσπεσὼν⁵ καὶ τῶν φρονημάτων τὰ γενναιότερα κατα-
 » πλήττει τε καὶ συστέλλει· χρόνῳ δὲ καὶ προσδοκίᾳ⁶ διαπραύνεται· ὃν τρόπον
 » εἴωθε καὶ τὰ συνήθη τῶν ἀσυνήθων κουφοτέρην τῶν ἀλγεινῶν τὴν συναίσθησιν
 » φέρειν⁷. »

πῶς ἐν γένει ἐπολιτεύετο·

« Βασιλικῆς ψυχῆς ἀρετὴ⁸ μεγαλοψυχία καὶ φιλανθρωπία καὶ δικαιοσύνη
 » καὶ ἐπιείκεια⁹. »

καὶ πάλιν·

« Οἱ τοὺς ἀναξίους ἀναβιβάζοντες εἰς τὰς μὴδὲ αὐτοῖς προσηκούσας τιμὰς
 » οὐκ ἐκείνους μᾶλλον τιμῶσιν, ἀλλ' ἐαυτοὺς πρὸ τῶν ἄλλων ἀτιμάζουσι¹⁰. καὶ

1. Αὐτόθι.

2. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 24, ἀρ. 31.

3. κοιμίζει (HERGENROTHER, αὐτ.).

4. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 49, ἀρ. 196.

5. προσπεσὼν (Τυπικόν, αὐτ.).

6. προσδοκία (αὐτ.).

7. Τυπικόν, αὐτ.

8. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 35, ἀρ. 91.

9. ἐπιείκεια (HERGENROTHER, αὐτ.).

10. ἀτιμάζουσιν (Τυπικόν, αὐτ.).

» μὴν καὶ οἱ τοὺς ἀξίους τιμῆς κακίζοντες ἑαυτῶν μὲν τὴν κρίσιν φαυλίζουσι¹,
 » τὴν δὲ δόξαν τῶν ἀτιμωθέντων οὐκ ἤσχυναν· τιμᾶ² γὰρ τοῖς οἰκείοις³ τρόποις
 » καὶ τὴν εὐδοξίαν ὁ σπουδαῖος, ὥσπερ τὴν τιμὴν ὁ ἀπαίδευτος εἰς ἀτιμίαν
 » καταστρέφει⁴. »

καὶ πάλιν·

» «Οὐ δεῖ τὰ κοινὰ πράττοντα ζητεῖν πᾶσιν⁵ ἀρέσκειν, ἀλλὰ τοὺς ἐπαινοῦντας
 » τοῖς κακῶς λέγουσιν ἐμπαράβλλοντα⁶ ψυχαγωγεῖν ἑαυτόν, καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς
 » προαιρέσεως, ἂν μάλιστα πρὸς τὸ καλὸν ἀφορᾷ, διαμένειν· τῷ δὲ λίαν τὰς
 » διαβολὰς καὶ δυσαρεστήσεις εὐλαβομένῳ ἢ φοβουμένῳ κρεῖσσον ἢ πρὸς τὸ
 » ἀπραγμονέστερον μεταβολὴ τῆς πολιτείας, καὶ ὁ ἰδιώτης⁷ βίος⁸. »

καὶ πῶς εἰς τὸν Θεὸν τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ ἀνατίθουσιν·

» «Ὁ πιστεύων τῷ κυρίῳ φοβεῖται τὴν κόλασιν· ὁ δὲ φοβούμενος τὴν κόλασιν
 » ἐγκρατεύεται ἀπὸ τῶν παθῶν, ὑπομένει τὰ θλιβερά· ὁ δὲ ὑπομένων τὰ θλιβερά
 » ἔξει⁹ τὴν εἰς Θεὸν ἐλπίδα¹⁰. ἢ δὲ εἰς Θεὸν ἐλπίς χωρίζει τὸν νοῦν ἀπὸ
 » πάσης γήϊνης προσπαθείας· ταύτης δὲ ὁ νοῦς χωρισθείς, ἔξει¹¹ τὴν εἰς Θεὸν
 » ἀγάπην¹². »

Εἰς δὲ τὸ Βυζάντιον εἰσῆρχετο ἡ ἐκ Ῥώμης πρεσβεία — περὶ τὸν ἰούνιον
 892 — καὶ εὗρισκεν ἤδη τοὺς αὐστηροὺς ἐπικριτὰς ὀλιγοστεύοντας¹³, τοὺς ἰγνα-
 τιανοὺς συνδιλλαττομένους μετὰ τῶν φωτιανῶν¹⁴. καὶ ἀνεγνώριζεν εἴτε ῥητῶς
 εἴτε σιωπηλῶς τὰ γενόμενα¹⁵. ἴσως δὲ ὡς ἀντιστάθμισμα ἀπεκόμιζεν ἀπεργομένην

1. φαυλίζουσιν (Τυπικόν, αὐτ.).

2. ἡσχυναν. τιμᾶ (αὐτ.).

3. οἰκίοις (αὐτ.).

4. Τυπικόν, αὐτ.

5. πράττοντα, ἐν τῷ μὴ πάσιν (αὐτ.).

6. λέγουσι ἐπαπαβάλλοντα (αὐτ.).

7. ἰδιώτης (αὐτ.).

8. Τυπικόν, αὐτ.

9. ἔξει (Τυπικόν, αὐτ.).

10. ἀγάπην (Τυπικόν, αὐτ.).

11. ἔξει (αὐτ.).

12. Τυπικόν, αὐτ.

13. HERGENROTHER, Photius, αὐτ. σ. 707.

14. Αὐτ. σ. 702.

15. Αὐτ. σ. 701.

τῆς ΚΠ. — περὶ τὸν αὐγουστον 892 — τὴν συναίνεσιν τῆς ἐκκλησίας τῆς ΚΠ. εἰς τὴν ἐκ μεταθέσεως τοῦ Φορμόσου ἀνάρρησιν¹, γνωστῆς οὕσης τῆς ἄλλοτε κατὰ παρομοίας ἐκλογῆς τοῦ Μαρίνου Α' ἀπαντηθείσης ἐν ΚΠ. ἀντιδράσεως².

Ἐπανελούσης εἰς Ῥώμην — περὶ τὸν θῆριον 892 — τῆς σταλείσης εἰς Βυζάντιον πρεσβείας, ὁ Φόρμοςος ἀπεφάσισεν ἵνα συγκαλέσῃ διὰ τὸ προσεχὲς ἔαρ σύνοδον πρὸς ἄρσιν τοῦ ἐν ΚΠ. μεταξὺ φωτιανῶν καὶ ἰγνατιανῶν σχίσματος³.

Ἐν τούτοις ἐπὶ τοῦ Συμεών (888 — 927 μ. Χ.)⁴, διαδόχου τοῦ Μιχαήλ, ἀρχοντος τῆς Μοισίας, ἐξηκολούθουν — περὶ τὸν ἰανουάριον 893 — αἱ παπικαὶ ἐνέργειαι πρὸς ἀπόσπασιν τῆς παραδουναβίου ταύτης χώρας ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας τῆς ἐκκλησίας ΚΠ.⁵ ἀλλ' ἄνευ διαρκοῦς τινος ἀποτελέσματος⁶.

Συνελθούσης δὲ τῆς προμελετηθείσης συνόδου ἐν Ῥώμῃ — τῇ 1 μαρτίου 893⁷ — φαίνεται, ὅτι μετριοπαθεστέρα γνώμη ἐπεκράτησε, καὶ ὁδηγαί συνδιαλλακτικώτεραι ἐδόθησαν πρὸς τοὺς τότε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα σταλέντας — περὶ τὸν ἀπρίλιον 893 — εἰς ΚΠ. τοποτηρητάς, οὓς ὁ Ῥώμης Φόρμοςος καὶ μετ' ἐπιστολῶν ἐφωδίασε· διότι φθάσαντες εἰς ΚΠ. — περὶ τὸν ἰούλιον 893⁸ — καὶ εὐρόντες ἤδη — ἀπὸ τῆς 18^{ης} μαΐου⁹ 893¹⁰ — τεθνεῶτα τὸν ΚΠ. Στέφανον, καὶ ἐνταφιασθέντα ἐν τῇ μονῇ¹¹ τῶν Συκέων¹², ἢ Συκείων¹³, ἢ Σικεῶν¹⁴, ἢ Σικειῶν¹⁵, ἢ Σικέλ-

1. AUXILI. *Defensio Formosi*, ἐκδ. Dümmler, σ. 69.

2. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΟΥ. Ἐπιστ. τῷ Ῥώμης Στεφάνῳ (ἔργ. *Concil. general.* αὐτ. σ. 430).

3. ΦΟΡΜΟΣΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστ. Φούλκωνι, ἀρχιεπισκόπῳ Δουροκορτόρου (Reims). ἔργ. FLODOARD. *Chronique* 5' 2, σ. 217. — MURALT, ἐν χρ. 892 ἰαν. — ματ. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 696.

4. HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 530.

5. ASSEMANI. *Kalendarium* Γ' 154. Ε' 171. — HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 694. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ.

6. FARLATI. *Illyricum sacrum* II' 194.

7. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 696.

8. Αὐτ. σ. 707.

9. ὅποτε ἡ μνήμη αὐτοῦ (ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*, μαΐου 18) καὶ οὐχὶ μαΐου 17 (MURALT, ἐν χρ. 889 μαΐου 17).

10. HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 433.

11. ἡ μονὴ αὕτη ἴσως ἦν ἡ ἐκκλησία τῆς ἁγίας Εἰρήνης ἐν Συκαῖς, τανῶν Κουρσουλοῦ μαγσέν τζαμιῇ ἐν Γαλατζῇ (ἔργ. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. *Ἡ ΚΠ.* Τόμ. Β' σ. 58—9).

12. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 849.

13. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 697.

14. *Βίος Λέοντος* (ἔργ. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 354).

15. HERGENROTHER, αὐτ.

λων¹ ἢ Σικελῶν², ἦλθον εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ Ἀντωνίου τοῦ Καυλέα³, ὅστις τῇ 21 μαΐου⁴ 893⁵ τὸν Στέφανον Α' διεδέξατο. Ὁ νέος πατριάρχης συνεκρότησε, φαίνεται, τοπικὴν σύνοδον⁶ ἐν ΚΠ. — περὶ τὸν 76ριον 893 — ἥτις, παρόντων καὶ τῶν τοῦ Φορμόσου τοποτηρητῶν καὶ συνευδοκούντων⁷, « τὰ διεσπαρμένα μέλη τῆς ἐκκλησίας συνῆψεν⁸, » ἀποφασίσασα ἵνα οἱ μὲν ὑπὸ Φωτίου χειροτονηθέντες κατέχωσι τὰς ἐπισκοπὰς αὐτῶν, οἱ δ' ἐσχατίως χειροτονηθέντες σχολάζωσι, λαμβάνοντες μόνον σιτηρέσια, μέχρις οὗ κενωθῇ θέσις τις, ἣν κατέχει φωτιανὸς ἐπίσκοπος⁹. Μετὰ τὸ πέρας τῆς συνόδου ταύτης, οἱ βῆθόντες τοποτηρηταὶ φέροντες ἐπιστολὰς τοῦ Λέοντος Γ' καὶ τοῦ ΚΠ. Ἀντωνίου Β', καὶ συνοδευόμενοι ὑπὸ Ἀναστασίου¹⁰, προπομπέως τιμητικοῦ, ἐξῆλθον — περὶ τὸν 8κτώριον 893 — τῆς ΚΠ. Ταῦτοχρόνως καὶ ὁ Νεοκαισαρείας Στυλιανὸς φοβούμενος τὴν ἐπάνοδον τοῦ Φωτίου, ὃν ἐμίσει θανασίμως, ἔπεμπεν εἰς Ῥώμην δριμύτατον κατ' ἐκείνου λίβελλον¹¹.

Οἱ τοποτηρηταὶ ἐπανέκαμψαν εἰς Ῥώμην — περὶ τὸν ἰανουάριον 894¹² — οὐ μόνον μὴ ἀποδοκιμασθέντες ὑπὸ τῶν ἐντολέων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ οὕτω καταπραΰναντες αὐτούς, ὥστε μετ' οὐ πολὺ τὸν ΚΠ. Ἀντώνιον Β' καὶ αὐτὴ ἡ δυτικὴ ἐκκλησία ὡς ἅγιον ἐτίμησε¹³.

Τούτων δὲ διενεργουμένων ἐξώθεν, περίξ τῆς νήσου Βορδόνης γαλήνη καὶ νηνεμία ἐβασίλευεν. Εἰ διεσώζοντο ἐπιστολαὶ τοῦ Φωτίου τοῦ 894, ἠθέλομεν ἶδει καὶ ἐκεῖ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀπεικονιζόμενας· διότι ὁρθῶς ἐρρέθη « le style c'est l'homme. » Ὅπως δ' εὖρομεν « αὐτὸν ἐν ταῖς εὐημερίαις ἄτυφον γενόμενον, καὶ ταπεινὸν νοφροσύνης τῆς κατὰ Χριστὸν ὑπόδειγμα, πάντα πρὸς τὴν κοινὴν ἀπάντων ὁμό-

1. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 263.

2. ΓΕΔΕΩΝ. *Βυζαντινὸν ἱστοριόλογον*, ἐν Φιλολ. Συλλόγῳ ΚΠ. Τόμ. ΚΖ' σ. 202.

3. ASSEMANI. *Kalendarium*, αὐτ. σ. 318.

4. *Πατριαρχῶν ΚΠ. κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος*.

5. PAGI, ἐν χρ. — καὶ οὐχὶ 889 (MURALT, ἐν χρ.).

6. PAGI, ἐν χρ. 888. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 697.

7. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 698.

8. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ. *Βίος Ἀντωνίου τοῦ ΚΠ.* (δρα Cod. Mon. ἀρ. 10, σ. 88). — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 697.

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 475, 698.

10. Αὐτ. σ. 698, 700.

11. Αὐτ. σ. 709. — HEFELE, αὐτ. σ. 488.

12. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 698.

13. ASSEMANI. *Kalendarium*, αὐτ. — BARONII. *Annales*, ἐν χρ. 890.

» νοιαν καὶ τὴν τῆς ἐκκλησίας εἰρήνην βουλευόμενόν τε καὶ πράττοντα, ἐπὶ δὲ
 » πᾶσι λόγῳ τε καὶ ἔργῳ τὴν ὀρθοδοξίαν κρατύνοντα, καὶ ὑπὲρ ταύτης παντὶ
 » σθένει κατὰ τῶν τὰς διχαστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα ποιοούντων ἀγωνιζόμενον¹, »
 οὕτως εὐρίσκομεν αὐτὸν « ἐν ταῖς ὕσσημερίαις καρτερικόν τε καὶ ἀνεξίκακον, ὑπὲρ
 » μὲν τῶν ἀδίκως διωκομένων φίλων αὐτοῦ δικαίως ἀχθόμενον, καὶ τούτους ἐν
 » λόγῳ κυρίου παραμυθούμενον, τοῖς δ' ἐαυτὸν διώκουσιν ἐν πραότητι τῇ κατὰ Χρι-
 » στὸν συγχωροῦντα, καὶ ἐν τοιαύτῃ ἀρετῇ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῷ Θεῷ παρα-
 » τιθέμενον². » Καθὼς δὲ παρετήρησε σπουδαῖος συγγραφεὺς, αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ
 Φωτίου « portent le cachet de sa personne morale si attachante, et déno-
 » tent non seulement un esprit élevé, fin, orné des connaissances les
 » plus variées et les plus profondes, tout en restant sérieux et ferme
 » dans son essence, mais encore un cœur chaud et tendre, et un cara-
 » ctère aimable, malgré sa force; tout cela uni à une piété profonde,
 » à une soumission constante et invariable à la volonté de Dieu et
 » au sentiment de son devoir vis-à-vis de l'Eglise et de ses ouailles³. »

Καὶ ὅμως πόσαι κατὰ τοῦ χαρακτῆρος αὐτοῦ ἐσφαλμέναι ιδέαι ἐπαναλαμ-
 βάνονται ἀπὸ στόματος εἰς στόμα! Εὐρέθησαν μάλιστα αἱ δι´χυρισθέντες, ὅτι
 περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου αὐτοῦ — ἤτοι περὶ τὸ ἔτος 895 — γνωσιμαχῆσας μετέβη
 εἰς Ῥώμην, καὶ πρὸς τοὺς Λατίνους ἐκοινώνησεν⁴. Ἄλλοι δὲ πάλιν τὴν ἐρθότητα
 τῶν δογμάτων αὐτοῦ διημφισβήτησαν. Τὴν κατηγορίαν ταύτην πρόρριζα ἀνασπᾷ ὁ
 καρδινάλιος Ἐργενρόιθρος· « Seine Theologie ist . . . reichhaltig und gross-
 » artig, ausgezeichnet durch positive Verdienste, besonders durch ein-
 » gehende biblische und patristische Studien, durch die Zuhilfenahme
 » des profanen Wissens, durch das Streben nach dialektischer Ent-
 » wicklung. Sie ist ferner durchaus antiplatonisch und antiorigeni-
 » stisch . . . Zeigt Photius in der Behandlung der einzelnen Dogmen
 » sich als geistvoller Theolog, als Scholastiker in der vollen Bedeutung
 » des Wortes, als einer der einflussreichsten Repräsentanten der grie-
 » chischen Scholastik⁵. »

1. I. BAAETTA, αὐτ. σ. 82.

2. Αὐτόθι.

3. *Le patriarche Photius d'après Ivanitzoff-Platonoff* (ὄρα *Revue interna-*
tionale de théologie. ἐν Βέρνῃ 1894. 8ον σ. 254).

4. I. ALLATI. *De utriusque ecclesiae consensione*, σ. 555.

5. HERGENROTHER, αὐτ. Τέμ. Γ' σ. 654—2.— ὄρα HEFELE, αὐτ. σ. 415.

Ἀποθιγόντος δὲ τοῦ ΚΠ. Ἀντωνίου Β' — τῇ 12 φεβρουαρίου 896¹ — καὶ ταφέντος ἐν τῇ μονῇ αὐτοῦ « τοῦ κυρ Ἀντωνίου², » ἢ « τοῦ Καυλέα³, » ἢ « Καυλέου⁴, » ἢ « Κκλέου⁵, » ἢ « Καυλέως⁶, » ἢ « Καλέως⁷, » ἢ « Κάλλεως⁸, » ἢ « Καλέος⁹, » ἢ μᾶλλον μονῇ τοῦ « πατριάρχου ἁγίου Ἀντωνίου, » κατονομαζομένη « τῆς θεομήτορος τοῦ Καλλίου¹⁰ » ἐν τῷ νεωρίῳ¹¹, ἐκλεγείς πατριάρχης ΚΠ. ἐγκαθιδρύθη τῇ ἐπομένῃ κυριακῇ — 14 φεβρουαρίου 896¹² — Νικόλαος Α' ὁ μυστικός, μαθητὴς¹³ εὐγνώμων καὶ φίλος τοῦ Φωτίου ἐπιστήθιος¹⁴.

Βεβαίως τότε, ἐφ' ὅσον ὁ περιορισμὸς τοῦ Φωτίου ἡλαττοῦτο, ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἐπιρροή αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ νέου πατριάρχου ἡῤῥξανε· διότι οὐ μόνον οὗτος ἐξηκολούθει ἐξαπλῶν, ὡς ὁ Φώτιος, τὸν χριστιανισμόν¹⁵, καὶ καλλιεργῶν — περὶ τὸν μάρτιον 896 — παρὰ τῷ Σεμβατίῳ τὸ δένδρον τῆς εὐσεβείας¹⁶, ὅπερ ὁ Φώτιος παρὰ τῷ πατρὶ ἐκείνου, Ἀσσοτ τῷ ἡγεμόνι, εἶχε — περὶ τὸν φεβρουάριον 862 — φυτεύσει, ἀλλὰ καὶ ἀσμένως ἀπεδέχετο — περὶ τὸν μᾶτιον 896 — τὸ τοῦ Φωτίου πονημάτιον « Πρὸς τοὺς λέγοντας, ὡς ἡ Ῥώμη πρῶτος θρόνος¹⁷. »

Καὶ ἐν ἄλλοις ἡρέσκετο ὁ Νικόλαος ὑπείκων εἰς τὰς σοφὰς εἰσηγήσεις τοῦ ἐμβριθοῦς αὐτοῦ διδασκάλου καὶ πολιτοῦ Μέντορος¹⁸. Ὡς γνωστὸν ὁ Φώτιος,

1. MURALT, ἐν χρ.

2. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ. *Βυζαντιναὶ μελέται*, σ. 154, 157.

3. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 857.

4. *Βίος Λέοντος* (ὄρα ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 362).

5. *Βίος Εὐθυμίου*, ἐκδ. C. de Boor, σ. 26.

6. D' MORDTMANN, αὐτ. σ. 48.

7. ΑΝΝΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ. Τόμ. Β' σ. 479.

8. HARDT. *Catal. cod. MSS. bibl. Reg. Barar.* Τόμ. Α' σ. 49.

9. ΜΙΚΛΟΣΙΧ. *Acta Patriarchatus Cp.* Τόμ. Β' σ. 67.

10. ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ. *Λόγος εἰς τὸν ὅσιον Μακάριον* (ὄρα Α. Η. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Μαυρογορδάτειος βιβλιοθήκη*. ἐν ΚΠ. 1884. 4ον σ. 49). — ὄρα καὶ ΑΝΝΗΣ ΚΟΜΝΗΝΗΣ, αὐτ.

11. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*, αὐγ. 31. — Ἡ μονὴ αὕτη ἔκειτο, ἐνθα νῦν τὸ ἐν ΚΠ. παρὰ τὴν γέφυραν Γενῆ τζαμῆ (Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, αὐτ. σ. 402).

12. *Πατριαρχῶν ΚΠ. κατάλογος ἐμὸς ἀνέκδοτος*. — καὶ οὐχὶ τῷ 895 (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 697).

13. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 538.

14. Αὐτ. Τόμ. Β' σ. 716.

15. Αὐτ. Τόμ. Α' σ. 538.

16. Αὐτ. σ. 504.

17. I. BALETTA, αὐτ. σ. 567.

18. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 600.

ἀπ' οὗτου ἐκ τῆς πρὸς τοὺς Ἀσσυρίους πρεσβείας ἐπέστρεψε — περὶ τὸ 841 — ἐπρέσβευεν, ὅτι συμφέρουσα τῷ κράτει τυγχάνει ἡ πρὸς τοὺς μωαμεθανοὺς ἡγεμόνας φιλικὴ συνεννόησις¹. διὸ καὶ οὐδόλως ἔπαυσε, κατὰ τὰς πατριαρχείας αὐτοῦ, προσυλάττων ἀπὸ πάσης ἐξωτερικῆς ἐπηρεείας² τὸ ἐν μέσῃ τῇ πρωτευούσῃ³ ἀνεγῆγερμένον μασιγίδιον⁴, ἀνταλλάσσων γράμματα μετὰ τῶν μωαμεθανῶν ἡγεμόνων τῆς Κρήτης⁵, Παλαιστίνης⁶, Συρίας⁷ καὶ Μεσοποταμίας εἴτε περὶ φιλοσοφικῶν ζητημάτων κατ' Ἀριστοτέλην, ὃν ἐκεῖνοι ἰδιαζόντως ἐσέβοντο⁸, εἴτε περὶ μεταφράσεων ἱατρικῶν ἢ μαθηματικῶν συγγραμμάτων ἐκ τῆς ἐλληνικῆς⁹, εἴτε περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις χριστιανικῶν εὐκτηρίων¹⁰, εἴτε περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων¹¹ μακρὰν πάσης θρησκευτικῆς συζητήσεως¹². Ταῦτα δὲ ἀναμιμνησκόμενος ὁ Νικόλαος ἔγραφε τῷ ἀμνηρᾷ τῆς Κρήτης· « Πρὸς τὸν πατέρα τῆς ὑμῶν » εὐγενείας οὕτω συνῆπτο (Φώτιος) τῇ τοῦ πόθου σχέσει, ὡς οὐδεὶς οὐδὲ τῶν » ὁμοδόξων καὶ ὁμοφύλων φιλικῶς διετέθειντο πρὸς ὑμᾶς¹³. » καὶ ἠκολούθει τὰς τοῦ Φωτίου ὠφελίμους ὑποθήκας, οὐ μόνον περιθάλπων ἀγαθὰς πρὸς τοὺς μωαμεθανοὺς ἡγεμόνας σχέσεις¹⁴, ἀλλὰ καὶ συμβουλεύων τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν ἵνα ἀποφεύγωσι τὰς στάσεις καὶ ταραχάς, τοὺς νόμους σεβόμενοι, καὶ εἰς τὰς καθεστηκυίας ἀρχὰς πειθόμενοι· « Πῶς δὲ καὶ ἄλλως οὐ σωτήριον ἐκουσιότητι γνώμης τὴν ἐν » τῇ πολιτείᾳ τάξιν διαφυλάττειν, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν νέμειν τοῖς ὑπερέχουσι; καὶ » γὰρ ὡς ἀληθῶς οἱ τοιοῦτοι ἐλευθέρας τε φέρουσιν ἐκ πάσης ἀταξίας καὶ στά-

1. Αὐτ. σ. 604.

2. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΠ. Ἐπιστ. τῷ κατὰ Θεοῦ ἡγῶν τοῦ Συριακῶν ἔθνους τὴν ἐπικράτειαν λαχόντι (ὄρα ΜΑΠ. *Spicilegium romaniuni*. Τόμ. Ι' αὐτ. σ. 376).

3. Α. RAMBAUD, αὐτ. σ. 435.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 181.

5. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 599.

6. Π' οἰκουμένης συνόδου πρακτικά (ὄρα ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 83).

7. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 343.

8. RENAUDOT. *Historia Patr. Alex.* Τόμ. Β' σ. 276.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 602.

9. WEILL. *Chalifen*. Τόμ. Α' σ. 80, 171, 281, 370.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 181 — 2.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 602.— ὄρα καὶ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. *Σιωρὶτης προσκυνητής* (ἐν Ἀθήναις 1850. 8ον) σ. 102.

11. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 598.

12. ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΚΠ. Ἐπιστ. τῷ ἀμνηρᾷ Κρήτης (ὄρα ΜΑΠ, αὐτ. σ. 168).

13. Αὐτ. σ. 167.

14. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 604.

» σεως τὰς ψυχάς, καὶ τῆς Θεόθεν δεδομένης ἡμῖν ἐλευθερίας ἄξιοι πᾶσιν ἐπι-
 » δεῖκνυνται. Οἱ δὲ γνώμη μὲν μοχθηρᾷ, τόλμη δὲ πονηρᾷ καὶ ταραχαῖς χαι-
 » ρούσῃ τὴν ἐλευθερίαν ἐπιφημίζοντες, καὶ διὰ τοῦτο στάσει τὴν εὐνομίαν λύον-
 » τες, οὗτοι προκάλυμμα πονηρίας καὶ αὐθαδείας τὴν ἐλευθερίαν προβάλλόμενοι
 » δοῦλοι μὲν εἰσιν ἀλογίστων παθῶν, δοῦλοι δὲ ταραχῶν καὶ θορύβων, καὶ τῆς
 » ἐλευθερίας κατήγοροι, καὶ διὰ τοῦτο ταύτης ἀνάξιοι¹. »

Ἐν τούτοις ἐκ Ῥώμης ἔφθانون εἰδήσεις ἀλλεπάλληλοι—περὶ τὸν ἰούλιον 896—
 ὅτι ὁ Φόρμωσος ἀπέθανε — τῇ 4 ἀπριλίου 896² — ὅτι ὁ διάδοχος αὐτοῦ Βονι-
 φάτιος ὁ 5^{ος} μόνον δέκα πέντε ἡμέρας³ ἐπέζησεν.

Ἄρα γε ποῖαι μελέται ἀπησχόλουν τότε τὸν Φώτιον; Μήπως ἐπεθεώρει —
 περὶ τὸν αὐγούστον 896 — τὸ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ⁴ Ἀρέθα τοῦ Καισαρείας
 (Καππαδοκίας) ὑπόμνημα « Εἰς τὴν ἀποκάλυψιν⁵; » Μήπως συνέτεμε — περὶ
 τὸν 86ριον 896 — τὸν λόγον αὐτοῦ περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
 τος⁶; Μήπως ἐπεμελεῖτο — περὶ τὸν 106ριον 896 — ἐκτενεστέρας ἐκδόσεως τῆς
 ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Φιλοστοργίου⁷; Μήπως ἡρμήνευε — περὶ τὸν φεβρουάριον
 897 — τοὺς Ὑάλμους τοῦ προφητάνακτος⁸;

Ἐν μέσῳ τῶν μελετῶν αὐτοῦ ἐδέχετο ἐνίοτε τὰς ἐπισκέψεις τοῦ Νικολάου
 Α' τοῦ μυστικοῦ. Οὐδὲν δὲ ἀπίθανον, ὅτι ὁ πατριάρχης ἐμβὰς εἰς δρόμωνα περὶ
 λύχνων ἀφὰς — τῇ 20 ἀπριλίου 897 — προσωρμίσθη εἰς τὴν νησιώτιδα μονὴν
 τοῦ Βόρδονος, ὅπως ἐκεῖθεν μετὰ τοῦ φίλου Φωτίου περιεργασθῶσιν ἀμφοτέροι τὰ
 τῆς ὀλικῆς τῆς σελήνης ἐκλείψεως, ἥτις διὰ τὴν ἐβδόμην ὥραν μ. μ. τῆς ἡμέρας
 ἐκείνης ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων προηγγέλλετο⁹. Καὶ τότε ὁ Φώτιος δεικνύων τῷ
 Νικολάῳ Α' τὸν ἀστερόεντα οὐρανὸν ἔλεγεν· « Ἄλλ' ἐννόει μοι τὸν εὐτακτον
 » χορὸν τῶν ἀστέρων, ὅπως τε ποικίλλουσι τὸ στερέωμα, βαφαῖς λαμπροτέραις
 » περιανθίζοντες τὰ οὐράνια, καὶ ὅπως δαδουχοῦσι τὴν νύκτα, τὸ στυγνὸν αὐτῆς

1. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμυμλόγη*, σ. 259.

2. HEFELLE, αὐτ. σ. 562.

3. *Art de vérifier les dates*, σ. 275.

4. ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ. *Ἱστορία τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας*, μετάφρ. Γ. Σωτηριαδου
 (ἐν Ἀθήναις 1900. 8ον. Τόμ. Β' σ. 233).

5. Αὐτ. Τόμ. Α' σ. 255.

6. ΦΩΤΙΟΥ. *Κατὰ τῶν τῆς II. Ῥώμης κλ.* (ἔρμ. MICHEL, αὐτ. Τόμ. PB' σ. 392, 396).

7. ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 231.

8. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. I' σ. 72—3.

9. *Art de vérifier les dates*, σ. 69.

» ἀπαυγάζοντες, καὶ τὴν θέαν ἄλυπον τοῖς ὁρῶσι παρεχόμενοι· τὴν σελήνην πά-
 » λιν ἐπισκόπει, ὅπως ἐκ τοῦ ἡλίου δανειζομένη τὸ φῶς προΐκῃ τὸν ἀέρα πυρ-
 » σεύει, καὶ φιλοτιμεῖται τὸ δῶρον, καὶ πρὸ ἡμέρας ἄλλην ἡμέραν φιλονεικεῖ
 » ἀπεργάζεσθαι¹. » Ἐξήγει δέ, ὡς σπουδάσας κατὰ βάθος τὴν μαθηματικὴν
 τετρακτύν, ἥτοι τὴν ἀστρονομίαν, γεωμετρίαν, ἀριθμητικὴν καὶ μουσικὴν², τὰ
 τῆς σεληνιακῆς ἐκλείψεως, ἐκτιθεὶς τὰς τῶν ἀρχαίων, οἷον τοῦ Πυθαγόρου³, καὶ
 ἰδίᾳ τὰς τοῦ ἀστρονόμου Ἀπολλωνίου δοξασίας περὶ σελήνης, « περὶ ἣν ἐκεῖνος μάλι-
 στα ἠκρίβωτο⁴. » Λόγου δὲ συμπεσόντος, διηγεῖτο τὰ τῆς ἐπιρροῆς τῆς σελή-
 νης ἐπὶ τῆς γῆς· « Τῆς σελήνης πλησιφαοῦς οὔσης . . πολλὰ τῶν . . ὑγρῶν
 » καὶ ἐν ὑγρῷ διαιτωμένων, ὥσπερ ὄστρεά τε καὶ τὰ τοιαῦτα, τότε μᾶλλον ὁρᾶ-
 » ται πρὸς αὖξιν ἐπιιδόντα⁵. . . Καὶ γὰρ φασιν, ὡς τὸ ἐν αὐτῇ θερμὸν φύσεως
 » χλιαρὰς ὑπάρχον, ἐπειδὴ τῶν (ὀστρέων) ταῖς βολαῖς ἐπιψαύσῃ, ἀνάχυσιν μὲν
 » τῶν ἐν (αὐτοῖς) ὑγρῶν παρασκευάζει, διαφόρησιν δὲ καὶ ἀπόκρισιν τῶν ἀνα-
 » χυθέντων, διὰ τὸ μὴ σφοδρὰν εἶναι τὴν θερμὴν, ὥσπερ τὴν ἐκ τοῦ ἡλίου, οὐ
 » ποιεῖ⁶. »

Διὰ δὲ τῶν ἐκ Ῥώμης ἀγγελιαφόρων μετὰ φρίκης ἐμάνθανεν ὁ Φώτιος —
 περὶ τὸν ἰούνιον 897—ὅτι ὁ τὸν Βονιφάτιον διαδεχθεὶς Στέφανος ὁ Γ' εἶχεν ἐκθάψει—
 κατὰ μάρτιον 897⁷ — τὸ τοῦ Φορμόσου πτώμα, καὶ ἐκρίψει αὐτὸ εἰς τὸν Τίβεριν⁸,
 τοῦ Φορμόσου ἐκείνου, οὗτινος τὸν χαρακτῆρα οὕτω πῶς ἐκτίθησιν ἱστορικόν τι, ἀπο-
 διδόμενον εἰς τὸν Φώτιον· « Μέχρι δὲ καὶ Ἀδριανοῦ καὶ Στεφάνου, τῶν προέ-
 » δρων Ῥώμης, ὁμοφρονούντων τοῖς λοιποῖς πατριάρχαις, Φόρμοςός τις πάπας
 » Ῥωμαίων γενόμενος . . ἀπέστειλε μὲν καὶ αὐτὸς τὴν ὁμολογίαν τοῦ ἀγίου συμ-
 » βόλου, ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι γράφων
 » τὸ πανάγιον Πνεῦμα, πρὸς τοὺς τέσσαρας πατριάρχας, ὑπούλως δὲ ἐδίδασκεν
 » ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ τὴν λύμανσιν τῶν τοιούτων αἵρεσιωτῶν⁹. » Εἰς δὲ τὰ

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐσεβίᾳ μοναζούσῃ καὶ ἡγουμένῃ (ἀρ. ΡΜΔ' σ. 466).

2. HERGENRÆTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 326.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Μυριόβιβλος (ὄρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 1584).

4. Αὐτ. σ. 625—8.

5. ὄρα καὶ ΑΙΔΙΑΝΟΥ. Περὶ ζώων Θ' β.— ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ. Συμποσιακῶν Γ' 10.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 23.

7. HEFELE, αὐτ. σ. 562.

8. Art de vérifier les dates, σ. 275.

9. Περὶ τῶν Φράγγων κλπ. (ὄρα HERGENRÆTHER. Monumenta ad Photium pertinentia, σ. 160).

περὶ τὸ πτώμα τοῦ Φορμόσου ὄργια ἀναφέρει σοφὸς ἰησοῦίτης¹ τὴν ἐξῆς τῆς μυσταγωγίας τοῦ Φωτίου περικοπήν· « Εἰ δέ τις μετ' ἐκείνους (τοὺς Ῥώμης ἀρ-
 » χιερεῖς) γλώσση δολερᾷ καὶ τί μὴ πλαττομένη (οὐ γὰρ ἐθάρρει γυμνῇ τῇ
 » κεφαλῇ πρὸς τὰ κάλλιστα καὶ θεοφιλέστατα παρατάττεσθαι) . . τὸ ῥηθὲν θεοσεβέ-
 » στατον καὶ ὠφελιμώτατον ἔργον τῶν ἐκκλησιῶν περιέχειρέ τε καὶ ἐλυμήνατο
 » (οὐκ ἐμὸν γὰρ ὀνόματι τὰς παλαμναίας πράξεις διεξιέναι) αὐτὸς ἂν εἰδείῃ μᾶλ-
 » λον δὲ πικρῶς οἶδεν ἥδη καὶ ἀθλίως, τὴν δίκην ἐκεῖθεν εἰσπραττόμενος τῆς
 » ὑφ' αὐτοῦ τόλμης· ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν (σιγᾷ γὰρ καὶ αὐτός, εἰ καὶ μὴ ἐκὼν) εἰς
 » τὸ τῆς σιγῆς ἀπερρίφθω χωρίον². »

Ἀφοῦ δὲ γεγονὸς γνωρισθὲν τῷ Φωτίῳ περὶ τὸν ἰούνιον 897 μνημονεύεται ἐν τῇ μυσταγωγίᾳ, ἅρα συνέταξε νέαν ταύτης διασκευὴν — περὶ τὸν αὐγούστον 897³, ἣν ἄγγλῳ τινὶ ἐπισκόπῳ ἀπέστειλεν⁴.

Ἐπὶ τῆς πατριαρχείας δὲ Νικολάου τοῦ μυστικοῦ ἡ φάλαγξ τῶν ἀντιφωτιανῶν ὁλονὲν ἀραιότερα ἀπέβαινε· διότι ἤδη ἀλλαχοῦ ἀνεζητοῦντο τὰ κυρίως αἷτια τὰ τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολήν ἀπὸ πολλοῦ χρόνου διαχωρίζοντα· « La diversité du
 » caractère national, de la langue, des rites, des usages liturgiques et
 » autres coutumes, la tendance générale des esprits . . l'aversion qu'a-
 » vait fait naître la résistance des papes contre l'élévation des patriar-
 » ches et contre les droits qui en découlaient . . le langage ferme du
 » saint siège : toutes ces causes n'avaient fait qu'augmenter l'antipa-
 » thie réciproque. Les Latins se méfiaient de Byzance . . ils voyaient
 » avec peine que l'Italie du sud et l'Illyrie fussent détachées du pa-
 » triarcat de Rome . . la cour grecque de son côté regrettait la perte
 » de sa domination dans l'Italie centrale⁵. » Ἄλλως τε ἡ τῶν ἀντιφωτια-
 νῶν φάλαγξ οὔτε παρὰ τῷ τότε ἐν ΚΠ. πατριαρχεύοντι οὔτε παρὰ τῇ πρεσβυ-
 γενεῇ Ῥώμῃ εὕρισκεν ὑποστήριξιν. Τὴν τελευταίαν ταύτην ἀπησχόλει ἡ συχνὴ
 τῶν παπῶν ἀντικατάστασις⁶, τοῦ μὲν Ῥωμανοῦ ἀντικαταστήσαντος — περὶ τὴν
 20 αὐγούστου 897⁷ — τὸν Στέφανον Γ', τοῦ δὲ Θεοδώρου Β' — περὶ τὴν 10

1. LAPOTRE, αὐτ. σ. 69.

2. ΦΩΤΙΟΥ. *Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας* (αὐτ. σ. 377).

3. *Après l'année 896* (LAPOTRE, αὐτ.).

4. ΦΩΤΙΟΥ. τῷ ὁσιωτάτῳ εὐλαβεστάτῳ ἐπισκόπῳ Βέδῃ (ὅρα Cod. Colum. Vatic. ἀρ.

38, σ. 271), ὁμώνυμος τοῦ θανόντος τῷ 735 διασήμεου ἄγγλου μοναχοῦ *Veda venerabilis*.

5. HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 402.

6. HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 701.

7. *Art de vérifier les dates*, σ. 275.

δεκεμβρίου 897¹ — τὸν Ῥωμανόν, τοῦ δὲ Σεργίου Γ' ² — περὶ τὴν 30 δεκεμβρίου 897³ — τὸν Θεόδωρον. Οὕτω δὲ ἡ θρυαλλὶς ἄνευ ἐλαίου ἐγκαταλειφθεῖσα ἀπεσθέννυτο. Καὶ αὐτὸς ὁ Νεοκαισαρείας Στυλιανὸς ἤρξατο ἤδη σκεπτόμενος⁴, πῶς ἤθελεν ἐπιτηδεύως ἀποσύρει τὸν ἀδασανίστως συρραφέντα καὶ εἰς Ῥώμην — περὶ τὸν 76ριον 893 — ἀποσταλέντα χειρόγραφον⁵ αὐτοῦ λίβελλον, λειποτακτῶν ἐκ τῆς ἐχθρικῆς στάσεως, ἣν ἀπὸ τεσσαρακονταετείας, ἥτοι ἀπὸ τῆς α' φεβρουαρίου 858, κατὰ τοῦ κανονικοῦ αὐτοῦ κυριάρχου ἀγωνιωδῶς ἐτήρησεν.

Ὁ Φώτιος ἀποθνήσκει! ἀστραπηδὸν ἐν Βυζαντίῳ διεδόθη — κατὰ τὸν ἰανουάριον 898⁶ — πένθιμος εἶδησις.

Ὁ Φώτιος ἀπέθανεν! — ἀντήχησαν τῇ 6. φεβρουαρίου 898 — αἱ βιθυνικαὶ τοῦ Βοσπόρου ἀκταί.

Λεῖθετε δὴ, Βοσπορίδες, τὰ δάκρυα, λείθετε, Μοῦσαι⁷!

Κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς ἠγέρθη ἐν τοῖς μοναστηρίοις⁸, τοῖς ξενώσι⁹, τοῖς νοσοκομείοις¹⁰, τοῖς πτωχοκομείοις¹¹, τοῖς λωβοκομείοις¹², ἅπερ ἡ ἐλεήμων τοῦ

1. 3 μῆνας καὶ 20 ἡμέρας μετὰ τὸν Ῥωμανόν (MURALT, ἐν χρ. 897. 96ρ. 14).

2. HEFFLE, αὐτ. σ. 566.

3. ἐπὶ 20 ἡμέρας ἢν πάπας ὁ Θεόδωρος Β' (HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*, αὐτ. σ. 222).

4. MANSI. *Concil.* Τόμ. 15' σ. 456.

5. Αὐτ. σ. 457. — HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ. σ. 709.

6. LAPOTRE. *Le pape Jean VIII* σ. 69. *Etudes religieuses, philosophiques, littéraires et historiques* (ἐν Παρισίῳ 1891. 8ον) Τόμ. ΚΕ' σ. 252. — ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 221. — καὶ οὐχὶ τῇ 6 φεβρουαρίου 897 (Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φώτιος ὡς ἅγιος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας*, ἐν *Byzantinische Zeitschrift*, ἔτ. Η' σ. 650), οὔτε 893 (MORTREUIL, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 222), οὔτε 891 (Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. μ.η'. — HEFFLE, αὐτ. σ. 488).

7. ΗΛ. ΤΑΝΤΑΛΙΔΟΥ. *Ἰδιωτικὰ στιχοιργήματα* (ἐν Τεργέστῃ 1860. 8ον) σ. 78.

8. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. πρὸς ἐπισκόπους* (ἀρ. ΡΜΨ' σ. 475). — ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α'* (ἀρ. ΣΙΗ' σ. 532).

9. ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 65.

10. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. πρὸς ἐπισκόπους* (αὐτ.).

11. Αὐτ. — ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α'* (αὐτ.).

12. Αὐτόθι.

φωτίου δεξιὰ¹ καὶ ἰδρύει, καὶ διετήρει², ἀφειδῶς δαπανῶσα ἐπὶ ἔτη πάμπολλα.

Λείβετε δὴ, Βοσπορίδες, τὰ δάκρυα, λείβετε Μοῦσαι!

Ἐν ἀκαρεὶ ἐκ πάσης καρδίας ὁ φθόνος τῆς αἵγλης ἀπесбέσθη, καὶ ὁ θαυμασμὸς τῆς σοφίας, τῆς εὐσεβείας, τῆς ἀρετῆς ἀνέλαμψεν· « Ἄπαντα μὲν γὰρ » τὰ ἑνθρώπινα συγκαταρρεῖ τῷ χρόνῳ, καὶ ἀφανίζεται, ἀρετὴ δέ, ὥσπερ πυρὶ » καὶ σιδήρῳ καὶ πᾶσιν, οἷς ὑπείκει τὰ ἐν γενέσει πάντα, ἀνάλωτος, οὕτω καὶ » χρόνου καὶ παθῶν καὶ αὐτοῦ θανάτου περιγίνεται· εἰ δ' ἀκριβέστερον ἰδοῖς, τῷ » χρόνῳ καὶ τῷ θανάτῳ μᾶλλον ἀναζῆ, καὶ θάλλει, καὶ τὸ οἰκεῖον κλέος καὶ » τὴν εὐπρέπειαν, ἐναποσβεσθέντος αὐτοῖς τοῦ φθόνου, λαμπρότερόν τε καὶ θαυ- » μασιώτερον ἀναδέχεται³. » Ἐκ χειλέων δὲ καὶ ἀλλογλώσσων ὠμολογεῖτο » non esse similem ei (Photio) . . commiseratione ac largitione in » pauperes, neque benignitate et humilitate⁴; » καὶ διεσαλπίζετο « son » activité dans la sphere de la philanthropie et de la civilisation⁵. » Ἐκ μυριάδων δὲ ὀφθαλμῶν « προσηύδα τὰ δάκρυα· καὶ ἡ τῆς ἀπορίας ἀγλὺς τὰ » ἔνδοθεν πάντα πληρώσασα τῆς συγχύσεως, καὶ μέχρις αὐτῶν γε τῶν ὀμμά- » των προσαράξασα εἰς ῥεῖθρον μετεσκευάζετο⁶. »

Λείβετε δὴ, Βοσπορίδες, τὰ δάκρυα, λείβετε Μοῦσαι!

Σύμπας ὁ κληρὸς ἀφείς « τὴν ὀλιγωρίαν τὴν περὶ τὰ κρείττονα, τὴν ἐπι- » μέλειαν τὴν περὶ τὰ μάταια⁷ » κηδεύει τὸν Φώτιον, τὸν στύλον τῆς ὀρθο- » δοξίας τὸν ἀκράδαντον. Αὐθόρμητος ὁ λαὸς τῆς βασιλευσύσης τῶν πόλεων ἀφείς » τὴν πρὸς ἀλλήλους ἔριν, τὸν φθόνον, τὰς στάσεις . . τὴν κατὰ τῶν ἐφ'esτη- » κότων ὕβριν καὶ τὸν γογγυσμόν . . τὴν ὑπεροψίαν . . καὶ καταφρόνησιν⁸ » εὐλα-

1. ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α' (ὄρα ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 59).- ΖΑΧΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ (αὐτ. σ. 38).

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς ἐπισκόπους (αὐτ.).- ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βασιλείῳ τῷ Α' (αὐτ.).

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Θεοδότη σπαθαροκανθιδάτῳ (ἀρ. ΣΙΒ' σ. 526).

4. Λόγοι τοποτηρητῶν τοῦ Ῥώμης Ἰωάννου Η' (HARDUINI. Concil. Τόμ. 5' σελ. 339).

5. IVANTZOFF - PLATONOFF. Le patriarche Photius, αὐτ. σ. 658.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Νικολάῳ τῷ Ῥώμης (ἀρ. Α' σ. 137).

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Νικολάῳ τῷ Ῥώμης (ἀρ. Γ' σ. 150).

8. Αὐτόθι.

ὥς προπέμποντες τὸν μεταστάντα μέχρι τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀνοικοδομηθείσης μονῆς τῆς Ἑρημίας¹ θάπτουσιν ἐν τῷ παρακειμένῳ προφητείῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προδρόμου², ἐν μέσῳ χειμάρρου δακρύων καὶ λαίλαπος κοπετῶν.

Λείθετε δὴ, Βοσπορίδες, τὰ δάκρυα, λείθετε, Μοῦσαι!

Μάλιστα δὲ πενθηφοροῦσα ἦν ἡ Ἀλήθεια. Ταύτην ἀνεζήτει καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον « Ἀλήθεια δέ, ποῦ νῦν ἀπῆρες³; » καὶ μὴ ἀνευρίσκων ἐθλίβετο· « Τὸ μὲν ψεῦδος » περοφυεῖ, φυλλοβολεῖ δὲ τὰ πτερὰ ἡ ἀλήθεια⁴. » Ταύτην ἐθέρπεν ἐν ταῖς ἐπιστημαῖς, ταύτην ἐθεράπευον ἐν τοῖς γράμμασι, ταύτην ἐλάτρευεν ἐν τῇ θρησκείᾳ, ταύτην ἡγάπα ἀγάπην ἄδολον, ἀνυπόκριτον, ἐν παντὶ καὶ πάντοτε, εἴτε λέγων, εἴτε γράφων, εἴτε ἐνεργῶν, ὡς « γνώμων τῆς ἀληθείας ἀδιάστροφος⁵. » « Ἐὰν ληθοῦς γὰρ ἐραστής ἐγώ, » ἔκραζεν ἐκ βάθους ψυχῆς⁶. καὶ ἀπεφαίνετο, ὅτι « Παντὶ μὲν . . ἀνθρώπῳ . . φευκτέον τὸ ψεῦδος, μάλιστα δὲ τοῖς ἐν θύνασσει⁷. » καὶ συνεβούλευεν « Ἀληθῆ λόγον περὶ πλείστου ποιοῦ καὶ αὐτὸν ἔχειν » καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἔχοντας οἰκειοῦσθαι . . ὅσον γὰρ ὁ τῆς ἀληθείας λόγος » τὸν κεκτημένον ἄνδρα ποθητὸν ἀπεργάζεται, τοσοῦτον ὁ ψευδὴς τε καὶ ὕψαλος » τὸν ἐπιτηδεύοντα μισεῖσθαι παρασκευάζει⁸. »

Ἰπὲρ τῆς ἀληθείας ἐν τῇ πίστει ἰδίως ἀγωνισθεὶς καὶ παθὼν ὁ Φώτιος ἔλαβε τὸν στέφανον τῆς δόξης, ἅμα ὡς παρέδωκε τὸ πνεῦμα εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ μισθαποδότου Θεοῦ, ὅστις ἐστίν, Ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ⁹.

Ἄγιος ὁ Φώτιος ἐκ προγόνων· διότι ὁ πατὴρ αὐτοῦ¹⁰ Σέργιος καὶ ἡ μήτηρ

1. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*, φεβρ. 6.

2. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 258.—*τὴν Φειδρί Ἰησὺ μεστῆτι* (D' MORDT-MANN, αὐτ. σ. 71—2).

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Ἀρσενίῳ μοναχῷ πρεσβυτέρῳ καὶ ἡσυχαστῇ* (ἀρ. ΡΕ' σ. 427).

4. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Βασιλείῳ πατρικίῳ καὶ ἐπάρχῳ πόλεως* (ἀρ. Ρ'Ι' σ. 514).

5. ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (αὐτ.).

6. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Μητροπολίτῃ Σμύρνης* (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου ἐπιστολαὶ ΜΕ'*, σ. 18).

7. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Μιχαὴλ τῷ ἄρχωντι* (ἀρ. Ψ' σ. 239).

8. *Παραίτητικὰ πρὸς Λέοντα* (ὄρα Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 239).— LEO STERNBACH. *Analecta photiana* (ἐν Acad. lill. Cracoviensis. 1893. Τόμ. Κ' σ. 96).

9. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΔ' 6.

10. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Γρηγορίῳ διακόνῳ καὶ χαρτοφυλάκῳ* (ἀρ. ΡΞΔ' σ. 501).

αὐτοῦ¹ Εἰρήνη ὑπὲρ τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἀθλοῦντες ὅσοι ἀπέθανον², τῇ 13 μαΐου ἐορταζόμενοι³. "Αγιος ὁ Φώτιος ἐν τοῖς συγγενέσι· διότι ὁ πατρόθειος αὐτοῦ⁴ Ταράσιος ὁ ΚΠ. ἐν τοῖς ὁμολογηταῖς⁵ συγκαταλέγεται⁶. "Αγιος ὁ Φώτιος ἐν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, γαλακτουχήσας αὐτοὺς τῷ τῆς ἁγιωσύνης γάλακτι· διότι οἱ παρ' αὐτοῦ διδασκόμενοι πατριάρχαι ΚΠ. Στέφανος ὁ Α'⁷ καὶ Νικόλαος ὁ Α'⁸ ἡγιασμένοι πρεσβεύονται. "Αγιος ὁ Φώτιος ἐκ παίδων⁹, ἐξορισθεὶς μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ — περὶ τὸ 815 — ὑπὸ τῶν εἰκονομάχων¹⁰. "Αγιος ὁ Φώτιος, ἀθλήσας, ὡς ἀφηγήθημεν — τῷ 829 καὶ 833 — ὑπὲρ τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως. "Αγιος ὁ Φώτιος, θαυματουργήσας — κατὰ ἰούνιον 861 — καὶ τὸ θεῖον ἐξιλεωσάμενος¹¹. "Αγιος ὁ Φώτιος, ἐν Κυρίῳ ἀναπαυσάμενος·

Ὅτε ἐκοιμήθης ἱερῶς
τὸν ἁγίοις πρέποντα ὕπνον,
Φώτιε ἐνδοξε,
τότε θεολόγων σε ὄημοι προέπεμψαν
ὡς στερρόν αὐτῶν πρόμαχον,
καὶ πάντων ἀγγέλων τάγματα
ἐκρότησαν ἐν τῇ ἀνόδῳ σου·
τότε καὶ Τριάς ἡ ἁγία,
ὑπὲρ ἧς στερρῶς ἡγωνίσω,
δόξης σε στεφάνοις ἐστεφάνωσεν¹².

1. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Ταράσιῳ πατρικίῳ ἀδελφῷ (ἄρ. ΡΜΒ' σ. 459).

2. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. τῷ οἰκονόμῳ τῆς Θεουπολιτῶν ἐκκλησίας (ἄρ. Β' σ. 145).

3. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Συναξαριστής, μαΐου 13.— Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φώτιος ὡς ἅγιος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας (αὐτ. σ. 656—7).

4. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. τῷ Ἀκυλῆας [Ἰωάννῃ] ἄρ. Ε' σ. 198.

5. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Γρηγορίῳ διακόνῳ καὶ χαρτοφυλάκῳ (ἄρ. ΡΞΔ' σ. 501).

6. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Συναξαριστής, φεβρ. 25.

7. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Συναξαριστής, μαΐου 18.

8. Αὐτ. μαΐου 16.

9. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ. Βίος ὁσίου Εὐθυμίου (ᾧρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Φώτιος ὡς ἅγιος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, αὐτ. σ. 660).

10. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστ. Γρηγορίῳ διακόνῳ καὶ χαρτοφυλάκῳ (ἄρ. ΡΞΔ' σ. 501).— HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 321.

11. Βίος Μεγαλ. (ᾧρα ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 196).

12. Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Φωτίου ΚΠ. ἐκδ. 6' (ἐν ΚΠ. 1891. 4ον) σ. 3.

ἑορτάζεται δὲ τετράκις τοῦ ἔτους· α) τῇ σ' φεβρουαρίου, μνήμη τοῦ θανάτου αὐτοῦ¹· β) τῇ κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας², ὁ « διὰ τὴν καρτερίαν αὐτοῦ καὶ » τοὺς διωγμούς, οὓς ὑπήνεγκεν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδοξίας ἐφάμιλλος τοῦ μεγάλου » Ἀθανασίου³· γ) τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς πεντηκοστῆς, ἥτοι τῇ ἐφεξῆς μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος⁴· δ) τῇ κυριακῇ (6 — 12 ἰουλίου) « τῆς ἐνώσεως τῆς μεγάλης ἐκκλησίας⁵. »

Ἀμέσως μετὰ θάνατον τοῦ Φωτίου ἡ μὲν ἐκκλησία ἀναφωνεῖ — ἀπὸ τῆς 16 φεβρουαρίου 899⁶ καὶ ἐφεξῆς — κατὰ πᾶσαν κυριακὴν τῆς ὀρθοδοξίας « Ἰγνατίου καὶ Φωτίου τῶν ἀγιωτάτων, ὀρθοδόξων καὶ ἀοιδίμων πατριαρχῶν, αἰωνία » ἡ μνήμη⁷! » καὶ « Ἀπαντα τὰ κατὰ τῶν ἀγίων πατριαρχῶν Ἰγνατίου καὶ » Φωτίου γραφέντα ἢ λαληθέντα, ἀνάθεμα⁸! » ὁ δὲ ΚΠ. Νικόλαος ὁ μυστικὸς ἀποκαλεῖ αὐτὸν — περὶ τὸ 900 μ. Χ. — « ἐν ἀρχιερεῦσι Θεοῦ μέγιστον καὶ ἀοιδίμον⁹. » ὁ δὲ Καισαρείας (Καππαδοκίας) Ἀρέθας ἀποδέχεται αὐτὸν — περὶ τὸ 910 — « τοῖς οὐρανίοις ἀδύτοις ἐγκατοικιζόμενον¹⁰, » καὶ συναριθμεῖ αὐτὸν — περὶ τὸ 917 — ὡς « ἀοιδίμον μὲν τοῖς διωγμοῖς, δεδοξασμένον δὲ τοῖς θανάτοις » σὺν τοῖς ἀγίοις Ἰωάννῃ τῷ Χρυσοστόμῳ, Ἀθανασίῳ τῷ μεγάλῳ καὶ Νικηφόρῳ τῷ ΚΠ.¹¹ ὁ δὲ Τόμος τῆς ἐνώσεως μνημονεύει αὐτοῦ — κατὰ ἰούλιον 920¹² — ὡς

1. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*, φεβρ. 6.

2. [Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ]. *Παπαστικῶν ἐλέγχων*. Τόμ. Α' σ. πθ'.

3. Αὐτ. σ. πη'.

4. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΠΟΛΕΩΣ (ᾧρα Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Φωτίου τοῦ ΚΠ. σ. δ').

5. Μ. ΓΕΔΕΩΝ. *Βυζαντινὸν ἑορτολόγιον* (ᾧρα ὁ ἐν ΚΠ. ἐλλ. γρ. φιλολογ. σύλλογος. Τόμ. ΚΣ' σ. 224).— Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 664.

6. κατὰ δὲ τὸν κ. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΑ (αὐτ. σ. 669) : ἀπὸ τῆς 13ης φεβρουαρίου 897.

7. *Συνοδικόν* (ᾧρα ΜΗΛΙΑ. *Συνόδων συλλογή*. Τόμ. Β' σ. 906).— *Τριφύδιον*, σ. 135.— Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, σ. 82.

8. *Συνοδικόν* (αὐτ.).— *Τριφύδιον*, αὐτ. σ. 148.— JAGER, αὐτ. σ. 392.— Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ.

9. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Α' ΤΟΥ ΚΠ. *Ἐπιστ. τῷ ἀμνηρῇ τῆς Κρήτης* (ᾧρα ΜΑΠ. *Spicilegium romanum*. Τόμ. Ι' σ. 167).

10. ΑΡΕΘΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (ᾧρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 662).

11. ΑΡΕΘΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. *Ἐπιτάφιος εἰς Εὐθύμιον τὸν ΚΠ.* (ᾧρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Monumenta ad historiam Photii pertinentia*. ἐν Πετροπόλει 1899. 8^{ον}. σελ. 35, 40).

12. ΒΑΣΣΑΜΩΝΟΣ *εἰς καρ. δ' Μ. Βασιλείου* (ᾧρα ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΑΝ. *Σύγγραμμα κατόνων*. Τόμ. Δ' σ. 103—4).

ἀγίου¹. ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Θεσσαλονίκης μακαρίζει — περὶ τὸ 930 — « Φώτιον τὸν
 » μακάριον . . τὸν ἐξ αὐτῶν σπαργάνων ἀφιερωθέντα τῷ Χριστῷ, τὸν ὑπὲρ τῆς
 » αὐτοῦ εἰκόνος δημεύσει καὶ ἐξορίᾳ, τούτοις δὴ τοῖς ἀθλητικοῖς ἐκ προοιμίων
 » ἀγῶσι, συγκοινωνήσαντα τῷ γεννήτορι· οὗ (Φωτίου) καὶ ἡ ζωὴ θαυμαστή, καὶ
 » τὸ τέλος ἐπέραστον, ὑπὸ Θεοῦ τοῖς θαύμασι μαρτυρούμενον². » οἱ δὲ περὶ τὸν
 Κωνσταντῖνον Πορφυρογέννητον ἱστορικοὶ ἀναγράφουσι — περὶ τὸ 940 — τὰ θαύ-
 ματα τοῦ Φωτίου³. τὸ δὲ συναξάριον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας διατάσσει — περὶ
 τὸ 950 — ἵνα ἡ μνήμη τοῦ « ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου ΚΠ.
 Φωτίου » τεληῇ τῇ 5[᾽] φεβρουαρίου, ὡς καὶ « ἡ αὐτοῦ σύναξις ἐν τῷ προφητείῳ
 » τοῦ . . βαπτιστοῦ Ἰωάννου, τῷ ὄντι ἐν τοῖς Ἑρημίαις, ἔωθεν ἀπὸ τῆς μεγάλης
 » ἐκκλησίας ἐξιούσης τῆς λιτῆς, καὶ ἐπανερχομένης ἐν τῷ Φόρῳ, καὶ μετὰ τὰς
 » ἐκεῖσε συνήθεις εὐχὰς παραγινομένης ἐν τῇ εἰρημένῃ συνάξει⁴. » οἱ δὲ ἁγιο-
 γράφοι ἀπεικονίζουσι — περὶ τὸ 960⁵ — τὸν Φώτιον, ὡς ἅγιον, φέροντα περὶ τὴν
 κεφαλὴν τὸν τῆς δόξης στέφανον⁶. ὁ δὲ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Σέργιος Β' ὁ ΚΠ.⁷
 μετ' ἄκρας εὐλαθείας τελεῖ — περὶ τὸ 998 — τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ ἱεροῦ λειψά-
 νου τοῦ ἀγίου Φωτίου ἐκ τῆς μονῆς τῆς Ἑρημίας⁸ εἰς τὴν τοῦ Μανουήλ⁹, ἣν ὁ
 θεῖος αὐτοῦ — περὶ τὸν ἀπρίλιον 867 — ἀνφοδόμησε· τὸ δὲ μεμβράϊνον εὐαγγέλιον
 καθορίζει — περὶ τὸ 1000 μ. Χ. — τὴν εὐαγγελικὴν περικοπὴν τῆς ἐτησίου (5[᾽]
 φεβρουαρίου) τοῦ ἀγίου Φωτίου πανηγύρεως¹⁰. οἱ δὲ ἄσματογράφοι, ἐν τῇ ἱερᾷ
 ἀκολουθίᾳ τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου, καὶ ταύτην τὴν εὐχὴν ψάλλουσι·

Χαίροις, ἀρχιερεῦ τοῦ Χριστοῦ,
 χαίροις, πατέρων τὸ φαιδρὸν σεμνολόγημα,

1. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φώτιος ὡς ἅγιος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας* (αὐτ. σ. 663—4).
2. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (αὐτ. σ. 660).
3. *Βίος Μιχαήλ* (ὅρα ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 196).
4. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ (αὐτ. σ. 662).
5. *Κώδὴξ Λαυριωτικὸς τῆς I' ἐκχτονταετηρίδος* (Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 664—5). — ὅρα καὶ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ν6'.
6. ὅρα εἰκόνα Φωτίου ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἐκδόσεως.
7. ΙΩΗΛ, σ. 60.
8. FISCHER. *De patriarcharum constantinopolitanorum catalogis*, σ. 292.— Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φώτιος ὡς ἅγιος τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας* (αὐτ. σ. 661).
9. *πανὺν Κεφελῇ μεσιτιτῇ* (Α. ΠΑΣΠΑΤΗ. *Βυζαντινὰ μελέται*, σ. 304).
10. Ε. DE MURALT. *Catalogue des MSS. grecs de la bibliothèque impériale* (ἐν Πετροπόλει 1864. 8^{ον}) σ. 32.— Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ (αὐτ. σ. 669).

ὁ πράξει καὶ θεωρίᾳ
 κεκοσμημένος λαμπρῶς,
 ἀρετῶν τῶν θείων τὸ θησαύρισμα·
 πραότητος σκήνωμα,
 προσευχῆς ἐνδιαίτημα
 τῆς ἀενάου,
 τῆς σοφίας κειμήλιον,
 ταπεινώσεως
 τὸ τερπνὸν καταγώγιον,
 ἥλιε διακρίσεως,
 εἰρήνης τὸ τέμενος,
 διπλῆς ἀγάπης ὁ οἶκος,
 τῆς πρὸς Θεὸν καὶ τὸν ἑγγιστα,
 Χριστὸν ἐκδυσώπει
 τοῦ δωρήσασθαι τῷ κόσμῳ
 τὸ μέγα ἔλεος¹.

Καὶ τοιοῦτος μὲν ἐν ἀτελεῖ καὶ ἀπερίττῳ σκιαγραφήματι ὁ βίος « τοῦ με-
 » γάλου τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας προμάχου, τοῦ γενναίως ἀγωνισθέντος ὑπὲρ
 » τῆς ἀνεξαρτησίας, τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν παραδόσεων αὐτῆς², » τοῦ Φω-
 τίου ἐκείνου, οὗ τὸ κλέος ἀειθαλές, καὶ ἡ μνήμη ἀθάνατος.

Ἐκ δὲ τῶν συγγραφῶν αὐτοῦ αἱ μὲν ἐπιστολαὶ καὶ τὰ Ἀμφιλόγια ἔτυχον
 ἀρίστων παρ' ἡμῖν ἐρμηνευτῶν, τοῦ Ἱ. Βαλέττα³ καὶ τοῦ Σ. Οἰκονόμου⁴, τὸ δὲ
 λεξικὸν κριτικῆς εὐμοίρησεν ἐκδόσεως⁵. Ἀλλὰ πότε ἄρα γε θέλουσιν ἐφελκύσει
 τὴν σύντονον μελέτην φερεπόντων ὁμογενῶν, φιλολόγου μὲν ἢ μυριόβιβλος, θεο-
 λόγου δὲ τὸ σύνολον τῶν ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Φωτίου ἔργων, νομομαθοῦς δὲ τά-
 τε ὑπὸ τὸ ὄνομα ἐκείνου φερόμενα καὶ τὰ ὑπὸ τὸ τοῦ Βασιλείου Α' ἢ Λέοντος Σ'
 κρυπτόμενα τοῦ κανονικοῦ ἢ τοῦ πολιτικοῦ δικαίου πονήματα; πότε δὲ πάλιν
 ἀκάματοι παρ' ἡμῖν ἀνιχνευταὶ θέλουσι περισυλλέξαντες ζωογονήσει τὰ ἐν ταῖς

1. *Ἀκολουθία τοῦ ἁγίου Φωτίου ΚΠ.* (αὐτ. σ. 6).— ἦν δὲ καὶ μὴν τοῦ ἁγίου Φωτίου ἐν Νικαίᾳ (*Εὐαγγελ. Κήρυξ.* Η' σ. 559—72).

2. ΔΙΟΜ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ. *Ἡ χυλιετηρίς τοῦ Φωτίου* (ὄρα *Βιβλιοθ. συλλόγου Μικρασια-
 τῶν.* ἐν Ἀθήναις 1893. 8ον) σ. 114.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, ἐκδ. Ἱ. Βαλέττα. ἐν Λονδίνῳ 1864. 4ον.

4. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια*, ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου. ἐν Ἀθήναις 1858. 4ον.

5. ΦΩΤΙΟΥ. *Λέξεων συναγωγή*, ἐκδ. S. Naber. ἐν Leidae 1865. 2. Τόμ. 8ον.

βιβλιοθήκαις τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως φύρδην μίγδην ἐρριμμένα μέλη τοῦ χαλκεντέρου ἐκείνου Ἀτλαντος;

Μέχρις οὗ τὰ κενὰ ταῦτα δεόντως ἀναπληρωθῶσιν, ἀπεδύθημεν εἰς τὴν τῶν ὁμιλιῶν καὶ τῶν λόγων τοῦ Φωτίου ἔκδοσιν, καίτοι ὅλως ἀπαράσκευοι. Ἐν πρώτοις χειρόγραφον ἀγιοταφιτικόν, περιέχον τινὰς τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου¹, περιέπεσεν εἰς χεῖρας ἡμῶν, ἀσχολουμένων, κατ' ἀξίωσιν πολυκλαύστου φίλου, εἰς τὴν μετὰ σημειώσεων δημοσίευσιν λόγου, τὸν Φώτιον ἐγκωμιάζοντος². Ἐκτοτε βιωτικαὶ φροντίδες καὶ μέριμναι ἀλλαχοῦ ἔστρεψαν τὰ ἡμέτερα βλέμματα; Μετὰ τινὰ δὲ χρόνον, κελεύσματι τῆς Α. Θ. Π. τοῦ τότε οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ', ἠρξάμεθα τῆς ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ ἀληθείᾳ ἐκδόσεως τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου³, ἐπὶ τῇ βάσει καὶ ἄλλων μὲν βοηθημάτων, μάλιστα δὲ ἀπογράφου, ληρθέντος ἐξ ἱεριτικοῦ κώδικος μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιμελείας ὑπὸ τοῦ εὐπαιδέτου ἀρχιμανδρίτου κ. Ἰακώβου βατοπεδινοῦ, τανῦν ἐπαξίως ἐκπροσωποῦντος ἐν Μόσχᾳ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον. Ἐδημοσιεύσαμεν δὲ ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τούτῳ φύλλῳ τὸ ὅλον ὁμιλίαις τρεισκαίδεκα⁴.

Ἀπαξ ἀψάμενοι τοῦ ἔργου ἡρευνήσαμεν, ἐφ' ὅσον αἱ λοιπαὶ ἡμῶν ἀσχολίαι ἐπέτρεπον τοῦτο, χειρόγραφα τοῦ Ἀθῶ, τῆς Βιέννης, τῆς Γενεύης, τῆς Ἐνετίας, τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ Μονάχου, τῆς Μόσχας, τῶν Παρισίων, τῆς Ρώμης, τῆς Χαϊδελεβέργης κλπ. εἴτε αὐτοπροσώπως, εἴτε διὰ φιλομούσων ἀνταποκριτῶν, ὧν εὖφημος μνεῖα μετ' οὐ πολὺ γίνεται⁵. διήλθομεν πολλὰς καὶ ποικίλλας δέλτους, πρὸ πάντων δὲ τὰς ἀφθίτους τοῦ Φωτίου, πρὸς ἀνέυρεσιν ὁμιλιῶν καὶ πολλάκις αἱ προσδοκίαι ἡμῶν ἐπηλήθουσιν, αἱ ἀγῶνες ἡμῶν ἡμεῖφθησαν. Κυρίως δ' ἐπωφελέθημεν ἐκ τῶν συγγραφεῶν αὐτοῦ· διότι ἴδιον θησαυροφυλάκιον ἡγού-

1. Κ. ΣΑΘΑ. Μεσαιωνικῆς βιβλιοθήκης Τόμ. Α' (ἐν Ἐνετίᾳ 1872. 8ον) σ. 310.

2. Π. ΖΑΝΟΥ'. Φώτιος ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης (ἐν ΚΠ. 1864. 8ον) σ. 3.

3. Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας. Τόμ. Β' ἔτ. 1881, σ. 133.

4. ὅρα Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας. Τόμ. Β' ἔτ. 1881 σ. 133—140 (ἡ κατωτέρω ὁμ. ΝΑ').— αὐτ. σ. 197—206 (ἡ αὐτ. ὁμ. ΝΒ').— αὐτ. ἔτ. 1882 σ. 407—16 (ἡ αὐτ. ὁμ. Ν').— αὐτ. Τόμ. Γ' ἔτ. 1882 σ. 17—28 (ἡ αὐτ. ὁμ. Ξ').— αὐτ. σ. 97—106 (ἡ αὐτ. ὁμ. ΞΒ').— αὐτ. σ. 161—8 (ἡ αὐτ. ὁμ. ΞΖ').— αὐτ. ἔτ. 1883 σ. 305—12 (ἡ αὐτ. ὁμ. ΟΖ').— αὐτ. σ. 525—31 (ἡ αὐτ. ὁμ. ΠΑ').— αὐτ. σ. 665—9 (ἡ αὐτ. ὁμ. ΛΑ').— αὐτ. σ. 786—92 (ἡ αὐτ. ὁμ. ΛΣ').— αὐτ. Περίοδ. II. Τόμ. Α' ἔτ. 1885 σ. 481—507 (ἡ αὐτ. ὁμ. ΛΖ').— αὐτ. Τόμ. Β' ἔτ. 1886 σ. 177—98 (ἡ αὐτ. ὁμ. ΟΓ').— αὐτ. Τόμ. ΙΣ' ἔτ. 1896 σ. 20—9 (ἡ αὐτ. ὁμ. ΞΗ').

5. ὅρα κατωτέρω τὰς Πηγάς.

μενος αὐτὰς ὁ Φώτιος ἠρύετο ἀφειδῶς ἐκ τοῦ ἐνὸς θυλακίου ὅπως ἀποπληρώσῃ τὸ ἕτερον, καθὰ καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν τὰ τοῦ Φωτίου ἐξονυχίσαντες παρετήρησαν¹, ἐφ' ᾧ καὶ οὐκ ὀλίγα τῶν Ἀμφιλογίων ἐπαναλαμβάνονται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς καὶ τὰνάπαλιν².

Οὕτω καὶ πολλαὶ ὁμιλίαι ἐν τοῖς Ἀμφιλογίοις ἐμπεριελήφθησαν εἴτε ἐξ ὁλοκλήρου, εἴτε κατὰ τεμάχια³, σώζουσαι μάλιστα ἐνιαχοῦ καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα ὁμιλία⁴, ἢ «ἀκριβοῦς διάλεξις⁵,» ἢ ἐπίσκεψις⁶, ἢ ἐπισκοπή⁷, ἢ σχολάζουσα μελέτη⁸, ἢ «συζήτησις δι' ἀχροατάς⁹,» ἢ διδασκαλία¹⁰, ἢ διατύπωσις¹¹, ἢ

1. HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Γ' σ. 48.

2. ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια*, σ. 24 ('Επιστ. σ. 341), 147 ('Επιστ. σ. 257), 148 ('Επιστ. σ. 367), 148 ('Επιστ. σ. 368), 149 ('Επιστ. σ. 265), 149 ('Επιστ. σ. 398), 150 ('Επιστ. σ. 541), 150 ('Επιστ. σ. 331), 151 ('Επιστ. σ. 249), 151 ('Επιστ. σ. 279), 153 ('Επιστ. σ. 283), 154 ('Επιστ. σ. 296), 155 ('Επιστ. σ. 299), 160 ('Επιστ. σ. 331), 164 ('Επιστ. σ. 319), 164 ('Επιστ. σ. 345), 165 ('Επιστ. σ. 347), 165 ('Επιστ. σ. 284), 167 ('Επιστ. σ. 380), 167 ('Επιστ. σ. 326), 168 ('Επιστ. σ. 327), 168 ('Επιστ. σ. 370), 173 ('Επιστ. σ. 385), 174 ('Επιστ. σ. 266), 174 ('Επιστ. σ. 341), 188 ('Επιστ. σ. 342), 189 ('Επιστ. σ. 403), 189 ('Επιστ. σ. 448), 189 ('Επιστ. σ. 328), 191 ('Επιστ. σ. 381), 192 ('Επιστ. σ. 334), 193 ('Επιστ. σ. 400), 194 ('Επιστ. σ. 290), 196 ('Επιστ. σ. 386), 198 ('Επιστ. σ. 390), 202 ('Επιστ. σ. 348), 203 ('Επιστ. σ. 335), 204 ('Επιστ. σ. 337), 205 ('Επιστ. σ. 294), 253 ('Επιστ. σ. 363), 254 ('Επιστ. σ. 258), 256 ('Επιστ. σ. 357), 274 ('Επιστ. σ. 357), 274 ('Επιστ. σ. 357), 274 ('Επιστ. σ. 358), 275 ('Επιστ. σ. 358), 275 ('Επιστ. σ. 359), 275 ('Επιστ. σ. 399), 275 ('Επιστ. σ. 250), 277 ('Επιστ. σ. 253), 278 ('Επιστ. σ. 400), 278 ('Επιστ. σ. 347), 279 ('Επιστ. σ. 404), 279 ('Επιστ. σ. 405), 279 ('Επιστ. σ. 338), 280 ('Επιστ. σ. 256), 281 ('Επιστ. σ. 322), 282 ('Επιστ. σ. 330), 282 ('Επιστ. σ. 331), 282 ('Επιστ. σ. 344), 283 ('Επιστ. σ. 352), 285 ('Επιστ. σ. 275), 286 ('Επιστ. σ. 323), 287 ('Επιστ. σ. 369), 287 ('Επιστ. σ. 261), 289 ('Επιστ. σ. 365), 290 ('Επιστ. σ. 360), 291 ('Επιστ. σ. 277), 292 ('Επιστ. σ. 274), 293 ('Επιστ. σ. 286), 295 ('Επιστ. σ. 399) καὶ 295 ('Επιστ. σ. 266).

3. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς Α' ὁμιλίας. — ὅρα καὶ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΒ' σελ. 563 — 4.

4. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΚΣ' ὁμιλίας.

5. Αὐτ. τῆς ΚΑ' ὁμιλίας.

6. Αὐτ. τῆς Β' καὶ ΚΖ' ὁμιλίας.

7. Αὐτ. τῆς Ι' ὁμιλίας. — ὅρα καὶ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΑ' σ. 758, 760.

8. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΚΣ' ὁμιλίας.

9. Αὐτ. τῆς ΚΑ' ὁμιλίας.

10. Αὐτ. τῆς ΙΕ' ὁμιλίας.

11. Αὐτ. τῆς ΚΑ' ὁμιλίας.

γυμνασία¹, ἡ συγγυμνασία², ἡ διαλεκτικὴ συγγυμνασία³, ἡ διαλεκτικὴ παλαιίστρα⁴, ἡ διαλεκτικὴ διατριβή⁵, ἡ λόγος γυμναστικός⁶, ἡ λόγος δογματικός⁷ κλπ. ἐπονομαζόμεναι· ἄλλαι πάλιν ἐκ τοῦ ὕφους ἀναγνωρίζονται· ἐπὶ παραδείγματι πρὸς ἀκροατὰς ἀποτεινόμενος λέγει· « προέφημεν⁸, » ἢ « εἴρηται » ἐμφαντικώτερον πρόσθεν⁹, » ἢ « ἐν ἄλλοις πλατύτερον εἴρηται¹⁰, » ἢ « ἐν ἄλλοις πλατύτερον¹¹, » ἢ « περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις¹², » ἢ « ὕστερον ἐροῦμεν¹³, » ἢ « μὴ λανθανέτω ὑμᾶς¹⁴. » ἄλλαι πάλιν¹⁵ ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν ἐν ταῖς ὁμιλίαις συγκαταριθμούμεναι¹⁶.

Ἐν δὲ ταῖς ἐπιστολαῖς καὶ ὁ ἀοίδιμος Κωνσταντῖνος ὁ ἐξ Οἰκονόμων, ἐν τῷ χαρακτηρίζοντι αὐτὸν κριτικῷ πνεύματι, διέκρινε ῥητορικὰ παρεμβλήματα, γράφων· « Ἐάν δὲ καὶ τὰς ἐπιστολάς ἀναγνῶς, θαυμάσεις . . τὸν εὐφραδέστατον » ῥήτορα¹⁷. » Ὁ δὲ πολὺς Μοντεκούκιος ἐξεχώρησε μίαν¹⁸ τῶν τῆς συλλογῆς ἐπιστολῶν, ὡς οὖσαν ὁμιλίαν πασίδηλον¹⁹. Ὁ δὲ σοφὸς καρδινάλιος Μάϊος ὀρθῶς εἰκάζει, ὅτι ἐτέρα ἐπιστολή²⁰ ἐπίσης εἰς ὁμιλίαν ἀνάγεται²¹.

Ἐν δὲ ταῖς ἐρμηνείαις τοῦ Φωτίου εἷς τε τὴν παλαιάν καὶ τὴν καινὴν

-
1. Αὐτ. τῆς ΚΑ' ὁμιλίας.
 2. Αὐτ. τῆς ΚΒ' καὶ ΚΕ' ὁμιλίας.
 3. Αὐτ. τῆς ΚΓ' ὁμιλίας.
 4. Αὐτ. τῆς ΚΒ' ὁμιλίας.
 5. Αὐτ. τῆς ΚΓ' ὁμιλίας.
 6. Αὐτ. τῆς ΚΔ' ὁμιλίας.
 7. Αὐτόθι.
 8. Αὐτ. τῆς ΙΘ' ὁμιλίας.
 9. Αὐτ. τῆς ΚΑ' ὁμιλίας.
 10. Αὐτ. τῆς ΙΖ' ὁμιλίας.
 11. Αὐτ. τῆς ΙΔ' ὁμιλίας.
 12. Αὐτ. τῆς ΙΗ' ὁμιλίας.
 13. Αὐτ. τῆς Ε' ὁμιλίας.
 14. Αὐτ. τῆς ΙΑ' ὁμιλίας.
 15. Αὐτ. τῆς Λ' ὁμιλίας.
 16. Migne, αὐτ. Τόμ. PB' σ. 563 — 4.
 17. ΚΩΝΣΤ. ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ. Περὶ τῶν Ὁ' ἐρμηνευτῶν (ἐν' Ἀθήναις 1844—9. Τόμ. 4. 8ον) Τόμ. Δ' σ. 754.
 18. I. BALETTA. αὐτ. σ. 89, 455.
 19. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΟΣ' ὁμιλίας.
 20. I. BALETTA, αὐτ. σ. 444.
 21. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΞΕ' ὁμιλίας.

διαθήκην πολλαὶ ὁμιλίας συνυφάνθησαν· ὅθεν ἀνεύρομεν ἀποσπάσματα ὁμιλίας ὁλοκλήρου διασωθείσης εἰς μὲν τὸν εὐαγγελισμὸν¹ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ εἰς Λουκᾶν τοῦ Α' κεφαλαίου², εἰς δὲ τὴν θεόσωμον ταφὴν³ ἐν τῇ τῶν τελευταίων κεφαλαίων⁴, ἔτι δὲ ἀπόσπασμα ὁμιλίας εἰς ὑπαπαντὴν⁵ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ εἰς Λουκᾶν τοῦ Β' κεφαλαίου⁶. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται, καὶ πῶς τὴν συνάφειαν ὁλοκλήρου σωζομένης ὁμιλίας⁷ διέρρηξε τεμάχιον παρεισφύσαν ἐξ ἀνεκδότου ἐρμηνείας τοῦ Φωτίου εἰς Λουκᾶν, καὶ σκοπούσης τὸ προοίμιον. Ὅπως δὲ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ εἰς Λουκᾶν ἀπηντήσαμεν τεμάχια ὁμιλιῶν, τὸ αὐτὸ παράτηρεται καὶ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ εἰς Ματθαῖον· τοῦθ' ὅπερ ἐπιμαρτύρεται καὶ διὰ τινος κώδικος ἱεροσολυμητικοῦ, ἐνθα ἡ ἐπιγραφή· «Φωτίου σχόλιά τε καὶ τεμάχια ὁμιλιῶν εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον» εὐαγγέλιον⁸. Ἐν δὲ τῇ μυριοβίβλῳ ἀναγινώσκομέν τινα⁹, ἅτινα εἰς ὁμιλίαν παρὰ τῶν ἐπαϊόντων ἀναφέρονται¹⁰. Ἐν δὲ τῷ κατὰ μανιχαίων συνταγματικῷ καὶ ἐν τῇ διηγήσει «Περὶ τῆς μανιχαίων ἀναβλαστήσεως»¹¹ ἐμπερικλείονται δώδεκα ὁμιλίας¹², ἃς ὁ μὲν γράφων ὁμιλίας¹³, ἡ διαλέξεις¹⁴, ἡ «λόγους ἰδιάζοντας»¹⁵ ἀποκαλεῖ, τὰ δὲ χειρόγραφα «ἐκλογὰς ὁμιλιῶν» ὀνομάζουσιν¹⁶. ὅτι δὲ ἀπευθύνονται πρὸς ἀκροατάς, δηλοῦται τοῦτο ἐκ τῶν προσφωνήσεων· «ὦ φιλόθεον θεάτρον»¹⁷, «τὰς ἀκοὰς ἀναπετάσατε»¹⁸. Ἐν δὲ τῇ γνωμολογίᾳ τοῦ Φωτίου¹⁹ πολλὴ ψάμμος τῶν ὁμιλιῶν συμπαρεσύρθη²⁰ χρυσιζουσα. Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς ὁμιλίαις ὁ Φώτιος

1. Αὐτ. τῆς ΕΖ' ὁμιλίας.

2. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΑ' σ. 1216—7, 1220—1.

3. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΠΓ' ὁμιλίας.

4. MIGNE, αὐτ. σ. 1225—9.

5. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς Α' ὁμιλίας.

6. MAIL. *Scriptorum veterum nova collectio*. Τόμ. Θ' σ. 650.

7. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΕΗ' ὁμιλίας.

8. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου ποτημαῖα*, σ. 52.

9. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς Α' ὁμιλίας.

10. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΒ' σ. 575—6.

11. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΜΙ' ὁμιλίας.

12. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΜΓ'—ΜΣ', ΝΓ'—ΝΘ'.

13. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΜΙ' ὁμιλίας.

14. Αὐτ. τῆς ΜΓ' καὶ ΝΓ' ὁμιλίας.

15. Αὐτ. τῆς ΜΣ' ὁμιλίας.

16. Αὐτ. τῆς ΜΓ' ὁμιλίας.

17. Αὐτόθι.

18. Αὐτόθι.

19. HERGENRÆTHER. *Monumenta ad Photium pertinentia*, σ. 20.

20. HERGENRÆTHER. *Photius*. Τόμ. Γ' σ. 242.

ἀναφέρει « προηγούμενον λόγον ¹, » ἢ περίληψιν ἄλλου ², ἢ προαγγέλλει, ὃν μέλλει ἶνα ἐκφωνήσῃ προσεχῶς ³.

Ἐν δὲ τοῖς πρακτικοῖς τῆς ὑπὲρ Φωτίου συνόδου κατεχωρήθησαν καὶ δύο ὁμιλίας ὁλοσχερεῖς ⁴, ἐν ᾧ ἐν μεταγενεστέρα συνοδικῇ πράξει ἐπὶ κλησίς ἄλλης ὁμιλίας ἐγένετο ⁵. Μεταξὺ δὲ τῶν παρὰ πόδας παρατιθεμένων κωδίκων ⁶ ἔνιοι μὲν μικρὸν μέρος ⁷, ἔνιοι δὲ ἀπλῆν ἐπιγραφὴν ⁸ ὁμιλίας παρέχουσι. Ξένοι δὲ συγγραφεῖς χορηγοῦσιν ὁ μὲν κερμάτια ⁹ μιᾶς ⁹ ἢ πολλῶν ¹⁰ ὁμιλιῶν, οἱ δὲ εἰδήσεις περὶ ἄλλων, αἵτινες ἀτυχῶς ἐξηφανίσθησαν ¹¹.

Ὁρθῶς ἐπομένως παρετήρησαν οἱ σοφοὶ καρδινάλιοι Μάϊος ¹² καὶ Ἐργενροίθρος, ὅτι ἐν ταῖς τοῦ Φωτίου ἐρμηνείαις εἰς τὴν Π. καὶ Ν. διαθήκην ¹³, ἐν τῇ γνωμολογίᾳ ¹⁴ καὶ ἀλλαχοῦ ¹⁵ τμήματα οὐκ ὀλίγων ὁμιλιῶν ὑπολανθάνουσιν. Ὅπόθεν καὶ ἡμεῖς καθοδηγούμενοι ἐσταχυολογήσαμεν εὐρώστους τινὰς στάχτας ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου ἐκ τῆς ἐρμηνείας αὐτοῦ εἰς Ματθαῖον ¹⁶ ἢ εἰς Λουκᾶν ¹⁷, ἐκ τῆς γνωμολογίας αὐτοῦ ¹⁸ ἢ ἄλλοθεν ¹⁹.

Τὸ δὲ παρὰ τινων λεγθέν, ὅτι ὁ ἀφελὴς καὶ ἀπλοῖκός Ἰγνάτιος ὠμίλει ἐπ' ἐκκλησίας καθ' ἐκάστην κυριακὴν καὶ ἐορτήν ²⁰, πολλῶ μᾶλλον ἐπαληθεύει διὰ τὸν ἐμβριθῆ καὶ ἄσκον αὐτοῦ διάδοχον, ὅστις ὑπογραμμὸν εἶχε τὸν Χρυσό-

1. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκεσιν τῆς ΜΘ' ὁμιλίας.
2. Αὐτ. τῆς ΛΕ' ὁμιλίας.
3. Αὐτ. τῆς ΛΗ' ὁμιλίας.
4. Αὐτ. τῆς ΟΗ' καὶ ΟΘ' ὁμιλίας.
5. Αὐτ. τῆς ΛΓ' ὁμιλίας.
6. ὅρα κατωτέρω τὰς Πηγάς.
7. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκεσιν τῆς ΞΕ' ὁμιλίας.
8. Αὐτ. τῆς ΚΘ' καὶ ΛΒ' ὁμιλίας.
9. Αὐτ. τῆς ΞΔ' ὁμιλίας.
10. Αὐτ. τῆς ΜΣ', ΝΣ' — ΝΗ' ὁμιλίας.
11. Αὐτ. τῆς ΜΖ', ΞΘ', ΟΒ' καὶ ΙΓ' ὁμιλίας.
12. ΜΑΠ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. XIX.
13. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 77, 91.
14. Αὐτ. σ. 242.
15. Αὐτ. σ. 236.
16. Αὐτ. τῆς ΜΑ', ΞΓ' καὶ ΞΣ' ὁμιλίας.
17. Αὐτ. τῆς ΛΔ' ὁμιλίας.
18. Αὐτ. τῆς ΜΗ' καὶ ΞΑ' ὁμιλίας.
19. Αὐτ. τῆς Μ' καὶ ΜΒ' ὁμιλίας.
20. JAGER, αὐτ. σ. 268.

στομον· « Ἀνεγνώσθησαν τοῦ Χρυσοστόμου ὁμιλίας . . Ἐνεστί δέ συνιδεῖν, ὡς, εἰ » καὶ λόγοι ἔχει τὴν ἐπιγραφὴν τὸ βιβλίον . . ἀλλὰ μᾶλλον εἰκόασιν ὁμιλίαις » τὰ τε ἄλλα, καὶ ὅτι ἐν πολλοῖς πολλάκις ὡς παρόντας καὶ ὁρῶν τοὺς ἀκροα- » τὰς οὕτω πρὸς αὐτοὺς ἀποτείνεται, καὶ ἐρωτᾷ, καὶ ἀποκρίνεται, καὶ ὑπισχνεῖ- » ται, δυναμένου μὲν καὶ ἄλλως ἔχειν τοῦ λόγου, καὶ οὐ καθ' ὁμιλίαν τὰ » τοιαῦτα σχηματίζειν, καὶ ἐνδείκνυσθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ τὸ συνεχῶς καὶ ἐπιμόνως » τοῦτο ποιεῖν, καὶ οὐχὶ σὺν οἰκονομίᾳ τινί, παρίστησιν ὁμιλίας αὐτοὺς εἶναι. » Ὑμῖν δὲ ταύτας τῷ πλήθει, ὡς ἔστι μαθεῖν ἐξ αὐτῶν τούτων, πολλάκις » μὲν καθ' ἑκάστην, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ὑπὲρ ἡμέραν . . . Μετὰ γὰρ τὴν ἐν τῇ » μεγάλῃ τετράδι ὁμιλίαν . . ὠμίληται αὐτῷ τῇ ἐφεξῆς εἰς τὸν σταυρόν, εἶτα εἰς » τὴν προδοσίαν, καὶ λοιπὸν ἐφεξῆς, κατὰ τὰς ἀνακυπτούσας τῶν ἡμερῶν πανη- » γύρεις τε καὶ ὑποθέσεις, ἀναλόγως αἱ ὁμιλίας ἐγίνοντο ¹. »

Καὶ αὐτὸς ὁ Φώτιος οὐδεμιᾶς εὐκαιρίας ἡμέλει, ἀπ' ἀρχῆς ἥδη τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχίας, « Τοὺς ἀστηρίκτους στηρίζαι . . τοὺς βλακώδεις ἀνδρῶσαι . . » τοὺς φιλοτίμους χαλιναγωγῆσαι, καὶ τιμῆς ἐρᾶν ἐθίσαι, ἥτις τιμιωτέραν καὶ » θειοτέραν ψυχὴν ἀπεργάζεται . . τοὺς ἐκπορνεύοντας ἀνακόψαι, καὶ σωφρονεῖν » καταρτίσαι . . τοὺς ἀδικοῦντας κωλύσαι, καὶ δικαιοπραγεῖν παρασκευᾶσαι ². » Ἀλλ' οὐδεμίαν τῶν ὁμιλιῶν τούτων « περὶ ἀνδρείας, » « περὶ συνέσεως, » « περὶ φιλοτιμίας, » « περὶ σωφροσύνης, » « περὶ δικαιοσύνης » ἀνεκαλύψαμεν ³.

Βεβαίως ὠμίλησεν ὁ Φώτιος καὶ ἐνώπιον τῶν ἐν ΚΠ. συνόδων τῆς τοπικῆς κατ' αὐγουστον 858, τῆς πρωτοδευτέρας κατὰ μάϊον 861, τῆς τοπικῆς κατὰ ἰούνιον 866, τῆς οἰκουμενικῆς κατὰ ἰούλιον — αὐγούστου 867, ὧν τὰ πρακτικὰ ἀπὸ σκοποῦ κατεστράφησαν.

Λατομεῖον ἔτι ὅλως ἀλάξευτον διαμένει τὰ συγγράμματα τῶν τοῦ Φωτίου πο- λεμίων, οἵτινες, ἅμα τῷ θανάτῳ αὐτοῦ, διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κληρὸν ἐπ' αὐτά, τίς τί ἄρῃ ⁴. Καθὼς δὲ λ. γ. τὴν μυσταγωγίαν αὐτοῦ καὶ τὰ κατὰ μηχαναίων ἐπέγραψαν ἐπ' ὀνόματι Μητροφάνους τοῦ Σμύρνης ⁵, οὕτω πιθανώτατα καὶ τινὰς τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ εἰς Στυλιανὸν τὸν Νεοκαισαρείας ⁶, εἰς

1. ΦΩΤΙΟΥ. *Μυριόβιβλος* (δρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 501, 504).

2. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ. Νικολάῳ τῷ Ῥώμης* (ἀρ. Γ' σ. 160).

3. Ἀνερευνητέα καὶ τὰ χειρόγραφα Βιέννης (Cod. theol. 79. ἀρ. 9), Παρισίων (δρα ἐν ἀρ. 2328. 4^{ον}).

4. ΜΑΡΚΟΥ ΙΕ' 25.

5. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΒ' σ. 266.

6. ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 145. — HERGENROTHER, αὐτ. σ. 260.

Θεόγνωστον τὸν ἀρχιμανδρίτην¹, εἰς Νικήταν τὸν Παφλαγόναν², εἰς Λέοντα τὸν 5³ ἐπεδράβυσαν. Ἄρά γε καὶ ἐν τοῖς λόγοις τῶν φίλων αὐτοῦ, ὡς Γεωργίου τοῦ Νικομηδείας⁴, μὴ τυχόν σπινθηροβολῇ ἀδάμας τις φωτιανός; Τοιοῦτος ἐστὶν ὁ λόγος « Εἰς τὸν χρηματισμὸν τῆς συλλήψεως τῆς Θεοτόκου⁵. »

Πρὸς εὗρεσιν ἀποσπασμάτων ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου ἀνιχνευτέαι ἐπίσης αἱ Σειραὶ τῶν πατέρων, εἴτε τοῦ Οἰκουμενίου⁶, εἴτε ἄλλαι ἀνέκδοτοι⁷, ἐτι δὲ ἡ Ἱερὰ ὀπλοθήκη Ἀνδρονίκου τοῦ Καματηροῦ⁸, ὁ Θησαυρὸς ὁρθοδοξίας Νικήτα τοῦ Ἀχομινάτου⁹, αἱ Συλλογαὶ Μαξίμου τοῦ Πλανούδη¹⁰ καὶ ἄλλα παρεμφερῆ βυζαντινὰ ὀπλοστάσια.

Ἐσώζετο τῷ 1484 μ. Χ. ἐπὶ τοῦ πατριάρχου ΚΠ. Μαξίμου τοῦ Δ' ὁμιλία τοῦ Φωτίου, ἄγνωστος τὴν σήμερον¹¹. Ἐσώζοντο τῷ 1600 μ. Χ. ἐπὶ Μαξίμου Μαρ- γουνίου τοῦ Κυθήρων πανηγυρικοὶ τοῦ Φωτίου λόγοι· « Μαρτυροῦσιν αὐτοῦ τὸ » πολὺ τῆς σοφίας οἱ πανηγυρικοὶ τῶν λόγων, οἷς τηλικαύτην ἐνέθηκε τὴν χάριν » καὶ τὴν γλυκύτητα, ὡς δεινὸν τίθεσθαι τοὺς ἐντυγχάνοντας τὴν ὁπωσοῦν ἀπὸ » τούτων ἀπαλλαγὴν. Οὕτω τὰς τῶν ἀκουόντων καταθέλγει ψυχὰς ταῖς τῶν » οἰκείων σειρήνων σωστικαῖς ἐπωδαῖς, καὶ τῷ τῶν πίστεων ἐφέλκυστικῷ τὸ τῆς » πειθοῦς αὐταῖς ἐγγεννᾶσθαι καταναγκάζει θέλητρον¹². » Ἐσώζετο ἐν Ἰσπανίᾳ τῇ 1647 μ. Χ. ὁμιλία αὐτοῦ « De ascensione¹³, » εἰς τὴν ἀνάληψιν, καί, πρὶν

1. ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. σ. 149.

2. MALOU (ὄρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. PA' σ. VIII).

3. HERGENROTHER, αὐτ.

4. MALOU, αὐτ.—HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. A' σ. 404.

5. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ. Λόγος (ὄρα MIGNE, Τόμ. P' σ. 1336—53).—ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγη, σ. 191—2.—ὄρα καὶ CH. LOPAREV. Γ. Νικομηδείας. Λόγος εἰς κατάθεσιν τῆς ἐσθῆτος τῆς Θεομήτορος (Viz. Vrem. 2. ἔτ. 1895 σ. 581).

6. ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. σ. 260.

7. Laurent. pl. 6. 33.—Valllicell. E. 40.—Barber. IV. 56.—Marc. 16.

8. ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. σ. 174.

9. Αὐτ. σ. 176.

10. Cod. Palatino-Heidelbergensis gr. 129, 141.—ὄρα καὶ E. PICCOLOMINI. Intorno ai collectanea di Massimo Planudi. 1873. 8ον.

11. ὄρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΔΙ' ὁμιλίας.

12. ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΚΥΘΗΡΩΝ. Εἰς Φωτίου μυριόβιβλον (ὄρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. PG' σ. 13—4).

13. AL. BARUETH. Catalogus præcipuorum auctorum ineditorum graece MSS. qui in bibliotheca scorialensi asservantur (ὄρα ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟ- ΛΥΜΩΝ. Ὁμιλίαι, ἐκδ. B. Corder, ἐν Anvers 1648. 8ον).

ἡ κατὰ τὸ 1671 πυρποληθῶσι· « *Variae . . homiliae . . Photii Constanti-*
 » *nopolitani* ¹, » καὶ πάλιν· « *Extraits divers des homélies de Photius à*
 » *Nicéphore* ². » Ἐσώζοντο ἐν Μόσχᾳ, πρὸ τῆς πυρκαϊᾶς, ἑκκαίδεκα ὁμιλίαι
 τοῦ Φωτίου ³. Ἐσώζετο περὶ τὸ 1740 καὶ ἐν Παρίσις κατάλογος, περὶ οὗ
 γράψας τῷ φιλόφρονι κ. Omont, bibliothécaire honoraire de la bibliothé-
 que nationale, ἔλαβον τὴν ἐξῆς ἀπάντησιν· « *Les MSS. (Suppl. Gr. 861*
 » *et 862) contiennent les papiers de Cl. Capperonnier se rapportant à*
 » *son édition projetée de Photius; ils sont peu importants et ne ren-*
 » *ferment la copie d'aucune homélie de Photius. On y lit seulement*
 » *(fol. 106 du MS. Suppl. 861) dans le brouillon d'une circulaire inti-*
 » *ulée: Photii patriarchae Gr. opera quaedam extraneis in bibliothecis*
 » *deliscentia, quorum apographum sibi mitti postulat is qui ad novam*
 » *omnium Photii operum editionem aggreditur*, la mention suivante :
 » *Plurimarum homiliarum sylloge quae Moschi habentur; harum etiam*
 » *index exhibebitur in chartula peculiari*. Je n'ai pas trouvé cet index
 » des homélies de Photius, annoncé ainsi par Capperonnier. »

Πλὴν δὲ τούτων καὶ μεταφράσεις ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου, εἴτε σλαβιστί ⁴,
 εἴτε ῥωσιστί ⁵, εἴτε γαλλιστί ⁶ γενομένως ἔχομεν, εἴτε καὶ λατινιστί ὑπὸ Ἀντωνίου
 Κατηφόρου τοῦ Ζακυνθίου ⁷ μετὰ καὶ σημειώσεων.

Πρόδηλον δὲ καὶ πασιφανές, ὅτι ὁ Φώτιος ἐτῆρει ἐν ταῖς ὁμιλίαις αὐτοῦ τὰς
 ἐξῆς περὶ ῥητορείας ὑποθήκας, ὡς δι' ἄλλους διέγραφε· « *Καὶ μὴ με νομίσης σοφίαν*
 » *λόγων καὶ κράτος λέγειν καὶ δύναμιν, τὴν περίεργον τάυτην καὶ σοδοῦσαν, καὶ*
 » *κομμωτικοῖς φαρμάκοις καὶ ἄνθεσι τὸ ἔμφυτον κάλλος τοῦ λόγου νοθεύουσιν,*
 » *καὶ τοῖς ἐπιπλάστοις χρώμασι τὸ μειρακιῶδες καὶ ἔκλυτον πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέ-*
 » *φουσιν· μὴδ' αὖ ἐκείνην, ὅση τὸ σκυθρωπὸν καὶ ἀμειδὲς ἐπ' οὐδενὶ χρηστῷ*

1. MILLER. *Catalogue de l'Escorial*, σ. 507.

2. NICOLAS DE LA TORRE. *Catalogue de l'Escorial*, ἀρ. 727 (ᾧρα MILLER, αὐτ. σ. 379).

3. COMBESFICH. *Auctarium novissimum*, σ. 548.

4. *Byzantinische Zeitschrift*, ἔτ. Β' σ. 641.—*Codex Suprasliensis*, παρὰ MIKLOSICH, σ. 245—52.

5. ΦΩΤΙΟΥ. *Τέσσαρες ὁμιλίαι*, ἐκδ. Πορφυρίου Οὐσπένσκη (ἐν Πετροπόλει 1864. 4^{ον}).

6. *Histoire de l'Académie des inscriptions et belles lettres* (ἐν Παρίσις 1751. 4^{ον}) Τόμ. ΙΣ' σ. 98.

7. *Biblioth. Marcian. Append. MSS. ad Catal. Class. II cod. 10—15.*

» ὑποδύεται, βαθεῖ τε τῆς ἀσαφείας ὑποκαθιμένη σκότῳ, καὶ τοὺς ἀμαθεῖς καὶ
 » ἀγελαίους τῷ περὶ αὐτὴν ζόφῳ συγχέουσά τε καὶ καταπλήττουσα, τυφλοὺς ἐρα-
 » στάς ἐπισυρομένη καλλωπίζεται· οὐδ' ὅση πρὸς τὸ ποιητῶν αὐτόνομον ἐκτραχη-
 » λίζεται, τὰς νεωτερικὰς ὁρμὰς ἐταιριζομένη, καὶ διαπαίζουσα. Ἄλλ' ἐκείνην ἔγω-
 » γέ φημι, ὅση σώφρων μὲν ἀπαγγέλλειν, κοινὴ δὲ διδάσκειν, πρώτη δὲ παι-
 » δεύειν, μόνῃ δὲ συμπεῖθειν, εὐσημος δὲ διὰ τῶν συγγενῶν νοημάτων τὴν τῶν
 » πραγμάτων φύσιν ἀναπτύσσειν, καὶ εἴ που χρεῖα ἐμφάσεως, μυστικῶς εὖ μάλα
 » καὶ τελεστικῶς ἀνακαλύπτειν τὴν τῶν κεκρυμμένων ἀλήθειαν· ταῦτα μὲν γὰρ
 » τῆς ἐμφύτου καὶ κοσμίας καὶ βιωφελοῦς τοῦ λόγου σοφίας, ἐκεῖνα δὲ τῆς τερ-
 » πύσεως τὴν ἄλογον αἴσθησιν, καὶ ταῖς παρατροπαῖς μᾶλλον καὶ τῷ νεωτερίζοντι
 » χαιρούσης ἦθι, καὶ πρὸς μὲν ὠφέλειαν οὐδὲν ὁρώσης, εἰς κρότους δὲ καὶ κολα-
 » κείας καὶ πολὺν λῆρον διαλυομένης¹. »

Ἄριστα δὲ καὶ τάδε εἰς τὸ ὕψος τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου ἐφαρμόζονται·
 » Ἡ δὲ φράσις αὐτῷ μετὰ τῆς συνήθους σαφηνείας καὶ καθαρότητος καὶ τὸ
 » λαμπρὸν καὶ εὖρου ἐνδείκνυται, τὸ πολύχουν τῶν νοημάτων καὶ τὴν τῶν
 » παραδειγμάτων προσφυστάτην εὐπορίαν συνυποφαίνουσα... Πανταχοῦ γὰρ τοῖς
 » λόγοις αὐτοῦ τὸ καθαρὸν καὶ λαμπρὸν καὶ εὐκρινὲς μετὰ τοῦ ἡδέος τεχνουρ-
 » γῶν τούτοις τε ἐνταῦθα μάλιστα διαπρέπει καὶ τῇ τῶν παραδειγμάτων εὐπορίᾳ
 » καὶ τῇ τῶν ἐνθυμημάτων ἀφθονίᾳ καί, εἴ που δέοι, καὶ δεινότητι, καὶ ἀπλῶς
 » ἔν τε λέξει καὶ συνθήκῃ καὶ μεθόδῳ καὶ νοήμασι καὶ τῇ ὅλῃ κατασκευῇ ἄρι-
 » στα τάσδε τὰς συγγραφὰς ὑπεστήσατο... Ὅσα γὰρ ἡ τῶν ἀκροατῶν ἐχώρει
 » δύνამις, καὶ εἰς τὴν ἐκείνων συνέτεινε σωτηρίαν καὶ ὠφέλειαν, οὐδὲν οὐδαμοῦ
 » παρήκε... ὅτι αἰ καὶ ἐν πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς λόγοις τοῦτο σκοπὸν ἐποιεῖτο, τὴν
 » ὠφέλειαν τῶν ἀκροατῶν, τῶν δ' ἄλλων ἢ οὐδ' ὅλως ἐφρόντιζεν, ἢ ὡς ἐλά-
 » χιστον². »

Βασίσας ἐπὶ τοιούτων βάσεων τὴν ὁμιλητικὴν αὐτοῦ³ ὁ Φώτιος ὠφέλει μὲν
 τοὺς ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἐξεθάρμβει δὲ τοὺς μακρόθεν ἀκούοντας· διὸ καὶ οἱ τοπο-
 τηρηταὶ τοῦ Ῥώμης Ἀδριανοῦ, καίτοι καταψηφίσαντες αὐτοῦ, ὡμολόγουν ἐπὶ
 συνόδου· « Audivimus quia homo (Photius) est *rationalis* ⁴, » ὅπερ ὁ μὲν
 Ἀναστάσιος βιβλιοθηκᾶριος μεταφράζει *eloquens* ⁵, ὁ δὲ Hergenroether « ein

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Γεωργίῳ τῷ Νικομηδείᾳς (ἀρ. ΚΖ' σ. 305).

2. ΦΩΤΙΟΥ. *Μεγιστοβιβλος* (ὄρα MIGNE, αὐτ. σ. 504—5).

3. ὄρα καὶ N. BAMBA. Ῥητορικὴ (ἐν Ἀθήναις 1856. 8ον) σ. 46.

4. *Concil. general.* αὐτ. σ. 225.

5. Αὐτόθι.

» sehr begabter und beredter Mann¹. » Ἔτι δὲ ὁ Mainbourg περὶ Φωτίου διακηρύττει, ὅτι « Il est certain qu'il fut toujours en réputation d'estre » le plus grand et le plus parfait.. orateur.. de son temps². » Ὁ δὲ Jager λέγει, ὅτι ὁ Φώτιος ἦν « un éloquent orateur³, » καὶ ὅτι « Photius avait » tous les talents pour attirer la foule : parole brillante, organe sonore, » éloquence vive. science profonde⁴. »

Καὶ ταῦτα μὲν ἠναγκάζοντο ἵνα μαρτυρήσωσι καὶ αὐτοὶ οἱ πολέμιοι, κρίνοντες κυρίως ἐκ δύο ὁλοκληρῶν ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου καὶ ἐκ δύο ἄλλων περικεκομμένων, ἃς ὁ Migne ἐδημοσίευσε⁵.

Νῦν δέ, ὁπότε πρόκεινται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν ὀγδοήκοντα καὶ τρεῖς ὁμιλίας καὶ ἀποσπάσματα, ἄρα γε θέλουσι συνομολογήσει, ὅτι ὁ Φώτιος « τῇ δυνάμει καὶ ἰσχύϊ τῶν λόγων αὐτοῦ συνέχεεν αὐτούς (τοὺς αἵρετικούς), καὶ » ἐθριάμβευε πάντας⁶; » Ἐὰν δὲ τὰ ψιχία τῆς τραπέζης αὐτοῦ τοσοῦτον διεγείρῳσιν ἐνδιαφέρον ὑπὸ θεολογικὴν⁷, κατηχητικὴν⁸, ποιμαντορικὴν⁹, πανηγυρικὴν¹⁰, φιλοσοφικὴν¹¹, ῥητορικὴν¹², φιλολογικὴν¹³, ἱστορικὴν¹⁴, φυσιοδιφικὴν¹⁵, καλλιτεχνικὴν¹⁶ ἔποψιν, τί ἄρα γε ἠθέλομεν ἀναβοήσει, ἐάν ποτε παρατεθειμένη ἐμφανισθῇ ἐνώπιον ἡμῶν αὐτούσιος τοῦ Φωτίου ἢ τράπεζα, πλήρης ἀνθέων γνώσεως, γέμουσα ἀμβροσίας θεϊκῆς, βρίθουσα ζωογόνου νέκταρος.

Φεῦ! ἀπέπτῃ ἀφ' ἡμῶν τὸ χρυσοῦν τοῦτο τὸ ὄνειρον. Στραφῶμεν πρὸς τὰ πεζαίτερα.

1. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 94.

2. L. MAIMBOURG. *Histoire du schisme des Grecs*, σ. 14.—ὄρα καὶ FLEURY, αὐτ. σ. 257.

3. JAGER, αὐτ. σ. 107.

4. Αὐτόθι.

5. MIGNE, αὐτ. Τόμ. PB' σ. 547—576.

6. Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ, αὐτ. σ. κη'.

7. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΚΔ'—ΚΖ', ΜΓ'—ΜΣ', ΝΓ'—ΝΘ'.

8. Αὐτ. ὁμιλίας ΚΗ'—ΛΒ', ΕΕ', ΕΖ', ΕΗ', ΟΕ', ΟΖ', ΠΑ', ΠΓ'.

9. Αὐτ. ὁμιλίας ΛΓ', ΛΔ', Μ'—ΜΒ', ΜΗ', ΕΑ', ΕΓ', ΕΣ', Ο', ΟΣ'.

10. Αὐτ. ὁμιλίας ΜΖ', ΜΘ', Ν', Ξ', ΕΒ', ΕΔ'.

11. Αὐτ. ὁμιλίας Β'—ΚΑ', ΟΑ', ΟΒ'.

12. Αὐτ. ὁμιλίας ΚΒ', ΚΓ'.

13. Αὐτ. ὁμιλίαν Α'.

14. Αὐτ. ὁμιλίας ΛΕ'—ΛΘ', ΝΑ', ΝΒ', ΟΔ', ΟΗ'—Π'.

15. Αὐτ. ὁμιλίαν ΞΘ'.

16. Αὐτ. ὁμιλίας ΟΓ', ΟΒ'.

Κτενίζοντες, ὅση ἡμῖν δύναμις, τὸ κείμενον τῶν ὁμιλιῶν καὶ λόγων τοῦ Φωτίου, περιλαμβάνομεν ἐν αὐτῷ καὶ τὰς ἡμετέρας εἰκασίας, ὑποδεικνύντες ταύτας ἐν ταῖς ὑποσημειώσεσι διὰ τῆς φράσεως «καθ' ἡμᾶς γε,» κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὰς ἀλλοίας γραφὰς κωδίκων τε καὶ ἐκδόσεων. Κωδίκων δέ τινων (καὶ μάλιστα τοῦ ἱερατικοῦ) ἐκτὸς τελειῶν τινων οὐδὲν ἕτερον διαχωριστικὸν σημεῖον περιεχόντων, ἰδίαν μέριμναν καταβάλλομεν, διαιροῦντες μὲν τὰς ὁμιλίας κατὰ παραγράφους, προστιθέντες δ' ἐν οἰκείῳ τόπῳ τὰς στιγμάς, μέσας στιγμάς, τελείας καὶ παύλας. Εἰ δὲ προκρίνοντες ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν γραφὴν, ἐνδιατρίβομεν καὶ περὶ τὴν στίξιν, οὐδεὶς φθόνος· διότι, κατὰ Φώτιον¹, «Καὶ αὐτὸ τὸ
» πάντων βραχύτατον, ἢ στιγμή, κακουργούμενον, ἢ παρορώμενον, καὶ τῆς οἰ-
» κείας μετατιθέμενον λήξεως, παντοδαπὰς μὲν καὶ μεγάλας αἰρέσεις ἀπέτεκεν,
» ἀφρόνων δὲ πολὺν χρόνον κατενεμήθη φρονήματα, καὶ τοῖς εὐσεβοῦσιν, ὥστε
» θριαμβεῦσαι τὰ τῆς δυσσεθείας δόγματα, μακρὰ παρέσχε τὰ ἀγωνίσματα.»
Ἄλλ' ὅπερ σπουδαιότερον, καταγινόμεθα περὶ τὴν ἀνέυρεσιν τῶν ἐν ταῖς ὁμιλίαις ἀφειδῶς διεσπαρμένων γραφικῶν ῥήσεων, πολλάκις δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἐκ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης δανειζομένων μονομερῶν λέξεων, παραπέμποντες ὅπου δεῖ, ὅπως οὕτω καὶ αὐθις ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀποκρούηται ἢ τῶν ἐμπαθῶν τοῦ Φωτίου πολεμίων ἰδέα², ὅτι ὁπῆ ποτε «καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν.. βιβλίων
» τῆς ἀναγνώσεως.. ἐπεμελήθη³,» ἐν ᾧ, κατὰ τὸν ἀοίδιμον Στέφανον τὸν Καραθεοδωρῆ⁴, «Ἐκαστος ἀναγινώσκων τὰ τοῦ Φωτίου νοεῖ, ὅτι ἢ πρόχειρος,
» ἢ προσφυής καὶ παντοία κατάλληλος χρῆσις τῶν γραφικῶν ῥητῶν δείκνυσιν
» αὐτὸν ἐκ πολλοῦ καὶ ἡμέρας καὶ νυκτός, κατὰ τὸν ψαλμωδόν, μεμελετηκότα
» ἐν τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ.»

Ἡ τάξις τῶν ὁμιλιῶν ἐστὶ χρονολογική, τῆς πρώτης ἀπαγγελοθείσης τῇ 6 Σεπτεμβρίου 829⁵, τῆς δὲ τελευταίας τῇ 7 ἀπριλίου 882⁶. Τοὺς λόγους, δι' οὓς ἀποδίδομεν τὰς ὁμιλίας εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ἡμερομηνίαν, ἐκτιθέμεθα ἐν ἐκάστη τῶν ὁγδοήκοντα τριῶν προδιουκίσεων, αἵτινες προηγοῦνται τῶν ὁμιλιῶν, ἀναφέρονται πολλάκις καὶ τοὺς προαλήσαντας περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, καὶ τὰ περὶ δογμάτων, αἰρέσεων, ἑορτῶν, κατηχήσεων, φιλοσοφικῶν ἰδεῶν, διαλεκτικῶν ζητη-

1. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόχεια*, σ. 13.

2. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. *Βίος Ἱγνατίου* (ἔξα *Council. general.* χύτ. σ. 313).

3. Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ. *Εἰς Φώτιον ἐπιστολάς*, σ. 26.

4. [Σ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ]. *Παπιστικῶν ἐλέγχων*. Τόμ. Α' σ. ις'—ιζ'.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν Α'.

6. Αὐτ. ὁμιλίαν ΙΙΙ'.

μάτων, φιλολογικῶν ἀντικειμένων, ἱστορικῶν γεγονότων, φυσικῶν θεωριῶν, ἀρχι-
τεκτονικῶν συστημάτων ἢ ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαλεύσεων.

Χρήσιμον ἐνομίσταμεν τὴν προσθήκην τῶν ἐξῆς πινάκων ἐν τέλει τοῦ δευτέρου
τόμου· α') τῶν γραφικῶν ῥήσεων· β') τῶν ἀθησαυρίστων λέξεων, τῶν μὴ δηλονότι
τεταμειυμένων οὔτε ἐν τῷ Θησαυρῷ τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης τοῦ Ἑρρίκου Στε-
φάνου, ἐκδ. Valpy, οὔτε ἐν τῇ Συναγωγῇ λέξεων ἀθησαυρίστων τοῦ Σ. Κουμανού-
δη· γ') τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπανορθώσεων τοῦ κειμένου¹· δ') τῶν κυρίων ὀνομάτων· ε')
τῆς ἀρχῆς ἐκάστης ὁμιλίας· ς') τῶν συμπληρώσεων καὶ τυπογραφικῶν ἀμαρτά-
δων· ζ') τῶν φιλομουσίων συνδρομητῶν· η') τῶν περιεχομένων.

Ὡς κορωνὶς δὲ στολίζει τὴν ἀρχὴν τοῦ Α' τόμου εἰκὼν τοῦ ἐν ἀγίοις πα-
τρὸς ἡμῶν Φωτίου, φέροντος περὶ τὴν κεφαλὴν δόξης στέφανον. Ἡ εἰκὼν αὕτη,
ἀλλοία τῶν μέχρι τοῦδε προεκδοθεισῶν², ἐφωτογραφήθη, φιλοτίμῳ μερίμνῃ τοῦ
κ. Ἀλεξάνδρου Λαυριώτου, ἐκ κώδικος ἀγιορειτικοῦ³, γεγραμμένου περὶ τὸ 960
μ. Χ. ἦτοι 62 ἔτη μετὰ θάνατον τοῦ εἰκονιζομένου. Ἴσως δὲ εἰς τὴν ἀπεικό-
νισιν ταύτην ἐπεστάτησεν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Φωτίου Σέργιος, ὁ τῷ 956 μ. Χ. μο-
ναχὸς ὢν τῆς μονῆς τοῦ Μανουήλ⁴, καὶ εἶτα πατριάρχης ΚΠ. γενόμενος.

Κατακλειῖθα δὲ τοῦ λόγου τιθέμεθα, μυρίας μὲν χάριτας ὁμολογοῦντες εἰς
τούς, ἀξιώσει ἡμῶν, ἀντιγράψαντας⁵ μετ' εὐλαβοῦς προσοχῆς ὁμιλίας τοῦ Φω-
τίου, μυρίας δὲ παρκαλήσεις ἀποτείνοντες πρὸς τοὺς ἐπεικεῖς ἀναγνώστας, ὅπως
ἀνακρινώσωσιν ἡμῖν εὐμενῶς, εἴ τι ἐλλιπές, εἴ τι σφαλερὸν ἐν τῇ παρούσῃ ἐκδό-
σει ἀνέυρωσιν.

1. Αἱ δὲ διάφοροι γραφαὶ σημειοῦνται ὑπὸ τὸ κείμενον οὕτω· τὰ μὲν στοιχεῖα (Α) ἢ
συλλαβαὶ (Μι.) παραπέμπουσιν εἰς τὰς Πηγὰς (ὄρα), τὰ δ' ἐπόμενα διὰ κυρτῶν δεικνύουσι
τὰς ἄλλας γραφάς, ὡν πρώτη μὲν λέξις ἐστὶν ἐκείνη, ὅθεν ἄρχεται ἡ διαφορά, τελευταία
δὲ, ὅπου καταλήγει, λ.χ. ἐν ὁμιλίᾳ Α' τὸ κείμενον ἔχει· «κατωγύρωται (α' λέξις), καὶ μά-
λιστά γε ὁ κατὰ Ἑλλήνων, ὃ τε περὶ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου εἰρημένος, καὶ ἡ
κατὰ Ἀρείου πεντάβιβλος, τρέπαιον οὔσα κατὰ πάσης μὲν αἰρέσεως, ἐξαιρέτως δὲ τῆς ἀρει-
νῆς. Καὶ εἴ τις (τελευταία λέξις)» ἄλλη γραφή (Μιγν. α'), ἡ ἐκεῖ (σ. 6 σημ. 8) δεικνυμένη.

2. ABBÉ JAGER. *Histoire de Photius*. ἐν Παρίσις 1845. 12^{ον} (ἐν ἀρχῇ).— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. *Φωτίου τὰ Ἀρμολόγια*. ἐν Ἀθήναις 1858. 4^{ον} (ἐν ἀρχῇ).— Ἀκολουθία τοῦ
ἀγίου Φωτίου (ῥωσιστί). ἐν ΚΠ. 1849. μ. 8^{ον} (ἐν ἀρχῇ).— Μ. ΓΕΔΕΩΝ. *Πατριαρχικοὶ
πίνακες*. ἐν ΚΠ. 1884. 8^{ον}.— Ν. ΛΕΟΝΑΡΔΩΦ. *Περὶ τῆς διὰ τὴν Ῥωσίαν σημασίας τοῦ
ΚΠ. Φωτίου*. ἐν Κιέβῳ 1891. 8^{ον} (ἐν ἀρχῇ).

3. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φώτιος ὡς ἄγιος*, σ. 664.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. νβ'.

4. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 433.— Μ. ΓΕΔΕΩΝ. *Βυζαντινὸν ἑορτολόγιον* (ὄρα ὅ
ἐν ΚΠ. ἐκκλιν. φιλολογ. Σύλλογος. Τόμ. ΚΨ σ. 187).

5. ὅρα κατωτέρω εἰς τὰς Πηγὰς τὰ ὀνόματα τῶν φιλοκάλων τούτων ἀνδρῶν.

Π Η Γ Α Ι

- Ἄ. — Ἀμβούργου, κώδῃξ, ἀντιγραφεὶς ἴσως ὑπὸ Lucie Holstenii πρὸ τοῦ 1695, καὶ χρησιμεύσας εἰς τὴν ἐκδόσιν τοῦ Οὐ. (ὅρα κατωτέρω). ἐν αὐτῷ περιέχεται « Τοῦ αὐτοῦ ἀγιοτάτου Φωτίου διήγησις περὶ τῆς Μανιχαίων ἀναβλαστίσεως. Λόγοι Α' — Δ' ». Τούτων δὲ ὁ μὲν λόγος Β' (= ἡ ὁμιλία ΜΓ'), ὁ δὲ λόγος Γ' (αἱ ὁμ. ΜΔ', ΜΕ') ἐκ δὲ τοῦ λόγου Δ' (αἱ § α' καὶ § τῆς ὁμ. ΚΗ', αἱ § α', γ' καὶ ε' τῆς ὁμ. ΚΘ', ἡ § θ' τῆς ὁμ. ΝΕ', ἡ § η' τῆς ὁμ. ΝΣ', ἡ § ε' τῆς ὁμ. ΝΗ', ἡ § ιβ' τῆς ὁμ. ΝΘ' καὶ ἡ ὁμ. ΝΔ').- ὅρα καὶ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. PB' σ. 9 — 12, 85 — 264.
- Ἀλ. — Λ. ΑΛΛΑΤΙΟΥ. *Exercitationes contra Rob. Cregghlon*. ἐν Ῥώμῃ, 1665. 8^{ον}. σ. 232 (ἡ § ι' τῆς ὁμ. ΛΘ').
- Ἀλλ. — Λ. ΑΛΛΑΤΙΟΥ. *De engastrimytho*. in *Critic. sacr.* Τόμ. Β' σ. 1054, ἐνθα ἐξεδόθη ὁ ἀρ. ΠΑ' τῶν ἀμφιλογίων.
- Ἀλλα. — Λ. ΑΛΛΑΤΙΟΥ. *De Symeoniani scriptis*. ἐν Παρισίοις 1664. 8^{ον}. σελ. 3.
- Ἀλλατ. — Λ. ΑΛΛΑΤΙΟΥ. *De octava synodo photiana*. ἐν Ῥώμῃ 1662. 8^{ον}. σ. 116 (ἡ § η' τῆς ὁμ. ΟΗ').
- Ἀμ. — ΑΜΜΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΕΡΜΕΙΟΥ. *Εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας ὑπόμνημα*. ἐκδ. Ἀλδου 1546. 12^{ον}. σ. 152 (ἡ ὁμ. Κ').
- Β. — I. ΒΑΛΕΤΤΑ. *Φωτίου ἐπιστολαί*. ἐν Λονδίνῳ 1864. 4^{ον}. σ. 69 (αἱ § ε' καὶ § τῆς ὁμ. ΟΗ'). - σ. 88 (οἱ τίτλοι τῶν ὁμ. ΜΓ'—ΜΕ'). - σ. 89 (οἱ τίτλοι τῶν ὁμ. ΟΕ', ΠΒ').- καὶ (ἐκ τῶν τοῦ CASIMIR OUDINI. *De script. eccles. antiq.* ἐν Λειψίᾳ 1722. φύλλ. Τόμ. Β' σ. 200) = I. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 93 (οἱ τίτλοι τῶν ὁμ. ΚΘ', ΑΒ', ΞΗ', Ν'). - σ. 94 (οἱ τίτλοι τῶν ὁμ. ΝΑ', ΝΒ', Ξ', ΞΒ', ΞΖ').- σ. 95 (οἱ τίτλοι τῶν ὁμ. ΛΑ', ΛΕ', ΛΣ', ΟΖ', ΠΑ', ΠΓ').- σ. 96 (οἱ τίτλοι τῶν ὁμ. ΑΖ', ΟΓ', ΟΔ').- σ. 133 (ὁ τίτλος τῆς ὁμ. ΟΣ').- σ. 138 — 9 (ἡ § ε' τῆς ὁμ. ΛΕ', ἡ § ε' τῆς ὁμ. ΛΘ').- σ. 140 (ἡ § ζ' τῆς ὁμ. ΛΕ', ἡ § ε' τῆς ὁμ. ΛΘ').- σ. 158 (ἡ § ιβ' τῆς ὁμ. ΛΘ').- σ. 204 — 6 (αἱ § β'—δ' τῆς ὁμ. ΛΕ').- σ. 207 — 9 (αἱ § β'—δ' τῆς ὁμ. ΛΘ').- σ. 210 (ἡ § γ' τῆς ὁμ. ΚΗ').- σ. 212 (ἡ § α' τῆς ὁμ. ΟΑ').- σ. 218 (ἡ § ε' τῆς ὁμ. ΞΕ').- σ. 223 (ἡ § α' τῆς ὁμ. ΛΓ').- σ. 227 (ἡ § β' τῆς ὁμ. ΟΑ', ἡ § γ' τῆς ὁμ. ΞΣ').-

σ. 228 (ή § 5' τῆς ὁμ. ΞΓ').- σ. 234 (ή § 6' τῆς ὁμ. ΞΔ').
 241 (ή § 6' τῆς ὁμ. ΞΓ').- σ. 256 — 7 (αί § 8', ε' τῆς ὁμ. Ο.
 σ. 273 (ή § 8' τῆς ὁμ. ΚΘ').- σ. 275 (ή § α' τῆς ὁμ. ΞΕ').
 320 (ή ὁμ. Ο').- σ. 330 (ή § α' τῆς ὁμ. ΜΑ').- σ. 345
 (αί § α', γ'—ε' τῆς ὁμ. ΚΖ').- σ. 357 (ή § ιθ' τῆς ὁμ. ΛΘ.
 σ. 363 (ή § 8' τῆς ὁμ. ΚΗ').- σ. 367 (ή § θ' τῆς ὁμ. ΛΕ').
 371 (ή § 6' τῆς ὁμ. ΛΗ').- σ. 422 — 3 (αί § 6', γ' τῆς
 Π').- σ. 425 (ή § α' τῆς ὁμ. Μ').- σ. 429 (ή § ια' τῆς ὁμ. Μ.
 σ. 433 — 4 (αί § α', 6' τῆς ὁμ. ΞΘ').- σ. 443 (ή § γ' τῆς
 ΞΑ').- σ. 444 (ή § ι' τῆς ὁμ. ΞΕ').- σ. 447 (ή § 6' τῆς ὁμ. Μ.
 σ. 448 (ή § α' τῆς ὁμ. ΜΒ').- σ. 454 (αί § γ', ε', ιβ' τῆς ὁμ. Μ.
 σ. 455 (ή § α' τῆς ὁμ. ΟΣ').- σ. 469 (ή § ε' τῆς ὁμ. Π').
 486 (ή § γ' τῆς ὁμ. Μ').- σ. 488 (ή § η' τῆς ὁμ. ΟΣ').- σ.
 (ή § 8' τῆς ὁμ. ΜΗ').- σ. 531 (ή § α' τῆς ὁμ. Α', αὐτὴ § 5'—ζ'
 ὁμ. ΛΗ').- σ. 557 (ή § 6' τῆς ὁμ. Μ).

BB. = Βαυαρικοὶ κώδικες 2 (*Cod. Monac.* ἀρ. 52 τοῦ ΙΕ' αἰῶνος καὶ
 152 τοῦ ΙΣ' αἰῶνος) περιέχουσι τοὺς τίτλους τῶν ὁμ. ΚΔ'—ΚΙ

Bz. = Βαυαρικὸς κώδικς (*Cod. bibl. Monac.* ἀρ. 443 οἱ. *Aug.*
 ΙΓ' αἰῶνος, φ. ρκε'—ρλ'). Ἀντιπαρεβλήθη δὲ διὰ τοῦ ἐν Μο
 τότε σπουδάζοντος ἀρχιμανδρίτου Βασιλείου Γεωργιάδου (τοῦ νῦν
 τροπολίτου Ἀγγιάλου) τῷ 1887 κατὰ ἰανουάριον περιέχει δὲ τὸ φ.
 τὴν ὁμ. ΟΕ'.

Bar. = *Cod. Baroc.* ἀρ. 175, φ. 169 ρ. τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, περιέχων
 ἄλλοις τὴν ἐρμηνείαν ΙΩ. ΔΟΞΑΠΑΤΡΗ εἰς τὸ περὶ εὐρέσεως α
 θλίον τοῦ Ἑρμολέωντος, καὶ ἐκεῖ μεταξὺ τῶν ῥητορικῶν ἀποσπασμ
 τὸ τοῦ «Φωτίου» (ὁμιλίαν ΞΔ').

Bz. = ΒΑΣΝΑΡΙΟΥ, ἐκδ. CANISH. *Lectiones antiquae.* Antwerp. 1
 φύλλ. Τόμ. Β' Μέρ. Β', ἐνθα σ. 400 (ή § 6' τῆς ὁμ. ΞΓ').- σ.
 (ή ὁμ. ΚΕ' καὶ ή § η' τῆς ὁμ. ΛΕ').

Bat. = Βατικανὸς κώδικς εἰς φύλλον (*Cod. Vatic.* ἀρ. 1923, fol. 211,
 νος ΙΓ'), περιέχει δὲ τὴν ὁμιλίαν ΜΓ'—ἥτις καὶ παρεβλήθη διὰ
 Ν. Franco τῷ 1888—καὶ τὰς μήπω παραβληθείσας ὁμιλίας ΜΔ',
 καὶ λεπτομερέστερον ὁ ἀρ. 1 (τὴν § β' τῆς ὁμ. ΚΖ', τὴν § ζ' τ
 ΛΕ', τὰς § ε'—η' τῆς ὁμ. ΛΘ').- ὁ ἀρ. 9 (τὴν § ζ' τῆς ὁμ. Ο.
 ὁ ἀρ. 24 (τὴν ὁμ. ΚΣ' καὶ τὴν § 5' τῆς ὁμ. ΞΕ').- ὁ ἀρ. 27
 ὁμ. ΚΒ').- ὁ ἀρ. 29 (τὴν § ε' τῆς ὁμ. ΚΘ' καὶ τὴν § ε' τῆ
 ΑΒ').- ὁ ἀρ. 36 (τὴν § ι' τῆς ὁμ. ΛΗ', τὴν § ιγ' τῆς ὁμ. ΛΘ

τάς § β', γ' τῆς όμ. OB). - ό άρ. 43 (τήν § ιε' τῆς όμ. AH' καί τάς § β', γ', δ' τῆς όμ. MO'). - ό άρ. 44 (τάς § ε', ιγ' τῆς όμ. MH'). - ό άρ. 49 (τήν § θ' τῆς όμ. AO, τήν § δ' τῆς όμ. MO', καί τήν § θ' τῆς όμ. EE'). - ό άρ. 62 (τάς § ζ', η', ι' τῆς όμ. MH'). - ό άρ. 73 (τήν § α' τῆς όμ. MZ', τήν § δ' τῆς όμ. OB'). - ό άρ. 75 (τήν όμ. KA'). - ό άρ. 77 (τάς όμ. B', KA'). - ό άρ. 78 (τήν όμ. KI', τήν § ια' τῆς όμ. AH'). - ό άρ. 80 (τήν όμ. KE' καί τήν § η' τῆς όμ. AE'). - ό άρ. 82 (τήν § θ' τῆς όμ. AE'). - ό άρ. 95 (τάς § α', γ', ε' τῆς όμ. KZ'). - ό άρ. 101 (τήν § β' τῆς όμ. AH'). - ό άρ. 107 (τήν § α' τῆς όμ. MB'). - ό άρ. 118 (τάς § ιε' — ις' τῆς όμ. AO'). - ό άρ. 119 (τήν § β' τῆς όμ. A', τήν § θ' τῆς όμ. AB' καί τήν § η' τῆς όμ. AH'). - ό άρ. 124 (τήν § α' τῆς όμ. AB'). - ό άρ. 125 (τήν § γ' τῆς όμ. AB'). - ό άρ. 126 (τήν § δ' τῆς όμ. AB'). - ό άρ. 127 (τήν § ε' τῆς όμ. AB'). - ό άρ. 128 (τήν § ζ' τῆς όμ. AB'). - ό άρ. 133 (τήν § δ' τῆς όμ. M' καί τήν § γ' τῆς όμ. EE'). - ό άρ. 136 (τήν § ε' τῆς όμ. AA' καί τήν § θ' τῆς όμ. MH'). - ό άρ. 142 (τήν όμ. IE'). - ό άρ. 145 (τήν όμ. IZ'). - ό άρ. 146 (τήν όμ. IH'). - ό άρ. 147 (τήν όμ. IO'). - ό άρ. 149 (τήν § ε' τῆς όμ. OS'). - ό άρ. 155 (τάς § η' καί θ' τῆς όμ. KH'). - ό άρ. 171 (τήν § δ' τῆς όμ. KH'). - ό άρ. 176 (τήν § β' τῆς όμ. EE'). - ό άρ. 193 (τήν § ιθ' τῆς όμ. AO'). - ό άρ. 208 (τήν § α' τῆς όμ. MA'). - ό άρ. 212 (τήν § α' τῆς όμ. EE'). - ό άρ. 222 (τήν § δ' τῆς όμ. KO'). - ό άρ. 247 (τήν § δ' τῆς όμ. EE'). - ό άρ. 253 (τήν § α' τῆς όμ. OB'). - ό άρ. 272 (τήν § ε' τῆς όμ. OB'). - ό άρ. 280 (τήν § ε' τῆς όμ. KH'). - ό άρ. 299 (τήν § ε' τῆς όμ. AA'). - ό άρ. 304 (τήν § ζ' τῆς όμ. KH'). - ό άρ. 306 (τήν § ε' τῆς όμ. KH'). - ό άρ. 310 (τήν § η' τῆς όμ. EE'). - ό άρ. 311 (τήν § ζ' τῆς όμ. EE'). - ό άρ. 312 (τήν § γ' τῆς όμ. AH'). - ἔτι δε αἱ σ. 197, 198 (τάς § ιζ', ιη' τῆς όμ. AO'). - ή σ. 204 (τήν § θ' τῆς όμ. AH'). - ή σ. 205 (τήν § ι' τῆς όμ. AO'). - ή σ. 206 (τήν § β' τῆς όμ. KO'). - ή σ. 211 (τήν όμ. MH' καί τήν § ε' τῆς όμ. OB').

Βατι. = Βατικανός κώδηξ τοῦ IB' αἰῶνος (*Cod. Vatic.* άρ. 742, περιέχων ἐν σ. 27 — 49 (τάς § α', β' τῆς όμ. AA', τάς § α', β' τῆς όμ. MH', τήν § α' τῆς όμ. EA', τάς § α', γ' τῆς όμ. EI', τάς § α', β', δ' καί ε' τῆς όμ. ES' καί τάς § β', γ' τῆς όμ. OS').

Βρυ. = Βαυαρικὸς κώδηξ, περιέχων τάς ἐπιστολάς τοῦ Φωτίου (*Cod. Mon.*

ἀρ. 553). αὐτ. φ. 114 (τὴν § θ' τῆς ὁμ. ΛΕ'), φ. 240 (τὰς § θ' καὶ ι' τῆς ὁμιλίας ΛΘ')

Βαυαρ. = Βαυαρικὸς κώδικς, ὑπ' ἀρ. 222. 4^{ον}. περιέχων α) ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ. *Εἰσαγωγὴν μετὰ σχολίων Ἀμμωνίου καὶ Φωτίου* β) ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Κατηγορίας μετὰ σχολίων Ἀνωνύμου καὶ Φωτίου*. ὁπόθεν τοὺς λόγους περὶ τῶν 10 Κατηγοριῶν κατὰ τὰς ἀποσημειώσεις τοῦ καρδινάλιου Hergenrother (ᾧρα Μι. αὐτ. σ. 759 κ. ἐ.) καὶ εἰδικώτερον ἐν σ. 10 (τὴν ὁμ. Γ'). - σ. 13 (τὴν ὁμ. Δ'). - σ. 17 (τὴν ὁμ. Ε'). - σ. 20 (τὰς ὁμ. Ζ', Ζ'). - σ. 21 (τὰς ὁμ. Η', Θ'). - σ. 27 (τὴν ὁμ. ΙΒ'). - σ. 29 (τὴν ὁμ. ΙΔ'). - σ. 32 (τὴν ὁμ. ΙΓ'). - σ. 38 (τὴν ὁμ. Ι'). - σ. 39 (τὴν ὁμ. ΙΑ') καὶ σ. 43 (τὴν ὁμ. ΙΣ').

Βαυαρ. = Βαυαρικοῦ κώδικος (Βαυαρ.) ἕτερον ἀντίγραφον (ᾧρα Οἰ. σ. 359, 364), περιέχον τὴν § δ' τῆς ὁμιλίας ΙΔ'.

Βε. = Βέκκερος, ἦτοι I. BEKKER. ἐκδ. *G. Codini. Excerpta de antiquitatibus Chrolitanis*. ἐν Βόννῃ 1843. 8^{ον}. σ. 194 — 202 (ἐκ τῶν τοῦ P. Lambecii, ἐκδ. Κωδινού. ἐν Παρισίοις 1616, σ. 296, ἡ ἐν Ρώμῃ 1649, ἡ ἐν Παρισίοις 1655, σ. 187)· περιέχει δὲ τὴν ὁμιλίαν ΠΒ'.

Βευ. = BEVEREGH. *Συνοδικόν*. ἐν Ὁξωνίᾳ 1672. 2 Τόμ. φύλλ. ἐνθα (Τόμ. Β' 273 — 293) ἡ ὁμιλία ΟΘ'.

Βι. = Βιέννης κώδικς gr. theol. ὑπ' ἀρ. 40, ἐν σελ. 139 (ἡ § ια' τῆς ΛΘ' ὁμιλίας).

Βιε. = Βιέννης κώδικς gr. theol. ἀρ. 208. φύλλ. τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, σελ. 80 (ὁ λόγος ΚΕ').

Βοτ. = Βοτλεϊανῆς βιβλιοθήκης κώδικς, ὑπ' ἀρ. 217, ὁπόθεν ἡ ἔκδοσις τοῦ Μοντακουτίου τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Φωτίου τῷ 1651, ἔτι δὲ αἱ § β' — δ' τῆς ὁμιλίας ΛΘ', καὶ (σελ. 5) ἡ § ε' τῆς ὁμιλίας ΞΕ'.

Βου. = Βουλγάρως (Εὐγενίου τοῦ), ἐκδ. Θεοδωρήτου. ἐν Χάλλῃ 1775. Τόμ. β' εἰς 4^{ον}. Τόμ. Ε'. ἐνθα σ. 13 (ἡ § η' τῆς ὁμιλ. ΛΕ'), ἀρ. 15 (ἡ § ι' τῆς ὁμιλ. ΚΗ'), ἀρ. 19 (ἡ § η' τῆς ὁμιλ. ΞΕ'), ἀρ. 20 (ἡ § ζ' τῆς ὁμιλ. ΞΕ'), ἀρ. 21 (ἡ § γ' τῆς ὁμιλ. ΛΗ'), ἀρ. 23 (ἡ § α' τῆς ὁμιλ. ΜΒ'), σ. 27 — 34 (ἡ ὁμιλ. ΟΕ'), ἀρ. 31 (αἱ § ιε', ις' τῆς ὁμιλ. ΛΘ'), ἀρ. 32 (ἡ § β' τῆς ὁμιλ. Α', ἡ § θ' τῆς ὁμιλ. ΑΒ', ἡ § η' τῆς ὁμιλ. ΑΗ'), σ. 35 — 39 (ἡ ὁμιλ. ΠΒ'), ἀρ. 36 (ἡ § β' τῆς ὁμιλ. ΑΒ'), ἀρ. 37 (ἡ § α' τῆς ὁμιλ. ΑΒ'), ἀρ. 38 (ἡ § γ' τῆς ὁμιλ. ΑΒ'), ἀρ. 39 (ὁμιλίας ΑΒ' § δ'), ἀρ. 40 (ὁμιλίας ΙΒ' § ε'), ἀρ. 41 (ὁμιλίας ΑΒ' § ζ'), ἀρ. 43 (ὁμιλίας Μ' §

δ', ΞΕ' § γ'), ἀρ. 45 (ὁμιλίας ΜΗ' § θ', ΛΔ' § ε'), ἀρ. 51 (ὁμιλίας ΚΗ' § η', θ'), ἀρ. 52 (ὁμιλίας Α' § α' — δ'), ἀρ. 53 (ὁμιλίας Α' § ε' — η'), ἀρ. 64 (ὁμιλίας ΚΗ' § δ'), ἀρ. 79 (ὁμιλίας ΟΣ' § δ', ε'), σ. 155 (ὁμιλίας ΚΗ' § γ'), σ. 160 (ὁμιλίας ΞΕ' § ε', ΟΑ' § α'), σ. 170 (ὁμιλίας ΟΑ' § β'), σ. 178 (ὁμιλίας ΞΙ' § β').

Γ. = τῆς ἐν Γενεύῃ δημοσίου βιβλιοθήκης χειρόγραφον, ὑπ' ἀρ. 34, τοῦ ΗΕ' (κατὰ κ. E. Montet), ἡ 17^α αἰῶνος (κατὰ κ. H. Omont), ἀντι-παραβληθὲν διὰ τοῦ κ. Edouard Montet, professeur des langues orientales à l'Université de Genève, κατὰ μάρτιον καὶ ἀπρίλιον 1887· περιέχει δὲ φ. 1 — 14 τὴν ὁμιλίαν ΜΓ'. - αὐτ. φ. 14 — 23, τὴν ὁμιλίαν ΜΔ'. - αὐτ. φ. 23 — 33, τὴν ΜΕ' ὁμιλίαν.

Γα. = Γάλλανδος. GALLAND. *Bibl. PP.* Τόμ. ΙΓ' σ. 695 — 732 (ἐνθα τὰ ὑπὸ Φ. προσκοθέντα 46 ἀμφιλόγια) ἐν Ἑνετίᾳ 1779. ἰδίᾳ δὲ ἐν ἀρ. 26 (ὁμιλία ΚΒ'), σ. 715 (ὁμιλίας Α' § β'), σ. 727 (ὁμιλίας Μ' § δ'), σ. 730 (ὁμιλίας ΜΗ' § θ', ΛΔ' § ε').

Δ. = ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΔΥΜΩΝ. *Τόμος χαράς*. ἐν Ῥημνίκῳ, 1705 φύλλ. - αὐτ. σ. 2 — 3 (ὁμιλίας ΛΕ' § ε' — ζ', ΛΘ' § ε'), σ. 14 — 15 (ὁμιλίας ΛΘ' § ιβ'), σ. 54 — 6 (ὁμιλίας ΟΗ' § α' — θ'), σ. 74 — 5 (ὁμιλίας ΟΘ' § α' — δ').

Ε. = ΕΡΓΕΝΡΟΙΘΕΡΟΥ. (Hergenrother). *Pholius Patriarch von Constantinopel*. ἐν Regensburg 1867 — 9. 3 Τόμ. 8^{ον}. Τόμ. Α' σ. 469 (ὁμιλίας ΟΔ' ὁ τίτλος), σ. 479 (ὁμιλίας ΟΗ' § β' — δ'), σ. 487 (ὁμιλίας ΟΗ' § α'), σ. 489 — 90 (ὁμιλίας ΟΘ' § α' — δ'). - Τόμ. Γ' σ. 144, 146 (ὁ τίτλος καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν ὁμιλιῶν ΜΓ' — ΜΕ'), σ. 231 (ὁ τίτλος τῆς ὁμιλίας ΚΘ'), σ. 232 (ὁ τίτλος καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν ὁμιλιῶν ΞΗ', ΟΕ' καὶ ΠΒ'), σ. 233 (ὁ τίτλος καὶ ἀποσπάσματα τῆς ὁμιλίας ΠΒ', ἡ ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας Ν', Ξ', ὁ τίτλος τῆς ὁμιλίας ΞΒ'), σ. 234 (μέρος τοῦ τίτλου τῶν ὁμιλιῶν ΝΑ' καὶ ΝΒ'), σ. 235 (μέρος τοῦ τίτλου τῆς ὁμιλίας ΠΑ', μέρος τοῦ τίτλου καὶ ἀπόσπασμα τῆς ὁμιλίας ΠΓ'), σ. 236 (μέρος τοῦ τίτλου τῆς ὁμιλίας ΟΙ'), σ. 281, 480 (ὁμιλίας ΟΗ' § ε'), σ. 282, 284, 480 (ὁμιλίας ΟΗ' § ε'), σ. 290, 309, 480 (ὁμιλίας ΟΗ' § η'), σ. 308 — 9 (ὁμιλίας ΟΗ' § ζ').

Εν. = Ἑνετίας κώδικς, ἦτοι μαρκιανῆς βιβλιοθήκης ἀπόγραφον (περὶ τὸ 1720) τοῦ ὑπ' ἀρ. 1923 βατικανοῦ Κωδ. (Βατ.), ὁπόθεν ἀρ. 1 (ὁμιλίας ΚΖ' § β', ΛΕ' § ζ', καὶ τῆς ὁμιλ. ΛΘ' § ε' — η'), ἀρ. 9 (ὁμιλίας ΟΣ' ἡ § ζ'), ἀρ. 24 (ἡ ὁμιλία ΚΣ' καὶ ὁμιλίας ΞΕ' § ε'), ἀρ. 27

(ὁμιλία KB'), ἀρ. 29 (ὁμιλίας ΚΘ' § 5, ΛΒ' § ε'), ἀρ. 36 (ὁμιλίας ΛΗ' § ι', ΛΘ' § ιγ' καὶ ΟΒ' § β', γ'), ἀρ. 43 (ὁμιλίας ΛΗ' § ιε', ΜΘ' § β', γ', ε'), ἀρ. 44 (ὁμιλίας ΜΗ' § 5, ιγ'), ἀρ. 46 (ὁμιλίας ΞϚ' § ε'), ἀρ. 49 (ὁμιλίας ΛΘ' § θ', ΜΘ' § δ', ΞΕ' § θ'), ἀρ. 51 (ὁμιλίας ΛΔ' § β'), ἀρ. 62 (ὁμιλίας ΜΗ' § ζ', η', ι'), ἀρ. 73 (ὁμιλίας ΜΖ' § α', ΟΒ' § δ'), ἀρ. 75 (ὁμιλία ΚΔ'), ἀρ. 77 (ὁμιλία Β', ΚΑ'), ἀρ. 78 (ὁμιλία ΚΓ' καὶ ὁμιλίας ΛΗ' § ια'), ἀρ. 80 (ὁμιλία ΚΕ' καὶ ὁμιλίας ΛΕ' § η'), ἀρ. 82 (ὁμιλίας ΛΕ' § θ'), ἀρ. 94 (ὁμιλίας ΚΖ' § α', γ' — ε'), ἀρ. 101 (ὁμιλίας ΛΗ' § β'), ἀρ. 107 (ὁμιλίας ΜΒ' § α'), ἀρ. 118 (ὁμιλίας ΛΘ' § ιε', ις'), ἀρ. 119 (ὁμιλίας Α' § β', ΛΒ' § θ', ΛΗ' § η'), ἀρ. 123 — 6 (ὁμιλίας ΑΒ' § β' — δ'), ἀρ. 127 — 8 (ὁμιλίας ΑΒ' § 5 — ζ'), ἀρ. 133 (ὁμιλίας Μ' § δ', ΞΕ' § γ'), ἀρ. 136 (ὁμιλίας ΛΔ' § 5, ΜΗ' § θ'), ἀρ. 142 (ὁμιλία ΙΕ'), ἀρ. 145 (ὁμιλία ΙΖ'), ἀρ. 146 (ὁμιλία ΙΗ'), ἀρ. 147 (ὁμιλία ΙΘ'), ἀρ. 149 (ὁμιλίας ΟϚ' § 5), ἀρ. 155 (ὁμιλίας ΚΗ' § η', θ'), ἀρ. 171 (ὁμιλίας ΚΗ' § δ'), ἀρ. 193 (ὁμιλίας ΛΘ' § ιθ'), ἀρ. 206 (ὁμιλίας ΟϚ' § δ', ε'), ἀρ. 208 (ὁμιλίας ΜΑ' § α'), ἀρ. 222 (ὁμιλίας ΚΘ' § δ'), ἀρ. 247 (ὁμιλίας ΞΕ' § δ'), ἀρ. 253 (ὁμιλίας ΟΒ' § α'), ἀρ. 272 (ὁμιλίας ΟΒ' § 5), ἀρ. 280 (ὁμιλίας ΚΗ' § ε'), ἀρ. 299 (ὁμιλίας ΛΔ' § ε'), ἀρ. 304 (ὁμιλίας ΚΗ' § ζ'), ἀρ. 306 (ὁμιλίας ΚΗ' § ι'), ἀρ. 310 (ὁμιλίας ΞΕ' § η'), ἀρ. 311 (ὁμιλίας ΞΕ' § ζ'), ἀρ. 312 (ὁμιλίας ΛΗ' § γ').

Ερ. = ΕΡΓΕΝΡΟΙΘΗΡΟΥ. Φωτίου. Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας (ἐν Ratisbonae, 1857. 8ον), ἐπέθεεν σ. 91 (ὁμιλίας ΚΘ' § β').

Εργ. = ΕΡΓΕΝΡΟΙΘΗΡΟΥ. Monumenta graeca ad Photium ejusque historiam pertinentia. ἐν Ρατισβόνη 1869. 8ον. αὐτ. σ. 4 — 5 (ὁμιλία ΞΔ'), σ. 12 (ὁμιλία Γ'), σ. 13 — 14 (ὁμιλία Δ'), σ. 14 — 15 (ὁμιλία Ε'), σ. 15 — 16 (ὁμιλία Ζ'), σ. 17 (ὁμιλία Η'), σ. 17 — 18 (ὁμιλία Θ'), σ. 18 — 19 (ὁμιλία ΞΔ'), σ. 25, ἀρ. 37 (ὁμιλίας ΟϚ' § γ'), σ. 26, ἀρ. 41 (ὁμιλίας ΜΗ' § β'), σ. 30, ἀρ. 64 (ὁμιλίας ΟϚ' § β'), ἀρ. 65 (ὁμιλίας ΞΑ' § α'), σ. 32, ἀρ. 70 (ὁμιλίας ΞϚ' § α', β'), ἀρ. 71 (ὁμιλίας ΞϚ' § δ'), ἀρ. 72 (ὁμιλίας ΜΗ' § α'), σ. 37, ἀρ. 107 (ὁμιλίας ΞΓ' § α'), σ. 41, ἀρ. 144 (ὁμιλίας ΞΓ' § γ') ἀρ. 147 (ὁμιλίας ΛΔ' § α').

Εϋ. = ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΙΓΑΒΗΝΟΥ (1080 — 1122). Πανοπλία δογματική (ἐν Τεργεβύστφ 1710. φύλλ.). αὐτ. ἐν σ. ριβ' (ὁμιλίας ΛΘ' § ια'). — αὐτ. σ. ρνε' ὅπ. (ἀποσπάσματα τῶν § γ', δ' τῆς ὁμιλίας ΜΓ'). — αὐτ. σ. ρνε'

(ὁμιλιῶν ΜΔ', ΜΕ' τίτλοι), σ. ρνε', ρνε' ὅπ. (ὁμιλία ΝΓ'), σ. ρνε' (ἀποσπάσματα τῶν § ε', 5, ι' — ιε' ὁμιλίας ΜΓ'), σ. ρνε' ὅπ. (§ δ' ὁμιλίας ΜΕ'), αὐτ. σ. ρνη' (ὁμιλίας ΜΓ' § α', β', η', θ', ΜΔ' § θ', ΜΕ' § β' ἀποσπάσματα, ΝΕ' § θ'), σ. ρνη' ὅπ. (ὁμιλίας ΜΕ' § β'), σ. ρνη' (ὁμιλίας ΝϚ' § γ', ὁμιλία ΝΖ'), σ. ρνη' ὅπ. (ὁμιλίας ΜΓ' § β', ιε'), σ. ρξ' (ὁμιλίας ΜΓ' § ια', ιε', ΜΔ' § ζ', ΜΕ' § β' — δ'), σ. ρξ' ὅπ. (ὁμιλίας ΜΔ' § α' — δ', ζ', η'), σ. ρξα' (ὁμιλίας ΜΓ' § ιγ', ΜΔ' § β', ζ', ΝΗ' § 5, ΝΘ' § ιε'), σ. ρξα' ὅπ. (ὁμιλίας ΜΕ' § β' — δ', ΝΘ' § ιε'), σ. ρξβ' (ὁμιλίας ΜΔ' § ι', ΜΕ' § β', δ'), σ. ρξβ' ὅπ. (ὁμιλίας ΜΕ' § β' — δ'), σ. ρξγ' (ὁμιλίας ΜϚ' τίτλος), σ. ροε' — ροσ' (ὁμιλίας ΛΕ' τίτλος καὶ § β' — δ', ΛΘ' τίτλος καὶ § β' — δ').

Εϋθ. = ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΙΓΑΒΗΝΟΥ, αὐτόθι ἐν τίτλῳ ΚΓ', σ. ρνη' ὅπ. (ὁμιλία ΝΖ').

Η. = Λ. HEISENBERG. ἐν *Berliner philologische Wochenschrift*. 1897. ἀρ. 33, 34. — σ. 1014 — 21 (ὁμιλίας ΑΓ' § γ' — ι').

Θ. = ΘΕΟΤΟΚΗ (ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ). Σειρά 51 ὑπομνηματιστῶν εἰς τὴν ὀκτάτευχον καὶ τὰ τῶν Βασιλειῶν. ἐν Λειψία 1773. 2 Τόμ. φύλλ. ὄρα καὶ Anclat. Noviss. Τόμ. Α' (ἐκ τῶν τοῦ Combefis). — Τόμ. Β' σ. ιζ' (ὁ τίτλος καὶ ἡ ἀρχὴ 14 ὁμιλιῶν ἦτοι Ν', Ξ', ΞΒ', ΝΑ', ΝΒ', ΞΖ', ΟΖ', ΗΑ', ΗΓ', ΛΑ', ΛϚ', ΑΖ', ΟΓ', ΟΔ'). — αὐτόθι, ὅτι « τὰ περὶ τούτων Παΐσιος ὁ Λιγαριδῆς ὁ Γάζης μητροπολίτης Νικ. τῷ Ἐϊνσίῳ ἐδήλωσεν ὁ δέ, Ἐμερίκῳ τῷ Βιγοτίῳ ὁ δέ, τῷ Κομβεφίτῳ, ὅστις ἐν τῷ τέλει τοῦ Α' τόμου τοῦ νεωτάτου τῶν πατέρων Ἀουκταρ. ταῦτα ἐξέδωκεν ». — αὐτ. σ. ις' (ὁμιλιῶν ΟΕ', ΗΒ' τίτλοι). — αὐτ. σ. ιζ' (ὁμιλίας ΟϚ' τίτλος).

Ja. = ABBÉ JAGER. *Histoire de Photius* β' ἐκδ. ἐν Παρισίοις 1845. 12ον. — ἐν σ. 435 (ὁμιλίας ΛΔ' § ε'), σ. 435 — 6 (τῆς ὁμιλίας ΛΕ' § 5), σ. 435 — 7 (τῆς ὁμιλίας ΛΘ' § ε'), σ. 448 (τῆς ὁμιλίας ΛΘ' § ιε').

Ι6. = Ἰβηρικὸς κώδης διαστάσεων 0,28 × 0,16 ἐπὶ χάρτου, ἀντιγραφὴς τῇ 26 ἀπριλίου 1627 (σ. 162), ποτὲ μὲν κτῆμα (σ. 1, 16, 1151) Διονυσίου τοῦ ΚΠ. (1677 — 1679), νῦν δὲ τηρούμενος ἐν τῇ ἐν Ἀθῶν ἱερᾷ μονῇ τῶν Ἰδῆρων, καὶ φέρων τὴν ἐπιγραφὴν « Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως ». Συγκείμενος ἐκ σ. 1 — 1154 περιέχει σὺν ἄλλοις ἐπτὰ καὶ δέκα τοῦ Φωτίου ὁμιλίας (ὧν αἱ μὲν 15 ἀντεγράφησαν τῷ 1881 — 2 ὑπὸ τοῦ τότε μὲν ἱεροδιακόνου, νῦν δὲ ἀρχιμανδρίτου κ. Ἰακ. Βατοπεδινού, αἱ δὲ 2 (ἡ ΟΕ',

καὶ ἡ ΠΒ') τῇ 15 Ἰουλίου 1886 ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων τῆς μονῆς Ἰβη-
ρων, ἀρχιμανδρίτου Πολυκάρπου καὶ γέροντος Κυρίλλου· περιέχει δὲ
τὰς ὁμιλίαις Ν' (σ. 37 — 46), Ξ' (σ. 46 — 59), ΞΒ' (σ. 59 —
67), ΞΖ' (σ. 67 — 72), ΟΖ' (σ. 72 — 79), ΠΑ' (σ. 79 — 83),
ΛΑ' (σ. 83 — 86), ΝΑ' (σ. 86 — 102), ΝΒ' (σ. 102 — 146),
ΟΕ' (σ. 147 — 159), ΠΒ' (σ. 159 — 165), ΠΓ' (σ. 165 — 185),
ΛΖ' (σ. 185 — 203), ΑΖ' (σ. 204 — 216), ΟΓ' (σ. 217 — 226),
ΟΔ' (σ. 226 — 234) καὶ τὰς § γ' — ι' τῆς ΑΓ' (σ. 739 — 751).

Ι. Βατοπ. = Ἰάκωβος Βατοπεδινός, εὐπαίδευτος ἀρχιμανδρίτης καὶ ἀντιπρόσωπος
τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου ἐν Μόσχᾳ, ὁ καὶ ἀντιγράψας τῷ 1881 — 2
ἐκ τοῦ Ἰβ. τὰς ὁμιλίαις ΛΑ', ΑΓ' (§ γ' — ι'), Ν', ΝΑ', ΝΒ', ΛΖ',
ΑΖ', Ξ', ΞΒ', ΞΖ', ΟΓ', ΟΔ', ΟΖ', ΠΑ', ΠΓ'.

Ἰβη. = Ἰβηριτικὸς κώδῃξ (Ἰβη) ὑπ' ἀρ. 371, τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, φύλλ. - ἐν
σελ. 278 ἡ § ζ' τῆς ΞΖ' ὁμιλίας.

Ἰε. = Ἱεροσολυμιτικὸς κώδῃξ τοῦ ἐν ΚΠ. ἀγιοταφίτικοῦ μετοχίου, ὑπ' ἀρ.
255. - ἐνθα ἡ ὁμιλία ΟΘ'.

Ἰερ. = Ἱεροσολυμιτικὸς κώδῃξ εἰς 4^{ον} ἐπὶ χάρτου, περὶ τὸ 1690, ποτὲ μὲν
κτῆμα (σ. 382) « Πιτράσκου υἱοῦ Δεπέτρου Βοϊβόδα Σκουλαρίου »
(ἴσως υἱοῦ Στεφάνου Πιτρετζέσκου, βοεβόδα Μολδαβίας ἀπὸ 1672 — 4)
νῦν δὲ τηρούμενος ἐν τῷ ἐν Φαναρίῳ ἀγιοταφικῷ μετοχίῳ, ὑπ' ἀρ.
102, μετ' ἐπιγραφῆς « Φωτίου Χ. » Συγκείμενος ἐκ σ. 1 — 390 πε-
ριέχει σὺν ἄλλοις ἐκκαίδεκα ὁμιλίαις τοῦ Φωτίου· α) τὰς καθ' ἡμᾶς
Ν' (σ. 89 — 104), Ξ' (σ. 105 — 129), ΝΑ' (σ. 129 — 143), ΝΒ'
(σ. 144 — 162), τὰς § α', ζ', η' τῆς ΞΖ' (σ. 162, 171, τῶν σε-
λιῶν 163 — 170 οὐσῶν ἀγράφων), τὰς ΞΒ' (σ. 172 — 186), ΟΖ'
(σ. 186 — 197), ΠΑ' (σ. 197 — 204), ΟΕ' (σ. 205 — 216), ΠΒ' (σ.
217 — 223), ΠΓ' (σ. 224 — 244), ΛΑ' (σ. 245 — 250), ΛΖ' (σ.
250 — 265), ΑΖ' (σ. 265 — 280), ΟΓ' (σ. 280 — 291) καὶ ΟΔ'
(σ. 291 — 300).

Ἰερο. = Ἱεροσολυμιτικὸς κώδῃξ τῆς μονῆς τοῦ τιμίου σταυροῦ, ὑπ' ἀρ. 93.
ἐνθα αἱ § β', γ' τῆς ὁμιλίας ΜΖ'.

Ἰεροσ. = Ἱεροσολυμιτικὸς κώδῃξ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχικῆς συλλογῆς
ὑπ' ἀρ. Α'. - ἐνθα σ. 30 — 5 (ἡ ὁμιλία ΑΖ').

Κ. = Κομβεφίτιου, COMBEFICII, ἐκδ. Ἀμφιλοχίου τοῦ Ἰκονίου. ἐν Πα-
ρισίοις 1644. - ἐνθα σ. 226 (ἡ ὁμιλία ΟΕ').

Κ¹. = Κομβεφίτιου, ἦτοι F. COMBEFICII. *Auctarium Novum PP.*
ἐν Παρισίοις 1648. 2. Τόμ. φύλλ. - ἐν Α' Τόμῳ σ. 276 (οἱ ἀρ. 309)

· τῶν ἀμφιλογίων).- αὐτ. σ. 1583 — 1601 (ἐκ τινος μαζαρινείου κώδικος) ἡ ΟΕ' ὁμιλία.- αὐτ. σ. 1605 ὁ τίτλος τῆς ΠΓ' ὁμιλίας ἐπίσης ἐκ cod. card. Mazarini.

Κ². = Κομβεφτιίου. COMBEFICH. *Recensiti auctores Bibl. PP. concionatorie*. ἐν Παρισίοις 1662. 6 Τόμ. 8^{ον}.- αὐτ. σ. 152 (ἡ ὁμιλία ΟΕ' λατινιστί), σ. 230 (τῆς ὁμιλίας Α' αἱ § α', β' λατινιστί).

Κ³. = Κομβεφτιίου. COMBEFICH. *Originum verumque Constantinopolitanarum manipulus*. ἐν Παρισίοις 1664. 4^{ον}.- αὐτ. σ. 296 — 303 (ἡ ὁμιλία ΠΒ').

Κ⁴. = Κομβεφτιίου. COMBEFICH. *Auctarium Novissimum PP.* ἐν Παρισίοις 1672. 2 Τόμ. φύλλ.- ἐν Τόμ. Α' σ. 548 — 553 οἱ τίτλοι τῶν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ Μόσχας τηρουμένων 16 ὁμιλιῶν, τίτλοι, οἵτινες ἐκοινοποιήθησαν ὑπὸ μὲν τοῦ Γάλλου Παϊσίου τῷ Νικολάῳ Ἐϊνσίῳ, ὑπὸ τούτου δὲ τῷ Ἑμερίῳ Βιγοτίῳ, ὑπὸ τούτου δὲ τῷ Κομβεφτιίῳ, ἦτοι τῶν καθ' ἡμᾶς Ν', Ξ', ΝΑ', ΝΒ', ΞΖ' (σελ. 548), ΞΒ', ΟΖ', ΠΑ', ΟΕ' (σ. 549), ΠΒ', ΠΓ', ΛΑ', ΛΕ' (σελ. 551), ΛΖ', ΟΓ' καὶ ΟΔ' (σ. 552).

Κα. = Α. Κατηγόρου ἀνέκδοτος ἔκδ. τοῦ Φωτίου κατὰ τὰ βατικανὰ χειρόγραφα, παραβεβλημένα πρὸς τὸν *Cod. Philadelph.* μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως καὶ σχολίων, εἰς 3 τόμους φύλλ. καὶ εἰς 4 τόμους 8^{ον}, ἐν τῇ μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ Ἐνετίας, ὑπ' ἀρ. 10 — 15 (Append. MSS. ad Catal. Class. II. Cod. 10 — 12 chartae. Cod. 13 — 15 f.). Τούτων δὲ οἱ Α' καὶ Β' τόμοι περιέχουσι τὰ ἀμφιλόγια. - ὁ Γ' τόμος τὸ περὶ μυσταγωγίας, τὰς ΜΓ' — ΜΕ' ὁμιλίας, ἐπιστολάς καὶ πολλὰ ψευδεπίγραφα. - ὁ Δ' τόμος τὴν ὁμιλίαν ΟΕ', ἐπιστολάς, τὰ πρακτικὰ τῆς συνόδου (879 — 880), ἐρμηνείας εἰς ἐπιστολάς Παύλου. - ὁ Ε' τόμος τὴν λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ Α' καὶ Β' τόμου. - ὁ Σ' τόμος τὴν λατινικὴν μετάφρασιν τοῦ Γ' καὶ Δ' τόμου. - ὁ Ζ' τόμος τὴν λατινικὴν μετάφρασιν τῆς μυριοβίβλου μετὰ λίαν πολυτίμων σχολίων. - ἐν τόμ. Ε' (τῆς ὁμιλ. ΚΗ' αἱ § β', δ', ε', ζ'—ι', τῆς ὁμιλ. ΚΘ' ἡ § δ', τῆς ὁμιλ. ΛΕ' ἡ § ζ', τῆς ὁμιλ. ΛΗ' αἱ § ια'—ιβ', τῆς ὁμιλ. ΛϞ' αἱ § ς'—θ', ιγ', ιε', ις', ιθ', τῆς ὁμιλ. Μ' ἡ § δ', τῆς ὁμιλ. ΜΑ' ἡ § α', τῆς ὁμιλ. ΜΒ' ἡ § α', τῆς ὁμιλ. ΜΖ' ἡ § α', τῆς ὁμιλ. ΜΗ' αἱ § ς'—ι', ιγ', τῆς ὁμιλ. ΞΕ' αἱ § α'—δ', ς'—θ', τῆς ὁμιλ. ΟΒ' αἱ § β'—δ', ς').

Κε. = Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου τοῦ ΚΠ. Ποιήματα*. ἐν Πετροπόλει 1892. μ. 8^{ον}. ἐνθα σ. 21—2 (τῆς ὁμιλ. ΜΖ' αἱ § β', γ'),

- σ. 25 — 40 (ἡ ὁμιλ. ΛϚ'), σ. 54 — 5 (τῆς ὁμιλ. ΞΓ' ἢ § ε'), σ. 139 (τῆς ὁμιλ. ΜΖ' αἱ § δ', ε').
- Κερ. = Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου τοῦ ΚΠ. Ἐπιστολαὶ ΜΕ'*. ἐν Πετροπόλει 1896. 8^{ον}.- ἔνθα σ. 26 — 38 (τῆς ὁμιλ. ΛΓ' αἱ § γ' — ι'), σ. 50 — 1 (τῆς ὁμιλ. ΛΔ' ἢ § γ'), σ. 51 — 52 (τῆς ὁμιλ. ΚΗ' αἱ § η', θ'), σ. 53 (τῆς ὁμιλ. Α' ἢ § η'), σ. 53 — 54 (τῆς ὁμιλ. ΞϚ' ἢ § ζ').
- Κερα. = Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτιακά*. ἐν Πετροπόλει 1897. 8^{ον}.- σ. 14 (τῆς ὁμιλ. ΟϚ' ἢ § α').
- Κο. = Κοτελερίου, ἦτοι J. B. COTELERII. *Ecclesiae graecae monimenta*. ἐν Παρίσις 1677—81. 3 Τόμ. 4^{ον}.- ὅρα Τόμ. Β' σ. 106—108, ἔνθα τῆς ὁμιλ. ΟϚ' ἢ § α'.
- Κοι. = Κοισλιανὸς κώδηξ, ἦτοι *Codex Coislianus* ὑπ' ἀρ. 270, οἱ. 139, τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἐπόθεν ὁ B. MONTFAUCON (*Bibliotheca Coisliana*. ἐν Παρίσις, 1715 φύλλ.) ἐξέδωκε τοὺς τίτλους τῶν 308 ζητημάτων τῶν ἀμφιλογίων (Μονφ. σ. 325 — 345), τὸν τίτλον καὶ τὸν λόγον Α' (πλὴν τῶν ὁμιλιῶν ΜΗ', ΜΔ', ΜΕ') τοῦ ΦΩΤΙΟΥ. Περὶ τῆς *Μανιχαίων ἀναβάστασέως* (Μονφ. σ. 349 — 375). - αὐτ. εὗρηνται ὁ ἀρ. 1 (ὅμ. ΚΖ' § β', ΛΕ' § ζ', ΛΘ' § ς' — η'), ἀρ. 9 (ὅμ. ΟϚ' § ζ'), ἀρ. 23 (ἡ ὅμ. ΚϚ', ΞΕ' § ς'), ἀρ. 26 (ὅμ. ΚΒ'), ἀρ. 28 (ὅμ. ΚΘ' § ς', ΑΒ' § ε'), ἀρ. 35 (ὅμ. ΛΗ' § ι', ΛΘ' § ιγ', ΟΒ' § β', γ'), ἀρ. 42 (ὅμ. ΛΗ' § ιβ', ΜΘ' § β', γ', ε'), ἀρ. 43 (ὅμ. ΜΗ' § ς', ιγ'), ἀρ. 48 (ὅμ. ΑΘ' § θ', ΜΘ' § δ', ΞΕ' § θ'), ἀρ. 61 (ὅμ. ΜΗ' § ζ', η', ι'), ἀρ. 72 (ὅμ. ΜΖ' § α', ΟΒ' § δ'), ἀρ. 74 (ὅμ. ΚΔ'), ἀρ. 98 (ὅμ. ΞΕ' ἢ § δ'), ἀρ. 100 (ὅμ. Β', ΚΑ'), ἀρ. 101 (ὅμ. ΚΓ', ΛΗ' § ια'), ἀρ. 103 (ὅμ. ΟϚ' § ς'), ἀρ. 112 (ὅμ. ΛΔ' § ε'), ἀρ. 117 (ὅμ. ΚΗ' § ζ'), ἀρ. 119 (ὅμ. ΚΗ' § ι'), ἀρ. 123 (ὅμ. ΞΕ' § η'), ἀρ. 124 (ὅμ. ΞΕ' § ζ'), ἀρ. 125 (ὅμ. ΛΗ' § γ'), ἀρ. 129 (ὅμ. ΜΒ' § α'), ἀρ. 140 (ὅμ. ΛΘ' § ιε' — ις'), ἀρ. 141 (ὅμ. Α' § β', ΑΒ' § θ', ΛΗ' § η'), ἀρ. 145 (ὅμ. ΑΒ' ἢ § β'), ἀρ. 146 (ὅμ. ΑΒ' § α'), ἀρ. 147—8 (ὅμ. ΑΒ' § γ' — δ'), ἀρ. 149—50 (ὅμ. ΑΒ' § ς', ζ'), ἀρ. 155 (ὅμ. Μ' § δ'), ἀρ. 158 (ὅμ. ΛΔ' § ς', ΜΗ' § θ'), ἀρ. 165 (ὅμ. ΞΕ' § γ'), ἀρ. 167 (ὅμ. ΚΘ' § δ'), ἀρ. 172 (ὅμ. ΚΗ' § ε'), ἀρ. 180 (ὅμ. ΙΖ'), ἀρ. 181 (ὅμ. ΙΗ'), ἀρ. 182 (ὅμ. ΙΘ'), ἀρ. 185 (ὅμ. ΚΗ' § η', θ'), ἀρ. 200 (ὅμ. ΚΗ' § δ'), ἀρ. 205 (ὅμ. ΞΕ' § β'), ἀρ. 222 (ὅμ. ΛΘ' § ιθ'), ἀρ. 235 (ὅμ. ΟϚ' § δ', ε'), ἀρ. 237 (ὅμ. ΜΔ' § α'), ἀρ. 241 (ὅμ. ΞΕ' § α'), ἀρ. 247 (ὅμ. ΚΕ'), ἀρ. 247 — 8

(όμ. ΛΕ' § η', θ'), άρ. 258 (όμ. ΚΖ' § α', γ'—ε'), άρ. 264 (όμ. ΛΗ' § β'), άρ. 290 (όμ. ΟΒ' § ζ'), άρ. 349 (όμ. ΜΓ', ΜΔ', ΜΕ' τίτλοι).

Κολ. = *Κολοβερτίνιος κώδηξ*, αιώνας ΙΓ', ύπ' άρ. 444, ή νυν άρ. 1527 (άλλως *Paris. Reg.* 1228 τοῦ ΙΑ' αιώνας), περιέχων τὰ ἀμφιλόγια (σ. 1—649) (Μι. Τόμ. ΡΑ' σ. 22 ὅρα *Κο. Monum.* Τόμ. Γ' σ. 556), καί (σ. 699—800) τὸ κατὰ Μανιχαίων. — αὐτ. εὔρηνται ἐν άρ. 1 (όμ. ΚΖ' § β', ΛΕ' § ζ', ΛΘ' § ζ'—η'), άρ. 9 (όμ. ΟΣ' § ζ'), άρ. 24 (όμ. ΚΣ'), άρ. 27 (όμ. ΚΒ'), άρ. 29 (όμ. ΚΘ' § ζ', ΑΒ' § ε'), άρ. 36 (όμ. ΛΗ', ΟΒ' § ε', γ', ι', ΛΘ' § ιγ'), άρ. 43 (όμ. ΛΗ' § ιε', ΜΘ', § β', γ', ε'), άρ. 44 (όμ. ΜΗ' § ζ', ιγ'), άρ. 49 (όμ. ΜΘ' § δ', ΞΕ' § θ'), άρ. 62 (όμ. ΜΗ' § ζ', η', ι'), άρ. 73 (όμ. ΜΖ' § α', ΟΒ' § δ'), άρ. 75 (όμ. ΚΔ'), άρ. 77 (όμ. Β', ΚΑ'), άρ. 78 (όμ. ΚΓ', ΛΗ' § ια'), άρ. 80 (όμ. ΚΕ', ΛΕ' § η'), άρ. 82 (όμ. ΛΕ' § θ'), άρ. 95 (όμ. ΚΖ' § α', γ', ε'), άρ. 101 (όμ. ΛΗ' § β'), άρ. 107 (όμ. ΜΒ' § α'), άρ. 118 (όμ. ΛΘ' § ιε'—ις'), άρ. 119 (όμ. Α' § β', ΑΒ' § θ', ΛΗ' § η'), άρ. 123 (όμ. ΑΒ' § ε'), άρ. 124 (όμ. ΑΒ' § α'), άρ. 125—6 (όμ. ΑΒ' § γ', δ'), άρ. 127—8 (όμ. ΑΒ' § ζ', ζ'), άρ. 133 (όμ. Μ' § δ', ΞΕ' § γ'), άρ. 136 (όμ. ΑΔ' § ζ', ΜΗ' § θ'), άρ. 142 (όμ. ΙΕ'), άρ. 145 (όμ. ΙΖ'), άρ. 146 (όμ. ΙΗ'), άρ. 147 (όμ. ΙΘ'), άρ. 149 (όμ. ΟΣ' § ζ'), άρ. 155 (όμ. ΚΗ' § η', θ'), άρ. 156—7 (όμ. Α' § α'—η'), άρ. 171 (όμ. ΚΗ' § δ'), άρ. 174 (όμ. ΞΕ' § β'), άρ. 193 (όμ. ΛΘ' § ιθ'), άρ. 206 (όμ. ΟΣ' § δ', ε'), άρ. 208 (όμ. ΜΑ' § α'), άρ. 212 (όμ. ΞΕ' § α'), άρ. 222 (όμ. ΚΘ' § δ'), άρ. 247 (όμ. ΞΕ' § δ'), άρ. 253 (όμ. ΟΒ' § α'), άρ. 272 (όμ. ΟΒ' § ζ'), άρ. 280 (όμ. ΚΗ' § ε'), άρ. 299 (όμ. ΑΔ' § ε'), άρ. 304 (όμ. ΚΗ' § ζ'), άρ. 306 (όμ. ΚΗ' § ι'), άρ. 310 (όμ. ΞΕ' § η'), άρ. 311 (όμ. ΞΕ' § ζ'), άρ. 312 (όμ. ΛΗ' § γ').

Κολουμ. = *Columensis Vaticanus codex* (τοῦ ΙΓ' αιώνας), άρ. 38 (άλλως 34) ἐπὶ μεμβράνης, 4^{ον}, σ. 271—317 περιέχων τὸ περὶ μυσταγωγίας Φωτίου, ὁπόθεν σ. 280 (όμ. ΛΘ' § ιη'), σ. 288 (όμ. ΛΘ' § ιζ'), σ. 304 (όμ. ΛΘ' § ιδ'), σ. 309 (όμ. ΚΘ' § β').

Κρα. = *Κραμέρου, ἥτοι CRAMERI. Anecdota graeca oronicensia*, ἐν Ολο-νίαι 1837. 8^{ον}. ὅρα Τόμ. Α' σ. 392 (όμ. Α' τίτλ.). Τόμ. Β' σ. 419 (όμ. ΑΔ' § γ'). Τόμ. Δ' σ. 168—9 (όμ. ΞΔ').

Κυ. = ED. KURTZ. *Ἀπόσπασμα βυζαντινῶν χρονικῶν Πετροπόλεως*, ἔτ. 1898. σ. 1—12.

- Κω. = G. CODINI. *Excerpta de antiquitatibus Constantinopolitanis*.
ἐκδ. Βόννης 1843. 8ον. σ. 194—202 (ὅμ. ΠΒ').
- Λα. = Λαυριωτικὸς κώδιξ εἰς μ. ρ. (0, 23 × 0, 16) τοῦ 1Ε' αἰῶνος, ἐπὶ
χάρτου, ὑπ' ἀρ. 139 καὶ τίτλον « Πανδέκτη Η' αἰῶνος » ἐκ φ. 149,
ἀντιπραβληθεὶς κατὰ μάρτιον 1887 διὰ τοῦ λογίου μοναχοῦ κυρίου
Ἀλεξάνδρου Εὐμορφοπούλου Λαυριώτου, περιέχει σὺν ἄλλοις τὰς ὁμιλίας
ΜΓ', ΜΔ', ΜΕ', ἧτοι α) « τοῦ (κενὸν) ὁμιλία πρώτη » (φ. 1—14)
τὴν καθ' ἡμέρας ΜΓ', β) « ὁμιλία δευτέρα » (φ. 14—22) τὴν ΜΔ',
γ) « ὁμιλία τρίτη » (φ. 23—32) τὴν ΜΕ', ἔτι δὲ τὴν ΟΕ' § ε' (φ. 1).
- ΛΡ. = Λαυριωτικὸς κώδιξ Ι' αἰῶνος ἐπὶ μεμβράνης, ὑπ' ἀρ. 73, ἐκ φ. 332, πε-
ριέχει τὴν εἰκόνα τοῦ Φωτίου (τὴν προτάττομεν τῆς παρουσίας ἐκδόσεως),
τὰ ἀμφιλόγια (ἔρα καὶ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. Φωτίου ἀμφιλόγια, σ. νδ'),
ἐν οἷς ἀρ. 1 (ὅμ. ΚΖ' § 6', Α' ἐπ. ΛΕ' § ζ', ΛΘ' § 5'—η'), ἀρ. 9 (ὅμ.
Ο5' § ζ'), ἀρ. 24 (ὅμ. Κ5', ΞΕ' § 5'), ἀρ. 27 (ὅμ. ΚΒ'), ἀρ. 29
(ὅμ. ΚΘ' § 5', ΑΒ' § ε'), ἀρ. 36 (ὅμ. ΛΗ' § ι', ΛΘ' § ιγ', ΟΒ' §
β', γ'), ἀρ. 43 (ὅμ. ΛΗ' § ι6', ΜΘ' § β', γ', ε'), ἀρ. 44 (ὅμ. ΜΗ'
§ 5', ιγ'), ἀρ. 49 (ὅμ. ΛΘ' § θ', ΜΘ' § δ', ΞΕ' § θ'), ἀρ. 62 (ὅμ.
ΜΗ' § ζ', η', ι'), ἀρ. 73 (ὅμ. ΜΖ' § α', ΟΒ' § δ'), ἀρ. 75 (ὅμ.
ΚΔ'), ἀρ. 76 (ὅμ. Β', ΚΑ'), ἀρ. 77 (ὅμ. ΚΓ', ΛΗ' § ια'), ἀρ. 79
(ὅμ. ΚΕ', ΛΕ' § η'), ἀρ. 81 (ὅμ. ΛΕ' § θ'), ἀρ. 94 (ὅμ. ΚΖ' § α',
γ'—ε'), ἀρ. 100 (ὅμ. ΛΗ' § β'), ἀρ. 110 (ὅμ. ΚΗ' § β'), ἀρ. 112
(ὅμ. ΑΒ' § η'), ἀρ. 118 (ὅμ. ΜΒ' § α'), ἀρ. 129 (ὅμ. ΛΘ' § ιε'—
ις'), ἀρ. 130 (ὅμ. Α' § β', ΑΒ' § θ', ΛΗ' § η'), ἀρ. 134 (ὅμ. ΑΒ'
§ β'), ἀρ. 135 (ὅμ. ΑΒ' § α'), ἀρ. 136—7 (ὅμ. ΑΒ' § γ', δ'), ἀρ.
138—9 (ὅμ. ΑΒ' § 5', ζ'), ἀρ. 144 (ὅμ. Μ' § δ', ΞΕ' § γ'), ἀρ. 147
(ὅμ. ΑΔ' § 5', ΜΗ' § θ'), ἀρ. 149 (ὅμ. Ο5' § 5'), ἀρ. 155 (ὅμ. ΚΗ'
§ η', θ'), ἀρ. 156—7 (ὅμ. Α' § α'—η), ἀρ. 170 (ὅμ. ΚΗ' § δ'),
ἀρ. 175 (ὅμ. ΞΕ' § β'), ἀρ. 190 (ὅμ. ΛΘ' § ιθ'), ἀρ. 203 (ὅμ. Ο5'
§ δ', ε'), ἀρ. 205 (ὅμ. ΜΑ' § α'), ἀρ. 209 (ὅμ. ΞΕ' § α'), ἀρ.
219 (ὅμ. ΚΘ' § δ'), ἀρ. 244 (ὅμ. ΞΕ' § δ'), ἀρ. 250 (ὅμ. ΟΒ' §
α'), ἀρ. 269 (ὅμ. ΟΒ' § 5'), ἀρ. 277 (ὅμ. ΚΗ' § ε'), ἀρ. 296 (ὅμ.
ΑΔ' § ε'), ἀρ. 301 (ὅμ. ΚΗ' § ζ'), ἀρ. 303 (ὅμ. ΚΗ' § ι'), ἀρ. 307
(ὅμ. ΞΕ' § η'), ἀρ. 308 (ὅμ. ΞΕ' § ζ'), ἀρ. 309 (ὅμ. ΛΗ' § γ').
- Μ. = Μύλλερος, ἧτοι C. MULLER. *Fragmenta historicorum Graeco-
rum*. ἐν Παρισίοις (ἐκδ. Firmin Didot) 1873. μ. 8ον. ἔρα Τόμ. Ε'
σ. 162—167 (ὅμ. ΝΑ').— αὐτ. σ. 167—173 (ὅμ. ΝΒ').
- Μα. = ΜΑΙΟΣ, ἧτοι CARDINAL MAJI. *Scriptorum veterum nova col-*

lectio. ἐν 'Ρώμῃ τῷ 1831. 4^{ον}. ὅρα (ἐκ τῶν Cod. Vatie. 759) Τόμ. Α' σ. XIX, XX, σ. 241 (ὁμ. ΞΕ' § ι'), σ. 8—9 (ὁμ. ΚΖ' § β'), σ. 40 (ὁμ. ΑΕ' § ζ'), σ. 42—3 (ὁμ. ΑΘ' § ς'—η'), σ. 47—8 (ὁμ. ΑΘ' § θ'), σ. 74 (ὁμ. ΚΣ'), σ. 90 (ὁμ. ΜΘ' § β', γ', ε), σ. 120 (ὁμ. ΜΖ' § α', ΟΒ' § δ'), σ. 245 (ὁμ. ΞΕ' § ς'), σ. 263 (ὁμ. ΑΗ' § ιβ'), σ. 285 (ὁμ. ΟΣ' § ς'). - Τόμ. Θ' (ἐν 'Ρώμῃ 1837. 4^{ον}) σ. 28 (ὁμ. ΜΗ' § ς', ιγ'), σ. 46 (ὁμ. ΜΘ' § δ), σ. 49 (ὁμ. ΞΕ' § θ'), σ. 72 (ὁμ. ΜΗ' § ι'), σ. 73 (ὁμ. ΜΗ' § ζ', η'), σ. 93 (ὁμ. ΚΔ'), σ. 97 (ὁμ. ΚΗ' § ζ'), σ. 115 (ὁμ. ΞΕ' § δ'), σ. 119 (ὁμ. ΟΒ' § ε'), σ. 120 (ὁμ. ΟΒ' § α'), σ. 135 (ὁμ. ΟΒ' § ς'), σ. 140 (ὁμ. ΚΗ' § ε'), σ. 151 (ὁμ. ΑΔ' § ε'), σ. 631—2, 638—9, 641—3 (ὁμ. ΞΖ' § γ'—ς'), σ. 632 (ὁμ. ΑΔ' § γ'), σ. 646 (ὁμ. ΚΗ' § δ'), σ. 647—8 (ὁμ. ΚΗ' § η', θ'), σ. 650—2 (ὁμ. Α' § α'—ε'), σ. 652 (ὁμ. ΞΕ' § β'), σ. 653 (ὁμ. Α' § η'), σ. 658 (ὁμ. ΚΘ' § ς'), σ. 669 (ὁμ. ΞΣ' § ζ'), σ. 699 (ὁμ. ΜΗ' § γ'), σ. 712 (ὁμ. ΠΓ' § β'), σ. 716 (ὁμ. ΞΕ' § α', ι'), σ. 716—7 (ὁμ. ΠΓ' § δ').

Μαξ. = ΜΑΞΙΜΟΥ Δ' ΚΠ. Καθαίρεσις κατὰ τοῦ 'Ηρακλείας Γαλακτίωνος περὶ τὸ 1478 ἐν Συλλογῇ ἡμετέρας ἀνεκδότου πατριαρχικῶν ἐγγράφων, ὑπ' ἀρ. 11550, ὅρα καὶ ΕΠ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ. Ἑκκλησιαστικὰ σύλλεκτα (ἐν Σάμῳ 1891. 8^{ον}), σ. 17, 21 (ὁμ. ΑΓ' § β').

Με. = ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΕΘΩΝΗΣ (1160—1190 μ. Χ.). Συλλογισμοὶ ἐν *Cont. Monac.* gr. ἀρ. 66, φ. 78 (ἡ § ιη' τῆς ὁμιλίας ΑΘ').

Μηλ. = Σ. ΜΗΑΙΑ. Τῶν ἀγίων συνόδων συνάθροισις. ἐν Παρισίοις 1761. 2 Τόμ. φύλλ. Τόμ. Α' σ. 150 (ὁμ. ΑΕ' ἐπ. ΑΘ' ἐπ.), σ. 150—1 (ὁμ. ΑΕ' § β'—δ'), σ. 288 (ὁμ. ΑΘ' § β'—δ'), σ. 393—4 (ὁμ. ΟΑ' § α'), σ. 653 (ὁμ. ΚΗ' § γ'). - αὐτ. Τόμ. Β' σ. 155 (ὁμ. ΑΘ' § ι'), σ. 904 (ὁμ. ΞΕ' § ε'), σ. 943—4 (ὁμ. ΟΗ'), σ. 956 (ὁμ. ΟΘ' § α'—δ').

Μι. = Μίγνιος, ἥτοι MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΡΒ'. ἐν Παρισίοις 1860. μ. 8^{ον}. σ. 541—8 οἱ τίτλοι 16 ὁμιλιῶν ἐκ τῶν τοῦ COMBEFIS (*Auctarium Novissimum*), ἥτοι σ. 541 (τῆς Ν', Ξ', ΝΑ', ΝΒ'), σ. 544 (τῆς ΞΖ', ΞΒ', ΟΖ', ΠΑ', ΟΕ', ΡΒ'), σ. 545 (τῆς ΠΓ', ΛΑ', ΛΣ', ΛΖ', ΟΓ', ΟΔ'). - αὐτ. σ. 548—61 (ὁμ. ΟΕ'), σ. 563—4 (ὁμ. Α' λατινιστί), σ. 564—73 (ὁμ. ΡΒ'). - αὐτ. σ. 15, 16, 85—121 (ὁμ. ΜΓ'). - αὐτ. σ. 16, 121—48 (ὁμ. ΜΔ'). - αὐτ. σ. 16, 148—77 (ὁμ. ΜΕ'). - αὐτ. σ. 16—32, 69 (ὁμ. ΝΓ'). - αὐτ.

σ. 180—5 (όμ. ΝΔ').- αὐτ. σ. 32 (όμ. ΛΗ' § ε').- αὐτ. σ. 85 (όμ. ΟΒ' § ε').- αὐτ. σ. 185, 188, 196 (όμ. ΚΘ' § α', γ', ε').- αὐτ. σ. 185—8, 197—200, 212—3, 316—20, 229—33, 204—5, 196—7, 225—9, 249—53 (όμ. ΝΘ').- αὐτ. σ. 192—6, 200—1, 209—12, 213—16, 221, 245—9, 261—4 (όμ. ΝΕ').- αὐτ. σ. 201—4, 188—92, 224—5, 244—5, 253—61 (όμ. ΝΨ').- αὐτ. σ. 205—9, 212, 233—44 (όμ. ΝΗ').- αὐτ. σ. 289 (όμ. ΛΘ' § ιζ'), σ. 293 (όμ. ΛΘ' § ιη'), σ. 357 (όμ. ΛΗ' § θ'), σ. 360 (όμ. ΛΘ' § ιδ'), σ. 361—3 (όμ. ΛΘ' § ι'), σ. 372 (όμ. ΚΘ' § ε'), σ. 393 (όμ. ΛΘ' § ια'), σ. 548—61 (όμ. ΟΕ'), σ. 563—4 (όμ. Λ' § α'—6), σ. 564—573 (όμ. ΠΒ'), σ. 576 (όμ. Λ' ἐπ. § γ', δ', τίτλοι ὁμιλιῶν ΙΘ', ΚΓ'), σ. 585 (όμ. ΟΨ' ἐπ.), σ. 589 (όμ. ΛΕ' ἐπ. ΛΘ' § ε'), σ. 592 (όμ. ΛΕ' § ζ', ΛΘ' § ε'), σ. 609 (όμ. ΛΘ' § ιε'), σ. 628 (τίτλοι ὁμιλιῶν ΛΕ', ΛΘ'), σ. 632—3 (όμ. ΛΕ' § ε'—δ'), σ. 636—7 (όμ. ΛΘ' § ε'—δ'), σ. 640 (όμ. ΚΗ' § γ'), σ. 644—5 (όμ. ΟΑ' § α'), σ. 653 (όμ. ΞΕ' § ε'), σ. 661 (όμ. ΛΓ' § α'), σ. 665—8 (όμ. ΟΑ' § ε'), σ. 668 (όμ. ΞΨ' § γ', ζ'), σ. 676 (όμ. ΞΑ' § ε'), σ. 685 (όμ. ΞΓ' § ε'), σ. 768 (όμ. Α' § α', ΛΗ' § ζ'—ζ'), σ. 821 (όμ. Μ' § γ'), σ. 832 (όμ. Π' § ε', γ'), σ. 841 (όμ. Ο'), σ. 848—9 (όμ. Π' § ε'), σ. 861 (όμ. ΟΨ' § η'), σ. 872 (όμ. ΜΗ' § δ'), σ. 873 (όμ. ΞΘ' § α', ε'), σ. 884 (όμ. Μ' § α'), σ. 896 (όμ. ΜΗ' § ια'), σ. 937 (όμ. ΜΗ' § ε', ΞΑ' § γ'), σ. 940 (όμ. ΜΗ' § γ', ιβ'), σ. 949 (όμ. ΞΕ' § ι'), σ. 953 (όμ. Μ' § ε'), σ. 985—990 (όμ. ΟΨ' ἐπ. § α').

Μιγ. = MIGNÉ, αὐτ. Τόμ. ΡΑ'.- αὐτ. σ. 45—6 (όμ. Α' ἐπ.), σ. 65—8 (όμ. ΚΖ' § ε'), σ. 84—5 (όμ. ΛΕ' § ζ'), σ. 89, 92, 96 (όμ. ΛΘ' § ζ'—η'), σ. 116 (όμ. ΟΨ' § ζ'), σ. 173—189 (όμ. ΚΨ'), σ. 185 (όμ. ΞΕ' § ζ'), σ. 197—205 (όμ. ΚΒ'), σ. 220 (όμ. ΚΘ' § ζ'), σ. 252 (όμ. ΛΘ' § ιγ'), σ. 256—7 (όμ. ΟΒ' § ε', γ'), σ. 257 (όμ. ΛΗ' § ι'), σ. 304—5 (όμ. ΜΘ' § ε'), σ. 313 (όμ. ΛΗ' § ιε'), σ. 329 (όμ. ΜΘ' § ε'), σ. 333 (όμ. ΜΘ' § γ'), σ. 336 (όμ. ΜΗ' § ζ'), σ. 337 (όμ. ΜΗ' § ιγ'), σ. 364 (όμ. ΙΔ' § δ'), σ. 368—9 (όμ. ΛΘ' § θ'), σ. 369 (όμ. ΜΘ' § δ'), σ. 373 (όμ. ΞΕ' § θ'), σ. 417 (όμ. ΜΗ' § ι'), σ. 417—421 (όμ. ΜΗ' § ζ', η'), σ. 452 (όμ. ΟΒ' § δ'), σ. 453 (όμ. ΜΖ' § α', ΟΒ' § δ'), σ. 456 (όμ. ΜΖ' § α', δ'), σ. 464—8 (όμ. ΚΔ'), σ. 477 (όμ. Β'), σ. 477—489 (όμ. ΚΑ').

σ. 496—501 (όμ. ΚΓ'), σ. 496—7 (όμ. ΔΗ' § ια'), σ. 508—541 (όμ. ΚΕ'), σ. 525, 552 (όμ. ΔΕ' § η', θ'), σ. 604 (όμ. ΚΖ' § α', γ'—ε'), σ. 617 (όμ. ΔΗ' § ε'), σ. 641 (όμ. ΜΒ' § α'), σ. 692—3 (όμ. ΛΘ' § ιε', ις'), σ. 700 (όμ. Α' § β', ΔΗ' § η'), σ. 716—721, 700—1, 217—20 (όμ. ΑΒ'), σ. 733 (όμ. ΞΕ' § γ'), σ. 736 (όμ. Μ' § δ'), σ. 753, 756 (όμ. ΑΔ' § ζ'), σ. 756—7 (όμ. ΜΗ' § θ'), σ. 760 (όμ. Ι', ΙΘ' ἐπ., Κ' ἐπ.), σ. 771 (όμ. ΙΑ'), σ. 781 (όμ. ΙΒ'), σ. 785—793 (όμ. ΙΓ'), σ. 800 (όμ. ΙΕ'), σ. 803—4 (όμ. Ις'), σ. 804—8 (όμ. ΙΖ'), σ. 808—9 (όμ. ΙΗ'), σ. 809—11 (όμ. ΙΘ'), σ. 821 (όμ. ΚΗ' § η', θ'), σ. 824—33 (όμ. Λ'), σ. 865 (όμ. ΚΗ' § δ'), σ. 877 (όμ. ΞΕ' § β'), σ. 932 (όμ. ΛΘ' § ιθ'), σ. 952 (όμ. ΜΒ' § β'), σ. 952—3 (όμ. Ος' § δ'), σ. 956 (όμ. ΜΑ' § α'), σ. 965 (όμ. ΞΕ' § α'), σ. 1012 (όμ. ΚΘ' § δ'), σ. 1052 (όμ. ΞΕ' § δ'), σ. 1060—1 (όμ. ΟΒ' § α'), σ. 1100 (όμ. ΟΒ' § ζ'), σ. 1112 (όμ. ΚΗ' § ε'), σ. 1132—3 (όμ. ΑΔ' § ε'), σ. 1145 (όμ. ΚΗ' § ζ'), σ. 1148 (όμ. ΚΗ' § ι'), σ. 1157 (όμ. ΞΕ' § η'), σ. 1160 (όμ. ΞΕ' § ζ'), σ. 1161 (όμ. ΔΗ' § γ'), σ. 1289 (όμ. ΚΒ').

Μιγ'. —MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΑ' (*Commentaria in novum testamentum*) σ. 1216—7, 1220 (όμ. ΞΖ' § γ'—ς'), σ. 1217 (όμ. ΑΔ' § γ'), σ. 1221 (όμ. ΚΗ' § δ', Α' § δ'—ε'), σ. 1224 (όμ. ΞΕ' § β', ΚΘ' § ζ'), σ. 1225 (όμ. ΜΗ' § γ', ΞΕ' § α', ι', ΙΗ' § β'), σ. 1225—9 (όμ. ΠΓ' § δ').

Μιγν. =MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ' *Μυριόβιβλος*. ἐν σ. 217 (όμ. ΔΗ' § δ').

Μιγν. α' =MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' *Μυριόβιβλος*. ἀρ. ΡΑΘ' σ. 420 (όμ. Α' σ. γ', δ').

Μιγν. β' =MIGNE, αὐτ. ἀρ. ΡΜ' σ. 420 (όμ. Α' § γ', δ').

Μιγν. γ' =MIGNE, αὐτ. ἀρ. ΑΒ' σ. 64 (όμ. Α' § γ', δ').

Migne =MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΕ' σ. 495—6 (όμ. Η' § α', δ').

Μο. =Μόσχας κώδηξ ἐπὶ μεμβράνης. Cod. CLXII (olim CLXIII, ἀρ. 2) ἐκ σελίδων 370 εἰς φύλλ. *Mosquensis bibliothecae S. synodi* σελ. 6—10 τοῦ 1022 ἔτους (ὅρα CHR. FR. DE MATTHAEI. *Accur. codic. graec. MSS. biblioth. Mosquensium S. synodi notitia*. ἐν Λειψία 1805. 8ον. Τόμ. Α' σ. 94, 95), ἐνθα μνημονεύεται ἡ ἐπιγραφὴ καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας ΞΗ'. Ὁ κώδηξ Μο. στερεῖται ὑπογεγραμμένων, περιέχει δὲ ἐν σ. 6—10 τὴν ΞΗ' ὁμιλίαν, ἧς ἀντίγραφον ληφθὲν ἰδιοχειρῶς ἐκ Μόσχας πρὸ εἰκοσαετίας περίπου, ἀνεκοινώθη μοι ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Πίτρα κατὰ 8ῶριον 1886. Ἐν τῷ κώδικι

τούτω εὑρηται καὶ ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (880 — 886 μ. Χ. HERGENROTTER. *Photius*. Τόμ. Β' σ. 262) φίλου τοῦ Φωτίου, Ἑρμηνεία εἰς Λουκᾶν (καὶ ἴσως τούτου τὸ τεμάχιον εἰς Λουκᾶν ἀπὸ σελ. 7. v. col. 1 — σελ. 8. v. col. 1).

- Μον. = ΜΟΝΤΑΚΟΥΤΙΟΥ, ἔκδ. ἐπιστολῶν Φωτίου. ἐν Λονδίνῳ τῷ 1651. σ. 1 (ὁμ. ΚΗ' § γ', ΛΕ' ἐπ.), σ. 3 (ὁμ. ΛΕ' § β'—δ', ΛΘ' ἐπ.), σ. 4 (ὁμ. ΛΘ' § β'—δ'), σ. 5 (ὁμ. ΞΕ' § ε'), σ. 10, 20 (ὁμ. ΟΑ' § α', β'), σ. 22 (ὁμ. ΛΓ' § α'), σ. 26 (ὁμ. ΞΣ' § γ'), σ. 27 (ὁμ. ΞΣ' § ζ'), σ. 32 (ὁμ. ΞΑ' § β'), σ. 40 (ὁμ. ΞΓ' § β'), σ. 72 (ὁμ. Μ' § γ'), σ. 88, 90 (ὁμ. ΚΗ' § δ'), σ. 95 (ὁμ. ΛΘ' § ιθ'), σ. 97 (ὁμ. ΛΗ' § ζ', ζ'), σ. 98 (ὁμ. ΜΗ' § α'), σ. 102 (ὁμ. ΞΑ' § γ'), σ. 106 (ὁμ. ΜΗ' § γ', ε'), σ. 107 (ὁμ. ΜΗ' § ιθ'), σ. 121—2 (ὁμ. ΟΣ' § δ', ε'), σ. 124 (ὁμ. ΜΑ' § α'), σ. 133 (ὁμ. ΜΗ' § δ', ΞΕ' § ι'), σ. 139 (ὁμ. Α' § α'), σ. 142 (ὁμ. ΞΘ' § α', ε'), σ. 153 (ὁμ. ΜΒ' § β'), σ. 154 (ὁμ. Π' § β', γ'), σ. 162 (ὁμ. ΜΗ' § ια'), σ. 163 (ὁμ. Μ' § β'), σ. 164 (ὁμ. ΞΕ' § α'), σ. 189 (ὁμ. ΚΘ' § δ'), σ. 204—5 (ὁμ. ΛΕ' § θ'), σ. 275 (ὁμ. ΛΗ' § β'), σ. 289 (ὁμ. Ο'), σ. 297—8 (ὁμ. Π' § ε'), σ. 306 (ὁμ. ΜΒ' § α'), σ. 334 (ὁμ. ΟΣ' § η').
- Μονα. = Μονάχου κώδηξ gr. n. 27 σ. 450—462 (τοῦ ΙΕ' ἢ ΙΣ' αἰῶνος), ὁπέθεν ὁ Ε. (Μι. σ. 265) ἐδημοσίευσεν μέρος τοῦ πονήματος τοῦ Φωτίου, *Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας* (ᾶρα Μι. Τόμ. ΡΒ' σ. 280—345).—αὐτ. σ. 451 (ὁμ. ΛΘ' § ιζ', ιη').
- Μοναχ. = Μονάχου κώδηξ, ἀρ. 429, αἰῶνος ΙΔ', ᾶθεν σ. 53 (ὁμ. ΟΣ' § β'), σ. 74 (ὁμ. ΛΔ' § α'), σ. 78 (ὁμ. ΞΣ' § ε'), σ. 84 (ὁμ. ΛΔ' § β'), σ. 102 (ὁμ. ΞΑ' § α').
- Μονάχου = Μονάχου κώδηξ, ἀρ. 436, ὁπέθεν σ. 156 (ὁμ. ΟΗ' § ζ'), σ. 179 (ὁμ. ΟΘ' § α'—δ').
- Μονφ. = Μονφαλκόνιος (ᾶρα Κoi.), ἀρ. 180 (ὁμ. ΙΖ'), ἀρ. 181 (ὁμ. ΙΗ'), ἀρ. 182 (ὁμ. ΙΘ'), σ. 347 (ὁμ. ΜΒ' § α').
- Ν. = Νάουκ, ἤτοι Α. NAUCK. *Lexicon vindobonense*. ἐν Πετροπόλει 1867. 8ον, ἔνθα ἐν σ. 201—215 καὶ ἐν σ. Ι. ἢ ΝΑ' ὁμιλία.—αὐτ. σ. 216—232 καὶ σ. Ι. ἢ ΝΒ' ὁμιλία.
- Νε. = Νεαπόλεως κώδηξ, περιέχων μόνον τὸ προσοίμιον καὶ 18 ζητήματα ἀμφιλογίων, τὰ ὑπὸ Σκω. ἐκδοθέντα, ὑπ' ἀρ. 55 (ΙΑ' αἰῶνος). ᾶρα SALVI CYRILLI. *Codices MSS. graeci bibliothecae borbonicae*. ἐν Νεαπόλει 1832 (Τόμ. Α' σ. 181).—ἐκεῖ ἀρ. 27 (ὁμ. ΚΒ'), ἀρ. 29

(όμ. ΚΘ' § ζ', ΛΒ' § ε'), ἀρ. 40 (ΛΗ' § ιγ', ΛΘ' § ιγ', ΟΒ' § β', ζ'), ἀρ. 43 (όμ. ΛΘ' § γ', ε').

- No. = Α. ΝΟΥΚΙΟΥ. *Τυπικόν*. ἐν Ἑνετίᾳ 1545, φύλλ. ἔνθα σ. 185 — 188 « Γνωμολογία » [Φωτίου] καὶ ἰδίᾳ σ. 185 (όμ. ΞΑ' § α'), σ. 186 (όμ. ΞΓ' § α', β', δ'), σ. 187 (όμ. ΛΔ' § β', ΞΓ' § ε').
- O. = Οὐδῖνος, ἤτοι C. OUDINI. *Commentar. de script. eccles. antiqu.* ἐν Λειψίᾳ 1772. φύλλ. — Τόμ. Β' σ. 200, ἔνθα μνημονεύεται ἡ ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ 14 ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου, ἤτοι σ. 200 (όμ. Ν', Ξ', ΞΒ', ΝΑ', ΝΒ', ΞΖ', ΟΖ', ΠΑ', ΠΓ', ΛΑ', ΛΓ', ΛΖ', ΟΓ', ΟΔ', ΟΕ', ΠΒ').
- Oi. = ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ἤτοι Σ. Κ. ΤΟΥ ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ. *Φωτίου τὰ ἀμφιλόγια*. ἐν Ἀθήναις, 1858. 4^{ον}, ἔνθα σ. μθ' μνημονεύεται ὁ τίτλος τῶν ὁμιλιῶν ΟΕ', ΠΒ'. — σ. ξα', ὁ τίτλος τῶν ὁμιλιῶν ΚΘ', ΛΒ', ΝΑ', ΝΒ', ΞΗ'. — σ. 1 (όμ. Α' ἐπ.), σ. 7 — 8 (όμ. ΚΖ' § 6'), σ. 12 — 13 (όμ. ΛΕ' § ζ'), σ. 14 — 6 (όμ. ΛΘ' § ζ' — η'), σ. 22 — 3 (όμ. ΟΣ' § ζ'), σ. 28, 212 — 6, 207, 184, 54 — 5 (όμ. ΛΒ'), σ. 41 — 6 (όμ. ΚΓ'), σ. 45 (όμ. ΞΕ' § ζ'), σ. 49 — 51, 303 — 4 (όμ. ΚΒ'), σ. 54 (όμ. ΚΘ' § ζ'), σ. 61 (όμ. ΚΘ' ἐπ.), σ. 64 (όμ. ΛΘ' § ιγ', ΟΒ' § 6'), σ. 65 (όμ. ΛΗ' § ι', ΟΒ' § γ'), σ. 78 (όμ. ΜΘ' § 6'), σ. 81 (όμ. ΛΗ' § ιβ'), σ. 86 (όμ. ΜΘ' § ε'), σ. 87 — 8 (όμ. ΜΗ' § ζ', ΜΘ' § γ'), σ. 88 (όμ. ΜΗ' § ιγ'), σ. 98 — 99 (όμ. ΛΘ' § θ', ΜΘ' § δ'), σ. 100 (όμ. ΞΕ' § θ'), σ. 115 (όμ. ΜΗ' § ι'), σ. 115 — 6 (όμ. ΜΗ' § ζ', η'), σ. 126 (όμ. ΟΒ' § δ'), σ. 126 — 7 (όμ. ΜΖ' § α'), σ. 130 — 1 (όμ. ΚΔ'), σ. 131 (όμ. Β'), σ. 131 — 4 (όμ. ΚΑ'), σ. 135 — 7 (όμ. ΚΓ'), σ. 136 (όμ. ΛΗ' § ια'), σ. 139 — 147 (όμ. ΚΕ'), σ. 143 (όμ. ΛΕ' § η', θ'), σ. 148 (όμ. ΛΒ' § η'), σ. 164 — 5 (όμ. ΚΖ' § α', γ' — ε'), σ. 169 (όμ. ΛΗ' § 6'), σ. 183 (όμ. ΚΗ' § 6'), σ. 189 (όμ. ΜΒ' § α'), σ. 205 (όμ. ΛΘ' § ιε' — ις'), σ. 207 (όμ. Α' § 6', ΛΗ' § η'), σ. 218 (όμ. Μ' § δ', ΞΕ' § γ'), σ. 223 — 4 (όμ. ΛΔ' § ζ'), σ. 224 (όμ. ΜΗ' § θ'), σ. 225 (όμ. ΟΣ' § ζ'), σ. 240 — 1 (όμ. ΚΗ' § η', θ'), σ. 241 — 4 (όμ. Α'), σ. 253 (όμ. ΚΗ' § δ'), σ. 257 (όμ. ΞΕ' § 6'), σ. 274 (όμ. ΛΘ' § ιθ'), σ. 280 — 1 (όμ. ΟΣ' § δ', ε'), σ. 282 (όμ. ΜΑ' § α'), σ. 285 (όμ. ΞΕ' § α', σ. 298 (όμ. ΚΘ' § δ', σ. 313 (όμ. ΞΕ' § δ'), σ. 316 — 7 (όμ. ΟΒ' § α'), σ. 329 — 30 (όμ. ΟΒ' § ζ'), σ. 334 (όμ. ΚΗ' § ε'), σ. 342 (όμ. ΛΔ' § ε'), σ. 348 (όμ. ΚΗ' § ζ'), σ. 349 (όμ. ΚΗ' § ι'), σ. 352 (όμ. ΞΕ' § ζ', η'), σ. 353 (όμ. ΛΗ' § γ'), σ.

1710, ἐκ κώδικος τινος τοῦ Ἀθωνος, ὑπὸ Χρυσάνθου τοῦ Ἱεροσολύμων, ὁπόθεν ἐν ἀρ. 1 (ὅμ. ΚΖ' § β', ΛΕ' § ζ', ΛΘ' § ζ'—η'), ἀρ. 4 (ὅμ. ΚΗ' § ζ'), ἀρ. 6 (ὅμ. ΚΗ' § ι'), ἀρ. 11 (ὅμ. ΛΗ' § γ'), ἀρ. 24 (ὅμ. ΚΤ'), ἀρ. 27 (ὅμ. ΚΒ'), ἀρ. 29 (ὅμ. ΛΒ' § ε'), ἀρ. 36 (ὅμ. ΛΗ' § ι', ΛΘ' § ιγ', ΟΒ' § β', γ'), ἀρ. 43 (ὅμ. ΛΗ' § ιβ', ΜΘ' § β', γ', ε'), ἀρ. 44 (ὅμ. ΜΗ' § ζ', ιγ'), ἀρ. 49 (ὅμ. ΛΘ' § θ', ΜΘ' § δ'), ἀρ. 73 (ὅμ. ΜΖ' § α', ΟΒ' § δ'), ἀρ. 75 (ὅμ. ΚΔ'), ἀρ. 103 (ὅμ. ΜΒ' § α'), ἀρ. 114 (ὅμ. ΛΘ' § ιε'—ις'), ἀρ. 115 (ὅμ. Α' § β', ΛΒ' § θ', ΛΗ' § η'), ἀρ. 119 (ὅμ. ΛΒ' § β'), ἀρ. 120 (ὅμ. ΛΒ' § α'), ἀρ. 121 — 2 (ὅμ. ΛΒ' § γ', δ'), ἀρ. 123 — 4 (ὅμ. ΛΒ' § ζ', ζ'), ἀρ. 129 (ὅμ. Μ' § δ'), ἀρ. 132 (ὅμ. ΛΔ' § ζ', ΜΗ' § θ'), ἀρ. 138 (ὅμ. ΙΕ'), ἀρ. 141 (ὅμ. ΙΖ'), ἀρ. 142 (ὅμ. ΙΗ'), ἀρ. 143 (ὅμ. ΙΘ'), ἀρ. 145 (ὅμ. ΟΤ' § ζ'), ἀρ. 151 (ὅμ. ΚΗ' § η', θ'), ἀρ. 165 (ὅμ. ΚΗ' § δ'), ἀρ. 187 (ὅμ. ΛΘ' § ιθ'), ἀρ. 203 (ὅμ. ΜΑ' § α'), ἀρ. 247 (ὅμ. ΟΒ' § α'), ἀρ. 266 (ὅμ. ΟΒ' § ζ'), ἀρ. 274 (ὅμ. ΚΗ' § ε'), ἀρ. 293 (ὅμ. ΛΔ' § ε').

Πι. = ΠΙΤΡΑ ΚΑΡΔΙΝΑΛΙΟΥ. Διορθώσεις, σταλεῖσά μοι τῷ 1888, γερόμενοι δὲ πρὸ εἰκοσκατίας, ἤτοι περὶ τὸ 1868, εἰς τὴν ἐκ τοῦ χειρογράφου Μο. ἀντιγραφείσαν ὁμιλίαν ΞΗ', καὶ πρὸ πάντων ἡ πολυτιμοτάτη παρατήρησις, ὅτι ἡ σημ. 13 τῆς σελ. 8 τοῦ χειρογράφου: «*inde incidimus in aliud S. Lucæ encomium, an Photii opus, an alterius?*»

Πο. = Πολύκαρπος ἀρχιμανδρίτης, ἐπίτροπος τῆς μονῆς Ἰβήρων, ἀντιγράψας, κατὰ τὸ 1887 ἰαν. 14, τὴν ὁμιλίαν ΞΗ' ἐκ κώδικος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τῆς ἐν Ἀθῶν μονῆς τῶν Ἰβήρων, οὗ κώδικος ἡ ἐπιγραφή: «*Πανηγυρικός δεύτερος (σελ. α—θ) μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κδ', Λόγος α'. ΦΩΤΙΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. Ἐγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν πρωτομάρτυρα Θέκλαν.*»

Ρ. = Ῥώμης κώδηξ, ἤτοι *Cod. vatic. reg.* 15 append. f. 32, 6, περιέχων τὴν ΟΕ' ὁμιλίαν, ἣτις ἀντιπαρεβλήθη διὰ τοῦ révérend père N. Franco ἐν Ῥώμῃ κατὰ δεκέμβριον 1886.

Ρα. = ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΑΠ. Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, ἐν Ἀθήναις 1852 — 9. 6 Τόμ. 8^{ον}: ἐν Τόμ. Α' σ. 375 — 7 (ὅμ. ΛΕ' ἐπ. καὶ § β' — δ'), σ. 377 — 8 (ὅμ. ΛΘ' § β' — δ'), σ. 380 (ὅμ. ΚΗ' § γ'), σ. 382 — 3 (ὅμ. ΟΑ' § α'), σ. 387 — 8 (ὅμ. ΞΕ' § ε').

Σ. = ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΩΒ (ΠΕΤΡΟΥ). Φωτογραφίαι τῶν ὁμιλιῶν ΝΑ' καὶ ΝΒ', ληφθεῖσαι ἐκ τοῦ κώδ. Ψ. τῷ 1858 — 1861, καὶ δοθεῖσαι κατὰ φεβρ.

1861 πρὸς ἐπεξεργασίαν τῷ Kunik, ὅστις καὶ ἐξέδωκεν αὐτὰς τῷ 1862 μετὰ προλόγου, περιέχοντος πολλὰ περὶ Παΐσιου Λιγαριῶου καὶ ἀλληλογραφίαν τούτου πρὸς Heinsius. — ὅρα καὶ E. KUNIK. *Bulletin de la classe historico-philologique de l'Académie imp. des sciences de St' Petersb.* - Τόμ. 5' (τῷ 1849) σ. 373 — 9. - Τόμ. 7' (τῷ 1850) σ. 72 — 4. - Τόμ. 11' (τῷ 1851) σ. 185 κ. ἐ.

- Σα. = ΑΓΙΟΥ ΣΑΒΒΑ (Λαύρας) ἱεροσολυμητικὸν χειρόγραφον, ὑπ' ἀρ. 232, τοῦ ΙΑ' αἰῶνος, ἐνθα αἱ § δ', ε' τῆς ὁμ. ΜΖ' καὶ § ε' τῆς ὁμ. ΞΓ'.
- Σκ. = Σκωριλιανῆς βιβλιοθήκης κατάλογος χειρογράφων ὑπὸ AL. BARVO-ETH. *Catalogus praeceptorum auctorum ineditorum graece MSS. qui in bibliotheca scorialensi asservantur* (ὅρα MILLER. *Catal. des MSS. grecs de l'Escurial.* σ. 526), συνταχθεὶς μὲν παρ' αὐτοῦ τῷ 1647, ἐκδοθεὶς δὲ ὑπὸ B. Corder ἐν ἀρχῇ τῆς ἐκδόσεως τῶν ὁμιλιῶν Κυρίλλου εἰς Ἱερσεμίαν (ἐν Anvers 1648. 8^{ον})· περιγράφει δὲ χειρόγραφον, ἀπολεσθὲν μὲν κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1671, περιλαμβάνον δὲ (MILLER, αὐτ. σ. 526) 11 ὁμιλίαις Φωτίου, ἥτοι ἴσως τὰς καθ' ἡμᾶς Ν' (in parasceven α'), Ξ' (in parasceven β'), ΑΒ' (de ascensione), ΚΘ' (εἰς τὴν ἔφοδον τῶν φωτῶν), ΞΖ' (de annuntiati-one), ΔΑ' (in parasceven γ'), ΠΑ' (in Baia et Lazarum), ΟΕ' (in nativitate Deiparae), ΟΓ' (de detectione imaginis ejusdem), ΠΒ' (de templo), ΟΔ' (de haeresi).
- Σκω. = ΣΚΩΤΤΟΥ, ANG. SCOTTL. « Ἐκ τῶν τοῦ Φωτίου ἀμφιλο-χίων » τινά. ἐν Νεαπόλει 1814. ἐνθα ἀρ. 27 (ὁμ. ΚΒ'), σ. 40 (ὁμ. ΚΘ' § 5'), σ. 40 — 4 (ὁμ. ΑΒ' § ε'), σ. 112 (ὁμ. ΟΒ' § 6'), σ. 113 (ὁμ. ΑΘ' § ιγ'), σ. 114 (ὁμ. ΟΒ' § γ'), σ. 120 (ὁμ. ΔΗ' § ι').
- Σκωρ. = Σκωριλιανῆς βιβλιοθήκης χειρόγραφον ἀπολεσθὲν, ὅπερ περιεῖχε « Ex-traits d'homélies de Photius à Nicéphore » (MILLER MSS. grecs de l'Escurial, σ. 379), ἥτοι ἴσως τὰς καθ' ἡμᾶς ΝΓ' — ΝΘ'. — καὶ ἕτερον χειρόγραφον *Variæ homiliae Photii ad Nicephorum ab haeresi Monichaeorum reversum* (αὐτ. σ. 507), ἐνθα πληρέ-στερος ἴσως ὁ Δ' λόγος τοῦ Φωτίου (Μι. Τόμ. ΡΒ', σ. 177 — 264), ὁπόθεν καὶ αἱ ὁμιλίαι ΝΔ' — ΝΘ'.
- Τ. = ΙΩ. ΤΡΟΙΤΣΚΗ (TROITSKY), ἐπιτίμου καθηγητοῦ τῆς ἐν Πετροπόλει πνευματικῆς ἀκαδημίας, ἀντιγράψαντος, μεσολαβήσει τοῦ κ. Γ. Βεγλερῆ, τῇ 12 ἀπριλίου 1887, τὴν ὁμιλίαν ΞΗ' ἐκ τοῦ Μο. (σ. 6 — 10). Κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦτο, ἐκτενεστέρα ἐστὶν ἡ σημ. 13 τῆς σελ. 8 τοῦ χειρο-

γράφου, καὶ ἐλλείπει ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τὸ προσγεγραμμένον εἰς τὰς δοτικὰς καὶ λοιπὰ.

Τα. = Ταυριανῆς βιβλιοθήκης κώδηξ (*Coil. reg. laur.*) ἐπὶ χάρτου, ὑπ' ἀρ. 31, τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, περιέχων τὰ ἀμυιλόγια Φωτίου. - αὐτ. ἀρ. 1 (ὁμ. ΚΖ' § β', ΛΕ' § ζ', ΛΘ' § ς' — η'), ἀρ. 9 (ὁμ. ΟΣ' § ζ'), ἀρ. 23 (ὁμ. ΚΣ', ΞΕ' § ς'), ἀρ. 28 (ὁμ. ΚΘ' § ς', ΛΒ' § ε'), ἀρ. 35 (ὁμ. ΛΗ' § ι', ΛΘ' § ιγ', ΟΒ' § β', γ'), ἀρ. 42 (ὁμ. ΛΗ' § ιβ', ΜΘ' § β', γ', ε'), ἀρ. 43 (ὁμ. ΜΗ' § ς', ιγ'), ἀρ. 48 (ὁμ. ΛΘ' § θ', ΜΘ' § δ', ΞΕ' § θ'), ἀρ. 61 (ὁμ. ΜΗ' § ζ', η', ι'), ἀρ. 72 (ὁμ. ΜΖ' § α', ΟΒ' § δ'), ἀρ. 74 (ὁμ. ΚΔ'), ἀρ. 98 (ὁμ. ΞΕ' § δ'), ἀρ. 100 (ὁμ. Β', ΚΑ'), ἀρ. 101 (ὁμ. ΚΓ', ΛΗ' § ια'), ἀρ. 103 (ὁμ. ΟΣ' § ς'), ἀρ. 112 (ὁμ. ΛΔ' § ε'), ἀρ. 117 (ὁμ. ΚΗ' § ζ'), ἀρ. 119 (ὁμ. ΚΗ' § ι'), ἀρ. 123 (ὁμ. ΞΕ' § η'), ἀρ. 124 (ὁμ. ΞΕ' § ζ'), ἀρ. 125 (ὁμ. ΛΗ' § γ'), ἀρ. 129 (ὁμ. ΜΒ' § α'), ἀρ. 139 (ὁμ. ΛΘ' § ιε', ις'), ἀρ. 140 (ὁμ. ΛΒ' § θ', ΛΗ' § η', Α' § β'), ἀρ. 144 (ὁμ. ΛΒ' § β'), ἀρ. 145 (ὁμ. ΛΒ' § α'), ἀρ. 146 — 7 (ὁμ. ΛΒ' § γ', δ'), ἀρ. 148 — 9 (ὁμ. ΛΒ' § ς', ζ'), ἀρ. 154 (ὁμ. Μ' § δ', ΞΕ' § γ'), ἀρ. 157 (ὁμ. ΛΔ' § ς', ΜΗ' § θ'), ἀρ. 166 (ὁμ. ΚΘ' § δ'), ἀρ. 171 (ὁμ. ΚΗ' § ε'), ἀρ. 174 (ὁμ. ΚΗ' § η', θ'), ἀρ. 191 (ὁμ. ΚΗ' § δ'), ἀρ. 196 (ὁμ. ΞΕ' § β'), ἀρ. 213 (ὁμ. ΛΘ' § ιθ'), ἀρ. 226 (ὁμ. ΟΣ' § δ', ε'), ἀρ. 228 (ὁμ. ΜΑ' § α'), ἀρ. 232 (ὁμ. ΞΕ' § α'), ἀρ. 238 (ὁμ. ΚΕ'), ἀρ. 238 — 9 (ὁμ. ΛΕ' § η', θ'), ἀρ. 249 (ὁμ. ΚΖ' § α', γ' — ε'), ἀρ. 255 (ὁμ. ΛΗ' § β'), ἀρ. 279 (ὁμ. ΟΒ' § ς').

Τυ. = Τυρνάβου κώδηξ, ἀντιγραφὴς κατὰ τὸν ΙΗ' αἰῶνα (σύμφωνος πρὸς ἀρ. 1229 Παρι.). Ἐν τῷ κώδηγι Τυρνάβου, ἀρ. 1 (ὁμ. ΚΖ' § β', ΛΕ' § ζ', ΛΘ' § ς' — η'), ἀρ. 4 (ὁμ. ΚΗ' § ζ'), ἀρ. 6 (ὁμ. ΚΗ' § ι'), ἀρ. 9 (ὁμ. ΟΣ' § ζ'), ἀρ. 11 (ὁμ. ΛΗ' § γ'), ἀρ. 13 (ὁμ. ΛΗ' § ια'), ἀρ. 14 (ὁμ. ΛΕ' § η'), ἀρ. 16 (ὁμ. ΚΖ' § α', γ' — ε'), ἀρ. 18 (ὁμ. ΛΗ' § β'), ἀρ. 24 (ὁμ. ΚΣ'), ἀρ. 27 (ὁμ. ΚΒ'), ἀρ. 29 (ὁμ. ΛΒ'), ἀρ. 36 (ὁμ. ΛΗ' § ι', ΛΘ' § ιγ', ΟΒ' § β', γ'), ἀρ. 43 (ὁμ. ΛΗ' § ιβ', ΜΘ' § β', γ', ε'), ἀρ. 44 (ὁμ. ΜΗ' § ς', ιγ'), ἀρ. 49 (ὁμ. ΛΘ' § θ', ΜΘ' § δ'), ἀρ. 62 (ὁμ. ΜΗ' § ζ', η', ι'), ἀρ. 73 (ὁμ. ΜΖ' § α', ΟΒ' § δ'), ἀρ. 75 (ὁμ. ΚΔ'), ἀρ. 82 (ὁμ. ΛΕ' § θ'), ἀρ. 103 (ὁμ. ΜΒ' § α'), ἀρ. 114 (ὁμ. ΛΘ' § ιε' — ις'), ἀρ. 115 (ὁμ. Α' § β', ΛΒ' § θ', ΛΗ' § η'), ἀρ. 119 (ὁμ. ΛΒ' § β'), ἀρ. 120 (ὁμ. ΛΒ' § α'), ἀρ. 122 (ὁμ. ΛΒ' § δ'), ἀρ. 123 — 4 (ὁμ.

ΑΒ' § ζ'—ζ'), ἀρ. 129 (ὁμ. Μ' § δ'), ἀρ. 132 (ὁμ. ΑΔ' § ζ', ΜΗ' § θ'), ἀρ. 138 (ὁμ. ΙΕ'), ἀρ. 141 (ὁμ. ΙΖ'), ἀρ. 142 (ὁμ. ΙΗ'), ἀρ. 143 (ὁμ. ΙΘ'), ἀρ. 145 (ὁμ. ΟΣ' § ζ'), ἀρ. 150 (ὁμ. ΚΗ' § η', θ'), ἀρ. 165 (ὁμ. ΚΗ' § δ'), ἀρ. 187 (ὁμ. ΑΘ' § ιθ'), ἀρ. 200 (ὁμ. ΟΣ' § δ', ε'), ἀρ. 202 (ὁμ. ΜΑ' § α').—αὐτ. ἀρ. ιγ' (ὁμ. ΚΕ'), ἀρ. ιδ' (ὁμ. ΚΕ').

Φ. = Φαβριζίου, FABRICII. *Bibliotheca graeca*, ἐκδ. Harles. Τόμ. ΙΑ' τῷ 1808 εἰς 4^{ον}: ἐνθα κατὰ COMBESIS (*Auctar. noviss.* 1672. Τόμ. Α'), ἐκ κώδικος Παΐσιου Λιγαρίδου (MONTFAUCON. *Bibl. biblioth. MSS.* σ. 1156), ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ τίτλος 14 ὁμιλιῶν, ἧτοι τῶν καθ' ἡμᾶς Ν', Ξ', ΞΒ', ΝΑ', ΝΒ', ΞΖ', ΟΖ' (σ. 30), ΠΑ', ΠΓ', ΛΑ', ΛΣ', ΛΖ', ΟΓ', ΟΔ' (σ. 31).—αὐτ. σ. 31 ὁ τίτλος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας ΞΗ'.—αὐτ. σ. 32 ὁ τίτλος τῆς ὁμιλίας ΑΒ'.—αὐτ. σ. 24 ἡ ἀρχὴ καὶ ὁ τίτλος τῶν ὁμιλιῶν ΟΣ', ΟΕ', ΠΒ'.—αὐτ. σ. 18 ὁ τίτλος τῶν ὁμιλιῶν ΜΓ'—ΜΕ'.—αὐτ. σ. 31—2 ἡ ἐπιγραφὴ τῆς ὁμιλίας ΚΘ'.—Τόμ. ΙΒ' σ. 349—51 (ὁμ. ΑΘ' § ε'), σ. 708 (ὁμ. Α' § 6').

Φα. = ΦΑΒΡΙΚΙΟΥ. *Bibliotheca graeca*, ἐκδ. Harles. Τόμ. Ζ' τῷ 1801: ἐνθα, σ. 803, ὁ τίτλος καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας ΠΒ'.

Φαβ. = ΦΑΒΡΙΚΙΟΥ. *Bibliotheca graeca*, ἐκδ. Harles. Τόμ. ΙΒ' τῷ 1809: ἐνθα, σ. 349, αἱ § ε', ζ' τῆς ὁμιλίας ΑΕ'.

Φι. = Φιλολογικά, ἧτοι WOLF. *Curae philolog. et critic.* Basileae 1741. 4^{ον}. ἐνθα Τόμ. Ε' σ. 651—815 (ἐκδόσεις 46 ζητημάτων τῶν ἀμφιλοχίων τοῦ Φωτίου).—αὐτ. σ. 18 (ὁμ. ΜΓ' ἐπ.), σ. 693 (ὁμ. ΚΗ' § ι'), σ. 704 (ὁμ. ΞΕ' § η'), σ. 706 (ὁμ. ΞΕ' § ζ'), σ. 708 (ὁμ. Α' § β'), σ. 713 (ὁμ. ΑΗ' § η'), σ. 715 (ὁμ. ΑΒ' § θ'), σ. 731—2 (ὁμ. ΑΒ' § β'), σ. 732—3 (ὁμ. ΑΒ' § α'), σ. 734—7 (ὁμ. ΑΒ' § γ', δ'), σ. 737—8 (ὁμ. ΑΒ' § ζ'), σ. 742 (ὁμ. Μ' § δ'), σ. 746 (ὁμ. ΞΕ' § γ'), σ. 758 (ὁμ. ΑΔ' § ζ', ΜΗ' § θ'), σ. 770—2 (ὁμ. ΚΗ' § η', θ'), σ. 772—6 (ὁμ. Α' § α'—β'), σ. 777—84 (ὁμ. Α' § δ'—η').

Φιλ. = Φιλαδελφείας κώδηξ ἐν Ἑνετίᾳ, κατὰ Κατήφορον, ὁπόθεν τὰ τοῦ Παραρτήματος (Οἱ.) α'—ε'.

Χ. = Χαϊδελβέργειος κώδηξ, ἧτοι *Codex palatino-heidelbergensis*, ὅπ' ἀρ. 129 (ΙΕ'—ΙΣ' αἰῶνος). ἔρα Κ. Κ. MULLER. *Fragmenta von Homilien des Photius*. ἔρα *Zeitschrift für Kirchengeschichte*. Band. IV. Heft. I. 1881 εἰς 8^{ον}, σ. 130—6, ἔπερ *Zeitschrift für*

ὑπεδείχθη ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Hergenroether τῷ 1887 κατὰ ἰανουάριον· περιέχει δὲ α) τὸν τίτλον τῆς καθ' ἡμᾶς ὁμ. ΝΑ' (σ. 132), β) τὸν τίτλον καὶ ἀποσπάσματα τῆς ΝΒ' (σ. 132), γ) τὸν τίτλον καὶ ἀποσπάσματα τῆς ΠΒ' (σ. 132—3), δ) τὸν τίτλον καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν ΟΓ', ΟΔ' (σ. 134—6).

Ω. = Ὡμόντη, ἥτοι HENRI OMONT, *bibliothécaire honoraire de la bibliothèque nationale de Paris*, κοινοποιήσαντός μοι, κατὰ θῆριον τοῦ 1886, τὸν τίτλον, τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος ἐκάστης τῶν ἐν τῷ παρισινῷ κώδικι (Πα.) 16 ὁμιλιῶν, ἥτοι τῶν ΛΑ', ΛΣ', ΛΖ', Ν', ΝΑ', ΝΒ', Ξ', ΞΒ', ΞΖ', ΟΓ', ΟΔ', ΟΕ', ΟΖ', ΠΑ', ΠΒ' καὶ ΠΓ'.

ΣΥΝΤΕΤΜΗΜΕΝΑΙ ΛΕΞΕΙΣ.

ἀκ.	= ἀκολουθεῖ.
ἀρχ.	= ἀρχεται.
ἐ.	= ἐξῆς.
ἐκ σ.	= ἐκ συμπτώσεως.
ἐν ᾧ. γ.	= ἐν ᾧ πᾶσι τοῖς χειρογράφοις.
ἐν λ. γ.	= ἐν λοιποῖς χειρογράφοις.
ἐντ.	= ἐντεῦθεν.
ἐπ.	= ἐπομένως.
κατ.	= κατωτέρω.
κώδ.	= κώδηξ.
λ.	= λείπει.
ὁμ.	= ὁμιλία.
ὅπ.	= ὅπισθεν.
σημ.	= σημείωσις.

ΦΩΤΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΠΓ'.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ Α' ΛΟΓΟΥ.

Ἐγκρατὴς γενόμενος ὁ Φώτιος «γραμματικῆς . . καὶ ποιήσεως, ῥητορικῆς τε καὶ
» φιλοσοφίας, καὶ δὴ καὶ ἱατρικῆς, καὶ πάσης ἐλπίου δεῖν ἐπιστήμης¹,» μὴδ' αὐτῶν
« τῶν ἐκκλησιαστικῶν . . βιβλίων²» ἐξαιρουμένων, οὐδ' ὁλως ἔκρυπτε τὸν λύχνον ὑπὸ
τὸν μόδιον. Ἀλλ' ἤδη νεώτατος ὢν ἤρξατο διδάσκων πρῶτον μὲν τὰ γραμματικά³
(826—829 μ. Χ.), συντάξας μάλιστα τότε, «τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν παραλλάτ-
των⁴,» ἥτοι περὶ τὸ 826⁵, τὸ λεξικὸν αὐτοῦ, ὅπερ καὶ ἀφιέρωσε τῷ μαθητῇ αὐτοῦ
Θωμᾷ⁶, ἀκολούθως δ' ἐδίδαξε τὰ φιλοσοφικά⁷ (830—833 μ. Χ.), «ἡνίκα καὶ πολλοὺς
» παῖδας ὠδίνοντες οἱ λόγοι εἰς φῶς ἀπέτικτον τῆς πολλοῦ χρόνους δι' ἐπινοίας
» ἀνδρῶν παρανόμων ἐναποσθεσθείσης θεωρίας⁸.» ἥτοι ἐν ᾧ, ἐν τῇ βαθείᾳ τῆς
ἀμαθείας νυκτί, ἀπεσθέννυτο ἡ θρυαλλὶς ἡ εἰκονομαχική, καὶ ὑπέφωσεν ἡ ἡὺς τῆς
ὀρθοδοξίας (830—842 μ. Χ.), πάντως δὲ πρὸ τῆς τοῦ Φωτίου εἰς Ἀσσυρίους περὶ
τὸ 838 πρεσβεύσεως⁹. ἐν τέλει δ' ἐδίδαξε τὰ θεολογικά¹⁰ (834—837 μ. Χ.). Καὶ

1. ΝΙΚΗΤΑ. Βίος Ἰγνατίου (παρὰ MIGNE. Patrologia Græca. Τόμ. ΡΕ' σ. 490.

2. Αὐτόθι.

3. J. HERGENROTHER. Photius, Patriarch von Constantinopel (ἐν Regensburg 1867-9. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 326.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου (ἐν Ἀθήναις 1858 1ον) σ. 35 § α'.

5. Ὡρα Εἰσαγωγὴν τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Λέξεων συναγωγή, ἐκδ. R. Porson (ἐν Λονδίῳ 1822. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 1.

7. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 327.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 134 § Γ'.

9. Ὡρα Εἰσαγωγὴν τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

10. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 332.

ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἡδύνητο ἐν τῇ συνομιλίᾳ τῶν φιλομαθῶν αὐτοῦ ἀκροατῶν, «τῶν
» ταῖς μαθηματικαῖς σχολαῖς λεπτυνομένων τὴν διάνοιαν, τῶν ταῖς λογικαῖς μεθόδοις
» ἰχνεύοντων τὸ ἀληθές, τῶν τοῖς θείοις λογίοις ἰθυνομένων τὸν νοῦν εἰς εὐσέβειαν¹»

Ἄρὰ γε πότε θέλουσιν ἰδεῖν τὸ φῶς οἱ γραμματικοὶ λόγοι τοῦ Φωτίου, οὓς
ἐπὶ ὅλην τριετίαν, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, ἐδίδασκεν, καὶ ὧν ἴχνη τινά, πλὴν ἀμυ-
δρά, ἰχνηλατοῦντες ἀπαντῶμεν;

Οὕτω γράφει πρὸς μὲν τὸν Ἀμφιλόχιον, διασαφῶν, ὅτι· «αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν
» ὁ τῆς ἀναγνώσεως τρόπος οἰκείως μὲν τοῖς νοήμασι τῆς φωνῆς τὸν ἦχον ἐναρμο-
» ζόμενος πάσης ἀπορίας ἀποτεριγίζει πᾶροδον, ἐπελαττουμένης δὲ τῆς καταλλήλου
» φωνῆς τῷ νοήματι, εἰς τὸ ἀδιανόητον τὸ σαφές καταδύεται²» καὶ πάλιν· «οὐ
» μόνον δὲ μία λέξις, καὶ τότε βραχεῖα, κατὰ πολλῶν μὲν ὑποκειμένων φερομένη,
» οὐ προσφυῶς δὲ παραλαμβανόμενη τὸν νοῦν τῶν ὀρθῶς ἐχόντων ἐπιβολῇ, καὶ
» διαταράττει, ἀλλὰ καὶ γράμματος παραλλαγή, ἣ πρόσθεσις καὶ ἀφαίρεσις, εἰ καὶ
» μὴ χαλεπὸν ἀποσκευᾶσαι, ὅμως ἄτοπὸν τι ἀπαντᾶν εἴωθε παρασκευάζειν³ . . .
» ἀλλὰ καὶ τόνου χρήσις οὐκ εὐκαιρος, τό τε ῥῆμα ἀνθ' ἑτέρου, καίτοι τῆς γρα-
» φῆς ἀναλλαιώτου μενούσης, παρέδειξεν ἕτερον, καὶ εἰς νόημα παντελῶς ἀλλοτριώ-
» τατον τὸν νοῦν ἐκτοπίσασα . . . γελώμενον λῆρον συνήγαγε . . . καὶ αὐτὸ τὸ
» πάντων βραχύτατον, ἢ στιγμὴ, κακουργούμενον, ἢ παρορώμενον, καὶ τῆς οἰκείας
» μετατιθέμενον λήξεως . . . ἀφρόνων . . . πολὺν χρόνον κατενεμήθη φρονήματα⁴»
καὶ ἐξηγῶν τὰ περὶ ὁμωνύμων· «τῆς γὰρ φωνῆς τὸ ὁμώνυμον κἀνταῦθα οὐ τυχὸν
» μὲν διακρίσεως εἰς ἀτοπίαν συστρέφει τὸ νόημα . . . διακριθέντος δὲ τοῖς σημαι-
» νομένοις τοῦ ῥήματος, παντὸς ὁ λόγος σοφίσματος ἀπολύεται⁵» πρὸς δὲ τὸν
Ζαχαρίαν, συνιστῶν «τὴν γραμματικὴν ἀκρίβειαν⁶» πρὸς δὲ τὸν Γεώργιον, ἀπο-
δεικνύς, ὅτι οὐκ ἔστι «τὸ ἐγκομβώσασθαι βαρβάρου φωνῆς, ἀλλ' ἐλληνικὴ λέξις⁷»
πρὸς δὲ τὸν Λέοντα, ἐκτιθεῖς, ὅτι «ἡ τοῦ εἰμὶ παρολκή, τῆς ἐγὼ ἀντωνυμίας κατὰ
» σύνθεσιν προσηγησαμένης, . . . οὐδεμίαν σολοίκου γλώσσης αἰτίαν παρέχεται⁸» πρὸς
δὲ τὸν Νικηφόρον, ἐπανορθῶν, «εἴ που τι περὶ σύνταξιν⁹» καὶ ἄλλοτε παρατηρῶν,
ὅτι «οὐδὲν ταῖς συντάξεσιν ἢ ταῖς ἄλλαις γραμματικαῖς ἀκριβεῖαις ὁ λόγος ἐχώ-

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, ἐκδ. I. Βαλέττα (ἐν Λονδίῳ 1864. 4^{ον}) σ. 149.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 8 § ιζ'.

3. Αὐτ. σ. 12 § κθ'.

4. Αὐτ. σ. 13. § λ'.

5. Αὐτ. σ. 11. § κγ'.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, σ. 421.

7. Αὐτ. σ. 541.

8. Αὐτ. σ. 403-4.

9. Αὐτ. σ. 435.

» λευεν¹» πρὸς δὲ τὸν Ἰαράσιον, ἀποδοκιμάζων συγγραφέα, ὡς «νεωτερίζοντα οὐκ
 » ὀλίγα καὶ περὶ τὰς συντάξεις²» πρὸς δὲ τὸν Λέοντα καὶ Γαλάτωνα, ἐπικρίνων
 » βιβλίον, σφαλμάτων . . μᾶλλον ἢ γραμμάτων . . γέμον³» πρὸς δὲ τὸν Γεώργιον
 διδάσκων, ὅτι «πολλή τις τοῦ τοιοῦτου σχήματος (τοῦ ὑπερβατοῦ) ἢ χρηστis, ὥσπερ
 » καὶ τῆς ἐλλείψεως καὶ τῶν περιβολῶν, καὶ δὴ καὶ τοῦ ἀπὸ κεινοῦ, καὶ κατὰ
 » πᾶσαν ἰδέαν ἢ μεταχείριστις⁴» πρὸς δὲ τὸν Παῦλον, παραινῶν ἵνα μὴ ἄρξῃται
 » τῶν τῆς ῥητορείας κεινῶν μυστηρίων,» πρὶν ἢ καθάρῃ «τὴν ἐλλάδα . . γλωτ-
 » ταν ἀττικαῖς μελέταις⁵» πρὸς δὲ τὸν Γεώργιον, «γραμματικευόμενον, καὶ ταῖς
 » τῶν ποιητῶν λεσχηνεύοντα μελέταις⁶,» ἀναμιμνησκόμενος «τῶν πλατωνικῶν γση-
 » τευμάτων, καὶ τῆς δημοσθενικῆς κομψείας καὶ τῆς Θουκυδίδου μεγαλορρημοσύ-
 » νης⁷,» καὶ ἐρμηνεύων τὰ σχήματα τὰ «καθ' ὑπέροσιν⁸,» τὸ «ζεῦγμα⁹,» «τοὺς
 » νόμους τῆς τροπικῆς τεχνολογίας¹⁰,» καὶ προσεπισημειῶν, ὅτι «πολλὰ . . τοιαῦ-
 » τα καὶ παρ' Ὀμήρῳ καὶ Ἀντιμάχῳ καὶ Ἀριστοφάνει, Θουκυδίδῃ τε καὶ Πλά-
 » τῳ καὶ Δημοσθένει, καὶ σχεδὸν τι τοῖς ἄλλοις ποιηταῖς τε καὶ λογογράφοις, εἰ
 » καὶ τινες . . εἰς ἐκτοπωτάτην τομὴν τοῦ συνήθους λόγου καὶ παρατροπὴν καὶ
 » ἀφαίρεσιν τὸ τοιοῦτον εἶδος βιασάμενοι οὐκ ἀναίτιως ὑπὸ τῶν ἐπιστήμην ἔχόν-
 » των κρίνειν τὰ τοιαῦτα (κριτικὰ δὲ οὗτοι) ὑπὸ ἐπιτίμησιν ἔπεσον¹¹» καὶ τέλος
 πάντων πρὸς τὸν Θωμᾶν πιθανῶς, τὸν οἰκεῖον μαθητὴν, πρὸς ὃν καὶ τὸ λεξικὸν
 αὐτοῦ ἀφιέρωσε¹², σημειῶν «παρέμενος . . ἐκ τῶν Πλάτωνος παρετηρησάμην ἐκ
 » μὲν τῆς Ἀπολογίας τὸ παρέμενος, ἀντὶ τοῦ παρὰσχισάμενος, ἐν δὲ τῇ Πολιτείᾳ
 » τὸ ἴκταρ, ἀντὶ τοῦ ἐγγύς, ἐν δὲ τοῖς Νόμοις τὸ ἐπιώμματο, ἀντὶ τοῦ ἐξελέξατο,
 » τὸ δὲ ὅ,τι χρή ποιεῖν ἐν τῷ Εὐθύφρονι καὶ πολυχροῦ, καὶ ἔκρουσε τὴν χεῖρα
 » ἀντὶ τοῦ ἔκοψε¹³»

Ἐκ δὲ τῶν ἀνωτέρω ἀνταποκριτῶν τοῦ Φωτίου ἀναγινωρίζοντες τὸν Ἰαράσιον,

1. Αὐτ. σ. 550.

2. ΦΩΤΙΟΥ. *Μερίδιβλος* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ') σ. 246.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, σ. 452.

4. Αὐτ. σ. 297-8.

5. Αὐτ. σ. 547.

6. Αὐτ. σ. 541.

7. Αὐτόθι.

8. Αὐτ. σ. 313.

9. Αὐτ. σ. 314.

10. Αὐτ. σ. 316.

11. Αὐτ. σ. 317.

12. ΦΩΤΙΟΥ. *Λέξεων συναγωγή*. Τόμ. Α' σ. 1.

13. E. MILLER. *Mélanges de littérature grecque* (ἐν Παρισίοις 1868, 4^{ον}) σ. 236.

τὸν Νικηφόρον, τὸν Λέοντα, τὸν Γαλάτωνα, ὡς ἀκολουθήσαντας τὰ φιλοσοφικά αὐτοῦ μαθήματα¹, εἰκάζομεν, ὅτι οἱ αὐτοὶ μετὰ τοῦ Θωμᾶ ἤκροάσαντο προηγουμένως παρ' αὐτῶ καὶ τὰ γραμματικά.

Παραδίδων δὲ ὁ Φώτιος ἐν τῷ ὀκταγώνῳ² (ἀπὸ τοῦ 826—829 μ. Χ.) τὰ γραμματικά, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν, ὅτι ἀνεπλήρωσε τότε, καὶ ὅσα κενὰ ἀφῆκεν ἐν τῇ Μυριοβίβλῳ· «Τάχα ἂν ἐτέρων ἐκδόσεσιν» οὐκ ἐλαττόνων ἀρχὴ ταῦτα εἴη³.» Ἐν ταῖς παραδόσεσι ταύταις ἀνέλυσε πάντως καὶ ἐπέκρινε τὰ προϊόντα τῆς ποιήσεως, τὰ τῶν ἐποποιῶν, τραγικῶν, κωμικῶν καὶ λυρικῶν ποιήματα, τὰς τῶν φιλοσόφων Πλάτωνος (430—317 π. Χ.) καὶ Ἀριστοτέλους (385—322 π. Χ.) δέλτους, τὰς τῶν ἱστορικῶν βίβλους Θουκυδίδου (471—412 π. Χ.), Ξενοφώντος (445—355 π. Χ.), ὅστις ἦν μετὰ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Θουκυδίδου «εἰλικρινοῦς καὶ » καθαροῦ καὶ ἀττικοῦ λόγου κανὼν καὶ στάθμη καὶ παράδειγμα⁴,» ἐτι δὲ Πολυβίου (204—122 π. Χ.) καὶ Παισανίου (περὶ τὸ 184 π. Χ.), τὰ τῶν ἱατρῶν Ἱπποκράτους (460—357 π. Χ.) καὶ ἄλλων ἔργα. Οὐχ ἤττον δὲ ἐν ταῖς δημοσίαις αὐτοῦ ταύταις μελέταις καὶ ἐπισκέψεσιν ἐποιήσατο ὁ Φώτιος μνηεῖαν μετ' ἐγκωμίων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων Ἰγνατίου (39—116 μ. Χ.), «τοῦ θεοφόρου καὶ μάρτυρος⁵,» Θεοφίλου τοῦ Ἀντιοχείας (133—181 μ. Χ.), Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων (315—386 μ. Χ.), ὅστις «τὴν Ρουφίνου τοῦ Ῥωμαίου μετέφρασεν ἱστορίαν » εἰς τὴν ἐλλάδα γλῶσσαν⁶,» Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζοῦ (329—389 μ. Χ.), «ὃν » ἡ θεολόγος τε καὶ θεόθεν αὐτῷ δεδομένη περὶ τοῦ Πνεύματος παρρησία θεολόγον » ἀνεκήρυξε⁷,» Μακκαρίου τοῦ Ἱεροσολύμων (300—390 μ. Χ.), ὅστις ἦν «πολλαῖς » ἰδέαις ἀρετῶν ἐνευθηνούμενος⁸,» Διδύμου τοῦ Ἀλεξανδρείας (309—399 μ. Χ.), Ἰσιδώρου τοῦ τοῦ Πηλουσίου (370—450 μ. Χ.), ὃς ἦν «ποικίλῃ καὶ τῆς ἡμετέρας » αὐλῆς μουσα⁹, καὶ «ἕς, ὥσπερ λόγων, οὕτω δὲ καὶ ἱερατικῆς καὶ ἀσκητικῆς » πολιτείας κανὼν ἐστι χρηματίζειν ἀξιοχρεως⁹,» Θεοδώρου τοῦ Ἀναγνώστου (393—458 μ. Χ.), Κυρίλλου τοῦ Σκυθοπολίτου (περὶ τὸ 550 μ. Χ.), τοῦ ἐν ἁγίοις Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ (673—777 μ. Χ.), Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου (769—826

1. ὅρα Προδιοίκησιν τοῦ Π' Λόγου.

2. ὅρα Προδιοίκησιν τοῦ Ι' Λόγου.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Μυριοβίβλος* (αὐτ. Τόμ. ΡΔ') σ. 356.

4. Αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 434.

5. Αὐτ. σ. 997.

6. Αὐτ. σ. 296.

7. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγη*, σ. 122.

8. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, σ. 205.

9. Αὐτ. σ. 545.

μ. X.) καὶ ἄλλων, ὧν οὐδόλως τὰ βιβλία ἐν τῇ Μυριοβίβλῳ ὑπὸ τοῦ Φωτίου ἀναφέρονται, ὅτι «ἀνεγνώσθησαν»¹.

Ἀπέναντι τοσαύτης καὶ τηλικαύτης πνευματικῆς τοῦ γενναίου ἀρχιεπισκόπου πανδαισίας οὐδὲν ἄλλο δυνάμεθα ἵνα προσφέρωμεν σήμερον εἰς τοὺς φιλομαεῖς ἀναγνώστας ἢ μικρὸν τεμάχιον γραμματικοῦ λόγου τοῦ Φωτίου, ἐκδοθέντος ἤδη ὑπὸ τοῦ Migne ὡς τετάρτης ὁμιλίας ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Sancti Athanasii Encomium.» Ἐν τῷ ἀρχικῷ αὐτοῦ λόγῳ βεβαίως ὁ Φώτιος καὶ περὶ τοῦ βίου τοῦ Μεγάλου Ἀθανασίου καὶ περὶ τῶν ὑπὲρ τῆς πίστεως ἁθλῶν αὐτοῦ ὠμίλει διὸ καὶ ζητήσαντες ἐν ταῖς λοιπαῖς τοῦ Φωτίου συγγραφαῖς, ἐν αἷς λείψανα ὁμιλιῶν αὐτοῦ ὑπολανθάνουσιν², ἀνεύρωμεν καὶ ἀπηνθήσαμεν δύω ἔτι ἀνθόλλια, ἅπερ συνήψαμεν εἰς τὴν ὥραίαν αὐτοῦ περὶ Ἀθανασίου ἀνθοδέσμην, καίτοι λίαν ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐξανθήσασαν.

Τοῦ δὲ γραμματικοῦ τούτου λόγου ἀντεγράψαμεν τὴν μὲν ἐπιγραφὴν ἐκ τῶν ὁμιλιῶν Μι. (σ. 576), τὴν δὲ § α' ἐκ τῶν ἐπιστολῶν Β. (σ. 531), παραβαλόντες πρὸς τὰς ἐπιστολάς Μον. (σ. 139) καὶ Μι. (σ. 768), τὴν δὲ § β' ἐκ τῶν Ἀμφιλοχίῶν Οἰ. (σ. 207), παραβαλόντες πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 141), Κολ. (ἀρ. 119), Βατ. (ἀρ. 119), ΑΡ. (ἀρ. 130), Τα. (ἀρ. 140), Παρι. (ἀρ. 115), Τυ. (ἀρ. 115), Ἐν. (ἀρ. 119), Φι. (σ. 708), Βου. (ἀρ. 32), Γα. (σ. 715) καὶ Μιγ. (σ. 700), τὰς δὲ § γ', δ' ἐκ τῶν ὁμιλιῶν Μι. (σ. 576), παραβαλόντες πρὸς Μιγν. α', β' (σ. 420) καὶ Μιγν. γ' (σ. 64).

Ἐάν δὲ ὑπολογίσωμεν τὸ μὲν πρῶτον ἔτος (826 μ. X.) τῆς διδασκαλίας τοῦ Φωτίου ἀφιερωθὲν εἰς τὰ κυρίως γραμματικά, τὸ δὲ δεύτερον (827 μ. X.) εἰς τοὺς πεζογράφους, τὸ δὲ τρίτον (828 μ. X.) εἰς τοὺς ποιητάς, καὶ τὸ τέταρτον (829 μ. X.) εἰς τοὺς ἐκκλησιαστικούς συγγραφεῖς, τότε συμπεραίνομεν, ὅτι ὁ παρὼν περὶ τοῦ πολυάθλου Ἀθανασίου λόγος ἀπηγγέλθη ἐν ἀρχῇ τῆς σχολικῆς περιόδου τοῦ τελευταίου τούτου ἔτους, ἥτοι τῇ 6 Σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ.

1. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 28.

2. Αὐτ. σ. 236.

Α'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

λόγος γραμματικός·

περί τοῦ² ἐν ἁγίοις μεγάλου Ἀθανασίου, ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας,

α'. Ἀθανάσιος ὁ πολύαθλος τοῦ θρόνου πολλάκις καὶ ὑπὸ αἰρετικῶν καὶ ὑπὸ ἑλληνιστῶν ἀπελήλαται.

β'. Ναὶ³ δὴ καὶ τοῦ μεγάλου τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστοῦ, ὃς βίον τοὺς ἄθλους ἠνέγκατο (τὸν θεσπέσιόν φημι Ἀθανάσιον) πολλάς ἐστι λαβεῖν τὰς ῥήσεις, αἱ τὸ θεῖον, χωρὶς τινος παραπετάσματος καὶ προβλήματος ἢ ὁμοιώματος, ἄληπτον παντελῶς, ὅσα γε εἰς οὐσίαν καὶ φύσιν, τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἀνακηρύττουσι.

γ'. Σαφὴς μὲν ἐστὶ τὴν φράσιν ἀπανταχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ, καὶ⁴ ἀπέρिटτος καὶ ἀφελής, δριμύς δὲ καὶ βαθύς, καὶ λίαν τοῖς ἐπιχειρήμασιν εὐτονος. Καὶ τὸ γόνιμον δὲ αὐτοῦ ἐν τούτοις ἡλίκον ὅσον καὶ θαυμάσιον⁵! Λογικαῖς τε μεθόδοις οὐ τι γυμνῶς καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖθεν λέξεων, ὥσπερ⁶ οἱ παῖδες καὶ ἀρτιμαθεῖς μεираκιώδη φιλοτιμίαν ἐπιδεικνύμενοι πράττουσιν, ἀλλ' ἐμφιλοσόφως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς καὶ ταῖς ἐννοίαις μόναις, καὶ ταύταις διεσχηματισμέναις, ἀποκέχρηται, γραφικαῖς τε⁷ μαρτυρίαις καὶ ἀποδείξεσιν εἰς τὸ καρτερόν κατωχύρωται, καὶ μάλιστα γε ὁ κατὰ Ἑλλήνων, ὃ τε περὶ τῆς ἐνσωματώσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου εἰρημένος, καὶ ἡ κατὰ Ἀρείου πεντάβιβλος, τρόπαιον οὕσα κατὰ πάσης μὲν αἰρέσεως, ἐξαιρέτως δὲ τῆς ἀρειανῆς. Καὶ εἴ τις⁸ τὸν θεολόγον Γρηγόριον καὶ τὸν θεῖον Βασίλειον ἐκ ταύτης, ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς, ἀρυσσάμενους φαίη τῆς βίβλου

1. καθ' ἡμᾶς γε. - Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - πρὸς τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ταράσιον περὶ τῶν λόγων τοῦ Μι.

3. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Βου. - Καὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Φι. Γα. Μιγ.

4. καθ' ἡμᾶς γε. - σαφὴς μὲν ἐστὶ τὴν φράσιν, ὥσπερ ἀπανταχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ καὶ Μι. - σαφὴς μὲν ἐστίν, ὥσπερ πανταχοῦ τῶν λόγων αὐτοῦ Μιγν. 6'. - Τὴν μὲν φράσιν σαφὴς τέ ἐστιν, ὡς καὶ ἐν πᾶσι Μιγν. α'.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - γόνιμον δὲ αὐτοῦ ἐν τούτοις ἡλίκον ὅσον φησὶ θαυμάσιον Μι.

6. Μιγν. α'. - γυμνῶς καὶ μεираκιώδως, ὥσπερ Μι.

7. Μιγν. α'. - ἀρτιμαθεῖς, ἀλλὰ φιλοσόφως τε καὶ μεγαλοπρεπῶς ἀποκέχρηται. Γραφικαῖς τε Μι.

8. Μι. - κατωχύρωται. Καὶ ἀπλῶς ἀρκεῖ τὸ βιβλίον τοῦτο κατὰ πάσης ἀρειανῆς πυρατάξεως. Καὶ εἴ τις Μιγν. α'.

τοὺς καλοὺς ἐκείνους καὶ διαυγεῖς¹ τῶν οἰκείων λόγων κατὰ τῆς πλάνης ῥεῦσαι ποταμούς, οὐκ ἄν, οἶμαι, σφαλεῖη τοῦ παραδείγματος.

δ'. Πεποιήται δὲ αὐτῷ καὶ² εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν, καὶ εἰς τὸ Ἄσμα τῶν ᾠσμάτων ὑπομνήματα, ὥσπερ καὶ εἰς τὸν Ψαλτῆρα καὶ ἐν ἑτέροις πολλοῖς. Εἰς³ μέντοι τὴν⁴ χάριν καὶ τὸ κάλλος ἀτεχνῶς διαφέρουσιν οἱ κατὰ Ἀπολλιναρίου λόγοι καὶ τῶν ἐπιστολῶν⁵, αἱ τὴν⁶ ἀπολογίαν αὐτῷ τῆς φυγῆς καὶ τὰ περὶ αὐτὴν ἐξεργάζονται⁷, κομψῶς τε καὶ λαμπρῶς καὶ ἔτι σαφῶς συντεθειμέναι⁸, καὶ τὸ πιθανὸν μετὰ τοῦ χαρίεντος ἀνθοῦσαι. Ἡδονὴ τῆς ἐκεῖθεν ἀπολογίας ἀκούειν!

1. Μι. - διειδείς Μιγν. α'.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - Πεποιήται δὲ αὐτῷ φησὶ καὶ Μι.

3. Μι. - τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ὑπόμνημα εἰς τὸν Ἐκκλησιαστήν καὶ εἰς τὰ Ἄσματα τῶν ᾠσμάτων εἰς Μιγν. β'.

4. Μιγν. β'. - εἰς μὲν τὴν Μι.

5. Μι. - κάλλος τῶν ἐπιστολῶν Μιγν. β'.

6. Μιγν. β'. - ὅσαι τὴν Μι.

7. Μιγν. β'. - φυγῆς περιέχουσιν Μι.

8. Μιγν. γ'. - λ. Μι.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ Β' ΛΟΓΟΥ.

Τίνα περὶ τοῦ Πλάτωνος ἰδέαν εἶχεν ὁ τὴν φιλοσοφίαν καὶ διδασχθεὶς¹ καὶ διδάξας² Φώτιος, δυσχερὴς ἐστὶν ἐκ τῶν ἐνόντων ἢ ἀπόφανσις· διότι ἀναφέρει μὲν ὁ Φώτιος τὰς τοῦ Πλάτωνος «ἀκηράτους ἐννοίας³,» καὶ μνημονεύει τοῦ τε Ἰσιδώρου τοῦ φιλοσόφου, λέγοντος, ὅτι ἡ ἐπτερωμένη τοῦ Πλάτωνος ψυχὴ «εἰς τὸν ἐπουράνιον τόπον, εἰς τὸ πεδῖον τῆς ἀληθείας, εἰς τὸν λειμῶνα τῶν » θείων νέμεται εἰδῶν⁴,» ὡς καὶ τοῦ Ἱεροκλέους, δοξάζοντος, ὅτι ἡ κατὰ Πλάτωνα εἰμαρμένη «τῶν ἐκβαίνοντων κατὰ τὸν τῆς προνοίας θεσμὸν δικαστικὴ τοῦ » Θεοῦ ὑπάρχει ἐνέργεια, τάξει καὶ εἰρμῶ πρὸς τὰς προαιρετικὰς ὑποθέσεις » τῶν αὐτεξουσίων ἔργων ἐπανορθουμένη τὰ καθ' ἡμᾶς⁵,» ἀποκαλεῖ δὲ «τὸν Ἀρί- » στωνος ἄκρον ἄωτον τῆς ἐν Ἑλληνισι φιλοσοφίας⁶,» καὶ ἀναγνωρίζει, ὅτι «οἱ τοῦ Πλάτωνος λόγοι τοῦ πολιτικοῦ λόγου πεφύκασι γνῶμονες⁷,» ἀλλὰ καὶ ὡς γνήσιος χριστιανὸς ψέγει «τὸν τὰς Πλάτωνος πολιτείας μονονουχὶ προσ- » κυνοῦντα, μυρίας μὲν γεμούσας ἀσελγείας, μυρίας δὲ πρὸς ἑαυτὰς μάχης, καὶ » πολεμικωτάτας μὲν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ πολιτείᾳ, τὸ ἀνύπαρκτον δὲ καὶ ἀνόσιον » παρ' ὅλον τὸν αἰῶνα πολιτευομένας⁸.»

Εὐχερεστέρα ἤθελεν εἶσθαι ἡ κρίσις, εἰ περισώζοντο ὁλόκληροι οἱ φιλοσοφικοὶ τοῦ Φωτίου λόγοι⁹, οὓς νεώτατος ὢν διελέξατο¹⁰, καὶ μάλιστα οἱ περὶ τῶν κατὰ Πλάτωνα ἰδεῶν, τῶν ἐκτιθεμένων κατὰ πλάτος ἐν διαλόγῳ «Παρμενίδης ἡ περὶ » ἰδεῶν¹¹.» Τοῦτον δὲ πάντως εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν Διογένης ὁ Λαέρτιος, γρά- φων· «Καὶ Πλάτων εἶλεγεν, ὅτι δεῖ τοὺς συνιδεῖν τὰς τοῦ παντὸς ἀρχὰς ἐπιθυ- » μούντας, πρῶτον μὲν αὐτάς καθ' αὐτάς διελέσθαι τὰς ἰδέας, οἷον ὁμοιότητα

1. ΝΙΚΗΤΑ. Βίος ἁγίου Ἰγνατίου (παρὰ MANSI Τόμ. ΙΣ' σ. 229).

2. HERGENRÆTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 327.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Μυριόβιβλος, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 1257.

4. Αὐτόθι.

5. Αὐτ. σ. 704.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 270.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, σ. 545.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 171.

9. HERGENRÆTHER, αὐτ. σ. 327.

10. ὅρα Εἰσαγωγὴν τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

11. ΠΛΑΤΩΝΟΣ. Ἀπαντα, studiis societatis Bipontinae (Biponti 1787. Τόμ.

11. 8ον) Τόμ. Ι' σ. 69—160.

» καὶ μονάδᾳ καὶ πλῆθος καὶ μέγεθος καὶ στάσιν καὶ κίνησιν· δεύτερον αὐτὸ
 » καθ' αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ δίκαιον καὶ τὰ τοιαῦτα ὑποθέσθαι· τρίτον
 » τῶν ἰδεῶν συνιδεῖν, ὅσαι πρὸς ἀλλήλας εἰσὶν, οἷον ἐπιστήμην, ἣ μέγεθος, ἣ
 » δεσποτεῖαν, ἐνθυμουμένους, ὅτι τὰ παρ' ἡμῖν, διὰ τὸ μετέχειν ἐκείνων, ὁμώ-
 » νυμα ἐκείνοις ὑπάρχει, λέγω δέ, οἷον δίκαια μὲν, ὅσα τοῦ δικαίου, καλὰ δέ,
 » ὅσα τοῦ καλοῦ. Ἔστι δὲ τῶν εἰδῶν ἐν ἑκάστῳ ἀξιδίον τε καὶ νόημα καὶ πρὸς
 » τούτοις ἀπαθείς· διὸ καὶ φησιν ἐν τῇ φύσει τὰς ἰδέας ἐστάναι, καθάπερ
 » παρὰδείγματα, τὰ δ' ἄλλα ταύταις εἰκέναι, τούτων ὁμοιώματα καθε-
 » στῶτα¹. » καὶ τὸ τελευταῖον αὐτολεξεί· α τὰ μὲν εἶδη ταῦτα, ὥσπερ παρὰ-
 » δείγματα, ἐστάναι τῇ φύσει, τὰ δὲ ἄλλα τούτοις εἰκέναι, καὶ εἶναι ὁμοιώ-
 » ματα². »

Κατὰ τῆς δοξασίας ταύτης ἀντεπεξέρχεται ὁ φιλόσοφος Φώτιος, ἀναιρῶν μὲν
 τοὺς « πλατωνικώτερον μᾶλλον δι' ἐτέρων λόγων τὰς ἰδέας εἰσάγοντας, ἢ
 » εὐσεβέστερον παριστῶντας τὸ ζητούμενον³, » φρονῶν δὲ « οὔτε χεῖρας ἔχειν τὸ
 » Θεῖον . . οὔτε δεῖσθαι βουλής τινος καὶ προθεωρίας, ἵνα, κατὰ τοὺς Πλάτωνος
 » μύθους, πρὸς τὴν τῆς ἐνθυμήσεως ἰδέαν κατασκευάσῃ τὸ ποίημα⁴, » καὶ ἀ-
 παγγέλλων φιλοσοφικοὺς λόγους, ὧν ψιγία μόνον ἐναγωνίως περισυλλεγόμενα
 τρέφουσι τὴν τοῦ ἀναγνώστου φιλομαθοῦ περιέργειαν. Ἡθέλομεν δὲ μένει ἐν πλή-
 ρει τούτων ἀγνοία, εἰ μὴ συνέπλεκον ταῦτα οἱ φίλεργοι τοῦ πατριάρχου δάκτυ-
 λοι ἐν μεταγενεστέροις αὐτοῦ πονήμασιν, ὡς ἦν αὐτῷ σύνηθες⁵. Οὕτω δὲ ἐν τῷ
 ἐπομένῳ « περὶ τῶν ὑπαλλήλων γενῶν καὶ εἰδῶν κατ' Ἀριστοτέλην » λόγῳ αὐ-
 τοῦ⁶ παρὰπέμπει εἰς τὸν προγενέστερον « περὶ τῶν κατὰ Πλάτωνα ἰδεῶν, » οὐ
 καὶ παρενεῖρει περίληψιν, καὶ ἐν ᾧ « αἱ . . κατὰ Πλάτωνα ἰδέαι ἰδιαζούσης ἐπι-
 » σκέψεως ἔτυχον. » Ἡ ἐπίσκεψις δὲ τῇ μελέτῃ αὕτῃ « οὐδὲν ἄπορον ὑπολιποῦσα
 » προελήλυθε, . . πολλῶν ὄντων καὶ παλαιότερων λόγων, συναραπτομένων . . τῷ
 » βουλήματι⁷ » τοῦ ῥήτορος.

Ἠρανίσθημεν δὲ τὴν ἐν λόγῳ περίληψιν ἐκ τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 131),
 συντάξαντες μὲν τὴν ἐπιγραφὴν κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς Α' ὁμιλίας
 (ὄρα καὶ Μι. σ. 576), παρὰβαλόντες δὲ τὸ ὅλον πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ.

1. ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ Γ' Ι ιβ' 12, 13.

2. ΠΛΑΤΩΝΟΣ. *Παρμενίδης*, αὐτ. σ. 84.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, σ. 332.

4. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια*, σ. 316.

5. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 236.

6. ὄρα κατωτέρω ΦΩΤΙΟΥ Λόγον ΚΑ' § α'.

7. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια*, σ. 131 § α'.

100), Βατ. (ἀρ. 77), ΑΡ. (ἀρ. 76), Κολ. (ἀρ. 77), Τα. (ἀρ. 100), Έν. (ἀρ. 77) καὶ Μιγ. (σ. 477).

Ἐάν δὲ γένηται παραδεκτὸς ὁ ἡμέτερος ὑπολογισμός, ὅτι ἀφ' ἡμετέρων ἔσχεν ἡ διδασκαλία τῶν φιλοσοφικῶν τοῦ Φωτίου μαθημάτων τὸ 830 σωτήριον ἔτος¹, τότε ὁ παρὼν λόγος, ὡς ἐναρκτήριος, ἀπηγγέλλοι τῇ ε' 76ρίου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ἐβδομάδος, ἰσταμένης τῆς 0' Ἰνδικτιῶνος τοῦ 6339 ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους ἀπὸ κτίσεως κόσμου.

Β΄.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως²,

λόγος φιλοσοφικός·

περὶ τῶν κατὰ Πλάτωνα ιδεῶν³.

Α΄. Αἱ . . κατὰ Πλάτωνα ιδέαι . . μὴδὲ κατηγορεῖσθαι τῶν ἀτόμων . . δύνανται. Οὐ γὰρ τοῦτο νῦν ἔρω, ὡς τὸ προϋφιστάνειν τύπους τῶν παρὰ τὴν φύσιν καὶ ὁμοιώματα⁴ τεχνίτου μὲν ἐστίν, ἀσθενούντος δὲ δημιουργεῖν ἀπλῆ προσβολῇ τὸ βουλούμενον, οὐδ' ὡς ἐνταῦθα τὸ ζητεῖν τῶν ὑφισταμένων παραδείγματα⁵ ἐπ' ἀπειρον ἐξ ἀνάγκης διαβιβάζει τῶν πλαττομένων τὴν πρόοδον· τὸ μὲν γὰρ παντελῶς ἐστὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον ἀνάξιον ὑπολήψεως, τὸ δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ τῶν ταῖς διανοαῖς ἀναπλασθέντων συμπράγει τὴν ἀναίρεσιν.

Β΄. Ἄλλ' οὖν, εἰ καὶ τις δοίῃ τοὺς τύπους ἐκάστης ιδιότητος ἐκεῖθεν ἀπομάττεσθαι τὰ καθ' ἕκαστα, ὑπὸ κατηγορίαν ἐκείνων ἄγειν ταῦτα οὐχ εὐρήσει λόγον συνάδοντα· οὐδὲ γὰρ ἂν εἴη τὸ ἐσφραγισμένον σφραγίζον, οὐδὲ τῷ τὴν

1. ὅρα ἀνωτέρω Προδιόκησιν τοῦ Α΄. Λόγον.

2. καθ' ἡμᾶς γε.— Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

3. καθ' ἡμᾶς γε.— Ἐκδοσις περὶ γενῶν τε καὶ ειδῶν Κοι. Τα.— Περὶ γένους καὶ ειδῶς ἀπορίαι διάφοροι, ἐν αἷς ἐστὶν εἶρεῖν τὰς λύσεις αὐτῶν. Οἱ. ΑΡ. Έν.— Περὶ γένους καὶ ειδῶς ἀπορίαι διάφοροι, ἐν αἷς ἐστὶν εἶρεῖν τὰς λύσεις αὐτῶν. Κοι. Κολ. Μιγ.

4. ΠΛΑΤΩΝΟΣ Παρμενίδης, αὐτ. σ. 84.

5. Αὐτόθι.

ὁμοιότητα παρεχομένῳ ταυτὸν¹, ὃ κατὰ μετοχήν ταύτην παρεδέξατο². Οὐδὲ τὰ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ τυπωθέντα διανοία, καὶ στάσιν ἀκίνητόν τε καὶ ἀκλόνητον, εἴπερ ὅλως ἔνεστιν, εὐμοιρηκότα, τῶν ἐν ῥοῇ τε καὶ ἀπορροῇ διὰ παντὸς³ φερομένων οὐδαμῶς ἂν δύναιτο ῥηθῆναι κατηγορούμενα· παμπόλλη γὰρ ἡ διαφορὰ καὶ ἐξ αὐτῆς δὲ τῆς σχέσεως ἧ συναφείας, εἴ τινα⁴ τρόπον παρέχει τὸ διάφορον, ἀναφρίνεται. Καὶ γὰρ ὁ τοῦ αἰτίου καὶ αἰτιατοῦ λόγος, μάλιστα γε κατὰ τὸ δημιουργικόν τε καὶ πρᾶδειγματικόν, προϊὼν ἐν τῇ τῆς σχέσεως συναφείᾳ τὸ τῆς ὑπάρξεως παραλλάττον λαμπρῶς ἐπιδείκνυσιν. Εἰ δ', ἐφ' ὧν, ἃ συνάπτειν τῇ τῶν ὀνομάτων ὁμοιότητι τὰ δηλούμενα δοκεῖ, ταῦτα πολλὴν ἀνομολογεῖσθαι ποιεῖ τὴν διάστασιν, ἃ, μὴδὲ συναφείας προβάλλεται ῥῆμα, μὴδ' ἐνώσεως ἐνδείκνυσθαι παρέχεται ἀφορμὴν, πῶς ἂν εἰς ταυτὸν συνενεχθεῖη, μὴ πεφυκότα συνιέναι, μὴδ' ἐφ' ὧν ἡ συνάφεια διασώζειν δύναται τὸ οἰκεῖον ἀνόθευτον δίκαιον;

1. Οἱ. Κοι. Βατ. ΑΡ. Κολ. Τζ. Μγ. - ταύτην Ἐν.

2. ΠΛΑΤΩΝΟΣ, αὐτ. σ. 84, 85.

3. Οἱ. ΑΡ. Ἐν. - διαπαντός Κοι. Βατ. Κολ. Τζ. Μγ.

4. Οἱ - συναφείας τινὰ ἐν ἔπ. Χ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ Γ' ΛΟΓΟΥ.

« Ἡ . . τοῦ Πλάτωνος φιλοσοφία, » κατὰ τὸν Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν, « κα-
 » κῶς παρὰ τοῖς ὀρθοδοξεῖν αἰρουμένοις ἀκούουσα τῇ τοῦ Σταγειρίτου ἐξ ἀμοιβῆς
 » καθυπεχώρει . . τάχα δὲ . . καὶ τοῦ Μεγάλου Φωτίου οὐ μικρὸν ὑπὲρ τῆς φι-
 » λосоφίας ἀγωνισαμένου ὥστε συστήσῃ, καὶ ἐκ πολλοῦ ὑπερορωμένην τῆς πρῶ-
 » τῆς ἀξιῶσαι ἐπιμελείας σπουδάζαντος¹. » Καὶ ἀληθῶς διότι πεποικισμένος διὰ
 πρακτικοῦ νοός², προωρισμένος ὑπὸ τῆς θείας προνοίας ἵνα ἀγωνίζηται θριαμ-
 βευτικῶς κατὰ τῶν πολεμίων τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκκλησίας ὁ Φώτιος εἶχεν
 ὑπὲρ πάν ἄλλο ἀνάγκην τῶν ὅπλων τῆς ἀκριβοῦς διαλεκτικῆς, οἷα ἦν ἡ τοῦ
 Ἀριστοτέλους, ὅστις « τὴν ἐλληνίδα πᾶσαν εἰς θαῦμα γλυκὺ τῆς αὐτοῦ σοφίας
 » ἐπιστρέψας³ . . τὴν θειοτέραν φιλοσοφίαν⁴ » ἐδίδασκεν. Ἐντρυφήσας εἰς τὰ
 ὀλέγητρα τῆς φιλοσοφίας ταύτης ὁ Φώτιος κοινωνοὺς ἐποίει τῶν μελετῶν αὐτοῦ
 τοὺς συγχρόνους, « κατὰ τὰς διαλεκτικὰς συγγυμνασίας⁵ » ἢ « παλαιστράς⁶, » ἐν
 πολλοῖς λόγοις, ὧν περιλήψεις τινές⁷, ἢ καὶ ὁλόκληροι⁸ περισώζονται. Ἀφ' οὗ
 δὲ κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῶν φιλοσοφικῶν αὐτοῦ διδασκῶν ὁ Φώτιος ἀνέπτυξεν,
 ἡρμάνευσεν, ἀνῆρσεν ἔν τισι τὰ τῆς πλατωνικῆς φιλοσοφίας⁹, ὠρμήθη ἀπὸ τοῦ
 831 ἔτους μ. Χ. τὰ τῆς ἀριστοτελικῆς ἐξηγῶν.

Ἐπειδὴ δέ, κατὰ τοὺς σοφοῦς καρδινάλιους Μάϊον¹⁰ καὶ Hergenrother¹¹
 ἐν τε τοῖς Ἀμφιλοχίοις καὶ λοιποῖς τοῦ Φωτίου πονήμασιν ὑπολανθάνουσι προγε-
 νέστεραι αὐτοῦ ὁμιλίας, καὶ ἐπειδὴ ἡ τῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ Πορφυρίου διδασκαλία
 ἦν ἀναπόσπαστος τῆς τῶν Κατηγοριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, ταύτας δ' ἐδίδαξε,

1. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ. *Ἡ Λογική* (ἐν Λειψίῳ 1766. 7ον) σ. 34.

2. HERGENROTHER, αὐτ. τόμ. Α' σ. 331.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια*, σ. 134. § 5'.

4. ΦΩΤΙΟΥ. *Μυριόβιβλος*, αὐτ. Τόμ. ΡΑ' σ. 1257.

5. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια*, σ. 50 § 5'. - αὐτ. σ. 135 § 8'.

6. Αὐτ. σ. 135 § 7'.

7. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Δ'—Θ', ΙΑ', ΙΕ', ΙΣ', ΙΘ', Κ'.

8. Αὐτ. ὁμιλίας Ι', ΙΒ'—ΙΔ', ΙΖ', ΙΗ', ΚΑ'—ΚΓ'.

9. ὅρα Προδιόικησιν τοῦ Β' Λόγου.

10. ΜΑΪ. *Scriptorum Veterum Nova Collectio*. Τόμ. Α' σ. XI.

11. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 236.

τοὺς μαθητάς αὐτοῦ ὁ Φώτιος, ὡς καὶ ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ¹, πεπείσμεθα, ὅτι προεισαγωγικῶς ἡρμήνευσε τὰ τῆς Εἰσαγωγῆς τοῦ Πορφυρίου² ἐνώπιον τοῦ περικυκλοῦντος αὐτὸν ἐν τῷ ὀκταγώνῳ³ ἀκροατηρίου, ὅπερ, ὡς ἔλαφος διψῶσα, ἔτρεχεν εἰς τὰ διαυγῇ νάματα τῆς ἀκενώτου ταύτης πηγῆς.

Μέρος τῆς μνησθείσης τοῦ Φωτίου διδασκαλίας, μετὰ τῶν σχολίων τοῦ Ἀμμωνίου συμπεφυρμένον, σώζεται λίαν συντετμημένον ἐν τῷ τοῦ Μονάχου κώδῃ (Βχυαρ), ὁπόθεν δημοσιεύομεν παρὰ πόδας μικρὸν ἀπόσπασμα «περὶ γένους» τοῦ λόγου τοῦ Φωτίου, παραβαλόντες τὴν μὲν ἐπιγραφὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν τῆς ὁμιλίας Α' (ὄρα καὶ Μι. σ. 576), ὡς καὶ πρὸς τὸν τίτλον τοῦ Βχυαρ. (φ. 10), καὶ Ἐργ. (σ. 12), τὸ δὲ ὅλον πρὸς τὸ χειρόγραφον Βχυαρ. (φ. 10—13), πρὸς τὰ Ἀμφιλόχια Οἰ. (σ. 359 σημ. 2) καὶ πρὸς τὰ Φωτικά Ἐργ. (σ. 12).

Οὐχ ἦττον δὲ καὶ ὁ Σταγειρίτης αὐτὸς ἐν διαφόροις βίβλοις «περὶ γένους καὶ εἶδους» διαλαμβάνει, οἷον ἐν ταῖς Κατηγορίαις⁴, ἐν τοῖς Τοπικοῖς⁵, ἐν τοῖς μετὰ τὰ Φυσικά⁶, καὶ ἀλλαχοῦ πλειστάκις.

Εἰ μὴ τὰ ἐπτακαίδεκα κεφάλαια τῆς τοῦ Πορφυρίου Εἰσαγωγῆς⁷, τοὐλάχιστον τὰ ἐπτὰ περισωζόμενα ἐν τῷ διαληφθέντι κώδῃ τεμάχια τοῦ Φωτίου ἀφορμὴν πιθανώτατα ἔδωκαν εἰς σειρὰν ἰσαρίθμιον λόγων, οὓς ἐξεφώνησεν, ὡς εἰκάζομεν, ὁ Φώτιος ἐν ἀρχῇ τῆς σχολειακῆς περιόδου τοῦ ἔτους 831, καὶ ὣν τὸν μὲν προκείμενον «περὶ γένους», ὡς ἐναρκτήριον, τῇ 4 Σεπτεμβρίου, τοὺς δὲ β', γ' καὶ δ' τῇ 11, 18 καὶ 25 τοῦ αὐτοῦ μηνός, τοὺς δὲ ε', ς' καὶ ζ' τῇ 2, 9 καὶ 16 ὀκτωβρίου, ἅπαντας δὲ ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ἐβδομάδος.

1. ὄρα κατωτέρω Προδιοίκεσιν τοῦ Ι' Λόγου.

2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 1—19.

3. ὄρα κατωτέρω Προδιοίκεσιν τοῦ Ι' Λόγου.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. σ. 24.

5. Αὐτ. σ. 259, 314.

6. Αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 343.

7. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ. Εἰσαγωγῆς α—ιζ' (ὄρα ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 1—19.

Γ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

Περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς

λόγος α' φιλοσοφικός·

περὶ γένους¹.

Τὸ γένος τριχῶς λέγεται, ἢ γὰρ ἀπὸ τοῦ τόπου, ὡς ἀπὸ Αἰγύπτου, Αἰγύπτιον ἢ ἀπὸ πατρὸς, ὡς ἀπὸ Ἰσραήλ, Ἰσραηλῖται². ἢ τὸ παρὰ φιλοσόφοις λεγόμενον³, ὃ καὶ ὀριζόμενοί φασι⁴, «Γένος⁵ ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἶδει ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον» «τὸ γὰρ ζῷον⁶ κατηγορεῖται κατὰ πλειόνων εἰδῶν, τουτέστι κατὰ τοῦ ἀνθρώπου⁷, βοῦς καὶ τῶν ὁμοίων, διαφερόντων τῷ⁸ εἶδει ἄλλο γάρ ἐστιν ἄνθρωπος, ἄλλο⁹ βοῦς καὶ ἵππος¹⁰. »

1. καθ' ἡμᾶς γε. - Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι. - Φωτίου σχόλιον περὶ γένους. Βαυαρ. Οἱ. - Φωτίου. Περὶ τοῦ γένους Ἔργ.

2. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. Α' β' 3 (σ. 2).

3. Λύτθι.

4. Βαυαρ. Οἱ. - ὀριζόμενον φασί Ἔργ.

5. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Τοπικῶν Α' ε' 6 (αὐτ. σ. 260). - ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. Α' β' 8 (σ. 3).

6. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.). - ζῶον Βαυαρ. Οἱ Ἔργ. (κ. κατ.).

7. Βαυαρ. Οἱ. - κατὰ ἀνθρώπου Ἔργ.

8. Βαυαρ. Οἱ. - διαφερόντων δὲ τῷ Ἔργ.

9. Βαυαρ. Οἱ. - ἄνθρωπος καὶ ἄλλο Ἔργ.

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. - ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 11 (αὐτ. σ. 3).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ Δ' ΛΟΓΟΥ.

Καθ' ὃν τρόπον τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὄργανον συγκροτοῦσι πέντε μέρη, ἤτοι
 α' «Κατηγορίαι¹,» β' «Περὶ ἐρμηνείας²,» γ' «Ἀναλυτικὰ πρότερα³,» δ' «Ἀ-
 ναλυτικὰ ὑστερα⁴,» ε' «Τοπικά⁵,» ζ' «Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων⁶,» οὕτω
 καὶ ἡ τοῦ Πορφυρίου Εἰσαγωγή εἰς πέντε φωνὰς ὑποδιαιρεῖται· α' τὸ γένος⁷, β'
 τὸ εἶδος⁸, γ' τὴν διαφοράν⁹, δ' τὸ ἴδιον¹⁰, ε' τὸ συμβεβηκός¹¹. Τὰ δὲ τοῦ
 πορφυριακοῦ πενταφώνου οὕτω πῶς συγκεφαλαιοῖ ὁ Εὐγένιος¹². «Ὁ δὲ Πορφύ-
 » ριος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν κοινῇ ὡς φωνὰς (νοημάτων ἄλλως σημαντικὰς) τὰ
 » καθ' ὅλου διασχεπούμενοι ἐκ τοῦ διαφύρου, καθ' ὃν κατηγορεῖται (τουτέστι κα-
 » θ' ὃν κατὰ τινος λέγεται) τρόπου, ἀποδεδωκότες ταῦτα διέστειλαν, τὰ μὲν ἐν τῷ
 » τί ἐστι κατηγορεῖσθαι φάσκοντες, τὰ δὲ ἐν τῷ ὁποῖόν τί ἐστι, τὰ δὲ ἐν τῷ
 » πῶς ἔχον ἐστί. Καὶ ἐν τῷ τί ἐστι μὲν τὸ γένος κατηγορεῖται (φασί) καὶ τὸ
 » εἶδος· τὸ μὲν κατὰ πλείονων διαφερόντων τῷ εἶδει (καὶ γὰρ τῷ πυθνανομένῳ
 » τί ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ τί ἵππος, ἃ τῷ εἶδει διαφέρει, ζῶον ἐστὶν ἀποκρινόμεθα)·
 » τὸ δὲ εἶδος κατὰ πλείονων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ· τί γὰρ Σωκράτης καὶ
 » τί Πλάτων τῷ ἐρωτήσαντι, ἀπαντῶμεν ἄνθρωπος. Ἐν δὲ τῷ ὁποῖόν τί ἐστίν,
 » ἡ διαφορὰ καὶ τὸ ἴδιον καὶ τὸ ἀχώριστον συμβεβηκός, ἢ μὲν οὐσιωδῶς, τὸ δὲ
 » ἐπουσιωδῶς, φασίν, ἀλλ' ἀναγκαίως, τὸ δὲ συμβεβηκός ἐπουσιωδῶς τε καὶ ἐν-
 » δεχόμενως· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ἐν τῷ ἐρωτήματι ὁποῖον, μετὰ τὸ τί ἐστὶ· τί γὰρ
 » ἄνθρωπος; ζῶον· ὁποῖον δὲ ζῶον; λογικόν (αὕτη διαφορὰ), ἢ γελαστικόν (τοῦτο
 » δὲ ἴδιον), ἢ σιμόν (τοῦτο συμβεβηκός ἀχώριστον). Ἐν δὲ τῷ πῶς ἔχον ἐστὶ,

1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 20—51.

2. Αὐτ. σ. 52—72.

3. Αὐτ. σ. 73—185.

4. Αὐτ. σ. 186—255.

5. Αὐτ. σ. 256—397.

6. Αὐτ. σ. 397—444.

7. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ. Εἰσαγωγῆς (ἄρα ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. σ. 2).

8. Αὐτόθει.

9. Αὐτ. σ. 7.

10. Αὐτ. σ. 10.

11. Αὐτ. σ. 14.

12. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ. Ἡ Λογική, σ. 200.

» τὸ χωριστὸν συμβεβηκός, οἷον, πῶς ἔχον ἐστὶ τὸ ζῶον τὸ λογικόν, τὸ γελα-
 » στικόν, τὸ σιμόν, ὁ Ἐπίκουρος, περὶ ἡδονῆς διαλεγόμενον, ἐν τοῖς κήποις περι-
 » πατοῦν, κξ. Ἐχεις συντόμως τὰ καθόλου ταῦτα γνωρίσματα, πορφυριακῶς οὕτω
 » διασαφούμενα.» Αὕτη μὲν ἡ κατὰ τὸν Εὐγένιον διασάφησις.

Ὁ δ' ἐν μικρογραφίᾳ «περὶ εἶδους» παρατιθέμενος παρὰ πόδας λόγος τοῦ
 Φωτίου ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κώδικος Βαυαρ. (φ. 13—17), περὶ αὐτὸν πρὸς
 τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ὁμιλίας Α' (ὄρα καὶ Μι. σ. 576), πρὸς τὰ Ἀμφιλόχια Οἰ.
 (σ. 359 σημ. 2) καὶ πρὸς τὰ Φωτιακὰ Ἔργ. (σ. 13—14), ἀπηγγέλθη δὲ τῇ
 11 Σεπτεμβρίου 831 μ. Χ'.

Δ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιοπάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς

λόγος β' φιλοσοφικός

Περὶ εἶδους².

α'. «Τὸ εἶδος³ διχῶς λέγεται⁴, ἐν μὲν τὸ σχῆμα, ἡ μορφή· ὅθεν καὶ
 τοὺς⁵ ἔχοντας καλὴν μορφήν εὐεидεῖς καλοῦμεν, τοὺς δὲ ἔχοντας κακὴν, δυσει-
 δεῖς· ἄλλο δὲ τὸ ὑποταττόμενον τῷ γένει, οἷον ἄνθρωπος· ὁ γὰρ ἄνθρωπος
 ὑπὸ τὸ ζῶον⁶.» Ἔτι δὲ τοῦτο ἐστίν⁷ εἶδος τὸ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, ὃ καὶ
 ὀριζόμενοί φασιν⁸, εἶδος⁹ ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ ἀριθμῷ

1. ὄρα Προδιοίκησιν τοῦ Γ' λόγου.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.- Φωτίου. Σχό-
 λιον περὶ εἶδους Βαυαρ. Οἰ.- Φωτίου. Περὶ εἶδους Ἔργ.

3. Βαυαρ. Οἰ.- Τὸ δὲ εἶδος Ἔργ.

4. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, Εἰσαγωγῆς Α' 6' 18 (ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 4).

5. Ἔργ.- ὅθεν τοὺς Βαυαρ. Οἰ.

6. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- ζῶον Βαυαρ. Οἰ. Ἔργ. (κ. κατ.)

7. καθ' ἡμᾶς γε.- τοῦτο ἐστὶν Ἔργ.- τοῦτο ἐστὶ Βαυαρ. Οἰ.

8. Βαυαρ. Οἰ.- ὀριζόμενοι φασὶν Ἔργ.

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' ε' 15 (αὐτ. σ. 25).- ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ,
 αὐτ. 8, 11, 21 (αὐτ. σ. 3, 4).

ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον, οἶον¹, ὡς προαίπομεν, ἄνθρωπος· κατὰ γὰρ Πλάτωνος καὶ Ἰωνος κατηγορεῖται, διαφερόντων μὲν ἀλλήλων τῷ ἀριθμῷ, κοινωνούντων δὲ ἀλλήλων κατὰ τὸ εἶδος, τουτέστι κατὰ τὸ εἶναι τοὺς δύο ἀνθρώπους ἐπὶ τῶν ὁμοίων. » Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ εἶδους.

Β'. Ἀλλ' ὥσπερ ἐνδέχεται τινα καὶ πατέρα εἶναι καὶ υἱόν, πατέρα μὲν τοῦ ἐξ αὐτοῦ τεχθέντος, υἱὸν δὲ τοῦ αὐτὸν γεννήσαντος, « οὕτω² καὶ τὸ γένος ἐνδέχεται καὶ εἶδος εἶναι καὶ γένος, κατ' ἄλλο μὲν γένος, πρὸς ἄλλο δὲ εἶδος³. » οἶον τὸ ζῶον γένος μὲν ἐστὶ τοῦ ἀνθρώπου, εἶδος δὲ τοῦ ἐμψύχου σώματος· τὸ γὰρ σῶμα κατὰ τοῦ ἐμψύχου σώματος κατηγορεῖται. Ὁμοίως καὶ τὸ σῶμα, καθὼς ἔφημεν, γένος μὲν ἐστὶ τοῦ ἐμψύχου σώματος, εἶδος δὲ τῆς οὐσίας· ἡ γὰρ οὐσία κατὰ πάντων κατηγορεῖται, καὶ ἐπάνω αὐτῆς ἄλλο γένος οὐκ ἔχει⁴, ὡς οὐδὲ ἄνθρωπος ὑποκάτω αὐτοῦ ἄλλο εἶδος ἔχει⁵. Καὶ⁶ ὀνομάζεται τὸ γένος, τὸ μὴ ἔχον ἐπάνω αὐτοῦ γένος (οἶον, ὡς εἶπομεν, ἡ οὐσία), γενικώτατον, τὸ δὲ εἶδος, τὸ μὴ ἔχον ὑποκάτω αὐτοῦ ἄλλο εἶδος, εἰδικώτατον εἶδος⁷. Ἔστι δὲ τοῦτο τὸ εἶδος εἰδικώτατον⁸, ὃ εἶδος ὃν οὐκ ἔστι καὶ γένος, ὡς εἶδος οὐκ ἔχον⁹ ὑπ' αὐτὸ¹⁰ εἶδη¹¹. »

1. Ἐργ.- τῷ ἀριθμῷ, οἶον Βρυαρ. Οἱ.

2. Βρυαρ. Οἱ.- οὕτω Ἐργ.

3. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 23 (σ. 4).

4. Οἱ.- ἔστι Βρυαρ. Ἐργ.

5. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 24 (σ. 5).

6. καὶ ἡμῶς γε.- ἄλλο ἔχει εἶδος καὶ Ἐργ.- ἄλλο εἶδος καὶ Βρυαρ. Οἱ.

7. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 23 (σ. 4).

8. Αὐτ. 29 (σ. 5).

9. Βρυαρ. Οἱ.- εἰδικώτατον καὶ εἶδος ὃν οὐκ ἔστι γένος, ἐπειδὴ οὐκ ἔχει Ἐργ.

10. καὶ ἡμῶς γε.- ἔχον τὰ ὑπ' αὐτοῦ Βρυαρ. Οἱ.- ἔχει ὑπ' αὐτὸ Ἐργ.

11. Βρυαρ. Οἱ.- εἶδος Ἐργ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ Ε' ΛΟΓΟΥ.

Ὁ Πορφύριος (233 — 304 μ. Χ.) γεννηθεὶς ἐν τῇ κατὰ τὴν Παλαιστίνην Βασάν¹, τῇ καιμένη πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου καὶ πρὸς βορρᾶν² τοῦ ὄρους Γαλάδ³, τῇ καὶ Βαταναίᾳ⁴, τανῦν el-Bottein⁵, ὠνομάζετο Melek (βασιλεύς), καὶ «ἐς τὸ βασιλικὸν τῆς ἐσθῆτος (πορφύρας δηλαδὴ) παράσημον τὴν προσηγορίαν ἐπιτρέψας⁶» μετωνομάσθη Πορφύριος. Ἦν δὲ μαθητὴς τοῦ Ὠριγένους⁷, τοῦ Λογγίνου καὶ τοῦ Πλωτίνου⁸, μνημονευόμενος δις ὑπὸ τοῦ Φωτίου ὡς φιλόσοφος⁹.

Εἰς δὲ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Πορφυρίου ἐξακολουθῶν τὰ μολήματα αὐτοῦ ὁ Φώτιος ὠμίλησε καὶ «περὶ διαφορᾶς,» προαγγέλλων καὶ ἐπόμενον μάθημα περὶ ὑπογραφῆς, ὁρισμοῦ καὶ λοιπῶν, ὅπερ δυστυχῶς ἀπωλέσθη· «Τί δέ ἐστιν ὑπο-» γραφή καὶ ὁρισμός καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια, ὕστερον ἐροῦμεν¹⁰.»

Τοῦ δὲ παρόντος λόγου, ἀπαγγελλέντος τῇ 18 Σεπτεμβρίου 831 μ. Χ.¹¹, ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Α' (ὄρα καὶ Μ. σ. 576), ὡς καὶ τοῦ κώδικος Βαυαρ. (σ. 17), τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος Βαυαρ. (σ. 17 — 20), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Φωτικὰ Ἔργ. (σ. 14 — 15).

1. Δευτερονομίον Γ' 13.

2. J. KITTO. *Cyclopædia of biblical literature*. γ' ἐκδ. (ἐν Ἑδμβούργῳ 1869. 3 Τόμ. 8^{ον}) ἐν λ. Bashan.

3. Δευτερονομίον, αὐτ. 12.

4. ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας III' δ' 6.

5. J. KITTO, αὐτ.

6. ΕΥΝΑΠΙΟΥ. Βίος Πορφυρίου, σ. 13.

7. FABRICII. *Bibliotheca Græca*. ἐκδ. Harles (ἐν Ἀμβούργῳ 1770 — 1809. 12 Τόμ. 4^{ον}) Τόμ. Ε' σ. 726.

8. ΕΥΔΟΚΙΑΣ ΜΑΚΡΕΜΒΟΛΙΤΙΣΣΗΣ. Ἰωριά (παρὰ D'ANSSE DE VILLOISON. *Anecdota Græca*. ἐν Ἐνετίᾳ 1781. 4^{ον}) Τόμ. Α' σ. 364.

9. ΦΩΤΙΟΥ. *Μερίβιβλος*, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 708, 1257.

10. ὄρα κατωτέρω Φωτίου Λόγον Ε' § γ' ἐν τέλει.

11. ὄρα ἀνωτέρω Προδιόικησιν τοῦ Γ' Λόγου.

Ε'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς

λόγος γ' φιλοσοφικός

περὶ διαφορᾶς¹.

α'. Ἡ διαφορὰ τριγῶς² λέγεται, κοινῶς τε καὶ ἰδίως καὶ ἰδιαίτατα³. κοινῶς μὲν⁴, ἡ σημαινουσα χωριστὸν συμβεβηχός, εἶον ὡς ἐν τῷ τυγόντι ἀνθρώπῳ τὸ λευκόν⁵. ἐνδέχεται γὰρ καὶ μέλαν γενέσθαι ἰδίως δέ, ἡ σημαινουσα ἀχώριστον, ὡς ἐν τῷ τυγόντι ἀνθρώπῳ ἡ γλαυκότης⁶. οὐ γὰρ γίνεται ὁ γλαυκός θηλυς μελανόφθαλμος· ἰδιαίτατα δέ, ἡ οὐσίαν εἰσάγουσα, εἶον ἐπὶ ἀνθρώπου ἡ λογικότης⁷, ἣτις καὶ διακρίνει ἡμᾶς ἐκ τῶν ἀλόγων· αὕτη γὰρ ἡ διαφορὰ συστατικὴ ἐστὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου οὐσίας⁸.

β'. Ὅρίζονται δὲ ταύτην τὴν διαφορὰν οὕτως⁹. διαφορὰ ἐστὶ τὸ κατὰ πλειόνων καὶ διαφερόντων τῷ εἶδει ἐν τῷ ὑπολοίπῳ τί ἐστὶ κατηγορούμενον¹⁰. ἄλλως δέ· διαφορὰ ἐστὶ τὸ χωρίζειν πεφυκὸς τὰ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος¹¹. ἔτι δὲ καὶ οὕτως διαφορὰ ἐστίν, οὕτως διαφέρει ἕκαστον¹². Ἄλλ' αἱ μὲν κοινῶς καὶ ἰδίως διαφορὰ ἀλλοιώσιν τινα ποιοῦσι πρὸς τὰ ὅμοια αὐτῶν¹³, ἡ δὲ ἰδιαί-

1. καθ' ἡμᾶς γε. - Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι. - Φωτίου, περὶ διαφορᾶς Βρυαρ. 'Εργ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - Διαφορὰ τριγῶς Βρυαρ. 'Εργ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - ἰδιαίτατον Βρυαρ. 'Εργ.

4. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, Εἰσαγωγῆς Α' γ' 1, 2 (σ. 7).

5. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀνθρώπῳ λευκόν Βρυαρ. 'Εργ.

6. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 3 (σ. 8).

7. Αὐτ. 4 (σ. 8).

8. Αὐτ. 10 (σ. 8), αὐτ. 12, 13 (σ. 9).

9. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.). - οὕτως Βρυαρ. 'Εργ. (κ. κατ.).

10. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 17 (σ. 9).

11. Αὐτ. 18 (σ. 10).

12. Αὐτ. 19 (σ. 10).

13. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτῶν Βρυαρ. 'Εργ.

τατα ἄλλο¹. ἄλλο γὰρ ποιεῖ ἡ λογικότης, προσελθοῦσα τῷ καθόλου ζῳῳ², τουτέστι τὸν ἄνθρωπον³. Αὕτη μὲν ἡ διαφορὰ⁴ εἰδοποιὸς λέγεται διὰ τὸ ποιεῖν ἕτερον εἶδος⁵. αἱ δ' ἄλλαι δύο, μόνον διαφοραί⁶.

γ'. Διαφέρει δὲ κατ' ἄλλα πολλὰ ἡ κοινῶς καὶ ἡ ιδίως διαφορὰ⁷ τῆς ιδιότητος καθ' ἣν δὲ τοῦτο κυριώτατον διαφέρει, ὅτι⁸ ἡ μὲν κοινῶς καὶ ἡ ιδίως⁹ διαφορὰ εἰς ὑπογραφαὶς λαμβάνονται, ἡ δὲ ιδιαίτερα εἰς ὁρισμούς¹⁰. Τί δέ ἐστιν ὑπογραφή καὶ ὁρισμός καὶ τὰ τούτοις παρὰπλήσια, ὑπερὸν ἐροῦμεν.

1. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 5 (σ. 8).

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ζῳῳ Βρυαρ. 'Εργ.

3. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 19 (σ. 10), αὐτ. 6 (σ. 8).

4. 'Εργ.- προσελθοῦσα τῷ καθόλου ζῳῳ διαφορὰ Βρυαρ.

5. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 20 (σ. 10).

6. Αὐτ. 6 (σ. 8).

7. καθ' ἡμᾶς γε.- πολλὰ ἡ κοινῶς διαφορὰ 'Εργ.- πολλὰ ἡ ὡς διαφορὰ Βρυαρ.

8. 'Εργ.- καθ' ἣν κυριώτατον διαφ. ὅτι Βρυαρ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ ιδίως Βρυαρ. 'Εργ.

10. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 15 (σ. 9).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΣΤ' ΛΟΓΟΥ.

Περὶ τὸ 270 μ. Χ. μεταβὰς εἰς Σικελίαν ὁ Πορφύριος, ὅπως διασκεδάσῃ, κατ' εἰσήγησιν τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ Πλωτίνου, τὴν μελαγχολίαν αὐτοῦ¹, συνέγραψε σὺν ἄλλοις² τὴν εἰσαγωγὴν, ἀφιερῶσας αὐτὴν εἰς τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Χρυσάριον· «Ὦντος ἀναγκαίου . . καὶ εἰς τὴν τῶν παρὰ Ἀριστοτέλει κατηγο-
» ριῶν διδασκαλίαν τοῦ γινῶναι τί γένος, καὶ τί διαφορὰ, τί τε εἶδος, τί τε ἴδιον
» καὶ τί συμβεβηκός³».

Σχολιασταὶ δὲ καὶ ἐρμηνευταὶ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ Πορφυρίου ἀναφέρονται, πλὴν ἄλλων, καὶ οἱ ἐπόμενοι, γράψαντες· α' μὲν Θεμιστίσιος ὁ φιλόσοφος (317 — 390 μ. Χ.) «Ὑπόμνημα εἰς τὴν εἰσαγωγὴν⁴·» «Τούτου τοῦ Θεμιστίου, λέγει
» ὁ Φώτιος⁵, εἰς πάντα τὰ ἀριστοτελικά φέρονται ὑπομνήματα· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ
» καὶ μεταφράσεις αὐτοῦ εἶδομεν, εἰς τὸ χρήσιμον ἐπιτετημημένως . . καὶ ἀπλῶς
» ἐραστῆς ἐστὶ καὶ σπουδαστῆς φιλοσοφίας⁶·» β' δὲ Ἀμμώνιος ὁ Ἑρμείου (460 — 530 μ. Χ.) «Εἰς τὰς πέντε φωνὰς τοῦ Πορφυρίου ὑπόμνημα⁷·» γ' δὲ Ἰωάν-
νης ἀλεξανδρεὺς ὁ φιλόπονος (7^{ος} αἰῶνος μ. Χ.) «Προλεγόμενα καὶ σχόλια εἰς
τὴν τοῦ Πορφυρίου εἰσαγωγὴν⁸·» «λέξει μὲν κεχρημένος,» κατὰ Φώτιον, «ἧ-
» περ εἰώθει, καὶ τὴν συνθήκην δὲ εἰς τὸν ὅμιλον ἐκρυψὼ τύπιν ἀρμοζόμενος⁹
» τοῦ μὲν γὰρ καθαροῦ καὶ εὐκρινοῦς οὐκ ἀποκλίνει, οὐ μέντοιγε τῇ λογάδι καὶ
» ἀττικίζούσῃ φράσει καλλωπίζεται¹⁰·» δ' δὲ Δαβὶδ ὁ ἐκ Νέρκεν, ἀρμένιος φιλό-
» σοφος (450—520 μ. Χ.), γράψας ἐλληνιστὶ «Ἑρμηνείαν τῶν ἐ' φωνῶν¹¹·» ε'
δὲ ὁ ἄγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (673 + 777 μ. Χ.) «Κεφάλαια φιλοσοφικά·
περὶ γένους, περὶ εἶδους, περὶ διαφορᾶς, περὶ συμβεβηκός, περὶ ἴδιου, κοινων-
νίας· καὶ διαφορὰς τῶν πέντε φωνῶν¹²·» ζ' δὲ Μιχαὴλ Ψελλός ὁ πρεσβύτε-

1. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Ε' σ. 726—7.

2. ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἑκκλησιαστικῆς ἱστορίας 7' 10' 2.

3. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. Λ' α' 1 (σ. 1).

4. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 219.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Μεγιστοβιβλος, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 237.

6. ἐκδ. Ἑνετίας 1545. 12^{ον}.

7. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Ε' σ. 738.

8. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 708.

9. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 209, 210.—Ε' σ. 737.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ιδ') σ. 557—576, 584—9.

ρος (περὶ τὸ 900 μ. Χ.), ὁ τοῦ Φωτίου μαθητής, «Ἐξήγησιν εἰς τὰς ε' φωνὰς τοῦ Πορφυρίου¹» περὶ οὗ λέγει ὁ Εὐγένιος· «Φωτίῳ μὲν οὖν τῷ πάνυ πα-
 » ρέβαλε καὶ τῶν Ψελλῶν ὁ πρεσβύτερος, οὐχ οὕτω παιδείας καὶ λόγων δεό-
 » μενος, οἷσπερ ἐκ πολλοῦ ἐνευδοκιμῶν ἐθρυλλεῖτο, ὡς τὴν αὐτῷ προστριβομένην
 » ἐπὶ φρονημάτων ἐλληνισμῷ (ἦν γὰρ ἐκτόπως καὶ οὗτος ταῖς τῶν ἐν Ἀλεξαν-
 » δρείᾳ περιλοτοφηκότων δόξαις προσκαίμενος) διαβολὴν ἀπονίψασθαι χρήζων, καὶ
 » τοῦ εὐπαγοῦς καὶ στερεοῦ τῆς τοῦ διδάσκοντος εὐκλείας τὴν περὶ αὐτοῦ τῶν
 » ἄλλων σαλευομένην πῆξαι ὑπόληψιν²» ζ' δὲ Ἰωάννης ὁ Τζέτζης (1120 +
 1183 μ. Χ.) «Ἐκθεσιν εἰσαγωγῆς Πορφυρίου³» ἡ δὲ Γεώργιος ὁ Παχυμέρης,
 πρωτεύδικος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (1242+1340 μ. Χ.), «Ἐκθεσιν εἰσαγωγῆς
 Πορφυρίου⁴» θ' δὲ Λέων ὁ Μαγεντίνος, ὁ μητροπολίτης Μιτυλήνης (περὶ τὸ
 1340 μ. Χ.), «Ἰπόμνημα εἰς τὰς ε' φωνὰς τοῦ Πορφυρίου⁵» ι' δὲ Ἰωάννης
 ὁ Ἀργυρόπουλος (1403+1473 μ. Χ.) «Σχόλια εἰς τὴν εἰσαγωγὴν Πορφυρίου⁶»
 ια' δὲ Γεννάδιος ὁ Σχολάριος, πατριάρχης ΚΠ. (1454—1456 μ. Χ.), «Ἐξήγησιν
 εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Πορφυρίου· τὸ περὶ τῶν πέντε καθόλου, εἶπουν τὴν εἰσαγω-
 γὴν τοῦ Πορφυρίου⁷,» καὶ «Προλεγόμενα εἰς τὴν Πορφυρίου εἰσαγωγὴν, ἐκ
 διαφόρων συλλεγέντα βιβλίων μετὰ ἰδίων ἐπιστασιῶν⁸» ιβ' δὲ Κωνσταντῖνος ὁ
 Λάτκαρις (+1493) «Ἰπόμνημα εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Πορφυρίου⁹».

Εἶχε δὲ ὑπ' ὄψιν ὁ μὲν Φώτιος τοὺς πρὸ αὐτοῦ ὑπομνηματιστάς, οἱ δὲ με-
 ταγενέστεροι τὸν Φώτιον, οὕτως ὁ «περὶ ἰδίου» λόγος ἦν ἀναμφιβόλως λίαν
 ἐκτενέστερος τῆς περισωθείσης καὶ κάτωθι δημοσιευομένης περιλήψεως.

Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφή αὐτῆς ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμι-
 λίας Α' (ὄρα καὶ Μι. σ. 576), ὡς καὶ τοῦ κώδικος Βαυαρ. (φ. 20), τὸ δὲ ὅλον
 ἀντεγράφη ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος Βαυαρ. (φ. 20), παρὰβληθὲν πρὸς τὰ Φωτικά
 Ἔργ. (σ. 15—16). Ἐξεφωνήθη δὲ ὁ ῥηθεὶς λόγος τῇ 25 Σεπτεμβρίου τοῦ 831
 σωτηρίου ἔτους, δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος, ὡς προείπομεν¹⁰.

1. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 79.

2. EUGENIOY TOY BOYΛΓAPEΩΣ, αὐτ. σ. 34—35.

3. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Ε. σ. 738.

4. Αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 209.

5. Αὐτ. σ. 209, 219.

6. ἐκδ. Βιέννης 1516. φύλλ. — ὄρα καὶ FABRICII, αὐτ. σ. 219.

7. FABRICII, αὐτ. Τόμ. ΙΑ' σ. 390.

8. Αὐτόθι.

9. Αὐτ. Τόμ. Α' σ. 737.

10. ὄρα Προδικήσιν τοῦ Γ' Λόγου.

ΣΤ.
ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς

λόγος δ' φιλοσοφικός

περὶ ἰδίου¹.

α'. Τὸ δὲ ἴδιον τετραχῶς² λέγεται³. "Ὁ γὰρ μόνῳ μὲν ὑπάρχει τινὶ εἶδει⁴, οὐ παντὶ δέ⁵, ὡς τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γραμματικῷ εἶναι μόνος γὰρ ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν λοιπῶν ζώων⁶ γίνεται γραμματικὸς⁷, εἰ καὶ μὴ πᾶς ἄνθρωπος. Δεύτερον, ὃ παντὶ μὲν ὑπάρχει τῷ εἶδει, οὐ μόνῳ δέ· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος δίπους⁸, ἀλλ' οὐ μόνος ἐστὶ⁹. Τρίτον, ὃ παντὶ μὲν ὑπάρχει τῷ εἶδει καὶ μόνῳ, οὐκ αἰεὶ δέ, ἀλλὰ ποτέ, ὡς ἐν γήρᾳ πολιοῦσθαι¹⁰. Τέταρτον δέ, ὃ γίνεται συνελθόντων τῶν τριῶν, οἷον τὸ μόνῳ καὶ παντὶ καὶ αἰεὶ, ὅπερ καὶ ἀντιστρέφει, ὡς τὸ γελαστικόν· ὅπερ γὰρ γελαστικόν, τοῦτο καὶ ἄνθρωπος, καὶ ὅπερ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ γελαστικόν¹¹. Περὶ γὰρ τούτου παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ὁ λόγος, οὗ καὶ ὁρισμός ἐστιν· ἴδιον δὲ τὸ παντὶ καὶ μόνῳ καὶ αἰεὶ ὑπάρχον τῷ εἶδει¹².

β'. Ἄλλως δὲ πάλιν ἴδιον ἐστὶ τὸ ἀχώριστον σιμβεβηκὸς ἀντιστρέφον¹³, καὶ τοῦτο δὲ πάλιν τριχῶς λέγουσιν· ἢ ἀπὸ τῆς διοργανώσεως, ὡς τὸ πλατυύνυχον¹⁴ τοῦ ἀνθρώπου, ἢ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας, ὡς τὸ ὀρθοπεριπατητικόν, ἢ ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ὡς τὸ γραμματικῆς εἶναι δεκτικόν¹⁵.

1. καθ' ἡμᾶς γε.- Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.- Περὶ ἰδίου Βρυαρ. 'Εργ.

2. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. Α' δ' 1 (σ. 10).

3. καθ' ἡμᾶς γε.- Τὸ δὲ ἴδιον τετραχῶς Βρυαρ.- Τὸ δὲ ἴδιον λέγεται τετραχῶς 'Εργ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑπάρχει τῷ εἶδει Βρυαρ. 'Εργ.

5. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 2 (σ. 10).

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ζῶων Βρυαρ. 'Εργ.

7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Τοπικῶν Α' ε' 5 (αὐτ. σ. 260).

8. καθ' ἡμᾶς γε.- διποῦς 'Εργ.

9. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 3 (σ. 10).

10. Αὐτ. 4 (σ. 10).

11. Αὐτ. 5 (σ. 10—11).

12. Αὐτ. 5 (σ. 10).

13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Β' α' 4 (αὐτ. σ. 276).

14. 'Εργ.- πλατυδόνυχον Βρυαρ.

15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Α' ε' 5 (σ. 260).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ Ζ' ΛΟΓΟΥ.

Προπαιδεῖα τῆς κατ' Ἀριστοτέλην λογικῆς θεωρουμένη ἡ τοῦ «Πορφυρίου εἰσαγωγὴ ἢ περὶ τῶν πέντε φωνῶν»¹ ἦν ἀνά χεῖρας οὐ μόνον τῶν ὁμογλώσσων ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Διὸ καὶ ἐφιλοτιμοῦντο, μεταφράζοντες αὐτήν οἱ μὲν Ρωμαῖοι διὰ τοῦ Μαρίου Βικτωρίνου ῥήτορος (+ 370 μ. Χ.)² καὶ διὰ τοῦ Ἀνικίου Σεβερίνου Βοητίου (470—524 μ. Χ.)³, ἀλλὰ καὶ σχολιάζοντες αὐτήν, «*Commentaria ad Isagogem Porphyrii*»⁴. οἱ δὲ Ἀρμένιοι διὰ τοῦ ὁμογενοῦς αὐτῶν φιλοσόφου Δαβίδ τοῦ ἐκ Νέρκεν, μεταγλωττίσαντος ἀρμενιστὶ καὶ σχολίασαντος τὴν εἰσαγωγὴν⁵. οἱ δὲ Σύριοι διὰ τοῦ Ἀπτούλ-Ραχμάν Χοναῖν (τελευτήσαντος τῷ 873 μ. Χ.)⁶, διὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰσχάκ-βὶν-Χοναῖν⁷, συγγράνου τοῦ Φωτίου, καὶ διὰ τοῦ Ἰεχτζᾶ-βὲν-Ἀδῆ⁸. οἱ δὲ Ἀραβες διὰ τοῦ Ἀβού Βασάρ Ματῆ (935 μ. Χ.)⁹, τοῦ Ἀβού-λ-Βαλῆτ-ἰβνι-Ρούστ (1115—1198 μ. Χ.)¹⁰, τοῦ Ἀθὶρ-Ἐδὶν-Μωφαδέλ-βὲν-Ὀμάρ-Ἀβχερῆ (1212 μ. Χ.)¹¹, τοῦ Ἀβούλ-Φαράτζ-ἰβνι-Κώφ (1226—1286 μ. Χ.)¹², ἀμύλλωμένων ἐν μεταφράσειν ἀραβικαῖς καὶ ὑπομνήμασι τῆς εἰσαγωγῆς, οὗσης «μιας τῶν δέκα πυλῶν τῆς ἀριστοτελικῆς» λογικῆς¹³. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰβραχὴμ-ἐλ-Μοστᾶ-βαστερῆ μετεποίησεν εἰς στίχους ἀραβικοὺς τὴν εἰσαγωγὴν, ἐπονομάσας τὸ ποίημα αὐτοῦ Ταχῆ, ἢ Μάουζεν-ἐλ-Μιζάν¹⁴. τέλος πάντων οἱ Ἑβραῖοι, μεθερμηνεύοντες ἑβραϊστὶ διὰ τοῦ ῥαββίνου Ἰακώβ Βάρ-Σαμφών - Ἀντολῆ (περὶ τὸ 1230 μ. Χ.)¹⁵ καὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ

1. E. MILLER. *Catalogue des MSS. de l'Escorial* (ἐν Παρισίοις 1848. 4^{ον}) σ. 98.
2. ISIDORI HISPALENSIS. *Originum* B' 25 (ἐν Μεδρίτη 1778. 2 Τόμ. φύλλ.).
3. ἐκδ. Παρισίων 1514. 8^{ον}.
4. ANICII SEVERINI BOETHII. *Opera*. ἐν Ἰένῃ 1813. 4^{ον}.
5. FABRICII, αὐτ. Τόμ. E' σ. 739.
6. D' HERBELOT, *Bibliothèque Orientale* (ἐν Maestricht 1766 φύλλ.) ἐν λ. Honaïn.
7. RENAN. *Averroès et l'Averroïsme* (ἐν Παρισίοις 1852. 8^{ον}) σ. 37.
8. Αὐτόθι.
9. D' HERBELOT, αὐτ. ἐν λ. *Issagogi, Malai*.
10. Αὐτ. ἐν λ. *Rosht*.- FABRICII, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 212.
11. D' HERBELOT, αὐτ. ἐν λ. *Abhéri, Issagogi*.- FABRICII, αὐτ. Τόμ. E' σ. 739.
12. D' HERBELOT, αὐτ. ἐν λ. *Aboulfarage*.- FABRICII, αὐτ.
13. D' HERBELOT, αὐτ. ἐν λ. *Maouzen-al-Mizan*.
14. Αὐτόθι.
15. J. CHR. WOLFII. *Bibliotheca hebræa* (ἐν Ἀμβούργῳ 1715—1735 3 Τόμ. 4^{ον}) Τόμ. A' σ. 618.

Ἰακώβ-Ἀβᾶ-Μωρῇ¹ (περὶ τὸ 1260 μ. Χ.). Τελευταίην φήμην εἶχε παρὰ τοῖς διαφόροις ἔθνεσιν ἡ τοῦ Πορφυρίου εἰσαγωγή, ἣν ἀνέπτυσεν, ἐν τῷ ὀκταγώνῳ διδάσκων ὁ Φώτιος, καὶ ἐρμηνεύων τὸ «περὶ συμβεβηκότος» κεφάλαιον τῇ 2 ὀκτωβρίου μηνὸς 831 μ. Χ.². Ταύτην δὲ τὴν περίληψιν ἐκ κώδικος Βαυαρ. (φ. 20—21) ἀντεγράψαμεν, παραβαλόντες πρὸς τὰ Φωτιακὰ Ἔργ. (σ. 16), τῆς ἐπιγραφῆς συνταχθείσης κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς Α' ὁμιλίας (ὄρα καὶ Μι. σ. 576).

Ζ.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς

λόγος ε' φιλοσοφικός.

περὶ συμβεβηκότος³.

α'. Τὸ συμβεβηκὸς δύο σημαίνει, τὸ χωριστὸν καὶ τὸ ἀχώριστον. Καὶ τὸ μὲν ἀχώριστον ἰσοδυναμεῖ τῇ ἰδίῳ διαφορᾷ, τὸ δὲ χωριστὸν τῇ κοινῶς διαφορᾷ⁴ καὶ γὰρ ἀχώριστον συμβεβηκὸς ἐστίν, ὡς τὸ μέλαν τῷ κόρακι, χωριστὸν δέ, ὡς τὸ κεῖσθαί τινα, ἢ ἴστασθαι⁵. Ὀρίζονται δὲ αὐτὸ οὕτως· ὃ γίνεται, καὶ ἀπογίνεται ἢ δυνάμει, ἢ ἐνεργείᾳ, χωρὶς φθορᾶς τοῦ ὑποκειμένου⁶. ἐν γὰρ τῷ εἶτεν δυνάμει ἐδήλωσε τὸ ἀχώριστον συμβεβηκὸς, ἐν δὲ τῷ ἐνεργείᾳ, τὸ χωριστόν.

β'. Ἔτι δὲ συμβεβηκὸς ἐστίν, ὃ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, ἢ μὴ ὑπάρχειν⁷. Ἀεὶ δὲ ἐστίν ἐν ὑποκειμένῳ ὑφιστάμενον⁸. τὸ δὲ αἰεὶ ἐστίν⁹ ἐν ὑποκειμένῳ, οὐχ ὅτι αἰεὶ ἐν ὑποκειμένῳ ὑπάρχει, ἀλλ' ὅτι τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ⁹ ἐν ὑποκειμένῳ ἔχει αἰεὶ.

1. FABRICII, αὐτ. σ. 738.

2. ὄρα Προδιόκησιν τοῦ Γ' Λόγου.

3. καθ' ἡμᾶς γε.— Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.— Περὶ συμβεβηκότος Βαυαρ. Ἔργ.

4. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. Α' ε' 2 (σ. 11).

5. Αὐτ. 1 (σ. 11).

6. αὐτ. 3 (σ. 11).— ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Τοτικῶν Α' ε' 8 (αὐτ. σ. 260).

7. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 4 (σ. 11).

8. καθ' ἡμᾶς γε.— αἰεὶ ἐστίν Βαυαρ. Ἔργ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.— αὐτοῦ Βαυαρ. Ἔργ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ Η' ΛΟΓΟΥ.

Ἐν ᾧ ὁ Πορφύριος ἔχει ἔτι δώδεκα κεφάλαια περὶ κοινωνίας, ἥτοι α' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς πάντων¹. β' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς γένους καὶ διαφορᾶς². γ' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς γένους καὶ εἶδους³. δ' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς γένους καὶ ἰδίου⁴. ε' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς γένους καὶ συμβεβηκότος⁵. ς' περὶ τῶν ι' διαφορῶν⁶. ζ' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς διαφορᾶς καὶ εἶδους⁷. η' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς διαφορᾶς καὶ ἰδίου⁸. θ' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς διαφορᾶς καὶ συμβεβηκότος⁹. ι' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς εἶδους καὶ ἰδίου¹⁰. ια' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς εἶδους καὶ συμβεβηκότος¹¹. ιβ' περὶ κοινωνίας καὶ διαφορᾶς ἰδίου καὶ συμβεβηκότος¹². καὶ ἐν ᾧ ἐν ταῖς κεφαλαίοις τούτοις ἐξετάζεται τί τὸ κοινὸν καὶ τίς ἡ διαφορὰ ἐκάστης τῶν ε' φωνῶν πρὸς ἀλλήλας, ἐκ τῶν λόγων τοῦ Φωτίου, τῶν ἀφιερωμένων εἰς τὰ δώδεκα ταῦτα πορφυριακὰ κεφάλαια, μόνον δὺν ἔτι ἀποσπάσματα ἔχομεν, τὸ μὲν «περὶ κοινωνίων¹³,» τὸ δὲ «περὶ διαφορᾶς γένους πρὸς τὰς ἄλλας φωνάς¹⁴.» Ὅπόθεν πάλιν δὺν τινὰ ἐξαγόμενα πηγάζουσι, τὸ μὲν, ὅτι ὁ Φώτιος μὴ ἀκολουθῶν τυφλοῖς ὕμνασι τὸν Πορφύριον ἐπραγματεύθη ἐν ἀρχῇ περὶ πάντων τῶν κοινῶν τῶν ε' φωνῶν πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἐπομένως καὶ περὶ πασῶν τῶν διαφορῶν τῶν ε' φωνῶν πρὸς ἀλλήλας, τὸ δέ, ὅτι ὁ παρὰ πόδας λόγος θεωρητέος ὡς περιέχων μόνον τὸ προοίμιον περὶ τῶν κοινῶν ἐν γένει, λείποντος τοῦ μέρους ἐκείνου, ἐνθα ὁ Φώτιος περὶ ἐκάστου τῶν κοινῶν ἰδίᾳ διελέγετο.

1. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ. Εἰσαγωγῆς Β' 5' (ὄρα ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 11).

2. Αὐτ. ζ' (σ. 12).

3. Αὐτ. η' (σ. 13).

4. Αὐτ. θ' (σ. 14).

5. Αὐτ. ι' (σ. 14).

6. Αὐτ. ια' (σ. 15).

7. Αὐτ. ιβ' (σ. 16).

8. Αὐτ. ιγ' (σ. 16).

9. Αὐτ. ιδ' (σ. 17).

10. Αὐτ. ιε' (σ. 17).

11. Αὐτ. ις' (σ. 18).

12. Αὐτ. ιζ' (σ. 19).

13. ὄρα κατωτέρω Φωτίου Λόγον Η'.

14. Αὐτ. Λόγον Θ'.

Ἰπολογίσαντες δὲ τὸν λόγον τοῦτον ἀπαγγελλόντα τῇ 9 ὁκτωβρίου 831 μ. Χ.¹ προστιθέμεθα, ὅτι τὸ μικρὸν τοῦτο λείψανον, οὗτινος ἡ ἐπιγραφή ἐστὶ κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς Α' ὁμιλίας (ὄρα καὶ Μι. σ. 576), ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κώδικος Βαυαρ. (φ. 21), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Φωτικά Ἔργ. (σ. 17).

Η'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς

λόγος ε' φιλοσοφικός

περὶ τῶν κοινῶν².

Κοινὸν πάντων κυρίως τὸ κατὰ πλειόνων κατηγορεῖσθαι³. καὶ κοινὸν πάντων (ἄνευ τοῦ συμβεβηκότος) τὸ ἐπίσης μετέχεσθαι ὑπὸ τῶν μετεχόντων⁴, καὶ τὸ ἀναιρουμενων αὐτῶν ἀναιρεῖσθαι τὰ ὑπ' αὐτά⁵.

1. ὄρα ἀνωτέρω Προδιόκησιν τοῦ Γ' λόγου.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι. — Περὶ τῶν κοινῶν Βαυαρ. Ἔργ.

3. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ. Εἰσαγωγῆς Β' 5' 2 (ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 11).

4. Αὐτ. ζ' 1 (σ. 12). — ι' 3 (σ. 14). — ιβ' 1 (σ. 16). — ιγ' 1 (σ. 16). — ιδ' 3 (σ. 17). — αὐτ. ιε' 3 (σ. 18). — ιζ' 6 (σ. 19).

5. Αὐτ. ζ' 3 (σ. 12).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ Θ' ΛΟΓΟΥ.

Ἀμέσως πρὸ τοῦ Φωτίου καὶ ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ δαμασκηνός, ἀποθανὼν τὸ 777 μ. Χ. ἤτοι μίαν γενεάν πρὶν ἢ γεννηθῇ ὁ Φώτιος, ἡσχολεῖτο περὶ τὴν ἀριστοτελικὴν φιλοσοφίαν. Κατὰ δὲ Φιλάρετον τὸν Ἰσερνιγόβου, « ἡ βαθυτάτη » γνῶσις τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἀριστοτέλους κατέστησεν αὐτὸν νόα ἔξοχον, ἀκρι-
 » βῆ ἔν τε ταῖς ἐννοίαις αὐτοῦ καὶ τοῖς λόγοις¹. . ἡ δὲ διαλεκτικὴ ἢ κεφάλαια
 » φιλοσοφικά (τοῦ Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ) . . συνετέθη κατὰ τὰς κατηγορίας
 » τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Πορφυρίου². »

Καὶ τῷ ὄντι ἐκεῖ βλέπομεν καὶ τάδε τὰ κεφάλαια. « ιη' κοινωνία καὶ δια-
 » φοραὶ τῶν πέντε φωνῶν. ιθ' κοινωνία καὶ διαφορὰ γένους καὶ διαφορᾶς κ'
 » κοινωνία καὶ διαφορὰ γένους καὶ εἶδους. κα' κοινωνία καὶ διαφορὰ γένους καὶ
 » ἰδίου. κβ' κοινωνία καὶ διαφορὰ γένους καὶ συμβεβηκότος. κγ' κοινωνία καὶ δια-
 » φορὰ διαφορᾶς καὶ εἶδους. κδ' κοινωνία καὶ διαφορὰ διαφορᾶς καὶ ἰδίου. κε'
 » κοινωνία καὶ διαφορὰ διαφορᾶς καὶ συμβεβηκότος. κς' κοινωνία καὶ διαφορὰ εἶ-
 » δους καὶ ἰδίου. κζ' κοινωνία καὶ διαφορὰ εἶδους καὶ συμβεβηκότος. κη' κοινω-
 » νία καὶ διαφορὰ ἰδίου καὶ ἀχωρίστου συμβεβηκότος³. »

Ταῦτα δὲ τὰ κεφάλαια ἀνταποκρίνονται πληρέστατα πρὸς τὰ τοῦ Πορφυρίου, ἐκτὸς τοῦ ὅτι τὸ τοῦ Ἰωάννου δαμασκηνοῦ κεφάλαιον ιη' διαχωρίζεται παρὰ Πορφυρίῳ εἰς δύο, τὸ 5' καὶ τὸ ια'⁴.

Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ θεὸς πατὴρ τὴν λογικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ὄργανον ἀποκαλεῖ. « Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὡς τοῦ λογικοῦ μέρους τῆς φιλοσοφίας ἀρχόμεθα,
 » ὅπερ ὄργανόν ἐστι μᾶλλον τῆς φιλοσοφίας, ἢ περ μέρους αὐτοῦ γὰρ πρὸς πᾶσαν
 » ἀπόδειξιν κέχρηται. »

Συμφώνως δὲ πρὸς τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ, διδάσκοντος ἐν Δαμασκῷ τὰ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῶν κατηγοριῶν, ἐδίδασκεν ἐν

1. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ, ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ἸΣΕΡΝΙΓΟΒΟΥ. Ἱστορικὴ διδασκαλία περὶ τῶν Πατέρων τῆς ἐκκλησίας, μετὰφρ. ἐκ τοῦ ῥωστικοῦ ὑπὸ Νεοφύτου ἀρχιμανδρίτου (ἐν Ἱε-
 ροσολύμεις 1885—7. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Γ' σ. 348.

2. Αὐτόθι.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. Διαλεκτικά (παρὰ MIGNE. Patrologia Graeca. Τόμ. ιδ') σ. 584—589.

4. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ. Εἰσαγωγῆς Β' η' ια' (ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 11, 15).

Βυζαντίῳ καὶ ὁ Φώτιος. Ἀλλ' ὅμως ἐν ᾧ τὰ τοῦ προγενεστέρου ἁγίου Πατρὸς φιλοσοφικὰ κεφάλαια ἐξηκολούθουν χρησιμεύοντα ὡς διδακτικὸν ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς Ἀνατολῆς μάθημα¹, αἱ τοῦ μικροῦ μεταγενεστέρου οὐχ ἤττον ἁγίου Πατρὸς Φωτίου φιλοσοφικαὶ διδασκαί βαθμυθῶν ἐξηφανίζοντο ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου, μικρά τινα ἔχνη καταλιπόντες τῆς μεγάλης τοῦ γίγαντος ἐκείνου φιλοσοφικῆς δράσεως.

Διὸ καὶ ἐχνηλατοῦντες ὅστις ἐχνος ἀνέυρμεν τὸ ἐπόμενον, περὶ οὗ δύναται τις ἵνα εἰκάσῃ «ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα» διότι ἐν αὐτῷ διακρίνονται ἅπασαι αἱ διαφοραὶ σύναμξ, ὅπως ἐν τῷ ἀμέσως προηγούμενῳ ἅπασαι αἱ κοινωνίαι στοιχηδόν, τοῦθ' ἔπερ οὐδεὶς πρὸ τοῦ Φωτίου, ἀπὸ τοῦ Πορφυρίου μέχρις Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ, κατὰ νοῦν συνέλαβεν.

Ἀντιγραφέντος δὲ τοῦ τεμαχίου τούτου ἐκ τοῦ κώδικος Βαυαρ. (φ. 21), καὶ παραβληθέντος πρὸς τὰ Φωτικά Ἔργ. (σ. 17 — 18), ἡ ἐπιγραφή αὐτοῦ ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς Α' ὁμιλίας (ὄρα καὶ Μι. σ. 576).

Ἦδη δὲ ὠρίσθη² καὶ ὁ χρόνος τῆς ἀπαγγελίας τοῦ λόγου τούτου, ἡ 16 ὀκτωβρίου 831 μ. Ν.

Θ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς

λόγος ζ' φιλοσοφικός.

περὶ διαφορᾶς γένους πρὸς τὰς ἄλλας φωνάς³.

α'. Διαφέρει δὲ τὸ γένος τῆς διαφορᾶς, ὅτι τὸ μὲν γένος ἐν τῷ τί ἐστίν, ἡ δὲ διαφορὰ ἐν τῷ ὑποῖόν τί ἐστι, κατηγορεῖται⁴, καὶ ὅτι τὸ μὲν γένος

1. HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Γ' σ. 327.

2. ὄρα ἀνωτέρω Προδικήσιν τοῦ Γ' Λόγου.

3. καθ' ἡμᾶς γιν. — Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι. — Περὶ κοινωνίας γένους καὶ διαφορᾶς Βαυαρ. Ἐξγ.

4. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ. Εἰσαγωγῆς Β' ζ' 8 (ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 13).

προὔπαρχει¹, ἢ δὲ διαφορὰ ὑπέρτα², καὶ ὅτι τὸ μὲν γένος συνεισάγεται, ἢ δὲ διαφορὰ συναναιρεῖται³.

β'. Διαφέρει δὲ τοῦ εἶδους⁴ τὸ γένος, ὅτι τὸ μὲν γένος κατὰ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖται⁵, τὸ δὲ εἶδος κατὰ τῶν ατόμων, καὶ ὅτι τὸ γένος προὔφεστηκε⁶, τὸ δὲ εἶδος ὑστερογενές, καὶ ὅτι, γένους μὲν ὄντος, οὐ πάντως ἐστὶ καὶ εἶδος, εἶδους δὲ ὄντος, ἐστὶ καὶ γένος ἐξ ἀνάγκης⁷.

γ'. Διαφέρει δὲ τὸ γένος τοῦ ἰδίου, ὅτι τὸ μὲν γένος συνωνύμως κατηγορεῖται τῶν ὑπ' αὐτό⁸, τὸ δὲ ἴδιον οὐκέτι καὶ ὅτι, ἀναιρουμένου τοῦ γένους, συναναιρεῖται καὶ τὸ ἴδιον, τούτου δὲ ἀναιρουμένου, τὸ γένος οὐ συναναιρεῖται⁹.

δ'. Διαφέρει δὲ τοῦ συμβεβηκότος, ὅτι τὸ γένος ἐν τῷ τί ἐστὶ λέγεται, τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἐν τῷ ὑποῖόν τί ἐστὶ, ἢ πῶς ἔχον ἐστί¹⁰, καὶ ὅτι τὸ γένος συνωνύμως κατηγορεῖται τῶν ὑπ' αὐτό, τὸ δὲ συμβεβηκὸς οὐκέτι, καὶ ὅτι τὸ γένος καὶ τὰ ὑπ' αὐτό¹¹ οὐκ εἰσὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἐστὶ¹².

ε'. Ἐκ δὲ ταύτης τῆς ἀπὸ τοῦ γένους πρὸς τὰς ἄλλας φωνὰς διαφορᾶς δυνατὸν καὶ ἐκάστης τῶν φωνῶν τὰς εὔσας πρὸς ἀλλήλας¹³ διαφορὰς εὑρεῖν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐν ταύταις.

1. Αὐτ. 6 (σ. 13).

2. Ἐργ. (σημ.).- ὕστερον Βαυχρ.

3. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 3 (σ. 12).

4. καθ' ἡμᾶς γε.- τὸ εἶδος Βαυχρ. Ἐργ.

5. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. η' 5 (σ. 13).

6. Αὐτ. 6 (σ. 13).- ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Γ' εἰς 4 (σ. 50).

7. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 7 (σ. 13).

8. Αὐτ. θ' 3 (σ. 14).

9. Αὐτ. 8 (σ. 14).

10. Αὐτ. ι' 5 (σ. 15).

11. Ἐργ.- ὅτι τὸ γένος αὐτὸ Βαυχρ.

12. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 3 (σ. 15).

13. Βαυχρ.- ἁ.λ.η.λας Ἐργ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ Ι' ΛΟΓΟΥ

Οὐ μακρὰν τῆς ἀγίας Σοφίας¹ καὶ ἀντικρὺ μὲν τοῦ Ἱπποδρόμου (Ἀτ-Μεϊ-δάν), ὅπισθεν δὲ τοῦ νῦν ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης, πρὸς τὴν Προποντίδα, ὑπῆρχε τὸ ὀκτάγωνον², οὗτινος τὸ σχῆμα ἦν παρεμφερὲς τῇ τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος βιβλιοθήκῃ (Σέιχ Σουλεϊμάν μιστιζιδῆ³). Εἰς τὸ ὀκτάγωνον ἦν προσηρημένη βιβλιοθήκη, χιλιάδας χειρογράφων ἐμπερικλείουσα⁴. Ἐκεῖ δὲ μέχρι μὲν Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου (αὐγ. 741 μ. Χ.)⁵ ἐδίδασκεν ὁ οἰκουμενικὸς διδάσκαλος μετὰ τῶν δώδεκα αὐτοῦ παρέδρων⁶, ἀκολούθως δὲ καὶ ἄλλοι σοφοὶ μελέτας⁷, ἐπισκέψεις⁸, τὰ παρ' ἡμῶν δημόσια μαθήματα⁹, ἀπήγγελλον; Ἐν ταύτῃ πιθανῶς τῇ ἐστίᾳ τῶν φώτων καὶ ἡ τοῦ Φωτίου ἡκτινοβόλοι ἀπλετος λαμψις, τὰς κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους σαφῶς διασφωτίζουσα. Γνωστὸν δέ, ὅτι αἱ κατηγορίαι εἰσὶν ἡ πρώτη τῶν πέντε χορδῶν τοῦ ὀργάνου, ἣτοι τῶν περὶ λογικῆς ἀριστοτελικῶν συγγραφῶν¹⁰. Καθὰ δὲ ἀπεφάνθησαν ὁ Hegel καὶ ὁ Kant, οὐδὲν μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτῶν οὔτε προσετέθη εἰς τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους λογικὴν, οὔτε ἀφῆρθέη ἀπ' αὐτῆς ὑπ' ἄλλου τινὸς φιλοσόφου. Διὸ καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ προγενέστεροι τοῦ Φωτίου ὑπομνηματισταὶ τῶν ἐν λόγῳ κατηγοριῶν, γράψαντες ὁ μὲν Ἀνθρόνικος ὁ ῥόδιος (περὶ τὸ 70 π. Χ.) «Παράφρασιν εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας¹¹,» Ἀλέξανδρος ὁ αἰγαῖος (Α' αἰῶνος μ. Χ.) «ὑπομνήματα εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας¹²,» Ἀδραστος ὁ ἀρροδισιεὺς (Β' αἰῶνος μ. Χ.)

1. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 177.

2. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ. *Τὰ βυζαντινὰ ἀνάκτορα* (ἐν Ἀθήναις 1885. 8^{ον}) Πίν. ἀρ. 43.

3. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. *Βυζαντιναὶ μελέται* (ἐν ΚΠ. 1877. μ. 8^{ον}) σ. 353.

4. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. *Ἡ Κωνσταντινούπολις* (ἐν Ἀθήναις 1851—69. 3 Τόμ. μ. 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. 458.

5. MURALT. *Chronologie Byzantine*, ἐν γρ.

6. ΓΑΥΚΑ, σ. 522.

7. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγιον*, σ. 46 § 0'.

8. Αὐτ. σ. 8 § 1ε'.

9. Dr MORDTMANN. *Esquisse topographique de Constantinople* (Lille 1892. 4^{ον}) σ. 67.

10. ΔΟΝΑΛΔΣΩΝΟΣ. *Ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας*, μεταφρ. 1. Βαλέντια (ἐν Λονδίνῳ 1871. 2 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. 203.

11. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 464.

12. ΔΟΝΑΛΔΣΩΝΟΣ, αὐτ. σ. 211.

« Περὶ τῶν Ἀριστοτέλους κατηγοριῶν¹, » Κλαύδιος Γαληνὸς ὁ ἱατρὸς καὶ φιλόσοφος (130—205 μ. Χ.) « Εἰς τὰς ἑ' κατηγορίας ὑπομνήματα δ'², » Ἀλέξανδρος ὁ ἀφροδισιεὺς (180—250 μ. Χ.) « Εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας ὑπομνήματα³, » Πλωτῖνος (205—270 μ. Χ.) « Πρὸς τὰς κατηγορίας ἀντιλογία⁴, » Πορφύριος (233—304 μ. Χ.) « Ἐξήγησιν τῶν κατηγοριῶν⁵, » Δέξιππος ὁ φιλόσοφος (μεσοῦντος τοῦ Δ' αἰῶνος μ. Χ.) « Τῶν εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας ἀποριῶν τε καὶ λύσεων κεφάλαια Μ⁶, » Θεμίστιος (317—390 μ. Χ.) « Παράφρασιν τῶν κατηγοριῶν ἐν βιβλίῳ α'⁷, » Ὀλυμπιόδωρος ὁ ἀλεξανδρεὺς φιλόσοφος (περὶ τὸ 440 μ. Χ.) « Εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας σχολία⁸, » Δαβὶδ ὁ ἐκ Νέρκεν, ἀρμένιος φιλόσοφος (450—520 μ. Χ.) « Ἐξήγησιν τῶν δέκα κατηγοριῶν τῆς φιλοσοφίας⁹, » Ἀμμώνιος ὁ Ἑρμείου (460—530 μ. Χ.) « Εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας ὑπόμνημα¹⁰, » Σιμπλίκιος (485—553 μ. Χ.) « Προσθήκας εἰς τὰς κατηγορίας¹¹, » Ἰωάννης ἀλεξανδρεὺς ὁ Φιλόπονος (5' αἰῶνος μ. Χ.) « Σχολικὰς ἀποσημειώσεις εἰς τὰς Ἀριστοτέλους δέκα κατηγορίας¹², » Ἰωάννης ὁ δαμασκηνὸς (673—777 μ. Χ.) « Κεφάλαια τοῦ Ἀριστοτέλους· εἴ ἐστι τί ἐστιν· ἐποῖόν τί ἐστι· διὰ τί ἐστιν¹³. »

Ἀλλὰ καὶ ὁ Φώτιος τρεῖς τοῦλάχιστον φαίνεται πραγματευθεὶς περὶ τῶν κατηγοριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους·

α' μὲν ὑπομνηματίσας αὐτὰς ἐν σχολίοις, ὧν τινα περιεσώθησαν ἐν τῇ ἐν Μονάχῳ βιβλιοθήκῃ (Βαυαρ.) ἀναμῖξ μετὰ σχολίων ἄλλου τινὸς ἀνωνύμου¹⁴.

β' δὲ ὁμιλήσας ἐν τῷ ὀκταγώνῳ¹⁵ περὶ αὐτῶν διὰ μακρῶν, ὡς ὁ ἴδιος ὁμολογεῖ, λέγων, « Εἰ δὲ καλῶς ὁ Ἀριστοτέλης ἢ μὴ τὴν μὲν πρώτην οὐσίαν, τὴν

1. Αὐτ. σ. 204.

2. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Ε' σ. 469.

3. Αὐτ. σ. 666.

4. Αὐτ. σ. 697.

5. Αὐτ. σ. 743.

6. Αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 486.

7. ΣΟΥΪΔΑ, ἐν λ. Θεμίστιος.

8. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 628.

9. E. MILLER, αὐτ. σ. 108.—ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Ἄπαντα, ἐκδ. Em. Bekker (ἐν Βερολίνῳ 1831—1840. 4 Τόμ. 4^{ον}) Τόμ. Δ' σ. 24.

10. ἐκδ. Ἀλδου 1546. 1^{ον}.

11. ἐκδ. Basileae 1551. φύλλ.

12. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 645.

13. MIGNE. *Patrologia Graeca*. Τόμ. ηδ' σ. 596 κ. ἐ.

14. Αὐτ. Τόμ. ΡΑ' σ. 759.

15. ὅρα ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης Προοιμιακῆσεως.

«ὁ δὲ δευτέρων ἐκάλεσεν, ἐν ἄλλοις ἡμῖν οὐ παρέργως εἴρηται¹,» καὶ πάλιν, «Ἴ μέντοιγε τῶν δέκα γενῶν καὶ ἄμετος τῶν ὑπ' αὐτὰ τελούντων κατηγορία (ἐ- χει γάρ τι καὶ αὐτὴ βαθυτέρον, οἷμαι, τῆς τῶν παλαιότερων δόξης καὶ φιλο- σοφίας) ἐγέρας ἔπυχεν ἀκριβεστέρας ἐπισκοπῆς².»

γ'. δὲ συναρμολογήσας τὴν πρὸς Ἀμφιλόχιον «Σύνοψιν σαφῆ τῶν δέκα κα- τηγοριῶν³.»

Ἐκ δὲ τῶν τριῶν τούτων πραγματειῶν, ἐπειδὴ ἡ ὡς ἄνω ε' συναπωλέσθη, κατὰ τὸ ἀνεπανόρθωτον φεῦ! ναυάγιον πολυτίμων τοῦ Φωτίου πονημάτων, ἀναγ- καζόμεθα ἵνα σταχυολογήσωμεν τοὺς φιλοσοφικοὺς τούτους περὶ τῶν κατηγοριῶν Ἀριστοτέλους λόγους ἐκ τοῦ ἀμητοῦ (καὶ τούτου δυστυχῶς ὑποκλαπέντος) τῶν ὡς ἄνωθι δύω ἄλλων α' καὶ γ' περὶ τῶν κατηγοριῶν πραγματειῶν.

Ὅτι δὲ ἐνώπιον τῶν μαθητῶν, ἢ μᾶλλον τῶν ἀκροατῶν τοῦ Φωτίου, ἀπηγ- γέλθησαν, συναρμολογεῖ καὶ ὁ σοφός, εἰ καὶ μὴ πανταχοῦ ἀμερόληπτος, ἱστοριο- γράφος τοῦ Φωτίου καρδινάλιος Herckenroether⁴, ἀναγνωρίζων, ὅτι ὠφελείας εἰσὶν οἱ λόγοι οὗτοι καὶ εὐπροσύνης πρόξενοι εἰς τοὺς περὶ τὴν θεολογίαν μάλιστα ἐν- διατρέποντας⁵.

Ἐπὶ μακρὸν χρόνον (ἀπὸ τοῦ 826—837 μ. X.)⁶ διδάσκων ὁ Φώτιος μετέ- διδε πλουσιπαρόχως τὸ παρὰ τοῦ Ὑψίστου δωρηθὲν αὐτῷ τάλαντον διὸ καὶ ὑπολογίσαντες⁷, ὅτι οἱ προηγούμενοι περὶ τῆς τοῦ Πορφυρίου εἰσαγωγῆς λόγ. α ἀ- πηγγέλθησαν κατὰ τὸ 831 μ. X. εἰκάζομεν, ὅτι ἡ σειρά τῶν ἑνδεκα περὶ τῶν ι' κατηγοριῶν λόγων ἐξεφωνήθη τῷ 832 μ. X. ἐν διαστήματι τριῶν περίπου μηνῶν, καὶ δὴ οἱ μὲν Ι', ΙΑ', ΙΒ', ΙΓ' καὶ ΙΔ' τῇ 2, 9, 16, 23 καὶ 30 Σε- πτεμβρίου, οἱ δὲ ΙΕ', ΙΣ', ΙΖ' καὶ ΙΗ' τῇ 7, 14, 21 καὶ 28 Ὀκτωβρίου, οἱ δὲ ΙΘ' καὶ Κ' τῇ 4 καὶ 11 Νοεμβρίου μηνός, ἅπαντες δὲ κατὰ τὰς δευτέρας ἐκά- στης ἑβδομάδας.

Ἡ δὲ τοῦ παρόντος λόγου ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγρα- φῆς τῆς ὁμιλίας Α' (ὅρα καὶ Μι. σ. 576), καὶ τοῦ τίτλου τῶν Ἀμφιλοχίων Οἱ. (σ. 356) καὶ Μιγ. (σ. 760), τὸ δὲ ὅλον ἀντιγραφέν ἐκ τοῦ ἐν Μονάχῳ κώ- δεκτος (Βαυαρ.) παρεβλήθη πρὸς Μιγ. (σ. 760 κ. ἐ.).

1. ΦΩΤΙΟΥ. Σύνοψις σαφῆς τῶν δέκα κατηγοριῶν (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχια, σ. 358).

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχια, σ. 134 § 7'.

3. Αὐτ. σ. 356 κ. ἐ.

4. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΑ' σ. 758, 760.

5. Αὐτ. σ. 760.

6. ὅρα ἀνωτέρω Προδιστάξιν τοῦ Α' Λόγου.

7. ὅρα Προδιστάξιν τοῦ Ι' Λόγου.

I'.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος α' φιλοσοφικός².

α'. Τῶν ὄντων κατὰ τὴν πρὸς ἀλλήλα σχέσιν τὰ μὲν εἰσιν³ ὁμώνυμα, τὰ δὲ συνώνυμα, τὰ δὲ παρώνυμα· πρόσσεσι δὲ τούτοις ἄλλα τινά, ὧν τὰ μὲν καλεῖται παλινώνυμα, τὰ δ' ἑτερώνυμα· καὶ τρόπον τινά ἀντίκεινται τὰ μὲν παλινώνυμα τοῖς ὁμωνύμοις, τὰ δ' ἑτερώνυμα τοῖς συνωνύμοις.

β'. Ὁμώνυμα μὲν οὖν ἐστὶ πράγματα κατὰ μὲν τὸ ὄνομα κοινωνοῦντα, κατὰ δὲ τὸν λόγον, καὶ τε ὀρισμός, καὶ τε ὑπογραφή, διαφέροντα, οἷον ἄνθρωπος καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου εἰκών· ἰδοὺ ταῦτα, ὁμώνυμα· κατὰ γὰρ τὸ ὄνομα μόνον κοινοῦσι, οἷον τὸ ζῶον⁴, κατὰ δὲ τὸν λόγον διαφέρουσιν· ἄλλον γὰρ καὶ ἄλλον ὀρισμὸν ἀποδέχονται, ἥτοι λόγον· ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ζῶον λογικὸν θνητόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ἡ δὲ δῆλον, ὅτι οὔτε λογική ἐστίν, οὔτε ἄλλο τι τῶν ἀρμυζόντων τῷ κατ' ἀλήθειαν ἀνθρώπῳ. Ὑπογράφεται⁵ δὲ τὰ ὁμώνυμα οὕτως· «Ὁμώνυμά ἐστιν⁶ ὀνόματα τῶν πραγμάτων, ὧν ὄνομα μόνον κοινόν, ὃ δὲ κατὰ τοῦτομα λόγος τῆς οὐσίας ἕτερος⁷·» ὄνομα δὲ ἐνταῦθα ἀπλῶς τὴν τυχοῦσαν λέξιν ἀκρίβειν δεῖ, καὶ οὐσίαν ἀπλῶς τὴν τυχοῦσαν ἐκάστου ὑποστατικὴν ὑπαρξίν· καὶ τε οὐσία εἴη κυρίως, καὶ τε συμβεβηκός.

γ'. Συνώνυμα δὲ εἰσι τὰ ἔχοντα καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα καὶ τὸν αὐτὸν λόγον· οἷον ὡς ὁ ἄνθρωπος καὶ ὁ ἵππος· ταῦτα, συνώνυμα· τὸ γὰρ ὄνομα αὐτῶν ἓν ἐστίν· ἐκάτερον γὰρ αὐτῶν ζῶον ὀνομάζεται· ἀλλὰ καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὁ κατὰ τὸ ὄνο-

1. καθ' ἡμᾶς γε. - Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι. - Φωτίου Βαυαρ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - σύντομος τῶν δέκα κατηγοριῶν Βαυαρ. - σύντομος σαφὴς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οἱ. Μιγ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - μὲν εἰσιν Βαυαρ. Μιγ.

4. καθ' ἡμᾶς γε. - τὰ δὲ Βαυαρ. Μιγ.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - τὰ δὲ Βαυαρ. Μιγ.

6. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κκτ.). - ζῶον Βαυαρ. Μιγ. (κ. κκτ.).

7. Μιγ. - ἐπιγράφεσθαι Βαυαρ.

8. καθ' ἡμᾶς γε. - Ὁμώνυμα ἐστὶν Βαυαρ. Μιγ.

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Α' α' 1 (αὐτ. Τόμ. Α' σ. 20).

μα, ἥτοι τὸ ζῶον, ὁ αὐτός ἐστιν· ἐλάττωρον γὰρ αὐτῶν τὸν λόγον ἐπιδέχεται τῆς οὐσίας ἐμφύχου καὶ αἰσθητικῆς¹. Ἰπογράφεται δὲ τὰ συνώνυμα οὕτω²: «Συνώνυμά εἰσι πράγματα, ὧν πραγμάτων τὸ τε ὄνομα κοινόν, καὶ ὁ λόγος τῆς οὐσίας ὁ αὐτός³, » ἥτοι τῆς ὑποστατικῆς ὑπάρξεως ὁ αὐτός.

δ'. Παρώνυμα δὲ εἰσι τὰ κατὰ τι μέρος κοινωνοῦντα, καὶ κατὰ τι διαφέροντα ἐν τε τῷ ὀνόματι καὶ τῷ πράγματι· εἶον ὡς ἡ γραμματικὴ καὶ ὁ γραμματικός· ὁ γὰρ γραμματικός δῆλον, ὅτι⁴ μετέχει τῆς γραμματικῆς, ἀλλὰ διαφέρει· ἡ μὲν γὰρ ἐστὶ γυνῶσις, ὁ δὲ ζῶον διαφέρει δὲ κατὰ τὴν τελευταίαν συλλαβήν. Ἰπογράφεται δὲ τὰ παρώνυμα οὕτω⁵: «Παρώνυμα⁶ εἰσιν, ὅσα ἀπὸ τινος πράγματος παρηγμένα κοινόν τι καὶ διάφορον κατὰ τι τὸ πρᾶγμα καὶ κατὰ τὸ ὄνομα ἔχουσι⁷. »

ε'. Πολυνώμια δὲ εἰσι τὰ τὸν λόγον μὲν τὸν αὐτὸν ἐπιδέχόμενα, ὀνόματα δὲ διάφορα, εἶον ἄνθρωπος, μέρος καὶ βροτός· ταῦτα γὰρ κατὰ μὲν τὸ ὄνομα δῆλον, ὅτι ἀλλήλων διαφέρουσιν, κατὰ δὲ τὸν λόγον οὐ διαφέρουσιν· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν τὸν αὐτὸν ὀρισμὸν ἐπιδέχεται, καὶ ἐστὶ ζῶον λογικόν, καὶ τὰ ἐξῆς.

ς'. Ἐτερονώμια δὲ λέγεται τὰ κατὰ τὸ ὄνομα καὶ κατὰ τὸν λόγον διαφέροντα, εἶον ἄνθρωπος καὶ ἵππος· ἰδοὺ γὰρ ταῦτα οὕτε κατὰ τὸ ἄνθρωπος ὄνομα κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις, οὕτε κατὰ τὸν ὀρισμὸν· ὁ μὲν γὰρ ἐστὶ ζῶον λογικόν, ὁ δὲ ζῶον ἄλογον.

ζ'. Καὶ τούτοις μὲν ἡ εἰρημένη ἤδη ὑπογραφή ἀρκέσει περὶ ὁμωνύμων, συνωνύμων, παρωνύμων, ἑτερωνύμων, πολυνύμων. Δεῖ δέ, ὡς ἐν συντόμῳ, εἰπεῖν, ὅτι οὐδὲν κωλύει τὸ αὐτὸ καὶ ὁμώνυμον εἶναι καὶ συνώνυμον· καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος περὶ μὲν τὴν εἰκόνα ἐν τοῖς ὁμωνύμοις, περὶ δὲ τὸν ἵππον⁸ ἐν τοῖς συνωνύμοις· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πολυνύμοις, προσέτι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἑτερωνύμοις.

η'. Ἐτι δὲ τῶν ὄντων τὰ μὲν εἰσιν⁹ οὐσίαι, τὰ δὲ συμβεβηκότα· καὶ τούτων τὰ μὲν καθόλου, τὰ δὲ μερικά. Καλεῖται οὖν τὰ μὲν συμβεβηκότα ἐν ὑποκειμένῳ, ἐπειδὴ τὴν ὑπαρξιν αὐτῶν¹⁰ ἐν τῇ οὐσίᾳ ἔχουσι¹¹. καὶ γὰρ ὁ ὀρισμὸς

1. καθ' ἡμέας γε. - αἰσθητικοῦ Βαυαρ. Μγ.

2. καθ' ἡμέας γε. - οὕτως Βαυαρ. Μγ.

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 2 (σ. 20).

4. Μγ. - ὡς ἡ γραμματικὴ καὶ ὁ γραμματικός· δῆλον ὅτι Βαυαρ.

5. καθ' ἡμέας γε. - οὕτως Βαυαρ. Μγ.

6. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 3 (σ. 20).

7. καθ' ἡμέας γε. - ἔχουσιν Βαυαρ. Μγ.

8. καθ' ἡμέας γε. - δὲ ἵππον Βαυαρ. Μγ.

9. καθ' ἡμέας γε. - εἰσι Βαυαρ. Μγ.

10. καθ' ἡμέας γε. - αὐτῶν Βαυαρ. Μγ.

11. καθ' ἡμέας γε. - ἔχουσιν Βαυαρ. Μγ.

αὐτῶν τοιοῦτος· « Ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ, τουτέστι συμβεβηκός ἐστι, τὸ ἐν τινὶ πράγματι ὑπάρχον, μὴ δὲ ὡς μέρος αὐτοῦ ἀδύνατον χωρὶς¹ τοῦ ὑποκειμένου αὐτῷ πράγματος ὑποστῆναι². » Ἡ δὲ οὐσία καλεῖται οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ οὐδέποτε γὰρ ἡ οὐσία εὐρίσκεται ἐν ἄλλῳ τινί, πρὸς ὕπαρξιν αὐτῆς συντελοῦντι.

Θ'. Τὸ δὲ καθόλου λέγεται καθ' ὑποκειμένου· αἰεὶ γὰρ τὸ καθόλου κατὰ τινος ὑποκειμένου αὐτῷ κατηγορεῖται. Ἐὰ δὲ μερικὰ λέγεται οὐ καθ' ὑποκειμένου· αἰεὶ γὰρ τὰ μερικά, ἥγουν τὰ ἄτομα, κατ' οὐδενός ὑποκειμένου λέγεται. Καὶ ἐπεὶ ἡ μὲν οὐσία καλεῖται οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, τὸ δὲ καθόλου καθ' ὑποκειμένου, ὁμοῦ « τό τε οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ καὶ τὸ καθ' ὑποκειμένου λαμβανόμενον τὴν καθόλου οὐσίαν πάντως δηλώσειεν, οἶον, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, τὸν καθόλου ἄνθρωπον· ὁ γὰρ καθόλου ἄνθρωπος καθ' ὑποκειμένου μὲν λέγεται³ τοῦ τινος ἀνθρώπου, οἶον Πλάτωνος, ἢ ἄλλου τινός (καὶ γὰρ ὁ Πλάτων ὑποκείμενός ἐστιν), ἐν ὑποκειμένῳ δὲ οὐκ ἔστι⁴. » τὰ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ συμβεβηκότες ἐλέγετο. Πάλιν, ἐπεὶ τὸ μὲν συμβεβηκὸς ἐκαλεῖτο ἐν ὑποκειμένῳ, τὸ δὲ καθόλου καθ' ὑποκειμένου, ὁμοῦ « τό τε ἐν ὑποκειμένῳ καὶ τὸ καθ' ὑποκειμένου τὸ καθόλου συμβεβηκὸς πάντως δηλώσειεν⁵. » οἶον, ὡς τύπῳ εἰπεῖν, τὸ καθόλου χρώμα· τοῦτο καθ' ὑποκειμένου λέγεται τοῦ τινος χρώματος, οἶον τοῦδε τοῦ λευκοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ἐστίν, οἶον ὡς ἐν σώματι, ἢ ἐν χιόνι⁶, ἢ ἄλλῳ τινί. Ἔτι δέ, ἐπεὶ τὸ μερικὸν ἐκαλεῖτο οὐ καθ' ὑποκειμένου, ἡ δὲ οὐσία οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ, ὁμοῦ « τό τε οὐκ ἐν ὑποκειμένῳ καὶ τὸ οὐ καθ' ὑποκειμένου τὴν μερικὴν οὐσίαν πάντως δηλώσειεν οἶον, ὡς τύπῳ⁷ εἰπεῖν, τὸν δεῖνα ἄνθρωπον, ἢ τὸν δεῖνα βούν· οὐδὲν γὰρ τῶν τριούτων οὔτε ἐν ὑποκειμένῳ ἐστὶ⁸ (τοῦτο γὰρ συμβεβηκὸς ἐδείχθη), οὔτε καθ' ὑποκειμένου (τοῦτο γὰρ καθόλου ἐδείχθη εἶναι)⁹. » Ἔτι δέ, ἐπεὶ τὸ μερικὸν ἐκαλεῖτο οὐ καθ' ὑποκειμένου, τὸ δὲ συμβεβηκὸς ἐν ὑποκειμένῳ, ὁμοῦ « τό τε ἐν ὑποκειμένῳ καὶ τὸ οὐ καθ' ὑποκειμένου τὸ μερικὸν συμβεβηκὸς δηλώσειεν οἶον, ὡς τύπῳ¹¹ εἰπεῖν, τοῦτο τὸ λευκόν, ἢ τοῦτο τὸ μέλαν.

1. καθ' ἡμῶν γε.- ὡς μέρος ἐν ἑαυτῷ τῷ πράγματι ἀδύνατον δὲ χωρὶς Βρυαρ. Μεγ.

2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. β' 2 (σ. 21).

3. καθ' ἡμῶν γε.- καθ' ὑποκειμένου λέγεται Βρυαρ. Μεγ.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 2 (σ. 21).

5. Αὐτόθι.

6. καθ' ἡμῶν γε.- ὡς τύπῳ τὸ Βρυαρ. Μεγ.

7. καθ' ἡμῶν γε.- ἐν τῇ χιόνι Βρυαρ. Μεγ.

8. καθ' ἡμῶν γε.- ὡς ἐν τόπῳ Βρυαρ. Μεγ.

9. καθ' ἡμῶν γε.- ἐστὶν Βρυαρ. Μεγ.

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ.

11. καθ' ἡμῶν γε.- ὡς ἐν τόπῳ Βρυαρ. Μεγ.

τοῦτο γὰρ τὸ λευκὸν ἐν οὐμίᾳ μὲν ἐστί τι, οὐκ ἔστι δὲ καθ' ὑποκειμένον τινός·» τὸ γὰρ καθ' ὑποκειμένου καθόλου ἐδείχθη εἶναι.

ι'. «Ὅταν² δ' ἕτερον καθ' ἐτέρου κατηγορηται, ὡς καθ' ὑποκειμένον, ἔγουν συνωνύμως, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, πάντα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου αὐτοῦ ἐξηγήσεται οἷον, ἄνθρωπος κατηγορεῖται τοῦ τινος ἀνθρώπου, τὸ δὲ ζῶον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου, δῆλον, ὅτι καὶ κατὰ τοῦ τινος ἀνθρώπου τὸ ζῶον κατηγορηθήσεται· ὁ γὰρ τις ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπός ἐστι καὶ ζῶον.» Ὅταν δὲ μὴ συνωνύμως κατηγορηταί τι κατὰ τινος, ἀλλ' ὁμωνύμως, οὐκ ἀνάγκη, ὅσα κατὰ τοῦ κατηγορουμένου λέγεται, πάντα καὶ κατὰ τοῦ ὑποκειμένου λέγεσθαι, οἷον ὡς τὸ λευκὸν κατηγορεῖται ὁμωνύμως τῷ σώματι (λευκὸν γὰρ σῶμα λέγεται), ὁ δὲ λόγος ὁ ἐπὶ τοῦ λευκοῦ λεγόμενος οὐδέποτε ἀρμόσει ἐπὶ τοῦ σώματος· ἔστι γὰρ ὁ λόγος αὐτοῦ χρῶμα, καὶ ἄλλα τινά, τὸ δὲ σῶμα φανερόν, ὅτι οὐκ ἔστιν οὕτως.

ια'. «Τῶν χωρὶς συμπλοκῆς λεγόμενων πραγμάτων τὸ μὲν ἐστὶν οὐσία, τὸ δὲ ποσόν, τὸ δὲ ποιόν, τὸ δὲ πρὸς τι, τὸ δὲ ποῦ, τὸ δὲ πότε³, τὸ δὲ κείσθαι, τὸ δὲ ἔχειν, τὸ δὲ ποιεῖν, τὸ δὲ πάσχειν. Καὶ ἔστιν οὐσία μὲν, οἷον ἄνθρωπος· ποσὸν δέ, οἷον δίπηχιν· ποιὸν δέ, οἷον λευκόν· πρὸς τι δέ, οἷον διπλάσιον· ποῦ δέ, οἷον ἐν Ἀθήναις· πότε δέ, οἷον χθές· κείσθαι δέ, οἷον κάθηται· ἔχειν δέ, οἷον ὑποδέχεται· ποιεῖν δέ, οἷον τέμνειν· πάσχειν δέ, οἷον τέμνεσθαι⁴.»

ιβ'. «Ἐκαστον τῶν τῶν εἰρημένων ἀπλοῦν λεγόμενον οὐτ' ἀλήθειαν σημαίνει, οὔτε ψεῦδος· συμπλεκόμενα δὲ μετ' ἀλλήλων ἢ ἀλήθειαν σημαίνουσιν ἢ ψεῦδος· οἷον, ἄνθρωπος περιπατεῖ, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων· τὸ γὰρ τις⁵ ἄνθρωπος περιπατεῖ ἀνάγκη ἀληθές εἶναι, ἢ ψεῦδος⁶.»

1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ.

2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. γ' 1 (σ. 21).

3. καθ' ἡμᾶς γε.-ποτέ Βαυαρ. Μιγ.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Β' δ' 1, 2 (σ. 22).

5. καθ' ἡμᾶς γε.- τίς Βαυαρ. Μιγ.

6. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 3 (σ. 22).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΙΑ' ΛΟΓΟΥ.

Βεβαίως ὁ δεύτερος περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος ἦτο πολὺ ἐκτενέστερος τοῦ νῦν δημοσιευμένου· διότι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ περιλήψει αὐτοῦ, τῇ πρὸς τὸν Ἀμφιλόγιον ἀπιστοκλείστῃ, ἀναγινώσκονται παρατηρήσεις προσωπικαὶ τοῦ Φωτίου, ὅπως ἐνταῦθα παρατιωπηθεῖσαι, ὡς λ. γ. « Μὴ λανθάνετω δὲ ὑμᾶς¹ (ἄρα ἀπε- » τείνεται πρὸς τοὺς ἐνώπιον αὐτοῦ ἀκροατάς), ὅπερ σχεδὸν τι τοὺς πλείστους διέ- » λαθεν, ὡς τὰ ἄτομα πρῶται οὐσίαι λεγόμεναι οὐχὶ συνωνύμως οὔτε πρὸς ἐαυ- » τὰς, οὔτε πρὸς τὴν οὐσίαν, ἥς ὁ τε λόγος καὶ ἡ διίξεις ἀποδέδοται, τὸ τῆς » οὐσίας ὄνομα ἀπηνέγκαντο· τῷ μέντοι κοινῷ λόγῳ τῆς γενικῆς οὐσίας οὐσίαι » λεγόμεναι ἐαυταῖς τε καὶ κείνῃ συνωνύμως ὀνομάζονται· ὅτι δὲ δεύτεραι οὐσίαι » καὶ πρῶται οὐσίαι ταῦτα λεγόμενα οὐχὶ συνωνύμως οὔτε ἐαυταῖς οὔτε τῇ γε- » νικῇ οὐσίᾳ λέγονται, πολλὰ λέγειν ἔχουν ἐκεῖνο τέως διὰ τὸ φιλοσοφίᾳ » ἐρῶ· ὡς αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ μὴ ἀπλῶς αὐτάς καλεῖσθαι οὐσίας, ἀλλὰ μετὰ προσ- » θήκης τὴν μὲν πρώτην, τὴν δὲ δευτέραν, σαφῆς ἀπόδειξις ἐστίν, ὅτι μὴ κατὰ » τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἑκατέρα τούτων κέκληται οὐσία, καὶ πολλῷ πλεον τι κα- » θ' ἑτέραν πάλιν ἡ γενικὴ² . . . Ἐκεῖνο δὲ εἰδέναι χρή, ὃ μικροῦ παρέδραμεν ἡ- » μᾶς, ὡς ἔστιν ἕτερόν τι παρὰ τὰ κατηγορημένα σημαίνοντα οὐσίας πρόχειρον » ἐν τῇ χρήσει· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ προσεχέστατον τοῖς ἀτόμοις εἶδος, καθ' ὃ καὶ » τόνδε τὸν ἄνθρωπον καὶ τόνδε τὸν ἵππον, ὁμοουσίους ὄντας τῷ κοινῷ τῆς οὐ- » σίας λόγῳ, ὅμως εἰς ἐκεῖνο ἀναφέροντες τὸ σημαίνοντα ἑτερουσίους ἴσμεν τε, » καὶ ὀνομάζομεν· τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ φύσιν εἰθίσιμεθα λέγειν, καθ' ἣν ἔννοιαν καὶ » Σωκράτην μὲν Πλάτωνα ὁμοφυῆ φάμεν εἶναι, τὸν δεῖνα δὲ ἄνθρωπον τοῦ ἵπ- » που ἑτεροφυῆ.»

Καὶ ὅμως καὶ αἱ σπουδαῖαι αὗται παρατηρήσεις ἐνταῦθα συντόμως, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, ἐκτίθενται, ἐν ᾧ πάντως ἀπὸ τῆς καθηγητικῆς καθέδρας λεπτομερῶς ἀνεπτύσσοντο, ὅτε τῇ 9 Σεπτεμβρίου 832 μ. Χ. ὠμίλει³ πρὸς ἐκλεκτὸν ἀκροατήριον.

Συνταχθείσης δὲ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ λόγου τούτου κατ' ἀναλογία τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Α' (ὅρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τοῦ τίτλου τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 356) καὶ Μιγ. (σ. 760), ἀντεγράφη τὸ ὅλον ἐκ τοῦ ἐν Μονάχῳ κώδικος (Βαυαρ.), παραβλήθην πρὸς Μιγ. (σ. 771 κ. ἐ.).

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΑ') σ. 773, 776.

2. ὅρα καὶ ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια (ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου) σ. 359.

3. ὅρα ἀνωτέρω Προδιόκῃσιν τοῦ Ι' Λόγου.

ΙΑ.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος β' φιλοσοφικός².

περὶ οὐσίας³.

α'. Οὐσία ἐστὶ πρᾶγμα αὐθύπαρκτον, μὴ δεόμενον ἐτέρου πρὸς ὑπαρξιν. Ἀλλ' οὗτος μὲν ὁ ὀρισμὸς καὶ τῇ καθόλου οὐσίᾳ καὶ τῇ μερικῇ ἐφαρμόσει. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης, ἐπειδὴ τὴν μερικὴν οὐσίαν ὀρίζεται μόνην, ἐν ταῖς κατηγορίαις φησίν⁴. «οὐσία ἐστὶν ἡ κυριώτατα καὶ πρώτως καὶ μάλιστα λεγομένη, ἥ μήτε καθ' ὑποκειμένου τινὸς λέγεται, μήτε ἐν ὑποκειμένῳ τινὶ ἐστίν,» οἷον Σωκράτης, Πλάτων καὶ τὰ ὅμοια· τὴν δὲ καθόλου οὐσίαν, ἣν καὶ δευτέραν οὐσίαν καλεῖ, οὕτως ὀρίζεται⁵. «δεύτεραι οὐσίαι εἰσὶν, ἐν οἷς εἶδεναι αἱ πρῶται οὐσίαι (τοῦτέστιν αἱ ἄτομοι οὐσίαι) ἐπάρχοισιν, οἷον ὁ καθόλου ἄνθρωπος καὶ τὸ καθόλου ζῷον⁶.» ἐν γὰρ τούτοις εἰσὶ τὰ καθεκάστα, οἷον Πλάτων καὶ Ἀλκιβιάδης, «ὃ καλεῖ⁷ πρώτας οὐσίας, διὰ τὸ ἡμῶν γνωριμώτερα εἶναι καὶ σαφέστερα ταῦτα, καὶ διὰ τὸ πάντα τὰ ἄλλα κατὰ τοῦτων κατηγορεῖσθαι.» αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν συνωνύμως αὐτῶν κατηγοροῦνται, ὥς αἱ καθόλου οὐσίαι, τὰ δὲ ὁμωνύμως, ὥς τὰ συμβεβηκότα· καὶ διὰ τοῦτο πρέπει ἂν τὰ⁸ μερικὰ πρώτας οὐσίας καλεῖσθαι.

β'. Ἐχει δὲ ἡ οὐσία εἶδη τρία· ἀσώματον καὶ σῶμα καὶ μικτόν· ἀνάγκη γὰρ ἢ σῶμα εἶναι, ἢ ἀσώματον ἢ μικτόν.

γ'. Ἐχει δὲ ἡ οὐσία εἶδη ἑξ. Πρῶτον μὲν «τὸ μὴ εἶναι αὐτὴν ἐν ὑποκειμένῳ», ἀλλ' ἴδιον τοῦτο καὶ ἄλλῳ τινί, οἷον ταῖς διαφοραῖς¹⁰. «καὶ γὰρ καὶ

1. καθ' ἡμᾶς γε. - ΦΩΤΙΟΥ, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μτ. - Φωτίου Βαυαρ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - στίχοις τῶν δέκα κατηγοριῶν Βαυαρ. - στίχοις σαφῆς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οί. Μγ.

3. Βαυαρ. Οί.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' ε' 1 (σ. 23).

5. Αὐτ. 2 (σ. 23).

6. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.). - ζῶον Βαυαρ. Μγ. (κ. κατ.).

7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 6 (σ. 24).

8. καθ' ἡμᾶς γε. - πρέπει τὰ Βαυαρ. Μγ.

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 12 (σ. 24—25).

10. καθ' ἡμᾶς γε. - ὑποκειμένῳ, ἀ.λ.λ' ἢ καὶ ἄλλῳ τινί, οἷον τῶν διαφορῶν Βαυαρ. Μγ.

οὐσιώδεις διαφοραί, οἷον τὸ λογικὸν καὶ τὰ ὅμια, οὐκ εἰοῖν ἐν ὑποκειμένῳ¹. » τὸ γὰρ ἐν ὑποκειμένῳ ὑπάρχον συμβεβηκὸς ἦν, τὸ δὲ λογικὸν δῆλον, ὅτι οὐκ ἔστι συμβεβηκὸς. Δεύτερον δὲ « ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ συνωνύμως κατηγορεῖσθαι αὐτῇ τῶν μερικῶν οὐσιῶν· τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον οὔτε πάσῃ τῇ οὐσίᾳ ἀρμόζει, οὔτε μόνῃ· καὶ πάσῃ μὲν τῇ οὐσίᾳ οὐχ ἀρμόζει, ἐπειδὴ αἱ μερικαὶ οὐσίαι οὐ κατηγοροῦνται κατ' ἄλλου τινός, πολλῶ μᾶλλον οὐδὲ συνωνύμως κατηγορηθήσονται· εἴτα οὐδὲ μόνῃ τῇ οὐσίᾳ, ἐπειδὴ ἀρμόζει ταῖς οὐσιώδεσι διαφοραῖς· αἱ γὰρ οὐσιώδεις διαφοραὶ συνωνύμως κατηγοροῦνται τῶν μερικῶν οὐσιῶν², » οἷον τὸ λογικὸν συνωνύμως κατηγορεῖται τοῦ Πλάτωνος ἢ τοῦ Σωκράτους· λέγεται γὰρ καὶ ἔστιν ὁ τε Σωκράτης καὶ ὁ Πλάτων λογικός· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Τρίτον « ἴδιον τῆς οὐσίας τόδε τι σημαίνει³· τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον τῇ μερικῇ οὐσίᾳ μόνῃ ἀρμόζει, οὐχὶ δὲ ταῖς καθόλου⁴. » τὸ γὰρ δεικνύειν διὰ τῆς χειρὸς ἢ ἄλλου τινός τιοῦτου τὰς μὲν καθόλου οὐσίας οὐκ ἐνδέχεται, « τὰς δὲ μερικὰς ἐνδέχεται⁵. » Τέταρτον « ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ μὴ εἶναι αὐτῇ⁶ εἶναι ἐναντίον⁷. » τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον καὶ πάσῃ τῇ οὐσίᾳ ἀρμόζει καὶ οὐ μόνῃ· ἀρμόζει μὲν πάσῃ, ἐπειδὴ οὔτε τῇ καθόλου οὐσίᾳ οὔτε τῇ μερικῇ ἐστὶ τι ἐναντίον· οὐ μόνῃ δὲ ἀρμόζει, ἐπειδὴ « καὶ τῷ ποσῷ οὐδὲν ἐστὶν ἐναντίον⁸· τοῖς γὰρ δέκα ἢ τοῖς ἐπὶ φανερόν, οὐκ ἔστι τι ἐναντίον⁹. » Πέμπτον « ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ μὴ εἶναι οὐσίαν μᾶλλον καὶ ἥπτον, τουτέστι τὸ μὴ εἶναι τὸν Σωκράτην παρὰ τὸν Πλάτωνα μᾶλλον ἄνθρωπον· οἱ δὲ δύο γὰρ ἐπίσης εἰσὶν ἄνθρωποι¹⁰. » ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, τῶν καθόλου πρὸς τὰ καθόλου συγκρινόμενων· οἷον ὁ καθόλου ἄνθρωπος τοῦ καθόλου βότος οὐκ ἔστι μᾶλλον οὐσία· ἐπίσης γὰρ εἰσιν οὐσίαι ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἄν δὲ συγκρίνωμεν τὰ καθολικώτερα πρὸς τὰ μερικώτερα, τῶν καθολικωτέρων μᾶλλον εἰσιν οὐσίαι· « οἷον, ἐὰν συγκρίνηται τὸ ζῷον πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὁ ἄνθρωπος μᾶλλον ἐστὶν οὐσία, διὰ τε τὸ ἐγγύς¹¹ εἶναι τῆς πρώτης οὐσίας, καὶ διὰ τὸ φανερώτερον ποιεῖν τὸ ζητούμενον¹². » ἐὰν γὰρ ἐρωτᾷ τις ἀγνοῶν, προκειμένου ἀνθρώπου, τί ἐστὶ τοῦτο; εἴποι

1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 13 (σ. 25).

2. Αὐτ. 15 (σ. 25).

3. Αὐτ. 16 (σ. 26).

4. Αὐτ. 15 (σ. 25).

5. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐταῖς Βαυαρ. Μγ.

6. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 18 (σ. 26).

7. Αὐτ. 19 (σ. 26).

8. Αὐτ. 20 (σ. 26).

9. καθ' ἡμᾶς γε. — ἐγγὺς Βαυαρ. Μγ.

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 6 (σ. 24).

δὲ τις ζῶν, ἄλλος δέ, ὅτι ἄνθρωπος, ὁ εἰπὼν, ὅτι ἄνθρωπος, φανερώτερον ἐποίησε τὸ ζητούμενον παρὰ τὸν εἰπόντα, ὅτι ζῶν ἐστι. Καὶ πάλιν, ἐάν προκῆται καρύα¹, ἢ ἄλλο τι, καὶ ἐρωτᾷ τις, τί² ἐστὶ τοῦτο; εἴποι δέ τις, ὅτι δένδρον, ἄλλος δέ, ὅτι καρύα ἐστίν, φανερώτερον οὗτος ἐποίησε³ τὸ ζητούμενον· ἐστὶ δὲ ἡ μὲν καρύα εἶδος τῶν κατὰ μέρος καρυῶν, τὸ δὲ δένδρον γένος ἐστὶ. Φανερόν δέ, ἐστὶν « ἡ οὐσία οὐκ ἐπιδέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον⁴, » ἐάν μὴ τὰ καθολικώτερα πρὸς τὰ μερικώτερα συγκρίνης, τουτέστιν ἂν μὴ τὸ γένος πρὸς τὸ εἶδος, ἢ τὸ εἶδος πρὸς τὰ ἄτομα. ἔκτεν « ἴδιον τῆς οὐσίας τὸ ταυτὸν καὶ ἐν ἀριθμῷ⁵ ὃν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ μεταβολὴν τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν⁶ ὃ καὶ κυρίως ἴδιόν ἐστιν⁷ οὐδενὶ γὰρ τῶν ἄλλων ἐφαρμόζει τοῦτο, ἀλλὰ μόνη τῇ οὐσίᾳ· μόνη γὰρ ἡ οὐσία μένουσα καὶ μεταβαλλομένη· ἡ γὰρ⁸ λευκὴ καὶ μέλαινα, καὶ ψυχρὰ καὶ θερμὴ, δικαία τε καὶ ἀδίκος, οἷον ἄνθρωπος γίνεται δίκαιος καὶ ἀδίκος, καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται ψυχρὸν καὶ θερμόν· τῶν δὲ ἄλλων οὐδὲν μεταβαλλόμενον⁹ τῶν ἐναντίων ἐστὶ δεκτικόν¹⁰. » Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς οὐσίας.

-
1. καθ' ἡμᾶς γε.- προκῆται καρέα Βαυαρ. Μγ.
 2. καθ' ἡμᾶς γε.- τις. ὅτι, τί Βαυαρ. Μγ.
 3. καθ' ἡμᾶς γε.- φανερώτερον ἐποίησε Βαυαρ. Μγ.
 4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 20 (σ. 26).
 5. καθ' ἡμᾶς γε.- ταυτὸν καὶ ἐν ἀριθμῷ Βαυαρ. Μγ.
 6. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐστὶ Βαυαρ. Μγ.
 7. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡ γὰρ Βαυαρ. Μγ.
 8. καθ' ἡμᾶς γε.- μεταβαλλομένων Βαυαρ. Μγ.
 9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 21 (σ. 27).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΙΒ' ΛΟΓΟΥ.

Ἐν τῇ πλουσιωτάτῃ εἰς ἑλληνικά χειρόγραφα ἰσπανικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Escorial σώζονται πολλὰ τοῦ Φωτίου ἀνέκδοτα, χρήζοντα ἰδίως ἀναδιφήτηως, ὡς καὶ τὸ « Φωτίου. περὶ ποσοῦ¹, » ὅπερ ἴσως πληρέστερον τοῦ νῦν παρατιθεμένου λόγου, τοῦ ἀντιγραφέντος μὲν ἐκ κώδικος τοῦ Μονάχου (Βαυαρ.), παραβληθέντος δὲ πρὸς Μιγ. (σ. 781 κ. ε'), ἐν ᾧ ἡ ἐπιγραφή αὐτοῦ ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Α' (ὄρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τοῦ τίτλου τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 356) καὶ Μιγ. (σ. 760).

Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις τοῦ Φωτίου ὑπομνηματισταῖς τῶν κατηγοριῶν ἀνευρίσκονται ἐξάπαντος ἐκείνου ῥήσεις, καὶ μάλιστα, ἐὰν μελετηθῇ ἡ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Μιχαὴλ Ὑέλλου τοῦ πρεσβυτέρου (περὶ τὸ 900 μ. Χ.)² « Ἐξήγησις εἰς τὰς κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους, » ὡς καὶ ἡ τοῦ αὐτοῦ « Διδασκαλία σύντομος καὶ σαφειστάτη περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν³, » ἔτι δὲ ἡ Γεωργίου τοῦ Παχυμέρη, πρωτεκδίκου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (γενν. 1242+1340) « Ἐκθεσις εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας⁴, » τὸ Ἰγνατίου τοῦ Σηλυβρίας (περὶ τὸ 1430) « Ἰπόμνημα εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους ἰ' κατηγορίας⁵, » μάλιστα δὲ ἡ Γενναδίου Σχολαρίου, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως (1454—1456) « Ἐρμηνεία εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας, » ἣν, ὡς ὁ συγγραφεὺς ἀνομολογεῖ, « ἐκ διαφόρων βιβλίων μετὰ ἰδίων ἐπιστασιῶν⁶ » συνηρμολόγησεν. Ἀξίον ἐπίσης ἰδίως παρατηρήσεως καὶ τὸ σχόλιον τοῦ Φωτίου εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας, τὸ ἐν τινι ἱεροσολυμητικῷ κώδικι ἀνευρεθέν⁷.

Χρόνος δὲ τῆς ἀπαγγελίας τοῦ λόγου τούτου ἦν ἡ 16 Σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ἐβδομάδος τοῦ 832 μ. Χ., ὡς ὑπεδείξαμεν⁸.

1. E. MILLER. *Catalogue des MSS. Grecs de l'Escurial* (ἐν Παρισίῳ 1848. 4^{ον}) σ. 172.

2. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 42.

3. Αὐτ. σ. 79.—ὄρα ἐκδ. Ἑνετίας 1532. 8^{ον} (EM. LEGRAND). *Bibliographie Hellénique du 15e et 16e siècle*, ἐν Παρισίῳ 1885. 2 Τόμ. μ. 8^{ον}. Τόμ. Α' σ. 209).

4. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 209, 210.—ἐκδ. αὐτ.

5. FABRICII, αὐτ. σ. 210.

6. Αὐτ. Τόμ. ΙΑ' σ. 390.—ὄρα καὶ Bibliothèque Nationale de Paris (Κώδ. ἐλλ. αὐτ. 1941).

7. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Ἱεροσολυμητικὴ βιβλιοθήκη* (ἐν Περσπόλει 1891—1897. 3 Τόμ. μ. 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. 180.

8. ὄρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τοῦ Ι' Λόγου.

ΙΒ΄.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος γ' φιλοσοφικός².

περὶ ποσοῦ³.

α'. Ποσόν ἐστὶ κατηγορία, καὶ ἣν τῶν ὄντων ἕκαστον πεπόσεται. « Εἶδη δὲ τούτου δύο, συνεχές καὶ διωρισμένον. Συνεχές μὲν εἶναι ποσόν, εὖ τὰ μόρια πρὸς τινὰ κοινὸν ὅρον συνάπτει· διωρισμένον δέ, εὖ τὰ μόρια πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον συνάπτει⁴. » Καὶ διαιρεῖται « τὸ μὲν διωρισμένον εἰς δύο, εἰς ἀριθμὸν καὶ εἰς τὸν προσορισμὸν λόγον⁵. » οὔτε γὰρ ὁ ἀριθμὸς ἐστὶ συνεχής· « πρὸς οὐδένα γὰρ κοινὸν ὅρον τὰ μόρια αὐτοῦ συνάπτει, ὡς ὁ δέκα⁶. » οὔτε γὰρ τὰ μόρια αὐτοῦ⁷ συνάπτει πρὸς ἄλληλα, εἶναι τὰ πέντε καὶ τὰ πέντε, ἢ τὰ τρία καὶ τὰ ἑπτὰ συνάπτει⁸. » « ἐμνάτως δὲ οὐδὲ ὁ λόγος ἐστὶ συνεχής· καταμετρούμενος γὰρ συλλαβῇ βραχείᾳ καὶ μακρῇ πρὸς οὐδένα κοινὸν ὅρον αὐτοῦ⁹ τὰ μόρια συνάπτει¹⁰. » Τὸ δὲ συνεχές εἰς πέντε, « εἰς γραμμὴν, καὶ εἰς ἐπιφάνειαν, καὶ εἰς σῶμα μαθηματικόν, καὶ εἰς χρόνον, καὶ εἰς τόπον¹¹. » μαθηματικὸν δὲ σῶμα ἐστὶ¹² τὸ μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος ἔχον, μὴ μέντοι τῇ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ¹³ ὀρέα¹³ ὑποπίπτον, ἀλλὰ νῦν μόνῳ περιληπτόν. Ἐκαστον εὖν τούτων « κοινόν

1. καὶ ἡμῶν γε. - φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μ. - φωτίου Βρυαρ.

2. καὶ ἡμῶν γε. - σύντομος τῶν δέκα κατηγοριῶν Βρυαρ. - σύντομος σαφὴς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οἱ. Μιγ.

3. Βρυαρ. Οἱ.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' 5' 1 (σ. 28).

5. Αὐτ. 2 (σ. 28).

6. καὶ ἡμῶν γε. - αὐτοῦ συνάπτει ὡς τοῦ δέκα Βρυαρ. Μιγ.

7. καὶ ἡμῶν γε. - αὐτῶν Βρυαρ. Μιγ.

8. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 3 (σ. 28).

9. καὶ ἡμῶν γε. - αὐτοῦ Βρυαρ. Μιγ.

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 4 (σ. 28).

11. Αὐτ. 2 (σ. 28).

12. καὶ ἡμῶν γε. - ἐστίν Βρυαρ. Μιγ.

13. καὶ ἡμῶν γε. - καὶ ῥέα Βρυαρ. Μιγ.

ἔχον ἔχει, πρὸς ὃν τὰ μόρια αὐτοῦ¹ συνάπτει ἢ μὲν γὰρ γραμμὴ τὸ ση-
μαῖον², » ἢ δὲ «ἐπιφάνεια τὴν γραμμὴν³,» τὸ δὲ «σῶμα τὴν ἐπιφάνειαν⁴,» «ὁ
δὲ χρόνος τὸ νῦν⁵» τὸ γὰρ νῦν συνάπτει πρὸς τε τὸν παρελθόντα καὶ τὸν
μέλλοντα⁶. » ὁ δὲ «τόπος ὁμοίως συνεχῆς ὢν τὴν γραμμὴν ἔχει κοινὸν ὄρον⁷.»
σχεδὸν γὰρ ταῦτόν⁸ ἐστὶν ὁ τε τόπος καὶ ἡ ἐπιφάνεια διαφέρει δέ, ὅτι τὴν μὲν
ἐπιφάνειαν οὐκ ἀνάγκη σῶμα φυσικὸν περιέχειν, «τὴν δὲ τόπον ἀνάγκη καὶ ὁ
τόπος ἄρα δῆλον, ὅτι⁹ συνεχῆς ἐστι¹⁰.»

Εἰ. Τούτων δὲ τῶν εἰρημένων «τὰ μὲν θέσιν ἔχει, τὰ δ' οὐκ ἔχει¹¹.» «Οὐκ
ἔχει μὲν ὁ τε ἀριθμὸς, καὶ ὁ χρόνος¹²,» «καὶ ὁ λόγος¹³.» ἀλλ' «ὁ μὲν ἀριθ-
μὸς, ὅτι ἐπ' ἀπειρον ἔχων τὴν αὐξήσιν ἅμα ὑποστῆναι οὐ δύναται, ἅμα δὲ μὴ
ὑπεστῶς ἄρα δῆλον¹⁴, ὡς οὐδὲ θέσιν τινὰ δύναται ἔχειν¹⁵.» «ὁ δὲ χρόνος ἐν τῷ
γενέσθαι νῦν τὸ εἶναι ἔχων, καὶ μὴ ὅλως ἅμα ὑπεστῶς ὡσχύτως οὐ δύναται
θέσιν τινὰ ἔχειν¹⁶.» «ὡσαύτως δὲ οὐδὲ ὁ λόγος δύναται θέσιν τινὰ ἔχειν εἰ-
ρηται γὰρ καὶ οὐκ ἔστιν¹⁷.» «Ἡ δὲ γραμμὴ¹⁸,» «καὶ ὁ τόπος¹⁹,» καὶ «ἡ
ἐπιφάνεια θέσιν τινὰ ἔχουσιν²⁰.» ἐπειδὴ γὰρ τούτων ἕκαστον καὶ «ὑφέστηκε²¹,»
καὶ «κεῖται²²» πού²²,» κείμενον δὲ δῆλον, ὡς θέσιν τινὰ ἔχει.

1. καθ' ἡμέας γε. — αὐτοῦ Βρυαρ. Μγ.

2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 5 (σ. 28).

3. Αὐτ. 6 (σ. 28).

4. Αὐτ. 7 (σ. 29).

5. Αὐτ. 8 (σ. 29).

6. Αὐτ. 9 (σ. 29).

7. καθ' ἡμέας γε. — ταυτόν Βρυαρ. Μγ.

8. καθ' ἡμέας γε. — τόπος . . ὅτι Βρυαρ. Μγ.

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 9 (σ. 29).

10. Αὐτ. 1 (σ. 28).

11. Αὐτ. 14 (σ. 29).

12. Αὐτ. 15 (σ. 29).

13. καθ' ἡμέας γε. — ἢ μὴ ὑπεστῶς δὲ ἅμα δῆλον Βρυαρ. Μγ.

14. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 14 (σ. 29).

15. Αὐτ. 14 (σ. 29).

16. Αὐτ. 15 (σ. 29).

17. Αὐτ. 11 (σ. 29).

18. Αὐτ. 13 (σ. 29).

19. Αὐτ. 12 (σ. 29).

20. Αὐτ. 10, 16 (σ. 29).

21. Αὐτ. 11, 12 (σ. 29).

22. καθ' ἡμέας γε. — πως Βρυαρ. Μγ.

γ'. « Ταῦτα μὲν οὖν τὰ εἰρημένα, εἶον ἀριθμός, λόγος, χρόνος, τόπος, γράμ-
μή, ἐπιφάνεια, σῶμα, κυρίως ποσά. Εἰ δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ποσὰ λέγοντο, οὐ
κυρίως, ἀλλὰ διὰ ταῦτα λέγοντ' ἄν εἶον πολλὰ τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν λέγομεν,
διὰ τὸ τὴν ἐπιφάνειαν εἶναι πολλήν, καὶ τὴν πρᾶξιν μακράν, διὰ τὸ τὸν
χρόνον¹. » ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

δ'. Ἐγεί δὲ ἴδια τέσσαρα. Πρῶτον μὲν τὸ μετρεῖσθαι τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον καὶ
παντὶ τῷ ποσῷ ἐστὶ καὶ μόνῳ. Δεύτερον δὲ « τὸ μὴδὲν ἔχειν ἐναντίον². » τοῦτο
δὲ τὸ ἴδιον παντὶ μὲν τῷ ποσῷ, οὐ μόνῳ δὲ ἐστὶν εἴρηται γάρ, ὅτι καὶ ἐν τῇ
οὐσίᾳ οὐκ ἔνεστιν³ ἐναντίον· εἰ δέ τις νομίζει λέγων⁴, ὅτι « τῷ ποσῷ ἐναντίον
ἐστὶ τὸ εἶον μέγα τῷ μικρῷ⁵, » πρῶτον μὲν εἴρηται⁶, ὅτι « οὐκ εἰσι ταῦτα τοῦ
ποσοῦ. ἀλλὰ τῶν πρὸς τι πρὸς τι γὰρ ἕτερον λέγεται τὸ μέγα καὶ τὸ μικρόν⁷. »
δεύτερον δέ, « ἐάν⁸ καὶ δῶμεν αὐτὰ τοῦ ποσοῦ εἶναι, ἀλλ' ὅμως οὐκ ἔστιν⁹
ἐναντία ταῦτα » « εἰ γάρ ἐστὶ τὸ μέγα τῷ μικρῷ ἐναντίον, τὸ δ' αὐτὸ πρὸς
ἄλλο καὶ ἄλλο μέγα καὶ μικρόν ἔρχεται¹⁰, οὐδὲν κωλύει εἶναι αὐτὸ ἐαυτῷ ἐναν-
τίον, ὅπερ ἀδύνατον οὐκ ἄρα τὸ μικρόν καὶ τὸ μέγα ἐναντία ἐστὶν ὥστε εἰ
καὶ μὴ τῶν πρὸς τι, ἀλλὰ τοῦ ποσοῦ εἶναί τις αὐτὰ θείη, οὐκ ἔστι ἀλλή-
λων ἐναντία¹¹. » φανερόν ἄρα, ὅτι « τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὰ ἐναντία παντὶ τῷ ποσῷ
ἀρμόζει¹². » Τρίτον « τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον¹³ οὔτε γὰρ τὰ
τρία τῶν πέντε μᾶλλον τρία λέγεται, οὔτε ὁ χρόνος τοῦ χρόνου μᾶλλον χρό-
νος εἶναι λέγεται¹⁴. » καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον ὑπάρχει
μὲν παντὶ τῷ ποσῷ, οὐ μόνῳ δέ· ἐστὶ¹⁵ γὰρ καὶ τῇ οὐσίᾳ. Τέταρτον « τὸ ἴσον
τε καὶ ἄριστον λέγεσθαι τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ κυρίως ἴδιον τοῦ ποσοῦ· ἀκολουθεῖ
δὲ τοῦτο¹⁶ τῷ πρώτῳ ἰδίῳ, εἶον τῷ μετρεῖσθαι¹⁵· τὰ μετρούμενα γὰρ ὑπὸ τινος

1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 17 (σ. 29—30).

2. Αὐτ. 18 (σ. 30).

3. καθ' ἡμᾶς γε· ἔνεστι Βρυαρ. Μγ.

4. καθ' ἡμᾶς γε· εἰ δέ τις λέγων Βρυαρ. Μγ.

5. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 19 (σ. 30).

6. Αὐτ. 21 (σ. 30).

7. καθ' ἡμᾶς γε· εἰ Βρυαρ. Μγ.

8. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 22 (σ. 30).

9. καθ' ἡμᾶς γε· ἄλλο μικρόν καὶ μέγα ὁράται Βρυαρ. Μγ.

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 23 (σ. 30—31).

11. Αὐτ. 23 (σ. 30).

12. Αὐτ. 25 (σ. 31).

13. καθ' ἡμᾶς γε· ἐστι Βρυαρ. Μγ.

14. καθ' ἡμᾶς γε· τοῦτω Βρυαρ. Μγ.

15. καθ' ἡμᾶς γε· οἶον τὸ μετρεῖσθαι Βρυαρ. Μγ.

ἤτοι ἴσά εἰσι, πρὸς ἀλλήλα συγκρινόμενα, ἢ ἄνισα, τουτέστιν¹ ἢ μείζονα, ἢ ἐλάττονα· τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον καὶ παντὶ τῷ ποσῷ ἀρμόζει καὶ μόνῳ· εἰ δέ τις φάιη καὶ τὴν διάθεσιν, ποιότητα εὔσαν, ἴσην καὶ ἄνισον λέγεσθαι, οὐ καλῶς λέγοι· μάλλον γὰρ ὁμοίαν καὶ ἀνομοίαν δεῖ τούτην λέγεσθαι, οὐχὶ δὲ ἴσην καὶ ἄνισον· ὥστε παντὶ καὶ μόνῳ ἀρμόζει τῷ ποσῷ τοῦτο τὸ ἴδιον².»

1. καὶ ἡμεῖς γε.- τουτέστι Βρυαρ. Μηγ.
2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 26 (σ. 31).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΙΓ' ΛΟΓΟΥ.

Κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν οὐ μόνον οἱ ἄνδρες ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες αὐταὶ ἐφοίτων εἰς τὰ τῶν φιλοσόφων μαθήματα, αἱ μὲν τὰ τῆς Ἀκαδημίας, αἱ δὲ τὰ τοῦ Περιπάτου προκρίνουσαι. Μεταξὺ τῶν πλατωνικῶν ἐγκαταριθμητέα καὶ ἡ θυγάτηρ Θείωνος τοῦ ἀλεξανδρέως Ἰππία, ἣτις σπουδάζασα ἐν Ἀθήναις τὴν φιλοσοφίαν ἦν πρῶτανις τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀκαδημίας, καὶ ἀπέθανε τῷ 415 μ. Χ.¹ Μεταξὺ δὲ τῶν ἀριστοτελικῶν, ἡ τοῦ φιλοσόφου Λεοντίου θυγάτηρ Εὐδοκία, ἡ ἐμβιβάζουσα εἰς τὴν πρακτικὴν καὶ τὴν θεωρητικὴν φιλοσοφίαν, τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν διαλεκτικὴν², καὶ γενομένη σύζυγος 471+460 μ. Χ.) Θεοδοσίου τοῦ Β', ἣς πόνημά τι ἐπαινῶν ὁ Φώτιος ἀνακράζει «ὅπερ ὅτι καὶ γυναικὸς καὶ βασιλείᾳ τρυφώσης, καὶ οὕτω καλόν, ἄξιον θαυμάσαι!»³ ἔτι δὲ ἡ θυγάτηρ Ὀλυμπιοδώρου τοῦ ἀλεξανδρέως φιλοσόφου, ἀκμαστὴς περὶ τὸ 430 μ. Χ. ἦτις, ἔνεκα τῆς φιλοσοφικῆς αὐτῆς μαθήσεως⁴, ἤρραβωνίσθη μετὰ τοῦ συμμαθητοῦ αὐτῆς, τοῦ φιλοσόφου Πρόκλου (412—485 μ. Χ.)⁵ ἡ Δαμασκίου καὶ Ἰσιδώρου, τῶν περιπατητικῶν φιλοσόφων (περὶ τὸ 553 μ. Χ.)⁶, μαθήτρια Θεοδώρα, περὶ ἣς λέγει ὁ Φώτιος, ὅτι ὁ ἐκ τῶν διδασκάλων αὐτῆς Δαμάσκιος ὁ δαμασκηνὸς «γράφειν τὸν Ἰσιδώρου βίον προθέμενος Θεοδώρα τινὶ τὸ σύνταγμα προσπεφώνηκε . . μαθημάτων . . τῶν τε κατὰ φιλοσοφίαν, καὶ ὅσα περὶ ποιητὰς τε καὶ γραμματικὴν στρέφεται ἐμπειρίαν, οὐκ ἀπείρως ἐχούσῃ, ἀλλὰ γε καὶ πρὸς γεωμετρικὴν τε καὶ ἀριθμητικὴν ἀνηγγεμένη θεωρίαν, αὐτοῦ τε Ἰσιδώρου καὶ Δαμασκίου τὴν διδασκαλίαν αὐτῇ, τε καὶ ταῖς νεωτέραις ἀδελφαῖς κατὰ διαφόρους χρόνους πεποιημένων».⁷ Ἀναδιδῶν δὲ τις ἐντυπὰ τε καὶ χειρόγραφον ἠδύνατο ἵνα συντάξῃ «Βίους φιλοσόφων βυζαντιῶν», ὡς ὁ Φιλόχορος ἔγραψε «Συναγωγὴν ἡρώτων (ἤτοι πυθαγορείων) γυναικῶν», καὶ Ἀπολλώνιος ὁ στωϊκός, «ὅσαι γυναῖκες ἐφιλοσόφησαν».⁸

1. ΔΟΝΑΛΔΣΩΝΟΣ. *Ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας*, μετάφρ. Ἰ. Βαλέττα (ἐν Λονδίῳ 1871. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Β' σ. 391—2.

2. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ. *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία* II' 23.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Μεγίστου* (παρὰ ΜΙΧΗΛ. *Patrologia Graeca*, Τόμ. IV') σ. 536.

4. ΜΑΡΙΝΟΥ. *Βίος Πρόκλου* κεφ. θ'.—ὅρα καὶ ΣΟΥΪΔΑ, ἐν λ. Ὀλυμπιδώρου.

5. ΔΟΝΑΛΔΣΩΝΟΣ, αὐτ. σ. 326—7.

6. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 528.

7. ΣΟΥΪΔΑ, ἐν λ. Φιλόχορος.

8. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 449.

Οὐδόλως δὲ ἀπίθانون, ὅτι καὶ ἡ Εὐσεβία, πρὸς ἣν ἐπέστελλεν *ὡραισιότην*, κατ' αὐτὸν τὸν Hergenroether¹, ἐπιστολὴν ὁ Φώτιος, ἣν τούτου μαθήτρια, ὡς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ταράσιος², Νικηφόρος ὁ φιλόσοφος³, Ἰωάννης ὁ φιλοσοφῶν⁴, Λέων καὶ Γαλάτων οἱ ἀδελφοί⁵, καὶ εἴτινες ἄλλοι. Ἀκροώμενοι δὲ οὗτοι τοῦ εὐφραδοῦς ἀγορητοῦ ὑπέβαλλον αὐτῷ ἀκολούθως τὰς ἐπερχομένας εἰς τὸν νοῦν αὐτῶν ἀπορίας, ὧν τὴν λύσιν ἐκεῖνος προφρόνως ἀνεδέχετο. Ἰχνη δὲ οὐκ ὀλίγα τῶν ἀποριῶν τούτων καὶ λύσεων, ἐν τε τοῖς Ἀμφιλογίαις καὶ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ Φωτίου, διεσπαρμένα τυγχάνουσιν.

Ἐνώπιον λοιπὸν ἀκροατηρίου, ὀργῶντος πρὸς τὴν μάθησιν, καὶ ἡλεκτριζομένου παρὰ τοῦ διδάσκοντος, ἐξήγει ὁ Φώτιος τῇ 23 Σεπτεμβρίου τοῦ 832 σωτηρίου ἔτους⁶ τὴν περὶ ποιότητος κατηγορίαν μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν σαφηνείας, ἀκριβορρημοσύνης καὶ γλαφυρότητος.

Τοῦ δὲ λόγου τούτου ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Α' (ἔρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τοῦ τίτλου τῶν Ἀμφιλογίων Οἱ. (σ. 356) καὶ Μιγ. (σ. 760), τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ ἐν Μονάχῳ χειρογράφου (Βαυαρ.), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Οἱ. (σ. 362) καὶ Μιγ. (σ. 785—793).

1. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 738.

2. Αὐτ. Τόμ. Α' σ. 332.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, σ. 435, 550.

4. Αὐτ. σ. 404.

5. Αὐτ. σ. 452.

6. ἔρα Προεδρίκῃσιν τοῦ Ι' Λόγου.

ΙΓ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος δ' φιλοσοφικός².

περὶ ποιότητος³.

α'. « Ποιότης ἐστὶ κατηγορία, καθ' ἣν ποιοὶ τινες εἶναι λέγονται⁴. » ἔχει δὲ « εἶδι, συνώνυμα προσφερόμενα τέσσαρα· πρῶτον μὲν ἔξιν καὶ διάθεσιν⁵, » δεύτερον δὲ δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν, τρίτον παθητικὴν ποιότητα καὶ πάθος, τέταρτον σχῆμα καὶ μορφήν.

β'. Καὶ ἐστὶν « ἔξις μὲν ποιότης δυσἀπόβλητος, ἢ κακοποιητική, ἢ τελειωτική τοῦ ἐν ᾧ ὑπάρχει⁶. » Διάθεσις ἐστὶ ποιότης εὐἀπόβλητος, ταυτέστι εἰς καιρὸν γινομένη, καὶ ἀπογινομένη· « διαφέρει δὲ τῆς ἔξεως, ὅτι ἡ μὲν ἔξις πολυχρονωτέρα ἐστὶ καὶ μονιμωτέρα⁷. » « τοιαῦται δὲ αἱ τε ἐπιστῆμαι, καὶ αἱ ἀρεταί, καὶ αἱ κακίαι· ἔξιν γὰρ ἔχειν λέγομεν τὸν κατέχοντά τι ἐν πλείονι χρόνῳ, ἢ καὶ δι' ὅλου τοῦ βίου, οἷον τὸν δεξάμενον τὴν γραμματικὴν, καὶ κατέχοντα αὐτὴν ὡς ἔξιν, ὁμοίως καὶ δικαιοσύνην, καὶ τὰς ἄλλας· διάθεσιν δὲ λέγομεν ἔχειν τὸν δεξάμενον μὲν τι τῶν εἰρημένων, ταχὺ δὲ ταῦτα⁸ ἀποβαλόμενον⁹, » « οἷον τὸν διὰ θυμὸν ἐριθριάσαντα, ἢ διὰ φόβον ὠχριάσαντα· πάντες οὗτοι διάθεσιν ἔχειν λέγονται· διετέθη μὲν γὰρ ἕκαστος τούτων πρὸς ὀλίγον κατὰ τὴν ὠχρότητα ἢ ἐρυθρότητα¹⁰, » οὐκ ἐγένετο δέ, οὐδεμίαν ἔξιν ἔχων, ἐκτικὸς τούτων. Δῆλον δ', ὅτι « ὁ ἔχων τὴν ἔξιν πρότερον τὴν διάθεσιν ἔσχε· διετέθη γὰρ πρῶτον ὁ τριούτος

1. καθ' ἡμέας γε. — Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μγ. — Φωτίου Βαυαρ.

2. καθ' ἡμέας γε. — σύντομος τῶν δέκα κατηγοριῶν Βαυαρ. — σύντομος σαφὴς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οἱ. Μγ.

3. Βαυαρ. Οἱ.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' ἡ' 1 (αὐτ. σ. 37).

5. Αὐτ. 3 (σ. 37).

6. Αὐτ. 4 (σ. 37).

7. Αὐτ. 5 (σ. 37).

8. Κα. — ταύτην Βαυαρ. Μγ.

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 4, 5 (σ. 37).

10. Αὐτ. 11 (σ. 38).

κατὰ τὴν ποιότητα, εἴθ' οὕτως ταύτην ἔξιν ἔχων ἐκτικὸς ἐγένετο¹. » Καὶ οὕτω μὲν περὶ τοῦ πρώτου εἶδους τῆς ποιότητος.

γ'. « Δεύτερον δὲ εἶδος ποιότητος δύναμις καὶ ἀδυναμία². » ταῦτα δὲ οὐκ εἰσι κατ' ἐνέργειαν, ἀλλὰ κατ' ἐπιτηδαιότητα μόνην προάγονται· ἔστι δὲ δύναμις μὲν ἐπιτηδαιότητος προκοπή, ἀδυναμία δὲ δυσκολία ἢ ἐκκοπή ἐπιτηδαιότητος οἷον τὸν εὐφυῆ παῖδα δύναμιν ἔχειν φαμέν τοῦ γενέσθαι γεωμετρικόν, τὸν δὲ ἀφυῆ ἀδυναμίαν· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον « καὶ ὁρομικοὶ λέγονται καὶ πυκτικοί, οὐχ οἱ τρέχοντες ἢ πυκτεύοντες (οὗτοι γὰρ ὁρομεῖς καὶ πύκται καλεῶνται), ἀλλ' οἱ ἔχοντες ἐπιτηδαιώως πρὸς τὸν ὁρόμον ἢ πρὸς τὴν πυγμὴν³, καὶ ὑγιεινοί, οὐχ οἱ εἰσιν⁴ ὑγιαίνοντες (οὗτοι γὰρ ὑγιεῖς λέγονται), ἀλλ' οἱ ἔχοντες δύναμιν τοῦ μὴ θέν πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων εὐκόλως, νοσώδεις δέ, οἱ ἀδυναμίαν φυσικὴν ἔχοντες τοῦ πάσχειν ὑπὸ τῶν τυχόντων εὐκόλως⁵. » Ταῦτα δὲ περὶ τῆς δυνάμεως καὶ ἀδυναμίας.

δ'. « Τρίτον δὲ εἶδος ποιότητος παθητικὴ ποιότης καὶ πάθος⁶. » ἔστι δὲ « παθητικὴ μὲν ποιότης ἢ πάθει τινὶ ἡχρονίως συνεξευγμένη, πάθος δέ, ἢ πρὸς τὴν παθητικὴν ποιότητα ὁδός⁷. » Τριχῶς δὲ λέγεται ἡ παθητικὴ ποιότης· ἢ γὰρ ἀπὸ πάθους ἐγένετο, καὶ πάθος ἐποίησεν, ὡς ἡ περὶ τὸν ἄνθρωπον γινομένη παρὰ φύσιν θερμασία· αὕτη γὰρ καὶ ἀπὸ πάθους ἐγένετο, τῆς ἀνωμάλου καὶ παρὰ φύσιν περὶ τὴν καρδίαν ζέσεως, τοῦ πυρετοῦ⁸, « καὶ πάθος τι ποιεῖ κατὰ τὴν ἀφῆν· θερμαίνει γὰρ τὸν ἀπτόμενον⁹. » ἢ « ἀπὸ πάθους μὲν οὐκ ἐγένετο, πάθος δὲ ἐμποιεῖ, ὡς ἡ τοῦ πυρὸς θερμότης· αὕτη γὰρ ἀρχῇθεν μὲν προσεγένετο τῷ πυρί, συντελοῦσα δὲ πρὸς σύστασιν τῆς τούτου οὐσίας, ἀπὸ πάθους μὲν δῆλον· ὅτι οὐκ ἐγένετο, πάθος δὲ ἐμποιεῖ· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γλυκίτης τοῦ μέλιτος ἀπὸ πάθους οὐκ ἐγένετο, πάθος δὲ περὶ τὴν γλωττίαν ποιεῖ¹⁰. » ἢ « ἀπὸ πάθους μὲν ἐγένετο, πάθος δὲ οὐ ποιεῖ, ὡς αἱ περὶ τὴν ψυχὴν ὑφιστάμεναι ποιότητες, εἰς ἃς ἢ τε μαρικὴ ἔκστασις καὶ ἢ ὀργὴ καὶ τὰ ἑμια¹¹. » αὕτη γὰρ ἀπὸ πάθους μὲν ἐγένετο, πάθος δὲ οὐκ ἐμποιεῖ εἰς τὸν ὀρῶντα, ἢ ἀπτόμενον. Διαφέρει δὲ

1. Λύτ. 6 (σ. 37).

2. Λύτ. 7 (σ. 37).

3. καθ' ἡμᾶς γε. — πυγμὴν Βρυαρ. Μιγ.

4. καθ' ἡμᾶς γε. — οὐχ οἱ εἰσιν Βρυαρ. Μιγ.

5. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 7 (σ. 37—8).

6. Λύτ. 8 (σ. 38).

7. Λύτ. 10 (σ. 38).

8. καθ' ἡμᾶς γε. — ζέσεως ὁ πυρετός Βρυαρ. Μιγ.

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 10, 12 (σ. 38, 39).

10. Λύτ. 12 (σ. 39).

11. Λύτ. 13 (σ. 39).

παθητική ποιότης τοῦ πάθους, καθ' ὃν τρόπον διαφέρει ἡ ἕξις τῆς διαθέσεως· εἰ μὲν γὰρ ἐν χρόνῳ πλείονι διακρίνεται¹ τὸ πάθος, ὥστε παρωνύμως ἐξ αὐτοῦ ὀνομασθῆναι τὸν δεξιόμενον τὸ πάθος, παθητική ποιότης λέγεται, « εἰ δὲ παρὰ τύχην ἀπογίνεται², πάθος μόνον³. »

ε'. « Τέταρτον εἶδος ποιότητος, σχῆμα καὶ μορφή⁴. » Διαφέρει δὲ ταῦτα, ὅτι τὸ μὲν σχῆμα κυρίως ἐπ' ἀψύχων, ἡ δὲ μορφή ἐπὶ ἐμψύχων τάσσεται· « Τοίτοις δὲ εἰσι καὶ ἄλλα εἶδη, οἷον εὐθύτης καὶ καμπυλότης καὶ τὰ ὅμοια⁵, » ἅτινα καὶ ἀντιδιακρίνεται τῷ σχήματι καὶ τῇ μορφῇ· οὐδὲ γὰρ ταῦτα ὑπὸ τὸ σχῆμα ἀνάγεται (καὶ γὰρ τισι μὲν ἔδοξεν⁶ εἰπεῖν, σχῆμά ἐστιν ἡ τοῦ τυχόντος ὄγκου ἀποπεράτωσις, ἐνίοις⁷ δὲ, σχῆμά ἐστι τὸ ὑπὸ τινος ἢ τινων ὄρων περιεχόμενον), οὐδὲ ὑπὸ τὴν μορφήν ἀνάγεται, εἴπερ μορφή ἐστιν ἡ ὅλου τοῦ εἶδους ἀποπεράτωσις· καθ' αὐτὰ δὲ εἰσι ταῦτα ἀναγόμενα ὑπὸ τὴν ποιότητα. « Αὗται μὲν οὖν εἰσι ποιότητες, τὰ δὲ ἀπ' αὐτῶν⁸ λεγόμενα ποιά εἰσιν, οὐ ποιότητες· καὶ γὰρ τὸ μὲν εὐθὺ ἀπὸ τῆς εὐθύτητος, τὸ δὲ καμπύλον ἀπὸ τῆς καμπυλότητος λεγόμενα, ὡς εἴρηται, οὐκ εἰσι ποιότητες, ἀλλὰ μᾶλλον ποιά ὄντα, τουτέστι πεποιωμένα, ὑπὸ τὸ κεῖσθαι ἀναχθήσονται⁹. » ὥσπερ καὶ « τὸ μακρόν, καὶ τὸ πυκνόν, καὶ τὸ τραχὺ καὶ τὸ λεῖον¹⁰. »

ς'. Κατηγορεῖται δὲ ἡ ποιότης τετραχῶς· παρωνύμως, ὁμωνύμως, ἑτερωνύμως, ἀκατονομάστως· « παρωνύμως μὲν, ὡς ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ὁ γραμματικός¹¹. » ὁμωνύμως δὲ, ὡς ἀπὸ τῆς γραμματικῆς ἐπιστήμης ἡ γραμματικὴ γυνή· « ἑτερωνύμως δὲ, ὡς ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ὁ σπουδαῖος· ὁ γὰρ σπουδαῖος ἀπὸ τῆς ἀρετῆς λέγεται, ἀλλ' οὐ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ἀρετῆς¹². » ἑτερωνύμως δὲ· ἀκατονομάστως δὲ, « ὡς ὁ πυκτικός, ὁ ὀρομικός λέγεται· οὐ γὰρ κεῖται τῇ ποιότητι ὄνομα, ἐξ ἧς¹³ οὕτως ἐποιώθησαν¹⁴. » ἐπ' ἐλαττόνων δὲ τὸ τοιοῦτον εὐρίσκεται,

1. καθ' ἡμᾶς γε.- διακρίνεται Βαυαρ. Μγ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπογίνεται Βαυαρ. Μγ.

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ.

4. Αὐτ. 14 (σ. 39).

5. Αὐτόθι.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ἔδοξε Βαυαρ. Μγ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐνίοι Βαυαρ. Μγ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπ' αὐτῶν Βαυαρ. Μγ.

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ.

10. Αὐτ. 15 (σ. 39).

11. Αὐτ. 19 (σ. 40).

12. Αὐτ. 21 (σ. 40).

13. Μγ.- ἐξ ἧς Βαυαρ.

14. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 20 (σ. 40).

« ἐπὶ δὲ τῶν πλείστων παρωνύμως κατηγορεῖται ἡ ποιότης τῶν μετεχόντων αὐ-
τῆς¹. » « Πυκνὸν μὲν γὰρ ἔστιν, οὗ τὰ μόρια ἐγγύς ἀλλήλων κεῖται, μαρὸν
δὲ, οὗ τὰ μόρια διάστασιν τινα ἢ ἀραιώσιν ἔχει, λεῖον δὲ, οὗ τὰ μόρια ἐφεξῆς
ἀλλήλων κεῖται, οἶονεῖ ἐπ' εὐθείᾳ, μήτε ἐν ὑπεροχῇ, μήτε ἐν ἐλλείψει φαινόμε-
να, τραχὺ δὲ, οὗ τὰ μόρια τούναντίον ὑπερέχει ἀλλήλων, ἢ ἐλλείπει². » Καί
ταῦτα μὲν οὕτως.

Ζ'. Ἐχει δὲ ἴδια τρία. Πρῶτον « τὸ ἔχειν ἐναντίον³ ἢ γὰρ δικαιοσύνη τῇ
ἀδικίᾳ ἔστιν ἐναντία⁴. » τοῦτο δὲ καὶ οὐ μόνη τῇ ποιότητί ἐστι, καὶ οὐ πάση·
οὐ μόνη μὲν, ἐπειδὴ ἔστι καὶ τῷ ποιεῖν καὶ τῷ πάσχειν, ὡς ὕστερον λεχθήσε-
ται, « οὐ πάση δέ, ἐπειδὴ τῇ ὠχρότητι, ποιότητι οὕτῃ, οὐδὲν ἔστιν ἐναντίον⁵. »
Δεύτερον, « τὸ μὴ ἐπιδέχεσθαι⁶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον⁷. » οὐ γὰρ ἔστιν ἡ
γραμματική τῆς γραμματικῆς μᾶλλον καὶ ἥττον γραμματικῆ, οὐδ' ἡ δικαιο-
σύνη τῆς δικαιοσύνης· δίκαιος μέντοι δίκαιον καὶ γραμματικὸς γραμματικόν
μᾶλλον καὶ ἥττον λέγεται⁸. » Τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον καὶ οὐ παντὶ τῷ πεποιωμένῳ
ἐστί, καὶ οὐ μόνῳ· οὐ μόνῳ μὲν, ἐπειδὴ ἔστι καὶ τῷ ποιεῖν καὶ τῷ πάσχειν,
« οὐ παντὶ δέ, ἐπειδὴ τὸ τρίγωνον καὶ τὸ τετράγωνον ποιά ὄντα, τουτέστι⁹ πε-
ποιωμένα, οὐκ εἰσὶν ἀλλήλων μᾶλλον καὶ ἥττον¹⁰. » Τρίτον « ἴδιον ποιότητος
τὸ ὅμοιον καὶ ἀνόμοιον λέγεσθαι τοῦτο δὲ κυρίως ἴδιον κατ' ἄλλο γὰρ τι τῶν
εἰρημένων οὐδὲν ὅμοιον λέγεται, ἀλλ' ἢ κατὰ τὴν ποιότητα¹¹. »

ἢ. Δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι « αἱ εἰδικώταται ποιότητες πᾶσαι ὑπὸ τὴν ποιότητα
ἀνάγονται, ἢ τε γραμματικὴ καὶ ἡ δικαιοσύνη¹² καὶ αἱ λοιπαὶ ὡσαύτως· αἱ δὲ
γενικαὶ ὑπὸ τὰ πρὸς τι ἢ τε γὰρ ἐπιστήμη, τῶν πρὸς τι ἐστὶ (καὶ γὰρ ἐπί-
στητος λέγεται ἡ ἐπιστήμη) καὶ ἡ ἔξις¹³ (πρὸς γὰρ ἑκτὸν λέγεται ἡ ἔξις). Ταῦτα
μὲν οὖν ἐν τούτοις.

1. Αὐτ. 19 (σ. 40).

2. Αὐτ. 15 (σ. 39).

3. Αὐτ. 23 (σ. 40).

4. Αὐτ. 24 (σ. 40).

5. Μεγ.- τὸ ἐπιδέχεσθαι Βαυαρ.

6. Οἱ.- καὶ ἥττον Βαυαρ.

7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 27 (σ. 41).

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ποιά τουτέστι Βαυαρ. Μεγ.

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 28 (σ. 41).

10. Αὐτ. 30 (σ. 41).

11. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ δικαιοσύνη Βαυαρ. Μεγ.

12. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 32 (σ. 41).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΙΔ' ΛΟΓΟΥ.

Μετά τὴν ἦσαν τοῦ πλατωνικοῦ Πλήθωνος ἐνώπιον τοῦ ἀριστοτελικοῦ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου¹, ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα διακεκριμένους φιλοσόφους ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν, μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ (1766 μ. Χ.) ἀκμάσαντας, ἀπαριθμεῖ ὁ Εὐγένιος, προσεπιλέγων, ὅτι ἦσαν «οἱ πάντες (ἦν ἓνα τυχὸν καὶ δεύτερον «ἐξέλοις) τὴν αἵρεσιν περιπατητικοί». Ἀρκοῦμεθα ἐρελκύνοντες τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου ἐπὶ τῶν καλλιεργησάντων τὰ τῶν κατηγοριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους, οἷσι μνημονεύονται Λεονάρδος ὁ Μινδόνιος, ἐξηγῶν μὲν τῷ 1574 τὸ τοῦ Ἀμμωνίου εἰς τὰς δέκα κατηγορίας ὑπόμνημα ἐντὸς τοῦ τότε πατριαρχείου, δηλαδὴ ἐν τῇ μονῇ τῆς Παμμυκαρίστου², ἔχων δὲ ἀκροατὰς μετὰ τῶν λοιπῶν κληρικῶν καὶ αὐτὸν τὸν πατριάρχην Ἱερεμίαν τὸν Β'³, Μάξιμος ὁ Μαργούνιος, ἀντεπιστέλλων ἐκ Βενετίας πρὸς τὸν ἐν Παταβίῳ Κύριλλον τὸν Λούκαριν, κατὰ νοέμβριον τοῦ 1589, περὶ ἐρμηνείας ἀριστοτελικῆς τινος ῥήσεως⁴, Θεόφιλος ὁ Κορυδαλεύς (1563 + 1646)⁵, παραδίδων ἐν τῇ Μ. τοῦ Γένους σχολῇ φιλοσοφικὰ μαθήματα (1621—3, 1629—39)⁶, ἐν οἷς καὶ τὰ «Εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπομνήματα», Ἰωάννης ὁ ἐκ Βερροίας Κοττούνιος (1577 + 1658)⁷, ἐκδιδούς τὰς ἐν Παταβίῳ δημοσίας γενομένας ἀριστοτελικὰς αὐτοῦ διδασχάς⁸, Γεώργιος ὁ Σουγδουρῆς, διδάσκων τὸ 1695 ἐν Ἰωαννίνοις⁹ «Εἰσαγωγὴν λογικὴν, ἣ προδιοίκησιν εἰς ἅπασαν τὴν λογικὴν μέθοδον τοῦ Ἀριστοτέλους¹⁰», Γεώργιος ὁ Δαμωδός (1679 +

1. EUGENIOU TOU BOULGARPEWS. *Ἡ Λογική*, σ. 40.

2. Αὐτ. σ. 44.

3. M. CRUSH. *Turcogræcia* (ἐν Βασιλείᾳ 1584, φύλλ.) σ. 15, 169.

4. Αὐτ. σ. 205.

5. EM. LEGRAND. *Bibliothèque Hellénique du 17e siècle* (ἐν Παρισίοις 1894—6. 4 Τόμ. μ. 8^{ον}) Τόμ. Δ' σ. 190—3.

6. N. ΚΑΤΡΑΜΗ. *Φιλολογικὰ ἀνάλεκτα Ζακύνθου*, σ. 125.—Α. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ. *Ὁρθόδοξος Ἑλλάς*, σ. 158.

7. M. ΓΕΔΕΩΝ. *Χρονικά τῆς πατριαρχικῆς ἀκαδημίας* (ἐν ΚΠ. 1883. 8^{ον}) σ. 86.

8. ἐκδ. Ἑνετίας 1729. 4^{ον}.

9. EM. LEGRAND. αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 390, 394.

10. *Expositio universæ Logices*, auctore Io. Cottunio, eq. et in Pat. Univ. philosopho primo (ἐν Παταβίῳ 1654. 4^{ον}).

11. Κ. ΣΑΘΑ. *Νεοελληνικὴ βιβλιοθήκη* (ἐν Ἀθήναις 1868. 8^{ον}) σ. 393.

12. ἐκδ. Βιέννης 1792. 8^{ον}.

1752)¹, συγκαταριθμῶν, μεταξύ τῶν ἀκρωμένων τὴν παρ' αὐτοῦ παραδιδομένην ἐν Κεφαλληνίᾳ « Ἐπίτομον λογικὴν κατ' Ἀριστοτέλη², » καὶ αὐτὸν τὸν Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν³.

Οἱ τότε μετ' αὐταπαρνήσεως καὶ μετὰ ζήλου κατ' ἐπίγνωσιν διδάτκαλοι τοῦ Γένους, εὐτυχέστεροι ἡμῶν ὄντες, ἴσως εἶχον ἀνὰ χεῖρας χειρόγραφα, περιέχοντα καὶ τὴν πλατυτέραν πραγματείαν τοῦ Φωτίου « Περὶ τῶν πρὸς τι, » ἣν καὶ ὁ ἴδιος ἀναφέρει, ἐν οἷς λέγει « Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου τοῦ θεωρήματος ἐν ἄλλοις πλατύτερον⁴. » Τὸ γ' ἐφ' ἡμῖν περιωρίσθημεν, ἀντιγράψαντες μὲν τοῦ λόγου τούτου, τοῦ ἐκφωνηθέντος τῇ 30 Σεπτεμβρίου 832, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ τῆς ἐβδομάδος⁵, τὰς μὲν § α'—γ' ἐκ τοῦ ἐν Μονάχῳ χειρογράφου (Βαυαρ.), παραβαλόντες πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Μιγ. (σ. 793 κ. ἐ.), τὴν δὲ § δ' καὶ ἐξ ἐτέρου βαυαρικοῦ κώδικος (Β.) κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Οἰ. (σ. 364. σημ. 7), ἐν ᾧ ἡ ἐπιγραφὴ αὐτοῦ ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Δ' (ᾧρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τοῦ τίτλου τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 356) καὶ Μιγ. (σ. 760).

ΙΔ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως⁶,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος ε' φιλοσοφικός⁷.

περὶ τῶν πρὸς τι⁸.

α'. « Πρὸς τι ἐστὶ » κατηγορία, οἷς τὸ εἶναι ταῦτόν⁹ ἐστὶ τῷ¹⁰ πρὸς τι πῶς

1. Κ. ΣΑΘΑ, αὐτ. σ. 468—9.

2. ἐκδ. Ἐνετίαις 1759. 8^{ον}.

3. Κ. ΣΑΘΑ, αὐτ.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 364.

5. ᾧρα Προδιοίκησιν τοῦ Ι' Λόγου.

6. καθ' ἡμᾶς γε.— Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.— Φωτίου Βαυαρ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.— σύντομος τῶν δέκα κατηγοριῶν Βαυαρ.— σύντομος σαφὴς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οἰ. Μιγ.

8. Βαυαρ. Οἰ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.— ἐστὶ Βαυαρ. Μιγ.

10. Οἰ.— ταυτὸν Βαυαρ.

11. Οἰ.— τὸ Βαυαρ.

ἔχειν, τούτέστιν, ὧν ἡ ὑπαρξίς ἐν τῇ πρὸς ἕτερον σχέσει ἐστίν¹, » « οἶον ὡς τὸ διπλάσιον ἢ τὸ ἥμισυ· τὸ γὰρ διπλάσιον ἐν τῇ πρὸς τὸ ἥμισυ σχέσει ἔχει τὸ εἶναι, ὁμοίως καὶ τὸ ἥμισυ ἐν τῇ πρὸς τὸ διπλάσιον σχέσει². » « ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ». » Ἰσοθέτῃκε δὲ τοῖς πρὸς τι, ὧν τὸ μὲν κατὰ ταυτότητα³ λέγεται, τὸ δὲ κατὰ ἀνισότητα. τὸ δὲ κατὰ γέννησιν⁴, τὸ δὲ κατὰ μέθεξιν, τὸ δὲ κατὰ ὕψειν, τὸ δὲ κατὰ πάθος, τὸ δὲ κατὰ κρίσιν, τὸ δὲ κατὰ θέσιν, τὸ δὲ κατὰ τὴν πρὸς τὸ γένος ἀναφοράν. Παράδειγμα τοῦ μὲν κατὰ ταυτότητα⁵, ὡς φίλος φίλου φίλος, καὶ ἐχθρὸς ἐχθροῦ ἐχθρὸς, « καὶ τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ ὅμοιον⁶. » τοῦ δὲ « κατ' ἀνισότητα⁷, » ὡς « τὸ μείζον ἐλάττωτος μείζον, καὶ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος διπλάσιον⁸, » ἢ « κατ' ισότητα, ὡς τὸ ἴσον τιμὴ ἴσον⁹. » τοῦ δὲ κατὰ γέννησιν, ὡς πατήρ υἱοῦ πατήρ· τοῦ δὲ κατὰ μέθεξιν, ὡς τὸ μετέχον μετεχόμενον μετέχει· τοῦ δὲ κατὰ ὕψειν, ὡς « δεσπότης δούλου δεσπότης¹⁰. » τοῦ δὲ κατὰ πάθος, ἡγουν κατὰ πάθησιν, ὡς ὁ τύπτων τυπτόμενον τύπτει, καὶ ὁ τυπτόμενος ὑπὸ τύπτοντος τύπτεται· τοῦ δὲ κατὰ κρίσιν, ὡς « ἡ ἐπιστήμη ἐπιστιτοῦ ἐπιστήμη¹². » τοῦ δὲ « κατὰ θέσιν, ὡς τὸ δεξιὸν ἀριστεροῦ δεξιόν¹³. » τοῦ δὲ κατὰ τὴν πρὸς τὸ γένος ἀναφοράν, ὡς ἡ γραμμικὴ καὶ ἡ μουσικὴ ἀνάγεται γὰρ καὶ τούτων ἕκαστον πρὸς τὸ τῆς ἐπιστήμης¹⁴ γένος. Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ὑπὸ τὰ πρὸς τι ὡς εἶδη τελέοντα ἐν ἀρχῇ.

6'. Ὁ μὲν οὖν εἰρημένος τῶν πρὸς τι λόγος κυρίως ἐστὶ τῆς φύσεως τῶν πρὸς τι, ὃν δὲ λέξομεν, ὡς παρακολουθήμα¹⁵ τι μᾶλλον φαίνεται¹⁶. Ἔστι δὲ οὗτος « Πρὸς τι ἐστίν¹⁶, ὅσα αὐτά, ἔπερ ἐστίν, ἐτέρων εἶναι λέγεται, ἢ ὅπως οὖν

1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' ζ' 1 (σ. 32).

2. Αὐτ. 9 (σ. 33).

3. Αὐτ. 2 (σ. 32).

4. Οἱ.- ταυτότητα Βαυαρ.

5. Οἱ.- γένεσιν Βαυαρ.

6. Οἱ.- ταυτότητα Βαυαρ.

7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 3 (σ. 32).

8. Αὐτ. 7 (σ. 32).

9. Αὐτ. 9 (σ. 33).

10. Αὐτ. 7 (σ. 32).

11. Αὐτ. 9 (σ. 33).

12. Αὐτὸθε.

13. Αὐτ. 2 (σ. 32).

14. καὶ ἡμῶς γε.- ἀνάγεται καὶ γὰρ τούτων ἑκάστης ἐπιστήμης Βαυαρ. Μγ.

15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 25 (σ. 36).

16. Οἱ.- τί ἐστίν Βαυαρ.

ἄλλως¹.» Εἵπομεν², ὅτι οὐκ ἔστι θηλωτικὸς ὁ λόγος οὗτος τῆς φύσεως τῶν πρὸς τι « ἢ ἄρ' χεὶρ τινὸς χεὶρ λέγεται, καὶ ἡ κεφαλὴ τινὸς κεφαλὴ, καὶ τὰ ἄλλα τῶν μερῶν ὁμοίως³, » ἀλλ' οὐκ εἰσι ταῦτα τῶν πρὸς τι οὐσίαι γάρ· « οὐδὲμία δὲ οὐσία τῶν πρὸς τι⁴. »

γ'. Εἰδέναι δὲ χρή, ὅτι « τῶν πρὸς τι τὰ μὲν κατὰ τὸ γενικὸν προσφέρεται, οἷον ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης » τὰ δὲ κατὰ τὸ δοτικόν, ὡς « τὸ ἐπιστητὸν τῇ ἐπιστήμῃ ἐπιστητόν⁵. » τὰ δὲ κατὰ τὸ αἰτιατικόν, ὡς ὁ τύπτων τυπτόμενον τύπτει. Τῷ οὖν παρακολουθήματι, ὥσπερ⁶ εἴρηται, μετὰ τὸ « αὐτὰ⁷, ἔπερ ἐστίν, ἑτέρων εἶναι λέγεται, προσέθηκε καὶ τὸ ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως⁸, » δηλῶν ἄλλως⁹ τὰ τε πρὸς αἰτιατικόν καὶ πρὸς δοτικόν.

δ'. Ἐχει δὲ τὰ πρὸς τι ἴδια τέσσαρα. « Τὸ ὑπάρχειν ἐν αὐτοῖς ἐναντιότητα καὶ γὰρ τῇ ἐπιστήμῃ ἐστὶν ἐναντίον, οἷον ἡ ἄγνοια¹⁰. » τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον καὶ οὐ πᾶσι τοῖς πρὸς τι καὶ οὐ μόνοις ἀρμόζει « καὶ οὐ πᾶσι μὲν, ἐπειδὴ τῷ διπλασίῳ οὐδέν ἐστιν ἐναντίον¹¹, » οὐ μόνοις δέ, ἐπειδὴ τῇ ποιότητί ἐστιν ἐναντίον « οἱ πᾶσι δέ, οὐδὲ μόνοις ὑπάρχει τὸ μᾶλλον¹². » Δεύτερον δὲ ἴδιον « τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἵττον¹³. » καθ' ὃν τρόπον τὸ πρὸ αὐτοῦ ἴδιον, κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον καὶ τοῦτο. Τρίτον ἴδιον « τὸ πρὸς ἀντιστρέφοντα λέγεσθαι οἷον ὁ δοῦλος δεσπότου δοῦλος λέγεται, καὶ ὁ δεσπότης δούλου δεσπότης λέγεται καὶ τὸ διπλάσιον ἡμίσεος διπλάσιον, καὶ τὸ ἥμισυ διπλασίου ἥμισυ καὶ τὸ μείζον ἐλάττωτος μείζον, καὶ τὸ ἐλάττω μείζονος ἐλάττω ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων¹⁴. τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον « πᾶσιν ὑπάρχει τοῖς πρὸς τι¹⁵ » καὶ μόνοις. Τέταρτον ἴδιον τῶν πρὸς τι « τὸ¹⁶ ἕμα τῇ φύσει εἶναι ἕμα γὰρ διπλά-

1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 2, 3 (σ. 32).

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ὁπωσοῦν. Ἀ.λ.λ' ὡς εἵπομεν Βαυαρ. Μγ.

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 22 (σ. 35).

4. Αὐτ. 23 (σ. 35).

5. Αὐτ. 9 (σ. 33).

6. καθ' ἡμᾶς γε.- τύπτει. Τὸ οὖν παρακολουθήμα, ὅπερ Βαυαρ. Μγ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- μετὰ τοῦ αὐτὰ Βαυαρ. Μγ.

8. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 1 (σ. 32).

9. Μγ.- Ἀ.λ.λ' ὡς Βαυαρ.

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 5 (σ. 32).

11. Αὐτ. 6 (σ. 32).

12. Αὐτ. 8 (σ. 32).

13. Αὐτ. 7 (σ. 32).

14. Αὐτ. 9 (σ. 33).

15. Αὐτ. 13 (σ. 33).

16. Βαυαρ. Μγ.- Τέταρτον δὲ τὸ Β (Οἰ.).

οιόν τε ἐστὶ καὶ ἡμῖσι, καὶ ἡμίσεος ὄντος, διπλάσιόν ἐστι, καὶ δούλου ὄντος, δεσπότης ἐστί, καὶ δεσπότου ὄντος, δοῦλός ἐστιν ὁμοίως¹ δὲ τούτοις καὶ τὰ ἄλλα καὶ οὐναναιρεῖ δὲ ταῦτα ἀλλήλα μὴ² γὰρ ὄντος διπλάσιον, οὐκ ἐστὶν ἡμῖσι, καὶ ἡμίσεος μὴ ὄντος, οὐκ ἔστι διπλάσιον ὁμοίως δὲ καὶ³ ἐπὶ τῶν ἄλλων⁴. » τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον καὶ πᾶσι τοῖς πρὸς τι καὶ μόνοις ὑπάρχει⁵. Εἰ γάρ τις ἀμυβιάλλει, λέγων, ὅτι οὐ πᾶσι τοῖς πρὸς τι ὑπάρχει, παρατιθεῖς⁶ ἡμῖν καὶ αἰσθησιν καὶ τὸ αἰσθητόν, καὶ λέγων, ὅτι, τοῦ αἰσθητοῦ ὄντος, οὐκ ἀνάγκη αἰσθησιν εἶναι. « πρὸ τοῦ γὰρ γενέσθαι τὰ ζῶα⁷, τὰ ἔχοντα τὴν αἰσθησιν⁸, ἦν πῦρ⁹ » καὶ ἰὸν καὶ τὰ ἄλλα στοιχεῖα, ἐξ ὧν καὶ τὰ ζῶα σύγκειται¹⁰, ἀκουέτω δὴ ὁ τοιοῦτος, ὅτι τὸ πῦρ καὶ τὰ ἄλλα πρὸ αἰσθήσεως ἦσαν (εἶπερ καὶ πρὸ τῶν ἔχόντων τὴν αἰσθησιν¹¹). » ἀλλ' οὐχί, ὡς αἰσθητά, ἀλλ' ὡς σώματα, « ἔμα δὲ τῇ γενέσθαι αὐτὰ αἰσθητά, συνυφέστηκε¹² καὶ ἡ αἰσθησις¹³. » Ὅμοίως « καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης¹⁴ λέγουσι γάρ, ὅτι πρὸ τοῦ γενέσθαι τινὰ ἀστρονόμον, ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, ἦσαν τὰ¹⁵ ἄστρα ἐπιστητά¹⁵. » Ἀλλὰ πρὸς τούτους φραμέν, ὅτι ἦσαν μὲν τὰ ἄστρα, ἀλλ' οὐχὶ ἐπιστητά. ἡνίκα δὲ τούτων ἐπιστήμη γέγονε, τότε καὶ ταῦτα ἐπιστητά γεγόνασιν¹⁶. » Ὡστε ἴδιον « πᾶσι τοῖς πρὸς τι τὰ¹⁷ ἔμα τῇ φύσει λέγεσθαι¹⁸. » Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν πρὸς τι.

1. B (Oι.).- διπλάσιόν ἐστι, καὶ δούλου ὄντος, δεσπότης ἐστὶ ὁμοίως Βρυαρ. Μγ.

2. Βρυαρ. Μγ.- ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ τὰ ἄλλα μὴ B (Oι.).

3. B (Oι.).- ὁμοίως καὶ Βρυαρ. Μγ.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 17 (σ. 34).

5. B (Oι.).- πρὸς τι ὑπάρχει καὶ μόνοις Βρυαρ. Μγ.

6. Βρυαρ. Μγ.- πρὸς τι παρατιθεῖς B (Oι.).

7. καθ' ἡμᾶς γε. (κ. κατ.).-ζῶα Βρυαρ. Μγ. (κ. κατ.).

8. B (Oι.).- ἔχοντα αἰσθησιν Βρυαρ. Μγ.

9. B (Oι.).- ἦν καὶ πῦρ Βρυαρ. Μγ.

10. Βρυαρ. Μγ.- σύγκειται B (Oι.).

11. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 22 (σ. 35).

12. Βρυαρ. Μγ.- συνυφέστηκε B (Oι.).

13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 21 (σ. 35).

14. B (Oι.).- ἦσαν καὶ τὰ Βρυαρ. Μγ.

15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 19 (σ. 34).

16. B (Oι.).- γέγονε Βρυαρ. Μγ.

17. Βρυαρ. Μγ.- πρὸς τι τὰ B (Oι.).

18. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 18 (σ. 34).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΙΕ' ΛΟΓΟΥ.

"Ανευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας τὸ προκείμενον ἀπόσπασμα ἀπατέλει μέρος τῶν φιλοσοφικῶν λόγων τοῦ Φωτίου, ὁμολογοῦντος μὲν ἐν αὐτῷ, ὅτι ἐδίδασκεν, ἀποτεινομένου δὲ πρὸς τοὺς ἀκροωμένους μαθητάς· « Ἡμεῖς δὲ τὰς τε τῶν κατηγο-
» ριῶν τέσσαρας . . τῇ διδασκαλίῳ διεξελθόντες σαφηνεία καὶ περὶ τῶν ἐπιλοιπῶν
» ἔξ τον αὐτὸν ἡμῖν διασῶσαι τῆς διδασκαλίας ἐδικαιώσαμεν τύπον¹. »

Διαφοροτρόπως οἱ φιλοσοφοῦντες ἡρμήνευσαν τὰς κατηγορίας, εἴτε διὰ τῆς γραμματικῆς, ἀποφαινόμενοι, ὅτι οὐσία μὲν εἰσι τὰ οὐσιαστικά, ποσὸν δέ, ποιὸν καὶ πρὸς τι τὰ ἐπίθετα, ποῦ δὲ καὶ πότε τὰ ἐπιρρήματα, ποιεῖν δέ, πάσχειν, κείσθαι καὶ ἔχειν τὰ ῥήματα, εἴτε διὰ τῆς συντάξεως, διασκευάζοντες τὴν πρότασιν ὁ μὲν οὕτως², ὁ δὲ ἄλλως³. Στοιχοῦντες ταῖς προηγουμένοις τούτοις καὶ λέξεις τοῦ Φιλοσόφου δανειζόμενοι κατατάττομεν τὰς δέκα κατηγορίας ὡς ἀκολούθως· ἵππος (οὐσία), εἷς (ποσόν), λευκός (ποιόν), μείζων ἄλλου (πρὸς τι), ἐν ἄγορῇ (ποῦ), χθές (πότε), ἔκειτο (κεῖσθαι), ὑποδεδεμένος τοὺς πόδας (ἔχειν), πείσχω⁴ (πάσχειν), κλείων τοὺς ὀφθαλμοὺς (ποιεῖν).

Μετά δὲ τὸν Φώτιον « Ὑπόμνημα εἰς τὰς ἔξ τελευταίας κατηγορίας » συνέταξε καὶ Νικηφόρος ὁ Βλεμμίδης περὶ τὸ 1255 μ. Χ.⁵

Τοῦ δὲ λόγου τούτου ἐκφωνηθέντος τῇ 7 Ὀκτωβρίου 832 μ. Χ.⁶, ἡ μὲν ἐπιγραφή ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς Α' ὁμιλίας (ὄρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τοῦ τίτλου τῶν Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 356) καὶ Μιγ. (σ. 760), τὸ δὲ ὄλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 365), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κολ. (ἀρ. 142), Βατ. (ἀρ. 142), Παρι. (ἀρ. 138), Τυ. (ἀρ. 138), Ἐν. (ἀρ. 142) καὶ Μιγ. (σ. 800).

1. ὄρα κατωτέρω Φωτίου Λόγον ΙΕ' § α'.

2. ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΚΟΡΥΔΑΛΛΕΩΣ. *Εἰς ἅπασαν τὴν Λογικὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ἔπ' ὀνόματα*, σ. 168.

3. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ. *Ἡ Λογική*, σ. 229.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Κατηγοριῶν* Β' δ' (κύτ. Τόμ. Α' σ. 22).

5. FABRICII, κύτ. Τόμ. Γ' σ. 210.

6. ὄρα Προδιόκησιν τοῦ Ι' Λόγου.

ΙΕ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος 5' φιλοσοφικός².

περὶ τῶν ἐπολοίπων 7³ κατηγοριῶν⁴.

α'. Ὁ μὲν Ἀριστοτέλης, ἅτε μὴ διδάσκων⁵ ἴσως, τὴν δὲ διδασκαλίαν ἐνδεικνύμενος (εἵπερ μὴ⁶ κατέψευσται αὐτοῦ⁷, ὃ ἐκδέδοται), περὶ τε⁸ τῶν ἄλλων καὶ περὶ τῶν 10 κατηγοριῶν ἔτι μᾶλλον συντομώτερον περιείληφεν⁹. ἡμεῖς δὲ τὰς τε τῶν κατηγοριῶν τέσσαρας ἐν πλάτει τε συμμέτρῳ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ διεξελθόντες σαφηνεία, καὶ περὶ τῶν ἐπιλοίπων 10 τὸν αὐτὸν ὅμιν¹⁰ διασῶσαι τῆς διδασκαλίας ἐδικαιώσαμεν τύπον. Διό φαμεν, ὡς πρό γε πάντων ἐκεῖνο εἰδέναι χρή, ὅτι ἐκάστη τῶν κατηγοριῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος, ἀπλῆ τις ἐστίν¹¹. εἰ γάρ, καὶ οὗο τινῶν συνδυαζομένων, ἀποτελεῖται ἐκάστη τῶν 10 κατηγοριῶν, ἀλλ' οὖν ὁδῶν, ὅτι οὐκ αὐτὰ τὰ¹² συνδυαζόμενά φαμεν εἶναι κατηγορίαν, ἵνα καὶ τὸ σύνθετον αὐταῖς ἐπακολουθήσῃ. οὕτε γάρ ὡς μέρη αὐτῆς ἐκεῖνα παραλαμβάνεται, οὕτε ὡς ὅλη τις ὑποκειμένη, ἀλλ' οὐδ' ὡς τινα συνθέτου στοιχεῖα¹³. Ἀλλ' ὥσπερ ἡ φιλία οὕω μὲν τινῶν ἐστίν¹⁴ ἕνωσις, οὐδέτερον¹⁵ δὲ τῶν φιλοῦντων ἐστίν, οὐ-

1. καθ' ἡμῶς γε.- Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

2. καθ' ἡμῶς γε.- σέτοις σαφῆς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οἱ. Μιγ.

3. Οἱ. Μιγ.

4. Κολ. Βατ. Παρι. Ἐν. Μιγ.- ἅτε διδάσκων Οἱ. Τυ.

5. Οἱ. Κολ. Βατ. Ἐν. Μιγ.- ἐνδεικνύμενος εἰ γὰρ μὴ Παρι. Τυ.

6. Οἱ. Κολ. Βατ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.- αὐτοῦ Κα.

7. Οἱ.- αὐτοῦ τὸ ἐκδέδοται περὶ τε Παρι.- αὐτοῦ τὸ ἐκδέδοται καὶ οὐκ ἐκδέδοται περὶ τε Κολ. Βατ. Ἐν. Μιγ.- αὐτοῦ τὸ ἐκδέδοται καὶ οὐκ ἐκδέδοται περὶ τε Τυ.

8. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' δ', θ' (αὐτ. Τόμ. Α' σ. 22, 42).

9. Οἱ. Κολ. Βατ. Τυ. Ἐν. Μιγ.- ἡμῶν Παρι.

10. Κολ. Βατ. Παρι. Μιγ.- ἐστὶ Οἱ. Τυ. Ἐν.

11. Οἱ. Κολ. Βατ. Ἐν. Μιγ.- οὐ κατὰ τὰ Παρι. Τυ.

12. Οἱ. Κολ. Βατ. Ἐν. Μιγ.- στοιχείου Παρι. Τυ.

13. Οἱ. Τυ. Ἐν.- μὲν τινῶν ἐστὶν Κολ. Βατ. Παρι. Μιγ.

14. Οἱ. Κολ. Βατ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.- οὐδετέρου Κα.

δ' ἐκ τούτων ὁπωσοῦν συγκειμένη, πάντῃ¹ δέ ἐστιν ἀπλή, καὶ ὥσπερ ἡ δεσπο-
τεία, συνδυαζομένων μὲν τινων, ἀποτελεῖται, καὶ ἀναφαίνεται, πάντῃ δέ ἐστιν ἀ-
πλή, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐκάστη τῶν ἐξ κατηγοριῶν, δύο μὲν τινων
συνιόντων, ἀναφαίνεται, οὐδέτερον δὲ τῶν συνιόντων ἐστίν, οὐδ' ὁπωσοῦν ἐξ αὐ-
τῶν σύγκειται. Ταύτῃ ἄρα καὶ ἕτεραι μὲν εἰσι² παρὰ τὰς τέσσαρας αὖται, ἀπλᾶί
δὲ, ὥσπερ καὶ κεῖναι³, καὶ τὸ⁴ μὲν ἀπλᾶς εἶναι κοινὸν ἀπάσαις, τὸ δὲ, δύο τινῶν
συνεληλυθότων, ἀπογενεῖσθαι, καὶ ἀναφανεῖσθαι, μάλιστα ἴδιον τῶν ἐξ.

β'. Εἰπόντες οὖν τὰ⁵ κοινῶς ἐνυπάρχοντα ταῖς ἐξ, καὶ περὶ μιᾶς ἐκάστης αὐ-
τῶν ἰδίᾳ θεωρήσαιμεν καὶ πρότερόν γε περὶ τοῦ ποιεῖν⁶. τήν τε ὑπογραφήν αὐ-
τῆς⁷ ὑποτυποῦντες καὶ τὰ εἶδη καὶ τὰ ἴδια παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων.

1. Κολ. Βατ. Παρι. Μιγ. (κ. κατ.).- πάντῃ Οἱ. Τυ. Ἐν. (κ. κατ.).

2. Οἱ. Παρι. Τυ.- ἕτεραι ἔνγεισι Κολ. Βατ. Μιγ.

3. Κολ. Βατ. Παρι. Μιγ.- καί κεῖναι Οἱ. Τυ.

4. Οἱ. Κολ. Βατ. Παρι. Τυ. Μιγ.- ἐξ αὐτῶν σύγκειται καὶ τὸ Ἐν.

5. Οἱ. Κολ. Βατ. Ἐν. Μιγ.-εἰπόντες εἶναι τὰ Παρι. Τυ.

6. Οἱ. Βατ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.- περὶ τούτου τοῦ ποιεῖν Κολ.

7. Οἱ. Παρι. Τυ.- αὐτοῦ Κολ. Βατ. Ἐν. Μιγ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΙΣΤ' ΛΟΓΟΥ.

Ἄφ' ὅτου ὁ Φώτιος ἐπρέσβευσεν εἰς Ἀσσυρίους περὶ τὸ 838 μ. Χ.¹ μεγάλη ὠθησις ἐδόθη παρὰ τοῖς Ἀραβῖν εἰς τὴν μελέτην τῶν ἀριστοτελικῶν βιβλίων. Τὰ πλεῖστα ἐσχολιάσθησαν ὑπὸ τοῦ περιπατητικοῦ φιλοσόφου Ἀβού-Ίουσούφ-Ἀλ-Κεντῆ², ἀποθανόντος τῷ 860 μ. Χ. ἐν ᾧ ὑπὸ τοῦ Ἀπτούλ-Ραχμάν-Χοναΐν, τελευτήσαντος τῷ 873 μ. Χ. μετεφράζοντο ἄλλα τε καὶ ἐκ τῶν τῆς λογικῆς τὸ « περὶ ἐρμηνείας »³ (Βάρι Ἀρμίνιας ἀραβ.)⁴, καὶ « Ἀναλυτικῶν προτέρων βιβλία γ' »⁵ (Ἀνολούτικα ἀραβ.)⁶. Ἐπῆλθεν ὁ Ἀβού-Βασάρ-Ματτᾶ (περὶ τὸ 935 μ. Χ.), μεταφράσας τὸ « περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν »⁷ Ἀριστοτέλους, ὡς καὶ τὰ « Ἀναλυτικῶν ὑστέρων βιβλία β' »⁸ (Ἀνολούτικα ἀραβ.)⁹ καὶ τὰ « περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων »¹⁰ (Σοφιστικά ἀραβ.)¹¹. Ἀλλὰ καὶ οἱ περικλεεῖς τῶν Ἀράβων φιλόσοφοι, ὁ Ἀβού-Νασάρ-ἐλ-Φαραβῆ¹², ἀποθανὼν τῷ 950 μ. Χ., ὁ Ἀβού-Ἀλῆ-Ἰβνι-Σινᾶ¹³ (980—1037 μ. Χ.), ὁ Ἀβού-Ἀχμέτ-ἐλ-Τουση-ἐλ-Γαζαλῆ¹⁴ (1058—1111 μ. Χ.), ὁ Ἀβού-λ-Βαλῆτ-Ἰβνι-Ρούστ¹⁵ (1115—1198 μ. Χ.) νυκτὸς καὶ ἡμέρας εἶχον ἀνὰ χεῖρας τὰς τοῦ φιλοσόφου Ἀριστοτέλους (φιλοσόφ Ἀριστὸ ἀραβ.)¹⁶ δέλτους, καὶ μάλιστα τὰς περὶ λογικῆς (Μαντήκ ἀραβ.), ὧν αἱ δέκα κατηγορίαι προεξάρχουσι. Καλοῦνται δὲ αὗται ὑπὸ τῶν Ἀράβων αἱ δέκα τῆς λογικῆς θύραι¹⁷.

1. Ὁρα Εἰσαγωγὴν τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

2. D'HERBELOT, *Bibliothèque Orientale* (ἐν Maestricht 1776, φύλλ. ἐν λ. Kendy).

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 52 κ. ἐ.

4. D'HERBELOT, αὐτ. ἐν λ. Bari Arminias.

5. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. σ. 73 κ. ἐ.

6. D'HERBELOT, αὐτ. ἐν λ. Ponaïn. Anoloutica.

7. TODERINI, *Letteratura Turchesca* (ἐν Ένετίξ 1787, 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Β' σελ. 79, 80.

8. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. σ. 186. κ. ἐ.

9. D'HERBELOT, αὐτ. ἐν λ. Matali, Abu Baschar Matta.

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ.

11. D'HERBELOT, αὐτ. ἐν λ. Ketab Solistica.

12. D'HERBELOT, αὐτ. ἐν λ. Farabi.

13. Αὐτ. ἐν λ. Sina.

14. Αὐτ. ἐν λ. Gazali.

15. Αὐτ. ἐν λ. Roschl.

16. Αὐτ. σ. 256, 276.

17. Αὐτ. ἐν λ. Issagogi.

Τὸ δὲ νῦν πρὸ ὑμῶν ἀνοιγόμενον διθύρον (ποιεῖν καὶ πάσχειν) ἦν καὶ εὐρύτερον καὶ ὑψηλότερον καὶ ὠραιότερον κατεσκευασμένον ὑπὸ τῶν καλλιτεχνικῶν τοῦ Φωτίου χειρῶν, ὡς ἔστιν εἰκάσαι ἐκ τοῦ μικρογραφήματος, τοῦ προδημοσιευθέντος ἐν συνόψει¹. Ἀλλ' ἀρκούμεθα, μέχρις οὗ ἀνακαλυφθῇ τὸ πληρέστερον ἀνακοινοῦντες τὸ ἐν τινι βαυαρικῷ χειρογράφῳ (Βαυαρ.) κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Μιγ. (σ. 803—4), φρονούντες μὲν, ὅτι ἐδιδάχθη τῇ 14 ὁκτωβρίου τοῦ 832 μ. Χ.², ἀναπληροῦντες δὲ τὴν ἐπιγραφὴν αὐτοῦ ἀναλόγως τῆς Ἀὐμιλίας (ὄρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τῶν τίτλων τῶν Ἀμφιλογίων Οἱ. (σ. 356 καὶ Μιγ. (σ. 760).

Καίτοι δὲ κοινῶς θεωρεῖται, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἀπεσιώπησε τὰ περὶ τῶν διπλῶν τούτων κατηγοριῶν, οὐχ ἥττον διὰ μακρῶν ἐνδιατρίβει ἐν ἰδίῳ κεφαλαίῳ «Τί τὸ ποιεῖν καὶ πάσχειν ἐστί, καὶ τίσιν ὑπάρχει, καὶ διὰ τί, καὶ πῶς».³

ΙΣΤ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως⁴,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος ζ' φιλοσοφικός⁵.

περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν⁶.

α'. Διττόν ἐστί τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν· τὸ γὰρ ποιεῖν ἢ ἐν⁷ σώματι, ἢ ἐν ψυχῇ⁸ οἷον ἐν μὲν σώματι τὸ τέμνειν, τὸ καίειν, ἐν δὲ ψυχῇ⁹ τὸ λυπεῖν, τὸ χαρῆ ποιεῖν· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ πάσχειν, τὸ μὲν ἐν ψυχῇ, τὸ δὲ ἐν σώματι, ὡς

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 365—6, 356.

2. ὄρα Προδικίησιν τοῦ Ι' Λόγου.

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς Α' Ζ' (αὐτ. σ. 715 κ. ἐ.).

4. καθ' ἡμᾶς γε. - Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι. - Φωτ Βαυαρ. Μιγ.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - σύντομος τῶν δέκα κατηγοριῶν Βαυαρ. - σύντομος σαφὴς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οἱ. Μιγ.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν Βαυαρ. Μιγ.

7. καθ' ἡμᾶς γε. - πάσχειν ἢ γὰρ ἐν Βαυαρ. Μιγ.

8. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐν ψυχῇ Βαυαρ. Μιγ.

λυπεῖσθαι καὶ τέμνεσθαι. Ἔστι δὲ τὸ ποιεῖν ἢ τελειωτικόν, ἢ φθαρτικόν· τελειωτικὸν μὲν, ὡς τὸ διδάσκειν, τὸ θεοσεβεῖν, φθαρτικὸν δέ, ὡς¹ τὸ δυσσεβεῖν. Ὁμοίως καὶ τὸ πάσχειν ἢ τελειωτικὸν ἐστίν, ἢ φθαρτικόν· τελειωτικὸν μὲν, ὡς² τὸ μανθάνειν τι, φθαρτικὸν δέ, ὡς τὸ τέμνεσθαι, ἢ καίεσθαι.

Β'. Ἔχει δὲ ἴδια δύο. «Ἐν μὲν, τὸ ἐπιδέχεσθαι ἐναντιότιτα· εἵπομεν δὲ ἐπιδέχεσθαι τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν ἐναντίωσιν», οὐχ ὅτι τὸ ποιεῖν τῷ πάσχειν ἐστὶν ἐναντίον, ἢ τὸ πάσχειν τῷ ποιεῖν, ἀλλ' ὅτι τῷ πάσχειν ἐστὶ τι ἐναντίον, οὐ τὸ ποιεῖν δέ, καὶ τῷ ποιεῖν ἐστὶν ἐναντίον, οὐ τὸ πάσχειν δέ· οἶον³, ἐπειδὴ «τὸ ψύχειν ἐστὶ ποιεῖν, οὐκ ἔστιν ἐναντίον τῷ ψύχεσθαι, πάσχειν ὑπάρχοντι⁴, ἀλλὰ τῷ θερμαίνειν καὶ τὸ ψύχεσθαι, πάσχειν ὄν, οὐκ⁵ ἐστὶν ἐναντίον τῷ⁷ ψύχειν, ἀλλὰ τῷ⁸ θερμαίνεσθαι». Δεύτερον δὲ ἴδιον, «τὸ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον¹⁰, θερμαίνειν γὰρ μᾶλλον καὶ ἥττον λέγεται, καὶ θερμαίνεσθαι μᾶλλον καὶ ἥττον λέγεται¹¹».

1. καθ' ἡμᾶς γε. - φθαρτικόν ὡς Βρυαρ. Μιγ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - τελειωτικόν ὡς Βρυαρ. Μιγ.

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' θ' 1 (αὐτ. σ. 12).

4. Μιγ. - πάσχειν· οἶον Βρυαρ.

5. Μιγ. - ἐπάρχον Βρυαρ.

6. Μιγ. - πάσχειν οὐκ Βρυαρ.

7. καθ' ἡμᾶς γε. - ἔστιν αὐτῷ ἐναντίον τὸ Βρυαρ. Μιγ.

8. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀλλὰ τὸ Βρυαρ. Μιγ.

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 2 (σ. 42).

10. καθ' ἡμᾶς γε. - καὶ ἥττον Βρυαρ. Μιγ.

11. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 3 (σ. 42).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΙΖ' ΛΟΓΟΥ.

Διδασκόμενος ἐν Παρισίοις (1858—1862) τὰ τῆς ἐπιστήμης τῶν νόμων εὐτυχῆς ἤμην, γνωρίσας ἐκ τοῦ σύνεγγυς δύο δεινούς ἐλληνιστάς, Νικόλαον τὸν Πίκκολον (+1865) καὶ Μηνᾶν τὸν Μινωῖδην (+1860), σχέσεις ἔχοντας οὕτω τεταμένους πρὸς ἀλλήλους, οἷας εἶχεν ὁ πλατωνίζων Θεόδωρος ὁ Γαζῆς πρὸς τὸν ἀριστοτελίζοντα Γεώργιον τὸν τραπεζούντιον¹. Ὁ μὲν Πίκκολος, ἱατρὸς ἀβροδιᾶτος, πρεσβύτης χαρίεις, ἐνετρύφα εἰς τὰ τῆς ποιήσεως, ἀρχαίας τε καὶ νεωτέρας², καὶ θαυμαστῆς ὦν τοῦ Κοραῆ μετέφραζεν εἰς τὸ ἀπλοῦν μυθιστόρημα καλλιπέεστατα³, ὁ δὲ Μινωῖδης, φιλόσοφος κυνικός τὴν δίαιταν, βλοσυρὸς τὴν ὄψιν, οὐ μόνον ἔγραφεν⁴, ἀλλὰ καὶ ἐλάλει⁵ τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν, οὕτως ὥστε καὶ εἰς τὸν Βόσπορον ποτε ἐλθὼν, καὶ διαπληκτισθεὶς μετὰ νεοχωρίτου καίξῃ «Ἀπόδος μοι, ἐκραύγαζεν αὐτῷ καγγάζοντι, τὰ πορθηεῖα, ὧ κατάρατε.»

Καὶ τοιαῦται μὲν αἱ πρὸς ἀλλήλους διαφοραὶ εἶχον δὲ καὶ τινα κοινά. Ἀμφοτέρωτεροι ἔγραφον ἄριστα τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν⁶. Ἀμφοτέρωτεροι δὲ ἀνθημιλλῶντο τὸν Ἀριστοτέλην ἀποθαυμάζοντες. Καὶ ὁ μὲν Νικόλαος Πίκκολος ἐπεξεργάσθη ἐπὶ δεκαεξαετίαν, ὡς μοὶ ὠμολόγει, ἔκδοσιν τῆς περὶ ζώων ἱστορίας τοῦ Ἀριστο-

1. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ. *Ἡ Λογική*, σ. 39.

2. ΦΙΛΟΜΟΥΣΟΥ (Ν. ΠΙΚΚΟΛΟΥ). *Πόρνευα* (ἐν Παρισίοις 1838. 8ον).

3. ΒΕΡΝΑΡΔΙΝΟΥ ΣΑΙΜΠΕΡΡΟΥ. *Τὰ κατὰ Παῦλον καὶ Βιργιλίαν, μετὰφρ.* Ν. Πικκόλου. ἐν Παρισίοις 1824. 2 Τόμ. 16ον. - ΒΕΡΝΑΡΔΙΝΟΥ ΣΑΙΜΠΕΡΡΟΥ. *Διηγήματα*. μετὰφρ. Ν. Πικκόλου. ἐν Παρισίοις 1841. 8ον.

4. ΜΗΝΑ ΜΙΝΩΙΔΟΥ. *Θεωρία περὶ τῆς ἐλληνικῆς γραμματικῆς τε καὶ γλῶσσης*. ἐν Παρισίοις 1827. 8ον. - *Τηλέμαχος, μεταφρασθεὶς εἰς τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν* ὑπὸ Μ. ΜΗΝΑ. ἐν Παρισίοις 1831. 8ον.

5. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΧΟΛΑΡΙΟΥ. *Κατὰ τῶν Πλήθωρος ἀποριῶν ἐπ' Ἀριστοτέλει* Α' ἐκδ. Μ. Μηνᾶ (ἐν Παρισίοις 1858. 8ον) σ. XXXVI.

6. Ν. PICCOLOS. *Paraphrases inédites de deux fables de Babrius*. ἐν Παρισίοις 1846. 8ον. - ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. *Supplément à l'Anthologie grecque*. ἐν Παρισίοις 1853. 8ον. - ΜΙΝΟΙΔΕ ΜΥΝΑΣ. *Orthophonie grecque, ou traité de l'accentuation et de la quantité syllabique*. ἐν Παρισίοις 1824. 8ον. - ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. *Calliope ou traité sur la véritable prononciation de la langue grecque*. ἐν Παρισίοις 1825. 8ον. - ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. *Grammaire grecque contenant les dialectes et la différence avec le grec vulgaire*. ἐν Παρισίοις 1828. 8ον. PHILOSTRATE. *De la gymnastique, en grec et trad. en français par M. Mynas*. ἐν Παρισίοις 1852. 8ον.

τέλους εἰς τρεῖς τόμους, ὧν μόνος ὁ πρῶτος εἶδε τὸ φῶς¹, περιέχων τὸ κείμενον μετὰ δοκιμωμάτων κριτικῶν διορθώσεων, ὁ δὲ δεύτερος, περιλαμβάνων τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν καὶ ὁ τρίτος, πολύτιμα σχόλια, ἀνέκδοτοι κεῖνται ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ ἐν Βουλγαρίᾳ Τορνόβου, πατρίδος τοῦ σφοῦ ἐλληνιστοῦ. Ὁ δὲ Μηνᾶς ὁ Μινωΐδης, ἅτε δὴ σεραρχὸς, ἐκχυλᾷτο ὧν ὁμοπάτριος τοῦ μακεδόνα Ἀριστοτέλους, καὶ ἐξέδιδε τούτου μὲν τὴν τε ῥητορικὴν μετὰ διορθώσεως τοῦ κειμένου² καὶ τι ἀνέκδοτον « Ἀριστοτέλους ὅροι ἐνώσεως, » ἀπόσπασμα ἀπορροσθείσης τινὸς « Περὶ ἐνώσεως » πραγματείας³, ἀριστοτελικά δὲ « Εἰσαγωγὴν διαλεκτικῆς⁴ » καὶ ὑπὲρ τοῦ φιλοσόφου πόνημα⁵.

Πλὴν δὲ τούτων, καὶ ἐκ τῶν ἀνά τὸ ἅγιον ὅρος καὶ λοιπῶν αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν περιουσιῶν ὁ ἀρχαιοδίφης Μινωΐδης περισυνέλλεξε διάφορα τοῦ περιπάτου χειρόγραφα, ὡς σχόλια εἰς τὰ τοῦ Ἀριστοτέλους « ἀναλυτικά⁶, » εἰς τὸ « περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς⁷, » εἰς τὸ « περὶ οὐρανοῦ, » εἰς τὰ « μετεωρολογικά⁸, » εἰς τὴν « ῥητορικὴν⁹, » εἰς τὰ « μετὰ τὰ φυσικά¹⁰ » καὶ εἰς τὸ « περὶ κόσμου¹¹. »

Μεῖζονος παρ' ἡμῖν παρατηρήσεως ἄξια τυγχάνουσι τὰ σχόλια εἰς τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους ὄργανον¹², οὗτινος κρηπίς ἐστὶν αἱ κατηγορίαι, ὡς καὶ τὸ τοῦ Φωτίου « Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν τοῦ Ἀριστοτέλους » χειρόγραφον, εἰς φύλλον, τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος¹³. Τοῦ τελευταίου τούτου χειρογράφου μνείαν ποιεῖται ὁ Μινωΐδης ἤδη τῷ 1844, ἀναφέρων τὸ ἀνέκδοτον τοῦ Γαληνοῦ « Πρακτελείμμενα

1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Περὶ ζῶων ἱστορίας*, ἐκδ. Ν. Πικκόλου. Τόμ. Α'. ἐν Παρισίοις 1863 8ον.

2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Ρητορικῆς Α. Β. Γ μετὰ μεταφράσεως γαλλικῆς, σχολίων κλπ.* ἐν Παρισίοις 1837. 8ον.

3. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΧΟΛΑΡΙΟΥ, αὐτ. σ. 171—2.

4. ΓΑΛΗΝΟΥ. *Εἰσαγωγὴ διαλεκτικῆς*. ἐν Παρισίοις 1844. 8ον.

5. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΧΟΛΑΡΙΟΥ. *Κατὰ τῶν Πλάτωνος ἀποριῶν ἐπ' Ἀριστοτέλει Α'*. ἐν Παρισίοις 1858. 8ον.

6. *Catalogue des livres et des anciens Manuscrits de feu M. Minoïde Mynas* (Paris 1860. 8ον) ἀρ. 455.

7. Αὐτ. ἀρ. 469, 475.

8. Αὐτ. ἀρ. 475.

9. Αὐτ. ἀρ. 507.

10. Αὐτ. ἀρ. 475, 521.

11. Αὐτ. ἀρ. 526.

12. Αὐτ. ἀρ. 516, 528.

13. Αὐτ. ἀρ. 478.

ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἦτοι ὑπόμνημα εἰς τὰς δέκα κατηγορίας¹, » καὶ προσεπιστημειῶν « Ἐκ δὲ τοῦ ὑπομνήματος τούτου νομίζω τὸν Φώτιον οὐκ ἐλίγον ὡς » φεληθῆναι ἐν τῷ περὶ τῶν κατηγοριῶν αὐτοῦ βιβλίῳ. »

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Μινωίδης Μηνᾶς. Τοῦ δὲ Φωτίου ὁ ἀρχαιότερος « περὶ τοῦ ποῦ » λόγος ἦν ἐκτενέστερος τοῦ παρόντος, ὡς ὁ ἴδιος ἀνακηρύττει δημοσίᾳ λέγων « Μὴ λανθάνετω δὲ ἡμᾶς (τοὺς ἀκροατάς δηλαδὴ), ὅτι τοῦ ἄνω . . τὸ δ' ἐν » τόπῳ (μόνον λαμβάνεται), καὶ ἔστιν ὑπὸ τὴν τοῦ ποῦ κατηγορίαν τοῦτο δὲ » καὶ πλατύτερον διηκούσατε². »

Διελέξατο δὲ τὸν λόγον ἐκεῖνον τῇ 21 ὁκτωβρίου 832 μ. Χ. ὡς προεῖρηται³. Συνετάξαμεν δὲ τὴν μὲν ἐπιγραφὴν αὐτοῦ κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Α' (ᾧρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τοῦ τίτλου τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 356) καὶ Μιγ. (σ. 760), τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράψαμεν ἐκ τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 367), παραβαλόντες πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 180), Κολ. (ἀρ. 145), Βατ. (ἀρ. 145), Παρι. (ἀρ. 141), Τυ. (ἀρ. 141), Μονφ. (ἀρ. 180), Ἐν. (ἀρ. 145) καὶ Μιγ. (σ. 804—808).

ΙΖ.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως⁴,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος ἡ φιλοσοφικός⁵.

περὶ τοῦ ποῦ⁶.

α'. « Ποῦ τοῖνυν ἐστὶ τὸ ἐν τόπῳ εἶναι⁷. » Διαιρεῖται δὲ πρώτως⁸ εἰς εἴδη

1. ΓΑΛΛΙΝΟΥ, αὐτ. σ. ξγ', 36.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 367 § 6'.

3. ᾧρα Προδιόκησιν τοῦ Ι' Λόγου.

4. καθ' ἡμᾶς γε. — Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

5. καθ' ἡμᾶς γε. — σύντομος σαφὴς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οἰ. Μιγ.

6. ἐν ᾧ. Χ.

7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' δ' 2 (αὐτ. σ. 22), θ' 6 (σ. 42).

8. Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ. — πρώτον Οἰ. Παρι. Τυ. Ἐν.

ἔξ, εἷς τε τὸ ἄνω εἶναι καὶ κάτω, δεξιὰ τε καὶ ἀριστερά¹, ἐμπροσθεν καὶ ὀπισθεν². » Ἐκαστον δὲ τούτων ἢ πόρρω ἐστίν, ἢ ἐγγύς· ἔτι δὲ ἢ ἐν πρώτῳ, ἢ ἐν δευτέρῳ· λέγω δὲ ἐν πρώτῳ μὲν εἶναι «τὸ σῶμα, ὅτ' ἂν ἐν ἴσῳ τόπῳ αὐτοῦ ᾗ, καὶ μὴ ἐν μεῖζονι περιεχόμενον³·» ἐν δευτέρῳ δέ, ὅτ' ἂν ἐν μεῖζονι καθ' ὃ φαμεν τὸν Σωκράτην, εἰ τύχοι⁴, ἐν τῇ οἰκίᾳ εἶναι, ἢ ἐν τῇ πόλει. Ἔτι δέ, τοῦ⁵ ποῦ εἰδικῶς λαμβανομένου, τὸ μὲν αὐτοῦ φύσει λέγεται, ὅπερ τὸ αὐτὸ αἰεὶ νοεῖται, οἷον τὸ τὸν οὐρανὸν ἄνω εἶναι (ὁ γὰρ τόπος αὐτοῦ πρὸς ἓν γέ τι τεταγμένος⁶ κάτω λέγεται μόνον, λέγω δὲ πρὸς τὸν τῆς γῆς μόνον τόπον)· ἢ οὐ φύσει, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ὡς τὸ ζῶον⁷ ἄνω λέγεσθαι⁸ κατὰ τὴν τοῦ οἴκου ὁροσφῆν· δύνανται γὰρ ταῦτά⁹ καὶ ἄνω λέγεσθαι καὶ κάτω, πρὸς ἄλλο μέντοι καὶ ἄλλο λαμβανόμενα.

6'. Ἔστι δὲ ἴδιον τοῦ ποῦ τὸν ἀριθμὸν τρία. Ἐν μὲν τὸ προσσημαίνειν τόπον· τὸ γὰρ ἄνω εἶναι ἔστι¹⁰ μὲν κυρίως τὸ ποῦ¹¹ εἶναι, προσσημαίνει δὲ τόπον τινά, λέγω δὲ τὸν ἄνω τόπον· παντὶ δὲ τῷ εἶδει ὑπάρχει τοῦτο τὸ ἴδιον. Δεύτερον δὲ τὸ προσσημαίνειν σχέσιν τοπικὴν· διττὴ δὲ ἡ τοπικὴ σχέσις· ἢ τε γὰρ ἐμπερισχῆ¹² τοῦ σώματος, καθ' ἣν ἐμπεριέχεται λέγεται, σχέσις ἂν εἴη τοπικὴ, καὶ ἡ περισχῆ τοῦ τόπου, καθ' ἣν περιέχεται λέγεται τὸ σῶμα, ὁμοίως· διττῆς οὖν, ὡς εἴρηται, τῆς τοπικῆς λαμβανομένης σχέσεως, ἀμρότερα μὲν ταῦτα προσσημαίνονται ὑπὸ τῆς τοῦ ποῦ¹³ κατηγορίας, μᾶλλον δὲ τὴν ἐμπερισχῆν προσσημαίνειν ἔοικεν, ἢ τὴν περισχῆν· πρώτως μὲν γὰρ¹⁴ τὴν ἐμπερισχῆν προσσημαίνει, συσσημαίνεται δὲ ταύτῃ καὶ ἡ περισχῆ· καὶ τοῦτο δὲ τὸ ἴδιον παντὶ ὑπάρχει τῷ

1. Οἱ. Παρι. Ἐν.- ἔξ ὥστε τὸ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

2. Οἱ. Παρι. Ἐν.- δεξιὰ τε καὶ ἀριστερὰ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

3. ΑΜΜΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΕΡΜΕΙΟΥ. Εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας ἐπέμνημα, σελ. 123 (ὁπ.), 124 (ὁπ.).

4. Οἱ. Παρι. Ἐν. (κ. κστ.).- ἔταν Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ. (κ. κστ.).

5. ΑΜΜΩΝΙΟΥ, αὐτ. 124 (ὁπ.).

6. Οἱ. Παρι. Ἐν.- φαμεν, εἰ τύχοι, τὸν Σωκράτην Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

7. Οἱ. Παρι. Ἐν.- Ἔτι τοῦ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

8. Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.- τεταγμένον Οἱ. Παρι. Ἐν.

9. καθ' ὃ μᾶλλον γέ.- ζῶον ἐν ὁπ. Ν.

10. Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.- λέγεται Οἱ. Παρι. Ἐν.

11. Οἱ. Παρι. Ἐν.- δύνανται γὰρ ταῦτα Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

12. Οἱ. Παρι. Ἐν.- ἐστὶ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

13. Οἱ. Παρι. Ἐν.- κυρίως τοῦ ποῦ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

14. Οἱ. Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Ἐν. Μιγ.- ἐν πέμπτῃ Κε.

15. Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.- ὑπὸ τῆς ποῦ Οἱ. Παρι. Ἐν.

16. Οἱ. Παρι. Ἐν.- πρώτως γὰρ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

ποῦ, καὶ οὐδεμιᾷ ἄλλῃ τῶν λοιπῶν ἐννέα¹ κατηγοριῶν παρὰ ταύτην. Τρίτον ἴδιον, τὸ θέσιν τινὰ ἀχωρίστως παρακολουθεῖν αὐτῷ· τῷ γὰρ ὄντι ποῦ² πάντως ἔπεται καὶ θέσις³ τις· οἷον τῷ ὄντι ἄνω πάντως ἔπεται ἢ ὡδὶ ἔχειν⁴ τὴν θέσιν τῶν μορίων ἢ καὶ τοῦ ὅλου, ἢ ὡδὶ· καὶ τῷ ὄντι κάτω ὁμοίως· παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ὥστε εἴη ἂν παρακολουθοῦν παντὶ τῷ ποῦ τοῦτο τὸ ἴδιον. Τέταρτον δὲ ἴδιον⁵, «τὸ εἶναι αὐτὸ ἀποτελεσμα σώματος καὶ τόπου, τοῦ περιέχοντος αὐτό· τό τε⁶ γὰρ ἄνω εἶναι ἀπετελέσθη ἀπὸ τε τοῦ ἄνω τόπου καὶ τοῦ ἐν αὐτῷ σώματος, καὶ τὸ κάτω ὡσαύτως· παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων⁷.» Μὴ λανθάνετω δὲ ὑμᾶς⁸, ὅτι τοῦ ἄνω τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ τόπου μόνου λαμβάνεται, καὶ ἔστι τῶν πρὸς τι, τὸ δ' ἐν⁹ τόπῳ, καὶ ἔστιν ὑπὸ τὴν τοῦ ποῦ¹⁰ κατηγορίαν. . . Καὶ τὸ νῦν δὲ ἴδιον παντὶ τῷ εἶδει ὑπάρχει καὶ μόνῳ καὶ αἰετὶ διὸ καὶ ἀντιστρέφει. Πλειόνων δὲ ὄντων τῶν κατὰ ἀπόφασιν ἰδίων, λέγω δὴ τοῦ μὴ ἐπιδέχεσθαι¹¹ ἐναντιότητα, καὶ τοῦ μὴ¹² ἔχειν ἐναντίον, καὶ τοῦ μὴ¹³ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον¹⁴ καὶ τὸ ἥττον, καὶ τοῦ μὴ ὁμοιον καὶ ἀνόμοιον λέγεσθαι, καὶ ἄλλων ἀπείρων, τοῖς καταφατικῶς ῥηθεῖσί τε καὶ ἐξευρεθεῖσιν ἀρκεῖσθαι δεήσει τοῖς τὸ¹⁵ ἀριλόσοφόν τε καὶ περιττόν ὑπεκκλίνουσιν¹⁶.

1. Οἱ. Βατ. Κολ. Παρι. Τυ. Μονφ. 'Εν. Μιγ.- ἁ.λ.η τῶν ἐννέα Κοι.

2. Οἱ. Παρι. Τυ. 'Εν.- ποῦ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

3. Οἱ. Παρι. Τυ. 'Εν.- ἔπεται θέσις Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

4. Οἱ. 'Εν.- ὄνω πάντως ἔπεται ἢ τὸ ἴδιον ἔχειν Παρι. Τυ.- ὄνω ἢ ὡδὶ ἔχειν Κζ.- ὄνω ἢ ὡδὶ ἔχειν Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

5. Οἱ.- Τέταρτον ἴδιον ἐν λ. Χ.

6. Οἱ. Παρι. Τυ. 'Εν.- τότε Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

7. ΑΜΜΩΝΙΟΥ, αὐτ. σ. 124 (ὁπ.).

8. Μιγ.- ἡμᾶς ἐν λ. Χ.

9. Οἱ. Παρι. Τυ. 'Εν.- τὸ δὲ τὸ ἐν Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

10. Οἱ. Μιγ.- ὑπὸ τὴν ποῦ Βατ. Κολ. Κοι. Παρι. Τυ. Μονφ. 'Εν.

11. Βατ. Κολ. Παρι. 'Εν. Οἱ. Μιγ.- τοῦ ἐπιδέχεσθαι Κοι. Μονφ.

12. Οἱ. Βατ. Κολ. Κοι. Παρι. Μονφ. Μιγ.- καὶ τὸ μὴ 'Εν.

13. Οἱ. Βατ. 'Εν. Μιγ. (κ. κστ.).- καὶ τὸ μὴ Κολ. Κοι. Παρι. Μονφ. (κ. κστ.).

14. Οἱ. Βατ. Κολ. Κοι. Παρι. Μονφ. 'Εν. Μιγ.- ἰδίῳ, λέγω τοῦ μὴ ἐπιδέχεσθαι τὸ μᾶλλον Τυ.

15. Οἱ.- δεήσει τὸ ἐν λ. Χ.

16. Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.- ὑπεκκλίνουσι Οἱ. Παρι. Τυ. 'Εν.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΙΗ' ΛΟΓΟΥ.

Ἄδικος ἤθελεν εἰσθαι ἡ παρσιώπησις τῶν λατινιστῶν περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν γραψάντων, οἷος ἦν ὁ ἐπὶ Νέρωνος (54—68 μ. Χ.) ἀκμάσας στωϊκὸς φιλόσοφος Ἀνναῖος Κορνοῦτος¹. Κατὰ δὲ Μᾶρκον τὸν Κυντιλιανόν (42—120 μ. Χ.) τὰ στοιχεῖα παντὸς ζητήματος περιέχονται εἰς τὰς δέκα κατηγορίας, ὧν αἱ μὲν πρῶται τέσσαρες (οὐσία, ποτόν, ποιὸν καὶ πρὸς τι) παρὰβλητέαι πρὸς τὰς τέσσαρας τῶν ῥητόρων στάσεις, αἱ δὲ λοιπαὶ ἕξ (ποιεῖν, πάσχειν, ποῦ, πότε, κεῖσθαι, ἔχειν), πρὸς τινὰς τρόπους τῶν ἀποδείξεων «*Aristoteles elementa decem constituit, circa quae versari videatur omnis quaestio . . sed ex his omnibus primo quatuor ad status pertinere, cetera ad quosdam locos argumentorum, videntur*»². Τῶν δὲ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου (354—430 μ. Χ.) φιλοσοφικῶν βιβλίων «περὶ λογικῆς» ἀπολεσθέντων, τὸ εἰς τὸν κάλαμιν αὐτοῦ ἀποδιδόμενον «*categoriae Aristotelis e graeco in latinum translatae*»³ ἐστὶ μᾶλλον ἔργον Βεγετίου τινὸς Πραιτεξτάτου, συνοδευόμενον ὑπὸ προλόγου τοῦ Ἀλδρίνου Ἀλκουίνου (735—804 μ. Χ.) καὶ ἀφιερωθὲν Καρόλῳ τῷ μεγάλῳ (768—814 μ. Χ.). Πρὶν δὲ τούτου Ἀνίκιος Σεβερίνος ὁ Βοήτιος (470—524 μ. Χ.), διάσημος φιλόσοφος, συνέγραψε «*Commentaria ad categorias Aristotelis*»⁴. Ἀλλὰ καὶ ὁ σύγχρονος τοῦ Φωτίου ἱρλανδοὺς μοναχὸς, Ἰωάννης Σκώτος ὁ Ἐριγενής (+866 μ. Χ.), συνέταξε «*Commentaria ad categorias*,» ἀνέκδοτα τέως διαμείναντα⁵.

Ἰσως δὲ πρὸς τὸν σχολαστικὸν τοῦτον φιλόσοφον, ὅν, ὡς καὶ τὸν Φώτιον, ἀνεθεμάτισεν ὁ Ρώμης Νικόλαος ὁ Α' (858—867 μ. Χ.), συνῆψεν ἀλληλογραφίαν ὁ Φώτιος, οἷον καὶ πρὸς τοὺς δυτικούς ἐπισκόπους Μαρῖνον τὸν Καστέλλης, Γαυδέριχον τὸν Βελιτέρνας καὶ Ζαχαρίαν τὸν Ἀναγίνων⁷, ὡς καὶ πρὸς τὸν βιβλιοθηκᾶριον Ρώμης, τὸν πρεσβύτερον Ἀναστάσιον⁸, καὶ πρὸς ἄλλους ἐκ τῶν ἐν τῇ Δύσει, εἴτε ἐλληνιστί, εἴτε καὶ λατινιστί.

1. ΣΟΥΙΔΑ, ἐν λ. Κορνοῦτος.

2. QUINTILIANI. *De institutione oratoria* Γ' τ' 23.

3. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 211.

4. ANICII SEVERINI BOETHII. *Opera*, ἐν Ἰένῃ 1843. 4ον.

5. FABRICII, αὐτ.

6. Sr RENÉ TAILLANDIER. *Scot Erigène et la philosophie scholastique*. ἐν Παρισίῳ 1843. 8ον.

7. Δ. ΕΥΕΛΠΗΔΟΥ. *Σπαρτίων ἔντητον* (ἐν ΚΗ, 1874. 16ον) σ. 211 κ. έ.

8. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, σ. 548.

Ὅτι δὲ ὁ Φώτιος ἐγνώριζε καὶ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, κατὰδηλον γίνεται α) ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ, ἐνθα μεταγλωττίζων λέξεις καὶ φράσεις λατινικὰς σημειοῖ, σὺν ἄλλοις πολλοῖς, ὅτι «οἱ Ῥωμαῖοι . . μάρτεμ τὸν Ἄρην καὶ μόρτεμ τὸν θάνατον καλοῦσι¹.» β) ἐκ σχολίου νομικοῦ τοῦ Φωτίου, ἐπεξηγοῦντος «φιδεῖ-κόμισσον»= τὸ τῇ πίστει ἐτέρου καταπιστευθέν, » καὶ «οὐ ρεπιπιτεύεται= οὐκ ἐπαναλαμβάνεται, ἥτοι οὐκ ἀπαιτεῖται².» γ) ἐκ τοῦ ἐπιχειρήματος τῶν προσκειμένων τῇ Ῥωμαϊκῇ ἔδρα, ὅτι αὐτὸς μόνος ὁ Φώτιος, ἄνευ τινὸς μεσάζοντος, μετέφρασεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ, διαπλάσας, κατὰ τὸ δοκοῦν (ὡς ἐκεῖνοι φρονοῦσι), τὰ τοῦ μακαριωτάτου Ῥώμης Ἰωάννου τοῦ Η' γράμματα, τὰ ἀναγνωσθέντα ἐνώπιον τῆς ὑπὲρ Φωτίου Η' οἰκουμενικῆς συνόδου³.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς γλωσσομαθείας τοῦ Φωτίου ἀνωτέρω πλατύτερον διελέγομεν⁴. Ὁ δὲ φιλοσοφικὸς αὐτοῦ «περὶ τοῦ κεῖσθαι» λόγος, ὁ διδασκόμενος τῇ 28 ὁκτωβρίου 832 μ. Χ.⁵ ἦν πληρέστερος τοῦ νῦν δημοσιευμένου· διότι ἐν τῷ τελευταίῳ συνοπτικῶς ἐκτιθεῖς ὁ Φώτιος τὰ τῆς ἡ' κατηγορίας λέγει «Περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις⁶.» Τοῦ δὲ προκειμένου ἡ μὲν ἐπιγραφή ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐμιλίας Α' (ἔρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τοῦ τίτλου τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 356) καὶ Μιγ. (σ. 760), τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 367—8), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 181), Κολ. (ἀρ. 146), Βατ. (ἀρ. 146), Παρι. (ἀρ. 142), Τυ. (ἀρ. 142), Μονφ. (ἀρ. 181), Ἐν. (ἀρ. 146) καὶ Μιγ. (σ. 808—9).

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 186, σημ. 8.

2. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 113.

3. Αὐτ. σ. 415.

4. ἔρα Εἰσαγωγὴν τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

5. ἔρα Προδιδάσκων τοῦ Ι' Λόγου.

6. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 368 § α'.

III.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἀγιατάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος θ' φιλοσοφικός².

περὶ τοῦ κεῖσθαι³.

α'. «Κεῖσθαι δὲ ἐστὶ τὸ θέσιν τινὰ πρὸς ἀλλήλα ἔχειν τὰ μόρια. Τῆς δὲ θέσεως ἡ μὲν ἐστὶν ἀσύνθετος, ἥτις κυρίως λέγεται καὶ στάσις, ἡ δὲ ἐκ διαφύρων, ὡς ἡ ἀνάγκησις καὶ ἡ καθέδρα⁴.» Εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ κεῖσθαι ἄρα ἡ ἐξ ἀσυνθέτου⁵ θέσεως ἀποτελέσθη, ἥ ἐκ συντεθειμένης. «Ἐτι δὲ τῆς θέσεως ἡ μὲν ἐστὶ τῶν μερῶν μόνον⁶ καὶ οὐ τοῦ ὅλου, ὡς ἡ μάνωσις καὶ ἡ πίκνωσις, ἡ τε τραχύτης καὶ ἡ λειότης⁷.» ἡ δὲ τοῦ ὅλου μόνον⁸, ὡς ἡ ἀνάγκησις καὶ ἡ καθέδρα (οὐ γὰρ τὸ μέρος λέγεται καθέζεσθαι, ἢ ἀνακεκλίσθαι, ἀλλὰ τὸ ὅλον), ἡ δὲ τοῦ τε ὅλου καὶ τῶν μερῶν, ὡς ἡ κυρίως λεγομένη στάσις, ἥτις ἐστὶν ὀρθότης καὶ τῶν μερῶν καὶ τοῦ ὅλου. Καὶ μέντοι τὸ κείμενον ἢ πάντῃ ὠρθῶται, καὶ λέγεται ἴστασθαι, ἢ πῇ⁹ μὲν ὠρθῶται, πῇ δὲ κέκλιται, καὶ λέγεται καθῆσθαι. Καὶ εἴη ἂν «εἶδη ταῦτα τοῦ κεῖσθαι, τὸ ἀνακεκλίσθαι, τὸ ἐστάναι καὶ τὸ καθῆσθαι¹⁰.» Οὐ μόνον δὲ ταῦτα ἂν εἴη εἶδη τοῦ κεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἄπειρα· αὐτίκα γὰρ «τὸ μακρόν, καὶ πικρὸν καὶ τὰ ὅμοια, κεῖσθαι λεγόμενα¹¹,» οὔτε ἴστασθαι λέγονται, οὔτε ἀνακεκλίσθαι, ἢ καθέζεσθαι· εἴη δ' ἂν ταῦτα ὑπ' ἐκεῖνο τοῦ κεῖσθαι, ὃ «τὴν τῶν μερῶν μόνον πρὸς¹² ἀλλήλα, ἀλλ' οὐχί

1. καθ' ἡμᾶς γε. - φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - σέμωφις σαφῆς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οἱ. Μιγ.

3. ἐν ἔπ. X.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' ζ' 4 (αὐτ. σ. 32), θ' 5 (σ. 42).

5. Οἱ. Παρι. Τυ. Ἐν. - ἡ ἀσυνθέτου Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

6. Οἱ. Παρι. Τυ. Ἐν. - μέρων Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. η' 15 (σ. 39).

8. Οἱ. Παρι. Τυ. Ἐν. - ὅλου Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

9. Οἱ. Παρι. Τυ. Ἐν. (κ. κατ.). - πῇ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ. (κ. κατ.).

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. δ' 2 (σ. 22), ζ' 4 (σ. 32).

11. Αὐτ. η' 15 (σ. 39).

12. Βατ. Κολ. Ἐν. Μιγ. - μερῶν πρὸς Κοι. Παρι. Τυ. Μονφ.

τὴν τοῦ ὅλου θέσιν¹» ἀποφαίνει². Ὅτι δὲ ἡ μάνωσις, καὶ ἡ πύκνωσις καὶ τὰ ὁμοία οὐκ εἰσι³ τοῦ ὅλου θέσεις, δῆλον ἐκ τοῦ μὴ ἐνδέχεσθαι δύο θέσεις εἶναι τοῦ αὐτοῦ καὶ ἐνός ὅλου, εὐρίσκεισθαι δὲ ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ τὴν τε μάνωσιν καὶ τὸ ἐστάναι. Ὡςπερ δὲ ἐνδέχεται πάντα τὰ μέρη ἔχειν ἴδιον σχῆμα παρὰ τὸ τοῦ ὅλου, οὕτως ἐνδέχεται ἔχειν αὐτὰ καὶ ἰδίαν θέσιν παρὰ τὴν τοῦ ὅλου. Τῶν δὲ κειμένων τὰ μὲν ζύσει «ἔσχε τὸ κείσθαι, ὡς τὸ μανόν καὶ τὸ πυκνόν⁴,» τὰ δὲ προαιρέσει, ὡς «τὸ τὸν ἀνθρώπων καθέζεσθαι⁵,» τὰ δὲ τέχνη, ὡς τὸ τὸν ἀνδριάντα ἵστασθαι, τὰ δὲ τύχῃ, ὡς τὸνδε τὸν λίθον πεσόντα ὠδὶ κείσθαι.

Ε'. Ἔστι δὲ ἴδιον τοῦ κείσθαι «τὸ παρωνύμως ἀπὸ τῆς θέσεως λέγεσθαι ἀπὸ τε γὰρ τῆς καθέδρας τὸ καθέζεσθαι λέγεται, καὶ ἀπὸ τῆς στασεως τὸ ἵστασθαι, καὶ ἀπὸ τῆς ἀνακλίσεως τὸ ἀνακεκλίσθαι⁶,» καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως· διὸ καὶ ἐν οἷς τῶν θέσεων μὴ ἐστὶν ὀνόματα, οὐδὲ τῶν εἰδῶν τοῦ κείσθαι ἐστὶν ὄνομα· καὶ γὰρ τῷ τοιῷδε σχηματισμῷ· εἰ⁷ τύχοι⁸, τῆς κορώνης ἢ ἄλλου τινός οὐκ ἔστιν ὄνομα, διὰ τὸ μὴδὲ τῆς τοιαύτης θέσεως ὄνομα εἶναι· καὶ οἰωνοσκόπων ἡμῖν οὐ διενεχθήσονται παιῖδες· διδόντες γὰρ ἐκ πολλῆς φιλοτιμίας τοῖς σχήμασι τῶν ζώων⁹ ὀνόματα, ἢ καὶ τὰ τῶν¹⁰ θέσεων προδεδώκασιν, ἢ λαβεῖν εἰσι παρ' ἡμῶν ἔνοχοι. . Δεύτερον δὲ ἴδιον τοῦ κείσθαι τὸ ὁμοίως λέγεσθαι κατ' αὐτὸ ὁμοίως γὰρ καθῆσθαι¹¹ λέγομεν καὶ ἀνομοίως, καὶ ἀνακεκλίσθαι ὁμοίως καὶ ἀνομοίως. Τρίτον ἴδιον τὸ τὰ ἀναγόμενα ὑπ' αὐτὸ¹² μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν ἀνάγεσθαι τρόπον· τὸ μὲν γὰρ καθῆσθαι πρῶτως ἀνάγεται ὑπὸ τὸ κείσθαι, καὶ ἔστι κυρίως κείσθαι, τὸ δὲ καθεζόμενον ὑπὸ τὸ κείσθαι λέγεται ἀνάγεσθαι, ὅτι ὑπὸ τὸ κείμενον ἀνάγεται πρῶτως, ὅπερ ἐστὶ σύστοιχον τῷ κείσθαι ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ἱστάναι καὶ τὸ ἀνακεκλιμένον ὑπὸ τὸ κείσθαι λέγονται ἀνάγεσθαι, ὅτι ὑπὸ τὸ σύστοιχον αὐτοῦ πρῶτως ἀνάγονται. Καὶ δῆλον κἀντεῦθεν¹³, ὅ καὶ προεῖρηται, ὅτι αἱ κα-

1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Γ' 1 (σ. 28).

2. Οἱ. Παρι. Τυ.- ἐποφαίνει Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Ἐν. Μιγ.

3. Οἱ. Παρι. Τυ. Ἐν.- οὐκ εἰσὶ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. η' 15 (σ. 39).

5. Αὐτ. ε' 22 (σ. 27).

6. Αὐτ. ζ' 4 (σ. 32).

7. Οἱ. Βατ. Τυ. Ἐν. Μιγ.- ἢ Κολ. Κοι. Παρι. Μονφ.

8. Οἱ. Παρι. Τυ. Ἐν.- τέχνη Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ζῶων ἐν ἄπ. Χ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ὀνόματα ἢ καὶ τῶν Βατ. Κολ. Κοι. Παρι. Μονφ. Μιγ.- ὀνόματα καὶ τῶν Οἱ. Τυ. Ἐν.

11. Οἱ. Βατ. Κολ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.- γὰρ τὸ καθῆσθαι Κοι. Μονφ.

12. Οἱ.- αὐτὴν ἐν λ. Χ.

13. Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.- κἀντεῦθεν Οἱ. Παρι. Τυ. Ἐν.

τηγορίαὶ οὐ πάντως κατηγοροῦνται, ὡς τὰ γένη. Τέταρτον ἴδιον τοῦ κεῖσθαι τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι αὐτὸ τῆς τε θέσεως¹, καὶ οὐ ἔστιν ἡ θέσις· καὶ εἴη ἂν κυρίως ἴδιον, ὅτι καὶ ἀντιστρέφει· ὅπερ γάρ ἐστι κεῖσθαι, ἀπὸ τε τῆς θέσεως, καὶ οὐ ἔστιν ἡ θέσις, ἀπετελέσθη, καὶ ὅπερ ἐστὶ ταῦτα, κεῖσθαί ἐστι. Καὶ περὶ μὲν τοῦ κεῖσθαι ταῦτα². «Τὰ δὲ κατὰ ἀπόφασιν ἴδια πλεῖστα μὲν ὄντα³,» καὶ οὐκ ἐπὶ πολὺ γρήσιμα, ἄλλως τε δὲ καὶ εὐπόριστα, κἀνθάδε⁴ παρὰλελείφθω.

1. Οἶ. Παρι. Τυ. Ἐν.- τῆς θέσεως Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

2. Οἶ.- περὶ μὲν τῆς θέσεως ταῦτα ἐν λ. Χ.

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. ι' 3 (σ. 43), 16 (σ. 44, 45), 26 (σ. 47).

4. Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.- καθάδε Οἶ. Παρι. Τυ. Ἐν.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΙΘ' ΛΟΓΟΥ.

« Πότε » ἐπιγράφει τὴν προϋσαν κατηγορίαν ὁ σοφὸς Οἰκονόμος¹, καὶ οὐχὶ « Ποτέ, » ὅπως οἱ περὶ τὸν καρδινάλιον Hergénroth². Καὶ δίκαιως· διότι, προκειμένου περὶ τῶν κεχυμένων που πνευματικῶν θησαυρῶν τοῦ Φωτίου, οὐδέποτε ὀφείλομεν ἵνα ἀπελπίζομενοι περὶ τῆς ἀνευρέσεως αὐτῶν ἀνακράζωμεν, *Ποτέ*, ἀλλὰ μᾶλλον διερευνῶντες ἀλλήλους ἐναγωνίως καὶ πλήρεις ἐλπίδος διαπυνθανώμεθα· *Πότε* ἄρα γε ἤθελεν ἀνατεῖλει ἡ λαμπρά ἐκείνη ἡμέρα τῆς ἀνακαλύψεως αὐτῶν;

Ἄλλ' ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν « περὶ τοῦ πότε » τοῦ Φωτίου λόγον, ὅστις ἀπηγγέθη τῇ 4 νοεμβρίου τοῦ 832 μ. Χ., καὶ οὗτινος ἡ μὲν ἐπιγραφή συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Α' (ὅρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τοῦ τίτλου τῶν Ἀμφιλογίων Οἱ. (σ. 356) καὶ Μιγ. (σ. 760), τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλογίων Οἱ. (σ. 368), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἄρ. 182), Κολ. (ἄρ. 147), Βατ. (ἄρ. 147), Παρι. (ἄρ. 143), Τυ. (ἄρ. 143), Μονφ. (ἄρ. 182), Ἐν. (ἄρ. 147) καὶ Μιγ. (σ. 809—11).

Περαινεῖ δὲ τὸν λόγον αὐτοῦ ὁ Φώτιος διὰ τῶν ἐξῆς· « Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ » « πότε τσαῦτα κἀνταῦθα, παραλελειμμένων τῶν κατὰ ἀπόφασιν ἰδίων, δι' ὧς » « αἰτίας προέφημεν³, » παραπέμπων εἰς τὸν ἐκτενέστερον αὐτοῦ λόγον, ἐνθα τὰς αἰτίας λεπτομερῶς ἀπερίθμησεν.

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, αὐτ. σ. 368.

2. MIGNE. *Patrologia Graeca*. Τόμ. ΡΑ' σ. 809.

3. ὅρα Προδικήσεων τοῦ Ι' Λόγου.

4. ὅρα κατωτέρω Λόγον ΙΘ' § 6' ἐν τέλει.

ΙΘ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος εἰς φιλοσοφικός².περὶ τοῦ πότε³.

α'. «*Πότε*⁴ δὲ ἐστὶ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι⁵.» Εἰδὼν δὲ αὐτοῦ τσαῦτα, ὅσα ὑποτίθεται τις εἶναι καὶ τοῦ χρόνου· «εἰ μὲν γὰρ συναριθμεῖ τις καὶ τὸ νῦν⁶,» ἔσται⁷ «*τρία*⁸.» εἰ δὲ μή, ὅπερ καὶ ἀληθές, δύο, «τό τε ἐν παρελθελή⁹ ὅτι εἶναι καὶ ἐν μέλλοντι¹⁰.» ἔτι τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι λεγόμενον ἢ ἐν πρώτῳ εἶναι λέγεται, ἢ ἐν δευτέρῳ καὶ ἐν πρώτῳ μὲν, «ὅταν¹¹ ὁ χρόνος μὴ ᾖ¹²» μείζων μήτε ἐλάττων¹³ τῆς κινήσεως τοῦ λεγομένου ἐν αὐτῷ εἶναι¹⁴.» ἐν δευτέρῳ δέ, «ὅταν ᾖ μείζων καὶ ὑπερεκτεινόμενος τῆς κινήσεως¹⁵,» καὶ ὁ φάμεν, εἰ τύχοι, ἐν τῇ χρόνῳ ἡμέρᾳ τόνδε γεγεννησθαι, μὴ ὅλης τῆς χρόνῳ ἡμέρας παρταθείσης τῇ γεννήσει αὐτοῦ, ἀλλὰ βραχέος μὲν τινος διαστήματος αὐτῇ συμμετρηθέντος, τοῦ δὲ ἄλλου χρόνου ὑπερταθέντος. ἔτι τοῦ πότε τὸ μὲν ἐστὶν ὠρισμένον, τὸ δὲ οὐ· ὠρισμένον μὲν, «ὡς τὸ χρόνῳ, σήμερον, αὔριον, πέρισι καὶ τὰ ὅμοια¹⁶.» ὠριστον δέ, ὡς τὸ πάλαι, πρόπαλαι, ἄρτι, μετὰ τὰδε. Εἴη δ' ἂν καὶ ταῦτα τοῦ

1. καὶ ἡμεῖς γε. - Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

2. καὶ ἡμεῖς γε. - σύντομος σαφὴς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οἱ. Μιγ.

3. Οἱ. - περὶ τοῦ πότε ἐν λ. X.

4. Οἱ. (κ. κατ.). - πότε ἐν λ. X. (κ. κατ.).

5. ΑΜΜΩΝΙΟΥ. Εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας ἐπέμνημα, σ. 123 (ὅπ).

6. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Φυσικῆς ἀκροάσεως Ζ' β' 1 (σ. 547).

7. Οἱ. Ημερ. Τυ. Ἐν. - ἐστὶ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

8. ΑΜΜΩΝΙΟΥ, αὐτ. σ. 124.

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' ζ' 8 (σ. 29).

10. Οἱ. Ημερ. Τυ. Ἐν. - πρώτῳ, ὅταν Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

11. Οἱ. - ἐστὶ ἐν λ. X.

12. Οἱ. Βατ. Τυ. Ἐν. Μιγ. - ἐλάττω Κολ. Κοι. Ημερ. Μονφ.

13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Φυσικῆς ἀκροάσεως Ζ' α' 11 (σ. 544).

14. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ αἰθανῶν Α' θ' (σ. 631).

15. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν δ' 2 (σ. 22).

πότε, λέγω δὴ τὸ τότε, καὶ τὸ ὅτε¹, καὶ τὸ «πρότερον²,» καὶ «ὕστερον, καὶ ἅμα³,» καὶ ἤδη, καὶ βραδὺ καὶ ταχύ. Εἰδέναι δὲ χρή, ὅτι⁴ τὸ χθές, σήμερον, αὔριον καὶ τὰ ὅμοια ὁμώνυμά ἐστι· πῇ⁵ μὲν γὰρ χρόνον μόνον σημαίνει, καὶ ἔστιν εἶδη τοῦ χρόνου, πῇ δὲ τὸ ἐν χρόνῳ εἶναι τι, καὶ ἔστιν εἶδη τοῦ πότε⁶. Καὶ λέληθε τοῦτο καὶ τῶν πάλαι δοξάντων φιλοσοφῆσαι οὐκ ὀλίγους.

6'. Ὑπάρχει δὲ τῷ πότε μάλιστα τὸ προσσημαίνειν χρόνον. Ἐτι ἴδιον αὐτοῦ τὸ ἀποτελεσμα εἶναι χρόνου καὶ τῶν ὑπὸ χρόνον⁷. ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα γὰρ ποιᾶ τούτων σχέσει⁸ λαμβάνει τὴν ὑπαρξιν. Εἴη δ' ἂν αὐτῷ μάλιστα τοῦτο τὸ ἴδιον⁹. μόνῳ τε γὰρ ὑπάρχει, καὶ ἀντικατηγορεῖται. Ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ πότε τσαῦτα κἀνταῦθα¹⁰, παραλελειμμένων «τῶν κατὰ ἀπόφασιν ἰδίων¹¹.»

1. Οἱ. Παρι. Τυ. Ἐν.- τὸ ὅτε καὶ τὸ τότε Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.

2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. εἶ' 2 (σ. 48).

3. Αὐτ. ιγ' 1 (σ. 49).

4. Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ.- χρή, ὅτι Οἱ. Τυ. Ἐν.- χρή δέ, ὅτι Παρι.

5. Οἱ. Παρι. Τυ. Ἐν. (κ. κατ.).- πῇ Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Μιγ. (κ. κατ.).

6. καθ' ἡμέρας γε.- ποτὲ ἐν ἔπ. Χ.

7. Οἱ. Βατ. Τυ. Ἐν. Μιγ.- ὑπὸ χρόνων Παρι.- ὑποχρόνων Κολ. Κοι. Μονφ.

8. Οἱ. Παρι. Τυ.- πρὸς ἄλληλα ποιᾶ τούτων σχέσει Ἐν.- πρὸς ἄλλα (γὰρ τούτων) ποιᾶ σχέσει Μιγ.- πρὸς ἄλλα ποιᾶ σχέσει Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ.

9. Οἱ. Βατ. Κολ. Κοι. Παρι. Τυ. Μονφ. Μιγ.- μάλιστα ἴδιον Ἐν.

10. καθ' ἡμέρας γε.- τσαῦτα, κἀνταῦθα Οἱ. Παρι. Τυ.- τσαῦτα τοῦτο τὸ κἀνταῦθα Βατ. Κολ. Κοι. Μονφ. Ἐν. Μιγ.

11. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ ἑρμηνείας Δ' θ' 5, 6 (σ. 59).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ Κ' ΛΟΓΟΥ.

Ἐλλείπει δολόκληρος ὁ «περὶ τοῦ ἔχειν» λόγος ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐκδεδομένων τοῦ Φωτίου, ἐν ᾧ ὁ ἴδιος ἐν τῷ «περὶ τῶν ὑπολοίπων ἔξ κατηγοριῶν» λόγῳ αὐτοῦ ῥητῶς προαγγέλλει, ὅτι περὶ ἐκάστης αὐτῶν, ὧν ἕκτη καὶ τελευταία ἡ τοῦ ἔχειν, θέλει πραγματευθῆ· «Εἰπόντες οὖν τὰ κοινῶς ἐνυπάρχοντα» ταῖς ἔξ, καὶ περὶ μιᾶς ἐκάστης αὐτῶν ἰδίᾳ θεωρήσκιμεν¹.» καὶ ἐν ᾧ ὁ Ἀριστοτέλης ἀφιερῶι οὐ μόνον τὸ ἰε' κεφάλαιον τῶν κατηγοριῶν εἰς τὸ ἔχειν² (ὅπερ ἴσως ἀρχικῶς εἶπετο μὲν τῷ Θ', προηγεῖτο δὲ τοῦ ι' κεφαλαίου τῶν κατηγοριῶν³), ἀλλὰ καὶ τὸ κγ' τοῦ Ε' βιβλίου τῶν μετὰ τὰ φυσικά, γράφων·

«Τὸ ἔχειν ποσαχῶς λέγεται.»

«Τὸ ἔχειν λέγεται πολλαχῶς. Ἐνα μὲν τρόπον, τὸ ἄγειν κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν, ἢ κατὰ τὴν αὐτοῦ ὁρμήν· διὸ λέγεται πυρετός τε ἔχειν τὸν ἀνθρώπον, καὶ οἱ τύραννοι τὰς πόλεις, καὶ τὴν ἐσθῆτα οἱ ἀμπεχόμενοι. Ἐνα δ' ἐν ᾧ ἄν τι ὑπάρχει, ὡς δεκτικῷ· οἷον ὁ χαλκὸς ἔχει τὸ εἶδος τοῦ ἀνδριάντος, καὶ τὴν νόσον τὸ σῶμα. Ἐνα δ' ὡς τὸ περιέχον τὰ περιεχόμενα· ἐν ᾧ γὰρ ἐστι περιεχόμενόν τι, ἔχεται ὑπὸ τούτου λέγεται, οἷον τὸ ἀγγεῖον ἔχειν τὸ ὑγρόν φαιμεν, καὶ τὴν πόλιν ἀνθρώπους, καὶ τὴν ναῦν ναύτας· οὕτω δὲ καὶ τὸ ὅλον ἔχει τὰ μέρη. Ἐτι τὸ κωλύον κατὰ τὴν αὐτοῦ ὁρμήν τε κινεῖσθαι, ἢ πράττειν, ἔχειν λέγεται τοῦτο αὐτό· οἷον καὶ οἱ κίονες τὰ ἐπικείμενα βάρη, καὶ ὡς οἱ πεινῶντες τὸν Ἀτλαντα ποιοῦσι τὸν οὐρανὸν ἔχειν, ὡς μὴ συμπίεσσιτ' ἂν ἐπὶ τὴν γῆν (ὥσπερ τῶν φυσιολόγων τινὲς φασι), τοῦτον δὲ τὸν τρόπον καὶ τὸ συνέχον λέγεται, ᾧ συνέχει, ἔχειν, ὡς διαχωρισθέντα ἂν κατὰ τὴν αὐτοῦ ὁρμήν ἕκαστον. Καὶ τὸ ἐν τινι δὲ εἶναι ὁμοιοτρόπως λέγεται καὶ ἐπομένως τῷ ἔχειν⁴.»

Διὸ καὶ εἰκάζομεν, ὅτι ὁ «περὶ τοῦ ἔχειν» λόγος τοῦ Φωτίου, ὡς τελευταῖος τῶν περὶ τῶν κατηγοριῶν, ἐξηφανίσθη, ἀποσχιθῆς ἐκ τοῦ οἰκείου χειρογράφου. Μέχρις οὗ δὲ ἀνευρεθῇ ἐν ἐτέρῳ, ἀναγκαζόμεθα ἵνα ἀναπληρώσωμεν τὴν ἑλλειψιν ταύτην ἐκ τοῦ Ὑπομνήματος τοῦ Ἀμμωνίου, ἐνθα ἐπίσης κατέχει τὴν ὅλως

1. Ὡς ἀνωτέρω Φωτίου Λόγον ΙΕ' § 6'.

2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Γ' ιε' (ἀντ. Τόμ. Α' σ. 51).

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. (σ. 42).

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Τῶν μετὰ τὰ φυσικά Ε' κγ' (ἀντ. Τόμ. Δ' σ. 340—1).

τελικήν θέσιν¹. Προεκρίναμεν δὲ τὸν Ἀμμώνιον τῶν λοιπῶν ὑπομνηματιστῶν τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγοριῶν· διότι καὶ ἐνιαχοῦ τῶν προηγουμένων ἑνδεκα λόγων τοῦ Φωτίου ἀπαντῶνται καὶ φράσεις τινὲς καὶ ἰδέαι πρὸς τὰς τοῦ Ἀμμωνίου προσεγγίζουσιν· καὶ διότι πολλῶν ἐπαίνων ἄξιος κρίνεται ὁ φιλόσοφος οὗτος ἐν ταῖς τοῦ Φωτίου συγγράμμασι, λ. γ. «Ὅτι ὁ Ἀμμώνιος φιλοπονώτατος γέγονε, » καὶ πλείστους ὠφέλησε τῶν πώποτε γεγενημένων ἐξηγητῶν· μᾶλλον δὲ τὰ Ἀριστοτέλους ἐξήσκητο². » Ἦν δὲ ὁ Ἀμμώνιος (460—530 μ. Χ.) ἐξ Ἀλεξανδρείας³, τῆς Αἰγύπτου, υἱὸς μὲν τοῦ Ἑρμείου⁴, φιλοσόφου καὶ αὐτοῦ, μαθητῆς δὲ τοῦ Πρόκλου⁵, καὶ διδάσκαλος τοῦ Σιμπλικίου, Ἀσκληπιοῦ τοῦ ἐκ Τράλλεων, Ἰωάννου τοῦ Φιλοπόνου⁶ καὶ Δαμασκίου⁷. Ἐφημίζετο δὲ καὶ ὡς μαθηματικός⁸. «Ὅτι ὁ Ἀμμώνιος . . διήνεγκεν οὐ τῶν καθ' ἑαυτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ Πρόκλου ἐταίρων, ἐλπίου δὲ ἀποδέω καὶ τῶν πώποτε γεγενημένων εἰπεῖν, τὰ ἀμφὶ γεωμετρίαν τε καὶ ἀστρονομίαν⁹. » Φιλοσοφικὰ δὲ αὐτοῦ συγγράμματα μνημονεύονται, περισπούδαστα ὑπομνήματα εἰς τὰς «κατηγορίας¹⁰, » εἰς τὸ «περὶ ἑρμηνείας¹¹, » εἰς τὰ «τοπικά¹², » εἰς τὰ «μετὰ τὰ φυσικά¹³ » τοῦ Ἀριστοτέλους, καθὼς καὶ εἰς τὴν τοῦ Πορφυρίου «εἰσαγωγὴν¹⁴. »

Τοῦ δὲ λόγου τούτου, ἐκφωνηθέντος τῇ 11 νοεμβρίου τοῦ 832 μ. Χ.¹⁵, ἡ ἐπιγραφὴ ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Α' (ὅρα καὶ Μι. σ. 576), τοῦ τίτλου τῶν Ἀμφιλογίων Οἱ. (σ. 356) καὶ Μιγ. (σ. 760) ὡς καὶ τοῦ Ἀμ. (σ. 152) τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη ἐκ τοῦ Ἀμ. (σ. 152), ὡς ἀνωτέρω εἴρηται.

1. ΑΜΜΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΕΡΜΕΙΟΥ. *Εἰς τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγορίας ὑπομνήματα* (ἐκδ. Ἀλδου 1546. 12ον) σ. 152.

2. ΦΩΤΙΟΥ. *Μερίδιβ.δ.ος* (πρὸς ΜΙΓΝΕ. *Patrologia Graeca*. Τόμ. ΡΓ') σ. 1272.

3. Αὐτ. σ. 532.

4. Αὐτόθι.

5. ΑΜΜΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΕΡΜΕΙΟΥ. *Εἰς τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ ἑρμηνείας ὑπομνήματα* (ἐκδ. Ἀλδου 1549. 12ον) σ. 3.

6. FABRICII, αὐτ. Τόμ. Ε' σ. 704.

7. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ.

8. Αὐτόθι.

9. Αὐτ. σ. 1272.

10. ἐκδ. Ἐνετίας 1546. 12ον.

11. ἐκδ. Ἐνετίας 1549. 12ον.

12. FABRICII, αὐτ. σ. 707.

13. E. MILLER. *Catalogue des MSS. Grecs de l'Escurial*, σ. 265, 353.

14. ἐκδ. Ἐνετίας 1545. 12ον.

15. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τοῦ Ι' Λόγου.

Κ΄.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιοπατὸς ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν

λόγος ια' φιλοσοφικός².περὶ τοῦ ἔχειν³.

α'. Τὸ ἔχειν ὁμώνυμός ἐστι φωνή· οὐ μόνον γὰρ μίαν τῶν δέκα κατηγοριῶν δηλοῖ, ἀλλὰ καὶ ἕτερα πλείονα· «λεγόμεθα γὰρ ἐπιστήμην ἔχειν καὶ ἀρετήν⁴.» Κυρίως δὲ ἡ τοῦ ἔχειν κατηγορία οὐσίας δηλοῖ περὶ οὐσίαν περιθεσιν, «ὥς ἔστιν λεγόμεθα ἱμάτιον περικειῖσθαι, ἢ δακτύλιον, ἢ ὑποδήματα⁵.» τὸ δὲ «γυναῖκα ἔχειν, ἢ ἀγρόν, ἢ τι τοιοῦτον, ἕτερόν τι ἐστὶ⁶. . .»

β'. «Λέγεται δὲ καὶ κατ' ἄλλους τρόπους τὸ ἔχειν· ἢ κατὰ ποιόν· λεγόμεθα γὰρ ἔξιν ἔχειν, ἢ διέθεσιν, ἢ ἐπιστήμην⁷.» «ἢ κατὰ ποσότητα, ὥς . . τὸ ξύλον τρεῖς . . πήχεις ἔχει⁸.» Ταῦτα μὲν οὖν τὰ ἐν τῷ σώματι.

γ'. «Καὶ περὶ τὸ σῶμα δὲ ἔχειν λεγόμεθα, ὥς ἱμάτιον, ἢ τόπον, ἢ τοσόνδε χρόνον⁹.» «καὶ μέριον δὲ ἔχειν λεγόμεθα, ὥς χεῖρα, ἢ πόδα¹⁰.» «καὶ ὥς κτήμα, οἷον οἰλίαν, ἢ ἀγρόν¹¹.» «Καὶ ὥς ἐν ἀγγελίᾳ λέγεται τὸ ἔχειν, ὥς ὁ κέραμος ἔχειν οἶνον· λέγεται¹².» «καὶ καθ' ἑσους ἄλλους τρόπους ἐγγωρεῖ τὸ ἔχειν λέγεσθαι¹³. . .» Τὸ (δὲ) γυναῖκα ἔχειν οἷδ' ἕτερόν ἐστιν, ἢ τὸ συνοικεῖν γυναίκα¹⁴.»

1. καθ' ἡμᾶς γε. - Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - σύνολος σαφὴς τῶν δέκα κατηγοριῶν Οἱ. Μιγ.

3. Ἀρ.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Γ' ιε' 2 (κῦτ. Τόμ. Α' σ. 51).

5. Αὐτ. 4, 5 (σ. 51).

6. Αὐτ. 8, 9 (σ. 51).

7. Αὐτ. 1, 2 (σ. 51).

8. Αὐτ. 3 (σ. 51).

9. Αὐτ. 4 (σ. 51).

10. Αὐτ. 6 (σ. 51).

11. Αὐτ. 8 (σ. 51).

12. Αὐτ. 7 (σ. 51).

13. Αὐτ. 10 (σ. 51).

14. Αὐτ. 9 (σ. 51).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΚΑ' ΛΟΓΟΥ.

Μετά τὰ προκαταρκτικά μαθήματα, ἅπερ παρέδωκεν ὁ Φώτιος, ἐρμηνεύων τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Πορφυρίου¹ καὶ τὰς κατηγορίας τοῦ Ἀριστοτέλους², ἤρξατο εἰσδύων ὁλονέν βαθύτερον εἰς τὰ ἄδυτα τῆς ἀριστοτελικῆς φιλοσοφίας μετὰ τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ, καὶ ἀφ' οὗ περιεπάτησε μετ' αὐτῶν εἰς τὰ ἐξωτερικά, ὠδήγησεν αὐτοὺς καὶ εἰς τὰ ἐσωτερικά τῆς περιπληκτικῆς φιλοσοφίας.

Βεβαίως ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὸ «περὶ ἐρμηνείας» βιβλίον³, ἥτοι περὶ ὀνομάτων, ῥημάτων καὶ προτάσεων, τὰ δύο βιβλία «ἀναλυτικῶν προτέρων⁴,» ἥτοι περὶ τοῦ συλλογισμοῦ. Οὐδὲν ἔμως τούτων τῶν μαθημάτων διετηρήθη μέχρις ἡμῶν. Ὅσον πάντως διδασκτικοί, ὅσον εὐγλωττοί, ὅσον ὠραῖοι ἦσαν οἱ λόγοι ἐκεῖνοι!

Εἰς τὴν χορείαν ταύτην καταλέγεται καὶ ὁ παρὼν λόγος «Περὶ τῶν ὑπαλλήλων γενῶν καὶ εἰδῶν κατ' Ἀριστοτέλην» «Ἀλλὰ τοιαύτη μὲν ἡ κεφαλαιώδης . . περὶ τῶν ὑπαλλήλων γενῶν⁵ καὶ εἰδῶν, ἃ τῶν ἀτόμων λέγεται κατηγορεῖσθαι σωμάτων⁶, διατύπωσις, οὐκ ἀκομψοτέραν, οἶμαι, προβαλλομένη θεωρίαν, ἢ ὁ τὰ Στάγειρα λαχὼν πατρίδα . . περὶ αὐτῶν ἐφιλοσόφησε, τοῦτο μὲν, μετὰ πολλὴν περὶ τῶν εἰδῶν καὶ γενῶν σχολὴν καὶ τριβὴν, τερετίσματα ταῦτα καλέσας, καὶ τῶν πολλῶν περὶ αὐτὰ πόνων, ὥσπερ ποινήν, ἀπαιτεῖν αὐτὰ τὴν ὕβριν ὠρμημένος, τοῦτο δὲ καὶ εἰς τὸ μηδὲν τὸ τηλικούτον ἀπορριψάμενος σπούδασμα⁷.» Οὐ μόνον δ' ἐξ αὐτῶν ἀρύεται τὸ χρήσιμον ὁ βαλὺς φιλόσοφος Φώτιος, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον εἰκοδόμημα προστίθῃσι νέον κόσμον, ἔκ τε τῆς ἑσω παιδείας καὶ ἐκ τῆς πανδαιμοσύνης αὐτοῦ τῆς θύραθεν ὠφελούμενος. Ὁμολογεῖ δέ, ὅτι ἐνώπιον τῶν ἀκροατῶν αὐτοῦ εἶχεν ἐξαντλήσει τὸ ζήτημα. «Ἐῖρηται . . ἐμφαντικώτερον . . πρόσθεν⁸,» καί, «Τότε . . εἰς ἀκρίβειάν τε περὶ τούτων διείλεκται, καὶ δευτέρας οὐκ ἐδόκει τοῖς ἀκροαταῖς δεῖσθαι συζητήσεως⁹.» Καὶ

1. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου Λόγους Γ' — Θ'.

2. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου Λόγους Ι' — Κ'.

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 52—72.

4. Αὐτ. σ. 73—185.

5. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Τοπικῶν* Α' ιε' 12 (αὐτ. Τόμ. Α' σ. 271).

6. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Κατηγοριῶν* Α' ε' 2 (σ. 21), γ' 3 (σ. 22).

7. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια*, σ. 134 § 5'.

8. Αὐτ. σ. 133 § ε'.

9. Αὐτ. σ. 131. § α'.

μετά δικαίας ἀλαζονείας καυχᾶται, μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν, ὅτι οἱ πάλοι μαθηταὶ αὐτοῦ ἀνδρωθέντες ἐγένοντο καὶ αὐτοὶ τῆς φιλοσοφίας μῦσαι· « Καὶ » ἀπ' ἐκείνης τῆς γυμνασίας . . ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐκείνης γονῆς . . ἀνθούσης καὶ » ἐνωραῖζομένης . . φιλοσοφοῦσιν¹. »

Εἵχεν ἀληθῶς παρέλθαι πολὺς χρόνος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης· διότι, κατὰ τὰς ἡμετέρας εἰκασίας, ὁ προκείμενος λόγος ἐδιδάχθη ἀμέσως μετὰ τὸ πέρας τῶν κατηγοριῶν, ἧται τῇ ἐπομένῃ δευτέρᾳ, 18 νοεμβρίου τοῦ 832 σωτηρίου ἔτους.

Τούτου δὲ τοῦ λόγου τὴν μὲν ἐπιγραφὴν ἀνεπληρώσαμεν κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς Α' ἐμιλίας (ἔρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τῶν Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 134 § 5') καὶ Μιγ. (σ. 489), τὸ δὲ ὅλον ἀρυσθέντες ἐκ τῶν Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 131—134) παρεβάλαμεν πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 100), Βατ. (ἀρ. 77), ΑΡ. (ἀρ. 76), Κολ. (ἀρ. 77), Τα. (ἀρ. 100), Έν. (ἀρ. 77) καὶ Μιγ. (σ. 477—489).

ΚΑ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως²,

λόγος φιλοσοφικός·

περὶ τῶν ἐπαλλήλων γενῶν καὶ εἰδῶν κατ' Ἀριστοτέλη³.

α'. Τὰ . . παρὰ τὰς πλατωνικὰς ἰδέας γένη καὶ εἶδη, εἰ καὶ τὴν γένεσιν ἐκ διαφόρου διανοίας καὶ ἐπιβολῆς ἔσχον τε καὶ προεληλύθεσαν, παραλλάττουσί γε τῇ συστάσει, καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τοῖς πολλοῖς, τὰ δὲ ἐν τοῖς πολλοῖς οἱ χαριέστερον φιλοσοφοῦντες καλεῖν ἐφιλοτιμήσαντο. Ἀλλ' οὖν πρὸς γε τὸ κατηγορεῖσθαι τὴν γρεῖαν ἐπ' ὀλίγον ἔχουσι παραλλάττουσαν ἤρακετε τοιγαροῦν περὶ ἐκατέρου

1. Αὐτ. σ. 134 § 5'

2. καθ' ἡμᾶς γε.— Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

3. καθ' ἡμᾶς γε.— κεφαλαιώδης . . περὶ τῶν ἐπαλλήλων γενῶν καὶ εἰδῶν . . διατέπωσις . . οὐκ ἀκομψότεραν . . προβαλλομένην θεωρίαν, ἣ ὁ τὰ Στάγειρα Λαγῶν πατρίδα . . ἐφιλοσόφησεν Οἰ. Μιγ.— ἔκδοσις περὶ γενῶν τε καὶ εἰδῶν Κοι. Τα.— Περὶ γένους καὶ εἶδους ἀπορίαι διάφοροι, ἐν αἷς ἔστιν εἶρεῖν τὰς λύσεις αὐτῶν ΑΡ. Έν.— Περὶ γένους καὶ εἶδους ἀπορίαι διάφοροι, ἐν αἷς ἔστιν εἶρεῖν τὰς λύσεις αὐτῶν Κοι. Κολ.

τούτων ἢ αὐτὴ διὰ τῶν ἐξεταστικῶν λόγων βάσανός τε καὶ διάκρισις. Καί γε περὶ μὲν τῶν ἀσωμάτων ὑποστάσεων, ὅτι μὴδ' ἔρις ἦν παλαιά, θάττον, ὅτι καὶ τὰ κατηγορούμενα γένη καὶ εἶδη τῆς ἀσωμάτου φύσεως μετέχουσιν¹ συνεχεῶς² ῥητοῦ ἢ δὲ πολλὴ προῆλθε³ φιλονεικία περὶ τῶν τριζῇ διαστατῶν ὑποστάσεων καὶ σωμάτων ὄντων τε καὶ καλουμενῶν, ἄρα γε χρὴ τὰ τούτων γένη καὶ εἶδη σώματα καλεῖν, ἢ, ὡς κρείττω τῆς αἰσθήσεως ταῦτα καθεστηκότα, τῆς τῶν ἀσωμάτων λήξεως θετέον; . .

Β'. Τῶν μὲν οὖν ἀσωμάτων οἱ λόγοι, ὅσοι γε τὸ ὑποκείμενον ἀφορίζουσι, δῆλον, ὅτι ἀσώματα, διότι καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς περιεχόμενα γένη καὶ εἶδη, καὶ οὐδεμίαν οὐδενὶ παράσχοι ἂν ἀπορίαν ἢ περὶ αὐτῶν θεωρίαν. οἱ δὲ τῶν σωμάτων πῶς ἂν εἴησαν σώματα, εἰ καὶ τὸ πρόχειρον τῆς ἀναλογίας τοῦτο φαντάζεται λόγος γὰρ καὶ σῶμα τὴν πρὸς ἄλληλα κοινωνίαν ἀπηρνήσαντο. Εἰ δ' ἕτερος⁴ ὁ λόγος πέφυκε σώματος, πῶς οὐχὶ τὰ συμπληροῦντα τὸν λόγον γένη καὶ εἶδη τὴν αὐτὴν οὐκ ἐπιζητήσει ἑτερότητα; πῶς δ' ἂν⁵ σωμάτων κατηγορηθῇ τὸ ἀσώματον; ἢ ἀσώματα μὲν οὐκ ἂν εἴη τὰ γένη τούτων, οὐδὲ τὰ εἶδη, οὐ μὴν ἄλλ' οὐδὲ γε σωμάτων ἦκεν εἰς ὄγκον, οὐδὲ τὴν ὕλην, ἐν ἣ τὸ πλήρωμα συνέστηκε τῶν διαστάσεων, ὑποβάλλεται, σωματικὰ δὲ πάντως καὶ περὶ σῶμα λεγόμενα; σῶμα γὰρ ἐρμηνεύουσι καὶ ἀπαγγέλλουσιν ὑποκείμενον· ὁ γὰρ ἄνθρωπος τυγχόν σωματικὸν μὲν, ὅτι τὸν Σωκράτην ἢ τὸν Πλάτωνα σῶμα ὄντα ὀνομάζει, καὶ τὴν αὐτῶν οὐσίαν ἀναπτύσσων τῶν ὁμογενῶν τῇ κλήσει διαστέλλει. Ἀλλὰ πῶς, εἰ ὁ ἄνθρωπος οὐ σῶμα, ὁ δὲ Σωκράτης ἄνθρωπος, οὐχὶ ὁ Σωκράτης οὐ συμπερανθήσεται μὴ σῶμα; τοῦτο γάρ, καὶ εἴ τι ἄλλο παραπλήσιον, δοκεῖ τῶν ἀπορημάτων εἶναι τὸ κράτιστον. Ἀλλ' οὐδὲν χαλεπὸν ἐπιλύσασθαι ἐν πρώτῳ γὰρ σχήματι τοῖς συνορᾶν ἐθέλουσιν ἢ μείζων πρότασις μερικὴ παραλαμβάνεται· οὕτω γὰρ καὶ προαγομένη τῆς ἀληθείας οὐκ ἐξίσταται· εἰ δὲ τις αὐτὴν εἰς τὸ καθόλου μεταλλάξει, συμμετήγαγεν ἐκ τῆς⁶ ἀληθείας ἐπὶ τὸ ψεῦδος· ψεῦδος γὰρ ἀντικρὺς⁷ τὸ λέγειν, Οὐδεὶς ἄνθρωπος σῶμα, ἀληθεύσεως, κατὰ τὸν εἰρημένον ἔμπροσθεν λόγον, ὡς ὁ ἄνθρωπος σῶμα. Εἰ δὲ τις τὴν μὲν πλοκὴν τοῦ λόγου χαίρειν ἐξ, καὶ τὸ δοκοῦν συμπεραίνεσθαι πολυπραγμονεῖν οὐχ ἡγεῖται σοφόν, αὐτόθεν δὲ λέγοι φορτικὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον μῆτε λέγειν μῆτε νομίζειν εἶναι

1. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- μετέχει Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μγ.

2. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- προῆλθεν Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- δὲ ἕτερος Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μγ.

4. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- δὲ ἂν Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μγ.

5. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- συμμετήγαγε καὶ τῆς Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- ἀντικρὺς Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μγ.

σῶμα, καὶ ἄνευ τοῦ δόξαντος μὴ συμπεραίνεσθαι, ὡς ὁ Σωκράτης οὐκ εἶη σῶμα (πῶς γὰρ ἂν ἡ τῆς οὐσίας διαίρεσις εἰς σῶμα καὶ ἀσώματον τὰ πρῶτα τῶν ὑπ' ἀλλήλων διασπασθέντων προαχθείη;)¹ τοῦτο μὲν ὕστερον ἐπιθεωρεῖσθω, ὁ δὲ λόγος τῆς ἀκολουθείας τῶν προειρημένων μὴ ἀφιστάσθω. Καὶ γὰρ οὐ κατὰ τὸ ἀποφατικόν² μόνον σχῆμα τὸ εἰρημένον ἐπὶ τῶν τοιούτων ὁρᾶται κατηγορημάτων, ἀλλὰ θεῖ³ καὶ ἐπὶ τοῦ καταφατικοῦ τοῖς βουλομένοις περαντικόν τινα λόγον, τὴν ἀπορίαν κρατύνοντα, προάγειν⁴ λέγοντες γάρ, 'Ὁ ἄνθρωπος, ἢ τὸ ζῷον', σωματικόν, εἶτα, 'Ὁ δὲ Σωκράτης ζῷον, ἢ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν σωματικόν ἀναγκασθῆμεν εἰπεῖν καὶ τὸν Σωκράτην; οὕτω⁵ γὰρ συνάγεται, τῆς μείζονος κἀνταῦθα⁶ μενούσης ἐπαληθευσούσης· ἐπὶ μέρους γὰρ τὴν προαγωγὴν ἢ πρότασις ἔχει. Εἰ δ' εἰς τὸν καθόλου τύπον ἀναχθείη, αὐτίκα πεφωραμένον τὸ ψεῦδος παρέχεται· πῶς γὰρ ἂν εἴη⁷ λέγειν, Πᾶς ἄνθρωπος, ἢ πᾶν ζῷον, σωματικόν, τῆς, Οὐδεὶς ἄνθρωπος καὶ οὐδὲν ζῷον σωματικόν, διαρρήδη ἐπαληθευσούσης; εἴ τι δὲ πῶς οὐκ ἂν σωματικά, ἃ σῶμα τὸ ὑποκείμενον ἐκδιδάσκει; πῶς δ' ἂν τῆς σωματικῆς ἀλλοτριωθείη κλήσειώς τε καὶ συστάσεως (τῆς μὲν γὰρ ἀσώματου διέστηκε φύσεως, τῶν δὲ σωματικῶν ἰδιωμάτων ἀνακεχώρηκε), καὶ τίνα ἂν ὑπέλθοι τῶν ὄντων κλήρον, εἰ καὶ τῶν σωματικῶν τις ὁρίων αὐτὸ ὑπερορίσειεν⁸;

γ'. Εἰ δὲ γέ τις ἐθέλοι καὶ ἄλλως ἐπισκοπεῖν, οὐκ ἔλαττον εὐρήσει τῶν ἀπορουμένων τὸ εὐδιόλυτον⁹ καὶ γὰρ ὁ μὲν Σωκράτης ἄνθρωπος, ἢ ζῷον καθ' αὐτό, ὁ δὲ ἄνθρωπος, ἢ τὸ ζῷον, σωματικόν οὐ καθ' αὐτό, οὐδ' ἄνωθεν, οὐδὲ φύσει, ἀλλ' ὡς ἐξαγγελτικόν καὶ δηλωτικόν ὑποκειμένου¹⁰ σώματος, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸ περιπτυσσόμενον σχέσιν¹¹ οὐκ ἔστι λόγος, ὁ τὸν Σωκράτην ἀπατιῶν¹² σωματικόν καλεῖσθαι· ἐκ προτάσεων γὰρ ἑτερογενῶν καὶ ἀντιθέτων διαπλέκεται, ὡς μηδὲ δύο θυνάμενων τοῦ αὐτοῦ λόγου μέρη λέγεσθαι, ἀλλὰ τὴν μὲν ἴσως¹³ ἑτέρου, θατέρου δὲ τὴν ἑτέραν, καὶ τούτων πρὸς ἀλλήλα¹⁴ τὸ ἀκωνιώνητον συν-

1. Οἱ. ΑΡ. 'Εν.- ἀποφατικόν Κσι. Βατ. Κολ. Τζ. Μιγ.

2. Οἱ. ΑΡ. 'Εν.- δὴ Κσι. Βατ. Κολ. Τζ. Μιγ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. (κ. κστ.).- ζῷον ἐν ᾧ. Χ. (κ. κστ.).

4. Κζ. Μιγ.- οὐδὲ Οἱ. Κσι. Βατ. ΑΡ. Κολ. Τζ. 'Εν.

5. Κσι. Βατ. Κολ. Τζ. Μιγ.- κἀνταῦθα Οἱ ΑΡ. 'Εν.

6. Οἱ. ΑΡ.- ἢ Κσι. Βατ. Κολ. Τζ. 'Εν. Μιγ.

7. Κσι. Βατ. Κολ. Τζ. Μιγ.- ὑπερορίσει Οἱ. ΑΡ. 'Εν.

8. Κσι. Βατ. Κολ. Τζ. Μιγ.- ἐξαγγελτικόν ὑποκειμένου Οἱ. ΑΡ. 'Εν.

9. Οἱ. ΑΡ. 'Εν.- οὐκ ὄν Κσι. Βατ. Κολ. Τζ. Μιγ.

10. Οἱ. ΑΡ. 'Εν.- λόγος δὲ τὸν Σωκράτην ἀπατιῶν Κσι. Βατ. Κολ. Τζ. Μιγ.

11. Οἱ. ΑΡ. 'Εν.- τὴν ἴσως Κσι. Βατ. Κολ. Τζ. Μιγ.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀλλήλους ἐν ᾧ. Χ.

διασωζόντων· εικότως οὖν ἐκ τῆς τοιαύτης ἀλλοφύλου πλοκῆς καὶ συγχύσεως οὐδὲν ἂν συμπερανθείη.

δ'. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐνὶ μοι¹ συνόρα, δριμύτερον ὅν τοῦ προκειμένου· εἰ γὰρ ὁ Σωκράτης καὶ τὸ προσεχῶς κατηγορούμενον, καὶ κυρίως ἀπαγγέλλον τὸ ὑποκείμενον, οὐκ ἂν ἀπαιτηθείη τὰ αὐτοῦ² μεταδοῦναι τῷ δηλουμένῳ, καίτοι³ καὶ τῆς μεΐζονος ἐνταῦθα (συλλογιστικὸν εἶτις ἐθέλει⁴ συνθεῖναι) δυναμένης ἀμωγῆ-
πως εἰς τὸ καθολικὸν σχῆμα προελθεῖν (οὐ γὰρ τὸ πρῶγμα, ὅπερ ἡ Σωκράτης⁵ ἐδήλου φωνή, ἀπαγγελτικὸν ἢ δηλωτικὸν ἐρεῖ τις τοῦ ὑποκειμένου, οὐμνουν⁶, οὐκ ἔχων εἰς βλάβην ἀπορρέοντα τὸν λογισμόν), εἰ δὲ τοῦτο, πῶς οὐχὶ πολλῶ μᾶλλον τῶν διὰ μέσου τοῦ Σωκράτους κατηγορουμένων ἅπας ἐκστήσεται λόγος τὰ ἐπόμενα μὴ καθ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ Σωκράτους ἔλκειν τε καὶ μεθαρμόζειν;

ε'. Ἡ δὲ διαίρεσις, ἢ τὴν οὐσίαν εἰς σῶμα διαστέλλουσα καὶ ἀσώματον, οὐκ ἂν ἐκσταίῃ θεωρίας, ἐπιλυομένης τὸ ζήτημα, εἴ τις ἀποδοίῃ λόγον, πρὸς τὰ ἔσχατα καὶ τελευταῖα τῶν ὑποκειμένων ἀφορῶσαν, οὕτω τὴν τομὴν ἐργάσασθαι· εἰ γὰρ καὶ ἄνωθεν δοκεῖ προῖέναι τὸ τῆς διαιρέσεως, ἀλλ' οὖν διὰ τῆς κάτωθεν πολυπραγμοσύνης τὰς τε αἰσθήσεις ἐπικούρους φέρων τῆς κρίσεως ὁ λογισμός, καὶ τὸ περὶ τὰ καθ' ἑκάστη ἀπλανὲς ἐκείθεν συναθροισάμενος ἑαυτῷ, καὶ οὕτως ἐπὶ τὴν κοινωτέραν θεωρίαν ἀναδραμὼν ὥσπερ ἀπὸ τινος περιωπῆς⁷ ἐμπειρότερόν τε καὶ σοφώτερον τὰ κατωτέρω τε διορᾷ, καὶ τὴν διαιρητικὴν προηνέγκατο μέθοδον, μεταγενεστέραν δηλονότι⁸ τῆς προειρημένης οὕταν, ὥσπερ ταύτην, ἣν ἐθέλουσιν ἀναλυτικὴν ὀνομάζειν. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο μὲν καὶ ἑτέροις ἂν τις χρῆσαιτο λόγοις· διότι καὶ τοὺς πολλοὺς πρὸς τὴν ὑψηλοτέραν ταύτην καὶ ἐμφιλύσοφον αἰτιολογίαν σκαρδαμύττοντάς ἐστιν⁹ ὁρᾷ· πολλὰ γὰρ τῶν ἐχόντων λόγον βαθυνόμενον¹⁰ ταῖς τῶν ἀνθρώπων προχείροις ἀκραῖς καὶ ἐπιπολαίαις διανοαῖς οὐκ ἐθέλει συναρμύζεσθαι, περυσκότων διὰ πείρας τε μεθοδικῆς καὶ χρήσεως¹¹ σχολαζούσης εἰσοικίζεσθαι

1. Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.- καὶ ἐνὶ μοι Οἱ ΑΡ. Ἐν.

2. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- αὐτοῦ Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.

3. Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.- καί τοι Οἱ. ΑΡ. Ἐν.

4. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- ἐθέλει Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.

5. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- Σωκράτου Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- οὐμνουν Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.

7. Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.- περιωπῆς Οἱ. ΑΡ. Ἐν.

8. Οἱ. ΑΡ.- μεταγενεστέραν μὲν δηλονότι Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Ἐν. Μιγ.

9. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- σκαρδαμύττοντας ἐστιν Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.

10. Οἱ. Κοι. ΑΡ. Κολ. Τα. Ἐν. Μιγ.- βαθυνόμενον Βατ. Κα.

11. Οἱ. ΑΡ.- χρήσεως Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Ἐν. Μιγ.

μάλιστα, ἥς, ἀπούσης τῆς ἀποδείξεως, ὁ λόγος ἀσθενῆς εἶναι δοκεῖ τὸν νοῦν τῶν ἀκροατῶν περὶ ἑαυτὸν ἐρελκύνεσθαι.

ς'. Τοὺς δέ γε διαπορουμένους, ὡς, εἴ τις δοίη τὰ τῶν σωμάτων γένη καὶ εἶδη σώματα, τό τε¹ τριγῇ διασπατόν αὐτοῖς συμβήσεται, καὶ ἡ ἐν τόπῳ περιγραφή, καὶ τὸ ταῖς αἰσθήσεσι² κρίνεσθαι, καὶ τὸ σῶμά γε διὰ σώματος χωρεῖν, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον τοῖς περιττοῖς περιλοτίζεται, οὐκ ἂν ἀπεικότως θαυμάσαιμι, ὡς οἱ τὰ τοιαῦτα ζητοῦντες, καὶ νομίζοντες πρὸς τὴν αὐτὴν ὁρᾶν σπουδὴν τὰ ἐπιχειρήματα, πῶς οὐκ ἔφρασαν πρὸ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὡς, Εἰ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη σώματα, καὶ ἄτομα πάντως, καὶ καθ' ἕκαστα³ ἔσται· οἱ γὰρ τῶν ἀτόμων σωμάτων τὰ ἰδιαιτάτα⁴ μὴ ἐρυθριάσαντες ἐπὶ τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη τούτων ἀναβιβάζειν, πῶς ἡνυλαβήθησαν μὴ καὶ τὸ καθ' ἕκαστον⁵ καὶ ἄτομον, ἥτοι τὸν Σωκράτην ἢ Πλάτωνα, κατ' αὐτῶν συνάγειν; Ἄπαξ γὰρ ἀναστρέψαντες τὴν τάξιν τῶν κατηγορουμένων, καὶ τὰ ἴδια τῶν ἐσχάτων ὑποκειμένων κατὰ τῶν κατηγορουμένων γενῶν καὶ εἰδῶν ἀξιώσαντες κατηγορεῖσθαι, δίκαιοι τυγχάνουσι λόγον ὑπέχειν, ὅτι μὴ καὶ αὐτὸ τὸ καθ' ἕκαστον⁶ καὶ ἄτομον ἐπεχείρησαν τῶν γενῶν καὶ τῶν εἰδῶν κατηγορεῖν, καὶ ὅτι μὴ διὰ ταύτης μᾶλλον τῆς ἀτοπίας ἐνόμισαν ἐξελέγγειν τοὺς τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη σώματα τιθεμένους· τοῦτο γὰρ αὐτῶν σύμπασα τῶν σοφῶν ἐπιχειρημάτων ἡ ἐπίνοια πραγματεύεται.

ζ'. Ἄλλ' ἐάσω ταῦτα, νεανικῆς ἐντρεχείας, οἶμαι, ὄντα σκιρτήματα· νεανικὸν γὰρ διάττειν τε καὶ σπουδάζειν ἀνατρέπειν τὸ προκείμενον, οἷς τὰς λαβὰς ἐκείνο διαφεῦγον βεβαιότεραν ἢ πρότερον τὴν δόξαν ἐφέλκεται τῆς ὑπάρξεως· τὸ γὰρ πρὶν εἰς βάσανον ἀντιλογίας καταστὰν ἄδηλον ἔχει τὴν ἰσχύον, οὕπῳ παρόντων ἐλέγχων, τῶν δὲ πειραθέντων ἐλέγγειν αὐτὸ κραταιότερον ἐπιδειχθὲν προσέλαιβεν, ἥσπερ⁷ εἶχε πρότερον δόξης τε καὶ τῆς ἐν τῷ ἀληθεύειν πολλῷ πλέον παρησίας.

η'. Τοὺς δὲ λέγοντας, Ἐν⁸ διανοίᾳ μὲν τὰ εἶδη καὶ τὰ γένη λαμβανόμενα τῶν σωμάτων ἀσώματα δεῖ⁹ καὶ νομίζειν, καὶ ὀνομάζειν, ἐπειδὴν δὲ τοῖς ὑποκειμένοις περιαφθείη, σώματα προσῆκε τότε καὶ καλεῖν, καὶ λογίζεσθαι,

1. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- τότε Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.

2. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- αἰσθήσεσιν Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- καθέκαστα Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.

4. Οἱ. ΑΡ. Κα.- ἰδιώματα Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Ἐν. Μιγ.

5. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- τὸν καθέκαστον Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Ἐν.- καθέκαστον Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.

7. Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.- ἥς περ Οἱ. ΑΡ. Ἐν.

8. Οἱ.- Τοῖς δὲ λέγουσιν, ἐν Κοι. Βατ. ΑΡ. Κολ. Τα. Μιγ.- Τοῖς δὲ λέγουσι καὶ Ἐν.

9. Οἱ. Κοι. Βατ. ΑΡ. Κολ. Τα. Ἐν. Μιγ.- δὴ Φιλ.

ἡδέως ἂν ἐροίμην, πότερον, ἐν τῷ διανοεῖσθαι, σώματα λαβόντες, ἀσώματα αὐτὰ διανοήσαντο¹, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ διανοεῖσθαι ταύτην αὐτοῖς ἐχαρίσαντο τὴν φύσιν; Εἰ μὲν γὰρ ἀσώματα λαβόντες, οὐδὲν διανοηθέντες, ἤμειψαν, τὸ τῆς ἀπορίης πάλιν διαμένει οὐδὲν ἤττον, ἀλλὰ γε ὁ καὶ θρασύτερον· εἰ δὲ σώματα λαβόντες πρὸς τὸ ἀσώματον μετετάξαντο, βαβαὶ μὲν αὐτῶν τῆς θαύμαστῆς οὕτω καὶ ταχείας δημιουργίας! (τὰ μὲν γὰρ ἐννοήματα, καθ' ὃ νοήματα, πάντως ἀσώματα· τίς δ' ἂν, ἐξ ὧν ἐννοήσῃ², μεταποιήσῃ³ τὰ σώματα πρὸς τὸ ἀσώματον;) πότερον δέ, ὡς ἐνόησαν, οὕτω ὁ καὶ τοῖς ὑποκειμένοις ἡρμόσαντο; καὶ πῶς οὐ κατηγοροῦσι τῶν σωμάτων τὰ ἀσώματα; Εἰ δ', ὡς ἀπ' ἀρχῆς ἔλαβον, οὕτω πάλιν καὶ τοῖς ὑποκειμένοις ἡρμόσαντο, μάτην αὐτοῖς ἐκοπίασε, μεταβάλλουσα τὸ ἀμετάβλητον, ἢ διάνοια, καὶ φαντασιῶν ἡμῶν ἀναπλάττουσα σχήματα. Ἀλλὰ γὰρ καὶ αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν αὐτά, ὡς φασι, συναρμόττοντες, καὶ διὰ ταῦτα τῶν σωμάτων οὐκ ἀποστεροῦντες, πότερον, ἐννοοῦντες ταῦτα περιάπτουσιν. ἢ μάτην, καὶ ὡς ἂν ἐπέλθοι, τὴν συνάφειαν ταύτην σχεδιάζουσιν; Ἀλλ' ἐκάτερον, οἶμαι, σφαλερόν· τὸ μὲν γὰρ ἀναιρεῖ τὸ ἀντικείμενον, ὃ διὰ τῆς ἐννοίας ἔλεγεν εἰς ἀσώματον οὐσίαν μεταπίπτειν τὰ σώματα, τὸ δέ, ληρούντων καὶ γέλωτος.

Θ'. Τίς οὖν ὁ λόγος, ὁ ταύτας πάσας διαφεύγων τὰς λαβὰς; . . Σωματικὰ μὲν ἐστὶ τὰ γένη καὶ εἶδη τῶν σωμάτων, οὐ σώματα δέ· καὶ ὁηλωτικὰ τῶν ὑποκειμένων, οὐ δηλούμενα δέ· καὶ ἀναπτύσσοντα τὴν ὑπαρξιν τούτων, οὐχ ὑφιστάμενα δέ· καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς μερῶν τὴν οὐσίωσιν ἀπαγγέλλοντα, οὐ παρέχοντα δέ· καὶ ὀνόματα, καταλλήλοις νοήμασι καὶ οἰκείοις τῶν ὑποκειμένων τὰς ὑποστάσεις σημαίνοντα, οὐ τοῖς οὖσι δὲ καὶ αὐταρχεστάτοις, ὧν μὴ θεόνται ταῦτα, δι' ἐαυτῶν παρεχόμενα· ὥσπερ ὁ καὶ τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ σοφόν, καὶ τὸ δίκαιον, καὶ τὸ φιλόανθρωπον⁴ καὶ τὰ τοιαῦτα κατηγορήματα, εἰ καὶ τὰ μὲν ἐνέργειαν ἢ πάθος τοῦ ὑποκειμένου δηλοῖ, τὰ δέ, τὴν ὑπαρξιν καὶ οὐσίωσιν, ἢ τὰ πάθη καὶ τὰς ἐνεργείας. Εἰ γὰρ ἕκαστον τῶν κατηγορουμένων, καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων μερίδα, σωρὸν εἴκοθεν τοῖς ὑποκειμένοις, ἢ τὸν ἐπινούμενον διὰ σωμάτων, ἢ τὸν ἀπὸ τῆς ιδιότητος τῶν πεποιμένων, εἰ τούτων ἕκαστον τοῖς ὑπὸ κατηγορίαν ἀτόμοις τελοῦσιν ἢ σωμάτων φύσει, εἰ βούλει δέ, ἢ ἀσωμάτων ἐνετίθεσαν⁵, καὶ συνεφορτίζοντο προσθήκας⁶, τί ἂν τῶν τερα-

1. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐν τῷ διανοεῖσθαι ἀσώματα λαβόντες αὐτὰ διανοήσαντο ἐν ἄπ. X.

2. Οἱ. ΑΡ. Ἐν. - ἐννοήσῃ Κοι. Βζτ. Κολ. Τζ. Μγ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - μεταποιήσῃ Οἱ Κοι. ΑΡ. Κολ. Τζ. Ἐν. Μγ. μεταποιήσῃ Βζτ.

4. καθ' ἡμᾶς γε. - καὶ δίκαιοι καὶ φιλόανθρωποι ἐν ἄπ. X.

5. Οἱ. Κοι. Βζτ. ΑΡ. Κολ. Τζ. Ἐν. Μγ. - ἀνετίθεσαν Φιλ.

6. Οἱ. Κοι. Βζτ. ΑΡ. Κολ. Τζ. Ἐν. Μγ. - πρὸς θήκας Κα.

τωδῶν πλασμάτων τε καὶ φασμάτων ἢ ταῦτα παραδεχομένη διέφερε δόξα; Εἰ δέ τις τῇ τοῦ σώματος χαίρει φωνῇ, καὶ τῆς σωματικῆς ἐννοίας οὐκ ἀφιστάμενος σώματα καλεῖν ἐθέλοι τὰ γένη καὶ τὰ εἶδη, ἃ τῶν ἀτόμων σωμάτων κατηγορεῖσθαι λέγεται, οὐδὲν πρὸς αὐτὸν διαισώμεθα· τὸ γὰρ οὕτω λεγόμενον σῶμα λαβὰς ἀπάσας τὰς προειρημένους καθαρῶς διαπέφυγε.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΚΒ' ΛΟΓΟΥ.

Ἐπὶ δὲ ἔκδοξιν τοῦ Φωτίου λόγου, πρόκειται ὁ παρὰ πόδας δημοσιευόμενος, ὡς καὶ ὁ ἴδιος ἀφηγεῖται « Οἶδα μὲν οὖν ἐν ταῖς συγγυμνασίαις λόγον » εἰρημένον τοιοῦτον ὡς ὁ μὲν ἄνθρωπος καὶ ἡ ἀνθρωπότης τὸ αὐτὸ μὲν ὑποκείμενον δηλοῦσιν, οὐχ' ὡσαύτως δὲ παραλαμβάνονται¹. » καὶ ἀναπτύσσει « ὅσα . . » διαλεκτικῆς προῆλθον ἐπινοίας, καὶ διαλεκτικὸν τινα περιέχουσι νοῦν². »

Τὴν δὲ θέσιν, ἣν κατέχει ἡ διαλεκτικὴ ἐν τῷ τοῦ Ἀριστοτέλους ὀργάνῳ, οὕτω πῶς διαγράφει ὁ προμνημονευθεὶς Μινωίδης Μηναῖς³, τῆς τοῦ Γαληνοῦ διαλεκτικῆς προσημαζόμενος « Δοκοῦσι δέ μοι οἱ τὴν μὲν λογικὴν ὅλον θεωροῦντες, » τὴν δὲ διαλεκτικὴν μέρος ἐκ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους λαβεῖν τὸ ἐνδόσιμον, διελόντες ταῦτα εἰς δύο μέρη, καθ' ἃ καὶ τὴν λογικὴν αὐτὴν διείλον εἰς δύο ὧν » τὸ μὲν ἐστὶ κοινόν, τὸ δὲ ἴδιον καὶ κοινὸν μὲν, τὸ περιέχον τὸν ἐν γένει » συλλογισμόν καὶ τὰ πρὸς αὐτὸν συντείνοντα. Εἰρησθαι δὲ κοινόν, ἅτε πραγματευόμενον τὸν ἐν γένει καὶ καθόλου συλλογισμόν. Ἀπαρτίζεται δὲ τὸ μέρος » τοῦτο ἔκ τε τοῦ περὶ κατηγοριῶν, καὶ τοῦ περὶ ἐρμηνείας καὶ τῶν προτέρων » ἀναλυτικῶν, ἅπερ ἅπαντα μέρη εἰσὶ τοῦ ἐν γένει συλλογισμοῦ. Ἰδιὸν δὲ τὸ τὰ » εἶδη τοῦ συλλογισμοῦ περιέχον, ἥτοι τὴν ἀπόδειξιν, περὶ ἧς διαλαμβάνεται ἐν » τοῖς ὑστέροις τῶν ἀναλυτικῶν, τὸν ἐνδοξόν καὶ πιθανόν συλλογισμόν, τὸν ἐν » τοῖς τοπικοῖς, καὶ τὸν σοφιστικόν καὶ ἀδύνατον, τὸν ἐν ταῖς σοφιστικοῖς ἐλέγχ- » χῃς. Ὡστε τὴν διαλεκτικὴν συνίστασθαι ἐκ τῶν ὑστέρων ἀναλυτικῶν, ἔκ τε » τῶν τοπικῶν καὶ τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων⁴. » Πρὸς διάκρισιν δὲ τῆς διαλεκτικῆς ἀπὸ τῆς ῥητορικῆς τέχνης κριτὴν πάλιν ἐπικαλεῖται τὸν πολὺν Φώτιον, συμπεραίνων « Ἐνθεντοί ἔ, τε ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος, καὶ ὁ Ἑρμογένης μετέπειτα, » καὶ μετὰ τούτους ὁ Φώτιος τὸν χαρακτήρα τοῦ κατὰ ῥήτορας λόγου τοῖς κα- » νόσι τῆς αὐτῆς τέχνης ἐστάθμησαν, οὐχὶ τοῖς τῆς διαλεκτικῆς, ἧς γε, κατὰ » τὸν Ἀλκίνοον, τὸ στοιχειωδέστατόν ἐστι πρῶτον μὲν τὸ τὴν οὐσίαν ἐπιβλέπειν » παντὸς ὁτιοῦν, ἔπειτα τὸ περὶ συμβεβηκότων⁵. »

Λυπηρόν, ὅτι οὐδόλως περιεσώθησαν οἱ λοιποὶ διαλεκτικοὶ τοῦ Φωτίου λόγοι.

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 50 § 5'.

2. ὅρα κατωτέρω τὸν προκείμενον Λόγον ΚΒ' § 6'.

3. ὅρα Προδιοίκησιν τοῦ ΙΖ' Λόγου.

4. ΜΙΝΩΙΔΟΥ ΜΗΝΑ. (εἰς ΓΑΛΗΝΟΥ Ἐισαγωγὴν διαλεκτικῆς) σ. λα'.

5. Αὐτ. σ. κζ'.

οὕς « τὸν ἔρωτα τῶν φιλοσοφεῖν αἰρουμένων ἀναφλέγων¹ » ἀπήγγελλεν ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, « σκιρτώντων ἴσως ἔτι κατὰ τὰς διαλεκτικὰς παλαιότητας, » οὕτω δὲ . . εἰς τὸ βραβεῖον ἀριγμένων². » Φαίνεται δέ, ὅτι τοιοῦτος ἦν καὶ ὁ πρὸς ὃν ἐπιστέλλει, ἴσως ὁ Ἀμφιλόχιος, εἰς οὗ τὴν μνήμην ταῦτα ἀναπολεῖ, λέγων « καὶ σὺ δ' ἂν ἴσως ἀναμνησθείης³. »

Ὅπως δέ, ἵνα λάβωμεν ἀμυδρὰν τινα ἰδέαν τῶν περὶ κατηγοριῶν λόγων τοῦ Φωτίου, ἠναγκάσθημεν ἵνα μελετήσωμεν τὰς ἀκολουθίας γενομένας παρὰ τοῦ ἰδίου περιλήψεις⁴, οὕτω καὶ τὰ τοῦ παρόντος λόγου ἀρυόμεθα ἐκ οὗτω μεταγενεστέρων αὐτοῦ πραγματειῶν, ὧν ἡ μὲν ἐν πολλοῖς ἐστὶν ἐκτενεστέρα⁵ τῆς ἐτέρας.

Συμπεραίνοντες δέ, ὅτι τὸ 833 μ. Χ. ἔληγεν ἡ περίοδος τῶν φιλοσοφικῶν τοῦ Φωτίου ἀγορεύσεων⁶, καὶ ὅτι κατὰ τὸ πρελθὸν 832 μ. Χ. ἔτος, ἀμέσως μετὰ τοὺς περὶ τῶν τοῦ Ἀριστοτέλους κατηγοριῶν λόγους, ἐπηκολούθησαν ἄλλοι περὶ ἐρμηνείας καὶ ἀναλυτικῶν προτέρων⁷, εἰκάζομεν, ὅτι ὁ παρτιθέμενος διαλεκτικὸς πρῶτος λόγος διελέχθη τῇ 2 Σεπτεμβρίου 833, ἡμέρᾳ τρίτῃ, καθ' ἣν ἐποχὴν ἔφθανεν ἐν Βυζαντίῳ ἡ εἰδησις, ὅτι ἐν Ἐαρσῶ ἀπέθανε τῇ 31 ἰουλίου 833⁸ μ. Χ. ὁ υἱὸς τοῦ Χαρουν-ἐλ-Ρασήτ, ἐλ-Μεεμούν, ὅστις μέγα κλέος ἤρατο, ἐνθαρρύνας τὰς εἰς τὸ ἀραβικὸν ἐπιτυχεῖς μετὰ σχολίων μεταφράσεις τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ ἐξασκήσαντος ἀπερίγραπτον ἐπιρροὴν ἐπὶ τοῦ τῶν μεταφραστῶν πνεύματος.

Τῆς περιλήψεως ταύτης, ἥτις παρὰ τοῦ Φωτίου ἀποκαλεῖται « ὁ κεφαλαιώδης » τοῦ λόγου τύπος⁹, ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Α' (ὅρα καὶ Μι. σ. 576) καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ΣΚΖ' ζητήματος τῶν Ἀμφιλογίων (Οἰ. σ. 303). « Πότερον, ἡ θεότης καὶ τὸ Θεὸς ταυτόν ἐστιν, ἢ ἕτερον » τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 49 § 6'—σ. 51 § 7'), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 26), Νε. (ἀρ. 27), Κολ. (ἀρ. 27), Βατ. (ἀρ. 27), ΔΡ. (ἀρ. 27), Γα. (ἀρ. 26), Σκω. (ἀρ. 27) Παρι. (ἀρ. 27), Τυ. (ἀρ. 27), Ἐν. (ἀρ. 27) καὶ Μιγ. (σ. 197—205).

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 50 § 4'.

2. Αὐτ. § 3'.

3. Αὐτ. § 5'.

4. ὅρα Προδιόκησιν τοῦ Ι' Λόγου.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 49—50 § 6'—5', σ. 304 § α'—6'.

6. ὅρα Προδιόκησιν τοῦ Α' Λόγου.

7. ὅρα Προδιόκησιν τοῦ ΚΑ' Λόγου.

8. MURLT. Chronographie Byzantine, ἐν χρ.

9. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 51. § 4'.

ΚΒ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

του ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

λόγος διαλεκτικὸς α'².

πότερον τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἀνθρωπότης ταυτόν ἐστιν ἢ ἕτερον³;

α'. Τί οὖν δεῖ λέγειν; ἢ ὅτι . . ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἀνθρωπότης οὐκ ἄλλον καὶ ἄλλον παραδεχόμενα λόγον ὅμως τὸ μὲν λέγεται κατὰ τοῦ Σωκράτους ἀκωλύτως, τὸ δὲ οὐκέτι . . Ἄλλ' εἶποι ἄν⁴ τις ἴσως τῶν χαριστερέων, ὡς αὐξησίς ἐστιν, οὐ λύσις τοῦ ἀπορήματος, τοῦτο, καὶ τὴν τοῦ ἀπ' ἀρχῆς αἰτεῖσθαι ὑπόψιν οὐκ ἐκφεύγει. Τοὺς δέ, μάθοις ἂν ἐντεῦθεν, ὡς διαπέφευγε τὸ ἀκριβές⁵ ἢ γὰρ⁶ ἀπὸ τοῦ ὁμοίου πρὸς τὸ προκείμενον ἐπὶ ζήτησιν μετέβασις οὔτε κρατύνει μᾶλλον τὸ ἄπορον, ἀλλ' οὐδ' ἐπισύρεται «τὴν αἰτίαν τὴν τοῦ ἀπ' ἀρχῆς⁶ αἰτεῖσθαι⁷» ἐκεῖθεν δὲ μᾶλλον διελέγχουσιν⁸ ἂν, οὐκ ὀρθῶν ὑπελθόντες τὴν κρίσιν. Τὸ γὰρ ὀρθῶν ἐν φυσιολογίᾳ τοιαύτην ὀνομάτων θέσιν, ἐν οἷς καὶ τὸ ταυτόν οὐ λυμαίνεται, καὶ πρὸς τὸ κατηγορεῖσθαι τὴν χρεῖαν οὐχ ὁμοίαν παρέχεται, πῶς οὐκ ἔστι⁸ σαφές τε καὶ ἀναντιρρήτως παράστασις τοῦ μηδὲν ἄπορον νομίζειν, μηδὲ παράλογον . . ἐπὶ τούτων ἀμωσγέπως τοιαύτην φωνῶν ἀνευρίσκειν χρήσιν, αἱ . . ὀρῶνται . . τῆς μὲν ταυτότητος οὐκ ἐξιστάμεναι, ἐν δὲ τῷ κατηγορεῖσθαι διίστάμεναι; Ποῦ τοίνυν ἐνταῦθα ἡ τῆς ἀπορίας ἐπίτασις, ἢ τῆς ἄλλης αἰτίας ὑπόληψις;

β'. Τινὰς δὲ λύειν νομίσαντας οἶδα «ἐκ τοῦ τὸν ἄνθρωπον παραλαβεῖν καὶ τὴν φύσιν καὶ τὸ εἶδος, ὃ δοκεῖ μὲν πῶς ἀλλήλοις εἰς ταυτόν¹⁰ συνιέναι¹⁰»

1. καθ' ἡμᾶς γε. - Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - λ. Οἱ. Μιγ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - ὅρα καὶ Οἱ. σ. 303.

4. Οἱ. Νε. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. - Ἀλλὰ εἴποιεν ἄν Βατ. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.

5. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. - ἀκριβές⁵ οὐ γὰρ Βατ. Νε. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. - αἰτίαν τοῦ ἀπ' ἀρχῆς Νε. - αἰτίαν τοῦ ἀπαρχῆς Βατ. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.

7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Τῶν μετὰ τὰ φυσικά Δ' δ' (αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 306).

8. Οἱ. Νε. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. - πῶς ἐστι Βατ. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.

9. καθ' ἡμᾶς γε. - ταυτὸν ἐν ἔπ. Χ.

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Κατηγοριῶν Β' ε' 7 (αὐτ. Τόμ. Α' σ. 24).

ἐν δὲ «τῇ κατὰ τοῦ¹ Σωκράτους κατηγορίᾳ²» τὴν διάστασιν ἀντὶ τῆς ὁμολογίας ἐξοικειοῦνται. «Ἄνθρωπος μὲν γὰρ ὁ Σωκράτης³,» οὔτε δὲ εἶδος, οὔτε φύσις⁴, εἰ βούλει δέ, οὐδ' ἡ⁵ συνταττομένη τούτοις μορφή δύναιτ' ἂν λέγεσθαι. Λανθάνει δὲ τούτους, ὡς εἴκειν, ἡ τῶν ὀνομάτων διάκρισις, καὶ ὅτι ὅσα μὲν ἐστὶ φυσικῶν πραγμάτων ὀνόματα, ταῦτα περιφανῶς τε καὶ καθαρῶς «κατὰ τῶν ὑποκειμένων φέρεται⁶,» ὅσα δὲ «διαλεκτικῆς προῆλθον ἐπινοίας⁷,» καὶ διαλεκτικόν τινα περιέχουσι νοῦν, ταῦτα κατὰ τῶν⁸ ὑποκειμένων τῆς φύσεως ἔργων ἰσχὺν οὐκ ἔχει διαβιβάζεσθαι. Ὁ δὲ ἄνθρωπος καὶ ἡ ἀνθρωπότης. . οὐ λογικῶν⁹ ἐστὶ τεχνασμάτων προβλήματα, ὑποκειμένων δὲ πραγμάτων¹⁰ ὀνόματα· πλὴν καὶ τούτων ἐστὶν¹¹ ἔχνη τινὰ λαβεῖν, πρὸς τὴν τῆς ἀπορίας λύσιν ἀνάγοντα¹². Καὶ γὰρ ἀλλήλοις ταῦτα συνιόντα¹³, τὰ τε τῶν πραγμάτων ὀνόματα, καὶ ἅπερ τῆς λογικῆς ἐντρεχείας τυγχάνει προσρήματα¹⁴, οὐκ ὀλίγην ἐν τῇ διαστολῇ τὴν πρὸς ἀλλήλα κοινωνίαν ἀσπάζεται¹⁵. περιέχουσι γὰρ τὰ καθ' ἕκαστα καὶ ταῦτα, καὶ ὑπερίδρυνται τούτων, καὶ πρὸς ἐκείνα λέγεται, εἰ καὶ μὴ κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον. Φαμὲν γὰρ Σωκράτους¹⁶ φύσιν καὶ εἶδος καὶ μορφήν, εἰ καὶ μὴ τῶν ἐν τῇ προτάσει μερῶν, ὥσπερ ἐν ταῖς φυσικαῖς ὁράται φωναῖς, ἐκάτερον ὁμολόγως κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν προάγεται κλήσιν.

γ'. Ἐτι δὲ φάμεν «τόν¹⁷ τε ἄνθρωπον, καὶ τὸ ζῷον¹⁸» λογικόν¹⁹, θνητόν,

1. καθ' ἡμᾶς γε. - τῇ τοῦ ἐν ᾧ. X.
2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. 3 (σ. 23).
3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Περὶ ἑρμηνείας* I' ια' 5 (σ. 61).
4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Τῶν μετὰ τὰ φυσικά* Δ' δ' (αὐτ. *Τόμ.* Δ' σ. 307).
5. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. - οἷθ' ἡ Βατ. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.
6. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Δ' ζ' (αὐτ. σ. 308).
7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Τοπικῶν* Α' α' 5 (αὐτ. *Τόμ.* Α' σ. 256).
8. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. - ταῦτα τῶν Βατ. Νε. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.
9. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. - οὐ λογικῶς Βατ. Νε. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.
10. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. - ὑποκειμένων δὲ πραγμάτων Βατ. Νε. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.
11. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. - ταύτων ἐστὶν Βατ. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.
12. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. - ἀνάγοντα Βατ. Νε. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.
13. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. - συνιόντα Βατ. Νε. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.
14. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. - πρὸς ῥήματα Βατ. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.
15. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. - ἀσπάζεσθαι Βατ. Νε. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.
16. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. - Σωκράτην Βατ. Νε. Κολ. Τζ. Κοι. Σκω. Μιγ.
17. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Κατηγοριῶν* Β' ε' 3 (αὐτ. *Τόμ.* Α' σ. 23) - *Τοπικῶν* Α' δ' 4 (αὐτ. σ. 259). - *Τῶν μετὰ τὰ φυσικά* Ζ' ιβ' (αὐτ. *Τόμ.* Δ' σ. 370).
18. καθ' ἡμᾶς γε. (κ. κατ.). - ζῷον ἐν ᾧ. X. (κ. κατ.).
19. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, *Εἰσαγωγῆς* Β' 13 (ὅρα ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. *Τόμ.* Α' σ. 3).

ταυτόν¹. καὶ μὴν καὶ τὸ γελαστικόν² ἑκατέρω· οὐ μὴν ὅσα περὶ ἐνὸς τούτων λέγεται, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν δυνατὸν ἐστὶν εἰπεῖν· τὸ μὲν γάρ, ἴδιον «ἀνθρώπου, τὸ δέ, ὅρος³,» οὐδέτερον δὲ τούτων ὁ ἄνθρωπος ῥηθείη ἂν ἀνθρώπου, καί-τοι⁴, κατὰ τὸ μάλιστα ταυτόν⁵, τὴν ταυτότητα⁶ διεκληρώσαντο ταῦτα. Πλὴν τὸν εἰρημένον περὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς φύσεως καὶ τοῦ εἶδους λόγον, κἀνταῦθα λαβεῖν ἐστι⁷ τὴν τούτων κρίσιν ἀναδεχόμενον· καὶ γὰρ ἀφαιρουμένων τῶν λογι-κῶν⁸ φωνῶν, ταυτόν ἐστιν ἕκαστον ἀλλήλοις⁹ τῶν τριῶν.

Ὁ. Ἀλλ' ἐπὶ¹⁰ μὲν τῶν εἰρημένων αἰτιάσται· ἂν τις τὸ ἑτερογενὲς τῶν φωνῶν, μεταρρυθμίζων εἰς τὸ εὐπορον τὴν ἀπορίαν¹¹. Ἐπὶ δὲ τοῦ ῥηθησομένου τί πο-τ' ἂν¹² ἔρει; «Ὁ μὲν γὰρ ἄνθρωπός ἐστιν¹³ οὐσία καὶ ζῶον¹⁴,» «ταυτόν¹⁵ δὲ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ γελαστικόν¹⁶,» ὅπερ ἐστὶ φυσικοῦ πράγματος φωνή, οὔτε οὐσία, οὔτε ζῶον ἂν ῥηθείη· ἐπεὶ «πολλὰ ἂν εἴησαν ὁ ἄνθρωπος οὐσίαι¹⁷ καὶ ζῶα¹⁸,» ὥστε οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἔπεται θατέρω τῶν συναπτομένων τῇ ταυτότητι¹⁹, ὅσα καὶ τῷ ἐτέρῳ παρέπεται. Ἡ δὲ λόγος οὗτος διορισμοῦ δεῖται; εἰ μὲν γὰρ γε-λαστικὸν λέγων τις τὴν τοῦ ἰδίου ἔννοιαν ἐκδέχεται²⁰, οὐκ ἂν οὔτε ζῶον, οὔτε

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ταυτόν ἐν. ἄπ. X.

2. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 12 (σ. 3).

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ ἑρμηνείας Δ' ια' 1, 5 (αὐτ. Τόμ. Α' σ. 63, 64).- Τῶν πικρῶν Α' δ' 4 (αὐτ. σ. 259).- Τῶν μετὰ τὰ φυσικά Ζ' ια' (αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 368).

4. Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.- καί τοι Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.

5. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν. (κ. κστ.).- ταυτόν Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ. (κ. κστ.).

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ταυτότητα ἐν ἄπ. X.

7. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- ἐστὶ Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

8. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- ἀφαιρουμένων τῆς λογικῆς Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

9. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- ἀλλήλων Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

10. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- Ἀλλὰ ἐπὶ Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

11. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Τῶν μετὰ τὰ φυσικά Γ' α' (αὐτ. σ. 256).

12. Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.- τίποτ' ἂν Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.

13. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- ἄνθρωπος ἐστὶν Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

14. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 24 (σ. 4, 5).

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ταυτόν ἐν ἄπ. X.

16. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ, αὐτ. 9 (σ. 3).

17. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- ἐπεὶ ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ἂν εἴησαν οὐσίαι Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

18. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Γ' ς' (αὐτ. σ. 300).

19. καθ' ἡμᾶς γε.- ταυτότητι ἐν ἄπ. X.

20. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- ἐκδέχεται Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

οὐσία τοῦτο εἶη, εἰ δ' αὐτὸ¹ τὸ ὑποκείμενον, καθ' οὗ φέρεται τὸ γελαστικόν, ἐννοεῖ, καὶ οὐσία καὶ ζῶόν ἐστι· καὶ οὐδὲ πολλὰ ζῶα, οὔτε οὐσίαι, ὁ ἄνθρωπος· τὸ γὰρ πρῶτον ὑποκείμενον διὰ τῶν² φωνῶν τούτων παραδηλοῦσιν, οὐχ ἑτεράτινα, ἃ μὴ ἀπ' ἀρχῆς³ ὑπῆρχεν ἐκείνῳ, προσεπισυνάγουσι⁴. καὶ μᾶλλον ἂν ἐπεῖγε χώραν μῆτε λογικὸν ζῶον λέγειν, μῆτε σῶμα, ἀλλὰ μηδὲ οὐσίαν ὑπάρχειν τὸν ἄνθρωπον, ἵνα μὴ τοιοῦτον πλῆθος ληρημάτων τὸν Σωκράτην καταλήψηται⁵. Πλὴν εἰ καὶ καθ' ἕτερον⁶ μέρος τῆς διαιρέσεως ὁράται μὴ τῷ ἑτέρῳ συνεπόμενα, ἃ συνόντα τῷ ἑτέρῳ ἐγνωρίζετο, οὐδὲν ἦττον ὁ λόγος εὔρει τὸ⁷ σπουδαζόμενον· οὐδὲ γὰρ ἐνῆν πάντα⁸, ὅσα ταῦτα προὔκειτο, δεῖξαι τὴν διαφοράν, ἐξοικειούμενα, ἀλλ' ἤρκει τῷ λόγῳ παραστῆσαι, εἴ τινα τῶν ἐν⁹ τοῖς τοιοῦτοις λεγομένων ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα κοινωνίᾳ καὶ τὴν ἐτερότητα συνδιαιτῶζουσιν¹⁰.

ε'. Ἰσως¹¹ δ' ἂν τις ἐρεῖ, ὡς οὐδὲν τῶν παραδειγμάτων εἰς ὁμοιότητα τοῖς ἀπ' ἀρχῆς ἡπορημένοις συνέρχεται· «οὔτε γὰρ ἴδιοι»¹² θάτερου θάτερον, οὔτε ὀρισμός¹³,» ἀλλ', ὡς ἂν εἴποι τις, «ὀνόματα δύο περὶ ἐν ὑποκείμενον ἀναστρεφόμενα, ὡς λῶπιον καὶ ἱμάτιον¹⁴.» πῶς οὖν, φασίν, ὅσοις¹⁵ προνομίοις τὸ ἕτερον, τοῖς αὐτοῖς οὐχὶ καὶ θάτερον ἐπιγινώσκειται; . . ὁ μὲν (οὖν) ἄνθρωπος καὶ ἡ ἀνθρωπότης τὸ αὐτὸ μὲν ὑποκείμενον δηλοῦσιν, οὐχ ὡσαύτως δὲ παραλαμβάνονται. . ἡνίκα μὲν γὰρ ἀνθρωπὸν φάμεν, τὴν ἐγκατατεταγμένην τῇ ὑποστάσει ρύσιν λογι-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰδ' αὐτὸ ἐν ἀπ. X.

2. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- εἰδ' αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον διὰ τῶν Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

3. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- ἀπαρχῆς Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

4. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- προσέει συνάγουσι Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

5. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- καταλήγεται Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

6. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- καθ' ἑκάτερον Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

7. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- εἴρετο Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

8. Οἱ.- οὐδὲ γὰρ ἐνῆν πάντα Σκω.- οὐδὲ γὰρ εἰ μὴ πάντα Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν. Μιγ.

9. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- Εἴ τινα ἐν Νε.- Εἴ τινα ἐν Μιγ.- Εἴ τι ἐν Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω.

10. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- διασώζουσιν Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.- διασώζουσι Νε.

11. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- ὅσον Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

12. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- οὔτε ἴδιον Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Τοπικῶν Α' ε' 4, 5 (χὺτ. Τόμ. Α' σ. 260).

14. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, χὺτ. 2 (χὺτ. σ. 262).- Τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ Δ' δ' (αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 307).

15. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν.- ἐν σοῖς Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

ζόμεθα, ήνίκα δ' ανθρωπότητα, την αυτην μεν ανθρωπου φύσιν, ου την εγκατα-
τεταγμένην δε, αλλ' ήν ο νοῦς εξαίρων¹ τῆς ὕλης καθ' εαυτην πολυπραγμο-
νεϊ. "Ὡστε ταυτά" ἐστιν ὁ ανθρωπος καὶ ἡ ανθρωπότης, καὶ τρόπον ἕτερον πα-
ραλλάττοντα· διὸ οὐκ αναγκαῖον, ὅσοις ἐνθεωρεῖται τὸ ἕτερον, τοῖς αὐτοῖς ὁρᾶσθαι
καὶ θάτερον· οἷς γὰρ ἀλλήλων παρήλλακται, παρηλλαχμένην πάντως καὶ τὴν
χρεῖαν παράσχοιτ' ἄν². Διὸ καὶ ανθρωπον μεν εὐλόγως φημέν τον Σωκράτην,
ανθρωπότητα δὲ οὐκέτι³. ἐν γὰρ τῷ παραλλάττοντι τῆς κατηγορίας ἔχειν μέντοι
τὴν ανθρωπότητα τον Σωκράτην ἐροῦμεν, καὶ περιέχεσθαι τὸ καθ' ἕκαστον ὑπ' αὐ-
τῆς, ὡς περ ὑπὸ τοῦ ανθρωπου· ἐν τοῖς τοιούτοις γὰρ αὐτῶν ἐδόκει καὶ ἡ ταυ-
τότης⁴. "Ὡστε εἰ καὶ μὴ τον αὐτὸν τρόπον, ἐφ' ᾧ ὁ ανθρωπος λέγεται, ἐπ' αὐ-
τῶν ἀρμόζειν δύναται καὶ ἡ ανθρωπότης, ἀλλὰ περιεκτικὴν τε εἶναι τῶν ἀτόμων
καθαρῶς ἂν τις τὴν ανθρωπότητα φαίη, καὶ ἔχειν ταύτην τον Σωκράτην, καὶ
ἐνθεωρεῖσθαι αὐτὴν τοῖς ἀτόμοις⁵ . .

ς'. Πῶς γὰρ ἡ ανθρωπότης καὶ ἐξήρηται τῶν ἀτόμων καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔχεται;
πῶς δὲ περιέχει ταῦτα, μὴδ' ὅλως αὐτῶν κατηγορουμένη; τὸ γὰρ ἔχειν, καὶ
τὸ εἶναι, καὶ γραμμάτων ἐναλλαγῇ βραχείᾳ διίσταται, μεγάλην πραγμάτων ἀπαγ-
γέλλει ἐτερότητα. Τὴν δ' ἀπὸ τῆς ταυτότητος⁷ καταδρομὴν εὐχερέστερον ἀναστέλ-
λιν ἂν εἴη, οὐχ ὡς ἀνάγκη (εἴπερ τις καὶ⁸ δοίη ταῦτόν εἶναι τῷ ανθρωπῳ⁹ τὴν
ανθρωπότητα), κατηγορουμένου τοῦ ἐτέρου, καὶ τὸ ἕτερον κατηγορεῖσθαι. Ταῦτόν
γὰρ ὁ Σωκράτης τῷ ανθρωπῳ, εἴπερ οὐχ ἕτερον ἐτέρου κατηγορεῖται· ἀλλὰ γὰρ
τοῦ Σωκράτους μεν κατηγορεῖται, δῆλον, ὁ ανθρωπος, οὐκέτι¹⁰ δὲ ὁ Σωκράτης
ἀνταποδίδωσι τῷ ανθρωπῳ τὴν κατηγορίαν. Λέγεται μεν γὰρ ὁ Σωκράτης ανθρω-
πος, οὐκέτι δὲ ὁ ανθρωπος Σωκράτης· ὥστε οὐκ ἄπορον ἐπ' ἐνίων ὀνομάτων λέ-
γειν συμπροῖέναι τὴν ἐτερότητα τῇ ταυτότητι¹¹.

1. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- εξαίρων Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

2. καθ' ἡμῶς γε.- ταυτὰ Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- ταυτὸν Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

3. Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.- παράσχοιτο ἂν Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.

4. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- οὐκ ἔτι Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

5. καθ' ἡμῶς γε.- ταυτότης ἐν ἔπ. Χ.

6. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- καὶ θεωρεῖσθαι αὐτὴν ἐκ τῶν ἀτόμων Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

7. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- ταυτότητος Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

8. Οἱ.- οὐχ ὡς ἀνάγκη τις εἴπερ Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Παρι. Τυ. Σκω. Ἐν.- ὡς
οὐχ ἀνάγκη τις εἴπερ Μιγ.- οὐχ ὡς ἀνάγκη τις εἴπε ΑΡ.

9. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- δοίη ταυτὸν ανθρωπῳ Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

10. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. Ἐν.- οὐκ ἔτι Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

11. καθ' ἡμῶς γε.- ταυτότητι ἐν ἔπ. Χ.

ζ'. 'Αλλ' ἔτι' καὶ τὸ ῥηθὲν, παραδειγματικὴν πιθανότητα φέρον, οὐ τὴν αὐτὴν ἰσχὺν προβάλλεται τοῖς ἐξ ἀρχῆς ὑπορημένοις παρασχεῖν τὴν λύσιν· καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὸ μὲν κοινόν, τὸ δὲ τῶν καθ' ἕκαστον ἐν ἐκείνοις δὲ παραπλησίως ἐκάτερον ἀπολαύει τῆς κοινότητος. Τίς οὖν, ἡ² πανταχόθεν καὶ πάσης λαβῆς ἀνακεχώρηκε, λύσις; καὶ γὰρ ὅτι μὲν οὐ πάντα τὰ εἰς ταῦτόν³ συνιόντα⁴ κατὰ πάντα κοινωνεῖν ἀλλήλοις ἀπαιτεῖται, δέδεικται τρόπον τινά, καὶ ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς ἀνθρωπος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος⁵ φωνῆς προτεινομένη χρῆσις τὴν . . ἔριν διαλύει τάχα⁶ δ' ἂν ἐπὶ μέρους ἔτι μένει τὸ ζήτημα . . ὅτι μὴ καὶ τὸ λείπον συνορᾷν χειραγωγίαν εὔροι. Τί οὖν ἐστὶ φάναι; τί δὲ σοφώτερον ἕτερον πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπορίαν; . . Εἰ δέ τις αἰτίαν νεανειούμενος ἐπιζητεῖ, τί ὅηποτε ἡ μὲν ἀνθρωπότης τὴν φύσιν, ὁ δὲ ἀνθρωπος καὶ τὴν φύσιν καὶ τὰ καθ' ἕκαστα πέφυκε δηλοῦν, λέλθῃεν ἑαυτὸν ἐν τῷ νομίζειν σοφίας ὑπόληψιν θηρᾶν, εἰς ἀμαθίαν ἐκφέρεσθαι, « ἐρχέας ἐπιζητῶν τῶν ἀρχῶν⁷, » καὶ « τῶν ἀναιτίων ἀπαιτεῖν αἰτίας⁸ » ὑποσυρόμενος.

1. Οἱ. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν. - 'Αλλ' ἔστι Νε. - 'Αλλά ἔστι Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

2. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν. - ἡ Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - ταυτὸν Οἱ. Βατ. Νε. Κολ. Τα. Κοι. Παρι. Τυ. Σκω. 'Εν. Μιγ. - αὐτὸν ΑΡ.

4. Οἱ. Νε. Παρι. Τυ. ΑΡ. 'Εν. - συνιόντα Βατ. Κολ. Τα. Κοι. Σκω. Μιγ.

5. Οἱ. - τῆς ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν λ. X.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - διαλύει ἔριν τάχα ἐν ἔπ. X.

7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. φυσικῆς ἀκροάσεως Α' Σ' 2 (αὐτ. Τόμ. Α' σ. 453).

8. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ Α' Ζ' (αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 275). - Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων Α' Σ' 7 (αὐτ. Τόμ. Α' σ. 406).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΚΓ' ΛΟΓΟΥ.

Τὰ τῆς διαλεκτικῆς τέχνης ἀναπτύσσων ὁ Φώτιος ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἠρύετο ἐπιχειρήματα ἔκ τε τῶν τοπικῶν τοῦ Ἀριστοτέλους· «Καὶ γὰρ . . » κατὰ τὰς διαλεκτικὰς συγγυμνασίας, τὰς τοπικὰς μεθόδους ἀναπτύσσοντός μου τοῖς ἀκροωμένοις¹. » καὶ ἐκ τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων· «Τῆς κατὰ τὴν » ἀντίφασιν τεχνολογίας . . τὴν ἐντελεστέραν διδασκαλίαν καὶ θεωρίαν τοῦ προειρημένου λόγου, ὅς κατὰ τὰς διαλεκτικὰς . . παρρησιάζεται διατριβάς, παρέχειν ὄντος ἱκανωτάτου². »

Ἐπέγραψε δὲ ὁ Φώτιος τὸν λόγον τοῦτον· «Περὶ τοῦ νῦν δ' ἐγὼ ψεύδομαι. » Ἔστι δ' ὁ «ψευδόμενος λόγος» σόφισμα, ἐφευρεθὲν παρὰ Εὐβουλίδου τοῦ μιλησίου (περὶ τὸ 340 π. Χ.) «ὅς καὶ πολλοὺς ἐν διαλεκτικῇ λόγους ἠρώτησε, τὸν » τε ψευδόμενον³ καὶ τὸν διαλανθάνοντα. » Μνείαν δὲ τούτου ποιεῖται καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (385—322 π. Χ.)· «Ὁμοίως δὲ ὁ λόγος καὶ περὶ τοῦ ψεύδεσθαι » τε τὸν αὐτὸν ἅμα καὶ ἀληθεύειν. Ἀλλὰ διὰ τὸ μὴ εἶναι εὐθεώρητον, πότερον » ἂν τις ἀποδοίῃ τὸ ἀπλῶς ἀληθεύειν, ἢ ψεύδεσθαι, δύσκολον φαίνεται. Κωλύει » δ' αὐτὸν οὐδὲν ἀπλῶς μὲν εἶναι ψευδῆ, πῇ δὲ ἀληθῆ, ἢ τινος· ἢ εἶναι ἀληθῆ » τινα, ἀληθῆ δὲ μή⁴. » Μνημονεύονται ὡσαύτως παρὰ μὲν τῷ Λαερτίῳ⁵ τὰ τοῦ Θεοφράστου (371—286 π. Χ.) βιβλία «Περὶ τοῦ ψευδομένου α', β', γ' » παρὰ δὲ τῷ Ἀθηναίῳ⁶ τὸ ἐξῆς ἐπίγραμμα εἰς Φιλητᾶν τὸν κῶρον (330—285 π. Χ.)

Ξεῖνε, Φιλητᾶς εἰμι· λόγων ὁ ψευδόμενός με
ὄλεσε, καὶ νυκτῶν φροντίδες ἐσπέριοι.

Ἀκολούθως δὲ Χρύσιππος, ὁ στωϊκὸς φιλόσοφος (280—207 π. Χ.), ὁ πρῶτος τὴν λέξιν «λογικὴν» μεταχειρισθείς⁷, ἐπεκτείνας τὸ σόφισμα πάμπόλλα βιβλία ἔγραψε περὶ τοῦ ψευδομένου λόγου⁸. Ἀναφέρει δὲ τὸ τοῦ Χρυσίππου ἀξίωμα

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 134 § δ'.

2. Αὐτ. σ. 137 § η'.

3. ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ Β' ι' 4 § 108.—Ζ' α' 35 § 44.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Σοφιστικῶν ἐλέγχων Α' κε' 3 (αὐτ. Τόμ. Α' σ. 135).

5. ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ Ε' β' 13 § 49.

6. ΑΘΗΝΑΙΟΥ ΔΕΙΠΝΟΣΟΦΙΣΤΟΥ Θ' σ. 401.

7. ΜΙΝΩΙΔΟΥ ΜΗΝΑ εἰς ΓΛΛΗΝΟΥ διαλεκτικῆν, αὐτ. σ. 16'.

8. ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ Ζ' ζ' 12 § 196, 197.

(effatum) καὶ ὁ Κικέρων οὕτω· « Si dicis te mentiri, verumque dicis: men-
 » tiris. Dicis autem te mentiri, verumque dicis: mentiris igitur¹. » Ἀλλὰ
 καὶ ὁ ἐν ἀγίοις Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ὡς ἐξῆς· « Τοῦ δέ, Νῦν ἐγὼ ψεύδομαι,
 » δὸς τὸ ἕτερον, ἢ ἀληθεύεσθαι μόνον, ἢ ψεύδεσθαι· οὐ γὰρ ἀμφοτέρω διώσομεν
 » ἀλλ' οὐκ ἐνδέχεται· ἢ γὰρ ψευδόμενος ἀληθεύει, ἢ ἀληθεύων ψεύσεται, πᾶσα
 » ἀνάγκη. Τί οὖν θαυμαστόν, ὥσπερ ἐνταῦθα συμβαίνει τὰ ἐναντία, οὕτως ἐκεῖσε
 » ἀμφοτέρω ψεύδεσθαι; καὶ οὕτω σοι τὸ σοφὸν ἡλίθιον ἀναφανήσεται². » Ὁ δὲ
 Εὐαγγέλιος ἐρμηνεύει τὸ στωϊκὸν τοῦτο σόφισμα, « τὸν ψευδόμενον, » ὡς ἐρεξῆς·
 « Ἐάν τις ψευδομαι φήσας εἴτ' ἐρωτήσῃ, πότερον ἡλήθευσεν, εἰπὼν, ἢ μή, τί
 » γρηΐ λέγειν; πότερον, ὡς ἡλήθευσεν; οὐκοῦν ἐψεύσατο, ἔν' ἀληθεύῃ, λέγων, ὅτι
 » ψεύδεται. Ἀλλ' ὅτι ἐψεύσατο; ταιγροῦν ἡλήθευσε, ψευδάμενός τε καὶ εἰπὼν,
 » ὡς ἐψεύσατο³. »

Ἀναπτύσσων φαίνεται ὁ Φώτιος, μετὰ τὰ τοπικά⁴ τοῦ Ἀριστοτέλους, τὰ
 σοφιστικά⁵, καὶ ἐκτιθεὶς τὰ ποικίλα τῶν σοφιστῶν σοφίσματα, τὰ πλεῖστα ἀπο-
 κνήματα τῆς φαντασίας τῶν Στωϊκῶν⁶, διελέξατο καὶ περὶ τοῦ ψευδομένου τῇ
 3 πιθανῶς νοεμβρίου τοῦ 833 μ. Χ⁷. Τοῦ δὲ προκειμένου λόγου ἡ μὲν ἐπι-
 γραφή συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ἐμιλίας Α' (ὄρα καὶ Μι.
 σ. 576), ὡς καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς § δ' τοῦ ΟΥ' ζητήματος (Οἰ. σ. 135) « κατὰ
 τὰς διαλεκτικὰς συγγυμνασίας, » καὶ τοῦ τέλους τῆς § η' τοῦ αὐτοῦ ζητήματος
 (Οἰ. σ. 137) « περὶ τῆς κατὰ τὴν ἀντίρρῃσιν τεχνολογίας » τὸ δὲ ὅλον ἀντε-
 γράφη μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 135—137), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμ-
 φιλόγια Κοι. (ἀρ. 101), Κολ. (ἀρ. 78), Βατ. (ἀρ. 78), ΑΡ. (ἀρ. 77), Τα. (ἀρ.
 101), Τυ. (ἀρ. 17), Ἐν. (ἀρ. 78) καὶ Μιγ. (σ. 496—501).

Τόσην δ' ἐντύπωσιν ὁ περὶ σοφισμάτων οὗτος λόγος ἐνεποίησεν εἰς τὴν τότε
 πολυπραγμονοῦσαν περὶ τὴν διαλεκτικὴν κοινωνίαν, ὥστε καὶ ἐν πολλοῖς ἀντι-
 γράφοις διενεμήθη· « ἰκανῶς ἔχων λόγος περὶ τούτου τοῦ ζητήματος κατεβλήθη,
 » ἐφ' ᾧ καὶ γεγραμμένοι ἔχουν τῆνικαῦτα ταῖς βουλομένοις ἐξεδύθην καὶ γρηΐ σε
 » τοῦτον ἀνερευνησάμενον καὶ εὐρόντα . . ἀνακτήσασθαι⁸. » Εἰς δὲ τῶν τότε « πά-

1. CICERONIS ACADEM. Β' 29'.

2. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Θεολογικὸς Ρ' περὶ Γ' οὐ (πρὸς ΜΙΓΝΕ. Patrologia Graeca. Τόμ. 25') σ. 90.

3. ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΓΑΡΕΩΣ. Ἡ Λογική, σ. 523.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Τοπικῶν Α'—Η' (ἀντ. Τόμ. Α' σ. 256—397).

5. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων (ἀντ. σ. 397—444).

6. ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ Ζ' α' 35 § 44.

7. ὄρα καὶ Προδιδάχνησιν τοῦ ΚΑ' Λόγου.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, ἀντ. σ. 134 § 8'.

λαι ποτέ¹» διδασκόντων πρὸ αὐτοῦ τὴν διαλεκτικὴν, μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν ζητήσας ἔλαβε παρὰ τοῦ Φωτίου ἄλλην ἐπὶ τὸ θεολογικώτερον ἐπεξεργασμένην περὶ τοῦ αὐτοῦ ζητήματος πραγματείαν, πλὴν πολλῶ συντομωτέραν· «Ταῦτά σοι . . κατ' ἐπιδρομὴν» εἴρηται²,» καί, «Νῦν ὡς ἐν τύπῳ . . οἶμαι εἰπεῖν³.» ἐν ᾧ ὁ ἀρχικὸς λόγος περιεῖχε «τὴν ἐντελεστέραν διδασκαλίαν καὶ θεωρίαν⁴.» Κατὰ τὴν προγενεστέραν ἐκείνην ἐποχὴν καὶ ὁ πρὸς ὃν νῦν ἐπιστέλλει (ἴσως ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀμφιλόγιος) εἶχε λάβει μέρος σπουδαῖον ἐν τῇ διαλεκτικῇ συγγυμνασίᾳ, ἐρωτῶν καὶ ἐρωτώμενος· «Κατὰ τὰς διαλεκτικὰς συγγυμνασίας, ὧν (ἀ-» κρωμένων) καὶ αὐτὸς οὐδὲ τῶν τυγόντων, ἀλλὰ τῶν μάλιστα συζητούντων» ἦσθαι⁵,» ἀναμνησκει ὁ διδάσκαλος, ἀγαλλόμενος.

ΚΓ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως⁶,

λόγος διαλεκτικὸς β'⁷.

περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων⁸.

α'. Περὶ δὲ τοῦ «νῦν δ' ἐγὼ ψεύδομαι⁹» καὶ ἐξῆς . . Ὁ τὰ θεῖα θεολογήσας ὑπερφυῶς Γρηγόριος, τῶν ἀπ' Εὐνομίου τὴν κατάληψιν τῶν ἀκαταλήπτων ἐκ τῆς λογικῆς ἐντροχέας οἰομένων, ὥσπερ τι τῶν πολλῶν, ὑπὸ θήραν ποιεῖν, καὶ προνομεύειν, καὶ διὰ τῆς ἀντιφατικῆς ἐρωτήσεως, ὡς ὥρντο, τὸν συναΐδιον τοῦ Πατρὸς Λόγον ὕστερον καὶ ταῖς γεγονόσιν ἑνα συντάττειν θρασυνομένων, συγχωρήσας τὸν¹⁰ ἡρωτημένον λόγον, ὁ θεῖος Γρηγόριος, δι' ἀντιφάσεως¹¹ προσέλη-

1. Αὐτόθι.

2. Αὐτ. σ. 137 § η'.

3. Αὐτ. σ. 134 § δ'.

4. Αὐτ. σ. 137 § η'.

5. Αὐτ. σ. 134 § δ'.

6. κζθ' ἡμῶς γε.- Φωτίου, ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

7. κζθ' ἡμῶς γε.- λ. Οἱ. Μιγ.

8. κζθ' ἡμῶς γε.- λ. Οἱ. Μιγ.

9. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Θεολογικὸς Ι' περὶ Γ' οὐδ' (αὐτ. σ. 80).

10. Οἱ.- συγχωρήσας εἶναι τὸν ἐν ᾧ. Ν.

11. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ ἑρμηνείας Γ' Ε' 4 (αὐτ. Τέμ. Α' σ. 55).

λυθέναι καίτοι γε¹ οὐχ οὕτως εἶχεν, ἀλλ' ἄμω τὰ μέρη τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὸ καταγραφικὸν διευτυπῶντι. εἰ καὶ ἡ μὲν τῶν φωνῶν τὴν ἀπλῆν, ἡ δὲ τὴν ἐκ μεταθέσεως ἔφερε μορφήν², πλὴν ἀλλὰ τοῦτό γε παριδών,—ἵνα μὴ θόξῃ ταῖς τεχνολογίαις³ ὁ ταύταις πάροδον ἐπὶ Θεοῦ καὶ Θεολογίας μὴ διδοὺς ἐπισεμνύνεσθαι.—κατ' αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἀκροπόλειως τὰς τῆς ἀληθείας ἐπίστησιν ἐλεπόλεις, καὶ τῇ ἐναργείᾳ τῶνπραγμάτων μᾶλλον. ἢ τῇ τῶν ῥημάτων ἀνθυπορροῇ, βοᾷ⁴, ὡς « οὐ πάντως, ὦ σοφώτατοι, τὸ τῆς ἀντιφάσεως ὅμων κατὰ φύσιν θατέραν » ἀπαιτεῖ συνομολογεῖν τῶν προτάσεων, δι' οὗ περ ὅμων κατὰ τῆς εὐσεβείας τὸ « θράσος ἐδόκει ἄμωρον, οὐδ' ἔστιν⁵ αὐτῆς ἀδέκαστος ἡ διάκρισις. » Καὶ τοῦτο ἀνθυπενεγκὼν τίθησι παραδείγματα τό τε, « Νῦν ἐγὼ ψεύδομαι⁶, » καὶ τό, « Σαυτῷ δὲ γενημένῳ⁷, παρῆς⁸, » καὶ ὅσα τοιαῦτα, δεικνύς, ὡς οὐ πάντως τὸ ἕτερον τῆς ἀντιφάσεως⁹ ἀνάγκη συνομολογεῖν, ἀλλ' ἔσθ' ὅτε δυνατόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν προκειμένων, ἐκάτερον ἀπαρνεῖσθαι, καὶ ἀποπέμπεσθαι, καὶ τρίτον ἕτερον ἐρροῇ, ἐν ᾧ καθορᾶται ἀναψομένη ἡ ἀλήθεια. Καὶ τὴν μὲν τεχνολογοῦντι τῷ Θεολόγῳ διακρίειν, ποῖαι τῶν ἀντιφάσεων ἔχουσι τὴν διάκρισιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους¹⁰, καὶ ποῖαι μὴ. Ἐπεὶ δὲ Θεολογεῖν αὐτῷ, ἀλλὰ μὴ καλλωπιζέσθαι τῇ τέχνῃ προὔκειτο, καὶ τοὺς αἰρετικούς διελέγγειν, ἀλλὰ μὴ τελεῖν τοὺς γνωρίμους, οἷς ὁ διαλεκτικὸς θειασμὸς ὀργιάζεται¹¹, εἰκότως ἠρκέσθη διὰ τῶν παραδειγμάτων στηλιτεῦσαι τοὺς τεχνολογεῖν τὴν τοῦ Θεοῦ φύσιν εἰς θράσος ἀπενεχθέντας πολλῶν θεισὶδαμονίας χαλεπώτερον, καὶ δεῖξαι μηδὲ τὸ τῆς ἀντιφάσεως¹² αὐτοῖς πολυθρύλλητον ὄργανον ἐπὶ τῶν τυγόντων αἰ πράγματων τὴν ἰσχὺν ἄμωρον εἶχειν, μὴ τί γε¹³ κριτήριον ὑπάρχειν τῆς ὑπερφυοῦς οὐσίας καὶ ὑπὲρ λόγον μεγχλειστότης.

6. Πολλὰ δ' ἂν εἴη τῶν ῥημάτων τὸ μὲν σχῆμα σώζοντα τῆς ἀντιφάσεως,

1. καὶ τοῖ γε. — καίτοι γε. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μγ. — καίτοι γε. Οι. ΑΡ. Τυ. Έν.

2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. Δ' ε' 17 (σ. 63). — ΑΜΜΩΝΙΟΥ ΤΟΥ ΕΡΜΕΙΟΥ.

Εἰς τὸ τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ ἑρμηνείας ὑπέμνημα, σ. 151.

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων Δ' γδ' 8 (σ. 444).

4. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, αὐτ. σ. 85.

5. Οι. ΑΡ. Τυ. Έν. — οὐδέ ἔστιν. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μγ.

6. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. κε' 3 (σ. 435).

7. Οι. ΑΡ. Τυ. Έν. — γενημένῳ. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μγ.

8. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. κ' 9 (σ. 428).

9. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. η' 4 (σ. 409).

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. ιε' 1 (σ. 415).

11. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μγ. — ὀργιάζεται. Οι. ΑΡ. Τυ. Έν.

12. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Τοπικῶν Γ' δ' 6 (σ. 311), Γ' VI 28 (σ. 355).

13. Οι. ΑΡ. Τυ. Έν. — μήτι γε. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μγ.

τὴν δὲ χρεῖαν οὐκέτι ὁμοίως παρέχοντα τῆς διακρίσεως· οἶον, εἴ τις¹ περὶ τοῦ ζῶντος ἐπερωτᾷ, «Πότερον, οὗτος ἀναστήσεται τοῦ θανάτου, ἢ οὐκ ἀναστήσεται;» οὐδέτερον² γὰρ ἐνταῦθα σωφρονοῦντός ἐστιν ἀποδέξασθαι καίτοιγε³ ἢ παροῦσα τοῦ λόγου συνθήκη καὶ πλέον τι πρὸς ἀσφάλειαν ἔχειν δοκεῖ· τὸ γὰρ ἀρνητικὸν μέρειν τῷ κατηγορουμένῳ συνῆπτε ῥήματι, ἀλλ' οὐ μετέβη πρὸς τὸ ὑποκείμενον. Τριούτου δὲ καὶ τό, «Πότερον, τοὺς τῶν λεόντων ὄνυχας ἔτι φύουσιν οἱ τῶν » ἀνθρώπων πόδες, ἢ οὐ φύουσιν;» Ἄλλ', «Ὁ τοῖς δρόμοις φερόμενος ἤδη πρὸς » τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος, πότερον, ἐν αὐτῷ τῷ φέρεσθαι τὴν ἀρχὴν τῆς φορᾶς » ἐβάλλετο⁴, ἢ ὅλως οὐκ ἤρξατο;» πῶς γὰρ ἢ τοιαύτη πλάσις τῶν λόγων τοῦ ψεύδους διακρίνει τὴν ἀλήθειαν; Τὸ δέ, «Πῦρ ὑγραῖνον καὶ ψύχον⁵ τὰ σώματα, » πότερον, κατὰ φύσιν ἢ οὐ κατὰ φύσιν ταύτην ἐπιδείκνυσι τὴν ἐνέργειαν;» τοῦτο δὲ δῆλον, ὅτι⁶, ὥσπερ καὶ τὸ παρὰ τῆς αἰρετικῆς ἐπινοίας προτεινόμενον, παρα-
 πεποιημένην ἔχει τῆς ἐρωτήσεως τὴν διάπλασιν. «Ὁ δὲ ἄνθρωπος μετάρσις ἀπὸ » γῆς φερόμενος, πότερον, παύεται τῆς μετεώρου φορᾶς, ἢ οὐ παύεται;» τῆς μὲν εἰρημένης αἰτίας ἀπήλλακται, οὐχ ἥττον δὲ τὸ σχῆμα μετασχηματίζει, καὶ παραχαράττει τῆς κυρίως ἀντιφάσεως. «Ὁ δὲ χρόνος, ὑδάτων ῥέων νάμασι πα-
 » ραπλησίως, ἄρα⁷ στήσεται τῆς ῥοῆς, ἢ οὐ στήσεται;» δῆλον δέ, ὡς ἡ συμ-
 πλοκή καὶ αὕτη τοῦ λόγου τὴν τοῦ πρὸ αὐτῆς⁸ μιμουμένη διὰ τῆς αὐτῆς⁹ κα-
 κυργίας προεληλύθεν. Εἰ βούλει δέ, καί, «Πότερον, ἡ ἀσώματος φύσις τὴν σω-
 » ματικὴν ὑποδυομένη διάπλασιν ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, ἢ ἐξ οὐδετέρου τούτων ἔσχε¹⁰
 » τὴν σύγκρισιν;» εἰ μὲν γὰρ ἐξ ὕλης καὶ εἴδους, πῶς ἀτώματον; εἰ δὲ ἐξ οὐ-
 δετέρου τούτων, πόθεν τὴν σωματικὴν ὑπέστη διάπλασιν; Πάλιν, «Ἡ κίνησις ἐν
 » κινήσει γίνεται, ἢ ἐν οὐ κινήσει;» εἰ μὲν γὰρ ἐν κινήσει, τίς, καὶ ἐν τίνι, καὶ
 τίς αὐτῶν ἢ πρὸς ἄλληλα διαφορά; πῶς δ' οὐ κακείνη¹⁰ πάλιν ἐν κινήσει; καὶ
 παρεισδύσει τὸ ἄπειρον· εἰ δὲ μὴ ἐν κινήσει, πῶς ἢ ἀκινήσια¹¹ συνέξει τὴν κίνησιν,

1. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μγ.- εἴ τις Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Μγ.- οὐδ' ἕτερον Κοι. Κολ. Βατ. Τα.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- καίτοι γε Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μγ.- καίτοι γε Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.

4. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- ἐβάλλετο Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μγ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ψύχον ἐν ἄπ. Χ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- δηλονότι ἐν ἄπ. Χ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ἄρα ἐν ἄπ. Χ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- τὴν πρὸ αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ.

9. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μγ.- αὐτῆς Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.

10. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μγ.- κακείνη Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- πῶς ἀκινήσια ἐν ἄπ. Χ.

καὶ ἡ στάσις τῇ φορᾷ συνοῦσα οὐ συγκινηθῆσεται¹; ἢ μὴ συνακινήτῃται² τῇ ἡρεμίᾳ, καὶ ἡ κίνησις παύσεται; «Ή» δὲ σύμπασα κτίσις κρείττων οὖσα δημιουργ-
 » γίας, πότερον, ὑπὸ τινος ἐνεργείας παρήχθη, ἢ οὐδόλως παρὰχθῆσα γνωρίζε-
 » ται; « εἰ μὲν γὰρ οὐ παρήχθη, πῶς ὅλως καὶ κτίσις ὑπάρχειν λέγεται; εἰ δὲ
 παρήχθη, πῶς τὸ κρεῖττον εἶναι τῆς δημιουργίας ἀπηνέγκαστο; Καὶ πόση τοιαύτη
 λέσχη καὶ τερατεία περὶ τὸ σχῆμα γροεῦει τῆς ἀντιφάσεως³; πόσης δὲ δεῖται
 τῆς ἀνακαθάρσεως, ἀλλὰ καὶ παρενθήκης⁴ τῶν λειπομένων, ἀλλ' ἀποβολῆς τῶν
 περιτελούντων, ἀλλὰ λεπτοτεργίας τε καὶ⁵ ἐπιγομρώσεως; ὧν οὐδὲν δυνατόν τῆς
 μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀγράντου ψαύειν φύσεως οὐδὲ ἐγγύς⁶, ἀλλὰ καὶ λίαν πόρρω,
 καὶ πλέον ἢ ὅσον δημιουργικὴ φύσις τῶν γηγενῶν δημιουργημάτων ἀνακεχώρη-
 κεν. Εἰ δὲ ἐπὶ τῶν ἐνύλων οὐ καταπιστεύεται τὸ σχῆμα τῆς ἀντιφάσεως κρί-
 σιν ζυγοςσταεῖν ἀληθείας καὶ ψεύδους⁷, μὴ πολλῶν καὶ ἄλλων συμπραλαμ-
 βανομένων καὶ συνακριβοιολογούντων, ὑποστηρίζοντων τε καὶ συντελειούντων⁸ τοῦ
 κριτηρίου τὴν δύναμιν, ἢ που⁹ γε ἐπὶ τῆς θείας καὶ ὑπὲρ λόγον, καὶ λογισμῶν
 ἀνθρωπίνων οὐκ ἀνεχομένης ἔρευναν, γῶρραν εὐρήσει κριτηρίου περιβαλέσθαι κρά-
 τος τε καὶ ἀξίωμα τῆς ἀντιφάσεως τὸ περιέργον;

γ'. Καὶ ὅρα, εἴ γε βούλει, καὶ τῶν εἰρημένων ἐγγύτερον «Ὅντα προήγαγεν
 » ὁ Θεὸς τὸν αἰῶνα ἢ μὴ ὄντα; καὶ ἄρα¹¹ ὑφέστηκεν, ἢ οὐχ ὑφέστηκεν; « εἰ
 μὲν γὰρ ὄντα, πῶς οὐ μάτην; πῶς δ' οὐ λῆρος ἢ προαγωγὴ; εἰ δὲ μὴ ὄντα,
 ποῦ τοῖς αἰθέροις¹² τὸ παρεκτεινόμενον; καὶ εἴ γε μὴ ὑφέστηκε, πῶς τῶν ὄντων
 ὅλως, ἢ πόθεν αἰών¹³; εἰ δ' ὑφέστηκε, πόθεν αὐτῷ τὸ ἀπέραντον ἐπακολουθήσει
 καὶ ἀδιεξίτητον;

δ'. Ἐτι δ' ἐγγύτερον¹⁴ τὸ ἄτοπον βούλει καθορᾶν; «Ὁ Πατὴρ ὢν γέγονε

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Μιγ.- συγκινηθῆσεται Κοι. Κολ. Βατ. Τα.- κινήσεται Κσ.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. συνακινήσεται Κσ.- συνακινήσει Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

3. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- ἡρεμία, καὶ ἡ κίνησις; Ἡ Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων Α' ι' 6 (σ. 414).

5. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- ἀλλὰ παρενθήκης Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.

6. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- λεπτοτεργίας καὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- οὐδ' ἐγγύς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

8. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ.

9. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- συντελούντων Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- ἢ ποῦ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

11. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- ἄρα Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.

12. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, αὐτ. σ. 90.

13. Αὐτόθι.

14. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- Ἐτι δὲ ἐγγύτερον Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

« Πατήρ, ἢ μὴ ὦν; » εἰ μὲν γάρ ὦν, τὸ μὲν αὐτοῦ πρότερον, τὸ δὲ ἐπιγέγονε· καὶ πῶς μεταβέβληται τὸ ἀμετάβλητον; εἰ δὲ μὴ ὦν, καὶ ὁ τῆς μεταβολῆς μὲν λόγος οὐδὲν ἦντον ἀποσκευάζεται τὸ ἀμετάβλητον, καὶ κατὰ τῆς αἰδιότητος δὲ πλέον¹ ἴσταται. Ἀλλὰ ληρούντων ταῦτα τῆς αἰρετικῆς ἐστὶ καὶ πρώτης σποράς πάντα γεώργια· εἶν. Ἀλλ' ἴσως ἂν τις ἕτερος αἰρετίζων νεανιεύσαιο² λόγος, καὶ τὴν ἐκ μεταθέσεως, ὅφ' ἧς ἡ ἀντίθεσις³ ἐνοθεύετο, ἀποσκευαζόμενος αἰτίαν, οὕτω πῶς προαγαγεῖν ἐπιτεχνάσαιο τὴν ἐρώτησιν· « Ὅντα γεγέννηκεν ὁ Πατήρ τὸν Ἰόν, ἢ ὄντα οὐ γεγέννηκε; » καὶ ἐπιζητήσῃ θάτερον μέρος τῆς ἀντιθέσεως ἀποκρίνασθαι. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἡ τοιαύτη καταφυγὴ δέδεικται μὲν διὰ τῶν εἰρημένων παραδειγμάτων σαθρὸν προβεβλημένη⁴, καὶ περιυβρισμένον τῷ δικαίῳ τὸ ἄσυλον, οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ νῦν τὸν ἔλεγχον ἐπ' εὐθείας τε καὶ ἐπιτόμως εἰπεῖν. Τὸ τοίνυν, « Ὅντα οὐ γεγέννηκεν » εἰς διττὸν ἐπιμερίζεται διανόημα· καὶ τὸ μὲν ἀπλῶς ἐπάγει⁵ πρὸς τὸ μὴ γεγέννηκεν, ἕτερον οὐδὲν τῶν ὀφειλόντων ἐπισυνάπτεσθαι συμπλέκον· τὸ δὲ συνεπάγεται καὶ τὸ ἀκόλουθον, « Οὐ γεγέννηκε γὰρ ὄντα » (ὁ ῥαδιουργίαν πᾶσαν ἐκφύγων ἁρμοδίως τὸν λόγον συνείρων ἐρεῖ)· διότι σύνδρομον ὁ γεννηθεὶς ἔχει τῇ γεννήσει τὴν ὑπάρξιν. Μορμολύττων τοίνυν ὁ αἰρετίζων λόγος διὰ τῆς προτέρας ἐκδοχῆς τοὺς ἀπλουστεροὺς φεύγειν ἀναπεύθει, μὴδὲ πρὸς τὴν δευτέραν διάνοιαν, καὶ τῷ λόγῳ προσήκουσαν, ἐπιστρέφει· εἰ μὲν γὰρ ἀπερείσαιτό τις πρὸς ἐκείνην τὸν νοῦν, εὐχερεστάτην . . καὶ ὀρθοδοξοῦσαν ἀποδοίῃ τὴν ἀπόκρισιν· τὸ γὰρ, « Ὅντα οὐ γεγέννηκεν » ἀποφήνασθαι (διότι τῇ ὑπάρξει σύνδρομος ἡ γέννησις), τί μὲν ἐργῶδες, τί δὲ ἄπορον; πῶς δὲ τῇ αἰρέσει σύνδρομον, μᾶλλον δὲ πῶς οὐ μαχόμενον; τίνος δὲ λειπόμενον πρὸς εὐσέβειαν;

Εἰ δὲ καὶ πρὸς τὸ ταπεινότερον⁷ τοῦ λόγου δεήσει κατελθεῖν, κἀκεῖθεν⁸ περὶ τῆς ὑψηλοτέρας διασκέψεως ἔτι μᾶλλον ἀνηπλωμένην τὴν θεωρίαν λαβεῖν, ἐντεῦθεν ἔξεστί σοι σκοπεῖν οἶον, « Τὸ γεγεννημένον ἀπέθετο τὸ αἰδίον, ἢ οὐκ » ἀπέθετο; » ἀπλῶς μὲν γὰρ ὑπενεγκεῖν, « Ἀπέθετο, » τῷ σοφισμένῳ τοῦ κακουργεῖν⁹ ὁδὸν οὐκ ἐκώλυσεν· ἀρκάσας γὰρ τὴν φωνὴν ὁ σοφιστής, « Οὐ-

1. Οἱ.- αἰδιότητος πλέον· ἐν λ. X.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- νεανιεύσαιο· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- ὅφ' ἧς ἀντίθεσις· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

4. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- προβεβλημένη· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

5. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- ἀπάγει· Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.-

6. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- συνεπάγεται τὸ Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.

7. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- πρὸς ταπεινότερον· ΑΡ. Τυ. Ἐν.

8. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- κἀκεῖθεν· Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.

9. Μιγ.- σοφισμένῳ κακουργεῖν· ἐν λ. X.

κουν' παρ' ἑαυτῷ ἔχει, » συμπεραίνειν δοξεί, « τὸ αἰόδιον » εἰ δέ τις ἐπισυνάψας τὸ λεῖπον, ἀποφήναιτο, ὡς, « Οὐκ ἀπέθετο, διότι μὴδ' ἔσχε » ποτέ » (τῶν γὰρ προκεκτημένων ἐστὶ τὸ ἀποτίθεσθαι), ἰσχυρὸν ἔθηκε κημὸν τῷ μελετᾶν τέχνην ἔχοντι τὴν γλωσσολογίαν. Καὶ τούτου δὲ μυρία . . ἀναβλάστησει τά, δι' ὧν ἡ αἵρετικὴ λέσχη καὶ τὸ θράσος ἐπιστομίζεται, παραδείγματα.

1. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- οὐκοῦν Οἱ. ΑΡ. Τυ. Έν.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Έν.- μὴδὲ ἔσχε Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

3. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- καὶ τούτου Οἱ. ΑΡ. Τυ. Έν.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΚΔ' ΛΟΓΟΥ.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται ἡ σειρά τῶν θεολογικῶν τοῦ Φωτίου μαθημάτων, ἅπερ ἐδίδαξεν ἐν τῷ ὀκταγώνῳ ἀπὸ τοῦ 834—837 μ. Χ¹. Ἀτυχῶς δὲ μόνον τέσσαρα ἐσταχυολογήσαμεν, εἰκάζοντες, ὅτι ἐξεφωνήθησαν ἀρχαμένης τῆς σχολικῆς περιόδου, τῇ πρώτῃ δευτέρᾳ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐκάστου τῶν μνησθέντων τεσσάρων ἐτῶν, καὶ δὴ ὁ μὲν παρὼν ΚΔ' λόγος τῇ ζ' Σεπτεμβρίου 834, ὁ δὲ ΚΕ' τῇ ε' Σεπτεμβρίου 835, ὁ δὲ ΚΖ' τῇ ε' Σεπτεμβρίου 836, ὁ δὲ ΚΖ' τῇ δ' Σεπτεμβρίου 837 μ. Χ.

Τὸ προοίμιον τοῦ λόγου δείκνυσιν, ὅτι, πρὶν ἢ ἱερωθῇ ὁ Φώτιος, διελέξατο αὐτόν· «Ὅσοι τοῖς τῆς εὐσεβείας ὁρηγίοις οὐκ ἐτετέλεσθησαν²·» χαρακτηρίζει δ' αὐτόν ὡς «τὰ κρείττω τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιβολῆς ἐπινοαίαις ἀνθρωπίναις πανευ-» λαβῶς καὶ σὺν ἀγωνίᾳ μετιόντα³,» ἀντιπραχθασίαν πρὸς «ἄλλους ὁ τῆς» εὐσεβείας λόγος καὶ ἡ τοῦ βίου καθαρότης ἐπιγνώμονας τῶν βαθυτέρων ἔθετο⁴.» Ὡς μὴ ἦρχουν ταῦτα, καὶ σφαιρότερον ἐν τῷ τέλει ὁμολογεῖ μετριοφρόνως πᾶν, ὅτι ὁ λόγος οὗτος οὐδόλως θεωρητέος ὡς παρὰ θεολόγου κηρυττόμενος δογματικός, ἀλλ' ὡς ἐν ταῖς γυμνασίαις, ἥτοι ἐν τοῖς δημοσίοις μαθήμασιν, ἀπαγγελλόμενος γυμναστικός· «Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐχ ὁ δογματικὸς διέξεισι λόγος καὶ ἀκί-» νητος. . ἀλλ' ὁ εἰκαστικός τε καὶ γυμναστικὸς διετυπώσατο⁵.»

Περὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ θέματος ὁ Φώτιος καὶ ἀλλαχοῦ πραγματευόμενος δογματίζει· «Ὁ Θεὸς καὶ ἡ Θεότης ἐν πᾶσι τοῖς οὐσι καὶ διὰ πάντων. . τὸ μὲν» οὖν ἐν πᾶσιν εἶναι τὰ τε ἄλλα καὶ τῆς δημιουργίας ὁ λόγος ἐπίσταται⁶.» καὶ πάλιν· «Θεοῦ μὲν οὐδὲ θείας ἐλλάμψεως οὐδένα τοσοῦτον κεκενωμένον εἶναι νο-» μίζω, ὅς μὴ πανταχοῦ παρεῖναι τὸ Θεῖον ἀδιτάκτως, μηδὲ τὰ πάντα πληροῦν» ἐμφύτῳ καὶ κοινῇ κατέλαβεν ἀντιλήψει. . Πᾶσι πάρεστιν ὁ Θεὸς τοῖς οὐσιν,» οὐδὲν τῆς ὑπερφυσῆς αὐτοῦ φύσεως ἐκ τῆς περὶ τὰ δημιουργήματα αὐτοῦ πα-» ρουσίας συναλλοιουμένης, ἐκείνων ἀλλοιουμένων, οὔτε τοῖς καθ' ὑπόθεσιν ἐτέρῳ» πρὸς ἕτερον ἐλαττώμασι συνελαττουμένης, οὐδὲ ταῖς ἐν τοῖς κτίσμασιν ἀναφυσ-

1. ὅρα Προδιοίκησιν τοῦ Α' Λόγου.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου Λόγον ΚΔ' § α'.

3. Αὐτόθι.

4. Αὐτόθι.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 131.

6. Αὐτ. σ. 264.

» μέναις κηλίσιν ἐνυδρίζομένης, ἀλλ' ἐν τῇ ἀγρόστῳ καὶ ἀπερινοήτῳ τῆς μακα-
 » ριότητος ὑπεροχῇ καὶ ἀπαθείας ὑπεριδρυμένος πάρεστί τε τοῖς οὔσι, καὶ συνέ-
 » γει ταῦτα καὶ διεξάγει¹.» Μένεται δὲ τοῦ λόγου τούτου τοῦ Φωτίου καὶ ὁ
 τῷ 1355 μ. Χ. ἀκμάσας Ἰωάννης ὁ Κυπαρισσιώτης².

Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφή αὐτοῦ συνετόχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμι-
 λίας ΚΕ' (ὄρα καὶ ΒΒ' ἀρ. 52, 152), τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν Ἀμ-
 φιλογίων Οἰ. (σ. 130—1), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 74),
 Κολ. (ἀρ. 75), Βατ. (ἀρ. 75), ΑΡ. (ἀρ. 75), Τα. (ἀρ. 74), Παρι. (ἀρ. 75), Τυ.
 (ἀρ. 75), Ἐν. (ἀρ. 75), Μκ. (Τόμ. Θ' σ. 93) καὶ Μιγ. (σ. 464—8).

ΚΔ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως³,

*λόγος δογματικὸς α'*⁴.

πῶς τὸ θεῖον ἐν τῷ παντί⁵.

α'. Πολλὰ τῶν ἱερῶν περὶ Θεοῦ θεωρημάτων, ἵνα μὴ πάντα λέγω, οὐ μόνον ὅσοι⁶ τοῖς τῆς εὐσεβείας ὁργίοις οὐκ ἐτελέσθησαν (κἀν⁷ τῷ τῆς διανοίας κρά-
 τει καὶ τῇ τῶν ἐνύλων γνώσει τῶν ὁμοταγῶν ἐν τῷ κρατεῖν διενηνόχασιν), οὐχὶ
 τούτων μόνον τῶν ἐξω⁸ τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου τὴν θεωρητικὴν ἰσχὺν ἀσθενεστε-
 ραν τῆς οἰκείας καταλήψεως⁹ τῇ πείρᾳ διήλεγξαν, ἀλλὰ καὶ ὅσους ὁ τῆς εὐσε-
 βείας λόγος καὶ ἡ τοῦ βίου καθαρότης ἐπιγνώμονας¹⁰ τῶν βαθυτέρων ἔθετο, οὐδὲ

1. Λυτόθι.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΩΤΟΥ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΝΒ') σ. 865.

3. καθ' ἡμᾶς γε.— Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Μι.

4. καθ' ἡμᾶς γε.— λ. Οἰ. Μιγ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.— πῶς λέγεται τὸ θεῖον εἶναι ἐν τῷ παντί ἐν ἔπ. Χ.

6. Οἰ. ΑΡ. Παρι. Τυ.— ὅσα Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Ἐν. Μκ. Μιγ.

7. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μκ. Μιγ.— κἀν Οἰ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

8. Οἰ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.— μόνον τὴν ἐξω Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μκ. Μιγ.

9. Οἰ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.— καταλήψεως Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μκ. Μιγ.

10. Οἰ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.— καθαρότης τῆς ἐπιγνώμονος Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μκ. Μιγ.

τούτοις¹ ἢ τῶν θειοτέρων εὗρεσις ἐκ τοῦ ῥάπτου φιλεῖ παρραγίνεσθαι καὶ τί λέγω εὗρεσις, ὅπου γε² οὐδ' αὐτὴ καθαρῶς καὶ κατὰ λόγον αὐτοῖς ἢ ἔρευνα διατίθεται, γλαφυρωτέρα δὲ ὡς ἐπίπαν καὶ αὕτη τῆς τῶν πολυπραγμονούντων διανοίας ὑπεριδρυμένη φιλοτιμεῖται ἐπιγινώσκεισθαι; Οὐκοῦν τῶν ῥηθησομένων οὕτως ἐξακούειν δεῖ, ὡς³ τὸ ἀκριβέστερον κατελιηφόντων, καὶ μηδὲν πλέον εἰς τὴν τοῦ προκειμένου γνώσιν ὑπολειπομένων, ἀλλ' ὡς οἶόν τε τὰ κρείττω τῆς ἀνθρωπίνης ἐπιβολῆς⁴ ἐπινοίας ἀνθρωπίναις πανευλαβῶς καὶ σὺν ἀγωνίᾳ μετιόντων⁵ εὐμενῶς ἀκούειν, καὶ ἀποδέχεσθαι.

Β'. Ἐν τῷ παντὶ τοιγαροῦν τὸ Θεῖον ἐστίν⁶ . . ὡς οὐδὲν τῶν ὄντων ἐν τοῖς οὖσιν εἰ γὰρ τὸ⁷ ὑπὲρ πάντα⁸ τὰ ὄντα ἐν ᾧ ἦν τῶν ὄντων, καὶ ὁ παραγωγός τε καὶ δημιουργός⁹ ἀπάντων εἰς ᾧ ἐχρημάτιζε τῶν ὑπ' αὐτοῦ δημιουργηθέντων· τοῦτο γὰρ νομοθετεῖν οἶδεν ἢ πρὸς τὰ ὄντα τῆς διαθέσεως συγγενῆς τε καὶ ὁμοταγῆς τῆς δημιουργικῆς ἀρχῆς κοινωνία, ἐπειδὴν τὸ ἀπαράλλακτόν τις ἐκβιάζοιτο τὴν σχέσιν ἔχειν πρὸς ἄλληλα τὰ ὄντα, καὶ τὸν κτίστην¹⁰ πρὸς τὰ κτίσματα¹¹. Οὐκοῦν οὐδὲν¹² τῶν ὄντων τοῖς αὐτοῦ¹³ συνάπτεται καὶ συγκαταβάλλεται τὸ Θεῖον δημιουργήμασιν, ἀλλ' ἰδιαιζούσῃ διαθέσει καὶ οἰκονομίᾳ διακεκριμένη τὴν πρὸς τὰ ὄντα σχέσιν ἀρμόζεται.

Γ'. Ὡσπερ δὲ ἐστὶ τὸ Θεῖον σοφόν¹⁴ τε ἄμα καὶ ὑπέρσοφον¹⁵, Θεός τε ἰσχυρὸς¹⁶

1. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- τούτους Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

2. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.- ὅπου γε Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

3. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- ῥηθησομένων ἐξακούειν δεῖ οὕτως, ὡς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

4. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- ἐπιβουλῆς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

5. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- μετόντων Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

6. Α' Κορινθ. ιε' 28.

7. καθ' ἡμᾶς γε. - οὔσιν εἰ γὰρ ᾧ τὸ Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- οὔσιν ἢ γὰρ ᾧ τὸ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

8. Ρωμ. Θ' 5, ΙΑ' 36.

9. Ἐβρ. ΙΑ' 10.

10. Α' ΠΕΤΡΟΥ δ' 19.

11. ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 18.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- Οὐκοῦν ὡς οὐδὲν ἐν ᾧ. Χ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ᾧ. Χ.

14. Α' Τιμόθ. α' 17.

15. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ. Περὶ θείων ὁρομάτων Β' (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 600).

16. Ἀποκαλύψεως ΙΙΙ' 8.

καὶ ὑπέρθεος¹, κυρίως τε οὐσία καὶ ὑπερούσιον², καὶ ἀντάγαθον³ δὲ ὁμοίως⁴ καὶ ὑπεράγαθον⁵, οὕτως ὑπάρχειν λέγεται καὶ⁶ τῷ παντὶ καὶ ὑπὲρ τὸ πᾶν ἐπὶ μόνῃς γὰρ τῇς ἀφύμῃτου⁷ καὶ πολυωνύμου καὶ ὑπερφυοῦς φύσεως ὁ καταγραφαικὸς τῶν ὁνομάτων τύπος σύνδρομος ἴσχει τὴν σημασίαν τοῖς διὰ τῶν ἀπογραφαικῶν⁸ ἢ στερεητικῶν φωνῶν σχηματισμοῖς δηλοῦσι τὸ βούλημα. Διόπερ τὸ ἐν τῷ παντὶ οὐκ ἔστιν ἀθέτησις τοῦ ὑπὲρ τὸ πᾶν, ἀλλὰ συμφωνία μᾶλλον καὶ βεβαίωσις, οὐ μὴν δ' ἀλλ' οὐδὲ⁹ τὸ ὑπὲρ πᾶν παραλλαγήν προσλαμβάνει. Θαυμασιωτέραν τῇς μυσταγωγοῦ θεολογίας, παρ' ἣν ἢ ἐν τῷ παντὶ ἐρολογουμένη θεωρία παραδίδωσιν.

δ'. Ὡς τε ὁ διαπορῶν, ὥς, εἰ¹⁰ ἐν τῷ παντὶ τὸ θεῖον, οὐκ ἂν εἴη ὑπὲρ¹¹ τὸ πᾶν, λέληθεν ἐκυτὸν τὴν τῶν ἱερῶν *ῥημαίων*¹² ἐπὶ τῇς *θείας*¹³ φύσεως¹⁴ χρῆσιν ἀγνοῶν, καὶ τῇς συνήθους περὶ τῶν ἐνύλων ὁμιλίας οὐδὲν ὑψηλότερον, οὐδὲ θεϊότερον περὶ τῶν ἀνύλων φανταζόμενος.

ε'. Ἀλλὰ γὰρ πῶς ἐν τῷ παντί; Εἴρηται μὲν, ὥς κατ' οὐδένα τρόπον τῶν ὄντων. Εἰ δὲ δεῖ τι μᾶλλον θεωρητικώτερον εἶτι φάναι, καὶ τοῖς τὴν διάνοιαν συνεπαρθῆναι μετεώροις, καὶ τῶν θεολογικωτέρων *δογματίων*¹⁵ πρὸς τὸ ὕψος μὴ ἀποδειλιάσαι, ἔστι τὸ θεῖον ἐν τῷ παντί¹⁶ κατ' ἐνέργειάν τε καὶ κατ' οὐσίαν. Καὶ μή μοι λέγε, Πῶς; προεῖρηται γὰρ, ὥς¹⁷ κατ' οὐδένα τρόπον τῶν ὄντων. Πῶς

1. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, αὐτ.

2. Ἀντίθε.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΘ' 17.

4. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- ἀντάγαθον ὁμοίως Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

5. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ, αὐτ.

6. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.- καὶ Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.

7. Β' Κορινθ. ιβ' 4.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. "Εκδοσις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως Α' γ' (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ιδ') σ. 850.

9. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- δ' ἀλλὰ οὐδὲ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- διαπορῶν, εἰ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

11. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- οὐκ ἂν ὑπὲρ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

12. *Ῥράξεων* Ε' 32.

13. Β' ΠΕΤΡΟΥ α' 4.

14. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- ἐπὶ τῆς φύσεως Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

15. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- Εἰ δὲ δεῖ τι μᾶλλον θεωρητικωτέρων *δογματίων* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

16. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- ἐν παντί Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

17. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- προεῖρηται καί, ὥς Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

οὖν ἐστὶ κατ' οὐσίαν; ὡς ἐνόησας¹ κατ' ἐνέργειαν· ἐπειδὴ γὰρ τὰ μὲν ἄλλα καὶ δυνάμει ἐστὶ ποτε, καὶ ἐνεργείᾳ, τὸ δὲ θεῖον, ὡς ὁ διορατικὸς ἐννοήσῃ νοῦς, αἰείπερ² ἐστὶν ἐνεργείᾳ" (οὐ γὰρ ἔξ ἀτελοῦς εἰς τελειότητα πρόεισιν, οὐδ' ἄλλο τι παρὰ τὴν αὐτοενέργειάν ἐστὶ τὸ αὐτοούσιον), δῆλον, ὡς, ἐν οἷς ἐστὶ κατ' ἐνέργειαν, ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐστὶ καὶ κατ' οὐσίαν· ἐνεργεῖ μὲν γὰρ τὴν συνοχήν⁴ καὶ διαμονήν τῶν ὄντων, οὐσιᾷ δέ, καὶ διακρατεῖ τῶν δημιουργηθέντων ὑπ' αὐτοῦ τὴν φύσιν.

ζ'. Πῶς οὖν εἰ τὸ θεῖον ἐστὶν⁵ οὐσιωδῶς ἐν τῷ παντί, οὐ μία τις ἐκ τούτων ἀποτελεῖται συνουσίωσις καὶ φύσις; ὅτι οὐδ' ὅταν αὐτὸ⁶ ἐννοῇς κατ' ἐνέργειαν, καὶ λέγῃς ἐν τῷ παντί εἶναι, οὐδ' οὕτως ἔσται συντετελεσμένον, καὶ φύσεως λόγον ἐπέχον τὸ δυνάμενον ὁλόκληρόν πως ὑποσχεῖν τὴν χρείαν, ἔκ τε τοῦ παντός καὶ ἐκ τῆς θείας καὶ κρείττονος συνελθεῖν ἐτέρῳ πρὸς μίαν ὑποστάσεως αὐτοτέλειαν. Καὶ πῶς ἂν τὸ κατ' οὐσίαν ὑπάρχον τινὶ (τοῦτο γὰρ εὐλογον προσεπιζητεῖν δοκεῖ) μίαν ἐννοεῖν οὐκ ἀπαρτίζει σὺν ἐκείνῳ ὑπόστασιν; Ἄλλ' οὐ χαλεπὸν ἐπιλύσασθαι· ὅτι διττὸν λέγεται τὸ κατ' οὐσίαν ὑπάρχειν τινί· τὸ μὲν γὰρ τῶν σημαινόμενων ἐν τῷ πρεῖναι δηλοῖ μέρος τε γίνεσθαι τοῦ συγκρίματος, καὶ ἀναπληρωτικὸν ὑπάρχειν τῆς κατὰ τὴν ὑπόστασιν τελειότητος, καθάπερ τῷ σώματι ἢ ψυχῇ⁷, τὸ δὲ οὔτε μέρος ἂν πᾶσι γένοιτο τοῦ φυράματος, οὔτε τοῖς ἰδιώμασιν ἐπαλλάττεται, κοινοποιουμένων τῶν ἀφωρισμένων ἐκατέρᾳ τῶν φύσεων, οὔτε ὑπὸ θατέρου τῶν συγκριμάτων ἀπαρτίζεται, ἀλλ' ἔστιν ἡ σύνοδος αὐτοῦ συστατική τε μᾶλλον καὶ σωστική τῆς συναπτομένης καὶ αὐτοτελοῦς ὑποστάσεως· καθ' ὃν τρόπον (διὰ βραχυτάτης εἰκόνας καὶ τῆς ἀνὰ χεῖρα χρήσεως εἰπεῖν) ἡ τοῦ κυβερνήτου τέχνη τῇ νηϊ.

1. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- ἐνόησας Κοι. Κολ. Βχτ. Τζ. Μζ. Μιγ.

2. Κοι. Κολ. Βχτ. Τζ. Μζ. Μιγ.- αἰείπερ Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

3. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- ἐνέργεια Κοι. Κολ. Βχτ. Τζ. Μζ. Μιγ.

4. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- γὰρ κατὰ συνοχήν Κοι. Κολ. Βχτ. Τζ. Μζ. Μιγ.

5. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- οὗτ' τὸ θεῖον ἐστὶ Κοι. Κολ. Βχτ. Τζ. Μζ. Μιγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- αὐτῷ Κοι. Κολ. Βχτ. Τζ. Μζ. Μιγ.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ι' 28.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΚΕ' ΛΟΓΟΥ.

Ἰδοὺ πῶς περιγράφει ὁ Φώτιος τὴν διδασκαλικὴν αὐτοῦ μέθοδον ἐν ταῖς θεολογικαῖς ζητήμασιν· « Ὁ τῷ λόγῳ χρώμενος τῷ διδασκαλικῷ . . τὴν τῶν » θείων Γραφῶν διὰ τῆς ἀσφαλείας σύμφυσιν τε καὶ συναίρεσιν καταλλήλως τε » καὶ προσφυῶς, καὶ ὡς ἡ τοῦ Πνεύματος βούλεται χάρις, ἀναπτύσσει τε καὶ . . » διὰ τῆς ψυχωφελοῦς ἐρμηνείας ἑαυτῷ τὴν πνευματικὴν ζωὴν συντηρεῖ, τοὺς ἀ- » κροατὰς ἐπὶ ταύτην ὁδηγῶν τε καὶ παρακαλῶν . . Ὁ μέντοι τὸν νοῦν ἀν- » θρῆτος . . τὴν ἀληθινὴν δόξαν, καὶ Θεὸν τιμῶσαν, καὶ ἀρετῆς ἀντεχομένην πε- » ρικαθαίρων τῶν ἐπισκιάζοντων . . τὰς ἐν αὐτῷ φυσικὰς δυνάμεις τῇ προσθήκῃ » τῶν ἀπὸ τῆς χάριτος δυναμώσει, δείξας ὡς ἀληθῶς, ὅσον περισσεύει τοῦ ἀν- » θρῆτου ἡ σοφία τῆς τοῦ δειλοῦ ῥαθυμίας καὶ ῥαδίου τοῖς ἐχθροῖς ἀλῶναι, πολ- » λὴν ἔχοντος τὴν ἀναλγησίαν¹. »

Στοιχῶν τῷ κανόνι τούτῳ ὁ Φώτιος καταλλήλως τε καὶ προσρηγῶς ἀνέπτυξε τὸν « περὶ τῶν γνωμικῶν θελημάτων ἐπὶ Χριστοῦ » δογματικὸν αὐτοῦ λόγον ἐν τῇ συγγιμνασίᾳ, λαβὼν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ τῶν προγενεστέρων γραφέντα περὶ τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος· « Καὶ τὸ μὲν οὐδὲ τῶν πολλῶν εἶατε τὴν θήραν διαφυγεῖν, » τὸ δέ, σχολῆς χωρὶς, καὶ συγγιμνασίας τῆς ἐν τοῖς λόγοις, οὐδὲ τοῖς τῶν » θρησμάτων ἔχουσιν ὀρθῶς ἐστὶν ἐπιστῆσαι². » καὶ παρακατιῶν μνεῖν ἔτι πειεῖ- » ται « τῆς συγγιμνασίας³. » Ὅτι δὲ διετέλει ὁ Φώτιος διδάσκων μαθητὰς τὴν θεολογίαν, αὐθις ὁ ἴδιος μαρτυρεῖ, λέγων· « Εἰ δέ τις ἀπὸ τῶν ἱερῶν λογίων γλα- » ψυρωτέρην τινὰ θεωρίαν . . ἀποκαλύψει, θάττον ἢ ἡμᾶς ὄψαιτο τὴν τῶν μα- » θητῶν καταλαβόντας τάξιν, ἀντὶ τοῦ ζητεῖν διδασκάλους νομίζεσθαι⁴. »

Πολλῶν ἐτῶν παρελθόντων, πάλιν ὁ Φώτιος πρὸς ἀρχαῖον αὐτοῦ μαθητὴν, « ἥδη . . τελεσφορηθέντα (πρὸς τὰ) τῆς θεωρίας⁵, » καὶ ἱερωθέντα, καὶ φίλον (« ἱε- » ρέων ἐρασμιώτατε⁶ ») νέαν μελέτην συνταμιωτέραν περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἀνα- » κοινῶς, τῆς πηλαιοτέρως ἐπωφελοῦμενος· « Ἵνα σαφέως ἐπιγνώσῃς, ὡς . . συντόμως . .

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγισ, σ. 117 § 6'.

2. Αὐτ. σ. 142 § 15'.

3. Αὐτ. σ. 147.

4. Αὐτόθι.

5. Αὐτ. σ. 139.

6. Αὐτόθι.

» τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν εἰς φῶς . . προήνεγκεν (ἡ τῆς ὑποθέσεως ἔρευνα¹). » καὶ πάλιν « ἐπιτόμως . . ταῦτα διελέλυθε². »

Διδαχθέντος δὲ τοῦ προκειμένου λόγου τῇ 6 Σεπτεμβρίου τοῦ 835 μ. Ν. ἔτους³, ἡ μὲν ἐπιγραφή αὐτοῦ ἀντεγράφη ἐκ τοῦ τίτλου ΒΒ. (ἀρ. 52, 152), παραβληθεῖσα πρὸς τὸν τίτλον Βιε. (ἀρ. 80) καὶ Βου. (σ. 13), τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 139—147), παρέβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 247), Κολ. (ἀρ. 80), Βατ. (ἀρ. 80), ΑΡ. (ἀρ. 79), Τα. (ἀρ. 238), Βασ. (σ. 439), Τυ. (ἀρ. 15), Ἐν. (ἀρ. 80), Βιε. (ἀρ. 80), Βου. (σ. 13) καὶ Μιγ. (σ. 508—541).

ΚΚΨ.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως⁴,

λόγος δογματικὸς β΄⁵.

περὶ τῶν γνωμικῶν⁶ θελημάτων ἐπὶ Χριστοῦ⁷.

α΄. Ὁ περὶ τῶν γνωμικῶν θελημάτων ἐπὶ Χριστοῦ λόγος τῇ⁸ μὲν ἐστὶ χαλεπός, τῇ δὲ ῥαδίος. Διότι μὲν γὰρ οὐδεὶς, ὅσα γε ἐμὲ εἰδέναι, τῶν ἀξιολόγων καὶ θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν οὐδὲν ἀξιόλογον καὶ διακεκαθαρμένον εἰς εὐκρίνειαν περὶ τούτου παραδέδωκε⁹ (πλήν γε Μαξίμου¹⁰, τοῦ μεγάλου τῆς εὐσεβείας ὡς ἀληθῶς προμάχου), διὰ τοῦτο τὸ χαλεπὸν εἰπεῖν ὑπείσχεσθαι ἐφ' ἐνὶ γὰρ ἀνδρὶ τηλικαῦτον δόγμα σαλεύειν οὐκ ἂν εἴη τοῖς ἐπηρεάζειν βουλομένοις φοβερόν

1. Αὐτ. σ. 146 § κη'.

2. Αὐτ. σ. 147 § κη'.

3. ὅρα Προδικίησιν τοῦ ΚΔ' Λόγου.

4. καθ' ἡμᾶς γε. — Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως ΒΒ.

5. καθ' ἡμᾶς γε. — Λόγος Βιε. ΒΒ. Βου.

6. Βιε. ΒΒ. — περὶ γνωμικῶν Βου.

7. Βιε. Βου. — ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ ΒΒ.

8. Οἰ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. (κ. κη.). — πῇ Βιε. Βου. (κ. κη.). — πῇ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. (κ. κη.).

9. Οἰ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. — παραδέδωκεν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βιε. Μιγ.

10. ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ. Διάλογος περὶ τῶν δύο θελημάτων καὶ τῶν δυνάμεων ἐπὶ Χριστοῦ ἐν ἐργασίᾳ (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ Μερύβιβλον πρὸς ΜΙΓΝΕ, αὐτ. Τόμ. ΙΓ') σ. 656.

καὶ ἀπροσπέλαστον. Διότι δὲ πάλιν ἀπ' αὐτῶν τῶν τῆς εὐσεβείας θαλάμων, καὶ τῶν λογισμῶν τῶν συμψήφων πολλαὶ προῖσιν' ἀποδείξεις, τὴν ὀρθὴν δορυφοροῦσαι δόξαν, ταύτῃ τὸ ῥᾶστον εἰπεῖν ἢ οὐχ ὑψηλότερον² κατὰλήψεως περίεστι. .

β'. Διττῶν τοιγαροῦν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ὑπάρχειν πάλαι διευκρινημένων³ (μικρὸν γὰρ ἀναδραμεῖν δεῖ), τῶν μὲν γνωστικῶν, τῶν δὲ ζωτικῶν, μᾶλλον πρὸς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν ἢ τῶν ζωτικῶν ἐστὶ χρεία, ἥτοι τῶν ὁρεκτικῶν⁴. Ἐνέσπαρται τοίνυν τῇ ψυχῇ δύναμις ὁρεκτικὴ τοῦ κατὰ φύσιν ὄντος, καὶ πάντων τῶν οὐσιωδῶς προσόντων⁵ συνεκτικὴ, ἥτις λέγεται θέλησις. Διὸ καὶ ὀρίζονται «φυσικὸν εἶναι θέλημα ὁρεξίν φυσικὴν τε καὶ λογικὴν, μόνην ἡρτιμένην τῶν φυσικῶν⁶». » «Ὡστε ἡ μὲν θέλησις ἐστὶν αὐτὴ ἡ ζωτικὴ τε καὶ λογικὴ ὁρεξίς πάντων⁷ τῶν τῆς φύσεως συστατικῶν ἀπλῇ δύνამει· ἡ γὰρ τῶν ἀλόγων ὁρεξίς⁸ μὴ οὕσα λογικὴ οὐ λέγεται θέλησις. Θέλεις μὲν οὖν⁹ τί ποτέ ἐστιν εἴρηται.

γ'. «Βούλῃσις δὲ ἐστὶ ποιὰ φυσικὴ θέλησις, ἥγουν φυσικὴ καὶ λογικὴ ὁρεξίς¹⁰ τινος πράγματος¹¹. » ἔγκειται μὲν γὰρ ἡ δύνამις ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου ψυχῇ τοῦ λογικῶς ὀρέεσθαι, ὅτε δὲ φυσικῶς κινηθεῖη αὕτη ἡ λογικὴ ὁρεξίς πρὸς τι πρᾶγμα, λέγεται βούλῃσις· βούλῃσις γὰρ ἐστὶν ὁρεξίς καὶ ἔφεσις τινος πράγματος λογικὴ¹² λέγεται δὲ βούλῃσις καὶ ἐπὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν, καὶ ἐπὶ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ταυτέστι καὶ ἐπὶ τῶν δυνατῶν, καὶ¹³ ἐπὶ τῶν ἀδυνατῶν βουλόμεθα γὰρ καὶ μὴ ἀποθανεῖν¹⁴. Ἔστι δὲ ἡ βούλῃσις τοῦ τέλους, οὐ τῶν πρὸς τὸ τέλος¹⁵. τέλος γὰρ τὸ βουλευτόν, ὡς τὸ ἐγινᾶναι¹⁶, πρὸς τὸ τέλος δὲ ὁ τρὸς, δι' οὗ ὁρεῖλομεν ὑγιᾶναι.

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου.— προῖσιν· Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Μιγ.

2. Οἱ. Βου.— ἢ ὑψηλότερον· Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Βασ. Τυ. Ἐν. Βιε. Μιγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου.— διευκρινημένων· Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Μιγ.

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ ψυχῆς Γ' ια' 8 (αὐτ. Τόμ. Β' σ. 56).

5. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.— προσ(ει)όντων· Βασ. Μιγ.

6. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Ἠθικῶν μεγάλων Α' ιη' (Τόμ. Γ' σ. 208). — ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. Ἐκδοσις τῆς ὀρθοδόξου πίστεως (παρὰ MIGNÉ, αὐτ. Τόμ. ιηδ') σελ. 960.

7. καθ' ἡμᾶς γε.— πασῶν ἐν ᾧ. Ν.

8. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. (σ. 207).

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.— θέλεις οὖν· Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Βου. Μιγ.

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ ψυχῆς, αὐτ. ι' (αὐτ. σ. 56).

11. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, αὐτ.

12. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου.— βούλῃσις καὶ ἐπὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν, ταυτέστι καὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Μιγ.

13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Ἠθικῶν μεγάλων Α' ιη' (Τόμ. Γ' σ. 207).

14. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ.

15. Ἀντόμ.

δ'. Μετά δὲ τὴν βούλησιν, ζήτησις, καὶ σκέψις, μεθ' ἧς ἡ βουλή· «Βουλή γάρ ὁρεξίς ἐστι, ζητητική¹ περὶ τῶν ἐφ' ἡμῖν πραγμάτων γνωμένη².» βουλεύεται γάρ, εἰ ὀφείλει τις μετελθεῖν τὸ πρᾶγμα, ἢ οὐ³. «Εἴτα κρίνει, καὶ λέγεται κρίσις⁴.» «Ἐφ' οἷς διατίθεται καὶ ἀγαπᾷ, καὶ λέγεται γνώμη ἂν κρίνη⁵ μὲν γάρ, μὴ διατεθῇ δὲ πρὸς τὸ κριθῆναι, ἢ γοῦν ἂν μὴ ἀγαπήσῃ, οὐ λέγεται γνώμη⁶.» «Ἐπὶ μέντοι τῇ γνώμῃ ἡ προαίρεσις ἔπεται, εἰσὶν ἐκλογή⁷.» «Μετά δὲ τὴν προαίρεσιν ἡ πρὸς τὴν προᾶξιν ἀκολουθεῖ ὁρμή⁸.» «εἴτα χρήσις⁹,» μεθ' ἧν τὰ τῆς ὀρέξεως παύεται. Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀλόγων μετὰ τὴν ὀρεξιν εὐθύς ἡ ὁρμή ἔπεται, ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν οὐ πάντως· «τὰ μὲν γάρ ἄλογα ὑπὸ τῆς φυσικῆς ὀρέξεως ἄγεται, διό οὐδὲ θέλησις ἡ τῶν ἀλόγων ὀρεξίς λέγεται¹⁰,» «οὐδὲ βούλησις¹¹.» «ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἡ φυσικὴ ὀρεξίς ἄγεται, ἤπερ¹² ἄγει¹³.» «αὐτεξουσίως γάρ καὶ μετὰ λόγου κινεῖται, ἐπειδὴ καὶ συνεζυγμέναι εἰσὶν αἱ γνωστικαὶ καὶ ζωτικαὶ δυνάμεις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ¹⁴.» Αὐτεξουσίως τοιγαροῦν ὀρέγεται, καὶ αὐτεξουσίως ὁρμᾷ, καὶ τὰ ἄλλα αὐτεξουσίως ποιεῖ.

ε'. Ἐπὶ δὲ γε τῆς θείας καὶ μακαρίας καὶ ὑπερουσίου φύσεως βούλησιν μὲν λέγομεν, προαίρεσιν δὲ κυρίως οὐ λέγομεν, ὥσπερ οὐδὲ σκέψιν, οὐδὲ βούλευσιν¹⁵. ἀλλ' οὐδὲ ἐπὶ τῆς τοῦ Κυρίου ψυχῆς βουλὴν λέγομεν, ἢ προαίρεσιν· οὐ γὰρ εἶχεν ἄγνοιαν, εἰ καὶ τῆς τὰ μέλλοντα ἀγνοούσης ἐχρημάτιζε φύσεως. Ἐνωθεῖσα γάρ τῷ Θεῷ Λόγῳ καθ' ὑπόστασιν πάντων εἶχε τὴν γνῶσιν, οὐ χάριτι, ἀλλὰ

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Μεγ.- ζητική Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βιε.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, αὐτ.

3. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. ιβ' (σ. 204), ιγ' (σ. 205).- Ἡθικῶν Νικομαχείων Γ' ε' (σελ. 40), ζ' (σ. 42).

4. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Ἡθικῶν Νικομαχείων, αὐτ. ε' (σ. 40).- ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, αὐτ.

5. Οἱ.- κριθῇ ἐν λ. X.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, αὐτ.

7. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Ἡθικῶν μεγάλων, αὐτ. ιη' (σ. 208).- Ἡθικῶν Νικομαχείων Γ' δ' (σ. 37).- ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, αὐτ.

8. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Ἡθικῶν μεγάλων, αὐτ. ιδ' (σ. 205).- ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, αὐτ.

9. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ, αὐτ.

10. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Ἡθικῶν μεγάλων, αὐτ. ιη' (σ. 207).

11. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Ἡθικῶν Νικομαχείων, αὐτ. γ' 3 (σ. 37).

12. Βου. Οἱ.- ὀρεξίς ἤπερ Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βιε. Μεγ.

13. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Περὶ φύλης Γ' ι' 12 (Τόμ. Β' σ. 55).

14. Αὐτ. 1 (σ. 54).

15. Οἱ. Κολ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου.- βούλησιν Κοι. Βατ. Τα. Βασ. Βιε. Μεγ.

φύσει, διὰ τὴν καθ' ὑπόστασιν ἔνωσιν· ὁ αὐτὸς γὰρ ἦν Θεὸς καὶ ἄνθρωπος. Διὸ οὐδὲ γνωμικὸν εἶχε Θέλημα· θέλησιν μὲν γὰρ εἶχε τὴν φυσικὴν, τὴν ἀπλήν, τὴν ἐν πάσαις τῶν ἀνθρώπων φύσεσιν ὁμοίως θεωρουμένην, τὴν δὲ γνωμικὴν θέλησιν οὐκ εἶχεν αὐτοῦ ἡ ἀγία ψυχὴ ἐναντίαν τοῦ Θεοῦ Θελήματος αὐτοῦ, οὐδὲ ἄλλο παρὰ τὸ Θεῖον αὐτοῦ Θέλημα. Ἦ γὰρ γνώμη συνδιαιρεῖται ταῖς ὑποστάσεσι¹, πλὴν ἐπὶ μόνῃς τῆς ἀγίας, καὶ ἀπλῆς, καὶ ἀσυνθέτου καὶ ἀδιαιρέτου Θεότητος· ἐκεῖ γὰρ τῶν ὑποστάσεων μὴ εἰς ἅπαν διαιρουμένων, μηδὲ διίσταμένων, οὐδὲ τὸ θελητὸν διαιρεῖται, ἀλλ' ἔστι τῷ φυσικῷ τὸ γνωμικόν² ὥσπερ ἡνωμένον, καὶ νόμῳ περιγραφῆς ἰδίας ὑπομεριζόμενον. Κάκει³ μὲν, ἐπειδὴ μία φύσις, μία καὶ ἡ φυσικὴ θέλησις, ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ ὑποστάσεις ἀδιαιρέτοι εἰσιν, ἐν καὶ τὸ θελητὸν, καὶ μία ἡ κινήσεις τῶν τριῶν ὑποστάσεων, οὐκ ἀνεχωμένης τῆς ἀχράντου καὶ ὑπερφυῶς ἐνώσεως μερισμῷ ὑλικῆς τινος φαντασίας καθυβρίζεσθαι.

ς'. Ἐπὶ δὲ τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ μία ἡ φύσις, μία μὲν καὶ ἡ φυσικὴ θέλησις, κεχωρισμένοι δὲ εἰσιν ἀπ' ἀλλήλων αἱ ὑποστάσεις, καὶ διεστήκασι⁴ χρόνῳ τε καὶ τόπῳ, καὶ τῇ πρὸς τὰ πράγματα διαθέσει, καὶ κατὰ πολλὰ ἄλλα, τούτου ἕνεκα διάφορα τὰ τε θελήματα καθορᾶται καὶ αἱ γινώμει. Ἐπὶ δὲ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐπεὶ διάφοροι αἱ φύσεις, διάφοροι μὲν καὶ αἱ φυσικαὶ θελήσεις τῆς Θεότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἤγουν αἱ θελητικαὶ δυνάμεις· ἐπεὶ δὲ πάλιν ἡ ὑπόστασις μία, καὶ εἷς ὁ Θέλων, ἐν καὶ τὸ θελητὸν, ἤγουν τὸ γνωμικόν⁵ αὐτοῦ Θέλημα, δῆλον, ὅτι⁶ τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ θελήσεως ἐπομένης τῇ θεῇ αὐτοῦ θελήσει, καὶ τὰ αὐτὰ θελούσης, ἃ ἡ⁸ θεῖα αὐτοῦ θέλησις ἠθέλησε θέλειν αὐτήν, γνωμικὰ τοίνυν θελήματα καὶ ὑποστατικά, καὶ προσωπικά καὶ προαιρετικά, τὸ αὐτὸ ἂν εἴησαν υποκείμενον πρᾶγμα σημαίνοντα.

ζ'. Εἰδέναι δὲ δεῖ⁷, πείρας φιλολόγου καὶ σαφεστεράς ἀναπληρώσεως¹⁰ ῥημάτων χάριν, ὡς τὸ θέλημα ποτὲ μὲν τὴν θέλησιν δηλοῖ, ἤτοι τὴν θελητικὴν δύναμιν, καὶ λέγεται θέλημα φυσικόν, ποτὲ δὲ τὸ θελητὸν, καὶ λέγεται θέλημα γνωμικόν. Καὶ κατὰ τὸν ἱερὸν δὲ Μάξιμον, διαφέρει θέλημα γνωμικόν θελήματος

1. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Βου. Μεγ.- ἀλλὰ διὰ ΑΡ. Τυ. Ἐν.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου.- ὑποστάσεων Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Μεγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- γνωστικὸν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Βου. Μεγ.

4. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Μεγ.- Κάκει Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου.

5. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου.- διεστήκασι Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Μεγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- γνωστικὸν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Βου. Μεγ.

7. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Μεγ.- δηλοῦναι Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου.- θελούσης ἂν ἡ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Μεγ.

9. Οἱ. Τυ. Ἐν. Βου.- Εἰδέναι δεῖ Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Βασ. Βιε. Μεγ.

10. Οἱ Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Βασ. Τυ. Ἐν. Βιε. Μεγ.- ἀναπληρώσεως Βου.

φυσικοῦ, ὅτι τὸ μὲν ὑποστατικόν τε καὶ πρωτοπικόν καὶ ἔστι, καὶ ὀνομάζεται, τὸ δὲ φυσικὸν θέλημα οὐκέτι¹. Καὶ ἔτι διαφέρει, ὅτι ἡ μὲν ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυγεν ἔχουσα τῶν κατὰ φύσιν συστατικῶν ὁρμή τε καὶ ἔρσεις θέλημά ἐστι φυσικόν, ἡ δὲ τῶν καθ' ἡδονὴν συνεγερτικῶν² ποιά καὶ διάφορος κίνησις τε καὶ ὄρεξις, θέλημα γνωμικόν, ἣτις καὶ ἐν ἐπιτάτῃ καλοῦ τε καὶ τοῦ μὴ τοιούτου γινώσκειται καὶ οὐκ ἔστι τὸ πρότερον σημαινόμενον τοῦ δευτέρου παντελῶς ἀλλότριον, ἀλλ' ἔστιν αὐτοῖς ἡ κοινωνία ἐν ποσότητός τε καὶ ποιότητος ιδιότητι³, καθ' ὃν⁴ τρόπον καὶ τὸ σημαινόμενον τῆς ἐπ' ἀνθρώπου λαμβανομένης φύσεως. Καὶ γὰρ διττὸν ἐνταῦθα τὸ τῆς φύσεως, τὸ μὲν ἀπλῶς καὶ καθόλου σημαινόν ἕκαστον τῶν ὑπὸ τὴν ἀνθρωπὸν τελούντων ατόμων, τὸ δὲ οὐχ ἀπλῶς, οὐδὲ τὸ ἕλον⁵ τῆς ἐμφύτου δυνάμεως πρὸς τὰς πράξεις ἐνισχυούσης· καθ' ὃν τρόπον καὶ⁶ τὸ σύστημα τῶνδε τῶν ἀνθρώπων, τὸ μὲν γεωμετρεῖν πέφυκε μᾶλλον, τὸ δὲ μουσικῇ τελεῖσθαι ἐπιτηδείότερον, ἢ οἱ μὲν πραότητος⁷, οἱ δὲ σωφροσύνης μᾶλλον ἐργάται γνωρίζονται.

η'. Διαφέρει μὲν οὖν τοῦ φυσικοῦ θελήματος λογισμοῖς γενναίοις ἢ προαίρεσις, καθ' ὃ⁸ ἡ μὲν ὄρεξις ἐστὶ βουλευτική τῶν ἐφ' ἡμῶν, καὶ ἔτι καθ' ὃ τὸ μὲν φυσικὸν θέλημα μόνων⁹ ἡρτῆται τῶν φυσικῶν, ἡ δὲ, μόνων τῶν ἐφ' ἡμῶν¹⁰. Ἐν δὲ θέλῃμα, ζησί¹¹, τοῦ Χριστοῦ φυσικόν, ἢ προαιρετικόν φρονεῖν, ἢ λέγειν οὐδεὶς εἰπεῖν τῶν Πατέρων ἐτόλμησεν, ἀληθῶς εἰδότες, ὅτι τῶν ἐπ' ἄμῳ κινουμένων ἐστὶν ἡ προαίρεσις, λέγω δὲ ἐπὶ τε τὰ καλὰ καὶ ἐπὶ τὰ φαῦλα, ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ Χριστοῦ καὶ νοεῖν, καὶ λέγειν τῆς ὀρθῆς ἐνδεέστερον κρίσεως.

θ'. Ἐτι δὲ εἴ ἐστὶν ὑποστατικόν θέλημα ἐπὶ Χριστοῦ, διοίσει πάντως τῶν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων θεωρουμένων γνωμικῶν θελημάτων, διοίσει δὲ ὡσπύ-

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - οὐκ ἔτι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. - οὐκ ἔστι Βου.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - συνεγερτικῶν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ἐν ποσότητος ιδιότητι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

4. Οἱ. Τυ. Ἐν. Βου. - ιδιότητι. Καὶ ὅν Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Βιε. Μιγ.

5. καθ' ἡμῶν γε. - οὐδὲ τὸν ἕλον ἐν ἄπ. Χ.

6. καθ' ἡμῶν γε (ὅρα καὶ Οἱ. σημ.). - καθ' ὃν καὶ ἐν ἄπ. Χ.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - πραότητος Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. (κ. κστ.). - καθὸ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. (κ. κστ.).

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. (κ. κστ.). - μόνων Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. (κ. κστ.).

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. - ἡμῶν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βιε. Μιγ.

11. Διάλεξις τοῦ ἁγίου ΜΑΞΙΜΟΥ σὺν Πέτρῳ (ὅρα Σ. ΜΗΛΙΑ. Σελ. λογ. τῶν ἡμεῶν συνόλων. ἐν Παρισίοις 1762. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Β' σ. 403.

ως καὶ τοῦ ἐν Πατρὶ καὶ Πνεύματι θεωρουμένου θελήματος. Τί οὖν ἐστίν, ὃ μῆτε ἀνθρώπινόν ἐστι γνωμικόν, μῆτε ὅλως θεϊκόν θέλημα; οὐ γὰρ δὴ τι σύνθετόν τις¹ ἑρεῖ, ὅτι μὴδὲ ἐστὶν ἐπινοῆσαι θελήματος σύνθεσιν, ὥσπερ ὑπόστασιν ὁρᾶν ἐστὶ σύνθετον. Οὐδέ² τις λέγει, ὡς ὁ λόγος οὗτος οὐδ' ἄλλον τινὰ τῶν ἀνθρώπων ἐξ γνωμικόν ἔχειν θέλημα· ἅπαν γὰρ γνωμικόν τινος θέλημα οὐδενὶ τῶν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα γνωμικῶ θελήματι θεωρουμένων ταυτόν ἐστιν, ἀλλὰ πάντως ἕτερον. "Ὡστε οὐκ ἂν εἴη" ἀνθρώπινον, μὴδενὶ³ τῶν ὑπὸ τὸν ἀνθρώπον ἀτόμων ὡς ἀνθρώπῳ ἀρμοζόμενον· εἰ γὰρ ἦν κυρίως τινὶ τῶν καθ' ἕκαστα τὸ γνωμικόν θέλημα, ἀνθρώπινον ἂν ὑπῆρχεν· οὐκέτι⁴ δὲ ἀνθρώπινον, διότι οὔτε ὁ Σωκράτης, οὔτε ὁ Πέτρος, οὔτε τις ἄλλος, καθ' ὃ πέφυκεν, ἀνθρώπος, γνωμικόν θέλημα ἔχει. "Ἢ σοφισματώδης ὁ λόγος, ὁ τὸ ὁμοφυές ἄτομον τῶν ἄλλων τῶν καθ' ἕκαστα" διαστέλλων, καί, ἐκ τοῦ συνομολογεῖν μὴδενὶ τῶν ἄλλων ἀτόμων ταυτόν εἶναι τῇ ὑποστάσει, μὴδὲ τοῖς ἄλλοις ἰδιώμασι τὸν προκείμενον, ἐκ τοῦτου καὶ τῆς κοινῆς αὐτὸν ἀποστερῶν⁵ φύσεως, καὶ τὸ γνωμικόν αὐτοῦ θέλημα μὴ λέγων⁶ ἀνθρώπινον εἶναι· ἐκ πολλῶν γὰρ ἀφορμῶν ὁ παραλογισμὸς οὗτος τὴν κοινὴν φύσιν ἀποστήσει, καὶ διαχωρίσει τῶν ὑπ' αὐτὴν τελούντων, καὶ ἐμπεριεχομένων ἀτόμων αὐτῆς τῷ προσρήματι.

1. Διόπερ οὐχ ὁμοίως ὁ λόγος οὗτος ἔχει, καὶ ὁ τὸ γνωμικόν" ἐπὶ Χριστοῦ μὴ παραδεχόμενος θέλημα· ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἕνα λαβὼν ὁμολογουμένως τῶν καθ' ἕκαστα¹⁰ γνωμικόν ἔχειν θέλημα ἐκ τῆς πρὸς τὰ λοιπὰ τῶν ὁμοειδῶν ἑτερότητας τὴν κοινὴν φύσιν παραγράφεται, ὅπερ ἐστὶ σεσοφισμένον καὶ ἀνακλόουθον συλλογίσασθαι. Ἐπὶ δὲ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πρῶτον μὲν ζητοῦμεν τέως, εἰ ὅλως δεῖ λέγειν γνωμικόν αὐτῷ προσεῖναι θέλημα, καὶ οὐκ ἔστι λαθεῖν ὁμοφυεῖς ὑποστάσεις¹¹, τῷ τοῦ Χριστοῦ περιεχομένῳ ὀνόματι. Ἐπεὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι τὸ ἐνυπάρχον αὐτοῖς γνωμικόν

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- δὴ τις σύνθετόν τι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

2. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Βιε. Βου. Μιγ.- σύνθετον. Εἴ δὲ Τυ. Ἐν.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- ὥς τε καὶ εἴη Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

4. Οἱ. Βου.- μὴδεὶς Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βιε. Μιγ.

5. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν.- οὐκ ἔτι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.- οὐκ ἔστι Βιε. Βου.

6. Οἱ.- ἄλλων καθ' ἕκαστα ἐν λ. X.

7. Οἱ. Βου.- ἀποστερεῖν Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βιε. Μιγ.

8. Οἱ. Βου.- λέγειν Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βιε. Μιγ.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- γνωστικόν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- ἕκαστον Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

11. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε.- λαθεῖν ὑποστάσεις Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

Θέλημα, καθ' ὃ μὲν τῆς ὑποστάσεως¹ διακρίνεται, οὐκ ἔστιν ἕτερον ἐτέρῳ ταυτόν², καθ' ὃ δὲ εἰς μίαν φύσιν συνεισάγεται, οὐδὲν κωλύει λέγεσθαι³ καὶ ἀνθρώπινον, καὶ ταυτόν⁴. Ἐπὶ δὲ τοῦ Χριστοῦ⁵ οὐχ ἔξει τις τὸ ὅμοιον εἰπεῖν· οὐ γὰρ ἔστιν ἓν τι κοινὸν λαβεῖν ἐπὶ Χριστοῦ· δύο γὰρ συνιστῶσι τὴν ὑπόστασιν φύσεις, ἀλλ' οὐ μία. Καὶ οὐκ ἔστιν εἰπεῖν τὸ γνωμικὸν Θέλημα, καθ' ὃ μὲν τόδε, οὐκ ἔστι ταυτόν, καθ' ὃ δὲ τόδε, ταυτόν⁶ ἔστιν· εἷς γὰρ⁷ ὁ Χριστός, καὶ ἓν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ μία ἡ ὑπόστασις, μήτε ὁμοταγεῖς καὶ συνωνύμους ἔχων, ὡς Χριστός⁸, συνεταγμένως ὑποστάσεις, μήτε τι κοινῶς ἐπ' αὐτοῦ λεγόμενον, ὃ δύναιτ' ἂν καὶ ἐτέροις ἐναρμόζεσθαι· ὥστε⁹ διαμένει τὸ ἐπόμενον ἄπορον ἄλυτον, ὅπερ, τί ποτ' ἂν εἴη, διηπόρει, τὸ γνωμικὸν Θέλημα μήτε ἀνθρώπινον, μήτε θεῖον δυνάμενον εἶναι, μήτε ὀνομάζεσθαι.

ια'. Δεύτερον μὲν οὖν ἔστι τὸ εἰρημένον ἐπιχείρημα, μὴ δεῖν ἐπὶ Χριστοῦ λέγειν γνωμικὸν ὑπάρχειν, ἥτοι¹⁰ ἀνθρώπινον, ὑποστατικὸν Θέλημα.

ιβ'. Τρίτον δέ, εἰ λέγειν ἔστιν ἐπὶ¹¹ Χριστοῦ ἀνθρώπινον Θέλημα ὑποστατικόν, τὸ δὲ Θέλημα τὸ ὑποστατικὸν Θελήματος ἡρτῆται¹² τοῦ φυσικοῦ (τὸ Θέλημα¹³ γὰρ τὸ γνωμικὸν ποῖον ἔστι Θέλημα φυσικόν), φυσικοῦ ἄρα Θελήματος καὶ τὸ ἐπὶ Χριστοῦ γνωμικὸν ἡρτημένον ἂν καὶ προβεβλημένον εἴη, φυσικοῦ δὲ οὐχ ἀπλοῦ, ἀλλὰ συνθέτου καὶ συγκεκραμένου Θελήματος. Τῆς γὰρ συνθέτου ὑποστάσεως καὶ τὸ ὑποστατικόν (ἂν ἄρα τις ὁλως ὑποθεῖτο προσεῖναι) Θέλημα γνωμικὸν συνθέτου ἂν εἴη φυσικοῦ προσηνεγμένον Θελήματος. Ὡστε ἔσται σύνθετος φύσις ἐπὶ Χριστοῦ, ὅπερ ἀπάσαις ψήφοις προκατέγνωσται¹⁴· τῶν δύο φύσεων τὸ κῦρος ἀμαχον ἀναδεξαμένων.

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- ὑποστάσεις· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- ταυτόν· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε.- οὐδὲν λέγεσθαι· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

4. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. (κ. κατ.).- ταυτόν· Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. (κ. κατ.).

5. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βου. Μιγ.- Ἐπὶ δὲ τοῦ Κυρίου Βιε.

6. καθ' ὃ ἡμῶς γε.- ταυτόν· ἐν ἄπ. Χ.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- θέλημα, καθ' ὃ μὲν τόδε, οὐκ ἔστι ταυτόν· εἷς γὰρ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε.- Χριστῷ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- Ὡς τε Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- Ἥ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

11. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε.- εἰ λέγεται ἐπὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

12. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- εἴρηται Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

13. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- τὸ δὲ θέλημα Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

14. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε.- διακατέγνωσται Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

ιγ'. Ἔτι, « εἰ τὸ γνωμικὸν θέλημα προηγουμένην ἔχει τὴν σκέψιν, καὶ τὴν πρὸς τὸ κρινόμενον διάθεσιν τε καὶ συγκατάθεσιν, τούτων δὲ ἐστὶ¹, τὸ μὲν ἐξ ἀγνοίας εἰς γινῶσιν καὶ διάκρισιν μετάβασις, τὸ δὲ τροπὴ τις καὶ μεταβολὴ διαθέσεως (ἐτράπη γὰρ εἰς στοργὴν ἐκ τοῦ μὴ στέργοντος ἢ διάθεσις²), » οὐδὲν δὲ τούτων ἐπὶ Χριστοῦ φρονεῖν συγκεχώρηται, οὐκ ἄρα ἐστὶν³ ἀνεκτὸν ἀνθρώπινον γνωμικὸν ἐν αὐτῷ λέγειν ὑπάρχειν θέλημα.

ιδ'. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, εἰ τῷ γνωμικῷ θελήματι χρώμενοι ἄνθρωποι εἰώθασι⁴ τῷ θεῷ θελήματι διαμάχεσθαι, πῶς ὅλως οἷόν τέ ἐστὶν ἐπινεεῖν ἐπὶ Χριστοῦ γνωμικὸν θέλημα; κοινότερον δὲ φάναι, « εἰ τὸ γνωμικὸν θέλημα πρὸς ἐκατέραν ὁμοίως ῥέπει τῶν πράξεων, τὴν τε φύλην, φημί, καὶ τὴν κρείττονα⁵, » πῶς οὐ τολμηρὸν ἐπὶ Χριστοῦ γνωμικὸν εἰσάγειν θέλημα, καὶ πρὸς τὰ χεῖρω καὶ τὰ ἀμείνονα τὴν ῥοπὴν ἔχειν ἀναπλάττειν ἐφάμιλλον, τὸ μονοειδῶς ἀγαθοεργόν⁶, καὶ κυρίως ἀγαθοειδέστατον;

ιε'. Ἀλλ' ὅτι μὲν τὸ ἀνθρώπινον γνωμικὸν θέλημα μὴ δύναται ἐφαρμόττειν καθαρῶς Χριστῷ, τοσαῦτα τέως εἰρήσθω. Ζητητέον δέ, πότερον οὐδὲ θεῖον δεῖ λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ γνωμικὸν θέλημα, ὥσπερ οὐδὲ ἀνθρώπινον γνωμικόν, ἢ ἐκεῖνο μὲν οὐ συγκεχώρηται, τοῦτο δὲ οὐ κεκώλυται; Ἀλλὰ πῶς οὐ κεκώλυται; τῶν τε γὰρ⁷ ἐν ἐκείνοις ῥηθέντων ἐπιχειρημάτων τὸ τρίτον μάλιστα καὶ τὸ τέταρτον κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον ἐπὶ τῶν αὐτῶν τὴν ἰσχύν ἔχει διὰ τῆς αὐτῆς γὰρ ἐφόδου τό τε θεῖον καὶ τὸ ἀνθρώπινον γνωμικὸν θέλημα ὁ τῆς ἀληθείας διαστέλλει τε καὶ συμβιβάζει λόγος. Καὶ χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, εἴ τις ὑπόκειται τὸ θεῖον ἐπὶ Χριστοῦ γνωμικὸν λέγεσθαι θέλημα, λεγέτω, πότερον ταῦτόν νομίζει τοῦτο τῷ θεῷ⁸ φυσικῶς θελήματι, ἢ ἕτερον; Εἰ μὲν γὰρ ταῦτόν, τίς ἢ περὶ νοῦ τοῦ ὀνόματος, φαντασίαν νοημάτων, εἰς ἑτερότητα σχιζομένων, παρεισάγοντος; εἰ δὲ ἕτερον, πῶς οὐκ ἂν εἴη καὶ τοῦ ἐν Πατρὶ καὶ Πνεύματι θεωρουμένου θελήματος; Ὅπερ ἄτοπον ἕτερον καὶ γὰρ τὸ φυσικὸν ἐπὶ Θεοῦ θέλημα κοινὸν ὑπάρχον, καὶ

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- δὲ ἔστι. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

2. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. Ἠθικῶν Νικομαχείων Γ' δ' (τόμ. Γ' σ. 37, 38).

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- ἀρά ἐστίν. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

4. Οἱ. Τυ. Βιε.- χρώμενοι τῷ ἀνθρώπινῳ εἰώθασιν. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Βασ. Ἐν. Βου. Μιγ.

5. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ, αὐτ. (σ. 38).

6. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- ἀγαθοεργόν. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- οὐ συγκεχώρηται, τοῦτο δὲ οὐ κεκώλυται; Τῶν γὰρ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- τοῦτο θεῷ. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

ἀδιαίρετον τῶν τριῶν θεαρχικῶν ὑποστάσεων ὁμοτίμως¹ τε καὶ ἀπαράλλάκτως αὐταῖς² ὁράται συναρμολογόμενον· ὁ γὰρ ἐπὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων φύσεως οὐκ ἔστι δυνατόν λαβεῖν, τοῦτο δὴ κατὰ τὴν ὑπέρθεον καὶ ὑπερούσιον οὐσίαν ἔστι³ κατανοεῖν· τὸ γὰρ φυσικὸν αὐτῆς καὶ ὑπέρθεον θεῖον θέλημα ταυτότητι⁴ γνώμης καὶ συμπνοίας ἐνότητι καὶ τῷ ἀπαράλλάκτῳ χαρακτηρίζεται τῆς συννεύσεως⁵. Πῶς ἂν οὖν ἔλως τὸ κοινὸν τῆς φύσεως καὶ ἀπαράλλακτον θέλημα εἰς ὑποστατικὸν γνωμικὸν συσταλείη τε καὶ συμπεριενεχθεῖ; Οὐκοῦν κυρίως⁶ μὲν οὐκ ἂν οὐδαμῶς ῥηθεῖη θεῖον γνωμικὸν ἐπὶ Χριστοῦ θέλημα, ὅτι μηδὲ ἐπὶ Πατρός, μηδὲ ἐπὶ⁷ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κυριολογῶν⁸ τις εἰπεῖν θαρρήσειεν ὅπερ γὰρ ἔστι κοινόν, πῶς ἂν ὑποστατικὸν εἴη; Εἰ δέ τις⁹ καταχρῶτο τῇ φωνῇ, κατὰ μεταφορὰν αὐτὴν ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων λαμβάνων ὑποστάσεων¹⁰, μηδαμῶς τὴν θεοπρεπῆ διαφθείρων διάνοιαν, ἴσως ἂν ἑαυτὸν τῆς ἐν λόγοις οὐκ ἀποστερήσει¹¹ συγγνώμης, ῥημάτων εὐθύνας οἰόμενος¹², ἀλλ' οὐ δογματῶν, εἰσπράττεσθαι, ἀλλοτριότητά.

15'. Οἰκεῖον δ' ἂν εἴη, καὶ οἷς¹³ τῶν ἱερῶν ῥημάτων ἐπεριδόμενοι τὸ ἐναντίον νομίζουσι κρατύνειν θέλημα, καὶ ταῦτα παραθέσθαι, καὶ υποβάλλοντας εὐκρινεῖα καὶ διανοίας ὁρθότητι καὶ τούτην αὐτῶν ἀφρηρημένην δεῖξαι τὴν πρόστασιν. Φασὶν οὖν εἰρησθαι, Οὐκ ἦλθον ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμόν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με Πατρός¹⁴, καὶ δῆλον, ὅτι¹⁵ τὸ γνωμικόν¹⁶ ἐνταῦθα

1. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου.- ὁμοτίμως Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

2. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.- αὐτοῖς Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου.

3. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου.- ἔστι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- ταυτότητι ἐν ἄπ. Χ.

5. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.).- συννεύσεως Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ.

6. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε.- συσταλείη; Κυρίως Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

7. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου.- μηδ' ἐπὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

8. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου.- θέλημα, ὅτι μηδ' ἐπὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος κυριολογῶν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

9. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου.- εἴη; Οὐδέ τις Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

10. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.).- ὑποστάσεως Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

11. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου.- ἀποστερήσει Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

12. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βου. Μιγ. (σημ.).- ὁμολογῶν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.- ἁγόμενος Βιε.

13. Οἱ Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. 'Εν. Βιε. Μιγ.- εἴη, οἷς Βου.

14. ΙΩΑΝΝΟΥ 5' 38, 39.

15. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου. (κ. κστ.).- δηλονότι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. (κ. κστ.).

16. Οἱ ΑΡ. Τυ. 'Εν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.).- γνωμικὸν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ.

σημαίνεται *Θέλημα*. Πρὸς ὃ ῥῆθόν ἐστιν ἀπαντῆσαι, ὡς εἰ, *Τὸ Θέλημα τοῦ Πατρὸς* οὐ τὸ γνωμικὸν ἐδήλωσεν εἰπὼν (οὐ γὰρ ἐστὶν¹, ἐπὶ τῶν θεαρχικῶν τριῶν ὑποστάσεων, *Θέλημα* γνωμικὸν εὐσεβούντων ἀπορρήνασθαι), δῆλον, ὅτι καὶ, *Τὸ Θέλημα* τὸ ἐμὸν, προσειπὼν οὐ τὸ γνωμικόν, ἀλλὰ τὸ φυσικόν συνεδήλωσεν ὥστε² οὐ μόνον τὸ ῥητὸν οὐ τὸ³ γνωμικὸν ποθεν⁴ συνίστησι *Θέλημα*, ἀλλ' ἀναιρετικὸν ἐστὶ μᾶλλον τῆς τοιαύτης ὑπολήψεως· τὸ γὰρ φυσικὸν ὁμοταγὲς ἐστὶ, καὶ ἀνταποδιδόμενον τῷ φυσικῷ, ὥσπερ τὸ γνωμικὸν ὁμόστοιχον, καὶ συνδιακείμενον τῷ γνωμικῷ.

ιζ'. Καὶ ἄλλως δὲ οἰκειότερον ἂν, ἢ ἐκεῖνοι φαῖεν, ἢ ἀρνητικῶς ἐλληγθῆναι τῶν ὀνομάτων ἢ δυνάμει· οἷον, *Οὐκ ἦλθον ἵνα ποιῶ τὸ Θέλημα τὸ ἐμὸν* οὐ γὰρ ἐστὶν⁵ ὅλως ἕτερον *Θέλημα*, παρὰ τὸ ἐν τῷ Πατρὶ⁶ καὶ Πνεύματι θεωρούμενον, τὸ ἐμὸν. Εἰ δὲ μὴδ' ἀρνητικῶς τις, ἀλλὰ συγκριτικῶς τὴν φωνὴν εἰρησθαι νομίσαι⁷, ὅπερ καὶ μᾶλλον τὸ τῆς λέξεως ὑποβάλλει πρόχειρον, νοηθεῖν ἂν εἰκότως, ὡς οὐκ ἦλθον ποιῆσαι τὸ φυσικὸν *Θέλημα* τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, ἀλλὰ τὸ θεϊκόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ αὐτό καὶ⁸ οὐ γνωμικόν, ἀλλ' ἐνιαχὸν τε καὶ ἀπαρλλάκτως ἐν ταῖς τρισὶ θεαρχικαῖς ὑποστάσεσι θεωρούμενον, εἰ καὶ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων, ὅσα δημιουργικῇ σοφίᾳ⁹ ὑπέστησεν, οὐκ ἂν οὐδαμῶς θεωρηθεῖν οὐδ' ἐγγὺς γενόμενον τῆς θείας καὶ ὑπερθέου ιδιότητος¹⁰.

ιη'. Εἰ δὲ τις προστετηκὼς εἴη τῷ τοῦ γνωμικοῦ *Θελήματος* ῥήματι, καὶ πρὸς οὐδεμίαν ἄλλην ἀφορρᾶν ἐθέλοι¹¹ τῶν εἰρημένων ἐπιλύσεων, ἐχέτω παραμύθιον τὴν παροῦσαν ἀνάπτειν. Δύναίτο γὰρ ἂν νοηθῆναι τὸ δηλούμενον νῦν ὑπὸ τῆς δεσποτικῆς φωνῆς τὸ γνωμικὸν Χριστοῦ *Θέλημα*, οὐ τοῦ κατὰ τὸν ἄνθρωπον δὲ

1. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. - γὰρ ἐστὶν Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - Ὡς τε Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

3. Οἱ. Μιγ. (σημ.). - ῥητὸν μὴ τὸ Βου. - ῥητὸν τὸ Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βιε.

4. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - γνωμικὸν ποθεν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - γὰρ ἐστὶν ἐν ἔπ. Χ.

6. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - παρὰ τοῦ ἐν Πατρὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. - παρὰ τοῦ ἐν Πατρὶ Μιγ. (σημ.).

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - φωνὴν εἶναι νομίσαι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - ὅπερ ἐστὶ καὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - δημιουργικῇ σοφίᾳ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

10. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βου. - ἀιδιότητος Βιε. Μιγ. (σημ.).

11. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐθέλει Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ἐθέλει Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

νοουμένου, ἀλλὰ τοῦ κατὰ Χριστὸν θεωρουμένου· ὁ δὲ καὶ τῆς θεότητος ὅλον γεγονὲς εἰς τὸ θεῖον καὶ ὑπερφυές τῆς ἀπειρίας τὴν οἰκείαν ἀναφέρει περιγραφὴν, τελειούμενον. Καὶ οὐ δῆπου πάλιν ἡμῖν δύο γνωμικὰ προσανακύψει¹ θελήματα· ἄλλο γὰρ καὶ ἄλλο εἰπεῖν διπλοῦν εἰσάγει τὸ προκείμενον. Ἄλλως τε δὲ καὶ ἄλλως τὸ αὐτὸ φάναι σχέσεων μὲν εἰσάγει παραλλαγήν καὶ ἀλλοίωσιν, τομὴν δὲ καὶ μερισμὸν τοῦ ἀπ' ἀρχῆς² ἐνὸς οὐδαμῶς. .

10'. Τῆς αὐτῆς δ' ἂν εἴη διανοίας καὶ τό³, Πάτερ, εἰ δυνατόν, παρελθέτω τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ⁴. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ. Τῆς μὲν γὰρ ἀνθρωπίνης ἢ φύσεως τὸ δειλιᾶν τὸν θάνατον, τῆς θείας δὲ τὸ μὴ μόνον μηδέν, παρόντος, ἐπιταράττεσθαι, ἀλλὰ καὶ εὐδοκίαν τοῦτον⁵ ποιῆσθαι τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου συράματος. Καὶ μὴν καὶ τό⁶, Θέλω, καθαρίσθῃτι, οὐ γνωμικοῦ θελήματος ἐστίν⁷ ἐνδειξίς, τοῦ δὲ Θείου, καὶ ἐμφύτου καὶ ἀδιαιρέτου θελήματος δήλωσις, ὅπερ ὁμοτίμως τῇ ὑπερουσίῳ καὶ ὁμοφυεῖ τριάδι ἐναρμόζεται· ὡς γὰρ ἡ παντοκρατορικὴ θεότης αὐτῶν, καὶ ἐξουσία καὶ πρόνοια κοινὴ, εὐτὼ καὶ τὸ θέλημα τῆς σωτηρίας ἡμῶν, τῆς τε κατὰ σῶμα καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν, κοινόν ἐστι, καὶ τομὴν οὐδεμίαν ἔχον, οὐδέ τι διὰ διαφορᾶς διαιρούμενον· διὸ καὶ τό, Θέλω, καθαρίσθῃτι, τῆς ὑπερφυοῦς ἐστὶ θεότητος θέλημα· ταύτης γὰρ ἡ πρόνοια τῶν ἀνθρώπων ἐξηρητημένη τὴν τε τῶν σωμάτων καὶ τὴν τῶν⁸ ψυχῶν ἐπιμέλειαν διοικονομεῖται⁹, καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ἐπιγινώσκειται, διατάττουσα¹⁰.

κ'. Οὐδὲ τό¹¹, Ποῦ θέλεις, ἐτοιμάσωμέν σοι φαργὴν τὸ πάσχα; γνωμικὸν ἀνίσταται θέλημα· ἀλλ' ἄγνοιαν μὲν ἐστὶ τῶν ἀποστόλων διὰ τῆς ἐρωτήσεως ἀποσκευάζεσθαι¹², προνοουμένων¹³, τί ποτ' ἂν πράξαιεν τῶν¹⁴ περὶ τὸ πάσχα, ὁ

1. Οἱ. Κολ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - προσανακύψει Κοι. Βατ. Τα. Βατ.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- ἀπαρχῆς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΣ' 39.

4. ἐν ἄπ. Χ. - Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστὶ, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο
ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

5. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε.- τούτων Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.- τούτου Βου.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Η' 3.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- θελήματος ἐστίν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

8. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.- καὶ τῶν Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- διοικονομεῖ τε Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.).- διατάττουσα Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΣ' 17.

12. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.).- ἀποσκευάζεσθαι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ.

13. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.).- προνοούμενον Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ.

14. Οἱ.- τί ποτε δ' ἂν πράξειεν τῶν Μιγ. (σημ.).- τί ποτε δ' ἂν πράξαιεν τῶν ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- τί ποτε δ' ἂν πράξαι ἐκ τῶν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ.

μὴ γένοιτο τῷ διδασκάλῳ ἀπόβλητον· οἶον¹, ποῦ σοί ἐστιν ἀρεστὸν φαγεῖν τὸ πᾶσχα; τίς δὲ οἰκία τὸν δεῖπνον² ὀφείλῃ ἐπιτηδεῖα ὑποδέξασθαι; Ἄλλως τε δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο ἡ παροῦσα φωνὴ τῆς τῶν μαθητῶν ἐστὶν ἀγνοίας, καὶ ὑπολήψεως. οὐ κρίσις τοῦ σωτῆρος, οὐδ' εἰσῆγησίς τινος³ δόγματος· ὥσπερ καὶ τό, Κύριε, εἰ Θέλεις⁴, δύνασαι με καθαρίσαι⁵. τοῦ γὰρ τὴν ἴκσιν χρῆζοντός ἐστιν ἡ φωνή, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ταύτην παρέχοντος· καὶ οὐδὲν κωλύει λέγειν κἀνταῦθα⁶, ὡς τῆς ὑπερφυῶς θεότητος τὸ θέλημα συνεισάγεται. Τὸ δέ⁷, Τί Θέλεις ποιήσω σοι; καὶ⁸, Εἰ Θέλεις τέλειος εἶναι, δῆλον, ὅτι οὐ πρὸς τὴν ὑπόστασιν ἀφορᾷ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐδὲ πρὸς ἐκείνην ἔχει τὴν ἀναφοράν, ἀλλ' εἰς τὸ πρόσωπον, τὸ ταῖς παραινέσεσιν ὑποβαλλόμενον, καὶ τῆς ἰάσεως ἐφιέμενον· ἐκτέρου δὲ τούτων τὸ γνωμικὸν ἐνσημαίνεται θέλημα. Καὶ ἀλλαχοῦ δέ, ἔνθα ἂν γένοιτο λόγος θελήματος, μὴ συντάττων κατὰ λέξιν τὸ φυσικόν, ἢ τὸ γνωμικόν, ῥαδίως ἔξει τὴν διάκρισιν, πρὸς μίαν τινὰ θεωρίαν τῶν προειρημένων ἀναφερόμενον.

κα'. Συντάττειτο δ' ἂν τοῖς εἰρημένοις καὶ ἕτερά τινα, δι' ὧν οὐδὲν ἔλαττον ὁ τὸ γνωμικὸν λόγος ἐπὶ⁹ Χριστοῦ καταρτίζων, καὶ διοικονομούμενος¹⁰ ὁράται θέλημα. Εἰ γὰρ ὁ τοῦ Θεοῦ ἐνυπόστατος λόγος, ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς γεγονώς¹¹, καὶ καθ' ὃ μὲν ἄνθρωπος, τὸ φυσικόν ἔσχεν ἀνθρώπινον θέλημα, καθ' ὃ δὲ Θεός, τὸ φυσικόν καὶ θεῖον θέλημα, λέγει δὲ ὁ διαφιλονεικῶν λόγος, ὅτι καὶ γνωμικόν ἔσχεν, ἡγουν ὑποστατικόν, θέλημα, ἐρεῖ πάντως καὶ ἄκων, ὡς τὸ μὲν γνωμικόν, καὶ ὑποστατικόν αὐτοῦ ἀνθρώπινον θέλημα, καθ' ὃ ἀνθρωπίνῃ ἐχρημάτιζεν ὑπόστασις, ἔσχε, τὸ δὲ θεῖκόν γνωμικόν θέλημα, καθ' ὃ ὑπόστασις θεϊκὴ τῇ φαντασίᾳ γὰρ καὶ διατυπώσει τοῦ γνωμικοῦ θελήματος καὶ ὁ προσωπικὸς χαρακτήρ τῆς συγγενοῦς θεωρίας τῇ ἀλληλουχίᾳ συνεισάγεται. Ὡςπερ γὰρ οὐκ ὄντος προσώπου, οὐδὲ γνωμικοῦ θελήματος ὁμοταγοῦς ἐστὶ πάροδος, οὕτω, γνωμικοῦ θελήματος

1. Οἱ. Κολ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - διδασκάλῳ, οἶον Κοι. Βατ. Τα. Βασ.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - τὸ δεῖπνον Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - οὐκ εἰσῆγησις τινός Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

4. ἐν ᾑ. Χ. - εἰαν θέλῃς ΜΑΤΘΑΙΟΥ Η' 2.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

6. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. - κἀνταῦθα Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

7. ΜΑΡΚΟΥ Ι' 51.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΘ' 21.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - λόγος θελήματος ἐπὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - διοικονομούμενον Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

11. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 14.

ἐνυπάρχειν¹ θεόντος, τὸ τῆς ὑποστάσεως ἀδίστακτον μὴ οὐχὶ παρῆναι γέγονεν. Ἀλλὰ τὸ μὲν πρότερον τῆς Νεστορίου λύσεως ἐστίν, ὑπόστασιν ἀνθρωπίνην ἐπὶ Χριστοῦ δογματίζειν, καὶ φαντάζεσθαι· τὸ δὲ δεύτερον, τῆς ἀρειανῆς² μανίας, ἣτις τὰς τρεῖς θεαρχικὰς ὑποστάσεις ταῖς τρισὶν ἄλλαις³ οὐσιώδεσι⁴ διαφοραῖς καὶ τοῖς γνωμικαῖς θελήμασιν ὁμοίως ἀπ' ἀλλήλων διεισέγχε⁵. Τὸ δὲ τῆς ἐκκλησίας φρόνημα, ὥσπερ τοὺς ὑπόστασιν ἀνθρωπίνην ἐπὶ Χριστοῦ λέγοντας, γυμνὴν τῆς θεότητος, ὡς ἀσεβεῖς ἀποπέμπεται, οὕτω καὶ τοὺς τὸ κοινὸν θέλημα τῆς τριαδικῆς θεότητος κατὰμερίζοντας ἀθεότητος εἰσπράττεται ἐγκλημα.

κβ'. Ἀλλὰ γάρ, φασί⁶, γνώμη πέπτωκε τῆς ἐντολῆς ὁ Ἀδάμ, γνώμη δὲ πεσὼν⁷ τὸ γνωμικὸν ἐτραυματίσθη⁸ θέλημα· ὁ δὲ⁹ τὸ πάθος ὑπέστη, τούτῳ¹⁰ δεῖ καὶ τὸ σάρμακον καὶ τὴν θεραπείαν τὸν ἄριστον τῶν ἱατρῶν προσενέγκασθαι. Εἰ δὲ¹¹ τοῦτο, ἀνάγκη τὸ γνωμικὸν τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ σωτῆρος καὶ ἱατροῦ τῶν ψυχῶν ἡμῶν τῷ ἀνθρωπίνῳ συναναλαμβάνεσθαι φαρμάκω. Ἀλλ' ἐστὶν εἰπεῖν πρὸς αὐτούς, ὡς εἰ τὸ διαμαρτεῖν τῆς γνώμης, καὶ διαπесεῖν τῆς ἐντολῆς αἴτιον γίνεται τῆς¹² προσλήψεως, οἷς μὴ προσεῖληπται τὸ ἀναμάρτητον, οὐδὲ τὸ γνωμικὸν ὁλόκληρον συμπεριλαμβάνεται φρόνημα, ἀλλ' ἡμίσει¹³ μέρει κατ' αὐτούς ἀποκληροῦσι τῆς ἐν ἀνθρώπῳ λογικῆς ψυχῆς τὸ ἰδίωμα. Εἰ γὰρ προσεῖληπται, διότι ἡμαρτεν, οὐκ ἦν ἂν πάντως μὴ ἡμαρτηκός¹⁴, διότι μὴδὲ προσεῖληπτο· ἔτι δὲ εἰ τὸ φυσικὸν θέλημα, μάλιστα τοῦ ἀνθρώπου, συστατικόν ἐστι τῆς οὐσίας, καὶ δι' αὐτοῦ χαρακτηρίζεται, διὰ δὲ τοῦ φυσικοῦ θελήματος καὶ τὸ τέλειον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ καθορᾶται, καὶ τὴν ὕβριν ὁ λόγος (ὡς ἡμαρτημένον γνωμικὸν θέλημα) οὐχ ὑπομένει, πῶς¹⁵ οὐ

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - "Ὡσπερ οὐκ ὄντος προσώπου, οὐδὲ γνωμικοῦ θελήματος ἐνυπάρχειν· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - Ἀρειανῆς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

3. Βου. Μιγ. (σημ.). - ταῖς ἄλλαις Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βιε.

4. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - οὐσιώδεσιν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

5. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - διεισέγχεσιν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - φασὶν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - πεσὼν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

8. κβθ' ἡμ. γ. - ἐτραυματίσθη ἐν ζ. X.

9. Οἱ. Κολ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ἐντολῆς ὁ Ἀδάμ, ὁ Κοι. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - τοῦτο Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

11. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - Οὐδὲ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

12. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - αἴτιον τῆς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Βου. Μιγ.

13. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ἀλλὰ ἡμίσει Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

14. Μιγ. (σημ.). - ἡμαρτηκός ἐν λ. X.

15. Μιγ. (σημ.). - γνωμικὸν οὐχ ὑπομένει θέλημα, πῶς ἐν λ. X.

χρῆ διευλαβεῖσθαι¹ τὸ λέγειν γνωμικὸν θέλημα ἀναλαβεῖν² τὸν Χριστόν, ἀλλὰ μὴ φυσικόν, ὃ καὶ κοινόν ἐστιν ἀνθρώπων πάντων, καὶ συνεισάγει τὴν τῆς φύσεως τελειότητα;

κγ'. Ἐτι εἰ τὸ γνωμικὸν θέλημα τῇ γενέσει συγκαταβέβληται, ἔδει τὰ βρέφη τοῖς μαστοῖς ἔτι περικαθήμενα, καὶ τὴν ὑγρὰν αὐτῶν τροφὴν ἐκείθεν ἐπινοοῦμενα τρέφεσθαι³, γνωμικῶς θελήματι τὴν φύσιν αὐτῶν ἐμφανῆ παρέχειν, καὶ τῶν διαταγμῶν, αἵρεσιν οὕτω λαβεῖν ἔχοντα δύναμιν, ὅπως ἀποσκευάζεσθαι. Ἐτι δὲ εἰ ὁ Χριστὸς βρέφος γέγονε⁴, καὶ ἄνθρωπος, καί, Κατὰ⁵ πάντα ἡμῶν ὁμοιωθῆ χωρὶς τῆς ἡμιαρτίας⁶, τοῖς δὲ βρέφεσι τὸ γνωμικὸν οὐ συγκατεβλήθη φρόνημα, δῆλον, ὅτι οὐδὲ τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ. Εἰ δ' ὕστερον⁷ ἢ τούτου γέγονε⁸ πρόσληψις, λεγέτωσαν, πόθεν διπλὴν ἔμαθον τὴν πρόσληψιν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν ἐνανθρώπησιν, μάλιστα γὰρ, ὅτε⁹ παραβὰς ὁ Ἀδάμ. οὐ τῷ φυσικῷ, τῷ γνωμικῷ δὲ καθυπερητήσατο θελήματι; Ἀλλὰ γὰρ ταῖς ἀντιλογίαις καὶ συμπλοκαῖς¹⁰ ἔρπειν ἔτι φιλονεικοῦσι, καίτοι¹¹ πολλάκις οὐ παρασχόντες μεμπτάς τὰς εὐθύνας καὶ φασιν, εἰ ἐπὶ πάντων τῶν φύσει συνεστώτων πραγμάτων ἢ φύσις πάντως ὁμοειδῆ περιέχει ἄτομα, ἐπὶ δὲ Χριστοῦ φυσικόν ἀνθρώπινον θέλημα λέγομεν, ἐκ τούτου¹² δὴ τοῦ φυσικοῦ θελήματος καὶ ὑποστατικόν, καὶ γνωμικὸν θέλημα εἰκότως ἂν λέγεται. Ἐτι δὲ εἰ τὸ γνωμικὸν θέλημα οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἀλλ' ἢ φυσικόν ποιόν, ὁ Χριστὸς δὲ τὸ φυσικόν ἔχων οὐχ ἀπλῶς μόνον ἐνεργεῖ¹³, ἀλλὰ καὶ ὡς τόδε τι πράττων, ἔστιν ἄρα καὶ ἐν αὐτῷ λαβεῖν γνωμικὸν θέλημα.

κδ'. Ἀλλ' ἐκότερον τῶν εἰρημένων σοφιστικῆς ἡρτῆται πλοκῆς. Τὸ μὲν πρῶτον,

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. - πῶς οὐχὶ διευλαβεῖσθαι Βου. - πῶς ἀρχὴ διευλαβεῖσθαι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

2. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βου. Μιγ. - οὐχ ὑπομένει θέλημα ἀναλαβεῖν Βιε.

3. καὶ ἡμᾶς γε. - τὴν ὑγρὰν αὐτῶν τροφὴν ἐκείθεν ἐπινοοῦμενα τρέπεζαν Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Βιε. Μιγ. - τῆς ὑγρᾶς αὐτῶν τροφῆς ἐκείθεν ἐπινοοῦμενα τρέπεζαν Οἱ. Τυ. Ἐν. Βου.

4. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - γέγονεν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

5. Οἱ. - ἄνθρωπος, κατὰ ἐν λ. X.

6. Ἐβρ. Δ' 15.

7. Οἱ. Κολ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ἕτερον Κοι. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - γέγονεν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

9. Οἱ. - ὅτε ἐν λ. X.

10. καὶ ἡμᾶς γε. - ἀντιλογίαις αἱ συμπλοκαὶ ἐν ἄπ. X.

11. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. - καίτοι Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

12. Οἱ. - λέγομεν τοῦτον ἐν λ. X.

13. Μιγ. (σημ.). - ἐνέργει ἐν λ. X.

ὅτι ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπὶ τὰ ὑποστατικὰ ἐποιεῖτο τὴν χάθοδον, τέμνον¹ τὴν φύσιν εἰς τὰ καθ' ἑκάστα· ὁ δὲ τῆς εὐσεβείας λόγος ἐπὶ Χριστοῦ οὐκ ἀπὸ μιᾶς τινος φύσεως ἐπὶ τὰ καθ' ἑκάστα² ποιεῖται τὴν τομὴν καὶ τὴν χάθοδον (οὐ γὰρ ἔστι τις³ ἢ τεμνομένη φύσις ἐνταῦθα μία), ἀπὸ δὲ τῆς ὑποστάσεως μᾶλλον εἰς τὴν τῆς φύσεως ἀναπλοῦται δυάδα. Κακεῖ⁴ μὲν τὸ φυσικὸν ὑποστατικὰ ἔξει, ὅτι καὶ πολλαὶ πεφύκασιν ὑπ' αὐτὴν ὑποστάσεις· ἐπὶ δὲ τοῦ καθ' ἡμᾶς μυστηρίου, ἐπεὶ ἐν μόνον τὸ καινόν⁵ ὑπὸ τὸν ἥλιον ὤφθη, καὶ μία ἐστίν⁶ ἢ τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀδιαίρετος ὑπόστασις, οὔτε ὑποστατικὸν ὅλως ἢ φύσις δύναται περιέχειν, οὔτε φύσις ὅλως ἐπινοεῖσθαι μία.

κέ'. Τὸ δὲ δεύτερον τῶν αἰρετιζόντων σόφισμα παρὰ τὸ ἐπόμενον κατασκευάζει τὸ κακουργημα. Τὸ μὲν γὰρ γνωμικὸν θέλημα καὶ ὑποστατικὸν πάντως ἐστὶ καὶ ποιόν, τὸ δὲ ποιὸν οὐ πάντως ἐστὶν⁷ ὑποστατικόν· καὶ γὰρ καὶ τὰ κοινὰ φυσικὰ θελήματα ποιότητι φυσικῇ τῶν ἑτερογενῶν διενήνοχεν, ἀλλὰ ποιά ὄντα οὐκ εἰσι θελήματα γνωμικά. Ἀλλὰ γὰρ εἰ καὶ συνεφέλκεται τὸ ἐπόμενον ὁ παραλογισμὸς, ὅμως οὐ παρὰ τοῦτο τὸ ψεῦδος ἐσχηματίζεται· ἐστὶ γὰρ εἰπεῖν, ὡς εἰ καὶ τὸ ποιὸν θεωρεῖται⁸ διττόν, τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ θελήματος, τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ ὑποστατικοῦ, οὐδὲν κωλύει λέγειν, μᾶλλον δὲ καὶ χειραγωγῆσαι, ὡς διττοῦ τυγχάνοντος τοῦ ποιοῦ, ἐπεὶ οὐκ ἔστι φυσικόν (ἐκεῖνο γὰρ κοινόν), ὑποστατικόν ἂν εἴη θέλημα, καὶ γνωμικόν· ὥστε εἰς ταῦτόν ἂν εἴη περιενηνεγμένον, εἰ καὶ μὴ παρὰ τὸ ἐπόμενον ἢ τοῦ λόγου προὔβη σύνθεσις, τὸ τῆς αἰρέσεως κατασκευάσμα. Τί οὖν δεῖ λέγειν; ὅτι ὁ Χριστός, εἰ καὶ μία ἦν ὑπόστασις, οὐχὶ ποιῶ τι κατεχρημένος ὑποστατικῷ θελήματι φαίνεται ἀλλὰ τροφῆς μὲν, ὡς φυσικὸν πληρῶν θέλημα, μετασχεῖν ἡθέλησε, γλυκαζούσης⁹ δέ, ἢ στυφούσης, ἢ ἄλλως ἡδυνούσης οὐκέτι¹⁰· καὶ ποτὸν μὲν, κατὰ τὸν αὐτὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λόγον, ἡθέλησε¹¹ προσενέγκασθαι,

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- *τέμνων* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- *καθέκαστα* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- *ἐστὶ τις* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

4. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.- *κακεῖ* Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

5. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- *καινόν* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

6. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.- *ἐστίν* Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

7. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.- *ἐστίν* Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- *θεωρεῖται* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

9. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βου. Μιγ.- *μετασχεῖν ἡρέσχετο γλυκαζούσης* Βιε.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- *οὐκ ἔτι* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

11. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - *ἡθέλησεν* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ.

ἀνθοσμῖαν δὲ οἶνον, ἢ σίκερα, ἢ τι τοιοῦτον, οὐκ εἶχε¹ τὸ ἐρεθίζον, οὐδὲ παρορμῶν αὐτὸν θελήμα. Ἀλλ' ἀπλῶς μὲν τροφήν τε καὶ ποτόν², κατὰ τὸν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως λόγον. ὥσπερ εἴρηται, ὁ εἷς καθ' ὑπόστασιν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν προσεφέρετο εἰς ἡδυλίζουσιν³ δέ, καὶ κολακεύουσιν, παρὰ τὸ ἀναγκαῖον, τὴν αἰσθησιν τροφῆς, ἢ πόσεως ιδιότητα οὐ μὴν οὐδαμῶς συναπενήνεκται τῷ θελήματι. Διὸ καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, πιστούμενος τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅτι ταύτην οὐκ ἀπεσκευάσατο⁴, οὐ τόδε τι τῶν βρωμάτων ἐπεζήτησεν, ἀλλ' ἀπλῶς⁵, "Ἐχετέ τι βρώσιμοι ἐνθάδε"⁶, φησί⁷, καὶ ἄλλην μὲν τοῦ λόγου θεωρίαν ἴσως συνεισάγοντος, οὐδὲν δὲ ἤττον, εἰ μὴ καὶ μάλλον, τὴν διδάσκουσιν ἡμᾶς, ὅτι μία ὦν ὁ Χριστὸς ὑπόστασις, ἀδιαιρέτος τε καὶ ἀχώριστος, τὸ μὲν ἀνθρώπινον φυσικὸν εἶχε τε⁸ καὶ συνετήρει θελήμα, τὸ δὲ γνωμικὸν δεδεγμένον οὐδαμοῦ θελήμα ἐπιδεδείκται.

κς'. Καὶ διστάζουσα τῶν νοῦν ἔχόντων ἔννοια παρενοχλήσει οὐδενί, ὅπου γε καὶ τῶν ἱερῶν ἀνδρῶν πολλοὶ πολλάκις ἀσκητικαῖς ἀγῶσιν ἐνδιαπρέποντες τῆς μὲν ἐμφύτου τοῦ σώματος ἀπορροῆς τὴν κατὰ φύσιν ἀναπλήρωσιν διὰ πρεπούσης⁹ ἀπλῶς τῇ φύσει τροφῆς φυσικῶ προσελθεῖν¹⁰ οὐκ ἀνανεύουσι θελήματι ἐπὶ καρυκείαις¹¹ δέ, καὶ λαιμὸν καταγορητευούσαις τροφαῖς, καὶ τοιαύταις ἄλλαις περιεργείαις¹², ἃ τοῦ γνωμικοῦ θελήματος ἀποβλαστάνει¹³, καὶ φύεται, οὐ πολλὴν ἐπιστροφήν ἔχουσιν. Οὐ μὴν οὐδὲ παντελῶς ὑπερορῶσι¹⁴ ταῦτα, καὶ τῷ ἀνορέκτῳ

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- εἶχε· Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Βασ. Μιγ.

2. καθ' ἡμᾶς γε (ὅρα καὶ Οἱ. σημ.).- τροφῆς τε καὶ ποτοῦ ἐν ἄπ. Χ.

3. Οἱ. Βου.- ἡδύνουσιν Μιγ. (σημ.).- ἡδύνουσιν Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Ἰα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βιε.

4. ΛΟΥΚΑ ΚΔ' 39.

5. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 42.

6. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. (ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).- ἐνταῦθα Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Βασ. Μιγ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- φησὶν ἐν ἄπ. Χ.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.).- εἶχεν τε Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Βασ.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.).- διαπρεπούσης Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Βασ.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε.-τροφῆς προσελθεῖν Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Βασ. Βου. Μιγ.

11. Οἱ. (σημ.).- θελήματι. Καρυκείαις ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- θελήματι. Καρυκείαις Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Βασ. Μιγ.

12. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.- περιεργείαις Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Βασ. Μιγ.

13. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Ἰα. Βασ. Τυ. Ἐν. Βιε. Μιγ.- περιεργείαις, ἃ βλαστάνει Βου.

14. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.).- ὑπερορῶσι Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Βασ.

περιστελλουσιν. Ἄλλ' οἱ μὲν ἀμέμπτως τε ζῆν θέλουσι¹, καὶ ἀμέμπτως μετέχουσιν, οἱ δὲ ἐκάτερον αὐτῶν ἡμαρτημένως καὶ ἐπισφαλῶς διαπραττονται. Ἐχεις τὸν Ἰσαάκ τοῦ προτέρου παραδείγματος, ἐπιθυμήσαντα² ἄγρας³, καὶ τυχόντα, καὶ μετασχόντα πανευλαβῶς καὶ σωφρόνως⁴, ἐξ ἧς βρώσεως τε καὶ ἀπολαύσεως ἡ εὐλογία⁵ γένος ἀνθρώπων οὐκ εὐαρίθμητον ἐπηύξησέ τε καὶ πολλὴν τῆς οἰκουμένης κατεκληροδότησεν. Ὁ δὲ τούτου παῖς, ὁ Ἡσαῦ, κατὰσχετος τῇ ἐπιθυμίᾳ γεγονώς⁶ οὐκ ὀρθῶς ἠθέλησεν, οὐδὲ ἐπεθύμησε⁷. καὶ βραχείᾳ ἡδονῇ μεγάλην δόξαν καὶ τιμὴν, νόμῳ κυρουμένην⁸, ἀπημπόλησε⁹, κριτὴν τὸν λαϊμὸν τῶν πράξεων, ἀντὶ τοῦ νοῦ¹⁰, προβαλλόμενος¹¹, ἐξ οὗ στάσεις καὶ μυρία κακὰ τοῖς ἐνόχοις¹² κατεβάλλετο.

κζ'. Ὁ δὲ δι' ἐναντίας λόγος ἔτι προσανασχυντεῖ καὶ φησιν¹³, ὡς αὐτὸ τοῦτο, τὸ θέλειν εἶναι σπουδαῖον καὶ τῆς τῶν πολλῶν διαίτης ἀνηγμένον, μὴδ' ἥττονα¹⁴ εἶναι γαστρος καὶ βρωμάτων, γνωμικὸν ἐστὶ θέλημα· εἰ γὰρ φυσικὸν ἦν, ἔδει πάντας τοῦτο ποιεῖν. Ἀλλὰ γὰρ εἰ γνωμικόν, ὥ τάν¹⁵, θέλημα τὸ πόνοις αὐτὸν καὶ ταλαιπωρίαις κατατρύχειν, καὶ τῶν ἀνιωμένων μᾶλλον ἢ τῶν εὐπαθούντων γίνεσθαι, πρῶτον μὲν οὐχ ἔξει τι τῶν καθ' ἑκάστα (ὥσπερ ὁ λόγος, ὁ τὸ γνωμικὸν ἐπιδεικνύς μὴ προσεῖναι θέλημα) παράδειγμα¹⁶, πρὸς συγκατάθεσιν ἄγον, παρακομίζειν ἄλλ' εἰς κοινόν τι καὶ ἀποφατικόν¹⁷ καταφεύγων ὄνομα, καὶ τότε¹⁸

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - ἐθέλουσιν Μιγ. (σημ.). - θεολογοῦσιν Κοι. Κολ. Βχτ. Τα. Βχσ. - ἐπιθυμοῦσι Βου.

2. Γενέσεως ΚΗ' 4.

3. Οἱ. - ἄγρην ἐν λ. Χ.

4. Γενέσεως, αὐτ. 25.

5. Αὐτ. 28, 29.

6. Αὐτ. ΚΕ' 28.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ἐπεθύμησεν Κοι. Κολ. Βχτ. Τα. Βχσ. Μιγ.

8. Γενέσεως, αὐτ. 30, 33, 34.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ἀπεμπόλησεν Κοι. Κολ. Βχτ. Τα. Βχσ. Μιγ.

10. Οἱ. Κοι. Βχτ. ΑΡ. Τα. Βχσ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. - νόμου Κολ.

11. Κοι. Κολ. Βχτ. Τα. Βχσ. Μιγ. - προβαλλόμενος Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

12. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - τοὺς ἐνόχους Κοι. Κολ. Βχτ. Τα. Βχσ. Μιγ.

13. καθ' ἑμᾶς γε. - καὶ φησὶν Κοι. Κολ. Βχτ. Τα. Βχσ. Μιγ. - καὶ φασιν Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

14. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ἥττον Κοι. Κολ. Βχτ. Τα. Βχσ. Μιγ.

15. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - τῶν Κοι. Κολ. Βχτ. Τα. Βχσ. Μιγ.

16. Οἱ. - παραδείγματι ἐν λ. Χ.

17. Κοι. Κολ. Βχτ. Τα. Βχσ. Μιγ. - ἀποφατικόν Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

18. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - τότε Κοι. Κολ. Βχτ. Τα. Βχσ. Μιγ.

τὸ εἰδικόν¹ τε καὶ ὑποστατικὸν ἀφορίζομενος θελήμα τὴν οἰκείαν ἐρεσχελίαν ἐπιζητήσει κρατύνεσθαι· δεύτερον δὲ οὐκ ἀκριβὲς καὶ μέλι ἄγχιον² γνωμικοῦ θελήματος ἐστὶ προβολή (καὶ γάρ³, Βιασθή ἐστὶν ἀπὸ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου . . ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν . . καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσι αὐτήν)⁴· βίαιος οὖν ἦν, καὶ οὐ μόνον ἔξω γνωμικοῦ θελήματος, ἀλλ' οὐδὲ θελήματος ὅλως ἢ τοῦ Ἰωάννου τροφή.

κθ'. Εἰ δέ τις προσεπιρilonεικῶν φαίη, ὡς αὐτὸ τὸ βίαιον θελήματος ἐστὶ γνωμικοῦ, πολλὰ μὲν τὰ ἄτοπα ἔξεται⁵, πρόχειρον δέ, ὅτι λέληθεν ἐαυτὸν καινόν⁶ τι θελήματος εἶδος, ἀλλ' οὐ γνωμικὸν ἐπιστάγων θελήμα. Ἔσται γὰρ αὐτοῦ τὸ τοιοῦτον θελήμα ἀβίαστον βίαιον, καὶ ἀθέλητον θελήμα· ὅπερ ἀναπλάττων ὁ τοῦ γνωμικοῦ θελήματος προσεστὼς λαβεῖν συναίσθησιν⁷ οὐκ ἠθέλησεν. Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα τὸ γνωμικὸν περιλαμβάνειν δύναται θελήμα. Εἰ δέ, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, χώραν οὐχ εὔρε τὸ γνωμικὸν καὶ ὑποστατικὸν θελήμα ἐπὶ Χριστοῦ, σχολή⁸ γ' ἂν εἴη τοῦτο ἐπὶ τῆς Θείας τοῦ Λόγου φαντάζεσθαι φύσεως, μάλιστα γὰρ, ὅτι μηδὲ τῷ Πατρὶ, μηδὲ τῷ παναγίῳ Πνεύματι (καὶ διὰ τοῦτο μηδὲ τῷ Ἰῶ καὶ Λόγῳ) διακεκριμένον τι ποιότητι, καὶ διαστελλόμενον ιδιότητι, οὐμενουν⁹ οὐδεὶς εὐσεβῶν λογισμὸς περιάπτειν ἀνέξοιτο¹⁰ γνωμικὸν θελήμα.

καθ'. Ἴσως δ' ἂν τι¹¹ ἐπέλθοι λέγειν, ὡς οὐδὲν ἐστὶν ἀδύνατον ἀβίαστον βίαιον λέγειν, καὶ ἀθέλητον θελήμα . . Οὗτος δ' ἂν¹² εἴη ὁ μὴ συναισθανόμενος τὸ ἀδύνατον¹². Εἰ δὲ καθ' ἕτερον μὲν βίαιον, καθ' ἕτερον δὲ ἀβίαστον, καὶ καθ' ἕτερον μὲν ἀθέλητον, καθ' ἕτερον δὲ θελήμα, πῶς ἂν εἴη παρείσθουσιν ἔχον τὸ ἄτοπον; Καὶ γάρ, ἵνα νῦν παρῶ τὰ ἄλλα, ὁ τῶν μακρῶν χορὸς ὑπὲρ εὐσεβείας πάσχων

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - ἰδικόν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βας.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Γ' 4.

3. Αὐτ. ΙΑ' 12.

4. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βας. Βου. Μιγ. - ἔξεται Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε.

5. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - καινόν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βας. Μιγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - συναίσθησιν Μιγ. (σημ.). - σύνθεσιν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βας. Βου.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - σχολή Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βας. Μιγ.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - οἰμενοῦν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βας. Μιγ.

9. Οἱ. ΑΡ. - ἀνέξοι τὸ Τυ. Ἐν. Βιε. - ἂν ἔξει τὸ Μιγ. (σημ.). - ἂν ἔξει τὸ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βας. Βου.

10. Οἱ. Τυ. Ἐν. Βου. - τισιν Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Βας. Βιε. Μιγ.

11. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - οὕτως ἂν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βας. Μιγ.

12. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - συνεισθημένος ἀδύνατον Κοι. Βατ. Τζ. Βας. Βου. Μιγ. - συνεισθημένος ἀδύνατον Κολ.

τὰ ἀνήκεστα, καθ' ὃ μὲν ἡλγύνετο, καὶ τὴν ἀκαρτέρητον ἐκείνην βίαν ὑφίστατο, τῷ βιαίῳ ἂν εἴη στενοχωρούμενος· καθ' ὃ δέ, ἐξόν τὰς βασάνους ἐκκλίνειν πρὸς τὴν εἰδωλικὴν ἀπονεύσαντα πλάνην, οὐκ ἡνέσχετο, ἀβίαστον αὐτὸ ἐποιεῖτο, τοσαύτην² βίαν ἐπαγόμενον.

Λ'. Ἐκ δὲ τῆς αὐτῆς εἰκόνας καὶ τὸ ἀθέλητον διευκρίνεται³ θέλημα· ἡ⁴ οὗτος ὁ λόγος ἀνάπτυξις μὲν ἐστὶ ρημάτων μαχόμενων καὶ σαφήνεια, οὐ μὴν τὴν κα-
τασκευάζουσιν ἀπόδειξιν, ὡς οὐκ ἔστιν ἐπὶ Χριστοῦ γνωμικὸν ἀνθρώπινον θέλημα,
παρασλεύειν ἰσχύει; ἡ⁵ τὸ ταύτης⁶ ἐναντίον περαίνει; καὶ γὰρ τὸ κατὰ τι μὲν
βίαιον⁷, κατὰ τι δὲ ἀβίαστον, καὶ τὸ κατὰ τι μὲν ἀθέλητον, κατὰ τι δὲ θέλημα,
οὐδαμῶς μέχρι τοῦ νῦν τῷ γνωμικῷ περιάψειν ἑτεραπεύσατο θελήματι· ἡ οὐκ, εἰ
μὴ⁸ εἴρηται, τὸν καθαρῶς εἰδὸτα καὶ ἀδεκάστως φιλοσοφεῖν προσήκει σκοπεῖν;
Ἄλλ' εἰ τὸ πεφυκὸς εἶναι ὡς μὴ ὂν παρεώραται, καὶ ἅμα τῷ μὴ συνορᾶν τὴν
φύσιν, τῷ λόγῳ θεωρουμένην, καὶ πρὸς τὴν κλησιν διαμάχεσθαι οὐκ εἴρηται, ἀλ-
λ' οὐχὶ καὶ τὴν ὑπαρξιν, ἐρευνώμενον, ψεύδεται. Οὐκοῦν⁹ εἰρησθαι δεῖ, διότι¹⁰ τῶν
ὄντων ἐστίν¹¹, ἀλλὰ μὴ, διότι τοῖς πολλοῖς σιγᾶται, καὶ τὴν ὑπαρξιν παραγράφε-
σθαι¹². πολλὰ γάρ, πρὶν ἢ¹³ μὲν ἀκριβεστέρᾳ ὑποβληθῇ ἐρεύνη, ἀπλῶς τε λέγεται,
καὶ τὸ ὄνομα πᾶσι δῆλον παρέχεται· ἀναπτυσσόμενα¹⁴ δέ, καὶ λεπτολογούμενα
συμπλοκὴν τινα προβάλλεται, καὶ κλησιν ἐπιζητεῖ κατὰλληλον τοῦ νοήματος. Αὐτίκα
τὸ φυσικὸν ἀνθρώπινον καὶ ὁμολογούμενον θέλημα πολυπραγμονούμενον διαφορὰς
ἂν ὀφθεῖη προῖσχύμενον, αἱ καὶ τὴν ἑτερότητα συνιστῶσι, καὶ τὸ κοινὸν εἶδος εἰς

1. καθ' ἡμᾶς γε (ὄρα καὶ Οἱ. σημ.). - ἀβίαστον τε αὐτὸ ἐν ἄπ. X.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - ἐποιεῖ τοῦ τοσαύτην Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. - ἐποιεῖτο καὶ τοσαύτην Βου.

3. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. - διευκρίνεται Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

4. Μιγ. (σημ.). - ἡ ἐν λ. X.

5. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ἡ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

6. Οἱ. Κολ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ταύτης Κοι. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - κατὰ τι βίαιον Κοι. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. - κατὰ τι βαιὸν Κολ.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - εἰμὴ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - Οὐκ οἶν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - εἰρησθαι, διότι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ.

11. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ. - ἐστὶν Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

12. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - παραγράφεται Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ.

13. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - πρὶν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

14. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ἀναπτυσσόμενα Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βασ. Μιγ.

έτέρως κοινότητος¹ οὐ διατέμνουσιν. Οἷον, θέλει τις φαγεῖν καὶ πιεῖν, ἀλλ' ὁ μὲν μᾶλλον, ὁ δὲ ἥττον τὴν τοιαύτην ἔφρουν διὰ βίου κέκτηται. Καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον τὸ φυσικὸν οὐ μερίζει, καὶ συστέλλει πρὸς εἰδικώτερον θέλημα· διότι μὴδὲ πέφυκε τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἶδους τινός, ἢ κοινότητος σύμφυτον ἐξαλλαγήν ἀπεργάζεσθαι. Ἐρεῖ οὖν τις, ὁρῶν διασκοπούμενος² κρίσει, ὡς τοῦτο δὴ τὸ φυσικὸν θέλημα, καθ' ὃ μὲν ἐπὶ πάντας ἀνθρώπους ὁμοτίμως διαβάνει, εἰς ὑποβεβηκότα εἶδη³ οὐ τέμνεται, καθ' ὃ δὲ τὰς ἀπὸ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπιδέχεται παραλλαγάς, ἀναλογίαν τινὰ σώζει πρὸς τὰ διαιρούμενα, καὶ τὴν⁴ διαίρειν εἰς εἶδους προβολὴν οὐκ ἐπιδέχεται. Οὐδὲν οὖν ἐκώλυσε καὶ τὸ φυσικὸν ἀπλῶς ὁμολογεῖν ἀνθρώπου θέλημα, καὶ τοῦτο πολυπραγμονούμενον, καὶ διαφοραῖς, ὥσπερ αὐτό, διαστέλλόμενον ποικιλοτέρα διανοία καὶ ποικιλωτέροις ὀνόμασιν ὑποβάλλεσθαι. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπ' ἄλλων μυρίων προβλημάτων εὐρήσει τις θεωρούμενον.

λα'. Ἀλλὰ τί τὰ⁵ πορρωτέρω λέγω, ἐνὸν ἐγγυτέρω τὸν λόγον πιστώσασθαι παραδείγματι; Παῦλος ξυρᾶται, καὶ ἀγνίσκεται⁶, καὶ περιτέμνεται Τιμόθεον⁷. ἄρα καθαρῶς καὶ ἀμιγῶς θέλων, καὶ μὴδὲν ὑφιστάμενος⁸ τῶν ἀθελήτων, ἐπιπλεκόμενον⁹ τῷ θελήματι; Καὶ πῶς ῥημίαν ἡγεῖται τὰ τοῦ νόμου καὶ σκύβαλα¹⁰, καὶ τῷ περιτέμνεσθαι τὸ¹¹ τοῦ Χριστοῦ καταργεῖσθαι κήρυγμα¹²; Οὐκοῦν¹³ ἀκούσια ταῦτα καὶ ἀθέλητα (λόγος οὐδεὶς ἀντιφθέγγεται), καὶ τρόπος οἰκονομίας, τῷ ἀπρεπεῖ μάλιστα καὶ ἀθελήτῳ στηριζόμενός τε καὶ ἐπιπλεκόμενος θελήματι¹⁴. Ἄρ' οὖν τις ἡμῖν φρονήσει τῶν ὀνομάτων, ἐρῶν τὰ κατὰ συμπλοκὴν πράγματα, προσφυῶν καὶ κα-

1. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - κοινότητος Μιγ. (σημ.). - κοινότητος Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - διασκοπούμενος Βου. Μιγ. (σημ.). - διασκοπούμενος Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - εἶδη Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ.

4. καθ' ὃ ἡμῶς γε. - καὶ τὴν Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. - καὶ τὴν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βιε. Βου. Μιγ.

5. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. - Ἀλλὰ τὰ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Βου. Μιγ.

6. Πράξεων ΚΑ' 24, 26.

7. Λύτ. ΙΣ' 1, 3.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - ὑφιστάμενος Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - ἐπιπλεκόμενοι Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ.

10. Φιλιππησ. Ι' 8.

11. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - τῷ περιτέμνεσθαι τὸ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ.

12. Γαλάτ. Ε' 3.

13. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - Οὐκ οὖν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

14. καθ' ὃ ἡμῶς γε. - ἐπιπλεκόμενοι τῷ θελήματι ἐν ἔπ. Χ.

ταλλήλων ῥημάτων δεόμενα; Τί δαί ἄτοπον, μᾶλλον δὲ πῶς οὐκ ἀναγκαῖον ὀνομάζειν (ἐπεὶπερ ὑπάρχον ὁράται καὶ ἀθέλητον θέλημα, καὶ βία ὑποδουμένη τῷ ἐκούσιον), καὶ τοῖς σημαίνουσιν ἀπαγγέλλειν ταῦτα, γνώριμά τε ποιεῖν καὶ τοῖς ῥήμασιν; Ἀναθεωρεῖν τῶν προσήκων, οὐχ ὅτι μὴ πρόχειρα . . καθέστηκεν τὰ ὀνόματα, ἀλλ' εἰ ἐπιζητεῖ τῶν πραγμάτων ἢ φύσις διὰ τῶν προσφυνῶν ὀνομάτων σημαίνεσθαι.

λβ'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τοῦναντίον¹ πάλιν ἐρεῖ, περιτρέπων τὴν ἀπόδειξιν, δι' ἧς γνωμικὸν ἐπὶ Χριστοῦ μὴ δεῖν λέγεσθαι κατεσκευάζεται θέλημα, ὃ τῆς ἀντικειμένης προῖσταμένου μερίδος. Ἀλλ' οὐδεὶς ἀπήρησεν, ἀνθυποφέρει ἂν ἡ ἀλήθεια, οὔτε διερευνᾶσθαι τὴν φύσιν τοῦ προτεθέντος πράγματος, οὔτε εὐρεθεῖσαν, σιωπῇ ταύτην ἀφανίζειν², καὶ ἀποκρύπτεσθαι, οὐδ' ἀπὸ τῆς τῶν ὀνομάτων σπανιζούσης³ χρήσεως τὴν τῶν πραγμάτων διασκεδάζειν ὑπόστασιν. Οὐμενουν, οὐδεὶς τούτων οὐδὲν οὔτε προσέθετο, οὔτε ἡτιάσατο, ἀλλ' ὅτι τὸ γνωμικὸν θέλημα καθαρῶς καὶ χωρὶς τινος ἐπιπλοκῆς ἀλλοτριᾶς προτεθὲν εἰς ζήτησιν, τοῦτο μὲν ὥσπερ μὴδὲ ῥηθὲν ὁλως, μὴδὲ νοηθὲν παρέδραμέ τε⁴ καὶ παρεβλέψατο, συμφορήσας⁵ δὲ τὸ ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον, καὶ τὸ⁶ βεβιασμένον καὶ ἀβίαστον, καὶ τούτῳ τῷ πολυπλόκῳ νοήματι τὴν τοῦ ἀπλοῦ περιθήμενος διάνοιαν οἶται τοὺς ἀκροατὰς λανθάνειν ὃ τὴν ἀντιλογίαν βίον ποιούμενος. Ἄλλως τε δὲ οὐδὲ καθόλου περιαιροῦμεν τῶν ἁγίων ἀνδρῶν τὸ γνωμικὸν θέλημα, μὴ τι⁷ γένηται! (ἄνθρωποι γὰρ ὄντες, καὶ μήπω τοῦ σαρκίου τὸ φροτὶον ἀποθέμενοι καὶ ἀνθρωπίνους πολλάκις γνωμικοῖς ἐχρῶντο θελήμασιν), ἀλλ' ἐκεῖνὸ φαμεν⁸, ὡς εἰ ἐν ἐκείνοις πολλάκις, ἔτι σαρκὶ συνδεδεμένοις καὶ αἵματι, τὸ γνωμικὸν συνεστέλλετο⁹ θέλημα, ἐπιτελείπει τε¹⁰ παρῆναι, μὴ κωλυόμενον, τίς ἂν οὐκ ἐγκαλύψαιτο φρονεῖν, ἢ λέγειν ἐπὶ Χριστοῦ γνωμικὸν ὑπάρχειν θέλημα;

λγ'. Οὐ μὲν οὐδὲ ἡ συνεχὴς ἀντιλογία τοῦ κατασκευάζοντος τὴν ὁρθὴν δόξαν

1. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ. - *τοῦναντίον* Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου.

2. Οἱ. Τυ. Ἐν. Βιε. - *ἀφανίζειν* Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Βασ. Βου. Μιγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - *σπανιζούσης* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

4. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - *παρέδραμὲν τε* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

5. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - *συμφορήσας* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - *ἐκούσιόν τε καὶ τὸ* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - *μήτι* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. - *ἐκεῖνο φαμεν* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. Μιγ.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βιε. Βου. Μιγ. (σημ.). - *συνεστέλλετο* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Μιγ. (σημ.). - *ἐπιτελείπει τε* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Βασ. - *ἐπιτελείπει* Βιε. - *ἐπιτελείπεται δὲ* Βου.

ἐπιχειρήματος ἀνετιωτέραν¹ τὴν περὶ τῆς ἀληθείας ἀπόδειξιν ἀπεργάζεται², ἀλλὰ τοῦναντίον καὶ ἀναντιρρήτον ἐπιδείκνυσιν³. τῷ⁴ γὰρ πάσας μὲν λαβὰς κατ' αὐτῆς ἐπινυεῖν, πάσας δὲ ἐκείνην ῥαδίως διαλύειν, καὶ πάσης ἐκτὸς διαβολῆς καὶ ἐπηρείας ἐστάναι, πῶς οὐκ ἀνυπέβλητον αὐτῆς τὸ κράτος πᾶσιν ἀνακαλύπτεται⁵; καίτοιγε⁶ εἰ τὸ⁷ ἐπιχειρήμα τοῦτο ἀντιλογίαν, οὐ ῥάονα⁸ οὔσαν, ἐδέχετο διαλύεσθαι, οὐδ' οὕτως ὁ ἐναντίας λόγος ἐρῶννυτο⁹. τὰ γὰρ λοιπὰ τῶν ἐπιχειρημάτων ἐπὶ τοσοῦτον ἐμφανεστάτην παρέχεται τὴν ἀλήθειαν, ὥς μηδ' ἐπιχειρῆσαι¹⁰ ὅλως πρὸς αὐτὴν ἀντιβλέψαι τὸν πάσας τόλμας ἔτοιμον ὄντα τολμᾶν, εἰ καὶ τὴν αἰσχύνην διὰ πασῶν ἀποφέρειται. Οἷς μὲν γὰρ οἱ προσερχθέντες λόγοι τὸ ἦττον ἡνέγκαντο, τὴν νίκην κηρύττουσιν ἄμαχον, οἷς δὲ καὶ αὐτῷ¹¹ τῷ συμπλακῆναι τεθήησιν, τὸ κράτος τῶν ἀριστευμάτων οὐδ' ἀμφίβολον ἐμαρτύρησαν. Ἀλλως τε δέ, εἰ ἄριστος μὲν λόγος, οὐ τῆς ἀληθείας ἐπὶ τοσοῦτον ἡ αὐγὴ ἀπαστρέπτει, ὥς μηδ' ἀντιβλέψαι πρὸς αὐτὸν τὴν ἔριν ὑπομεῖναι, μηδὲ¹² τὴν ἀρχὴν προσβλέπειν ἐπισκιάζειν αὐτῆς ταῖς φιλονεικίαις τὴν λαμπρότητα, κράτιστος δὲ πάλιν λόγων, ὁ¹³ ἀπάσας τὰς τῶν ἀντιπάλων λαβὰς, αἱ τούτοις ἐπενεθήησαν, διαφυγῶν, καὶ κατὰ πάντας ἀγῶνας τὴν νίκην ἀναδησάμενος, εἰς τέλος καταβληθέντων τῶν ἀνταγωνιστῶν ὁ ἄμω συλλαβὼν ἐν ἑαυτῷ, τοῦ μὲν τὸ ἄμαχον κράτος, τοῦ δὲ τὸ ἀναφάρετον ἀριστεῖον, καὶ τὴν ἐξηρημένην καὶ ἀπαρχμύλλητον ἀρετὴν ἐκατέρου μόνος ἔχων ἐλλαμπρύνεσθαι, πῶς οὐκ ἂν ὁ λόγος οὗτος, οἷος ὁ παρών, τελεωτάτην τε καὶ ἀνυπέβλητον τὴν τῆς ἀληθείας ἰσχὺν ἐπιδείκνυσιν;

1. Μγ. (σημ.).- ἀνωτέραν ἐν λ. Ν.

2. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βε. Βου. Μγ. (σημ.).- ἀπεργάζεται Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βας.

3. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βε. Βου.- ἐπιδείκνυσιν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βας. Μγ.

4. Οἱ.- τὸ ἐν λ. Ν.

5. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βε.- κράτος ἀνακαλύπτεται Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βας. Βου. Μγ.

6. καὶ ἔτι γε.- καίτοι γε ἐν ἔπ. Ν.

7. Οἱ. ΑΡ. Τυ.- εἰ καὶ τὸ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βας. Ἐν. Βε. Βου. Μγ.

8. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βε. Βου.- ῥάον Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βας. Μγ.

9. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βε. Βου.- ἐρῶννυτο Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βας. Μγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βε. Βου.- μηδὲ ἐπιχειρῆσαι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βας. Μγ.

11. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βε. Βου. Μγ. (σημ.).- αὐτῷ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βας.

12. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βε.- ἔριν, μηδὲ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βας. Βου. Μγ.

13. Οἱ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βε. Βου.- δὲ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Βας. Μγ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΚΣ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτυρίας; ἡμεῖς αὐτοὶ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ¹ τοῦ Φωτίου, ὅτι ἡ παρούσα δογματικὴ ὁμιλία ἀπηγγέλθη παρ' αὐτοῦ ἐν τῇ σχολῇ κατὰ τὰς γυμνασίαις· « Ἄ νῦν ἐπὶ τοῦ προτεθέντος ἐγυμνάσθῃ προ- » ἐλήματος². » καί, « ἐκ τῆς ἀνὰ χεῖρα ὁμιλίας³. » καί, « κατὰ τὰς σχολαζούσας » μελέτας ἐν τοῖς ἱερωτάτοις ἡμῶν δόγμασιν⁴. »

Ἀκολουθῶς δὲ καὶ ἐγγράφως ἐπέστελλε περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, ἀλλὰ συν- τομώτερον, « πλὴν γε κατὰ τὸν ἐπίτομον τύπον⁵, » πρὸς τινὰ τῶν ποτὲ ἀκροατῶν αὐτοῦ· « Πολλάκις ἀκοῦσαι τὴν σὴν ἀρετὴν φιλοκρινούμενα τὰ τοιαῦτα⁶. »

Ὀλίγας δὲ μεταβολὰς φαίνεται ἐπενεγκῶν εἰς τὴν ἀρχέγονον αὐτοῦ ὁμιλίαν· οὕτω μετέβαλε τὸ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἀπευθυνόμενον « ἔχετε » διὰ τοῦ « ἔχεις⁷, » τὸ « ὦ βέλτιστοι » διὰ τοῦ « ὦ βέλτιστε⁸, » καὶ εἴ τι ἕτερον.

Ὡρίσθη ἤδη προηγουμένως ὁ τῆς ἀπαγγελίας τῆς ὁμιλίας ταύτης χρόνος, ὅτι ἦν τὸ ἔτος 836, ὁ μὴν Σεπτέμβριος (5), ἡ ἡμέρα δευτέρα τῆς ἐβδομάδος⁹.

Συνετάχθη δὲ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ τῆς ὁμιλίας ταύτης κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπι- γραφῆς τῆς ὁμιλίας ΚΕ' (ὄρα καὶ ΒΒ. ἀρ. 52, 152), ὡς καὶ τοῦ ζητήματος ΚΔ' (Οἱ. σ. 41), ὡς καὶ τῆς § 5' τῆς προκειμένης ὁμιλίας ΚΣ', τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλοχίων Οἱ. (σ. 41—46), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 23), Κολ. (ἀρ. 24), Βχτ. (ἀρ. 24), ΛΡ. (ἀρ. 24), Τα. (ἀρ. 23), Παρι. (ἀρ. 24), Τυ. (ἀρ. 24), Ἐν. (ἀρ. 24), Μκ. (Τόμ. Α' σ. 74) καὶ Μιγ. (σ. 173—189).

1. ΛΟΥΚΑ ΚΒ' 7.

2. ὄρα κατωτέρω Φωτίου 'Ομιλίαν ΚΣ' § 5'.

3. Αὐτόθι.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 46 § 0'.

5. Αὐτόθι.

6. Αὐτόθι.

7. Λύτ. σ. 43 § δ'.

8. Λύτ. σ. 48 § η'.

9. ὄρα Προδιοίκησιν τοῦ ΚΔ' Λόγου.

ΚΣ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,ὁμιλία δογματική γ'².πῶς θελητόν τε καὶ ἀθέλητον τῷ Πατρὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ³.

α'. Πῶς θελητόν τε καὶ ἀθέλητον τῷ⁴ Πατρὶ ὁ θάνατος λέγεται ἂν εἶναι τοῦ Χριστοῦ· καὶ πῶς πάλιν ὁ αὐτός συνέλθοι τῷ πονηρῷ θελητός τε εἶναι καὶ ἀθέλητος. Ἦ μὲν ἀπορία⁵ γλαφυρωτέρας τινὸς θεωρίας ἀπαιτεῖ καὶ διακρίσεως λόγον· οὐκ ἔστι δ' ἀπροσδεής⁶ ἐπικουρίας ἐκάτερον τῶν ἀπορουμένων ἀξιόλογον ἐπιδειχθῆναι· δεῖ δ' εὖν ἐκεῖνα πρότερον εἰς τὴν ἐνισχύουσαν ῥοπὴν ἀναγαγόντας οὕτω, κατὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν, καὶ τὴν λύσιν ἐπάγειν πειρᾶσθαι.

β'. Ἀλλὰ γάρ, ὅτι μὲν θέλημα τοῦ Πατρὸς ἦν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς ἡμᾶς ὁ σωτὴρ διδάσκει ἐν τῇ τοῦ θανάτου παραιτήσει, λέγων, Πλήν οὐχὶ τὸ ἐμὸν θέλημα, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω⁷, ἥνίκα τὸ πάθος, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὴν ἀλήθειαν ἐπιδεικνύς, ἀπηύχετό τε καὶ ἀθέλητον ὠνόμαζεν⁸. οὐ μόνον δὲ τότε, ἀλλὰ καὶ ἥνίκα ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, φρόνημα μὲν τοῦ Θεοῦ εἰπὼν⁹ τὸν ἐκούσιον θάνατον αὐτοῦ¹⁰, φρόνημα δὲ¹¹ διαβόλου—ὧ δὴ καὶ ὁ Πέτρος (ἐξ οὗ καὶ τὴν ἐκείνου κλησὶν κατεδικάζετο¹²) τηνικαῦτα συνυπήγετο, εἰ καὶ μὴ ἐκ τῆς αὐτῆς διαθέσεως· ὁ μὲν γὰρ ἐκ φιλοστοργίας¹³, καιρόν οὐκ ἐχούσης, ὁ δὲ τὴν ἡμῶν, ἐξ

1. καθ' ἡμᾶς γε.— Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως BB.

2. καθ' ἡμᾶς γε.— ὁμιλίας . . ἐν τοῖς δόγμασιν. Οἱ. Μιγ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.— Πῶς θελητόν τε καὶ ἀθέλητον τῷ πατρὶ ὁ θάνατος λέγεται ἂν εἶναι τοῦ Χριστοῦ. Οἱ.

4. Οἱ. ΔΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.— θελητός τε καὶ ἀθέλητος τῷ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

5. Οἱ. (σημ.).— Ἡ μὲν οὖν ἀπορία ἐν ἔπ. X.

6. Οἱ. ΔΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.— ἀπροσδεχτον Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΣ' 39, 42.

8. Αὐτ. 39.

9. Αὐτ. ΙΣ' 23.

10. καθ' ἡμᾶς γε.— αὐτοῦ ἐν ἔπ. X.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

12. Αὐτόθι.

13. Αὐτ. 22.

ὧν ἐκακούργει, καὶ ἐνήδρευε σωτηρίαν, ἀλλ' οὖν εἰς ἓν συνέρρεον, καίτοι ἡ γνώμη ἐκ μαχρῶν ἐκείνης ὥρμηται — τὸ μὴ βούλεσθαι παθεῖν, οὗ τὸ πάθος τὰ³ πάθη τῆς ἀνθρωπίνης ἰάσατο φύσεως. Ὅρων μὲν γὰρ ὁ τῆς κακίας γενεσιουργὸς τὸ πανάγχαντον ἐκείνο καὶ θεοπρεπὲς σῶμα τοῖς φυσικοῖς καὶ ἀδικήτοις ὑποκείμενον πάθει τὴν ἐπιβουλὴν ἐβούλευε τε καὶ εἰς ἔργον ἄγειν ἐσπούδαζεν· ὁρῶν δὲ πάλιν διὰ τῶν θεοσημείων τῆς θεϊκῆς ἀξίας τὴν αἴγλην ὑπερασπιδάπτουσαν συνεστέλλετο τε καὶ ἀνεδύετο, καὶ πρὸς τὸ θέλειν τε ἅμα καὶ μὴ θέλειν τὸν δεσποτικὸν θάνατον ὑποπερόμενος τὴν μηχανὴν εἶχεν εἰς ἀμηχανίαν καταστρέφουσιν· ὅμως ἐνίκα τὸ δεῖλόν ἢ ἀπόνει· τῷ γὰρ τῆς μισαιρονίας τεχνίτη μάλλον αἰρετὸν τὸ σύνθεσις, ἢ φοβερόν ὁ ἐπιπυρόμενος φόβος. Οὕτω γοῦν ἐμφανῶς τῶν ἱερῶν ἡμῶν λογίων θελητόν εἶναι τῷ Πατρὶ τὸν θάνατον ἀνακρουτόντων τοῦ Ἰησοῦ, ἀθέλητον δὲ τῷ πονηρῷ, — τὸ γάρ, ὅτι παντὸς αὐτῷ μάλλον ὁ διὰ σταυροῦ θάνατος ἡγωνίζετο, λαβεῖν ἐστι καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων, καὶ ὅθεν οὐκ ὁδηλον· καὶ γὰρ τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, ἐκείνου κακουργεῖν ἀνακινούντος, τὸν κατὰ τοῦ σωτῆρος αὐτῶν⁴ ἐπαλαμῶντο⁵ θάνατον, — ἀλλ' ὁμοίως μέντοι ἐπίδηλον⁶, καὶ ὡς οὐχὶ τῷ Πατρὶ τὸ πάθος τοῦ Ἰησοῦ θελητόν. Ἔτι δέ, τοῦ λόγου προϊόντος, ἐπὶ πλέον δηλωθήσεται.

γ'. Ἐπεὶ οὖν εἰς τάξιν ἤχθη ταῦτα διατυπώσεως, διαλογίζεσθαι προσῆκε καὶ σκοπεῖν, ὡς εἰ καὶ περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος τάναντία λέγεται, τοῦ δεσποτικοῦ φημι⁷ θανάτου, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον· ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ πάθους, ὃ πέπονθε, λέγεται, τὸ δὲ ἐκ τοῦ ἐκβεβηκότος. Τὸ μὲν γὰρ ἐκβεβηκὸς διὰ τοῦ θανάτου, ἡ σωτηρία τοῦ γένους ἐπράχθη τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς τοῦ διαβόλου τυραννίδος ἡ καθάρσις· ὃ ὁδηλον, ὅτι⁸ θελητόν τε τῷ Πατρὶ καὶ εὐδοκία, καὶ τῆς αὐτοῦ προνοίας συμπάσης περὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος τὸ κεφάλαιον. Τοῦτο δὲ πῶς οὐκ εὐδηλον, ὅτι καὶ τῷ ἐχθρῷ ἀθέλητόν τε καὶ ἐσχάτη πληγὴ· τὸ μέντοι γε⁹ σφαγιασθῆναι τὸν Ἰόν, ὅπερ ἦν ἡ διὰ τοῦ πάθους προϊούσα πράξις, καθ' ἑαυτὸ μὲν οὔτε ἡδὺ τῷ Πατρὶ, οὔτε εὐπρόσδεκτον, ἀλλὰ καὶ λίαν ὀργῆς ἄξιον καὶ θυμοῦ, ὥσπερ δὴ τῷ πονηρῷ καταθύμιόν τε καὶ πάντων ἐρασμιώτατον τῶν τερπνῶν. Διὸ

1. Κοι. Κολ. Βαπ. Τζ. Μζ. Μγ. — καίτοι Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.

2. Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν. — ἐκμαχρῶν Κοι. Κολ. Βαπ. Τζ. Μζ. Μγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν. — βούλεσθαι παθεῖν τὰ Κοι. Κολ. Βαπ. Τζ. Μζ. Μγ.

4. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτῶν Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.

5. Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν. — σωτῆρος ἐπαλαμῶντο Κοι. Κολ. Βαπ. Τζ. Μζ. Μγ.

6. Οἱ (σζμ.). — μέντοι ἐπίδηλον ἐν ἔπ. Χ.

7. Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν. — δεσποτικοῦ, φημι, Κοι. Κολ. Βαπ. Τζ. Μζ. Μγ.

8. Κοι. Κολ. Βαπ. Τζ. Μζ. Μγ. — δηλονότι Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.

9. Κοι. Κολ. Βαπ. Τζ. Μζ. Μγ. — μέντοι γε Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.

καὶ ὁ φιλόανθρωπος ἡμῶν σωτὴρ ἐν τύπῳ μεθοδεύων προσευχῆς τὴν ἄφρασιν τῶν ἐξυβρισάντων εἰς αὐτόν, *Πάτερ, φησὶν*¹, ἄφρας αὐτοῖς τὴν ἀμαρτίαν ταύτην οὐ γὰρ οἶδασιν², τί ποιοῦσιν· οὕτω μὲν ἀθέλῃτον τοῦ παιδὸς ἢ στρατῆ τῷ Πατρί, καὶ πολλὴν τὴν ἀγανάκτησιν ἀνακινούσα, ὡς καὶ αὐτῆς δεῖσθαι τῆς δεήσεως τοῦ ἡδικομένου, ἐφ' ᾧ διὰ μετανόιας καθηραμένους³ μὴ δεῦναι οἰκὴν τοὺς ἡδικοκότας. Καὶ οὐκ ἐναντίον τὸ θέλειν τε καὶ μὴ θέλειν τὸν θάνατον τοῦ Ἰῶν τὸν Πατέρα· τὸ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ ἐλθεδικοῦτος κατορθώματος, τὸ δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς προκαταρ-
χούσης λέγεται πράξεως.

δ'. Καθάπερ γὰρ εἴ τις⁴ στρατηγὸς τὸν ἀριστεὰ βλέπων δεχόμενον τραύματα, καὶ τοῖς τραύμασι τῶν ἐναντιῶν τῆς παρατάξεις κινεῖντα, καὶ αὐτὸν τὸν ἀρχηγὸν τοῦ πολέμου καταβάλλοντα, χαίρει μὲν, οἷς τὸ τρόπαιον κατὰ τῶν ἀντιπάλων ὁ ἀριστεύς ἴστησι, καὶ τοῖς τραύμασι πρὸς τὸ παράδοξον βλέπων τοῦ κατορθώματος οὐκ ἀλγύνεται, καθ' ἑαυτὰς δὲ τὰς πληγὰς λογοθετῶν, καὶ ταύταις ἐπιστρεφόμενος οὐχ ἡδέως⁵ ὁρᾷ τραυματίαν τὸν τὴν νίκην ἀναδυσάμενον· οὕτω δὲ⁶ καὶ ὁ Πατήρ, οἷς μὲν ἐώρα τὸν Ἰῶν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὸν πολέμιον ταῖς ἐπὶ τοῦ σώματος πληγαῖς καταβάλλοντα, τῆς Θεῷ πρεπούσης εὐφροσύνης ἦν, καὶ ταῖς τοῦ παιδὸς ἀνδραγαθίαις ἐσεμνύνετο, οἷς δ' ὁ φίλτατος τετραυματισμένος ἦν ταῖς πληγαῖς καὶ τοῖς μώλωπι, καθ' ἑαυτό γε εἰς αἴρεσιν οὐκ ἂν ἔφερε⁷. Μᾶλλον δ' ἐνταῦθα πλέσιν τὸ τῆς θελήσεως, ἥπερ ἐν τῷ παραδείγματι· ἐκεῖ μὲν γὰρ ἀρχαίων τῶν τραυμάτων, ἐπεὶ περ⁸ ἀθλητὸς ἦν ἡ νίκη, πικρὸν τὸ θέημα τῷ στρατηγῷ, τῆς τροπῆς τῶν ἐχθρῶν οὕτω παρούσης, κατεφαίνετο, ἐνταῦθα δὲ ἀπ' αὐτῶν τῶν τραυμάτων, μᾶλλον δέ, καὶ πρὶν ἢ τοὺς μαιφόνους τὸν σωτῆρα τοῖς τραύμασιν⁹ ἐνυβρίσαι, λαμπρὸν τε καθεωρᾶτο τὸ τρόπαιον, καὶ οὐδὲν ἔλαττον, ἢ ὅτε τοῖς ἐναγχεστάτοις ἐτολμάτο τὰ ἀτόλμητα. Θεῷ γὰρ¹⁰ καὶ τὰ μέλλοντα πάρεστι, καὶ ἡ γυνῶσις ἀμφοῖν πρόεισι· δι' ἴσου, οὐδὲν καθ' ἑαυτό γε¹¹ τοῦτο τῶν ἐπιγενομένων, οὔτε τῶν πάλαι γεγονότων, οὔτε μὴν τῶν ἡδὴ παρόντων τὸ ἔλαττον ἀποφερομένων. Οὐδὲν οὖν

1. ΛΟΥΚΑ ΚΓ' 34.

2. Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.- οἶδασιν· Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

3. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.- καθηραμένους Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.

4. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ. (ζ. κατ.).- εἷς Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν. (ζ. κατ.).

5. Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.- ὁρᾷ ἡδέως Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.- δέ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

7. Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.- ἀίερε Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

8. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.- ἐπεὶ περ Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.

9. Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.- τραύμασι Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

10. καὶ ἡμᾶς γε (ὅρα Οἱ. σημ.).- Θεῷ τε γὰρ ἐν ἄπ. X.

11. Οἱ. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν.- κατ' αὐτό γε Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

ἄπορον ἔτι παρέχεται¹ τὸ θελήτων εἶναι τῷ Πατρὶ τὸν θάνατον τοῦ Υἱοῦ καὶ ἀθέλητον, οὐδὲ τὸ σπουδῇ μὲν αὐτὸν εἶναι καταπραχθῆναι τῷ ἀρχεκάκῳ² τῆς φύσεως ἡμῶν ἐχθρῷ, πάσης δὲ μᾶλλον χαλεπωτέραν πληγὴν φέρειν τὸ προελθόν πέρας ἀπὸ τῆς σπουδῆς· ὁ μὲν γὰρ πονηρὸς τῷ αἵματι χαίρων, καὶ περιγανῶν, τοῦ σωτήρος, οὕτω τῆς χαρᾶς τοῖς σπλάγγχνοις ἐμβυθισμένης, τὴν τε ἀνίατον ἔσχε καταλαμβάνουσταν πληγὴν καὶ τὸν ὀλεθρον ἀπραϊτήτεον· ὁ δὲ Πατὴρ οὐκ ἀρεσκόμενος αὐτέθεν τῇ τοῦ αἵματος γύσει ἡρέσθη τε μάλιστα, συμπρῶτον τὸ τέλος ὀρῶν, καὶ περιχαρῶς προσεδέξατο, οὐκ αὐτὸ τοῦτο φιλῶν τὴν σφαγὴν τοῦ παιδός, ἀλλ' ἐκ τοῦ τέλους, ὡς εἴρηται, καὶ ταύτην ἐξοικειούμενος, καὶ εἰς εὐδοκίας λόγον μεταποιῶν.

Εἴ. Καὶ ἔχετε³ κἀντεῦθεν⁴ . . καὶ ἀπορήματος παλαιοῦ πρὸς λύσιν ὀρῶσαν ἀναφυομένην ἀφορμήν· τὸ δὲ ἀπόρημα, εἰ καὶ τοῖς τὰ θεῖα φιλοσοφοῦσιν οὐκ ἄδηλον, ἀλλ' οὖν εἰς κοινὴν ἀπάντων γνώσιν εἰπεῖν λυσιτελέστερον. Εἰ λύτρον ἐδόθη τὸ σωτήριον αἷμα, τὴν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἀνάρρυσιν τοῦ γένους ἡμῶν μεθοδεῦον, τίς ὁ λαθῶν; Πατρὶ μὲν γὰρ οὐχ ἡδὺ τοῦ παιδός ἡ σφαγὴ· τὸ δὲ⁵ ληστῇ, πῶς οὐ τολμηρόν, καὶ φονεῖ δοῦναι κύριον αἵματος γενέσθαι τοῦ δεσποτικοῦ; Πολλὰ μὲν γὰρ καὶ ἄλλα τὴν διάλυσιν παραστήσει τοῦ ζητήματος, ὧν οὐκ ἄκαιρον ἴσως μετ' ὀλίγον ἐπιμνησθῆναι· τὸ δὲ διὰ τῶν ῥηθέντων προΐόν, ὁ Πατὴρ μὲν δέχεται τὸ αἷμα τοῦ παιδός πόθῳ τοῦ ἐκβεβηκότος, ὁ δὲ πονηρὸς ἐτόλμα μὲν, καὶ ἐθρασύνετο λαβεῖν, ἀντέλαβε δὲ τῆς τυραννίδος αὐτοῦ⁶ τὴν καθαίρεσιν, καὶ τὴν ἀπροσδόκητόν τε καὶ ἀνίατον πληγὴν, ἣν καὶ ὑπιδόμενος ἅμα τε ἐπεπλήδα τῷ σταυρῷ, καὶ ἅμα συνεστέλλετό τε καὶ ἀπίστατο τῆς θεομαχούσης ὁρμῆς· καὶ οὐκέτι παρενοχλεῖν, οἶμαι, τὸ τῆς ἀπορίας ἰσχύον ἕξει τὰς τῶν εὐσεβούντων ἀκράς. Πλὴν οὐδὲν κωλύει πρὸς τὴν ἐπαγγελίαν ἐλθεῖν· ὡς ἐπεὶ τὸ λύτρον πρὸς δύο τινά⁷ τὴν ἀναφοράν, ὡς ἐπίπαν, ἔχει, ῥύσιόν τε τῶν κατεχομένων εἶναι, καὶ δῶρον ὀρᾶσθαι τῷ κατέχοντι, ὡς μὲν ῥύσιον τῶν κατεχομένων λύτρον ἂν εἴη τὸ σωτήριον αἷμα, ὡς δὲ δῶρον τοῦ κατέχοντος, οὐδαμῶς. Ἐπεὶ καὶ πολλὰ ἄλλα τῷ κυρίως λεγομένῳ προσόντα λύτρῳ, τῇ ἀφράστῳ ταύτῃ καὶ ὑπὲρ λόγον οὐ πρόσεστιν οἰκονομία· καὶ γὰρ ὁ μὲν τὸ λύτρον διδούς, οὐκέτι δυνάμενος εἶναι

1. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. - παραδέχεται Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Ἐν. Μα. Μιγ.

2. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. - ἀρχεκάκῳ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - ἔρεις ἐν ἄπ. Χ.

4. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ. - κἀντεῦθεν Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

5. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. - σφαγὴ τῷ δὲ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ.

7. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ. - δύο τινα Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

κύριος, ὧν παρέσχε, τὴν ζημίαν ἔχει κατὰ τὸ ἀπαραίτητον ἀκολουθοῦσαν, κερδαίνει δ' ὁ λαβὼν, καὶ καθίσταται¹ δεσπότης, ὧν πρότερον τὴν ἐξουσίαν οὐκ εἶχεν². Ἐνταῦθα δὲ τοὺναντίον ἅπαν· ὁ μὲν καταθήμενος τὸ λύτρον (καὶ γὰρ πάντα ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ οὐδὲ τὸ τοῦ³ "Αἰὲλ αἶμα"⁴, οὐ μὴν οὐδὲ τῶν μαρτύρων ἕξω τῆς αὐτοῦ καθέστηκε προνοίας καὶ χειρός· οὐδὲν δὴλον, ὅτι⁵ ἐζημίωται (τίς γὰρ ἂν ὅλως εἰπεῖν ἐννοήσαι⁶, ὡς τῶν μὲν⁷ θεραπόντων αὐτοῦ, καὶ ὧν ἐκενώθησαν αἱμάτων ἔστι λόγος αὐτῷ, καὶ μετὰ θάνατον ὡς ἀθανάτων βρώντων ἀκούει⁸, τὸ δὲ σωτήριον καὶ ζωοποιόν⁹ αἶμα τοῦ κόσμου οὐκ ἐν τοῖς ἀθανάτοις τῆς αὐτοῦ¹⁰ προνοίας ταμείοις συνέχει, ἀνώλεθρον αὐτῷ, καὶ φθορᾶς σωματίων ἀνέπαφον συντηρούμενον¹¹;) οὐκ ἐζημιώται τοίνυν, οὐμενουν¹², ὁ τὸ λύτρον καταθήμενος, ἀλλὰ καὶ τοῦ γένους ἡμῶν παντὸς ὁ φιλόανθρωπος προσεκέρδησε τὴν σωτηρίαν· ὁ δὲ λαβεῖν νομίσας, ὅτι λαβεῖν μόνον ἐνόμισε, καὶ αὐτὴν προσαπώλεσεν, ἐφ' ἣ τε μέγα ἐρρόνει, καὶ ἦν ἐνισχύειν ἐνόμισεν αὐτοῦ τυραννίδα. Ὡστε τὸ σωτήριον καὶ δεσποτικὸν αἶμα καὶ λύτρου γῶρην ἂν ἐπέχοι (ἀνεκνομίσατο γὰρ ἡμᾶς τῆς αἰγμυχλωσίας), καὶ τοῦ λύτρου παραλλάσσει¹³, ὅτι μὴδὲ προσηνέχθη¹⁴ τῷ τὴν ἡμετέραν φύσιν ἀπάτῃ δουλωσαμένῳ, καὶ ὅτι ἐν μὲν τῷ λύτρῳ τὸ κέρδος ὀρθᾶται μέγα, μὴδεμιᾶς¹⁵ συνεπινοουμένης ζημίας, ἐν δὲ τῷ κατέχοντι τοὺς αἰγμυχλῶτους διπλῇ, μᾶλλον δὲ παντελῆς, ἡ ζημία· εἰ βούλει δέ, καὶ διότι τῶν μὲν ἄλλων λύτρων συμβατήραιοι προηγούνται λόγοι, ἐνταῦθα δέ, τοῦ λύτρου μελετωμένου, ἡ δικαία κρίσις ἐκ παλαιτάτου τῷ πολέμῳ τὸ ἄσπονδον καταψηφίζομένη ἔτι μᾶλλον τηνικαῦτα τὴν τοιαύτην, ἐξ ὧν ἐκεῖνος ἔπραττεν, ἐπιβάλλει καταδίκην. Καὶ δὴ καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων σπονδαὶ πάντως ἢ ἐπὶ πολύν, ἢ ἐπ' ὀλίγον συνίστανται

1. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.- λαβὼν καθίσταται Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα.

2. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- εἶχε Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

3. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- οὐδὲ τοῦ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΙ' 35.- Ἐβρ. ΙΑ' 4.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐδὲν μὲν δηλοῦται ἐν ἄπ. Χ.

6. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- ἐννοήσῃ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

7. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- ὡς μὲν τῶν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

8. Ἀποκαλύψεως ε' 9, 10.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ζωοποιόν ἐν ἄπ. Χ.

10. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ. (κ. κατ.).

11. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- συντηρούμενος Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

12. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- οὐ μὲν οὐκ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

13. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.- παραλλάσσει Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

14. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- προσενέχθη Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

15. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- μὴδὲ μιᾶς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- μὴ δὲ μιᾶς Μα.

χρόνον, ἐν δὲ τῷ παρόντι λύτρω οὐδ' ἐπινοία λαβεῖν ἐστὶ¹ ψιλῇ τοιοῦτόν τε προενηνεγμένον· καὶ πόσα ἄλλα τοιαῦτα: "Ὥστε χῶρον ὁ λόγος προτείνεσθαι ἀνάγκην οὐκ ἔχει, ὃν τρόπον ἐπὶ τοῦ κυρίως δύναται προβάλλεσθαι λύτρου· ἐκ μεταφορᾶς γὰρ ἐνταῦθα, εἴπερ καὶ ἀλλαχοῦ", παρείληπται ἡ φωνή.

ξ'. Καὶ δῆλον, ὡς οὐ χρὴ βιάζεσθαι συνεφαρμόττειν τοῖς κατὰ² μεταφορὰν λεγομένοις, ὅσα πάντως παρέπεσθαι εἴωθε τῷ κατὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς θέσιν τῆς φωνῆς ὀνομασμένῳ (δεῖ γὰρ εἰς κινόν³ ἀναγαγεῖν τύπον, ὃ νῦν ἐπὶ τοῦ προταθέντος ἐξημερώσθη προβλήματος, ὡς ἂν πρὸς πολλὰ εἴη τῶν εἰς τὴν αὐτὴν⁴ ἀπορίαν συνάγεσθαι δυναμένων, ἐξ ἐτοίμου καὶ καθολικωτέρας ἐφόδου, τὴν λύσιν ἐπάγειν, καὶ τὸ συνταράττον ἀποσκεινάζεσθαι), οὐ τοῦτο δὲ φημι, ἄπαγε, ὡς τοῖς τροπικαῖς τῶν ὀνομάτων οὐ δεῖ κεχρησθαι—σύντροφος γὰρ ἡμῖν οὐ πολὺ τῶν κυρίων ἔλαττον ἢ χρησὶς αὐτῶν· καὶ εἰ τις ἀφέλοι ταύτας τὰς φωνὰς ἔκ τε⁵ τῆς ἀνὰ χεῖρα ὀμιλίας, καὶ ἐξ αὐτῆς γε τῶν συγγραμμάτων τῆς ἐρμηνείας, καὶ μάλιστα γε τὰς πολλὰν ἐχούσας τὴν ὁμοιότητα καὶ ἐγγύτητα πρὸς τὰς οὐδὲν τετραμμένον παρεχομένας, οὐκ ἐπὶ πολὺ ἔλαττον εἰς στενὸν κομιδῇ τὴν τῶν λόγων συγκαλεῖται χρεῖαν, ὡς πολλὰ τῶν πραγμάτων μὴδ' ἔχειν ὀνόματι δηλωσαι, ἢ εἰ τις τὴν κυριότητα τῶν ὀνομάτων τῆς ἡμετέρας χρήσεως ὑπερόριον ποιήσῃ—οὐκ οὖν ἀχρηστίαν ἐστὶ καταγιγνώσκειν⁷ τῶν ἀπὸ τῆς τροπῆς τὴν γένεσιν ἐχόντων ὀνομάτων· ἀλλ' ἐκεῖνο φαίην ἂν, ὡς εἰδέναι χρὴ λέξεως ἰδίωμα, κυρίως τε λεγομένης, καὶ κατὰ μετὰθεσὶν τινα τοῖς πράγμασιν ἐπιτιθεμένης, καὶ χρησθαι μὲν ταῖς φωναῖς, ὡς ἐπιτρέπει τὸ ἔθος, μὴ μέντοιγε⁸ τὰ ὑπ' αὐτῶν σημαινόμενα εἰς τὴν αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης συνάγειν τε καὶ συνδιαπλέκειν φύσιν· μεγάλων γὰρ γένοισι⁹ ἂν τοῦτο σφαλμάτων αἰτία, καὶ ἀπορίαι δόξουσι προκύπτειν, ἀπορίας μὲν τῇ ἀληθείᾳ λόγον οὐδένα προσβεβλημέναι, τῇ δὲ μὴ κατὰ λόγον χρήσει τῶν σημαινόμενων οὐ πρὸς ἑτέρους μᾶλλον, ἢ καθ' ἑαυτῶν, τῶν οὕτω χρωμένων ταῖς φωναῖς, τὴν ἀπορίαν ἐπινοούντων.

ζ'. Αὐτίκα μάρτυρας καλοῦμεν τοὺς ὑπεραλλήσαντας Χριστοῦ, καὶ τὰ αἵματα

1. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.—ἐστὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

2. Οἱ. Μγ.—εἴπερ ἀλλαχοῦ Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Παρι. Τυ. 'Εν. Μζ.

3. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.—συνεφαρμόττειν κατὰ ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.

4. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Παρι. Τυ. 'Εν. Μζ. Μγ.—κερὸν Κα.

5. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.—εἴη τῶν αὐτῶν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

6. Οἱ. (σημ.)—ταύτας ἔκ τε ἐν ἔπ. Χ.

7. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.—ἀχρηστίαν ἐπὶ καταγιγνώσκειν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

8. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.—μὲν τοι γε Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.

αὐτῶν προκαλεῖν φάμεν¹ τῷ Θεῷ καλῶς γε καὶ δικαίως· ἀλλ' ἐκ μεταφθορᾶς τῶν ὀνομάτων ἐκάτερον λέγεται· ἀπὸ γὰρ τῶν, οὓς² ἡ πολιτεία μάρτυρας καλεῖν οἶδεν, οἱ πάρεσιν ἐπὶ βεβαιώσει τῆς κατὰ τὸν βίον ἀληθείας, καὶ πίστιν, δι' ὧν ἴσασιν, ἐπάγουσι τοῖς προτεινόμενοις, ἀπὸ τούτων καὶ τοὺς τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστάς ὀνομάζομεν μάρτυρας· καὶ γὰρ ὡς ἀληθῶς οὗτοι τὴν ἐνυπόστατον Θεολογοῦντες ἀλήθειαν ἐνώπιον τυράννων καὶ βασιλέων ἐμαρτύρησαν. Καὶ προσεναγκεῖν αὐτῶν τὰ αἵματα τῷ Χριστῷ φάμεν, μετενεγκόντες τὴν προσφοράν, ἧς ὧν τε "Ἀβελ ὁ δίκαιος" τὰ τῶν ἀρνῶν ἐσσεατωμένα³, καὶ "Ἀβραάμ" τὰ διχοτομήματα⁴, καὶ τοὺς ἄρτους καὶ τὸν οἶνον ὁ Μελχισεδέκ⁵ τῷ "Ἀβραάμ, εἰ βούλει δέ, καὶ τὴν δεκάτην τῷ Μελχισεδέκ ὁ προδεξιωθείς, προσεσήνεγκε". Καὶ ὁ λόγος, ὡς ἕκαστος τῶν προσενεγκόντων ἕτερον προσήνεγκε⁶ παρ' ἐαυτόν, καὶ μηδὲν ἀνιερὸν ὑφιστάμενος, οὐδέ τι τῶν μελῶν περικοπτόμενος· οἱ δὲ τοῦ Χριστοῦ μάρτυρες οὔτε τι κεχωρισμένον προσήνεγκαν, οὐδ' ἀπαθεῖς τὸ σῶμα προσφέροντες ἔμειναν, ἀλλ' οὐδὲ κληθέντες ὑπὸ τινος μαρτυρεῖν ἐφειστήκεισαν¹⁰, ἀλλ' αὐτοκλήτῳ γνώμῃ τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην καὶ Θεολόγον¹¹ μαρτυρίαν ἐμαρτύρησαν. Εἴ τις οὖν μὴ διαστείλῃς τὸ τοῦ μάρτυρος σημεινόμενον ἐπὶ θατέρου τὰ τοῦ ἐτέρου συμβιβάζειν φιλονεικῆσαι¹², ἄρ' οὐκ¹³ ἐμπλήσει ἀποριῶν τὰ ὅσα τῶν ἀπειρότερον ἀκούοντων; σφαλεῖρ δὲ οὐδὲν ἔλαττον αὐτός, ἀπορίαν οἰόμενος προκομίζειν, ἢν οὐχ ἡ τῶν πραγμάτων δυσκολία παρέσχεν, ἀλλ' ἡ ἐκείνου τῶν ὀνομάτων οὐκ ἐν γνώσει μεταχρίσεις¹⁴. Ἐρεῖ γὰρ κἀνταῦθα ῥῶον, τῶν μαρτύρων προσενεγκόντων¹⁵ τὸ αἷμα, τίς ὁ προσδεξάμενος; εἰ μὲν γὰρ ὁ Χριστός, καὶ πῶς ὁ φιλόανθρωπος ἀνθρώπων αἵμασιν ἐπαγάζεται; εἰ δ' ὁ πονηρός, καὶ πῶς ἡμέτερον τῷ ἐχθρῷ τὸ οἰκεῖον αἷμα

1. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- φάμεν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

2. Οἱ. Παρι.- γάρ, οὓς Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Τυ. 'Εν. Μζ. Μγ.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΙ' 35.

4. Γενέσως Δ' 4.

5. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κστ.).- 'Αβραάμ ἐν ἀπ. Χ. (κ. κστ.).

6. Γενέσως ΙΕ' 11, 17.

7. Αὐτ. ΙΔ' 18.

8. Γενέσως. κστ. 20.

9. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.- προσήνεγκεν Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.

10. Οἱ. Παρι.- ἐφειστήκεισαν Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Τυ. 'Εν. Μζ. Μγ.

11. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- θεολόγον Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

12. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- φιλονεικῆσαι Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

13. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- ἄρ' οὐκ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

14. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- μεταχρίσεις Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

15. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν.- προσενεγκόντων Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

σπείσασθαι; πῶς δ' ὁ κριτής, ὅς τὴν ἴσῃν γνώμην τοῖς κρινομένοις διένειμεν; οἱ δὲ κρινόμενοι, ὧν ὁ μάρτυς θατέρω τὴν ἐπὶ νίκη ῥοπὴν παρασχεῖν ἐφύσθηκε, τίνες;

ἦ. Καὶ πόσα ἂν τις τοιαῦτα λαβὼν ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν πολιτείαν μαρτύρων ἐπὶ τοὺς θεολόγους διαβιβάσειε μάρτυρας, ὃ φορητὸς¹ ἔρως ἀποριῶν, καὶ τὸ μυθολογεῖν², καὶ παῖζειν καὶ³ τοῖς σπουδαίοις ἀνύδριστον; Καὶ γὰρ οὐδὲν ἔργον πρὸς τὸ πρῶτον σχῆμα τῶν ἀπορημάτων εἰπεῖν, ὡς οὐχὶ τῷ αἵματι τῶν ἀθλητῶν, τῇ δὲ γνώμῃ συναρεσκόμενος ὁ Χριστὸς καὶ τὴν σφαγὴν, καὶ τὸ κενωθὲν αἷμα προσεδέξατο· ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἐπενεγκεῖν, ὡς ἐσφάγησαν μὲν οἱ μάρτυρες ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεαν, τοῦτο κυρίως καὶ οὐ τροπικόν· τὸ δὲ προσήνεγκαν, καὶ προσέφερον καὶ τὰ τοιαῦτα ῥημάτων ἐστὶν ἐξοικειουμένων τὴν τροπὴν. Οὐκ οὐδ' ἀναγκαῖον ἐπιζητεῖν τίνι προσήνεγκαν; ὥσπερ οὐδὲ συζητεῖν⁴, πῶς οἱ νεκρωθέντες τὸ σῶμα τῇ κενώσει τοῦ αἵματος δύναντ' ἂν προσενεγκεῖν λέγεσθαι; πῶς δὲ προσέφερον, οὐχ ἕτερον προσάγοντες, ὅπερ ἐστὶ τῶν κυρίως προσφερόντων; τὰ γὰρ τοιαῦτα τοσοῦτον ἀπέχει τοῦ διαπορητικοῦ τύπου, ὡς ἄμεινον ὑπεριδεῖν, μὴ ποτε ἄρα⁵. ὁρῶμεν, συμπλεκόμενοι τοῖς παῖζουσιν, οὐκ ἔξωθεν τοῦ εἰκότος⁶ συνδιαβάλλεσθαι, ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς σπουδαίοις παῖζειν ἀσύνετον, οὕτω πρὸς τὰ γελοιότερα σπουδάζειν καταγέλαστον. Τὰ δὲ τῆς ἐμφανοῦς μὲν ἀτοπίας καὶ τῶν καὶ οἰκοθεν⁷ ἐχόντων τὸν ἔλεγχον ἀναγεωρηκότα ταραχὴν μὲν καὶ θόρυβον, προτεινόμενα ταῖς τῶν πολλῶν ἀκοαῖς, ἐμποιοῦσι, καὶ⁸ οἷς οὐκ ἔστι κρίσις διαστέλλειν τῶν ἄνευ τροπῆς προαγομένων φωνῶν, ἃς ὁ τῆς τροπῆς νόμος ἐσχλημάτισεν· ἐπεὶ ῥῶν ἐστὶ τοῖς τὸ διάφορον αὐτῶν ἐπεσκεμμένοις ἀποκρούεσθαι, καὶ διαλύειν τῆς δοκούσης ἀπορίας τὸ περίεργον. Δεῖ δ' οὖν λέγειν μὲν τὰς φωνάς, καὶ τιθέναι, ἐφ' ὧν φέρειν εἰώθαμεν, εἰδέναι δὲ τὰ ἐκατέρω⁹ παρεπόμενα, καὶ φυλάττειν αὐτῶν ἀσύγχυτον καὶ τὸ σημαινόμενον, καὶ τὸ ἰδίωμα. Ὅρῳ δέ ἐστι¹⁰

1. Οἱ. ΑΡ. Παρι.- φορητὸς Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Τυ. Ἐν. Μζ. Μιγ.

2. Οἱ.- καὶ μυθολογεῖν ἐν λ. Χ.

3. Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Μζ. Μιγ.- καὶ Οἱ ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

4. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- ζητεῖν Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Μζ. Μιγ.

5. Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Μζ. Μιγ.- ἄρα Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

6. Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Μζ. Μιγ.- εἰκότως Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

7. Οἱ.- ἀτοπίας καὶ καὶ οἰκοθεν ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- ἀτοπίας καὶ οἰκοθεν Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Μζ. Μιγ.

8. Οἱ.- ἀκοαῖς καὶ ἐν ἄπ. Χ.

9. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- ἐκάτερα Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Μζ. Μιγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- δὲ ἔστι Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Μζ. Μιγ.

κάντεῦθεν¹. ὁ μὲν μάρτυς² ὁ πολιτικὸς ἕνα τῶν δικαζομένων συνιστῶν τὸν ἑτερον συκοφάντην ἀπελέγχει, τοῦ κριτοῦ τὴν γνώμην ἴσῃν διανέμοντος τοῖς προσώποις, ἐν δὲ τῷ θεολογοῦντι μάρτυρι ποῦ σχέσις; ἢ πόθεν ἔχει παρρησίαν ἢ τοιαύτη; Πάλιν, ὁ ἀθλητὴς τὸν ἀντίπαλον χερσὶ καὶ πυγμαῖς παίων, καὶ κατακρατῶν εἰς τέλος τοῦ νικητικοῦ τυγχάνει στεφάνου· ἐνταῦθα δὲ βαλλόμενός τε καὶ τιτρωσκόμενος, καὶ πυρὶ ὀθανατούμενος, ἢ σιδήρῳ, ἢ δι' ὧν ἄλλων ἐπενύησεν ἢ δῆμιος ὠμότης κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοὺς ἀνθρώπους ἐξάγειν³ τῆς ζωῆς, τὰ τῆς νίκης ἐστὶν⁴ ἀναδούμενος διαδόματα. Καὶ ἐπὶ μυρίων ἄλλων ἢ διαφορά. Πῶς οὖν οὐ παράλογον ἐν ἑκατέρῳ τῶν σημεινομένων τὰ αὐτὰ ζητεῖν ἐπιθεωρεῖν, καὶ ἂν προσῇν τῷ ἑτέρῳ, τὰ αὐτὰ θατέρῳ περιάπτειν⁵ ἐκδιάζεσθαι;

Θ'. Πολλὰ μὲν οὖν τῶν ἐπὶ διαφορῶν πραγμάτων τακτομένων ὀνομάτων ἐμφανεστάτην ἔχει τὴν διαφοράν, ὡς μὴδὲ τινα τῶν εἰς ἄκρον ἀναισχυντίας ἢ ἀσθενείας ἡκόντων χωρὶς αἰσχύνης ἢ εὐλαθείας μετενεγκεῖν ἐπὶ θάτερον, ἂν τῷ ἑτέρῳ διωμολόγηται. Πολλὰ δὲ κρύφιον φέρει τὴν ἑτερότητα, ὡς ὁ μάρτυς, ὡς ὁ ἀθλητὴς, ὡς τὸ λύτρον, ὡς τὸ τρόπαιον, ὡς τὰ τοῦ ἄδου βασίλεια, ὡς μυρία ἄλλα, ἐφ' ὧν ἐστὶ⁶ ῥῆον καὶ αὐτὸν πολλάκις ἀπάτην⁷ λαβεῖν τὴν ἀπορίαν⁸ παρὰδύμενον, ἢ ἑτέροις τὴν ἀπάτην προάγειν ἐν τῷ λανθάνοντι. Δεῖ δ' οὖν ἐκ τῶν ἐμφανεστάτην ἔχόντων τὴν παρὰλλαγὴν καὶ παντελῶς ἐπιπόλαιον, τῶν προτεινομένων τὴν διάλυσιν κατὰ κανόνα⁹ λαβεῖν, καὶ ἀπειθύνειν τῇ κοινῇ μεθόδῳ, καὶ ἂν πολλὰ τὴν ἐγγύτητα πρὸς ἄλληλα κεκμημένα τὸ τῆς ἀπάτης σχῆμα πιθανώτερον προβάλλεται¹⁰, καὶ οὕτως ἀπ' ἐκείνων τὴν κρίσιν ἀπλανῆ καὶ ἐπὶ τούτων συνδιασώζειν. Αὐτίκα τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ¹¹ (τὸ δὲ πτερύγιον, οἷς¹² μέλει¹³ τῆς ἀττικῆς γλώττης, οἱ μὲν ἀετόν, οἱ δὲ ἀέτωμα καλοῦσι, καὶ στέγασμά φασιν¹⁴

1. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.- *κάντεῦθεν* Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

2. Οἱ.- *ὁ μάρτυς* ἐν λ. X.

3. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- *ἐξάγειν* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

4. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.- *ἐστὶν* Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

5. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μζ. Μιγ.- *προσῇν τῷ ἑτέρῳ περιάπτειν* ΑΡ.

6. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- *ἐστὶ* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

7. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- *ἀπάτης* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

8. Οἱ.- *λαβεῖν τὴν ἀπορίαν* ἐν λ. X.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- *διάλυσιν τὸν κανόνα* ἐν ἄπ. X.

10. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- *προβάλλεται* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ· Δ' 5.

12. Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τζ. Παρι. Ἐν. Μζ. Μιγ.- *Αὐτίκα τὸ πτερύγιον οἷς* Τυ.

13. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.- *μέλει* Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

14. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- *στέγασμα φασιν* Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μιγ.

εἶναι τοῦτο τῶν ἱερῶν οἰκῶν, τῷ σχήματι τὴν πτῆσιν τοῦ ζώου¹ μιμούμενον, ὃ δὴ καὶ πτερὸν ἔνιοι καλοῦσιν· οἱ δὲ διαστέλλουσι τὸ πτερὸν καὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἀετοῦ τε καὶ τοῦ ἀετώματος· φασὶ γὰρ εἶναι τὸ δηλούμενον ὑπὸ αὐτῶν τὸ πρὸ τῶν ἱερῶν ἐκ λίθου, πρὸς ὕψος ἀνατεινόμενον μάλλον, κατεσκευασμένον οἰκοδόμημα· πλήν ἀλλὰ γὰρ εἴ τις προτείνας τὸ πτερύγιον διερωτώη, πότερον ἐξήπλωτο τῷ ἀέρι, καὶ ὑπερέτει κινούμενον τῷ ὄρνιθι τὴν πτῆσιν, ἢ συνέσταλτό τε καὶ συνεπτύσσετο, καὶ εἰς τὸ σχῆμα τῶν ἡρεμούντων τὸ πτηνὸν συνῆγεν, οἶμαι ἂν, ἀντὶ τοῦ λύσιν αἰτεῖν τῆς ἀπορίας, γέλωτα παρὰσχέιν· καίτοι γ' ἂν² ἴσως καὶ ἐπινωτερίσαιο, ὡς, ὁπότερον ἂν τις δοίη, ἀδύνατα λέγων φωραθήσεται· οὔτε γὰρ ἐκτεταμένον τὸ πτερύγιον ὄγκον σώματος, καὶ βάρος ἐπιβαλὼν ἀνέχειν δύναται, οὔτε τὴν κατὰ συστολὴν θέσιν ἔχον, πολλῶ μάλλον, οὐδὲ τὴν ἐπίβασιν ὅλως παρὰδέχοιτ' ἂν. Ἄρα γὰρ οἱ τὰ τοιαῦτα προάγοντες, ἀντὶ τοῦ συνάγειν εἰς ἀπορίαν ἑτέρους, οὐ πολὺ πρότερον ἑαυτοὺς εἰς γλεύην ἀπάγουσιν; Ἐρεῖ γάρ, οἶμαι, ῥαδίως καὶ τῶν ἐπιτυχόντων³ ἕκαστος, ὡς, ὃ βέλτιστοι, ταῦτά που⁴ τὰ δορμέα διαπορήματα ἐπὶ μὲν τοῦ ἑτέρου σημειωμένου ἀπορίαν ἐμποιήσειεν, ἐνταῦθα δὲ καὶ οὐδέτερον⁵ ἔνεστιν εἰπεῖν, καὶ οὐδεμία φαίνεται πρόφασις ἀπορίας, ἀνακύπτουσα. Ἀπὸ γοῦν τῶν οὕτω περιφανεστάτην τὴν διαφορὰν ἐχόντων εὐχερέστερόν ἐστι, καὶ οὐδὲν ἐργῶδες καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκεκρυμμένην ταύτην φερόντων τῷ κοινῷ χρωμένους κανόνι τὰς ἀπορίας εἰς εὐπορίαν μεταβάλλειν.

1. Τρόπαιόν ἐστιν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τοῦ διαβόλου ἰστάμενον, καὶ τροπαίων τὸ λαμπρότατον ὅπου γε αὐτὸς ὁ τύπος αὐτοῦ τῷ ἀέρι χαρασσόμενος πᾶσαν αὐτῷ συμφουγαδεύει τὴν δύναμιν. Καὶ οὐδέηπου δεῖται βαθυτέρας περινοίας, εἴ τις εἰς ἀπορίαν διαπλάσαι τὸ ῥῆμα προέλοιτο· ἐκ γὰρ τῶν προειρημένων εὐφώρατον⁶ ἔχει τὴν διάκρισιν, οἷον εἰ τρόπαιον ὁ σταυρὸς, τίς ὁ στήσας τὸ τρόπαιον; εἰ μὲν ὁ νικήσας, τί μάτην τὸ Ἰουδαίων ἔθνος εἰς χριστοκτονίαν διαβάλλεται; εἰ δ' αὐτοὶ τοῦτον ἐπήξαντο (οὐδὲ γὰρ ἀμφισβητήσιμον⁷ τοῦτο), πῶς ὁ Χριστὸς κατὰ τοῦ διαβόλου τὸν σταυρὸν τρόπαιον⁸ στήσαι λέγεται; Ὡσαύτως δὲ

1. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.- ζώον Οἱ. ΑΡ. Ηερ. Τυ. Ἐν.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - καίτοι γ' ἂν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ. - καίτοι γ' ἂν Οἱ. ΑΡ. Ηερ. Τυ. Ἐν.

3. Οἱ. ΑΡ. Ηερ. Τυ. Ἐν.- ἐπιτυχόντων Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

4. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.- βέλτιστε, ταῦτά σου Οἱ. ΑΡ. Ηερ. Τυ. Ἐν.

5. Οἱ. ΑΡ. Ηερ. Τυ. Ἐν.- οὐδ' ἕτερον Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

6. Οἱ. ΑΡ. Ηερ. Τυ. Ἐν.- εὐφωρότατον Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.

7. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μγ.- ἀμφισβητήσιμον Οἱ. ΑΡ. Ηερ. Τυ. Ἐν.

8. Οἱ. ΑΡ. Ηερ. Τυ.- διαβόλου τρόπαιον Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Ἐν. Μζ. Μγ.

καὶ εἴ τις λαβὼν τῷ λόγῳ τὰ τοῦ ἔθνους βασιλείαν¹, εἴτα προσαναπυθάνοιτο, εἴ
 ἔστιν ἔθνους βασιλεία, δηλόν, ὅτι² καὶ τὸν³ βασιλέα συνεπάγεται (λέγει δὲ πού καὶ
 Παῦλος⁴, ὁ τῆς ἀληθείας κῆρυξ, ὡς, Ἐβασίλευσεν ὁ Θάνατος ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι
 Μωϋσέως, οὐ μόνον, ὧν ἦν τὸ ἀμάρτημα καθ' ὁμοιότητα τοῦ Ἀδὰμ, ἀλλὰ καὶ
 ἐπὶ τοῖς μὴ, κατ' ἐκείνην⁵ τὴν μίμησιν ἁμαρτήσαντας). εἰ δὲ βασιλεύς, τῷ δὲ
 βασιλεῖ νόμος τε τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ τῶν ὑπηκόων ἐγγχειρίζεται ψῆρος, ὃ δὲ ταῦτα
 περίεστι, πῶς ἂν εἴη λόγον ἔχων⁶ τῆς, ὅτι δικαίως ἐβασίλευε, τιμῆς, ἀντὶ τοῦ
 γέρας προσλαμβάνειν, ὑπέχειν τὴν στέρησιν; Καὶ γὰρ ἐκάτερον τῶν εἰρημένων,
 ἴσως μὲν καὶ αὐτόθεν, τὴν ἀπορίαν τοῖς ἀκριβέστερον ὁρῶσιν οὐδὲν ἥττον, ἢ τὴν
 λύσιν προβάλλεται, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν προειρημένων ῥαδίαν ἔλκουσι τὴν ἀπάντησιν.
 Καὶ γὰρ ἐπίδηλον, τρόπαιον μὲν λέγεσθαι τὸν σταυρόν, ἀπὸ τοῦ κατὰ τοὺς πολέ-
 μους τροπαίου τῆς φωνῆς μετενεχθείσης· ἐπεὶ γε λαμπρῶς καθέλειν ὁ Χριστὸς
 δι' αὐτοῦ τὸν ἐχθρόν. οὐ διότι δὲ τὸν σταυρόν ἔστησεν· οὐδὲ γὰρ αὐτὸς ἔστησεν.
 Ἐπήξατο μὲν γὰρ αὐτὸν τὸ θεομάχον ἔθνος, οὐχ ὡς τρόπαιον δὲ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ,
 ἀλλ' ὡς τοῦ κοινοῦ σωτῆρος κολαστήριον· ὁ δὲ τὴν ἐκείνων κακουργίαν εἰς τὴν
 κατὰ τοῦ ἐχθροῦ νίκην ἀντιστρέψας, εἷα διὰ τροπαίῳ, τῷ σταυρῷ προσεγγήσατο.
 Οὕτε γοῦν τὸ τῶν Ἰουδαίων ἄγος τὸ τρόπαιον ἔστησεν, οὐ μὴν ἀλλ' οὐδ' ὁ
 σωτὴρ τοῦ γένους ἐαυτῷ τὸν σταυρόν συνεπήξατο, ἀλλ' ἐκείνων ἐπὶ κολάσει τοῦ
 δεσπότου περᾶμένων, αὐτὸς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς ἡμετέρας φύσεως εἰς τρόπαιον με-
 τετάξατο. Καὶ ἔθνους δὲ βασιλεία λέγεται, καὶ βασιλεὺς ὁ Θάνατος⁷, οὐχ ὅτι θεσμοῖς
 καὶ γνώμῃ τῶν ἀρχομένων τὴν κατ' αὐτῶν ἔσχε κυριότητα (ταῦτα γὰρ τῷ κυρίως
 σιμεινομένῳ διὰ τῆς τοῦ βασιλείως φωνῆς ἔπεται, ἀλλ' ἐπειδὴ περ⁸ τῶν ἐπὶ γῆς
 ὁ βασιλεύων τὸ κράτος ἀδέσποτον φέρει κατὰ τῶν ὑπὸ χεῖρα, τοῦτο δὲ ὁ θάνατος
 διὰ τῆς παραβάσεως ἤρπασε⁹, ταύτῃ δὴ¹⁰ καὶ βασιλεὺς εἶναι, καὶ τὰ τούτου
 βασιλεία λέγεσθαι μεταθεμένοις τὸ ὄνομα δύναται. Καὶ ἦν μὲν αὐτῷ πρὸ τοῦ

1. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- βασιλείας Κοι. Κολ. Βζτ. Τζ. Μζ. Μεγ.

2. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- τῷ λόγῳ τὰ τοῦ ἔθνους βασιλείας, δηλονότι Κοι. Κολ. Βζτ. Τζ. Μζ. Μεγ.

3. Οἱ.- δηλονότι, ὅτι τὸν ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- δηλονότι τὸν Κοι. Κολ. Βζτ. Τζ. Μζ. Μεγ.

4. Ῥωμ. Ε' 14.

5. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- τοὺς κατ' ἐκείνων Οἱ. Κοι. Κολ. Βζτ. Τζ. Μζ. Μεγ.

6. κατ' ὁμοίαν γὰρ ἔχων ἐν ἑαυτῷ. Ν.

7. Ῥωμ. αὐτ.

8. Κοι. Κολ. Βζτ. Τζ. Μζ. Μεγ.- ἐπειδὴ περ Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

9. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- ἥρπασεν Κοι. Κολ. Βζτ. Τζ. Μζ. Μεγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- δὲ Κοι. Κολ. Βζτ. Τζ. Μζ. Μεγ.

σταυροῦ καθ' ἡμῶν ἄμαχος ἡ τοιαύτη ἀρχή, πᾶσαν ἀναστάσεως ἐλπίδα περιόπτουσά τε καὶ νεκροποιούσα· τοῦ δὲ δεσποτικοῦ πάθους τῆς ἰσχύος αὐτὸν παντελῶς ἀφελομένου, εἰκότως καὶ κατὰ λόγον φαμέν ἐσκυλευθῆναι τὰ τοῦ ἄδου βασιλεία¹.

ια'. "Ενεστιν οὖν, αἶμαι, γνώμη τε χαιρούση καὶ παρρησιαζομένη γλώσση λέγειν, ὅπως τε θελητόν ἐστι καὶ ἀθέλητον ὁ θάνατος τοῦ Ἰησοῦ τῷ Πατρὶ, καὶ ὅπως ἐκάτερον αὐτῶν περὶ τὸν πολέμιον ὁράται λεγόμενον· καὶ ὡς μὲν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν σταυρὸν ὑπέστη, καὶ τὸ εἰκεῖον ὁ φιλάνθρωπος αἶμα ἐξέχευεν, οὐ προσήνεγκε δὲ τοῦτό τινι· οὐ γὰρ αὐτῷ σκοπὸς ἦν προσενεγκεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ πάθει τὸ ἀπολωλὸς ἀνασώσασθαι. Οὐ προσήνεγκεν οὖν, εἰ μὴ² τινι, κατὰ μεταφοράν, τὸ ὑπὲρ ἡμῶν παθεῖν αὐτὸν φίλον ἐστὶν ὀνομάζειν προσενεγκεῖν· ἀκώλυτος γὰρ διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς φωνῆς ἢ χρῆσις, ἐν σχήματι λεγομένης τροπῆς, ὥσπερ κεκωλυμένον τῆς τοῦ κύριον ἐχούσης προσηγορίας τὸ ἰδίωμα ἐπὶ ταύτης ἀπαιτεῖν. Καὶ φανερόν, ὡς οὔτε προσήνεγκεν, οὔτε προσέφερεν, ὁ ἄμυνος τοῦ Θεοῦ, ὁ αἰρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου³, τὸ σωτήριον καὶ καθάρσιον αἶμα τοῦ γένους ἡμῶν, εἰ καὶ ὁ Πατήρ, διὰ τὸ ἀπὸ τοῦ πάθους ἐκβεβηκός, τερπομένη καὶ χαιρούση γνώμη τὸ αἶμα τοῦ παιδὸς ὑποδέξασθαι λέγεται.

1. Οἱ. ΑΡ. Ηζη. Τυ. 'Εν.- τὰ τούτου βασιλεία. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μα. Μεγ.

2. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μζ. Μεγ.- εἰμή. Οἱ. ΑΡ. Ηζη. Τυ. 'Εν.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 29.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΚΖ' ΛΟΓΟΥ.

Καὶ ὁ λόγος οὗτος ἀπετέλει μέρος τῶν θεολογικῶν τοῦ Φωτίου μαθημάτων, ὥς εἶδομεν¹, καὶ ἐπισκέψεις ὠνόμαζεν, ἀναπτυσσομένας ἐνώπιον ἀκροατῶν· « Ἐπεὶ καὶ ὅπερ νῦν εἴρηται, Ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστὶν ἑτέροις παρ' ἡμῶν » ἐπισκέψουσιν, αἱ τῆν τῶν ἀκροατῶν ὑπόληψιν ὑπεβάλλοντο, τῆς ἀπορίας ἀνεκα-
» θάρθη². »

Περὶ δὲ τῆς εὐαγγελικῆς ταύτης ῥήσεως ἄλλοι τε πατέρες τῆς ἐκκλησίας καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος πραγματεύεται³.

Ἐπανελάβε δὲ πολλάκις καὶ ὁ Φώτιος τὴν ἐρμηνείαν αὐτῆς καὶ ἐν ἐπιστολαῖς⁴, καὶ ἐν τοῖς Ἀμφιλοχίαις⁵, ἀλλ' ἐπιτομώτερον· « κατ' ἐπιστολὴν ἀποχρώντως⁶. »

Διὰ τῶν ἐπιτομῶν τούτων ἀπηρτίσαμεν τὸν παρόντα λόγον, συντάξαντες τὴν μὲν ἐπιγραφὴν κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας ΚΕ' (ὄρα καὶ ΒΒ. ἀρ. 52, 152) καὶ τοῦ τίτλου τῆς ἐπιστολῆς Β. (σ. 345), τὴν δὲ § β' ἀντεγράψαμεν μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλοχίων Οἱ. (σ. 7—8), παρεβάλομεν δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κσι. (ἀρ. 1), Κολ. (ἀρ. 1), Βατ. (ἀρ. 1), ΔΡ. (ἀρ. 1), Τα. (ἀρ. 1), Παρι. (ἀρ. 1), Τυ. (ἀρ. 1), Ἐν. (ἀρ. 1), Μκ. (Τόμ. Α' σ. 8—9) καὶ Μιγ. (σ. 65—8), τὰς δὲ § α', γ—ε' ἀντεγράψαμεν μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλοχίων Οἱ. (σ. 164—5), παρεβάλομεν δὲ πρὸς τε τὰ Ἀμφιλόγια Κσι. (ἀρ. 258), Κολ. (ἀρ. 95), Βατ. (ἀρ. 95), ΔΡ. (ἀρ. 94), Τα. (ἀρ. 249), Τυ. (ἀρ. 16), Ἐν. (ἀρ. 94) καὶ Μιγ. (σ. 604) καὶ πρὸς τὰς Ἐπιστολάς Β. (σ. 345—7) καὶ Μο. (σ. 262—4).

Καθὰ δὲ εἰκάσαμεν⁷, διελέξατο ὁ Φώτιος τὸν τέταρτον τοῦτον περιωθέντα δογματικὸν λόγον τῇ 4 Σεπτεμβρίου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, τοῦ 837 σωτηρίου ἔτους.

1. ὄρα Εἰσαγωγὴν τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 8 § ιε'.

3. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Θεολογικὸς Γ' περὶ Ἰῶδ (παρὰ MIGNÉ. *Patrologia Graeca*. Τόμ. ΛΣ') σ. 115.

4. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, σ. 347.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόγια, σ. 7—8 § ιε', σ. 164—5.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, αὐτ.

7. ὄρα ἀνωτέρω Προδιόκησιν τοῦ ΚΔ' Λόγου.

ΚΖ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,λόγος δογματικὸς δ' ².πῶς ἐννοητέον³ τὸ, « Ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστὶ⁴. »

α'. Τὴν, « Ὁ Πατήρ μου⁵ μείζων μου ἐστὶ⁶, » τοῦ εὐαγγελίου φωνὴν δια-
φύρως οἱ πατέρες ἡμῶν ἐξειλήφασι, μηδεμιᾶς λυμαινομένης τῇ ἀληθείᾳ ὑπολήψεως.
Οἱ μὲν γὰρ φασι τῷ αἰτίῳ μείζονα εἰρῆσθαι, ὅπερ οὐκ οὐσίας παραλλαγήν,
ταυτότητα⁷ δὲ μᾶλλον καὶ συμφυΐαν παρίστησιν· ἅπας γὰρ πατήρ τοῦ υἱοῦ τῷ
αἰτίῳ καθηγούμενος συσφίγγει μᾶλλον δι' αὐτοῦ, καὶ συνδιακρατεῖ τὴν τῆς οὐσίας
ἐνότητα, καὶ ὁ σκεδασμὸς τῶν ὑποστάσεων τοσοῦτος, μάλιστα τοῖς γεννητοῖς⁸,
ἐκ μυρίων ῥέων, καὶ πληθυνόμενος περιστάσεων εἰς ἑτερότητα ἐκβιάζεται· ὁμοου-
σιότητος ἄρα καὶ συμφυΐας τὸ μείζω εἶναι τῷ αἰτίῳ τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ, ἀλ-
λ' οὐδαμῶς γε τῆς κατ' οὐσίαν ἑτερότητος.

β'. Δεῖται μὲν γὰρ συνετῶν καὶ καθ' ἑαυτὸ τοῦτο τὸ ἱερὸν χωρίον ἀκροατῶν,
μᾶλλον δ' ἂν δεηθείη καὶ τῆς εἰρημένης φωνῆς⁹, ἥτις ἐδήλου τὴν ἰσότητα τοῦ
Πατρὸς¹⁰, συνεξεταζομένης καὶ συμπαραβαλλομένης αὐτῶ· εἰ γὰρ καὶ ἑτέrais πα-
τριαῖς ἐπιστάσις ἢ ἐν αὐταῖς φαινομένη μάχη εἰς συμφωνίαν προήνεγκεν, οἷον
ὅτι τὸ μὲν μείζων¹¹ εἰς τὸ αἴτιον ἀναφέρεται, τὸ δὲ ἐν¹² μὴνυει τῆς φύσεως τὴν
ισότητα, ἀλλ' οὖν καὶ ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος εἰς ἑαυτὸν τὸ μείζων ἀναδεχόμενος

1. καθ' ἡμᾶς γε. - Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως BB.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - λ. Μιγ. Οἱ.

3. B. Mo. - τί ἐστι Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Έν. Μα. Μιγ.

4. ἐν ἄπ. X.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΔ' 28.

6. Mo. B. - μου ἐστι Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Έν. - μου ἐστιν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

7. Mo. B. - ταυτότητα Οἱ. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Έν. Μα. Μιγ.

8. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ. - καὶ Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Έν. Mo. B.

9. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Έν. Mo. B. - γεννητοῖς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

10. « Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑσμέν » ΙΩΑΝΝΟΥ' Ι' 30.

11. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Έν. Mo. B. - ἰσότητα πατρὸς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΔ' 28.

13. Αὐτ. Ι' 30.

ἐλευθέραν ἐπηρείας τὴν τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν υἱὸν διὰ τοῦ ἐνὸς συγκατασκευάζει ἰσότητα.

γ'. "Ἄλλοι δὲ τὸ μεῖζων κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐξειλήφασι¹. φασὶ γάρ, ὥσπερ τό, Πορεύεσθαι πρὸς τὸν Πατέρα², καὶ τό, Μηκέτι πολλὰ μετὰ τῶν μαθητῶν λαλεῖν³, καὶ τό, "Ἐρχεσθαι τὸν τοῦ κόουμου ἄρχοντα, καὶ ἐρευνῶντα μηδὲν εὐρίσκειν ὅλως ἐν αὐτῷ⁴, ὥσπερ⁵ δὴ ταῦτα τοῦ προσλήμματος ἦν, οὐ τοῦ Λόγου, οὕτω καὶ τό, "Ὁ Πατήρ μου μεῖζων μου ἐστί"⁶. μετὰ γὰρ ἐκείνων τοῦτο, καὶ παραπλησίως αὐτοῖς εἴρηται. Τινὲς δὲ περὶ μὲν τοῦ Λόγου τὸ μεῖζον συνεχώρησαν, οὐχ ἀπλῶς δὲ τοῦτο καὶ κατ' οὐσίαν, ἀλλ' εἶπερ ἐστὶν ἡ ἐνανθρώπησις ἄκρα κένωσις καὶ ταπεινότης, καθ' ἣ κεκένωκεν ἑαυτὸν⁷ ὁ Λόγος, καὶ τεταπεινωκε⁸, δοῦλου μορφὴν ὁ δεσπότης ὑπελθὼν, δῆλον⁹, ὅτι τοῦ μηδαμῶς ὑποστάντος τὴν κένωσιν καὶ ταπεινῶσιν ἀκροβούτως λέγοιτ' ἂν τὸ ἔλαττον ἀπενέγκασθαι ἐν μεῖζοσι γὰρ ὑπεροχῆς κατ' αὐτό γε τοῦτο ὁ ἀκένωτος τοῦ κεκενωμένου, καὶ¹⁰ ὁ τῆς ἰδίας ὑπεροχῆς μηδὲν καθυφαίς¹¹ τοῦ μέγρι καὶ τῶν ἐπονειδίστων παθῶν (σταυροῦ, ζημίας, καὶ θανάτου¹²) διεληλυθότος τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

δ'. Ἐκδέχαιτο δ' ἂν τις οὐκ ἀπεικότως καὶ πρὸς τὴν τῶν μαθητῶν διάνοιαν εἰρησθαι τὸν λόγον. Ἐπεὶ γὰρ ἔτι ἀτελῶς οὕτοι διέκειντο περὶ τὸν Θεὸν καὶ διάσκαλον, μεῖζονά τε πολλῶ τὸν Πατέρα ἐνόμιζον, τοῦτο μὲν τῶν μωσαϊκῶν νόμων ἐμψρανέστερον αὐτοῖς τὸν Πατέρα ἢ τὸν υἱὸν καταγγελλόντων, τοῦτο δὲ καὶ τοῦ¹³ σωτῆρος ἄνω καὶ κάτω περιστρέφοντος αὐτοῖς τὸν Πατέρα, ἐπεὶ οὖν τοιαύτη τις αὐτοῖς ἐνεστῆρις ἡ δόξα (διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ἔλεγον¹⁴, Δεῖξον ἡμῖν

1. Οἱ ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- εἰλήφασι Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μο. Μα. Μιγ. Β.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΔ' 28.

3. Αὐτ. 30.

4. Αὐτόθι.

5. Οἱ. Β.- ὅλως ὥσπερ ἐν λ. Ν.

6. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μο. Β.- μού ἐστί Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μα. Μιγ.

7. Φιλιππησ. Β' 7, 8.

8. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ. (σημ.). Β.- ἐταπεινώσε Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μο. Μα.

9. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Β.- μορφὴν δοῦλου ὑπελθὼν ὁ δεσπότης, δῆλον Μιγ. (σημ.).- μορφὴν δοῦλου ὑπελθὼν, δῆλον Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μο. Μα.

10. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- κεκενωμένον μεῖζον ἐστί, καὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μο. Μα. Μιγ. Β.

11. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ. (σημ.). Β.- καθυφαίς Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μο. Μα. Β.

12. Φιλιππησ. Β' 8.

13. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ. (σημ.). Β.- δὲ τοῦ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μο. Μα.

14. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΔ' 9.

τὸν Πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν), πρὸς τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀποτεινόμενος ἵσταται, τοιοῦτόν τι λέγων ὁ σωτήρ· « Ἀσύμφωνα¹ ταῖς σφῶν ὁμολογίαις διαπράττεσθε², » λύπη διδόντες ἑαυτούς³, ὅτι περ⁴ ἔφην, Πορεύομαι πρὸς τὸν Πατέρα⁵. εἰ » γὰρ ἡγαπᾷτέ με (δοκεῖ δὲ ὑμῖν καὶ μείζων εἶναι ὁ Πατήρ), χαίρειν ὑμῶς ἔδει⁶, » διότι πρὸς τὸν μείζονα πορεύομαι τοῦτον γὰρ καὶ ὑμῖν εἶγε μόνον ὑποδείξαίμι, » ἀντὶ πάντων ἐξαρκέσειν διετείνεσθε⁷. » Ἀλλὰ γὰρ καὶ κατὰ ταύτην τὴν διάνοιαν μείζω⁸ λελέχθαι τὸν Πατέρα παρὰ τοῦ Υἱοῦ εἴ τις⁹ ἐκδέχεται, οὐκ ἂν ἀπενεχθείη τοῦ πρέποντος.

ε'. Οὐδὲν δὲ ἴτως κωλύει καὶ ῥῆμα τοῦτο ὑπολαβεῖν συγκαταβάτως, διὰ τὴν τῶν ἀχροατῶν ἀσθένειαν ἐσχηματισμένον πρὸς τὸ ταπεινότερον. Ἔστι γὰρ ἔστι πολλή¹⁰ καὶ τῶν τοιούτων λόγων ἡ οἰκονομία ἐπὶ κέρδει καὶ σωτηρίᾳ τῶν τὰ τελεώτερα¹¹ μήπω φέρειν δυναμένων, ὥσπερ καὶ τό, Ἐρωτήσω τὸν Πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον πέμψει¹², καὶ τό, Εὐχαριστῶ σοι... ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις¹³, καὶ μυρία ἄλλα. Πόθεν οὖν δῆλον, ὅτι ταῦτα πρὸς τὴν ἀσθενοῦσαν ἀκοήν ἐσχημάτισται; Αὐτὸς ὁ σωτήρ, ἡ πηγὴ τῆς σοφίας καὶ ἡ τῆς γνώσεως ἄβυσσος¹⁴, ἑαυτὸν ἐρμηνεύων ἐδίδαξεν, εἰπὼν¹⁵. Ἐγὼ δὲ ᾗδειν, ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν, ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

1. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ. (σημ.). Β.- λέγων, αὐτοὺς ἀσύμφωνα Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μο. Μα.

2. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Β.- διαπράττεσθαι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μο. Μα. Μιγ.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ 15' 6.

4. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Β.- ὅτι περ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μο. Μα. Μιγ.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ 14' 28.

6. Αὐτόθι.

7. Αὐτ. 8.

8. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- μείζονα Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μο. Μα. Μιγ. Β.

9. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Β.- εἷ τις Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μο. Μα. Μιγ.

10. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ. (σημ.). - ταπεινότερον ἔστι γὰρ πολλή Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μο. Μα. Β.

11. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Β.- τελεώτερα Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μο. Μα. Μιγ.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ 14' 16, 1Ε' 26.

13. Αὐτ. 1Α' 41, 42.

14. Μιγ (σημ.). - καὶ τῆς γνώσεως ἄβυσσος Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.- σοφίας καὶ συνέσεως ἄβυσσος Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μο. Μα. Β.

15. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 42.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΚΗ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

“Αμα ἐκλεγείς εἰς διαδοχὴν τοῦ ΚΠ. Ἰγνατίου ὁ Φώτιος τῇ 26 νοεμβρίου 857¹ καί, μετὰ πολυήμερον παρ’ αὐτοῦ ἄρνησιν, κλίνας ἐπὶ τέλους τὸν ἀρχένα εἰς τὴν ἐμόθυμον ψῆφον κλήρου τε καὶ λαοῦ² διήλθεν ἐν ἑξ ἡμέραις τοὺς διαφόρους ἱερατικοὺς βαθμοὺς, « ἔπειτα τῇ ἑκτῇ (25 δεκεμβρίου 857), Χριστοῦ δὲ ἦν » τὰ γενέθλια, καὶ αὐτὸς τῷ ἱερατικῷ προσβάς θρόνον τὴν εἰρήνην τῷ λαῷ προσε-
« φώνει », « ἦτοι ἀπήγγελλε, καθ’ ἡμετέραν εἰκασίαν, τὴν προκειμένην ὁμιλίαν, ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῆς εὐαγγελικῆς ῥήσεως τῆς ἡμέρας· « Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, » καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία³ » καὶ ἐδόξατε μὲν τὸν Ὑψιστον ἐπὶ τῇ ἐκλογῇ αὐτοῦ, προὔτεινε δὲ τὴν εἰρήνην τοῖς ἀντιπάλοις αὐτοῦ, καὶ τὴν θείαν εὐδοκίαν ἐπὶ τοῦ νέου αὐτοῦ ποιμανίου ἐπεκαλέσατο. Οὐδόλως δ’ ἐδυσκολεύθη εἰς τὴν τοιαύτην ἀπαγγελίαν διότι καὶ ἐθὰς ἦν τῆς ἐκκλησιαστικῆς γλώσσης, ὡς ἐγκύψας εἰς ἅπαντα τὰ τότε σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, ὧν μέρος μόνον εἶχε περιγράψει ἐν τῇ Μυριοβίβλῳ⁴, καὶ καιρὸν εἶχε πρὸς προμελέτην, ὡς ἀπὸ ἐνὸς ἤδη μηνὸς ἐκλεγείς ὑποψήφιος.

Ναὶ μὲν οὐδαμοῦ μνεῖα γίνεται διαρρήδην ὁμιλίας τοῦ πατριάρχου Φωτίου « εἰς τὴν γέννησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ » ἀλλ’ ἐπειδὴ γνωρίζομεν, ὅτι τὰ Ἀμφιλόγια μετὰ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Φωτίου, αἱ εἰς τὴν παλαιὰν καὶ νέαν διαθήκην⁵ ἐρμηνεῖαι αὐτοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων⁷ περιεῖχον ἀποσπάσματα τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ, εὐρίσκομεν δ’ ἐν αὐτοῖς ῥητορικὰ τεμάχια, τὴν ἐορτὴν ταύτην ἀφορῶντα⁸, συνελέξαμεν τὰ οἰκεῖα χωρία, καὶ συναπηρτίσαμεν τὴν παρὰ

1. ὅρα Εἰσαγωγὴν τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν θρόνον Ἀρτιορείας (ἐκδ. Βαλέττα) σ. 145—6.—
Συνόδου Η' οἰκουμένης Πρῆξ. Β' (ὅρα ΔΟΣΙΘΕΟΥ ἹΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, Τόμος Χαρᾶς.
ἐν Ῥημνίκῳ 1705. φύλλ.) σ. 53.—NICOLAI PAPAE. *Epist.* (ad Michaelen) ὅρα
BINII. *Concil.* Τόμ. Ζ' σ. 938.—Σ. ΜΗΛΙΑ. *Συνόδων συνάθροισις*. ἐν Πάρισις 1761.
2 Τόμ. φύλλ. Τόμ. Β' σ. 936.

3. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. *Βίος Ἰγνατίου ΚΠ.* (παρὰ MIGNIE. *Patrologia Graeca*. Τόμ. ΡΕ') σ. 512.

4. ΛΟΥΚΑ Β' 14.

5. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τοῦ Α' Λόγου.

6. HERGENROTHER. *Photius*. Τόμ. Ι' σ. 77, 91.

7. Αὐτ. σ. 236.

8. ὅρα κατωτέρω Φωτίου Ὁμιλίαν ΚΗ' § δ', ζ'—θ'.

πόδας ὁμιλίαν, ἥς ἡ μὲν ἐπιγραφή συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ΚΕ' λόγου τοῦ Φωτίου (ῥα καὶ ΒΒ. ἀρ. 52, 152), καὶ τῆς ΚΘ' ὁμιλίας, ἡ δὲ § α' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κατὰ Μανιχαίων Μι. (σ. 208), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ κατὰ Μανιχαίων Παλ. (φ. 195), 'Α. (φ. 1 κ. ἐ.) καὶ Οὐ. (Τόμ. Β' σ. 110 κ. ἐ.). ἡ δὲ § β' ἀντεγράφη μὲν ἐξ 'Αμφιλογίων Οἰ. (σ. 183), παρεβλήθη δὲ πρὸς 'Αμφιλόγια ΑΡ. (ἀρ. 110) καὶ Κα. (Τόμ. Ε'). ἡ δὲ § γ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ 'Επιστολῶν Β. (σ. 210), παρεβλήθη δὲ πρὸς 'Επιστολὰς Μον. (σ. 1), Μηλ. (Τόμ. Α' σ. 653), Βου. (σ. 155), 'Ρα. (σ. 380) καὶ Μι. (σ. 640). ἡ δὲ § δ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ 'Αμφιλογίων Οἰ. (σ. 253), παρεβλήθη δὲ πρὸς 'Αμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 200), Κολ. (ἀρ. 171), Βατ. (ἀρ. 171), ΑΡ. (ἀρ. 170), Τα. (ἀρ. 191), Παρι. (ἀρ. 165), Τυ. (ἀρ. 165), 'Εν. (ἀρ. 171), Κα. (Τόμ. Ε'), Βου. (ἀρ. 64) καὶ Μιγ. (σ. 865), καὶ πρὸς 'Επιστολὰς Μον. (σ. 88, 90) καὶ Β. (σ. 363), καὶ πρὸς 'Ερμηνείας Μα. (Τόμ. Θ' σ. 646) καὶ Μιγ. (σ. 1221). ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη μὲν ἐξ 'Αμφιλογίων Οἰ. (σ. 334), παρεβλήθη δὲ πρὸς 'Αμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 172), Κολ. (ἀρ. 280), Βατ. (ἀρ. 280), ΑΡ. (ἀρ. 277), Τα. (ἀρ. 171), Παρι. (ἀρ. 274), 'Εν. (ἀρ. 280), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 140) καὶ Μιγ. (σ. 1112). ἡ δὲ § ς' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κατὰ Μανιχαίων Μι. (σ. 209), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ κατὰ Μανιχαίων Παλ. (φ. 196) καὶ Οὐ. (Τόμ. Β' σ. 110 κ. ἐ.). ἡ δὲ § ζ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ 'Αμφιλογίων Οἰ. (σ. 345), παρεβλήθη δὲ πρὸς 'Αμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 117), Κολ. (ἀρ. 304), Βατ. (ἀρ. 304), ΑΡ. (ἀρ. 301), Τα. (ἀρ. 117), Παρι. (ἀρ. 4), Τυ. (ἀρ. 4), 'Εν. (ἀρ. 304), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 97) καὶ Μιγ. (σ. 1145). αἱ δὲ § η' καὶ θ' ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ 'Αμφιλογίων Οἰ. (σ. 240—1), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς 'Αμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 185), Κολ. (ἀρ. 155), Βατ. (ἀρ. 155), ΑΡ. (ἀρ. 155), Τα. (ἀρ. 174), Παρι. (ἀρ. 151), Τυ. (ἀρ. 150), 'Εν. (ἀρ. 155), Κα. (Τόμ. Ε'), Φι. (Τόμ. Ε' σ. 770—2), Βου. (ἀρ. 51), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 647—648) καὶ Μιγ. (σ. 821), ὡς καὶ πρὸς 'Ερμηνείας Κερ. (σ. 51—52). ἡ δὲ § ι' ἀντεγράφη μὲν ἐξ 'Αμφιλογίων Οἰ. (σ. 349), παρεβλήθη δὲ πρὸς 'Αμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 119), Κολ. (ἀρ. 306), Βατ. (ἀρ. 306), ΑΡ. (ἀρ. 303), Τα. (ἀρ. 119), Παρι. (ἀρ. 6), Τυ. (ἀρ. 6), 'Εν. (ἀρ. 306), Κα. (Τόμ. Ε'), Φι. (Τόμ. Ε' σ. 693), Βου. (ἀρ. 15) καὶ Μιγ. (σ. 1148).

'Ομιλίαν δὲ τότε ἐξεφώνησεν ὁ Φώτιος, οὐ μόνον ἀναμνησκόμενος τῆς ἀναρρήσεως κατ' ἄλλην 25 δεκεμβρίου¹ 784 μ. Χ. τοῦ πατροθείου αὐτοῦ ἀγίου Ταρασίου τοῦ ΚΠ.² ἀλλὰ καὶ γεραίρων τὴν μεγάλην ταύτην ἡμέραν, ἥτις, κατὰ τοὺς ἀρ.

1. ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ. *Χρονολογία*. Τόμ. Α' σ. 713.

2. ΦΩΤΙΟΥ. *Επιστολαί*, σ. 180.

χαιοτέρους πατέρας¹, « πρώτη έορτή έστιν ή φρικτή καί θρυμαστή κατὰ σάρκα » τοῦ Χριστοῦ γέννησις. »

Καί κατ' άρχάς μὲν ὑπὸ τὸ ὄνομα Θεοφάνεια² έωρτάζετο ή κατὰ σάρκα γέννησις τοῦ κυρίου ήμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῇ 6 ἰανουαρίου σύναγμα μετὰ τῆς βαπτίσεως αὐτοῦ, εἶτα δὲ ἰδίᾳ τῇ 25 δεκεμβρίου, ἐν μὲν Ῥώμῃ³ ἀπὸ τοῦ πάπα Λιθερίου (355 — 366 μ. Χ.), ἐν δὲ Ἀντιοχείᾳ⁴ ἀπὸ τοῦ 376 μ. Χ. ἀπανταχθεῦ δὲ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, πλὴν τῶν Ἀρμενίων⁵, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος⁶, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν ἡμέρα γενέθλιος, γενέθλια (*natalis, natalitia Christi*).

Ἐντεῦθεν ὁρμώμενοι δυνάμεθα ἀδιστάκτως ἵνα τὸ μὲν ἀπορρίψωμεν ὡς νόθον τὸν εἰς ἅγιον Ἀθανάσιον τὸν Ἀλεξανδρείας (326—373 μ. Χ.) ἀποδιδόμενον λόγον « εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ, » οὗ ή άρχή, « Μυστήριον ξένον βλέπω⁸, » τὸ δὲ ἵνα ὀρίσωμεν τοὺς ἀπαγγελοθέντας τῇ 25 δεκεμβρίου εἰς τὴν έορτὴν ταύτην κατὰ τὴν Ἀνατολὴν λόγους ὡς μεταγενεστέρους τοῦ 376 σωτηρίου έτους⁹ τοιοῦτοι δὲ εἰσιν· α) τοῦ ἁγίου μεγάλου Βασιλείου τοῦ Καισαρείας Καππαδοκίας (376—379 μ. Χ.), οὗ ή άρχή, « Χριστοῦ γέννησις, ή μὲν οἰκεία καί πρώτη¹⁰. » β) τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (376—391 μ. Χ.) « Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε¹¹. » γ) τοῦ ἁγίου Ἀμφιλοχίου τοῦ Ἰκονίου (376—395 μ. Χ.) « Ὁ μὲν πνευματικὸς¹². » δ) τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης (376—396 μ. Χ.) « Σαλπίσσατε ἐν νεομην-

1. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΟΥ. Ὀμιλία (ψευδεπίγραφος) εἰς τὴν Ἀνάληψιν (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΓ') σ. 477.- ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Συναξαριστής (ἐν Ἀθήναις 1868. 2 Τόμ. 4ον) Τόμ. Α' σ. 338.

2. Π. ΡΟΜΗΟΤΟΥ. Χριστιανική ήθική καί λειτουργική (ἐν Ἀθήναις 1869. 8ον) σελ. 218.- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Λόγος εἰς τὰ Θεοφάνεια, εἵκουν γενέθλια τοῦ σωτῆρος (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΛΖ') σ. 312.

3. S. AMBROSII. *De virginibus* III 1.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὀμιλία ΑΓ' εἰς τὴν γενέθλιον ήμέραν τοῦ Χριστοῦ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΘ') σ. 351.- Π. ΡΟΜΗΟΤΟΥ, αὐτ. σ. 219.

5. Π. ΡΟΜΗΟΤΟΥ, αὐτ. σ. 220.

6. ABBÉ MARTIGNY. *Dictionnaire des antiquités chrétiennes* (Paris 1865. μ. 8ον) ἐν λ. fêtes immobiles, σ. 272.

7. Φ. ΒΑΦΕΙΔΟΥ. Ἑκκλησιαστική ιστορία (ἐν ΚΠ. 1884. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σελ. 309.

8. FABRICII. HARLES. *Bibliotheca Graeca*. Τόμ. Ι' σ. 239.- MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΗ' σ. 960.

9. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 239.- MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΑ' σ. 1457.

10. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 240.- MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΛΖ' σ. 312.

11. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 239.- MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΛΘ' σ. 36.

νία σάλπιγγι¹.» ε) τοῦ ἁγίου Ἐφραίμ τοῦ Σύρου (376—400 μ. Χ.) «Εἰς τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ» λόγοι 13, ῥηθέντες ἐν τρισὶ καὶ δέκα ἡμέραις, ἀπὸ τῆς 25 δεκεμβρίου μέχρι τῆς 6 ἰανουαρίου². ς) τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (376—404 μ. Χ.)—πλὴν τῶν ψευδεπιγράφων, ὧν ἡ ἀρχὴ τοῦ μέν, «Ἡ πηγὴ τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων³,» τοῦ δέ, «Ὅντως ἐπεφάνη ἡμῖν⁴,» τοῦ δέ, «Ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος⁵,» τοῦ δέ, «Ὅπόταν ἐκ χειμῶνος⁶,»—οἷδε, ἀρχόμενοι ὁ μέν, «Ἦ πασῶν τῶν ἑορτῶν ἐπεδήμησεν ἑορτὴ⁷,» ὁ δέ, «Εἰς τρεῖς διεῖλε μερίδας τὰς γενεάς⁸,» ὁ δέ, «Τί τοῦτο; σημεῖον ἀντιλεγόμενον ὁρῶ⁹,» ὁ δέ, «Πολὺν ἡμῖν ὁ τῆς ἀγρυπνίας¹⁰,» ὁ δέ, «Ἄ πάλαι πατριάρχαι μὲν ὦδινον¹¹,» ὁ δέ, «Μυστήριον ξένον καὶ παράδοξον βλέπω¹².» ζ) Παύλου τοῦ Ἐμέσης (τῷ 431 μ. Χ.) «Εὐκαιρον σήμερον¹³.» η) τοῦ ἁγίου Πρόκλου τοῦ ΚΠ. (434—447 μ. Χ.) τέσσαρες λόγοι, ὧν ἡ ἀρχὴ τοῦ μέν, «Πολλὰ καὶ διάφοροι πανηγύρεις¹⁴,» τοῦ δέ, «Καλὴ μὲν ἡ τῶν Ψαλμῶν λύρα¹⁵,» τοῦ δέ, «Λαμπρὰ καὶ παράδοξος τῆς παρούσης ἑορτῆς¹⁶,» τοῦ δέ, «Παρθενικὴ πανηγυρίς σήμερον¹⁷.» θ) Βασιλείου τοῦ Σελευκείας (447—458 μ. Χ.) «Μεγάλας τῶν ἐγκωμίων εὐρήσει τὰς ἀφορμάς¹⁸.» ι) Εὐσεβίου τοῦ Ἀλεξανδρείας (περὶ τὸ 500 μ. Χ.) δύο λόγοι, ὧν ἡ ἀρχὴ τοῦ μέν, «Παραγενεμένης τοῦ Χριστοῦ ἑορτῆς¹⁹,» τοῦ δέ, «Τοῦ κατελθεῖν κύριον ἡμῶν

1. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ.—MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΣ' σ. 1128.

2. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΤΟΥ ΤΣΕΡΝΙΓΟΒΟΥ. Ἱστορικὴ διδασκαλίη, μετὰφρ. Ν. ΠΑΡΙΑΔΑ (ἐν Ἱεροσολύμοις 1885—8. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Β' σ. 167.

3. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 238.—MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΝΣ' σ. 385.

4. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 239.—MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΝΘ' σ. 687.

5. FABRICII. HARLES, αὐτ.—MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΞΑ' σ. 737.

6. FABRICII. HARLES, αὐτ.—MIGNE, αὐτ. σ. 763.

7. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΞΓ' σ. 821.

8. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ.

9. Αὐτόθι.

10. Αὐτόθι.

11. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 238.

12. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ.

13. Πρακτικὰ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ' οἰκουμένης συνόδου (παρὰ ΜΗΛΙΑ, αὐτ. Τόμ. Α') σελ. 615.

14. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 239.—MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΞΕ' σ. 692.

15. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 238.—MIGNE, αὐτ. σ. 704.

16. FABRICII. HARLES, αὐτ.—MIGNE, αὐτ. σ. 708.

17. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 239.—MIGNE, αὐτ. σ. 844.

18. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Ἑορτοδρόμιον (ἐν Βενετίᾳ 1836 4^{ον}) σ. 64.

19. FABRICII. HARLES, αὐτ.—MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΠΣ' σ. 365.

Ἰησοῦν Χριστόν¹. » ια) τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ (717—760 μ. Χ.)
« Ὅποτεν τὸ ἔαρ ἐπέλθῃ². »

Ἄλλὰ καὶ μέλη ἐμελοποίησαν εἰς τὴν κατὰ σάρκα γέννησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μὲν ἅγιος Ἀνατόλιος ὁ ΚΠ. (449 — 458 μ. Χ.) τρία ἰδιό-
μελα³. ὁ δὲ ἅγιος Γεώργιος ὁ Συρακουσῶν (+669) τροπάρια⁴. ὁ δὲ ἅγιος Ῥω-
μανὸς ὁ μελωδὸς (713—716 μ. Χ.) α) Κοντάκιον, ἐκδοθὲν μὲν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ
καρδινάλιου Πίτρα⁵, συγκείμενον δὲ ἐξ 25 τροπαρίων, ὧν μόνον τὰ δύο παρ' ἡμῶν
ἐξεδόθησαν, τὸ μὲν, « Ἦ παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει, » τὸ δέ, « Τὴν
Ἑδέμ Βηθλεέμ. ἤνοιξε, δεῦτε ἰδῶμεν⁶, » β) στιχηρὰ ὑπὸ τὴν ἀκροστιχίδα, « Λῖνος
ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ εἰς τὰ γενέθλια, » ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ⁷, τὸν ἀριθμὸν 33,
ὧν τὰ πέντε μόνον ἦσαν ἡμῶν γνώριμα⁸, ἦτοί τὰ α', κ', κγ', κδ' καὶ κη' καὶ γ) ἴσως
τὸ ἀνεπίγραφον ἄσμα, « Χορὸς τῶν προσφητῶν ἐορτάζει ἐνθέως, » ὅπερ ἐκ τροπαρίων
ἐξ συγκείμενον ἐξέδωκεν ὁ αὐτὸς σοφὸς καρδινάλιος⁹. ὁ δὲ ἅγιος Ἀνδρέας ἱερο-
σολυμίτης, ὁ καὶ Κρήτης (680—724 μ. Χ.) ἰδιόμελον¹⁰. ὁ δὲ ἅγιος Γερμανὸς
ὁ ΚΠ. (715—730 μ. Χ.) 5 ἰδιόμελα¹¹. ὁ δὲ ἅγιος Κοσμάς ὁ Μαΐουμ. ὁ ἁγιο-
πολίτης (725—735 μ. Χ.) τὸν κανόνα, « Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε¹². » ὁ δὲ
ἅγιος Ἰωάννης ὁ δαμασκηνὸς (717—760 μ. Χ.) 6 ἰδιόμελα¹³, καὶ τὸν κανόνα,
« Ἐσωσε λαὸν θαυματουργῶν δεσπότης¹⁴. » ὁ δὲ ἅγιος Ἰωσήφ ὁ Θεσσαλονίκης
(809—833 μ. Χ.) 7 τροπάρια, τὸ πρῶτον ὑπὸ Πίτρα δημοσιευθέντα¹⁵. ἡ δὲ Ἰκασία
(830—850 μ. Χ.) τὸ « Αὐγούστου μοναρχήσαντος ἐπὶ τῆς γῆς¹⁶ » τροπάριον.

1. FABRICII. HARLES, αὐτ. - MIGNE, αὐτ. σ. 328.

2. FABRICII. HARLES, αὐτ. - MIGNE, αὐτ. Τόμ. ιγ' σ. 81.

3. Μηραῖον δεκεμβρίου (ἐν Βενετίᾳ 1820 φύλλ.) σ. 240, 246.

4. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς
μουσικῆς (ἐν Ἀθήναις 1890. 8ον) σ. 147.

5. J. B. PITRA. *Analecta sacra* (ἐν Παρισίῳ 1876 μ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 11.

6. Μηραῖον, αὐτ. σ. 249.

7. J. B. PITRA, αὐτ. σ. 222—228.

8. Αὐτ. σ. 222.

9. Αὐτ. σ. 455—7.

10. Μηραῖον, αὐτ. σ. 252.

11. Αὐτ. σ. 240, 245, 252.

12. Ἀρθολόγιον τοῦ ἔλου ἐνιαυτοῦ, ἐκδ. Γαλ. Βιδάλλη (ἐν Συναγωγῇ 1697. 4ον) σ. χιζ'.

13. Μηραῖον, αὐτ. σ. 245, 246, 252.

14. Ἀρθολόγιον, αὐτ. σ. χιζ'.

15. J. B. PITRA, αὐτ. σ. 381—3.

16. Ἀρθολόγιον, αὐτ. σ. χπθ'.

ΚΗ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

Του άγιωτάτου άρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

όμιλία

εις τήν γέννησιν του κυρίου ήμων 'Ιησοῦ Χριστοῦ².

α'. "Ηρκει³ μέν, εἰ καὶ μηδέν ἄλλο κατὰ τῆς ἀσεβείας προῦβάλετο ἢ εὐσέβεια, ἀλλ' αὐτό γε τὸ φρικτόν, τὴν ἐνανθρώπησιν, λέγω, τοῦ κυρίου ήμων 'Ιησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ σάρκα λαβεῖν, ἐκ σπέρματος Δαβὶδ⁴, καὶ τὸ διὰ παρθενικῶν αἱμάτων, ἐπιφοιτήσῃ τοῦ παναγίου Πνεύματος⁵ συμπαγέντων, εἰς σάρκα προελθεῖν, καὶ ὅλως ἄνθρωπον γενέσθαι⁶.

β'. Θεοτόκον κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν τὴν ἀγίαν παρθένον πρεσβεύομεν, οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ὡς αὐτὸν τὸν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἀφράστως ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς γεννηθέντα Θεὸν Λόγον⁷ συλλαβοῦσαν ἀληθῶς⁸, καὶ ἀρρήτως ἐξ αὐτῆς σαρκωθέντα γενήσασαν⁹.

γ'. Οἷς γὰρ¹⁰ τὸν Θεὸν Λόγον, σαρκὶ γεννηθῆναι καταδεξάμενον, τέτοκε¹¹, Θεοτόκος ἐνδίκως δοξολογεῖσθαι, καὶ ὀνομάζεσθαι ἐξωσίωται.

δ'. 'Ο ἀσπασμὸς¹² ἄνωθεν, ἡ σύλληψις ἄσπορος¹³, ἡ κύησις¹⁴ ἀφραστοῦ, ὠδίνες ἀλόχευτοι, σφραγὶς τῆς παρθενίας ἡ τῶν ὠδίνων διάλυσις (ὁ γὰρ τόκος¹⁵

1. καθ' ἡμᾶς γε.- Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως BB.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅρα καὶ κατωτέρω Φωτίου 'Ομιλίαν ΚΘ'.

3. Πηλ. 'Α. Ού.- ἤρρει Μι.

4. 'Ρωμ. Α' 3.

5. ΛΟΥΚΑ Α' 35.

6. 'Ρωμ. Ε' 15.

7. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 1.

8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 31.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α' 16.

10. Μον. Μηλ. Βου. Μι. Β.- ἡ γὰρ Ρα.

11. Μηλ. Βου. Ρα. Β.- τέτοκεν Μον. Μι.

12. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 29.

13. Αὐτ. 34.

14. Κολ. Βατ. ΑΡ. Μον. Βου. Μα. Οἱ. Μιγ. Β.- ἄσπορος· κύησις Κοι. Τα. Παρ¹ Τυ. 'Εν. Μιγ'.

15. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. 'Εν. Μον. Βου. Οἱ. Μιγ'. Β.- ὁ τόκος Βατ¹ Μα. Μιγ'.

ἄφθορος, καὶ ἡ τεκοῦσα παρθένος καὶ μετὰ γέννησιν¹⁾. Θεὸς ἐν σαρκί², τὸ τιμώ-
μενον χορὸς ἀγγέλων, ἄσμα³ τὸ θαῦμα ποιοῦμενοι⁴. Ἐνθα τοσούτων καὶ τηλι-
κούτων συνδρομῇ, πῶς ἂν τις διαμρισθήσῃσει, καὶ⁵ πάντα ἀσεβῆν ἐθετο μελέτην,
ὅτι μὴ οὐχὶ παρθένος ἡ Παρθένος⁶ καὶ μέχρι τέλους διέμεινεν; Ὡστε ἡ τῶν⁷
ἀχράντων λογίων⁸ ἀλήθεια τὸ μὲν παράδοξον, καὶ ὑπερφυές, καὶ ὑπὲρ κατάληψιν
ἡδυσλήθη παραστῆσαι⁹, ὅπερ ἐστὶ¹⁰ τόκος ἀνευ ἀνδρὸς ἐπιγνώσεως¹¹, τὸ δὲ μετὰ
ταῦτα νοεῖν κατέλιπεν, ὡς ἀκόλουθον τὸ γὰρ τὴν ἐν τόκῳ παρθενεύουσαν καὶ
τὸ λοιπὸν διὰ βίου παρθενεύειν οὔτε καινὸν ὅλως, ἢ παράδοξον, ἀλλὰ καὶ τοῖς
προσηγησαμένοις ἐξ ἀναγκαίου μᾶλλον ἐπόμενον. Ἀλλως τε δὲ καὶ¹² τῶν Ἰου-
δαίων τέως ἐπιστομίζειν ὁ εὐαγγελιστὴς ἔγνω¹³ τὸ βλάσφημον, οἱ ἐκ πορνείας
τὸν ἄπρπον τόκον διέσυσρον διὸ¹⁴ καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἵσταται κακόνοιαν, δι' ὧν
τρανοῖ, καὶ ἀνακηρύττει τῆς¹⁵ πεκούσης τὸ ἀνέπαφον¹⁶.

ε'. Τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γεννηθέντος¹⁷, χορὸς ἀγγέλων ὑμνεῖ τὴν θείαν φίλαν-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 23.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 14.

3. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Μον. Βου. Μα. Οἱ. Μιγ. Μιγ'. - ἄσμα Β.

4. ΛΟΥΚΑ Β' 13, 14.

5. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μον. Μιγ. Μιγ'. - καὶ ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Μα. Οἱ. Β.

6. ΛΟΥΚΑ Α' 27.

7. Βατ. Παρι. Μον. Μα. Μιγ'. - διέμεινεν; Εἰ δὲ τὸ «οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν, ἕως οὗ ἔ-
τεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον» ἐπὶθεσιν βλασφημίας ἑαυτοῖς τινες ἀνευρίσκουσιν, ἵστω-
σαν, ὡς ἡ τῶν ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ. Β. - διέμεινεν; Εἰ δὲ τὸ «Οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτήν ἕως
οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον», ἐπὶθεσιν βλασφημίας ἑαυτοῖς τινες ἂν εὐρίσκου-
σαν, ἵστωσαν, ὡς ἡ τῶν Κοι. Κολ. Τα. Μιγ'.

8. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἐν. Μον. Βου. Οἱ. Μιγ'. Β. - λόγων Βατ. Παρι. Μα. Μιγ'.

9. Βατ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μον. Βου. Μα. Οἱ. Μιγ. Β. - παραστῆσαι Κοι. Κολ.
Τα. Μιγ'.

10. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Μον. Βου. Οἱ. Μιγ. Μιγ'. Β. - ὅπερ
ἐστὶ Μα.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 34.

12. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ. Μιγ'. Β. - Ἀλλως τε καὶ Βατ. Παρι.
Μον. Μα. Μιγ'.

13. Βατ. Παρι. Μα. Μιγ'. - ἐπιστομίζειν ἔγνω Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἐν. Μον. Βου.
Οἱ. Μιγ'. Β.

14. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Μον. Βου. Μα. Οἱ. Μιγ. Μιγ'. - δι' ὃ
Β. Μα. Μιγ'.

15. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Μον. Βου. Οἱ. Μιγ'. Β. - τρανοῦ τῆς Βατ. Μα. Μιγ'.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 25.

17. ΛΟΥΚΑ Β' 7.

ὁρωπίαν, βοῶν¹, Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· καὶ² τὰς ἀσπάρτους δὲ καὶ ἀλοχεύτους ὠδῖνας ἐκείνας³ Γαβριὴλ προείρησεν ὁ ἀρχάγγελος⁴.

ς'. Ὁ μὲν οὖν τῶν ἀγγέλων ὕμνος ἐπὶ τῷ τόκῳ, οἷς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν εἰς μίαν ἀρμονίαν καὶ συμφωνίαν συνῆπτεν⁵, εἰς ἓνα ποιητὴν τὴν αἰσθητικὴν κτίσιν ἅπασαν ἀνῆγε, διὰ τῶν ἄκρων αὐτῆς καὶ τὰ ἐν μέσῳ συναναφέρων. Καὶ χαρᾶς ἀρχῆς ἀενάου τὴν πόλιν εὐρεῖν τοῦ Δαυὶδ εὐηγγελίζετο⁶, ἅτε δὴ τῆς ἀνεκκλήτου εἰρήνης τε καὶ θείας εὐδοκίας διὰ πάσης γῆς ἐμπολιτεύεσθαι παρρησίαν λαμβανούσης⁷.

ζ'. Δηγῆσαντο⁸ οἱ οὐρανοὶ τὴν δόξαν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν⁹, ἥνίκα τῶν πατρικῶν μὴ κενωθείς κόλπων¹⁰ ἐκ παρθένου¹¹ σάρκα λαβεῖν¹² κατηξίωσε¹³, καὶ εἶχεν αὐτὸν ἡ Βηθλεὲμ¹⁴ καὶ τὸ σπήλαιον¹⁵. Τότε γὰρ δὴ τότε ἡ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀριθμουμένη φύσις, τοῦτο μὲν ἡ ὁρατὴ, τοῦτο δὲ ἡ ὑπὲρ¹⁶ τὸ ὁρώμενον, ὑπηρετεῖτο τε καὶ καθυπουργεῖ τῷ θαύματι· ἡ μὲν οἷόν τινα¹⁷ κήρυκα κοινὸν τὸν ἀστέρα¹⁸ χειροτονοῦσα, καὶ προβάλλουσα¹⁹ ἀνακηρύττει τοῦ δεσπότητος τὴν δόξαν, καὶ τὸν κρυπτόμενον βασιλέα δι' ἐνὸς δορυφόρου προπρομπεύουσα· ἡ δὲ πληθος

1. Αὐτ. 14.

2. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Ἐν. Κζ. Μζ. Οἱ. Μιγ. - εἰρήνη καὶ ἈΡ.

3. Βατ. ἈΡ. Ἐν. Κζ. Μζ. Οἱ. - ἐκείνας ὠδῖνας Κοι. Κολ. Τζ. Παρι. Μιγ.

4. ΛΟΥΚΑ Α' 26, 35.

5. Αὐτ. Β' 13, 14.

6. Αὐτ. 10, 11.

7. Αὐτ. 14.

8. Ψαλμῶν III' 1.

9. ἈΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ. - Δηγῆσαντο οἱ οὐρανοὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν Ἀρσινόου Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Μζ. Μιγ. - Οἱ οὐρανοὶ δηγοῦνται δόξαν Θεοῦ (Ψαλμῶν, αὐτ.).

10. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 18.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 23.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 14.

13. ἈΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ. - κατηξίωσεν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Μζ. Μιγ.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Β' 1.

15. ΛΟΥΚΑ Β' 7.

16. ἈΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ. - τοῦτο δὲ καὶ ἡ ὑπὲρ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Μζ. Μιγ.

17. ἈΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ. - οἷοι τινα Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Μζ. Μιγ.

18. Κοι. Κολ. Βατ. ἈΡ. Τζ. Παρι. Τυ. Μζ. Κζ. Οἱ. Μιγ. - ἀέρα Ἐν.

19. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 2, 9.

στρατιᾶς προβαλλομένη, τὸν κτίστην αἰνοῦντων¹, καὶ τῶν τελουμένων τὸ θαῦμα διηγουμένων τῷ ἄσματι².

ἡ. Αὐτοψία τὰ εὐηγγελισμένα λαβόντες³, καὶ τῷ θαύματι τῆς ἀληθείας κατεχόμενοι οὐκ ἀπέκρυψαν τοῖς πυθανομένοις τὴν αἰτίαν· ἀλλ' ἄπερ τε⁴ πρότερον ἐθεάσαντο, καὶ ὧν ἀκοῇ τὴν γνῶσιν ἔσχον παρ' αὐτοῦ τε⁵ τοῦ εὐαγγελιζομένου ἀγγέλου καὶ κήρυκος⁶, καὶ παρὰ τῆς ἄλλης ἀγγελικῆς καὶ ὑμνολόγου στρατιᾶς⁷, ταῦτα πάντα τοῖς παροῦσιν ἀπεκάλυπτον, καὶ ἀνεκήρυττον⁸. Οὐ⁹ γὰρ μόνον τῇ Μαρίᾳ καὶ τῷ Ἰωσήφ τὰ ὑπὲρ λόγον αὐτοῖς¹⁰ τεθεαμένα ἀπήγγελλον¹¹, ἀλλὰ μετ' ἐκείνους καὶ τοὺς ἄλλους ἄπαντας, ὅσοις ἦν ἐντυχεῖν, κοινωνοὺς τῶν ὑπερφυῶν θεαμάτων καὶ ἀκουσμάτων διὰ τῆς διηγήσεως παρελάμβανεν. Καὶ αὐτίκα ἡ πόλις ἡ Βηθλεὲμ ἀνεπέπληστο (πλησίον γὰρ ἦν)¹², τοῦ τε σωτηρίου τόκου τὴν ἀλήθειαν ἀκούουσα¹³ καὶ¹⁴ τῆς ἐξ οὐρανῶν μαρτυρίας τὴν ἀκρίβειαν, τῶν θεοσόφων¹⁵ ἐκείνων ποιμένων προθύμως πάντα διηγουμένων¹⁶, καὶ τὸ φρικτὸν τοῦ θαύματος ταῖς τῶν¹⁷

1. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 13.

2. Αὐτ. 14.

3. Αὐτ. 10, 11, 16, 17.

4. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κζ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. Κερ. - ἄπερ τὸ Μα.

5. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κζ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. Κερ. - αὐτοῦ τὸ Μα.

6. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κζ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. - ἀγγέλου κήρυκος Βατ. Μα. Κερ.

7. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 13, 14.

8. Αὐτ. 18.

9. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κζ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. - ἀπεκάλυπτον· οὐ Βατ. Μα. Κερ.

10. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτοῖς ἐν ἄπ. Χ.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 16.

12. Αὐτ. 15.

13. Αὐτ. 18.

14. Οἱ. (σημ.). - τὴν ἀλήθειαν, καὶ Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κζ. Φι. Βου. Μιγ. Κερ. - τὴν ἀλήθειαν, καὶ Μα.

15. Κοι. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κζ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. Μιγ. Κερ. - θεολόγων Κολ.

16. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

17. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κζ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. Κερ. - τοῦ θαύματος τῶν Βατ. Μζ.

ἀνθρώπων ψυχᾷς ἐναφιέντων· καὶ γάρ¹ φησι², *Πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμαζον*³ περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς. Πῶς⁴ γὰρ οὐκ ἦν θαυμάζειν τὸν ἐν οὐρανοῖς ἐπὶ γῆς ὄραν, καὶ τὴν τε γῆν τοῖς οὐρανοῖς⁵ διὰ τῆς εἰρήνης⁶ συνάπτοντα⁷, καὶ τὰ οὐράνια τὴν γῆν οἰκείουμενα, μᾶλλον δὲ τὸ ἄφραστον ἐκεῖνο βρέφος τῇ μὲν Θεότητι τὰ οὐράνια, τῇ δ' ἀνθρωπότητι⁸ τὰ ἐπίγεια συνάπτον ἀλλήλοις ἐκ τῆς οἰκείας συναφείας, καὶ τὴν πρὸς ἄλληλα εἰρήνην θαυμασίαν τινὰ καὶ ὑπὲρ λόγον πρυτανεῦον⁹; ὃ καὶ καθορῶσαι αἱ οὐράνιοι στρατιαὶ τό¹⁰, *Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, μετὰ τῆς πνευματικῆς*¹¹ χορείας ἀνέμελλον.

Θ'. Ἀλλὰ¹² τὸ μὲν τῶν ποιμένων ἔργον, καὶ τὸ κήρυγμα, καὶ ὁ δρόμος ἐν τούτοις· *Ἡ*¹³ δὲ *Μαρία*¹⁴, φησί¹⁵, συνετήρει¹⁶ τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς¹⁷. Ποῖα ῥήματα; Ἐὰ τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριήλ¹⁸, τὰ τοῦ Ζα-

1. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

2. Βατ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Βου. Μα. Οἱ. Κερ.- γάρ, φησὶ Κοι. Κολ. Τα. Παρι. Φι. Μιγ.

3. ἐν ἔπ. Χ.- ἐθαύμασαν ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

4. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.- ἐθαύμαζον· πῶς Βατ. Μα. Κερ.

5. Κοι. Κολ. Τα. Παρι. Φι. Μιγ.- οὐρανίοις Βατ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Βου. Μα. Οἱ. Κερ.

6. Κολ. Βατ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Μα. Οἱ. Μιγ. Κερ. - εἰρημένης Κοι. Τα.

7. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 14.

8. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Βου. Οἱ.- τῇ δὲ ἀνθρωπότητι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Φι. Μα. Μιγ. Κερ.

9. Κερ.- πρυτανεῦον Βατ. Μα.- ἐπρυτάνευεν Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 13, 14.

11. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. Βατ. Μα.- μετὰ πνευματικῆς Κερ.

12. ἐντ. λ. Μα.

13. ἐντ. ἀκ. Μα.

14. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 19.

15. Βατ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Βου. Μα. Οἱ.- φησὶν Κοι. Κολ. Τα. Παρι. Φι. Μιγ.- λ. Κερ.

16. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Μα. Οἱ. Μιγ.- ἡ δὲ *Μαρία* πάντα συνετήρει Κερ.- ἡ δὲ *Μαρία* πάντα συνετήρει ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

17. Βατ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Βου. Μα. Οἱ. Κερ.- αὐτῆς Κοι. Κολ. Τα. Παρι. Φι. Μιγ.

18. ΛΟΥΚΑ Α' 28, 30—33, 35—37.

χαρίου¹, τὰ τῆς² Ἑλισάβετ³, τὰ τῶν ποιμένων, ἐν οἷς ὁ ἄγγελος αὐτοῖς⁴ ἐκόμιζεν εὐαγγέλια⁵, καὶ τὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων, ἃ διὰ τῆς ὑμνολογίας⁶ τὴν πίστιν τοῖς εὐαγγελίοις βεβαιωτέραν παρείχοντο. Ἀλλὰ τίσι τι ἐήματα ταῦτα συνέβαλλεν⁷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς⁸; Ἡ δὲ ἡλον, ὅτι⁹ τοῖς ἔργοις, ὧν τὴν πείραν εἶχε¹⁰, τῇ ἀσπόρῳ συλλήψει, τῇ ἀνωδίῳ¹¹ κυήσει, τῷ ἀδικηθῶν τόκῳ. Τοῖς οὖν καθ' ἑαυτὴν ἔργοις τοὺς λόγους συμβάλλουσα Θεὸν ὁμολογεῖν τὸν γεννηθέντα τὴν κρίσιν ὁρθὴν ἀνεδέχετο. Οἱ¹² μέντοι ποιμένες τὸ τελευταῖον, ὧν εἶδον, παραδόξῳ θρασάμενοι, καὶ τὴν ψυχὴν χαρᾶς πληρωθέντες¹³ ὑπέστρεψον, δοξάζοντες¹⁴, καὶ αἰνούντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἤκουσαν, καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη αὐτοῖς¹⁵.

ι'. Μάγοι ἐξ ἀνατολῶν καὶ Περσῶν. . . τῷ δεσποτικῷ τόκῳ παραγερόνασι πρῶτοι¹⁶ διὰ πολλὰς. . . αἰτίας· πρῶτον μὲν γὰρ προφητεῖαν τινὰ ἐξέπλήρουν, τὴν λέγουσαν, Βασιλεῖς Ἀράβων καὶ Σαβῖν δῶρα προσάξουσιν¹⁷. καὶ¹⁸ γὰρ οἱ Πέρσαι τηλικαῦτα τῶν χωρῶν ἐκείνων τὸ κράτος εἶχον· φέρει δὲ ἡ ἐκείνων γῆ ἐπίσημόν τε χρυσόν, καὶ σμύρναν, καὶ λίβανον¹⁹. Ἄλλως τε δὲ καὶ τῆς μὲν Αἰγυπτίου

1. Αὐτ. 68—79.

2. Αὐτ. 42—45.

3. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. Κερ.—Ἑλισάβετ Μα.

4. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Μα. Οἱ. Μιγ. Κερ.—ποιμένων, οἷς ὁ ἄγγελος αὐτοῖς Βου.

5. ΛΟΥΚΑ Β' 8—12.

6. Αὐτ. 13, 14.

7. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Μα. Οἱ. Μιγ.—συνέβαλλον Κερ.

8. καθ' ἑμᾶς γε.—αὐτῆς ἐν ἄπ. Χ.

9. καθ' ἑμᾶς γε.—ἡ δὲ ἡλον ὅτι Κοι. Κολ. Τα. Παρι. Φι. Μιγ. Κερ.—ἡ δηλονότι Βατ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Βου. Μα. Οἱ.

10. Βατ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Βου. Μα. Οἱ. Κερ.—εἶχεν Κοι. Κολ. Τα. Παρι. Φι. Μιγ.

11. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Μα. Οἱ. Μιγ.—ἀνωδίον Κερ.

12. ἐντ. λ. Βατ. Μα. Κερ.

13. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἐν. Κα. Βου. Οἱ.—πληρώσαντες Παρι. Φι. Μιγ.

14. ἐν ἄπ. Χ.—καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 20.

15. ἐν ἄπ. Χ.—ἐλαλήθη πρὸς αὐτοὺς ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 1.

17. ΗΣΑΙΟΥ' Ξ' 6: Πάντες ἐκ Σαβῖν ἤξουσιν, φέροντες χρυσόν, καὶ λίβανον οἷσαι, καὶ τὸ σωτήριον Κερίον εὐαγγελιοῦνται.

18. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Βου. Οἱ.—προσάξουσιν. Καὶ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Φι. Μιγ.

19. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 11.

βασιλείας εἰς Ἀσσυρίους διακλυμένης, τῆς Ἀσσυρίων¹ δὲ εἰς Πέρσας μεταρρυσί-
σης, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς τότε βασιλέων Περσῶν τὰ πρεσβεῖα ἐχόντων, ἔδει τοὺς τὸ
πρωτεῖον ἐν τοῖς τότε καιροῖς λαχόντας² τῷ πρώτῳ καὶ μόνῳ βασιλεῖ τῶν αἰώνων³
ἐπὶ γῆς ὁφθέντι, Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν⁴, παραγεγονότας τε⁵ προσκυνῆσαι καὶ
δῶρα κομίσαι, δι' ὧν⁶ ἔπραττον, ἀνομολογοῦντας, ὅτι ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς καὶ αὐτῶν
τῶν μικροῦ τῆς γῆς ἀπάσης κρατούντων, καὶ κατὰ πάντων τὸ πρωτεῖον ἐχόντων,
δεσπότης, καὶ κύριος⁷ καὶ βασιλεὺς χρηματίζει, προσκυνούμενός τε ὑπ' αὐτῶν
καὶ δωροφορούμενος⁸.

1. καθ' ἡμᾶς γε.- διακλυμένης, τῶν Ἀσσυρίων ἐν ἄπ. X.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- τοῖς τὸ πρωτεῖον ἐν τοῖς τότε καιροῦ λαχούσι ἐν ἄπ. X.

3. A' Τιμόθ. Α' 17.

4. ΙΟΥΔΑ, 4.

5. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Βου. Οἱ.- Χριστῷ Θεῷ τῷ ἡμῶν παραγεγονότας τε Κοι. Καλ.
Βατ. Τα. Παρι. Φι. Μιγ.

6. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.- δι' ὧν Κοι. Καλ. Βατ. Τα. Παρι.

7. ΙΟΥΔΑ, αὐτ.

8. Μιγ. (σημ.).- δωροφορούμενος Κοι. Καλ. Βατ. Τα. Παρι.- δωροφορούμενος Α'
Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Οἱ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΚΘ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ὅπως εἰς ἄλλας θεσποτικὰς καὶ θεομητορικὰς ἑορτάς, τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως¹, τῆς τοῦ σωτῆρος ὑπαπαντῆς², τοῦ τῆς ἀειπαρθένου εὐαγγελισμοῦ³, τῆς τοῦ Κυρίου ἀναλήψεως⁴, τοῦ τῆς Θεοτόκου γενεθλίου⁵, οὕτω καὶ εἰς τὴν εἴσοδον τῶν φωτίων ἀπήγγειλεν ὁ πατριάρχης Φώτιος ὁμιλίαν. Δυστυχῶς ὅμως ἀπωλέσθη τῷ 1671 κατὰ τὴν τῆς σκωρηλιανῆς βιβλιοθήκης πυρκαϊάν, μόνῃς τῆς ἐπιγραφῆς διασωθείσης «εἰς τὴν ἑξοδὸν τῶν φωτίων», ὅπερ διορθοῖ ὁ πολὺς Οἰκονόμος⁷ «εἰς τὴν πρόοδον τῶν φωτίων», καὶ ὅπερ μεταφράζει ὁ Φαβρίκιος «in festo Epiphaniae»⁸.

Ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων φωτίων⁹, ἡ τῆς Ἐπιφανείας¹⁰, ἡ τῶν Θεοφανείων¹¹, ἑορτάζετο, ἥδη ἀρχομένης τῆς Α' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος¹², τῇ 5' ἰανουαρίου διὸ καὶ ἐν ταῖς διαταγαῖς τῶν ἀποστόλων γέγραπται «Τὰς ἡμέρας τῶν ἑορτῶν φυλάσσετε, ἀδελφοί καὶ πρώτην γε τὴν γενέθλιον . . μεθ' ἣν ἡ ἐπιφάνιος ὑμῖν» ἔστω τιμιωτάτη, καθ' ἣν ὁ Κύριος ἀνάδειξιν ὑμῖν τῆς οἰκείας θεότητος ἐποιή-

1. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου 'Ομιλίαν ΚΗ'.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου 'Ομιλίαν Α'.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου 'Ομιλίαν ΕΖ', ΟΖ'.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου 'Ομιλίαν ΑΒ'.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου 'Ομιλίαν ΟΕ'.

6. AL. BARVOETH. *Catalogus auctorum ineditorum graece MSS. qui in bibliotheca scorialensi asservantur* (ὅρα ΚΥΡΙΑΛΟΙ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. 'Ομιλίας, ἐκδ. Corder. ἐν Anvers 1648. 8ον ἐν ἀρχῇ).

7. ΦΩΤΙΟΥ. 'Αμφιλόχεια (ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου) σ. ζα'.

8. FABRICII. HARLES. *Bibliotheca graeca*. Τόμ. ΙΑ' σ. 31—2.

9. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Λόγος εἰς τὰ ἅγια φῶτα τῶν Ἐπιφανείων (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΑΣ') σ. 356.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. 'Ομιλία εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ σωτῆρος (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΘ') σ. 365.

11. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. 'Ομιλία εἰς τὸν μακάριον Φιλογόνιον (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΗ') σ. 747.—ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Λόγος εἰς τὴν ἀνάληψιν (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΙ') σελ. 477.

12. Π ΡΟΜΠΟΤΟΥ. *Χριστιανικὴ ἠθικὴ καὶ λειτουργικὴ* (ἐν Ἀθήναις 1869. 8ον) σ. 218.

« σάτο· γινέσθω δὲ καὶ αὐτὴ ἕκτη τοῦ δεκάτου μηνός¹, » ἦτοι τοῦ ἰανουαρίου· Ἐπίσης δὲ καὶ τὸ χρονικὸν τοῦ Εὐσεβίου ἐξ ἀρχαίων ὑπόμνημάτων ἐξιστορεῖ· « Ὁ κύριος ἡμῶν . . ἀρχομένου τοῦ λ' αὐτοῦ ἔτους, καθά φησιν ὁ Λουκᾶς², » μὲν ἰανουαρίου ε', ἡμέρα γ' τῆς ἐβδομάδος, μετὰ τὰ καθ' ἑτὴ τῆς αὐτοῦ ἐπιφανείας, ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου³, » ὥρα ι' τῆς νυκτός⁴.

Καὶ τὸ πάλαι μὲν ἐωρτάζοντο συγχρόνως τὸ τε γενέθλιον καὶ ἡ βάπτισις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀπὸ δὲ τῆς 7' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος διεκρίθησαν αἱ δύο αὗται ἑορταί, τῆς μὲν Χριστοῦ γεννήσεως ἐορταζομένης τῇ 2ῃ δεκεμβρίου, τοῦ δὲ βαπτίσματος αὐτοῦ τῇ 6ῃ ἰανουαρίου⁵.

Ψάλλεται δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν φώτων, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ κυριακοῦ ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίσματος, ὁ μέγας ἀγιασμός⁶, τὴν τε παραμονὴν « ἄρ' ἐσπέρας, ἀλλε· τούργητος, » καὶ αὐθημερὸν « πρωῒ, λειτουργηθείς, » ἀμέσως μετὰ τὸ κοινωνικόν⁷. Ἡ τάξις αὕτη ἐπεκράτησεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀντιοχείας Πέτρου Β' τοῦ κν' φέως (471—488 μ. Χ.), ὁρίσαντος « καὶ τὴν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐν τοῖς Θεοφάνειαις ἐπὶ κλησιν ἐν τῇ ἐσπέρᾳ γίνεσθαι⁸, » ἐν ᾧ ἐπὶ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (398—404 μ. Χ.) ἐγένετο κατὰ τὸ « μεσονύκτιον⁹. » Οὐχ ἦν ἀρχαία ἡ καὶ ἡ νηστεία τῶν Θεοφανείων, ἐπὶ τοῦ ἀγίου Θεοφίλου τοῦ Ἀλεξανδρείας (385—412 μ. Χ.) κοινῶς τηρουμένη¹⁰.

Τὴν ἡμέραν δὲ ταύτην κατὰ προτίμησιν ἐβαπτίζοντο τὰ παιδία¹². Τότε δ' ἀπε-

1. Διαταγαὶ τῶν ἀγίων ἀποστόλων διὰ Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου ἐπισκόπου (ἐν Ἐνετίῃ ἐκδ. 1563. 4^{ον}) Ε' γ'.

2. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΤΟΥΡΡΙΑΝΟΥ. Σχόλια εἰς τὰς διαταγὰς τῶν ἀποστόλων, αὐτ. φύλλ. 172. ὅπ.

3. ΛΟΥΚΑ Γ' 23.

4. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ. Χρονικόν (ὅρα ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΚΥΜΙΝΗΤΟΥ Ἑορταλόγιον (ἐν μνημ. Συναγωγῆς 1701. 8^{ον}) σ. 112.

5. Ἀποστολικαὶ διαταγαὶ (ὅρα ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ Συναξαριστήν. Τόμ. Α') σ. 367.

6. Η. ΡΟΜΠΟΤΟΥ, αὐτ. σ. 220.

7. Εὐχολόγιον τὸ μέγα (ἐν Ἐνετίῃ 1851. 4^{ον}) σ. 349—360.

8. Εὐχολόγιον τὸ μέγα (ἐκδ. Goar, σ. 451, 467).—Μηραῖον ἰανουαρίου (ἐν Ἐνετίῃ ἐκδ. 1820 φύλλ.) σ. 72, 79.

9. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΔΡΕΑΣΤΟΥ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Β' μὴ' (ἐν Cantabrigia ἐκδ. 1720 φύλλ.) σ. 582.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁμιλία εἰς τὸ βάπτισμα τοῦ σωτῆρος, αὐτ. σ. 36.

11. ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Κατὰ (παρὰ ΠΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΛΗ. Σύνταγμα κανόνων. Τόμ. Δ') σ. 342.

12. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Λόγος εἰς τὴν ἡμέραν τῶν φώτων (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. Μ') σ. 580.

λύνοντο ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν καὶ τὰ πρὸς ὁρισμὸν τῆς κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἑορτῆς τοῦ πάσχα πασχάλια λεγόμενα γράμματα¹.

Μεθ' ὁπόσης δὲ μεγαλοπρεπείας ἐπανηγυρίζετο ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων ἡ μεγάλη αὕτη ἑορτή, καταρχίνεται καὶ ἄλλιον ἐκ τῆς προσεκτικῆς ἀναγνώσεως τοῦ κς' κεφαλαίου τοῦ Α' βιβλίου τῆς ἐκθέσεως τῆς βασιλείου τάξεως· « Ὅσα δεῖ » παρὰφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προσελεύσει τῶν ρώτων², » ὁπότε καὶ εἰσιτιῶντο ὁ πατριάρχης μετὰ τῶν ἀρχιερέων ἐν τῷ τρικλίνῳ τῶν ΙΘ' ἀκκουβίτων³. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἡ' κεφάλαιον τοῦ περὶ ὁρθοκίων, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν « Ἑορτὴ τῶν Ἐπιφανείων, » διαλαμβάνει « Ἡ μὲν οὖν τῶν θείων Θεοφανείων ἑορτὴ γίνεται ἀπαρχαλλάκτως, » ὡς καὶ ἡ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως. ὁ δὲ μετὰ τὴν λειτουργίαν ἀγιασμὸς, » εἰ πατριάρχης εὐρίσκεται οἰκουμενικός, γίνεται παρ' αὐτοῦ. διδοται δὲ παρὰ... » τοῦ πατριάρχου τῷ βασιλεῖ λαμπάς⁴. »

Οὐδὲν ἐπομένως ἄπορον, εἰ προγενέστερον τοῦ Φωτίου τοσοῦτοι λόγοι εἰς τοιαύτην ἑορτὴν ἐξεφωνήθησαν, καὶ τοσαῦτα ἐκκλησιαστικὰ μέλη ἐμελοποιήθησαν.

Παραλείποντες δὲ τρεῖς λόγους ἀμυδρόαλλομένους « εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνια, » καὶ φερομένους τὸν μὲν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ἰππολύτου (+ 251 μ. Χ.), οὗ ἡ ἀρχή, « Πάντα μὲν καλὰ », τὸν δὲ ἐπὶ τῷ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Νεοκαισαρείας, τοῦ θαυματουργοῦ (265 μ. Χ.), οὗ ἡ ἀρχή, « Ἄνδρες φιλόχριστοι καὶ φιλόξενοι », τὸν δὲ ἐπὶ τῷ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (398 — 404 μ. Χ.), οὗ ἡ ἀρχή, « Ἡ πηγὴ τῶν εὐαγγελικῶν διδαγμάτων⁵, » ὑπομνησκομεν, ὅτι ἀπήγγειλαν ὁ μὲν ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ καὶ Ναζιανζηνός (355—391 μ. Χ.) δύο λόγους, τὸν μὲν « εἰς τὰ ἅγια ρῶτα τῶν Ἐπιφανείων, » οὗ ἡ ἀρχή, « Πάλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμὸς », τὸν δὲ « εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα, » οὗ ἡ ἀρχή, « Χθὲς τὴν λαμπρὰν τῶν ρώτων », ὁ δὲ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης (372—396 μ. Χ.) ἐπίσης δύο λόγους, τὸν μὲν « εἰς τὸ » « Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός

1. CASSIANI. *Collat.* X. 2. — ὅρα καὶ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΛΑΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. I') σ. 1300. — ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΛΑΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (αὐτ. Τόμ. ΚΗ) σ. 1605. — ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΛΑΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (αὐτ. Τόμ. ΞΕ') σ. 48. — ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΛΑΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (αὐτ. Τόμ. ΟΖ') σ. 383.

2. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Τόμ. Α' σ. 143—7.

3. Αὐτ. σ. 146.

4. ΚΩΔΙΝΟΥ. *Περὶ ὁρθοκίων*, σ. 64—5.

5. FABRICI. HARLES, αὐτ. Τόμ. I' σ. 242. — MIGNE, αὐτ. Τόμ. I' σ. 852.

6. FABRICI. HARLES, αὐτ. — MIGNE, αὐτ. σ. 1177.

7. FABRICI. HARLES, αὐτ. — MIGNE, αὐτ. Τόμ. Ν' σ. 803.

8. FABRICI. HARLES, αὐτ. — MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΑΣ' σ. 356.

9. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Ἑορτολόγιον*, σ. 126. — MIGNE, αὐτ. σ. 360.

μου ὁ ἀγαπητός, » οὗ ἡ ἀρχή, « Ὁ μὲν φιλόστοργος οὗτος πατήρ¹, » τὸν δὲ « εἰς τὴν ἡμέραν τῶν φώτων, ἐν ᾗ ἐβαπτίσθη ὁ κύριος ἡμῶν, » οὗ ἡ ἀρχή, « Νῦν γνωρίζω τὴν ἐμὴν ἀγέλην², » ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λόγους ὡσαύτως δύο, τὸν μὲν « εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα τοῦ σωτῆρος, » οὗ ἡ ἀρχή, « Πάντες ὑμεῖς ἐν εὐθυμίᾳ³, » τὸν δὲ « εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνια, » οὗ ἡ ἀρχή, « Ἀγαπητοί, ἐορτάσαι θέλω⁴, » ὁ δὲ ἅγιος Πρόκλος ὁ ΚΠ. (434 — 447 μ. Χ.) ἐγκώμιον « εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνια, » οὗ ἡ ἀρχή, « Χριστὸς τῷ κόσμῳ ἐπεφάνη⁵, » ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Σελευκείας (447—458 μ. Χ.) λόγον « εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνια, » οὗ ἡ ἀρχή, « Ὁ μὲν σοφὸς Σολομών⁶, » ὁ δὲ Εὐσέβιος ὁ Ἀλεξανδρείας (περὶ τὸ 500 μ. Χ.) λόγον « περὶ τοῦ βαπτίσματος τοῦ κυρίου, » οὗ ἡ ἀρχή, « Ἐπειδὴ χθὲς τῆς γενέσεως κυρίου⁷, » ὁ δὲ ἅγιος Σωφρόνιος ὁ Ἱεροσολύμων (633—638 μ. Χ.) λόγον « εἰς τὰ ἅγια Θεοφάνια, » οὗ ἡ ἀρχή, « Πάλιν ὥς προερχόμενον⁸. »

Τὴν δὲ ἀσπρατικὴν ἀκολουθίαν τῆς κοσμοσωτηρίου ταύτης ἐορτῆς ἐμελοποίησαν Κωνσταντῖνος (Κῦρος) ὁ Σμύρνης (445 μ. Χ.), ποιητὴς τῶν στιχηρῶν τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀγιασμοῦ τῶν Θεοφανείων⁹, ὁ ἅγιος Ἀνατόλιος ὁ ΚΠ. (449 — 458 μ. Χ.), ποιητὴς τεσσάρων ἰδιομέλων, ὧν α' « Σήμερον ἡ κτίσις φωτίζεται¹⁰, » καὶ ἔτι δύο, ὧν τὸ α' « Νάματα ἰορδάνεια¹¹, » Λέων ὁ Βύζας ἡ ὁ βυζάντιος, ὁ καὶ σχολαστικός (περὶ τὸ 620 μ. Χ.)¹², ποιητὴς ἰδιομέλου « Ἰπέκλινας κάραν τῷ προδρόμῳ¹³, » ὁ προμνημονευθεὶς Σωφρόνιος ὁ Ἱεροσολύμων, ποιητὴς τεσσάρων ἰδιομέλων, ὧν τὸ α' « Φωνὴ κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων¹⁴, » ὁ ἅγιος Γεώργιος ὁ Συρακουσῶν (+669 μ. Χ.), ποιητὴς τροπαρίων εἰς τὰ Θεοφάνεια¹⁵, ὁ ἅγιος Ῥω-

1. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*. Τόμ. Α' σ. 368.

2. FABRICII. HARLES, αὐτ. - MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΣ' σ. 577.

3. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ. - MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΘ' σ. 363.

4. FABRICII. HARLES, αὐτ.

5. FABRICII. HARLES, αὐτ. - MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΞΕ' σ. 757.

6. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Εορτολόγιον*, αὐτ.

7. FABRICII. HARLES, αὐτ. - MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΗΣ' σ. 382.

8. FABRICII. HARLES, αὐτ.

9. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. *Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς* (ἐν Ἀθήναις 1890. 8ον) σ. 139.

10. *Μηραῖον*, αὐτ. σ. 87.

11. Αὐτ. σ. 93.

12. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 152.

13. *Μηραῖον*, αὐτ. σ. 74.

14. Αὐτ. σ. 79—80.

15. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 147.

μανὸς ὁ μελωδὸς (713—716 μ. Χ.), ποιητῆς « κοντακίου εἰς τὰ ἅγια φῶτα, » φέροντος μὲν ἀκροστιχίδα « Τοῦ ταπεινοῦ Ῥωμανοῦ, » συνισταμένου δ' ἐκ τροπαρίων 19, ὧν τὰ δύο μόνον ἦσαν ἡμῖν γνωστά, τὸ « Ἐπεφάνης σήμερον » καὶ τὸ « Τῇ Γαλιλαίᾳ τῶν ἐθνῶν¹, » τὰ δὲ λοιπὰ 17 ὑπὸ τοῦ χαλκεντέρου καρδινάλιου Πίτρα ἐξεδόθησαν τὸ πρῶτον², ὁ ἅγιος Γερμανὸς ὁ ΚΠ. (715—730 μ. Χ.), ποιητῆς πέντε ἰδιομέλων, ὧν τὸ α' « Φῶς ἐκ φωτὸς ἔλαμψε τῷ κόσμῳ³, » ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ θαυματουργὸς (717—760 μ. Χ.), ποιητῆς ἱαμβικοῦ κανόνος εἰς τὰ Θεοφάνεια, οὗτινος ἡ ἀρχή, « Στείβει θαλάσσης κυματούμενον σάλον⁴, » καὶ τεσσάρων ἰδιομέλων, ὧν τὸ α' « Τὸν φωτισμὸν ἡμῶν⁵, » ἔτι δὲ πέμπτου, οὗ ἡ ἀρχή, « Κύριε, πληρῶσαι βουλόμενος⁶, » ὁ ἅγιος Κοσμάς ὁ ἱεροσολυμίτης ὁ Μαΐουμᾶς (725—735 μ. Χ.), ποιητῆς κανόνος εἰς τὰ Θεοφάνεια, οὗ ἡ ἀκροστιχίς, « Βάπτισμα ῥύψις γηγενῶν ἀμαρτάνος⁷, » καὶ πέντε ἰδιομέλων, ὧν τὸ α' « Ὁ ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον⁸, » Κυπριανὸς ὁ σάββαίτης (περὶ τὸ 750 μ. Χ.), ποιητῆς ἑπτακαίδεκα « συντόμων τῶν φωτῶν, » ἅπερ ἐπίσης γνώριμα ἡμῖν ἐγένοντο διὰ τοῦ καρδινάλιου Πίτρα, καὶ ὧν τὸ πρῶτον ἀρχεῖται, « Δέσποινα ἀγαθή, τὰς ἀγίας σου χεῖρας⁹, » ὁ ἅγιος Ἰωσήφ ὁ Θεσσαλονίκης (809—833 μ. Χ.), ποιητῆς τεσσάρων στιχηρῶν εἰς τὰ Θεοφάνεια, ὧν τὸ α' « Ἰδὼν σε ἐργόμενον¹⁰, » καὶ τέλος πάντων ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Νικαίας (829—845 μ. Χ.), ποιητῆς ἐνὸς ἰδιομέλου « Τὸν ἐκ Παρθένου ἥλιον¹¹, » καὶ εἴκοσι τεσσάρων « ᾠσμάτων εἰς τὰ φῶτα, » ὧν τὸ μὲν α' εὐτὼ φέρεται

Αἱ ἀγγελικαὶ
παρειστήχασιν δυνάμεις
ὥσπερ οὐρανῶ
πρὸς τὰ ῥεῖθρα Ἰορδάνου,
σκοπούμεναι τοσαύτην
τοῦ Θεοῦ συγκατάβασιν·

1. *Μηραῖον*, ἀντ. σ. 91.
2. J. B. PITRA, *Analecta Sacra*. Τόμ. Α' σ. 16—23.
3. *Μηραῖον*, ἀντ. σ. 93.
4. Ἀντ. σ. 88—89.
5. Ἀντ. σ. 74.
6. Ἀντ. σ. 87.
7. Ἀντ. σ. 88.
8. Ἀντ. σ. 86—87.
9. J. B. PITRA, ἀντ. σ. 422—424.
10. Ἀντ. σ. 398—9.
11. *Μηραῖον*, ἀντ. σ. 87.

ὅπως ὁ συνέχων πᾶσαν κτίσιν,
καὶ κρατῶν ἀσχέτως τῶν ὑδάτων
τὴν ὑπόρροον
ἀπόστασιν σαρκὶ Θεὸς
τοῖς ὑδασιν ἔστηκεν¹.

εἰσὶ δὲ καὶ ἕξ ὅλως ἀνέκδοτα « Ἄσμμασι πιστοί, » « Ἐλαμψε φαιδρά, » « Ὅσοι παλαιῶν, » « Ὁ τὰς κεφαλὰς, » « Ἰδωμεν φρικτὴν, » « Ὡφθης εἰληφώς². »

Τῆς « εἰς τὴν εἴσοδον τῶν φώτων » ὁμιλίας τοῦ Φωτίου ἀπολεσθεΐσης, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης προδιαικίσεως εἴπομεν, συνελέξαμεν λείψανά τινα ταύτης ἀρυσθέντες ἐξ ἄλλων τοῦ κλεινοῦ πατριάρχου πονημάτων καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ τῆς παρούσης ΚΘ' ὁμιλίας συνεπληρώθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ ΚΕ' λόγου τοῦ Φωτίου, παρεβλήθη δὲ πρὸς Σκ. (σ. 526), Φ. (σ. 31 — 2), Οἰ. (σ. 61), Β. (σ. 93), καὶ Ἐ. (Τόμ. Γ' σ. 231) ἡ δὲ § α' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κατὰ Μανιχαίων Μι. (σ. 185), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ κατὰ Μανιχαίων Ἀ. καὶ Οὐ. (Τόμ. Α' Μέρ. Β' σ. 111) ἡ δὲ § β' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ περὶ μυσταγωγίας Μι. (σ. 372), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ περὶ μυσταγωγίας Παλ. (ἀρ. 216, ρ. 245), Βατ. (ἀρ. 1923, σ. 206), Κολουμ. (ἀρ. 38, σ. 309) καὶ Ἐρ. (σ. 91) ἡ δὲ § γ' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κατὰ Μανιχαίων Μι. (σ. 188), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ κατὰ Μανιχαίων Ἀ. καὶ Οὐ. (Τόμ. Α' Μέρ. Β' σ. 111) ἡ δὲ § δ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 298), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 167), Βατ. (ἀρ. 222), ΑΡ. (ἀρ. 219), Κολ. (ἀρ. 222), Τα. (ἀρ. 166), Ἐν. (ἀρ. 222), Κα. (Τόμ. Ε') καὶ Μιγ. (σ. 1012), καὶ πρὸς Ἐπιστολὰς Β. (σ. 273) καὶ Μον. (σ. 189) ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κατὰ Μανιχαίων Μι. (σ. 196), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ κατὰ Μανιχαίων Ἀ. καὶ Οὐ. (Τόμ. Α' Μέρ. Β' σ. 111) ἡ δὲ § ς' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 54), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 28), Νε. (ἀρ. 29), Βατ. (ἀρ. 29), ΑΡ. (ἀρ. 29), Κολ. (ἀρ. 29), Τα. (ἀρ. 28), Ἐν. (ἀρ. 29), Σκω. (σ. 40) καὶ Μιγ. (σ. 220), καὶ πρὸς Ἑρμηνείας Μκ. (Τόμ. Θ' σ. 658) καὶ Μιγ' (σ. 1224).

Ἐπειδὴ δὲ τρία ἀποσπάσματα ἐξαχθέντα ἐκ τῆς ὁμιλίας ταύτης συνερράφησαν εἰς τὴν κατὰ Μανιχαίων πραγματείαν³, τὴν συνταχθεῖσαν μὲν περὶ τὸ 866 μ. Χ.⁴ συγκροτουμένην δ' ἐξ ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου, ἀπαγγελοισῶν κατὰ τῶν Μανιχαίων

1. J. B. PITRA, αὐτ. σ. 408.— Μηγαῖον, αὐτ. σ. 25.

2. J. B. PITRA, αὐτ. σ. 409—410.

3. ὅρα κατωτέρω § α', γ' καὶ ε'.

4. ὅρα Προδιαικίσειν τῆς ΜΙ' Ὀμιλίας.

τῷ 860 μ. Χ.¹ ἄρα ἡ παρῶντα ὁμιλία ἐλέχθη πρὸ τῆς διακληρώσεως χρονολογίας, κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Φωτίου πατριαρχείαν (25 δεκεμβρίου 857—25 Σεπτεμβρίου 867), ἴσως δὲ τῷ 858 μ. Χ. ἰανουαρίου 6, ἡμέρᾳ πέμπτῃ, ὅποτε τὰ θεοφάνεια ἐωρτάζοντο.

ΚΘ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἀγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία ἐηθεῖσα

εἰς τὴν εἴσοδον τῶν φωτῶν².

α' Ἐκήρυξε τὸν Χριστὸν ὁ Ἰωάννης³, μήπω τῆς χάριτος μετασχών, ἀλλ' ἔτι τῷ νόμῳ παιδαγωγούμενος. Ἐκήρυξε δέ, θεολογῶν μὲν αὐτόν, οἷς τοῦ κόσμου τὴν ἁμαρτίαν αἶρειν ἄπασι διημαρτύρατο⁴, καὶ οἷς αὐτὸν Υἱὸν Θεοῦ⁵ καὶ ἐν πνύι καὶ ἐν ἁγίῳ βαπτίζοντα Πνεύματι⁶, τουτέστι τῇ ἐμπύρῳ καὶ πρησιτηρίῳ τοῦ Πνεύματος δυνάμει τὴν καταπεσοῦσαν ἡμῶν φύσιν ἀναχωνεύοντά τε καὶ ἀνακαινίζοντα⁷, ἐλευθέρᾳ φωνῇ ἀνεδίδασκεν. Ἐκήρυξε δὲ καὶ τὸν Πατέρα, θεολογῶν τε αὐτόν καὶ ἐκ τῶν λίθων ἐγείρειν τέκνα τῷ Ἀβραάμ⁸ τὴν ἰσχὺν ἀκόλυτον ἔχοντα⁹, καὶ τὸ Πνεῦμα δέ, οἷς τε ἐξ οὐρανοῦ προελθεῖν ἐθεάσατο¹⁰, καὶ οἷς ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενεῖ¹¹ ἐπεφοίτησέ τε καὶ ὡς ὁμοουσίῳ

1. Ἀντίθεσι.

2. καθ' ἡμᾶς γε.— Φωτίου ὁμιλία εἰς τὴν εἴσοδον τῶν φωτῶν Β. Ἐ.— Photii patriarchae homilia εἰς τὴν εἴσοδον τῶν φωτῶν ΣΖ.— Φωτίου ὁμιλία εἰς τὴν εἴσοδον τῶν φωτῶν Οἰ.— Photii homilia in festo epiphaniae Φ.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Γ' 4.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ' Α' 29, 32.

5. Ἀντ. 34.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 11.

7. Ἐβρ. Γ' 6.

8. καθ' ἡμᾶς γε.— Ἀβραάμ ἐν ἄπ. Χ.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 9.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ. 32.

11. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ' 8' 9.

προσέμενε¹, καὶ τό γε θεολογικώτερον, οἷς κοινωνὸν αὐτὸ τῆς ἐργασίας ἀνομολογεῖ², δι' ἧς ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου ἐπαρρησιάζετο. Καὶ γὰρ κοινὴν αὐτοῖς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ἀνατίθησιν, εἴπερ ὁ μὲν αἶρει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου³, αὕτη δὲ τῷ παναγίῳ Πνεύματι καθαίρεται τε καὶ ἀποσμήχεται. Καὶ γὰρ λαμπρῶς ἀνακέκραγεν, ὡς ὁ κόσμος τῆς ἁμαρτίας τὴν ἐλευθερίαν δεχόμενος, καὶ τῆς σωτηρίας ἀξιούμενος, τῷ παναγίῳ Πνεύματι εἴτα καὶ πυρὶ βαπτιζόμενος⁴, δι' οὗ τὴν πυρφόρον, καὶ δραστηκὴν καὶ καθάρσιον τοῦ Πνεύματος ἰσχύον ἔστιν ἐκμανθάνειν, τῆς τηλικαύτης εὐεργεσίας ἀπολαύουσι.

Β'. Ταύτην τὴν ἱερολογίαν ὁ Προδρόμος⁵ μὲν τῶν ἐν τῇ χάριτι πρῶτος ἀνείπει, τῶν πιστῶν δὲ παρ' αὐτοῦ τὸ πληθὺς ἐμυλήθη, καὶ ἡ εὐσέβεια διὰ παντὸς⁶ ὁράται ταύτῃ λαμπρυνομένη. Καὶ γὰρ ἐκεῖνος ὁ μικροῦ δέον⁷ φάναι ὑπὲρ ἀνθρώπων ἄνθρωπος τὴν πηγὴν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας, τὸν τοῦ παντὸς δεσπότην καὶ δημιουργόν, τὸ τοῦ κόσμου καθάρσιον⁸ ρείθροις βαπτίζων Ἰορδάνου⁹, καὶ τοὺς οὐρανοὺς ὅρων ἀνεργούμενους¹⁰, θαῦμα¹¹ θαύμασι μαρτυρούμενον, ἐν εἵδει μὲν περιστρεφῶς τὸ πανάγιον Πνεῦμα κατερχόμενον ἐθεάσατο¹², ἀφῆκε δὲ φωνὴν ἢ ἄλῃ¹³ θῶς τοῦ Λόγου φωνὴ ἐν τῷ ὁρᾶν τὰ ἀθέατα¹⁴. Εἶδον¹⁵ τὸ Πνεῦμα καταβαῖνον ὥσει περιστρεφόν, καὶ μένον ἐπ' αὐτόν¹⁶.

Γ'. Συνεπισκόπει δὲ καὶ ὅσοις τὸν Ἰωάννην ἐγκωμίους ὁ σωτὴρ στέφει, κρείττεον μὲν ἐπιψηφίζόμενος χρημάτων, πάσης δὲ περιγείου δόξης ὑπεριδρυμένον¹⁷, στερεόν δὲ τὴν ἐπὶ τῇ πίστει κρίσιν, καὶ ἀπλῶς τὴν ἐπ' ἀγαθοῦς πᾶσι γνώμην ἀκλόνητον¹⁸.

1. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 32, 33.

2. Μι.- ἀνομολογεῖν Ἀ. Οὐ.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 29.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 11.- ΛΟΥΚΑ Ι' 16.

5. Πκλ. Βκτ. Ἐρ. Μι.- τὴν ἱερολογίαν προδρόμος Κολουμ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- διαπαντός ἐν ᾧ. Χ.

7. Βκτ. Κολουμ. Ἐρ. Μι.- δέτω Πκλ.

8. Βκτ. Κολουμ. Ἐρ. Μι.- ὑπὲρ ἀνθρώπων ἄνθρωπος τὸν τοῦ παντὸς δεσπότην^κ δημιουργόν, τὸ τοῦ κόσμου καθάρσιον, τὴν πηγὴν ζωῆς καὶ ἀθανασίας Πκλ.

9. ΜΑΡΚΟΥ Α' 9.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 16.

11. Πκλ. Κολουμ. Ἐρ. Μι.- ἀνεργούμενους, θαῦμα Βκτ.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ αὐτ. 32.

13. Αὐτόθι.

14. Πκλ. Βκτ. Ἐρ. Μι.- ἰδον Κολουμ.- θεάμαι ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

15. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 32, 33.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 7, 8.

17. Αὐτ. 10.

Τούτοις δὲ αὐτὸν ἀνακηρύξας, ὅρα πῶς ἐπὶ μείζω τὸν ἄνδρα ἐπαίρει, καὶ τὸν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐδένα τίθησιν ἐξισούμενον¹, ἀλλὰ κατὰ πάντων τὸ πρεσβεῖον² φέροντα. Εἶτα πρὸς ἀρετὴν αὐτὸν οὕτως ἀνυψώσας καὶ προφήτην ἀποκαλεῖ, καὶ προφήτου περισσότερον³. προφήτην μὲν, ἵνα δείξῃ τὸ τῶν προφητῶν ὄνομα καὶ τὴν χρεῖαν τοιούτοις ἔργοις καὶ ἀξιόματιν, ἃ τῆς ἀγαθότητός ἐστι δῶρα, προσαρμολόμενον προφήτου δὲ περισσότερον, ὅτι τὴν ἴσῃν ἐκείνοις χάριν λαβὼν τοῦ προορᾶν τὰ ἐσόμενα⁴ πλέον εἴλκυσε τὸ καὶ τὸν προφητευόμενον ἰδεῖν⁵, καὶ τὸ καταξιωθῆναι ἕδατι βαπτίσαι⁶ τὸν πυρὶ καὶ Πνεύματι ἁγίῳ τὸν κόσμον βαπτίζοντα⁷, καὶ τῶν ἀμαρτημάτων καθαιρόντα⁸.

δ'. Ὅντως⁹, Οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ἤψατο κερυφῆς δεσπότου, ἐκήρυξεν ἀπὸ γαστροῦ¹⁰, ἐκήρυσσε¹¹ μέχρι θανάτου, εἴλκυσε εἰς μετάνοιαν κόσμον¹², ἐῶ τὴν ἐρήμον¹³ πολιτεῖαν¹⁴, καὶ τὴν καταιδέσασαν καὶ τοὺς ἀναισχύντους Ἰουδαίους ὑπερφῶν διέαιταν καὶ διαγωγὴν¹⁵, καὶ τὴν ἐμφράξασαν αὐτῶν τὰ ἀπύλωτα στόματα ὑπὲρ ἀνθρώπων ζωὴν. Ἀρ' οὐ δικαίως μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν; ἄρ' οὐ κατ' ἀξίαν τῆς δεσποτικῆς ἀπῆλκυσε φωνῆς¹⁶;

ε'. Τίς δ' ἀπέστελλε κατασκευάζειν τὴν ὁδὸν τοῦ ἀγχοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ, εἰ μὴ¹⁷ ὁ ἀγαθὸς Πατήρ¹⁸, ὃς διὰ τῶν ἐν νόμῳ θεραπόντων αὐτοῦ¹⁹ τὴν μέγρι

1. Αὐτ. 11.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- πρεσβεῖον ἐν ἄπ. X.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 9.

4. Αὐτ. 11, 12.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 29.

6. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 9, 10.

7. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

8. Ἐφρ. Ε' 26.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 11.

10. ΛΟΥΚΑ Α' 41, 44.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ι' 1.

12. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 5.

13. Βατ. ΑΡ. Ἐν. Κκ. Οἱ. Μεγ. Β.- ἐρήμον Κοι. Κολ. Τκ. Μον.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

15. Αὐτ. 4.

16. ΛΟΥΚΑ Ζ' 24—29.

17. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- εἰμή ἐν ἄπ. X. (κ. κατ.).

18. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 1, 2.

19. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἄπ. X. (κ. κατ.).

σαρκὸς καὶ αἵματος τοῦ Υἱοῦ κένωσιν¹ ἔσεσθαι πολλοῖς χρόνοις προεθέσπιζεν, ἐπὶ τέλει δὲ τῶν αἰώνων καὶ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ τὸν Ἰωάννην ἀπέστειλε², λέγοντα³, Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ; Τοῦ δὲ ὕδατος, ἐν ᾧ καταδεδυκὼς ὁ φιλόανθρωπος Ἰησοῦς⁴ πᾶσαν δικαιοσύνην ἐπλήρωσε⁵, πῶς ὅλως ψαῦσαι, μὴ ὅτι γε καθόλου ἐν αὐτῷ βαπτισθῆναι, ἡνέσχετο⁶, καὶ καθαρσίου δυνάμεως καὶ ἁγιαστικῆς μεταδοῦναι χάριτος⁷, εἰ μὴ τῆς αὐτοῦ δημιουργίας . . ἐτύγγανε δημιουργημα; Καὶ ταύτην τὴν χάριν οὐ παρὼν μόνον τῷ σώματι πηγάζειν ἐδωρεῖτο, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐφεξῆς ἅπαντας αἰῶνας δι' αὐτοῦ τὴν ἀνάπλασιν καὶ ἀναγέννησιν εὐρίσκειν τοὺς σωζομένους, ἐνεργείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος, ἐχαρίτωσεν, ὡς ἀθάνατον αὐτῷ παρακολουθεῖν τὴν δωρεάν τοῦ χαρίσματος.

ζ'. Παρεῖχε μὲν οὖν . . καὶ τὸ τοῦ Προδρόμου βάπτισμα τῶν ἁμαρτημάτων⁸ ἄφεσιν⁹, οὐ πάντων δέ τοῦτο γὰρ¹⁰ τοῦ δεσποτικοῦ καὶ θειοτάτου βαπτίσματος τὸ¹¹ ἐξαίρετον παρεῖχε δέ, προευντρεπίζον¹² τῷ σωτηρίῳ τὴν τελειότητα, καὶ λουτρὸν ἦν πρὸ λουτροῦ¹³, καὶ ἄφεσις ἐκ μέρους πρὸ τῆς παντελοῦς ἀφέσεως¹⁴, καὶ ἀτελῆς κάθαρσις, προσομιᾶζομένη τὴν τελειοποιόν¹⁵ καὶ καθαῖρον¹⁶ μὲν τὰ φθάσαντα τῶν ἁμαρτημάτων, οὐδὲν¹⁷ δ' ἀσφαλές, οὐδ' ἐχέγγυον¹⁷ περὶ τῶν μελλόντων χαρίζομενον. Τὸ δεσποτικὸν δὲ καὶ σωτήριον πάντων μὲν τῶν προλαβόντων ῥύσιν, ῥώμης δὲ παρεκτικόν, καὶ ἰσχύος μὴ κατὰ τὰς πρώτας ὀλισθήσεις ἔτι πρὸς τὰ

1. Φιλιππησ. Β' 7. - Ἐδρ. Β' 14.

2. ΛΟΓΚΑ, αὐτ. 27.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 3.

4. Αὐτ. 16.

5. Αὐτ. 15.

6. Αὐτ. 16.

7. Ἐφεσ. αὐτ.

8. Βατ. ΑΡ. Ἐν. Μζ. Οἰ. Μιγ'. - ἁμαρτιῶν Κοι. Νε. Κολ. Τζ. Σζω. Μιγ.

9. ΜΑΡΚΟΥ', αὐτ. 4.

10. Κοι. Νε. Βατ. Κολ. Τζ. Ἐν. Σζω. Μζ. Μιγ. Μιγ'. - τοῦτο δὲ ΑΡ. Οἰ.

11. Κοι. Νε. Βατ. ΑΡ. Κολ. Τζ. Ἐν. Σζω. Οἰ. Μιγ'. - τοῦ δεσποτικοῦ τὸ Μζ. Μιγ'.

12. Νε. ΑΡ. Ἐν. Μζ. Οἰ. Μιγ'. - προευντρεπίζων Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Σζω. Μιγ.

13. Ἐφεσ. αὐτ.

14. Πράξεων ΚΣ' 18.

15. Βατ. ΑΡ. Ἐν. Οἰ. Μιγ'. - καθαῖρον Μζ.

16. Βατ. ΑΡ. Ἐν. Μζ. Οἰ. Μιγ'. - τὴν τελειοποιόν, οὐδὲν Κοι. Νε. Κολ. Τζ. Σζω. Μιγ.

17. Νε. Βατ. ΑΡ. Ἐν. Μζ. Οἰ. Μιγ'. - οὐδὲ ἐχέγγυον Κοι. Κολ. Τζ. Σζω. Μιγ.

πάθη κατασφύρεσθαι. Καὶ τὸ μὲν εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν ἀναφέρει βασιλείαν¹, καὶ τὸ μεῖζον πάντων, υἰοθεσίαν χαρίζεται², τὸ δὲ τινῶν μὲν ἄρεσιν παρέχει³, οὔτε δὲ βασιλείας οὐρανῶν κληρουγίαν⁴, οὐδὲ πολλῷ μᾶλλον πρὸς υἰοθεσίας⁵ ἀναβιβάζει ἀξίωμα.

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 2.

2. Γαλ. 4.

3. Μz. Μγ'. - τὸ δὲ τὴν μὲν ἄρεσιν ὧν περ εἴρηται παρέχει Ἐν. ΑΠ'. Οἱ. - τὸ δὲ τὴν μὲν ἄρεσιν, ὧν περ εἴρηται παρέχει Κοι. Νε. Βxτ. Κολ. Τz. Σxω. Μγ.

4. Κοι. Νε. Βxτ. ΑΡ. Κολ. Τz. Ἐν. Σxω. Οἱ. Μγ'. - οὔτε δὲ κληρουγίαν οὐρανῶν βασιλείας Μz. Μγ'.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - υἰοθεσίαν ἐν ἅπ. X.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ Α' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Συγκαταλέγεται υπό τε τοῦ Combefis¹, τοῦ Migne² καὶ τοῦ Hergenroether³ ἐν ταῖς τοῦ πατριάρχου Φωτίου ὁμιλίαις καὶ τεμάχιόν τι, λατινιστὶ μόνον ἐκδο-
δομένον, «De Symeone Christum in ulnas suscipiente,» ὅπερ ἐν τοῖς Ἀμφι-
λογίαις πλατύτερον ἐκτίθεται. Διὸ καὶ σταχυολογήσαντες τὰ πολλὰ τοῦ τῶν συγ-
γραφεῶν τοῦ Φωτίου κατεσπαρμένα, καὶ «εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ κυρίου καὶ
σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» ἀναφερόμενα χωρία ἐταξινομήσαμεν αὐτὰ οὕτως
ὥπως τὴν καθ' ἡμᾶς Α' ὁμιλίαν συναποτελέσωσιν.

Ἡ ἐπιγραφὴ αὐτῆς γενομένη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Κ⁴
παρεβλήθη πρὸς Ἀμφιλόγια Οἰ. (σ. 1), ΑΡ. (σ. 1), Κολ. (ἀρ. 156), Φι. (σ.
772), Κρα. (Τόμ. Α' σ. 392) καὶ Μιγ. (σ. 45—6, 824), πρὸς ὁμιλίαν Κ² (Τόμ.
Σ' σ. 230) καὶ Μι. (σ. 563) καὶ πρὸς ἀποσπάσματα Μα. (Τόμ. Θ' σ. 650). Α'
δὲ § α'—β' ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 241—242), παρεβλήθησαν
δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια ΑΡ. (ἀρ. 156), Κολ. (ἀρ. 156), Φι. (σ. 772—6), Βου. (ἀρ.
52) καὶ Μιγ. (σ. 824—5), πρὸς ἀποσπάσματα Μα. (Τόμ. Θ' σ. 650), ὡς καὶ πρὸς
ὁμιλίαν Κ² (Τόμ. Σ' σ. 230) καὶ Μι. (σ. 563—4). ἡ δὲ § γ' ἀντεγράφη μὲν
ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 242), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια ΑΡ. (ἀρ. 156),
Κολ. (ἀρ. 156), Φι. (σ. 776), Βου. (ἀρ. 52) καὶ Μιγ. (σ. 825), ὡς καὶ πρὸς ἀπο-
σπάσματα Μα. (Τόμ. Θ' σ. 651). αὐτὴ δὲ § δ'—ε' ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων
Οἰ. (σ. 242—3), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια ΑΡ. (ἀρ. 156, 157), Κολ.
(ἀρ. 156, 157), Φι. (σ. 777—8), Βου. (ἀρ. 52, 53) καὶ Μιγ. (σ. 825, 828—
9), ὡς καὶ πρὸς ἀποσπάσματα Μα. (Τόμ. Θ' σ. 652) καὶ Μιγ. (σ. 1221). αὐτὴ δὲ
§ ε'—ζ' ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 243—4), παρεβλήθησαν δὲ
πρὸς Ἀμφιλόγια ΑΡ. (ἀρ. 157), Κολ. (ἀρ. 157), Φι. (σ. 779—783), Βου. (ἀρ.
53) καὶ Μιγ. (σ. 829—832). καὶ τέλος πάντων ἡ § η' ἀντεγράφη μὲν ἐξ
Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 244), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια ΑΡ. (ἀρ. 157), Κολ.
(ἀρ. 157), Φι. (σ. 883—4), Βου. (ἀρ. 53) καὶ Μιγ. (σ. 832—833) ὡς καὶ πρὸς
ἀποσπάσματα Μα. (Τόμ. Θ' σ. 653) καὶ Κερ. (σ. 53).

Τῆς δ' ὑπαπαντῆς ἀρχαμένης παρ' ἡμῖν ἵνα ἐορτάζεται ἀπὸ μὲν τοῦ 521

1. COMBEFIS. *Bibliotheca concionatoria*. Τόμ. Σ' σ. 230.

2. MIGNE. *Patrologia Graeca*. Τόμ. PB' σ. 563.

3. HERGENROETHER. *Photius*. Τόμ. Γ' σ. 236.

ἔτους¹ τῇ 14 φεβρουαρίου², ἀπὸ δὲ τοῦ 542 ἔτους³ τῇ 2 φεβρουαρίου ὁριστικώτερον, ἔπεται, ὅτι ὅσοι λόγοι εἰς τὴν ἐσρτὴν ταύτην μνημονεύονται, ὡς ἐκφωνηθέντες παρὰ διαφόρων πρὸ τῆς 5' ἑκατονταετηρίδος, ὑποβολιμαῖοι κρίνονται. Εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι λόγοι οἱ ὑπὸ τὰ ὀνόματα τῶν ἐξῆς ἀγίων πατέρων φερόμενοι: α) τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Νεοκαισαρείας (240 — 269 μ. Χ.), οὗ ἡ ἀρχή, « Οἱ τῶν ἀγίων καὶ θεοπνεύστων γραφῶν⁴. » β) τοῦ ἀγίου Μεθοδίου τοῦ Πατάρων (300—313 μ. Χ.) « λόγος εἰς τὸν Συμεῶνα καὶ εἰς τὴν Ἄνναν, τῇ ἡμέρᾳ τῆς ὑπαντήσεως, καὶ εἰς τὴν ἀγίαν Θεοτόκον, » οὗ ἡ ἀρχή, « Πάλαι ἱκανῶς⁵. » γ) τοῦ ἀγίου Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων (315—379 μ. Χ.) « λόγος εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα τὸν Θεοδόχον, » οὗ ἡ ἀρχή, « Χαῖρε σφόδρα θύγατερ Σιών⁶. » δ) τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Νύσσης (372 — 396 μ. Χ.) « λόγος εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ Κυρίου, καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον καὶ εἰς τὸν δίκαιον Συμεῶνα, » οὗ ἡ ἀρχή, « Ὁ τῇ φρονήσει τῶν οὐρανίων μετέωρος⁷. » ε) τοῦ ἀγίου Ἀμφιλοχίου τοῦ Ἰκονίου (373—395 μ. Χ.) δύω, τούτων δ' ὁ μὲν, « λόγος εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς τὴν Θεοτόκον, καὶ εἰς τὴν Ἄνναν καὶ εἰς τὸν Συμεῶνα, » οὗ ἡ ἀρχή, « Πολλοὶ τῶν μεγάλων⁸, » ὁ δ' ἕτερος, οὗ ἡ ἀρχή, « Προφητικῶς ἡμᾶς καὶ τήμερον⁹. » ς) τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (398 — 404 μ. Χ.) τρεῖς λόγοι, ἀρχόμενοι ὁ μὲν, « Οὐ μόνον φορεῖ σάρκα ὁ Κύριος ἡμῶν¹⁰, » ὁ δὲ, « Οὐχ οὕτω τῶν οὐρανῶν οἱ φωστῆρες¹¹, » ὁ δὲ, « Φαιδρὸν ἡμῖν σήμερον τὸ θέατρον¹². » ζ) τοῦ ἀγίου Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας (412 — 444 μ. Χ.) « ὁμιλία εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, » οὗ ἡ ἀρχή, « Πολλὴ μὲν λίαν ἡ ἀνσδοκία¹³. » η) τοῦ ἀγίου Πσυλίου, τοῦ πρεσβυτέρου Ἱεροσο-

1. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 123.- MURALT. *Chronographie byzantine*, ἐν χρ.

2. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*. Τόμ. Α' σ. 435.

3. ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ. *Χρονογραφία*. Τόμ. Α' σ. 345.

4. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ. σ. 436.

5. MIGNE, αὐτ. Τόμ. III' σ. 348.

6. Αὐτ. Τόμ. ΑΙ' σ. 1188.

7. Αὐτ. Τόμ. ΜΣ' σ. 1152.

8. Αὐτ. Τόμ. ΑΘ' σ. 44.

9. FABRICI. HARLES. *Bibliotheca Graeca*. Τόμ. I' σ. 241.

10. Αὐτ. σ. 240.

11. Αὐτ. σ. 241.

12. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ.

13. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΟΖ' σ. 1040.

λύμων (415—431 μ. Χ.) « λόγος εἰς τὴν ὑπαπαντὴν τοῦ Κυρίου, » οὗ ἡ ἀρχή
 « Ἡ μὲν ἑορτὴ λέγεται καθαρσίων¹. »

Ὅσοι ὁμῶς τῶν λόγων μνημονεύονται, ὡς ἀπαγγελλόμενοι εἰς τὴν ὑπαπαντὴν ἀπὸ τῆς ς' ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐφεξῆς, θεωροῦνται κοινῶς γνήσιοι: λ. γ. α) ὁ τοῦ Τιμοθέου, πρεσβυτέρου Ἱεροσολύμων (τῷ 535 μ. Χ.) « λόγος εἰς τὸν προφήτην Συμεῶνα, καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ εὐαγγελίου, Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, καὶ εἰς τὴν ἀγίαν Μαρίαν τὴν Θεοτόκον, » οὗ ἡ ἀρχή, « Μόνος ἐν ἀνθρώποις τέλειος ἄνθρωπος², » καὶ τοῦ αὐτοῦ ἕτερος, οὗ ἡ ἀρχή, « Φέρε ἀγαπητέ, τὸν τελευταῖον δίκαιον³. » β) ὁ τοῦ ἀγίου Ἀναστασίου τοῦ Ἀντιοχείας (561—599 μ. Χ.) λόγος, οὗ ἡ ἀρχή, « Πάλαι Συμεὼν ἐν ἀγκάλαις⁴. » γ) ὁ Μοδέστου τοῦ Ἱεροσολύμων (τῷ 633 μ. Χ.) « λόγος εἰς τὴν ὑπαπαντὴν⁵. » δ) ὁ Λεοντίου τοῦ Νεαπόλεως Κύπρου (620—630 μ. Χ.) « λόγος εἰς Συμεῶνα, καὶ ὅτε ἐδέξατο τὸν Κύριον εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, » οὗ ἡ ἀρχή, « Εὐφραίνεσθωσαν οἱ οὐρανοί⁶. » ε) ὁ Γεωργίου τοῦ Νικομηδείας (620—630 μ. Χ.) λόγος, ἀποδιδόμενος ἐσφαλμένως εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον τὸν Ἀλεξανδρείας (326—374 μ. Χ.), οὗ ἡ ἀρχή, « Τὰ τῆς παρούσης ἱερᾶς πανηγύρεως⁷. » ς) ὁ τοῦ ἀγίου Γερμανοῦ τοῦ ΚΠ. (715—730 μ. Χ.) λόγος, οὗ ἡ ἀρχή, « Ἰδοὺ πάλιν ἐτέρα πανήγυρις⁸. » ζ) ὁ τοῦ ἀγίου Ἰωάννου τοῦ θαυμασκηνοῦ (717—760 μ. Χ.) λόγος εἰς τὴν ὑπαπαντὴν, οὗ ἡ ἀρχή, « Ἐῖχε μὲν ἡ τῶν γενεθλίων πανήγυρις⁹. »

Ἐὰν δὲ ἀνερευνήσωμεν καὶ τὰ εἰς τὴν ὑπαπαντὴν γεγόμενα μέλη, εὐρίσκομεν μόνον ἐν στιχηρὸν ἰδιόμελον τοῦ ἀγίου Ἀνατολίου τοῦ ΚΠ. (449—458 μ. Χ.) προγενέστερον τοῦ ς' αἰῶνος, τὰ δ' ἐπίλοιπα εἰσὶ τὰδε, καθ' ὅσον ἡμεῖς γνωρίζομεν: α) ἐξήκοντα ἐννέα σύντομα εἰς ὑπαπαντὴν Ἰώβ τοῦ μελωδοῦ (περὶ τὸ 550 μ. Χ.), ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καρδινάλιου Pitra¹⁰, ὧν τὸ μὲν α' ἀρχεῖται « Νεφέλη σε καὶ νῦν, » τὸ δὲ ξθ' « Δέχοιο Συμεών¹¹. » β) στιχηρὸν ἰδιόμελον¹²

1. Αὐτ. Τόμ. ψγ' σ. 1468.

2. Αὐτ. Τόμ. Πς' σ. 256.

3. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 241, 323.

4. Αὐτ. σ. 241.

5. ΦΩΤΙΟΥ. *Μυριόβιβλος* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ') σ. 244.

6. FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 323.

7. Αὐτ. σ. 241.

8. Αὐτ. σ. 240.

9. Αὐτόθι.

10. J. B. PITRA. *Analecta sacra* (ἐν Παρισίοις 1876 4ον) σ. 425—431.

11. *Μηναῖον φεβρουαρίου* (ἐκδ. Ἑνετίας 1820 φύλλ.) σ. 16.

Ἀνδρέου τοῦ Πυροῦ (περὶ τὸ 600 μ. Χ.) γ) στιχηρὸν προσόμοιον καὶ πέντε στιχηρὰ ἰδιόμελα¹ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ἱεροσολυμίτου τοῦ Κρήτης (686—724 μ. Χ.) δ) κοντάκιον τοῦ ἁγίου Ῥωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ (713—716 μ. Χ.)² « εἰς ὑπαπαντὴν τοῦ Κυρίου ἡχ. α', » ῥέρον μὲν ἀκροστιχίδα « Τοῦτο Ῥωμανοῦ τὸ ἔπος, » συγκείμενον δὲ ἐξ εἴκοσιν ἑνὸς τροπαρίων, καὶ ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Pitra³, ἐν ᾧ ἐν τῷ μνηαίῳ τρία μόνον τούτου τοῦ κοντακίου τροπάρια συμπεριελήφθησαν, καὶ ταῦτα ἀνωνύμως, τὸ αὐτόμελον « Χερὸς ἀγγελικός⁴, » τὸ τροπάριον « Ὁ μήτραν παρθενικὴν⁵, » καὶ ὁ οἶκος « Τῇ Θεοτόκῃ προσδράμωμεν⁶. » ε) ἑξ στιχηρὰ ἰδιόμελα⁷ τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ Α' τοῦ ΚΠ. (715—730 μ. Χ.) ς) τέσσαρα τροπάρια⁸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ (717—760 μ. Χ.) ζ) τρία στιχηρὰ ἰδιόμελα⁹ τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ ἱεροσολυμίτου τοῦ Μαΐουμα (725—735 μ. Χ.) καὶ εἰς κανὼν τοῦ αὐτοῦ¹⁰, οὗ ἡ ἀκροστιχίς, « Χριστὸν γεγηθὼς πρέσβυς ἀγκαλιζέται¹¹. » η) ἐπτακαίδεκα στιχηρὰ ἰδιόμελα Νικολάου στουδίτου¹² τινὸς (περὶ τὸ 850 μ. Χ.)¹³ « εἰς ὑπαπαντὴν, » ἅπερ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ καρδινάλιου Πίτρα¹⁴, καὶ ὡν τὸ α' « Αἱ ἀγγελικαὶ στρατιαὶ δωροφοροῦσαι, » καὶ τὸ ιζ' « Δεῦτε καὶ ἡμεῖς καθαρθέντες τὰς αἰσθήσεις. »

Καιρὸς ἤδη ἵνα ἐρωτήσωμεν, πότε ἅρα γε ὁ ἱερὸς Φώτιος τὴν ὁμιλίαν ταύτην ἀπήγγειλεν; Ἀπαντῶμεν, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ πατριαρχεῖαν, πιθανῶς τῷ

1. Αὐτ. σ. 16, 17.

2. Ὁ ἅγιος Ῥωμανὸς νέος ἐτι ἐλλὼν εἰς ΚΠ. ἐπὶ Ἀναστασίου τοῦ Β' (713—716 μ. Χ.) (W. CHRIST et M. PARANIKAS. *Anthologia graeca carminum christianorum*. Lipsiae 1871. 8^{ον} σ. LII) ἦν τοῦ τε ἁγίου Θεοδώρου τοῦ στουδίτου (702 + 829 μ. Χ.) καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τούτου, τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ Θεσσαλονίκης (809 + 833 μ. Χ.) θεῖος (Γ'. Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. *Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς*. ἐν Ἀθῆναις 1890. 8^{ον} σ. 235).

3. J. B. PITRA, αὐτ. σ. 28—35.

4. *Μηναῖον*, αὐτ. σ. 18.

5. Αὐτ. σ. 19.

6. Αὐτ. σ. 20.

7. Αὐτ. σ. 14, 16, 17, 21.

8. Αὐτ. σ. 14, 16.

9. Αὐτ. σ. 17.

10. Αὐτ. σ. 18—21.

11. Τοῦ κανόνος τούτου τὴν ἐρμηνείαν συνέθετο ὁ ἀγιορείτης Νικόδημος (ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΛΓΓΙΟΡΕΙΤΟΥ. *Ἑορτοδρόμιον*. ἐν Ἐνετίῃ 1836. 4^{ον} σ. 180—205).

12. Γ'. Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 236.

13. J. B. PITRA, αὐτ. σ. 412.

14. Αὐτ. σ. 412—415.

858, φεβρουαρίου 6', ἡμέρα τετάρτη· διότι μετὰ τὸν χρόνον τοῦτον φράσεις τινὲς τῆς ἐν λόγῳ ὁμιλίας ἐπανελήφθησαν μετὰ τινων παραλλαγῶν ἐν τῇ κατὰ Μανιχαίων ὁμιλίᾳ, ἣν τῇ 15 μαρτίου 860 ὁ ἱερός Φώτιος ἀπήγγειλε¹. Τοιαύτη δὲ φράσις ἐστὶν ἡ ἀκόλουθος². «Εἰ δὲ ὁ ἐν τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ λαὸς τοῦ Χριστοῦ ἐστὶ » λαός, πῶς οὐκ ἐμφράττεται τὰ ἀπύλωτα στόματα, τὰ ἀπὸ Μάνεντος εἰς ἐτέρων » τούτους παρὰπέμποντα ἀρχήν; » κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς τὴν κατὰ Μανιχαίων ῥηθεῖσαν ὁμιλίαν³. « Εἰ οὖν τῆς κτίσεως ἐστὶ ταῦτα τοῦ ἀγαθοῦ Πατρὸς, ὡς ὁ » πάντα τὰ τοῦ Πατρὸς εἰδὼς Ἰῶς⁴ ἐβεβχίωσε, πῶς οὐχὶ πρὸ τῆς κατὰ τῶν » κτισμάτων ὕδρευς κατ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ κατὰ τοῦ » Πατρὸς αὐτοῦ, ἐν ᾧ πονηρᾶς ἀρχῆς οἱ ἀποστάται τὴν αὐτῶν κτίσιν ἀναρτῶσι, » μεμνηότες οὐχ ἀλίσκονται; » Ἐκτὸς δὲ τούτων, καὶ ὁλόκληροι παράγραφοι τῆς ὁμιλίας ταύτης⁵ πολὺ βραδύτερον ἐν ταῖς Ἀμφιλοχίαις περὶ τὸ 870 συνελθόντες νεύθησαν.

Λ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

Τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως⁶,

ὁμιλία

εἰς τὴν ὑπαπαντήν⁷.

α'. Οὐκ ἦν ἱερεὺς ὁ Συμεών, ὁ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δεξάμενος.

1. ὅρα κατωτέρω Προδιόκησιν τῆς ΜΕ' Ὁμιλίας.

2. ὅρα τῆς παρούσης Ὁμιλίας § β' ἐν τέλει.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου Ὁμιλίαν ΜΕ' § γ'.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' σ. 27.

5. ὅρα τῆς παρούσης Ὁμιλίας § α'—ε'.

6. καθ' ἡμᾶς γε.— Φώτιος ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ΑΡ. Οἱ.— Φωτίου, πρὶν τριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κρσ. Μγ.— λ. Κελ. Κ². Φι. Βου. Μζ. Μι.

7. καθ' ἡμᾶς γε.— Ἄρα ἱερεὺς ἦν ὁ Συμεών, ὁ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δεξάμενος ἐν ἀγκάλαις ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.— Ἄρα ἱερεὺς ἦν Συμεών, ὁ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν δεξάμενος ἐν ἀγκάλαις Κελ. Μζ. Κρσ. Μγ.— homilia de Symeone Christo in ulnas suscipiente Κ². Μι.

ἐν ἀγκάλαις, τῶν δὲ ¹ ἱερέων ταῖς ἀρεταῖς πολλῶν ² προεῖγε ³. Διὸ καὶ ὁ μὲν ἱερεὺς, ἅπερ ἐπὶ τῷ βρέθει ⁴ πράττειν ὁ νόμος ἐκέλευε ⁵, τούτοις ὑπερέτει, ὁ δὲ Συμεὼν τοῖς τε ἄλλοις κατορθώμασι καὶ τῇ πρεσβυτικῇ βεβηκῶς πολὺ, κατὰ τοὺς θείους χρησμούς ⁶, τῆς ἀπολαύσεως ἤξιούτο. Ἐπέγνω τὸν κηρυττόμενον ⁷, τῶν χρησμῶν ἑώρα τὴν ἀλήθειαν, ἀγκάλαις ⁸ ἔφερε ⁹ τὸν γέροντα πάντα τῷ ῥήματι ¹⁰, καὶ τῆς τοῦ γένους σωτηρίας ἐν ὧν καταστὰς, καὶ θειοτέρας ἀναπληροθεὶς ἡδονῆς οὐκέτι τοῦ ζῆν περιείχετο ¹¹. αὐτίκα δὲ μάλ᾽ αὖ τῆς σωτηρίας ἐφειστώσης, καταλιπεῖν μὲν ἐπόθει τὸ σαρκίον ¹². εὐαγγελίσασθαι δὲ καὶ τοῖς ἐν ἄδου τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἀπολύτρωσιν. Καὶ τὸν Θεὸν μὲν ἡυλόγει ¹³, τουτέστι ¹⁴ δι' ἐπαίνων καὶ δοξολογίας ἤγεν· ἡυλόγει δὲ τὰ τε ἄλλα, καὶ διότι τὰς πρὸς αὐτὸν ὑποσχέσεις εἰς ἀλήθειαν ἐδόλεπε προελθούσας ¹⁵, καὶ τὴν τοῦ Ἰσραὴλ παρὰ κλισίαν ¹⁶ ὀφθαλμοῖς τε καθορᾶν ¹⁷ ἤξιούτο, καὶ χερσὶ φέρειν. Καὶ χαρᾶς ἐπὶ τούτοις ¹⁸ ἱερᾶς πεπληρωμένος ¹⁹, Νῦν, φησὶν, ἀπολείεις τὸν δοῦλόν σου ²⁰. ἐπεὶ ²¹ τὸ τέλος ἔχω τῶν ἐπηγ-

1. καὶ ἡμεῖς γε. - Συμεὼν, τῶν δὲ ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. Μγ. - Symeon, et si K². Μι.

2. Μζ. - πολλὰ ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ. - longe K². Μι.

3. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ. - προεῖγεν Κολ. Μζ. Μγ. - praestabat K². Μι.

4. Μζ. - puero K². Μι. - τῷ βρέθει Κολ. - τῷ βρέθει ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.

5. ΑΡ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. - ἐκέλευε Κολ. Μγ. - iubebat K². Μι.

6. ΛΟΥΚΑ Β' 26.

7. ΑΡ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. - κηρυττόμενον Κολ. Μγ. - cum qui praedicabatur K². Μι.

8. ΛΟΥΚΑ Β' 28.

9. ΑΡ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. - ἔφερε Κολ. Μγ. - portabat K². Μι.

10. Ἐβρ. Α' 3.

11. ΑΡ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. - οὐκ ἔα τοῦ ζῆν περιείχετο Κολ. Μγ. - nullo iam vitae amore tenebatur K². Μι.

12. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ. - καταλιπεῖν ἐπόθει τὸ σαρκίον Μζ. - carnem depone-
re . . totus gestiebat K². Μι.

13. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ. (ζ. ζστ.). - ἡυλόγει Κολ. Μζ. Μγ. (ζ. ζστ.). - benedicebat K². Μι. (ζ. ζστ.).

14. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ. - τουτέστι Μζ. - hoc est K². Μι.

15. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ. - ἡληθειαν ἐδόλεπε προελθούσας Μζ. - evanisse vide-
ret K². Μι.

16. ΛΟΥΚΑ Β' 25.

17. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ. - ὀφθαλμοῖς τε καθορᾶν Μζ. - oculis aspectare K². Μι.

18. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ. - ἐπὶ τούτους Μζ. - hincque K². Μι.

19. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 29.

20. Κολ. Φι. Μγ. (ζ. ζστ.). - δοῦλόν σου ΑΡ. Βου. Μζ. Οἱ. (ζ. ζστ.). - servum
tuum K². Μι. (ζ. ζστ.).

21. Μζ. - πεπληρωμένος. Νῦν φησιν ἀπολείεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥήμα

γελμένων, ἐγέτω τοῦτο καὶ ὁ ἐπίκληρος βίος· τὸ γὰρ σὸν μοι ῥῆμα ταῦτα προανερῶναι. Καὶ γὰρ τοῦ μὴ ἰδεῖν με θάνατον, πρὶν¹ ἰδεῖν τὸν Χριστὸν² κυρίου, αὐτός μοι πάλαι τὰ εὐαγγέλια³ παρέσχες⁴. ἐπεὶ δὲ εἰς ἐμούς ὀφθαλμούς ἤκειν ἃ ἐπρόσουν, ἃ ἐζήτουν, ὧν ἐγλιγόμεν, Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, οὔτε πρὸς τὴν πείραν ταραττόμενον τοῦ θανάτου, οὔτε λογισμοῖς θορυβούμενον⁵ ἀμφιβολίας, ἀλλ' ἐν εἰρήρῃ⁶ σταθερῶς, καὶ πολλήν τὴν εὐφροσύνην πηγάζουσιν⁷. καὶ γὰρ⁸. Τὸ σωτήριον πάντων τῶν λαῶν εἶδον⁹.

6. Καὶ ὅρα¹⁰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ θείου καὶ ἱεροῦ γέροντος. Πρὶν ἢ μὲν τοῦ μακκαρίου θεάματος καταξιωθῇ, παράκλησιν¹¹ προσεδέχετο τοῦ Ἰσραήλ¹². ἐπεὶ δὲ ἐντός τῆς ἐλπίδος γέγονε καὶ τῆς ἐπιθυμίας, οὐκέτι τοῦ Ἰσραὴλ ἀνακράζει παράκλησιν ἰδεῖν¹³, ἀλλὰ πάντων σωτηρίαν τῶν λαῶν¹⁴. Οὕτως¹⁵ αὐτὸν περιήστραψεν ἢ ἐν τῷ βρέφει καθορωμένη ἀπέρρητος καὶ ὑπὲρ λόγον¹⁶ αἴγλη, ὡς τὰ προτόντα

σαν, ἐν εἰρήρῃ. Νῦν, φησὶν, ἐπεὶ ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.- plenus, Nunc, inquit dimittis servum tuum in pace. Quando K². Μι.

1. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 26.

2. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. Μγ.- πρὶν ἢ ἰδεῖν τὸν Χριστόν ΛΟΥΚΑ, αὐτ.- nisi viso Christo K². Μι.

3. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

4. ΑΡ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. Μγ.- τὰ εὐαγγέλια παρέσχεν Κολ.- pollicitus ΑΡ. K². Μι.

5. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.- οὔτε . . θορυβοῦμενον Μζ.- qui nec . . tur K². Μι.

6. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 29.

7. ΑΡ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. Μγ.- πηγάζουσι Κολ.- quae . . pariat K². Μι.

8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 30, 31.

9. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. Μγ.- ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν ΛΟΥΚΑ, αὐτ.- etiam vidi salutarem populum K². Μι.

10. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ. Μγ.- Ac vide, quaeso K². Μι.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 25.

12. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.- παράκλησιν προσεδέχετο τοῦ Ἰσραήλ Μζ.- consolabatur consolationem Israel K². Μι.

13. ΑΡ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ.- οὐκέτι τῷ Ἰσραὴλ ἀνακράζει παράκλησιν ἰδεῖν Κολ. Μζ.- non jam consolationem clamat K². Μι.

14. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 30, 31.

15. Μζ.- salutem populum: sic K². Μι.- σωτηρίαν τῶν λαῶν καὶ γὰρ φησὶ "Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν. Οὕτως ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.

16. ΑΡ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ.- ὑπὲρ λόγον Κολ. Μγ.

τοῦ χρόνου καὶ κατὰ μικρὸν ἀνακαλυφθέντα ἐκείνῳ¹ τηνικαῦτα καὶ ἀθρόον εἰς γινῶσιν ἐλθεῖν². Καὶ ἵνα μηδὲ³ χώραν τινὶ παρὰσχῇ πάντας λαοὺς καλεῖν τοὺς ἐν τῷ τῶν Ἰουδαίων ἔθνει⁴, ἐπάγει τὰ ἐπόμενα⁵, Φῶς εἰς ἀποκαλύψιν ἐθνῶν⁶, ἀντὶ τοῦ μηδεὶς με νῦν οἰηθείη πάντα καλεῖν τὸν ἰουδαϊκὸν λαόν, ἀλλὰ σύμπαν τὸ γένος⁷ διὰ ταύτης μηνύω⁸ τῆς φωνῆς καὶ γὰρ σωτηρία, καὶ ἀπολύτρωσις ἔσται πάντων οὕτως, ὃν ἐγὼ τεθέαμαι, καὶ ἐν ἀγκάλαις φέρω⁹. Καὶ οὐδὲ μέγρι τούτου ἡρκέσθη, ἀλλ' ἀντιδιαστέλλων τοῦ Ἰσραὴλ πάντα τὰ ἔθνη¹⁰ ἐπισυνάπτει, Φῶς εἰς ἀποκαλύψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ¹¹. οἶον, κοινὴ μὲν ἔστι¹² σωτηρία τὸ ἀγκαλοφορούμενον βρέφος τοῖς τε ἔθνεσι¹³ πᾶσι καὶ τῷ Ἰσραὴλ, ἀλλὰ τοῖς μὲν φῶς, ὅτι τοῦ σκότους¹⁴ ἐξάγει¹⁵ τῆς εἰδωλολατρείας, τῷ δὲ δόξα, ὅτι τὰ τούτοις πάλαι δοθέντα νόμιμα¹⁶, ἃ ὁ δὲ τῆς¹⁷ εἰδωλικῆς ἀπεκάθαρτο¹⁸ ἀγλύος, εἰς δόξαν καὶ τελειότητα μεταβαλεῖ¹⁹. Καὶ ἄλλως δὲ δόξα τοῦ ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ὁ τεχθεὶς, ἅτε δὴ ἐκ σπέρματος τοῦ Ἀβραάμ²⁰ ἄνθρωπος γεγονώς· μικροῦ δὲ καὶ

1. AP. Φι. Βου. Μζ. Οἰ. Μγ.- ἐκείνον Κολ.- ille K². Μι.

2. Μζ.- ἐκείνον καὶ τηνικαῦτα καὶ εἰς γινῶσιν ἀθρόον ἐλθεῖν AP. Κολ. Φι. Βου. Οἰ. Μγ.- tunc ille statim repenteque cognoverit K². Μι.

3. AP. Κολ. Φι. Βου. Οἰ. Μγ.- μὴ δὲ Μζ.- ne K². Μι.

4. AP. Βου. Οἰ.- τοὺς ἐν τῷ Ἰουδαίῳ Κολ. Φι. Μζ. Μγ.- qui Judaeorum gentile comprehenderentur K². Μι.

5. Βου.- εἰρημέρα AP. Κολ. Φι. Μζ. Οἰ. Μγ.- ista K². Μι.

6. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 32.

7. AP. Κολ. Φι. Βου. Μζ. Οἰ. Μγ.- genus humanum K². Μι.

8. AP. Κολ. Φι. Βου. Οἰ. Μγ.- significo K². Μι.- μηνύω Μζ.

9. Κολ. Φι. Βου. Μγ.- καὶ ἀγκάλαις φέρω AP. Οἰ.- καὶ ἀγκαλφέρω Μζ.- inque ulnis fero K². Μι.

10. AP. Οἰ.- ἀντιδιαστέλλων τὸν Ἰσραὴλ πάντα τὰ ἔθνη Κολ. Φι. Βου. Μγ.- ἀντιδιαστέλλων πάντα τὰ ἔθνη Μζ.- condistinguens contra Israelit omnes gentes K². Μι.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

12. AP. Κολ. Φι. Βου. Οἰ. Μγ.- ἔστιν Μζ.- est K². Μι.

13. AP. Φι. Βου. Οἰ.- τοῖς ἔθνεσι Κολ. Μζ. Μγ.- gentibus K². Μι.

14. AP. Κολ. Φι. Βου. Οἰ. Μγ.- τὸ σκότος Μζ.- tenebris K². Μι.

15. AP. Φι. Βου. Μζ. Οἰ.- ἐξάγει Κολ. Μγ.- educat K². Μι.

16. Μζ.- νόμιμα δοθέντα AP. Κολ. Φι. Βου. Οἰ. Μγ.- data . . legalia K². Μι.

17. Οἰ.- δοθέντα, ἃ διὰ τῆς AP. Φι. Βου. Μγ. (σγμ.)- δοθέντα διὰ τῆς Κολ.- νόμιμα διὰ τῆς Μζ.- legalia quibus ab K². Μι.

18. Οἰ. (σγμ.)- ἀπεκαθαίροντο AP. Κολ. Φι. Βου. Μζ. Μγ.- emergerunt K². Μι.

19. AP. Κολ. Φι. Βου. Μζ. Οἰ. Μγ.- conversurus sit K². μετακαλεῖ Μι. (σγμ.).

20. Μζ.- Ἀβραάμ AP. Κολ. Φι. Βου. Οἰ. Μγ.- Abrahami K². Μι.

Ἰσαΐας¹ ὁ προφήτης² τὰ³ αὐτὰ ἀνακηρύξει⁴, λέγων, Ἰδοὺ τέθεικά σε εἰς⁵ φωτὶς ἐθνῶν, ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, τουτέστι παρὰσχεῖν ὄραν, καὶ διαστέλλειν τὸ φῶς ἐκ τοῦ σκοτός⁶ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐκ τοῦ ψεύδους καὶ τὴν εὐσέβειαν ἀπὸ τῆς πλάνης. Διὸ καὶ Δαβὶδ⁷ ταύτην ἀνακηρύττων τὴν σωτηρίαν, καὶ οἶονεῖ κροτῶν καὶ χορεύων, Πάντα⁸ τὰ ἔθνη⁹, φησί¹⁰, κροτήσατε χεῖρας, ὅτι¹¹ κύριος ἱψίστος¹², φοβερός, βασιλεὺς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Εἰ δὲ λαὸς τοῦ Χριστοῦ καὶ λέγεται, καὶ ἔστιν ὁ Ἰσραήλ, πρὸς τὰ ἔθνη διαστειλλόμενος, διαστέλλεται ὁ πάντως τοῖς τε μωσαϊκοῖς νόμοις καὶ τοῖς ἔθουσι¹³, ὁ δὲ¹⁴ καὶ¹⁵ μήπω τῆς χάριτος ἀπῆλυσεν¹⁷, καὶ ἐντὸς ταύτης ἐχρημάτισεν¹⁸, λαὸς¹⁹ καὶ οὗτός ἐστι τοῦ Χριστοῦ. Εἰ²¹ δὲ ὁ ἐν²² τῇ παλαιᾷ διαθήκῃ λαὸς τοῦ Χριστοῦ ἐστὶ²³ λαός

1. καθ' ἑμ. γε. - Isaias K². Mi. - Ἰσαΐας AP. Κολ. Φι. Βου. Mx. Oī. Mγ.

2. ΗΣΑΙΟΥ MB' 6, 7.

3. AP. Κολ. Φι. Βου. Oī. Mγ. - Ἰσαΐας τὰ Mx. - Isaias K². Mi.

4. AP. Mx. Oī. - clamans K². Mi. - προανακηρύξει Κολ. Φι. Βου. Mγ.

5. AP. Κολ. Φι. Βου. Mx. Oī. Mγ. (ὅρα καὶ Πλάτων II' 47). - posui te in K Mi. - ἔδωκά σε . . εἰς ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 6.

6. Φι. Βου. Oī. Mγ. - lucemque a tenebris . . discernas K². Mi. - διαστειλλὲς τὸ σκότος ἐκ τοῦ φωτός AP. Κολ. Mx.

7. AP. Φι. Βου. Oī. - καὶ ὁ Δαβὶδ Κολ. Mx. Mγ. - et David K². Mi.

8. Mx. - hanc prædicans salutem, velutque plaudem manibus, ac ehorat dicens, Omnes K². Mi. - ταύτην κροτῶν, οἶονεῖ χορεύων. καὶ ἀνακηρύττων τὴν σωτηρίαν, Πάντα AP. Κολ. Φι. Βου. Oī. Mγ.

9. AP. Φι. Βου. Mx. Oī. - πάντα ἔθνη Κολ. Mγ. - omnes gentes K². Mi.

10. Παλιῶν MΣ' 2.

11. AP. Κολ. Φι. Βου. Mx. Oī. Mγ. - plaudite manibus, quoniam K². Mi. - κροτήσατε χεῖρας . . ὅτι (Παλιῶν, αὐτ.).

12. AP. Κολ. Φι. Βου. Oī. Mγ. - quoniam dominis excelsus K². Mi. - ὅτι ἱψίστος Mx.

13. Oī. - moribus K². Mi. - ἔθουσι AP. Κολ. Φι. Βου. Mx. Mγ.

14. AP. Κολ. Φι. Βου. Oī. Mγ. - δη. λορέτι Mx. - λ. K². Mi.

15. Κολ. Mγ. - καὶ AP. Φι. Βου. Mx. Oī. - λ. K². Mi.

16. AP. Κολ. Φι. Βου. Mx. Oī. Mγ. - moribus, quanquam nondum K². Mi.

17. AP. Φι. Βου. Mx. Oī. - ἀπῆλυσεν Κολ. Mγ. - consecutus K². Mi.

18. AP. Φι. Βου. Mx. Oī. - ἐχρημάτισεν Κολ. Mγ. - compos factus K². Mi.

19. ἐντ. λ. K². Mi.

20. AP. Κολ. Φι. Βου. Oī. Mγ. - οὗτός ἐστι Mx.

21. ἐντ. α. K². Mi.

22. AP. Κολ. Φι. Βου. Mx. Oī. Mγ. - cum, inquam, qui in K². Mi.

23. AP. Φι. Βου. Mx. Oī. - ἐστιν Κολ. Mγ. - sit K². Mi.

24. AP. Κολ. Φι. Βου. Mx. Oī. Mγ. - Testamento ejus populus sit K². Mi.

πῶς οὐκ ἐμφοράττεται τὰ ἀπύλωτα¹ στόματα, τὰ ἀπὸ Μάνεντος, εἰς ἑτέραν τούτους παρὰπέμποντα ἀρχήν;

γ'. Τοῦ πρεσβύτου Θεολογοῦντος τὰ εἰρημμένα, ἐθαύμαζον οἱ περὶ τὸν Ἰωσήφ², οὐχ ὅτι³ νῦν τῶν ὑπὲρ λόγων⁴ τὴν γινῶσιν⁵ ἐδέχοντο, ἀλλ' ὅτι περ⁶ ἐπὶ τοῖς ὑπερφυῶς προεγνωσμένοις καὶ ταῦτα προσελάβανον⁷. ὑπερφυῶν γὰρ πραγμάτων γινῶσις, ἐσάκεις ἂν εἰς μνήμην ἄγῃ⁸ τὸν ἐγνωκότα, τοσαυτάκεις ἐν ταῖς διανοίαις ἀνακαινίζει τὸ θαῦμα.

δ'. Συντελέσας⁹ ὁ πρεσβύτερος τὴν εἰς τὸ θεῖον δοξολογίαν τρέπεται λοιπὸν ἐπὶ τὴν εὐλογίαν τῶν ἀναγαγόντων¹⁰ τὸ βρέφος, εἴτα ἐκεῖθεν πρὸς μόνην τὴν μητέρα¹¹ ἀποστρέφει¹² τὸν λόγον. Τῆς μὲν γὰρ εὐλογίας¹³ ἀμφοῖν μεταδίδωσι, τὴν δὲ πρόσρησιν¹⁴ τῶν ἀπορρητοτέρων τῇ μητρὶ προσάγει μόνῃ, ἵνα διὰ μὲν τῆς κοινῆς εὐλογίας τοῦ σχήματος τῶν γεννητόρων μὴ ἀπογυμνώσῃ τὸν Ἰωσήφ, διὰ δὲ τῶν πρὸς τὴν μητέρα λόγων τὴν παρθένον ἐκείνου διαστείλῃς, τὴν ὡς ἀληθῶς ἀνακηρύξῃ μητέρα, ἣν καὶ εὐλογεῖ, ὡς ὑπηρετήσασαν θεῖα βουλή. Εἴτα¹⁵ καὶ τί διαλέγεται¹⁶ πρὸς αὐτήν; Οὗτος¹⁷ κεῖται εἰς πτωχοῖν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον¹⁸. Ὅρᾳς¹⁹, ὅπως ὅλην τοῦ μυστηρίου

1. AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.- ἀπο.λω.λότα Mx.- perulita K². Mi.

2. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 33.

3. Mx.- τοῦ μέντοιγε πρεσβύτου Συμεῶνος Θεολογοῦντος τὰ εἰρημμένα, Ἰω. γρησίν, Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλοῦμένοις περὶ αὐτοῦ· θαυμάζοντες οὐχ ὅτι AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.

4. Kολ. Μγ.- λόγων AP. Φι. Βου. Mx. Οἱ.

5. AP. Φι. Βου. Mx. Οἱ.- τὴν γὰρ γινῶσιν Kολ. Μγ.

6. AP. Φι. Βου. Mx. Οἱ.- ὅτι περ Kολ. Μγ.

7. AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ. Mx.- προσελάβανον Μγ. (σημ.).

8. AP. Φι. Βου. Mx. Οἱ.- ἄγει Kολ. Μγ.

9. Mx. Μγ'- Εἴτα συντελέσας AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.

10. AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ.- ἀναγόντων Mx. Μγ. Μγ'.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 34.

12. AP. Kολ. Φι. Βου. Mx. Οἱ. Μγ'- ἀναστρέφει Μγ. (σημ.).

13. Mx. Μγ'- λόγον καὶ εὐλόγησε γὰρ, γρησίν, αὐτοὺς Συμεῶν, καὶ εἶπε πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ. Πρὸς Μαριάμ, γρησί, τὴν μητέρα, οὐχὲ πρὸς Ἰωσήφ τὸν πατέρα αὐτοῦ· ἀλλὰ τῆς μὲν εὐλογίας AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.

14. Mx. Μγ. Μγ'- πρόσρησιν AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ.

15. Mx. Μγ'- ἀνακηρύξῃ μητέρα. Εἴτα AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.

16. AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.- καὶ διαλέγεται Mx. Μγ'.

17. Mx. Μγ'- πρὸς τὴν μητέρα; Οὗτος AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.

18. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

19. AP. Kολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.- Ἰσραήλ, Ὅρᾳς Mx. Μγ'.

τὴν οἰκονομίαν πρὸς¹ τὴν παρθένον ἀναφέρει, καὶ κείνη² ποιεῖται τὴν τούτου διήγησιν;

ε'. Καὶ πτώσιν μὲν λέγει ἐνταῦθα³ τῶν ἐκπεπτωκότων τῆς εἰς Χριστὸν⁴ πίστεως καὶ εὐσεβείας, ἀνάστασιν⁵ δὲ τῶν ἐπεγνωκότων τὸν⁶ σωτῆρα τοῦτο⁷ καὶ Ἡσαΐας⁸ προανερώνει⁹, λέγων¹⁰, Ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιών λίθον προσκόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου, καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτὸν¹¹ οὐ κατασχινοθήσεται. Πίπτουσιν δ' ἂν οἱ μὴ πεπιστευκότες εἰς αὐτόν, καὶ πρὸς τὴν ψυχικὴν¹² ἀνάστασιν χειραγωγοῦνται οἱ τῆς εἰδωλικῆς καὶ τῆς ἄλλης, ἐν ᾗ ἐστηρίζοντο πρότερον, πλάνης ἐκπεπτωκότες. Καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον τὴν¹³ αἰτίαν, δι' ἣν ἡ πτώσις καὶ ἡ ἀνάστασις ἐπεταί, παραδηλοῖ ἐπεὶ γὰρ τὰ περὶ¹⁴ τῆς οἰκονομίας ἀντιλέγεται, τοῖς μὲν κατατιθεμένοις ἀνάσπασιν τὸ μυστήριον γίνεται, τοῖς δὲ ἀντιφρογεγομένοις πτώσις καὶ ἀπώλεια. Τίνα δὲ ἐστὶ τὰ ἀντιλεγόμενα; οἱ μὲν ἀναστάντες πεπιστεύκασιν, ὅτι παρθένος ἔτεκε¹⁵, καὶ παρθένος ἔμεινεν, οἱ δὲ καταπεσόντες εἰς τοὺς ὑλικοὺς λογισμούς, καὶ οὐδὲν τῶν ὑπὲρ φύσιν εἰδέναι θέλοντες οὐ πείθονται συνομολογεῖν, ὡς ὁ πλάσας μηδόλως¹⁶ οὔσαν παρθένον δύναται καὶ ὑποστᾶσαν παρθένον φυλάττειν, μάλιστα γὰρ τὴν γέννησιν εἰ αὐτὸς ὁ πλάσας ἀναδέχεται. Ἀντιλέγοιτο δ' ἂν τῶν περὶ τὴν οἰκονομίαν¹⁷ καὶ ἄλλα σημεῖα, οἷον τῶν μὲν ἀναστάντων Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἄνθρωπον τὸν γεγεννημένον ὑπερφυῆς ποιουμένων μάθημα, τῶν δὲ πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἀφορώντων¹⁸, καὶ μηδόλως ταύ-

1. Μα. Μιγ'.- οἰκονομίαν συνοπτικῶς πρὸς ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.

2. Μιγ. Μιγ'.- καί κείνη ΑΡ. Φι. Βου. Μζ. Οἱ.- καί κείνη Κολ.

3. Μζ. Μιγ'.- διήγησιν: . . πτώσιν μὲν ἐνταῦθα ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.

4. Κολ. Μζ. Μιγ. Μιγ'.- τῆς εἰς αὐτὸ ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.

5. Μζ. Μιγ'.- εὐσεβείας λέγει, ἀνάστασιν ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.

6. Μζ. Μιγ'.- ἐπεγνωκότων παραγεγονότα τὸν ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.

7. ἐντ. λ. Μζ. Μιγ'.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ Ἡσαΐας ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- καὶ ὁ Ἡσαΐας Κολ. Μιγ.

9. Καὶ ἐπ' αὐτῷ πεποικώς ἦς, ἔστιαι σοι εἰς ἀγίασμα, καὶ οὐχ ὡς λίθον προσκόμματος
συναντήσεσθε, οὐδὲ ὡς πέτρας πτώματι ΗΣΑΙΟΥ Η' 14.

10. Ῥωμ. Θ' 33.

11. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ'.- ἐπ' αὐτῷ Ῥωμ. Θ' 33.

12. ΑΡ. Οἱ.- τὴν ἐν ψυχῇ Κολ. Φι. Βου. Μιγ.

13. ΑΡ. Οἱ.- ἐκπεπτωκότες τὴν Φι. Βου. Μιγ'.- μὴ ἐκπεπτωκότες τὴν Κολ.

14. ΑΡ. Οἱ.- τὰ ἐπὶ Κολ. Φι. Βου. Μιγ.

15. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- ἔτεκεν Κολ. Μιγ.

16. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ. (κ. κατ.).- μηδ' ὅλως Κολ. Μιγ. (κ. κατ.).

17. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- περὶ οἰκονομίαν Κολ. Μιγ.

18. ΑΡ. Οἱ.- ἀναφορώντων Κολ. Φι. Βου.- ἀναφερόντων Μιγ. (σημ.).

της¹ ὑψηλότερον ἐπαρθῆναι βουλομένων, τὸ μὴ συνομολογεῖν τὸν αὐτὸν θεὸν τε εἶναι καὶ ἄνθρωπον. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σιμμεῖα τῆς ἀφράστου τοῦ σωτῆρος ἐπιδημίας εἰς ἀντιλογίαν κατέστη.

ς'. Διεξελθὼν δὲ πρὸς τὴν παρθένον ὁ ἱερός Συμεὼν τὰ εἰρημένα ἀκροτελευτῇ² αὐτοῖς ἐπιτίθησι³ καὶ τὸ αὐτῆς τῆς παρθένου ἐξ ἀγνηδόνος πάθος, καὶ φησι⁴, Καὶ⁵ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί⁶ σοῦ αὐτῆς, οἷον τῆς πάντα ἀκριβῶς τὰ τοῦ μυστηρίου ἐξακριβωσαμένης, οὐδὲ σοῦ⁷ φείσεται⁸ τὸ ἀπὸ λύπης πάθος· καὶ γὰρ ὡς ἀσπύριος⁹ συνέλαβες¹⁰, καὶ ὁ τόκος ἀσπορος¹¹ γέγονε¹², καὶ ἡ κύησις ἀνώδινος, καὶ τὰ τοῦ Γαβριὴλ εὐαγγέλια¹³, τῶν ποιμένων τὸ διήγημα¹⁴, καὶ¹⁵ τὰ μυρία ἄλλα τῶν θαυμάτων καὶ ἐξαίρετα οὐδεὶς ἂν σοῦ¹⁶ μᾶλλον ἐπιστάμενος εἴη. Ἄλλ' οὐ μόνον ταῦτα ἀμελοῦσιν¹⁷ οἱ τῆς πλάνης ἐρασταὶ καὶ τῆς ἀληθείας κατήγοροι, ἀλλὰ καὶ σὲ αὐτὴν¹⁸ ἐπὶ τε τῇ συλλήψει καὶ τῷ τόκῳ¹⁹ συκοφαντήσουσιν· ἢ²⁰ συκοφαντία ῥομφαίας οὐκ ἔλαττον τὴν σὴν ψυχὴν δάκνουσά τε καὶ κατατιτρώσκουσα διελεύσεται. Ἄλλ' ἐπειδὴν σε τούτοις ἐνυβρίσωσι²¹, τότε μᾶλλον ἐκ πολλῶν καρδιῶν ἀποκαλυφθήσονται, καὶ διελεγχθήσονται²¹ διαλογισμοί. Πῶς δὴ, καὶ τίνα τρόπον; Τῶν μὲν συκοφαντῶν οὐκ ἐνδιδόντων ταῖς συκοφαν-

1. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ.- ταύτην Μιγ. (σημ.).

2. λέξεις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

3. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- ἐπιτίθησιν Κολ. Μιγ.

4. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- καὶ φησιν Κολ. Μιγ.

5. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

6. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- οὐδὲ σοῦ Κολ. Μιγ.

7. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.- φήσεται Κολ.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α' 18.

9. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- συνέλαβεν Κολ. Μιγ.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 25.

11. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- γέγονεν Κολ. Μιγ.

12. ΛΟΥΚΑ Α' 26, 28.

13. Αὐτ. Β' 18.

14. ΑΡ. Οἱ.- τὰ διηγήματα, καὶ Κολ. Φι. Βου. Μιγ.

15. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- ἂν σοῦ Κολ. Μιγ.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀμελοῦσι Βου.- λέγουσιν ΑΡ. Κολ. Φι. Οἱ.- οὐ λέγουσιν Μιγ. (σημ.).

17. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- σεαυτὴν Κολ. Μιγ.

18. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- καὶ τόκῳ Κολ. Μιγ.

19. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- ἢ Κολ. Μιγ.

20. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ.- ἐνυβρίσωσι Μιγ. (σημ.).

21. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ διελεγχθήσονται ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.

τίαις, τῶν δὲ συκοφαντουμένων ἐπὶ τὴν παλαιὰν τοῦ νόμου καταφευγόντων διά-
κρισίν τε καὶ κρίσιν. Τίς δὲ αὕτη ἐστίν, ἥ ἡ διὰ τοῦ ὕδατος τῆς ἐλέγξεως¹
γινομένη; Καὶ γὰρ λόγος διεφοίτησε² παλαιός, ὡς συκοφαντουμένη ἡ ἀειπαρθένος
Μαρία³ ἠνέσχετο παρασχεῖν ἑαυτὴν τῇ κρίσει τοῦ ὕδατος, καὶ τούτου τὸ⁴ καθαρὸν
αὐτῆς καὶ ἄσπιλον λαμπρῶς ἐπιδειξαμένου⁵, καὶ ἀποφήναντος, αἰσχύνῃ μὲν δοθῆναι
τοὺς συκοφάντας, τοὺς δὲ πρὶν διστάζοντας τὴν παρθενίαν⁶ καὶ τὸν ἄφθορον
τόκον ἀναντιρρήτοις μαρτυρίαις βεβαιωθῆναι, καὶ τὴν παρθένον ἀπαλλαγῆναι τῆς
ἐπὶ τῇ συκοφαντίᾳ καὶ ταῖς διαβολαῖς δυσθυμίας⁷ τε καὶ λύπης. Τὸ μέντοιγε⁸
τῆς ἐλέγξεως ὕδωρ⁹ ἱστορίᾳ παρειλήφραμεν περὶ τὸ Γάβη¹⁰ (Παλαιστιναίων δὲ τὸ
ὄρος) τὰς πηγὰς ἀναδιδόναι, ὃ κριτήριον καὶ ὁ παλαιὸς ἐπίσταται νόμος¹¹ τῶν τῇ
τὴν σωφροσύνην οὐ διαφθειρομένων γυναικῶν, καὶ τῶν ἁλλοτρίαις ἐμιλίαις τὴν
νηδὺν ἐνυβριζομένων¹². Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἔσως ἀφαιρεῖται τὴν πίστιν, ὅτι τε
προελεθὲν ἐπὶ τῇ παρθένῳ τὸ τῆς ἐλέγξεως ὕδωρ ἀναγέγραπται, οὐπω τοῦ βρέ-
φους φανέντος, ἡνίκα καὶ ὁ καιρὸς τὴν ἀμφιβολίαν εὐλογον¹³ παρεῖχε, καὶ ἡ κρίσις
οὐκ εἰς τὸ παράλογον ὑπεσύρετο· τοῦ δὲ τόκου προελθόντος, καὶ τοῦ βρέφους
ἐγνωσμένου, ποῦ καιρὸν εἶχε τὸ ὕδωρ τῆς ἐλέγξεως; Ἀλλὰ τοῦτο μὲν κατὰ τὴν
ἱστορίαν οὐ, ὅμως¹⁴ εἴρηται.

ζ'. Οἶδα δὲ πολλοὺς τῶν ἱερῶν ἡμῶν πατέρων ῥομφαίαν ἐξεληφρότας¹⁵ διελ-
θεῖν τὴν ψυχὴν τῆς ἀειπαρθένου¹⁶ Μαρίας κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ σωτηρίου πάθους
αὐτὴν τὴν κατασχρῶσαν πικρὰν καὶ ὀδυνηρὰν ἐπὶ τῷ τέκνῳ ἀλγηδόνα, καὶ τῷ
ἀνυπερβλήτῳ τῆς λύπης καὶ τῷ ἐξηρημένῳ σπαραγμῷ τῶν σπλάγγνων τὴν ἐμ-

1. Ἀριθμῶν Ε' 19.

2. ΑΡ. Φι. Βου. Οἰ.- διεφοίτησεν Κολ. Μιγ.

3. καὶ ἡμῶν γε.- συκοφαντουμένης τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας Κολ. Μιγ.- συκοφαντι-
μένης τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας ΑΡ. Φι. Βου. Οἰ.

4. Βου. Οἰ.- ὕδατος, καὶ τὸ ΑΡ. Κολ. Φι. Μιγ.

5. Ἀριθμῶν, αὐτ. 28.

6. ΑΡ. Φι. Βου. Οἰ.- παρθενίαν Κολ. Μιγ.

7. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἰ.- δυσθυμίας Μιγ. (σημ.).

8. Κολ. Μιγ. (κ. κατ.).- μέντοι γε ΑΡ. Φι. Βου. Οἰ. (κ. κατ.).

9. Ἀριθμῶν, αὐτ. 18.

10. ΑΡ. Φι. Βου. Οἰ.- Γαβή Κολ. Μιγ.

11. Ἀριθμῶν, αὐτ. 27. 28.

12. καὶ ἡμῶν γε.- ἐνυβριζόντων ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Μιγ.- ἐνυβριζουσῶν Οἰ. (σημ.).

13. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἰ.- εὐλογον Μιγ. (σημ.).

14. καὶ ἡμῶν γε.- ἱστορίαν, οὐ, ὅμως Οἰ. (σημ.).- ἱστορίαν, ὅμως ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Μ.

15. ΑΡ. Κολ. Φι. Οἰ. Μιγ.- ῥομφαίαν οὕτω ἐξεληφρότας Βου.

16. Κολ. Μιγ.- ἀειπαρθένου ΑΡ. Φι. Βου. Οἰ.

φυτον πρὸς τὸν υἱὸν μητρικὴν συμπάθειαν ἐπιδείξει, καὶ διὰ τῆς μητρικῆς ταύτης συμπαθείας ἐκ πολλῶν καρδιῶν λογισμοὺς ἀποκαλιγθῆναι, καὶ διελεγχθῆναι τοὺς τε κατὰ φαντασίαν τὴν σάρκα φερέσαι τὸν¹ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τερατολογούντας, καὶ τοὺς οὐκ ἐκ τῆς παρθένου, ἐξ οὐρανοῦ δὲ ταύτην καταγαγεῖν ἀπανασχυνοῦντας. Εἰ δὲ καὶ τῆνικαῦτα διελήλυθε² τῆς παρθένου τὴν ψυχὴν ὁμοφαία, ἥνικα λελοιπότες τὸν παῖδα, μετὰ τὸ πολλὴν ὁδὸν διανῦσαι³, μὴ εἶρον τοῦτον, ἄλλὰ καὶ ὑποστρέψαντες ἐπεξήτουν⁴, ὡς ἤδη τὸν θησαυρὸν ἀπολωλέκατες, οὐδὲν ἂν εἴη παρὰ τὸν ὁρθῶς⁵ διανεννοημένον λόγον· καὶ γὰρ καὶ τῆνικαῦτα ἐκ πολλῶν καρδιῶν ἀπεκαλύφθησαν λογισμοί, τῆς μὲν παρθένου πρὸς τὸν παῖδα λεγούσης⁶, Ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ σου⁷ ὑδυνώμενοι ἐξήτοῦμέν σε, τοῦ δὲ ἐνυποστάτου Λόγου, καὶ σάρκα φερέσαντος ἀνταποκρινομένου, Τί ὅτι ἐξητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρὸς μου δεῖ εἶναί με⁸; καὶ δηλοῦντος τὸν περιώνυμον ναόν⁹, ὅς τοῦ πατρὸς νεώς τε καὶ οἴκος ἐπωνομάζετο. Καὶ γὰρ τὸν ἱσὶον Πατέρα σαφῶς ἀνακηρύξαντος τοῦ Ἰησοῦ, σαφῶς ἀπεκαλύφθησαν οἱ διαλογισμοὶ τῶν λεγόντων αὐτὸν οὐκ εἶναι¹⁰ τοῦ τέκτονος υἱόν¹¹, οὐδ' ἄλλης τινὸς ἐπιγείου σποράς, ἀλλὰ τοῦ πρὸ αἰῶνος γεγεννηκότος αὐτόν. Ὁ μέντοι λόγος, ὁ λέγων¹² ὁμοφαίαν αὐτῆς τὴν ψυχὴν ἐξ ἀμριβολίας διελθεῖν, ὡς μήποτ' οὐκ¹³ εἴη θεὸς ὁ σταχυρούμενος, εἰ καὶ τισιν ἐρρήθη, ἀλλ' οὐκ ἂν ἐμοὶ ῥηθείη.

ή. Καὶ ἵν, φησὶν¹⁴, Ἄννα προφητις, θυγάτηρ Φαρισηλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ . . καὶ¹⁵ αὐτὴ χήρα¹⁶ ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσαύρων¹⁷. Ἄννα προφητις, θυγάτηρ

1. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- φερέσαι καὶ τὸν Κολ. Μγ.
2. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- διελήλυθεν Κολ. Μγ.
3. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- διανύσας Κολ. Μγ.
4. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 43—45.
5. καθ' ἡμᾶς γε.- τὸν ὁρθόν ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.
6. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 48.
7. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.- ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ΛΟΥΚΑ, αὐτ.
8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 49.
9. ΑΡ. Οἱ.- λαόν Κολ. Φι. Βου. Μγ.
10. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.- αὐτὸν εἶναι Κολ.
11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 55.
12. καθ' ἡμᾶς γε.- τὸν μέντοι λόγον τὸν λέγοντα ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μγ.
13. Κολ. Μγ.- μήποτε οὐκ ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.
14. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 36.
15. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἀσήρ, ἕως οὗ καὶ Κολ. Μγ.- Ἀσήρ ἕως τοῦ καὶ ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.
16. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ.- χεῖρα Κολ. Μγ.
17. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 37.

Φανουήλ, ταύταις διαστέλλεται ταῖς διαφοραῖς αὕτη πρὸς ¹ τὴν τῆς παρθένου μητέρα. Διέλαμπε ² μέντοι ταῖς ἀρεταῖς ἀπάσαις ἢ ἄνθρωπος· ἐκ ³ γὰρ τοῦ μὴ ἀφίστασθαι τοῦ ἱεροῦ, καὶ νηστεῖαις καὶ δεῖξεσι ⁴ λατρεῦειν νύχτα καὶ ἡμέραν ⁵, δῆλον, ὡς καὶ ὁ λοιπὸς αὐτῇ τῶν ἄλλων ἀρετῶν συμπαρήν ⁶ χορὸς, ὑφ' ὧν ⁷ κεκαθαρμένη τὸν νοῦν, καὶ τοῦ παναγίου Πνεύματος γεγεννημένη δοχεῖον, καὶ τὰς παρ' αὐτοῦ δεχομένη ἐμφάσεις ⁸, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα, καθ' ἣν ⁹ τὸ παιδίον ἢ μήτηρ καὶ ὁ Ἰωσήφ τῷ ἱερῷ προσέφερον, ἐκάλει μὲν τὸ βρέφος Κύριον ¹⁰, ἀνθρωπολογεῖτο δὲ αὐτῷ, τουτέστιν εὐχαρίσται ¹¹, καὶ λύτρωσιν τοῦ γένους καὶ σωτηρίαν ἀνεκήρυττε ¹². Καὶ ὅρα τὴν παραπλησίαν τῷ Συμεῶνι ταῖς ἀρεταῖς, ὅπως καὶ τὰς προφητείας παραπλησίους κιχρᾷ· ἅμα μὲν γὰρ παρήσαν τῷ ναῷ, ἅμα δὲ καὶ τῆς προφητικῆς ¹³ ἠξιοῦντο χάριτος· ἀλλ' ὁ μὲν Συμεὼν προσελάμβανε ¹⁴, χρησιμολογῶν ¹⁵, ἡ δὲ τὴν δευτέραν ἔχουσα τάξιν ὅμως οὐκ ἐδευτέρει ¹⁶ τοῖς χρησιμοῖς. Τάχα ¹⁷ δ' ἂν διὰ τοῦτο προλαβεῖν ¹⁸ εἴποι ¹⁹ τις ²⁰ τὸν Συμεῶνα, διότι ὁ μὲν

1. ΑΡ. Κολ. Φι. Οἱ. Μιγ.- διαφοραῖς πρὸς Βου.

2. ἐντ. ἀλ. Μα. Κερ.

3. Μα.- Διέλαμπε μέντοι ταῖς ἀρεταῖς ἀπάσαις ἢ ἄνθρωπος· ἐκ Κερ.- διέλαμπε δὲ ταῖς ἀρεταῖς ἀπάσαις· ἐκ ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.

4. ΑΡ. Φι. Βου. Μα. Οἱ. Κερ.- δεῖξεσιν Κολ. Μιγ.

5. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. Κερ.- ἡμέρας Μα.

6. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μα. Μιγ.- αὐτῇ τῶν ἀρετῶν συμπαρήν Κερ.

7. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. Κερ.- συμπαρήν, ὑφ' ὧν Μα.

8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 38.

9. Μα. Κερ.- ἐμφάσεις, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνθρωπολογεῖτο, καὶ ἐκάλει τὰ περὶ αὐτοῦ τοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ. αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα, φησὶν· αὐτῇ ποίᾳ; ἢ καθ' ἣν ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.

10. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. Κερ.- Κύριος Μα.

11. Μα.- εὐχαρίσται Κερ.

12. καθ' ἣμῶν γε (ἐκ σ. Κερ.)- ἀνεκήρυττεν Μα.

13. ΑΡ. Φι. Βου. Μα. Οἱ. Κολ. Μιγ.- καὶ προφητικῆς Κερ.

14. ΑΡ. Φι. Βου. Μα. Οἱ. Κερ.- προσελάμβανε Κολ. Μιγ.

15. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ. Κολ. Μιγ. Κερ.- χρησιμολογεῖν Μα.

16. ΑΡ. Φι. Βου. Οἱ. Κερ.- ἐδευτέρεισας Κολ. Μιγ.- ἐδευτέρει Μα.

17. Μα. Κερ.- Ἰωσήφ προσέφερον τῷ ἱερῷ. Καὶ ὅρα τὴν παραπλησίαν τῷ Συμεῶνι ταῖς ἀρεταῖς, ὅπως καὶ τὰς προφητείας παραπλησίους κιχρᾷ· ἅμα μὲν γὰρ παρήσαν τῷ ναῷ, ἅμα δὲ τῆς προφητικῆς ἠξιοῦντο χάριτος· ἀλλ' ὁ μὲν Συμεὼν προσελάμβανε χρησιμολογῶν, ἡ δὲ τὴν δευτέραν ἔχουσα τάξιν ὅμως οὐκ ἐδευτέρει τοῖς χρησιμοῖς, ἀλλ' ἐκάλει μὲν τὸ βρέφος Κύριον, ὃ καὶ ἀνθρωπολογεῖ· ἐκάλει δὲ περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ, λύτρωσιν τοῦ γένους καὶ σωτηρίαν ἀνακηρύττουσα. Τάχα ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.

18. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Μα. Οἱ. Κερ.- προσελαβεῖν Μιγ. (σημ.).

19. Μα. Κερ.- ἱερολογήσεις ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.

20. ΑΡ. Κολ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. Κερ.- τίς Μα.

τύπον ἔφερε¹ τοῦ νόμου (καὶ γὰρ καὶ ἡ κλησις τὸ ἐπιήκοον δηλοῖ), ἡ δὲ τῆς χάριτος, ἡ *Ἄλλα* (τοῦτο γὰρ ἡ κλησις ἀναπτυσσομένη δηλοῖ), ὣν² ἀμφοῖν ὁ Χριστὸς ἔκειτο μέσος· διὸ τὸν μὲν ἀπολύει³, συντελεσιζόμενος τῷ νόμῳ, τὴν δὲ τέως κατέχει⁴, τῇ χάριτι συζῶσхан⁵. Ἡ⁷ μέντοι γε παρθένος καὶ Ἰωσήφ κοινήν τὴν εἰς Θεὸν ἀποδεδώκότες ὑμνολογίαν ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν⁸ Ναζαρέτ⁹, καὶ¹⁰ μετὰ τὰς τεσσαράκοντα¹¹ ἡμέρας τὰ κατὰ τοὺς μύθους¹² καὶ τὸν ἄστέρα¹³ διεπέπρακτο, καὶ δὴ καὶ ἡ εἰς Αἴγυπτον γέγονε φυγή¹⁴, καὶ ἡ ἀπὸ ταύτης ἐπάνοδος¹⁵.

1. ΑΡ. Φι. Βου. Μα. Οἱ. Κερ.— ἔφερεν Κολλ. Μιγ.
2. ΑΡ. Κολλ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. Κερ.— τὸ ἐπιήκοον δηλοῖ, ὣν Μα.
3. Μα. Κερ.— μέσος, τὸν μὲν ἀπολύων ΑΡ. Κολλ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.
4. ΑΡ. Κολλ. Φι. Βου. Μα. Οἱ. Κερ.— ἐντελεσιζόμενος Μιγ. (σημ.).
5. ΑΡ. Κολλ. Φι. Βου. Μα. Μιγ. Κερ.— κατέχειν Οἱ.
6. ΑΡ. Κολλ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.— ζῶσαν Μα. Κερ.
7. ἐντ. λ. Μα. Κερ.
8. καὶ ἡμεῖς γε.— αὐτῶν ἐν ἔπ. Χ.
9. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 39.
10. Κολλ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.— Ναζαρέτ, οὗ δὴ καὶ ΑΡ.
11. Οἱ.— μετὰ τεσσαράκοντα ἐν λ. Χ.
12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Β' 1—12.
13. Αὐτ. 10.
14. Αὐτ. 15.
15. Αὐτ. 19, 21.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΛΑ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἐξεφωνήθη ἡ προκειμένη ὁμιλία τοῦ ἱεροῦ Φωτίου « τῇ περασκυῇ τῆς α' ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν¹. »

Ἡ ἐν λόγῳ νηστεία τὴν ἀρχαιοτάτης καταγωγῆς· διότι, κατὰ μίμησιν τοῦ τε Μωϋσέως, ὅστις τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ἄρτον οὐκ ἔφαγε, καὶ ὕδωρ οὐκ ἔπιε², καὶ τοῦ προφήτου Ἰησοῦ, νηστεύσαντος τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας³, μάλιστα δὲ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅστις νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα καὶ νύκτας τεσσαράκοντα ἕσπερον ἐπείνασεν⁴, οἱ χριστιανοί, ἀπὸ τῶν πρώτων ἡδὴ χρόνων τοῦ χριστιανισμοῦ, ἐνήστευον πρὸ τοῦ πάσχα⁵ τεσσαράκοντα περίπου ἡμέρας, Τεσσαρακοστήν μὲν οἱ τῆς Ἀνατολῆς⁶, Quadragesimam δὲ οἱ τῆς Δύσεως⁷ τὴν νηστείαν ταύτην ἐπονομάζοντες. Τῆς πρὸ τοῦ πάσχα νηστείας μνημονεύουσι, πλὴν ἄλλων, κατὰ μὲν τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα καὶ ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος⁸, ἐπίσκοπος Λουγδούνων (144 — 204 μ. Χ.), κατὰ δὲ τὸν Γ' αἰῶνα ὁ ἅγιος Ἰππόλυτος⁹, ἐπίσκοπος Πόρτου (222 — 235 μ. Χ.), ὁ ἅγιος Διονύσιος¹⁰, ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας (249 — 265 μ. Χ.), καὶ δὴ καὶ ὁ Τερτυλλιανός¹¹ (160 — 245 μ. Χ.), διδάσκων, ὅτι συνέστη αὕτη *secundum traditionem Apostolorum* καὶ ἀληθῶς τὴν ἁγίαν Τεσσαρακοστήν τοῦ

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου Ὁμιλίαν ΛΑ' ἐν ἐπιγραφῇ.

2. Ἐξόδου ΛΔ' 28.

3. Βασιλειῶν Γ' 8.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Δ' 2.

5. ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ. Ἀποσπάσματα (πρὸς MIGNE. Patrologia Graeca. Τόμ. 2) σελ. 1229.

6. ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ. Διαφορὰ Ἰουδαϊσμοῦ (πρὸς MIGNE, αὐτ. Τόμ. 1Β') σ. 528. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία (πρὸς MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΞΖ') σ. 633.

7. MACRI. Hierolexicon, ἐν λ. Quadragesima.

8. ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ, αὐτ.

9. ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ. Ἀποδείξεις χρόνων τοῦ πάσχα (πρὸς MIGNE, αὐτ. Τόμ. Γ') σελ. 876.

10. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Ἐπιστολὴ πρὸς Βασιλείδην (πρὸς MIGNE, αὐτ. Τόμ. Γ') σ. 1273.

11. ΤΕΡΤΥΛΛΙΑΝΙ, ἐκδ. de la Barre (ἐν Παρισίοις 1580. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Α' σελ. 651.

πάσχα ἀναγέρουσιν αἱ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων κανόνες¹, ὧν, καίτοι συμπληρωθέντων λήγοντος τοῦ 1' αἰῶνος μ. Χ., συλλογεὺς ἀνεγράφετο² Κλήμης ὁ ἀλεξανδρεὺς (202—220 μ. Χ.). Ἀρχομένου δὲ τοῦ Δ' μ. Χ. αἰῶνος, ἡ νηστεία αὕτη ἦν πασίγνωστος διὸ καὶ ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ οἰκουμένηκὴ σύνοδος (325 μ. Χ.) ἐθέσπισεν ἵνα αἱ τῶν ἐπισκόπων σύνοδοι γίνωνται δις τοῦ ἔτους, «μία μὲν πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς . . δευτέρα δὲ περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρόν³».

Ἦρχετο δὲ ἡ μεγάλη τεσσαρακοστὴ τοῦ πάσχα, οὐχὶ τῇ τετάρτῃ τῆς καθαρῆς ἑβδομάδος, ὡς παρὰ δυτικοῖς⁴, ἀλλὰ τῇ δευτέρᾳ, τῇ ἀμέσως ἐπομένη μετὰ τὴν κυριακὴν τῆς τυρινῆς⁵. Τὴν πρωτὴν δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καθὰ διηγεῖται Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος⁶, ὁ αὐτοκράτωρ φέρων σκαραμάγγιον (pallium) καὶ χρυσοπερίκλειστον σαγίον (ἐπενδύτην) ἐξέρχεται (τοῦ Κοιτῶνος)⁷, καὶ διερχόμενος διὰ τε τῶν Διαβάτικῶν τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα⁸ καὶ τοῦ Σίγματος⁹ εἰσέρχεται εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἐκκλησίαν¹⁰, εἰς προσκύνησιν ἐκεῖθεν δὲ πορευόμενος διὰ τῆς Σακέλλης¹¹ καὶ τοῦ Ὠάτου¹² καὶ τοῦ ἀνάγοντος Στενωποῦ¹³ εἰς τὸν τῆς Μαγναύρας Ἡλιακὸν¹⁴ εἰσέρχεται ἐν τῷ μεγάλῳ Τρικλίνῳ¹⁵, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου (σωματοφυλακῆς), τῶν μαγλαβιτῶν (μαστιγοφόρων), τῆς ἐταιρείας (δορυφόρων) καὶ τῶν χρυσοτρικλινιτῶν¹⁶. ἐκεῖ δὲ μικρόν τι καθεζόμενος ἐπὶ χρυσοῦ σελλίου¹⁷, κειμένου κάτωθεν τῆς πλαγίας Καμάρας¹⁸, ἐξέρχεται

1. Καν. ΞΘ' (ᾶρ. ΡΑΔΔΗ καὶ ΠΟΤΔΗ. Σύνταγμα κανόνων. Τόμ. Β' σ. 88).

2. Ε. ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ. Ἐκατορταετηρίς (ἐν Βιέννῃ 1808. 8^{ον}) σ. 247.

3. Κανὼν Ε' τῆς ἐν Νικαίᾳ Α' Συνόδου (ᾶρ. ΡΑΔΔΗ καὶ ΠΟΤΔΗ, αὐτ. σ. 125).

4. L. ALLATI. De ecclesiarum occidentalis atque orientalis perpetua consensione (ἐν Κολωνίᾳ 1648. 4^{ον}) σ. 1425.

5. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (ἐν Ἰασιῳ 1683 φύλλ.) σ. 348.

6. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Τόμ. Α' σ. 545—7.

7. LABARTE. Le Palais de Constantinople. Πίναξ 2, ἀρ. 104.

8. Αὐτ. ἀρ. 80.

9. Αὐτ. ἀρ. 71.

10. Αὐτ. ἀρ. 35.

11. Αὐτ. ἀρ. 35 Α.

12. Αὐτ. ἀρ. 35 Β.

13. Αὐτ. ἀρ. 35 Γ.

14. Αὐτ. ἀρ. 115.

15. Αὐτ. ἀρ. 116 α.

16. Θαλαμηπόλων τοῦ χρυσοτρικλίνου (REISKE, εἰς Κ. Πορφυρογέννητον. Τόμ. Β' σελ. 127).

17. καθεδρᾶς (ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ. Παρεκβολαὶ εἰς Ἰλιάδος Β σ. 197).

18. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 116 Γ.

ἔξω τοῦ καγκέλλου (τοῦ πρὸ τοῦ θρόνου εὐρισκομένου) ¹, καὶ ἵσταται ἄνω εἰς τὸ πρῶτον γραδῆλιον ² (τῆς φερούσης τὸν θρόνον ³ ἀναβάθρας, estrade), ἐπ' οὗ ἠπλωμένον ἐστὶν ἐπεύχιον ⁴. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ δὲ γραδῆλιου πρὸς τὰ δεξιὰ ἐκείνου ἵσταται ὁ λογοθέτης ⁵, ἀπωτέρω δὲ ὁ πρῶτος ἀσηκρήτης ⁶ καὶ ὁ πρωτονοτάριος ⁷, κατωτέρω δὲ οἱ λοιποὶ ἀσηκρήται καὶ νοτάριοι ⁸. Κάτω δὲ τῶν γραδῆλιων τῆς Μαγναύρας ⁹ ἵσταται ἅπασα ἡ σύγκλητος, οἱ τε μάχιστοι (οἱ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς) καὶ οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ βασιλικοὶ πάντες ἄνθρωποι καὶ πᾶς ὁ πολιτικὸς ὄχλος, ὅ τε θρουγγάριος τῆς βίγλης (ὁ ἐπὶ τῶν νυκτερινῶν σωματοφυλάκων) καὶ ὁ τοῦ πλοῦμου (ὁ ναύαρχος) μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ταγμάτων. Ἄμα δ' ἐκεῖνος ἐξέλθῃ, ὡς εἴρηται, ἔξω τοῦ καγκέλλου, εὐθέως διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου (ἀρχιεπισκόπου) λέγει ἅπας ὁ λαός· «Πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν.» καὶ μετὰ τὸ σιγῆσαι πάντας ἄρχεται δημηγορεῖν ὁ βασιλεύς. Τῆς δημηγορίας ταύτης κύριον θέμα ἦν «τὸ ἐν ἀγνείᾳ καὶ φόβῳ Θεοῦ ἐκτελέσαι τὴν πανσέβαστον καὶ ἀγίαν τετραρακοστήν ¹⁰.» Καὶ τοιαῦτα μὲν τὰ περὶ τὴν καθαρὰν δευτέραν γινόμενα.

Τῇ δὲ καθαρᾷ τετάρτῃ καὶ παρασκευῇ ἐτελεῖτο ἡ ἱερὰ λειτουργία τῶν προηγιασμένων, ἣτις ἀποδίδεται μὲν εἰς τοὺς ἀποστολικοὺς χρόνους ¹¹, ἣν δὲ πάντως προγενεστέρα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ τῷ 362 συγκροτηθείσης συνόδου ¹², καίτοι ἐπιγεγραμμένη εἰς ὄνομα τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου Α' τοῦ διαλόγου, πάπα Ρώμης, τῷ 590—604 ἔτει ἀκμάσαντος. Εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην προσετέθη ὁ χερουβικὸς ὕμνος· «Νῦν αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν,» ἀπὸ τοῦ 616 μ. Χ. ἔτους ¹³. Ἐν τέλει δ' αὐτῆς, κατὰ τὸν ἐσπερινὸν τῆς παρασκευῆς, ἐψάλλετο ἀκο-

1. Αὐτ. σ. 187.

2. βαθμὴς, marche (LABARTE, αὐτ.).

3. LABARTE, αὐτ.

4. τάπης δασὺς καὶ τριχωτός (ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, αὐτ. Γλαῦδος II).

5. καγγελάριος (ΝΙΚΗΤΑ, σ. 262).

6. πᾶς κιατίπης (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. Ἡ Κ)πολις. Τόμ. I' σ. 64).

7. πρωτοστᾶτης τῶν βασιλικῶν ὑπογραφέων (ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. σ. 789).

8. στενογράφοι (REISKE, αὐτ. σ. 622).

9. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 116 B.

10. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Τόμ. Α' σ. 155.

11. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, αὐτ. σ. 351.— L. ALLATI, αὐτ. σ. 1582.

12. Πρβλ. Καν. 49 τῆς ἐν Λαοδικείᾳ συνόδου πρὸς Καν. 52 τῆς ἐν Τρούλλῳ συνόδου (παρὰ ΠΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΑΗ, αὐτ. Τόμ. I' σ. 216. Τόμ. Β' σ. 427).— BONA. De rebus liturgicis. ἐν Παρίσις 1672. 4ον.

13. Ἀλεξανδρινὸν Χρονικόν. Τόμ. Α' σ. 705—6.— MURALT. Chronographie byzantine, ἐν χρ.— Εὐχολόγιον μέγα, σ. 114.

λούθως ὁ κανὼν Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ (717—760 μ. Χ.) «Θεοῦ σε, Θεόδωρε, ἐραστήν¹» ἐν ᾧ, κατὰ τὸν ὄρθρον τῆς αὐτῆς ἡμέρας, τὰ καθίσματα, «Ὁ τοῖς πάθεσι τοῖς σοῖς» τοῦ κυρίου Ἰωσήφ, καί, «Τῆς ἀγνείας ὑπάρχων ἡ πηγὴ» τοῦ κυρίου Θεοδώρου, ὡς καὶ τὰ τριώδια, «Τὴν ἐν ἐμοὶ καθορῶν ἀμαρτίαν²» κλ. Ἦσαν δὲ τὰ ἐν λόγῳ καθίσματα καὶ τριώδια, ποιήματα τῶν αὐταδέλφων ἀγίων Ἰωσήφ τοῦ Θεσσαλονίκης (809—833) καὶ Θεοδώρου τοῦ στουδίτου (796—829), οἵτινες συνεπλήρωσαν τὸ ἔλκρον τριώδιον³.

Εἰς δὲ τὸν ἑσπερινὸν τῆς παρασκευῆς τῆς 18 φεβρουαρίου 858 μ. Χ. ἔτους, καθὰ εἰκάζομεν, ἀπήγγειλεν ἀπὸ τοῦ ἁμβωνος «τῆς ἀγίας Σοφίας⁴» τὴν ἐπομένην ὁμιλίαν ὁ γερὰρὸς πατριάρχης· «Ἦκομεν ὑμῖν, λέγει⁵, τὴν προθεομίαν προφροσάν⁶ σαιντες, καὶ τῆς ὀφειλῆς τὴν καταβολὴν προκαταθέσθαι σπουδάζαντες· τὰ γὰρ τῶν ὀφειλημάτων ἐκύσια ἐν ἴσῳ δῶρων ὑπὸ τῶν παρεχόντων προτεινόμενα οὐκ οἶδεν ἀναβολαῖς καὶ παρατάξεσι χρόνου λυμαίνεσθαι τὸ φιλότιμον.» Φαίνεται, ὅτι ἐν τῷ προηγουμένῳ λόγῳ, ὃν ἐξεφώνησεν ὁ Φώτιος τῇ 2 φεβρουαρίου 858⁷, ὑπεσχέθη τὴν μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἀπαγγεῖλαι τῆς παρουσίας ὁμιλίας· «Ἀλλως τε δὲ καὶ τὸ ὑμέτερον πρόθυμον περὶ τὴν ἀκρόασιν ἐνορῶν . . . προθυμότερον ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐπιδέδωκα⁸.» Τοιοῦτο δὲ ἦτο τὸ ἀκροατήριον αὐτοῦ ἐν ἀρχῇ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχείας, ὅποτε καὶ ἀκμαῖος τὴν ἡλικίαν ὑπ' οὐδενὸς κατεβάλλετο κόπου, τείνοντος «πρὸς τὸν καταρτισμὸν» τῆς τοῦ ποιμνίου αὐτοῦ «τελειώσεως⁹.»

Ἡ δὲ ὁμιλία, κατὰ Παῖσιον τὸν Λιγαρείδην¹⁰, «λίαν ἡθικὴ οὔσα διατελεῖ καὶ σφόδρα γλαφυρωτάτη.» Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ὡ, παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Σκ. (σ. 526), Κ. (Auctar. Noviss. Α' σ. 551), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. 17), Φ. (σ. 31), Μ. (σ. 545) καὶ Β. (σ. 95), τὸ δὲ ἔλκρον ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἰβ. (σ. 83—86), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (φ. 471 v.) καὶ Ἰερ. (σ. 245—250).

1. Τριώδιον, σ. 113.

2. Αὐτ. σ. 108.

3. Π. ΠΟΜΠΙΟΤΟΥ. Λειτουργική, σελ. 315.—CHRIST et M. PARANIKAS. Anthologia graeca carminum christianorum, σ. LXVIII.

4. Ὡρα κατωτέρω Φωτίου ΛΑ' Ὁμιλίαν ἐν ἐπιγραφῇ.

5. Ὡρα κατωτέρω τῆς προκειμένης Ὁμιλίας § α'.

6. Ὡρα Προδικοίησιν τῆς Λ' Ὁμιλίας.

7. Ὡρα κατωτέρω, αὐτ. § α'.

8. Αὐτόθι.

9. Ὡρα κώδικα Παρισίων (Πα. φ. 471 v.).

ΛΑ΄.

τοῦ αὐτοῦ ἁγιοτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου¹ Κωνσταντίνου πόλεως²,

ὁμιλία

λεχθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἁγίας Σοφίας³,τῇ παρασκευῇ⁴ τῆς πρώτης⁵ ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν⁶.

α΄. Ἦκομεν ὑμῖν⁷ τὴν προθεσμίαν προφθάσαντες, καὶ τῆς ὀφειλῆς τὴν καθ' ὑπολόγην προκαταθέσθαι σπουδάζσαντες· τὰ γὰρ⁸ τῶν ὀφειλημάτων ἐκούσια ἐν ἴσῳ δώρων ὑπὸ τῶν παρεχόντων προτεινόμενα οὐκ οἶδεν ἀναβολαῖς καὶ παρὰ τὰς ἐμφορὰς λυμάνεσθαι τὸ φιλότιμον. Καὶ καλὸν μὲν πατέρα τέκνοις ὑπερήμερον μὴ ἐμφανισθῆναι, κάλλιον δὲ καὶ προκαταθέμενον⁹ τὸ χρέος ἐν χάριτος λόγῳ τὸ ὀφειλόμενον ἀποτίσαι¹⁰. Ἄλλως τε δὲ καὶ τὸ ὑμέτερον πρόθυμον περὶ τὴν ἀκρόασιν ἐνορῶν (οὐδὲ γὰρ οὐδὲ προσῆκε τὸν εἰς ἀρετὴν παραγγέλλειν τοὺς πλησίον παρακαλοῦντα ὑποστολῇ τοῦ λέγειν τὸν τόνον αὐτῶν ὑπεκλύειν τῆς ὀρέξεως) προθυμότερον ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐπιδέδωκα, καὶ τῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐπιδαψιλευμένη¹¹ ἡμῖν¹² χορηγίας, τὰ χεῖλη μου οὐ μὴ κωλύσω¹³ πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῆς ὑμετέρας τελειώσεως.

β΄. Χαίρει μὲν γὰρ καὶ γεωργός, ὁρῶν τὸ λήϊον τοῖς στάχυσι βαρυνόμενον.

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Πζ. 'Ω. Κ. Ο. Μι. Β.- *Photii patriarchae* Σζ.- λ. (Τοῦ—ἀρχιεπισκόπου) Θ. Φ.

2. καθ' ἡμῶν γε.- *Κωνσταντινου πόλεως* 'Ιβ. 'Ιερ. Πζ. Κ. Ο. Μι. Β.- *ΚΠ. Ω.*- λ. Θ. Φ.

3. 'Ιβ. 'Ιερ. Πζ. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.- *homilia dicta ex ambone templi S. Sophiae* Φ.- *homilia* Σζ.- λ. Θ.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. Πζ. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- *in parasceven* Σζ.

5. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- *τῆς Α'* 'Ιβ. 'Ιερ.- λ. Σζ.

6. 'Ιβ. 'Ιερ. Πζ. 'Ω. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- λ. Σζ.

7. 'Ιερ. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- *ἡμῖν* 'Ιβ. Πα. 'Ω.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. 'Ιβ.- *προκατέμενον* 'Ιερ.

10. 'Ιερ.- *ἀποτίσαι* 'Ιβ.

11. 'Ιβ.- *ἡμῖν* 'Ιερ.

12. *Ψαλμῶν ΛΘ'* 10.

καὶ καλῶ λειμῶνι παρειλαζόμενον τῇ τερπνότητι· χαίρει δὲ καὶ φυτοκόμος, καρπῶν ὥραία φερῶν τοὺς κλάδους καὶ τὰ δένδρα στενοχωρούμενα, καὶ κυβερνήτης δέ, ὁλκάδα¹ βλέπων ἐξ οὐρίου τὰ νῶτα τῆς θαλάσσης ἐπισκιοῦσιν, καὶ διατέμνουσαν. Ἰδὼ δὲ καὶ ποιμὴν τοῖς θόναξιν ὑποκαθήμενος ἀνακρούεται ἄσμα, καὶ τὴν καλὰ ῥοπα² πλευρὰν τιθεὶς ἀναπαύεται, τὸ ποιμενικὸν μέλος ὑποσυρίττων τοῖς θρέμμασιν, ἐπειδὴν τὴν ἀγέλην ἐντροφῶσαν ἴδῃ, καὶ τοῖς ἄλλοις οὐκ ἐλασσομένην δικιτῆματι³. Ναὶ δὴ χαρᾶς ἀφάτου πληροῦται⁴ καὶ ἀγαλλιάσει· καὶ ὁ τῶν Χριστοῦ θρεμμάτων τὴν ποιμνιάρχίαν⁵ κληρωσάμενος, τῆς λογικῆς ποιμένης ἐνευθυνομένης⁶ τοῖς κατορθώμασι, καὶ ταῖς τῶν ἀρετῶν ἐξωραϊζομένης πράξεσι⁷. Πῶς δ' οὐκ ἂν εὐφρανθείην ἔγωγε, ἐπειδὴν ὑπ' ὑμῶν ἴδω τὰς ἀχαρίστους⁸ τῶν ἡδονῶν πατουμένας, καὶ τὴν μὲν ἀρετὴν πολυωροῦμένην, τὴν κακίαν δὲ διαπτουμένην⁹, καὶ τὴν μέλαιναν μὲν ψῆρον¹⁰ φέροντα τὸν ρθόνον, ἐμπολιτευομένην δὲ τὴν εὐημερίαν, καὶ τὴν μὲν συκοφαντικὴν ἐκφυλλοφοροῦμένην, ἀνθοῦσιν δὲ τὴν φιλαδέλφειαν; Τοῦτό μοι καύχιμα¹¹ καὶ χαρὰ¹², μετὰ τοῦ Θεσπεσίου Παύλου βῶ. Τοῦτο τὰς λύπας, αἱ πολλαχόθεν ἡμῖν, τοῦ πονηροῦ μηχανορραφούντος, ἀνακινοῦνται, κοιμίζει, καὶ τῶν πολλῶν ἀπαλλάττει φροντίδων, καὶ ῥάους ἐαυτῶν ἀπεργάζεται. Τοῦτο καὶ νέφος τῆς ἀθυμίας πολλάκις τοὺς λογισμοὺς ὑποτρέχον διασκεδάζειν ἰσχύει· καὶ ταῖς τῆς εὐθυμίας¹³ καταφαιδρύνει λαμπρότησιν ὁ ὑμέτερος βίος, ἡ ὑμῶν πολιτεία, ὅταν τοῖς νόμοις τοῦ πνεύματος οἱ νόμοι τῆς σαρκὸς, μᾶλλον δὲ ἡ τυραννίς, φυγαδεύηται, καὶ οἱ παλαιοὶ τῆς ἀμαρτίας χαρκατῆρες τῆς ψυχῆς ὑμῶν¹⁴ ἀπαλείφωνται, καὶ τὰ νέα τῆς Χριστοῦ νομοθεσίας ἀντιγράφωνται παραγγέλματα¹⁵.

1. Ἰερ.- ὁλκάδα Ἰβ.

2. Ἰβ.- καὶ καλὰ ῥοπα Ἰερ.

3. Ἰερ.- δικιτῆμασιν Ἰβ.

4. Ἰβ.- πληροῦνται Ἰερ.

5. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

6. κελ' ἡμ. γε.- ἐνευθυνομένης Ἰβ. Ἰερ.

7. κελ' ἡμ. γε.- ταῖς ἀρεταῖς ἐξωραϊζομένης τῶν πράξεων Ἰβ. Ἰερ.

8. κελ' ἡμ. γε.- τὰς μὲν ἀχαρίστους Ἰβ. Ἰερ.

9. Ἰβ.- πτωμένην Ἰερ.

10. κελ' ἡμ. γε.- τὴν μὲν μέλαιναν ψῆρον Ἰερ.- τὴν μέλαινα μὲν ψῆρον Ἰβ.

11. Φιλιππησ. Β' 16.

12. Αὐτ. Δ' 1.-Α' Θεσσαλον. β' 20.

13. κελ' ἡμ. γε.- ταῖς εὐθυμίαις Ἰβ. Ἰερ.

14. κελ' ἡμ. γε.- ἡμῶν Ἰβ. Ἰερ.

15. κελ' ἡμ. γε.- παραγγέλματα Ἰερ.- παραδείγματα Ἰβ.

γ'. Χρηστός¹ ἐστίν² ὁ τοῦ Χριστοῦ ζυγός, καὶ τὸ φορτίον αὐτοῦ ἐλαφρόν³. Τί γὰρ κουφότερον γλώσσης κατέχειν; τί δὲ χρηστότερον εὐφημον στόμα φέρειν; τί⁴ δὲ ἐλαφρότερον τοῖς ἀδελφοῖς μὴ βασκαίνειν; Οὐ⁵ καμάρους ὑπενεγκεῖν σε δεῖ, οὐκ⁶ ἀγρυπνίας ἀναμετρήσαι, δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ταλαιπωρούμενον, οὐκ ὀρύξαι τάφρον⁷, οὐκ ἐγείρειν χῶμα, οὐ⁸ πιλῶ καὶ πλινθεία δούλεῦσαι τὸ τοῖς Αἰγυπτίοις⁹ κατὰ τοῦ Ἰσραὴλ ἐπινόημα¹⁰, οὐδὲν τῶν ἐπιπόνων ἄλλο διαπράξασθαι. Εἴπω μόνον ὁδόντων δεήσει τὴν γλῶσσαν συνέχειν¹¹, ἐν τῇ φυσικῇ παστάδι ὡς καλὴν συντηρουμένην νύμφην, ἐν ᾗ διπλοῖς αὐτὴν ὁ τεχνίτης συνέστειλε περιβόλοις, καὶ τὸ¹² ὀλισθηρὸν αὐτῆς καὶ εὐάλωτον ἀσφαλίσάμενος, καὶ σὲ τῷ τῆς δημιουργίας λόγῳ διδάσκων μὴ προχείρως καταχρῆσθαι¹³ ταύτῃ, μάλιστα γὰρ πρὸς τὰ μηδὲν σοι προσήκοντα, ἢν περ¹⁴, τοὺς θεῖους θεσμοὺς ἐκπληροῦντι, καὶ τοὺς τῆς φύσεως μὴ ἐνυβρίζοντι ὅρους¹⁵, ὡς καλὴν παρθένον, ἀλλὰ μηδὲν πορνικὸν καὶ νόσον ἄσμα φθεγγομένην, ἐν τῷ¹⁶ φυσικῷ σοι¹⁷ προσήκει φυλάττειν θαλάμῳ, μηδ' ἐνασχημονοῦσαν¹⁸ ὅλως ταῖς λοιδορίαις¹⁹ τοῦ πέλας, μηδὲ²⁰ ταῖς συκοφανταῖς παραχωρεῖν ἐπιμειχᾶσθαι. Μοιχαλὶς γὰρ ἐστίν²¹ ὡς ἀληθῶς ἡ²², ἐξὸν τὴν ἰδίαν

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. Ἰβ. Ἰερ. - ἐστὶν Πα.

3. Ἰβ. Ἰερ. Πα. - ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστίν. ΜΑΤ. ΘΑΙΟΥ' ΙΑ' 30.

4. ἐντ. λ. Πα.

5. ἐντ. ἀκ. Πα.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. καθ' ἡμᾶς γε. - τάφρον Ἰβ. Ἰερ.

8. ἐντ. ἀκ. Πα.

9. Ἰβ. Ἰερ. - τὸ τῶν Αἰγυπτίων Πα.

10. Ἐξόδου Α' 14.

11. Πα. - συνέχει Ἰβ. Ἰερ.

12. Ἰβ. Πα. - καὶ τὸν Ἰερ.

13. Ἰερ. Πα. - καταχρῆσθαι Ἰβ.

14. Ἰερ. - ἢν περ Ἰβ. Πα.

15. Ἰερ. Πα. - ὅρους Ἰβ.

16. καθ' ἡμᾶς γε. - φθεγγομένην τῷ Ἰβ. Ἰερ. Πα.

17. καθ' ἡμᾶς γε. - σε Ἰβ. Ἰερ. Πα.

18. Ἰερ. - μηδὲν ἀσχημονοῦσαν Ἰβ. Πα.

19. Ἰερ. Πα. - λοιδορίαις Ἰβ.

20. Ἰβ. Πα. - λοιδορίαις μηδὲ Ἰερ.

21. Ἰβ. Ἰερ. - ἐστὶν Πα.

22. ἐντ. λ. Πα.

καὶ νυμφικὴν σεμνότητα διασώσασθαι, ἥ δὲ τὴν¹ πάνδημον οἰστρηλασίαν τῆς συκοφαντίας ἐταιρισμένη τὸν οἰκεῖον ἐξορχουμένη κόσμον οὐκ αἰσχύνεται

δ'. Ἀλλὰ² μὴ σύ γε τούτοις ὑποσυρεῖς κατενεχθῆς³ τοῖς ἀτοπήμασι⁴. Κέχρησο δὲ ταύτῃ ταῖς πρὸς τὸν θεοδικότα ὑμνολογίαις, ταῖς περὶ τῶν δογμάτων, εἴ γέ σοι χάρις καὶ ταῦτα ζητεῖν, ἀκριβολογίαις, ταῖς κατὰ τὸν βίον ἐπειγούσαις ὑπουργίαις, ταῖς περὶ τὸν πλησίον σεμνολογίαις· μὴδὲ ταῦτα⁵ πέρα τοῦ μέτρου, ἵνα μὴ πρὸς τὸ τῆς κολακείας ὀλισθήσης⁶ αἴσχος· μέτρον γὰρ πάντων ἄριστον, καὶ θυραυλοῦσί τισι τῶν ἡμετέρων ὀργίων εἰς λογισμοὺς ἐλθεῖν ἐξενίκησεν⁷. Ἐρ' ὕβρει⁸ δὲ τοῦ πέλας, ἐπὶ καταλαλιᾷ μὴ χρήσῃ⁹, ἀλλὰ, *Περίελε σεαυτοῦ, κατὰ τὴν παροιμίαν*¹⁰, *σκολιὸν στόμα, καὶ ἄδικα χεῖλη μακρὰν ποίησον ἀπὸ σοῦ*¹¹. Οἴκους γὰρ ἰβηριστῶν κατασπῆ κύριος¹². καὶ, *Ἀνὴρ γλωσσώδης οὐ*¹³ *κατευθυνθήσεται ἐπὶ τῆς γῆς*¹⁴, καὶ, *Παγὶς ἀνδρὶ*¹⁵ *τὰ ἴδια χεῖλη, καὶ ἀλίσκεται δὲ ῥήμασιν*¹⁶ *ἰδίου στόματος, ὅτε μὴ κατὰ φύσιν καὶ πρόσταγμα θεῶν ἢ τῆς κινήσεως αὐτῶν φυλάττεται*¹⁷ *χρησις. Μὴ οὖν σὺ στυτὸν τούτοις ἐξομωίωσης, μὴδ' αὐτῶν τὰς*

1. ἐντ. ἀκ. Πζ.

2. ἐντ. λ. Πζ.

3. κελ' ἡμῶς γε.- κατενεχθείσῃ 'Ιβ. 'Ιερ.

4. 'Ιερ.- ἀτοπήμασιν 'Ιβ.

5. κελ' ἡμῶς γε.- μὴδὲν ταῦτα 'Ιβ.- μὴδ' ἐνταῦτα 'Ιερ.

6. 'Ιβ.- ὀλισθείσῃ 'Ιερ.

7. 'Ιβ.- ὀργίων ἐξενίκησεν 'Ιερ.

8. κελ' ἡμῶς γε.- ἐν δὲ τῇ ὥρᾳ τοῦ 'Ιβ. καὶ ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ 'Ιερ. μετὰ τὸ τοῦ ἐξενίκησεν καὶ τοῦ Ἐρ' ὕβρει παρεμπιπτονταί τῶδε «*Ἐξενίκησέ φησιν*» οὐκ ἔστιν αὐτῶς (κελ' ἡμῶς γε.- ἔστιν αὐτῷ 'Ιβ. 'Ιερ.) τὸ γέννημα ἴδιον, οὐδ' ἄξιον ('Ιερ.- ἄξιον 'Ιβ.) λέγειν τοιαῦτα· ἀλλ' ἢ τῆς ἀληθείας λαμπρότης ἐξενίκησε καὶ ἐν τοῖς τῶν μὴ ἀληθεύοντων στόμασι λεχθῆναι τε καὶ ἐμφανισθῆναι. Θεωμαστὴ μὲν οὖν ἢ τοιαύτη τοῦ ἀληθινοῦ ἐπάνοια ἐπὶ πάντων, ἀφ' ὧν, οὐκ ('Ιβ.- ἀφ' ὧν, ἀφ' ὧν οὐκ 'Ιερ.) ὄντων ἐπαυγετῶν, ἐπαινετῆρ τινα μαρτυρίαν ἢ χρησιν βουλοίμεθα ἐνεγκεῖν.»

9. 'Ιερ.- χρήσει 'Ιβ.

10. ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ. *Παροιμιῶν Δ' 24.*

11. 'Ιβ. 'Ιερ.- μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἄπωσαι ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ, αὐτ.

12. ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ, αὐτ. ΙΕ' 25.

13. 'Ιερ.- οὐκ 'Ιβ.

14. *Ψαλμῶν ΡΑΘ' 11.*

15. 'Ιβ. 'Ιερ.- *Παγὶς ἰσχυρὰ ἀνδρὶ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ, αὐτ. Ϛ' 2.*

16. 'Ιβ. 'Ιερ.- καὶ ἀλίσκεται *χρίσεις* ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ, αὐτ.

17. κελ' ἡμῶς γε.- οὐ φυλάττεται 'Ιβ. 'Ιερ.

τρέβους ἐγνηλατήσης· φητὶ¹ γάρ τις² τῶν θεοφορουμένων, καὶ εἰς ἀδελφὸν³ Κυρίου προορισθεὶς ἀναγράφεσθαι⁴, ὥς, Ἡ γλῶσσά ἐστι, καίτοι μικρὸν μέλος οὔσα, ἢ σπιλοῦσα⁵ ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, εἴτα⁶ καὶ⁷ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γενένης⁸. καὶ θηρίων⁹ δὲ καὶ ἐρπετῶν χαλεπωτέραν αὐτῆς ἀποφαίνεται τὴν κακίαν¹⁰, ἐπειδὴν ἀγαλιναγώγητον αὐτῆς τὴν ῥύμην ὁ νοῦς καταλίπη, μηδὲ θέλη ταῖς ἐκείνου πείθεσθαι¹¹ ἡνίκαις¹².

εἴ. Οἷα¹³ δὲ αὐτῆς καὶ τὰ κατεσχημένα¹⁴ προσκήνια¹⁵; Κακῶς ὁ δεῖνα πολιτεύεται, καὶ δυσαρρεστεῖσθαι με συμβαίνει πάντως, καὶ μὴ βουλόμενον· καὶ οἷς μέ τις σιγᾶν ἐπιτρέπει, καὶ μὴ κωμωδεῖν, ἐκείνη¹⁶ τὰ ἐκείνου μιμεῖσθαι προστάτει. (Ὅντως σοφὴ ἐστὶν¹⁷ εἰς τὸ ἐξαπατῆσαι¹⁸, οὐχὶ δὲ καὶ ὑποσκελίσαι¹⁹ τοῦ πονηροῦ τὰ σοφίσματα· καὶ τῶν ἀριστερῶν ταῖς ἐπιβουλαῖς ἀποτυγχάνουσα²⁰ διὰ τῶν δοκούντων δεξιῶν λεληθότως εὐπορεῖ τὴν παρείσδυσιν!) Κακῶς ὁ δεῖνα πολιτεύεται; σὺ δέ μοι πολιτεύθητι καλῶς, ἵνα μὴ πάλιν αὐτὸς ἄλλοις τὸ λέγειν ταῦτα περὶ σοῦ, καὶ ἐξαμαρτάνειν αἷτιος ἀναφανῆς. Ὁ δεῖνα κακῶς; ἀλλ' ὁ δεῖνα καλῶς· ἐκείνου μὲν²¹ ἔα τῷ ἐκυτοῦ κυρίῳ πίπτειν, καὶ ἴστασθαι²², τούτου δὲ τὴν ἀνα-

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. 'Ιβ. 'Ιερ.- δέ τις Πα.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀδελφὸς 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.

4. ΙΑΚΩΒΟΥ Γ' 5—6.

5. 'Ιβ. 'Ιερ.- Ἡ γλῶσσα, καίτοι μικρὸν μέλος οὔσα, ἐστὶ σπιλοῦσα Πα.- ἢ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστὶ . . ἢ σπιλοῦσα ΙΑΚΩΒΟΥ, αὐτ.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. 'Ιβ. 'Ιερ.- γενέσεως καὶ ΙΑΚΩΒΟΥ, αὐτ.

8. 'Ιερ.- γενένης 'Ιβ.

9. ἐντ. ἀκ. Πα.

10. ΙΑΚΩΒΟΥ, αὐτ. 7—8.

11. 'Ιβ. 'Ιερ.- πείθεσθαι ταῖς ἐκείνου Πα.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡνίκαις 'Ιερ.- ἐννοήαις 'Ιβ. Πα.

13. ἐντ. λ. Πα.

14. 'Ιβ.- αὐτῆς κατεσχημένα 'Ιερ.

15. 'Ι. Βατοπ.- προσκήνια 'Ιβ. 'Ιερ.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐκείνη 'Ιβ. 'Ιερ.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- σοφία ἐστὶν 'Ιβ. 'Ιερ.

18. ΙΕΡΕΜΙΟΥ Δ' 22.

19. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐξαπατῆσαι καὶ ὑποσκελίσαι 'Ιβ. 'Ιερ.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀποτυγχάνων 'Ιβ. 'Ιερ.

21. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐκείνου 'Ιβ. 'Ιερ.

22. 'Ρωμ. ΙΔ' 4.

στροφὴν καὶ πρᾶξιν διὰ μνήμης ἔχει καὶ μιμήσεως. Ἀλλὰ καὶ τὸν βίον ἐστὶν ἄλλος ἀκρατής; τί δὲ σὺ τούτου κατεστάνης κριτής¹; σὺ τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον εἰσπραχθήσῃ; Εἴθι καὶ τὸν περὶ σοῦ δυνήσοις² παρασχεῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ φοβερᾷ ἡμέρᾳ τῆς ἀποράσεως! Ἀκρατής ἐστι τὸν βίον; σὺ δὲ τὴν γλῶσσαν οὐκ ἀκρατής καὶ ἀκόλαστος, ὁ λογοπράγων τὰ ἀλλότρια, καὶ τοῖς αἰσχροῖς ἡδέως ἐναπατεῖ-
γαίνων διηγῆμασιν; Οὐκ ἐμπαθὴς δὲ σὺ τὴν διάνοιαν (εἴθι δὲ μόνον τὴν διάνοιαν!), ὁ ῥαδίως³ οὕτω ταῖς τοῦ πλησίον διαβολαῖς ὑπαγόμενος, καὶ δέον, ἄλλων λεγόντων, ἐγκαλύπτεσθαι, αὐτὸς κορυφαῖος τῆς τοιαύτης πομπῆς δεικνύμενος; Ὅς γὰρ τῶν παθῶν τοῖς ἔργοις ἀποκεχώρηκεν⁴, οὐδὲ ἐτέρους τούτοις ἀλίσκεσθαι παραπέθεται· τῷ γὰρ καθ' αὐτὸν ὑποδείγματι τὴν περὶ ἐκείνων ἀσφάλειαν ἐπορίσατο. Ὅς δὲ εὐχερῶς τὰς ἀλλοτριὰς διαβολὰς ἀποδέχεται⁵, οὐδὲ τῶν ὁμοίων οὗτος ἀπέχεται πράξεων· ἢ γὰρ ἐργασία τοῦ ἐπιτηδεύματος εἰς κοινωνίαν φιλεῖ κατέλκειν καὶ τὸν ἀναίτιον. Ναί⁶, φησὶν, ἀλλὰ καὶ λοιδορός⁷ ἐστὶν οὗτος, καταλαλιᾷς τε χαίρων, καὶ ἄξιος πίπτειν ὑπὸ νέμεσιν· τί δὲ σὺ περὶ ἐκείνου τοῦτο λέγων οὐ λοιδορεῖς, καὶ λάφυρον γίνῃ καταλαλιᾷς; εἰ⁸ σὺ σαυτὸν καὶ τὰ σὰ ἐπιμελῶς ἐπισκόπεις, οὐκ ἂν τῶν ἄλλων καιρὸν ἔσχεις τὰ ἐλαττώματα λογοθετεῖν, καὶ τούτοις ἐνδιατρίβειν. Ἀλλὰ καὶ μᾶτην ἐκεῖνος λοιδορεῖται· οὐκοῦν σοι πρέπον μὴδὲν κακὸν εἰς αὐτὸν εἰπεῖν, ἵνα δείξης ἔργῳ μᾶτην σεαυτὸν λοιδορούμενον. Μᾶτην σοι λοιδορεῖται; σὺ δὲ ἄρα παραστῆσαι σπεύδεις δικαίως σε λοιδορούμενον, καὶ μιμητὴς ἐκείνου γινόμενος⁹ οὐ δίκαιον σεαυτοῦ¹⁰ ὑπολαμβάνεις κατήγορον; Μὴ¹¹ παραξίλῃλου¹² ἐν ποιηθρευομένοις, μηδὲ ζήλου τοῖς ποιοῦσι¹³ τὴν ἀνομίαν· μὴδὲ γλώσση νικᾷν τὴν γλῶσσαν βουλῆθητι· πυρὶ γὰρ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται, οὐδὲ τὸ κακὸν κακῷ¹⁴ θεραπεύεται· σιωπῇ¹⁵ δὲ γλώσσης σκιρτήματα σαγχνεύεται, καὶ φλό-

1. Ῥωμ. αὐτ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - δυνήσοι 'Ιβ. 'Ιερ.

3. 'Ιερ. - ῥαδίως 'Ιβ.

4. 'Ιερ. - ἀπεκεχώρηκεν 'Ιβ.

5. 'Ιβ. - ἀποδέχεται 'Ιερ.

6. ἐντ. ἀκ. Πζ.

7. 'Ιβ. Πζ. - ἀλλὰ λοιδορός 'Ιερ.

8. ἐντ. λ. Πζ.

9. καθ' ἡμᾶς γε. - μιμητὴν ἐκείνου γινόμενον 'Ιβ. 'Ιερ.

10. καθ' ἡμᾶς γε. - σεαυτὸν 'Ιβ. 'Ιερ.

11. ἐντ. ἀκ. Πα.

12. Παλμῶν ΑΣ' 1.

13. 'Ιβ. 'Ιερ. Πζ. - τοῖς ποιοῦντας (Παλμῶν, αὐτ.).

14. Πζ. - κακῶς 'Ιβ. 'Ιερ.

15. ἐντ. λ. Πζ.

γα πυρός ῥανίδες ἔσβεσαν ὕδατος· καὶ ἡ χρηστότης αὐτῆς κρατεῖν τῆς κακίας πέφυκε.

ς'. Σὺ οὖν, εἴ τί μοι¹ πείθῃ, μᾶλλον δὲ εἴ τι² ταῖς θεαῖς πειθαρχεῖς πα-
ραινέσεις, φυλάττου φέρειν ὕδρεις τῷ λοιδορουμένῳ· ἀλλὰ καί, ὅσα ἂν τις κα-
τ' ἐκείνου φαίῃ, εἰς σὴν ἀναφέρων χάριν ἴσως, τῇ σῇ χρηστότητι διασκεδάσων,
ἵνα κακῆϊνον ἐπὶ τῇ αὐτοῦ³ προπετείᾳ⁴ μεταμελεῖσθαι διδάξῃς, καὶ σεαυτὸν ὡς
ἀληθῶς πάσης βλασφημίας ὑπερκείμενον παράσχῃς. Μὴ⁵ δέχου τοίνυν τὰς τοῦ
πλησίον διαβολάς⁶· ἐαυτὸν γὰρ μᾶλλον ἢ ἐκείνον διαβάλλειν ὁ τῆς ἀληθείας πα-
ρέστησε λόγος· ὅτι⁷ ταῖς κατ' αὐτοῦ παραπειθόμενος φήμας ταῖς εἰς αὐτὸν ὑπο-
σύρεται λοιδορίαις. Εἰ δὲ καὶ σὺ ταύτας ἀναπλάττεις—ἔστι γὰρ ἔστι πονηρόν τι
καὶ τελχινῶδες γένος ἐν ἀνθρώποις (ὧν εἴημεν ἀπηλλαγμένοι πάντες!), οἱ μελέτην
καὶ τέχνην ποιοῦνται τοῦ περιφημίσαι, καὶ περιγρῶσαι τοὺς πλησίον ταῖς οἰκείαις
βδελυρίαις, ἢ ἐν τῷ κοινῷ τῆς κατηγορίας ἀδεέστερον αὐτοί, βοσκημάτων δίκην
ἐμποροῦνται⁸ τῆς περὶ πάντα ἀκολασίας, καὶ τῷ⁹ πολλοὺς σοφίσασθαι συμμέ-
τασχεῖν τῆς αὐτῆς ὀνομασίας, κουφετέραν ἐπιδείξαι δόξωσι τὴν παρανομίαν,—ἂν
οὖν εἴη τις τοιοῦτος (ἐν ὑμῖν¹¹ δὲ οὐδὲ ἔστι¹², μηδὲ γένοιτο¹³! οὐ γὰρ οὕτως
οἶμαι, δυστυχῆς ἐγὼ τοιούτων ἐπιστατεῖν θηρίων), φεῦ τῶν κολάσεων, ἃς ἐκείνους
ὑποστήσεται! Οὐ¹⁴ μύλος¹⁵ γὰρ· οἰκὸς περὶ τὸν τράχηλον¹⁶, οὐδὲ βυθὸς θα-
λάσσης¹⁷, ἃ κόλασις ὑπάρχει καὶ ἀρανισμὸς μόνου σώματος, ἀλλὰ σκότος¹⁸!

1. 'Ιβ.- εἴ τι μοι 'Ιερ.

2. 'Ιβ.- εἴτε 'Ιερ.

3. κχθ' ἡμῶς γε.- αὐτοῦ 'Ιβ. 'Ιερ.

4. κχθ' ἡμῶς γε.- περιπετεία 'Ιβ. 'Ιερ.

5. ἐντ. ἄκ. Πζ.

6. κχθ' ἡμῶς γε.- τοίνυν τὰς τῶν πλησίον διαβολάς 'Ιβ. 'Ιερ.- τοίνυν τὰς διαβολάς Πζ

7. ἐντ. λ. Πζ.

8. κχθ' ἡμῶς γε.- ἐμποροῦνται 'Ιβ. 'Ιερ.

9. 'Ιερ.- καὶ τὸ 'Ιβ.

10. ἐντ. ἄκ. Πζ.

11. 'Ιερ.- ἡμῖν 'Ιβ. Πζ.

12. 'Ιερ. Πζ.- οὐδὲ ἔστι 'Ιβ.

13. κχθ' ἡμῶς γε.- γένοιται Πζ.- γένηται 'Ιβ. 'Ιερ.

14. ἐντ. λ. Πζ.

15. 'Ιερ.- μύλος 'Ιβ.

16. ΛΟΥΚΑ ΙΖ' 2.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 6.

18. ἐντ. ἄκ. Πζ.

ἐξώτερον¹, καὶ οκώληξ² ἀκοίμητος³, καὶ πᾶν εἶδος βασιανιστηρίων, λόγον καὶ⁴ διανοίας ἐκφεύγοντα⁵ κατάληψιν, καὶ⁶ ψυχὴν αὐτὴν πικρῶς κατεσθίοντα, τοῦτον⁷ δικαίως ὑποδέξεται, τὸν ἐν ἀνθρώποις διάβολον⁸, τὸν ἐν ὁμοφύλοις ἀλλόφυλον, τὴν ὕβριν τοῦ γένους, τὸν τῆς δημιουργίας κατήγορον.

ζ' Ἰμεῖς δὲ φύγωμεν⁹, ἀγαπητοί, τὴν πορνείαν¹⁰ τούτων, ἵνα μὴ μέτοχοι γενώμεθα τῆς τιμωρίας αὐτῶν. Φύγωμεν¹¹ ψευδομαρτυρίας¹², λοιδορίας¹³, συκοφαντίας¹⁴. Φυλάττωμεν¹⁵ ἐκυτοὺς ἀπὸ πάσης τοῦ πονηροῦ ἐργασίας¹⁶, ἵνα τύχωμεν τῆς ἐπουρανίου βασιλείας¹⁷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ¹⁸ ἡμῶν, ᾧ¹⁹ πρέπει δόξα, τιμὴ²⁰, προσκύνησις ἅμα τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ συνανάρχῳ καὶ αἰδίῳ Πνεύματι, τῇ ὁμοουσίῳ καὶ ζωογικῇ Τριάδι· νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν²¹.

1. Ἰβ. Ἰερ.- σκότος τὸ ἐξώτερον Πζ. (ΜΑΤΘΑΙΟΥ Β' 12).

2. ΠΣΑΙΟΥ Ξ' 21. - ΜΑΡΚΟΥ Θ' 45.

3. Ἰβ. Ἰερ.- ὁ ἀκοίμητος Πζ.

4. κχθ' ἡμῶν γε.- βασιανιστηρίων λόγον καὶ Ἰβ.- βασιανιστήριον λόγον Πζ.- βασιανιστηρίων καὶ Ἰερ.

5. Ἰβ. Ἰερ.- ἐκφευγόντων καὶ διανοίας Πζ.

6. ἐντ. λ. Πζ.

7. ἐντ. ἀκ. Πζ.

8. Β' Τιμόθ. γ' 3.

9. Ἰβ. Ἰερ.- φύγωμεν Πζ.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΒ' 18.

11. ἐντ. λ. Πζ.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, ΙΕ' 19.

13. Α' ΠΕΤΡΟΥ γ' 9.

14. Γαλῶν ΡΗΗ' 134.

15. ἐντ. ἀκ. Πζ.

16. Ἐφεσ. Δ' 19.

17. Β' Τιμόθ. δ' 18.

18. Ρωμ. ς' 11.

19. ἐντ. λ. Πζ.

20. Β' ΠΕΤΡΟΥ α' 17.

21. Ἀποκαλύψεως Ζ' 13.

«Θεία τις, ὡς ἔοικε, πανήγυρις¹,» καὶ ε' «Τρία παράδοξα θαύματα².» τὴν τριάδα τῶν τοῦ ἁγίου Νείλου τοῦ ἀββα³ (400 — 450 μ. Χ.) λόγων: α' «Εἰς οὐρανὸν μὲν καὶ γῆν⁴,» β' «Ὡ βασιλέων πάντων⁵,» καὶ γ' «Ὁ θεὸς τῆς ἀγαθότητος ὁμβρος⁶.» τὸν τοῦ Βασιλείου τοῦ Σελευκείας (447—458 μ. Χ.) «Ἦ μὲν τῆς ἀναστάσεως μνήμη⁷.» τὸν τοῦ Μάρκου Διαδόχου τοῦ Φωτικῆς (περὶ τὸ 450 μ. Χ.) «Φέρε μοι νῦν τοὺς ἱερατικούς⁸.» τὸν τοῦ Εὐσεβίου τοῦ Ἀλεξανδρείας (περὶ τὸ 500 μ. Χ.) «Ἐπειδὴ χάριτι τοῦ κυρίου⁹,» τὸν καὶ εἰς τὸν ἅγιον Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας (412—444 μ. Χ.) ἀποδιδόμενον¹⁰.

Μέλη δ' εἰς τὴν ἀνάληψιν ἐμελοποίησαν πρὸ τοῦ πατριάρχου Φωτίου οἱ ἐπόμενοι μελωδοί: ὁ μὲν ἅγιος Ῥωμανὸς (713—716 μ. Χ.) «κοντάκιον,» ἐξ εἰκοσι τροπαρίων συγκείμενον¹¹, οὗ ἡ ἀρχή, «Τὴν ὑπὲρ ἡμῶν πληρώσας οἰκονομίαν,» καὶ οὕτινος μόνον δύο τροπάρια, καὶ ταῦτα ἀνεπίγραφα, παρ' ἡμῖν ἐξεδόθησαν, ὧν τὸ μὲν «κοντάκιον αὐτόμελον,» οὗ ἡ ἀρχή, «Τὴν ὑπὲρ ἡμῶν¹²,» τὸ δὲ «οἶκος,» οὗ ἡ ἀρχή, «Τὰ τῆς γῆς ἐπὶ τῆς γῆς¹³.» ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ δαμασκηνός (717—760 μ. Χ.) «κανόνα,» οὗ ἡ ἀρχή, «Ἄσωμεν πάντες λαοί¹⁴.» ὁ δὲ Συμεὼν ὁ στουδίτης (περὶ τὸ 840 μ. Χ.) «τροπάριον εἰς τὴν ἀνάληψιν¹⁵.»

Ἰπολείπεται νῦν ἵνα ἀνιχνεύσωμεν τὸ ἔτος, καὶ ὃ ἡ παροῦσα ἐξεφωνήθη ὁμιλία. Ἐπειδὴ τὰ ἀποσπάσματα αὐτῆς ἀνεύρηνται ἐν τοῖς Ἀμφιλοχίαις, ταῖς συνταχθεῖσι περὶ τὸ 871 ἐπὶ τῆς πρώτης τοῦ Φωτίου ἐξορίας¹⁶, ἄρα προηγουμένως ἐξεφωνήθη ἡ ὁμιλία κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ πατριαρχεῖαν, καὶ ἴσως τῷ 858, τῇ 12 μαΐου, ἡμέρᾳ πέμπτῃ τῆς ε' μετὰ τὸ πάσχα ἐβδομάδος, ὅτε ἦν ἡ ἐορτὴ τῆς ἀναλήψεως τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

1. Αὐτ. σ. 797.

2. FABRICII. HARLES, αὐτ.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Μεταβίβλος*, ἀρ. ΣΟΨ' (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ' σ. 253).

4. Αὐτ. σ. 256.

5. Αὐτόθι.

6. FABRICII. HARLES, αὐτ.

7. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΕΣ' σ. 1141.

8. Αὐτ. Τόμ. ΝΒ' σ. 391.— FABRICII. HARLES, αὐτ. σ. 251.

9. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΤΟΥ ΑἰΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. *Ἑορτολόγιον* (ἐν Ἐνετίᾳ 1836. 4ον) σ. 154.

10. J. B. PITRA. *Analecta Sacra*. Τόμ. Α' σ. 148—157.

11. *Πενητηκοστήριον*, ἐν Ἐνετίᾳ 1810 πύλλ. σ. 168.

12. Αὐτόθι.

13. Αὐτ. σ. 165.

14. I. ALLATI. *De Symeonibus*, σ. 23.

15. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 40.

Λ Β'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

ὁμιλία

εἰς τὴν ἀνάληψιν².

α'. Μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν . . ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις τοῖς μαθη-
ταῖς ὁ σωτὴρ ὠπτόμετο³. ἑνδεκάκις δὲ μόνον αὐτοῖς εἰς ὀπτασίαν κατέστη· καὶ
εἰκότως· ἑνδεκα γὰρ ὄντων τῶν μαθητῶν, ἑνδεκάτην καὶ αὐτὸς τὴν ὀπτασίαν
ἐποιήσατο. Πόθεν δὲ ἡ ἀπόδειξις, ὡς ἑνδεκάκις⁴ μόνον ὤφθη; ἐντεῦθεν καὶ⁵ γὰρ
πρῶτον μὲν ὤφθη τῇ Μαρίᾳ⁶ ἐν τῷ μνήματι⁷, καὶ ταῖς ἄλλαις γυναῖξιν⁸,
ὥσπερ καὶ Ἡσαΐας⁹ προαναφώνεῖ, καλῶν τὰς γυναῖκας, καὶ λέγων, *Τυναῖκες ἐρ-
χόμεναι ἀπὸ Θέας*, δεῦτε¹⁰, ἀναγγεῖλατε ἡμῖν¹¹. ἔπειτα¹² ὤφθη Πέτρῳ¹³. εἶτα¹⁴
τοῖς περὶ¹⁵ Κλεώπαν¹⁶, εἷς τε τὴν ὁδὸν ἀπιοῦσιν αὐτοῖς εἷς¹⁷ Ἑμμαοῦς¹⁸, καὶ¹⁹

1. αζθ' ἡμῶς γε.- Photii patriarchae Σκ.- φωτίου Οἱ. Β.- Photii Φ.

2. αζθ' ἡμῶς γε.- ὁμιλία εἰς τὴν ἀνάληψιν Οἱ. Β.- homilia de ascensione Σκ. Φ.

3. Πράξεων Α' 3.

4. ΑΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.- ὡς ἑνδεκα Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.

5. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.- ἐντεῦθεν α'. καὶ ΑΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.

6. ΜΑΡΚΟΥ ΙΓ' 9.

7. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 11. 14—17.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΗ' 5.

9. αζθ' ἡμῶς γε (κ. αατ.).- Ἡσαΐας ἐν ἄπ. Ν. (κ. αατ.).

10. ΗΣΑΙΟΥ ΚΖ' 11.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ αὐτ. 10.

12. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.- ἡμῖν θ'. ἔπειτα ΑΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.

13. Α' Κορινθ. ΙΕ' 5.

14. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.- Πέτρῳ γ'. εἶτα ΑΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.

15. ΛΟΥΚΑ ΚΔ' 18.

16. ΑΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.- Κλεώπαν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.

17. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 13.

18. ΑΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.- Ἑμμαοῦς Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.

19. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.- καὶ ΑΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.

οὕτω συνίεσαν¹ ἐκεῖνοι², καὶ ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου, ὅτε ἐφάνέρωσεν αὐτοῖς
 ἑαυτὸν³. εἶτα⁴ τοῖς δέκα, μὴ παρόντος Θωμᾶ⁵, Οὕσης ὁψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ⁶.
 εἶτα⁷ τοῖς ἑνδεκα, καὶ αὐτοῦ παρόντος Θωμᾶ, καὶ συναριθμουμένου· εἶτα⁸ ὁμοῦ
 ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐγράπαξ, ὡς ἐπισημαίνεται Παῦλος⁹, καὶ ὅτι¹⁰,
 Καὶ αὐτῶν οἱ¹¹ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι· ἔτι¹² δὲ Ἰακώβου¹³, καὶ τοῦτο Παῦλος
 διδάσκει, οὐχὶ μόνον τοῖς ἑνδεκα¹⁴. καὶ γὰρ προλαβὼν εἶπεν¹⁵, Ὡφθῇ Κηφᾶ,
 εἶτα τοῖς δώδεκα¹⁶, καὶ οὕτως ἐπήγαγε¹⁷, Τοῖς ἀποστόλοις¹⁸. εἶτα¹⁹ τοῖς ἐπτά
 ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος, τουτέστι²⁰ Πέτρου καὶ Θωμᾶ καὶ Ναθα-
 ναήλ, Ἰακώβου καὶ Ἰωάννη, καὶ ἄλλοις δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ²¹. εἶτα²² τοῖς
 ἀποστόλοις²³ πᾶσι, τουτέστι τοῖς ἐβδομήκοντα· εἶτα²⁴ εἰς τὸ ὄρος τῆς Γαλιλαίας,

1. ΔΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.- συνίεσαν· Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.

2. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 16.

3. Αὐτ. 30, 31.

4. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.- ἑαυτὸν· δ'. εἶτα ΔΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 24.

6. Αὐτ. 19.

7. Αὐτ. 26.

8. κηθ' ἡμῶν γε.- ἐκείνῃ· ε'. εἶτα τοῖς ἑνδεκα, καὶ αὐτοῦ παρόντος Θωμᾶ, καὶ συναριθ-
 μουμένου· ς'. εἶτα ΔΡ. Παρι. Τυ. Φι. Οἱ.- ἐκείνῃ· ε'. εἶτα μεθ' ἡμέρας ὀκτώ τοῖς ἑνδεκα,
 παρόντος καὶ συναριθμηθέντος τοῦ Θωμᾶ· ς'. εἶτα Βου.- ἐκείνῃ· εἶτα Κοι. Κολ. Βατ.
 Τζ. Μιγ.

9. Α' Κορινθ. ιε' 6.

10. Οἱ.- Παῦλος, ὅτι ἐν λ. X.

11. Κοι. Κολ. Βατ. ΔΡ. Τζ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.- ἐγράπαξ, ἐξ ὧν οἱ Α'
 Κορινθ. αὐτ.

12. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.- ἄρτι ς'. εἶτα ΔΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.

13. Α' Κορινθ. αὐτ. 7.

14. ΔΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.- δώδεκα· Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.

15. Α' Κορινθ. αὐτ. 5.

16. Οἱ.- ἑνδεκα ἐν λ. X.

17. ΔΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.- ἐπήγαγεν· Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.

18. Α' Κορινθ. αὐτ. 7.

19. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.- ἀποστόλοις· η'. εἶτα ΔΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.

20. ΔΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.- τουτέστιν· Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.

21. ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑ' 1, 2.

22. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.- αὐτοῦ· θ'. εἶτα ΔΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.

23. Α' Κορινθ. αὐτ.

24. κηθ' ἡμῶν γε.- πᾶσιν, τουτέστι τοῖς ἐβδομήκοντα· εἶτα Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.-
 πᾶσι, τουτέστι τοῖς ἐβδομήκοντα· ι'. εἶτα Φι. Βου. Οἱ.- πᾶσιν· ι'. εἶτα ΔΡ. Παρι. Τυ.

οἱ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς¹· καὶ² εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἑλαιῶν, ὅθεν³ καὶ ἡ ἀνάληψις.

β'. Λουκᾶς τῶν ἄλλων εὐαγγελιστῶν διαστέλλεται, ὅτι μέχρι τῆς ἀναλήψεως οὐδείς αὐτῶν τὸ σύνταγμα προσελθεῖν ἐποίησατο, ἀλλ' οὗτος μόνος καὶ τὴν ἀνάληψιν ἀκριβῶς ἐξηγήσατο⁴, καὶ πάλιν τὴν τῶν Πράξεων ἀπαρχὴν ἀπὸ ταύτης ὑπεστήσατο⁵. Ματθαίου μὲν γὰρ τέλος⁶ ἔχει τὸ εὐαγγέλιον, Οἱ ἑνδεκα⁷ μαθηταὶ ἐπορεύθησαν . . ἕως⁸ τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος· ἀμὴν καὶ περὶ τῆς⁹ ἀναλήψεως οὐδὲν προστίθησι. Μάρκος¹⁰ δὲ εἰ καὶ μνημονεύει, ἀλλ' ὡς ἐν ἐπιδρομῇ, λέγων¹¹, Ὁ μὲν οὖν Κύριος μετὰ τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς ἐνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ¹² τοῦ Θεοῦ· οὔτε γὰρ τὸν τόπον, οὔτε τὸν τρόπον¹³ οὐδ' ἄλλο τι τῶν συνεκτικῶν κεφαλαίων τῇ τηλικαύτῃ πράξει συνδιέλαβεν. Ἰωάννου δὲ τὸ εὐαγγέλιον ἐν τέλει¹⁴ ἀναλήψεως μὲν οὐ παρέδωκεν ἱστορίαν, ἐπεσημάνητο δὲ¹⁵, ὅτι, Πολλὰ καὶ ἄλλα ἐποίησεν¹⁶ ὁ Ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. Μόνος¹⁷ δέ, ὡς εἴρηται, Λουκᾶς καὶ τὴν ἀνάληψιν ἐν τῷ τέλει τοῦ εὐαγγελίου πλατύτερον διεξῆλθε, καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Πράξεων ἀπὸ ταύτης προάγει.

γ'. Ὁ Χριστὸς ταῖς ἀποστόλοις . . Παρήγγειλεν . . ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου¹⁸.

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 16.

2. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.- Ἰησοῦς· ια'. καὶ ΑΡ. Περ. Τυ. Φι. Βου. Οἱ.

3. Φι.- ὅτε ἐν λ. X.

4. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 36—52.

5. Πράξεων, αὐτ. 2—12.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 16—20.

7. ἐν ἄπ. X.- οἱ δὲ ἑνδεκα ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπορεύθησαν,» τέλος αἴως ἐν ἄπ. X.

9. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- περὶ μὲν τῆς Κοι. Κολ. Τζ. Μιγ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- Μάρκος ἐν ἄπ. X.

11. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 19.

12. ἐν ἄπ. X.- ἐκ δεξιῶν ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.

13. ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- Θεοῦ· οὔτε γὰρ τὸν τρόπον Κοι. Κολ. Τζ. Μιγ.

14. Οἱ.- ἐναγγέλιον τέλει ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν. Φι. Βου.- ἐν τῷ τέλει Κοι. Κολ. Τζ. Μιγ.

15. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 25.

16. ἐν ἄπ. X.- ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλά, ὅσα ἐποίησεν ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

17. Κοι. Κολ. Τζ. Μιγ.- Μόνος ΑΡ. Περ. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.

18. Πράξεων, αὐτ. 4.

ἀλλ' ὅτι μὲν ὁ σωτὴρ ἔφη, τοῦτο δῆλον· εἶπε¹ γάρ, ὅτι, Ἀναβαίνω πρὸς τὸν Πατέρα μου², καὶ παρκαλῶ αὐτόν, καὶ πέμπει³ ὑμῖν τὸν παράκλητον⁴. Ὁ δὲ Πατὴρ τοῦ ἐπιγγείλατο⁵; ἐκ μὲν γὰρ τοῦ εὐαγγελίου ἢ τοῦ Πατρὸς ἐπαγγελία οὐχ εὐρίσκεται· ἢ⁶ δῆλον, ὡς ἐν τοῖς προφήταις εὐρίσκεται, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Παῦλος, λέγων⁷, Παῦλος, δοῦλος Ἰησοῦ Χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ, ὃ προεπιγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ⁸ ἐν γραφαῖς ἀγίαις περὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ⁹. προεπαγγελιάμενος τοίνυν εὐαγγέλιον¹⁰, ἐπιγγείλατο καὶ Πνεῦμα ἅγιον διδόναι· λέγει δὲ καὶ διὰ τοῦ προφήτου ὁ Θεός, Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει κύριος παντοκράτωρ¹¹, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ἡμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν¹². ἰδοὺ ἡ ἐπαγγελία· ἡ δὲ ἔκβασις, ὅτε¹³ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐν εἵδει πυρίνων γλωσσῶν¹⁴ ἐφ' ἑνα ἕκαστον τῶν μαθητῶν ἐκάθισε, καὶ ἐλάλουν τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ¹⁵. Ὅτι δὲ ὁ Πατὴρ ταῦτα λέγει, οὐχ ὁ Υἱός, ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς δῆλον· Καὶ δώσω γάρ, σφίσι, σημεῖα¹⁶ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω¹⁷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς κάτω¹⁸, αἷμα καὶ πῦρ· αἷμα¹⁹ μὲν γάρ, ὁ παραδόξου σημείου λόγον ἐπέχει, τὸ ἐκ τῆς δεσποτικῆς μετὰ θάνατον ῥεῦσαν πλευρᾶς²⁰. πῦρ δέ,

1. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- εἶπεν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.
2. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 17.
3. Βου. Οἱ.- πέμπει Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Μιγ.
4. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΔ' 16, 26.
5. Πράξεων, αὐτ.
6. καθ' ἡμᾶς γε.- ἢ ἐν ἄπ. Χ.
7. Ῥωμ. Α' 1—3.
8. Αὐτ. 2.- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ.
9. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ. (Ῥωμ. αὐτ. 3.)- αὐτοῦ ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.
10. Ῥωμ. αὐτ. 1.
11. Πράξεων Β' 17.
12. ΙΩΗΛ Β' 28.
13. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- ὅτε Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.
14. Οἱ.- εἶδει γλωσσῶν ἐν λ. Χ.
15. Πράξεων, αὐτ. 3, 11.
16. ἐν ἄπ. Χ.- τέρατα ΙΩΗΛ, αὐτ. 30.- Πράξεων, αὐτ. 19.
17. ἐν ἄπ. Χ. (Πράξεων, αὐτ.)- ἐν οὐρανῷ ΙΩΗΛ, αὐτ.
18. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ ἐν τῇ γῇ κάτω ἐν ἄπ. Χ.- καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω (Πράξεων Β' 19).- καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ΙΩΗΛ, αὐτ.
19. Οἱ.- κάτω αἷμα ἐν λ. Χ.
20. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΘ' 34.

τὸ τοῖς ἀποστόλοις, ὡς προεῖρηται, διαιρεθέν¹. Ἀλλὰ καί, Ὁ ἥλιος², φησί³, μεταστραφίσεται εἰς σκοτός, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν⁴ τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ, τουτέστι τοῦ Ἰησοῦ. Ὅτι δὲ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς εἴρηται ταῦτα, καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ προφήτου, ἡ ἀρχὴ τοῦ ῥήτος μαρτυρεῖ· ἔχει γάρ⁵, Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει Κύριος, ἐκχεῶ⁶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ ἐξῆς· Κύριος δὲ δῆλον, ὅτι οὐχ ὁ προφήτης, ἐμὸς δούλος ὢν ἡμῖν, ἀλλ' ὁ τοῦτον ἀπεσταλκῶς Θεὸς καὶ Πατήρ.

δ'. Εὐρίσκωμεν τοὺς ἀποστόλους λαβόντας βάπτισμα πρὸ τοῦ πάθους Χριστοῦ, τὸ Ἰωάννου· ὁ δὲ σωτὴρ πρὸ τοῦ πάθους οὐ δίδωσι βάπτισμα ἕτερον, ἵνα μὴ λύσῃ τὸ Ἰωάννου κήρυγμα, καὶ δῶ ἀφορμὴν τοῖς ἀντιλέγουσιν Ἰουδαίοις, ὅτι πρὸς ὕδριν τοῦ βαπτιστοῦ ἴδιον ἐπεισήγαγε⁷ βάπτισμα. Ἀναπληροῖ δὲ τὸ λεῖπον, οὐκ ἐν ὕδατι βαπτίζων, ἀλλ' ἐν Πνεύματι, καθὼς καὶ αὐτὸς φησί⁸, Ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε⁹ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας, δηλονότι μετὰ δέκα¹⁰. Δίδονται δὲ προθεσμίαι οἱ δέκα¹¹ ἡμέραι διὰ γυμνασίαν τῆς τῶν ἀποστόλων πίστεως· ἡσυχάζουσιν γὰρ τῆς¹² χάριτος, καὶ μηδενὸς τῶν ἐπηγγελμένων φαινομένου¹³, ἐγυμνάζετο αὐτῶν ἡ πίστις, καὶ ἡ ἐλπίς τὸ ἀδίστακτον¹⁴ καρποφορεῖν καὶ ὅν ἐλάμβανε¹⁵. Τῷ γοῦν βαπτισθῆναι ἐν Πνεύματι ἁγίῳ¹⁶ ἵσον ἐστὶ τὸ λαβεῖν Πνεῦμα ἅγιον· ἦσαν οὖν οὐ Πνεύματι ἀλλ' ὕδατι¹⁷ πρὸ τοῦ πάθους βαπτισθέντες¹⁸ οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἦν τὸ λουτρὸν ἐκεῖνο εἰς ἄφεσιν μὲν

1. Πράξεων, αὐτ. 3.

2. ΙΩΗΛ, αὐτ. 31.- Πράξεων, αὐτ. 20.

3. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- φησί· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

4. Πράξεων, αὐτ.- πρὶν ἐλθεῖν ἐν ἡ. X. (ΙΩΗΛ, αὐτ.).

5. Πράξεων, αὐτ. 17.- ΙΩΗΛ, αὐτ. 28.

6. ἐν ἡ. X.- λέγει ὁ Θεός, ἐκχεῶ (Πράξεων, αὐτ.).

7. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- ἐπεισήγαγεν· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

8. Πράξεων Α' 5.

9. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- βαπτισθήσεσθαι ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.

10. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Οἱ.- δηλονότι δέκα· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Φι. Βου. Μιγ.

11. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- προθεσμίας δέκα· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

12. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ.- ἡσυχάζουσιν τῆς· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Φι. Μιγ.

13. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- φαινομένων· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

14. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- ἀδίστακτον Μιγ. (σημ.).

15. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- ἐλάμβανε· Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

16. Πράξεων, αὐτ.

17. Οἱ.- οὕτως πνεύματι καὶ ὕδατι· Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Μιγ.- οὕτως ὕδατι Ἐν.

18. ΜΑΡΚΟΥ Α' 8.- ΛΟΥΚΑ Ι' 16.

ἁμαρτιῶν¹, οὐκ εἰς μετοχὴν δὲ Πνεύματος ἁγίου². "Οτι δὲ τοὺς ἀποστόλους ὁ Ἰωάννης ἐβάπτισε, φανερόν ὁ δεσπότης ποιεῖ ἐν τῷ λέγειν πρὸς τὸν Πέτρον, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ νικητῆρος³ ἀνανεύοντα⁴, Ὁ λελοιμένος⁵ οὐκ ἔχει χρεῖαν νύμφασθαι, εἰ μὴ τοὺς πόδας⁶. ἔδειξε γὰρ διὰ τῆς φωνῆς οὐ μόνον τὸν Πέτρον λελοιμένον⁷ ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους, ἐν τῷ νύπτειν αὐτῶν τοὺς πόδας⁸ μόνον, τῷ τοῦ Ἰωάννου βυπτίσμῳ. Ὁ σωτὴρ οὖν τὸ μὲν βάπτισμα τῆς μετανοίας καὶ εἰς ἄφροσιν ἁμαρτιῶν τελούμενον παρὰ τοῦ Ἰωάννου⁹ οὐκ ἠθέτησεν, ἀλλὰ καὶ ἐτελείωσεν, προσθεὶς τῇ τοῦ παναγίου Πνεύματος δωρεᾷ¹⁰.

εἰ. "Εξεστὶ καὶ φρονεῖν καὶ λέγειν, ὡς παρεῖχε μὲν ἁμαρτημάτων¹¹ ἄφροσιν τὸ τοῦ προδρόμου βάπτισμα¹², οὐ πάντων δέ, ὥσπερ οὐδ' αἱ¹³ νομικαὶ τελεταὶ καὶ θυσίαι· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τῶν ἐκ προνοίας φόνων¹⁴, οὐ μὴν οὐδ' εἴ τις¹⁵ ἄλλοτριους γάμους διώρυξεν, οὐδ' ὅσα¹⁶ τὸ φρικτὸν ἐκείνο καὶ οὐράνιον πῦρ τοῖς ἐνόχοις ζημίαν ἐπέβαλλον¹⁷, οὐδ' ἄλλων πολλῶν ἐξαγίστων καὶ παραπληρώων ἔργων τὴν χάρισιν οὔτε ὁ νόμος, οὔτε τὸ Ἰωάννου διεπράττετο βάπτισμα, ἀλλὰ τούτων ἁπάντων ὁ μὲν νόμος, ὅσα μὴ προλαβὼν ὁ πρῶτος νομοθέτης εἰσεπράττετο, δικαστὴν τὸ ξίφος ἐκάθιζε, τὸ δὲ Ἰωάννου βάπτισμα εἰς τὸ κοινὸν καὶ σωτήριον, ὡς πολλῶ μείζον ὑπάρχον τῆς ἰδίας ἰσχύος, παρέπεμπε¹⁸. Διὸ καὶ ὁ σωτὴρ ἡμῶν τὴν σκληροκαρδίαν καὶ τὸ ἀπειθὲς ἐξονειδίζων τῶν Φαρισαίων, καὶ δηλῶν, ὡς τῶν ἐν πορνείᾳ καὶ τελωνίᾳ¹⁹ βιούντων χείρους τὰς γνώμας καὶ ἀ-

1. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 3.

2. Πράξεων Β' 38.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΓ' 8.

4. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἰ.- ἀνανεύοντος Μιγ. (σημ.).

5. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 10.

6. ἐν ἄπ. Χ.- οὐ χρεῖαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νύμφασθαι. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

7. Αὐτόθι.

8. Αὐτ. 5.

9. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 2, 3.

10. Πράξεων, αὐτ.

11. καὶ ἡμῶν γε.- ἁμαρτιῶν ἐν ἄπ. Χ.

12. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 3.

13. Νε. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Οἰ.- οὐδὲ αἱ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Σκω. Μιγ.

14. Ἀριθμῶν ΛΕ' 20.

15. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Σκω. Μιγ.- εἴ τις Νε. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Οἰ.

16. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Σκω. Μιγ.- ὅσαι Νε. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Οἰ.

17. Γενέσεως ΙΘ' 24, 25.

18. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 16.

19. Νε. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Οἰ.- τελωνείᾳ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Σκω. Μιγ.

διορθώτους μᾶλλον ἔφερον, καὶ ἅμα διδάσκων, τίνες τε εἶσαν τῶν ἐξ ἁμαρτίας ἐπιστρεφόντων, καὶ τίνων ἁμαρτημάτων ἀπελύοντο, Ἦλθε¹ πρὸς ἡμᾶς, φησὶν², ὁ Ἰωάννης³ ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ, οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ. Ὡστε⁴ τελωνίας⁵ μὲν καὶ πορνείας καὶ τῶν τοιούτων εἶη ἂν ὁ Ἰωάννης διὰ τοῦ βαπτίσματος τοῖς εἰλικρινῶς μετανοοῦσιπραγματευόμενος κάθαρσιν, οὐ μὴν γε ληστὰς, οὐδὲ τυμβωρύχους, οὐδὲ τοὺς ἄλλους ἀρρητουργοὺς τῶν μολυσμάτων ἀπήλλαττεν, ὅτι μὴδὲ θαρρεῖν εἶχον οὗτοι προσιέναι, καὶ⁶ ἐξομολογεῖσθαι⁷ τὸ τὸλμημα, τοῦ συνειδότος αὐτοῖς προαπαντῶντος, καὶ τὴν ἀπὸ⁸ τῶν νόμων δίκην ἐπισείοντος, καὶ οὐκ ἐῶντος τοῖς ἄλλοις συγκαταλέγεσθαι.

ζ'. Εἰ μὴ Θεὸς τὸ Πνεῦμα, εἰ μὴ θεϊκῆς χάριτος πηγὴ, πῶς οἱ θεϊκὸν ἔνδυμα, τὸν Χριστὸν, ἐνδυσάμενοι⁹ ἰδιωτικόν, τὸ τοῦ Πνεύματος, ἐπενδύονται; εἰ γάρ¹⁰, Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθησαν, Χριστὸν ἐνεδύσαντο (λέγει δὲ ὁ σωτήρ, Μείνατε ἐν Ἱερουσαλὴμ¹¹, ἕως οὗ ἐνδύσῃσθε δύναμιν ἐξ ὕψους¹², ἐπελθόντος¹³ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἡμᾶς¹⁴), πῶς ἐν τῷ καιρῷ τοῦ δεσποτικοῦ ἐνδύματος δουλικὸν ἐνδύομεθα; Ἀλλὰ δῆλον ἄρα ἐκάτερον ἔνδυμα ἐμότιμον καὶ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τῆς εὐεργεσίας καὶ χάριτος παρίστησιν αὐθεντεῖαν. Ἐνδυμα δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον λέγεται τῶν πιστῶν οὐχ ὡς ἱμάτιον, ἀλλ' ὡς ἐνδύεται σιδήρεος τὸ πῦρ, οὐκ ἐξώθεν περιβαλλόμενος, ἀλλ' ὅλος¹⁵ δι' ὅλου· οὕτω γὰρ καὶ τὸν

1. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Οἱ.- ἀπελύοντο, τό, Ἦλθε Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Σκω. Μιγ.- ἀπολύοντο, τό, Ἦλθε Νε.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΑ' 32.

3. ἐν ἄπ. Χ.- ἡμᾶς Ἰωάννης ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

4. Νε. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Οἱ.- ἐπιστεύσατε αὐτῷ. Ὡστε Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Σκω. Μιγ.

5. καὶ ἡμᾶς γε.- τελωνείας ἐν ἄπ. Χ.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Γ' 6.

7. Κοι. Σκω. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- ἐξομολογεῖσθαι Νε. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Οἱ.

8. Νε. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Οἱ.- καὶ ἀπὸ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Σκω. Μιγ.

9. Γαλάτ. Γ' 27.

10. Αὐτόθι.

11. ἐν ἄπ. Χ.- καθίστατε ἐν τῇ πόλει Ἱερουσαλὴμ ΛΟΥΚΑ ΚΔ' 49.

12. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

13. Βου. Οἱ.- Ἱερουσαλὴμ, ἐπελθόντος Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Μιγ.

14. Πράξεις Α' 8.

15. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- ὅλος ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.

Χριστόν, ὡς καὶ τὸ ¹ πανάγιον Πνεῦμα, οὐχ ὡς ἱμάτιον ἔξωθεν περικείμενον περιβαλλόμεθα, ἀλλ' ὡς τὴν τε καρδίαν καὶ τοὺς λογισμοὺς πληροῦμεναι τε φωτὸς καὶ τὸ πρόσωπον χάριτος.

ζ'. Καὶ ἀτενίζοντες ² ἴσαν εἰς τὸν οὐρανόν, πορευομένου αὐτοῦ ³. οὐκέτι ⁴, φησὶν, ἀναλαμβάνομένου. . ἀλλὰ πορευομένου καὶ γὰρ τῇ σαρκὶ μὲν ⁵ ἀνελήφθῃ ⁶, τῇ αὐθεντείᾳ δὲ ἐπορεύετο. Γαλιλαίους δὲ καλοῦσι τοὺς μαθητάς αἱ ἄγγελαι ⁷, σερμύνοντες αὐτούς. Γαλιλαῖοι γὰρ οἱ ἀποκεκαλυμμένοι σημαίνει· καὶ γὰρ καὶ πρῶτον ⁸ σημεῖον ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας ἐποίησεν ὁ Χριστός, καὶ ἐκεῖ ἐφανέρωσε καὶ ἀπεκάλυψε τὴν δόξαν αὐτοῦ ⁹. ἐνθεν καὶ ὁ προφήτης Ἠσαΐας προανηγάξει ¹⁰, Ἐπέθισεν ἡ γῆ, ῥισχύνθη ὁ Λίβανος, ἐλη ἐγένετο ὁ Σάβων ¹¹. φανερὰ ἔσται ἡ Γαλιλαία καὶ ὁ Κάρμηλος ¹². Καὶ ¹³ ὁ μὲν Ἠλίας ¹⁴, ὡς δεῦλος, εἰς ὕψος ἀέριον ἀνελήφθη, οὐκ εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ὡς εἰς τὸν οὐρανόν ¹⁵. ὁ δὲ δεσπότης, ὡς κύριος πάντων, οὐχ ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνελήφθη, ἀλλ' ἀληθῶς ¹⁶ εἰς τὸν οὐρανόν ¹⁷.

η'. Ὁ μὲν Ἠλίας διὰ πυρίνων ἵππων ἀναλαμβάνεται ¹⁸, ἀγγελικῆς δηλονότι

1. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ.- Χριστόν, τὸ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Φι. Μιγ.

2. ἐν ἁπ. Χ.- καὶ ὡς ἀτενίζοντες (Πράξεων, αὐτ. 10).

3. Πράξεων, αὐτ.

4. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- οὐκ ἔτι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

5. Κοι. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ.- μὴ Κολ.

6. Πράξεων, αὐτ. 22.

7. Αὐτ. 10, 11.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ Β' 11.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἁπ. Χ.

10. ΗΣΑΙΟΥ ΔΙ' 9.

11. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- Ἀσσαρών Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

12. ἐν ἁπ. Χ.- Χέρμελ ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.

13. Οἱ.- Κάρμηλος· ἐνταῦθα δεῖ ἐποταγῆναι τί ἐστήκατε ἐμβλέποντες; Καὶ ἐν λ. Χ.

14. Κοι. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- Ἠλίας Κολ. Μιγ.

15. Δ' Βασιλ. Ε' 11.

16. ΜΑΡΚΟΥ ΙΖ' 19.

17. Φι. Βου. Οἱ.- ἀέριον ἀνελήφθη οὐκ εἰς τὸν οὐρανόν· ὁ δὲ δεσπότης, ὡς κύριος πάντων, οὐχ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' εἰς τὸν οὐρανὸν ἀληθῶς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- ἀέριον ἀνελήφθη οὐκ εἰς τὸν οὐρανόν· ὁ δὲ δεσπότης, ὡς κύριος πάντων, οὐχ ὡς εἰς τὸν οὐρανόν, ἀλλ' ὡς εἰς τὸν οὐρανὸν ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν.

18. Δ' Βασιλ. αὐτ.

δυνάμειος τοὺς τύπους ὑποδυομένης, δεικνύντος τοῦ λόγου, ὡς οὐ πέρα τοῦ οὐρανοῦ τὴν μετάρσιον ἀνόδον ὁ προσφῆτης ἀναβήσεται, ἀλλ' ἐκεῖσε φθάσας τῆς ὑπερρυοῦς ἀνόδου στήσεται· τό τε γὰρ πῦρ τὸν οὐρανὸν ὑπερανελθεῖν οὐχ οἶόν τέ ἐστίν, καὶ τὸ βάρος τῶν ἵππων (τοῦτο γὰρ ἂν συμβάλλοιε τὸ σχῆμα τῶν ζώων¹) οὐκ ἂν ὑπερανάδραμεῖν τὸν οὐράνιον πόλον διὰ τῆς εἰκόνης τὸν ἐπιβάτην παρίστησιν². Ὁ δὲ Χριστὸς καὶ κοινὸς δεσπότης καὶ Θεὸς ἡμῶν ἀγγέλοις δορυφορούμενος ἀναλαμβάνεται τὴν οὐράνιον καὶ ὑπὲρ πάντα νοῦν καὶ κατὰληψιν ἀνόδον³, τῆς ἀγγελικῆς ὁφείας παραδηλούσης, ὅτι ἔδει μεταξὺ τῆς τοῦ δεσπότου καὶ δούλου ἀναλήψεως πολλὴν καὶ μεγάλην τὴν διαφοράν, ὥσπερ ἐννοεῖσθαι, οὕτω δὴ καὶ καθορᾶσθαι.

9. Ἡμῶν δ' ἄρκεϊ τανῦν καὶ τῶν ἀσωμάτων μόνον ἡ φωνὴ παρατελεῖται⁴, ἦν, ἐπειδὴ τῶν ἀποστόλων ὁ χορὸς τὸν κοινὸν δεσπότην καὶ Θεὸν ἡμῶν μετὰ τοῦ προσλήμματος ἀναλαμβάνοντες βλέποντες, κατεπλήττοντό τε καὶ⁵ ἐτεθήπεσαν⁶, διαρρήδην ἀπεφῆναντο πρὸς αὐτούς⁷, *Τί ἐοτρήκατε, ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν, οἷτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ἡμῶν οὕτως⁸ ἐλείπεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν. Ἐπορεύετο δὲ δηλονότι τοῖς πατρικοῖς καὶ μετὰ τοῦ προσλήμματος ἐνιδρυθήσεσθαι κόλποις⁹, ὥσπερ καὶ πρότερον¹⁰ ἐπὶ γῆς ὥρᾳτο, πρόβλημα φέρων τὴν σάρκα¹¹, καὶ τὴν ἀνθρώπου μορφὴν περιεκείμενος¹². Οὐκοῦν καὶ εἰσαυθις¹³ κατὰ τὴν αὐτὴν ἰδέαν¹⁴ τε καὶ φύσιν ἐμφανισθήσεται, ὡς εἰς¹⁵ γινώσκιν τε καὶ κατὰληψιν ἀφικέσθαι τὸν κοινὸν δεσπότην,*

1. καὶ ἡμᾶς γε. — ζώων AP. OI.

2. καὶ ἡμᾶς γε. — παρίστησι AP. OI.

3. Πράξεων, αὐτ.

4. Αὐτόθι.

5. AP. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. OI. — κατεπλήττοντο καὶ Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Μιγ.

6. Πράξεων, αὐτ. 9, 10.

7. Αὐτ. 11.

8. AP. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. OI. — ἀφ' ἡμῶν, οὕτως Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Μιγ. — ἀφ' ἡμῶν εἰς τὸν οὐρανόν, οὕτως Πράξεων, αὐτ.

9. ΙΩΑΝΝΟΙ' Α' 18.

10. Κοι. Κολ. Βατ. AP. Ἰα. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Μιγ. — πρότερον OI.

11. Β' Κορινθ. ε' 16.

12. Φιλιππησ. Β' 7.

13. AP. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. OI. — εἰς αὐθις Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Μιγ.

14. AP. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. OI. — κατὰ τὴν ἰδέαν Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Μιγ.

15. OI. — ἐμφανισθήσεται, εἰς ἐν λ. X.

ὁ ἱερὸς χρησμὸς ἐβεβαίωσε¹. Καὶ τότε . . τίσιν; οὐ γὰρ τοῖς τυχοῦσιν, εὐδ' ὅσοι μικρῷ τῷ μέτρῳ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰς ἐπίπνοιάν τε θείαν καὶ Θεωρίας ὕψος καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς ὑπερανέχουσιν, ἀλλ' αὐτοῖς ἐκείνοις, οἳ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται τοῦ Λόγου γεγενῆσθαι συμπάσης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὑπ' αὐτοῦ τοῦ πλάστου προεκρίθησαν².

1. ΛΡ. Παρι. Τυ. 'Εν. Φι. Βου. Οἱ.- ἐβεβαίωσεν Κοι. Κολ. Βατ. Τα Μιγ.

2. ΛΟΥΚΑ Α' 2.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΛΓ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ὅπόσον αἱ ὁμιλίας τοῦ Φωτίου ἦσαν ἐν χρήσει καὶ τιμῇ παρὰ τοῖς σοφοῖς κληρικοῖς τῆς ΙΒ' ἐκατονταετηρίδος κατὰδὲλον γίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἐφεξῆς γεγονότος. Ἐν τινι συνοδικῇ πράξει¹, ἐκδοθείσῃ περὶ τὸ 1478 ἐπὶ τῆς 6' πατριαρχείας Μαξίμου τοῦ Δ' τοῦ πελοποννησίου, μνεῖα γίνεται ἰδίᾳ τῶν λόγων τοῦ τε Χρυσοστόμου καὶ τοῦ Φωτίου. Ἀφ' οὗ ἐκτίθενται ἐκεῖ κατὰ πλάτος τὰ αἰτιήματα κατὰ τοῦ τότε Ἡρακλείας Γαλακτίωνος καὶ τῶν σὺν αὐτῷ, οἵτινες « καὶ πᾶν » εἶδος ἀχαριστίας καὶ ὕβρεως καὶ ἐπιβουλῆς καὶ κακουργίας εἰς τὸν ἡμέτερον » δεσπότην καὶ πατριάρχην ἐπίδεδράκασι μετ' αὐτοῦ γὰρ ὄντες, καὶ τραπέξης » αὐτῷ καὶ ἄλλων κεινωνενῶντες δόλου καὶ κακίας καὶ πανουργίας ἦσαν μεστοί, » ἀφανῶς ἐπιβουλεύοντες . . ψευδεῖς αἰτίας συμπλάττοντες, φήμας δυσφήμους ἐκ- » τρέποντες κατ' αὐτοῦ, ὕβριστάς ἀφανεῖς κινεῶντες, φατρίας συνιστῶντες, κατη- » γόρους πικροὺς ὑπεβάλλοντες . . Τοιαῦτα καὶ εἰργάζοντο, καὶ ἔπραττον, ἀναίδην » ἀντιφερόμενοι παντὶ τῷ χριστιανῷ λαῷ καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἀρχιερεῦσιν, » οἵτινες ἐβουλεύεμεθα, καὶ παρηγοῦμεν αὐτοὺς εἰρηνεύειν, καὶ τῶν πονηρῶν σκαν- » δάλων ἀπέχεσθαι, καὶ μὴ πάλιν κινεῖν κατὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας καὶ » ἄλλον χειμῶνα καὶ ζάλην καὶ κλύδωνα², » ἀφ' οὗ, λέγω, ταῦτα ἐκτίθενται, ἔπεται ἡ ἐξῆς φράσις, « ὥσπερ καὶ ὁ μακάριος Φώτιος, ὁ ἀγιώτατος πατριάρχης, » ἐν τινι τῶν αὐτοῦ λόγων οὕτω φησί. »

Τὴν ἀμέσως ἐπακολουθοῦσαν παραπομπὴν καταχωροῦμεν παρὰ πόδας, ὡς ἀπόσπασμα τῆς ἀπολεσθείσης τοῦ Φωτίου περὶ ἀγάπης ὁμιλίας, ἥς ἡ μὲν ἐπιγραφή συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῶν λοιπῶν τοῦ Φωτίου ὁμιλιῶν, ἡ δὲ § α' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 223—4), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 22) καὶ Μι. (σ. 661), ἡ δὲ προμνημονευθεῖσα § 6' ἀντεγράφη ἐξ ἐγγράφου Μαξ. (σ. 21)· αἱ δὲ § γ'—ι' ἀντεγράφησαν μὲν ἐκ κώδικος '16. (σ. 739—751), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Κ. (σ. 1—12), Π. (σ. 1014—21), Κερ. (σ. 26—38) καὶ Παπ. (σ. 342—354).

Φαίνεται δὲ ὁμιλήσας τὴν ὁμιλίαν ταύτην ὁ Φώτιος καθ' ὃν χρόνον κατεγί-

1. Ἡ ἐκδοτος συνολογὴ ἡμετέρᾳ πατριαρχικῶν ἐγγράφων, ἀρ. 11550. — ΕΠ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ. Ἑκκλησιαστικὰ σόφισματα (ἐν Σάμῳ 1891. 8^{ον}) σ. 17.

2. ΕΠ. ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΟΥ, αὐτ. σ. 20, 21.

νοντο οί περί τόν Ἰγνάτιον «σχίζειν τὸ σῶμα τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ¹,» ἐπομένως ἀπὸ τοῦ φεβρουαρίου 858, ὅτε ἤρξαντο τὰ σκάνδαλα², μέχρι τῆς προσκαίρου καταπραΰνσεως αὐτῶν διὰ τῆς ἐκ Μιτυλήνης ἐπανόδου τοῦ Ἰγνατίου, ἥτοι μέχρι τοῦ 859³ κατὰ φεβρουάριον καὶ ὀριστικώτερον τῷ 858, ἅμα ὡς κατ' αὐγουστον ἐξωρίσθη ὁ Ἰγνάτιος⁴, τῇ 4 Σεπτεμβρίου, ἥτοι τῇ μεθεπομένη μετὰ τὴν πεντηκοστήν ΙΕ' κυριακῇ, καθ' ἣν ἀνεγινώσκετο τὸ εὐαγγέλιον κατὰ Ματθαῖον, «Περὶ» τοῦ ἐπερωτήσαντος τὸν Ἰησοῦν νομικοῦ⁵, τὸ περιέχον τὸ ἐδάφιον· Ἐν ταύταις «ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται⁶.»

ΛΓ'.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ ἀγάπης.

α'. Ὅτι... ὁ τοῦ θείου εὐλιχρινῆς ἔρω⁷ καὶ ἡ τοῦ πλησίον στοργή καὶ τελεία ἀγάπη⁸ τῶν ἄλλων ἐντολῶν ἐν ἑαυταῖς περιέχουσι τὰς πράξεις, οὐ γὰρ λεπὸν μὲν καὶ αὐτόθεν κατανοῆσαι· παρίστησι δὲ τοῦτο καὶ ὁ δεσποτικὸς λόγος· ἐν οἷς φησι· Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος· κρῖ-

1. ὅρα κατωτέρω Ὁμιλίας ΛΓ' § 6'.

2. MURALT. *Chronographie byzantine*, ἐν χρ.

3. Αὐτ. ἐν χρ.

4. Αὐτ. ἐν χρ.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΒ' 35—46.

6. ὅρα κατωτέρω Ὁμιλίας ΛΓ' § α'.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 37.

8. Αὐτ. 39.

9. Αὐτ. 40.

μαται, καὶ οἱ προφητῆται¹. Καὶ γὰρ ὁ τὸν Θεὸν ἔρωτα ἐνεστερνισμένος², καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν στέργων καὶ φιλῶν πατέρα μὲν καὶ μητέρα διαφερόντως ἀγαπήσει, καὶ τιμῆς τῆς πρώτης, μετὰ γε Θεόν, ἀξιώσει³. αἰμάτων δ' ἐμφυλίων καὶ ἰσχυρῶν οὐ μόνον τὰς χειρὰς καθαρὰς φυλάξει⁴, ἀλλὰ καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τοὺς λογισμοὺς μελέτης τοιαύτης· οὐ μὴν οὐδὲ κλέψειεν οὗτος⁵. οὐδαίς γάρ, ὅν ὡς ἑαυτὸν φιλεῖ⁶, καὶ φυλάττει, τούτου κλέπτῃς ἐρωράθη· ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο-
τρίους γάμους διορύξει⁷. οὐδ' ὄρκον ἐπίορκον ὁμώσει⁸. οὐμενουν⁹ οὐδὲ μαρτυρίαν ψευδῇ κατὰ τοῦ πλησίον μαρτυρήσει¹⁰. καὶ ὅλως οὐ χειρῶν ἀδίκων ἄρξει, τύπτειν, ἢ προπηλακίζειν ἐπιχειρῶν, ἢ τυραννεῖν, ἢ ἐραστῆς¹¹ τῶν, ὅσα τῷ πλησίον ὑπάρχει, γινόμενος· ὁ γὰρ τι τούτων κατατολμῶν αὐτόθεν λυμάνεται ἄμω, καὶ τὸν ἔρωτα τὸν Θεόν καὶ δεσποτικὸν καὶ τοῦ ὁμοφυοῦς τὴν στοργήν, τῷ μὲν ἐπι-
βουλεύων, καὶ περιβάλλον κακοῖς, τὸν δὲ παρὰ παῦλον¹² ποιούμενος, καὶ ὑπερορῶν.

Β'. Κραῖτσόν ἐστιν ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ εἰρήνη¹³ τῶν ὁρθοδόξων χριστιανῶν, ἀστα-
σιάστως καὶ ὁμολογητικῶς τηρουμένη¹⁴ παρὰ πάντων μετὰ ἰσχύος τοῦ Θεοῦ¹⁵ καὶ ἀγάπης¹⁶, ἥ, τῷ¹⁷ τὴν ἀκρίβειαν διώκειν¹⁸ δοκεῖν¹⁹ καὶ τὸ καλόν²⁰, σχίζειν τὸ
οὖμα τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ²¹. Ἐν τούτῳ γάρ, ζησὶ²² καὶ ὁ κύριος, γινώσκονται

1. Μον. Μ. Β. - ὁλος ὁ γένος καὶ οἱ προφητῆται κρέμονται ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

2. Β. - ἐνστερνισμένος Μον. Μ.

3. Δευτερονομίου Ε' 16.

4. Αὐτ. 17.

5. Αὐτ. 19.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 39.

7. Δευτερονομίου, αὐτ. 18.

8. Αὐτ. 11.

9. καὶ θ' ἡμῶς γε. - οὐ μὲν οὖν ἐν ζ. π. Χ.

10. Δευτερονομίου, αὐτ. 20.

11. καὶ θ' ἡμῶς γε. - ἐπιχειρῶν, ἢ τυραννεῖν ἐραστής Μον. (σημ.). - ἐπιχειρῶν, ἢ ἐραστής Μ. Β.

12. Μ. Β. - παραπαῦλον Μον.

13. Β' Τιμῶθ. 2' 22.

14. ΙΟΥΔΑ, 21.

15. Ψαλμῶν ΛΖ' 1.

16. Γαλάτ. Ε' 22.

17. καὶ θ' ἡμῶς γε. - ἢ τὸ Μζξ.

18. Ῥωμ. 6' 31.

19. ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 26.

20. Ῥωμ. Ζ' 21.

21. Α' Κορινθ. 16' 25, 27.

22. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΙ' 35.

πάντες, ὅτι μαθηταί μου ἐστέ¹, οὐχὶ τῷ τὰ² ἀκριβῆ πάντων³ ἐξελέγγεσθαι⁴, ἀλλ' ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους⁵, ὁ γὰρ δι' ἀκριβείας δῆθεν . .

γ'. Ὁ γὰρ κοινὸς τοῦ γένους σωτὴρ καὶ τῆς φιλανθρωπίας ἡ ἄβυσσος, εἰς οἷαν δόξαν καὶ τιμὴν τὴν τῶν ἐπιστρεφόντων ἀνάγει μετάνοιαν, λαμπρῶς ἐδήλωσεν, εἰπὼν⁶, Χαρὰ γίνεται ἐν οὐρανῷ⁷ ἐπὶ ἐνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, καί⁸, Οὐ χαίρει ὁ Θεὸς ἐπὶ τοῖς ἐννενήκοντα ἐννέα⁹ προβάτοις, ὡς χαίρει ἐφ' ἐνί, ὁ τῆς ἀπωλείας εἰρῶν ἀνελώσατο¹⁰. Οὗ δὲ χαρὰ ἐν οὐρανῷ ἡ μετάνοια¹¹, καὶ ὅς εὐφροσύνης ὑπόθεσις ταῖς ἄνω δυνάμεσι γίνεται¹², τούτῳ τις¹³ τῶν ὁμογενῶν μὴ λίαν ἐφηδόμενος πῶς οὐχὶ καὶ τὴν φύσιν ὕβρισε, καὶ τὰς οὐρανίους τάξεις εἰς μῦθος¹⁴ ἐκίνησεν, ὁ τοῖς ἑτεροειδέσι παρασχεῖν εἰς ἔλεον ἔδραμον¹⁵, τοῦτο παρὰ τῶν πλέον ὀφειλόντων, ὡς ὁμοφυῶν¹⁶, καθορώσας ἀφαιρούμενον; Καὶ τί λέγω τὰς οὐρανίους τάξεις; ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ κοινὸς δεσπότης καὶ τῶν ὅλων δημιουργὸς ἐπὶ τοσοῦτο¹⁷ χαίρει, καὶ τὴν ἐπιστροφὴν οὕτω περισπούδαστον τίθησιν, ὡς καὶ τοῖς ἰδίῳις ὅμοις οὐκ αἰσχύνην ἔχει τὸν πεσόντα λαβεῖν¹⁸, καὶ τῷ Πατρὶ προσκαγαεῖν, καὶ κοινὴν, οἷς ὁ πεσὼν ἀνέστη, τὴν ἐορτὴν ὑποστήσασθαι¹⁹. Ὅρᾳ, ὅσα ἡμῶς παρακαλεῖ προθύμως καὶ περιχαρῶς τὴν τῶν πλησίον ὑποστροφὴν ὑποδέχεσθαι; ἡ φύσις, ὁ νόμος, ἡ τῶν ἀγγέλων ἀγαλλίασις, τὸ μὴ παθεῖν ἐκείνῳ ἃ παθόντας, τῇ πρὸς τὸ γένος πεπνυμένη τοῦ Θεοῦ εὐσπλαγχνίᾳ²⁰, διὰ μέσου

1. Μαξ.- ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

2. καθ' ἡμῶς γε.- οὐχὶ τὰ Μαξ.

3. ΙΟΥΔΑ, 15.

4. καθ' ἡμῶς γε.- ἐξέλεσθαι Μαξ.

5. Μαξ.- ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

6. ΛΟΥΚΑ ΙΕ' 7.

7. 'Ιβ. Κερ.- ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΙΙ' 12, 13.

9. 'Ιβ.- ἐννενηκονταεγγέα ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.- ἐννεήκονταεγγέα Κερ.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 5, 6.

11. Αὐτ. 7.

12. Αὐτ. 10.

13. Κερ.- τούτῳ τις 'Ιβ.

14. Κερ.- μῖσος 'Ιβ.

15. 'Ιβ. (ἐκ σ. Παπ.).- ἔδραμεν Κερ.

16. καθ' ἡμῶς γε.- ὡς ὁμοφυεῖς 'Ιβ.- τοῖς ὁμοφυεῖσι Κερ.

17. Παπ.- τοσοῦτῳ 'Ιβ. Κερ.

18. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 5.

19. Αὐτ. 6.

20. καθ' ἡμῶς γε.- ἡ πρὸς τὸ γένος πεπνυμένη τοῦ Θεοῦ ἀπέχθεια 'Ιβ. Κερ.

πάλιν τῆς τῶν ἀσωμάτων δυνάμεων ἀνακαινιζομένη¹, διαδέχεται αὐτοῦ τοῦ πλάστου τῆς φύσεως ἢ τοσαύτη σπουδὴ καὶ χαρὰ καὶ ἐπιμέλεια.

δ'. Προσῆλθεν ἀποστραφεῖς τῆς πλάνης ὁ ἀδελφός; φιλανθρώποις σπλήγχινις² ὑποδεξώμεθα, κεχαρισμένῳ προσώπῳ περιπτυσώμεθα, ἐναγκαλισώμεθα³ πατρικῶς, μηδὲν τῶν φθοσάντων ὀνειδίζωμεν, μηδὲ τῆς προλαβούσης ἔχθρας τοῖς λειψάνοις τὸ πρόσωπον συσχηματίσωμεν⁴ (Μεγάλα ταῦτα τῷ Θεραπείας χρῆζοντι καθίσταται τραύματα, ἀντὶ μοτώσεως⁵ πληγῇ, ἀντὶ καταδέσμων παράλυσις!). Ἀλλὰ τί; αὐτῆς τῆς καρδίας πᾶσαν κηλὶδα⁶ μίσους ἀποτριψώμεθα, καὶ τὴν ὄψιν τὰ ἔνδον τῷ προσίοντι εὐαγγελιζομένην⁷ ἐπιδείξωμεν, μηδὲν αὐτοῦς, ὧν ἀξιοῦμεν τοὺς φιλήτατους, ὑστερήσωμεν· καίτοιγε⁸, εἰ διὰ μνήμης ἐλέοις⁹ ἐλθεῖν, ὧν ἐζημίωνται, βουληθείημεν, καὶ προσθήκην αὐτοῖς δυσωπεῖ πρὸς ἀναπλήρωσιν εἰσενέγκασθαι. Οὕτως ἀνθρώπῳ διαναστάντι τοῦ πτώματος βεβαιοῦται ἡ ἀνάστασις, οὕτω στηρίζεται πρὸς διόρθωσιν, οὕτω κοινωνοῖ¹⁰ καὶ ἡμεῖς τῆς τοῦ πλησίου¹¹ σωτηρίας¹² εὐρισκόμεθα, οὕτω συνεργοὶ τῆς δεσποτικῆς προνοίας καὶ τοῖς ἐκεῖθεν αὐτῷ φρομένης εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως! Ὁ οὕτως ἑαυτὸν πρὸς τὴν τοῦ πλησίου καταρτίσας διάθεσιν οὐδὲν τῶν ὑπόυλων ἔνδον ὑποθάλλει, οὐδὲν τῆς παλαιᾶς ἀχθοδόνας διὰ μνήμης φέρει, οὐδεμίαν πρᾶξιν, εἰς ἔχθραν ὀρώσαν, λογισμοὺς ἀναστρέφει, οὐδὲν¹³ τῶν ἐκεῖθεν ἐχόντων ῥημάτων τὴν γένεσιν διὰ χειλέων προάγει· τὸ γὰρ πρὸς τὸν πλησίον ἀληθινὸν φίλτρον ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς μνήμης ἀπαλείφει, τῶν λογισμῶν ἀπελεύνει, τῆς γλώττης ὑπερορρίζει· οὗ γὰρ ἄδολος¹⁴ στοργή, ποῦ τῶν λυπούντων ἢ ἐπιστροφῇ; καὶ οὗ σχολιάζομεν¹⁵ τῇ¹⁶ σωτηρίᾳ, πῶς

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀνακαινιζομένη '16. Κερ.

2. Κολλοσσ. Ι' 12.

3. ΜΑΡΚΟΥ Ι' 16.

4. Ηκπ. (ὄρα καὶ 'Ρωμ. ΙΒ' 2.- Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 14).- συσχηματίσωμεν '16. Κερ.

5. Κερ.- μωτώσεως '16.

6. Κερ.- κηλίδα '16.

7. ΗΣΑΙΟΥ ΝΒ' 7.- ΝΑΟΥΜ Α' 15.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- καίτοι γε Κερ.- καίτοι γε '16.

9. ΛΟΥΚΑ, Α' 54.

10. Β' Κορινθ. α' 7.

11. 'Ρωμ. ΙΓ' 10.

12. ΙΟΥΔΑ 3.

13. '16. (ἐκ σ. Ηκπ.).- οὐδὲ Κερ.

14. Α' ΠΕΤΡΟΥ 6' 2.

15. Α' Κορινθ. ζ' 5.

16. Ι. Βατοπ. (ἐκ σ. Κερ.).- σχολιάζομαι τῇ '16.

ἂν ὑπενεχθείημεν τῆς τιμωρίας διαμελετᾶν τὰς αἰτίας¹; "Ηκουσας² τῆς δεσπο-
 τικῆς παραβολῆς³, ὅσα ἐπὶ τῷ νεωτέρῳ παιδί⁴ τὸν εὐσπλαγχτὸν πατέρα⁵ ὑπο-
 βάλλει ἐξεργάσασθαι, τὰς νεωτερίζουσας πράξεις, τὴν τοσαύτην ἀποστασίαν⁶, τὴν
 μακρὰν πλάνην, τὴν τῆς οὐσίας δαπάνην⁷, τὸ ἄσωτον⁸, τὴν τροφὴν τῶν
 χοίρων⁹, εἶτα τὴν μεταμέλειαν¹⁰, τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν, τὴν πρὸς τὸν πατέρα
 ἐπάνοδον¹¹. Καὶ τί τὸ ἐντεῦθεν; Μία μετανόιας εἰλικρινοῦς φωνή¹² ἐκεῖνα πάντα
 καταργεῖ τὰ πάθη, τὰ πατρικὰ διανοίγει σπλάγχνα, εἰς τὴν τοῦ υἱοῦ τάξιν εὐθὺς
 τὸν ὑβρίσαντα τὸ γένος ἀνάγει¹³, τὴν στολὴν αὐτῷ περιβάλλει τὴν πρώτην¹⁴,
 καὶ τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύει¹⁵. Ἄλλ' ἢ λαμπρὰ πανδοχισία¹⁶ καὶ ὁ δα-
 κτύλιος¹⁷ καὶ οἱ χοροὶ¹⁸ καὶ ἡ πανηγυρίς, καὶ ὅσα ἄλλα ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει τοῦ
 ἀπολωλότος παιδὸς ὁ φιλότεκνος ἐορτάσας πατήρ¹⁹ φιλανθρωπίας²⁰ ἡμῶν καὶ συμ-
 παθείας παράδειγμα καταλέλοιπε, τίνα ἂν ψυχὴν οὐχὶ συμπαθῶς καὶ φιλοφρόνως²¹
 ἔχειν πρὸς τοὺς ἐπιστρέφοντας οὐ λίαν διεγείρει; οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μέγρι τοῦ τῶν²²
 ἴσων ἀξιῶσαι τὸν ἀπολωλότα τῷ σεσωσμένῳ²³ τὴν φιλοτιμίαν ἵστησιν²⁴, ἀλλὰ

1. Πράξεων ΚΕ' 27.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — τὰς τῆς τιμωρίας διαμελετᾶν αἰτίας. "Ηκουσας Πζπ. — τὰς τιμωρίας διαμελετᾶν. . . αἰτίας. "Ηκουσας 'Ιε. — τὰς τιμωρίας διαμελετᾶν αἰτίας. "Ηκουσας Κερ.

3. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 3.

4. Λύτ. 12.

5. Λύτ. 20.

6. Λύτ. 12.

7. Λύτ. 13.

8. Κερ. — τὸν ἄσωτον 'Ιε.

9. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 15.

10. Λύτ. 17.

11. Λύτ. 20.

12. Λύτ. 21.

13. Λύτ. 23.

14. Λύτ. 22.

15. Λύτ. 23.

16. Λύτ. 22.

17. Λύτ. 22.

18. Λύτ. 25.

19. Λύτ. 24—26.

20. Τίτ. Γ' 4.

21. Πράξεων ΚΗ' 7.

22. Πζπ. — μέγρι τῶν 'Ιε. Κερ.

23. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 29, 32.

24. Κερ. — ἵστησι 'Ιε.

καὶ πλείονι, τῇ τε ἄλλῃ φιλοφροσύνῃ καὶ πανδῆμῳ τιμῇ τε καὶ δόξῃ, λαμπρύνει·

ε'. Τοῦτο ἡμῶν ταῖς διανοαῖς ἀναστηλούσθω διὰ παντός τὸ παράδειγμα· πρὸς τοῦτο ῥυθμιζέσθω ἡ ἐφ' οἷς, ὧν ἡμαρτον, εἶδομεν ἀπαλλαττομένους τοὺς ἀδελφούς ἡμῶν γνώμῃ καὶ οἷς ἄλλους ἂν ὁρῶντες ἐλλαμπρυνομένους εἰς μακαρισμὸν² καὶ ζῆλον³ αὐτῶν ἐκινήθημεν, τούτοις ἑαυτοὺς ἐπιτηδεύως παρ' ἄλλων λαβεῖν εἰς ἔρωτα τῆς μιμήσεως κινουντες ἀπεργασώμεθα. Δεσποτική ἡ πράξις, μέγα κλέος⁴ δεσπότην δούλους μιμήσασθαι, κοινὸν τὸ κέρδος⁵! Μή, δι' ὧν ἄλλοις τὴν μίμησιν οὐ τηρήσομεν⁶, τηλικαύτης ἑαυτοὺς ὠφελείας ἀποστερήσωμεν· ὅσω ῥᾶστον ἡ πράξις, ὅσω θεῖον, ὅσω σωτήριον⁷, ὅσω λαμπρόν, ὅσω δόξης ἀνάπτει τῆς ἀνωτάτω⁸, τοσούτω⁹ τῷ μὴ μετὰ σπουδῆς¹⁰ κατορθοῦντι τὴν κατάγνωσιν βαρύνει. Τί γὰρ χαλεπὸν ἐναγκαλίσασθαι¹¹ μετανοοῦντα¹² τὸν ἀδελφόν; τί δὲ λαμπρότερον τοῦ τοῦ¹³ δεσποτικῶς τοῖς δούλοις οἰκτιρισμοῦ¹⁴ ἐμὲ καταξιοῦσθαι¹⁵ τοῖς ὁμοδόμοις ἐπαρκεῖν¹⁶, καὶ πρὸς τὸ τῆς θείας προνοίας ἀξίωμα ἐμαυτὸν ὁρᾶν ἀνατρέχοντα, χεῖρα μὲν ὁρέγοντα τῷ κειμένῳ, συνανιστῶντα¹⁷ δὲ καὶ συγκατορθοῦντα τὴν μετάνοιαν¹⁸; Πολὺν ὁ προσιών, καὶ ἐξ ὅλης ψυχῆς¹⁹ τῶν προτέρων ἀποπηδᾷ, τὸν θόρυβον ἐν ἑαυτῷ περιφέρει²⁰, αἰσχύνῃν, ἐφ' οἷς ἔπραξε, δειλίαν, πῶς ἂν προσδεχθείη πρὸς τὸ παρόν, πρὸς τὸ μέλλον, τί ἂν εἴποιεν, οὓς κατέ-

1. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 22, 24.

2. Γαλάτ. Δ' 15.

3. Β' Κορινθ. θ' 3.

4. Α' ΠΕΤΡΟΥ θ' 20.

5. Φιλιππησ. Α' 21.

6. Κερ.- τηρήσωμεν '16.

7. Τίτ. Β' 11.

8. Β' Τιμόθ. θ' 10.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- τοσοῦτον '16. Κερ.

10. 'Εβρ. ε' 11.

11. ΜΑΡΚΟΥ Ι' 16.

12. ΛΟΥΚΑ ΙΕ' 10.

13. Παπ.- λαμπρότερον τοὺς '16. Κερ.

14. Β' Κορινθ. α' 3.

15. ΛΟΥΚΑ ΚΑ' 36.

16. Α' Τιμόθ. ε' 10, 16.

17. '16.- συνιστῶντα Κερ.

18. Πράξων Κ' 21.

19. ΜΑΡΚΟΥ ΙΒ' 33.

20. Β' Κορινθ. δ' 10.

λιπε¹, τί δὲ λογίσαιντο, οἷς προσέδραμε²; Ψιθυρίζει τις; τὰ ἡμέτερα διασύρεται ἄλλος ἔχει κατήφειαν³; τοῖς ἐμοῖς οὗτος ἄχθεται ἐμειδίασεν ἕτερος; καταχέει μου τῆς ἐπιστροφῆς⁴ γέλωτα. Καὶ οὐπω λέγω, ὅσον οἶδεν ὑποκινεῖν, καὶ ἀνασειεῖν⁵, καὶ δάκνειν τῶν συνήθων ἢ ἐρημία, ἢ συνδιατριβὴ τῶν ἀγνοουμένων⁶. Ποῦ δὲ οἱ κοινοὶ ἄλλες, ἴσως δὲ καὶ αἱ ὄρχειοι⁷ δεξιαί⁸, ὧν ἡ πρὸς τὰ ἐνταῦθα καταφυγὴ τὰς συνθήκας διελύσατο; Πόθεν δέ μοι τῆς παρούσης κοινωνίας⁹ δώσει πίστιν τὸ εἰλικρινές¹⁰ καὶ καθαρὸν¹¹ καὶ ἀναλλοίωτον καὶ τῶν προλαβόντων οὐχ ὅμοιον; καὶ γάρ, εἴπερ ἄλλοις τισί, καὶ ἐπὶ τούτοις μέγα κράτος ἔχει τῆς λαβῆς τὸ ἀμφιδέξιον· εὐ προσδραμῶν, ἐχθρός· προσδραμῶν δέ, ὑπορώμενος· προλαβὼν τοὺς ἄλλους, εὐρίπιστος¹². ἀλλ' ὕστερον ἦκεν, ὁ μόλις εἰς αἴσθησιν καταστάς τοῦ συμφέροντος, καὶ τότε πάσης αὐτὸν διαγελασάσης ἐλπίδος. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μεγάλα κέντρα καὶ μεγάλας πληγὰς ἐνήσει τῇ τοῦ προσιόντος¹³ ψυχῇ, ὧν οὐδεμία ἴασις¹⁴ ἐξώθεν, ἀλλ' ἡ¹⁵, μετὰ γε τὴν ἀνωθεν πρόνοιαν, ἡ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὑποδεξαμένου.. σοφὴ τε καὶ φιλάδελφος¹⁶ μέθοδος. Ἐκεῖνος μόνος δύναται τὸν τοσοῦτον σάλλον¹⁷ κατευνάσαι, τὸν τάρραχον¹⁸ κατακοιμίσαι, ἀμβλύναι¹⁹ τὰ κέντρα, τὰς ὥτειλάς ἐπουλῶσαι, ὅμμα δεικνὺς ἱλαρόν²⁰, ἥθος ἡμερον, πρόσωπον φαιδρὸν καὶ μειδιῶν τὴν εὐμένειαν καί, τὸ ὅλον εἰπεῖν, πατρικόν²¹, ῥῆμα συγγενές καὶ κατὰ μὴδέν

1. Πράξεων III' 19.

2. καὶ ἡμῶν γε.- προσέδραμεν 'Ιβ. Κερ.

3. ΙΑΚΩΒΟΥ Δ' 9.

4. Πράξεων ΙΕ' 3.

5. ΛΟΥΚΑ ΚΓ' 5.

6. Β' Κορινθ. σ' 9.

7. Κερ.- ὄρχειαι 'Ιβ.

8. Γαλάτ. Β' 9.

9. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ α' 3, 7.

10. Β' ΠΕΤΡΟΥ γ' 1.

11. Α' Τιμόθ. α' 5.

12. Παπ.- ἄλλους ὁ εὐρίπιστος 'Ιβ. Κερ.

13. 'Ιβ. (ἐκ. σ. Παπ.).- προσήκοιτος Κερ.

14. Πράξεων Δ' 30.

15. Κη.- ἡ 'Ιβ. Κερ.

16. Α' ΠΕΤΡΟΥ γ' 8.

17. ΛΟΥΚΑ ΚΑ' 25.

18. Πράξεων ΙΘ' 23.

19. Κερ.- ἀμβλύναι 'Ιβ.

20. Β' Κορινθ. θ' 7.

21. 'Ιβ.- καὶ μειδιῶν τὴν εὐμένειαν καὶ τὸ ὅλον εἰπεῖν πατρικὴν Κερ.- καὶ μειδιῶν τὴν εὐμένειαν, καί, τὸ ὅλον εἰπεῖν, πατρικὴν Παπ.

τὴν τῶν σχημάτων νοθεύον ¹ συγγένειαν, ὅμοια ² τοῖς λόγοις καὶ τὰ ἔργα προβαλλόμενον ³, ὅσα τε ἐπὶ πολλῶν παρουσίᾳ ⁴, καὶ ὅσα ἡ ἰδιόζουσα ὑποβάλλειν χρεῖα παρόντος, ἀπόντος, αἰτοῦντος, αἰσχυνομένου τὴν αἵτησιν.

ς'. Ἐν πτώματι γέγονεν ὁ ἡμέτερος ἀδελφός; εὐχαριστήσωμεν, οἷς μὴ συμπεσεῖν παρηνέχθημεν· εὐχαριστία δὲ μάλιστα Θεῷ τὸ πρὸς τοὺς τραυματισθέντας ἔλεος ⁵, τὸ ἄλγος, ἡ συμπάθεια, τὸ ἄχθισθαι, ὑστεροῦντος ⁶, τὸ χαίρειν, ἐπιταχύνοντος. Μείζον τὸ πτώμα; μείζων ἡ εὐχαριστία· ἀλλὰ μικρόν; πρόθυμον καὶ ταχεῖαν πρότεινον τὴν δεξιάν, ἵνα μὴ ὁ σὸς ὄκνος καὶ ἡ ἀναβολή ⁷ μείζον παρασκευάσῃ τὸ κακόν. Μικρόν τὸ πτώμα; καθ' ἑκάστην καὶ ἡμεῖς τοῖς ὁμοίοις περιπίπτομεν ⁸, μᾶλλον δὲ εἴθε μὴ τοῖς χείροσιν ⁹, ἀλλὰ τοῖς ὁμοίοις, ὡς ἐν ἐκλογῇ κακῶν τὸ κουφότερον· νῦν δὲ τὸ χαλεπὸν καὶ δυσπαραίτητον, ὡς οἷς ¹⁰ δοκοῦμεν παρευδοκιμεῖν (δοκοῦμεν δέ, οἷς λανθάνομεν), τοῦ χείρονος ἐλεγχόμεθα· τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐμφανές, τὸ δὲ ἡμέτερον ὑπουλον, ἐξ ὧν τοῖς μὲν παραπέπηγε τὸ παρὰ πολλῶν ὄνειδος ¹¹, τὸ δὲ λανθάνον διαφεύγει καὶ τὴν ἐπιτίμησιν· διὸ τὸ μὲν μετὰ τοῦ ἀνιᾶν ¹²· τὸ συμμέρον ¹³ καταπράττεται, τὸ δὲ συνδιακλέπτει τὸ παρὰ λυποῦν τῷ συμμέροντι· ἡ μὲν γὰρ διαβολὴ μετὰ τοῦ λυπεῖν ἀφαιρεῖται τῆς, εἰ μηδεὶς ἐπεμέμφετο τὸν αἰτιαθέντα ¹⁴, ποινῆς. Καὶ δικαιώσκειν ¹⁵ ἂν αὐτόν αὐτόθεν, εἰ στέγειν ¹⁶ τὰ κοινὰ μελετήσκειν ὀνειδῆ ¹⁷, καὶ καρτερεῖν τὴν ὕβριν μὴ διαλυθεῖσαν τοῦς ¹⁸

-
1. Κερ.- νοθεύων 'Ιβ.
 2. Η.- ὁμοίαι 'Ιβ. Κερ.
 3. καθ' ἡμᾶς γε.- προβαλλόμενος 'Ιβ. Κερ. Η.
 4. Β' Κορινθ. ζ' 7.
 5. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 13.
 6. 'Εβρ. ΙΑ' 37.
 7. Πράξεων ΚΕ' 17.
 8. ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 2.
 9. Κερ.- χείροσι 'Ιβ.
 10. Ηαπ.- δυσπαραίτητον, οἷς 'Ιβ. Κερ.
 11. ΛΟΥΚΑ Α' 25.
 12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀνιᾶν 'Ιβ. Κερ.
 13. 'Εβρ. ΙΒ' 10.
 14. 'Ιβ. (ἐκ σ. Ηαπ.).- αἰτιασθέντα Κερ.
 15. 'Ρωμ. Η' 30.
 16. Α' Κορινθ. γ' 7.
 17. ΛΟΥΚΑ Α' 25.
 18. Ηαπ.- διαλυθεῖς, τοὺς 'Ιβ. Κερ.

προκατάρξαντας τοῖς ὁμοίοις ἀμύνεσθαι διαναστάς¹. Ὅσον δέ τις τῶν ἐν κρυφῇ² ἔργων τὰς ἐξωθεν διαφεύγει λαβῆς, τοσοῦτον ἡ δίκη³ πρὸς αὐτὸν ὀξύτερον ὀρᾷ, καὶ τὸ τοῦ ἀμαρτήματος βᾶρος οὐκ ἔχονθ' ὅθεν⁴ περιθραυόμενον ἀνακουφισθῇ⁵. ἢ γὰρ ταῦτα πλήττουσα, καὶ διαλεπτύνουσα τέως ἡμῖν ἡρεμαία⁶ γλῶσσα⁷ οὐδαμῶς ἐπὶ συγγνώμην ῥέπουσαν τὴν τῆς στάσεως⁸ πλάστιγγα ποιεῖ. Ἡμάρτομεν⁹; καὶ τί μεῖζον πρὸς ἁμαρτημάτων κάθαρσιν¹⁰, ἢ ἡ περὶ τοὺς ὁμοιοπαθεῖς¹¹ θεραπεία; Οὐχ ἡμάρτομεν; τίς ἂν εἴποι¹²; μᾶλλον δὲ πῶς οὐχὶ τῷ μεγίστῳ τῶν κακῶν, εἰ μόνοις τοῖς λογισμοῖς τοιαύτην τόλμην ἐλάβομεν, οὐχ ἐάλωμεν, μὴ τί γε¹³ καὶ γλώττης προηνέγκαμεν; τίς γὰρ¹⁴ ἄνθρωπος ἀπὸ ῥύπου καθαρὸς, κἀν¹⁵ μία ἡμέρα ὁ βίος αὐτοῦ; Πλὴν ἀλλ' ὅγε¹⁶ λέγων μὴ ἀμαρτεῖν οὐδὲ συμπαθεῖν ἐστὶν ἄλλοις ἄξιος· ἢ τόλμα γὰρ τῆς ἐκτόπου καὶ παρὰ φύσιν οἰήσεως προδικόπτουσα τοῦτον τῆς τῶν συμπαθεῖν ἐχόντων τὴν χάριν δυνάμειως παντελῶς ἀποκηρύττει καὶ τῆς τοῦ πλησίον συγχωρήσεως.

Ζ'. Ἡμεῖς δὲ εὐρόντες, δι' ὧν τὰ χρεᾶ διαλυσόμεθα, καὶ τὸν κριτὴν¹⁷ ἐξιλεωσόμεθα, μηδαμῶς παραζηλώσωμεν¹⁸ τὴν ἐκείνων ἀπόνοιαν, μηδὲ τῷ καιρῷ ῥαθύμως χρησώμεθα¹⁹, μᾶλλον δὲ μὴ, δι' ὧν τοῖς σωφρονούσι κέρδος, καὶ ἂν προκατείχομεν, συναπολέσωμεν· ὥσπερ γὰρ τῷ συμπαθεῖ τὸν κριτὴν ἐξευμενίζόμεθα, οὕτω καὶ μὴ συμπαθοῦντες καὶ σφοδρότερον παροξύνομεν. Ἐν τῷ λιμένι²⁰

1. Παπ.- διαναστατή 1. Βατοπ.- διαναστῆ 'Ιβ.- διαναστήσκειν Κερ.

2. 'Εφεσ. Ε' 12.

3. Πράξεων ΚΗ' 4.

4. Παπ.- ἐλθον ὅθεν 'Ιβ. Κερ.

5. Κερ.- ἀνακουφισθῇ 'Ιβ.- ἀνακουφισθῆναι I. Βατοπ.

6. Κερ.- ἡρεμεῖ 'Ιβ.

7. Α' ΠΕΤΡΟΥ γ' 10.

8. Παπ.- τὴν στάσεως 'Ιβ. Κερ.- τὴν στάσεως (;) I. Βατοπ.

9. ΛΟΥΚΑ ΙΕ' 21.

10. 'Ρωμ. Γ' 25.

11. Πράξεων ΙΔ' 15.

12. 'Ρωμ. Ε' 12.

13. 'Ιβ.- μή τι γε Κερ.

14. ΙΩΒ ΙΔ' 4, 5.

15. 'Ιβ. Κερ.- τίς γὰρ καθαρὸς ἔσται ἀπὸ ῥύπου; ἀλλ' οὐθίς, ἐὰν καὶ ΙΩΒ, αὐτ.

16. 'Ιβ.- ὅ γε Κερ.

17. Β' Τιμόθ. δ' 8.

18. 'Ρωμ. ΙΑ' 11.

19. Β' Κορινθ. ιγ' 10.

20. Πράξεων ΚΖ' 8.

καθέξει¹; τὸν διὰ πελάγους² ὑπόδεξαι χειμαζόμενον³. Ὁ τοὺς ναυαγοῦντας⁴ δυνατὸς ὧν σώζειν⁵ οὐκ ἐπικουρῶν, οὐδὲ χεῖρα διδούς σωτηρίας⁶ ληστῶν⁷ καὶ καταποντιστῶν οὐδὲν διενήνοχε⁸, μᾶλλον δέ, εἴ τις⁹ ἀκριβῶς ἐπιστήσει, καὶ τὰ χεῖρω διαπράττεται· οἱ μὲν γάρ, ἐξ ὧν αὐτοῖς ὁ βίος, τούτοις προσανέχοντες, καὶ συμφορᾷς ἁλλοτρίαις τὸ ζῆν¹⁰ αὐτοῖς καπηλεύοντες¹¹ οὐκ ἀπροσδόκητον οὐδ' ἀνέλπιστον τὸ κακὸν ἐπάγουσιν, οἷς ἐπιφέρουσιν¹², ὁ δὲ μὴ τὰ ἴσα τούτοις εἰς κέρδος ἔχων τὸ μιτᾶδεῖν οὐδὲν ἔλαττον ἐπιδείκνυται· καὶ οἱ μὲν τὴν ψυχὴν ταῖς καθ' ἡμέραν τόλμαις προγυμνασάμενοι βάρβαρον ὅμοιοι καὶ τῆς ἐφεξῆς ἐπιδείκνυνται, ὁ δὲ μέχρι τῆς πράξεως φυλάττων ὁμόφυλον ἐν αὐτῇ τῇ χρεῖα¹³ παρέρχεται¹⁴ βάρβαρον. Εἰ δ' ὁ σωματῶν χειμαζομένων ὑπερορῶν λησταῖς¹⁵ καὶ ὀλετηροῖς¹⁶ συντάττεται, ποῦ ἂν ταχθεῖν ὁ ψυχῶν κατολιγωρῶν χειμαζομένων; . . . Ἦ θεία μὲν πάλιν καὶ ἀψευδής¹⁷ διαπειλοῦσα παιδεύει¹⁸ φωνή¹⁹, Ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ἡμῖν²⁰ καὶ ἐν ᾧ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε²¹. Τί ταύτης τῆς σωτηρίας ἐτοιμότερον²²; τί δὲ τῆς περὶ ταύτην ἀμελείας ὀλεθριώτερον; συμπαθὲς²³ ἐγένου; σαυτῷ τὴν ἄνωθεν συμπάθειαν εἴλκυσας· πικρὸς²³ ἐξε-

1. Κερ.- καθέξει '16.

2. Πράξεων, αὐτ. 5.

3. αὐτ. 18.

4. B' Κορινθ. ια' 25.

5. '16.- σώζειν Κερ.

6. Πράξεων Ζ' 25.

7. Κερ.- ληστῶν '16.

8. καθ' ἡμέρας γε.- διενήνοχεν '16. Κερ.

9. Κερ.- εἴ τις '16.

10. καθ' ἡμέρας γε.- ζῆν '16. Κερ.

11. B' Κορινθ. θ' 17.

12. I. Βατοπ. (ἐκ σ. Κερ.).- ἐπιφέρουσι '16.

13. A' ΙΩΑΝΝΟΥ γ' 17.

14. Τίτ. Β' 7.

15. Κερ.- λησταῖς '16.

16. καθ' ἡμέρας γε.- ὀλετηροῖς '16. Κερ.

17. Τίτ. Α' 2.

18. Αὐτ. Β' 11.

19. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ζ' 1, 2.

20. '16. Κερ.- ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ἡμῖν ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

21. Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 5.

22. Αὐτ. γ' 8.

23. ΙΑΚΩΒΟΥ Ι' 14.

ταστής τῶν ἄλλοτρίων ἁμαρτημάτων¹; ἢ σὴ κρίσις τὰ σὰ τῇ ὁμοίᾳ καθυποβάλλει βαρύτητι². Ὡκτειρας, ἐπεκάμφθης, πληγὴν ἐδέξω τὴν πληγὴν τοῦ ἀδελφοῦ; τῶν ἴσων καὶ αὐτὸς ἐν χρεΐᾳ δεηθεὶς οὐκ ἀστοχήσεις. Ὑπερεῖδες, ἐβδελύξω, οὐδ' ἤλγησας τῷ πάθει³, οὐδὲ κατέδησας τὰ τραύματα, οὐδ' οἶνον καὶ ἔλαιον⁴ ἐπέχεας τῷ συντρίμματι⁵, οἰκτιρμοῖς⁶ κεράσας⁷ τὴν δεξίωσιν; τούτων ἀπάντων σαυτὸν ἀπεστέρησας, τοῦ χριτοῦ παρασκευάσας ἐν ὁμοίοις πάθεσιν⁸ ὁμοίαν σοι τὴν διάθεσιν. Τὸ μέτρον ὥρισεν ὁ θεσπότης, οἰκτιρμοῖς πλατυνόμενον· σὺ δὲ συστέλλων εἰς στενόν, τὰ τοῦ πλησίον μετρῶν ἁμαρτήματα τῷ αὐτῷ μέτρῳ καὶ τὰ σὰ νόμον ἔθου μετρεῖσθαι διὰ τῆς πράξεως. Συνηθείας ἴσως καὶ χρονίας ὁ προσδραμῶν διεσπάσθη; δεῖξον αὐτῷ τὴν πρώτην ἐντυχίαν, εἰ μὲν δυνατόν, μηδέν, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' οὖν γε μὴ πολὺ τῆς συνήθους γε καὶ φίλης λείπουσαν. Ἡ τῶν καταλειφθέντων στέρησις ἐπὶ λύπην ἔλκει; ἀνθέλκυσσον αὐτὸν εἰς χαρὰν διὰ τῆς ἐκεῖνα νικώσης προσλήψεως⁹. Πολλῆς προνοίας¹⁰ ὁ περσιῶν δεῖται, πολλῆς παρακλήσεως¹¹, πολλῆς ἀνακτήσεως, πολλῆς τῆς παραμυθίας¹². Σκυθῶν¹³ ἴσως, οἷς ἐβράδυνε¹⁴, φέρει τὸ πρόσωπον, καὶ ἀντὶ ψυχγωγίας, πληγὴν ἄλλην ἐπὶ πληγῇ; τὸ μεμψίμοιρον¹⁵ αὐτῷ διχμηχανώμενον τὸ κατηφές εὐθὺς πικρῶς εἰς κατηγορίαν ἀρπάζει· τὸν νοῦν ἀπασχολεῖ¹⁶, ὣν ἐστέρεται; τοῖς παροῦσιν ἀπεχθάνεται. Ἀλλὰ φαιδρὸν παρέχεται καὶ ἐπίχαρι; ὡς ἱταμός, ὡς ἀναίσχυντος, ὡς, ἀντὶ τοῦ συγκαλύπτεσθαι, καὶ θρασύνεται. Ἐπαρρησιάσχετο¹⁷ ῥήματι¹⁸; καταφρονητὴς¹⁹,

1. Α' Τιμόθ. ε' 22.

2. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 13.

3. ΛΟΥΚΑ Ι' 33.

4. 'Ι. Βατοπ. (ἐκ σ. Κερ.)- ἔλεον 'Ιβ.

5. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 34.

6. Κο.λοσσ. Γ' 12.

7. Κερ.- κράσας 'Ιβ.

8. Κερ.- πάθεισιν 'Ιβ.

9. 'Ρωμ. ΙΑ' 15.

10. Πράξεων ΚΔ' 3.

11. Β' Κορινθ. η' 4.

12. Α' Κορινθ. ιδ' 4.

13. ΛΟΥΚΑ ΚΔ' 17.

14. Α' Τιμόθ. γ' 15.

15. ΙΟΥΔΑ 16.

16. 'Ιβ.- ἀσχολεῖ Κερ.

17. Πράξεων ΚΣ' 26.

18. 'Ιβ.- ῥήματα Κερ.

19. Πράξεων ΙΓ' 41.

εὐθὺς ἤκουσε δι' εὐλαθείας¹ τὰ φλέγματα; πολὺ δὲ δολερὸν καὶ ὑπουλον ἐνστερνίζεται. Οὐκ οἶδεν ὅτι² καὶ πράξας τῆς τῶν μεμνημοίων³ ἑαυτὸν ἀπαγάγη⁴ πικρότητος. Εἰ θερμῶς προσέδοραμε; τὸ τῆς μεταβολῆς ἐξονειδίζεται εὐκολον, καὶ σφαλερὰν τὴν γνώμην ἐκ τῶν προλαβόντων φέρειν⁵ πρὸς τὰ μέλλοντα λογισμῶν⁶ κρίσει ἐπέτρεψε τὴν πρόσδορον, στερροτέρῳ γνώμῃ κατασφαλιζόμενος τὴν μετάστασιν; τὸ νωθρὸν⁷ καὶ ἀργὸν καὶ δυσκίνητον, καὶ ὅσα ἄλλα ἢ πρὸς τὰ χεῖρω κακουργεῖ τῶν ἐπαινουμένων μετέληψις, ταῦτα πάντα καὶ πολλῶ τούτων πλείονα τὸν προσιόντα⁸ περιίσταται⁹. τοὺς συνήθεις, οἳ οὕς¹⁰ ἀγνοεῖ, διαδέχονται¹¹, τὴν ἐταιρίαν, τὸ ἀλλότριον¹², τοὺς φιλάτους, ἵνα μὴ λέγω τὸ ἐχθιστον, ἀλλ' οὖν γε πάντως τὸ πονούμενον¹³. Πόσα ἂν φέροιτο βέλι¹⁴, διὰ τούτων πάντων καὶ τῶν τοιούτων κατὰ τοῦ προσδοκούντος¹⁵ ἐντεινόμενα; ὧν μετὰ τῆς ἀνωθεν ῥοπῆς καὶ προμηθείας, ἐν ἀμυντήριον καὶ θιγρὸς¹⁶ εἷς, τὸν πανταχόθεν ὑπερασπίζων¹⁷ βαλόμενον, ἢ [πρ' ὑμῶν] πανταχόθεν φροντὶς καὶ στοργή καὶ πρόνοια καὶ εὐμένεια.

ἦ. Τίς ἀσθενεῖ, φησὶν ὁ Θεσπέσιος Παῦλος¹⁸, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς οὐκ ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι; Ὁρᾷς; τοῦ σιγγινοῦς¹⁹ ἐν πτώματι κειμένου, καὶ αὐτὸς ἐν βύθρῳ²⁰ συνεπεκλίνετο, καὶ τὸ σίντριμμα²¹ τοῦ καταπεσόντος ἐν τῇ

1. 'Εβρ. 1Β' 28.
2. Κερ.- ὅτι 16.
3. ΙΟΥΔΑ 16.
4. Π. Παπ.- ἀπαγάγει 16. Κερ.
5. 16.- φέρει Κερ.
6. 'Ρωμ. 1Β' 4.
7. 'Εβρ. Ε' 11.
8. καὶ ἡμᾶς γε.- τῶν προσιώντων 16. Κερ.
9. Τίτ. Γ' 9.
10. Παπ.- συνήθεις, οἷον 16. Κερ.
11. 16. (ἐκ σ. Παπ.).- διαδεχόμενον Κερ.
12. 'Εβρ. 1Α' 34.
13. 16.- τὸ ἐπονοούμενον Κερ.
14. 'Εφρ. 5' 16.
15. 1. Βαποπ. (ἐκ. Κερ.).- τοῦ προσδοκούντος 16.
16. 'Εφρ. αὐτ.
17. 16. (ἐκ σ. Παπ.).- ὑπερασπίζων Κερ.
18. Β' Κορινθ. ια' 29.
19. 'Ρωμ. Θ' 3.
20. 16.- αὐτὸς τῷ βύθρῳ Κερ.
21. 'Ρωμ. Γ' 16.

ιδίᾳ ψυχῇ περιέφερεν. Οὕτω διαναπτῆναι βουλομένῳ τὴν χεῖρα προέτεινεν¹. οὕτω
 ὁραπαίαν ἐπιζητοῦντι ἐκίρνα τὸ φάρμακον· οὕτω διόρθωσιν ἐβλέπε, καὶ πρὸς τὸν
 ἀπεγνωσμένον τῇ γνώμῃ συνήπτετο. Ὡς μακαρίας ὡς ἀληθῶς Παύλου² ψυχῆς!
 "Οτι, φησὶν, ὁ νοσῶν τὰ τῆς υἰείας οὐ βούλεται, τοῦτό μοι νόσος· σὺ δέ μοι
 σκόπει, καθ' ἕκαστον³ τῶν νοσοῦντων συνασθενοῦντι, ἡλικία αὐτῷ καὶ ἐπὶ πόσον
 ἡ νόσος ἐταίνετο. Ἀλλ' ὁ μὲν Παῦλος ἀντὶ τῆς ἐτέρων ἀσθενείας ἑαυτὸν μαστί-
 ζεσθαι νόσοις διδῶσι· σὺ δὲ καὶ τῆς νόσου ἀπαλλαττόμενον⁴, καὶ προῖκα λαβὼν
 ὑγιαίνοντα τὸν ἀδελφόν, οὐ πάντα συνεισενέγκοις βεβαίαν αὐτῷ κατασκευάσαι τὴν
 τῆς υἰείας ἀνάγκησιν⁵; Καὶ τίν' ἂν⁶ εὖροιμεν πρὸς τὴν ἐκεῖθεν ἐξέτασιν ἀπολο-
 γίαν⁷; Τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι⁸; Ἐτι ταῖς πάγαις κατεχο-
 μένων τῶν ἀλόντων, ὁ Παῦλος ἐπυρπολεῖτο, ἡγωνία, κατεφλέγετο τὰ σπλάγχνα⁹,
 πάντα ἐκίνει τῆς ἐκεῖθεν λύμης ἐξελεῖσθαι τὸν συσχεθέντα· σὺ δὲ καὶ τῶν σκαν-
 δάλων ἀπολυθέντα, μᾶλλον δὲ γνώμῃ διαφυγόντα, καὶ μήτε καμῶν, οἷς ἂν ῥυσθείη,
 μήτε ἐξελὼν τῆς πάγης πόνοις ἰδίῳις, εἰ μὴ¹⁰ προσδραμόντα πατρικοῖς ὑποδέξῃ
 σπλάγχνοις, εἰ μὴ φιλανθρώποις ὀμμασιν¹¹ ἐπίδῃς¹², εἰ μὴ μελῶν τὸ τιμιώτατον
 λογίσῃ¹³, εἰ μὴ πάντα καὶ πράξης¹⁴, καὶ εἴπῃς¹⁵, ὅσα ψυχὴν, ἄρτι ὀρούδων καὶ
 ταράχων καὶ ζάλης διαφυγοῦσαν, δύναται σταθεράν καὶ γαληνῶσαν καὶ θυμηδίαν
 ἐμπλεων πειῆσαι, ἀλλὰ, δι' ὧν τὸν ἰκέτην ἀποστερήσεις, ὀκλάζειν ἐπαναγκάσεις¹⁶,
 καὶ ἄλλην κατ' αὐτοῦ συστρέψεις καταιγίδα, καὶ πρὸς τὸ βάραθρον πάλιν ἀπο-
 βλέπειν τοῖς ἔργοις προτρέψῃ, πῶς οὐχὶ σαυτὸν φονέα περιφανῆ τοῦ ἀδελφοῦ διε-
 λέγγεις; . . Καὶ ποῦ¹⁷ ἂν τις ὁ τοιοῦτος εὐρήσει συγγνώμην, μᾶλλον δὲ τίνα

1. Κερ.- προέτεινε 'Ιβ.

2. 'Ι. Βατοπ.- ἀληθῶς καὶ Παύλου 'Ιβ. Κερ.

3. Κερ.- καθέκαστον 'Ιβ.

4. Πράξεων 'Ιβ' 12.

5. Κερ.- ἀναγκάσειν 'Ιβ.

6. Παπ.- τί ἂν 'Ιβ. Κερ.

7. Πράξεων ΚΕ' 16.

8. Β' Κορινθ. αὐτ.

9. Φιλήμ. 20.

10. καὶ ἡμεῖς γε. (ἐπ. Κερ.) (κ. κατ.).- εἰμὴ 'Ιβ. (κ. κατ.).

11. Κερ.- ὀμμασι 'Ιβ.

12. Η. Παπ.- ἐπίδοις 'Ιβ. Κερ.

13. 'Ιβ. (ἐκ σ. Η. Παπ.).- λογίσαι Κερ.

14. Η. Παπ.- πράξης Κερ. (σημ.).- πράξεις 'Ιβ.- πράξεις Κερ.

15. Η. Παπ.- εἴπῃς Κερ. (σημ.).- εἴπῃς 'Ιβ.- εἴποις Κερ.

16. Η. Παπ.- ἐπαναγκάζεις 'Ιβ. Κερ.

17. 'Ιβ.- Καὶ πῶς Κερ.

δίκην¹ διδούς τὴν ἀξίαν ἀποδῶ², οὕτω πρὸς τὸ οἰκεῖον μέλος³, πρὸς τὸν ἀδελφόν, πρὸς τὸν τῆς φύσεως κοινωνόν⁴, εἰ βούλει δέ, καὶ τὸν τῆς πίστεως διατεθείς; οὐ γὰρ ὠμότητος ἔνοχος, οὐκ ἀσπλαγχνίας, οὐκ προδοσίας, οὐκ ἐπιβουλῆς⁵, οὐκ μισαδελφίας, οὐκ μισοθωτός⁶, οὐκ θείας ὑπερόπτης ἐντολῆς⁷, οὐκ κατήγορος ἀδυσώπητος ἑαυτοῦ, καὶ πάντα ἄνωθεν περικόπτων ἔλεον⁸: Ταῦτα γὰρ πάντα καὶ πλείονα περιέχεται τῇ πράξει, δι' ἧς ζημιούμεθα τὸν ἀδελφόν, ὥσπερ τοῦ διὰ πάσης μεθοδείας κερδιῆσαι⁹ σπουδάζαντος τὴν φιλανθρωπίαν¹⁰ ἢ γνώμη προσβάλλεται, τὴν φιλαδελφίαν¹¹, τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν τὴν συντήρησιν, τὴν συμπάθειαν¹². καὶ τί λέγω τὰ καθ' ἕκαστα¹³; εἰς θεῖον οὗτος ἀνατρέχει βαθμόν, ὅμοιον αὐτὸν αὐτῷ παρασκευάζει¹⁴ τῷ Θεῷ (Ἵνυχίν, γὰρ φησιν, ὁ σώσας, ὡς ὁ κτίσας). βούλει δέ εἶπω, καὶ ὁ διὰ τόλμης μὲν μείζονος εἰπεῖν οὐχ εὐρεῖν, εἰς ὕψος δέ, μετὰ τοῦ εὐρεῖν καὶ τυχεῖν, ἀναβαίνει ὑπερφυές¹⁵; στόμα γίνεται ὁ τοιοῦτος Θεοῦ· ὁ γὰρ¹⁶ ἐξάγων ἄξιον ἐξ ἀναξίου στόμα μου ἐστίν¹⁷. Ὁρᾷς¹⁸, δι' οὗτου ῥαδίου κατορθώματος, εἰς οἶον ἢ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἀνυψοῦται ἀξίωμα;

Ὁ. Ἀλλὰ γὰρ εἴ τις ἐραστής ἐπάθλων, περισκοπεῖτω τὰ γέγρα· εἴ τις δειλὸς πρὸς τιμωρίαν (πᾶσα δὲ φύσις πρὸς τηλικαύτην εἰς ἥτταν ἄπασαν καὶ πρὸ πείρας καταδικάζεται¹⁹), εὐλαθεῖσθω παθεῖν, ὧν ἀνύποιστον τὸ πάθος, καὶ μεριζέσθωσαν ἑκάτερος τὸ σωτήριον, ὁ μὲν πόθῳ τοῦ κέρδους, ὁ δὲ φόβῳ τῶν κολάσεων. Δι' ἐ-

1. B' Θεσσαλον. α' 9.

2. Κερ.- ἀποδῶ '16.

3. Ἐφεσ. Δ' 25.

4. B' ΠΕΤΡΟΥ α' 4.

5. Πράξεων ΚΓ' 30.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ Ι' 13.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΕ' 3.

8. Ἐβρ. Δ' 16.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΙΙ' 15.

10. Πράξεων ΚΗ' 2.

11. B' ΠΕΤΡΟΥ α' 7.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- συντήρησιν, συμπάθειαν '16. Κερ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- καθέκαστα '16.- καθ' ἕκαστον Κερ.

14. Παπ.- ὅμοιον αὐτὸν παρασκευάζει Π.- ὅμοιον αὐτῷ παρασκευάζει '16. Κερ.

15. Κερ.- ἐπὲρ φύσιν '16.

16. ΙΕΡΕΜΙΟΥ ΙΕ' 19.

17. '16. Κερ.- ἐὰν ἐξαγάγῃς τίμιον ἀπὸ ἀναξίου, ὡς τὸ στόμα μου ἔσθ' ΙΕΡΕΜΙΟΥ, αὐτ.

18. Κερ.- στομά μου ἐστι. Ὁρᾷς '16.

19. Κερ.- κατα εἶται '16.

κατέρχας δὲ πάντως ὁδοῦ τὸν προσερχόμενον ἀσμένως καὶ προστηνῶς ἐναγκαλιζόμεθα¹, θήραμα ἡμῶν, ὃν οὐκ ἐθηράσκαμεν, ποιησώμεθα ἔσται δὲ τοῦτο πῶς; εἰ μετὰ τὴν καταφυγὴν ὡς θηράσαντες, οἷς εὐεργετοῦμεν, σεμνυνόμεθα. Ἰελοίμην μὲν οὖν καὶ εἰπεῖν, καὶ πείσαι δι' οὐδέτερον τῶν εἰρημένων τοὺς ἀδελφοὺς οἰκειώσασθαι, ἀλλ' ὅτι φύσεως τῆς αὐτῆς², ὅτι γένους ἑνός³, ὅτι χειρὸς⁴ πλάσμα⁵ τῆς αὐτῆς, ὅτι καὶ ψυχῆς καὶ σώματος δι' ὁμοίων συγκεκράμεθα⁶, καὶ τὸ ἐν ἐκείνοις καὶ πλάστην ἔχομεν καὶ νόμον⁷ καὶ φύσιν⁸ ἐν ἑαυτοῖς καθορᾶν ἐπιτρέποντας· ὅ τε⁹ γὰρ δεδιῶς τὴν δίκην καὶ διὰ τοῦτο φιλόανθρωπος τῇ δειλίᾳ¹⁰ μᾶλλον, ἢ τῇ φύσει χαρίζεται· καὶ ὁ πρὸς ἄλλον αἰρούμενος τὸ φιλόανθρωπον ἐν ἀδήλῳ κεῖται, εἰ χωρὶς τοῦ κέρδους τὴν φύσιν ἐγίνωσκεν. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν εὐξαίμην ἂν πᾶσιν¹¹, εἰδὲ μὴ, διὰ πλείονων¹², ἐλθεῖν· εἰ δὲ καὶ τοῦτο τῆς εὐχῆς μεῖζον, ἀλλ' οὖν¹³ τῶν ἀρίστων καὶ χωρὶς εὐχῆς εὐρίσκων κατόρθωμα¹⁴ τοῦ μὴ τόλμης ὑποσχεῖν αἰτίαν¹⁵ ἀφίημι τῶν ἀτολμήτων ἐφάπτεσθαι. Πλήν ἡμῖν γε προτιμητέον, ἐπεὶ μὴ πρὸς τὰ τηλικαῦτα ὕψη πετερούμεθα, μηδὲ πρὸς τὸν τοῦ Παύλου δρόμον¹⁶ ἀναγόμεθα, διὰ γοῦν τὸ τυχεῖν τῶν ἐπάθλων μᾶλλον, ἢ τὰς τιμωρίας διαδορᾶναι, τὸ συμπαθεῖς τοῖς ὁμογενέσι καὶ¹⁷ φιλόστοργον¹⁸ εἰσεσέγκασθαι. Μισεῖ τις ἑαυτόν; οὐδεὶς¹⁹ ἄν, εἰ μὴ τὸν νοῦν προδιαφθαρεῖν²⁰, συνομολογήσειε. Τὴν αὐτὴν δὲ ὑποτίμησιν ἑαυτῷ προσάψει, καὶ ὅς τὸν ὁμόφυλον οὐχ ὁμογενῆ

1. 'I. Βατοπ. (ἐπ. Κερ.).- ἐναγκαλιζόμεθα '16.

2. ΙΑΚΩΒΟΥ Γ' 7.

3. Πράξεων ΙΘ' 29.

4. Αὐτ. Ζ' 50.

5. 'Ρωμ. Θ' 20.

6. 'Εβρ. Δ' 2.

7. 'Ρωμ. Γ' 31.

8. Αὐτ. Β' 14.

9. Κερ.- ὅ τε '16.

10. Β' Τιμόθ. α' 7.

11. Πράξεων ΚΖ' 29.

12. Β' Κορινθ. δ' 15.

13. '16.- τὴν φύσιν ἐγίνωσκεν, ἀ.λ.λ' οὖν Κερ.

14. Πράξεων ΚΔ' 3.

15. Αὐτ. ΚΗ' 18.- ΙΟΥΔΑ 7.

16. Β' Τιμόθ. δ' 7.

17. '16.- ὁμογενέσι χρὴ καὶ Κερ.

18. 'Ρωμ. ΙΒ' 10.

19. 'Εφρ. Ε' 29.

20. '16.- προδιαφθαρεῖν Κερ.

συγκατάθωιτο. Καὶ πῶς οὐκ ἂν ἐλεγχοίη αὐτῶν τῶν¹ ὁμολογημένων ἔξαρνος ὁ μὴ τὰ τοῦ πληροῖον πάθῃ ἑαυτοῦ τιθεῖς², καὶ τὴν ἴσιν αὐτῶ³ κακείνῳ, ὥσπερ συγγένειαν, οὕτω δὴ νέμων καὶ συμπάθειαν; τὸ γὰρ εἰς ἐκείνον ἀλλότριον, καὶ ἐθέλοι τὴν ἔδρην λανθάνειν⁴ εἰς αὐτὸν διαβαίνουσιν, ἔλκει διὰ μέσου τοῦ πάσχοντος· ὣν γὰρ τὸν αὐτὸν τῇ φύσει οὐκ ἠξίωσε, καὶ τὸν αὐτὸν ἀνάξιον ἐναπέφηνεν⁵. Ἐτόλμησε Παῦλος⁶ ὑπὲρ συγγενῶν, καὶ τότε τὴν πίστιν πολεμίων, ἐπὶ χωρισμὸν ἐλθεῖν Χριστοῦ, καὶ εὐχασθαι γενέσθαι ἀνάθεμα· σὺ δὲ οὐδ' ἵνα φύγῃς ἀλλοτρίωσιν παθεῖν Θεοῦ καὶ ἀνάθεμα, οὐδὲ διὰ ταῦτα θαρρήσεις ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ γενέσθαι, καὶ τὴν φύσιν ἐπιγινῶναι, καὶ τὸν αὐτὸν ἔλεον⁷ ἡδέως ὀρᾶν⁸ διὰ τῆς αὐτῆς καταχρόμενον πλάσεως, ἀτέραμνον δὲ καὶ ἄτεγκτον τοῖς εἰρημένοις πασι διὰ μόνην πώρωσιν⁹ τὴν γνώμην ἀντιστήσεις; μὴ σύ γε, ἐάν ἐμοὶ πείθῃ, μᾶλλον δὲ εἰ μὴ διὰ τῶν προλαβόντων τῆς κακίας παθῶν καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς πλάσεως καὶ τοῦ ἐλέους ἀνάξιον σεαυτὸν ἀπέφηνας. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐκείνοις¹⁰ ἀπερρίψθω, οἷς καὶ τὸ ἄσβεστον¹¹, οἶμοι! πῦρ καὶ ὁ σκώληξ ὁ ἀκρίμηντος¹² καὶ τὸ φοβερὸν ἐκείνο τῶν κολάσεων διηπειλῆται¹³. ἡμεῖς δὲ τὸν ἐν ουρανῷ Πατέρα μιμούμενοι (ὧ¹⁴ στόμα Χριστοῦ, εἰς οἷον ὕψος ἡμᾶς καὶ τότε διὰ βραχείας ἀνάγει κλίμακός· ὧ βροταῖα φύσις, οἷός σε¹⁵ στέφανος θόξις¹⁶, ἂν ἐλελήσης μόνον, διαπλέκεται! Ἰνέοθε¹⁷ γὰρ οἰκτίρμονες, ὡς¹⁸ καὶ ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος¹⁹, ἀλλ' οὖν ἡμεῖς γεγονότες οἰκτίρμονες, καὶ τὰς θεσποτικὰς ἐντολάς καὶ

1. καὶ ἡμᾶς γε. — ἐλεγχοίη τῶν ὁμολογημένων '16. Κερ.

2. 'Ρωμ. II' 9.

3. καὶ ἡμᾶς γε. — αὐτῶ '16. Κερ.

4. Ἠράξεων ΚΖ' 21. — Β' ΠΕΤΡΟΥ γ' 5.

5. '16. — ἐναπέφηνε Κερ.

6. 'Ρωμ. Θ' 3, 4.

7. 'Εβρ. Δ' 16.

8. '16. — ὀρᾶν Κερ.

9. 'Εφρ. Δ' 18.

10. '1. Βατοπ. — ἐκείνος '16. Κερ.

11. ΜΑΡΚΟΥ Θ' 43.

12. Αὐτ. 14. — ΗΣΑΙΟΥ ΕΣ' 24.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 46.

14. Κερ. — ὧ '16.

15. Κερ. — οἷός σε '16.

16. Α' ΠΕΤΡΟΥ ε' 4.

17. ΛΟΥΚΑ Σ' 36.

18. '16. Κερ. — καθὼς ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

19. '16. Κερ. — ἡμῶν οἰκτίρμων ἐστὶ ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

παραινέσεις και τὰς φιλανθρώπους ἐκείνας πράξεις και τὰς σωτηρίους παραβολάς, τοῦ Παύλου (τί εἶπω;) τὰς φωνάς¹, τὸν δρόμον², τὰ ἔργα³, τὸν ἀγῶνα⁴, τὰ ἄλλα⁵, τὴν φλεγομένην ψυχὴν⁶, τὴν ὑγιαίνουσαν νόσον⁷, τὴν διὰ τοῦ ἀναθέματος⁸, ὁ χωρισμός ἐστι Θεοῦ ἔσχατος, ἀληπτόν τε και ἀνέκφραστον πρὸς Χριστὸν συνάφειαν, ἀλλ' οὖν ταῦτά τε και⁹ τὴν φύσιν και τὴν πλάσιν και τὴν αὐτὴν χεῖρα αἰεὶ και διὰ παντός¹⁰ ταῖς τῆς καρδίας πλαξίν ἐγκεχαραγμένα¹¹ περιφέροντες¹², εἰ βούλει δὲ και τὸ ὁμοιοπαθές¹³, τὸ γινώσκειν ἀσφάλειαν ἰδίαν εἶναι τῶν ὁμογενῶν τὴν οἰκείωσιν, ὥστερ πτωμάτων αὐτόθεν τὸ μέγιστον τὸ ἀλλοτριῶσθαι τούτων, και μὴ συγκατασκευάζειν αὐτοῖς δυνάμει πάσῃ τὴν διόρθωσιν, ταῦτα οὖν και τὰ παραπλήσια μελέτην και βίον και σωτηρίαν.. ποιούμενοι τοὺς ἀδελφοὺς προστρέχοντας ἄσμενοι και μετὰ πάσης χρηστότητος¹⁴ και φιλοστοργίας ὑποδεχόμεθα¹⁵.

ι'. Ἄν τούτοις στοιχειώσωμεν ἑαυτούς, και ἀξίους παρασκευάσωμεν τοῦ τηλικούτου χαρίσματος¹⁶ (οὐδὲ γὰρ χωρὶς χαρίσματος φαίην ἂν ἔγωγε τὴν τοιαύτην παρασκευὴν και τελείωσιν), ὥστερ δὴ και παρεσκευασμένους ὑμᾶς πεποιθᾶμεν, οὐ μόνον τοὺς ὀλοφύχως πρὸς τὴν τοῦ Θεοῦ καταφεύγοντας ἐκκλησίαν.. ἀδιασπᾶστους τηρήσομεν, ἐπὶ ὕδατος¹⁷ ἐκτρέφοντες¹⁸ ἀναπαύσεως, και ἐπὶ τόπον γλῶσσης¹⁹, τὴν ἀρετὴν νεάζοντας αἰεὶ και γλοσηφοροῦντας, κατασκηνοῦντες²⁰, ἀλλὰ και τοὺς

1. Πράξεων ΙΔ' 10. 15' 28.

2. Β' Τιμόθ. δ' 7.

3. Φιλιπησ. Α' 6.

4. Β' Τιμόθ. αὐτ.

5. Β' Κορινθ. ια' 23—27.

6. Αὐτ. 29.

7. Αὐτόθι.

8. Ῥωμ. Θ' 3.

9. Κερ.— ταῦτά σε και '16.

10. Κερ.— διαπαντός '16.

11. Β' Κορινθ. γ' 3.

12. Αὐτ. δ' 10.

13. Πράξεων ΙΔ' 15.

14. Κολοσσ. Γ' 12.

15. 'Ι. Βατοπ. (ἐπ. Κερ.).— ὑποδεχόμεθα '16.

16. Α' ΠΕΤΡΟΥ δ' 10.

17. Ψαλμῶν ΚΓ' 2.

18. Κερ.— ἐξεθρεψέ με (Ψαλμῶν, αὐτ.).— ἐκτρέφοντες '16.

19. Ψαλμῶν, αὐτ.

20. Αὐτόθι.

δισταγμῷ ταρασσομένους¹, καὶ μὴν καὶ τοὺς εἰς ὄρη² καὶ ἐρημίας³ ἀποσκιρτήσαντας, καὶ διαπλανημένους⁴ πρὸς τὴν ὁδὸν ἐκκαλεσάμενοι τῆς ἀληθείας⁵ εἰς τὸν αὐτὸν τῆς σωτηρίας λειμῶνα συγκατασκηνώσομεν⁶, φέροντες τὰ βάρη⁷, παρορῶντες τὴν ὀλιγωρίαν, τοὺς γογγυσμοὺς⁸ δεξιῶται διαλύοντες, τὴν ὀλιγοψυχίαν⁹ ἀνοχῇ μεγαλόφρονι θεραπεύοντες. Τοῦτο γὰρ τῆς ἀληθοῦς ἀγάπης, ἣν ὁ Χριστὸς ἡμῖν ἐχαρίσατο¹⁰, μαρτύριον¹¹ ἀψευδές¹². ἡ γὰρ ἀγάπη, κατὰ τὸν αὐτοῦ γνήσιον καὶ ὑποφήτην καὶ θεράποντα¹³ καὶ μαθητήν¹⁴, μακροθυμεῖ¹⁵, χρηστεύεται, οὐ φησίουται, οὐκ ἀσχιμονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, πάντα στέγει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει ἢ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. Διὰ ταύτης γὰρ τοῖς πᾶσι τὰ πάντα¹⁶, κατὰ τὸν αὐτὸν τῆς οἰκουμένης γινόμενοι κήρυκα (ἐγένετο γὰρ τοῖς πᾶσι τὰ πάντα ὁ μονότροπος ἐκεῖνος καὶ θεοειδὴς ἄνθρωπος, ἵνα τοὺς πάντας κερδίσῃ)¹⁷, καὶ ἡμεῖς τοῖς ἴγνεσι κατακολυθεῖν δυνηθεῖμεν· οὗ ταῖς πρὸς τὸν κοινὸν καὶ σωτῆρα καὶ διδάσκαλον . . ἀκαταίσχυντοι¹⁸ πρεσβεῖαις καὶ ποιμαίνειν καὶ ποιμαίνεσθαι κατὰ μίμησιν ἀξιωθεῖμεν.

1. Πράξ. ΙΕ' 24.

2. Κερ. - τοὺς ὄρη ΙΒ'.

3. Ἑβρ. ΙΑ' 38.

4. Αὐτόθι.

5. Β' ΠΕΤΡΟΥ Β' 2.

6. καὶ ἡμῶν γε. - συγκατασκηνώσομεν ΙΒ'. (ὅρα καὶ Ψαλμῶν, αὐτ.). - συγκατασκευάσομεν Κερ.

7. Γαλ. 5' 2.

8. Πράξ. 5' 1.

9. Α' Θεσσαλον. ε' 14.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΙ' 31, 35.

11. Ἑβρ. Ι' 5.

12. Τίτ. Α' 2.

13. ΙΒ'. - θεραπεύοντα Κερ.

14. Α' Κορινθ. ιγ' 4, 5, 7.

15. ΙΒ'. (ὅρα καὶ Α' Κορινθ. αὐτ. 4).

16. Α' Κορινθ. θ' 22.

17. Αὐτ. 20.

18. ΙΒ'. - ἀκαταίσχυντα Κερ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΛΔ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ῥητορικώτατά εἰσι τὰ δημοσιευόμενα ἀποσπάσματα, ἅπερ καθ' ἡμᾶς ἀνῆκόν ποτε εἰς ἀπολεσθεῖσαν « περὶ ὑπερηφανείας » ὁμιλίαν τοῦ εὐφραδοῦς τῆς ἐκκλησίας ῥήτορος. Γινώσκοντες, ὅτι δεόν ἵνα ἀνιχνεύσωμεν τὰ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου ἔχνη ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ πονήμασιν¹, ἀπηνθίσσαμεν τὰ ὠραῖα ταῦτα τῆς ῥητορείας ἀνθὴ ἐκ τοῦ ἀειθαλοῦς λειμῶνος τοῦ ἐν ἀγίοις ἡμῶν πατρός. Ἐφ' ᾧ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ ταύτης τῆς ὁμιλίας συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῶν λοιπῶν τοῦ Φωτίου ὁμιλιῶν ἡ δὲ § α' ἀντιγραφεῖσα ἐκ τῆς Γνωμολογίας Ἐργ. (ἀρ. 147), παρεβλήθη πρὸς Γνωμολογίαν Βατι. (σ. 27, 49) καὶ Μοναχ. (σ. 74), ἡ δὲ § β' ἀντιγραφεῖσα ἐκ τῆς Γνωμολογίας Ἐργ. (ἀρ. 51), παρεβλήθη πρὸς τὴν Γνωμολογίαν Βατι. (σ. 27, 49), Μοναχ. (σ. 84) καὶ Νο. (σ. 187), ἡ δὲ § γ' ἀντιγραφεῖσα ἐκ τῆς Ἑρμηνείας Μα. (Τόμ. Θ' σ. 632) παρεβλήθη πρὸς τὴν ἑρμηνείαν Κρα. (Τόμ. Β' σ. 419), Μιγ'. (σ. 1217) καὶ Κερ. (σ. 50—1), ἡ δὲ § δ' ἀντεγράφη ἐκ τῆς ὁμιλίας ΝΑ' (§ α' ἐν τέλει), ἐνθα ἀναφερόμενος τῇ 5 ἰουνίου 861 ὁ θεῖος πατὴρ εἰς τὰς προτέρας αὐτοῦ ὁμιλίας, λέγει, ὅτι πολλάκις συνεβούλευσε ταῦτα εἰς τὸ χρηστεπώνυμον αὐτοῦ πλήρωμα· ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 342), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 112), Κολ. (ἀρ. 299), Βατ. (ἀρ. 299), ΑΡ. (ἀρ. 296), Τα. (ἀρ. 112), Παρι. (ἀρ. 293), Ἐν. (ἀρ. 299), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 151) καὶ Μιγ. (σ. 1132—3)· ἡ δὲ § ς' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 223—4), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 158), Κολ. (ἀρ. 136), Βατ. (ἀρ. 136), ΑΡ. (ἀρ. 147), Τα. (ἀρ. 157), Παρι. (ἀρ. 132), Τυ. (ἀρ. 132), Ἐν. (ἀρ. 136), Φι. (σ. 758), Βου. (ἀρ. 45), Γα. (σ. 730) καὶ Μιγ. (σ. 753, 756).

Εἰκάζομεν δέ, ὅτι ἀπήγγειλεν ὁ Φώτιος τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ πατριαρχίαν (857—867 μ. Χ.), ὁπότε, ὡς καλὸς γεωργός, ἡγωνίζετο ἵνα ἐκριζώσῃ τὰ τοῦ χριστιανικοῦ αὐτοῦ ἀγροῦ ζιζάνια, τὴν ἀκολασίαν γλώσσης², τὴν ὀργὴν καὶ θυμόν³, τὸν φθόνον⁴ καὶ τέλος πάντων τὴν ὑπερηφάν-

1. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel*. Τόμ. Γ' σελ. 236.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΞΓ'.

3. Αὐτ. ὁμιλίαν ΞΓ'.

4. Αὐτ. ὁμιλίαν ΞΑ'.

νειαν¹, ὡς καὶ ὁ ἴδιος γράφει τῷ 861 « τοὺς ὑπερηφάνους κατασπᾶσαι, καὶ μετριοφρονεῖν παρορμηῆσαι². » Ἡ κυριακὴ τοῦ τελώνου καὶ φαρισαίου παρεῖχε πρό-
χειρον τὸ ἐνδόσιμον ἐκ τοῦ ἀναγινωσκόμενου ἁγίου εὐαγγελίου κατὰ Λουκᾶν³,
ἐπισφραγίζομένου διὰ τῆς ἱερᾶς ῥήσεως, *Ἦās ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται*,
ὁ δὲ *ταπεινὼν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται*⁴. Εἰ δέ, κατὰ τὴν ἡμετέραν κρίσιν, ἐξεφω-
νήθη τῷ 859 σωτηρίῳ ἔτει, ἡ τότε κυριακὴ τοῦ τελώνου καὶ τοῦ φαρισαίου τῇ
15 ἰανουαρίου συνέπιπτεν.

ΛΔ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ ὑπερηφανείας.

α'. Ταράσσεται ὑπεραιρόμενος⁵ ὡς θύελλα, καὶ ὡς κόνις ἐξαφανίζεται· ὡς
πομφόλυξ ὀγκοῦται⁶, καὶ ὡς σπινθὴρ ἀποσβέννυται τὸ ὑπέρογκον πνεῦμα, τὸ με-
γαλόρρημον θράσος, ὁ πηλὸς ὁ αὐθάδης⁷, ἡ κόνις ἡ μεγαλόφρων, ἡ σποδὸς ἡ
πεφυσιωμένη, ὁ σπινθὴρ ὁ εὐκατάσβεστος⁸, ὁ εὐρίπιστος⁹ λύχνος, ἡ εὐμάραντος
γλῶττις¹⁰, ὁ φύσει θνητός, καὶ τῇ ἐπάρσει, ὡς νομίζει, αἰώνιος.

1. Αὐτ. ὁμιλίαν ΛΔ'.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, σ. 160.

3. Θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ἀφιερωθὲν τῷ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθῳ (ἐν Ἐνετίᾳ 1811
φύλλ.) σ. 126—7.

4. ΛΟΓΚΑ ΙΙΙ' 14.

5. Β' Θεσσαλον. 6' 4.

6. καθ' ἡμᾶς γε.— ὀγκεῖται ἐν ᾧπ. Χ.

7. Ῥωμ. 6' 21.

8. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

9. καθ' ἡμᾶς γε.— εὐρίπιστος ἐν ᾧπ. Χ.

10. Βατι. Μοναχ.— γλῶττις Ἐργ.

β'. Ἀρχεῖ μὲν τοῦ σώματος ἡ ψυχὴ, καὶ ἡνίοχῃ κατὰ φύσιν¹, καθάπερ ὁ ἡνίοχος² τοὺς ἵππους, καὶ ὁ κυβερνήτης³ τὴν ναῦν, καὶ ὁ στρατηγὸς τὸν στρατόν. Ἄν δὲ εἰς τὸ ἐναντίον ἡ τάξις περιτραπῇ, καὶ φιλονεικῇ τὸ σῶμα κατεξανα-
στῆναι⁴ τῆς ψυχῆς, καὶ φέρειν αὐτὴν πρὸς τὰ οἰκεία σκιρτήματα, εἰς τὴν ἴσῃν ἀπώλειαν καταλήγει, εἰς ἣν καταστρέφουσι τὸν ἡνίοχον ἀποβαλόντες⁵ οἱ ἵπποι, καὶ ἡ ναὺς τὸν κυβερνήτην, καὶ οἱ στρατιῶται τὸν στρατηγόν, αὐτοὶ στρατηγεῖν, καὶ κυβερνᾶν, καὶ ἡνιοχεῖν ἐπιχειρήσαντες.

γ'. Κατετροπώσατο (κύριος) . . οὐκ Αἰγυπτίους, ἢ Ἀσσυρίους, ἢ τόδε, ἢ τόδε τὸ πολέμιον⁶, ἀλλὰ πάντα λογισμὸν ὑπερήφανον⁷ . . διεσκέδασε⁸, καὶ σα-
θρὰς ἀπήλεγε⁹ τὰς ὑπερηφάνους διανοίας τῆς καρδίας αὐτῶν¹⁰ . . διελίκμησε
τὰς ὑπερηφάνους . . διανοίας, οὐδὲ σκιάν αὐτοῖς ὑπολιπὼν ἀπολογίας· ἀπὸ γὰρ
οἰκείας καρδίας, καίτοι¹¹ τοσαῦτα ἔχοντες τὰ δυσωποῦντα αὐτούς, ἐφυσιώθησαν.

δ'. Μὴ ἀναμείνητε στυλβωθῆναι τὴν ῥομφαίαν· τὸ τόξον ἐντείνεται· μὴ τὴν
μακροθυμίαν ἀφορμὴν καταφρονήσεως λάβητε· μὴ κατὰ τῆς πολλῆς χρηστότητος
πονηρεύσθε.

ε'. Ταπεινοφροσύνη δ' οὖν . . καὶ ὁ μέγας ἐκεκόσμητο Δαβὶδ [ὅς] . . τὸ τῆς
ψυχῆς οὐκ ἐκλονήθη πάγιον, οὐδὲ μερίζων ἢ κατὰ τὰς ἐλπίδας ἀξιούμενος ἐπῆρεν
ἐαυτοῦ καὶ ὑπερύψωσε τὴν καρδίαν¹², μεῖζον ἢ προσῆκε τὰ καθ' ἐαυτὸν φαντα-
ζόμενος, ἀλλ' εἰς τὴν παντοκράτορα καὶ κυριεύουσιν τῶν ὅλων ἅπαντα φέρων
ἀνετίθει¹³ πρόνοιαν, οὐδαμοῦ λήθην λαμβάνων τοῦ, Ἐγὼ δέ εἰμι σκιάληξ καὶ οὐκ
ἄνθρωπος, ὄνειδος ἀνθρώπων καὶ ἐξουθενήμα λαοῦ¹⁴.

ς'. Μηδεὶς . . ταπεινός¹⁵ . . ἀθυμείτω, ὥς ἐν πενίᾳ τρυχόμενος, ἢ τῇ παρὰ

1. Νο.- τοῦ σώματος καὶ ἡνιοχεῖ κατὰ φύσιν ἡ ψυχὴ ἐν λ. X.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- καθάπερ ἡνίοχος ἐν ἄπ. X.

3. Νο.- καὶ κυβερνήτης ἐν λ. X.

4. Βαπτι. Μοναχ. Ἐργ.- κατεπαναστήναι Νο.

5. Νο.- ἀποβάλλοντες ἐν λ. X.

6. Κερ.- Ἀσσυρίους ἢ τόδε τὸ πολέμιον ἐν λ. X.

7. Παροιμιῶν Γ' 34.- ΙΑΚΩΒΟΥ Δ' 6.

8. ἐν ἄπ. X.- διασκεδάζει (Ψαλμῶν ΛΒ' 10).- διεσκόρπισεν ΛΟΥΚΑ Α' 51.

9. Κρζ. Μα. Μιγ'.- ἀπέδειξε Κερ.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

11. Κρζ. Μιγ'. Κερ.- καί τοι Μα.

12. Ψαλμῶν ΡΑΑ' 4.

13. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Ἐν. Μα.- ἐτίθει Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.

14. Ψαλμῶν ΚΑ' 6.

15. Μιγ. (σημ.).- Μηδὲ . . ταπεινός ἐν λ. X.

τῶν ἀνθρώπων ἀδοξία ὑβριζόμενος· καὶ γὰρ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν τοὺς ταπεινοὺς¹ καὶ εὐτελεῖς καὶ πένητας καὶ πτωχοὺς ἐξελέξατο², τοὺς πλουσίους καὶ δόξῃ καὶ γένει μέγα φρονοῦντας³ φρυάττεσθαι λιπῶν. Οὕκουν ὀφείλει τις ἀθυμεῖν, ὅτι ταπεινός⁴, εὐφροσύνης δὲ μᾶλλον πληρούσθω, κοινωνὸν ἑαυτὸν καὶ μέτοχον τοῦ ἀποστολικοῦ χοροῦ διὰ τῆς εὐτελείας καὶ ταπεινότητος ἐννοῶν. Ὡς οὖν τοῦ ταπεινοφρονοῦντος ἀνδρὸς ἡ ταπεινοφροσύνη⁵, ἐν ᾗ οὕτως ἐπερείδεται⁶ δεῖ, καὶ εὐθυμεῖν, καὶ χαρᾷ πληροῦσθαι τὴν ψυχὴν, ὡς εἴ τις ἄλλος τὸν σύμπαντα πλοῦτον καὶ τὴν ἀνθρωπίνην δόξαν εἶη περιβεβλημένος, καὶ κατέχων χειρὶ· ὁ μὲν γὰρ οὕτω καὶ ἐν τούτοις ταπεινὸς τὸν Θεὸν ὑψοῦντα ἔχει, καὶ ἄνω τιθέντα (Ὁ γὰρ ταπεινὸν ἑαυτὸν, φησὶν⁷, ὑψωθήσεται), ὁ δὲ ἀπ' ἐναντίας⁸ ὑψούμενος αὐτὸν τὸν⁹ Θεὸν ἀντιτασσόμενον εὐρήσει, καὶ ταπεινοῦντα¹⁰, καὶ εἰς γῆν¹¹ αὐτῷ φουσῆματι καὶ ματαίῳ κόμπῳ καταβάλλοντα. Εἶδες ὕψος ἐσχάτης αἰτίας καταπτώσεως¹²; εἶδες ταπεινῶσιν εἰς οὐρανὸν ἀναφέρουσιν; Πῶς οὐκ ἂν τις εὐθυμος εἴη, καὶ καυχῆσαιτ' ἂν εἰκότως, τουτέστι τερφθείη, καὶ θαρρήσειε¹³ ἐπὶ τῷ ἴσχει αὐτοῦ τῆς ταπεινώσεως¹⁴;

1. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 52.

2. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 5.

3. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. - μεγαλοφρονοῦντας Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Γα. Μιγ.

4. ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 9.

5. Α' ΠΕΤΡΟΥ Ε' 5.

6. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. - θεραπεύεσθαι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Φι. Βου. Γα. Μιγ.

7. ΛΟΥΚΑ ΙΗ' 14.

8. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. - ὁ δ' ἀπεναντίας Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Γα. Μιγ.

9. καθ' ἡμᾶς γε. - ὑψούμενος τούτου τὸν ἐν ἅπ. Χ.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

11. Οἱ. Κολ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Βου. Μιγ. - καὶ ὀργὴν Κοι. Βατ. Τα. Φι. Γα.

12. Οἱ. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Βου. - ταπεινώσεως Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Φι. Γα. Μιγ.

13. καθ' ἡμᾶς γε. - θαρρήσει ἐν ἅπ. Χ.

14. ΙΑΚΩΒΟΥ, αὐτ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΔΕ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἐκ τῶν πέντε ὁμιλιῶν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, τῶν ὅλως ἱστορικῶν κεκτημένων χαρακτηῖρα, ἀπωλέσθησαν δυστυχῶς τρεῖς, ἐν αἷς ἡ τὰ τῆς α' εἰκουμενικῆς συνόδου ἐξιστοροῦσα¹, καὶ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Ἀρείου καθήκουσα. « Τῆς προλαβοῦσης » ὁμιλίας τὸ τέλος, εἴ τι μέμνησθε, τὸν Ἀρειον παρεδίδου καθιροῦμενον, τῆς » ἐκκλησίας ἐξωθούμενον, ἀναισχυνοῦντα, πλαττόμενον, ὑποκρινόμενον τὴν εὐσέ- » βειαν, εἴτα καὶ αἰσχίστιω θανάτῳ τὸν βίον καταστρεφόμενον, καὶ τὸν τοῦ Χρι- » στοῦ λαὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν κακῶν καὶ σκανδάλων ἀναπνέοντα². »

Ταύτης τοίνυν τῆς προλαβοῦσης ὁμιλίας ἠρانیσθημεν τὰ ἐξῆς ἀποσπάσματα.

Ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη μὲν κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Α' παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν ἐπιστολῶν Β. (σ. 95, 200), Μον. (σ. 1), Μηλ. (σ. 150), Ρα. (σ. 375) καὶ Μι. (σ. 628), ὡς καὶ τῶν ὁμιλιῶν Εὐ. (σ. ροε') αὐτὴ δὲ § β'—δ' ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 204—206), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 1), Μηλ. (σ. 150—1), Ρα. (σ. 375—7) καὶ Μι. (σ. 632—3), ὡς καὶ πρὸς ὁμιλίαν Εὐ. (σ. ροε'—ς') ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 138—9), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Δ. (σ. 2), Ἰα. (σ. 435) καὶ Μι. (σ. 589), ὡς καὶ πρὸς συνοδικὸν Φαβ. (σ. 349) ἡ δὲ § ζ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 140), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Δ. (σ. 3), Ἰα. (σ. 436) καὶ Μι. (σ. 592), ὡς καὶ πρὸς συνοδικὸν Φαβ. (σ. 349) ἡ δὲ § ζ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 12—3), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κρι. (ἀρ. 1), Κολ. (ἀρ. 1), Βατ. (ἀρ. 1), ΑΡ. (ἀρ. 1), Τα. (ἀρ. 1), Παρι. (ἀρ. 1), Τυ. (ἀρ. 1), Ἑν. (ἀρ. 1), Κκ. (τόμ. Ε'), Μκ. (τόμ. Α' σ. 40) καὶ Μιγ. (σ. 84—5) ἡ δὲ § η' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 143), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κρι. (ἀρ. 247), Κολ. (ἀρ. 80), Βατ. (ἀρ. 80), ΑΡ. (ἀρ. 79), Τα. (ἀρ. 238), Βασ. (σ. 439), Τυ. (ἀρ. 14), Ἑν. (ἀρ. 80), Βου. (σ. 13) καὶ Μιγ. (σ. 525) ἡ δὲ § θ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 143), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κρι. (ἀρ. 248), Κολ. (ἀρ. 82), Βατ. (ἀρ. 82), ΑΡ. (ἀρ. 81), Τα. (ἀρ. 239), Τυ. (ἀρ. 82), Ἑν. (ἀρ. 82), Βκ. (ἀρ. 553, φ. 114) καὶ Μιγ. (σ. 552), ὡς καὶ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 204—5) καὶ Β. (σ. 367) αὐτὴ δὲ § ι', ια' ἀντεγράφησαν ἐκ τῆς ὁμιλίας Α' (§ α', β').

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Α' § α', β'.

2. Αὐτ. § α' ἐν ἀρχῇ.

Ἀπόδειξις δέ, ὅτι τοιαύτη τις ὁμιλία ἐξεφωνήθη, ἐστὶ καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ΛΨ' ὁμιλίας σημειουμένη λέξις δευτέρα « Ὁμιλία δευτέρα κατὰ τῶν αἵρέσεων¹. » ἄρα λείπει ἡ πρώτη, ἣν καὶ ἀνεπληρώσαμεν ἐκ τῶν λοιπῶν τοῦ πατριάρχου Φωτίου συγγραφῶν, ὑποσημειώσαντες τὰ καθ' ἡμᾶς χωρία τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου Α' τοῦ Ἀλεξανδρείας (312—326 μ. Χ.), Εὐσεβίου (τοῦ Παμφίλου) τοῦ Καισαρείας Παλαιστίνης (314—340 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου τοῦ Ἀντιοχείας (325 — 337 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου Α' τοῦ Ἀλεξανδρείας (326 — 373 μ. Χ.), τοῦ ἀνωνύμου βιογράφου τοῦ τε ἁγίου Μητροφάνους τοῦ ΚΠ. (312 — 326 μ. Χ.) καὶ τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου τοῦ ΚΠ. (326 — 340 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Ἐπιφανίου τοῦ Κύπρου (368—403 μ. Χ.), Σωκράτους τοῦ σχολαστικοῦ (380 — 439 μ. Χ.), Θεοδορήτου τοῦ Κύρου (386—466 μ. Χ.), Ἐρμείου τοῦ Σωζομένου (390 — 466 μ. Χ.), τοῦ Φιλοστοργίου (425 — 440 μ. Χ.), Φωτίου τοῦ Τύρου (449—451 μ. Χ.) καὶ Γελασίου τοῦ Καισαρείας Παλαιστίνης (450—475 μ. Χ.), ἵνα παραλίπωμεν τοὺς λοιπούς, οὓς εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ πολυτίτωρ Φώτιος, ἐν οἷς πιθανώτατα καὶ τὸν ὑπὸ ἀνωνύμου «Βίον καὶ πολιτείαν τῶν ὁσίων καὶ Θεοφόρων πατέρων ἡμῶν τῶν ἐν τῷ Χάσματι², » οὔτινες ἀνεπαύθησαν τῇ 28 ὁκτωβρίου 362 μ. Χ.

Φαίνεται δέ, ὅτι περιεῖχεν ἡ πρώτη αὕτη κατὰ τῶν αἱρέσεων ὁμιλία τὰ κατὰ τὸν Ἀρειον ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς τελευταίας αὐτοῦ (306—336 μ. Χ.)³, τὰ κατὰ τὰς δοξασίας αὐτοῦ μετὰ τῶν αἱρέσεων καὶ τὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ α' οἰκουμένης συνόδου (325 ἰουν.—αὐγ.). Ἐκόσμουν δὲ τότε τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας θρόνον ὁ ἅγιος Πέτρος Α' ὁ ἱερομάρτυς (300 — 311 μ. Χ.), ὁ ἅγιος Ἀχιλλᾶς (311 — 312 μ. Χ.), ὁ ἅγιος Ἀλέξανδρος ὁ Α' (312 — 326 μ. Χ.) καὶ ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος Α' ὁ μέγας (326—335 μ. Χ.).

Ἐδιδάχθη δὲ ἡ κατὰ τῶν αἱρέσεων πενταλογία αὕτη κατὰ τὸ 859 σωτήριον ἔτος, δι' οὗς λόγους μετ' ὀλίγον ἐκτιθέμεθα⁴, καὶ πιθανώτατα κατὰ τὰς τέσσαρας πρώτας ἐβδομάδας τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης τεσσαρακοστῆς· διότι ῥητῶς ἡ ἐπομένη δευτέρα ὁμιλία συγκαταλέγεται ἐν τοῖς λόγοις τῆς κυριακῆς τῆς ὀρθοδο-

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΨ' ἐν ἐπιγραφῇ.

2. Χειρόγραφον τῆς ἐν Ἀθῶ μονῆς Διονυσίου, ἀρ. 132, σ. 298.— Μ. ΓΕΔΕΩΝ. Βιογραφία τῶν ὁσίων τῶν ἐν τῷ Χάσματι (ὅρα Ἀρχαιολογικὴν δεύτην ἐκκλησιαστικὴν βιβλιοθήκην σελ. 105—108).

3. J. NEWMAN. Οἱ Ἀρειανοὶ τῆς Δ' ἑκατοσταετηρίδος. μετὰφρ. Ἰ. Δ. Φοροπούλου (ἐν ΚΠ. 1890. 8ον) σ. 209, 241, 351.

4. ὅρα Προδιοίκησιν τῆς ΛΨ' ὁμιλίας.

ξίας ἐν τῷ ἱεροσολυμιτικῷ κώδῃ¹, ὡς ὁρθῶς παρατηρεῖ καὶ ὁ φιλάρχαιος κύριος Α. Παπαδόπουλος Κεραμεύς², ὁ διὰ τῶν περισπουδάστων αὐτοῦ δημοσιεύσεων πολλὰς ὑπηρεσίας χορηγῶν εἰς τὰ γράμματα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ διαληφθεῖσα δευτέρα ὁμιλία κατέχει χώραν ἐν τῷ μνησθέντι κώδῃ ἀρχομένου τοῦ φεβρουαρίου καὶ μετὰ τοὺς λόγους τοὺς ἀπαγγελλομένους κατὰ τὴν ὑπαπαντὴν³, ἐξεφωνήθη καθ' ἡμέρας τῇ 10 φεβρουαρίου 859, συμπιπτούσῃ πρὸς τὴν κυριακὴν τῆς ὁρθοδοξίας.

Τότε δὲ ἡ παροῦσα ὁμιλία ὡς πρώτη⁴ ἐξεφωνήθη τῇ ἀμέσως προηγουμένῃ παρασκευῇ τῆς α' ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν, ὅτε καὶ ἡ λειτουργία τῶν προηγουμένων δώρων ἐτελεῖτο⁵, ἥτοι τῇ 8 φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 859 μ. Χ. ἀπὸ τοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἁμβωνος⁶, ἐν ᾧ ἡ μὲν γ' τῇ 17, ἡ δὲ δ' τῇ 24 φεβρουαρίου, ἡ δὲ ε' τῇ 3 μαρτίου 859 μ. Χ. ἀπηγγέλθησαν.

ΛΕ'.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως⁷,

ὁμιλία πρώτη κατὰ τῶν αἰρέσεων,

λεχθεῖσα ἐν τῇ ἁμβωνί τῆς μεγάλης ἐκκλησίας⁸.

α'. [Προσίμιον].

β'. Ἡ.. πρώτη καὶ οἰκουμενικὴ ἀγία σύνοδος ἐν τῇ κατὰ Βιθυνίαν Νικαίᾳ

1. Πανηγυρικὸν πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης Ἱεροσολύμων ὑπ' ἀρ. Α'. 9.

2. Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ. Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη (ἐν Πετροπόλει 1891—7. 3 Τόμ. μ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 4.

3. Πανηγυρικόν, αὐτ. 6.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΕ' ἐν ἐπιγραφῇ.

5. ΡΟΜΠΟΤΗ. Χριστιανικὴ ἠθικὴ καὶ λειτουργικὴ (ἐν Ἀθήναις 1869. 8ον) σ. 384.

6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου Ὁμιλίαν ΛΣ' ἐν ἐπιγραφῇ.

7. καθ' ἡμέρας γε.— Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Β.— Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μι.— Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Εὐ. Μον. Μηλ. Ρα.

8. καθ' ἡμέρας γε.— λ. ἐν ἔπ. Χ.

συνεκροτήθη¹. ὀκτωκαίδεκα δὲ καὶ² τριακοσίων³ θείων ἀρχιερέων ὁμήγυρις τὴν τῆς ἀληθείας κρίσιν ἐνεχειρίζοντο. ὧν ἦσαν προέχοντες Ἀλέξανδρός τε⁴ ὁ τὸν τῆς Κωνσταντίνου πόλεως⁵ ἀρχιερατικὸν θρόνον λαχὼν διευθύνειν, ἀνὴρ βαθεία μὲν πολιᾷ παραπλησίῳ δὲ φρονήματι σεμνυνόμενος, βίου δὲ λαμπρότητι καὶ ὁσιότητι γνώμης καὶ πίστεως ἀκριβεῖα τὴν εἰς τὸ θεῖον παρρησίαν πολλὴν οἰκειούμενος· καὶ δὴ καὶ Σίλβεστρος καὶ⁶ Ἰούλιος⁷, τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἐπίσημοί τε καὶ διαβόητοι πρόεδροι, αὐτῶν μὲν οὐδέτερος παραγεγονώς, Βίκτωρα⁸ δὲ καὶ Βικέντιον ἐκότερος ἀνθ' ἑαυτοῦ κατὰ τὸν οἰκεῖον τῆς ἀρχιερατείας χρόνον⁹ τῇ κοινῇ παρῆναι συνελεύσει προβαλλόμενοι, ἀνθρώπους ἀρετὴν τιμῶντας, καὶ εἰς τὸ τοῦ πρεσβυτέρου¹⁰ ἀξίωμα παραγγέλλοντας· οἷς καὶ ὁ Κορδούβης¹¹ ἐπίσκοπος συνετέτακτο, ὅς κατὰ τοὺς ἐλληνικοὺς διωγμοὺς τὴν κλῆσιν ἐπαληθεύουσαν ἔδειξεν· Ὁσιος γὰρ ὀνομαζόμενος ἀδέβηλον αὐτοῦ¹² τὴν ὁμολογίαν τῆς εἰδωλικῆς λατρείας¹³ διετήρησεν. Ὁ μέντοι Ἀλέξανδρείας Ἀλέξανδρος αὐτός τε παρῆν, ἱεροῖς ἐνδιαπρέπων¹⁴

1. Εὐ. Ρα. Μι. Β.- συνεκροτήθη Μον. Μηλ.

2. Β.- καὶ ὀκτωκαίδεκα Εὐ.- ὀκτὼ καὶ δέκα δὲ Μον.- ὀκτὼ δὲ καὶ δέκα καὶ Ρα.- ὀκτὼ καὶ δέκα καὶ Μι. (σημ.).- καὶ καὶ Μηλ.

3. Εὐ. Μηλ. Ρα.- τριακόσιοι Μον. Μι. Β.

4. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ. *Εἰς τὸν βίον Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως* Γ' ζ' (ἐκδ. H. VALESH. ἐν Παριείοις 1678. φύλλ. σ. 401) : « Τῆς δὲ γε βασιλευούσης πόλεως ὁ μὲν πρεσβυτὴς (Μητροφάνης, ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. *Μερισθίου* III'. παρὰ Migne. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΡΙ' σ. 292) ὑστέρει διὰ γῆρας, πρεσβύτεροι δ' αὐτοῦ παρόντες τὴν αὐτοῦ τέξιν ἐπλήρουν».- ΓΕΛΛΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΠΑΛΛΙΣΤΙΝΗΣ. *Σύγγραμμα τῶν κατὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ ἀγίαν σύνοδον παραθέντων* (Σ. ΜΗΛΙΑ. *Συνόδων συνάθροισις*. ἐν Παριείοις 1762. 2 Τόμ. φύλλ. Τόμ. Α' σ. 184) : « Ὑπογραφαὶ τῶν ἐπισκόπων . . Ἀλέξανδρος Κωνσταντινουπόλεως τότε πρεσβύτερος ἔτι ὢν, εἰς ὕστερον δὲ καὶ τῆς ἐπισκοπικῆς ἱερατείας τῆς αὐτοῦ· ἐκκλησίας λαχὼν, σὺν Παύλῳ, ἔτι τότε ἀναγνώστη ὄντι καὶ νοταρίῳ αὐτοῦ.»

5. καθ' ἡμᾶς γε.- τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μηλ. Ρα.- τὸν Κωνσταντινουπόλεως Εὐ. Μον. Μι. Β.

6. μόνος ὁ Σίλβεστρος (ΜΕΛΕΤΙΟΥ. *Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας* Τόμ. Α' σ. 331).

7. Μον. Μηλ. Ρα. Μι. Β.- Ἰούλιος Εὐ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- Βίτωρα ἐν ἄπ. Χ.

9. Μον. Μηλ. Ρα. Μι. Β.- θρόνον Εὐ.

10. Εὐ.- πρεσβυτέρου ἐν λ. Χ.

11. Μον. Ρα. Μι. Β.- Κορδούβης Μηλ.- Κορδοβήης Εὐ.

12. Β.- αὐτοῦ ἐν λ. Χ.

13. Μον. Μι. Β.- τῆς εἰδωλολατρείας Εὐ. Μηλ. Ρα.

14. Εὐ. Μηλ. Ρα. Β.- ἐν διαπρέπων Μον. Μι.

κατορθώμασιν· ἤγε¹ δὲ συναγωνιστὴν ἑαυτῷ καὶ Ἀθανάσιον, ὃς τότε μὲν τοῦ τάγματος τῶν διακόνων² ἠγεῖτο³, μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ θρόνου κατέστη διάδοχος· ναὶ δὴ καὶ ὁ κλεινὸς Εὐστάθιος συμπαρήν, τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας τὸ ἐγκαλλώπισμα, πίστεως⁴ μὲν ἐναστράπτων⁵ καθάρότητι, λόγων δὲ καὶ νοσημάτων σωφροσύνη θαυμαζόμενος· μεθ' ὧν καὶ ὁ Ἱερεισολύμων Μακάριος, πολλὰς ἰδέαις ἀρετῶν ἐνευθηνούμενος⁶. ἄλλοι τε πλείστοι ἀποστολικοῖς χαρίσμασι καὶ μαρτυρικαῖς παθήμασι διαλάμποντες· ὧν Παφνούτιος καὶ Σπυρίδων⁷, Ἰάκωβός τε καὶ Μάξιμος, ἀγαθοῦ καὶ θαυμασίου συστήματος ἀγαθοὶ καὶ θαυμάσιοι πρωτοστάται⁸ ἐγνωρίζοντο. Ἐφ' οἷς ἅπασιν⁹ καὶ ὁ μέγας καὶ ἀξιάγαστος Κωνσταντῖνος τῆς ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς δι' ὀφύων¹⁰ τὰ σκῆπτρα διέπρεπε¹¹, τὴν τε σύνοδον ἀθοροίζων, καὶ λαμπροτέραν τῇ παρουσίᾳ¹² ἀπεργαζόμενος.

γ'. Ἄλλ' ἐκ τοσούτων μὲν καὶ τοιούτων ὁ ἱερός ἐκεῖνος συνίστατο σύλλογος, Ἄρειόν τινα νεωτεροποιὸν δυσσεβείας δίκας εἰσπραττόμενοι, καὶ τὸ ἀποστολικὸν καὶ θεῖον κρατύνοντες κήρυγμα. Ἦν δ' οὗτος¹³ ὁ δεῖλαιος ἔλκων μὲν τὸ γένος ἐκ τῆς Ἀλεξάνδρου, εἰς κληρὸν δὲ καταλεγείς τῆς ἐκεῖσε ἐκκλησίας, καὶ¹⁴ εἰς πρε-

1. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἤγε Μηλ.

2. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΕ' σελ. 257) : « Ἀρείου τοῦ ἀσεβήσαντος . . τῆς ἐκκλησίας ἐκβληθέντος ὑπὸ τοῦ μακαρίτου ἐπισκόπου Ἀλεξάνδρου, οἱ περὶ Εὐσέβιον μαθηταὶ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ κοινωνοὶ τυγχάνοντες, ἑαυτοὺς ἐκβεβλήσθαι νομίζοντες ἔγραφον πολλὰ, παρακαλοῦντες Ἀλεξάνδρον τὸν ἐπίσκοπον μὴ ἀφεῖναι τὸν αἰρετικὸν Ἄρειον ἔξω τῆς ἐκκλησίας. Ἀλεξάνδρου δὲ διὰ τὴν εἰς Χριστὸν εὐσέβειαν μὴ δεχόμενον τὸν ἀσεβῆ, εἰς Ἀθανάσιον, τότε διάκονον ὄντα, ἐλυποῦντο· ἐπειδὴ τὰ πλείστα συνόντα Ἀλεξάνδρῳ τῷ ἐπισκόπῳ πολυπραγμονοῦντες αὐτὸν ἤκουον, καὶ τιμώμενον παρ' αὐτοῦ. »

3. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἠγεῖτο Μηλ.

4. Εὐ. Μηλ. Ρα. Β.- πίστεως Μον. Μι.

5. Μον. Μηλ. Ρα. Μι. Β.- ἀναστράπτων Εὐ.

6. Ρα. Β.- ἐνευθηνούμενος Εὐ. Μον. Μηλ. Μι.

7. Μηλ. Ρα. Β.- Παφνούτιος καὶ Σπυρίδων Μον. Μι.- Παφνούτιος Σπυρίδων Εὐ.

8. Μον. Ρα. Μι. Β.- πρωτοστάται Μηλ.- προσιτάται Εὐ.

9. Εὐ. Μηλ. Ρα. Β.- ἅπασιν Μον. Μι.

10. Εὐ. Μηλ.- ἰθύνων Μον. Ρα. Μι. Β.

11. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- διέπρεπε Μηλ.

12. Εὐ. Μηλ. Ρα. Β.- παρηνσίᾳ Μον. Μι.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰσπραττόμενοι, καὶ τὸ ἀποστολικὸν καὶ θεῖον κρατύνοντες κήρυγμα. Ἦν δὲ οὗτος Ρα.- εἰσπραττόμενος, καὶ τὸ ἀποστολικὸν καὶ θεῖον κρατύνοντες κήρυγμα. Ἦν δὲ οὗτος Μον. Μι. Β.- εἰσπραττόμενος, καὶ τὸ ἀποστολικὸν καὶ θεῖον κρατύνοντες κήρυγμα. Ἦν δὲ οὗτος Μηλ.- εἰσπραττόμενος. Ἦν δὲ οὗτος Εὐ.

14. Μον. Μηλ. Ρα. Μι. Β.- καταλεγείς, καὶ Εὐ.

σδυτέρου βαθμὸν ἀνελθὼν πρότερον μὲν κατὰ τοῦ ἰδίου ποιμένος ὑπερήφανεον ἀνέλαβε φρόνημα¹, ἐκεῖθεν δὲ κατὰ τοῦ κοινοῦ ποιμένος καὶ δεσπότης παρέτεινε τὴν ἀπόνοιαν· τὸν γὰρ Ἰῆν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ (ὡ τῆς τολμηρᾶς² ἐκείνης καὶ γλώττης καὶ διανοίας!) εἰς κτίσμα καὶ ποίημα κατεβίβαζεν, οὐδὲ τοῦτο συνιδεῖν ἐθέλων, κοινὸν ὑπάρχον πᾶσι καὶ αὐτοδίδακτον ὁμολόγημα, ὡς ἅπας υἱὸς τῆς αὐτῆς ἐστὶ τῷ γεγεννηκότι οὐσίας³ καὶ φύσεως, καὶ ὁ τὸν υἱὸν τᾶττων ἐν κτίσμασι καὶ τὸν πατέρα κτίσμα προαυηγόρευσεν, ὥσπερ ὁ τὸν⁴ πατέρα δημιουργικῆς οὐσίας καὶ αἰδίου φύσεως ὁμολογῶν⁵ τῆς αὐτῆς εἶναι καὶ τὸν υἱὸν συναπομολογήσειε⁶. Ποῦ δ' ἂν εἴη τὸ γνήσιον τῆς υἰότητος, ἄλλης μὲν οὐσίας τοῦ πατρὸς ἐτέρας δὲ τοῦ υἱοῦ χρηματίζοντος; Πῶς δ' οὐ⁷ τῆς ἐλληνικῆς πλάνης ἀνακύψει⁸;

1. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. *Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας* Α' β' (σ. 7 ἐκδ. Valerii): « Ἀρειος... εἰδὼν (γρ. ἰδὼν) τὸν Ἀλέξανδρον τῆς ἀρχιερωσύνης (τῆς Ἀλεξανδρείας) ἐγγειρομένην τοὺς οἰκίας οὐκ ἤνεγκε τοῦ θρόνου τὴν προσβολήν· ἀλλ'... ἀφ' ἑμῆς ἔριδος ἐπέζητει καὶ μάχης... Τοῦτον εὐρὼν ὁ τῆς ἀληθείας ἀντίπαλος... τῇ... ἀποστολικῇ Ἀλεξανδρῶν διδασκαλίᾳ... ἀντιτείνειν ἀνέπειθιν... Ἀλέξανδρος δὲ... πρῶτον μὲν αὐτὸν παραινέσει (γρ. παραινέσειν) ἐπειρᾶτο πῶς μεταπείσειν (γρ. μεταπειθεῖν) καὶ συμβολαίς. Ἐπειδὴ δὲ κορυβαντιῶντα εἶδε, καὶ ἀναφρανδὸν κηρύττοντα τὴν ἀσέβειαν, τῶν ἱερατικῶν ἐξήλασε καταλόγων... (αὐτ. σ. 8): « Τότε τείνου ὁ τῆς Ἀλεξανδρείας Ἀλέξανδρος ὄρων τὸν Ἀρειὸν τῷ τῆς φιλαρχίας κατεχόμενον ὄστρω, καὶ τοὺς ὑπὸ τῆς βλασφημίας ἑξωγερμένους ἀγείροντα, καὶ συλλόγους ἰδίους ποιούμενον, τοῖς τῶν ἐκκλησιῶν ἡγεμόσι τὴν τούτου βλασφημίαν διὰ γραμμάτων ἐδήλωσεν... (αὐτ. σ. 21—2): « Ἀλλ' οὐδὲ ὁ Ἀρειὸς ἡσυχίαν ἔχειν ἠνέσχετο· ἔγραψε δὲ καὶ αὐτὸς πρὸς ἐκείνους, οὗς ὁμόφρονας ἔχειν ἠγάτο... πρὸς Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας... (αὐτ. σ. 23): « Ταύτην δεξιόμενος Εὐσέβιος τὴν ἐπιστολὴν ἤρесе καὶ αὐτὸς τὴν οἰκίαν ἀσέβειαν. Γράφει δὲ... πρὸς Παυλῖνον τὸν τῆς Τυρίων ἡγούμενον... (αὐτ. σ. 25): « Ταιαῦτα καὶ οὗτοι πρὸς ἀλλήλους ἐπέστελλον, εἰς τὸν κατὰ τῆς ἀληθείας καθολιζόμενοι πόλεμον. Οὕτω δὲ τῆς βλασφημίας ἐν ταῖς κατὰ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἑφῶν ἐκκλησίαις διασπαρείσης, ἔριδες ἐν ἐκάστη πόλει καὶ κώμῃ καὶ μάχαι περὶ τῶν θεῶν δογματικῶν ἐγίνοντο... - ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (ὄρα ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν Α' γ', ἐκδ. VALERII σ. 12): « Ταῦτα λέγοντας τοὺς περὶ Ἀρειὸν, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀναίσχυντοῦντας, αὐτούς τε καὶ τοὺς συνακολουθήσαντας αὐτοῖς ἡμεῖς... μετὰ τῶν κατ' Αἴγυπτον ἐπισκόπων καὶ τῆς Αἰθύης, ἐγγὺς ἐκατὸν ὄντων, συνελθόντες ἀνεθεματίσαμεν... »

2. B.—ὡ τῆς τολμηρᾶς Μον. Μηλ. Μι. B.—ὡ τολμηρᾶς Εὐ. Ρα.

3. Μον. Ρα. Μι. B.—καὶ οὐσίας Εὐ. Μηλ.

4. Μον. Ρα. Μι. B.—ὥσπερ καὶ τὸν Μηλ.—ὥσπερ τὸν Εὐ.

5. Μηλ. Ρα.—εἰδὼς Εὐ. Μον. Μι. B.

6. καὶ ἡμῶν γε.—συναπομολογήσειν Μον. Μι. B.—συναπομολογήσει Εὐ. Μηλ. Ρα.

7. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. B.—δὲ οὐ Μηλ.

8. Μον. Μηλ. Ρα. Μι. B.—ἀνακαλύψει Εὐ.

τὸ πολύθεον, εἰς ἐλάττω καὶ μείζω οὐσίαν τεμνομένης τῆς Θεότητος, καὶ τῆς μὲν εἰς πρῶτον καὶ δημιουργὸν καὶ πρεσβύτερον Θεὸν ἀφοριζομένης, τῆς δὲ εἰς δευτέρου Θεὸν διακρινομένης καὶ ὑπουργὸν καὶ νεώτερον; ταῦτα γὰρ τῆς τοῦ Ἀρείου πονηρᾶς σποράς¹ τὰ γεννήματα.

δ'. Ἀλλὰ τοῦτον μὲν, ὡς χεῖλη βλάβη κατὰ τοῦ πεποιηκότος ὀπλισάμενον, τῆς ἱερωσύνης ὁ ἱερὸς ἀπεγύμνωσεν ἔμιλος², τὴν δὲ δυσσεβεστάτην καὶ θεομάχον³ αὐτοῦ αἵρεσιν τῷ ἀναθέματι καθυπέβαλεν⁴. ὁμοούσιον δὲ καὶ⁵ ὁμοφυῆ καὶ συναῖδιον τὸν Υἱὸν καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ τῷ γεγεννηκότι Πατρὶ καὶ τῆς αὐτῆς ἐξουσίας καὶ κυριότητος, ὡς οἱ Θεοὶ χρησμοὶ καὶ τῶν εὐσεβούντων⁶ τὰ κοινὰ δόγματα, ἱερολογήσαντες διετράνωσαν⁷, καλῶς εἰδότες, ὅτι, ὥσπερ τὸ εἰς ἓν συγ-

1. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- σποράς πονηρᾶς Μηλ.

2. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἀπεγύμνωσε σέ. λόγος Εὐ. Μηλ.

3. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- θεομάχον Μηλ.

4. Μον. Μηλ. Ρα. Μι. Β.- καθυπέβαλεν Εὐ.

5. Μον. Ρα. Μι. Β.- ὁμοούσιον καὶ Εὐ. Μηλ.

6. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- τῶν εὐσεβείων Μηλ.

7. ΦΩΤΙΟΥ (Τύρου) παρὰ HERGENROTHER, Photius. (Τόμ. Γ' σ. 252 — 254): « Π... πρώτη (σύνδοξ) γέγονεν ἐν Νικαίᾳ ἐπὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Κωνσταντίνου, μεγάλου καὶ πρώτου βασιλέως ταύτης τῆς Κωνσταντίνου πόλεως καὶ νέας Ῥώμης, παρὰ πατέρων ἁγίων τὸν ἀριθμὸν τιν', ὧν οἱ πρόμαχοι καὶ ἐπιστημότεροι οὗτοι Σιλβέστρος πάπας Ῥώμης, Μητροφάνης πατριάρχης Κωνσταντίνου πόλεως· ἀλλ' οὗτοι μὲν οὐκ ἦσαν τῇ συνόδῳ δι' ἑαυτῶν, προσώπῳ δὲ ἑκατέρου ἐπαρουσίχζον, Σιλβέστρου μὲν Ἰουλίος, ὁ καὶ αὐτὸς πάπας Ῥώμης ὕστερον γερονῶς, Μητροφάνους δὲ Ἀλέξανδρος διάκονος αὐτοῦ, ὁ καὶ αὐτὸς ὕστερον πατριάρχης Κωνσταντίνου πόλεως γερονῶς. Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀθανάσιος διάκονος αὐτοῦ. Συνήλθον δὲ κατὰ Ἀρείου τοῦ μακαίωφρονος, πρεσβυτέρου μὲν γενομένου τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίας, βλασφημοῦντος δὲ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀληθινόν Θεόν· κτίσμα γὰρ ἔλεγεν αὐτόν ὁ δυσσεβὴς καὶ οὐχ ὁμοούσιον τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ, καὶ ὅτι ἦν ποτε, ὅτε οὐκ ἦν· ὁμόφρονες δὲ αὐτῷ καὶ συνήγοροι τῆς αἱρέσεως ταύτης ὑπῆρχον Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας, Εὐλύσιος (sic), Θεόγνης ὁ Νικαίης καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου· ἀλλ' οὗτοι ἐν ὕστερῳ συμπερονήσαντες τῇ ἱερᾷ συνόδῳ τῶν ἁγίων πατέρων καὶ συνθέμενος τῇ ἀληθείᾳ καὶ ὁρθότητι τῆς πίστεως ἀπελογήσατο καὶ ὑπὲρ τῆς προτέρας ἀποστασίας. «Ὅθεν τοῦτον μὲν ὡς ἐχθρὸν τῆς ἀληθείας ἄμα τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ ἡ ἁγία σύνοδος αὕτη ἀναθέματίσαντες ἀπεβόλοντο, καὶ Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, Εὐνόμιον τε καὶ Μακεδόνιον· εἰ γὰρ ἐν ταῖς λεξίσιν διεφέροντο, ἀλλ' ὁμοίως Ἀρείῳ τῆς ἀληθείας ἐκπεπώκασι· τὸν Υἱὸν δὲ τοῦ Θεοῦ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ ὁμόφρονον καὶ ὁμότιμον καὶ ὁμοδύναμον διετράνωσεν (ἡ ἁγία σύνοδος)· κτίστην τε τῶν ἀπάντων καὶ οὐ κτίσμα, ἀλλὰ Θεὸν ἀληθινόν καὶ δεσπότην καὶ κύριον· καὶ οὕτω τὴν ὁρθόδοξον πίστιν βεβαιώσασα, καὶ κρατύνασα ἔγγραφον τὸ οἰκεῖον ἐξέθετο κήρυγμα· ἡγούν τὸ τῆς πίστεως σύμβολον, παρ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν συνελθόντων ἁγίων πατέρων κοινῶς

κλείειν πρόσωπον τὴν τριαδικὴν μοναρχίαν καὶ κυριότητα Ἰουδαϊκὸν¹ ἐστὶ καὶ μισόχριστον, οὕτω καὶ τὸ κατατέμνειν εἰς ἀνίσους φύσεις καὶ ἀνομοίους οὐσίας τὴν² ὑπερούσιον καὶ ὑπερφυῆ καὶ ἐνιαίαν θεότητα ἐλληνικὸν³ ὑπάρχει καὶ πολυθεον. Ἄλλ' ἐν⁴ τούτοις μὲν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ πρώτη σύνοδος⁵.

ε'. Πιστεύω τοιγαροῦν εἰς ἓνα Θεὸν τέλειον, τελειοποιὸν Πατέρα, Ἰῶν καὶ Πνεῦμα ἅγιον, οὐ κατατέμνων τῇ τῶν ὑποστάσεων ἐτερότητι καὶ τὴν φύσιν (ἐκτεμνέσθω γὰρ ἡ Ἀρείου κατατομή), ἀλλὰ τῇ ταυτότητι τῆς φύσεως τὴν τῶν ὑποστάσεων διαφορὰν δοξάζων⁶.

ς'. Οὕτω φρονῶν, καὶ διομολογῶν ἀπαρτρέπτως τὴν ἐν τῇ καθολικῇ τε καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ ἐφιδρυμένην τε καὶ κηρυττομένην πίστιν τὰς ἀγίας καὶ οἰκουμενικάς ἐπὶ συνόδους ἀποδέχομαι τὴν μὲν πρώτην, ἅτε δὴ Ἀρείον καὶ τοὺς ὁμοφρονούντας αὐτῷ ἅμα τῇ βδελυκτῇ αὐτῶν κτισματολατρείᾳ⁷ διαρρήξασάν τε καὶ καθελούσαν.

ζ'. Καὶ τὸ ἔκτισεν εἰ τις μηκυνόμενον διὰ τοῦ βραχυνομένου καὶ γράψει καὶ νοήσειεν ἐν τῷ⁸, *Κύριος ἔκτισέ με*⁹ ἀρχὴν ὁδῶν¹⁰ αὐτοῦ¹¹ εἰς ἔργα αὐτοῦ, εἶτα πρὸς τὴν τοῦ Ἀρείου γνώμην ἀποκλίνει, κατὰ τῆς τοῦ Ἰῶν θεότητος τὴν γλῶσσαν ὁξύνει¹². οὗ τὸ δύσφημον πολλαχῶς μὲν ἐπιρραπίζειν¹³, καὶ διελέγγειν ῥῆρον, ἀλλ' οὖν οὐδὲν ἔλαττον καὶ ὅτι τὸ ἔκτισεν, οὐ διὰ τῆς¹⁴ τοῦ ἰῶτα γραφῆς¹⁵ διὰ δὲ τῆς τοῦ ἦτα προφερόμενον, ὁ ὑποδεικνὺς ἀνακαλύπτειν εἰς σιγὴν

ὑπαγορευθὲν τῇ ἐμπνεύσει τοῦ παναγίου Πνεύματος. Ἐτύπωσε δὲ ἡ αὐτὴ ἀγία σύνοδος καὶ οἰκουμενικὴ καὶ τὸ ἅγιον πᾶσχα ἐορτάζειν ἡμᾶς κατὰ τὴν κρητοῦσαν συνήθειαν. »

1. Εὐ. Μηλ. Ρα. Β.- *Ιουδαϊκόν* Μον. Μι.
2. Μον. Μηλ. Μι. Β.- *εἰς ἀνίσους φύσεις τὴν* Εὐ. Ρα.
3. Μον. Μηλ. Ρα. Μι. Β.- *ἐλληνικόν* Εὐ.
4. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- *Ἀλλὰ ἐν* Μηλ.
5. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- *οἰκουμενικὴ σύνοδος ἡ πρώτη* Μηλ.
6. Β.- *δοξάζω* Δ. Φαβ. Ἰα. Μι.
7. Φαβ.- *ἅμα τῆς βδελυκτῆς αὐτῶν κτισματολατρείας* Δ. Ἰα. Μι. Β. (σημ.).
8. *Παροιμιῶν* II' 22.
9. ἐν ἡπ. Ν.- *ἔκτισέ με* (*Παροιμιῶν*, αὐτ.).
10. Κοι. Κολ. ΑΡ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Οἰ. Μιγ.- *ὁδῶν* Μζ. (σημ.).
11. καὶ ἡμᾶς γε.- *αὐτοῦ ἐν ἡπ. Ν. (κ. κατ.).* (ὅρα καὶ *Παροιμιῶν*, αὐτ.).
12. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. *Κατὰ αἰρέσεων* ξθ'.
13. ΑΡ. Βατ. Τυ. Ἐν. Κα. Μζ. Οἰ.- *ἐρραπίζειν* Κοι. Κολ. Τα. Παρι. Μιγ.
14. ΑΡ. Βατ. Τυ. Ἐν. Μζ. Οἰ.- *οὐ τῆς* Κοι. Κολ. Τα. Παρι. Μιγ.- *ἔκτισε* διὰ τῆς Κα.
15. ΑΡ. Βατ. Τυ. Ἐν. Κα. Μζ. Οἰ.- *γραφῆς* Κοι. Κολ. Τα. Παρι. Μιγ.

αἰσχύνῃ τοῦ αἵρετικοῦ φρονήματος τὸ λάλον θράσος συνελάσει· ἡ γὰρ μετὰ τοῦ μεγέθους προῖοῦσα λέξις οὐκ ἐλαττοῖ τὴν φύσιν, οὐμεινουν¹, οὐδὲ συστέλλει πρὸς τὸ βραχύτερον, οὐδὲ εἰς κτίσμα τὴν ἀκτιστον οὐσίαν κατὰγει, μὴ τι γένηται, οἰκείωσιν δὲ μᾶλλον καὶ πρόσληψιν καὶ κοινωνίαν τῶν ὁμοφυῶν Πατρὸς ὑπογράφει² καὶ Ἰησοῦ· ὁ γὰρ ἀδιαστάτως³ πανταχοῦ συνὼν τῷ γεννήματι γεννήτωρ, καὶ μηδὲν ἀπότομον καὶ διηρημένον τῆς ἐκείνου βουλῆς καὶ γνώμης μὴ κατὰ⁴ δημιουργίαν, μὴ κατὰ πρόνοιαν πράττων, ὅτι μετ' οἰκειώσεως καὶ προσλήψεως τῶν βουλευμάτων τῶν τοῦ⁵ Ἰησοῦ πάντα ἄν καὶ προαγάγοι, καὶ προνοίας ἀξιῶσαι⁶· οἷς γὰρ ἀπαράλλακτον καὶ κοινὸν τὸ ἀξίωμα καὶ ἡ φύσις καὶ ἡ ἐξουσία⁷, τούτοις ὅτι⁸ καὶ τὸ δημιουργεῖν, καὶ προάγειν ἀμέριστόν τε καὶ ἀδιάστατον, καὶ παραλλαγὴν τῆς γνώμης οὐ φέρον οὐδεμίαν, ὃ καὶ ἡ παροῦσα συνεπιμαρτύρεται⁹ ῥήσις· ἐπὶ τε γὰρ τῇ κοσμογενείᾳ τοῦ παντὸς καὶ ἐπὶ τῇ ἀνακαινήσει¹⁰ καὶ σωτηρίᾳ τοῦ παρολισθησαντος ἡμῶν γένους, καὶ καταπεσόντος εἰς συντριβὴν κοινήν, καὶ τὴν δημιουργίαν καὶ τὴν πρόνοιαν Πατρὸς εἶναι καὶ¹¹ Ἰησοῦ ἐκδιδάσκει· ἢ τε γὰρ τῶν ὅλων ἐκ μὴ ὄντων πρόοδος καὶ ἡ τῆς ἡμετέρας φύσεως, εἰς τὸ χεῖρον ἀπονευσάσης, ἐπὶ τὸ ἄμεινον ἀνάκτησις καὶ ἐπιστροφή ὅτι¹² τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος ἐστὶ¹³ δημιουργίας τε καὶ¹⁴ προνοίας· Ὡς οὕτως δὲ καὶ¹⁵ τὸ ἐγέννησεν ἀφαίρεισιν μὲν ἐξ ἐπιβουλῆς ἢ ἐξ ἀγνοίας τοῦ ἐνός ἢ πεπονηδὲς κτισμάτων ὑπαρξίν ἐπεισάγει, λαβὼν δὲ τὸ ἀφαιρεθὲν πρὸς τὸ ὁμοφυές τε καὶ ὁμοούσιον κατευθύνει.

ἦ· Τὸ δὲ... τῆς ἀρειανῆς¹⁴ μανίας, ἣτις τὰς τρεῖς Θεαρχικὰς ὑποστάσεις ταῖς

1. AP. Bzpt. Tz. 'En. Kz. Mz. Oi.- οὐ μὲν οὖν Κοι. Κολ. Tz. Παρι. Μιγ.

2. AP. Tz. 'En. Oi.- διαστάτως Bzpt. Ka. Mz.- διαστατῶς Κοι. Κολ. Tz. Παρι. Μιγ.

3. AP. Tz. 'En. Oi.- γνώμης κατὰ Κοι. Κολ. Bzpt. Tz. Παρι. Kz. Ma. Μιγ.

4. Κοι. Κολ. Tz. Παρι. Μιγ.- βουλευμάτων τὰ τοῦ AP. Bzpt. Tz. 'En. Kz. Ma. Oi.

5. AP. Bzpt. Tz. 'En. Kz. Mz. Oi.- ἀξιῶση Κοι. Κολ. Tz. Παρι. Μιγ.

6. AP. Bzpt. Tz. 'En. Kz. Mz. Oi.- καὶ ἐξουσία Κοι. Κολ. Tz. Παρι. Μιγ.

7. AP. Bzpt. Tz. 'En. Kz. Mz. Oi.- δηλονότι Κοι. Κολ. Tz. Παρι. Μιγ.

8. AP. Bzpt. Tz. 'En. Kz. Mz. Oi.- συνεπιμαρτύρηται Κοι. Κολ. Tz. Παρι. Μιγ.

9. AP. Bzpt. Tz. 'En. Kz. Mz. Oi.- ἀνακαινίσει Κοι. Κολ. Tz. Παρι. Μιγ.

10. AP. Bzpt. Tz. 'En. Kz. Mz. Oi.- δημιουργίαν εἶναι καὶ τὴν πρόνοιαν πατρός καὶ Κοι. Κολ. Tz. Παρι. Μιγ.

11. κθ' ἡλξ γε.- καὶ Πνεύματος ἐστὶ ἐν ἁπ. X.

12. AP. Bzpt. Tz. 'En. Kz. Mz. Oi.- δημιουργίας καὶ Κοι. Κολ. Tz. Παρι. Μιγ.

13. AP. Tz. 'En. Oi.- ὡσαύτως καὶ Κοι. Κολ. Bzpt. Tz. Παρι. Kz. Mz. Μιγ.

14. AP. Tz. 'En. Bzpt. Oi.- ἀρειανῆς Κοι. Κολ. Bzpt. Tz. Bzpt. Μιγ.

ἄλλαις οὐσιώδεσι¹ διαφοραῖς² καὶ τοῖς γνωμοικοῖς θελήμασιν ἐμσίως ἀπ' ἀλλήλων διετείχιζε³. Τὸ δὲ τῆς ἐκκλησίας φρόνημα.. τοὺς τὸ κοινὸν θέλημα τῆς τριαδικῆς θεότητος καταμερίζοντας ἀθεότητος εἰσπράττεται ἐγκλημα.

Θ'. Λαμβάνουσι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ Θεοῦ αὐτῶν⁴ ἐπὶ ματαίῳ⁵.. οἱ τὸν γινὼν ἄλλοτριούντες τῆς πατρικῆς οὐσίας, καὶ μετὰ τῶν κτισμάτων τιθέντες, εἴτα πάλιν, ὥσπερ ἐκ μεταμελείας, εἰς τὴν τῆς θεότητος αὐτὸν εἰσποιούντες κλήσιν⁶ κτίσματος γὰρ οὗτοι τὸ θεῖον ὄνομα περιτιθέντες ἐκτόπως αὐτὸ μεταποιῶσι⁷. Καὶ ὁ δὴ καὶ οἱ ταῖς ἐριστικαῖς ἀμύλλαις, ὥσπερ τι τῶν τυγόντων, αὐτὸ ὧδε κἀκεῖσε⁸, οἷα δὴ κύβοις πλίζοντες, περιστρέφοντες, καὶ διακωδιονίζοντες⁹, ὅπερ¹⁰ μάλιστα ποιοῦσιν οἱ ταῖς αἰρετικαῖς ἐμματαίζοντες¹¹ λέσχαις.. Πάντες γὰρ οἱ τοιοῦτοι ματαίαν καὶ ἀνωφελῆ τὴν δεσποτικὴν προσηγορίαν, τὸ γε ἔχον εἰς τὴν αὐτῶν¹², ἀποραίνουσι, τόλμαν¹³. δεῖ γὰρ παντὶ τρόπῳ τὴν θείαν κλήσιν φρικτὴν τε καὶ σεβασμίαν ἡγεῖσθαι, καὶ.. μὴδέ¹⁴, κατὰ¹⁵ τὴν Ἀρείου νόσον, θεοποιεῖν τὴν κτίσιν κατὰ τοῦ κτίσαντος, μήτε μὴν ἀδιάφορον ἡγεῖσθαι τὸ τυχύτης ἡξιωμένον τῆς κλήσεως, καὶ τὸ κληρωσάμενον τὴν ἐναντίαν, μὴδ' αἰρετικαῖς πεττεύειν αὐτὸ λογομαχίαις.

ι'. Τῆς.. ἐμιλίας τὸ τέλος.. τὸν Ἀρείον παρεδίδου καθαιρούμενον¹⁵, τῆς ἐκ-

1. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Οἱ.- ἐπιστάσεις ταῖς τρισὶν οὐσιώδεσι Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Βατ. Βου. Μιγ. (σημ.).

2. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ.- οὐσιώδεσιν διαφοραῖς Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Βατ. Μιγ.

3. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ.- διετείχιζεν Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Παρι. Μιγ.

4. Β.- αὐτῶν ἐν λ. X.

5. Δευτερογομίου Ε' 11.

6. κλη' ἡμῶν γε.- μεταποιῶσιν Κερμ.- ματαιοπονοῦσιν Β.- ματαιοπονοῦσι ἐν λ. X.

7. Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Παρι. Βα. Μον. Μιγ.- κἀκεῖσε ΑΡ. Τυ. Ἐν. Οἱ. Β.

8. Οἱ. (σημ.).- διακωδιονίζοντες Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Παρι. Βα. Μον. Μιγ.- διακωδιονίζοντες ΑΡ. Τυ. Ἐν. Β.

9. Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Παρι. Βα. Μον. Μιγ. Β.- ὥσπερ ΑΡ. Τυ. Ἐν. Οἱ.

10. Κερμ.- ἐμματαίζοντες ΑΡ. Τυ. Ἐν. Οἱ.- ἐμματαίζοντες ἐν λ. X.

11. Β.- αὐτῶν ΑΡ. Τυ. Ἐν. Μον. Οἱ. Μιγ.- αὐτὴν Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Παρι. Βα.

12. Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Παρι. Βα. Μον. Μιγ. Β.- τόλμην ΑΡ. Τυ. Ἐν. Οἱ.

13. Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Παρι. Τυ. Ἐν. ΑΡ. Βα. Μον. Οἱ. Μιγ.- μήτε Β.

14. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Οἱ. Β.- μετὰ Κοι. Κολ. Βατ. Τὰ. Παρι. Βα. Μον. Μιγ.

15. ΓΕΛΑΣΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 183 : « Διὸ ἐκκηρύκτους αὐτοὺς καὶ αὐθις γενέσθαι σὺν Ἀρείῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας παρῴησαι πάντες οἱ ἄγιοι ἡμῶν πατέρες (τῆς α' ἐν Νικαίᾳ συνόδου) ὥρισαντο, ἀναθεματίσαντες αὐτούς τε καὶ τὴν ἀσεβῆ αὐτῶν δόξαν καὶ τὰ ῥήματα καὶ τὰ νοήματα αὐτῶν τὰ βλάσφημα, οἷς ἐκέχρηστο κατὰ τοῦ Ὑιοῦ τοῦ

κλησίας ἐξωθούμενον¹, ἀναισχυντοῦντα², πλαττόμενον³, ὑποκρινόμενον τὴν εὐσέβειαν⁴, εἶτα καὶ αἰσχίστῳ θανάτῳ τὸν βίον καταστρεφόμενον⁵, καὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ λαὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν κακῶν καὶ σκανδάλων ἀναπνέοντα⁶. Εἶδες εὐχῆς δύναμιν; εἶδες ἀρχιερέως παρρησίαν; «Κύριε, εἰ Ἄρειος εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσά-

Θεοῦ, λέγοντες ἐξ οὐκ ὄντων αὐτὸν εἶναι, καὶ ὅτι ἦν πατε, ὅτε οὐκ ἦν, καὶ αὐτεξουσιότητα κακίας καὶ ἀρετῆς δεκτικὸν αὐτὸν εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, κτίσμα λέγοντες αὐτὸν εἶναι καὶ ποίημα. Ἀνεθεματίσεν ἅπαντα ταῦτα καὶ αὐτοὺς ἡ ἁγία σύνοδος.»

1. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Α' η' (σ. 22 ἐκδ. VALESII): «Δι' ὅπερ ἡ σύνοδος (ἡ α' ἡ ἐν Νικαίᾳ) Ἄρειον μὲν καὶ τοὺς ὁμοδόξους αὐτοῦ ἀνεθεματίσεν ἅπαντας, προσθέντες μὴτε ἐπιθεῖναι τῆς Ἀλεξανδρείας αὐτόν· βασιλέως δὲ πρόσταγμα καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ Εὐσέβιον (τὸν Νικομηδείας) καὶ Θέογνιν (τὸν Νικαίης) εἰς ἐξορίαν ἀπέστειλεν.»

2. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. Α' ιδ' (σ. 42 αὐτ.): «Πλεῖστον οὗτος (ὁ Ἄρειος) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ διατριψάς χρόνον ἐπικωμᾶσαι πάλιν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς συλλόγοις ἐβούλετο, ἀρνούμενος τὴν ἀσέβειαν, καὶ τὴν ἐκτεθείσαν ὑπὸ τῶν πατέρων ὁμολογίαν ὑπισχνόμενος δέχεσθαι. Ὡς δὲ οὔτε τὸν θεῖον Ἀλέξανδρον ἔπεισε . . πάλιν διὰ τῆς Εὐσέβιου τοῦ νικητοῦ μηδέως σπουδῆς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἔδραμε.»

3. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Α' κς' (σ. 61 αὐτ.): «Ἀρείου καὶ Εὐζώιου ἐπιστολὴ τῇ βασιλεῖ Κωνσταντίνῳ· «Πιστεύομεν εἰς ἕνα Θεόν, πατέρα, παντοκράτορα . . καὶ εἰς κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, τὸν ἐξ αὐτοῦ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων γεγεννημένον Θεόν Λόγον, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο κλπ.».—ΓΕΛΑΣΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ. *Μεταβιβλίου* III' παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 292): «Ψησί δὲ (Γελάσιος) καθαιρεθῆναι μὲν Ἄρειον, καὶ ἀναθέματι καθυποβληθῆναι, εἶτα πάλιν πειρᾶσθαι ὥστε παρὰδεχθῆναι.»

4. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ ΛΑΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Βίος (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ. *Μεταβιβλίου* ΣΝII' παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ' σ. 132—3): «Ἄρειον μετὰ τὴν καθάρσιν καὶ τὸ ἀνάθεμα ὑποκρινόμενον μὲν τὰ τῆς εὐσεβείας, κρατύνειν δὲ τῇ πρὸς ὀλίγον ὑπακρίσει μὴ γινώμενον τὰ τῆς ἀσεβείας ἐφώρασιν . . ὁ σοφὸς Ἀθανάσιος.»

5. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. λη' (σ. 74 αὐτ.): «Πιστεύσας δὲ ὁ βασιλεὺς δεχθῆναι αὐτὸν (τὸν Ἄρειον) ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως Ἀλεξάνδρου εἰς κοινωνίαν ἐκέλευσεν. Σάββατον τε ἦν τότε ἡμέρα, καὶ τῇ ἐξῆς προσεδόκα συνάγεσθαι. Δίκη δὲ ἐπηκολούθει τοῖς Ἀρείου τυλμήμασιν· ὡς γὰρ ἐξῆλθε τῆς βασιλικῆς αὐλῆς . . ἐπεὶ ἐγένετο πλησίον τῆς . . ἀγορᾶς Κωνσταντίνου, ἔνθα ὁ πορφυρῶς ἱδρυταί κίων, φόβος ἐκ τινος συνειδότητος κατέχευε τὸν Ἄρειον, σὺν τε τῷ φόβῳ τῆς γαστροῦς ἐκινεῖτο χαύνωσις· ἐρόμενός τε, εἰ ἀφ' ὧν που πλησίον, μαθὼν τε εἶναι ὅπισθεν τῆς ἀγορᾶς Κωνσταντίνου ἐκαίσε ἐβάδιζε. Λαμβάνει οὖν λιποθυμία τὸν ἀνθρώπον· καὶ ἅμα τοῖς διαχωρήμασιν ἡ ἔδρα τότε παρατυχεῖ ἐκπίπτει, καὶ αἷματος πληθὺς ἐπηκολούθει καὶ τὰ λεπτά τῶν ἐντέρων· συνέτρεχε δὲ αἷμα αὐτῷ σπληνὶ τε καὶ ἥπατι· αὐτίκα οὖν ἐτεθνήκει.»

6. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ πρὸς Σεράπωνα (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΕ' σ. 688).—ὄρα καὶ ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. Α' ιδ' (σ. 43 αὐτ.): «Ὁ δὲ . . Ἀλέξανδρος (ὁ ΚΠ.), χριστοῦς τῆς ἐκκλησίας, τὴν σύναξιν ἐπετέλεσεν ἐν εὐσεβείᾳ καὶ ὁρδοδόξῃ σὺν

γεται, ἐμὲ τοῦ βίου ἐξάγαγε· εἰ δ' ἔτι με τῷ σκηνώματι τούτῳ παρῆναι παρέχεις, Ἀρείῳ τὰς τῆς ἐκκλησίας πύλας ἀθάτους συντήρησον! » Ἀλέξανδρος ταῦτα ἡνύχετο², καὶ ἡ κατὰ τοῦ Ἀρείου λόγῳ οὐρανίῳ ψήφῳ ἐγαλκεύετο· ὁ τοῦ Χριστοῦ θεράπων πρὸς τὸν βλασφημούμενον τὰς χειρας ἐξήπλου, καὶ τῆς ἀκολάστου γλώσσης ὁ θυσμενὴς τὰς δίκας ἐδίδου, τὴν τῶν ἀθλίων σπλάγγνων καὶ ἐγκάτων κένωσιν διὰ τῆς γαστρὸς ὑπέχων. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν τὸν Ἰούδα τρόπον μιμησάμενος, κατὰ τὸ ἐν ταῖς Πράξεσιν εἰρημένον³, καὶ τὸν ὅμοιον ἐκείνῳ θάνατον ὑπέδω· Πιπηνὴς γὰρ γενόμενος ἐλίκισε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ· ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις ἐπὶ χρόνον τινὰ συνετηρεῖτο ἀστασίαστος. Ἴσως δ' ἂν τισιν ἐπὶ νοῦν καὶ ζητήσιν ἔλθοι, τί δῆποτε ὑπὸ Πέτρου μὲν τοῦ

πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς, εὐχόμενος, καὶ δοξάζων μεγάλως τὸν Θεόν, οὕχ ὡς ἐπιχαίρων τῷ θανάτῳ, μὴ γένοιτο . . ἀλλ' ὅτι τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἀνθρώπων κρίσεως ἐδείχθη. Αὐτὸς γὰρ ὁ κύριος δικάζων ταῖς ἀπειλαῖς τῶν περὶ Εὐσέβιον καὶ τῆς εὐχῆς Ἀλεξάνδρου κατέκρινε τὴν ἡρεανὴν κρίσιν. δειξας αὐτὴν ἀναξίαν οὖσαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, καὶ πᾶσι φανερώσας, ὅτι . . παρ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας κατεκρίθη.»

1. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. (σ. 685—688).—ἔρχ. καὶ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, αὐτ. (σ. 42—3): « Ἐκέκλητο μὲν παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως Ἀρειος ἐκ σπουδῆς τῶν περὶ Εὐσέβιον. Εἰσελθόντα δὲ τὸν Ἀρειον ἀνέκρινεν ὁ βασιλεὺς, εἰ τὴν πίστιν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἔχει. Αὐτὸς τε οὖν ὥμωσε πιστεύειν ὁρθῶς, καὶ ἐγγράφον ἐπιδέδωκε πίστεως . . Ὁμόσαντα τοίνυν αὐτόν . . ἀπέλυσε . . Οὕτω δὴ οὖν αὐτὸν ἐξελθόντα παρὰ τοῦ βασιλέως ἡθέλησαν εἰσαγαγεῖν . . εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ περὶ Εὐσέβιον τῇ συνήθει αὐτῶν βίχ. Ἀλλ' ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος . . Ἀλέξανδρος ἀντέλεγε, φάσκων μὴ δεῖν εἰς κοινωνίαν δεχθῆναι τὸν τῆς αἵρέσεως εὐρετὴν. Καὶ λοιπὸν οἱ περὶ Εὐσέβιον ἠπειλήσαν, ὅτι . . αὐρίον, κἂν μὴ κατὰ γνώμην σου τυγχάνῃ, συναχθήσεται Ἀρειος μεθ' ἡμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ. Στάθβατον δὲ ἦν, ὅτε ταῦτα ἔλεγον. Ὁ τοίνυν ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἀκούσας ταῦτα, καὶ πάνυ λυπηθεὶς εἰσελθὼν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τὰς χειρας ἔρας πρὸς τὸν Θεόν ἀπωδύρετο, καὶ βίψας ἐκυτὸν ἐπὶ πρόσωπον ἐν τῷ ἱερατεῖῳ, κείμενος ἐπὶ τοῦ ἑδάφους ἡνύχετο . . λέγων· «Εἰ Ἀρειος αὐρίον συνάγεται, ἀπόλυσον ἐμὲ τὸν δοῦλόν σου, καὶ μὴ συναπολίσσης εὐσεβῆ μετὰ ἀσεβούς. Εἰ δὲ φεῖδῃ τῆς ἐκκλησίας σου, οἶδαι δέ, ὅτι φεῖδῃ, ἐπιθεῖ ἐπὶ τὰ ῥήματα τῶν περὶ τὸν Εὐσέβιον, καὶ μὴ δῶς εἰς ἁφρισμὸν καὶ ὄνειδος τὴν κληρονομίαν σου· καὶ ἔξον Ἀρειον, ἵνα μὴ, εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, δόξῃ καὶ ἡ αἵρεσις συνεισέργεσθαι αὐτῷ, καὶ λοιπὸν ἡ ἀσέβεια νομισθῇ ὡς εὐσεβεια. » Ταῦτ' εὐχόμενος ὁ ἐπίσκοπος ἀνεχώρησε, πάνυ προστίζων, καὶ γέγονε τι θαῦμα φρικτὸν καὶ παρὰδοξον. Τῶν γὰρ περὶ Εὐσέβιον ἀπειλησάντων, ὁ μὲν ἐπίσκοπος προσῆλκετο· ὁ δὲ Ἀρειος ἐλόχρει τοῖς περὶ Εὐσέβιον, πολλὰ τε φλυασιῶν ἐπέσθηεν εἰς καθεδρας ὡς διὰ χρεῖαν τῆς γαστρὸς, καὶ ἐξαιφνης, κατὰ τὸ γεγραμμένον, Πιπηνὴς γενόμενος ἐλίκισε μέσος, καὶ πᾶν εὐθὺς ἀπέψυξεν, ἀμφοτέρων τε, τῆς τε κοινωνίας καὶ τοῦ ζῆν, ἀπεσπέρηθη. »

2. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. (σ. 74 αὐτ.): « Τοιαῦτα μὲν οὖν Ἀλέξανδρος ἡνύχετο. »

3. Πράξεων Α' 16, 18.

ιερομάρτυρος Ἀρειος καθαιρεῖται, ὑπὸ δὲ τοῦ διαδεξαμένου αὐτὸν ἀξιαγάστου Ἀ-
χιλλᾶ παραδέχεται, καὶ πρὸς τὸν τῆς διακονίας βαθμὸν ἐπανέρχεται¹, εἴτα καὶ
ὑπὸ τοῦ Θεσπεσίου Ἀλεξάνδρου οὐ μόνον τῆς καθαιρέσεως ἀπολύεται, ἀλλὰ καὶ
εἰς πρεσβυτέρου τάξιν προβιβάζεται²; Τί δὴ ποτε οὖν πρότερον μὲν καθαιρεθεὶς
παρεδόχῃ, ὕστερον δὲ καὶ βιβλίον μετανοίας ἐπιδιδούς³ ἀπαράδεκτος ἔμεινεν, οὐ-
δαμῶς ἀνασχομένου οὔτε τοῦ Κωνσταντίνου πόλεως, οὔτε τοῦ Ἀλεξανδρείας⁴ Ἀ-
λεξάνδρου — ἀμφοῖν γὰρ ὥσπερ ὁ ζῆλος ὁ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀπαράλλακτος,
οὕτως ἦν καὶ ἡ κλήσις ἀδιάρετος, — οὐκ ἀνασχομένων τούτων . . εἰς ἐκκλησίαν
αὐτὸν παραδέξασθαι⁵; Εὐδῆλον, ὡς ἐκάτερον τούτων σοφῶς τε καὶ δικαίως καὶ
ιεροπρεπῶς διαπέπρακται . . τὸ . . γὰρ . . τὸν οὐχ ἅπαλ' οὐδὲ δις τὴν εὐσέβειαν

1. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Α' ιε' (σ. 3. ἐκδ. Valesii): «Καὶ πάλιν
αὐτὸν παρ' αὐτοῦ (Πέτρου τοῦ Ἀλεξανδρείας) τῆς ἐκκλησίας ἐξεβλήθη (ὁ Ἀρειος) . . ἐπεὶ δὲ
Πέτρος ἐμμενέσθη, συγκλήθη αὐτῆς Ἀχιλλᾶν ἐπιτρέψαι διακονεῖν. »

2. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, αὐτ. Α' θ' (σ. 7 αὐτ.): «Ἀρειος τῷ μὲν καταλόγῳ τῶν πρεσβυτέ-
ρων ἐντεταγμένος, τὴν δὲ τῶν θείων γραφῶν πεπιστευμένος ἐξήγησιν, ἰδὼν τὸν Ἀλεξάνδρον
(Ἀλεξανδρείας) τῆς ἀρχιερωσύνης ἐγγεμισθέντα τοὺς σάκκας οὐκ ἤνεγκε τοῦ θρόνου τὴν προσ-
βολήν. » — ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ, αὐτ. «Τὸν δὲ Ἀρειον τοῦτον, πρεσβύτερον ὄντα Ἀλεξάνδρου τοῦ
προειρημένου, ὑπεισῆλθε πνεῦμα Σατάν. »

3. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Α' κς' (σ. 61 αὐτ.): «Ἀρειος ἀνακληθεὶς, βιβλίον μετα-
νοίας δοὺς τῷ βασιλεῖ τὴν ἐν Νικαίᾳ πίστιν ὑπεκρίνατο. »

4. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. Β' κθ' (σ. 86 αὐτ.): «Μετὰ δὲ τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις σύνοδον
ἦκεν Ἀρειος εἰς Αἴγυπτον· μὴ κοινωνούσης δὲ αὐτῷ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκκλησίας, πάλιν ἦλθεν
εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐπιτηδὲς δὲ συνδραμόντων τῶν τὰ αὐτὰ φρονούντων ἰδίᾳ, καὶ τῶν
πειθόμενων Εὐσεβίῳ τῷ Νικομηδείᾳ ἐπισκόπῳ, καὶ σύνοδον ποιῆσαι παρασκευαζομένων, αἰ-
σθόμενος τῆς αὐτῶν σπουδῆς Ἀλεξάνδρος, ὁ τότε τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει διέπων θρόνον,
ἐπειράθη διαλύσαι τὴν σύνοδον. »

5. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ καὶ ΛΑΕΞΑΝΔΡΟΥ. Πολιτεία (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Μυριόβιβλον
ΣΝΣ' παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ' σ. 116): «Καὶ ὁ Ἀρειος ἅμα τῷ συγκαθηρημένῳ
Εὐζώῳ πρὸς τὴν πόλιν Κωνσταντίνου παραγίνεται. Καὶ δέχεται αὐτοὺς φιλανθρωπῶς ὁ βα-
σιλεὺς· καὶ τὸ φρόνημα ἐπερωτῶν ἀκούει λεγόντων μὴ ἄλλο τι φρονεῖν παρὰ τὴν ἐκθεσιν τῶν
τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων . . Ὁ δὲ βασιλεὺς ἐγγράφον αὐτοὺς ἐπιδόσθαι τὸ
φρόνημα κελεύει· οἱ δὲ προθύμως ἐγγράφουσι τὰ ψευδῆ . . καὶ παραχρῆμα πρὸς τὴν Ἀλεξάν-
δρειαν αὐτὸν τε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ τιμῆς ἐκπέμπει (ὁ βασιλεὺς). Ὁ δὲ τῆς Ἀλεξαν-
δρείας ἀρχιερεὺς Ἀλεξάνδρος . . τὴν ἀποστάτην οὐ δέχεται . . Πολλὰ δὲ τῷ Κωνσταντίνου
πόλεως Ἀλεξάνδρῳ διαλεχθέντες (οἱ περὶ τὸν Νικομηδείας Εὐσεβίον) . . ὡς οὐκ ἐπειθον,
προτείνουσι βασιλικὸν πρόσταγμα ἢ μετὰ τοῦ φρονήματος δέχεσθαι Ἀρειον, ἢ τοῦ θρόνου
ὑποχωρεῖν . . Ὁ δὲ . . ἀμείβεται τῷ βασιλεῖ· ἐγὼ . . τὸν ἐπὶ τοιαύτῃ δυσσεβεῖα ἁλόντα . .
οὐχ οἷός τί εἰμι· τῶν φρικτῶν μυστηρίων λαβεῖν κοινωνόν. »

ἐξομολογούμενον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις αὐτὴν εὐκόλως οὕτω καὶ ἀρτιαζόντων δίκην ἐξομολογούμενον¹, τὸ τοῦτον πάλιν ὑποκρινόμενον τὴν εὐσεβείαν παραδέχεσθαι καταφρόνησιν ὑπῆρχε τῆς εὐσεβείας ἀπεργάζεσθαι, καὶ τὸ δυσσεβεῖν καὶ εὐσεβεῖν εἰσηγεῖσθαι ἀδιάρκον. Ἐγὼ δὲ τὴν πρώτην ὑμῖν ἐξιστορίσας συνοδὸν, καὶ τὴν δευτέραν ἀναπτύσσειν μέλλων τὰ μετὰ τούτων ταῖς ἐκκλησίαις ἐνσκήψαντα σπουδῇ καὶ μετὰ τῶν Ἀρείων προσανακειμένων εἰς μέσον παρενεῖραι πειράσομαι.

ια'. Εὐσέβιος τοιγαροῦν ὁ Νικομηθεύς. καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τῇ τῶν οἰκείων θρόνων ἐπιθυμία καὶ τῆς προεδρίας τῷ ἔρωτι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν κατακρύψαντες², καὶ τῇ συνόδῳ μὲν καθυπογράφαντες πρότερον³, πάλιν δὲ ἐπ' ἀσεβείᾳ φωραθέντες, καὶ τὰς εὐσεβεῖς φωνάς, αἷς καθυπέγραψαν, εἰς ἀσεβεῖς ἐννοίας παρκατρεψάμενοι, καὶ οὐκ ἀκολουθῆσαι σφᾶς τῇ συνόδῳ, τὴν συνοδὸν δὲ πρὸς ἑαυτοὺς ἐλάττωσαι τοῖς συνασεβοῦσι τερατευσάμενοι⁴, καὶ πάλιν βιβλίᾳ παρσυχόντες μετανόας⁵,

1. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ, αὐτ. «ὁ δὲ (Ἀρείος) . . τὸ μὲν πρῶτον ἡρνεῖτο . . ἔσθλην δὲ εἰργάζετο τὴν συσκευὴν τῆς ἐκκλησίας . . ὅθεν καὶ ἐφωράθη τὰ αὐτὰ φρονῶν . . πάλιν δὲ ὡσαύτως ἡρνεῖτο. »

2. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ παρὰ ΘΕΟΔΩΡΙΤΩ, αὐτ. Α' ζ' (σ. 28 αὐτ.): «Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐργαστήριον τῶν ἀμφὶ τὸν Εὐσέβιον σαφῶς ἐκλῶ . . οἱ . . ἀρειομανεῖται δεισνύοντες, μήπως ἄρα τσαυτῆς ἐν ταυτῷ συνόδῳ (τῆς α' ἐν Νικαίᾳ) συγκεκροτημένης ἐξοστρακισθεῖν, ἀναθεματίζουσι μὲν προσηδῆσαντες τὸ ἀπηγορευμένον δόγμα, συμφώνοις γράμμασιν ὑπογράφαντες αὐτοχειρί. Τῶν δὲ προεδριῶν διὰ πλείστης ὁσῆς περιδρομῆς κρατήσαντες, δέον αὐτοὺς ὑπόπτῳ λαμβάνειν, τοτὲ μὲν λεληθότως, τοτὲ δὲ προφανῶς τὰς ἀποψηφισθείσας πρεσβεύουσι δόξας, διαφόροις ἐπιβουλεύοντες τοῖς ἐλέγχοις. »

3. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, αὐτ. Α' η' (σ. 30 αὐτ.): «Οὔτοι μὲν οὖν κατακρύψαντες τὴν νόσον — ἔδεισαν γὰρ τῶν ἐπισκόπων τὸ πλήθος — τοῖς ἐκτεθείσι (ὑπὸ τῆς α' ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ) συνέθεντο. » — ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΟΥ, Ἐκκλησιαστικῶν ἱστοριῶν ἐπιτομὴ ἀπὸ γωνῆς φωτίου πατριάρχου Α' ι' (σ. 478 ἐκδ. Π. VALESII): «Λέγει δὲ καὶ Σεκοῦνδον (τὸν Πτολεμαῖδον) ὑπερορῶμενον εἰπεῖν πρὸς Εὐσέβιον (τὸν Νικομηθεύς): Εὐσέβιε, ὑπέγραψας ἵνα μὴ ἐξορισθῇς . . Καὶ γεγονέναι τῷ Εὐσέβιῳ τὸν ἐξοστρακισμὸν μετὰ μῆνας ἀπὸ τῆς συνόδου τρεῖς . . πρὸς τὴν ἰδίαν κατὰ τὸ προφανές ἀσέβειαν ἀναστρέψαντι. »

4. ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ καὶ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ, Πολιτεία (αὐτ. σ. 112): «Τινὲς δὲ . . εἰς τὴν Ἀρείου λύσαν ἀποκλίνειν ἔδοξαν. Ἀλλὰ τούτων ὑπερορίας βασιλικῇ ψήφῳ κυρωθείσης, ἔξ μόνου τῇ δυσσεβεῖ διέμειναν, τῶν ἄλλων παλινωδῶν ἐνδειξαμένων, καὶ τῷ τῆς εὐσεβείας φρονήματι, εἰ καὶ μὴ ἐξ εὐλαϊστικῆς, ἀλλ' ὑφ' ἄλλῃ γνώμῃ συνδεδραμηκότων, ὧν ἦν κορυφαῖος ὁ Νικομηθεύς Εὐσέβιος. »

5. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. Β' ις' (σ. 64 αὐτ.): «Οὐκ εἰς μακρὰν τὰς αὐτῶν ἐκκλησίας ἀπέλαθον, Εὐσέβιος τε ὁ Νικομηθεύς Ἀμφίωνα τὸν ἀντ' αὐτοῦ χειροτονηθέντα ἐκβαλὼν, καὶ Θέογνιν δὲ ὁ Νικαῖας, Χρήστον ἀνεκλήθησαν δέ, μετανόας βιβλίον διδόντες. »

ἐφ' ᾧ συγγνώμην εὐρεῖν, ἀνθ' οὗ τῶν δογμάτων ἐκαπηλεύσαντο τὴν ὀρθότητα, ἐγκρατεῖς τῶν ἐκκλησιῶν, ὧν καλῶς ἐξέπεσον¹, κακῶς ἀνεφάνησαν².

1. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Α' η'. - ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. Α' ιθ' (σ. 48—9 αὐτ.): «Εὐσέβιος . . εἰς τὴν Νικομήδειαν μετεπήδησε· καὶ ταύτης δὲ μετὰ τὴν σύνοδον (τὴν ἐν Νικαίᾳ α') διὰ τὸ τῆς δυσσεθείας προφανές ἐξηλάθη, καὶ σὺν αὐτῷ Θεοδόκιος ὁ Νικαίης.»

2. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Α' κγ'. - ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. Α' κ' (σ. 51 αὐτ.): «Ἀλλὰ πάλιν ταῖς ἐξ ἔθους χρησάμενοι μηχαναῖς (ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος καὶ ὁ Νικαίης Θεόδοκιος) . . ἀνεπάλαισάν τε καὶ τὴν προτέραν δυναστείαν ἀπέλαβον.» - ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΛΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (πχρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΒ' σ. 717): «Πλὴν ὅτι συνόδους συνεχεῖς κατὰ τῆς οἰκουμένης ποιοῦντες (οἱ ἄρειανοί) οὐδέπω κεκμήκασιν· μετὰ γὰρ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον οἱ περὶ Εὐσέβιον καθρέθησαν· ἀλλὰ μετὰ χρόνον ἐπιβάντες ἀναισχύντως ταῖς ἐκκλησίαις ἤρξαντο τοῖς μὲν ἀντιλέγουσιν αὐτοῖς ἐπισκόποις ἐπιβουλεύειν, ἀντὶ δὲ τούτων τοὺς τῆς αἰρέσεως αὐτῶν καθιστάνειν εἰς τὰς ἐκκλησίας.»

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΔΕ΄ ΟΜΙΛΙΑΣ.

Τῆς περιγραφείσης πενταλογίας¹ δευτέρα ὁμιλία ἐστὶν ἡ παρούσα, ὡς ἄλλως τε ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ὁῦλον γίνεται². Ἐν αὐτῇ ἐκτίθενται τὰ μετὰ τῆς α' καὶ β' οἰκουμενικῆς συνόδου συμβάντα³ μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Κωνσταντίνου⁴, καὶ μάλιστα οἱ παρὰ τῶν ἀρειανῶν γενόμενοι διωγμοὶ κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων, ὁ θάνατος τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου Α' τοῦ Ἀλεξανδρείας ἐξ μηνῆς μετὰ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον⁵ (25 φεβρουαρίου 326 μ. Χ.), ἡ μετάβασις Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας εἰς Ἱερουσόλυμα⁶ ἐπὶ ταῖς ἐγκαταστάσεσιν, τῇ 13 Σεπτεμβρίου 335 μ. Χ.⁷ τοῦ αὐτόθι ἱεροῦ ναοῦ τῆς ἀναστάσεως, ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδος⁸ (τῷ 331 μ. Χ.)⁹ καὶ ἡ ἐξωσις τοῦ ἁγίου Εὐσταθίου Α' τοῦ Ἀντιοχείας¹⁰, ἡ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης σύνοδος¹¹, ἡ συγκαροτηθεῖσα τῷ 333 μ. Χ.¹² κατὰ μῆνα Μάρτιον, ἡ ἐν Τύρῳ σύνοδος¹³ (τῷ 335 μ. Χ. κατὰ μῆνα Αὐγούστου)¹⁴, ἡ ἐξορία τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου Α' τοῦ Ἀλεξανδρείας εἰς Τρίβεριν τῆς Γαλλίας¹⁵ (τῷ 335 μ. Χ.¹⁶ τῇ 20 Δεκεμβρίου), ὁ θάνατος Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου¹⁷ (22 Μαΐου 337

1. ὅρα Προδιοικήσιν τῆς ΔΕ΄ ὁμιλίας

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΔΣ' ἐν ἐπιγραφῇ.

3. Αὐτ. § β' ἐν ἀρχῇ.

4. Αὐτ. § γ'.

5. Αὐτ. § γ' ἐν τέλει.

6. Αὐτ. § δ' ἐν ἀρχῇ.

7. H. VALESH, εἰς ΕΥΣΕΒΙΟΥ (ΠΑΜΦΙΛΟΥ) ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ βίον Κωνσταντίνου Β' δ' (σ. 222).

8. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΔΣ' § δ' ἐν ἀρχῇ.

9. J. NEWMAN. *Οἱ Ἀρειανοὶ τῆς Δ' ἐκατονταετηρίδος*, ἐκδ. 'Ι. Φοροπούλου (ἐν ΚΠ. 1890. 8ον) σ. 317.

10. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΔΣ' § δ' ἐν τέλει.

11. Αὐτ. § ε' ἐν ἀρχῇ.

12. J. NEWMAN, αὐτ. σ. 252.

13. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΔΣ' § ε' ἐν μέσῳ.

14. H. VALESH, εἰς ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ Ἑκκλησιαστικὴν ἱστορίαν Α' 28 (σ. 65).

15. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΔΣ' § ζ' ἐν τέλει.

16. J. NEWMAN, αὐτ. σ. 351.

17. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΔΣ' § η'.

μ. X.)¹ ἐπὶ διαδόχῳ τῷ Κωνσταντίῳ² (9 Σεπτεμβρίου 337 μ. X.)³, παρεικό-
τικώτερον δὲ ἢ ἀντικατάστασις τοῦ ἁγίου Παύλου Α' τοῦ ΚΠ. διὰ τοῦ ἀρει-
νίζοντος Εὐσεβίου τοῦ Νικομηδείας⁴ τῇ 22 Νοεμβρίου τοῦ 340 μ. X. ἔτους, καὶ
ἡ ἐν Σαρδικῇ σύνοδος⁵ τῷ 347 μ. X.⁶ κατὰ μάϊον.

Ἀρύεται δὲ τὰς εἰδήσεις ὁ εὐφραδὴς τῆς ἐκκλησίας ῥήτωρ ἔκ τε τῶν συγ-
γραφῶν Εὐσεβίου (τοῦ Παμφίλου) τοῦ Καισαρείας Παλαιστίνης (314—340 μ. X.),
τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου Α' τοῦ Ἀλεξανδρείας (326 — 373 μ. X.), τοῦ ἀνωνύμου
βιογράφου τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, Σωκράτους τοῦ σχολαστικοῦ (380—439
μ. X.), Ἑρμείου τοῦ Σωζομένου (390 — 446 μ. X.), Θεοδορήτου τοῦ Κύρου
(386 — 466 μ. X.), Θεοδώρου τοῦ ἀναγνώστου (τῷ 525 μ. X.), τοῦ ἁγίου Ni-
κηφόρου Α' τοῦ ΚΠ. (806—815 μ. X.), εἰς οὓς πηραπέμπομεν, καὶ ἐξ ἄλλων
ὑπομνημάτων, ἀγνώστων μὲν ἡμῖν, γνωριμωτάτων δὲ Φωτίῳ τῷ πανδαήμονι.

Εἴπομεν προηγουμένως⁷, ὅτι ἡ κατὰ τῶν αἱρέσεων πενταλογία ἐδιδάχθη κατὰ
τὰς πρώτας τέσσαρας ἐβδομάδας τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης τεσσαρακοστῆς τοῦ ἔτους
859 μ. X. καὶ ὅτι καὶ ἡ παροῦσα ὁμιλία, καθὼς δευτέρα, κατὰ τὴν κυριακὴν
τῆς ὁρθοδοξίας τῆς α' ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἦτις ἦν ἡ 10
Φεβρουαρίου. Τὴν ἡμετέραν δὲ στηρίζομεν εἰκασίαν, ἐκτὸς τῶν εἰρημένων ἐξωτε-
ρικῶν λόγων, καὶ εἰς τοὺς ἐσωτερικοὺς, ἥτοι εἰς τὴν ταυτότητα ἰδεῶν καὶ φρά-
σεων τῆς ὁμιλίας ταύτης πρὸς τὴν ἀμέσως μετὰ τὴν ἐν ΚΠ. πρωτοδευτέραν
σύνοδον τῆς 25 Μαΐου 861⁸ ἀποσταλεῖσαν τῷ αὐτῷ σωτηρίῳ ἔτει⁹ κατὰ μῆνα
πιθανῶς αὐγουστον ἐπιστολὴν τοῦ πατριάρχου Φωτίου πρὸς τὸν πάππαν Νικόλαον τὸν
Α', ἐνθα ἀναγινώσκομεν· «Ἐξέπεσον τῆς φίλης ἡσυχίας, τῆς καθαρᾶς ἐκείνης καὶ
» ἡδέιστης μετὰ τῶν πλησίων συνουσίας, τῆς ἀλύπου καὶ ἀδόλου καὶ ἀνεπιπλήκτου
» συναναστροφῆς.. Οὐχ οὕτως ἐλύπησα πώποτε τινα.. Ἀνάγκη γάρ τὸν ἐφε-
» στηκότα πολλάκις καὶ ὑπαλλάσσειν τὸ χρῶμα τῆς ὄψεως εἰς τὸ σκυθρωπὸν..

1. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. *Ἡ Κωνσταντινούπολις* (ἐν Ἀθήναις 1851—1869. 3 Τόμ. μ.
8ον) Τόμ. Β' σ. 323.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΑΣ' § η'.

3. H. VALESH, *εἰς ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ Ἑκκλησιαστικὴν ἱστορίαν*, σ. 385.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΑΣ' § η'.

5. Αὐτ. § θ'.

6. J. NEWMAN, αὐτ. σ. 258.

7. ὅρα Προδικήσεων τῆς ΑΕ' ὁμιλίας.

8. *Art de vérifier les dates*.

9. HERGENROTHER. *Photius, patriarch von Constantinopel*. Τόμ. Α'
σελ. 438.

» Νῦν δ' ἔσθ' ὅτε καὶ πικρῶς ἐπιτιμᾶν ἀνάγκη τοῖς φίλοις . . καὶ τοῖς ἀμαρτάνουσι φαίνεσθαι βαρύν . . Ἄ βλέπων καὶ πρὶν . . ἔφρευγον τὴν ψῆφον, παρη-
 » τούμην τὴν χειροτονίαν, ὠδυρόμην τὴν ἐπιστάσιν· οὐκ ἦν δὲ ἄρα φυγεῖν τὸ
 » προσωρισθέν¹. » Ἐν δὲ τῇ παρούσῃ ὁμιλίᾳ² ἐπικναλαμβάνονται σχεδὸν αὐτολεξεῖ
 τὰ αὐτά· « Φθόνος ἄρα τις ἦν ἐκείνος, καὶ φθόνων ὁ χαλεπώτατος ἐμοὶ καὶ πι-
 » κρότατος, ὅς τῃς ἡδίστης ἐκείνης καὶ ἡμέρου διαγωγῆς καὶ ἀφρόντιδος ἡγχα-
 » λώτισεν, ἐν ᾗ οὐδένα μὲν παρελύπουσιν τῶν πλησίων . . οὐδενὶ δὲ βαρύν ἐφαι-
 » νόμην· πάντα δέ μοι φίλιν καὶ χάριν, καὶ φροντίδων ὁ βίος ἐλεύθερος. Νῦν δέ,
 » οἶμοι! καὶ λυπεῖν ἄλλους ὁ τοῦ ποιμαίνειν νόμος ἐπιτάττει, καὶ βαρύν φαίνε-
 » σθαι, καὶ σθεαρόν δοκεῖν, καὶ κρίνειν ἔσθ' ὅτε, καὶ κατακρίνειν τὸν ἀπ' ἀρχῆς
 » φυγόντα τὴν ταιαύτην τάξιν, καὶ ἀδιαλλάκτως μισήσαντα, εἰ καὶ διαφυγεῖν οὐκ
 » ἐξέγενετο, ἃ φυγεῖν εὐδαιμονία ἐκρίνετο. »

Ἄλλὰ καὶ δὴ μῆνας μετὰ τὴν παρούσαν ὁμιλίαν, ἦτοι τῷ 859³ περὶ τὸν ἀπρίλιον, « Ἐξυβρίσθημεν, » ἐπιστέλλει⁴ ὁ Φώτιος πρὸς Βάρδαν τὸν μάγιστρον, πατρίκιον καὶ κουροπαλάτην, « ἡτιμώθημεν, ἐπηρεαζόμεθα, ἐπιβουλεύομεθα » τοῦ-
 » ὅπερ ἐν τῇ παρτιθεμένῃ ὁμιλίᾳ⁵ ἀναπτύσσεται ῥητορικώτερον « Ἐγὼ δὲ τῶν
 » παρόντων ὑμῶν οὐδένα οὐδὲ στάσιν ἐγκαλεῖν ἔχω, οὐδ' ὕβριν, οὐδὲ προπη-
 » λακισμόν, οὐ λόγον συσκευαζόμενον, οὐδὲ συκοφαντίας ἐποχουμένας τοῖς πλά-
 » σμασιν, οὐδ' ἐπιβουλὰς καὶ τῶν ἐχθρῶν ἀποκναιούσας τὰ αἰσθητήρια, οὐκ ἄλλο
 » τι τῶν ἀτόπων καὶ χαλεπῶν, πλὴν εἰ μὴ που τινές, καὶ τοῦτο τῶν εὐαρι-
 » θμητῶν, ὑπ' ὀδόντα γρύζουσιν. » Ἄλλὰ καὶ ὑπὲρ τούτων τῶν ἀμειλίκτων αὐτοῦ πολεμίων ὁ μακρόθυμος πρωθιεράρχης ἐπεύχεται⁶.

Τῆς δὲ προκειμένης ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφὴ καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφη μὲν ἐξ '16.
 'Ιερ. 'Ιεροσ. Πλ. Ω. παρεβλήθη δὲ πρὸς Κ. (σ. 551), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. 15'),
 Φ. (σ. 31), Μ. (σ. 545), Β. (σ. 95), Κε. (σ. 25)· τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ '16.
 (σ. 185—203), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πλ. (σ. 472 ὁπ.), 'Ιερ. (σ. 250—265), 'Ιεροσ.
 (σ. 30—35), Κε. (σ. 25—40).

1. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστολαί, σ. 149—151.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΑΣ' § 1α'.

3. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 385, 388, 469.

4. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστολαί, σ. 429.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΑΣ' § 1γ'.

6. Αὐτ. ἐν τέλει.

Λς'.

Τοῦ αὐτοῦ ἁγιοτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου¹ Κωνσταντίνου πόλεως²,

ὁμιλία δευτέρα κατὰ τῶν αἱρέσεων,

λεχθεῖσα ἐν τῷ ἁμβωνί τῆς μεγάλης ἐκκλησίας³.

α'. Τῆς προλαβούσης ὁμιλίας τὸ τέλος, εἴ τι μέμνησθε⁴, τὸν Ἀρειὸν παρε-
 ὀίδου καθαιρούμενον, τῆς ἐκκλησίας ἐξωθούμενον, ἀναισχυνοῦντα, πλαττόμενον,
 ὑποκρινόμενον τὴν εὐσέβειαν, εἴτα⁵ καὶ αἰσχρίστω θανάτῳ τὸν βίον καταστρεφό-
 μενον, καὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ λαὸν ἀπὸ τῶν πολλῶν κακῶν καὶ σκανδάλων ἀνα-
 πνέοντα. Εἶδες⁶ εὐχῆς δύναμιν; εἶδες ἀρχιερέως παρρησίαν; «Κύριε, εἰ Ἀρειὸς
 εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσάγεται, ἐμὲ τοῦ βίου ἐξάγαγε· εἰ δ' ἔτι με τῷ σκηνώματι
 τούτῳ⁷ παρεῖναι παρέχεις, Ἀρείῳ τὰς τῆς ἐκκλησίας⁸ πύλας ἀβάτους συντήρη-
 σον.» Ἀλέξανδρος ταῦτα ἤρκετο, καὶ ἡ κατὰ τοῦ Ἀρείου λόγῃ οὐρανίῳ ψήφῳ
 ἐχάλκευετο ὁ τοῦ Χριστοῦ θεράπων πρὸς τὸν βλασφημούμενον τὰς χεῖρας ἐξή-
 πλου, καὶ τῆς ἀκολάστου γλώσσης ὁ δυσμενὴς τὰς δίκας ἐδίδου, τὴν τῶν ἀθλίων
 σπλάγγνων καὶ ἐγκάτων κένωσιν διὰ τῆς γαστρὸς ὑπέχων. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν
 τὸν Ἰούδα⁹ τρόπον μιμησάμενος, κατὰ τὸ ἐν ταῖς Πράξεσιν εἰρηζόμενον¹⁰, καὶ τὸν

1. καθ' ἡμῶν γε. - Τοῦ αὐτοῦ Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Ἰβ. Κ. Ἱερ. Πα. Ὡ. Ο. Μι. Β. - Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Ἱεροσ. Κε. - λ. Θ. Φ.

2. καθ' ἡμῶν γε. - Κωνσταντινουπόλει Ἰβ. Κ. Ἱερ. Πα. Ο. Μι. Β. Ἱεροσ. Κε. - ΚΠ. Ὡ. - λ. Θ. Φ.

3. καθ' ἡμῶν γε. - ὁμιλία λεχθεῖσα ἐν τῷ ἁμβωνί τῆς μεγάλης ἐκκλησίας Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ὡ. Ο. Κ. Μι. Ἱεροσ. Κε. - ὁμιλία λεχθεῖσα ἐν τῷ ἁμβωνί τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (κατὰ τῶν αἱρέσεων) Β. - Ἀλλή (δηλ. ὁμιλία) ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥηθεῖσαι ἁμβωνος Θ. - altera (δηλ. homilia) de haeresi ex eodem ambone (δηλ. templi S. Sophiae) dicta Φ.

4. Ἱερ. Πα. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β. Κε. - εἴτι μέμνησθαι Ἰβ. Ἱεροσ.

5. ἐντ. λ. Πα.

6. ἐντ. ἀκ. Πα.

7. Ἱερ. Πα. Ἱεροσ. Κε. - τοῦτῳ Ἰβ.

8. Ἰβ. Πα. Ἱεροσ. Κε. - τὰς ἐκκλησίας Ἱερ.

9. Ἱερ. Πα. Ἱεροσ. Κε. - Ἰούδα Ἰβ.

10. Πράξεων Α' 16, 18.

ὅμοιον ἐκείνῳ¹ θάνατον ὑπέδου· Πιρηνῆς γὰρ γενόμενος ἐλάκησε² μέσος, καὶ³ ἐξεχύθη πάντα⁴ τὰ⁵ σπλάγχνα αὐτοῦ· ἡ δὲ ἐκκλησιαστικὴ κατάστασις ἐπὶ χρόνον τινὰ συνετηρεῖτο ἀστασίαστος. Ἰσως δ' ἂν τισιν ἐπὶ νοῦν καὶ ζήτησιν ἔλθοι, τί δὴποτε ὑπὸ Πέτρου μὲν τοῦ ἱερομάρτυρος Ἀρειος καθαιρεῖται, ὑπὸ δὲ τοῦ διαδοξαμένου αὐτὸν ἀξιαγαστοῦ Ἀχιλλᾶ παραδέχεται, καὶ πρὸς τὸν τῆς διακονίας βαθμὸν ἐπανέρχεται, εἴτα καὶ ὑπὸ τοῦ θεσπεσίου Ἀλεξάνδρου οὐ μόνον τῆς καθαιρέσεως ἀπολύεται, ἀλλὰ καὶ εἰς πρεσβυτέρου τάξιν προβιβάζεται; Τί δὴποτε οὖν πρότερον μὲν καθαιρεθεὶς παρεδέχθη, ὕστερον δὲ καὶ βιβλίον μετανοίας ἐπιδιδούς ἀπαράδεκτος ἔμεινεν, οὐδαμῶς ἀνασχομένου⁶ οὔτε τοῦ Κωνσταντίνου πόλεως⁷, οὔτε τοῦ Ἀλεξανδρείας Ἀλεξάνδρου — ἀμφοῖν γάρ, ὥσπερ ὁ ζῆλος⁸ ὁ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀπαράλλακτος, οὕτως ἦν καὶ ἡ κλησις ἀδιείρετος, — οὐκ⁹ ἀνασχομένων τούτων, ὡς καὶ πρόσθεν ἔφημεν, εἰς¹⁰ ἐκκλησίαν αὐτὸν παραδέχασθαι; Εὐδὴλον¹¹, ὡς ἐκάτερον τούτων σοφῶς τε καὶ¹² δικαίως καὶ ἱεροπρεπῶς διαπέπρακται· τὸ μὲν γὰρ τὸν ἄπαξ¹³ παρὰσφαλέντα, καὶ μετανοοῦντα ἀπώσασθαι ἀφιλάνθρωπόν ἐστιν ὄλως, καὶ ἀποτομίας ἐδόκει μεστόν, καὶ τῶν ἀμαρτανόντων τὴν ἐπιστροφὴν καὶ μεταμέλειαν, ἥ μόνη τοῖς ἐπιτακίοσιν ὁδὸς εἰς σωτηρίαν ὑπολείπεται, ἀναιροῦντος ἦν, καὶ ἀποκλείοντος· τὸ δὲ τὸν οὐχ ἄπαξ οὐδὲ δις τὴν εὐσέβειαν ἐξομοσάμενον, ἀλλὰ καὶ πολλάκις αὐτὴν εὐκόλως οὕτως καὶ¹⁴ ἀρτιζόντων δίκην ἐξοργησάμενον, τὸ τοῦτον πάλιν ὑποκρινόμενον τὴν εὐσέβειαν παραδέχεσθαι καταφρόνησιν ὑπῆρχε τῆς εὐσεβείας ἀπεργάζεσθαι, καὶ τὸ δυσσεβεῖν καὶ εὐσεβεῖν εἰσηγεῖσθαι¹⁵ ἀδιάφορον. Οἱ¹⁶ γὰρ οὕτω¹⁷ ῥᾶστον τιθέντες τὸ μεταβάλ-

1. Ἱερ. Κε. — ἐκείνῳ Ἱερ. σ. — ἐκείνου Ἱβ. Πα.

2. Ἱβ. Ἱερ. Πα. Κε. — ἐλάκησε (Πράξιων, αὐτ. 18). — ἐλάκησεν Ἱερ. σ.

3. ἐντ. λ. Πα.

4. Ἱερ. Ἱερ. σ. Κε. (Πράξιων, αὐτ.). — ἐξεχύθη μέσος Ἱβ.

5. ἐντ. ἀκ. Πα.

6. Ἱερ. Πα. Ἱερ. σ. Κε. — ἀνασχομένου Ἱβ.

7. καθ' ἡμᾶς γε. — Κωνσταντινουπόλεως ἐν ἀπ. Χ.

8. Ἱερ. σ. Κε. — ὥσπερ ζῆλος Ἱβ. Ἱερ. Πα.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. ἐντ. ἀκ. Πα.

11. Ἱερ. — ὡς δὴλον Ἱβ. — ἡ δὴλον Πα. Ἱερ. σ. — ἡ δὴλον Κε.

12. Ἱβ. Ἱερ. Πα. — σοφῶς καὶ Ἱερ. σ. Κε.

13. Ἱερ. Πα. Ἱερ. σ. Κε. — τὸ μὲν γὰρ ἄπαξ Ἱβ.

14. καθ' ἡμᾶς γε. — εὐκόλως οὕτως καὶ Ἱβ. Ἱερ. Ἱερ. σ. Κε. — εὐκόλως καὶ Πα.

15. Ἱβ. Πα. Ἱερ. σ. Κε. — ἡγεῖσθαι Ἱερ.

16. ἐντ. λ. Πα.

17. Ἱερ. — οὕτως ἐν λ. Χ.

λεσθαι οὐδετέραν τῶν δοξῶν ὁρθὴν λογίζεσθαι ἐκδιδάσκουσι¹. Διὰ τοῦτο γοῦν τῆς μὲν προτέρας πλάνης τὸν Ἄρειον μεταθέμενον ἢ τὴν συγγνώμην² τάξασα ἀσμένως³ ἐδόξατο, ἐπὶ δὲ τὴν αὐτὴν πολλάκις παροινίαν ἐξοκείλαντα⁴, εἰ καὶ λιβέλλῳ μετανοίας τὴν παλινωδίαν ἐσχλημάτιζε, τό τε⁵ ὕπουλον καὶ δολερὸν ἢ ἐκκλησίᾳ προβλέπουσα, καὶ τὸ μὴ καταφρονεῖσθαι προνοουμένη τὴν εὐσέβειαν οὐδαμῇ⁶ τούτῳ τὰς τῆς φιλανθρωπίας πύλας, ἃς αὐτὸς ἐαυτῷ ἀθλίως ἀπέκλεισεν⁷, ὑπανοίξει⁸ κατεδόξατο. Καὶ⁹ τοῦτο δὲ ὁ¹⁰ καθ' ἡμᾶς Νικηφόρος ὁ φερώνυμος¹¹ θεοφρόνως ἐμιμήσατο· Ἰωάννην γάρ, ὃς ἀσεβείας ἄθλον¹² τουτοῦ τὸν θρόνον ἐδέξατο¹³, πάλαι μὲν τῆς εὐσεβείας ἐχόμενον (προσκυνητῆς γὰρ καὶ αὐτὸς τῶν σεβασμίων εἰκόνων ἐτύγχανεν, αὐτὴν τὴν τῶν ζωγράφων τέχνην εἰς βίου πρόφασιν μεταχειριζόμενος), εἴτα δὲ¹⁴ διὰ καιροῦς τινὰς καὶ πραγμάτων μεταπτώσεις ἐπὶ τὴν δυσσεβείαν μεταχωρήσαντα, καὶ νόσῳ περιπεσόντα, καὶ μετανοίας ἐπιδόντα λίβελλον, ὡς ὁ θεὸς Ἀλέξανδρος Ἄρειον, οὕτως Ἰωάννην ὁ μέγας Νικηφόρος παρεδόξατο¹⁵. πάλιν δὲ παρατραπέντα, καὶ ἀρχηγὸν αἰρέσεως ἀναρρηθῆναι φιλοτιμησάμενον, ὡς Ἀρείῳ σχηματιζομένῳ μεταμέλειαν οὕτε ὁ θεὸς Ἀλέξανδρος, οὕτε ἢ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ οὐδὲ σταλαγμὸν συγγνώμης ἐπέσταξεν, οὕτω καὶ ὁ θεοπέσιος Νικηφόρος τὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσόδον Ἰωάννην τε καὶ τοῖς συνεξάρχουσιν αὐτοῦ τῆς αἰρέσεως, τὰ αὐτὰ κατὰ τῆς εὐσεβείας ἐμπαροινήσασι, προσφητικῷ προαπετείχισεν ὁμιλῶν, εἰ καὶ μετανοίας προσιωπεῖον ὑπείσθλοισιν, ἀπρόσδεκτον αὐτῶν καὶ Θεῷ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν μεταβολὴν ἰσχυρισάμενος.

1. Ἱερ. Κε. — ἐκδιδάσκουσιν Ἱεροσ. Ἰβ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — ἢ τῆς συγγνώμης ἐν ἄπ. Χ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. — τάξις ἀσμένως Ἰβ. Ἱερ. — τάξις ἀσμένως Ἱεροσ. Κε.

4. Ἱερ. Κε. — ἐξοκείλαντα Ἱεροσ. — ἐξοκείλαντα Ἰβ.

5. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε. — τότε Ἰβ.

6. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε. — οὐδαμῇ Ἰβ.

7. ἐν ἄπ. Χ. — ἀπέκλεισαν Κε.

8. Ἱερ. Κε. — ὑπανοίξει Ἰβ. Ἱεροσ.

9. ἐν τ. ἀν. Ηα.

10. Ἰβ. Ἱερ. Ηα. — τοῦτο ὁ Ἱεροσ. Κε.

11. Πατριάρχης ΚΠ. 12 ἄπρ. 806 — 11 φεβρ. 815 (MURALT. *Chronographie byzantine*, ἐν χρ.).

12. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 121.

13. τῇ 21 ἄπρ. 837 (MURALT, αὐτ. ἐν χρ.).

14. Κε. — εἴτα διὰ ἐν ἄπ. Χ.

15. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΠ. (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. Ρ') σ. 552.

β'. Ἀλλ' ὅσων μὲν ἡ τῶν² εἰκονομάχων καὶ ἀρειομανιτῶν αἵρεσις πρὸς ἀλλήλας σῶζει τὴν ὁμοιότητα, καιρῷ ἰδίῳ, Θεοῦ διδόντος, ῥηθήσεται. Ἐγὼ δὲ τὴν πρώτην³ ὑμῖν ἐξιστορησάμενος σύνδοτον, καὶ τὴν δευτέραν⁴ ἀναπτύσσειν μέλων τὰ μεταξὺ τούτων ταῖς ἐκκλησίαις ἐνσκήψαντα σπουδῇ καὶ μετῴχῃ τῶν Ἀρείῳ προσανακειμένων εἰς μέσον παρενεῖραι πειράσκει⁵, πολλὴν μὲν αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ παρεχόμενων καὶ οὐδὲν ἕλαττον τῶν συνοδικῶν διηγημάτων τὴν ὠφέλειαν, ἄλλως τε δὲ καὶ τῆς συνεχείας οὕτω⁶ μᾶλλον σαφεστέραν ποιουμένης τὴν τῶν ῥηθησομένων κατανόησιν.

γ'. Εὐσεβίος τοιγαροῦν ὁ Νικομηθεύς, ὡς προλαβόντες ἔφημεν⁷, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τῇ τῶν οἰκείων θρόνων ἐπιθυμίᾳ καὶ τῆς προεδρίας τῷ ἔρωτι τὴν αἵρεσιν αὐτῶν κατακρύψαντες, καὶ τῇ συνόδῳ μὲν καθυπογράφαντες πρότερον, πάλιν δὲ ἐπ' ἀσεβείᾳ φωραθίντες, καὶ τὰς εὐσεβεῖς φωνάς, αἷς καθυπέγραψαν, εἰς ἀσεβεῖς ἐννοίας παρὰ τρεψάμενοι. καὶ οὐκ ἀκολουθησάσαι σφῶς τῇ συνόδῳ, τὴν σύνδοτον δὲ πρὸς ἐαυτοὺς ἐλκύσαι τοῖς συνασεβοῦσι⁸ τερατευσάμενοι, καὶ πάλιν βιβλία παρὰσχόντες μετανόιας, ἐφ' ᾧ συγγνώμην εὐρεῖν, ἀνθ' οὗ τῶν δογμάτων ἐκαπηλεύσαντο τὴν ὁρθότητα, ἐγκρατεῖς τῶν ἐκκλησιῶν, ὧν καλῶς ἐξέπεσον, κακῶς ἀνεφάνησαν. Εἵτα προθυμουμένοις αὐτοῖς ἀνακινεῖν⁹ τὴν Ἀρείου αἵρεσιν, ἐπεὶ περ ὁ καιρὸς οὐ συνέτρεχεν (ἔτι γὰρ ὁ μέγας Κωνσταντῖνος τῷ βίῳ παρών, καὶ τὰ τῆς βασιλείας διϋθύνων σκηπτρα πολλὴν ἐποιεῖτο τῆς τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνης τὴν πρόνοιαν¹⁰), ἄλλη τις τοῖς πονηροῖς ὁδὸς ἐξευρίσκεται¹¹, δι' ἧς καὶ λαθεῖν, ὡς κατὰ τῆς εὐσεβείας αὐτοῖς ὁ πόλεμος ἀναρρήγνυται, καὶ τὴν βουλὴν αὐτῶν¹² κατὰ σκοπὸν προχωρήσειν ὄντο. Τί δὴ τοῦτο ἦν; Μεταφέρειν ἔγνωσαν τὴν κατὰ τῆς πίστεως συσκευὴν¹³ κατὰ τῶν τῆς πίστεως¹⁴ προμάχων ἐκείνων γὰρ αὐτοῖς

1. ἐντ. λ. Πα. ἀντὶ δὲ τούτου ἡ ἀνάλυσις· «Εἵτα μετὰ πολλὰ διηγήματα [§ β'—γ'] συμπεραίνει.»

2. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.— οἱ τῶν Ἱβ.

3. Ἱβ. Ἱεροσ. Κε.— τὴν α' Ἱερ.

4. Ἱβ. Ἱεροσ. Κε.— τὴν β' Ἱερ.

5. Ἱβ. Ἱεροσ. Κε.— σπουδάζομαι Ἱερ.

6. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.— οὕτω Ἱβ.

7. Ἱεροσ. Κε.— ἔφημεν Ἱβ. Ἱερ.

8. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.— τῆς συνασεβοῦσι Ἱβ.

9. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.— ἀνακινεῖν Ἱβ.

10. Ἱβ. Ἱερ.— εἰρήνης πρόνοιαν Ἱεροσ. Κε.

11. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.— ἐξευρίσκειται Ἱβ.

12. Ἱερ. Κε.— αὐτῶν Ἱβ. Ἱεροσ.

13. Ἱβ. Ἱερ.— συσκευὴν Ἱεροσ. Κε.

14. Ἱβ. Ἱεροσ. Κε.— κατὰ τῶν πίστεως Ἱερ.

ἐκποδῶν γενομένων¹, εὐχερῇ λοιπὸν ἐλπίζειν καὶ τὴν τῆς εὐσεβείας καταστροφὴν ἐξεργάσεσθαι². Δι' ὃ³ Ἀθανάσιον μὲν, ὅς Ἀλέξανδρον, ἐξ⁴ ἐπιβίωσαντα⁵ τῇ συνόδῳ μῆνας, διεδείξατο⁶, — ἦδυσαν⁷ γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς ἐν Νικαίᾳ παρρησίας θερμὸν τῆς ἀληθείας⁸ πρόμχον⁹, — ἄλλαις τε γράσσονται διαβολαῖς¹⁰, καὶ ὡς ἡ τοῦ θρόνου κατὰσχες βίαις αὐτῷ καὶ τραυματίων, ἀλλ' οὐ ψήφου καὶ κρίσεως ἐπισκόπων ἔργον γέγονεν¹¹. ὃ δὲ¹² τὰς αὐτῶν διαβολὰς τῷ ἀνωτέρῳ καθεστηκέναι τῶν ἐγκλημάτων εἰς τὰς τῶν συκοφαντούντων ἀνατρεψάμενος ἄρδην κεφαλὰς¹³ τὸ οἰκεῖον καλῶς ἐποίμεινε ποίμνιον.

δ'. Τούτου δὲ τέως ἀστοχήσαντες, καὶ κατέχειν ἑαυτούς, καὶ ἡρεμεῖν οὐ δύναμενοι ἐπὶ τὸν μέγαν Εὐστάθιον, τὸν τῆς Ἀντιοχείας, τὸν ἰὼν τῆς γλώσσης ἐκπτύουσι, καὶ τὸ μανιῶδες αὐτῶν μετατρέπουσι¹⁴. καὶ γὰρ οὗτος ἀνδρικῶς καὶ γενναίως ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν ἀγίᾳ συνόδῳ τῶν τῆς εὐσεβείας προσέστη δογματῶν¹⁵. Πλασάμενος γὰρ ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα δι' ἐπιθυμίας ἔχειν ἀπιέναι¹⁶ (ἦδη γὰρ ἦδη καὶ ὁ περικαλλὴς ναός, ὃν ὁ μέγας Κωνσταντῖνος ἐπὶ τῷ τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ὀνόματι ἐπὶ τοῦ ζωηφόρου τάφου¹⁷ ἐξωκοδόμησατο¹⁸, τῶν ἐλληνικῶν ἐκεῖθεν τεμενισμάτων¹⁹ ἐκμοχλευθέντων²⁰, τὸ τέλος

1. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Ἱεροσ. Κε.).- γνησιότητων Ἰβ. Ἱερ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐξεργάσασθαι ἐν ἄπ. Χ.

3. Ἰβ. Ἱερ.- Διὸ Ἱεροσ. Κε.

4. Ἰβ. Ἱερ. Κε.- ἐξ Ἱεροσ.

5. «Οὐπω γὰρ πέριτε μῆνες παρῆλθον, καὶ ὁ μὲν μακαρίτης Ἀλέξανδρος τετελευτήκειν.» (ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἀπολογητικὸς κατὰ ἀρειανῶν, παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΕ' σ. 357).

6. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Α' ιε' (ἐκδ. II. VALESII, σ. 44).

7. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.).- ἦδεισαν ἐν ἄπ. Χ.

8. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 257.

9. Ἱερ.- ἐπέρμαχον ἐν λ. Χ.

10. Ἱεροσ. Κε.- ἄλλαις τε γραφῶν τε διαβολαῖς Ἰβ.- ἄλλαις τε γραφῶν διαβολαῖς Ἱερ.

11. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 257, 260.

12. Ἰβ. Ἱερ. (κ. κατ.).- ὃ δὲ Ἱεροσ. Κε. (κ. κατ.).

13. Ἱεροσ. Κε.- ἐγκλημάτων ἀνατρεψάμενος κεφαλὰς Ἰβ. Ἱερ.

14. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.- αὐτῶν μετατρέπουσιν Ἰβ.

15. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Πρὸς μοναχούς (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 697.

16. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Α' κκ' (ἐκδ. VALESII, σ. 52).

17. καθ' ἡμᾶς γε.- Χριστοῦ ὀνόματι ἡμῶν καὶ τῷ ζωηφόρῳ τάφῳ Ἰβ.- Χριστοῦ ὀνόματι ἡμῶν ζωηφόρῳ τάφῳ Ἱερ.- Χριστοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν ζωηφόρῳ τάφῳ Ἱεροσ. Κε.

18. ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Βίος Κωνσταντίνου (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. Κ') σ. 1093.

19. καθ' ἡμᾶς γε. (ἐκ σ. Ἱεροσ. Κε.).- τεμενισμάτων Ἰβ. Ἱερ.

20. ΕΥΣΕΒΙΟΥ, αὐτ. σ. 1088.

ἐλάμβανε¹), ταύτην πρόφασιν² ποιησάμενος, καὶ τοὺς συναιρεσιῶτας ἐπαγόμενος³ ἐπὶ τὸν Εὐσταθίου φόνον ἔτρεχε⁴. Χαμαιτύπην γάρ τινα τῶν τὰς ὥρας ἀπεμπολουσῶν⁵, βρέφος ἐν ἀγκάλαις φέρουσιν, χρήμασιν ὠνησάμενοι Εὐσταθίου εἶναι τὸ βρέφος ἀναβοᾶν ὑποτίθενται, καὶ τοῦ ἀδικήματος αἰτεῖν τὴν ἐκδίκησιν⁶. Ἐντεῦθεν πρὸς ἀπολογίαν ὡς δῆθεν μετακαλοῦνται τὸν θεῖον Εὐστάθιον. Ὁ δὲ τῷ οἰκείῳ πεποιθὼς συνειδότες — ἃ⁷ γὰρ τις⁸ οὐδ' ἐπὶ νοῦν ἔλαβε, ταῦτα κατηγορίαν ὁρῶν ὑφαίνόμενα, ἀδιστάκτως ἐλέγχειν ἐπείγεται, — καὶ προθύμως παρέστη, καὶ ἐτοιμὸς⁹ εἶναι πρὸς τὴν ἐξέτασιν¹⁰ ἐπήγγελτο¹¹. Οἱ δὲ¹² μόνον τὸ¹³ γύναιον ἄμα καὶ κατηγοροῦν καὶ μάρτυρα προφερόμενοι τὰς εὐθύνas ἀπῆλθον τὸν ὄσιον. Ὁ δὲ τοῦ Θεοῦ θεράπων ἐπεμειδίᾳ μὲν τῷ ἀπιθάνῳ τοῦ πλάσματος, μάρτυρας δὲ παρῆναι τοῦ κατηγορήματος δεῖν ἔφασκεν. Ὡς δὲ οὐδεὶς παρῆν (οὐδὲ γὰρ¹⁴ ἦν τοῦ μὴ γεγονότος εὐρεῖν μάρτυρας), οἱ κριταὶ οἱ ἀδέκαστοι τὴν ἐταίραν ἐξορκίζουσι, πολλῶν πρότερον ἐτοίμην εἶναι πρὸς πᾶσαν παρανομίαν παιδοτριβήσαντες. Καίτοι τοῦ¹⁵ θείου νόμου διακελευσμένου, Ἐπὶ δύο καὶ τριῶν μαρτύρων πᾶν ῥῆμα συνίστασθαι¹⁶, καὶ τοῦ θεσπεσίου διακεκραγόντος Παύλου, Κατηγορίαν μὴ παραδέχου, πλὴν εἰ μὴ ἐπὶ δύο¹⁷ καὶ τριῶν μαρτύρων¹⁸, οὗτοι τὰ θεῖα λόγια παρὰ φῶλον θέμενοι, τῆς ἐταίρας¹⁹, ὡς ἐδίδαξαν, τὸν ἐπίορκον ὄρκον ὁμοσαμένης²⁰, τὸν

1. καθ' ἡμᾶς γε. — ἐλάμβανεν ἐν ἄπ. X.
2. Ἰβ. Ἰερ. — ταύτην τὴν πρόφασιν Ἰεροσ. Κε.
3. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. (σ. 52).
4. Ἰερ. Κε. — ἔτρεχεν Ἰβ. Ἰεροσ.
5. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Ἰεροσ. Κε.). — ἀπεμπολουσῶν Ἰβ. Ἰερ.
6. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ.
7. Ἰεροσ. Κε. — ἄρα Ἰβ. — ἄρα Ἰερ.
8. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.). — τις ἐν ἄπ. X.
9. Κε. — ἐτοιμὸς Ἰβ. Ἰερ. — ἐτοίμως Ἰεροσ.
10. Ἰβ. Ἰεροσ. Κε. — πρὸς ἐξέτασιν Ἰερ.
11. Κε. — ἐπήγγελλτο Ἰεροσ. — ἐπηγγέλλετο Ἰβ. Ἰερ.
12. Ἰβ. Ἰερ. — Οὐ δὲ Κε.
13. Ἰβ. Ἰερ. — ἐπήγγελλτο τὸ γύναιον Ἰεροσ.
14. Ἰβ. Ἰερ. — οὐ γὰρ Ἰεροσ. Κε.
15. Ἰεροσ. Κε. — καὶ τοῦ Ἰβ. Ἰερ.
16. ἐν ἄπ. X. — Ἐπὶ στόματι δύο μαρτύρων καὶ ἐπὶ στόματι τριῶν μαρτύρων στήσεται πᾶν ῥῆμα (Δευτερονομίου ΙΘ' 15).
17. Ἰερ. Ἰεροσ. Κε. — εἰμὴ δύο Ἰβ.
18. ἐν ἄπ. X. — ἐκτὸς εἰμὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων (Α' Τιμόθ. ε' 19).
19. Ἰβ. Κε. — ἐτέρας Ἰερ. Ἰεροσ.
20. Ἰερ. Κε. — ὁμοσαμένης Ἰβ. — ὁμοσαμένης Ἰεροσ.

ἀολητὴν τοῦ ποιμνίου ἐξελεύουσιν¹, ἐν προσθήκης μοίρα καὶ σαβελλισμὸν² ἐπι-
γραψάμενοι³. Οὕτω δὴ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ οἰκείου νυμφίου χειρώσαντες ἐξόριστον
οἰκεῖν τοὺς ἐν Θράκῃ Φιλίππους⁴ καταδικάζουσιν, εἰ καὶ μηδὲν οὗτος μεθίει⁵ τῶν
τε ὁρθῶν δογμάτων⁶ καὶ⁷ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑπεραθλῶν, καὶ τῶν πιστῶν, οἷς
τε ἔπραττεν, οἷς τε ἐδίδασκε, καταρτίζων τὸ πλήρωμα.

ε'. Εἴτα τοῦ σκαιωρήματος⁸ αὐτοῖς κατὰ νοῦν προκεχωρηκότες, θάρσος ὥσπερ
καὶ τριβὴν ἐν ταῖς κατηγορίαις οἱ κακοὶ τῷ χρόνῳ συλλεξάμενοι οὐκ εἰς μακρὰν
αὐθις ἐπὶ τὸν μέγαν Ἀθανάσιον ἀνατρέχουσι, καὶ μυρίας κατ' αὐτοῦ διαβολὰς
ἐξαρτύσαντες δέονται τοῦ βασιλέως⁹ λαβεῖν εἰς ἐξέτασιν¹⁰. Ὁ δὲ τῷ οἰκείῳ ἤθει
τοὺς ἄλλους σταθμώμενος, καὶ ἅτε δὴ ἐπισκόποις οὖσιν οὐδ' ἀπιστεῖν ἔχων
(ἐκρυπτον γὰρ αὐτῶν, ὡς πολλάκις εἶπον, ἔτι τὴν αἵρεσιν), ἄλλως τε δὲ
καὶ δι' ὀργῆς πως Ἀθανασίῳ γεγεννημένος (ἐσθ' ὅτε γὰρ ἄπτεται καὶ τῶν ἀρί-
στων τὰ πάθη), ὅτι τὸν Ἀρειον οὐδαμῶς ἠνείχετο παραδέξασθαι, καίτοι μετανοεῖν
ὑπισχνούμενον¹¹, διὰ τοι ταῦτα, τῶν κατηγορῶν ἐπιμενόντων ἐν Ἀντιοχείᾳ οἰκᾶς
ὑπέχειν τῶν ἐπικλημάτων τὸν Ἀθανάσιον, ἐνετέλλετο Δαλματίῳ¹² τῷ ἀνεψιῷ (τὸ
τοῦ κήσσορος δὲ¹³ οὗτος διεῖπεν ἀξίωμα) ἀνατιθεῖς τὴν ἐξέτασιν¹⁴. Ἀλλ' οὐ πολὺς
χρόνος καὶ ἡ Καισάρεια ἡ τῶν Παλαιστινῶν¹⁵ κριτήριον τούτου δεύτερον ἀφωρί-
ζετο· ἐν αὐτῇ γὰρ συναθροισθῆναι τὴν σύνοδον ἐθεσπίζετο¹⁶. Ἀθανάσιος δὲ τὸν

1. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. (σ. 53).

2. 'Ι. Βατοπ.- μοίρα σαβελλισμὸν 'Ιε.- μέρει καὶ σαβελλισμὸν 'Ιερ.- μέρει καὶ σα-
βελλισμὸν Κε.- μέρη καὶ σαβελλισμὸν 'Ιεροσ.

3. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κδ' (σ. 58).

4. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ Β' α' (ἐκδ. VALESII, σ. 571).

5. 'Ιε. 'Ιεροσ. Κε.- μηδὲν μεθίει 'Ιερ.

6. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Πρὸς μοναχούς (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΣ') σ. 697.

7. Κε.- καὶ 'Ιεροσ.- καὶ 'Ιε. 'Ιερ.

8. 'Ιε. 'Ιερ.- σκευωρήματος Κε.- σκευωρήματος 'Ιεροσ.

9. Κε.- δέονται βασιλέως ἐν ἄπ. Χ.

10. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἀπολογητικός (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΕ' σ. 257, 364).

11. Αὐτ. σ. 357.

12. κθ' ἡμῶς γε (ἐπ. Κε.).- Δαλματίῳ ἐν ἄπ. Χ.

13. κθ' ἡμῶς γε.- τὸ κήσσορος δὲ Κε.- τὸ κήσσορίον δὲ 'Ιεροσ.- τὸ Κήσσορίον δὲ
'Ιε. 'Ιερ.

14. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 365.

15. κθ' ἡμῶς γε.- Καισάρεια τῶν Παλαιστινῶν 'Ιεροσ. Κε.- Καισάρεια τῶν Παλαι-
στινῶν 'Ιερ.- Καισάρεια τοῦ Παλαιστινῶν 'Ιε.

16. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Β' κε' (ἐκδ. H. VALESII, σ. 78).

ταύτης ἐπίσκοπον τὰ Ἀρείου πνέοντα εἰδὼς (Εὐσέβιος γὰρ ἦν, ὃν πατέρα οἱ εἰκονομάχοι ἐπιγράφονται) παραγενέσθαι παρητήσατο¹. Ἀπράκτου δὲ τῆς συνόδου διαλυθείσης, ἐν Τύρῳ πάλιν οἱ αὐτοὶ συναγελλάζονται, ἐν ᾗ καὶ ὁ Νικομηδείας Εὐσέβιος παραγίνεται². οὗ γὰρ ἦν ἀσεβούντων³ ἐπιβουλὴ, οὗ μὴ αὐτὸς ἡγεμὼν ἐγνωρίζετο⁴, τὸν ὁμώνυμον καὶ ὁμόφρονα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἐφελκόμενος. Τοῦ γοῦν ἐν⁵ Τύρῳ συνεδρίου συναθροισθέντος, πολὺ μὲν ἐγκλημάτων πλῆθος οἱ περὶ Εὐσέβιον συμφορησάμενοι Ἀθανασίου ταῦτα καταρρήσεις ἐποιήσαντο⁶. Καὶ ἐταίραν δὲ τῶν ἐπὶ σκηνῆς μισθισάμενοι κατηγορεῖν αὐτοῦ ἀναπείθουσιν. Ἐκείνης δὲ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν διαναισχυντούσης καὶ ἐμβώσης⁷, Τιμόθεος⁸ ὁ πρεσβύτερος τῷ τῆς εὐσεβείας⁹ συμπαρὼν ἀγωνιστῇ πανσόφως τὸ ὄραμα διήλεγξε¹⁰. τῆς γὰρ ἐταίρας¹¹ ἀναβώσης¹² ὑπὸ Ἀθανασίου σεσυλησθαι¹³ τὴν παρθενίαν, τὸ τοῦ Ἀθανασίου πρόσωπον ὁ Τιμόθεος ὑπέλθων, ποῦ¹⁴ καὶ πότε ταύτην ἐγνωκῶς εἶη, ἐπυρθάνετο¹⁵. ἡ δὲ¹⁶ ἤσχαλλέ τε καὶ δεινὰ ἐποιεῖτο, ὅτι δέον ἀνακαλυπτῆρια τὸν φθορὰ κατατιθέναι, καὶ τῇ σιωπῇ ἐγκαλύπτεσθαι, ὁ δὲ ἀναισχυντῶν καὶ δίκαις ἐφῆστηκε, καὶ ἀγνοεῖν σχηματίζεται· διὸ καὶ ἔρκοις θακῦλοδεικτοῦσα ἡ ἀθλία ἰσχυρίσατο, ἡ μὴ¹⁷ αὐτὸν εἶναι τὸν ταύτης φθορὰ¹⁸, τὸν Τιμόθεον οἰομένη εἶναι Ἀθανάσιον· ἡ γὰρ πλάσις τῆς πράξεως ἐν μόναις ταῖς ὀνόμασι διασκευασθεῖσα ὀνομάτων¹⁹ γυνῶσιν, ἀλλ' οὐ πραγμάτων, ἔχειν ἐδίδου τὸ γύναιον.

1. Αὐτόθι.

2. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 257, 373.

3. καθ' ἡμᾶς γε. (ἐπ. Κε.).- ἐσεβούντων ἐν ᾧ. X.

4. Ἱεροσ. Κε.- οὐ μὴ αὐτὸς ἐγνωρίζετο ἡγεμὼν Ἰβ. Ἱερ.

5. Ἱεροσ. Κε.- Τοῦ ἐν Ἰβ. Ἱερ.

6. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ.

7. Αὐτόθι (σ. 79).

8. Ἱερ.- ἐπιβώσης, Τιμόθεος Ἰβ.- ἐμβωμένης, Τιμόθεος Ἱεροσ. Κε.

9. Κε.- εὐσεβεῖας Ἱεροσ.- τῷ τῆς Εὐσεβείου Ἰβ. Ἱερ.

10. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.).- διήλεγξε ἐν ᾧ. X.

11. Ἰβ. Κε.- ἐτέρας Ἱερ. Ἱεροσ.

12. Κε.- ἀναβώσας Ἱεροσ.- βώσης Ἰβ. Ἱερ.

13. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.- σεσυλησθαι Ἰβ.

14. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.- πῶς Ἰβ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐγνωκῶς εἶη διεπυρθάνετο Κε.- ἐγνωκῶς δι' ἐπυρθάνετο Ἱεροσ.- διεγνωκῶς εἶη ἐπυρθάνετο Ἰβ.- διεγνωκῶς ἐπυρθάνετο Ἱερ.

16. Ἰβ. Ἱερ. (κ. κατ.).- ἡ δὲ Ἱεροσ. Κε. (κ. κατ.).

17. Ἱερ. Κε.- ἡ μὴ Ἰβ.- ἡμὴν Ἱεροσ.

18. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ.

19. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.- ὀνόμασιν ὀνομάτων Ἰβ.

ς'. Οὕτως οὖν ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν συμπλασθέντων ταύτης τῆς κατηγορίας διαλυθείσης, ἐπ' ἄλλην συκοφαντίαν τρέπονται· ἀναίσχυντον γάρ ἡ πονηρία, καὶ μηδὲ¹ τὰ πᾶσιν ἄπιστα παραιτουμένη ἐφ' ἕτερα εἰσάγει ἐγκλήματα². Χεῖρα γὰρ τεταριγευμένην ἐν ξυλίνῳ³ λάρνακι προκομίσαντες Ἀρσενίου ταύτην εἶναι ἔλεγον⁴, ὃν ἀνῆρηκέναι ἐπὶ γοητεία διεθρυλλοῦντο τὸν Ἀθανάσιον⁵. Μελιτιανὸς⁶ δὲ οὗτος ἦν ὁ Ἀρσένιος⁷, καὶ τὸ τοῦ διακόνου ἐκεῖθεν εἴλκεν ἀξίωμα⁸. Κατὰ δὲ Θεοῦ πρόνοιαν⁹ ἐν Τύρῳ τοῦ Ἀρσενίου κατάραντος (ἐκρύπτετο γὰρ ὑπὸ τῶν ἀρειανῶν, ἵνα μὴ τὸ δῶμα κατάφωρον γένηται¹⁰), Ἀθανασίῳ τὸν νεκρὸν παρεῖναι μνηνύεται¹¹ ὅς περιτυχὼν αὐτῷ, τῆς εἰς τὸ κριτήριον κυρίας καταλαβούσης¹², ἑαυτῷ περικεκαλυμμένον συνεισάγει, καὶ διαπυρρύνεται τῶν πρόντων, εἴ τινες εἶεν προεγνωκότες τὸν Ἀρσένιον; Πολλῶν δὲ φησάντων τὸν ἄνδρα εἰδέναι αὐτόν, ἀποκαλυψάμενος, εἰ οὗτος εἶη, προσετίθη τὴν ἐρώτησιν. Ἦν δὲ συγκαταθιμένων (οὐδὲ γὰρ οἷον τ' ἦν¹³ τὸ παρεστηκὸς καὶ ὑπ' ὄψιν πάντων ἀρνήσασθαι), τὴν δεξιὰν ὑποδείξας χεῖρα, εἶτα καὶ τὴν ἄλλην, ἔφη, Ἰδοὺ ἡ δεξιὰ, ἰδοὺ δὴ καὶ ἡ ἀριστερά, ἃς παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων¹⁴ οἱ ἐξ Ἀδάμ ἐκκληρώθημεν ἄνθρωποι, τρίτην δὲ μοι Ἀρσενίου χεῖρα¹⁵ ἐπιζητεῖτω μηδεὶς¹⁴.

ζ'. Οὕτως ἄρρητα ἄρρήτων οἱ συκοφάνται κατὰ Ἀθανασίου πλάσάμενοι αἰσχίστα αἰσχίστων ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀδεκάστου δίκης καὶ τῆς ἀληθείας ἀπηνέγκαντο. Ἄλλ' ὦ τῆς δυσσεβοῦς καὶ ἀναιδεστάτης γνώμης! καὶ τί γὰρ οὐκ ἀξίως τῶν φαύλων ἐξονομάζεσθαι; Δέον γὰρ ἐγκαλύπτεσθαι, καὶ εἰς γῆν κεκυφέναι¹⁵, καὶ

1. Ἰβ. Ἱεροσ. Κε. - ἡ πονηρία, μηδὲ Ἱερ.

2. καθ' ἡμῶς γε. - καθ' ἐτέρων εἰσάγειν Ἰβ. - καθ' ἐτέρων εἰσάγειν ἐγκλήματα Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.

3. καθ' ἡμῶς γε. - τεταριγευμένην ἐν ξυλίνῳ Κε. - τεταριγευμένην ξυλίνῳ ἐν ἄπ. Χ.

4. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. κη' (σ. 62).

5. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 257.

6. καθ' ἡμῶς γε (ἐκ σ. Ἱεροσ. Κε.). - Μελιτιανὸς Ἰβ. Ἱερ.

7. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 313.

8. ΑΝΩΝΥΜΟΥ. Βίος Ἀθανασίου (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ Μερίδιβ. Ιον. παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ') σ. 140.

9. Ἱεροσ. Κε. - Κατὰ Θεοῦ δὲ πρόνοιαν Ἰβ. Ἱερ.

10. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 365.

11. Ἰβ. Ἱερ. - καταλαμβάνουσης Κε. - καταλαμβάνουσης Ἱεροσ.

12. καθ' ἡμῶς γε. - οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἦν Ἰβ. Ἱερ. Κε. - οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἦν Ἱεροσ.

13. Ἰβ. Ἱερ. - δέ μοι χεῖρα Ἱεροσ. Κε.

14. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κθ' (σ. 67).

15. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. (σ. 63).

μεταμελεία μόνη τὰ τολμηθέντα ἐξιλέωσασθαι, αἱ δὲ ¹ γόητα ² καὶ ἀπατεῶνα τὸν ἐλέγκτην ³ αὐτῶν ⁴ τῆς κατηγορίας καὶ ἀπάτης ἀποκαλεῖν ἐπετίθεντο, καὶ οὐδὲ τοῦ καταψηφίζεσθαι τῆς ἀνευθύνου κεφαλῆς ἐκείνης ἀπείχοντο ⁵, ἐν ᾗ καὶ τὸ ἀναιδέστατον, ὅτι καὶ Ἀρσένιον, ὃν ἀνηρεῖσθαι τε καὶ περιεκόφθαι τὴν χεῖρα ὑπὸ Ἀθανασίου διεψηφίζοντο, τοῦτον ἐπὶ τῇ Ἀθανασίου καταψηφίσει ὡς ἐπίσκοπον ὀψήλεις ⁶ χειρογραφῆσαι παρεσκευάσας· καὶ ὁ νεκρὸς τὸν ἀνηρεηκότα, γέλωτα εἰπεῖν, δίκας διεπράττετο ⁷. Ὁ μὲν ⁸ γὰρ τοῦ Χριστοῦ θεράπων φόβου φόβῳ μετὰ τὸν ἔλεγχον αὐτῶν τῆς συκοφαντίας πρὸς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ⁹ ὄχγετο· αἱ δὲ, καὶ ἀπόντος αὐτοῦ, ἐρήμῃ δίκῃ καταψηφίζοντα ¹⁰. Καὶ ἐν τῇ Μαρεώτιδι ¹¹ (τῆς δὲ παρακειμένης λίμνης Μαρίας ἡ κώμῃ φέρει τὸ παρώνυμον ¹²) ἐρήμῃ αὐτοῦ κατεδιηγήσαντο, ἱερῶν τε σκευῶν ¹³ συντριβὴν καὶ θυσιαστηρίου καταστροφὴν ¹⁴ καὶ πυρκαϊάν βιβλίων ¹⁵ καὶ ἄλλα ἅττα αἰτιασάμενοι ¹⁶. Πλὴν ἐπέπερ αὐτοὺς βασιλεὺς μεταπέμπτους ¹⁷ ἐποιεῖτο—τοῦτο γὰρ ἡ τοῦ Ἀθανασίου παρὰ βασιλεῖ ἀριξίς τε καὶ αἵτησις, ὡς ἂν, πολλῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ¹⁸ συνελήλυθόντων ἐπισκόπων, καὶ αὐτοῦ ¹⁹ παρόντος, παρὰ τῶν συκοφαντησάντων τὴν δίκην λαβεῖν δύναιτο, καὶ αὐτὸν ²⁰ ἀθῶον παραστῆσαι τῶν αἰτιαθέντων,—ἐπεὶ οὖν αὐτοὺς μετακαλεῖν ὁ βασιλεὺς ἔγνω ²¹, αἱ μὲν πλεῖστοι θεολόγους τῶν συσκευασθέντων τὸν ἔλεγχον οὐδὲ παραγενέσθαι ἤθου-

1. Ἰβ. Ἱερ.— οἱ δὲ Ἱερσο. Κε.

2. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. (σ. 80).

3. καὶ ἡμῶν γε.— ἔλεγχον ἐν ἄπ. Χ.

4. Κε.— αὐτῶν ἐν ἄπ. Χ.

5. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. λβ' (ἀρ. 68).

6. Κε.— ὀψήλεις Ἱερσο.— ὀψήλεις Ἰβ. Ἱερ.

7. Αὐτόθι.

8. Ἱερ.— δίκας ἐπράττετο. Ὁ μὲν Ἰβ. Ἱερσο. Κε.

9. Ἱερ.— Κωνσταντινούπολιν. Ἰβ. Ἱερσο. Κε.

10. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ.

11. Κε.— τῇ Μαρεώτῃ δὲ Ἰ. Βατοπ.— τῇ Μαρεώτῃ δὲ ἐν ἄπ. Χ.

12. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, αὐτ.

13. Κε.— ἱερῶν σκευῶν ἐν ἄπ. Χ.

14. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 381.

15. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κζ' (σ. 64).

16. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ.

17. Ἱερ. Ἱερσο. Κε.— μεταπέμπτους Ἰβ.

18. Ἰβ. Κε.— ἐπιταυτὸ Ἱερ.— ἐπὶ ταυτὸ Ἱερσο.

19. Ἱερ.— αὐτοῦ Ἰβ. Ἱερσο. Κε.

20. καὶ ἡμῶν γε (ἐπ. Κε.).— αὐτῶν Ἰβ. Ἱερσο.— αὐτῷ Ἱερ.

21. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 264, 404.

λήθησαν¹. Εὐσέβιος δὲ καὶ Θεόγνης² καὶ τὸ λοιπὸν τῶν ἀρειανιζόντων σύνταγμα³, ὅσοι πλέον τῶν ἄλλων τῷ ἀναιδέϊ τῆς γνώμης καὶ πονηροτάτῳ ἐπεποιθίσαν⁴, οὗτοι δὴ παραγενόμενοι, ἃ μὲν κατηγόρησαν, καὶ ἐρ' οἷς τὴν ἄδικον ψῆφον ἔθεντο, τούτων οὐδὲν ἐμνημόνευσαν, τὴν συνήθη δὲ σιτοπομπίαν, ἐξ Ἀλεξανδρείας τῇ Κωνσταντίνου πόλει⁵ διαπορθμευομένην, κωλύσειν ἔφασαν ἀπειλεῖν τὸν Ἀθανάσιον⁶. Καὶ ταύτης τῆς κατηγορίας ἑαυτοὺς εἰς κατηγόρους καὶ κριτάς καὶ μάρτυρας οἱ περὶ Εὐσέβιον καταμερίσαντες εἰς Τρίβεριν αὐτὸν⁷ τῆς Γαλλίας ἐξορισθῆναι⁸ παρασκευάζουσι⁹.

ἦ. Τοῦ δὲ μεγάλου Κωνσταντίνου ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων (τὸν γὰρ αἵρεσιώτην λόγον¹⁰ τοῖς αἵρετικοῖς ἐατέον πλάττεσθαι, οἱ σεμνύνειν αὐτῶν¹¹ τὸ δυσσεβὲς τῷ ψεύδει σπουδάζουσιν) ἐν Βιθυνίᾳ τῷ θείῳ τελειωθέντος βαπτίσματι¹², καὶ πρὸς τὸν ἀμείνω βίον μεταχωρήσαντος¹³, ἐπὶ μέγα παρρησίας πρὸς τὸν τούτου παῖδα Κωνσταντίον οἱ ἀρειανίζοντες ἀναγόμενοι (εὐρίπῳ γὰρ ἄνθρωπος ὢν καὶ τῆς αὐτῶν φατρίας τοῖς ἄγουσιν εἴπετο¹⁴), καὶ Παῦλον τὸν ὁμολογητὴν στάσεων¹⁵ ἀρχηγὸν¹⁶ καὶ φόνων ἐμφυλίων εἰσηγησάμενοι, καὶ τοῦ ὁρόνου ἐξορίσαντες Εὐσέβιον τὸν Νικομηδείας, ὃς Βηρυτοῦ¹⁷ ὑπῆρχε πρότερον, τρίτον ὁρόνον ἐκθέσμως ἀμείβοντα¹⁸, ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν¹⁹ μεταφέρουσιν²⁰. Οὕτως²¹ ἦν ἅπαντα τοῖς

1. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἡβου.λήθησαν 'Ιεροσ.- ἡβου.λήθησεν Κε.

2. καθ' ἡμῶν γε.- Θεόγνης 'Ιβ. 'Ιερ.- Θεογόγιος 'Ιεροσ. Κε.

3. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 105.

4. 'Ι. Βατοπ. (ἐπ. Κε.).- ἐπεποιθήσαν ἐν ἁπ. Χ.

5. 'Ιεροσ.- Κωνσταντινου.πόλει 'Ιβ. 'Ιερ. Κε.

6. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 265.

7. 'Ιεροσ. Κε.- αὐτῶν 'Ιβ. 'Ιερ.

8. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ.

9. 'Ιερ.- τῆς Γαλλίας ἐξορισθῆναι παρασκευάζουσιν 'Ιβ.- παρασκευάζουσι τῆς Γαλλίας ἐξορισθῆναι 'Ιεροσ. Κε.

10. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. Α' ε' (σ. 14).

11. 'Ιερ. Κε.- αὐτῶν 'Ιβ. 'Ιεροσ.

12. ΕΥΣΕΒΙΟΥ, αὐτ. σ. 1213, 1220.

13. καθ' ἡμῶν γε.- μεταχωρίσαντος ἐν ἁπ. Χ.

14. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Πρὸς μοραχούς (αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 776.

15. 'Ιεροσ. Κε.- στάσεως 'Ιβ. 'Ιερ.

16. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, αὐτ. Β' ε' (σ. 72).

17. καθ' ἡμῶν γε.- Βηρυτιῶν 'Ιεροσ.- Βηρυτίων Κε.- Κηρυτίων 'Ιβ. 'Ιερ.

18. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἀπολογητικὸς (αὐτ. σ. 260).

19. 'Ιερ. 'Ιεροσ. Κε.- Κ/πο.λιν 'Ιβ.

20. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Β' ζ' (σ. 84).

21. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἀναφέρουσιν. Οὕτως 'Ιεροσ. Κε.

ἀρειανίζουσιν εὐχερῇ, καὶ οὐδὲν ἦν ἐπιθυμίας ἢ θυμοῦ γέννημα, ὃ μὴ ταῖς χερσὶν ἐμαυεύετο, καὶ ἐτελεσφορεῖτο, καὶ εἰς μέγα κακὸν ἐπηυξάνετο.

Θ'. Ὁ δὲ χρόνοις μὲν ὕστερον ἐπράχθη, συγγένειαν δὲ πολλὴν πρὸς τὰ προρρηθέντα δικσώζει, συνάψαι' τούτοις προήρημαι. Πολλῆς ἀταξίας, ὡς πολλάκις ἔφημεν, κατὰ τὴν ἔω² ταῖς πανταρχῇ³ ἐκκλησίαις, Κωνσταντίου βασιλεύοντος, ἀναγυθείσης, Κώνστας, ὁ τῶν ἐσπερίων βασιλεύς, τῷ κοινωνῶ τῶν ὠδίνων κοινωνάμενος σύνοδον ἐν Σαρδικῇ συγκροτεῖ⁴, ἐν ἣ ἄλλα τε διαπέπρακται, ὧν ἐφεξῆς τὴν γυνῶσιν ἀναπτύξει ἢ διήγησις, καὶ ἡ Ἀθανασίου ἀθώωσις⁵. Ταύτης τῆς συνόδου τὴν ψῆφον ὁ Κώνστας δι' ὁ⁶ Εὐφρατῆ⁷ καὶ Βικεντίου τῶν ἀρχιερέων⁸ διέπεμψε⁹ τῷ ἀδελφῷ, Σαλιανόν αὐτοῖς συνάψας τὸν στρατηγόν, ὅς ἀνὴρ καλὸς τε καὶ ἀγαθὸς ὑπάρχων καὶ τῇ εὐσεβείᾳ¹⁰ οὐδὲν ἥττον ἐλαμπρύνετο¹¹. Κωνσταντίος δὲ εἰς τὴν Ἀντιόχου τότε τὰς διατριβὰς ἐποιεῖτο¹² ἤρχε δὲ τῆς Ἀντιοχείας Στέφανος¹³, τὰ¹⁴ Ἀρείου πνέων καὶ αὐτός, καὶ ὑπὸ¹⁵ τῶν ἀρειανῶν τῆς ἐκεῖσε ἄρχειν ἐκκλησίας ταχθεὶς, δι' αὐτὸν καὶ ἡ σύνοδος ὑπὸ κατὰ γνώσιν¹⁶ τοῦτον¹⁷ ἐτίθετο¹⁸. Σαλιανοῦ τοίνυν τοῦ στρατηγοῦ ἰδίᾳ καταλύσαντος, καὶ τῶν ἱερέων ἅμα ποιουμένων τὴν οἴκησιν, γύναιόν τι τῶν ἐπὶ μισθῷ τὴν ὕβριν πιπρασκόντων τοῦ σώματος οἱ περὶ τὸν¹⁹ Στέφανον ἐταιρισάμενοι²⁰, καὶ δεῖσθαί τινος αὐτῆς τῶν ἐπιξενουμένων ἄρτι καταχθέντος²¹ λέγοντες, ἐφ' ᾧ²¹ τῆς νυκτερινῆς αὐτῷ καὶ λαοραΐας κοινωνῆσαι πρᾶ-

1. καθ' ἡμῶς γε. - συνάψαι ἐν ἔπ. X.
2. καθ' ἡμῶς γε (ἐκ σ. Ἱεροσ. Κε.). - ἔω' Ἰβ. Ἱερ.
3. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε. - πανταρχῇ Ἰβ.
4. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Πρὸς μοναχούς (αὐτ. σ. 709).
5. Αὐτ. σ. 713.
6. Ἰβ. Ἱεροσ. Κε. - τὴν ψῆφον δι' Ἱερ.
7. Ἱερ. (κ. κατ.). - Εὐφράτα Ἰβ. Ἱεροσ. Κε. (κ. κατ.).
8. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 716.
9. καθ' ἡμῶς γε. - διέπεμπε Ἱεροσ. Κε. - διέπεπε Ἰβ. Ἱερ.
10. Ἰβ. Ἱεροσ. Κε. - καὶ εὐσεβείᾳ Ἱερ.
11. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. η' (σ. 83).
12. Αὐτόθι.
13. Ἰβ. Ἱερ. - ἤρχε δὲ Στέφανος, τὰ Κε. - ἤρχεν δὲ Στέφανος τὰ Ἱεροσ.
14. Ἰβ. Ἱερ. - αὐτός, ὑπὸ Ἱεροσ. Κε.
15. Ἰβ. Ἱεροσ. Κε. - ὑποκατάγωσιν Ἱερ.
16. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε. - τούτων Ἰβ.
17. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. (σ. 79—80).
18. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε. - τῶν Ἰβ.
19. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. σ. 717.
20. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. θ' (σ. 84).
21. καθ' ἡμῶς γε. - καταχθέντος, ἐφ' ᾧ ἐν ἔπ. X.

ξεως, πείθουσιν ἐτοιμὴν οὔσαν καταχθῆναι πρὸς τὸ δωμάτιον, ἥδη καὶ τινος τῶν ὑπηρετουμένων τοῖς ἱερεῦσι χρήμασι κλαπέντος συμπράττειν αὐτῶν τοῖς σπουδασμασιν, ὅς¹ καὶ τὴν αὐλίον θύραν λαθραίως ὑπανοίξας² τῷ γυναιῷ ἀκώλυτον αὐτῇ τὴν εἵσοδον ἀπειργάσατο. Ἡ δὲ ἐπεισῆι³ τε καὶ πλησιάζειν ἔμελλε τῷ Εὐφρατῇ· ὁ γὰρ ἕτερος τῶν ἐπισκόπων τῷ ἐνδοτέρῳ δωματίῳ ἐπανεπαύετο. Τοῦ δὲ ἱερέως συναίσθησιν λαμβάνοντος τῆς εἵσοδου, ἐπηρωτᾷτο τὸ γύναιον, τίς τε εἶη, καὶ τίνας ἔνεκεν εἰσπορεύεται; Τῆς δὲ γυναικεῖα τε καὶ οἰκεῖα φωνῇ ἀποκριναμένης, ὅσος τε καὶ θάμβος τῷ Εὐφρατῇ περιέπιπτε⁴, καὶ δαιμόνιον τι ἐν φαντασίᾳ γυναικοῦ ἐπηρεάζειν ὑπελογίζετο, ἐν ᾧ λόγος εἰς⁵ πέντε καὶ δέκα συντελῶν ἀριθμὸν τῷ ἀρχηγῷ τοῦ δράματος εἶπετο, καὶ ἐπεισηδῶσί τε τοῖς οἰκήμασι καὶ⁶ αὐτό τε τὸ γύναιον καὶ τὸν Εὐφρατῆν⁷, ὡς ἐπὶ πορνείᾳ δῆθεν πεφωραμένον, συλλαμβάνειν ἔμελλον. Θορύβου δὲ καὶ κραυγῆς, ὡς εἰκός, διαδοθείσης⁸, ὁ ἕτερος τῶν ἐπισκόπων ἐφίσταται καὶ τῶν ὑπηρετῶν, ὅσοι μὴ τοῦ δράματος ἐκοινωνήσαν, καὶ τὴν αὐλίον ἐναποκλείσαντες θύραν ἐπὶ τῶν στρατιωτῶν, τῶν καὶ⁹ ἐπιβούλων, συλλαμβάνουσι, τοῦ ἡγεμόνος διαφυγόντος τῆς πράξεως. Ὁναγρος δὲ οὗτος ἦν, τῷ Στεφάνῳ προσανακείμενος, ὅς, ἐξ ὧν ἐπειτῆδευε (καὶ χερσὶ γὰρ καὶ ποσὶ πληγὰς ἀφορήτους καὶ τραύματα τοῖς εὐσεβοῦσιν ἐνέτεινε), τὴν ὀνομασίαν ἐκληρώσατο. Τῶν δὲ συλληφθέντων φυλακισσομένων, ἥδη τῆς ἑω¹⁰ ταῖς ἡλιακαῖς αὐγαῖς ὑπεχαρασσομένης, πρὸς τὸν βασιλέα Κωνσταντίον τοὺς συλληφθέντας ἄγοντες οἱ ἐπίσκοποι — καὶ Σαλιανός¹¹ σὺν αὐτοῖς παραγίνεται — ὠλοφύροντό τε τὰ τετολμημένα καὶ τεκμηρίωσιν ἐποιοῦντο ταῦτα τῶν πανταχόθεν¹² κατὰ τῶν τῆς¹³ εὐσεβείας προασπιστῶν θρυλλουμένων¹⁴, καὶ δικαίαν ἦτουν ἐπ' αὐτοῖς προβῆναι τὴν ψῆφον. Ὁ δὲ τούς τε ἄνδρας ἐναισχυνοίς, καὶ τὸ μῦσος¹⁵ τοῦ δράματος

1. Ἱερ. Κε. — ὡς Ἰβ. Ἱεροσ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — ἐπαγοιγνὸς Ἰβ. Ἱερ. Κε. — ἐπαγοιγνὸς Ἱεροσ.

3. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε. — ἐπεισῆι Ἰβ.

4. Ἰβ. Ἱερ. — περιέπεσε Κε. — περιέπεσεν Ἱεροσ.

5. καθ' ἡμᾶς γε. — λόγος γὰρ εἰς Ἰβ. Ἱερ. Κε. — λόγος γὰρ εἰς Ἱεροσ.

6. Ἰβ. Ἱερ. Κε. — ἐπεισηδῶσι τε τοῖς οἰκήμασιν καὶ Ἱεροσ.

7. Ἱερ. — Εὐφράταν Ἰβ. Κε. — Εὐφράτα Ἱεροσ.

8. Ἰβ. Ἱεροσ. Κε. — κραυγῆς, διαδοθείσης Ἱερ.

9. Ἱεροσ. Κε. — στρατιωτῶν καὶ Ἰβ. Ἱερ.

10. Ἱερ. Κε. — ἑω Ἰβ. Ἱεροσ.

11. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.). — Σαλούστιος ἐν ἄπ. Χ.

12. καθ' ἡμᾶς γε. — πανταχόσε ἐν ἄπ. Χ.

13. καθ' ἡμᾶς γε. — κατὰ τῆς ἐν ἄπ. Χ.

14. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.). — θρυλουμένων ἐν ἄπ. Χ.

15. Ἱεροσ. Κε. — μῦσος Ἰβ. Ἱερ.

διευλαβηθεὶς ἀκριβῆ τὴν ἐξέλεγχιν¹ ἀρῆκε² γενέσθαι, τοῖς τὰ τοιαῦτα κριτήρια ἐγγεγυμνασμένοις³ ἐπιτρέψας τὴν ἐξέτασιν. Οἱ δὲ τό τε γύναιον παραστησάμενοι⁴, καὶ τοὺς συλληφθέντας ἐν ἐτάσει ποιησάμενοι αὐτίκα τε ὅλον ἀπεγύμνωσαν τὸ δρᾶμα καὶ διὰ τοῦ Ὀνάγρου τὸν Στέφανον εὗρον πάσης ταύτης τῆς κακοτεχνίας⁵ διδάσκαλον. Δι' ὃ⁶ τοῖς παροῦσι τῶν ἐπισκόπων ὁ Στέφανος παραδοθείς, ἐφ' οἷς καθ' ἐτέρων ἀθέσμως ἐπαλαμῆσατο⁷, τοῦ τε ἱερατικοῦ ἐπιλώθη ἀξιώματος καὶ τῆς ἐπισκοπῆς ἀπελήλατο, ἐτέρων ἐπιβουλαῖς τὴν καθ' ἑαυτοῦ ψῆφον θείᾳ κρίσει ἐλκυσάμενος. Οὐδὲν δὲ ἤττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, τὰ Ἀρείου νοσοῦντα, Λεόντιόν τινα τομίαν⁸ ἀντὶ Στεφάνου εἰς τὸν τῆς Ἀντιοχείας⁹ θρόνον οἱ ἀρειανίζοντες¹⁰ ἐγκαθίζουσιν¹¹. Ἀλλ' οὕτω μὲν Εὐφρατᾶς¹² ὑπὸ Στεφάνου συσκευάζεται· οὕτω δὲ ὁ θεὸς Παῦλος τῆς Κωνσταντίνου πόλεως¹³ ἀπελαύνεται· οὕτως Εὐστάθιος ὁ Θεσπέσιος τῆς Ἀντιοχείας ἐκδιώκεται, καὶ τὴν Ἰλλυριῶν πόλιν ἐξ εἰώας ἐπὶ θυόμενον¹⁴ ἥλιον οἰκεῖν κατακρίνεται¹⁵. οὕτως ὁ πολύθλος Ἀθανάσιος τῆς Ἀλεξανδρείας ἐξορίζεται¹⁶. Καὶ τούτων ἐκποδῶν¹⁷, ὅπερ ἐποιοῦντο ἀγώνισμα οἱ αἵρεσιῶται¹⁸, γεγονότων, ἐπὶ μέγα παρρησίας καὶ ἰσχύος¹⁹ ἀνέδραμεν ἡ ἀσέβεια²⁰.

ι'. Διατί²¹ δέ μοι αἱ κατὰ τῶν ἱερέων διαβολαὶ καὶ συκοφανταί τῇ διηγῆσει

1. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐξέτασιν ἐν ἄπ. X.

2. Ἰβ. Ἰερ. - ἐρῆκε Ἰεροσ. Κε.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - τοιαῦτα κριτήρια γεγυμνασμένοις Ἰεροσ. Κε. - τοιαῦτα ἐγγεγυμνασμένοις Ἰβ. Ἰερ.

4. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. (σ. 85).

5. Ἰερ. Ἰεροσ. Κε. - κακοτεχνίας Ἰβ.

6. Ἰβ. Ἰερ. - Διὸ Ἰεροσ. Κε.

7. Ἰεροσ. Κε. - καθ' ἐτέρων ἐπαλαμῆσατο Ἰβ. Ἰερ.

8. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Πρὸς ἐπισκόπους Αἰγύπτου (αὐτ. σ. 553).

9. Ἰερ. - εἰς τὸν Ἀντιοχείας ἐν λ. X.

10. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. ι' (σ. 85).

11. Ἰερ. Κε. - ἐγκαθίζουσιν Ἰβ. Ἰεροσ.

12. Ἰερ. - Εὐφράτας ἐν λ. X.

13. καθ' ἡμᾶς γε. - Κωνσταντινουπόλεως Ἰεροσ. Κε. - Κων/πόλεως Ἰβ. Ἰερ.

14. Ἰ. Βατοπ. (ἐπ. Κε.). - ἐπιθυόμενον ἐν ἄπ. X.

15. Ἰεροσ. Κε. - ἥλιον κατακρίνεται Ἰβ. Ἰερ.

16. Ἰερ. Κε. - ἐξορίζεται Ἰβ. Ἰεροσ.

17. Ἰερ. Ἰεροσ. Κε. - ἐκ ποδῶν Ἰβ.

18. Ἰβ. Ἰερ. - αἵρεσιῶται Ἰεροσ. Κε.

19. Ἰερ. Ἰεροσ. Κε. - ἰσχύος Ἰβ.

20. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.). - εὐσέβεια ἐν ἄπ. X.

21. Ἰβ. Ἰερ. (κ. κατ.). - Διὰ τί Ἰεροσ. Κε. (κ. κατ.).

καθυπεβλήθησαν; Διατί; ἵνα μάθητε¹, ἀγαπητοί, καὶ κατὰ νοῦν ἔχητε², ὡς τὸ κατὰ τῶν ἀρχιερέων Χριστοῦ συκοφαντίας ῥάπτειν, καὶ δόλους ὑφαίνειν αἵρετικῶν ὑπάρχει ἐφεύρημα³, τῶν εἰς τὸν ὕϊόν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεόν ἡμῶν πεπαρωνηκότων, καὶ τῶν τηλικούτων⁴ σπέρμα δυσσεβείας ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς ὑποδεξαμένων εὐρίσκειται⁵ βλάστημα, καὶ τῶν⁶ τὴν πίστιν⁷ ἡμῶν τῶν χριστιανῶν καπηλευσάντων⁸ κακούργημα πέφυκεν ἵνα, ὅταν ἴδῃτε τινὰς ταῖς ἀρχιερέων καὶ ἱερέων λοιδορίαις ἐμπομπέοντας, τοὺς σπορέας αὐτῶν καὶ διδασκάλους ἀναμιμνήσκησθε⁹, καὶ αὐτοὺς ἐπιγινώσκητε¹⁰, ὅποιοί τέ τινες¹¹, καὶ τίνος φυτείας ὄντες τυγχάνουσιν (Ἐκ γὰρ¹² τῶν¹³ καρπῶν αὐτῶν, ὁ κυριακὸς λόγος φησὶν, ἐπιγινώσεσθε αὐτούς) ἵνα φύγητε¹⁴ τὴν μίμησιν, ὣν τὴν ἀσέβειαν ἐβδελύξασθε, καὶ μὴ μέρει τινὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς κοινωνίαν ἀποσπασάμενοι καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ δυσσεβήματος κατ' ὀλίγον ὑπορροφεῖν ἐνεθισθῇτε¹⁵. Αἵρετικὸς¹⁶ ἐστὶν ὁ ποιμήν; λύκος ἐστί, φυγεῖν ἐξ αὐτοῦ καὶ ἀποπηδᾶν δεήσει, μὴδ' ἀπατηθῆναι καὶ προσελθεῖν¹⁷, καὶ ἄν¹⁸ ἡμερον περισαίνειν δοκῇ¹⁹. Φύγε²⁰ τὴν κοινωνίαν αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν ὡς ἰὼν ὄφρως—ἀγκίστρον²¹ μὲν²² καὶ δελέατι ἰχθύες ἀλίσκονται, ὁμιλία δὲ πονηρά, καὶ τὸν αἵρετικόν

1. Ἱερ.— μάθοιτε ἐν λ. X.

2. Ἱ. Βατοπ.— ἔχιοιτε ἐν ἄπ. X.

3. Ἱβ. Ἱερ.— ἐφεύρημα Ἱερ. σ. Κε.

4. καθ' ἡμᾶς γε.— καὶ τηλικούτων Ἱερ. Κε.— καὶ τηλικούτων Ἱβ. Ἱερ. σ.

5. ἐν ἄπ. X.— ὑποδεξαμένων (δ) εὐρίσκειται Κε.

6. Κε.— βλάστημα τῶν ἐν ἄπ. X.

7. Ἱερ. Κε.— πίστιν Ἱβ. Ἱερ. σ.

8. Ἱερ. σ. Κε.— καπηλευσάντων Ἱβ. Ἱερ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.— ἀναμιμνήσκεισθε Κε.— ἀναμιμνήσκεισθε Ἱβ. Ἱερ.— ἀναμιμνήσκεισθε Ἱερ. σ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.— ἐπιγινώσκετε ἐν ἄπ. X.

11. Κε.— ὅποιοί τινες ἐν ἄπ. X.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Ζ' 16.

13. ἐν ἄπ. X.— ἀπὸ τῶν ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

14. Ἱβ. Ἱερ.— φύγοιτε Ἱερ. σ. Κε.

15. καθ' ἡμᾶς γε.— ἐνεθισθείητε Ἱερ. σ.— ἐνεθισθείητε ἐν λ. X.

16. ἐντ. ἀκ. Πα.

17. καθ' ἡμᾶς γε.— ἀπατηθῆναι προσελθεῖν ἐν ἄπ. X.

18. Ἱερ. Ἱερ. σ. Πα.— καὶ Ἱβ. Κε.

19. Ἱερ. Πα. Κε.— δοκεῖ Ἱβ. Ἱερ. σ.

20. Ἱερ. Πα. Κε.— φύγε Ἱβ. Ἱερ. σ.

21. ἐντ. λ. Πα.

22. Ἱερ. Κε.— ἀγκύστρῳ μὲν Ἱβ.— ἀγκύστρῳ μὲν Ἱερ. σ.

ἰὼν ὑποκαθήμενον ἔχουσιν πολλοὺς τῶν ἀπλουστέρων προσιόντας, καὶ μηδὲν βλάβους παθεῖν ὑπορωμένους ἐξώγρησε· — φεύγειν ¹ οὐκ παντὶ σθένει διὰ ταῦτα προσήκει ² τοὺς τοιούτους. Ὁρθόδοξός ³ ἐστὶν ὁ ποιμὴν, εὐσεβείᾳ ⁴ ἐσφράγισται, οὐδὲν τῆς αἰρετικῆς φατρίας ἐπισύρεται; ὑποτάγηθι αὐτῷ, ὡς εἰς τύπον προκαθεζομένῳ Χριστοῦ· οὐκ ἐκείνῳ φέρετε τὴν τιμὴν, ἃν ἐξ ὅλης φέρης ταύτην τῆς ψυχῆς· Χριστὸς ταύτην ⁵ ὑποδέχεται· μὴ περιεργάζου τὰ ἄλλα· Θεὸς ἐστὶν ὁ τούτων ἐξεταστής· ἐκείνῳ τὴν κρίσιν κατέλιπε ⁶, σὺ δὲ τὴν ὑπακοήν, κατὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ, καὶ ⁷ καθαράν αὐτῷ τὴν διάθεσιν ἐπιδείκνυσσ ⁸. Ἄλλοις εἴρηται ⁹, *Τὸ ἀνθρώπου, σκοπὸν τέθεικά σε* ¹⁰ τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ· ὑμῖν δὲ εἴρηται ¹¹, Ἄ λέγουσιν ὑμῖν οἱ ἱερεῖς ποιεῖν ποιεῖτε ¹², τὰ δὲ ¹³ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε ¹⁴. Ὡ ¹⁵ γλυκειὰς ἐμοὶ καὶ ἡδίστης φωνῆς καὶ λίαν μὲν ποθυμένης ¹⁶, οὐδαμῇ δ' ἐμοὶ ¹⁷ νυνὶ πρᾶττεσθαι ¹⁸ συγχωρουμένης ¹⁹! οὐ σοὶ ²⁰ κόπος, φησὶν, ἐστίν ²¹, οὐδὲ πόνος τὰ τοῦ ἱερέως ἔργα πολυπραγμονεῖν, καὶ διερευναῖσθαι ²². καὶ μὴ ποιεῖ μὲν αὐτοῦ ²³ τὰ ἔργα, ἃν μὴ συμβαίνει τῶν λόγων· πείθου δὲ τῇ διδασκαλίᾳ, καὶ μὴ πολυ-

1. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε. — φεύγει Ἰβ.

2. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.). — προσήκον Ἱεροσ. — προσήκει Ἰβ. Ἱερ.

3. ἐντ. ἁκ. Πα.

4. ἐν ἁπ. Χ. — ποιμὴν καὶ εὐσεβείᾳ Κε.

5. Ἰβ. Ἱερ. Πα. — ἃν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς ταύτην φέρης. Χριστὸς αὐτήν Ἱεροσ. Κε.

6. Ἰβ. Πα. Ἱεροσ. Κε. — κατέλιπε Ἱερ.

7. Ἱεροσ. Κε. — ὑπακοήν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ ἐν λ. Χ.

8. Ἱερ. Πα. Κε. — ἐπιδείκνυσσ Ἰβ. Ἱεροσ.

9. ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΔΓ' 7.

10. ἐν ἁπ. Χ. — δέλωκά σε ΙΕΖΕΚΙΗΛ, αὐτ.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΓ' 3.

12. Ἱερ. Πα. Κε. — ποιῆτε Ἰβ. Ἱεροσ.

13. ἐν ἁπ. Χ. — ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε κατὰ δὲ τὰ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

14. Ἱερ. Πα. Κε. — ποιῆτε Ἱεροσ. — ποιῆτε Ἰβ.

15. ἐντ. λ. Πα.

16. Ἱεροσ. Κε. — λίαν, ποθυμένης Ἰβ. Ἱερ.

17. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Ἱεροσ. Κε.). — οὐδαμῇ, δ' ἐμοὶ Ἰβ. — οὐδαμῇ δέ ἐμοὶ Ἱερ.

18. Ἰβ. Ἱεροσ. Κε. — πρᾶττεσθε Ἱερ.

19. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε. — συγχωρούμενος Ἰβ.

20. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.). — οὐ σοὶ ἐν ἁπ. Χ.

21. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε. — ἐστίν Ἰβ.

22. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε. — διερευναῖσθαι Ἰβ.

23. Ἱερ. Κε. — καὶ μὴ ποιεῖ μὲν αὐτοῦ Ἱεροσ. — καὶ μὴ ποιεῖν αὐτοῦ Ἰβ.

πραγμόναι τὴν πολιτείαν· σεαυτὸν σκόπει, σεαυτὸν ἐπιτήρει· ἕα δὲ τῷ κριτῇ τοὺς ἄλλους, καὶ τῷ ἐφ'esτηκότῃ ποιμαίνειν τὴν περὶ τούτων παραχώρει φροντίδα¹.

ια'. Εἴθε τῆς ὑμετέρας ἐτύγχανον ἔτι τάξεως, εἴθε τὸν ὑμέτερον², ὡς καὶ πρόσθεν, ἐπλήρουν κατάλογον, ἵνα μηδεμία μοι περιῇ ἀνάγκη λογοθετεῖν τὰ ἄλλοτρια, ἵνα μηδεμία μοι ἐπηκολούθει ποινή· τὰ τῶν ποιμαινομένων παρορῶντι ἐλαττώματα, ἵνα τὰ ἐμὰ μόνον περισκοπεῖν³ ἔξῃν, καὶ περὶ μηδενὸς τῶν ἄλλων αἱ φροντίδες ἐπεκάθηντο. Φθόνος ἄρα τις ἦν ἐκεῖνος καὶ φθόνων ὁ χαλεπώτατος ἐμοὶ καὶ πικρότατος, ὃς τῆς ἡδίστης ἐκείνης καὶ ἡμέρου διαγωγῆς καὶ ἀφρόντιδος⁴ ἡχμαλώτισεν, ἐν ᾗ οὐδένα μὲν παρέλύπειν τῶν πλησίον, οὐδένα δὲ πολυπραγμονεῖν⁵ ἀπητούμην, οὐδενὶ δὲ βαρὺς⁶ ἐφαινόμην· πάντα δὲ μοι φίλια καὶ χάρις, καὶ φροντίδων ὁ βίος ἐλεύθερος. Νῦν δέ, οἶμοι! καὶ λυπεῖν ἄλλους ὁ τοῦ ποιμαίνειν νόμος ἐπιτάττει, καὶ βαρὺν φαίνεσθαι, καὶ σοβαρὸν δοκεῖν⁷, καὶ κρίνειν ἐσθ' ὅτε, καὶ κατακρίνειν τὸν ἀπ' ἀρχῆς φυγόντα τὴν⁸ τοιαύτην τάξιν, καὶ ἀδιαλλάκτως μισήσαντα, εἰ καὶ διαφυγεῖν οὐκ ἐξεγένετο, ἃ φυγεῖν εὐδαιμονία ἐκρίνετο.

ιβ'. Ἄλλ' εἰ τί μοι τοιοῦτον, ὦ Θεοῦ λαὸς καὶ ἡγαπημένα τέκνα ἐν Κυρίῳ, ἐνορᾶν⁹ νομίζοιτε, μεμνημένοι τῶν προτέρων καὶ τῆς ἐμῆς γνώμης τῇ τοῦ ποιμαίνειν ἀνάγκῃ καὶ τοῖς τῆς ἐπιστασίας νόμοις τοῦτο λογίσεσθε, μᾶλλον δὲ εἰ τινὰ ποτε τῶν ποιμένων¹⁰ κατηγορεῖν, καὶ διασύρειν λογισμὸς ὑμῶν τινι παρεμπέσοι¹¹, τοὺς μὲν ἄλλους ἐάτω, καὶ φυλαττέτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν¹², ἐμὲ δὲ καὶ τὸ ἐμὰ πολυπραγμονεῖτω, τὰ ἐμὰ περιεργαζέσθω. Οὐ δυσφορήσω, εὖ ἴστε¹³, οὐδ' ὀργὴν τὴν κωμωδίαν ποιήσομαι¹⁴, οὐδὲ τὴν τοῦ Θεοῦ θεράποντος Ἑλισσαίου

1. 'Ιβ. 'Ιερ.- περὶ τούτων παραχώρησιν καὶ φροντίδα 'Ιεροσ. Κε.

2. 'Ιερ. 'Ιεροσ. Κε.- ὑμέτερον 'Ιβ.

3. 'Ιερ. Κε.- περισκόπειν 'Ιβ. 'Ιεροσ.

4. 'Ιβ. 'Ιερ.- φροντίδος 'Ιεροσ. Κε.

5. 'Ιερ.- πολυπραγμονεῖν 'Ιβ. 'Ιεροσ.

6. 'Ιεροσ. Κε.- οὐδενὶ βαρὺς 'Ιβ. 'Ιερ.

7. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ. σ. 'Ιεροσ. Κε.).- δοκεῖ 'Ιβ. 'Ιερ.

8. 'Ιεροσ. Κε.- ἀπ' ἀρχῆς τὴν 'Ιβ. 'Ιερ.

9. 'Ιβ. 'Ιερ.- ὀρᾶν 'Ιεροσ. Κε.

10. 'Ιεροσ. Κε.- ποιμαινομένων 'Ιβ. 'Ιερ.

11. 'Ιερ. Κε.- παρεμπέση 'Ιβ. 'Ιεροσ.

12. Κε.- γλῶσσαν αὐτοῦ ἐξ αὐτῶν 'Ιεροσ.- γλῶσσαν ἐξ αὐτῶν 'Ιβ. 'Ιερ.

13. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.).- ἴσθε ἐν ᾧ. Χ.

14. 'Ιερ. 'Ιεροσ. Κε.- ποιήσωμαι 'Ιβ.

κατὰ τῶν παιδαρίων μιμήσομαι¹ ἀγανάκτησιν². Μόνον τὴν ἄλλην ἀρετὴν ἐξα-
σκεῖτε, καὶ τῆς εὐσεβείας περιέχεσθε, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἀρχιερεῖς εὐλαβῶς
διατίθεσθε. καὶ τὸ νενομισμένον σέβας διασώζετε³. Δέχεται καὶ πατὴρ ἡδέως προ-
πηλακίζοντα τέκνα, καὶ τὴν ὀφειλομένην ὀργὴν τοῖς πατρικοῖς σπλάγγνοις ἱλα-
ρύνει, καὶ ἐξευμενίζεται· εἶδε γάρ, ὅτι, ὅσον⁴ ἂν στασιάσῃ τὰ τέκνα πρὸς τὸν
τεκόντα, πάλιν ἐπισυνάγεται, καὶ συνάπτεται, καὶ τοῦτον στέργει (καὶ ἐπὶ⁵ μικρὸν
ἀποσχιρᾷ) καὶ ἀσπάζεταιται.

ἰγ' Ἐγὼ δὲ τῶν παρόντων ὑμῶν οὐδένα⁶ οὐδὲ στάσιν ἐγκαλεῖν ἔχω, οὐ-
δ' ὕβριν, οὐδὲ προπηλακισμόν, οὐ λόγον συσκευαζόμενον, οὐδὲ συκοφαντίας ἐπο-
χουμένας τοῖς πλάσμασιν, οὐδ' ἐπιβουλὰς, καὶ τῶν ἐχθρῶν ἀποκναιούσας τὰ αἰ-
σθητήρια, οὐκ ἄλλο τι τῶν ἀτόπων καὶ χαλεπῶν, πλὴν εἰ μή που⁷ τινές, καὶ
τοῦτο τῶν εὐαριθμήτων, ὑπ' ὀδόντα γρύζουσιν, ἴσως ἵνα⁸ μή, τῷ παντελῶς⁹ εἰ-
ρηναίῳ καὶ ἀστασιástῳ, ῥητιώνῃ καὶ ἀμελείᾳ ἢ φυσιώσεως¹⁰ περιολισθήσωμεν
παθήματι, ὧν μᾶλλον ἀπηλλάχθαι ἢ τῆς ἀδίκου τῶν ἐπηρεαζόντων ἡμᾶς ἐπαναστά-
σεως ἐπευχόμεθα. Εἴη¹¹ δὲ ὑμῖν¹² ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ἡ ὑπεραγία καὶ
τρισυπόστατος καὶ ὁμοφυῆς Θεότης, ἀντὶ ταύτης ὑμῶν τῆς εἰς ἡμᾶς εὐνοίας καὶ
ἀγάπης, ἀρεταῖς μὲν ὑμᾶς σεμνύνων, ἄλυπον δὲ τὸν βίον παρέχων, ἄλυπον δὲ
τὴν ἐκεῖθι¹³ διαγωγὴν ἐτοιμάζων, καὶ τῆς αὐτοῦ¹⁴ βασιλείας ἅμα ἡμῖν ἀξίων, πρε-
σβεΐας τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων ἀμήν.

-
1. Ἱερ. Ἱεροσ. Κε.- μιμήσωμαι Ἱθ.
 2. Δ' Βασιλειῶν γ' 23—24.
 3. Ἱερ. Κε.- διασώζετε Ἱθ. Ἱεροσ.
 4. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.).- ὅσα ἐν ἄπ. Χ.
 5. Ἱεροσ. Κε.- στέργει, καὶ ἐπὶ Ἱθ. Ἱερ.
 6. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐδὲν ἐν ἄπ. Χ.
 7. Ἱερ.- εἰ μήπω ἐν λ. Χ.
 8. Ἱθ. Ἱεροσ. Κε.- Ἰσως δὲ ἵνα Ἱερ.
 9. καθ' ἡμᾶς γε (ἐπ. Κε.).- μὴ τὸ παντελῶς Ἱθ. Ἱεροσ.- μὴ παντελῶς Ἱερ.
 10. Ἱεροσ. Κε.- φύσιν Ἱθ. Ἱερ.
 11. ἐντ. ἀκ. Ηα.
 12. Ἱερ. Ηα. Κε.- ἡμῖν Ἱθ. Ἱεροσ.
 13. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐκεῖθεν ἐν ἄπ. Χ.
 14. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΑΖ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Περὶ αἱρέσεων τρίτην¹ ὁμιλίαν ἐξεφώνησεν ὁ πατριάρχης Φώτιος τὴν ἐπομένην τῇ 17 φεβρουαρίου τοῦ 859 ἔτους, ἡμέρα κυριακῇ τῆς 6' ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν, ὡς εἴρηται².

Ταύτης δὲ τῆς ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφή μετὰ τῆς ἀρχῆς ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ω. παρεβλήθη δὲ πρὸς Κ. (σ. 552), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 31), Μ. (σ. 545) καὶ Β. (σ. 96). τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ 'Ι6. (σ. 204 — 206), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (σ. 472 ὅπ. — 473 ὅπ.) καὶ 'Ιερ. (σ. 265 — 280).

Ἐν δὲ τῇ παρούσῃ ὁμιλίᾳ τῶν αὐτῶν περίπου ὁ φιλίστωρ Φώτιος ἐχρήσατο πηγῶν, οἷον τοῦ ἁγίου Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων (315 — 379 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου Α' τοῦ Ἀλεξανδρείας (326 — 373 μ. Χ.), Ἰουλίου τοῦ Ῥώμης (337 — 352 μ. Χ.), ἀνωνύμου βιογράφου τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ΚΠ. (340 — 350 μ. Χ.), τῶν πρακτικῶν τῆς 6' οἰκουμενικῆς συνόδου (τῷ 381 μ. Χ.), Σωκράτους τοῦ σχολαστικοῦ (380 — 439 μ. Χ.), Ἑρμείου τοῦ Σωζομένου (390 — 446 μ. Χ.), Θεοδωρήτου τοῦ Κύρου (386 — 466 μ. Χ.), Φιλοστοργίου (425 — 440 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ (717 — 760 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Νικηφόρου Α' τοῦ ΚΠ. (806 — 815 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ στουδίτου (762 — 829 μ. Χ.) καὶ ἄλλων, εἰς οὓς παραπέμπομεν.

Μνείαν ποιησάμενος ὁ ἱερός Φώτιος ἐν τῇ προηγουμένη ὁμιλίᾳ τῶν μεταξὺ τῆς α' οἰκουμενικῆς συνόδου καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μ. Κωνσταντίνου (325 — 337 μ. Χ.) γενομένων, ἐν τῇ νῦν « διηγεῖται » κατὰ Παίσιον τὸν Γάζης³ « τὰ συμ- » βάντα μετὰ τὴν πρώτην σύνοδον, καὶ τὰ ὅσα ἐδραματούργησεν ὁ Κωνσταν- » τιος⁴. ἔπειτα συγκρίνει τοὺς ἀρειανοὺς τοῖς εἰκονομάχοις⁵. μετὰ ταῦτα συνείρει » πολλὰ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας⁶, τὴν τῶν αἰρετιζόντων κακόνοιαν⁷.

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΑΖ' ἐν ἐπιγραφῇ.

2. ὅρα Προδιόικησιν τῆς ΑΕ' ὁμιλίας.

3. *Supplément grec de la bibliothèque nationale de Paris*. MS. ὑπ' ἀρ. 286 φ. 472 ὅπ.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΑΖ' § α' — γ'.

5. Αὐτ. § δ'.

6. Αὐτ. § ε' — ι'.

7. Αὐτ. § η'.

» ἐξελέγγοντα. » Ἴνα δὲ λεπτομερέστερον εἴπωμεν, ἡ προκειμένη ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίου¹, ἐκτιθεμένη τὰ κατὰ τὴν α' ² καὶ β' σύνοδον³ Ἀντισχειάς (342 καὶ 345 μ. X.), τὴν γ' σύνοδον τὴν ἐν⁴ Σαρδικῇ (347 κατὰ μάϊον), ἔτι δὲ τὰ κατὰ τὴν ἐν⁵ Φιλίππου πόλει (347 μετὰ μάϊον), τὴν ἐν⁶ Κοδρουβῇ (349 μ. X.), τὴν ἐν⁷ Ἱεροσολύμοις (349 μ. X.), τὴν ἐν⁸ Σιρμίῳ (358 κατὰ μάϊον), τὴν ἐν⁹ Ἀριμίνῳ (359 κατὰ ἰούλιον), τὴν ἐν Νίκῃ¹⁰ τῇ κατὰ Θράκην (359 κατὰ Σεπτέμβριον), τὴν ἐν¹¹ Σελευκείᾳ (359 κατὰ Σεπτέμβριον) καὶ τὴν ἐν¹² Κωνσταντίου πόλει (360 μετὰ μάρτιον) σύνοδον, καταλήγει δὲ εἰς τὴν τελευταίαν τοῦ Κωνσταντίου¹³ ἐπομένως περιλαμβάνει εἰκοσιτετραετῇ καὶ ἐπέκεινα περίοδον (ἀπὸ τῆς 9 Σεπτεμβρίου 337 μέχρι τῆς 3 Νοεμβρίου 361 μ. X.).

Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους ἐκείνους οὕτω φαίνεται κοπῆς ὁ μετὰ τὴν τῶν εἰκονομάχων ἐγερθεῖσαν κατὰ τῆς ὀρθοδοξίας θύελλαν ἐπιμείνας σάλος τοῦθ' ὅπερ ἐκ διαφορῶν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου συγγραφεῶν κατάδηλον γίνεται. Ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ ὁμιλίᾳ¹⁴ ἐπαγγειλόμενος, «Ὅτην μὲν ἡ τῶν εἰκονομάχων καὶ ἀρειομανιτῶν » αἵρεσις πρὸς ἀλλήλας σώζει τὴν ὁμοιότητά, καιρῶ ἰδίῳ, Θεοῦ διδόντος, ρηθῇ- » σεται, » ἐκπληροῖ τὴν ἐπαγγελίαν ταύτην ἐν τῇ ὁμιλίᾳ¹⁵, ἣν νῦν δημοσιεύομεν. Ἐν δὲ τῇ πρὸς Θεόδωρον τὸν ἡγούμενον ἐπιστολῇ¹⁶ εἰπὼν, « Ἀλλὰ ταῦτα μὲν » (τὰ περὶ τῆς εἰκόνος Χριστοῦ) κατ' ἐπιδρομὴν καὶ ὡς ἐν ἐπιστολῆς τύπῳ, ἡ » δὲ τῆς ἐξεργασίας ἀκρίβεια, Θεοῦ διδόντος, εἰς τὴν οἰκείαν ὑπόθεσιν ἀναχθῇ-

-
1. Αὐτ. § β' ἐν ἀρχῇ.
 2. Αὐτ. § γ'.
 3. Αὐτ. § δ'.
 4. Αὐτ. § η'.
 5. Αὐτόθι.
 6. Αὐτ. § θ'.
 7. Αὐτόθι.
 8. Αὐτ. § ι'.
 9. Αὐτόθι.
 10. Αὐτόθι.
 11. Αὐτόθι.
 12. Αὐτόθι.
 13. Αὐτ. § ια'.
 14. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΛΔ' § β'.
 15. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΛΖ' § δ'.
 16. ΦΩΤΙΟΥ, Ἐπιστολαί, ἀρ. ΜΓ' σ. 341.

» σεται, » συνέταξεν ἀκολουθῶς τὴν δυστυχῶς ἀπολεσθεῖσαν¹ πραγματεῖαν αὐτοῦ « Περὶ τῆς τῶν εἰκόνων προσκυνήσεως. » Ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν Θεόδωρον² καὶ πρὸς Ἰωάννην τὸν Χρυσοχέρην³ τὰ περὶ τῆς εἰκόνος Χριστοῦ ἀφηγεῖται, καὶ κατὰ τῶν εἰκονομάχων ἀντεπεξέρχεται. Πρὸς δὲ Μιχαὴλ τὸν ἀρχόντα Βουλγαρίας τὴν θαυμασίαν αὐτοῦ ἐπιστολὴν ἐπιστέλλων ἐκτίθησιν⁴, ὅπως ἡ ἀγία οἰκουμένη⁵ ζ' σύνοδος « τὰς ἱερὰς εἰκόνας... τιμᾶσθαι, καὶ προσκυνεῖσθαι κοινῶν θεσπισμάτων » ὅροις ἐπεσφράγισέ τε καὶ ἐπεκύρωσε. » Πρὸς δὲ Στέφανον τὸν ὁρθόδοξήσαντα γράφει⁶ ἐποικοδομητικῶς καὶ ταῦτα σὺν ἄλλοις: « Τὰ δέ γε... τῶν χριστιανῶν... » εἰκονίσματα... ἅγια δὲ μᾶλλον καὶ τίμια καὶ δεδοξασμένα καὶ σεπτὰ τῆς γὰρ » ἀνωθεν ἐνεργείας, καὶ οἷς ἀνατέλλεται, ὧν τε τὴν κλησιν καὶ τὸ εἶδος φέρουσιν, » ἐν μετουσίᾳ γενόμενα, καὶ τὸν ἡμέτερον νοῦν πρὸς ἐκεῖνα διαβιβάζοντα, δια- » πορθεύοντά τε ἡμῖν τὴν ἐκεῖθεν ἀγαθοειδῆ καὶ θείαν εὐμένειαν οὐκ ἐκ τῆς » ὕλης ἀν εἰκότως κληθεῖη· οὐ μὴν οὐδ' ἀπό τινος ἀπεμφανούσης ἄλλης καὶ » τοῖς ἀντικειμένοις ἁρμοζούσης ἰδιότητος, ἀλλ' ὧν τε μετέσχε καὶ πρὸς ἃ πα- » ρῆχται, οἷς τε ὑπηρετεῖται καὶ ἀφιέρωται, ἐκεῖθεν εὖ μάλα καὶ λίαν ἐνδίκως » καὶ γινώσκεται τοῖς εὐσεβέσιν ὄντως, καὶ ὀνομάζεται. »

« Ὁ ἔχων οὕς ἀκουσάτω⁷ » ἐκ τῶν κατὰ τοὺς παρόντας χρόνους συγγραφόντων ἱστορίαν, ἢ μᾶλλον μυθιστορίαν, τῶν εἰκονομάχων, ὧν ἐπικροτοῦνται μὲν αἱ βλασφημίαι, δικαιολογοῦνται δ' αἱ μαιφονίαι, ἐν ᾧ ἡμεῖς οἱ ὁρθόδοξοι εἰκονολάτραι κατὰ τὸ εἰδωλολάτραι ἀποκαλούμεθα.

Διατί ἄρά γε; διότι, κατὰ τὸν δεκάλογον⁸, « Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδωλον, » οὐδὲ παντὸς ὁμοιώμα, ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω, καὶ ὅσα » ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις » αὐτοῖς. » Ἀλλὰ δι' αὐτοῦ ἀπαγορεύεται ἡ κτισματολατρεία, ἥτοι ἡ ἀστρολατρεία (ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω), ἡ τῶν ἐπιχθονίων καὶ ὑποχθονίων (ὅσα ἐν τῇ γῇ κάτω) καὶ ἡ τῶν ἐναλίων καὶ ἐνύδρων (ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι) ψευδοθεοτήτων λατρεία⁹. Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ἐπιμαρτύρεται ἐκ τῆς πρὸς τὸν Μωϋσέα

1. FABRICII. HARLES. *Bibliotheca graeca*. Τόμ. ΙΑ' σ. 29, 37.

2. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, αὐτ. σ. 338.

3. Αὐτ. ἀρ. ΝΣ' — Ξ' σ. 358 — 360.

4. Αὐτ. ἀρ. Σ' σ. 216—219.

5. Αὐτ. ἀρ. ΟΣ' σ. 402.

6. *Ἀποκαλύψεως* Β' 7.

7. *Ἐξόδου* Κ' 4, 5.

8. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. *Ἐπιστολμαία διατριβή* (ἐν ΚΠ. 1878. 8ον) σελ. 48, 49.

διαταγῆς τοῦ Κυρίου¹. «Καὶ ποιήσεις δύο Χερουβὶμ χρυσοτορευτά, καὶ ἐπιθήσεις
» αὐτὰ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν κλιτῶν τοῦ ἱλαστηρίου.» Ἀλλὰ καὶ ὁ κύριος ἡμῶν
Ἰησοῦς Χριστὸς ἀνοβὰς εἰς Ἱεροσόλυμα ἀποκαλεῖ τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος «οἶκον
» τοῦ Πατρὸς μου², καίτοι κεκοσμημένον διὰ «τοῦ ἄρματος τῶν Χερουβὶμ, τῶν
» διαπεπετασμένων ταῖς πτέρυξι³.»

Δυσχυρίζονται πρὸς τούτοις οἱ τὰ τῶν εἰκονομάχων ἐνστερνιζόμενοι, ὅτι εἰς
τοὺς πρώτους αἰῶνας τοῦ χριστιανισμοῦ αἱ εἰκόνες τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ, τῆς θεομήτορος καὶ τῶν ἁγίων ἦσαν ἄγνωστοι. Καὶ ὅμως Βασίλειος ὁ
μέγας «τοὺς χαρακτῆρας τῶν εἰκόνων αὐτῶν (τῆς τε θεομήτορος καὶ τῶν ἁγίων)
τιμῶ, λέγει⁴, καὶ προσκυνῶ, κατ' ἐξάρετον τούτων παραδεδομένων ἐκ τῶν ἁγίων
ἀποστόλων.» Ὁρθότατα διότι ὁ ἀπόστολος Λουκᾶς ἱστορεῖται ζωγραφῆσας τὴν
εἰκόνα τῆς Θεοτόκου⁵. ὑπῆρχε δὲ τότε καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ,
ἣν βαπτισθεὶς τῷ 38 μ. Χ.⁶ παρὰ τοῦ διακόνου Φιλίππου ὁ Σίμων⁷ παρέλαβεν,
ὡς φαίνεται, καὶ περιέφερε⁸. Πρὸ τῶν ὀρθολατρῶν τῶν μυωπαζόντων πρόκεινται
αἱ κατακόμβαι τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, καὶ αἱ τῶν ἐν αὐταῖς κοιμητηρίων τοιχο-
γραφίαι, ἀπεικονίζουσαι διάφορα τῆς παλαιᾶς ἢ καινῆς διαθήκης ἀντικείμενα, καὶ
ἀποδιδόμενα παρὰ κριτῶν ἀξιόπιστων καὶ ἀρμοδίων, αἱ μὲν τῶν κοιμητηρίων τοῦ
ἁγίου Καλλίστου⁹ καὶ τῆς ἁγίας Δομιτίλλης¹⁰ εἰς τὸν α' αἰῶνα, ἄλλαι δὲ¹¹ εἰς
τὸν 6'. Λήγοντος δὲ τοῦ αἰῶνος τούτου, οἱ χριστιανοί, φόβῳ τῶν διωγμῶν, πολ-

1. Ἐξόδου ΚΕ' 18.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ Β' 16.

3. Παραλειπομένων Α' κη' 18.

4. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ. Ἐπιστολὴ πρὸς Ἰουλιανὸν τὸν παραβάτην (MIGNE. Patrologia graeca. Τόμ. ΑΒ' σ. 1100).— ὅρα καὶ ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ζ' κη' 4 (ἐκδ. H. VALESII, σ. 216), ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Ἐπιστολὴ (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Βιβλιοθήκη νβ' παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 89).

5. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Α' α' (ἐκδ. H. VALESII, σ. 635). — ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. Ἐπιστολὴ πρὸς Θεόφιλον § δ'. — ὅρα καὶ [Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ]. Κτιστορικὸν τῆς μονῆς τοῦ μεγάλου Σπηλαίου (ἐν Ἀθήναις 1840. 4ον) σ. 57 — 60.

6. E. RENAN. Les apôtres (ἐν Παρίσις 1866. 8ον) σ. 154.

7. Πράξεων II' 13.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολὴ, ἀρ. ΝΖ' σ. 359.

9. ABBÉ MARTIGNY. Dictionnaire des antiquités chrétiennes (ἐν Παρίσις 1865. 8ον) ἐν λ. images.

10. CH. LENORMANT. Les catacombes romaines en 1858 (ἐν Παρίσις 1859. 8ον) σ. 10.

11. LABUS. Annales de philologie chrétienne. Τόμ. ΚΑ' σ. 357.

λάκις ἀπεικονίζον¹ τὸν σωτῆρα ἡμῶν, «τὸν αἶροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου²,» ἐν μορφῇ ποιμένος³, ἀμὲν αἶροντος. Μετ' οὐ πολὺ δέ, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀρχιερατείας τοῦ πάπα Ῥώμης ἀγίου Καλλίστου (219—223 μ. X.), καὶ ἐφεξῆς, τὰ κοιμητήρια Ῥώμης ἐκοσμοῦντο δι' εἰκόνων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν δεσποίνης Θεοτόκου καὶ τῶν πανευφύμων ἀποστόλων⁴. Οὐχ ἥττον δὲ καὶ αἱ ἱεραὶ τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίαι περιεῖχον σεπτὰς εἰκόνας, καὶ μάλιστα ἐν τοιχογραφίαις. Φοβουμένη δὲ τὰς τῶν ἐθνικῶν βεβηλώσεις⁵ σύνοδός τις, συνελθοῦσα τῷ 305 ἐν Illiberis τῆς Ναρβωνικῆς Γαλατίας, διὰ τινος κανόνος αὐτῆς⁶ περιώριζε τὰς τῶν ἐκκλησιῶν τοιχογραφίας, ἐν ᾧ δι' ἐτέρου⁷ συνίστα τὰς φορητὰς εἰκόνας μάλιστα. Ἀλλ' ὅπως δῆποτε καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, «μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ⁸.» ἡ δὲ ἀποστολικὴ περὶ εἰκόνων παράδοσις ἦν διαδοδεομένη πανταχοῦ τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου· τοῦθ' ὅπερ ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τοῦ ἐρωτήματος αὐτῶν τούτων τῶν εἰκονομάχων, οἵτινες σκανδαλίζοντες τοὺς πιστοὺς διεπυνθάνοντο· «Ποία τῶν εἰκόνων Χριστοῦ ἀληθής, πότερον ἢ παρὰ Ῥωμαίοις, ἢ ἥνπερ Ἰνδοὶ γράφουσιν, ἢ ἡ παρ' Ἑλλήσιν, ἢ ἡ παρ' Αἰγυπτίοις⁹;» εἰς ὅπερ ἀπήντησεν ὁ πολὺς Φώτιος εὐστοχώτατα.

Ἐψώθη τέλος πάντων τὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου λάβαρον, καὶ τὰς σεπτὰς εἰκόνας ἀφόβως ἀνῆρτων ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς οἱ χριστιανοί. Μάρτυρες τῶν λεγομένων ἕστωσαν καὶ Ἀστέριος ὁ Ἀμασειάς (περὶ τὸ 340 μ. X.) καὶ Γρηγόριος ὁ Νύτσης (330 — 396), καὶ Προυδέντιος ὁ διάσημος χριστιανὸς ποιητής (348 — 420 μ. X.), περιγράφοντες μετ' εὐλαβείας τὰς εἰκόνας, ὁ μὲν τῆς ἀγίας μάρτυρος Εὐφημίας¹⁰, ὁ δὲ τοῦ ἀγίου μάρτυρος Θεοδώρου¹¹, ὁ δὲ τοῦ ἀγίου μάρτυρος

1. T. TERTULLIANI. *De pudicitia* X. - D' AGINCOURT. *Histoire de l'art par les monuments* (ἐν Παρισίοις 6 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Ε' σ. 20.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 29.

3. Ἑβρ. ΙΓ' 20.

4. ANASTASII BIBLIOTHECarii. *De vitis romanorum pontificum* (ἐν Ῥώμῃ 1718—1723. 4 Τόμ. φύλλ.), in vita Callisti κ. ἐ.

5. R. BELLARMINI. *Disputationes de controversiis fidei* (ἐν Pragae 1721. φύλλ.). De imaginibus B' 9.

6. CONCILII ILLIBERITANI, καν. λς'.

7. Αὐτ. καν. νζ'.

8. ΖΗΝΟΒΙΟΥ. *Παισιμῶν* Ε' 12.

9. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, ἀρ. ΜΓ' σ. 339.

10. ΑΣΤΕΡΙΟΥ ΑΜΑΣΕΙΑΣ. *Ἐκφρασις εἰς μαρτύριον τῆς πανευφύμου μάρτυρος Εὐφημίας* (MIGNE, αὐτ. Τόμ. Μ' σ. 333).

11. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. *Ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν μάρτυρα Θεόδωρον* 6' (MIGNE, αὐτ. Τόμ. Μ' σ. 740).

Κασσιανού¹, καὶ ὁ ἱερός Λύγουστίνος (354 — 430 μ. Χ.), λέγων, ὅτι ἐν ταῖς
 θείαις νοοῖς « *Christus simul cum Petro et Paulo in pietis parietibus* »
 παρίστατο², καὶ Παυλῖνος ὁ Νώλης (353 — 431 μ. Χ.), ἀφηγούμενος, ὅτι αἱ
 ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθεῖσαι ἐκκλησίαι ἦσαν πλήρεις ἁγιογραφῶν ἐκ τε τῆς παλαιᾶς
 καὶ τῆς νέας διαθήκης³, καὶ ἐν κορωνίδι ὁ μέγας Βασίλειος, ἐπιφωνῶν (περὶ τὸ
 360 μ. Χ.), ὅτι « ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις ἡμῶν » αἱ εἰκόνες τῆς ὑπεραγίας
 Θεοτόκου καὶ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, προφητῶν καὶ μαρτύρων καὶ ὁσίων ἦσαν
 ἀνιστορούμεναι⁴. Πρὸς ἀπέδειξιν δέ, ὅτι « ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς ἡ χρῆσις
 τῶν ἱερῶν εἰκόνων εἶναι καθολικὴ οὐ μόνον ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν χριστιανῶν ἀλλὰ
 καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις⁵, » περιττὸν κρίνομεν ἵνα ἐπισωρεύσωμεν παραδείγματα.
 Ἀρκείσθωσαν τὰ μωσαϊκὰ τῆς ἐν Ῥαβέννῃ ἐκκλησίας τῶν ἁγίων μαρτύρων Κελ-
 σίου καὶ Ναζαρίου, ἣν ἀνήγειρε τῷ 440 μ. Χ. Πλακιδία, ἡ Θεοδοσίου τοῦ
 μεγάλου σύζυγος⁶, τὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τῷ 538 μ. Χ. ἀνοικοδομηθείσης
 ἁγίας Σοφίας, τὰ παριστῶντα τὸν παντοκράτορα, τὰ ἐξαπτέρυγα, τοὺς προφῆτας,
 τοὺς ἀποστόλους καὶ τὴν Θεομήτορα⁷, καὶ τέλος πάντων τὰ τεχνουργηθέντα τῷ
 642 μ. Χ. μωσαϊκὰ τῆς ἐν Ῥώμῃ ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Στεφάνου⁸. Ἡλίκη δὲ
 ὁση ἡ πληθὺς τῶν σεπτῶν εἰκόνων ἦν, ἐξάγεται ἐκ τῆς πρὸς καταστροφὴν αὐτῶν
 μανιώδους λύσσης τῶν εἰκονομάχων, ἥτις ἐπὶ ὅλην ἑκατονταετηρίδα καὶ ἐπέκεινα
 διαρκέσασα (726 — 842 μ. Χ.)⁹ καὶ εἰς τοὺς κοιτῶνας αὐτοὺς τῶν βασιλισσῶν
 παρεισδύσασα¹⁰ οὐδὲν ὡς κατῳρῶτεν ἵνα ἐξαλείψῃ πᾶν ἔργον αὐτῶν ἀπὸ προσώ-
 που τῆς γῆς, ὡς ὠρέγετο

Πόθεν δὲ ἡ τοσαύτη τῶν εἰκονομάχων κατὰ τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἀποστροφή;

1. PRUDENTII. *Opera* (Hannau 1613. 8^{ov}) *Peristeph. hymn.* Θ' σ' 8—9.

2. S. AUGUSTINI. *Opera* (ἐν Παρισίοις 1679 — 1690. Τόμ. 10 φύλλ.) *De consensu evangelistarum* Α' 16.

3. S. PAULINI EPISCOPI NOLLE. *Opera* (ἐν Παρισίοις 1685) *Epist.* Β' 12.

4. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ, αὐτ.

5. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ. *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία* (ἐν ΚΠ. 1884. 2 Τόμ. 8^{ov}) Τόμ. Α' σ. 317.

6. I. FURIETTI. *De musivis* (ἐν Ῥώμῃ 1572. φύλλ.) σ. 68.

7. ΠΑΥΛΟΥ ΣΙΑΕΝΤΙΑΡΙΟΥ. *Ἐκφρασις τοῦ τοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας, σ' 691—711.*

8. CIAMPINI. *Vetere monumenta* (ἐν Ῥώμῃ 1690—9. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Β' σελ. 109.

9. Α. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ. *Δοκίμιον ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας* (ἐν Ἀθήναις 1873. 8^{ov}) σελ. 131. — 133.

10. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ Γ' 5, 6.

διότι ἀπενέμετο, λέγουσιν, εἰς αὐτὰς λατρεία ὡς εἰς Θεόν. Ἄπαγε· ἀλλὰ μόνον προσκύνησις, δηλαδή ἀσπασμὸς μετὰ πόθου¹, μετὰ τιμῆς. Ἴδου τί διαγορεύει ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ ἐβδόμη σύνοδος, ἡ ἐν Νικαίᾳ². «Ὅρίζομεν... παρὰ πλησίον
 » τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, ἀνατίθασθαι τὰς σεπτὰς καὶ ἀγίας
 » εἰκόνας... ἐν ταῖς ἀγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις... οἴκοις τε καὶ ὁδοῖς, τὴν τε
 » τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰκόνα καὶ τῆς ἀ-
 » χράντου δεσποίνης ἡμῶν τῆς ἀγίας Θεοτόκου, τιμίων τε ἀγγέλων καὶ πάντων
 » ἀγίων. Ὅσῳ γὰρ συνεχῶς δι' εἰκονικῆς ἀνατυπώσεως ὁρῶνται, τοσούτῳ καὶ οἱ
 » ταύτας θεώμενοι διανίστανται πρὸς τὴν τῶν πρωτοτύπων μνήμην τε καὶ ἐπι-
 » πόθησιν. Καὶ ταύταις ἀσπασμὸν καὶ τιμητικὴν προσκύνησιν ἀπονέμειν, οὐ μὴν
 » τὴν κατὰ πίστιν ἡμῶν ἀληθινὴν λατρείαν, ἥ πρέπει μόνῃ τῇ θείᾳ φύσει· ἀλ-
 » λ' ὃν τρόπον τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ καὶ τοῖς ἀγίοις εὐαγγε-
 » λίοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἱεροῖς ἀναθήμασι. Καὶ θυμικμάτων καὶ φώτων προσαγωγὴν
 » πρὸς τὴν τούτων τιμὴν ποιῆσθαι, καθὼς καὶ τοῖς ἀρχαίοις εὐσεβῶς εἴθισται· ἡ
 » γὰρ τῆς εἰκόνης τιμὴ ἐπὶ τὸ πρωτότυπον διαβαίνει, καὶ ὁ προσκυνῶν τὴν εἰκόνα
 » προσκυνεῖ ἐν αὐτῇ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν ὑπόστασιν... Οὕτω γὰρ κρατύνεται ἡ
 » τῶν ἀγίων πατέρων ἡμῶν διδασκαλία, εἴτουν παράδοσις τῆς καθολικῆς ἐκκλη-
 » σίας, τῆς ἀπὸ περάτων εἰς πέρατα δεξαμένης τὸ εὐαγγέλιον.»

1. ΤΑΡΑΣΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. Ἐπιστολὴ τοῖς βασιλεῦσι Κωνσταντινῶν καὶ Εἰρήνῃ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ψη' σ. 1430).

2. Πρακτικὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ β' οἰκουμενικῆς συνόδου, πρᾶξ. ζ'.

ΛΖ'.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιοτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

ὁμιλία τρίτη κατὰ τῶν αἱρέσεων

λεχθεῖσα ἐν τῷ ἁμβωνί τῆς μεγάλης ἐκκλησίας².

α'. Τῶν προμάχων τῆς ἐκκλησίας, ὡς καὶ πρόσθεν ἔφημεν³, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τῆς ἀληθείας συσκευασθέντων, καὶ τῶν ἰδίων μὲν νομέων τῶν ποιμνίων ἐρημωθέντων, λύκων⁴ δὲ καὶ φθορέων ἀντὶ ποιμένων εἰς τοὺς ἐκείνων θρόνους εἰσδεδυκότων, ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἔω τῆς αἰρετικῆς λύμης ὁ φθόρος ἐσκέδαστο, τῶν μὲν ψυχῶν, τῶν δὲ τὰ σώματα δαπανώμενος· οὗς μὲν γὰρ ἡ τῆς δυσσεβείας πλάνη ἐπενέμετο, οὗτοι τῶν ψυχῶν τὸν ὀλεθρον ὑπεδέχοντο, οἷς δὲ τὸ μὴ παθεῖν τοῦτο, μηδὲ⁵ σφᾶς αὐτοὺς προδοῦναι πρὸ πολλοῦ τοῦ βίου ἐτίθετο, οὗτοι τὰ σώματα ταῖς αἰκίαις εἶχον καὶ ταῖς μάστιξι καὶ ταῖς ἄλλαις βασάνοις ἐνταλαιπωρούμενα.

β'. Κωνσταντίνος⁶ γὰρ τὴν μὲν πατρίαν⁷ ἀρχὴν διαδεξάμενος, τὴν ὀρθότητά δὲ τῆς πίστεως οὐχ ὑποδεξάμενος, εὐριπὸς τε ἄνθρωπος ὑπάρχων⁸, καὶ τῆς ἀρειανῆς⁹ λύσεως ὑποπιμπλάμενος¹⁰ ἐπ' ἀδείας πράττειν τοῖς αἱρεσιώταις¹¹ τὸ δόξαν ἐπέτρεπε· καὶ γὰρ Εὐτόκιος, ὁ ταύτην πάλαι ὑποθάλπων τὴν δυσσεβειαν,

1. καθ' ἡμᾶς γε. - Τοῦ αὐτοῦ ἀγιοτάτου Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Κ. Ο. Μι. Β. - Τοῦ αὐτοῦ ἀγιοτάτου Φωτίου ἀρχιεπισκόπου ΚΠ. Ω. - λ. Θ. Φ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - ὁμιλία λεχθεῖσα ἐν τῷ ἁμβωνί τῆς μεγάλης ἐκκλησίας 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. - ὁμιλία λεχθεῖσα ἐν τῷ ἁμβωνί τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (κατὰ τῶν αἱρέσεων) Β. - Τρίτη (δηλ. ὁμιλία ἐκ τοῦ αὐτοῦ ῥηθεῖσα ἡμῶνος) Θ. - *tertia* (δηλ. *homilia de haeresi ex eodem ambone* (δηλ. *templi S. Sophiae*) *dicta* Φ.

3. ὅρα ἄνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΑΣ' § γ'.

4. ἐντ. λ. Πα.

5. 'Ιερ. - *μηδὲ* 'Ιβ.

6. ἐντ. ἀκ. Πα.

7. Πα. - *πρώτην* 'Ιβ. 'Ιερ.

8. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ. 'Εκκλησιαστικῆς ἱστορίας Β' γ' (ἐκδ. Η. VALESII, σ. 70).

9. 'Ιβ. 'Ιερ. - *ἀρειανικῆς* Πα.

10. ὅρα ἄνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΑΣ' § η'.

11. 'Ιερ. Πα. - *αἱρεσιώταις* 'Ιβ.

πολλῶ¹ πρὸς αὐτὸν τῷ συνήθει ἀποχρώμενος χειροήθη τοῦτον αὐτῷ² τε καὶ τοῖς ὁμοδόξοις παρεστήσατο, ἐνθὲν³ ποθὲν⁴ τῆς τοιαύτης τυχῶν⁵ οἰκειώσεως. Κωνσταντῖνος ὁ μέγας τὸν βίον τελευτῶν, τὰς τῆς ἐσχάτης αὐτοῦ⁶ βουλήσεως διαθήκας κατασημηνάμενος Εὐτοκίῳ ταύτας παρατίθησιν⁷, ἀνδρὶ τὸν μὲν ἰὸν⁸ τῆς ἀρειανῆς αἵρέσεως ἐγκόλπιον φέροντι, εὐλαθείας δὲ χρώμασιν ἔτι ζωγραφοῦντι τὸ φαινόμενον· ἐξ οὗ καὶ τὴν τοῦ βασιλεύοντος ἀδελφὴν (Κωνσταντία δὲ ἦν αὐτῇ ὄνομα), ἥδῃ τοῦ ἀνδρὸς Λικινίου⁹ γηρωθεῖσαν, ὑπαγόμενος εὐνους τε καὶ φίλος ἔδοξεν εἶναι καὶ ἀρετὴν ἐπιτήδειος· ἥτις καὶ τῷ κοινωνῶ τῶν ὠδίνων ὡς μέγα τι χαριουμένη συνήθη¹⁰ κατέστησε¹¹. Καὶ δὴ τῆς ἐπιτελείου ἡμέρας τὸν βασιλέα δορυφορούσης, πιστὸς τε οὗτος ἐνομίσθη τῶν βουλευμάτων φύλαξ, καὶ τὰς διαθήκας¹² ἐνεκεχειρίσθη¹³. Ἐνεγέγραπτο δὲ ταύταις τὸν μὲν υἱὸν τὸν πρεσβύτερον (ὁμώνυμος δὲ οὗτος ἦν τῷ πατρὶ) τὰς ἄνω Γαλατίας, ὧν¹⁴ καὶ πρόσθεν ἤρχε¹⁵, κληροῦσθαι, Κώνσταντα δὲ τὸν νεώτερον τῆς Ἰταλίας συμπάσης ἄρχειν, καὶ δὴ καὶ Κωνσταντίῳ περιεῖναι βούλεσθαι τὴν τῆς Ἑώας¹⁶, ὡς εἶθε μὴ ὠφελεν¹⁷, ἣν αὐτὸς ἐκεῖνος περιεῖπε βασιλείαν. Οἱ δὲ φασιν ἄλλα μὲν ἐγγεγράφθαι¹⁸ ταῖς διαθήκαις, καὶ τὸν υἱὸν τὸν πρεσβύτερον εἰς τὸν τῆς πρώτης ἀρχῆς κλῆρον ἀναγράφειν, παραπεποιῆσθαι δὲ ταῦτα δόλῳ καὶ μηχανουργίᾳ Εὐτοκίου· φθάσαντα γὰρ πρὸ τῶν ἄλλων, μετὰ τὴν τοῦ τεκόντος τελευτὴν, τὸν Κωνσταντῖον¹⁹, οἰκεῖον

1. Πα.-πολλῶν 'Ιβ. 'Ιερ.

2. 'Ιερ. Πα.-αὐτῇ 'Ιβ.

3. ἐντ. λ. Πα.

4. καθ' ἡμῶς γε.-ἐνθεν δὲ ποθεν ἐν ἄπ. Χ.

5. 'Ιερ.-τυχῶν 'Ιβ.

6. 'Ιερ.-αὐτοῦ 'Ιβ.

7. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ.

8. 'Ιβ.-ἀνδρὶ μὲν τὸν ἰὸν 'Ιερ.

9. 'Ιερ.-Λικινίου 'Ιβ.

10. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, 'Εκκλησιαστικῆς ἱστορίας Α' κε' (ἐκδ. Π. VALESII, σ. 60).

11. 'Ιερ.-κατέστησε 'Ιβ.

12. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. λθ' (σ. 75).

13. καθ' ἡμῶς γε.-ἐγκεχειρίσθη ἐν ἄπ. Χ.

14. 'Ιερ.-ὧν 'Ιβ.

15. καθ' ἡμῶς γε.-ἤρχει ἐν ἄπ. Χ.

16. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. λη', λθ' (σ. 75).-ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, 'Εκκλησιαστικῆς ἱστορίας Β' λδ' (ἐκδ. Π. VALESII, σ. 92).-ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. α' (σ. 68).

17. καθ' ἡμῶς γε.-ὠφελεν ἐν ἄπ. Χ.

18. 'Ιερ.-ἀλλὰ μὲν ἐγγεγράφθαι 'Ιβ.

19. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. (σ. 93).

δεῖν ὥσπερ τὸν προκαταλαβόντα ποιήσασθαι θήραμα· καὶ δὴ ὄρκοις αὐτὸν ἐνδυσάμενος τῆς Ἀρείου μοίρας ἔσσεσθαι, ἐφ' ᾧ τῆς βασιλείου καὶ πρώτης δόξης¹ ἀπονασθαι, τάς τε διαθήκας ἐπὶ τὸ εἰκεῖον ἀμειψάμενος ἐγχειρίζει βούλημα, καὶ τῆς Ἀνατολῆς ὑποφαίνει ἐγγεγράφου αὐτοκράτορα. Ἐντεῦθεν τοῦ τῆς ἀσεβείας σπέρματος ταῖς βασιλικαῖς ἀκοαῖς² ὑποσπαρέντος, καὶ τῷ τῆς ἐξουσίας κράτει διακριζωθέντος, εἰς πολλὰ τῆς οἰκουμένης αἱ παραφυάδες ἐξετείνοντο· φιλεῖ γὰρ τὰ τῶν ἐξουσιαζόντων παθήματα, ὥσπερ ἀπὸ τινος ὄρους κορυφῆς ἐπὶ πεδιάδα συρόμενος χεῖμαρρος, οὕτωςιν³ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀρχομένους ῥαδίως⁴ καταφέρεισθαι.

γ'. Οὕτω δὲ διαδραμόντων ἐνιαυτῶν πέντε⁵, σύνοδος ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας συναθροίζεται, πρόφασιν μὲν εὐπρόσωπον τὴν τῶν ἐγκαινίων ὑπελθοῦσα ἐορτήν⁶ (μέγα γὰρ τι χρῆμα καὶ ἀξιολογώτατον ὁ ἐν Ἀντιοχείᾳ⁷ περιώνυμος ναὸς ὠκοδόμητο⁸, δεκάτῳ μὲν ἔτει τῆς ὅλης οἰκοδομίας⁹, ἡμίσει δὲ τούτου τῆς Κωνσταντίου βασιλείας τὴν συντέλειαν ἀπειληφώς), ἔργῳ δὲ τὴν κατὰ τῆς εὐσεβείας σπουδὴν ἐγκαινίζουσα¹⁰, καὶ τὰς κατὰ τῶν Θεραπόντων αὐτῆς¹¹ ἐπιβουλὰς ἐξαρτύουσα· ἀριθμὸς δὲ τῶν συνειλεγμένων εἰς δεκάδας ἐννέα συνέτεινεν¹², ἐν οἷς οὐκ ὀλίγοι μὲν καὶ τῶν ὀρθοδοξούντων ἐξητάζοντο (οὕτω γὰρ ἀκριβῶς τὸ ἑτεροδοξοῦν ἀπ' ἀλλήλων διεκέκριτο¹³), ἐκράτει δὲ ὅμως ὁ τῶν δυσσεβούντων¹⁴ κατάλογος. Εὐσέβιος γὰρ ὁ πάλαι μὲν Βηρυτοῦ¹⁵, ἔπειτα δὲ Νικομηδείας¹⁶, καὶ τρίτον ταύτης, μετὰ τὴν τοῦ Θεοπεσίτου Παύλου γραφὴν καὶ φυγὴν, τὴν Κωνσταντίνου ἀλλαξά-

1. Ἱερ.- τῆς βασιλείας καὶ πρὸ τῆς δόξης Ἱβ.

2. Ἱερ.- ἀκουαῖς Ἱβ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- οὕτως τοῖς Ἱβ.- οὕτως Ἱερ.

4. Ἱερ.- ῥαδίως Ἱβ.

5. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. Γ' ε' (σ. 97).

6. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Β' η' (σ. 81).

7. Ἱερ.- Ἀντιοχείᾳ Ἱβ.

8. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ.

9. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ.

10. Αὐτόθι.

11. Ἱβ.- αὐτῆς Ἱερ.

12. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ περὶ τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ Σελευκείᾳ συνόδων κα' (ὅρα Migne. Patrologia graeca. Τόμ. ΚΣ') σ. 725.

13. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. (σ. 99).

14. Ἱερ.- δυσσεβούντων Ἱβ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- Βηρυτίων Ἱερ.- Κηρυτίων Ἱβ.

16. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ τοῖς τὸν μονήρη βίον ἀσκοῦσι ζ' (ὅρα Migne, αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 701.

μενος¹, οὗτος δὲ² οὖν, οὗτος — μήτε τοῦ Ῥώμης Ἰουλίου, μήτε μὴν τοῦ Ἱεροσολύμων ἀρχιερατεύοντος (Μάξιμος³ δὲ τηνικαῦτα ἦν⁴ ὁ κατὰ τοὺς τυράννου χρόνους ταῖς ὑπὲρ Χριστοῦ ἐνδιαπρέψας ὁμολογίαις⁵), μηδετέρου⁶ τῶν εἰρημένων συνεδριάζοντος· τὴν γὰρ αἵρετικὴν αὐτῶν ἡδὴ συμμορίαν ὑποβλέποντες ἐξετρέποντο⁷ — αὐτὸς τὰ πρῶτα φέρειν λαχῶν πρὸς τὸ οἰκεῖον βούλημα τοὺς κύβους ἀναρρίπτει, συγκυβιστιῶντας⁸ ἔχων καὶ συνερίζοντας Φλάκιλλόν τε⁹ καὶ Γρηγόριον, ὃν ὁ μὲν, Εὐφρονίου τὸν βίον καταστρέψαντος, τὴν Ἀντιόχειαν ἐπενέμετο, Γρηγόριος δὲ τὸν Ἀθανασίου θρόνον, καθ' οὗ καὶ συνεσκευάζοντο, ἐμνηστεύετο¹⁰. συνέπνει δὲ τούτοις καὶ ὁ Πειρίνθου Θεόδωρος, ἦν νῦν Ἡράκλειαν ὀνομάζομεν¹¹, καὶ ἕτεροι¹² δὲ τινες, οἷς ἡ στάσις πρὸ τῆς εἰρήνης ἐστέργετο. Συνεδριάσαντες οὖν, καὶ αὐτοῦ παρουσιάσαντος¹³ Κωνσταντίου¹⁴, Ἀθανάσιον μὲν, γράμμασι τοῦ πρεσβυτέρου τῶν ἀδελφῶν ἄρτι πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπαναχθέντα¹⁵, πάλιν ἀποκηρύττουσι, Γρηγορίῳ¹⁶ δὲ τὸν θρόνον¹⁷ χειρίζουσι¹⁸. Καὶ μεταβάντες ἐντεῦθεν ἀπολογίαν μὲν ὡς δῆθ' ἐν προσημιάζονται, Ἀρείῳ μὲν μηδέποτε πειθαρχῆσαι, μηδ' ἀκολουθεῖν καταδέξασθαι (πῶς γὰρ ἂν καὶ ἐπίσκοποι πρεσβυτέρῳ ἐπακολουθήσαιεν;), τὴν ἐκείνου δὲ πίστιν¹⁹ ζυγῶ δικαίῳ σταθμίσασθαι²⁰, καὶ συμφεγγομένην

1. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. ζ' (αὐτ. σ. 81).
2. Ἱερ. — Οὗτος δὲ Ἱῆ.
3. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. η' (σ. 84).
4. Ἱῆ. — ἦν τηνικαῦτα Ἱερ.
5. ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΟΥ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Γ' β' (ἐκδ. II. VALESII, σ. 495).
6. καθ' ἡμᾶς γε. — μηδ' ἐτέρου Ἱῆ. Ἱερ.
7. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. ς' (σ. 100).
8. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.
9. Ἱερ. (ὅρα ΙΟΥΛΙΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστολὴ τῇ συνόδῳ Ἀντιοχείας). — Φλάκιλλόν τε Ἱῆ. — Πλάκίτον. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. (σ. 85).
10. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ.
11. Αὐτ. ε' (σ. 99).
12. Ἱερ. — ἑταίροί Ἱῆ.
13. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ.
14. Ἱερ. — Κωνσταντίου Ἱῆ.
15. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. ς' (σ. 81).
16. Ἱερ. — ἀποκηρύττωσιν, Γρηγορίου Ἱῆ.
17. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. ι' (σ. 86—87).
18. Ἱερ. — χειρίζουσιν Ἱῆ.
19. Ἱῆ. — ἐκείνου πίστιν Ἱερ.
20. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ περὶ τῶν ἐν Ἀφρικήν καὶ Σελευκείᾳ συνόδῳ κβ' (ὅρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. Κϛ') σ. 720.

τοῖς τῆς ἐκκλησίας θεάσασθαι δόγμασι, δι' ὃ καὶ προσερχόμενον τῇ κοινῇ πάντων μητρί, τῇ ἐκκλησίᾳ, φιλανθρώπως παραδέξασθαι¹. Τοιαῦτα κακομηχάνως πηξάμενοι τὰ προσκήνια ἀκόλουθον καὶ τὸ τῆς ἐμολογίας προσωπεῖον² ὑποδύονται, καὶ πίστιν δῆθεν ἐκτίθενται³, οὐδὲν μὲν τῶν ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ⁴ φανερώς ἐπιμωμησάμενοι⁵, οὐσίαν δὲ πατρὸς ἢ ὁμοουσίου πρόσρημα⁶, τὴν μεγάλην ταύτην κατὰ τῶν ἀρειανιζόντων ἐλέποιν, οὐδὲ διὰ μνήμης ἐποιήσαντο⁷, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἔδοσαν ἄδειαν, δι' ἣν ἔδρασαν, τοῖς βουλομένοις παραχαράττειν τὸν ὅρον τῆς πίστεως, μέχρις ἂν, ὅπερ προέθεντο, καὶ πρὸς ὃ πόρρωθεν εὐτρεπίζοντο, πρὸς τὴν ἀρειανὴν ὀλοτελῶς ὑπεσύρτησαν ἀθεότητα⁸.

δ'. Τοιαύτη γὰρ τῶν αἵρετιζόντων⁹ ἡ ἐπίνοια¹⁰. ἔχουσι γὰρ τὸν¹¹ ὄφιν διδάσκαλον, ὃς ἐν προνοίας καὶ φιλοφροσύνης προσχήματι τὸν ἰὸν τοῦ θανάτου τῇ παρακοῇ¹² κερασάμενος τοὺς κοινούς προγόνους τῆς λύμης ἐνέπλησε, καὶ τῆς ἐν παραδείσῳ πολιτείας ἡγμυλώτισε¹³. πρῶτοι μὲν γὰρ καὶ οὗτοι κατασχηματίζονται τὴν εὐσέβειαν, εἶτα κατὰ βραχὺ προφαίνουσι τὸ δυσσεβήμα, καινοτέrais καὶ ἐπαμφοτερίζουσας¹⁴ ταῖς λέξεσι τὸ τῆς βλασφημίας ἀναιδὲς ἐπικρυπτόμενοι· ἐπειδὴ δὲ τοὺς ἀκρατάς τοῦ κατεσχηματισμένου δυσσεβήματος ἐνεθίσωσι, τότε τὸν ἰὸν ὅλον ἄκρατον τῆς ἀσεβείας¹⁵ εἰς μέσον ἐκπύουσιν, ἑαυτοῖς τε καὶ τοῖς πειθόμενοις τὸν ὀλεθρον ἀρτυσάμενοι. Ἴδοι δ' ἂν τις καὶ τοὺς εἰκονομάχους ταύτη τῇ μηχανῇ καὶ κακοτεχνίᾳ κεχρημένους παραπλησίως τοῖς ἀρειανίζουσιν· οὐ παρτυτικά γὰρ οὐδ' οὗτοι οὐδ' ἀθρόον αὐτῶν¹⁶ τῆς προαιρέσεως τὸν σκοπὸν ἐμφανίζουσι, βαθμοὺς δὲ δυσσεβείας ἀνευρίσκουσι, μέχρις ἂν εἰς αὐτὴν τῶν κακῶν

1. Αὐτ. κα' (αὐτ. σ. 694).

2. Ἱερ.- προσωπεῖον Ἱβ.

3. Ἱερ.- ἐκτίθεντε Ἱβ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- τῶν ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ Ἱβ. Ἱερ.

5. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. (σ. 87).

6. Ἱερ.- εἰ ὁμοουσίου πρόσρημα Ἱβ.

7. ΣΩΛΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. (σ. 98).

8. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ.

9. Ἱερ.- αἵρετιζόντων Ἱβ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπίνοια Ἱβ. Ἱερ.

11. Ἱβ.- ἔχουσι τὸν Ἱερ.

12. Ἱερ.- παρακοῇ Ἱβ.

13. Ἱερ.- ἡγμυλώτισε Ἱβ.

14. Ἱερ.- ἐπ' ἀμφοτεριζούσας Ἱβ.

15. Ἱερ.- ἀσεβείας Ἱβ.

16. Ἱερ.- αὐτῶν Ἱβ.

τὴν κορωνίδα¹ καταντήσωσι. Καὶ σκοπεῖν ὧδε² προσήκει τὴν ὁμοιότητα τῶν αἰρέσεων. Οἱ³ ἀρειανοὶ τὴν τοῦ ὁμοουσίου φωνὴν σκανδάλου πρόφασιν τοῖς πολλοῖς⁴ ἔφασαν εἶναι· οἱ εἰκονομάχοι τὴν τῶν εἰκόνων περίγειον καὶ κάτω γραφὴν αἰτίαν πλάνης τοῖς ἀπλουστέροις ἀπήρξαντο λέγειν⁵. Οἱ⁶ ἀρειανοί, δι' ὃ⁷, ἀντὶ τοῦ ὁμοουσίου, τῆς σωματικῆς ταύτης καὶ περιπεζίου φωνῆς, προσήκει λέγειν ὁμοιούσιον⁸ τῷ Πατρὶ τὸν Υἱόν⁹. τοῦτο γὰρ μετεωρόν πως, καὶ τοῖς ἀσωμάτοις οἰκειότερον, καὶ τὸν τῆς οὐσίας φεῦγον μερισμόν· οἱ εἰκονομάχοι, δι' ὃ, ἀντὶ τοῦ περιγείου καὶ κάτω γράφειν τὰς εἰκόνας, δεῖ μετεώρους ἐστάναι¹⁰. τοῦτο γὰρ τοῖς εἰκονίσμασιν οἰκειότερον, καὶ φεῦγον τὸν τῆς ἀπάτης ὀνειδισμόν¹¹. Οἱ¹² ἀρειανοί, οὐδὲ τὸ ὁμοιούσιον¹³ πέφυκε πρεπῶδες, ἀλλὰ, ἀντὶ τούτου, δεῖ τὸ ὅμοιον λέγειν¹⁴, τὴν οὐσίαν ὅλως περικόψαντες¹⁵. οἱ εἰκονομάχοι, οὐδὲ ταῖς μετεώροις εἰκόσι προσκυνεῖν προσῆκεν¹⁶, ἀλλὰ μόνον ἱστορίας ἔνεκεν ἱστᾶναι¹⁷ παραχωρεῖν, τὴν προσκύνησιν παντελῶς διαπτύσαντες. Οἱ ἀρειανοί, ἄγραφός ἐστιν¹⁸ ἡ τοῦ ὁμοουσίου φωνή¹⁹. οἱ εἰκονομάχοι, ἄγραφός ἐστιν ἡ τῶν εἰκόνων προσκύνησις²⁰. Οἱ ἀρειανοί, ἀνόμοιον δεῖ λέγειν τὸν Υἱόν²¹, καὶ κτίσμα καὶ ποίημα²², καὶ τε-

1. 'Ιερ.- κορωνίδα 'Ιβ.
2. 'Ιερ.- ὧδε 'Ιβ.
3. ἐντ. ἀκ. Πα.
4. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. λγ' (αὐτ. σ. 752).
5. ΑΝΩΝΥΜΟΥ. Χρονογραφία Λέοντος (ἐκδ. Βόννης) σ. 351.
6. ἐντ. λ. Πα.
7. καθ' ἡμᾶς γε.- διὸ 'Ιβ. 'Ιερ.
8. καθ' ἡμᾶς γε.- ὁμοιούσιον 'Ι. Βατοπ.- ὁμοούσιον 'Ιβ. 'Ιερ.
9. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. μα' (αὐτ. σ. 765).
10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐστᾶναι 'Ιερ.- ἱστᾶναι 'Ιβ.
11. 'Ιερ.- ὀνειδιζμόν 'Ιβ.
12. ἐντ. ἀκ. Πα.
13. καθ' ἡμᾶς γε.- ὁμοιούσιον Πα.- ὁμοούσιον 'Ιβ. 'Ιερ.
14. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. η' (αὐτ. σ. 693).
15. καθ' ἡμᾶς γε.- περικόψαντες 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.
16. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΠ. 'Ιστορία σύνοτος, σ. 82.
17. Πα.- ἱστᾶναι 'Ιβ. 'Ιερ.
18. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐστὶν Πα.
19. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. 'Επιστολὴ ὅτι ἡ ἐν Νικαίᾳ σύνοδος ἐξέθετο ἐνσεβῶς τὰ ὀρισθέντα α' (ὄρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 416.
20. ΑΝΩΝΥΜΟΥ. Χρονογραφία Λέοντος, αὐτ.
21. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. 'Επιστολὴ περὶ τῶν ἐν Ἀρμίνῳ καὶ Σελευκείᾳ συνόδων λζ' (ὄρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΖ') σ. 760.
22. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Περὶ Διογενίου τοῦ Ἀλεξανδρείας ιγ' (αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 500.

λείως ἐξορίζειν τῆς ἐκκλησίας τὸ ὁμοούσιον καὶ τὴν οὐσίαν¹ καὶ τὸ ὁμοιούσιον². οἱ εἰκονομάχοι, εἰδῶλα³ χρῆ καὶ μάταια τὰς εἰκόνας ἀποκαλεῖν, καὶ παντάπασιν αὐτῶν τῆς ἐκκλησίας ἐξορίζειν καὶ τὴν ποίησιν καὶ τὴν ἱστορίαν⁴ καὶ τὴν προσκύνησιν⁵. Οἱ ἀρειανοί, οὔτε γὰρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τὰ κυριακὰ⁶ λόγια, οὔτε οἱ θεῖοι ἀπόστολοι, οὔτε ἡ παλαιὰ γραφὴ παραδέδωκεν ὁμοούσιον ἢ ὁμοιοούσιον ἢ οὐσίαν λέγειν ὅλως ἐπὶ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ⁷. οἱ εἰκονομάχοι, οὔτε γὰρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τὰ κυριακὰ λόγια, οὔτε οἱ θεῖοι ἀπόστολοι⁸, οὔτε ἡ παλαιὰ γραφὴ παραδέδωκεν εἰκόνων ποίησιν ἢ ἱστορίαν ἢ προσκύνησιν. Ἄρα μικρὰν ὑμῖν τὴν ὁμοιότητα καὶ τὴν μίμησιν τὰ τέκνα πρὸς τοὺς πατέρας διασώζουσι⁹, πρὸς τοὺς ἀρχηγούς¹⁰ οἱ διάδοχοι, οἱ μαθηταὶ πρὸς τοὺς διδασκάλους; Ἐκεῖνοι κατὰ Χριστοῦ ἐφρυάξαντο· οὔτοι κατὰ τῆς εἰκόνης¹¹ αὐτοῦ παρετάξαντο¹². Ἐκεῖνοι, μεθ' ὧν τὴν ἐν Νικαίᾳ πρώτην¹³ ἐκύρωσαν σύνοδον, τούτους σὺν αὐτῇ ἐξεφάρισαν¹⁴. καὶ οὔτοι, μεθ' ὧν τὴν ἐν Νικαίᾳ δευτέραν¹⁵ συνεκρότησαν σύνοδον, τούτους σὺν αὐτῇ ἐξεμυκτήρισαν¹⁶. Ἐκεῖνοι τοὺς βαπτίσαντας, καὶ χειροθεσίας εἰς ἱερέας ἐντάξαντας, καὶ οὓς πατέρας ἐπεγράφοντο¹⁷, δυσσεβεῖας ἐγράψαντο· καὶ οὔτοι ὡσαύτως, ὅφ' ὧν ἐχειροτονήθησαν, καὶ τῷ θεῷ βαπτίσματι ἐτελέσθησαν, τούτους εἰδωλολάτραις¹⁸ ἑτερατεύσαντο¹⁹. Ἐκεῖνοι βαθμῶι δυσφημίας προϊόντες ἐπὶ τὴν ἐσχάτην ἐξέπεσον

1. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ περὶ τῶν ἐν Ἀριμνίῳ καὶ Σελευκείᾳ συνόδων λζ' (αὐτ. Τόμ. Κς') σ. 748.

2. αὐτ' ἡμᾶς γε. - ὁμοούσιον Ἰβ. Πα. - ὁμοιον Ἰερ.

3. ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ. Χρονογραφία. Τόμ. Α' σ. 626.

4. Αὐτ. σ. 686.

5. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΠ. αὐτ. σ. 81.

6. Ἰερ. Πα. - τὰ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τὰ κυριακὰ Ἰβ.

7. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. η' (αὐτ. σ. 693).

8. ΑΝΩΝΥΜΟΥ. Χρονογραφία Λέοντος, αὐτ.

9. Ἰερ. Πα. - διασώζουσιν Ἰβ.

10. Ἰερ. Πα. - ἀρχηγούς Ἰβ.

11. Ἰβ. Πα. - κατὰ εἰκόνας Ἰερ.

12. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΤΟΥΔΙΤΟΥ. Ἐπιστολῶν Β' ρνδ' (ὅρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ιθ') σελ. 1492.

13. Ἰβ. Πα. - ἐν Νικαίᾳ α' Ἰερ.

14. Ἰβ. Ἰερ. - ἐξεμυκτήρισαν Πα.

15. Ἰβ. Πα. - ἐν Νικαίᾳ β' Ἰερ.

16. Ἰβ. Ἰερ. - ἐξεφάρισαν Πα.

17. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. ιγ' (αὐτ. σ. 704).

18. Ἰερ. Πα. - εἰδωλολάτραις Ἰβ.

19. ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ, αὐτ. σ. 660.

ἀθεότητα, τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱὸν ἐξορίσαντες¹. καὶ οὗτοι τάξει πονηρίας τὴν βλαστημίαν καταμερίσαντες ἐπὶ τὴν τελευταίαν δυσσέβειαν² κατωλίπθησαν, τὴν εἰς Χριστὸν τιμὴν καὶ τὸ σέβας ἐν ταῖς κατὰ τῶν εἰκονισμάτων³ παροινίαις τῆς ἐκκλησίας ἐξοστρακίσαντες⁴. Ἀλλὰ⁵ ταῦτα μὲν, ὡς ἂν εἴποι τις, ὁδοῦ πάρεργον ἐρρήθη· ὁ δὲ λόγος πρὸς τὴν, ἐξ ἧσπερ⁶ ἐξῆλθεν, ἰουνέσθω⁷ τρίβον.

εἴ. Τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ⁸ τοίνυν, ἐφ' οἷς εἵπομεν, διαλυθείσης συνόδου, μικρὸν ἐπιμείναντες, καὶ τῶν ἐκτεθέντων ὥσπερ ἐν καταγνώσει γενόμενοι (ἀνίδρυτον γὰρ τὸ ψεῦδος, καὶ οὐδαμῇ⁹ μένειν ἐπὶ τὸ αὐτὸ δύναται) ἐπὶ δευτέραν πίστεως πλάσιν συνέρχονται¹⁰, ἐν ᾗ τῆς προτέρας, ὡς ἐδόκουν, καὶ πλατύτερον καὶ σαφέστερον τὴν τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ὑπεσήμενον γνησιότητα. Τὴν μέντοιγε τοῦ ὁμοουσίου φωνήν, τὴν ἄμαχον τῆς εὐσεβείας ἀκρόπολιν, οὐδὲ ἐνταῦθα καθιδρύσαι ἠβούληθησαν.

ς'. Ἦδη δὲ τριῶν διαγενομένων ἐνιαυτῶν, πάλιν¹¹ οἱ τῆς Ἀρείου μοίρας ἐν Ἀντιοχείᾳ¹² συντρέχουσι, δευτέραν μὲν πίστιν ὑπαγορεύοντες¹³, καὶ κατὰ Φωτεινοῦ δὲ¹⁴ καὶ Μαρκέλλου¹⁵ καὶ Σαβελλίου¹⁶, ἀνθρώπων αἰρετικῶν, τὴν δικαίαν ψῆφον μέλλοντες καταθῆσθαι¹⁷, ἔν' ἐν τῷ δικαίῳ τῆς κατ' ἐκείνων ἀποφάσεως ἔχοιεν ἀποσεμνύνειν¹⁸ καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν¹⁹ περὶ τὴν σύνοδον πράξεις, οὐκ ἐπ' ὀλίγον

1. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. λη' (αὐτ. σ. 760).

2. Ἱερ. Πα.-δυσέβειαν Ἱβ.

3. Ἱβ. Ἱερ.-εἰκότων Πα.

4. ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ, αὐτ. σ. 671.

5. ἐντ. λ. Πα.

6. Ἱερ.-ἐξῆς περ Ἱβ.

7. Ἱερ.-ἰουνέσθω Ἱβ.

8. Ἱερ.-Ἀντιοχεία Ἱβ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.-οὐδαμῇ Ἱβ. Ἱερ.

10. Ἱ. Βατοπ.-συνέρχονται Ἱερ.-συνέρχοντας Ἱβ.

11. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. ια' (σ. 106).

12. Ἱερ.-Ἀντιοχεία Ἱβ.

13. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. κδ' (αὐτ. σ. 724).

14. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. ιη' (σ. 98).

15. καθ' ἡμᾶς γε.-Μαρκελλίου Ἱβ. Ἱερ.

16. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ.

17. Αὐτόθι, κς' (αὐτ. σ. 728, 732).

18. Ἱερ.-ἀποσεμνύνειν Ἱβ.

19. καθ' ἡμᾶς γε-αὐτῶν Ἱβ. Ἱερ.

ἀναίσχυντούσας τὸ παράνομον. Τούτους¹ δὲ τῆς ἱερωσύνης ἀπογυμνώσαντες, καὶ τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν ἐκθέμενοι, καὶ ἀάλλει δὲ καὶ² πλήθει λόγων ταύτην ἐπιμωρῶσαντες³, καὶ τῇ πολυλογίᾳ δοξάζοντες τὴν ἀμαρτίαν διαφυγεῖν πρὸς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ ταύτην διαπέμπουσιν, Εὐδοξίῳ τε τῷ⁴ Γερμανικεῖς καὶ Μαρτυρίῳ καὶ Μακεδονίῳ τῷ Μοψουεστίας διακόνοις τῶν γεγραμμένων ἀποχρησάμενοι⁵. Οἱ δὲ τὰ ἐσπέρια περιέποντες ἀλλογλώσσους τε σφᾶς αὐτοὺς εἶναι, καὶ μηδὲ τῶν γεγραμμένων ἱκανῶς ἔχειν συνιέναι τὴν δύναμιν αἰτιολογησάμενοι, ἀρκεῖσθαί τε τοῖς ἐν Νικαίᾳ διορισθεῖσιν ἀποφηνάμενοι τὴν παρ' αὐτῶν σταλεῖσαν πίστιν οὐ παρεδέξαντο⁶.

Ζ'. Εὐσεβίου δὲ τὸ ζῆν λιπόντος, καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖθεν ἀπαχθέντος δικαιωτήριον⁷, Παῦλον τὸν⁸ ὁμολογητὴν, ἔτι περιόντα, οἱ εὐσεβεῖς συζῶντες τῷ οἰκείῳ θρόνῳ καθιδρύουσιν⁹. Ἀλλ' οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ βιαία καὶ τυραννικῇ χειρὶ¹⁰ τοῦτον τοῦ ποιμνίου ἀπελάσασα¹¹ Μακεδόνιον τὸν πνευματομάχον¹² ἐγκαθίστησι¹³. Παύλου δὲ πάλιν ἐπανακληθέντος¹⁴, καὶ πάλιν τῆς τε ἐπισκοπῆς καὶ αὐτοῦ τοῦ ζῆν ἐξοστρακισθέντος¹⁵, ὁ πνευματομάχος ἐκ δευτέρου τῆς βασιλείου πόλεως τὴν ἡγεμονίαν περιβάλλεται¹⁶, οὐκ ἐπὶ πολὺν¹⁷ οὐδ' οὗτος χρόνον τῆς ἀρχῆς ἀπονάμενος¹⁸. Οὗτος πρότερον μὲν εὐγνωμόνως¹⁹ πῶς²⁰ περὶ τὸν Χριστὸν ἐδόκει δικάσει-

1. Ἰερ.- τοιοῦτους Ἰερ.

2. καθ' ἡμέρας γε.- ἐκθέμενοι, καὶ ἀάλλει καὶ Ἰερ.- ἐκθέμενοι ἀάλλει ἐκάλλει δὲ καὶ Ἰερ.

3. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. ιθ' (σ. 98).

4. Ἰερ.- Εὐδοξίῳ τῷ Ἰε.

5. Βίος Παύλου τοῦ ΚΠ. (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ Βιβλιοθήκην σνζ' παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ' σ. 125).

6. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κ' (σ. 103).

7. Ἰερ.- δικαιωτήρια Ἰε.

8. καθ' ἡμέρας γε.- δικαιωτήρια πάλιν τὸν Ἰερ.- δικαιωτήρια πάλιν τὸν Ἰε.

9. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. ιε' (σ. 90).

10. καθ' ἡμέρας γε.- βιαία καὶ τυραννικῇ χειρὶ Ἰε. Ἰερ.

11. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. ιγ' (σ. 91).

12. Βίος Παύλου τοῦ ΚΠ. αὐτ.

13. Ἰερ.- ἐγκαθίστηται Ἰε.

14. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κδ' (σ. 130).

15. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ τοῖς τὸν μοιήρη βίον ἀσκοῦσι, αὐτ. (σ. 701).

16. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κγ' (σ. 120).

17. Ἰε.- ἐπιπολὺν Ἰερ.

18. Βίος Παύλου τοῦ ΚΠ. αὐτ. (σ. 129).

19. Ἰε.- εὐγνωμῶν Ἰερ.

20. Ἰερ.- πῶς Ἰε.

σθαί¹. ὁμοούσιον γὰρ αὐτὸν τῷ Πατρὶ τοῖς ὁρθοδόξοις συμφεγγόμενος² ἐδογματί-
τιζε³. χρόνου⁴ δὲ προϊόντος, τὸ μὲν ὁμοούσιον ἀπηνήσχτο⁵, εἰς δὲ τὸ λέγειν αὐτὸν
μόνον ὅμοιον ὑπενήνεκται⁶, καὶ ταύτην τὴν δόξαν αὐτός τε καὶ οἱ τὰ αὐτὰ φρο-
νοῦντες δι' ἱκανοῦ μεμενήκασιν στέργοντες. Περὶ μέντοι τοῦ παναγίου Πνεύματος
ἀπ' ἀρχῆς⁷ ἀολίως λίαν καὶ δυσσεβῶς διετέθησαν⁸. οἷς γὰρ οἱ ἀρειομανεῖται⁹
κατὰ τοῦ Ἰωῦ τῆς δόξης ἐξενίσαντο¹⁰, ταῦτα καὶ οὗτοι κατὰ τοῦ παναγίου καὶ
ὁμοφυοῦς ἐπερρίπτουν¹¹ Πνεύματος¹².

ἦ. Ἀλλ' ἡ μετὰ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ¹³ τρίτη¹⁴ σύνοδος ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις
τὴν συνέλευσιν διελύσατο. Ἐν δεκάτῃ δὲ¹⁵ ἔτει τῆς Κωνσταντίνου βασιλείας σύνο-
δος πολυανθρωποτάτη¹⁶ συναγελάζεται· τριακόσιοι¹⁷ γὰρ καὶ ἑβδομήκοντα¹⁸ οἱ¹⁹
ταύτῃ συνελθεῖν ἐτύγχανον παρασκευαζόμενοι. Κωνσταντίου δὲ καὶ Κώνσταντος
τῶν ἀδελφῶν σπουδὴν οὐ τὴν τυχοῦσαν συνεισχαγόντων²⁰, καὶ συμψήφων γενο-
μένων²¹, ἐν Σαρδικῇ²² (πόλις δὲ ἦν αὕτη²³ τοῦ Ἰλλυρικῶς)²⁴ τὸν σύλλογον φασιν

1. καθ' ἡμᾶς γε.- διακεῖσθαι Ἰβ.- διοικεῖσθαι Ἰερ.

2. Ἰβ.- συμφεγγόμενος Ἰερ.

3. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. με' (σ. 161).

4. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐδογματίσε· χρόνου Ἰβ. Ἰερ.

5. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. Δ' κ' (σ. 161).

6. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. ς' (σ. 73).

7. Ἰβ.- ἀπαρχῆς Ἰερ.

8. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ Α' πρὸς Σεραπίωνα α' (ὄρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΣ')
σελ. 530.

9. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἀπολογητικὴ κατὰ ἀρειανῶν σθ' (αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 390.

10. Ἰβ.- ἐξενίσαντο Ἰερ.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπερρίπτουν Ἰβ. Ἰερ.

12. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ Α' πρὸς Σεραπίωνα, αὐτ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἀ.λ.λ' ἡ μὲν ἐν Ἀντιοχείᾳ Ἰβ. Ἰερ.

14. Ἰβ.- γ' Ἰερ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐν 14 δὲ Ἰερ.

16. Ἰερ.- Ἀ.λ.λ' ἡ μετὰ τὴν ἐν Ἀντιοχείᾳ τρίτην σύνοδον πολυανθρωποτάτη Ἰβ.

17. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἀπολογητικὴ κατὰ ἀρειανῶν α' (αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 248.

18. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κ' (σ. 104). - ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. ν' (αὐτ. σ. 370).

19. Ἰβ.- συναγελάζεται· τ' γὰρ καὶ ο' οἱ Ἰερ.

20. Ἰερ.- συνεισχαγόντων Ἰβ.

21. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. α' (σ. 248).

22. καθ' ἡμᾶς γε.- Σαρδῶ Ἰβ. Ἰερ.

23. καθ' ἡμᾶς γε.- δὲ ἦν αὕτη Ἰβ.- δὲ αὕτη Ἰερ.

24. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. Ι' ια' (σ. 106).

ἀλίσθηται¹. ἐδόκει δὲ δι' αὐτῆς καὶ τὰς τῶν ἐπισκόπων ἀμφισβητήσεις περὶ τῶν
 θρόνων² διαλύσασθαι, καὶ τὴν κατὰ τῆς πίστεως καινοτομίαν³ ἀνασταλήσασθαι⁴.
 Ἄλλ' ἢ πονηρὰ τῶν αἵρετιζόντων κακόνοια μὴδὲν προβῆναι τῶν μελετηθέντων
 καὶ ταῖς ἐλπίσιν ἐναποτεθέντων διεπράξατο· ἐξήκοντα γὰρ τὸν ἀριθμὸν ἑαυτοὺς
 τοῦ κοινοῦ πληρώματος διαστήσαντες εἰς Φιλίππου πόλιν⁵ ἀθροίζονται, καὶ τὰ-
 ναντία πράττειν τῶν ἐν Σαρδικῇ⁶ ἐποιοῦντο σπουδασμα⁷, οὐδ' ἐκείνης ἤδη ἀδε-
 κάστῳ⁸ κρίσει καὶ ἀπροσπαθεῖ⁹ τῇ γνώμῃ περὶ πάντα φερομένης. Δι' ὃ καθαιρεῖ
 μὲν ἑκατέρω τὸς ἐν ἑκατέρω προλάμποντας· ἢ μὲν ἐν Σαρδικῇ, Βασίλειον τὸν
 Ἀγκύρας¹⁰, ἄνδρα ἄλλοις τε ἀγαθοῖς τὸν βίον ἐνευθιγνόμενον ἔχοντα καὶ κατὰ
 τῆς Ἀρείου λύσεως τὸν ζῆλον διάπυρον¹¹, Ἀκάκιόν τε¹² τὸν Καισαρείας¹³, ὧν
 οὐδεὶς τῶν εἰρημένων τέως οὐμνουν εἰς ἀλλοφύλους¹⁴ δόξας ἀποκεκριμένος τὸ
 φρόνημα ἐπεφώρατο¹⁵, εἰ καὶ Σωζόμενον καὶ Σωκράτην, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ
 μαθήματα, πολιώτερα ἢ κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτῶν, οὕτω καὶ ταῦτα διέφυγεν, ἵνα
 μὴ λέγω παραπεποίηται¹⁶. ὑπάγει δὲ καθαιρέσει δικαίᾳ καὶ Ἰρηγόριον¹⁷ τὸν ἀθέ-
 σμως τῆς Ἀλεξανδρείας¹⁸ κατάρχοντα, Μηνόφαντόν τε¹⁹ τὸν Ἐφέσου καὶ τὸν
 Ἡρακλείας Θεόδωρον, σὺν εἰς ἄλλους οὐκ ἐλάττους²⁰. Ἀθανάσιον²¹ δὲ καὶ Παῦ-

1. καθ' ἡμῶν γε.- τὸν σί. λόγον ἀλίσθηται '16. 'Ιερ.

2. καθ' ἡμῶν γε.- τὸν θρόνον '16. 'Ιερ.

3. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ.

4. '16.- ἀνασταλήσασθαι 'Ιερ.

5. καθ' ἡμῶν γε.- Φιλίππου '16. 'Ιερ.

6. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ.

7. 'Ιερ.- σπουδασμα '16.

8. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ.

9. 'Ιερ.- ἀπροσπαθεῖ '16.

10. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. μθ' (αὐτ. σ. 336).

11. ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΟΥ, αὐτ. ις' (σ. 499).

12. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. λς' (αὐτ. σ. 309).

13. καθ' ἡμῶν γε.- Ἀκάκιόν τε τῆς Καισαρείας 'Ιερ.- Ἀκάκιόν τε τῆς Καισαρείας '16.

14. '16.- ἀλλοφύλους 'Ιερ.

15. ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΟΥ, αὐτ. Δ' ιβ' (σ. 506—7).

16. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. ε'. Δ' ιβ', ιγ' (σ. 98, 146, 147).- ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ.

17. μθ' (σ. 150, 158).

18. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ.

19. 'Ιερ.- Ἀλεξανδρείας '16.

20. καθ' ἡμῶν γε.- Μηνόφαντόν τε '16. 'Ιερ.

21. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. λς' (αὐτ. σ. 309).

22. Αὐτόθι.

λον¹ τοὺς ἀριστεάς, ναὶ δὴ καὶ Μάρκελλον² καὶ Λούκιον³ καὶ Ἀσκληπᾶν⁴, ἀνδρας⁵ οὐκ εὐαγεῖς, ἐδικαίωσε⁶. πρὸς οἷς καὶ τὸν ἐν Νικαίᾳ τῆς πίστεως ὄρον εἰς ὑπερόριον πλάτος, οὐ δέον, ἐκτείνασα⁷ εἰς στενὸν κομιδῇ τῆς οἰκείας δόξης τὸ κλέος συνέκλεισεν. Ἦ δὲ ἐν Φιλίππου πόλει⁸ καὶ πρὸς αὐτὴν ἤδη τὴν τοῦ ὁμοουσίου φωνὴν τοὺς πλείους προβεβλημένῃ στασιάζοντας μηδὲ παρόντα τὸν Ῥώμης Ἰούλιον, ὡς τοὺς ὑπ' αὐτῆς⁹ καθαιρεθέντας παραδεξάμενον, ὑπὸ καθάρσεων¹⁰ ἐποιήσατο¹¹, καὶ Ὅσιον δέ, τὸν ἐν ἱερεῦσι καὶ πολιᾷ περιβόητον¹², τὸν Κοδρουβῆς¹³ λέγω, καὶ Πρωτογένην καὶ Γαυδέντιον¹⁴. ἐπεκύρωσε δὲ καὶ τὴν κατὰ Ἀθανασίου καὶ Παύλου τῶν Θεσπεσίων, ἔτι δὲ καὶ Μαρκέλλου καὶ Ἀσκληπᾶ, ἀνθρώπων, οἷον ἐμνήσθημεν, τὴν καθάρσεων¹⁵.

Θ'. Οὕτως ἀντὶ τῆς καταστάσεως καὶ εἰρήνης τῶν ἐκκλησιῶν, συγγύσεως¹⁶ καὶ ταραχῆς ἡ οἰκουμένη πᾶσα ἐπεπλήρωτο¹⁷, τοῦ κακοῦ πάντας ἐπιτρέχοντος¹⁸, καὶ μηδ' αὐτοῦ στάσιν λαμβάνοντος. Ἄλλοι γὰρ πρὸς ἄλλοις καθ' ἐκάστην καθήρουντο, καὶ ὑπ' ἄλλων ἀπελύοντο, καί, οὐς ἐδικαίουν ἕτεροι, ἕτεροι πάλιν ἢ καὶ αὐτοὶ κατεδίκαζον, καὶ πολλή τις ἦν καὶ ἀστάθμητος ἡ κατ' ἀλλήλων ἔρις¹⁹ καὶ ὁ κατὰ τῶν ἐκκλησιῶν πόλεμος, καὶ τῆς τοιαύτης χαλεπωτάτης νόσου ἄχρι τῆς δευτέρας οἰκουμενικῆς²⁰ συνόδου οὐδὲν ἐξευρίσκετο ἴαμα. Ἐν Κοδρουβῇ γοῦν ὁ

1. Αὐτ. μ' (αὐτ. σ. 317).

2. Αὐτ. μθ' (αὐτ. σ. 333).

3. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κγ' (σ. 113).- ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. λδ' (αὐτ. σ. 305).

4. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. μθ' (αὐτ. σ. 333).

5. Ἱερ.- Ἀσκληπᾶν, ἄνδρας Ἰβ.

6. Ἱερ.- ἐδικαίωσαν Ἰβ.

7. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ Γ' ιβ' (σ. 108).

8. καθ' ἡμᾶς γε.- οἱ δὲ ἐν Φιλίπποις Ἰβ. Ἱερ.

9. Ἱερ.- αὐτῶν Ἰβ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐποκαθαίρουν Ἰβ. Ἱερ.

11. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. ια' (σ. 107).

12. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἀπολογία περὶ τῆς φωνῆς αὐτοῦ ε' (ὄρα MICHNE, αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σελ. 649.

13. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. - ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κ' (σ. 104).

14. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ.

15. Αὐτόθι.

16. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κβ' (σ. 108).

17. Ἱερ.- ἐπεπλήρωτο Ἰβ.

18. Ἱερ.- ἐπιτρέχοντας Ἰβ.

19. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. ιγ' (σ. 109).

20. καθ' ἡμᾶς γε.- τῆς δευτέρας καὶ οἰκουμενικῆς Ἰβ.- τῆς β' καὶ οἰκουμενικῆς Ἱερ.

“Οσιος σύνοδον πάλιν συγκροτεῖ, τὰ αὐτὰ μὲν τοῖς ἐν Σαρδικῇ δογματίζουσιν, καὶ ἐκείνην, ὡς ἡλπίζεν, ἐνισχύουσιν, ἀλλ’ οὐδεὶς αὐτῶν οὐδετέρως¹ λόγος τοῖς τοῦ ἐναντίου προσεγίνεται. Καὶ Μάξιμος δὲ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων, ἀνὴρ ταῖς εἰς Χριστὸν ἐνδιαπρέπων ὁμολογίαις, καὶ τοῖν ὁρθολογιστῶν τὸν δεξιὸν κατὰ τοὺς τοῦ τυράννου² χρόνους ἐκκεκομμένος³, ἄλλην κατὰ πόδας ἐν Ἱεροσολύμοις συγκροτήσας σύνοδον⁴ Ἀθανάσιον μὲν ἐδικαίωσε, καὶ τὰς προλαβούσας δέ, οἷς συνεφθέγγοντο⁵, συνεπήμυνεν⁶. Ἀλλ’ οἱ τοῦ ἐτέρου μέρους οὐ μόνον ἄκυρα ταῦτα ἐτίθεντο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν Μάξιμον ἐν αἰτίαις ἐμβάλλοντες⁷, ἃς καθ’ ἑαυτοὺς ἀνεπλάσαντο, καθαιρέσει καθυπέβαλον⁸, Κύριλλον ἀντ’ αὐτοῦ τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἱεροσολύμων ἐγκαθηιδύσαντες⁹, ἀνδρὰ τῆς μὲν Ἀρείου πλάνης οὕπῳ τότε κεκαθαρμένον¹⁰, ὕστερον δὲ καὶ πολλὴν¹¹ ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας συνεισενεγκόντα τὴν προαίρεσιν¹², καὶ πολλοὺς τοῖς κατηχητικοῖς¹³ αὐτοῦ¹⁴ λόγοις σωφρονίσαντα¹⁵. κατηχητὴν δὲ τοῦτον ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος ἢ ἐκκλησίᾳ οἷδ’ τε καὶ ἐπίκλησιν ἔθετο.

ἱ. Εἴτα, ἵνα μὴ τὰ κατὰ μέρος λέγων ἕκαστα τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς ἀποκναίσω, ἐν τῷ Σιρμίῳ πάλιν ἑτέρα συνάγεται¹⁶, ἔπειτα¹⁷ ἐν Ἀρμίνῳ¹⁸, καὶ δὴ καὶ ἐν Νίκῃ¹⁹ τῇ κατὰ Θράκην²⁰ ἑτέρα, καὶ μετὰ ταῦτα ἐν Σελευκείᾳ πάλιν

1. καθ’ ἡμᾶς γε. — οὐδ’ ἑτέρας Ἱερ.

2. Ἱερ. — τοὺς τυράντους Ἱερ.

3. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. κζ’ (σ. 109).

4. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. κδ’ (σ. 116).

5. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἀπολογητικὸς κατὰ ἀρειανῶν νζ’ (αὐτ. Τόμ. ΚΕ’) σ. 352.

6. Ἱερ. — συνεπήμυνεν Ἱερ.

7. καθ’ ἡμᾶς γε. — τὸν Μάξιμον αἰτίας ἐμβάλλοντες Ἱερ. — τὸν Μάξιμον αἰτίας ἐκβάλλοντας Ἱερ.

8. καθ’ ἡμᾶς γε. — καθυπέβαλλον Ἱερ. Ἱερ.

9. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. λη’ (σ. 14).

10. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. Δ’ κε’ (σ. 174).

11. Ἱερ. — δὲ πολλὴν Ἱερ.

12. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, Ε’ θ’ (αὐτ. σ. 207).

13. ΚΥΡΙΑΔΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Τὰ σωζόμενα, ἐκδ. Δ. Κλεόπ. καὶ Φ. Ἀλεξάνδριδου, ἐν Ἱεροσολύμοις 1867—8. 2 Τόμ. 8ον.

14. Ἱερ. — αὐτοῦ Ἱερ.

15. Ἱερ. — σωφρονίσαντα Ἱερ.

16. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ περὶ τῶν ἐν Ἀρμίνῳ καὶ Σελευκείᾳ συνόδων η’ (αὐτ. Τόμ. ΚΖ’) σ. 692.

17. Αὐτ. ι’ (αὐτ. σ. 696).

18. καθ’ ἡμᾶς γε. — Ἀρμίνῳ Ἱερ. Ἱερ.

19. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. Β’ κα’ (σ. 100).

20. Ἱερ. — Θράκην Ἱερ.

λιν¹, εἴτα² ἐν Κωνσταντίνου πόλει³, ὑφ' ὧν παντελῶς ἡ τοῦ ὁμοουσίου φωνὴ ἐξωρίζετο⁴. Ἐν δὲ τῇ Κωνσταντίνου πόλει καὶ στάσις ἔμφυλος⁵ εἰς αὐτοὺς τοὺς τοῦ ὁμοουσίου προεστηκότας ἐκ Σελευκείας καταρραγεῖσα, καὶ ὧν εἰρήνην ἐτέρων ἄρχειν⁶ ἐπάγγελμα, ἄνω καὶ κάτω διέθηκεν ἅπαντα. Καὶ καθαιρεῖται μὲν Βασίλειος καὶ Εὐστάθιος καὶ ὁ Ταρσοῦ Σιλβανός⁷, σπουδῇ Ἀκακίου τοῦ Καισαρείας⁸, ἄνδρες, οὓς⁹ ἐπὶ λαμπροῖς τότε τοῖς εὐσεβείας ἀγωνίσμασιν¹⁰ ὑπερορίῳ¹¹ φυγῇ Κωσταντίος ἐζημίωσεν¹², εἰ καὶ τὰ Ναυάτου ὑποθείάζοντας¹³. ὥσπερ ἄλλοι τέ τινες¹⁴ εἰς τὴν ἐκείνων δόξαν, οὓς ἐστηλίτευσαν¹⁵, οὕτω καὶ οὗτοι εἰς τάναντία, ὧν ἡρίστευσαν, περιέλκονται· οὐδὲ γάρ, εἰ καὶ τισιν αὐτῶν ὕστερον, ὥς φασιν, εὐχερῆς¹⁶ ἐγνώσθη ἡ μεταβολή, ἀγέννητα τὰ γεγεννημένα¹⁷ λόγον ἔχει ἀποφάνεσθαι· καθαιρεῖται δὲ καὶ Κύριλλος ὁ Τερσολύμων¹⁸, οὗ μνήμην ἐποιησάμεθα. Δι' ὃ καὶ ἡ πρὸς ἐκείνους ἔλθῃ τῇ Ἀκακίῳ ὑπετύφετο, καὶ ἡ τῆς πίστεως παρατροπὴ ἐσχῆματιζέτο, τὴν γλῶσσαν ἄλλ' οὐ τὴν γνώμην τοῖς αἰρετικοῖς ἀποχρήσαντι, ὥς αἶγε πρὶν καὶ αἰ μετὰ¹⁹ ταῦτα πράξεις αὐτόθεν ἀρχόμεναι τὸν ἄνδρα δεικνύουσι²⁰. Καθαιρεῖται γάρ, αὐτοῦ κατάρχοντος, καὶ Ἀέτιος τῆς διακονίας²¹, ὁ Ἀρείου μὲν τῆς ἀσεβείας διάδοχος, Εὐνομίου δὲ καὶ²² Εὐδοξίου διδάσκαλος²³, καὶ πάσης

1. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. ιβ' (αὐτ. σ. 701).

2. Αὐτ. λ' (αὐτ. σ. 745).

3. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κκτ.).— Κωνσταντινουπόλει 'Ιβ. 'Ιερ. (κ. κκτ.).

4. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. ιθ' (σ. 160).

5. 'Ιερ.— ἐμφυλίου 'Ιβ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.— καὶ ὧν ἐτέροις εἰρήνης ἄρχειν 'Ιβ. 'Ιερ.

7. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. κδ' (σ. 169—170).

8. 'Ιερ.— Καισαρείας 'Ιβ.

9. 'Ιερ.— οἷς 'Ιβ.

10. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, αὐτ. κζ' (σ. 110—111).

11. 'Ιερ.— ὑπερωρίῳ 'Ιβ.

12. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. κε' (σ. 171).

13. καθ' ἡμᾶς γε.— εἰ καὶ τοῖς τὰ Ναυάτου ὑποθείάζουσιν 'Ιβ. 'Ιερ.

14. 'Ιερ.— ἄλλοι τε τινες 'Ιβ.

15. 'Ιερ.— οἷς ἐστηλίτευσαν 'Ιβ.

16. 'Ιερ.— εὐχερῆς 'Ιβ.

17. 'Ιερ.— ἀγέννητα τὰ γεγεννημένα 'Ιβ.

18. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. μβ' (σ. 158).

19. 'Ιερ.— πρὶν καὶ μετὰ 'Ιβ.

20. 'Ιερ.— δεικνύουσιν 'Ιβ.

21. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. κδ' (σ. 168).— ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. ε' (αὐτ. σ. 689).

22. 'Ιβ.— Εὐνομίου καὶ 'Ιερ.

23. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Δ' ζ' (σ. 218).— ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. λη' (αὐτ. σ. 761).

ἀσεβείας ἐλάσας ἐπέκεινα, μεθ' οὗ καὶ δι' ὃν Σέρας¹ τε καὶ Στέφανος² καὶ Ἰλιόδωρος³, εἰς ἐπισκόπους μὲν παραγγείλαντες, θερμοὶ δὲ τῆς Ἀετίου πλάνης ὑπέρμαχοι ναὶ δὴ καὶ Θεόφιλος⁴ ἐκεῖνος, ὃν οὐδὲν ἔλαττον ἢ τολμηρὰ τῶν αἰρετιζόντων γλῶσσα ἢ τῶν ἀποστόλων⁵ αἱ πράξεις δημιουργὸν θαυμάτων ἀνακηρύττουσιν. Ὅμως δ' οὖν οὗτοι σὺν Ἀετίῳ πάντες, ἧς ἕκαστος ἀξίας περιεβέβλητο, ἐγυμνώθησαν, αὐτοῦ συνδικάσαντος, καὶ ἄκοντος, Εὐδοξίου, καὶ τὴν Ἀετίου δυσσέβειαν κατακρίναντος, ἧς αὐτὸς ὁμοίως αὐτοῖς ἐρασθῆς ὑπῆρχε περιώνυμος⁶. Ἵνα γὰρ τῆς Κωνσταντίνου πόλεως⁷ μὴ ἐκπέσῃ προεδρία, πάντα πράττειν καὶ τὰ μὴ δοκοῦντα ῥαδίως ὑπήγετο· ἥδη γὰρ ἦρχε τῆς Κωνσταντίνου⁸, ἀπὸ Ἰερμανκείας πρότερον τὴν Ἀντιόχειαν ἀρπασάμενος⁹. Καὶ Εὐνομίῳ δὲ παρνόμως ἢ Κύζικος καταδύεται, ἄλλων δοθεῖσα τῆς ἀσεβείας, τοῦ ταύτην ποιμάναντος Ἐλευσίου τοῖς προειρημένοις τῶν ὁρθῶν δογματικῶν ἀθληταῖς τὴν καταδίκην συνδιενέγκαντος¹⁰. Καὶ πρό γε τούτων ὁ πνευματομάχος ἐξοστρακίζεται Μακεδόνιος, ὡς πολλῶν φόνων αἴτιος¹¹, καὶ τῆς τοῦ βασιλικοῦ σώματος μεταθέσεως διδοὺς τὰς εὐθύνας, ἣν αὐτὸς ἀπετέλεσε, πολλῶν ἀντιλεγόντων¹² καὶ δίχα τῆς τοῦ βασιλεύοντος υἱοῦ¹³ συναινέσεως¹⁴.

ια'. Μικρὸν δὲ χρόνον μετὰ ταῦτα¹⁵ Κωνσταντίος ἐπιβίους, ἥδη τοῦ Ἰουλιανοῦ τὴν τυραννίδα κρατύναντος, καὶ πρὸς τοῦτον ἀντιπαρσκευαζόμενος¹⁶ ἐν Μόψου κρήναις¹⁷ ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζεται. Οὕτως ἢ τοῦ κρατοῦντος εὐριπος γνῶμη καὶ τὸ τῆς δόξης ἐπισφαλές¹⁸ συνέχεν ἅπαντα. Οὕτω κατὰ μικρὸν τὸ τῆς ἀσεβείας

1. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. ιβ' (αὐτ. σ. 701).

2. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Ἐπιστολὴ τοῖς τὸν μονήρην βίον ἀσκοῦσι δ' (αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 700.

3. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, αὐτ. κη' (σ. 113).

4. Αὐτόθι.

5. καθ' ἡμᾶς γε. — ἢ τοὺς Ἀποστόλους Ἱερ. — ἢ τοὺς Ἀποστόλους Ἰβ.

6. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, αὐτ. κη' (σ. 113—114).

7. καθ' ἡμᾶς γε. — Κωνσταντινουπόλεως Ἰβ. Ἱερ.

8. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. κς' (σ. 172).

9. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Β' μ' (σ. 155).

10. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, αὐτ. κζ' (σ. 112).

11. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. μβ' (σ. 158).

12. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. κα' (σ. 162).

13. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. λη' (σ. 148).

14. Ἱερ. — συνεναιέσεως Ἰβ.

15. Ἰβ. — μεταταῦτα Ἱερ.

16. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. μζ' (σ. 164).

17. καθ' ἡμᾶς γε. — Μομφουκρήναις Ἰβ. Ἱερ.

18. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. ο' (αὐτ. σ. 776).

προέκοψε¹ σύνταγμα. Οὕτως αἱ πρὸς ἀλλήλους στάσεις² καὶ φιλονεικίαι τὸν βίον ἀνέτρεψαν, καὶ τὴν πίστιν διεσπάραξαν· στάσις γὰρ ἐν μὲν ζώου³ σώματι λύσιν καὶ θάνατον⁴ ἀπεργάζεται, ἐν ἐκκλησίᾳ δὲ διασπορὰν τῶν μελῶν καὶ τῆς κατὰ τὴν εὐσέβειαν ἁρμονίας ἔκλυσιν καὶ τὸν ψυχικὸν σπαραγμὸν καὶ τὸν ὀλεθρον⁵.

Ἰβ'. Ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν οὕτω τότε κακῶς⁶ τε καὶ συγκεχυμένως διεπράττετο, καὶ ἐν μεγάλῃ ζάλῃ καὶ ταραχῇ ἡ ἐκκλησία ἐφέρετο. Ἡμεῖς δέ, ἀγαπητοί, Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον⁷ καρδίᾳ καὶ χεῖλεσι σέβοντες⁸ ἐν μιᾷ οὐσίᾳ⁹ καὶ δόξῃ¹⁰ καὶ βασιλείᾳ καὶ Θεότητι¹¹ μήτε τὸν Υἱὸν ἐτερόφυλον τοῦ Πατρὸς¹² ἐφ' ὅβρει τοῦ γεγεννηκότος¹³ βλασφημήσωμεν, μήτε τῆς κυριότητος καὶ ἰσοσθενοῦς ἐξουσίας¹⁴ ἐπὶ κολοβώσει καὶ διαβολῇ καὶ περικοπῇ τῆς ἀχράντου καὶ παντελοῦς Θεότητος¹⁵ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐξορίσωμεν¹⁶, κτίσμα¹⁷ καὶ ποίημα¹⁸ καὶ δοῦλον¹⁹ ὑπερουσίῳ καὶ παντοκρατορικῇ Τριάδι περιγράφοντες. Ἀλλ' ὁμοούσιον²⁰ καὶ ὁμόθρονον καὶ ὁμοφυᾶ αὐτὴν ἑαυτῇ εὐσεβοφρόνως πρεσβεύοντες ἀσύγχυτον²¹ τὴν ιδιότητα Πατρὸς²² καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος²³ ὁρθοδόξως συντηρήσωμεν, ἀγέννητον τὸν

1. Ἰβ'. - περιέκοψε Ἱερ.

2. ἐντ. ἀκ. Πα.

3. Πα. - ζώου Ἰβ'. Ἱερ.

4. Ἰ. Βατοπ. - ἀθάνατον ἐν ἀπ. X.

5. Ἰβ'. Πα. - ἔκλυσιν καὶ τὸν ὀλεθρον Ἱερ.

6. Ἰβ'. Πα. - οὕτω κακῶς Ἱερ.

7. Ἰβ'. Πα. - καὶ ἅγιον Πνεῦμα Ἱερ.

8. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ Α' πρὸς Σεραπίωνα κα' (αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 596.

9. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Λόγος Δ' κατὰ ἀρειανῶν α' (αὐτ. σ. 468).

10. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐκθεσις πίστεως α' (αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 201.

11. Αὐτέθ.

12. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Λόγος Γ' κατὰ ἀρειανῶν γ' (αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σ. 328.

13. Ἱερ. Πα. - γεγεννηκότος Ἰβ'.

14. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπερὶ τῆς ἐνσάρκου ἐπιφανείας θ' (αὐτ. σ. 997).

15. Αὐτ. ιγ' (αὐτ. σ. 1005).

16. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ Α' πρὸς Σεραπίωνα κζ' (αὐτ. σ. 593).

17. Αὐτ. β' (αὐτ. σ. 532).

18. Αὐτ. ιζ' (αὐτ. σ. 569).

19. Αὐτ. α' (αὐτ. σ. 532).

20. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Λόγος Α' κατὰ Ἀπολλινάριον θ' (αὐτ. σ. 1108).

21. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Εἰς τό, « Πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Πατρὸς μου » ς' (αὐτ. Τόμ. ΚΕ') σελ. 209.

22. Ἰβ'. Πα. - Μητρὸς Ἱερ.

23. ΛΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐκθεσις πίστεως β' (αὐτ. σ. 204).

Πατέρα¹, γεννητὸν τὸν Ἰῶν², ἐκπορευτὸν τὸ ἅγιον Πνεῦμα³ δοξάζοντες, καὶ κηρύττοντες οὐ συνάναρχα τῷ αἰτίῳ⁴ (ἀρχὴ γὰρ ὁ Πατὴρ καὶ αἰτία τοῦ μὲν Ἰῶ, ὡς γεννήτωρ⁵. μόνος γὰρ οὗτος ἐκ μόνου γεγέννηται· ὡς προβολεὺς δέ, τοῦ Πνεύματος⁶. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο μόνον ἐκ μόνου προβέβληται), συνάναρχα δὲ τῷ⁷ χρόνῳ· ὑπὲρ χρόνον γὰρ καὶ ὑπὲρ αἰῶνα⁸ καὶ ὑπὲρ ἔννοιαν ὁ μὲν ἐγέννησεν⁹, ὁ δὲ ἐγενήθη¹⁰, τὸ δὲ ἐκπεπόρευται¹¹, οὔτε τοῦ Πνεύματος τῇ τοῦ Ἰῶ γεννήσει συνεγγραφομένου¹², οὔτε τοῦ Ἰῶ τὴν ἐκπόρευσιν τοῦ Πνεύματος συγκαληρουμένου, ἀλλ' ἑκατέρου τὴν ιδιότητα καθαράν καὶ ἀσύγχυτον¹³ διασώζοντας, τῆς ἑτερότητος τῶν ιδιοτήτων καὶ τῶν κλήσεων οὐχ ἑτερότητα τῆς οὐσίας παρειαγούσης¹⁴, τὴν διαφορὰν δὲ τῶν ὑποστάσεων¹⁵ ἐπιδεικνυούσης¹⁶, καὶ τὴν Σαβελλίου βλασφημίαν¹⁷ ἐπιστομιζούσης¹⁸.

ἱγ'. Οὕτω φρονοῦντες, καὶ οὕτω πιστεύοντες¹⁹ πᾶσαν μὲν αἵρετικὴν συμμορίαν διαπύσωμεν, πᾶσαν δὲ σχισματικὴν πονηρίαν βδελυξώμεθα. Μισήσωμεν τὰς πρὸς ἀλλήλους ἔρεις, μεμνημένοι τῶν εἰρημένων, καὶ ὅσῃν κακῶν φορὰν αἱ ἐμφύλιοι στάσεις ἀπέτεκον. Μηδὲ²⁰ εἴη τις ἐν ὑμῖν, « Ἐγὼ μὲν εἰμι Παύλου, λέγων, ἐγὼ

1. Αὐτ. α' (αὐτ. σ. 201).

2. Αὐτόθι.

3. Αὐτ. δ' (αὐτ. σ. 208).

4. ἐν ἄπ. X.— κηρύττοντες συνάναρχα τῷ αἰτίῳ (κατὰ διόρθωσιν σταλεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ Σεβ. ἀγίου Σμύρνης κ. Βασιλείου).

5. Ἱερ. Πα.— γενήτωρ Ἰβ.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. "Εκθεσις ὑπεροδῆον πίστεως Α' θ', ἱγ' (αὐτ. Τόμ. ιδ') σ. 833, 849.

7. Ἱερ. Πα.— συνάναρχα καὶ τῷ Ἰβ.

8. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. "Εκθεσις πίστεως α' (αὐτ. Τόμ. ΚΕ' σ. 201).

9. Αὐτ. γ' (αὐτ. σ. 205).

10. Σύμβολον τῆς ἐν Νικαίᾳ α' οἰκον. συνόδου (παρὰ ΣΩΚΡΑΤΕΙ Α' η', αὐτ. σ. 21).

11. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. δ' (αὐτ. σ. 208).

12. Ἱερ. Πα.— συνεγγραφομένου Ἰβ.

13. Ἱερ. Πα.— ἀσύγχυτον Ἰβ.

14. καθ' ἡμᾶς γε.— παρειαγόντων ἐν ἄπ. X.

15. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, αὐτ. β' (αὐτ. σ. 204).

16. καθ' ἡμᾶς γε.— ἐπιδεικνύοντων ἐν ἄπ. X.

17. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Λόγος Δ' κατὰ ἀρειανῶν κε' (αὐτ. Τόμ. ΚΓ' σ. 505).

18. καθ' ἡμᾶς γε.— ἐπιστομιζόντων ἐν ἄπ. X.

19. Πα.— πιστεύομεν Ἰβ. Ἱερ.

20. ἐντ. λ. Πα.

δὲ Κηρᾶ, ἐγὼ δὲ τοῦ δεῖνα, ἢ τοῦ δεῖνα¹. » Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρτας τοῦ νόμου² τῷ ἰδίῳ αἵματι· Χριστοῦ πάντες καὶ ἐσμέν καὶ καλούμεθα· Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἐσταυρώθη³, καὶ θάνατον ἤνεγκε, καὶ ἐτάφη⁴, καὶ ἀνέστη⁵, ἵνα τοὺς μακρὰν καὶ τοὺς πόρρω διεστῶτας ἐνοποιήσῃ⁶, ἐν⁷ βάπτισμα καὶ μίαν⁸ πίστιν⁹ καὶ μίαν καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν¹⁰ θεοπρεπῶς¹¹ συστησάμενος. Τοῦτο τῆς Χριστοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδημίας τὸ κεφάλαιον¹². Τοῦτο τῆς ἄκρας ἐκείνης καὶ ἀφάτου καινώσεως¹³ τὸ κατόρθωμα. Ὁ τούτων τι διασπᾶν καὶ κατατέμνειν ἐπιχειρῶν, εἴτε δυσσεβεστάτης αἰρέσεως ἔρωτι, εἴτε σχισματικῆς μανίας φουσῆματι, ὁ τοιοῦτος κατὰ τῆς οἰκονομίας Χριστοῦ παρατάσσεται, κατὰ τῆς κοινῆς σωτηρίας ὀπλίζεται, πρὸς τὴν ἐκείνου πρᾶξιν ἀντικαθίσταται, καὶ τῆς πρὸς αὐτὸν συναφείας ἀπορρηγνύμενος, καὶ τοῦ κυριακοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας διασπώμενος τῇ τοῦ ἀντικειμένου μοίρᾳ συντάσσεται, καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ¹⁴ τῆς νύμφης ἐκκλησίας ἀποσπαράξας μέλη τῆς πόρνης παρὰ συναναγωγῆς ἀπεργάζεται. Αὕτη γὰρ ἐφ' ὑψηλοῦ τοῦ τῆς ἀμαρτίας προκαθοριζομένη βήματος, καὶ πορνικοῦς ἀνθεσι περιεστεμμένη, καὶ χρώμασιν ἐπιπλάστοις περικεχρωσμένη πρὸς τοὺς παριόντας τὴν τοῦ βίου ἐδὸν¹⁵ μέγα καὶ ἀναίσχυντον καὶ ἐπαγωγὸν ἐπιφθέγγεται· «Ὅστις ὑμῶν ἐστὶν ἄφρων¹⁶, » ἐκκλινάτω πρὸς με, καὶ οἱ ἐνδεεῖς φρενῶν¹⁷ προσελθόντες τοῖς κόλποις ἐπαναπαύσα-

1. 'Ιβ. 'Ιερ.—'Εγὼ μὲν εἰμι Παύλου, ἐγὼ δὲ 'Απολλῶ, ἐγὼ δὲ Κηρᾶ, ἐγὼ δὲ Χριστοῦ (Α' Κορινθ. α' 12).

2. Γαλάτ. Γ' 13.

3. 'Ιβ. 'Ιερ.—'Ο κίριος ἡμῶν ἐσταυρώθη ('Αποκαλύψεως Α' 18).

4. 'Ιβ. 'Ιερ.—καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη (Πράξεων Β' 29).

5. Α' Θεσσαλον. ε' 14.

6. 'Εφεσ. Β' 17.

7. 'Ιερ.—ἐν 'Ιβ.

8. 'Εφεσ. Δ' 5.

9. 'Ιβ. 'Ιερ.—μία πίστις, ἐν βάπτισμα ('Εφεσ. αὐτ.).

10. Σύμβολον τῆς ἐν ΚΠ. β' οἰκουμ. συνόδου (ὄρα Ι. ΜΕΣΟΛΩΡΑ. Συμβολικὴ, ἐν Ἀθῆναις 1883. 8ον) Τόμ. Α' σ. 50.

11. 'Ιβ.—καθολικὴν ἐκκλησίαν θεοπρεπῶς 'Ιερ.

12. 'Ιερ.—κατορθώματα 'Ιβ.

13. 'Ιερ.—καινότης 'Ιβ. (ὄρα Φιλιππησ. Β' 6, 7: ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ὅς . . . ἐαυτὸν ἐκέκρωσε, κατὰ σημείωσιν σταλεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ Σεβ. ἀγίου Σμύρνης κ. Βασιλείου).

14. 'Ιερ.—αὐτοῦ 'Ιβ.

15. ὄρα ΚΕΒΗΤΟΣ ΘΗΒΑΙΟΥ Πόνακα. — Πρβ. καὶ ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ. Νεφελ. (1072—3, 1077—8), 'Εκκλησιαζ. (878—882, 893—4, 1143).

16. 'Ιβ. 'Ιερ.—ὅς ἐστιν ἄφρων (Παροιμιῶν Θ' 4).

17. Παροιμιῶν, αὐτ. 5.

» σθε τοῖς ἐμοῖς. Ἄνειός γάρ παρ' ἐμοῖ καὶ ἀκόλαστος δίκαιτα. Τρυφή καὶ μέθη καὶ
 » ἡδονὴ οἱ παρ' ἐμοῖ ἀγῶνες καὶ οἱ πόνοι καὶ τὰ ἔπαθλα. Ἐνταῦθα οὐχ ὁ ἡδονῆς
 » ἥττων γενόμενος δέδοικεν, οὐχ ὁ ψευδορκίαις ἀλοῦς ἐξελέγγετα, οὐχ ὁ τὴν γλῶσ-
 » σαν ἀκοιῶν κατὰ τοῦ πλησίον¹, καὶ ἰὸν ἀσπίδος ὑπὸ τὰ χεῖλη² κρύπτων³ ὡς
 » κακουργῶν τι καταδικάζεται· κοινὰ γὰρ πράξεις ταῦτα τῶν ἐμῶν ἐραστῶν. Λαμ-
 » πρά καρυκεῖας⁴ καὶ τρυφῆς πρόκειται τράπεζα· ἐμφορεῖσθαι δέοι, γαστρίζεσθαι, καὶ
 » τὴν γλῶσσαν ὀπλίζειν κατὰ τῶν ὕμῃς⁵ ὡς δυστυχοῦντας οἰκτειρόντων⁶. Πάντα
 » πράττειν δέοι, ὅσα ὑμῖν ἢ ἐπιθυμία ὑποτίθεται. Οὐ γὰρ οἱ περίεργοι καὶ αὐστηροὶ
 » τῶν ἀποστόλων καὶ συνόδων κανόνες ἐνταῦθα παρκαλύπτουσιν, οὐδ' ἐπισκόπων
 » κρίσεις καὶ σύνοδοι τοὺς ἀμαρτάνοντας σωφρονίζουσι, καὶ ὥσπερ αὐτῶν κατὰ γ-
 » γουσαι τὰ θελήματα λυπηρὸν τὸν βίον ἀπεργάζονται· καὶ γὰρ καὶ τοῦτο κα-
 » τ' ἀρχάς⁷ ὑμῖν ὑπεσχόμην, ἐκεῖθεν ὕμῃς ἀποσπῶσα, καὶ πρὸς ἑαυτὴν ἀγκαλι-
 » ζομένη⁸. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ταῦτα ἡμέτερα τὸ κανόνισιν ἰθύνειν τὴν πολιτείαν, καὶ
 » τῷ ἐγκρατεῖ⁹ τοῦ λόγου τὴν ἐπιθυμίαν κολάζειν τῆς γνώμης· ταῦτα τῆς ἐκκλη-
 » σίας τὰ περιττὰ καὶ δύσοιστα καὶ δυσκατόρθωτα παρὰ γέλυματα. Ἐκείνης τὸ
 » μὴδὲν ἄνευ λόγου διαπραττέσθαι, ἐμὸν δὲ τὸ πάντα τῷ θυμῷ¹⁰ καὶ τῇ ἐπιθυμίᾳ
 » χαρίζεσθαι· ἐκείνης τὸ διὰ στενῆς πύλης ἄγειν τοὺς πειθομένους αὐτῇ, ἐμὸν δὲ τὸ
 » διὰ πλατείας καὶ εὐρυχώρου τοὺς ἐραστὰς ἐπισύρεσθαι¹¹· ἐκείνης τὸ ἀλογεῖν¹² τῶν
 » παρόντων¹³ καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα ἀνατείνεσθαι¹⁴, ἐμὸν τὸ μὴδὲν τῶν ἐν βίῳ τερ-
 » πνῶν παρορᾶν¹⁵, μὴδ' ἐλπίσι μελλόντων τῶν ὀρωμένων ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἀπόλαυσιν. »

1. 'Ιβ.- ὁ τὴν γλῶσσαν κατὰ τοῦ πλησίον ἀκοιῶν 'Ιερ.

2. 'Ιβ. 'Ιερ.- Ἠκόνησαν γλῶσσαν αὐτῶν ὥσπερ ὄρεως, ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν (Ψαλμῶν ΡΛΘ' 3).

3. 'Ιερ.- κρύπτουτος 'Ιβ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- καρυκεῖα 'Ιβ. 'Ιερ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡμᾶς 'Ιβ. 'Ιερ.

6. 'Ιερ.- οἰκτειράντων 'Ιβ.

7. 'Ιβ.- καταρχάς 'Ιερ.

8. 'Ιβ.- ἐγκαλιζομένη 'Ιερ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐγκρατεῖ 'Ιβ. 'Ιερ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- πάντα θυμῷ 'Ιβ. 'Ιερ.

11. 'Ιβ. 'Ιερ.- εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης, ὅτι πλατεία ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἢ ἀπάγεσθαι εἰς τὴν ἀπόλαυσιν. . . ὅτι στενὴ ἡ πύλη. . . ἢ ἀπάγεσθαι εἰς τὴν ζωὴν. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ζ' 13, 14.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐκείνης ἀλογεῖν 'Ιβ. 'Ιερ.

13. 'Ιβ.- τὰ παρόντα 'Ιερ.

14. 'Εβρ. 11' 14.

15. 'Ιερ.- παρορᾶν 'Ιβ.

ιδ'. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἡ πόρνη παρασυναγωγή, ἐξ οὗ χρόνος πολὺς, ἐμβοῶσα, καὶ πλάττουσα¹ πολλοὺς μέχρις ἄρτι πρὸς τὸ τῆς ἀπωλείας ἐφέλκεται βάραθρον. Ἡμεῖς² δὲ πάντας εἴη ταύτης ὡς πορρωτάτω φυγόντας τῆς³ νύμφης Χριστοῦ ἐκκλησίης ταῖς πανάγνοις⁴ ἀγκάλαις διὰ παντός⁵ φρουρεῖσθαι, καὶ περιθάλπεσθαι ἵνα δι' αὐτῆς πρὸς τὴν οὐράνιον τρίβον εὐθυδρομῶμεν, καὶ χειραγωγώμεθα⁶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ ὁμοουσίῳ καὶ ζωοποιῷ⁷ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων ἀμήν⁸.

1. καθ' ἡμεῖς γε.- πλάττουσα Ἰβ. Ἱερ.

2. ἐντ. ἀκ. Πα.

3. Ἰβ. Ἱερ.- εἴη δὲ ἡμεῖς τῆς Πα.

4. Ἱερ. Πα.- παρὰ γυναις Ἰβ.

5. Ἰβ. Πα.- διαπαντός Ἱερ.

6. Πα.- χειραγωγούμεθα Ἰβ. Ἱερ. Ὡ.

7. καθ' ἡμεῖς γε.- ζωοποιῷ ἐν ἁπ. Χ.

8. Α' ΠΕΤΡΟΥ ε' 10, 11.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΔΗ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Κωνσταντίου (3 νοεμβρίου 361 μ. Χ.), ὅτε λήγει ἡ ΔΖ' ὁμιλία¹, μέχρι τῆς β' οἰκουμενικῆς συνόδου (381 μαΐου — Ἰουλίου 30) ὑπολείπεται εἰκοσαετὲς χρονικὸν διάστημα, τὰ δὲ κατὰ τὴν σύνοδον προϋτίθετο ἵνα ἐκθέσῃ κατὰ πλάτος ὁ ἱερὸς Φωτίος, λέγων· «Ἐγὼ δὲ τὴν πρώτην ὑμῖν ἐξιστο-» ρησάμενος σύνοδον², καὶ τὴν δευτέραν ἀναπτύσσειν μέλλων³ τὰ μετὰ τούτων «ταῖς ἐκκλησίαις ἐνσκήψαντα... εἰς μέσον παρειεῖραι πειράσομαι⁴» ἐπομένως οὐχὶ ἄνευ λόγου ἡδύνατό τις ἵνα συμπεράνῃ, ὅτι ἐκ τῆς μνημονευθείσης πενταλογίας⁵ δὴ ἔτι ἀπωλέσθησαν ὁμιλίαι, ἡ τετάρτη καὶ ἡ πέμπτη, ὧν ἡ μὲν τὰ τῆς εἰκοσαετίας (361—381 μ. Χ.), ἡ δὲ τὰ τῆς β' οἰκουμενικῆς συνόδου περιέγραφεν, ἀπαγγελλοῦσαι κατὰ τὰς κυριακάς τῆς γ' καὶ δ' ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν τοῦ 85^{ου} ἔτους, ἧτοι ἡ μὲν ΔΗ' τῇ 24 φεβρουαρίου, ἡ δὲ ΛΘ' μετὰ ἐφ' ἡμέρον.

Υἱχία τινά, πεσόντα ἀπὸ τῆς ἀφ' ἡμῶν ἀρπαγείσης πλουσίας τραπέζης Φωτίου τοῦ πάνυ, περισυλλέξαντες ἐκ τῶν λοιπῶν αὐτοῦ συγγραφεῶν παρὰ τίθεμεν σήμερον ὡς παρήγορον ἐπιδόρπιον. Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφή συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῶν ἀμέσως προηγούμενων ὁμιλιῶν, ἧτοι τῆς ΛΣ' καὶ τῆς ΔΖ'· ἡ δὲ παράγραφος α' ἀντεγράφη ἐκ τῆς ὁμιλίας ΛΣ' § β', ἐν ἀρχῇ· ἡ δὲ § β' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 169), παρεβλήθη δὲ πρὸς τε τὰ Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 264), Κολ. (ἀρ. 101), Βατ. (ἀρ. 101), ΑΡ. (ἀρ. 100), Τα. (ἀρ. 255), Τυ. (ἀρ. 18), Ἐν. (ἀρ. 101) καὶ Μιγ. (σ. 617) καὶ πρὸς τὰς ἐπιστολάς Β. (σ. 371) καὶ Μον. (σ. 275)· ἡ δὲ § γ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 353), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 125), Κολ. (ἀρ. 312), Βατ. (ἀρ. 312), ΑΡ. (ἀρ. 309), Τα. (ἀρ. 125), Παρι. (ἀρ. 11), Τυ. (ἀρ. 11), Ἐν. (ἀρ. 312), Βου. (ἀρ. 21) καὶ Μιγ. (σ. 1161)· ἡ δὲ § δ' ἀντεγράφη ἐκ μυριοβίβλου Μιγν. (Τόμ. ΡΔ' σ. 217)· ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη ἐκ τοῦ περὶ Μανιχαίων λόγου Μι. (Τόμ. ΡΒ' σ. 32)· αἱ δὲ § ζ'—ζ' ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 531), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς ἐπιστολάς Μον. (ἀρ. 97) καὶ Μι. (σ. 768)· ἡ δὲ § η' ἀντεγράφη μὲν

1. ὅρα Προδιοίκησιν τῆς ΔΖ' ὁμιλίας.

2. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΕ'.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΘ'.

4. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΣ' § β'.

5. ὅρα Προδιοίκησιν τῆς ΛΕ' ὁμιλίας.

ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 207), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 141), Κολ. (ἀρ. 119), Βατ. (ἀρ. 119), ΔΡ. (ἀρ. 130), Τα. (ἀρ. 140), Παρι. (ἀρ. 115), Τυ. (ἀρ. 115), Ἐν. (ἀρ. 119), Φι. (σ. 713), Βου. (ἀρ. 32) καὶ Μιγ. (σ. 700)· ἡ δὲ § 0' ἀντεγράφη μὲν ἐκ μυσταγωγίας Μι. (σ. 357), παρεβλήθη δὲ πρὸς μυσταγωγίαν Παλ. (φ. 239) καὶ Βατ. (φ. 204)· ἡ δὲ § 1' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 65), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 35), Νε. (ἀρ. 40), Κολ. (ἀρ. 36), Βατ. (ἀρ. 36), ΔΡ. (ἀρ. 36), Τα. (ἀρ. 35), Σκω. (σ. 120), Παρι. (ἀρ. 36), Τυ. (ἀρ. 36), Ἐν. (ἀρ. 36) καὶ Μιγ. (σ. 257)· ἡ δὲ § ια' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 136), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 101), Κολ. (ἀρ. 78), Βατ. (ἀρ. 78), ΔΡ. (ἀρ. 77), Τα. (ἀρ. 101), Τυ. (ἀρ. 13), Ἐν. (ἀρ. 78), Κκ. (Τόμ. Ε') καὶ Μιγ. (σ. 496—7)· καὶ τέλος πάντων ἡ § ιβ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 81), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 42), Κολ. (ἀρ. 43), Βατ. (ἀρ. 43), ΔΡ. (ἀρ. 43), Τα. (ἀρ. 42), Παρι. (ἀρ. 43), Τυ. (ἀρ. 43), Ἐν. (ἀρ. 43), Κκ. (Τόμ. Ε'), Μκ. (Τόμ. Α' σ. 263) καὶ Μιγ. (σ. 313).

Βεβαίως ἐνταῦθα ὠμίλει ὁ Πατριάρχης Φώτιος περὶ τῶν ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων Ἰουλιανοῦ (361 — 363 μ. Χ.)¹, Ἰσθιανοῦ (363 — 364 μ. Χ.)² καὶ Οὐάλεντος (364 — 378 μ. Χ.)³ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ συμβάντων, περὶ τῶν ἀρειανῶν ἐπισκόπων Βυζαντίου, τοῦ τε Εὐδοξίου⁴ τοῦ ἀπὸ Ἀντιοχείας (360 μαρτίου 27 — 370 μαΐου 27) καὶ τοῦ Δημοφίλου⁵ τοῦ ἀπὸ Βεροίας (370 ἰουνίου 27 — 380 νοεμβρίου 26), περὶ τῆς καταδρομῆς τοῦ ἁγίου Εὐαγρίου⁶, ὁρθοδόξου ἐπισκόπου Βυζαντίου (370 ἰουνίου 27 — 376 ἰουνίου 27), ὡς καὶ τοῦ χειροτονήσαντος αὐτὸν Εὐσταθίου⁷ τοῦ ποτέ⁸ Ἀντιοχείας (325 — 337 μ. Χ.), περὶ τῶν προμάχων τῆς ὁρθοδοξίας, ἦτοι τοῦ ἁγίου Γρηγορίου⁹ Α' τοῦ ΚΠ. (380 — 381 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου¹⁰ Α' τοῦ Ἀλεξανδρείας (361 — 373 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΗ' § 6'. — ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Γ' ιβ', ιγ' (ἐκδ. H. VALESH, σ. 171, 187, 188).

2. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Γ' κδ', κε' (σ. 206, 207).

3. Αὐτ. Δ' α', ς', θ', ιζ', λε' (σ. 213—4, 217, 221, 231 καὶ 257).

4. Αὐτ. Β' λζ', μγ' (σ. 135, 159).

5. Αὐτ. Δ' ιδ' (σ. 230). — ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΟΥ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Θ' ι', ιδ' (ἐκδ. H. VALESH, σ. 530—1).

6. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. ιε' (σ. 231).

7. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΗ' § ζ'.

8. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. ιδ' (σ. 230).

9. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΗ' § η', ι', ικ'.

10. Αὐτ. § ς'.

Μελετίου τοῦ Ἀντισχεῖας (361 — 381 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Κυρίλλου¹ τοῦ Ἱεροσολύμων (361 — 386 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Βασιλείου² τοῦ Καισαρείας (329—379 μ. Χ.) καὶ λοιπῶν φαινοῶν ἀστέρων τοῦ τότε χριστιανικοῦ στερεώματος, ἔτι δὲ περὶ τῶν συνόδων, αἵτινες ἐν Ἀντισχεῖα (τῷ 361 μ. Χ.³ καὶ⁴ τῷ 363, καὶ⁵ τῷ 367, καὶ⁶ τῷ 372, καὶ⁷ τῷ 379, καὶ⁸ τῷ 380), Ἀλεξανδρείᾳ (τῷ 362 μ. Χ.⁹, καὶ¹⁰ τῷ 363, καὶ¹¹ τῷ 370), Λαμψάκῳ (τῷ 365 μ. Χ.)¹², Νικομηδείᾳ (τῷ 365 μ. Χ.)¹³, Λαοδικείᾳ (τῷ 366 μ. Χ.)¹⁴, Τυάνοις (τῷ 367 μ. Χ.)¹⁵, Ἰλλυρικῷ (τῷ 371 μ. Χ.)¹⁶, Νικοπόλει (τῷ 372 μ. Χ.)¹⁷, Καισαρείᾳ Καππαδοκίας (τῷ 372 μ. Χ.)¹⁸, Ἀγκύρᾳ (τῷ 375 μ. Χ.)¹⁹, Νύσση (τῷ 375 μ. Χ.)²⁰, Κυζίκῳ (τῷ 376 μ. Χ.)²¹, Ἰκονίῳ (τῷ 378 μ. Χ.)²² συνεκροτήθησαν, ὡς καὶ περὶ τῆς τῶν ἡμιχρείων²³, εὐνομιανῶν²⁴, ἀνομοίων²⁵ αἰρέσεως.

1. Αὐτ. ζ' ε', ζ', η'.

2. Αὐτ. η', θ'.

3. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Β' με' (σ. 162).

4. Αὐτ. Γ' ςε' (σ. 207).

5. Σ. ΜΗΛΙΑ. Συνόδων συνάθροισις (ἐν Παρισίοις 1761. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Α' σελ. 268.

6. Αὐτ. σ. 274.

7. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Ε' δ' (σ. 265).

8. ΡΑΓΙ, ἐν χρ.

9. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ. Ἑκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ε' ιβ' (ἐκδ. II. VALESII, σ. 197).

10. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ. Ἑκκλησιαστικῆς ἱστορίας Δ' γ' (ἐκδ. II. VALESII, σ. 149).

11. ΡΑΓΙ, ἐν χρ.

12. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Δ' δ' (σ. 216).

13. ΡΑΓΙ, ἐν χρ.

14. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ἐπιλίαν ΑΠ' ζ' ια', ιβ'. — ΜΕΛΕΤΙΟΥ. Ἑκκλησιαστικὴ ἱστορία (ἐκδ. Κ. Εὐθυμίου, ἐν ΚΠ. 1853. 8ον) Τόμ. Α' σ. 380.

15. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ἐπιλίαν ΑΠ' ζ' ιβ'. — ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. Σ' ιβ' (σ. 233).

16. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. Δ' θ' (σ. 157).

17. ΡΑΓΙ, ἐν χρ.

18. Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 272.

19. Αὐτ. σ. 253.

20. ΡΑΓΙ, ἐν χρ.

21. Αὐτόθι.

22. Αὐτόθι.

23. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ. Κατὰ αἰρέσεων Γ' γγ' (ἐν Βασιλείᾳ 1544. φύλλ. σ. 360).

24. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Ε' κδ' (σ. 301).

25. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ, αὐτ. Γ' νς' (σ. 388).

Εἶχε δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ μελίρρυτος ῥήτωρ τὰς δέλτους τοῦ τε ἁγίου Ἀθανασίου Α' τοῦ Ἀλεξανδρείας (326 — 373 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Βασιλείου τοῦ Καισαρείας (329 — 379 μ. Χ.), τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ ναζιανζηνοῦ (355 — 391 μ. Χ.), Σωκράτους τοῦ σχολαστικοῦ (380 — 439 μ. Χ.), Ἑρμείου τοῦ Σωζομένου (390 — 446 μ. Χ.), Θεοδωρήτου τοῦ Κύρου (386 — 466 μ. Χ.), Ἀστερίου τοῦ Ἀμασειᾶς (401 — 410 μ. Χ.), Φιλοστοργίου (425 — 440 μ. Χ.), οὓς ὑποσημειοῦμεν, πλὴν ἄλλων συγγραφέων, οἵτινες ἦσαν ἐπίσης αὐτοῦ προγενέστεροι.

ΛΗ'.

τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία τετάρτη κατὰ τῶν αἵρέσεων

λεχθεῖσα ἐν τῷ ἁμβωνί τῆς μεγάλης ἐκκλησίας.

α'. Ἐγὼ δὲ τὴν πρώτην ὑμῖν ἐξιστορησάμενος σύνοδον¹, καὶ τὴν δευτέραν ἀναπτύσσειν μέλλων² τὰ μετὰξὺ τούτων³ ταῖς ἐκκλησίαις⁴ ἐνσκήψαντα⁵ σπουδῇ

1. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΕ'.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΛΘ'.

3. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Βίος (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. *Μυριόβιβλον* ΣΝΗ' παρὰ MIGNE. *Patrologia Graeca*. Τόμ. ΡΔ' σ. 149, 152): «τὰ αὐτὰ δὲ (δηλ. ὑπερστροφίαν) καὶ Μελέτιος ὁ Ἀντισοχείας ὑφίσταται καὶ ἀντικαθιστᾷ (τῷ 361) ἡ αἵρεσις (τῶν ἀρειανῶν) τὸν Εὐζώνον, ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ τὸν Εὐδόξιον (τῷ 360 κατὰ μέρτιον), ἄνδρας δυσσεβεῖς καὶ τὸν βίον ἐπαξίους τῆς αἵρέσεως. . Τὸν δὲ Γεώργιον (Ἀλεξανδρείας) τῆς ἐκκλησίας ἐξεκλύσαντες. . (τῇ 24 δεκεμβρίου 361) πυρὶ παρέδωκαν. »

4. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ. *Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας* Γ' (σ. 205—6 ἐκδ. VALESII): «Τοῦ δὲ βασιλέως Ἰουλιανοῦ ἀπὸ τῆς Περσίδος ἀναχωρήσαντος, αὐθις ἀνεκινεῖτο τὰ τῶν ἐκκλησιῶν. . Ὁ δὲ. . ἀναρρώννυσι μὲν διὰ γραμμάτων (τοῦ 363 μεσοῦντος) τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον Ἀθανάσιον (ὅρα καὶ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Τόμ. Β' σ. 779), ὃς εὐθὺς μετὰ τὴν τελευταίαν Ἰουλιανοῦ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ἀλεξανδρέων ἐγκρατὴς ἐγένετο· τότε δὲ παρρησιαίτερος ἐκ τῶν γραμμάτων γενόμενος καὶ τοῦ πανταχόθεν δέους ἀπήλλακτο· ἀνεκάλει δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς ὑπὸ Κωνσταντίου μὲν ἐξορισθέντας ἐπισκόπους, ὑπὸ Ἰουλιανοῦ δὲ ἀνακληθῆναι μὴ φθάσαντας. »

5. ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ. *Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας* Σ' δ' (σ. 223 ἐκδ. II. VALESII): «Ἐν

καὶ μηχανῇ τῶν Ἀρείῳ προσανακειμένων¹ εἰς μέσον παρενεῖραι πειράσσομαι, πολλήν μὲν αὐτῶν καὶ ἰδίᾳ καὶ οὐδὲν ἔλαττον τῶν συνοδικῶν διηγημάτων τὴν ὠφέλειαν, ἄλλως τε δὲ καὶ τῆς συνεχείας² οὕτω μᾶλλον σαφεστέραν ποιουμένης τὴν τῶν ῥηθησομένων κατανόησιν.

τοῦτω δὲ (τῷ 363 Σεπτεμβρίου — ὁκτωβρίου) συνόδου γενομένης ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας, βεβαιοῦται τῶν ἐν Νικαίᾳ συνεληλυθότων ἡ πίστις, καὶ κρατεῖ, ὥστε ἀναμνηρίστως τὸν Ὑῖὸν τῷ Πατρὶ δοξάζειν ὁμοούσιον· ἐκινώνησαν δὲ ταύτης τῆς συνόδου Μελέτιος, ὃς τότε αὐτῆς τῆς Ἀντιοχείας τὴν ἐκκλησίαν ἐπετρόπνευε, καὶ Εὐσέβιος ὁ Σαμοσατών, καὶ Πελάγιος ὁ Λαοδικεὺς τῆς Σύρων, καὶ Ἀκάκιος ὁ Κιςσαρείας τῆς Παλαιστίνης, καὶ Εἰρηνίων ὁ Γαζαῖος, καὶ Ἀθανάσιος ὁ Ἀγκύρας. »

1. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Δ' α' (σ. 213—4 αὐτ.): «Τοῦ δὲ βασιλέως Ἰοβιανοῦ . . . τελευτήσαντος . . . οἱ στρατιῶται . . . κοινῇ ψήφῳ Οὐχληντινιανὸν ἀνακηρύττουσι βασιλέα τῇ πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ αὐτοῦ φεβρουαρίου μηνός (τῷ 364) . . . Ὡς οὖν αὐτὸν ἀνεστήσαντο βασιλέα, εὐθὺς ἐπὶ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν γενόμενος κοινωνὸν τῆς βασιλείας προσλαμβάνει τὸν ἀδελφόν Οὐχληντα . . . Οὐχληντιανὸς μὲν . . . τὴν πίστιν τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἔσεβεν, Οὐχλῆς δὲ τῷ ἀρειανῷ δόγματι ἐκ προλήψεως μᾶλλον προσέκειτο . . . Ἐν δὲ Κωνσταντίνου πόλει Εὐδόξιος μὲν τῶν ἐκκλησιῶν ἐκράτει, τὴν Ἀρείου δόξαν διδάσκων, οἱ δὲ τοῦ ὁμοουσιῶ φρονήματος ἐν μικρῷ οἰκίσκῳ τὰς συναγωγὰς ἐποιούντο ἕνδον τῆς πόλεως.»

2. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. Ϛ' ζ' (σ. 227—8): «Οἱ περὶ Ἑλλησποντον καὶ Βιθυνίαν ἐπίσκοποι καὶ ὅσοι ἄλλοι ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ τὸν Ὑῖὸν λέγειν ἠξίουσαν . . . συνιᾶσιν εἰς Λαμψάκον (τῷ 365)· καὶ δύο μῆνας βουλευσάμενοι, τελευτῶντες ἐψηφίσαντο ἄκυρα εἶναι τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει πεπραγμένα σπουδῇ τῶν ἀμφὶ τὸν Εὐδόξιον καὶ Ἀκάκιον· ἀργεῖν δὲ καὶ τὴν ἐκθεσιν τῆς πίστεως, ἣν ὡς δυτικῶν ἐπισκόπων οὖσαν προκομίσαντες ὑπογράψαι τινὰς παρεσκεύασαν ἐπὶ ὑποσχέσει ἀποκηρύξεως τοῦ ἀνόμοιου κατ' οὐσίαν, ὃ διεψεύσαντο· κρατεῖν δὲ τὸ ὅμοιον δοξάζειν τὸν Ὑῖὸν τῷ Πατρὶ κατ' οὐσίαν· εἶναι γὰρ τοῦ ὁμοίου τὴν προσθήκην ἀναγκασίαν διὰ τὴν σημασίαν τῶν ὑποστάσεων· πίστιν δὲ πολιτεύεσθαι κατὰ πᾶσαν ἐκκλησίαν τὴν ἐν Σελευκείᾳ ὁμολογηθεῖσαν, ἐκτεθεῖσαν δὲ ἐπὶ τῇ ἀφιερώσει τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας· τοὺς δὲ καθαιρεθέντας παρὰ τῶν ἀνόμοιων τῷ Πατρὶ τὸν Ὑῖὸν λεγόντων τοὺς ἰδίους ἀπολαμβάνειν θρόνους, ὡς παρὰ νόμῳ ἐκβεβλημένους τῶν ἐκκλησιῶν . . . Λογισάμενοι δέ, ὡς εἰκός, Εὐδόξιον τῆς οἰκείας μερίδος ποιῆσαι τὰ βασιλεία, καὶ διαβελεῖν αὐτούς, ἔγνωσαν φθᾶσαι καὶ τὰ πεπραγμένα ἐν Λαμψάκῳ μνηύσαι· ὃ δὴ καὶ ἐποίουν . . . Προσελθούσιν οὖν τοῖς ἐκ Λαμψάκου πρεσβευταῖς παρεκελεύσατο (Οὐχλῆς ὁ βασιλεὺς) μὴ διαφέρεισθαι πρὸς Εὐδόξιον. Ἐπεὶ δὲ ἀντεῖπον . . . τοὺς μὲν ὑπερορίαν οἰκεῖν προσέταξε, τὰς δὲ ἐκκλησίας παραδίδοσθαι τοῖς ἀμφὶ τὸν Εὐδόξιον.» - ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Δ' θ' (σ. 221): «Ὁ μὲν τοι βασιλεὺς (Οὐχλῆς) τοῦ διώκειν τοὺς τοῦ ὁμοουσιῶ φρονήματος οὐκ ἐπαύετο· ἀλλ' ἐξήλαυνε . . . αὐτούς (τῷ 366) τῆς Κωνσταντίνου πόλεως.» - ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. Ϛ' ιθ' (σ. 233): «Κατ' ἐκείνον δὲ τὸν καιρὸν (τῷ 367) σύνοδον ἀγόντων ἐν Τυάνοις Εὐσέβιου τοῦ ἐπισκόπου τῆς Καππαδοκῶν Καισαρείας . . . καὶ πολλῶν ἄλλων, οἱ τὸ ὁμοούσιον πρεσβεύειν ἐψηφίσαντο ἐν Ἀντιοχείᾳ (τῷ 363) . . . ἀναγινώσκεται τὰ Λιβερίου καὶ τῶν ἀνὰ τὴν Δύσιν

β'. Τάυτη τοι καὶ Ἰουλιανὸς¹ τῷ τῆς ἀποστασίας γνόφῳ ὅλην τὴν ψυχὴν τεθολωμένος, καὶ τὰς ὄψεις, δι' ὧν ἡ κατάληψις τοῦ κυρίως ὄντος, ἀφηρημένος, ἐχθρὸς καὶ πολέμιος² ταῖς εἰς τὸ ἄριστον ἀναγούσαις ἐντολαῖς³ ἐπιδείκνυται.

γ'. Συνήκμασαν μὲν Ἀστέριοι δύο, ὃ τε τῆς ἀρείας λύσεως ὑπασπιστὴς καὶ ὁ τῶν εὐσεβῶν δογματῶν τρόφιμος⁴. ὃς καὶ τῷ μεγάλῳ μὲν Ἰουλιανῷ⁵ φοιτᾶν τοῖς μοναδικοῖς ἐγυμνάσθῃ παλαίσμασιν, ἔτι τὸ μειράκιον διεξιὼν, ὕστερον δὲ καὶ μονῆς ἀσκητικῆς καθηγῆσατο, οὗ καὶ μαθητῆς μετὰ καὶ ἄλλων πολλῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν ἐχρημάτισεν ὁ πολυθρύλλητος Ἀκάκιος⁶ ὁ Βεροίας. Ὁ δὲ τῆς ἀρεῖας

γράφματα· περιχαρεῖς τε ἐπὶ τούτοις γινόμενοι ἔγραψαν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις . . ὁμόφρονες αὐτοῖς γενέσθαι καὶ κοινωνοῦς.». - ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ, αὐτ. Γ' β' (αὐτ. σ. 234—5): «Ὁ δὲ βασιλεὺς (Οὐάλης) Εὐδοξίου σπουδῇ . . τοῖς ἄρχουσι τῶν ἐθνῶν ἀπελαύνειν τῶν ἐκκλησιῶν προσέταξε τοὺς ἐπὶ Κωνσταντίου καθαιρεθέντας ἐπισκόπους, αὐτοὶς δὲ τὴν ἱερωσύνην ἀναλαμβάνοντας ἐπὶ τῆς Ἰουλιανοῦ βασιλείας· ἐκ ταύτης δὲ τῆς προστάξεως καὶ ταῖς ἀνὰ τὴν Αἴγυπτον ἀρχαῖς σπουδῇ γέγονεν ἀφελεῖσθαι (τῷ 367) τῶν αὐτόθι ἐκκλησιῶν Ἀθανάσιον, καὶ τῆς πόλεως ἀπελᾶσαι . . Συνελθόν δὲ τὸ πλῆθος τῶν χριστιανῶν ἐζήτουν τὸν ὑπαρχόν ἀπερισκέπτως μὴ ἀπελαύνειν τὸν ἐπίσκοπον . . Πανταγόθεν δὲ τοῦ δήμου συρρέοντος . . καὶ στάσεως προσδοκωμένης . . Ἀθανάσιος δεισας τε, μὴ τῶν ἐντεῦθεν συμβησομένων δεινῶν αἴτιος εἶναι δόξει, πάντα τοῦτον τὸν χρόνον ἐν πατρίᾳ μνημεῖον διέτριβε . . Οὐ πολλῷ δὲ ὕστερον ἔγραψεν ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἐπανελθεῖν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἔχειν.». - Συνοδικὸν τῆς ἐν τῷ Ἰουλιανῷ (371) συναγείσεως συνόδου (παρὰ ΘΕΟΔΩΡΗΤΩ, Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Δ' θ' σ. 157, 160): «Ἐγράψαμεν οὖν ὑμῖν, ἵνα εἰδέναι ἔχητε τοὺς καθαιρεθέντας (ἐπισκόπους) ἀρειομνήτας, τοὺς μὴ ὁμολογοῦντας ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱὸν μήτε τὸ ἅγιον Πνεῦμα, ὧν τὰ ὀνόματα ὑπετάξαμεν· Πολυχρόνιος, Τηλέμαχος, Φαῦστος, Ἀσκληπιάδης, Ἀμάντιος, Κλεόπατρος.». -

1. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Γ' α' (σ. 167): «Ὁ μὲν βασιλεὺς Κωνσταντῖος ἐν μεθορίαις τῆς Κιλικίας περὶ τρίτην τοῦ νοεμβρίου μηνὸς . . ἐτελεύτα τὸν βίον. Ἰουλιανὸς δὲ . . περὶ τὴν ἐνδεκάτην τοῦ ἐξῆς μηνὸς δεκεμβρίου (τοῦ 360) ἐκ τῶν ἐσπερίων μερῶν ἐλάσας εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν εἰσελήλυθε, καὶ ἐν αὐτῇ αὐτοκράτωρ ἀποδείκνυται.». -

2. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Γ' α' (σ. 171): «Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Κωνσταντίου ὁμότητα περὶ τοὺς ὑπηκόους διαβάλλειν, καὶ ἐξελέγγειν παρὰ τῷ πλῆθει βουλόμενος τοὺς ἐξορισθέντας ἐπισκόπους ἀνακληθῆναι (τῷ 361) ἐκέλευσε.». - ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, αὐτ. Γ' δ' (σ. 125): «Τούτου δὴ οὖν τοῦ νόμου θεθέντος (τῷ 362), εἰς μὲν τὴν Ἀντιόχειαν ἐπανῆλθεν ὁ θεῖος Μελέτιος, εἰς δὲ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ πολυμήνης Ἀθανάσιος.». -

3. Κοι. Κολ. Τα. Μον. Μιγ. Β.- τῆς εἰς τὸ ἄριστον ἀναγούσης ἐντολῆς Βητ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Οἱ.

4. Κολ. Βητ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Οἱ. Μιγ.- πρόφημος Κοι. Βου.

5. ὁ ὅσιος Ἰουλιανὸς ἤμαρξεν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος (τῷ 361—3) καὶ Μελετίου Ἀντιοχείας (361—5) (ὄρα ΝΙΚΟΔΙΜΟΥ. Συναξαριστήν, 86ρίου 18. Τόμ. Α' σ. 140).

6. Ἀκάκιος ὁ Βεροίας Συρίας (τῷ 374—403).

νῆς¹ αἰρέσεως ἐραστῆς σοφιστικῆν μὲν ἐκ νέων μετήρχετο τέχνην, καὶ τῇ τῶν Ἑλλήνων ἐνετέθραπτο² πλάνη, ὅψε δὲ τὸν χριστιανισμὸν ὑποκρινάμενος³ εἰς τὴν τῶν ἀρειανῶν⁴ ἀπέκλινε μοῖραν. Καὶ ὁ μὲν δίκην ἔδωκεν ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς ἀκολάστου γλώσσης, ἔργον γεγωνὺς τῆς Ἰουλιανοῦ τοῦ θαυμασίου προσευχῆς, ὃς καὶ τὸν⁵ ὅστις εἰς τὴν κατ' αὐτοῦ δικαίαν τιμωρίαν διανέστησεν. Ἄλλος οὖν τὸ θρέμμα τῆς ὀρθοδόξιας, καὶ ἕτερος ὁ τῆς πλάνης κήρυξ. Ἀλλ' οὐδ' ὁ τὴν ἔκφρασιν τῆς μάρτυρος Εὐφημίας ἀναταξάμενος κοινόν τι φέρει πρὸς τὸν τῆς δυσσεβείας ὑπέρχον⁶ πρῶτον μὲν, ἐξ ὧν ὅσῳ ὁ δυσσεβὴς ἀπέτισε τὴν δίκην (ὁ γὰρ τῆς εἰρημένης εἰκόνας λογογραφῆσας τὴν ἔκφρασιν, ὡς ἐν τισιν αὐτοῦ⁷ τῶν λόγων διαλαμβάνει, εἰς βαθὺ γῆρας τοῦ βίου κατήνησε⁸). δεῦτερον, ὁ μὲν τῆς ἀρειανῆς λύσεως ἐπεπλήρωτο, οὗτος δὲ ἐν ταῖς οἰκείαις λόγοις⁹ τὰ τῶν ὀρθοδόξων δογματίζει, οὐκ ἐκ μὴ ὄντων¹⁰ τὸν ὕμνον καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ μεμνηνὼς, δυσφημῶν, Ἀστέριος, αἰεὶ¹¹ δὲ ὄντα θεολογῶν, καὶ αἰεὶ συνόντα τῷ Πατρὶ τρίτον, ὁ μὲν αἰρετικὸς Ἀστέριος οὐ τῆς Ἀμασείας¹², ἀλλ' ἄλλης τινὸς πόλεως¹³, πλησιαζούσης τῇ Ἀντιόχῳ, μισθὸν τῆς ἀσεβείας παρὰ τῶν συναϊρεσιωτῶν τὴν ἐπισκοπὴν εἴληφεν, ἐξ ἧς¹⁴ καὶ μετὰ κλητος ἐν Ἀντιοχείᾳ παρὰ τῶν ὁμοφρόνων γεγωνὺς ἐπὶ συμμαχίᾳ τοῦ δυσσεβήματος ταῖς τοῦ θαυμασίου Ἰουλιανοῦ προσευχαῖς, ὡς προεῖρηται, τὸν βίον ἀθλίως κατέστρεψεν.

δ'. Ἡ ἐνταῦθα (ἐν τῷ λόγῳ Ἀστερίου τοῦ Ἀμασείας εἰς τὸν ἐκ κοιλίας τυφλόν) τοῦ ὀφθαλμοῦ ἔκφρασις καὶ ἡ τῆς εἰκόνας, ἡ τῆς ἀγίας Εὐφημίας εἰκονίζει τὴν μορφήν, πολλὴν εἰς κάλλος τὴν συγγένειαν φέρει, ὡς μὴ ἕτερον καὶ ἕτερον, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν¹⁵ εἶναι δημιουργὸν ἐκατέρως ἐκφράσεως. Εὐσεβεῖ δὲ φανερώς ἐνταῦθα,

1. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Οἱ. - ὁ δὲ ἀρειανῆς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Βου. Μιγ.

2. Οἱ. (σημ.). - ἀνετέθραπτο ἐν ἔπ. Χ.

3. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ. - ὑποκρινόμενος Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μιγ.

4. ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ (ἐκδ. Ε. Βουλγαρέως) Τόμ. Α' σ. 554.

5. καὶ ἡμῶς γε. - προσευχῆς, ὁ δὲ τὸν ἐν ἔπ. Χ.

6. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μιγ. - αὐτοῦ ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ.

7. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ. - κατήνησεν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μιγ.

8. ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΑΣΤΕΡΙΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΜΑΣΕΙΑΣ (401—410) Λόγοι (ὄρα ΦΩΤΙΟΥ. *Μετρίωβιλον* ΣΟΑ' παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ' σ. 208, 213).

9. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ. Μιγ. - ἐκμύων Κοι.

10. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μιγ. (κ. κατ.). - αἰεὶ ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ. (κ. κατ.).

11. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μιγ. - Ἀμασείας ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ.

12. τῆς πόλεως Κύρου (ὄρα ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ. σ. 144).

13. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ. - ἐξ ἧς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μιγ.

14. Μιγν. (σημ.). - ἀλλ' αὐτὸν Μιγν.

ισότιμον τῷ Πατρὶ καὶ προαιώνιον τὸν Ἰῶν Θεολογῶν, ὥστε οὐκ ἂν εἴη ὁ ἀρειανός, ὁ τὴν ἔκφρασιν τῆς εἰκόνης εὐφυῆ λόγων ὑποβαλὼν.

ε'. Εἰ δέ τισι φίλον καὶ ἀνωθὲν ποθεν ἰδεῖν αὐτῶν τὴν δυσσέβειαν καὶ τὰ πρῶτα σπέρματα, ὅθεν κατεβλήθη, Κύριλλός τε αὐτοῖς, ὁ τὰ τῆς ἱερᾶς πόλεως ἐγκεχειρισμένος πηδάλια¹, τῆς ἱστορίας καθηγῆσεται.

ς'. Ἀθανάσιος ὁ πολύαθλος² τοῦ θρόνου πολλάκις καὶ ὑπὸ αἵρετικῶν καὶ ὑπὸ ἐλλήνιστῶν ἀπελήλαται³.

ζ'. Εὐστάθιος ὁ θαυμασίος τὴν ἔσην (τῷ Ἀλεξανδρείας Ἀθανασίῳ) ἐπιβουλήν (τὴν τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας ἀφαίρεσιν) παρὰ τῶν ἀρειανιζόντων ὑπήνεγκε⁴.

1. ἀπὸ τοῦ 361 μέχρι τοῦ 367 μ. Χ.

2. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. Ε' ιβ' (σ. 197—8): «Μετὰ δὲ τὴν Ἀθανασίου (τοῦ Ἀλεξανδρείας) κήθουδον (τῇ 30 δεκεμβρίου 361 μ. Χ.) . . πολλῶν πόλεων ἐπίσκοποι συνελθόντες εἰς Ἀλεξανδρείαν ἅμα Ἀθανασίῳ καὶ Εὐσεβίῳ (τῷ Βερκέλλων) τὰ δεδογμένα ἐν Νικαίᾳ κρατύνουσιν· ὁμοῦσίον τε τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ὑῖῳ τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὡμολόγησαν. καὶ τριάδα ὠνόμασαν· οὐ μόνον τε σώματι ἀλλὰ καὶ ψυχῇ τέλειον χρῆναι δοξάζειν ἄνθρωπον, ὃν ὁ Θεὸς Λόγος ἀνέλαθεν, εἰσηγήσαντο, καθὼ καὶ τοῖς πάλαι ἐκκλησιαστικοῖς φιλοσόφοις ἐδόκει. Ἐπεὶ δὲ ἡ περὶ τῆς οὐσίας καὶ ὑποστάσεως ζήτησις τὰς ἐκκλησίας ἐτάραττε, καὶ συγκατὰ περὶ τούτων ἔριδες καὶ διαλέξεις ἦσαν, εὖ μᾶλλον σοφῶς μοι δοκοῦσιν ὁρίσασθαι μὴ ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἐπὶ Θεοῦ τούτοις χρῆσθαι τοῖς ὀνόμασι, πλὴν ἡνίκα τις τὴν Σαβελλίου δόξαν ἐκβάλλειν πειρῶτο· ἵνα μὴ ἀπορίξ ὀνομάτων ταυτὸν δόξαν τις τρισὶ προσηγορίαις καλεῖν, ἀλλ' ἕκαστον ἰδίᾳ νοεῖτο τριχῇ· καὶ τὸν μὲν ὧδε τοῖς τότε (τῷ 362) ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συνελθοῦσιν ἔδοξεν.»—ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Ι' θ' (σ. 184): «Εὐσεβίος δὲ ὁ Βερκέλλων (γρ. Βερκέλλων) ἐπίσκοπος εὐθὺς μετὰ τὴν σύνοδον ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν ὥρμησεν (τῷ 362)· εὐρών τε Παυλῆνον μὲν ὑπὸ Λουκίφερος χειροτονηθέντα, τὰ δὲ πλήθη διεστηκότα . . ταραχθεῖς, ὅτι τῇ γενομένῃ χειροτονίᾳ μὴ πάντες συνήνουν, κατέγνω μὲν καθ' ἑαυτὸν τοῦ γενομένου . . ἐπαγγειλόμενος ἐν συνεδρίῳ ἐπὶ σκόπων τὰ γενόμενα διορθώσασθαι . . Λουκίφερ (ὁ Καράλων) δὲ πυθόμενος μὴ δέχεσθαι ὑπὸ Εὐσεβίου τὴν χειροτονίαν αὐτοῦ ὕβριν ἠγάγετο, καὶ δεινῶς ἠγανάκτη· διεκρίνετο οὖν κοινωνεῖν Εὐσεβίῳ, καὶ τὰ τῇ συνόδῳ ἀρέσαντα ἀποδοκιμάζειν ἐκ φιλονεικίας ἐβούλετο. Ταῦτα ἐν καιρῷ λύπης λεγόμενα πολλοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀπέστησε, καὶ γίνεται πάλιν Λουκοφερειανῶν (γρ. Λουκιφεριανῶν) ἐτέρα αἵρεσις.»

3. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. Ε' ιε' (σ. 200): «Ὁ δὲ βασιλεὺς (Ἰουλιανός) πυθόμενος ἐκκλησιάζειν Ἀθανάσιον ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀδεῶς διδάσκειν τὰ πλήθη, καὶ πολλοὺς Ἑλλήνων πείθειν εἰς χριστιανισμόν μετατίθεσθαι προσέταξεν αὐτὸν ἐξίνααι τῆς Ἀλεξανδρείας . . Διὰ τοῦτο δὲ τὸ βασιλείως πρόσταγμα μέλλων φεύγειν δεδακρυμένην ἰδὼν ἄμφ' αὐτὸν τὴν τῶν χριστιανῶν πληθύν «Θαρρεῖτε, ἔφη· νεφύδιον γὰρ ἐστί, καὶ ὅστις παρελύσεται!» καὶ τοῦτο εἰπὼν συνετάξατο· καὶ τοῖς σπουδαιοτέροις τῶν φίλων τὴν ἐκκλησίαν παραθέμενος ἐξῆλθε (τῷ 362 κατὰ 8 βῆριν) τῆς Ἀλεξανδρείας πόλεως.»

4. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ, αὐτ. ς' ιγ' (σ. 235—6): «Τελευτᾷ τὸν βίον Εὐδόξιος (τῷ

ἡ'. Ναὶ¹ δὴ καὶ τοῦ μεγάλου τῆς εὐσεβείας ἀγωνιστοῦ, ὅς βίον τοὺς ἄθλους ἠνέγκατο, τοῦ Θεσπεσίου, φημί, Ἀθανασίου², πολλὰς³ ἔστι λαβεῖν τὰς ῥήσεις, αἱ τὸ θεῖον, χωρὶς τινος παραπετάσματος καὶ προβλήματος ἢ ὁμοιώματος, ἀληπτον παντελῶς, ὅσα γε εἰς οὐσίαν καὶ φύσιν, τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἀνακηρύττουσι⁴. Τὴν δὲ τῆς ἐκκλησίας βασιλείον στολήν, τὸν θαυμαστὸν καὶ μέγαν Βασιλείον⁵, τὸν ἀριστόν τε ἄμα καὶ ἡδιστόν τῶν ψυχῶν ἱατρόν, τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι περ⁶ κατὰ τῆς Εὐνομίου λύσεως κερνῶν τὸ φάρμακον⁷, ὡς ἓν τι τῶν παινίων⁸ ἀλεξήμα-

370 μαίου 27) ἐπὶ ἑνδεκα ἐνιαυτοῖς κρατήσας τῶν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐκκλησιῶν ἐπιτρέπεται δὲ ταύτης Δημόφιλος, χειροτονηθεὶς εἰς τὴν αὐτοῦ διαδοχὴν παρὰ τῶν τὰ Ἀρείου φρονούντων· οἱ δὲ τοῦ δόγματος τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου . . ὑψηρίζονται Εὐάγγριον πινὰ ἐπισκοπεῖν αὐτῶν· χειροτονεῖ δὲ τοῦτον Εὐστάθιος, ὃς τὴν Ἀντιόχειαν τῶν Σύρων διεῖπεν ἐκκλησίαν . . Ὁ δὲ βασιλεὺς ταῦτα γινούς . . Εὐστάθιον . . συλληφθέντα προσέταξεν ἐν Βιζύρῃ, πόλει τῆς Θρᾷκης, διάγειν, καὶ Εὐάγγριον ἐτέρωθι ἀνάγεσθαι.». - ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Δ' ιδ' (σ. 230) : «Καὶ χειροτονεῖ τοῦτον (Εὐάγγριον) Εὐστάθιος, ὁ πάλαι πωτὲ (δὴλ. 325—337 μ. Χ.) ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας γεγωνώς.»

1. Κολ. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- Καὶ Κοι. Βατ. Τζ. Παρι. Μιγ.

2. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Δ' η' (σ. 234—5) : «Ἰστέον δέ, ὅτι, ἕως περιῆν Ἀθανάσιος ὁ τῆς Ἀλεξανδρείαν ἐπίσκοπος, ἔκ τινος ἰεροῦ προνοίας ὑπερέθετο ταράττει τὴν Ἀλεξανδρείαν καὶ τὴν Λίγυπτον ὁ βασιλεὺς . . Ὁ δὲ Ἀθανάσιος . . μετὰ πολλοὺς ἐκείνους τοὺς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας ἀγῶνας τὸν τῇδε βίον (τῷ 373 μαίου 2) κατέλειπε.»

3. καθ' ἡμᾶς γε.- τὸν Θεσπεσίον φημι Ἀθανάσιον, πολὺς ἐν ἁπ. Χ.

4. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (ἐκδ. Montefalconii) Τόμ. Α' σ. 94, 227. Τόμ. Β' σ. 243, 268, 274.

5. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Δ' κς' (σ. 246—7) : «Βασιλείος μὲν (ὁ μέγας) . . ἐπίσκοπος . . τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Καισαρείας προβληθεὶς φροντίδα τῶν ἐκκλησιῶν ἐποιεῖτο . . Ὡς οὖν τὰ . . γινόμενα εἰς ἀκοὰς ἤκει τοῦ βασιλέως Οὐάλεντος, αὐτίκα (τῷ 372) Βασιλείον ἀπὸ τῆς Καισαρείας ἀγῶγιμον ἐπὶ τὴν Ἀντιόχειαν γενέσθαι ἐκέλευσε . . Περὶ σὶν τε προσαγαγόντος αὐτῷ τοῦ ὑπάρχου (Μοδέστου), τοῦ χάριν μὴ τὴν πίστιν τοῦ βασιλέως ἀσπάζεσθαι, ὁ Βασιλεὺς σὺν παρρησίᾳ πολλῇ τῇ μὲν τοῦ βασιλέως θρησκείᾳ ἐμέμμετο, τῇ δὲ τοῦ ὁμοουσιῶν πίστει συνίστατο. Ἐπεὶ δὲ ὁ ὑπαρχος θάνατον αὐτῷ διηπέλησεν, «Εἶθε, ἔφη ὁ Βασιλεὺς, γένοιτό μοι διὰ τὴν ἀλήθειαν ἀπαλλαγῆναι τῶν δεσμῶν τοῦ σώματος.» - ΘΕΟΔΩΡΙΟΥ, αὐτ. Δ' ιθ' (σ. 171) : «Μεταμεληθεὶς δὲ Οὐάλης . . εἶς τε τὸν θεῖον νεὼν εἰσελήλυθε (τῷ 372), καὶ τῆς τοῦ μεγάλου Βασιλείου διδασκαλίᾳ ἀπήλυσεν . . Ὁ δὲ βασιλεὺς οὕτως ἠγάσθη τὸν ἄνδρα, ὡς καὶ χωρὶς κἀλλιστε, ὡς εἶχεν αὐτόθι, τοῖς ὑπ' αὐτοῦ φροντιζομένοις δωρησάσθαι πένησιν, οἱ τὸ σῶμα ἅπαν λελωθῆμένον πλείονος ὅτι μάλιστα θεραπείας προσδεόνται.»

6. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- ὅτι περ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Μιγ.

7. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. Κατὰ Εὐνομίου Λόγος Α' (ὅρα ΜΙΓΝΕ, αὐτ. Τόμ. ΚΘ' σ 523).

8. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ.- παινίων Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Μιγ.

των, καὶ τοῦτο δὴ τοῦτο τὸ τῆς¹ θείας καὶ ἀρρήτου φύσεως ἄληπτόν τε καὶ ἀνεπινόητον παρεστήσατο. Καὶ μὴν καὶ τῷ ἀπὸ² τῆς θειότητος τῶν λόγων μᾶλλον ἢ διὰ τῆς κλήσεως κληρωσαμένῳ τὸ³ χαρακτηρίζεσθαι (τὸν θεολόγον οἶδα Γρηγόριον⁴, ὡς ἐνόησας), λόγοις ἔτι μάλιστα πυκνοῖς τε καὶ δοιμέσι τοῖς ἐνθυμήμασιν⁵ ἱγνηλατοῦντι τὴν ἀλήθειαν, περὶ ταύτης ἀναγέγραπται⁶ τῆς ὑποθέσεως

Θ'. Τὴν μέντοι βασιλείον⁷ στολήν, τὸν μέγαν Βασίλειον, τίς οἶδε ψυχῆς μὲν θαλάμοις ἀκήρατον συντηροῦντα τὴν εὐσέθειαν, ὑποσιγῶντα δὲ τοῦ Πνεύματος τὴν θειότητα; Ὡς ψυχῆς θεῖον ζεύσεως φίλτρον, τὴν φλόγα δὲ τέως οὐκ εἰς τὸ λαμπρότερον ἀναρριπιζούσης, ἵνα μὴ θᾶττον συνκροσθεσθῇ αὐτῇ προόδῳ καὶ αὐτῇ παρρησίας λαμπρότητι!

ι'. Διὸ καὶ ὁ θεῖος Γρηγόριος (ὁ ναζιανζηνός)⁸ .. συνοπτικῶς .. τύπῳ χαίρων .. καὶ βραχεία ῥημάτων πλοκῇ πολλῶν νοημάτων ἀπαγγέλλων περιοχὴν μικροῦ τοῦ λόγου αὐτοῦ⁹ κατὰ τὴν ἰδέαν ταύτην συνδιαποικίλλεσθαι ποιεῖ.

ια'. Ὁ τὰ θεῖα θεολογήσας ὑπερφυῶς Γρηγόριος τῶν ἀπ' Εὐνομίου τὴν κατάληψιν, τῶν ἀκαταλήπτων ἐκ τῆς λογικῆς ἐντρεχείας οἰσμένων, ὥσπερ τι τῶν πολλῶν, ὑπὸ θήραν ποιεῖν, καὶ προνομεύειν, καὶ διὰ τῆς ἀντιφατικῆς ἐρωτήσεως, ὡς ὦντο, τὸν συναίδιον τοῦ Πατρὸς Λόγον ὕστερον καὶ τοῖς γεγονόσιν ἕνα συν-

1. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. - τοῦτο δὴ τοῦτο τῆς Κοι.

2. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. - καὶ τὸ ἀπὸ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι.

3. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ. Μιγ. - τῷ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι.

4. ΘΕΟΔΩΡΙΗΤΟΥ, αὐτ. Δ' λ' (σ. 187): «Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν (τῷ 370) ἐν ἐπισκόποις .. Γρηγόριος, ἐκείνος, ὃς τε Ναζιανζοῦ καὶ ὁ Νύσσης, ὁ μὲν ἀδελφός, ὁ δὲ σύσκηνός τε καὶ συνεργός τοῦ μεγάλου Βασιλείου τυγχάνων· οὗτοι μὲν ἐν Καππαδοκίᾳ τῆς εὐσεβείας ὑπερμαχοῦντες ἡρίστευον.»

5. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Φι. Βου. Οἱ. - ἐνθυμήμασι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μιγ.

6. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ. Λόγος (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΛΓ' σελ. 12, 173).

7. Ηκλ. Μι. - βασιλίου Βατ.

8. ΘΕΟΔΩΡΙΗΤΟΥ, αὐτ. Ε' η' (σ. 201): «Ὁ τὴν Ναζιανζὸν τὰ τελευταῖα ποιμάνων (Γρηγόριος) ἐν Κωνσταντινουπόλει διέτριβε (τῷ 378) ταῖς ἀρειανικαῖς ἀντιταττόμενος βλασφημίαις· καὶ τὸν τε θεῖον λαόν ταῖς εὐαγγελικαῖς ἄρδων διδασκαλίαις, τοὺς τε τῆς ποιμένης ἔξω πλανωμένους ἀγρεύων, καὶ τῆς ὀλεθρίου πόας ἐλευθερῶν οὕτω τὴν ποιμένην ἐκείνην ἐξ ὀλίγου μεγάλην ἀπέσκηεν .. Ὁ δὲ θεῖος παρεκάλει Γρηγόριος περὶ συμφωνίαν συνηθροισμένους τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν προτιμῆσαι τῆς ἐνὸς ἀνδρὸς ἀδικίας· «Ἐγὼ τε γάρ, ἔφη, τῶν πλειόνων φροντίδων ἀπαλλαγείς τὴν ἐμὴν φίλην ἀπολήψομαι ἡσυχίαν» .. Ταύταις οἱ ἄριστοι ποιμένες ταῖς ὑποθήκαις πεισθέντες Νεκτάριον .. ἐπίσκοπον τῆς μεγίστης ἐκείνης ἐχειροτόνησαν πόλεως.»

9. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτοῦ ἐν ἡπ. Χ.

τάττειν θρασυνομένων, συγχωρήσας τὸν ἡρωτημένον¹ λόγον ὁ θεὸς Γρηγόριος δι' ἀντιφάσεως προεληλυθέναι.. πλὴν ἀλλὰ τοῦτό γε παριδὼν.. κατ' αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἀκροπόλεως τὰς τῆς ἀληθείας ἐφίστησιν ἐλεπόλεις.. Καὶ.. εἰκότως ἡρκέσθη.. δεῖξαι μὴδὲ τὸ τῆς ἀντιφάσεως αὐτοῖς πολυθρύλλητον ὄργανον ἐπὶ τῶν τυχόντων ἀεὶ² πραγμάτων τὴν ἰσχὺν ἄμυχον ἔχειν, μή τί γε³ κριτήριον ὑπάρχειν τῆς ὑπερφυῶς οὐσίας καὶ ὑπὲρ λόγον μεγαλειότητος.

ιβ'. Τοιαύτης τινὸς ἀκολουθίας ἔχεται, καὶ ἅπερ τῆς οἰκουμένης ὁ διδάσκαλός φησιν⁴, "Ὅσοι⁵ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν", εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν διὰ μὲν γὰρ τοῦ, *Εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν* τὸ κατὰ τὴν ἐκείνου μυσταγωγίαν καὶ τὴν παραδεδομένην τελετὴν ἀπαγγέλλει καὶ ἡμᾶς τὴν ἀναγέννησιν ἐπιτελεῖν, διὰ δὲ τοῦ, *Εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ*, οὐχ ὅτι τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας τῇ τοῦ δεσποτικοῦ θανάτου ἐπικλήσει τέλειουργοῦμεν, μὴ γένοιτο! (Ἰὺνομίῳ γὰρ τῷ ἀνομοίῳ⁷ τὸ τοιοῦτον ἐτολμήθη παρνόμημα), ἀλλ' ὅτι οἱ βαπτιζόμενοι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὡς ἐν ἱεροῖς συμβόλοις καὶ κρυφιομύστοις αἰνίγμασι τὸν τοῦ σωτῆρος ἐκμιμῶνται θάνατον.

1. Οἱ. (στρμ.).- συγχωρήσας εἶναι τὸν ἡρωτημένον ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ.- συγχωρήσας εἶναι τὸν ἡρωτημένον Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.

2. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.- ἀεὶ ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.

3. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- μήτι γε Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μιγ.

4. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- διδάσκαλος φησὶν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Μα. Μιγ.

5. Ῥωμ. Σ' 3.

6. ἐν ᾧ. Χ.- "Ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν" (Ῥωμ. αὐτ.).

7. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Ἐν. Κζ. Μα. Οἱ.- τῷ ἀνομίῳ ΑΡ.- τὸ ἀνομοίῳ Μιγ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΛΘ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

“Ὅπως ἡ α' τῆς πενταλογίας ὁμιλία¹ περιεῖχε τὰ κατὰ τὸν Ἀρειον, τὰς δοξασίας αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀναιρέσεων καὶ τὰ κατὰ τὴν α' οἰκουμενικὴν σύνοδον, οὕτω καὶ ἡ ε' καὶ τελευταία ὁμιλία ἐξιστόρει τὰ κατὰ τὸν Μακεδόνιον², τὰς δοξασίας αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀναιρέσεων³ καὶ τὰ κατὰ τὴν β' οἰκουμενικὴν σύνοδον⁴, καταδικάσασαν μετὰ τοῦ πνευματομάχου καὶ τοὺς σαβελλιανούς⁵ καὶ τοὺς ἀπολιναριστάς⁶. ἐφ' ᾧ καὶ τὰ εἰς ταῦτα ἀναφερόμενα χωρία τοῦ ἱεροῦ Φωτίου περισυλλέξαντες ἀπηρτίσαμεν τὴν ΛΘ' ὁμιλίαν. Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφή αὐτῆς συνελήθη μὲν κατ' ἀναλογίαν τῆς τῶν προηγούμενων ὁμιλιῶν ΛΕ' — ΛΗ', παρεβλήθη δὲ πρὸς τὴν τῶν ἐπιστολῶν Β. (σ. 95, 200), Εὐ. (σ. ρε'), Μον. (σ. 1), Μηλ. (σ. 150), Ῥα. (σ. 375) καὶ Μι. (σ. 628)· αἱ δὲ § β' — δ' ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 207 — 209), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς ἐπιστολάς Εὐ. (σ. ρε'), Βοτ. (ἀρ. 217), Μον. (σ. 4), Μηλ. (σ. 288), Ῥα. (σ. 377 — 8) καὶ Μι. (σ. 636 — 7)· ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 138 — 40), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολάς Δ. (σ. 2 — 3), Ἰα (σ. 435 — 7) καὶ Μι. (σ. 589, 592) ὡς καὶ πρὸς συνοδικὸν Φ. (Τόμ. ΙΒ' σ. 349 — 51)· αἱ δὲ § ζ' — η' ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 14 — 6), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 1), Κολ. (ἀρ. 1), Βατ. (ἀρ. 1), ΑΡ. (ἀρ. 1), Τα. (ἀρ. 1), Παρι. (ἀρ. 1), Τυ. (ἀρ. 1), Ἐν. (ἀρ. 1), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Α' σ. 42 — 3) καὶ Μιγ. (σ. 89, 92, 96)· ἡ δὲ § θ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 98 — 99), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 48), Κολ. (ἀρ. 49), Βατ. (ἀρ. 49), ΑΡ. (ἀρ. 49), Τα. (ἀρ. 48), Παρι. (ἀρ. 49), Τυ. (ἀρ. 49), Ἐν. (ἀρ. 49), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Α' σ. 47 — 8) καὶ Μιγ. (σ. 368 — 9)· ἡ δὲ § ι' ἀντεγράφη μὲν ἐκ μυσταγωγίας Μι. (σ. 361 — 3), παρεβλήθη δὲ πρὸς μυσταγωγίαν

1. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΛΕ' ὁμιλίας.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΛΘ' § γ', δ'.

3. Αὐτ. § γ', ε' — ια'.

4. Αὐτ. § β', δ', ε', ι', ιβ' — ιδ'.

5. Αὐτ. § ε', ιζ' — ιθ'. — Κανὼν α' τῆς Β' οἰκουμενικῆς συνόδου (παρὰ ΜΗΛΙΑ. Συνόδων συνάθροισις. ἐν Παρισίῳ 1761. 2 Τόμ. φύλλ. Τόμ. Α' σ. 284).

6. Αὐτ. § ζ', ιε', ις'. — ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ. Ἑκκλησιαστικῆς ἱστορίας 5' κζ' (ἐκδ. Π. VALESII, σ. 254).

Παλ. (φ. 240), Βατ. (φ. 205) καὶ Ἀλ. (σ. 232), ὡς καὶ πρὸς συνοδικὸν Μηλ. (Τόμ. Β' σ. 154)· ἡ δὲ § ια' ἀντεγράφη μὲν ἐκ μυσταγωγίας Μι. (σ. 393), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ Βι. (φ. 139) καὶ Εὐ. (σ. ριβ')· ἡ δὲ § ιβ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 158 — 9), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Δ. (σ. 14 — 5), Ἰα. (σ. 448) καὶ Μι. (σ. 609)· ἡ δὲ § ιγ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 64), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 35), Νε. (ἀρ. 40), Κολ. (ἀρ. 36), Βατ. (ἀρ. 36), ΑΡ. (ἀρ. 36), Τα. (ἀρ. 35), Σκω. (σ. 113), Παρι. (ἀρ. 36), Τυ. (ἀρ. 36), Ἐν. (ἀρ. 36), Κα. (Τόμ. Ε') καὶ Μιγ. (σ. 252)· ἡ δὲ § ιδ' ἀντεγράφη μὲν ἐκ μυσταγωγίας Μι. (σ. 360), παρεβλήθη δὲ πρὸς μυσταγωγίαν Παλ. (φ. 240), Βατ. (φ. 205) καὶ Κολουμ. (φ. 304)· αἱ δὲ § ιε' — ις' ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 205), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 140), Κολ. (ἀρ. 118), Βατ. (ἀρ. 118), ΑΡ. (ἀρ. 129), Τα. (ἀρ. 139), Παρι. (ἀρ. 114), Τυ. (ἀρ. 114), Ἐν. (ἀρ. 118), Κα. (Τόμ. Ε'), Βου. (ἀρ. 31) καὶ Μιγ. (σ. 692 — 3)· ἡ δὲ § ιζ' ἀντεγράφη μὲν ἐκ μυσταγωγίας Μι. (σ. 289), παρεβλήθη δὲ πρὸς μυσταγωγίαν Παλ. (φ. 214), Βατ. (φ. 197), Κολουμ. (φ. 288) καὶ Μονα. (φ. 451)· ἡ δὲ § ιη' ἀντεγράφη μὲν ἐκ μυσταγωγίας Μι. (σ. 293), παρεβλήθη δὲ πρὸς μυσταγωγίαν Παλ. (φ. 215), Με. (φ. 78), Βατ. (φ. 198), Κολουμ. (φ. 230) καὶ Μονα. (φ. 451) καὶ τέλος πάντων ἡ § ιθ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 274), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 222), Κολ. (ἀρ. 193), Βατ. (ἀρ. 193), ΑΡ. (ἀρ. 190), Τα. (ἀρ. 213), Παρι. (ἀρ. 187), Τυ. (ἀρ. 187), Ἐν. (ἀρ. 193), Κα. (Τόμ. Ε') καὶ Μιγ. (σ. 932), ὡς καὶ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 95) καὶ Β. (σ. 357).

Ἀπήγγειλε δὲ τὴν ὁμιλίαν ταύτην περὶ αἵρέσεων ὁ πατριάρχης Φώτιος τῇ κυριακῇ τῆς δ' ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν, ἥτοι τῇ 3 μαρτίου τοῦ 859 σωτηρίου ἔτους, καθὰ προλαβόντες ἀπεδείξαμεν¹.

Συντάττων τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν εἶχεν ἀνὰ χεῖρας ὁ σοφώτατος Φώτιος, πλὴν ἄλλων ὑπομνημάτων, τοὺς κανόνας καὶ τὰ πρακτικὰ τῆς 6' οἰκουμενικῆς συνόδου (381 μ. αἰ. — 30 ἰουλίου), τὰς δέλτους τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ ναζιανζηνοῦ (355 — 391 μ. Χ.), τὸν ἀνώνυμον βιογράφον τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ ΚΠ. (γράφαντα περὶ τὸ 382 μ. Χ.), τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας Σωκράτους τοῦ σχολαστικοῦ (380 — 439 μ. Χ.), Ἐρμείου τοῦ Σωζομένου (390 — 446 μ. Χ.) καὶ Θεοδώρητου τοῦ Κύρου (386 — 466 μ. Χ.), Φώτιον τὸν Τύρου (449 — 451 μ. Χ.), τὸν ἅγιον Εὐλόγιον Α' τὸν Ἀλεξανδρείας (580 — 607 μ. Χ.), τὸν ἀνώνυμον ἱστο-

1. ὅρα Προδικήσιν τῆς ΑΗ' ὁμιλίας.

ριογράφον τῶν 5' οἰκουμενικῶν συνόδων (περὶ τὸ 682 μ. Χ.), τὰς συγγραφὰς τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ τοῦ ΚΠ. (715—730 μ. Χ.), εἰς οὓς παραπομπὰς ἔχομεν ἐν ὑποσημειώσεσιν.

ΛΘ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως¹,

ὁμιλία πέμπτη περὶ αἱρέσεων².

Λεχθεῖσα ἐν τῷ ἁμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας³.

α'. [Προσίμιον].

β'. Ἦ δὲ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ δευτέρα σύνοδος τῶν μὲν ἱερῶν φροντισμάτων τὴν βασιλίδα πόλιν ἱερὸν ἐδείκνυ φροντιστήριον, εἰς πεντήκοντα δὲ καὶ ἑκατὸν ἄνδρας ἱεροῦς συνηγείρετο, ἐξάρχους ἔχοντα Τιμόθεόν τε τῆς⁴ Ἀλεξανδρείας καὶ τὸν ἀξιοθαύμαστον τῆς Ἀντιοχείας Μελέτιον, Κύριλλον τε τῶν⁵ Ἱεροσολύμων τοὺς ἱεραρχικοὺς⁶ ὁρόνους ἰθύνοντας⁷. καὶ ὁ καὶ Νεκτάριον, ὃς ἄρτι τῆς τῶν κατηγυμένων ἀγέλης ἀφορισθεὶς, καὶ τῷ θεῷ λουτρῷ⁸ τὸν τοῦ βίου ῥύπον ἀπο-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Β.- Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μον. Μι.- Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Εὐ. Ρα.- τοῦ Φωτίου Μηλ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- λ. ἐν ἄπ. Χ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- Τιμόθεόν τε τὸν Εὐ. Μηλ. Ρα. Μι. Β.- Τιμόθεον τότε τὸν Βοσ.

4. Μον. Μηλ. Ρα. Μι.- Κύριλλον τε τὸν Εὐ. Β.

5. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἱεροῦς Εὐ. Μηλ.

6. Βίος Παύλου τοῦ ΚΠ. (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. *Μερίδιβιολογ* ΣΝΖ' παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΡΔ' σ. 129): « Συγκροτεῖ γοῦν ὁ αὐτὸς θεοφιλέστατος βασιλεὺς (Θεοδόσιος) σύνοδον . . . Καὶ συνῆλθον τῶν ὁρθοδοξούντων ἀπὸ μὲν Ἀλεξανδρείας Τιμόθεος, ἐξ Ἱεροσολύμων δὲ Κύριλλος . . . καὶ ἄλλοι πολλοί· πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἦσαν αὐτῶν ὁ πᾶς σύλλογος. ».- ὅρα καὶ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ. Ἑκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ε' γ' (ἐκδ. H. VALESII, σ. 269).- ΣΩΖΟΜΕΝΟΥ. Ἑκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ζ' ζ' (ἐκδ. H. VALESII, σ. 285).

7. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- τῷ λουτρῷ θεῷ Μηλ.

πλυνάμενος καθαρὸς ἤδη τὸ¹ καθαρώτατον τῆς ἱεραρχίας² ἀξίωμα περιβάλλεται³ ψήφῳ μὲν κοινῇ τῆς συνόδου, χειροθεσίᾳ δὲ τῶν προκρίτων⁴, καὶ ἅμ⁵ τε τῆς βασιλευσούσης ἐπίσκοπος καὶ⁶ τῆς συνόδου ἐγχερμάτιζεν ἑξαρχος⁷ μεθ' ὧν⁸ Ἰρηγόριος ὁ τε⁹ τῆς ἐν Καππαδοκίᾳ Νύσσης ἐπίσκοπος καὶ ὁ τῆς Θεολογίας ἐξ ἔργων ἐπώνυμος¹⁰ οἷς, οὐ πολὺς χρόνος, καὶ Δάμασος ὁ τῆς Ῥώμης τὰ αὐτὰ κρατύνων ἐγνωρίζετο, σύμφωνος τοῖς προλαβοῦσι καθιστάμενος¹¹.

γ. Οὗτος δὴ εὖν ὁ¹² ἱεροφάντης χορὸς Μακεδόνιόν τινα, τὸν τῆς Κωνσταντίνου πόλεως¹³ θρόνον ἄρπαγμα πάλαι ποιησάμενον, ὅτι τὸ πανάγιον καὶ ζωαρχικὸν ἐβλασφήμει¹⁴ Πνεῦμα¹⁵, εὐθύνας ἐδικαίου δοῦναι¹⁶ ὡς¹⁷ γὰρ Ἄρειος κατὰ τοῦ Ἰῑοῦ,

1. Μον. Μηλ. Ρα. Μι. Β.- ἀποπλυνάμενος τὸ Εὐ.

2. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἀρχιεραρχίας Μηλ.

3. Βίος Παύλου τοῦ ΚΠ. αὐτ. «Καὶ ἡ σύνοδος χειροτονεῖ τὸν . . Νεκτάριον, συγκλητικὸν μὲν αἵματος ὄντα, τὴν τοῦ πατρίωρος δὲ χειρίζοντα ἀρχήν, τὸν τρόπον δὲ ἐπιεικῆστατον. δι' ὃ καὶ μάλιστα ἐθαυμάζετο.»

4. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- προκρίτων Μηλ.

5. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἅμ⁵ τε βασιλευσούσης ἐπισκοπῆς καὶ Μηλ.

6. Εὐ. Μον. Μηλ. Μι. Β.- μεθ' ὧν Ρα.

7. Μον. Μι. Β.- ὅ, τε Εὐ. Μηλ. Ρα.

8. Βίος Παύλου τοῦ ΚΠ. αὐτ. «Ἰρηγόριός τε πατρὴν (ἐν τῇ ἐν ΚΠ. Β' οἰκουμένηκῃ συνόδῳ) ὁ θεολόγος . . καὶ ὁ Νύσσης Ἰρηγόριος.»

9. ΦΩΤΙΟΥ (ἐπισκόπου Τύρου) παρὰ HERGENROTHER. *Photius Patriarch von Constantinopel*. ἐν Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8ον. Τόμ. Γ' σ. 253: «ἡς (συνόδου) ἡγοῦντο Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας διέπων (ἴσως ἐπέχων) καὶ τὸν θρόνον (ἴσως τόπον) Δαμάσου πάπα Ῥώμης, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Κύριλλος Ἱεροσολύμων καὶ Ἰρηγόριος ὁ θεολόγος» ἢ (κατ' ἄλλο χειρόγραφον): «Ἠγοῦντο δὲ ταύτης τῆς συνόδου Δάμασος Ῥώμης, Νεκτάριος Κωνσταντινουπόλεως, Κύριλλος Ἱεροσολύμων, Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας, Μελέτιος Ἀντιοχείας, Ἰρηγόριος Νύσσης, Ἀμφιλόχιος Ἰκονίου, Γελάσιος Καισαρείας Παλαιστίνης, Ἰρηγόριος ὁ θεολόγος, διέπων τὸν θρόνον Κωνσταντινουπόλεως.»

10. Μον. Ρα. Μι. Β.- δὴ ὁ Εὐ. Μηλ.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως Εὐ. Μηλ. Ρα.- τὸν Κωνσταντινουπόλεως Μον. Μι. Β.

12. Μον. Β.- ἐδουρήμει Βοτ. Εὐ. Μηλ. Ρα. Μι.

13. ΑΝΩΝΥΜΟΥ. *Περὶ συνόδων* (παρὰ ΜΗΛΙΑ. *Συνόδων ἀναθήροις*. ἐν Παρίσις 1761. 2 Τόμ. φύλλ. Τόμ. Α' σ. 289): «Ἡ δὲ δευτέρα ἀγία καὶ οἰκουμένηκῃ σύνοδος τῶν ἁγίων ρν' πατέρων γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει . . κατὰ Μακεδονίου τοῦ δυσσεβοῦς, τοῦ ληστρικῶς μὲν τὸν πατριαρχικὸν θρόνον ἀρπάσαντος, βλασφημοῦντος δὲ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλεγε γὰρ αὐτὸ μὴ εἶναι Θεόν, ἀλλὰ τῆς Θεότητος τοῦ Πατρὸς ἀλλότριον.»

14. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἐδικαίου ὡς Μηλ.

οὕτω καὶ αὐτὸς κατὰ τοῦ παναγίου παραταττόμενος Πνεύματος¹ εἰς δούλους καὶ ὑπηρέτας τὴν δεσποτικὴν καὶ ὑπερκειμένην² αὐτοῦ συνέταττε³ κυριότητα· καίτοι⁴ ῥῆξον ἦν τῷ ἀθλίῳ, εἴπερ ἐβούλετο, συνορᾶν⁵, ὅτι, καθάπερ οἱ τὸν Υἱὸν εἰς κτίσμα τάττοντες τὴν ὕβριν οὐδὲν ἤττον προσάπτουσι τῷ Πατρὶ⁶, οὕτω καὶ οἱ τὸ πανάγιον αὐτοῦ Πνεῦμα τοῖς ποιήμασιν ἐναριθμοῦντες⁷ τὴν ἴσιν καὶ ὁμοίαν βλασφημίαν ἀφίστι⁸ κατ' αὐτοῦ. Εἰ γὰρ τὸ Πνεῦμα κτίσμα, κἀκεῖνος⁹, οὗ τὸ Πνεῦμα, μετὰ τῶν κτισμάτων· εἰ δὲ¹⁰ καὶ ἀκοαῖς ἀφόρητον¹¹ ἢ τῆς ἀθεότητος ταύτης ὑπερβολή, πῶς οὐ συνῆκεν ὁ ταλαίπωρος ἐκεῖνο φεύγειν¹², δι' οὗ πρὸς τούτους ἀνάγκη πεσεῖν τοὺς θεομάχους λογισμούς; Ἀθετεῖς¹³ τὸ Πνεῦμα εἶναι Θεόν; πῶς¹⁴ ἐρευνᾷ καὶ τὰ¹⁵ βάθῃ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὐδὲν κρύφιον¹⁶ ἀπ' αὐτοῦ; πῶς ἐστίν¹⁷ ἄλλος παράκλητος¹⁸; πῶς συντάσσεται¹⁹ Πατρί καὶ Υἱῷ; Πορευθέντες γάρ, αὐτὸς φησιν²⁰ ὁ Υἱός, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος²¹. Εἰ ἓν τι τῶν

1. Μον. Ρα. Μι. Β.- κατὰ τοῦ ἁγίου ταττόμενος Πνεύματος Εὐ.- κατὰ τοῦ πνεύματος παραταττόμενος Μηλ.

2. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- καὶ τὴν δεσποτικὴν καὶ τὴν ὑπερκειμένην Μηλ.

3. Εὐ. Μον. Μηλ. Ρα. Μι.- συνέταττε Β.

4. Εὐ. Μηλ. Β.- καίτοι Μον. Ρα. Μι.

5. Μηλ. Ρα.- ἦν, εἴπερ ἐβούλετο, τῷ ἀθλίῳ συνορᾶν Εὐ. Μον. Μι. Β.

6. Εὐ. Μον. Μι. Β.- οὐδὲν ἤττον τῷ Πατρὶ προσάπτουσι Μηλ.- οὐδὲν ἤττον τῷ πατρὶ προσάπτουσιν Ρα.

7. Μον. Ρα. Μι. Β.- ποιήμασι συναριθμοῦντες Εὐ. Μηλ.

8. Εὐ. Μηλ. Ρα. Μι. Β.- ἀφίστι Μον.

9. Μον. Ρα. Μι. Β.- κἀκεῖνος Εὐ. Μηλ.

10. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- κτισμάτων· οὐδὲ Μηλ.

11. Μον. Μι. Β.- ἀφόρητος Εὐ. Μηλ. Ρα.

12. Μον. Μι. Β.- φεύγειν Εὐ. Μηλ. Ρα.

13. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἀθετεῖσαι Εὐ. Μηλ.

14. Α' Κορινθ. β' 10.

15. κ2θ' ἡμᾶς γε.- πῶς γὰρ ἐρευνᾷ καὶ τὰ Εὐ. Μηλ.- πῶς ἐρευνᾷ τὰ Μον. Ρα. Μι. Β.- τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ καὶ τὰ (Α' Κορινθ. αὐτ.).

16. Εὐ. Ρα. Β. Μηλ.- Θεοῦ κρύφιον Βοτ. Μι.- Θεοῦ κρύφου Μον.

17. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἐστίν Μηλ.

18. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΔ' 16.

19. Μον. Μι. Β.- συντάσσεται Εὐ. Μηλ. Ρα.

20. Μον. Μι. Β.- γὰρ φησιν αὐτὸς Εὐ. Ρα.- γὰρ φησὶν αὐτὸς Μηλ.

21. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΗ' 19.

τριῶν κτίσμα, ἐν οἷς¹ φωτιζόμεθα², οὐδὲ τὰ λοιπὰ καθαρεύει³ τῆς ὕβρεως· ἀλλ' εἰ κτίσμα, πῶς κτίζει; πῶς⁴ ἀγιάζει⁵; πῶς⁶ ζωοποιεῖ⁷; πῶς διαιρεῖ χαρίσματα⁸; πῶς⁹ δὲ Θεός¹⁰; Ἀλλὰ τούτων οὐδὲν ἐκεῖνος ὁ φρενοβλαβὴς ἐπὶ νυν βαλλόμενος¹¹ τῆς μοναρχικῆς αὐτοῦ¹² καὶ μιᾶς ἀδιαιρέτου Θεότητος διασπᾶν ἐτόλμα¹³, καὶ ἀπεθρασύνετο¹⁴.

δ'. Δι' οὗ¹⁵ καὶ τῆς ἀσεβείας ἐπάξια εἴληψε τὰ ἐπιχειρίαι¹⁶, αὐτός τε ἀφαιρέσει τῆς ἱερωσύνης ζῆμιωθεῖς¹⁷ καὶ πάντες¹⁸ ὅσοι τῆς αὐτοῦ Θεομαχίας¹⁹ τὸ ἀνίατον

1. Ἀποκαλύψεως ΚΒ' 5. - ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 9. - Ἑβρ. 5' 4.

2. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- εἰ εἰς ἐν τῶν τριῶν κτίσμα φωτιζόμεθα Μηλ.

3. Μηλ.- καθαρεύσει ἐν λ. Ν.

4. Α' Κορινθ. 5' 11.

5. Εὐ. Ρα. Μι. Β.- ἀγιάζει Μον.

6. Ῥωμ. 11' 11.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- κτίζει; πῶς ἀγιάζει; πῶς ζωοποιεῖ; Εὐ. Ρα. Μι. Β.- κτίζει; πῶς ζωοποιεῖ; Μηλ.

8. Α' Κορινθ. 6' 4.

9. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ. Συντακτικὸς (παρὰ ΜΗΛΙΑ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 282): «Εἰ μὲν Θεός, οὐ κτίσμα· μεθ' ἡμῶν γὰρ τὸ κτίσμα, τῶν οὐ Θεῶν. Εἰ κτίσμα δέ, οὐ Θεός· ἤρξατο γὰρ χρονικῶς. Ὁ δὲ ἤρξατο, ἦν, ὅτε οὐκ ἦν· οὐ δὲ πρεσβύτερον τὸ οὐκ ἦν, τοῦτο οὐ κυρίως ὢν· τὸ δὲ μὴ κυρίως ὢν, πῶς Θεός;»

10. ΙΩΑΝΝΟΥ, Δ' 24.

11. Μον. Μι.- βαλλόμενος Β.- θέμενος Εὐ. Μηλ. Ρα.

12. Μον. Μηλ. Ρα. Μι. Β.- αὐτοὺς Εὐ.

13. Εὐ. Μηλ. Ρα.- διασπᾶν τὸ Πνεῦμα ἐτόλμα Μον. Μι. Β.

14. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἐπεθρασύνετο Μηλ.- ἐθρασύνετο Εὐ.

15. Β.- διὸ ἐν λ. Χ.

16. Μον. Μι. Β.- ἐπιχειρία Εὐ. Μηλ. Ρα.

17. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- ζῆμιοίμενος Μηλ.

18. Συνοδικόν (παρὰ ΜΗΛΙΑ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 288): «ἦτις ἁγία σύνοδος βιβλινούς Εὐσέβιον (Νικομηδείας) καὶ Θεόγνιον (Νικαίας), Πατρόφιλον (Σκυθοπόλεως) καὶ Ἀέτιον (Λύδδης) ἀπεκέρυξε παλαιστινούς, Παυλινόν τε (Τύρου) καὶ Γρηγόριον (Βηρυτοῦ) φοινίκας, Θεόδοτον (Λαοδικείας Συρίας) καὶ Γεώργιον (Λαοδικείας Συρίας) κίλικας, Νάρκισσον (Νερωιάδος) καὶ Ἀθανάσιον (Ἀναζάρβου), Μηνόφικτον Ἐφέσου καὶ Πειρίνθου Θεόδωρον, Μάρκελλον Ἀγκύρας καὶ Ἀπολλινάριον (Λαοδικείας Φοινίκης), Μάξιμόν τε (Σελευκείας Ἰσχυρίας) καὶ τὴν αὐτοῦ χειροτονίαν ἀργὴν καθόλου θεσπίσασα.»

19. Κωνῶν Α' τῆς ἐν ΚΠ. Β' οἰκουμένης συνόδου (ἔρα ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΑΗ. Σύνταγμα καθόλων, ἐν Ἀθήναις 1852—1856.6 Τόμ. 8ον. Τόμ. Β' σ. 165): «Ὡρισαν εἰ ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντες ἄγιοι πατέρες . . ἀναθεματισθῆναι πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ ἰδικῶς τὴν τῶν εὐνομιανῶν, εἴτ' οὖν εὐδοξιανῶν, καὶ τὴν τῶν ἡμιαρείων, εἴτ' οὖν πνευμα-

παρεζήλωσαν. Καὶ ὡς ἐκεῖνος τὸ πανάγιον Πνεῦμα τῆς τριαδικῆς μιᾶς Θεότητός τε καὶ κυριότητος ἄλλοτριῶν ἐφρυάττετο, οὕτως αὐτὸν ἡ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ¹ σύνοδος καὶ τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς τῶν πιστῶν μερίδος καὶ συναυλίας, οἷα² δεύτερον, ἡλλοτρίωσεν³, Ἄρειον τὸ δὲ⁴ πανάγιον καὶ ζωαρχικὸν Πνεῦμα, ἅτε⁵ δὴ ὁμοφυές τε καὶ⁶ ὁμοούσιον, ἰσοσθενές τε καὶ παντοδύναμον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ συμπροσκυνεῖσθαι, καὶ συνδοξολογεῖσθαι, κατὰ τὰς πατρικὰς τε καὶ θεολογικὰς φωνάς, ἀνεκήρυξαν⁷, ἐκθερίσαντες τέλεον, καὶ εἴ τι⁸ τῆς ἀρειανῆς⁹ σποράς ζιζάνιον ὑπεφύετο. Τηνικαῦτα δὲ τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας¹⁰ ὁ μέγας ὡς ἀληθῶς καὶ μεγάλῃς εὐφημίας ἄξιος περιεζώννυτο Θεοδόσιος, πρόμαχος καὶ αὐτὸς τῆς εὐσεβείας γνωρίζομενος. Ἄλλ' ἐν τούτοις μὲν καὶ αὕτη ἡ ἀγία σύνοδος.

ε'. Πιστεύω τοιγαροῦν εἰς ἓνα Θεὸν τέλειον τελειοποιὸν Πατέρα, Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον.. τῇ ταυτότητι τῆς φύσεως τὴν τῶν ὑποστάσεων διαφορὰν δοξάζων¹¹ (συναναιρείσθω γὰρ.. καὶ ἡ τοῦ Σαβελλίου συναίρεσις).. τὰς ἀγίας καὶ οἰκουμενικὰς ἐπτὰ συνόδους ἀποδέχομαι.. τὴν δὲ δευτέραν, ὡς τὸν φρενοβλαβῆ Μακεδόνιον τῆς ἐκκλησιαστικῆς χοροστασίας ἐξοστρακίσασάν τε καὶ ἐκτεμοῦσαν¹², Ἀρείῳ παραπεπλησίαν τὴν μανίαν¹³ ἐκμεμηνότα ἐν κτίσμασι γὰρ καὶ

τομάχων καὶ τὴν τῶν σαβελλιανῶν καὶ τὴν τῶν μαρκελλιανῶν καὶ τὴν τῶν φωτεινικῶν καὶ τὴν τῶν ἀπολλιναριστῶν.»

1. Εὐ. Μον. Μηλ. Ρα. Μι.- οἰκουμ. Β.

2. Μον. Ρα. Μι. Β.- μερίδος, οἷα Εὐ. Μηλ.

3. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἡλλοτρίωσαν Εὐ. Μηλ.

4. ΑΝΩΝΥΜΟΥ. Περὶ συνόδων (παρὰ ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 289): «Θεὸν δ' ἀληθινόν καὶ κύριον καὶ ζωοποιόν τὸ πανάγιον Πνεῦμα ἐτράνωσαν, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ ὑπάρχειν αὐτὸ κηρύξαντες καὶ τῆς αὐτοῦ Θεότητος καὶ δυνάμεως, καθὼς τὸ σύμβολον περιέχει τῆς πίστεως, ὅπερ αὐτοὶ τρανότερον τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐξεφώνησαν χάριτι· ἔτι δὲ καὶ Ἀπολλιναρίου τοῦ Λαοδικεῖας τὴν βλασφημίαν σὺν αὐτῷ καὶ τοῖς ὁμοίᾳ φρονοῦσιν ἀναθεματίσαντες, ὡς ἄψυχον τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν σάρκα λέγοντος, ἔμψυχον εἶναι ταύτην ἐβεβαιώσαντο, ψυχὴν ἔχουσαν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ὁμοούσιον.»

5. Εὐ. Ρα. Β.- πανάγιον καὶ ζωαρχικὸν Πνεῦμα, ἅτε Μον. Μι.- πανάγιον καὶ παντοδύναμον ἅτε Μηλ.

6. Εὐ. Μηλ. Ρα.- ὁμοφυές καὶ Μον. Μι. Β.

7. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἀνεκήρυξαν Εὐ. Μηλ.

8. Εὐ. Ρα. Μον. Μι. Β.- εἴ τι Μηλ.

9. Εὐ. Μον. Ρα. Μι. Β.- Ἀρειανῶν Μηλ.

10. Μον. Ρα. Μι. Β.- ἡνίας Εὐ. Μηλ.

11. Β.- δοξάζω ἐν λ. X.

12. Δ. Ἰα. Μι. Β.- ἀποτεμοῦσαν Φ.

13. Δ. Ἰα. Μι. Β.- παραπλησίαν καὶ αὐτὸν μανίαν Φ.

οὗτος τὸ πανάγιον καὶ παντουργὸν τιθεὶς Πνεῦμα κτισματολατρεῖν οὐκ ἤσχυνέτο.

ς'. Οἱ γὰρ αὐτοὶ τῆς ἀποστασίας ἐρασταὶ τῆς δεσποτικῆς δημιουργίας τὸ ὥραϊον τοῦτο καὶ θαυμασιώτατον φιλοτέχνημα, τὸν ὁρώμενον, λέγω, καὶ περικαλλῆ κόσμον οὐ θέλοντες ἀνομολογεῖν ἔργον εἶναι τοῦ δημιουργοῦ, ἀλλ' εἰς ἑτέραν ἄ-τοπον φιλονεικοῦντες ἀναφέρειν ἀρχὴν τό¹, Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν² ὃ γένοιεν, οὐκ ἀγαπῶσι καταλήγειν εἰς στιγμήν· συνεί-ροντες δὲ τοῖς προλαβοῦσι καὶ τό³, Ἐν αὐτῷ, οὕτω⁴ λήγουσαν τὴν φωνήν ἀ-φισιν εἰς στιγμήν. Διὰ τί; ἵνα τὰ ἐν αὐτῷ δι' αὐτοῦ γενέσθαι λέγοντες μόνον, ὅποια ἂν αὐτῶν καὶ τὸ μάταιον τῶν λογισμῶν ἀναπλάσῃ, τῶν γεγονότων λαιπῶν ἀπάντων τὴν γένεσιν αὐτὸν ἀφαιρήσωσι καὶ δημιουργίαν.

ζ'. Ὁ μὲν γὰρ κοινὸς τῆς ἀληθείας καὶ ἀπερίεργος λόγος μετὰ τό, Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὃ γένοιεν, ὥς καὶ προεί-ρηται, οὕτως ἐπάγει τὴν στιγμήν· οἱ δὲ στίζουσι μὲν μετὰ τό, οὐδὲ ἓν⁵, ἀρχῆς δὲ ἀπ' ἄλλης προφέροντες τό, "Ὁ γένοιεν" ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν⁷, νοῦν μὲν ἀναγ-καῖον οὐδένα δηλοῦσιν, ἀνοίγουσι δὲ τοῖς βουλομένοις τὰ μυστικά καὶ φρικτὰ κάλλη τῶν ἱερῶν ἡμῶν λογίων κατορχεῖσθαι πλατεῖαν ὁδόν.. Ἀρχεὶ δὲ τῆς ὁδοῦ ταύτης, ὅσα γε τὴν ἐμὴν οὐκ ἔλιπε μνήμην, ὁ πολυμαθὴς μὲν οὐδὲν δὲ ἤττον ἢ πολυπλανὴς Ὁριγένης· ἐκδέχεται δὲ τὴν μίμησιν ὁ πνευματομάχος, εἰ καὶ μὴ τὴν τῆς⁸ δυσσεβείας (οὐ γὰρ ἄμα τε τὴν στιγμήν ἐκεῖνος ὑπερετίθει, καὶ τὴν ἀσέβειαν διὰ τοῦ ῥήτοῦ μετεδίδοσκεν)· ἀλλ' οὖν γε τῆς περὶ τὴν στιγμήν καινοτομίας καὶ τῆς ἀναγνώσεως ζηλωτῆς ὁ πνευματομάχος γεγονώς τῆς εἰκείας δυσσεβείας ὄργανον αὐτὸς ποιεῖται τὴν τοιαύτην ἀνάγνωσιν. Τὸ γὰρ, "Ὁ γένοιεν ἐν αὐτῷ, συνθεῖς, ἔκ τε τῆς προλαβοῦσης συναφείας τὴν λέξιν τεμῶν, καὶ ἐκ τῆς ἐπακο-λουούσης διχαστάσεως τὴν στιγμήν ἀφελὼν τοῦτο τολμηρῶς τε καὶ ἀθέως⁹ κατὰ τοῦ Πνεύματος ἔλκει, τοῖς γεγονόσι τε διὰ τὴν τοῦ, Γένοιε, φωνήν, καὶ εἰς κτίσμα τελοῦσι τὴν ἄκτιστον φύσιν συναριθμῶν, μήτε τῆς τῶν ῥημάτων ἀκολου-θίας τὴν ἐπήρειαν ἀνεχομένης, μήτ' ἄλλης αὐτῷ πρὸς τὴν δυσσεβείαν μηδεμιᾶς

1. ΙΩΑΝΝΟΥ' Α' 3.

2. ΑΡ. Τυ. Ἐν. ΚΑ. Οἱ.- οὐδὲν Κοι. Κολ. Βατ. ΤΑ. Παρι. ΜΑ. Μιγ.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ'. αὐτ. 4.

4. ΑΡ. Τυ. Ἐν. ΚΑ. Οἱ.- οὕτως Κοι. Κολ. Βατ. ΤΑ. Παρι. ΜΑ. Μιγ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐδὲν ἐν ἄπ. Χ.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ. 3.

7. Αὐτ. 4.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰ καὶ μὴ τῆς ἐν ἄπ. Χ.

9. ΑΡ. Τυ. Ἐν. ΚΑ. Οἱ.- ἀθεῶς Κοι. Κολ. Βατ. ΤΑ. Παρι. ΜΑ. Μιγ.

παρακροτούσης αιτίας. Ἀπολλινάριος δὲ καὶ αὐτὸς τὴν μίμησιν Ὀριγένους κατὰ διαδοχὴν ὑποδύς οὐκέτι ὁμοίως καὶ τῆς διανοίας ἐγένετο μιμητῆς¹.

η'. Καὶ τό², *Πάντα* δι' αὐτοῦ ἐγένετο. . ὁμοίως τοῖς πνευματομάχοις ὄργανον τῆς πλάνης ὑποβάλλεται· τῶν πάντων γὰρ τὸ πανάγιον Πνεῦμα διὰ τὸ καθόλου τῆς φωνῆς οὐκ ἐξαιρούμενοι τῶν γεγονότων καὶ αὐτὸ δεδυσφημήκασιν.

θ'. *Πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις*³, τῷ δὲ βλασφημήσαντι εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον οὐκ ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι⁴. . Οὐκ ἀφίεται τοιγαροῦν τοῖς εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον βλασφημήσασιν ἡ ἁμαρτία, διότι μηδ' ὑπελίποντο⁵ ἑαυτοῖς, δι' οὗ τῆς ἀφίσσεως ἀξιοθήσονται· καὶ γὰρ ἡ τῶν ἁμαρτημάτων ἄφεςις διὰ τοῦ Πνεύματος δίδεται, ὥς που⁶ καὶ ὁ σωτὴρ ἐμαρτύρησεν εἰπών, *Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον ὧν τινοὶν*⁷ ἀφῆτε⁸ τὰς ἁμαρτίας ἀφίενται, ὧν δ' ἂν κρατῆτε⁹, κεκράτηνται, τὴν ἄφεςιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ κατὰκρισιν δηλονότι τῆς τοῦ Πνεύματος ἐξουσίας καὶ δυνάμεως εἶναι διδάσκων¹⁰. διὰ τοῦ Πνεύματος οὖν ἱεουργεῖται τῶν ἁμαρτημάτων ἡ κάθαρσις καὶ ἀθώωσις¹¹. Ὁ δὲ βλασφημῶν ἐκεῖνο, καὶ τῆς αὐτοῦ¹² σωτηρίας ἀποσκευαζόμενος πῶς ἂν εἴη δι' αὐτοῦ καθαιρόμενος, ἢ τῆς χρεωστουμένης αὐτοῦ τιμωρίας καὶ τῶν εἰσπράξεων ἀθωούμενος¹³; . Εἰ δὲ καὶ Πνεῦμα οὐ μόνον ἰδιαιτερον τὸ πανάγιον Πνεῦμα λέγεται, ἀλλὰ καὶ κοινότερον ἢ ὑπεραγία¹⁴ Τριάς (Πνεῦμα γὰρ¹⁵ ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀλη-

1. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- *διανοίας μιμητῆς* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μα. Μιγ.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 3.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΒ' 31.

4. ἐν ἄπ. Χ.- ἡ δὲ τοῦ Πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται. . ὅς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 31, 32.

5. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- *ὑπελίποντο* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μα. Μιγ.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 22, 23.

7. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- *ὧν τιῶν* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μα. Μιγ.- *ἂν τιῶν* ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 23.

8. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- *ἀφίετε* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μα. Μιγ.

9. ἐν ἄπ. Χ.- *ἀφίενται αὐτοῖς ἂν τιῶν* κρατῆτε ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

10. Οἱ.- *διδάσκει* ἐν λ. Χ.

11. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- *ἀθώωσις* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μα. Μιγ.

12. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μα. Μιγ.- *αὐτοῦ* ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.

13. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- *ἀθωούμενος* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μα. Μιγ.

14. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- *ἁγία* Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Μα. Μιγ.

15. ΙΩΑΝΝΟΥ Δ' 24.

Θεία θεῖ προσκυνεῖν), δῆλον, ὅτι ὁ εἰς τὸ Πνεῦμα¹ βλασφημιῶν, τουτέστιν ὁ κατὰ μιᾶς τινος τῶν ὑπερφυῶν καὶ ὁμοουσίων ὑποστάσεων τῆς παντοκρατορικῆς καὶ ὑπερουσίου Θεότητος βλάσφημον γλῶσσαν ἀφίεις, καὶ² δοκῇ τῆς περὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὸν βίον ὕθρεως καὶ δυσφημίας ἀνεύθυνος εἶναι, ἀλλ' οὖν τῷ πολλῷ μείζονι συνεχόμενός τε καὶ ἐταζόμενος ἀμαρτήματι οὐδαμῶς εὐρήσει τὴν ἄφεσιν οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

ι'. Ἀλλὰ γὰρ οὐδέν ἐστιν οἷον αὐτῶν τῶν ἱερῶν ἀκούειν ῥημάτων λέγει γὰρ (ἡ ἐν Χαλκηδόνι οἰκουμένη ἐκκλησία) μετὰ τὴν ἐκθεσιν τῆς πίστεως, ἣν ἡ πρώτη καὶ δευτέρα σύνοδος κρατύνουσα παρὰδεδωκεν· «*Ἦρκει μὲν οὖν εἰς ἐν-τελὴ τῆς εὐσεβείας ἐπίγνωσιν καὶ βεβαίωσιν τὸ σοφὸν καὶ σωτήριον τοῦτο τῆς Θείας χάριτος σύμβολον*» .. καὶ μετ' ὀλίγα· «*Καὶ διὰ μὲν τοὺς τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ μαχομένους τὴν χρόνους ἕσπερον*³ *παρὰ τῶν ἐπὶ τῆς βασιλευούσης πόλεως ἐκατὸν πεντήκοντα συνελθόντων πατέρων*⁴ *περὶ τῆς τοῦ Πνεύματος οὐσίας παραδοθεῖσαν διδασκαλίαν*⁵ *κυροῖ*» .. (ὥστε ὁ ἄλλο τι παρὰ τοῦτο διδάσκων τὸ κῆρος ἀνατρέπει, καὶ συγγεῖ, καὶ φύρει, τό γε ἦκον εἰς τόλμαν τὴν αὐτοῦ⁶, αὐτὴν τοῦ Πνεύματος τὴν οὐσίαν) εἶτα· «*Διὰ τοὺς τῷ Πνεύματι τῷ ἁγίῳ μαχομένους.*» Καὶ τίνες ἐμάχοντο; Πάλα μὲν οἱ Μακεδό-νιον ἀντὶ τῶν ἀγρίων Λογίων⁷ διδάσκαλον σφίσιν αὐτοῖς ἀνειπόντες.. οἱ τῇ ἀπωλείᾳ προσδεδραμηκότες.

ια'. Εἰ προβάλλεται μὲν καὶ ὁ⁸ Ἰῖός, τὸ Πνεῦμα δὲ τῆς προβολῆς ἀπεστέ-ρηται, καταδεεστέρας ἂν εἴη⁹ τοῦτο παρὰ τὸν Ἰῖόν δυνάμει, ὃ τῆς Μακεδονίου παρὰφροσύνης.

ιβ'. Οὐδὲ μὴν Νεκτάριος (ὁ ΚΠ.) ὑπὸ μῶρον πεσεῖται σύνοδον γὰρ ἔσχεν

1. ΑΡ. Τυ. Ἐν. ΚΑ. Οἱ.- εἰς Πνεῦμα Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. ΜΑ. Μιγ.

2. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. ΜΑ. Μιγ.- καὶ ΑΡ. Τυ. Ἐν. ΚΑ. Οἱ.

3. ἐν τῇ ἐν ΚΠ. Β' οἰκουμένη συνόδῳ τῷ 381 μ. Χ.

4. Παλ. Βατ. Μι.- πόλεως συνελθόντων ἐκατὸν πεντήκοντα ἁγίων πατέρων Μηλ.

5. ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΤΟΥ ΛΑΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Λόγος (ἔρα ΦΩΤΙΟΥ. Μερίδιον, ἀρ. ΣΑ' παρὰ MIGNÉ. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΡΓ' σ. 1049): «Τὸν πνευματομάχον γὰρ αὕτη (ἡ ἐν ΚΠ. τῶν ῥν' ἁγίων πατέρων σύνοδος) καθελοῦσα τῷ κατὰ τὴν Νίκαιαν ἐκφω-νθέντι ἔρω τὴν περὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος θεολογίαν προσθεῖσα συνήρμωσεν.»

6. καὶ ἡμῶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ.

7. Παλ. Βατ. Μι.- ἀγρίων καὶ Λογίων Ἄλ.

8. Εὐ Μι.- μὲν ὁ Βι.

9. Βι. Μι.- ἥει Εὐ.

οικουμενικήν (τὴν Β'), κυροῦσθαι αὐτῷ τῆς ἐπισκοπῆς τὸ ἀξίωμα· ὃν εἴ τις¹ ἐν-
διασῶραι πειράσσοιτο, οὐκ αὐτόν, ἀλλὰ τὴν γε σύνοδον ὑπὸ δίκην μᾶλλον ποιεῖ.
Καίτοι² τούτων (Ἀμβροσίου τοῦ Μεδιολάνων καὶ Νεκταρίου τοῦ ΚΠ.) ἐκάτερος
οὐκ ἐκ λαϊκοῦ μόνον ἐπὶ τὴν τῆς ἀρχιερωσύνης προῆλθε τελείωσιν, ἀλλὰ καὶ
τοῖς ἀμυήτοις³ ἐξεταζόμενοι ὁμοῦ τε τῆς δωρεᾶς τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἀρ-
χιερατικῆς ἡξιώθησαν χάριτος.

ιγ'. Ὁ μὲν οὖν, ἐξ ὧν μάλιστα περὶ τοῦ Πνεύματος θεοπροπῶς ἐφρόνει τε
καὶ ἐδίδασκε, τὸν θεολόγον ἐξειδικασάμενος Γρηγόριος⁴ . . εἰς ταῦτόν⁵ συνάγει.

ιδ'. Ἀλλ' ἀντιφθέγγεται, τὴν ὁρθοδοξίαν ἀπτράπτων, ὁ τρισόλβιος Δάμασκος· καὶ
ἡμίτονος ὁ σὸς ἐξαφάνιζεται γνώφος· καὶ γὰρ οὗτος τὴν δευτέραν σύνοδον⁶, ἧς τὰ
πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ δόγματα στέργουσιν⁷, ἐπικυρῶν . . ἀνομολογεῖ.

1. 'Ια. Οἱ. Μι.- εἴτις Δ.

2. Οἱ. Μι.- καί τοι Δ. 'Ια.

3. 'Ια. Οἱ. Μι.- καὶ τοῖς ἀμυήτοις Δ.

4. Νε. ΑΡ. Τυ. 'Εν. Κα. Οἱ.- Γρηγόριον Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Σκω. Παρι. Μιγ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ταυτὸν ἐν ἄπ. Χ.

6. 'Επιστολὴ (τῷ 382 μ. Χ.) τῶν ἐν ΚΠ. συνεληθόντων ἐπισκόπων (ὅρα ΘΕΟ-
ΔΩΡΙΗΤΟΥ. 'Εκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ε' θ' παρὰ ΜΗΛΙΑ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 286) :
« Τὸ μὲν . . διηγεῖσθαι τῶν παθημάτων τὸ πλῆθος τῶν ἐπαχθέντων ἡμῖν παρὰ τῆς τῶν
ἀρειομανιτῶν δυναστείας περιττὸν ἴσως . . Χθὲς γάρ, ὡς εἰπεῖν, ἔτι καὶ πρότερον, οἱ μὲν τῶν
τῆς ἐξορίας λυθέντες δεσμῶν εἰς τὰς ἐκυτῶν ἐκκλησίας διὰ μυρίων ἐπικνήκασιν θλίψεων, τῶν
δὲ καὶ τελειωθέντων ἐν ταῖς ἐξορίαις ἐπικνεομένη τὰ λείψανα· τινὲς δέ, καὶ μετὰ τὴν τῆς
ἐξορίας ἐπὶ κληρὸν, ἔτι βράζοντι τῷ τῶν αἰρετικῶν περιπεσόντες θυμῷ πικρότερον τοῦ ἐπὶ τῆς
ἀλλοτρίας ἐπὶ τῆς οἰκείας ὑπέμειναν, λίθοις παρ' αὐτῶν τελειωθέντες κατὰ τὸν μακάριον
Στέφανον· ἄλλοι διαφοροῖς καταξυθέντες αἰκίαις ἔτι τὰ στίγματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τοὺς
μώλωπας ἐν τῷ σώματι περιφέρουσι. Χρημάτων δὲ ζημίαις καὶ προστιμήσεσι πόλεων καὶ τὰς
τῶν καθ' ἑνὸς δημεύσεις καὶ συσκευὰς καὶ ὄψεις καὶ δεσποτήρια τίς ἂν ἐξαριθμήσασθαι
δύναιτο ; . . καὶ γὰρ εἰ τὰ μάλιστα δοκοῦμεν τῆς τῶν διωγμῶν ἀπηλλύχλαι σφοδρότητος
καὶ τὰς ἐκκλησίας χρονίως παρὰ τῶν αἰρετικῶν κατασχεθείσας ἀρτίως ἀνακομίζεσθαι, πλὴν
ἀλλὰ βαρεῖς ἡμῖν λύκοι, καὶ μετὰ τὸ τῆς μάνδρας ἐξωσθῆναι, κατὰ τὰς νόπας τὰ ποίμνια
διαρπάζοντες, ἀντισυνάξεις πολυμῶντες, δῆμων κινεῶντες ἐπαναστάσεις, ὀκνοῦντες οὐδὲν εἰς
τὴν τῶν ἐκκλησιῶν βλάβην . . Ἡμεῖς γάρ . . εἴτε τινὰ πειρασμὸν ἕτερον παρὰ τῶν αἰ-
ρετικῶν ὑπεμείναμεν, ὑπὲρ τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ . . κυρωθείσης ὑπέστη-
μεν . . ὡς μήτε τὴν Σαβελλίου νόσον χώραν λαβεῖν, συγγεομένων τῶν ὑποστάσεων . .
μήτε μὴν τὴν τῶν εὐνομιανῶν καὶ ἀρειανῶν καὶ πνευματομάχων τὴν βλασφημίαν ἰσχύειν . .
περὶ ὧν καὶ ἐπὶ πλείον ψυχῶν γιγνώσκοντες, τῷ τε ἐν Ἀντιοχείᾳ τόμῳ παρὰ τῆς ἐκεί-
συνελθούσης συνόδου γεγεννημένῳ καταξιώσαντες ἐντυχεῖν, καὶ τῷ πέρυσιν (τῷ 381) ἐν Κων-
σταντινουπόλει παρὰ τῆς οἰκουμένης ἐκτεθέντι συνόδῳ. »

7. καθ' ἡμᾶς γε.- στέργουσι ἐν ἄπ. Χ.

ιε'. Ἰησοῦς ὁ Χριστός καὶ Θεὸς ἡμῶν. ἵνα. . τὰ ἀπόλυτα στόματα, τὰ κατὰ τοῦ Πατρὸς, ἣ καὶ κατ' αὐτοῦ γε τοῦ Ἰησοῦ τὴν βλασφημίαν λαλήσαντα ἐπιστομίσῃ (Πάντα¹ γὰρ τὰ τοῦ Πατρὸς τοῦ Ἰησοῦ εἰσι², καὶ³, ἃ ποιεῖ ὁ Πατήρ, καὶ ὁ Υἱὸς ποιεῖ⁴), τέμνεται καὶ τὴν σάρκα τῆς ἀκροβυστίας, συνδιατέμνων αὐτῇ πολλῶν δυσσεβῶν αἱρέσεων ἀφορμὰς.

ισ'. Ἐτόλμησέ ποτε ὁ δυσσεβὴς Ἀπολλινάριος⁵ τερατεύσασθαι, ὡς προσληφθεῖσα σὰρξ τῇ προσλαβούσῃ θεότητι τὸ ὁμοούσιον συνδιέσωζε· σάρκα γὰρ ἀνέπλαττεν, ὡς ἡβούλετο, οὐχ οἶαν ἢ ἀνθρωπίνῃ φύσει οἶδεν, ἀλλ' οἶαν⁶ ἢ φαντασία τῶν ἐξεστηκότων λογισμῶν ἐδημιούργει. Ἡ τοίνυν⁷ τομὴ τῆς σαρκὸς καὶ τὸ πρὸς τὴν θεότητα λαμπρῶς ἀνακηρύττει ἐτεροφυές, καὶ τὸ πρὸς τὴν ἡμετέραν σάρκα ὁμοούσιον παριστᾷ.

ιζ'. Εἰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον τὸ Πνεῦμα⁸ καὶ τοῦ Ἰησοῦ ἐκπορεύεται, τίς ἀντιπεσεῖται λόγος μὴ καταπεσεῖν ἐξ ἀνάγκης (ὡ φρενὸς ἄκρατον⁹ μεθυσούσης τὴν ἀσέβειαν!) τὸ τῶν ιδιωμάτων ἀμετάπτωτον, καὶ ὁ Πατήρ (ἵλεως δ' ἡμῖν εἴη, καὶ τὸ βλάσφημον εἰς τὰς τῶν αἰτίων τρέποιτο κεφαλὰς!) ψιλὸν ἂν εἴη περιλειπούμενον¹⁰ ὄνομα, κοινοποιηθέντος ἡδὴ τοῦ χαρακτηρίζοντος αὐτὸν ιδιώματος, καὶ εἰς ἓν πρόσωπον τῶν δύο συναλειτουργούντων θεαρχικῶν ὑποστάσεων· καὶ¹¹ ἀνα-

1. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΣ' 15.

2. ἐν ἔπ. X. - Πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατήρ ἐμὰ ἐστίν. ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ' Ε' 19.

4. ἐν ἔπ. X. - ἃ γὰρ αὐτὸς ἐκεῖνος (ὁ Πατήρ) ποιῇ, καὶ ὁ Υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ. ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - Ἀπολλινάριος ἐν ἔπ. X.

6. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ' ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ'. Ἐπιστολὴ πρὸς Νεκτάριον ΚΠ. : « Διαβεβαιούται γὰρ (Ἀπολλινάριος) μὴ ἐπίκτατον εἶναι τὴν σάρκα, κατ' οἰκονομίαν τοῦ μονογενοῦς Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ προσληφθεῖσαν ἐπὶ μεταστοιχειώσει τῆς φύσεως ἡμῶν, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς ἐν τῷ Ἰῷ τὴν σαρκώδη ἐκείνην φύσιν εἶναι. . Ἀλλὰ τὸ πάντων χυλεπώτατον, ὅτι αὐτὸν τὸν μονογενῆ Θεόν. . θνητὸν εἶναι κατασκευάζει, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ θεότητι πάθος δέξασθαι, καὶ ἐν τῇ τριημέρῳ ἐκείνῃ νεκρώσει τοῦ σώματος καὶ τὴν θεότητα συναπονεκρωθῆναι τῷ σώματι. »

7. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βαυ. Κα. Βου. Οἱ. Β. - ἐδημιούργει ἢ τοίνυν Κοι. Κολ. Βατ. Ἐα. Μον. Παρι. Μιγ.

8. Παλ. Βατ. Κολουμ. Μι. - τὸ πνεῦμα ἐκπορευόμενον Μονα.

9. Παλ. Βατ. Κολουμ. Μι. - ἄκρατα Μονα.

10. Παλ. Βατ. Κολουμ. Μι. - περιλειπούμενος Μονα.

11. ΓΕΡΜΑΝΟΥ' ΚΠ. Περὶ αἱρέσεων (ὄρα ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΑΠ. Σύσταγμα κατόνων. Τόμ. Α' σ. 343) : « Σαβέλλιος ὁ λίθος κατεξανίσταται αὐτῆς (τῆς ἐκκλησίας). . τὸν Πατέρα καὶ Θεὸν λέγων σχηματίζεσθαι, καὶ ἐκτείνεσθαι ποτὲ μὲν εἰς Ἰῶν, ποτὲ δὲ εἰς Πνεῦμα· καὶ οὕτως ἐξᾠπλούμενον πάλιν συστέλλεσθαι, καὶ ὅνα μόνον εἶναι οὕτω

βλαστήσει πάλιν ἡμῖν ὁ Σαβέλλιος, μᾶλλον δέ τι τέρας ἕτερον ἡμισαβέλλειον¹.

ιη'. "Ὅπερ οὐδὲ² Σαβελλίω, τῷ τὴν³ υἱοπατορίαν τερατευσαμένῳ⁴, δεδυσφήμηται⁵.

ιθ'. Ὡσπερ ἐπὶ τῆς Θεολογίας καὶ τὸ τρεῖς ὁμολογεῖν οὐσίαις πολύθεον καὶ διὰ τοῦτο ἄθεον, καὶ τὸ μίαν λέγειν ὑπόστασιν ἰουδαϊκὸν καὶ σαβέλλειον⁶, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τό τε μίαν φύσιν φρονεῖν καὶ μίαν ὑπόστασιν μανιχαϊκὸν καὶ ἀπόβλητον, καὶ τὸ δύο φύσεις καὶ δύο ὑποστάσεις παυλιανιστῶν καὶ μισόχριστον. Τί οὖν χρή ποιεῖν; τὴν μέσην καὶ ἐκκλησιαστικὴν δόξαν ἰχνηλατεῖν, ἥτις τὴν ἐκατέρωθεν ἀποκλίνουσα καὶ ἐκτρεπομένη βλασφημίαν μίαν ὑπόστασιν ἐπὶ Χριστοῦ δύο δὲ φύσεις Θεοφρόνως ὁμολογεῖ, δογματίζουσα.

Θεὸν λέγεσθαι, μηδαμῶς ἐν ἰδίᾳ ὑποστάσει θεωρούμενον τοῦ τε Λόγου αὐτοῦ καὶ Υἱοῦ, ἐτι δὲ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος.»

1. Μι.- ἡμισαβέλλειον Κολουμ. Μονα.- ἡμισαβέλιον Παλ.- ἡμῖν σαβέλλειον Βατ

2. Με.- οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἐν λ. Χ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- Σαβελλίω, τὴν Παλ. Βατ. Κολουμ. Μονα.- Σαβελλίω τῷ Με.

4. Παλ. Με. Βατ. Κολουμ.- τερατευσαμένην Μονα.

5. Παλ. Βατ. Κολουμ. Μονα.- ὅπερ οὐδὲ τῷ υἱοπατορίαν τερατευσαμένῳ δεδυσφήμηται Σαβελλίω Με.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- Σαβέλλειον ἐν ἁπ. Χ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ Μ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Διωγμούς¹ καὶ ὕβρεις² καὶ ἀτιμίας³ καὶ ἐπιβουλὰς⁴ καὶ συκοφαντίας⁵ καὶ πειρασμούς⁶ καὶ προπηλακισμούς⁷ καὶ ἀναθέματα⁸ καὶ βάσανα⁹ καὶ φυλακίσεις¹⁰ καὶ ὑπερβρίας¹¹ ὑπέστη ὁ πολύτλας τῆς ὀρθοδοξίας ἱερομάρτυς, ὠπλισμένος διὰ θώρακος ὑπομονῆς ἰωβείου. Οὐ μόνον δ' ἐαυτὸν ἐξασκῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους παροτρύνων εἰς τὴν ἀρετὴν ταύτην ἀπήγγειλεν ὁ Φώτιος «περὶ ὑπομονῆς» ἥτοι «εἰς τὸν δίκαιον Ἰώβ» ὁμιλίας δύο, ἣ καὶ πλείονας, ὧν τὴν μὲν κατωτέρω καταχωρίζομεν¹², τῆς ἐτέρας δὲ τέσσαρα ἀγέρομεν λείψανα, τὰ μὲν τρία¹³ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ, τὸ δὲ τέταρτον ἐν ταῖς Ἀμφιλογίαις. Γνωστὸν δὲ καὶ ἄλλοθεν, ὅτι ὁμιλιῶν λείψανά εἰσι κατέσπαρμένα ἐν διαφόροις συγγραφαῖς¹⁴ τοῦ μεγάλου τούτου τῆς ἐκκλησίας πατρός. Ἐξ ὧ καὶ ἡ μὲν § α' ἀντιγραφεῖσα ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 425) παρεβλήθη πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 98) καὶ Μι. (σ. 884)· ἡ δὲ § β' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 557), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 163) καὶ Μι. (σ. 953)· ἡ δὲ § γ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 486), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 72) καὶ Μι. (σ. 821)· ἡ δὲ § δ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἱ. (σ. 218), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 155), Κολ. (ἀρ. 133), Βατ. (ἀρ. 133), ΑΡ. (ἀρ. 144), Τα. (ἀρ. 154), Παρι. (ἀρ. 129), Τυ. (ἀρ. 129), Ἐν. (ἀρ. 133), Κα. (Τόμ. Ε'), Φι. (σ. 742), Βου. (ἀρ. 43), Γα. (σ. 727) καὶ Μιγ. (σ. 736).

1. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστολαί' (ἐκδ. Βαλέττα), σ. 492, 485.

2. Αὐτ. σ. 473, 477.

3. Αὐτ. σ. 501.

4. Αὐτ. σ. 493.

5. Αὐτ. σ. 496.

6. Αὐτ. σ. 495.

7. Αὐτ. σ. 476.

8. Αὐτ. σ. 501.

9. Αὐτ. σ. 478, 531—3.

10. Αὐτ. σ. 474, 478, 480, 530, 532.

11. Αὐτ. σ. 471, 485, 532.

12. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΣ'.

13. Αὐτ. Μ' § α'—γ'.

14. HERGENROTHER. *Photius* (ἐν Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Γ' σ. 236.

Ἡ ὁμιλία αὕτη, ὡς καὶ ἡ ἑτέρα περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως¹, ἐδιδάχθη τῇ ε' μαΐου, καθ' ἣν ἡμέραν τὴν μνήμην τοῦ δικαίου Ἰωβ πανηγυρίζομεν. Ἐποχὴ δὲ τῆς ἀπαγγελίας ὀρίζεται, καθ' ἡμᾶς, ἡ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχείας· διότι τὰ πλεῖστα τεμάχια τῆς ὁμιλίας ταύτης παρελάβομεν ἐκ τῶν Ἀμφιλοχίων, ἅπερ συνετάγησαν περὶ τὸ 870 μ. Χ. Ἐπειδὴ δὲ ἐν ἐπιστολῇ τοῦ Φωτίου τοῦ 861 μ. Χ. ἀναγράφεται ἡ διηνεκής αὐτοῦ φροντίς « τοὺς ὀλιγοψύχους παραμυθήσασθαι², » ἄρα καὶ πρὸ τοῦ 861 ἀπηγγέλθη ἡ παραμυθητικὴ αὕτη ὁμιλία· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἐπιστολή, ὅπόθεν ἠρύσθημεν ἀπόσπασμά τι, φαίνεται συντεταγμένη περὶ τὸ 859 μ. Χ.³, εἰκάζομεν ὅτι καὶ τὴν προκειμένην ὁμιλίαν ἐδίδαξεν ὁ Φώτιος κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 859, ὅποτε ἡ ε' μαΐου ἦν κατὰ σάββατον.

Μ'.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία α' ⁴.

εἰς τὸν δίκαιον Ἰωβ.

α'. Δίκαιος οὐκ ἐγκαταλιμπάνεται! Ἀλλ' Ἰωβ ἐγκατελείφθη⁵. ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν πονηρὸν εἰς κράτος νικήσῃ, εὐπαθείᾳ καὶ βίου εὐροίᾳ τὴν αὐτοῦ καθαρὰν εὐσέβειαν καπηλεύειν ἀναισχυντήσαντα⁶, καὶ ἵνα πλέον, ὢν ἐγυμνώθη, ὀφθείῃ περιβαλλόμενος⁷.

1. Ὡρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΟΣ' ὁμιλίας.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, σ. 160.

3. Ὡρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Μ' § α'.

4. Λύτ. ΟΣ'.

5. ΙΩΒ Α' 12.

6. Λύτ. 9.

7. Λύτ. ΜΒ' 10.

β'. Οἱ πειρασμοὶ πειραζομένων μὲν γίνονται¹ πειρασμοί², μὴ πειραζομένων δέ, στεφάνων καὶ βραβείων παραίτιοι³.

γ'. Τί οὖν δεῖ ποιεῖν; ἡ⁴ καρτερώς ἐναθλεῖν τοῖς ἐμπίπτουσιν, ἀκριβῶς εἰδότες.. ὡς ὁ παρὼν βίος οὐκ ἔστι τρινηρῆς⁵ καὶ βραβείων καὶ ἐπάθλων, ἀλλ' ἀγώνων⁶ καὶ πόνων⁷ καὶ παλαισμάτων⁸. τὰ δὲ γέρα καὶ τοὺς στεφάνους⁹ καὶ τὴν ἀπόλαυσιν¹⁰ ἐκείθεν προσῆκεν ἐπιζητεῖν, ἔνθεν¹¹.. Θεοῦ φιλανθρωπίᾳ¹² καὶ εὐρήσομεν.

δ'. Σὺ δέ μοι τὰ Χριστοῦ¹³ καὶ¹⁴ Παύλου¹⁵ κατὰ διάνοιαν φέρων πάθῃ¹⁶ καὶ τὰ ὀνειδέῃ¹⁷ καὶ τοὺς πειρασμοὺς¹⁸ ἵστασο γενναίως, μᾶλλον δὲ χαίρων, ἐννοούμενος, τίνι συντάττῃ χειρῶ, καὶ τίνι κορυφαῖον ἔχεις πρὸς πᾶσαν ἐπιφορὰν δυσχειρῶν, ἃν τε θαίμονες ὦσιν¹⁹, ἃν τε μορφαῖς ἀνθρώπων ὑποκρινόμενοι θαίμονας, οἱ ἐπιτιθέμενοι.

1. καὶ ἡ ἑρμ. γει.- πειραζομένων γίνονται ἐν ᾧ. X.

2. A' Τιμόθ. σ' 9.- ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 13—15.

3. Έβρ. B' 18. ΙΑ' 37.- Α' Κορινθ. ι' 13.- ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 12.- Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 6.

4. καὶ ἡ ἑρμ. γει.- ἡ ἐν ᾧ. X.

5. ΛΟΥΚΑ Ζ' 25.

6. A' Τιμόθ. αὐτ. 12.

7. Αποκαλύψεως ΚΑ' 4.

8. Έφρσ. σ' 12.

9. B' Τιμόθ. δ' 8.

10. A' Τιμόθ. αὐτ. 17.

11. B.- ἐπιζητεῖν ἐκείθεν Μον. Μι.

12. Τίτ. Γ' 4.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 67—8. ΚΖ' 28—30, 34—35.- ΛΟΥΚΑ Δ' 13.- Ηράξεων Κ' 19.

14. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Πατρι. Τυ. Έν. Κα. Βου. Οί.- τὰ τοῦ Χριστοῦ καὶ Φι. Γα. Μιγ.

15. A' Κορινθ. δ' 9—13.- B' Κορινθ. σ' 4.

16. Α' ΠΕΤΡΟΥ δ' 13.- Κο.λοσσ. Α' 24.

17. Ρωμ. Κ' 3.- Έβρ. ΙΓ' 13.

18. ΛΟΥΚΑ ΚΒ' 28.- Ηράξεων, αὐτ.

19. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Πατρι. Τυ. Έν. Κζ. Βου. Οί.- ὡς Φι. Γα. Μιγ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΜΑ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Πρὸς ἐποικοδόμησιν τοῦ χριστεπωνύμου πληρώματος ἐξηκολούθει διὰ τῆς διδασχῆς αὐτοῦ ὁ Φώτιος ἀγωνιζόμενος, ὅτε μὲν χαριέντως τὰς ἀρετὰς συνιστῶν¹, ὅτε δὲ λάβρος κατὰ τῶν κακιῶν ἐπερχόμενος². Τῆς τελευταίας ταύτης κατηγορίας ἐστὶ καὶ τὸ « περὶ ὀλιγοπιστίας » ἀπόσπασμα ὁμιλίας ἐξαφανισθείσης, ἀνευρεθὲν μετ' ἄλλων παρομοίων ἐν τοῖς λοιποῖς τοῦ πατριάρχου πονήμασιν, ἅπερ λείψανα ὁμιλιῶν ἐγκρύπτουσιν³. Ἀντιγραφὲν δὲ τὸ ἐν λόγῳ ἀπόσπασμα (§ α') ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 330) παρεβλήθη πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 124) καὶ πρὸς Ἀμφιλόχια Οἱ. (σ. 282), Κοι. (ἀρ. 237), Κολ. (ἀρ. 208), Βατ. (ἀρ. 208), ΑΡ. (ἀρ. 205), Τα. (ἀρ. 228), Παρι. (ἀρ. 203), Τυ. (ἀρ. 202), Ἐν. (ἀρ. 208), Κα. (Τόμ. Ε') καὶ Μιγ. (σ. 956).

Ἡ ἐξ ἧς ἠρύσθημεν τοῦτο ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται Εὐσχήμονι τῷ Καισαρείας Καππαδοκίας, φίλα τότε φρονοῦντι πρὸς τὸν Φώτιον, ἐπομένως ἐν ἀρχῇ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχείας⁴. Ἄρα ἡ ὁμιλία ἐξεφωνήθη ὀλίγον πρὶν, ἴσως τῷ 859 μ. Χ. τῇ 4 ἰουλίου, ἡμέρᾳ τρίτῃ τῆς ἡ' ἀπὸ τῆς πεντηκοστῆς ἐβδομάδος· διότι τότε ἀνεγινώσκετο τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον⁵, « Εἶπεν ὁ Κύριος τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς, Ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων. Οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν. Ἰνους δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, Τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς, ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε; οὐπω νοεῖτε, οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε; οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε; πῶς οὐ νοεῖτε, ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν προσέχειν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων; Τότε συνῆκαν, ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τοῦ ἄρτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδασχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων⁶. »

1. ἄρα Φωτίου ὁμιλίας Μ', ΜΗ'.

2. Αὐτ. ΛΔ', ΞΑ', ΞΓ', ΞΔ'.

3. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Γ' σ. 236.

4. Αὐτ. Τόμ. Α' σ. 465.

5. *Θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον*, ἀφιερωθὲν τῷ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθῳ (ἐν Ἐνετίᾳ 1811. φύλλ.) σ. 55.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 6—12.

Εἰς τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο προσετέθη καὶ ἡ § 6', ἀντιγραφεῖσα μὲν ἐκ τῆς εἰς Ματθαῖον ἐρμηνείας τοῦ Φωτίου (Κε. σ. 59), παραβληθεῖσα δὲ πρὸς τὸν ἱεροσολυμητικὸν κώδικα (Σα.). Διότι ἐνταῦθα ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐλέγχει τὴν ὀλιγοπιστίαν τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. «Καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; Καταμάθετε » τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει· λέγει δὲ ὑμῖν, ὅτι » οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἐν τούτων. Εἰ δὲ τὸν » χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς » οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῶ μαλλον ὑμεῖς, ὀλιγόπιστοι¹; » καὶ πάλιν. «Καὶ » ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ἰδοὺ » σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν » κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε. Καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν αὐτόν, λέγοντες, Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα. Καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἵτι δειλοὶ » ἐστε, ὀλιγόπιστοι²; » καὶ πρὸς τὸν Πέτρον, δυσπιστοῦντα ἐπὶ τὴν παντοδυναμίαν τοῦ σωτῆρος, ἀνακράζει. «Ὁλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας³; »

ΜΑ'.

τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ ὀλιγοπιστίας⁴.

α'. Ἵτι θαυμάζεις λίαν τὴν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις⁵ τῶν μαθητῶν⁶ πώρωσιν⁷, καὶ

1. Αὐτ. 5' 28—30. — εἰς καὶ ΛΟΥΚΑ ΙΒ' 27—28.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΙ' 23—26.

3. Αὐτ. ΙΔ' 31.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΣ' 8.

5. ΜΑΡΚΟΥ' ΙΙ' 17. — ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

6. ΜΑΡΚΟΥ', αὐτ. 10. — ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 5.

7. ΜΑΡΚΟΥ', αὐτ. 17. — ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 8.

λέγεις· ἄρα γὰρ οὐχ ἐώρων¹; ἄρα γὰρ τοῖς οἰκείοις ὀφθαλμοῖς² καὶ ταῖς χερσὶν ὑπηρετουμένῳ³ ἡπίστουν τῷ θάύματι; πῶς οὐ⁴ συνίεσαν⁵; πῶς ἐπελάθοντο⁶; Ἔστι μὲν γάρ, εἰ καὶ μὴ ἐπὶ τοσοῦτον, ἀπορεῖν· ἀλλ' ἔστι πλέον ὀρθῶς καὶ ἐννοῆσαι, καὶ ἐπιλύσασθαι, ὅτι καὶ τὰ πραττόμενα ἔβλεπον, καὶ οὔτε τοῖς ὄμμασιν οὔτε ταῖς οἰκείαις χερσὶ διημφισβήτουν, καὶ ἀπεμάχοντο. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ἐώρων, καὶ ἡῤοισαν, καὶ ἐθαύμαζον· οὔτε γὰρ ἀνοήτοις, οὔτε τυφλοῖς, οὔτε τοῖς πρὸς ἅπαντα μαχόμενοις, καὶ ἀναισχυντοῦσιν Ἰουδαίοις παραπλησίως διέκειντο· ἀλλ' οὕτω πρὸς τὸ τέλειον ἀναβέβηκότες, καθ' ἓνα τινὰ τῶν πάλαι ἀγίων καὶ προφητῶν, καὶ ὁπόταν⁷ ἡ ἀνωθεν χάρις ἐπινεύσῃ, οὐχ ὥς⁸ Θεὸν καὶ κατὰ· πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ κυριότητα τὸν διδάσκαλον αὐτῶν⁹ ἐπιτελεῖν τὰς θεοσημείας ἐνόμιζον.

Β'. Ἀπὸ τῶν εὐτελεστάτων καὶ εὐθὺς μαραινομένων ἀνθρώπων, καὶ εἰς πῦρ βαλλομένων¹⁰, παραινεῖ ἡμῖν μὴ μεριμνῆναι τὰ τοῦ σώματος¹¹. ὁ γὰρ ὑπὲρ τὴν χρεῖαν οὕτω καλλωπίσας τὰ ἄνθη, ἵνα καὶ διὰ τούτων δοξάζεται ὡς δημιουργός, πολλῶ μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους¹², δι' οὓς καὶ ταῦτα καὶ τὴν κτίσιν ἐποίησε. Διδάσκει δὲ νῦν ὁ λόγος, ὅτι, ὥσπερ ταῦτα τέρψαντα πρὸς βραχὺ ξηραίνεται, οὕτω καὶ τᾶλλα τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς ποικιλόχροα φυτὰ¹³, πρὸς ἃ οὐδεμίαν ἡμέραν τῆς βασιλείας αὐτοῦ Σολομῶν¹⁴ ἐδυνήθη ἀρροισῶσαι τὴν ἐκυτοῦ ἐσθῆτα. Εἰ οὖν τὰ κρίνα¹⁵, χόρτον¹⁶ ὄντα ἀγροῦ, οὕτως ὁ Θεὸς ἀμνηστέουσιν¹⁷, ὡς μὴδὲ Σολομῶντα ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιβεβληθῆναι ὡς ἐν τούτῳ¹⁸, οὐ πολλῶ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπι-

1. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 18.

2. Ἀντόθι.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑπηρετουμέναις ἐν ἄπ. X.

4. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 17, 21. - ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 9.

5. ΔΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ. Β.- συνίεσαν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μον. Μγ.

6. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 18. - ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

7. ΔΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Κζ. Οἱ. Β.- ὁπότ' αὖ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Μον. Μγ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπινεύσῃ οὕχ ὥς ἐν ἄπ. X.

9. Β.- αὐτῶν ἐν λ. X.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ 7' 30.

11. Ἀὐτ. 25.

12. Ἀὐτ. 30.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- οὕτω καὶ τὰ ἐν ταῖς βασιλείαις ἐνδύματα Κε.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- Σολομῶν Κε.

15. Σα.- κρίνα Κε.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- κρίνα τοῦ ἀγροῦ χόρτον Κε.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 30.

18. Ἀὐτ. 29.

στοι¹, ὕμᾱς, οἷς ψυχὴν ἔδωκεν, οἷς σῶμα διέπλασε², δι' οὓς τὰ ὀρώμενα ἐποίη-
σε³; Τίνος δὲ ἕνεκεν τὰ ἄνθη καὶ τὸ τούτων κάλλος ἐποίησεν; ἵνα πανταχόθεν
τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τὴν σοφίαν καὶ τὴν δύναμιν μνησθῶμεν⁴.

-
1. Αὐτ. 30.
 2. Ῥωμ. Ο' 20.
 3. Πράξεων ΙΔ' 15.
 4. Ἀποκαλύψεως Ζ' 12.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΜΒ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἄνῆρ ἔξοχος, οἷος ὁ Φώτιος, διδαχθεὶς ὅλην τὴν τότε ἐγκύκλιον παιδευσιν¹, ἀλλὰ καὶ διδάξας ἐπὶ πολλὰ ἔτη² ἐξήτασε πάντως διὰ τῆς βαθυνοίας αὐτοῦ τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν.

Καλῶς δὲ εἰδὼς τὸν πρὸς τὰς Μούσας ἔρωτα τοῦ διαπρεποῦς πρωθιεράρχου ὁ Βασίλειος, προσκαλέσας αὐτὸν ἐκ τῆς ὑπερορίας περὶ τὸ 873 μ. Χ.³ « τῶν οἰκείων παιδῶν ἀπέδειξε παιδευτὴν καὶ διδάσκαλον⁴. » Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγεται, ὅτι ἐνδιατρίψας, ὡς εἶ τις καὶ ἄλλος, εἰς τὸ τῆς ἀγωγῆς ζήτημα ἐκονοποίει τοῖς περὶ αὐτὸν τὰ τῆς πείρας αὐτοῦ πορίσματα.

Ὅθεν καὶ δύω ῥητορικὰ ἀποσπάσματα περὶ ἀγωγῆς καὶ παιδείας, ὑπολανθάνοντα ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ, ἀνήκοντα κρίνομεν εἰς ὁμιλίαν αὐτοῦ « περὶ ἀγωγῆς » καθ' ὅσον μάλιστα ἀναμφήριστον τυγχάνει, ὅτι τεμάχια ὁμιλιῶν αὐτοῦ ἀνευρίσκονται φύρδην μίγδην κείμενα ἐν ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμμασιν⁵. Ἀμφοτέρων δὲ τῶν ἀποσπασμάτων τούτων ἡ μὲν § α' ἀντιγραφεῖσα ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 448) παρεβλήθη πρὸς ἐπιστολὰς Οἰσγ. (σ. 910) καὶ Μον. (σ. 306) καὶ πρὸς Ἀμφιλόγια Οἰ. (σ. 189), Κοι. (ἀρ. 129), Κολ. (ἀρ. 107), Βατ. (ἀρ. 107), ΔΡ. (ἀρ. 118), Τα. (ἀρ. 129), Παρι. (ἀρ. 103), Τυ. (ἀρ. 103), Μονφ. (σ. 347), Ἐν. (ἀρ. 107), Κκ. (Τόμ. Ε'), Βου. (ἀρ. 23) καὶ Μιγ. (σ. 641) ἡ δὲ § β' ἀντιγραφεῖσα ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 447) παρεβλήθη πρὸς ἐπιστολὰς Οἰσγ. (σ. 911), Μον. (σ. 153) καὶ Μιγ. (σ. 952).

Ἐπειδὴ δὲ ἡ § β' παρελήφθη τῷ 865⁶ εἰς ἐπιστολήν, ἄρα ἡ ἀρχικὴ αὐτῆς ἐν ὁμιλίᾳ χρῆσις ἐγένετο προγενέστερον, ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν ἐτέρᾳ ἐπιστολῇ αὐτοῦ, τῷ 861 γραφείσῃ, ἀναφέρει τὴν ἑαυτοῦ μέριμναν « τοὺς ἀμαθεῖς ἐκδιδάξαι, τοὺς ἀπαιδέτους παιδεῦσαι, καὶ τότε λόγῳ πειρᾶσθαι, οἱ μὲν ἐπιστρέφονται καὶ ταῖς

1. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (in *Regensburg* 1867—9. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. 326.

2. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου λόγους Α' — ΚΗ'.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια* (ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου), σ. 20'.

4. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 277.

5. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 236.

6. Αὐτ. Τόμ. Α' σ. 554.

μάστιξιν¹, » ἄρα καὶ πρὸ τοῦ 861 ὠμίλησε « περὶ ἀγωγῆς, » ἴσως δὲ τῷ 860 μ. Χ. τῇ 18 ἰανουαρίου, ἡμέρᾳ πέμπτῃ τῆς ἐβδομάδος, μνήμῃ τῶν ἐν ἀγίοις μεγάλων πατέρων ἡμῶν Ἀθανασίου καὶ Κυρίλλου, ἱεραρχῶν Ἀλεξανδρείας, ὅτε ἀνεγινώσκετο τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον², οὗ τὸ τέλος· « Ὅς ἐάν οὖν λύσῃ μίαν » τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὅς δ' ἂν ποιήσῃ, καὶ διδάξῃ, » οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν³. »

ΜΒ'.

τοῦ αὐτοῦ ὑγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ ἀγωγῆς.

α'. Οὐ μόνον τῷ τληπαθεῖ Ἰηρακλεῖ, ἀλλὰ καὶ τῷ λογίῳ Ἑρμῇ τὸ τῆς Ἀμαλθείας⁴ κέρας οἱ ποιηταὶ⁵ ἐγγχειρίζουσι⁶. Μὴ τοίνυν στρατείαις καὶ πόνοις σωματικοῖς ὅλον σεαυτὸν διδοὺς τῶν καλῶν μαθημάτων ἀφίστασο, ἐκεῖθεν σοι ῥεῦσαι μόνον⁷ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ βίου αἰόμενος· ἀλλὰ καὶ ταῖς ἡμετέραις εὐγενέσι Μούσαις (αἱ⁸ τῶν ἐλληνίδων τοσοῦτον διαφέρουσιν, ὅσον ἐλεύθεροι φύσεις

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, σ. 160.

2. Θεῶν καὶ ἱερῶν εὐαγγέλιον, ἀφιερωθὲν τῷ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθῳ (ἐν Ἑνετίᾳ 1811. φύλλ.) σ. 225.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 19.

4. Οἱ. Μεγ. Β. (κ. κκτ.)·— Ἀμαλθείας Οἱσχ. (κ. κκτ.).

5. ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ. Τραγ. 5' 9—13. — ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ. Εἰς Διονύσιον τὸν περιηγητὴν 5'. 431.

6. Οἱσχ. Οἱ. Μεγ.— ἐγγχειρίζουσιν Β.

7. Οἱ. Μεγ. Β.— ἐκεῖθεν σερεῦσαι μόνον Οἱσχ.

8. Οἱ. Μεγ. Β.— αἱ Οἱσχ.

δούλων ἡθῶν, καὶ κολακείας ἀλήθειας¹⁾ δίδου καὶ² ἐν μέρει τὰ σεμνὰ καὶ ἡδέα τῶν ἀσμάτων κατεπάδειν³ σοι. Τὸ μὲν γὰρ Ἀμαλθείας κέρας καὶ τῷ Ἀγγελῳ⁴ ποταμῷ, ὅτι τὴν ὑποκειμένην περιρρέων χώραν páμφορον ἐργάζεται, τὸ ποιητῶν⁵ αὐτόνομον ἔθνος ἐτοίμως χαρίζονται, καὶ οὐδὲν ἀνθρώπῳ μέγα τυχεῖν, ὧν ἐκ φύσεως ἔχει καὶ τὰ ἄψυχα· τὴν δ' ἀληθῆ καὶ θεῖαν εὐδαιμονίαν, καὶ ἀνθρώπῳ πρέπουσαν, καὶ πρὸς ἣν ἡ Ἀμάλθεια παρατιθεμένη νόσος καὶ πενία εὕρεσκειται, ἐκ μόνων ἐστὶ⁶ τῶν θεῶν λογίων⁷ καὶ τῆς ἐκεῖθεν γεωργίας⁸ ἀμύσασθαι.

β'. Τῆς παιδείας ἡ κτῆσις τῷ γεγηρακότῃ κρατίστη γίνεται βίου βακτηρία⁹, καὶ τὸν ἀνθοῦντα τὴν νέαν ἡλικίαν εἰς ἀρετῆς ὥραν ἀλύπως διαβιβάζει¹⁰.

1. Οἱσγ. Μιγ. Β.- ἀλήθειαι Οἱ.

2. Οἱσγ. Μιγ.- καὶ Οἱ. Β.

3. Οἱ. Μιγ. Β.- ἀσμάτων κατεπάδειν Οἱσγ.

4. Οἱ. Μιγ.- Ἀγγελῳ Οἱσγ. Β.

5. Οἱσγ. Οἱ. Β.- ποιητῶν Μιγ.

6. Οἱ. Β.- ἔστι Οἱσγ.- ἔστιν Μιγ.

7. Ἑβρ. Ε' 12.

8. Α' Κορινθ. γ' 9.

9. Ἑβρ. ΙΒ' 11.

10. Ἑβρ. Ϝ' 4.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΜΓ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἄφ' οὗ κατέβαλε τοὺς εἰκονοκλάστας, ἐξηκολούθησεν ἀγωνιζόμενος ὁ πατριάρχης φώτιος ἔργῳ, καλάμῳ καὶ λόγῳ κατὰ τῆς τῶν πυλίκαιων¹ ἢ μηχαναίων αἰρέσεως, ἣτις ὑπείσέρπυσσε καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πρωτεύουσῃ μετὰ τοὺς κατ' αὐτῶν πολέμους καὶ τὰς ἐπακολουθησάσας τῷ 855 μ. Χ. ἐκατόμβας² καὶ τὴν τῶν συμμάχων αὐτῶν τῷ 860 μ. Χ. διασκόρπισιν³.

Ἐργῷ μὲν ἡγωνίσθη ἐπιτυχῶς, ὡς ἐξάγεται ἔκ τε τῆς τῷ 866 μ. Χ. ἐπισταλείσης⁴ ἐπιστολῆς αὐτοῦ πρὸς Ἰωάννην τὸν Ἡρακλείας⁵, καὶ ἐκ τῆς τῷ αὐτῷ ἔτει⁶ ἐκδοθείσης ἐγκυκλίου αὐτοῦ, ἐνθα ἀναπολῶν εἰς τὴν μνήμην τὰ κατὰ τῶν μηχαναίων ἢ πυλίκαιων⁷ κατρθώματα αὐτοῦ⁸ λέγει⁹. « μάλιστα δὲ κατὰ τὴν » βασιλεύουσαν πόλιν, ἐν ᾗ πολλὰ Θεοῦ συνεργεῖα τῶν ἀνελπίστων κατέρθωται, » πολλαὶ δὲ γλῶσσαι τὴν προτέραν διαπτυσάμεναι μυσαρότητα τὸν κοινὸν ἐπιάντων¹⁰ πλάστην καὶ δημιουργὸν μεθ' ἡμῶν ὑμνεῖν ἐδιδάχθησαν. »

Καλάμῳ δὲ ἐπολέμησε κατὰ τῆς αἰρέσεως ταύτης ὁ ζηλωτὴς φώτιος, α) συντάξας, ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ πατριαρχείᾳ¹⁰, τὴν περὶ τὸ 866 « ἐν συνόψει διήγησιν τῆς νεοφανοῦς τῶν μηχαναίων ἀναβλαστήσεως¹¹. » β) συμπύξας¹² πρὸ τοῦ 867¹³ τὰς παρκακτιὸν μνημονευομένας ΜΗ', ΜΔ' καὶ ΜΕ' ὁμιλίας αὐτοῦ ἐν

1. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regensburg 1867—9. 3 τόμ. 8ον) τόμ. Α' σ. 305.

2. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ Δ' ις'.—MURALT. *Chronographie byzantine*, ἐν χρ.

3. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. τόμ. Β' σ. 154—5, 165.—ΛΕΟΝΤΟΣ Γ' ΠΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σελ. 239.—ΖΩΝΑΡΑ ΙΓ' 3 (ἐκδ. Teubner τόμ. Δ' σ. 10).—ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 96—7.—MURALT, ἐν χρ.

4. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί* (ἐκδ. Βαλέττα), σ. 543.

5. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 593.

6. Αὐτ. σ. 476.

7. ΖΩΝΑΡΑ ΙΓ' 2 (αὐτ. σ. 6).

8. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 476—7.

9. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 167.

10. HERGENROTHER, αὐτ. τόμ. Γ' σ. 146, 150.

11. *Cod. Coislianus*, ἀρ. 270 (παρὰ B. MONTFAUCON. *Bibliotheca coisliana*, ἐν Παρισίοις 1815. φύλλ. σ. 349).—MIGNE. *Patrologia graeca*. τόμ. ΡΒ' σ. 16 κ. ἐ.

12. *Cod. Vatic. Palat. graec.* ἀρ. 216. φ. 103 β κ. ἐ.

13. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 150.

συνταγματίω¹, ἐκ δύο βιβλίων συγκαμμένω². γ) ἐπιστείλας πρὸς Ἀρσένιον³, ἐξόριστος ὢν⁴, περὶ τὸ 871, τὴν τοῦ ῥηθέντος συνταγματίου⁵ περίληψιν⁶. δ) διασκευάσας ἀκολουθίως⁷, περὶ τὸ 874, τὰς ὡς ἄνω α', β' καὶ γ' πραγματείας αὐτοῦ πρὸς συμπλήρωσιν⁸ τοῦ ἐκ τεσσάρων βιβλίων ἢ λόγων «περὶ μανιχαίων» ἰδίου πονήματος⁹.

Λόγω δὲ ἐκεραυνοβόλησε τοὺς μανιχαίους, ἀπαγγείλας τότε μὲν τέσσαρας¹⁰ τοῦλάχιστον κατ' αὐτῶν ὁμιλίας, εἴτα δὲ καὶ ἄλλας ἐπτὰ¹¹, αἵτινες ἀπετείνοντο εἰς πολυάριθμον ἀκροατήριον· διότι ἀπαντῶσιν αἱ φράσεις «Ἄλλ' ὦ, ποῖ φέρεσθε ἄνθρωποι; τί τὸν δεσπότην ἀφέντες τὸν ὁμόδουλον.. δημιουργὸν ἑαυτοῖς ἐπιγράφετε¹²;» Ὅτι δὲ αἱ ΜΓ'—ΜΣ' ἦσαν ὁμιλίας, κατὰδηλον γίνεται ἐκ τε τῆς ὁμολογίας αὐτοῦ τοῦ Φωτίου, κηρύττοντος· «Ἄλλὰ ταῦτα μὲν, ὅσον ἐπὶ τῷ προχείρῳ τῆς διαλέξεως καὶ τῆς ὁμιλίας¹³,» καὶ ἐκ τῆς τῶν χειρογράφων μαρτυρίας· διότι ἐν ταῖς κώδιξι τῆς Ῥώμης¹⁴, τοῦ Escorial¹⁵, τοῦ Ἀθῶ¹⁶, τῆς Γενεύης¹⁷ ὁμιλίας ἐπονομάζονται, ἢ μᾶλλον ἐκλογαὶ ὁμιλιῶν¹⁸, ὅπερ καὶ ἀκριβέστερον. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τοῦτο ἀποδείκνυται· «Καί μοι τὰς ἀκοὰς ἀδε-

1. MIGNE, αὐτ. σ. 180.

2. Αὐτ. σ. 85, 121, 148 κ. ἐ.

3. Αὐτ. σ. 187.

4. Αὐτ. σ. 180.

5. Αὐτόθι.

6. Αὐτ. σ. 177 κ. ἐ.

7. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 145.

8. ABBÉ JAGER. *Histoire de Photius* (ἐν Παρισίοις 1845. 12ον) σ. 397.

9. MIGNE, αὐτ. σ. 16. κ. ἐ. — *Codex Hamburgensis* (παρὰ WOLFF. *Anecdota graeca*. ἐν Hamburg 1722. 8ον. Τόμ. Α' σ. 1).

10. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΜΓ'—ΜΣ'.

11. Αὐτ. ΝΓ'—ΝΘ'.

12. Αὐτ. ΜΓ' § ιδ' ἐν ἀρχῇ.

13. Αὐτ. ΜΕ' § η' ἐν τέλει.

14. *Cod. Vatic. Palat. graec.* ἀρ. 216 φ. 103 β, 128 α, καὶ 143.

15. G. LINDANI (παρὰ E. MILLER. *Catalogue des MSS. grecs de la bibliothèque de l'Escorial*. Paris 1848. 4ον σ. 507). — NICOLAS DE LA TORRE (παρὰ E. MILLER, αὐτ. σ. 379).

16. *Λαυριωτικὸς κώδελος*, ἀρ. ΡΑΔ' φ. 1, 14, 23.

17. MSS. GRECS DE GENÈVE, ἀρ. ΛΔ' φ. 1, 14, 23.

18. *Cod. Vatic. Palat. graec.* αὐτ. φ. 103 β.—N. DE LA TORRE, αὐτ. ἀρ. 726 (παρὰ E. MILLER, αὐτ.).

κάστους. . ἀναπιτάσατε¹, » καὶ « Ἄλλ ὦ κοινωνοὶ τῆς ἡμῶν φύσεως καὶ δημιουργίας, κἂν ἐξέσπῃτε τῆς θωρεᾶς, ὁψέ γοῦν ἀνανήψαντες ἐπιστρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν², » καὶ « Καταπλήττει σε τὸ θράσος τοῦ ψεύδους, ὦ φιλόθεον Θέατρον³. » Ἐὰς ὁμιλίαις ταύταις ἴσως διασκευάσας ἐπανάλαβε καὶ πρὸς τὸν ἐκ τῆς μανιχαϊκῆς αἰρέσεως ἐπιστρέψαντα Νικηφόρον⁴, τὸν καὶ Βέρζελιν⁵.

Τούτων δὲ ἀγορητῆς ἦν ὁ πατριάρχης Φώτιος, ὡς ῥητῶς ἀναφέρεται ἐν τῷ ἐλβετικῷ⁶ καὶ τῷ ἰσπανικῷ⁷ κώδικι. Ἐὰν δ' ἐν τῷ συγχρόνῳ σχεδὸν τοῦ Φωτίου παλατινῷ⁸ ὁ Σμύρνης Μητροφάνης ὡς συντάκτης τούτων μνημονεύηται, τοῦτο προέρχεται, διότι τὰ τοῦ Φωτίου συγγράμματα ἀπηγορευμένα τυγχάνοντα ὑπ' ὄνομα τρίτων ἐφέροντο⁹. οὕτω δὲ ἐν αὐτῷ τῷ παλατινῷ κώδικι τὸ « Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας » τῷ Σμύρνης Μητροφάνει ἀποδίδοται¹⁰, ἐν ᾧ ἐστὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου πόνημα γνησιώτατον¹¹. Εἰς ἐπίρρωσιν δὲ τῶν λεγομένων ἔστωσαν ἕτερος βατικανὸς κώδιξ¹², ὡς καὶ Εὐθύμιος ὁ Ζιγαδηνός¹³, ἀκμάσας περὶ τὸ 1100 μ. Χ., ἀμφότεροι τὸν πατριάρχην Φώτιον πατέρα τῶν ὁμιλιῶν τούτων ἀναγράφοντες. Ἔτι δὲ καὶ φράσεις τῶν ὁμιλιῶν τούτων ἐπαναλαμβάνονται ἐν μεταγενεστέραις ὁμιλίαις τοῦ Φωτίου· οἷον ἐνταῦθα μὲν « Ἐως δ' ἂν ταῖς ψυχοφθόροις ἡδοναῖς ἰλυσπώμεθα¹⁴, » ἐν δὲ τῇ NB' « Ἄν οὖν. . τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν ἰλυσπώμεθα¹⁵. » καὶ πάλιν ἐνταῦθα μὲν « Ἄλλ' ἀνανήψατε,

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας MD' § α'.

2. Αὐτ. ME' § 5' ἐν μέσῳ.

3. Αὐτ. § ζ' ἐν μέσῳ.

4. ὅρα Προδικήσεων τῆς NI' ὁμιλίας.

5. ΦΩΤΙΟΥ. *Katà manichaeorum* (παρὰ MIGNÉ, αὐτ. σ. 177).

6. MSS. GRECS DE GENEVE, αὐτ.

7. G. LINDANI. αὐτ. — N. DE LA TORRE, αὐτ.

8. *Cod. Vatic. Palat. graec.* αὐτ.

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 147.

10. *Cod. Vatic. Palat. graec.* αὐτ. φ. 212.

11. MEANS (παρὰ SMITH. *Dictionary of greek and roman biography*. ἐν Λονδίῳ 1880. 3 τόμ. 8ον) ἐν λ. Photius, σ. 355. — HERGENROTHER, αὐτ. σελ. 154.

12. *Cod. Vatic.* ἀρ. 1923 φ. 211.

13. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΙΓΑΔΗΝΟΥ. *Παροπλία δογματική* (ἐν Τεργεζύστῳ 1710 φύλλ.) τίτλ. κδ' σ. ρνε' ὅπ. σ. ρνε' ὅπ.

14. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ME' § ε' ἐν ἀρχῇ.

15. Αὐτ. NB' § ε' ἐν μέσῳ.

διανάσσητε, γρηγορήσατε¹, » ἐν δὲ τῇ ΝΑ' « Πολλάκις ὑμῖν ὑπετιθέμην, φυλάξασθε, διορθώθητε, ἐπιστρέφητε². »

Περιεῖχον δὲ αἱ ὁμιλίαι αὗται, κατὰ μὲν τὸν θεῖον πατέρα Φώτιον³, τάδε: α) « Ὅσα διὰ τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν ῥημάτων τῆς μνηχαϊκῆς ἀποσπάρδος πρόρριζον τὴν βλάβστην ἐκτέμνει⁴. » β) « Ὡς ἡ χάρις τῇ μωσαϊκῇ κοσμογενείᾳ συμφορέγεται, καὶ ὅσοις ἄλλοις ἄρτι πολιτεία Θεὸν γινώσκειν καλοισταμένη παιδαγωγεῖται, καὶ κατευθύνεται⁵. » γ) « Ὅτι τὴν σωματικὴν καὶ ὁρατὴν κτίσιν ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἐκ μὴ ὄντων λόγῳ ὑποστησάμενος, ὃς καὶ τὴν νοεράν τε καὶ ἀόρατον παραπλησίῳ σοφίας πλούτῳ παρήγαγε⁶. » δ) « Ὅτι καὶ τὸ ἀνθρώπινον σῶμα τῆς αὐτῆς ἐστὶ φιλανθρώπου καὶ ἀγαθοουργοῦ προνοίας, ὥσπερ καὶ ἡ ψυχὴ, φιλοτέχνημα⁷. » ε) « Ὡς οἱ τῇ νομικῇ πολιτείᾳ διαπρέψαντες Θεὸν τε τὸν ἀληθῆ καὶ ἀγαθὸν ἐθεράπευσον, καὶ κατὰ τῆς πονηρίας παρετάττοντο⁸. » κατὰ δὲ τὸν ἐραnistὴν Εὐθύμιον τὸν Ζιγαδηνόν, τάδε: α) « Περὶ τοῦ πονηροῦ, ὃν πονηρὰν ἀρχὴν καὶ δημιουργὸν τῶν ἐγκοσμίων οὔτοι, τὰ τοῦ πονηροῦ πλάσματα, πάνυ δυσσεβῶς ἀνεπλάσαντο⁹. » β) « Ὅτι οὐ δὺς ἀρχαί, ἀλλ' εἷς δημιουργὸς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν μέσῳ¹⁰. » γ) « Ὅτι εἷς δημιουργὸς τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς,

1. Αὐτ. ΜΕ' § 5' ἐν ἀρχῇ.

2. Αὐτ. ΝΑ' § α' ἐν τέλει.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Κατὰ μαργαρίτων Δ' α' (παρὰ MIGNE, αὐτ. σ. 180).

4. ΦΩΤΙΟΥ. Κατὰ μαργαρίτων, αὐτ. θ' — ε' (παρὰ MIGNE, αὐτ. σ. 180—188). — ὅρα καὶ Φωτίου ὁμιλίαις ΜΕ', ΜΖ'.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Κατὰ μαργαρίτων, αὐτ. θ', ι' (παρὰ MIGNE, αὐτ. σ. 196—200), ιγ' (σ. 204—5), ις' (σ. 212—3), ιζ' ἐν τέλει (σ. 213—7), ιη' (σ. 217—220), κα' ἢ κβ' (σ. 225—8), κγ' — κζ' (σ. 228—244), λ' (σ. 249—250). — ὅρα καὶ Φωτίου ὁμιλίαις ΜΔ', ΜΖ', ΝΔ'.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Κατὰ μαργαρίτων, αὐτ. ζ', η' (παρὰ MIGNE, αὐτ. σ. 192—6), ι' ἐν τέλει (σ. 200), ια' (σ. 201), ιε' ἐν ἀρχῇ (σ. 209—212), ιζ' ἐν ἀρχῇ (σ. 213—7), ιθ' (σ. 221), κθ' (σ. 245—9), λδ' (σ. 261—4). — ὅρα καὶ Φωτίου ὁμιλίαν ΜΠ'.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Κατὰ μαργαρίτων, αὐτ. ς' (παρὰ MIGNE, αὐτ. σ. 188—192), ιβ' (σ. 201—4), κ' (σ. 224), κη' ἀντὶ κθ' (σ. 244—5), λα' — λγ' (σ. 253—261). — ὅρα καὶ ΦΩΤΙΟΥ ὁμιλίαν ΜΠ'.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Κατὰ μαργαρίτων, αὐτ. ιδ' (παρὰ MIGNE, αὐτ. σ. 205—9), ιε' ἐν μέσῳ (σ. 209—212). — ὅρα καὶ Φωτίου ὁμιλίαις ΜΔ', ΝΔ'.

9. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΗΓΑΔΗΝΟΥ, αὐτ. σ. ρνς'. — ὅρα ἀνωτέρω ἐν τῇ παρούσῃ Προδιδουκῇ σει «κατὰ μὲν... Φώτιον τάδε... γ) κ. ἐ.» ἐστὶ δὲ καὶ Φωτίου ὁμιλίαις ΜΠ' § δ'.

10. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΗΓΑΔΗΝΟΥ, σ. ρνζ'. — ὅρα ἀνωτέρω αὐτόθι «κατὰ Φώτιον γ)».

ἤτοι τοῦ ἀνθρώπου¹. » δ) « Περὶ τῆς Θεοτόκου². » ε) « Ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ εἰσιν ἡ τε παλαιὰ νομοθεσία καὶ αἱ ἐν αὐτῇ λάμπαντες³. » ς) « Ὅτι εἷς ὁ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας νομοθετίας, καὶ σύμφωναοὶ ἀλλήλαις εἰσὶν, ἀλλ' οὐκ ἐναντίζεσθαι κατὰ τοὺς Θεομάχους⁴. »

Πρὸς σύνταξιν δὲ τῶν κατὰ μανιχαίων συγγραμμάτων αὐτοῦ συνεβουλεύθη ὁ χαλκέντερος Φώτιος τὰ πρὸ αὐτοῦ γραφέντα περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος, οἷον τὴν « Διάλεξιν πρὸς τὸν αἰρεσιάρχην Μάνητα⁵ » Ἀρχιελάου τοῦ Μεσοποταμίας (περὶ τὸ 280 μ. Χ.), τὸ « Κατὰ μανιχαίων βιβλίον⁶ » τοῦ Ἡγεμονίου (περὶ τὸ 280 μ. Χ.), τὴν « Πρὸς τὰς μανιχαίων δόξας⁷ ἀναίρεσιν » Ἀλεξάνδρου τοῦ Λυκοπόλεως (περὶ τὸ 310 μ. Χ.), τὴν « Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν⁸ » Εὐσεβίου (τοῦ Παμφίλου) Καισαρείας Παλαιστίνης (314 — 340 μ. Χ.), τὸ « Βιβλίον κατὰ μανιχαίων⁹, » τοῦ ἁγίου Σεραπίωνος τοῦ Θμουέως (330 — 358 μ. Χ.), τοὺς « Λόγους τρεῖς κατὰ μανιχαίων¹⁰ » Τίτου τοῦ Βόστρων (338 — 378 μ. Χ.), τὰς « Κατηγήσεις¹¹ » τοῦ ἁγίου Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων (350 — 386 μ. Χ.), τὰ « Κατὰ μανιχαίων βιβλία κα' ¹² » Διοδώρου τοῦ Ταρσοῦ (378 — 381 μ. Χ.), τὴν « Κατὰ μανιχαίων¹³ » βίβλον Γεωργίου τοῦ Λαοδικείας (περὶ τὸ 380 μ. Χ.), τὴν « Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν¹⁴ » Σωκράτους τοῦ σχολαστικοῦ (380 — 439 μ. Χ.), τὸ « Κατὰ αἱρέσεων » πόνημα¹⁵ τοῦ ἁγίου

1. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΗΓΛΑΔΗΝΟΥ, αὐτ. σ. ρνη'. — ὅρα ἀνωτέρω, αὐτ. « κατὰ Φώτιον δ). »

2. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΗΓΛΑΔΗΝΟΥ, αὐτ. σ. ρνθ'. — ὅρα Φωτίου ὁμιλίαν ΝΕ'.

3. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΗΓΛΑΔΗΝΟΥ, αὐτ. — ὅρα ἀνωτέρω, αὐτ. « κατὰ Φώτιον θ). »

4. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΗΓΛΑΔΗΝΟΥ, αὐτ. σ. ρξζ'. — ὅρα ἀνωτέρω, αὐτ. « κατὰ Φώτιον α) καὶ ε). »

5. MIGNE, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 1429.

6. ΦΩΤΙΟΥ. *Μεγίστου βιβλίου* ΠΕ' (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 288).

7. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΙΙΙ' σ. 412.

8. ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ. *Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας* Ζ' λζ' (ἐκδ. Π. VALESII, σ. 231).

9. MIGNE, αὐτ. Τόμ. Μ' σ. 900.

10. Αὐτ. Τόμ. ΙΙΙ' σ. 1069, 1257.

11. ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. *Κατηγήσεων* Γ' ιθ' (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΛΓ' σ. 537).

12. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΙ' σ. 288).

13. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. (παρὰ MIGNE, αὐτ.).

14. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ. *Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας* Α' κθ' (ἐκδ. Π. VALESII, σ. 54).

15. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΟΥ. *Κατὰ αἱρέσεων* Β' ξζ' (ἐν Βασιλείᾳ 1544. φύλλ. σελ. 266).

Ἐπιφανίου τοῦ Κύπρου (368 — 403 μ. Χ.), τὴν «Αἰρετικὴν κακομυθίαν»¹ » Θεοδο-
ρήτου τοῦ Κύρου (386 — 466 μ. Χ.), τὰ «Κατὰ μανιχαίων βιβλία κ' ²» Ἡρα-
κλειανοῦ τοῦ Χαλκηδόνος (491 — 518 μ. Χ.).

Ἀπὴγγειλε δὲ τὰς ὁμιλίαις ΜΙ' — ΜΕ' μετὰ τὸ 860, ὅποτε κατετροποῦντο
οἱ τῶν μανιχαίων σύμμαχοι, καὶ πρὸ τοῦ 861, ὅποτε ἐξεφώνησε τὴν ΝΑ' ὁμι-
λίαν, εἰς ἣν ἐνταῦθα ἀναφέρεται, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν· ἴσως δὲ τῷ 860 κατὰ
τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην τεσσαρακοστήν· καὶ τότε τὴν μὲν ὁμιλίαν ΜΙ' τῇ παρα-
σκευῇ τῆς α' ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν, ἥτις ἦν ἡ 1 μαρτίου· τὴν δὲ ΜΔ' τῇ
β' παρασκευῇ, 8 μαρτίου· τὴν δὲ ΜΕ' τῇ γ' παρασκευῇ, 15 μαρτίου· τὴν δὲ ΜΣ'
τῇ δ' παρασκευῇ, 22 μαρτίου.

Οὐκ ἄπο σκοποῦ ἡγοῦμεθα, σημειοῦντες, ὅτι τῆς ΜΙ' ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπι-
γραφή ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Μι. (σ. 16, 85), παρεβλήθη δὲ
πρὸς τὸ κατὰ μανιχαίων Κοι. (σ. 349), Ἀ. (σ. 1), Οὐ. (Τόμ. Α' σ. 1), Φι. (σ.
18), Β. (σ. 88) καὶ Ἐ. (Τόμ. Γ' σ. 144, 146), τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ
τοῦ κατὰ μανιχαίων Μι. (σ. 85 — 121), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ Παλ. (φ. 106 —
128), Βατ. (φ. 211), Λα. (φ. 1 — 14), Γ. (φ. 1 — 13) καὶ Ἀ. (σ. 1)· ἰδίᾳ δὲ
παρεβλήθησαν ἡ § β' πρὸς Εὐ. (σ. ρνθ' ὁπ.), ἡ § ια' πρὸς Εὐ. (σ. ρξ'), ἡ § ιβ'
πρὸς Εὐ. (σ. ρνθ' ὁπ. καὶ ρξ') καὶ ἡ § ιγ' πρὸς Εὐ. (σ. ρξα').

Δυστυχῶς οὐ μόνον ἐλλείπει ἡ ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας ΜΙ', ἀλλὰ καὶ τὸ περιε-
χόμενον αὐτῆς φαίνεται κατ' ἐκλογὴν περισωθέν· διότι καὶ τὸ παλατινὸν χειρό-
γραφον³ χαρακτηρίζει αὐτὸ ὡς «ἐκλογὴς διαφόρων ὁμιλιῶν,» καὶ τὸ ἐλβετικόν⁴
ἐρητῶς λέγει «ἐκ τῆς α' ὁμιλίας,» ἥτοι οὐχὶ τὸ ὅλον αὐτῆς, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς
ἀποσπάσματα.

1. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΟΥ. *Αἰρετικῆς κακομυθίας Α' κς'* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΠΓ' σ. 377).

2. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ. (παρὰ MIGNE, αὐτ.).

3. *Cod. Vatic. Palat. grec.* ἀρ. 216. φ. 108.

4. MSS. GRECS DE GENÈVE, ἀρ. 34. φ. 1.

ΜΙΥ.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία πρώτη*

ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων¹.

α'. Εἰ² ὁ ἀγαθὸς μὲν³ τὴν ψυχὴν δημιουργεῖ, ὁ⁴ δὲ πονηρὸς τὸ σῶμα, πῶς ἠνέσχετο ὁ ἀγαθὸς ἐνωθῆναι τὸ πλάσμα⁵ αὐτοῦ⁶ τῷ πλάσματι τοῦ πονηροῦ; πῶς δὲ καὶ ὑπέμεινε τὴν ἔνωσιν ὁ πονηρὸς; Ἢ γὰρ ἔνωσις ἢ ἀγαθοποιήσῃ τὸ σῶμα, ὅπερ οὐ γρηὶ τὸν⁷ ἀγαθὸν τοῦ κακοῦ τὸ ἔργον ἀγαθοποιεῖν⁸, ἢ κακοποιήσῃ τὴν ψυχὴν, ὅπερ πολὺ ἀτοπώτερον ἡττησθαι τὸ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ πλάσματος τοῦ πονηροῦ· ἄλλως τε⁹ τίς κοινωνία γινώσκῃ πρὸς σκοτόα; τίς δὲ

1. καὶ ἡμῶν γε. - Φωτίου τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως διήγησις τῆς τῶν νεοφανῶν Μανιχαίων ἀναβλαστήσεως Καί. - (Τοῦ αὐτοῦ ἁγιοτάτου Φωτίου) Λόγος Β' 'Απορίαι καὶ λύσεις τῶν Μανιχαίων' Α. Οὐ. Μι. - (Φωτίου Λόγος Β') ἀπορίαι καὶ λύσεις τῶν Μανιχαίων' Ε. - Τοῦ αὐτοῦ (Φωτίου) ἀπορίαι καὶ λύσεις τῶν Μανιχαίων. Λόγος Β' Βατ. - (Τοῦ αὐτοῦ ἁγιοτάτου Φωτίου) Λόγος Β' 'Απορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν Μανιχαίων Β. - Φωτίου τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, κατὰ τῶν λεγομένων Πανδυναίων Εὐ. - Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Περὶ τῆς γενέσεως τοῦ πονηροῦ, ἐκ τῆς α' ὁμιλίας Γ. - (Photii adversus Manichaeos liber) secundus, ὅτι ὁ ἀγαθὸς τὴν ψυχὴν μὲν δημιουργεῖ, ὁ δὲ πονηρὸς τὸ σῶμα καὶ τὸν αἰσθητὸν κόσμον Φ. - Τοῦ (κενὸν) ὁμιλία πρώτη Αα. - 'Εκλογαὶ διαφόρων ὁμιλιῶν, ὡς διαφόρως ὠμίλησε Μητροπολίτης Σμύρνης πρὸς Νικήφορον (γρ. Νικηφόρον) τὸν ἐπιστρέψαντα τῆς γένεως καὶ προσφύτου τῶν Μανιχαίων αἰρέσεως. 'Ομιλία α' Παλ.

2. ἐντ. λ. Αα. Γ.

3. Βατ. Εὐ. Α. Οὐ. Μι. - Εἰ ἀγαθὸς μὲν Παλ.

4. Βατ. Α. Οὐ. Μι. - δημιουργεῖ ὁ δημιουργός, ὁ Παλ. - δημιουργεῖ κατὰ τοὺς ἀνοήτους, ὁ Εὐ.

5. 'Ρωμ. Θ' 20.

6. Παλ. Βατ. - αὐτοῦ Εὐ. Α. Οὐ. Μι.

7. ἐν ἄπ. Χ. - σῶμα, οὐ γρηὶ δὲ τὸ Εὐ.

8. Παλ. Βατ. Α. Οὐ. Μι. - ἀγαθὸν ποιεῖν Εὐ.

9. Β' Κορινθ. ε' 14, 15.

συμφώνησις Θεῷ¹ πρὸς Βελίαν²; Διὰ τί³ δὲ καὶ ἠνέσχετο ὁ ἀγαθὸς Θεὸς τὸ ἔργον αὐτοῦ⁴ ἐνωθῆναι τῷ ἔργῳ τοῦ⁵ πονηροῦ, καὶ κακωθῆναι ὑπ' αὐτοῦ; ὁ πονηρὸς δὲ πάλιν πῶς ὑπέστη τὸ ἔργον⁶ αὐτοῦ ἀγαθύνεσθαι⁷; Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, τίς ἀπήρξατο τῆς ἐνώσεως; Εἰ μὲν γὰρ ὁ ἀγαθός, πῶς οὐκ ἐκακώθη κατὰ τοῦτο, τὸ πονηρὸν ἔργον προσλαβόμενος; εἰ δὲ ὁ πονηρὸς, δῆλον, ὡς καὶ αὐτὸς ἡγαθύνθη κατὰ τοῦτο, ἔρωτα λαβὼν ἀγαθοῦ δημιουργήματος. Ἐτι⁸ δέ, πότε γέγονεν ἡ ἔνωσις; εἰ μὲν γὰρ⁹ ἅμα τῇ παραγωγῇ¹⁰ ἑκατέρου δημιουργήματος, τό¹¹ τε¹² ἀγαθὸν γέγονεν ἅμα πονηρὸν τε καὶ ἀγαθόν, καὶ¹³ τὸ πονηρὸν ὡσαύτως ἀγαθόν τε καὶ πονηρὸν¹⁴. ἢ¹⁵ γὰρ ἔνωσις τὴν ἑκατέρου φύσιν τῇ κοινωνίᾳ συγχέουσα τό τε οἰκεῖον ἐλωβήσατο, καὶ τὸ ἀλλότριον ὠκείωσατο¹⁶. ὥστε καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀγαθόν τε ἅμα καὶ πονηρὸν¹⁷ ἐποίει τὸ ἔργον αὐτοῦ¹⁸, καὶ ὁ πονηρὸς πονηρὸν τε ἅμα καὶ ἀγαθόν. οὗ τί ἂν εἴη ἀνοητότερον, ἢ¹⁹ ἀτοπώτερον; Οὕτω μὲν οὖν, εἰ συμπροῆλθε τῇ τῶν ἔργων δημιουργίᾳ καὶ ἡ ἔνωσις²⁰. Εἰ δ' ἦν ἀλ-

1. Εὐ.- Χριστῷ. (B' Κορινθ. αὐτ.).

2. καθ' ἡμῶς γε.- ὅπερ ἀτοπώτερον βλάπτεσθαι τὸ ἀγαθὸν δημιουργήμα παρὰ τοῦ πονηροῦ πλάσματος· ἄλλως τε δὲ τίς κοινωνία γινώσκει πρὸς σκοτός, τίς δὲ συμφώνησις Θεῷ πρὸς Βελίαν; Εὐ.- ὅπερ πο.λὸν ἀτοπώτερον, ἡτιῶσθαι τὸ δημιουργήμα τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ πλάσματος τοῦ Πονηροῦ ἐν λ. X.

3. ἐντ. ἀκ. Λα.- ἐντ. λ. Εὐ.

4. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- αὐτοῦ Λα.

5. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν ἔργῳ τοῦ Λα.

6. ὅρα καὶ ΤΙΤΟΥ ΒΟΣΤΡΩΝ. Λόγον κατὰ μαθητῶν Α' § 92 (παρὰ MIGNÉ, αὐτ. Τόμ. ΙΗ' σ. 1080).

7. καθ' ἡμῶς γε.- πῶς ὑπέστη παράγωγον αὐτοῦ ἀγαθύνεσθαι Λα.- πῶς ὑπέστη ἀγαθύνεσθαι τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν λ. X.

8. ἐντ. λ. 'Α. Οὐ. Μι.

9. Παλ. Βατ.- εἰ γὰρ Λα.

10. καθ' ἡμῶς γε.- ἅμα τῆς παραγωγῆς ἐν ἔπ. X.

11. ἐντ. ἀκ. 'Α. Οὐ. Μι.

12. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι. (κ. κατ.).- τότε Λα. (κ. κατ.).

13. ἐντ. λ. 'Α. Οὐ. Μι.

14. Λα.- πονηρὸν τε καὶ ἀγαθόν ἐν λ. X.

15. ἐντ. ἀκ. 'Α. Οὐ. Μι.

16. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ὠκείωσατο Λα.

17. καθ' ἡμῶς γε.- πονηρὸν τε ἅμα καὶ ἀγαθόν ἐν ἔπ. X.

18. καθ' ἡμῶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἔπ. X.

19. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀνόητον ἅμα ἢ Λα.

20. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- καὶ ἔνωσις Λα.

λήλων ποτέ κεχωρισμένα ταῦτα, καὶ ὑφ' ἑκατέρου πλάστου προνοίας τε καὶ ἐπιμελείας τὸ οἰκεῖον πλάσμα ἤξιούτο, ἀμιγές¹ συντηρούμενον τοῦ ἀντικειμένου, τίς ἦν αὐτοῖς² ὁ τότε τῆς διακρίσεως λογισμός; καὶ πόθεν ὕστερον εἰς τὸν³ τῆς ἐνώσεως ἡλλοιωθήσαν; "Π γάρ πρότερον πρὸς τὸ οἰκεῖον συμφέρον καὶ ἑαυτοῦ καὶ τοῦ πλάσματος συνετήρει ἑκάτερος ἀνεπίμικτον, ἢ ἀσύμφορον εὐρόντες ἐκείθεν ἐσωφρονίσθησαν πρὸς τὴν ἔνωσιν. Καὶ πόσας ἄλλας δυσσεβείας τε καὶ ἀνοίας βρῦει ἡ πρώτη τῆς πλάνης ὑπόθεσις; Οὕτω Θεομάχον⁴ τε καὶ ἐμμανές καὶ ἀνόητον τὸ ἄλλον⁵ μὲν τῆς ψυχῆς, ἕτερον δὲ τοῦ σώματος δημιουργὸν⁶ τερατεύεσθαι!

Β'. Τὸ δὲ φάσκειν τοὺς ἐν τῇ πλάνῃ κατεχομένους, ὡς ἐνοχλεῖ ἡμᾶς πρὸς κακίαν⁷ ὁ πονηρός, τῆς ἀληθείας ἐστίν, ἀλλ' οὐ τῆς πλάνης, ὁδός· καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ⁸ παρὰ τραπεῖαν μερίζει⁹ ἡμᾶς τὴν¹⁰ ἀτμητον καὶ ἀδιαίρετον τοῦ Θεοῦ ἀρχὴν¹¹ καὶ ἐξουσίαν εἰς δύο τῆς πολυμηχανίου καὶ σφοδρᾶς ὀχλήσεως ἐστὶ¹² τοῦ πονηροῦ. Πλὴν ἐκεῖνος¹³ μὲν δυνατός ἐστιν ὀχλεῖν, οὐδ' ἡμεῖς¹⁴ δὲ ἀδυνατοῦμεν διακρούσασθαι τὴν ὀχλήσιν αὐτοῦ· διακρούμεθα δὲ διὰ τε σώματος καὶ ψυχῆς· ὥστε εἰ τὸ σῶμα ἡμῶν δύναται διακρούσασθαι τὴν ὀχλήσιν τοῦ πονηροῦ, καὶ οὐ διακρούσασθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ¹⁵ καταβάλεῖν αὐτοῦ πᾶσαν μηχανήν, πῶς ἐστὶν ἐκεῖνος πλάστης αὐτοῦ; Τὸ¹⁶ μὲν γὰρ ποίημα τοῦ Θεοῦ ἐντολῆς ὀλιγορῆσαι δεσποτικῆς, καὶ τῆς ἀπάτης γενέσθαι τοῦ ἐχθροῦ γνώμης ἐστὶ τῆς

1. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- τὸ οἰκεῖον ἡξιούτο ἀμιγυῖς Λα.

2. Παλ. Λα. Βατ.- αὐτὸς 'Α. Οὐ. Μι.

3. Παλ. Λα. Βατ.- εἰς τὴν 'Α. Οὐ. Μι.

4. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- θεομάχον Λα.

5. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀνόητον τὸν ἄλλον Λα.

6. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἕτερον δὲ δημιουργὸν τοῦ σώματος Λα.

7. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- πρὸς . . . τὴν Λα.

8. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- καὶ αὐτὸ τὸ Λα.

9. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- μερίζει Λα.

10. Παλ. Λα. Βατ.- τὸν 'Α. Οὐ. Μι.

11. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀδιαίρετον ἀρχὴν Λα.

12. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ὀχλήσεως ἐστὶ Λα.

13. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

14. Λα. Βατ.- οὐδὲ ἡμεῖς Παλ. 'Α. Οὐ. Μι.

15. ἐν ἔπ. Χ.- ὁ μὲν πονηρὸς δύναται ἡμᾶς ἐνοχλεῖν, ἡμεῖς δὲ δυνάμεθα διακρούεσθαι τὴν ὀχλήσιν αὐτοῦ διὰ τε ψυχῆς καὶ σώματος· εἰ δὲ τὸ σῶμα ἡμῶν ἱσχύει διώσασθαι τὴν προσβολὴν αὐτοῦ, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ περιγεῖσθαι, καὶ Εὐ.

16. ἐντ. λ. Εὐ.

ἐπ' ἄμφω ῥέπειν, ἐν τῇ πλάσει δεδομένης ἡμῖν (αὐτεξούσιον¹ γὰρ ἡ ψυχὴ καὶ ἰδοὶ² τέθεικα πρὸ προσώπου σου τὸν θάνατον καὶ τὴν ζωὴν³), τὸ δὲ ἤδη τὴν ὁλοκληρίαν ἔχον τοῦ κακοῦ πῶς οἶόν τέ ἐστι⁴ καταστρατηγῆσαι τῆς ἀρχῆς; Πόθεν γὰρ κρίσιν οὐκ ἔχον ἐξέστη τοῦ χείρονος; πῶς δὲ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐκλινε, καὶ τῆς προαγαγούσης⁵ ἰσχύος ἐκράτησεν⁶; ὥστε⁷ ἀδύνατον εἰς ἀντικειμένους ἀναφέρεισθαι ἀρχὰς τοῦ σώματος τὴν δημιουργίαν⁸ καὶ τῆς ψυχῆς⁹.

γ'. Ἀλλὰ¹⁰ γὰρ ἔτι φασί, καλῶς γε φάσκοντες· οὐδὲ γάρ, οὐδ' οὕτω κατεκράτησεν οὐδὲ τῶν ἐκόντων¹¹ προοδεωκότων ἑαυτοὺς τῆς ψυχῆς ὁ ἐχθρός, ὡς μηδαμῇ πρὸς μηδεμίαν¹² ὅλως τῆς ἀληθείας αἴγλην τοὺς ἐσκοτισμένους ἐπιστρέφεισθαι. Διὸ φασιν¹³, ὅτι ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ἦν¹⁴ ἀεὶ, καὶ ἔστι¹⁵, καὶ ἔσται, καὶ ὅτι ἀόρατος¹⁶ καὶ ἀκατάληπτος. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν αἴγλη τῆς¹⁷ ἀκτίνος ἐστὶ τῆς ἀληθείας· τῷ χρόνῳ δὲ τὸ σκότος δύνάμιν πολλὴν λαβόν, αὐτίκα καταχεόμενον αὐτῶν τῆς διανοίας τυφλοῖ τοὺς λογισμοὺς καὶ παρανοεῖν, καὶ λέγειν¹⁸, ὡς ὁ ποιηρὸς γέγονεν ἐκ τοῦ σκότους καὶ¹⁹ τοῦ πυρός²⁰, ὃ²¹ πολλοῦ γέλωτός ἐστιν²²

1. ὅρα καὶ ΤΙΤΟΥ ΒΟΣΤΡΩΝ, αὐτ. Λόγος Β' (παρὰ MIGNE, αὐτ. σ. 1140).

2. Δευτερονομίου Α' 15.

3. ἐν ἁπ. X. - Ἰδοὺ δέδωκα πρὸ προσώπου σου . . τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον (Δευτερονομίου, αὐτ.).

4. Λα. - ἐστίν ἐν λ. X.

5. Παλ. Βατ. - προαγαγούσης Λα. 'Α. Οὐ. Μι.

6. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι. - ἐκράτησε Λα.

7. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

8. ὅρα καὶ ΤΙΤΟΥ ΒΟΣΤΡΩΝ, αὐτ. (παρὰ MIGNE, αὐτ. σ. 1125).

9. ἐν ἁπ. X. - πῶς δ' ἂν ὁ ποιηρὸς κατὰ τοῦ οἰκείου πλάσματος ποιεῖται; ἀδύνατον οἶν εἰς ἀντικειμένους ἀναφέρεισθαι τὴν δημιουργίαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος Εὐ.

10. ἐντ. ἀκ. Γ.

11. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι. - ἐκόντων Λα. Γ.

12. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. - μηδαμῶς πρὸς μηδὲ μίαν Λα.

13. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. - διὸ φασίν Λα.

14. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. - ἦν Λα.

15. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. - καὶ ἐστὶ Λα.

16. Κολλοσσ. Α' 15.

17. Παλ. - αὐτῇ τῆς Λα. Βατ. - μὲν γὰρ τῆς Γ. - μὲν δὲ τῆς 'Α. Οὐ. Μι.

18. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

19. Παλ. Λα. Βατ. Γ. - σκότους τε καὶ 'Α. Οὐ. Μι.

20. ἐν ἁπ. X. - λέγουσιν ἐκ τοῦ σκότους καὶ τοῦ πυρός γεγενῆσθαι τὸν ποιηρὸν Εὐ.

21. ἐντ. λ. Εὐ.

22. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. (κ. κατ.) - ἐστὶ Λα. (κ. κατ.).

ἄξιον, μᾶλλον δὲ θακρύων ἀενάων¹ καὶ ἀδιανοήτου² γέννημα ψυχῆς. Τὸ γὰρ σκότος καὶ τὸ πῦρ εἰ μὲν αἰσθητὸν λέγουσι³, πάντως καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν⁴ προελθὸν αἰσθητὸν ὥστε ὁ πονηρὸς αἰσθητός⁵ ἐστίν. Εἰ δὲ γε νοητὸν ἐστὶ⁶ τὸ σκότος καὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο⁷, μᾶλλον ἐστίν⁸ ὁ πονηρὸς νοητός, ἐξ⁹ αὐτῶν προελθόν¹⁰. Καὶ τοῦτο δὲ τὸ σκότος καὶ τὸ πῦρ ἄρα¹¹ συναΐδια ἐστὶ¹² τῷ Θεῷ, ἢ ὕστερον γέγονε¹³; Καὶ¹⁴ ποῦ ἦν τότε ὁ πονηρός, ὅτε¹⁵ ταῦτα ἦν; Εἰ δὲ ὕστερον γέγονε, τίς ὁ προαγαγὼν αὐτά; τὸ γὰρ νοητὸν σκότος¹⁶ ἀπ' ἀρχῆς ὑπάρχον σκότος οὐδὲ τὸν προαγαγόντα αὐτὸ¹⁷ ἀθῶον¹⁸ ἀφίησιν ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὸ πῦρ, εἴπερ νοητὸν ὢν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κακίας γέγονε προβολεύς. Καὶ πῶς ἀρχηγὸς ὁ ἐξ ἐτέρων τὴν ὑπαρξιν λαβὼν; Καὶ πόσα ἂν τις εἴποι, τὴν ἄλογον ταύτην συζυγίαν λογοθετῶν;

δ'. Πῶς¹⁹ οὐκ ἤρκεσε τὸ σκότος μόνον προαγαγεῖν; πῶς οὐχὶ τὸ²⁰ πῦρ; Τίς ὁ συναγαγὼν ταῦτα πρὸς γένεσιν ἀρχῆς πονηρᾶς; πῶς οὐκ ἀρχὴ ταῦτα μᾶλλον²¹; Καὶ τί γέγονε; τί δὲ ποιεῖ, τοῦ ἐξ αὐτοῦ²² προεληλυθότος ἀρπάσαντος τὴν ἀρχήν;

1. Παλ. Λα. Βατ. Γ'. Οὐ. Μι.- ἀενάων Ἀ.

2. Λα.- ἀδιανόητον ἐν λ. Χ.

3. Λα.- λέγουσαν ἐν λ. Χ.

4. Παλ. Βατ. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι.- αὐτοῦ Λα.

5. ἐντ. λ. Γ'.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- Εἰ δὲ γε νοητὸν ἐστὶ Λα.- Εἰ δὲ νοητὸν ἐστὶ Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.

7. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἐκεῖνα Παλ. Βατ.- ἐκεῖνος Λα.

8. Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.- μᾶλλον ἐστὶν Λα.

9. ἐντ. ἀλ. Γ'.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- μᾶλλον ἐστὶν ὁ Πονηρὸς, κατὰ τὸ ἐξ αὐτῶν προελθόν Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.- μᾶλλον ἐστὶν ὁ Πονηρὸς ἢ τὸ ἐξ αὐτῶν προελθόν Παλ. Λα.- καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν προελθόν Γ'.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- ἄρα ἐν ἄπ. Χ.

12. Παλ. Βατ. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι.- συναΐδια ἐστὶ Λα.

13. Λα. Βατ. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι.- γέγονεν Παλ.

14. ἐντ. λ. Λα.

15. ἐντ. ἀλ. Λα.

16. Παλ. Βατ. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι.- Τὸ γὰρ σκότος Λα.

17. Λα.- αὐτὸν ἐν λ. Χ.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀθῶον ἐν ἄπ. Χ.

19. ἐντ. ἀλ. Εὐ.

20. ἐν ἄπ. Χ.- τὸ σκότος μόνον εἰς γένεσιν αὐτοῦ (τοῦ πονηροῦ); πῶς δὲ οὐ μόνον τὸ Εὐ.

21. Παλ. Λα. Βατ. Γ'. Εὐ.- πῶς οὐχὶ τὸ πῦρ; Τίς ὁ συναγαγὼν ταῦτα μᾶλλον Ἀ. Οὐ. Μι.

22. ἐν ἄπ. Χ.- τοῦ ἐξ αὐτῶν Εὐ.

"Αλλως τε δέ, εἰ ἐγένετο ὁ πονηρὸς ἐκ τοῦ σκότους καὶ τοῦ πυρός, πῶς¹ πάλιν² τοῦ σκότους καὶ τοῦ³ πυρός ποιητὴν⁴ λέγουσι⁵ τὸν πονηρόν; Εἰ δὲ οὐκ ἔστι τοῦ πυρός ὁ πονηρὸς ποιητής, ἔστι δὲ τὸ πῦρ αἰσθητόν, πῶς λέγουσιν, ὅτι ὁ ἀγαθὸς Θεὸς οὐδὲν ἐποίησεν αἰσθητόν⁶; Εἰ γὰρ αἰσχυνοίη τὸ ἀναίσχυτον αὐτῶν τῆς πλάνης⁷ δοῦναι τῷ πονηρῷ τὴν γένεσιν τοῦ πυρός, ἵνα μὴ⁸ νῦν μὲν πλάστην, νῦν δὲ πλάσμα τὸ αὐτὸ διελέγχωιτο ληροῦσα⁹, εἰς οὐδὲν ἐλάττονα¹⁰ γινωσκέτω καταστρέφουσα αἰσχύνην· ὁμολογήσει γὰρ καὶ ἄκουσα, καὶ σιγῶσα τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι Θεοῦ δημιουργήμα¹¹. ὅπερ¹² αὐτοῦ πάση σπουδῇ καὶ μηχαναῖς ἀφηρεῖτο πᾶσαις. Πάντως¹³ γὰρ τὸ αἰσθητόν πῦρ, ὅσον ἂν ἐσκοτίσθησαν, οὔτε ἀναρχόν, οὔτε ἀτίδιον ἐροῦσιν.

ε'. Εἴτα τοῦ σκότους πάλιν, εἰ καὶ μὴ πάντες αὐτῶν, ἔνιοι δὲ ὅμως ἀναδύντες λέγουσι τὸν ἀγαθὸν Θεὸν ἔχειν μὲν τὰ ἐπουράνια, καὶ δημιουργὸν εἶναι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ χορηγὸν εἶναι τοῖς ἀνθρώποις πράξεων τῶν ἀγαθῶν, οὐ¹⁴ μέχρι πολλοῦ δὲ τὴν ἀγλὺν ἀποσκευσάμενοι¹⁵ πάλιν δυσφημοῦσιν, οὔτε τῆς γῆς τὴν δημιουργίαν¹⁶, οὔτε τῶν ἐν μέσῳ αὐτῷ συναρμόττοντες, ἕτερον δὲ δημιουργὸν ἐπεισάγοντες¹⁷. τινὲς δὲ αὐτῶν (πολυσχιδῆς¹⁸ γὰρ ἡ πλάνη) καὶ τὸν οὐρανὸν αὐτὸν

1. ἐντ. λ. Λα.

2. ἐντ. λ. Γ'.

3. ἐντ. ἀκ. Γ'.

4. ἐντ. ἀκ. Λα.

5. Λα.- λέγουσιν ἐν λ. Χ.

6. ἐν ἀπ. Χ.- Εἴπερ αἰσθητὸν τὸ πῦρ, τίος ἐστὶν ἔργον; εἰ μὲν τοῦ ποιητοῦ, πῶς ἐξ αὐτοῦ τε καὶ τοῦ σκότους λέγουσι προελθεῖν τὸν ποιητόν; εἰ δὲ τοῦ ἀγαθοῦ, πῶς φασὶ μηδὲν αἰσθητὸν δημιουργῆσαι τὸν ἀγαθόν; τοιῶν γὰρ οὐκ ἂν δυναθεῖεν εἰπεῖν τὸ προαγαγόν τὸν ποιητόν· τὰ τοιῶτά γὰρ πάντα τῷ ἀγαθῷ διδόασιν. Εὐ.

7. ἐν ἀπ. Χ.- τῷ ἀγαθῷ διδόασιν. Ἀνάγκη ἦν φερόντας αὐτοὺς τὸ Εὐ.

8. Βατ. Εὐ.- ἵνα μὲν Παλ. Λα. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι.

9. Λα. Βατ. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι.- διελέγχωιτο ληροῦντες Εὐ.- διελέγχοιτο ληροῦσα Παλ.

10. Λα. Βατ. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἐλάττωτον Παλ.

11. ἐν ἀπ. Χ.- καὶ ἄκουσας ὁμολογήσαι τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι καὶ τὸ πῦρ δημιουργήμα Εὐ.

12. ἐντ. λ. Εὐ.

13. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

14. Λα. Γ'.- πράξεων ἀγαθῶν οὐ Παλ. Βατ.- πράξεων, οὐ Ἀ. Οὐ. Μι.

15. Λα. Βατ. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἀποσκευασάμενοι Παλ.

16. Λα. Βατ. Γ'.- τῆς γῆς δημιουργίαν Παλ. Ἀ. Οὐ. Μι.

17. ἐν ἀπ. Χ.- Τινὲς μὲν αὐτῶν φασὶ τὸν ἀγαθὸν Θεὸν δημιουργὸν εἶναι τοῦ οὐρανοῦ μόνον, τῆς δὲ γῆς καὶ τῶν ἐν μέσῳ ποιητὴν ἕτερον ἐπεισάγουσι Εὐ.

18. ἐν ἀπ. Χ.- δὲ τούτων (πολυσχιδῆς Εὐ).

καὶ τὰ ἐν μέσῳ πάντα τετολμήκασι λέγειν ποιήματα τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλ' εἴπερ ἐστὶν¹ ὁ οὐρανός, κατὰ τὴν ἐκείνων ἐμβροντησίαν, ἔργον τοῦ πονηροῦ, πῶς ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἀναπύεται²; καὶ³ εἰ ὁ οὐρανὸς περιέχει τὸν ἀέρα καὶ τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ (καὶ γὰρ καὶ τὰ καταχθόνια περιέχεται ἐν αὐτῷ), πῶς ὁ οὐρανὸς τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ οἶκος ὦν τὰ τοῦ πονηροῦ ἔργα, τουτέστι γῆν καὶ πῦρ καὶ ἀέρα περιέχει, καὶ οὐ περιέχει μόνον, ἀλλὰ καὶ διακυβεῖν⁴; Ἐκ γὰρ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς δύσεως καὶ τῶν ἄστρων, ἃ εἰσι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ⁵ καὶ πῦρ τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ καὶ τῆς εὐκρασίας ἀπολαύουσι, καὶ τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν ἐπὶ κοινῷ καρποῦνται συμφέροντι, καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις⁶ πρὸς τὴν παροῦσαν χρεῖαν ἀρμόζονται. Ἀλλ' εἰ τῆς πονηρᾶς ἀρχῆς ὁ οὐρανός, πῶς⁷ ὁ⁸ σωτὴρ ἡμῶν εὐχεσθαι τὴν θυμωσίαν ἐκείνην καὶ φρικτὴν εὐχὴν ἐκδιδάσκων⁹, καὶ παραδιδούς¹⁰, Πάτερ ἡμῶν, φησὶν, ὁ¹¹ ἐν τοῖς οὐρανοῖς; καὶ¹², Γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς¹³ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς; πῶς¹⁴ οὖν ἐν ἄλλοτρίῳ κτίσματι ὁ πάσης δημιουργὸς κτίσεως ἐνοικεῖ, καὶ τούτῳ¹⁵ πονηρῷ, καὶ ἔργον ὑπάρχοντι πονηροῦ; Ἀλλὰ τοῦ δὲ συμπαθεῖς εἶναι πρὸς ἀλλήλους νομοθετῶν ὁ σωτὴρ, Ἐὰν ἀφῇτε, φησὶ¹⁶, τοῖς¹⁷ ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ἡμῖν ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος· καὶ πάλιν τῷ θελήματι τοῦ Θεοῦ κατακολουθεῖν παραινῶν, ἐπεὶ αὐτὸς πρῶτος¹⁸ ὑπερφυῶς ἐτελείωσε τὸ θέλημα αὐτοῦ, "Ὅστις¹⁹ ἔν, φη-

1. ἐν ἄπ. X. - εἴπερ ἐστίν· Εὐ.

2. ἐν ἄπ. X. - ἀναπαύεται τοῖς δημιουργηθεῖσι παρὰ τοῦ πονηροῦ Εὐ.

3. ἐν τ. λ. Εὐ.

4. Παλ. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι. - διακυβεῖν Ἀα.

5. καὶ ἡμᾶς γε. - ἀήρ ἐν ἄπ. X.

6. καὶ ἡμᾶς γε. - ζώοις ἐν ἄπ. X.

7. ἐν τ. ἄκ. Εὐ.

8. ἐν ἄπ. X. - πῶς δὲ ὁ Εὐ.

9. Παλ. Αα. Βατ. Γ. Εὐ. - φρικτὴν ἐκδιδάσκων Ἀ. Οὐ. Μι.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' 5' 9.

11. ἐν ἄπ. X. - παραδιδούς φησὶ, Πάτερ ἡμῶν ὁ Εὐ.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 10.

13. Εὐ. - ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καί, Ἀγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ὡς ἐν λ. X.

14. ἐν τ. λ. Εὐ.

15. καὶ ἡμᾶς γε. - καὶ τῷ τε Αα. Γ. Οὐ. Μι. - καὶ τότε Ἀ. - καὶ τὸ τότε Παλ. Βατ.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 14.

17. Παλ. Αα. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι. - ἀφῇτε τοῖς Γ.

18. Παλ. Αα. Βατ. - πρῶτος Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

19. ἐν τ. ἄκ. Εὐ.

σί¹, ποιήσῃ² τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς³, αὐτός μου ἀδελφός καὶ ἀδελφή καὶ μήτηρ ἐστὶ⁴, φιλικανθρώποις⁵ δωρούμενος σπλάγγνοις, ἔπερ αὐτὸς εἶχε κατὰ φύσιν· αὐτὸς⁶ μὲν γὰρ Ἰῷς τοῦ Πατρὸς⁷ οὐ κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ φύσιν· πληρῶν⁸ δέ, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, τὸ θέλημα αὐτοῦ⁹, τοὺς κατὰ μίμησιν πληρωτάς εἰς υἱοθεσίαν ἄγει, καὶ τὸ τῶν ἀδελφῶν χαρίζεται ὄνομα. Καὶ¹⁰ τί ἄν τις ἀναλέγοιτο¹¹, δι' ὧν οὐράνιον καὶ ἐν οὐρανοῖς ὁ σωτὴρ τὸν Πατέρα ἀνυμνεῖ; τί δὲ τᾶλλα λέγω; πῶς¹² τῶν παλαμναίων οὐ καταδύεται τὸ ἀναίσχυντον, τῆς δεσποτικῆς ἡχούσης¹³ φωνῆς¹⁴. Ἐξομολογοῦμαι¹⁵ σοι¹⁶, Πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς; οὐ γὰρ μόνον¹⁷ ἐνταῦθα τοῦ οὐρανοῦ κύριον, ἀλλὰ καὶ τῆς γῆς τρανολογεῖ· καὶ τί ταύτης¹⁸ τῆς μαρτυρίας σαφέστερον; τί δὲ δυνατώτερον καὶ τὸν Πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δημιουργὸν καὶ κύριον παραστῆσαι τοῦ παντός, καὶ τὸ θεομάχον τῆς ἀποστασίας ἐμφράξαι στόμα¹⁹;

ς'. Θεολογήσαντι²⁰ δὲ πάλιν τῷ Πέτρῳ²¹ τὸν κοινὸν ἡμῶν διδάσκαλον καὶ Θεόν, ὥσπερ τῆς θεολογίας αὐτὸς ἀνταποδιδούς μισθὸν μακαρίζει μὲν τὸν θεολόγον θεοπρεπῶς, τὴν ἀποκάλυψιν δὲ ταύτην τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα ἐκδιδάσκει παρα-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΒ' 50.

2. ἐν ἄπ. X.- καὶ αἰθεῖς, ὅστις ἂν ποιήσῃ Εὐ.

3. Παλ. 'Α. Οὐ. Μι.- τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς Λα. Βατ. Γ. Εὐ.

4. ἐν ἄπ. X.- μήτηρ ἐστὶ Εὐ.

5. ἐντ. λ. Εὐ.

6. ἐντ. λ. Λα. Γ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- Πατὴρ ἐν ἄπ. X.

8. ἐντ. ἄκ. Λα. Γ.

9. Παλ. Λα. Βατ. Γ.- αὐτῶν 'Α. Οὐ. Μι.

10. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

11. Εὐ.- ἀναλέγου ἐν ἄπ. X.

12. ἐν ἄπ. X.- τὸν Πατέρα διακηρύττει; ἀλλὰ πῶς Εὐ.

13. Μι. (σημ.).- ἐχούσης ἐν ἄπ. X.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 25.

15. ἐν ἄπ. X.- ἀναίσχυντον, φανερώτερον τοῦ Σωτῆρος λέγοντος Ἐξομολογοῦμαι Εὐ.

16. Γ. Εὐ.- σε Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.

17. ἐν ἄπ. X.- οὐ μόνον γὰρ Εὐ.

18. ἐν ἄπ. X.- τρανολογεῖ. Τί οὖν ταύτης Εὐ.

19. Εὐ.- ἀποστασίας θριαμβεῖσαι ἐν ἄπ. X.

20. ἐντ. λ. Εὐ.

21. Λα. Γ.- πάλιν τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων Πέτρῳ Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.

σχεῖν αὐτῷ· Μακάριος γὰρ εἶ¹, φησὶν², βάρ³ Ἰωνᾶ, ὅτι σάρεξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατὴρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ⁴ δώσω⁵ σοι⁶ τὴν κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὁ⁷ ἐάν⁸ δόξης ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὁ ἐάν λύσης ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ μυρία ἄν τις εἰς ἔλεγχον τῆς ἀσεβοῦς διανοίας ἐκ τῶν ἱερῶν συναγάγοι λογίων. "Ὁρχ" δὲ καὶ τοῦτο· Βαπτισθεῖς¹⁰ ὁ Ἰησοῦς ἄνεισιν εὐθὺς¹¹ ἀπὸ τοῦ ἕδατος (ὃ γλώσσης μελετώσης δυσσέβειαν! ἐν¹² τῷ πλάσματι τοῦ πονηροῦ ὁ τοῦ¹³ ἀγαθοῦ Πατρὸς ἀγαθὸς Υἱὸς¹⁴ βαπτισθεὶς ἐκείθεν ἄνεισι)· Καὶ ἰδοὺ¹⁵, ἀνέφχθησαν αὐτῷ οἱ¹⁶ οὐρανοί (ἄλλο πάλιν πλάσμα¹⁷ πονηρᾶς χειρὸς!)· διατί¹⁸ δὲ ἀνέφχθησαν, καὶ τίνας χάριν; Εἶδε¹⁹ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, φησί²⁰, καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερίν (τρίτος οὗτος τῆς ἀσεβείας ἐν ὀλίγοις ῥήμασι²¹ ὁρίαντος)· πῶς γὰρ ἐν τῷ σχήματι τοῦ πλάσματος²² τοῦ πονηροῦ τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα τυποῦται, καὶ κάτεισιν ἐκ τῶν ἔργων τοῦ ἐχθροῦ, κακέϊθεν²³

1. Λα. Γ.- Μακάριος εἶ Πλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΣ' 17, 19.

3. ἐν ἄπ. Χ.- Σύμων βάρ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 17.

4. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

5. Λα. Βατ. Γ.- καὶ τῷ Πέτρῳ δέ γρησιν ὁ Σωτὴρ δώσω Εὐ.- ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ γὰρ δέ σοι λέγω· Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἡδον οὐ κατασχεύουσιν αὐτήν· καὶ δώσω Πλ. 'Α. Οὐ. Μι.

6. Λα. Βατ. Γ.- 'Α. Οὐ. Μι.- ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς . . καὶ δώσω σοι Πλ. (ΜΑΤΘΑΙΟΥ' αὐτ.)- δώσω σοι Εὐ.

7. ἐντ. λ. Εὐ.

8. Πλ. Βατ. Γ.- 'Α. Οὐ. Μι. (κ. κστ.)- καὶ ὁ ἐν ἄπ. Λα. (κ. κστ.).

9. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Γ' 16.

11. ἐν ἄπ. Χ.- ἀνέβη εὐθὺς ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

12. ἐν ἄπ. Χ.- ἕδατος πῶς ἐν Εὐ.

13. ἐν ἄπ. Χ.- πονηροῦ καὶ τοῦ Εὐ.

14. Πλ. Βατ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- Πατὴρ Υἱὸς Λα. Γ'.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

16. ἐν ἄπ. Χ.- ἀνέφχθησαν οἱ Εὐ.

17. Εὐ.- ἄλλο πλάσμα πάλιν ἐν ἄπ. Χ.

18. ἐν ἄπ. Χ.- χεῖρὸς κατ' αὐτούς, διατὶ Εὐ.

19. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

20. ἐν ἄπ. Χ.- Θεοῦ γρησι Εὐ.

21. Εὐ.- ἐν ὀλίγοις ῥήμασι Πλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἐν ὀλίγοις Γ'.

22. ἐν ἄπ. Χ.- πῶς γὰρ ἐν τῷ πλάσματι Εὐ.

23. ἐν ἄπ. Χ.- κακέϊθεν Εὐ.

κατιὸν¹ ἔρχεται ἐπὶ τὸν Ἰησοῦν² (καὶ τετάρτη στήλη τῆς ἀσεβείας!); φωνή³ διδεται ἐκ τῶν οὐρανῶν· Οὗτός ἐστιν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα. Ἐπισκόπει μοι, ἀγαπητέ, καθεκάστην⁴ λέξιν, ὅπως αὐταῖς συμπρόεισιν ὁ κατὰ τῆς ἀσεβείας ἄφυκτος ἔλεγχος· Οὗτός ἐστι, φησὶν⁵, ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα· τίς οὗτος; ὁ ἐν ὕδατι βαπτιζόμενος, ᾧ ἀνεψύχθησαν⁶ οἱ οὐρανοί, ἐφ' ὃν τὸ Πνεῦμα τὸ ἐμὸν ἐν μορφῇ περισσευῶς καταβαῖνον ἐκ τῶν οὐρανῶν συνέπιμαρτύρεται τοῦ βαπτιζομένου τὴν υἰότητα; πάντα ἐμὰ διὰ τῶν ἐμῶν κτισμάτων ὁ ἐμὸς Υἱός, τὸ θέλημα πληρῶν τὸ ἐμὸν, τὴν σωτηρίαν καταπράττεται⁷ τοῦ κόσμου, μόνης δὲ τῆς τοῦ⁸ Πνεύματος ἐξουσίας τῷ ὁμοφυεῖ συμπαρούσης, καὶ ἀνακηρυττούσης πρᾶγματι⁹ τὸ γνήσιον τῆς υἰότητος. Ἐτέρωθι¹⁰ δὲ¹¹ πάλιν τοῖς πάντα πρᾶττουσι πρὸς τὸ ἀρέσκειν¹² ἀνθρώποις¹³ ἐπιτιμῶν, Μισθόν, φησὶν¹⁴, οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ Πατρὶ ὑμῶν, τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καί¹⁵, Πόσῳ μᾶλλον ὁ Πατήρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν; καί¹⁶, Εἷς ἐστιν ὁ Πατήρ ὑμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τί δέ; καὶ ἀνέβλεπεν ὁ ἀγαθὸς Υἱὸς τοῦ ἀγαθοῦ Πατρὸς εἰς ἀλλότριον¹⁷ ποίημα, τὸν οὐρανόν¹⁸, καὶ¹⁹ τοὺς δακτύλους εἰς τὰ ὦτα ἐμβαλὼν²⁰ τοῦ κωφοῦ ἤπειτο τῆς γλώσσης, πτύσας²¹,

1. Παλ. Βατ. Εὐ.- κατιὸν Λα. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

3. Αὐτ. 17.

4. ἐν ᾧ. Χ.- καθ' ἐκάστην Εὐ.

5. ἐν ᾧ. Χ.- οὗτός ἐστι φησιν Εὐ.

6. Λα.- ἀνεψύχθησαν Παλ. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἠνεψύχθησαν Εὐ.

7. Παλ. Λα. Βατ. Εὐ.- καταπράττει Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

8. Λα. Εὐ.- μόνης τῆς τοῦ Παλ. Βατ. Γ.- μόνης δὲ τοῦ Ἀ. Οὐ. Μι.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- τῷ πράγματι ἐν ᾧ. Χ.

10. ἐντ. λ. Εὐ.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐτέρωθι δὲ Παλ. Βατ.- ἐτέρωθεν δὲ Λα. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

12. Παλ. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- πρὸς ἀρέσκειαν Λα.

13. Α' Θεσσαλον. β' 4.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ς' 1.

15. Αὐτ. Ζ' 11.

16. Αὐτ. ΚΓ' 9.

17. Λα. Γ.- Πατὴρ ἀλλότριον Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.

18. ΜΑΡΚΟΥ Ζ' 34.

19. Αὐτ. 33.

20. Παλ. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἐμβαλὼν Λα.

21. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 35.

καὶ τῆς κωφώσεως ἀπέλυε τὸν κωφόν¹ (ἄλλο πάλιν πλάσμα πονηρόν, ὡς οἱ θεομαχῶντες φασι²!); Τί δέ, λέγοντος αὐτοῦ³, *Πάτερ, δόξασόν σου τὸν Υἱόν*, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦκεν ἡ φωνή, λέγουσα⁴, *Καὶ ἐδόξασα, καὶ πάλιν δοξάσω*; Ἦδὲ μὲν γὰρ αὐτός, ὅτι καὶ ἐδόξασε, καὶ δοξάσει καὶ οὐ διὰ τοῦτο ἦτι τὸν Πατέρα· αὐτὸς γὰρ ἔχων πάντα τοῦ Πατρὸς, καὶ μόνος εἰδὼς τὸν Πατέρα⁵ οὐδὲ τοῦτο ἡγνέει· ἀλλ' ἵνα καὶ τὸ παρὸν τῶν ἀκρωμένων πληθὺς σαφῶς ἐπιγνῶ, καὶ μάθῃ, ὅτι καὶ παραιτεῖται τὸ πάθος ὡς ἄνθρωπος, καὶ ἐπιζητεῖ τοῦτο, πάντας⁶ διδάσκων, ὡς ἐκὼν αὐτὸ ὑπέρχεται· διὸ καὶ ἔλεγεν⁷. Οὐ δι' ἐμὲ γέγονεν ἡ φωνὴ αὕτη⁸, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς· ἐγὼ μὲν γὰρ ἤρην τὰ τοῦ Πατρὸς πάντα, καὶ οὐδὲν ἡγνόουν· οὐδὲ δι' ἐμὲ τὴν φωνὴν πρὸς αὐτὸν ἀφῆκα, οὐδὲ δι' ἐμὲ ταύτην αὐτὸς ἐβεβαίωσε, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς, ἵνα γνῶτε, ὅτι συντρέχει τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν τῷ θελήματι τοῦ Πατρὸς· καὶ τὸ πάθος δόξαν ὀνομάζω· ὑπὲρ γὰρ ὑμῶν ἀπάντων ἀνακαταδέχομαι⁹ τοῦτο. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ αἴτησις προσήχθη, καὶ ἡ ἐξ οὐρανῶν πατρικὴ φωνὴ ἐβεβαίωσε τὰ αἰτηθέντα¹⁰. Ἀλλὰ τέως μὲν τσαῦτα περὶ τούτων.

ζ'. Εἰ δέ γε τὸ πῦρ ποίημα τοῦ πονηροῦ, πῶς ὁ ἀγαθὸς Θεός, ὁ τοῦ ἀγαθοῦ Υἱός, τοὺς μυσταγωγουμένους αὐτῷ¹¹ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ βαπτίζει¹² καὶ πυρί, τὸ πλάσμα συνάπτων τοῦ ἐχθροῦ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ δι' ἀντικειμένων ἀγιάζων τὸν βαπτιζόμενον; Ποῖος γὰρ ἂν τις τοῦτο παρὰδέξοιτο¹³ νοῦς; ποῖος οἶσοι¹⁴ τὸ δύσφημον λογισμός; τίς δὲ οὐ καταγνοίῃ τῆς δυσσεβείας τὸ μέγεθος;

1. ἐν ᾧ. X. - ἔβαλε τοὺς δακτύλους . . εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πένσας ἤψατο τῆς γλώσσης ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 33.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - φασιν ἐν ᾧ. X.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΖ' 1.

4. Αὐτ. ΙΒ' 28.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 27.

6. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. - πάντως Λα.

7. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 30.

8. Παλ. Λα. Βατ. - γέγονεν ἡ φωνὴ αὕτη Γ. - γέγονεν ἡ φωνὴ 'Α. Οὐ. Μι. - αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

9. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι. - ἀναδέχομαι Λα. Γ.

10. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. - τὰ αἰτήματα Λα.

11. ΛΟΥΚΑ Ι' 16.

12. ἐν ᾧ. X. - βαπτίζει ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

13. καθ' ἡμᾶς γε. - παραδέχεται Λα. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. - παραδέχεται Παλ. Βατ.

14. καθ' ἡμᾶς γε. - οἶσει ἐν ᾧ. X.

Πῶς δὲ πάλιν ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ποιεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα¹ καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα², τοῖς ἀλλοτρίοις ἔργοις ποιητὴν ἐπιγράφων³ ἑαυτόν· τὴν γὰρ προφητικὴν ταύτην φωνὴν ὡς ἐκ Θεοῦ καὶ Θεῖαν ὁ Παῦλος καὶ τῆς ἀληθείας ἐπισφραγίζεται κήρυγμα. Καὶ τὸ ἄχυρον δέ, ὃ τῶν ἀμαρτωλῶν μὴ-νύει τὸ ἄχρηστον, πῶς πάλιν τῷ πλάσματι παραδίδωσιν εἰς κόλασιν τοῦ ἐχθροῦ; πυρὶ γὰρ ἀσβέστῳ φησὶ⁴ κατακαίεσθαι. Καὶ πῶς⁵ ἦλθε πῦρ βαλεῖν ἐπὶ⁶ τὴν γῆν ὁ καθαιρέτης τοῦ ἐχθροῦ, τὸ ἔργον πλατύνων καὶ αὐξων τοῦ ἐχθροῦ; Πῶς δὲ καὶ⁷ ἡτοιμάσται τῷ διαβόλῳ τὸ πῦρ⁸, εἰ ἐκείνός ἐστιν ὁ τούτου δημιουργός; οὐ γὰρ αὐτὸς ἑαυτῷ τὴν τιμωρὸν ὑφίστησι⁹ δίκην¹⁰. Ἄλλως τε δέ¹¹, εἰ μὴ τὸ πῦρ, ὡς ἔοικεν, ὑπέστησεν ὁ ἐχθρός, ὡς¹² ὁ τῶν ἀθέων¹³ λῆρος¹⁴, οὐκ ἂν ἔσχεν ὁ ἀγαθὸς Θεός¹⁵ οὔτε¹⁶ δι' οὗ τοὺς ἀνεπιστράφως ἀμαρτάνοντας κολάσει, οὔτε δι' οὗ αὐτὸν τὸν σπορέα τῶν ζιζανίων τὴν¹⁷ δικαίαν εἰσπράττεται δίκην¹⁸. Καὶ πόσα ἂν τις ἀπαριθμήσαιο τοιαῦτα;

ή. Ἄλλ' εἴπερ¹⁹, ὡς ἡ βλάβη καὶ δυσσεβῆς θρασύνεται γλῶσσα, τὰ ἐπίγεια τοῦ πονηροῦ, πῶς λέγει αὐτὰ ἴδια ὁ κοινὸς ἡμῶν δεσπότης καὶ σωτὴρ²⁰;

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα Παλ. Λα. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἀγγέλους πνεύματα Γ.

2. Ἐβρ. Α' 7.

3. Λα. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἔργοις ἐπιγράφων Παλ.

4. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 17.

5. Αὐτ. ΙΒ' 49.

6. ἐν ἄπ. Χ.- εἰς ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 41.

8. ἐν ἄπ. Χ.- τὸ πῦρ . . τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑφίστησιν ἐν ἄπ. Χ.

10. ὅρα καὶ ΤΙΤΟΥ ΒΟΣΤΡΩΝ. Λόγον Α' αὐτ. (παρὰ MIGNIE, αὐτ. σ. 1070).

11. Παλ.- Ἄλλως δὲ ἐν λ. Χ.

12. ἐντ. λ. Ἀ. Οὐ. Μι.

13. Βατ. Γ.- ὁ τῶν ἀπόρων Λα.- ὁ τῶν ἀσβέστων Παλ.

14. Παλ. Βατ. Γ.- κ. λῆρος Λα.

15. Παλ. Βατ. Γ.- ὁ ἀγαθὸς ὁ Θεός Λα.

16. ἐντ. ἀκ. Ἀ. Οὐ. Μι.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- οὔτε αὐτὸν τὸν σπορέα τῶν ζιζανίων, δι' οὗ τὴν Παλ. Λα. Βατ.- οὔτε αὐτὸν σπορέα ζιζανίων, δι' οὗ τὴν Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 39, 41.

19. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

20. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 11.

Εἰς¹ τὰ ἴδια γὰρ ἦλθε, φησί², καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Εἰ δὲ λέγοιεν οἱ ἀποστάται ἴδια μὲν εἶναι τοὺς προφητικούς λόγους, ἐλθεῖν δὲ εἰς αὐτοὺς τὸν Χριστόν, ἐκείνους δὲ τοῦτον μὴ³ παραδέξασθαι, ὁρᾷτε⁴ τὴν ὑπερβάλλουσαν αὐτῶν ἄνοιαν καὶ ἀναισχυντίαν. Πρῶτον μὲν, πῶς λέγουσι τοὺς προφητικούς λόγους ἰδίους⁵ εἶναι τοῦ Χριστοῦ, αὐτοὺς τοὺς προφήτας λέγοντες πλάσματά τε⁶ εἶναι καὶ ἐπίπνοιαν δέχεσθαι τοῦ πονηροῦ⁷; Δεύτερον δέ, πῶς εἰς τοὺς προφητικούς λόγους ἦλθεν ὁ Χριστός; Πρῶτον μὲν γὰρ εἰς ἀλλοτρίους ἦλθε, κατὰ τὸν ἐκείνων λόγον· ἀλλότριοι⁸ γὰρ οἱ προφητικοὶ λόγοι, ὡς ἐξ ἀλλοτρίου ἐμπνεόμενοι, καὶ οὐκ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ. Ἐπειτα δέ, πῶς⁹ δύνανται ὅλως ἴδιοι εἶναι οἱ προφητικοὶ λόγοι τοῦ¹⁰ Χριστοῦ, οἵτινες οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν; λέγει γάρ, Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ἔτι δέ, τίσιν¹¹ ἔδωκεν¹² ὁ Χριστὸς ἐξουσίαν τέκνα¹³ Θεοῦ γενέσθαι¹⁴; ἄρα τοῖς προφητικοῖς λόγοις¹⁵; καὶ πῶς οὐ μικρὸς λῆρος τοῦτο; οἱ λόγοι γάρ, εἰ μὲν ἐκ Θεοῦ¹⁶ εἰσιν, αὐτόθεν ἔχουσι τὸ εἶναι οἰκεῖοι Θεοῦ· εἰ δὲ ἐκ τοῦ πονηροῦ¹⁷, πῶς ἂν τεκνωθεῖεν Θεῷ; Ἔτι δέ, ποῖος μὲν λόγος προφητικὸς ἐξ αἱμάτων καὶ ἐκ θελήματος¹⁸ ἀνδρός, καὶ ποῖος οὐκ ἐκ¹⁹ θελήματος σαρκὸς²⁰ ἐγεννήθη; ἐπάγει γάρ²¹. Οἱ οὐκ ἐξ

-
1. ἐν ᾗπ. X.- πῶς λέγονται τοῦ κοινοῦ ἡμῶν δεσπότου καὶ σωτῆρος; Εἰς Εὐ.
 2. ἐν ᾗπ. X.- ἦ.θ.ε. φησι Εὐ.
 3. ἐν ᾗπ. X.- μήτε Εὐ.
 4. Παλ. Λα. Εὐ.- ὅρα Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.
 5. ἐν ᾗπ. X.- ἴδια Εὐ.
 6. καθ' ἡμᾶς γε.- πλάσματα Εὐ.- πλάσμα τε ἐν λ. X.
 7. ἐν ᾗπ. X.- εἶναι τοῦ Πονηροῦ, καίτοι ἐπίπνοιαν παρ' αὐτοῦ δέξασθαι Εὐ.
 8. Παλ. Λα. Εὐ.- ἀλλότριον Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.
 9. ἐντ. λ. Εὐ.
 10. Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἴδιοι εἶναι προφητικοὶ τοῦ Γ'.
 11. ἐντ. ἀκ. Εὐ.
 12. Εὐ.- εἰνας ἔδωκεν ἐν λ. X.
 13. Παλ. Λα. Βατ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- ὁ Χριστὸς τέκνα Γ'.
 14. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 12.
 15. Εὐ.- τοὺς προφητικούς λόγους ἐν λ. X.
 16. ἐν ᾗπ. X.- ἐκ τοῦ Θεοῦ Εὐ.
 17. Εὐ.- εἰ δὲ πονηροὶ ἐν λ. X.
 18. Παλ. Βατ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- καὶ θελήματος Λα. Γ'.
 19. Γ.- ἀνδρὸς καὶ οὐκ ἐκ Λα.- ἀνδρὸς, καὶ ἐκ Παλ. Βατ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.
 20. Παλ. Βατ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀνδρὸς Λα. Γ'.
 21. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 13.

αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός¹, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν· τίνες οὖν οἱ ἐξ αἱμάτων γεγεννημένοι λόγοι, καὶ τίνες οἱ μή; οὐδεὶς² γὰρ λόγος, οὔτε ἀγαθός, οὔτε πονηρός, ἀλλ' οὔτε ἀληθής, οὔτε ψευδής, καὶ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ πρόεισι³, καὶ ἐκ τοῦ πονηροῦ, οὐμενουν⁴ ἐξ αἱμάτων, ἣν καὶ⁵ πλέον μακρῶσιν οἱ ταῦτα λέγοντες, οὐ γεγέννηται· ὥστε χώραν ἐν τούτοις τοῖς δεσποτικοῖς ῥήμασιν οὐδεμίαν οἱ προφητικοὶ λόγοι λαμβάνουσιν. Ἀλλ' ἴδια⁶ μὲν καλεῖ⁷ τὸν κόσμον, ὥς που καὶ ἀλλαχοῦ φησι⁸ πρὸς τοὺς μαθητάς⁹. Ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῇτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Ποῖα οὖν ἴδια λέγει ἐνταῦθα; ἄρα τοὺς προφητικούς λόγους; ἢ δῆλον, ὅτι¹⁰ τὸ κτῆμα καὶ τὴν κατοικίαν¹¹ ἕκαστου. Ὡς περ οὖν ἐνταῦθα ἴδια, οὐχὶ κατὰ τὸν μεμνηνόμενον λῆρον, τοὺς προφητικούς λόγους λέγει, ἀλλὰ τὸ ἕκαστου κτῆμα καὶ τὴν ἰδίαν οἰκίαν, εὖτω καὶ ἐπειδὴν λέγει, Εἰς¹² τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον, ἴδια μὲν τὸν αἰσθητὸν κόσμον λέγει· κτῆμα γὰρ αὐτοῦ καὶ ποίημα οὗτος, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ¹³ ἐν αὐτῷ, ὧν οἱ μὲν παρέλαβον αὐτοῦ τὴν¹⁴ μυσταγωγίαν, οἱ δὲ οὐ. Καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν αὐτὸς¹⁵ ὁ Ἰησοῦς, ὁ σωτὴρ ὑμῶν, τὴν ἰδίαν παρατρέχων¹⁶ πατρίδα, καὶ τὴν αἰτίαν τῆς παραδρομῆς¹⁷ ἀποδιδούς¹⁸ ἐμαρτύρησε, λέγων¹⁹, "Ὅτι²⁰ προφήτης²¹ ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμῇ"

1. ἐν ἄπ. X. - οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκός, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρός ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

2. ἐντ. λ. Εὐ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - πρόεισιν ἐν ἄπ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε. - οὐ μενοῦν ἐν ἄπ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - εἰ καὶ ἐν ἄπ. X.

6. ἐντ. ἄπ. Εὐ.

7. ἐν ἄπ. X. - Λοιπὸν οὖν ἴδια καλεῖ Εὐ.

8. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. - φησὶ Παλ. Λα. Βατ. Γ.

9. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΣ' 32.

10. καθ' ἡμᾶς γε. - λόγους; ἢ δηλονότι ἐν ἄπ. X. - λόγους λέγει, ἢ δηλονότι Εὐ.

11. ἐν ἄπ. X. - τὴν κατοικίαν καὶ τὸ κτῆμα Εὐ.

12. ἐν ἄπ. X. - λέγει, καὶ εἰς Εὐ.

13. ἐν ἄπ. X. - δὲ οἱ Εὐ.

14. Παλ. Λα. Βατ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. - παρέλαβον τὴν Γ.

15. ἐντ. λ. Εὐ.

16. Γ. - Περιτρέχων ἐν λ. X.

17. Γ. - περιδρομῆς ἐν λ. X.

18. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀποδιδούς ἐν ἄπ. X.

19. ἐντ. ἄπ. Εὐ.

20. ἐν ἄπ. X. - φησὶν, ὅτι Εὐ.

21. ΙΩΑΝΝΟΥ Δ' 44.

οὐκ ἔχει. Φανερώς¹ τοίνυν γεγεννημένης τῆς φωνῆς ἐξ αὐτῶν τῶν εὐαγγελικῶν ῥημάτων, τῆς σημειώσεως τὴν ἴδιαν, ὅτι τὸν κόσμον καὶ τὴν ἐν τῷ κόσμῳ πατρίδα ἣ τὸ κτῆμα δηλοῖ, πῶς οὐ μεμήνησαι φανερώτερον οἱ πρὸς μύθους καὶ λήρους τὰ οὕτω περιφανῆ καταστρέφοντες; Τῶν γοῦν δεσποτικῶν λογίων ἴδια μὲν τοῦ κυρίου τὸν κόσμον λεγόντων, ἰδίους δὲ τοὺς ἐν αὐτῷ, καὶ τε ἔλαβον αὐτόν, καὶ τε μὴ — οἱ μὲν γὰρ λαβόντες, μετὰ τοῦ εἶναι ἴδιοι ὡς ποιήματα² αὐτοῦ, καὶ ἐτεκνώθησαν αὐτῷ, δεξάμενοι τὸν ἐπὶ τῇ σφῶν αὐτῶν σωτηρίᾳ παραγεγονότα, οἱ δὲ μὴ παραλαβόντες αὐτόν, καὶ ἴδιοι ὥσιν³ ὡς πλάσματα⁴ αὐτοῦ, ἀλλ' οὖν οὐ παραδεξάμενοι αὐτόν τῆς δευτέρας καὶ πνευματικῆς υἰοθεσίας ἀπεξένωσαν ἑαυτούς, — οὕτω γοῦν τῶν λογίων τὰ ἴδια καὶ τοὺς ἰδίους ἐρμηνεύοντων, πῶς οὐ βδελυκτοὶ⁵ τῆς πλάνης οἱ ἕτερόν τι⁶ τοῖς ῥήμασιν ὑποβαλλόμενοι; "Ὅτι⁷ δὲ ἴδια τὸν κόσμον φησί⁸, καὶ ἐκ τούτων ἔστι⁹ σαφῶς συνορᾶν. Ἦν γάρ, φησί¹⁰, τὸ¹¹ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον¹²· πῶς οὖν κόσμον; δῆλον, ὅτι¹² τὸν αἰσθητόν· καὶ πότε ἐφώτισεν; ὅτε παραγένονεν ἐν αὐτῷ· πότε δὲ παραγένονε, τὸ εὐαγγέλιον βοᾷ. Ἐν τῷ κόσμῳ γὰρ ἦν, φησί¹³· πάντως¹⁴ γὰρ ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ ὦν τὸν ἐρχόμενον εἰς τὸν αἰσθητόν κόσμον ἐφώτιζεν· εἴτα τίνος ἦν ὁ κόσμος ποίημα, ἐν ᾧ τε αὐτὸς ἦν, καὶ τὸν ἐρχόμενον εἰς αὐτόν ἐφώτιζεν, οὐκ ἄλλοθεν ἔστι¹⁵ μαθεῖν, ἀλλ' ἣ ἐξ αὐτῶν τῶν εὐαγγελικῶν ῥημάτων. Ὅ¹⁶ κόσμος¹⁷ γὰρ, φησί, δι' αὐτοῦ ἐγένετο,

1. ἐντ. λ. Εὐ.

2. Παλ. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- ποιήματα Λα.

3. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- εἶσιν Λα. Γ'.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- πλάσμα ἐν ἄπ. Χ.

5. Παλ. Λα. Βατ.- βδελυκτὸν Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- πλάνης εἰ ἕτερόν τι Παλ. Λα. Βατ. Γ'.- πλάνης ἕτερόν τι 'Α. Οὐ. Μι.

7. ἐντ. ἄλ. Εὐ.

8. Παλ. Λα. Βατ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- φασὶν Γ'.

9. ἐν ἄπ. Χ.- ἐστὶ Εὐ.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ' Α' 9.

11. Παλ. Λα. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι. (κ. κατ.).- γὰρ φησι τὸ Εὐ. (κ. κατ.).

12. καθ' ἡμᾶς γε.- δηλονότι ἐν ἄπ. Χ.

13. ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ. 10.

14. ἐν ἄπ. Χ.- ἦν φησι πάντως Εὐ.

15. Εὐ.- ἄλλοθεν ἔστι ἐν λ. Χ.

16. ἐν ἄπ. Χ.- ῥημάτων· καὶ ὁ Εὐ.

17. ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.

καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω, ὃ ἴσόν ἐστι¹ τῷ, Εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον. Ὁρᾷς², πῶς πανταχόθεν αὐτῇ³ ἐκυτῇ μαρτυρεῖ ἡ ἀλήθεια⁴, καὶ τὸ φῶς αὐτῆς μᾶλλον ἀναλίμπει τοῖς ἐπιζητοῦσιν⁵ αὐτήν⁶; Τῶν οὖν ἱερῶν ῥημάτων καὶ ἴδια τοῦ σωτῆρος τουτονὶ τὸν ὁρώμενον κόσμον καλούντων⁷, καὶ δι' αὐτοῦ κηρυττόντων αὐτὸν γενέσθαι, καὶ τοὺς ἐρχομένους εἰς τὸν κόσμον οὐκ ἄλλον ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὸν φωτίζοντα, πῶς οὐ πεφρίκασι τὰ τῆς ἀποστασίας ὡς ἀληθῶς πλάσματα καὶ τοῦ πονηροῦ τέκνα⁸, ἄλλον μὲν εἰσάγοντες δημιουργὸν τοῦ ὁρωμένου κόσμου, ἕτερον δὲ τὸν φωτίζοντα τὸν ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ἐκείνον δὲ τῆς⁹ νοητῆς μόνον δημιουργὸν καταλείπουσιν ὑποστάσεως;

Θ'. Καὶ ἀλλαχόθεν δ' ἂν τις¹⁰ τὸ ἄτοπον ἐνδείξοι¹¹ ἀνακαλυπτόμενον¹². εἰ¹³ γὰρ τὰ¹⁴ ἐπίγειά ἐστι τοῦ πονηροῦ, πῶς ἠνέσχετο διὰ τῶν καρπῶν, οὓς ἔφυσεν ἡ γῆ, τὸ¹⁵ πρῶτον τοῦ πονηροῦ, τοῦτο¹⁶ μὲν καὶ ἐκ πέντε ἄρτων, τοῦτο δὲ ἐξ ἐπτά, πολλὰς μυριάδας χορτάσαι¹⁷; πόσῳ γὰρ ἦν ἄμεινον καὶ θεοπρεπέστερον μὴ ἐξ ἀλλοτρίων καρπῶν, ἀλλ' ἐξ οἰκείων δημιουργημάτων τρέφειν τοὺς μυσταγωγουμένους αὐτῷ! μᾶλλον δέ, πῶς ὅλως¹⁸ τροφήν ἢ ποτὸν αὐτοῖς¹⁹ προσηνέγκατο, ἃ

1. Εὐ.- ἐσον ἐστὶ ἐν λ. X.

2. ἐντ. λ. Εὐ.

3. Παλ. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- αὐτὴν Λα.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ' Ε' 33.

5. ΑΜΩΣ Ε' 6.

6. Παλ. Λα. Βατ.- αὐτὸν Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

7. Παλ. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- λαλοῦντων Λα.

8. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- καὶ τοῦ Πονηροῦ τὰ τέκνα Παλ. Λα. Γ'.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰς τὸν κόσμον, κόσμον δὲ τῆς Παλ. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- εἰς τὸν κόσμον, δὲ τῆς Λα.

10. Παλ. Βατ.- ἀλλαχόθεν ἂν τις Λα. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

11. Γ.- ἐπιδείξοι ἐν λ. X.

12. Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- εἰσκαλυπτόμενον Γ'.

13. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

14. ἐν ἀπ. X.- εἰ τὰ Εὐ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- καρπῶν, ἃ ἔφυσεν ἡ γῆ, τὸ Εὐ.- καρπῶν, οὓς ἔφυσε τὸ Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- καρπῶν, ἃ ἔφυσε τὸ Παλ.- καρπῶν, οὓς ἐγέννησε τὸ Γ.- καρπῶν, ἃ ἐγένευσεν τὸ Λα.

16. Παλ. Βατ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- Πονηροῦ Θεοῦ, τοῦτο Λα. Γ'.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΔ' 19—21. ΙΕ' 33, 36, 38.

18. ἐν ἀπ. X.- ὅλως Εὐ.

19. Λα.- αὐτοῖς ἐν λ. X.

καρπὸς ἦν τῶν ἔργων τοῦ πονηροῦ; πῶς δ' αὖ¹ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ Πατὴρ ἀπεισθαι τὸν ἄρτον τὸν ἐπιούσιον² ἡμῖν ἐνετείλατο; καὶ πῶς πάλιν³ ὀφθαλμοὺς δημιουργῶν τῷ τυφλῷ οὐκ ἐξ ἄλλης ὕλης, ἀλλ' ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ὥσπερ ἦν τοῦ πονηροῦ, τὴν ὄψιν ἐκαινοποίει, μονονουχὶ συμμεριζόμενος⁴ τῷ ἐχθρῷ, καὶ τῷ μὲν ἀφρείς⁵ τὸ πλέον ποιεῖν, αὐτὸς δὲ τὸ μέρος ἐξ ἄλλοτρίας ὕλης, ὥσπερ ἀπορῶν ιδίας, τοῦ⁶ ἄλλοτρίου πλάσματος ἀναπληρῶν; καίτοι⁷ εἰ μὴ τι ἄλλο, ἀλλ' αὐτό γε τοῦτο τοὺς ἀθλίους ἐδεῖ δυσωπηθῆναι, καὶ κατανοῆσαι, ὅτι ὄντως ὁ πλάσας τὸν ὀφθαλμὸν ἐκ πηλοῦ⁸, αὐτὸς⁹ ἐστὶν ὁ καὶ κατ' ἀρχάς¹⁰ πλάσας τὸν ἄνθρωπον ἐκ πηλοῦ¹¹. οἷας¹² γὰρ ὕλης ἐστὶ τὸ μέρος, τῆς αὐτῆς καὶ τὸ ὅλον, καὶ ὃν ἔσχε τὸ ὅλον δημιουργόν, τὸν αὐτὸν καὶ τὸ μέρος. Ἀλλως¹³ τε δὲ εἰ¹⁴ τὸ σῶμά ἐστιν ἐκ τοῦ πονηροῦ, πῶς ἐκλαυσε¹⁵ ὁ Χριστός¹⁵, διαφθειρομένου αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ Λαζάρου; καὶ¹⁶ πῶς ὑπέμεινε¹⁷ διαλυόμενον τὸ ἔργον τοῦ πονηροῦ αὐτὸς πάλιν συσφίγγει, καὶ ζωοποιῇται¹⁸, καὶ τὸν Λαζάρου¹⁹ ἀναστῆσαι²⁰, καὶ τότε τὸν ἴδιον ἐπικαλούμενος Πατέρων²¹, ἵνα τὸ πλάσμα τοῦ πονηροῦ καλῶς

1. καθ' ἡμέρας γε.- πῶς δ' ἄν. Εὐ.- πῶς δὲ ἐν λ. X.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Γ' 8, 11.

3. Εὐ.- τῶν ἔργων τοῦ Πονηροῦ; Πῶς δὲ πάλιν ἐν λ. X.

4. Παλ. Βατ. Γ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- συμμεριζομένῳ Λα.

5. καθ' ἡμέρας γε.- ἀφρείς ἐν ἄπ. X.

6. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ιδίας, καὶ τοῦ Λα. Γ.

7. ἐν ἄπ. X.- τὸ μέρος ἀναπληρῶν ἐξ ἄλλοτρίας ὕλης, ὥσπερ ἀπορῶν ιδίας; καίτοι Εὐ.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ Θ' 6, 7.

9. ἐν τ. λ. Εὐ.

10. Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ὁ κατ' ἀρχάς Γ.

11. ΙΩΒ ΛΗ' 14.

12. ἐν τ. ἀκ. Εὐ.

13. ἐν τ. λ. Εὐ.

14. ἐν τ. ἀκ. Εὐ.

15. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' 14, 35.

16. καθ' ἡμέρας γε.- πῶς ἐκλαυσε, διαφθειρομένου αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ Λαζάρου; καὶ Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- πῶς ἐκλαυσε, διαφθειρομένου αὐτοῦ ἐπὶ Λαζάρου; καὶ Γ.- πῶς ἐπὶ τοῦ Λαζάρου διαφθειρομένου τοῦ σώματος, ἐκλαυσε ὁ Χριστός; καὶ Εὐ.

17. ἐν ἄπ. X.- ἠθέλησε Εὐ.

18. καθ' ἡμέρας γε.- ζωοποιῇται ἐν ἄπ. X.

19. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 43, 44.

20. ἐν ἄπ. X.- Πονηροῦ συσφίγγει ζωοποιῇται καὶ ἀναστῆσαι Εὐ.

21. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 41.

διαφθειρόμενον αὐτὸς πάλιν ἀνασώσῃ καὶ ζωώσῃ¹; Καὶ εἰ τὸ σῶμά ἐστι τοῦ πονηροῦ, πῶς τὸν τῆς χήρας υἱὸν τεθνεῶτα² ἀνέστησε³; πῶς τὰς ἄλλας μυρίας θεοσημείας⁴, ὅσαις τὰ τῶν ἀνθρώπων εὐεργέτησε⁵ σώματα, διεπράξατο; Ὁ⁶ δὲ τοῦ ἐκατοντάρχου παῖς⁷, ἡ τοῦ⁸ Πέτρου πενθερά⁹, ἡ συγκύπτουσα τῷ πάθει γυνή¹⁰, ἡ τῷ πολυχρονίῳ ρεύματι κατασυρομένη τοῦ αἵματος, καὶ πᾶσαν ἀφρημένη σωτηρίας ἐλπίδα¹¹, οἱ¹² λεπροί¹³, οἱ παράλυτοι¹⁴, οἱ χωλοί¹⁵, οἱ κωφοί¹⁶, τὰ¹⁷ μυρία τῶν παθῶν καὶ τῶν νοσημάτων γένη, ὧν ἀπάντων καθαρὸν ἀπέλυε τὸ σῶμα¹⁸, ταῦτα πάντα οὐχ¹⁹ ἱκανὰ καταισχύναι²⁰ τὰ πλήθη τῶν λεγόντων τὰ²¹ τῶν ἀνθρώπων σώματα πλάσματα εἶναι τοῦ²² πονηροῦ; πῶς γὰρ τὸ πλάσμα τοῦ πονηροῦ²³ ὁ ἀγαθὸς Θεὸς διαφθειρόμενον ἀνεκαίνιζε, καὶ οὐ προσιόντων μόνον τὰ πάθη ἀπήλαυνεν, ἀλλὰ²⁴ καὶ αὐτὸς ἐκείνοις ἐπιφοιτῶν, καὶ παραγινόμενος²⁵; Περι-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ζωώσῃ ἐν ἄπ. X.

2. ἐν ἄπ. X.- διαφθειρόμενον αὐτὸς ἀναζωώσῃ; πῶς δὲ καὶ ἄλλους τεθνεῶτας Εὐ.

3. ΛΟΥΚΑ Ζ' 12, 15.

4. ἐν ἄπ. X.- πῶς δὲ καὶ τὰς ἄλλας θεοσημείας Εὐ.

5. ἐν ἄπ. X.- εὐεργέτησε Εὐ.

6. ἐν τ. λ. Εὐ.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Η' 13.

8. Γ.- ἡ δὲ τοῦ ἐν λ. X.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 14, 15.

10. ΛΟΥΚΑ Η' 11.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Θ' 20, 22.

12. ἐν τ. ἄκ. Εὐ.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Η' 2, 3. ΙΑ' 5. - ΛΟΥΚΑ ΙΖ' 12, 14.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Θ' 6. Δ' 24.

15. Αὐτ. ΙΑ' 5. ΙΕ' 30. ΚΑ' 7.

16. Αὐτ. Θ' 33. ΙΒ' 22. ΙΑ' 5. ΙΕ' 30.

17. Παλ. Βατ. Γ.- οἱ παράλυτοι, οἱ χωλοί, καὶ κωφοί, καὶ τυφλοί, καὶ τὰ Εὐ.- οἱ παράλυτοι, οἱ κωφοί, τὰ Λα. 'Α. Οὐ. Μι.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Δ' 24. ΙΑ' 5. ΙΕ' 30.

19. ἐν ἄπ. X.- καθαρὸν τὸ σῶμα ἀπέλυεν, οὐχ Εὐ.

20. ἐν ἄπ. X.- καταισχύναι Εὐ.

21. Λα. Γ.- καταισχύναι τῶν λεγόντων τὰ Παλ. Βατ.- καταισχύναι τοὺς λέγοντας τὰ Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.

22. Εὐ.- πλάσματα τοῦ ἐν λ. X.

23. Λα. Γ.- τοῦ Ἰησοῦ Παλ. Βατ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.

24. ἐν ἄπ. X.- οὐ προσιόντας μόνον, ἀλλὰ Εὐ.

25. ἐν ἄπ. X.- φοιτῶν καὶ παραγινόμενος Εὐ.

γε γάρ¹ ὁ Ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ² Θεραπειῶν πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν. Καὶ οὐκ⁴ ἐθεράπειε μὲν⁵ τούτους, ἐσίγα δὲ τὴν Θεραπείαν, ἀλλὰ καὶ⁶ προσέτασσε διαγγέλλεσθαι. Πορευθέντες γάρ⁷, φησὶν⁸, ἀπαγγείλατε Ἰωάννη· Τυφλοὶ⁹ ἀναβλέπουσι¹⁰, χωλοὶ¹¹ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, καὶ νεκροὶ¹² ἐγείρονται. Καὶ τοῖς μαθηταῖς δὲ σημεῖον τῆς αὐτοῦ¹³ δυνάμεως καὶ ἰσχύος καὶ χάριτος¹⁴ τὸ ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθεῖναι, καὶ ἰᾶσθαι διδωσιν¹⁵. Οὕτως ὡς οἰκείου πλάσματος ἐποιεῖτο τὴν πρόνοιαν ὁ¹⁶ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα παραγεγονῶς σῶσαι Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ μέχρις αὐτοῦ τὴν εὐεργεσίαν αὐτοῦ περιγράφων¹⁷, ἀλλὰ καὶ τοῖς μαθηταῖς τὰ ἴσα¹⁸ ποιεῖν διδοὺς¹⁹ τὴν ἐξουσίαν²⁰. Εἰ δέ, ὡς τὰ τοῦ πονηροῦ στόματα θεομαχεῖ, τὸ σῶμά ἐστι τοῦ πονηροῦ, πῶς²¹ δι' αὐτοῦ τὰ μέγιστα τῶν κακορθωμάτων πράττομεν, σωτηροσύνην²², ἐγκράτειαν²³, ἀγρυπνίαν²⁴, στάσιν, πρὸς τὰ δεινὰ καρτερίαν, μαρτυρίαν²⁵

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Θ' 35.

2. ἐν ᾧπ. X.— κώμας, καὶ διδάσκων. Εὐ.

3. ἐν ᾧπ. X.— συναγωγαῖς αὐτῶν . . καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

4. ἐν ᾧπ. X.— μαλακίαν· οὐκ. Εὐ.

5. Εὐ.— ἐθεράπεισε μὲν Ἀ. Οὐ. Μι.— ἐθεράπεισε μόνον. Λα.— ἐθεράπεισε μόνον. Παλ. Βατ. Γ'.

6. ἐν ᾧπ. X.— ἀλλὰ πολὺν καὶ. Εὐ.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 4—5.

8. ἐν ᾧπ. X.— γὰρ φησιν. Εὐ.

9. ἐν ᾧπ. X.— Ἰωάννη . . τυφλοὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

10. Παλ. Βατ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.— βλέπουσι. Λα. Γ'.

11. ἐν ᾧπ. X.— καὶ χωλοὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 5.

12. ἐν ᾧπ. X.— καὶ κωφοὶ ἀκούουσι· νεκροὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

13. καὶ ἡμῶν γε.— αὐτοῦ ἐν ᾧπ. X.

14. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 14.

15. ΜΑΡΚΟΥ Γ' 5.

16. Εὐ.— ὁ ἐν λ. X.

17. καὶ ἡμῶν γε.— εὐεργεσίαν αὐτοῦ περιγράφων Ἀ. Οὐ. Μι.— εὐεργεσίαν ἡμῶν περιγράφων. Παλ. Λα. Βατ. Γ'.— εὐεργεσίαν περιγράφων. Εὐ.

18. Εὐ. (α. κατ.).— ἴσα ἐν λ. X. (α. κατ.).

19. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ι' 1.

20. ἐν ᾧπ. X.— διδοὺς ἐξουσίαν. Εὐ.

21. ἐν ᾧπ. X.— ἐξουσίαν. Εἰ τὸ σῶμά ἐστι τοῦ πονηροῦ κτίσμα, πῶς. Εὐ.

22. Α' Τιμόθ. 6' 15.

23. Β' ΠΕΤΡΟΥ α' 6.

24. Β' Κορινθ. 7' 5.

25. Παλ. Βατ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.— μαρτυρίας. Λα. Γ'.

πόνους, ἃ πάντα σώματος μᾶλλον ἢ ψυχῆς ὄντα εἰς δόξαν ἀναφέρεται τοῦ πλά-
στου καὶ δημιουργοῦ¹; καὶ² γὰρ ἡ ψυχὴ καθ' ἐκυτὴν οὔτε πρᾶξαι ταῦτα πρὸς
ἀγῶνας ἤλθεν³, οὔτε λόγον, ὅτι μὴ ἔπραξεν, εἰσπραχθήσεται πλημμελείας.
Πῶς⁴ οὖν τὸ ποίημα τοῦ πονηροῦ πράττει τὰ ἀγαθὰ, καὶ συνεργεῖ τῇ ψυχῇ
κατορθῶσαι, ἃ, μὴ⁵ παρόντος, οὐκ εἰσπράττει οὐ κρίνεται κατορθώματα; Σὺ⁷ δὲ
λογίζου καὶ τοῦτο· εἰ⁸ τὸ σῶμα ἦν τοῦ πονηροῦ, πῶς ὁ Παῦλος ἐλυπεῖτο,
νοσοῦντος τοῦ Ἐπαφροδίτου⁹, καὶ¹⁰ ἔλεγεν, ὅτι¹¹, Ἠλέησεν¹² αὐτὸν ὁ Θεός, οὐκ
ἐκεῖνον δὲ¹³ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ; τί γὰρ ἔδει
λυπεῖσθαι τὸν Παῦλον, ὁρῶντα λυόμενον τὸ πλάσμα τοῦ πονηροῦ; Καὶ¹⁴ εἰ τὸ
πλάσμα ἦν τοῦ πονηροῦ, πῶς¹⁵ ἐπέστελλε¹⁶ Τιμοθέῳ ὁ αὐτὸς μετάρσιος ἄνθρω-
πος¹⁷, Οἶνον¹⁸ ὀλίγον χρῶ διὰ τὸν στομάχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθε-
νείας; ἔδει γὰρ τὸν οὐράνιον ἐκεῖνον διδάσκαλον, εἴπερ ἐπρόντιζε Τιμοθέου, ἐπεὶ
καθ' ὑμᾶς πλάσμα ἦν τὸ σῶμα τοῦ πονηροῦ, γράφειν αὐτῷ· «Μηδόλως¹⁹ κέχρη-
σο οἶνον, ἵνα θᾶπτον ῥαγῇ τὸ πλάσμα τοῦ πονηροῦ, καὶ ἐλευθερωθῇς τοῦ βάρους
αὐτοῦ.» Καὶ εἰ τὰ σώματά εἰσι τοῦ²⁰ πονηροῦ, πῶς²¹ λέγει ὁ κύριος ἡμῶν Ἰη-
σοῦς Χριστός²², Οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ

1. ἐν ἁπ. X. - μᾶλλον ὄντα ἢ ψυχῆς εἰς δόξαν ἀναφέρεται τοῦ δημιουργοῦ Εὐ.

2. ἐντ. λ. Εὐ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - ἔλθοι Παλ. Λα. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι. - ἔχει Γ.

4. ἐντ. ἁκ. Εὐ.

5. ἐν ἁπ. X. - κατορθῶσαι, ἵνα μὴ Εὐ.

6. Εὐ. - οὐκ εἰσπράττει ἐν λ. X.

7. ἐντ. λ. Εὐ.

8. ἐντ. ἁκ. Εὐ.

9. Φιλιππησ. Β' 25, 27.

10. ἐν ἁπ. X. - νοσοῦντος τοῦ μαθητοῦ, καὶ αὐθις ὑγιάνατος Εὐ

11. Φιλιππησ. αὐτ. 27.

12. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐλέησεν ἐν ἁπ. X.

13. ἐν ἁπ. X. - ὁ Θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ (Φιλιππησ. αὐτ.).

14. ἐντ. λ. Παλ. Εὐ.

15. ἐντ. ἁκ. Παλ. Εὐ.

16. ἐν ἁπ. X. - πῶς δὲ ἐπέστελλε Εὐ.

17. Α' Τιμόθ. ε' 23.

18. ἐν ἁπ. X. - Τιμοθέῳ γράφων, οἶνον Εὐ.

19. ἐν ἁπ. X. - ἀσθενείας; ἔδει γὰρ τοῦναντίον γράφειν, μηδ' ὅλως Εὐ.

20. ἐν ἁπ. X. - αὐτοῦ. Εἰ τὸ σῶμά ἐστι τοῦ Εὐ.

21. ἐντ. λ. Εὐ.

22. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 29.

πεισῖται ἄνθρωποι¹ τοῦ Πατρὸς μου² τοῦ ἐν οὐρανοῖς³. τί γὰρ μέλει τῷ ἀγαθῷ Θεῷ ὑπὲρ τῶν πλάσμάτων τοῦ πονηροῦ, οἷς οὔτε περίκειται ὄθλα, οὔτε ζωὴ αἰώνιος, οὔτε ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν; ἀλλ' ὅτι κτίστης αὐτῶν καὶ κύριος καὶ ἐξουσιαστής, διὰ τοῦτο οὐδὲ ταῦτα χωρὶς αὐτοῦ στερίσκεται τῆς ζωῆς⁴. Πῶς⁵ δὲ καὶ μεγαλυνθήσεται⁶ Χριστὸς ἐν τῷ τοῦ Παύλου σώματι, εἴπερ τὸ σῶμα πλάσμα τοῦ πονηροῦ; Καὶ πάλιν αὐτὸς ὁ τῶν τοῦ Θεοῦ⁷ μυστηρίων ὑποφότης, εἴπερ⁸ οὐκ ἦν τὸ σῶμα πλάσμα τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ, πῶς τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ψυχὴν ὁλόκληρον ἐπεύχεται διατηρηθῆναι⁹, καὶ ταῦτα¹⁰ ἐν τῇ τοῦ κυρίου παρουσίᾳ; λέγει γὰρ¹¹. Αὐτὸς δὲ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἀγιόσαι ἡμᾶς ὁλοτελεῖς· καὶ ὁλόκληρον ἡμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα¹² ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διατηρηθείη¹³. Χωρὶς δὲ τούτων, εἰ¹⁴ ἄλλης μὲν ἦν ἔργον ἡ ψυχὴ, ἐτέρας δὲ τὸ σῶμα, πῶς ὁ ἀληθὴς ἡμῶν πλάστης καὶ Θεὸς ἀπερισπάστους εἶναι βουλόμενος τοὺς αὐτοῦ¹⁵ νουθετῶν λατρευτάς¹⁶ παραινεῖ περὶ ἑκατέρου¹⁷, λέγων¹⁸. Μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ἡμῶν, τί φάγητε, ἢ τί¹⁹ πίνετε, μηδὲ τῷ σώματι ἡμῶν, τί ἐνδύσασθε; εἰτα καὶ πλέον ἡμᾶς τῷ παραδείγματι πρὸς τὴν νουθεσίαν ἔλκων, Ἐμβλέψατε²⁰,

1. ἐν ἁπ. X.- πεισῖται . . ἄνθρωποι MATΘΑΙΟΥ, αὐτ.

2. ἐν ἁπ. X.- πατὴρ . . μου MATΘΑΙΟΥ, αὐτ. 29, 32.

3. MATΘΑΙΟΥ, αὐτ. 32.

4. Λα. Γ.- στερίσκεται ζωῆς Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.

5. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

6. ἐν ἁπ. X.- πῶς ἐμεγαλύνετο Εὐ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ὁ τῶν Θεοῦ Λα.- ὁ τοῦ Θεοῦ Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.

8. ἐν ἁπ. X.- σώματι; πῶς δὲ πάλιν αὐτὸς ὁ Παῦλος, εἴπερ Εὐ.

9. ἐν ἁπ. X.- πλάσμα τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ, ἐπεύχεται διατηρηθῆναι σῶμα τὸ σῶμα Εὐ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ τότε ἐν ἁπ. X.

11. Α' Θεσσαλον. ε' 23.

12. ἐν ἁπ. X.- ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου, λέγων, ὁλόκληρον ἡμῶν τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ πνεῦμα Εὐ.

13. ἐν ἁπ. X.- τηρηθείη (Α' Θεσσαλον. αὐτ.).

14. ἐν ἁπ. X.- διατηρηθείη. Εἰ Εὐ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἁπ. X.

16. ἐν ἁπ. X.- αὐτοῦ λατρευτάς Εὐ.

17. Παλ. Βατ. Γ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἑκατέρων Λα.

18. MATΘΑΙΟΥ ε' 25.

19. ἐν ἁπ. X.- φάγητε, καὶ τί MATΘΑΙΟΥ, αὐτ.

20. MATΘΑΙΟΥ, αὐτ. 26.

φητίν¹, εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπεύρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν², οὐδὲ³ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας· καὶ⁴ πόθεν αὐτοῖς ἡ ζωή; Ὁ⁵ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά. Εἰ οὖν Πατέρα ἡμῶν οὐράνιον τὸν τρέφοντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ οἶδε⁶, καὶ λέγει τῆς ἀληθείας ἡ πηγὴ, λέγει⁷ δὲ καὶ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, τὸν εἰς τὸν κλίβανον βαλλόμενον, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ κάλλος ἀμφιέννυσθαι, εἶον οὐδὲ Σολομῶν ἐν ὄλῃ⁸ αὐτοῦ⁹ περιεβάλετο τῇ δόξῃ¹⁰, πῶς τὰ ἀπύλωτα τῆς ἀσεβείας στόματα ἄλλον μὲν τοῦ χόρτου καὶ τῶν πετεινῶν καὶ τοῦ σώματος καὶ τῶν αἰσθητῶν ἀπάντων χειροτονοῦσι δημιουργόν, ἐτέρῳ δὲ τὴν ἡμίτομον χαρίζονται¹¹ ἀρχήν;

ἰ. Ὅτι δὲ ὁ αὐτός ἐστιν, ὁ καὶ ταῦτα τὰ πρόσκαιρα διδοὺς καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, λεπτομερέστερον βεβαιῶν¹² τὸ δέγμα, Οἶδε γάρ, φησὶν¹³, ὁ¹⁴ Πατὴρ ἡμῶν ὁ οὐράνιος, ὅτι χηρίζετε¹⁵ τούτων ἀπάντων. Ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Τίνος ἐστίν, ἀθλίε, ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, καὶ τίνος ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ; καὶ¹⁶ τίς ὁ προστιθείς καὶ τὰ εἰς τὴν χρεῖαν τοῦ σώματος διαρκῆ; οὐχ ὁ αὐτός Θεός, ὁ εἷς καὶ μόνος; οὐχ ὁ κοινὸς πλάστης; οὐχ ὁ πάντων δημιουργός; Εἰ δέ¹⁷, Ὁ τὸν¹⁸ ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλων¹⁹ ἐπὶ πο-

1. ἐν ἄπ. X. - Ἐμβλέψατέ φησιν Εὐ.

2. ἐν ἄπ. X. - θερίζουσι Εὐ.

3. ἐν τ. λ. Παλ. Βατ. Γ. Εὐ.

4. ἐν τ. ἀκ. Παλ. Βατ. Γ. Εὐ.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

6. Παλ. Λα. Βατ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. - εἶδε Γ.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 29, 30.

8. Παλ. Λα. Βατ. Γ. Εὐ. - ἐν ὄλῃ Ἀ. Οὐ. Μι.

9. καὶ ἡμῶν γε. - αὐτοῦ ἐν ἄπ. X.

10. ἐν ἄπ. X. - ἐν ὄλῃ αὐτοῦ περιεβάλετο τῇ δόξῃ Εὐ. - ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 29.

11. Λα. Γ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. - χαρίζεται Παλ. Βατ.

12. Παλ. Βατ. Γ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. - βεβαιῶν Λα.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 32, 33.

14. ἐν ἄπ. X. - δέγμα φησὶν, οἶδεν ὁ Εὐ.

15. ἐν ἄπ. X. - χηρίζετε Εὐ.

16. ἐν τ. λ. Εὐ.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 45.

18. ἐν ἄπ. X. - ὅτι τὸν ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

19. ἐν ἄπ. X. - ἀνατέλλει ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

νηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχων¹ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, ὁ αὐτός ἐστιν ὁ καὶ διὰ² τὴν τελείωσιν τῶν ἀρετῶν υἱοθετούμενος ἡμᾶς, οὗτος δὲ ἐστιν ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, πῶς οὐχὶ σφόδρα βδελυκτὸν ἐστὶν ἡ³ ἀσέβεια τῶν ἀποστατῶν; Ἐγὼ γάρ, φησὶν⁴ ὁ σωτὴρ⁵, ὑμῖν λέγω⁶. Ἀγαπᾶτε⁷ τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς⁸ ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν⁹ ὑμᾶς· εἴτα¹⁰ καὶ τίς ὁ τοῖς πειθομένοις μισθός¹¹; Ὅπως¹² γένησθε υἱοὶ τοῦ Πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς¹³. Ἀλλὰ τίς ὁ ἐν οὐρανοῖς Πατὴρ; Ὁ τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλων¹⁴ ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχων¹⁵ ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους. Ἐσεσθε¹⁶ οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὡς δ¹⁷ Πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν οὐρανοῖς¹⁸ τέλειός ἐστιν· ὁ γοῦν τέλειος Πατὴρ, ὃν ἡμᾶς μιμεῖσθαι ὁ φύσει παραινεῖ Ἰώζ, αὐτὸς οὗτός ἐστι, καὶ οὐκ¹⁹ ἄλλος, ὁ τὸν ὀρώμενον ἀνατέλλων ἥλιον, καὶ τὸ φῶς ἡμῖν τοῖς αἰσθητοῖς τὸ αἰσθητὸν χορηγῶν, καὶ βρέχων ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους, ἐπὶ καρποφορίᾳ καὶ γεωργίᾳ τῆς²⁰ γῆς, καὶ ὡς ἄν, εἴ τι²¹ πρὸς ἀκρασίαν ἐπέκλινε²² διὰ²³ ξηρότητα, ᾧ χρώμεθα πρὸς ἀναπνοήν, ὁ ἀήρ, διὰ²⁴ τῆς ἀπὸ τῶν ὑετῶν νο-

1. ἐν ἄπ. X.- βρέχει ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

2. Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ὁ διὰ Γ'.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- βδελυκτὸν ἐστὶν ἡ Λα.- βδελυκτὸν ἡ Παλ. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

4. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Σ' 44.

6. ἐν ἄπ. X.- λέγω ὑμῖν ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

7. ἐν ἄπ. X.- Σωτήρ, Ἀγαπᾶτε Εὐ.

8. ἐν ἄπ. X.- ὑμῶν . . καλῶς ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

9. ἐν ἄπ. X.- τοὺς μισοῦντας ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

10. ἐντ. λ. Εὐ.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 46.

12. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

13. ἐν ἄπ. X.- ἐν οὐρανοῖς ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

14. ἐν ἄπ. X.- τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὃς ἀνατέλλει τὸν ἥλιον αὐτοῦ Εὐ.

15. ἐν ἄπ. X.- βρέχει Εὐ.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 48.

17. Λα. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- ὥσπερ ὁ Παλ. Εὐ.

18. ἐν ἄπ. X.- ἐν τοῖς οὐρανοῖς ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

19. Λα. Εὐ.- οὗτός ἐστιν καὶ οὐκ Γ'- οὗτός ἐστιν, οὐκ Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.

20. ἐν ἄπ. X.- καρποφορίᾳ τῆς Εὐ.

21. ἐν ἄπ. X.- εἴ τι Εὐ.

22. Γ' Βασιλειῶν η' 58.

23. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀπέκλινε διὰ Λα. Γ'. Εὐ.

24. ἐν ἄπ. X.- ἀκρασίαν ὁ ἀήρ, ᾧ χρώμεθα πρὸς ἀναπνοήν, ἀπέκλινε διὰ ξηρότητα, διὰ Εὐ.

τίδος πρὸς εὐκρασίαν ἐπαναχθῇ. Ποῦ τοίνυν εἰσὶν οἱ τῆς ἀμερίστου τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἔκθεσμοι μερισταί, οἱ τῆς γῆς μὲν καὶ τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ὑετῶν καὶ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν ἐμοστοίχων ἕτερον ἀναπλάττοντες δημιουργόν, ἄλλον δὲ τῶν¹, εἴ τι² παρὰ ταῦτα τὴν τῶν νοητῶν³ ἐπέχει⁴ τάξιν⁵;

ια'. Σὺ δὲ μοι σκόπει καὶ τοῦτο⁶. εἰ⁷ Θρόνον τοῦ Θεοῦ τὸν οὐρανὸν καλεῖ ὁ μᾶλλον τῶν ἄλλων τὸν Πατέρα καὶ τὰ τοῦ Πατρὸς εἰδώς⁸, ὑποπόδιον δὲ τὴν γῆν καὶ πόλιν αὐτοῦ⁹ τὰ Ἱεροσόλυμα, πῶς οὐκ ἐσχάτης ἀσεβείας, ὧν μάρτυς ὁ Ἰός, ταῦτά τινας¹⁰ περικόπτειν αὐτοῦ, καὶ ἕτερον τῶν περικοπέντων ποιεῖν ποιητήν; Ὁ γὰρ πάντα πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν καὶ πράττων, καὶ παραινῶν¹¹ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, τὸν¹² ὅρκον, ὡς ὄντα¹³ τῆς ἐπιτοκίας πύλην, τῆς ἀνθρωπίνης ἀποκλείων παλιτείας φησὶν¹⁴. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, μὴ ὁμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι Θρόνος ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐστὶ¹⁵. μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ βασιλείως τοῦ μεγάλου¹⁶. ἀλλὰ¹⁷, «Μηδέ¹⁸ ἐν τῇ κεφαλῇ σου, φησὶν¹⁹, ὅτι²⁰ οὐ δύνασαι ποιῆσαι ἐξ αὐτῆς λευκὴν τρίχα ἢ μέλαιναν²¹,» κεφαλὴν καὶ Ἱεροσόλυμα καὶ γῆν καὶ οὐρανόν, τὰ αἰσθητά, τὰ ὄψει κρινόμενα, λέγων, ἃ τοῖς Ἰουδαίοις ἔθος ἦν ὅρκον

1. Λα. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- τὸν Παλ.

2. Βατ.- εἴτε Λα.- ἔτι Παλ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

3. ἐν ἄπ. Χ.- δημιουργόν, ἄλλον δὲ τῶν νοητῶν; Εὐ.

4. ἐντ. λ. Εὐ.

5. Παλ. Λα. Βατ. Γ'. 'Α. Μι.- ἐπεχόντων τάξιν Οὐ. (σημ.).

6. Παλ. Λα. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- σκόπει τοῦτο Βατ.

7. ἐντ. α. Εὐ.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 27.

9. Εὐ.- αὐτοῦ ἐν λ. Χ.

10. Λα. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- ταῦτα τινὰς Παλ. Βατ. Εὐ.

11. ἐν ἄπ. Χ.- πράττων καὶ ποιῶν καὶ παραινῶν Εὐ.

12. Λα. Γ'.- ὁ Θεός, τὸν Παλ. Βατ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.

13. Παλ. Λα. Βατ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- ὅρκον μὲν ὄντα Γ'.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 34, 35.

15. ἐν ἄπ. Χ.- ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 35.

16. ἐν ἄπ. Χ.- τοῦ μεγάλου βασιλέως ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 36.

18. ἐν ἄπ. Χ.- μήτε ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

19. ἐν ἄπ. Χ.- κεφαλῇ σου φησιν Εὐ.

20. ἐν ἄπ. Χ.- κεφαλῇ σου ὁμόσῃς, ὅτι ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

21. ἐν ἄπ. Χ.- οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι Εὐ. (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).

ποιεῖσθαι¹. Μὴ δὲ² πάλιν εἰς μύθους καὶ λήρους τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν οὐρανὸν ἢ μανία παρατρεπέτω, ὡς ἐν πολλοῖς εἶωθεν ἐξ ἀπορίας ποιεῖν· τὸν³ γὰρ ὁρώμενον οὐρανὸν καὶ τὴν αἰσθητὴν γῆν καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἃ πάλαι μὲν ὠκοδόμητο, γενεαῖς δὲ ὕστερον ὁ Δαβὶδ ἀνοικοδομεῖ, καὶ πολίξει⁴, ταῦτα τὸν μὲν θρόνον καλεῖ, τὴν δὲ ὑποπόδιον, τὰ δὲ πόλιν τοῦ μεγάλου βασιλέως. Ποίου βασιλέως⁵; αὐτὸς ἐτέρωθι σαφέστερον ἐκδιδάσκει, Μὴ ποιῆτε, λέγων⁶, τὸν οἶκον τοῦ Πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου, τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν τοῦ Πατρὸς οἶκον ἀποσεμνύνων, δι' ὃν⁷ καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τοῦ βασιλέως πόλιν καλεῖ· ὃν γὰρ ἐν τῇ τῶν ὅρκων ἀπαγερεῖται μέγαν ἀνέπει⁸ βασιλέα, ἐνταῦθα Πατέρα ἴδον ἐθεολόγει· διὸ καὶ τοὺς πωλοῦντας τὰς βόας⁹ καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰς περιστεράς, τὴν πατρικὴν οἰκίαν τῆς ἐμπορικῆς καθάρων παροινίας, ἀπελάνει¹⁰, καὶ τὴν δικαίαν αὐτοῖς ὀργὴν ἀπειλεῖ, οἷα δὴ καταφρονητὰς εὐρῶν καὶ τοῦ πατρικοῦ οἴκου καὶ τῆς πατρικῆς ἐντολῆς¹¹. Χωρὶς¹² δὲ τῶν εἰρημένων, εἰ¹³ πρότερον μὲν ὑπὸ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐμπνεόμενος ὁ Δαβὶδ, ὕστερον δὲ καὶ ὁ θεὸς Παῦλος, λαμπρᾶ διανεκέκραγε τῇ φωνῇ, ὡς ὁ κηρυττόμενος ὑπὸ Μωσέως θεὸς πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν λέγει (Τῷ σωτῆρι γὰρ ἡμῶν ὁ Παῦλος πρὸς Ἑβραίους¹⁴ γράφων τὴν πατρικὴν ἀρμόζει¹⁵ φωνήν, τὴν διὰ τοῦ Δαβὶδ προφητευσθεῖσαν)¹⁶. Υἱός μου εἰ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· καὶ πάλιν¹⁷. Ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς Πατέρα, καὶ αὐτὸς

1. ἐν ἄπ. X. — ἦν ἔθος ὅρκων ποιῆσαι Εὐ.

2. Παλ. Εὐ. — Μὴ δὲ Βατ. — Μηδὲ Λα. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι.

3. Εὐ. — παρατρέποι· τὸν ἐν λ. X.

4. Β' Βασιλειῶν ια' 4. — Α' Παραλειπομένων ιε' 4.

5. ἐν ἄπ. X. — ποίου δὲ βασιλέως Εὐ.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ Β' 16.

7. ἐν ἄπ. X. — οἶκον ὁραμάζων, δι' ὃν Εὐ.

8. Λα. Βατ. Γ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. — ἄν εἴπε Παλ.

9. ἐν ἄπ. X. — τοὺς βόας Εὐ.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 14—16.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 13. — ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 16.

12. ἐντ. λ. Εὐ.

13. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

14. Εὐ. — Ἰουδαίους ἐν λ. X.

15. ἐν ἄπ. X. — πατρικὴν ταύτην ἀρμόζει Εὐ.

16. Ἑβρ. αὐτ. 5. — Ὑαλμῶν Β' 7.

17. Ἑβρ. αὐτ. — Β' Βασιλειῶν ζ' 14.

ἔσται μοι εἰς Τίον· καὶ ¹ πάλιν ². Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι Θεοῦ· καὶ ³. Ὁ ⁴ θρόνος σου, ὁ Θεός, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ὑάβδος ἐν-
θύτητος ἢ ὑάβδος τῆς ⁵ βασιλείας σου· εἶτα (Ἀκούσατε ⁶ οἱ κωροὶ ⁷, καὶ οἱ
τυφλοὶ ⁸ ἀναβλέψατε! ἐπάγει γάρ) ⁹, Καὶ ¹⁰ σὺ ¹¹ κατ' ὀρχάς, Κύριε, τὴν γῆν
ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σου εἶδον ¹² οἱ οὐρανοί. Αὐτοὶ ¹³ ἀπολοῦν-
ται, σὺ δὲ διαμένεις ¹⁴. Καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται, καὶ ὡσεὶ
περιβόλαιον ἐλίξεις αὐτούς, καὶ ἀλλαγῇσονται. Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ
ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσιν. Εἰ ¹⁵ ταῦτα προεῖπε μὲν ¹⁶ ἐν πνεύματι ὁ Θεοπά-
τωρ Δαβὶδ, ἐπεσφράγισε δὲ ὁ τῶν ἀρρήτων μύστης καὶ μυσταγωγός, βεβαιῶν,
ὡς ¹⁷ ὁ τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας Θεός αὐτὸς μὲν ἐστίν ὁ ¹⁸ τοῦ ¹⁹ κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ Πατὴρ, αὐτὸς δὲ ἐστίν ὁ καὶ τὸν θρόνον τοῦ φύσει πα-
τὴρ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ἐδρασάμενος, καὶ ²⁰ τῶν ἀγγέλων πάντων τὰ
τάγματα προσκυνητὰ καὶ δοῦλα πεποιηκώς τοῦ ²¹ γεννήματος, ὁ αὐτὸς δὲ καὶ

1. ἐν ἄπ. X.— Χριστὸν λέγει· εἰς μου εἶ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε· τῷ Σωτῆρι
γὰρ ἡμῶν ὁ Παῦλος πρὸς Ἑβραίους γράφων τὴν πατρικὴν ταύτην ἀρμόζει φωνήν, τὴν διὰ
τοῦ Δαβὶδ προφητευσθεῖσαν, ὡς εἴρηται· καὶ Εὐ.

2. Ἑβρ. αὐτ. 6.— Ψαλμῶν ψζ' 7.

3. ἐντ. λ. Εὐ.

4. Ἑβρ. αὐτ. 8.— Ψαλμῶν ΜΕ' 6.

5. Παλ. Λα. Βατ.— ὑάβδος ἐνθύτατος ἢ ὑάβδος τῆς Γ.— ὑάβδος τῆς Ἀ. Οὐ. Μι.

6. ΗΣΑΙΟΥ ΜΒ' 18.

7. Λα. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.— οἱ κωροὶ ἀκούσατε ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.— ἀκούσατε οἱ τυ-
φλοὶ Παλ.

8. Παλ. Λα. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.— καὶ τυφλοὶ Βατ.

9. Ἑβρ. αὐτ. 10—12.— Ψαλμῶν ΡΒ' 25—27.

10. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

11. ἐν ἄπ. X.— καὶ οὐχί, Καὶ σὺ Εὐ.

12. Εὐ.— χειρῶν σου εἶδον ἐν λ. X.

13. ἐντ. λ. Εὐ.

14. Παλ. Λα. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.— διαμενεῖς Βατ.

15. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

16. Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.— ἐκλείψουσιν. Εἶτα προεῖπε μὲν Λα. Γ.— εἰ ταῦτα μὲν
προεῖπεν Εὐ.

17. Εὐ.— μυσταγωγός, ὡς ἐν λ. X.

18. ἐν ἄπ. X.— αὐτὸς ἐστίν ὁ Εὐ.

19. ἐντ. λ. Εὐ.

20. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

21. ἐν ἄπ. X.— τὰ τῶν ἀγγέλων πάντων προσκυνητὰ καὶ δοῦλα πεποιηκώς τὰγματα τοῦ Εὐ.

οὐκ ἄλλος τήν τε γῆν ἐθεμελίωσε, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ¹ εἰσιν οἱ οὐρανοί, πῶς οὐ πᾶσαν ἀσέβειαν ἀποκρύπτουσιν οἱ ἄλλον μὲν τὸν Πατέρα λέγοντες τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἄλλον δὲ τὸν δημιουργήσαντα τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ἀφαιροῦντες² μὲν τοῦ κτίστου τὰ κτίσματα, νέμοντες δὲ ταῦτα τῷ σπορεῖ τῶν ζιζανίων, ἐφ' ᾧ τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς ἀνταμείβεται³, καὶ τὴν ἡτοιμασμένην αὐτῷ τιμωρίαν⁴ συμμερίσονται⁵; Ἐὰ ἴσα δὲ τοῖς εἰρημένοις καὶ ταῖς⁶ Πράξεσιν ὁ θεσπέσιος⁷ Λουκᾶς (εἰ καὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἀποστασίας αὐτῶν τὰς ἐκείνου φωνὰς οὐ προσίεται), ὅμως ἐκεῖνος τῇ Ἰσαΐου⁸ φωνῇ, μᾶλλον δὲ τῇ τοῦ Στεφάνου κεχρημένος γλώσση λαμπρῶς αὐτῶν διὰ μέσου τῶν Ἰουδαίων ἐμφράττει τὰ στόματα. Οὗτος γὰρ ἐστὶν ὁ ἀθλοφορικὸν πρῶτος ἀναδησάμενος στέφανον⁹, ἐν τῷ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἐλέγχῳ· ἄλλοις τε ἐπιχειρήμασι τὸ ἀναίσχυντον αὐτῶν καταισχύνων¹⁰ εἰσάγει καὶ τὸν Πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διακεκραγότα, καὶ λέγοντα¹¹· Ὁ οὐρανὸς μοι¹² θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι, λέγει Κύριος; καὶ ἅπερ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις ὁ σωτὴρ ἔφη περὶ τοῦ Πατρὸς, θρόνον μὲν καλῶν τὸν οὐρανόν, ὑποπόδιον δὲ τὴν γῆν, καὶ πόλιν αὐτοῦ τὰ Ἱεροσόλυμα¹³, ταῦτα συμμαρτυρῶν ὁ πρωτομάρτυς τῷ δεσπότῃ διὰ τῆς Ἰσαΐου φωνῆς τὸν Πατέρα παράγει λέγοντα τὰ αὐτά. Ἐν ἄλλοις δὲ πάλιν¹⁴ ὁ σωτὴρ τὴν τῶν ἐμνούντων στηλιτεύων καὶ ἐπιστομιζῶν ματαιολογίαν τὴν αὐτὴν κρατύνει διδασκαλίαν· Μωροὶ γάρ, φησί¹⁵, καὶ¹⁶ τυφλοί, τίς μεῖζων¹⁷ ἐστίν; ὁ χρυσός, ἢ ὁ ναός, ὁ ἐ-

1. ἐν ᾑ. X. — ἄλλος ὁ τήν τε γῆν ἐθεμελίωσε καὶ οὗ ἔργα χειρῶν Εὐ.

2. ἐντ. λ. Εὐ.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Β' 39, 42.

4. Αὐτ. ΚΕ' 41.

5. Παλ. Λα. Βατ. — συμμετάγονται Γ. 'Α. Οὐ. Μι.

6. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. — εἰρημένοις καὶ ταῖς Λα.

7. Παλ. Λα. Βατ. — θεῖος Γ. 'Α. Οὐ. Μι.

8. καὶ ἡμᾶς γε. (κ. κατ.). — Ἰσαΐου ἐν ᾑ. X. (κ. κατ.).

9. Πράξεων Ζ' 59.

10. Αὐτ. 51 — 53.

11. Αὐτ. 49. — ΗΣΑΙΟΥ ΞΕ' 1.

12. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. — μου Λα.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 34, 35.

14. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΓ' 17.

16. ἐν ᾑ. X. — ἐμνούντων ἐπιστομιζῶν ματαιολογίαν, μωροὶ φησι, καὶ Εὐ.

17. ἐν ᾑ. X. — τίς γὰρ μεῖζων ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

γιάζων τὸν χρυσόν; οὐκοῦν ὁ τῆς παλαιᾶς ναὸς οὐ μόνον ἅγιος ἦν, ἀλλὰ καὶ ἐγιάζειν εἶχεν ἰσχύν· καὶ πάλιν¹, Τί μεῖζον; τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον, τὸ ἐγιάζον τὸ δῶρον; σαφῶς κἀνταῦθα² δεικνύς, ὅτι τὸ θυσιαστήριον ἅγιόν τε ἦν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ ἀνατιθέμενα ἅγια ἐποίει· καὶ³ μετὰ βραχέα⁴, Καὶ ὁ ὁμόσας, φησὶν, ἐν τῷ οὐρανῷ (διάνοιζον, ἄνθρωπε, τὸ οὖς, ὅπερ ἐπλασε μὲν ὁ Θεὸς ἀκούειν, μετέπλασε δὲ ὡς ἀληθῶς ὁ πονηρὸς εἰς κωφόν· πλὴν ἀκουστον), Ὁ ὁμόσας, φησὶν⁵, ἐν τῷ οὐρανῷ ὁμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτοῦ. Ὡστε ἅγιος μὲν ὁ ναός, ἅγιον δὲ τὸ θυσιαστήριον, καὶ χάριν ἔχον⁶ θεῖαν ἁγιοποιεῖν, καὶ θρόνος ἐστὶν ὁ οὐρανὸς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗ καὶ ἡ κτίσις σύμπασα⁷ ποίημα καὶ ἔργον. Εἰ δὲ τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διακεκραγότει ταῦτα, ἀντιφθέγονται, Χριστῷ δὲ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, συμφθεγγομένῳ⁸ τῷ γεγεννηκότι, οὐ πείθονται, Παῦλον δὲ μαρτυροῦντα οἱ ψευδεπώνυμοι παραγράφονται⁹, καὶ τὸν Δαβὶδ μὲν ὑπερορῶσι προσητεύοντα, Λουκᾶ δὲ τῷ μαθητῇ καὶ εὐαγγελιστῇ τοῦ σωτηρίου λόγου προσέχουσιν οὐδαμῶς, Στέφανον¹⁰ δὲ τὸν ἐν μάρτυσι πρῶτον, καὶ τὸν προσφήτην συνεπαγόμενον, μυκτηρίζουσιν, ἀκόλουθόν ἐστιν αὐτοῖς, ὁ καὶ πράττουσι, τῷ πονηρῷ μόνῳ πειθαρχεῖν, ὃ καὶ τὰς ψυχὰς ἐνεχείρισαν καὶ τὰ σώματα, τὰς μὲν τῇ ἀσεβείᾳ τοῦ φρονήματος, τὰ δὲ διὰ τοῦ βορβόρου τῶν πράξεων. Ἀρμόσειε δ' ἂν αὐτοῖς εὖ μάλα καὶ ὁ κατὰ τῶν ἀχαρίστων Ἰουδαίων δεσποτικὸς ἐνεδισμός, ὅτι, Τὸν οἰκοδεσπότην¹¹ Βεελζεβοὺλ ἀπεκάλεσαν¹². ὄντως γὰρ ἡ ἀποστασία τὸν τοῦ παντὸς οἰκοδεσπότην Βεελζεβοὺλ

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 19.

2. ἐν ἄπ. Χ.- κἀνταῦθα Εὐ.

3. ἐντ. λ. Εὐ.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 22.

5. Αὐτόθι.

6. Παλ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- εἶχον Λα. Βατ.

7. Παλ. Λα. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.- πάσα Γ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- συμφθεγγομένῳ ἐν ἄπ. Χ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- οἱ ψευδεπώνυμοι παραγράφονται Παλ.- οἱ ψευδεπώνυμοι παραγράφονται Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- οἱ ψευδεπώνυμοι περιγράφονται Λα.

10. Λα.- λόγον προσέχουσι οὐδαμῶς. Στέφανον Γ.- λόγον οὐ προσέχουσι. Στέφανον Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Γ' 25.

12. Παλ. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἐπεκάλεσαν Λα.- ἐκάλεσαν ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

(ὡ¹ θεομαχού² φωνῆς!) ἐξυβρίζει· καὶ οὐδὲ³ μέχρι τούτου τὴν τόλμαν⁴ ἰσιᾶ⁵· ἀλλὰ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς ἀλλοτριοῦσιν⁶ αὐτοῦ, δίκαιοι ὄντες, ἐφ' ᾧ ταῦτα φρονεῖσι, μόνους ἑαυτοὺς ἀλλοτριεῖν. Οἱ δὲ δυσὶν⁷ θάτερον ποιοῦσιν, ἢ ζημιοῦσι τὸν δημιουργόν⁸ τὰ ποιήματα, ἢ ἀντὶ οἰκοδεσπότου⁹ Βε-ελζεβούλ ὀνομάζουσι¹⁰, μᾶλλον δὲ ἑκατέραν ὕβριν δι' ἑκατέρας εἰσάγουσιν. Οὕτω πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ πᾶσαν τόλμαν ἢ προκείμενη θεομαχία κουφοτέραν ἀπεργάζεται.

ἰβ'. Ἐντολὰς¹¹ δὲ πάλιν τοῦ Θεοῦ¹² ὁ¹³ σωτὴρ τὰ μωσαϊκὰ διατάγματα¹⁴ καλῶν¹⁵, καὶ πανταχοῦ τιμῶν τὴν νομοθεσίαν τὴν πατρικὴν¹⁶, Ὁ Θεός¹⁷, φησὶν¹⁸, ἐνετείλατο· τίμια τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου¹⁹. καὶ²⁰. Ὁ κακο-λογῶν πατέρα ἢ μητέρα θανάτῳ τελευτάτω· ὑμεῖς²¹ δὲ ἠκυρώσατε²² τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ἱμῶν. Καὶ ταῦτα εἰπὼν μάρτυρα τὸν Ἰσαΐαν ἐπάγειται²³, Καλῶς, λέγων,²⁴ προεφήτευσεν περὶ ἱμῶν Ἰσαΐας²⁵, Ἐγγί-

1. ἐντ. λ. Ἀ. Οὐ. Μι.

2. Λα. Βατ. Γ.— ὡς θεομάχου Παλ.

3. Παλ. Λα. Βατ.— οὐδὲ Γ.

4. Παλ. Λα.— μέχρι τοῦ τούτου τόλμαν Γ.— μέχρι τούτου τὴν ὕβριν Βατ.

5. Λα.— ἰσιᾶ Παλ. Βατ.— ἴστασαν Γ.

6. Λα. Γ.— ἀλλοτριοῦσι Παλ. Βατ.

7. Παλ. Λα. Βατ.— διεῖναι Γ.

8. Παλ. Λα. Βατ.— θάτερον ποιοῦσι τὸν δημιουργόν Γ.

9. Παλ. Βατ. Γ.— ἀντὶ οἰκοδεσπότου Λα.

10. ἐντ. ἀκ. Ἀ. Οὐ. Μι.

11. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΕ' 3.

13. καθ' ἡμᾶς γε.— Ἐντολὰς Θεοῦ ὁ Εὐ.— Ἐντολὰς δὲ πάλιν ὁ ἐν λ. Χ.

14. Παλ. Βατ. Γ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.— διδάγματα Λα.

15. Ἐβρ. ΙΑ' 23.

16. ἐν ἄπ. Χ.— τιμῶν τὴν τοιαύτην νομοθεσίαν Εὐ.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΕ' 6.

18. ἐν ἄπ. Χ.— ὁ Θεός φησιν Εὐ.

19. ἐν ἄπ. Χ.— μητέρα ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

21. Αὐτ. 5, 6.

22. Λα. Γ. Εὐ.— ἡμεῖς ἠκυρώσατε Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.— ἡμεῖς . . ἠκυρώσατε ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

23. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 7—9.

24. ἐν ἄπ. Χ.— ἐπάγειται λέγων, καλῶς Εὐ.

25. ἐν ἄπ. Χ.— Ἰσαΐας . . Ἐγγίξει ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 8.

ζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν¹, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ (καὶ πρόσεχε λοιπόν!)· μάτην δὲ σέβονται με· διατί; διότι διδάσκουσι² διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων. Ἴδού³ σαφῶς ἐντολὰς τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ τὴν παλαιὰν ἐκάλεσε νομοθεσίαν ὃ κατὰ φύσιν Υἱὸς αὐτοῦ καὶ τὸν προφήτην Ἡσαΐαν προφήτην αὐτοῦ. Καὶ ποῦ εἰσιν οἱ τὴν παλαιὰν τῷ πονηρῷ χαρίζομενοι, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ προφήτας ἐκείνου προφήτας λέγοντες; Ὡστε⁴ ἅπερ μὲν ἦν ἐντάλματα ἀνθρώπων, οὐκ ἤρεσκε μὲν ταῦτα⁵ τῷ νομοθέτῃ Θεῷ, ἀλλὰ καὶ δίκης ἐνόχους τοὺς εἰσηγητάς αὐτῶν ἐποίει· εἰσῆγον δὲ ταῦτα οἱ πρεσβύτεροι τῶν γραμματέων καὶ⁶ Φαρισαίων⁷, σέβειν μὲν τοῖς χείλεσι λέγοντες τὸν ἀληθινὸν Θεόν, τῇ δὲ καρδίᾳ πόρρω διεστηκότες αὐτοῦ⁸. Ὁ οὖν ἀληθινὸς Θεὸς⁹ καὶ Υἱὸς τοῦ ἀληθινοῦ¹⁰ Θεοῦ καὶ Πατρός, οὗ τῆς νομοθεσίας τὰς οἰκείας¹¹ προσέκριον διδασκαλίας οἱ ἀγνώμονες ἐν Ἰσραὴλ, οὗτος ὁ σωτὴρ ἡμῶν τὴν τε ματαίαν κατὰ τῶν μαθητῶν μέμψιν τῶν ἀχαρίστων Ἰουδαίων¹² ἐπιστομιζῶν, καὶ τὰ βρώματα, ὡς τοῦ Πατρὸς ποιήματα, πάσης πονηρᾶς ὑπολήψεως καθαρίζων (καθὰ δὲ συνεπιμαρτύρεται καὶ ὁ εὐαγγελιστής, Οὐ τὸ εἰσερχόμενον, φησὶν¹³, εἰς τὸ στόμα κοινοὶ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, ἐκεῖνο κοινοῖ¹⁴ τὸν ἄνθρωπον), ἐν¹⁵ ἄλλοις δὲ πάλιν βραχέσι ῥήμασι τὴν¹⁶ ἐν ἀνθρώποις εἰρήνην καὶ δικαιοσύνην κρατύνων, καὶ νομοθετῶν, — δι' ὧν ἔλεγε¹⁷. Πάντα, ὅσα¹⁸ ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι

1. καθ' ἡμέρας γε. — αὐτῶν ἐν ἄπ. X.

2. ἐν ἄπ. X. — σέβονται με, διδάσκοντες ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 9.

3. ἐντ. λ. Παλ. Λα. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

4. ἐντ. λ. Εὐ. — ἐντ. ἄκ. Παλ. Λα. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

5. Λα. Γ'. — ἤρεσκε ταῦτα Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.

6. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι. — καὶ τῶν Λα. Γ'.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 1.

8. Αὐτ. 8.

9. καθ' ἡμέρας γε. — ἀληθινὸς Παῖς ἐν ἄπ. X.

10. Λα. Βατ. Γ'. — Υἱὸς ἀληθινοῦ Παλ. 'Α. Οὐ. Μι.

11. Παλ. Λα. Βατ. Γ'. Οὐ. Μι. — οἰκείας 'Α.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 2.

13. Αὐτ. 11.

14. ἐν ἄπ. X. — στόματος, τοῦτο κοινοῖ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

15. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

16. ἐν ἄπ. X. — καὶ πάλιν, ἐν ἄλλοις τὴν Εὐ.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ζ' 12.

18. ἐν ἄπ. X. — Πάντα οἷον ὅσα ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

ποι, οὕτω καὶ ¹ ἑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· — ταύτης αὐτοῦ ² τῆς παλαιότητος καὶ νομοθεσίας τὸ ἀνεπίληπτον καὶ λυσιτελοῦν παριστῶν τῷ ³ ἀξιόματι τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἐπιστραγγίζει. Οὕτω ⁴ γὰρ ἐστὶ, φησὶν ⁵, ὁ νόμος καὶ οἱ προφηταί. Ναὶ ⁶ δὴ καὶ ἡ παραβολὴ ⁷, καθ' ἣν τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἀπεικάζει ὁ σωτὴρ ἀνθρώπων σπεύροντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ, οὐκ ἔλαττον καταισχύνει τὴν ἀσέβειαν. Πῶς γὰρ οὐκ ἔστιν ὁ παρὼν κόσμος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ οἱ ἐν αὐτῷ, ὅποτε αὐτοῦ ⁸ μὲν τὸν ἀγρὸν αὐταῖς λέγει φωναῖς οὐχ ἄπαξ, ἀλλὰ καὶ δις ⁹, εἶναι δὲ τὸν ἀγρὸν τὸν κόσμον, τὸν δὲ κόσμον, ὥσπερ ἀγρὸν αὐτοῦ, οὕτω καὶ βασιλείαν ¹⁰ αὐτοῦ; ἀναπτύσσων ¹¹ γὰρ τὴν παραβολὴν ¹² αὐτοῦ ¹³, 'Ο' ¹⁴ σπεύρων τὸ καλὸν σπέρμα, φησὶν ¹⁵, ἐστὶν ¹⁶ ὁ Τίος τοῦ ἀνθρώπου· ὁ δὲ ἀγρός ἐστὶν ὁ κόσμος, τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνια εἰσὶν ¹⁷ οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ· ὁ δὲ ἐχθρός, ὁ σπείρας ¹⁸ αὐτά, ἐστὶν ¹⁹ ὁ διάβολος. Ἀκούεις, πῶς τὸν κόσμον μὲν αὐτοῦ ²⁰ λέγει ²¹ καὶ σπέρμα ²² αὐτοῦ ²³ τοὺς ἐν αὐτῷ, οὓς καὶ υἱοὺς τῆς βασιλείας λέγει,

-
1. Λα. Βατ. Γ. Εὐ.- ἄνθρωποι, καὶ Παλ. 'Α. Οὐ. Μι.
 2. καθ' ἡμέρας γε (κ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ. (κ. κατ.).
 3. ἐν ἄπ. Χ.- ταύτην αὐτοῦ τὴν νομοθεσίαν τῷ Εὐ.
 4. ἐν ἄπ. Χ.- οὕτως ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.
 5. ἐν ἄπ. Χ.- ἐστὶ φησιν Εὐ.
 6. ἐντ. λ. Εὐ.
 7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΙ' 24.
 8. καθ' ἡμέρας γε.- αὐτοῦ Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- αὐτὸν Λα.
 9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 24, 27.
 10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 41.
 11. ἐντ. ἀκ. Εὐ.
 12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 36.
 13. καθ' ἡμέρας γε.- παραβολὴν αὐτοῦ Λα. Γ.- παραβολὴν Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.
 14. ἐν ἄπ. Χ.- Ἀναπτύσσων ὁ Σωτὴρ τοῦ σπεύροντος τὸ καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ φησιν· ὁ Εὐ.
 15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 37.
 16. ἐν ἄπ. Χ.- σπέρμα ἐστὶν Εὐ.
 17. ἐν ἄπ. Χ.- ζιζάνια εἰσὶν Εὐ.
 18. Παλ. Γ. Εὐ. (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 39).- σπείρων Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.
 19. ἐν ἄπ. Χ.- αὐτά ἐστιν ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.
 20. καθ' ἡμέρας γε.- αὐτοῦ Εὐ.- αὐτοῦ ἐν λ. Χ.
 21. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 34.
 22. Γ. Εὐ.- καὶ τὸ σπέρμα Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.
 23. καθ' ἡμέρας γε.- σπέρμα πάλιν αὐτοῦ Εὐ.- σπέρμα αὐτοῦ ἐν λ. Χ.

μόνην¹ δὲ τὴν τῶν ζιζανίων ἐπισποράν εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀποπέμπει; Ἄλλ'² ἐπίστησον τοῖς λογισμοῖς³, εἴ τι λείψανον τῆς τοῦ πλάστου χειρὸς ἐν ἑαυτῷ περφέρεις⁴. ἐν⁵ γὰρ τοῖς ἐπομένοις περιφανῶς⁶ αὐτοῦ⁷ βασιλείαν ἀνακηρύττει τὸν κόσμον. Πῶς; Ἐν τῇ συντελείᾳ, φησί⁸, τοῦ αἰῶνος τούτου, ἀλλ' οὐχί⁹ τοῦ μέλλοντος, ἀποστελεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, δηλονότι τοῦ παρόντος κόσμου, τὰ¹⁰ σκάνδαλα· οὐ γὰρ ἐν τῇ μελλούσῃ καὶ ἀτελευτήτῳ, οὐμενουν¹¹, οὔτε ζιζάνια φύεται, οὔτε ταῦτα σπεύρει ὁ πονηρὸς, οὔτε¹² συνίσταται σκάνδαλα, ἵνα ἐκ ταύτης οἱ ἄγγελοι τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου συλλέξωσιν αὐτά· ἐπεὶ καὶ μετὰ τὴν ἐκ τῶν ἐνταῦθα συλλογὴν ταῦτα¹³ μὲν εἰς¹⁴ τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς βάλλονται· τότε¹⁵ δὲ καὶ οἱ δίκαιοι ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν¹⁶ ἐκλάμπουσιν¹⁷, ὡς ὁ ἥλιος¹⁸. Τί τούτων τῶν κυριακῶν φωνῶν λαμπρότερον ἢ δυνατώτερον καθελεῖν¹⁹ μὲν τὴν ἀποστασίαν, ὑψῶσαι δὲ καὶ κρατῦναι τὴν εὐσέβειαν, δι'²⁰ ὧν τὸν κόσμον καὶ²¹ τὰ ἐν αὐτῷ τοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἀνακηρύττουσι²², δεσπότην δὲ

1. ἐν ἄπ. X.—μόνον Εὐ.

2. ἐντ. λ. Εὐ.

3. Παροιμιῶν KB' 13.

4. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.—φέρεις Λα. Γ.

5. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

6. ἐν ἄπ. X.—ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς περιφανῶς Εὐ.

7. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).—αὐτοῦ ἐν ἄπ. X. (κ. κατ.).

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 41.

9. Παλ. Βατ. Γ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.—ἀλλ' οὐ Λα.

10. ἐν ἄπ. X.—πάντα τὰ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

11. Εὐ.—οὐμενοῦν ἐν λ. X.

12. ἐν ἄπ. X.—οὔτε ζιζάνια σπείρεται καὶ φύεται, οὔτε Εὐ.

13. ἐν ἄπ. X.—μετὰ τὴν ἐκ τοῦ κόσμου συλλογὴν αὐτῶν ταῦτα Εὐ.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 42.

15. Αὐτ. 43.

16. καθ' ἡμᾶς γε.—αὐτῶν ἐν ἄπ. X.

17. Εὐ.—ἐκλάμπουσιν ἐν λ. X.

18. ἐν ἄπ. X.—τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμπουσιν ὡς ὁ ἥλιος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

19. ἐντ. λ. Εὐ.

20. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

21. ἐν ἄπ. X.—ὁ κόσμος τε καὶ Εὐ.

22. ἐν ἄπ. X.—ἀνακηρύττεται Εὐ.

καὶ βασιλέα τοῦ παντός, ὥσπερ ¹ τῆς μελλούσης οὕτω καὶ τῆς παρούσης, ἀναγορεύουσι ², βασιλείας; Τί ³ δὲ φιλονικοῦσι ⁴ τῶν ἀψύχων γενέσθαι ἀναισθητότεροι, ὁπότεν ἥλιος μὲν καὶ γῆ καὶ πέτραι, δι' ὧν τῷ δεσποτικῷ συνέπασχον πάθει, τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν κηρύττουσιν ⁵, οὗτοι δέ, κακείνων τὴν ἄνοιαν αὐτῶν ἐλεγχόντων, οὐκ αἰσχύνονται ⁶; ἀπὸ γὰρ τῆς ἑκτῆς ⁷, φησὶν, ὥρας ἕως ἐννιάτης σκότος ἐγένετο ⁸. καὶ ⁹ ἡ γῆ ἐσείσθῃ, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησιν ¹⁰. Τίς γὰρ κοινωνία ἢ συμπάθεια πονηροῦ ¹¹ πλάσματός καὶ δεσποτικοῦ πάθους; ἐχρῆν γὰρ μᾶλλον, ὅσον ἐπὶ τῷ τῶν ¹² ἀσεβῶν δόγματι, λαμπρύνεσθαι τε καὶ κόσμον περιβάλλεσθαι μεζονά τε καὶ περιφανέστερον, ἐφ' ᾧ τὸν καθελεῖν παραγεγονότα τὸν πλάστην αὐτῶν τηλικαῦτον πάθος ἐβλεπον ὑπιστάμενον. Πῶς ¹³ δὲ μετὰ τὴν ἀνάστασιν μὲν, οὐπω δὲ πρὸς τοὺς πατρικούς, ὁ μηδέποτε τούτους λιπῶν, ἀνελθὼν κόλπους, παρὰ τοῦ Πατρὸς τὴν ἐξουσίαν λαμβάνει ¹⁴ τοῦ τε ¹⁵ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ¹⁶, ὧν οὐκ ἦν κύριος ὁ διδοῦς; οὕτω γὰρ ἡ θεομάχος γλῶσσα βλασφημεῖ ¹⁷. Ἐπὶ τούτοις δέ, εἰ ἄγροὶ καὶ οἰκίαι ¹⁸ τῆς χειρὸς εἰσι τοῦ πονηροῦ, πῶς ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν τοῖς ¹⁹ προθύμως ἠκολουθηκόσιν αὐτῷ μετὰ τῶν

1. ἐν ᾧ. X. - δεσπότης δὲ καὶ βασιλεὺς ὥσπερ Εὐ.

2. ἐν ᾧ. X. - ἀναγορεύεται Εὐ.

3. ἐν τ. λ. Εὐ.

4. καθ' ἡμᾶς γε. - φιλονικιοῦσι ἐν ᾧ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - κηρύττουσι ἐν ᾧ. X.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΜΖ' 45.

7. Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι. - 'Απὸ γὰρ τῆς Γ. - 'Απὸ δὲ ἑκτῆς ΜΑΤΘΑΙΟΥ, ΜΖ' 45.

8. ἐν ᾧ. X. - σκότος ἐγένετο . . ἕως . . ἐννιάτης ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 51.

10. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι. - ἐσχίσσονται Λα. Γ.

11. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. - τοῦ πονηροῦ Λα.

12. Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι. - ἐπὶ τῶν Γ.

13. ἐν τ. ἁλ. Εὐ.

14. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι. - παρὰ τοῦ Πατρὸς τὴν δεσποτείαν λαμβάνει Λα. - παρὰ τοῦ Πατρὸς τὴν τοῦ Πατρὸς λαμβάνει Γ.

15. ἐν ᾧ. X. - πῶς οἶν παρὰ τοῦ Πατρὸς ἔλαβεν ἐξουσίαν τοῦ Εὐ.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΗ' 18.

17. Γ. - δυσφημεῖ ἐν λ. X.

18. ἐν ᾧ. X. - ὁ διδοῦς, ὡς αὐτοὶ ἠγοῦνται, καὶ εἰ οἱ ἄγροὶ καὶ αἱ οἰκίαι Εὐ.

19. ἐν ᾧ. X. - Θεὸς τοῖς Εὐ.

αἰωνίων ἀγαθῶν καὶ ἀγροῦς¹ καὶ οἰκίας ἐπαγγέλλεται² παρασχεῖν³, ἃ φαῦλά τέ ἐστι⁴ καὶ φύλου ποιητοῦ, καὶ ὧν οὔτε κύριος αὐτὸς ἔχειν, οὔτε ἄλλοις παρασχεῖν; τί⁵ δὲ καὶ εἰς μισθὸν ἔδει φέρειν τὰ τοῦ ἐχθροῦ τοῖς πάντα λιποῦσι⁶, καὶ ἀκολουθήσασιν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαμβάνειν⁷ αὐτοῖς ἐν τῷ δώρῳ καὶ τὴν αἰώνιον ζωὴν⁸, ἀγαθοῖς⁹ συνάπτειν¹⁰ φαῦλα, καὶ διὰ τῆς προσθήκης τοῦ χείρονος ἐνυβρίζειν καὶ ὃ ἂν ᾖ, χωρὶς τῆς προσθήκης, κάλλιστον τῶν δώρων; Πῶς δὲ πάλιν ἐρωτησάμενος¹¹ ὁ¹² σωτὴρ περὶ τῶν νομικῶν ἐντολῶν πρώτην μὲν εἶναι¹³ φησιν¹⁴. "Ἀκουε, Ἰσραήλ· κύριος ὁ Θεός σου¹⁵, κύριος εἷς ἐστι· καὶ¹⁶, Ἀγαπήσεις¹⁷ κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου¹⁸. δευτέραν δέ, ἣν οὐδὲ ἡ ἐρώτησις ἀπῆται¹⁹. Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν²⁰; καὶ οὐ μέχρι τούτου ἔσται, ἀλλὰ καὶ²¹ τὸν ἐπερωτῶντα σύμφηρον²² εὐρών²³ οὐ μακρὰν ἀνεῖπεν εἶναι τῆς²⁴ βα.

1. Παλ. Λα. Βατ. Γ. Εὐ.- αἰωνίων ἀγροῦς Ἀ. Οὐ. Μι.
2. ἐν ἄπ. Χ.- ἐπηγγείλατο Εὐ.
3. ΜΑΡΚΟΥ Ι' 28, 30.
4. ἐν ἄπ. Χ.- φαῦλα τέ ἐστι Εὐ.
5. ἐντ. λ. Εὐ.
6. κχθ' ἡμῶς γε.- λιποῦσιν Ἀ. Οὐ. Μι.- λιποῦσιν Παλ. Λα. Βατ. Γ.
7. Παλ. Λα. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.- συμπεριλαμβάνειν Γ.
8. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.
9. Λα. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἀγαθὴν Παλ.
10. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- συνάπτειν Παλ. Λα. Βατ.
11. ἐντ. ἄκ. Εὐ.
12. ἐν ἄπ. Χ.- ἐρωτώμενος ὁ Εὐ.
13. ἐν ἄπ. Χ.- πρώτην εἶναι Εὐ.
14. ΜΑΡΚΟΥ ΙΒ' 28—30.
15. ἐν ἄπ. Χ.- ὁ Θεὸς ἡμῶν ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 29.
16. ἐντ. λ. Εὐ.
17. ΛΟΥΚΑ Ι' 27.
18. Παλ. Λα. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι. (ΛΟΥΚΑ, αὐτ.)- ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου Γ.
19. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 30, 31.
20. κχθ' ἡμῶς γε.- σεαυτὸν ἐν ἄπ. Χ.
21. ἐντ. ἄκ. Εὐ.
22. ἐν ἄπ. Χ.- ἐπερωτῶντα δὲ σύμφηρον Εὐ.
23. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 32, 34.
24. Λα. Βατ.- οὐ μακρὰν ἀνεῖπεν εἶναι τὴν Παλ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- οὐ μακρὰν εἶπεν εἶναι τῆς Εὐ.- εἶπεν αὐτῷ, Οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.

σιλείας¹ τοῦ Θεοῦ; Πῶς γὰρ αἱ² μωσαϊκῆ νομοθεσίᾳ, εἴπερ ἦσαν τοῦ ἐχθροῦ³, πρῶτον μὲν ἔνα⁴ Θεὸν καὶ κύριον νομοθετοῦσιν εἰδέναι, καὶ⁵ νοεῖν⁶. εἶτα τοῦτον μόνον ἀγαπᾶν ἐξ ὅλης καρδίας⁷, καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν⁸; Εἰ⁹ οὖν ἔνα¹⁰ Θεὸν καὶ κύριον ἀνακηρύττει Μωσῆς¹¹, καὶ παρὰ τοῦτον ἄλλω¹² μήτε λατρεύειν, μήτε προσκυνεῖν¹³, μετὰ¹⁴ δὲ ταύτην, τὴν πρώτην ὡς ἀληθῶς ἐντολήν, καὶ τὸ φιλάλληλον καὶ φιάνθρωπον, κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον τοῦ σωτηρίου διδάγματος¹⁵, νομοθετεῖ, ποῦ¹⁶ ἡ πονηρὰ τῆς ἀποστασίας ἀρχή¹⁷; Ἀλλ'¹⁸ ὁ μὲν γραμματεὺς συνῆκε τοῦ δεσπότου, τὴν μωσαϊκὴν κυροῦντος φωνήν¹⁹, ὅτι εἷς ἐστὶν ὁ Θεός²⁰, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλην αὐτοῦ· οἱ δὲ τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων πλέον ἔχειν προσταχθέντες οὐδὲ τὴν ἐσχάτην μοῖραν τῆς εὐσεβείας σώζουσιν ἐν ἑαυτοῖς²¹. Λουκᾶς²² δέ, ὁ τῶν δεσποτικῶν ῥημάτων συγγραφεύς, πῶς τὸν²³ Ζαχαρίαν καὶ τὴν Ἑλισάβετ, ἐν τῇ παλαιᾷ νομοθεσίᾳ βιοῦντας, δι-

-
1. Λα. Βατ. Εὐ.- τὴν βασιλείαν Παλ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.
 2. ἐν ᾧ. X.- πῶς οὖν αἱ Εὐ.
 3. Παλ. Βατ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- τοῦ Θεοῦ Λα. Γ. (ἐν τῷ κειμένῳ).- καὶ ἐτέρου Θεοῦ Γ. (ἐν τῇ ᾧ).
 4. ἐν ᾧ. X.- Ἐχθροῦ, ἔνα Εὐ.
 5. ἐντ. λ. Εὐ.
 6. Δευτερονομίου 5' 4.
 7. Λύτ. Γ' 12.
 8. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 33.- Δευτερονομίου 10' 18.
 9. ἐντ. ἄκ. Εὐ.
 10. ἐν ᾧ. X.- εἰ δὲ ἔνα Εὐ.
 11. Δευτερονομίου, αὐτ.
 12. Εὐ.- ἄλλον ἐν λ. X.
 13. Δευτερονομίου Γ' 12.
 14. ἐντ. λ. Εὐ.
 15. Λα. Γ.- προστάγματος Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.
 16. ἐντ. ἄκ. Εὐ.
 17. ἐν ᾧ. X.- ποῦ εἰσιν οἱ τὴν πονηρὰν ἀρχὴν παρεισάγοντες, καὶ ταύτῃ τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν ἀνατιθέντες; Εὐ.
 18. ἐντ. λ. Εὐ.
 19. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 32.
 20. ἐν ᾧ. X.- εἷς ἐστὶ Θεός ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.
 21. Παλ. Λα. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἐν ἑαυτῷ Γ.
 22. ἐντ. ἄκ. Εὐ.
 23. ἐν ᾧ. X.- Εἰ τοῦ ποιεῖν ἦν ἡ παλαιὰ νομοθεσία καὶ οἱ ἐν αὐτῇ ἀμψιγύνοι, πῶς ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς τὸν Εὐ.

καίους καὶ τοῦτο ἐνώπιον μαρτυρεῖ τοῦ Θεοῦ¹, ἀλλ' οὐκ ἐνώπιον ἀνθρώπων, καὶ πορευομένους ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ καὶ δικαιώμασιν ἀμέμπτως², εἶτα καὶ τὴν ἱερατείαν τὸν Ζαχαρίαν τελεῖν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸν νομικὸν ναόν, ἐν ᾧ εἰσῆει, ναὸν³ προσκαγορεύει τοῦ Θεοῦ⁴, ἐν αὐτῷ τε τὸν ἄγγελον ὑφθῆναι κυρίου⁵,—καὶ τοῦτον⁶ τίνα;—τὸν ἀρχιστράτηγον Γαβριήλ, ὃς⁷ καὶ τὴν ἐκ παρθένου τοῦ δεσπότης γέννησιν αὐτῇ τε τῇ ἀκηράτῳ κόρῃ καὶ δι' αὐτῆς τῷ κόσμῳ εὐηγγελίστατο⁸, καὶ τὴν τε προσευχὴν τοῦ ἱερέως εἰσιηκοῦσθαι διὰ τῶν εὐαγγελίων ἐβεβαίωσε, καὶ τὸν ἐκ τῶν εὐαγγελίων παῖδα μέγαν ἐνώπιον ἔσεσθαι κυρίου καὶ πεπληρωμένον Πνεύματος ἁγίου, καὶ πολλοῖς⁹ πολλῆς¹⁰ ἀγαλλιᾶσεως πρόξενον, καὶ τῶν ἱσθῶν Ἰσραὴλ οὐκ ὀλίγης ἐπιστροφῆς αἴτιον γενέσθαι τῆς ἐπὶ τὸν Θεόν, τῷ πνεύματι καὶ τῇ δυνάμει κεχρημένον¹¹ τοῦ Ἰησοῦ¹²; Ὡστε ὁ εὐαγγελιστής, μᾶλλον δὲ ὁ ταῦτα διὰ τοῦ ἀρχαγγέλου λέγων Θεός, οὗτος οὐχὶ τὸν Ἰωάννην μόνον, ὃς τὴν χάριν εἶδε βλαστάνουσαν, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἠλίαν, ὃς πολλῶν προὔπηρχε τῆς χάριτος, τὰς πλάνωμένας ψυχὰς ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, καὶ ὑπίσω τῶν δαιμονίων ἐκπορευούσας¹³, ἐπὶ τὸν ἀληθινόν¹⁴ ἐπιστρέψαι Θεὸν ἀπαράγραπτον τὴν μαρτυρίαν παρέχεται. Πάλιν δὲ ὁ¹⁵ Ζαχαρίας Πνεύματος ἁγίου γίνεται πλήρης, καὶ¹⁶ τοὺς ἀπ' αὐ-

1. καθ' ἡμῶν γε.—δικαίους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ μαρτυρεῖ Εὐ.—δικαίους καὶ τότε ἐνώπιον μαρτυρεῖ τοῦ Θεοῦ ἐν λ. X.

2. ΛΟΥΚΑ Α' 5, 6.

3. Αὐτ. 9.

4. ἐν ᾧ. X.—εἰς ᾧ εἰσῆει, ναὸν προσκαγορεύει Θεοῦ Εὐ.

5. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 11.

6. καθ' ἡμῶν γε—καὶ τότε ἐν ᾧ. X.

7. ἐντ. λ. Εὐ.

8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 26, 27, 31, 32.

9. Αὐτ. 13—15.

10. Παλ. Βατ.—καὶ πολλῆς πολλοῦς Λα. Γ'. 'Α. Οὐ Μι.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 16, 17.

12. Λα.—'Ηλίον ἐν λ. X.

13. ΙΕΖΕΚΙΗΛ Κ' 30.

14. Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.—ψυχὰς ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὸν ἀληθινόν Γ.

15. ἐντ. ὁ. Εὐ.

16. ἐν ᾧ. X.—τὸν ἀρχιστράτηγον Γαβριήλ· ἐκ τούτων τε γὰρ καὶ πολλῶν ἄλλων τῶν ἐφεξῆς ἢ τε παλαιὰ διαθήκη, καὶ οἱ καλῶς ἐν αὐτῇ πολιτευσάμενοι τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ λαμπρῶς ἀνακηρύττονται. Πνεύματος ἁγίου γίνεται πλήρης ὁ Ζαχαρίας, καὶ Εὐ.

ῶνος¹ προφήτας γὰρ ἄγων² κηρύσσει³, "Ἠγείρε γάρ, φησὶ προφητεύων, καὶ διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου φηγγόμενος, κέρας⁴ σωτηρίας ἡμῶν ἐν οἴκῳ⁵ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ⁶. καὶ πόθεν ἢ ἀπόδειξις; Καθὼς ἐλάλησε, φησὶ⁷, διὰ⁸ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ (ἀλλ' οὐχὶ τοῦ ἐλθροῦ)· καὶ⁹ τί προσφύτευσαν¹⁰; Μνησθῆναι τὸν Θεὸν διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ (ἀλλ' οὐχί, τρισάθλιε, τοῦ ἐλθροῦ)· ἔτι¹¹ δὲ μᾶλλον τῶν ἀσεβῶν χαλινῶν τὰ στόματα, "Ὁρκον, ὃν¹² ὤμοσε πρὸς Ἀβραάμ¹³ τὸν πατέρα ἡμῶν, ἐπάγει¹⁴, Τοῦ¹⁵ δοῦναι ἡμῶν ἀφ' ὁμοίας ἐκ χειρὸς τῶν ἐλθρῶν ἡμῶν ὑποθέοντας λατρεύειν αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ. Συλλογίζου τὰ εἰρημένα· Πνεῦμα ἅγιον πληροῦ τὸν Ζαχαρίαν, καὶ πληρωθεὶς ἐκεῖθεν ἁγίου, τοὺς ἀπ' αἰῶνος προφήτας καὶ Θεοῦ θυηπόλους ἀναγορεύει, καὶ τὴν μωσαϊκὴν διαθήκην ἀνυμνεῖ ἁγίαν καὶ τὴν¹⁶ ἐλευθερίαν ἡμῶν προφητεύει, καὶ τὸν ὁμόσαντα πρὸς τὸν Ἀβραάμ, ἐκεῖνον τῆς ἐλευθερίας εἶναι δοτῆρα¹⁷ κηρύσσει, καὶ τοὺς προσάγοντας αὐτῷ τὴν λατρείαν ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ λατρεύειν. Εἰ ταῦτα πληροθεὶς ὁ Ζαχαρίας πνεύματος ἁγίου διεξῆλθε¹⁸, πῶς οὐχὶ τοῦ πονηροῦ πλησθέντες πνεύματος οἱ τάναντία τούτοις ἀπελέγχονται φωνοῦντες¹⁹; Τί²⁰ δ' ἂν φαῖεν οἱ πι-

1. Α. αἰῶνος Γ.- αἰῶνων Παλ. Βατ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.

2. Παλ. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- γορὸν ἁγίων Α. α.- γορηγὸς ἁγίων Εὐ.

3. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 67—69.

4. Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.- κηρύσσει, "Ἠγείρε γάρ, φησὶ προφητεύων, κέρας Α. Γ.- εἶναι κηρύσσει λέγων, καὶ ἡγείρε κέρας Εὐ.

5. ἐν ἅπ. Χ.- ἐν τῷ οἴκῳ Εὐ. (ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 69.).

6. καθ' ἡμᾶς γε. (γ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἅπ. Χ. (γ. κατ.).

7. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 70.

8. ἐν ἅπ. Χ.- παιδὸς αὐτοῦ, καθὼς ἐλάλησε διὰ Εὐ.

9. ἐν ἅπ. Χ.- ἐλθροῦ αὐτοῦ, καὶ Εὐ.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 72.

11. ἐν ἅπ. Χ.- ἀλλ' οὐχὶ τῆς τοῦ Ἐλθροῦ διαθήκης, ἔτι Εὐ.

12. ἐν ἅπ. Χ.- στόματα ἐπήγαγεν, ἔρχω ᾧ Εὐ.

13. Εὐ. (γ. κατ.).- Ἀβραάμ ἐν ἅπ. Χ. (γ. κατ.).

14. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 72—75.

15. ἐν ἅπ. Χ.- πατέρα ἡμῶν, τοῦ Εὐ.

16. Παλ. Α. Βατ. Γ.- προφήτας, καὶ Θεοῦ θυηπόλους ἀναγορεύει, καὶ Ἀ. Οὐ. Μι.- προφήτας ἀναγορεύει καὶ τὴν μωσαϊκὴν διαθήκην ἁγίαν ὁμοιάζει, καὶ Εὐ.

17. ἐν ἅπ. Χ.- Ἀβραάμ τῆς ἐλευθερίας δοτῆρα εἶναι Εὐ.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- διεξῆλθεν Εὐ.- διεῖλθε ἐν γ. Χ.

19. Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.- φωνοῦντες Α. Γ. Εὐ.

20. ἐν ἅπ. Χ.- Εἰ ταῦτα διεξῆλθεν ὁ Ζαχαρίας Πνεύματος ἁγίου πλησθεὶς, πῶς οἱ τάναντία φωνοῦντες οὐχὶ τοῦ πονηροῦ πνεύματος πλησθέντες ἐλέγχονται; Τί Εὐ.

κροὶ τῆς μωσαϊκῆς κατήγοροι διχθήκης, μᾶλλον δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας με-
ρισταί, ὅταν ὁρῶσι¹ διὰ τοῦ εὐαγγελίου² ἀναγόμενον³ μὲν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα
τὸν Ἰησοῦν, τελοῦντα⁴ δὲ τὰ μωσαϊκά, καὶ φέροντα θυσίαν⁵, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν
νόμῳ κυρίου, ἀγκάλαις⁶ δὲ δωροφορούμενον τοῦ δικαίου Σιμεὼν⁷, ὅς μετὰ τῆς
ἄλλης εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης παρὰ⁸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος χρηματισμὸν λα-
βὼν⁹ ἅμα τε ἐνηγκαλίζετο τὸν κοινόν¹⁰ λυτρωτὴν, ἠθλόγει τε αὐτόν, καὶ θεολο-
γῶν προεφάρτευε σωτηρίαν παραγενέσθαι κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν καὶ
φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν¹¹, τῶν μετὰ ταῦτα πεπιστευκότων εἰς αὐτόν; Ὁ δὲ
θεὸς εὐαγγελιστῆς οὐκ ἠρκέσθη τὸ τότε μόνον γεγεννημένον κατὰ τῶν ἀσεβῶν εἰ-
πεῖν, ἀλλ' ὥς ἔοικε, τὸ ἀναίσχυτον αὐτῶν προειδὼς καὶ τὴν Ἀναν, ἥς ἡ φωνὴ
τὸν Ἀσὴρ ἀρχηγὸν εἶχε, συμπαροῦσάν τε τῷ πρεσβύτῃ, καὶ ἀνθομολογοῦσαν τῷ
κυρίῳ, καὶ περὶ τοῦ κοινοῦ δεσπότου τὰ ἴσα καὶ ὅμοια προφητεύουσιν παρα-
δίδωσι διὰ τῆς ἱερᾶς¹² ἱστορίας¹³. Καὶ τὸ μετὰ ταῦτα δὲ γεγονὸς ὕστερον πολλήν
ἔχει τὴν ῥώμην ἐκκόψαι, καὶ ταπεινῶσαι τοὺς τὴν¹⁴ ὄφρυν κατὰ τῆς θείας δό-
ξης ἐπαίροντας¹⁵. συνανιόντας γὰρ εἰς¹⁶ τὰ Ἱεροσόλυμα τῇ κατὰ σάρκα παρθένῳ
μητρὶ καὶ τῷ νομιζομένῳ πατρὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ τελεσθέντων, ὅσα τὰ ἱερὰ
λόγια λέγει, εἶτα καὶ ἐν τῷ ἀνακομίζεσθαι οἴκαδε τοῦ παιδὸς¹⁷ μὴ παρόν-

1. ἐν ἔπ. X. — Τί ἂν εἴποιεν οἱ κατήγοροι τῆς παλαιᾶς νομοθεσίας ὁρῶντες Εὐ.

2. Λα. Βατ. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι. — ὁρῶντες διὰ τοῦ Εὐαγγελίου Εὐ. — ὅταν ὁρῶσι δι' αὐ-
τοῦ Παλ.

3. Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι. — ἀγόμενον Εὐ. — ἀνακηρυττόμενον Λα. Γ.

4. ἐν ἔπ. X. — τὸν Χριστὸν ἀγόμενον μὲν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τελοῦντα Εὐ.

5. Βατ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. — καὶ φέροντα μὲν θυσίαν Παλ. Γ. — καὶ φέροντα μὲν θυ-
σίας Λα.

6. ἐντ. λ. Εὐ.

7. ΛΟΥΚΑ Β' 25, 27, 28.

8. Λα. Γ. — περὶ Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.

9. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 26.

10. Παλ. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι. — ἐνηγκαλίζετο τοῦ κοινοῦ Λα.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 30, 32, 34.

12. Λα. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι. — παραδίδωσι δι' αὐτῆς ἱερᾶς Παλ.

13. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 36, 38.

14. κκθ' ἡμῶς γε. — ταπεινῶσαι τῶν τῆν ἐν ἔπ. X.

15. κκθ' ἡμῶς γε. — ἐταιρόντων ἐν ἔπ. X.

16. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 41.

17. Αὐτ. 43.

τος¹, καὶ διὰ τοῦτο τῆς κατὰ σάρκα μιμητὸς καὶ τοῦ νομιζομένου² πατρὸς ἀπορουμένων τε καὶ τὸν ποθούμενον³ ζητούντων⁴, ὁ πάντων μὲν ποιητῆς, διὰ δὲ φιλανθρωπίαν παρθένου παῖς, *Τί ὅτι, φησὶν⁵, ἐζητεῖτέ με⁶; οὐκ ᾔδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρὸς μοι⁷ δεῖ εἶναί με; ἐκεῖνο τὸ ἱερὸν⁸ τοῦ Πατρὸς εἶναι καλῶν, ὃ τὸ τῆς ἀπωλείας στόμα τῆς πονηρᾶς ἀρχῆς θυσιαστήριον δυσφημεῖ. Ἀλλὰ πῶς ἡ αἵρετικὴ μέθη οὐρανοῦ καὶ γῆς ἄλλον παροινούσα λέγει δημιουργόν, αὐτοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἐν ἀγαλλιάσει τε πνεύματος καὶ τῷ ἀρρήτῳ καὶ ἀνεπινόητῳ τῆς ἐξομολογήσεως ἀνακράζοντος⁹. « Ἐξομολογοῦμαί σοι, Πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις; » Πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὁ γνήσιος Ὑἱὸς βοᾷ, καὶ τὸ πᾶσαν ἀσέβειαν ἀποκρύπτον μῦθος¹⁰ ἀντιφθέγγεται τῷ σωτῆρι, καὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς κύριον τὸν Βεελζεβούλ ὀνομάζει. Εἰ¹¹ δὲ ὁ¹² νόμος ἦν τοῦ πονηροῦ, πῶς πάλιν ὁ νομοθέτης τῆς χάριτος¹³ τὸν¹⁴ ἐκπαιράζοντα νομικόν, καὶ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον ὑποκρινόμενον¹⁵ ζητεῖν, ὡς εἰς μέγα ἔχμα τὸν νόμον παραπέμπει, κἀκεῖθεν¹⁶ εὐρεῖν τὸ ζητούμενον ὑποβάλλει; τοῦ νομικοῦ δὲ τὰς δύο πρώτας αὐτοῖς ῥήμασι διελθόντος ἐντελᾶς, καλῶς τε αὐτὸν ἀποκριθῆναι ἢ Ἀλήθεια¹⁷ ἔφη¹⁸, καὶ εἰ κατὰ τυχύτας πολιτεύοιτο, τὴν αἰώνιον ζωὴν¹⁹ κληρονομεῖν;*

1. Λα. Γ.— παιδὸς οὐ παρόντος Παλ. Βατ.— παιδὸς τοῦ παρόντος Ἀ. Οὐ. Μι.

2. Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.— τοῦ ῥηθέντος Λα. Γ.

3. Παλ. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.— τὸ ποθοῦμενον Λα.

4. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 45, 48.

5. Αὐτ. 49.

6. Παλ. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι.— ἐζητεῖτέ με Λα. Γ.

7. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 46.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 25.

9. καὶ ἡμᾶς γε.— μῦθος ἐν ἄπ. Χ.

10. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

11. ἐν ἄπ. Χ.— Εἰ ὁ παλαιὸς Εὐ.

12. ΙΑΚΩΒΟΥ Δ' 12.

13. ἐν ἄπ. Χ.— πῶς ὁ νομοθέτης τοῦ νέου τὸν Εὐ.

14. Παλ. Βατ. Γ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.— ὑποκρινόμενον Λα.

15. ἐν ἄπ. Χ.— ζητεῖν, εἰς τὸν νόμον ἐκεῖνον παραπέμπει. κἀκεῖθεν Εὐ.

16. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΔ' 16.

17. Παλ. Βατ. Εὐ.— ἀποκριθῆναι Ἀλήθεια ἔφη Ἀ. Οὐ. Μι.— ἀποκριθῆναι ἢ Ἀλήθεια ἔφησε Λα. Γ.

18. ΛΟΥΚΑ Ι' 25—28.

19. ἐν ἄπ. Χ.— τὴν ζητουμένην αἰώνιον κληρονομεῖν ζωὴν Εὐ.

ιγ'. "Ορα δὲ καὶ¹ ἐξ ἄλλων τὴν ἰσοτιμίαν τοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος, ἵνα γινῶς², ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας διαθήκης νομοθέτης³, Ἀμήν, ἀμήν, λέγω⁴ ὑμῖν, ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσεται, οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι· τοῦτο τῆς χάριτος· ὅρα δὲ καὶ τοῦ νόμου⁵, Εὐκοπώτερόν ἐστι⁶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ μίαν κεραίαν τοῦ νόμου διαπνεεῖν⁷. Εἶδες, πῶς ὁ σωτὴρ ἡμῶν τῆς ἀποστασίας τὸ θράσος προειδὼς τὰ ἴσα⁸ νέμει γέρα καὶ τὸ κλέος τῇ τε παλαιᾷ καὶ τῇ νέᾳ διαθήκῃ; καίτοιγε⁹ ἐν πολλοῖς πολλῶ προτρέχει¹⁰ τῶν τῆς¹¹ χάριτος· πικραγωγὸς γὰρ ἦν ἐκεῖνος τῶν ἐν τῇ χάριτι. Ἀλλ' ἵνα δείξῃ τὸν αὐτὸν ἐκεῖνά τε καὶ τὰ παρόντα κατὰ διάφορον καὶ ἀπόρρητον οἰκονομίας νομοθετῆσαι τρόπον¹², ταῖς αὐταῖς καὶ ἴσαις φωναῖς περὶ ἐκατέρας νομοθεσίας ἐχρήσατο. Ἀλλὰ γὰρ καὶ κατὰ τῶν ἀπειθούντων αὐτοῦ τοῖς σωτηρίοις διδάγμασιν οὐκ ἄλλον κατήγορον καὶ θρίαμβον, ἀλλὰ τὸν Μωσῆν εἰσάγει· Μί¹³ γὰρ δοκεῖτε, φησὶν¹⁴, ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν Πατέρα; οὐχί· ἀλλὰ τίς; ἔστιν¹⁵ ὁ¹⁶ κατηγορῶν ὑμῶν, Μωσὴς δηλονότι, πρὸς τὸν Πατέρα, οὗ τοὺς νόμους αὐτὸς πιστευθεὶς καὶ τὴν περὶ Χριστοῦ προφητείαν ἀξιόπιστος ἂν κατήγορος εἴη καὶ ἀπαράγραπτος μάρτυς τῶν μεγαλαυχούντων μὲν αὐτοῦ¹⁷ τοὺς νόμους καὶ τιμᾶν, καὶ στέργειν, μηδὲν δὲ τῶν ὑπ' αὐτοῦ περὶ τοῦ κοινου δεσπότη καὶ σωτῆρος ἡμῶν θεσπισθέντων προσιεμένων¹⁸, ὃ κεφάλαιον ἦν καὶ κρηπίς καὶ προσί-

1. ἐν ἄπ. X. - ὅρα καὶ Εὐ.

2. Παλ. Βατ. Γ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. - γινῶς Λα.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΔ' 34, 35.

4. ἐν ἄπ. X. (ὅρα καὶ ΙΩΑΝΝΟΥ Ε' 47). - Ἀμήν (ἄπαξ), λέγω ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 34.

5. ΛΟΥΚΑ ΙΕ' 17.

6. ἐν ἄπ. X. - εὐκοπώτερον δὲ ἐστι ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

7. ἐν ἄπ. X. - ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πνεεῖν ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

8. Εὐ. - ἴσαι ἐν λ. X.

9. Εὐ. - καίτοι γε Παλ. Λα. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι. - καί τοι γε Γ.

10. Λα. - προέχει ἐν λ. X.

11. καθ' ἡμᾶς γε. - τὰ τῆς Παλ. Λα. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι. - τῆς Εὐ.

12. ἐν ἄπ. X. - τρόπον νομοθετῆσαι Εὐ.

13. ἐντ. λ. Εὐ.

14. ΙΩΑΝΝΟΥ Ε' 45.

15. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

16. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀλλὰ τίς ἐστιν ὁ Παλ. Λα. Βατ. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι. - λέγων, ἐστιν ὁ Εὐ.

17. Παλ. Λα. Βατ. Ἀ. Οὐ. Μι. - μεγαλαυχούντων μὲν αὐτοὺς Εὐ. - μεγαλαυχούντων αὐτοῦ Γ.

18. Παλ. Βατ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. - προσημαίνων Λα. Γ.

μιοι τῆς ὅλης αὐτοῦ νομοθεσίας, ἀλλὰ¹ μηδὲ συναίσθησιν ἀναστολῆς λαθόντων τῆς εἰς τὸν προφητευσθέντα παροινίας τε καὶ θεομαχίας. Διὰ πολλῶν² τοίνυν δεσποτικῶν φωνῶν, καὶ οὐ φωνῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ πράξεων, ναὶ δὴ καὶ διὰ τῶν ἀποστολικῶν ἔργων τε καὶ ῥημάτων τῆς πλάνης ἐληλεγμένης³, ἥ⁴ τὸ κράτος τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας εἰς ἀρχὰς ἀντικειμένως σχίζει, τίνα λοιπὸν συγγνώμην ἔχουσιν οἱ μετὰ τοσούτους τῆς ἀσεβείας ἐλέγχους ἔτι τῷ τοῦ πονηροῦ, δι' ὧν τε φρονοῦσι, καὶ δι' ὧν βιοῦσι, καθυπηρετοῦντες θελήματι, καὶ τὸν μὲν οἰκοθεοπότην τοῦ παντός Βεελζεβοὺλ καλοῦντες⁵, τὸν δὲ Βεελζεβοὺλ Θεὸν κρύψιον καὶ ἄρρητον καὶ ἀγαθὸν καὶ πατέρα, ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποιμι τὸ ἀθειώτερον⁶, ἀποφαίνοντες, καὶ μηδὲ τὸν πρὸς τοὺς δυσφημοῦντάς τιν' Ἰουδαίων δεσποτικὸν ἐκτεθηπότες καὶ καταπήσσαντες⁷ Ὁρίμωρον, ὃν κατ' ἐλείνω⁸ οὐδὲν ἔλαττον, εἰμὴ καὶ μᾶλλον⁹ κατὰ τῆς νῦν ἀποστασίας (κοινὸν γάρ αὐτοῖς τὸ θεομαχεῖν, εἰ καὶ νεανικώτερον ὁ ἀποστάτης θρασύνεται¹⁰) προτείνων ἔλεγε¹¹. Πᾶσα¹² βασιλεία καθ' ἐαυτῆς¹³ μεριζομένη οὐ σταθίσειται¹⁴. Ἐπεὶ γὰρ οἱ τῶν Ἰουδαίων ἀγνώμονες τὸν πλάστην ὁρῶντες ἀπελάνοντα καὶ ψυχῶν¹⁵ καὶ σωμάτων τὰ πάθη τὸν Βεελζεβοὺλ ταῖς θεοσημεσίαις¹⁶ ἐπεφήμιζον, καὶ οἱ τῆς ἀποστασίας ὑπέρμαχοι τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτὸν ἀναφέρουσι, διὰ τοῦτο δικαίως τῇ αὐτῇ δεσποτικῇ φωνῇ καὶ τὸ θεομάχον ἀμφοῖν στηλιτεύουσιν¹⁷. καὶ γὰρ εἶπερ ἡ μία

1. ἐντ. λ. Εὐ.

2. Παλ. Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- θεομαχίας, καὶ διὰ πολλῶν Λα.

3. Παλ. Βατ.- ἡλεγγμένης Λα. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

4. 'Α. Οὐ. Μι.- ἡ Παλ. Λα. Βατ. Γ'.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Γ' 25.

6. Παλ. Βατ.- ἀθειώτερον Λα. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

7. Παλ. Λα. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- καταπήσσαντες Βατ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- δι' ἐλείνω ἐν ἄπ. Χ.

9. Παλ. Λα.- εἰ καὶ μὴ μᾶλλον Βατ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

10. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- προτείνεται Λα. Γ'.

11. Παλ. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- προτείνων δὲ ἔλεγε Λα. Γ'.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΒ' 25.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐφ' ἐαυτήν ἐν ἄπ. Χ.

14. ἐν ἄπ. Χ.- Πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἐαυτῆς ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἐαυτῆς οὐ σταθίσειται . . . πῶς οὖν σταθίσειται ἡ βασιλεία ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 25, 26.

15. Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀπελάνοντα ψυχῶν Γ'.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 22, 25.

17. Παλ. Λα. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- στηλιτεύοιτο ἂν Βατ.

τοῦ πικντοκράτορος ἀρχὴ διατέμνεται, οὐκ ἂν συσταίῃ, τμηθεῖσα¹. ἀλλ' ἡ πρώτη τμητὴ ὁδὸς καθίσταται². τοῦ καὶ εἰς μυρία³ διαιρεθῆναι, καὶ μηδεμίαν ἔδραν καὶ στάσιν μηκέτι δύνασθαι λαβεῖν. Ὡςπερ οὖν ἐκότερος ἀλίτκεται θερμαχῶν, καὶ ὁ Ἰουδαῖος καὶ ὁ ἀποστάτης, ὁ μὲν τὰς θεοσημείας ὁ δὲ τὰ δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ διδοὺς τῷ ἐχθρῷ, οὕτω κατ' ἀμφοῖν⁴ κοινὴ καὶ ἄφυκτος ἡ ἀπόφασις ἡ δεσποτική.

ιδ'. Ἀλλ' ὦ, ποῦ φέρεσθε, ἄνθρωποι; τί τὸν δεσπότην ἀφέντες τὸν ὁμόδουλον, μᾶλλον δὲ τὸν δοῦλον⁵ καὶ ἀποστάτην καὶ τῆς ὅλης ἡμῶν ἀπ' ἀρχῆς ἐπίβουλον φύσεως, δημιουργὸν ἐκυτοῖς ἐπιγράφετε; τί τὸν πλάστην ἀθετοῦντες τῷ τὴν φθορὰν ὑμῶν⁶ ζητοῦντι, καὶ σπουδάζοντι, οὐ τὴν τῆς ψυχῆς μόνην⁷, ἀλλὰ καὶ τὴν τοῦ⁸ σώματος, ἐκυτοὺς ἐγγχειρίζετε; τί πρὸς τὸ φῶς ἐτυφλώθητε; τί δὲ τὸ σκότος τοῦ φωτός ἠλλάξασθε; Ἐκνήψατε τῆς μέθης⁹. ἀνάστητε τοῦ ψυχοφθόρου κάρου. ἀναλάβετε τῆς ἀπωλείας ἐκυτοῦς. Καὶ πῶς ἂν γένοιτο τοῦτο; εἰ τῶν πράξεων, ἐν αἷς ἔχει τὸ κράτος ὁ ἐχθρός, ἀποστροφὴν μελετήσετε¹⁰, πρότερον πορνείας¹¹, δι' ἧς¹² φθείρεται μὲν τὸ σῶμα, φθείρεται δὲ τὴν χαλεπωτέραν φθορὰν ἡ ψυχὴ, τὸ αὐτοδέσποτον διδοῦσα δουλεύειν ταῖς πάθεσιν· ἀδικίας¹³, ἧς¹⁴ ἐπικρατούσης, οὔτε οἰκία, οὔτε πόλις, οὔτε βίος ὅλως¹⁵ ἀνθρώπινος διασώζεται· ἐπιορκίας¹⁶, τῆς βυθίζουσης¹⁷ τὴν ψυχὴν εἰς καταφρόνησιν τοῦ Θεοῦ¹⁸. μισαδελφίας¹⁹,

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 26.

2. Λα.- καθέσταιται ἐν λ. X.

3. Παλ. Βατ. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- μύρια Λα.

4. Παλ. Λα. Βατ.- ἀμφοῖν Γ. 'Α. Οὐ. Μι.

5. Παλ. Λα. Γ.- δὲ δοῦλον Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.

6. κxθ' ἡμῶν γε.- ἡμῶν ἐν ἄπ. X.

7. Παλ. Βατ.- μόνην Λα. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.

8. Παλ. Βατ.- καὶ τοῦ Λα. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.

9. Α' Κορινθ. ιε' 34.

10. κxθ' ἡμῶν γε.- μελετήσοιτε ἐν ἄπ. X.

11. Α' Θεσσαλον. δ' 3.

12. κxθ' ἡμῶν γε.- πορνείαν, δι' ἧς ἐν ἄπ. X.

13. Β' Τιμόθ. ε' 19.

14. κxθ' ἡμῶν γε.- ἀδικίαν, ἧς ἐν ἄπ. X.

15. Λα. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- ὅλος Παλ. Βατ.

16. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ ΙΔ' 25.

17. κxθ' ἡμῶν γε.- ἐπιορκίαν τὴν βυθίζουσαν ἐν ἄπ. X.

18. Παλ. Λα. Βατ. 'Α. Οὐ. Μι.- καταφρόνησιν Θεοῦ Γ.

19. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ γ' 15.

δι' ἧς ὁ κοινὸς ὑβρίζεται πλάστης· ὁ γὰρ τὸ πλάσμα μισῶν θωρεῖν τὴν εἰς τὸν πλάστην διαβιβάζει παροινίαν. Μισήσατε ψευδολογίαν², συνιέντες, ὡς ὁ τοῦ ψεύδους πατὴρ ὁ διάβολός³ ἐστι⁴. Μυσάχθητε συκοφαντίαν⁵, ἥτις τῶν ἀνελπίστων κακῶν πολλὰ καθορᾶσθαι κατεπράξατο⁶. Φύγετε⁷ τὴν μαιφονίαν⁸. Ἄπ' ἄρχῃς γὰρ ὁ ἐχθρὸς ἀνθρωποκτόνος ἦν⁹. τὴν φιλαργυρίαν¹⁰, εἰ μή τι¹¹ ἄλλο, τὸν Ἰούδαν ἐννοοῦντες¹². Βδελύξασθε κλοπὴν καὶ δόλους κατὰ τοῦ πλησίον¹³ καὶ γάμων ἀλλοτριῶν διαφθοράς¹⁴. καὶ τρυφὴν¹⁵ καὶ ἀκολασίαν καὶ μέθην¹⁶ τῆς πολιτείας ὑμῶν ἐκκαθάρατε¹⁷. τούτοις γὰρ συνεισέρχεται, τούτοις ἥρεται ὁ ἐχθρὸς· ἐν τούτοις λαμβάνει τὴν ἰσχὺν καταδουλῶσαι μὲν τὸ φρόνημα ὑμῶν, καὶ διαστῆσαι τοῦ δημιουργήσαντος Θεοῦ, πείσαι δὲ πλάσματα καὶ εἶναι καὶ ὀνομάζεσθαι αὐτοῦ. Ἄν τῶν ἔργων αὐτοῦ τῶν τε εἰρημένων καὶ τῶν παραπλησίων ἀποστῆτε, καὶ αὐτὸς ἀφίσταται ἀπ' ὑμῶν, οὐκ ἔλιν, οἷς ἐδρασθῇ, καὶ οἷς ἐπαναπαύσῃται ἐπ' ὑμῖν¹⁸. καὶ τότε ὑμῖν ἡ θεία χάρις ἐπιλάμψασα ἐναυγάσει πλάστην ἐπιγιγνώσκειν¹⁹ καὶ δημιουργόν, οὐ τὸν ἐπίβουλον ἐχθρόν, ἀλλὰ τὸν ἀγαθὸν καὶ φιλόανθρωπον Θεόν, ἐν²⁰ ᾧ ἐκτίσθη τὰ²¹ ὅρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, ἀρχαὶ καὶ θρόνοι καὶ ἐξου-

1. καὶ ἡμῶν γε.- μισαδελφίαν, δι' ἧς ἐν ἁπ. X.

2. Α' Τιμόθ. δ' 2.

3. Παλ. Λα. Βατ. Α. Οὐ. Μι.- πατὴρ διάβολός Γ.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 44.

5. Ψαλμῶν ΡΗΗ' 134.

6. καὶ ἡμῶν γε.- πολλὰ καὶ ὁρᾶσθαι κατεπράξατο Παλ. Βατ. Α. Οὐ. Μι.- πολλὰ κατεπράξατο Λα. Γ'.

7. Παλ. Βατ. Γ. Α. Οὐ. Μι.- φεύγετε Λα.

8. Β' Μακκαβαίων ιβ' 6.

9. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

10. Α' Τιμόθ. ς' 10.

11. Παλ. Λα. Βατ. Γ.- μήτι Α. Οὐ. Μι.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΣ' 15.

13. ΜΑΡΚΟΥ Ζ' 22.

14. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ, αὐτ. 26.

15. Β' ΠΕΤΡΟΥ ε' 13.

16. Λα. Α. Οὐ. Μι.- μέθας Παλ. Βατ. Γ.

17. Παροιμιῶν Κ' 1.

18. Λα.- ἐν ἡμῖν ἐν λ. X.

19. Παλ. Λα. Βατ. Α. Οὐ. Μι.- ἐπιγιγνώσκειν Γ.

20. Κολλοσσ. Α' 16.

21. ἐν ἁπ. X.- ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη . . τὰ (Κολλοσσ. αὐτ.).

σίαι καὶ δυνάμεις¹, καὶ ὁ παρὼν σύμπας καὶ ὁρώμενος κόσμος· καὶ γὰρ² δι' αὐ-
τοῦ πάντα γέγονε³, καὶ ἡ⁴ ἀποστασία προκαταλαβοῦσα τῆς ψυχῆς τὰ ὁμμά-
τα τὸν δημιουργὸν βλέπειν οὐ δίδωσιν. Ἔως δ' ἂν τοῖς τοῦ πονηροῦ καθυπηρε-
τῇτε θελήμασι⁵, καὶ τῷ βορβόρῳ τῶν αἰσχυρῶν ἡδονῶν συναναφύρησθε, καὶ ἀντὶ
τῶν σωτηρίων πόνων τῇ ψυχοφθόρῳ ῥαστώνῃ συναναστρέφησθε, οὕμενουν⁶ οὐκ
ἂν ὑμῖν ἡ θεία καὶ οὐράνιος ἐναστράψαι⁷ αἴγλη, οὐδὲ ἐκστήσαιο⁸ τοῦ κράτους
τῶν ψυχῶν ὑμῶν καὶ τῶν λογισμῶν ὁ ἐχθρός, τοῖς ἔργοις ἔχων δελοσυλωμένους.
Πλὴν ἔτι ταῖς διὰ τοῦ ἁγίου⁹ Πνεύματος μαρτυρίαις ὁδηγεῖν ὑμᾶς πρὸς τὸ φῶς
τῆς εὐσεβείας, καὶ τὴν ἀποστασίαν ἐλέγχειν οὕμενουν¹⁰ οὐκ ἂν τὸν ὄκνον τῆς ἐπι-
μελείας προελοίμεθα¹¹.

1. ἐν ἁπ. X. — ἀόρατα εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαί, εἴτε ἐξουσίαι (Κο.λοσσ. αὐτ.).

2. Κο.λοσσ. αὐτ.

3. ἐν ἁπ. X. — τὰ πάντα δι' αὐτοῦ ἐκτίσται (Κο.λοσσ. αὐτ.).

4. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι. — γέγονε, καὶ ἡ Παλ. Λα. Βατ.

5. καθ' ἡμᾶς γε. — θελήμασιν ἐν ἁπ. X.

6. καθ' ἡμᾶς γε. — οὕμενοῦν ἐν ἁπ. X.

7. καθ' ἡμᾶς γε. — ἐναστράψῃ ἐν ἁπ. X.

8. καθ' ἡμᾶς γε. — ἐκστήσῃται ἐν ἁπ. X.

9. Παλ. Λα. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι. — παραγίου Βατ.

10. καθ' ἡμᾶς γε. — οὕμενοῦν Παλ. Βατ. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι. — οὕμεν οὕν Λα.

11. Παλ. Βατ. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι. — τὸν ὄκνον τῆς ἐπιμελείας Λα.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΜΔ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἴδου καὶ ἡ δευτέρα κατὰ μανιχαίων ὁμιλία τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ἣν τῇ 8 μαρτίου 860 ἀπήγγειλεν¹. Ἔστι δὲ πλήρης ἐν ἀρχῇ, ἴσως δὲ καὶ μέχρι τέλους διήκουσα. Ἀπεσπάσαμεν δ' αὐτὴν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Γ' βιβλίου τοῦ Φωτίου, διαμερίσαντες αὐτὸ εἰς δύο², καθοδηγηθέντες εἰς τὴν διάσχισιν ταύτην ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων χειρογράφων.

Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφή αὐτῆς ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Μι. (σ. 16, 121), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ κατὰ μανιχαίων Κοι. (σ. 349), Εὐ. (σ. ρνε'), Ἀ. (σ. 1), Οὐ. (Τόμ. Α' σ. 1. Τόμ. Β' σ. 1), Φ. (σ. 18), Β. (σ. 88) καὶ Ἐ. (Τόμ. Γ' σ. 144)· τὸ δὲ ἔλρον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Μι. (σ. 121 — 148), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ κατὰ μανιχαίων Λα. (φ. 14 — 22), Γ. (φ. 14 — 23), Ἀ. (φ. 1) καὶ Οὐ. (Τόμ. Β' σ. 1 — 51)· ἰδίᾳ δὲ παρεβλήθησαν αἱ § α', γ', δ' καὶ ἡ' πρὸς Εὐ. (σ. ρξ' ὀπ.), ἡ § ε' πρὸς Εὐ. (σ. ρξ' ὀπ. καὶ ρξα'), ἡ § ζ' πρὸς Εὐ. (σ. ρξ', ρξ' ὀπ. καὶ ρξα') καὶ ἡ § ι' πρὸς Εὐ. (σ. ρξβ').

ΜΔ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία δευτέρα·

ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων³.

α'. Καὶ μοι τὰς ἀκοὰς ἀδεκάστους, καὶ μηδὲν λῆμμα τοῦ πονηροῦ φερούσας

1. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΜΓ' ὁμιλίας.

2. ὅρα MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΡΒ' σ. 148.

3. καθ' ἡμᾶς γε.— Φωτίου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως διήγησις τῆς τῶν γενομένων Μανιχαίων ἀναβλαστήσεως Κοι.— (Τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου) Λόγος Γ' ('Απορίαι καὶ λύσεις τῶν Μανιχαίων) Ἀ. Οὐ. Μι.— Τοῦ Φωτίου Λόγος Γ' ('Απορίαι καὶ

ἀναπετάσατε, καὶ συνδιασκοπεῖτέ μοι τῶν τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν ἐνυβρίζοντων τοῦ φρονήματος τὸ ἀντίθετον· εἰ¹ γάρ ἐστιν αὕτη τοῦ² πονηροῦ, πῶς ἡνέσχετο λαβεῖν τὸ βιβλίον ταύτης, ἥτοι τὸ βιβλίον Ἰσαΐου³ τοῦ προφήτου, ὁ⁴ τὸν πονηρὸν καθελεῖν παραγεγονώς, καὶ εἰς πολλῶν ὑπαναγνῶναι⁵ ἀκοάς⁶, δι' ὧν προεκηρύττετο τὰ περὶ αὐτοῦ⁷, καὶ οὐκ ἀναγνῶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ διαμαρτύρασθαι⁸, "Ὅτι ταῦτα νῦν πεπλήρωται"⁹ ἐν τοῖς ὡσὶν ὑμῶν, καὶ¹⁰ τὸν ἐνιαυτόν, ὅς ἐστι περίοδος χρόνου¹¹, ὁ δὲ χρόνος μέτρον κινήσεως αἰσθητῆς, τοῦτον ἀνακηρύξαι δεκτὸν κυρίῳ¹²; Πῶς δὲ πάλιν ἐν τῇ τοῦ Λαζάρου καὶ τοῦ πλουσίου παραβολῇ ὁ φιλόανθρωπος καὶ ἀγαθός¹³ ἡμῶν δεσπότης Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας τῆς σωτηρίου ἐπιστροφῆς καὶ μεταμελείας διδασκάλους ἀποκαλεῖ; "Ἐχουσί¹⁴ γάρ, φησί¹⁵, Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν· ἄρα γὰρ ὁ ἐπὶ κοινῇ τοῦ γένους¹⁶ σωτηρίᾳ τὴν ἡμῶν φύσιν ἀναλαβὼν τοὺς μυσταγωγουμένους παρ' αὐτοῦ, καὶ τῆς πλάνης ἀπαλλαττομένους¹⁷ εἰς τοὺς θεράποντας καὶ ὑπηρε-

λύσεις περὶ τῶν Μανιχαίων) Β.- Φωτίου τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τῶν λεγομένων Πανλίκιανῶν Εὐ.- (Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, Περὶ τῆς γενέσεως τοῦ πονηροῦ). Δευτέρα ὁμιλία Γ.- (Τοῦ . .) ὁμιλία δευτέρα Λα.- Photii adversus Manichaeos liber) tertius. Πρὸς τοὺς ἐνυβρίζοντας τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν ὡς τοῦ πονηροῦ Φ.- (Ἐκλογαὶ διαφόρων ὁμιλιῶν, ἃς διαφόρως ὠμίλησε Μητροφάνης ὁ ἀγιώτατος μητροπολίτης Σμύρνης πρὸς Νικήφορον (γρ. Νικηφόρον) τὸν ἐπιστρέψαντα τῆς νέας καὶ προσφάτου τῶν Μανιχαίων αἱρέσεως). Δευτέρας ὁμιλίας 'Ε.

1. ἐντ. ἀκ. Εὐ.
2. ἐν ἄπ. Χ.- Εἰ πέρ ἐστιν ἡ παλαιὰ νομοθεσία τοῦ Εὐ.
3. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἰσαΐου Εὐ.
4. Εὐ.- λαβεῖν τὸ βιβλίον ταύτης ὁ ἐν λ. Χ.
5. Λα. Εὐ.- ἀναγνῶναι Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.
6. ἐν ἄπ. Χ.- πολλῶν ἀκοὰς ὑπαναγνῶναι Εὐ.
7. Γ.- αὐτοῦ ἐν λ. Χ.
8. ΛΟΥΚΑ Δ' 21.
9. ἐν ἄπ. Χ.- ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ΛΟΥΚΑ, αὐτ.
10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 19.
11. καθ' ἡμᾶς γε.- χρόνων ἐν ἄπ. Χ.
12. ἐν ἄπ. Χ.- κηρύξαι ἐνιαυτόν Κυρίου δεκτὸν ΛΟΥΚΑ, αὐτ.
13. ἐν ἄπ. Χ.- παραβολῇ ὁ ἀγαθός Εὐ.
14. ΛΟΥΚΑ ΙΣ' 29.
15. ἐν ἄπ. Χ.- γάρ φησι Εὐ.
16. Πράξεων ΙΖ' 29.
17. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀπαλλαττομένους Λα. Γ.

τας ἀνέπεμπε¹ τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τότε σωτηρίας τυχεῖν; καὶ τίς ἂν ἀνάσχοιτο, πλάσμα Θεοῦ ὑπάρχων ἀληθῶς, τῆς τοσαύτης ἀπονοίας τὴν ὑπερβολὴν; Πάλιν δὲ εἰ² τῆς παλαιᾶς διαθήκης νομοθέτης ὁ πονηρὸς, πῶς λέγει³ τῆς ἀγαθότητος ἡ πηγὴ⁴, Ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ἐν αὐταῖς εὐρήσετε ζωὴν αἰώνιον⁵, γραφὰς λέγουσα⁶ τὰς τε μωσαϊκὰς καὶ τὰς ἄλλας προφητικὰς (οὐπω γὰρ ἦσαν αἱ βίβλοι τῆς νέας χάριτος); ποῦ⁷ γὰρ⁸ ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἐν⁹ οἷς τὸ κέντρον τῆς ἁμαρτίας πολιτεύεται¹⁰; ποῦ¹¹ ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἐν¹² οἷς ὁ ἀνθρωποκτόνος¹³ νομοθετεῖ¹⁴, καὶ παρκαλεύεται; τοῦτο¹⁵ γὰρ ἡ θεομάχος γλῶσσα θρασύνεται. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, εἰ ἡ παλαιὰ τοῦ πονηροῦ, πῶς¹⁶ ἡ ἀλήθεια¹⁷ λέγει¹⁸, Εἰ ἐπιστεύετε Μωσεί¹⁹, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν; Οὐκ εἶπεν, Εἰ ἐν τισιν²⁰ ἐπιστεύετε Μωσεῖ, ἀλλ' ἀπλῶς αὐτοῦ τὸ ἀξιόπιστον ἀνεκήρυξε. Πῶς δὲ πάλιν πρὸς²¹ τοὺς κεχηνότας περὶ τὴν διάλυσιν τῶν γάμων, καὶ τὸν Μωσῆν εἰς συνηγορίαν τοῦ πάθους προβαλλομένους²², λαμπρῶς²³ ὑπερμαχῶν τοῦ νομοθέτου φησὶν²⁴, Ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ἡμῶν²⁵ ἐπέτρε-

1. Γ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἀναπέμπει Λα.
2. ἐν ᾠ. Χ.- ἀνάσχοιτο τὴν ὑπερβολὴν τῆς τοσαύτης ἀπονοίας; Εἰ Εὐ.
3. ΙΩΑΝΝΟΥ Ε' 39.
4. ἐν ᾠ. Χ.- ἡ τῆς ἀγαθότητος πηγὴ Εὐ.
5. ἐν ᾠ. Χ.- ὅτι ἡμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον εἶναι ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.
6. καθ' ἡμ. γε.- λέγων Εὐ.
7. ἐντ. λ. Λα.
8. Εὐ.- εὐρήσετε ζωὴν αἰώνιον; ποῦ γὰρ ἐν λ. Χ.
9. ἐντ. λ. Γ. Εὐ.
10. Α' Κορινθ. ιε' 56.
11. ἐντ. ᾠ. Λα.
12. ἐντ. ᾠ. Γ. Εὐ.
13. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 44.
14. ἐν ᾠ. Χ.- ἐν οἷς ὁ πονηρὸς νομοθετεῖ Εὐ.
15. ἐντ. λ. Εὐ.
16. ἐντ. ᾠ. Εὐ.
17. Γ.- πῶς Ἀλήθεια Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- πῶς δὲ καὶ ἐν ἄλλοις ἡ ἀλήθεια Εὐ.
18. ΙΩΑΝΝΟΥ Ε' 46.
19. ἐν ᾠ. Χ.- Μωσῇ ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.
20. ἐν ᾠ. Χ.- ἐν τισι Εὐ.
21. ἐν ᾠ. Χ.- ἀνεκήρυξεν. Πρὸς Εὐ.
22. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΘ' 3, 7.
23. ἐν ᾠ. Χ.- προβαλλομένων, ὁ Σωτὴρ λαμπρῶς Εὐ.
24. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 8.
25. ἐν ᾠ. Χ.- ὅτι πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ἡμῶν Μωσῆς Εὐ.

ψεν ὑμῖν ἀπολύσαι¹ τὰς γυναικας· ἀπ' ἀρχῆς² δὲ οὐ³ γέγονεν οὕτω⁴. καὶ⁵ πέθιν τὴν ἀπόδειξιν προάγει⁶; 'Ο⁷ γὰρ ποιήσας⁸ ἀπ' ἀρχῆς, φησὶν, ἄρσεν⁹ καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς. "Ὡστε¹⁰ ἅπερ ἐνομοθέτει ὁ σωτὴρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις περὶ τῆς συζυγίας, ἐκ τοῦ θεμένου ἐν τοῖς αὐτοῦ¹¹ πλάσμασι καὶ ποιήμασι τοῦ φύσει νόμου· προελθεῖν ἐδήλου¹², καὶ τὸν Μωσῆν οὐ καταφρονητὴν τῶν διὰ τῆς πλάσεως δεδωμένων νόμων, ἀλλ' ἐκ περιστάσεως τὸ ἐκείνων ἡρεμεῖν ὑπενδιδόντα δικαίωμα¹³. τῷ¹⁴ γὰρ νόμῳ τῆς ἀπ' ἀρχῆς¹⁵ διαπλάσεως, φησὶν, ὁ ἐμὸς συμφθέγγεται¹⁶ νόμος· τὸ δὲ διαζύγιον¹⁷ τῆς συζυγίας συγκαταβάσεώς ἐστι καὶ οἰκονομίας μωσαϊκῆς¹⁸. πρὸς¹⁹ γὰρ τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, φησὶν, ἔγραψε Μωσῆς τῆς δὲ συναφείας τὸ ἀδιάλυτον, ὅπερ ἐγὼ νομοθετῶ, καὶ ὁ πλάσας ἀπ' ἀρχῆς²⁰ τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς κατὰ τὸ σῶμα διαφόρου διαπλάσεως τὰ αὐτὰ μοι τοῖς ἔργοις προεῖπε, καὶ προδιωρίσατο²¹. διὸ ἐπάγει²². "Ἐνεκεν τούτου²³ καταλείπει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται²⁴ τῇ ἰδίᾳ γυν-

1. ἐν ἄπ. X.- ἀπολύσαι Εὐ.

2. ἐν ἄπ. X.- γυναικας . . ἀπ' ἀρχῆς ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

3. ἐν ἄπ. X.- δὲ φησιν οὐ Εὐ.

4. καθ' ἡμῶν γε.- οὕτως ἐν ἄπ. X.

5. ἐντ. λ. Εὐ.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 4.

7. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

8. ἐν ἄπ. X.- οὕτως, ἀ.λ.λ' ὁ ποιήσας Εὐ.

9. καθ' ἡμῶν γε.- ποιήσας αὐτοὺς, φησὶν ἄρσεν Λα. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- ποιήσας αὐτοὺς ἄρσεν Εὐ.

10. ἐντ. λ. Εὐ.

11. καθ' ἡμῶν γε.- αὐτοῦ Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- αὐτοῖς Λα.

12. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

13. 'Ρωμ. Β' 26.

14. ἐν ἄπ. X.- ἐδήλωσεν οὖν ὡς ἐκ περιστάσεως ὁ Μωσῆς ἔγραψεν οὕτω. τῷ Εὐ.

15. ἐν ἄπ. X.- ἀπαρχῆς Εὐ.

16. Γ. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- συμφθέγγεται Λα.

17. Γ. Εὐ.- διέσκιον Λα. 'Α. Οὐ. Μι.

18. ἐν ἄπ. X.- τὸ δὲ διαζύγιον συγκαταβάσεώς ἐστι καὶ μωσαϊκῆς οἰκονομίας Εὐ.

19. ἐντ. λ. Εὐ.

20. 'Α. Οὐ. Μι.- κατ' ἀρχῆς Λα. Γ.

21. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- προδιωρίσατο Γ.

22. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 5.

23. καθ' ἡμῶν γε.- ἐν τούτῳ ἐν ἄπ. X.

24. Λα. Γ.- τὸν πατέρα, καὶ προσκολληθήσεται 'Α. Οὐ. Μι.

ναικί¹, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Ἰνα² δὲ σαφέστερον μάθῃς, τίς ὁ διαπλάσας οὕτω τὰ σώματα, αὐτὸς εἰσάγων τὸν ζεύξαντα συνεισάγει καὶ τὸν πλάστην· φησὶ³ γάρ⁴, "Ὁ οὖν ὁ Θεὸς ἐξενῆεν⁵, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω", μαρτυρῶν⁷ ὁ σωτὴρ, ὅτι καὶ ἡ κατὰ σχῆμα διαφορά τοῦ πλάσματος ἀνδρός τε καὶ γυναικὸς Θεοῦ τε τοῦ ἐπὶ πάντων ἐστὶ δημιουργήμα, καὶ ὅτι συντηρεῖν ὀφείλει τὸ ἀδιάλυτον εἰς συνάφειαν, καὶ ὅτι ἡ μωσαϊκὴ εἰσήγησις τὴν σκληροκαρδίαν τῶν νομοθετουμένων περιστάσιν εἶχε, καθέλκουσαν εἰς ἐλάττωσιν τοῦ κατὰ τὴν πλάσιν σεσιγημένου νόμου τὸ ἀξίωμα.

6'. Ἐτέρω δὲ λόγῳ, εἰ⁸ πονηρᾶς⁹ ἦν ἀρχῆς ἡ παλαιά, πῶς ὁ τὴν χάριν συνάπτων τῷ νόμῳ Χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν λέγει¹⁰, Πολλοὶ προφητῆται καὶ δίκαιοι¹¹ ἐπιθύμησαν ἰδεῖν, ἃ βλέπετε¹², καὶ οὐκ εἶδον· πῶς γὰρ ἠθέλησαν ἰδεῖν οἱ τοῦ πονηροῦ τὰ τοῦ ἀγαθοῦ¹³; ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ ἀγαθοῦ ἐρμῆς ἀγαθῆς βλάστημά ἐστι. Καὶ πάλιν πῶς¹⁴ λέγει¹⁵, Ἀβραάμ¹⁶ εἶδε τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν, καὶ ἡγαλλιάσατο¹⁷; ποῦ¹⁸ γὰρ ἀκόλουθον, ποῦ δὲ δυνατὸν τὸν τῆς παλαιᾶς διαθήκης ἄνθρωπον εἰς τοσοῦτον ὕψος ἀναχθῆναι θεωρίας καὶ δυνάμεως, ὥστε ἰδεῖν τὴν ἡμέραν τῆς ἐπιδημίας τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ, καὶ ἀγαλλιάσασθαι, μάλιστα γὰρ τοῦ¹⁹ Θεοπεσίτου Παύλου διαμαρτυρουμένου, καὶ λέγοντος, ὅτι τὸ κατὰ Χριστὸν

1. 'Α. Οὐ. Μι.- τῇ γυναικὶ Λα. Γ.- τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

2. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

3. Εὐ.- φησὶν ἐν λ. X.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 6.

5. ἐν ἄπ. X.- συνέκρινεν ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

6. ἐν ἄπ. X.- χωριζέτω. πῶς οὖν τὸ ἀνθρώπινον σῶμα πλάσμα τοῦ πονηροῦ; Εὐ.

7. ἐντ. λ. Εὐ.

8. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

9. ἐν ἄπ. X.- Εἰ τῆς πονηρᾶς Εὐ.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΓ' 17.

11. Εὐ.- πολλοὶ δίκαιοι ἐν λ. X.

12. 'Α. Οὐ. Μι.- ἃ εἶδετε Λα. Γ.- ἃ ἴδετε Εὐ.

13. ἐν ἄπ. X.- οἱ τοῦ πονηροῦ τοῦ ἀγαθοῦ Εὐ.

14. ἐν ἄπ. X.- καὶ πῶς πάλιν Εὐ.

15. ΙΩΑΝΝΟΥ' Η' 56.

16. Εὐ. (κ. κατ.).- Ἀβραάμ ἐν λ. X. (κ. κατ.).

17. ἐν ἄπ. X.- Ἀβραάμ . . ἡγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε καὶ ἐγὼ ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.

18. ἐντ. λ. Εὐ.

19. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

μυστήριον¹ καὶ ἡ παρουσία τοῦ σωτήρος² ἔλαθε³ τὰς⁴ ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας⁵ τοῦ κόσμου καὶ τὸν κοσμοκράτορα⁶; εἰ οὖν καὶ⁷ αὐτὸν τὸν κοσμοκράτορα τὸ μυστήριον ἔλαθε, πόθεν αὐτοῦ οἱ θεράποντες τοῦτο προεῖπον, καὶ προεῖσαντο⁸; Σὺ⁹ δέ μοι καὶ τὸ περιφανέστερον ἔτι τὴν ἀσέβειαν ἐλέγχον ἄκουε¹⁰ ἡνίκα¹⁰ γὰρ τὸ Σαδδουκαίων ἀπιστόν τε καὶ περίεργον ἑπτὰ μὲν ἐπλάττοντο¹¹ ἀδελφούς¹², μίαν δὲ καὶ τὴν αὐτὴν παρὰ μέρος ἤρμωζον αὐτοῖς γυναῖκα, καὶ τὴν τῶν σωμάτων ἀνάστασιν ἀναιρεῖν τῷ πλάσματι διεμνηχανῶντο, ὁ σωτὴρ, διαπυνθανομένοις αὐτοῖς τὸ διὰ τοῦ πλάσματος, ὡς ἐνόμιζον, ἄπορον¹³, καὶ¹⁴, Τίνας ἔσται τῶν ἑπτὰ¹⁵ γυνή, ἀπαιτοῦσι¹⁶, πρῶτον μὲν ἐπετίμησεν αὐτοῖς τῆς πλάνης, ὡς τὰς γραφὰς οὐκ εἰδόσι¹⁷ (καίτοι τίς ἐπιτίμησις τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ τοῦ πονηροῦ;), εἶτα δὲ¹⁸ προστίθησιν εἰς τὴν ἄγνοιαν¹⁹ τῶν γραφῶν ἕτερον αὐτοῖς ὀνειδισμὸν χαλεπώτερον, μηδὲ τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰδέναι τοῦ Θεοῦ²⁰. εἶτα τρανότερον τὸ τῆς ἀναστάσεως ἀναπτύσσων μυστήριον, Ἐν γὰρ τῇ ἀναστάσει, φησὶν²¹, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσιν. Ἔτι δὲ σφοδρότερόν τε καὶ ἰσχυρότερον²² διελέγχων τὴν ἄνοιαν, καὶ

1. Ἐφεσ. Γ' 9.

2. Β' Τιμόθ. α' 10.

3. Κολοσσ. Α' 26.

4. ἐν ἄπ. Χ.- εἰ γὰρ τὸ κατὰ Χριστὸν μυστήριον, ὡς ὁ Παῦλος φησιν, ἔλαθε τὰς Εὐ.

5. Ἐφεσ. αὐτ. 10.

6. Αὐτ. 5' 12.

7. Γ. Α. Οὐ. Μι.- καὶ τοὺς κοσμοκράτορας; εἰ οὖν καὶ Λα.- καὶ τοὺς κοσμοκράτορας καὶ Εὐ.

8. ἐν ἄπ. Χ.- καὶ τοὺς κοσμοκράτορας, αὐτὸν δὲ τὸν ἄρχοντα τούτων, πόθεν οἱ θεράποντες αὐτοῦ προεῖδον τὴν ἡμέραν αὐτοῦ, καὶ ἡγαλλιάσαντο; Εὐ.

9. ἐντ. λ. Εὐ.

10. ἐντ. αλ. Εὐ.

11. Λα. Γ.- ἐπλάττεν Α. Οὐ. Μι.

12. Γ. Α. Οὐ. Μι.- ἀδελφοὶ Λα.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΒ' 23, 25.

14. Αὐτ. 28.

15. ἐν ἄπ. Χ.- τῶν ἑπτὰ ἔσται ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

16. κχθ' ἡμᾶς γε.- ἀπαιτοῦσιν ἐν ἄπ. Χ.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 29.

18. κχθ' ἡμᾶς γε.- πορηροῦ; Ὁ δὲ ἐν ἄπ. Χ.

19. κχθ' ἡμᾶς γε.- ἐκ τῆς ἀγνοίας ἐν ἄπ. Χ.

20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

21. Αὐτ. 30.

22. Α. Οὐ. Μι.- ἰσχυρότερον Λα. Γ'.

ἄμα μὲν τῆς χάριτος καὶ τοῦ νόμου τὴν¹ συμφωνίαν καὶ ἀλληλουχίαν² τρανο-
λογῶν, ἄμα³ δὲ καὶ πληγὴν⁴ αὐτοῖς διὰ τῆς μωσαϊκῆς νομοθεσίας καθιείς, καὶ
δι' ἐκείνων τοῖς νῦν ἀποστάταις, Οὐκ⁵ ἀνέγνωτε, φησί⁶, τὸ⁷ ῥηθὲν ἐπὶ⁸ τοῦ
Θεοῦ· Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαάκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ;
δεικνύς τε ἐναργῶς⁹ διὰ τούτων, ὅτι Ἀβραάμ καὶ¹⁰ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ τῆς αἰω-
νίου¹¹ ζωῆς κληρονόμοι¹², καὶ ὅτι Θεὸς αἰώνιος καὶ τῆς ἀναστάσεως εἰσηγητῆς
καὶ τῆς ἐκείθεν ἀπολαύσεως δοτὴρ, ὁ τούτων Θεός. Συνάπτει δ' οὖν καὶ κατὰ
συνέχειαν¹³, Οὐκ¹⁴ ἔστιν ὁ¹⁵ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· καὶ¹⁶ ταῦτα εἴ-
πεν¹⁷, ἵνα πᾶσαν τῶν δυσσεβῶν περικόφη πρόφασιν. Οὐδέ, ἐνθα γέγραπται, παρα-
λέλοιπεν, ἀλλὰ¹⁸ διὰ τοῦ ἱεροῦ ἀνακράζει Μάρκου¹⁹, Ὡς ἐν τῇ βίβλῳ Μωσέως
ὁ Θεὸς ταῦτα εἶρηκε²⁰ πρὸς²¹ αὐτόν. Εἰ οὖν ὁ Θεὸς Θεός²² μὲν νεκρῶν οὐκ
ἔστιν, ἀλλὰ ζῇ μὲν παρ' αὐτῷ Ἀβραάμ, ζῇ δὲ Ἰσαάκ, ζῇ δὲ Ἰακώβ²³, καὶ

1. ἐν Ἀπ. Χ.- καὶ ἡγαλλιάσονται; διελέχων ὁ Σωτὴρ τὴν ἄνοιαν τῶν Σαδδουκαίων
τῶν περὶ τῆς μιᾶς γυναικὸς τῶν ἐπὶ ἀδελφῶν ἐπερωτησάντων, καὶ ἅμα τοῦ Νόμου καὶ τῆς
Χάριτος τὴν Εὐ.

2. Λα. Γ. Εὐ. Μι. (σαρμ.).- τὴν συμφωνίαν ἀλληλουχίαν Ἀ.- τὴν σύμφωνον ἀλλη-
λουχίαν Οὐ.

3. ἐντ. λ. Εὐ.

4. Ἀ. Οὐ. Μι.- καὶ τὴν πληγὴν Λα. Γ.

5. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 31.

7. ἐν Ἀπ. Χ.- ἀνέγνωτέ φησι τὸ Εὐ.

8. ἐν Ἀπ. Χ.- ῥηθὲν . . ἐπὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

9. ἐν Ἀπ. Χ.- Ἰακώβ, καὶ τὰ ἐξῆς, δεικνύς ἐναργῶς Εὐ.

10. ἐν Ἀπ. Χ.- ὅτι τε Ἀβραάμ καὶ Εὐ.

11. Τίτ. Γ' 7.

12. ἐν Ἀπ. Χ.- ζωῆς εἰσι κληρονόμοι Εὐ

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 32.

14. Λα.- συνάπτει δὲ καὶ κατὰ συνέχειαν, Οὐκ Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἐπήγαγε γάρ, ὅτι οὐκ Εὐ.

15. Λα. Εὐ.- οὐκ ἔστιν οὗν ὁ Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

16. ἐντ. λ. Εὐ.

17. Ἀ. Οὐ. Μι.- εἰπὼν Λα. Γ.

18. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

19. ΜΑΡΚΟΥ ΙΒ' 26.

20. ἐν Ἀπ. Χ.- ἀλλὰ ζώντων. προσέθηκε δὲ καὶ ὁ Μάρκος, ὅτι ἐν τῇ βίβλῳ Μωσέως ταῦ-
τα εἶρηκεν ὁ Θεός Εὐ.

21. ἐντ. λ. Εὐ.

22. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

23. Λα. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ Γ.

πάντες, ὅσοι τὴν αὐτῶν ἐξήλωσαν πολιτείαν, καὶ εἰοῖν ὡς ἄγγελοι τοῦ Θεοῦ¹ ἐν οὐρανῷ, Θεοῦ δὲ καὶ Μωσῆς ὑπηρέτης καὶ τοῦ Θεοῦ νόμου διάκονος, πῶς² πονηρᾶς ἀρχῆς, ὡς³ ἡ πονηρία φησὶν⁴, οἱ⁵ κατὰ τὴν παλαιὰν βεβιωκότες πολιτείαν;

γ'. Ἐπεὶ⁶ δὲ μᾶλλον διελέγχοντο ἂν τῆς ἀποστασίας τὸ φρόνημα, ἐπειδὴν τοὺς βουλομένους τυχεῖν τῆς εἰσόδου τῶν οὐρανῶν παρὰ κλειόμενος ὁ⁷ σωτὴρ διὰ τῆς στερῆς πύλης ἀγωνίζεσθαι εἰσελθεῖν⁸ τοὺς μὲν ἐρραθυμηκότας περὶ τὴν ἐντολήν, ὡς⁹ τῆς ἀδικίας¹⁰ ἐργάτας, ἐνθα¹¹ ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν οὐδόντων, ἀποπέμπει, εἰσάγει δέ, πανταχόθεν συνάγων τοὺς¹² σπουδάζαντας περὶ τὴν ἐντολήν, ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ¹³, καὶ τούτους ἀνακλίνων ἐν αὐτῇ¹⁴ (ἐπίστησον, ἀνθρῶπε, τὸν νοῦν) τὸν Ἀβραάμ¹⁵ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τοὺς προφήτας¹⁶ προανακλίνει¹⁷. λέγει γάρ (κἂν μὴ βούλησθε ἀκούειν¹⁸). Ὅταν¹⁹ ὕψισθε Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, ἡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. Καὶ ἦξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορρᾶ²⁰ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Καὶ²¹ τίνες οἱ

1. Λα. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἄγγελοι Θεοῦ Γ.

2. Εὐ.- ἐν οὐρανῷ, πῶς ἐν λ. Χ.

3. ἐντ. λ. Εὐ.

4. Ἀ. Οὐ. Μι.- φησὶ Λα. Γ.

5. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

6. ἐντ. λ. Εὐ.

7. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

8. ΛΟΥΚΑ ΙΓ' 24.

9. Αὐτ. 27.

10. Λα. Εὐ. Οὐ. (σημ.).- ἀκηδίας Γ. Ἀ. Μι.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 28.

12. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- πανταχόθεν τοὺς Γ.

13. καθ' ἡμᾶς γε. (κ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ. (κ. κατ.).

14. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 29.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἀβραάμ ἐν ἄπ. Χ.

16. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 28.

17. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἀνακλίνει Γ.

18. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 28, 29.

19. ἐν ἄπ. Χ.- βεβιωκότας πολιτείαν; τοῖς ἐργάταις τῆς ἀδικίας ἀπειλήσας ὁ Σωτὴρ τὰ γαλεπώτατα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως ἐπήγαγε λέγων· Ὅταν Εὐ.

20. Εὐ.- καὶ ἀπὸ βορρᾶ ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 29.

21. Εὐ.- ἡμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω. καὶ ἐν λ. Χ.

ἐκβαλλόμενοι ἔξω; ἢ δῆλον, ὅτι ¹ ὅσοι ² κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ³ ἐπολιτεύσαντο. Εἰ δὲ ὅσοι τὸν βίον αὐτῶν καὶ τὴν εὐσεβειαν οὐκ ἐζήλωσαν, τῆς βασιλείας ἐκβάλλονται τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰς τὸν κλεινὸν καὶ βριγμὸν τῶν ὑδόντων ἀπορρίπτονται, τίς ἂν ἀντάξιος εὐρεθείη τιμωρία τοῖς ἐπὶ τοσοῦτον ἐξοιστρήσασιν μανίας (ὦ στομάτων ἀπυλώτων, καὶ τῷ πατρὶ τοῦ ψεύδους ⁴ ἐτοίμως ὑπηρετουμένων!), ὡς καὶ ληστὰς καὶ κλέπτας καὶ τοῦ πονηροῦ πλάσματα καὶ ὑπηρέτας τολμᾶν ⁵ ἐνυβρίζειν ⁶. Οἱ ⁷ δὲ μὴδὲ μέγρι τοῦτου τὴν λύσαν ἰστώντες, ἀλλὰ καὶ τὸν χαριζόμενον ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅς ἐστι Θεὸς Ἀβραάμ ⁸ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, Θεὸς ζώντων ⁹ καὶ οὐ ¹⁰ νεκρῶν, πονηρὰν ἀρχὴν καὶ πονηρῶν ἔργων δημιουργὸν δυσσημοῦντες, τὰ ¹¹ ὡς ἀληθῶς τοῦ πονηροῦ πλάσματα, ἄρ' ¹² οὐχὶ τὴν διὰ πυρὸς ¹³ καὶ τοῦ σκοτοῦς ¹⁴ ἱτοιμασμένην τῷ διαβόλῳ ¹⁵ ποινήν διὰ παντός ¹⁶ εἰσπραττόμενοι οὐκ ἐλάττονα τῆς τόλμης πίσουσι δίκην ¹⁷; Οὐδὲ ¹⁸ τὸ ¹⁹ χάσμα δὲ ²⁰ τὸ μεταξὺ ²¹ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου πεφρίκασιν, ὃ ²² διατειγί-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ἢ δηλονότι ἐν ᾧ. X.

2. ἐν ᾧ. X.- ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. ἐκβάλλονται μὲν οὖν ὅσοι Εὐ.

3. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ὅσοι κατὰ μίμησιν τῶν ἁγίων εἰρημέτων οὐκ Λα. Γ.

4. ΙΩΑΝΝΟΙ, αὐτ. 44.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- πολυμῶν ἐν ᾧ. X.

6. ἐν ᾧ. X.- ἐπολιτεύσαντο. συνανακλίνονται δὲ τοῦτοις οἱ ζηλωταὶ τῆς εὐσεβείας αὐτῶν. πῶς οὖν λησταὶ καὶ κλέπται, καὶ τοῦ Πονηροῦ εἰσιν ὑπηρέται οἱ τῆς τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀπολαύοντες; ὦ στομάτων ἀπυλώτων, καὶ τῷ πατρὶ τοῦ ψεύδους ἐτοίμως ὑπηρετουμένων Εὐ.

7. ἐντ. λ. Εὐ.

8. ἐντ. λ. Λα. Γ.

9. ἐντ. ἄλ. Λα. Γ.

10. Ἀ. Οὐ. Μι.- καὶ οὐχὶ Λα. Γ.

11. ἐντ. λ. Λα. Γ.

12. ἐντ. ἄλ. Λα. Γ.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 41.

14. Αὐτ. 30.

15. Αὐτ. 41.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- διαπαντός ἐν ᾧ. X.

17. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι. (Β' Θεσσαλον. α' 9).- δώσουσι δίκην Λα.

18. ἐντ. ἄλ. Εὐ.

19. ἐν ᾧ. X.- καὶ μὴδὲ τὸ Εὐ.

20. ἐντ. λ. Εὐ.

21. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- οὐδὲ τὸ μεταξὺ Γ.

22. ἐντ. ἄλ. Εὐ.

ζει¹ τοὺς² μετὰ τοῦ Ἀβραάμ εὐφραϊνομένους ἀπὸ τῶν ἐν ταῖς βασιλείαις κολαζομένων³; Ἀλλ'⁴ εἴ μοι! καὶ μὲν νῦν⁵ τὴν αἴσθησιν τῆς τιμωρίας οὐκ ἔχοντες τὴν ἀπειλὴν τοῦ σωτῆρος οὐ τεθήησιν, τότε δὴ τότε πείρα⁶ τὸ πικρὸν τῆς βασάνου μαθόντες, καὶ οὐδὲν κέρδος εὐρήσουσι⁷, πολλὴν καὶ μακρὰν καὶ ἀτελεύτητον⁸ ἑαυτῶν ποιήσονται τὴν κατὰ γινωσιν, μάλιστα γὰρ⁹ ἐπειδὴν τὸν Ἀβραάμ, κατὰ τὴν τοῦ πλουσίου παραβολὴν, εἰς ἐπικουρίαν καλοῦντες, ὃν ἐχλεύαζον, ἐλεοῦντα¹⁰ οὐχ εὐρίσκουσιν¹¹. Εἰ γὰρ ὁ εἰς τὸν Λάζαρον παροινήσας τῶν ἀβρααμιαίων¹² κόλπων φοβερῶς χάσματι¹³ ὑπερορίζεται, καὶ τῷ ἀκοιμήτῳ πυρὶ δίκην¹⁴ τῆς ἀφιλανθρώπου γνώμης ἀπαιτεῖται¹⁵, καὶ¹⁶ τῆς μακρῆς ἐκείνης εὐφροσύνης καὶ ἀναπαύσεως γλίγεται μὲν, ἀπείργεται δέ, καὶ φλέγεται μὲν τὴν γλῶσσαν, ὀδυνᾶται δὲ πικρὰς ὀδύνας¹⁷, καὶ¹⁸ τότε τῆς παροινίας οὔσης, ὅτι μὴ μετέδωκε τῷ ὁμοφυεῖ συμπαθείας¹⁹, ἀλλ'²⁰ οὐχ ὅτι χλεύην ἐπήνεγκεν, ἣ δυσφημῶν ὥφθη, πῶς²¹ οὐκ ἂν πολλαπλασίως καταφλεγθεῖ καὶ τὸ²² στόμα καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὰ σπλάγχνα πάντα τῶν²³ τοσαύτην²¹ καταχεόντων παροινίαν τοῦ Ἀβραάμ, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην καὶ δημιουργὸν τὴν θεομαχίαν παραπεμπόντων;

1. Λα. Γ.- ὁ ἀ[πό]τελεῖται Ἀ. Οὐ. Μι.- τὸ διατελεῖται Εὐ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- μὲν τοὺς ἐν ἄπ. Χ.

3. ΛΟΥΚΑ 15' 19, 22, 23, 26.

4. ἐντ. λ. Εὐ.

5. Οὐ. (σημ.).- καὶ μὴ νῦν Λα. Ἀ. Μι.- καὶ νῦν Γ.

6. Ἀ. Οὐ. Μι.- πείρα Λα. Γ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- εὐρήσουσιν ἐν ἄπ. Χ.

8. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- πο.λ.ὴν καὶ ἀτελεύτητον Γ.

9. Λα.- μάλιστα γε Γ.- μάλιστα γὰρ Ἀ. Οὐ. Μι.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 24.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- εὐρίσκουσιν Ἀ.- εὐρήσουσιν Λα. Γ. Οὐ. Μι.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀβρααμιαίων ἐν ἄπ. Χ.

13. Ἀ. Οὐ. Μι.- φανερῶς χάσματι Λα. Γ.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- πυρὶ τὴν δίκην ἐν ἄπ. Χ.

15. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 23, 24.

16. ἐντ. λ. Λα. Γ.

17. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

18. ἐντ. ἄκ. Λα. Γ.

19. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 20, 21.

20. ἐντ. λ. Λα. Γ.

21. ἐντ. ἄκ. Λα. Γ.

22. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- καταφλεγθεῖ τὸ Γ.

23. Ἀ. Οὐ. Μι.- σπλάγχνα τῶν Λα. Γ.

24. Λα.- τοιαύτην Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

δ'. Σὺ δέ μοι συνέπου τοῖς ἐφεξῆς, καὶ συνεπισκόπει. Ὁ σωτὴρ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τὸ μεγαλαυχῶν¹ τῶν Ἰουδαίων καὶ μισοφρόνων καὶ ἄπιστον στηλιτεύων, καὶ ἀναξίους κρίνων γονῆς τῆς ἀβραμιαίας², καὶ ἐκεῖθεν αὐτοῖς κατῆρει³ τὸ φωναι⁴, *Εἰ τέκνα ἦτε, φησί, τοῦ Ἀβραάμ*, ἐποιεῖτε ἅν τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ⁵. Καὶ ὁ θρίαμβος οὐ μέχρι τούτων, ἀλλὰ καὶ σφοδρότερον αὐτῶν καθαπτόμενος ἐπάγει, λέγων⁶, *Οὐκ ἐστὲ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ⁷*, ἀλλὰ τοῦ διαβόλου ἐστέ· πολὺ γὰρ ἡ γνώμη κραταιοῦται⁸ ἐκείνου τὴν κλήσιν καὶ τὸ γένος ὑπελθῆν, οὐ τὸ γνήσιον ἐν τῇ μιμήσει φέρει τῆς ζωῆς. Εἰ δ' ἦν ἡ παλαιά, κατὰ τὰς ἀθέους⁹ φωνάς, τοῦ πονηροῦ, ταύτης δὲ ὁ Ἀβραάμ, ἴσον ἦν εἰπεῖν, *Τέκνα τοῦ Ἀβραάμ*, καὶ τέκνα τοῦ διαβόλου· δι' ἐκατέρου γάρ, ἃ μισεῖ μὲν ὁ Θεός, στέργει δὲ ὁ ἐχθρός, ἐλέγχονται, τιμῶντες ὁμοίως οἱ Ἰουδαῖοι. Πῶς δὲ καὶ ἀλλαχού¹⁰ πάλιν ὁ σωτὴρ τοῖς περὶ Ἀβραάμ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἰς κλήρον ἀφορίζει, καὶ συντάττει¹¹ τούτοις τοὺς ὀλοψύχῳ γνώμῃ τῶν τε προσταγμάτων φύλακας¹² ἀπροφασίστους¹³ δεδειγμένους, καὶ καθαρὰν¹⁴ αὐτῷ τὴν λατρείαν προσενεγκόντας¹⁵, καὶ ὥσπερ τι μέγα καὶ θαυμάσιον ἔπαθλον διδοὺς τὴν μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἐν τῇ τῶν οὐρανῶν βασιλείᾳ ἐπαγγέλλεται συναυλίαν¹⁶; *Λέγω¹⁷ γὰρ ὑμῖν*, ὅτι¹⁸ πολλοὶ ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν ἥξουσιν, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ¹⁹ καὶ Ἰακώβ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν. Ἄρα γὰρ τοῦτο

1. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- *μεγάλαυχον* Λα.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- *ἀβραμιαίας* ἐν ἄπ. Χ.

3. Ἀ. Οὐ. Μι.- *κάττεισι* Λα. Γ.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 37, 39.

5. ἐν ἄπ. Χ.- *Εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραάμ ἐποιεῖτε ἅν* ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 39, 43.

7. ἐν ἄπ. Χ.- *Εἰ τέκνα ἦτε τοῦ Ἀβραάμ . . ἡμεῖς ἐκ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ . . ὅτι ἐκ τοῦ Θεοῦ οὐκ ἐστὲ* ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 39, 43, 47.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- *κραταιοῦ* Οὐ. (σημ.).- *κραταιὸν* Λα. Γ. Ἀ. Μι.

9. Γ.- *ἀθέτους* ἐν λ. Χ.

10. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

11. Λα. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- *συντάττει* Γ.

12. ἐν ἄπ. Χ.- *συντάττει* τούτοις τοὺς φύλακας τῶν ἐκεῖθεν προσταγμάτων Εὐ.

13. ἐντ. λ. Εὐ.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- *καθαροὺς* Ἀ. Οὐ. Μι.- *καθαρώς* Λα. Γ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ἡ' 10.

16. Αὐτ. 11.

17. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

18. ἐν ἄπ. Χ.- *φησὶ γὰρ*, ὅτι Εὐ.

19. ἐν ἄπ. Χ.- *Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ* Εὐ.

ἐπαθλον τοῖς ἐπεγνωκόσιν αὐτόν, καὶ μυρία πεπονθόσιν ὑπὲρ αὐτοῦ; ἄρα τοῦτο¹ δῶρον τῶν ὅσοι τὰς σφαγὰς ὑπέσχον ὑπὲρ αὐτοῦ²; τοῦτο φιλοτιμία, τοῦτο ἐπαθλον, τὸ³ μετὰ τῶν θεραπόντων⁴ τοῦ πονηροῦ καὶ συνεῖναι, καὶ συναριθμεῖσθαι, καὶ συναγελάζεσθαι; Καὶ⁵ ποῖα ἂν ταῦτα ἀνέξαιτο⁶ ἀκοή, ῥημάτων ὅλως ἔχουσα ἀκοήν⁷ θείων⁸; Πῶς δὲ καὶ Μωσῆς καὶ Ἡλίας κατὰ τὴν μεταμόρφωσιν ὤφθησαν⁹, συμπρόντες αὐτῷ, καὶ διωμιλοῦντες, καὶ συναστράπτοντες¹⁰;

εἴ. Καὶ¹¹ εἰ ἡ παλαιὰ τοῦ διαβόλου ἦν, πῶς ὁ Ματθαῖος καὶ Λουκᾶς τὴν τοῦ σωτῆρος ἀναπτύσσοντες γενεαλογίαν προγόνους αὐτοῦ καὶ πατέρας, οὗς¹² ἡ παλαιὰ κλέος εἶχεν, ἀναγράφουσι¹³; Πῶς γὰρ ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ἦ¹⁴ ἐν σχήματι καὶ ὑποκρίσει (ἔστι γάρ, ἔστι τις τῆς ἀποστασίας ταύτης οὐκ ὀλίγη μοῖρα, καὶ ταύτην τὴν λύσσαν κατὰ τῆς ἐνσάρκου τοῦ Λόγου παρουσίας προφέρουσα), ἀλλὰ πῶς ὁ ἀγαθὸς Θεὸς ἦ¹⁵ κατὰ σχηματισμὸν καὶ ὑπόκρισιν, ἡ ἐν ἀληθείᾳ καὶ ὑπάρξει¹⁶, τοὺς ἐν τῇ παλαιᾷ διαπρέψαντας διαθήκη πατέρας καὶ προγόνους ἑαυτοῦ γενέσθαι κατεδέξατο, καὶ τοιούτου σπέρματος ἐπιλαβέσθαι¹⁷, οὗ πλάστην οὐκ ἡγνῶει τὸν πολέμιον; Καὶ πῶς μὴ ἐξ ἄλλου ἔθνους προῆλθεν αὐτός, ὃ μὴ δευτέραν εἶχεν ἐνέργειαν τοῦ πονηροῦ, ἀλλ' ἐξ ἐκείνου πρόεισιν, ὃ τῆς παλαιᾶς οἱ νόμοι διεμόρφουν τε καὶ διετίθεντο, καὶ μετὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς πονηρὰν πλάσιν πονηροτέροις

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπεγνωκόσιν αὐτόν, καὶ μυρία πεπονθόσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, τοῦτο Εὐ.- ἀπεγνωκόσιν αὐτόν; ἄρα τοῦτο ἐν λ. X.

2. 'Ρωμ. II' 36.

3. ἐν ἄπ. X.- σφαγὰς δι' αὐτόν ὑπέσχετο; τὸ Εὐ.

4. Λα. Γ'. Εὐ.- θεραπευόντων 'Α. Οὐ. Μι.

5. ἐν ἄπ. X.- συναγελάζεσθαι, εἴ γε τοῦ πονηροῦ θεράποντες οἱ τῆς παλαιᾶς πολιτείας καὶ Εὐ.

6. Εὐ.- ἀνέξεται ἐν λ. X.

7. 'Ρωμ. Γ' 17.

8. ἐν ἄπ. X.- καὶ ποῖα ταῦτα ἂν ἀνέξαιτο ἀκοή ῥημάτων θείων ἀκοήν ὅλως ἔχουσα; Εὐ.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΖ' 2, 3.

10. Εὐ.- ῥημάτων ὅλως ἔχουσα ἀκοήν θείων; ἐν λ. X.

11. ἐν τ. λ. Εὐ.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- πατέρας τοῦς, οὗς ἐν ἄπ. X.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α' 1.- ΛΟΥΚΑ Γ' 23, 24.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- ἦ ἐν ἄπ. X.

15. Λα. Γ.- ὁ Ἀγαθὸς ἢ 'Α. Οὐ. Μι.

16. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀληθείᾳ ὑπάρξει Γ.

17. 'Εβρ. Β' 16.

ἄλλοις ἔργοις καὶ ἔθεσιν¹ ἐπαιδαγωγούν τε καὶ διέπλαττον; Καὶ εἰ μὴ ἦν ἡ παλαιὰ τοῦ Θεοῦ, πῶς τοὺς ἀθετήσαντας τοὺς ἐν τῇ φύσει νόμους τοῦ πλάστου², καὶ εἰς ἀσέλγειαν μὲν ἐξοκείλαντας, τῷ θελήματι δὲ παντελῶς καταδουλωθέντας τοῦ ἐχθροῦ πυρὶ κολλάζει³, καὶ τὴν τῶν τετολμημένων δίκην ἀπαιτεῖ; τὸν πονηρὸν γὰρ δίκην ἀπαιτεῖν τῆς αὐτὸν τερπούσης καὶ ἐξ αὐτοῦ προϊούσης πονηρᾶς ἐργασίας, πῶς οὐκ ἂν εἴη ὅλως ἢ ἐννοηθῆναι ἢ ῥηθῆναι μανικόν⁴; Ὁ δὲ ἀποστάτης τῶν πονηρῶν ἔργων τοὺς πονηροὺς πονηρῶ πλάσματι ἄλλῳ, τῷ πυρὶ, τὴν τιμωρίαν εἰσπράττεσθαι λέγει τὸν ἐχθρόν, ἐφ'⁵ ὃ, κατὰ τὴν ἐκείνου βούλησιν, ἐθεράπευον αὐτόν· πῶς δ' ἂν εἴη πονηρός, ὅς τοὺς πρὸ τούτων τοῖς⁶ τῆς σαρκὸς⁷ πάθεσι κατατυρέντας κατακλυσμοῦ⁸ κολλάζει⁹; Μισοπονήρου γὰρ ἐστὶ καὶ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου¹⁰ τό τε κακὸν ἀναστέλλειν, καὶ τοὺς πρὸς τὴν ἁμαρτίαν¹¹ ἀναιδευσάμενους τὴν ἴσῃν εἰσπράττεσθαι τιμωρίαν, ἀλλ' οὐχὶ πονηροῦ ποθὲν, οὐδὲ φιλοῦντος καὶ νομοθετοῦντος τὴν ἁμαρτίαν.

ς'. Ἵνα δὲ μάθῃς ἀκριβέστερον, ὡς ὁ αὐτός ἐστιν ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος Θεός, ὃ τε τοῦ δικαίου ἔκδικος¹² ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ ὁ ἐν τῇ χάριτι, ξηραίνει μὲν τὴν συκῇν, καρπὸν αὐτῷ μὴ προσενεγκοῦσαν¹³, μυρίαὶς δὲ ἀπειλαῖς ὑποβάλλει τοὺς αὐτῷ μὴ πειθομένους, καὶ τὸ σφοδρότερόν τε καὶ ἀμίμητον τῆς κολλάσεως¹⁴, Εἰς τὸ ἐξώτερον πῦρ, τὸ¹⁵ ἡτοιμασμένοι τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ, τοὺς παραβεβηκότας¹⁶ αὐτοῦ¹⁷ τοὺς νόμους καταδικάζει· καὶ κατ' ἀρ-

1. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἤθεσιν Λα.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΙ' 41.

3. Αὐτ. 42.

4. Γ.- ἢ ἐννοηθῆναι ἢ ῥηθῆναι οὐ μανικόν Λα.- ἢ ἐννοηθῆναι [ἢ λεχθῆναι] οὐ μανικόν Ἀ. Οὐ. Μι.

5. ἐντ. λ. Ἀ. Οὐ. Μι.

6. ἐντ. ἀκ. Ἀ. Οὐ. Μι.

7. Λα. Γ.- καὶ τοὺς τοῖς σαρκὸς Οὐ. (σημ.).- ἐτῶν τῆς σαρκὸς Ἀ. Μι.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΔ' 38.

9. Λα. Γ. Ἀ. Μι.- κολλάζειν Οὐ. (σημ.).

10. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- καὶ ἀγαθοῦ δικαίου Γ.

11. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- πρὸς ἁμαρτίαν Γ.

12. Α' Θεσσαλον. δ' 6.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΑ' 19, 20.

14. Αὐτ. ΚΕ' 41.

15. ἐν ἄπ. Χ.- εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώριον, τὸ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

16. Λα. Γ. Οὐ. Μι.- περιβεβηκότες Ἀ.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ.

χὰς μὲν προσκαίρω πυρὶ καὶ ὕδατι τιμωρεῖται¹, ἐπὶ² τέλει δέ, δικαιωνίζοντι καὶ ἀτελευτήτῳ³. Ὁρᾶς⁴, πῶς τὸ μισοπόνηρον πανταρχοῦ, ὡσπερ καὶ τὸ φιλάνθρωπον, γνῶρισμά ἐστι καὶ μαρτύριον τῆς ἀγαθότητος τοῦ Θεοῦ; Καὶ οὐκ αὐτὸς μὲν ταῦτα πράττει, τοὺς μαθητάς δὲ τῆς τοιαύτης πράξεως ἀναστέλλει· ἀλλὰ Πέτρος μὲν, ὁ ἐν τῇ χάριτι λαμπρός, τὸν Ἀνανίαν καὶ τὴν Σάπφειραν διὰ ψευδολογίαν θανάτῳ ὑποβάλλει⁵, Παῦλος δέ, ὁ θερμὸς τῆς χάριτος κήρυξ καὶ διδάσκαλος⁶ τῆς οἰκουμένης, τυφλὸν μὲν εὐθὺς ποιεῖ τὸν Ἐλύμαν⁷, αὐτὸς μαθὼν, ἐξ ὧν πέπονθεν, ὅσον ἡ ποινὴ κέρδος φέρει⁸, τὸν δὲ πεπορευκότεν κορίνθιον παραδίδωπι τῷ Σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς⁹, Ἀλέξανδρον δὲ εἰς τὴν ἐκεῖθεν παραπέμπει βάστανον καὶ κρίσιν¹⁰. Καὶ εἰ¹¹ ὀργή¹² καὶ θλίψις¹³ καὶ¹⁴ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου, τοῦ κατεργαζομένου¹⁵ τὸ κακόν, σφόδρα¹⁶ διαμαρτύρεται ὁ Παῦλος, ὡσπερ¹⁷ δόξα καὶ¹⁸ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθόν, καὶ¹⁹ προσωποληψία οὐκ ἔστι²⁰ παρὰ τῷ Θεῷ, πῶς οἱ κατακριθέντες ἐν τῇ παλαιᾷ οὕχ. ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ κατεκρίθησαν ἀγαθοῦ Θεοῦ²¹, ὅς

1. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι. — τιμωροῦνται Γ.

2. ἐντ. λ. Γ.

3. Β' ΠΕΤΡΟΥ γ' 6, 7.

4. ἐντ. ἀκ. Γ.

5. καθ' ἡμᾶς γε. — Σάπφειραν διὰ ψευδολογίαν θανάτῳ ὑπέβαλλε Λα. — Σάπφειραν ψευδολογίαν θανάτῳ ὑπέβαλλε Γ. — Σάπφειραν ψευδολογίας θάνατον ἔλαβε τὴν δίκην Ἀ. Οὐ. Μι.

6. Β' Τιμόθ. αὐτ. 11.

7. Πράξεων ΙΓ' 8, 11.

8. Αὐτ. Θ' 5, 8, 17, 20.

9. Α' Κορινθ. ε' 5.

10. Α' Τιμόθ. α' 20.

11. Ῥωμ. Β' 8, 9.

12. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι. — καὶ ἡ ὀργή Γ.

13. καθ' ἡμᾶς γε. — θλίψις ἐν ἄπ. Χ.

14. ἐν ἄπ. Χ. — ὀργή, θλίψις καὶ (Ῥωμ. αὐτ.).

15. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι. — ἐργαζομένου Γ.

16. Λα. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι. — κατεργαζομένου κακόν, ὡς σφόδρα Οὐ. (σημ.).

17. Ῥωμ. αὐτ. 10.

18. Λα. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι. — δόξα δὲ καὶ (Ῥωμ. αὐτ.).

19. Ῥωμ. αὐτ. 11.

20. Λα. — ἀγαθόν, πῶς προσωποληψία οὐκ ἔστι ἐν λ. Χ. — ἀγαθόν, οὐ γὰρ ἐστι προσωποληψία (Ῥωμ. αὐτ.).

21. Β' ΠΕΤΡΟΥ ε' 4 — 6.

καὶ τὴν χάριν νομοθετεῖ, καὶ τὸ ἀπροσωπώληπτον¹ αὐτοῦ², οἷς ὑπέστησεν, ἐβελώσας; Καὶ πόσους ἂν τις ἐπιδείξαιτο³ τὴν μισοπύνηρον δίκην ἐν ταῖς τῆς χάριτος νόμοις τὸ κράτος ἔχουσιν ἀμύχον;

Ζ'. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, εἰ⁴ πονηρᾶς ἦν ἀρχῆς ἡ παλαιά, πῶς ὁ μετάρσιος καὶ οὐράνιος ἄνθρωπος, Παῦλος, εὐθύς⁵ ἀρχόμενος τῶν ἐπιστολῶν⁶, Διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἀγίαις τὸν Θεὸν προεπαγγείλασθαι⁷ λέγει, περὶ⁸ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γεινομένου ἐκ σπέρματος Δαβὶδ κατὰ σάρκα; Εἰ γὰρ Θεοῦ προφητῆται καὶ γραφαὶ ἀγίαι, δι' ὧν ὁ Θεὸς προεπηγγείλατο περὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ⁹, ποῦ¹⁰ ὁ πονηρὸς εὐρήσει τὴν ἀρχήν; καὶ πῶς¹¹ ἂν¹² ἡ παλαιὰ διαθήκη λογισθῇ τῷ πονηρῷ; καὶ ὁ Μάρκος¹³ δὲ φησιν¹⁴, Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις· καὶ πολλὰ τοῦ δὲ τῶν τεσσάρων εὐαγγελίων γέγραπται τό¹⁵, Ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦδε τοῦ προφήτου; Καὶ¹⁶ εἰ¹⁷, Τὰ¹⁸ ἀόρατα αὐτοῦ, τουτέστι τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ¹⁹, ἀπὸ²⁰ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοού-

1. Α' ΠΕΤΡΟΥ' 6' 17.

2. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κκτ.).- αὐτοῦ ἐν ᾧ. X. (κ. κκτ.).

3. Ακ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἐπιδείξῃ Γ'.

4. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

5. Ακ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- πῶς ὁ μέγας Παῦλος Εὐ.

6. 'Ρωμ. Α' 1—3.

7. Εὐ.- προεπαγγέλλεσθαι Ακ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

8. ἐν ᾧ. X.- Παῦλος ἀρχόμενος τῆς πρὸς 'Ρωμαίους ἐπιστολῆς προεπαγγέλλεσθαι λέγει τὸν Θεὸν διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἀγίαις περὶ Εὐ.- Παῦλος . . ἀφωρισμέρος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ (ὃ προεπηγγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἀγίαις) περὶ ('Ρωμ. αὐτ. 1, 2).

9. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ᾧ. X.

10. ἐντ. λ. Εὐ.

11. ἐντ. ἄκ. Εὐ.- ἐντ. λ. Ακ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- περὶ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ, πῶς ἂν Εὐ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- Μάρκος Εὐ.

14. ΜΑΡΚΟΥ' Α' 1, 2.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Α' 22. Β' 15. Δ' 14. ΚΑ' 4.- ὅρα καὶ ΜΑΡΚΟΥ' ΙΕ' 28.- ΛΟΥΚΑ ΚΑ' 22. ΚΔ' 44.- ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΒ' 38. ΙΙ' 18. ΙΕ' 25. ΙΙΙ' 9. ΙΘ' 24.

16. ἐντ. ἄκ. Ακ. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.

17. 'Ρωμ. αὐτ. 20.

18. ἐν ᾧ. X.- φησὶν ὁ θεὸς Παῦλος, ὅτι τὰ Εὐ.

19. 'Ρωμ. ΙΕ' 6.

20. Αὐτ. Α' 20.

μενα καθορᾶται, ἐν τίσιν ὁραθείη δημιουργὸς ὁ ἐχθρός; Τὰ ἀόρατα καὶ νοούμενα τοῦ Θεοῦ ἐστὶ· ταῦτα δὲ καθορᾶται ἀπὸ τῆς αἰσθητῆς καὶ ὁρατῆς δημιουργίας. Εἰ γὰρ μὴ διὰ τῆς ὁρατῆς κτίσεως τὰ ἀόρατα τοῦ Θεοῦ καθορᾶται, οὐκ ἂν μὲν διέστελλε τὰ ἀόρατα ἐξ αὐτῆς, οὐκ ἂν δὲ διὰ τούτης ἐδίδαξεν ἐκεῖνα καθορᾶσθαι. Πῶς οὖν ἐν τοῖς ποιήμασι τοῖς αἰσθητοῖς καθορᾶται τὰ ἀόρατα τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε ², Ἡ αἰδὶος ³ αὐτοῦ δύναμις καὶ θεότης ⁴ ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ πονηροῦ ⁵; Τὸνναντίον ⁶ γὰρ ἐν τοῖς ποιήμασι τοῦ ἐχθροῦ, εἴπερ ἦν ὅλως τινά, ἢ πονηρία καὶ αἰσχροῦς αὐτοῦ καθωρᾶτο ⁷ ἄν. Ὅτι δὲ ὁ νόμος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ⁸, κἀντεῦθεν ἄν τις ἐπιδείξαιτο ⁹ ῥᾶον· λέγει ¹⁰ γὰρ ὁ ¹¹ Παῦλος¹², τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, ὅτι περ¹³, Οὐχ¹⁴ οἱ ¹⁵ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται. Καὶ πῶς οὐκ ἔστιν ὁ νόμος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ, ὅς, ἀντὶ τοῦ κολάζειν, δικαίους¹⁶ ἀποφαίνει τοὺς ποιούντας αὐτόν; Καὶ ¹⁷ εἰ ὁ παραβάτης τοῦ νόμου, κἀν περιτετμημένος ἢ τὴν σάρκα, ὡς ἀκρόβυστος¹⁸ λογίζεται, καὶ ἀνάξιος κρίνεται τοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ ἀκρόβυστος τὰ δικαιώματα φυλάσσων τοῦ νόμου τὴν περιτομὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος φέρει

1. Λα.- αἰσθητῆς δημιουργίας καὶ ὁρατῆς. Εἰ Γ.- αἰσθητῆς καὶ ὁρατῆς. Εἰ Ἀ. Οὐ. Μι.

2. Ῥωμ. αὐτ.

3. ἐν ἄπ. Χ.- ἡ τε αἰδὶος (Ῥωμ. αὐτ.).

4. ἐν ἄπ. Χ.- θεότης Εὐ.

5. ἐν ἄπ. Χ.- τούτῃ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ, ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ποιήματα λέγων τὸν παρόντα κόσμον, καὶ ὅσα ἐπὶ τὴν αἰσθησιν· ταῦτα γὰρ εἰ μὴ τοῦ ἀγαθοῦ ἦσαν, ἀλλὰ τοῦ πονηροῦ, οὐκ ἂν ἐν τοῖς τοῦ πονηροῦ ποιήμασι τὰ ἀόρατα τοῦ ἀγαθοῦ καθωρᾶντο, ἡ τε αἰδὶος αὐτοῦ δύναμις καὶ θεότης Εὐ.

6. ἐντ. λ. Εὐ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- καθωρᾶτο ἐν ἄπ. Χ.

8. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀγαθοῦ Γ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιδείξαιτο ἐν ἄπ. Χ.

10. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

11. Λα. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- Φησὶν ὁ Εὐ.

12. Ῥωμ. Β' 13.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅτι περ Λα. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ὅτι Εὐ.

14. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- Παῦλος, τὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ, ὅτι οὐχ Εὐ.- Παῦλος, ὅτι περ οὐχ Γ.

15. ἐν ἄπ. Χ.- Οὐ γὰρ οἱ (Ῥωμ. αὐτ.).

16. ἐν ἄπ. Χ.- ἐκ τοῦ ὄντος Θεοῦ, ὅς δικαίους Εὐ.

17. ἐντ. λ. Εὐ.

18. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- ὡς ὁ ἀκρόβυστος Γ.

ἐν τῇ ψυχῇ¹, πῶς οὐχὶ ὁ νόμος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ; Εἰ δέ, καθὰ διεκέκραγεν ὁ Παῦλος, Χριστὸς διάκονος γέγονε² περιτομῆς — διατί; ὑπὲρ ἀλλιοθείας Θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων, καὶ τούτας ἐβεβαίωσεν ὁ Χριστός· ἐκεῖνος δὲ τοῖς πατράσι διέθετο τὰς ἐπαγγελίας, ὁ καὶ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον οὐρανὸν³ καὶ τὴν γῆν δημιουργήσας Θεός (ὁ⁴ καὶ Μωσῆς ἐν τῇ κοσμογενείᾳ θεολογεῖ), δεικνύται δέ, δι' ὧν ὁ Παῦλος ἐνταῦθα καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλοις λέγει, τοῦ σωτῆρος ἡμῶν οὗτος Πατήρ, οὗ τὰς ἐπαγγελίας ὡς γνήσιος γιὼς ἀπαρᾶτους τε καὶ ἀψευδεῖς αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ, καὶ οὐ⁵ δι' ἄλλου, ἐπεδείξατο, — πῶς τῆς ἀποστασίας οὐ καταδύεται τὸ ἀναίσχυντον; Ἀλλὰ τί μοι λέγειν Παῦλον, καίτοι τηλικούτην ὄντα τῇ τε γνώσει τῆς παλαιᾶς καὶ τῇ σοφίᾳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, πάλιν ἐνέν⁶ τοῦ κοινοῦ δεσπότης διακούμεν, διατεινόμενος, καὶ λέγοντος⁷. Μὴ⁸ νομίσητε, ὅτι⁹ ἦλθον καταλῦσαι¹⁰ τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ¹¹ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ¹² πληρῶσαι; καί¹³, Ἀμὴν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ¹⁴ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἢ ἰῶτα¹⁵ ἐν ἡ μία κεραία, ἕως ἂν ταῦτα πάντα¹⁶ γένηται. Ἐγὼ πληρωτῆς ἦλθον¹⁷ τοῦ νόμου· στομάτων ἐστὶ πονηρῶν τὸ λέγειν ἐμὲ παρᾶγενέσθαι τοὺς πατρικοὺς παραλῦσαι νόμους. Οὐδὲν¹⁸ αὐτοῦ ἀτελείωτον ἐάσω, οὐδὲν¹⁹ ἐπιπνοίας ἐν αὐτῷ πονηρᾶς, οὐδὲν εἰς ψεῦ-

1. Ῥωμ. αὐτ. 25, 29.

2. ἐν ἄπ. X.— Ἰησοῦν Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι (Ῥωμ. Ε' 8).

3. Λα.— τὸν αἰσθητὸν τὸν οὐρανὸν Ἀ. Οὐ. Μι.— τὸν αἰσθητὸν Θεοῦ τὸν οὐρανὸν Γ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.— ὃν ἐν ἄπ. X.

5. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.— δι' ἑαυτοῦ, οὐ Γ.

6. Λα. Γ.— πάλιν ἐνῆν Ἀ. Οὐ. Μι.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Ε' 17.

8. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

9. ἐν ἄπ. X.— Μὴ νομίσητέ φησιν ὁ Σωτήρ, ὅτι Εὐ.

10. ἐν ἄπ. X. (κ. κατ.).— καταλῦσαι Εὐ. (κ. κατ.).

11. Λα. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.— τὸν νόμον· οὐκ Γ.

12. ἐν ἄπ. X.— καταλῦσαι, ἀλλὰ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 18.

14. ἐν ἄπ. X.— Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ Εὐ.— Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

15. ἐν ἄπ. X.— γῆ, ἰῶτα Εὐ. (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).

16. ἐν ἄπ. X.— κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου ἕως ἂν πάντα Εὐ. (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).

17. ἐν ἄπ. X.— πληρωτῆς φησιν ἦλθον Εὐ.

18. ἐν ἄπ. X.— τὸ λέγειν ἐλθεῖν ἐμὲ πρὸς τὸ παραλῦσαι τὸν Νόμον πατρικὸν ὄντα, καὶ ταυτὸν εἰπεῖν ἐμὸν· λοιπὸν οὐκ οὐδὲν Εὐ.

19. ἐντ. λ. Εὐ.

δος λήξει· πάντα μεστὰ τῆς ἀληθείας. Ἐγὼ¹ τῶν προφητικῶν φωνῶν ἢ βεβαίωσις· ἐμοὶ γὰρ ὄντες² καὶ τοῦ ἐμοῦ Πατρὸς ὑπηρεταὶ καὶ διάκονοι τὴν τε παρουσίαν τὴν ἐμὴν καὶ πάντα τὰ τῆς παρουσίας σαφῶς προεἰδόν τε³ καὶ προήγειλαν. Διὸ ἐξ ὧν τε ἐκεῖνοι προεἶπον, καὶ ὁ νόμος περιέχει, οὐ μικρόν, οὐ μέγα παρελεύσεται, ὃ μὴ τῆς ἀληθείας τῷ πνεύματι⁴ σφραγισθῇ⁵. Εἰ γὰρ ἐγὼ διάκονος περιτομῆς εἰς τὸ βεβαιωθῆναι τὰς ἐπαγγελίας⁶, ἃς ὁ Πατὴρ διέθετο πρὸς τοὺς πατέρας⁷, πῶς⁸ ἴωτα ἔν, τούτῃ τὸ ἐλάχιστον τῶν ἐν τῷ νόμῳ καὶ ταῖς προφήταις ῥηθέντων, δύναιτ' ἂν ὅλως παρελθεῖν⁹, ἢ μὴ γενέσθαι;

ἢ. Ἄλλ'¹⁰ ἐφ' ἑτερόν μοι τὴν θεωρίαν συμμετακίνει, εἰ λόγια Θεοῦ τὰ ἐν τῷ νόμῳ. Λέγει γὰρ ὁ Παῦλος¹¹. Τίς ἢ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς; εἶτα Πολλή¹² κατὰ πάντα τρόπον· πρῶτον μὲν γάρ, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ· τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργεῖ¹³; Μὴ γένοιτο· γινέσθω¹⁴ δὲ ὁ Θεὸς ἀληθής, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης. Καὶ οὐκ ἀνέχεται μὲν τὴν πίστιν τοῦ Θεοῦ καταργηθῆναι, πάντα δὲ ἄνθρωπον ψεύστην αἰρεῖται ἐλεγχθῆναι, ἵνα ὁ Θεός, ὁ τὴν περιτομὴν δοὺς, ἐπιγινώσκηται¹⁵ ἀληθής. Εἰ οὖν καὶ λόγια Θεοῦ εἰσιν, ἃ ἐπιστεύθη τῷ Ἰσραὴλ¹⁶, καὶ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν τοῦ Θεοῦ πίστιν οὐ καταργεῖ, καὶ δεῖ μᾶλλον ψεύστας νομίζειν τοὺς ἀπιστοῦντας Θεῷ, παναληθέστατον δὲ τὸν δεδοκότα τοὺς νόμους τῷ Ἰσραὴλ, πῶς οὐχὶ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ἐστὶ νομοθεσία ἢ παλαιά; Μὴ γὰρ τὸν πονηρόν, ὅς¹⁷

1. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

2. Γ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- ὁριως Λα.

3. ἐν ἄπ. Χ.- τὰ τῆς παρουσίας προεἰδόν τε Εὐ.

4. Λα. Γ.- τῷ πνεύματι Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.

5. Ἐφρεσ. Α' 13.

6. Ῥωμ. αὐτ.

7. Πράξεων ΙΙ' 32.

8. Λα. Γ.- διέθετο τοῖς πατράσι, πῶς Ἀ. Οὐ. Μι.- διέθετο πρὸς τοὺς κατὰ σάρκα πατ. τέρως, πῶς Εὐ.

9. Ῥωμ. αὐτ.

10. ἐντ. λ. Εὐ.

11. Ῥωμ. Γ' 1—4.

12. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- πολὺ Γ. (Ῥωμ. αὐτ. 2).

13. ἐν ἄπ. Χ.- καταργήσκει (Ῥωμ. αὐτ. 3).

14. καθ' ἡμᾶς γε.- γενέσθω ἐν ἄπ. Χ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιγινώσκειτο ἐν ἄπ. Χ.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιστεύθη ὁ Ἰσραὴλ Λα. Γ.- ἐπιστεύθη Ἰσραὴλ Ἀ. Οὐ. Μι.

17. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 44.

ἀπ' ἀρχῆς ψεύστης ἐστί, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκε¹, τοῦτον μὲν ἀληθείας λέγει ὁ Παῦλος πηγὴν, προκρίνει δὲ πάντας ἀνθρώπους εἰς ψεῦδος ἀπενεχθῆναι, ἵνα ὁ τοῦ ψεύδους ἀρχιτέκτων καὶ δημιουργὸς ἀληθείας κηρυχθῇ; Καὶ εἰ² ἢ³ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρομένη ὑπὸ τοῦ νόμου⁴ καὶ τῶν προφητῶν, πῶς ὁ⁵ νόμος καὶ οἱ προφῆται οὐχὶ τῆς ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ ἐπιπνοίας τε καὶ⁶ ἀληθείας πεπληρωμένοι νομίζονται ἄν⁷; Ἀλλ'⁸ ὅρα τὸ φρικτὸν τῆς θεομαχίας ἐπὶ πλεόν καὶ κατὰπτυστον. Εἰ ὁ Θεὸς διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ⁹ ἐλυτρώσατο τὸν κόσμον ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ¹⁰, τὸ δὲ αἶμα καὶ ἡ σὰρξ πλάσμα ἐστὶ τοῦ πονηροῦ (ἀλλὰ¹¹ φρίττων καὶ τοὺς¹² λογισμοὺς καὶ τὴν γλώσσαν τοῖς θεομάχοις λέγειν ἀφίημι¹³ τὸ ἑαυτῶν), πῶς διὰ τοιοῦτου πλάσματος τὸ γένος ἡμῶν ἤρπασεν ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἐχθροῦ; Πολλῆς μὲν γὰρ ἂν ἅμα χάριτος καὶ δόξης καὶ τιμῆς ἄξιός ᾤν ὁ ἐχθρὸς ἡμῶν, εἰ παρέσχεν ὕλην αὐτός, δι' ἧς ἂν ἀπαλλαγεῖν τῆς τυραννίδος αὐτοῦ. πολλῆς δὲ ἀνοίας ἅμα καὶ γέλωτος ἔνοχος, εἰ πλάττειν ἐπῆρθη, δι' ὧν ἀπρηγεμένος ἔσται τὸ κράτος καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν καὶ τῶν ψυχῶν. Τί δὲ ἄλλο φύεται τῆς ἀποστασίας; Οὐδὲν¹⁴ μέγα, οὐδὲ τὸ ὅλον κατόρθωμα τῆς σωτηρίας ἡμῶν οἴκοθεν κατώρθωσεν ὁ σωτήρ, ἀλλὰ τὸ πλεόν δοὺς ἔχειν τῷ ἐχθρῷ (ὃ φρενὸς ὑποχειρίου τῷ¹⁵ σατανᾷ!). λαβὼν δὲ παρ' αὐτοῦ, οὗ μὴ πλάστης ἦν αὐτός, αὐτό τε παθῶν¹⁶ ἀπαλλάττει, ὅπερ οὐκ ἐχρῆν¹⁷

1. ἐν ἄπ. X. — ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐχ ἔστηκεν . . ὅτι ψεύστης ἐστί ΙΩΑΝΝΟΙ, αὐτ.

2. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

3. Ῥωμ. αὐτ. 21.

4. ἐν ἄπ. X. — ὑπὸ νόμου Εὐ.

5. Εὐ. — πῶς οὐχὶ ὁ ἐν λ. X.

6. Εὐ. — ἐπιπνοίας καὶ ἐν λ. X.

7. ἐν ἄπ. X. — νομίζονται ἄν Εὐ.

8. ἐντ. λ. Εὐ.

9. Ἀ. Οὐ. Μι. — αὐτοῦ Λα. Γ.

10. Ἐβρ. αὐτ. 14, 15. — Λ' ΠΕΤΡΟΥ α' 18.

11. καθ' ἡμᾶς γε. — τὸ δὲ αἶμα καὶ ἡ σὰρξ (ἀ.λ.λ.α — ἑαυτῶν) ἐν ἄπ. X.

12. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι. — φρίττων τοὺς Γ.

13. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι. — θεομάχοις ἀφίημι Γ.

14. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι. — οὐδὲ Γ.

15. Λα. Γ. Οὐ. Μι. — ὑποχειρίου τοῦ Ἀ.

16. καθ' ἡμᾶς γε. — παθὼν Λα. Γ. Ἀ. Μι. — παθὼν Οὐ. (σημ.).

17. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι. — ὅπερ ἐχρῆν Λα.

(ἔργον γὰρ αὐτὸ ¹ ποιεῖ ἢ ἀποστασία τοῦ πονηροῦ), καὶ εἰς ἀφθαρσίαν μεταποιεῖ ², καὶ τὸ κακὸν μένειν ἀθάνατον διαπράττεται.

Θ'. Καὶ πῶς ἂν εἴη τοῦ γένους ἡμῶν ἐχθρός, ὁ τοσαύτην συνεισφορὰν εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν σωτηρίαν διὰ τοῦ οἰκείου ³ δημιουργήματος συνειστενεγκών; Καὶ πῶς ὅλως ἔπραξε πονηρόν, πλάσας τὸ σῶμα, ὃ μὴ μόνον σώζει, καὶ ἀφθαρτον ὕστερον ποιεῖ, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ καὶ τὰς ἐπομένους ψυχὰς εὐεργετεῖ, εἰς τὴν ἐμοίαν ἀθανασίαν τὰ ἐνωθέντα αὐταῖς σώματα καθιστῶν; Οὕτως ἐστὶ σκότος καὶ χάος καὶ τύφλωσις λογισμῶν καὶ μανία καὶ μέθη βαθεῖα ἢ σπουδὴ τῶν εἰς δύο ἀρχὰς τὴν μίαν σχιζόντων ἀρχήν, καὶ τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν δημιουργὸν ἀπάντων, εἰς δύο κατατεμνόντων ἀρχὰς, καὶ τὴν μὲν τοῖς νοητοῖς ἐπιστάντων, τὴν δὲ τοῖς ὁρωμένων. Ἀλλὰ πῶς πρὸς τὸν βυθὸν καὶ τὴν σιγὴν ⁴ τοῦ πλάστου αὐτῶν ⁵ πῶς ὠδῖνας ⁶ οὐ καταδύονται ⁷, οἱ τὸ σῶμα ἡμῶν λέγοντες εἶναι τοῦ πονηροῦ; τρανῶς γὰρ ἐκείνοις ἀπ' ἐναντίας ὁ ⁸ Παῦλος βοᾷ ⁹. Τὸ μὲν σῶμα ¹⁰ οὐ τῇ πορνείᾳ, ἥτις ἐστὶν ἔργον τοῦ πονηροῦ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι. Πῶς γὰρ τοῦ ἐχθροῦ τὸ πλάσμα δύναται ὅλως τοῦ κυρίου εἶναι; τί δὲ δεῖ λέγειν μὴ ἀντιθέσθαι τοῦτο τῇ πορνείᾳ, αὐτὸ κατ' ἑαυτὴν πονηρὸν ὂν καὶ πονηρᾶς ἀρχῆς δημιούργημα, καὶ παντελῶς ἀλλότριον καὶ τοῦ θελήματος καὶ τῆς πλάσεως τοῦ Θεοῦ; Πλάσει γὰρ καὶ φύσει καὶ νόμοις τὸ σῶμα, ὡς ἡ ἀποστασία βούλεται, πονηρὸν ὑπάρχον, οὐκ ἂν μὲν ποτε γένοιτο τοῦ κυρίου πορνείας δὲ γενέσθαι, ἢ μὴ γενέσθαι οὐδὲν διοίσει· εἴτε γὰρ ἐξεπόρνευσεν, εἴτε ¹² μὴ, οὐδὲν ἥττον οὐκ ἀφίσταται τοῦ πονηροῦ εἶναι, καὶ πονηρᾶς δημιούργημα ἀρχῆς. Ἐπι-

1. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- αὐτὸς Λα.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- μεταποιεῖν ἐν ἄπ. Χ.

3. Λα. Γ. Οὐ. Μι.- οἰκίον 'Α.

4. ὄρα καὶ ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ 'Α' 1, 5 (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca* Τόμ. Ζ' σ. 437 κ. ἐ.).- ΠΕΤΡΟΥ ΣΙΚΕΛΙΩΤΟΥ. *Ἱστορία καὶ ἀνατροπὴ αἰρέσεως τῶν Μαρτυρίων* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ' σ. 1277).- J. B. COTELIERI. *Ecclesiae graecae monumenta* (ἐν Παρισίοις 1677—86. 3 Τόμ. 4^{ον}) Τόμ. Α' σ. 767.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῶν ἐν ἄπ. Χ.

6. Πράξεων Β' 24.

7. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- καταλύονται Λα.

8. 'Α. Οὐ. Μι.- ἐκείνοις ἐναντίως ὁ Λα.- ἐκείνοις ὁ Γ.

9. Α' Κορινθ. ζ' 13.

10. ἐν ἄπ. Χ.- τὸ δὲ σῶμα (Α' Κορινθ. αὐτ.).

11. Λα. Γ.- πλάσει γὰρ καὶ 'Α. Οὐ. Μι.

12. Λα. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἦτε 'Α.

σκόπει δὲ καὶ ὧδε· εἰ¹ τὸ σῶμα πλάσμα τοῦ πονηροῦ, πῶς ὁ τοῦ² πονηροῦ λαμπρῶς καταστρατηγῶν, καὶ τῆς ἀληθείας ὑπερμαχῶν ἄγιον³ αὐτὸ καλεῖ⁴; Ἡ ἄγαμος γάρ, φησί⁵, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ἡ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι. Εἰ δὲ ἄγιον τὸ σῶμα, πῶς πονηρόν⁶, καὶ πόθεν ἔργον δημιουργίας πονηρᾶς; πράξεις μὲν γὰρ πονηραί, κιβδηλεύουσαι τὸ πλάσμα⁷ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ, οἰκειοῦσιν αὐτό, καὶ ὑποτάττουσι τῷ⁸ πονηρῷ· ἐν δὲ τοῖς νόμοις τοῦ πλάστου διατηρούμενον ἰσχυρὸν ἔχει μᾶλλον διώκειν⁹ τὸν πονηρόν, ἀλλ' οὐκ αὐτὸς ἐκεῖνο δουλαγωγεῖν¹⁰.

ι'. Ἀλλὰ¹¹ γὰρ ὅτι μὲν οὐχ οἷόν τέ ἐστίν¹² οὔτε λέγειν οὔτε φρονεῖν δύο, καὶ ταύτας ἀντικειμέναις, ἀρχάς, οἷς τὸ αὐτεξούσιον ἀδούλωτον μένει τοῖς πάθεσι τοῦ ἐχθροῦ, ἀποχρώντως οἶμαι τὸν λόγον διεξελεῖν. Ἐπισκεψώμεθα δὲ καὶ τὸ ἕτερον τῆς ἀποστασίας μέρους, ὃ δέδωκε μὲν καὶ αὐτὸ διὰ τῶν προειρημένων οὐ μεμπτάς, οἶμαι, οὐδὲ βραχείας, τὰς εὐθύναις, πλήν καὶ νῦν διὰ τῆς αὐτῆς ἱερολογίας ἀπαιτεῖσθαι καὶ τὰς λειπομένας. Παῦλος¹³, ὁ καθ' ἐκάστην ἐκυτὸν ἱερολογῶν τῷ Θεῷ¹⁴, διαπρυσίω¹⁵ βοᾷ¹⁶ τῇ φωνῇ¹⁷, Μὴ κατὰ ἄνθρωπον¹⁸ ταῦτα λαλῶ; ἢ οὐχί¹⁹ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει; ὃ ἴσον²⁰ ἐστί· Μὴ²¹ λογισμοῖς ἀνθρώπων

1. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

2. Λα. Γ'. Εὐ. Οὐ. Μι.- τὸ τοῦ Ἀ.

3. ἐν ἄπ. Χ.- καταστρατηγῶν Παῦλος ἄγιον Εὐ.

4. Α' Κορινθ. ζ' 34.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- γὰρ φησι Εὐ.- γὰρ, φησὶν ἐν λ. Χ.

6. Εὐ.- πόθεν πονηρόν ἐν λ. Χ.

7. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- σῶμα Λα. Γ'.

8. ἐν ἄπ. Χ.- Θεοῦ ὑποτάσσουσιν αὐτό, καὶ οἰκειοῦσι τῷ Εὐ.

9. ἐν ἄπ. Χ.- διώκει Εὐ.

10. ἐν ἄπ. Χ.- δουλαγωγεῖ Εὐ.

11. ἐντ. λ. Εὐ.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐστι ἐν ἄπ. Χ.

13. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

14. Ῥωμ. ΙΕ' 16.

15. Εὐ.- διαπρυσία ἐν λ. Χ.

16. ἐν ἄπ. Χ.- Παῦλος ὁ μέγας κήρυξ (γρ. κήρυξ) διαπρυσίω βοᾷ Εὐ.

17. Α' Κορινθ. θ' 8.

18. Λα. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- κατ' ἄνθρωπον Γ'.

19. ἐν ἄπ. Χ.- ἢ καὶ οὐχί Εὐ.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- ἴσον ἐν ἄπ. Χ.

21. ἐν ἄπ. Χ.- λέγει. ταυτέστι μὴ Εὐ.

ἀσφαλίζομαι¹ τὸ ῥηθέν; ἢ οὐχὶ καὶ θείας ἐστὶ καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον νομοθεσίας τὸ² προτεινόμενον; καὶ³ τίς⁴ ταῦτα τεθεώρηκεν, αὐτὸς σαφηνίζει. Ἐν⁵ γὰρ τῷ Μωσέως νόμῳ γέγραπται, φησὶν⁶, Οὐ⁷ φημύσεις⁸ βοῦν ἀλοῶντα· καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπιφέρει· Μὴ τῶν⁹ βοῶν μέλει¹⁰ τῷ Θεῷ; τίνων δὲ μᾶλλον μέλει, δεικνὺς ἐπάγει¹¹. Δι' ἡμᾶς γὰρ πάντως λέγει, καὶ δι' ἡμᾶς ἐγράφη¹². ὥστε κοινὸν τὸ δόγμα, τὸ ἐν τῇ παλαιᾷ διαβαίνειν, καὶ πολιτευόμενον καὶ ἐν τῇ χάριτι εἶτα τὴν φυσικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ Υἱοῦ καὶ¹³ τὸ ἀπαράλλακτον ὑποδηλῶν ἐκ τῆς τῶν νομοθετηθέντων ὁμοιότητος¹⁴, Ὡσπερ, φησὶ¹⁵, προσετάγη τοὺς τῷ Θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας τῷ Θυσιαστηρίῳ συμμερίζεσθαι¹⁶, οὕτω καὶ ὁ κύριος προσέταξε¹⁷ τοὺς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλοντας¹⁸ ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν, τοσοῦτον¹⁹ ἐπάρας τὸν νόμον, ἅτε δὴ τοῦ Πατρὸς ὄντα, ὡς καὶ τὸν Υἱόν, κατὰ μίμησιν ἐκείνου, τὰ προστάγματα προάγειν. Τὴν²⁰ συνάφειαν δὲ πάλιν καὶ συγγένειαν τοῦ νόμου καὶ τῆς χάριτος ἐπὶ πλεον τρανολογῶν²¹, Οὐ θέλω ἡμᾶς ἀγνοεῖν, φησὶν²², ἀδελφοί, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν,

1. Γ. Εὐ.- ἀσφαλίζομεν Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.

2. ἐν ἄπ. Χ.- θείας νομοθεσίας ἐστὶ τὸ Εὐ.

3. ἐντ. λ. Εὐ.

4. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- τί Γ.

5. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

6. Α' Κορινθ. αὐτ. 9.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- γέγραπται φησιν, οὐ Εὐ.- γέγραπται, φησὶ, Οὐ ἐν λ. Χ.

8. ἐν ἄπ. Χ.- φημύσεις Εὐ.

9. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- Μὴ περὶ τῶν Λα. Γ.

10. Γ. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- μέλει Λα.

11. Α' Κορινθ. αὐτ. 10.

12. ἐν ἄπ. Χ.- δι' ἡμᾶς δὲ πάντως λέγει, καὶ δι' ἡμᾶς ἐγράφη Εὐ.- ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη (Α' Κορινθ. αὐτ.).

13. ἐν ἄπ. Χ.- ὁμοιότητα τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα καὶ Εὐ.

14. Α' Κορινθ. αὐτ. 13.

15. ἐν ἄπ. Χ.- Ὡσπερ φησι Εὐ.

16. ἐν ἄπ. Χ.- Οὐκ οἴδατε, ὅτι οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται (Α' Κορινθ. αὐτ.).

17. Εὐ.- προσέταξεν ἐν λ. Χ.

18. ἐν ἄπ. Χ.- διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν (Α' Κορινθ. αὐτ.).

19. ἐντ. λ. Εὐ.

20. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

21. Α' Κορινθ. ι' 1—4.

22. ἐν ἄπ. Χ.- ἀγνοεῖν φησιν Εὐ.

καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διήλθον, καὶ πάντες εἰς τὸν Μωϋσῆν ἐβαπτίσθησαν¹ ἐν τῇ ρεφέλῃ καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ, καὶ² πάντες τὸ αὐτὸ βρώμα πνευματικὸν ἔφαγον, καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπιον. Δός³ μοι λοιπὸν ἐνταῦθα τὸ οὖς, τῆς τοῦ ἐχθροῦ βακχείας ἐλεύθερον⁴. ἔπιον⁵ γὰρ⁶, φησὶν, ἐκ⁷ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα⁸ ἦν ὁ Χριστός· Ἀκούεις, ὅπως ὁ⁹ Χριστὸς τὸν πατρικὸν¹⁰ ἐπότιζε λαόν, καὶ ὅπως¹¹ ὁ Πατὴρ ὠδήγει τὸν Ἰσραὴλ εἰς τὴν τοῦ Ἰησοῦ λατρείαν καὶ ἐπιστροφὴν; διὰ τίνων; ἡ δὴλον, ὅτι¹² διὰ Μωσέως καὶ τῶν προσφητῶν. Ποῦ οὖν ἐνταῦθα ὁ πονηρὸς; ποῦ τῆς πονηρᾶς ἀρχῆς τὸ ἔργον; ποῦ οἱ νόμοι τῆς ἀντικειμένης μοίρας, τοῦ¹³ μωσαϊκοῦ λαοῦ καὶ πνευματικῶ βρώματι τρεφομένου¹⁴, καὶ πνευματικοῦ πόματος πίνοντος¹⁵ ἐκ τῆς συνουσίας τε καὶ ἐπομένης¹⁶ πέτρας, ἥτις ἦν ὁ Χριστός; Εἴτε¹⁷ πάλιν ὁ¹⁸ νομομαθὴς οὗτος ἀνὴρ, καὶ τὰ κέρδη πάντα, οἷς ἐσεμνύνετο πρότερον, οὐκ ἔβαλε ἡγοῦμενος¹⁹ διὰ τὸν Χριστόν, «Μηδὲ²⁰ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, φησὶ²¹, καθὼς²²

1. ἐν ἄπ. X.- Μωσῆν ἐβαπτίσαντο (Α' Κορινθ. αὐτ. 2).

2. ἐν ἄπ. X.- καὶ πάντες ἐν τῇ ρεφέλῃ ἐβαπτίσθησαν, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ εἰς τὸν Μωϋσῆν, καὶ Εὐ.

3. ἐντ. λ. Εὐ.

4. Λα.- ἐνταῦθα τὸ οὐκ ἐλεύθερον τῆς βακχείας τοῦ Ἐχθροῦ ἐν λ. X.

5. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

6. Α' Κορινθ' αὐτ. 4.

7. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἔπιον, φησὶν ἐκ Λα. Γ.- ἔπιον γὰρ ἐκ Εὐ.

8. ἐν ἄπ. X.- ἡ δὲ πέτρας Εὐ.

9. ἐν ἄπ. X.- ἀκούεις, ὅπερ ὁ Εὐ.

10. Λα. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- πνευματικὸν Γ.

11. καθ' ἡμῶν γε.- ἐπότιζε λαόν, ἴσον δὲ τὸν οἰκεῖον· καὶ πῶς Εὐ.- ἐπότιζε λαόν, καὶ πῶς ἐν λ. X.

12. καθ' ἡμῶν γε.- διατείνων, ἡ δηλονότι Εὐ.- διὰ τίνων ἡ δὴλον ὅτι ἐν λ. X.

13. ἐντ. λ. Εὐ.

14. καθ' ἡμῶν γε.- τρεφομένων ἐν ἄπ. X.

15. καθ' ἡμῶν γε.- πίνοντων ἐν ἄπ. X.

16. Ἀ. Οὐ. Μι.- συνεπομένης Λα. Γ.

17. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

18. ἐντ. λ. Εὐ.

19. Φιλιππησ. Γ' 7, 8.

20. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

21. Α' Κορινθ. αὐτ. 9.

22. ἐν ἄπ. X.- φησὶ. μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστόν, καθὼς Εὐ.

καί' τινες αὐτῶν¹ ἐπείρασαν· » τίνες; ἢ δῆλον, ὅτι² ὁ ἰσραηλιτικός³ λαός⁴ καὶ τίνα τὰ ἐπίχειρα; ἐπὶ τῶν ὄψεων ἀπώλοντο⁵. Ὡστε ἐκπειράζοντες⁶ τὸν ἐν τῷ νόμῳ Θεόν διὰ τοῦ Πατρὸς ἐπείραζον καὶ τὸν Υἱὸν⁷ αὐτοῦ, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐπείραζε⁸ μὲν γὰρ ὁ ἰσραηλίτης λαὸς τὸν νομοθέτην αὐτοῦ⁹, ἄτιμητον δὲ τὴν βασιλείαν καὶ ἄρρηκτον τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ ὁ μυστησὶς καὶ μυσταγωγέας τῶν ἀπορρήτων εἰδώς, ἐν τῷ πειράζεσθαι τὸν τοῦ ἀγαθοῦ Παιδὸς Πατέρα Θεόν, καὶ τὸν Χριστὸν πειράζεσθαι διατείνεται. Ὡς ἐν πορίσματος δὲ μοίρᾳ ἐπισκόπει, ὅτι καὶ πληγὴν εὐθὺς ἀφῆκεν ὁ Χριστὸς κατὰ τῶν ἐκπειρασάντων αὐτόν, τὸν διὰ τῶν ὄψεων ὄλεθρον· καὶ ταύτην ἐπάγων οὐκ ἀφῆρηται τὸ φιλάνθρωπον. Ἀλλαχοῦ δὲ πάλιν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου Θεοῦ, καὶ εἰπεῖν τοὺς προφήτας διαμαρτύρεται, καὶ ἀψευδῶς προκηρύξαι τὸ πρὸ αἰώνων μυστήριον, ὃ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας¹⁰ τοῦ κόσμου¹¹ καὶ αὐτὸν διέλαθε τὸν κοσμοκράτορα¹². Καὶ πῶς ἂν εἴησαν οἱ προφῆται ἢ ὁ νόμος ἐπιπνοίας πονηρᾶς, ὁπόταν οὗτοι μὲν προσεκήρυττον τὸ μυστήριον, τῆς δὲ πονηρίας πάσης τὴν μηχανουργίαν διελάνθανον¹³; Πάλιν δὲ καὶ ἐν ἄλλοις, τὸν¹⁴ αὐτὸν¹⁵ Θεόν, καὶ οὐκ ἄλλον καὶ ἄλλον, πάλαι μὲν ἐν τοῖς προφήταις διαμαρτύρεται λαλῆσαι, ὕστερον δὲ ἐν τῷ Υἱῷ. « Πολυμερῶς γάρ, φησί¹⁶, καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις ἐπ' ἐσχάτων¹⁷ τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ, » ὁ αὐτός, ἀλλ' οὐκ ἄλλος καὶ ἄλλος. Ὁ οὖν τὴν¹⁸ καινὴν

1. ἐν ἄπ. X.- αὐτὸν Εὐ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- Τίνες; ἢ δη.λονότι Εὐ.- Τίνες, ἢ δη.λον ὅτι ἐν λ. X.

3. ἐν ἄπ. X.- ἰσραηλίτης Εὐ.

4. Α' Κορινθ. αὐτ. 7.

5. Αὐτ. 9.

6. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- ὥστε οὗ πειράζοντες Γ. Εὐ.

7. ἐν ἄπ. X.- διὰ τοῦ Πατρὸς τὸν Υἱὸν ἐπείραζον Εὐ.

8. ἐν τ. λ. Εὐ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν λ. X.

10. Λα. Γ.- μυστήριον, ὃ τὰς ἐξουσίας 'Α. Οὐ. Μι.

11. 'Εβρ. 5' 12.

12. Αὐτόθι.

13. Γ.- διελάνθανε ἐν λ. X.

14. ἐν τ. ἄκ. Εὐ.

15. Λα.- ἄλλοις αὐτόν ἐν λ. X.

16. 'Εβρ. Α' 1.

17. Γ. Εὐ.- ἐπ' ἐσχάτου Λα. 'Α. Οὐ. Μι.

18. ἐν ἄπ. X.- 'Εβραίοις ὁ Παῦλος ἐπιστέλλων φησί, πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι

διαθήκην ἐν τῷ Ἰῴῳ χαρισάμενος τῷ κόσμῳ, ὁ αὐτός, κατὰ τὸν τὰ Θεῶν, εἶπερ
 τις ἄλλος, σοφόν, καὶ ἔν τοις προφήταις διέθετο τὴν παλαιάν. Καὶ πῶς ἡ
 πλάνη ἄλλον μὲν ἐκείνης, ἕτερον δὲ τῆς καινῆς, ἀναπλάττει νομοθέτην καὶ Θεόν;
 Εἰ² δὲ καὶ³, Κατ' ἀρχὰς μὲν τὴν γῆν ὁ κύριος ἐθεμελίωσεν⁴, ὡς ὁ αὐτός μύστης
 τῶν ἀπορρήτων καὶ μυσταγωγὸς τὴν τὴν ἱερὰν ἐπισφραγίζεται γραφήν, καὶ
 ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ εἰσιν⁵ οἱ οὐρανοὶ (καὶ γὰρ τὴν⁶ τοῦ Θεοπάτορος μελω-
 δίαν⁷ ἀνυψώων⁸, καὶ τοῖς οἰκείοις ἐνυψαίνων νοήμασι τὸ Θεόπνευστον ἐκείνης βε-
 βαιοῖ), πῶς οὐκ αἰσχύνονται τῆς ἀποστασίας τὸ σύνταγμα, καίτοι⁹ ψευδῶς μὲν,
 διδάσκαλον δὲ ὅμως, τὸν ταῦτα κηρύσσοντα ὑποκρινόμενοι καλεῖν; καὶ γὰρ ἐπι-
 γράφονται τοῦτον, πράττοντες μὲν καὶ τοῦτο παρὰ τὸν νόμον αὐτοῦ. Μὴ γὰρ¹⁰
 Παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ἡμῶν¹¹, ἢ εἰς τὸ ὄνομα Παύλου ἐβαπτίσθημεν¹²;
 καὶ¹³, Ἐγὼ μὲν εἰμι¹⁴ Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ¹⁵ δὲ Κηφᾶ· μεμέρισται¹⁶
 ὁ Χριστός: Πλὴν ἀλλὰ καί, ἐν ᾧ σεμνολογοῦνται, διὰ τῆς παραβάσεως αὐτῶν¹⁷
 ἐνυβρίζοντες¹⁸ τὸ σεμνολόγημα, καταφεύγουσι πρὸς τὴν κλῆσιν, ἵνα φύγωσι¹⁹ τὴν
 αἰσχύνην, εἰς τὴν αὐτοὺς ἐμβάλλει καὶ μόνος²⁰ ῥηθεὶς ὁ τῆς ἀποστασίας διδάσκα-

ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατέσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τοιούτων ἐλάλησεν
 ἡμῖν ἐν Ἰῴῳ. Ἰδοὺ τὸν αὐτὸν Θεόν, καὶ οὐκ ἄλλον καὶ ἄλλον πάλαι μὲν ἐν τοῖς προφήταις λα-
 λῆσαι λέγει, ἕτερον δὲ ἐν τῷ Ἰῴῳ. ὅθεν τὴν Εὐ.

1. ἐν ᾧ. X. — τῷ κόσμῳ, αὐτὸς καὶ Εὐ.
2. ἐντ. λ. Εὐ.
3. Ἐξρ. αὐτ. 10.
4. ἐν ᾧ. X. — Σὺ κατ' ἀρχὰς, Κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας (Ἐξρ. αὐτ.).
5. ἐν ᾧ. X. — χειρῶν σου εἰσιν (Ἐξρ. αὐτ.).
6. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι. — καὶ γὰρ τὴν Λα.
7. Ὑψωὺν ΡΑ' 25.
8. Λα. — ἡμῶν ἐν λ. X.
9. Ἀ. Οὐ. Μι. — οὐκ αἰσχύνονται οἱ ἀποστάται, καίτοι Λα. Γ.
10. Α' Κορινθ. α' 13.
11. ἐν ᾧ. X. — ἡμῶν (Α' Κορινθ. αὐτ.).
12. Γ'. Ἀ. Οὐ. Μι. — ἐβαπτίσθητε Λα. (Α' Κορινθ. αὐτ.).
13. Α' Κορινθ. αὐτ. 12, 13.
14. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι. — ἐγὼ εἰμι Γ.
15. Γ'. — Παύλου, ἐγὼ δὲ Ἀπολλῶ, ἐγὼ Λα. — Παύλου, ἐγὼ Ἀ. Οὐ. Μι.
16. ἐν ᾧ. X. — Κηφᾶ . . Μεμέρισται (Α' Κορινθ. αὐτ.).
17. καὶ ἡμῶν γε. — αὐτῶν ἐν ᾧ. X.
18. Λα. — ἐνυβρίζοντες ἐν λ. X.
19. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι. — φύγωσι Γ.
20. Γ'. — μόνος ἐν λ. X.

λος. Ἀλλὰ γὰρ πῶς οὐ καταδύονται, τοῦ μὲν Παύλου διὰ τῆς δαυϊδικῆς¹ φωνῆς οὐρανοῦ καὶ γῆς ποιητὴν² τὸν ἀληθινόν³ καὶ ἀγαθὸν Θεὸν⁴ ἐκδιδάσκοντος, αὐτοὶ λέγοντες ἄλλον μὲν εἶναι τὸν οὐρανοῦ ποιητὴν, δημιουργὸν δὲ τῆς γῆς ἕτερον; Οὐδὲ τοῦτο δὲ ἀναβοῶντος⁵ ἤκουσαν, ὅτι⁶, "Ἐπρεπεν αὐτῷ⁷, τουτέστι τῷ Πατρὶ δι' ὃν τὰ πάντα, καὶ δι' οἷ τὰ πάντα (οὕτως οὐ⁸ τινῶν μὲν, τινῶν δὲ οὐ, ἀλλὰ πάντων ὁμοίως δημιουργὸν καταγγέλλει⁹. Καὶ πόθεν δῆλον, ὅτι περὶ τοῦ Πατρὸς τοῦτο φησιν; ἢ τῶν ῥημάτων συνέχεια παριστᾷ), πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι. Τίς γάρ, παρὰ τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ Πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἢ πολλοὺς εἰσῆγαγεν υἱοὺς, ἢ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἐτελείωσε διὰ παθημάτων; Ὁ αὐτὸς δὲ μετάρσιος καὶ ἱερός ἄνθρωπος καὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἀδιαίρετον εἰδὼς ἔχοντα τὸ κράτος¹⁰ καὶ τὴν βασιλείαν¹¹ πρὸς τὸν Πατέρα ἐν ἑτέροις περὶ αὐτοῦ λέγει¹², «Ὅτι ἐξ αὐτοῦ καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν τὰ πάντα αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.» Τὰ πάντα, φησὶν, οὐχὶ τὰ νοητὰ μόνον, ὡς¹³ οἱ μεμνηότες, ἀλλὰ τὰ ὁρατὰ καὶ¹⁴ τὰ ἀόρατα πάντα τῆς δημιουργικῆς αὐτοῦ παλάμης¹⁵ ἔργον εἰσὶ· καὶ ἡ τούτων πάντων βασιλεία¹⁶ καὶ ἡ ἐξουσία καὶ τὸ κράτος¹⁷ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Πατρὸς ἐστὶ καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Σὺ δέ μοι τὴν θεωρίαν παράπεμπε καὶ ἐφ' ἑτέρας ἀποστολικὰς φωνάς, αἱ τοὺς πεπιστευκότας ἀδελφούς τε ὀνομάζουσιν ἁγίους καὶ μετόχους ἐπουρανίου¹⁸ κλή-

1. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- δαυϊδικῆς Λα.

2. Ἑβρ. αὐτ.- Ὑαλμῶν, αὐτ.

3. Α' Θεσσαλον. α' 10.

4. ΛΟΥΚΑ ΙΗ' 19.

5. Ἑβρ. Β' 10.

6. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- ὅτε Γ'.

7. ἐν ἄπ. Χ.- "Ἐπρεπε γὰρ αὐτῷ (Ἑβρ. αὐτ.).

8. καθ' ἡμᾶς γε.- πάντα, ὅπως οὐ ἐν ἄπ. Χ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- καταγγέλλει ἐν ἄπ. Χ.

10. Α' Τιμόθ. ζ' 16.- Α' ΠΕΤΡΟΥ δ' 11.

11. Γαλάτ. Ε' 21.- Ἑφρεσ. Ε' 5.

12. Ῥωμ. ΙΑ' 36.

13. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- νοητὰ, ὡς Γ'.

14. Λα. Γ.- οἱ μεμνηότες, ἀλλὰ καὶ Ἀ. Οὐ. Μι.

15. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- δημιουργικῆς παλάμης Γ'.

16. Γαλάτ. αὐτ.- Ἑφρεσ. αὐτ.

17. ΙΟΥΔΑ, 25.

18. Ἑβρ. Γ' 1.

σεως¹, ὅπως παραιθέασι Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν Θεὸν τῷ Θεράποντι αὐτοῦ Μωσῇ². πιστὸν μὲν γὰρ ἐκάτερον εἰσάγουσι³ τῷ Θεῷ καὶ Πατρί· λέγει⁴ γὰρ ὁ Παῦλος αὐτοῖς ῥήμασι⁵. Κατανοήσατε⁶ τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν⁷ πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτόν, δηλονότι ἀρχιερέα· εἴτα πῶς ἦν πιστός, ἐπεξηγούμενος⁸ διὰ τοῦ Μωσέως⁹ δεικνύει, Ὡς¹⁰ καὶ Μωσῆς, φησὶν¹¹, ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ· τίνας οἶκῳ; ἢ δῆλον, ὅτι¹² τοῦ ποιήσαντος ἀρχιερέα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν· εἴτα καὶ τὴν ἀτύγκριτον διαφορὰν τοῦ δεσπότης πρὸς τὸν δοῦλον διδάσκων ἐπήγαγεν¹³, ὅτι¹⁴, Πλείονος δόξης¹⁵ οὗτος παρὰ Μωσῆν¹⁶ ἰξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν· πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπὸ τινος, ὁ δὲ πάντα¹⁷ κατασκευάσας, Θεός. Καὶ τὸν¹⁸ μὲν¹⁹ Θεράποντα καλεῖ²⁰ καὶ πιστὸν ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, τὸν δέ, κατασκευάσαντα²¹ τὸν οἶκον²². διότι²³ ὁ πάντα κατασκευάζων Θεός, ἐκείνος καὶ τὴν κατασκευὴν διετάξατο τοῦ ἐπιγείου αὐτοῦ²⁴

1. Γ. - μετόχους τῆς ἐπουρανίου κλήσεως Λα. - μετόχους τῆς οὐρανίου κλήσεως Ἀ. Οὐ. Μι.

2. Λα. - τῷ θεράποντι Θεοῦ τῷ Μωσῇ Οὐ. (σημ.) - τῷ θεράποντί σου τῷ Μωσῇ Ἀ. Μι. - τῷ θεράποντί σου Μωσῇ Γ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - εἰσάγουσιν ἐν ᾧ. Χ.

4. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

5. Ἑβρ. αὐτ. 1, 2.

6. ἐν ᾧ. Χ. - Πά.ιν ὁ αὐτὸς ἀπόστολος λέγει, κατανοήσατε Εὐ.

7. ἐν ᾧ. Χ. - Χριστὸν Ἰησοῦν (Ἑβρ. αὐτ. 1).

8. ἐν ᾧ. Χ. - ἐπεξηγούμενος Εὐ.

9. ἐν ᾧ. Χ. - Μωσέως Εὐ.

10. Ἑβρ. αὐτ. 3.

11. ἐν ᾧ. Χ. - Μωσῆς φησιν Εὐ.

12. καθ' ἡμᾶς γε. - ἡ δηλονότι ἐν ᾧ. Χ.

13. ἐντ. λ. Λα. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

14. Ἑβρ. αὐτ. 3, 4.

15. Εὐ. - πλείονος γὰρ δόξης (Ἑβρ. αὐτ. 3).

16. Ἑβρ. αὐτ. - Μωσῆν Εὐ.

17. Ἑβρ. αὐτ. 4. - ὁ δὲ πάντα Εὐ.

18. ἐντ. ἀκ. Λα. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

19. καθ' ἡμᾶς γε. - πρὸς τὸν δοῦλον διδάσκων τὸν μὲν ἐν ᾧ. Χ.

20. Ἑβρ. αὐτ. 5.

21. καθ' ἡμᾶς γε. - κατασκευάσθαι Ἀ. - κατασκευάσας ἐν λ. Χ.

22. Ἑβρ. αὐτ. 3.

23. Αὐτ. 4.

24. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτοῦ ἐν ᾧ. Χ.

οἴκου¹. ὁ γὰρ τὰ² πάντα, φησί, κατασκευάσας Θεός, οὗ γνήσιος ἦν υἱός³ Ἰησοῦς ὁ Χριστός, διὰ τοῦτο καὶ κύριος τοῦ οἴκου, ἀλλ' οὐχὶ θεράπων, ὥσπερ ὁ Μωσῆς. Μετ'⁴ ὀλίγον δέ⁵, Τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος καὶ τὴν παρηγοσίαν μέχρι τέλους⁶ εἰάν βεβαίαν οἱ πεπιστευκότες κατέσχωμεν⁷, οἶκον ἡμᾶς εὐαγγελιζόμενος χρηματίσαι⁸ τοῦ Θεοῦ⁹, τὰς δαυτικάς¹⁰ φωνάς¹¹ εἰς πίστιν τῶν εἰρημένων προσβάλλεται, ἐν αἷς πρῶτον μὲν τὸ Πνεῦμα τὸ ἕγιον λαλῆσαι βούλει δι' αὐτοῦ, ἔπειτα δὲ τὴν ἴσῃν ἀπαιτεῖσθαι δίκην τοὺς τε νῦν ἀνήκοντες ὑπέχοντες ταῖς δεσποτικαῖς ἐντολαῖς τὸ οὖν, καὶ τοὺς ἐν τῇ παραπικρασμῇ πάλαι σκληρόνυκτας τὰς καρδίας¹² αὐτῶν¹³. ὧν δὲ ἡ τιμωρία ἴση, οὐδὲ τὸ ἀμάρτημα διαφέρει, ὧν δὲ παραπλήσιον τὸ ἀμάρτημα, τούτων ἑκάτερά μερίς εἰς τὸν αὐτὸν Θεὸν ἐξελέγχεται διαμαρτυροῦσα¹⁴. Ὁ δὲ θερμὸς ἐκείνος καὶ διάπυρος τῆς ἀληθείας ἐραστής οὐδὲ τοῖς εἰρημένοις ἀρκεσθεῖς εἰς τὸ συνάψαι τὸν νόμον τῇ χάριτι, καὶ δεῖξαι ταῦτα κοινὰ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, οὐκ ἄλλον πειράσαι τοὺς παραπικρόνυκτας Μωσέα, καὶ δι' αὐτοῦ τὸν Θεόν,¹⁵ ἀλλ' ἐκεῖνον, ὃν καταγγέλλει τὸ Πνεῦμα τὸ ἕγιον « Κατὰ τὴν ἡμέραν¹⁶ γάρ, φησί¹⁷, τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὗ ἐπείρασέν με οἱ πατέρες ὑμῶν, » ἐμὲ καὶ οὐκ ἄλλον, καί¹⁸, Ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου διὰ τοῦτο καὶ πλανηθέντες, ἐπεὶ μὴ γινῶναι τὰς ὁδοὺς μου ἤρε-

1. ἐν ἁπ. X. — ὁ δὲ πάντα κατασκευάσας, Θεός. ἰδοὺ γὰρ ὁ μὲν Χριστὸς υἱὸς τοῦ ἀγαθοῦ Πατρὸς, ὁ δὲ Μωσῆς θεράπων αὐτοῦ, καὶ οὐχ' ἀπ. ὡς θεράπων, ἀλλὰ πιστὸς. καὶ πάλιν. εἰς ὃ τὰ πάντα κατασκευάσας Θεός, ὁ καὶ τὴν κατασκευὴν διαταξάμενος τοῦ ἐπιγεῖνου οἴκου αὐτοῦ Εὐ.

2. ἐν ἁπ. X. — ὁ δὲ τὰ ('Εβρ. αὐτ.).

3. καὶ ἡμᾶς γε. — γνήσιος ὢν υἱὸς ἐν ἁπ. X.

4. ἐντ. λ. Εὐ.

5. 'Εβρ. αὐτ. 6.

6. Λα. Γ. Οὐ. Μι. — μέχρι τοῦτο 'Α.

7. ἐν ἁπ. X. — εἰάν περ τὴν παρηγοσίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος μέχρι τέλους βεβαίαν κατέσχωμεν ('Εβρ. αὐτ.).

8. Πράξεων ΙΑ' 26.

9. 'Εβρ. αὐτ.

10. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. — δαυτικάς Λα.

11. Ψαλμῶν ψδ' 8.

12. Γ. — τὴν καρδίαν ἐν λ. X.

13. καὶ ἡμᾶς γε. — αὐτῶν ἐν ἁπ. X.

14. Γ. 'Α. Οὐ. Μι. — διαμαρτυροῦσα Λα.

15. 'Εβρ. αὐτ. 16.

16. Λατ. 8, 9.

17. καὶ ἡμᾶς γε. — φησὶν ἐν ἁπ. X.

18. 'Εβρ. αὐτ. 9.

τίσαντο¹, οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὴν κατάπανσίν μου. Ἔτι μὴ οὖν, καθὼς ἐκεῖνοι παρεπύκρναν τὸν Θεόν², καὶ ἠπίοτησαν, καὶ ἀπέστησαν αὐτοῦ, μὴ καὶ ἡμεῖς τοῦ ζῶντος ἀποστήτε Θεοῦ³, μηδὲ σκληρύνετε τὰς καρδίας ἡμῶν, ὥς ἐκεῖνοι⁴, μηδὲ ζηλοῦτε, εἰς προσώχθισεν ὁ Θεός ἐπὶ τεσσαράκοιτα ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ, ὣν καὶ τὰ κῶλα ἔπесον ἐν αὐτῇ⁵. Καὶ γὰρ δι' ἀπιστίαν ἐκεῖνοι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπανσίν τοῦ Θεοῦ⁶. Φοβηθῶμεν οὖν ἐν μηδενὶ τῶν προστεταγμένων ὑστερεῖσαι⁷, ἢ ἀπιστίαν νοσήσαι⁸. οἱ μὲν γὰρ πιστεύσαντες ἐξ ἡμῶν αὐτῶν εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπανσίν αὐτοῦ, οἱ⁹ δὲ ἀπιστήσαντες, ὥσπερ οὐδὲ¹⁰ οἱ τότε ἀπειθήσαντες, οὐκ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπανσίν αὐτοῦ¹¹. Καὶ¹² τίς ὁ ψηφισάμενος τοῦτο; Ἐπισφίγγων πλέον τὰ εἰρήμενα, καὶ δεικνύς τὸν αὐτὸν Θεόν, καὶ ἐν τῇ παλαιᾷ καὶ ἐν τῇ¹³ χάριτι, καὶ δημιουργεῖν, καὶ σώζειν, καὶ κολάζειν, καὶ πληροῦν τὰ ἐπηγγελμένα, μετὰ λαμπρᾶς ἐπιφέρει τῆς παρρησίας¹⁴, ὧς ὁμοσα ἐν τῇ ὁρῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπανσίν μου. Ὁ αὐτὸς οὖν, ὅς τότε μὲν ἐκείνους ἀπιστήσαντας οὐκ εἰσήνεγκε, καὶ νῦν ὁμοίως τοὺς ἀπιστοῦντας ὑπερορίζει τῆς καταπαύσεως. Καὶ μυρία ἄλλα ἐν ταῖς¹⁵ προκειμέναις ταύταις ἱεραῖς φωναῖς ὁ διασκοπῶν ἐπιθεωρήσει· τὸν¹⁶ αὐτὸν Θεὸν εὐρήσει¹⁷, καὶ διὰ Μωσέως τὸν ἱσραηλίτην λαὸν διακυβερνῶντα¹⁸, καὶ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν τῆς χάριτος· ὁ αὐτὸς ἐκεῖνος τοὺς μὲν εἰσάγει καὶ πάλαι καὶ νῦν εἰς τὸν τῆς καταπαύσεως τόπον, τοὺς δὲ ἀποκηρύτ-

1. Λύτ. 10.
2. Λύτ. 16.
3. Λύτ. 12.
4. Λύτ. 8.
5. Λύτ. 17.
6. Λύτ. 18, 19.
7. Λύτ. Δ' 1.
8. Λύτ. Γ' 12.
9. ἐντ. λ. 'Α. Οὐ. Μι.
10. Λα.- ὥσπερ οὐ δὲ Γ.
11. 'Εβρ. Δ' 5, 6.
12. ἐντ. ἀκ. 'Α. Οὐ. Μι.
13. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- καὶ τῇ Γ.
14. 'Εβρ. Γ' 11.- Ὑμῶν ἡδ' 11.
15. Λα. Γ. 'Α. Μι.- ἅλλα εἰ ταῖς Οὐ. (σημ.).
16. Λα. Γ. 'Α. Μι.- ἐπιθεωρήσει καὶ τὸν Οὐ. (σημ.).
17. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- Θεὸν καὶ εὐρήσει Γ.
18. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- κυβερνῶντα Γ.

τει· τοῦ αὐτοῦ θεωρεῖ ὁ φιλοθεάμων καὶ τὴν παλαιὰν κατάπαυσιν εἶναι, ἥτις ἦν ἡ ἐπηγγελμένη γῆ, καὶ τὴν ὕστερον κατάπαυσιν, ἥτις ἐστὶν ἡ οὐράνιος βασιλεία· τὸν αὐτὸν καὶ τὴν τιμωρὸν ἐπάγειν¹ δίκην, καὶ τὴν σωτηρίαν βραβεύειν ἅπας² οἶδε, μὴ τὰ θεῖα κιβδηλεύων, ἀλλ' ὀρθοδόξως³ αὐτοῖς προσανέχων τε⁴ καὶ προσκείμενος⁵.

1. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- εἰσάγειν Γ.

2. Γ.- ἅπερ Λα.

3. Λα.- κιβδηλεύων ἐξ ὀρθοδόξως Γ.

4. Λα.- τε Γ.

5. Γ.- καὶ τὴν σωτηρίαν βραβεύειν, ἃ περ οἶδε, μὴ τὰ θεῖα κιβδηλεύων, ἀλλ' ὀρθοδόξως αὐτοῖς προσανέχων τε καὶ προσκείμενος Τέλος Λα.- καὶ τὴν σωτηρίαν βραβεύειν, καὶ πολλὰ ἄλλα Οὐ. Μι.- καὶ τὴν σωτηρίαν βραβεύειν καὶ πολλὰ ἄλλα (κενὸν) Ἀ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΜΕ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Τὴν προκειμένην Γ' κατὰ μανιχαίων ὁμιλίαν ἐξεφώνησεν ὁ πατριάρχης Φώτιος τῇ 15 μαρτίου τοῦ 860 ἔτους¹.

Οὕσα δ' ἐλλιπὴς ἐν ἀρχῇ πλήρης ἐστὶν ἐν τέλει, πιθανῶς δὲ καὶ ἐν μέσῳ. Κέχτηται δ' ἐπιγραφὴν, ἀντιγραφεῖσαν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Μι. (σ. 16, 121), Κοι. (σ. 349), Εὐ. (σ. ρνε'), 'Α. (φ. 1), Οὐ. (Τόμ. Α' σ. 1. Τόμ. Β' σ. 1), Φ. (σ. 18), Β. (σ. 88) καὶ 'Ε. (Τόμ. Γ' σ. 144). τὸ δὲ ὅλον αὐτῆς ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Μι. (σ. 148—177), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ κατὰ μανιχαίων Λα. (φ. 23—32), Γ. (φ. 23—33), 'Α. (φ. 1) καὶ Οὐ. (Τόμ. Β' σ. 51—110). ἰδίᾳ δὲ παρεβλήθησαν ἡ μὲν § 6' πρὸς Εὐ. (σ. ρξβ', ρξβ' ὁπ. καὶ ρνη' ρξα' ὁπ. καὶ ρξ') ἡ δὲ § 7' πρὸς Εὐ. (σ. ρξα' ὁπ. καὶ ρξβ' ὁπ. καὶ ρξ') ἡ δὲ § 8' πρὸς Εὐ. (σ. ρξ', ρξβ' ὁπ. καὶ ρξα' ὁπ. καὶ ρξβ', ρξβ' ὁπ. καὶ ρνζ' ὁπ.)

Καίτοι δὲ ἐν τῷ Γ' βιβλίῳ τῷ κατὰ μανιχαίων ἡ ὁμιλία αὕτη ὡς συνέχεια τῆς δευτέρας ὁμιλίας παρουσιάζεται², οὐχ ἥττον. ἐν τῷ λαυριωτικῷ³, τῷ ἐλβετικῷ⁴ καὶ τῷ ῥωμαϊκῷ κώδικι⁵ διακρίνεται ἡ τρίτη ὁμιλία, ἀρχομένη ἐκ τῆς φράσεως, « Εἰ δὲ ἦν, ὡς ὁ ἀποστάτης βούλεται. »

Εἰς τὰς ἐνταῦθα ποιμαντορικὰς αὐτοῦ ὑποθήκας, « Ἄλλ' ἀνανήψατε, διανύσσετε, γρηγορήσατε⁶, » φαίνεται ἀναφερόμενος ὁ κλεινὸς ποιμενάρχης, ὅτε ἀνακράζει⁷, τῇ 5 ἰουνίου 861, « Πολλάκις ὑμῖν ὑπετιθέμην, φυλάξασθε, διορθώητε ἐπιστρέφητε ».

1. ὅρα ἀνωτέρω Προδισίκησιν τῆς ΜΓ' ὁμιλίας.

2. MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΡΒ' σ. 148.

3. *Λαυριωτικὸς κώδικς*, ἀρ. 139, φ. 23.

4. MSS. GRECS DE GENÈVE, ἀρ. 34, φ. 23.

5. *Cod. vatic. Palat. graec.* ἀρ. 216, φ. 143.

6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΜΕ' § 5' ἐν ἀρχῇ.

7. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΝΑ' § α' ἐν τέλει.

ΜΕ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία τρίτη·

ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων¹.

α'. Εἰ² δὲ ᾗν, ὡς ὁ ἀποστάτης βούλεται λογισμός, τὰ παλαιὰ τοῦ πονηροῦ, ἔδει τοὺς μὲν προσκεκρουκότας αὐτῷ καὶ γερῶν καὶ στεφάνων ἀξιοθῆναι, καὶ εἰς τὴν κατάπαυσιν εἰσελθεῖν³. καὶ μήτε τὰ κῶλα λιπεῖν ἐν ἐρήμῳ⁴, μήτε δοῦναι δίκας τοιαύτας, οἷαι τοῖς ἁμαρτάνουσιν εἰς τὸν ἀληθινὸν ἀπόκεινται Θεόν⁵.

β'. Ἀλλὰ πῶς πάλιν τὸν⁶ Ἀαρῶν ὁ αὐτὸς τῆς οἰκουμένης λέγει διδάσκαλος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κληθῆναι ἀρχιερέα⁷, ὥσπερ καὶ τὸν Χριστόν; Οὐχ ἑαυτῷ γάρ, φησί⁸, τίς⁹ λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καθάπερ καὶ Ἀαρῶν¹⁰, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενέσθαι¹¹ ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτόν, Τίός μου εἰ σύ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά

1. κζθ' ἡμῆς γε.-Φωτίου τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως διήγησις τῆς τῶν νεοφανῶν Μανιχαίων ἀναβλαστήσεως Κοι.- (τοῦ αὐτοῦ ἁγιοτάτου Φωτίου). Λόγος Γ' ('Ἀπορίαι καὶ λύσεις τῶν Μανιχαίων) Ἀ. Οὐ. Μι.- Τοῦ Φωτίου. Λόγος Γ'. Ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν Μανιχαίων Β.- Φωτίου τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τῶν λεγομένων Παυλικιανῶν Εὐ.- (Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Περὶ τῆς γενέσεως τοῦ πονηροῦ). Τρίτη ὁμιλία Γ.- Pholiū adversus Manichaeos liber tertius. Πρὸς τοὺς ἐνυθρίζοντας τὴν παλαιὰν νομοθεσίαν ὡς τοῦ πονηροῦ Φ.- ('Εκλογαὶ διαφόρων ὁμιλιῶν, ἃς διαφόρως ὠμίλησε Μητροφάνης ὁ ἁγιοτάτος μητροπολίτης Συμόρνης πρὸς Νικήφορον (γρ. Νικηφόρον) τὸν ἐπιστρέψαντα τῆς νέας καὶ προσφάτου τῶν Μανιχαίων αἵρέσεως) ὁμιλία Γ' Ε.- (Τοῦ . .) ὁμιλία τρίτη Λα.

2. ἐντ. λ. Εὐ.

3. Ἑβρ. Δ' 1.

4. Λύτ. Γ' 17.

5. Λύτόθι.

6. ἐντ. α. Εὐ.

7. ἐν ἁπ. Χ.- ὁ αὐτὸς οὗτος τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος λέγει κληθῆναι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀρχιερέα τὸν Ἀαρῶν Εὐ.

8. Ἑβρ. Ε' 4, 5.

9. ἐν ἁπ. Χ.- φησί τις Εὐ.

10. ἐν ἁπ. Χ.- καὶ ὁ Ἀαρῶν (Ἑβρ. αὐτ. 4.).

11. ἐν ἁπ. Χ.- γενηθῆναι (Ἑβρ. αὐτ. 5.).

σε. Εἰ δὲ ὁ τὸν Χριστὸν καλέσας ἀρχιερέα, οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Ἀαρὼν διὰ Μωσέως χρίσας¹, καὶ οὐδέτερος² ἑαυτὸν ἐδόξασεν ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ καλέσας αὐτούς, πῶς οὐχὶ καὶ τὰ τῆς νέας καὶ τὰ τῆς παλαιᾶς τοῦ αὐτοῦ εἰσιν ἀγαθοῦ καὶ ἔργα καὶ νόμοι; Ἄρα³ γε⁴ ἡ ἀποστασία ἐπὶ πλέον⁵ ἀναισχυντοῦσα καὶ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Χριστόν⁶, ψευδολογίας γράφεται⁷ γραφήν; ὁ μὲν γὰρ λέγει⁸, Ἐλεύσεται⁹ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων¹⁰, καὶ ἐν ἐμοὶ εὐρήσει¹¹ οὐδέν· ἡ δὲ λέγουσα τὸ σῶμα, ὃ ἐφόρει, πλάσμα εἶναι τοῦ πονηροῦ τῆς ἀληθείας τὸ ψεῦδος καταχέει πικρῶς. Καὶ ὁ¹² μὲν ὡς δεσπότης πάντων καὶ κύριος¹³ καὶ δημιουργός¹⁴, ὅτε πρὸς τὸ ἐκούσιον¹⁵ καὶ σωπῆριον τοῦ κόσμου πάθος παρεγένετο¹⁶, κύριον ἑαυτὸν καὶ τῆς¹⁷ ὁρου καὶ τοῦ πώλου ἀπέφηνε πρὸς τοὺς μαθητάς¹⁸. καὶ γὰρ δημιουργήματα καὶ τῆς αὐτοῦ¹⁹ κυριότητος καὶ δεσποτείας, ὥσπερ ὁ κόσμος καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, οὕτω καὶ ταῦτα· διὸ φησιν²⁰, Ἐάν τις εἴπῃ ἡμῖν²¹ τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρειάν ἔχει, ἐνθέως²² δὲ ἀποστελεῖ²³ αὐτούς²⁴. καὶ ὁ μὲν Χριστὸς κύριον ἑαυτὸν

1. Ἐξόδου Α' 30.

2. ἐν ᾧ. X. - οὐδ' ἕτερος Εὔ.

3. ἐντ. λ. Εὔ.

4. καὶ ἡμῶς γε. - Ἄρα δὲ ἐν ᾧ. X.

5. Α. X. Ἄ. Οὐ. Μ. - ἡ ἀποστασία (κενόν) πλέον Γ.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΔ' 6.

7. Α. X. - γράφεται ἐν λ. X.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ. 30.

9. ἐν ᾧ. X. - ἔρχεται ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.

10. ἐν ᾧ. X. - κόσμον τοῦτον ἄρχων ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.

11. ἐν ᾧ. X. - οὐκ ἔχει ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.

12. ἐντ. ἄκ. Εὔ.

13. ΙΟΥΔΑ, 4.

14. Ἐβρ. ΙΑ' 10.

15. Γ. - πρὸς ἐκούσιον ἐν λ. X.

16. Τίτ. Β' 11, 14.

17. ἐν ᾧ. X. - ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐπὶ τὸ πάθος παραγινόμενος Κύριος ἑαυτοῦ τὸν τῆς Εὔ.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΑ' 1, 2.

19. Γ. - ἑαυτοῦ ἐν λ. X.

20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 3.

21. ἐν ᾧ. X. - ἡμῖν εἴπῃ τι (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.). - ἡμῖν εἴπῃ τι Εὔ.

22. ἐντ. λ. Εὔ.

23. Α. X. Γ. Οὐ. Μ. - ἀποστελεῖται Ἄ.

24. Γ. - αὐτὰ ἐν λ. X.

ὡς κτίστης τῆς τε ὄνου καὶ τοῦ πώλου λέγει, ἡ¹ δὲ ἀποστασία οὐκ ἀνέχεται τοῦτο, ἀλλὰ τῆς αὐτοῦ ἐξουσίας ἀρπάζουσα ὑπὸ τὴν δημιουργίαν τάττει τοῦ ἐχθροῦ². Ἔδει³ δέ, εἰ μή τι⁴ ἄλλο, δυσωπηθῆναι τοὺς ἀδυσωπήτους καὶ τὰς ἀλλας τοῦ θεσπεσίου Παύλου φωνάς· λέγουσι γὰρ αὐται, Μείζονα μὲν τοῦ ὁμιμοκότος τῷ Ἀβραάμ⁵ μὴ εἶναι ἕτερον Θεόν, καὶ ἀμετάθετον ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις, καὶ ἀδύνατον αὐτὸν ψεύσασθαι (οὕτως αὐτῷ τὸ τῆς ἀληθείας ἀξίωμα συνουσίωται), καὶ τῆς ἡμῶν τῶν χριστιανῶν ἐλπίδος παροχέα· καὶ γὰρ φησι⁶, Τῷ δὲ⁷ Ἀβραάμ ἐπαγγειλάμενος ὁ Θεός, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὁμῶσαι, ὥμοσε κατ' ἑαυτοῦ· καὶ⁸ ὡς⁹ μακροθυμήσας ὁ Ἀβραάμ. ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας· καὶ ἔτι, Βουλόμενος ὁ αὐτὸς Θεὸς περισσότερον¹⁰ ἐπιδείξει τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας, οἵτινές ἐσμεν ἡμεῖς, τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ¹¹ ἐμεσίτευσεν ὄρκῳ, ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι Θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν· τίνες; ἡμεῖς οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος. Προσέσχες¹², ὅπως μείζονα Θεὸν οὐδένα λέγει ἕτερον τοῦ παρασχόντος τὸν ὄρκον τῷ Ἀβραάμ, ὅπως¹³ δὲ πάσης αὐτὸν ἀληθείας ἀνακηρύττει πηγὴν, ὅπως δὲ ἡμεῖς οἱ πεπιστευκότες εἰς Χριστὸν ἐκεῖθεν ἔχομεν παράκλησιν καὶ ἰσχὺν τῆς προκειμένης ἐλπίδος κρατῆσαι; ποῦ τοίνυν ὁ ἀγαθὸς καὶ ὁ πονηρὸς, καὶ ἡ τῆς νέας καὶ ἡ τῆς παλαιᾶς¹⁴ κατατομή; Τίς δὲ πάλιν ἐστὶν ὁ τὴν καινὴν διαθήκην συντελέσας καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰοῦδα; Εἰ μὴ βούλει λέγειν αὐτός, ἀκουσον τοῦ¹⁵ μυσταγωγοῦ λέγοντος Παύλου· λέγει

1. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

2. ἐν ἀπ. Χ.- τάττει τοῦ πονηροῦ Εὐ.

3. ἐντ. λ. Εὐ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- μήτι ἐν ἀπ. Χ.

5. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- Ἀβραάμ ἐν ἀπ. Χ. (κ. κατ.).

6. Ἐφρ. 5' 13, 15, 17, 18.

7. ἐν ἀπ. Χ.- Τῷ γὰρ (Ἐφρ. αὐτ. 13).

8. Γ.- καθ' ἑαυτοῦ λέγων κ. τ. λ. καὶ ἐν λ. Χ.

9. ἐν ἀπ. Χ.- Καὶ οὕτω (Ἐφρ. αὐτ. 15).

10. ἐν ἀπ. Χ.- περισσότερον βουλόμενος ὁ Θεός (Ἐφρ. αὐτ. 17).

11. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἀπ. Χ.

12. Λα. Γ. Ἀ. Μι.- πρόσχες Οὐ. (σημ.).

13. Λα. Γ.- πῶς Ἀ. Οὐ. Μι.

14. Λα.- καὶ Πονηρὸς, καὶ ἡ τῆς Νέας καὶ ἡ τῆς Παλαιᾶς Γ.- ὁ Πονηρὸς καὶ ἡ τῆς Παλαιᾶς Ἀ. Οὐ. Μι.

15. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

γάρ¹, τὰς προφητικὰς² οἰκειούμενος προαγορεύσεις, Ἰδοὺ³ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ⁴ συντελέσου ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰσραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰουδα διαθήκην καινὴν (ἐπίστρεψον⁵, ἄνθρωπε, τὸν νοῦν), οὐ⁶ κατὰ τὴν διαθήκην, ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν, ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν⁷ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου⁸ (ἣν ἐποίησα, φησὶν⁹, ἀλλ' οὐχί, ὡς σὺ λέγεις, ὁ πονηρός, ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν). εἶτα¹⁰, Αὐτοὶ¹¹ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, καὶ γὰρ¹² ἡμέλῃκα¹³ αὐτῶν (τίς ὁ λέγων; ὁ κύριος, φησὶν¹⁴, ἀλλ' οὐχ ὁ πονηρός). ἐπάγει γάρ¹⁵, Αἴτη ἡ διαθήκη, ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ἰσραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος (διαθήσομαι ἐγὼ, οὐκ ἄλλος· διαθήσομαι ἐγὼ τὴν καινὴν, ὅς¹⁶ διεθέμην καὶ τὴν παλαιάν). ὁρᾷς, πῶς ἄνω καὶ κάτω τὸν αὐτὸν καὶ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας διαθήκης νομοθέτην ὁ Παῦλος ἀνυμνεῖ; Πῶς δ' ἂν¹⁷ ἔγια καὶ ἔγιων ἔγια τὰ τῆς προτέρας¹⁸ διαθήκης, εἰ πονηρὰς νομοθεσίας ἦν; λέγει γάρ¹⁹, Εἶχεν²⁰ ἡ²¹ πρώτη σκηνὴ διακαιώματα λατρείας, τό τε ἅγιον κοσμικόν· καὶ σκηνὴ²² κατεσκευάσθη ἡ πρῶ-

1. Ἑβρ. Π' 8, 9.

2. ΙΕΡΕΜΙΟΥ' ΑΗ' 31, 32.

3. ἐν ᾠπ. Χ.- ὁ θεαπέσιος Παῦλος τὰς προφητικὰς διαγορεύσεις εἰς μαρτυρίαν ἐκτιθέμενός φησιν, Ἰδοὺ Εὐ.

4. Λα. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- λέγει, καὶ Γ'.

5. ἐντ. λ. Εὐ.

6. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

7. Λα. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- αὐτοῦ Γ'.

8. ἐν ᾠπ. Χ.- ἐκ γῆς Αἰγύπτου (Ἑβρ. αὐτ. 9).

9. ἐν ᾠπ. Χ.- ἐποίησά φησιν Εὐ.

10. ἐν ᾠπ. Χ.- φησιν, ἀλλ' οὐχ ὁ πονηρός, ὡς σὺ λέγεις. εἶτα Εὐ.

11. Ἑβρ. αὐτ.- ΙΕΡΕΜΙΟΥ', αὐτ. 32.

12. ἐν ᾠπ. Χ.- καὶ γὰρ Εὐ.

13. ἐν ᾠπ. Χ.- ἡμέλῃκα Εὐ. (Ἑβρ. αὐτ.).

14. καθ' ἑμῆς γε.- ὁ Κύριός φησιν ἐν ᾠπ. Χ.

15. Ἑβρ. αὐτ. 10.- ΙΕΡΕΜΙΟΥ', αὐτ. 33.

16. Εὐ.- ὡς ἐν λ. Χ.

17. ἐν ᾠπ. Χ.- πῶς ἂν Εὐ.

18. ἐν ᾠπ. Χ.- τὰ τῆς παλαιᾶς Εὐ.

19. Ἑβρ. Θ' 1, 2.

20. ἐν ᾠπ. Χ.- λέγει γὰρ ὁ αὐτὸς ἀπόστολος, εἶπεν Εὐ.

21. Εὐ.- εἶπε ἡ ἐν λ. Χ.- εἶπε μὲν οὖν καὶ ἡ (Ἑβρ. αὐτ. 1).

22. ἐν ᾠπ. Χ.- κοσμικόν· σκηνὴ γὰρ (Ἑβρ. αὐτ. 2).

τη, ἐν ᾗ ἢ τε λυχνία καὶ ἡ πρίπεξα καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἣτις λέγεται "Ἁγία· καὶ ἡ μετὰ τὴν πρώτην σκηνὴ¹, ἡ λεγομένη ἀγίων ἁγία. Πῶς οὖν ἁγία καὶ ἀγίων ἁγία (ἐν ᾗ² στάμνος μὲν εἶχε τὸ μύρρα³ χρυσῇ, καὶ ῥάβδος δὲ ἀπέκειτο τοῦ Ἀαρών, καὶ⁴ αἱ πλάκες τῆς διαθήκης), καὶ πῶς Χερουβίμ δόξης κατεσχίαζεν αὐτά⁵, εἰ τῆς ἐπιβούλου καὶ πονηρᾶς ἀρχῆς ταῦτα προσταγματοὶ ἦν; Πῶς⁶ δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς τῆς χάριτος καὶ τῆς ἀληθείας κήρυξ⁷ βῶξ⁸, ῥήματι μὲν Θεοῦ κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας, παρὰ⁹ τοῦ αὐτοῦ δὲ Θεοῦ ἐκ μὴ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γενέσθαι¹⁰; εἰ γὰρ τὰ βλεπόμενα ῥήματι πεποίηκεν ὁ Θεός, ὥσπερ καὶ τοὺς αἰῶνας, πῶς ἕτερον¹¹ μὲν πλάττει τῶν βλεπομένων ἡ ἀποστασία δημιουργόν, ἕτερον δὲ τῶν νοουμένων; Πόσα ἂν τις εἴποι¹², καὶ διὰ πόσων τῆς ἀποστασίας τὸ θεομάχον καὶ ἀσύστατον διελέγξαι¹³; Πῶς γὰρ ὁ ἀγαθὸς Θεὸς δίκαιόν τε μαρτυρεῖ¹⁴ τὸν Ἀβελ, εἰ πονηρᾶς πλάσεως ἦν, καὶ τὴν αὐτοῦ θουσίαν προσεδέξατο, καὶ τὸ δῶρον αὐτοῦ Παῦλος πίστεως¹⁵ κηρύσσει; Πίστει γάρ, φησὶν¹⁶, Ἀβελ θουσίαν¹⁷ παρὰ Καὶν προσήνεγκε τῷ Θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυ-

1. Ἑβρ. αὐτ. 3. 4.

2. καθ' ἡμέρας γε. — καὶ ἡ μετὰ τὴν πρώτην σκηνὴν, ἁγία καὶ ἀγίων ἁγία. Πῶς οὖν ἁγία καὶ ἀγίων ἁγία; ἐν ᾗ Λα. — καὶ ἡ μετὰ τὴν πρώτην σκηνὴν, ἁγία καὶ ἀγίων Ἀγία, πῶς οὖν ἁγία καὶ τῶν ἀγίων ἁγία, ἐν ᾗ Γ. — καὶ ἡ μετὰ τὴν πρώτην σκηνὴν ἁγία καὶ ἀγίων Ἀγία, ἐν ᾗ Ἀ. Οὐ. Μι. — μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα, σκηνὴ ἡ λεγομένη ἁγία ἀγίων. πῶς οὖν οὐχ' ἁγία, καὶ ἀγίων Ἀγία, ἐν ᾗ Εὐ. — μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη Ἀγία ἀγίων. . . ἐν ᾗ (Ἑβρ. αὐτ.).

3. ἐν ἁπ. Χ. — μύρα Εὐ.

4. ἐν ἁπ. Χ. — Ἀγία ἀγίων. . . ἐν ᾗ στάμνος χρυσῇ ἐκρούσα τὸ μύρρα, καὶ ἡ ῥάβδος Ἀαρών. . . καὶ (Ἑβρ. αὐτ.).

5. Ἑβρ. αὐτ. 5.

6. ἐντ. λ. Εὐ.

7. Γ. — τῆς χάριτος κήρυξ ἐν. λ. Χ.

8. Ἑβρ. ΙΑ' 3.

9. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι. — περὶ Γ.

10. ἐν ἁπ. Χ. — κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι Θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι (Ἑβρ. αὐτ.).

11. Λα. Γ. — αἰῶνας ἕτερον Ἀ. Οὐ. Μι.

12. καθ' ἡμέρας γε. — εἴπη ἐν ἁπ. Χ.

13. καθ' ἡμέρας γε. — διελέγχει Λα. Γ. Οὐ. Μι. — διελέγχει Ἀ.

14. Γ. — δίκαιον μαρτυρεῖ ἐν λ. Χ.

15. Λα. Γ. — πίστει Ἀ. Οὐ. Μι.

16. Ἑβρ. αὐτ. 4.

17. ἐν ἁπ. Χ. — πίστει πλείονα θουσίαν Ἀβελ (Ἑβρ. αὐτ.).

ρήθη δίκαιος εἶναι¹, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Πῶς δὲ πίστεως καὶ ἡ μετάνοια τοῦ Ἐνώχ, καὶ πῶς εὐηρέστησε τῷ Θεῷ²; καὶ πῶς³ δεῖ πιστεῦσαι⁴ τὸν προσερχόμενον⁵ τῷ Θεῷ, τῷ ταῦτα ἐνεργηκότι, πρῶτον μὲν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ κυρίως ὢν, καὶ ὅτι μισθαποδότις γίνεται⁶, εἰ πονηρὸς ᾔν, καὶ πονηρῶν ἔργων αὐτουργός; Καὶ τί δεῖ καθ' ἕκαστον λέγειν τῶν ἐν τῇ παλαιᾷ διακρεψάντων, ὧν⁷ ἀπάντων πίστιν ἐπιμαρτύρεται τὴν εἰς τὸν Θεόν, τοῦ τε Νῶε, φημί, καὶ τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαάκ καὶ Ἰακώβ⁸, καὶ⁹ οὐ μόνον πιστοὺς ἐν ἑλπί τῷ βίῳ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν πίστιν¹⁰ αὐτοὺς ἀπολιπεῖν τὴν παροῦσαν ζωὴν, καὶ ξένους ἑαυτοὺς καὶ παροίκους τῆς ἐπικήρου νομίζειν πολιτείας¹¹, καὶ μὴ ἐπισχῆναι τὸν Θεόν¹², οἰκείους τε¹³ αὐτοὺς¹⁴ νομίζειν, καὶ Θεὸν αὐτῶν¹⁵ ἐπικαλεῖσθαι¹⁶. ποῖον; τὸν ἡτοιμακότα τὴν ἐπουράνιον πόλιν αὐτοῖς¹⁷. πῶς γὰρ αὐτοῖς τὴν οὐράνιον ἡτοιμάσαστο βασιλείαν, εἰ μὴ τούτου καὶ θεράποντες καὶ τῶν προσταγμάτων φύλακες ἐγνωρίζοντο διὰ βίου, καὶ τὴν πίστιν αὐτῶν¹⁸ διεσώσαντο (οἷς ἔπαθλον ἡ οὐράνιος πόλις) καθαράν τε καὶ ἀνεπίμικτον¹⁹ ἀμφιβολίας²⁰; γ'. Σὺ δὲ μηδὲ²¹ τὴν αὐτὸν καὶ θαυμαστὴν Ἀβραάμ²² θυσίαν παραδράμης²³,

1. ἐν ᾧ. X. — εἶναι δίκαιος (Ἑβρ. αὐτ.).
2. Ἑβρ. αὐτ. 5.
3. Αὐτ. 6.
4. ἐν ᾧ. X. — πιστεῦσαι δεῖ (Ἑβρ. αὐτ.).
5. Γ'. Α. Οὐ. Μι. — προσερχόμενον Λα.
6. Ἑβρ. αὐτ.
7. καθ' ἡμᾶς γε. — ὦν ἐν ᾧ. X.
8. Ἑβρ. αὐτ. 7 — 9.
9. Λα. Γ. — Ἰσαάκ, καὶ Α. Οὐ. Μι.
10. Λα. Α. Οὐ. Μι. — κατὰ πίστιν Γ'.
11. Ἑβρ. αὐτ. 13. — Ἐφρεσ. Β' 19.
12. Ἑβρ. αὐτ. 16.
13. Ἐφρεσ. αὐτ.
14. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτοῦ ἐν ᾧ. X.
15. Οὐ. (σημ.). — αὐτὸν ἐν ᾧ. X.
16. Ἑβρ. αὐτ.
17. Αὐτόθι.
18. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτῶν Λα. — αὐτῷ ἐν. λ. X.
19. Λα. — ἀμικτον ἐν. λ. X.
20. καθ' ἡμᾶς γε. — ἀμφιβολίαν ἐν ᾧ. X. — ὁμολογίαν Οὐ. (σημ.).
21. ἐντ. ἀκ. Εὐ.
22. Εὐ. (κ. κατ.). — Ἀβραάμ ἐν λ. X. (κ. κατ.).
23. Ἑβρ. αὐτ. 17.

Θεοῦ μὲν ἐκζητήσαντος ταύτην, καὶ τὴν γνώμην ἀποδεξαμένου, τοῦ δὲ προθύμως πεισθέντος, καὶ οὐ πεισθέντος μόνον, ἀλλὰ καὶ πιστεύσαντος¹, ὅτι δυνατός ἐστιν ὁ Θεὸς καὶ νεκροὺς ἐγείραι². διὰ τοῦτο λογίζεται μὲν αὐτῷ³ εἰς δικαιοσύνην⁴, τὸ πατρικὸν δὲ ἀξίωμα οὐ κατὰ τῆς τότε μόνον γενεᾶς, ἀλλὰ καὶ τῶν μετὰ⁵ ταῦτα λαμβάνει⁶, καθὼς γέγραπται, "Οτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε, κατέναντι, οὗ ἐπίστευσε Θεοῦ⁷. καὶ πρόσχες ἀκριβῶς, τίνας λέγει Θεοῦ; ἐπάγει γάρ, διδάσκων ὁ Παῦλος, τοῦ⁸ ζῶντος⁹ τοὺς νεκρούς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα· καὶ πάλιν¹⁰, Εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ Θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ Θεῷ ὁρᾶς, τίς ἦν ὁ¹¹ ἐν νόμῳ καὶ προφήταις λαλήσας; ὅτι οὐκ ἄλλος παρὰ τὸν χαρισάμενον ἡμῖν τὴν χάριν, ἀλλ' αὐτός· ἐπάγει γάρ¹², Οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον, ἀλλὰ¹³ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι τοῖς πιστεύουσιν¹⁴ ἐπὶ τὸν ἐγείραντα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν¹⁵. Οὐκοῦν ὁ πατέρα πολλῶν ἐθνῶν θέμενος τὸν Ἀβραάμ¹⁶, ὅρκων¹⁷ ὑποσχῶν¹⁸ αὐτῷ, ὁ ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις ἀδιάψευστος¹⁹, ὁ τὰ μὴ ὄντα καλῶν ὡς ὄντα, ὁ ζῶντων²⁰ τοὺς νεκρούς, αὐτός ἐστιν ὁ ἐγείρας τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ τὸ τῆς ἀποστα-

1. 'Ρωμ. Δ' 3.

2. 'Εβρ. αὐτ. 19.

3. ἐν ᾧ. X.- λογίζεται αὐτῷ Εὐ.

4. 'Ρωμ. αὐτ. 5.

5. Εὐ.- ἀλλὰ καὶ τὸν μετὰ Λα.- ἀλλὰ καὶ μετὰ Γ. 'Α. Οὐ. Μι.

6. 'Ρωμ. αὐτ. 16, 17.

7. Εὐ.- Θεῷ ἐν λ. X.

8. ἐν ᾧ. X.- ὁ Παῦλος, ὅτι τοῦ Εὐ.

9. καὶ ἡμᾶς γε.- ζῶντος ἐν ᾧ. X.

10. 'Ρωμ. αὐτ. 20.

11. Λα. Εὐ. 'Α. Οὐ. Μι.- τίς ὁ Γ.

12. 'Ρωμ. αὐτ. 23, 24.

13. ἐν ᾧ. X.- μόνον . . ἀλλὰ ('Ρωμ. αὐτ.).

14. Λα. Εὐ.- πιστεύουσιν Γ. 'Α. Οὐ. Μι.

15. ἐν ᾧ. X.- πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν ('Ρωμ. αὐτ. 24).- πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν Εὐ.

16. Εὐ. (κ. κατ.)- Ἀβραάμ ἐν λ. X. (κ. κατ.).

17. 'Α. Οὐ. Μι.- τὸν Ἀβραάμ, ὁ τὸν ὅρκον Λα. Γ. Εὐ.

18. ἐν ᾧ. X.- ὑποσχῶν Εὐ.

19. 'Εβρ. ΙΑ' 17.

20. καὶ ἡμᾶς γε.- ζῶντων ἐν ᾧ. X.

21. ἐν ᾧ. X.- καὶ Εὐ.

σίας ὁλέθριον φρόνημα εἰς δύο δεσπότας καὶ θεοὺς¹ καταμερίζῃ αὐτόν². Σὺ δέ μοι καὶ τοὺς λοιποὺς, οἱ περιφανῶς ἐδείχθησαν ἐν τῇ παλαιᾷ βεβιωκότες³, ἐπιλογίζου, μετὰ τὸν Ἀβραάμ⁴, τὸν Ἰσαάκ, τὸν Ἰακώβ⁵, τὸν Ἰωσήφ⁶, αὐτὸν τὸν Μωσέα, οὗς ἐν ἐπαίνῳ δικαίων ποιοῦμενος⁷ ὁ Παῦλος, καὶ τὴν πίστιν αὐτῶν ἐξυμνῶν⁸ περὶ τοῦ Μωσέως προστίθῃσιν, ὅτι καὶ τὸν ὀνειδισμὸν ὑπέστη τοῦ Χριστοῦ· λέγει γὰρ ῥήμασιν⁹ αὐτοῖς¹⁰, Μείζονα τῶν Αἰγύπτου θησαυρῶν ἡγησάμενος¹¹ τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ Χριστοῦ· τίθησι καὶ¹² τὴν αἰτίαν¹³. Ἀπέβλεπε γὰρ εἰς¹⁴ τὴν μισθοποδοσίαν, ἣν δηλονότι δυνατὸς ἦν παρασχεῖν αὐτῷ ὁ Θεός. Καὶ τί δεῖ καταριθμεῖν τοὺς ἄνδρας; προλαβὼν γὰρ ἡμᾶς ὁ μετάρσιος ἄνθρωπος¹⁵ φησιν¹⁶, Ἐπιλείψει με διηγούμενον¹⁷ ὁ χρόνος περὶ Γεδεὼν, Βαρὰκ τε καὶ Σαμψὼν καὶ Ἰεφθάε, Δανὶδ¹⁸ τε καὶ Σαμουὴλ καὶ τῶν προφητῶν, οἱ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα λεόντων, ἔσθιεσαν¹⁹ δύναιμι πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἰσθενείας· εἶτα καὶ τὰ ἱερὰ τούτων καὶ θαυμάσια ἔργα καὶ πάθη διεξιὼν καὶ τὴν ἐν ἐρημίᾳ διατριβὴν καὶ καρτερίαν²⁰ ἐπάγει²¹. Ὡν οὐκ ἦν

1. Λα.- εἰς ἀρχὰς δύο Εὐ.- εἰς δύο δεσποτείας καὶ θεοὺς ἐν λ. X.

2. καὶ ἡμᾶς γε.- καταμερίζῃ αὐτοὺς Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- καταμερίζῃ ἑαυτοὺς Λα.- καταμερίζῃ τὴν ἀμέριστον καὶ μίαν ἀρχὴν Εὐ.

3. ἐν ᾧ. X.- ἐν τῇ παλαιᾷ πολιτείᾳ βεβιωκότες Εὐ.

4. καὶ ἡμᾶς γε.- ἐπιλογίζου τὸν Ἀβραάμ Εὐ.- ἐπιλογίζου τὸν Ἀβραάμ ἐν λ. X.

5. Λα. Εὐ.- Ἀβραάμ, τὸν Ἰακώβ Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

6. Ἑβρ. αὐτ. 17, 20, 22.

7. Λα.- ἐν ἐπαίνῳ δικαίως ποιοῦμενος Γ.- ἐν ἐπαίνῳ δικαίῳ ποιοῦμενος Εὐ.- ἐν ἐπαίνῳ ποιοῦμενος Ἀ. Οὐ. Μι.

8. Ἑβρ. αὐτ. 17, 20, 22, 23.

9. ἐν ᾧ. X.- ἐν ῥήμασιν Εὐ.

10. Ἑβρ. αὐτ. 26.

11. ἐν ᾧ. X.- μεῖζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θησαυρῶν (Ἑβρ. αὐτ.).

12. Εὐ.- τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐν λ. X.

13. Ἑβρ. αὐτ. 27.

14. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- πρὸς Λα. Γ.

15. ἐν ᾧ. X.- ἡμᾶς ὁ οὐρανοποίτης Παῦλος Εὐ.

16. Ἑβρ. αὐτ. 32 — 34.

17. ἐν ᾧ. X.- ἐπιλείψει με διηγούμενος Εὐ.- ἐπιλείψει γὰρ με διηγούμενον (Ἑβρ. αὐτ. 32).

18. ἐν ᾧ. X.- Δαβὶδ Εὐ. (Ἑβρ. αὐτ.).

19. Λα. Γ. Εὐ. Οὐ. Μι.- ἔφραξαν, ἔσθισαν Ἀ.

20. Ἑβρ. αὐτ. 34 — 38.

21. Αὐτ. 38.

ἄξιος ὁ κόσμος· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν αὐτῶν διεγείρων ἡμᾶς μίμησιν, καὶ ὥσπερ παράκλησιν εἰς ἀρετῆς ἀντίληψιν ἐκείνους¹ προτιθεὶς ἐπιφέρει², Ὅσοῦτον ἔχοντες περιζέμενον ἡμῖν ῥέφος μαρτύρων, ὅκνον³ ἀποθέμενοι πάντα καὶ τὴν εὐπερίστατον ἁμαρτίαν δι' ὑπομονῆς τρέχουμεν τὸν⁴ προκείμενον ἡμῖν ἀγῶνα, ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν⁵ καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν, ὅς ἐστιν ὁ κύριος⁶ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅστις καὶ⁷ τῆς ἐν ᾗ πίστεως⁸ γενναῖοι καὶ βέβαιοι μεμενήκασιν οἱ πατέρες ἡμῶν γέγονεν ἀρχηγός, καὶ τῆς ἡμῶν τε κακείνων⁹ σωτηρίας τελειωτής. Εὐ¹⁰ δὲ καὶ μηδὲν ἦν ἕτερον τῆς πλάνης αὐτοῦς ἀποστρέψαι, καὶ μεθελύσαι πρὸς τὴν εὐσέβειαν βιαζόμενον¹¹, ἀλλ' οὖν προσῆκον ἦν αὐτοῖς διὰ τῶν ῥηθησομένων θάττον μεταμαχεῖν τὴν ἀλήθειαν· λέγει¹² γὰρ ὁ Παῦλος¹³, Τί¹⁴ οὖν ἐροῦμεν; ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο· καὶ πάλιν¹⁵, Οἶδα¹⁶ γάρ, ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν, ἐγὼ¹⁷ δὲ σαρκικός εἰμι· καὶ¹⁸, Συνήδομαι¹⁹ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ²⁰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον· καὶ πάλιν²¹, Ἄρα μὲν²²

1. ἐν ἄπ. X.— εἰς ἀρετὴν ἐκείνους Εὐ.

2. Ἐβρ. IB' 1, 2.

3. Λα.— ὅκνον ἐν λ. X. (Ἐβρ. αὐτ. 1).

4. καθ' ἡμᾶς γε.— τρέχουμεν εἰς τὸν Εὐ.— τρέχουμεν εἰς τὸν ἐν λ. X.

5. ἐν ἄπ. X.— τῆς πίστεως ἡμῶν ἀρχηγὸν Εὐ.

6. B' Θεσσαλον. 6' 16.

7. Εὐ.— Χριστός. Ὡστε καὶ ἐν λ. X.

8. Λα.— τῇ ἐν ᾗ πίστεως Γ.— τῇ ἐν ᾗ πίστει Ἀ. Οὐ. Μι.— τῆς πίστεως, ἐν ᾗ Εὐ.

9. ἐν ἄπ. X.— κακείνων Εὐ.

10. ἐντ. λ. Εὐ.

11. Γ.— μεθελύσαι τὴν εὐσέβειαν βιαζόμενον Ἀ. Οὐ. Μι.— μεθελύσαι τὴν εὐσέβειαν πρὸς τὴν εὐσέβειαν βιαζόμενον Λα.

12. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

13. Ῥωμ. Ζ' 7.

14. ἐν ἄπ. X.— Ὅτι δὲ ὁ παλαιὸς νόμος θεῖός ἐστι, καὶ τοῦ ἐπουρανίου Θεοῦ, βοᾷ Παῦλος ὁ τῆς ἀληθείας κήρυξ (γρ. κήρυξ) λέγων, τί Εὐ.

15. Ῥωμ. αὐτ. 14.

16. ἐν ἄπ. X.— οἶδαμεν (Ῥωμ. αὐτ.).

17. ἐντ. λ. Εὐ.

18. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

19. Ῥωμ. αὐτ. 22.

20. Λα. Γ. Εὐ.— Συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ (Ῥωμ. αὐτ.).— Συνήδομαι τῷ νόμῳ κατὰ Ἀ. Οὐ. Μι.

21. Ῥωμ. αὐτ. 25.

22. ἐν ἄπ. X.— Ἄρα οὖν (Ῥωμ. αὐτ.).— ἄρα Εὐ.

αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν τοῖ δουλεύω¹ νόμῳ Θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ νόμῳ ἁμαρτίας· καὶ² γὰρ³ ἡ⁴ μὲν σὰρξ⁵ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός, τουτέστιν ἡ μὲν ψυχὴ κατ' εἰκόνα Θεοῦ γεγεννημένη⁶, καὶ τῷ διαπλασθέντι παρὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς σώματι συναφθεῖσα πρὸς τὸ ἀρχέτυπον πόθον ἔχει ἀναφύεσθαι, ἡ δὲ σὰρξ, ὅπερ ἐστὶν αἱ σαρκικαὶ ἐπιθυμίαι⁷ — οὕτω γὰρ ἐστὶ καὶ τῇ πρὶν καὶ τῇ μετ' αὐτὴν χάριτι· καὶ γὰρ ἀντὶ χάριτος χάρις⁸ ἡμῖν ἐδόθη⁹ τὰ τοιαῦτα κατονομάζεσθαι πάθη — αὗται οὖν αἱ σαρκικαὶ ἐπιθυμίαι οὐ ῥαδίως συνέπονται τῷ θελήματι τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐπὶ πολλοῖς καὶ σφόδρα διαμάχονται, τὸν πονηρὸν ἔχουσιν συναγωνιστήν, εἰ μὴ τις νήφων μὲν ἐπιμελῶς, ἔλκων δὲ διὰ προσευχῆς καὶ τῇν ἄνωθεν ῥοπὴν στήσει τρόπαιον¹⁰ κατ' αὐτῶν¹¹.

δ'. Ἀλλ' ὅθεν ὁ λόγος μικρὸν παρεξῆλθε, πάλιν ἐπανίτω· τοῖς γὰρ προειρημένοις συνάπτει λέγων¹², "Ὡστε¹³ ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ¹⁴ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθὴ" καὶ δεῖξεν, ὡς οὐκ ἄλλη μὲν ἁγία, ἄλλη δὲ δικαία, ἄλλη δὲ ἀγαθὴ¹⁵, ἀλλ' ἡ αὐτὴ¹⁶ τοῦ νόμου ἐντολὴ καὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ καὶ ἁγίου καὶ δικαίου¹⁷ καὶ ἀγαθοῦ· ἐξ οὗ γὰρ βρῦει τὸ ἅγιον καὶ δίκαιον καὶ ἀγαθόν, χορηγὸς μὲν ἐστὶ τούτων αὐτὸς καὶ δοτὴρ, κατὰ τὸ αἷτιον δὲ πάντων¹⁸, ὧν ἄλλοις μετασχεῖν παρέσχεν, αὐτὸς ὑπάρχει τούτων μετασχών¹⁹, ὧν²⁰ δὲ δι'²¹ ὑπερβλύζου-

1. Λα.- δουλεύων Εὐ.- δουλεύσω Γ. 'Α. Οὐ. Μι.

2. ἐν Ἀπ. Χ.- ἁμαρτίας, καὶ τὰ ἐξῆς Εὐ.

3. ἐντ. λ. Εὐ.

4. Γαλάτ. Ε' 17.

5. ἐν Ἀπ. Χ.- ἡ γὰρ σὰρξ (Γαλάτ. αὐτ.).

6. Κολοσσ. Γ' 10.

7. Α' ΠΕΤΡΟΥ Θ' 11.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 16.

9. Ἐφεσ. Δ' 7.

10. 'Α. Οὐ. Μι.- στήσει τὸ τρόπαιον Λα. Γ.

11. Λα. Γ. Οὐ. Μι.- αὐτῆς 'Α.

12. Ῥωμ. αὐτ. 12.

13. ἐντ. Ἀκ. Εὐ.

14. ἐν Ἀπ. Χ.- ἁγίος φησι, καὶ Εὐ.

15. ἐν Ἀπ. Χ.- ἄλλη μὲν ἡ ἁγία, ἄλλη δὲ ἡ δικαία, ἄλλη δὲ ἡ ἀγαθὴ Εὐ.

16. Λα. Εὐ.- ἡ αὐτὴ Γ. 'Α. Οὐ. Μι.

17. Εὐ.- Θεοῦ καὶ δικαίου, καὶ ἁγίου ἐν λ. Χ.

18. καὶ ἡμῶς γε.- αἷτιον δὲ πρὸ πάντων ἐν Ἀπ. Χ.

19. καὶ ἡμῶς γε.- ὑπάρχει ταῦτα οὐ μετασχών ἐν Ἀπ. Χ.

20. ἐντ. λ. Εὐ.

21. καὶ ἡμῶς γε.- μετασχών, οὐ δι' ἐν Ἀπ. Χ.

σαν ἀγαθότητα μετέσχε¹, ταῦτά ἐστι μετουσίᾳς² ἀγαθοειδοῦς³. Καὶ ἀλλαγῶν δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς τῆς ἀληθείας κήρυξ βοᾷ⁴, Τὸ δικαίωμα πληροῦσθαι τοῦ νόμου ἐν τοῖς⁵ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα, τουτέστιν, ἐν⁶ οἷς αἱ πονηραὶ πράξεις καὶ ὑποσποραὶ τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὰ ἀμαρτήματα ἰσχύον οὐκ ἔχει, ἀλλ' ἢ κατὰ πνεῦμα, τουτέστιν ἢ⁷ κατ' ἀρετὴν καὶ θεῖαν συνέργειαν, κατορθοῦται πολιτεία. Εἰ δὲ τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου οὐκ ἐν τοῖς ἐμπαθέσι καὶ ἀμαρτωλοῖς τελειοῦται⁸, ἀλλ' ἐν τοῖς πνευματικαῖς καὶ θεοσυνεργήτοις, πῶς οὐ φρίττουσι λέγειν αὐτὸ πονηρᾶς νομοθεσίας; Πάλιν δὲ ἐν ἄλλοις τὸ διάπυρον τῆς πίστεως αὐτοῦ⁹ καὶ τὸ τοὺς πάντας¹⁰ σπεύδειν σωθῆναι, καὶ εἰς ὅπερ αὐτὸν ὁ σφοδρὸς ἔρωσ ἐκί- νει, κατέχειν οὐκ ἔχων, τουτέστιν εἰς τὸ πάντας τῶ Χριστῶ προσαγαγεῖν¹¹, Ἡὺ- χόμην ἐγὼ αὐτὸς¹² ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου, τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα, μεγάλη κράζει τῇ φωνῇ, ὧν αἱ διαθῆκαι καὶ αἱ νομοθεσίαι καὶ αἱ ἐπαγγελίαι καὶ αἱ λατρεῖαι¹³, καὶ¹⁴ περιφανέστατα δεικνύς, πόθεν ταῦτα, καὶ τίνας ἤρτηται προνοίας, Ὁ ὢν ἐπὶ πάντων Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν· ὥστε τοῦ ἐπὶ πάντων Θεοῦ καὶ αἱ νομοθεσίαι καὶ αἱ λατρεῖαι καὶ αἱ ἐπαγγελίαι, ἐν¹⁵ αἷς¹⁶ οἱ πατέρες εὐηρέστησαν¹⁷ Θεῷ¹⁸, καὶ ἐξ ὧν κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἀνεβλάστησεν ὁ Χριστός¹⁹. Καὶ²⁰ ἐν ἄλλοις δὲ λόγον²¹ μὲν

1. Ἑβρ. Β' 14, 17.

2. καθ' ἡμᾶς γε.— μετέχει, καὶ ἡ μετέσχε, μετουσίᾳς ἐν ἄπ. Χ.

3. Λα. Γ. Οὐ. Μι.— ἀγαθοειδῶς Ἀ.

4. Ῥωμ. Η' 4.

5. ἐν ἄπ. Χ.— ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν (Ῥωμ. αὐτ.).

6. ἐντ. λ. Γ.

7. ἐντ. ἀκ. Γ.

8. Λα.— τελεῖται Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

9. καθ' ἡμᾶς γε.— αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.— καὶ τοὺς πάντας Λα. Γ.— καὶ τοῦ πάντας Ἀ. Οὐ. Μι.

11. Ῥωμ. Θ' 3—5.

12. ἐν ἄπ. Χ.— Ἡὺχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ (Ῥωμ. αὐτ. 3).

13. ἐν ἄπ. Χ.— ὧν . . αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία καὶ αἱ ἐπαγγελίαι (Ῥωμ. αὐτ. 4).

14. ἐντ. λ. Λα. Γ.

15. ἐντ. ἀκ. Λα. Γ.

16. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.— οἷς Γ.

17. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.— εὐηρέστουν Λα.

18. Ἑβρ. ΙΑ' 5.

19. Ῥωμ. αὐτ. 5.

20. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

21. ἐν ἄπ. Χ.— Οὗτος ὁ ἀπόστολος καὶ ἐν ἄλλοις λόγον Εὐ.

ἀδιάπτωτον τοῦ Θεοῦ τὸν μωσαϊκὸν νόμον ἀνυμνεῖ¹, Οὐ γὰρ² ἐκπέπτωκε³, φησιν⁴, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Περὶ δὲ γε τοῦ⁵ Ἰακώβ καὶ τοῦ Ἰσααὺ διαλαμβάνων⁶, Ὡς ὁ⁷ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάττω⁸, μνονουχὶ καὶ τοὺς πάλαι καὶ τοὺς ἀρτιφανεῖς τῆς⁹ πλάνης ὑπηρέτας ἐπιστομίζει· φησὶ γάρ¹⁰. Μὴ ἀδικία παρὰ τῷ Θεῷ; μὴ γένοιτο· τῷ γὰρ Μωσεῖ λέγει, Ἐλεήσω, ὃν¹¹ ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτερήσω, ὃν ἂν οἰκτείρω. Καὶ ἵνα μὴ δόξη τις ἐξ οἰκείων πόνων καὶ ἰδρώτων καὶ χωρὶς¹² τῆς ἄνωθεν συνεργείας τὸ πᾶν ἐκτελεῖν τῶν κατορθωμάτων, συνείρει¹³, Ἄρα οὖν, ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει¹⁴ σκληρύνει. Τὸν αὐτὸν δὲ λέγει Θεὸν καὶ¹⁵ τοῦ ἐλέους τοῖς εἰς αὐτὸν¹⁶ ὀρῶσιν ὑπάρχοντα πηγῇν, καὶ τῶν εἰς ὄφρυν¹⁷ ἐπηρμένων διελέγχοντα καὶ καταβάλλοντα τὸ ἀλαζονικὸν καὶ σκληρόν. Τὸν αὐτὸν δὲ Θεόν, ὅς ἐστι Πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, φιλόανθρωπον καὶ ἀγαθὸν ἀνυμνῶν, καὶ πειθαρχεῖν μὲν αὐτῷ πάντας, μηδένα δὲ κατεξάνιστασθαι διὰ τῶν οἰκτορῶν λογισμῶν τῆς ἀπορρήτου κυβερνήσεως αὐτοῦ, ἐπιφέρει¹⁸, Μενοῦνγε¹⁹, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ, ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ Θεῷ; Εἴτα τοῦτον πλάστην λαμπρῶς ἀνακράζων, καὶ οὐ πλάστην μόνον, ἀλλὰ καὶ κριτὴν αὐτεξούσιον²⁰, καὶ τοῦ διανέμειν ἐκάστῳ, ἃ ἡ²¹ κρίσις ἤνεγκε, δεσπότην, τὴν μὲν ὁργὴν φέρειν ἐκδι-

1. Εὐ.- ἱμνεῖ ἐν λ. X.

2. Ῥωμ. αὐτ. 9.

3. ἐν ᾗπ. X.- οὐχ οἷον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν (Ῥωμ. αὐτ.).

4. Εὐ.- ἐκπέπτωκε φησὶν ἐν λ. X.

5. Λα. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- Περὶ δὲ τοῦ I'.

6. Ῥωμ. αὐτ. 12, 13.

7. ἐν ᾗπ. X.- ὅτι δ (Ῥωμ. αὐτ. 12).

8. ἐν ᾗπ. X.- ἐλάσσονι (Ῥωμ. αὐτ.).

9. Λα.- καὶ τοὺς ἀρτιφανεῖς καὶ τοὺς πάλαι τῆς I'. Εὐ.- καὶ τοὺς πάλαι τῆς Ἀ. Οὐ. Μι.

10. Ῥωμ. αὐτ. 14, 15.

11. ἐν ᾗπ. X.- λέγει, καὶ ἐλεήσω, θ: Εὐ.

12. Λα. I'. Εὐ.- ἰδρώτων χωρὶς Ἀ. Οὐ. Μι.

13. Ῥωμ. αὐτ. 18.

14. Λα. I'. Εὐ. (Ῥωμ. αὐτ.).- ὃν θέλει Ἀ. Οὐ. Μι.

15. Εὐ.- τὸν αὐτὸν Θεὸν καὶ ἐν λ. X.

16. Εὐ.- τοῖς πρὸς αὐτὸν ἐν λ. X.

17. ἐν ᾗπ. X.- τῶν εἰς αὐτὴν Εὐ.

18. Ῥωμ. αὐτ. 20.

19. καθ' ἡμᾶς γε.- Μενοῦν γε ἐν ᾗπ. X.

20. ἐν ᾗπ. X.- ἀλλὰ καὶ Θεὸν αὐτεξούσιον κριτὴν Εὐ.

21. Λα. Εὐ.- ἐκάστῳ ἂν ἡ I'. Ἀ. Μι.- ἐκάστῳ ὃ ἂν ἡ Οὐ. (σημ.).

δάσκει ἐπὶ τὰ σκεύη τὰ κατηροτισμένα εἰς ἀπώλειαν, τὸν δὲ πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ τοῖς τοῦ ἐλέους ἐπιδοψιλεύεσθαι ἀξίοις· οὗ καὶ ἡμᾶς μετόχους εὐαγγελίζεται εἶναι¹, ὅτε δὴ προητοιμασμένους, καὶ προκεκλημένους εἰς² τὴν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, τοὺς πεπιστευκότας εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν³ Χριστόν. Ἐν ἄλλοις δὲ πάλιν ἀμεταμέλητον τὴν χάριν⁴ ἀναγράφων⁵ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, καὶ ὅτι ἐκείνου ἦν ὁ Ἰσραηλῆτις λαὸς καὶ ἡ νομοθεσία καὶ τὰ προστάγματα, καὶ ὅτι μὴ πάντας⁶ διὰ τὴν ἐνίων παράβασιν τῆς νόμοθεσίας ἐξεκήρυξε⁷, φησί⁸, Μὴ⁹ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ¹⁰; ὃ μὴ γένοιτο· οὐκ¹¹ ἀπώσατο¹² ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω· καὶ δεικνὺς ἐναργῶς, τίνα Θεὸν λέγει, καὶ πόθεν ἡ πίστις, ὅτι¹³ τὸν λαὸν αὐτοῦ οὐκ¹⁴ ἀπώσατο· καὶ γὰρ¹⁵ ἐγώ, φησὶν¹⁶, Ἰσραηλῆτις εἰμὶ, ἐκ σπέρματος Ἀβραάμ, φυλῆς Βενιαμὴν· Ὡστε ὁ μὴ ἀπωσάμενος Παῦλον, ἀλλὰ καλέσας αὐτὸν εἰς ἐκλογὴν, οὗτός ἐστιν ὁ καὶ τὸν Ἰσραὴλ λαὸν αὐτοῦ¹⁷ θέμενος, καὶ μὴ ἀπωσάμενος τοῦτον, ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως τῆς εἰς Χριστόν τελειώσας αὐτούς. Πάλιν δὲ τοῦ ἐνός¹⁸ Θεοῦ τὴν τε παλαιὰν καὶ τὴν καινὴν ἀνακηρύττων καὶ¹⁹ ὡς ἐκ ῥίζης ἐκείνης ταύτην προσελθεῖν, καὶ ἀγιότητος ἑκατέραν μετασχεῖν, οὕτω φησὶν²⁰, Εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ

1. Ῥωμ. αὐτ. 20 — 24.

2. ἐν ἄπ. X.— προητοιμασμένους εἰς Εὐ.

3. ἐντ. λ. Γ'.

4. Λα. Εὐ.— ἀμεταμέλητον χάριν Ἀ. Οὐ. Μι.

5. Ῥωμ. ΙΑ' 29.

6. Λα. Εὐ.— πάντες Ἀ. Οὐ. Μι.

7. ἐν ἄπ. X.— ἐξεκήρυξε τῆς νόμοθεσίας Εὐ.

8. Ῥωμ. αὐτ. 1, 2.

9. Εὐ.— φησὶν· Μὴ ἐν λ. X.

10. καὶ ἡμῶν γε (κ. κατ.)— αὐτοῦ ἐν ἄπ. X. (κ. κατ.).

11. Λα.— αὐτοῦ; μὴ γένοιτο· οὐκ Εὐ.

12. Λα.— λέγω οὖν, Μὴ ἀπώσατο ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο . . . οὐκ ἀπώσατο (Ῥωμ. αὐτ.)— ἐξεκήρυξε, φησὶν· Μὴ ἀπώσατο ἐν λ. X.

13. ἐν ἄπ. X.— ἐναργῶς τίνα λέγει Θεόν, καὶ πόθεν δηλοῖ, ὅτι Εὐ.

14. Λα.— μὴ ἐν λ. X.

15. Ῥωμ. αὐτ. 1.

16. ἐν ἄπ. X.— ἐγὼ φησιν Εὐ.

17. ἐν ἄπ. X.— αὐτοῦ Εὐ.

18. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

19. ἐν ἄπ. X.— ἀνακηρύττων ὁ Παῦλος, καὶ Εὐ.

20. Ῥωμ. αὐτ. 16.

οὐ κλάδοι· καὶ¹, Οὐ οὐ τὴν ῥίζαν βασιλεύεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα οὐ· καὶ², Εἰ ὁ³ Θεὸς τῶν κατὰ γῆν κλάδων οὐκ ἐφείσατο (ἔπεσε γὰρ τῶν ἐκπειρασάντων γὰ κῶλα ἐν τῇ ἐρήμῳ⁴, καὶ πολλὰ ἄλλα μετέβητε πάλιν τοὺς ὑπαιτίους), μήπως ὁ αὐτὸς οὐδὲ ποῦ φεῖσινται⁵, οὐκ ἄλλος μὲν ἐκείνων, ἄλλος δὲ σοῦ, ἀλλ' ὁ αὐτός· καὶ πάλιν⁶, "Ἰδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν· τίνας; Χριστοῦ⁷, ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας ἀποτομίζει, ἐπὶ δὲ οὐ⁸ χρηστότητα. Τί δ' ἂν βούλονται ἡ ἀπαρχὴ καὶ τὸ φύραμα καὶ ἡ ῥίζα καὶ οἱ κλάδοι, καὶ οἱ αὐτοφυεῖς καὶ οἱ δι' ἐγκυρρίσεως⁹, εἰ μὴ τὴν ἀλληλουχίαν καὶ συγγένειαν, καὶ ὅτι τοῦ αὐτοῦ νομοθέτου, φωναῖς δηλοῦσιν ἐναργεστάταις; Φησί¹⁰ δὲ πάλιν περὶ τῶν οὕτω τῇ πίστει Χριστοῦ προσδεδραμηκότων Ἰσραηλιτῶν¹¹, Κατὰ μὲν¹² τὸ εὐαγγέλιον ἐχθροὶ δι' ἡμᾶς, κατὰ δὲ ἐκλογὴν¹³ ἀγαπητοὶ διὰ τοὺς πατέρας· ὅθεν¹⁴ δηλῶν, ὅτι ἀγαπητοί, τὸ ἀμεταμέλητον τῶν χαρισμάτων καὶ τὴν κλησιν παράγει τοῦ Θεοῦ· «'Αμεταμέλητα γὰρ, φησί¹⁵, τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλησις τοῦ Θεοῦ· » καὶ¹⁶, "Ὅσα προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη· διατί; ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν, ἃ ἔστιν ἡ παλαιά, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν· εἴτα τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως Θεὸν ἀνακηρύττων τὸν ἀληθινὸν Θεόν (οὐ γὰρ ἂν εἴη Θεὸς παρακλήσεως καὶ ὑπομονῆς, οὐδ' ἂν πλέον ἐκμανοῖεν¹⁷ οἱ τοῦ πονηροῦ θεράποντες, ὁ ἐχθρός), 'Ο δὲ Θεός, φησί¹⁸, τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως ὁψή ἡμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις κατὰ

1. Λύτ. 18.

2. Λύτ. 21.

3. ἐν ἄπ. X.- Εἰ γὰρ ὁ ('Ρωμ. αὐτ.).

4. 'Εβρ. Γ' 17.

5. ἐν ἄπ. X.- φεῖσεται Εὐ.

6. 'Ρωμ. αὐτ. 22.

7. ἐν ἄπ. X.- Θεοῦ ('Ρωμ. αὐτ.).

8. ἐν ἄπ. X.- δέ σε Εὐ. ('Ρωμ. ΙΑ' 22).

9. 'Ρωμ. αὐτ. 21.

10. ἐντ. λ. Εὐ.

11. 'Ρωμ. αὐτ. 25.

12. Λύτ. 28.

13. ἐν ἄπ. X.- κατὰ δὲ τὴν ἐκλογὴν ('Ρωμ. αὐτ.).

14. 'Α. Οὐ. Μι.- Πόθεν Λα.

15. 'Ρωμ. αὐτ. 29.

16. Λύτ. ιε' 4.

17. 'Α. Οὐ. Μι.- ἐκμανῶσιν Λα.

18. 'Ρωμ. αὐτ. 5, 6.

Χριστὸν Ἰησοῦν, ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζητε τὸν Πατέρα¹ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἄλλον καὶ ἄλλον, ἀλλὰ τὸν προκαταγγείλαντα μὲν τὴν ἔλευσιν τοῦ Υἱοῦ, παρσχόντα δὲ τὰς γραφάς, καλέσαντα δὲ εἰς τὴν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ² πίστιν τὸν τῆς παρακλήσεως καὶ ὑπομονῆς Θεόν, τὸν τῆς ὁμοφροσύνης δοτῆρα, οὗ εἰς δόξαν προσελάβετο³ ἡμᾶς ὁ Χριστός, διάκονος γεγενημένος τῆς περιτομῆς⁴. Ἐν⁵ ἄλλοις δὲ πάλιν φησί⁶, Περιτετμημένος⁷ τις⁸ ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω⁹ ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμένεσθω· ἡ περιτομή οὐδὲν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδὲν ἐστίν (εἴτα πρόσχες!), ἀλλὰ⁹ τήρησις ἐντολῶν Θεοῦ, ἐνὸς δηλονότι καὶ οὐ δύο θεῶν¹⁰. τῶν δὲ ἐντολῶν ἡ μὲν ἐκέλευσε περιτέμεσθαι, ἡ δὲ μή. ὧν ἑκατέραν¹¹ ἀνείπε¹² τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐ γὰρ θεῶν· ὥστε¹³ εἷς Θεὸς ὁ ἀληθινός¹⁴ καὶ Πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ¹⁵, ὁ καὶ τὴν περιτομὴν διὰ τοῦ Ἀβραάμ· εἰς μυστηρίου τελείωσιν χρόνοις ὀρισμένοις δοῦς, καὶ τοὺς ἐν ἀκροβυστίᾳ διὰ τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ προσειληφώς¹⁶. Ἐτέρωθεν¹⁷ δὲ λέγει¹⁸, Δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο (ποῖον, ἢ τὸ ἡμέτερον σῶμα; ὃ οἱ τῆς πλάνης μαθηταὶ χαρίζονται τῷ ἐχθρῷ) τί οὖν; δεῖ τὸ φθαρτὸν τοῦτο σῶμα ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, φησί, καὶ τὸ¹⁹ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν. Καὶ πῶς ἐστίν ἀγαθοῦ Θεοῦ, εἰ πλάσμα ἦν τὸ σῶμα τοῦ πονηροῦ, ἐκ φθαρτοῦ μὲν ἄφθαρτον, ἐκ δὲ θνητοῦ ἀθάνατον αὐτὸ μετασκευάσαι; Ὅταν²⁰ γὰρ τὸ πο-

1. ἐν ἄπ. X.- δοξάζετε τὸν Θεὸν καὶ Πατέρα ('Ρωμ. αὐτ. 6).

2. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἄπ. X. (κ. κατ.).

3. Λα.- προσέλαβεν ἐν λ. X.

4. 'Ρωμ. αὐτ. 7, 8.

5. ἐντ. ὁκ. Εὐ.

6. Εὐ.- φησὶν ἐν λ. X.

7. Α' Κορινθ. ζ' 18, 19.

8. ἐν ἄπ. X. (κ. κατ.).- τις Εὐ. (κ. κατ.).

9. ἐν ἄπ. X.- οὐδὲν ἐστίν, ἀλλὰ Εὐ.

10. Εὐ.- ἐντολῶν Θεοῦ, οὐ θεῶν ἐν λ. X.

11. Εὐ.- ἑκατέρα Λα.- ἐκότερον Οὐ. Μι.- ἑκατέρω Α'.

12. ἐν ἄπ. X.- ἀνωμολόγησε Εὐ.

13. ἐν ἄπ. X.- τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ, ὥς τε Εὐ.

14. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΖ' 3.

15. 'Ρωμ. αὐτ. 6.

16. Α' Κορινθ. αὐτ.- 'Ρωμ. αὐτ. 8.

17. ἐντ. λ. Εὐ.

18. Α' Κορινθ. ιε' 53.

19. Λα.- ποῖον ἢ τὸ ἡμέτερον σῶμα; ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, φησί, καὶ τὸ ἐν λ. X.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅτε ἐν ἄπ. X.

νηρὸν σῶμα καὶ πλάσμα τοῦ πονηροῦ ἐκ θνητοῦ μὲν εἰς ἀθανασίαν, εἰς ἀφθαρσίαν δὲ ἐκ φθαρτοῦ παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ μεταποιηθῆ Θεοῦ, οὐ μόνον οὐκ ἀλθρεύσει ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος¹, ὅτι, Κατεπόθῃ ὁ θάνατος εἰς νίκος, καὶ ὅτι ἐπὶ τέλει τῶν αἰώνων² πάντων ἐκπεσεῖται, καὶ ὧν ὅπωςδῆποτε³ ἦρχεν ὁ ἐχθρός, οἷα προκειμένων αὐτοῦ τοῖς ἔργοις τοῖς ποιηροῖς⁴, ἀλλὰ⁵ καὶ τὸ ἀνάπαλιν τηνικαῦτα τὸ κράτος ἀναμψήριστόν τε καὶ ἀδιάδοχον σχήσει⁶, τοῦ θνητοῦ καὶ φθαρτοῦ πλάσματος αὐτοῦ εἰς ἀθανασίαν καὶ ἀφθαρσίαν ἀνηγμένου. Ὅρα⁷ δέ μοι κἀντεῦθεν τὸν πλοῦτον τῆς σοφίας⁸ Παύλου, ἦν, ὡς ἔοικεν, ἀρθεῖς ἕως τρίτου⁹ οὐρανοῦ¹⁰, ἐμυήθη¹¹, ὅπως¹² διαγορὰν μὲν τῆς καινῆς καὶ τῆς παλαιᾶς εἰσάγει, προβλέπων δὲ τὴν ἀποστασίαν, καὶ πᾶσαν αὐτῆς ἐκκόπτων ματαιολογίαν¹³ εὐθὺς πάλιν ταῦτα συνεπιφέρει· λέγει¹⁴ μὲν γάρ¹⁵, Ὡστε¹⁶ εἴ τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις (ἀνακαινίζεσθε!)· τὰ¹⁷ ἀρχαῖα παρηλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινὰ¹⁸, ἀλλ'¹⁹ ὅρα τὸ δραστήριον καὶ σοφὸν καὶ περιδέξιον τοῦ ἀνδρός· Τὰ²⁰ δὲ πάντα, φησί²¹, καὶ ἡ νέα δηλονότι καὶ ἡ παλαιά, ἐκ τοῦ Θεοῦ, τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οὐκοῦν²² καὶ τῶν παρελθόντων καὶ τῶν παρόντων ὁ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀγαθὸς Πατήρ,

1. Α' Κορινθ. αὐτ. 54.
2. Ἑβρ. Θ' 26.
3. καὶ ἡμᾶς γε. - ὅπως δῆποτε ἐν ἄπ. X.
4. Κολλοσσ. Α' 21.
5. Λα. - ἔργοις τοῦ Πονηροῦ, ἀλλὰ ἐν λ. X.
6. Ἀ. Οὐ. Μι. - σχεῖν Λα.
7. ἐντ. ἀκ. Εὐ.
8. Ῥωμ. ΙΑ' 33.
9. Οὐ. (σημ.). - ἀρθεῖς εἰς τρίτον Λα. - ἀρθεῖς τὸν τρίτον Ἀ. Μι.
10. Β' Κορινθ. ιβ' 2.
11. Ἀ. Οὐ. Μι. - οὐρανῶν ἐμυήθη Λα.
12. ἐν ἄπ. X. - Ὅρα μοι τὴν σοφίαν τοῦ Παύλου, ὅπως Εὐ.
13. Α' Τιμόθ. α' 6.
14. Β' Κορινθ. ε' 17.
15. ἐν ἄπ. X. - λέγει γὰρ Εὐ.
16. ἐντ. λ. Εὐ.
17. ἐντ. ἀκ. Εὐ.
18. ἐν ἄπ. X. - καινὰ τὰ πάντα (Β' Κορινθ. αὐτ.).
19. ἐντ. λ. Εὐ.
20. ἐντ. ἀκ. Εὐ.
21. Β' Κορινθ. αὐτ. 18.
22. ἐντ. λ. Εὐ.

αὐτὸς ἦν καὶ δοτὴρ καὶ προνοητὴς καὶ δημιουργός. Πῶς δ' ἂν εἴη πλάσμα τὸ σῶμα τοῦ ἐχθροῦ, τοῦ αὐτοῦ πνευματοφόρου ῥήτορος τὴν Ἰεζεκιήλ¹ προφητεύαν² οἰκειουμένου, καὶ λέγοντος³, Ὑμεῖς ναὺς γὰρ⁴ Θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ Θεός, ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω· καὶ ἔσομαι αὐτῶν Θεός, καὶ αὐτοὶ ἔσονται μοι λαός⁵; Εἰ οὖν Χριστοῦ μὲν ἡμεῖς ναὺς, ὡς Παῦλος βούλ⁶, μάρτυρα τὸν Ἰεζεκιήλ⁶ προῖτάς, καὶ οὐκ ἄλλος ἦν Θεός, ὁ ἐν Ἰεζεκιήλ⁷ λαλήσας, ἀλλ'⁸ αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ Υἱός, οὗ ναὸν ἡμεῖς ὁ Θεσπέσιος Παῦλος καὶ οἶδε⁹, καὶ ἀποκαλεῖ, ποῦ τὸ πλάσμα τοῦ πονηροῦ; ποῦ δὲ ἡ διπλῇ καὶ ἀντικειμένη ἀρχή; Ὡς δὲ ἀνακαλύπτων¹⁰ τὸ τῆς ἀληθείας φέγγος, καὶ¹¹ καθαρὸς ἡμεῖς παραγγέλλων¹² εἶναι καὶ ἀφωρισμένους τῶν ἀκαθάρτων¹³, ὡς ἂν εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας ἀναγραφείμεν τοῦ Θεοῦ (Καὶ ὑμεῖς γάρ, φησὶν, ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας), ἐπάγει¹⁴ καὶ τὸν ἐπαγγελάμενον ταῦτα, ὅτι¹⁵ κύριός ἐστι παντοκράτωρ¹⁶. συνδιαπλέκει δὲ καὶ πρὸς τίνας αἱ ἐπαγγελίαι, ὅτι διὰ τῶν πατέρων πρὸς ἡμᾶς· ἐπιφέρει γάρ¹⁷, Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοί, καθαρίσωμεν¹⁸ ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς¹⁹ καὶ πνεύματος ἐπιτελοῦν-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ΗΣΑΙΟΥ' ἐν ᾠπ. X.

2. ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΑΖ' 21, 27.

3. Β' Κορινθ. ε' 16.

4. ἐν ᾠπ. X.- ὑμεῖς γὰρ ναὺς (Β' Κορινθ. αὐτ.).

5. ἐν ᾠπ. X.- Τύδε λέγει Κύριος. . Καὶ ἔσται ἡ κατασκήνωσίς μου ἐν αὐτοῖς, καὶ ἔσονται αὐτοῖς Θεός, καὶ αὐτοὶ μου ἔσονται λαὸς ΙΕΖΕΚΙΗΛ, αὐτ.- ὅρα καὶ Λευϊτικοῦ ΚΣ' 11, 12: Καὶ θήσω τὴν σκηνήν μου ἐν ἡμῖν. . καὶ ἐμπεριπατήσω ἐν ἡμῖν καὶ ἔσομαι ἡμῶν Θεός, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι λαός.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- Ὑσαῖαν ἐν ᾠπ. X.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- Ὑσαῖα ἐν ᾠπ. X.

8. ἐντ. ἀκ. Γ.

9. Γ.- Παῦλος οἶδε ἐν λ. X.

10. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

11. ἐν ᾠπ. X.- φέγγος ὁ θεῖος ἀπόστολος, καὶ Εὐ.

12. ἐν ᾠπ. X.- παραγγέλλων Εὐ.

13. Εὐ.- καθαρὸς ἡμεῖς καὶ ἀφωρισμένους παραγγέλλων εἶναι τῶν ἀκαθάρτων ἐν λ. X.

14. Λα.- ἀκαθάρτων, ὡς ἂν εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας ἀναγράφει ἡμῖν τοῦ Θεοῦ. καὶ ὑμεῖς γὰρ φησιν ἔσεσθέ μοι εἰς υἱοὺς, καὶ θυγατέρας, ἐπάγει Εὐ.- ἀκαθάρτων, ὡς ἂν εἰς υἱοὺς καὶ θυγατέρας, ἐπάγει Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

15. ἐν ᾠπ. X.- τὸν ταῦτα ἐπαγγελάμενον, ὅτι Εὐ.

16. Β' Κορινθ. αὐτ. 17, 18.

17. Αὐτ. Ζ' 1.

18. ἐν ᾠπ. X.- ἐπαγγελίας, ἀδελφοί, καθαρίσωμεν Εὐ.

19. ἐν ᾠπ. X.- σαρκὸς Εὐ.

τες ἀγνισύνῃν ἐν φρόνῳ Θεοῦ. Ὡστε ἡμεῖς μὲν ἐπηγγέμεθα ταῦτα, ἀρξάμενης τῆς ἐπαγγελίας ἀπὸ τῶν πατέρων· καὶ οὐπερ ἐκεῖνος ὁ λαὸς Θεοῦ¹, τοῦ αὐτοῦ καὶ ἡμεῖς· καὶ ὡς τῶν ἐν² τῇ παλαιᾷ οἱ καθ' ἑαυτοὺς τοῦ Θεοῦ, οὕτω καὶ οἱ ἐν τῇ νέᾳ καθ' ἑαυτοὺς τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ³. Κτίστην δὲ πάντων πολλάκις ὁ αὐτὸς τῆς ἀληθείας διαγγέλλων κήρυξ τὸν τε⁴ Πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ⁵ καὶ αὐτὸν τὸν ἀληθινὸν αὐτοῦ Ἰῶν⁶ οὐδὲν ἥττον καταγγέλλει τοῦτο, καὶ⁷ ἐν οἷς ὑμνεῖ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ καὶ τοῦ καταπιστευθέντος μυστηρίου τὴν δυνάμιν· εἰπὼν γάρ⁸, ὡς, Ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἐδόθη⁹ ἡ χάρις αὐτῇ ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελισθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ Χριστοῦ, καὶ¹⁰ φωτίσαι πάντας, τίς ἢ οἰκονομία¹¹ τοῦ μυστηρίου, τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ Θεῷ, αὐτίκα¹² συνάπτει, τῷ τὰ πάντα¹³ κτίσασθαι διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὥστε πάντων μὲν κτίστης ὁ Πατήρ, πάντων δὲ κτίστης ὁ Ἰῶς¹⁴. κοινὸν γὰρ καὶ ἀδιάφορον, ὥσπερ ἡ φύσις καὶ ἡ ἐξουσία¹⁵ καὶ ἡ βασιλεία¹⁶ καὶ ἡ δυνάμις¹⁷, οὕτω καὶ ἡ δημιουργία¹⁸ τῶν ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων¹⁹ καὶ ἡ ἐξ²⁰ οὐκ ὄντων εἰς τὸ εἶναι προαγωγή καὶ οὐσίωσις· καὶ²¹ μετ' ὁ-

1. ἐν ᾧ. X. - Ὡστε ἡμῶν ἐπήγγελλται ταῦτα ἀπὸ τῶν Πατέρων ἀρξάμενα, καὶ οὐπερ Θεοῦ ὁ λαὸς Εὐ.

2. ἐν ᾧ. X. - καὶ ὥσπερ ἐν Εὐ.

3. ἐν ᾧ. X. - καὶ ὡς τοῦ Θεοῦ ἱ.

4. ἐν ᾧ. X. - Ὁ αὐτὸς ἀπόστολος κηρύσσων κτίστην πάντων τὸν τε Εὐ.

5. Α' ΠΕΤΡΟΥ δ' 19.

6. ἐν ᾧ. X. - τὸν ἀληθινὸν Ἰῶν Εὐ.

7. Εὐ. - καταγγέλλει, καὶ ἐν ᾧ. X.

8. Ἐφεσ. ἱ' 8, 9.

9. ἐν ᾧ. X. - πάντων τῶν αἰώνων ἐδόθη (Ἐφεσ. αὐτ. 8).

10. ἐν ᾧ. X. - πλοῦτον τοῦ κυρίου καὶ ἱ.

11. ἐν ᾧ. X. - τίς ἢ κοινωνία (Ἐφεσ. αὐτ. 9).

12. Λα. ἱ. Εὐ. - αὐτίκα Ἀ. Οὐ. Μι.

13. Λα. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. - τῷ πάντα ἱ.

14. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι. - ὥστε πάντων μὲν κτίστης ὁ Ἰῶς Λα. ἱ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΗ' 18.

16. Α' Κορινθ. αὐτ. 24.

17. Β' Κορινθ. ιβ' 9.

18. Λα. ἱ. Εὐ. - καὶ ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δημιουργία Ἀ. Οὐ. Μι.

19. Κολλοσσ. αὐτ. 16.

20. ἐν ᾧ. X. - τῶν ὁρατῶν τε, καὶ ἀοράτων πάντων, καὶ ἐξ Εὐ.

21. ἐντ. λ. Εὐ.

λίγον¹. «Τούτου χάριν κάμπτω² τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν Πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ³ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται.» Πᾶσα πατριὰ, φησὶν, οὐχὶ τίς μὲν, τίς δ' οὐ, οὐδὲ πᾶσα ἡ οὐράνιος μόνον⁴, ἀλλὰ καὶ οὐράνιον εἶπης, καὶ ἐπίγειον, καὶ ὅλον, καὶ μέρος, τούτων⁵ ἀπάντων ἐστὶ δημιουργὸς ὁ Θεὸς⁶ καὶ Πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ἐξ αὐτοῦ γὰρ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ὡς ἀνακηρύττει λαμπρῶς ὁ τῶν ἀπορρήτων μύστης καὶ θεατής, ὀνομάζεται⁷. Καὶ ἐν⁸ ἄλλοις δὲ τὰ αὐτὰ θεολογῶν, Εἷς κύριος, φησί⁹, μία πίστις, ἐν βάπτισμα· εἷς Θεὸς¹⁰ καὶ Πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων καὶ ἐν¹¹ πᾶσιν ἡμῖν. Ἀδιάστατον δὲ καὶ ἀμέριστον, ὥσπερ τὴν φύσιν καὶ τὸ θέλημα, οὕτω καὶ τὴν δημιουργίαν καὶ τὸ κράτος εἰδῶς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ, τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ σωτῆρος πεπαρησιασμένη κράζει φωνῇ. Ἐν αὐτῷ γάρ, φησὶν¹², ἐκτίσθι¹³ τὰ πάντα (πρόσεχε, τὰ πάντα), τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ ἵνα¹⁴ μὴ ἡ μανία λήρους ἄλλους ταῖς ἱεραῖς φωναῖς ὑποβάλῃ¹⁵, ἔτι κατὰ συνέχειαν ἐπεξηγεῖται, τίνα εἰσὶ τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ὅτι τὰ ὄρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, καὶ ταῦτα πάντα¹⁶ ἐν αὐτῷ φησιν¹⁷ ἐκτίσθαι καὶ δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτόν¹⁸. Πῶς οὖν ἡ ἀποστατικὴ λύσσα τῶν μὲν ὄρατῶν ἄλλον πλάττει¹⁹ ποιη-

1. Ἐφεσ. αὐτ. 14, 15.

2. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- καλύπτω Λα.

3. ἐν ἄπ. Χ.- οὐρανοῖς (Ἐφεσ. αὐτ. 15).

4. Λα.- μόνον ἐν λ. Χ.

5. Λα. Γ.- ἐπίγειον, καὶ μέρος, τούτων Ἀ. Οὐ. Μι.

6. Ἀ. Οὐ. Μι.- δημιουργὸς ὁ ἀγαθὸς Θεὸς Λα. Γ.

7. Λα. Γ.- ἀπορρήτων καὶ θεατῆς καὶ διδάσκουλος, ὀνομάζεται Ἀ. Οὐ. Μι.

8. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

9. Ἐφεσ. Δ' 5, 6.

10. ἐν ἄπ. Χ.- ἐν ἄλλοις θεολογῶν ὁ Παῦλος φησιν. Εἷς Θεὸς Εὐ.

11. Λα. Εὐ. Ἀ. Οὐ. Μι.- Πατὴρ πάντων καὶ ἐν Γ.

12. Κο.λοσσ. αὐτ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐν αὐτῷ γάρ φησιν ἐκτίσθι Εὐ.- ἐν αὐτῷ, φησί, ἐκτίσθι Γ.- Ἐν αὐτῷ γάρ, φησί, ἐκτίσθι ἐν λ. Χ.

14. ἐν ἄπ. Χ.- ἐκτίσθι τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς δηλονότι, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἵνα Εὐ.

15. ἐν ἄπ. Χ.- ὑποβάλλῃ Εὐ.

16. Κο.λοσσ. αὐτ. 16, 17.

17. Εὐ.- φησι ἐν λ. Χ.

18. ἐν ἄπ. Χ.- τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτόν ἐκτισται . . καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνεστήκε (Κο.λοσσ. αὐτ.).

19. Εὐ.- πλάττει ἐν λ. Χ.

τήν, ἄλλον δὲ τῶν ἁοράτων; Εἰ¹ γὰρ πάντα διὰ Χριστοῦ καὶ εἰς Χριστὸν ἔκτισται, καὶ αὐτὸς ἐστὶ πρὸ πάντων², καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε, ποῦ ἡ δημιουργία τοῦ ἔχθρου; Καὶ εἰ αὐτὸς³ μὲν ὁ ἀγαθὸς προάγει, προάγων δὲ συνέχει, συνέχων δὲ καὶ τῆς διαμονῆς προνοεῖται, ἐκ ποίας ἄλλης ἐνεργείας δώσουσι τῶν τοῦ Θεοῦ δημιουργημάτων τὴν ἐξουσίαν τῷ ἔχθρῳ, εἰ μὴ ἄρα δι' αὐτῶν⁴, ἐν ᾧ τε πληρωταὶ τῶν θελημάτων εἰσὶ τοῦ ἔχθρου, καὶ ἐν ᾧ μὴ πεφρίκασι θεομαχεῖν; Οὗτοι γὰρ κατὰ τοῦ κοινοῦ δεσπότου καὶ πλάστου στόμα πλατύναντες δύσφημον, καὶ κατὰ τῆς δημιουργικῆς αὐτοῦ ἐπανιστάμενοι κυριότητος, καὶ τοῖς ἐκτόποις πάθεσιν ὑποκατακλίναντες ἑαυτούς, ἐξ ὧν τε θεομαχοῦσι, καὶ ἐξ ὧν δρῶσι τὰ ἄθεςμα, ἑαυτούς ὑπέφηναν⁵ ὡς ἀληθῶς δημιουργήματα καὶ δούλους τοῦ ἔχθρου· ὧ γὰρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται.

εἰ. Ἄλλ' ὥσπερ ἐκόντες πρὸς τὰ πάθη κατασυρόμεθα⁶, καὶ κατὰ τοῦτο τῆς δημιουργικῆς προνοίας καὶ τῆς πρὸς τὸν ἀληθινὸν πλάστην οἰκειώσεως διαπίπτομεν, τὸν πονηρὸν δὲ δεσπότην ἑαυτοῖς ἐπείσάγομεν, καὶ τὴν γλῶσσαν ὀξύνειν κατὰ τοῦ εὐεργέτου καὶ πλάστου ὑπὸ τοῦ πολεμίου ἀναπειθόμεθα⁷, οὕτως ἂν τῶν παθῶν τὸ σκότος ἐκφύγωμεν, καὶ τὴν τε ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα Θεοῦ δημιουργήματα ἐπιγινῶναι θελήσωμεν, αὐτίκα μὲν ἐλαύνομεν τῆς καθ' ἡμῶν τυραννίδος τὸν ἔχθρον, καὶ ὀφθαλμοῖς ὁρῶμεν κεκαθαρμένοις μηδεμίαν ἔχοντα καθ' ἡμῶν μήτε ἰσχύν, μήτε κυριότητα, ἀλλὰ συμπατούμενον καὶ διαγελῶμενον ὑφ' ἡμῶν αὐτόν τε καὶ πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δύναμιν· Ἐπὶ ἰσπίδα γὰρ, φησί⁸, καὶ βασιλίσκον ἐπιβίβη, καὶ καταπατήσεις λέοντα καὶ ὀρέκοντα. Ἔως δ' ἂν ταῖς ψυχοφθόροις ἡδοναῖς ἰλυσπώμεθα, καὶ ὑπίσω τῶν ἐπιθυμιῶν, πρὸς ἃς ἡμεῖς ὁ ἔχθρος συνωθεῖ, πορρυνώμεθα⁹, καὶ τέμνωμεν τῇ γλώσσῃ καὶ τῷ βίῳ, καὶ διχάζωμεν εἰς μαχομένας μοίρας τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἐνός Θεοῦ ἡμῶν τὴν φύσιν καὶ τὴν βασιλείαν¹⁰ καὶ τὸ τῆς δημιουργίας ἀξίωμα, οὕμενον¹¹ οὐκ ἂν ἡμῶν οὐδενὶ γένοιτο τῆς ὑπεξου-

1. ἐντ. λ. Εὐ.

2. Κολοσσ. αὐτ.

3. Λα.- Καὶ αὐτὸς ἐν λ. X.

4. Ἀ. Οὐ. Μι.- αὐτῶν Λα. Γ'.

5. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἀπέφηναν Γ'.

6. Γ.- κατασυρόμεθα Ἀ.- κατασυρόμενοι Λα. Οὐ. Μι.

7. Λα.- ἀναπεισθόμεθα ἐν λ. X.

8. Ψαλμῶν 117' 13.

9. ΙΕΖΕΚΙΗΛ Κ' 16.- ΙΟΥΔΑ 16.

10. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- Θεοῦ ἡμῶν τὴν βασιλείαν Γ'.

11. καθ' ἡμεῖς γε.- οὕμενον ἐν ἄπ. X.

σιότητος καὶ τυραννίδος ἐλευθερωθῆναι τοῦ ἐχθροῦ, καὶ πρὸς τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν Θεὸν καὶ πλάστην καὶ τὸ φῶς τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας ἐναυγασθῆναι. Διὰ γὰρ τοῦ σῃσαι τὴν μίαν ἀρχήν, καὶ ταύτης ἡμᾶς αὐτοὺς ἀπορρηξαι, καὶ τὸν ἀληθινὸν ἡμῶν ποιητὴν¹ καὶ δεσπότην ἀθετῆσαι, μεγάλην καθ' ἡμῶν λαμβάνων τὴν ἰσχύν² ὁ ἐχθρὸς πείθει τότε μετὰ πολλῆς τῆς ἐξουσίας, οὗς ἤδη ἔλαβεν ὑποκύψαντας αὐτοῦ ταῖς ὁρμαῖς, καὶ ποιητὴν καὶ δεσπότην αὐτὸν ἀνομολογεῖν³. Καὶ τί ἂν εἴη τούτου ἀθεώτερον, ἢ ἀθλιώτερον⁴, καταλιπόντας⁵ τὸν δημιουργὸν προσελθεῖν⁶ τῷ ἐχθρῷ, καὶ τὸν σωτῆρα φυγόντας⁷ τῷ φθοροποιῷ προσδραμεῖν, καὶ τὸν παρέχοντα μὲν τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ὑπεριδεῖν, τῷ δὲ πρὸς τὴν ἡτοιμασμένην αὐτῷ κόλασιν ἔλκοντι σπουδαίως κατακολουθεῖν, καὶ εἰς τὴν γένειαν τοῦ ἀτελευτήτου πυρὸς τῷ ἀπατεῶνι τοὺς ἀπατηθέντας συγκαταδικάζεσθαι⁸;

ς'. Ἄλλ' ὦ κοινωνοὶ τῆς ἡμῶν φύσεως καὶ δημιουργίας, καὶ ἐξέστητε⁹ τῆς ὄψεως, ὅψε γοῦν ἀνανήψαντες¹⁰ ἐπιστρέψατε¹¹ τὰς καρδίας ὑμῶν¹² πρὸς τὸν κοινὸν δεσπότην¹³ καὶ δημιουργόν, πρὸς τὸν εὐεργέτην καὶ πρόνοητήν, πρὸς τὸν διπλάσαντα τὸ σῶμα¹⁴, καὶ ἐμπνεύσαντα τὴν ψυχὴν¹⁵, πρὸς τὸν δι' ἡμᾶς σαρκωθέντα¹⁶, καὶ ἐνανθρωπήσαντα¹⁷, καὶ σταυρωθέντα¹⁸, καὶ τὴν ἀνάστασιν διὰ τοῦ οἰκείου σώματος ἐγκαινίσαντα¹⁹. Ἐπίγνωτε τὸν ἀγαθὸν Πατέρα αὐτοῦ, ὅς διὰ τοῦ

-
1. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ τὸν μὲν ἀληθινὸν ποιητὴν ἐν ἄπ. X.
 2. καθ' ἡμᾶς γε.- τὴν ἀρχήν ἐν ἄπ. X.
 3. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- δεσπότην ἀνομολογεῖν Γ'.
 4. Λα. Γ'- ἀνομολογεῖν. Καὶ τί ἂν εἴη τούτου ἀθλιώτερον 'Α. Οὐ. Μι.
 5. καθ' ἡμᾶς γε.- καταλιπόντες ἐν ἄπ. X.
 6. Λα. Γ'- προσελθεῖν μὲν Οὐ. (σημ.).- προσέλθωμεν 'Α. Μι.
 7. 'Α. Οὐ. Μι.- φυγόντες Λα. Γ'.
 8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 22. ΚΕ' 41.
 9. Λα.- ἐξίστητε ἐν λ. X.
 10. Β' Τιμόθ. β' 26.
 11. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀνανήψαντες καὶ ἐπιστρέψατε Γ'- ἀνανήψατε καὶ ἐπιστρέψατε Λα.
 12. ΗΣΑΙΟΥ ΜΣ' 8.- Πράξεων ΚΗ' 27.
 13. ΙΟΥΔΑ 4.
 14. 'Ρωμ. Θ' 20.
 15. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ ΙΕ' 11.
 16. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 14.
 17. 'Ρωμ. Ε' 15.
 18. 'Αποκαλύψεως ΙΑ' 8.
 19. Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 3.

Υἱοῦ¹ καὶ τοῦ² ἁγίου Πνεύματος αὐτοῦ³ πάντα ὑπέστησεν ἐκ μὴ ὄντων, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα⁴, τὰς δυνάμεις⁵, τὰς ἐξουσίας⁶ καὶ αὐτὸν τὸν ἐχθρόν, οὐ πονηρίας μεταδούς (μή τι⁷ γένηται! πόθεν γὰρ ἐν τῷ ἀγαθῷ ἡ μετάδοσις τοῦ κακοῦ;), ἀλλ' ἀγαθότητος ἀπόλαυσιν παρασχών, ἣν ἐκεῖνος μετέβαλεν εἰς κακίαν, ὥσπερ καὶ οἱ νῦν πειθαρχοῦντες αὐτῷ· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι λαβόντες μέγα ἀγαθόν, τὸ αὐτοδέσποτον τῶν λογισμῶν, δι' οὗ καὶ ὁ πλάστης⁸ εἰκονίζεται, μετέστρεψαν τοῦτο⁹, τὴν χρῆσιν αὐτοῦ διαφθείραντες, πρὸς ἔσχατον κακόν· δι' οὗ γὰρ ὑμνεῖν ἔλαβον τὸν δημιουργόν, τούτῳ πρὸς ὕμνους ἐχρήσαντο τοῦ ἐχθροῦ, καὶ ὅτῳ¹⁰ χρωμένους ἐνῆν τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας κληρονόμους γενέσθαι¹¹, τοῦτῳ¹² παρὰχρῶμενοι σπουδάζουσι τὴν ἵεριναν τοῦ πυρός, ὃ¹³ ἡτοίμασται τῷ διαδόλῳ, ὑπελθεῖν¹⁴. Ἀλλ' ἀνανήψατε¹⁵, διανύσσετε, γρηγορήσατε, ὥστε τοῦ ἐχθροῦ τὴν ἐξουσίαν ἀποσκευασθῆναι ἀπ' ὑμῶν¹⁶, μηδὲ ἐπ' ὑμᾶς παραστήσατε τὰς ἀποστολικὰς προφητείας, μᾶλλον δὲ τὰς τοῦ Πνεύματος, πληρουμένους· καὶ γὰρ¹⁷, Τὸ Πνεῦμα¹⁸ ἡρπῶς λέγει· ἐν¹⁹ ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονται τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνοις²⁰ καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων²¹, ἐν ὑποκρίσει²²

1. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 3.
2. Λα. Γ.- καὶ διὰ τοῦ Ἀ. Οὐ. Μι.
3. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ.
4. Κο.λοσσ. αὐτ. 16.
5. Ῥωμ. ΙΙ' 38.
6. Κο.λοσσ. αὐτ.
7. Λα. Γ.- μήτι Ἀ. Οὐ. Μι.
8. Λα. Γ.- καὶ πλάστης Ἀ. Οὐ. Μι.
9. Γα.λάτ. Α' 7.
10. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅτι ᾧ ἐν ἄπ. Χ.
11. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 5.- ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 19.
12. Ἀ. Οὐ. Μι.- τοῦτοις Λα. Γ'.
13. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἢ Λα Γ'.
14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 22. ΚΕ' 41.
15. Β' Τιμόθ. Ε' 26.- Α' ΠΙΕΤΡΟΥ ε' 8.
16. Α' ΠΙΕΤΡΟΥ, αὐτ. 8, 9.
17. Α' Τιμόθ. δ' 1 — 3.
18. ἐν ἄπ. Χ.- Τὸ δὲ Πνεῦμα (Α' Τιμόθ. αὐτ. 1).
19. ἐν ἄπ. Χ.- λέγει, ὅτι ἐν (Α' Τιμόθ. αὐτ.).
20. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- πλάνης ἐν ἄπ. Χ. (κ. κατ.).
21. καθ' ἡμᾶς γε.- δαιμόνων ἐν ἄπ. Χ.
22. Λα. Γ.- δαιμόνων, ὑποκρίσει Ἀ. Οὐ. Μι.

ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν¹ συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἔκτισεν² εἰς μετέληψιν ("Α, φησὶν, ὁ Θεός, οὐχ ὁ ἐχθρός, ἔκτισε)· καὶ τίσιν; ἵνα μηδεμίᾳ σοι πλάνης πρόφασις ὑπολειφθῇ, τοῖς πιστοῖς³, εὐθὺς συναρμόττει⁴, καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν. Ὡστε πᾶς μὲν ὁ πιστὸς καὶ ἐπεγνωκὼς τὴν ἀλήθειαν οἶδε πάντα καὶ μετὰ πάντων καὶ τὰ βρώματα κτίσματα εἶναι τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ, ὁ δὲ εἰς ἕτερον ἀναφέρων ἐξ αὐτῶν τινα, οὗτός ἐστι, περὶ οὗ τὸ ἅγιον εἶπε Πνεῦμα· "Ἔστιν ὁ⁵ προσεσχηκὼς πνεύμασι πλάνοις⁶ καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων, καὶ τῆς ἀληθοῦς ἡμῶν τῶν χριστιανῶν πίστεως ἀποστάτης· περὶ οὗ καὶ ἐτέρωθι ὁ τοῦ Πνεύματος ὑποφῆτης προφητεύει, "Ἐν ἐσχάταις⁷ ἡμέραις, λέγων⁸, ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί· ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φιλαντοὶ, φιλόργυροι, ἀλαζόνες, βλάσφημοι⁹, γονεῦσιν ἀπειθεῖς· καὶ τὰ ἄλλα ἀκόλουθα καταλέγων πάθῃ τῆς προφητείας πέρας ποιεῖται¹⁰. Μόρφωσιν ἔχοντες¹¹ εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἡρνημένοι· καί¹², "Ὁν τρόπον Ἰαννῆς¹³ καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν¹⁴ Μωσεῖ, οὕτω¹⁵ καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ συντάττει τὴν μὲν ἀλήθειαν τῷ Μωϋσεῖ¹⁶, τοὺς δὲ ἀνθεστηκότας τῇ ἀληθείᾳ, τῷ Ἰαννῇ¹⁷ καὶ τῷ Ἰαμβρῇ. Εἰ δὲ Μωϋσῆς μὲν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐν τῇ αὐτῇ τάξει, Ἰαννῆς¹⁸ δὲ καὶ Ἰαμβρῆς σύστοιχοι τοῖς ἀνθισταμένοις τῇ ἀληθείᾳ, πῶς οὐ κατ' αὐτῶν ἡ προφητεία ταῦτα προεῖπεν; οἱ γὰρ κατὰ Μωσέως λυττωντες ἀνθίστανται μὲν τῇ ἀληθείᾳ, συνίστανται δὲ καὶ συνδυσθημῶσι

1. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- οἰκείαν Γ.

2. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἔ.π.λασεν Λα.

3. Α' Τιμόθ. αὐτ.

4. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- πιστοῖς αὐτοῖς συναρμόττει Γ.

5. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- Πνεῦμα ὁ Γ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- πλάνης ἐν ἅπ. Χ.

7. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἐσχάταις Λα.

8. Β' Τιμόθ. γ' 1, 2.

9. ἐν ἅπ. Χ.- ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι (Β' Τιμόθ. αὐτ. 2).

10. Β' Τιμόθ. αὐτ. 5.

11. ἐν ἅπ. Χ.- ἔχοντες μὲν μορφωσιν (Β' Τιμόθ. αὐτ.).

12. Β' Τιμόθ. αὐτ. 8.

13. 'Α. Οὐ. Μι.- ὁν τρόπον Ἰαννῆς Λα. Γ.- ὁν τρόπον δὲ Ἰαννῆς (Β' Τιμόθ. αὐτ.).

14. Λα.- ἀνθέστηκεν 'Α. Οὐ. Μι.- ἐπέστησαν Γ.

15. ἐν ἅπ. Χ.- Μωϋσεῖ, οὕτως (Β' Τιμόθ. αὐτ.).

16. καθ' ἡμᾶς γε.- Μωϋσῇ ἐν ἅπ. Χ.

17. 'Α. Οὐ. Μι. (κ. κστ.).- Ἰαννῇ Λα. Γ. (κ. κστ.).

18. 'Α. Οὐ. Μι.- Ἰαννῆς Λα. Γ.

τῷ Ἰαννῇ καὶ τῷ Ἰαμβρῇ· καὶ ἐξ οὗ ψεύδους ἐπήρθησαν οἱ παλαιοὶ ἀποστάται στᾶσιν κατὰ Μωσέως ἀναστῆσαι, διὰ τοῦ αὐτοῦ καὶ οἱ νέοι ἡλαζονεύσαντο κατὰ τε τῶν μωσαϊκῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ταῦτα νομοθετήσαντος τυραννίδα ἀνακινῆσαι¹. Πλὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον τούτοις ἡ διαφορὰ· τοῖς μὲν γὰρ ἐν μελέτῃ τὸ κακὸν ἔστι, τῆς πληγῆς πρὸ τῆς πράξεως τοὺς πράξαντας ἄν, εἰ μὴ μετῆλθε, τῆς ἐγχειρήσεως ἀπαχούσης· οἱ δὲ μεμελετήκασι δυσσεβῶς, τῆς φιλανθρωπίας, ἀντὶ τοῦ τιμωρίαν λαβεῖν, τὴν μετάνοιαν ἀναμενούσης, οἷα δὲ καταφρονηταί, καὶ δευτέρῳ κακῷ τὸ προλαβὸν χεῖρον ποιοῦντες καὶ τὴν γλῶσσαν ὀπλίξειν κατὰ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων οὐ διαλιμπάνουσι, διὰ μὲν τῶν ὕβρειων, ἃς καταχέουσι τοῦ Θεοῦ θεράποντος, συνεξυβρίζοντες καί, ἃς ἐδέξαντο, νομοθεσίας δεσποτικᾶς, διὰ δὲ τῶν εἰς τὰς νομοθεσίας πρροινῶν κατ' αὐτοῦ τοῦ νομοθέτου καὶ πάντων δημιουργοῦ τὰς ἀσελγεῖς ἐκείνας καὶ ἀθέους² ἀπορρίπτοντες φωνάς. Τοιαύτη τῆς ἀποστασίας ἡ νέα καὶ πρόσφατος κατὰ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων τυραννίς, μᾶλλον δὲ τὸ διὰ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης, ὥσπερ ἐξ ἐχίδνης, πολύμορφόν τι καὶ ἀλλόκοτον ἀποτεχθέν θηρίον, καταφαγὸν μὲν τὴν γαστέρα τῆς τεκούσης, πλέον δὲ τὸν ἴον³ τῆς βλασημίας ἀποπτύον κατὰ τοῦ δημιουργοῦ⁴. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ ὕστερον.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ τὰς ἱερολογίας ὁ λόγος ὡς ἐν ἐπιδρομῇ διῆλθεν, αἰ⁵ τὸν ἀγαθὸν Πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτὸν τὸν ἡγαπημένον υἱὸν δημιουργὸν τοῦ παντός καὶ κτίστην, ὅσα τε ἐν τοῖς αἰσθητοῖς καὶ ὅσα ἐν τοῖς νοητοῖς ἐξετάζεται⁶, περιφανῶς ἀνεῖπόν τε καὶ ἀνεκήρυξαν, ἔτι μοι δοκεῖ⁷ διελεῖν, καὶ ἐμφανέστερον ἐπιδειῖναι, τίς τε ἐστὶν ὁ πρῶτος γνώμη μὲν τολμηρᾷ, ῥήμασι δὲ τοῖς αὐτοῖς τῆς θεομαχίας ταύτης διδάσκαλος, καὶ τίνα ῥητῶς⁸ τὴν δίκην τίσουσιν οἱ τὸν τοῦ παντός βασιλέα⁹ μὴ θελίσαντες βασιλεύειν ἐφ' ἑαυτῶν¹⁰, ἀλλὰ μετὰ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν καὶ τὰ σώματα αὐτῶν¹¹ τοῦ πλάστου μὲν διασπῶντες,

1. Γ.- ἀνακινεῖν Λα.- κινεῖν Ἀ. Οὐ. Μι.

2. Λα.- ἀθέτους Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.

3. Ῥωμ. Γ' 13.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΒ' 31.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- αἱ ἐν ἄπ. Χ.

6. Λα.- Ἀ. Οὐ. Μι.- ἐξετάζονται Γ.

7. Ἀ. Οὐ. Μι.- δοκεῖν Λα. Γ.

8. Λα.- θεομαχίας διδάσκαλος ταύτης, καὶ τίνα ῥητῶς Γ.- θεομαχίας διδάσκαλος, ταύτης ῥητῶς Ἀ. Οὐ. Μι.

9. ΛΟΥΚΑ ΚΓ' 2.

10. Αὐτ. ΙΘ' 27.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῶν ἐν ἄπ. Χ.

συνάπτοντες δὲ τῷ ἐχθρῷ. Οὐκ ἄλλοθεν δὲ οὐδ' ἡ περὶ τούτων πρόεισιν ἀπόδει-
 ξις, ἀλλὰ διὰ τῶν αὐτῶν θεοπνεύστων καὶ ἱερῶν λογίων. Ἄκουε τοίνυν τοῦ εὐαγ-
 γελιστοῦ Λουκᾶ (οὐδὲν γάρ, οἷον αὐτοῦ ἀκούειν!)· τὴν πεῖραν οὗτος, δι' ἧς ὁ
 ἀπ' ἀρχῆς ἡμῶν περυστῆς¹ ἐπεχείρησεν, ἐν ἡμετέρᾳ μορφῇ κατιδών, καὶ τὸν
 κοινὸν πειράσαι· πλάστην², ταύτην δὲ διὰ³ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας παρὰ διδούς⁴, καὶ
 μετὰ τὴν πρώτην, τὴν δευτέραν ἐπεξιών⁵, Καὶ ἀναγαγὼν αὐτόν, φησὶν, ὁ διά-
 βολος εἰς ὅρος ὑψηλὸν ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης· καὶ⁶
 εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος (Πρόσεχε τὸν νοῦν, ἄνθρωπε, πόθεν πρῶτον ἐξῆλθεν ἡ
 Θεομάχος⁷ αὕτη φωνή, τίς ἡ μυσαρὰ τῆς ἀπιστασίας ἀπαρχή, τίς ἐτόλμησε πρῶ-
 τος τὰ περίγεια ἔργον καὶ βασιλείαν εἰπεῖν τοῦ ἐχθροῦ; ὅτι τῶν ζιζανίων⁸ ὁ
 σπορεύς, ὁ⁹ ἀνθρωποκτόνος γεγονώς ἀπ' ἀρχῆς¹⁰, ὁ πρῶτος τραχηλιάσας κατὰ
 τοῦ Θεοῦ¹¹, ὁ¹² διὰ τὸ μέγανυχον καὶ τὸν ἀλαζόνα νοῦν δίκην ἀστραπῆς πεσὼν
 ἐκ τοῦ οὐρανοῦ¹³), καὶ¹⁴ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν
 ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν. Ὁρα¹⁵, τίνα διδάσκαλον τὸ τῆς πονη-
 ρίας καθίζει συνέδριον, τίνα μυσταγωγὸν¹⁶ καὶ εἰσηγητήν! Ὡς ταλαιπώρου τῆς
 ἐμῆς φύσεως¹⁷, φεῦ, ἦν παρέσχον¹⁸ ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ τῷ ἐχθρῷ! Οὕτω¹⁹ λαμ-
 πρῶς τῶν εὐαγγελίων, ὅθεν ἐρράγη, καὶ προῆλθε, κηρυττόντων, τὸ τηλικούτον τῆς

1. ΜΑΛΑΧΙΟΥ Γ' 8.

2. ΛΟΥΚΑ Δ' 2.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ταύτην διὰ ἐν ἁπ. X.

4. Οὐ. (σημ.).- περιδιδούς ἐν λ. X.

5. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 5, 6.

6. ἐν ἁπ. X.- οἰκουμένης . . καὶ ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

7. Πράξεων Ε' 39.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 38, 39.

9. Λα. Γ.- Ἐχθροῦ; ὅτι τῶν ζιζανίων ὁ Ἀ. Οὐ. Μι.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 44.

11. ΙΩΒ ΙΕ' 25.

12. Γ.- κατὰ Θεοῦ, ὁ ἐν λ. X.

13. ΛΟΥΚΑ Ι' 18.

14. Αὐτ. Δ' 6.

15. Λα.- ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν. Ὁρα Γ.- ἐξουσίαν ταύτην. Ὁρα Ἀ. Οὐ. Μι.

16. Ἀ. Οὐ. Μι.- μυσταγωγὴν Λα. Γ.

17. Ῥωμ. Ζ' 24.

18. Λα.- φύσεως, φησὶ ἦν παρέσχον Γ.- φύσεως, ἦν παρέσχον Ἀ. Οὐ. Μι.

19. καθ' ἡμᾶς γε.- οὕτως ἐν ἁπ. X.

ἀποστασίας κακόν¹, καὶ τίς ὁ ἀρξάμενος, ὥσπερ βίψαντες οἱ πλανηθέντες τὰ ὠτα², ἣ παντελῶς αὐτῶν ἀρηρημένοι τὴν χρῆσιν οὐκ ἐθέλουσι συνιδεῖν, τίνος ἐαυτοὺς ποιοῦσι μαθητάς, καὶ τίνος οἰκειοῦνται καὶ ὑποβάλλονται φωνάς. Καὶ³ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω, δίδωμι αὐτήν. Ὁ⁴ διάβολος εἶπεν, — ὥσπερ ἐτόλμησεν εἰπεῖν πάλαι⁵. Θίσω τὸν θρόνον μου ἐπὶ τῶν νεφελῶν, καὶ ἔσομαι⁶ ὁμοιος τῷ Ὑψίστῳ, ὁ τοῦ νεύοντος πατήρ, ὁ μηδέποτε ἐν τῇ ἀληθείᾳ στάσιν λαλῶν⁷ — ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν⁸ θέλω, δίδωμι αὐτήν. Καταπλήττει⁹ σε¹⁰ τὸ θράσος τοῦ ψεύδους, ὃ φιλόθεον θέατρον, καὶ εἰς θάμβος ἐξάστειν ἀπάγει τῆς ἀλαζονείας τὸ μέγεθος· ἐμὲ¹¹ δὲ μᾶλλον τοῦ κακοῦ διδασκάλου τῶν κακῶν μαθητῶν ἢ σπουδῇ, καὶ οἷς τὸν διδασκάλον ἐπὶ λονεύκησαν ὑπερβάλλεσθαι. Ὁ μὲν γάρ, καίτοι πάντα τολμηρὸς καὶ ἀναίσχυντος καὶ ἡγέστης¹² καὶ θρασὺς ὢν, ὅμως ἄλλου δόντος, λαβεῖν τὴν βασιλείαν τῶν ἐπὶ γῆς¹³ τερατεύεται. Ἐμοὶ γάρ, φησί, παραδέδοται, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ταῦτα ἐκ μὴ ὄντων ὑπέστησα¹⁴. οἱ δὲ γενναῖοι καὶ δυσσεβέστεροι τοῦ διδασκάλου μαθηταί, τὸ φρυαξάμενον εἰπεῖν, ἐκ τοῦ παραλαβεῖν ἔχουν τὴν βασιλείαν τῶν ἐπὶ γῆς, τῆς διδασκαλίας, ὡς ἔοικεν, ἥς πλέον¹⁵ ἀσεβοῦσιν, ἀμειβόμενοι δημιουργὸν καὶ πλάστην τῶν ἐπιγείων καταγγέλλουσι¹⁶. καὶ ταῦτα φρονεῖν καὶ λέγειν τολμῶντες οὔτε πεφρίκασιν, οὔτε συνορᾶν ἐβουλήθησαν, εἰς οἷον ἀπωλείας¹⁷ βυθὸν καταδύουσι. Σὺ

1. B' Θεσσαλον. αὐτ. 3.

2. Ταλμῶν NZ' 4.

3. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

4. ἐντ. λ. 'Α. Οὐ. Μι.

5. ΗΣΑΙΟΥ' ΙΔ' 13, 14.

6. ἐν ᾧ. X.- θήσω τὸν θρόνον μου . . ἐπὶ . . τῶν νεφῶν, ἔσομαι ΗΣΑΙΟΥ', αὐτ.

7. ΙΩΑΝΝΟΥ' Η' 44.

8. ἐν ᾧ. X.- καὶ ᾧ ἐὰν ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

9. ἐντ. ἄ. 'Α. Οὐ. Μι.

10. Γ'. 'Α. Οὐ. Μι.- καταπλήσσει σε Λα.

11. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- ἐμοὶ Γ'.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- βασιλείαν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς Λα.- βασιλείαν τὴν ἐπὶ γῆς ἐν λ. X.

14. Λα.- ἐφύστηκα ἐν λ. X.

15. Λα. Γ.- ἔοικεν, οὐ πλέον 'Α. Οὐ. Μι.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- καταγγέλλουσιν ἐν ᾧ. X.

17. B' ΠΕΤΡΟΥ' θ' 1.

δὲ μὴδὲ τὸ ἐξῆς παρὰδράμης· λέγει γάρ¹, Σὺ οὖν ἐὰν² προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σοῦ πάντα³. Ὡστε ὁ πιστεύων τοῦ διαβόλου εἶναι τὰ ἐπίγεια, καὶ παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν νομίζων τὰ ἐν αὐτοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν διάβολον προσκυ-
νῶν. οὐ γὰρ ἂν ὁ παρ' αὐτοῦ⁴ λαβεῖν ὁμολογῶν, ἢ τῆς προσκυνήσεως ἣν ὁ μισθός, δύναιτο τὴν⁵ προσκύνησιν ἀπαρνεῖσθαι. Ἦντες δ' ἂν εἶεν οὗτοι, ἢ οἱ παρ' αὐ-
τοῦ μὲν ἔχειν ὁμολογοῦντες τὸ σῶμα, τῆς αὐτοῦ δὲ δημιουργίας καὶ βασιλείας ἔργον εἶναι τοῦτο, καὶ οὐ τὸ σῶμα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸν ἄρτον καὶ τὸν οἶνον καὶ τὸ ὕδωρ καὶ τὰ ἄλλα πάντα, δι' ὧν⁶ τὸ ἀνθρώπινον διακρατεῖται καὶ συνέ-
χεται σύγκριμα⁷, καὶ τὸν αἰσθητὸν τοῦτον διαπορεύεται⁸ βίον; καὶ γὰρ καὶ τού-
των ἡ αἰσθητὴ κτίσις τὰ μὲν προχέει, τὰ δὲ γεωργεῖ. Ὡστε οἱ δημιουργήματα μὲν τοῦ διαβόλου καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τὰ αἰσθητά, ἐξ ὧν ἔμχθον παρ' αὐ-
τοῦ, δόγμα ποιῶντες, ταῦτα δὲ ἔχειν παρ' αὐτοῦ, καὶ τούτοις διαζῆν τοῖς ἔργοις ἐπιδεικνύοντες, οὗτοι φανερώς καὶ ἀναμφιβόλως εἰσὶ, καὶ τὴν τῶν ὁρώντων ὄψιν καὶ ἀκοὴν κλέπτειν διαμηχανῶνται, οἱ τὴν⁹ προσκύνησιν αὐτῷ προσενηνοχότες. Ἰσχύσει δ' ἂν τις τούτων καὶ ἐτέρων ἀπόνειαν, τὴν τοῦ διδασκάλου νικῶσαν· ὁ μὲν γὰρ ἐν βραχεῖ τε χρόνῳ¹⁰ καὶ τρισὶ προσβάλλων τῷ δεσπότη πείραις¹¹, καὶ τοσαυτάκις ἐπιτιμηθεὶς¹² ἀπέστη¹³ τοῦ τε πειράζειν τοιαῦτα¹⁴, καὶ τῆς ἀλαζόνης¹⁵ ἐκείνης καὶ ἀθέου μεγαλαυχίας, οἱ δὲ οὐ τρεῖς μόνον διὰ τῶν αὐτῶν ἐπιτιμηθέν-
τες δεσποτικῶν φωνῶν (οἷς γὰρ ὁ διδάσκαλος ἐπιτιμηθεὶς ἐσίγησε, διὰ τῶν αὐ-
τῶν οἱ μαθηταὶ κατεδικάσθησαν τὴν σιγὴν), ἀλλὰ μυριάκις, μᾶλλον δὲ ὑπὲρ ἀριθμόν, καὶ τοσούτοις ἔτεσιν, ἐξ οὗ διαπέπτωκεν αὐτοῖς ἡ τοῦ διδασκάλου ἀλαζών τε καὶ

1. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 7.

2. Λα. 'Α. Οὐ. Μι.- Σὺ ἐὰν Γ.

3. ἐν ἄπ. Χ.- ἔσται σου πάντα ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- ἂν ὁ παρ' αὐτοῦ Λα.- ἂν, παρ' αὐτοῦ ἐν λ. Χ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- δύναιτ' ἂν τὴν ἐν ἄπ. Χ.

6. 'Α. Οὐ. Μι.- δι' ἃ Λα.- δι' Γ.

7. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- σύγκριμα Λα.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- διαπορεύονται ἐν ἄπ. Χ.

9. Γ.- διαμηχανῶνται τὴν ἐν λ. Χ.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 1.

11. Αὐτ. 3, 7, 9.

12. Αὐτ. 4, 8, 12.

13. Αὐτ. 13.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπέστη τοῦ τε πειράζειν τοιαῦτα 'Α. Οὐ. Μι.- ἀπέστη τοῦ τε πειρά-
ζειν τὰ τοιαῦτα Γ.- ἐπέστη τε τοῦ πειράζειν τοιαῦτα Λα.

15. Γ. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀλαζόνο Λα.

θεομάχος μηχανή, ἐπιτιμώμενοι, καὶ βαλλόμενοι, καὶ πληττόμενοι, καὶ κατασιγυνόμενοι ταῖς ¹ θεϊκαῖς φωναῖς ἔτι προσανασιγυντοῦσι ², καὶ καταυθαδιζονται ³ τοῦ δημιουργοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ βίω καὶ λόγῳ διγάζοντες ἐγγειρίζουσι τῷ ἐχθρῷ, μὴ θέλοντες ὡς ἀληθῶς τὸν κοινὸν δεσπότην βασιλεύειν ἐφ' ἑαυτῶν.

η'. Ἀλλ' ἴδωμεν, εἰ δοκεῖ, καὶ τίς αὐτοῖς ἡ ἀνταπόδοσις τῆς συνηγορίας καὶ προσκυνήσεως καὶ εἰς βασιλέα ἀναρρήσεως τοῦ ἐχθροῦ, καὶ τί τὸ ἔπαθλον, οἷς οὐκ ἠθέλησαν βασιλεύειν ἐφ' ἑαυτῶν τὸν βασιλέα τοῦ παντός; Ἀπεικάζουσι μὲν οὖν αἱ ἱεραὶ παραβολαὶ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, μᾶλλον δὲ αὐτὸς ἑαυτόν, ἀνθρώπῳ εὐγενεῖ ⁴ (τί γὰρ θεότητος εὐγενέστερον;), τὸ δὲ ἀνθρώπινον σύστημα, ἵνα τὰ ἄλλα ἔασω, τοῖς πολίταις αὐτοῦ ⁵, ἅτε πλάσματα αὐτοῦ ⁶, καὶ ὅτι αὐτὸς αὐτοὺς ἐπόλισεν ⁷ ἐν τῇ γῇ, καὶ ὅτι οἴκῃα τὴν ἡμετέραν λαβὼν ⁸ καὶ σύνοικος ἡμῶν καὶ συμπολίτης ἠξίωσε καὶ γενέσθαι ⁹, καὶ κληθῆναι. Πλὴν ἀλλ' ὁ τῆς θεότητος τὴν εὐγένειαν φέρων ἐν ἑαυτῷ, καὶ τὴν βασιλείαν λαβὼν ἴσῃ καὶ ἀναφάρετον παρὰ τοῦ Πατρὸς ¹⁰ — ἐπεὶ περ ἅπαντα εἰδὼς οὐδὲ τὴν ἐπανάστασιν ἠγνόησεν, ἦν τινες τῶν πολιτῶν ἐμελέτησαν κατ' αὐτοῦ ¹¹, καὶ οὐκ ἡρνήσαντο ¹² μὲν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, οὐκ ἠθέλησαν δὲ βασιλεύειν αὐτὸν ἐφ' ἑαυτῶν ¹³, — οὗτος ὁ φιλόανθρωπος ¹⁴, ὁ ἀγαθός, ὁ τοῦ ἀγαθοῦ Πατρὸς ¹⁵ Παῖς ¹⁶, ἡ πηγὴ τῆς συμπαθείας ¹⁷, ὁ τοῦ ἐλέους Θεός ¹⁸, τὰ πῶν οἰκτιρμῶν μὴ κινούμενα

1. Λα. Γ.— ἐπιτιμώμενοι ταῖς Ἀ. Οὐ. Μι.

2. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.— φωναῖς, προσανασιγυντοῦσι Λα.

3. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.— καταυθαδιάζονται Λα.

4. ΛΟΥΚΑ ΙΘ' 12.

5. Αὐτ. 14.

6. Ῥωμ. Θ' 20.

7. Λα.— ὅτι αὐτὸς αὐτοῦ ἐπόλισεν ἐν λ. Χ.

8. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ Δ' 2.

9. Λα. Γ.— ἠξίωσε γενέσθαι Ἀ. Οὐ. Μι.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 15.

11. Αὐτ. 14.

12. Οὐ. (σημ.).— καὶ ἠρνήσαντο ἐν λ. Χ.

13. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

14. Τίτ. Γ' 4.

15. Λα. Γ.— ὁ φιλόανθρωπος, ὁ ἀγαθὸς Πατὴρ Ἀ. Οὐ. Μι.

16. ΛΟΥΚΑ ΙΙΙ' 19.

17. Ἐβρ. Δ' 15.

18. ΛΟΥΚΑ Α' 78.

σπλάγχνα¹, οὐκ ἠνέσχετο τὴν τοσαύτην παροινίαν² τῶν ἀχαρίστων αὐτοῦ³ πολιτῶν. Οὐδὲ γὰρ ἔν τι τῶν ἀνθρωπίνων ἀμαρτημάτων ἦν τολμηθὲν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ πλάστου, κατὰ τοῦ δημιουργοῦ⁴, κατὰ τοῦ εὐεργέτου⁵, κατὰ τοῦ προνοητοῦ ἢ ἀπόνοια, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ ἀρχεκάκου ἐχθροῦ, ὑπὲρ τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου⁶, ὑπὲρ τοῦ ἀντικειμένου⁷ ἢ σπουδῇ, ἵνα τοῦ μὲν ἀφέλωνται τὴν βασιλείαν, τῷ δὲ χάρισωται. Διὸ τί ποιεῖ, καὶ τίνα⁸ δίκην τοῦ ἀποστάτης ὁ δίκαιος ἀπαιτεῖ κριτὴς⁹. (Ἀλλὰ γὰρ ἄμεινον αὐτῆς ἐκείνης ἀκούειν τῆς ψήρου¹⁰). Τοὺς ἐχθρούς μου, φησί, τοὺς¹¹ μὴ θελήσαντάς με βασιλεύειν ἐφ' ἑαυτῶν, ἀγάγετε, καὶ¹² κατασφάξατε ἐμπροσθέν μου· ἐπειδὴ γὰρ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτῶν¹³ παρεῖδον μὲν τὸν ποιητὴν, ἀπέβλεψαν δὲ πρὸς τὸν πτερυγιστὴν¹⁴, διὰ τοῦτο ἐνώπιον τοῦ παντεφόρου καὶ παντεπισκόπου τῆς δίκης ὀφθαλμοῦ τὴν ἀξίαν ἀπαιτοῦνται ποινὴν. Καὶ κατασφάξατε αὐτοὺς ἐμπροσθέν μου, ἵνα, ὃν οὐκ ἠθέλησαν ἐπιγινῶναι βασιλέα, ἐπιγινῶσι καὶ ἄκοντες, οἷς ἀπαιτοῦνται τὰς εὐθύνας, καὶ βασιλέα καὶ δίκαιον κριτὴν. Καί¹⁵, ἐπεὶ τὸ παρ' ἐμοῦ σῶμα πλάσθην, καὶ δοθὲν αὐτοῖς¹⁶ ἄλλοτρίας χειρὸς ἔργον ἔθεντο, κατασφάξατε αὐτούς, ὡς ἂν, δι' οὗ παρώνησαν¹⁷ εἰς ἐμέ, καὶ τῆς ἐμῆς διελόντες αὐτοβασιλείας προσέρριψαν τῷ ἐχθρῷ, τούτου διχασθέντες τὴν ὀφειλομένην ὥστε δίκην τῆς ἀποστασίας ἐκτετικότες¹⁸. Κατασφάξατε¹⁹ αὐτοὺς

1. B' Κορινθ. α' 3.- Κολοσσ. Γ' 12.

2. Τίτ. Α' 7.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἁπ. X.

4. Ἑβρ. ΙΑ' 10.

5. Πράξεις Ι' 38.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

7. B' Θεσσαλον. αὐτ. 4.

8. Γ. Ἀ. Οὐ. Μι.- διότι ποιεῖ καὶ τίνα Λα.

9. B' Τιμόθ. δ' 8.

10. ΛΟΥΚΑ ΙΘ' 27.

11. ἐν ἁπ. X.- Τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους τοὺς ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

12. ἐν ἁπ. X.- βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε καὶ ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῶν ἐν ἁπ. X.

14. ΜΑΛΑΧΙΟΥ, αὐτ.

15. Λα. Γ.- εὐθύναι, βασιλέα καὶ δίκαιον. Καὶ Ἀ. Οὐ. Μι.

16. Λα. Γ.- σῶμα πλάσθην αὐτοῖς Ἀ. Οὐ. Μι.

17. Λα. Γ.- παρώνησαν Ἀ. Οὐ. Μι.

18. B' Θεσσαλον. αὐτ. 3. α' 6.

19. Ἀ. Οὐ. Μι.- ὀφειλομένην δώσουσι δίκην. Κατασφάξατε Λα. Γ.

ἐμπροσθέν μου! Ἐννοήσατε τῆς τιμωρίας τὸ ἄφικτον¹ καὶ πικρόν². Τίς ὁ δοὺς τὴν ψῆφον; τίνος ἡ ἀπόφασις; Σφαγῆναι μὲν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, κἂν φέρῃ τι λυπηρόν, ἀλλ' οὖν πολλὴν παρέχει παρὰ μολίαις ἀφορμὴν ὑπολείπει γὰρ τὸν δεσπότην ἐκδικητὴν, καὶ τῆς ἀνασφάλσεως καὶ τῆς ἐν αὐτῇ χαρᾶς ἡ ἐλπίς³ προοίμιον αὐτῷ⁴ τῆς εὐφροσύνης ἐννοεῖν ὑποτίθῃσι τὴν σφαγὴν. Ὅταν δὲ ὁ δεσπότης αὐτὸς προστάσῃ κατασφαιγῆναι, παρ' οὗ ἡ ἐκδίκησις⁵, παρ' οὗ τὸ ἔλεος⁶, παρ' οὗ ἡ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀγαλλίασις⁷ καὶ εὐφροσύνη, παρ' οὗ ἡ ζωὴ⁸ καὶ ἡ σωτηρία⁹, τίς ἂν παρὰστήσῃ¹⁰ λόγος τὸ πικρόν καὶ ἀφόρητον τῆς πληγῆς, τὸ ἀπαρχλήκτον καὶ ὅξυ τῶν ἀλγεινῶν; πρὸς τίνα ἔσται ἡ καταφυγὴ¹¹; τίς ἀνάψυξις τοῦ πάθους, οὐ δεχομένου τέλους, ἀτελευτήτου τῆς τιμωρίας διαμενουσῆς; Ἄλλ' ἐννοήσατε ταῦτα, καὶ ἐννοήσαντες φοβήθητε τὴν πληγὴν, ὀρῶντες ἐν ἑτέροις, πρὸ τοῦ ἐμπεσεῖν εἰς πεῖραν, τὸ φρικτὸν τῆς ὀδύνης καὶ φοβερόν, καὶ ἀπόστητε τῆς ἴσης ἀπονοίας πρὸ τῆς ἴσης τιμωρίας· ὁ γὰρ ἐν τῷ πάθει φόβος καὶ ἡ μεταμέλεια οὐδὲν οἶδασι κέρδος φέρειν. Ἔως καιρὸς μετανοίας, τὴν μετάνοιαν ἐπιδείξωμεθα. Ἔως ἡ τῆς συγγνώμης ἀνέφικται θύρα, εἰσελθεῖν δι' αὐτῆς μὴ βραδύνωμεν. Ἔως αἱ ἀπειλαὶ μετέωροι, τὴν ἐπιτροπὴν¹² ἐπιδείξωμεν¹³. δοθέντος γὰρ τοῦ συνθήματος, καὶ τοῦ βίου λυθέντος, οὐδεὶς οὐκέτι τρόπος σωτηρίας, οὐδὲ τοῦ μὴ παθεῖν ἐλπίς, ἢ παθεῖν ἠπειλήθη, καταλείπεται. Ἀλλὰ γὰρ τοῦ διδασκάλου τῆς ἀποστασίας τρανῶς τε καὶ χωρὶς τίνος περινοίας παρὰ τῶν εὐαγγελικῶν φωνῶν στηλιτευθέντος, καὶ, οἷον «ὁ δίκαιος κριτὴς¹⁴» τοὺς ἐκείνου μαθητάς, καὶ μὴ θέλοντας αὐτόν¹⁵ ἐφ' ἑαυτῶν βασιλεύειν¹⁶, τὴν¹⁷ ποινὴν εἰσπράττεται, κατὰ-

1. Λα. Γ. Οὐ. Μι.- ἄφικτον Ἀ.

2. Ἑβρ. Γ' 29.

3. Πράξεων ΚΓ' 6.

4. Λα. Ἀ. Οὐ. Μι.- αὐτοῦ Γ'.

5. Β' Θεσσαλον. α' 8.

6. ΛΟΥΚΑ Α' 50.

7. ΙΟΥΔΑ 24.

8. Ῥωμ. 5' 23.

9. Ἑβρ. Ε' 9.

10. καὶ ἡμῶς γε.- παραστήσῃ ἐν ἄπ. Χ.

11. Ὑαλμῶν Α' 3.

12. Ἑκκλησιαστοῦ ΙΗ' 21.

13. Γ. Οὐ. Μι.- ἐπιδείξομεν Ἀ.- ἐπιδείξωμεθα Λα.

14. Β' Τιμόθ. αὐτ.

15. ΛΟΥΚΑ ΙΘ' 27.

16. ἐντ. λ. Λα.

17. Γ.- βασιλεύσῃ, τὴν ἐν λ. Χ.

δηλόν τε καὶ περιφανεστάτην ἐπιδειξαμένων, τίνα λοιπόν οἱ μετὰ ταῦτα πάντα τὴν ἀποστασίαν ἔτι στέργοντες εὐρήσουσιν¹ ἀπολογίαν²; ποῖον λείψανον ἑαυτοῖς³ ὑπελείψαντο⁴ συγγνώμης; τίς αὐτοῖς ὀφθαλμὸς ἐπιστάξει δάκρυον ἐλέους; Τὸν διδάσκαλον αὐτῶν, ὅτι περ⁵ ὁ διάβολός ἐστιν, ἔμαθον παρὰ τῶν εὐαγγελίων· τοὺς πρὸ αὐτῶν μαθητάς, ὅτι κατεσηύγησαν ἔμπροσθεν τοῦ δεσπότου, μὴ θελήσαντες αὐτὸν βασιλεῦειν ἐφ' ἑαυτῶν, καὶ τοῦτο τὰ σεπτὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν εὐαγγέλια διδάσκουσι διαπρυσίως· ὅτι προσκυνηταὶ τοῦ διαβόλου, καὶ ὅτι τοῦ δημιουργοῦ ὕβρισταί, οἱ σχίζοντες τὴν τοῦ Θεοῦ βασιλείαν, καὶ τοῦτο τὰ αὐτὰ διακεκράγασιν ἱερὰ καὶ σεβάσματα λόγια⁶. Οὐκοῦν εἰ μηδὲν τούτων αὐτοὺς ἀποστρέψει⁷ τῆς ἀποστασίας, ὑπόλοιπόν ἐστι τὸ ἀτελεύτητον πῦρ καὶ τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὃ ἡτοιμάσται αὐτῶν τῷ διδασκάλῳ⁸. ἐκεῖνο καὶ ἄκοντας αὐτούς, καὶ χωρὶς τινος ὠφελείας, ἀποστήσει⁹ τῆς θεομαχίας¹⁰.

1. 'Α. Οὐ. Μι.- τὴν ἀποστασίαν λέγοντες εὐρήσουσιν Γ'.

2. 'Εκκλησιαστοῦ 5' 10.

3. 'Α. Οὐ. Μι.- αὐτοῖς Γ'.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑπελείποντο ἐν ἄπ. Χ.

5. Γ.- ὅτι περ ἐν λ. Χ.

6. Γ.- ἱερὰ λόγια ἐν λ. Χ.

7. Γ. Οὐ. Μι.- ἐπιστρέψει 'Α.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 30, 41.

9. Γ. Οὐ. Μι.- ἀποστήσει 'Α.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- τῆς θεομαχίας. 'Α. ἰ. ἀ ταῦτα μὲν, ὅσον ἐπὶ τῷ προηγίῳ τῆς διαλέξεως καὶ τῆς ὁμιλίας ἐν ἄπ. Χ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΜΣ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Μεταξὺ τῶν ἀποσπασμάτων, ἅτινα παρελήφθησαν μὲν ἐκ τῶν κατὰ μανιχαίων ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου, διεσώθησαν δὲ παρ' Εὐθυμίου τῷ Ζιγαδηνῷ¹, ὑπάρχει καὶ τις ἐπίλογος. Ἰδύνατο δὲ ἵνα προσκολληθῇ εἰς τὰς ὁμιλίαις ΝΔ' ἢ ΝΕ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ φαίνεται, ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου, ἐπίλογος τῶν τῆς πρώτης περιόδου τεσσάρων ὁμιλιῶν, συμπεραίνομεν, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν τετάρτην (ΜΣ') ὁμιλίαν, ἐνθα πιθανῶς ἀνηροῦντο καὶ τὰ τοῦ Σεργίου τοῦ μανιχαίου θεοστυγῇ διδάγματα, καθ' ὧν ἰδιάζονται λόγοι² ἔμελλεν ἵνα συντάξῃ ὁ Φώτιος λέγων· « Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα » τῆς αὐτῆς ἐχόμενα θεοβλαβείας καὶ τερατολογίας ἐν πολλοῖς αὐτοῦ (τοῦ Σεργίου) τῶν μικρῶν γραμμάτων ἔστιν ἐνδεῖν, ἃ δευτέρου ἂν εἴη λόγοι καὶ ἰδιότητος³ καθεξῆς διελλεῖν, καὶ στηλιτεῦσαι, καὶ εἴ τι ἄλλο τούτοις συνήρτηται τε » καὶ συνδιπλέκεται³. »

Τῆς προκειμένης ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ΜΠ' ὁμιλίας, ὁ δ' ἐπίλογος παρελήφθη ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Εὐ. (σ. ρξγ') συντάγματος.

Ἀπήγγειλε δὲ τὴν ΜΣ' ὁμιλίαν ὁ Φώτιος τῇ 22 μαρτίου 860, ὡς ἐρρέθη πρότερον³.

1. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΔ' ὁμιλίας.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Κατὰ Μανιχαίων Α' κα' (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. PB' σ. 73).

3. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΜΓ' ὁμιλίας.

ΜΣ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία τετάρτη¹.

ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων.

[Ἐπίλογος.] Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα φλυαροῦσιν² οἱ μῦσται καὶ μυσταγωγοὶ τῆς τοιαύτης αἰρέσεως, μήτε ἀκοῇ πιστῶν φορητά, μήτε γλώσση τῶν εὐσεβῶν λαλητά· τῆς γὰρ πίστεως αὐτῶν ἀρξαμένης ἐκ πλάνης, ἀκολούθως ἐν ἅπασιν ἐπλανήθησαν³. Τὰ μέντοι κεφαλαιωδέστερα τῶν ἐν αὐτοῖς αἰρετικῶν δογμάτων, καὶ ὅσα θεμέλιος καὶ ρίζα⁴ καὶ οἶον πηγὴ⁵ πεφύκασι, ταῦτά εἰσιν, ὅσα προλαβὼν ἄχρι τοῦ παρόντος ὁ εὐσεβῆς λόγος ἤλεγξε, καὶ ὡς ἀράχνης ἰστὸν διέλυσε, καὶ τὸ σκότος αὐτῶν διασκεδάσας ὑπέδειξε τὴν ἀλήθειαν· τἄλλα δὲ παρεϊάθησαν, ὡς εὐχερῶς ἀπὸ τῶν ἀνατραπέντων λυθῆναι καὶ αὐτὰ δυνάμενα. Εἰ μὲν γὰρ πείσουσι τοὺς τῆς αἰρέσεως οἱ τῶν κεφαλαιωδεστέρων δογμάτων ἔλεγχοι⁶, περιττὴ τῶν ὑπολειφθέντων ἢ κατὰ μέρος ἐξέτασις· ἐναχθέντες γὰρ εἰς τὴν εὐθείαν ὁδὸν⁷ ῥαδίως ἔσονται βαδίζοντες ἐπὶ πᾶσαν ἀλήθειαν⁸, πᾶν ψεῦδος, καθάπερ πρόσκομμα⁹ καὶ σκῶλον, ἐκ μέσου ποιοῦντες, καὶ διαρρίπτοντες¹⁰. Εἰ δ' ἐξελοπυφλώττοντες¹¹ μυοῦσιν ἔτι πρὸς τὸ φῶς¹², καὶ καθ' ἑαυτῶν ἀνδρίζονται, τῷ ψεύδει σκεπόμενοι, καὶ μὴ θέλοντες ἀποστῆναι τοῦ πλανήσαντος αὐτοὺς πνεύματος, καὶ οὕτω πάλιν περιττὴ τῶν κατὰ μέρος ἢ συζήτησις· σαθοῖς γὰρ θεμελίοις μάτην ἐποικοδομήσει τις, καὶ ἀνόνητον ὑποστήσεται τὸν πόνον.

1. ὅρα κατωτέρω ὁμιλίαν ΝΔ'.

2. Γ' ΙΩΑΝΝΟΥ 10.

3. Β' ΠΕΤΡΟΥ 6' 15.

4. Α' Τιμόθ. 5' 10.

5. Β' ΠΕΤΡΟΥ, αὐτ. 17.

6. Αὐτ. 16.

7. Αὐτ. 15.

8. Γ' ΙΩΑΝΝΟΥ 4.

9. Ῥωμ. ΙΔ' 13.

10. Ἐφεσ. Δ' 25.

11. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐβλοπυφλώττοντες Εὐ. - ἔστι δὲ λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

12. Β' ΠΕΤΡΟΥ α' 9.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΜΖ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Σωρείαν συκοφαντιῶν συσσωρεύσαντες ἐχρησίμευσαν οἱ τοῦ Φωτίου ἀμείλικτοι πολέμιοι ὡς τὸ χωνευτήριον χρησιμεύει εἰς καθαρισμὸν τοῦ χρυσοῦ· διότι τὸ κλέος τοῦ ἀθανάτου ἀνδρὸς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς δοκιμασίας ταύτης ἀληθῶς λαμπρότερον. Ὡς παράδειγμα ἔστω τὸ παρ' αὐτῶν διαδοθέν, ὅτι ὁ Φώτιος ἐδίδασκε τοὺς ἀνθρώπους «μὴ κοινωνεῖν νήστεις¹». Ἀρκεῖ ἡ ἀνάγνωσις τῶν παρατιθεμένων ἀποσπασμάτων ὁμιλίας ἀπολεσθείσης «περὶ τῆς θείας μεταλήψεως» πρὸς ἀναίρεσιν τῆς ἀσυστόλου συκοφαντίας καὶ καταισχύνῃ τῶν συκοφαντῶν.

Εἰ δ' ἐπανελάθῃ ποτε ὁ Φώτιος τὸ τοῦ ἁγίου Νικηφόρου ΚΠ. τοῦ ὁμολογητοῦ (806 — 815 μ. Χ.) «Δεῖ μεταδιδόναι τῆς θείας κοινωνίας τῷ ἀσθενοῦντι, ἀποθανεῖν κινδυνεύοντι, καὶ μετὰ τὸ γεύσασθαι βρώσεως²», τὸ τοιοῦτο παρερμηνευθὲν ἐγέννησε τὸν μῦθον, ὃν ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ Ἀμφιλόγια, τὰ διασώσαντα τὸ ἐκτενέστερον τῶν καταχωρουμένων ὧδε ἀποσπασμάτων (§ α'), συνεγράφησαν περὶ τὸ 870 μ. Χ.³, ἄρα ἡ ὁμιλία ἦν προγενεστέρα, ἥτοι ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχείας, ἴσως δὲ τοῦ ἔτους 860 μ. Χ. ἀπριλίου 11, μεγάλη πέμπτη· διότι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν συνηθέστερον ἐκοινωνοῦν τῶν ἀχράντων μυστηρίων οἱ ὁρθόδοξοι⁴.

Τῶν παρεπομένων ἀποσπασμάτων ἡ μὲν § α' ἀντιγραφεῖσα ἐκ τῶν Ἀμφιλογίων ΟΙ. (σ. 126 — 7) παρεβλήθη πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 72), Κολ. (ἀρ. 73), Βατ. (ἀρ. 73), ΑΡ. (ἀρ. 73), Τα. (ἀρ. 72), Παρι. (ἀρ. 73), Τυ. (ἀρ. 73), Έν. (ἀρ. 73), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Α' σ. 120) καὶ Μιγ. (σ. 453, 456), αἱ δὲ § β', γ' ἀντιγραφεῖσαι ἐκ τῶν σχολίων τοῦ Φωτίου εἰς Ἰω. τὸν τῆς Κλίμακος (Κε. σ. 21 — 2) παρεβλήθησαν πρὸς τὸν ἱεροσολυμιτικὸν κώδικα (Ἱερο.), αἱ δὲ § δ', ε' ἀντιγραφεῖσαι ἐκ τῶν σχολίων τοῦ Φωτίου εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον (Κε. σ. 139) παρεβλήθησαν πρὸς τὸν ἱεροσολυμιτικὸν κώδικα (Σα).

1. ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ. *Χρονογραφία* (παρὰ MIGNE. *Patrologia græca*. Τόμ. ΡΘ' σ. 736.— ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 674).

2. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΠ. *Κανὼν θ'* (ὄρα ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΛΗ. *Σύνταγμα Κανόνων*. ἐν Ἀθήναις 1852 — 59. 6 Τόμ. 8ον. Τόμ. Δ' σ. 428).

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια* (ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου) σ. νς'.

4. ΡΟΜΠΟΤΗ. *Χριστιανικὴ ἠθικὴ καὶ λειτουργική*. ἐν Ἀθήναις 1869. 8ον. σ. 239—40.

ΜΖ'.

τοῦ αὐτοῦ ἁγιοτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ τῆς θείας μεταλήψεως.

α'. Ὁ προαιώνιος¹ Λόγος.. πάντων τῶν ἀγαθῶν ἀρραβῶνά τε καὶ θεμέλιον τοῦ οἰκείου σώματος καὶ αἵματος² τὴν μετάληψιν προκατεβάλετο³, ὡς ἂν ταύτης ἐν μετουσίᾳ γινόμενοι τῆς οὐρανίου καὶ ἀθανάτου ζωῆς ἐν ἑαυτοῖς ἔχουν πιστεύομεν⁴ τὰ προσίμια.. Ὁ τοίνυν τοὺς λογισμοὺς αὐτοῦ τούτοις ἀναστρέφων, καὶ στηριζόμενος, καὶ τὸν πλοῦτον τῶν εὐεργεσιῶν ἐπερχόμενος, ἐπειδὴν μέλλῃ τῆς μυστικῆς ταύτης καὶ ἀκηράτου τροφῆς μετέχειν, ὅτι καθαρὸν καὶ ἀμέτοχον τῶν πονηρῶν πράξεων ὀφείλει παρασκευάζειν ἑαυτὸν, οἷα δὴ μέλλων τὸν βασιλέα πάντων καὶ δεσπότην⁵ τῇ παρουσίᾳ τοῦ σώματος αὐτοῦ ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς ὑποδέξασθαι θαλάμοις.. Ὁ δὲ μὴ προκαθηράμενος⁶ ἑαυτὸν τῶν μολυσμάτων⁷ καὶ παθῶν, ὅσα τε τὴν ψυχὴν καὶ ὅσα τὸ σῶμα λυμαίνεται, καὶ καταμολύνει, ἀλλὰ ῥυπῶντι⁸ μὲν βίῳ, ῥυπῶντι δὲ λογισμῷ τῆς μυστικῆς προσίων καὶ ἀπαθανατιζούσης τραπέζης μετασχεῖν⁹, οὗτος οὐ μετέχει μὲν τῆς χάριτος¹⁰.. ἀλλ' ὑβρίζων, καὶ ἀτιμάζων τὸ χρεῖττον οὐ μόνον ὕβρεως, ἀλλὰ καὶ τιμῆς, οὗτος ἀπαιτήτου κρίματος ἑαυτὸν ἀπέφηνε μέτοχον¹¹.. Ὁ μὲν γὰρ φιλόανθρωπος ἡμῶν

1. ΛΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- Ὡς προαιώνιος Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Μα. Μιγ.

2. Α' Κορινθ. ια' 27.

3. ΛΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- προκατεβάλετο Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Μα. Μιγ.

4. ΛΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- πιστεύομεν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Μα. Μιγ.

5. ΙΟΥΔΑ 4.

6. ΛΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- προκαθηράμενος Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Μα. Μιγ.

7. Β' Κορινθ. ζ' 1.

8. ΛΡ. Ἐν. Κα. Οἱ. (κ. κατ.).- ῥυποῦντι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Μα. Μιγ. (κ. κατ.).

9. Α' Κορινθ. ι' 21.

10. Φιλιππησ. Α' 7.

11. Α' Κορινθ. ια' 29.

πλαστουργός, ἀναξίους ὄντας, τῶν ὑπὲρ λόγον ἡξίωσεν· ἡμεῖς δὲ τούτων ἀξιωθέντες, καὶ σύσσωμοι καὶ συμμετοχοὶ χρηματίζειν αὐτοῦ . . ῥώμην καὶ χάριν λαβόντες, καὶ πρὸς τοσοῦτον ἀνελθεῖν ἀξιώματος ὕψος, εἰ μὴ κατὰ πᾶσαν σπουδὴν καθαρὸς ἑαυτοὺς παρασκευσάμεθα¹, πῶς οὐχὶ διπλῆς² ἐνόχους ἀποφαίνομεν ἑαυτοὺς κατακρίσεως³, μιᾶς μὲν, ὅτι τοσαύτην ἀγαθῶν ὑπερβολὴν, ἐξὸν κερδαίνειν, ἀπωσάμεθα, καὶ τηλικαύτης ἑαυτοὺς ὠφελείας τε καὶ σωτηρίας ἀπεστερήσαμεν . . ἐτέρας δέ, ὅτι τοῦ δώρου κατεργησάμεθα⁴, ὅτι τὴν χάριν ὑβρίσαμεν, τὸν εὐεργέτην ἐξουθενήσαμεν⁵, ὡς κοινῇ τραπέζῃ τῇ μυστικῇ τροφῇ, καὶ συσώμους ἡμᾶς τοῦ ἀχράντου σώματος αὐτοῦ παρασκευαζούσῃ, κατεχρησάμεθα;

β'. Ἡ νηστεία φάρμακόν ἐστι παθῶν καθαρτήριο, ἰδίως καὶ καθ' ἑαυτὴν τελευμένη⁶. ἀλλ' ἐν συνελύσει καὶ πανηγύρεσι διαφθεῖρον πολυτρόπως τῷ κεχρημένῳ καθίσταται, ἢ ἄλλοις πρόσκομμα γινομένῳ, ἢ τῷ αὐτῷ, ἐπὶ τούτῳ ἀύχοντι⁷, καὶ οἰδαινομένῳ, καὶ διαπριομένῳ.

γ'. Εἰσὶ τῶν ἐμφωλευόντων ἡμῖν παθῶν⁸ καὶ τυραννίδες καὶ βᾶσανοι καὶ κολαστήρια, τῆς ἐξωθεν τυραννίδος οὐδὲν διαφέροντα. Ὁ γοῦν ἀντισχῶν γενναίως πρὸς ταῦτα, καὶ τὸ τοῦ λογισμοῦ μὴ ἀρνησάμενος αὐτεξούσιον, τοῖς μαρτυρικοῖς ἀγῶσι παρθένων οὐδὲν τῶν ὁμοίων ἐπάθλων ἀστοχήσει.

δ'. Ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμετέραν νοουθεσίαν⁹ καὶ ἀσφάλειαν τοῦτο παρακεχώρηται, ἵνα αἰεὶ νήγωμεν¹⁰, ἵνα, εἰ καὶ τι δοκοῦμεν ἀγαθοεργεῖν¹¹, τῆς ἀνωθεν αὐτῷ¹² δωρεᾶς ἡγώμεθα¹³, ἵνα μηδέποτε ἐν μηδενὶ ἀπαυθαδιάζωμεθα, ἵνα, ἂν ὑπὸ τοῦ πονηροῦ σκελισθῶμεν ἐν τινι, μὴ ἀπογνῶμεν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν μετάνοιαν¹⁴ καὶ τὰ

1. ΛΡ. Ἐν. Κ.α. Οἱ. - παρυσκευσάμεθα Κοι. Κολ. Βατ. Τ.α. Παρι. Τυ. Μ.α. Μιγ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - διπλοῦς ἐν Ἀπ. Χ.

3. Α' Κορινθ. αὐτ. 27.

4. Ῥωμ. Β' 4.

5. Πράξεων Δ' 11.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 18.

7. ΛΟΥΚΑ ΙΙΙ' 12.

8. Κολοσσ. Ι' 5.

9. Α' Κορινθ. ι' 11.

10. Α' Θεσσαλον. ε' 6.

11. Α' Τιμόθ. ε' 18.

12. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτῶν Κε. Σα.

13. Ἐβρ. ε' 4.

14. Λύτ. 6.

δάκρυα¹ καὶ τὸν τῆς καρδίας συντριμμόν² καὶ τὴν θείαν ἐπικουρίαν³ εὐθέως
τρέχωμεν⁴, μὴδ' ἐπὶ βραχὺ ἀναβαλλόμενοι.

ε'. Φύγωμεν⁵, ἀγαπητοί⁶, ἐννοοῦντες ταῦτα, τὸ πεποιθέναι ἑαυτοῖς⁷, καὶ νο-
μίζειν δύνασθαι τι ἀγαθὸν ἐξανύσειν ἐξ ἰδίας μόνης προθυμίας⁸. Κακὸν τὸ πάθος⁹,
χαλεπούς¹⁰ ἐγείρει τοὺς μώλωπας.

1. Αὐτ. 1Β' 17.

2. ΛΟΥΚΑ Δ' 18.

3. Πράξεων ΚΣ' 22.

4. Ἑβρ. αὐτ. 1.

5. Α' Τιμόθ. αὐτ. 11.

6. Ῥωμ. 1Β' 19.

7. Φιλιππησ. Γ' 3.

8. Β' Κορινθ. η' 11.

9. Κολοσσ. αὐτ.

10. Β' Τιμόθ. γ' 1.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΜΗ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ὡς ἐν ταῖς κατακόμβαις τῆς Ῥώμης ἀνευρίσκων τις τοῦ πρώτου χριστιανικοῦ βίου τιμαλφῇ κειμήλια χαίρει, καὶ ἀγάλλεται, οὕτω καὶ ἡμεῖς κροτοῦμεν ἐκ χαρᾶς τὰς χεῖρας, ἀνακαλύψαντες, ὡς φρονοῦμεν, λείψανα περισπεύδαστα τῆς «περὶ ἐλεημοσύνης» ὁμιλίας τοῦ ἀκαμάτου ἀγίου ἡμῶν πατρός, ὅστις οὐδενὸς ἐφείδετο, ὅπως ἐποικοδομήσῃ κατὰ Χριστὸν τὸ ἄνωθεν ἐμπεπιστευμένον αὐτῷ ποίμνιον. Ἀριάνειον μίτον ἔσχομεν ἐν ταῖς ἐρεῦναις ἡμῶν τὸ κοινῶς παραδεδεγμένον¹, ὅτι ἐν ταῖς ἄλλαις τοῦ Φωτίου συγγραφαῖς τεμάχια ὁμιλιῶν ἐγκρύπτονται. Οὕτω δ' ἀνεκαλύψαμεν τριακαίδεκα «περὶ ἐλεημοσύνης,» ὧν τὸ μὲν α' ἀντιγραφὲν ἐκ γνωμολογίας Βατι. (σ. 27—49) παρεβλήθη πρὸς γνωμολογίαν Ἑργ. (ἀρ. 72), τὸ δὲ β' ἀντιγραφὲν ἐκ γνωμολογίας Βατι. (σ. 27—49) παρεβλήθη πρὸς γνωμολογίαν Ἑργ. (ἀρ. 41), τὸ δὲ γ' ἀντιγραφὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 454) παρεβλήθη πρὸς ἐρμηνείαν Μα. (Τόμ. Θ' σ. 699) καὶ Μιγν. (σ. 1225), ὡς καὶ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 106) καὶ Μι. (σ. 940), τὸ δὲ δ' ἀντιγραφὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 512) παρεβλήθη πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 133) καὶ Μι. (σ. 872), τὸ δὲ ε' ἀντιγραφὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 454) παρεβλήθη πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 106) καὶ Μι. (σ. 937), τὸ δὲ ς' ἀντιγραφὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 87—88) παρεβλήθη πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 43), Κολ. (ἀρ. 44), Βατ. (ἀρ. 44), ΑΡ. (ἀρ. 44), Τα. (ἀρ. 43), Παρι. (ἀρ. 44), Τυ. (ἀρ. 44), Ἑν. (ἀρ. 44), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 28) καὶ Μιγ. (σ. 336), τὰ δὲ ζ', η' ἀντιγραφέντα ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 115—6) παρεβλήθησαν πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 61), Κολ. (ἀρ. 62), Βατ. (ἀρ. 62), ΑΡ. (ἀρ. 62), Τα. (ἀρ. 61), Τυ. (ἀρ. 62), Ἑν. (ἀρ. 62), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 73) καὶ Μιγ. (σ. 417—421), τὸ δὲ θ' ἀντιγραφὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 224) παρεβλήθη πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 158), Κολ. (ἀρ. 136), Βατ. (ἀρ. 136), ΑΡ. (ἀρ. 147), Τα. (ἀρ. 157), Παρι. (ἀρ. 132), Τυ. (ἀρ. 132), Ἑν. (ἀρ. 136), Κα. (Τόμ. Ε'), Φι. (σ. 758), Βου. (ἀρ. 45), Γα. (σ. 730) καὶ Μιγ. (σ. 756—7), τὸ δὲ ι' ἀντιγραφὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 115) παρεβλήθη πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 61), Κολ. (ἀρ. 62), Βατ. (ἀρ. 62), ΑΡ. (ἀρ. 62), Τα. (ἀρ. 61), Τυ. (ἀρ. 62), Ἑν. (ἀρ. 62), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 72) καὶ Μιγ. (σ. 417), τὸ δὲ ια' ἀντιγραφὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 429) παρεβλήθη πρὸς ἐπι-

1. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regensburg 1867 — 9. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Ι' σ. 236.

στολὰς Μον. (σ. 162) καὶ Μι. (σ. 896), τὸ δὲ ιβ' ἀντιγραφὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 454) παρεβλήθη πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 107) καὶ Μι. (σ. 940), τὸ δὲ ιγ' ἀντιγραφὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 88) παρεβλήθη πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 43), Κολ. (ἀρ. 44), Βατ. (ἀρ. 44), ΔΡ. (ἀρ. 44), Ἰα. (ἀρ. 43), Παρι. (ἀρ. 44), Τυ. (ἀρ. 44), Ἐν. (ἀρ. 44), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 28) καὶ Μιγ. (σ. 337).

Εἰσὶ δὲ τὰ οὕτως εἰπεῖν ἀνορυχθέντα τεμάχια ἐκ τῶν ἐπισταλειςῶν παρὰ τοῦ Φωτίου ἐπιστολῶν κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ πατριαρχεῖαν¹. Κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἡ παροῦσα ὁμιλία ἐξεφωνήθη ἀπὸ τοῦ 858 — 867 μ. Χ. ἔτους. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἀποσταλείσῃ τῷ 861 ἐπιστολῇ αὐτοῦ ἔγραφεν, ὅτι μέλημα αὐτοῦ ἐποιεῖτο «τοὺς φιλαργύρους πεῖσαι χρημάτων ὑπερφρονεῖν, καὶ φιλοπτώχους εἶναι²,» ἄρα «περὶ ἐλεημοσύνης» ὠμίλησε πρὸ τοῦ 861, ἴσως δὲ τῷ 860, τῇ ἡ' 76ρίου, ἡμέρᾳ κυριακῇ πρὸ τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου σταυροῦ, ὅπως παροτρύνῃ τοὺς πιστοὺς ἵνα δράμωσιν εἰς βοήθειαν τῶν παθόντων ἐκ τοῦ ἐν ΚΠ. ἐπισυμβάντος σεισμοῦ, ὅστις ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐγούστου τοῦ ἔτους ἐκείνου ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας διήρκεσεν³. Ὁ δὲ ἡδὺς τῆς ἐκκλησίας ἀγορητῆς προέταξε πιθανῶς τῆς ὁμιλίας αὐτοῦ τὸ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεη-
θήσονται⁴.»

ΜΗ'.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ ἐλεημοσύνης.

α'. Φιλοξενίας ὧν Ἀβραὰμ ἐραστής ἐν ἀγγέλου μορφῇ τὸν δημιουργὸν ἐξέ-
νισε τοῦ παντός⁵. δῆλον οὖν ἐντεῦθεν, ὡς ὁ τὴν φιλοξενίαν ἀθετῶν⁶ τὴν μι-
σανθρωπίαν τοῦ δαιμονίου γένους εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εἰσοικίζεται.

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΜΗ' 2 γ', δ', ε', ια', ιβ'.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, σ. 160.

3. MURALT, *Chronographie byzantine*, ἐν χρ.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΒ' 35 — 40.

5. Ἐβρ. ΙΓ' 2.— Γενέσεως ΙΗ' 1 — 5. ΙΘ' 1.

6. Ἐβρ. αὐτ.

β'. Ὡς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ πενόμενους παρορῶν τριηρᾶ¹, πλουτεῖ², μεθύει³
μέθην⁴ ἀπληστίας, ἀνάξιον ἑαυτὸν θείας εὐμενείας εἰργάσατο.

γ'. Οὐκ οἶδε σύνοδον ἀλλήλων πλεονεξία⁵ καὶ φιλανθρωπία· μακρὰν ἀπέχει⁶
ἀνὴρ ἐλεήμων τῆς τῶν πλουτούντων⁷ μισαδελφίας· διὰ τοῦτο καὶ⁸, Μέγα χά-
σμα⁹ ἐστήρικται μεταξὺ γενένης¹⁰ καὶ βασιλείας¹¹.

δ'. Εἰ δέ γε τὴν φλόγα τῆς πλεονεξίας ἀποσβέσεις¹², καὶ τὰς ἀκάνθας τῆς
φιλαργυρίας¹³ συμπλέξεις, ῥῆον ἢ τῆς ψυχῆς ἄρουρα τὸν οἰκεῖον καρπὸν, τὴν
ἐλεημοσύνην¹⁴, ἀναβλαστήσει.

ε'. Οὐκ ἔστι σοι πάροδος εἰς τὴν τῆς βασιλείας πύλιν¹⁵. διότι σοι ταύτην
ἀπετείχισεν ὁ τῆς φιλαργυρίας ἔρως¹⁶. Εἰ δὲ τὸ μεσότειχον διὰ φιλοπτωχίας¹⁷
λύσεις¹⁸, θᾶττον ἢ τῆς ἐλεημοσύνης ὑποδέξεται σε κατοικία¹⁹.

ς'. Καὶ γὰρ ὁ²⁰ λόγος φησὶ²¹, Καὶ ἔλαιον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς²² σου μὴ ἔσπε-
ρησάτω, τὴν εἰς τοὺς πλησίον ἐλεημοσύνην²³ καὶ τὸ τῆς ψυχικῆς λαμπάδος ἄ-

1. ΙΑΚΩΒΟΥ Ε' ς'.

2. ΛΟΥΚΑ ΙΒ' 21.

3. Α' Κορινθ. ια' 21.

4. ΛΟΥΚΑ ΚΑ' 34.

5. Αὐτ. ΙΒ' 15.

6. Αὐτ. ΙΣ' 23.

7. Μον. Μι. Μιγν. Β.— πολουτούντων Μα.

8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 26.

9. ἐν ἄπ. Χ.— χάσμα μέγα (ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΗ' 9.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 16.

12. Κολοσσ. Γ' 5.

13. Α' Τιμόθ. ς' 10.

14. ΛΟΥΚΑ ΙΑ' 41.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ζ' 14.

16. Α' Τιμόθ. αὐτ.

17. Β.— φιλοπτωχείας Μον. Μι. Μιγν.

18. Ἐφεσ. Β' 14.

19. ΛΟΥΚΑ ΙΒ' 33.

20. ΔΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Οἰ.— Καὶ ὁ Κοι. Κολ. Βατ. Ἰα. Μα. Μιγ.

21. Ἐκκλησιαστοῦ Θ' 8.

22. ἐν ἄπ. Χ.— ἐπὶ κεφαλῆς (Ἐκκλησιαστοῦ, αὐτ.).

23. Πράξεων ΚΔ' 17.

οθεστον διὰ τῆς γηγενοῦς τοῦ ἐλαίου¹ λιβάδος² ὑπογραφόμενος, ἧς μηδέποτε ἴσπερεῖσθαι ἡμῶν τὴν κεφαλὴν παρακελεύεται· οὐ γὰρ εἴ τις ποτε³ ἠλέησε⁴, τὸν ἔλεον⁵ κατωρθώσατο⁶, ἀλλ' εἴ τις πολλάκις τὸν δεόμενον ὑπερεῖδε, τὸ προλαβὼν τῆς ἀγαθοουργίας⁷ κατήγορον⁸ ἀπειργάσατο, τῆς ἀρετῆς⁹ καὶ τῆς ἐλεημοσύνης¹⁰ ὑπερόπτην ἑαυτὸν οὐκ ἔχων ὕβριν διελέγχεσθαι¹¹. καὶ τὸ πραχθὲν οὐκ ἀρετῆς, ἀλλὰ τινος διελέγχει περιστάσεως. . . Πολλοὶ γὰρ οὔτε τοῦ ἐλέου¹² τὴν κτῆσιν οὐδὲ τὴν χρῆσιν θαυμάζοντες τῆς ἀπ' αὐτοῦ δόξης καὶ ὀνομασίας τὸν ἔρωτα ὑποδύονται· καὶ οἱ μὲν διανέμουσί τινα τῶν προσόντων, καὶ ταῦτα οὐδὲ αὐτοῖς περὶ σπούδαστα, τὴν τοῦ ἐλέου παρωνυμίαν συναγείν βουλόμενοι· οἱ δέ, ἵνα τοῖς πολλοῖς δόξωσι χρημάτων κρείττους, καὶ τῶν πολὺ σπουδαζομένων ὑπερόπται· οἱ δέ, δι' ἑτερόν τι τῶν μηδὲν εἰς τὸν τῆς¹³ ἀρετῆς ἀναφερομένων λόγον. Ὁ δὲ ἐπὶ θεραπείᾳ μόνῃ τῶν πενήτων¹⁴ καὶ τῷ ἰλασμῷ τῆς ἰδίας ψυχῆς καὶ τῷ τῆς ἀρετῆς ἔρωτι νέμων¹⁵ τὸν ἔλεον, οὗτος ὡς ἀληθῶς τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν οὐκ ἀποσπερμῇ τῆς ἀναρρωννούσης¹⁶ τὸ ἡγεμονικὸν καὶ ἰλαρυνούσης λιπάνσεως.

ζ'. Ταύτην δὲ. . . τὴν ἐλεημοσύνην ἐκ διαθέσεως προσῆκε φέρειν συμπαθοῦς καὶ διὰ δακρύων προΐούσης, μὴ μέντοι γε τὴν τοῦ πλησίον συμφορὰν ἐπιδείξεως καὶ μεγαλαυχίας ἀρπάζειν ὑπόθεσιν. . . ἔλεος γὰρ δι' ὄγκου¹⁷ καὶ φιλαυτίας¹⁸ καὶ ἐπιδείξεως προγεόμενον εἰς ὕβριν μᾶλλον ἢ παραψυχὴν τῷ δεομένῳ περιίσταται. Τὸ

1. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν. Κα. Οἱ.- ἐλεημοσύνην καὶ τὸ τῆς γηγενοῦς τοῦ ἐλαίου Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 8.

3. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν. Κα. Οἱ.- εἴ τις ποτε Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΗ' 33.

5. Λύτ. ΚΓ' 23.

6. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.- κατορθώσατο ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν. Κα. Οἱ.

7. Α' Τιμόθ. αὐτ. 18.

8. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.- ἀγαθοουργίας κατήγορον ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν. Κα. Οἱ.

9. Β' ΠΕΤΡΟΥ α' 5.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

11. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 9.

12. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν. Κα. Οἱ. (κ. κατ.).- ἐλαίου Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ. (κ. κατ.).

13. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν. Κα. Οἱ.- μηδὲν εἰς τῆς Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

14. Β' Κορινθ. θ' 9.

15. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν. Κα. Οἱ.- τῷ τῆς ἀρετῆς νέμων Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

16. ΑΡ. Παρι. Τυ. 'Εν. Κα. Οἱ.- ἀναρρωννούσης Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μα. Μιγ.

17. 'Εβρ. ΙΒ' 1.

18. Β' Τιμόθ. γ' 2.

γάρ μὴ παριδεῖν τὸν ἀδελφὸν ἐνδεία τρηχόμενον, καὶ ἀπορία συνδιολλύμενον, χρέος μὲν καὶ χρεῶν τὸ ἀπαραίτητον ὁ εὐγνώμων ἡγήσεται. . . δόξαν δὲ θηράσαι¹, καὶ εὐεργέτου διὰ τῆς τοιαύτης πράξεως περιβαλέσθαι ἀξίωμα τῶν ἀγνωμόνων ἂν εἴη, καὶ τὸ καλὸν κακῶς εἰδότην μετέργεσθαι.

γ'. Οὐ δεῖ οὖν. . . τὸν τῆς ἐλετημοσύνης θεόμενον λογοθετεῖν, πότερον², ἀξίος ἐστὶ τοῦ ἐλέους καὶ τῆς εὐεργεσίας³ ἢ οὐ, ἀλλὰ τὸν φιλανθρωπίας ἀξιῶντα τυχεῖν ταύτην χωρὶς λογισμῶν δισταζόντων παρέχειν. . . Ὡς περ γὰρ ὁ κατὰ πελάγους ἀφίεις τὸν ἄρτον⁴ ἐπ' ἀδῆλῳ μὲν ἔβαλε, καὶ οὐκ οἶδεν, ἐν ᾧ τὸ ῥεῦμα τοῦτον ὑποσύρει, τῷ δὲ πάντων ἔχοντι τὴν γνῶσιν καθαρῶς ἐρᾶται, καὶ τῇ αὐτοῦ περιέχεται παντοκρατορικῇ καταλήψει, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ τὸν ἔλεον οὐ διακρινομένη γνώμη, καὶ ἀμφιβαλλούσῃ⁵ τοῖς ἐπιζητοῦσι παρεχόμενος νῦν μὲν οὐκ ἐπιγινώσκει, τίς ἐστὶν ὁ λαβὼν, ἐν δὲ τῷ πλήθει τῶν ἡμερῶν⁶, τουτέστιν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι, ἐπιγινώσεται· καὶ τὸν ἄρτον ἐκείνον ἐπὶ τῆς χειρὸς εὐρίσκων τοῦ δεσπότου, ἐπιδεικνύντος, καὶ λέγοντος⁷, Ἐπεινάσα, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, δῆλον, ὅτι πάσης εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως πλησθήσεται⁸.

δ'. Εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν πῶς. . . εἰσελεύσονται οἱ πλούσιοι"; . . Ἄν μιμῶνται τὸν Ἀβραάμ¹⁰, ἂν τὸν Ἰώβ, ἂν οἰκονόμοι καλοὶ τοῦ πλούτου¹¹, ἀλλὰ μὴ μικροὶ¹² καθίστανται τύραννοι, οὐδὲν ἔλαττον τοῦ ὁμοφυοῦς¹³ ἢ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας πολλοῖς κλείβοις καὶ μογλοῖς τὴν τῶν πενήτων παραμυθίαν¹⁴ ἐναποκλείοντες. Πόθεν δὲ ὁ πλούσιος εἰς ταύτην τὴν πρᾶξιν ἀφίξεται, καὶ τίς αἰτία τοῦ¹⁵ κατορθώματος; Ἢ¹⁶ ταπεινώσις¹⁷. . . Ἐὰν γὰρ ταπεινώσῃ ἑαυτόν, καὶ

1. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μζ. Μιγ.- θηράσαι ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Οἱ.

2. ΑΡ. Τυ. Οἱ.- πότερον Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Ἐν. Κα. Μζ. Μιγ.

3. Πράξεων Δ' 9.

4. Ἐκκλησιαστοῦ ΙΑ' 1.

5. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μζ. Μιγ.- ἀμφιβαλλούσῃ ΑΡ. Τυ. Ἐν. Κα. Οἱ.

6. Ἐκκλησιαστοῦ Α' 1.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 35.

8. Πράξεων Β' 28.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΘ' 23.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἀβραάμ ἐν ᾧπ. Χ.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 42.- Α' ΠΕΤΡΟΥ Δ' 10.

12. Οἱ.- μικροὶ ἐν ᾧπ. Χ.

13. Οἱ.- ἔλαττον τε ὁμοφυοῦς ἐν ᾧπ. Χ.

14. Α' Κορινθ. ιδ' 3.

15. Οἱ.- αἰτία καὶ τοῦ ἐν ᾧπ. Χ.

16. ΑΡ. Κα. Βου. Οἱ. Μιγ.- ἢ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Γα.

17. ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 9.

οὐ πρὸς φουσίωσιν ἐπαρῇ¹, οὐδ' εἰς ἀπόνοιαν ἐμπέση, τῷ χρυσῷ καὶ πλούτῳ γχυρούμενός τε καὶ διογκούμενος². Οἶδεν ὅτι τούτων οὐδέν ἐστιν ἴδιον αὐτοῦ, ὅτι γυμνός ἐξῆλθεν ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ³, ὅτι πάντα⁴ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, ὅτι ῥᾶόν ἐστιν ἀφελέσθαι μὲν αὐτοῦ ταῦτα, εἰς ἐτέρους δὲ μετενεγκεῖν, ὅτι ταῦτα δίδονται, οὐχ ἵνα στέρωνται τῶν ἀναγκαιῶν οἱ πλησίον, ἀλλ' ἵν' ἔχουσιν⁵ ἐκ τοῦ λαβόντος μεταλαμβάνειν. Καὶ ταῦτα εἰδώς. ὡς ἀλλοτρίων τῶν ἰδίων προίσταται. οὕτω πρῶτος⁶ τοῖς θεομένοις ἐπαρκῶν, οὕτω φιλανθρώπως, οὕτως οἰκονομικῶς, ὡς τῶν κοινῶν φύλαξ καὶ οἰκονόμος ταχθεὶς ἐκ Θεοῦ⁷.

ι'. Καὶ εἰ ὁ ἐλεῶν πτωχὸν⁸ δανείζει Θεῷ⁹, πῶς ἂν τις φιλόθεος ὢν, καὶ τοῦ κατ' εἰκόνα σώζων τὸ εὐγενὲς ἀνεκτὸν ἡγήσαιο μὴ διὰ παντὸς ἑαυτῷ παρασκευάζειν χρεώστην τὸν Θεόν, ἀλλὰ περικόπτειν καὶ ἀποστερεῖν ἑαυτὸν τοῦ τηλικούτου καὶ τοσούτου κέρδους τὴν συνεισφοράν;

ια'. Μὴ ἀφίστασο τῆς ἐλεημοσύνης· μεγάλην γὰρ ἀνάπτει λαμπάδα τὸ ἱερὸν ἔλαιον¹⁰ τοῦτο, καὶ μερίζει τὰς ἐνεργείας, καὶ ταῖς μὲν φλέγει τὰ πάθη, ταῖς δὲ φωτίζει καὶ κατευθύνει πρὸς τὸν τῆς ἀρετῆς δρόμον τὰ διαβήματα.

ιβ'. Κενοῖς τὸν πλοῦτον· καὶ μέγα χαίρω, ὅτι σοι βασιλείαν οὐρανῶν ὁρῶ οἰκοδομουμένην¹¹. Ἀλλὰ κενούσθω σοι καὶ ἡ προκατεῖχε τὸν πλοῦτον πάθη, ἵνα μὴ μόνον ἡ παστάς ὑπάρχη βασιλική, ἀλλὰ καὶ ὁ νυμφίος ἐξωραϊσμένος.

ιγ'. Δῆλον δ' ὅτι τῷ τῆς ἐλεημοσύνης κατορθώματι καὶ αἱ ἄλλαι¹² συναναφύουσι καὶ συνεξανθοῦσιν ἀρεταί· τίς γὰρ ὡς ἀληθῶς ἀκαπήλευτον φέρων ἐν ἑαυτῷ τοῦ ἐλέους τὸ πολυτίμητον¹³ χρῆμα βάσκανον ὀφθαλμῶν¹⁴ ἐπιβαλεῖ τῷ πλησίον, ἢ τύραννον ἐπαφήσει χεῖρα, καὶ ταύτην, ἣν οὐπω ἔληξε προτείνειν, τὸν ἔλεον ἀνα-

1. B' Κορινθ. ιβ' 20.

2. A' Τιμόθ. ς' 17.

3. κκθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ AP. Oί.

4. AP. Oί.- ἴδιον αὐτοῦ, ὅτι πάντα Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Γα. Μιγ.

5. AP. Oί.- ἵνα ἔχουσιν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Γα. Μιγ.

6. AP. Κα. Βου. Oί.- πρῶτος Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Φι. Γα. Μιγ.

7. Ῥωμ. ΙΓ' 1.

8. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μκ. Μιγ.- ὁ πτωχὸν ἐλεῶν AP. Τυ. Ἐν. Κα. Oί.

9. Ψαλμῶν ΛϚ' 29.

10. B.- ἔλεον Μον. Μι.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 19.

12. AP. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Oί.- καὶ ἄλλαι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μκ. Μιγ.

13. AP. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Oί.- πολυτίμητον Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μκ. Μιγ.

14. AP. Παρι. Τυ. Ἐν. Κα. Oί.- ὀφθαλμῶ Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μκ. Μιγ.

βλύζουσαν; τίς δὲ ληστής ἀλλοτρίων ἔσεται γάμων, τῷ ἐλέφ¹ περιρρεόμενός τε καὶ τὴν γνώμην² μαλασσόμενος; ἀλλὰ γε τόκους πῶς εἰσπράξεται τοὺς ὀφειλέτας οὗτος, ὁ καταμερίζων τοῖς ἐνδεεστέροις, καὶ ὅσα κλῆρος ὁ πατρῷος εἰς αὐτὸν διέβιθασεν; Οὐκοῦν διὰ μιᾶς ἀρετῆς, τῆς ἀναβλυζούσης τὸν ἔλεον, καὶ τὰς ἄλλας, ὥς συγγενεῖς καὶ συνακολούθους, ὁ τὴν ἡγεμονίαν ἐκείνης προκαταλαβὼν εἰς φάλαγγας ἑαυτῷ καὶ συμμάχους διατάξει, καὶ ἐξοικειώσεται.

1. ΑΡ. Παρι. Τυ. Ἐν. ΚΑ. Οἰ.- ἐλεῖφ Κοι. Κολ. Βατ. ΤΑ. ΜΑ. Μιγ.
 2. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. ΤΑ. Παρι. Τυ. Ἐν. ΚΑ. Οἰ.- γνώμην ΜΑ. Μιγ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΜΘ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἀπαγγέλλων ὁ Φώτιος τὴν α' κατηχητικὴν αὐτοῦ ὁμιλίαν μνημονεύει «προηγουμένου λόγου¹» τινός, ὃν εἶχεν ἐκφωνήτει «τοῖς ἤδη παρεσκευασμένοις πρὸς τὸ βίπτισμα.»

Τοῦ προηγουμένου τούτου λόγου, ἢ μᾶλλον ὁμιλίας, τὰ ἀποσπάσματα περισυλλέξαντες συνεκροτήσαμεν τὴν ΜΘ' ὁμιλίαν, ἣτις, ὡς εἰκάζομεν, ἐλέγχθη τῇ μεγάλῃ τρίτῃ, τῇ κατ' ἐξοχὴν ἡμέρᾳ τῆς κατηχήσεως², ἀπριλίου 1 ἔτους 861, ἥτοι τριήμερον πρὶν τῆς ἐτέρας κατηχητικῆς ὁμιλίας³, ἣτις ὑπὸ τὸν θόλον τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς ἀγίας Εἰρήνης ἀντήχησε.

Καίτοι δὲ οἱ κατηγούμενοι ἐβαπτίζοντο κυρίως τὸ μέγα σάββατον⁴, ἀλλ' ὅμως καθ' ὅλην τὴν μεγάλην ἐβδομάδα ἐδιδάσκοντο τὰ ἱερὰ γράμματα⁵. Ἐξ ἐπιστολῆς δὲ Θεοδώρου τοῦ Βαλσαμῶνος⁶ «χάριν τῶν διδομένων θυμιαμάτων ἐτησίως παρὰ» τοῦ πατριάρχου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κατηχήσεως, πληροφορούμεθα, ὅτι οὕτως ὠνομάζετο κυρίως ἡ μεγάλη τρίτῃ διότι ὁ πατριάρχης, λέγει, ἐδίδοι τῷ λαῷ, «κατὰ μὲν τὴν.. κυριώνυμον τῆς τῶν βαίω.. πανηγύρεως, κηρία καὶ σταυροὺς.. μετὰ δὲ τρίτην ἡμέραν.. θυμιάματα⁷,» ἥτοι «κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κατηχήσεως, καὶ κατὰ τὴν μεγάλην τετράδα κηρία καὶ θυμιάματα⁸.» ταῦτα δὲ τότε «δίδονται τῷ λαῷ παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἀγιωτάτων πατριαρχῶν μετὰ τὴν» κατήχισιν⁹.

Τῆς προκειμένης ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφὴ ἀντεγράφη κατ' ἀναλογίαν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Ν' διορθώσῃ τῆς φράσεως «κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ν' § α'.

2. ΒΑΣΑΜΩΝΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ (ὅρα ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΛΗ. Σύνταγμα κανόνων. Ἐν Ἀθήναις 1852—9. 6 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Δ' σ. 523.

3. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς Ν' ὁμιλίας.

4. ΒΑΣΑΜΩΝΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. Ἐρμηνεῖα εἰς με' καν. συνόδου Λαοδικείας (ὅρα ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΛΗ, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 213).

5. ΒΑΣΑΜΩΝΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ (ὅρα αὐτ. Τόμ. Β' σ. 486).

6. ΡΑΛΛΗ ΚΑΙ ΠΟΤΛΗ, αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 523.

7. Αὐτ. σ. 528.

8. Αὐτ. σ. 524.

9. Αὐτ. σ. 523.

κατηχήσεων » εἰς « κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κατηχήσεως ᾠ. » ἡ δὲ § α' ἀντεγράφη ἐκ τῆς § α' τῆς Ν' ὁμιλίας· ἡ δὲ § β' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 78), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 42), Νε. (ἀρ. 43), Κολ. (ἀρ. 43), Βατ. (ἀρ. 43), ΑΡ. (ἀρ. 43), Τα. (ἀρ. 42), Παρι. (ἀρ. 43), Τυ. (ἀρ. 43), Ἐν. (ἀρ. 43), Μα. (Τόμ. Α' σ. 90) καὶ Μιγ. (σ. 304—5)· ἡ δὲ § γ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 87), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 42), Νε. (ἀρ. 43), Κολ. (ἀρ. 43), Βατ. (ἀρ. 43), ΑΡ. (ἀρ. 43), Τα. (ἀρ. 42), Παρι. (ἀρ. 43), Τυ. (ἀρ. 43), Ἐν. (ἀρ. 43), Μα. (Τόμ. Α' σ. 90) καὶ Μιγ. (σ. 333)· ἡ δὲ § δ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 98—9), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 48), Κολ. (ἀρ. 49), Βατ. (ἀρ. 49), ΑΡ. (ἀρ. 49), Τα. (ἀρ. 48), Παρι. (ἀρ. 49), Τυ. (ἀρ. 49), Ἐν. (ἀρ. 49), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 46) καὶ Μιγ. (σ. 369)· ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 86), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 42), Νε. (ἀρ. 43), Κολ. (ἀρ. 43), Βατ. (ἀρ. 43), ΑΡ. (ἀρ. 43), Τα. (ἀρ. 42), Παρι. (ἀρ. 43), Τυ. (ἀρ. 43), Ἐν. (ἀρ. 43), Μα. (Τόμ. Α' σ. 90) καὶ Μιγ. (σ. 329).

ΜΘ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

λεχθεῖσα τῇ ἁγίᾳ τρίτῃ ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἁγίας Εἰρήνης,

κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κατηχήσεως.

α'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν προηγουμένω λόγῳ τοῖς ἤδη παρεσκευασμένοις πρὸς τὸ βάπτισμα, οὕτω δὲ κατηρτισμένοις τὴν τελειότητα, ἀλλ' ἔτι καὶ τῆς καθάρσεως ἐπιδεδιομένοις, καὶ τῆς μυστικῆς τραπέζης ἀπειργομένοις.

1. ΒΑΣΣΑΜΩΝΟΣ ΤΟΥ ἈΝΤΙΟΧΕΙΑΣ (ὄρα αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 523).

β'. Μετὰ τὸν σταυρόν¹, μετὰ τὸν θάνατον², μετὰ τὴν³ ταφὴν⁴, μετὰ τὸ σαλευθῆναι τὰ τοῦ ἔθου βασιλεία⁵, καὶ δεσμοῖς ἀλύτοις⁶ παραδοθῆναι τὸν πολέμιον τοῦ γένους ἡμῶν⁷, ἡνίκα τοῦ τάφου ἀνέστη⁸, καὶ τὴν κοινήν ἀνάστασιν⁹ ἐνεκαίμισε¹⁰, τότε¹¹ δὴ τότε τὴν ἐξουσίαν ἀπάντων¹² τῶν οὐρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων¹³ ὁ¹⁴ φύσει ταύτην ἔχων τῇ Θεϊκῇ¹⁵, καὶ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ἀναδεξάμενος τότε τὸν βασιλικὸν τοῦτον καὶ σωτήριον νόμον οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ¹⁶ κρείττοσιν ἢ μετέχειν ὕλης ἐπιγείου, ταῖς τῶν ἀποστόλων διανοίαις ἐνεχάραξεν, οἷονεὶ προθέματα τινα δι' αὐτῶν καὶ προγράμματα ἀνὰ πᾶσαν ἀπλώσας τὴν οἰκουμένην, καθ' ἣ καὶ μυεῖσθαι, καὶ τελειοῦσθαι τοὺς προσιόντας ἔδει τὴν εὐσέβειαν. Πορευθέντες¹⁷ γάρ φησι¹⁸, μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες¹⁹ αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν (δηλονότι καὶ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ νῦν εἰσφερόμενον) πάντα, ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν.

γ'. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐκκλησία, κατὰ διαδοχὴν τῶν ἀποστολικῶν πράξεων τε καὶ κηρυγμάτων, εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ ἁγίου Πνεύματος βαπτίζουσιν²⁰, μετὰ τὸ καθαρθῆναι τοὺς βαπτισαμένους τῇ ἀνα-

1. Ἐβρ. 1Β' 2.

2. Α' Κορινθ. ια' 26.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 61.

4. Νε. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἐν. Οἱ.- σταυρόν, μετὰ τὴν ταφὴν Κοι. Κολ. Βατ. Παρι. Μα. Μιγ.

5. Ἀποκαλύψεως Κ' 13.

6. ΙΟΥΔΑ 6.

7. Β' ΠΕΤΡΟΥ β' 4.

8. Α' Θεσσαλ. 8' 14.

9. Πράξεων ΚΔ' 15.- Ῥωμ. 5' 6.

10. Ἐβρ. Θ' 18. Ι' 19.

11. Κοι. Κολ. Παρι. Μα. Μιγ.- ἀνεκαίμισε, τότε Νε. Βατ. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἐν. Οἱ.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΖ' 2.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΗ' 18.

14. Νε. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἐν. Οἱ.- ἀπάντων τῶν ἐπιγείων καὶ τῶν οὐρανίων ὁ Κοι. Κολ. Βατ. Παρι. Μα. Μιγ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 27.

16. Β' Κορινθ. γ' 3.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΗ' 19, 20.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- γάρ, φησὶ ἐν ἁπ. Χ.

19. Νε. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἐν. Οἱ.- βαπτίζοντες Κοι. Κολ. Βατ. Παρι. Μα. Μιγ.

20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 19.

γεννήσει, εὐμελεῖ τε καὶ διαπρυσίῳ εἴωθεν ὑποψάλλειν τῇ φωνῇ¹. «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνδύσασθε²,» οὐδὲν ἤττον ἀνακηρύττουσα, ὅτι καθάπερ³ νῦν τοὺς εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Πνεῦμα ἅγιον βαπτισθέντας⁴ εἰς Χριστὸν λέγομεν βαπτισθῆναι, καὶ Χριστὸν ἐνδύσασθαι, οὕτω καὶ τῶν ἀποστόλων ὁ χορὸς τὸ τῆς ἀναγεννήσεως λουτρὸν⁵ ἱερουργοῦντες τῇ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπικλήσει βαπτίζειν ἐλέγοντο εἰς Χριστὸν⁶ καὶ ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ⁷, καὶ τὰ παραπλήσια.

δ'. Εἰ δὲ καὶ τὸ λουτρὸν τῆς παλιγγενεσίας διὰ τοῦ Πνεύματος ἱερουργεῖται⁸, καὶ τὸ ὄωρον ἐκείθεν βρύει, καὶ τῆς ἐκείθεν πηγάζει χάριτος⁹, αἱ δὲ τοῦτο διασύρουσι, καὶ βλασφημοῦσιν, ὡς οὐδὲν παρασχεῖν ὄφελος οὐδὲ κέρδος δυνάμενον (τί γὰρ ὕδωρ¹⁰ καὶ ἔλαιον¹¹ ἐπιψαῦον τοῦ σαρκίου τῶν διὰ βάρους ἐντακέντων τῆς ἀμαρτίας στιγμάτων καὶ τῶν ψυχικῶν παθημάτων ἀπαλλαγὴν ἐργάσασθαι δύναται¹²;), ὁ οὖν ταύτην τὴν βλασφημίαν κατὰ τῆς πνευματικῆς¹³ ἀναγεννήσεως¹⁴ καὶ τοῦ μηδενὸς τῶν καλλίστων δώρων ἐνδεεστέρου κατασχεδάζειν ἐπαρθεὶς εἰς ἀπόνοιαν, καὶ διὰ τοῦτο τελειοῦσθαι¹⁵ τῷ πνευματικῷ χαρίσματι¹⁶ μὴ ἀνεχόμενος, ἀλλὰ διασύρων αὐτό, καὶ χλεύην ποιούμενος, οὗτος δὴ οὗτος, καὶ δι' ὧσων ἄλλων ἔρπει τὸ βλάσφημον, οἷτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι τὴν τῆς βλασφημίας εὐρίσκει¹⁷ ἄφεσιν¹⁸. καὶ γὰρ καὶ ὁ σωτὴρ διαβεβαιού-

1. *Εὐχολόγιον* (ἐν Ἑνετίῃ 1851 μ. 8^{ον}) σ. 143.

2. *Γαλάτ.* Γ' 27.

3. Κοι. Κολ. Βατ. Παρι. Μα. Μιγ.- καθά περ Νε. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἑν. Οἱ.

4. *Εὐχολόγιον*, αὐτ. σ. 142.

5. *Τίτ.* Γ' 5.

6. Ῥωμ. 5' 3.

7. *Πράξεων* Β' 38. Γ' 48.

8. *Τίτ.* αὐτ.

9. Ἑφ. σ. Β' 7, 8.

10. Ἑφ. σ. Ε' 26.

11. Ἑβρ. Α' 9.

12. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἑν. Οἱ.- δύνανται Κοι. Κολ. Βατ. Παρι. Μα. Μιγ.

13. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἑν. Οἱ.- κατὰ πνευματικῆς Κοι. Κολ. Βατ. Παρι. Μα. Μιγ.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΒ' 31.

15. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Ἑν. Μα. Οἱ. Μιγ.- τελειοῦσθαι Τυ.

16. Ῥωμ. Α' 11.

17. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἑν. Οἱ.- εἰρήσει Κοι. Κολ. Βατ. Παρι. Μα. Μιγ.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 31, 32.

μενος ἔλεγεν¹. Ἀμήν, ἀμήν λέγω² ὑμῖν, ἐάν³ μή τις ἀναγεννηθῇ δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐκ εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν⁴.

ε'. Ναί, φησὶν (ὁ Παῦλος), ὁμολογῶ μὲν τοὺς βαπτισθέντας εἰς τὸν θάνατον τοῦ Χριστοῦ βαπτίσασθαι⁵, οὐχ ὁμολογῶ δὲ τὸ βάπτισμα τῇ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐπικλήσει ἱερουργεῖσθαι (μὴ γένοιτο!), ἀλλὰ τελεῖσθαι μὲν τοῦτο τὸ δῶρον τῆς ἀφέσεως, ὡς αὐτὸς ὁ σωτὴρ παραδέδωκεν⁶, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, σύμβολον δ' εἶναι τοῦτο τοῦ θανάτου αὐτοῦ⁷, διὰ τῆς τριττῆς καταδύσεώς τε καὶ ἀναδύσεως τὴν τριήμερον αὐτοῦ ταφὴν καὶ ἀνάστασιν εἰκονίζον τε καὶ διατυπούμενον⁸.

1. ΙΩΑΝΝΟΥ Γ' 5.

2. Κοι. Κολ. Βατ. Πα. Μα. Μιγ. (ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.).- ἔλεγεν· Ἀμήν λέγω ΑΡ. Τα. Τυ. Ἐν. Οἰ.

3. ἐν ἁπ. Χ.- λέγω σοι, ἐάν ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

4. ἐν ἁπ. Χ.- γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

5. Ῥωμ. 5' 3.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΗ' 19.

7. Κο.λοσσ. Β' 16'.

8. Ῥωμ. αὐτ. 4.- Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 3.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ Ν' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἡ νῦν ἐκδιδομένη ὁμιλία ἐστὶν ἡ πρώτη ἐκ τῶν τριῶν κατηχητικῶν ὁμιλιῶν¹, ἃς ὁ Φώτιος ἀπήγγειλε κατὰ τὰς μεγάλας παρασκευὰς τριῶν κατὰ συνέχειαν ἐνιαυτῶν ἀπὸ τοῦ τῆς ἀγίας Εἰρήνης ἁμβωνος. Ἄλλ' ἡ ἐπιγραφή αὐτῆς οὐ πάν- τη συμφωνεῖ πρὸς τὸ περιεχόμενον· διότι ἐπιγράφεται μὲν «Ὁμιλία λεγθεῖσα τῇ ἀγίᾳ παρασκευῇ,» δηλ. τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ, περιέχει δ' ἐν τέλει τὴν φράσιν², «Καὶ γὰρ καὶ τὸ ἐτήσιον τῆς ἱερᾶς νηστείας ἐφείσθηκε στάδιον, πρὸς τὸν δρόμον παρακαλοῦν, καὶ πρὸς τὴν πάλιν προτρεπόμενον τοῦ ἀντικειμένου» ὁπόθεν ἡδύ- νατό τις ἵνα εἰκάσῃ, ὅτι, ἐφισταμένης, δηλ. ἀρχομένης ἤδη τῆς μεγάλης τεσ- σαρακοστῆς, ἐξεφωνήθη ὑπὸ τοῦ Φωτίου ἡ προκειμένη ὁμιλία· τοῦθ' ὅπερ οὐκ ἔρρωται.

Παραεωράθη δέ, φαίνεται, καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτῆς· διότι ἡ ὡς τοιαύτη περιωθεῖσα³, «Ἀλλὰ ταῦτα μὲν προηγουμένῳ λόγῳ τοῖς ἤδη παρεσκευασμένοις πρὸς τὸ βᾶ- » πτισμα, οὕτω δὲ κατηρτισμένοις τὴν τελειότητα, ἀλλ' ἔτι καὶ τῆς καθάρσεως » ἐπιδεομένοις, καὶ τῆς μυστικῆς τραπέζης ἀπειργομένοις,» μᾶλλον εἰς τέλος τοῦ προοιμίου ἤρμωζεν⁴.

Οὐχ ἥττον δὲ ἀναγκαῖον ἡγοῦμεθα ἵνα ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀνα- γινωσκόντων καὶ εἰς ἄλλην τινὰ τῆς ὁμιλίας ταύτης περικοπὴν, ἥτις παρερμη- νευομένη ἡδύνατο τυχόν ἵνα σκανδαλίσῃ τινὰς τοῦ καθ' ἡμᾶς εὐσεβόφρονος πλη- ρώματος. Ὁ ἱερὸς Φώτιος καταδεικνὺς διὰ γραφικῶν παραδειγμάτων, ὅποσον ἡ μετάνοια τὸν ῥύπον τῶν παραπτωμάτων ἀποπλύνει, λέγει καὶ τάδε⁵. «Ἔχεις τὸν » Πέτρον, ὅς, παιδίσκης διερωτώσης, τὸν διδάσκαλον ἀπηνήσατο, ἀπώμοτον αὐτὸν » τὸ γινώσκειν ποιησάμενος, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τοῖς δάκρυσιν τὸ μόλυσμα τῆς ἀρ- » νήσεως ἐξεκάθηρεν, ὥστε καὶ τοῦ κορυφαῖος εἶναι τῆς ἀποστολικῆς χοροστα- » σίας οὐκ ἐξέπεσε, καὶ πέτρα τῆς ἐκκλησίας τεθεμελίωται, καὶ τῆς οὐρανῶν

1. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῶν ΝΗ' καὶ Ξ' ὁμιλιῶν.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ν' § ζ'.

3. Αὐτ. § α'.

4. ὅρα καὶ BALETAN, *εις ἐπιστολὰς Φωτίου* σ. 94, σημ. 1.—HERGENROTHER, *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regensburg 1867 — 9. Τόμ. 3 εἰς 8^{ον}) Τόμ. Γ' σ. 233.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ν' § δ' ἐν τέλει.

» βασιλείας κλειδοῦχος ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἀνηγόρευται. » Ἐνταῦθα συμπτύσσονται τὰ τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου ἐδάφια, ἔνθα, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐρωτήσαντος τοὺς μαθητάς αὐτοῦ¹, Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπε, Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Μακάριος εἶ, Σίμων Βᾶρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ Πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ γὰρ ἐγὼ δέ σοι λέγω, ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾗδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς, καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δέσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ὁ Πέτρος δὲ παρὰ Φωτίῳ κορυφαῖος μὲν «τῆς ἀποστολικῆς χοροστασίας» προσηγορεύθη, ὡς πρῶτος τῶν ἀποστόλων εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ κυρίου ἡμῶν κληθεὶς² μετὰ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀνδρέου³. Ἀλλ' ὅμως κορυφαῖος οὐ μόνον ὁ Πέτρος προσεφωνήθη ἐνιαχοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ Παῦλος κορυφαῖος⁴ ἔτι δὲ κεφαλὴ (caput) καὶ καθηγητὴς (princeps) τῶν ἀποστόλων⁵, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰάκωβος κορυφαῖος⁶, ἔτι δὲ ἐξάρχος τῶν ἀποστόλων καὶ ἐν κεφαλῇ κορυφή⁷, ἀλλὰ καὶ ὁ Ἰωάννης κορυφαῖος⁸, ἔτι δὲ μεῖζων τῶν ἄλλων ἀποστόλων⁹. ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἀπόστολοι κορυφαῖοι¹⁰ ἐπωνομάσθησαν. Καὶ ταῦτα μὲν δίκην ἐγκωμίου εἰρημμένα φαίνονται· πρᾶγματι δὲ πάντες οἱ ἀπόστολοί εἰσιν ὡς ἀδελφοὶ ἰσότημοι¹¹ καὶ «ὁμο-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' 15' 16 — 19.

2. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἑρμηνεία εἰς ἐπιστολὰς Παύλου (ἐν Ὁξονίᾳ 1852. Τόμ. 5 εἰς 8ον) εἰς Γαλ. Τόμ. Δ' σ. 3.

3. ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ. Ἑρμηνεία εἰς Ματθ. 1' 2 (παρὰ MIGNE. Patrologia graeca Τόμ. ΡΚΓ' σ. 285).

4. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἑρμηνεία εἰς Ῥωμ. (αὐτ. Τόμ. Α' σ. 490).— Μηναῖον, ἰουνίου 29'.

5. S. AUGUSTINI. Opera (ἐν Λουγδούνῳ 1664. Τόμ. 11 φύλλ.) Τόμ. Α' σ. 299.

6. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁμολ. ΑΒ' εἰς Ματθ. (ὅρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. Ζ' σ. 380).— ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ἑρμηνεία εἰς Γαλ. (Τόμ. Δ' σ. 3, ἐκδ. Ὁξονίας).

7. ΗΣΥΧΙΟΥ, εἰς Ἰάκωβον (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Μερίδιβ. παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΔ' σ. 241).

8. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, εἰς Γαλ. (Τόμ. Δ' σ. 3, ἐκδ. Ὁξονίας).— ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁμολ. ΝΣ' εἰς Ματθ. (παρὰ MIGNE, αὐτ. σ. 549).

9. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁμολ. ΑΒ' εἰς Ματθ. (παρὰ MIGNE, αὐτ. σ. 380).

10. ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ. Ἑρμηνεία. Διάλ. Β' (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΙΓ' σ. 195).

11. S. CYPRIANI (ἐν Παρισίοις 1726. φύλλ.). De unitate ecclesiae, σελ. 106.— ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, εἰς Γαλ. (αὐτ. σ. 38).

ταγεῖς¹,» μόνος δὲ κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας καὶ καθηγητῆς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· διότι, κατὰ Παῦλον², Ὁ Χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας· καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἔλεγε ταῖς μαθηταῖς αὐτοῦ³, Πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.. μηδὲ κληθῆτε καθιγρηταί· εἰς γὰρ ὑμῶν ἐστὶν ὁ καθηγητής, ὁ Χριστός.

Πέτρα δὲ «τῆς ἐκκλησίας» ἐστὶν ἡ ὁμολογία⁴ τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ, ἡ γενομένη μὲν ὑπὸ τοῦ Πέτρου, κοινὴ δὲ οὖσα τῶν ἀποστόλων⁵, ὅτε, ἅμα ὁ κύριος ἡμῶν «τὴν περὶ αὐτοῦ γνώμην αὐτῶν ἠρώτα⁶,» Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι⁷, ὁ Πέτρος «θερμὸς ὢν», κατὰ Χρυσόστομον⁸, «προπηδᾷ, καὶ προλαμβάνει⁹,» καὶ ὁμολογεῖ αὐτὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος¹⁰. Τὴν δὲ θεόπνευστον ταύτην ὁμολογίαν προκαλεῖ εἰς τὸ στόμα τῶν ἀποστόλων ὁ κύριος ἡμῶν, «αὐτοὺς εἰσάγων ὁμολογοῦντας», λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος¹¹. Οὐ μόνον δὲ πέτρα ἐστὶν ἡ ὁμολογία¹² καὶ ἡ πίστις εἰς Χριστόν, ἀλλὰ καὶ ἡ κυρίως πέτρα¹³, αὐτὸς ὁ Χριστός, ὡς ἡ ἱερὰ γραφὴ ῥητῶς ἀποφαίνεται¹⁴, Ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ Χριστός, καί¹⁵, θεμέλιον ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός.

Κλειδοῦχος¹⁶ δὲ «τῆς οὐρανῶν βασιλείας» ὁ Πέτρος ἐπωνομάσθη, διότι, μετὰ

1. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ. Ἐπιστολ. II' δ' (ὄρα Migne, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 1093).- ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Ἐκκλησι. ἱεραιγ'. Ε' γ' 5 (ὄρα αὐτ. σ. 512).

2. Ἐφεσ. Ε' 23.- ὄρα καὶ Ἐφεσ. Δ' 15.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΓ' 9, 10.

4. ΙΩ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. Τροπάρ. εἰς Πέτρον καὶ Παῦλον.

5. S. AMBROSII (ἐν Περαισίς 1661. Τόμ. 5. φύλλ.) in Luc. (Τόμ. Γ' σ. 117).

6. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. Ὁμολ. ΝΔ' εἰς Ματθ. (αὐτ. σ. 533).

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΖ' 16.

8. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, εἰς Ματθ. (αὐτ. σ. 536).

9. Αὐτ. σ. 533.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

11. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, εἰς Ματθ. (αὐτ. σ. 534).

12. S. AMBROSII, in Ephes. (Τόμ. Γ' σ. 498).- ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, εἰς Γαλάτ. (αὐτ. σ. 1).

13. «Petra Christus est qui donavit apostolis ut ipsi quoque Petrae vocantur» (S. IHERONYMI, in Amos IX 12).- «Πέτρα πᾶς ὁ Χριστοῦ μαθητῆς» (ὄρα ΩΡΗΓΕ-ΝΟΥΣ, εἰς Ματθ. πρὸς Migne, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 997).

14. Α' Κορινθ. ι' 14.

15. Αὐτ. γ' 11.

16. «Ὁ πᾶς κλεῖς ἔχων τοῦ οὐρανοῦ» καὶ ὁ Ἰωάννης παρὰ Χρυσοστόμου ἀνηγόρευται (Ὁμολ. Α' εἰς Ἰωάνν. παρὰ Migne, αὐτ. Τόμ. II' σ. 25).

τὴν ἐκ προσώπου τῶν ἀποστόλων γενομένην, ὡς εἴρηται, παρ' αὐτοῦ ὁμολογίαν¹ τῆς πίστεως, ἡξιώθη τῆς ὑποσχέσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἐμελλεν ἵνα λάβῃ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν — αὐτός τε ὁ Πέτρος δηλονότι καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι², οἱ τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν πρεσβεύοντες — Καὶ³ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἥτοι «τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεῖν καὶ λύειν τὰς ἁμαρτίας⁴» καὶ⁵ ὁ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὁ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καὶ ἀληθῶς, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως ταύτης⁶, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ἐν ᾗ ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι . .⁷ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἔσπη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς . . λάβετε πνεῦμα ἅγιον· ἃν τινῶν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἃν τινῶν κρατῆτε, κεκράτῃται· διὸ καὶ περὶ τῶν ἀποστόλων συλλήβδην ὁ θεὸς Χρυσόστομος τὸν λόγον ποιούμενος λέγει⁸, ὅτι ὁ Χριστὸς «αὐτοῖς τὰς κλεῖς ἔδωκε.»

Πρὸς ἀπόδειξιν δέ, ὅτι καὶ ὁ ἱερὸς Φώτιος, στοιχῶν ταῖς ἐρμηνείαις τῶν λοιπῶν τῆς ἐκκλησίας ἀγίων πατέρων, οὕτω πως ἐνόει τὰς λέξεις πέτρα καὶ κορυφαῖος καὶ κλειδοῦχος, ἐπισημαίνοντες τὰ ἐξῆς τοῦ σοφοῦ πατριάρχου χωρία· «Θεολογίσαντι⁹ δὲ πάλιν¹⁰ τῷ κορυφαίῳ τῶν ἀποστόλων Πέτρῳ τὸν κοινὸν ἡμῶν» διδάσκαλον καὶ Θεόν, ὥσπερ τῆς Θεολογίας αὐτὸς ἀνταποδιδούς μισθὸν μακαρίξει τὸν Θεολόγον θεοπρεπῶς·» καὶ¹¹, «Μισθὸν τῷ Πέτρῳ τῆς ὁρθῆς ὁμολογίας τὰς τε κλεῖς τῆς βασιλείας ἐνεχείρισε, καὶ ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ὁμολογίᾳ ἐστηρίχθαι τὴν ἐκκλησίαν καὶ κατὰ πυλῶν ἄδου καὶ πάσης αἰρετικῆς ἀθυρο-

1. S. IHERONYMI. *Epist.* 85 ad Evagr.

2. S. AUGUSTINI, in *Johannem*. Τόμ. Θ' σ. 199. — S. IHERONYMI, *ad Joann.* (ἐν Βερώνῃ 1735. φύλλ.) Τόμ. Β' σ. 299. — ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ, *εἰς Ματθ.* (αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 1000 — 1).

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 19.

4. S. AUGUSTINI, αὐτ. — ΕΥΛΟΓΙΟΥ Ἀλεξανδρείας (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. *Μεγιστὰ βιβλ.* παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 328 — 9).

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

6. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. *Ὁμιλ. Α' εἰς πεντηκοστήν* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. Ν' σελ. 458).

7. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 19, 23.

8. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. *Ὁμιλ. εἰς Ματθ.* — ΘΕΟΦΥΛΑΚΤΟΥ, *Ἐρμην. εἰς Ματθ.* (αὐτ.).

9. Θεολογεῖν = ὁμολογεῖν τινὰ Θεόν (J. SUICERI. *Thesaurus ecclesiasticus*, ἐν λ.).

10. ΦΩΤΙΟΥ. *Περὶ τῆς Μαριγαίων ἀναβλυστήσεως* (ὅρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΒ' σελ. 92).

11. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόχεια* (ἐκδ. Οἰκονόμου) σ. 274.

» στομίαις λαμπρὰ φέρειν τὰ νικητήρια ἐκραταίωσε· » καί¹, « Εἰ δὲ προφέρεις μοι, »
 » Σὺ εἰ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρῃ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν,
 » καὶ τὰ ἐξῆς, ἴσθι, ὡς εἴρηται . . ἐπὶ τῇ Θεολογισίῳ τὸν Χριστὸν ὁμολογίας
 » πέτρα, καὶ δι' αὐτῆς ἐφ' ὅλην τῇ εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς ταῖς διδασκαλίαις τῶν
 » ἀποστόλων ἐξαπλωθείσῃ, καὶ θεμελιωθείσῃ ἐκκλησίᾳ· » καί², « Ἐν τῷ προσώ-
 » πῳ τοῦ κορυφαίου καὶ τοῖς λοιποῖς τῶν μαθητῶν ἡ τοιαύτη ἐξουσία (ἡ τοῦ
 » δεσμεῖν καὶ λύειν) ἐδόδοτο· » καί³, « Εἰ διὰ τὸν κορυφαῖον ἡ Ῥώμη ζητεῖ τὸ
 » πρωτεύειν, δι' Ἀνδρέαν τὸν πρωτόκλητον καὶ γενέσει πρότερον ἀδελφόν, τὸ
 » Βυζάντιον πρῶτον· » καὶ παρχακιῶν⁴, « Οὐ διὰ τοὺς κορυφαίους Πέτρον καὶ
 » Παῦλον· » καί⁵, « Ἰαῖς δέ γε Χριστοῦ μαθηταῖς . . πῶς ἂν εἴη περὶ πρωτείων
 » ἀγών· τὸ δέ⁶, « Ὡς ἐὰν θέλῃ⁷ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ἡμῶν δοῦλος⁸, τοῦ
 » θήσομεν· »

Μετὰ τὴν παρέκβασιν ταύτῃν ἐπισυνάπτομεν, ὅτι ἡ ὡς ἄνω ἐρμηνευομένη περὶ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου περικοπὴ ἐρρέθη τότε πρὸς εὐχρέσκειαν πάντως καὶ τῶν παρόντων καὶ ἀκρωμένων τοῦ Φωτίου τοποτηρητῶν τοῦ Ῥώμης Νικολάου, οἵτινες κομιστὰ ἐπιστολῶν, ὑπογεγραμμένων ἀπὸ τῆς 25 ἑβδαίου τοῦ 860 ἔτους⁹, ἐνεφανίσθησαν μὲν ἐνώπιον τοῦ Φωτίου τῷ 861 περὶ τὸν φεβρουάριον¹⁰, ἔμελλον δὲ εἶνα παρχακθίσωσιν εἰς τὴν ὑπὲρ Φωτίου διὰ τὴν 25 μαΐου 861 προσκληθεῖσαν σύνοδον¹¹. διότι ἡ προκειμένη ὁμιλία, ὡς ἐκ τῆς ὅλης αὐτῆς ὑφῆς ἐξάγεται, ἀντήχησεν ὑπὸ τὸν ὅλον τοῦ ναοῦ τῆς ἀγίας Εἰρήνης ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ Φωτίου (25 10ῦρ. 857 — 25 7ῦρ. 867), καὶ ὀριστικώτερον τῷ 861, τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ, ἥτις κατὰ τὴν 4 τοῦ μηνὸς ἀπριλίου ἐωρτάζετο.

Ἀνεμνήσθη δὲ πιθανῶς τῆς ἐφεξῆς ἀπειλῆς¹², « Οἱ καταρράκται τοῦ οὐρανοῦ

1. ΦΩΤΙΟΥ. Συναγωγὰ καὶ ἀποδείξεις (ἔρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, ἐκδ. Βαλέττα) σελ. 568.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Μερὶβιβλος (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 328—9).

3. ΦΩΤΙΟΥ. Συναγωγὰ, αὐτ.

4. Αὐτ. σ. 569.

5. Αὐτ. σ. 568.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Κ' 27.

7. καθ' ἡμᾶς γε.— κατὰ δὲ Βαλέτταν, ὅστις θέλει.

8. καθ' ἡμᾶς γε.— κατὰ δὲ Βαλέτταν, διάκονος.

9. MURALT, ἐν χρ.

10. ἔρα Εἰσαγωγὴν τῆς παρούσης ἐκδόσεως.

11. Art de vérifier les dates.

12. ἔρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ν' 8 δ' ἐν μέσῳ.

» ἀνοιγόμενοι, καὶ τὴν γῆν πᾶσαν διὰ τὰς ἁμαρτίας τῶν ἐνοικούντων ἐν αὐτῇ
 » κατακλύζοντες, τὸ κοινὸν ἐκεῖνο καὶ παγκόσμιον ναυάγιον, τὸ σοδομιτικὸν πάλιν
 » πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατασπώμενον, καὶ πᾶσαν ἡλικίαν ἀφειδῶς ἐπιβοσκόμενον,» καὶ
 ὅτε μετὰ δέμηνον, ἦτοι τῇ 5 ἰουνίου 861, ἐβόα¹. «Πολλάκις ὑμῖν τὴν τῶν Σο-
 »δομιτῶν ὑπέδειξα τέφραν καὶ τὸν πρὸ ταύτης κατακλυσμὸν, ἡνίκα, τοῖς ὕδα-
 »σιν ἐπικαταρρύτου γεγεννημένης τῆς γῆς, ὁ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους συνετελέσθη
 » παγκόσμιος ὀλεθρος.»

Ἐν τῇ παρούσῃ δὲ ὁμιλίᾳ, κατὰ τὸν Γάλλης Πατίσιον τὸν Λιγαρίδην², ὁ Φώ-
 τιος « ῥητορικώτατα ἐλέγχει τοὺς ῥυπώσαντας ταῖς ἁμαρτίαις τὸ θεῖον βάπτισμα³,
 » διορθοῖ δὲ τὰ εἰρημένα, τῷ τῆς ἐπανορθώσεως σχήματι χρώμενος, καὶ φησὶν,
 » ὅτι οὐκ ἔστιν ἄλλη Θεραπείας ὁδός, εἰ μὴ γε ἡ διὰ μετάνοιᾶς εἰλικρινοῦς
 » ἐξαγόρευσις, ὅπερ θέμα γραφικαῖς μαρτυρίαις πιστῶσαι διΐσχυρίζεται⁴. Εἴτα ἐπὶ
 » τὴν συνείδησιν τρέπει τὸν λόγον εἰκόνα τῆς μελλούσης χαρᾶς προσαγορεύων,
 » ὅπερ καὶ παραδείγμασιν ἐπιβεβαιοῖ Θεολογικώτατα⁵. τελευτῶν ἐπισφραγίζει τὸν
 » λόγον, ἐξαίρων τὴν νηστείαν τοῖς ἐφουμνίοις, ὡς τῆς σαρκὸς οὕσαν νέκρωσιν,
 » ἧς καὶ ἀντιλαμβάνεσθαι πάντῃ τε πάντως καὶ παραινεῖ διὰ τὴν τῶν μελλόντων
 » βραβείων ἀντίδοσιν⁶, ὧν περ τοὺς πάντας ἐπιτυχεῖν καὶ ἐπεύχεται⁷. »

Τῆς ὁμιλίας ταύτης ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ω,
 παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Σκ. (σ. 526), Κ. (Auctar. Noviss. Α' σ. 548), Ο. (σ. 200),
 Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 30), Μι. (σ. 541), Β. (σ. 93) καὶ Ἑ. (Τόμ. Ι' σ. 233).
 τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ίβ. (σ. 37—46), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (φ'
 455 v.—456 r.) καὶ Ἱερ. (σ. 89—104).

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΝΑ' § α' (ἐν τέλει).

2. ὅρα MSS. du Supplém. gr. de la Bibliothèque Nationale de Paris ἀρ. 286
 (Πα. φ. 455 v.).

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ν' § β', γ'.

4. Αὐτ. § δ', ε'.

5. Αὐτ. § ς'.

6. Αὐτ. § ζ'.

7. Αὐτ. § η'.

Ν'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἀγιοτάτου πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως¹,ὁμιλία² πρώτη³,λεχθεῖσα τῇ ἁγίῃ παρασκευῇ⁴, ἐν τῷ ἁμβωνί τῆς ἁγίας Εἰρήνης⁵,μετά⁶ τὴν συμπλήρωσιν τῶν κατηχήσεων⁷.

α'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν προηγουμένω⁸ λόγῳ τοῖς ἤδη παρεσκευασμένοις πρὸς τὸ βάπτισμα, οὐπω δὲ κατηρτισμένοις τὴν τελειότητα, ἀλλ' ἔτι καὶ τῆς καθάρσεως ἐπιδεομένοις, καὶ τῆς μυστικῆς τραπέζης ἀπειργομένοις.

β'. Τί⁹ δαὶ ἡμεῖς οἱ προκαθαρθέντες διὰ τοῦ Πνεύματος, οἱ τελειωθέντες διὰ τῆς χάριτος, οἱ καταξιωθέντες τοῦ χαρίσματος, τὸ βασίλειον ἱεράτευμα¹⁰, ὁ λαὸς ὁ περιούσιος¹¹, τὸ ἔθνος τὸ ἅγιον¹², οὗς οὐ μόσχων καὶ τράγων ἢ κριῶν αἵμα¹³, παλαιοῖς τύποις τελοῦμενον, ἀλλ' αὐτὸς ὁ κύριος τῷ οἰκείῳ περιποιήσατο αἵματι¹⁴, οἱ ταῖς μοχλοθηραῖς ἀποταξάμενοι πράξεσι¹⁵, χρηστότητα δὲ καὶ δικαιοσύ-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- Φωτίου τοῦ ἀγιοτάτου πατριάρχου Ἱερ.- Photii patriarchae Σκ.- Photii Πα.- Τοῦ αὐτοῦ Ἰβ.- λ. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β. Ἑ.

2. ὁρχ κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ξ', ΞΒ'.

3. Ἰβ. Πα. Ω.- ὁμιλία Α' Ἱερ.- ὁμιλία Ο. Β.- homilia Σκ.- λ. Κ. Θ. Φ. Μι. Ἑ.

4. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.- die sanctae parasceves dicta Φ.- in parasceven Σκ.- λ. Θ. Ἑ.

5. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.- ex ambone templi sanctae Irenae Φ.- λ. Σκ. Θ. Ἑ.

6. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Θ. Φ. Μι.- κατὰ Ο. Β.- λ. Ἑ.

7. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- λ. Σκ. Ἑ.

8. ἐν ᾧ. Χ.- ταῦτα τῷ προηγουμένῳ Ἑ.

9. ἐντ. (μέχρι τέλους) λ. Πα.

10. Ἑξόδου ΙΘ' 6.- Α' ΠΕΤΡΟΥ 6' 9.

11. Ἑξόδου, αὐτ. 5.

12. Αὐτ. 6.- Α' ΠΕΤΡΟΥ, αὐτ.

13. Ἑβρ. Θ' 12.- ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΛΘ' 18.

14. Πράξεων Κ' 28.

15. Ἱερ.- πράξεσιν Ἰβ.

νην ἐπαγγειλάμενοι, οἱ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἀπεκδυσάμενοι¹, τὸν Χριστὸν δὲ ἐνδυσάμενοι² (ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθημεν, Χριστὸν ἐνεδυσάμεθα³, καὶ Χριστοῦ μέλη γεγόνκαμεν· τοῦ Θεοῦ γὰρ Παύλου⁴ διδάσκοντος μεμαθήκαμεν, "Ὅτι τὰ σώματα ἡμῶν μέλη Χριστοῦ ἐστί"⁵). τί⁶ οὖν ἡμεῖς⁷; Ἄρα τὸν νυμφικὸν διεσπασάμεθα ἄχραντον μηδενὶ⁸ καταμολυνθῆναι παρὰ χωρήσαντες χιτῶνα⁹; ἄρα τὸν ἀρραβῶνα τῆς μελλούσης μακαριότητος ἀκαπήλευτον διετηρήσαμεν, πόρνης ἡδονῆς οὐ κλαπέντες δελεάσμεσιν, ἀλλὰ σώφρονι¹⁰ λογισμῷ καὶ ἐπιμελείᾳ βίου τὴν προαγωγὸν ῥαυτῶν νην διαπτύσαντες ἀπεκρουσάμεθα; ἄρα τῶν συνθηκῶν ἀπομνημονεύοντες, ὡς ἐνώπιον ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων Θεῷ συνεθέμεθα, ἀπαρκαθάτους τάχως διεφυλάξαμεν¹¹, πιστοὺς ἐαυτοὺς ταῖς παραθήκαις, ὧν ἡξιώμεθα, ἐπιδεικνύοντες τῇ ἐκπληρώσει τῶν ὑποσχέσεων; ἄρα πᾶσαν μὲν εἴσοδον τῷ πονηρῷ ἀπειριχίσκαμεν, ναὸν δὲ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τοῦ παναγίου Πνεύματος ἀπειργασάμεθα, ἢ μᾶλλον τὸν οἰκοδομηθέντα ναὸν τῷ παναγίῳ Πνεύματι, — ὡς ὁ μακάριος Παῦλος βράζει¹², — Οὐκ οἶδατε, ὅτι τὸ σῶμα¹³ ἡμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνεύματος ἐστίν¹⁴ — ἵνα μὴ φθαρῶμεν, ἀδιάφθορον συνετηρήσαμεν; — εἴ τις γὰρ φθείρει τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, αὐτὸς πάλιν διαμαρτύρεται¹⁵, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός. — ἄρ' οὐκ¹⁶ ἐκλάπημεν τὸ χάρισμα, οὐκ ἐδουλώθημεν τὴν ἐλευθερίαν, οὐκ ἐρρυπάνθημεν τὴν καθαρότητα, οὐκ ἡμυρώσαμεν τὴν λαμπρότητα; ἄρ' οὐ προδεδώκαμεν τῇ ἀμελείᾳ τὴν ἀσφάλειαν; Ἄλλ' ἔτι ὁ φυλάσσων ἡμᾶς ἄγρυπνον καὶ ἀνύστακτον ποιεῖ τὴν φυλακὴν; ἔτι παρὰ τῶν μυσταγωγῶν ἀγγέλων ἐπαδόμεθα, οἵτινες τῇ ἡμῶν ἀναγεννήσει συνευφραί-

1. Κο.λοσσ. Γ' 9.

2. Ρωμ. ΙΓ' 14.

3. Γα.λάτ. Γ' 27.

4. Ἱερ. — τοῦ γὰρ Παύλου '16.

5. Α' Κορινθ. σ' 15.

6. Ἱερ. — ἐστίν· τί '16.

7. '16. — ἡμεῖς Ἱερ.

8. Ἱερ. — μηδενὶ μηδενὶ '16.

9. καὶ ἡμᾶς γε. — χιτῶνι ἐν ἅπ. Χ.

10. Ἱερ. — σώφρονι '16.

11. Ἱερ. — διαφυλάξαμεν '16.

12. Α' Κορινθ. γ' 19.

13. καὶ ἡμᾶς γε. — τὰ σώματα ἐν ἅπ. Χ.

14. καὶ ἡμᾶς γε. — ἐστίν ἐν ἅπ. Χ.

15. Α' Κορινθ. αὐτ. 17.

16. '16. — ἄρα οὐκ Ἱερ.

νοντο, καὶ τῆς πρὸς Θεὸν συνθήκης παρειστήκεισαν ἀπαράγραπτοι μάρτυρες; — μακάριοι, ὧν ἀγέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι¹ — ἔτι παρρησιαζόμεθα τοῖς ἐχθροῖς, ἐκπαλεῶντες εἰπεῖν², Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω³; ἔτι θαρροῦμεν ἄδειν πρὸς κύριον⁴, Ἐποίησα κρῖμα καὶ δικαιοσύνην, μὴ παραδῶς με τοῖς ἀδικουσί με, καί⁵, Οὐ φοβηθήσομαι κακίαν, ὅτι οὐ μετ' ἐμοῦ εἶ; Ἄν ἔτι ταῦτα διαπραττόμεθα, καὶ τούτων τῶν μυστηρίων καταξιώμεθα, καὶ τὸν ἡμέτερον βίον ταῖς ἀρεταῖς καταρτίζωμεν, καὶ καθέδρας⁶ λοιμῶν⁷ ἀποκλίνοντες, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν ἐκτρεπόμενοι, καὶ βουλὰς ἀσεβῶν μυστατόμενοι⁸, ὅντως καλὰ καὶ γενναῖα⁹ ἡμῶν τὰ κατὰ τοῦ πονηροῦ ἀγωνίσματα, πολλῶν δὲ κρείττονα τὰ ἐλπίζόμενα· μακαριότης γὰρ ἀτελεύτητος καὶ οὐρανῶν βασιλεία καὶ ἡ σὺν ἀγγέλοις εὐπροσύνη καὶ ἀγαλλίασις ἀνεκλάλητος¹⁰, ἐνθα πατριαρχῶν χοροὶ καὶ πατέρων ὁμηγύρεις καὶ μαρτύρων τάξεις καὶ ἡ πάντων τῶν εὐχρηστησάντων Θεῷ φαιδρὰ καὶ ἀστενοχώρητος κατοικία. Ἄν δὲ τούτων ὑπεξερρύημεν, καὶ τὰς πρὸς Θεὸν συνθήκας (ὧ τῆς ἐμῆς ἀθλιότητος!) ἡθετήσαμεν, καὶ ταῖς ἡμετέραις πράξεσιν ἔτι ὁ πονηρὸς ἐπιγέλῃ, τὰ τῆς κακίας αὐτοῦ ζιζάνια ταύταις ὁρῶν συνανθίστασάνοντα· ἂν οὕτω τῶν τοῦ Θεοῦ ἐντολῶν¹¹ διαπεπτώκαμεν¹², καὶ τῆς ἀνωθεν ἐπικουρίας ἐκυτοῦς ἀπεγυμνώσκαμεν¹³, καὶ πρὸς τὰ πάθη κατωλισθίσκαμεν, πᾶσαν ἄδειαν καὶ ἐξουσίαν καθ' ἡμῶν τοῖς ἐχθροῖς ἐπιτρέψαντες, ὦ τοῦ πτώματος! φεῦ τῆς ἀπαρχμυθήτου συμφορᾶς! Πεπτώκαμεν, ἀνωρθώθημεν· κοινὰ γὰρ τὰ τοῦ προπάτορος, καὶ εἰς πάντας ἡ πτώσις, ὥσπερ ἡ ἀνόρθωσις, διαδιβάζεται· πεπτώκαμεν πάλιν μετὰ τὴν χάριν, μετὰ τὴν ἀνόρθωσιν, πτώμα ἐλεεινόν, πτώμα γαλεπόν, ἀσύγνωστον, ἀπροφάτιστον, πτώμα πολλῶν θαυμάτων ἄξιον·

1. *Ψαλμῶν* AB' 1.

2. *Λύτ.* KZ' 1.

3. *Ἰβ.* — *δειλιάσω* Ἰερ.

4. *Ψαλμῶν* P16' 121.

5. *Λύτ.* KI' 4.

6. *Ἰβ.* — *καθέδραν* Ἰερ.

7. *Ψαλμῶν* A' 1.

8. Ἰερ. — *μυστατόμενοι* Ἰβ.

9. *Ἰβ.* — *γενναῖα* Ἰερ.

10. A' ΠΕΤΡΟΥ α' 8.

11. Ἰερ. — *ἐντολῶν* Ἰβ.

12. *καθ' ἡμῶν γε.* — *διεπεπτώκαμεν* ἐν ἁπ. X.

13. Ἰερ. — *ἀπογυμνώσαμεν* Ἰβ.

ὁ μὲν ἐχθρὸς ἄνοπλος· τοῦ γὰρ ἐχθροῦ ἐξέλειπον¹ αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος²· ἡμεῖς δὲ καθωπλισμένοι³ τοῖς ὅπλοις τῆς χάριτος· καὶ ὁ μὲν ἀναισχυντεῖ, ἡμεῖς δὲ καλυπτόμεθα· ὁ μὲν προσβάλλει, ἡμεῖς δὲ καταπίπτομεν, ὥσπερ ἐπ' αὐτῷ⁴ τοῦ-
τω⁵ καθωπλισμένοι, ἵνα περιφανεστέραν αὐτῷ τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐπιγραφώμεθα.

γ'. Τίς οὖν ἔτι μνηχανὴ σωτηρίας; ποία δὲ καταφυγὴ σωτηρίας⁶; Ἐλάβομεν τὸ τοῦ βαπτίσματος χάρισμα, καὶ ταῖς μοχθηρίαις ἡχρειώσαμεν· ἐφωτίσθημεν φωτὶ οὐρανίῳ καὶ θεϊκῷ, καὶ τῷ σκότει τῶν πράξεων ἡμαυρώσαμεν· ἐσφραγίσθημεν σφραγίδι τιμίας καὶ φοβερᾶς (ἦν γὰρ τοῖς ἐχθροῖς ἀπρόσιτος καὶ τοῖς ἐναντίοις ἀνεπίμαχος), ἀλλὰ τὴν σφραγίδα διεσπαράξαμεν⁷, ἀλλὰ διεσπάσαμεν, ἀλλὰ λησταῖς⁸ ἀγρίοις καὶ πονηροῖς, τοῖς ἐμπαθέσι λογισμοῖς, τὴν καθ' ἡμῶν ὑπηρετίσαμεν⁹ πάροδον. Τί οὖν ἔτι ἐλπίζομεν; μὴ¹⁰ πρὸς δεύτερον ἀφορῶμεν βάπτισμα; μὴ δευτέραν γέννησιν¹¹ ἀπεκδεχόμεθα¹²; ἄρα πάλιν ἐξ οὐρανοῦ Χριστὸν προσδοκῶμεν κατερχόμενον, καὶ σταυρούμενον, καὶ νεκρούμενον, καὶ θαπτόμενον, καὶ πρό γε τούτων βαπτιζόμενον, ἵνα πάλιν ἡμῖν ἀνακαινίσῃ τὸ βάπτισμα; Ὡς φιλόχριστος σύ, οὐχὶ τὸν Χριστὸν φιλῶν¹³, ἀλλὰ τὸν Χριστὸν ἐθέλων¹⁴ πάσχειν διὰ σέ, μᾶλλον δὲ χριστέμπορος ἀληθῶς, καὶ τοὺς Ἰουδαίους ὑπερβάλλων τῇ παρανοίᾳ καὶ ὀμότητι, ὁ σταυροῦσθαι καὶ μαστιῖζεσθαι τὸν σὸν δεσπότην ἐπιθυμῶν, ἵνα σὺ τρυφᾷς τοῖς πάθεσιν ἀφειδῶς, καὶ μηδεμίᾳ σοι δυσχέρεια ταῖς¹⁵ ἀκολάστοις ἡδυπαθείαις ἀπαντᾷ! Διὰ τοῦτο πάλιν Χριστὸν ἐλεύσεσθαι προσδοκᾷς; Ἐλεύσεται μὲν, ἀλλὰ διαχωρίζων ἀπὸ τοῦ σίτου τὸ ἄχυρον, καὶ τὸν μὲν¹⁶

1. Ἰερ.- ἐξέλειπον Ἰβ.

2. Ὑα. λωῶν Θ' 6.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡμεῖς καὶ καθωπλισμένοι Ἰερ.- ἡμεῖς καθωπλισμένοι Ἰβ.

4. Ἰβ.- αὐτὸ Ἰερ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- τοῦτο ἐν ἄπ. X.

6. B' Βασιλειῶν κβ' 3.

7. Ἰερ.- σφραγίδα διασπαράξαμεν Ἰβ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- λησταῖς ἐν ἄπ. X.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑπηρετίσαμεν Ἰβ.- ἐντρεπίσαμεν Ἰερ.

10. Ἰβ.- πάροδον μὴ Ἰερ.

11. Ἰβ.- ἀναγέννησιν Ἰερ.

12. Ἰερ.- ἀπεκδεχόμεθα Ἰβ.

13. Ἰερ.- φιλεῖν Ἰβ.

14. Ἰερ.- ἐθέλειν Ἰβ.

15. Ἰ. Βατοπ.- τοῖς ἐν ἄπ. X.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπὸ σίτου τὸ ἄχυρον, καὶ τὸ μὲν ἐν ἄπ. X.

εἰς τὴν ἀποθήκην ἀξίως συνάγων¹, τὸ δὲ κατακαίων πυρὶ². Ἐλεύσεται μὲν, οὐ φιλανθρωπευόμενος δέ, ἀλλὰ δίκας τῶν βεβιωμένων εἰσπραττόμενος, ἀλλ' ἀποτομία³ χρώμενος, ἀλλὰ τὴν φρικώδη φωνὴν ἐκείνην καὶ ἀπκράκλητον τοῖς ἀμκρτωλοῖς ἀφιεῖς⁴, Ἀπέλθετε ἀπ' ἐμοῦ⁵ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον⁶. Ἐλεύσεται, ἀλλ' εἰς τὸ κρῖναι⁷, ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ φοβεραῖ. Ἐγγὺς γάρ, φησὶν ὁ προφήτης⁸, ἡ ἡμέρα κυρίου ἡ μεγάλη καὶ ταχεῖα⁹ σφόδρα· φωνὴ ἡμέρας κυρίου πικρὰ¹⁰ τέτακται¹¹. δυνατὴ ἡμέρα ὀργῆς, ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡμέρα Ολίψεως καὶ ἀνάγκης, ἡμέρα ἀωρίας καὶ ἀφρατισμοῦ, ἡμέρα σκότους καὶ γνόφου¹², ἡμέρα νεφέλης καὶ ὀμίχλης, ἡμέρα σάλπιγγος καὶ κρουγῆς, ἐν ᾗ, φησὶν ὁ κύριος¹³, θήσω τὴν οἰκουμένην ἔρημον, καὶ τοὺς ἡμαρτωλοὺς ἀπολέσω¹⁴ ἐξ αὐτῆς· καὶ¹⁵, Οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὁ Ὠρίων καὶ πᾶς ὁ κόσμος τοῦ οὐρανοῦ τὸ φῶς οὐ δώσουσιν¹⁶. ἐντελοῦμαι γάρ, φησί¹⁷, τῇ οἰκουμένῃ ὅλη κακὰ καὶ τοῖς ἀσεβέσι τὰς ἡμαρτίας αὐτῶν, καὶ ἀπολῶ ἔθνη ἀνόμων, καὶ ἔθνη ὑπερηφάνων ταπεινώσω. Ὅρᾳς, πῶς ἐλεύσεται; Ἐλεύσεται εἰς τὸ ταῦτα συντελεσθῆναι· ἄκουσον γάρ καὶ Μελαχίου λέγοντος¹⁸, Ἰδοὺ ἡμέρα ἐρχεται, καιομένη ὡς κλίβανος, καὶ φλέξει αὐτοὺς, καὶ ἔσονται πάντες οἱ ἄνθρωποι καλὰμῃ, καὶ ἀνάψει αὐτοὺς ἡ ἡμέρα ἡ ἐρχομένη, λέγει κύριος παντοκράτωρ, καὶ οὐ

1. καθ' ἡμέρας γε (ὄρα καὶ ΦΩΤΙΟΥ· Ἀμφιλόγιον (ἐκδ. Οἰκονόμου) σ. 25).- συνελέγων ἐν ᾧ. X.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Γ' 12.- ΛΟΥΚΑ Γ' 17.

3. καθ' ἡμέρας γε.- ἀλλὰ ἀποτομία ἐν ᾧ. X.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 41.

5. ἐν ᾧ. X.- Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

6. ἐν ᾧ. X.- αἰώνιον ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

7. Α' ΠΕΤΡΟΥ δ' 5.

8. ΣΟΦΟΝΙΟΥ Α' 14—16.

9. καθ' ἡμέρας γε.- μεγάλη . . καὶ ταχεῖα ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ. 14.- μεγάλη καὶ ταχεῖα ἐν ᾧ. X.

10. Ἰερ.- ἡμέρας πικρᾶς Ἰερ.

11. Ἰερ.- πικρὰ . . τέτακται ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ.- πικρᾶς τέτακται Ἰερ.

12. ἐν ᾧ. X.- γνόφον καὶ σκότους ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ. 15.

13. ΗΣΑΙΟΥ ΙΓ' 9.

14. Ἰερ.- ἀπολέσω Ἰερ.

15. ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 10.

16. Ἰερ.- δώσουσιν Ἰερ.

17. ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 11.

18. ΜΑΛΑΧΙΟΥ Δ' 1.

μη ὑπολειφθῇ αὐτῶν¹ ῥίζα οὐδὲ κλημα. Ἀκούεις, ἀγαπητέ, τὴν ἔλευσιν τοῦ κυρίου, οἷα φοβερά καὶ ἀπαράκλητος; οὐ γὰρ εἰς τὸ μετάνοιαν κηρύξαι², οὐδ' εἰς τὸ φιланθρωπίαν πηγάσαι, ἀλλ' εἰς τὸ ἀποδοῦναι ἐκάστη κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ³ ἐπελεύσεται. Ὡςπερ γὰρ⁴ συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ κατακαίεται⁵, αὐτὸς ὁ κύριος ἐν εὐαγγελίοις πάλιν φησὶν⁶, οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος τούτου· ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ⁷, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, καὶ βαλοῦσιν⁸ αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλανθμός καὶ ὁ βρυγμός⁹ τῶν ὀδόντων. Ὡς κριτῆς¹⁰ ἐλεύσεται, ὡς διαζευγνύς, καὶ διχωρίζων ἀπὸ τῶν τὰ δικαιώματα αὐτοῦ φυλάξαντων¹¹ τοὺς μὴ φυλάξαντας, τοὺς μὲν βασιλείας ἀδιαδόχου καταξιῶν¹², τοὺς δὲ παραπέμπων ἀτελευτήτῳ σκόλῃ καὶ πυρὶ¹³.

δ'. Τί οὖν φησιν¹⁴; ἐπείπερ ἐξημάρτομεν μετὰ τὸ βάπτισμα, καὶ ταῖς πλημμελείαις κατεμολύνθημεν, οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἔτι σωτηρίας ἐλπίς¹⁵; οὐκ ἔστιν ἐπιστροφῆς φάρμακον; πάντα οἴχεται; πάντα ἡφάνισται, τὸ μακρόθυμον, τὸ φιλόανθρωπον, τὸ ἀνεξίκακον, τὸ πολυεύσπλαγχνον; οὐκ ἔστιν ἀνάκλησις; οὐκ ἔστιν ἐπάνοδος; οὐκ ἔστι θεραπείας ἄλλη¹⁶ ὁδός; οὐκ ἔστιν ἀνακτήσεως τρόπος ἕτερος; Ὅσον μὲν οὖν ἐπὶ ταῖς ἡμῶν ἐκτόποις πράξουσιν, οὐκ ἔστιν ὅσον δ' ἐπὶ¹⁷ τῇ χρηστότητι καὶ τῇ ἀφάτῳ φιλανθρωπίᾳ τοῦ Θεοῦ¹⁸, ἔστι. Τί οὖν ἔστι τούτο;

1. ἐν ἄπ. X.— ὑπολειφθῇ ἐκ αὐτῶν· ΜΑΛΛΑΧΙΟΥ, αὐτ.

2. ΜΑΡΚΟΥ Σ' 12.

3. Ἀποκαλύψεως ΚΒ' 12.— Ῥωμ. Β' 6.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΙ' 39 — 42.

5. καθ' ἡμᾶς γε.— καίεται ἐν ἄπ. X.

6. Ἱερ.— φησὶ Ἰβ.

7. Ἱερ.— αὐτοῦ Ἰβ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.— ἐμβαλοῦσιν Ἰβ.— καὶ ἐμβαλοῦσιν Ἱερ.

9. Ἱερ.— καὶ βρυγμός Ἰβ.

10. Πράξεων Ι' 42.

11. Ἀποκαλύψεως ΙΕ' 4.— Ῥωμ. αὐτ. 26.

12. Β' Θεσσαλον. α' 5.

13. ΜΑΡΚΟΥ Θ' 44.

14. καθ' ἡμᾶς γε.— φησι ἐν ἄπ. X.

15. Α' Θεσσαλον. ε' 7.

16. Ἰβ.— ἄλλης Ἱερ.

17. καθ' ἡμᾶς γε.— δὲ ἐπὶ ἐν ἄπ. X.

18. Τίτ. Γ' 4.

ἡ διὰ μετανόιας εἰλικρινοῦς¹ ἐξαγόρευσις· Εἶπα γάρ², φησὶν³, ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τὴν ἀσέβειαν τῆς καρδίας μου· καί, 'Εξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰς ἁμαρτίας, ὁ μαθητὴς τοῦ κυρίου καὶ ἀδελφός ἐγκελεύεται⁴, καὶ εἵχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῶμεν· καί, 'Εὰν ὁμολογῶμεν⁵ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὁ τῶν μαθητῶν ἡγαπημένος πάλιν μεσεγγυᾶται⁶, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ⁷ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας. Πῶς δὲ ἐξαγορεύσω; τὸν ἄσπικτον μιμούμενος ἐν τῷ προσπίπτειν, καὶ κραυγάζειν πρὸς κύριον ἐν συντετριμμένῃ καρδίᾳ καὶ πνεύματι ταπεινώσεως⁸, "Ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, δέξαι με, πάτερ, μετανοοῦντα. Πῶς ἐξαγορεύσω; ἀριστάμενος τοῦ παραπτώματος, καὶ τὸ ἁμάρτημα βδελυσσόμενος· 'Εὰν γάρ" ἐπιστραφῇς, καὶ ταπεινώσῃς¹⁰ σεαυτὸν¹¹ ἔναντι κυρίου, καὶ πόρρω ποιήσῃς ἀπὸ διαίτης σου τὸ ἄδικον, ἔσται¹² σοι ὁ παντοκράτωρ βοιθός· καί¹³, 'Επιστρέφῃτε, καὶ ἐπιστραφίσομαι πρὸς ὑμᾶς¹⁴, λέγει κύριος παντοκράτωρ. Πῶς ἐξαγορεύσω; ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ἐπιστρεφόμενος, καὶ νηστεία καὶ κοπετῶ καὶ καρδίας διαρρήξει ταπεινούμενος· Νῦν γάρ¹⁵, λέγει κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν¹⁶, 'Επιστρέφῃτε πρὸς με ἐξ ὅλης τῆς καρδίας ὑμῶν¹⁷ ἐν νηστεία καὶ ἐν κλαυθμῷ καὶ κοπετῶ¹⁸, καὶ διαρρήξατε τὰς καρδίας ὑμῶν, καὶ μὴ τὰ ἱμάτια ὑμῶν· καὶ ἐπιστρέφῃτε πρὸς κύριον τὸν Θεὸν ὑμῶν, ὅτι ἐλεήμων καὶ οἰκτίρμων ἐστί, μακροθύμος καὶ πολυέλεος. Πῶς ἐξαγορεύσω; ἐλεῶν

1. 'Ιερ.- εἰλικρινοῦς 'Ι6.
2. Ψα. ἡμῶν ΛΒ' 5.
3. 'Ιερ.- φησι 'Ι6.
4. ΙΑΚΩΒΟΥ' Ε' 16.
5. καθ' ἡμᾶς γε.- ὁμολογήσωμεν ἐν ἄπ. Χ.
6. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ' α' 9.
7. καθ' ἡμᾶς γε.- ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ καθαρίσῃ 'Ιερ.- ἁμαρτίας ἡμῶν καὶ καθαρίσει 'Ι6.
8. ΛΟΥΚΑ ΙΕ' 21.
9. ΙΩΒ ΚΒ' 23.
10. 'Ιερ.- ἐπιστραφεῖς καὶ ταπεινώσεις 'Ι6.
11. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐαυτὸν ἐν ἄπ. Χ.
12. ΙΩΒ, αὐτ. 25.
13. ΖΑΧΑΡΙΑ Α' 3.
14. 'Ιερ.- ἡμᾶς 'Ι6.
15. ΙΩΗΛ Β' 12, 13.
16. 'Ιερ. (κ. κατ.).- ἡμῶν 'Ι6. (κ. κατ.).
17. 'Ιερ.- ἡμῶν ἐν 'Ι6.- ἡμῶν καὶ ἐν ΙΩΗΛ Β' 12.
18. ἐν ἄπ. Χ.- καὶ ἐν κοπετῶ ΙΩΗΛ, αὐτ.

πτωχὸν καὶ πένητα, καὶ τὰ τοῦ πλησίον ἀφίεις πλημμελήματα· Ὁ ἐλεῶν γάρ, φησὶν¹, ἐλεηθήσεται· καὶ², Ἄφετε, καὶ ἀφεθήσεται ὑμῖν³. καὶ⁴, Ἐλεημοσύνη ἀνδρὸς ὡς σφραγὶς μετ' αὐτοῦ· καὶ⁵, Δῶρον ἀγαθὸν ἐστὶ τοῖς ποιοῦσιν αὐτὴν ἐνώπιον τοῦ Ὑψίστου. Οὕτως ἀμαρτία ἀπαλείφεται⁶, οὕτω τῶν πλημμελημάτων καθιρόμεθα· αὐτὸς γὰρ πάλιν διὰ Ἡσαίου τοῦ προφήτου βοᾷ⁷, Ἐγὼ εἰμι, ἐγὼ εἰμι ὁ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ οὐ μὴ μνησθήσονται⁸. σὺ δὲ μνήσθητι, καὶ κριθῶμεν· λέγε δὲ σὺ πρῶτος τὰς ἁμαρτίας σου, ἵνα⁹ δικαιωθῇς· καὶ¹⁰, Ἰδοὺ ἀπήλειψα ὡς νεφέλην τὰς ἀνομίας σου καὶ ὡς γνόφον τὴν ἁμαρτίαν¹¹ σου. Ἄν δὲ ὁ πονηρὸς πάλιν ἀναισχυγνῶν ἐπιβουλεύσῃ, καὶ πορνείας βάλῃ λογισμοῦς, ἂν καὶ ἄλλων παθῶν¹² σωματικῶν ἐπὶ πράξεις ἀτόπους παρακαλῇ¹³, τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο ῥητὸν τοῖς λογισμοῖς ἀντανάστησον, ὡς Θυρεδὸν¹⁴ τοῦτο προβάλῃ¹⁵. ἀπράκτους δείξει τὰς βολίδας, ἂν τοῖς τῆς προσοχῆς καὶ νήψεως σοφῶς καὶ εὐτόνως περιστρέφῃται¹⁶ δακτύλοις· φεύγετε¹⁷ τὴν πορνείαν· πᾶν ἡμάρτημα, ὃ ἐν ποιίῳ ἀνθρώπῳ, ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐστίν, ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει, ἥτοι τὸ ἴδιον ἐπιβουλεύει καὶ ληστεύει σῶμα, ἀποσπῶν μὲν αὐτὸ τῆς πρὸς Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν οἰκειώσεως (καὶ γὰρ αὐτοῦ μέλη)¹⁸ γεγόναμεν), τῷ ἀκαθάρτῳ¹⁹ δὲ προσαπτόμενος δαίμονι· Ὁ γὰρ²⁰ κολλώμενος τῇ

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 7.

2. Λύτ. 5' 14.

3. Ἱερ.- ἡμῖν Ἰβ.

4. ΣΕΙΡΑΧ ΙΖ' 22.

5. Παροιμιῶν Δ' 2.- Ἑβρ. ΙΓ' 21.

6. Ἱερ.- ἀπαλείφεται Ἰβ.

7. ΗΣΑΙΟΥ ΜΓ' 25, 26.

8. ἐν ᾠπ. Χ.- μνησθήσονται ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 25.

9. ἐν ᾠπ. Χ. (ὄρα καὶ ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, αὐτ. σ. 108).- λέγε σὺ τὰς ἀνομίας σου πρῶτος ὥτα ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 26.

10. ΗΣΑΙΟΥ ΜΔ' 22.

11. καθ' ἡμῶς γε.- τὰς ἁμαρτίας ἐν ᾠπ. Χ.

12. καθ' ἡμῶς γε.- καὶ ἡ β.ως παθῶν Ἱερ.- καὶ πορνείας παθῶν Ἰβ.

13. καθ' ἡμῶς γε.- παρακαλῶν ἐν ᾠπ. Χ.

14. Φιλιππησ. 5' 16.

15. Ἱερ.- προβάλῃ Ἰβ.

16. Ἰβ.- περιστρέφῃτε Ἱερ.

17. Α' Κορινθ. 5' 18.

18. Λύτ. 15.

19. ΛΟΥΚΑ Δ' 33.

20. Α' Κορινθ. αὐτ. 16,

πόρνη, ἐν σώμῃ ἐστι· καὶ¹, Μὴ πλανᾷσθῃς, οὐδεὶς δύναται² τῶν πορνευόντων βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι· οὐ γὰρ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθορσίαν κληρονομεῖ. Ἄν ἐπὶ πλεονεξίαν καθέλκη καὶ χρημάτων ἀπληστον ἐπιθυμίαν, εἰπέ σεαυτῷ τὴν θαυτικὴν ἐκείνην φωνήν³, μᾶλλον δὲ τὴν τοῦ Πνεύματος, Θησαυρίζεις, καὶ οὐ γινώσκεις, τίτι συνάξεις⁴ αὐτά· καὶ⁵, Πολλοὶ ἐδόθησαν εἰς πτώμα χάριν χρυσίου· καὶ⁶, Ὁ⁷ ἀγαπῶν χρυσίον οὐ δικαιωθείσεται· καὶ⁸, Ἴδὼν ἄνθρωπος, ὅς οὐκ ἔθετο τὸν Θεὸν βοιθὸν αὐτοῦ⁹, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ τῷ πλίθῃ¹⁰ τοῦ πλούτου αὐτοῦ, καὶ ἐνεδυναμώθη ἐπὶ τῇ ματαιότητι αὐτοῦ¹¹· πρόσθες, εἰ βούλει, καὶ τὴν τοῦ σωτῆρος ἀπειλήν, Ἀφρον¹², σὺ ὁ τὰς οἰκίας καὶ οἰκοδομὰς μετασκευάζων, καὶ πολυτελεστέρας ἀποτελῶν, ἵνα σοι πλέον ὁ τῆς ἀπληστίας ὄγκος καὶ φόρτος θριαμβευόμενος ἀποθησαυρίζηται¹³, τῇ νυκτὶ ταύτῃ αἴρουσι τὴν γῆν σου ἀπὸ σοῦ, ἢ δὲ συνέλξεις, τίτι ἔσται; Ἄν ὑπερηγάνῳ καὶ ἀλαζόνι λογισμῷ τὴν ψυχὴν φλεγμαίνειν ἐπιχειρῇ, καὶ φυσᾶν, μὴ παραδράμῃς τό¹⁴, Κίριος ὑπερηγάνοις ἀντιτάσσεται¹⁵, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν· καὶ τό¹⁶, Ἄνθρωπος ματαιότητι ὁμοιωθή¹⁷, αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὥσεί σκιαὶ¹⁸ παράγουσι· καὶ τό¹⁹, Γῆ εἰ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ· καὶ²⁰, Τί ὑπερηφανεύεται²¹ γῆ καὶ σποδός;

1. Αὐτ. 9.

2. Αὐτ. ΙΕ' 50.

3. Ψαλμῶν ΛΘ' 6.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- Θησαυρίζεις καὶ οὐ γινώσκεις τίτι συνάξεις Ἰβ.- Θησαυρίζεις καὶ οἱ γινώσκεις τίτι συνάξεις Ἰερ.- Θησαυρίζεις καὶ οὐ γινώσκει τίτι συνάξει (Ψαλμῶν, αὐτ.).

5. ΣΕΙΡΑΧ ΛΔ' 6.

6. Αὐτ. 5.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- χρυσίου, ὁ ἐν ἄπ. Χ.

8. Ψαλμῶν ΝΒ' 7.

9. Ἰερ.- αὐτοῦ Ἰβ.

10. ἐν ἄπ. Χ.- ἐπὶ τὸ π.λῆθος (Ψαλμῶν, αὐτ.).

11. Ἰερ.- αὐτοῦ Ἰβ.

12. ΛΟΥΚΑ ΙΒ' 20.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀποθησαυρίζοιτο ἐν ἄπ. Χ.

14. Παροιμιῶν Γ' 34.

15. Ἰερ.- ἀντιτάσσεται Ἰβ.

16. Ψαλμῶν ΡΜΔ' 4.

17. Ἰερ.- ὁμοιωθή Ἰβ.

18. ἐν ἄπ. Χ.- σκιά (Ψαλμῶν, αὐτ.).

19. Γενέσ. Γ' 19.

20. ΣΕΙΡΑΧ Γ' 9.

21. Ἰερ.- ὑπερηφανεύεται Ἰβ.

καί¹, Ἀκάθαρτος παρὰ κυρίῳ² πᾶς ὑψηλοκάρδιος· καί³, Μὴ ἐξύψου⁴ σεαυτὸν, ἵνα μὴ πέσης, καὶ ἐπαγάγῃς⁵ τῇ ψυχῇ σου ἀτιμίαν, καὶ ἀποκαλύψῃ⁶ κύριος τὰ κρυπτά σου, καὶ ἐν μέσῳ ἐκκλησίας καταβάλλῃ⁷ σε· μισητὴ γὰρ⁸ ἔσονται κυρίου ὑπερηφανία⁹. Ἄν ἀδικίας εἰς βάρβαρον συνωθῇ, ἐπιφθέγγασθαι δεῖ μετὰ παρρησίας, παρρησίας δέ¹⁰, ἣν ἡ τῶν ἀρετῶν ἐργασία ἐχαρίσατο¹¹, Ἀδικίαν ἐμίσησα, καὶ ἐβδελυξάμην, τὸν δὲ νόμον κυρίου ἠγάπησα· ὁ γὰρ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην¹², οὗτος ὑψωθήσεται¹³. καί¹⁴, Σπείρατε ἑαυτοῖς δικαιοσύνην, καὶ θερίσατε καρπὸν¹⁵ ζωῆς· ὁδὸς γὰρ δικαιοσύνης καὶ ἐλεημοσύνης, ἄλλος προφητῶν ἐπιμαρτύρεται¹⁶, εὐρήσει¹⁷ ζωὴν καὶ δόξαν. Ἄν γαστριμαργίαις καὶ μέθαις πάλιν ὑποσῦραι πειρᾶται αὐτός, μὴ παρίδῃς τὸν Ἰώβ, παραινούντα, καὶ ὑπομιμνήσκοντα¹⁸, ὡς¹⁹ ἡ δύναμις τοῦ σατανᾶ ἐπ' ὀμφαλοῦ γαστροῦ ἐστι· μέμνητο καὶ τοῦ προφήτου Ἠσαΐου²⁰, διακεκραγότες, καὶ λέγοντος²¹, Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρῶτον, καὶ τὸ σίκερα²² διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὑπὲρ· ὁ γὰρ οἶνος αὐτοὺς ἐκκαύσει²³. μὴδ' ἄλλω πάλιν παραινούντι, καὶ καλῶς συμβουλεύοντι²⁴ ἀπειθήσης, Ὅπί-

1. Παροιμιῶν ΙΣ' 5.

2. Ἱερ.- Κυρίου Ἰβ.- Θεῷ (Παροιμιῶν, αὐτ.).

3. ΣΕΙΡΑΧ Α' 30.

4. Ἱερ.- ἐξ ὕψους Ἰβ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπάγῃς ἐν ᾧ. Χ.

6. Ἰβ.- ἀποκαλύψει Ἱερ.

7. ἐν ᾧ. Χ.- ἐν μέσῳ συναγωγῆς καταβάλλει ΣΕΙΡΑΧ, αὐτ.

8. ΣΕΙΡΑΧ Ι' 7.

9. Ἱερ.- ὑπερηφάνεια Ἰβ.

10. Ἰβ.- παρρησίας αὐτῷ παρρησίας δέ, Ἱερ.

11. Παροιμιῶν ΡΙΘ' 163.

12. Αὐτ. ΙΕ' 2.

13. Αὐτ. ΟΕ' 10.

14. ΩΣΗΕ Ι' 12.

15. ἐν ᾧ. Χ.- ἑαυτοῖς εἰς δικαιοσύνην τρυγήσατε εἰς καρπὸν ΩΣΗΕ, αὐτ.

16. Παροιμιῶν ΚΑ' 24.

17. Ἱερ.- εὐρήσῃ Ἰβ.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑπομιμνήσκοντα Ἰβ.- ὑπομιμνήσκον Ἱερ.

19. ΙΩΒ Μ' 16.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἠσαΐου ἐν ᾧ. Χ.

21. ΗΣΑΙΟΥ Ε' 11.

22. Ἱερ.- σίκερον Ἰβ.

23. ἐν ᾧ. Χ.- συγκαύσει ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.

24. ΣΕΙΡΑΧ ΙΗ' 30.

σω τῶν ἐπιθυμιῶν σου μὴ πορεύου, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέξεών σου κωλύου· καὶ ¹,
 Ἐὰν ² χορηγήσης τῇ ψυχῇ σου εὐδοκίαν ἐπιθυμίας, ποιήσει σε ³ ἐπίχαρμα
 ἐχθρῶν σου ⁴. ἐννόει δὲ καὶ ⁵ τὴν δεσποτικὴν ἐντολήν, μᾶλλον δὲ τὴν φρικώδη
 καὶ φοβεράν ἄράν ⁶, Οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι, διαπειλοῦντος ⁷, ὅτι πεινά-
 σετε ⁸. καὶ ⁹, Προσέχετε ἑαυτοῖς ¹⁰, μήποτε βαρυνθῶσιν αἱ καρδίαι ὑμῶν ¹¹ ἐν
 κραιπάλῃ, καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰγνίδιος ὑμῶν ¹² ἐπιστῇ ἡ
 ἡμέρα ἐκείνη· ὥς παρὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθιμένους ἐπὶ
 προσώπου ¹³ τῆς γῆς. Ἄν διὰ πάσης ἰδέας ¹⁴ ἁμαρτημάτων προβαλὼν, καὶ τοῖς
 εἰρημένοις ὅπλοις ἀποκρουσθεὶς ἐπὶ τὴν χρηστότητα καὶ τὴν φιλανθρωπίαν μετα-
 πέσῃ τοῦ Θεοῦ ¹⁵, καταρρονεῖν σε τῶν κολάσεων ἀναπεῖθαι ἐπιχειρῶν (πολύτροπος
 γὰρ ἐστὶ καὶ πολυμήχανος ὁ ἐχθρός, καὶ δεινὸς παρασκευάζειν πρὸς τὴν ἁμαρ-
 τίαν εὐκατάφορον ἡμῶν τὴν ὁρμήν), μὴ ἀμελήσης· ἔχεις πάλιν θεοχάλκευτα ξίφη
 καὶ θυρεούς, ἀπὸ τῆς θείας σοι χορηγούμενα γραφῆς, οἷς καθοπλιζόμενος, καὶ πρὸς
 τὸν ἐχθρὸν ἀγωνιζόμενος ¹⁶ δεῖξεις ἡττώμενον, καὶ πάσης αἰσχύνης καὶ ἀτιμίας
 πληρούμενον· ὁ γὰρ τοῦ Κάϊν στόνος καὶ τρόμος ¹⁷ καὶ ἡ χαλεπωτέρα τοῦ θανάτου
 ζωὴ μελετώμενα δυνατὰ διαρρήξαι καὶ τρέψαι τῶν ματαίων αὐτοῦ λογισμῶν τὴν
 παράταξιν· οἱ καταρρέονται τοῦ οὐρανοῦ ἀνοιγόμενοι ¹⁸, καὶ τὴν γῆν πᾶσαν διὰ

1. Λύτ. 31.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- κωλύου· ἔαν· ἐν ἄπ. X.

3. Ἱερ.- ποιήσῃ σε Ἱβ.

4. Ἱερ.- ἐπίχαρμα τῶν ἐχθρῶν σου ΣΕΙΡΑΝ, αὐτ.- ἐπίχαρμα ἐχθροῦ σου Ἱβ.

5. Ἱβ.- ἐννόει καὶ Ἱερ.

6. ΛΟΥΚΑ Σ' 25.

7. Ἱερ.- διαπειλοῦντες Ἱβ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- πεινάσεται Ἱερ.- πεινάσῃτε Ἱβ.

9. ΛΟΥΚΑ ΚΑ' 31.

10. Ἱβ.- αὐτοῖς Ἱερ.

11. ἐν ἄπ. X.- ὑμῶν αἱ καρδίαι ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- αἰγνίδιος ὑμῶν Ἱβ.- αἰγνίδιος ὑμῶν Ἱερ.- αἰγνίδιος ἐφ' ὑμῶς ΛΟΥ-
 ΚΑ, αὐτ.

13. ἐν ἄπ. X.- πρόσωπον ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰδέας ἐν ἄπ. X.

15. Τῖτ. Γ' 1.

16. Ἱβ.- ἀγωνιζόμενος Ἱερ.

17. Γενέσεως Δ' 14.

18. Λύτ. Ζ' 11.

τάς ἀμαρτίας τῶν ἐνοικούντων ἐν αὐτῇ κατακλύζοντες, τὸ κοινὸν ἐκεῖνο καὶ παγκόσμιον ναυάγιον· τὸ σοδομιτικὸν πάλιν πῦρ ἐξ οὐρανοῦ κατασπώμενον, καὶ φερόμενον¹, καὶ πᾶσαν ἡλικίαν ἀφειδῶς ἐπιβοσκόμενον· αἱ αἰγυπτιακαὶ καὶ φοβεραὶ πληγαί² τε καὶ μάστιγες πάρακοῆς ἐντολῶν Θεοῦ αὐτῷ τε Φαραὼ καὶ τοῖς αἰγυπτίοις ἐπισκῆπτουσαι, καὶ πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον εἰς ἔσχατον κακῶν καὶ κινδύνων συνελάνθουσαι³, καὶ οἱ τοῦ βυθοῦ πυθμένες τάφος τοῖς αὐτοῖς αἰγυπτίοις διὰ τὴν αὐτῶν σκληροκαρδίαν ἀναρρηγνύμενοι⁴. οἱ Ἰσραηλῖται πάλιν, ἡνίκα κατεδουλοῦντο τοῖς πάθεσι, πολλάκις μὲν ὑπὸ χειρὸς καὶ μαχαίρας ἀδελφικῆς θεριζόμενοι⁵, ἄλλοτε δ' αὖ ἄλλοφύλοις εἰς προνομείαν⁶ προδιδόμενοι⁷, καὶ πυρὶ φλογιζόμενοι⁸, καὶ τοῖς ὄφρεσι θανατούμενοι⁹. καὶ τέλος ὁ λαὸς ἐκεῖνος ὁ ἐκλεκτός¹⁰, καὶ στύλῳ νεφέλης ὁδηγούμενος¹¹, ὑπὲρ ὧν τοῖς αἰγυπτίοις αἱ πικραὶ καὶ βαρεῖαι τιμωρίαι ἠφίστο¹², ὑπὲρ ὧν τὰ μεγάλα¹³ ἐπετελεῖτο¹⁴ τεράστια¹⁵. οὗτοι δὲ, ἐφ' οἷς πεπόνθασι, μνημονεύμενοι τοὺς ματαίους ἐκείνους καὶ δαίμονιῳ δεισμοῦ διακρουέτωσαν· καὶ γὰρ καὶ οὗτοι, οἱ τσαύτης καὶ τηλικαύτης¹⁶ ἀξιοθέντες προνοίας καὶ χάριτος, ἀχαριστίας καὶ διαγογγυσμοῦ¹⁷ τάς εὐθύνas ὑπέχοντες ἐν τῇ ἐρήμῳ κατεστρώθησαν¹⁸, καὶ τὴν τῆς ἐπηγγελημένης κατεδικάσθησαν ἔκπτωσιν. Ναδὰδ¹⁹ πάλιν καὶ Ἀβιοὺδ²⁰, λευϊτικῆς φυλῆς καὶ ἀφωρισμένοι Θεῷ χρηματίζοντες,

1. Αὐτ. 1Θ' 24.

2. Ἰβ.— φοβεραὶ τε πληγαὶ Ἰερ.

3. Ἐξόδου Ζ'—ΙΑ'.

4. Αὐτ. ΙΔ' 17—28.

5. Αὐτ. ΑΒ' 27—29.

6. καθ' ἡμᾶς γε.— προνομείαν ἐν ἄπ. Χ.

7. ΠΙΣΟΥ ΤΟΥ ΝΑΥΗ Ζ' 1—12.— Κριτῶν Β' 14—23, Γ' 1—14, Δ' 1—3. αὐτ. Σ' 1—6, Ι' 6—9.

8. Ἀριθμῶν ΙΑ' 1—3.

9. Αὐτ. ΚΑ' 6.— Α' Κορινθ. ι' 9.

10. ΗΣΑΙΟΥ ΜΓ' 20.

11. Ἐξόδου ΙΓ' 21.— Α' Κορινθ. αὐτ. 1.

12. Ἐξόδου Ζ'—ΙΑ'.

13. Ἰβ.— μεγάλα Ἰερ.

14. Ἰερ.— ἐπετελεῖτο Ἰβ.

15. Ἐξόδου Ζ' 1—15, ΙΔ' 15—22, ΙΣ' 4—36, ΙΖ' 5—6, ΙΘ' 16—25, ΛΔ' 29—35.

16. Ἰερ.— τηλικαύτης Ἰβ.

17. Ἐξόδου ΙΣ' 2.— Ἀριθμῶν ΙΔ' 2.— Α' Κορινθ. αὐτ. 10.

18. Α' Κορινθ. αὐτ. 5.

19. καθ' ἡμᾶς γε.— Ναδὰδ ἐν ἄπ. Χ.

20. καθ' ἡμᾶς γε.— Ἀβιοὺχ ἐν ἄπ. Χ.

ὅτι πῦρ ἀλλότριον¹ παρεκόμενον, τῆς ζωῆς ἀλλοτριούμενοι, καὶ πυρὸς ἀθρόον γινόμενοι περὶ ἀνάλωμα· οἱ περὶ Δαθὰν αὐθις καὶ ² Ἀθείρων Μωῦσει³ καὶ Ἀαρὼν καταγογγύζοντες, καὶ διὰ τοῦτο χάσματος γῆς σὺν πάσαις⁴ ταῖς ἀπαρτίαις αὐτῶν ἀρπαζόμενοι, καὶ πρὸ θανάτου θιπτόμενοι, καὶ τὴν ζωὴν πικρῶς συγχωνύμενοι⁵. ὁ τοῦ Φινεὲς κατὰ τῶν ἐκπορνευσάντων ἀκατάσχετος θυμὸς καὶ φόβος⁶ τοῦ περὶ Ἀνανίαν καὶ Σαπιρείραν πάθους τὸ αὐστηρὸν καὶ ἀπότομον⁷ ταῦτά σοι καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ ὅπλα καὶ βέλη καὶ θυρεοὶ ἀποχρήσουσι, καὶ τούτων ταῖς βολαῖς⁸ εὖ οἶδ', ὅτι βαλλόμενος ὁ⁹ πειράζων¹⁰ κραταιῶς ἀπελαθήσεται. Ἄν δὲ τούτοις ἀποκρουσθεῖς, καὶ ἀπελαθεῖς διὰ τῆς ἀπογυμνώσεως πάλιν βυθίζειν ἡμᾶς φιλονεικῇ, τὸ πλεῖθος τῶν ἀμνησθέντων καὶ τὸν ὄγκον τῶν πλημμεληθέντων ὑποτιθεῖς, καὶ δι' αὐτῶν¹¹ ἀνώφελῃ τὴν μετάνοιαν ἐπιδεικνύς¹², ἔχεις τὴν τῶν¹³ Νινευιτῶν μετάνοιαν¹⁴, τὴν ἐπίνοιαν αὐτοῦ διασκεδάζουσιν· ἔχεις τὸν Δαυὶδ, διὰ μετάνοιαν ἐξαλείφοντα τὸ ἀμάρτημα, καὶ τοσαύτην αὐτῆς τὴν ἰσχύον ἐμφανίζοντα, ὥστε δι' αὐτῆς καὶ τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος πάλιν ἀξιούμενον, καὶ προσήκτως συναριθμούμενον, καὶ θεοπάτορα¹⁵ γνωρίζόμενον· ἔχεις τὸν Πέτρον, ὅς, παιδίσκης μὲν διερωτώσης, τὸν διδάσκαλον ἀπηρνήσατο, ἀπώμοτον αὐτόν¹⁶ τὸ γινώσκειν ποιησάμενος, καὶ ψευδορκίᾳ ἀλισκόμενος, ἐπὶ τοσοῦτον δὲ τοῖς δάκρυσι¹⁷ τὸ μόλυσμα τῆς ἀρνήσεως ἐξεκάθην¹⁸, ὥστε καὶ τοῦ κορυφαῖος εἶναι τῆς ἀποστολικῆς χοροστασίας οὐκ ἐξέπεσε, καὶ πέτρα τῆς ἐκκλησίας τεθεμελιώται,

1. Ἀριθμῶν ΚΣ' 61.

2. Ἱερ.— Δαθὰν καὶ Ἱβ.

3. Ἱβ.— Μωϋσέως Ἱερ.

4. Ἱερ.— συμπάσης Ἱβ.

5. Ἀριθμῶν ΙΣ' 12—15, 25—33.

6. Αὐτ. ΚΕ' 7—13.

7. Πράξεων Ε' 1—11.

8. Ἱερ.— βολαῖσι Ἱβ.

9. Α' Θεσσαλον. γ' 5.

10. καθ' ἡμᾶς γε.— βολιόμενος ἐπιτεράζων Ἱβ.— βολιόμενος ὁ ἐπιτεράζων Ἱερ.

11. Ἱερ.— αὐτῶν Ἱβ.

12. Ἱερ.— ἐπιδεικνύς Ἱβ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.— ἔχεις τῶν ἐν ᾧ π. X.

14. ΙΩΝΑ Ι' 5—10.— ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΒ' 41.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α' 1.

16. Ἱερ.— αὐτόν Ἱβ.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΣ' 69—75.

18. καθ' ἡμᾶς γε.— ἐξεκάθην ἐν ᾧ π. X.

καὶ τῆς οὐρανῶν βασιλείας κλειδοῦχος ὑπὸ τῆς ἀληθείας ἀνηγόρευται¹. ἔχεις τὸν τελώνην², τὸν ἄσωτον³, τὴν πόρνην⁴, τὸν ληστήν, ἐν μιᾷ καιροῦ ῥοπῇ καὶ μιᾷ εὐγνωμοσύνης⁵ φωνῇ καὶ τὰ πταίσματα διαλύοντα, καὶ παραδείσου πολίτην ἀπογραφόμενον⁶. Τούτοις καὶ τοῖς παραπλησίοις ἀποχρώμενος παραδείγματι τὸν τῆς ῥαθυμίας⁷ γνόφον διασκεδάσας, τὸ νέφος ἀπόθου τῆς ἀπογνώσεως, διάλυσον τὴν ἐπιβουλὴν, δεῖξον κἀνταῦθα πάλιν τὸν ἐχθρὸν σκυθρωπάζοντα, θάρσει τῇ μετανόᾳ ἐκδύσῃ⁸ γὰρ⁹ ῥύπον, καὶ οὐ συμπτίνονται¹⁰ ὑμῶν¹¹ αἱ ψυχαί¹².

εἴ. Θέλεις ἡδυπαθείας εἰς κόρον ἐλθεῖν, καὶ μηδεμιᾶς δίκης λόγον ὑποσχεῖν, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πολλῶν χαρίτων ἄξιον σεαυτὸν παρασχεῖν; Ἀπόβλεψον μετὰ τοῦ Θεσπεσίου Δαυὶδ εἰς τὸν πολυανθὴ καὶ πάμφορον τῶν ἐντολῶν κυρίου λειμῶνα, ἀπόβλεψον, καὶ μὴ ἀποστῇς· ἀλλὰ τῆς διανοίας ἐρείσας τὰ ὄμματα ἐπ' αὐτόν, καὶ τὴν πικριλίαν τῆς τερπνότητος πολυπραγμωνῶν¹³, Ὡς ἠγάπησα¹⁴ τὸν νόμον σου, κύριε, ὅλην τὴν ἡμέραν μελέτη μου ἐστίν, εἰπέ, συντρέχουσάν¹⁵ δεικνὺς τὴν ἐργασίαν τῷ ῥήματι. Οὕτω τε γὰρ τῆς ἐκεῖθεν ἁγιοπρεποῦς τε καὶ μυριπνόου γλυκύτητος ἐμφορηθεῖς, καί¹⁶, Ὡς γλυκέα¹⁷ τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγιά σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου, ἔργῳ πειραθεῖς ὑμνολογήσεις. Ταύτης ἀπολαύει τῆς ἡδυπαθείας ὁ τῶν εὐσεβούντων χορὸς· αὕτη καθαίρει, καὶ ἀνάγει πρὸς Θεοειδεστέραν ὄρεξιν τε καὶ ἀπόλαυσιν, ἀρπάζουσα μὲν τὴν ψυχὴν τῶν δελεασμάτων τῶν σαρκικῶν, εἰς δὲ τὸν οἰκεῖον αὐτῇ¹⁸ καὶ προσφυῇ τῆς ἀπροσπαθείας ἐνιδρύου-

1. Αὐτ. ΙϚ' 16 — 19.

2. ΛΟΥΚΑ ΙΙΙ' 13, 14.

3. Αὐτ. ΙΕ' 13 — 24.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 6 — 13.

5. Ἱερ. — εὐγνωμοσύνης Ἰβ.

6. ΜΑΡΚΟΥ ΙΕ' 27. — ΛΟΥΚΑ ΚΙ' 39 — 43.

7. Ἱερ. — ῥαθυμίας Ἰβ.

8. κχθ' ἡμῶν γε. — ἐκδυσαι ἐν ἄπ. Χ.

9. ΙΩΒ ΙΑ' 15.

10. κχθ' ἡμῶν γε (ΛΟΥΚΑ Η' 14). — οὐ συμπτίνοντες.

11. Ἱερ. — ἡμῶν Ἰβ.

12. κχθ' ἡμῶν γε. — τὰς ψυχὰς ἐν ἄπ. Χ.

13. Ἱερ. — πολυπραγμωνῶν Ἰβ.

14. Ψαλμῶν ΡΙΘ' 97.

15. Ἱερ. — ἐστὶν . . συντρέχουσάν Ἰβ.

16. Ψαλμῶν, αὐτ. 103.

17. Ἰβ. — γλυκεῖα Ἱερ.

18. Ἱερ. — αὐτῇ Ἰβ.

σα θρόνον· αὕτη μαλακίαν μὲν διώκει, τὸ δὲ ἀρρενωπὸν καὶ πρὸς τὴν ὕλην ἀρρεπὲς ἐγκεντρίζει.

Σ'. Οἶδα ταύτη καὶ ἄλλην σύντροφόν τε καὶ ὁμωρόφιον, καὶ πολλὴν πρὸς αὐτὴν ἔλκουσαν τὴν συγγένειαν· τίτεται μὲν γὰρ καὶ αὕτη ἐκ τῆς ἐνδελεχοῦς τῶν θεοσόφων λογίων μελέτης, ἀμήχανον δὲ τινὰ καὶ θαυμασίαν ἀφήσει τὴν τερπνότητα· ἡδύνει μὲν γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἐν τροφαῖς¹, ἡδύνει δὲ ἐν ὕπνοις, ἐν εὐεξίᾳ σώματος, ἐν ἀρρωστίᾳ, ἀρχεῖν ἄλλων ἡξιωμένον, ὑπ' ἀρχὴν τεταγμένον², ἐν πλούτῳ, ἐν πενίᾳ, ἐν παντὶ βίῳ καὶ πάσῃ διαγωγῇ. Τίς οὖν ἐστὶν αὕτη; ἴσως ποθεῖτε μαθεῖν. Ἐγὼ ὑμῖν προθύμως ἐρῶ. Αὕτη ἐστὶν ἡ ἀπὸ τῆς τοῦ συνειδότης ἀνακρίσεως ἀναρυσμένη ἡδονή, ἐπειδὴ μὴ λίαν ἡμῖν κατακεκριμένον καὶ ἀναπολόγητον εὐρεθῇ· ὅτε³ γὰρ τις ἐτάζων περὶ τῶν πεπραγμένων⁴ ἑαυτὸν οὐκ ἔχει κατήγορον τὸ συνειδός, οὐδὲ τιτρώσκον τοῖς ἐλέγχοις, ὅτι τῶν ὁμοφυῶν τὴν ἀναγκαίαν ζωὴν αὐτὸς ἀφελόμενος ἐντροφεῖ, ὅτι ῥιγῶντα⁵ καταλιπὼν τὸν ἀδελφὸν ἐνδιδύσκειται⁶ λαμπρῶς⁷, ὅτι γάμων ἀλλοτρίων ἐγένετο⁸ ληστής· μέγα γὰρ εἶπεῖν καὶ ὅτι ἐφθάρη τὴν παρθενίαν⁹. ὅτι τὰς¹⁰ ἄλλων συμφορὰς ἰδίᾳς εἶθετο εὐφροσύνας, ὅτι τῷ¹¹ φθόνῳ συνεμερίσματο τοῦ πλησίον τὴν εὐημερίαν, ὅτι χειρῶν ἤρξεν¹² ἀδίκων· τί γὰρ δεῖ λέγειν καὶ ὅτι¹³ ἡμύνατο μειζόνως¹⁴ ἢ κατὰ τὴν νῦν ἐπιπολάζουσαν τῶν ἀνθρώπων πολιτείαν· ὅτε¹⁵ οὖν τις ἀνακρίνων ἑαυτὸν, ὡς ἔφημεν, οὐχ εὐρίσκει τὴν συνειδήσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις πικρῶς ἀπειλέγγουσιν, βαβαί, ἡλίκης οὗτος ἀπολαύει¹⁶ τῆς ἡδονῆς, ὅσης εὐθυμίας, οἷος ἀγαλλιᾶσθαι!

1. Ἱερ.- ἐν τροφαῖς Ἰβ.

2. Ἱερ.- τεταγμένον Ἰβ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅταν ἐν ἄπ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- πρακτέον ἐν ἄπ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ριγῶντα ἐν ἄπ. X.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐνδιδύσκειται Ἰβ.- ἐνδιδύσκειται Ἱερ.

7. ΛΟΥΚΑ ΙΓ' 19.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐκ ἐγένετο ἐν ἄπ. X.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ὡς οὐκ ἐφθάρη τὴν παρθενίαν ἐν ἄπ. X.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐ τὰς ἐν ἄπ. X.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐ τῷ ἐν ἄπ. X.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐ χειρῶν εἴρξεν ἐν ἄπ. X.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- ὡς οὐδὲ ἐν ἄπ. X.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- μείζον ὅν ἐν ἄπ. X.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅταν ἐν ἄπ. X.

16. Ἱερ.- ἀπολαύει Ἰβ.

ἐστὶν αὕτη τῆς μελλούσης χαρᾶς, ἀκήρατον καὶ αὐτῇ τὴν χάριν παρέχουσα, καὶ γηράσκουσα μὲν ἀκμάζει, ἀκμάζουσα δὲ διαιωνίζει, καὶ οἷς ἂν ἐμψυῇ, μακαρίους αὐτοὺς καὶ εὐδαίμονας ἀποτελεῖ. Ἀλλ' ὁ μὲν φέρων ἀνενόχλητον τὸ συνειδὸς οὕτω θάλλει¹ καὶ² τοῖς ἀγαθοῖς. Ἄν δέ τις ἔχῃ πλήττουσαν τὴν συνειδήσιν, ἐφ' ᾧ ἐν τροφῇ³ τοῦ πλησίον ἐτερεύσῃ⁴, ἢ τὸν χιτωνίσκον ἢ τὸ χροσίον διήρπασεν, ἢ τῷ πτώματι ἐπερέλασεν⁵, ἢ τὸν φόβον ὡς ὄπλον ἠκόντισεν, τὸν μηδὲν αὐτῷ⁶ προσήκοντα γάμον διώρυξεν, ἢ τινι τῶν τούτοις παραπλησίων ὑπενήνεκται, οὐκ αἶδα τίνας οὗτος τυγχάνων ἡδυνθήσεται, ἢ τίνας πληρούμενος εὐφρανθήσεται, ἢ πῶς ὁ τοιοῦτος ἐν εὐθυμίᾳ γενήσεται, εἰ καὶ μὴ παρ' αὐτὸ τὸ πάθος τιτρώσκουσάν που πάντως, καὶ ὀαπανῶσαν ἐντὸς περιφέρων τὴν συνείδησιν, εἰμὴ που⁷ τελέως εἰς τὸν τῆς ἀναλγησίας⁸ καὶ ἀστερείας ἀπεκρημνίσθημεν⁹ κρημνόν. Οὐκ ἔστιν οὖν ἡδυνθῆναι πράττοντα τὸ κακόν, εἰ καὶ πᾶσα τρυφή ῥέει¹⁰ διὰ τοῦ λαιμοῦ, καὶ οἱ¹¹ τοῦ Κροίσου τοῦ πολυχρύσου ἐν ἐξουσίᾳ παρκαέονται θησαυροί· οὐδ' εἰ τῶν ἐκ Σηρῶν¹² συμπάντων νημάτων ἀναγράφοιτο δεσπότης¹³, οὐδ' οὕτω τις ἡδέως βιώσεται¹⁴. Ἦ μὲν γὰρ ἐκτὸς προσγελαῖ, καὶ οὐχ ἵσταται, ἢ δὲ τοῦ συνειδότος κατὰ κρισίς ἐνδὸν ἀνιᾷ, καὶ πλήττει¹⁵, καὶ οὐ παρκατρέχει. Οὐκ ἔστιν οὖν ἀληθῶς τὸν¹⁶ φαύλας ἑαυτῷ¹⁷ συνειδὸτα πράξεις μεθ' ἡδονῆς ζῆν, καὶ οὐκ ἔστι τὸν καλὸν κάγαθόν¹⁸ μὴ εὐφραίνεισθαι ταῖς κατὰ ψυχὴν εὐπραγίαις, εἰ καὶ κρι-

1. Ἱερ.- θέλει Ἰβ.

2. Παροιμιῶν ΙΕ' 13.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐφ' οἷς τροφήν ἐν ἁπ. Χ.

4. ΗΣΑΙΟΥ ΝΖ' 4.

5. Παροιμιῶν Α' 26.

6. Ἱερ.- αὐτῷ Ἰβ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰ μὴ πω ἐν ἁπ. Χ.

8. Ἱερ.- ἀναλγησεως Ἰβ.

9. Ἱερ.- ἀπεκρημνίσθημεν Ἰβ.

10. Ἱερ.- ῥέει Ἰβ.

11. Ἱερ.- λαιμοῦ ἢ οἱ Ἰβ.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐδ' ἂν τῶν ἐκ Σήρων Ἰβ.- οὐδ' ἂν τῶν ἐκ Σήρων Ἱερ.

13. Ἱερ.- δεσπότην Ἰβ.

14. Ἱερ.- οὕτως τις ἡδέως βιώσεται Ἰβ.

15. Ἱερ.- λυπεῖ Ἰβ.

16. Ἱερ.- τῶν Ἰβ.

17. Ἱερ.- ἑαυτὸν Ἰβ.

18. Ἰβ.- καὶ ἀγαθὸν Ἱερ.

θίνῃ τροφῇ¹ τοῦ σώματος ἀναπληροῦται ἡ γρεία, καὶ ῥακίοις περιστέλλεται ἡ φύσις, καὶ ἀσφαλείου τιμᾶται² τὸ πᾶν τῆς περιουσίας.

ζ'. Ἄρ' οὐ πανταχόθεν ἡμᾶς δεῖ τὰς μὲν ῥυπαράς³ καὶ βορβορώδεις ἐκτρέπεσθαι τῶν ἡδονῶν, τὰς δ' ὥσπερ ἀδελφὰς τῇ καθαρότητι καὶ ἀπαθείᾳ⁴ συμφυσμένας μεταδιώκειν τε καὶ⁵ ἐπιποθεῖν; Λί μὲν γάρ τρυφῇ καὶ ἀκρασίᾳ καὶ μέθαις συνεζευγμέναι τὴν πολυκέφαλον ἐν ἡμῖν⁶ τῶν παθῶν ζωοπλαστοῦσιν⁷ ὕδραν, ὅρ' ἥς τὰ τε τῆς ψυχῆς καὶ τὰ τοῦ⁸ σώματος ἐπιβοσκόμενα⁹ αἰσθητήρια, οἷς ἀθλίως τοῦτο δεδυστύχηται, τυφλοῖς ὁμῶς¹⁰ καὶ ἀναπήροις εἰς τὸν τῆς ἐλοτελοῦς ἀπωλείας βόθρον κατέλκονται, αἱ δὲ καθαφαὶ καθαρῶς¹¹ ἀπὸ τῆς νηστείας ἀνατεθλήσασιν, αἷς εἰς τὸ τῶν ἀρετῶν ἡμεροφόρον τε καὶ ἀξιέραστον παραπεμπόμεθα πεδίον, ὥραϊν μὲν ἰδεῖν, ὥραϊν δὲ ἐνδαιτηθῆναι, καὶ τῶν ἐν αὐτῷ χαρίτων ἐπαπολαῦσαι¹², καὶ μακάριον ὡς ἀληθῶς αὐτόθεν εἰς τὰς οὐρανίους σκηναὶς μετακομισθῆναι, ἔνθα τὸ μὲν λυποῦν ἀπελήλαται¹³, χαρὰ δὲ καὶ ἀγαλλίασις πολιτεύεται, καὶ τῶν ὀρεκτῶν ἐνορᾶται τὸ ἀκρότατον. Δι' ἧς γρὴν τρυφὰς μὲν καὶ ἡδυπαθείας ἐμπαθεῖς ἐκκλίνειν, νηστείαν δὲ καὶ ἐγκράτειαν ἐπιτηδεύειν· καὶ γὰρ καὶ τὸ ἐτήσιον τῆς ἱερᾶς νηστείας ἐφέστηκε στάδιον, πρὸς τὸν δρόμον παρακαλοῦν, καὶ πρὸς τὴν πάλιν¹⁴ προτρεπόμενον¹⁵ τοῦ ἀντικειμένου, πρὸς ὃν δεήσει ἀντικαθίστασθαι¹⁶, οὐχ ὅπλα καὶ βέλη κινεῶντας, οὐδὲ τείνοντας τόξα, νηστεία δὲ τὸ σῶμα φρουροῦντας, καὶ ἀσκήσει τονοῦντας, δι' ὧν ἡ τῆς σαρκὸς οἰκονομεῖται νέκρωσις, καὶ τὸν τοῦ Χριστοῦ ζωοποιούμεθα¹⁷ θάνατον, καὶ τὴν κατὰ τοῦ ποιητοῦ πανοπλίαν

1. 'Ιβ.- τρέφει 'Ιερ.

2. 'Ιερ.- καὶ . . οὐ τιμᾶται 'Ιβ.

3. 'Ιερ.- δεῖ ῥυπαράς 'Ιβ.

4. 'Ιερ.- ἀπαθείας 'Ιβ.

5. 'Ιβ.- μεταδιώκειν καὶ 'Ιερ.

6. 'Ιερ.- ἡμῖν 'Ιβ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ζωοπλαστοῦσαι ἐν ἄπ. X.

8. 'Ιερ.- καὶ τοῦ 'Ιβ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιβοσκόμενοι ἐν ἄπ. X.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅπως 'Ιβ.- ὁμοίως 'Ιερ.

11. 'Ιερ.- αἱ δὲ καθαρῶς 'Ιβ.

12. 'Ιβ.- ἀπολαῦσαι 'Ιερ.

13. 'Ιβ.- ἀπελήλαται 'Ιερ.

14. 'Εφ.σ. 5' 12.

15. 'Ιερ.- πάλιν προτρεπόμενον 'Ιβ.

16. 'Ιερ.- ἀντικαθίστασθαι 'Ιβ.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- ζωοποιούμεθα ἐν ἄπ. X.

ἐνδιδυσκόμεθα¹, καὶ τῆς νίκης, ἂν ἄρα προθύμως μέχρι τέλους² αγωνισώμεθα, ἀξιούμεθα.

ἦ. Μηδεὶς οὖν ἀπολειφθῇ τοῦ ἀγῶνος, μηδεὶς ὀκλάσῃ, ἀγαπητοί, μηδεὶς λειποτακτήσῃ· πάντες προθύμως ἀποδυσώμεθα, γενναίως αγωνισώμεθα. Καρτερήσωμεν ἐμψύχως, ἀντιπραταξώμεθα³ ἀνδρικῶς· μέσος γὰρ ὁ στεφοδότης ἔστηκεν⁴, ὁ Χριστός, τὰ τῆς νίκης ἀναιτινόμενος βραβεῖα, τῇ μὲν προαιρέσει τὴν ἰσχὺν ἐπιμετρῶν, τῇ προθυμίᾳ δὲ τὴν νίκην διδούς, καὶ τῇ σπουδῇ τοὺς στεφάνους ἡμῶν ἀναδόμενος· ὧν γένοιτο πάντας ἐπιτυχεῖν, αὐτοῦ χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ δόντος ἑαυτὸν ἀντάλλαγμα ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ τῷ ἰδίῳ μώλωπι⁵ τὰ ἡμῶν ἐξαλείψαντος ἀμαρτήματα, καὶ τῆς παλαιᾶς κατάρτας ἐλευθερώσαντος⁶, καὶ τῆς δουλείας ἀπαλλάξαντος⁷, καὶ τῆς υἱοθεσίας ἀξιώσαντος⁸. Πρεσβεΐαις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων γένοιτο· ἀμήν.

1. Ἐφρσ. αὐτ. 12, 13, 15.

2. Ἰερ.- τέλος Ἰβ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀντιπαραταξώμεθα Ἰβ.- ἀντιπαρατιώμεθα Ἰερ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- ἔστηκεν ἐν ἁπ. Χ.

5. Α' ΠΕΤΡΟΥ 6' 24.

6. Γαλάτ. Γ' 13.

7. Αὐτ. Ε' 1.- Ἐβρ. Β' 15.

8. Ἐφρσ. Α' 5.- Ῥωμ. ΙΙ' 15.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
Εισαγωγή· Φωτίου· βίος· όμιλίαι· πηγαί· παραπομπαί· συγλοπαί . . .	α'
Προδιόκησις τοῦ α' λόγου	1
Α'. Λόγος γραμματικός· περὶ τοῦ ἐν ἁγίοις μεγάλου Ἀθανασίου, ἀρχι- επισκόπου Ἀλεξανδρείας	6
Προδιόκησις τοῦ β' λόγου	8
Β'. Λόγος φιλοσοφικός· περὶ τῶν κατὰ Πλάτωνα ἰδεῶν	10
Προδιόκησις τοῦ γ' λόγου	12
Γ'. Περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς λόγος α' φιλοσοφικός· περὶ γένους	14
Προδιόκησις τοῦ δ' λόγου	15
Δ'. Περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς λόγος β' φιλοσοφικός· περὶ εἶδους	16
Προδιόκησις τοῦ ε' λόγου	18
Ε'. Περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς λόγος γ' φιλοσοφικός· περὶ διαφορᾶς	19
Προδιόκησις τοῦ ς' λόγου	21
ς'. Περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς λόγος δ' φιλοσοφικός· περὶ ἰδίου	23
Προδιόκησις τοῦ ζ' λόγου	24
ζ'. Περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς λόγος ε' φιλοσοφικός· περὶ συμβεβηκότος	25
Προδιόκησις τοῦ η' λόγου	26
η'. Περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς λόγος ς' φιλοσοφικός· περὶ τῶν κοινῶν	27
Προδιόκησις τοῦ θ' λόγου	28
θ'. Περὶ τῆς Εἰσαγωγῆς λόγος ζ' φιλοσοφικός· περὶ διαφορᾶς γένους πρὸς τὰς ἄλλας φωνάς	29
Προδιόκησις τοῦ ι' λόγου	31
Ι'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος α' φιλοσοφικός	34
Προδιόκησις τοῦ ια' λόγου	38
ΙΑ'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος β' φιλοσοφικός· περὶ οὐσίας	39
Προδιόκησις τοῦ ιβ' λόγου	42
ΙΒ'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος γ' φιλοσοφικός· περὶ ποσοῦ	43
Προδιόκησις τοῦ ιγ' λόγου	47
ΙΓ'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος δ' φιλοσοφικός· περὶ ποιότητος	49
Προδιόκησις τοῦ ιδ' λόγου	53
ΙΔ'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος ε' φιλοσοφικός· περὶ τῶν πρὸς τι	54

Προδιοίξεις τοῦ ιε' λόγου	
ΙΕ'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος ε' φιλοσοφικός· περὶ τῶν ὑπο- λοίπων ἑξ' κατηγοριῶν	
Προδιοίξεις τοῦ ις' λόγου	
Ις'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος ζ' φιλοσοφικός· περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ τοῦ πάσχειν	
Προδιοίξεις τοῦ ιζ' λόγου	
Ιζ'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος η' φιλοσοφικός· περὶ τοῦ ποῦ Προδιοίξεις τοῦ ιη' λόγου	
Ιη'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος θ' φιλοσοφικός· περὶ τοῦ καίεσθαι Προδιοίξεις τοῦ ιθ' λόγου	
Ιθ'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος ι' φιλοσοφικός· περὶ τοῦ πότε Προδιοίξεις τοῦ κ' λόγου	
Κ'. Περὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν λόγος ια' φιλοσοφικός· περὶ τοῦ ἔχειν Προδιοίξεις τοῦ κα' λόγου	
ΚΑ'. Λόγος φιλοσοφικός· περὶ τῶν ὑπαλλήλων γενῶν καὶ εἰδῶν κατ' Ἀ- ριστοτέλη	
Προδιοίξεις τοῦ κβ' λόγου	
ΚΒ'. Λόγος διαλεκτικός α'· πότερον τὸ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἀνθρωπότης ταυτόν ἐστιν ἢ ἕτερον	
Προδιοίξεις τοῦ κγ' λόγου	
ΚΓ'. Λόγος διαλεκτικός β'· περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων	
Προδιοίξεις τοῦ κδ' λόγου	
ΚΔ'. Λόγος δογματικός α'· πῶς τὸ θεῖον ἐν τῷ παντί	
Προδιοίξεις τοῦ κε' λόγου	
ΚΕ'. Λόγος δογματικός β'· περὶ τῶν γνωμικῶν θελημάτων ἐπὶ Χριστοῦ Προδιοίξεις τῆς κς' ὁμιλίας	
Κς'. Ὁμιλία δογματικὴ γ'· πῶς θελητόν τε καὶ ἀθέλητον τῷ Πατρὶ ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ	
Προδιοίξεις τοῦ κζ' λόγου	
ΚΖ'. Λόγος δογματικός δ'· πῶς ἐννοητέον τό, «ὁ Πατήρ μου μεί- ζων μου ἐστί»	
Προδιοίξεις τῆς κη' ὁμιλίας	
ΚΗ'. Ὁμιλία εἰς τὴν γέννησιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Προδιοίξεις τῆς κθ' ὁμιλίας	
ΚΘ'. Ὁμιλία ῥηθεῖσα εἰς τὴν εἴσοδον τῶν φώτων	

Σελ.		Σελ.
58	Προδιοίξεις τῆς λ' ὁμιλίας	172
	Λ'. Ὁμιλία εἰς τὴν ὑπαπαντήν	176
59	Προδιοίξεις τῆς λα' ὁμιλίας	188
61	ΛΔ'. Ὁμιλία λεχθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἀγίας Σοφίας τῇ παρα- σκευῇ τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν	192
62	Προδιοίξεις τῆς λβ' ὁμιλίας	200
64	ΛΒ'. Ὁμιλία εἰς τὴν ἀνάληψιν	203
66	Προδιοίξεις τῆς λγ' ὁμιλίας	213
69	ΛΓ'. Ὁμιλία περὶ ἀγάπης	214
71	Προδιοίξεις τῆς λδ' ὁμιλίας	232
74	ΛΔ'. Ὁμιλία περὶ ὑπερηφανείας	233
75	Προδιοίξεις τῆς λε' ὁμιλίας	236
77	ΛΕ'. Ὁμιλία πρώτη κατὰ τῶν αἱρέσεων, λεχθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας	238
79	Προδιοίξεις τῆς λς' ὁμιλίας	251
80	Λς'. Ὁμιλία δευτέρα κατὰ τῶν αἱρέσεων, λεχθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας	254
81	Προδιοίξεις τῆς λζ' ὁμιλίας	272
88	ΛΖ'. Ὁμιλία τρίτη κατὰ τῶν αἱρέσεων, λεχθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας	279
90	Προδιοίξεις τῆς λη' ὁμιλίας	299
96	ΛΗ'. Ὁμιλία τετάρτη κατὰ τῶν αἱρέσεων, λεχθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας	302
98	Προδιοίξεις τῆς λθ' ὁμιλίας	310
104	ΛΘ'. Ὁμιλία πέμπτη κατὰ τῶν αἱρέσεων, λεχθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας	312
105	Προδιοίξεις τῆς μ' ὁμιλίας	323
109	Μ'. Ὁμιλία α' εἰς τὸν δίκαιον Ἰώβ	324
110	Προδιοίξεις τῆς μα' ὁμιλίας	326
132	ΜΑ'. Ὁμιλία περὶ ὀλιγοπιστίας	327
133	Προδιοίξεις τῆς μβ' ὁμιλίας	330
145	ΜΒ'. Ὁμιλία περὶ ἀγωγῆς	331
146	Προδιοίξεις τῆς μγ' ὁμιλίας	333
149	ΜΓ'. Ὁμιλία πρώτη· ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων	339
154	Προδιοίξεις τῆς μδ' ὁμιλίας	383
161	ΜΔ'. Ὁμιλία δευτέρα· ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων	383
167		

	Σελ.
Προδιοίξεις τῆς με' ὁμιλίας	413
ME'. Ὁμιλία τρίτη· ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μηχαναίων . . .	414
Προδιοίξεις τῆς μς' ὁμιλίας	445
MΣ'. Ὁμιλία τετάρτη· ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μηχαναίων . .	446
Προδιοίξεις τῆς μζ' ὁμιλίας	447
MΖ'. Ὁμιλία περὶ τῆς θείας μεταλήψεως	448
Προδιοίξεις τῆς μη' ὁμιλίας	451
MΗ'. Ὁμιλία περὶ ἐλεημοσύνης	452
Προδιοίξεις τῆς μθ' ὁμιλίας	458
MΘ'. Ὁμιλία λεγθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἀγίας Εἰρήνης κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κατηχήσεως	459
Προδιοίξεις τῆς ν' ὁμιλίας	463
N'. Ὁμιλία πρώτη λεγθεῖσα τῇ ἀγίᾳ παρασκευῇ ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἀγίας Εἰρήνης, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν κατηχήσεων	469

ΦΩΤΙΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΟΛΕΩΣ

ΟΜΙΛΙΑΙ ΚΑΙ ΛΟΓΟΙ ΠΓ'.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΝΑ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Παρατιθέμενοι τὰς δύο ὁμιλίαις τοῦ πατριάρχου Φωτίου « εἰς τὴν ἔφοδον τῶν Ῥώσ » οὐκ ἄπο σκοποῦ κρίνομεν ἵνα προτάξωμέν τινα περὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἑκατέρα τῶν ὁμιλιῶν τούτων ἐξεφωνήθη, καθ' ὅσον μάλιστα ἡ ἔφοδος αὕτη προηγέθη μεγάλου γεγονότος τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, τῆς πρώτης δηλονότι προσελεύσεως τῶν Ῥώσ εἰς τὸν χριστιανισμόν.

Κωνσταντῖνος ὁ Πορφυρογέννητος μετὰ πολλῆς τῆς ἀκριβείας περιγράφει τὰ κατὰ τὴν ἑναρξιν καὶ τὸ πέρας τοιούτων ἐφόδων. Ἄμα διαλυμένου τοῦ πάγου, κατὰ τὸν ἀπρίλιον μῆνα¹, οἱ Ῥώσ, ἔθνος σκανδιναυικόν², καταρτίζοντες πρότερον μονόξυλα, καὶ ἀπὸ Κιόβου ὁρμώμενοι κατείρχοντο κατὰ τοῦνιον³ διὰ τοῦ Δανάπρεως μέχρι τοῦ Πόντου, καὶ τούτου πάλιν τὰ παράλια παραπλέοντες εἰσώρμων εἰς τὸ Στενόν, πᾶν τὸ προστυχὸν διαρπάζοντες· τὸ δὲ φθινόπωρον⁴ ἐπανέκαμπτον οἴκαδε, τὴν λείαν αὐτῶν ἀποκομίζοντες.

Τούτων οὕτω συνήθως γινομένων, ἐξ ἀναλογίας ἔπεται, ὅτι καὶ ἡ τριμερὴς ἐκείνη ἐπὶ Φωτίου ἔφοδος ἤρξατο, καὶ ἐπεραιώθη ἐντὸς τοῦ θέρους ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους· ἀλλὰ τίνος ἄρά γε; Οἱ μὲν ἀρχαιότεροι τῶν χρονογράφων⁵ ὑπελάμβανον τὸ 866 μ. Χ. οἱ δὲ μεταγενέστεροι τῶν ἱστορικῶν ὑπελόγιζον τὸ γεγονός

1. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Τόμ. Γ' σ. 79, ἐκδ. Βόννης.

2. E. GIBBON. *The history of the decline and fall of the roman empire*, ἐκδ. Milman (ἐν Παρισίοις 1840. 8 Τόμ. 8ον) Τόμ. Ζ' σ. 116.

3. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 75.

4. Αὐτ. σ. 79.

5. NESTOR, ἐκδ. Miklosich (ἐν Βιέννῃ 1860. 8ον) σ. 10.

τοῦτο κατὰ τὸ 864 μ. Χ. ἔτος¹. Τὸ δ' ἐφ' ἡμῖν οὐδετέρων τῶν χρονολογιῶν τούτων βεβαίαν ἡγούμενοι προτιμῶμεν τὸ 861 σωτήριον ἔτος, δι' οὗς λόγους παρακατιόντες ἐκτιθέμεθα.

Ἐπὶ τῆς μονοκρατορίας Μιχαήλ τοῦ Γ'², ὁ ἑπαρχος Ὡρόρυφας πληροφορηθεὶς τὰ τῆς μελετωμένης³ ἀφίξεως τῶν Ῥώσ⁴ — πιθανῶς παρὰ τῶν Πατζινάκων, οἵτινες ἦσαν φύσει πολέμιοι ἐκείνων⁵ — ἔσπευσεν ἵνα διαμηνύσῃ ταῦτα πρὸς τὸν Μιχαήλ, ἐκστρατεύσαντα πρὸ τινος εἰς Ἀσίαν⁶. ἐν τῷ μεταξύ δὲ τούτῳ⁷ εἰσήλασαν οἱ Ῥώσ εἰς τὸ Στενόν, καὶ διεπράξαντο λεηλασίας, φόνους καὶ καταστροφάς⁸, μέχρι τῆς ἐπανόδου τοῦ Μιχαήλ.

Πρὶν ἢ ἀφηγηθῶμεν τὸ γινόμενον τότε θαῦμα τῆς Θεοτόκου, στῶμεν ἐπὶ μικρὸν ἐνταῦθα. Εἰκάζομεν, ὅτι ἡ μὲν ἀφίξις τῶν Ῥώσ διεμηνύθη λήγοντος τοῦ ε' ἔτους (οὐχὶ δὲ τοῦ θ' ἔτους⁹), ἡ δ' ἐφόδος αὐτῶν συνέβη ἐν ἀρχῇ τοῦ ς' ἔτους (οὐχὶ δὲ τοῦ ι' ἔτους¹⁰) Μιχαήλ τοῦ Γ'. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ α' ἔτος τῆς μονοκρατορίας τοῦ Μιχαήλ ἀφαιρετρίαν ἔχει¹¹ τὸ ἔαρ τοῦ 856, ἄρα τὸ ε' ἔτος λήγει τῷ ἔαρ τοῦ 861, ἐντεῦθεν δὲ πάλιν ἄρχεται τὸ ς' ἔτος, περαιούμενον κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 862. Ἐπὶ ταύτῃ τῇ βάσει ἐπιστηρίζοντες τοὺς ἡμετέρους ὑπολογισμοὺς συμπεραίνομεν, ὅτι περὶ τὰς ἀρχὰς ἀπριλίου τοῦ 861 ἐξεστράτευσεν ὁ Μιχαήλ — ὅπως καὶ ἀκολούθως (ἔτει 866) τῇ 7 ἀπριλίου¹² ἐξεστράτευσεν — ὅτι περὶ τὰς ἀρχὰς μαΐου τοῦ 861 ὁ ἑπαρχος Ὡρόρυφας, ἅμα γινῶσιν λαβῶν τῶν ἀπειλητικῶν προ-

1. ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΑΡΣΕΝΙΟΥ. Χρονογραφία ἐκκλησιαστικὴ ἀπὸ Χριστοῦ μέχρι τοῦ 1879 (ῥωσιστί). ἐν Πετροπόλει 1880. 8ον. ἔτ. 864.

2. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ. Χρονογραφία (ᾧρα Theophanes continuatus, σ. 674).

3. ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 5.

4. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 240.

5. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 77.

6. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ. Βίος τῶν ῥέων κλπ. (ᾧρα Theophanes continuatus, ἐκδ. Βόννης, σ. 826).

7. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ, αὐτ.

8. ᾧρα κατωτέρω Φωτίου ἐμιλίας ΝΑ' § 6'. ΝΒ' 6'. — ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. Βίος Ἰγνατίου (ᾧρα HARDUINI. Acta conciliorum. ἐν Παρισίοις 1715. φύλλ.) Τόμ. Ε' σ. 965, 976.

9. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ, αὐτ.

10. Αὐτόθι.

11. E. DE MURALT. Essai de chronographie byzantine (ἐν Πετροπόλει 1855. 8ον) ἐν χρ. ἐνθα διορθωτέον, καθ' ἡμᾶς γε, 12 μαΐου ἀντὶ 12 μαρτίου.

12. E. DE MURALT, αὐτ. ἐν χρ.

παρασκευῶν τῶν Ῥώσ, διεμήνυστε τοῦτο πρὸς τὸν Μιχαήλ· ὅτι περὶ τὰς ἀρχὰς ἰουλίου τοῦ 861, μετὰ τὴν ἐναρξιν τοῦ ε' ἔτους τοῦ Μιχαήλ¹, ἐγένετο ἡ καθ'αυτὸ ἔφοδος τῶν Ῥώσ — ὅπως κατὰ τοιοῦτόν μῆνα² καὶ ἄλλοτε ἐγένετο — ὅτι περὶ τὰς ἀρχὰς ἰουλίου τοῦ 861 ἔφθασεν ὁ Μιχαήλ, ὑπολογιζομένου τοῦ χρονικοῦ διαστήματος τὸ μὲν ὅπως εἰς ἀπωτάτην ἤδη γωνίαν τῆς Ἀσίας εὕρισκόμενος, ἅτε δὴ κατὰ Φώτιον³ « ὑπερορίους πόνους καὶ μακροὺς ἀνατλῶν, » λάβῃ τὰ διαμνηστικά, ὡς εἴρηται, τοῦ ἐπάρχου γράμματα, τὸ δὲ ὅπως ἐπανακάμψῃ ἐκεῖθεν διὰ ξηρᾶς μέχρι τῆς ἀσιατικῆς ὄχθης, ἐπόθεν ἀπέναντι διεπέρασε⁴· καὶ ὅτι τέλος πάντων, ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ Μιχαήλ, τὸν ἰούλιον μῆνα τοῦ 861, ἐπετεύχθη ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς πρωτεύουστος ἀπὸ προφανοῦς κινδύνου τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου.

Ἰδού διατί ἔφθημεν εἰπόντες, ὅτι διαφωνοῦμεν πρὸς τοὺς ἀναγράφοντας⁵ τὴν ἔφοδον ταύτην ὡς γενομένην τῷ 866 μ. Χ. ὡς καὶ πρὸς τοὺς διίσχυριζομένους⁶, ὅτι ἐγένετο αὕτη τῷ 864 μ. Χ. μόνον δὲ τὸ σωτήριον ἔτος 861 ἐμπερικλείει ἐν ἑαυτῷ τὸν ἀπαιτούμενον διπλοῦν τοῦτον χαρακτῆρα τοῦ εἶναι δηλαδὴ μεταξὺ τοῦ ε' καὶ ε' ἔτους τοῦ Μιχαήλ, καθάπερ ὑπεδείξαμεν. Πρὸς ἐπίμετρον δὲ λέγομεν καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ ἔφοδος αὕτη, μνημονευομένη μὲν ὑπὸ τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων⁷ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 859 — 861, ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Κεδρηνοῦ⁸, ὡς μεταγενεστέρᾳ οὐ μόνον τῆς ἐν Βυζαντίῳ ἀφίξεως τῶν λεγάτων τοῦ πάπα Νικολάου⁹, ἥτις ἀναφέρεται λήγοντος τοῦ 860 ἢ ἀρχομένου τοῦ 861, ἀλλὰ καὶ τῆς καθαιρέσεως τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου, ἥτις ἐγένετο τῇ 25 μαΐου 861, ὡσαύτως

1. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ, αὐτ.

2. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 75.

3. Ἐρμ. κατωτέρω Φωτίου ἐμιλίαν ΝΑ' § γ'.

4. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, αὐτ.

5. NESTOR, αὐτ.- BOLLANDISTAE. *Acta Sanctorum*. Τόμ. Β' μηνὸς 7εβρίου, σελ. 14.

6. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ. *Τέσσαρες ἐμιλίαι Φωτίου* (ἐλλ.-ρωσιστί) ἐν Πετροπόλει 1864. 4ον σ. 62, 63.- DAMBERGER. *Synchronistische Geschichte*. Τόμ. Β' σ. 448—50.- ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΤΟΥ ΤΣΕΡΝΙΓΟΒΟΥ. *Ἱστορικὴ διδασκαλία*. μεταφρ. Ν. Παγίδας ἐκ τοῦ ῥωσικοῦ (ἐν Ἱεροσολύμοις 1885—8. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Ι' σ. 445.

7. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 196.- ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 736.- ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΜΕΛΙΤΗΝΟΥ, σ. 168.

8. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 198 — 9.

9. MURALT, ἐν χρ. 860.- HERGENROTHER. *Photius* (ἐν Regensburg 1867 — 9. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 449.

δὲ καὶ ὑπὸ Νικήτα τοῦ Παφλαγόνος¹ μνημονεύεται ἡ ἐν λόγῳ ἔσθδος συγχρόνως περίπου πρὸς τὴν σύνοδον τῆς 25 μαΐου 861 μ. Χ.

Ἐπομένως καὶ ἀμφότεραι αἱ νῦν ἐκδιδόμεναι ὁμιλίαι ἐξεφωνήθησαν τῷ 861, καὶ τούτων ἡ μὲν ΝΑ' τῇ 5 ἰουνίου, ἡμέρα κυριακῇ, ἀπόντος ἔτι τοῦ Μιχαήλ, ἡ δὲ ΝΒ' τῇ 2 ἰουλίου, ἡμέρα σαββάτῳ, μετὰ τὴν τῶν πολεμίων κατατρόπωσιν.

Εἰς μνημόσυνον δὲ αἰώνιον τῆς τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῆς ἀναγινώσκεται² ἐν τοῖς μηναίοις· «τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (5 ἰουνίου) μνήμη τῆς μετὰ φιλανθρωπίας ἐπενε-
» γθείσης ἡμῖν φθερεᾶς ἀπειλῆς καὶ ἀνάγκης ἐν τῇ τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῇ.
» ὅτε μέλλοντας πάντας ἡμᾶς ὑπ' αὐτῶν δικαίως αἰχμαλωτίζεσθαι καὶ φόνῳ μα-
» χαίρας παραδίδεσθαι, ὁ οἰκτίρμων καὶ φιάνθρωπος Θεὸς διὰ σπλάγγνα ἐλέους
» αὐτοῦ παρ' ἐλπίδα πάντας ἡμᾶς ἐλυτρώσατο.» Περὶ δὲ τῆς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν
ἀπαλλαγῆς παρατιθέμεθα τὴν ἀφήγησιν τοῦ ἐπιστηθίου φίλου τοῦ Φωτίου, Γεωρ-
γίου τοῦ Νικομηδείας, γράφωντος³. «Ἔωρισεν ὁ πατριάρχης (Φώτιος) ἐορτάζεσθαι
» μεγαλοπρεπέστατα ἐν τῷ ναῷ τῶν Βλαχερνῶν τὴν ἡμέραν τῆς ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν
» ἀπαλλαγῆς τῆς πρωτεύουσας καὶ τῆς ἀνακομιδῆς τῆς ἀγίας ἐσθῆτος εἰς τὸν
» πρότερον τόπον.» τοῦθ' ὅπερ ἐπιβεβαιῶνται διὰ τοῦ μηναίου τοῦ ἰουλίου⁴ μηνός·
» Ἐν τῷ αὐτῷ μηνὶ 6', ἡ ἀνάμνησις τῆς ἐν τῇ ἀγίᾳ σορῷ καταθέσεως τῆς τιμίας
» ἐσθῆτος τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἐν
» ταῖς Βλαχέρναις.»

Ἀλλὰ διατί ἄρα γε κατὰ τὴν προκειμένην ἔσθδον ἐπὶ τοσοῦτον κατεταράχθη ἡ πρωτεύουσα, ἐπὶ ξυροῦ φθάσασα ἀκμῆς⁵, ἐν ᾧ οἱ ἐπιδρομεῖς ἦσαν μόλις 12,000 ἐπὶ 200 πλοίων ἐπιβασθέντες⁶, ἢ τὸ πολὺ 21,600 ἄνδρες, ἐπιβαίνοντες, καθὼς ὁ Δάνδολος ἐξιστορεῖ⁷, ἐπὶ 360 πλοίων, ὧν ἕκαστον ὑπὸ ἐξήκοντα περίπου ἀνδρῶν, ὡς καὶ ἄλλοτε⁸, ἐξωπλίζετο; Τὴν ἀπορίαν ταύτην ὡς ἰστὸν ἀράχνης δια-
λύει ὁ Φώτιος, διηγούμενος⁹, ὅτι κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου ἡ πόλις ἦν ἔρημος

1. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 317.— ὅρα καὶ PAGI, ἐν χρ. 861.

2. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Συναξαριστής (ἐν Ἀθήναις 1862. 2 Τόμ. 4ον) ἰουνίου ε'.

3. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ. Διήγησις περὶ τῆς ἐσθῆτος τῆς Θεομήτορος⁹⁶ (ὅρα ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΤΟΥ ΤΣΕΡΝΗΓΟΒΟΥ, αὐτ.).

4. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 241.

5. ΚΕΔΡΙΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 173.

6. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ. Χρονικόν, σ. 736.— ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 827.

7. ANDRÉ DANDOLO. Chron. Venet. II' δ' 41.

8. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Τόμ. Α' σ. 660.— Κατὰ δὲ GIBBON (αὐτ. σ. 121) τὰ πλοῖα ταῦτα περιεῖχον ἕκαστον ἀνὰ 40—70 ἄνδρας.

9. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΝΑ' § γ'.

στρατιωτῶν, παρakoλoυθησάντων τὸν Μιχαήλ· «συναπῆρε δέ, καὶ συνταλασιπωρεῖ τὸ στρατιωτικόν.»

Τῆς παρατιθεμένης ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ω, παρεβλήθη δὲ πρὸς X. (σ. 132), K. (Auctar. Noviss. Τόμ. Α' σ. 548), O. (σ. 200), Θ. (σ. 15'), Φ. (σ. 30), Mi. (σ. 541), B. (σ. 94) καὶ 'E. (Τόμ. Γ' σ. 234)· τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ 'Iθ. (σ. 86—102), παρεβλήθη δὲ πρὸς Σ. Hx. (σ. 456 v.—457 v.), 'Iερ. (σ. 129—143), H. (σ. 1—14, 53—54, 58, 60, 63, 109), N. (σ. 1, 201—15) καὶ Mi. (σ. 162—7).

Ν Α'.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιοτάτου ¹

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως ²,

ὁμιλία πρώτη ³

εἰς τὴν ἔφοδον τῶν 'Ρῶς ⁴.

α'. Τί τοῦτο; τίς ἡ χαλεπὴ αὕτη καὶ βραεῖα ⁵ πληγὴ ⁶ καὶ ὀργή; πόθεν ἡμῖν ὁ ὑπερβόρειος οὗτος καὶ φοβερός ἐπέσκηψε ⁷ κεραυνός; ποῖα ⁸ νέφη παλῶν πυκνω-

1. 'Iερ. Hx. Ω. K. Σ. O. Mi. B. M.— τοῦ ἀγιοτάτου 'Iθ.— λ. X. Θ. Φ. H. 'E.

2. καθ' ἡμᾶς γε.— Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως 'Iερ. Σ. M.— Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κων/λεως 'Iθ.— Φωτίου Hx. Ω. K. O. Mi. B.— λ. X. Θ. Φ. H. 'E.

3. 'Iθ. Hx. Ω. K. Σ. O. Θ. Mi. B. M.— ὁμιλία Α' 'Iερ.— homilia prior Φ.— λ. X. H. 'E.

4. 'Iθ. 'Iερ. Hx. Ω. K. Σ. O. Θ. Φ. Mi. B. M.— εἰς τὴν ἔφοδον τῶν 'Ρῶς 'E.— εἰς τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον X.— λ. H.

5. 'Iθ. 'Iερ. Hx. Ω. H. N. M.— βαθεῖα K. O. Θ. Φ. Mi. B.

6. 'Iθ. Hx. Ω. K. O. Θ. Φ. Mi. H. N. M. B.— τίς ἡ χαλεπὴ καὶ βραεῖα αὕτη πληγὴ 'Iερ.

7. 'Iθ. 'Iερ. Hx. Ω. K. O. Θ. Mi. H. N. B. M.— ἐπέσκηψεν Φ.

8. ἐντ. λ. Hx.

θέντα, τίνων¹ δὲ κριμάτων σφοδραὶ παρατρέψεις τὴν ἀνυπόστατον ταύτην καθ' ἡμῶν² ἐξεπυρήνισαν³ ἀστραπήν; πόθεν ἡ βαρβαρική αὕτη καὶ πυκνὴ καὶ ἀθρόα κατερράγη θάλασσα⁴, οὐ καλὰ μὲν⁵ σίτου κείρουσα, καὶ τὸν στάχυν συμπατοῦσα⁶, οὐδὲ κληματίδας ἀμπέλου μαστιζούσα, καὶ τὸν καρπὸν ἄωρον τεμαχίζουσα⁷, οὐδὲ φυτῶν καὶ στελέχη⁸ τύπτουσα⁹, καὶ τοὺς κλάδους διασχίζουσα¹⁰ (ὅ¹¹ πολλοῖς πολλάκις μέτρον ἐπλήρωσεν ἐσχάτης κακώσεως), ἀλλ' ἀνθρώπων αὐτῶν οἰκτρῶς τὰ σώματα συναλθήουσα, καὶ τὸ γένος ἅπαν πικρῶς ὀλοθρεύουσα; πόθεν ἡ πῶς τῶν τηλικούτων¹² καὶ τοσούτων κακῶν ὁ τραγία¹³, ὅ,τι¹⁴ μὴ μείζον εἶπεῖν, ἐξεχύθη¹⁵ ἐφ' ἡμᾶς; Ἄρ' οὐ διὰ¹⁶ τὰς¹⁷ ἀμαρτίας ἡμῶν ταῦτα πάντα ἦλθεν¹⁸ ἐφ'¹⁹ ἡμᾶς; οὐκ ἔλεγχος ταῦτα καὶ ἀνάγραφτος θρίαμβος τῶν ἡμετέρων παραπτωμάτων; οὐχὶ δὲ καὶ τεκμηριῶ²⁰ τὸ τῶν παρόντων φοβερὸν²¹ τὰ τῶν μελλόντων φρικτὰ καὶ ἀδόκαστα δικαιωτήρια; οὐκ ἐλπίς ἀπάντων ἡμῶν, μᾶλλον δὲ κοινὴ προκειμένη ὄψις, ἵνα μὴδὲ²² τῆς συμφορᾶς τῆς²³ ἔπειτα πυρφόρος ἐκφύγη²⁴, μὴ-

1. 'I6. 'Iep. II. N.- τινῶν M.
2. 'I6. 'Iep. N. M.- καθ' ἡμᾶς II.
3. 'I6. 'Iep. N. M.- ἐξεπυρήνισαν II.
4. ΗΣΑΙΟΥ' ΙΖ' 12.
5. 'I6. 'Iep. N. M.- καλὰ μὲν II.
6. 'I6.- συμπατάττουσα II.- συμπατάσσουσα 'Iep. N. M.
7. ΗΣΑΙΟΥ' ΙΗ' 5.
8. 'I6. 'Iep. N. M.- φυτῶν τε στελέχη II.
9. ΙΕΖΕΚΗΛ ΛΑ' 21.
10. Αὐτόθι.
11. 'Iep. II. N. M.- ὁ 'I6.
12. 'I6. 'Iep. II. N. M.- τηλικούτων Σ.
13. 'I6. 'Iep. N. M.- ἡ τραγία II.
14. N.- ὅ,τι M.- ὅ,τι 'I6. 'Iep. II.
15. Ψαλμῶν ΟΔ' 8.
16. ἐντ. ἀκ. II.
17. 'I6. 'Iep. N. M.- ἅρα διὰ τὰς II.- διὰ τὰς IIα.
18. 'I6. 'Iep. II. N. M.- ἐπανῆλθε IIα.
19. ἐντ. λ. IIα.
20. N. M.- τεκμηρίον 'I6. 'Iep. Σ.
21. 'Iep. N. M.- φοβερῶν 'I6. Σ.
22. 'I6. 'Iep. N. M.- μὴ δὲ Σ.
23. 'I. Βατοπ.- τοῖς ἐν ἁπ. X.
24. ΖΗΝΟΒΙΟΥ. Παροιμιῶν Ε' 34.

κέτι μηδένα εἰς τὸ περιεῖναι ἐγκαταλειφθῆναι; Ὑπὸ τῶν¹ ἐλασσονοῦσι² ὁμιλίας ἀμαρτίαι³ ἀνθρώπων· καί, Ὡς⁴ ῥομφαία δίστομος⁵ πᾶσι τοῖς χρωμένοις αὐτῇ⁶. Ἐρρυσθίμην⁷ κακῶν, οἷς πολλάκις συνεσχέθημεν⁷. δέον⁸ εὐχαριστεῖν, οὐκ εὐγνωμονήσαμεν· ἐσώθημεν⁹, ἡμελήσαμεν· ἐφρουρήθημεν, κατεφρονήσαμεν· ἐφ' οἷς δέος ἦν τιμωρίαν ὑποσχεῖν. Ἦ γνώμης ὠμῆς καὶ ἀδικηρίτου, καὶ τί γὰρ οὐχὶ τῶν δυσχερῶν καὶ δεινῶν πάσχειν ἀξίας! Τοὺς¹⁰ μικρά τινα καὶ τῶν εὐτελεστάτων ὀφείλοντας ἀποτόμῳ εἰσεπραξάμεθα, ἐτιμωρησάμεθα· οὐκ¹¹ ἐμνήσθημεν τῆς εὐχαριστίας, παρελθούσης τῆς εὐεργεσίας· οὐδ'¹² ὅτι συγγνώμης ἐτύχομεν¹³, τοὺς πλησίον ὥκτειράμεν¹⁴. ἀλλ' ἐν ᾧ¹⁵ τῶν ἐπικρεμασθέντων πρόβων καὶ κινδύνων ἀπηλλάγημεν, ἀγριώτεροι τούτοις κατέστημεν, μῆτε τὸ πλήθος καὶ μέγεθος τῶν οἰκείων ὀφλημάτων καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις τοῦ σωτήρος συγχώρησιν λογισάμενοι, μῆτε τὴν τῶν ὁμοδούλων ὀφειλὴν, βραχυτάτην οὖσαν, καὶ μὴδὲ¹⁶ ἐν στάθμῃ λόγου ζυγιστατομένην πρὸς τὰς ἡμετέρας αἰδεσάμενοι¹⁷. πολλῶν δὲ καὶ¹⁸ μεγάλων φιλανθρωπῶς¹⁹ ἐλευθερωθέντες²⁰ ὀλίγων²¹ ἄλλους καὶ ἀφιλανθρωπῶς²² ἐδουλώσα-

1. Παροιμιῶν ΙΔ' 34.
2. 'Iep. N. M.- ἐλασσον οἷσι 'I6.- ἐλασσωνοῦσι II.
3. 'Iep. II. N. M.- ἀμαρτίας 'I6.
4. καὶ ῥομφαία γε.- ἀμαρτίας . . καὶ, ὡς 'I6.- ἀμαρτίαι καὶ ὡς 'Iep. II. N.- ἀμαρτίαι καθὼς M. Σ.
5. Ἐκκλησιαστοῦ ΚΑ' 3.
6. 'I6. 'Iep. N.- αὐταῖς II. M. (σημ.).
7. Ψαλμῶν ΡΚΓ' 7.
8. ἐντ. ἀκ. IIα.
9. ἐντ. λ. IIα.
10. 'I6. 'Iep. N. M.- ἄξιον, ἐπέπερ τοὺς II.
11. ἐντ. ἀκ. IIα.
12. ἐντ. λ. IIα.
13. 'I6. 'Iep. N. M.- ἐτύχομεν Σ. II.
14. N.- ὥκτειρήσαμεν M.- ὥκτειρήσαμεν II.- ὥκτειρήσαμεν 'I6. 'Iep.
15. 'Iep. N. M.- ἐν ᾧ II.- ἐν ᾧ 'I6.
16. 'I6. 'Iep. II. N. M.- μὴ δὲ Σ.
17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΗ' 28.
18. 'I6. 'Iep. N. M.- πολλῶν καὶ II.
19. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 24—27.
20. 'I6. 'Iep. N. M.- ἐλευθερωθέντων II.
21. 'I6. 'Iep. N. M.- ὀλίγους II.
22. 'Iep. N. M.- ὀλίγων ἀλλοῖς καὶ ἀφιλανθρωπῶς 'I6.- ὀλίγους ἀλλοῖς ἀφιλανθρωπῶς II.

μεν¹. Εὐφράνθημεν, ἔλυπῃσαμεν· ἐδοξάσθημεν, ἡτιμώσαμεν· ἰσχύσαμεν, εὐθηνήσαμεν², ἐξυβρίσαμεν, ἡφρονησάμεθα³. Ἐλιπάνθημεν⁴, ἐπαχύνθημεν, ἐπλατύνθημεν, καί, εἰ μὴ τὸν Θεόν, ὡς ὁ πάλαι Ἰακώβ, ἐγκατελίπομεν, ἀλλ', ὡς ὁ ἰγναπυμένος, πλησθέντες⁵ ἀπελακτίσαμεν, καί⁶, Ὡς δάμαλις παροιστρῶσα, τῶν τοῦ κυρίου προσταγμάτων παροιστρήσαμεν, καὶ τῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ κατωλιγώρήσαμεν⁷. Διὰ⁸ τοῦτο⁹, Φωνή¹⁰ πολέμου καὶ συντριβὴ μεγάλῃ¹¹ ἐν τῇ γῇ ἡμῶν· διὰ τοῦτο, Ἦνοιξε¹² κύριος τὸν θησαυρὸν αὐτοῦ¹³, καὶ ἐξίνεγκε τὰ σκεύη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· διὰ τοῦτο, Λαὸς¹⁴ ἐξεῖρψεν ἀπὸ βορρᾶ, ὡς εἰς¹⁵ ἄλλην ἐπελχύνων¹⁶ Ἱερουσαλήμ, καὶ ἔθνη ἐξηγέροθι ἀπ' ἐσχάτου τῆς γῆς¹⁷, πόσον καὶ ζιβύνην¹⁸ κρατοῦντες· Ἰταμός¹⁹ ἐστι, καὶ οὐκ ἔλεε· φωνὴ αὐτοῦ ὡς θάλασσα κυμαίνουσα. Ἠκούσαμεν²⁰ τὴν ἀκοὴν αὐτῶν²¹, μᾶλλον δὲ ἀθρόαν εἶδον τὴν ὄψιν αὐτῶν, καὶ παρελύθισαν αἱ χεῖρες ἡμῶν²². Οὐλίμης²³ κατέσχευεν ἡμᾶς, καὶ ὠδῖνες ὡς²⁴ τικτούσης²⁵. Μὴ ἐκπορεύεσθε εἰς ἀγρόν, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς μὴ

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 23, 30.
2. Π. Ν. Μ.- εὐθηνήσαμεν Ἰβ. Ἱερ.
3. κχθ' ἡμᾶς γε.- ἡφρονησάμεθα Μ.- ἡφρονησάμεθα ἐν λ. X.
4. Δευτερονομίου ΑΒ' 15.
5. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- πληθέντων Π.
6. ΩΣΠΕ Δ' 16.
7. Ἰβ. Ἱερ. Π. Ν.- κατωλιγώρησαμεν Μ.
8. ἐντ. ἀν. Πα.
9. Ἰβ. Ἱερ. Π. Ν. Μ. (κ. κατ.).- διατοῦτο Σ. (κ. κατ.).
10. ΙΕΡΕΜΙΟΥ ΚΖ' 22.
11. Ἱερ.- καὶ συντριβὴ πολέμου ἐν λ. X.
12. ΙΕΡΕΜΙΟΥ, αὐτ. 25.
13. κχθ' ἡμᾶς γε. (κ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἀπ. X. (κ. κατ.).
14. ΙΕΡΕΜΙΟΥ Ϛ' 22—25.
15. Ἱερ. Πα. Ν. Μ.- βορρᾶ καὶ εἰς Ἰβ.
16. Ἰβ. Πα. Ν. Μ.- ἐπελχύνων Ἱερ.
17. Ἰβ. Πα. Ν. Μ.- ἀπ' ἐσχάτου γῆς Ἱερ.
18. Πα. Ν. Μ.- ζιβήνην Ἰβ. Ἱερ.
19. ἐντ. λ. Πα.
20. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- κυμαίνουσα . . Ἠκούσαμεν ΙΕΡΕΜΙΟΥ, αὐτ. 23, 24.
21. Ν. Μ. (κ. κατ.).- αὐτοῦ Ἰβ. Ἱερ. (κ. κατ.).
22. Ἱερ. Ν. Μ.- ἡμῶν Ἰβ.
23. Ν. Μ.- οὐλίμης Ἰβ. Ἱερ.- οὐλίμης Σ.
24. Ἰβ. Ν. Μ.- καὶ ὡς ὠδῖνες Ἱερ.
25. Ἰβ. Ἱερ. Ν.- τικτούσας Μ.

βαδίζετε, ὅτι ῥομφαία παροικεῖ¹ κυκλόθεν. Τί μαρτυρήσω σοι, ἢ τί ὁμοιώσω σοι, Ἱερεμίας² σὺν ἐμοὶ κεκράξεται σήμερον, πόλις βασιλὶς; τίς σώσει σε, καὶ³ παρακαλέσει σε, ὅτι ἐμεγαλύνθη ποτήριον συντριβίης σοι; τίς ἰάσεται σε; Νῦν κλαίετε· μικροῦ καμὲ τὸ πάθος ἐβύθισε, καὶ τοῦ λέγειν ἀνέκοψεν⁴. Ἀλλὰ⁵ τί βοᾶτε πρὸς με; τί δὲ ὀδύρεσθε; Ἀκούσατέ⁶ μου· στήσατε μικρὸν τὸν κλυθμόν, καὶ ὅτε τοῖς λόγοις πάροδον. Δακρύω⁷ μὲν γὰρ καὶ γὼ σὺν ὑμῖν⁸, ἀλλ' οὔτε τὴν⁹ ἐν χρόνῳ ἀναρριπισθεῖσαν φλόγα μικρὰ ῥανίδες σβεννύουσι (τί γὰρ δεῖ λέγειν, ὥς πλέον ἀνάπτουσιν¹⁰); οὔτε¹¹ τὸν ἐκκαυθέντα ὑπὸ τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων θυμὸν τοῦ Θεοῦ πρόσκαιρον δάκρυον ἰσχύει ἐξιλεώσασθαι. Δακρύω¹² καὶ γὼ¹³ σὺν ὑμῖν, ἀλλὰ πολλῶν ταλαιπωρουμένων παρείδομεν¹⁴ δάκρυα· παρτρέχω γάρ, ὥς καὶ ἐκινήσαμεν¹⁵. Δακρύω καὶ γὼ σὺν ὑμῖν¹⁶, εἴπερ ἐστὶ¹⁷ δακρύων καιρὸς ὁ παρὼν καιρὸς, ἀλλὰ μὴ πολλῶ μείζων ἢ τῆς¹⁸ τῶν δακρύων¹⁹ φορᾶς ἢ καταλαβοῦσα ἡμᾶς συμφορὰ²⁰. εἰσι²¹ γάρ, εἰσὶν ὄντως μείζους²² δακρύων πολλαὶ συμφοραί, ἐν αἷς τῶν ἔνδον ὑπὸ τοῦ στηριχθέντος διαφραχθέντων²³, ἢ καὶ

1. ἐν ἄπ. X.- ῥομφαία . . παροικεῖ ΙΕΡΕΜΙΟΥ, αὐτ. 25.

2. ΙΕΡΕΜΙΟΥ. Θρήνων B' 25.

3. Ἰβ. Ἱερ. N. M.- σώσει καὶ (ΙΕΡΕΜΙΟΥ, αὐτ.).

4. N. M.- ἀνέκοψε Ἰβ. Ἱερ.

5. ἐντ. ἄκ. Πα.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. ἐντ. ἄκ. Πα.

8. Ἱερ. Πα. Π. N. M.- δακρύω μὲν γὰρ σὺν ὑμῖν Ἰβ.

9. Ἰβ. Ἱερ. Π. N. M.- σὺν ὑμῖν, πλήν γε τὴν Πα.

10. Ἰβ. Ἱερ. N. M.- λέγειν, ὥς πλέον ἀνάπτουσι Π.- λέγειν, ἀνάπτουσι Πα.

11. ἐντ. λ. Πα.

12. ἐντ. ἄκ. Πα.

13. Ἰβ. Ἱερ. Π. N. M.- καὶ γὼ Πα.

14. Ἱερ. N. M.- παρίδομεν Ἰβ. Πα. Π.

15. M.- ἐκινῶσαμεν ἐν λ. X.

16. Ἰβ. Ἱερ. Π. N. M.- ὑμῖν Πα. Σ.

17. Ἱερ. Π. N. M.- εἴπερ ἐστὶ Ἰβ.- εἴπερ ἐστὶ Σ.- εἴπερ ἐστὶ Πα.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- μείζων τῆς ἐν ἄπ. X.

19. Ἰβ. Ἱερ. Πα. N. M.- τῆς δακρύων Π.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- ἢ ἡ καταλαβοῦσα ἡμᾶς συμφορὰ N. (σημ.).- ἡ καταλαβοῦσα συμφορὰ ἐν λ. X.

21. ἐντ. λ. Πα.

22. Ἰβ. Ἱερ. N. M.- μείζονες Π.

23. M. (σημ.).- διαφραχθέντων N. (σημ.).- διαφραχθέντων Ἰβ. Ἱερ. Π.

σφόδρα γε συσταλέντων τε καὶ συμεμυκόντων, οὐδὲ ἡ διὰ τῶν ὀμμάτων προγεομένη
 πολλάκις καταλείβεται¹ νοτίς. Οὐχ ὅρῳ δὲ νῦν οὐδὲ τῶν δακρύων² τὸ κέρδος· ὅτε
 γὰρ πρὸ τῶν ἡμετέρων ὀμμάτων τὰ τῶν ἐχθρῶν ξίφη τοῖς τῶν ὁμοφύλων βαπτίζεται
 αἵμασιν³, ἡμεῖς δὲ τοῦτο καθορῶντες, ἐπικουρεῖν θέον, τοῦτο μὲν ἀπορίᾳ τοῦ πράτ-
 τειν οὐκ ἀναδεχόμεθα, εἰς δάκρυα δὲ καταφερόμεθα, ποταπὴ τοῖς ἀτυχοῦσι παρά-
 κλησις ἐπιγίνεται; μείζους ἂν ποταμούς τὰ ἀπὸ τῶν ἀναιρεθέντων⁴ σωμάτων
 ἐκίνησεν⁵ αἵματα, ἢ τὰ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων βλεφάρων ἀναδιδόμενα δάκρυα· ἀλλ' ὅτε
 ταῖς ἐκεῖθεν καταφερομέναις τῶν λύθρων ῥοαῖς ὁ τῶν πλημμελημάτων οὐκ ἀπο-
 σμήχεται⁶ μολυσμός⁷, ἥπου γε τὰ τῶν ὀμμάτων ῥεῖθρα τοῦτον ἐκπλύναι⁸ δυ-
 νήσεται⁹; Οὐ¹⁰ νῦν ἔδει κλαίειν, ἀγαπητοί, ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν μισεῖν ἀπ' ἀρχῆς¹¹.
 οὐ νῦν πενθεῖν, ἀλλὰ τάς, δι' ὧν ἡμῖν τὸ πένθος ἐξέφυ, πάλαι φεύγειν ἡδονάς.
 ἴσον¹² γάρ¹³ ἐστὶ δεσπόταις καταδουλωθέντας¹⁴ πικροῖς τὴν ἀπὸ τῶν μαστίγων
 βάσανον μὴ βούλεσθαι καρτερεῖν¹⁵, καὶ πράξουσιν ἑαυτοὺς ἐκδεδωκότας πονηραῖς
 τάς¹⁶ ἀπὸ τῆς δικαιοκρισίας τοῦ Θεοῦ¹⁷ ἐπαφιευμένους ἡμῖν παραιτεῖσθαι ποινάς.
 Οὐ¹⁸ νῦν ἐχρῆν ὀλοφύρεσθαι, ἀλλὰ διὰ βίου σωφρονεῖν· οὐ¹⁹ νῦν τὸν πλοῦτον
 σκαρπίζειν, ὅτε μὴδ' αὐτὸς²⁰ οἶδας, εἰ τούτου κύριος ἐπικαταστήσῃ²¹, ἀλλὰ πάλαι

1. καθ' ἡμέρας γε.- καταλείπεται ἐν Ἀπ. Χ.

2. Ν. (σημ.). Μ. (σημ.).- δακρυόντων Ἰβ. Ἱερ. Π.

3. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- αἵμασι Π.

4. Ἱ. Βατοπ.- διαιρεθέντων ἐν Ξπ. Χ.

5. Ἱερ. Π. Ν. Μ.- ἐκίνησαν Ἰβ.

6. Ἱερ. Ν. Μ.- ἀποσμήχεται Ἰβ. Π.

7. Ἰβ. Ν. Μ.- μολυσμός Ἱερ. Π. Σ.

8. Ν. Μ.- ἐκπλύναι Ἰβ. Ἱερ. Π.

9. Ἱερ.- δυναθήσεται ἐν λ. Χ.

10. ἐντ. ἄκ. Πα.

11. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Π. Ν. Μ.- ἀπαρχῆς Σ.

12. ἐντ. λ. Πα.

13. Σ.- ἴσον γὰρ ἐν λ. Χ.

14. καθ' ἡμέρας γε.- καταδουλωθέντα ἐν Ἀπ. Χ.

15. Ἰβ. Ν. Μ.- μαρτυρεῖν Ἱερ.

16. Ν. Μ.- ταῖς Ἰβ. Ἱερ.

17. Ῥωμ. Β' 5.

18. ἐντ. ἄκ. Πα.

19. ἐντ. λ. Πα.

20. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- μὴ δ' αὐτὸς Σ.

21. καθ' ἡμέρας γε.- ἐπικαταστήσει Ἰβ.- ἔτι καταστήσει ἐν λ. Χ.

τῶν ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι, ὅτε ἡ παροῦσα θραυοῖς¹ οὐπω ἐστήρικτο² καθ' ἡμῶν· οὐ νῦν τὸν ἔλεον³ ἐμπορεύεσθαι, ὅτε ἡ τοῦ βίου πκνήγυρις ἐν ἐλπίδι κεῖται τοῖς ἐνεσθηκόσι λυθῆναι κακοῖς, ἀλλ' ἐν ᾧ τοῦ θύνασθαι ἡ ἐξουσία περιῆν, μηδέποτε ἀδικεῖν· οὐ⁴ νῦν πκννυγίζειν, καὶ λιταῖς προστρέχειν, καὶ στήθη τύπτειν⁵, καὶ βροχὸν στενάζειν, καὶ χεῖρας ἐπαίρειν⁶, καὶ γόνατα κάμπτειν⁷, καὶ γοερά θακρύειν, καὶ στυγνὸν προσβλέπειν, ὅτε τοῦ θανάτου τὰ κέντρα ἠκονημένα ἔκει καθ' ἡμῶν⁸. πάλαι ταῦτα προσῆκε⁹ ποιεῖν· πάλαι σχολάζειν τοῖς ἔργοις τοῖς ἀγαθοῖς¹⁰, πάλαι μετανασεῖν ἐπὶ τοῖς κακοῖς. Ἐν¹¹ ᾧ γὰρ ταῦτα πράττομεν νυνί, παρά γε δικαίῳ μάλιστα χρητῇ¹², καίτοι παραπολὺ¹³ τὴν γνώμην πρὸς τὴν συγγνώμην ἐπιρρεπῶς¹⁴ ἔχοντι¹⁵, οὐκ εἰς ἔλεον, οἶμαι, κινουμέν¹⁶ τὸν Θεόν, ἀλλὰ τῶν ὑπερηγμένων ἡμῖν ἀμαρτημάτων¹⁷ κατήγοροι καθιστάμεθα πικροί. Οἱ γὰρ οὕτω τανῦν¹⁸ σωφρόνως καὶ θεοφιλῶς ἐπιστάμενοί τε καὶ κατισχύοντες ἐμβιοῦν, εἴτα, πρὶν ἢ τῶν κακῶν ἐπιδημία¹⁹ ἢ φορὰ²⁰, μηδὲν εἰς ἀρετῆς καὶ σωτηρίας λόγον πράξάμενοι, ἀλλ' ἀμελῶς οὕτω καὶ ῥαθυμῶς²¹ τὰς ἑαυτῶν ψυχὰς τοῖς πάθεσι κηλιδώσαντες²² πῶς οὐκ αὐτοκατακρίτους εἰσάγουσιν ἑαυτούς²³; Τί γὰρ νῦν περ-

1. Ἀριθμῶν ΙϚ' 47.

2. Ἱερ. Ν. Μ.- ἐστήρικται Ἱβ.

3. Ἱβ. Ἱερ. Ν.- οὐ τὸν ῥῶν ἔλεον Μ.

4. ἐντ. ἀκ. Πα.

5. ΛΟΥΚΑ ΙΙΙ' 13.

6. Α' Τιμόθ. β' 8.

7. Α' Παραλειπομένων κθ' 20.

8. Α' Κορινθ. ιε' 56.

9. Πα. Ν. Μ.- προσήκει Ἱβ. Ἱερ.

10. Ἱερ.- τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις Ν. Μ.- τοῖς ἔργοις ἀγαθοῖς Ἱβ. Πα.

11. ἐντ. λ. Πα. ἀντὶ δὲ τούτου ἡ ἀνέλευσις· «Κάτα διασύρει τὸ ἄσπλαγγον, καὶ ἀνίλεων καὶ μισάνθρωπον.»

12. Ὑαλμῶν Ζ' 11.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ μὴ παραπολὺ Ἱερ. Μ.- καὶ μὴ παρὰ πολὺ Ν.- καὶ παραπολὺ Ἱβ.

14. Ἱερ. Ν. Μ.- ἐπιρρεπῶς Ἱβ.

15. Ὑαλμῶν, αὐτ.

16. Ἱβ. Ν. Μ.- οὐκ εἰς ἔλεον κινουμέν Ἱερ.

17. Ἱερ. Ν. Μ.- τῶν ὑπερηγμένων ἀμαρτημάτων Ἱβ.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- οὕτω ἀτενέξ Μ.- οὕτω τινέξ ἐν λ. Χ.

19. Μ. (σημ.).- πρὶν ἢ τῶν κακῶν ἐπιδημίαις ἢ φορὰ Σ.- πρὶν ἢ τῶν κακῶν ἐπιδημίας ἢ φορὰ Ἱβ. Ἱερ.- πρὶν ἢ τῶν κακῶν ἐπιδημίῃ φορὰ Ν. (σημ.).

20. Ν. Μ.- ῥαθυμῶς Ἱβ. Ἱερ.

21. ΙΕΡΕΜΙΟΥ Β' 22.

22. Τίτ. Γ' 11.

Θῶν¹ οὐ πρότερον ἐξίστατο γελώτων² μὲν ἀκρατῶν³, ἀσμάτων⁴ δὲ πορνικῶν καὶ ἀ-
θυρμάτων θυμελικῶν; τί δὲ σκυθρωπάζων νυνὶ⁵ τὰς ὀφρῦς⁶ συνῆγες, καὶ τὰς παρειάς
ἐξῆρες⁷, τὸ πρόσωπον τυραννίδος δεικνύων μεστόν; τί δὲ⁸ ἐλεεῖν⁹ τοὺς ἡδικη-
μένους, καὶ συμπαθεῖν σεμνυνόμενος, λοιμὸς αὐτὸς¹⁰ τοῖς παρατυχοῦσιν¹¹ ἐνέπιπτες
ἀπροσδοκῆτως; καὶ λόγῳ ἐνί, τί νῦν¹² πᾶσι καὶ πάντα χρηστὸς ὢν οὐδενὶ πα-
ρεῖγες πρότερον μέτριον σαυτὸν; Ἀλλὰ χειρῶν μὲν ἄρχων ἀδίκων ἐμεγαλοφρό-
νεις, ἀμύνασθαι δὲ τὸν ὑπονοηθέντα εἰ μὴ διεπράξω, οὐδὲ βιωτὸν σοὶ τὸν¹³ βίον
ἐνόμιζες; καὶ πένης μὲν σὼν πρὸ¹⁴ πυλῶν λιμώττων διέρριπτο¹⁵ βδέλυγμα¹⁶, οἱ
δὲ πρὸς γέλωτα εὐδοκίμοῦντες¹⁷, τῆς σῆς ἐμπιπλάμενοι τραπέζης¹⁸ καὶ περισυτίας,
οὐδὲν ἥττον ἐνετρύφων καὶ τῆς εὐθελίας¹⁹. καὶ φίλων μὲν στοργῇ²⁰ μικροῦ παρέ-
θλεπες λήμματος, συγγενείας δὲ φύσιν²¹ διέπτυες, καὶ δεσμούς²² βοηθείας ἐρρή-
γνυες, ἐριννυώδης²³ τις²⁴ ὥσπερ εἶναι φιλονικῶν²⁵ καὶ μισάνθρωπος ἄνθρωπος· πολλοῦ
γε²⁶ δὴ δέω καταλέγειν κλοπὰς τε καὶ ἀρπαγὰς, πορνείας τε καὶ μοιχείας, καὶ

1. Ψαλμῶν ΛΔ' 14.

2. 'Ιερ. Ν. Μ.- γελώτων 'Ιβ.

3. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἀκρατῶς 'Ιβ.

4. Ν. Μ.- ἀσμάτων 'Ιβ. 'Ιερ.

5. Ψαλμῶν, αὐτ.

6. 'Ιερ. Ν. Μ.- ὀφρεῖς 'Ιβ.

7. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν.- ἐξῆρες Μ.

8. 'Ιβ.- τί δ' 'Ιερ. Ν. Μ.

9. κθ' ἡμῶς γε.- ἐλεῶν 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.

10. Πράξεων ΚΔ' 5.

11. 'Ιερ. Ν. Μ.- λοιμοί τοι αὐτοῖς παρατυχοῦσιν 'Ιβ.

12. Μ.- ἀπροσδοκῆτως καὶ λόγῳ ἐνί; τί νῦν ἐν λ. Χ.

13. 'Ιβ. 'Ιερ. Μ.- βιωτὸν τὸν Ν.

14. κθ' ἡμῶς γε.- καὶ πένης μὲν ὦν πρὸ 'Ιβ.- καὶ πένης μὲν πρὸ ἐν λ. Χ

15. ΛΟΥΚΑ ΙΣ' 20, 21.

16. Ψαλμῶν ΠΖ' 8.

17. Ν. Μ.- εὐδοκίμοῦντες 'Ιβ. 'Ιερ.

18. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 21.

19. 'Ιβ. 'Ιερ.- εὐθελίας Ν. Μ.

20. 'Ιερ. Ν. Μ.- στοργῇ 'Ιβ.

21. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- φυσικὰς 'Ιβ.

22. 'Ιβ. Ν. Μ.- δεσμούς 'Ιερ.

23. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐριννυώδης Ν. Μ.

24. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- τίς Σ.

25. Ν. (στηλ.)- φιλονικῶν ἐν λ. Χ.

26. 'Ιερ. Ν. Μ.- δὴ 'Ιβ.

τὰς ἄλλας ἀρρητοποιίας¹, τὰ μεγάλα καὶ πολυαρκῆ ταυτησί τῆς ἐκπυρσευθείσης
 ἡμῖν καὶ περιχυθείσης φλογός² ὑπεκκλύματα. Οἶδα, ὅτι ταῦτα νυνὶ καὶ³ ἡμεῖς⁴
 ἀναλογιζόμενοι πενθεῖτε, καὶ σκυθρωπάζετε· ἀλλ' ὅξυς μὲν ὁ καιρός, ἀδέκαστος⁵
 δ' ὁ⁶ κριτής, ἢ δ' ἀπειλὴ φοβερά⁷, τὸ δὲ πλῆθος τῶν ἡμαρτημένων πολὺ, καὶ
 οὐκ ἐξαρκοῦσα ἡ μετάνοια⁸. Ἐγὼ⁹ πολλάκις ὑμῶν τοῖς ὡσὶ τοὺς παραινετικούς
 κατέσπειρα λόγους¹⁰, τοὺς ἀπειλητικούς, ἀλλ' ὡς ἔοικεν, εἰς ἀκάνθας¹¹ ἐξεφύη-
 σαν¹². ἐδυτώπησα, ἐπέπληξα. Πολλάκις¹³ ὑμῖν τὴν τῶν Σοδομιτῶν ὑπέδειξα τέφραν¹⁴
 καὶ τὸν πρὸ ταύτης κατακλισμόν¹⁵, ἡνίκα, τοῖς ὕδασιν¹⁶ ἐπικαταρρύτου¹⁷ γεγενη-
 μένης τῆς γῆς¹⁸, ὁ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους συνετελέσθη¹⁹ παγχόσμιος ὀλεθρος²⁰.
 Πολλάκις²¹ τὸν ἱσραηλίτην πρέσβησα λαόν, τὸν περιούσιον²², τὸν ἡγαπημένον²³,
 τὸν²⁴ βασιλείον ἱεράτευμα²⁵, διὰ γογγυσμόν²⁶, δι'²⁷ ἀντιλογίαν²⁸, δι' ἀχαριστίαν, διὰ

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΕ' 19.
2. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 24.
3. Ἱερ. Ν. Μ.- νυνὶ δὲ καὶ Ἰβ.
4. Ν. Μ.- ἡμεῖς Ἰβ. Ἱερ.
5. Ἐφεσ. Γ' 9.
6. Ἰβ.- δὲ ὁ ἐν λ. Ν.
7. Ἐφεσ. αὐτ.
8. Ἐβρ. ΙΒ' 17.
9. ἐντ. ἀκ. Ηα.
10. ΛΟΥΚΑ ΙΙ' 5.- ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΙ' 22.
11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 14.
12. Ἱερ.- ἐξέρυσαν Ἰβ. Ηα. Ν.- ἐξέρυσαν Μ.
13. ἐντ. λ. Ηα.
14. Γενέσεως Ιθ' 24, 28.- ΛΟΥΚΑ ΙΖ' 29.- Β' ΠΕΤΡΟΥ' β' 6.
15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΔ' 38.
16. Ἰβ. Ἱερ. Ν.- ὕδασι Μ.
17. λέξις ἀθηταχύριστός ἐν τοῖς λεξιμοῖς.
18. Γενέσεως Ζ' 19.
19. αὐτ. 21.- ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 39.
20. Ἰβ. Ἱερ. Ν.- ὀλεθρός Μ.
21. ἐντ. ἀκ. Ηα.
22. Ἐξόδου Ιθ' 5.
23. Ἰβ. Ἱερ. Η. Ν. Μ.- λαόν, τὸν ἡγαπημένον, τὸν περιούσιον Ηα.
24. ἐντ. λ. Ηα.
25. Ἐξόδου, αὐτ. 6.
26. Ἰσθμῶν ΙΔ' 29, 36.- Α' Κορινθ. ι' 10.
27. Ν. Μ.- γογγυσμόν, δι' Ἰβ. Ἱερ.
28. Ἀριθμῶν ΙΓ' 2. Κ' 13.- Κριτῶν Β' 14.- ΙΟΥΔΑ 11.

παραπλήσιον πλημμέλημα¹ μαστιζόμενον², ταπεινούμενον ὑπὸ τῶν ἡττωμένων³ ἐχθρῶν⁴, καί, καθ' ὧν αὐτὸς ἐτροπαιοφόρει, ἐλασσούμενον⁵, πίπτοντα⁶, διολλόμενον⁷. Πολλὰκις ὑμῖν ὑπετιθέμην, φυλάξασθε⁸, διορθώθητε⁹, ἐπιστράφητε¹⁰. μὴ ἀναμείνητε¹¹ στιλβωθῆναι τὴν ῥομφαίαν· τὸ τόξον ἐντείνεται· μὴ τὴν μακροθυμίαν ἀφορμὴν καταφρονήσεως¹² λάβητε¹³. μὴ κατὰ τῆς πολλῆς¹⁴ χρηστότητος¹⁵ πονηρεύσθε¹⁶. Ἀλλὰ¹⁷ πῶς¹⁸ ὑμῶν τὰς καρδίας ἤδη φλεγμαινούσας¹⁹ ἐπιξέσω²⁰; Ἡ κρεῖττον²¹ νῦν ἀλγυνομένους²² ἐπιπλήξαι, ἢ ἐκεῖθεν ἀνεπιτιμήτους δίκας²³ ὑφέξοντας παραπέμψαι, καὶ τὴν παροῦσαν συμφορὰν τοῦ πρὸς ὑμᾶς ἐλέγχου συνεργὸν προσλαβεῖν, ἢ διευλαβηθέντα τὸ πάθος ἀνεξέλεγκτον καταλιπεῖν τὸ ἀπειθῆσαν, καὶ ἡμαρτηκός. Τί²⁴ οὖν; ἐνουθετήσαμεν, ἠπειλήσαμεν, Θεὸν λέγοντες²⁵, Ὁ²⁶ Θεὸς ἡμῶν ζηλοπής, μακρόθυμος, ἀλλ' ἐὰν²⁷ ὀργισθῇ, τίς ὑποστήσεται;

1. N. M.- πλημμέλημα 'Ιβ. 'Ιερ.

2. A' Κορινθ. αὐτ. 5.

3. 'Ιβ. 'Ιερ. N. M.- ἡττωμένων Σ.

4. B' Παραλειπομένων γ' 18.- Ψαλμῶν ΡΕ' 42.

5. NEEMIA Θ' 28.- Ψαλμῶν ΟΗ' 59.

6. A' Κορινθ. αὐτ. 8.

7. 'Ιβ. N. M.- διαλλόμενον 'Ιερ.

8. 'Εξόδον ΙΒ' 24.

9. ἐντ. ἀκ. Πα.

10. ΙΕΡΕΜΙΟΥ Ζ' 5.- ΗΣΑΙΟΥ ΜΕ' 22.

11. Ψαλμῶν Ζ' 12.

12. 'Ρωμ. αὐτ. 4.

13. N. (σημ.) M.- λάβετε 'Ιβ. 'Ιερ.

14. 'Ρωμ. αὐτ.

15. 'Ιερ.- κατὰ τῆς χρηστότητος ἐν λ. X.

16. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. N. (σημ.). M.- καὶ οὐ διορθώθητε, οὐδὲ ἐπιστράφητε· στιλβωθῆναι ἀναμείναντες τοῦ Θεοῦ τὴν ῥομφαίαν, τοῦ καὶ τὸ τόξον ἐντείνοντος, πονηρεύμενοι κατὰ τῆς χρηστότητος Πα.

17. ἐντ. λ. Πα.

18. N.- πονηρεύσθε. 'Αλλὰ πῶς 'Ιερ. M.- πονηρεύσθε. 'Αλλὰ πῶς 'Ιβ.

19. ΗΣΑΙΟΥ Α' 6.

20. 'Ιβ. N. M.- ἐπιξέσω 'Ιερ.

21. 'Ιερ. M.- ἡ κρεῖττον 'Ιβ.- Κρεῖττον N.

22. N. M.- ἀλγυνομένους 'Ιβ. 'Ιερ.

23. 'Ιερ. N. M.- δίκας 'Ιβ.

24. ἐντ. ἀκ. Πα.

25. 'Ιβ. 'Ιερ. N. M.- ἠπειλήσαμεν λέγοντες Πα.

26. ΝΑΟΥΜ Α' 2, 3, 6.

27. 'Ιβ. 'Ιερ. N. M.- ζηλωτής, ἀλλ' ἐὰν Πα.

Ε'. Ταῦτα ἔλεγον, ἀλλ' ὥς ἔοικεν, εἰς πῦρ ἔξαινον¹. τοῦτο² γάρ μοι τὸ νῦν εἶναι, ὥς εἶθε μὴ ὥφελον³, παροιμιάσασθαι καίριον· σὺ γάρ⁴ ἐπιστράφητε⁵, οὐδὲ μετενοήσατε⁶, ἀλλ' ἐβαρύνετε τὰ ὦτα τοῦ μὴ εἰσακοίειν⁷ λόγον κυρίου. Διὰ⁸ τοῦτο⁹ ἐξεχύθη ἐφ' ἡμᾶς ὁ θυμὸς αὐτοῦ¹⁰, καὶ¹¹ ἐγρηγόρησεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν¹², καὶ¹³ τὸ¹⁴ πρόσωπον¹⁵ αὐτοῦ¹⁶ ἐστήριξεν ἐφ' ἡμᾶς. Οἴμοι, ὅτι ἐμακρόν-
θι ἢ παροιμία μου¹⁷, καί, μὴ μακρῶς οὕσης, μετὰ τοῦ ψαλμωδοῦ βεβήσομαι Δαυὶδ· Ἐμακρόνθι, ὅτι οὐκ¹⁸ εἰσικούσθην παρακαλῶν¹⁹, ὅτι νέφος²⁰ βαρβάρων ὄρω²¹ τοῖς πταίσμασι καταξηρανθεῖσαν τὴν πόλιν ἡμῶν τοῖς αἵμασιν ἐπικλύζον-
τας²². Οἴμοι, ὅτι ἐπὶ²³ τούτοις ἐφυλαττόμενην τοῖς κακοῖς ἐγώ, ὅτι²⁴ ἐγενήθην²⁵ ὄνειδος²⁶ τοῖς γείτοσιν²⁷ ἡμῶν, μυκτηρισμὸς καὶ χλευασμὸς τοῖς²⁸ κήκλῳ ἡμῶν.

1. ΠΛΑΤΩΝΟΣ. Λόγων 5'. - ΖΗΝΟΒΙΟΥ, κτύ. 27 (ὅρα Παροιμίαι ἐλ.ληνικά, ἐκδ. Schoti ἐν Antwerpiae 1612. 4^{ον}).

2. ἐντ. λ. Πα.

3. 'Ιε. - ὥφελεν N. M. - ὥφελε 'Ιερ.

4. ΙΩΗΑ Β' 14.

5. 'Ιε. N. M. - ἐπιστράφητε 'Ιερ. Πα.

6. N. M. - οὐδ' ἐμετενοήσατε Σ. - οὐδ' ἐμετανοήσατε 'Ιε. 'Ιερ.

7. ΖΑΧΑΡΙΟΥ Ζ' 11.

8. ἐντ. ἀκ. Πα.

9. 'Ιε. 'Ιερ. Πα. N. M. - διατοῦτο Σ.

10. Ψαλμῶν Ρ 40.

11. ἐντ. λ. Πα.

12. ΒΑΡΟΥΧ Β' 9.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. 'Ιε. N. M. - ἁμαρτίαις ἡμῶν τὸ 'Ιερ.

15. ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΙΕ' 7.

16. καθ' ἡμᾶς γε. (κ. κατ.). - αὐτοῦ ἐν ἄπ. X. (κ. κατ.).

17. ἐν ἄπ. X. - Οἴμοι ὅτι ἡ παροιμία μου ἐμακρόνθι (Ψαλμῶν Ρ 16' 5).

18. ἐντ. λ. Πα.

19. Ἐκκλησιαστοῦ ΝΑ' 11.

20. ἐντ. ἀκ. Πα.

21. 'Ιερ. N. M. - ὄρω Π. - ὄρω 'Ιε. Πα.

22. 'Ιε. 'Ιερ. Πα. N. M. - ἐπικλύζει Π.

23. ἐντ. λ. Πα.

24. ἐντ. ἀκ. Πα.

25. Πα. Π. N. M. - ἐγενήθην 'Ιε. 'Ιερ.

26. ἐν ἄπ. X. - ἐγενήθην εἰς ὄνειδος (Ψαλμῶν ΟΠ' 4).

27. 'Ιε. 'Ιερ. Πα. N. M. - γείτοσι Π.

28. 'Ιερ. Πα. Π. N. M. - χλευασμὸς ἐπὶ τοῖς 'Ιε.

ὅτι βαρβάρων¹ ἄπυστος² δρόμος³ οὐκ ἔδωκε τῇ φήμῃ⁴ καιρὸν ἀγγελίας, ὡς ἂν τις⁵ ἀσφάλεια προνοηθείη⁶, ἀλλὰ σύνδρομον ἔσχεν ἡ θεὰ τὴν ἀκοήν, καίτοι γε πολλαχόθεν καὶ⁷ χώραις πολλαῖς⁸ ἐθναρχίαις τε καὶ ποταμοῖς ἀναυσιπόροις⁹, καὶ¹⁰ ἀλιμένοις¹¹ πελάγεσι τῶν ἐπελασάντων διειργομένων¹². Οἴμοι, ὅτι ἔθνος¹³ ὡμὸν καὶ ἀνήμερον ἐπ' ἀδείας ὁρῶ τῆς πόλεως περιχεόμενον¹⁴, καὶ τὰ πρὸ τῆς πόλεως ληϊζόμενον¹⁵, πάντα¹⁶ φθειρόν, πάντα λυμαινόμενον, ἀγρούς, οἰκίας, βοσκήματα, ὑποζύγια, γύναια, παιδάρια, πρεσβύτας, νεανίας, διὰ πάντων τὸ ξίφος ὠρούμενον, οὐδενὸς λαμβάνον οἶκτον, οὐδενὸς φειδόμενον. Παγγενὴς ἡ καταφθορά! Ὡς¹⁷ ἀκροῖς ἐν ληΐῃ¹⁸, καὶ ὡς¹⁹ ἐρυσίβῃ²⁰ ἐν ἀμπελῶνι²¹, μᾶλλον δὲ ὡς πρηστήρ, ἡ τυφών, ἡ χειμάρρους²², ἡ²³, οὐκ οἶδ' ὅτι²⁴ εἴπω, τὴν²⁵ χώραν ἡμῶν εἰσπεσόν αὐταῖς γενεαῖς τοὺς κατοικοῦντας ἀνάλωσε²⁶. Μακκαρίζω²⁷ τοὺς τῆς παλαμναίας καὶ

1. ἐντ. λ. Πα.

2. Μ. (στυμ.).- ἄπιστος ἐν λ. Χ.

3. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ Ζ' 19.

4. Ἱερ. Ν. Μ.- τῇ φήμῃ Π.- τῆς φήμης Ἱβ.

5. Ἱβ. Ἱερ. Ν. Μ.- ἂν τις Π.

6. καθ' ἡμῶν γε.- περινοηθείη ἐν ἄπ. Χ.

7. καθ' ἡμῶν γε.- τὴν ἀκοήν, καὶ τότε πόθεν, καὶ Ἱερ.- τὴν ἀκοήν καὶ τότε πόθεν καὶ Ἱβ.- τὴν ἀκοήν καὶ τὸ πεπονηθῆναι Ν. Μ.- τὴν ἀκοήν καὶ τι καὶ Π.

8. καθ' ἡμῶν γε.- πόσαις ἐν ἄπ. Χ.

9. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

10. καθ' ἡμῶν γε.- ραυσιπόροις, καὶ ἐν ἄπ. Χ.

11. Ἱβ. Ἱερ. Ν. Μ.- ἀλιμενηροῖς Π.

12. Ἱβ. Ἱερ. Ν. Μ.- διειργόμεθα Π.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. Ἱβ. Ἱερ. Πα. Ν. Μ.- περιεχόμενον Π.

15. Πα. Π.- ληϊζόμενον Ἱβ. Ἱερ. Ν. Μ.

16. ἐντ. λ. Πα.

17. ἐντ. ἀκ. Πα.

18. Πα. Π.- ληΐῃ Ἱβ. Ἱερ. Ν. Μ.

19. Ἱβ. Πα. Π. Ν. Μ.- ληΐῃ ὡς Ἱερ.

20. ΙΩΗΑ, αὐτ. 25.

21. Πα. Π. Ν. Μ.- ἀμπελῶνι Ἱβ. Ἱερ.

22. ΗΣΑΙΟΥ ΕΣ' 12.

23. Ἱβ. Ἱερ. Πα. Ν. Μ.- χειμάρρος, ἡ Π.

24. Ἱβ. Ἱερ. Π. Ν. Μ.- οὐκ οἶδα ὅτι Πα.

25. Πα.- εἰς τὴν ἐν λ. Χ.

26. Ἱβ. Ἱερ. Μ.- ἀνάλωσεν Πα. Π. Ν.

27. ἐντ. λ. Πα.

βαρβάρου χειρὸς ἔργον γεγονότας, ὅτι τεθνηκότες θᾶσσον διέφυγον τὴν συναίσθησιν τῶν κατασχουσῶν¹ ἡμᾶς ἀνελπίστως² συμφορῶν· εἰ³ δὲ αἰσθησις ἦν αὐτοῖς τούτων⁴ ἀποιχομένοις⁵, ἐθρήνησαν ἂν κακῆνοι⁶ σὺν ἐμοὶ τοὺς ἔτι περιόντας, ὧν τε διὰ παντὸς⁷ πάσχουσι, καὶ οἷον ἀλγεινῶν ἀναπλησθέντες οὐκ ἀπαλλάσσονται, καὶ ἐκζητοῦντες⁸ τὸν θάνατον οὐχ εὐρίσκουσι⁹. Πολλῶ¹⁰ γὰρ αἰρετώτερον¹¹ ἅπαξ θανεῖν τοῦ διὰ παντὸς¹² ἐλπίζειν θανεῖν, καὶ¹³ τοῖς τῶν πλησίον πάθεσι συνεχθῶς ἀλγεῖν¹⁴, καὶ σπαράσσεσθαι τὴν ψυχὴν.

γ'. Ποῦ¹⁵ νῦν βασιλεὺς ὁ φιλόχριστος; ποῦ τὰ στρατόπεδα; ποῦ τὰ ὅπλα, τὰ μηχανήματα, αἱ στρατηγικαὶ βουλαὶ τε καὶ παρασκευαί; οὐ βαρβάρων ἄλλων¹⁶ ἔροδος ἐπ' ἐαυτὴν ταῦτα πάντα¹⁷ μετέστησέ τε καὶ μεθειλκύστας; Καὶ βασιλεὺς μὲν ὑπερορίους πόλους καὶ μακροὺς ἀναντλεῖ¹⁸, συναπῆρε δέ¹⁹, καὶ συνταλαιπωρεῖ τὸ στρατιωτικόν· ἡμᾶς δὲ ὁ κατ' ὀρθόλμους ὄλεθρος καὶ φόνος θαπανᾷ, τοῖς μὲν ἐπελθόν, τοῖς δὲ ἡδῇ²⁰ ἐπερχόμενος²¹. Τὸ²² δὲ σκυθικόν τοῦτο καὶ ὠμόν ἔθνος καὶ βάρβαρον ἐξ αὐτῶν τῶν τῆς πόλεως ἐξερπύσαν²³ προπυλαίων μοινοῦ²⁴ δίκην ἀγρίου

1. καθ' ἡμᾶς γε.- κατασχόντων· ἐν ἄπ. X.

2. 'Ιβ.- ἀνελπίστως· ἐν λ. X.

3. N. M.- ἢ 'Ιβ. 'Ιερ.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. N.- ἦν αὐτοῖς τούτοις M.

5. 'Ιερ. N. M.- ἀποιχομένων 'Ιβ.

6. 'Ιβ. 'Ιερ. N. M.- κακῆνοι Σ.

7. 'Ιβ. 'Ιερ. N. M.- διαπαντὸς Σ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ ἐν ᾧ ζητοῦντες 'Ιβ. N. M.- καὶ ζητοῦντες 'Ιερ.

9. ΙΕΡΕΜΙΟΥ Α' 13.

10. 'Ιερ. N. M.- εὐρίσκουσιν. Πολ. λῶ 'Ιβ.

11. ἐντ. ἄκ. Πα.

12. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. N. M.- διαπαντὸς Σ.

13. 'Ιβ. Πα. N. M.- αἰρετώτερον ἅπαξ θανεῖν καὶ 'Ιερ.

14. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. N. M.- ἀλγεῖν συνεχθῶς Πα.

15. ἐντ. λ. Πα.

16. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. N.- οὐ βαρβάρων ὠμόν M. (στρ.).

17. 'Ιερ. Πα. N. M.- ἐπ' ἐαυτὴν πάντα 'Ιβ.

18. N.- ἀνατ. λῶ 'Ιβ. 'Ιερ. M.- ἀνατ. λῶ Πα.

19. καθ' ἡμᾶς γε.- συναπῆρε δὲ Πα. N.- συναπῆρε δὲ 'Ιβ. 'Ιερ.- συναπῆρε τε M.

20. 'Ιβ. 'Ιερ. N.- τοῖς δὲ Πα.- τοῖς δ' ἡδῇ M.

21. Παροιμιῶν Α' 26.

22. ἐντ. ἄκ. Πα.

23. Πα. Πα. N. M.- ἐξερπύσαν 'Ιβ. 'Ιερ.

24. Ψαλμῶν ΟΘ' 13.

τὰ περίξ αὐτῆς κατενεμήσατο¹. Τίς² οὖν ἡμῶν προπολεμήσει; Τίς ἀντιπρατά-
 ξεται τοῖς ἐχθροῖς; Πάντων ἡμεῖς ἔρημοι, παντυχόθεν ἐξηπορημένοι³. Τίς⁴ ἂν
 ἐξισωθείη⁵ ὁρῆνος ταῖς συμφοραῖς; ποῖον ἐξισχύσει δάκρυον ἐπαρκέσαι πρὸς⁶ τὸ
 μέγεθος τῶν περιστοιχισαμένων⁷ ἡμᾶς δυσχερῶν⁸; Δεῦρό μοι, τῶν προφητῶν συμ-
 παθέστατε, συνθρήνησον τὴν Ἱερουσαλήμ, οὐ τὴν παλαιὰν ἐκείνην, ἔθνους ἐνὸς ἐκ
 μιᾶς ῥίζης δώδεκα στελέχους⁹ βλαστήσαντος τὴν μητρόπολιν, ἀλλὰ συμπάσης τῆς
 οἰκουμένης, ὁπόσῃν ὁ χριστιανῶν λαμπρύνει θείας, τὴν χρόνῳ καὶ κάλλει καὶ
 μεγέθει καὶ λαμπρότητι πολυπληθείᾳ¹⁰ τε τῶν ἐνοικούντων καὶ πολυτελείᾳ δεσπό-
 ζουσιν· συνθρήνησόν μοι τυχόν τὴν Ἱερουσαλήμ, οὐχ ἀλόγῃσιν ἤδη, καὶ χαμαὶ
 πεσοῦσιν¹¹, ἀλλ' ἐγγὺς κειμένην τοῦ ἁλῶνα¹², καὶ τοῖς ὠρυγμένοις¹³ κατασειομέ-
 νην· συνθρήνησον τὴν βασιλίδα τῶν πόλεων, οὐκ αἰχμάλωτον ἀγομένην, ἀλλὰ
 τῆς σωτηρίας ἐλπίδος ἡγνιαλωτισμένην¹⁴. ζήτησον ὕδωρ τῇ κεφαλῇ καὶ πηγὰς
 δακρύων τοῖς ὀφθαλμοῖς¹⁵, καὶ συμπένθησον, καὶ πένθησον ἐπ' αὐτῇ¹⁶, ὅτι¹⁷,
 Κλαίουσα ἐκλαυσεν ἐν νυκτί, καὶ τὰ δάκρυα αὐτῆς ἐπὶ τῶν σιαγόνων αὐτῆς,
 καὶ¹⁸ οὐχ ὑπάρχει ὁ παρακαλῶν αὐτήν, ὅτι¹⁹, Ἀμαρτίαν²⁰ ἡμαρτεν Ἱερουσα-

1. Πα. Π. Ν. Μ.- κατενεμήσατο Ἰβ. Ἱερ.

2. ἐντ. λ. Πα.

3. Α' Κορινθ. δ' 8.

4. ἐντ. ἀκ. Πα.

5. Ν. (σημ.)- τίς ἐξισωθείη ἐν λ. Χ.

6. Ἰβ. Ἱερ. Π. Ν. Μ.- δάκρυον, ἢ ἐπαρκέσει πρὸς Πα.

7. Ἱερ. Ν. Μ.- περιστοιχισαμένων Ἰβ. Πα. Π.

8. Ἰβ. Ἱερ. Π. Ν. Μ.- δυσχερῶν Πα.

9. Ἰβ. Πα. Π.- ῥίζης ιβ' στελέχων Ἱερ.- ῥίζης δώδεκα στελέχη Ν.- ῥίζης ιβ' στε-
 λέχη Μ.

10. Β' Μακκαβαίων η' 16.

11. ΙΩΒ Α' 20.

12. Ἱερ. Πα. Ν. Μ.- ἁλῶσαι Ἰβ.- ἁλώματος Π.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- ὠρυγμένοις Π.- ὠρυγμένοις ἐν λ. Χ.

14. Ἰβ. Μ.- τῆς σωτηρίας ἐλπίδος ἡγνιαλωτισμένην Πα.- τῆς σωτηρίας ἐλπίδος ἡγνια-
 λωτισμένην Ν.- τῆς σωτηρίας ἐλπίδα ἡγνιαλωτισμένην Π.- τῆς σωτηρίας ἡγνιαλωτισμέ-
 νην Ἱερ.

15. ΙΕΡΕΜΙΟΥ Θ' 1.

16. ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 10.

17. ΙΕΡΕΜΙΟΥ. Θρήνων Α' 2.

18. ἐντ. λ. Πα.

19. ΙΕΡΕΜΙΟΥ, αὐτ. 8.

20. Ἱερ. Ν. Μ.- ἀμαρτία Σ.- ἀμαρτία Ἰβ.

λίμ, διὰ τοῦτο¹ εἰς σάλον ἐγένετο², καὶ αἱ τεθηπότες αὐτῆς τὴν ἰσχὺν ἐξεμυκτῆρισαν³ αὐτήν· ὅτι⁴, ἐξαπέστειλε κύριος πῦρ ἐν τοῖς ὀστέοις αὐτῆς, καὶ ἐβάρυνε τὸν ζυγὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τράχηλον ἡμῶν, καὶ ἔδωκεν ἐν χερσὶν ἡμῶν ὀδύνας⁵, ἃς οὐ δύνησόμεθα ὑποστῆναι⁶. συνθρήνησεν, ὅτι⁷, Ἐξέλιπον ἐν δάκρυσιν οἱ ὀφθαλμοί μου, ἡ κοιλία μου ἐταράχθη⁸, καὶ ἐστράφη ἡ καρδιά μου ἐν ἐμοί, ὅτι παραπικραίνουσα παρεπίκρανα⁹. ἔξωθεν ἠπέκνωσέ με μάχαιρα¹⁰, καὶ¹¹, Αἰγροῖξεν ἐπ' ἐμέ ὁ ἐχθρὸς στήμα αἵματός, καὶ ἔβρυξεν ὀδόντας, καὶ εἶπε, Καταπίομαι αὐτήν. Ὡς¹² πόλις βυβλὶς, οἶων κακῶν περικέχρται ὄγλος, καὶ τὰ σὰ τῆς κοιλίας¹³ ἐκγόνα¹⁴, καὶ ἃ πρὸ τοῦ ἄστεος λαμπρῶς¹⁵ ἐπεπόλιστο, λαγόνες¹⁶ θαλάσσης καὶ πυρὸς καὶ μαχαίρας στόμα¹⁷ βρυχαιῶ νόμῳ διακληρωσάμενα¹⁸ κατεσθίουσιν¹⁹! Ὡς²⁰ πολλῶν ἐλπίς ἀγαθή, ἔση γαλεπῶν ἀπειλῇ καὶ δειμάτων²¹ πλήθος περικλύσαν τὰ κύκλω²² τὴν σὴν περιβόητον ἐταπείνωσε²³· δόξαν! Ὡς

1. Ὡς. Ἱερ. Ν. Μ.- διατοδτο Σ.

2. Ὡς. Ν. Μ.- ἐγένοντο Ἱερ.

3. Ψαλμῶν ΛΔ' 16.

4. ἹΕΡΕΜΙΟΥ', αὐτ. 13.

5. Ἱερ. Ν. Μ.- ὀδύνας Ὡς.

6. ἐν ἄπ. Χ.- ἐπὶ τὸν τράχηλον. . . ὅτι ἔδωκε κύριος ἐν χερσὶ μου ὀδύνας, οὐ δύνησόμεθα στῆναι (ἹΕΡΕΜΙΟΥ', αὐτ. 14).

7. Αὐτ. Β' 11.

8. Αὐτ. Α' 20.

9. ἐν ἄπ. Χ.- ἡ καρδιά μου ἐστράφη ἐν ἐμοί, ὅτι παραπικραίνουσα παρεπικράνθη (Αὐτ. Α' 20).

10. ἹΕΡΕΜΙΟΥ', αὐτ.

11. Αὐτ. Β' 16.

12. ἐντ. ἀκ Πα.

13. ΗΣΑΙΟΥ ΜΗ' 19.

14. Ἱερ.- ἐκγόνα ἐν λ. Χ.

15. Πα.- καὶ ἃ πρὸ τοῦ ἄστεος λαμπρῶς Πα.- καὶ τὰ πρὸ τοῦ ἄστεος λαμπρῶς Ὡς. Ἱερ.- καὶ τὰ πρὸ τοῦ ἄστεος, ἃ λαμπρῶς Ν. Μ.

16. Ὡς. Ἱερ. Πα. Ν. Μ.- λαγόνες Πα.

17. Γενέσιως ΛΔ' 26.- ΛΟΥΚΑ ΚΑ' 24.

18. Ὡς. Πα. Πα. Ν. Μ.- διακληρωσάμενον Ἱερ.

19. Β' Βασιλειῶν κβ' 9.

20. Ὡς. Ἱερ. Πα. Ν. Μ.- κατεσθίουσι. Ὡς Πα.

21. Ὡς. Πα. Πα. Ν. Μ.- δειγμάτων Ἱερ.

22. Ὡς. Ἱερ. Ν. Μ.- κύκλω Πα. Πα.

23. Ὡς. Ἱερ. Πα. Μ.- ἐταπείνωσεν Πα. Ν.

πόλεις, βασιλεύουσα μικροῦ συμπίσσης τῆς οἰκουμένης, οἷός σε στρατός ἀστρατήγητος καὶ δούλοις¹ ἐνεσκευασμένος ὡς δουλεύουσιν² ἐκμυκτηρίζει! Ὡ πόλεις, πολλῶν ἐθνῶν λαφύροις ἐκλαμπρυνθεῖσα, οἷον λαφυραγωγεῖν σε διενόησαςτο ἔθνος! Ὡ πολλὰ στησαμένη κατὰ τῶν πολεμίων Εὐρώπης τε καὶ Ἀσίας³ καὶ Λιβύης τροπαια⁴, ὅπως⁵ νῦν ἐπὶ σὲ βαρβαρική καὶ ταπεινὴ χεὶρ ἐξέτεινε δόρυ⁶, κατὰ τοῦ σοῦ κράτους⁷ ἐπαρθεῖσα τροπαιοφορῆσαι! Ἐπὶ⁸ τοσοῦτον γὰρ κακώσεως⁹ πάντα σοὶ ἦκει, ὥστε καὶ τὴν ἀπροσμάχητόν σου ῥώμην εἰς τρύγα ἐλάσαι¹⁰ βαθυτάτης ἀρρωστίας, καὶ τὸ ἀρρωστοῦν καὶ τεταπεινωμένον τῶν ἀντιπάλων¹¹ ἀφιλάνθρωπον¹² ὄμμα χειρὸς ἰσχύον ἐν σοὶ ἀποφαίνειν, καὶ δόξης ὀνόματι πειραῖσθαι διακοσμηθῆναι. Ὡ¹³ βασιλὶς¹⁴ πόλεων βασιλίδων, πολλὰς μὲν συμμαχίαις ἐξαρπάσασα κινδύνων, πολλὰς δὲ ἐπὶ γόνυ κλιθεῖσας ἀνορθώσασα τοῖς ὅπλοις, εἰς προνομήν¹⁵ δέ¹⁶ νυνὶ προκειμένη, καὶ τῶν συνεπικουρούντων ἐξηπορημένη! Ὡ ναῶν σεβασμίων χάρις καὶ λαμπρότης, ὧ μεγέθῃ καὶ κάλλει¹⁷ καὶ λεπτοουργίαι καὶ ἀγλαΐσματά, ὧ¹⁸ θυμάτων ἀναιμάκτων καὶ φρικτῆς θυσίας¹⁹ καὶ μυστικῆς τραπέζης²⁰, ὧ θυσιαστήριον²¹ καὶ γῶρος ἄβυστος καὶ σεπτός, ὅπως πολεμίων πόδες βεβήλωσιν²²

1. Π.- ἀστρατήγητος καὶ δουλικῶς ἐν λ. X.

2. Ἰβ. Ἰερ. Πζ. Ν. Μ.- δουλεύουσιν Σ.- δούλην Π.

3. Ἰβ. Πζ. Ν. Μ.- κατὰ τῶν πολεμίων Εὐρώπης τε καὶ Ἀσίας Π.- κατὰ τῶν πολεμίων τε καὶ Ἀσίας Ἰερ.

4. Β' Μακκαβαίων ιε' 6.

5. Ἰβ. Πζ. Π. Ν. Μ.- ὅπερ Ἰερ.

6. ΑΒΒΑΚΟΥΜ Ι' 9.

7. Ν. (σημ.).- τὸ κατὰ σοῦ κράτος ἐν λ. X.

8. ἐντ. λ. Πζ.

9. Ἰερ. Π. Ν. Μ.- κακώσεως Ἰβ.

10. Ἰβ. Ἰερ. Ν. Μ.- ἐλάσθαι Π.

11. Ἰβ. Ἰερ. Π. Ν.- τὸ τῶν ἀντιπάλων? Μ. (σημ.).

12. Ἰερ. Π.- φιλάνθρωπον Ἰβ. Ν. Μ.

13. ἐντ. ἄζ. Πζ.

14. Ἰβ. Πζ. Ν. Μ.- ὧ πόλις Ἰερ.

15. ΠΕΡΕΜΙΟΥ ΚΖ' 10.

16. Ἰερ. Πζ. Ν. Μ.- προνομίαν δέ Ἰβ.

17. Ἰερ. Ν. Μ.- ὧ μεγάλη καὶ κάλλη Ἰβ.- ὧ μεγάλα κάλλη Πζ.

18. ἐντ. λ. Πζ.

19. Ἐβρ. Ι' 12.

20. Α' Κορινθ. ι' 21.

21. Ἐβρ. ΙΓ' 10.

22. Ἰβ. Ν. Μ.- πολεμίων βεβήλωσιν Ἰερ.

ἀπειλοῦσιν ¹! Ὡς ² σέβας ἀγνόν ³ καὶ πίστις ἄχραντος καὶ λατρεία καθαρὰ, ὅπως δυσσεβούντων ⁴ καθ' ἡμῶν ⁵ καὶ φρυακτομένων πλατύνεται στόμα ⁶! Ὡς ⁷ ἱερέων πολὺ καὶ χρίσμα ⁸ καὶ ἱερωσύνη! Ὡς ⁹ μοι ¹⁰ τέμενος ἱερὸν Θεοῦ καὶ Θεοῦ σοφίας ¹¹, ὁ τῆς οἰκουμένης ἀκοίμητος ὄφθαλμός! Θρηνησάτε ¹², παρθένοι, θυγατέρες Ἱερουσαλήμ ¹³. κλαύσατε ¹⁴, ἱερανοὶ ¹⁵ πόλεως Ἱερουσαλήμ. πενθήσατε, καὶ μητέρες. δακρύσατε, νήπια, δακρύσατε. τὸ μέγεθος γὰρ τοῦ πάθους καὶ ὑμᾶς ¹⁶ εἰς συναίσθησιν ἐκβιάζεται. δακρύσατε ¹⁷, ὅτι ¹⁸ ἐπλήθυνεν ¹⁹ ἡμῖν τὰ κακὰ, καὶ ²⁰ οὐκ ἔστιν ὁ ἐξαιρούμενος, οὐκ ἔστιν ὁ βοηθός ²¹.

Ὁ. Ἀλλὰ ²² μέχρι τίνος ὁ θρῆνος ²³; μέχρι τίνος τὸ πένθος; μέχρι τίνος ὁ ὀλολυγμός ²⁴; τίς ²⁵ εἰσακούσεται ²⁶, καὶ ²⁷ πῶς ἡ θραῦσις κοπάσει ²⁸; τίς ἐξιλάσε-

1. Ἰβ. Ἱερ. Ν.- ἀπειλοῦσι Μ.

2. Ν. (σημ.).- σέβας αὐτὸ ἐν λ. Ν.

3. Ν. Μ.- δυσσεβούντων Ἰβ. Ἱερ.

4. Ἰβ.- ἡμῶν Ἱερ. Ν. Μ.

5. Παλμῶν, αὐτ. 21.- Β' Κορινθ. 7' 11.

6. Ν.- χρίσμα Ἱερ. Σ. Μ.- χρίσμα Ἰβ.

7. ἐντ. ἀκ. Ηα.

8. Μ.- Ὡμοι Ηα. Ν.- Ὡμοι Ἰβ. Ἱερ.

9. Ἰβ.- σοφία ἐν λ. Ν.

10. ΙΩΗΛ Α' 5.

11. ΙΕΡΕΜΙΟΥ, αὐτ. Β' 13.

12. ΙΩΗΛ, αὐτ.

13. Παλμῶν ΡΜΗ' 12.

14. Ἱερ. Ηα. Ν. Μ.- ἡμᾶς Ἰβ.

15. ἐντ. λ. Ηα.

16. Α' Μακκαβαίων α' 9.

17. Ἱερ. Ν. Μ.- ἐπλήθυνον Ἰβ.- ἐπλήθυνον (Μακκαβαίων, αὐτ.).

18. ΩΣΠΕ Ε' 14.

19. ΗΣΑΙΟΥ ΞΓ' 5.

20. ἐντ. ἀκ. Ηα.

21. Ἰβ. Ηα. Η. Ν. Μ.- τίνος θρῆνος Ἱερ.

22. ΣΟΦΟΝΙΟΥ Α' 10.

23. ἐντ. λ. Ηα.

24. Ν. Μ.- μέχρι τίνος ὁ ὀλολυγμός; τίς εἰσακούσεται Η.- μέχρι τίνος ὀλολυγμός; τίς εἰσακούσεται Ἰβ.- μέχρι τίνος ὀλολυγμός; τίς εἰσακούσεται Ἱερ. Σ.

25. Ἀριθμῶν ΙΣ' 48.

26. Ἰβ. Ἱερ. Η.- καὶ πῶς ἡ θραῦσις κοπάσει Ν. Μ.- καὶ πῶς ἡ θραῦσις κοπάσασαι Σ.

ται¹; τίς βοήσεται ὑπὲρ ἡμῶν²; Εἴ³ τις⁴ ἦν Μωυσῆς⁵, εἶπεν ἄν πρὸς κύριον⁶,
 Ἐὰν αὐτοῖς ἀφῆς, ἄφες⁷, εἰ δὲ μή, ἐξάλειψον κἀμέ⁸ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς,
 ἥς⁹ ἐγράψας· καὶ πρὸς ἡμᾶς δέ¹⁰, Κύριος πολεμήσει ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς¹¹
 σιγήσομεν¹². Ἀλλ' οὐκ ἔστιν, ὅτι¹³ ἐκλέλοιπεν ὁσιος¹⁴ ἀπὸ τῆς γῆς· οὐκ ἔστι
 Μωσῆς¹⁵, οὐκ ἔστιν Ἀβραάμ¹⁶, ὥττε διᾶραι¹⁷ τὸ στόμα, καὶ παρρησιάσασθαι,
 καὶ εἰπεῖν πρὸς τὸν Θεόν¹⁸, Μὴ συναπολέσης δίκαιον μετὰ ἀσεβούς, καὶ ἔσται
 ὁ δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής¹⁹. Οὐκ²⁰ ἔστιν ὅστις ἐπέλθοι τὰς φιλανθρωπούς ἐκείνας
 καὶ θαυμασίους τῶν λόγων ἐπαγωγάς, δι' ὧν ἐπὶ δέκα δικαίους²¹ τὴν μυριάνθρω-
 πον πόλιν, ἔξω φύσεως φερομένην, ἐντὸς σωτηρίας ἡζίου γενέσθαι, καὶ τοῦ²² τῶν
 ὅλων ἀκοῦσαι Θεοῦ²³, ὡς²⁴, Ἐὰν εὐρεθῶσιν²⁵ ἐν τῇ πόλει δέκα, οὐ μὴ²⁶ ἀπο-

1. Ἐκκλησιαστοῦ ΚΗ' 5.
2. Ἰβ. Ἰερ. Ν.- ἡμῶν Σ. Π. Μ.
3. ἐντ. ἀκ. Πα.
4. Ἰβ. Ἰερ. Πα. Ν. Μ.- Εἰ τίς Π.
5. Ἰβ. Π. Ν. Μ. (κ. κατ.).- Μωϋσῆς Ἰερ. Πα. (κ. κατ.).
6. Ἐξόδου ΑΒ' 32.
7. ἐν ἀπ. Χ.- εἰ μὲν ἀφῆς αὐτοῖς . . ἄφες (Ἐξόδου, αὐτ.).
8. ἐν ἀπ. Χ.- ἐξάλειψον κἀμέ Πα.- ἐξάλειψόν με (Ἐξόδου, αὐτ.).
9. ἐν ἀπ. Χ.- βίβλου σου, ἥς (Ἐξόδου, αὐτ.).
10. Ἐξόδου ΙΔ' 14.
11. ἐν ἀπ. Χ.- περὶ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς (Ἐξόδου, αὐτ.).
12. Ἰβ. Ν. Μ.- σιγήσομεν Ἰερ. Πα. Σ. Π.- σιγήσετε (Ἐξόδου, αὐτ.).
13. Ψαλμῶν ΙΑ' 1.
14. Ἰβ. Ἰερ. Πα. Π. Ν.- ἐκλέλοιπεν ὁ Θεός Μ.
15. Ἰβ. Ἰερ. Πα. Ν. (κ. κατ.).- Μωυσῆς Π. Μ. (κ. κατ.).
16. Ἰερ. Ν. Μ. (κ. κατ.).- Ἀβραάμ Ἰβ. Πα. Π. (κ. κατ.).
17. καὶ ἡμᾶς γε.- διᾶραι Πα. Ν. Μ.- διάραι Ἰβ. Ἰερ. Π.
18. Γενέσεως ΙΙΙ' 23.
19. Ἰβ. Ἰερ. Πα. Ν. Μ.- μετ' ἀσεβούς καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ἀσεβής Π.
20. ἐντ. λ. Πα.
21. Ἰερ. Ν. Μ.- δικαίους Π.- δικαίωρ Ἰβ.
22. ἐντ. ἀκ. Πα.
23. καὶ ἡμᾶς γε.- καὶ πρὸς τοῦ τῶν ὅλων ἀκοῦσαι Θεοῦ Ἰερ. Ν. Μ.- καὶ πρὸς τοῦ τῶν ὅλων ἀκοῦσαι Θεῶ Ἰβ.- καὶ πρὸς τοῦ τῶν ὅλων ἀκοῦσαι παρὰ Θεοῦ Π.- ἀκοῦσαι τοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ Πα.
24. Γενέσεως, αὐτ. 32.
25. Ἰβ. Ἰερ. Πα. Π. Ν.- εὐρεθῶσι Μ.
26. Ἰβ. Πα. Π. Ν. Μ.- πόλει ι', οὐ μὴ Ἰερ.

λέσω ἔνεκεν τῶν δέκα. Οὐκ ἔστιν οὖν¹ Μωσῆς, οὐκ ἔστιν Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐὰν ὑμεῖς βούλησθε² (παράδοξον³ μὲν ἔρῳ, ἀληθές δὲ ὅμως), δύνασθε⁴ ὑμῖν αὐτοῖς⁵ Μωσέα⁶ παρασκευάσαι, δύνασθε Ἀβραάμ δεῖξαι. Καὶ⁷ Μωσῆς⁸ γάρ, ἀνεπιστρόφως ἔχοντας τοῦ λαοῦ (δεινὸν εἶπω⁹, δεινόν), καὶ πρεσβέων¹⁰ παρηκούετο· ἀλλ' ἐκεῖνο λίαν φοβερόν, ὥς πολλοὺς πολλάκις, ὑπὲρ ὧν ἅπαντα ἔπραττεν¹¹, αὐτοχειρία¹² διεγράψατο. Καὶ Ἀβραάμ δέ, περὶ ὧν ἐδυσώπει, καὶ ἰκέτευε¹³, τούτους ἐώρα τὸν βίον εἰς πυρὸς δαπάνην καταστρέφοντας· ὅτι παθῶν αὐτοῖς ἄκανθαι τὸ γεώργιον ἦν. Δύνασθε¹⁴, ἐὰν βούλησθε, ἴνα¹⁵ λέγῃ κακῆϊνος πρὸς ὑμᾶς¹⁶, Κύριος¹⁷ πολεμήσει ὑπὲρ ἡμῶν¹⁸, καὶ ἡμεῖς¹⁹ οἰγήσεται²⁰. Ποθεῖτε μαθεῖν, ὅπως δέδοικα τὸν κλαυθμὸν ὑμῶν²¹, ὅτι πρόσκαιρος· τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν, ὅτι πρὸς βραχύ²² τὴν σωτηρίαν, ὅτι ἐφήμερος· τὴν φιλαδελφίαν, ὅτι μέχρις ἂν τὸ δυσμενὲς τῶν κύκλῳ²³ ἔχθρων, ἅτε δὴ κοινὸν ὑπάρχον κακόν, εἰς ὁμόνοιαν ὑμᾶς συνωθεῖ· τὸ ταπεινὸν καὶ μέτριον τῶν ἡθῶν, ὅτι μέχρις ἂν ἡ αἰχμαλωσία ἐμπρόσθετος²⁴ τὸν

1. 'Ιβ. Πα. Π. Ν. Μ.- ἔνεκεν τῶν ι'. Οὐκ ἔστιν 'Ιερ.
2. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- ἐὰν βούλησθε Πα.
3. ἐντ. λ. Πα.
4. ἐντ. ἄκ. Πα.
5. Ν. (σπμ.).- ὑμῖν αὐτοῖς ἐν λ. Χ.
6. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Π. Ν.- Μωυσέα Μ.
7. ἐντ. λ. Πα.
8. 'Ιερ.- Μωϋσῆς 'Ιβ.- Μωυσῆς Π. Ν. Μ.
9. καθ' ἡμᾶς γε.- εἶπω Π.- οἶπω ἐν λ. Χ.
10. 'Ι. Βατοπ.- δεινόν, εἰ πρεσβέων ἐν ἄπ. Χ.
11. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἐπὶ ὧν ἔπραττεν Π.
12. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοχειρία 'Ιερ.- ἐπαχειρία ἐν λ. Χ.
13. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἰκέτευεν Π. Ν. Μ.
14. ἐντ. ἄκ. Πα.
15. ἐντ. λ. Πα.
16. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- ἡμᾶς 'Ιβ.
17. 'Εξόδον, αὐτ. 14.
18. καθ' ἡμᾶς γε.- περὶ ἡμῶν ('Εξόδον, αὐτ.).- ἐπὶ ἡμῶν ἐν ἄπ. Χ.
19. 'Εξόδον, αὐτ.- καὶ ἡμεῖς ἐν ἄπ. Χ.
20. 'Εξόδον, αὐτ.- οἰγήσεται 'Ιβ. Ν. Μ.- οἰγήσωμεν 'Ιερ. Π.
21. 'Ιερ. Π. Ν. Μ. (κ. κατ.).- ἡμῶν 'Ιβ. (κ. κατ.).
22. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- πρὸς βραχὺ Π.- προσβραχὺ Σ.
23. 'Ιερ. Ν. Μ.- κύκλῳ 'Ιβ. Π.
24. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- αἰχμαλωσία ἐμπρόσθετος Π.

τύπον¹ πατούμενον, καὶ τὸν θυμὸν χαλινούμενον, καὶ τὴν γλῶτταν πνευματικῶν ἁσμάτων² ἀλλὰ μὴ αἰσχυρῶν ῥημάτων δεικνυμένην ὄργανον, ὅτι μέχρις ἂν τῶν πολεμίων οἱ ἀλαλαγμοὶ τοῖς ὡσὶν ὑμῶν προσαράττουσι³. τὰς λιτὰς καὶ τὰς παννύχους⁴ στάσεις καὶ τὴν νηστείαν καὶ τοὺς στεναγμούς, ὅτι μέχρις ἂν ὁ διὰ ξίφους θάνατος;

εἴ. Ταῦτά με ταραττει, καὶ θορυβεῖ πολὺ τῶν ὅπλων πλέον τῶν βαρβαρικῶν. Ταῦτα δέδοικα, ῥαδίως⁵ νυνὶ καὶ παρὰ πάντων ἅμα ὁρῶν⁶ συντελούμενα, ὅσα⁷ πρότερον οὐδ' ἐνίοις τισὶν⁸ οὐδὲ χωρὶς καὶ μόλις ἐπράττετο. Φοβεῖ⁹ με καὶ ἀνιᾶ¹⁰, ὅτι, ὅτε¹¹ ἴσταται¹² ἡ πληγὴ, τότε καὶ ἡμεῖς σεμνυνόμεθα τῇ ἐπιστροφῇ¹³. ὅτι, ὅταν ἐπιστῇ τὰ λυπηρά, τότε πρὸς τὰς πράξεις καταφεύγομεν τὰς χρηστὰς¹⁴. Διὰ¹⁵ τοῦτο νῦν οὐκ ἔστι Μωσῆς¹⁶, οὐδὲ Ἀβραάμ. Εἰ δέ, καὶ παρελθούσης τῆς νῦν ἡμᾶς κατεχούσης συμφορᾶς, τὴν αὐτὴν κοσμιότητα καὶ τάξιν καὶ κατάστασιν ἐφυλάττετε¹⁷, πολλοὺς ἂν Μωσέας¹⁸ καὶ Ἀβραάμ προπολεμεῖν ὑμῶν, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν¹⁹ ἐξιλεοῦσθαι προεβάλετο²⁰ Θεός. Καὶ τί λέγω Μωσέα²¹ καὶ Ἀβραάμ; αὐτὸν

1. N. M. - τύπον 'Ιβ. 'Ιερ. II.

2. N. M. - ἁσμάτων 'Ιβ. 'Ιερ. II.

3. 'Ιερ. II. N. M. - προσαράττουσιν 'Ιβ.

4. 'Ιερ. N. M. - παννυχίους 'Ιβ. - παννυχεῖς II.

5. N. M. - ῥαδίως 'Ιβ. 'Ιερ. - ῥαδίως II.

6. N. M. - ὁρῶ 'Ιβ. 'Ιερ. II.

7. κχθ' ἡμᾶς γε. - ὅτι II. - ὅτι ἐν λ. X.

8. 'Ιερ. II. N. M. - τισιν 'Ιβ.

9. ἐν τ. ἀκ. IIα.

10. 'Ιερ. II. N. M. - φοβεῖμε καὶ ἀνιᾶ 'Ιβ.

11. κχθ' ἡμᾶς γε. - ὅταν ἐν ἄπ. X.

12. 'Ιβ. 'Ιερ. N. M. - ἀνίσταται IIα.

13. κχθ' ἡμᾶς γε. - τὴν ἐπιστροφὴν ἐν ἄπ. X.

14. 'Ιβ. 'Ιερ. N. M. - Φοβεῖ με καὶ ἀνιᾶ ὅ, τι, ὅταν ἐπιστῇ τὰ λυπηρά, τότε πρὸς τὰς πράξεις καταφεύγομεν τὰς χρηστὰς, ὅταν ἀνίσταται ἡ πληγὴ τότε καὶ ἡμεῖς σεμνυνόμεθα τῇ ἐπιστροφῇ IIα.

15. ἐν τ. λ. IIα.

16. 'Ιβ. - Μωϋσῆς 'Ιερ. - Μωυσῆς N. M.

17. N. M. - ἐφυλάττετε 'Ιβ. 'Ιερ.

18. 'Ιβ. N. - Μωϋσέας 'Ιερ. - Μωυσέας M.

19. N. (στμ.). - ὑμῶν ἐν λ. X.

20. N. M. - προεβάλετε 'Ιβ. - προεβάλετε 'Ιερ. Σ.

21. 'Ιβ. - Μωϋσέα 'Ιερ. - Μωυσέα N. M.

τὸν κοινὸν δεσπότην ἡμῶν τε καὶ κείνων πρόμαχον ἡμῶν καὶ προασπιστὴν ἀπεργάζεσθε, τὸν ἐπαγρόντα τὸν ἐχθρὸν διὰ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν¹, ὁραύοντα τῶν ἐχθρῶν τὴν ἰσχύ², τὸν παιδεύοντα, ἰώμενον³, τὸν ὀργιζόμενον, φιλανθρωπεύμενον⁴. μεγάλη⁵ γὰρ ἡ ἐλεημοσύνη κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, καὶ⁶ ἐξιλασμοὺς⁷ αὐτοῦ τοῖς ἐπιστρέφουσιν ἐπ' αὐτόν. Ὅσιους⁸ καὶ βελτίους⁹ ποιήσατε, διὰ Ἱερεμίους¹⁰ βοᾷ, τὰς ὁδοὺς ὑμῶν καὶ τὰ ἔργα ὑμῶν, καὶ ἀκούσατε τῆς φωνῆς κυρίου, καὶ παύσεται κύριος τῶν¹¹ κακῶν, ὧν ἐλείλησεν ἐφ' ὑμᾶς¹². ἀλλ' οὐ βούλεσθε. Μὴ βοᾷτε, μηδὲ¹³ θορυβεῖσθε· κρεῖσσον ἦν ἡσύχως εὐχαριστεῖν, ἀλλὰ μὴ διωλύγιον βοᾷν¹⁴, ὑπὲρ ὧν μὴ ἐπάσχομεν, ἀλλὰ μὴ περιδεδιέναι τοῦ παθεῖν¹⁵, ἃ τοῖς οὐκ ὁρθῶς βιοῦσιν ἔπεται παθεῖν, ἐφ' ᾧ τῶν ἀγαθῶν ἡμῖν αἱ κατὰ τὸν βίον ἄφθονοι πηγαί¹⁶ ἀνεδίδοντο, ἀλλὰ μὴ τὸν τῶν χαλεπῶν ἡμῖν ἄπειρον ὄχλον¹⁷ ἐπὶ ξυροῦ βεβηκότα πειρᾶσθαι φυγεῖν.

ς'. Ἀλλὰ στήσατε τὸν κλαυθμόν, πάυσασθε, τούτων ἀσφαλεῖς φύλακες γένεσθε¹⁸, τολμῶ καὶ λέγω ἐγὼ τῆς σωτηρίας ὑμῶν¹⁹ ἐγγυητής²⁰. ταῖς ἐπαγγελίαις ὑμῶν ὁ κερὼν τοῦτο φημι²¹, οὐ ταῖς πράξεσι ταῖς ἐμαῖς, ταῖς ὑμῶν ὑποσχέσεσιν, ἀλλ' οὐ ταῖς ἐμαῖς φωναῖς. Ἐγὼ²² ὑμῖν ἐγγυῶμαι τὴν σωτηρίαν, ἂν αὐτοὶ βε-

1. ἹΕΡΕΜΙΟΥ' Ε' 15.
2. Ἐξόδου ΙΕ' 6.
3. Ἰαλμῶν ΡΒ' 3.
4. Αὐτ. ΝΘ' 1.
5. Ἐκκλησιαστοῦ ΙΖ' 29.
6. ἐν ᾧ. Χ.- τοῦ κυρίου καὶ (Ἐκκλησιαστοῦ, αὐτ.).
7. Ἱερ. Ν. Μ.- ἐξιλασμοὺς Ἰβ.
8. Ἰβ.- ἐπ' αὐτόν ὁσίως ἐν λ. Χ.
9. Ἰβ. Ἱερ. Ν.- καὶ γὰρ βελτίους Μ.
10. ἹΕΡΕΜΙΟΥ' ΔΙ' 13.
11. ἐν ᾧ. Χ.- ἀπὸ τῶν ἹΕΡΕΜΙΟΥ', αὐτ.
12. Ἰβ. Ν. Μ.- ἡμᾶς Ἱερ. Σ.
13. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- μὴ δὲ Σ.
14. κθ' ἡμᾶς γε.- βοᾷν ἐν ᾧ. Χ.
15. κθ' ἡμᾶς γε.- περὶ τοῦ δεδιέναι παθεῖν ἐν ᾧ. Χ.
16. Ν. Μ.- πηγαὶ Ἰβ. Ἱερ.
17. κθ' ἡμᾶς γε.- ἀλλὰ μὴ τῶν χαλεπῶν ἡμῖν ἀπείρων ὄχλον ἐν ᾧ. Χ.
18. Ν. Μ.- γένησθε Ἰβ. Ἱερ.
19. Ἱερ. Ν. Μ.- ὑμῶν Ἰβ.
20. Ἰβ. Ν. Μ.- ἐγγυητής Ἱερ. Σ.
21. Ἰβ. Ἱερ. Μ.- τοῦτο φημι Ν.
22. ἐντ. ἀκ. ΙΙα.

θαίως συντηρήσητε¹ τὰς ὁμολογίας· ἐγὼ τὴν τῶν δυσχερῶν ἀπαλλαγὴν, ἃν ὑμεῖς πάχιον τὴν ἐπιστροφὴν· ἐγὼ τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἐχθρῶν, ἃν τὴν² ἀναχώρησιν ὑμεῖς τῶν παθῶν· μᾶλλον³ δὲ οὐδὲ τούτων ἐγὼ ἐγγυητής⁴, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ἑμυτοῦ καὶ ὑπὲρ⁵ ὑμῶν, ἃν⁶ ἄρα τῶν συνθηκῶν ὑμεῖς⁷ ἀπροφάσιστοι γένησθε⁸ πληρωταί, ὑμᾶς αὐτοὺς προβάλλομαι ἐγγυητάς⁹, ὑμᾶς ἀποφαίνω πρεσβευτάς. Καὶ γὰρ¹⁰ κύριος φιλόανθρωπος ὢν, καὶ μετανοῶν ἐπὶ κακίαις¹¹ ἀνθρώπων¹² ἐρεῖ πρὸς ὑμᾶς¹³, Ἰδοὺ¹⁴ ἀπαλείφω¹⁵ ὡς¹⁶ νεφέλην¹⁷ τὰς ἀνομίας σου καὶ ὡς γνόφον τὰς ἁμαρτίας¹⁸ σου· ἐπιστράφηθι¹⁹ ἐπ' ἐμέ²⁰, καὶ λυτρώσομαί σε· καί²¹, Ἐπιστράφητε²² πρὸς με²³, καὶ ἐπιστραφήσομαι πρὸς ὑμᾶς· καί²⁴, Πέρας²⁵ λαλήσω²⁶ ἐπὶ ἔθνος ἢ ἐπὶ βασιλείαν τοῦ ἐξῆραι²⁷ αὐτοὺς, καὶ ἀπολλύειν²⁸· καί²⁹, Ἐάν ἐπι-

1. '16. 'Ιερ. Ν. Μ.- αὐτοὶ βεβαίως συντηρήσητε Πα.- αὐτοὶ συντηρήσητε Π.
2. '16. 'Ιερ. Πα. Π. Ν. Μ.- ἃν τῶν Σ.
3. ἐντ. λ. Πα.
4. '16. Μ.- ἐγὼ τούτων ἐγγυητής Ν.- ἐγὼ τούτων ἐγγυητής 'Ιερ.
5. '16. Ν. Μ.- ὑπὲρ ἑμυτοῦ ὑπὲρ 'Ιερ.
6. ἐντ. ἀκ. Πα.
7. Ν. (σημ.).- ἱμῶν ἐν ἄπ. Χ.
8. '16. 'Ιερ. Ν. Μ.- γένησθε Πα.
9. '16. Πα. Ν. Μ.- ἐγγυητάς 'Ιερ. Σ.
10. Ν. (σημ.).- Καί γε ἐν ἄπ. Χ.
11. ΙΩΗΛ Β' 13.
12. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- φιλόανθρωπος ὢν ἐπὶ κακίαις ἀνθρώπων '16.
13. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- ἡμᾶς '16.
14. ἐντ. λ. Πα.
15. ΗΣΑΙΟΥ ΜΔ' 22.
16. ἐν ἄπ. Χ.- ἀπὸ λείψα ὡς ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.
17. '16. 'Ιερ. Ν. Μ.- νεφέλην Σ.
18. ἐν ἄπ. Χ.- τὴν ἁμαρτίαν ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.
19. Ν. Μ.- ἐπιστράφητι 'Ιερ. Σ.- ἐπιστράφητε '16.
20. ἐν ἄπ. Χ.- πρὸς με ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.
21. ΖΑΧΑΡΙΟΥ Α' 3.
22. ἐντ. ἀκ. Πα.
23. ἐν ἄπ. Χ.- ἐπιστρέψατε πρὸς με ΖΑΧΑΡΙΟΥ, αὐτ.
24. ἐντ. λ. Πα.
25. ΙΕΡΕΜΙΟΥ ΙΗ' 7.
26. 'Ιερ. Ν. Μ.- λαλήσω '16.
27. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐξῆραι Ν. Μ.- ἐξῆραι '16. 'Ιερ.
28. ἐν ἄπ. Χ.- καὶ τοῦ ἀπολλύειν ΙΕΡΕΜΙΟΥ, αὐτ.
29. ΙΕΡΕΜΙΟΥ, αὐτ. 8.

στραφῆ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο ἀπὸ τῶν¹ κακῶν αὐτῶν, μετανοήσωι καὶ περὶ πάντων τῶν κακῶν, ὧν ἐλογισάμην τοῦ ποιῆσαι αὐτοῖς.

ζ'. Τὸ² λοιπόν³, ἀγαπητοί, πρὸς τὴν μητέρα τοῦ Λόγου⁴, τὴν μόνην ἡμῶν ἐλπίδα καὶ καταφυγὴν, καιρὸς ἐφύστηκε προσδραμεῖν. Ταύτη βοήσωμεν ποτνιώμενοι· σῶσον πόλιν σὴν, ὡς οἶδας, ᾧ δέσποινα. Ταύτην πρὸς τὸν Ἰῶν αὐτῆς καὶ Θεὸν ἡμῶν μεσίτιν⁵ στησώμεθα⁶, καὶ⁷ τῶν διομολογηθέντων ἡμῖν⁸ μάρτυρα καὶ ἐγγυητὴν⁹ ποιησώμεθα, τὴν¹⁰ τὰς¹¹ ἡμετέρας αἰτήσεις διαπορθεύουσταν, καὶ τὴν παρὰ τοῦ τεχθέντος ἐξ αὐτῆς φιλανθρωπίαν ἐπομβρίζουσταν, καὶ τὸ νέφος τῶν ἐχθρῶν διασκεδάζουσταν¹², καὶ τὰς τῆς σωτηρίας ἡμῖν αὐγὰς ἀναλάμπουσταν· ἥς ταῖς πρεσβείαις τῆς παρούσης μὲν ῥυσθείημεν ὀργῆς, ῥυσθείημεν δὲ καὶ τῆς μελλούσης¹³ καὶ ἀτελευτήτου κατακρίσεως¹⁴ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ¹⁵ πρέπει πᾶσα δόξα¹⁶ καὶ εὐχαριστία καὶ προσκύνησις ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ¹⁷ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν¹⁸.

1. ἐν ἄπ. X.— ἀπὸ πάντων τῶν ἹΕΡΕΜΙΟΥ, αὐτ.
2. ἐντ. ἀκ. Πα.
3. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ν. Μ.— το.λοιπόν Σ.
4. Πα.— λόγου ἐν λ. X.
5. Ἱερ. Πα. Μ.— μεσίτην Ἰβ. Ν.
6. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.— στησώμεθα Πα.
7. ἐντ. λ. Πα.
8. Ἰβ. Ἱερ. Ν.— ἡμῶν Μ.
9. Ἰβ. Ν. Μ.— ἐγγυητὴν Ἱερ. Σ.
10. ἐντ. ἀκ. Πα.
11. καθ' ἡμᾶς γε.— τὴν εἰς τὰς Πα.— καὶ τὰς ἐν λ. X.
12. ΗΣΑΙΟΥ Θ' 11.
13. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ν. Μ.— μελλούσης Σ.
14. Β' Κορινθ. γ' 9.
15. ἐντ. λ. Πα.
16. Ἱερ.— πρέπει δόξα ἐν λ. X.
17. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.— ἀεὶ Σ.
18. Α' ΠΕΤΡΟΥ ε' 10.— Ἀποκαλύψεως Ζ' 12.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΝΒ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἄμχα ἀφικόμενος, ὡς εἴρηται¹, ὁ Μιχαήλ ἐξ Ἀσίας διεπέρασεν ἀπέναντι διὰ μέσου τῶν ἐχθρικῶν πλοίων, καὶ προσελθὼν ἐν ἀπλῇ περιβολῇ² εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου³ εἰσέδυσεν εἰς τὸ παρεκκλήσιον τῆς ἀγίας σοροῦ, ἐνθα μόνος ἐκεῖνος εἰσέδυε⁴, καὶ ἐξαγαγὼν ἐκείθεν τὴν τιμίαν ἐσθῆτα τῆς Θεομήτορος⁵ ἐνε-
χείρισεν, ὡς εἰκός, τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ. Οὗτος δὲ παραλαβὼν τὸ ἱερὸν τοῦτο κειμήλιον, καὶ προεξάρχων ὅλης τῆς πόλεως, ἧς ἡ ὑπεραγία ἡμῶν Θεοτόκος ἦν πολιοῦχος, λιτανεῖαν ἐπὶ τῶν τειχῶν ἐποιήσατο⁶. προσευχθεῖς δὲ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τῷ ναῷ⁷ ἐπεκαλέσθη θερμότατα τὴν θείαν ἀντίληψιν⁸. καὶ τὸ θεῶν ἐξιλεωσάμενος⁹ ἀνακράζει¹⁰, «Ὅντως Θεοῦ περιβολὴ ἡ πάνσεπτος αὕτη στολή·
» αὕτη περιεκύκλου τὰ τείχη, καὶ τὰ τῶν πολεμίων ἀρρήτην λόγῳ ἐδείκνυτο νῶ-
» τα· ἡ πόλις ταύτην περιεβάλλετο, καὶ τὸ χαράκωμα τῶν πολεμίων ὡς ἐκ συν-
» ὀήματος διελύετο. » Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ ξηράν· κατὰ δὲ θάλασσαν ἐβύθισεν ὁ Φώτιος¹¹ εἰς τὰ ὕδατα «τὸ ἅγιον τῆς Θεοτόκου ὠμοφόριον» μετὰ τῆς θερμῆς πίστεως ἐκείνης, δι' ἧς καὶ αὐτὰ τὰ ὄρη κινοῦνται, καὶ εὐθὺς, «νηνεμίας οὐ-
» σης¹², ἀνέμων ἐπιφοραί, καὶ τῆς θαλάσσης ἡρεμούσης, κυμάτων ἐπαναστάσεις ἀλ-
» λεπάλληλοι ἐγεγόνεισαν, καὶ τὰ τῶν ἀθέων ῥῶς πλοῖα κατεάγησαν, ὀλίγων
» ἐκπεφευγόντων τὸν κίνδυνον. »

1. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΑ' ὁμιλίας Φωτίου.

2. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ. *Διήγησις περὶ τῆς ἐσθῆτος τῆς Θεομήτορος* (ὅρα ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΤΟΥ ΤΣΕΡΝΙΓΟΒΟΥ. *Ἱστορικὴ διδασκαλία*, μετὰφρ. Ν. Παγίδου ἐν Ἱεροσολύμοις 1885—8. 3 Τόμ. 8ον. Τόμ. Γ' σ. 445).

3. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ (ὅρα *Theophanes continuatus*) σ. 827.

4. ΑΔ. ΠΑΣΠΑΤΗ. *Βυζαντιναὶ μελέται* (ἐν ΚΠ. 1877. 4ον) σ. 394.

5. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 240.

6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΝΒ' § δ'.

7. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ, αὐτ.

8. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 196.

9. Αὐτόθι.

10. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΝΒ' αὐτ.

11. Ν. ΚΑΡΑΜΖΙΝΟΥ. *Ἱστορία τῆς Ῥωσσίας*, μετὰφρ. Κ. Κροκιδζ (ἐν Ἀθῆναις 1856. 12 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 117.

12. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, αὐτ.

Τὸ θαῦμα ἐκεῖνο τοσοῦτον ἐπέδρασεν ἐπὶ τὸν νοῦν τῶν Ῥώσ, ὥστε τούτων πολλοὶ προσῆλθον εἰς τὸν χριστιανισμόν μετὰ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, οὓς αἱ χρονογράφοι ἐκεῖνων ἀποκαλοῦσι Δῆρ καὶ Ὀσκόλδ¹ ἢ Ἀσκόλδ². τὸ ἐφ' ἡμῖν ἀσπαζόμεθα μᾶλλον τὴν εἰκασίαν τῶν φρονούντων³, ὅτι ἓνα καὶ μόνον εἶχον οἱ ἐπιδρωμεῖς ἀρχηγόν, Δῆρ τὸν Ὀσκόλδ⁴, ἥτοι Δῆρ τὸν ξέρον⁵. καθ' ὅσον μάλιστα καὶ οἱ διασημότεροι τῶν ἀράβων χρονογράφων⁶ ἑνὸς καὶ μόνου, τοῦ Δῆρ, μνημονεύουσιν. Οὐχ ἥττον δὲ ἀδυνατοῦμεν ἵνα πιστεύσωμεν, ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ στόλου ὁ Δῆρ ἐβαπτίσθη· διότι τηλικούτον τοῦ χριστιανισμοῦ θρίαμβον οὐδὲλλως ἤθελε παρασιωπήσει ὁ Φώτιος ἐν τῇ ἀπαριθμῇ⁷ τῶν ἐπὶ τοῦς πολεμίους ἀποτελεσμάτων τοῦ θαύματος τῆς τιμίας ἐσθῆτος τῆς Παναγίας.

Ἐπειδὴ ὅμως ἐν τῇ πολυκρότῳ αὐτοῦ ἐγκυκλίῳ, τῇ κατὰ τὸ 866 ἔτος ἐκδοθείσῃ⁸, μνεῖται οἱ Φώτιος⁹ τοῦ ἔθνους τῶν Ῥώσ, ὡς ἤδη ἐκχριστιανισθέντος, καὶ φίλου καταστάντος ἀντὶ τῆς προτέρας, ὡς λέγει, « λεηλασίας καὶ τοῦ μεγάλου τολμήματος, » διὰ ταῦτα παραδεχόμεθα τὴν γνώμην, ὅτι ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἐφοδὸν τῶν Ῥώσ, ἥτοι κατὰ τὸ θέρους τοῦ 862, Δῆρ ὁ Ὀσκόλδ, καθ' ἡμέρας, ἢ ὁ Δῆρ καὶ ὁ Ὀσκόλδ κατ' ἄλλους, ἐνεστερνίσθησαν μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς τὸν χριστιανισμόν¹⁰, πρεσβείας ἐπὶ τούτῳ σταλείσης· καὶ ἀληθῶς παρὰ τισι χρονογράφοις βυζαντινοῖς¹¹ ἀναγινώσκομεν, ὅτι ἀποκρουσθέντων ἤδη τῶν Ῥώσ, « μετ' οὐ πολὺ πάλιν τὴν βασιλεύουσιν πρεσβεῖα αὐτῶν κατελάμβανε, τοῦ Θεοῦ » βαπτίσματος ἐν μετοχῇ γενέσθαι αὐτοὺς λιτανεύουσα, ὃ καὶ γέγονεν.¹²

Ἐκ τῶν εἰρημένων ἐξάγομεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἀρχαιοτέρα προσέλευσις τῶν Ῥώσ εἰς τὸν χριστιανισμόν ἐγένετο λήγοντος τοῦ πρώτου ἐξαμήνου τοῦ 862

1. NESTOR, ἐκδ. Miklosich (ἐν Βιέννῃ 1860. 8^{ον}).

2. ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΑΡΣΕΝΙΟΥ. Χρονογραφία ἐκκλησιαστικὴ (ῥωσιστί) ἐν Πετροπόλει 1880. 8^{ον}. ἔτ. 864.

3. BIELOWSKI. Monumenta Poloniarum historica (ἐν Lemberg 1864) Τόμ. Α' σελ. 845.

4. A. RAMBAUD. L'Empire Grec au Xe siècle (ἐν Παρισίοις 1870. 8^{ον}) σ. 373.

5. MACGUDI, ἐκδ. Barbier de Meynard. Τόμ. Β' σ. 18.

6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ἐμυλῖαν NB' αὐτ.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Τὰ Ἀμφιλόγια (ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου) σ. λγ'. - ΚΑΙΡΑΜΖΙΝΟΥ, αὐτ. σελ. 118.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί (ἐκδ. Βηλέττα) σ. 178.

9. Ἱστορία τῆς ῥωσσικῆς ἐκκλησίας, μετ' ἑρμ. Θ. Βαλλιάνου (ἐν Ἀθήναις 1851. 8^{ον}) σελ. 6.

10. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 196. - ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 173. - ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' ι'.

σωτηρίου ἔτους· « Καὶ ἐπὶ τοσοῦτον αὐτούς, » λέγει ὁ Φώτιος¹, « ὁ τῆς πίστεως » πόθος καὶ ζῆλος ἀνέφλεξε (Παῦλος πάλιν βοᾷ· *Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς εἰς τοὺς αἰῶνας*²), ὥστε καὶ ἐπίσκοπον³ καὶ ποιμένα δέξασθαι, καὶ τὰ τῶν χριστιανῶν » ὀρησκέυματα διὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας ἀσπάζεσθαι. »

Τῆς ὁμιλίας δὲ ταύτης ὁ μὲν τίτλος καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ω, παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Χ. (σ. 132), Κ. (*Luctar. Noviss.* Τόμ. Α' σ. 548), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 30), Μι. (σ. 541), Β. (σ. 94) καὶ Έ. (Τόμ. Γ' σ. 234). τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ίβ. (σ. 102—146), παρεβλήθη δὲ πρὸς Σ. Πα. (φ. 458 r. — 460 r.), Ίερ. (σ. 144—162), Π. (σ. 14—28, 53—4, 60, 109—10), Ν. (σ. Σ, 216—32) καὶ Μ. (σ. 167—173).

Ἀπήγγειλε δὲ τῇ 2 ἰουλίου 861⁴ τὴν παρὰ πόδας ὁμιλίαν ὁ Φώτιος.

NB'.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία⁵ δευτέρα⁶

εἰς τὴν ἔφοδον τῶν Ῥώσ⁷.

α'. Οἶδα μὲν, ὡς ἅπαντες⁸ συνεπίστασθε, ὅσοι τε δεινοὶ συνιδεῖν ἀποστροφὴν

1. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, σ. 178.

2. Ῥωμ. Θ' 5 : ὁ ὢν ἐπὶ πάντα Θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας.

3. KRUG. *Forschungen in der alteren Geschichte Russlands* (ἐν Πετροπόλει 1848. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Β' σ. 225, 255.

4. ὅρα ἀνωτέρω Προδικοίησιν τῆς ΝΑ' ὁμιλίας.

5. καθ' ἡμᾶς γε. — τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Νέας Ῥώμης ὁμιλία Ίβ. Ίερ. Σ. Κ. Ο. Μι. Β. Μ. — Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου Φωτίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου Νέας Ῥώμης ὁμιλία Πα. — Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου Φωτίου ἀρχιεπισκόπου ΚΠ. Ω. — Ὁμιλία Θ. — homilia Φ. — λ. Χ. Π. Έ.

6. Ίβ. Πα. Ω. Σ. Κ. Ο. Θ. Μ. Β. — Β' Ίερ. Μι. — posterior Φ. — λ. Χ. Π. Έ.

7. Ίβ. Ίερ. Πα. Ω. Σ. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β. Μ. — εἰς τὴν ἔφοδον τῶν Ῥώσ Έ. — εἰς τὴν τῶν βαρβάρων ἔφοδον Χ. — λ. Π.

8. Ίβ. Ίερ. Π. Ν. Μ. — οἶδα μὲν, ἅπαντες Πα. Ω. Σ. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.

πρὸς¹ ἀνθρώπους² Θεοῦ, ὅσσοι τε ἀμαθέστερόν πως³ περὶ⁴ τὰ τοῦ κυρίου διά-
κεισθε κρίματα⁵, πάντας⁶ δ' οὖν ἑμοῦ⁷ συνιέναι, καὶ κατανοῆσαι λογιζομαι⁸ τὴν
ἐπενεγχεῖσθαι ἡμῖν⁹ ἀπειλὴν καὶ τὴν τοῦ ἔθνους ἀθρόαν ἐπιδρομὴν οὐκ ἄλλοθεν
ποθεν ἤ¹⁰ ἐξ ὀργῆς καὶ θυμοῦ¹¹ παντοκράτορος κυρίου¹² ἡμῖν¹³ ἐπισπιλάσαι¹⁴.
Ἀγαθὸν¹⁵ μὲν γὰρ τὸ θεῖον καὶ θυμοῦ κρεῖττον καὶ παντός πάθους, ἅτε δὴ πάσης
ὕλαιας διαθέσεως, ἀνυπερβλήτῳ λόγῳ τὴν ὑπόβασιν κληρωσαμένης, τὴν φύσιν
ἔχον ὑπερανωκεισμένην¹⁶. ὀργίζεσθαι δὲ καὶ θυμοῦσθαι λέγοιτ' ἂν εἰκότως¹⁷, ἐπει-
δὴν τι τῶν πεπραγμένων, θυμοῦ καὶ ὀργῆς χρὴ¹⁸ ἄξιον, τὴν προσηκούσταν ἐκεῖ-
θεν δίκην τοῖς δεδρακόσιν¹⁹ ἐπισπάσθαι· καθ' ὃν τρόπον καὶ νῦν ἡμῖν ἐπισφρή-
σασα²⁰ κατερράγη²¹ συμφορά, κατὰ πρόσωπον ἡμῶν παριστῶσα τῶν ἡμαρτημέ-
νων²² τὸν ἔλεγχον. Οὐδὲ²³ γὰρ οὐδὲ ταῖς ἄλλαις τῶν βαρβάρων καταδρομαῖς

1. Γενέσεως Ι' 17.

2. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Θ. Φ. Μι. Π. Ν. Μ.- πρὸς τοὺς ἀνθρώπους Σ. Ο. Β.

3. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Ν. Μ. Β.- ἀμαθέστερον πῶς Π.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Θ. Φ. Μι. Π. Ν. Μ.- πρὸς Κ. Ο. Β.

5. 'Ρωμ. ΙΑ' 33.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ὁμῶς Ν. Μ.- ὅμως 'Ιβ. 'Ιερ. Π.

8. ἐντ. ἀκ. Πα.

9. 'Ιερ. Πα. Π. Ν. Μ.- ἡμᾶς 'Ιβ.

10. 'Ιβ. Πα. Π. Ν. Μ.- ἡ 'Ιερ.

11. ΙΕΡΕΜΙΟΥ' ΚΑ' 5.

12. ΖΑΧΑΡΙΟΥ' Ζ' 13.

13. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- ἡμῶν Π.

14. 'Ιβ. 'Ιερ. Μ.- ἐπισπιλάσαι Π. Ν. (σημ.).- ἐπελθεῖν Πα.- ἡ λέξις ἐπισπιλάζω ἀθη-
σαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

15. ἐντ. λ. Πα. ἀντὶ δὲ τούτου ἡ ἀνάλυσις· «Ἰὺμὴ ἐξ ἀποστροφῆς Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους
ὀργιζομένου καὶ θυμοῦμένου, ἐπειδὴν τι τῶν πεπραγμένων χρὴ¹⁸ ἄξιον ὀργῆς καὶ θυμοῦ, ἐν-
θέντοι λέγεται καὶ εἰκότως ὀργίζεσθαι καὶ μὴ ἡμαρτάνετε.»

16. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- ὑπεράνω κειμένην Π.

17. Ψαλμῶν ΡΕ' 40.

18. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- χρὴ¹⁸ Π.

19. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν.- δεδρακόσι Π. Μ.

20. ἐντ. ἀκ. Πα.

21. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- κατεσφρήσασα ἐπερράγη Πα.

22. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Π. Ν.- ἡμαρτημάτων Μ.

23. ἐντ. λ. Πα.

προσείκειν, ἀλλὰ τὸ¹ τῆς ἐφόδου παράλογον καὶ τοῦ τάχους τὸ² παράδοξον, τοῦ³ τε βαρβάρου φύλου τὸ ἀπάνθρωπον καὶ τῶν τρόπων τὸ ἀπότομον καὶ τῆς γνώμης τὸ ἀνήμερον οὐρανόθεν⁴ τὴν πληγὴν ὡς σκηπτὸν μηνύει ἐπαφροθῆναι⁵. Οὐχ ὅτι δὲ πάντες τοῦτ'⁶ συνεπίστασθε, καὶ⁷ ταῖς ὑμῶν καρδίαις ἢ τε τοῦ πάθους ὀξύτης καὶ ἢ τοῦ καιροῦ ἀκμὴ τῶν⁸ συνενεχθέντων δεινῶν τὸ⁹ αἵτιον ἐνεγράξαε, διὰ τοῦτο σιγήσομαι· ἀλλ' ὅτι καὶ ὑμεῖς αὐτοὺς τῶν¹⁰ εἰρησομένων¹¹ λαβῶν ἔχω¹² συνίστορας, διὰ τοῦτο μᾶλλον σὺν ἐλέγχῳ δικαίῳ τοὺς λόγους ποιήσομαι, ἐκεῖνα ὑμῖν¹³ ἐκτραγωδῶν, καὶ ὑποκρινόμενος, ὧν αὐτοὶ τὴν σκηπὴν τοῖς οἰκείοις ἐπηξάμεθα παραπτώματι¹⁴, καὶ τὸ δρᾶμα συνεπεσκευασάμεθα, παθῶν πολυμόρφων θέατρον τὴν ἡμῶν πολιτείαν στησάμενοι. Ὅργη γὰρ Θεοῦ διὰ τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας ἐπέρχεται¹⁵, καὶ τῆς ἀπειλῆς ὕλη τῶν ἀμαρτανόντων αἱ πράξεις τυγχάνουσι, καὶ τῆς τιμωρίας ἢ εἰσπραξίς τῶν ὀλισθημάτων τὸ ἀνεπίστροφον. Ὅσῳ δὲ ξένη καὶ δεινὴ καὶ ἄτοπος¹⁶ τοῦ καταρραγέντος ἔθνους ἢ ἐφοδος, τοσοῦτω¹⁷ τῶν πλημμεληθέντων ἢ ὑπερβολῇ¹⁸ διελέγχεται· ὅσον δὲ πάλιν ἀφανέσι ἄσημον, καὶ μὴδ' ὀνόματι μέχρι¹⁹ τῆς καθ' ἡμῶν²⁰ ἐπελεύσεως γινωσκόμενον, τοσοῦ-

-
1. ἐντ. ἀκ. Πα.
 2. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- τὸ τοῦ τάχους Πα.
 3. ἐντ. λ. Πα.
 4. ἐντ. ἀκ. Πα.
 5. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- ἀφροθῆναι Πα.
 6. Πα.- τοῦτο ἐν λ. Χ.
 7. ἐντ. λ. Πα.
 8. ἐντ. ἀκ. Πα.
 9. καθ' ἡμεῖς γε.- συνεχθέντων δεινῶν τὸ Πα.- συνενεχθέντων τὸ Π. Ν. Μ.- συνεχθέντων τὸ 'Ιβ. 'Ιερ.
 10. Πα.- ὑμεῖς τῶν ἐν λ. Χ.
 11. Ν. Μ.- εἰρησμένων 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Π.
 12. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- λαβῶν ἔχω Πα.- ἔχω Πα.
 13. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- ὑμῖν ἐκεῖνα Πα.
 14. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Π. Μ.- παραπτώμασιν Ν.
 15. 'Εφρσ. Ε' 6.
 16. Π.- καὶ δεινὸς καὶ ἄτοπος Πα. Μ. (σημ.).- καὶ δεινὸς ἄτοπος Ν.- καὶ δεινὸς ἄτοπος 'Ιβ. 'Ιερ.
 17. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- τοσοῦτω Πα.- τοσοῦτον 'Ιβ.
 18. 'Ρωμ. Ζ' 13.
 19. καθ' ἡμεῖς γε.- μὴδὲ ὀνόματι μέχρι Ν.- μὴδὲ μέχρι 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Π. Μ.- μὴ δὲ μέχρι Σ.
 20. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- ἡμεῖς Π.

τον ἡμῖν ὁ τῆς αἰσχύνῃς ὄγκος ἐπιγράφεται, καὶ τῶν ὀνειδισμῶν¹ ὁ θρίαμβος αἵρεται, καὶ² πικροτέρων³ αἱ μάστιγες τὴν ὀδύνην ἐναποτίθενται. Ἡ⁴ γάρ τοι τῶν ἀσθενεστέρων τε καὶ παρειωραμένων κατὰ τῶν ἐπιφανείᾳ⁵ λαμπρυνομένων καὶ ἰσχὺν ἀμάχων ἐπικράτεια ἀνυπερβλήτων παρίστησι τὴν πληγὴν, ἀπαραμύθητον εἰσάγει τὴν συμφορὰν⁶, ἀνεξάλειπτον⁷ συνέχει⁸ τῶν δυστυχημάτων τὴν μνήμην. Οὕτω⁹ ταῖς ἀνομίαις ἡμῶν ἐμαστίχθημεν, καὶ τοῖς πάθεσιν ὠδυνήθημεν, καὶ τοῖς παραπτώμασιν¹⁰ ἐταπεινώθημεν¹¹, καὶ τοῖς κακοῖς ἐκαρρώθημεν¹², μυκτηρισμὸς¹³ καὶ¹⁴ χλευασμὸς τοῖς κύκλῳ γενόμενοι¹⁵. Οἷς¹⁶ γὰρ οὐδὲ Ῥωμαίων φήμη μόνῃ φορητὴ ποτε κατεφαίνετο, οὗτοι κατ' αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἐξουσίας ὅπλα ἤραυτο¹⁷, καὶ τὰς χεῖρας ἀνεκρότησαν, ἐλπιδί¹⁸ τοῦ λαβεῖν τὴν βασιλίδαν πόλιν ὡς νοσσιάν φρουραζάμενοι¹⁹. Τά²⁰ τε γὰρ πέριξ αὐτῆς ἐληΐσαντο, καὶ τὰ πρὸ τοῦ ἄστεος ἐλυμήναντο, καὶ τοὺς συλληφθέντας ὡμῶς²¹ ἀπεχρήσαντο, καὶ σὺν ἀδείᾳ πάσῃ ταύτην²² περιεχύθησαν, ἐπὶ²³ τοσοῦτον ὑπὸ τῆς ὑμετέρας²⁴ δυσπραγίας²⁵ ἐπαρθέν-

1. 'Ιβ. 'Ιερ. II. N. - τῶν ὀνειδισμῶν M. - τοῦ ὀνειδισμοῦ II.

2. ἐντ. λ. II.

3. II. - πικρότερον ἐν λ. X.

4. ἐντ. ἀκ. II.

5. II. 'Ιερ. II. N. M. - ἐπιφάνεια 'Ιβ.

6. 'Ιβ. 'Ιερ. II. N. M. - τὴν πληγὴν παρίστησι ἀνυπερβλήτων, τὴν συμφορὰν εἰσάγει ἀπαραμύθητον II.

7. 'Ιβ. 'Ιερ. II. N. M. - ἀνεξάληπτον Σ.

8. 'Ιβ. 'Ιερ. II. N. M. - παρέχει II.

9. ἐντ. λ. II.

10. 'Ιβ. 'Ιερ. N. M. - ἐμαστίχθημεν, καὶ τοῖς παραπτώμασιν II.

11. Ψαλμῶν, αὐτ. 43.

12. ΠΕΡΕΜΙΟΥ ΝΑ' 39.

13. Ψαλμῶν ΟΗ' 4.

14. 'Ιβ. 'Ιερ. II. M. - καὶ τοῖς κακοῖς ἐκαρρώθημεν μυκτηρισμὸς καὶ N. (σημ.).

15. 'Ιβ. II. N. M. - γινόμενοι 'Ιερ.

16. ἐντ. ἀκ. II.

17. καθ' ἡμῶν γε. - ἤραυτο II. - ἤραυτο ἐν λ. X.

18. 'Ιβ. - ἐν ἐλπίδι ἐν λ. X.

19. Β' Μακκαβαίων ζ' 34.

20. ἐντ. λ. II.

21. 'Ιβ. 'Ιερ. N. M. - ὁμῶς II.

22. II. - ταύτην N. (σημ.). - ταύτης M. - ταύτης 'Ιβ. 'Ιερ.

23. ἐντ. ἀκ. II.

24. 'Ιβ. II. - ὑμετέρας 'Ιερ. II. N. M.

25. 'Ιβ. 'Ιερ. II. N. - ἐπ' αὐτῆς M.

τες, καὶ ὑψωθέντες, ὥστε μὴδ' ¹ ὀρθοῖς εἰς αὐτοὺς καὶ ἀπτοήτοις ἐνατενίζειν τοῖς ὀρθοῦσιν ² τοὺς ἐνοικοῦντας δύνασθαι ³. ἀλλ' ἐξ ὧν εἰκὸς ἦν μᾶλλον αὐτοὺς ἀνδρικώτερον τοῖς πολεμίοις συμπλέκεσθαι, τούτοις ἐξευροῦντο, καὶ ⁴ κατέπιπτον. Τὴν ⁵ γὰρ εἰς τοὺς ὁμοφύλους τῶν βαρβάρων μισοφονίαν δέον ⁶ δικαίαν ποιεῖσθαι ὀργήν, καὶ μετ' εὐλόγων ἐλπίδων τὴν ἴσῃν τιμωρίαν ἐπάγεσθαι ⁷ ἀπαιτεῖν, οἱ ⁸ δὲ κατεπετηγότες, καὶ ἐκπεπληγμένοι παρελέλυντο, τὰ πάθη τῶν ἐαλωκότων οἰκίαν ἄλωσιν οἱ σεσωσμένοι, καὶ παρ' ὧν ἐκδίκησις τοῖς ἡτυχηκόσιν ⁹ ὠφείλετο, φανταζόμενοι. Ἐφ' ¹⁰ ἅπαξ γὰρ τοῦ αἰφνιδίου ¹¹ δαίματος τοῖς τῆς καρδίας κόλοις ἐναποσκήψαντος, καὶ εἰς τραῦμα τὸ πᾶθος κοιλάναντος, ὥσπερ ἀπὸ πηγῆς τινος καὶ ἀργῆς τοῦ περικαρδίου μώλωπος τὸ τῆς δειλίας ῥεῦμα εἰς ¹² ὅλον τὸ σῶμα μετωχγετεύετο ¹³, καὶ παρειμένα πάντας φέροντας τὰ μέλη τούς, ἐφ' οἷς ἡ τοῦ πολέμου κρίσις ἀνέκειτο, διεδείκνυσεν. Οὕτω δὲ τοῦ βαρβάρου φύλου γεγενήμεθα παῖγνιον, καὶ τὴν ἀπειλὴν αὐτῶν ἀνυπόστατον ἡγησάμεθα ¹⁴, καὶ τὴν βουλήν ¹⁵ ἀκαταίσχυτον καὶ τὴν προσβολὴν ἀπροσμάχητον! Ἐνθα γὰρ ὀργὴ Θεοῦ ¹⁶, ἐκεῖ καὶ τὸ ἀτυχεῖν ¹⁷, καὶ ἡνίκα αὐτὸς ἀποσπρέφεται, ἐκ τοῦ ῥάστου ¹⁸ καὶ τὸ καταστραφῆναι παρσιδύεται ¹⁹, καὶ οὕς ²⁰ αὐτὸς μαστίζεσθαι παραδίδωσι, τὸ λαφυραγωγεῖν

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Π. Ν. Μ.- μὴ δ' Σ.

2. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- μὴδ' ὀρθοῖς εἰς αὐτοὺς καὶ ἀπτοήτους ἐνατενίζειν τοὺς ὀρθοῦσιν. Π.

3. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- δύνασθαι τοὺς ἐνοικοῦντας Πα.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- ἐξευροῦντο τε καὶ Πα.

5. ἐντ. λ. Πα.

6. ἐντ. λ. Χ. ἀντὶ δὲ τούτου ἡ ἀνάλυσις· «Δέον δὲ τὸ καὶ τὸ ποιεῖν.»

7. Π. Ν. Μ.- ἐπέχεσθαι 'Ιβ. 'Ιερ.

8. ἐντ. ἀκ. Χ.

9. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἡτυχηκοί Πα.

10. ἐντ. ἀκ. Πα.

11. 'Ιερ. Πα. Π. Ν. Μ.- αἰφνιδίου 'Ιβ.

12. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν.- καὶ εἰς Πα. Π. Μ.

13. 'Ιερ. Ν. Μ.- μετωχγετεύετο 'Ιβ. Π.- μετωχγεύετο Πα.

14. Β' Μακκαβαίων α' 13.

15. Πράξεων ΚΖ' 42.

16. Ψαλμῶν ΟΖ' 31.

17. Ν. Μ.- τὸ τυχεῖν Σ.- τὸ τυχεῖν 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Π.

18. 'Ιβ. Πα. Ν. Μ.- ἐκ τοῦ ῥάστου Πα.- καὶ ἐκ τοῦ ῥάστου 'Ιερ.

19. Ψαλμῶν ΙΖ' 37.

20. ἐντ. λ. Πα.

κατὰ χεῖρας τοῖς ἐπιχειροῦσι παραγίνεται· καὶ ¹, Εἰ ² μὴ ³ κύριος φυλάσσει ⁴ πόλιν, εἰς μάτην ἀγρυπνοῦσιν οἱ φυλάσσοντες ⁵.

Β'. Ἔθνος ἀφανές, ἔθνος ⁶ ἀνείριθμον ⁷, ἔθνος ἐν ⁸ ἀνδραπόδοις ταπτόμενον, ἄγνωστον μὲν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐφ' ἡμᾶς ⁹ στρατείας ¹⁰ ὄνομα λαβόν· καὶ ἄσημον μὲν, ἀλλ' ἐπίσημον γεγονός, ταπεινὸν καὶ ἡπορημένον, ἀλλ' εἰς ὕψωμα λαμπρὸν καὶ πλοῦτον ἄπλετον ¹¹ ἀναβεβηκός, ἔθνος πόρρω που τῆς ἡμῶν ἀπρηκισμένου ¹², βαρβαρικόν, νομαδικόν, τὸ θράσος ἔχον εἰς ὅπλα, ἀνύλακτον ¹³, ἀνεξέλεγκτον, ἀστρατήγητον, οὕτως ἀθρόον ¹⁴, οὕτως ἐν ζυγῇ ¹⁵ ὀφθαλμοῦ ¹⁶ ὡς κύμα θαλάσσης ¹⁷ ἐξεχύθη τοῖς ὀρείς ἡμῶν, καὶ ὡς μοῖρ᾽ ἄγριος ¹⁸ οἶονεὶ χόρτον ¹⁹, ἥ ²⁰ καλὰ μιν ²¹, ἥ ²² λήϊον κατενεμήσατο ²³ τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν τῇ γῇ ²⁴ (ὡ τῆς συμπεσούσης ἡμῶν θεηλάτου πονῆς!), μὴ φειδόμενον ἀπὸ ἀνθρώπων ²⁵ ἕως κτήνων ²⁶, οὐ

1. Ψα. λμῶν ΡΚΖ' 1.

2. ἐν τ. ἀλ. Πα.

3. ἐν ἀπ. Χ.- 'Εὰν μὴ (Ψα. λμῶν, αὐτ.).

4. ἐν ἀπ. Χ.- φυλάξῃ (Ψα. λμῶν, αὐτ.).

5. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν.- ἀγρυπνοῦσιν οἱ φυλάσσοντες Π. Μ.- οἱ φυλάσσοντες ἀγρυπνοῦσιν Πα.- ἡγρέπνησεν ὁ φυλάσσων (Ψα. λμῶν, αὐτ.).

6. ΙΩΗΛ Α' 6.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀναρίθμιον Π.- ἀναρίθμητον 'Ιβ. 'Ιερ. Μ.- εὐαρίθμητον? Ν.

8. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- ἔθνος ἀφανές, ἔθνος ἐν Πα.

9. 'Ι. Βατσοπ.- καθ' ἡμᾶς 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Π.- καθ' ἡμῶν Ν. Μ.

10. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- στρατιᾶς Π.

11. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἄπλητον Π.- ἀναρίθμητον Πα.

12. Δ' Βασιλειῶν ιζ' 11.

13. ΙΕΖΕΚΗΛ Ζ' 22.

14. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- ἀθρόως Π.

15. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- ῥοπῇ Π.

16. Α' Κορινθ. ιε' 52.

17. Ἐκκλησιαστοῦ ΚΘ' 18.

18. Ψα. λμῶν, αὐτ.

19. ΗΣΑΙΟΥ Ι' 17.- Α' Κορινθ. γ' 12.

20. 'Ιερ.- ἄγριος χόρτον ἢ ἐν λ. Χ.

21. Ἐξόδου ΙΕ' 7.- Α' Κορινθ. αὐτ.

22. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- κάλαμον, ἢ Π.

23. Ψα. λμῶν, αὐτ.

24. 'Ιβ. Πα. Π. Ν. Μ.- τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν τῇ γῇ 'Ιερ.

25. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- ἀπ' ἀνθρώπων Π.

26. Γενέσεως ε' 8.

θηλέων¹ ἀσθένειαν εὐλαβούμενον, οὐ νηπίων ἀπαλότητα δυσωπούμενον, οὐ πρεσβυτέρων πολιὰν καταιδούμενον, ὑπ'² οὐδενὸς τῶν ἔσχα³ δυσωπεῖν εἴωθεν ἀνθρώπους⁴, καὶ εἰς θηρίων ἐκδράμοιεν⁵ φύσιν, μαλασσόμενον, ἀλλὰ⁶ διὰ⁷ πάσης ἡλικίας καὶ φύσεως⁸ τὸ ξίφος ὠθεῖν ὁρασυνόμενον. Ἦν ἰδεῖν παρ' αὐτῶν νήπια⁹, μαστῶν¹⁰ καὶ γάλακτος ἅμα καὶ ζωῆς αὐτῆς ἀποσπώμενα¹¹, καὶ τάφον αὐτοῖς αὐτοσχέδιον, οἶμοι¹², τὰς πέτρας, αἷς προσηράσσοντο· μητέρας οἰκτρῶς ὀλολυζούσας, καὶ ἐπισφαττομένας ἔτι σπαρσσομένοις, καὶ ψυχορραγοῦσι τοῖς¹³ βρέφεσιν¹⁴. ἄκουσμα ἐλεεινὸν καὶ θάμα ἐλεεινότερον καὶ πολὺ κρεῖττον σιγᾶσθαι, ἢ λέγεσθαι, καὶ τῶν δεδρακότων μᾶλλον, ἢ τῶν πεπονθότων ἀξιον! Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μέχρι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἡ ἀγριότης προέβαινε, ἀλλὰ διὰ πάντων ἀλόγων ζώων¹⁵, βοῶν καὶ ἵππων¹⁶ καὶ ὀρνίθων καὶ τῶν ἄλλων, οἷς ἐνέπιπτον¹⁷, ἡ ὁμότης διήλυνεν· ἔκειτο βούς, καὶ παρ' αὐτῷ¹⁸ ἄνθρωπος, καὶ παῖς καὶ ἵππος τάφον εἶχον ὁμόσκηρον, καὶ γυναῖκες καὶ ὄρνιθες τοῖς ἀλλήλων συνεφύροντο αἵμασι. Μεστὰ¹⁹ δὲ νεκρῶν σωμάτων²⁰ ἐτύγγανεν²¹ ἅπαντα· ποταμῶν²² τὸ ῥεῖθρον εἰς αἷμα μετεσκευάζετο· κρήνας καὶ δεξαμενάς τὰς μὲν οὐκ ἦν ἔτι διακρίνειν, ἐξομαλίσθεν·

1. Ἱερ.- θήλειων Ν. Μ.- θήλειως Π.- θήλειος Ἰβ. Πζ.

2. ἐντ. λ. Πζ.

3. Ν. Μ.- ὅσων Ἰβ. Ἱερ.- ὅσων Σ.- ὅσων Π.

4. Π.- ἀνθρώπων Ἰβ. Ἱερ. Ν.- ἀνθρωπων Μ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐκδράμοι Ἰβ. Ἱερ. Π.- ἐκδράμη Ν. Μ.

6. ἐντ. ἀν. Πζ.

7. Ν. Μ.- ἀλλ' ἰδίᾳ Σ.- ἀλλ' ἰδίᾳ Ἰβ. Πζ. Π.- ἀλλὰ ἰδίᾳ Ἱερ.

8. Ἰβ. Ἱερ. Πζ. Ν. Μ.- πᾶσαν ἡλικίαν καὶ φύσιν Π.

9. ΙΕΡΕΜΙΟΥ. Θρήνων Β' 20.

10. Π.- μαστῶν ἐν λ. Χ.

11. ΗΣΑΙΟΥ ΚΗ' 9.

12. Ἰβ. Ἱερ. Π. Ν. Μ.- οἶμοι Πζ.

13. Ἰβ. Ἱερ. Πζ. Ν. Μ.- ἐπισφαττομένας ἔτι, σπαρσσομένας τε καὶ ψυχορραγοῦσας ἐπὶ τοῖς Π.

14. Ἱερ. Πζ. Ν.- βρέφεσι Ἰβ. Π. Μ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ζώων ἐν ἀπ. Χ.

16. Ἰβ. Πζ. Π. Ν. Μ.- βοῶν ἵππων Ἱερ.

17. Πζ. Π.- ἀνέπιπτον Ἰβ. Ἱερ. Π. Ν.

18. Π.- αὐτῶν ἐν λ. Χ.

19. Ἱερ. Ν. Μ.- μετὰ Ἰβ. Πζ. Π.

20. ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΑΖ' 1.

21. Π. Ν. Μ.- ἐτύγγανον Ἰβ. Ἱερ. Πζ.

22. Ἱ. Βατρπ.- ποταμοῖς ἐν ἀπ. Χ.

των τῶν κοιλωμάτων τοῖς πτώμασι¹, ταῖς δὲ παντελῶς ἀμυδρὰ τοῦ προτέρου σχήματος ἔγνη ἐφαίνετο, τῶν πρᾶκτικῶν αὐταῖς² ἀναπληροῦντων τὰ λείποντα· τὰς ἀρούρας νεκρὰ κατέστηπε σώματα, τὰς ὁδοὺς ἐπτενογώρει, τὰ ἄλσῃ τούτοις μᾶλλον ἢ τοῖς θάμνοις καὶ ταῖς ἐρημίαις ἐθηριοῦτο, καὶ ἐξηγρίωτο, τὰ σπήλαια ἐπεπλήρωτο, ὄρη καὶ λόφοι καὶ χαράδραι καὶ φάραγγες³ οὐδὲν τῶν ἐν⁴ ταῖς πόλεσι πολυανδρίων⁵ διέφερον. Οὕτω τοῦ πλήθους⁶ ἡ θραῦσις ἐξήπλωτο⁷, καὶ ὁ τοῦ πολέμου λοιμὸς τοῖς τῶν ἀμαρτημάτων πτεροῖς ἐπαχούμενος πανταχοῦ περιίπτατο, τὸ προστυχὸν⁸ λυμαινόμενος⁹.

γ'. Οὐδεὶς ἂν δύναιτο τὴν ἐπιστάσαν ἡμῖν¹⁰ τότε τῶν κακῶν ἰλιάδα¹¹ ἐπικέσθαι τῷ λόγῳ. Καὶ τίς ταῦτα συνωρῶν οὐ τὸν¹² γρυγίαν τοῦ ποτηρίου, ὃν ὁ θυμὸς ἐκέρασε κυρίου τοῖς¹³ ἡμῶν¹⁴ ὑπερψύσει¹⁵ πλημμελήμασιν¹⁶, οὐκ ἐφ' ἡμᾶς¹⁷ ἐκχυθῆναι¹⁸ ἂν ὁμολογήσειε¹⁹; τίς²⁰ ταῦτα μελετῶν, καὶ συλλογιζόμενος, οὐ πενθῶν, καὶ σκυθρωπάων²¹ δι' ὅλου²² τοῦ βίου, καὶ πρὸς θυσμὸς αὐτὰς ἀφικόμενος, πορεύοιτο²³; ὡς πῶς²⁴ ἅπαντα τότε συνεκένχοντο²⁵, καὶ πῶς ἡ πόλις, μικροῦ

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα. Η. Ν.- σώμασι Μ.
2. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῖς ἐν ᾧπ. Χ.
3. ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΑΕ' 8.
4. Ν. (σπμ.). Μ.- οὐδὲν ἐν 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα. Η.
5. ΙΕΡΕΜΙΟΥ Β' 23.
6. καθ' ἡμᾶς γε.- πάθους ἐν ᾧπ. Χ.
7. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ ΙΗ' 20.
8. 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα. Η. Ν. Μ.- πρὸς τυχὸν Σ.
9. ΙΕΡΕΜΙΟΥ ΛΑ' 18.
10. Ν. Μ.- ἐπιστάσαν ἡμῖν Η.- ἐπιστάσαν ἡμῶν 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα.
11. ΦΩΤΙΟΥ. 'Επιστολὴ (ἐκδ. Βαλέττα) ἀρ. ρη' σ. 514.
12. 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα. Ν. Μ.- τὴν Η.
13. 'Ιβ. Ν. Μ.- ταῖς 'Ιερ. Ηα. Η.
14. 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα. Ν. Μ.- ἡμῶν Η.
15. Η.- ὑπερψύσει 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα. Ν. Μ.
16. 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα. Ν. Μ.- πλημμελήμασι Η.
17. 'Ιβ. Ηα. Η. Ν. Μ.- ἡμῶν 'Ιερ.
18. Ψαλμῶν ΟΕ' 8.- ΗΣΑΙΟΥ ΝΑ' 17.- 'Αποκαλύψαις ΙΔ'.
19. Ν. Μ.- ἀπομολογήσειε 'Ιβ. 'Ιερ. Η.- ἀπομολογήσειεν Ηα.
20. ἐντ. λ. Ηα.
21. Ψαλμῶν ΛΔ' 14.
22. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- σκυθρωπάων ὅλου Η.
23. Η.- πορεύεται ἐν λ. Χ.
24. καθ' ἡμᾶς γε.- πορεύοιτο ὅπως Η.- πορεύεται ὅπως ἐν λ. Χ.
25. Πράξεων ΚΑ' 31.

δέω¹ φάναι, δοριάλωτος² ἐγεγένητο³! Ἐν ᾧ⁴ γὰρ ῥάδιον⁵ μὲν τὸ ἀλῶναι, ἄπορον δὲ τοῖς ἐνοικοῦσι τὸ ὑπερασπίσαι, ἐν ἐξουσία δὴλονότι τῶν ἀντιπάλων τὸ παθεῖν τούτην, ἢ μὴ παθεῖν ἔκειτο, ἐν ᾧ δὲ ἡ τῆς πόλεως σωτηρία τοῖς τῶν πολεμίων ἥρτητο δακτύλοις, καὶ τῇ τούτων εὐμενείᾳ ἡ ταύτης διεμετρεῖτο στάσις, παρὰ βραχὺ φημι⁶ διαφέρειν, μᾶλλον δὲ πολὺ χαλεπώτερον εἶναι τὸ μήπω πεσεῖν τὴν πόλιν τῷ πάλαι πεσεῖν· τὸ μὲν γὰρ ἴσως τῷ τάχει τοῦ πάθους ἁπλοῦς ἂν παρεῖχε τῆς παρτυτικά⁷ ἀλώσεως τὴν αἰτίαν, τὸ δὲ τῷ μήκει τοῦ χρόνου καὶ τὴν τῶν ἀντιπάλων ἐπαῖρον⁸ ἀφιλανθρωπίαν⁹, ὡς τῇ ἐκείνων οὕτω συγκατενεχθείσης εὐσπλαγγνία¹⁰, καὶ τῷ¹¹ πάθει συνάπτον τὴν ἀπὸ τῆς ἀσυμπαθείας¹² ἀδοξίαν ἀλγεινότεραν¹³ ποιεῖται τὴν συναίσθησιν τῆς αἰχμαλωσίας. Ἄρα¹⁴ μέμνησθε τοῦ κλόνου καὶ τῶν δακρύων καὶ τῶν ὀλολυγμῶν¹⁵, εἰς ἃ τότε ἡ πόλις πᾶσα σὺν ἀπογνώσει τελευταία κατεφέρετο; Ἰστε¹⁶ τὴν νύκτα ἐκείνην τὴν ζοφώδη καὶ φοβεράν¹⁷, ὅτε συμπάντων ἡμῶν ὁ τοῦ βίου κύκλος τῷ τοῦ ἡλίου κύκλῳ¹⁸ συγκατεδύετο, καὶ τὸ τῆς ζωῆς ἡμῶν φέγγος εἰς τὸ βαθὺ τοῦ θανάτου σκότος ἐβυθίζετο¹⁹; Ἰστε²⁰ τὴν ὥραν ἐκείνην, τὴν ἀφόρητον καὶ πικράν²¹, ὅτε κατέπλεον

1. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- δέον Π.
2. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- δοριάλωτος Π.
3. Β' Μακκαβαίων ε' 11.
4. Ἱερ. Π. Ν. Μ. (κ. κατ.)- Ἐν ᾧ Ἰβ. (κ. κατ.)
5. Ν. Μ.- ῥάδιον Ἰβ. Ἱερ. Π.
6. Ἰβ. Ἱερ. Μ.- παρὰ βραχὺ φημι Ν.- παραβραχὺ φημι Π.
7. καθ' ἡμᾶς γε.- τῆς μὴ παρτυτικά ἐν ἁπ. Χ.
8. Ἱερ.- ἐπαίρειν ἐν λ. Χ.
9. Π.- φιλανθρωπίαν ἐν λ. Χ.
10. Ἱερ. Ν. Μ.- ὡς τῇ ἐκείνῳ οὕτω συγκατενεχθείσῃ εὐσπλαγγνία Ἰβ.- ὡς τῆς ἐκείνων οὕτω συγκατενεχθείσης εὐσπλαγγνίας Π.
11. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- τὸ Π.
12. καθ' ἡμᾶς γε.- συμπαθείας Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- συμπαθείας Σ. Π.
13. Ἱερ. Π. Ν. Μ.- ἀγαλγεινότεραν Ἰβ.
14. ἐντ. ἀκ. Πα.
15. ΣΟΦΟΝΙΟΥ Α' 11.
16. ἐντ. λ. Πα.
17. ΙΩΒ Γ' 9.
18. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ ΙΓ' 2.
19. ΙΩΒ, αὐτ. 5, 14.
20. ἐντ. ἀκ. Πα.
21. ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ. 14.

ἡμῶν¹ αἱ βαρβαρικαὶ νῆες, ὧμόν τι καὶ ἄγριον καὶ φονικὸν ἀποπνέουσαι; ὅτε ἡ θάλασσα γαληνῶσα, καὶ ἀτρεμίζουσα τὰ νῶτα ἐξήπλωτο, αὐταῖς² μὲν τὸν πλοῦν ἡδὺν³ καὶ καταθύμιον παρεχόμενη⁴, τὰ δὲ τοῦ πολέμου κίματα καθ' ἡμῶν ἐπεκύμινεν, ἀγριαίνουσα⁵; ὅτε⁶ τὴν πόλιν παρεπορεύοντο⁷, ἀνατείνοντας τὰ ξίφη φέρουσαι, καὶ δεικνύουσai τοὺς ἐμπλέοντας, καὶ θάνατον ὥσπερ τὸν διὰ ξίφους ἀπειλοῦσαι κατὰ τῆς πόλειως⁸; ὅτε⁹ πᾶσα μὲν ἐλπίς ἀνθρωπίνη ἐξ ἀνθρώπων ἐρρύη¹⁰, τῇ δὲ πρὸς τὸ θεῖον μόνῃ καταφυγῇ¹¹ ἡ πόλις ἐπεσάλευεν¹²; ὅτε¹³ σκότος¹⁴ καὶ γνόφος¹⁵ κατεῖχε τοὺς λογισμούς, καὶ τὰ ὧτα πρὸς οὐδὲν ἠνέγκνυτο ἕτερον, ἢ ὡς αἱ βάρβαροι τειχῶν¹⁶ εἰσῆλασαν ἐντός, καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἡ πόλις κεχείρωται; Ἐὐ γὰρ τοῦ συνενεχθέντος¹⁷ ἀπροσδόκητον¹⁸ καὶ τῆς ἐρόδου τὸ ἀνέλπιστον τοιαῦτα φαντάζεσθαι, καὶ ἀκούειν ὥσπερ ἂν ἔπειθιν¹⁹ ἄπαντας, εἰωθὸς μάλιστα τὸ πάθημα τοῦτο τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἄλλως ἐπιφοιτᾶν²⁰. ὁ μὲν γὰρ ἐκτόπως δεδίσκιν²¹, ἀκρίτῳ δόξῃ καὶ μὴ παρὸν παρεστάναι²² νομίζουσιν²³, οὗ δ' ὑπόνοιαν οὐ προέλαβον²⁴,

1. Ν. (σημ.).- ἡμῶν 'Ιβ.- ἡμῶν 'Ιερ. Ηα. Σ. Η. Μ.

2. 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα. Ν. Μ.- αὐταῖς Η.

3. Ηα. Ν. Μ.- τὸν πλοῦν ἡδὺν 'Ιβ. 'Ιερ.- τὸ πλοῦν ἡδὺν Η.

4. Μ.- παρεχόμενη Η.- παρεχόμενα 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα. Ν.

5. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ ΙΔ' 1.

6. ἐντ. λ. Ηα.

7. Α' Βασιλειῶν 28' 2.

8. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- παρεπορεύοντο, καὶ ἀνατείνοντες τὰ ξίφη ἠπέλουν κατὰ τῆς πόλεως Η.

9. ἐντ. ἀκ. Ηα.

10. 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα. Ν. Μ.- ἐρρύει Η.

11. Β' Μακκαβαίων 1' 28.

12. Ν. Μ.- ἐσάλευεν 'Ιβ. 'Ιερ. Ηα.- ἠσάλευεν Η.

13. ἐντ. λ. Ηα.

14. καθ' ἡμῶν γε.- ὅτε ὁ σεισμὸς 'Ιερ.- ὅτε σεισμὸς ἐν λ. Χ.

15. ΙΩΗΑ Β' 2.

16. 'Ιβ. Η. Ν. Μ.- τεῖχος 'Ιερ.

17. Η. Ν. Μ.- συνεχθέντος 'Ιβ. 'Ιερ.

18. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ ΙΖ' 15.

19. 'Ιβ.- ἀκούειν ὥσπερ ἠνέπειθιν 'Ιερ. Ν. Μ.- ἀκούειν ἠνέπειθεν Η.

20. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐπιφοιτᾶν Η. Ν. Μ.

21. 'Ιβ. 'Ιερ. Η. Ν. Μ.- δέδιέ τις Χ.

22. Μ.- ἐστάναι ἐν λ. Χ.

23. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν.- νομίζουσα Η. Μ.- νομίζει Χ.

24. 'Ιβ. 'Ιερ. Η. Ν. Μ.- προέλαβεν Χ.

αὐτεξουσίῳ γνώμῃ καὶ φθάσαντος πόρρω πέμπουσιν¹. Ἦν² ὄντως τότε πένθος³ καὶ⁴ Ὀρήνος καὶ οὐαί· τότε⁵ τῶν ἰδίων ἁμαρτημάτων ἀδέκαστος κριτὴς καθίστατο ἕκαστος, οὐ⁶ συκοφάντημα κατηγορῶν εἰς φυγὴν τῆς κατηγορίας λαιδορούμενος, οὐ⁷ τῶν ἐξωθεν ἐλέγχων δεόμενος, οὐ μαρτύρων κλησιν προσποιούμενος εἰς τὸν κατὰ τοῦ πονηρεύματος θρίαμβον, ἀλλὰ τὴν ὁργὴν κυρίου⁸ κατ' ὀφθαλμούς τιθέμενος ἕκαστος τὸ ἴδιον πταῖσμα ἐπεγίνωσκε⁹, καὶ¹⁰ ὑπὲρ ὧν τῆς ἐντολῆς ἐκτὸς ἀφρόνως ἐπολιτεύσατο, ἐντὸς γενέσθαι τῆς ἀπειλῆς ἐλογίζετο, καὶ τῇ τῶν λυπούντων πείρᾳ τῶν ἡδονῶν ἀποσπώμενος εἰς¹¹ σώφρονα βίον μετεκροσμεῖτο, καὶ μετερρυθμίζετο¹², ἀνθομολογεῖσθαι¹³ κυρίῳ¹⁴ τοῖς στεναγμοῖς, ἀνθομολογεῖσθαι¹⁵ τοῖς δάκρυσι, ταῖς¹⁶ προσευχαῖς¹⁷, ταῖς¹⁸ δεήσεσιν. Οἶδε γάρ, οἶδε κοινὴ συμφορὰ καὶ προσδοκωμένη μετανάστασις ἐπιγνώμονας τῶν ἐλαττωμάτων ποιεῖν, καὶ ἐαυτῶν γίνεσθαι, καὶ βελτίους ταῖς πράξεσιν¹⁹ ἀπεργάζεσθαι.

Ὅ. Ἄλλ' ὅτε²⁰ ταῦτα παρ' ἡμῖν²¹ κατεβάλλετο, ὅτε τῶν ἁμαρτημένων ἐαυτοῖς τὸν λογισμὸν ἰστώμεν δικαιτητὴν ἀπαρέγκλιτον²², καὶ τὴν ἐλαττουμένην ὡς νικῶσαν ἐφ' ἐαυτοὺς ἐψηφοφοροῦμεν²³ οἱ διωκόμενοι, ὅτε τὸ θεῖον λιταῖς καὶ ὕμνοις

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- πέμπουσι Π.- πέμπει Χ.

2. ἐντ. ἀκ. Πα.

3. ΕΣΘΗΡ Δ' 3.

4. ΙΕΖΕΚΙΗΛ Β' 10.

5. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- ὅτε Πα.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. ἐντ. ἀκ. Πα.

8. ΜΙΧΑΙΟΥ Ζ' 9.

9. 'Ιερ. Πα.- ἐπεγίνωσκεν 'Ιβ. Ν. Μ.

10. ἐντ. λ. Πα.

11. ἐντ. ἀκ. Πα.

12. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- μετερρυθμίζετο Σ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ ἀνθομολογεῖσθαι 'Ιβ. 'Ιερ. Μ.- καὶ ἀνθομολογεῖσθαι Ν.

14. ΛΟΥΚΑ Β' 38.

15. 'Ιβ. 'Ιερ. Μ.- ἀνθομολογεῖσθαι Ν.

16. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- στεναγμοῖς, ταῖς Πα.

17. Α' ΕΣΔΡΑ η' 91.

18. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- καὶ Πα.

19. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν.- πράξεσι Π. Μ.

20. ἐντ. λ. Πα.

21. 'Ιβ.- ἡμῶν ἐν λ. Χ.

22. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἀπαρέγκλητον 'Ιβ.

23. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἐψηφοφοροῦμεν 'Ιβ.

ἐξεκαλούμεθα, ὅτε συντριμμῷ καρδίᾳς τὴν μετάνοιαν προσεφέρομεν, ὅτε χεῖρας πρὸς Θεὸν δι' ὅλης νυκτὸς ἐξαπλοῦντες τῆς αὐτόθεν φιλανθρωπίας¹ ἐδεόμεθα, πάσας ἡμῶν τὰς ἐλπίδας πρὸς αὐτὸν ἀναρτήσαντες, τότε τῆς συμφορᾶς ἐλυτρώμεθα², τότε τῶν περιστοιχισάντων³ ἡμᾶς κακῶν ἀπαλλαγὴν ἐλαμβάνομεν, τότε τὴν ἀπειλὴν θραυσμένην ἐβλέπομεν, καὶ ἡ ὀργὴ κυρίου⁴ ἀναρπαζομένη ἀφ' ἡμῶν κατεφαινετο· τοὺς γὰρ ἐχθροὺς ἡμῶν ὑποχωροῦντας ἐθεώμεθα, καὶ τὴν ἀπειλουμένην πόλιν εἰς ἀρηπαγὴν⁵ ἐλευθερουμένην τῆς⁶ προνομῆς⁷. Τότε· πότε; Ἐπειδὴν⁸ ἀπάσης⁹ βοηθείας ἀπογυμνωθέντες¹⁰, καὶ τῆς ἐξ ἀνθρώπων συμμαχίας ἐξηπορημένοι ἐπὶ ταῖς παρὰ τῆς μητρὸς τοῦ Λόγου καὶ Θεοῦ ἡμῶν ἐπέχοντες προσδοκίαις ἐψυχάζομεθα, αὐτὴν¹¹ εἰς παράκλησιν¹² κινουντες τοῦ Ἰϋοῦ, αὐτὴν εἰς¹³ ἐξιλασμόν τῶν ὀλισθημάτων, ταύτης¹⁴ τὴν παρρησίαν εἰς σωτηρίαν ἐπιβοώμενοι, ταύτης τὴν σκέπην¹⁵ εἰς τεῖχος ἡμῶν¹⁶ ἀπολιόρκητον, αὐτὴν¹⁷ ὀραῖσαι τὸ ὄρατος τῶν βαρβάρων¹⁸ καθικετεύοντες, αὐτὴν κατασπᾶσαι τὸ φρύγμα¹⁹, αὐτὴν τοῦ ἀπηλπικότος λαοῦ προασπίσαι, τοῦ οἰκείου ποιμνίου ὑπερμαχῆσαι. Ἦς²⁰ καὶ τὴν περιβολὴν²¹ εἰς ἀναστολὴν μὲν τῶν πολιορκούντων, φυλακὴν δὲ τῶν πολιορκουμένων σὺν ἐμοὶ

1. Τῆς. Γ' 4.
2. Ἐκκλησιαστοῦ ΝΑ' 17.
3. Ἰβ. Ν.- περιστοιχισάντων Ἱερ. Σ. Μ.
4. ΣΟΦΟΝΙΟΥ Β' 3.
5. Δ' Βασιλειῶν κα' 14.
6. ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΑΔ' 28.
7. Ν. Μ.- προνομῆς Ἰβ.- προνομείας Ἱερ.
8. ἐντ. ἄκ. Πα.
9. Ἰβ. Ἱερ. Πα.- προνομῆς τότε ποτὲ, ἐπειδὴν ἀπάσης Ν. Μ.
10. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- βοηθείας ὧμεν ἀπογυμνωθέντες Πα.
11. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- ταύτην Πα.
12. Ἐδρ. Σ' 18.
13. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- Ἰϋοῦ, εἰς Πα.
14. Ἰβ. Ἱερ. Π. Ν. Μ.- αὐτῆς Πα.
15. Ἰβ. Πα. Ν. Μ.- ταύτης τῆς τὴν σκέπην Ἱερ.
16. Ν. (σημ.).- εἰς τεῖχος εὐρεῖν Ἱερ. Πα. Σ.- εἰς τεῖχος τηρεῖν Μ.- εἰς τὸ τεῖχος εὐρεῖν Ἰβ.
17. ἐντ. λ. Πα.
18. Ἐξόδου, αὐτ. 6.
19. ΣΟΦΟΝΙΟΥ Γ' 6.
20. ἐντ. ἄκ. Πα.
21. Ἰβ. Πα. Ν. Μ.- ἐπερβολὴν Ἱερ.

πᾶσα ἡ πόλις¹ ἐπιφερόμενοι² τὰς ἐκουσίας³ ἐκουσιαζόμεθα⁴, τὴν λιτανείαν ἐ·
ποιούμεθα⁵, ἐφ' οἷς ἀφάτω φιλανθρωπία, μητρικῆς⁶ παρρησιασασμένης⁷ ἐντεύξεως⁸,
καὶ τὸ θεῖον ἐπεκλίθη, καὶ ὁ θυμὸς ἀπεστράφη⁹, καί, Ἠλέησε κύριος¹⁰ τὴν
κληρονομίαν¹¹ αὐτοῦ¹². Ὅντως μητρὸς Θεοῦ περιβολὴ ἡ πάνσεπτος αὕτη στολή!
αὕτη περιεκύκλου τὰ τεῖχη, καὶ τὰ¹³ τῶν πολεμίων ἀρρήτω λόγῳ ἐδείκνυτο νῶτα·
ἡ πόλις ταύτην περιεβάλλετο, καὶ τὸ χαράκωμα¹⁴ τῶν πολεμίων ὡς ἐκ συνθή·
ματος διελύετο· αὕτη¹⁵ ταύτην ἐστολίζετο, καὶ τῆς ἐλπίδος αὐτῶν¹⁶, ἐφ' ἧς¹⁷
ἐπωχοῦντο, ἐγυμνοῦτο τὸ πολέμιον. Ἄμα¹⁸ γὰρ τὸ τεῖχος ἡ παρθενικὴ στολὴ
περιελήλυθε, καὶ τῆς πολιρκίας οἱ βάρβαροι ἀπειπόντες ἀνεσχευάσταντο, καὶ τῆς
προσδοκιμένης ἀλώσεως ἐλυτρώθημεν, καὶ τῆς ἀδοκῆτου σωτηρίας ἠξιώμεθα. Οὐ
γὰρ ἐπέβλεψε¹⁹ κύριος²⁰ ἐπὶ²¹ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν μετάνοιαν,
οὐδ' ἐ²² ἐμνήσθη²³ τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν συντριμμόν²⁴ ἐπεῖδε²⁵ τῶν
καρδιῶν ἡμῶν, καί²⁶, Ἐκλινε τὸ οὖς αὐτοῦ τῇ ἐξομολογήσει τῶν χειλέων ἡμῶν.

1. 'Ι6. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- πόλεις Σ.
2. 'Ι6. Πα. Ν. Μ.- ἐπιφερομένη 'Ιερ.
3. Ν. (σημ.).- ἐκουσίας ἐν λ. Χ.
4. ΕΣΔΡΑ Γ' 5.
5. Β' Μακκαβαίων γ' 20.
6. 'Ι6. 'Ιερ. Ν. Μ.- μητρικαῖς Πα.
7. 'Ι6. Ν. Μ.- παρρησιασασμένη Πα.- παρρησίας 'Ιερ.
8. 'Ι6. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἐντεύξιος Πα.
9. ΔΑΝΙΗΛ Θ' 16.
10. ΗΣΑΙΟΥ ΝΒ' 9.
11. Ψαλμῶν ΡΕ' 40.
12. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἁπ. Χ. (κ. κατ.).
13. ἐντ. λ. Πα.
14. ἐντ. ἀκ. Πα.
15. ἐντ. λ. Πα.
16. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῶν ἐν ἁπ. Χ.
17. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- ἐφ' οἷς 'Ι6.
18. ἐντ. ἀκ. Πα.
19. Ψαλμῶν ΟΘ' 8.
20. 'Ι6. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- ἠξιώμεθα. Κύριος Πα.
21. ἐντ. λ. Πα.
22. Ψαλμῶν ΡΒ' 19.
23. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- οὐδ' ἐμνήσθη 'Ι6.
24. Ψαλμῶν ΡΙΣ' 2.
25. 'Ι6. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἐπεῖδεν Π.
26. Ψαλμῶν ΛΑ' 7.

Ἀπροσδόκητος¹ ἐπέστη ἡ ἔρως τῶν ἐχθρῶν, ἀνέλπιστος ἐδείχθη ἡ ἀναχώρησις αὐτῶν². ἐξίστις³ ἡ ἀγανάκτησις, ἀλλ' ὑπὲρ λόγον τὸ ἔλεος⁴. ἄφατος⁵ ἦν αὐτῶν ὁ φόβος, εὐκαταπρόνηται γεγόνασιν τῇ φυγῇ· ὀργὴν⁶ εἶχον εἰς τὴν καθ' ἡμῶν⁷ ἐπιδρομὴν, συνελεύουσιν αὐτοῖς⁸ φιλανθρωπίαν εὕρομεν⁹ Θεοῦ, τούτων ἀναστέλλουσιν¹⁰ τὴν ὀργήν¹¹.

ε'. Μὴ¹² οὖν τὴν¹³ φιλανθρωπίαν ἀρρομὴν ὀλιγωρίας ποιησώμεθα, μὴδὲ¹⁴ τὴν εὐσπλαγχνίαν ἐπὶ ῥαθυμίαν¹⁵ περάκλυσιν ἡγησώμεθα, μὴδὲ τῆς ἀπωλείας πύλην τὴν ἀρχὴν¹⁶ τῆς σωτηρίας ἐκυτοῖς ἀναπετάσωμεν, μὴδὲ καταμαλακισθῶμεν τῷ¹⁷ ἐλέει αὐτοῦ, ἵνα μὴ τὰ ἔσχατα τῶν πρώτων χεῖρω γένηται¹⁸, καὶ τὴν κατὰ Ἰουδαίων ἀρχὴν ἐκυτοῖς ἐρελκυσώμεθα. Οὐαὶ ἔθνος ἡμαρτωλόν, λαὸς πλήρης ἡμαρτιῶν. . τί¹⁹ ἔτι πληγῇτε, προστιθέντες ἀνομίαν²⁰, Ἰσάιου²¹ λέγοντος. . . Κάι²² οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον²³, οὔτε καταδέσμους²⁴. Μὴ οὖν τηλι-

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. Ἰβ. Ἱερ. Π. Ν. Μ. - ἡ ἔρως ἀπροσδόκητος ἐπέστη τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἡ ἀναχώρησις αὐτῶν ἐδείχθη ἀνέλπιστος Πα.

3. ἐντ. λ. Πα.

4. Ἰβ. Ἱερ. Π. Ν. Μ. - τὸ τέλος Μ.

5. ἐντ. ἀκ. Πα.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. Ν. Μ. - ἡμᾶς Ἰβ. Ἱερ. Π.

8. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτοῖς Ἰβ. Ἱερ. Π. Ν. Μ.

9. Ἱερ. Π. Ν. Μ. - εἵρωμεν Ἰβ.

10. Ἱερ. Π. Ν. Μ. - ἀναστέλλουσιν Ἰβ.

11. Α' Μακκαβαίων ζ' 24.

12. ἐντ. ἀκ. Πα.

13. ἐντ. λ. Πα.

14. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ. - μὴ δὲ Σ.

15. Ν. Μ. - ραθυμίαν Ἰβ. Ἱερ.

16. Ἰβ. Ν. Μ. - πύλιν ἀρχὴν Ἱερ.

17. Ν. Μ. - καταμαλακισθῶμεν ἐν τῷ Ἰβ. Ἱερ. Π.

18. Β' ΠΕΤΡΟΥ θ' 20.

19. Ἰβ. Ἱερ. - ἡμαρτιῶν, τί Ν. Μ.

20. ΗΣΑΙΟΥ Α' 4, 5.

21. Ἱερ. Ν. Μ. - Ἰσαίου Ἰβ.

22. Ἰβ. Ἱερ. - λέγοντος, καὶ Ν. Μ.

23. Ἱερ. Ν. Μ. - ἐπιθεῖναι οὔτε ἔλεον Ἰβ.

24. ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 6.

κούτιων¹ κακῶν ὑπευθύνους ἑαυτοὺς παρασκευάσωμεν, ἀγαπητοί, μὴ δὲ² τῶν³ συν-
θηκῶν ἐπιλήσμονες γενώμεθα, ἃς Θεῷ συνετιθέμεθα, ὅτε τὴν φοβερὰν ἐκείνην
ἀπειλὴν κατὰ πρόσωπον ἡμῶν στηριζομένην ἐβλέπομεν. Ἰστε⁴ γάρ, ἴστε πάντες,
ὕπὸ τῆς οἰκείας ἕκαστος ἀναδιδοσκόμενος συνειδήσεως, ὥς, κατ' ἐκεῖνο⁵ καιροῦ,
ὁ μὲν ἄδικόν τι δεδρακὼς μηκέτι πράσσειν⁶ τοῦτο Θεῷ συνετίθεται, ὁ δὲ πορνείᾳ
τὸ σῶμα προδεδωκὼς μίσει τοῦ πάθους τὴν τῆς σωφροσύνης δομολογίαν ἐκουσια-
ζόμενος ἐπεδείκνυτο, καὶ δὴ καὶ ὁ⁷ μέθαις σχολάζων ἔνηφε⁸, καὶ νήφειν ὑπισ-
χνεῖτο τὸ ἐπίλοιπον· ἄλλος σκληρὰν ἔχων τὴν καρδίαν καὶ ἀφιλόανθρωπον ὅλος
τῆς ἐλεημοσύνης ἐγίνετο, τὸν παρὰ Θεοῦ ἔλεον εἰς ἀρραβῶνα τῆς πρὸς τοὺς πλη-
σίον ἐλεημοσύνης ἐξαιτούμενος· καὶ ὁ φίλοις μὲν βιάσκαμος⁹, δικτολιτευομένοις¹⁰
δὲ ὅλεθρος, καὶ δούλοις μὲν δῆμιος, ἐλευθέρους δὲ τύραννος θρήνοις καὶ κοπε-
τοῖς¹¹ συνεχόμενος¹² τὸ τῶν ἡθῶν ἐξημέρου καὶ μετεσκευάζετο¹³ ἄγριον. Ὑπαπεινοῦς
ἦν ἰδεῖν τοὺς ὑψαύχενας, καὶ τοὺς τρυφητάς, νηστευτάς· καὶ οἷς γέλως διὰ βίου
καὶ παίγνια, δακρύων ῥεῖθροις αἱ πικρεῖς κατεπλύνοντο· οἷς δ' ἐπὶ¹⁴ χρημάτων
κτῆσιν ἑαυτοὺς ἀφείναι διεσπούδαστο, οὗτοι κοινωνοὺς ἐποιοῦντο τοὺς πένητας,
τὸ τῆς φιλαργυρίας ἀρρώστημα διαπτύοντες, καὶ συγκεφαλαιωσάμενον εἰπεῖν, τὸ
οἰκεῖον πολυπραγμονοῦντες ἐλάττωμα σπουδῇ πολλῇ περιήρουν, καὶ ἀπεσκευάζοντο·
καὶ τῶν ὀλιγωρίας¹⁵ καὶ ῥαστώναις ἐμβεβιωκότων ἕκαστος χειρὶ καὶ ποδὶ καὶ
πάσῃ δυνάμει παραγγέλλειν εἰς ἀρετὴν¹⁶ ἐπηγγέλλετο, καὶ τὸν ἔπειτα χρόνον
καθαρῶς καὶ ἀνεπιστρόφως τὴν τρίβον τέμνειν τῶν διομολογηθέντων ἡὔχοντό τε

1. Ἰβ. Ἰερ. Ν. Μ.- τηλικούτων Σ.

2. Ἰβ. Ἰερ. Ν. Μ.- μὴ δὲ Σ.

3. ἐντ. ἀκ. Πα.

4. ἐντ. λ. Πα.

5. Ἰερ. Ν. Μ.- ἐκεῖνον Ἰβ.

6. Ἰβ. Ἰερ. Ν.- πράττειν Μ.

7. Ἰβ. Ἰερ. Μ.- καὶ δὴ ὁ Ν.

8. Ἰβ. Ἰερ. Μ.- ἔνηφεν Ν.

9. Παροιμιῶν ΚΗ' 22.

10. Ἰερ. Ν. Μ.- πολιτευομένοις Ἰβ.

11. Ἰβ. Ν. Μ.- κοπετός Ἰερ.

12. ΑΜΩΣ Ε' 16.

13. Ἰερ.- μετεσκεύαζε τὸ ἐν λ. Χ.

14. Ἰερ. Ν. Μ.- οἷς δὲ ἐπὶ Ἰβ.

15. Ἰερ. Μ.- ὀλιγώρως Ἰβ. Ν.

16. Ἰβ. Ν. Μ.- δυνάμει εἰς ἀρετὴν Ἰερ.

καὶ συνετίθεντο. Μηδεὶς¹ οὖν ἡμῶν² τούτων ἀμνημονεῖτω· μηδεὶς τὰς τοιαύτας ὑποσχέσεις λήθῃ λυμηνάσθω³. ἢ γὰρ τούτων λήθῃ ὀργὴν οἶδεν⁴ ἀνάπτειν Θεοῦ⁵. Καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ⁶ ταύταις ἡμῶν ταῖς ὁμολογίαις καὶ τὴν μητέρα τοῦ Λόγου καὶ Θεοῦ ἡμῶν πρὸς αὐτὸν ἐξηγγυησάμεθα⁷, καὶ ἡ⁸ αὐτόθεν ἡμᾶς φιλανθρωπίᾳ τῆς αἰγμυχλωσίας ἀρελοῦσα κατελάβετο· ταύταις⁹ τὰς καρδίαις¹⁰ ἡμῶν περικαθάραντες¹¹, καὶ ἀρόσαντες τοὺς ἐπὶ τῇ μετανόῃ καρποὺς ἐτρυνήσαμεν¹². οὕτω¹³ τὰς¹⁴ γνώμας βελτιωθέντες τῶν δυσχερῶν ἀπηλλιάγημεν¹⁵. Ταύτας κρηπίδας¹⁶ τῆς ἔπειτα πολιτείας περξάμενοι, μὴ ξύλα, μηδὲ¹⁷ χόρτον, μὴ καλάμην¹⁸, ἴλην εὐφλεκτον¹⁹ τῆς ἀμαρτίας, καὶ συνδαπανῶσαν τοὺς πεφορτισμένους²⁰, ἐπισωρεύσωμεν²¹, ἀλλὰ χρυσὸν καὶ ἄργυρον²², τὰς εἰλικρινεῖς²³ καὶ καθαρωτάτας τῶν πράξεων, αἷς ἰὸς πονηρίας²⁴ οὐκ ἐνέσπαρται, ἐποικοδομήσωμεν²⁵, ἵνα ἡμῖν²⁶ γένηται²⁷ τεῖχος ἄρρη-

-
1. ἐντ. ἀκ. Πα.
 2. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- Μηδεὶς ἡμῶν Πα.
 3. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- λυμηνάσθω Πα.- λυμηνάσθω Π.
 4. 'Ιερ. Πα. Π. Ν. Μ.- οἶδεν 'Ιβ.
 5. 'Ρωμ. Α' 18.
 6. 'Ιβ. Πα. Ν. Μ.- Καὶ γὰρ ἐπὶ 'Ιερ.
 7. 'Ιερ.- ἐξηγγυησάμεθα ἐν λ. Χ.
 8. ἐντ. λ. Πα.
 9. ἐντ. ἀκ. Πα.
 10. Ν. Μ.- ταῖς καρδίαις 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.
 11. Δε, τεροτομίον Α' 6.
 12. ΩΣΗΕ Ι' 12.- ΛΟΥΚΑ 7' 44.
 13. ἐντ. λ. Πα.
 14. 'Ιβ. 'Ιερ.- Οὕτως τὰς Ν. Μ.
 15. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ ΙΒ' 2.
 16. 'Ιερ. Ν. Μ.- κρηπίδας 'Ιβ.
 17. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- μὴ δὲ Σ.
 18. Α' Κορινθ. αὐτ.
 19. ΗΣΑΙΟΥ Ι' 17.
 20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 28.
 21. 'Ιερ.- ἐπισωρεύσωμεν Ν. Μ.- ἐπισωρεύσωμεν 'Ιβ.
 22. Α' Κορινθ. αὐτ.
 23. 'Ιερ. Ν. Μ.- εἰλικρινεῖς 'Ιβ.
 24. ΙΑΚΩΒΟΥ Ε' 3.- ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΚΔ' 12.
 25. Α' Κορινθ. αὐτ.
 26. Μ.- ὅν' ἡμῖν ἐν λ. Χ.
 27. καὶ ἡμᾶς γε.- ἔσοιτο ἐν ἀπ. Χ.

κτον εἰς καταφυγὴν¹ καὶ ἱερὸν ἄσυλον ἐν ταῖς τῶν πειρασμῶν ἐπανάστασιν².
 μηδὲ³ ἐκκλίνωμεν⁴ εἰς τὰ ὀπίσω⁵, ἵνα μὴ κατακριθῶμεν τὸ μὴ εὐθετοί φα-
 νῆναι ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν⁶, ἵνα⁷ μὴ τὰ παρελθόντα δυσχερῆ ἐπακολου-
 θοῦντα, καὶ συμπαραμένοντα δεῖξωμεν τοῖς ἔργοις ἡμῶν. Ἐπιστραφήτω⁸ ἕκα-
 στος ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ⁹ τῶν πονηρῶν ἐξ ὕλης τῆς καρδίας αὐτοῦ, ἐπι-
 σταθμώμενος, καὶ διερευνώμενος¹⁰ ἑαυτὸν, τί τῶν εἰργασμένων αὐτῷ λυπεῖν οὕτως
 οἶδε Θεόν, ὡς τοσαύτην ἐπισπᾶσθαι¹¹ τὴν ὀργήν; τί τοσαύτην ἔχει τῆς μοχθη-
 ρίας τὴν ὑπερβολήν, ὡς τηλικαύτην κινεῖν ἀπειλήν; ἐπὶ τίσι τῶν πράξεων ἀνιή-
 φθη ἐφ' ἡμᾶς ὁ Ουμὸς αὐτοῦ¹²; καὶ ποῖαι τῆς φιλανθρωπίας αὐτοῦ τὴν νεφέλην
 ἡμῶν ἐπισκιάσαι¹³ συγκαταεργάσχητο; πόθεν ἐπηνέχθη ἡ πωινή, καὶ πῶς ἀνεστάλη
 ἡ πληγὴ; πόθεν ἐτρυνεχτίσθημεν, καὶ τίσι μοιωθέντες λατρεύθημεν¹⁴; Ἄν γάρ
 ταῦτα ζητῶμεν, καὶ οὕτω πολυπραγμονῶμεν ἑαυτούς, καὶ μελέτην ταῦτα ποιῶ-
 μεθα, οἶδα, ὅτι ἐπὶ πλέον¹⁵ τὸν ἔλεον αὐτοῦ¹⁶ ἐπιδαφιλεύσαιο κύριος. Ἐγγὺς¹⁷
 γὰρ πᾶσι¹⁸ τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ, καί¹⁹, Θέλημα τῶν φοβου-
 μένων αὐτὸν ποιήσει, καὶ τῆς δεήσεως αὐτῶν ἐπακούσεται²⁰, καὶ σώσει αὐτούς,
 καί²¹, Ὑπερασπιστὴς ἐστὶ²² πάντων τῶν ἐλπίζόντων ἐπ' αὐτόν. Ἐὰν δὲ τοῖς

1. ΔΑΝΙΗΛ ΙΑ' 39.
2. Ἀποκαλύψεως Ι' 10.
3. ἐντ. ἀκ. Πα.
4. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- μὴ δὲ ἐκκλίνωμεν Σ.- μὴ ἐκκλίνωμεν Πα.
5. Α' Βασιλειῶν ιβ' 20.- ΛΟΥΚΑ Θ' 62.
6. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.
7. ἐντ. λ. Πα.
8. ΙΩΗΛ, αὐτ. 12.
9. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἁπ. Χ. (κ. κατ.).
10. Ἰβ. Ἱερ. Ν.- διερευνώμενος Μ.
11. Ἱερ. Ν. Μ.- ἐπισπάσασθαι Ἰβ.
12. ΙΕΡΕΜΙΟΥ ΙΖ' 4.
13. Ἱερ. Ν. Μ.- ἐπισκιάσασθαι Ἰβ.
14. ΩΣΗΕ Σ' 2.
15. Ἰβ. Ν. Μ.- ἐπιπλέον Ἱερ.
16. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἁπ. Χ.
17. Ψαλμῶν ΡΜΕ' 18.
18. ἐν ἁπ. Χ.- ἐγγὺς Κύριος . . πᾶσι (Ψαλμῶν, αὐτ.).
19. Ψαλμῶν, αὐτ. 19.
20. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰσακούσεται ἐν ἁπ. Χ.
21. Ψαλμῶν ΙΖ' 30.
22. Ἱερ. Ν. Μ.- ὑπερασπιστὴς δὲ Ἰβ.

ἐμπροσθεν ἡμῶν ἀμαρτήμασιν¹, ὃ μὴ γένοιτο², προστηκώμεθα (μηδὲ γὰρ μηδ'³ εἴη τις⁴ ἐν ἡμῖν⁵ οὕτως ἀνάλγητος καὶ ἀδιόρθωτος, ὡς ἀλογῆσαι⁶ τοσαύτης καὶ τηλικαύτης θεηλάτου ἀγανακτήσεως), ἂν οὖν τούτοις αὐτοῖς⁷ ἐμμολυνώμεθα⁸ τοῖς πάθεσι⁹, καὶ τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν ἰλυσσώμεθα, καὶ μὴ τῇ ἐπιμονῇ τῆς μετανοίας τὰ φθάσαντα ἐξίλασώμεθα¹⁰, μηδὲ φριλακίην¹¹ τοῦ μέλλοντος βίου τῶν λυπηρῶν τὰ παρωχηκότα ποιησώμεθα, φεῦ, εἰς οἶον πάλιν ἑαυτοὺς ἐπιρρίπτομεν ὀλεθρον, εἴων συμφορῶν ἀνορύσσομεν βόθουρον¹², ἡλίκων κακῶν χειμῶνα καθ' ἑαυτῶν ἀγριαίνοντες ἐπεγείρομεν! Ἐὰν γάρ, φησί¹³, μὴ ἐπιστραφήτε, τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ¹⁴ στίλβώσῃ, τὸ τόξον αὐτοῦ ἐνέτεινε, καὶ ἡτοίμασεν¹⁵ αὐτό, καὶ¹⁶ ἐν αὐτῷ ἡτοίμασε σκευὴ θανάτου· καὶ¹⁷, Ἐπιβρέξει ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς παγίδα¹⁸· πῦρ καὶ θεῖον καὶ πνεῦμα¹⁹ καταιγίδος ἢ μερὶς²⁰ τοῦ ποτηρίου αὐτοῦ²¹. καὶ²², Πῦρ καὶ χίλαξα, λιμὸς²³ καὶ θάνατος, ῥομφαία²⁴ καὶ²⁵ μάστιξ²⁶, ἐπὶ τοὺς ἀμαρτω-

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν.- ἀμαρτήμασι Μ.
2. 'Ιβ. Ν. Μ.- γένηται 'Ιερ.
3. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ. (κ. κστ.).- μὴ δὲ γὰρ μὴ δ' Σ. (κ. κστ.).
4. 'Ιερ. Ν. Μ.- εἴη τις Σ.- εἴ τι τις 'Ιβ.
5. Ν. (σημ.).- ἐμῶν ἐν λ. Χ.
6. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἀλογίσαι 'Ιβ.
7. 'Ιερ. Ν.- αὐτοῦ 'Ιβ. Μ.
8. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἐμμολυνώμεθα 'Ιβ.
9. 'Ιερ.- ἐμμολυνώμεθα πάθεσι Ν. Μ.- ἐμμολυνώμεθα πάθεσι 'Ιβ.
10. Β' Βασιλειῶν κα' 3.
11. Παροιμιῶν Δ' 23.
12. ΠΣΛΙΟΓ' ΝΑ' 1.
13. Ψαλμῶν Ζ' 12.
14. καὶ ἡμᾶς γε. (κ. κστ.).- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ. (κ. κστ.)
15. 'Ιερ. Ν. Μ. (κ. κστ.).- ἡτοίμασεν 'Ιβ. (κ. κστ.).
16. Ψαλμῶν, αὐτ. 13.
17. Ψαλμῶν ΙΑ' 7.
18. ἐν ἄπ. Χ.- παγίδας (Ψαλμῶν, αὐτ.).
19. 'Ιβ. 'Ιερ.- πνεύματα Ν. Μ.
20. 'Ιερ. Ν. Μ.- καταιγίδος μερὶς 'Ιβ.
21. ἐν ἄπ. Χ.- αὐτῶν (Ψαλμῶν, αὐτ.).
22. 'Εκκλησιαστοῦ ΛΘ' 29.
23. ἐν ἄπ. Χ.- καὶ λιμὸς ('Εκκλησιαστοῦ, αὐτ.).
24. 'Εκκλησιαστοῦ Μ' 9, 10.
25. ἐν ἄπ. Χ.- θάνατος . . ῥομφαία . . καὶ ('Εκκλησιαστοῦ, αὐτ. 9.).
26. 'Ιβ. Ν. Μ.- μάστιγξ Σ.- μάστιγες 'Ιερ.

λοὺς ἐκτίσθησαν¹ ταῦτα πάντα. Οὐκ ἄλλοτρίων ἡμῖν ὑποδειγμάτων χρεῖα εἰς τὸν οἰκεῖον σωφρονισμόν· ἡμᾶς² αὐτοὺς εἰς τὴν σφῶν αὐτῶν διόρθωσιν καὶ νοου-θεσίαν δεῖ παραλαβεῖν, τὸ πάθος ἡμῶν εἰς³ ἡμέτερον ἴαμα, τῶν μελλόντων τὸ προλαβόν. Ὅτε γὰρ ἀναγώγοις καὶ ἡδυπαθέσι διατριβαῖς⁴ ἐντροφῶντες ἐκδεδιητήμεθα, ἵνα μὴ τὰ ἄλλα λέγω, τότε τὴν ὁργὴν κυρίου⁵ ἐφ' ἡμᾶς ὡς χαλάξῃς πληθὺς ἐπὶ καρπῶν συγκομιδῇ καταφερομένην ἐβλέπομεν. "Ἐστῇ" ἡ θοραῦσις⁷ τῇ μετανοίᾳ, μὴ κινήσωμεν αὐτὴν τῇ ἀμελείᾳ⁸. κατεπραῦνθη ὁ θυμὸς αὐτοῦ τοῖς τῶν δακρύων ἡμῶν ὀχρεοῖς, μὴ ἀνάψωμεν πάλιν αὐτὸν βρασμῷ γέλωτος ἀκρα-τοῦς καὶ θυμελικῶν ἀθυρμάτων ἐνδεδεχισμοῖς⁹. ἢ¹⁰ καθ' ἡμῶν ἡκονημένη¹¹ συνε-στάλη ῥομφαία, λιταῖς καὶ δεήσεσιν¹² ὑποχωρήσασα, μὴ στιλβώσωμεν πάλιν αὐ-τὴν¹³ δείπνοις¹⁴ καὶ μέθαις¹⁵, τῇ θεραπείᾳ¹⁶ τῆς¹⁷ ἀκολάστου σχολάζοντες γαυτρός· τοῦ¹⁸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας ἡμῶν¹⁹ καὶ τῆς βοῆς ἐκείνης ἤκουσεν ὁ Θεός²⁰, καὶ οὐχ ὑπερεῖδεν²¹, μὴ πικυώμεθα τοῦτο ποιεῖν, ἵνα διὰ παντὸς ἡμῖν ἡ θεόθεν φιланθρωπία ἐπικουρῇ. Κακὸν ἢ μέθῃ²², κακὸν ἢ πορνείᾳ²³, κακὸν τὸ ἀδικεῖν²⁴,

1. ἐν ἄπ. X.- ἐπὶ τοὺς ἀνόμους ἐκτίσθη (Ἐκκλησιαστοῦ, αὐτ. 10).
2. Ἰβ. N. M.- ἡμᾶς Ἰερ. Σ.
3. Ἰερ. N. M.- τὸ πάθος εἰς Ἰβ.
4. Ἰβ. N. M.- διατριβαῖς Ἰερ.
5. ΗΣΑΙΟΥ' Α' 30.
6. ἐντ. ἀκ. Πα.
7. Ἀριθμῶν ΙϚ' 50.
8. Ἰβ. Ἰερ. Πα. Π. N. M.- ἀμελία Σ.
9. Ἐκκλησιαστοῦ Ζ' 13.
10. Ἰερ. Σ. Π. N. M.- ἐνδελεχισμοῦ, ἢ Ἰβ.
11. ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΚΑ' 11.
12. Ἰβ. Ἰερ. Πα. N. M.- δεήσασαι Π.
13. Ψαλμῶν Ζ' 12.
14. Π.- ἔπνοις ἐν λ. X.
15. Ἰβ. Ἰερ. Π. N. M.- αὐτὴν μέθαις Πα.
16. Ἰβ.- καὶ θεραπείᾳ ἐν λ. X.
17. Ἰβ. Ἰερ. Πα. N. M.- θεραπείᾳ τοῦ Π.
18. ἐντ. λ. Πα.
19. Ψαλμῶν ΔΖ' 8.
20. ΙΕΡΕΜΙΟΥ' Δ' 31.- Παραλειπομένων ΔΓ' 13.
21. Ἐκκλησιαστοῦ Β' 10.
22. Γαλάτ. Ε' 21.
23. Αὐτ. 19.
24. Β' Τιμόθ. β' 19.

κακὸν ἢ μισαδελφία¹, ἢ κατὰ τοῦ πλησίον ὀργή², ἢ ὑπεροψία³, ὁ φρόνος, ὁ φρόνους⁴. κακὸν ἢ⁵ ῥαθυμία⁶ καὶ ἢ⁷ ἀμέλεια⁸. φύγωμεν ταῦτα πάσῃ δυνάμει, ἀγαπητοί. Κοινὰ τὰ πάθη ἀρχόντων, ἀρχομένων, πλουσίων⁹, πενήτων, ἀνδράσι, γυναιξί¹⁰, κοινὰ γενέσθω καὶ τὰ κατορθώματα. Ταῦτα τὴν ὀργὴν ἐκκαίει τοῦ Θεοῦ¹¹, ταῦτα τὴν ἀπειλὴν αὕξει¹², τὴν φιλανθρωπίαν ἀναστέλλει, καὶ ταπεινοὺς μὲν παρασκευάζει ἡμᾶς τοῖς¹³ ἐχθροῖς, ὑπεριψησὶ δὲ τὸ πολέμιον¹⁴ καθ' ἡμῶν· ταῦτα¹⁵ βδελυξώμεθα, καὶ¹⁶ ἀποστραφῶμεν ἐκ ψυχῆς¹⁷, ἵνα μὴ τὴν ἀπὸ Θεοῦ καταδικασθῶμεν ἀποστροφήν¹⁸.

ς. Καὶ γὰρ ὁ παλαιὸς Ἰσραήλ, ὅτε τοῖς πάθεσιν¹⁹ ἀλοὺς ἐξηλέγγετο, τότε²⁰ ῥομφαίας παρεδίδοτο στόματι²¹, Ἰσραήλ ἐκεῖνος, οὐχὶ τυγὸν ἔθνος, οὐδὲ λαὸς παρορώμενος, ἀλλ' ὅς²² σχοίνισμα κληρονομίας ἐδοξάζετο, καὶ²³ λαὸς ἐμακχρίζετο περιούσιος²⁴. ἐκεῖνος αὐτὸς²⁵ ἀμαρτάνων μὲν, ἐχθροῖς ἐμαστίζετο, κατορθῶν δέ,

1. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ Ε' 11.
2. ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 20.
3. ΜΑΡΚΟΥ Ζ' 22.
4. Γαλ. 2. 21.
5. Ἐκκλησιαστοῦ ΑΒ' 12.
6. Ν. Μ.- ῥαθυμία Ἰβ. Ἱερ. ΙΙ.
7. Α' Τιμόθ. δ' 14.
8. Ἱερ. Σ. ΙΙ. Ν. Μ.- καὶ ἀμέλεια Ἰβ.
9. Ν. Μ.- ἀρχόντων, πλουσίων Ἰβ. Ἱερ. ΙΙ.
10. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- ἀνδρῶν, γυναικῶν ΙΙ.
11. Δευτερονομίου ΚΘ' 20.
12. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- αὐξάνει ΙΙ.
13. ΙΙ.- παρασκευάζει τοῖς ἐν λ. Χ.
14. Ψαλμῶν ΛΣ' 35.
15. ἐντ. ἀν. ΙΙα.
16. Ἰβ. ΙΙα. ΙΙ. Ν. Μ.- βδελυξώμεθα καὶ Ἱερ.
17. ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΔΓ' 11.
18. Δευτερονομίου ΛΑ' 18.
19. Ἰβ. Ἱερ. ΙΙα. Ν.- πάθει Μ.
20. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- τέως ΙΙα.
21. Δ' Βασιλειῶν ι' 25.
22. Ψαλμῶν ΡΕ' 11.
23. Ἐξόδου ΙΘ' 5.
24. Ἰβ. Ἱερ. Ν. Μ.- οὐχὶ τυγὸν ἔθνος, ἀλλὰ λεὼς περιούσιος ΙΙα.
25. Ν.- περιούσιος· ἐκεῖνος οὗτος Ἰβ. Ἱερ. Μ.- περιούσιος· οὗτος ΙΙα.

τούτων ἐκράτει, καὶ ὑπερίσχυε, καὶ ¹ φυλακὴν μὲν τῶν ἐντολῶν μελετῶν ὅπλοις ἐκαρποῦτο τὴν ἀλλοτρίαν ², ἐτέρων πόνοις αὐτὸς εὐφραίνόμενος, τοῦ ³ νόμου δὲ κατολιγορῶν, αὐτὸς ἀγόμενος δοριάλωτος ⁴ τὴν οἰκίαν ⁵ τοὺς ἐχθροὺς ἐώρα διακληρουμένους, καὶ τὸ ἐνυάλιον ⁶ παιανίζοντας ⁷ τε καὶ πυρριγίζοντας, καὶ ⁸ λίαν γε τοῦτο σοφῶς τε καὶ δικαίως· δεῖ γὰρ τὸν ἡγαπημένον καὶ οἰκειωθέντα τῷ Θεῷ λαὸν οὐ τῇ ἰσχύϊ ⁹ πεποιθέναι τῶν χειρῶν ¹⁰, οὐδὲ τῇ ῥώμῃ μέγα φρονεῖν ¹¹ τοῦ βραχίονος ¹², οὐδὲ ταῖς τῶν ὕπλων παρασκευαῖς ἐπερείδεσθαι ¹³, πεπεῖσθαι δὲ κατακυριεύειν τῶν ἀνθεστηκότων ¹⁴, καὶ κρατεῖν τῇ συμμαχίᾳ τοῦ κρείττονος, ἐκείνην δὲ πράξεων συνειδέναι ταῖς ἀρίσταις ἐπακολουθεῖν, καὶ κατορθωμάτων πλήθει ἐπιφοιτᾶν ¹⁵. Ἄν οὖν ἐξολισθήσῃ τις ¹⁶ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς, συνολισθάνειν πάντως ἀνάγκη καὶ τῆς συμμαχίας αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ¹⁷. ἄν δὲ τοῖς ἀγαθοῖς ἔργοις τὸν βίον κομᾷ ¹⁸, καὶ τεθωρακισμένος ἢ τὴν ¹⁹ ἀρετὴν ²⁰, σύμμαχον φέρει τὴν ἄμαχον ἐπικουρίαν κατ' ἐχθρῶν ²¹. Ἀλλ' ὁ μὲν τοῦ Θεοῦ λαὸς τῇ ἐξ αὐτοῦ συμμαχίᾳ καὶ κρατύνεται, καὶ τὴν κατὰ τῶν ἀντιπάλων νίκην τροπαιοφορεῖ, τὰ δὲ λοιπὰ τῶν ἐθνῶν, οἷς ἡ περὶ τὸ θεῖον δόξα ἡμάρτηται, οὐ ταῖς σφῶν αὐτῶν ἀγαθοεργίαις, ταῖς ἡμετέραις δὲ κακοπραγίαις αὕξει τὴν ἰσχύν, καὶ ταύταις κρα-

1. ἐντ. λ. Πα.

2. ΠΙΣΟΥ ΝΑΥΗ Ε' 12.

3. ἐντ. ἀκ. Πα.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν.- δοριάλωτος Μ.

5. 'Ιερ. Ν. Μ.- οἰκίαν 'Ιβ.

6. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- κατολιγορῶν δοριάλωτος ἤγετο, καὶ τοὺς ὑπεραντίους ἐώρα τὸ ἐνυάλιον Πα.

7. 'Ιβ. Πα.- παιανίζοντας 'Ιερ. Ν. Μ.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. 'Ιερ.- ἰσχύϊ Ν. Μ.- ἰσχύει 'Ιβ.

10. Δευτερονομίου Π' 17.

11. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν.- μεγαφρονεῖν Μ.

12. ΔΑΝΙΗΛ, αὐτ. 6.

13. Β' Μακκαβαίων ιε' 21.

14. Ψαλμῶν ΡΘ' 2.

15. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐπιφοιτᾶν Ν. Μ.

16. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- τίς Σ.

17. Β' Μακκαβαίων ι' 16.

18. 'Ιερ. Ν.- τὸν βίον κομᾷ Σ.- κομᾷ τὸν βίον 'Ιβ. Μ.

19. κθ' ἡμᾶς γε.- τεθωρακισμένος τὴν Μ.- τεθωρακισμένος μένη τὴν 'Ιβ. 'Ιερ. Ν.

20. ΗΣΑΙΟΥ ΝΘ' 17.

21. Πράξεων ΚΣ' 22.

ταιοῦται, καὶ μεγαλύνεται καθ' ἡμῶν· μάλιστα γὰρ ὥσπερ ἐπαφίενται ἡμῖν¹, καὶ τὰ ἡμέτερα παραπτώματα τῶν μαστιγῶν ὕλη γίνεται², καὶ τοσοῦτον³ αὐτοῖς τὸ καθ' ἡμῶν κράτος ἐγγιγίσκεται, ὅσον ἂν ἡμεῖς⁴ ἐαυτῶν τοῖς πάθεσι καταστρατηγήσωμεν, καὶ τῇ πρὸς τὸ κακὸν νεύσει καὶ υποχωρήσει τὴν τάξιν, ἐφ' ἣν ἡμᾶς ὁ σωτήριος καὶ θεῖος νόμος ἔταξεν, ἐγκαταλείψωμεν. Ὅταν⁵ οὖν⁶ κατορθοῦντες μὲν οἰκειώμεθα Θεῷ⁷, καὶ⁸ τὸ κρατεῖν⁹ ἡμῖν¹⁰ παραγίνεται¹¹ τῶν ἐχθρῶν¹² τῷ κρατεῖν¹³ τῶν παθῶν¹⁴, ἀμαρτάνοντες¹⁵ δὲ τὴν θεόθεν εἰσπραττώμεθα¹⁶ ἀποστροφὴν¹⁷, καὶ τὸ πεσεῖν ὑποχείριτοι τοῖς ἐχθροῖς¹⁸, πῶς¹⁹ οὐχὶ τὰ παραπτώματα μὲν ἐκτρέπεσθαι²⁰, καὶ βδελύττεσθαι δεῖ, τὰ κατορθώματα δὲ μεταδιώκειν, καὶ τούτοις θάλλειν, καὶ συνάξειν τὸν βίον διὰ παντός; πῶς²¹ δ' ἂν τις καὶ κατισχυῇ²² θαρρήσειεν²³ ἐχθρῶν, ὅτε τοὺς ἐν αὐτῷ²⁴ πολεμίους καὶ τὰς στάσεις ἔνδον θάλπει πορθεῖντας αὐτόν²⁵, ὅτε θυμὸς ἄλογος τοῦ αὐτοκράτορος λογισμοῦ κρατεῖ, καὶ κατὰ

1. *Ψαλμῶν* ΛΔ' 15.

2. *Λύτ.* ΛΑ' 10.

3. *Ἱερ. Ν. Μ.*— καὶ τὸ φθ. *λον* 'Ιβ.

4. *Ἱερ. Ν. Μ.*— ὅσον ἡμεῖς 'Ιβ.

5. ἐντ. ἄκ. *Πα.*

6. 'Ιβ. *Ἱερ. Π. Ν. Μ.*— *Εἰ οὖν* *Πα.*

7. 'Ιβ. *Ἱερ. Π. Ν. Μ.*— *Θεῷ οἰκειώμεθα* *Πα.*

8. ἐντ. λ. *Πα.*

9. *Ἱερ. Π. Ν. Μ.*— καὶ τὸ κρατεῖν καὶ τὸ κρατεῖν 'Ιβ.

10. *Ν. Μ.*— ἡμῶν 'Ιβ. *Ἱερ. Π.*

11. καθ' ἡμῶν γε.— παραγίνεται ἐν ἄπ. *Χ.*

12. *Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ* Γ' 8.

13. *Ν. Μ.*— τῷ κράτει 'Ιβ. *Ἱερ. Π.*

14. *Παροιμιῶν* ΙΣ' 32.

15. ἐντ. ἄκ. *Πα.*

16. *Ἱερ.*— εἰσπραττόμεθα ἐν ἄπ. *Χ.*

17. *Δευτερονομίου* ΛΑ' 18.

18. *ΒΑΡΟΥΧ* Β' 4.

19. 'Ιβ. *Ἱερ. Π. Ν. Μ.*— θεόθεν ἀποστροφὴν εἰσπραττόμεθα πῶς *Πα.*

20. καθ' ἡμῶν γε.— πῶς οὐχὶ ταῦτα τὰ παραπτώματα ἐκτρέπεσθαι *Πα.*— πῶς οὐχὶ ταῦτα μὲν ἐκτρέπεσθαι ἐν λ. *Χ.*

21. ἐντ. λ. *Πα.*

22. *Ἱερ. Ν. Μ.*— κατισχύειν 'Ιβ. *Π.*

23. *Ν. Μ.*— θαρρήσει 'Ιβ. *Ἱερ.*— θαρρήσει *Σ. Π.*

24. *Ἱερ. Ν. Μ.*— αὐτῷ 'Ιβ.— αὐτῷ *Π.*

25. καθ' ἡμῶν γε.— αὐτόν ἐν ἄπ. *Χ.*

τοῦ πλησίον, μηδὲν ἴσως ἡδίκηκότος, ἀναπείθει φονῆν¹; πῶς σοι πολεμίων² περιεῖ-
ναι τὸ νικᾶν³ ζητεῖς, ὅτε τὸ λίγνον τῆς ἐπιθυμίας ὑποχείριον λαβὼν τὸν αὐτο-
δέσποτον⁴ λογισμὸν ἔλκει τε καὶ μεθέλκει⁵, περιάγον, καὶ δουλαγωγοῦν, ἐνθα ἂν
ἐπιτάτῃ τὸ πάθος; πῶς οὕτω πορθουμένοις τε καὶ⁶ κατηνδραποδισμένοις τὸ κατὰ
τῶν πολεμίων⁷ ἔπαθλον ἔψεται⁸; Οὐκ ἔστιν ὅλως, οὐκ ἔστιν ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων
ἐχθρῶν δεσμευθέντα τε καὶ δουλωθέντα, καὶ τοῖς πάθεσι πεπρακότα ἑαυτὸν κυ-
ριεύειν δύνασθαι τῶν ὑπαίθρων ἐχθρῶν. Ἄν οὖν ἐκείνους καθελεῖν ἐθελήσωμεν,
πολὺ πρότερον τοὺς ἐντὸς πολεμίους ὑποτάξαι σπουδάζωμεν, τὴν τούτων στάσιν
καὶ τὴν ἔριν⁹ καταλύσωμεν. Ἐστὼ τῶν παθῶν ὁ λογισμὸς¹⁰ αὐταρχῶν, καὶ τότε
τῶν ἐναντίων, οἷς ἔξωθεν¹¹ βάλλειν, καὶ τιτρώσκειν ἄδεια, ἐγκρατεῖς γενησόμεθα.
Ἄν γάρ, ὃν αὐτοκράτορα λογισμὸν ἔλαβες ἐκ Θεοῦ, τοῦτον ταῖς ἡδοναῖς προ-
πιῶν ὡς ἀνδράποδον ὑπέταξας αὐταῖς αὐτόν, πῶς πολεμίων, ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων,
γενέσθαι κύριος ἐπιθυμεῖς; πῶς δυσμενῶν σκυλεύσεις¹² ἀποσκευὴν, ὁ ταῖς ἐγκολ-
πίοις στάσει καὶ ταῖς ἐπιβουλαῖς καθ' ἐκάστην σκυλευόμενος τὸν νοῦν; Ἐκφυλ-
λοφρορήσωμεν¹³ πρότερον τοὺς ἐμφύλους¹⁴ τῶν λογισμῶν, καὶ τότε λαφυραγωγήσω-
μεν¹⁵ τῶν ἀλλοφύλων εὐχερῶς τὴν ἰσχύν. Οὐχ ὁρᾷς καὶ τὸν Ἰσραήλ, ὡς ἐπειδὴν
μὲν ἐκράτει παθῶν, ἐκράτει καὶ τῶν ἐχθρῶν (συνεστρατήγει¹⁶ γὰρ αὐτῷ ὁ Θεός),
ὅτε δὲ τῇ ἀμαρτίᾳ ἐδεδούλωτο, τότε καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐξεδίδωτο (ἐγκατελελοίπει¹⁷

1. Ἱερ.- φοῦᾶν N. M.- φοῦαῖς Ἰβ.- φόνον Π.

2. Ἰβ. Ἱερ. N. M.- πῶς σοὶ πολεμίους Π.

3. Ἰβ. Ἱερ.- νικᾶν Π. N. M.

4. Ἰβ. Π. N. M.- ἐπιθυμίας ὑποχείριον λαβὼν τὸν ὑποχείριον λαβὼν τὸν αὐτοδέσπο-
τον Ἱερ.

5. Ἰβ. Ἱερ. N. M.- μεθελκίει Π.

6. Ἱερ. N. M.- πορθουμένους καὶ Ἰβ.

7. Ἰβ. N. M.- κατὰ πολεμίῶν Ἱερ.

8. N. (σημ.)- ἔψαιτο ἐν λ. X.

9. Ἱερ. N. M.- καὶ ἔριν Ἰβ.

10. N. M.- τῶν παθῶν, ὁ παθῶν λογισμὸς Ἰβ.- τῶν παθῶν, ὁ παθῶν ὁ λογισμὸς
Ἱερ. Σ.

11. Ἰβ. N. M.- ἔξω μὲν Ἱερ.

12. Ἱερ. N. M.- σκυλεύεις Ἰβ.

13. ἐντ. ἀκ. Πζ.

14. Ἰβ.- ἐμφυλίους ἐν λ. X.

15. N. M.- λαφυραγωγήσωμεν Ἰβ. Ἱερ. Πζ.

16. ἐντ. λ. Πζ.

17. Ἱερ. M.- ἐγκατελελοίποι Ἰβ. N.

γάρ αὐτὸν¹ ἡ συστρατηγοῦσα θεία ἰσχύς); Οὗτος εὐαρεστῶν Θεῶ διὰ Μωυσέως² τὰς τῶν αἰγυπτίων φρενῶν καὶ βαρείας χειρὸς ἐξέφυγε³. καὶ οὐ τοῦτο⁴ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγριαίνουσα θάλασσα αὐτοῖς μὲν εἰς εὐθεΐαν⁵ τρίβον ὑπὲρ λόγον κατηυτρέπιστο⁶, τάφος δ' αἰώνιος⁷ τοῖς τῶν αἰγυπτίων ἐπιδιώκουσιν ἀνθρώγνυτο, αὐτοῖς ἵπποις⁸, αὐτοῖς ἄρμασιν⁹, αὐτῷ Φαραῶ¹⁰ τερατουργοῦσα τὸν ὄλεθρον¹¹. ἐν οἷς ὁ ἡγαπημένος τῷ Θεῷ λαὸς ἠὺφράνθη τε καὶ ἡγαλλιάσατο, καὶ τῷ στρατηγῷ καὶ νικητοῦ Θεῷ ψόδῃν¹² ἀνεκρούσατο ἐν χαρᾷ τὴν ἐξόδον. Ἄλλ' οὗτοι πάλιν, ἐπειδὴν ὑπεσύρησαν ἁλῶναι γογγυσμῷ¹³, καὶ δίχα προστάγματος Θεοῦ ἐπὶ πολέμου παρασκευὴν ἐξηρτύσαντο, καὶ τὴν ἐν χειρῶν νόμῳ πεποιθήσιν τοῦ Θεοῦ προτεθεικέναι συνθήματος ἐξηνέχθησαν, κραταιῶς καταπολεμηθέντες ἡττήθησαν¹⁴, τῷ οἰκείῳ παραπτώματι τῶν ἀντιπάλων τὸ κράτος ἐγκώσαντες, καὶ τὸ κλέος ἀνυψώσαντες. Πάλιν δὲ νόμῳ Θεοῦ στρατηγούμενοι, καὶ τοῖς Μωυσέως λόγοις πειθαρχοῦντες¹⁵ πολλὰς μὲν τῶν πολεμίων πόλεις ἐξεπόρθησαν¹⁶, πολλῶν δὲ σωμάτων ἐκράτησαν¹⁷, πολλὴν δὲ λείαν ἐλαφυραγώγησαν¹⁸, καὶ πολλῆς θυμηδίας καὶ χαρᾶς ἐνεπλήσθησαν. Καὶ παρέμεινεν ἂν αὐτοῖς ἡ ἐπὶ τῇ νίκῃ θυμηδία¹⁹ καὶ τέρψις, εἰ μὴ ἀχαριστία τοῖς ὄφεις καθ' ἑαυτῶν ἐπεστράτευσαν²⁰. ἐπεὶ μὴ παρῆν ἔθνος, ὃ τὴν ἐπὶ τῇ ἀχαριστίᾳ δικαίαν ἀγανάκτησιν τοῦ Θεοῦ διὰ ξίφους ἀνε-

1. Ν.- αὐτοὺς ἐν λ. Χ.

2. Μ. (κ. κατ.).- Μωσέως ἐν λ. Χ. (κ. κατ.).

3. Ἐξόδου ΒΒ' 51.

4. Ἱερ. Ν. Μ.- τοῦτων Σ.- τούτων ἸΒ.

5. ἸΒ. Ἱερ. Ν. Μ.- εὐθείαν Σ.

6. Ἐξόδου ΙΔ' 29.

7. Ἱερ. Ν. Μ.- δὲ αἰώνιος ἸΒ.

8. Ἐξόδου, αὐτ. 17.

9. ἸΒ. Ἱερ. Ν.- ἄρμασι Μ.

10. Ν. Μ.- Φαραὼ ἸΒ. Ἱερ.

11. Ἐξόδου, αὐτ. 28.

12. Αὐτ. ΙΒ' 1 κ. ε.

13. Αὐτ. ΙΓ' 8.

14. Δευτερονομίου Α' 44.

15. Ν. (στρ.).- πειθαρχοῦμενοι ἐν λ. Χ.

16. Ἀριθμῶν ΚΑ' 3, 25, 32. ΑΒ' 33, 41, 42.- Δευτερονομίου Β' 34, 36. Ι' 4, 12.

17. Ἀριθμῶν ΚΑ' 24, 35. ΑΑ' 40.- Δευτερονομίου Ι' 3, 7.

18. Ἀριθμῶν ΑΑ' 9.- Δευτερονομίου Β' 35.

19. ἸΒ. Ν. Μ.- θυμηδία Ἱερ.

20. Ἀριθμῶν ΚΑ' 6.

πλήρου, καὶ ἀνεδείκνυτο. Οὕτω μαστιίζεται λαὸς ἀμαρτάνων¹, ἥ² ξίφεσι³ πολεμίων θεριζόμενοι⁴, ἥ θηρίων ὁδοῦσι⁵ κατεσθιόμενοι⁶, ἥ κλόνῳ γῆς καὶ βρασμῷ βιαίῳ⁷ σαλευόμενοι⁸, ἥ σκηπτέϊς οὐρανίοις⁹ ἀπανθρακούμενοι¹⁰, ἥ καρπῶν ἀφρορίας¹¹ πιεζόμενοι¹², ἥ ἀέρος φοβῶν¹³ συμφθειρόμενοι¹⁴. Καὶ τρόπος κολάσεως¹⁵ οὐκ ἐξαπορεῖται¹⁶ κατάλληλος τῷ τοῦ σφάλματος ἐπιτηδεύματι· καὶ¹⁷ τοῦτο τις διαφυγῶν¹⁸ ἐκείνῳ¹⁹ περιεπάγη²⁰, καὶ κεῖνο πάλιν ἀλλ' ἔσως²¹ διαδράς²² ὑπὸ τοῦ ἐτέρου συνεσγέθη²³, καὶ ὁ παρανόμως βιούς²⁴, καὶ τὰς εὐθύνας ὠφληκῶς²⁵ τὴν δίκην φυγεῖν οὐ δυνήσεται. Τί²⁶ γάρ μοι²⁷ δεῖ καταλέγειν τὰ ἐπίλοιπα τοῦ²⁸ Ἰσραὴλ; τὰς κατ' ἐχθρῶν νίκας, ὅτε ἐσωφρόνει; τὰς ἀπροσδοκίτους ἥττας, ὅτε πάλιν παρε-

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- ἀμαρτάνων ἢ Π.

3. ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΙΣ' 40.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- ἢ πολεμίων ξίφεσι ἐθερίζετο Πα.

5. Δευτερονομίον ΑΒ' 24.

6. 'Ιβ. 'Ιερ. Π. Ν. Μ.- κατεσθίετο Πα.

7. Ψαλμῶν ΜΖ' 5, 7. ΡΣ' 27.

8. Μ. (σημ.).- παιδευόμενοι 'Ιβ. 'Ιερ. Ν.- ἐπαιδεύετο Πα.

9. Ψαλμῶν ΙΖ' 12.

10. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- οὐρανίοις ὑπὸ βλήτων ἀπανθρακούμενος Πα.

11. ΑΓΓΑΙΟΥ Β' 18.

12. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- κατεπιέζετο Πα.

13. ΑΓΓΑΙΟΥ, αὐτ.

14. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- συμφθειρόμενοι Σ. Π.- συγκατεφθείρετο Πα.

15. ΙΕΖΕΚΙΗΛ ΙΔ' 7.

16. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἐξαπορεῖτο Πα.

17. ἐντ. λ. Πα.

18. ΑΜΩΣ Θ' 1.

19. 'Ιερ. Ν. Μ.- ἐκεῖνο 'Ιβ.

20. 'Ιβ.- περιεπάγη 'Ιερ. Ν. Μ.

21. 'Ιβ.- ἄλλως ἔσως Μ.- ἄλλως ἔσως Ν.- ἄλλως ἔσως 'Ιερ.

22. 'Εκκλησιαστοῦ ΙΑ' 10.

23. 'Ιερ. Μ. (σημ.).- συνεσγέθη 'Ιβ. Ν.

24. Παροιμιῶν ΚΓ' 28.

25. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- ὠφληκῶς Σ.

26. ἐντ. ἀκ. Πα.

27. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- Τί μοι Πα.

28. ἐντ. λ. Πα.

φρόνει; τὴν¹ αἰχμαλωσίαν², τὴν ἐπάνοδον³, τὴν ἐπανάστασιν πάλιν⁴, τὴν ἀποκατάστασιν⁵, αὐτὴν τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλὴμ⁶, τὴν ἀνοικοδομὴν πάλιν⁷; ὧν⁸ τὰ μὲν χρηστὰ χρησταῖς ἐπὶ πρᾶξι, μογληρῶν δὲ ἦσαν εἰσπράξεις τὰ δυσχερῆ. Ἔχοντες⁹ οὖν, ἀγαπητοί, τὰ ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς συνενεχθέντα εἰς ἡμῶν¹⁰ αὐτῶν ἐπανόρθωσιν¹¹, κατὰ τὰ τῷ Ἰσραὴλ¹² πάλαι προὔποδειχθέντα, μισήσωμεν¹³ τὴν ἁμαρτίαν, καὶ¹⁴ ἀνθεξόμεθα¹⁵ τῶν ἀρετῶν· φύγωμεν τὰ ἐγκύκλια ταῦτα καὶ ψυχροβλαβῆ πλημμελήματα, μέθην¹⁶, πορνείαν, φθόνον¹⁷, καταλαλιάν¹⁸, πλεονεξίαν¹⁹, ἀδικίαν²⁰, ἁλῶσιον²¹, μισαδελφίαν²², τὰ²³ τούτων ἔκγονα, ὡς ἂν καὶ τῆς ἐν πολέμοις²⁴ τροπαιοφορίας εὐτυχήσωμεν, καὶ τῆς οὐρανίου κληροδοσίας μὴ ἀτυχήσωμεν²⁵.

Ζ'. Ἀλλ'²⁶ ἐπειδὴ τῆς ἀπειλῆς ἐρρύσθημεν, καὶ τὴν μάχαιραν διεφύγομεν, καὶ παρῆλθεν ἡμᾶς ὁ ὀλοθρευτής, τῆς μητρὸς τοῦ Λόγου τῇ περιβολῇ σκεπασθέντας τε καὶ διασημανθέντας, κοινῇ πάντες σὺν αὐτῇ τῷ ἐξ αὐτῆς τευχθέντι Χριστῷ

1. ἐντ. ἀκ. Πα.
2. Β' Παραλειπομένων λζ' 6.- ΕΣΔΡΑ Β' 1.
3. ΕΣΔΡΑ, αὐτ.
4. Ἐκκλησιαστοῦ Ν' 4.
5. Αὐτόθι.
6. Α' Μακκαβαίων α' 31, 38.
7. Αὐτ. δ' 60.
8. ἐντ. λ. Πα.
9. ἐντ. ἀκ. Πα.
10. Ἱε. Ν. Μ.- ἐμῶν Ἱερ. Πα. Σ.
11. Β' Τιμῶθ. γ' 16.
12. καὶ ἡμᾶς γε.- ἐπανόρθωσιν τὰ κατὰ τὸν Ἰσραὴλ ἐν ᾧ. Χ.
13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ς' 24.
14. Αὐτόθι.
15. Ἱερ.- ἀνθεξόμεθα ἐν λ. Χ.
16. ἐντ. λ. Πα.
17. Γαλάτ. αὐτ. 19 --- 21.
18. Β' Κορινθ. ιβ' 20.
19. Κολοσσ. Γ' 5.
20. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ α' 9.
21. Αὐτ. ε' 16.
22. Αὐτ. γ' 15.
23. ἐντ. ἀκ. Πα.
24. Ἱερ. Πα. Ν. Μ.- τοῖς ἐν πολέμοις Ἱε.
25. Ν. (σημ.).- ἀστοχήσωμεν ἐν λ. Χ.
26. ἐντ. λ. Πα.

τῷ Θεῷ ἡμῶν εὐχαριστηρίους ᾠδὰς ἀναμέλψωμεν¹, πᾶς οἶκος, ὃς τὸ ξίφος διέφυγεν, ἡλικία πᾶσα, γυναῖκες, παῖδες, νέοι καὶ πρεσβῦται². Οἷς γὰρ κοινὸς ὁ ὄλεθρος ἐπεκρέματο, οὗτοι καὶ κοινὸν³ τὸν ὕμνον ἐξοσιοῦν, καὶ προσάγειν Θεῷ καὶ τῇ τούτου μητρὶ κεχρεωστήκασι. Κοινῆς ἐλευθερίας ἀπηλάυσαμεν, κεινὴν τὴν εὐχαριστίαν προσοίσωμεν. Εἵπωμεν⁴ τῇ μητρὶ τοῦ Λόγου καὶ γνώμης εὐθύτητι καὶ ψυχῆς καθαρότητι. « Ἡμεῖς τὴν πρὸς σέ πίστιν καὶ τὸν πόθον ἀδιστάκτως⁵ φυλάξομεν⁶, αὐτὴ τὴν σὴν πόλιν, ὡς οἶδας, ὡς βούλει⁷, περίσωσον· ὅπλα⁸ σέ⁹ » καὶ τεῖχος καὶ θυρεοὺς καὶ στρατηγὸν αὐτὸν προβαλλόμεθα, αὐτὴ¹⁰ τοῦ λαοῦ σου ὑπερμάχησον¹¹. ἡμεῖς¹² σοὶ¹³ τὰς καρδίας καθαρὰς, ὅση δύναμις, ῥύπου καὶ παθῶν ἑαυτοὺς ἐξαρπάσαντες παραστήσαι σπουδάσωμεν¹⁴, αὐτὴ¹⁵ τὰς βουλὰς τῶν καθ' ἡμῶν ἐξωφρυωμένων διασκέδασον. Ἄν¹⁶ γάρ τι καὶ παρασφαλῶμεν¹⁷ τῶν ἐπηγγελμένων ἡμῖν, σὸν ἐστὶ τὸ διορθώσασθαι, σὸν¹⁸ ἐστὶ¹⁹ τὸ χεῖρα τοῖς ἐπὶ γόνυ κλιθεῖσι παρασχεῖν, καὶ ἀναστῆσαι τοῦ πτώματος. » Εἵπωμεν ταῦτα τῇ²⁰ παρθένῳ, καὶ μὴ ψευσώμεθα, ἵνα μὴ τῆς καλῆς ἡμῶν ἐλπίδος διαψευσθῶμεν, ἵνα τῆς²¹ προσδοκίας μὴ παρασφαλῶμεν²², ἵνα σάλου καὶ κυμάτων καὶ ζάλης τῶν ἐν

1. N. (σημ.).- ἀναπέμψωμεν ἐν λ. X.

2. N. M.- πρεσβῦται Ἰβ. Ἱερ.

3. M.- οὗτοι κοινὸν ἐν λ. X.

4. ἐντ. ἀκ. Πα.

5. Ἰβ. Ἱερ. N. M.- καὶ πόθον Πα.

6. N. (σημ.).- φυλάττομεν ἐν λ. X.

7. Ἰβ. Πα. N. M.- τὴν σὴν πόλιν, ὡς βούλει Ἱερ.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. Ἰβ. Ἱερ. M.- ὅπλα σε N.

10. ἐντ. ἀκ. Πα.

11. Ἰβ. Ἱερ. N. M.- λαοῦ ὑπερμάχησον Πα.

12. ἐντ. λ. Πα.

13. Ἰβ.- ἡμεῖς σοὶ ἐν λ. X.

14. Ἱερ. N. M.- σπουδάσωμεν Ἰβ.

15. ἐντ. ἀκ. Πα.

16. ἐντ. λ. Πα.

17. Ἰβ. N. M.- παρασφάλλωμεν Ἱερ. Σ.

18. ἐντ. ἀκ. Πα.

19. Ἰβ. Ἱερ. N. M.- ἐστὶ Πα.

20. Ἰβ. Ἱερ. N. M.- Εἵπωμεν, τῇ Πα.

21. Ἰβ. Ἱερ. N. M.- μὴ ψευσώμεθα, ἵνα τῆς Πα.

22. Πα. N. M.- παρασφάλλωμεν Ἰβ. Ἱερ.

τῷ βίῳ κακῶν ὑπερανσχόντες τῆς σωτηρίας ἡμῶν τῷ λιμένι ἐγκαθορμισθῶμεν, καὶ τῆς ἐπουρανίου δόξης καταξιωθῶμεν, χάριτι καὶ φιλανθρωπία Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ¹ Θεοῦ² ἡμῶν, ὃ πρέπει πᾶσα δόξα³, τιμὴ⁴ καὶ προσκύνησις ἅμα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τῇ ὁμοουσίῳ καὶ ζωαρχικῇ Τριάδι⁵, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν⁶.

1. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ' ε' 20.

2. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- καταξιωθῶμεν, ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ τῷ ἀληθινῷ Θεῷ Πα. Ω.

3. Β' ΠΕΤΡΟΥ' α' 17.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. Ν. Μ.- πᾶσα τιμὴ Πα.

5. 'Ιερ. Πα. Ν. Μ.- τῆς ὁμοουσίου καὶ ζωαρχικῆς Τριάδος 'Ιβ.

6. Α' Τιμόθ. α' 17.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΝΓ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

«Τῆς μανιχαϊκῆς ἀποσπάδος πρόρριζον τὴν βλάστην ἐκτέμνων¹»· ἐξηκολούθει, ὡς καὶ πρότερον², κεραυνοβολῶν ὁ Φώτιος τὴν ἐπτακέφαλον ταύτην ὕδραν, ὁσάκις ἄλλην ἤγειρε κεφαλὴν· διὸ καὶ πρὸς Νικηφόρον, τὸν καὶ Βέρζεριν, προσωμίλησε διαλέξεις³, ἴσως ἐπτά, κατὰ τὴν τοῦ Εὐθυμίου τοῦ Ζιγαδηνοῦ διαίρεσιν, ἧτοι α' Ἱστορικὴν ἀφήγησιν περὶ τῶν μανιχαίων⁴. β' «Περὶ τοῦ πονηροῦ, ὃν» πονηρὰν ἀρχὴν καὶ δημιουργὸν τῶν ἐγκοσμίων οὔτοι, τὰ τοῦ πονηροῦ πλάσματα· «πάνυ δυσσεβῶς ἀνεπλάσσαντο⁵»· γ' «Ὅτι οὐ δύο ἀρχαί, ἀλλ' εἷς δημιουργὸς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν μέσῳ⁶»· δ' «Ὅτι εἷς δημιουργὸς τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἧτοι τοῦ ἀνθρώπου⁷»· ε' «Περὶ τῆς Θεοτόκου⁸»· ς' «Ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ εἰσιν ἡ τε παλαιὰ νομοθεσία καὶ οἱ ἐν αὐτῇ λάμπαντες⁹»· ζ' «Ὅτι εἷς ὁ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας νομοθέτης, καὶ σύμφωνοι ἀλλήλαις εἰσιν, ἀλλ' οὐκ ἐναντίαι κατὰ τοὺς θεομάχους¹⁰»· Τῶν διαλέξεων τούτων ἀνεύρομεν τεμάχιά τινα, ἅπερ καὶ δημοσιεύομεν τῆς μὲν α' ἐν τῇ προκειμένῃ ΝΓ' ὁμιλίᾳ, τῆς δὲ β' ἐν τῇ ΝΔ', τῆς δὲ γ' ἐν τῇ ΝΕ', τῆς δὲ δ' ἐν τῇ ΝΣ', τῆς δὲ ε' ἐν τῇ ΝΖ', τῆς δὲ ς' ἐν τῇ ΝΗ' καὶ τῆς ζ' ἐν τῇ ΝΘ' κατατάξαντες.

Προσωμιλήθησαν δ' αἱ διακληροῦσαι ὁμιλίαι μετὰ τὴν κατὰ μανιχαίων τετραλογίαν¹¹, τὴν κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 860¹² ἐπανθήσασαν, πιθανώτατα δὲ κατὰ τὴν ἀγίαν καὶ μεγάλην τεσσαρακοσκὴν τοῦ μεθεπομένου 862 σωτηρίου ἔτους, καὶ δὴ ἡ μὲν α', ἡ ἱστορικὸν χαρακτῆρα ἔχουσα, τῇ παρσκευῇ τῆς α' ἐβδομάδος τῶν

1. ΦΩΤΙΟΥ. Διήγησις περὶ τῆς Μανιχαίων ἀναβλησιότησεως Δ' α' (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΡΒ' σ. 180).

2. ὁρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίαι ΜΓ' — ΜΣ'.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Διήγησις περὶ τῆς Μανιχαίων ἀναβλησιότησεως (αὐτ. σ. 177).

4. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΙΓΑΔΗΝΟΥ. *Παροπλία δογματική* (ἐν Τεργεβύστῳ 1710 φύλλ.) σελ. ρνε' ὅπ.

5. Αὐτ. σ. ρνς' ὅπ.

6. Αὐτ. σ. ρνζ'.

7. Αὐτ. σ. ρνη' ὅπ.

8. Αὐτ. σ. ρνθ'.

9. Αὐτ. σ. ρνθ' ὅπ.

10. Αὐτ. σ. ρξα'.

11. ὁρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίαι ΜΓ' — ΜΣ'.

12. ὁρα ἀνωτέρω Προδικήσεων τῆς ΜΓ' ὁμιλίας.

νηστειῶν, 6 μαρτίου, ἡ δὲ 6^η τῇ κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας, ἥτις ἦν τῇ 8^η μαρτίου, ὅτε κατὰ τῶν αἵρετικῶν ἀνάθεμα ἐξετοξεύετο, ἡ δὲ 7^η τῇ κυριακῇ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεσσαλονίκης, 15 μαρτίου, ἡ δὲ 8^η τῇ κυριακῇ τῆς σταυροπροσκυνήσεως, 22 μαρτίου, ἡ δὲ 9^η τῇ κυριακῇ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς κλίμακος, 29 μαρτίου, ἡ δὲ 10^η τῇ κυριακῇ τῆς ὁσίας Μαρίας, 5 ἀπριλίου, ἡ δὲ 11^η τῇ κυριακῇ τῶν Βατίων, 12 ἀπριλίου.

Τῆς δὲ παρούσης ὁμιλίας ἀντιγραφείσης ἐκ τῆς δογματικῆς πανοπλίας Εὐ. (σ. ρνε' ὅπ. ρνε' ὅπ.), παρεβλήθη ἡ μὲν § α' πρὸς § 6^η Μι. (σ. 16—7), ἡ δὲ § 6^η πρὸς § 7^η Μι. (σ. 17—20), ἡ δὲ § 7^η πρὸς § 8^η Μι. (σ. 21), ἡ δὲ § 8^η πρὸς § 9^η Μι. (σ. 21—4), ἡ δὲ § 9^η πρὸς § 10^η Μι. (σ. 24—5), ἡ δὲ § 10^η, 11^η, ἡ πρὸς § 12^η Μι. (σ. 25), ἡ δὲ § 12^η πρὸς § 13^η Μι. (25—29), ἡ δὲ § 13^η πρὸς § 14^η, 15^η Μι. (σ. 29—32), αἱ δὲ § 14^η—15^η πρὸς § 16^η Μι. (σ. 32) καὶ ἡ § 16^η πρὸς § 17^η Μι. (σ. 69).

Ἡ δ' ἐπιγραφὴ καὶ ταύτης καὶ τῶν ἐπομένων ἔξ ὁμιλιῶν κατὰ μανιχαίων ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῶν προηγούμενων ΜΙ', ΜΔ', ΜΕ' καὶ ΜΣ' ὁμιλιῶν.

ΝΙ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία πέμπτη¹.

ἀπορία καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων.

α'. Σαμόσατα πόλις ἐστὶ τῆς Συρίας, καθ' ἣς πάλαι τὸ μανιχαίων εἰσεκώμασε φρόνημα. Γυνὴ δέ τις ἐν ταύτῃ, Καλλινίκη τοῦνομα, τὸν βόρβορον τῆς μανιχαϊκῆς αἵρέσεως ὄλον ἐκπιοῦσα δύο τέκτει παῖδας, Παῦλον καὶ Ἰωάννην. Οὗτοι τὴν μητέρα ζηλώσαντες ἄκρατον τῆς ἀποστασίας ταύτης τὸν ἰὸν εἰσεδέξαντο. Θεασάμενοι δὲ τούτους οἱ συναποστᾶται, διαφέροντας ἐπὶ τῇ δυσσεβείᾳ καὶ δραστηρίους, κήρυκας προβάλλονται καὶ μυσταγωγούς. Οὗτοι δὲ καὶ ἄλλα προσεπινόησαντες ἄτοπα καὶ μικρὰ καὶ ὀλέθρια δόγματα τὴν τῶν παυλικιάνων ἄρεσιν

1. ὅρα ἄνωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΜΣ'.

συνεστήσαντο, μοῖραν μὲν τῆς μανιχαίων μανίας οὖσαν, τισὶ δὲ προσθήκαις συναυξηθεῖσαν. Ἀπὸ τούτων δὲ τῶν δύο, Παύλου καὶ Ἰωάννου, τοῖς μαθηταῖς αὐτῶν ἡ προσωνομία τῶν παυλικιάνων ἐπετέθη, συντεθείσα βρβαρικώτερον, καὶ ἀντὶ τοῦ Παυλοῖωάνναι Παυλικιάνοι κατονομάζονται.

β'. Χρόνου δὲ διαρρύντος, ἕτερον ἑαυτοῖς τὸ τῆς ἀποστασίας συνέδριον χειροτονοῦσι διδάσκαλον, ὃς Κωνσταντῖνος ὀνομαζόμενος εἰς Σιλουανὸν ἑαυτὸν μετωνόμασε, καί γε τοῦτον πολλῶ τῶν Καλλινίκης παίδων οἱ τῆς ἀποστασίας ὑπασπισταὶ ἐπίπροσθεν ἄγουσιν. Οὗτος δὴ οὗτος, ὁ δεινότατος κακουργῆσαι τὰ ἀτόλμητα, τὰ μὲν αἰρετικά φρονήματα γραφῇ παραδοῦναι οὐκ ἐτόλμησεν, ἔθει δὲ καὶ συνεχεῖ διδασκαλίᾳ κατασφαλισάμενος τοῖς μυσταγωγηθεῖσι κατέχειν ἀπαράτρωτα τὰ τῆς ἀσεθείας παρακατατίθῃσιν ὄργια. Τὸ μέντοι εὐαγγέλιον καὶ τὸν ἀπόστολον, ὃ καὶ τὸ θεῖον περιπτύσσεται καὶ τιμᾷ τῶν χριστιανῶν σύνταγμα, ἐγγράφως τούτοις παρέθετο, τοῖς ῥήμασι μὲν καὶ ὀνόμασιν οὐδὲν μέγα παραλλάττων, οὐδὲ¹ κατακιβδηλεύων τοῦ λόγου τὸ σχῆμα, καθάπερ (Ὀυαλεντίνος² καὶ ἕτεροι, ὅλον δὲ τὸν νοῦν τῆς εὐσεθείας διαστρέφων, καὶ καταθραύων, καὶ πάντα ποιῶν, καὶ περιέλκων πρὸς τὸ τῆς ἀποστασίας αὐτοῦ³ φρόνημα. Καὶ τὰ μὲν ῥήματα, ὡς εἴρηται, δίδωσι κατέχειν τοῦ τε θεοῦ εὐαγγελίου καὶ τοῦ ἀποστόλου, μήτε προσθήκαις, μήτε ὑφαιρέσεσιν ἀναίδην⁴ λυμαινόμενος· προσάπτει δὲ τούτοις, καὶ ὑποβάλλει νοήματα, οἷς ἀρμόζει μὲν οὐδὲν τῶν ἱερῶν ῥημάτων, οὐδεμία δὲ τούτοις ἀκολουθία ἐνορᾶται, μάχεται δὲ πρὸς ἄλληλα, καὶ ἀντικαθίσταται. Ταῦτα γοῦν παρακαταθέμενος μηδὲν ἕτερον αὐτοῖς⁵ ἀναγινώσκειν παρά τε τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸν ἀπόστολον ὁόγμα τίθησιν. Ἄλλ' ὁ μὲν μετὰ χρόνον ἀπεφθάρη τὴν ψυχὴν πλέον τοῦ σώματος.

γ'. Μετὰ δὲ τὸν Σιλουανόν, Συμεὼν αὐτῶν τοῦ δυσσεβοῦς διδασκαλείου προίσταται, Τίτον⁶ καὶ αὐτὸς ἑαυτὸν μετονομασάμενος, ἐξῆς δὲ ἀρμένιος⁶, Γενέσιος τοῦνομα, μετακληθεὶς εἰς Τιμόθεον, καὶ τέταρτος Ἰωσήφ, ὁ εἰς Ἐπαφρόδιτον μεταβεβλημένος, εἶτα Ζαχαρίας, ὃν οὐκ ἐλαχίστη μοῖρα τῆς αἵρέσεως μισθωτόν τε

1. Μι. (κ. κατ.).- οὐ δὲ Εὐ. (κ. κατ.).

2. ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΤΟΥ ΛΟΥΓΓΔΟΥΝΩΝ. "Ελεγχος ψευδοτήμου γνώσεως (ὄρα Migne, Patrologia graeca. Τόμ. Ζ' σ. 435 κ. ἐ.).- ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΕΙΑΣ. Κατὰ αἱρέσεων (ἐν Βασιλείᾳ 1544. φύλλ.) σ. 88.

3. καὶ ἡμῶς γε.- αὐτοῦ Μι. Εὐ.

4. Μι.- αὐτῶν Εὐ.

5. Μι. (κ. κατ.).- Τίτον Εὐ. (κ. κατ.).

6. Μι.- Ἀρμένιος Εὐ.

ἡγεῖται καὶ τῆς διδασκαλικῆς αὐτῶν¹ προεδρίας ἀνάξιον· ἔκτος αὐτοῖς ἐπιγίνεται Βαάνης ὁ ῥυπαρὸς, ἐφ' οἷς ἑβδόμον καὶ τελευταῖον κακὸν Σέργιος ἀναφύεται. εἰς Τυχικὸν δὲ καὶ οὗτος ἑαυτὸν μετεκάλεσεν. Ἀλλ' οἱ μὲν τῆς ἀποστασίας αὐτῶν διδάσκαλοι, ἀφ' οὗ τῆς Παύλου καὶ Ἰωάννου μετωνυμίας ἔλκε τοῦ ἀποστατικὸν τοῦτο καὶ μισόχριστον σύνταγμα, μέχρι τοῦ καθ' ἡμᾶς ἔχοντος χρόνου ἐπὶ τοσοῦτον προήχθησαν. Ἰκεῖνο δὲ δεῖ γινώσκειν, ὡς οἱ νῦν τῆς ἀποστάσεως ταύτης παῖδες, ἐπειδὴν αὐτοὺς τις ἀπαιτοίη τοὺς ἐξάρχους τῆς τοιαύτης ἀποπέμπεσθαι βδελυρίας, Μάνεντα μὲν καὶ Παῦλον καὶ Ἰωάννην καὶ τινὰς ἄλλους προθύμως ἀναθεματίζουσι, Κωνσταντῖνον δέ, ὃν καὶ Σιλουανὸν καλοῦσι, καὶ Συμεῶνα τὸν Τίτον καὶ Γενέσιον τὸν Τιμόθεον καὶ Ἰωσήφ τὸν Ἐπαφροδίτον καὶ τὸν ῥυπαρὸν Βαάνην καὶ Σέργιον τὸν Τυχικὸν οὐδαμῶς ἀναθεματίσαι καταδέχονται, ἀλλ' οἷα δὴ Χριστοῦ ἀποστόλους καὶ τῆς εὐσεβείας διδασκάλους ἀσπάζονται τε καὶ ἀποδέχονται. Οὐ πάντες δὲ οὐδὲ τοὺς εἰρημένους πάντας ὁμοίως περιέπουσιν, ἀλλὰ τοὺς μὲν μέχρι Βαάνους² καὶ Σέργιου καταγομένους ἐξ Ἰσοῦ θειάζουσιν, ἐκεῖθεν δὲ ῥαγέντες εἰς ἀντιπάλους δύο μερίδας, οἱ μὲν τὸν Βαάνην, οἱ δὲ Θεοποιοῦσι τὸν Σέργιον, ἐπὶ τοσοῦτον τὴν κατ' ἀλλήλων ἔριν καὶ στάσιν κρατύνοντες, ὡς καὶ μέχρι σφαγῆς αὐτοῖς προχωρεῖν τὸ φιλόνηκον.

δ'. Ἐξ δὲ αὐτῶν³ ἀνομολογοῦσιν ἐκκλησίας, ὧν τὴν μὲν Μακεδονίαν καλοῦσιν, Ἀρχαίαν δὲ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην τὴν Φιλιππησίων, ἐφ' οἷς τὴν Λαοδικέων καὶ πέμπτην τὴν Ἐφεσίων⁴, τελευταίαν δὲ τὴν Κολοσσαίων⁵. Ἀλλὰ τὰ μὲν ὀνόματά ἐστι χωρῶν καὶ πόλεων⁶, ὧν καὶ ἡ παλαιὰ τὴν γινῶσιν εἶχεν ἱστορία, καὶ ὁ Θεὸς ἐμνημόνευσεν Παῦλος. Οἱ δὲ μηδὲν ἄδολον μηδ' ἀκαπήλευτον φιλονεικοῦντες καταλιπεῖν, μηδ' ὅσα ὄψει διελέγχεται, μηδὲ ταῦτα δυσωπούμενοι Μακεδονίαν μὲν ὀνομάζουσι πολίχνιον⁷ τι⁸ Κολωνείας, καλούμενον Κίβωσαν⁹, ἐν ᾗ Κωνσταντῖνος ὁ Σιλουανὸς τὴν ἀποστασίαν ἐδίδασκε· κώμη δὲ Σαμοσάτων ἐστὶν ἡ Μάναλις⁹, ἣτις τῆς Γενεσίου τοῦ καὶ Τιμοθέου διδασκαλίας ἐχρημάτισεν ἐργαστήριον· ταύτη δὲ τὴν Ἀρχαίαν ἐπιφημίζουσιν· ὅσοι δὲ Ἰωσήφ τοῦ Ἐπαφροδίτου

1. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτῶν Μι. - αὐτὸν Εὐ.

2. Μι. - Βαάνου Εὐ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτῶν Εὐ. Μι.

4. καθ' ἡμᾶς γε. - πέμπτην τῶν Ἐφεσίων Μι. - πέμπτην τὴν τῶν Ἐφεσίων Εὐ.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - τὴν τῶν Κολοσσαίων Εὐ. Μι.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - ὀνόματά ἐστι πόλεων ἐν ἂπ. Χ.

7. Μι. - πολίχνιον Εὐ.

8. Μι. - Κίβωσαν Εὐ.

9. ὅρα καὶ ΙΩΣΗΠΟΥ. Ἰουδαϊκὴ ἀρχαιολογία Ζ' 1, 3.

καὶ Ζαχαρίου, τοῦ μισθοτοῦ, κατ' αὐτούς, ποιμένος, μαθηταὶ ἐγρημάτιζαν, τοῦ-
τοις τὴν φιλιππησίων¹ ἐπιγράφουσι· τοῖς δὲ ἐν Ἀργαῶ² τῇ πολίχνῃ³ τὴν Λαο-
δικέων ἐπικηρύττουσι, καὶ τοὺς ἐν Μοφουεστίᾳ εἰς τὴν Ἑρεσίων μεταπλάττουσιν,
ὥσπερ καὶ τοὺς λεγομένους Κυνοχωρίτας εἰς τὴν Κολοσσαέων⁴ ἀναφέρουσι. Τού-
των δὲ τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὸ σύστημα καὶ τὴν διδασκαλίαν Σεργίῳ τῷ
καὶ Τυχικῷ ἀνατιθέασιν. Ἄλλ' οἱ μὲν διδάσκαλοι καὶ αἱ λεγόμεναι αὐτῶν ἐκκλη-
σίαι ἐν τούτοις, οὐκ ἐκ μιᾶς δὲ τινος πλάνης, ἀλλ' ἐκ πολλῶν καὶ ποικίλων
τὸ πολὺπλοκον τοῦτο τῆς αἱρέσεως συνέστηκε φρόνημα.

ε'. Δύο μὲν ἀρχὰς ὁμολογοῦσιν, ὡς οἱ μανιχαῖοι· φασὶ δὲ ἕτερον μὲν εἶναι
Θεόν, τὸν ἐπουράνιον Πατέρα, ὃν καὶ τῆς τοῦδε τοῦ παντός ἐξουσίας ὑπερορί-
ζουσι, τοῦ μέλλοντος μόνον τὸ κράτος αὐτῷ ἐγχειρίζοντες, ἕτερον δὲ τὸν δημιουρ-
γὸν τοῦ κόσμου, ὃ καὶ τὸ κῦρος τοῦ παρόντος αἰῶνος χαρίζονται. Καὶ τοὺς μὲν
ἀληθῶς ὄντας χριστιανούς ῥωμαίους οἱ τρισαλιτῆριοι ὀνομάζουσιν, ἑαυτοῖς δὲ τὴν
κλησίαν, ἧς ἀλλότριοι παντελῶς καθεστήκασι, τῶν χριστιανῶν περιάπτουσι. Λέγουσι
δὲ Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, λέξεις μὲν εὐσεβεῖς, ὑποβάλλουσι δὲ
ταύταις τὴν ἐσχάτην ἀσέβειαν· οὐ γάρ, ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ
ἐκκλησία, οὕτω καὶ οὗτοι φρονοῦντες λέγουσιν, ἀλλὰ τὰς λέξεις ἐκείθεν ἀποσπα-
ράζαντες δυσσεβεστέαις ἐννοίαις ταύτας ἐπιφημίζουσι, καὶ φασὶ προθύμως, ὡς
« Ἀνάθεμα εἴησαν, ὅσοι μὴ πιστεύουσιν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα, »
Πατέρα, οὐ τὸν παντοκράτορα καὶ ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάν-
των καὶ ἀοράτων, ἀνακηρύττοντες, ἀλλὰ πατέρα φάμενοι τὸν ἐπουράνιον εὐθὺς
ἐπισυνάπτουσιν, ὃ καὶ τὴν κυριότητα καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ οὐρανοῦ τε καὶ τῶν
ἐν αὐτῷ οὐδαμῇ⁵ οὐδαμῶς ἐπιτρέπουσι. Τινὲς δὲ τοῦ μὲν οὐρανοῦ τὴν ἐπιστάσιν
αὐτῷ ἐγχειρίζουσι, τῶν δὲ ἐμπεριεχομένων οὐκέτι⁶. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον αὐτῶν
τῆς δυσσεβείας τοιοῦτον.

ς'. Βλασφημοῦντες δὲ τὴν ὑπεραγίαν δέσποιναν ἡμῶν Θεοτόκον, ἃ μήτε γρα-
φῇ, μήτε ἀκοῇ θεμιτὸν παραδοῦναι, οὐ πεφρίκασιν οἱ τρισαλιτῆριοι λέγειν· « Πι-
στεύομεν εἰς τὴν παναγίαν Θεοτόκον, εἰς ἣν εἰσῆλθε, καὶ ἐξῆλθεν ὁ κύριος. »
Καὶ τοῖς ῥήμασι τούτοις τὴν ἄνω ὑποβάλλονται Ἱερουσαλήμ, καὶ φασιν⁷ εἰς

1. καθ' ἡμᾶς γε.- τὴν τῶν Φιλιππησίων Εὐ. Μι.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἀργαῖ Εὐ. Μι.

3. Μι.- πολίχνη Εὐ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- τὴν τῶν Κολοσσαέων Εὐ. Μι.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐδαμῇ Εὐ. Μι.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐκ ἔτι Εὐ. Μι.

7. Μι.- φασι Εὐ.

αὐτὴν πρόδρομον ὑπὲρ ἡμῶν εἰσελθεῖν τὸν Χριστόν, ὡς καὶ ὁ Θεὸς ἀπόστολος ἔφη¹. Ἔσθ' ὅτε δὲ συναλυνόμενοι διομολογεῖν ἐκ τῆς παρθένου προελθεῖν τὸν Χριστόν, ἐπειδὴν ἔλωσιν συναναγκασθῶσιν, ἀνωθεν μὲν τὸ σῶμα συγκατενεγκεῖν αὐτὸν τερατολογοῦσι, δι' αὐτῆς δέ, ὡς διὰ σωλῆνος, διεληλυθέναι, καὶ ταύτην τὴν ἄσπιλον καὶ καθαρὰν παρθένον μετὰ τὸν σωτήριον τόκον ἐτέρους υἱοὺς ἐκ τοῦ Ἰωσήφ παιδοποιῆσαι.

ζ'. Ὡσαύτως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μυρίαις ὕβρεσι πλύνοντες ἀποδέχεσθαί φασι, σῶμα καὶ αἷμα τερατολογοῦντες τὰ δεσποτικὰ ῥήματα, ἃ καὶ φασι μεταδιδόντα τοῖς ἀποστόλοις εἰπεῖν, «*Λάβετε, φάγετε², καὶ πίετε³,*» ἀλλ' οὐκ ἄρτον ποθὲν ἢ οἶνον προσαγαγόντα.

η'. Καὶ τὸν ζωοποιὸν δὲ σταυρὸν δυσφημοῦντες φασὶν αὐτὸν προσκυνεῖν, καὶ ἀποδέχεσθαι, σταυρὸν οἱ πλάνοι καὶ γόητες αὐτὸν ἀναπλάττοντες τὸν Χριστόν· καὶ γὰρ αὐτός, φασὶν⁴, εἰς σταυροῦ σχῆμα τὰς χεῖρας ἐξήπλωσε· τὸν ἀληθῶς δὲ σταυρὸν, ἅτε δὴ ξύλον, φασί, καὶ κακούργων ὄργανον, καὶ ὑπὸ ἀρὰν κείμενον, οὐ δεῖ προσκυνεῖν, καὶ ἀσπάζεσθαι.

θ'. Ἀλλὰ γὰρ καὶ τοὺς⁵ ἱεροὺς προφήτας καὶ πᾶσαν τὴν παλαιὰν γραφὴν καὶ τοὺς ἄλλους ἀποστρέφονται ἀγίους, ληστὰς αὐτοὺς καὶ κλέπτας ἀποκαλοῦντες, μάλιστα δὲ τῶν ἀποστόλων τὸν κορυφαῖον Πέτρον δυσφημοῦσιν, ὅτι γέγονεν ἔξαρκος τῆς εἰς τὸν διδάσκαλον καὶ Χριστόν πίστεως, καίτοιγε τοῦ διδασκάλου αὐτῶν Μάνεντος διαπρυσίως αὐτοῖς ἐμβοῶντος, καὶ λέγοντος, ὡς «*Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ἄσπλαγχνος, ὡς ὁ Χριστός, ὁ εἰπὼν⁶, "Ὅστις με ἀρνήσεται⁷ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν καὶ ἐγώ⁸. ἀλλ' ἐγὼ λέγω τὸν ἀρνησάμενόν με μετὰ χαρᾶς προσδέχομαι, καὶ τὴν ἄρνησιν αὐτοῦ καὶ τὸ ψεῦδος ὡς φυλακὴν καὶ συντήρησιν τῆς ἐμῆς ὁμολογίας ἡγήσομαι.*» Ἀλλ' οὖν οὕτως ἔχοντες, καὶ μυριάκις τὴν ἐαυτῶν ἐξαρκούμενοι πίστιν αὐτοὶ τὸν πρὸς βραχύ τι, τοσούτων φόβων περιεστηκότων, ἀνθρώπινόν τι παθόντα, Πέτρον, καὶ πρὸς ἄρνησιν ὑπολισθῆσαντα, ἀπόβλητον παντελῶς καὶ ἀποτρέπαιον τίθενται, οὐ δι' ὃ προφασίζονται, ἀλλ' ὃ σιγῶς,

1. Ἰερ. 23.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΣ' 26.

3. Αὐτ. 27.

4. Μι.- φασιν Εὐ.

5. Μι.- Ἀλλὰ καὶ γὰρ τοὺς Εὐ.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Ι' 33.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅστις με ἀρνήσεται Εὐ.- ὅστις με ἀρνήσεται Μι.- ὅστις δ' ἂν ἀρνήσεται με ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

8. Μι.- καὶ ἐγώ Εὐ.

καὶ ἀποκρύπτονται· διότι περὶ τῆς ἀποστασίας αὐτῶν προανέκηρυξε, λέγων¹, Σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἄμωμοι² αὐτῷ εὐρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν σωτηρίαν ἡγείσθε, καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν.. Παῦλος κατὰ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ³ σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν.. καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ⁴, λαλῶν⁵ ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἁμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὥς καὶ τὰς λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν⁶ ἀπώλειαν. Τὰ γὰρ τοῦ κορυφαίου ταῦτα λόγια ἀντικρυς⁷ τὴν αὐτῶν προανακηρύττει τόλμαν τε καὶ δυσσέβειαν, οἱ αὐτὰ τε τὰ κυριακὰ λόγια καὶ τὰ ἀποστολικὰ καὶ τὰς ἄλλας γραφάς, φημί δὴ τὰς τε πράξεις τῶν ἀποστόλων καὶ τὰς καθολικὰς λεγομένας (πλὴν τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν κορυφαῖον· ἐκείνας γὰρ οὐδὲ τοῖς ῥήμασι παραδέχονται), στρεβλοῦσιν, ὥς εἴρηται, καὶ διαστρέφουσι πρὸς τὴν ἰδίαν ἀπώλειαν. Καὶ τὰς πράξεις δὲ τῶν ἀποστόλων καὶ τὰς καθολικὰς οὐ πάντες αὐτῶν συναρμόζουσι τοῖς ἄλλοις, εἰσὶ δέ, οἱ καὶ συντάττουσιν. Ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν προφητῶν καὶ τῆς παλαιᾶς διαθήκης καὶ τῶν κατ' αὐτὴν λοιπῶν ἀγίων διαλαμπάντων καὶ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων οὕτω μεμήνασι⁸.

ί'. Καθολικὴν δὲ ἐκκλησίαν τὰ ἑαυτῶν καλοῦσι συνέδρια, ἡνίκα μάλιστα πρὸς τοὺς εὐσεβεῖς λόγους καὶ συζητήσεις κινουσι· καθ' ἑαυτοὺς γὰρ προσευχὰς καλοῦσιν αὐτῶν⁹ τὰ συνέδρια.

ια'. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ σωτήριον διαπτύοντες βάπτισμα ὑποπλάττονται παραδέχεσθαι αὐτό, τὰ τοῦ εὐαγγελίου ῥήματα βάπτισμα νοοῦντες· καὶ γὰρ φασιν, Ὁ κύριος ἔφη, Ἐγὼ εἰμι τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν¹⁰. Πλὴν ἐπειδὴν σφοδρότερον τινὶ σωματικῷ νοσήματι περιπέσῃ, καὶ τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρόν, τὸν ἐκ τοῦ ξύλου πεποιημένον, ἑαυτοῖς ἐπιτιθέασιν, ἔπειτα τυγχάνοντες τῆς ἰάσεως διαθλῶσι τοῦτον, ἢ συμπατοῦσι, καὶ ἀπορρίπτουσιν. Ἀλλὰ καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν ὑπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας πρεσβυτέρων πολλάκις τῷ σωτηρίῳ ἀξιοῦσι φωτισθῆναι βαπτίσματι.

1. Β' ΠΕΤΡΟΥ γ' 14 — 16.

2. Εὐ. Μι.— ἀμώμητοι Β' ΠΕΤΡΟΥ γ' 14.

3. Εὐ. Μι.— τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν Β' ΠΕΤΡΟΥ γ' 15.

4. καθ' ἡμᾶς γε.— αὐτοῦ Εὐ. Μι.

5. Εὐ. Μι.— ἐπιστολαῖς λαλῶν Β' ΠΕΤΡΟΥ γ' 16.

6. καθ' ἡμᾶς γε.— αὐτῶν Εὐ. Μι.

7. Εὐ.— ἀντικρὺς Μι.

8. καθ' ἡμᾶς γε.— μεμήνασι Εὐ.— μεμήνασιν Μι.

9. Μι.— αὐτῶν Εὐ.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ Δ' 10, 11.

λυσιτελεῖν λέγοντες τῷ¹ σώματι τὸν τε σταυρὸν καὶ τὸ βάπτισμα, οἱ πάσης ὠφελείας λογοποιῶντες ἀνάξια², μὴ μέντοιγε διαβαίνειν τὴν τούτων ἐνέργειαν εἰς ψυχῆς κάθαρσιν, ἢ τινὰ ἄλλην ταύτης³ ὠφέλειαν. Πολλοὶ δὲ αὐτῶν καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ τιμίου σώματος καὶ αἵματος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν μεταλαμβάνουσι πρὸς ἐξαπάτην τῶν ἀπλουστέρων. Ἐπὶ δὲ τοῖς εἰρημένοις, οὐδὲ τοὺς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας πρεσβυτέρους, οὐδὲ τοὺς λοιποὺς ἱερεῖς ἀποδέχονται· διότι, φασί, τὸ κατὰ Χριστοῦ συνέδριον⁴ οἱ ἱερεῖς καὶ πρεσβύτεροι⁵ τοῦ λαοῦ συνεστήσαντο. Τοὺς μέντοι παρ' αὐτοῖς ἱερέων τάξιν ἐπέχοντας οὐχ ἱερεῖς, ἀλλὰ συνεκδήμους καὶ νοταρίους ἐπονομάζουσιν. Οὗτοι δὲ οὔτε σχήματι, οὔτε διαίτη, οὔτε τινὶ ἄλλῳ τρόπῳ, βίον σεμνότερον χαρακτηρίζοντι⁶, τὸ διάφορον αὐτῶν πρὸς τὸ πλῆθος ἐπιδείκνυνται. Τὸ δὲ παρ' ἡμῖν εὐαγγέλιον οὐκ ἐπιδιστάξουσι προσκυνεῖν, οὐ μὴν ἐνθα τοῦ τιμίου σταυροῦ ὁ τύπος ἐγκεχάρακται, ἀλλ' ἐν τῷ λοιπῷ τοῦ βιβλίου μέρει, ἐν ᾧ τὸ ἀπεικόνισμα τοῦ σταυροῦ μὴ διαστημαίνεται. Φασὶ δὲ τὸ βιβλίον προσκυνεῖν, ὡς τοὺς δεσποτικὸς περιέχον λόγους. Ἀλλ' ὅσα μὲν εἰς δογματικῶν ἀνήκει λόγον, οὕτως εἰς δυνάμει καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ πρὸς ἑαυτοὺς παντελῶς ἀσύμφωνοι.

ιβ'. Ἡ δὲ πολιτεία τούτων γέμει μὲν ἀκολασίας, γέμει δὲ μiasmῶν ἀρρήτων καὶ ῥυπασμάτων ἀνεπινοήτων· χρωῶνται μὲν γὰρ μίξεσιν ἐκατέρως φύσεως, πρὸς ἅπασαν ἀρρητουργίαν ἀνευθυριάστως ἔχοντες· πλὴν ἐνίοις αὐτῶν φασιν εἰς τὴν⁷ πρὸς τὰς γεννησαμένας ἀποκλίνειν συνάφειαν. Μείθῃ δὲ καὶ ἀσωτεία τὸν βίον ὅλον ἐκδοτον ἔχουσι, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἡθῶν διαφθοράν⁸ περιέπουσιν.

ιγ'. Ὁ δὲ περὶ τοῦ ἀτυχοῦς τούτου Τυχικοῦ παρῆκεν ὁ λόγος, τοῦτο προσθήσω νῦν. Οὗτος γὰρ ἐκεῖνον ἑαυτὸν ἑτερατολόγει εἶναι τὸν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ ἀποστόλου φερόμενόν τε καὶ πολλὰ τοῦ μνήμης ἐπαινουμένης ἀξιούμενον⁹, κήρυκά τε παρὰ τοῦ Παύλου πρὸς αὐτοὺς ἀπεστάλθαι¹⁰, καὶ ἃ διαγγέλλει, καὶ λέγει, μὴ τῆς ἑαυτοῦ σοφίας εἶναι, τοῦ δὲ διδάξαντος, καὶ ἀπεσταλκότητος Παύλου παραγγέλλματα, καίτοι ἐπτακοσίων¹⁰ ἐτῶν μεταγενέστερος Παύλου καὶ Τυχικοῦ γεγονώς.

1. καθ' ἡμᾶς γε.- λυσιτελεῖν τῷ Εὐ. Μι.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀνάξιοι Εὐ. Μι.

3. Μι.- ταύτην Εὐ.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Κ' 59.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- χαρακτηρίζοντα Εὐ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- φασὶ τὴν Εὐ.

7. Μι.- διαφορῶν Εὐ.

8. Ἐφεσ. Γ' 21, 22.- Κο.λοσσ. Δ' 7, 8.- Πράξεων Κ' 4.

9. Β' Τιμόθ. δ' 12.- Τίτ. Ι' 12.

10. Μι.- πεντακοσίων Εὐ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΝΔ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἡ προηγουμένη ἱστορικὴ περὶ μανιχαίων ὁμιλία¹ ἐστὶ λίαν συντομωτέρα τοῦ προγενεστέρου ἱστορικοῦ τοῦ Φωτίου περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος². διότι λείπουσιν ἐξ αὐτῆς ὁλόκληροι οἱ § ιγ'—κ, κβ—κγ', ἐν οἷς ὁ Φώτιος μνεῖται ποιεῖται τῶν πηγῶν, ἀφ' ὧν ἠρύσθη, εἶτα δ' ἐξακολουθεῖ, ἀφηγούμενος τὰ κατὰ τοὺς πάλαι μανιχαίους, μεταβαίνει εἰς τοὺς παυλικιάνους, συγκρίνει τούτους πρὸς ἐκείνους, περιγράφει τὰ τοῦ σχίσματος μεταξὺ Βαάνους καὶ Σεργίου, ἀφικνεῖται μέχρι τοῦ Χρυσοχέρους, καὶ ἐκτίθησι τοὺς ἀγῶνας τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐκκλησίας κατὰ τῆς ἐπικινδύνου ταύτης αἰρέσεως³.

Αἰτία δὲ τῆς συντομεύσεως ταύτης λογίζεται τὸ μὲν ἢ μὴ ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Φωτίου, καθόσον μάλιστα ἢ αἵρεσις ἥδη σχεδὸν τέλεον ἐξέπνευσε, τὸ δὲ ἢ παρ' Εὐθυμίου ἔτι περικοπὴ αὐτῶν. «Χρὴ δὲ γινώσκειν, ὡς ὁ ἐπιεξάμενος ἐγὼ τὰ.. ἥδη ῥηθέντα (ἦτοι τὰ ἱστορικά).. κεφάλαια, τὰ μὲν καθ' ὅλοκληρίαν τέθεικα, τὰ δὲ κατ' ἐπιτομήν, τὸ μῆκος ἐκκλίνας⁴.» Ὅπως δὲ ποτε τὸ ζήτημα τοῦτο ἤθελε κάλλιον διαλευκανθῆ, ἐὰν γένηται μελέτη ἀκριβεστέρα τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις σωζομένων κωδίκων, τῶν περιεχόντων τοὺς περὶ μανιχαίων λόγους τοῦ Φωτίου, ἐν οἷς ἐρευνητέα καὶ ἡ τύχη τοῦ ἐξῆς χειρογράφου⁵. «Extrait des homélies de Photius, adressées à Nicéphore etc. MS. du XVe siècle in 4°.»

Εἰ δέ, ὡς διατείνονται⁶, εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Φώτιος, γράφων τοὺς λόγους τούτους, Γεώργιον τὸν ἀμαρτωλόν⁷, ἐχρησίμευσε πάλιν ὡς πρότυπον εἰς Πέτρον

1. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΝΓ'.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Διήγησις περὶ τῆς Μανιχαίων ἀναβλαστῆσεως (ὅρα MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. PB' σ. 16—84).

3. Αὐτ. σ. 32—84.

4. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΙΓΑΔΗΝΟΥ. *Παροπλία δογματική* (ἐν Τεργεβύστῳ 1710 φύλλ.) σελ. ρνς' ὅπ.

5. *Catalogue de la bibliothèque de feu Minoïde Mynas* (ἐν Παρισίοις 1860. 8^{ον}) ἀρ. 511.

6. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. I' σ. 151 κ. ἐ.

7. GEORGH HAMARTOLI. *Chronicon*, ἐκδ. E. de Murali. ἐν Πεκτροπόλει 1859. 8^{ον}.

τὸν σικελιώτην, οὕτινος ἡ « Ἱστορία χρειώδης αἰρέσεως τῶν μανιχαίων τῶν καὶ παυλικιανῶν λεγομένων ¹ » ἐγράφη οὐχὶ πρὸ τοῦ 871 μ. Χ. ἔτους ², ἐν ᾧ, ὡς ἀπεδείξαμεν, καὶ αἱ προηγηθεῖσαι τέσσαρες ³ καὶ αἱ μετ' ἐκείνας ἐπτὰ ⁴ ὁμιλίας τοῦ Φωτίου πρὸ δεκαετίας ἐξεφωνήθησαν ἐπὶ παρουσίᾳ πιθανῶς καὶ Πέτρου τοῦ σικελιώτου, ἐκεῖθεν ἀρυσθέντος τὸ ἴδιον αὐτοῦ πόνημα.

Καὶ τῆς μὲν προκειμένης ὁμιλίας, ἀπαγγελλείσης τῇ 8^ῃ μαρτίου 862 μ. Χ. ⁵ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ΜΓ' ὁμιλίας, τὰ δ' ἀποσπάσματα ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Μι. (σ. 180—185), παραβληθέντα πρὸς Ἀ. (φ. 1 κ. ἐ.) καὶ Οὐ. (Τόμ. Β' σ. 110 κ. ἐ.).

ΝΔ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία ἕκτη.

ὑποβαίνει καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων.

α'. Ἀρχὴ δὲ ἡμῖν τῆς κατὰ τῶν ἀντιπάλων παρατάξεως, αὐτὰ τὰ δεσποτικὰ ἔργα καὶ ῥήματα· οὔτε γὰρ ἡμῖν ἀλλοτρίον στρατηγεῖσθαι βέλτιον, οὔτε τοῖς πολέμοις βάλλειν εὐστοχώτερον, ἀλλ' οὐδὲ ἐκείνους πίπτειν φοβερώτερον ἢ ἀθλιώτερον. "Ὁρα γοῦν, ὅπως ἐξ αὐτῆς συμβολῆς ὁ βασιλεὺς τῶν ὅλων" καὶ σωτὴρ ἡμῶν καὶ στρατηγὸς τὸν χάριτα τῶν ἐχθρῶν ⁷ ἐξ αὐτῶν κρηπίδων ἀνασπᾷ, καὶ καταστρέφει, καὶ συγγεῖ τὸ φρόνημα, καὶ διασχεδάζει τὸ θράσος τῶν ἀποστατῶν· τί βουλεύων, καὶ τίνα τέχνην κινῶν; οὐδὲν μεμηχανημένος ⁸, οὐδὲ δι' ἀγώνων

1. ὅρα MIGNÉ, αὐτ. Τόμ. ΡΔ' σ. 1239.

2. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 148.

3. ὅρα ἀνωτέρω Προδιόκησιν τῆς ΜΓ' ὁμιλίας.

4. ὅρα αὐτ. ΝΓ'.

5. Αὐτόθι.

6. Ἀποκαλύψεως ΙΖ' 14.

7. ΛΟΥΚΑ ΙΘ' 43.

8. καθ' ἡμᾶς γε.— μεμηχανημένον ἐν ᾧ. Χ.

καὶ καμάτων προΐων¹, ἀλλ' ἅμα τε φωνὴν ἀφίησι μόνον, καὶ πάντα τὰ τῶν πολεμίων ἡφάνισται. Πᾶσα, γὰρ φησι², βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς ἐριμύται, καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς οὐ σταθίσηται³. Ὅρᾳ, ὅπως ὁ φοβόγγος ἠχήσας μόνον τῆς σάλπιγγος⁴ τῆς βασιλικῆς τὸ χαράκωμα τῶν ἐχθρῶν διέφθειρέ τε καὶ ἐξερήμωσε· καὶ τί λέγω χαράκωμα; ἀλλὰ καὶ τὴν πόλιν, καὶ αὐτὸ τῆς ἀποστασίας, ὅπερ ταῖς αὐτῶν δυσσεβεστάταις καὶ πεπλανημέναις ἐπινοίαις ἀνεπλάσαντό τε καὶ ὠχύρουν, βασιλείον. Εἰ γὰρ βασιλεία μεριζομένη ἐφ' ἑαυτῆς οὐχ ὑφίσταται, ἀλλ' αὐτὴ περὶ αὐτὴν θᾶττον τε καταρρεῖ, καὶ ἀφανίζεται, ἢ δὲ δημιουργὸς⁵ τῶν ὅλων ἀρχὴ καὶ βασιλεία δι' αἰῶνος μένει, ὡς ἂν οὐδ' αὐτὸ τὸ τῆς ἀποστασίας ἀποθρασυνθείη ἐξαρνήσασθαι — οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μέχρι νῦν ὁ πάντα νεωτερίζων χρόνος οὐδένα παρέδειξεν εἰς τοιαύτην λύσαν ἐκλυσσέσαντα — εἰ οὖν ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἀρχή, ὡς πᾶσιν ἐπίδηλον, κρείττων πάσης διαλύσεως, πῶς οὐ μᾶλλον ἐπίδηλότερον, ὡς αἴς αὐτοὶ τὸ ὁλόκληρον αὐτῆς ταῖς τόλμαις διασπαράσσοντες πονηρὰν ἀρχὴν σκηνοποιούσι, καὶ παραπηγνύουσι, τὴν μὲν τοῦ κοινοῦ καὶ ἀγαθοῦ δεσπότου βασιλείαν προπηλακίζειν μηχανὴν εἵλοντο, ἣν δὲ ἀντανιστῶσιν, ἅμα τε πλάττουσι καὶ ἅμα λύουσιν; Ἀμερίστου γὰρ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ βασιλείας συντηρουμένης (ὁδὸς γὰρ ὁ μερισμὸς εἰς διάλυσιν), ὅτι τε τὸ⁶ ἅλυτον τὸν μερισμὸν ἀποπέμπεται, καὶ πρό γε τῆς ἐπιβολῆς ταύτης ὁ δεσπότης ἀνείπε τὸ μεριζόμενον διαλύσεσθαι⁷, καὶ ἡ κτίσις τοσούτοις αἰῶσιν ἐξ αὐτῆς παραγωγῆς κατὰ γε τὴν ὁλοκληρίαν κρατεῖν τῆς λύσεως ἐκλήρωσατο. Ὅρᾳται δὲ περιφανῶς καὶ τοῖς οὐρανίοις ἀλληλουχούμενά τε καὶ συνεχόμενα τὰ ἐπίγεια, τὰ τε νοερά καὶ νοητὰ τῶν σωματικῶν καὶ ταῖς αἰσθήσεσι κρινομένων διὰ τῆς ἀδιαδόχου προνοίας οὐ διυστάμενα⁸, ἀλλὰ καὶ περιφανεστάτην φέροντα τὴν συνάρειαν· οὐ μὴν ἀλλὰ γε καὶ αὐτὸ τὸ λογικὸν ζῶον⁹, ὁ ἄνθρωπος, ἐξ ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων μερῶν ἡρμοσμένος συνέστηκεν. Εἰ οὖν ἡ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ δημιουργία τε καὶ βασιλεία τομὴν καὶ μερισμὸν οὐκ ἐπιδέχεται, ἣν δὲ αὐτοὶ ἀναπλάττουσι, μερίδα τινὰ τῆς ὅλης δημιουργίας τῇ γλώσσει ἀποσπαράξαντες, τοῖς τῆς ἀποστα-

1. καθ' ἡμᾶς γε. — προῖον· ἐν ἄπ. X.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — γὰρ, φησὶ ἐν ἄπ. X.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ IB' 25.

4. Ἐβρ. IB' 19.

5. Λύτ. IA' 10.

6. Οὐ. Μι. — ἰδὲ Ἀ.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

8. καθ' ἡμᾶς γε. — οὐ διυστάμενα ἐν ἄπ. X.

9. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτὸ λογικὸν ζῶον ἐν ἄπ. X.

σίᾳ προάγουσι ῥήμασι, καὶ ἐχθρὸν ἐν αὐτῇ βασιλεύειν καθιδρύνουσι, πῶς αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δέξοιτο στάσιν αὐτῇ; πῶς δ' ἂν ὑποσταίῃ, αὐτὴν τὴν γένεσιν ἐκ μερισμοῦ καὶ λύσεως λαβοῦσα, καὶ ἐκ τομῆς¹ καὶ διαιρέσεως, ἃ καὶ τὸ δλόκληρον εἰς φθορὰν καταστρέφει, προελθοῦσα, καὶ ἀπορρυεῖσα, εἰ καὶ μὴ δυσφημοῦσης γλώσσης ὑπῆρχεν ἀνάπλασμα; πῶς δ' οὐχ ὥσπερ ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἀρχὴ τῷ ἀδιαλύτῳ συνέχεται, καὶ προΐουσα μᾶλλον τε διαμένει καὶ μεταβάλλει, προκόπτουσα εἰς τὸ ἄμεινον, οὕτω² καί, ἣν καὶ νίξει τῶν θεοβλαβῶν ἡ ἀπόνοια, οὐχὶ τὴν ὑπαρξιν ἐν αὐτοῖς μόνοις τοῖς βλασφημοῖς ὀνειροπολήσασα χεῖλεσι, ὀκτιόν τε ἢ προῆλθεν, εἰς ἀφανισμόν καταδύσεται, καὶ γέλωτα καὶ γλεύην τοῖς ἐρασταῖς³ καταλιποῦσα οἰχίσεται, δίκην ὥσπερ ταύτην αὐτοὺς ἀντισπράττουσα τῆς συμπεπλασμένης καὶ ἀνυποστάτου ἀναρρήσεως, δι' ἧς μάτην αὐτῇ, μᾶλλον δὲ δυσσεβῶς καὶ ἀθίως, τὸ τῆς βασιλείδος⁴ ὄνομα, οὐδὲ θεραπαινίδος ἐχούσῃ χώρην, περιέθεντο; Οὕτω καταστρέφειν στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν ἡ παντοκρατορικὴ καὶ στρατηγὸς οἶδε, καὶ τῶν ἄλλων κατεξουσιάζουσα, ἀρχή, οὕτω σκυλεύειν τοὺς ὑπασπιστάς καὶ θορυβόρους, καὶ ὧν ἐκείνη ἀγώνισμα, στηλιτεύειν τε καὶ παραδειγματίζειν⁵, καὶ ταῦτα διὰ μιᾶς φωνῆς, τὸ κράτος ἄμαχον ἐπιδείκνυσιν! Ἰδεὶ μὲν οὖν τοὺς ἀποστάτας, αὐτοβοεῖ καθορῶντας αὐτὰ ἀνατραπέντα, καὶ μὴδὲ πρὸς τὸν ἦχον ἀντισχόντα τῆς σάλπιγγος⁶ τῆς βασιλικῆς μήτε αὐτὰ μήτε τὴν βασιλείαν, ἣν πρὸς νεωτερισμὸν ἰδόντες ἑαυτοῖς ἀνετυπώσαντο, ἀλλὰ πάντων αὐτοῖς εἰς ἐρήμωσιν περιεστηκότων⁷, μηκέτι προσφιλονεικεῖν, μὴδὲ τῆς τυραννίδος ἀφανισθείσης, πρὸς τὸν τύραννον ἐπιστρέφειν, ἀλλὰ τὸν κοινὸν δεσπότην ἐπιγινόντας⁸ προσδραμεῖν αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ, καὶ δι' ἐπιστροφῆς⁹ γνησίᾳ καὶ θερμῇ μετανοίᾳ¹⁰ ἀνομολογῆσαι¹¹ μὲν ἑαυτοὺς τῆς αὐτοῦ χειρὸς εἶναι καὶ πλάσμα¹² καὶ δημιουργήμα, διακυβερνησθαι δέ, καὶ διεξάγεσθαι τῇ αὐτοῦ προνοίᾳ καὶ φιλάνθρωπίᾳ, μισῆσαι

1. καθ' ἑμᾶς γε. — καὶ τομῆς ἐν ἄπ. X.

2. καθ' ἑμᾶς γε (κ. κατ.). — οὕτως ἐν ἄπ. X. (κ. κατ.).

3. καθ' ἑμᾶς γε. — τοὺς ἐραστάς ἐν ἄπ. X.

4. Οὐ. — βασιλείας Ἀ. Μι.

5. καθ' ἑμᾶς γε. — παραδειγματίζειν ἐν ἄπ. X.

6. Ἑβρ. IB' 19.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

8. ΙΟΥΔΑ 4. — Κο.λοσσ. Α' 6.

9. Πράξεων ΙΕ' 3.

10. Β' Κορινθ. ζ' 10.

11. Τίτ. Α' 16.

12. Ῥωμ. 6' 20.

δέ, καὶ ἀποστραφῆναι τέλεον τὸν ἐχθρόν¹, ὡς μὴδ' ἐν² οἷς πράττουσι κατὰ τὸν βίον μηδεμίαν αὐτῷ καταλιπεῖν ἐξουσίαν³, ἀλλὰ μὴδὲ πάροδον.

6'. Εἰ δ' ὁ βαθὺς αὐτῶν ἐπικρατήσας τῆς ἀποστασίας σκότος οὕτως αὐτῶν ἡμαύρωσε τὰ νοήματα, ὡς καὶ τῆς τυραννίδος ἤδη λελυμένης τε καὶ ἡφανισμένης, μὴδ' οὕτως αὐτὴν ἀναιρήφουσιν⁴ ἐξομώσασθαι, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνων μάλλον ἢ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ βασιλείαν νεανιεύονται τάττεσθαι, φέρε, δεῖξωμεν, τὸν βασιλέα τῶν ὅλων⁵, ὅπως ἀρνούμενους αὐτοῦ τὴν βασιλείαν⁶ οὐ μέγχι τοῦ καταστρέψαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, καὶ ἐξαφανίσαι, καὶ σκυλεῦσαι τούτοις τὴν δίκην ἴστησιν, ἀλλὰ μετὰ τὴν πολλὴν μακροθυμίαν καὶ ἀνοχήν, τοῖς ἀνιάτως⁷ ἔχουσι τὴν σφαγὴν ἐπαφίησιν⁸.—Ἴσως καὶ γοῦν ταύτην αὐτοῖς⁹ ὀρῶντες ἐπιφερομένην συναίσθησίν τινα τοῦ τολμήματος λάβωσι, καὶ μὴκέτι μήτε διανοηθεῖεν, μήτε λέγοιεν μὴ θέλειν ἐπ' αὐτοὺς βασιλεύειν¹⁰ μὴδ' ἄρχειν αὐτῶν τῶν σωμαμάτων μὴδὲ τῆς ἄλλης ὁρατῆς κτίσεως¹¹ τὸν δημιουργόν¹² καὶ βασιλέα τοῦ παντός¹³.—Ὅρα γὰρ μεθ' ὅσης τῆς ἀποτομίας καὶ σφοδρότητος τὴν τιμωρὸν ἐπάγει ψῆφον κατ' αὐτῶν ὁ φύσει φιλόανθρωπος¹⁴. Τοὺς ἐχθροὺς μου, φησὶν ἐκεῖνος¹⁵, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου. Τί λέγεις; φρίττεις τὴν ψῆφον, καὶ φεύγεις τὴν σφαγὴν, καὶ τοῦ διχάζειν ἀφίστασαι τὴν βασιλείαν τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ, καὶ πρὸς ἐπιστροφήν¹⁶ ὀρᾷς, ἐφ' ᾧ τὴν δεσποτικὴν ἀρχὴν ὁλόκληρον μὲν ὁμολογεῖν, καὶ τῶν σωμαμάτων δὲ καὶ τῆς ψυχῆς ἀναφέρεισθαι τὴν κυριότητα εἰς αὐτήν, ἣ μέγχι τοῦ παθεῖν, ἃ παθεῖν ἀθλιώτατον, καὶ

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 43.

2. καὶ ἡμῶς γε.— μὴδὲν ἐν ᾠ. X.

3. Κολοσσ. Α' 15.

4. Β' Τιμόθ. β' 26.

5. Ἀποκαλύψεως ΙΖ' 14.

6. ΛΟΥΚΑ ΙΘ' 27.

7. καὶ ἡμῶς γε.— ἀνοχὴν ἀνιάτως ἐν ᾠ. X.

8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

9. καὶ ἡμῶς γε.— αὐτοῖς ἐν ᾠ. X.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

11. Ἑβρ. Θ' 11.

12. Αὐτ. ΙΑ' 10.

13. Ἀποκαλύψεως ΙΘ' 16.

14. Τίτ. Γ' 4.

15. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

16. Πράξεων ΙΕ' 3.

ὦν μή ἐστι¹ μηδὲ ῥήματι δηλωῶσαι χαλεπώτερον, φιλονεικεῖς; Καὶ γὰρ οὐδ' ἀποκτείνει μόνον², οὐδὲ τῆς παρούσης ἀπάγει ζωῆς³, ἀλλὰ μετὰ τὸ ἀποκτινύναι, ἐν ἀτελευτήτῳ καὶ ἀδιαδόχῳ γένει⁴ πυρὸς⁴ καὶ τὴν ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα⁵ τιμωρεῖσθαι⁶ παραπέμπει. Ἀλλὰ γὰρ ἐγὼ σοι καὶ ἕτερα πλείονα, εἴτε βέλη⁷ βούλει, τιτρώσκοντα, καὶ ἐξαρχνίζοντα πολυτρόπως τε καὶ πολυμερῶς⁸ ἔτι τόσον ἀσεβὲς ἠρόνημα⁹, εἴτε σωτήρια φάρμακα τῆς νόσου καὶ ἰάματα¹⁰ ἐκ τῆς αὐτῆς φιληνθρώπου καὶ παντοκρατορικῆς¹¹ γλώσσης λαβίων, ἂν ἄρα σοι τῆς υἱείας ἔρως, ἀντὶ τοῦ κατακεῖσθαι τετραυματισμένῳ¹², περιγέγονε, προσίσω, καὶ πρὸς τὴν ἀπαλλαγὴν συναγωνίσομαι τοῦ νοσήματος¹³.

1. καὶ ἢ μή ἐστι γε. — καὶ οἷ μή ἐστι ἐν ἀπ. X.

2. ΛΟΥΚΑ ΙΒ' 5.

3. Ἀποκαλύψεως ΚΒ' 19.

4. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. — ΜΑΡΚΟΥ Θ' 45.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ι' 28.

6. Ἑβρ. Ι' 29.

7. Ἑφρ. 5' 16.

8. Ἑβρ. Α' 1.

9. Ῥωμ. ΙΙ' 7.

10. Κορινθ. ΙΒ' 9.

11. Ἀποκαλύψεως Α' 8.

12. Πράξεων ΙΘ' 16.

13. ΙΩΑΝΝΟΥ Ε' 4.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΝΕ΄ ΟΜΙΛΙΑΣ.

«Ὅτι οὐ δύω ἀρχαί, ἀλλ' εἷς δημιουργὸς οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν ἐν μέσῳ¹,» τοῦτο ἀποδείκνυσιν ὁ δεινὸς ἀγορευτὴς ἐν τῇ παρατιθεμένῃ ἀγορεύσει. Ταύτης δὲ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ ἐγράφη κατ' ἀναλογίαν τῆς ΜΓ' ὁμιλίας, τὰ δὲ ψήγματα τοῦ χρυσοῦ μετ' εὐλαθείας ἐξωρύχθησαν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων (Μι.), ἥτοι ἀντεγράφησαν ἡ μὲν § α' (ἐκ σ. 192—3), ἡ δὲ § β' (ἐκ σ. 193—6), ἡ δὲ § γ' (ἐκ σ. 200), ἡ δὲ § δ' (ἐκ σ. 201), ἡ δὲ § ε' (ἐκ σ. 209—12), ἡ δὲ § ς' (ἐκ σ. 213—6), ἡ δὲ § ζ' (ἐκ σ. 221), ἡ δὲ § η' (ἐκ σ. 245—9) καὶ τέλος πάντων ἡ § θ' (ἐκ σ. 261—4), καὶ παρεβλήθησαν πρὸς Ἀ. (φ. 1. κ. ἐ.), Οὐ. (τόμ. Β' σ. 110 κ. ἐ.) καὶ πρὸς Εὐ. (σ. ρνη').

Ἐκ δὲ τῆς τελευταίας ταύτης ἀντιπαραβολῆς ἐξάγεται, ὅτι Εὐθύμιος ὁ Ζιγανθὸς οὐ μόνον γινώσκειν εἶχε καὶ τοῦ δ' κατὰ μανιχαίων λόγου τοῦ Φωτίου, ἀλλὰ καὶ τινα ἐξ αὐτοῦ ἀπήνοισεν ἐν τῇ πανοπλίᾳ αὐτοῦ, ὥς καὶ ἐν ταῖς ἐπομέναις ὁμιλίαις δῆλον γίνεται², ἀπ' ἐναντίας τῆς ὑπὸ τοῦ πολλοῦ Wolf παρατηρήσεως, ὅτι «Euthymio hic postremus (ὁ Δ') libellus vel cognitus non fuit, vel talis habitus, cujus excerptis carere possit. Neque enim in Panoplia ejus, ubi tres priores libelli excerpuntur, postremi hujus vestigia inveneris³.»

Καθὰ δὲ προηγουμένως ὑπεδείξαμεν⁴, ἡ δευτέρα κυριακὴ τῶν νηστειῶν, ἥτοι ἡ 15 μαρτίου τοῦ 862 ἔτους, ἐστὶν ἡ ἡμέρα, καθ' ἣν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας θρόνου τὴν ὁμιλίαν ταύτην ὁ Φώτιος ἀπήγγειλεν.

1. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΓ' ὁμιλίας Φωτίου.

2. ὅρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῶν ΝΣ', ΝΖ' ὁμιλιῶν Φωτίου.

3. MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. PB' σ. 178 σημ. 82.

4. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΓ' ὁμιλίας Φωτίου.

· ΝΕ΄.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

δμιλία ἑβδόμη.

ἂπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μανικαίων.

α΄. Τηλικούτοις δὲ κακοῖς τῆς τόλμης καὶ τῆς ἀσεβείας πανταχόθεν τοὺς ἐραστὰς περιστοιχιζούσης, οἱ δέ, πρὸς τῷ μὴ τῆς πλάνης ἀναφέρειν, ἀλλὰ γε καὶ κόρον ὥσπερ τοῦ θεομαχεῖν λαβεῖν τινα δεδιότες καὶ δευτέρᾳ βεβηλώσει τὴν τοῦ ἀγαθοῦ καθυποβάλλουσι φύσιν. Τῆς γὰρ αὐτοῦ διαθήκης τὴν ἀρχαιοτέραν¹ καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ διαπρεπῶς πολιτευσαμένους² εἰς τὴν τῆς πονηρᾶς ἀναρτῶντες ἐξουσίαν τε καὶ θεραπείαν (ἐπεὶ περ καὶ Δαβὶδ καὶ Ἀβραάμ³, ἐξ ὧν⁴ ὁ Χριστὸς τὸ κατὰ σάρκα⁵, τῆς αὐτῆς χοροστασίας ὑπῆρχον) ὁκλον, ὡς διπλῇ βεβηλώσει τὸν τῶν ὅλων καταστίζουσι δεσπότην, μὲν, ὅτι πονηρᾶς ἀποφαίνουσιν, ὃ πρόσειληφε σῶμα, δημιουργίας, δευτέρᾳ δέ, ὅτι μὴ ἐξ ἄλλου γένους, ἀλλ' οἷς ὁ βίος ἢ παρ' αὐτῶν προπηλακίζομένη κατὰ νόμον⁶ λατρεία⁷. Καίτοι γε, εἰ κακίας ἔργον τῷ ἀγαθῷ, πῶς ἂν εἴη τοῦτο ἀπαραίτητον προσλαβεῖν; τίς ἀτοπίας καταλείπεται ὑπερβολῇ τῷ καὶ διπλαῖς ἐνεχομένῳ αἰτίαις; Τὸ μὲν γὰρ τὸ οἰκεῖον πλάσμα, πρὸς ἁμαρτίαν ἀπορρυέν, διὰ τῆς προσλήψεως ἀνασώσασθαι, τῆς ἄκρας ἦν προνοίας καὶ ἀγαθότητος, τὸ δὲ τὸ ἀλλότριον ὑπελθεῖν, καὶ ταῦτα φύσει καὶ διχόθεν ἀντανιστάμενον πρὸς ἀλλοτριότητα, πῶς οὐχὶ καὶ τῆς προνοίας καὶ τῆς ἀγαθότητος οὐκ εἰς τὸ ἐναντίον περιτρέπει τὸ ἀξίωμα; Οὕτως οὐκ ἔστιν ὅλως, οὐκ ἔστιν οὔτε τῶν τὸ σῶμα λεγόντων οὔτε τῶν τὴν⁸ μωσαϊκὴν νομοθεσίαν⁹ τοῦ πονηροῦ,

1. Β' Κορινθ' γ' 14.

2. Πράξεων ΚΙ' 1.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - Ἀβραάμ ἐν ἁπ. Χ.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α' 1.

5. Ῥωμ. Θ' 5.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - κατὰ νόμον ἐν ἁπ. Χ.

7. Ῥωμ. αὐτ.

8. καθ' ἡμᾶς γε. - οὔτε τὴν ἐν ἁπ. Χ.

9. Ῥωμ. αὐτ. 4.

οὐτ' ἐμμανέστερον οὐδέν, ἀλλ' οὔτε μιαιώτερον, οὔτ' ἀθεώτερον¹. Ἄλλως τε δέ, εἰ τὰ σώματα πλάσεώς ἐστιν ἐναντίας, ἀλλ' οὐχὶ Πατὴρ καὶ Υἱὸς καὶ ἅγιος Πνεύματος, τῆς μιᾶς Θεότητος² καὶ ἐξουσίας, πῶς τῶν ἀλλοτρίων καὶ φύλων σωμάτων, ὅτι φύλου ποιήματα, τὰς νόσους ἐλκύνων ὁ ἀγαθὸς Θεός³ τὰς παραδόξους ἀντεισῆγε θεραπείας⁴; Οὐδὲν γὰρ τοῦτο, ἀλλ' ἡ συγκροτεῖν τὸ ἔργον, οὗ⁵ καθελεῖν παρεγένετο τὴν τυραννίδα⁶, καὶ αὕξειν τὸ κράτος⁷ τοῦ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἀποστασίαν ἐπανηρημένου⁸. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ τὰ βλαστήματα τῆς γῆς οὐ τῆς ἀγαθωτάτης⁹ ἀρχῆς, πῶς τοὺς ἄρτους¹⁰, οἷ¹¹ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων σπερμάτων¹² ἐζυμώθησαν¹³, αὐτὸς τε¹⁴ (ὦ βαθείας μέθης!) προσεφέρετο, δυνάμενος μάλιστα ἐκ μὴ ὄντων ἑαυτῷ τροφὴν παρασκευάσαι, ὁ δὲ καὶ τούτους πληθύνων ἔτρεφε χιλιάδας¹⁵, ὕλην τῆς θαυματουργίας τὴν τοῦ πονηροῦ¹⁶ παραλαμβάνων κτίσιν, καὶ κοινωνόν ποιῶν τῆς ὑπερφυοῦς εὐεργεσίας τὸν ἀντικείμενον¹⁷, ὥσπερ οὐκ ἐξὸν αὐτῷ ἐξ ἑτέρας ἐνεργουμένης τρέφειν ὕλης ἑαυτόν τε καὶ τοὺς, ὅσοι τοῖς αὐτοῦ προσανέχον καὶ κατηρτίζοντο¹⁸ ῥήμασι¹⁹; Καὶ²⁰ τῶν ἐν τῷ νόμῳ δὲ βεβιωκότων οἱ φύλακες εἰ μὴ τῆς ἀγαθοουργοῦ Θεότητος²¹ ὑπῆρχον θεράποντες²², πῶς

1. Ἐφεσ. Β' 12.

2. Κο.λοσσ. Β' 9.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Η' 17.

4. ΛΟΥΚΑ Θ' 11.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - οὐ ἐν ἁπ. Χ.

6. ΛΟΥΚΑ Α' 52.

7. Ἐβρ. Γ' 14.

8. Β' Θεσσαλ. β' 3.

9. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀγαθότητος ἐν ἁπ. Χ.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΕ' 36.

11. καθ' ἡμᾶς γε. - ἂ ἐν ἁπ. Χ.

12. Ἀποκ. λυόμεως ΙΒ' 17.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 33.

14. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐζυμώθη αὐτὸς τε ἐν ἁπ. Χ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΕ' 38.

16. Ἀπ. ΙΓ' 38.

17. Β' Θεσσαλ. β' 4.

18. Β' Κορινθ. ιγ' 11.

19. ΙΩΑΝΝΟΥ Ε' 47.

20. καθ' ἡμᾶς γε. - ῥήμασιν; Καὶ ἐν ἁπ. Χ.

21. Πράξ. ΙΔ' 17.

22. Ἐβρ. Γ' 5.

τοὺς μαθητάς, μάτην ἐγκαλούμενους¹ ὑπὸ τῶν διῶλιζόντων² μὲν φαρισαίων τοὺς κώνωπας, καταπινόντων δὲ τὰς καμήλους³, ὅτι πεινῶντες τοὺς σιγάχους ἐν τῷ σαββάτῳ ἔτιλλον τε καὶ ἥοθιον⁴, τὴν τοῦ σώματος παρὰ μυσθούμενοι ἐνδεῖαν δι' ἐκείνων, κρείττους τε τῆς αἰτίας ἀπέφαινε, καὶ ἀπέλυε τοῦ ἐγκλήματος⁵, τὸν Δαβὶδ εἰς συνηγορίαν καὶ βοήθειαν προτείνων⁶ καὶ τοὺς ἱερεῖς, τοὺς κρεανομοῦντάς τε καὶ ξυλοκοποῦντας ἐν τῷ σαββάτῳ⁷, καὶ τότε διὰ τῆς ἱερᾶς ὑπηρεσίας, ἐφ' ἣ μᾶλλον ἔδει σώζεσθαι τὸν νόμον, τῆς ἐργασίας προΐουσης;

6'. Τίς δ' ἂν σαρξέστερος ἔλεγχος ἢ δυνατώτερος, ὅτι μηδενὸς τῶν ἐπιγείων ὁ πονηρὸς δεσπόζει, τῶν αὐτοῦ ῥημάτων ἐκείνων⁸, δι' ὧν ἑαυτῷ τὴν κτίσιν ὑποβαλλόμενος, ὅτε κρυπτομένῳ καὶ λανθάνοντι τῷ δημιουργῷ τῶν ὅλων καὶ δεσπότη ἐπιπειράσαι προσιῶν⁹, καὶ τὰς ἐπιγείους βασιλείας πείσας καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν ἐπιδεικνὺς ἔλεγε¹⁰. Ταῦτα¹¹ πάντα σοι¹² δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι; Εἰ γὰρ ἐστὶ ψεύστης, καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἔσγηκε (τοῦτο γὰρ ἡ ἐνυπόστατος ἡμᾶς ἐδίδαξεν¹³ ἀλήθειαν, καὶ οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὅλως τῶν ὁμολογούντων Χριστόν, ὅς ἂν τολμήσειε τὴν τοιαύτην φωνὴν παραγράψασθαι), πῶς οὐ πάντων ἐστὶ φανερώτερον, ὡς οὐδενὸς τῶν ἐπιγείων κτισμάτων ὁ τοῦ ψεύδους δημιουργός¹⁴ ἄρχει, οὐδ' ἐστὶν αὐτῶν ποιητής, πλὴν γε τῶν θελημάτων ἐκείνων καὶ πράξεων, ὧν αὐτός ἐστιν ὑποσπορεύς, καὶ ὧν τοὺς λογισμοὺς μετεπλάσατο αὐτὸν ἐπιγράφειν κτίστην καὶ δημιουργόν, οὐχ' ὅτι αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἐκ μὴ ὄντων ἢ τὸ σῶμα παρήγαγεν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸν ἑαυτοῖς οὕτοι παρηνέχθησαν κύριον ἐπιγράφασθαι; Ὡστε ὅπερ¹⁵ τινὲς τῶν ἀπὸ τῆς πλάνης εἰς¹⁶ παράστασιν τοῦ οἰ-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΒ' 2.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- διω. διζόντων ἐν ἄπ. X.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΓ' 24, 25.

4. Αὐτ. ΙΒ' 1, 2.

5. Αὐτ. 5, 7.

6. Αὐτ. 3, 4.- Α' Βασιλειῶν κα' 3, 6.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 5.- Ἀριθμῶν ΚΗ' 9.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- τῶν αὐτοῦ ῥημάτων ἐκείνων ἐν ἄπ. X.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Δ' 1, 3.

10. Αὐτ. 8.

11. Αὐτ. 9.

12. καθ' ἡμᾶς γε (ὅρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).- πάντα σοι ἐν ἄπ. X.

13. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΙ' 44.

14. Αὐτόθι.

15. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

16. Ἀ. Οὐ. Μι.- ὅπερ οἱ ἠσεβεῖς εἰς Εὐ.

καίου προβάλλονται δυσσεβήματος, ὅτι περ ἄρχει τῶν ἐπιγείων ὁ πονηρός, πλη-
νηθέντες ἀπὸ τοῦ εἰπεῖν αὐτόν, ὅτε τῷ Χριστῷ πάς ἐπιγείους πάσας βασιλείας
ὑπέδειξεν¹, ὅτι, Ταῦτα πάντα σοὶ δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι², τοῦ-
το³ αὐτοῖς εἰς τὸ μηδενὸς αὐτῶν περιέστραπται μετέχειν τῆς ἀρχῆς τὸν πονηρόν
ψεύστης⁴ γὰρ ὢν καὶ ψεύδους ἀρχηγός⁵ καὶ οὐδέποτε ἐν τῇ ἀληθείᾳ ἐστι-
κώς⁶, ὡς ὁ κύριος ἡμῶν ἐδίδαξεν, αὐτὸς⁷ ἀνείπεν ἑαυτῷ τῶν ἐπιγείων ἔχειν τὴν
ἀρχήν⁸. Ἀλλὰ γάρ, εἰ τὰ σώματα ἐστὶ τοῦ πονηροῦ, πῶς οἱ μαθηταὶ τὸ ἔλας
ἔσονται τῆς γῆς⁹; πῶς δὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου¹⁰; ἐξ ἡμισείας γὰρ καὶ ἀλίσου-
σι¹¹, καὶ φωτίσουσι¹², μᾶλλον δὲ οὐκ ἐξ ἡμισείας· καὶ γὰρ καὶ τὰ ἡμίση πάλιν
τοῦ ἀνθρωπίνου συγκρίματος, ἀλλ' οὐχ ὅλον ποθὲν τὸν ἀνθρωπον. Ἀνεπίδεκτον
γὰρ ἐστὶ τὸ πλάσμα τοῦ πονηροῦ ἀλισθῆναι, ὥστε μὴ πρὸς κοπρίαν¹³ τινὰ κα-
κὴν¹⁴ ἀποκλῖναι, ὅλον αὐτὸ τοιχύτη πεφυκὸς κοπρίᾳ¹⁵, καὶ μὴν καὶ ἀνεπιτήδειον
ὑποδέξασθαι τὰς τοῦ φωτὸς μαρμαρυγὰς, μάλιστα γε τῆς πλάνης συνυποβάλλου-
σης, καὶ τοὺς ταῦτα καταπράττεσθαι κεχειροτονημένους¹⁶ τὴν ἰσχὺν οὐκ ἔχειν,
ἅτε δὴ τοῖς ἴσοις αἰτιάμασιν ἐνεχομένους. Ὅτε δὲ αὐτὸς ὁ σωτὴρ λαμπρῶς ἀνα-
κράζει¹⁷, Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας. . . ἀλλὰ πληρῶσαι,
πῶς οὐ δέδοικε τὸ ἀναίσχυντον τῶν ἀσεβῶν φρόνημα τὸν νόμον καὶ τοὺς προ-
φήτας πονηρᾶς λέγειν προελθεῖν ἀρχῆς, καὶ ταύτην διὰ βίου τεθεραπευκέναι; Εἰ
γὰρ πληρωτὴς ἐστὶν ὁ σωτὴρ ἡμῶν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν (εἴη δὲ αὐτοῖς

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Δ' 8.

2. Αὐτ. 9.

3. Εὐ.- Πονηρός, τοῦτο ἐν λ. X.

4. καθ' ἡμῶν γε.- μηδενὸς αὐτῶν περιέστραπται μετέχειν τῆς ἀρχῆς. Ὑέστης 'Α. Οὐ.
Μι.- μηδενὸς αὐτῶν ἄρχειν τὸν πονηρὸν ἀντέστραπται. Ὑέστης Εὐ.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 44.

6. Αὐτόθι.

7. Εὐ.- ἀρχηγός, αὐτὸς ἐν λ. X.

8. 'Α. Οὐ. Μι.- αὐτὸς ἑαυτὸν ἀνείπεν ἄρχοντα τῶν ἐπιγείων Εὐ.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 13.

10. Αὐτ. 14.

11. Αὐτ. 13.

12. Φιλιππησ. Β' 16.

13. ΛΟΥΚΑ ΙΔ' 35.

14. καθ' ἡμῶν γε.- σαπρία τινὰ κακίαν ἐν ἄπ. X.

15. καθ' ἡμῶν γε.- τοιαύτη πεφυκὸς σαπρίᾳ 'Α.- τοιαύτη πεφυκὸς σαπρία ἐν λ. X.

16. καθ' ἡμῶν γε.- κεχειροτονημένους ἐν ἄπ. X.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 17.

τὸ ἐπόμενον βλάσφημον¹ περιτρεπόμενον εἰς τὰς κεφαλὰς²!), δυσὶν ἑστέρον, ἢ τὴν πονηρὰν μεταπλάττουσαν εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ τὸ ἀνάπαλιν, μένουσαν ἐν τῇ ἰδίᾳ τῆς κακίας περιγραφῇ, ἐκούσιον ὑπὲρ τὴν ταύτης γενέσθαι καταδικάζουσι τὸν διὰ πολλὴν ἀγαθότητα καὶ τῆς ἐν ἀνθρώποις τῶν παθῶν τυραννίδος παραγεγονότα³ καθελεῖν αὐτήν⁴. Τὸ δὲ⁵, Ἄμην λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἐν ἧ μίᾳ κεφαλαίᾳ οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται, τίνα μὲν βεβαιώσεως ὑπερβολὴν ἀπολείπει τινί; πῶς δ' οὐ τὴν τῆς πλάνης⁶ σαλπίζει καταστροφὴν⁷, ἢ τὰ τῶν ἀσεβῶν οὐκ ἐμφράττει ἀπύλωτα στόματ⁸, καὶ ὑπ' ὀδόντα φιλονεικῶσιν ἔτι παραπρόεγγεσθαι τὸν νόμον καὶ τοὺς προφήτας εἶναι τοῦ πονηροῦ;

γ'. Ἀλλὰ γὰρ.. εὐλαβεῖσθαι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς τρίχας ὁ τῆς χάριτος παρακελεύεται νομοθέτης, καὶ τοσοῦτον, ὥστε μηδ' ὄρκῳ ταῦτα καθυποβάλλειν· καὶ τὸν μὲν οὐρανὸν θρόνον ἀνακηρύττει τοῦ Θεοῦ, ὑποπόδιον δὲ τὴν γῆν, πάλιν δὲ τὰ Ἱεροσόλυμα πόλιν τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ καὶ μεγάλου βασιλείως⁹. Εἰ οὖν τῆς κτίσεώς ἐστι ταῦτα τοῦ ἀγαθοῦ Πατρὸς, ὡς ὁ πάντα τὰ τοῦ Πατρὸς εἰδὼς Υἱὸς ἐβεβίωσε¹⁰, πῶς οὐχί, πρὸ τῆς κατὰ τῶν κτισμάτων ὕδρεως, κατ' αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ κατὰ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ, ἐν ᾧ πονηρὰς ἀρχῆς οἱ ἀποστάται¹¹ τὴν αὐτῶν κτίσιν ἀναρτῶσι, μεμνηότες¹² οὐχ ἀλίσκονται;

δ'. Σὺ δὲ καὶ βαρύτερον αὐτῶν τῆς δυσσεβείας ὅρα τὴν τόλμαν καὶ τὴν ἀπονοειαν. Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον¹³ (τὴν μυστικὴν τελῶν ἡμῶν, καὶ παραδιδούς ὁ σωτὴρ), αὐτὸς μὲν παρὰ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ προσέταξε τοῦτον¹⁴ αἰτεῖν¹⁵,

1. ΙΟΥΔΑ 9.

2. Πράξεων ΙΗ' 6.

3. Ἑβρ. Θ' 11.

4. ΛΟΥΚΑ Α' 52.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 18.

6. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ δ' 6.

7. Β' ΠΕΤΡΟΥ β' 6.

8. ΙΟΥΔΑ 15.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 34 — 36.

10. Αὐτ. ΙΑ' 27.

11. Β' Θεσσαλ. β' 3.

12. καθ' ἡμᾶς γε. — τὴν αὐτῶν κτίσιν ἀναρτῶσι μεμνηότες ἐν ἁπ. Χ.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ϛ' 11.

14. Οὐ. — ταύτην ἐν λ. Χ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 9, 11.

οὐ δὲ τὸν ἄρτον εἰς τὴν ὀλέθριον, ὅτι καὶ πάντα τὰ ἐπὶ γῆς, μετὰγουσιν ἀρχήν, καὶ τρέφειν τὰ ἐξ αὐτῆς τερατολογουσι προαχθέντα σώματα. Οὕτω κατ' αὐτῆς ἀναιδῶς τῆς δεσποτικῆς ἐπανίστανται ἐντολῆς, φαῦλά τε λέγοντες τὰ σώματα καὶ φαῦλον τὴν τροφήν, καίτοι διαρρήδην τοῦ δεσπότου διατάττοντος ταύτην ἡμῖν παρὰ τοῦ Πατρὸς αἰτεῖσθαι τοῦ ἀγαθοῦ. Καὶ πῶς ἂν εἴη τοῦτοις μὴ ὅτι γε τῆς ἀληθοῦς ἐντολῆς¹ ὁμολογεῖν, ἀλλὰ καὶ γούν σχήματι μύθου ταῦτα δυνατόν ὑποβαλεῖν; ἴσον² γάρ ἐστι ῥυσθῆναί τε τοῦ πονηροῦ δυσωπεῖν, καὶ ἔνοικον αὐτὸν λαβεῖν παρὰ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιζητεῖν, εἴπερ τοῦ πονηροῦ γεώργιον ἢ τροφή. Καὶ μὴν ἐπὶ τέλει τῆς εὐχῆς, ὥσπερ αὐτὴν ταύτην³ προαναίρων τὴν ἀσέβειαν ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ⁴ τοῦ γένους παραγεγονώς⁵, εἰς ὃν τὴν αἴτησιν ἀναφέρειν τῆς τροφῆς, εἰς τὸν αὐτὸν ἀναφέρειν καὶ τὴν ἰκεσίαν ἐθέσπισε, δι' ἧς ῥυσθείημεν ἂν τοῦ πονηροῦ⁶, δηλῶν, ὡς ὁ ὑψόμενος ἡμῶς τοῦ πονηροῦ αὐτός ἐστιν ὁ πρέχων ἡμῖν καὶ τὴν σωματικὴν τροφήν. Ἐφ' οἷς καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν εἰς τοὺς αἰῶνας εἶναι⁷ καὶ διαμένειν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ ταῦτα χαριζομένου Πατρὸς ἀνεδίδαξεν⁸. Ὁρᾷς, εἰς οἷον βάθος ἡ ἀποστασία⁹ καταδύεται, καὶ ὡς ὁ κατ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας¹⁰ λόγος ἐνεργῆς ὢν καὶ διστόμου μαχαίρας ἀπάσης τομώτερος ἐπαφίεται¹¹; Εἰ δὲ τὸν ἐπιούσιον ἄρτον οὐχ ἀπλῶς ἐρεῖ τις τὸν εἰς τροφήν τῷ σώματι χορηγούμενον, ἀλλ' ὅς εἰς σῶμα Χριστοῦ μεταβάλλει¹², καὶ τὴν ψυχὴν συναγιάζει τῷ σώματι¹³, οὐδὲν ἔλαττον διὰ τῆς τοιαύτης θεωρίας, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον ἡ ἀσέβεια στηλιτεύεται, καὶ τὴν ἐκπομὴν ὁ λόγος¹⁴ κατ' αὐτῆς¹⁵ ἐπιφέρει ἀδυσώπητον.

1. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐντολὴν ἐν ἁπ. X.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - ἴσον ἐν ἁπ. X.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτὸ τοῦτο ἐν ἁπ. X.

4. Ἐβρ. B' 10.

5. Λύτ. Θ' 11.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 13.

7. Αὐτέθι.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 18.

9. B' Θεσσαλ. β' 3.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΔ' 6.

11. Ἐβρ. Δ' 12.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΣ' 26.

13. Α' Θεσσαλ. ε' 23.

14. Ἐβρ. αὐτ.

15. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτοῦ ἐν ἁπ. X.

ε'. Ὁ μὲν οὖν τῶν ἀγγέλων ὕμνος¹ ἐπὶ τῷ τόκῳ τὸν² οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν εἰς μίαν ἁρμονίαν καὶ συμφωνίαν συνῆπτεν, εἰς ἓνα ποιητὴν τὴν αἰσθητικὴν κτίσιν ἥπασαν³ ἀνῆγε, διὰ τῶν ἄκρων αὐτῆς καὶ τὰ ἐν μέσῳ συναναφέρων, καὶ χαρᾶς ἀρχὴν ἀενάου τὴν πόλιν εὑρεῖν τοῦ Δαβὶδ⁴ εὐηγγελίζετο⁵, ἅτε δὴ τῆς ἀνεκκλήτου⁶ εἰρήνης τε καὶ θείας εὐδοκίας διὰ πάσης γῆς ἐμπολιτεύεσθαι παρρησίαν λαμβανούσης. Οἷς δ' ἡ Θεόθεν εἰρήνη καὶ ἡ εὐδοκία, δι' ὧν αὐτῶν τὰς ψυχὰς ἀτοπίας ἐπλήρωσαν, ἀπελήλαται, τούτοις εἰκότως οὐδὲ τὸν αὐτῶν ποιητὴν, ὅς καὶ τοὺς ἀγγέλους ὑμνολογεῖν ἐξαπέστειλε, καὶ τὸν ὕμνον προσεδέξατο⁷, οὐμενουν⁸ οὐχ ὁμολογεῖν τὸν αὐτὸν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς ποιητὴν⁹ συνήσέθεται. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ ἔξω τῶν πρώτων τοῦ μυστηρίου¹⁰ συμβόλων, οἶμαι, πίπτουσιν. Ἄ δὲ τὴν μετ' ἐκεῖνα τάξιν ἐπέχει, — ὁ ὑπὸ τὸν νόμον Συμεῶν καὶ τὸ ἐπ' αὐτὸν Πνεῦμα ἄγιον καὶ ὁ δι' αὐτοῦ χρηματισμὸς¹¹ καὶ ἡ ἐν τῷ νομικῷ ναῷ τοῦ πρεσβύτου παρουσία, οὐδ' αὐτὴ χωρὶς τοῦ παναγίου Πνεύματος τελευμένη¹², καὶ τῆς ἀγαθότητος ἡ πηγὴ ὑποκύπτων ὁ σωτὴρ ἡμῶν τῷ νόμῳ, καὶ οὐχ ὑποκύπτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγκάλαις¹³, αἱ τὴν νομικὴν ἔσπεργον λατρείαν¹⁴, δορυφορούμενος, καὶ αὐτὸ δὴ τὸ ἱερόν¹⁵, καὶ πάλιν ὁ Συμεὼν (ἐπεὶ τῶν ἐλπίδων εἶχε τὸ πέρας, καὶ τοῦ χρηματισμοῦ τὸ μείζον εἶδε καὶ τὸ λείπον αὐτῶν, καὶ τυγχάνων εὐλογῶν τε τὸν Θεόν¹⁶, ὅς ἰθεὶν τε αὐτῷ ἐχρημάτισε τὸ ἀπόρρητον¹⁷, καὶ τῆς ἐλπίδος οὐκ ἔψευσεν, ἀλλ' ὀφθαλμοῖς ἠξίωσε θεάσασθαι τὸ σωτήριον πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἰσραὴλ¹⁸, ἥτις ἐστὶν

1. ΛΟΥΚΑ Β' 13, 14.
2. καθ' ἡμᾶς γε. — τόκῳ, οἷς τὸν ἐν ἁπ. Χ.
3. Κο.λοσσ. Α' 23.
4. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 10, 11.
5. Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 8. .
6. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 9, 13 — 15.
7. καθ' ἡμᾶς γε. — οὐμενούν ἐν ἁπ. Χ.
8. Πράξεων Δ' 24.
9. Ἐφεσ. Σ' 19.
10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 25, 56.
11. Αὐτ. 27.
12. Αὐτ. 27, 28.
13. Ῥωμ. Θ' 4.
14. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 27.
15. Αὐτ. 28.
16. Αὐτ. 26.
17. Αὐτ. 30 — 32.

αὐτὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός¹, — καὶ μὴ παρέργως ταῦτα τοῖς ὡσὶ δέχου· Πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐν τῷ πρεσβύτῃ² (ἀλλ' οὐχ ὁ πονηρός, ἀνθρωπε), δι' οὗ καὶ ὁ χρηματισμὸς³ ἀνδρί⁴, διὰ νόμου βιοῦντι, καὶ κατὰ νόμον ὁ σωτὴρ ἀνάγεται εἰς τὸ ἱερόν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἀγκαλοφορεῖται⁵, — καὶ οὐχ ὁ θεοβλαβῆς ἢ ἀνειμένος τῷ χείρονι, ἀλλ' ὁ θεοφορούμενος ἀμφοτέρωθεν, ὅτι τε Πνεῦμα ἅγιον ἦν αὐτῷ⁶, καὶ ὅτι χερσὶν ἔφερε τὸν Χριστόν⁷), σωτηρίαν μὲν πάντων τῶν ἐθνῶν ἀναφωνεῖ, ἀλλὰ καὶ δόξαν τοῦ Ἰσραήλ⁸, οὐκ ἄλλον καὶ ἄλλον, ἀλλ' αὐτὸν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν μεσίτην⁹ καὶ δημιουργόν¹⁰, καὶ τὰ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἅπαντα¹¹ τῆς παλαιᾶς¹² καὶ τῆς χάριτος¹³.

ς'. Ἔστι δὲ τοὺς τῆς ἀληθείας¹⁴ μαθητὰς ἰδεῖν καὶ αὐτὸν δὲ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, οὐχ ὡς ἔτυχεν οὐδ' ἄπαξ, ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω περιφέροντας τὴν Ναζαρέτ¹⁵, καὶ πατρίδα καλοῦντας αὐτοῦ¹⁶, καὶ οὐτ' ἐκείνους οὐδὲν εὐλαβουμένους, οὔτε αὐτὴν τὴν ἐπίγειον κτίσιν· καίτοι πόσον ἐπήτει ἀρχὴν αὐτοῦ τῆς γεννήσεως ἀνομολογεῖν; Εἰ δὲ τῆς ὁλεθρίας¹⁷ ἦν ἔργον αὕτη χειρὸς, ἄρα ἂν ἠνέσχετο, ἀγαθὸς ὢν ἀγαθοῦ Πατρὸς παῖς¹⁸, πατρίδα ταύτην ἐπιγράφειν, ἢ καὶ τοὺς μαθητὰς εἶα τολμᾶν, ὃ καὶ τις ἄλλος λέγειν ἀπεθρασύνετο, δίκαιόν τε δίκην ἐπιβάλλειν αὐτῷ καὶ τοῦ τολμήματος, καὶ πολλὴν¹⁹ ἐπάγειν²⁰ τὴν ἀγανά-

1. Αὐτ. 26.

2. Αὐτ. 25.

3. Αὐτ. 26.

4. Οὐ. Μι. — χρηματισμὸν ἀνδρὶ Ἀ.

5. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 27, 28.

6. Αὐτ. 25.

7. Αὐτ. 28.

8. Αὐτ. 30 — 32.

9. Α' Τιμόθ. β' 5.

10. Ἐβρ. ΙΑ' 10.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 27.

12. Β' Κορινθ. γ' 14.

13. Φιλιππησ. Α' 7.

14. Ἐφεσ. Α' 13.

15. ΛΟΥΚΑ Δ' 16.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 54.

17. Β' Θεσσαλ. α' 9.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΘ' 17.

19. καθ' ἡμᾶς γε. — κατὰ πολλῆς ἐν ἁπ. Χ.

20. Β' ΠΕΤΡΟΥ β' 1, 5.

κτησιν¹; Ἄλλ' οὕτω μὲν διὰ τῆς τοῦ κυρίου πατρίδος ἢ κατὰ τῆς κοινῆς πατρίδος, μᾶλλον δὲ ἢ κατὰ τῆς κτίσεως ὅλης, ἐπανάστασις καθαιρεῖται, καὶ καταστρέφεται. Εἰ δέ ἐστι μὲν ἄνθρωπος ἀγαθός, ἔστι δέ τις καὶ πονηρός, ὧν ὁ μὲν ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν, ὁ δὲ τὸ πονηρὸν ἐκ τοῦ πονηροῦ², τίς οὐκ ἂν συνομολογήσειεν, ὥς οὐχ ἡ ἀπ' ἀρχῆς πλάσις τοῦ σώματος, ὥσπερ οὐδ' ἡ δοθεῖσα συνάπτεσθαι ψυχὴ καὶ διακυβερνᾶν αὐτό, οὐκ εἰς ἀντίπαλον ἀνάγεται ἀρχήν, ἀλλὰ γε τὸ αὐτεξούσιον, πρὸς ᾧ δὲ μὴ ἔδει ῥοπὴν προσλαβόν, αὐτὸ διὰ τῆσδε τῆς ῥοπῆς³ τὴν ἀγαθότητα μεταβάλλει εἰς τὸ πονηρόν; Ἐπεὶ τίνα ἂν ἔχοι λόγον ἄλλον τοὺς μὲν τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἀγαθοὺς, τοὺς δὲ καθορᾶν νενευκότας εἰς τὸ πονηρόν, — ὥσπερ (εἶθε δὲ μὴ ὥφελε⁴!) καὶ ὑμεῖς; ἡ γὰρ ἐν ταῖς πράξεσι καὶ δόγμασιν ὑμῶν ἀπὸ γνώμης πονηρία διέσχισεν ὑμεῖς τῆς ἀγέλης τῶν ἀγαθῶν, προδιασχίσασα τῆς προαιρέσεως τῆς ἀγαθοειδοῦς — διὸ καὶ οἱ μὲν κήρυκές εἰσι τῆς ἀγαθότητος τοῦ δημιουργοῦ, καὶ τὸν ἐαυτῶν ἐπίστανται καὶ δοξάζουσι⁵ πλάστην, οἱ δὲ πρὸς διαβολὴν αὐτοῦ καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ τῇ γλώττῃ κατασύρξαντες⁶ ἐξιστῶσι μὲν αὐτοῦ τῆς ἀγαθότητος καὶ πλάσεως καὶ κυριότητος ἐαυτούς, ὑπεξουσίους δὲ (ὡ πῶς ἂν εἴποι τις τῆς ἀναληγσίας, ἢ τῆς ἐμπληξίας!) παρασκευάζουσι σφᾶς αὐτοὺς τῆς ἀντιπάλου καὶ πολεμίας χειρός. Ἐπεὶ, εἴ τις γε βούλοιτο συνιέναι, ὁ ἐκ ψυχῆς προσφέρων τὰ ἀγαθὰ (τοῦτο γὰρ νῦν ἡ καρδία δηλοῖ⁷) πῶς ἂν εἴη⁸ ἀγαθός, εἰ μὴ ὅλον λέγοιτο τὸ σύγκριμα ἀγαθόν. ὥσπερ πάλιν ὅλον πονηρὸν ἐκεῖνο τὸ σύγκριμα, ὃ ἐκ τῆς ἰδίας ψυχῆς τὸ τεθιθαυρισμένον προφέρει πονηρόν⁹.

Ζ'. Ἐμοὶ μὲν οὖν ταῦτα λογιζομένῳ, καὶ ὅσον ἴσχυσε κατὰ τοῦ γένους ὁ ἐχθρός, εἰς οἷαν τε κατηνέχθη πτωσίῳ¹⁰ ὁ ἄνθρωπος, καὶ πρὸς ὅσην ἀλλοτριώσιν ἢ φύσις ἀπηνέχθη τοῦ πλάσαντος¹¹, ἀνθελομένη τοῦ κτίστου¹² τὸν πολέμιον

1. καθ' ἡμῶς γε. — ἀπάγειν τῆς ἀγανακτήσεως ἐν ἄπ. X.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ IB' 35.

3. καθ' ἡμῶς γε. — προσλαβεῖν αὐτὸ διὰ τῆς ῥοπῆς ἐν ἄπ. X.

4. καθ' ἡμῶς γε. — ὥφειλε ἐν ἄπ. X.

5. καθ' ἡμῶς γε. — δοξάζουσιν ἐν ἄπ. X.

6. ΛΟΥΚΑ IB' 58.

7. Αὐτ. 5' 45.

8. καθ' ἡμῶς γε. — πῶς εἴη ἢ τίς εἴη ἐν ἄπ. X.

9. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

10. Αὐτ. B' 34.

11. Ῥωμ. Θ' 20.

12. Α' ΠΕΤΡΟΥ δ' 19.

ἐπιγράφεσθαι δεσπότην, ἀναστρέφεται μὲν τὰ ἐντός, παράσσεται¹ δὲ τὰ σπλάγ-
χνα², καὶ προπίπτει δάκρυα, καὶ τοὺς ἐλέγχους οἱ Ὀρήνιοι³ παρέρχονται. Ἀλλὰ
τίς ἂν Ὀρήνιος ἐξαρκέσει τῷ πάθει; Οἶμαι γὰρ καὶ αὐτὸν τὸν Ἱερεμίαν, Ὀρήνιος⁴,
εἴ τις ἄλλος, εἰδότα συμπαρατείνειν παραπτώμασι, τὸ ἔλαττον ἐνταῦθα λαβόν-
τα, καὶ τὴν συμπαθήειαν ὅλην κενώσαντα ἀπελθεῖν. Τηλικούτον πρόκειται πτώμα,
καὶ τηλικαύτη κατέσχε τὸ ἀνθρώπινον πληγὴ. Ὅρα γάρ, οἶμοι! νῦν μὲν, ὅπως
συνηγόρους ἑαυτοὺς προχειρίζονται τοῦ ἔχθρου, νῦν δὲ οὐ συνηγόρους μόνον ἀλλὰ
καὶ τῇ κακίᾳ ὑπερέχοντας, καὶ παρευδοκιμοῦντας τὸν ἀρχέκακον καὶ ὑποσπορέα
τοῖς τοιοῦτοις. Καὶ παρελάνοντες τοῖς ἀτόποις τὸν εἰσηγητὴν αἴσθησιν οὐκ ἐθέ-
λουσι λαβεῖν. Τοῦ γὰρ σωτῆρος ἡμῶν ἤδη τὴν αὐτοῦ θεόπητα⁵ καὶ ἰσχύον παρα-
δεικνύντας τοῖς θάύματιν, ἐπεὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων ἀπαλλάττων τὸ οἰκεῖον
πλάσμα οὐδὲ τὸ τῶν δαιμόνων⁶ στίφος⁷ εἶα διανοχλεῖν, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς τῆς
αὐθεντείας ἀπήλαυνεν⁸, οὐκ ἐτόλμησεν, ὅπερ πρότερον, ἀλαζονεύσασθαι ὁ ἐχθρός,
καὶ ἑαυτοῦ εἶναι, ἐξ οὗ ἐδιώκετο, ἀντειπεῖν· ἀλλ' ἅμα τε ὁ κτίστης εὐσπλάγγλῳ
τῷ κτίσματι προσέβλεψεν ὁμματα⁹, καὶ ὁ λεγεὼν ἐδραπέτευε¹⁰, καὶ οὐκ ἐξ ὧν
φεύγει μόνον, τοῦ ἀλλοτρίου διώκεσθαι καὶ ἄκων ἔργοις ἐπιμαρτύρεται, ἀλλ' ὅτι
μηδὲ τῶν χοίρων¹¹ ἢ φύσις¹² ὑπὸ τὴν πονηράν ἐστι πλάσιν καὶ ἀρχήν, λαμπρό-
τερον ἀνομολογεῖ. Αἰτοῦσι γὰρ οἱ τῆς πονηρίας τὸν κοινὸν κτίστην καὶ δημιουρ-
γὸν ἄδειαν αὐτοῖς παρασχεῖν, καὶ γοῦν ἐν ἐκείνοις εἰσελθεῖν¹³. ὁ δὲ ἄρα πάντοτε
ἐν σοφίᾳ ποιῶν, οὐκ ἐκείνοις, ὡς ἔοικε, χαριζόμενος, ἀλλ' ἦν κατὰ τῶν ἀνθρώ-
πων ἔχθραν ἔχουσι καὶ μισοφονίαν, ἐνδείξασθαι παραχωρῶν, ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς
ἀτόπου ταύτης νόσου οἷόν τινα θεραπείαν προκατασκευαζόμενος τὴν τε αἴτησιν
αὐτῶν ἀφῆκε προελθεῖν, καὶ τὴν αὐτῶν ὁρμὴν καὶ γνώμην εἰς ὀρίαν μὲν ἐξελεῖν¹⁴.

1. Οὐ. Μι.- παράσσεται Ἀ.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΒ' 27.- Φιλήμ. 20.

3. ΙΕΡΕΜΙΟΥ ΛΑ' 15.- ΜΑΤΘΑΙΟΥ Β' 18.

4. ΙΕΡΕΜΙΟΥ. Ὀρήνων Α'—Ε'.

5. Κολοσσ. Β' 9.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΙ' 31.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- στίφος ἐν ἔπ. Χ.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 32.

9. ΜΑΡΚΟΥ Ε' 19.

10. Αὐτ. 9, 13.

11. Αὐτ. 12.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- χοίρων φύσις ἐν ἔπ. Χ.

13. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.

14. Αὐτ. 13.

Ὅρᾱς, πῶς ὁ τῶν δαιμόνων λεγεὼν¹ οὐ λόγοις ἀλλ' ἀνάγκῃ πιεζόμενος ποιὶς χοίροις ἀνομολογεῖ ἔργα εἶναι τοῦ ἐν τῇ σαρκὶ κρυπτομένου ἀληθινοῦ Θεοῦ²; Εἴτα ὁ ἐχθρὸς πρότερον καταψευδόμενος, καὶ λέγων³. Ταῦτα πάντα ἐμὰ ἐστὶ, καὶ ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι, δώσω σοι αὐτά, οὗτος τότε ἀγνοῶν μὲν, ὅτι Θεὸς ἦν, ὃ τὴν πείραν προσῆγε⁴, καταλαζονεόμενος δέ, ὡς τὰ ἐπίγειά ἐστιν αὐτοῦ, τῆς θεϊκῆς ἡδὴ δόξης διὰ τῶν θαυμάτων ἀπαστραπτούσης, ἔδωκε τε ὁ ἀναιδής καὶ τῆς ἀλαζονείας ἀπέστη⁵, καὶ ὁμολογεῖ δι' ἔργων μὴδὲ τὴν ἐπὶ τοῖς χοίροις ἔχειν ἐξουσίαν⁶, μὴ ὅτι γε πλάσιν.

ἦ. Ἐπιστράφηθι δὴ καὶ πρὸς τοὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς δύο πεφυκότας παῖδας⁷, ὧν ὁ νεώτερος τὸν πατρικὸν οὐκ ἐλάττω τοῦ πρεσβυτέρου λαβὼν κληρὸν⁸, εἰς χώραν μὲν ἄπεισι μακράν⁹, καὶ τὴν τοσαύτην οὐσίαν κατασπάσας¹⁰ τε καὶ κατασπαταλήσας¹¹ τῇ ἀποδημίᾳ ἐπ' ἐνδείᾳ τῇ ἀνυπερβλήτῳ¹² χοίρων τροφήν προσεφέρει τοὺς κεράτιν¹³. Τίς οὐ τῇ πλάνῃ τῇ τοσαύτῃ στελεχέει δάκρυον¹⁴; Ὁ τηλικαύτης κύριος περιουσίας, μιθαρνίας ἔξδοτος¹⁵, καὶ χοίρων τροφῇ τὴν ἀνάγκην κλέπτων τῆς φύσεως¹⁶, εἴτα τοῖς πάθεσι καὶ τῷ λιμῷ μετὰ διδοχλεῖς τὸ ἐλίσθημα¹⁷ ἐπανέρχεται πρὸς τὸν πατέρα¹⁸, καὶ συντριμμῷ καρδίας τὴν μετάνοιαν προγεύμενος¹⁹ (ὡς τῆς περὶ ἐμὲ πολλῆς τοῦ Πατρὸς καὶ δεσπότου φιλανθρωπίας²⁰!)

1. Αὐτ. 9.

2. Αὐτ. 12, 13.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Δ' 9.

4. Αὐτ. 1.

5. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 7, 10, 12.

6. Αὐτ. 12, 13.

7. ΛΟΥΚΑ ΙΕ' 11.

8. Αὐτ. 12, 13, 25.

9. Αὐτ. 13.

10. Οὐ. Μι.- κατασπαθήσας Ἀ.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

12. Αὐτ. 14.

13. Αὐτ. 16.

14. ἐν ᾧ. Χ.- δακρύων Μι. (σημ.).

15. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 15.

16. Αὐτ. 16.

17. Αὐτ. 14, 17.

18. Αὐτ. 20.

19. Αὐτ. 17.

20. Τῆς. Γ' 4.

πλείονος¹ ἢ κατὰ συγγνώμην ἀξιοῦται δεξιώσεως. Ὁ γὰρ πατήρ τὸν νεωτερισμὸν οὐκ ὀνειδίζει, οὐδὲ τὴν πλάνην αἰσχύνει προάγει, οὐδ' ὅτι τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἢ τῆς γνώμης ἐστὶν ἡ ἐπιστροφή· οὐδὲν τούτων εἰς τὸν ἐξημαρτηχότα ἀπορίπτει· ἦδει γὰρ αὐτοῦ γέννημα εἶναι τὸν προσελθόντα, καὶ ἄλλοτρίαις ἐπισποραῖς ἐνοθεύετο, καὶ τῆς αὐτοῦ φιλανθρώπου προαγωγῆς, ἀλλ' οὐχ ἐτέρως ποθὲν νεωτερίζουσης καταβολῆς². Μηδενὶ³ δὲ τῶν λυπούντων προδιαθέμενος, μηδ' ἐπιβλῶν ἄλγημα τοῖς πολυχρονίοις τοῦ παιδὸς ἀλγήμασιν (Αἰθ' ὥσπερ σου τῆς πλάνης, οὕτω καὶ τῆς ἐπιστροφῆς καὶ τῆς ἀποδοχῆς κοινωνήσαμε!), ἀλλ' οὖν ὁ φιλάνθρωπος καὶ ἀγαθὸς πατήρ ἐτι πόρρω καὶ διὰ μόνης τῆς μετανοίας ὁρῶν προσεργόμενον⁴, καρπὸν δὲ οὐδ' ὄντινασὺν προβαλλόμενον, οὐκ ἀνέμεινε καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ μετανοίᾳ πόνους, ἀλλ' ἰδὼν αὐτὸν οὕτω κατηφῇ καὶ τῇ μετανοίᾳ μόνῃ ἀποβλέποντα ἐσπλαγχνίσθη⁵, καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τρέχοντα αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. Τί δὲ ὁ υἱός⁶; — τίς ἄν, ἃ τότε διεμέλιζεν αὐτόν⁷, ἀναριθμήσαι πάθη; αἰσχύνῃ, λύπῃ, φόβῳ, δειλίᾳ, κατῆφεια, ἐλπίδες, μόνῳ τῷ θέλειν σκλεῦσαι, ἀνάμνησις τῶν ἀρχαίων, μνήμη τῶν ὑπερορίων, λογισμὸς τῶν μελλόντων. — ὁ δὲ κρατεῖ τῇ μετανοίᾳ πάντων, καὶ φησι⁸. Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Καὶ τῆς τῶν ῥημάτων ἐξομολογήσεως τῆς ψυχῆς οὐ ψευδομένης τὴν διάθεσιν, ὁ πατήρ παρὰ τὰς πράξεις σφραγίζει, καὶ ὑποδήμασι τοὺς πόδας, μηκέτι δάκνει τὸν ὄφιν τὴν πτέρναν, ἀσφαλίζεται· εἶτα καὶ¹¹ τὸν μόσχον θύει τὸν σιτευτόν, καὶ εὐφραίνεται λαμπρῶς τε καὶ πολυτελῶς ὁ πατήρ μετὰ τοῦ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆσαντος¹² υἱοῦ, καὶ ἀνευρεθέντος μετὰ τὴν μακρὰν ἐκείνην ἀπώλειαν¹³. Ὅρῳ, ὅπως αἰνιγμάτων

1. καθ' ἡμᾶς γε. — πλείονες ἐν ἄπ. X.

2. Έβρ. ΙΑ' 11.

3. ἐν ἄπ. X. — μηδὲν M. (σημ.).

4. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 20.

5. Αὐτόθι.

6. Αὐτ. 21.

7. καθ' ἡμᾶς γε. — διεμέριζεν ἐν ἄπ. X.

8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

9. καθ' ἡμᾶς γε. — κληθῆναι υἱός σου. Καὶ ἡ τῶν ῥημάτων ἐξομολόγησις τῆς ψυχῆς οὐ ψευδομένη τὴν διάθεσιν, παρὰ τὰς ἐν ἄπ. X.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 22.

11. Αὐτ. 23.

12. καθ' ἡμᾶς γε. — ἀναστῆσαντος ἐν ἄπ. X.

13. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 24.

πάντων ἀκριβέστερόν τε καὶ σαφέστερον ἢ παραβολὴ παραδίδωσιν ἀγαθοῦ μὲν καὶ κατίστου καὶ πλάστου¹ προσελθεῖν τε καὶ φῦναι τόν τε ἴσωντον υἱόν² καὶ τὸν ὁμοφυῆ καὶ πρεσβύτερον³ αὐτοῦ καὶ χρόνῳ καὶ ἀνορθώμασιν, ὅς καὶ τῇ τοῦ πατρικοῦ οἴκου διαίτῃ⁴ διαμεμένηκε τε καὶ τὴν προτέραν δόξαν καὶ οὐσίαν μετὰ τοῦ πρεσβείου συνετήρησε⁵, καὶ οὐχὶ τὸν μὲν πρεσβύτερον ἐξ ἄλλης, τὸν δὲ νεώτερον ἐξ ἀντικειμένης σποράς ἢ γενέσεως προάγει, ἀλλ' ἄμφω καταβολῆς τε τῆς αὐτῆς καὶ φύσεως καὶ προαγωγῆς καὶ διαίτης ἀναγράφει. Καὶ ἐπιθεωρεῖν προσήκει, ὡς εἴ τις τοὺς τῆς παραβολῆς υἱούς⁶ τὴν ἀνθρωπίνην δηλοῦν φύσιν ὑπολάβοι, καὶ διὰ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου τοὺς, οἳ τὴν ἀπ' ἀρχῆς διεσώσταντο χάριν⁷, καὶ τὸ δῶρον οὐχ ὕβρισαν ἀσωτίαν, διὰ δὲ τοῦ νεωτέρου τοὺς ἀνθελομένους τὰ φαῦλα πρὸ τῶν ἀμεινόντων, καὶ τὴν οὐσίαν εἰς ἀσωτίαν ἀμειψαμένους⁸, εἴτε τὸν μὲν τὴν ἀγγελικὴν, τὸν δὲ τὴν ἀνθρωπίνην παραδειγματίζειν κατὰ ττασιν καὶ λήξιν, εἰ βούλει δέ (πῶς δ' ἂν σὺ βουλευθῆς⁹), τοὺς ὑπὸ τὸν νόμον τε καὶ ὑπὸ τὴν χάριν, οὐδὲν ἔλαττον δι' ἑκατέρας θεωρίας λαμπρῶς τε καὶ ἀναμφιβόλως ἐπιδεικνύναι¹⁰, ὡς ἐκ τῆς αὐτῆς ἐστὶ πατριᾶς καὶ ἀγαθότητος καὶ οὐσιώσεως τό τε¹¹ τῶν ἀγγέλων καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὅ τε νόμος καὶ ἡ χάρις καὶ ἡ τῶν ἀγγέλων καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων¹² φύσις, καὶ ἡ μὲν τὸ ἔμφυτον συνδιδεσώσατο¹³ χάρισμα, ἡ δὲ τῆς δωρεᾶς τὴν ἀπώλειαν ἀντεσπάσατο. Καὶ τότε τῆς παραβολῆς χρησιμώτατόν τε καὶ θαυμασιώτατον, ὡς μιᾶς τινος τῶν τριῶν μοίρας κρατούσης, οὐδὲν ἔλαττον, ἢ εἴπερ αἱ τρεῖς τὴν ἴσῃν ἐκλήρουντο νίκην, τῆς ἀποστασίας τὸ φρόνημα καταβάλλεται.

Θ'. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, ὁ δεσπότης ἴδιον αὐτοῦ¹⁴ τὸν κόσμον καὶ γινώ-

1. καθ' ἡμᾶς γε. - Ἀγαθοῦ μὲν καὶ πλάστου καὶ πλάσματος ἐν ἄπ. X.

2. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 13.

3. Αὐτ. 25.

4. Μι. (σημ.). - πατρικοῦ οἴκτου ἐν ἄπ. X.

5. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 11, 13, 31.

6. Αὐτ. 11.

7. Αὐτ. 25, 29.

8. Αὐτ. 13, 30.

9. καθ' ἡμᾶς γε. - βουλευθῆς ἐν ἄπ. X.

10. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐπιδείκνεται ἐν ἄπ. X.

11. καθ' ἡμᾶς γε. - τότε ἐν ἄπ. X.

12. καθ' ἡμᾶς γε. - ἡ χάρις καὶ ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐν ἄπ. X.

13. καθ' ἡμᾶς γε. - συνδιδεσώσατο ἐν ἄπ. X.

14. καθ' ἡμᾶς γε. - δεσπότης ἴδιον αὐτοῦ ἐν ἄπ. X.

σκει, καὶ πολλάκις ἐπιδείκνυται. Καὶ πῶς οἱ ἀλλοτριοῦντες αὐτὸν τῆς ἐκείνου κραταιᾶς χειρὸς οὐκ ἀλλότριοι περιφανῶς καὶ αὐτῆς τῆς τῶν χριστιανῶν ἐξελέγχονται κλήσεως; Καὶ γὰρ τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος τὸ καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν ζιζανίων ἐπισποράν¹, ἣν καθεύδουσιν² ἐπιθέμενος ἔσπειρεν ὁ ἐχθρὸς³, ταύτην δὴ τοῖς μαθηταῖς ἀναπτύσσων, αἰτοῦσι μαθεῖν⁴, Ὁ σπείρων, φησί⁵, καλὸν σπέρμα ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ δὲ ἐχθρὸς ἐστὶν⁶ ὁ κόσμος, ὃν ἐν τῇ ἀποτυπώσει τῆς παραβολῆς ἀγρὸν αὐτοῦ εἶπε, τοῦτον ἐν τῇ ἀναπτύξει κόσμον ὀνομάζων, καὶ δηλῶν, οὐκ ἄλλου τινός, ἀλλ' αὐτοῦ εἶναι τὸν περίγειον κόσμον, ἐν ᾧ καὶ σωματικῶς παρὼν τὸν τῆς σωτηρίας διέσπειρε λόγον. Ὅταν οὖν ἡ ἀλήθεια⁷ τὸν κόσμον αὐτοῦ λέγῃ εἶναι, ἔλεγε δὲ καὶ ὁ πονηρὸς, ἥνίκα τὰς βασιλείας πάσας κατηλαζονεύετο ὑποχειρίους ἔχειν⁸, οἱ δὲ τῇ τόλμῃ τῆς γλώττης ἀφαιροῦσι μὲν αὐτὸν τοῦ κοινοῦ κτίστου⁹ καὶ δημιουργοῦ¹⁰, ὑποβάλλονται δὲ τῷ διαβόλῳ, ἅρα οὐκ εἰς ψεῦδος μὲν ἀπορρίπτουσι τὴν ἀλήθειαν, τὸν δ' ἀρχηγὸν τοῦ πρεύδους¹¹ ἀληθείᾳ μετὰ τῆς ἄλλης δόξης καλλωπίζουσι, καὶ τοῦ μὲν δεσπότης συλῶσι¹² τὸ κτῆμα, μετὰ τοῦ ληστοῦ δὲ γίνονται, καὶ τὸν ἀποστάτην¹³ καὶ μαστιγίαν καὶ ἀγνώμονα τῶν ὁμοδούλων ἀναγορεύουσι κύριον; Καὶ πῶς ἂν οὗτοι τὸν ἀληθῆ καὶ φιλόανθρωπον ὄψονται κύριον, τῆς τυραννίδος συνεργούς καὶ ὑπηρέτας, μᾶλλον δὲ ἀρχηγούς, ἐκυτοὺς ἀπογραφάμενοι; Ἀλλῶς τε δέ, εἴπερ μὴ ᾔσαν οἱ ἄγροὶ καὶ ὁ κόσμος τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φιλοῦ ἀνθρώπου σωτῆρος ἡμῶν, ἀλλ' ἡ φαυλότης αὐτῶν διεκληροῦτο τὴν κυριότητα, πῶς τοῖς ἔνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καταλιποῦσιν οἰκίας καὶ ἀγροὺς καὶ τῆς σωματικῆς συγγενείας τὰ τιμιώτατα¹⁴ κατὰ τὴν ἐν τῷ παρόντι βίῳ μισθοποδοσίαν,

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 36.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐπισποράν ἢ καθεύδουσιν ἐν ᾠ. X.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 39.

4. Αὐτ. 36, 37.

5. Αὐτ. 37, 38.

6. καθ' ἡμᾶς γε (ὅρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 38). - ἀγρὸς ἐστὶν ἐν ᾠ. X.

7. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΔ' 6.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Δ' 8, 9.

9. Α' ΠΕΤΡΟΥ δ' 19.

10. Ἑβρ. ΙΑ' 10.

11. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 44.

12. καθ' ἡμᾶς γε. - συλῶσι ἐν ᾠ. X.

13. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀποστάτην ἐν ᾠ. X.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΘ' 29.

οὐκ ἀφαιρεῖται τοὺς ἀγρούς, οὔτε ἄλλα, ὅσα τῆς αἰσθητῆς ἐστὶ κτίσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τῷ ἑκατονταπλασίονι περιλαμβάνει δώρῳ, καὶ ἀντιδίδωσιν, οἷς κληρονομία ἡ αἰώνιος ζωὴ¹, καὶ φιλοτιμεῖται τούτοις τοὺς θερμοὺς ἐραστάς, ὧν ἡ κτίσις, εἴπερ ἦσαν² φαῦλα, καὶ αὐτὸν ἂν ἀπεσβέννυ τὸν ἔρωτα, καὶ μεροποιεῖται τῆς ἀμοιβῆς, ἃ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἔδει κεκτῆσθαι, μᾶλλον μὲν οὖν, δι' ἃ καὶ τῶν ἄλλων ὁ μισθός, οὐχ οἷς δοθείη, ἀλλ' οἷς ἀφαιρεθείη³, φέρει τὸ δίκαιον; Ἦσ' ὁ δὲ χώρον ἔχει συντάττειν τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσιν σοφίαν⁴ ταῖς ἀγαθοποιόις αὐτῆς δωρεαῖς, ἃ τῆς πονηρίας ἐστίν, εἴπερ ταύτης ἦσαν⁵ οἱ ἀγροὶ καὶ τὰ ἐν τοῖς ἀγροῖς δημιουργήματα;

1. Ἀντέθι.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- κτίσις εἰ μὲν ἦσαν Μι.- κτίσις εἴπεν ἦσαν ἐν λ. X.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- δοθείη, ἅλλοις ἀφαιρεθείη ἐν ἄπ. X.

4. φιλιππησ. Δ' 7.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- εἴπερ ἦσαν ἐν ἄπ. X.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΝΣ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Εὐθύμιος ὁ Ζιγαδηνὸς ἡρανίσατο τὸν κατὰ τῶν παυλικιάνων χδ' τίτλον τῆς δογματικῆς αὐτοῦ πανοπλίας ἐκ τῆς κατὰ μανιχαίων τετραβίβλου τοῦ πατριάρχου Φωτίου¹. καὶ τὸ μὲν ἱστορικὸν μέρος² ἐλήφθη ἐκ τοῦ α' βιβλίου τοῦ Φωτίου³, τὰ δὲ ἀναιρετικὰ⁴ ἐκ τοῦ β'—γ' βιβλίου, ἤτοι ἐκ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου, ὡς καὶ ἐκ τοῦ δ' βιβλίου, ἤτοι ἐκ τῆς πρὸς Ἀρσένιον περιλήψεως τῶν ὁμιλιῶν τούτων. Τῶν ἀναιρετικῶν τούτων ἐράνισμά τι συνέτεινεν εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἀρχῆς τῆς ὡδε παρατιθεμένης ὁμιλίας, ἥς σκοπὸς ἐστίν⁵ ἡ ἀπόδειξις, «Ὅτι εἰς δημιουργὸς τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, ἤτοι τοῦ ἀνθρώπου.»

Καὶ δὴ τῆς ΝΣ' ὁμιλίας τρύτης, τῆς ἐκφωνηθείσης⁶ τῇ 22 μαρτίου 862, ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ΜΓ' ὁμιλίας, τὸ δὲ πλεῖστον παρελήφθη ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων (Μι.) ἤτοι ἀντεγράφησαν ἡ μὲν § α' (ἐκ σ. 201—4), ἡ δὲ § β' (ἐκ σ. 188—92), ἡ δὲ § δ' (ἐκ σ. 224—5), ἡ δὲ § ε' (ἐκ σ. 244—5), ἡ δὲ § ς' (ἐκ σ. 253—6), ἡ δὲ § ζ' (ἐκ σ. 256—7), ἡ δὲ § η' (ἐκ σ. 257—61), παραβληθεῖσαι πρὸς Ἀ. (φ. 1. κ. ἐ.) καὶ Οὐ. (Τόμ. Β' σ. 110 κ. ἐ.) ἡ δὲ § γ' μὴ ἀνευρεθεῖσα μήτε ἐν τῇ κατὰ μανιχαίων τετραλογία τοῦ 860 ἔτους, μήτε ἐν ἄλλῳ τινὶ κατὰ μανιχαίων πονήματι τοῦ Φωτίου, ἀντεγράφη ἐκ μόνης τῆς κατὰ μανιχαίων περιλήψεως τοῦ Εὐθυμίου (Εὐ. σ. ρνθ'), ῥητῶς ὁμολογοῦντος, ὅτι ἐκ τῶν τοῦ Φωτίου ἡρανίσατο αὐτὴν· ὁπόθεν αὖθις ἐξάγεται, ὅτι καὶ ἐξ ἄλλων ἀπολεσθεισῶν φεῦ! ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου, ἡρύσθη Εὐθύμιος ὁ Ζιγαδηνός.

1. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΙΓΑΔΗΝΟΥ. *Πανοπλία δογματική* (ἐν Τεργουβύστῳ 1710 φύλλ.) σελ. ρνε' κ. ἐ.

2. Αὐτ. σ. ρνε — ρνε'.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Διήγησις περὶ τῆς Μανιχαίων ἀναβλαστήσεως* (ὄρα MIGNE. *Patrologia graeca*) Τόμ. ΡΒ' σ. 16 — 69.

4. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΙΓΑΔΗΝΟΥ, αὐτ. σ. ρνε' — ρξγ'.

5. ὄρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΓ' ὁμιλίας Φωτίου.

6. Αὐτόθι.

ΝΣ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

δμιλία ὀγδόη·

ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μανικαίων.

α'. Εἰ¹ δὲ καὶ δυοὶ² κυρίοις οὐκ ἔστι δουλεύειν, κατὰ τὴν δεσποτικὴν ἀπόφασιν³, ὁ δὲ ἄνθρωπος κατὰ τὴν ψυχὴν μὲν δουλεύει τῷ πλάσαντι ταύτην ἀγαθῷ Θεῷ, τὸ δὲ⁴ τοῦ ἀνθρωπίνου συγκρίματος ἡμῶν, ἅτε δὴ κτίσμα ὑπάρχον, ὡς ἡ ἀσέβεια βούλεται, τοῦ πονηροῦ, ὑπόκειται αὐτῷ καὶ ἄκον⁵, καὶ δουλεύει ὡς πλάσμα τῷ πλάσαντι⁶, οὐδεὶς ἄρα δουλεύσειε καθαρῶς⁷ καὶ ὁλοκλήρως Θεῷ⁸, καὶ εἰς λῆρον αὐτοῖς τὰ θεῖα καταστρέφει κηρύγματα⁹ (Δεῦτε¹⁰ οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν¹¹. οὐ γὰρ ἔσται πρὸς ἡμιτόμους ἡ εὐκταία αὕτη φωνὴ τοῦ σωτῆρος, ἀλλὰ πρὸς ὁλοκλήρους ἀνθρώπους, ἑνὸς ὄντος¹² κυρίου καὶ κατὰ ψυχὴν καὶ κατὰ σῶμα δημιουργήματα, καὶ τούτου μόνον θεράποντας), καὶ¹³ (ὡ¹⁴ τῆς ἀτόπου φρενός!) ἡ φρικτὴ παρουσία¹⁵ καὶ ἐνανθρώπησις, καὶ πάντα, ὅσα ὑπὲρ τῆς ἡμῶν σωτηρίας¹⁶ ὁ δεσπότης¹⁷

1. ἐντ. ἄκ. Εὐ.

2. 'Α. Οὐ. Μι.- Εἰ δυοὶ Εὐ.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' 5' 24.

4. Εὐ.- οὐκ ἔστι δουλεύειν, τὸ δὲ ἐν λ. Χ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ ἄκουσα ἐν ἄπ. Χ.

6. 'Ρωμ. Θ' 20.

7. Οὐ. Μι.- καθαρὸς 'Α.

8. ΛΟΥΚΑ 15' 13.

9. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀγαθῷ Θεῷ, κατὰ δὲ τὸ σῶμα τῷ Πονηρῷ, οὐδεὶς τῶν ἀνθρώπων ὁλοκλήρως δουλεύει Θεῷ, καὶ ψευδὴς αὐτοῖς ἡ ἀλήθεια φανήσεται Εὐ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- κηρύγματα λέγουσα, Δεῦτε Εὐ.- κηρύγματα ἐν λ. Χ.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΕ' 34.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ὄντος ἐν ἄπ. Χ.

13. ἐντ. λ. Εὐ.

14. Εὐ.- κηρύγματα, καὶ ὡ ἐν λ. Χ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΔ' 39.

16. Πράξεων ΙΓ' 47.

17. 'Αποκαλύψεως 5' 10.

έκων ύπέστη, καὶ κατεδέξατο. Ἀλλὰ σὺ μὲν τῶν ἀνθρωπίνων σωματίων τὴν τροφήν, πονηρὸς καὶ ἀχάριστος¹ περὶ τὸν εὐεργέτην γεγονώς, πονηρὴς δογματίζεις γεώργιον· ὁ δὲ σωτὴρ τῶν ὅλων καὶ δημιουργὸς οὐ τῆς ἀνθρωπίνης τροφῆς μόνον τὸν οὐράνιον αὐτοῦ Πατέρα καὶ Θεόν, οὗ τὴν βασιλείαν ἐγκελεύεται πρὸ τῶν σωματικῶν ἀπάντων ἡμᾶς ἐπιζητεῖν², ἀλλὰ καί, δι' ὧν τὰ πετεινὰ τρέφεται, αὐτὸν ἀποραίνει χορηγόν τε καὶ προνοητήν³. Καὶ πῶς οὐκ ἂν τῆς ἐσχάτης μανίας δίκην ἀποτινύναι ἅπας ὀρθὸς ἐπιψηφιεῖται λόγος τοὺς τὰς ἰδίας ὑλακὰς τῶν δεσποτικῶν καὶ σωτηρίων ἀνταλλασσομένους χρησμῶν, οἱ διαρρήδην⁴ εἰδέναι τε τὸν ἐν οὐρανῷ Πατέρα ἡμῶν, ὧν χρεῖαν ἔχομεν⁵, — πρὸς ὃν καὶ τὴν εὐχὴν ἀνατείνειν ἐδιδάχθημεν⁶, Πάτερ ἡμῶν, ἀνακραζόντες, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς⁷, — καί, ἐν τῷ ζητεῖν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, οὐ τὴν τροφήν παρέχοντα μόνον διαγγέλλουσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα, δι' ὧν ἡ θεραπεία τοῦ σώματος⁸, καὶ οὐχ ὅσα μόνον τῇ ἀνθρωπίνῃ χρεῖᾳ ἐξ ἀναγκαίου συντελεῖ, ἀλλὰ καὶ ὅσα δευτέραν ἢ καὶ τελευταίαν ἐπέχει τάξιν, αὐτὸν αἴτιον εἶναι καὶ τῆς τούτων φυσικῆς περιβολῆς καὶ αὐξήσεως⁹ (Καταμύθετε¹⁰, γὰρ φησι¹¹, τὰ κρῖνα τοῦ ἀγροῦ, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει· καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς ὁ χόρτος¹² τοῦ ἀγροῦ, ὁ σήμερον ὢν¹³, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενος¹⁴. λέγει γάρ¹⁵, Εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ, σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ Θεὸς ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ἡμᾶς, ὀμνύοντες·). Καὶ τῶν φυσικῶν ἀμφιασμάτων τούτων, οἷς ὁ ἀγαθὸς δεσπότης ἡμφιάσατο τὸν χόρτον, τίς ἢ λαμπρότης καὶ πόση; Εἰς δευτέραν αὕτη μοῖραν τὴν¹⁶

1. ΛΟΥΚΑ 5' 35.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ 5' 31 — 33.

3. Αὐτ. 26.

4. καθ' ἡμᾶς γε. — χρησμῶν, ὃν διαρρήδην ἐν ἄπ. X.

5. Αὐτ. 8, 32.

6. Αὐτ. 9.

7. Αὐτόθι.

8. Αὐτ. 33.

9. Αὐτ. 27, 28.

10. Αὐτ. 28.

11. καθ' ἡμᾶς γε. — γὰρ, φησὶ ἐν ἄπ. X.

12. καθ' ἡμᾶς γε. — τὸν χόρτον ἐν ἄπ. X.

13. καθ' ἡμᾶς γε. — τὸν σήμερον ὄντα ἐν ἄπ. X.

14. καθ' ἡμᾶς γε. — βαλλόμενον ἐν ἄπ. X.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 30.

16. καθ' ἡμᾶς γε. — δευτέραν αὕτη τὴν ἐν ἄπ. X.

ἐξ ἀνθρωπίνης περινοίας τὰ πρῶτα λαχοῦσαν βασιλικὴν στολήν, καὶ τῇ πορφυρίδι ἐνσπράπτουσιν, παρὰπέμπει, λέγω γάρ¹ ὑμῖν, ὅτι οὐδὲ Σολομὼν ἐν πύσῃ τῇ θόξῃ αὐτοῦ περιβάλλετο. ὥς ἐν τοῦτοις. Τί οὖν; τὴν μὲν τοῦ χόρτου περιβολὴν ὁ ἀγαθὸς περιβάλλει ὡς, τῆς δὲ περιβολῆς, ἣν ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ περιβάλλεται, τὸ σῶμα λέγω, ἄλλον καὶ οὐχὶ τὸν αὐτὸν ἐπιζητήσεις δημιουργόν; Καὶ πῶς οὐχὶ τοῦ εἰς κλίβανον ἐμβάλλομένου χόρτου πολὺ χαλεπωτέρως σεαυτὸν τιμωρίας ὑπεύθυνον ἀποφαίνεις; Καὶ ὁ μὲν σωτὴρ τοῖς τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν δι' ἔργων ἐπιζητοῦσιν, αὐτὸς ἡμῖν σὺν τῇ βασιλείᾳ² καὶ τὴν τροφήν καὶ τὰ ἐνδύματα, καὶ οἷς ἄλλοις τὸ σῶμα συνέχεται, χορηγήσειν ἐπαγγέλλεται³, σὺ δὲ ταῦτα τῆς δωρεᾶς καὶ χρηστότητος εἰς ἀλλοτριώσιν ὑποβάλλεις; Καὶ πῶς, ὧν περ αὐτὸς οὐκ ἔστι προαγωγός, ἀλλ' ἐτέρως ἀρχῆς πεφύκασιν ἔργα, ἑαυτὸν ἀναγράφει πάροχον⁴, καὶ τὸ ἔτι ἀτεπώτερον, τοῖς τῆς ἀρετῆς ἀγωνισταῖς καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ ποιοῦσιν, οἷα δὴ μισθὸν καὶ τῆς φιλοθέου προθυμίας καὶ τῶν ἀρίστων⁵ ἀγωνισμάτων, τὰ τοῦ πονηροῦ δημιουργήματα παρέχοντά τε καὶ ἀνταποδιδόντα;

Β'. Ἀλλὰ γὰρ τί τὸ μεῖζον, νῦν λέγω. — Ἔστι δὲ τοῦτο⁶ τῷ τε λέγοντι χωρὶς φρίκης εἰπεῖν ἀπορώτατον, καὶ καθ' ὧν ἡ πλάνη χορεύει, σφοδρότατόν τε καὶ τμητικώτατον, καὶ ὅσον ῥηθῆναι χρειωδέστατόν τε καὶ σεβασμιώτατον⁷. — Γεγέννηται μὲν γὰρ ὁ τοῦ ἀγαθοῦ Πατρὸς ἀγαθὸς υἱὸς ἐκ παρθενικῶν λαγόνων διὰ τὴν τοῦ κόσμου σωτηρίαν, καὶ σάρκα τὴν ἡμετέραν ἐκ τῶν ἀχράντων ἑαυτῷ διαπλάσας αἱμάτων ἐχηρημάτισεν ἄνθρωπος. Καὶ τοῦτο τοῖς μὲν πάλαι τῶν ἀσεβῶν παρεγράφετο, τοῖς δὲ ἐκεῖθεν φουεῖσιν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἔργῳ τὴν ἄρνησιν ἀπαπῶσι, τῆς ἐν λόγοις τιμῆς οὐκ ἐκβάλλεται. Καὶ γὰρ σεμνολογουμένους ἔνεστιν αὐτοὺς ὀρᾶν, οἷς τε τὰς εὐαγγελικὰς γραφὰς τιμᾶν ἰσχυρίζονται, καὶ οἷς τὸν ἀπόστολον καὶ θεοφόρον Παῦλον τοῦ οἰκείου φρονήματος δογματιστὴν καὶ διδάσκαλον καταψεύδονται. Σάρκα τοίνυν προσλαβόντος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, — καὶ γὰρ ὁ τῆς βροντῆς ἀνακέκραγεν υἱός⁸, Καὶ ὁ λόγος⁹ σὰρξ ἐγένε-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 29.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτὸν ἡμῖν, οὗ ἡ βασιλεία ἐν ἄπ. X.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 25, 33.

4. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτὸν ἀναγράφει πάροχον ἐν ἄπ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε. — ἀρίστων ἐν ἄπ. X.

6. καθ' ἡμᾶς γε. — μεῖζον, οὐ λέγω, Ἔστι δὲ τὸ αὐτὸ ἐν ἄπ. X.

7. καθ' ἡμᾶς γε. — σεβασμιώτερον ἐν ἄπ. X.

8. ΜΑΡΚΟΥ Γ' 17.

9. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 14.

νετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν· καὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τὴν γέννησιν ἄλλος πάλιν τῶν εὐαγγελιστῶν ἀναγράφει ἐκ Πνεύματος ἁγίου γεγονέναι, καὶ τεκεῖν τὴν παρ-
 Θένον τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ καλέσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν¹.
 ὁ δὲ τούτοις ὢν ὁμόχορος καὶ συνθιασώτης οὐ τὸν ἄληπτον τόκον μόνον ἀπαγ-
 γέλλει², ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπόρρητον καὶ προηγησάμενον ἐπὶ μέρους τρόπον, καθ' ὃν
 ἐκυροφρήθη³, καὶ ὡς τεχθέντα τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον ἐσπαργάνωσεν
 ἢ παρθένος, καὶ ἐν τῇ φάτνῃ ἀνέκλινε⁴. καὶ ὡς, σωτήρ ἐτέχθη τῷ κόσμῳ
 Χριστὸς κύριος ἐν πόλει Δαβὶδ, τῶν ἀγγέλων ὁ δῆμος ἀνύμνησε⁵. καὶ πρὸς
 γε τούτοις (ὁ τοὺς φαντασιαστὰς τοῦ μυστηρίου, τὴν χάριν εἰς λῆρον ἀπάγοντας,
 ἔτι μᾶλλον ἐπιστομίζει, καὶ καταισχύνει, μεθ' οὓς καὶ τὴν ἐκείνων ἀποσπάδα,
 καθ' ἧς ὁ λόγος κεκίνηται), τούτους οὖν ὑπὲν ἀπορραπίζων, καὶ καταστρεφόμενος
 καὶ τὴν κατὰ τὸν νόμον⁶ περιτομὴν τῆς σαρκὸς ὑποστῆναι τὸν τεχθέντα σωτῆρα
 ἡμῶν ἐκδιδάσκει, ἥνίκα καὶ τὴν Ἰησοῦ προσηγορίαν⁷, καὶ τῷ παρόντι μέρει τὰς
 μωσαϊκὰς ἐντολάς⁸ πληροῦντα, συμπαραδίδωσι δέξασθαι, — τῆς⁹ δὲ τοῦ Λόγου
 ἐνσωματώσεως ἢ σαρκώσεως¹⁰ καὶ ἐνανθρωπήσεως οὕτω περιφανεστάτης οὕσης
 (ἀλλὰ μέχρι τούτων κατὰ ῥοὴν τε ὁ λόγος ἡμῖν καὶ δι' ἡδονῆς καὶ χαρίτων ἐφέ-
 ρετο, τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἱλιγγός τε καὶ δέος προσίσταται· πλὴν εἰπεῖν ἀνάγκη, καὶ
 ἀγωνίας πληρούμενον, ἃ παρελθεῖν ὁ τῆς πλάνης ἑλεγχος οὐκ ἔσθ), πότερον¹¹, ὃ
 τολμῶν σὺ τὰ ἀτόλμητα, τοῦτο δὴ τὸ κυριακὸν¹² σῶμα τῆς φύλης ἂν θείης
 ἀρχῆς, ἥ¹³ τὸν ὄγκον εὐλαβηθήσῃ τοῦ δυσσεβήματος; Εἰ μὲν γὰρ καὶ σὲ τρόμος
 ἔχει, καὶ φόβος κατέλαβε, ἀφαιρήσεις αὐτὸ πάντως τῆς πονηρᾶς καὶ πλάσεως καὶ
 ἀρχῆς, μᾶλλον δὲ τῆς σῆς βλασφημίας, καὶ σαυτοῦ τὴν τόλμαν ταύτην συνα-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α' 18, 23, 25.

2. ΛΟΥΚΑ Α' 35.

3. Αὐτ. 36.

4. Αὐτ. Β' 7.

5. Αὐτ. 13.

6. Γενέσεως ΙΖ' 12.

7. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 21.

8. Λευϊτικοῦ ΙΒ' 3.

9. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

11. 'Α. Οὐ. Μι. — Περιφανῶς οἷον ὑποβελγθέντος, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν ἐνηνθρώπησεν ἐκ τῶν ἀγνῶν καὶ παρθενικῶν αἱμάτων, πότερον Εὐ.

12. 'Α. Οὐ. Μι. — πότερον, ὃ πάντα ἡμε σὺ τὸ κυριακὸν τοῦτο Εὐ.

13. 'Α. Οὐ. Μι. — φαύλης λέγεις ἔργον ἀρχῆς, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ σώματα, ἢ Εὐ.

ποσκευάσασθαι πολλήν ἐπιδείξεις τὴν σπουδὴν· εἰ δὲ καὶ πρὸς τὴν θείαν ὀργὴν καὶ τῶν λογισμῶν τὴν κρίσιν καὶ κατὰγνωσιν καὶ τὴν εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τὴν σὴν ἀντανσχέειν ἐπωρώθης γνώμην, πῶς¹, εἰπέ, τὸ πονηρὸν συνήφθη τῷ ἀγαθῷ; καὶ πῶς ὑπέστη ὁ ἀγαθὸς Θεὸς διὰ τοῦ πονηροῦ σώματος τὴν² τοῦ κόσμου σωτηρίαν καταπράξασθαι³, καὶ τὸ θαυμασιώτερόν τε καὶ φρικωδέστερον, τῷ⁴ Ὀρόνῳ συνεδριάζειν⁵ τῷ πατρικῷ⁶; τοῦτο γὰρ ὁ τῶν ἀπορρήτων μύστης καὶ μυσταγωγὸς ἐδιδάξατο⁷. Ἡ γοῦν τούτων ἀπάντων οἰκειώσῃ τὴν ἐξάρνησιν, ὡς ὁ Λόγος οὐ σεσάρκωται, οὐ προῆλθε τῷ κόσμῳ διὰ γεννήσεως ἐν τῷ τόκῳ, οὐ γένος⁸ διέσωσεν, οὐ τὸ προσληφθὲν σῶμα τῷ πατρικῷ Ὀρόνῳ συγκαθιδρύσατο· ἢ ταῦτα λείπεται μὴ ἐξαρνούμενον ἀρνεῖσθαι σε⁹ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ὡς κακία συναφῇ¹⁰ καθυβρίζοντα, καὶ δὴ κἀκείνην, ὅτε μηδὲ τὸ σὲ ἔχειν σοι καταλείπεται, εἰς ἀγαθότητα μεταβάλλοντα¹¹. Καὶ ἦν ἂν σοι, Θεομαχεῖν πάντως ἡρημένῳ, κουφοτέρα μᾶλλον τῶν προτέρων ἢ¹² τῶν δευτέρων δυσσεβημάτων αἵρεσις¹³. Καὶ γὰρ ἦν ποτε τοῖς μὲν οὐκ εἰδῶσι τὰ πρότερα, οὐδὲ διὰ τὸ μήπω παρεῖναι τιμῶσιν, οὐδεμιᾶς¹⁴ ἐπαφιεμένη δυσσεβείας εἰσπραξίς· ἀπάγειν δὲ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητα πρὸς κακίαν, ἢ ταύτην σεμνύνειν τῇ μετευσίᾳ τῆς ἀγαθότητος, οὐδεὶς οὐκ ἔστιν αἰὼν, ὅς μὴ τὴν τιμωρίαν ἀπακρίτητον τοὺς ἐλομένους οὐκ εἰσπράττεται.

γ'. Εἰ κατὰ φαντασίαν ἐνηνθρώπησεν ὁ Χριστός, ἢ ἄνωθεν ἐπηγάγετο τὴν σάρκα, κατὰ τοὺς λήρους τῶν ἐναντίων, πῶς ὀκταήμερος περιετμήθη¹⁵, κατὰ τὸν παλαιὸν νόμον¹⁶; τοῦτο γὰρ καὶ μόνον ἱκανὸν ἐπιστομίσαι τὰς φλυαρίας αὐτῶν.

1. 'Α. Οὐ. Μι.- δυσσεβήματος; εἰ γὰρ ἵποτο. ἱμῆσεις τῷ Πονηρῷ καὶ τοῦτο προσαναυθῆναι, πῶς Εὐ.

2. Εὐ.- Πονηροῦ τὴν ἐν λ. Χ.

3. 'Εβρ. Β' 10.

4. 'Α. Οὐ. Μι.- καταπράξασθαι; πῶς δὲ τῷ Εὐ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- συνεδριάζει ἐν ἄπ. Χ.

6. ἐντ. λ. Εὐ.

7. ΛΟΓΙΚΑ, αὐτ. 32.- 'Εβρ. ΙΒ' 2.

8. Οὐ. Μι.- τόκῳ, γένος 'Α.

9. Οὐ.- ἀρνεῖσθαι τε ἐν λ. Χ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- Θεοῦ, εἰς κακίαν τῇ συναφῇ ἐν ἄπ. Χ.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- μεταβάλλουσαν ἐν ἄπ. Χ.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἢ ἐν ἄπ. Χ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- δυσσεβημάτων ἢ αἵρεσις ἐν ἄπ. Χ.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐδὲ μιᾶς ἐν ἄπ. Χ.

15. ΛΟΓΙΚΑ Β' 21.

16. Γενέσεως ΙΖ' 12.- Λευϊτικοῦ ΙΒ' 3.

τὸ γὰρ ἀποτμηθὲν σὰρξ ἦν συγγενὴς τῆς ἡμετέρας σαρκός. Φησὶ δὲ καὶ ὁ μέγας Παῦλος, ὅτι ¹, Ἐπεὶ τὰ ² παιδίᾳ κεκοινώνηκεν αἵματος καὶ σαρκός ³, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν αὐτῶν· καὶ ὅτι ἐπειδὴ ἀδελφὸς ἡμῶν ἐκλήθη ⁴, ὥφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι ⁵.

δ'. Καὶ σὺ, ἄνθρωπε, ἀνάνηφον ⁶. Οὐπω θέλεις ἐπιγινῶναι τὸν σεαυτοῦ δεσπότην, ἀλλ' ἔτι τὸ σὸν σῶμα πλάσμα λέγεις τοῦ πονηροῦ; Ὁ συνηγορούμενος φόβῳ συσχεθεὶς ⁷ τὸ ψεῦδος ἀπέθετο, καὶ σὺ τὴν συνηγορίαν ἔτι συγκροτεῖς; Ἐκεῖνος τοῖς ἔργοις ἀναβοᾷ, ὡς οὐδὲ τῶν χοίρων κύριός ἐστι ⁸, καὶ σὺ σεαυτοῦ κύριον ποιεῖς; Ἐκεῖνος οὐπω τελείως τὸν δεσπότην ἐπιγινούς — οὐπω γὰρ ἦν ὁ σταυρὸς πηγείς ⁹, οὐδ' ὁ ἥλιος σκότῳ καλυψάμενος τὸ φῶς ¹⁰, οὐδὲ τὴν γῆν, ἀντὶ τῆς κατὰ φύσιν ἡρεμίας, ὁ παράδοξος εἶχε τρόμος ¹¹, οὐδὲ τὰ τοῦ ἄδου ἐκεκένωτο ταμεῖα ¹², οὐδὲ ἡ ἀνάστασις ἐγινώσεται ¹³ — ἀλλὰ καὶ μηδενὸς ἔτι τούτων παρόντος, ὁ ληστὴς τὴν ἐνυπόστατον δεδιὼς ἀλήθειαν, ἣν αὐτῷ προανεπλάτατο ἐξουσίαν ¹⁴, ταύτης ἑαυτὸν καὶ ἄκων ἀπάγει (ἐβιάζετο γὰρ ἡ ἀλήθεια ¹⁵ τὸν ψεύστην ¹⁶), καὶ μὴδὲ τῶν χοίρων ¹⁷, μὴ ὅτι τινὸς ἄλλου, ὁ τὰς βασιλείας πάσας ἑαυτοῦ τερατευόμενος εἶναι ¹⁸ μὴδ' αὐτῶν ἔχειν τὴν κυριότητα τοῖς πράγμασιν ἀνυπερέχων· καὶ σὺ μετὰ τὸν σταυρόν, μετὰ τὸ σκυλευθῆναι τὸν ἄδην, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, μετὰ τὸ παραδειγματισθῆναι ¹⁹ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας τοῦ σκότους ²⁰, μετὰ τὸ λα-

1. Ἐβρ. αὐτ. 14.

2. Εὐ.- Ἐπεὶ οὖν τὰ (Ἐβρ. αὐτ.).

3. Εὐ.- κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος (Ἐβρ. αὐτ.).

4. Ἐβρ. αὐτ. 11.

5. Αὐτ. 17.

6. Β' Τιμότη. 6' 26.

7. ΜΑΡΚΟΥ Ε' 6, 9, 12.

8. Αὐτ. 12.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 32.

10. Αὐτ. 45.

11. Αὐτ. 51.

12. Αὐτ. 52, 53.

13. Αὐτ. ΚΗ' 7.- Πράξεων Δ' 33.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Δ' 9.

15. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΔ' 6.

16. Αὐτ. ΙΙ' 44.

17. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

19. Ἐβρ. 5' 6.

20. Ἐφρσ. 5' 12.

θεῖν σε τὴν ἐξουσίαν, ἂν ἄρα βούλῃ, κατὰ πάσης τῆς δυνάμεως τοῦ ἐχθροῦ¹, εἴ τι σε αὐτὸν ἀνέχῃ, εἴ τις σε ἄλλος ὑπεξούσιον καὶ πλάσμα λέγει τοῦ πονηροῦ, μὴ ὅτι γε σὺ σεαυτόν; Τίς δ' οὐχὶ κἀντεῦθεν ῥᾶστα συνίδει, ὥς οἱ διὰ τοῦ νόμου προοιῆται καὶ ἀπεσταλμένοι, οὓς ἡ Ἱερουσαλήμ (ὃ νῦν δηλοῖ τῶν ἀγνωμονεστέρων Ἰουδαίων τὸ σύστημα) λιθοβολοῦσά τε, καὶ ἀποκτινύουσα οὐκ ἀνίει², οὗτοι δὴ τῆς ἀγαθῆς ὑπῆρχον ἐπιπνοίας τε καὶ ἀπεστολῆς, καὶ δὴ καὶ τὴν δημιουργίαν ἔλκοντες ἐκείθεν; Πόθεν καὶ τίς ἡ παράστασις; Αὐτός ἐστιν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἡ τῆς ἀληθείας πηγὴ· ταλανίζων γὰρ τὴν Ἱερουσαλήμ οἷς ἐν ταύταις ὑπηνέχθη, — οὐκ ἂν δὲ ταλανίσσειεν ἡ ἀγαθότης τὴν λιθοβολοῦσαν, καὶ ἀποκτενοῦσαν τοὺς ἐραστὰς τῆς πονηρίας ἢ τοὺς ὑπ' αὐτῆς ἀπεσταλμένους, — Ἱερουσαλήμ, γὰρ φησὶν³, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν⁴. εἶτα, *Ποσάκις*⁵ ἠθέλησα ἐπισυνάξει⁶ τὰ τέκνα σου, ὅν τρόπον... ὅπως τὰ νοσσία ἑαυτῆς... καὶ οὐκ ἠθέλησατε, ἀντὶ τοῦ, Ποσάκις ἠθέλησα διὰ συγγνώμης ἀναλαβεῖν⁷ ὑμᾶς, καὶ τῆς οἰκῆς ἐξαρπάσαι, — ἥτις, ἀντὶ τῶν προφητικῶν αἱμάτων καὶ ὧν δεδομένων ὑμῖν κατοργεῖσθε νόμων, ἐπέκειτο⁸, — εὐδαιμονίας τε συνόντας ἀλλήλοις τῆς κατὰ τὸν βίον ἀπολαύειν χάριν παρὰ τῆς· ἀλλ' ἢ αὐτοὶ γε καθ' ἑαυτῶν τὴν ἀπονοίας τυραννίδα προεστήσασθε, οὐ μόνον οὐδὲν πρὸς ἐπιστροφὴν ἀφορᾶν ὑμᾶς παρεσκεύασε, καίτοι τοσαύτης καὶ τηλικαύτης τῆς εὐμενείας ταύτην ὑμῖν προτεινούσης, καὶ πρὸς αὐτὴν ἐπιστρέφεισθαι παρὰ καλῶς, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάστην παραθρασύνει⁹ προστιθέναι τὰ ὅμοια. Καὶ τί λέγω τὰ ὅμοια, ἀλλὰ μὴ τὰ πολὺ χαλεπώτερα, δι' ὧν ὑμεῖς τὴν ἐμὴν πρόνοιαν καὶ φιλάνθρωπίαν ἑαυτῶν ἀπεσκευάσθε; Διὸ καὶ ὁ καιρὸς ὑμῖν ἀπαιτεῖσθαι παρέστηκε τὰ ἐπίχειρα, τὴν τε ἀπ' ἀλλήλων καταδικάζων διασποράν, καὶ οὐ τὴν διασποράν μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν πόλιν αὐτοῖς θεμελίσις καταστρέφων, καὶ ἐριμίᾳ παραδιδούς. — Εἰ οὖν κατὰ τῶν προφητικῶν αἱμάτων ἡ τόλμα καὶ τῶν ἀπεσταλμένων ὁ φόνος¹⁰ εἰς ταλανισμόν

1. ΛΟΥΚΑ Θ' 1.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΙ' 37.

3. καθ' ἡμᾶς γε. — γὰρ, φησὶν, ἐν ἄπ. Χ.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

5. Αὐτόθι.

6. ἐν ἄπ. Χ. — ἐπισυναγαγεῖν ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

7. καθ' ἡμᾶς γε. — ἀναβαλεῖν ἐν ἄπ. Χ.

8. καθ' ἡμᾶς γε. — αἱμάτων καὶ οἷς τῶν δεδομένων ὑμῖν κατοργεῖσθε νόμων ἐπέκειτο.

9. Μι. — παραθρασύνει ἐν λ. Χ.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΙ' 37.

μὲν ἀπάγει τοὺς Ἰουδαίους¹, προοίμιον δὲ γίνεται τῆς ἐσχάτης αὐτῶν ἀπωλείας², πῶς οὐχὶ τὴν ἴσῃν δίκην, ἵνα μὴ λέγω τὴν μείζονα, οἱ θερμοὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων μιμηταὶ καὶ ὑπερβαλέσθαι δὲ φιλονεικήσαντες αὐτοὺς οὐκ αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν ἐπάγουσί τε καὶ ἄφυκτον ταύτην κατασκευάζουσι περιφανῶς; Οἱ γὰρ πονηρᾶς δημιουργίας, (ὧν ἔκδικος εἶη³ ὁ σωτὴρ) τούτους δυσφημοῦντες προελθεῖν πολλῶ χαλεπώτερον τολμῶσι τῶν ἀνελόντων αὐτούς· οἱ μὲν γὰρ κατὰ σωμάτων ἀπαξ ἀφῆκαν τὴν πληγὴν, οἱ δὲ τὴν πονηρίαν αὐτοῖς φύσει συγκατασκευάζοντες αἰδίων ἐναφιεῖσι τὴν ἀνίατον καὶ ἀνυπόστατον πληγὴν, μετὰ τὸ καὶ τοὺς ἀνελόντας αὐτοὺς ἀντὶ τῆς τιμωρίας ἐπάθλοισι κοσμεῖν, δι' ὧν μὲν τῆς σωματικῆς ἐκείνης σφαγῆς ἀρχηγοὺς τῇ γνώμῃ παριστῶσιν ἑαυτοὺς — καὶ οὐ ταῦτα μόνον, καίτοι⁴ τηλικαῦτα ὄντα, — ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς κατὰ τῶν σωμάτων ἀσελγείας ἐπὶ τὸν κοινὸν δεσπότην καὶ δημιουργὸν ἀναφέρειν οὐ φρίττουσι⁵ τὴν ἀσέλγειαν⁶. Οἷς γάρ, ὧν ἔστιν ἔκδικος⁷, κακίας λέγουσιν ἔργα καὶ θεραπευτάς, τοῦτοις τὴν ὕβριν, ἀλλ' οὐκ ἂν ὀνομάσαιμι, συνεξυβρίζουσι καὶ τὸν ἐκδικητὴν.

εἴ. Φέρε δὴ καὶ διὰ τῶν παραβολῶν⁸ οὐκ ἐν παραβολαῖς⁹ ἀλλ' ἐμφανῶς ἰδωμεν τὸ δόγμα¹⁰ καταλυόμενον¹¹ τῶν ἀσεβῶν. Ὅτι μὲν γὰρ καταγέγονεν ὁ σωτὴρ ζητῆσαι, καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλὸς¹², οὐδενὶ μέχρι νῦν εἰς δισταγμὸν περιέστηκεν· εἰ δὲ τὸ ὡς ἀληθῶς ἀπολωλὸς πρόβατον¹³ τῆς ἀπωλείας ἠθέλησεν ἀνασώσασθαι, καὶ εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέψαι¹⁴, καὶ πρὸς σωτηρίαν ἀνακαλέσασθαι, οὐδὲν ἐργῶδες συνιδεῖν, ὡς ἐξ ἀρχῆς¹⁵ τὸ ἀνθρώπινον σύγκριμα τῆς ἀγαθουργοῦ παλάμης ἔργον ἐκδιδάσκει ἢ παραβολή¹⁶. Πάντως γὰρ τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον τῆς μάνδρας

1. Αὐτόθι.

2. Αὐτ. 38.

3. καθ' ἡμᾶς γε. — δημιουργίας ὡν ἔκδικος ἡμῶν ὁ ἐν ἁπ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε. — καί τοι ἐν ἁπ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε. — φρίττουσιν ἐν ἁπ. X.

6. ΙΟΥΔΑ 4.

7. Α' Θεσσαλ. 8' 6.

8. ΛΟΥΚΑ Η' 4.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 3.

10. Πράξεων ΙΖ' 7.

11. Αὐτ. Ε' 38.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΗ' 11.

13. ΛΟΥΚΑ ΙΕ' 6.

14. Α' ΠΕΤΡΟΥ 6' 25.

15. καθ' ἡμᾶς γε. (ὅρα καὶ ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΣ' 4). — ὡς ἀρχῆς ἐν ἁπ. X.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

πρότερον τῶν σεσωσμένων γεγονός, ὕστερον δὲ τῆς ἀγέλης ἀποσκιρτήσαν¹ εἰς τὴν τῆς ἀπώλειας ἀπεπλανήθη ἐδόν². Τὸ μὲν γὰρ ἀπ' ἀρχῆς δι' ἀπώλειας φυνέν³ οὐδ' ἔχει φύσιν πρὸς τὴν σωτηρίαν ἐπανελθεῖν, μᾶλλον δὲ οὐδ' ὅλως⁴ ἐστὶν αὐτῷ τὸ ἐπανελθεῖν, οὐδὲ τὸ ἀνασωθῆναι· ἀλλ' οὐδ' ἐπῆλθεν αὐτῷ⁵ τὸ ἀπολωλέναι, εἴπερ ἐκ χείρονος⁶ μὲν ἅμα τῷ φῦναι προῆλθεν ἀρχῆς, οὐδέποτε δὲ τῆς ἀγαθότητος καὶ σωτηρίας ὥρθη μετασχόν. Εἰ γὰρ τις γέγονεν οὐδαμῶς, πῶς⁷ ἂν ἐκεῖθεν ῥηθεῖη καταπεσών; καὶ ὁ σωτηρίας ἀμέτοχος προελθὼν πῶς ἂν εἰς ἀπώλειαν κατενεχθεῖη, ἣ λέγοιτ' ἂν ἀπολωλώς; Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁ φιλόανθρωπος ἡμῶν θεσπότης⁸, ὁ τῆς ἀληθείας διδασκαλός⁹ καὶ χορηγός, τοῦ ἀπολωλότος μνήμην ποιούμενος πολλαχρῶς οὐδαμῶς συγκατασκευασμένην αὐτῷ τὴν κακίαν ἣ τὴν ἀπώλειαν οὐμενοῦν οὐδὲ μέχρι ψιλῆς ἐπινοίας παραδηλοῖ· αἰεὶ δέ, ὡς ὕστερον τῆς τάξεως καὶ τῆς τῶν ἄλλων συναρτίας τε καὶ συνδιατριβῆς ἀπορραγὲν οὕτως ἀπενεχθῆναι πρὸς τὴν ἀπώλειαν, παρέχει νοεῖν. Καὶ γὰρ φησιν¹⁰, 'Τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐὰν γένηται τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα (Ἰδοὺ τὰ ἑκατὸν πρόβατα πάντα ἡ ἀγέλη ἀπλανής· οὐδὲν αὐτῶν τέως οὔτε πεπλανημένον, οὔτε ἀπολωλός¹¹), εἴτα, κἂν πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν¹², τῆς ἀγέλης τῶν σωζομένων διέστη, τῶν μὴ πεπλανημένων ἀπεπλανήθη, τῆς μάνδρας ἐξέβη· διὸ καὶ θᾶττον αὐτό¹³ ὁ φιλόανθρωπος ἐπιζητεῖ¹⁴, καὶ τοῖς μὴ πεπλανημένοις ἀνευρὼν¹⁵ συγκαταλέγει¹⁶, καὶ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει¹⁷, καὶ τὰς φρίλας δυνάμεις συγχαίρειν παρασκευάζει, ὅτι τὸ ἀποπλανηθὲν τῆς τάξεως καὶ ὁξῆς αὐτῶν πάλιν εἰς τὴν αὐτῶν ἐθεάσαντο ἐπαναδραμὸν

1. Μι.—ἀποσκιρτήσας ἐν λ. X.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 12.

3. Ρωμ. Θ' 22.

4. Μι.—οὐ δόλως ἐν λ. X.

5. Πράξεων ΙΓ' 40.

6. Ἑβρ. Ι' 29.

7. καθ' ἡμᾶς γε.—μετασχόν. Οὐ γὰρ τις γέγονεν οὐδαμῶς, ἢ πῶς ἐν ἁπ. X.

8. Ἀποκαλύψεως Σ' 10.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΒ' 16.—ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΓ' 13.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΗ' 12.

11. Μι.—ἀπολωλώς ἐν λ. X.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

13. Μι.—αὐτῷ ἐν λ. X.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

15. Λύτ. 13.

16. Μι.—συγκαταλέγει ἐν λ. X.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

εὐαγγελίαν τε καὶ σωτηρίαν¹. Καὶ τῶν δέκα δὲ δραχμῶν ἡ παραβολή², ἐξ ὧν ἡ μία ἀπώλετο, τὴν αὐτὴν ἀναμφιβόλως παρίστησιν ἔννοιαν· τό τε γὰρ τὰς³ δέκα δραχμὰς τὸν αὐτὸν ἐντετυπωμένον φέρειν χαρακτῆρα, καὶ τὴν ἴσην ῥοπὴν ἔλκειν, εἰ βούλει δὲ καὶ τὴν ὕλην μίαν, πᾶσιν ὑποκειῖσθαι τῆς ἐμφύτου ἀγαθότητος καὶ σωτηρίας⁴ τὸ ἀπαράλλακτον πάντοθεν ἐκδιδάσκει. Καὶ εἰ μὴδὲν τούτων παρείληπτο, ἀλλὰ τό γε ὑπὸ τὴν αὐτὴν κυριότητα πάσας⁵ τελεῖν τὸ εἰς ἐξουσίας ἀτμήτον καὶ ἀδιαίρετον ἀνακηρύττει, καὶ ἐν ᾧ ἐσώζοντο⁶ πᾶσαι, ὅτι τῆς ἀγαθοῦργοῦ μὲν δυνάμεως ἐτύγγανεν ἔργα, τῷ δὲ τῆς αὐτεξουσιότητος ἀξιώματι οἱ μὲν, ἐφ' ᾗ τε⁷ προήχθησαν ἀγαθότητι καὶ σωτηρίᾳ, διέμειναν, ὁ δὲ παρκακισθεὶς ἐκείθεν ἐξετράπη πρὸς ἀπώλειαν. Καὶ γέγονε τὸ τῆς γνώμης αὐτοδέσποτον, ὥσπερ τοῖς καθ' ὃν ἔδει τρόπον, χρησάμενοις αὐτῷ, τῆς τε ἐνούσης σωτηρίας καὶ ἀγαθότητος φυλακτήριον καὶ προσθήκη μείζονος τελειότητος⁸ (τὸ γὰρ χωρὶς τῶν πράξεων θαυμαζόμενον⁹, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων δόξαν προσλαβόν, πολὺ θαυμασιώτερόν¹⁰ τε καὶ τιμιώτερον¹¹), οὕτω τοῖς παρὰ χρησάμενοις τῷ χαρίσματι¹² εἰς ἀπώλειαν ὥστε καταπεσεῖν¹³, τῆς ὁμοφυοῦς καλλονῆς προελήλυθε, καὶ τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω λαβεῖν ἀλλοίωσιν τῶν κρειττόνων ἀλλαξάμενοι (εἰ μὴ τις τῆς ἐπὶ φθόρον ἀγούσης μεταβολῆς μετὰ πολλῆς σπουδῆς¹⁴ ἀνασώσει) προδεδώκασι τὴν φύσιν καταπεπόσθαι¹⁵ τῷ¹⁶ παραπτώματι¹⁷.

ς'. Ἐθεὶ δ' οὖν τοὺς ἀποστάντας, εἰ καὶ μὴ τὴν μίαν ἀρχὴν εἰς δύο διχάζονται, μὴδ' ἐπειδὴν τὰ τοῦ νόμου διαγελῶσι μυστήρια (καίτοι πῶς ἀνειμένους

1. ΛΟΥΚΑ ΙΕ' 6, 7.

2. Λύτ. 8.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἔννοιαν. Τότε γὰρ τὰς ἐν ἄπ. Χ.

4. ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 21.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- πᾶσαν ἐν ἄπ. Χ.

6. καθ' ἡμᾶς γε (δρα καὶ Πράξεων Δ' 9, 10, 12).- καὶ ἐξ ὧν ἐσώζοντο ἐν ἄπ. Χ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ἦτε ἐν ἄπ. Χ.

8. Κο.λοσσ. Γ' 14.

9. ΛΟΥΚΑ Δ' 22.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 15.

11. Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 7.

12. Ῥωμ. Α' 11.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰς ἀπώλειάν τε καταπεσεῖν ἐν ἄπ. Χ.

14. ΛΟΥΚΑ Α' 39.

15. Β' Κορινθ. 6' 7.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- καταπεπόσθαι τῷ ἐν ἄπ. Χ.

17. Γα.λάτ. 5' 1.

εἶπον, μὴδ' ἡνίκα τὴν κτίσιν¹ συλᾶν ἐπιχειροῦντες τοῦ κτίστου² κακοὶ κακὸν κακίστῳ δῶρον προσφέρωσιν;), ἔδει γοῦν αὐτοὺς — εἰ καὶ μὴ ἐπ' οὐδενὶ τούτων, μὴδ' ἐφ' ᾧ τοῦ προσήτου ὑβρίζουσι, καίτοι τηλικούτων τὴν ἀτοπίαν ὄντων, ἀλλ' οὖν, ἐπειδὴν γε τὸ ἑαυτῶν σῶμα πονηρὸν καὶ πονηρᾶς πλάσεως λέγωσιν, — αὐτίκα καταδύεσθαι. Ἀλλὰ ποῦ γῆς; ζητεῖν δὲ καὶ τῶν ὑποχρονίων εἴτι βαθύτερον, οὐχ ὅτι ἐκεῖνων πρὸς ἀθεότητα τοῦτο βαρύτερον, ἀλλ' ὅτι καί, δι' οὗ τὴν βλάβηφιμον³ φωνὴν ἀφιεῖσιν, ἐξ ἀθέου πλάσματος ὁμολογοῦντες λαμβάνειν τὸ ὄργανον, οὐκ αὐτίκα ῥίπτουσι πάντα, καὶ φεύγουσι τὴν ἀσέβειαν⁴, ὀργάνῳ πονηρίας βῶντες ὡς, ἐν οἷς ταῦτα φθέγγονται, κέχρηται, ἀλλ' εἴτι τολμῶσι πρὸς τὰ τῶν ἀνθρώπων βλέπειν πρόσωπα. Ἀνθρώπε, τί λέγεις; Δύο ἀρχάς; ἀλλὰ διὰ τοῦ πονηροῦ ταῦτα φθέγγη στόματος· ὁ νόμος πολιτείας ἀρχῆς, καὶ μαχόμενης τῇ χάριτι; ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ τῆς πονηρίας ἀπήχρησεν ὄργανον· οἱ προσῆται μοίρας χείρονος; ἐκ τοῦ αὐτοῦ τῆς κακίας σκεύους καὶ τοῦτο προχέεται· τὸ σῶμα πονηρὸν καὶ πονηρᾶς δημιουργίας; καὶ τί μὴ σιγᾶς τὴν ἐσχάτην σιγὴν, ἀλλ' εἴτι φθέγγη, καὶ χαρίζη τῷ οὕτῳ σε πονηρῶς καὶ ἐβδελυγμένως ὑποστήταντι, ὥστε μὴδὲ φθέγγεσθαι δύνασθαι μὴδὲν ὅλως σωτήριον, μὴδὲ τῆς βαθείας μέθης καὶ ψευδολογίας⁵ ἐλεύθερον; ὁ γὰρ πονηρίας θησαυρὸς οὐκ οἶδεν⁶, ἀλλ' ἢ τὰ τῆς πονηρίας καὶ πλάνης ὥσπερ θησαυρίζειν⁷, οὕτω δὴ καὶ προβάλλεσθαι. Ἡ τοῦ πειστήτου⁸ γλῶσσα πῶς ἂν ἀλίθουσαν εἴποι⁹; ἡ πονηρία¹⁰ πῶς ἐννοήσῃ τὴν ἀγαθότητα; Τὸ πεισθὸς λέγειν φεύγει τὴν ἀλίθουσαν¹¹· καὶ πῶς σὺ σκυτῶ πιστεύεις λέγοντι, τοῦ ψεύδους ὑπάρχων ἐργαστήριον; Ἐγὼ δὲ σε φρονεῖν τάναντία, ὧν λέγεις, διεξιῶν¹² καὶ νομίζων, πολὺ σωμαρονέστερον¹³ ἂν καὶ συνετιώτερον εἰσάγω, ἢ εἴ τις σε στέργειν, ἃ λέγεις, τίθησιν. Εἰ γὰρ ἐκ πονηρῶν ὀργάνων ταῦτα, καὶ διὰ τοῦτο πονηρὰ ἢ ψευδῆ, πῶς, ὡς ἐν κακαῖς, οὐ πολλῶν κουφότερον τὰ ἐναντιώτατα τῶν ῥημάτων πρεσβεύειν, ἢ

1. ΜΑΡΚΟΥ II' 19.
2. Α' ΠΕΤΡΟΥ 8' 19.
3. Β' ΠΕΤΡΟΥ 6' 11.
4. Τίτ. Β' 12.
5. Α' Τιμόθ. 8' 2.
6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΒ' 35.
7. Ρωμ. Β' 5.
8. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΙ' 44.
9. ΙΑΚΩΒΟΥ Γ' 6.- ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.
10. Ἐφεσ. 5' 12.
11. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.
12. καθ' ἑμᾶς γε.- ἐξιδὼν ἐν ἁπ. Χ.
13. Τίτ. Β' 2.

τῇ γλώττῃ καὶ τὸν νοῦν συνδιαφθείρεσθαι; «δύο λέγει¹ ἀρχάς,» μίαν προσήκειν² φρονεῖν· «πολέμιος ὁ νόμος τῇ χάριτι,» τὴν συμφωνίαν κηρύττειν αὐτῶν· «τῶν προφητῶν φαῦλος ὁ χορός,» καὶ πόθεν ἂν τις γνῶι μᾶλλον, ὅτι χρηστός; «τὸ σῶμα πλάττει τοῦ πονηροῦ,» ἀρκεῖ πρὸς τελευταίαν ἀπόδειξιν, ὅτι παλάμης ἐστὶ τῆς ἀγαθοουργοῦ. Ὁρᾶτε τὸ τῆς ἀνοίας βάθος³, τὸ μέγεθος τῆς ἀθεότητος⁴ τῶν μὴ δυναμένων ἔχειν λογισμῶν⁵ οὐδ' ἐπὶ φαντασίαις πλαττομέναις ὑπόστασιν⁶; Οὐκοῦν οὐδ' ἐπ'ἀδελφῶν ὅλως δεῖ ταῖς ἀκοαῖς, ὅτι τὸ αὐτὸ τῆς αἰτίας⁷ ἀνάκτων, εἴποι τις ἂν, ταύτας ἐπινέμεται. Φαίην ἂν ἔγωγε· εἰ μὲν γάρ τις τῶν σωτηρίων ἐπ'φθῶν τινα παραδέχοιτο⁸, ἀρχὴν λαμβάνει πρὸς τὴν προτέραν ἐπαναδραμεῖν εὐγένειαν, εἰ δὲ μή, καθ' ἑαυτοῦ γε κἀντεῦθεν τὴν ψῆφον αὐτὸς ἀφίησιν⁹ ἄφυκτον, πονηρὰν μετὰπλασιν τῆς ἀγαθῆς πλάσεως καθόλου ἐκυτῶ¹⁰ ἀνθελόμενος, καὶ τὴν πρὸς τὰ χεῖρω μεταβολὴν (δέον τὸ ἀγαθὸν) συντηρήσας ἀμετάβλητον. Οὐκοῦν οὐ τὸν ἐπ'ἀδελφῶν τοῦ σιγᾶν, ἀλλὰ σιγῆς ἑαυτὸν πάσης στηλιτεύειν καὶ διὰ παντός ὑπεύθυνον ἡγεῖσθαι, ὅς¹¹ τὴν οἰκείαν ἐξ ἀπονοίας πώρωσιν¹² σιγῆς ἡμῖν αἰτίαν ἐπέσειεν.

Ζ'. Ὁ φιλόκθρωπος ἡμῶν σωτὴρ καὶ ὑπεράγαθος, ὁ τὰς ἀμαρτίας ἐπιδημήσας ἤρξατο τοῦ κόσμου¹³, τῶν ἄλλων νοσημάτων καὶ παθῶν τὸ γένος ἐλευθερῶν καὶ τὴν τῶν ἀμαρτημάτων πολλοῖς ἄρεσιν ἐχαρίζετο¹⁴, καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ἀφρέσεως ἀπὸ τῆς τοῦ¹⁵ σώματος Θεραπείας¹⁶ ἐλάμβανέ τε καὶ παρείχετο¹⁷. Καίπερ εἰ

1. Μι. (σπμ.).- συνδιαφθείρεσθαι. Διὸ λέγει ἐν ἄπ. X.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- προσήκε ἐν ἄπ. X.

3. ΛΟΥΚΑ Σ' 11.

4. Ἐφεσ. Β' 12.

5. Ῥωμ. Β' 15.

6. Ἐβρ. ΙΑ' 1.

7. Πράξεων ΚΕ' 27.

8. καθ' ἡμᾶς γε (ὅρα καὶ Πράξεων ΚΒ' 18).- ἐπ'φθῶν παραδέχοιτο ἐν ἄπ. X.

9. Πράξεων ΚΣ' 10.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἑαυτὸν ἐν ἄπ. X.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐ τὸν ἐπ'ἀδελφῶν σιγᾶν, ἀλλὰ σιγῆς ἑαυτὸν πάσας στηλιτεύει καὶ διὰ πάντων ὑπεύθυνος, ὅς ἐν ἄπ. X.

12. Ἐφεσ. Δ' 18.

13. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ γ' 5.

14. Κολοσσ. Α' 14.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπὸ τοῦ ἐν ἄπ. X.

16. ΛΟΥΚΑ Θ' 11.

17. ΙΩΑΝΝΟΥ Ε' 14.

πονηρᾶς ἦν τὸ σῶμα διὰ πλάττειν, ὡς βλασφημία¹ ὁρασύνεται, οὐκ ἂν εἴη δυνατόν τὸ μόνως τῆς ἀγαθῆς θεότητος² ἀγαθοῦργημα, τὴν τῶν πλημμελημάτων συγχώρησιν, τὸ πιστὸν καὶ βέβαιον³ διὰ τῆς κακίας ἐπιδέχεσθαι⁴. Οὐδὲν γάρ ἐστιν ἄλλο λέγειν, ἢ τὴν τῆς κακίας σύστασιν πηγάζειν ἐκ τῆς τῆς ἀγαθότητος ἐνεργείας⁵, εἴπερ ἡ μὲν ἄφροσις τῶν ἁμαρτημάτων ἐκ τῆς τῶν σωμάτων θεραπείας προεῖη, τὰ δὲ τῆς κακίας ὑπάρχει γεννήματα⁶. Ἀλλ' ὁ σωτὴρ οὐ μόνον λόγῳ τὰς τῶν σωμάτων θεραπείας ἐβράβευσεν, ἀλλὰ καὶ χειρὶ. Πάλιν ἀλλαχοῦ κρατεῖ χειρὸς, ἧς μὴ πλάστῃς ἦν, καὶ τὸ κοράσιον ἐρείπει, καὶ τὸν υἱὸν ἀνίστησι⁷ τῆς χήρας, καὶ καλῶς ἀποσκευασθὲν τῆς ψυχῆς σῶμα πάλιν ἐπαναστρέφει, καὶ συνάπτει ταύτῃ, ὃ καλὸν μὲν ἦν κατὰ τὴν θεομέχον⁸ γλῶτταν μεθόλως⁹ λαβεῖν, σφέρτερον δὲ λαβοῦσαν θάπτον¹⁰ ἀποθέσθαι, χεῖριστον δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀπόθεσιν¹¹ συναρθῆναι πάλιν. Καὶ ὁ τὸ κράτος ἐλθὼν καταλῦσαι τοῦ ἐχθροῦ¹² πάσῃ δυνάμει κρατύνειν αὐτοῦ τὰ ἔργα φιλονεικεῖ. Καὶ τί λέγω κρατύνειν; Μενοῦνγε τὴν τυραννίδα πολλὰκις λυομένην¹³, τοῦτο μὲν οἷς ὑπέκειτο τὰ ταύτης ἔργα, παντοδαποῖς νοσήμασι δαπανώμενα, τοῦτο δὲ οἷς διεσπᾶτο τῷ θανάτῳ, καὶ τῇ φοροᾷ παρεδίδοτο¹⁴, αὐτὸς ὁ τῆς τυραννίδος καθαιρετής, παρ' ὅλον τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ τὸν καιρὸν, ἀνακαινίζων¹⁵ ταύτην ὥρθη, τῆς φοροᾶς ἀνιστῶν, τῶν παθῶν ἀπαλλάττων, καὶ τοσαυτάκις, ὅσάκις νεκροὺς τε εἰς ἀναβίωσιν ἤγε¹⁶, καὶ τῶν σωμάτων τὰς νόστους ἀπήλυνε¹⁷.

1. Ἀποκαλύψεως Β' 9.

2. ΛΟΥΚΑ ΙΙΙ' 19.

3. Ἀποκαλύψεως ΚΒ' 6.- Ἑβρ. Ψ' 19.

4. Ι' ΙΩΑΝΝΟΥ 10.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- πηγάζειν τῆς ἀγαθότητος τὴν ἐνέργειαν ἐν ἄπ. Χ.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ι' 7.

7. καθ' ἡμᾶς γε (ᾧ καὶ ΛΟΥΚΑ Ζ' 12, 15).- ἀνίστα ἐν ἄπ. Χ.

8. Πράξεων Ε' 39.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- μεθ' ὅλως ἐν ἄπ. Χ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- δεύτερον δὲ λαβοῦσαν θάπτον ἐν ἄπ. Χ.

11. Β' ΠΕΤΡΟΥ α' 14.

12. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ γ' 8.- Ἑβρ. Β' 14.

13. καθ' ἡμᾶς γε (ᾧ καὶ Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.).- λυομένη ἐν ἄπ. Χ.

14. Πράξεων ΚΙ' 10.- Β' Κορινθ. δ' 11.

15. Ἑβρ. Ψ' 6.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 6.- ΛΟΥΚΑ Ζ' 15.- ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΒ' 1.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Δ' 23, 24. ΙΙ' 16. ΙΑ' 5. ΙΒ' 22. ΙΔ' 14. ΙΖ' 18. ΙΘ' 2.- ΜΑΡΚΟΥ Α' 34. Ι' 10. Ψ' 5.- ΛΟΥΚΑ Ε' 15. Ψ' 18. Ζ' 21. ΙΙ' 2. ΙΙ' 13.

η'. Καὶ τὸ ἔτι μάλιστα δυσανασχετούμενον, ὅτι περ ἐξ ἐκείνου μέχρι νῦν διὰ τε τῶν αὐτοῦ Θεοφόρων μαθητῶν, καὶ οἱ τὴν¹ ἐκείνων μετελήθον διαδοχὴν, οὐ λήγει ταύτην διὰ τῶν ὁμοίων πράξεων συγκαταπράττων, καὶ συγκατασκευαζόμενος. Ἄρα ἔστι τι τῆς τοιαύτης ἐμπληξίας ἢ παρ' ἑλληνιστῶν ἢ παρὰ βαρβάρους ἐμπληκτότερον ἢ ἀθελώτερόν τι λαβεῖν; Ἐγὼ μὲν οὐχ ὁρῶ, οἶμαι δὲ οὐδ' ἄλλος² ὁρᾶν οὐκ ἀνάξιος. Πυνθανομένοις μέντοι³ τοῖς Φαρισαίοις⁴, *Εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν ἀπολύειν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ*⁵; ὅρα, πῶς οὐκ ἀλλαχόθεν, οὐδ' ἐκ τῆς *ιδίας ἐξουσίας*⁶ καὶ τῶν τῆς χάριτος δογμάτων, ὁ φιλόανθρωπος ἡμῶν δεσπότης ἀλλὰ δι' αὐτῆς τῆς ἀρχαιογονίας καὶ τὴν λύσιν αὐτῶν τῆς ἀπορίας καὶ τὴν ἐπίτιμησιν ἐπάγει⁷. *Οὐκ ἀνέγνωτε, γάρ φησιν*⁸, *ὅτι ὁ ποιήσας αὐτοὺς ἀπ' ἀρχῆς*⁹ ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς; διδάσκων μὴ δεῖν ῥαδίως διαλύεσθαι τὰ συνεικέσια, μηδ' οὕτω¹⁰ προπετῶς, πρὸς ἃ συνωθεῖ τὸ τῆς ὁρμῆς ἀκόλαστον, καταφύρεσθαι, καὶ ὅτι τὴν δημιουργίαν αὐτὴν διδάσκαλον ἔχοντες τοῦ μήτε¹¹ πλείοσι μιᾷς γυναιξὶ συνάπτεσθαι, μήτε διασπᾶν τὴν συνάφειαν οὐκ ἠθέλησαν οὔτε τὴν ἐντολὴν ἐκ τοῦ μωσαϊκοῦ διδασκαλείου μαθεῖν, οὔτε τὸ ἄπορον¹² ἐπιλυόμενον συνιδεῖν. Ἀλλ' αὐτὸς ἐκεῖθεν πρὸς ἐκάτερον περὶ ταῦτα νόμον τὸ λοιπὸν¹³ ἴδιον τὸν παλαιὸν ποιεῖται, καὶ δι' ἐκείνου πλέκει τὸν τῆς χάριτος· ὁ γὰρ ἐκ μὴ ὄντων ἅπαντα παρὰ γαγῶν, δι' ὧν εἰς ἄρσεν καὶ θῆλυ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μορφώσας διήρθρωσε¹⁴, καὶ εἰς ἓν ἀλλήλοις συνήρμωσεν, ἐκεῖνός ἐστι, φησὶν¹⁵, ὁ καὶ τὰ σπέρματα τοῦ νόμου καταβαλὼν, ὅς μὴ δεῖν μοχθηρίᾳ γνώμης ἀπ' ἀλλήλων τοὺς συναφθέντας κελεύει διίστασθαι, μηδ' ὑπερροῖς ἡδοναῖς τὴν τῶν ἀνθρώπων γένεσιν ὑβρίζειν καὶ¹⁶

1. καθ' ἡμᾶς γε. — καὶ ἡ τὴν ἐν ἄπ. X.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — οὐδ' ἄλλως ἐν ἄπ. X.

3. καθ' ἡμᾶς γε. — μέντοι ἐν ἄπ. X.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΘ' 3.

5. ἐν ἄπ. X. — ἀπολύσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

6. Πράξεων Α' 7.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 4.

8. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κστ.). — γάρ, φησὶ ἐν ἄπ. X. (κ. κστ.).

9. καθ' ἡμᾶς γε. — ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

10. καθ' ἡμᾶς γε. — οὕτως ἐν ἄπ. X.

11. Μι. — ἥτε ἐν λ. X.

12. Μι. — ἄπορον ἐν λ. X.

13. καθ' ἡμᾶς γε. — παραταξάμενος μόνον λοιπὸν ἐν ἄπ. X.

14. Γενέσεως Α' 27.

15. Τίτ. Γ' 3.

16. καθ' ἡμᾶς γε. — μηδ' ὑπερροῖς ἡδοναῖς καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων γένεσιν ὑβρίζειν καὶ ἐν ἄπ. X.

πολυγαμίᾳ μιᾷσματι¹. Ὁρᾷς, ὅπως ἀπὸ τῆς μωσαϊκῆς κοσμογενείας τὸν ἑαυτοῦ διαπλέκει νόμον, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκεῖθεν ἔχειν ἐπιδείκνυσιν τῆς διέσεως². εἴτα οὐ τοὺς Ἰουδαίους μᾶλλον ἐπιστομίζων³ διὰ τοῦ πλάστου καὶ τῆς πλάσεως, ἀλλὰ καὶ πάντας, ὅσοι δυσφημεῖν τὸν ἄνθρωπον παρηνέχθησαν, καὶ τὴν ἐξ ἀλλήλων προπηλακίζουσι γέννησιν, μετ' ὀλίγον ἐπάγει⁴, "Ὁ οὖν ὁ Θεὸς ἔξειψεν⁵, ἄνθρωπος μὴ χωριζέσθω· οὐ δεῖ, φησὶν, οὗς ὁ Θεὸς ἔπηξε νόμους, ἀνθρωπίνους παρακινεῖσθαι σπουδᾷσμασιν, οὐδ' ἀντινομοθετεῖν τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι⁶. Καὶ οὐ μέγρι τοσούτης τιμῆς τὴν μωσαϊκὴν φυσιολογίαν ἀνάγει, ἀλλ' ἤδη καὶ τῶν Ἰουδαίων ἐπὶ συστάσει τῆς ἰδίας γνώμης τε καὶ δόξης ἀντιπροβιβασμένων τε καὶ ἀνθυποφερόντων τὸν Μωσέα, ὡς αὐτὸς αὐτοῖς ἐπέτρεψεν ἀπολύειν τὰς γυναικας⁷, οὐδὲν εἰς αὐτὸν οὐδαμῶς ἐπέρριψε⁸ μέμφεως, οὐδ' ὑπαίτιον ἐποίησατο· ἀλλὰ καί-τοι ἔχων καὶ τὴν ἀπ' ἀρχῆς ἐκ τῆς δημιουργίας ἀρορμὴν παροξύνουσιν καὶ τῆς ἰουδαϊκῆς ἀπορίας⁹ εἰς τὸν νομοθέτην τὴν αἰτίαν ἐνεγκεῖν, τοσοῦτον ἀπέσχετο τὸ ὑπεύθυνον ἀποφῆναι τὸν Μωσῆν, ὥστε καὶ τῇ τοῦ οἰκονομοῦντος¹⁰ ἐπεκόσμησε σοφίᾳ¹¹. Μωσῆς, γὰρ φησι, πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ἡμῶν ἐπέτρεψεν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας, τούτέστιν, οὐκ αὐτὸς ἐκ μεταμελείας τὸν ἀρχαῖον, καὶ ὃν ἔγραψεν, ὑπεριδὼν νόμον πρὸς δευτέραν ἀπόφασιν ἐπιστρέφη, οὐδ', ἣν χάριν ἔλαβε λαυθά-νουςαν καταγγεῖλαι θεῖαν δημιουργίαν, λογισμῶν ὀπίσω θέμενον, οὐδεὶς αὐτὸν ὁρᾷ τοῦ διεσίου ὑπαίτιον¹², ἀλλὰ τὸ ὑμέτερον σκληροκέρδιον εἰς ὑμᾶς πᾶσαν ἀναρτᾷ τὴν αἰτίαν. Μὴ βουλομένοις¹³ γὰρ παραδέχεσθαι τὴν τελειότητα τῆς νομοθεσίας, καὶ τοῦ προτέρου νόμου τὴν μεταβολὴν ὑμῖν κατεπράξατο, καὶ ταῖς ὁρμαῖς καθυφεῖναι τὸν τῆς εὐταξίας χαλινὸν ἐβιάσατο. Ὁ γὰρ ὑπερορῶν ποθεν ὁ θεόπτης τὸ τῆς δημιουργίας πρότταγμα πρὸς ἕτερον ἡυτομόληκεν, ἀλλὰ τὸ ὑμῶν ἀπαράδεκτον οἰκο-

1. κxθ' ἡμ. γε. - μιᾷσμῳ Μi. - μιᾷσμα ἐν λ. X.

2. κxθ' ἡμ. γε. - θέσεως ἐν ᾱπ. X.

3. T'it. A' 11.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΘ' 6.

5. ἐν ᾱπ. X. - συνεῖλεν ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

6. 'Ρωμ. Θ' 20.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 7.

8. κxθ' ἡμ. γε. - ἀπέρριψε ἐν ᾱπ. X.

9. κxθ' ἡμ. γε. - καὶ τὴν ἰουδαϊκὴν ἀπορίαν ἐν ᾱπ. X.

10. κxθ' ἡμ. γε. - καὶ τοῦ τῇ οἰκονομοῦντος ἐν ᾱπ. X.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 8.

12. κxθ' ἡμ. γε. - θέμενος, οὐδεὶς αὐτὸν ὁρᾷ τοῦ διεσίου τὸ ὑπαίτιον ἐν ᾱπ. X.

13. κxθ' ἡμ. γε. - βουλομένον ἐν ᾱπ. X.

νομία λῦσαι τὴν ἀκρίθειαν¹ συνεβούλευσεν, ὡς ἂν μὴ, τῆς συναφείας ἐχούσης τὸ ἀδιάλυτον, τὸ σκληρὸν τῆς γνώμης καὶ τὸ ἀνήμερον² τὰ πολλῶ κατεργάσοιτο χείρονα, φόνῳ τὴν λύσιν³, ὅτι μὴ ἔξεστι δόγματι, ἐπιμηχανώμενον. Τοιούτοις λογισμοῖς ὁ σωτὴρ καὶ ἐνθυμήμασιν ἀπορραπίζει μὲν τῶν Ἰουδαίων τὸ κακούργημα, λύει δὲ τὸ σεσοφισμένον⁴ τῆς ἐρωτήσεως, καὶ παιδεύει πάντας ἐκεῖνον ἡμῶν εἰδέναι δημιουργόν, οὗ καὶ τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς νόμος ἐστὶ μὴ διέστασθαι, κατ' ἀρχὰς μὲν τῇ διαπλάσει καὶ συναφείᾳ οἶονεῖ τυπούμενον⁵ προβουλεύματι, ὕστερον δὲ καὶ ῥήμασιν αὐτοῖς ἐμφανιζόμενόν τε καὶ διαρρήδην κηρυττόμενον⁶. Καὶ γὰρ κοινόν ἐστι καὶ ἀμέριστον τῆς ὑπερουσίου καὶ παντοκρατορικῆς Τριάδος, ὥσπερ τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις, οὕτω καὶ τῆς δημιουργίας καὶ τῆς νομοθεσίας τὸ ἀξίωμα. Διὸ καὶ τοῦ παρόντος νόμου⁷ κατὰ μὲν τὴν ἀρχαιογονίαν ὁ τοῦ Πατρὸς Υἱὸς ὁμοούσιος τὰ σπέρματα καταβάλλεται, σάρκα δὲ λαβὼν τὴν ἐμὴν, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἄνθρωπος ἐμπολιτευσάμενος καὶ ῥήμασιν αὐτοῖς ἀπαρτίζει τοῦτον, καὶ ἐκτίθησι. Καὶ πῶς οὐκ ἂν τις φριξείη⁸ τῆς ἐναντίας μείρας ἢ τὴν πλάσιν ἡμῶν ἢ τὸν Μωσέα ἢ τὴν κοσμογένειαν μὴ ὅτι φθέγγεσθαι, ἀλλὰ καὶ λογισμοῖς τὴν τοιαύτην βλασφημίαν τοῦ πονηροῦ προσβάλλοντος⁹, καὶ ἐπιβραχύν¹⁰ δοῦναι τῇ δυσσεβείᾳ κυμαίνεσθαι τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ μὴ θᾶττον καὶ αὐτὴν ἀποσοβεῖν τὴν πεῖραν, καὶ μετὰ σφοδρότητος ἀποτρέπεσθαι;

1. Πράξεων ΚΒ' 3.

2. Β' Τιμόθ. γ' 3.

3. Α' Κορινθ. ζ' 27.

4. Β' ΠΕΤΡΟΥ α' 16.

5. κθ' ἡμᾶς γε. - τυπούμενος ἐν ἁπ. Χ.

6. κθ' ἡμᾶς γε. - ἐμφανιζόμενός τε καὶ διαρρήδην κηρυττόμενος ἐν ἁπ. Χ.

7. Μι. - λόγου ἐν λ. Χ.

8. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 19.

9. κθ' ἡμᾶς γε. - τῆς τοιαύτης βλασφημίας τοῦ πονηροῦ προσβάλλοντος ἐν ἁπ. Χ.

10. κθ' ἡμᾶς γε. - ἐπίβραχυν ἐν ἁπ. Χ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΝΖ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Προλαβόντως μὲν ὑπεμνήταμεν¹, ὅτι ἀνευρέθησαν ἀποσπάσματα τινα τῆς κατὰ μανιχαίων τετραβίβλου τοῦ Φωτίου ἐν τῷ κδ' τίτλῳ τῆς δογματικῆς τοῦ Εὐθυμίου Ζιγαδηνοῦ πανοπλίας· ἤδη δὲ παρατηροῦντες, ὅτι τινὰ τῶν ἐν τῷ κδ' τίτλῳ Εὐθυμίου τοῦ Ζιγαδηνοῦ οὐδόλως εὐρίσκονται ἐν τῇ ῥηθείᾳ τετραβίβλῳ τοῦ Φωτίου, εἰκάζομεν, ὅτι ἐλήφθησαν ἐξ ἄλλων τοῦ Φωτίου κατὰ μανιχαίων ἐμιλιῶν, αἵτινες, ὡς μὴ ὠφελεν, ἀπωλέσθησαν². διὸ καὶ καταχωροῦμεν τὰ ἐν λόγῳ ἀποσπάσματα ὡς μέρη τῆς παρούσης ὁμιλίας «Περὶ τῆς Θεοτόκου». » Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐν τῷ κγ' κατὰ Ἀρμενίων τίτλῳ τῆς διαληφθείσης πανοπλίας, ἔπεται, ὅτι καὶ ἐκεῖ καὶ ἀλλαχθὺ πιθανῶς τῆς αὐτῆς πανοπλίας Εὐθυμίου τοῦ Ζιγαδηνοῦ ὑποκρύπτονται τοῦ Φωτίου μαργαῖται πολύτιμοι.

Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ τῆς ΝΖ' ὁμιλίας συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας ΜΙ', τὰ δὲ ἀποσπάσματα παρελήφθησαν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Εὐ. (σ. ρνθ') κατ' ἀντιπαραβολὴν πρὸς τὸ Εὐθ. (σ. ρνγ' ὅπ.).

Ὅτι δὲ ἡ ΝΖ' ὁμιλία ἐξεφωνήθη τῇ 29 μαρτίου 862, τοῦτο, νομίζομεν, ὅτι ἀνωτέρω ὑπεδείξαμεν³.

ΝΖ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἀγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία ἐνάτη

ἀπορίαι καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων.

α'. Πῶς⁵ δὲ καὶ Θεοτόκον τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ⁶ ὀνομάζετε, ποίαν γραφὴν

1. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΔ' ὁμιλίας Φωτίου.
2. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΣ' ὁμιλίας Φωτίου.
3. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΓ' ὁμιλίας Φωτίου.
4. Αὐτόθι.
5. ἐντ. λ. Εὐθ.
6. Γαλ. Δ' 26.

θείαν, τίνα τῶν ἁγίων τῆς ἀνοίας ταύτης διδάσκαλον ἔχοντες; καὶ ταῦτα διαρρήδην τοῦ εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου λέγοντος ¹. Τοῦ ² δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· Μνηστευθείσης γάρ, φησί, τῆς ³ μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῇ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς, εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος ἁγίου, καὶ τὰ ἑξῆς. Εἶτα διεξελθὼν τὰ περὶ τῆς γεννήσεως αὐτοῦ λεπτομερῶς ⁴ ἄχρι τῆς τῶν μάγων ἐπιδημίας ⁵ λέγει πάλιν, ὅτι ⁶, Καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον ⁷ τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ ⁸. Ὁ δὲ μέγας Λουκᾶς ἀνωτέρω ⁹ τὸν λόγον ἀγαγὼν, Ἐξῆλθε δόγμα, φησί ¹⁰, παρὰ καίσαρος Αὐγούστου ἀπογραφεσθαι ¹¹ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. Αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο, ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. Καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογραφεσθαι, ἕκαστος εἰς ¹² τὴν ἰδίαν πόλιν. Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, ἐκ πόλεως Ναζαρέτ, εἰς τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πόλιν Δαβὶδ, ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ¹³ ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβὶδ, ἀπογραφασθαι σὺν Μαρίας, τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ ¹⁴ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ. Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν· καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς ¹⁵ τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτόν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτόν ἐν τῇ φάτνῃ· διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῇ καταλύματι. Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα μαρτύρια τοῦ τὴν πάναχνον παρθένον Μαρίαν γεννήσαι κατὰ σάρκα τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ Θεόν, ἔκ τε τῆς εὐαγγελικῆς βίβλου καὶ τῆς ἀποστολικῆς, ἄστινας μόνας ἀτπάζεσθαι τε καὶ καταδέχε-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Α' 18.

2. Εὐ.- Ὅτι δὲ οὐκ ἐξ οὐρανοῦ τὴν σάρκα ὁ Χριστός, ἀ.λ.λ' ἐκ τῶν ἁγίων καὶ πατρθεϊκῶν αἱμάτων Μαρίας τῆς παρὰ γένου θεομήτορος προσελάβετο, διδάσκουσιν οἱ εὐαγγελισταὶ φανερώς, Ματθαῖος μὲν λέγων· Τοῦ Εὐθ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- γὰρ φησι τῆς ἐν ἁπ. Χ.- γὰρ τῆς ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 25.

5. Αὐτ. Β' 1.

6. Αὐτ. 11.

7. ἐν ἁπ. Χ.- εὗρον ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

8. Εὐθ. (ὅρξ καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).- αὐτὸ Εὐ.

9. Εὐ.- αὐτῷ Λουκᾶς δὲ μικρὸν ἀνωτέρω Εὐθ.

10. ΛΟΥΚΑ Β' 1 — 7.

11. Εὐθ. (ὅρξ καὶ ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).- Αὐγούστου τοῦ ἀπογραφεσθαι Εὐ.

12. Εὐ. (ὅρξ καὶ ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).- ἀπογραφεσθαι εἰς Εὐθ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτὸν ἐν ἁπ. Χ.

14. Εὐθ. (ὅρξ καὶ ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 5).- αὐτοῦ Εὐ.

15. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 7.- αὐτῆς ἐν ἁπ. Χ.

σθε¹, τῶν ἄλλων καταφρονοῦντες. Αὐτός τε² γάρ ὁ σωτὴρ ἡμῶν, πανταχοῦ τοῦ εὐαγγελίου, *Υἱὸν ἀνθρώπου*³ ἑαυτὸν ὀνομάζει διὰ τὴν ἄχραντον αὐτοῦ⁴ μητέρα, καὶ ὁ θεὸς Παῦλος, Ἐξαπέστειλε, φησὶν⁵, ὁ⁶ Θεὸς τὸν Υἱὸν αὐτοῦ⁷, γενόμενον ἐκ γυναικὸς, ἵνα τ' ἄλλα ἐάσωμεν.

Εἰ⁸ δὲ στενοχωρούμενοι τούτοις ἄνωθεν τὸ σῶμα συγκατενεγκεῖν τὸν Χριστὸν τερατολογούσιν, ἀπαντήσομεν αὐτοῖς οὕτως. Εἰ⁹ οὖν οὐράνιον¹⁰ ἦν τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἂν τοῖς ἀνθρωπίνους ὑπέκειτο πάθεσι, τοῖς ἀδικαβλήτοις, λέγω, πείνῃ¹¹, καὶ δίψῃ¹², καὶ ὕπνῳ¹³, καὶ κόπῳ¹⁴, καὶ¹⁵ λύπῃ¹⁶, καὶ δάκρυσι¹⁷, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Εἰ οὐράνιος ἀνθρώπος ἦν, ὅ καθ' ὑπόστασιν ὁ Λόγος¹⁸ ἠνώθη, οὐκ ἂν ἦν φθαρτὸς καὶ θνητὸς ἐπίσης τοῖς ἐπιγείοις· οἱ φύσει γὰρ οὐράνιοι καὶ ζῶντες πάντες ἀφθαρτοὶ καὶ ἀθάνατοι.

γ'. Τίς δὲ χρεῖα τῆς ἐκ παρθένου γεννήσεως, εἰ μὴδὲν¹⁹ ἐκ ταύτης προσέλαβεν εἰς τὴν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως σύστασιν; Πῶς δὲ τοὺς ἀποστόλους διδάσκει, ὅτι *Υἱός ἐστιν ἀνθρώπου*²⁰ διὰ τὴν ἄχραντον αὐτοῦ²¹ μητέρα καὶ Θεοτόκον,

1. καθ' ἡμᾶς γε.- καταδέχεσθαι Εὐ.

2. Εὐ.- μαρτύρια τῆς ἐκ Παρθένου γεννήσεως τοῦ κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν ἐκ τε τῶν εὐαγγελικῶν βιβλίων καὶ τῶν ἀποστολικῶν καὶ τῶν ἄλλων θεοπρεπέσιων γραφῶν. Αὐτός τε Εὐθ.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Η' 20. Θ' 6.- ΜΑΡΚΟΥ' Β' 10. Η' 31.- ΛΟΥΚΑ Θ' 22. ΙΒ' 8.- ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΒ' 34. Η' 31.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἁπ. Χ.

5. Γαλάτ. αὐτ. 4.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐξαπέστειλε φησιν ὁ ἐν ἁπ. Χ.

7. Γαλάτ. αὐτ.- αὐτοῦ ἐν ἁπ. Χ.

8. ἐντ. λ. Εὐθ.

9. ἐντ. ἁπ. Εὐθ.

10. Εὐ.- Εἰ δὲ οὐράνιον Εὐθ.

11. ΛΟΥΚΑ Δ' 2.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΘ' 28.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Η' 24.

14. ΙΩΑΝΝΟΥ' Δ' 6.

15. Εὐ.- δίψῃ, καὶ πόνῳ, καὶ ὕπνῳ, καὶ Εὐθ.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΣ' 37.

17. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΑ' 35.

18. Αὐτ. Α' 1.

19. καθ' ἡμᾶς γε.- μὴ δὲ Εὐ.

20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΙΙ' 11.

21. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ Εὐ.

ἐξαπέστειλε κήρυκας εἰς τὴν οἰκουμένην¹, αὐτὸ τοῦτο βοῶντας, ὅτι ἐνθρόωνται², ἐκ παρθένου γεννηθεῖς; Εὐρίσκεται γάρ, κατὰ τοὺς τάναντία δογματίζοντας, οὐ σωτὴρ ἡμῶν³, ἀλλὰ πολέμιος, οὐδ' εὐεργέτης⁴, ἀλλὰ λοιμός, ψευδὲς ἡμῖν ὑποθεῖς τὸ Θεμέλιον τῆς πίστεως⁵, ἥτοι τὴν ἐκ τῶν ἀγνῶν καὶ παρθενικῶν αἰμάτων ἐνθρόωνται⁶ αὐτοῦ⁷, καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὁμοίωσιν (ἀλλ' ἴλεως ἡμῖν εἴη κύριος, ἀνεχομένοις ὅλως ἀκούειν τῆς τηλικαύτης βλασφημίας, μὴ ὅτι γε καὶ διὰ γλώττης ταύτην προφέρειν!)· ἐπεὶ καὶ τοὺς ἀποστόλους αὐτὸς πληροφορῶν ὁ σωτὴρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν, ὅτι οὐ φάσμα θεωροῦσιν⁸, ἀλλ' αὐτὸν ἀληθῶς τὸν ἐκ παρθένου μητρός ἐνθροωντήσαντα Θεόν, φησὶ πρὸς αὐτούς⁹, "Ἰδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. Ψηλαφήσατέ με, καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σὰρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα· καὶ τῷ Θωμᾷ δὲ τοὺς τύπους τῶν ἡλίων καὶ τὴν πλευρὰν ὑποδείξας βεβαιότερον εἰς τὴν τῆς ἀληθείας πίστιν εἰργάσατο¹⁰. σὰρξ γὰρ καὶ ὀστέα καὶ διατρήσεις χειρῶν καὶ ποδῶν καὶ νύξιν πλευρᾶς γήινου σώματος ἴδια.

δ'. Πῶς λέγετε τὸν Χριστὸν οὐρανίαν σάρκα περιβεβλησθαι καὶ οὐκ ἀνθρωπίνην, καίτοι τοῦ ἀποστόλου φάσκοντος¹¹, «Ὁ ἁγιάζων¹² καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι ἐξ ἐνὸς πάντες, δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται, φησὶν¹³, ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν, λέγων, Ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου;» «Ἐξ ἐνὸς» δὲ τίς; τοῦ Ἀδὰμ δηλονότι, κατὰ τὴν Λουκᾶ γενεαλογίαν¹⁴. Καὶ πάλιν¹⁵. Ἐπεὶ¹⁶ τὰ¹⁷ πατρίδια κεκοινωνήκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς παραπλησίως μετέσχε τῶν

1. Α' Τιμόθ. β' 5, 7. - Β' Τιμόθ. α' 10, 11.

2. Α' Τιμόθ. γ' 16. - Α' ΙΩΑΝΝΟΥ δ' 2.

3. Τίτ. Α' 4.

4. Πράξεις Ι' 38.

5. Κολοσσ. Α' 3.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α' 23.

7. καὶ ἡμεῖς γε. - αὐτοῦ Εὐ.

8. ΛΟΥΚΑ ΚΔ' 37.

9. Αὐτ. 39.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 25, 27.

11. Ἐβρ. Β' 11, 12.

12. Εὐ. - "Ὁ τε γὰρ ἁγιάζων (Ἐβρ. αὐτ. 11).

13. καὶ ἡμεῖς γε. - ἐπαισχύνεται, φησιν Εὐ.

14. ΛΟΥΚΑ Γ' 38.

15. Ἐβρ. αὐτ. 13.

16. Αὐτ. 14.

17. Εὐ. - Ἐπεὶ οὖν τὰ (Ἐβρ. αὐτ.).

αὐτῶν. Ἀναιρῶν δὲ καὶ τὴν ὑπόληψιν τῆς οὐρανίου σαρκὸς ἐπήγαγεν¹, Οὐ γὰρ δὴποι ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραάμ ἐπιλαμβάνεται, ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, καὶ πολλὰ ταιῦτα. Ἀλλ' ὁ κύριος, φασίν², εἶρηκεν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις³, Οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὁ ἀπόστολος δὲ πάλιν⁴, Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός, ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀμφοτέρωθεν οὐράνιος ἄνθρωπος ὀνομάζεται. Πρὸς οὓς ἐροῦμεν, ὅτι ἐπεὶ διπλοῦς μὲν ταῖς φύσεσιν ὁ Χριστός, μοναδικὸς δὲ ἐστὶ τὴν ὑπόστασιν, ἰδιοποιεῖται τὰ τῆς ἐκατέρας φύσεως· καὶ καθάπερ ὁ ἀπόστολος εἰπὼν περὶ τῶν προφητοκτόνων, ὅτι⁵, Εἰ ἔγνωσαν⁶, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν, οὐ τὴν θεότητα πεπονθέναι φησὶν, ἥτις ἐστὶ κύριος τῆς δόξης, ἀλλὰ τὸ πρόσλημμα, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ῥητῶν τούτων, οὗτος μὲν ὁ υἱὸς καὶ Θεὸς πεπονθέναι λέγεται διὰ τὴν μίαν ὑπόστασιν τῆς θεότητος, ἥτις καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει γέγονεν ὑπόστασις, πεπονθέναι δὲ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν αὐτοῦ⁷. καὶ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ μὲν καταβέβηκέναι, καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ εἶναι κατὰ τὴν ὑπόστασιν τῆς θεότητος, υἱὸς δὲ ἀνθρώπου εἶναι κατὰ τὴν ὑστερον προσληφθεῖσαν φύσιν μετὰ τὴν ἐξ οὐρανοῦ κήρυξιν· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς κύριος διὰ τὴν μίαν ὑπόστασιν δεύτερος μὲν ἄνθρωπος κατὰ τὴν ἡνωμένην ἀνθρωπότητα, ἐξ οὐρανοῦ δὲ κατὰ τὴν θεότητα. Εἰ γὰρ μὴ νοήσομεν⁸ ἕκαστον οἰκείως, ἐναντιολογίαις ὑποβιβάζομεν τὸν ἀπόστολον· πῶς γὰρ ὅμοιος ἡμῖν τοῖς γηγέναις⁹; πῶς δὲ ἀδελφὸς ἡμῶν¹⁰, ὁ σάρκα οὐράνιον περιβεβλημένος; καὶ ἄλλα δὲ μυρία ἄτοπα ἔψεται.

1. Ἐβρ. αὐτ. 16, 17.

2. καθ' ἡμᾶς γε.— Κύριός φασιν Εὐ.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ Γ' 13.

4. Α' Κορινθ. ΙΕ' 47.

5. Αὐτ. Β' 8.

6. Εὐ.— εἰ γὰρ ἔγνωσαν (Α' Κορινθ. 6' 8).

7. καθ' ἡμᾶς γε.— αὐτοῦ Εὐ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.— νοήσομεν Εὐ.

9. Ἐβρ. αὐτ. 17.

10. Αὐτ. 11.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΝΗ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Λήμμα τῆς παρούσης ὁμιλίας προβάλλεται, «Ὅτι τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ εἰσιν ἡ τε παλαιὰ νομοθεσία καὶ οἱ ἐν αὐτῇ λάμπαντες¹.» Ἀτυχῶς ὀλίγιστά εἰσι τὰ περισωθέντα· διότι Εὐθύμιος ὁ Ζιγαδηνός, παρ' οὗ καὶ μόνου παρελάβομεν τὴν § ζ', λέγει, ὅτι² τοῦ Φωτίου «τὰ μὲν καθ' ὁλοκληρίαν τέθεικα, τὰ δὲ κατ' ἐπιτομήν, τὸ » μῆκος ἐκκλίνας· τινὰ δὲ τῶν ἐν τοῖς συγγράμμασι τοῦ δηλωθέντος πατριάρχου » καὶ πάντη παρέδραμον, ὅσα διὰ βαρύτητα νοημάτων ἢ καὶ διὰ τὸ λίαν ἐμπε- » ριβολόν τε καὶ ἐγκατάσκευον ὀλίγοις μὲν ἦσαν προσιτὰ καὶ εὐάρεστα, τὰς αὐ- » τὰς δὲ σχεδὸν παρίστων ἐννοίας τοῖς ἐκλεγείσιν, εἰ καὶ δι' ἄλλων λέξεων καὶ » ἑτεροτρόπων ἐπιχειρημάτων συνεπεραίνοντο. »

Ἡ μὲν ἐπιγραφή τῆς ὁμιλίας ταύτης συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ΜΓ' ὁμιλίας, αἱ δὲ § α'—ε' παρελήφθησαν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Μι. καὶ τούτων ἡ μὲν § α' (ἐκ σ. 205—9), ἡ δὲ § β' (ἐκ σ. 212), ἡ δὲ § γ' (ἐκ σ. 233), ἡ δὲ § δ' (ἐκ σ. 235) καὶ ἡ § ε' (ἐκ σ. 240—4), κατ' ἀντιπαράθεσιν πρὸς Ἀ (φ. 1 κ. ἐ.) καὶ Οὐ. (τόμ. Β' σ. 110 κ. ἐ.), ἡ δὲ § ζ' ἐκ μόνου τοῦ Εὐ. (σ. ρξ'), ἐξ οὗ πασίδηλον γίνεται, ὅτι καὶ ἄλλας, πλὴν τῶν σωζομένων, κατὰ μανιχαίων ὁμιλίας τοῦ Φωτίου εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Εὐθύμιος³, αἵτινες εἶθε ἵνα προσεχῶς ἀνακαλυφθῶσιν ἐν τινι χειρογράφῳ ὑπολανθάνουσι.

Ἀπήγγειλε δὲ τὴν προκειμένην ὁμιλίαν ὁ Φώτιος τῇ 5 ἀπριλίου 862 μ. Χ. ὡς προείρηται⁴.

1. ὅρα Προδιοίκησιν τῆς ΝΓ' ὁμιλίας.

2. ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΖΙΓΑΔΗΝΟΥ. *Πανοπλία δογματική* (ἐν Τεργοβύστῳ 1710 φύλλ.) σελ. ρνς' ὅπ.

3. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΕ' ὁμιλίας Φωτίου.

4. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΓ' ὁμιλίας Φωτίου.

ΝΗ΄.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

δμιλία δεκάτη.

ὑπόμνημα καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων.

α΄. Ἄρ' οὖν ἔστιν εὐρεῖν τι τῆς λεγούσης φωνῆς μανικώτερον ἢ τῆς διανοίας ἀθειώτερον τῶν ἐννοουμένων ὅλως εἰς ἀντιπάλους διασχίζειν μοίρας τὴν χάριν καὶ τὸν νόμον, καὶ τοὺς ἐν ἐκαστέρῳ διαπρέψαντας πολιτεία μὴ τὸν αὐτὸν ἀγαθὸν θεραπεῦσαι λέγειν Θεόν, ἀλλ' ἀντικειμέναις συνδιασπασθέντας ἀρχαῖς διὰ μαχόμενης λατρείας ἀλλήλοις προσελθεῖν; Καὶ Μωσέως δὲ πάλιν τὰς ἐντολὰς ὁ τῆς χάριτος παράγων εἰσηγητῆς¹, ὧν ἔστι μία καὶ ἡ,² *Τίμα τὸν πατέρα σου, νομοθετοῦσα, καὶ τὴν μητέρα σου*, μᾶλλον δὲ πράττων αὐτῶν τὴν ἐκδίκησιν ἐντολὰς μὲν ταύτας ἀπειθαίνει Θεοῦ³, διὰ ὃς γε τῆς εἰρημένης καὶ τὸν ἐγκεκρυμμένον τῆς καρδίας δόλον⁴ καὶ τὴν ὑπόκρισιν τῶν Ἰουδαίων ἀπογυμνῶν⁵, καὶ διελέγχων, ὅτι, τῶν θείων προσταγμάτων ταύτης οὕτης, αὐτοὶ τὰς οἰκείας ἐντολὰς ἔμπροσθεν τῆς ἐκ Θεοῦ δεδουμένης ἦγον⁶. Καίτοι πόσον ἦν κουφότερον ἀνθρωπίναις προσκινέειν ὑποθήκαις, ἢ περ, ἃς ὁ ἀρχέκακος ἐνετείλατο⁷; — ἀλλ' οὖν γε δι' αὐτῆς κατὰ τῶν τότε τοῖς μαθηταῖς οὐκ εὐλόγως προκεκρουκότων⁸ σφοδρὰν τὴν ἐπιτίμησιν ἐπαφίησιν⁹, οὐδὲν τῶν εἰς βρωσιν καὶ πόσιν ἡκόντων, ὅτι περ οὔτε κοινοῖ, οὔτε βεβήλοσ' τὸν ἄνθρωπον, ἀποφαινόμενος¹⁰. Καὶ ἔρα, ὡς οὐ κατ' ἐκείνων μόνον, ἀλλ' οὐδὲν ἔλαττον καὶ κατ' ὑμῶν¹¹ αὐτῶν ἡ θεία ψῆφος ἐκφέρεται, ἐκείνοις μὲν, ἃ μὴδεῖν

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΕ' 4.

2. *Ἐξόδο* Κ' 12.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 3, 6.

4. ΗΣΑΙΟΥ' ΚΘ' 13.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 7.

6. Αὐτ. 6, 9.

7. καθ' ἡμᾶς γε. — ἀνετείλατο ἐν ἄπ. Χ.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 2.

9. Αὐτ. 7.

10. Αὐτ. 11.

11. Μι. (κ. κατ.). — ἡμῶν ἐν λ. Χ. (κ. κατ.).

φέρει βλάβην οἴκοθεν τὰ βρώματα καθυβρίζουσα, ὑμῶν δὲ τὴν βλασφημίαν προαναιροῦσα, καὶ προεκτέμνουσα, δι' ἧς πονηρίας εἶναι ταῦτα καὶ λέγειν, καὶ νομίζειν παρηνέχθητε. Εἰ γὰρ τῆς ἀρχεῖκου δημιουργίας τὰ ἀπὸ γῆς φυόμενα σπέρματα καὶ βλαστήματα, καὶ ὅσα τὴν ἄλογον ἐλληρώσατο φύσιν, πῶς τοὺς ¹ μετέχοντας αὐτῶν, καὶ ὑπ' αὐτῶν τρεφομένους οὐ βεβηλοῖ ταῦτα, καὶ κοινοῖ, καὶ διπλῆς, μᾶλλον δὲ πολλαπλῆς καὶ διηνεκοῦς, ἐμπίπλησι πονηρίας, τοῦτο μὲν αὖξοντα τὴν ἐμψωλεύουσιν ἀπὸ γενέσεως τοῖς ἀνθρωπίνοις σώμασι πονηρίαν, διακρατοῦντά τε καὶ συνέχοντα, τοῦτο δὲ καὶ τὴν ἐν αὐταῖς ἐμψυτον κακίαν ὑποφύομενά τε καὶ συνεπάγοντα; Ἀλλ' εἰ μὴ τῆς ἀγαθοσυργοῦ προνοίας ἦσαν αἱ μωσαϊκαὶ νομοθεσίαι, πῶς ὁ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας κύριος τὸν συγκαταθέμενον ταύταις γραμματέα ², καὶ ἀποδεξάμενον τὴν τε πρώτην ἐν τῷ νόμῳ ³ καὶ τὴν δευτέραν ἐντολήν ⁴, ἡγάπησε, καὶ δι' ἐπαίνων ἐδεξιώσατο, ὅτι τε ἰουνεχῶς αὐταῖς τὸ πρεσβεῦον ἐπεψηφίσαστο ⁵, καὶ ὅτι τιμῶν καὶ ἀσπαζόμενος ταύτας ὦφθη, καὶ τὸ μείζον εἰς ἐγκώμιον, καὶ ὅτι τῆς ἀγαθότητος προῆλθον αἱ διὰ Μωσέως ἐντολαί, οὐ μακρὰν εἶναι ἀπεφήνατο τὸν ἐν ταύταις βεβιωκότα, καὶ τιμὴν αὐτοῖς εἰδότα, τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ⁶; Ἀλλὰ γὰρ ὁ Ζαχαρίας καὶ ἡ Ἑλισάβετ νόμῳ τὸν βίον ἰθύνοντες, ὁρᾶν ἔνεστιν, ὅπως ὑπὸ ἱερολογίας δίκαιοί τε ἀνακηρύττονται, καὶ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτῶν ⁷ ἔχουσι παρρησιαζομένην ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ⁸, ὅπερ οὐκ ἔξ ἀνθρωπίνης δόξης τὸ δίκαιον διδάσκει λαβεῖν, ἀλλὰ Θείας κρίσεως κόσμον ἑαυτοῖς τὴν δικαιοσύνην περιβαλεῖν. Καὶ τί δὲ πράττοντες ταύτην εἶχον τὴν χάριν κοσμοῦσαν αὐτούς; Ἐν πάσαις, φησί ⁹, ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου πορευόμενοι ¹⁰ ἄμεμπτοι. Ὅταν οὖν τὰ ἱερὰ λόγια δικαίους καὶ ἀμέμπτους Θεὸς κρίσει τοὺς ἐνασκουμένους ταῖς μωσαϊκαῖς ἀναγράφει ἐντολαῖς, σὺ δὲ πονηρίας ὑπηρέτας τούτους ἐξυβρίζεις τολμᾷς, πῶς οὐ καταψεύδη μὲν μετὰ τῶν ἄλλων σαυτοῦ καὶ αὐτὴν τὴν ἐπωνυμίαν Χριστοῦ; πῶς δὲ οὐδὲν ἔλαττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον,

1. καθ' ἡμᾶς γε.- φύσιν ἐπὶ τοὺς ἐν ἄπ. X.

2. ΜΑΡΚΟΥ IB' 28, 32.

3. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 29, 30.- Δευτερονομίου 5' 3.

4. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 30. 31.- Λευϊτικοῦ IO' 18.

5. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 34.

6. Αὐτόθι.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῶν ἐν ἄπ. X.

8. ΛΟΥΚΑ Α' 6.

9. Αὐτόθι.

10. ἐν ἄπ. X.- πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ Κυρίου (ὁρᾷ ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).

κατ' αὐτῆς τῆς χάριτος, ἥ περ τοῦ νόμου, κατεξάνισται, καὶ τὰ βλάσφημα χεῖ-
 λη κινεῖς, καὶ ταῦτα τῇ γλώσσει προσποιούμενος προσκυνεῖν, καὶ διὰ σεβάσματος
 ἄγειν αὐτήν; 'Π δὲ τοῦ Γαβριὴλ θεόθεν ἀποστολή¹ καὶ ὁ τῆς ἀσπόρου² καὶ
 παρθενικῆς γαστρὸς ἀγιασμός³, καὶ τὸ ἀναρρηθῆναι πατέρα τὸν Δαβὶδ τοῦ ἀγα-
 θοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκείνου βασιλικὸν θρόνον δι' αἰῶ-
 νος ἐγχειρίζεσθαι τὸν τῶν ὅλων βασιλέα⁴, καὶ ἀπλῶς τὸ σάρκα λαβεῖν, καὶ ἄν-
 θρωπον χρηματίσαι τὸν ἀγαθὸν Υἱὸν τοῦ ἀγαθοῦ Πατρὸς⁵ (δεῖ γὰρ ἐν ἀποσιω-
 πῆσει νόμῳ κἀνταῦθα διελεῖν· ὁ γὰρ διὰ τῆς ἀκριβείας ἔλεγχος καὶ αὐταῖς
 ἀκοαῖς τὸ βλάσφημον ἀφόρητον συνεφέλεται) πῶς ἄπασαν τῶν ἀποστατῶν οὐ
 καταβάλλει τόλμαν καὶ μανίαν; 'Τῆς χείρονος μοίρας τί γὰρ δεῖ τὸ φρικτότερον
 ἐπάγειν, τῆς τὸ ἀκόλουθον⁶ καὶ σιωπώμενον κτὲ μάλιστα νοεῖν παρεχούσης, ἄλλως τε
 καὶ προειρημένον; Τοῖς δ' οὖν τοῦς τῇ⁷ νομικῇ λατρείᾳ προσανακειμένους διασύρειν τε
 καὶ καταδικάζειν πρὸς τοσαύτην μέθην καὶ διανοίας πύρωσιν ἀπενηνεγμένοις ἥρκει⁸
 μὲν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο κατὰ τῆς ἀσεβείας προὔχλετο ἢ εὐσέβεια, ἀλλ' αὐτό γε
 τὸ φρικτόν, τὴν ἐνανθρώπησιν λέγω τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τὸ
 σάρκα λαβεῖν ἐκ σπέρματος Δαβὶδ⁹, καὶ τὸ διὰ παρθενικῶν αἱμάτων, ἐπιφοιτήσει
 τοῦ παναγίου Πνεύματος συμπαγόντων, εἰς σάρκα προελθεῖν, καὶ ὅλως ἄνθρωπον
 γενέσθαι¹⁰, εἰ βούλει δὲ καὶ ὡς πατρῶον κληρὸν ἐπιβάλλειν τῷ βασιλεῖ τῶν ὅλων
 τὴν τῆς δαιμόνικης βασιλείας διαδοχὴν¹¹, καὶ ὅσα ἄλλα τῷ μυστηρίῳ συμπεριέ-
 χεται· ἥρκει δὲ ταῦτα, καὶ χωρὶς τινος ἄλλης ἐπιτροπᾶς καὶ προσθήκης, τοῖς τε
 μὴ παντάπασι τὴν τοῦ νοῦ προδεδικάσει χάριν, ἣν πλαστουργὸς δεξιὰ αὐτῇ δια-
 πλάσει ἐχαρίστατο, ἐπιστροφὴν τινα καὶ ἀνάνηψιν τῆς θεομάχου γνώμης ἀπεργά-
 σασθαι, καὶ τῶν ταύτην καθάπαξ, δι' ὧν θεομαχοῦσιν, ἀπεσβηκότων, καὶ τῷ
 ἐχθρῷ προδεδικότων, ἀνακόψαι τε τὸ θράσος καὶ πρὸς σιωπὴν ἐξ ἀπορίας, εἰ καὶ
 μὴ ἐκόντων, συνελάσαι. Τί γὰρ τούτου λαμπρότερον εἰς ἔλεγχον τῆς τοιαύτης

1. ΛΟΥΚΑ Α' 26.

2. Αὐτ. 34, 35.

3. Αὐτ. 27, 31.

4. Αὐτ. 32, 33.

5. Αὐτ. 31, 32.

6. καθ' ἡμᾶς γε. — τῆς ἀκολουθοῦσιν ἐν ᾧ. X.

7. καθ' ἡμᾶς γε. — Τοῖς δ' οὖν τῇ ἐν ᾧ. X.

8. καθ' ἡμᾶς γε. — ἀπενηνεγμένων ἥρκει ἐν ᾧ. X.

9. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 31, 27.

10. Αὐτ. 27, 35.

11. Αὐτ. 33.

ἀσεβείας; τί δὲ δυνατότερον κημῶ καὶ γαλινῶ τὰς σαιγόνας αὐτῶν ἄγξει, καὶ τῶν μαστιγῶν τὸ πλῆθος ἐπιδείξει, ὧν πόρρω τῆς ἀληθείας γεγονότες, καὶ μηκέτι Θεῷ προσεγγίζειν ἀνεχόμενοι ὑπευθύνους ἑαυτοὺς παρεσκευάσαντο; Πλὴν εἰ καὶ πάντα παράγειν οὐ βῆδον, ὅσα στηλιτεύει τὴν ἀπόνοιαν, ἀλλ' οὖν διὰ τῶν ἐπι-καίρων ἔτι προσῆναι οὐ περιττὸν ἴσως, οὐδὲ ἄχρηστον. Σεμνυνεῖται γάρ, εἰ μὴ τινι ἄλλῳ, ἀλλ' οὖν γε τῷ πλούτῳ καὶ τῇ παρουσίᾳ τῶν κατὰ τῆς ἀποστασίας ἀποδείξεων τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας τὸ πλήρωμα.

β'. Ταῦτα, εἰ καὶ δευτερεύει τῶν προλαβόντων, ἀλλ' οὖν οὐ τὴν δευτέραν χύ-ραν, ὅσα γε τοῖς ἐλέγχοις βάλλει¹ τοὺς θεομάχους, ἔχει. Πρῶτον γάρ τινα βλασφημίαν κατὰ τοῦ νόμου ἢ τῶν ἐν τῷ νόμῳ ἢ τῆς τοῦ νομικοῦ ἱεροῦ παρόδου² εὐρεῖν ὅλως ἐνδιδόασιν; Ἀλλὰ τί εἶπον βλασφημίαν; Πόσης τιμῆς καὶ δόξης οὐ μεταδιδόασιν, ὅσοις ἔνεστι μετασχεῖν τοῖς κοινωνοῦσι, καὶ συνδιαπλεκόμενοις, καὶ συμφωνοῦσι τῇ χάριτι; Ἡ δὲ προφητὶς "Αἰνᾶ, ἥς βίος ἡ προσευχὴ καὶ ἡ ἐν τῷ ναῷ σχολή, καὶ τὸ πᾶν εἰπεῖν, ἡ νομικὴ λατρεία", εἰ μὴ τῆς ἀγαθοουργοῦ καὶ χειρὸς καὶ προνοίας ἦν καὶ αὐτή, καὶ οἷς ἐβίου, καὶ ἐσεμνύνετο, εἰ μὴ τὴν ἐπι-πνοίαν εἵλθεν⁴ ἐκεῖθεν, πῶς ἀνθρωπολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἐλέ-λει Θεοῦ, ὡς λύτρωσις οὗτος εἴη τοῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ προσδεχομένοις αὐτόν⁵; Ἄρα δέ, οἱ προσεδόκων εἰς σωτηρίαν αὐτόν ἦκειν τὸν Χριστόν, οὗτοι τὴν φαύλην θεραπεύοντες ἀρχὴν πρὸς τὴν ἀγαθὴν ἀνέφερον τὰς ἐλπίδας; Καὶ τίς ἂν λογισμοῦ κύριος οὐ βδελύσσεται⁶, καὶ πλάνης ἐσχάτης ἐπιψηφιεῖται τὸ διαλογίζεσθαι ταῦτα;

γ'. Τοιοῦτοι τῶν σῶν δογμάτων οἱ καρποί, τοιαῦτα τῶν ὑπὲρ τῆς πονηρίας σπουδασμάτων τὰ ἐπίχειρα, μᾶλλον δὲ πρὸς τὸν αὐτόθεν ὄγκον τῆς σῆς βλασφημίας καὶ τῆς ἀπαρχῆς τῆς τῶν σῶν⁷ ζιζανίων σποράς καὶ ταῦτα μικρά. Ἐκεῖνο δὲ τῶν Σαδδουκαίων οἱ ἀναισθητότεροι⁸ (μᾶλλον ἂν⁹ φαίην, ἀσεβέστεροι· μείζων γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἡ ἀποστασία τῆς πρὸς τὰ χεῖρω συγκρίσεως), ἀλλ' οὖν ἐκεῖνο πῶς οὐ δυσωποῦνται, οἱ πρὸς πᾶσαν θείαν καὶ ἀπειλὴν καὶ ὀργὴν καὶ χάριν καὶ εὐεργεσίας ἀπόλαυσιν ἀδυσώπητοι, ὃ τοῖς νενοσηκόσι Σαδδουκαίοις, νεκρῶν μὴ εἰ-

1. καθ' ἡμᾶς γε. - βάλ. λειν ἐν ἄπ. X.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - ἡ τοῦ νομικοῦ ἱεροῦ παρόδου ἐν ἄπ. X.

3. ΛΟΥΚΑ Β' 36, 37.

4. Μι. (σημ.). - εἶλεν ἐν ἄπ. X.

5. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 38.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - βδελύσσεται ἐν ἄπ. X.

7. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀπαρχῆς τῶν σῶν ἐν ἄπ. X.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΒ' 23.

9. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀναισθητότεροι· οὐ γὰρ ἂν ἐν ἄπ. X.

και ἀνάστασιν, πειράζειν ἐπιχειρήσασι τὸν ἀπείραστον¹, αὐτὸς ἀνεφθέγγατο². Περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ἥθηθ' ἐμὴν ὑπὸ τοῦ κυρίου³, λέγοντος⁴, Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεὸς Ἀβραάμ⁵ καὶ ὁ Θεὸς Ἰσαὰκ καὶ ὁ Θεὸς Ἰακώβ⁶, οὐκ ἔστιν ὧν ὁ Θεὸς νεκρῶν Θεός⁷, ἀλλὰ ζώντων. Τί γὰρ ἂν τις εὖροι ταύτης τῆς χρήσεως βεβαιότερον, ἢ καθελεῖν τὴν τῶν Θεομάχων τόλμην κραταιότερον; Ὁ τοῦ Ἀβραάμ καὶ ὁ τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ὁ τοῦ Ἰακώβ Θεός, αὐτὸς ἔστιν ὁ τῶν ζώντων Θεός· καὶ δῆλον, ὡς, ὧν ἔστι Θεός, οὗτοι ζῶσι καὶ νῦν καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν αὐτῷ. Τὴν δὲ ἀνάστασιν ἐνήργησεν ὁ Θεός, ὥστε, οὕς ἀνίστηναι ὁ Ἰός (ἀνίσταθ' δὲ σύμπαν τὸ ποίημα, ἐν οἷς καὶ οἱ πρόγονοι τῶν πατριαρχῶν), τούτων ἄρα βασιλεύει καὶ νῦν καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ὁ Θεός, ὅτε καὶ τοῦ σοῦ πλάσματος ὁ πεπλασμένος ποιητὴς τῷ ἀτελευτήτῳ πυρὶ καὶ τῷ σκόλῳ παρὰδέδοται, αὐτὸς τε καί, οἷς ὑπακούειν, καὶ ὑπηρετεῖν αὐτοῦ γνώμη γέγονε τῷ θελήματι⁸. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν σὺν ἐκείνῳ τὴν δίκην ὑπέχουσιν, Ἀβραάμ δὲ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ καὶ πάντες, οἷς ἢ διὰ νόμου Θεοῦ εὐαρέστησις, τῆς ἀτελευτήτου καὶ ἀνεκκαλήτου τρυφῆς ἀπολαμβάνουσι. Τί λέγεις, ἄθλιε; Ὁ σὸς τῇ γλώττῃ δημιουργὸς πυρὸς γίνεται τροφή, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀβραάμ παρὰ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ τὰς οὐρανίους κληροῦνται σκηνάς⁹· καὶ σὺ λέγεις ἄρχειν αὐτόν¹⁰, ὃν τὸ ἐξώτερον συνέχει σκότος¹¹; Ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου τὸν ἐκ τοῦ Πατέρα Θεὸν λέγει τοῦ Ἀβραάμ καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν· σὺ μὲν τοῦτον ἐκβάλλεις τῆς ἀρχῆς, ἀντεισάγεις δὲ τὸν κατατηχόμενον τῷ πυρὶ, καὶ σέ, ἐὰν μὴ θῷτον ἀνανήψας φύγῃς τὴν πλάνην, ταῖς αὐταῖς συναπάγοντα¹² ποιναῖς; Καὶ οἱ μὲν Ἰουδαῖοι, ταῦτα λέγοντος τοῦ σωτῆρος, ἐξεπλήττοντο¹³, νὰ δὴ καὶ τὸ τῶν Σαδδουκαίων ἀναιδὲς ἐπεφίμωτο¹⁴, σὺ δ' οὐδ' οὕτω χαλιναῖς τὴν γλώτταν,

1. Αὐτ. 24—28.

2. Αὐτ. 31, 32.

3. ἐν ᾠδ. X.— ὑπὸ τοῦ Θεοῦ (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 31).

4. Ἐξόδον I' 6.

5. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).— Ἀβραάμ ἐν ᾠδ. X. (κ. κατ.).

6. ἐν ᾠδ. X. (ὅρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 33).— Ἐγὼ εἰμι ὁ Θεός... Ἀβραάμ καὶ Θεός Ἰσαὰκ καὶ Θεός Ἰακώβ (Ἐξόδον, αὐτ.).

7. ἐν ᾠδ. X.— ὁ Θεὸς Θεὸς νεκρῶν (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).

8. ΗΣΑΙΟΥ' ΞΣ' 24.— ΜΑΡΚΟΥ' Θ' 47, 48.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' II' 11.

10. καθ' ἡμᾶς γε.— αὐτῶν ἐν ᾠδ. X.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΒ' 13.

12. Μι.— συναπάγοντα ἐν λ. X.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 33.

14. Αὐτ. 34.

οὐδὲ τῶν λογισμῶν ἀπορρίπτεις τὸ δυσσέβημα. Καὶ πῶς ἂν ἄλλως ἢ πόθεν συγ-
γνώμης σοι σταγὼν ἢ κατὰ ποῖον καιρὸν ἐπισταχθῇσεται;

δ'. Οὐδ' ἐκεῖνο δὲ δεήσει παραδραμεῖν. Τῶν Φαρισαίων τις, δοκῶν τῶν ἄλλων
τῇ τοῦ νόμου γνώσει προέχειν, εἰς πείραν αὐτὸν καθίστησι τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἐπε-
ρωτᾷ¹, Διδάσκαλε, λέγων², ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ; Καὶ ὅρα, δι' ὧν
ἀμείβεται ὁ Ἰησοῦς, ὅπως ταῖς μωσαϊκαῖς ἐντολαῖς καὶ τὸ μεγαλεῖον ἐπιμαρτύρε-
ται καὶ τὸ Θεοφιλέ³. Ἀγαπήσεις, γάρ φησι, κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ⁴ τῇ
καρδίᾳ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου. Καὶ τοῦ-
το μὲν ἡ τοῦ νόμου φωνή⁵. Πρόσχε⁶ς δὲ καὶ ἐπικρίσει τῇ δεσποτικῇ· ἐπιφέρει
γάρ⁶. Αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή, μεγάλην ἐντολὴν καὶ πρώτην τὴν
κατὰ νόμον Θεοσεβείαν καλῶν. Καίτοι τίς ἐπέκειτο χρεῖα εἰς τὴν ψῆφον ταύτην ἐλ-
θεῖν, καὶ τὸ μεγαλεῖον δοῦναι τῇ Θεοσεβείᾳ τῇ μωσαϊκῇ, εἰ μὴ πατρώας ταύτην
ἐπεγίνωσκε νομοθεσίας; Πλὴν καὶ αὕτη γε καθ' ἑαυτὴν ἢ ἐντολή, εἴ τις ἐθέλοι
θεωρεῖν, πῶς οὐ μεστὴ μὲν ἀγαθοειδοῦς καὶ Θείας ἐπιπνοίας, μεστὴ δὲ τῆς πρώ-
της φιλοσοφίας, Θεὸν εἰδέναι τὸν πλάστην καὶ εὐεργέτην, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων
ἀπάντων ἀγαπᾶν; τίνα γὰρ ἄλλῶν ἐχρῆν πρὸ τοῦ κηδεμόνος καὶ ἐκ μὴ ὄντων ὑπο-
στήσαντος; πῶς δὲ οὐχ ὅλη μὲν ψυχῇ, οὐχ ὅλη δὲ καρδίᾳ, οὐχ ὅλη δὲ δια-
νοίᾳ, μετ' οὐδενὸς δὲ⁷ δισταγμοῦ καὶ διαιερισμοῦ λογισμῶν, καὶ οἷον ἀρροσιούμενον
τῷ ἐτάζοντι καρδίας καὶ νεφροὺς προσῆκε φέρειν τὴν τῆς ἀγάπης ὀφειλὴν, ἀνθ' ὧν
ὑπέστησεν, ἀνθ' ὧν τρέφει, καὶ συνέχει, ἀνθ' ὧν ἡμαρτηκότα μὴ ἀπώσατο, ἀλλὰ
καὶ τὸν ἴδιον Υἱόν, τῶν αὐτοῦ μὴ διαστάντα κόλπων⁸, ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ ἀνορθώ-
σει τοῦ πεπλανημένου σαρκὶ κατέπεμψε τοῖς ἀνθρώποις ἐμπολιτεύσασθαι, ὅς ἐπὶ
τοσοῦτον τὸ πατρικὸν ἡσπάσατο βούλημα, ὥς μὴ μόνον ἡμῖν παραπλησίως κοινω-
νῆσαι σαρκὸς καὶ αἵματος⁹, καὶ καθ' ἡμᾶς ἄνθρωπος χωρὶς ἁμαρτίας χρηματί-
σαι¹⁰, ἀλλὰ καὶ σταυρὸν καὶ Θάνατον ἐνεγκεῖν¹¹, δι' ὧν ὁ πεσὼν ἀνέστη, καὶ μεί-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΒ' 34—36.

2. ἐν ἄπ. X.— λέγων, Διδάσκαλε (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 35, 36).

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 37.

4. καθ' ἡμᾶς γε (ὅρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).— Θεόν σου ὅλη ἐν ἄπ. X.

5. Δευτερονομίου 5' 5: Ἀγαπήσεις κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 38.

7. καθ' ἡμᾶς γε.— μετὰ τιτος δὲ ἐν ἄπ. X.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ' Α' 19.

9. Ἐβρ. Β' 14.

10. Φιλιππησ. Β' 7.— Β' Κορινθ. ε' 21.

11. Φιλιππησ. αὐτ. 8.

ζονος ἢ τῆς προτέρας δόξης ἡξίωται¹; Ἀντὶ γοῦν τούτων ἄρ' ² οὐκ ἐν ὀλίῃ καρδίᾳ καὶ ψυχῇ καὶ διανοίᾳ τὸν ταῦτα χαρισάμενον οὐκ ἀγαπᾶν δεῖ; Ταύτην τὴν ἐντολὴν ὁ μὴ σωτήριόν τε καὶ τῆς Ἰησοῦ νομοθεσίας ἀνταξίαν καὶ φρονῶν, καὶ λέγων ἀνάξιον ἑαυτὸν ὡς ἀληθῶς ἐπιγινώσκειν ἀποφαίνει τὸν ἀληθινὸν Θεόν. Σὺ δὲ ὅρα καὶ τὴν ἐρεξῆς³. Ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Καὶ τί ταύτης ἂν εἴη λυσιτελέστερον ἢ ἀγαθοειδέστερον, ἢ τὸν βίον συνέχειν ἐπιτηδειότερον, ἢ κοινωνικὸν καὶ ἡμέρον συγκροτεῖν αὐτὸν φυσικώτερον⁴, ὡς τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτόν, καὶ ἔργον μὲν τῆς αὐτῆς εἰδέναι χειρὸς, φύσεως δὲ μιᾶς, διὰ τῆς αὐτῆς δὲ γενέσεως εἰς φῶς προελθόντα, καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἐδοῦ τὸν βίον ἀπολιμπάνοντα, κριτὴν δὲ περιμένειν⁵ τὸν αὐτὸν καὶ τῶν βεβιωμένων ἐξεταστήν, καὶ πρό γε τούτων μηδὲν ἀνέχεσθαι πλημμελεῖν εἰς τὸν πέλας, ὧν οὐδεὶς εἰς ἑαυτόν⁶ πλημμελῶν ἂν ὀφθεῖη, τὰ κάλλιστα δὲ καὶ σωτήρια καὶ συνεύχεσθαι, καὶ ὃ παροικεῖς⁷ συγκαταπράττεσθαι; τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ τῆς ἀγάπης λόγος. Ἄρα οὐ δοκεῖ σοι τὰ μέγιστα καὶ καιριώτατα τῶν ἐν ἀνθρώποις, προσθήσω δέ, καὶ ὅσα ἐστὶ θεῖα καὶ θεοφιλῆ, διὰ ταύτης κατευθύνεσθαι τῆς ἐντολῆς; Οὐχ ἴσταται δὲ οὐδὲ μέχρι τούτων ὁ σωτήρ, ἀλλ' ἵνα πᾶσαν τῶν ἀσεβῶν διακόψῃ πρόφασιν, μηδὲ πρὸς τινὰ κακουργίαν ἀποβλέψωσιν, ὡς αὕτη μόνη τῶν ἄλλων ἄρα ἢ θυὰς τῆς τιμώσης αὐτὴν δεσποτικῆς ἡξιώθη ψήφου, τῶν δ' ἄλλων λόγος ἐστὶν οὐδεὶς, ἵνα τοίνυν αὐτοῖς πανταχόθεν ἀποκλείσῃ τὴν τῆς πονηρίας μηχανήν, ὅρα, πῶς ἐπάγει⁸, Ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται, μονονοῦχὶ λέγων, ὡς οἷς αὐταὶ τῆς ἐμῆς μετέσχον δικαίας ἀποδογῆς, καὶ καθ' ἑαυτάς τὴν φύσιν εἰσὶ σωτήριοι καὶ θεοφιλεῖς, διὰ τῶν αὐτῶν καὶ ὁ νόμος ὅλος καὶ οἱ προφῆται τῶν αὐτῶν εἰσιν ἐπάξιοι γερωῶν. Συνήρτηται γὰρ ἀλλήλοις ταῦτα, καὶ συνέχεται, καὶ τῆς αὐτῆς νομοθεσίας ἐξῆπται· καὶ αὐτὸς ὁμότιμός ἐστιν ὁ τούτων ἀπάντων καὶ νομοθέτης καὶ εἰσηγηγῆς. Ἀμέλει καὶ τὸν Δαυὶδ πάλιν εἰσάγει μάρτυρα⁹, κύριον αὐτὸν καὶ νικητὴν προανακηρύττοντα, καὶ οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐν Πνεύματι ἀγίῳ, καὶ παρὰ κυρίου τὴν ἐκ δεξιῶν καθέδραν, κύριον καὶ

1. Ἐβρ. Β' 15.- Ῥωμ. Η' 15.

2. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- Ἄρα ἐν ἄπ. Χ. (κ. κατ.).

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΒ' 39.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- ἢ τὸ κοινωνικὸν καὶ ἡμέρον συγκροτεῖν τῆς φύσεως ἐν ἄπ. Χ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπολιμπάνοντα, καὶ τὴν μὲν περιμένειν ἐν ἄπ. Χ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ὧν οὐδὲν εἰς ἑαυτόν. Μι. (σημ.).- ὧν οὐδεὶς ἑαυτόν ἐν ἄπ. Χ.

7. Μι.- οὐ παροίκους ἐν λ. Χ.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΒ' 40.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΒ' 43, 44.- Ψαλμῶν ΡΙ' 1.

αὐτὸν ὄντα, λαμβάνοντα, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ τιθεμένους, καὶ καταπίπτοντας. Καὶ ποῦ ταῦτα προαγορεύειν ἐκεῖνον καὶ θεολογεῖν παρῆν, εἰ τῆς ἐναντίας εἶλκε μερίδος τὴν ἐπίπνοιαν, μάλιστα γὰρ θεολογεῖν οὕτω σαφῶς καὶ ἀπερικαλύπτως τὸν Ἰησοῦν, κύριόν τε ἴδιον αὐτὸν ἀνυμολογεῖν, καὶ τὸ πατρικὸν ἄξιωμα διὰ τῆς κυριότητος ἐπιμαρτυρεῖν, καὶ ὡς λαμπρῶς καὶ ἀναφαίρετον τὸ κράτος ἀναδῆσεται τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν; Ἄ τίνος ἦν ἄλλου καὶ προθεσπίζειν, καὶ εἰς πέρας ἄγειν, εἰ μὴ τῆς ἀγαθοδοτίδος¹ Θεοῦ σοφίας, δι' ἧς τό τε σύμπαν ὑπέστη, καὶ τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν ἀπὸ καταβολῆς προσωρίσθη κόσμου², καὶ πέρας ἔλαβε τοῦ προορίσαντος οὐκ ἀνάζιον;

εἰ. Σκοπῶμεν δὲ κἀντεῦθεν, εἰ μὴ Μωσῆς καὶ Ἡλίας νόμῳ βεβιωκότες θεράποντες ἦσαν, καὶ πρὸς ἀρέσκειαν πράττοντες τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἀληθινοῦ Θεοῦ, πῶς ἐν τῷ ὄρει, ἐν ᾧ μετεμορφώθη³ ὁ σωτήρ, καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ⁴ τῆς θεότητος παρεγύμνωσε, καὶ ἐνήστραψε τοῖς προκρίταις⁵ τῶν μαθητῶν⁶, συμπαρήσαν οὗτοι, καὶ συναπήλαυσον τῆς θείας ἀστραπῆς⁷, μὴ τῆς αὐτοῦ λατρείας μηδὲ θεραπείας ὄντες; Καὶ οὐ συμπαρήσαν μόνον, οἷα δὴ τυγχόντες θεαταί, ἀλλὰ μαθητῶν μὲν τῶν πλειόνων οἰκειώσεώς τε προνομίαις καὶ θεοπτικῆς ἐξαιρούμενοι, καὶ οἷς δὲ συνετάττοντο, κἀκείνων τι πλεον ἔχειν παρὰ τῆς ἀγαθότητος δῶρον φέροντες· καὶ γὰρ δόξῃ περιχυγάζομενοι συνελάλουν τῷ Ἰησοῦ⁸, καὶ τῶν λόγων ἦν τὸ κεφάλαιον ὁ σταυρὸς καὶ ἡ κατὰ τοῦ θανάτου νίκη καὶ τὸ τρόπαιον. Ὡστε καὶ, ὅπερ ἦσαν τοῖς ἄλλοις Πέτρος καὶ Ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης⁹, τοῦτο Μωσῇ καὶ Ἡλίαν τούτοις εἶναι διεκόσμη, κατὰ γὰρ τοῦτο, καὶ ἐμεγάλυνεν ὁ σωτήρ¹⁰. Ὅτι δὲ συνωμίλουν αὐτῷ, καὶ τὴν πρώτην τάξιν ἐπλήρουν, ὡδὶ τὸ τῆς ιερολογίας φησί¹¹. Καὶ ἐγένετο, ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτόν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστραπτῶν, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἡλίας. Ἀκούεις; Μωσῆς, φησὶν, ἦσαν καὶ Ἡλίας, οἱ¹²

1. Μι.—ἀγαθότητος ἐν λ. X.

2. Ἀποκαλύψεως ΙΓ' 8.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΖ' 2, 3.

4. καθ' ἡμᾶς γὰρ (κ. κατ.).—αὐτοῦ ἐν ἄπ. X. (κ. κατ.).

5. καθ' ἡμᾶς γὰρ.—προκρίταις ἐν ἄπ. X.

6. Λύτ. 1, 5.

7. Λύτ. 3—5.

8. Λύτ. 3.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΖ' 1.

10. Λύτ. 3, 5.

11. ΛΟΥΚΑ Θ' 29, 30.

12. καθ' ἡμᾶς γὰρ.—οἱ ἐν ἄπ. X.

οφθόντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἱερουσαλὴμ, ἢ εἰ βούλει τὴν δόξαν, ὥσπερ ἄλλη¹ διδάσκει γραφή. Μωσὴν καὶ Ἠλίαν τῆς αὐτοῦ Θεότητος, ὡς ἐστὶν ἀνθρώπῳ δυνατὸν ἰδεῖν, παρέστητε θεατάς, μεταμορφωθεῖς² ὁ σωτὴρ, καὶ τοῖς μαθηταῖς συντάττει, μᾶλλον δέ, ὡς δέδεικται, προάγει, οὐχ ὅτι διόλου τὸ ἔλαττον ἔχουσιν, ἀλλ' ὅτι τοῖς μὲν τῷ νῶ διαπλεῖν ἔτι τὸν βίον, καὶ ταῖς τριχυμίαις, οἷα δὴ τὰ ἀνθρώπινα, ὑπελείπετο κλυδωνίζεσθαι, οἱ δὲ τὸν ὄρμον εἶχον ἀκύμαντον· ὁ δὲ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ λιμένος μήπω τυγλὼν τοῦ καταλαβόντος ἤδη, καὶ πολὺ τιμιώτερον τὸ φορτίον φέρων³, τῇ ἀθλίᾳ τῆς σωτηρίας, τοῦ βεβηκίαν ταύτην εὐρομένου πολλῷ λείπεται. Πλὴν ἀλλ' οὕς τηλικαύτης δόξης ἀξιοῦ Χριστός, ἢ ἀλήθεια, ὡς καὶ συλλαλεῖν αὐτοὺς αὐτῷ, καὶ ὑμεῖν αὐτοῦ τὴν δόξαν καὶ τὴν ἔξοδον⁴, ἄρα τούτους οὐ φρίττεις κωμωδεῖν, καὶ εἰς πονηράν ἐλαύνειν⁵ ἀρχήν; Τίς δ' αὐτὸν ἐκάλει χρεῖα⁶, ἀγαθὸν ὄντα καὶ ἀγαθότητος πηγὴν, τοὺς οὐκ ὄντας μὲν αὐτοῦ, κακία δὲ συμπτῶς, τοῖς τε ἄλλοις, ἃ προεῖρηται, τιμᾶν, καὶ πρὸς ἑαυτὸν μετακλήτους ποιεῖν; Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνοι γνώμῃ παρήσαν ποθέν, οὐδὲ γὰρ ἴσχυον· ἀλλὰ τὸν μὲν αὐτὸς ἐξ ἄδου ἀνασπῶν, τὸν δὲ ἐκ μεταρσίων τε καὶ φθόρων⁷ ἐλευθέρων μετὰ γων σκληρωμάτων, ἐξωκειοῦτό τε καὶ συνῆπτεν αὐτοὺς ἑαυτῷ. Καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ γε καὶ ὁ Πατὴρ ἄνωθεν, παρόντων τῶν ἀλλοτρίων, ὡς οἱ τοῦ ἀλλοτρίου φασί, νεφέλῃν φωτὸς διετάνυσεν⁸, ἐπισκιάζουσιν αὐτούς, καὶ φωτὴν ἐκ τῆς νεφέλης ἀρίζει, λέγουσαν, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε⁹. Τοὺς εὖν τηλικούτου θεάματος ἐπόπτας καὶ μύστας καὶ μυσταγωγοὺς ἄρα οὐ διὰ πάσης προσῆκεν ἄγειν τιμῆς, οἷς λόγος ἐστὶν ὁπωσούν καὶ πράξεων καὶ κρίσεων τῶν θεσποτικῶν; Ἀλλὰ γὰρ ὁ σωτὴρ, ὁ πάντα¹⁰ σοφίας πλούτῳ καὶ φιλανθρωπίας καὶ πράττων, καὶ προσδεχόμενος, τῶν παίδων τοῖς ὕμνοις, οὕς τὰ πρᾶξομα τῶν ἔργων εἰς εὐφημίαν ἐκίνει, δορυφορούμενος¹¹, ἐπεὶ τῶν Ἰουδαίων ἢ πόρωσις καὶ σκληροκαρδία εἰς διαγογγυσμοὺς ἐξερριπίζετο, οὐκ ἀλλαχόθεν αὐτοὺς ἐπιπλήττων στηλιτεύει, πάλιν δὲ τὸν θαυτικὸν χρησμὸν¹¹

1. B' Κορινθ. γ' 18.- ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 14.

2. κxθ' ἡμ. γε.- μορφωθεῖς ἐν ᾧπ. X.

3. κxθ' ἡμ. γε.- φέρων ἐν ᾧπ. X.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΖ' 3.- ΛΟΥΚΑ Θ' 31, 32.

5. κxθ' ἡμ. γε.- κωμωδεῖν· Ἀλλ' εἰς πονηράν ἐλαύνει ἐν ᾧπ. X.

6. κxθ' ἡμ. γε.- ἐκάλει καὶ χρεῖα ἐν ᾧπ. X.

7. κxθ' ἡμ. γε.- διετάνυσεν ἐν ᾧπ. X.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΖ' 5.

9. κxθ' ἡμ. γε.- σωτὴρ καὶ πάντα ἐν ᾧπ. X.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 15.

11. Αὐτ. 15, 16.- Ὁ αὐτῶν ΙΙ' 2.

ἄφυκτον ἔλεγχον ἁνατείνει· καὶ δι' ἐκείνου τοὺς μὲν κατασχύνει, ἑαυτῷ δὲ τοὺς ὕμνους ἐπιβάλλειν διδάσκει. Καὶ ποῦ τοῦτο καλόν; ποῦ δὲ ἀκόλουθον; δίκαιον δὲ πῶς ἂν εἴη τὸν παραγεγονότα καταλῦσαι τὸ τοῦ διαβόλου κράτος², δι' ἐκείνου τὸ τῆς θόξης πρέπον καὶ τὴν σύστασιν ἑαυτῷ πορίζειν³ (τοῦτο γὰρ τῆς ἀποστατικῆς σπορᾶς ὁ καρπός), καὶ ἅμα μὲν ἐπιδημῆσαι πάσης πίστεως ἄπορον τὸν ἐχθρὸν ποιεῖν, ἅμα δὲ τὰς μεγίστας αὐτῷ προξενεῖν τιμὰς, καὶ⁴ λανθάνειν ἑαυτὸν ἀνασυριστῶντα⁵ καὶ κρατύνοντα, οὗ τὸ κράτος ἦκεν ἀφελεῖν; Οἷς γὰρ ἂν τις διὰ τῶν τοῦ ψεύστου⁶ ῥημάτων τὴν ἀλήθειαν σπουδάζει δεῖξαι παροῦσαν ἑαυτῷ, καὶ τὸ ὀρισθὲν προελθεῖν, οὗτος, ὃν τὸ ψεῦδος ἔσχεν ἀρχηγόν⁷, ἀληθείας δεικνὺς χορηγὸν τῆς ἐνούσης αἰτίας ἀπολύει, καὶ οὐδὲν μᾶλλον (ἀλλ' ἔλεως εἴη Θεός!) ὑπεύθυνον⁸ ἐπιδείκνυσιν ἑαυτὸν τῶν αἰτιαμάτων τῶν ἰουδαϊκῶν, ἣ τὸ κρύπτειν τὸν λόγον, δι' οὗ⁹ ταῦτα ἀποσχευάζεται, τῆς τοῦ ψεύδους, οὗ χορηγός ἐστιν, ἐνοχῆς. Ἄρα οὐκ εἰς καλὸν ὑμῖν ὁ τῆς ἀποστασίας ἔρως τελευτᾷ ἀληθείας μὲν κηρύττειν τὸν πατέρα τοῦ ψεύδους¹⁰ δημιουργόν, ἐξ αὐτοῦ δὲ κατασκευάζειν τὴν ἐνυπόστατον ἀλήθειαν δανείζεσθαι τὸ ἀληθές, καὶ αἷς¹¹ δανεῖζεται, ἵνα μὴ λέγω μείζοσι, ταῖς ἴσαις ὀφείλιν ἀντιδεξιοῦσθαι τιμᾶς. Ὡς. Εἰ τῆς πονηρᾶς μοίρας ἦν ὁ προφήτης Δαβὶδ, πῶς ὁ Χριστὸς πνευματοσφόρον αὐτὸν εἶπεν¹², ὅτι φησὶν ὁ Δαβὶδ ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, λέγει κύριος¹³ τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου¹⁴, καὶ τὰ ἐξῆς;

1. Mi. (σημ.).- ἐλέγχων ἐν λ. X.

2. Ἑβρ. B' 14.

3. Mi.- πορίζει Ἀ. Οὐ.

4. κθ' ἡμ. γε.- προξενεῖν καὶ ἐν ἁπ. X.

5. κθ' ἡμ. γε.- ἀντισυριστῶντα ἐν ἁπ. X.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 44.

7. Ἀντόθι.

8. κθ' ἡμ. γε.- ἀνέυθυνον ἐν ἁπ. X.

9. κθ' ἡμ. γε.- ἰουδαϊκῶν, ἢ τὸν, δι' οὗ ἐν ἁπ. X.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

11. κθ' ἡμ. γε.- καὶ οἷς ἐν ἁπ. X.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΒ' 43 — 44.

13. Εὐ.- Λέγει αὐτοῖς, Πῶς οὖν Δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ λέγων, Εἶπεν ὁ Κύριος (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).

14. Παλμῶν ΡΙ' 1.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΝΘ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἡ τελευταία τῆς μηχαναϊκῆς ἐπταλογίας διάλεξις ἀποδείκνυσιν, «Ὅτι εἷς ὁ » τῆς παλαιᾶς καὶ νέας νομοθέτης, καὶ σύμφωνοι ἀλλήλαις εἰσὶν, ἀλλ' οὐκ ἕναν- » τίαί κατὰ τοὺς θεομάχους.»

Ταύτης δὲ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς πρώ- της¹ κατὰ μηχαναίων ὁμιλίας τοῦ θριαμβευτικῶς κατὰ τῶν αἵρέσεων παλαίσαντος Φωτίου, τὰ δὲ τεμάχια ἀντεγράφησαν μὲν ἐκ τοῦ κατὰ μηχαναίων (Μι.), ἥτοι ἡ μὲν § α' (ἐκ σ. 185—8), ἡ δὲ § β' (ἐκ σ. 188), ἡ δὲ § γ' (ἐκ σ. 197—200), ἡ δὲ § δ' (ἐκ σ. 212—213), ἡ δὲ § ε' (ἐκ σ. 216—7), ἡ δὲ § ς' (ἐκ σ. 217—20), ἡ δὲ § ζ' (ἐκ σ. 229—33), ἡ δὲ § η' (ἐκ σ. 204—5), ἡ δὲ § θ' (ἐκ σ. 196—7), ἡ δὲ § ι' (ἐκ σ. 225—8); ἡ δὲ § ια' (ἐκ σ. 228—9) καὶ ἡ § ιβ' (ἐκ σ. 249—53), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Εὐ. (σ. ρξα'—ρξα' ὅπ.). καὶ πρὸς Ἀ. (φ. 1 κ. ε.) καὶ Οὐ. (τόμ. Β' σ. 110 κ. ε.).

Ὁ δὲ χρόνος τῆς ἀπαγγελίας αὐτῆς ὑπελογίσθη τῇ 12 ἀπριλίου 862, κυρια- κῇ τῶν Βαΐων².

ΝΘ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἀγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία ἐνδεκάτη.

ἵππορται καὶ λύσεις περὶ τῶν μηχαναίων.

α'. Ἐκήρυσσε τὸν Χριστὸν ὁ Ἰωάννης³, μήπω τῆς χάριτος μετασχών, ἀλλ' ἔτι τῷ νόμῳ παιδαγωγούμενος. Ἐκήρυσσε δὲ θεολογῶν μὲν αὐτόν, οἷς τοῦ κόσμου

1. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΜΙ' ὁμιλίας Φωτίου.

2. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΝΙ' ὁμιλίας Φωτίου.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Γ' 1.

τὴν ἁμαρτίαν αἶρειν ἅψαι διημαρτύρατο¹, καὶ οἷς αὐτὸν Υἱὸν Θεοῦ² καὶ ἐν πυρὶ καὶ ἐν ἁγίῳ βαπτίζοντα Πνεύματι³, τουτέστι τῇ ἐμπύρῳ καὶ πρηστηρίῳ τοῦ Πνεύματος δυνάμει τὴν καταπεσοῦσιν ἡμῶν φύσιν ἀναχωνεύοντά τε καὶ ἀνακαινίζοντα ἐλευθέρῃ φωνῇ ἀνεδίδασκεν. Ἐκήρυσσε δὲ καὶ τὸν Πατέρα, Θεολογῶν τε αὐτόν, καὶ⁴ ἐκ τῶν λίθων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ⁵ τὴν ἰσχὺν ἀκώλυτον ἔχοντα, καὶ τὸ Πνεῦμα δέ, οἷς τε ἐξ οὐρανοῦ προελθεῖν ἐθέασατο⁶, καὶ οἷς ἐπὶ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ ἐπεφοίτησέ τε⁷ καὶ ὡς ὁμοουσίῳ προσέμενε⁸, καὶ τό γε Θεολογικώτερον, οἷς κοινωνὸν αὐτὸ τῆς ἐργασίας ἀνομολογεῖ, δι' ἧς ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου ἐπαρρησιάζετο. Καὶ γὰρ κοινὴν αὐτοῖς τὴν τῶν ἀνθρώπων σωτηρίαν ἀνατίθουσιν, εἴπερ ὁ μὲν αἶρει τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, αὐτῇ δὲ τῷ παναγίῳ Πνεύματι⁹ καθίρεται τε καὶ ἀποσμήχεται. Καὶ γὰρ λαμπρῶς ἀνακέκραγεν, ὡς ὁ κόσμος, τῆς ἁμαρτίας τὴν ἐλευθερίαν δεχόμενος, καὶ τῆς σωτηρίας ἀξιούμενος, τῷ παναγίῳ Πνεύματι εἶτα καὶ πυρὶ βαπτιζόμενος¹⁰, δι' οὗ τὴν πυρφόρον καὶ ὀραστικὴν καὶ καθάρσιν τοῦ Πνεύματος ἰσχὺν ἔστιν ἐκμανθάνειν, τῆς τελεικτύτης εὐεργεσίας ἀπολαύουσιν. Ἦν δὲ τὸ ἔργον κοινὸν καὶ ἀμέριστον, καὶ τότε κόσμου ἀνακαινισμὸς καὶ ἀνάπλασις, πῶς οὐχ ἡ αὐτὴ μὲν τούτοις φύσις, ἡ αὐτὴ δὲ ἰσχὺς, ἡ αὐτὴ δὲ φιλανθρωπία καὶ πρόνοια; Οὕτω γοῦν ἐξ αὐτῆς ἐστίας Θεολογῶν τὴν Τριάδα, καὶ τὸ τῆς Θεολογίας φρικτὸν καὶ σεπτὸν μᾶθημα ἐν προθύροις τοῦ κηρύγματος ἀπαγγέλλων, ὁ μετὰ τῇ ἀνάστασιν τοῖς μαθηταῖς ὁ σωτὴρ τῆς λαυγέστερον πρεδίδου¹¹, ἄρά σοι ἄλλοθεν ἐπιπνεῖσθαι ταῦτα καὶ λέγειν, καὶ κηρύσσειν δόξειεν, ἢ ὡς ὁ νόμος¹² ἀσύμφωνος ὑπάρχει τῇ χάριτι, ἢ ὡς ὁ ἐκ λίθων ἐγεῖρων τέκνα τῷ Ἀβραάμ Θεός¹³, οὐχ ὁ αὐτὸς Υἱὸν ἐκυτοῦ εἶναι καὶ ἀγαπητὸν τὸν σωτήρα τοῦ κόσμου πᾶσιν ἐτράνωσεν¹⁴; Εἰ δὲ οἱ ἐν τῷ νόμῳ τῆς χάριτος κήρυκες

1. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 29.

2. Αὐτ. 34.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 11.

4. Αὐτ. 9.

5. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κστ.).- Ἀβραάμ ἐν ἄπ. Χ. (κ. κστ.).

6. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 32.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 17.- ΙΩΑΝΝΟΥ Γ' 16.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 33.

9. Αὐτ. 29, 33.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 11.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 16, 19.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἢ ὡς νόμος ἐν ἄπ. Χ.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Γ' 9.

14. Αὐτ. 17.- Α' ΙΩΑΝΝΟΥ Δ' 14.

καὶ ὁ νομοθέτης Θεός, ὁ πᾶσαν τὴν παλαιὰν διαθέμενος, τὸν ἀγαθὸν Θεὸν καὶ λυτρωτὴν τοῦ κόσμου Ἰδὸν ἰδὸν ἀνεκήρυξε, καὶ τότε βαπτίζομενον ἐν τῷ Ἰὸδατι¹, πῶς οὐχὶ καὶ τὰ ἐν τῷ νόμῳ πάντα καὶ τὰ ἐν τῇ χάριτι τῆς αὐτῆς εἴτι προνοίας καὶ δημιουργίας καὶ ἀγαθότητος ἔργα καὶ διατάγματα;

β'. Συνεπισκόπει δὲ καὶ ὅσοις τὸν Ἰωάννην ἐγκωμίζεις ὁ σωτὴρ στέφει, κρείττω μὲν ἐπιψηφίζομενος χρημάτων, πάσης δὲ περιγείου δόξης ὑπεριδρυμένον², στερεὸν δὲ τὴν ἐπὶ τῇ πίστει κρίσιν, καὶ ἀπλῶς τὴν ἐπ' ἀγαθοῖς πᾶσι γνώμην ἀκλόνητον³. Τούτοις δὲ αὐτὸν ἀνακηρύξας, ὅρα, πῶς ἐπὶ μείζω τὸν ἄνδρα ἐπικίρει, καὶ τῶν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐδένα τίθησιν ἐξισούμενον⁴, ἀλλὰ κατὰ πάντων τὸ πρεσβεῖον φέροντα. Εἶτα πρὸς ἀρετὴν αὐτὸν οὕτως ἀνυψώσας καὶ προφήτην ἀποκαλεῖ, καὶ προφήτου περισσύτερον⁵, προφήτην μὲν, ἵνα δείξῃ τὸ τῶν προφητῶν ὄνομα καὶ τὴν χρεῖαν τοιούτοις ἔργοις καὶ ἀξιώμασιν, ἃ τῆς ἀγαθότητός ἐστι δῶρα, προσαρμολόμενον, προφήτου δὲ περισσότερον, ὅτι τὴν ἴστην ἐκείνοις χάριν λαβὼν τοῦ προσεῖν τὰ ἐσόμενα πλέον εἴλκυσε τὸ καὶ τὸν προφητευόμενον ἰδεῖν, καὶ τὸ καταξιωθῆναι Ἰὸδατι βαπτίσαι⁶ τὸν πᾶσι καὶ Πνεύματι ἁγίῳ τὸν κόσμον βαπτίζοντα⁷, καὶ τῶν ἁμαρτημάτων καθαίροντα⁸. Ἄρα οὖν ἡ χάρις τῷ νόμῳ διαμάχεται, ἢ οὐ πολλή τις ἐστὶν ἐν αὐτοῖς συμφωνία καὶ συνάφεια; Πῶς δ', εἶπερ ἦν ὁ Ἰωάννης ἄλλης ἀρχῆς, ὁ τῆς χάριτος νομοθέτης ταῦτα προσεμαρτύρησεν αὐτῷ⁹, ἃ ὀλίγοις ἐστὶν εὐρεῖν, καὶ ταῦτα τοῖς ἐκλεκτοῖς τῶν ἐν τῇ χάριτι, κατορθούμενα; Πῶς δ' ἂν ἡνέσχετο, παῖς ὢν ἀγαθὸς ἀγαθοῦ Πατρὸς καὶ πηγὴ ἀγαθότητος, τῇ νομικῇ καὶ χειρὶ καὶ φωνῇ, ἃ οἱ ἀποστάται τῆς ἀντικειμένης ἔργον τολμῶσι λέγειν καὶ πρόσταγμα, τὴν ἄχραντον αὐτοῦ κεφαλὴν ὑποκλῖναι, καὶ τὸ ἐξ Ἰὸδατος ὑποστῆναι βάπτισμα¹⁰ (ὦ γλώσσης ἰὼν ἀσπίδος προχεούσης!), οὐκ ὄντος τοῦ ὕδατος τῆς τοῦ ἀγαθοῦ δημιουργίας;

γ'. Πλὴν τόγε ἄρρητον, ὡς οἶόν τέ ἐστι, καὶ ἐφ' ὅσον μὴ παντελῶς χαρίσασθαι τοῖς ἐχθροῖς, ἐκφυγὼν τὸ μετ' ἐκεῖνο δεύτερον ἐρῶ· ὡς ὁ Ἰωάννης τῇ τε

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 16.

2. Αὐτ. ΙΑ' 8.

3. Αὐτ. 10.

4. Αὐτ. 11.

5. Αὐτ. 9.

6. Αὐτ. Γ' 16.

7. Αὐτ. 11.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 29.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 16.

10. ΛΟΓΚΑ Ζ' 24, 28.

τοῦ νόμου διαγινώσκει καὶ τῇ τῆς ¹ χάριτος ὑπηρετούμενος, ναὶ δὴ καὶ τὸ σύνταγμα τῶν πρὸ αὐτοῦ προφητῶν ἀφύκτοις ἐλέγχοις τοὺς ἀσεβεῖς στηλιτεύουσι ² τὴν ἐνυπόστατον ἀλήθειαν εἰς ψεῦδος διασύρειν, καὶ μαχομένοις νομοθέταις τὰς ἐντολάς διασχίζοντας τῇ τῶν προτέρων διαβολῇ, καὶ οὕτω γυμνῇ τῇ κεφαλῇ τελαρρῆκασιν, οὐδὲν ἔλαττον ἐκλωκότας (τί γὰρ ἂν ἐκ ψεύδους οὐ φαῦλον προέλθοι;) συνεξορχεῖσθαι καὶ τὰ τῆς χάριτος. Εἰ γὰρ τῆς χάριτος μὲν ὁ ἀγαθὸς δεσπότης νομοθέτης ³, ἐν δὲ αὐτοῦ τῶν δογμάτων καὶ τὸ μηδένα δύνασθαι δυοὶ κυρίοις δουλεύειν ⁴, ἐν ἑκατέρᾳ δὲ μερίδι δεδουλεύκασιν οἱ προειρημένοι, ἄλλον δὲ κύριον τοῖς μωσαϊκοῖς ἐρίστησιν ἢ ἀποστασία, πῶς οὐκ ἐν τῷ προπηλακισμῷ τοῦ νόμου, εἰ καὶ διὰ μέσου ⁵ παραπετασμάτων, οὐ συμπροπηλακίζουσι καὶ τὴν χάριν; Οὕτω γὰρ (καίπερ οὐ φορητὸν οὐδ' ἐπ' ἐλέγχῳ λέγειν τῆς ἀσεβείας, ὅμως ἀνεκτότερον) ψεύδους αὐτὴν διαθήκην ἀποφαίνοντες εἶεν. Ἀλλὰ τί καὶ τις ὑπέκρουσεν, «εἴπερ ἀγαθός, μὴ κατὰ νόμον νῦν οἱ τῆς χάριτος βιοῦμεν;» Ἀλλὰ σοῦ μὲν χάριν οὐδὲν ἀπικτεῖ προσεῖπεν. Τί γὰρ ἔτι σοι δυσσεβοῦντι διηπόρηται, ἐγὼ δὲ μὴ λύειν ἐλοιμήην; Ἄρα κουφότερον ἀσεβήσεις, ἢ τὴν ἀνύδριστον ἀγαθότητα καθυβρίζων κερδανεῖς τὴν ὕβριν, ἢ μετριώτερον ἀπαλλάξεις; Καίτοιγε αὐτὸ τῆς ἀπορίας τὸ πρόβλημα οὐδὲν ἔλαττον τὴν ἀποστασίαν διελέγχει. Οὕτω πανταχόθεν καὶ διὰ τῶν ἐναντίων τῆς ἀληθείας ἀστράπτει τὸ κράτος· εἰ γὰρ, ὅτι μὴ τοῖς ὑπὸ τὴν χάριν πράττεται, εἰς ὑπόνοιαν ὁ νόμος, ὅτι μὴ συμφωνεῖ τῇ ἀγαθότητι, περιάγεται, πόσης ἀγαθότητος οὐκ ἀνακηρύττεται μέτοχον τὸ τὸν ⁶ ἀγαθὸν Θεὸν ἐλθεῖν οὐ καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοῖς προφήταις, ἀλλὰ πληρῶσαι ⁷; Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀποστάτας οὐδὲν ἐπενεγεῖν δεῖ πλέον· τῶν δὲ εὐσεβῶν ἕνεκα, καὶ μυεῖσθαι καὶ μυσταγωγεῖν τὰ τῆς χάριτος οὐκ ἀναξίων, ῥᾶν καὶ σαφές εἰπεῖν, ὅτι διὰ τοῦτο μὴ κατὰ τοὺς πάλαι νόμους πολιτευόμεθα, διότι παραγεγονῶς πάντα πεπλήρωκεν ὁ Χριστός, χάριν μὲν ἀντὶ τῆς διὰ Μωσέως χάριτος παρασχών, ἀντὶ δὲ τῶν ἐν τοῖς ἁγίοις ἐντιτύπων ἁγίων, αὐτὰ τὰ προδιατυπούμενα ἁγίων ἔργα ⁸, ὧν τὸ μὲν Παῦλος ⁹, τὸ δὲ Ἰωάννης ¹⁰, θεολογῶν ἐκάτερος, ἀνακέκραγεν. Ὡστε μᾶλλον νῦν

1. καὶ τῆς γε. — καὶ τῆς ἐν ἁπ. X.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' αὐτ. 7 — 11.

3. ΙΑΚΩΒΟΥ' Δ' 12.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Ε' 24.

5. καὶ τῆς γε. — μέσων ἐν ἁπ. X.

6. καὶ τῆς γε. — μέτοχος τῷ τὸν ἐν ἁπ. X.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Ε' 17.

8. Ἐβρ. Θ' 24, 3.

9. Αὐτ. 12, 14, 26.

10. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ' 6' 7. — Β' ΙΩΑΝΝΟΥ' 5.

εἴτις ἐβίου κατ' ἐκείνους, ἡλέγγετ' ἄν, ἀπαρνεῖσθαι τολμῶν μὴ πάντα πεπληρω-
χέναι τὸν πληρωτὴν τοῦ νόμου Χριστόν¹.

δ'. Ἰθι δὴ μοι καὶ προσωτέρω. Ἄνειςιν ὁ σωτὴρ εἰς τὸ ἱερὸν ἅμα τῇ ὡς ἀληθῶς μητρὶ² καὶ παρθένω³, συνκνῆει δὲ καὶ ὁ τῷ δεσμῷ τῆς ἑμνηστείας πατήρ! Κἀνταῦθα πάλιν τὸν νόμον πληρῶν ὁ σωτὴρ καὶ ἄνειςιν, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις⁴, ὥσπερ ἐξεπίτηδες, οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις, ἐπιστομίζειν, καὶ καταβάλλειν σπουδάζων τοὺς τῶν νομικῶν ὑβριστάς ἐντολῶν. Ἀνελθὼν δ' οὖν ποτε κατὰ τὸ εἰθισμένον, ἐπεὶ τὰ νενομισμένα αὐτοῖς ἐτελευτήθη, καὶ τὴν εἰς τὸν οἶκον ἐπάνοδον ἐπέβαλεν⁵ ὁ καιρός⁷, ἡ μὲν πανάγιος μήτιρ ἅμα τε ἄλλοις καὶ τῷ Ἰωσήφ οἶκαδε ἀπῆει⁸, ὁ δὲ δι' ἡμᾶς παῖς ἐφ' ὅλας ἡμέρας τρεῖς ἐνεφιλο-
χώρει τε τῷ ἱερῷ, καὶ τῶν διδασκάλων, ἡνίκα δέει, καθεζόμενος ἐν μέσῳ τῇ τε συνίσει τῶν ἐρωτήσεων καὶ τῇ εὐθύτητι καὶ ἀκριβείᾳ τῶν ἀποκρίσεων οὕτως εἶλε τοὺς προσομιλοῦντας, ὡς ἔκστασιν τε καὶ θάμβος αὐτοῖς φιλόθεον ἐμβαλεῖν, καὶ οὐ τούτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅσοις ἀκούειν παρῆν τῆς διδασκαλίας καὶ τῶν διαλέξεων⁹. Εἴτα, ἐν ᾧ διέτριβεν ἐν τούτοις, τῷ ἱερῷ προσεδρεύων ὁ Ἰησοῦς¹⁰, ἡ πανάγιος μήτιρ αὐτοῦ καὶ ὁ Ἰωσήφ κατὰ τὴν ὁδὸν οὐχ ὀρῶντες συνόντα αὐτοῖς τὸν παῖδα¹¹, συνεῖναι δὲ νομίζοντές τισι τῶν σιγγενῶν, ἐπεὶ ἀνεδίδαξεν αὐτοὺς ἡ ζήτησις τούτοις μὴ παρεῖναι¹², ἀναστρέφουσι μὲν θᾶττον κατὰ τὴν αὐτὴν ζήτησιν εἰς τὸ ἱερὸν, εἰρίσκουσι δὲ πράττοντα, ἅπερ τε ἦν πράττειν εἰκός, τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου καὶ δόξαν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ὁ λόγος προαπήγγειλεν¹³. Εἴτα λέγει αὐτῷ ἡ μήτιρ¹⁴. Τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ὁ πατήρ σου κἀγὼ δδυνάμενοι ἐζητοῦμέν σε. Καὶ πρόσεχε· μᾶλλον δὲ οὐδὲν δεῖ συναγαγεῖν ἐαυτόν· οὕτω σαφῇ

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

4. ΛΟΥΚΑ Β' 42, 46, 48.

3. καθ' ἡμᾶς γε. — ἅμα τῆς ὡς ἀληθῶς μητρὸς καὶ παρθένου ἐν ἄπ. Χ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — καὶ ὁ τῇ δοξῇ τῆς ἐν ἄπ. Χ.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 12, 23. ΚΔ' 1. ΚΖ' 55. — ΜΑΡΚΟΥ ΙΑ' 11, 15, 27. Π'

1. ΙΔ' 49. — ΛΟΥΚΑ Β' 46. ΙΘ' 45, 47. Κ' 1. ΚΑ' 37. ΚΒ' 53. — ΙΩΑΝΝΟΥ Β'

14. Ε' 14. Ζ' 14, 28. Η' 2. Ι' 23. ΙΙ' 20.

6. καθ' ἡμᾶς γε. — ἐπέβαλεν ἐν ἄπ. Χ.

7. ΛΟΥΚΑ Β' 43.

8. Αὐτ. 44.

9. Αὐτ. 46, 47.

10. Αὐτ. 46.

11. Αὐτ. 43, 44.

12. Αὐτ. 44, 45.

13. Αὐτ. 46.

14. Αὐτ. 48.

πάντα καὶ ἐνώπια. Ἀποκρίνεται γὰρ αὐτοῖς ἡ πηγὴ τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἀγαθότητος¹, Τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε, ὅτι ἐν τοῖς τοῦ Πατρὸς μου δεῖ εἶναί με; Τί τούτου σαφέστερον, ἢ τῶν ἀτεβῶν ἐμφράττειν τὰ στόματα δυνατώτερον; Πατὴρ ἐμὸς ἀληθῶς, ὥπερ ἀνιέρωται τὸ ἱερὸν, τὰ δὲ τοῦ Πατρὸς πάντα ἐστὶν ἐμέ². Οὐκοῦν οὐκ ἔδει ζητεῖν ἀλλαχοῦ, ἐξὸν εὐρίσκειν ἐν τοῖς τοῦ Πατρὸς. Ἀλλ' ἡ μὲν ἀλήθεια τὸ νομικὸν ἱερὸν καὶ τὰ τοῦ νόμου δόγματα, ὧν καὶ ἡ διδασκαλία καὶ ἡ διάλεξις ἐπράττετο, τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ εἶναι, λαμπρῶς τῇ ρωνῇ διαμαρτύρεται³, οἱ δὲ τοῦ ψεύδους ὑπηρετοὶ ἀντιλέγειν οὐ φρόντισιν, ἀλλ' ἅμα δύο ταῦτα τολμῶσι τὰ ἔσχατα, τὸν τε Πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς αὐτῶν ἀπωθούμενοι νομοθεσίας καὶ κυριότητος, καὶ τὴν τοῦ Ἰϋοῦ μαρτυρίαν, ὧν, εἰ καὶ χεῖλεσιν ἄκροις, ὅμως καὶ αὐτοὶ σωτήρα καλεῖν καὶ ἀλήθειαν οὐ παραιτοῦνται, παραγράφεσθαι τόλμαν οἱ τρισαλιτήριοι προσλαμβάνουσιν. Οὕτως ὁ κατὰ τοῦ νόμου προπηλακισμὸς συμπροπηλακίζει μὲν καὶ αὐτὸν τὸν νομοθέτην τῆς χάριτος, μᾶλλον δὲ κατ' αὐτῶν τῶν ἐκατέραν διαθήκην διαθεμένων τὸ βλάσφημον ἀπ' ἀρχῆς οἱ ἀποστάται ὠδινήσαντες, εἴτα πρὸς τὸν ὀλεόριον τόκον οἱ πάντα ὁρᾶσαις ἀθρόον ἐλθεῖν τῷ δέει τῶν ἀκρατῶν ἀποδειλιάσαντες, ἀντὶ τοῦ δοῦναι φορῶν, ἣν ἐνεκυμόνησαν τοῦ θυράκοντος⁴ σποράν, οἱ δὲ βραχεῖ μόνῳ χρόνῳ τὸν τόκον συστέλλουσι, κύκλῳ δὲ καὶ διὰ μηχανῆς τὸν συλληφθέντα ἰὸν διὰ τῆς γλώττης ὁμοίως ἀποτίκτουσι. Καὶ γὰρ ἐκχέουσι μὲν τὸν ἰὸν κατὰ τῆς νομοθεσίας, ἀπὸ δὲ τῆς κατὰ τῶν νομοθεσιῶν παροινίας κατ' αὐτῶν πάλιν τῶν θεμένων τοὺς νόμους οὐδὲν ἔλαττον, εἰ μὴ καὶ μᾶλλον, ἐπαναδραμόντες ἐνασελγαίνουσι· καὶ δι' ὧν μὲν δεδοικότες τὴν ἀθρόαν προσβολὴν ἐπέχουσιν, οὐκ ἀγνοεῖν τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος ἐξελέγχονται, δι' ὧν δὲ ἐπιγόνοντες οὐκ ἀφίστανται, ἀσύγγνωστον αὐτοῖς παντελῶς κατασκευάζουσι τὸ πλημμέλημα.

εἰ. Οὐχ ὁρῶ δέ, τίνα συγγνώμην αὐτοῖς⁵ ὑπολείπονται, μᾶλλον δέ, πῶς ἀπαράτητον αὐτοῖς, δι' ὧν τοὺς προφήτας καὶ τὸν νόμον ἐνυβρίζουσιν, οὐ κατασκευάζουσι τὸ πλημμέλημα. Αὐτὸς γὰρ ἀνακέκραγεν ὁ σωτὴρ⁶, Πολλοὶ προφήται καὶ δίκαιοι (ὁῦλον δέ, ὡς οἱ ἐν τῷ νόμῳ) ἐπεθύμουν ἰδεῖν, καὶ ἀκοῦσαι, ἃ βλέπετε, καὶ ἀκούετε⁷, τοῖς μαθηταῖς ἅμα τε τὸν λόγον προτείνων καί, τοῦ ἀξιώματος

1. Λύτ. 49.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΣ' 15.

3. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

4. Ἀποκαλύψεως ΙΒ' 9.

5. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).—αὐτοῖς ἐν ἁπ. Χ. (κ. κατ.).

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 17.

7. ἐν ἁπ. Χ.—ἐπεθύμησαν ἰδεῖν, ἃ βλέπετε . . καὶ ἀκοῦσαι, ἃ ἀκούετε (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.)

καὶ τῆς δόξης εἰς ὅσον ἔκουσιν, ἐπιδεικνύς¹, ἅμα δὲ τὴν ἀποστασίαν καταστρέ-
φων, ἐν ᾧ τὴν χάριν μὲν καὶ τοὺς ταύτης κήρυκας τὸ μείζον ἔχειν, οὐ μὴν γε
ἀλλὰ καὶ τοὺς προφήτας καὶ τοὺς κατὰ νόμον πολιτευσαμένους ἐραστὰς τε τῆς
ἀληθείας καὶ τῆς αὐτοῦ προσεμαρτύρησεν ἀγαθότητος². (Ὁ δὲ τοῦ σωτῆρος καὶ τῶν
αὐτοῦ δογμάτων ἐρασταὶ πῶς ἂν εἴησαν ἀντιπάλου μοίρας θεραπευταί; πῶς δὲ τὴν
ἐπίπνοιαν ἐκ πονηρᾶς εἴλκον ἐνεργείας, μὴ συμβαίνοντος ὅλως τῇ φύσει ἅμα τε
τοὺς αὐτοὺς πονηρίᾳ τελεῖσθαι, ἵνα μὴ λέγω συγκατεσκευάσθαι, καὶ τὴν ἐπιθυ-
μίαν ἔχειν ἀναφερομένην εἰς τὸ ἀγαθόν; Τοῦτο γὰρ ἀντικρυς³ εἰς τὸ ἐναντίον ἐστὶ
τὸν λόγον περιτρέπειν τὸν δεσποτικόν· ἐκ γὰρ πονηρᾶς καρδίας ἀγαθὸν ἐπιδείξει
φιλονεικεῖ προερχόμενον⁴. Πάλιν δὲ συνάπτων⁵ ὁ σωτὴρ τὰ καινὰ⁶ τοῖς παλαιοῖς,
καὶ παριστῶν, ὡς εἰς μίαν ἄγουσι σωτηρίας ὁδόν, ἐνὲς ὄντα δημιουργοῦ καὶ νομο-
θέτου, τὰ⁷ μὲν οἷον ὄντα προτέλεια, τὰ δὲ αὐτὴν χαριζόμενα τὴν τελειότητα,
Διὰ⁸ τοῦτο⁹, φησί, πᾶς¹⁰ γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐ-
ρανῶν ὁμοίως ἐστὶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θιγαυροῦ
αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά. Δι' ὧν τε γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ θιγαυρῷ καὶ ἐκ τοῦ
αὐτοῦ τὴν καινὴν προέρχεσθαι καὶ τὴν παλαιάν¹¹ ἐκδιδάσκει, τὸ συνεῖναι, καὶ
συμφωνεῖν ἀλλήλαις¹² καὶ μὴ διχμάχεσθαι βεβαιῶν· δι' ὧν τε ἐκατέρως τὴν διδα-
σκαλίαν εἰς τὴν βασιλείαν¹³ ἀπάγει¹⁴ τῶν οὐρανῶν¹⁵, ἔτι περιφανέστερον τὸ λίαν
αὐτῶν σύμφωνον καὶ ἀδιαίρετον ἐπεψηφίστατο¹⁶. Εἰ οὖν ἐκατέρω μὲν ἐν τῷ αὐτῷ¹⁷

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 10, 11, 16.

2. Αὐτ. 17.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀντικρὺς ἐν ᾑπ. X.

4. Μι.- προερχόμενον ἐν λ. X.

5. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

6. Εὐ.- καινὰ ἐν λ. X.

7. Εὐ.- ὁδόν, τὰ ἐν λ. X.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- τὰ δὲ αὐτὴν χαριζόμενα τὴν τελειότητα. Διὰ 'Α. Οὐ. Μι.- τὰ δὲ τὴν
τελειότητα χαριζόμενα, διὰ Εὐ.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 52.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- τοῦτό φησι. Πᾶς ἐν ᾑπ. X.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀλλήλοισ ἐν ᾑπ. X.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

14. καθ' ἡμᾶς γε (ὅρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Ζ' 14).- ἀπάγει Εὐ.- ἐπάγει ἐν λ. X.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Η' 52.

16. 'Α. Οὐ. Μι.- ἐψηφίστατο Εὐ.

17. Εὐ.- τῇ αὐτῇ ἐν λ. X.

Οησαυρίζεται¹ διαθήκη², ἐκ τοῦ αὐτοῦ δὲ πάλιν πρόεισιν, εἰς τὴν αὐτὴν δὲ τοὺς³, οἱ ταύτας ἐθησάμυσαν, τῶν οὐρανῶν ἀπάγει⁴ βασιλείαν⁵, πῶς αὐτὰς ἀντίπαλοι διασχίσουσι μερίδες; Ἄλλ'⁶ οὐχὶ τοὺς φρυαξαμένους εἰπεῖν ταῦτα ὁ διαθήκης ἐκατέρως νομοθέτης οὐκ ἐκγελάσεται μὲν, καὶ ἐκμυκτηριεῖ, ὥς σκεύη δὲ συντρίψει κεραμέως, ἅτε δὴ παντάπασιν ὁδοῦ δικαίως ἑαυτοὺς διασχίσαντάς τε καὶ ἀπολωλεκότας; Προανακηρύττει δὲ καὶ ὁ προφήτης Ἡσαίας, ἃ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς ἐπὶ τοῦ σωτῆρος ὠράθη τελούμενα⁷. Αὐτὸς⁸ τὰς ἰσθμείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς ῥότους ἐβάστασε⁹. καὶ¹⁰ τῷ μύλωπι αὐτοῦ πάντες ἡμεῖς ἰάθημεν. Καὶ ἃ τοῦ σκότους τὸν ἄρχοντα καὶ τὰς ἐξουσίας¹¹ διέλαθε, ταῦτα προειδέναι ἢ προφητικὴ χάρις καὶ ἢ κατὰ νόμον πολιτεία τῷ προφῆτῃ ἐχαρίζετο. Καὶ πῶς ἢ τὸν ληστήν λαυθάνουσα προφητεία¹² ἐκ τῆς αὐτοῦ προήγετο ἐπιπνοίας; πῶς δὲ ὁ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν οὕτω μὲν θεολογῶν¹³, οὕτω δὲ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν προκαταγγέλλων διαπράττεσθαι¹⁴, οὐκ ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς ἐμπνεόμενος¹⁵ τὰ μέλλοντα ἐγρησμώνδει, ἐξ οὗ τῆς ἀληθείας ἡ πηγὴ, αὐτὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, προῆλθεν, ἀλλ' ἐκ τινος ἄλλης πονηρᾶς ἐνεργείας¹⁶ ἀρχεκάκου;

ς'. Ἄρ' οὐ πάυσθαι θεομαχοῦντες, οὐδέ τις ὑμᾶς μετάμελος τῆς μακρᾶς ἀναφέρει πλάνης; Ὁ μέντοιγε σωτὴρ ἡμῶν τῷ προσελθόντι αὐτῷ, καὶ ζωὴν αἰώνιον ἐπιζητοῦντι¹⁷ ταύτης τυχεῖν ἐπαγγέλλεται, οὐκ ἂν τὸν νόμον βλασφημήσῃ, οὐδὲ τοὺς προφήτας ἐκμυκτηρίσῃ, ἀλλ' εἴ γε τὰς ἐντολὰς τηρήσει¹⁸. πυνθινο-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

2. Εὐ.- διαθήκη ἐν λ. X.

3. Ἀ. Οὐ. Μι.- πρόεισι καὶ εἰς τὴν αὐτὴν τοὺς Εὐ.

4. Ἀ. Οὐ. Μι.- ἐπάγει Εὐ.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

6. ἐντ. λ. Εὐ.

7. ΗΣΑΙΟΥ ΝΓ' 2 — 12.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Η' 17.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐβάστασεν ἐν ἄπ. X. (ὄρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.)

10. ΗΣΑΙΟΥ ΝΓ' 5.

11. Μι. (σημ.).- ἄρχοντα καὶ τῆς ἐξουσίας ἐν λ. X.

12. ΛΟΥΚΑ ΚΓ' 42.

13. ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 8, 11.

14. Αὐτ. 12.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐμπνεόμενος ἐν ἄπ. X.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀλλὰ τινος ἄλλης πονηρίας ἐνεργούσης Μι. (σημ.).- ἀλλὰ τινος ἄλλης πονηρίας ἐνεργούσης ἐν λ. X.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΘ' 16.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- πληρώσῃ ἐν ἄπ. X.

μένου γὰρ τοῦ τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον αἰτοῦντος, *Ποίας*¹; (ὦ τῆς πολλῆς τοῦ νόμου σεβασμιότητος!) οὐ τὰς ἀπὸ τῆς χάριτος αὐτῷ, ἀλλὰ τὰς ἀπὸ τοῦ νόμου προβάλλεται², *Οὐ φονεύσεις*³, λέγων, οὐ μοιχεύσεις⁴, οὐ κλέψεις⁵, οὐ ψευδομαρτυρήσεις⁶. *τίμα*⁷ τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα⁸, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν⁹. Καὶ ὅρα· τοῦ νεανίσκου¹⁰, τὸ ἀγαθὸν ὁποῖόν τι ἐστίν, εἴ ἢ πρᾶξις τὴν αἰώνιον ζωὴν προξενεῖ, διερωτῶντος¹¹, ὁ σωτὴρ οὐδὲν μᾶλλον ἐκεῖνον διδάσκων, ἢ κατὰ τῆς ἀποστασίας ἰστάμενος τὰς νομικὰς προέτεινεν ἐντολὰς, μετὰ πολλῆς τῆς βεβαιώσεως ἀγαθὰς εἶναι τάχτας, καὶ πρὸς ζωὴν ἀπάγειν τὴν αἰώνιον ἐπιμαρτυρῶν¹². Καίτοι, εἰ μὴ τοῦ ἀγαθοῦ Πατρὸς ἦσαν καὶ τῷ αὐτοῦ κηρύγματι σύμφωνοι, ἀλλ' ἢ τυραννίς αὐτοῖς ἐπερύετο, πῶς μὲν αὐτὰς ἡ ἀλήθεια ὡς μετόχους προῆγε τῆς ἀγαθότητος; πῶς δὲ τῷ ζητοῦντι τὴν αἰώνιον ζωὴν δι' αὐτῶν εὑρεῖν ἐπετίθετο; πῶς δὲ (ὦ βαθείας μέθης!), εἴ τις καὶ καθ' ἑαυτὰ ἐθέλοι ταῦτα σκοπεῖν, τοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἀνθρωποκτόνου¹³ νόμος τό, *Οὐ φονεύσεις*, οὐ μοιχεύσεις, καὶ τὰ ἄλλα, οἷς ἐκ διαμέτρου ἡ κακία καὶ ὁ τῆς σπορεύς, μὴ ὅτι θεραπύεται, ἀλλὰ γε δὴ καὶ ὡς πορρωτάτω, μαστιγουμένων δίκην, ἀπελάννεται; ὁ γὰρ φόνων καὶ κλοπῆς καὶ μοιχείας καὶ ψευδομαρτυρίας κρείττων γεγονώς, καὶ τὸν πλησίον ἀγαπήσας ὡς εαυτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ καταπατὼν τοὺς ἀντικείμενους τῇ ἀγαθότητι θεσμούς, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν ἀρχέκακον καταισχύνων ἐχθρόν, καὶ τῶν αὐτοῦ¹⁴ πράξεων μακρὰν ἀποδιώκειν χάριν λαβὼν διὰ τῆς ἐργασίας τῶν μωσαϊκῶν ἐντολῶν. Οὕτω¹⁵ καὶ καθ' ἑαυτὰς¹⁶ τῶν νομικῶν ἐντολῶν αἱ πράξεις τὴν

1. Αὐτ. 18.

2. Αὐτ. 18, 19.

3. Ἐξόδου Κ' 15.

4. Αὐτ. 13.

5. Αὐτ. 14.

6. Αὐτ. 16.

7. Αὐτ. 12.

8. ἐν ᾧ. X. — πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου (Ἐξόδου, αὐτ.). — πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 19).

9. Λευϊτικοῦ ΙΘ' 18.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 20.

11. Αὐτ. 16.

12. Αὐτ. 17.

13. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 44.

14. καθ' ἑμᾶς γε. — αὐτοῦ ἐν ᾧ. X.

15. καθ' ἑμᾶς γε. — οὕτως ἐν ᾧ. X.

16. καθ' ἑμᾶς γε. — ἐαυτὰ ἐν ᾧ. X.

ἀγαθότητα φέρουσιν ἐν ἐκυταῖς, καὶ τοῦ πονηροῦ τὸ κράτος σαθρὸν ἐλέγχουσι δι' ἐκυτῶν. Εἰ δὲ καὶ τέλειον τὸν νεανίσκον ἀνεῖπεν ἔσεσθαι, προσλαμβάνοντα καὶ τὰς ἰδίας, αἱ τὴν χάριν ποιῶσιν, ἐντολὰς¹, οὐδὲ τοῦτο τοῖς εἰρημένοις οὐδὲν ὑπεναντίον μετακινεῖ. Πρῶτον μὲν γὰρ οὐδὲ ἐκάστη τῶν ἐν τῇ χάριτι καθ' ἐκυτὴν τὸ τέλειον προξενεῖ, ἐπεὶ ἐξήρκει ἂν ἡ μία, καὶ τῶν ἄλλων εἴη ἂν ἡ² πρᾶξις περιττή· οὐ γὰρ τοῦτο νομοθεσίας ἀγαθῆς, τὸ καθ' ἐκυτὴν παρέχειν τὸ ἐντελές· ἀλλὰ τὸ μηδὲν καθυφεῖναι, τόγχε ἐπ' αὐτῇ, πρὸς τὸ συνάπτειν³ μὲν τὸν μετιόντα ταύτην τῷ ἀγαθῷ, ἀπάγειν δὲ τῆς ἐργασίας τοῦ πονηροῦ. Δεύτερον δὲ καὶ δι' αὐτῆς ἐστὶ τῆς ἀποφάσεως οὐδὲν ἔλαττον συνιδεῖν, ἢ διὰ τῶν προτέρων, τὰς νομικὰς τιμωμένας ἐντολὰς· τὸ γὰρ ἐκείνας μὲν τὸν σωτήρα μὴ ἐκθλαῖν, ἐπὶ δὲ ταύταις καὶ τὰς ἰδίας ἐπαγαγεῖν, εἴτα τὸ τέλειον⁴ δι' ἀμφοῖν ἀποτελεῖσθαι, δῆλον ἂν εἴη, ὡς κακείνας⁵ τῇ συνδρομῇ τε καὶ συνοικειώσεται τῶν ἐν τῇ χάριτι τῆς τελειότητος ἀνακηρύττει μετασχεῖν. Οὐ γὰρ ἂν τις σώζων ὅλως τοῦ λογισμοῦ τὸ ἀξίωμα, ἂς ἀγαθὰς τε ἀνεῖπεν⁶ ἡ ἀλήθεια καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν βρασιλείαν τῶν οὐρανῶν χειραγωγούς, πάσας⁷ ἀποψηφιέται, εἰ καὶ προσίσχουσιν⁸ αἱ τῆς χάριτος, μηδὲν πρὸς τὴν τελειότητα συντελεῖν.

ζ'. Πληρώσας γὰρ τὴν οἰκονομίαν ὁ φιλόανθρωπος ἡμῶν καὶ ἀγαθὸς Θεός⁹, καὶ τὴν ῥίκην ἥδη φέρων κατὰ γε τοῦ θανάτου¹⁰ καὶ αὐτοῦ τοῦ προξενήσαντος τῷ γένει τὸν θάνατον λαμπράν¹¹, ἐπειδὴ τὸν θάνατον σκυλεύσας ἀνέστη, καὶ τὸ σῶμα, ὅπερ τῆς ψυχῆς διέστη, πάλιν προσεῖληφε, καὶ τοῖς¹² μὲν περὶ Κλεόπαν¹³ ὁδοποιῶσι συνεπορεύετο¹⁴, οἱ δὲ τὸν δεσπότην οὐκ ἐγίνωσκον¹⁵, ἐπιτιμᾷ μὲν αὐ-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΘ' 21.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ἄλλων ἢ ἡ ἐν ἄπ. X.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- πρὸς τὸ μὴ συνάπτειν ἐν ἄπ. X.

4. Μι. (σημ.).- εἴτα τὸν τέλειον ἐν λ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- κακείναις ἐν ἄπ. X.

6. Μι. (σημ.).- ἂν εἴπεν ἐν λ. X.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- πάντας ἐν ἄπ. X.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- προσέχουσιν ἐν ἄπ. X.

9. Ἦρεσ. Α' 10.

10. Α' Κορινθ. ιε' 56, 57.

11. Οὐ. Μι.- λαμπρὸν Α'.

12. ἐντ. ἄλ. Εὐ.

13. ΛΟΥΚΑ ΚΔ' 18.

14. Αὐτ. 15.

15. Αὐτ. 16.

τοὺς τῆς ἀγνοίας, μάλλον δὲ τῆς ἀνοίας, καὶ τῆς περὶ τὴν πίστιν βραδυότητος ¹, οὐκ ἄλλοθεν δὲ τὴν ἐπιτίμησιν, ἢ τὴν ἐπιπλήξιν ἐπιφέρει ² (καίτοι ῥῶον ὃν χειρίζεσθε τε δεῖξαι καὶ πόδας, ἃ τῶν ἱέλων καὶ τῆς λόγχης ἔφερε τοὺς τύπους καὶ τὰ σύμβολα, καὶ τῷ πάθει σαφῶς ἀνεδιόχασκε τὸν πεπονθότα, ὥσπερ ὕστερον τοῖς τῶν μαθητῶν ἀμυβιβάλλουσι δι' αὐτῶν τὴν ἀπιστίαν διέλυτεν ³), οὐ μὲν ⁴ οὐδ' ἀνέμνησεν, ὅτι πρὸ τοῦ πάθους συνὼν αὐτοῖς ταῦτα προεῖπεν, οὐδ' οἷς θαυματουργῶν τῶν λόγων αὐτοῦ τὴν ἀλήθειαν συνεῖχε (καίτοι καὶ τοῦτο προσηνέμνησεν, οἷς ὤρθη μετὰ ταῦτα ⁵), ἀλλ' οὐδὲν τούτων αὐτοῖς προθεῖς, οὐδ' ἄφ' ἐνὸς τῶν σωτηρίων παθῶν, οὔτε ἐπιπλήξας, οὔτε διδάξας, ἀλλ' ὥσπερ μονονουχὶ δεικνὺς ἐραμίλλους εἶναι πρὸς ἀληθείας παράστασιν, καὶ φωτίζειν ἀνθρώπων διάνοιαν τοὺς τε οἰκείους λόγους καὶ τὰ πάθη καὶ δὴ καὶ τὰς μωσαϊκὰς καὶ προφητικὰς φωνάς, τοῖς μὲν, δι' ὧν ἐδειξέτε τὰ ἐπὶ τοῦ σώματος τῶν παθῶν ἔχνη, καὶ αὐτὸς προεθέσπιζεν, ἐβεβαίου τὴν ἀνάστασιν, τοῖς δὲ προλαβοῦσιν ⁶ εἰς θέναν αὐτοῦ καταστῆναι ἀπ' οὐθενὸς τῶν εἰρημένων ἐκυτὸν ἀποκαλύπτων ⁷, οὐδ' ὑποβάλλων εἰς ἐπιτίμησιν, ἀπὸ γε τῶν προφητῶν καὶ τοῦ Μωσέως τό τε ἐγκέλευμα ⁸ τούτοις ὑφαίνει, καὶ τὴν ἀγνοίαν αὐτῶν τῆς ψυχῆς ἅμα καὶ τῶν ὁμμάτων ἀποσκευάζεται ⁹. καὶ τό γε ἐξαίρετον εἰς ἰσχὺν καὶ ἀξίωμα, ἐν οἷς μὲν ἐχρήσατο πρὸς διδασκαλίαν καὶ ἔλεγχον τοῖς αὐτοῦ λόγοις καὶ παθήμασι καὶ τὴν μωσαϊκὴν καὶ προφητικὴν μαρτυρίαν συνεφήρμωσεν, ἐν οἷς δὲ διὰ τῶν προφητικῶν καὶ μωσαϊκῶν ῥημάτων τὰ πάθη καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀνάστασιν ἀπεκάλυπτεν ¹⁰, ἠρόσθη τούτοις, οὐδὲν ἐπιθεηθεὶς τῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων βεβαιώσεως. Τοσοῦτον ἥδει τῶν προφητικῶν λόγων καὶ μωσαϊκῶν τὸ τῆς ἀληθείας κράτος καὶ τῆς ὠφελείας τὸ μέγεθος, οὐχ ὅτι ταῦτα ἐκείνων προῆγεν, ἀλλ' ὅτι περ ἐπὶ τοσοῦτον ἐμεθόδευσεν τοὺς ἐν τῷ νόμῳ χρησμοὺς συναπολάειν τῆς τῶν ἐκβεβηκότων σεβασμιότητός τε καὶ δυνάμεως· τοῖς μὲν γὰρ ἤρκει χάρις ἢ αἰσθεῖν, τοῖς δὲ προσέδει κόσμον ἀνάγειν εἰς τὴν ἐκείνων εὐγένειαν. Ἄλλ' οὐδὲν ἔστιν, οἷον αὐτῶν τῶν δεσποτικῶν

1. Αὐτ. 25.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - ἄλλοθεν δὲ ἐπιτίμησιν ἢ τὴν ἐπὶ γνώσιν γέρει ἐν ἄπ. X.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 27.

4. καθ' ἡμᾶς γε - οὐ μὲν ἐν ἄπ. X.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. ΚΑ' 11.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - τοὺς δὲ προλαβόντας ἐν ἄπ. X.

7. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀνακαλύπτων ἐν ἄπ. X.

8. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐγκέλευμα ἐν ἄπ. X.

9. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 27.

10. Αὐτ. 26, 27.

ρήμάτων ἀκούειν· λέγει γάρ, Ὡς¹ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν, οἷς ἐλάλησαν οἱ προφηταί². Ἀκούεις, πῶς τὴν ἐπιτίμησιν διὰ τῶν προφητῶν ἐπάγει; Εἴτα, Οὐχὶ³ ταῦτα⁴ ἔδει παθεῖν τὸν Χριστόν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ; Τὴν δόξαν οἱ προφηταί τοῦ σωτῆρος κηρύττουσι, καὶ σὺ πρὸς τὴν ἐσχάτην αὐτοῦς, μᾶλλον δὲ κακῆϊνον⁵, ἀπελάνεις ἀτιμίαν; Καὶ ἀρξάμενος⁶ ἀπὸ Μωσέως⁷ καὶ πάντων⁸ τῶν προφητῶν, διηρμήνευεν⁹ αὐτοῖς¹⁰ ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ αὐτοῦ¹¹. Ὁ λυτρωτὴς ἡμῶν ἐρμηνευτὰς τῶν ἔργων, δι' ὧν ἡμεῖς ἐλυτρώσατο τῆς τοῦ πονηροῦ τυραννίδος¹², τοὺς προφήτας ἀνομολογεῖ, καὶ σὺ τῆς τυραννίδος ὑπηρέτας οὐ φρίττεις ποιεῖν¹³; Ἡ¹⁴ σύγε σεαυτὸν οὐ ταύτη μόνον, ἀλλ' ἅμα καὶ τρόπον ἄλλον τσαύτης ἀνοίας καὶ παραπληξίας ἐνέπλησας, ὥστε μὴδ' αἰσθησιν ἔχειν, μὴδ' ἐν ᾧ τὰ ἐναντιώτατα καὶ φρονῶν, καὶ λέγων ἀλίσκη. Νῦν μὲν γὰρ τὸν νοῦν τὸν μέγαν, τὸν ἀσσύριον αὐτοκράτορα¹⁵ καὶ κύριον τοῦ παντός θεομαχῶν προκαθίζεις, νῦν δὲ λανθάνεις αὐτὸν οὐδὲ ἑαυτοῦ κατεξουσιάζοντα ποθὲν οὐδὲ τῶν λογισμῶν κυριεύειν, ἀλλ' εἰς λῆρον μακρὸν καὶ παραφροσύνην ἀνυπέμβλητον ἐκπέμπεις¹⁶. Τὸ γὰρ τοῦς αὐτοῦ θεράποντας καὶ λατρευτάς (εὐμενεῖς δὲ ἡμῖν εἴησαν οἱ προφῆται! ὑπὲρ αὐτῶν γὰρ ἡ κατ' αὐτῶν¹⁷ μνημονεύεται ὕβρις), τὸ γοῦν τούτους ἐπιπνεῖν τε καὶ χειροτονεῖν, ὥστε τῆς τυραννίδος αὐτοῦ τὴν κατάλυσιν ὑποτίθασθαι, καὶ προανακηρύττειν, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῆς καταλύσεως οὕτω λεπτομερῶς τε καὶ περιφανῶς ἀποσφαλτίζειν,

1. Ἀ. Οὐ. Μι.— Εἰ μὴ θέλεις ἐπιτιμῶναι ἦν τὰ τε μωσαϊκὰ καὶ προφητικά, πῶς ὁ Σωτὴρ τοῖς περὶ Κλεόπαρ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐκείθεν ἐπιφέρει τὴν ἐπιτίμησιν λέγων, ὦ Εὐ.

2. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 25.

3. Ἀ. Οὐ. Μι.— οἱ προφηταί, οὐχὶ Εὐ.

4. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 26.

5. καθ' ἡμᾶς γε.— κακῆϊνον ἐν ἔπ. Χ.

6. Ἀ. Οὐ. Μι.— εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ ἀρξάμενος Εὐ.

7. Ἀ. Οὐ. Μι. (ἔρχ καὶ ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 27).— Μωσέως Εὐ.

8. ἐν ἔπ. Χ.— καὶ ἀπὸ πάντων ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

9. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.— διερμήνευεν Ἀ. Οὐ. Μι.— διηρμήνευσεν Εὐ.

10. Ἀ. Οὐ. Μι. (ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).— αὐτοῖς Εὐ.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.— ἑαυτοῦ ἐν ἔπ. Χ.

12. Εὐ.— τῆς τυραννίδος ἐν λ. Χ.

13. Ἀ. Οὐ. Μι.— φρίττεις ἀνομολογεῖν· κἀντεῦθεν οὖν σύμφωνος ὁ γόμος καὶ οἱ προφῆται τῇ χάριτι δείκνυνται Εὐ.

14. ἐντ. λ. Εὐ.

15. ΠΣΛΙΟΥ ΙΔ' 4, 12.

16. καθ' ἡμᾶς γε.— ἐκπέμπεις ἐν ἔπ. Χ.

17. Μι. (σημ.).— κατ' αὐτὸν ἐν λ. Χ.

καὶ οὐκ ἀποσταλπίζειν μόνον (ὧν οὐδέν οὐδ' ὁ ληστής αὐτὸς ἐγνώκει), ἀλλὰ καὶ μετὰ πάσης σπουδῆς μηχανᾶσθαι τε καὶ κατασκευάζειν, πόσης οὐκ ἂν εἴη ταῦτα παρνοίας; τίνος δὲ διανοίας, τὴν ἔμψυτον κίνησιν, καὶ γοῦν ἐπ' ἐσχάτοις ἔγνεσι, διασωζούσης; Μᾶλλον δέ, εἰ βούλει, οἷς μὲν αὐτὸν τὰ ἀπόρρητα καὶ ὑπερφυῆ προειδέναι λέγεις, καὶ ἃ μόνῳ ἦν τῷ ἀληθινῷ (θεῷ ἐγνωσμένα τε καὶ προορισμένα (φεῦ τῆς ἀτοπίας!)), σοφίαν αὐτῷ τὴν ἄνυπέρβλητον καὶ σύνεσιν ἄφρατον χαρίζη, οἷς δὲ τὴν αὐτοῦ κατάλυσιν συνεργάζεσθαι, καὶ θριαμβεύειν οὐδενὸς τῶν παρκαπιόντων, καὶ ἐξεττηκότων, ὃν τοῖς γείλεσιν ἔθου (θεόν, κατ' οὐδέν ἑᾶς παρὰλλάττειν.

ἦ. Ὅτι μέντοι ὁ σύμφωνος ὁ νόμος τῇ χάριτι, ἐκάτερον τούτων δι' ἑκάτερου δέχεται τὴν βεβήλωσιν, ἡ μὲν, ὡς ὑπ' αὐτοῦ προδιατυπωμένη τε καὶ προκαταγγελλομένη, καὶ ὅσον προχαρτιτομένη, καὶ ἐμφανισμένη τε καὶ ἐνδεικνυμένη τοῖς σκιασμασιν, ὁ δέ, ἅτε τῶν προρρήσεων καὶ προχαρχμασίων, ἐπ' ἔργοις ἐκβέβηκόντων διὰ τῆς χάριτος, τὴν ἐν αὐτῷ ὑπὸ τοῖς παραπειτάσμασι κρυπτομένην ἀνακαλυπτούσης τε καὶ ἀνακηρυττούσης ἀλήθειαν. Εἰ δὲ μὴ τὸ σύμφωνον συνδιέσωζον ἀλλήλοις ἡ χάρις καὶ τὰ πρὸ τῆς χάριτος, πῶς ἂν, ἃ παρὰ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν ἐχρησμοδότη¹⁰, ταῦτα πᾶσι τοῖς ὅμοιοις ὁμοῖα ὡραῖα τελοῦμενα; πῶς δὲ καὶ ὁ σωτὴρ ἡμῶν τοὺς λεπρούς ῥήμασι καθαίρων πρὸς τοὺς ἐν νόμῳ ἱεροῖς τούτους ἀπέστελλε, προστάτων ἀπιέναι, καὶ ἐπιδεικνύναι τούτοις ἑαυτούς, ὡς ὁ νόμος ἐκέλευε¹², καὶ τὸ ἰσχυρότερον, προσεεργεῖν τὸ δῶρον, ὡς ὁ Μωσὴς διετάξατο¹³; καὶ εἰ τὰ παλαιὰ τοῖς νέοις διακμάχεται, πῶς τοὺς πληρωτάς¹⁵ τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν, καὶ πολιτευσαμένους ἐν τῇ χάριτι ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ

1. καὶ ἡμᾶς γε. - τὸν ἐν ἄπ. X.

2. καὶ ἡμᾶς γε. - οὐδέν ἐν ἄπ. X.

3. Ἀ. Οὐ. Μι. - μὲν Εὐ.

4. Εὐ. - ἐκάτερον δι' ἐν λ. X.

5. Ἀ. Οὐ. Μι. - αὐτοῦ προκαταγγελλομένη καὶ διατυπωμένη, καὶ Εὐ.

6. Ἀ. Οὐ. Μι. - προχαρτιτομένη καὶ ἐνδεικνυμένη τοῖς Εὐ.

7. Ἀ. Οὐ. Μι. - εἰς ἔργα Εὐ.

8. Εὐ. - Χάριτος καὶ τὴν ἐν λ. X.

9. Ἀ. Οὐ. Μι. - ἀνακαλυπτούσης ἀλήθειαν Εὐ.

10. Ἀ. Οὐ. Μι. - ἐχρησμοδοτήθη Εὐ.

11. Ἀ. Οὐ. Μι. - δὲ ὁ Εὐ.

12. ΛΟΥΚΑ ΙΖ' 13, 14. - Λευϊτικὸν ΙΔ' 2.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΙ' 4.

14. ἐντ. λ. Εὐ.

15. Οὐ. Μι. - πληρωθέντας Ἀ.

δυσμοῶν συνάγων ὁ σωτὴρ αὐτὸς μετὰ τοῦ 'Αβραάμ' καὶ τοῦ 'Ισαὰκ καὶ τοῦ 'Ιακώβ' τοὺς κατὰ νόμον εὐηρεστηκότας Θεῷ ἐν τῇ βασιλείᾳ συνεισάγει τε καὶ συντάττει τῶν οὐρανῶν², ἴσον³ δὲ ἐστὶν εἰπεῖν, τῆς αὐτῆς⁴ συγκληρονομίους τε καθίστησι⁵. τοὺς ἐξ ἑκατέρας διαθήκης⁶, καὶ συναπολαύοντας τῶν ἐπιγγελεμένων καὶ αἰωνίων ἀγαθῶν⁷;

Θ'. Ὅταν δὲ τὸν εὐαγγελιστὴν ἀκούσῃς τὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ἄφραστον ἐπιδημίαν καὶ τὰς ὑπὲρ λόγον πράξεις ἀπ' αὐτῆς ἀρχῆς εἰς τοὺς προφήτας ἀναφέροντα, πῶς οὐκ αἰδῶς σε λαμβάνει καὶ μετάνοια, ἀνθ' ὧν ἐνυβρίσαι παρηνέχθης, οὗς ἀναγράφει τὰ ἱερὰ λόγια τηλικούτου φιλάνθρωπου μυστηρίου κήρυκός τε καὶ ἐκφάντορας, καὶ ὧν αἱ προφητεῖαι τοῦ εὐαγγελίου θεμέλιος; — Ἀρχὴ⁸ γάρ, φησί, τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις. Ἰδοὺ, ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὅς κατασκευάσει τὴν ὁδὸν σου ἔμπροσθέν σου⁹. — Τίς δ' ἀπέστειλε κατασκευάζειν τὴν ὁδὸν τοῦ ἀγαθοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ, εἰ μὴ ὁ ἀγαθὸς Πατήρ, ὅς διὰ τῶν ἐν τῷ νόμῳ θεραπόντων αὐτοῦ¹⁰ τὴν μέχρι σαρκὸς καὶ αἵματος τοῦ Υἱοῦ κένωσιν¹¹ ἔσσεσθαι πολλὰς χρόνους πρεθέσπιζεν; Ἐπὶ τέλει δὲ τῶν αἰώνων καὶ τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, τὸν Ἰωάννην, ἀπέστειλε, λέγοντα¹², Ἔτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ. Τοῦ δὲ ὕδατος, ἐν ᾧ καταδεδυκῶς ὁ φιλόανθρωπος Ἰησοῦς πᾶσαν δικαιοσύνην ἐπλήρωσε, πῶς ἔλωσ ψαῦσαι, μὴ ὅτι γε καθόλου ἐν αὐτῷ βαπτισθῆναι, ἡνέσχετο¹³, καὶ καθαρσίου θυνάμεως καὶ ἁγιαστικῆς μεταδούναί χάριτος, εἰ μὴ τῆς αὐτοῦ δημιουργίας, ἀλλὰ τῆς ἀντικειμένης, ἐτύγγανε δημιουργήμα; Καὶ ταύτην τὴν χάριν οὐ παρὼν μόνον τῷ σώματι πηγάζειν ἐδωρεῖτο, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἐφεξῆς ἅπαντας

1. καθ' ἡμᾶς γε. — 'Αβραάμ' ἐν ἄπ. X.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Η' 11.

3. καθ' ἡμᾶς γε. — 'Ισον' ἐν ἄπ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτοῦ ἐν ἄπ. X.

5. Ἐξ. ΙΑ' 9.

6. Γαλάτ. Δ' 24.

7. Τῖτ. Α' 2.

8. ΜΑΡΚΟΥ' Α' 1.

9. Λύτ. 2. — ΛΟΥΚΑ Ζ' 27. — Ἰδοὺ, ἐξαποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου, καὶ ἐπιβλέψεται ὁδὸν πρὸ προσώπου μου (ΜΑΛΑΧΙΟΥ' Γ' 1).

10. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κστ.). — αὐτοῦ ἐν ἄπ. X. (κ. κστ.).

11. Φιλιππησ. Β' 7.

12. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 3.

13. Λύτ. 9.

αἰῶνας δι' αὐτοῦ τὴν ἀνάπλασιν καὶ ἀναγέννησιν εὐρίσκειν τοὺς σωζομένους ἐνεργείᾳ τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐχαρίτωσεν¹, ὡς ἀθάνατον αὐτῷ παρκαλοῦσθαι τὴν δωρεάν τοῦ χαρίσματος. "Αἷσιος² δὲ πάλιν τῆς³ ἐπιφανείας τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ γεγωνῶς ὁ Ἰωάννης, καὶ προφήτου περισσώτερος⁴ καὶ μείζων τῶν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν⁵ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναγορευθεὶς πῶς ὑπέστη νομικῆς ἐντολῆς ὑπερμαχεῖν, καὶ τότε πρόδρομος τῆς χάριτος ἀποσταλεῖς; (1) δὲ οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἤδη παυομένης (οὕτως ἤδει ταύτην Θεοῦ δῶρον!) τὸν ἀγῶνα προθύμως μετήρχετο, ἀλλὰ καὶ μέχρι τῆς τούτου, ὥστε καὶ τὴν ἐκυτοῦ ζωὴν δευτέραν ἄγειν τῆς περὶ αὐτὴν φυλακῆς· τὸ⁶ γὰρ ἐλέγχειν τὸν Ἡρώδη, καὶ λέγειν, Οὐκ⁷ ἐξεστὶ σοὶ ἔχειν τὴν γυναῖκα Φιλίππου τοῦ⁸ ἀδελφοῦ σου⁹, πόθεν εἶχε λαβὼν, ἥ¹⁰ τίνος ὑπερασπίζων νομοθεσίᾳς τὸν ἔλεγχον προσῆγε¹¹ τῷ βασιλεῖ; οὐχ¹² ὅρᾳς, πόσον ἀπειχεν ὑβρίζειν τὰς¹³ νομικὰς ἐντολὰς ὁ τῆς χάριτος πρόδρομος, ὁ καὶ τὸν¹⁴ τῆς χάριτος νομοθέτην βαπτίσαι καταξιωθείς; Εἰ δὲ μὴ τῆς αὐτῆς ἦσαν θείας καὶ ἀγαθοῦργοῦ ἐπιπνοίας τὰ μωσαϊκὰ παραγγέλματα καὶ τὰ εὐαγγελικὰ διατάγματα, πῶς¹⁵ ὁ αὐτὸς τῆς χάριτος ὑπηρέτης οὐδ' ἐκείνων τὴν ὀλιγωρίαν ὑπέμενεν, ἀλλ' ἦν αὐτῶν σφοδρὸς ζηλωτὴς καὶ διάπυρος ἐκδικητὴς, μάλιστα γε τοῦ σωτῆρος διακεκραγόντος, Οὐδεὶς¹⁶ δύναται¹⁷ δυοὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἓνα μισήσει, καὶ τὸν ἑτερον ἀγαπήσει, ἢ τοῦ ἐνὸς¹⁷ ἀντιθέσεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει· Οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ Μαμμωνᾷ; Καὶ μὴν, εἰ δύο κυρίων ἀντικει-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΗ' 19, 20.

2. ἐντ. ἀκ. Εὐ.

3. 'Α. Οὐ. Μι.- "Αἷσιος τῆς Εὐ.

4. ΛΟΥΚΑ Ζ' 27.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΑ' 11.- ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 28.

6. 'Α. Οὐ. Μι.- ἀποσταλεῖς; καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν ὑπὲρ ταύτης ἀναιρεθῆναι· τὸ Εὐ.

7. Εὐ.- Ἡρώδη, ὡς, Οὐκ ἐν λ. X.

8. Εὐ.- γυναῖκα τοῦ ἐν λ. X.

9. ΜΑΡΚΟΥ' ς' 18.- ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΔ' 3, 4.

10. Εὐ.- πόθεν Ἰαβὼν ἐπέτιμα, ἥ ἐν λ. X.

11. Εὐ.- προσῆγε ἐν λ. X.

12. 'Α. Οὐ. Μι.- βασιλεῖ; ὅρᾳς πόσον ἐτίμα τὰς Εὐ.

13. καὶ ἡ χάρις γε.- ἐντολὰς ὁ τῆς χάριτος πρόδρομος καὶ τὸν 'Α. Οὐ. Μι.- ἐντολὰς ὁ τὸν Εὐ.

14. Εὐ.- παραγγέλματα, πῶς ἐν λ. X.

15. 'Α. Οὐ. Μι.- ἐκείνων ὀλιγοῦσι, καίτοι τοῦ Χριστοῦ λέγοντος, Οὐδεὶς Εὐ.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ς' 24.- ΛΟΥΚΑ 15' 13.

17. ἐν ἄπ. X.- ἢ ἐνὸς ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.- ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

μένων ὁ νόμος καὶ ἡ χάρις, ἀλλὰ μὴ τῆς μιᾶς ἀγαθότητός τε καὶ μοναρχίας, πῶς, οὗ μηδεὶς ἐν ἀνθρώποις μείξων¹, δυσὶ δουλεύων ὠφθη κυρίως², κατὰ τὴν ἄλθεον γλωσσαλγίαν, ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ προφητῶν ἡ ὁμήγουρις³; Τὸ γὰρ ἔστι καὶ αὐτὸς ὁ σωτὴρ τὸ πατρικὸν ἐπλήρου ἐνανθρωπήσας θέλημα⁴, καὶ ὡς οὐκ ἤλθε καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας, ἀλλὰ πληρῶσαι⁵, διὰ τὴν τῆς ἀθεότητος ὑπερβολὴν οὐκ ἂν ὑποστᾶειν σφρέστερον ἀναπτύχασθαι.

ι'. Ὅτι δὲ τῶν προφητῶν ὁ χορὸς, καὶ αἷς ἱερολογίαις Μωσῆς ὑπηρετήσατο, αὐτοὶ τε Θεοῦ πεφάνησαν τοῦ ἀγαθοῦ καὶ πλάσματος καὶ λατρευταί, καὶ οὖν ὑποφῆται χρηματίσαι χάριν ἔλαβον, ἐπιπνοίαις ἦν ταῦτα καὶ προνοίας ἀγαθουργοῦ, καὶ οὐδὲν ἦν πρὸς γε τὴν τότε τῶν ἀνθρώπων ἀκοήν οὔτε σοφώτερον, οὔτε ἀσφαλέστερον, ἀλλ' οὔτε σωτηρίαν παρασχεῖν ἐτοιμότερον, οὐδὲ χειραγωγῆσαι βέλτιον, αὐτὸς πάλιν ἡμῖν ὁ καὶ τῆς παλαιᾶς καὶ τῆς νέας διαθήκης δεσπότης παρέχει καὶ τὴν ἀπόδειξιν. Τοιαύτην γὰρ τοῖς προφήταις τοῖς αὐτοῦ παρέσχεν ἔργοις τὴν τῆς ἀληθείας ἀσφάλειαν, καὶ εἰς τοσαύτην τούτους δόξαν καὶ περιφάνειαν ὕψωσεν, ὥστε οὐ τὰ πικράδοξα τῶν ἔργων μόνον τούτους ἐπιδείκνυσιν προκαταγγεῖλαι, καὶ ἀναιπεῖν, οὐδ' ὅτι σταυρὸν καὶ θάνατον⁶ ὑποστήσεται⁷, καὶ σώσει⁸ τὸ γένος ἡμῶν⁹, οὐδὲ χολὴν καὶ ὄξος¹⁰ ὡς ποτισθήσεται¹¹, οὐδ' ὅτι τὸ πάθος ὁ ἥλιος οὐ φέρων σκοτισθήσεται, οὐδ' ὅτι ἄλλα μετὰ τοῦ ὑπερφουῶς καθ' ἑκάστων¹² ἔσχε τὴν ἔλθασιν ἀπαράτρεπτον¹³, ἀλλ' οὐδὲ ὅτι ἐπὶ πῶλον ὄνου καθεδεῖται, καὶ τῶν δυσανασχετούντων τοὺς παῖδας ὑμνολόγους ἔξει¹⁴. Οὐμνούν¹⁵

1. ΛΟΓΚΑ Ζ' 28.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Γ' 24.

3. 'Α. Οὐ. Μι.- κυρίως δουλεύειν, καὶ τὰ ἐξῆς; ἰδοὺ γὰρ αὐτὸς ὁ πρόδρομος Ἰωάννης, καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ προφητῶν ἡ ὁμήγουρις εὐρίσκοιται δυσὶ κυρίως δουλεύοντες, εἴπερ δύο κυρίως ἀγαθοῦ τε καὶ πονηροῦ τὴν παλαιὰν εἶναι συγχωρήσομεν καὶ τὴν νέαν. Εὐ.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ Ε' 30.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 17, 18.

6. ΗΣΑΙΟΥ ΝΓ' 12.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- θάνατον, οἷς ὑποστήσεται ἐν ἁπ. Χ.

8. Μι. (σημ.).- ὑποστήσεται, σώσει ἐν λ. Χ.

9. ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 5, 8.

10. Ψαλμῶν ΕΘ' 21.

11. 'Α. Οὐ.- ὄξος οἷς ποτισθήσεται Μι. (σημ.).

12. καθ' ἡμᾶς γε.- καθεκάστων ἐν ἁπ. Χ.

13. ΗΣΑΙΟΥ Ν' 6.- Ψαλμῶν ΚΒ' 1, 7, 8, 18. ΛΑ' 5. ΛΗ' 11. ΕΘ' 20. ΡΘ' 25.- Ἐξόδου ΙΒ' 46.- Ἀριθμῶν Θ' 12.

14. ΖΑΧΑΡΙΟΥ Θ' 9.- Ψαλμῶν Η' 2.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐμνούν ἐν ἁπ. Χ.

οὐδὲν τούτων ἀρῆκε μὴ κατὰ τοὺς ἐκείνων λόγους καὶ τὰς προφητείας προελθεῖν, καὶ ἐκυτὸν ἐπιδείξει διαπραττόμενον. Καί γε τί' προσῆκον ἦν, τὸν ἀναιρέτην τῆς κακίας, καὶ οὗ τῆς ἐπιδημίας τὸ μέγιστον, ἢ τῆς τυραννίδος κατὰλυσις, εἰδὸτα καὶ τὰ προφητευθέντα, καὶ οἱ² ταῦτα προσεφώτευσαν, πότερον ἀπεναντίας ἐκείνων ἅπαντα πράττειν, εἴπερ ἦσαν ἐξ ἀντικειμένης ἀρχῆς, ἢ ζητεῖν πάντα πληρῶσαι, καὶ μηδὲν εἶσθαι διαπεσεῖν, ὧν ἐκείνοις ἐπῆλθεν εἰπεῖν; Ἄλλ' ἐπὶ τοσοῦτον³ ὥφθη μηδὲν τῶν ἐκείνοις τεθεσπισμένων ὑπεριδεῖν⁴, ὡς καὶ πολλάκις ἐν τῷ πράττειν ἐπισημαίνεσθαι, καθὼς προσεῖδον ἐκεῖνοι, καὶ προαπήγγειλον, οὕτω ποιεῖν, καὶ κατὰ μηδὲν τῶν ἐκείνοις κεχρησµωδημένων ἀπαλλοτριουῖσθαι τὰ ἔργα αὐτοῦ. (Οὕτω προὔργου τὸ ἀληθεύειν ἐκείνους ἐτίθετο, καὶ ὡς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς παναληθεῖς ὑπῆρχον ὑποφῆται καὶ διάκονοι, πολλὴν τὴν πρόνοιαν ἐπεδείκνυτο. Καὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον πηγάζειν τοὺς προφήτας παρασκευάζειν τὴν ἀλήθειαν, ἢ τῶν κεχρησµωδημένων αὐτοῖς παραδόξων ὄντων πέρας τὰ ἔργα παρέχειν, καὶ τῆς ἐκείνων ἀληθείας τὴν οἰκουμένην πᾶσαν διὰ τῶν ὁµάτων πειεῖν μάρτυρας, ὃ ταυτόν⁵ ἐστὶ τῆς μισούσης ἀρχῆς τὴν ἀλήθειαν⁶ ἐπιτήδευμα διδάσκειν εἶναι τὸ χρηγεῖν τὴν ἀλήθειαν; Ὅρα δέ· καὶ ἄλλα μὲν αἰνιττόμενος ὁ σωτὴρ τῷ πώλῳ ἔποχος ἦν⁷, τὸ δὲ μάλιστα ἐμφανὲς τὴν προφητείαν ἐστὶ λαβεῖν, ὅτι βεβαιῶν λέγει γὰρ τὰ λόγια τὰ σεπτὰ⁸, Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ἱηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος· Εἴπατε τῇ θυγατρὶ Σιών⁹, Ἰδοὺ¹⁰ ὁ βασιλεὺς σοι ἔρχεται· σοὶ πραιός¹¹, καὶ ἐπιθεθιγῶς ἐπὶ ὄρον καὶ πῶλον, ῥιὸν ἑποξυγίου¹². Ὅρᾳς, ὅπως ἐπ' ἐκδόσει τε καὶ βεβαιώσει τῆς προφητείας ὁ τοῦ κόσμου σωτὴρ ἐπὶ τὸν πῶλον καθέζεται; Ἰπεὶ καὶ χωρὶς τῆς ταιαύτης μαρτυρίας, κατὰ γε τὸ φαινόμενον, τίς ἑτέρα χρεῖα παρῆν κατεπείγουσα, συντόμου προκειμένης οὕτω τῆς ὁδοῦ, ἐποχεῖσθαι πώλῳ τὸν Ἰησοῦν, ὅς γε πολλάκις καὶ πολυπλασίους ποσὶ

-
1. καθ' ἡμᾶς γε.- Καί γε τί' ἐν ἄπ. X.
 2. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ οἱ ἐν ἄπ. X.
 3. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἄλλα μὴ τοσοῦτον ἐν ἄπ. X.
 4. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑπεριδὼν ἐν ἄπ. X.
 5. καθ' ἡμᾶς γε.- ταυτὸν ἐν ἄπ. X.
 6. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 43, 44.
 7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 7.
 8. Αὐτ. 4, 5.
 9. ΗΣΑΙΟΥ ΕΒ' 11.
 10. ΖΑΧΑΡΙΟΥ Θ' 9.
 11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 5.- ὁ βασιλεὺς ἔρχεται σοὶ . . πραιός (ΖΑΧΑΡΙΟΥ, αὐτ.).
 12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.- ἐπὶ ἑποξύγιον καὶ πῶλον ῥιόν (ΖΑΧΑΡΙΟΥ, αὐτ.).

τοῖς αὐτοῦ διήλθεν ὁδοῦς; ἢ ποῖαν δόξαν ἀνῆπτε φέρων ὁ πῶλος τῷ τὰ σύμπαντα¹ φέροντι τῷ ῥήματι τῆς διυμνέμεως αὐτοῦ²; τίνα δὲ καὶ βαπτίζειν ἐκήρυττεν ὑποζύγιον, ἀνέχον ὀχούμενον τὸν βαπτιέα τοῦ Ἰσραήλ; τὸ γὰρ ταπεινὸν καὶ πρῶτον, ἵνα μὴ λέγω μᾶλλον, εἰ τὴν ὁδοιπορίαν ποτὶ βαδίζων διήνυσεν, ἀλλ' οὖν οὐκ ἔλαττον παρεῖχεν ἐννοεῖν. Οὕτω τὰ τῆς παλαιᾶς τοῖς τῆς χάριτος συνεβίβαζε, καὶ οὕτω διὰ τῆς αὐτῆς ἀγαθότητος καὶ καὶ ταῦτα προελοῖν, εἰ καὶ τὸ μείζον ἢ χάρις εἶχε μετὰ τῶν ἄλλων σωτηρίων δογμαμάτων καὶ τοῦτο, καὶ λόγοις καὶ ἔργοις ἐκπαιδεύων οὐκ ἀρίστατο.

κα'. Μή τι γε τῷ ἱερῷ³ προσελθὼν⁴ ἄρα ἀλλότριον ἀπέφηνεν αὐτό, ὃν τρόπον ἡ ἀποστασία βούλεται, ἢ βεβηλοῦσθαι παρῆκεν, ὡς τῆς μελλούσης ὑπ' αὐτοῦ κα-
θαιρεῖσθαι τυραννίδος ἀνάκτορον καὶ κατοικητήριον ὄν; πολλοῦ γε καὶ δεῖ, καίτοι-
γε ἔχρην (ἀλλ' ἔλεως εἶη Θεός!), ἀφ' οὗ μάλιστα τὴν θεραπείαν ἤδει⁵ προσφε-
ρομένην τῷ ἐγθρῶ, αὐτόθεν αὐτοῦ τε τῆς καταλύσεως ποιεῖσθαι τὴν ἀρχήν. Ὁ δὲ
τοῦναντίον ἅπαν ἐκτελεῖ, δι' ἔργων αὐτῶν ἐλέγχων τοὺς ἀσεβεῖς· οὐ γὰρ μόνον
οὐδένα λόγον ἀφῆκεν⁶ ὑβριστικόν, ἀλλὰ καὶ τοὺς μὴ λίαν τετιμηκότας ἐκβάλλει τε
καὶ ἀπελάνθει σὺν ἀπειλῇ, καὶ τὴν ὀργήν⁷, ὅσας ἦσαν ἄξιοι, βεβηλοῦντες⁸ τὸν
οἶκον τοῦ πατρὸς αὐτοῦ⁹, παριστῶν¹⁰, φραγέλλιόν¹¹ τε ἐκ σχοινίων¹² διαπλέκει,
καὶ τοῦτο τούτοις ἐπανατείνεται, καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς τραπέζας τῶν
κολλυθισγῶν (αὐταὶ δ' ἂν εἶεν, αἱ τὸ τῆς ἀλλοκαγῆς ἀργύριον καὶ τὰ κέρματα¹³
ἔφερον), ἐφ' οἷς καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερεὰς ἢ τοὺς
βοῦς, εἰ βούλει δέ, καὶ τὰ πρόβατα¹⁴, ἀνέτρεψε¹⁵. Καὶ οὐκ ἔπραξε μὲν ταῦτα,

1. καθ' ἡμᾶς γε. - τῷ σύμπαντι ἐν ἄπ. X.

2. Ἐθρ. Α' 3.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - Τί μὲν ἱερῶ Μι. (σημ.). - Τίμι ἱερῶ ἐν λ. X.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 20.

5. καθ' ἡμᾶς γε - ἥδη ἐν ἄπ. X.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - οὐδὲν οὐκ ἀφῆκεν ἐν ἄπ. X.

7. καθ' ἡμᾶς γε. - τῆς ὀργῆς ἐν ἄπ. X.

8. ΙΩΑΝΝΟΥ Β' 16.

9. καθ' ἡμᾶς γε (ἔρα καὶ ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.). - αὐτῶν ἐν ἄπ. X.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 15.

11. Ἄ. Οὐ. (ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.). - φραγέλλιον Μι. (σημ.).

12. καθ' ἡμᾶς γε (ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.). - τε σχοινίων ἐν ἄπ. X.

13. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

14. Αὐτ. 14.

15. Μι. (σημ.). - ἀνέστρεψε ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 15, - κατέστρεψε Μι. (σημ.). - κατεστρέ-
φει ἐν λ. X.

ἐσίγησε δέ· ἢ οὐκ ἐσίγησε μὲν, διὰ πρὸς ὁλῆς δὲ ἐφθέγγετο· ἢ οὐ τοῦτο μὲν, οὐ σὺν παρρησίᾳ δέ. Καὶ τίς ἂν ἄλλος εἴη σφρέστερος λόγος, ἢ τῇ παρρησίᾳ κρατῶν, ἵνα μὴ τις καὶ τῶν κακουργεῖν σοφίαν ποιουμένων ἀφορμὴν ἄλλην ἐκ-
τῷ διαπλαττόμενος εἰς ἐκείνην τῶν πεπραγμένων ἀνάπτῃ τὴν αἰτίαν; Ἀλλ' ἅμα
τε εἰργάζετο ταῦτα, τὸ πατρικὸν ἱερὸν τῆς τῶν Ἰουδαίων ὀλιγωρίας ἀποκαθαίρων,
καὶ ἀφραγνιζόμενος, καὶ χρησμὸν ἐπέφερε, λαμπρῶς καὶ σὺν παρρησίᾳ διδάσκων
καὶ τῆς ἀπειλῆς καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν τῆς ἐμπορίας πρᾶπεζῶν καὶ καθεδρῶν
τὴν αἰτίαν¹. Ὁ οἶκός μου, γὰρ φησιν, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται, ἡμεῖς δὲ
αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον ληστῶν· οἶκον προσευχῆς καὶ Θεοῦ οἶκον τὸν νομι-
κὸν καὶ εἰδῶς καὶ ὀνομάζων νάον, καὶ ἐκδικῶν αὐτὸν βεβηλούμενον, διότι τε τοῦ
ἀγαθοῦ Πατρὸς² ἦν, καὶ διότι καὶ αὐτοῦ, εἴπερ ἅπαντα τὰ τοῦ Πατρὸς ἐστὶ καὶ
αὐτοῦ³. Καίτοι πόση τις ἢ βεβήλωσις ἦν ἀργυρίου ξύλον καὶ κερματίων πῖναξ,
ἐν ᾧ τὸ τῶν ἀλόγων ζώων ἀντάλλαγμα κατεβάλλετο; Ἀλλ' οὕτως ἤδει τότε
τοσαύτης ὄντα τιμῆς καὶ εὐλαβείας ἄξιον τὸν νάον, ὥς μηδὲ τὸ βραχύτατον ἀνέ-
χεσθαι τῶν ἔξω πιπτόντων τῆς ὀφειλομένης αὐτῷ τιμῆς πρὸς χωρεῖν τινα⁴ τολμᾶν
εἰς αὐτόν. Τί λέγεις; τὸν οὕτω τιμηθέντα νάον ὑπὸ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ τῶν ἐπιχειρησάντων⁵ τρόπον τινὰ βεβηλοῦν τηλικαύτης ὑπευθύνων ὄντων
ὀργῆς⁶, ἄρα εἴη τοὺς οὐκ ἐπ' ἐργασίᾳ μόνῃ κοινῇ βεβηλοῦν ἐπαρθέντας αὐτόν,
ἀλλ' ὅλον διόλου μύσους ἀρρήτου καὶ βδελυρίας ἀνυπερβλήτου πληροῦντας αὐτόν,
οὕτως ἀνευθύνους ἀρῇτειν αὐτούς; Καὶ ποῦ ἂν εἴη τοῦτο λογισμοῖς νηφόντων λα-
βεῖν δυνάτον; Ἐντεῦθεν δὲ ἂν ἴδοις οὐκ ἔλαττον ἢ διὰ τῶν προειρημένων⁷, ὅσης
τότε ὀξείας καὶ τιμῆς ἄξιος ὁ Μωσῆς καὶ τὸ τῶν προφητῶν μακκάριον σύνταγμα,
καὶ ὅτι σύμφωνος ὁ νόμος τῇ χάριτι.

16'. Καταβάλοιτο δ' ἂν ὁμοίως, καὶ οἷς τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους τῶν
Ἰουδαίων ἐταλάνιζεν ὁ Χριστός⁸, ὅτι τῶν μὲν⁹ δεδωμένων αὐτοῖς ἡμέλουν νόμων,
τὰς δὲ ἰδίᾳς αὐτῶν γνώμας ἔμπροσθεν¹⁰ ἤγον. Οὐαί, γὰρ φησιν, ὑμῖν, ὁδηγοὶ

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΑ' 13.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ. 16.

3. Αὐτ. 15' 15.- 12' 10.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- τινα ἐν ἄπ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- Χριστοῦ καὶ τοὺς ἐπιχειρήσαντας ἐν ἄπ. X.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- τηλικαύτης ἀπορήγαντα ὀργῆς ἐν ἄπ. X.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- διὰ προειρημένων ἐν ἄπ. X.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΓ' 13.

9. Μι.- ὅτι ὧν μὲν ἐν λ. X.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἰδίᾳς ἔμπροσθεν ἐν ἄπ. X.

καὶ τυφλοί, οἱ λέγοντες¹, "Ὅς ἂν ὁμώσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν, ὅς δ' ἂν ὁμώσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει, τουτέστιν, ὑπεύθυνός ἐστι δίκης, ὡς παραβάτης ὅρκου. Εἴτα ὁρᾶτε τὸ μέγεθος ὑμῶν τῆς πλάνης καὶ νῦν, εἰ μὴ πρότερον· ἐπάγει γὰρ ταῖς προλαβούσαις ἐπιτιμήσεσι καὶ ταῦτα, Μωροὶ καὶ τυφλοί, τίς μείζων² ἐστίν, ὁ χρυσός, ἢ ὁ ναός, ὁ ἀγιάζων³ τὸν χρυσόν; Οὐχ ἅγιον μόνον τὸν νομικὸν ναόν, ἀλλὰ καὶ τὸν χρυσὸν ἀγιάζοντα καὶ⁴ γινώσκων, καὶ ἀποκαλῶν. Ἀλλ' ὁ μὲν σωτὴρ τοιαύτην ἀφῆκε ψῆφον περὶ τοῦ ναοῦ, ὑμεῖς δ' αὐτὸν οὐ φρίττετε καθυβρίζειν τὴν ἐσχάτην ὕβριν, πολεμίας προσανατιθέντες χεῖρι. Καὶ τίσιν ἂν μᾶλλον τό, μωροὶ καὶ τυφλοί, ἐξαρκύσειε, τοῖς τετιμηκόσι μὲν ὡς ἰγίους ἄμφω, προτετιμηκόσι δὲ τὸν χρυσόν, ἢ τοῖς καὶ τὸν ναόν αὐτὸν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ τῇ βλασφημίᾳ διασπῶσι γλώττει, καὶ μὴ πεφρικόσιν ἀρρήτοις ὕβρεσι καταπλύνειν, καὶ διωθουμένοις τῆς ἀγαθουργοῦ προνοίας εἰς τὴν ἀνυπόστατον τῆς τυραννίδος ἐπίνοϊαν; Εἴτα⁵, Καὶ ὅς δ' ἂν⁶ ὁμώσῃ ἐν τῷ Θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν, ὅς δ' ἂν ὁμώσῃ ἐν τῷ δώρῳ, τῷ ἐπάνω τοῦ θυσιαστήριου, ὀφείλει⁷. Καὶ ταῖς ἴσαις παραινίαις ἴση πάλιν καὶ ἡ παρὰτίμησις⁸, Μωροὶ⁹ καὶ τυφλοί! τί γὰρ μείζων, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον, τὸ ἀγιάζον τὸ δῶρον; (Ὁ τὸν ναόν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ θυσιαστήριον πηγάζειν λέγων ὁ σωτὴρ τῆς ἀγιότητος, καὶ ἅγια μὲν ἅπαντα τὰ τοῦ ἱεροῦ, μετογγῆ δὲ καὶ μεταδόσει τὰ μὲν τῶν ἁγίων τὴν πρώτην εἰς τιμὴν ἐκληρώσατο τάξιν, τὰ δὲ δευτερεύει. Καὶ τοὺς Ἰουδαίους, οὐχ ὅτι πεπαρρηγόκασιν¹⁰ ἐν αὐτοῖς, ἀλλ' ὅτι τὴν τάξιν τετολμήκασιν ἀμεῖψαι, τὸ τοῦ κόσμου φῶς, ἡ ἐνυπόστατος τοῦ Θεοῦ σοφία¹¹, τυφλοὺς καὶ μωροὺς καταδικάζει. Καὶ ὁ μὲν τὸν Πατέρα καλῶς εἰδώς (Οὐδεὶς¹² γὰρ οἶδε τὸν Πατέρα, εἰ μὴ ὁ Υἱός, καὶ ὃ ἐὰν ὁ Υἱὸς ἀποκαλύψῃ), οὗτος τὴν χάριν ἡμῶν τῷ πατρικῷ ναῷ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ παραγυμνῶν, αὐτὰ καὶ μεταδιδόναι τῶν ἀγιασμῶν

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 16, 17.

2. ἐν ἄπ. X.— τίς γὰρ μείζων (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 17).

3. καθ' ἡμᾶς γε (ὅρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).— ναὸς ἀγιάζων ἐν ἄπ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε.— ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν ἀγιότητος καὶ ἐν ἄπ. X.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 18.

6. Μι.— ὡς δ' ἂν 'Α. Οὐ.— ὅς ἐὰν (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).

7. ἐν ἄπ. X.— ἐπάνω αὐτοῦ ὀφείλει (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).

8. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 19.

10. Μι. (σημ.).— πεπαρρηγόκασιν ἐν λ. X.

11. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 12. Θ' 15.— ΛΟΥΚΑ ΙΑ' 49.— Α' Κορινθ. α' 24.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 27.

ἐκδιδάσκει· σὺ δὲ (ὦ! τί σε ἂν τις εἰπὼν ἀξίως προσείποι; τὸ γὰρ ἀνυπέρβλητον τῆς τόλμης πορρωτέρω σε καὶ μωροῦ καὶ τυφλοῦ παραπέμπει), οὐ φρίττεῖς τῷ ἀρχεκάκῳ βδελύγματι¹ τὰ ἅγια ἀναφέρειν; Καὶ ὁ μὲν τοσαύτη τιμῇ καὶ δόξῃ περιτειγίξει τὰ νομικὰ ἱερά, καὶ τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι τιμῶντες μὴ κατὰ τὸ προσῆκον ἐτίμων, τηλικαύτης ἀρᾶς καὶ δίκης ἐνόχους ποιεῖ, οὐ κατ' ἐκείνων μᾶλλον ἢ κατὰ σοῦ ταύτας ἀφείεις· σὺ δὲ τοῦ μεγέθους τῆς σῆς βλασφημίας οὐδ' οὕτως αἰσθησιν βούλει λαβεῖν; Καὶ ἡ μὲν αὐθυπόστατος τοῦ Θεοῦ σοφία τοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ἔτι καθυποβάλλει τῷ οὐαί², ὅτι μὴ διὰ πάντων τῷ νόμῳ τὸ σεβάσμιον ἔνεμον, ἀλλ' ἐν μὲν τοῖς μικροτέροις ἐνομοφυλάκουν, ἐν δὲ τοῖς μείζοσι παρηνόμουν· σὺ δὲ κατὰ πάντων τὴν γλῶσσαν ἐξύνων καὶ νόμων καὶ ἱερῶν, ἀλλὰ καὶ τούς, ὅσοι ποτὲ κατὰ τὸν νόμον ἐπολιτεύοντο, εἰς ἐσχάτην ἀσέβειαν ἔλκων, οὐκ οἶε πολυπλασίους τὰς ποινὰς ὑφέξειν; Καὶ γὰρ ὁ σωτὴρ³, Οὐαὶ ἡμῖν, ἐπιφέρει, γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἰδιόσμοι⁴ καὶ τὸ ἄνηθον⁵ καὶ τὸ κύμινον, καὶ ἀγίζετε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸ ἔλεος⁶ καὶ τὴν πίστιν. Καίτοιγε, κατὰ τὸν τῆς ἀποστασίας λόγον, οὐκ ἐρ' οἷς παρεώρων⁷ τὰ τοῦ νόμου, ἀλλ' ἐν οἷς ἔστεργον τὰς εἰσπράξεις, ἔδει τούτους ἀπαιτεῖσθαι· ἃ γὰρ οὐκ ἔστι τῷ ἀγαθῷ ἀρεστά, τούτων, ὥσπερ ἡ πρᾶξις ἐν εὐθύναις τοὺς ἐλκεμένους ἀπάγει⁸, οὕτως ἡ φυγὴ πάσης ἀνωτέρω τίθησιν αἰτίας. Ἀλλ' ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ὁ τῆς παλαιᾶς ὥσπερ καὶ τῆς καινῆς κύριος ὑπάρχων καὶ δεσπότης, κατὰ τῆς νεωτερίζουσας ἀσεβείας μᾶλλον ἢ τῆς ἰουδαϊκῆς ὀλιγωρίας τὴν ψῆφον ἐκφέρει⁹. Ταῦτα γὰρ ἔδει, φησί, ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι, νόμῳ τὸν νόμον τὸν παλαιὸν τῷ νέῳ σφόδρα καὶ μετὰ πολλῆς ἀσφαλισάμενος τῆς κυριότητος. Εἰ οὖν παρ' ἐκείνων, ὅτι τὰ ἡμίση παρεώρων τῶν νομίμων, τηλικαύτην δίκην ὁ δίκαιος κριτὴς λαμβάνει, ὑμῖν τίνα ἂν⁸ ἐξαρχέσῃ δοῦναι, καὶ ταῦτα οὕτως ἀνέδῃ οὐκ ἐξ ὀλιγωρίας, ἀλλ' ἐξ ἀπεχθείας, θεομάχον τηλικαύτην ὕβριν κατὰ πάντων ἀπορρίπτουσιν; Καὶ εἰ ἐκείνους, τοῖς τῶν προφητῶν οἰκοδομοῦντας τάφους, καὶ τὰ τῶν δικαίων μνημεῖα κοσμοῦντας⁹, καὶ μέρει τινὶ τὸ τῆς εὐλα-

1. ΜΑΡΚΟΥ ΙΓ' 14.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΙ' 13.

3. Αὐτ. 23.

4. ἐν ἄπ. X.— καὶ τὸν ἔλεον ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 23.

5. καθ' ἡμᾶς γε.— παρεώρων ἐν ἄπ. X.

6. Μι. (σζμ.).— ἐπάγει ἐν λ. X.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΙ' 24.

8. καθ' ἡμᾶς γε.— ἡμῖν τίς ἂν ἐν ἄπ. X.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 29.

βείας σχῆμα περιβαλλομένους, τῆς προφητοκτόνου σποράς ἀνευθύνους οὐκ ἀφίη-
σιν, ἀλλ' ὅτι τὰς γνώμας πρὸς τὴν πατρῶαν μικρονίαν οὐδὲν ἐχούσας εὐλαβέ-
στερον ἔφερον¹, καὶ τιμωρίαις ἀπαρκαλήτοις ὑποβάλλει², ὅμῃς κατὰ τῶν προφη-
τῶν πολὺ πλεόν ἐκείνων μικρονοῦντας, καὶ οὐ μόνον πρὸς οἰκοδομὴν τάφων καὶ
μνημείων ἐπιστροφὴν τινὰ μὴ δεχομένους³, ἀλλ' ἄτπονδον τὴν κατ' αὐτῶν ἔχον
καὶ μετὰ θάνατον καὶ τὴν ἀνυπέρβλητον κρατύνοντας⁴ ὕβριν, τίς ἂν τιμωρία τὴν
δίκην εὐρεθείη μὴ πολὺ ἐλάττω τοῦ τολμήματος ἀπαιτούσα; Καίπερ εἰ τῆς κα-
κεργέτιδος ἦσαν οἱ θεοφόροι προφήται θεραπευταί, οὐ μόνον οὐκ ἐχρῆν ἀραῖς ὑ-
ποβάλλεσθαι οὔτε τοὺς ἀνελόντας αὐτούς, οὔτε μὴν⁵ τοὺς ἐκ τῶν προφητοκτόνων
φύντας, οὐδ' εἰς ποινὰς ἄγειν, ἀλλὰ ταῖς πρώταις δεξιούσθαι τιμαῖς. Ὁ δὲ ἀγα-
θὸς καὶ φιλόανθρωπος ἡμῶν σωτὴρ καὶ τῶν αὐτοῦ⁶ θεραπεόντων ἐκδικητὴς οὐκ εἰς
τοὺς αὐτουργοὺς⁷ μόνον τῶν μικρόνων καὶ τὰς τῆς μικρονομίας εὐθύνας περιγρά-
φει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐκείνων παῖδας ὄφεις καὶ γεννήματα ἐχιδνῶν ἀποφαίνων ἄφρο-
ντον αὐτοῖς ἀναμένειν τὴν γέενναν τοῦ πυρὸς προαγγέλλει⁸. Συνέχων δ' ἔτι μᾶλλον
τὰ νέα τοῖς παλαιαῖς, καὶ τὰ παλαιὰ συνάπτων τοῖς νέαις, καὶ τὸ ἐν ἀμφοῖν πλημ-
μέλημα δι' ἴσου δεικνὺς εἰς καταδίκην ἄγον, δι' ἧς καὶ τὰ τῆς τιμῆς αὐτοῖς συνεισά-
γεται, τῆς ἴσης καὶ ὁμοίας κληρουχίας μετεσχηκότα, Διὰ τοῦτο ἐγώ, φησὶν⁹,
ἀποστέλλω¹⁰ πρὸς ὑμᾶς προφήτας καὶ σοφοὺς καὶ γραμματεῖς, καὶ ἐξ αὐτῶν
μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν
(πρόσχευς)¹¹, ὅπως ἂν ἔλθῃ¹² ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυρόμενον ἐπὶ τῆς
γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Ἀβὲλ τοῦ δικαίου ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου, υἱοῦ Βα-
ραχίου, ὃν ἐφορεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θουσιαστηρίου. Ὅρᾳς, ὅπως
τῆς αὐτῆς ἐνόχους καὶ μικρονομίας καὶ τιμωρίας ἀποφαίνει, ὅσοι τε τὰς παλαμναίους
χεῖρας κατὰ τῶν πρὸ τῆς χάριτος Θεῷ εὐαρεστησάντων ἐπανετείναντο, καὶ ὅσοι

1. Αὐτ. 31, 32.

2. Αὐτ. 33.

3. καθ' ἡμᾶς γε. — τίνα δεχομένους ἐν ἄπ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε. — κρατύνοντες ἐν ἄπ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε. — οὔτε μὲν ἐν ἄπ. X.

6. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτοῦ ἐν ἄπ. X.

7. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτουργοὺς ἐν ἄπ. X.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 33.

9. Αὐτ. 34.

10. ἐν ἄπ. X. — ἀποστέλλω (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 35.

12. ἐν ἄπ. X. — ὅπως ἔλθῃ (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).

κατ' ἐκείνων, ὧν ἡ χάρις τὸ πολίτευμα, καὶ οὕς αὐτὸς εἰς τὰς τῶν Ἰουδαίων συναγωγὰς καὶ πόλεις τὴν βασιλείαν αὐτοῦ κηρύσσειν ἀπέστειλε¹, τὴν αἰμοδόρον λύσσαν ἐνυπεχέαντο. (Ὡς² τὴν χάριν καὶ τὰ πρὸ τῆς χάριτος τιμῶν τε καὶ ἀποδεχόμενος ὁ ἑκατέρως καὶ δημιουργὸς καὶ νομοθέτης, καὶ διὰ πάντων τὴν αὐτῶν περιστῶν συμφωνίαν, μετέχειν τε δεικνὺς ὁμοτίμου σεβασμιότητος πανταγόθεν τῆς ἀσεβείας ἄπαντα πρόρῃσιν προεκτέμνει.

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 34.

2. καὶ ἡμῶς γε. - οὕτω ἐν Ἀπ. Χ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ Ε' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ὅπως τῷ 861 σωτηρίῳ ἔτει, τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ, ἐξεφώνησε κατηχητικὴν ὁμιλίαν ὁ Φώτιος¹, οὕτω καὶ τῷ 862 τῇ 17 ἀπριλίου, ὁπότε ἦν ἡ ἀγία καὶ μεγάλη παρασκευή· διότι παροτρύνει ὁ Θεὸς πατὴρ τὸ χριστιάνουμον πλήρωμα ἵνα ἐννοήσῃ «τῆς παρούσης ἡμέρας τὸ μυστήριον, ὅπως (δηλονότι) ὁ τῶν» ὅλων δεσπότης.. ἐπὶ σταυροῦ κρέμαται, καὶ τὰς χεῖρας ἥλοις ἐκδίδωσι, καὶ τοὺς» πόδας προσπήγνυται, καὶ τὴν πλευρὰν διορύσσεται, καὶ ἐμπτύεται, καὶ ῥαπίζεται²,» ὧν ἀπάντων τὴν ἀνάμνησιν τελοῦμεν τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ· Ἄλλ' οὐδὲ μεταγενέστερον τοῦ 862 μ. Χ. ἔτους ἡ προκειμένη ὁμιλία ἀπηγγέλη· διότι μνεία γίνεται ἐν αὐτῇ ἐνὸς καὶ μόνου, ὃν ὁ κύριος ἡμῶν «χρίσματι βασιλέως ἔχρισεν,» οὐ πρὸ πολλοῦ πάντως, καὶ ὅστις νεκρὸς ὢν χρήζει τῶν χριστιανικῶν ἐκείνων καὶ πατρικῶν ὑποθηκῶν³, δι' ὧν ἐπιστέφει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὁ ἱερὸς Φώτιος. Τοιοῦτος δὲ ἦν Μιχαὴλ ὁ Γ', μόνος μὲν ἄρχων ἀπὸ τοῦ 856 μέχρι τοῦ 866, οἰκεῖος δὲ τῷ πατριάρχῃ Φωτίῳ, καὶ εἰς ὃν ἡ προδηλωθεῖσα τοῦ λόγου περίοδος ἀκριβῶς ἐφαρμόζεται.

Τῆς δὲ προκειμένης ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐκ τῶν χειρογράφων Ψ. (σ. 46), Ίερ. (σ. 105) καὶ Πα. (φ. 456 r.), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Σκ. (σ. 526), Κ. (Auctar. Noviss. Α' σ. 548), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 30), Μι. (σ. 541), Β. (σ. 94) καὶ Ε. (Τόμ. Γ' σ. 233), τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ψ. (σ. 46—59), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (φ. 456 r.) καὶ Ίερ. (σ. 105—129).

Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ταύτῃ ὁ ἱερὸς Φώτιος, κατὰ τὸν Γάζης Παΐσιον τὸν Λιγαρείδην⁴, «καταμέμφεται τὸ εὐτελὲς τῆς ζωῆς ἡμῶν, ὡς ταχέως μαραινομένης,» σκιᾷ καὶ ὀνειροῖς ἀπεικαζομένης, καὶ ἀναβιβάζει ἐπαλείφων τὸν νοῦν πρὸς τὸν «Θάνατον.. καὶ παρίστησι τοῖς λόγοις τοῦ ψυχορραγοῦντος τὸν ἀγῶνα⁵, καὶ τὸ» κέρδος τὸ ἀπὸ δακρύων προβάλλεται⁶.. οὐ μὴν δὲ ἀλλὰ καὶ τὸ ἀγαθὸν τῆς

1. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς Ν' ὁμιλίας Φωτίου.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ξ' § ιδ'.

3. Αὐτ. § ιε'.

4. Πα. φ. 456 r.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ξ' § β'.

6. Αὐτ. § γ'.

» ἐλεημοσύνης ἐξαπλοῦ¹, καὶ τὸν λοιπὸν χορὸν τῶν ἀρετῶν ἐπιζωγραφεῖ, λεπτο-
 » μερῶς διαγράφων τούτων τὸ λῆμμα καὶ τὴν ὠφέλειαν². Καίπερ³ ἐν οὐδενὶ τοῦ-
 » των ἐπιστρεφόμεθα, ὡς σωθῶμεν. ἀλλὰ πάντα, ὡς φασί, λίθον κινεῖμεν, ὅπως
 » φανῶμεν ἄλογίσαντες ἀπάντων. καὶ ἡμῖν αὐτοῖς ἀγχογότες τὸν ὀλεθρον, τῆς
 » τιμωρίας καινοιργοῦντες τὴν χαλεπότητα⁴.. καὶ⁵.. Χριστῷ πλησιάζομεν.. τῷ
 » σαρκοφόρῳ δι' ἐμὲ καὶ κρεμαμένῳ ἐπὶ σταυροῦ, καὶ τὴν πλειοῦν διορυσσο-
 » μένῳ, ῥαπιζομένῳ τε καὶ μαστιζομένῳ.»

Ξ'.

τοῦ αὐτοῦ ἁγιατάτου

ΦΩΤΙΟΥ⁶,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως⁷,

ὁμιλία δευτέρα⁸

λεχθεῖσα τῇ ἁγίᾳ παρασκευῇ, ἐν τῷ ἁμβωνι τῆς ἁγίας Εἰρήνης,

μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κατηχήσεως⁹.

α'. Μετὰ⁹ τὴν τῶν κατηχητικῶν λογίων¹⁰ ἀνάγνωσιν, ὧν ὑμεῖς¹¹ ἐν προσοχῇ

1. Αὐτ. § δ'.

2. Αὐτ. § δ'—θ'.

3. Αὐτ. § ι'.

4. Αὐτ. § ια'.

5. Αὐτ. § ιδ'.

6. 'Ιερ.— Φωτίον (μόνον) B. (σημ.).— Φώτιος (μόνον) 'Ιβ. K. O. Mi.— Photii Hx.— λ. Σκ. Ω. Θ. Φ. 'Ε.

7. κθ' ἡμῶς γε.— ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Νέας 'Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης 'Ιβ. K. Mi.— ἀρχιεπισκόπου Νέας 'Ρώμης καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου B. (σημ.).— ἀρχιεπίσκοπος Νέας 'Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης O.— πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Νέας 'Ρώμης 'Ιερ.— λ. Σκ. Hx. Ω. Θ. Φ. 'Ε.

8. κθ' ἡμῶς γε.— 'Ομιλία β' λεχθεῖσα τῇ ἁγίᾳ παρασκευῇ ἐν τῷ ἁμβωνι τῆς 'Ιερ.— 'Ομιλία δευτέρα ἀνεπίγραφος Hx.— 'Ομιλία δευτέρα πλὴν ἀνεπίγραφος Ω.— ἔχει ἡ δευτέρα αὕτη τὴν αὐτὴν τῇ πρώτῃ ἐπὶθεσιν B. (σημ.).— ἄλλη τῆς αὐτῆς ἐπὶθέσεως Θ.— *altera ejusdem argumenti* Φ.— *in parascoven* Σκ.— λ. 'Ιβ. K. O. Mi. 'Ε.

9. 'Ιβ. 'Ιερ. Hx. Ω. K. O. Mi. B. 'Ε.— κατὰ Θ. Φ.

10. 'Ιβ. 'Ιερ. Hx. Ω. K. O. Mi. B. 'Ε.— λόγων Θ. Φ.

11. 'Ιβ. 'Ιερ. O. Θ. B. 'Ε.— ἡμεῖς Hx. Ω. K. Φ. Mi.

καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιδεικνύντες¹ κατάνυσιν ἐποιεῖσθαι τὴν ἀκρόασιν, καὶ ἡμᾶς² τὸν παρόντα καιρὸν προσομιλεῖν ὑμῖν ἔγνωμεν ἀπαιτεῖν³. ὥσπερ⁴ γάρ, εἰ καὶ πολλάκις ταῦτα ταῖς ἀκοαῖς παρεδέξασθε, ἀλλὰ γε καὶ νῦν τῶν αὐτῶν ἐπακοῦσαι προθύμῳ γνώμῃ συνηθροίσθητε, καὶ οὐχ ἢ τοῦ πολλάκις ἀκούειν ἀφορμὴ τῆς ἐπὶ τὴν ἀκρόασιν προθυμίας κατέστη ἐγκοπὴ, οὕτως οὐδὲ ἡμᾶς προστήκειν ἡγούμεθα σιγᾶν, καὶ ἑτέροις ταῖς πρὸ ἡμῶν οὐχ ἢ τυχοῦσα προσῆν εἰς τὸ παρακαλεῖν τε καὶ διδάσκειν⁵ τοὺς ποιμαινομένους σπουδῇ, μᾶλλον μὲν εὖν τοῦναντίον εἰς τῶν μακαρίων ἐκείνων ἀνδρῶν τὸν χορὸν ὥσπερ ἀφορῶντας εἰς παράδειγμα, καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἑαυτοὺς ἀνέλκοντας μίμησιν, καθόσον ἡμῖν ἢ τοῦ λέγειν ἰσχὺς ἐπεμετρήθη, καὶ παραινέειν δεήσει τὰ δεόντα, καὶ προτρέπεσθαι πράττειν ἐκεῖνα, ὧν ἡ πρᾶξις καὶ τὰς πρὸς Θεὸν συνθήκας ἀπαραβάτους συνέχει πιστεύεται, καὶ τὴν κατὰ τοῦ πονηροῦ νίκην ἀνίστησι, καὶ τοὺς καρποὺς τῆς σωτηρίας ἐν καιρῷ τῆς χρείας παρέχεται. Ἀλλὰ χρὴ καὶ ὑμᾶς μὴ μόνον μέχρι τῶν ἀκοῶν περιγράφειν τὰ λεγόμενα, ἀλλὰ καὶ⁶ ταῖς ἑαυτῶν ἑνδον παραπέμπειν ψυχαῖς, ἵνα αὐτόθεν⁷ ὑμῖν τῇ μελέτῃ τῶν εἰς ἀρετὴν χειραγωγούντων ἢ τῶν καλῶν πράξεων ἐπίδοσις⁸ εὐρη⁹ προκοπὴ¹⁰. ἐν μελέτῃ γὰρ ἀρετῆς ἀρχὴ φύεται πράξεως ἀγαθῆς· πρᾶξις δὲ λόγῳ, καθὼς πρόεισι, ῥυθμιζομένη ῥᾶον μὲν εἰς ἕξιν στηρίζεται, ῥᾶον δὲ τὰς συνερίθους ἐφέλκεται, καὶ τῶν ὁμοίων γίνεται ποριστική, ἅτε δὴ τοῦ λόγου γεωργοῦ τεχνίτου δίκην εἰς τὸ αὐτὸ τῆς ψυχῆς ἱερὸν ἔδαφος σπεῖρειν τε καὶ συνάξαι εἰωλότος τὰς ἀρετάς, καὶ οὐκ ἐῶντος αὐτὰς ἀπ' ἀλλήλων διασπᾶσθαι, καὶ διασχιδῆσθαι. Οὕτως οὖν δεῖ τῶν ῥηθησομένων λόγων γενέσθαι ὑμᾶς ἀκροατάς, ὥστε τοιούτων ἔργων δειχθῆναι γεωργοὺς, καὶ καρπῶν παραπλησίων ὀφθῆναι συγκομιστάς· ὅς γὰρ τὰς μὲν παραινέσεις τοῖς ὡσὶ παραδέχεται, τῆς δὲ διανοίας ἀποπέμπεται, καὶ τῇ πράξει τὸ κέρδος οὐκ ἐπιδείκνυται, οὐδὲ τῷ καρπῷ τοὺς πόρους ἐπιμαρτύρεται, ὁμοίός ἐστι τοῖς νοσοῦσι τὸ σῶμα χαλεπῶς, οἱ τῶν ἱατρῶν μὲν λεγόντων, καὶ ὑγίαν εἰσηγουμένων ἡδέως ἀκούουσι, πείθεσθαι δὲ τούτοις

1. 'I6. 'Iep. Πα. Ω. Κ. Θ. Φ. Μι. Β.- ἐπιδείκνυντες 'E.

2. 'I6. 'Iep. Πα. Ω. Κ. Θ. Φ. Μι. 'E.- ἡμεῖς Ο. Β.

3. 'I6. 'Iep. Πα. Ω.- ἀποιδεῖν Κ. Μι.- ἀποδεῖν Ο. Θ. Φ. Β. 'E.

4. ἐντ. λ. Πα.

5. Α' Τιμόθ. ς' 2.

6. 'Iep.- καὶ 'I6.

7. 'Iep.- ἐντα αὐτόθεν 'I6.

8. 'Iep.- ἐπίδοσις 'I6.

9. καὶ ἡμᾶς γε.- εὔροι ἐν ἕπ. Χ.

10. καὶ ἡμᾶς γε.- προκοπὴ ἐν ἕπ. Χ.

οὐκέτι βούλονται· οὔτε γὰρ ἐκείνοι τῇ ἀκρατεί μόνη τῶν λόγων τῆς ὑγείας ἐπι-
 τυγχάνουσιν, ἀλλ' οὐδὲ οὗτοι τῆς κατὰ ψυχὴν ὠφελείας ἀπολαύουσιν, ἐπειδὴν
 αὐτοῖς ὁ παραινετικὸς λόγος μὴ διὰ τῶν ὧτων εἰς τὴν καρδίαν ἐνσπαρεῖς πολύ-
 χουν τὸν στήχυν τῆς ἀγαθουργίας ἀναφύη. Ὑμεῖς δὲ καὶ προθύμῳ γνώμῃ συνε-
 ληλύθατε, καὶ προθυμότερον ἔμοι σπουδάσετε¹ πείθεσθαι. Ὑπακούσατέ μοι καλοῦντι
 πρὸς τὴν ὑμῶν αὐτῶν σωτηρίαν καὶ πρὸς τὴν² τῆς ψυχῆς εὐεργεσίαν· ἐγὼ γάρ,
 εἰ καὶ τὸν ἑμαυτοῦ βίον ῥαθύμῳς βιώω, ἀλλ' ὑμᾶς γε καλῶς καὶ ἀξίως τῆς ἡμε-
 κλήσεως³ πολιτευομένους ὁρᾷν ἔργον τε διαπαντός⁴ ποιῶμαι εὐχῆς, καὶ πάσης
 ἐφευρίσκω θυμηδίας τε καὶ εὐφροσύνης παρεκτικόν· καὶ γὰρ καὶ ποίμνιον εὐθη-
 νούμενον⁵ πολλῆς τῷ ποιμένι πρόξενον καθίσταται χαρμονῆς, καὶ τὸν γεωργὸν ἡ
 εὐφορία⁶ τῆς γῶρας οὐχ ἥττον τὴν ἄλλω τῶν ὀργμάτων, ἢ τὴν αὐτοῦ ψυχὴν
 πληροῖ ἀγαλλιástει⁷. Οὕτω δὲ καὶ τῆς⁸ λογικῆς ταύτης καὶ μεγάλης ἀγέλης ἡ
 τῶν ἀρετῶν καρποφορία καὶ τῶν ὀργμάτων ἡ εὐδοξία ἱκανὰ εὐφρανῆναι, καὶ λαμ-
 προῦναι⁹ τὸν ἐρεσσηκότα, καὶ κριθέντα ποιμαίνειν, καὶ οὐχ ὁμοίως εἴη τοῖς καθ' ἑαυ-
 τὸν διακειμένοις.

Β'. Προσέχετε τοίνυν, ἀδελφοί, καὶ κατανοήσατε τὸ εὐτελές ἡμῶν τῆς ζωῆς
 καὶ ταχέως μαραινόμενον. ὅτι σκιᾷ ἀπεικάζεται¹⁰, καὶ ὀνείροις παραβάλλεται¹¹, καὶ
 οὐδενὸς τούτων εὐρίσκεται μονιμώτερον· καὶ γὰρ ἡ ἐνταῦθα ζωὴ παρεῖναι μὲν δο-
 κοῦσα παρέρχεται, παρελθοῦσα δὲ οὐκ ἐπκναστρέφει, ἀλλὰ τῇ χρονικῇ ῥύσει με-
 τρουμένη τε καὶ¹² συναπορρέουσα σύνδρομον ἔχει καὶ τῷ¹³ ἐστᾶναι τὴν πάροδον,
 καὶ ἀνυπάρκτω¹⁴ τὴν ὑπαρξιν, καὶ τῇ γεννήσει¹⁵ τὸ φθίρεισθαι. Ἐννοήσωμεν, τίνες

1. Ἰβ.- σπουδάσατε Ἰερ.
2. καθ' ἡμᾶς γε.- σωτηρίαν, πρὸς δὲ τὴν ἐν ἄπ. X.
3. φιλεπτησ. Γ' 14.
4. Ἰερ.- διὰ παιτὸς Ἰβ.
5. Ἰερ.- εὐθινοόμενον Ἰβ.
6. Ἰερ.- εὐφορίᾳ Ἰβ.
7. Ἰβ.- πληροῖ τῆς ἀγαλλιástειας Ἰερ.
8. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ τὸ τῆς ἐν ἄπ. X.
9. Ἰερ.- εὐφρανῆναι καὶ λαμπρεύειν Ἰβ.
10. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ Β' 5.
11. ΜΑΡΚΟΥ Δ' 30.
12. Ἰβ.- μετρουμένη καὶ Ἰερ.
13. Ἰερ.- τὸ Ἰβ.
14. Ἰερ.- πάροδον ἀνυπάρκτω Ἰβ.
15. Ἰβ.- γενέσει Ἰερ.

ἐσμέν, καὶ ὅσον ἂν ἐνθάδε χρόνον¹ βιώσωμεν², τοῦ μετὰ³ ταῦτα πορευσόμεθα⁴, καὶ ὅπως τῶν βεβιωμένων ἡμῶν ἀπαραιτήτως τὰς εὐθύνας εἰσπραχθήσμεθα⁵, καὶ μὴ πρὸς μόνον ἑαυτοὺς ἀναρτῶμεν τὸν παρόντα βίον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος μνημονεύσωμεν. Μιμνήσκου⁶ γάρ, φησὶν ὁ προφήτης⁷, τὰ ἔσχατά σοι, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα οὐχ ἁμαρτήσεις. Ἐννοήσωμεν⁸ τὸν τοῦ θανάτου καιρὸν καὶ τὴν τελευταίαν ὥραν ἐκείνην, ὅτε πολλοὶ καὶ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων παρεστηκότες, καὶ δακρυρροοῦντες οὐδεμιᾶς⁹ ἡμῶν ὠφελείας οὐδὲ ῥανίδα στάξει δύνανται, οὐδὲ βοηθείας οὐδεμιᾶς ἐλπίδα καταβαλεῖν¹⁰, ἀλλὰ κόπτονται μὲν φιλανθρώπως ἐφ' ἡμᾶς, οὐκ ἐλαττοῦσι δὲ τὰ συνέχοντα ἀλγεινά· καὶ ὀδύρονται μὲν συμπαθῶς, οὐ πράννουσι δὲ τὸν τάραχον τὸν ἐν τῇ ψυχῇ, οὐδὲ τὸν κλόνον καὶ τὸν ἀπαρμύθητον ἐκεῖνον ἐπικουρίζουσι πειρασμόν, αὐξάνουσι δὲ μᾶλλον τοῖς δάκρυσι καὶ τοῖς ὀδυρμαῖς τῶν προσδοκωμένων τὰ φοβερά, καὶ ἐκδειματοῦσι πλέον, καὶ θορυβοῦσι, καὶ ἐκταράττουσι¹¹. φίλων γὰρ ἐπὶ φίλοις κοπετὸς καὶ τὴν προσδοκίαν ἐπιβεβαιοῖ τῶν ἀνιαρῶν, καὶ τὸ ἄφυκτόν τε καὶ ἀπαραίτητον παριστᾷ. Τίς ἂν ἰσχύσῃ τὴν τότε συνοχὴν καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς ψυχῆς ἐξειπεῖν; ἢ πῶς ὁ λόγος τὸ πάθος ἀδακρυτὶ παραστήσει; Κεῖται γὰρ ἄνθρωπος ἀθλίως ψυχorroαγῶν, ἰδρῶτι περισταζόμενος πλελλῶ καὶ ψυχρῶ, ἅτε δὴ τῆς ἐμφύτου θερμότητος ἀφνιζομένης, καὶ μηκέτι κατέχειν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως τὴν οἶονεῖ τρόφιμον καὶ συνεκτικὴν ἰκμάδα¹² κατισχυούσης (τῆς γὰρ συνεχύσεως καὶ ἡγεμονούσης λογικῆς ψυχῆς, ὡς ἂν τις εἴποι, συστελλομένης ἀπὸ τοῦ σώματος, καὶ πρὸς τὴν ἀπαραίτητον ἐκείνην μετástασιν ἀναρπαζομένης), δι' ἧς καὶ ἡ φυσικὴ θερμότης διασπειρομένη τῷ σώματι τὴν τῆς σαρκὸς σύμπηξιν οἰκονομοῦσα περιέθλαπεν, ὁ χοῦς πρὸς τὸν χοῦν ἀπάρχεται καταρβεῖν, καὶ τὴν οἶονεῖ κόλλησιν καὶ συναλκοφὴν¹³ τοῦ συγκρίματος παραυτίκα ἀποπτύειν

1. 'Ιβ.- ὅσον ἂν χρόνον ἐνθάδε 'Ιερ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- βιώσωμεν ἐν ἄπ. X.

3. 'Ιερ.- μετὰ 'Ιβ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- πορευσόμεθα ἐν ἄπ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰσπραχθήσμεθα ἐν ἄπ. X.

6. ἐντ. ἀκ. Πα.

7. 'Εκκλησιαστοῦ Ζ' 36.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. 'Ιερ.- οὐδὲ μιᾶς 'Ιβ.

10. 'Ιερ.- βοηθείας οὐδεμιᾶς καταβαλεῖν 'Ιβ.

11. 'Ιερ.- ἐκταράττουσιν 'Ιβ.

12. 'Ιερ. (κ. κστ.).- ἰκμάδα 'Ιβ. (κ. κστ.).

13. καθ' ἡμᾶς γε.- συναλκοφὴν ἐν ἄπ. X.

ἐπείγεται. Καὶ ἔστιν ἰδεῖν¹ Θέαμα, πολλῆς γέμον ταλαιπωρίας καὶ σκυθρωπότητος· πνοὴν ὁ κείμενος ἀναπνέει ἀμυδράν, βλέπει ἐλεεινόν, στενάζει ὀδυνηρόν, τὴν γλῶσσαν κινεῖ σιγῶσαν, εἰ δὲ καὶ ψιθυρίζουσιν, ἀλλ' ἀνεπαίσθητον· ἄχρηστος ἡ ἀκοή, αἱ χεῖρες παρειμέναι. Ἐπιβοῶσιν οἱ φίλοι², τέκνα περιάγοντες, ἢ γυναιῖκα παριστῶντες, ἢ καὶ τῶν συνήθων τοὺς φιλότατους³ ἐξονομάζοντες⁴, μικρὸν αὐτοῖς ἐπιφθέγγασθαι⁵, ἢ καὶ προσβλέψαι βιαζόμενοι· ὁ δὲ, ἢ μὴ συγχωρούμενος, ἢ μὴ βουλόμενος οὐ προσδέχεται, ἀλλ' ἔσθ' ὅτε μὲν βαθὺν ἀφίησι στεναγμόν, ἄλλοτε δὲ βλέπει μὲν, ἀλλὰ τεταραγμένον καὶ σκυθρωπὸν, ἢ καὶ πικρὰ ἀκίνητος πρὸς τοὺς λόγους διατελεῖ· ἔχει γὰρ τοὺς ἔνδον, ἐπ' ἄλλοις λογοθετοῦντας, καὶ ἄλλων λόγους ἀπαιτοῦντας, καὶ τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος κατεργαζομένους, καὶ ὥσπερ ξίφος τὸν θάνατον κατὰ τῆς συμφύσεως ἐπαριέντας.

γ'. Ἐν τοιαύτῃ βίου καταστάσει προσήκει λογίζεσθαι ἡμᾶς⁶ αὐτούς, ἀγαπητοί, καὶ ταῖς τῶν πλησίον τελευταῖς τὸν ἡμέτερον ἐνοπτρίζεσθαι⁷ θάνατον, καὶ σωφρονισμόν οἰκεῖον ποιῆσθαι τῶν ἀλλοτρίων τὴν ἐξοδόν. Μηδ' ἐφ' ἡμᾶς ἄλλους σωφρονισθῆναι ἀναμείνωμεν⁸, ἀλλ' ἑαυτούς, ἐφ' οἷς εἶδομέν τε καὶ συνηγήσαμεν, σωφρονίσωμεν⁹, καὶ πρὸ θανάτου τὸν θάνατον μελετήσωμεν, ἵνα ζήσωμεν μετὰ θάνατον, ὕπνον τίμιον ἐναντίον κυρίου, κατὰ τὸν μελωδοῦντα¹⁰, ὑπνώσαντες. Μέχρις¹¹ ἂν ἡ πανήγυρις ἴσταται, σπουδαίως ἀγωνισώμεθα, ἵνα ὦμεν ἑαυτοῖς τὰ πρὸς τὴν πορείαν παρεσκευασμένοι ἐφόδια. Ἐπὶ θύραις ἔστηκεν ἡ ὁδός, καὶ τοῦ τέλους ἐγγὺς ὁ καιρός, καὶ τῶν ἐφοδίων ἡ γρεία ὀλίγη¹², καὶ ἡπραγματεία¹³, δι' ἧς ἐμπορεύεσθαι ταῦτα δυνατόν, ἀταλαιπώρος· οὐ δεῖται πόνων πλειόνων, οὐχ ὑπερορίας ὁδοῦ καὶ μακρᾶς¹⁴, ληστὰς ἐχούσης ἐνεδρεύοντας, ἢ χειμῶνων πικρίαν

1. Ἱερ. - εἰδεῖν Ἱβ.

2. Ἱβ. - ὧ φίλοι Ἱερ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - τοῦ φιλοτάτου ἐν ἄπ. X.

4. Ἱερ. - ἐξονομάζοντες Ἱβ.

5. Ἱερ. - ἐπιφθέγγεσθαι Ἱβ.

6. Ἱβ. - ἡμᾶς Ἱερ.

7. Ἱερ. - ἐνοπτρίζεσθαι Ἱβ.

8. Ἱερ. - ἀναμείνωμεν Ἱβ.

9. Ἱερ. - σωφρονίσωμεν Ἱβ.

10. Ὑμῶν ΡΙΣ' Ἱβ.

11. Ἱβ. - Μέχρις Ἱερ.

12. καθ' ἡμᾶς γε. - πολλὴ ἐν ἄπ. X.

13. Ἱερ. - γρεία ματεία Ἱβ.

14. Ἱερ. - ὑπερορίας ὁδοῦ καὶ μακρᾶς Ἱβ.

ἐμποδίζουσιν, ἡ φλογμὲν ἡλίῳ κατὰ κεφαλῆς ἀνυπόστατον· οὐδὲ θαλάσσης ἐκ-
 πλεῦσαι· δεῖ πέλαγος ἀχανές, καταποντισμοῖς ἀπείροις καὶ ναυαγίοις καὶ πειραταῖς
 εὐπορούμενον¹, καὶ πολὺν τίκτειν τὸν ὄκνον δυνάμενον. Καίτοιγε² τοῖς ἐμπόροις
 τοῦ βίου καὶ ταῦτα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν κείμενα τῆς γνώμης τὴν ὁρμὴν οὐκ ἀπείρ-
 γουσιν, οὐδὲ τῆς προθυμίας ἐκκόπτουσιν, ἀλλ' αἱ τοῦ προσδοκωμένου καὶ μέλλον-
 τος κέρδους ἐλπίδες καὶ τῶν προφανῶν καὶ παρόντων καταφρονεῖν ἀναπείθουσι³
 κινδύνων· ἡμῖν δέ, τοῖς τὴν ψυχικὴν ἐμπορίαν ἐλέσθαι βουλομένοις, οὐδὲν τούτων
 ἐστὶν ἐμποδῶν, οὐδὲν⁴ ὑπάρχει ἐκδειμματοῦν, οὐδὲν ἀντιπίπτει. Παρ' ἡμῖν ἐστὶ τῆς
 πραγματείας τὰ κέρδη· παρ' ἑαυτοῖς ἐστὶν ἡ τῶν θαλῶν πηγή, τὸ κάλλιστον
 τοῦτο χρῆμα καὶ πολυχρηστότατον, ὃ στάζει μὲν κατὰ τῶν παρειῶν, βαπτίζει δὲ
 λαμπρῶς τὴν ψυχὴν· καὶ βλύζει μὲν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν, βυθίζει δὲ τὸν καθ' ἡ-
 μῶν Φαραώ· καὶ τῶν βλεφάρων μὲν τῶν ἡμετέρων ἀπορρεῖ, εἰς δὲ τὸν οὐράνιον
 γῶρον ὑποχωρεῖ, καὶ τὸν παράδεισον ἡμῖν εἰς καρποφορίαν κατάρδει. Τούτῳ ὁρο-
 σίζεται μὲν τὸ πρόσωπον, ῥαντίζεται δὲ ἴσα⁵ ὑσώπῳ ἡ ψυχὴ, καὶ ὑπὲρ χιόνα
 λευκαίνεται⁶, καὶ Χριστῷ προσάγεται δεκτὴ προσφορά. Οὕτῳ δι' αὐτοῦ ῥαδίως
 παντοδαπὰς ὠφελείας ἐξωνεῖσθαι δυνάμεθα! Ἐπίγνωσις ἁμαρτήματος⁷ καὶ συντριμ-
 μὸς καρδίας τοῦτο τὸ χάρισμα βρύνουσι⁸. ταῦτα γὰρ ἐν τῇ ψυχῇ διεισδύνοντα, καὶ
 τοὺς πύρωσιν ἐμποιοῦντας τῶν λογισμῶν οἰονεῖ πως ἐκλαξεύοντα καὶ τῆς ἐν αὐ-
 τῇ ἱκμάδος ἀναστομοῦσι τὰς φλέβας, καὶ τὸ ῥεῖθρον προχέουσι, καὶ πολλῶν χα-
 ρίτων ἀναδιδόασιν πρόξενον. Οὐκ ἀλλαγρόθεν τοῦτο συλλέγεται, ἀλλ' ἐν ἡμῖν αὐτοῖς
 ἀποτίκτεται, τῆς μὲν ψυχωφελοῦς ἐμπορείας ὑπάρχον ἀντάλλαγμα, τῶν δὲ δυσεκνί-
 πτων ἁμαρτημάτων καὶ παθῶν⁹ χρηματίζον καθάρσιον. Ῥύπτει¹⁰ τοῦτο πορνείας
 λογισμοὺς, ψευδορκίας καὶ ἀρνήσεως Θεοῦ κηλίδας¹¹ ἐκπλύνει, ἀμβλύνει δὲ κέντρα¹²

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀποφοιόμενον Ἰβ. Ἰερ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- Καί τοι γε ἐν ἄπ. X.

3. Ἰερ.- πείθουσι Ἰβ.

4. Ἰερ.- οὐδὲ Ἰβ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ἴσα ἐν ἄπ. X.

6. Ὑαλμῶν ΝΑ' 7.

7. Ῥωμ. Γ' 20.

8. Ἰερ.- βρύνουσιν Ἰβ.

9. Ἰερ.- παθῶν Ἰβ.

10. Ἰερ.- ῥίπτει Ἰβ.

11. Ἰερ. (κ. κκτ.) - κηλίδας Ἰβ. (κ. κκτ.).

12. Ἰερ.- δὲ καὶ κέντρα Ἰβ.

Θανάτου¹ — Καί² τοῦ λόγου σοι γινέσθω³ μαρτύριον Ἐξελίας⁴ καὶ πόρνη⁵
[καὶ⁶ Πέτρος⁷, ὁ τῶν μαθητῶν πρῶτος καὶ τῶν οὐρανόων πυλῶν κλειδοῦχος⁸
μετὰ τὸ δάκρυον⁹], — εἰ¹⁰ βούλει δέ, καὶ τεταρταῖον¹¹ Λάζαρον τῶν νεκροφόρων
καὶ κατωτάτων κόλπων ἀνασπᾶ τοῦ ἄδου, καὶ¹² τῶν μελῶν τὴν λύσιν κλείει,
καὶ συσφίγγει¹³ τὰ ἄρθρα, καὶ τοῖς ζῶσι συντάττει, καὶ τοῦ παραδόξου θαύματος
καθίσταται ἀπαρχή· ἐδάκρυον¹⁴ γὰρ Μαρία καὶ Μάρθα παρὰ τοῖς πόδας τοῦ
Ἰησοῦ, καὶ¹⁵ εὐσπλαγχνίσθη αὐτὸς ἐπ' αὐταῖς, καὶ¹⁶ συνεδάκρινε¹⁷, καὶ ὁ νεκρὸς
ἀνίστατο, καὶ πρὸς τὴν ζωὴν μεθίστατο, καὶ τῆς κοινῆς ἀναστάσεως ἀσίγητος
κέρυξ ἐγνωρίζετο. Εἶδες τῶν δακρύων τὸ εὐχρηστον; εἶδες τὴν ἰσχύν; εἶδες τὸ
ὄφελος; Δακρύσωμεν ἐνταῦθα, ἵν' ἐκείθεν παρὰ κληθῶμεν· Μακάριοι¹⁸, γὰρ φησιν,
οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται. Δακρύσωμεν ἐκ ψυχῆς, ἵνα τὸν ἐν
αὐτῇ ῥύπον ἀποσμήξωμεν¹⁹, ἵνα τὸν βρόχρον τῶν παθῶν ἀποπλύνωμεν, ἵνα τὰ
στίγματα ἐξαλείψωμεν, ἵνα τὸν νεκρωθέντα ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν ἀναστήσωμεν
Λάζαρον. Συγκαλεσώμεθα²⁰ τὰς τοῦ τεθνηκότος πιστὰς²¹ ὄντως καὶ γνησίας ἀδελ-
φάς, ἐπίγνωσιν, φημί, πταισμάτων καὶ ἐξομολόγησιν· Μὴ²² αἰσχυνθῆς γὰρ ὁμο-

1. Α' Κορ. 15. 56.

2. ἐντ. ἀν. Πα.

3. Πα. — γενέσθω ἐν λ. X.

4. Δ' Βασιλειῶν κ' 5.

5. ΛΟΥΚΑ Ζ' 38, 50.

6. Πα. — πόρνη καὶ ἐν λ. X.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΣ' 75.

8. ὁρα καὶ Ἡεροδιάνησιν τῆς Ν' ἐμιλίας Φωτίου.

9. Ἡ φράσις «καὶ Πέτρος — μετὰ τὸ δάκρυον» καταγεγράφεται μὲν ἐν κώδ. Ἱερ. Πα.
διεγεγράφεται δὲ ἐν κώδ. Ἱε.

10. ἐντ. λ. Πα.

11. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' 40.

12. Ἱερ. — ἀνασπᾶ τοῦ οὐδοῦ καὶ Ἱε.

13. καὶ ἡμῶς γε. — κλείει καὶ συσφίγγει Ἱερ. — κλείει καὶ συσφύγγει Ἱε.

14. ἐντ. ἀν. Πα.

15. ἐντ. λ. Πα.

16. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 32, 35.

17. Ἱε. — συνεδάκρινε Ἱερ.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 4.

19. καὶ ἡμῶς γε. — ἀποσμήξωμεν Ἱε. — ἀποσμήξωμεν Ἱερ.

20. ἐντ. ἀν. Πα.

21. Ἱε. Ἱερ. — τὰς τοῦ Λαζάρου πιστὰς Πα.

22. ἐντ. λ. Πα.

λογῆσαι ἐφ' ἁμαρτίαις σου¹. καί, "Ὅταν ἀποστραφεῖς² στενάζῃς, παρεγγυᾷ σε τὰ λόγια", τότε σωθίῃς καί, "Εγώ εἰμι ὁ τῶν ὅλων κύριος, διὰ τοῦ αὐτοῦ προσφῆτου πάλιν βοᾷ³, ὁ ἐξαλείφων τὰς ἁμαρτίας σου, σὺ δὲ μνήσθῃτι, καί⁴ λέγε σὺ πρῶτος τὰς ἀνομιῶς σου⁵, ἵνα δικαιωθῇς. Οὕτως⁷ ἰσχύει πρὸς σωτηρίαν τῆς ἐξομολογήσεως καὶ ἐπιστροφῆς ἡ παρρησία⁸! Δι' ὃ συγκαλεσώμεθα ταύτας προχῆσαι⁹ δάκρυα παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ¹⁰. πάρεστι καὶ νῦν ὁ πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ ὑπάρχων ἐγγύς, καὶ τῆς φωνῆς εἰσακούει. καὶ συμπαθεῖ τοῖς πενθοῦσι, καὶ παρέχεται τὴν εὐσπλαγχνίαν, καὶ παρίσταται τῷ τάφῳ, καὶ ἀνέχεται τῆς δυσωδίας, καὶ προσφωνεῖ τῷ κειμένῳ, καὶ τὸν νεκρὸν ἡμῶν ἀνιστᾷ¹¹. "Ἔως ἔτι τεταρταῖός ἐστι¹², δακρύσωμεν, δυσωπήσωμεν, ἵνα μὴ ἐπὶ πλέον διαλυθεῖς, καὶ παρὰ τὸν ἄδην τῆς ἀπογνώσεως τὰ ὅστις τῆς διανοίας διασκορπισθεῖς, οἴσιναι τὸ στερρόν τε καὶ πρὸς τὴν εὐσέβειαν πάγιον διασκεδασθεῖς, καὶ τὴν πρὸς τὰ μέλλοντα ἐλπίδα τε καὶ ἐπιθυμίαν τέλεον ὑπεκρυεῖς¹³ καὶ πρὸς τὴν τῶν δακρύων πηγὴν ξηρανθῇ, καὶ τὴν μετάνοιαν ἐξαρθῇ, καὶ εἰς τὸν τῆς πανωλεθρίας βόθρον καθελκυθῇ¹⁴. Δακρύσωμεν πρόσκαιρα, ἵνα μὴ πενθήσωμεν ἀτελεύτητα. Δακρύσωμεν ἐπὶ πταίσμασιν, ἵνα μὴ ἐπὶ ταῖς τιμωρίαις θρηγνύντες οὐδὲν ὠφελήσωμεν, ἵνα μὴ δι' αἰῶνος κοπτῶμεθα, εἰς βρυγμὸν¹⁵ καὶ¹⁶ σχώληκας¹⁷ καὶ πῦρ¹⁸ καὶ σκότος¹⁹ καταδικαζόμενοι.

1. Ἐκκλησιαστοῦ Δ' 26.

2. Ἱερ.- ἐπιστραφεῖς Ἱβ.

3. ΗΣΑΙΟΥ Α' 15.

4. Αὐτ. ΜΓ' 25 — 26.

5. ἐν ἄπ. Χ.- ὁ ἐξαλείφων . . τὰς ἁμαρτίας σου . . σὺ δὲ μνήσθῃτι καὶ (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.).

6. ἐν ἄπ. Χ.- τὰς ἀνομιῶς σου πρῶτος (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 26).

7. Ἱβ.- καὶ οὕτως Ἱερ.

8. κθ' ἡμῶν γε.- παρρησία Ἱβ.- παρουσία Ἱερ.

9. Ἱερ.- προχῆσαι Ἱβ.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 32.

11. Ἱερ.- ἀνίστα Ἱβ.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ αὐτ. 40.

13. Ἱερ.- ὑπεκρυεῖς Ἱβ.

14. Ἱερ.- καθελκυθῇ Ἱβ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Β' 12.

16. κθ' ἡμῶν γε.- κοπτῶμεθα βρυγμὸν καὶ ἐν ἄπ. Χ.

17. ΛΟΥΚΑ Θ' 44.

18. Αὐτέθι.

19. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

δ'. Μέγα τῶν θαυρῶν τὸ φάρμακον! Χρονίᾳ σηπεδόνᾳ εἴωθεν¹ ἰᾶσθαι, ἔλκη πορνείας δυσίατα θεραπεύει, καὶ τὰς ἀπ' αὐτῶν ἐπιγινόμενας δυσωδίας τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἐξαΐρον εὐωδιάζει, καὶ τὰς ἐνστιζόμενας αὐτῇ κηλίδας καὶ οὐλὰς μικροῦ δεῖν ἐξαλείφον λεαίνει. Ἄν δὲ καὶ προσλάβῃ τὸν ἔλεον, ὁξυτέρᾳ ἐπιδείκνυσι τὴν ἐνέργειαν, παντοδαπῶν νοσημάτων χρηματίζει ἀλεξητήριον, ῥύπου παντὸς ὁράται καθάρσιον· καὶ τί λέγω; τῆς φοβερᾶς ἐκείνης καὶ φρικτῆς κολάσεως τὸ ἄστεκτον πῦρ² ἀποσβέννυσι, καὶ τὴν ἐν παραδείσῳ ὁρῶσαν πορίζεται· Μακίριοι γὰρ οἱ ἐλείμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλειθίσονται³. καὶ, Ὁ ἔλεων⁴ ἐλειθίσεται⁵. "Ελεός" τε κατακαυῇται κρίσεως, τὰ θεῖα διαμαρτύρεται λόγια⁶, καὶ τῶν πιστῶν τὰ πλήθη ἀδιστάκτω γνώμῃ καὶ περιπτύσσεται, καὶ στήριζεται. Οἰκτείρησον τὸν ὁμόδουλον, ἵνα τὸν κοινὸν δεσπότην σεαυτῷ⁸ ποιήσης ὑπόχρεον. Ἐφ' ὅσον γὰρ ἐποιήσατε ἐν ταύταις τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, αὐτὸς ἐστὶν ὁ λέγων⁹, ἐμοὶ ἐποιήσατε. Μὴ παραδράμῃς τὸν πένητα, μηδὲ τὰ περὶ αὐτὸν διερρηγμένα¹⁰ ῥάκια εἰς καταφρόνησιν συνωθεῖτω σε, ἀλλ' εἰς ἔλεον μᾶλλον κινεῖτω σε τοῦ ὁμοφυοῦς· ἄνθρωπός ἐστι καὶ αὐτός, πλάσμα¹¹ Θεοῦ, σάρκα περικείμενος, ὥσπερ σύ, καὶ ψυχῆς ἴσως ἀρετῇ¹² τὸν κοινὸν πλάστην μᾶλλον ἐξεικονίζων, ἥπερ¹³ σύ· οὐχ οὐτως αὐτὸν ἄπορον ἢ φύσις ἐτελεσφόρησεν, ἀλλ' ἢ τοῦ πλησίον τυραννὶς ἢ αὐτόν, ἢ¹⁴ τοὺς τεκόντας εἰς ἀπορίαν περιέστησε¹⁵, τὸ δὲ ἡμέτερον ἀσπλαγγον καὶ ἀσυμπαθὲς τὴν πενίαν αὐτῷ συνετήρησεν, ἢ καὶ ἐπηύξησεν¹⁶. Εὐχαρίστησον (θεῷ, ἐφ' οἷς περ¹⁷ ἐκεῖνοι κακῶς πάσχουσιν, οὐχ ὅλως αὐτὸς ἀμετόχους ποιῶν τοὺς

1. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰληγεν ἐν ᾧπ. X.

2. ΜΑΡΚΟΥ Θ' 43.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 7.

4. Παροιμιῶν ΚΒ' 9.

5. ΗΣΑΙΟΥ ΝΕ' 7.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ἔλεον ἐν ᾧπ. X.

7. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 13.

8. 'Ιβ.- σεαυτὸν 'Ιερ.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 40.

10. 'Ιερ.- διαρρηγμένα 'Ιβ.

11. 'Ιερ.- πλάσμα 'Ιβ.

12. 'Ιερ.- ἀρετῆς 'Ιβ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- εἴπερ ἐν ᾧπ. X.

14. 'Ιβ.- ἢ 'Ιερ.

15. 'Ιερ.- περιέστησεν 'Ιβ.

16. 'Ιβ.- ἢ ἐπηύξησεν 'Ιερ.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐλγυρίστησαν ἐφ' οἷς ἄπερ ἐν ᾧπ. X.

δυστυχοῦντας τῆς σῆς¹ εὐπαθείας· μέγιστη γὰρ εὐχαριστία Θεῷ ἢ πρὸς τοὺς ὁμο-
δούλους φιλανθρωπία². Κτῆσαι σεχυτῶ βεβαίαν τὴν εὐημερίαν, τῶν ἀπορουμένων
ἀφαιρούμενος τὴν δυστυχίαν. Συντήρησον τὴν εὐεξίαν ἐν τῇ πρὸς ἀρρώστους ἐπι-
δημίᾳ. Ἄν δὲ νοσῇς, ἀνάκτησαι τὴν ὑγείαν, τῶν ἀσθενούντων ἐπικουφίσας τὴν
ἐκ τῆς ἀπορίας ταλαιπωρίαν. Ἄν ἐρρικνωμένον³ ἴδῃς τὸ σῶμα, ἂν ἡλκωμένον⁴,
καὶ τετραυματισμένον, καὶ εἰς γῆν (ὦ τῆς ἐμῆς ἀσυμπαθείας!) ἐρριμμένον⁵, μὴ
ἀποστραφῇς, ἀλλ' ἐπίβλεψον, τὸ ἄδηλον τῶν συμφορῶν ἀσφαλιζόμενος. Τὸν κατα-
σχεθέντα θεράπευσον, ἵνα μὴ καὶ αὐτὸς ὁμοίων σπλάγγων δεηθῇς⁶ ἐπὶ ὁμοίοις
τοῖς ἀρρωστήμασι⁷. Μέγα σοι τὸ μὴ δεηθῆναι τούτων! ἀλλ' ἴσον⁸ ἀδίκημα τὸ
μὴ βοηθῆσαι τοῖς δεομένοις· ὅσον⁹ γὰρ αὐτὸς κρείττων¹⁰ γινόμενος¹¹ τῶν δυσχε-
ρῶν εὐθυμεῖς, τοσοῦτον ἀδικεῖς, ἄλλους ὁρῶν δυστυχοῦντας, ἂν οὐ βοηθῇς. Σπλάγγ-
χνίσθητι ἐπὶ τὸν πένητα, καὶ μὴ ἀπώσῃ δεόμενον, μηδὲ τῷ ἀσυμπαθεῖ τοῦ τρόπου
Ἀάξαρον αὐτόν¹² ἐνταῦθα ποιήσης, ἵνα μὴ αὐτὸς ἐκεῖθεν παραστήσῃ σε πλού-
σιον¹³. Ἐννόησον τοῦ πλουσίου τὸ ἄστεκτον¹⁴ πῦρ¹⁵, καὶ σβέσον τῆς ἐν σοὶ φιλαρ-
γυρίας τὴν φλόγα¹⁶. μὴ συστείλῃς τὴν χεῖρα τῷ πτωχῷ, ἵνα μὴ δακτύλου δεη-
θεῖς δροσίζοντος¹⁷ ἀποτύχῃς. Λάβε τὸν πένητα τῶν παρὰ σοὶ ἀγαθῶν κοινωνόν,
ἵνα μὴ ἀκούσης, Ἀπέλαβες¹⁸ τὰ ἀγαθὰ σου ἐν τῇ ζωῇ σου¹⁹. Δυσωπῆθητι τὴν

1. καθ' ἡμᾶς γε.- πάσχουσιν οὐχ ἡλως αὐτίς τὸ μετόχον ποιεῖν τοῦς δυστυχοῦντας τῆς
σῆς Ἱερ.- πάσχουσιν — αὐτὸς τὸ μετόχον ποιεῖν τῆς σῆς Ἰβ.

2. Ἱερ.- εὐχαριστία Ἰβ.

3. Ἱερ.- ἐρρικνώμενον Ἰβ.

4. ΛΟΥΚΑ 15' 20.

5. Ἱερ.- ἐρριμμένον Ἰβ.

6. Ἱερ.- δεηθείς Ἰβ.

7. Ἱερ.- ἀρρωστήμασιν Ἰβ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἴσον ἐν ἄπ. X.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅσον ἐν ἄπ. X.

10. Ἰβ.- κρείττω Ἱερ.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- γινόμενος ἐν ἄπ. X.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτόν ἐν ἄπ. X.

13. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 19, 20.

14. Ἱερ.- ἄστεκτον Ἰβ.

15. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 45.

16. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 24.

17. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

18. Ἱερ.- ἀπέλαβες Ἰβ.

19. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 25.

φύσιν, εὐλαβήθητι¹ τὴν κρίσιν, πρὸς² τὴν μισθολογίαν ἀπόβλεπον³. αἰδέσθητι τὴν υἰοθεσίαν⁴. ὁὖς ἐνταῦθα μικρά, ἵνα ἐκείθεν εὐρήτης⁵ μεγάλα. Στάξον ἐνταῦθα ῥανίδας συμπαθείας, ἵνα σεαυτῷ⁶ ποταμούς πηγᾶσης φιλάνθρωπίας. Καὶ τὴν φύσιν μὴ φάυλισον, ἵνα⁷ τὴν δίκην διαδράσῃ καὶ τὸν κριτὴν ἐξιλέωσον⁸, ἵνα τύχῃς τῆς ἀντιμισθίας⁹, ἥ καὶ κριθῇς ἄξιος τῆς υἰοθεσίας. Τί τούτου τοῦ συναλλάγματος τιμιώτερον¹⁰; ἢ εὐκοπώτερον¹¹; τί¹² δὲ τοῦ ταῦτα παριδεῖν ἀθλιώτερον; Ἄν μὲν οὖν ἡ χεὶρ¹³ εὐπορῇ, καὶ ἀργύριον κατάθου τῷ θεομένῳ¹⁴. εἰ δ' οὕτως¹⁵ ἑαυτὸν τῷ μετρίῳ συνετήρησας¹⁶, καὶ τῇ αὐταρκειᾷ ἐχαράκωσας, ὥστε μηδὲν τῶν περιττῶν καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν τοῖς σοῖς θησαυροῖς ἐναποτίθῃ, ἐξ ὧν αὐτὸς τρυφᾷ, παρὰσχου τροφὴν καὶ τῷ πένητι, μᾶλλον δέ, ἐξ ὧν σεαυτὸν διατρέφεις, διάθρεψον καὶ τὸν πένητα. Τὸν ῥιγοῦντα¹⁷ περιβάλε τὸ ἱμάτιον¹⁸. τὸν ἄστεγον εἰς τὴν οἰκίαν ὑπόδεξαι· φιλόξενον¹⁹ σεαυτὸν τοῖς ξένοις πάρεχε, τῆς Ἀβραάμ²⁰ μνημυμένος²¹ φιλοξενίας²², καὶ τῆς ἀντιμετρηθείσης²³ αὐτῷ²⁴ παρὰ Θεοῦ εὐλο-

1. *Πρόξενον* ΚΙ' 10.

2. ἐν ᾧπ. X.— εἰς (*Ἐβρ.* ΙΔ' 26).

3. *Ἐβρ.* αὐτ.

4. *Γαλᾶτ.* Δ' 5.

5. *Ἰβρ.*— εὐρήσῃ *Ἰερ.*

6. *Ἰερ.*— σε — αὐτῷ *Ἰβρ.*

7. *Ἰερ.*— φανείσῃ καὶ *Ἰβρ.*

8. καὶ ἡμῶς γε.— ἐξιλέωσῃ ἐν ᾧπ. X.

9. *Β' Κορινθ.* τ' 13.

10. Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 7.

11. ΛΟΥΚΑ Ε' 23.

12. *Ἰερ.*— εὐκοπώτερον; τί *Ἰβρ.*

13. *Ἰερ.*— χεὶρ *Ἰβρ.*

14. *Ἰερ.*— τοῦ θεομένου *Ἰβρ.*

15. *Ἰερ.*— εἰδ' οὕτως *Ἰβρ.*

16. *Ἰερ.*— συνετήρησας *Ἰβρ.*

17. *Ἰβρ.*— Τὸν γοῦν ῥιγοῦντα *Ἰερ.*

18. *Πρόξενον* ΙΒ' 8.

19. Α' Τιμόθ. γ' 2.

20. καὶ ἡμῶς γε.— Ἀβραάμ ἐν ᾧπ. X.

21. Γενέσεως ΙΙ' 3 — 8.

22. *Ἐβρ.* ΙΓ' 2.

23. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ζ' 2.

24. *Ἰερ.*— ἀντιμετρηθείσης αὐτῷ *Ἰβρ.*

γίας¹ τὴν ἐλπίδα φιλοξενῶν τε καὶ φιλοφρονούμενος. Ἄν δὲ καὶ τούτων² ἀπορῆς, ποτήριον ψυχροῦ³ μετάδος ὕδατος⁴· δέχεται τοῦτο Χριστὸς παρὰ σοῦ οὐδὲν ἔλαττον, ἢ τὰς τῶν πλουσίων πολυτελεῖς δόσεις· οὐ γὰρ τὸν ὄγκον τοῦ ὧρου, τὸν δὲ τῆς γνώμης τρόπον ταλαντεύων ἀποδέχεται τὴν προθυμίαν. Μέχρι τούτου τῆς ἐλεημοσύνης ἐπεκτείνει⁵ τὰ μέτρα! Μᾶλλον δὲ οὐδ' ἐνταῦθα ἴστησιν· ἀλλ' ἐάν ᾔτι καὶ τούτων ἀπορῆς⁶, καὶ κινῇ⁷ μὲν σε πρὸς εὐσπλαγχνίαν ἢ προαίρεσις, ἀναστέλλῃ⁸ δὲ τὴν προθυμίαν ἢ ἀπορία, ἐπὶ τὸν ἀσθενοῦντα βιάδιζε· τὸν ἐν φυλακῇ ἐπισκέπτου· συμπάθησον ἐκ καρδίας τῷ ὁμοπαθεῖ· στέναξον ἐκ ψυχῆς ἐπὶ τῷ⁹ συνενεχθῆντι δυστυχήματι· στάλαξον¹⁰ δάκρυον¹¹ εἰς δρόσον τοῦ πάσχοντος· ἢ γὰρ τοῦ πλησίον ἐκ βάθους συμπάθεια πολλὴ γίνεται τῷ δυσφοροῦντι παραψυχή. Εἰ δὲ καὶ αὐτός ποτε τοῖς ὁμοίοις συνεσχέθης κακοῖς, τῷ καθ' ἑαυτὸν διηγῆματι τὴν συμφορὰν¹² ἐπελάφρυνον· καὶ γὰρ καὶ μόναι¹³ τῶν ὁμοιοπαθῶν αἱ ὁμιλίας τοῖς ἀθυμοῦσιν εὐρίσκονται παρηγορίαι. Οὐδὲν τούτων ὁ Θεὸς ἀποστρέφεται· πάντα προσίεται, ἐπὶ πᾶσιν ἀντιμετρεῖ τὸν ἔλεον, ἐπὶ πᾶσι πηγάζει τὴν εὐσπλαγχνίαν, διὰ πάντων ἡμᾶς εἰς τὴν τῶν οὐρανῶν συγκαλεῖται βασιλείαν. Ὅρᾳς, πῶς ἅπασιν ὁ τῶν ὅλων δεσπότης τοῦτο τὸ χάρισμα προὔθηκε κοινόν, πλουσίοις, μέσοις, πένησιν, ἀπύροις; πῶς οὐδενὶ ἐκ τῶν πηγῶν τῆς εὐσπλαγχνίας ἀντλεῖν ἀπεκώλυσεν; Ἀλλ' ὥσπερ ἡλίου φῶς καὶ σελήνης¹⁴ λαμπρότητα¹⁵ παραπλησίως πᾶσι παρέσχετο, καὶ ἀέρος εὐκρασίαν πρὸς ἰσομοιρίαν ἀναπνοῆς συνεκέρασε¹⁶, καὶ¹⁷ ὥρῶν εὐτάκτους ἐναλλαγὰς σοφῶς ἐτεχνούργησε, καὶ καρποφόρων ὑετῶν¹⁸ εὐκαίρους

1. Γενέσεως, αὐτ. 18.

2. 'Ιβ.- Ἄν δὲ τούτων 'Ιερ.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ 'Ι' 42.

4. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 41.

5. 'Ιβ.- ἐκτείνει 'Ιερ.

6. 'Ιβ.- ἀπορος ἦς 'Ιερ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- κινεῖ ἐν ἄπ. X.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀναστέλλει ἐν ἄπ. X.

9. 'Ιερ.- ἐπὶ τὸ 'Ιβ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- στέναξον ἐν ἄπ. X.

11. 'Ιερ.- δάκρυον 'Ιβ.

12. 'Ιερ.- συμφορὰν 'Ιβ.

13. 'Ιβ.- καὶ γὰρ μόναι 'Ιερ.

14. 'Ιβ.- φῶς σελήνης 'Ιερ.

15. Πράξεων ΚΣ' 13.

16. Α' Κορινθ. 'Ιβ' 24.

17. 'Ιερ.- συνεκέρασε, καὶ 'Ιβ.

18. Πράξεων ΙΔ' 17.

ὑμῶν ἐξέχεε, κοινὴν παρέχων αὐτῶν τὴν ἀπόλειψιν¹, οὕτω καὶ τὸ τῆς ἐλεημοσύνης ἀγαθὸν καὶ φιλανθρωπίας εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁμοτίμως ἐξήπλωσε, καὶ τὸν πλοῦτον δι' αὐτῶν εὐχρηστον τοῖς πλουσίοις χαρίζομενος, καὶ τὴν πενίαν οὐκ ἐμπόδιον, ἀλλὰ γε καὶ συνεργὸν εἰς σωτηρίαν τοῖς πένησι παρεχόμενος.

ε'. Τί οὖν; Ἄν μὲν οἱ πένητες, καθόσον αὐτοῖς προσῇν δυνάμειος, ἀντλήσαντες ὥσι καὶ προαποθήμενοι τὸ ἔλαιον², οἱ δὲ τῷ πλούτῳ πεπειθότες³, καὶ τῷ πλήθει τούτου⁴ στενοχωρούμενοι⁵ μηδὲν τοῦ ἐλαίου⁶ ἐμπορεύονται⁷, εἰ⁸ μὴ ὅσον⁹ τοῖς τραύμασιν ἐξαρκεῖ, ἅρ' ἔστιν αὐτοῖς ὑπολογίας τόπος¹⁰ ὑπολειπόμενος¹¹, ἥ οὐ δικαίως κατ' αὐτῶν αἱ τοῦ παραδείσου πύλαι συγκλεισθήσονται; Καίτοι τοῖς μὲν ἀπόροις καὶ πένησι καὶ ἡ παρὰ τῶν πλουτούντων μόνη ἀποστρεφὴ¹² ἱκανή ἐστίν αὐτοῖς ἐφελκῦσαι¹³ τὸν ἄνωθεν ἔλεον· ὥσπερ γὰρ τῶν εὐθηνούντων¹⁴ ἡ σκληροκαρδία καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοδόλους ἀφιλόνητον τῆς δεσποτικῆς αὐτοῦ φιλανθρωπίας κλείει τὰς πύλας, οὕτως ἡ πρὸς αὐτοὺς ἀσπλαγχνία καὶ παρόρασις τῆς θεϊκῆς δεξιώσεως τοῖς δεινοπαθοῦσιν ὑπανοίγει τὰς εἰσόδους. Μὴ οὖν ἐτέροις τὰς οὐρανίας πύλας ἀναπεταννύντες ταύτας ἐχυτοῖς ἀποκλείσωμεν, μηδὲ ταῖς ἡμῶν ἀπαρχαλήτοις συμφοραῖς λαμπρῶς ἐτέρους¹⁵ ἐστιάσωμεν, καὶ τῷ πένθει φαιδρύνωμεν· οἱ γὰρ πενθοῦντες καὶ πενομένους¹⁶ τοὺς ὁμογενεῖς οὐκ οἰκτεῖραντες¹⁷, ἀλλ' ἀσυμπαθεῖς φανέντες αὐτοῖς τὴν δεσποτικὴν μὲν συμπάθειαν ἐκείνοις δαψιλεστέραν πηγάζουσι, ἑαυτῶν δὲ ἀποστρέφουσι. Μηδὲ τὰς μωρὰς μιμησώμεθα παρθέτους¹⁸, ἀλλὰ

1. Α' Τιμόθ. γ' 17.
2. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- τὸν ἔλεον ἐν ἄπ. Χ. (κ. κατ.).
3. Ἱερ.- πεπειθότες Ἰβ.
4. καθ' ἡμᾶς γε.- τούτους ἐν ἄπ. Χ.
5. Ἱερ.- στενοχωρούμενος Ἰβ.
6. Ἱερ.- μηδὲν τοῦ ἐλαίου Ἰβ.
7. Β' ΠΕΤΡΟΙ' β' 3.
8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐμπορεύονται εἰ Ἰβ.- ἐμπορεύονται ἢ Ἱερ.
9. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅσοις ἐν ἄπ. Χ.
10. Πρὸς Κορ. ΚΕ' 16.
11. Ἰβ.- τόπος ὑπολειπόμενος Ἱερ.
12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡ ἀποστρεφὴ ἐν ἄπ. Χ.
13. Ἱερ.- ἐφελκῦσαι Ἰβ.
14. καθ' ἡμᾶς γε.- εὐθηνούντων ἐν ἄπ. Χ.
15. Ἱερ.- ἐτέροις Ἰβ.
16. Ἱερ.- πενομένους Ἰβ.
17. Ἱερ.- οἰκτεῖραντες Ἰβ.
18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 1, 2.

τὰς φρονίμους ζηλώσωμεν¹. μωραὶ γὰρ ὄντως ἐκεῖναι, ὅτι τοὺς ἄνθρωπος τῶν παλῶν κατασβέσσαι, καὶ τὴν φλόγα τῆς παρθενείας ἀνάπτουσαι², τὸ μέγα τοῦτο καὶ πολλῆς ἐπιμελείας δεόμενον πρᾶγμα, ῥαδίως οὕτω κατορθούμενον, καὶ εὐχερῶς ποριζόμενον, τὸ ἐλαιον³, οὐ προσελάβοντο. Μὴ ὁμοιώσωμεν⁴ ἐαυτοὺς ταῖς παραφρονούσαις παρθένοις⁵, ἵνα μὴ τὸν καιρὸν τῆς βασιλείας καιρὸν ἐμπορίας ποιούμενοι τοῦ νυμφῶνος ἀποπεμφθῶμεν, ἵνα μὴ ἀκούσωμεν, Οὐκ οἶδα ὑμᾶς⁶. Ἐὰν γὰρ τὸν πένητα οὐ διαθρέψωμεν, οὐδὲ τὸν ἄστεγον ὑπὸ στέγην εἰσδεξώμεθα⁷, τὸν ῥιγοῦντα⁸ οὐκ ἐνδύσωμεν, οὐδὲ τὸν ξένον εἰσοικησώμεθα, ἂν οὐδὲ ποτήριον ἔδατος⁹ τὸν διψῶντα ποτίσωμεν¹⁰, οὐκ ἐπισκεψώμεθα τὸν ἀσθενοῦντα οὐδὲ τὸν ἐν φυλακῇ¹¹, οὐδ' ἐφ' οἷς ἐκεῖνοι κακῶς πάσχουσιν, ἡμεῖς συναλγήσωμεν¹², ἐλεύσεται ὁ κριτὴς ἐπὶ θρόνου δόξης¹³, καὶ ἐρεῖ¹⁴ — ἀλλὰ μηδενὶ ἡμῶν εἶη, κύριε, ταύτης ἀκοῦσαι τῆς ὀδυνηρᾶς καὶ πικρᾶς φωνῆς, — Πορεύεσθε, λέγων¹⁵, ἀπ' ἐμοῦ, οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ¹⁶. ἐπείνασα γὰρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με· ξένος ἦμην, καὶ οὐκ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ οὐκ περιέβαλετέ με· ἄσθενης καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με¹⁷. Μὴ οὖν οὕτως ἐαυτοὺς ἀθλίως διαθῶμεν, ἀγαπητοί, ὥστε τοιαύταις βραδείαις ἀπειλαῖς ὑπενεγθῆναι· καὶ γὰρ ἀποκριθέντες εἶπωμεν (αἶ, αἶ, μεθ' ὅσων δακρύων καὶ στεναγμῶν!), Κύριε, πότε σὲ εἶδομεν¹⁸ πεινῶντα, ἢ διψῶντα¹⁹, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἄσθε-

1. Ἱερ.- ζηλώσωμεν Ἱβ.

2. Ἱερ.- ἀνάπτουσαι Ἱβ.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 3.

4. Ἱερ.- ὁμοιώσωμεν Ἱβ.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 1.

6. Αὐτ. 12.

7. Αὐτ. Η' 8.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ῥιγοῦντα ἐν ἄπ. Χ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἂν οὐδὲ ψυχροῦ ἔδατος ἐν ἄπ. Χ.

10. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.

11. Ἱερ.- τὸν ἀσθενοῦντα οὐδὲ τὸν ἀσθενοῦντα Ἱβ.

12. Ἱβ.- συναλγήσωμεν Ἱερ.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 31.

14. Ἱ. Βατοπ.- δόξης ἐρεῖ ἐν ἄπ. Χ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 41—43.

16. Ἱερ.- αὐτοῦ Ἱβ.

17. Ἱβ.- ἐπισκέψασθέ με Ἱερ.

18. Ἱβ.- πότε εἶδομεν Ἱερ.

19. Ἱερ.- πεινῶντα καὶ διψῶντα Ἱβ.

νῇ καὶ ἐν φυλακῇ¹, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι²; τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς — ἀλλὰ μὴ ἡμῖν, κύριε, μὴ ἡμῖν, — 'Εφ' ὅσον³ οὐκ ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἐλαχίστων⁴, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε⁵.

ς'. Ἀκούεις, ἄνθρωπε, τῆς ροβερᾶς ἐκείνης καὶ ἀπαρκαλήτου ἀπειλῆς, καὶ οὐπω τοῖς θεομένοις ἐπαρκεῖς⁶; Χριστῷ δαρεῖς⁷, ἐκείνοις κιχρῶν⁸, καὶ οὐ σπουδῇ τοῦτο πολλῇ ἐκτελεῖς; Ἀρᾶς καὶ σκότους καὶ κολάσεως διηνεκοῦς⁹ τὴν ἀσπλαγγνίαν¹⁰ ὑπέκκαυμα ὁρᾶς, τὴν εὐσπλαγγνίαν δὲ βασιλείας οὐρανῶν¹¹ ἀντάλλαγμα, καὶ ταύτην μὲν παρορᾶς, εἰς ἐκείνην¹² δὲ ἀφορᾶς; Μὴ σύγε, ἐάν ἐμοὶ πείθῃ, μᾶλλον δέ, ἐάν ταῖς τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἐντολαῖς καὶ ἐπαγγελίαις πειθαρχῇς· καὶ γὰρ φησιν, Ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν, Δεῦτε¹³, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ἡμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· ἐπείκουσα γάρ, καὶ ἐδώκατέ¹⁴ μοι¹⁵ ἡγαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνιργάγετέ με· γυμνός, καὶ περιεβύβατέ με· ἰσοθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρὸς με¹⁶. 'Εφ' ὅσον¹⁷ γὰρ ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε¹⁸. Εἶδες χρηστότητα; εἶδες φιλάνθρωπίαν; πῶς εἰς ἐαυτὸν ἀναδέχεται τὰ τῶν πενήτων; πῶς οἰκαιοποιεῖται¹⁹ τὴν εὐεργεσίαν; τί τοῦτο; ἵνα κἀκεῖ-

1. ἐν ἄπ. X.— ἀσπενῇ ἢ ἐν φυλακῇ (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 44).

2. Ἱερ.— σε Ἱε.

3. Ἱερ.— ὅσον Ἱε.

4. Ἱερ.— ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων Ἱε.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 44, 45.

6. Α' Τιμόθ. ε' 10.

7. Παροιμιῶν ΙΘ' 17.

8. Ψαλμῶν ΡΙΒ' 5.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 46.

10. Ἱ. Βατοπ.— εὐσπλαγγνίαν ἐν ἄπ. X.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 4, 34.

12. κχθ' ἡμῶς γε.— παρορᾶς ἐκείνην ἐν ἄπ. X.

13. Ἱερ.— ἐρεῖ τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, Δεῦτε (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 34).— ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐκ δεξιῶν, Δεῦτε Ἱε.

14. Ἱε.— καὶ οὐκ ἐδώκατέ Ἱερ.

15. Ἱερ.— με Ἱε.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 34 — 36.

17. ἐν ἄπ. X.— πρὸς με . . 'Εφ' ὅσον (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 36, 40).

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 40.

19. Ἱερ.— οἰκαιοποιεῖται Ἱε.

νους τῆς πολλῆς αἰσχύνης καὶ ἀθυμίας κουφίσῃ, καὶ σὲ προθυμότερον εἰς τὴν ἐκείνων εὐεργεσίαν παρασκευάσῃ, καὶ πολλαπλασίονα¹ καὶ² θαψιλεστέραν σοι παράσῃ³ τὴν ἀντιμισθίαν⁴, ὡς οὐχ ὁμοδούλῳ⁵ μόνον, ἀλλὰ δι' αὐτοῦ καὶ τὸν κοινὸν δεσπότην εὐεργετηκότι. Εἶδες συγκατάβασιν; εἶδες δεσπότην συμπάθειαν; Οὐκ αἰσχύνεται συνδούλων σου καὶ ἀδελφῶν τάξιν καὶ κλησιν ὑπεισιέναι, ἵνα σε⁶ τῶν ἀγγέλων συνόμιλον δείξῃ. Οὐκ αἰσχύνεται τροφέα καὶ προνοητήν, ὁ ἐμπιπλὰς πᾶν ζῶον⁷ εὐδοκίας⁸, διομολογεῖν⁹, ἵνα σε παραδείσου πολίτην ποιήσῃ. Ἐπείνασα γὰρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν¹⁰. καί, Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐν τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε¹¹, διαρρήδην βοᾷ¹². Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν¹³. Ἀκούεις προσκαλουμένου; Διανάστηθι, ἐτοιμάσθητι, καί, Μὴ υπερβάλλου ἡμέραν ἐξ ἡμέρας, τὸ λόγιόν σε συμπαραινέι¹⁴. ἐξαπίνης γὰρ ἐλεύσεται ἡ ὀργή¹⁵ κυρίου, καὶ ἐν καιρῷ¹⁶ ἐκδικήσεως ἐξολή.

ζ'. Διὸ σπεύσωμεν, ἀδελφοί· παρασκευασώμεθα. Συγκαλεσώμεθα τοὺς πένητας, καὶ παρ' αὐτῶν τὸ ἔλαιον ἐμπορευτώμεθα, ἵνα πᾶς λαμπάδας¹⁷ ἀσβεστούς φυλάξωμεν, καὶ τῆς μακαρίας ταύτης φωνῆς ἐπακούσωμεν, καὶ τῆς εὐλογίας κριθώμεν ἐπάξιοι. Εὖ ποιήσον τὸν πένητα, εἰ καὶ μὴ διὰ τὴν ἔμφυτον καὶ κεχρεωστημένην εὐσπλαγχνίαν τῷ ὁμογενεῖ, ἀλλ' ἵνα τὴν ἀντιμισθίαν εὖρης¹⁸, εἰ δ' οὖν μὴ διὰ τοῦτο, ἀλλ' ἵνα τὴν κόλασιν ἐκφύγῃς, καὶ τοῦ πυρὸς ἐκείνου ῥυσθῇς. Ἦν τούτου

1. ΛΟΥΚΑ ΙΙΙ' 30.

2. Ἱερ.- πολυπλασίονα καὶ ἰβ.

3. ἰβ.- θαψιλεστέραν παράσῃ Ἱερ.

4. Β' Κορινθ. ζ' 13.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ὁμόδουλον ἐν ἁπ. Χ.

6. Ἱερ.- σοι ἰβ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ζῶον ἐν ἁπ. Χ.

8. Ψαλμῶν ΡΜΕ' 16.

9. Ἱερ.- διομολογεῖν ἰβ.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 35.

11. Αὐτ. 40.

12. ἰβ.- τῶν ἐλαχίστων, διαρρήδην βοᾷ, ἐμοὶ ἐποιήσατε Ἱερ.

13. Αὐτ. 34.

14. Ἐκκλησιαστοῦ Ε' 7.

15. ἐν ἁπ. Χ.- ἐξαπίνης γὰρ ἐξελεύσεται ὀργή (ΣΕΙΡΑΧ, αὐτ.).

16. καθ' ἡμᾶς γε.- Κυρίῳ ἐν ἁπ. Χ.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 1, 3.

18. Ἱερ.- εὖρη ἰβ.

κερδαιώτερον, ἢ εὐκοπώτερον, πτωχὸν ἐλεῆσαι, καὶ Χριστὸν δι' αὐτοῦ χρεώστην ποιῆσαι¹; Τί δὲ μακαριώτερον, κοινωνὸν λαβεῖν² τῆς τραπεζῆς, καὶ Χριστῷ συνεστιχοῦναι, καὶ τοῦ νυμφῶνος ἄξιον κριθῆναι³; Τίς οὕτως ἄφρων⁴ καὶ ταλαίπωρος, ὅς, οὕτως εὐδύνως τε καὶ κατὰ χεῖρας τῆς τηλικαύτης συνεστιάσεως ἄξιός-μενος, καὶ δόξης ἀδιαδόχου καὶ σωτηρίας δεικνύμενος μέτοχος, ὁ δὲ ταῦτα παρ-τρέχει, ρεύματι παρσυρόμενος ἀππλαγχνίης, εἰς ἕδου δὲ πέταυρον⁵, ὃ λέγεται, καταφέρεται; Πῶς δ' οὐκ ἄθλιος, ὅς οὐ συνήσῃ χρῆναι πάντα τὰ πρόσκαιρα⁶ προΐεσθαι μικρὰς ἔνεκα τῆς ἐκεῖθεν εὐμοιρίας, καὶ μὴ τοῦ κλήρου τῶν σωζομέ-νων⁷ οἰκτρῶς ἀπελάνεσθαι; Ὅτε δὲ καὶ μικρὰ τῶν προσκαίρων ἀπαιτούμεθα, τρο-φὴν καὶ πόμα καὶ ῥάκος καὶ στέγην καὶ βῆμα ποδός καὶ τὸ συναλγῆσαι ταῖς πάσχουσιν, ἵνα βασιλείαν αὐτὴν οὐρανῶν ἀντιλάβωμεν, ἡμεῖς δὲ οὐ προαιρούμεθα, ἄρα καταλιμπάνει τοῦτο παρὰ πληξίας ἢ ἀθλιότητος ὑπερβολήν; Ἢ οὐκ αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν ψηροφοροῦμεν τὴν ἀπόφασιν, καὶ πάσης ἑαυτοὺς ἀλλοτριῶν συμπα-θείας ἔργον ἐπάγομεν⁸;

ἢ. Τί συνέχεις τὸν πλοῦτον, ἄνθρωπε, καὶ κατορύσσεις ἐν γῇ⁹, καὶ ταῖς φροντίσιν ἐπαγρυπνεῖς, καὶ λογοθετεῖς τὰ μὴ παρὰ σοί, μηδ' ὧν κυρία ἡ βούλη-σις, ἐπαυξήσεις οἰκῶν¹⁰ καὶ πολλαπλασιασμούς¹¹ χρημάτων καὶ προκοπὰς ἀξιω-μάτων ἀνατυπούμενος, καὶ φαντασιούμενος, καὶ διπλοῖς αὐτόν¹² ὑπάγων κακοῖς, ταῖς τε καθημεριναῖς μερίμναις συνεχόμενός τε καὶ διασπώμενος, καὶ τῆς μελλού-σης κρίσεως τήν, ἐφ' οἷς φιλοπλουτεῖς τε καὶ φαντασιοκοπεῖς¹³, κατάκρισιν ἐκδε-χόμενος, καὶ ταύτῃ δαπανώμενος¹⁴, καὶ συντηκόμενος; Τί προστέτηκας τῇ γῇ καὶ τοῖς ἐν γῇ ἀπορρέουσιν, ἐκεῖ προσηλῶν τὴν καρδίαν, ὥς τὸ κυριακὸν λόγιον,

1. Παροιμιῶν 10' 17.
2. 'Ιε.- λαβὼν 'Ιερ.
3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 10.
4. Παροιμιῶν Θ' 13.
5. Αὐτ. 18.
6. Β' Κορινθ. δ' 18.
7. Κο.λοσσ. Α' 12.- ΛΟΥΚΑ ΙΓ' 24.
8. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰσάγομεν ἐν ἄπ. Χ.
9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 18.
10. 'Ιερ.- οἰκῶν 'Ιε.
11. 'Ιε.- πο.λο.π.λασιασμοὺς 'Ιερ.
12. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτόν ἐν ἄπ. Χ.
13. 'Ιε.- φαντασιοσκοπεῖς 'Ιερ.
14. 'Ιε.- δαπανώμενος 'Ιερ.

ἐνθα ὁ θισαυρός σου¹ κατορώρεται²; Τί τῆς κολάτεις σεαυτῷ θισαυρίζεις³ ὧνα, καὶ τὸ πῦρ ἐκείνου πλέον ἐκκαίεις, ἀσπλάγγνῃ γνώμῃ ἀναρριπιζόμενον, καὶ ἀσυμπαθεῖ τρόπῳ εἰς τὴν δαπάνην τρεφόμενον τε καὶ ἐπαυξόμενον; Τί, τῶν ἄλλων λιμῶν⁴ τηκομένων, αὐτὸς ἐντρύφῃς, καὶ τὴν φύσιν ἐνοχλεῖς, καὶ τὴν γαστέρα στενοχωρεῖς, καὶ σάρκα πιαίνεις, καὶ σῶμα παχύνεις, εἰς σκωλήκων βορὰν μετὰ⁵ βραχὺ προκεισόμενον, καὶ εἰς κόνιν λεπτυνησόμενον⁶; Τί δὲ τὰς ὀφρῦς⁷ ἀνασπᾷς, καὶ τὰς γνάθους ρυσθᾷς, καὶ ἀποβλέπεις δεσποτικόν, τό⁸, Γῆ εἶ, καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ⁹, ἐπιλαθόμενος, ἢ παρωσάμενος, καὶ τό, Ἄνθρωπος¹⁰ ματαιότητι ὁμοιωθῇ, αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὥσεί σκιά παράγουσι¹¹; Τί¹² δὲ παρορᾷς τὸν πεινῶντα, καὶ βδελύσῃ¹³ τὸν πένητα, ὅτι πλέον αὐτῶν ἐνετρύφησας¹⁴, ἢ μᾶλλον ὅτι τὰς ἐκείνων ἀναγκαίως τροφὰς εἰς τὴν σὴν ἐδαπάνησας ἄσωτον τρυφήν¹⁵, καὶ τῷ κόρῳ τὸν κόρον μεθύσκων ἄπορον αὐτοῖς παρεσκεύασας τὴν πόσιν, ἢ ὅτι¹⁶ τὰς ἀλλοτρίας συμφορὰς ἰδίᾳς ἔθου εὐφροσύνας; Ταῦτά σε τοῦ πλησίον ὑπερόπτην ποιεῖ; ταῦτα κατεπαίρεσθαι κινεῖ τῶν ὁμογενῶν; ταῦτα, πρὶν ὁ δεῖ φρονεῖν, ἀναπεῖθει ὑπερφρονεῖν, καὶ τοῦ σωφρονεῖν καταφρονεῖν; Ἐφ' οἷς ἔδει στένειν, ἐφ' οἷς σκυθρωπάζειν, ἐφ' οἷς κόπτεσθαι, καὶ μετανοεῖν, ἐπὶ τούτοις ἀγερώχως¹⁷ γαυριᾷς, καὶ τὸν ὄγκον τοῦ φουσημάτος πνέεις φοβερόν ἴσως καὶ κατὰ¹⁸ τοῦ λιμώττοντος, οὗ καὶ τοῖς λίαν φιλοκόμοις τὸ πειρᾶσθαι κατευμεγεθεῖν ἔκπτωσις λογίζεται τῆς σεμνότητος;

Θ'. Οὐκ οἶδας, ὅτι τούτων ἀπάντων αἱ βίβλοι τὰς ἀπογραφὰς φέρουσιν¹⁹; Οὐκ

Γ. ΛΟΥΚΑ ΙΒ' 34.

2. Ἱερ.- κατορώρεται Ἱβ.

3. Ῥωμ. Β' 5.

4. Ἱβ.- λιμῶν Ἱερ.

5. κθ' ἡμῶν γε.- βορὰν οὐδὲ μετὰ ἐν ἄπ. X.

6. Ψαλμῶν ΙΙ' 42.

7. κθ' ἡμῶν γε.- ὀφρῦς ἐν ἄπ. X.

8. Γενέσεως Γ' 19.

9. Ἱερ.- ἀπελεύσει Ἱβ.

10. κθ' ἡμῶν γε.- καὶ ἄνθρωπος Ἱβ.- καὶ ἄνθρωποι Ἱερ.

11. Ψαλμῶν ΡΜΘ' 4.

12. Ἱερ.- παράγουσιν; τί Ἱβ.

13. Ἐκκλησιαστοῦ ΙΑ' 2.

14. ΗΣΑΙΟΥ ΝΖ' 4.

15. Ἱβ.- φύσιν Ἱερ.

16. κθ' ἡμῶν γε.- πόσιν, ὅτι ἐν ἄπ. X.

17. Ἱερ.- ἀγερώχως Ἱβ.

18. Ἱβ.- ἴσως δὲ κατὰ Ἱερ.

19. Ἀποκαλύψεως Κ' 12.

οἶδας, ὅτι ἀγγέλους ἔχεις τοὺς τὰ σὰ πολιτεύματα λεπτομερῶς ἐπισκοποῦντας, καὶ διαγράφοντας; Οὐκ οἶδατε, ὅτι ἐνώπιον αὐτῶν ἔξαρνοι¹ τῶν πράξεων ἐγενόμην τῶν τοῦ πονηροῦ, καὶ αὐτῷ μὲν ἀπεταξάμεθα², συνθήκας δὲ ἐθέμεθα πρὸς Θεὸν κατὰ τὰς αὐτοῦ βιοῦν ἐντολάς; Πῶς οὖν τὰς συνθήκας ἀθετεῖς, ἃ δὲ διέπτυσας, ταῦτα πράττειν πάλιν οὐκ ἀποκνεῖς; πῶς δὲ τὸν φιλόανθρωπον δεσπότην φεύγεις, πρὸς δὲ τὸν τύραννον καταφεύγεις; Ἐκεῖνος, ἐὰν ὑπὸ τὴν ἰδίαν σε τυραννίδα λάβῃ, σκόπος³ καὶ σκώληκα⁴ καὶ βρυγμὸν ὑδόντων⁵ προξενεῖ, καὶ τέρεται τούτῳ, ἵνα μὴ μόνος ᾖ⁶ τὴν κόλασιν ἐκπληρῶν· ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς δόξης καὶ τῶν ὅλων κηδεμὼν παράδεισον κληροδοτεῖ, καὶ φῶς ὑπέρλαμπρον χορηγεῖ, εἷς τε τὴν μετ' ἀγγέλων συναυλίαν πολιτογραφεῖ. Σὺ δὲ τούτων μὲν καταφρονεῖς, εἰς ἐκεῖνα δὲ προθύμως χωρεῖς; κἀκεῖνων μὲν ἀμελεῖς, ταῦτα δὲ ἐπιποθεῖς; καὶ ὑπὲρ ὧν μὲν σοι πλουσίως αἱ εὐεργεσίαι καταβάλλονται, οὐδὲ πόδα⁷ κινεῖς, εἰς δὲ κόλασις καὶ καταδίκη ἐπακολουθεῖ, ταῦτα σεαυτῷ ἐργολαβῶν⁸ ἀθλίως φιλοπονεῖς. Βλέπεις πρὸς οἷα κακῶν ἐκτραχηλιζόμεθα, καὶ τίνα τίνων ἀμειβόμεθα; (1)⁹ γρύσσει γὰρ χαλκείων, ὡς ἂν φαῖεν αἱ ὀμηρίζοντες, ἀλλὰ τῶν φθορεῶν τὰ ἄφθορτα¹⁰, καὶ τῶν ἐπικήρων τὰ αἰώνια προΐεμεθα· ναὶ¹¹ μὴν καὶ τῶν ἐπιμόχλων ἡδονῶν καὶ φαύλων παθῶν τὰ ὄντως ὄντα καλὰ καὶ ἀγαθὰ καὶ μακάρια προδίδομεν¹², ὅτε τῶν πενήτων οὐ προνοοῦμεθα, οὐδὲ τῶν πτωχῶν ἐπιμελούμεθα, ἢ τῶν ἀπόρων οὐ προϊστάμεθα· ἂν τῶν ἰσθιενῶν οὐκ ἀντιλαμβάνώμεθα¹³, ἢ τῶν ὁμοδούλων κατεπαιρώμεθα, ἂν ὑπὲρ τὴν χρεῖαν γαστριζώμεθα, τοῖς αἰτοῦσι δὲ τροφὴν οὐκ ἐπικαμπτῶμεθα.

1'. Ἀποβλέψωμεν εἰς τὸν ὑπαναγνωσθέντα ἡμῖν τῶν συνθηκῶν πίνακα, κριτὴν δὲ καὶ ἐξεταστὴν τὰ οἰκτεῖον ἕκαστος συνειδὸς προϊσχύμενοι σκοπήσωμεν, ἃ τῶν

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΣ' 24.
2. ΛΟΥΚΑ ΙΔ' 33.
3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΙ' 12.
4. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 44.
5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.
6. καθ' ἡμέας γε. - εἴη ἐν ἄπ. Χ.
7. Ἱερ. - πόδας Ἰβ.
8. Ἱερ. - ἐργολαβῶν Ἰβ.
9. ἐντ. ἀκ. Ηα.
10. Ηα. - τ' ἄφθορτα ἐν ἄπ. Χ.
11. ἐντ. λ. Ηα.
12. καθ' ἡμέας γε. - προδιδώμεν ἐν ἄπ. Χ.
13. Ἠράκων Κ' 35.

ὁμολογηθέντων ἡμῖν συνετηρήσαμεν, καὶ ὧν ἡμελήσαμεν· καὶ ἃ μὲν ἐφυλάξαμεν—
 ἂν ἄρα τι¹ καὶ ἐφυλάξαμεν—ἐπαυξήσωμεν, ἃ δὲ προδεδώκαμεν, ἀνακαλεσώμεθα.
 Μηδ' εἴπερ τι κατωρθώσαμεν², τούτῳ σεμνυνόμεθα³, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν ἡμάρτομεν⁴,
 αἰσχυνώμεθα· καὶ ἃ παρελίπομεν, ἀναπληρῶσαι σπουδάσωμεν· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ὅπερ
 κατώρθωται⁵ τῶν ἀμαρτηθέντων ἀθώωσις, ἀλλ' οἷς ἡμάρτομεν, καὶ ὁ κατωρθώ-
 θη⁶, ἐκφυλίζειται, μᾶλλον δέ, οἷς κατωρθώσαμεν⁷, καὶ ὑπὲρ ὧν ἡμάρτομεν, ἐλεγ-
 χόμεθα⁸. ἢ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐμοίων ἐντολῶν φυλακὴ⁹ τῶν λοιπῶν τὴν παράβασιν¹⁰
 ἐκούσιόν τε καὶ ἀναπολόγητον¹¹ παριστᾷ. Οὕτως οὐδ' ὁ¹² τὸ πολὺ τοῦ χρέους
 μὴ ἀποδιδούς ἀνέυθυνος, ἀλλ' ὅς μὴ τὸ πᾶν παρέσχεν, ὑπεύθυνος· εἰ γὰρ ὁ τὸ
 τάλαντον μὴ πολλαπλασιάσας¹³ ὑπόδικος¹⁴, ἄρα ὁ μηδὲ¹⁵ τὸ χρέος ἀποπληρῶν οὐ
 κατὰκριτος; καὶ εἰ ὁ προσευχόμενος, καὶ εὐχαριστῶν, ὅτι περ οὐδέν, ὧν οἱ πολ-
 λοὶ δρωσιν, ἔπραξε, μεγαλορρημοσύνης ἐνοχος¹⁶, ἄρ' ὅς, ἐφ' οἷς αἰσχύνεσθαι δεῖ,
 καὶ σεμνύνεται¹⁷, οὐ τῆς ἐσχάτης κολάσεως¹⁸ ἄξιος; ἀλλ' ὁ μὲν γάμου ἐνδυμα μὴ
 ἔχων τοῦ νυμφῶνος ἀπόβλητος¹⁹, ὁ δὲ καὶ ψυχὴν αὐτὴν καὶ σῶμα κατὰστικτος
 οὐκ ἐξόριστος; Ζητήσωμεν²⁰ οὖν διὰ ταῦτα²¹ ἐπιμελῶς²², ἅπερ ἡμῖν τῶν συνθηκῶν²³

1. 'Ιερ.— ἄρά τι 'Ιβ.

2. 'Ιβ.— κατορθώσαμεν 'Ιερ.

3. 'Ιερ.— σεμνυνόμεθα 'Ιβ.

4. 'Ιβ.— ἡμάρτομεν 'Ιερ.

5. 'Ιερ.— κατώρθωται 'Ιβ.

6. καθ' ἡμῶς γε.— κατορθώθη ἐν ἁπ. Χ.

7. 'Ιερ.— κατορθώσαμεν 'Ιβ.

8. 'Ιερ.— αἰσχυνώμεθα 'Ιβ.

9. Α' Κορινθ. ζ' 19.

10. 'Εβρ. Β' 2.

11. 'Ρωμ. Α' 20.

12. καθ' ἡμῶς γε.— οὐδ' οὐ ἐν ἁπ. Χ.

13. καθ' ἡμῶς γε.— πολλαπλασιάσας ἐν ἁπ. Χ.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 24 — 30.

15. 'Ιβ.— ἄρα μηδὲ 'Ιερ.

16. ΛΟΥΚΑ ΙΗ' 10, 11, 14.

17. 'Ιερ.— σεμνύνεσθαι 'Ιβ.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 46.

19. Αὐτ. ΚΒ' 12, 13.

20. ἐντ. ἁκ. Πα.

21. 'Ιβ. 'Ιερ.— Διὸ ἐπιζητητέον ὅτι Πα.

22. ΛΟΥΚΑ ΙΕ' 8.

23. 'Ιβ. 'Ιερ.— τῶν ἐν βαπτίσματι συνθηκῶν Πα.

παρεώραται, καὶ ἐκπέφυγε¹, καὶ² ταῦτα προθύμως ἀναληψώμεθα· μηδὲ ψεύσται³ φανώμεν τοῦ ἐπαγγέλματος, μηδ'⁴ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἀναβαλλώμεθα⁵. οὐ γὰρ οἶδας, τί τέξεται ἡ ἐπιούσα· καί, Γρηγορεῖτε, φησὶν⁶, ὅτι οὐκ οἶδατε, ποία ὥρα ὁ κύριος ἡμῶν⁷ ἔρχεται· καί⁸, Ἄν εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐν⁹ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ¹⁰, Χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν, καὶ ἄρξῃται τύπτειν τοὺς συνδούλους αὐτοῦ, ἐσθίειν δέ, καὶ πίνειν¹¹ μετὰ τῶν μεθύοντων, ἵξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ, ἥ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ, ἥ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει¹² αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει¹³. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων. Τίς οὐ φοβεῖται τὴν ἀπειλήν; τίς ὑφίσταται τὴν ὀργήν; τίς δὲ τηλικαύτην οὐ φρίσσει ποινήν; ἢ τίς τὸ ἀπότομον οὐ τρέμει τῆς τομῆς; διχάζεται γὰρ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὁ μὴ γρηγορῶν, ἀλλ' εἰς τοὺς ὁμοδούλους ἐμπαροινῶν, καὶ συγκατακρίνεται τοῖς ὑποκριταῖς, καὶ βρυγμῶ ὀδόντων καὶ ἀπαρχαλήτῳ κλαυθμῷ παραπέμπεται.

ια'. Ἄλλ' ἐκεῖνος μὲν τοιούτων σπερμάτων τοιούτους τρυγᾷ τοὺς καρπούς, σὺ δὲ τί λέγεις; Οὐδὲ ταῦτά σε μέθης καὶ γαστριμαργίας ἀποσπᾷ; οὐδὲ ταῦτά σε νηφάλιον¹⁴ καὶ ἐγρηγορότα καθιστᾷ; οὐδὲ ταῦτά σου τὸ μισάδελφον καὶ τυραννικὸν ἄγχει τῆς γνώμης, πρὸς φιλανθρωπίαν δὲ καὶ ἰσονομίαν χαλιναγωγεῖ; Ἄλλὰ τὸν μὲν ὁμότροπον ὀρθῶς διχαζόμενον, τὰ ἴσα¹⁵ δὲ συμπαρανομῶν τὴν ἴτην δίκην οὐκ ἐλπίζεις ὑποσχεῖν, ὅς καὶ μεῖζω δοῦναι ἔνοχος; σὺ μὲν γὰρ ἐκείνον εἵχες, εἶπερ ἤθελες, εἰς ἀφορμὴν διορθώσεως καὶ τοῦ βίου σωφρονιστήν, ἐκεῖνος δὲ πρὸ σοῦ¹⁶

1. καθ' ἡμᾶς γε. — παρωράσθη καὶ ἐκπέφυγε Ἰβ. Ἱερ. — καὶ ἐκπέφυγε καὶ παρωράθη Πα.

2. Ἰβ. Ἱερ. — ὅπως Πα.

3. Ἰβ. Ἱερ. — προθύμως καὶ ἀναληψώμεθα ἵνα μὴ καὶ ψεύσται Πα.

4. ἐντ. λ. Πα.

5. Ἐκκλησιαστοῦ Ε' 7.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΔ' 42.

7. Ἱερ. — ἡμῶν Ἰβ.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 48 — 51.

9. ἐν ἅπ. Χ. — δοῦλος ἐκεῖνος ἐν (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 48).

10. Ἱερ. — αὐτοῦ Ἰβ.

11. καθ' ἡμᾶς γε. — συνδούλους αὐτοῦ ἐσθίει δὲ καὶ πίνει ἐν ἅπ. Χ. — συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 49).

12. Ἱερ. — διχοτομήσῃ Ἰβ.

13. Ἱερ. — θήσει Ἰβ.

14. Τίτ. Β' 2.

15. καθ' ἡμᾶς γε. — ἴσα ἐν ἅπ. Χ.

16. Ἱερ. — πρὸς οὗ Ἰβ.

περυστοίς¹, καὶ μὴ ἔχων πρὸς σέ ἀφορᾶν προήχθη ποιεῖν, ἐφ' οἷς ἐκρίθη παθεῖν, ἅπερ ἔδει παθεῖν. Οὐκ ἄλλος ἐλεύσεται κριτής, ἀλλ' αὐτὸς σέ² κρίνει, ὁ τὴν κρίσιν ἐκείνῳ προὑποδεικνύς. Προδείκνυσι τὴν κρίσιν, οὐχ ἵνα ταύτην ἐπάξῃ³, ἀλλ' ἵνα σε ταύτης, ἂν αὐτὸς ἐθέλῃς, ἀπαλλάξῃ· καὶ προβάλλεται τὴν ἀπειλήν, οὐχ ἵνα βυθίσῃ τῇ ἀπογνώσει⁴, ἀλλ' ἵνα τῇ μετανοίᾳ διασώσῃ. Φυτουργὸς αὐτὸς γίνεται τῆς ἀπειλῆς, ἵνα σὺ τὴν μετάνοιαν τρυγῇς, καὶ σπείρει τὴν καταδίκην, ἵνα σύ, ὥσπερ ὀρεπάνῳ, τῷ τῆς κολάσεως φόβῳ καὶ αὐτῇ τῆς κολάσεως τὰς ῥίζας ἐκκόψῃς, καὶ τῆς ἀπολαύσεως τοὺς σιάχους θερίσῃς. Ἰδοὺ πάντα⁵ καὶ δείκνυσι, καὶ ποιεῖ, ἵνα σέ πολυτρόπως σώσῃ, σὺ δὲ οὐδενὸς⁶ τούτων ἀποστρέφῃ⁷, ἀλλὰ⁸ καὶ πάντα λίθον κινεῖς, ὡς φασιν, ἵνα πάντων φανῇς ἀλογήσας; Αὐτὸς ἑαυτὸν διγάζεις, καὶ τὸν ὀλεθρον εἰσάγεις, καὶ τὸ χαλεπὸν τῆς τιμωρίας καινουργεῖς.

16. Μὴ τοίνυν καὶ ἡμεῖς τὸν μέλλοντα καιρὸν, ἀγαπητοί, πικρὸν ἑαυτοῖς οὕτω καὶ φοβερὸν παρασκευασώμεθα ἐπελθεῖν⁹, μὴδὲ¹⁰ τὸν¹¹ καιρὸν τῆς ἀναρρύσεως¹² καιρὸν ποιήσωμεν κατακρίσεως, μὴδὲ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως¹³ ἡμέραν ἐταμᾶσωμεν καταπτώσεως· ἀναστάσεως¹⁴ γὰρ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν ἔθετο ὁ Θεὸς καὶ ἀγαλλιᾶσεως, ἀλλ' οὐ θλίψεως ἢ ἀπογνώσεως¹⁵. οἷς δὲ ἡ τῶν ἐντολῶν παράβασις τῆς φυλακῆς προτετίμῃται, καὶ ὁ πρὸς τὸ θεῖον ἔρωσ τῷ¹⁶ πρὸς ἀλλήλους ἀπεσθῆσθαι μίσει, οὗτοι καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀπολαύσεως καιρὸν ἑαυτοῖς κολάσεως ἀπειργάσαντο, καὶ πτώσιν ἐσχάτην τὴν ἀνάστασιν, ἀλλ' οὐκ ἀνάστασιν ἐφευρίσκουσι¹⁷. Τηλικούτοις ὑπάγονται κακοῖς οἱ τῶν τοῦ κυρίου προστάγματων κατα-

1. ΜΑΛΑΧΙΟΥ Γ' 8, 9.

2. 16.- αὐτὸς σε 1ερ.

3. 16.- ἐπαύξῃ 1ερ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- βυθίσῃ ἀπογνώσει ἐν ἄπ. Χ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- Εἶδομεν πάντα ἐν ἄπ. Χ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐδενὶ ἐν ἄπ. Χ.

7. Πράξεων Γ' 26.

8. 16.- ἐπιστρέφῃ ἁ.λ.λ. 1ερ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπελθεῖν ἐν ἄπ. Χ.

10. ἐντ. ἄπ. Πα.

11. 16. 1ερ.- Μὴ οὖν τὸν Πα.

12. 1ερ. Πα.- ἀναρρύσεως 16.

13. Ρωμ. 5' 5.

14. ἐντ. λ. Πα.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀποφάσεως ἐν ἄπ. Χ.

16. 16.- τὸ 1ερ.

17. 1ερ.- ἐφευρίσκουσιν 16.

φρονηταὶ¹ καὶ τῶν οἰκείων θεληματίων² ἐπιμεληταί, οἱ τῶν καλῶν ἔργων τὴν λήθην³ δεξάμενοι, τῶν πρᾶπτωμάτων δὲ τῇ πράξει τὴν μνήμην φυλάττοντες ἀνεπίληστον, ὧν τοὺς τρόπους καὶ τὰς πράξεις σθένει παντὶ ἐκτρέψεσθαι⁴ χρή, ἀλλὰ μὴ τὴν πολιτείαν παραζηλοῦν, εἰ καὶ τισιν αὐτῶν ἡ εὐημερία τοῦ βίου ἐπιμειδιᾷ. Μὴ παραζήλου γὰρ ἐν πονηρευομένοις, μηδὲ ζήλου τοὺς ποιοῦντας⁵ τὴν ἀνομίαν· ὅτι ὥσεί χόρτος ταχὺ ἀποξηρανθήσονται, καὶ ὥσεί λάχανα χλόης ταχὺ ἀποπεσοῦνται⁶. Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις· ὅτι ὁ αὐτὸς θεοπάτωρ ἀνακράζει Δαυὶδ, Εἶδον τὸν ἀσεβῆ ὑπερυψούμενον, καὶ ἐπαιρόμενον⁷, ὡς τὰς κέδρους τοῦ Αἰθιόπου· καὶ παρήλθον, καὶ ἰδοὺ οὐκ ἦν, καὶ ἐξήγησα αὐτόν, καὶ οὐχ ἐρέθῃ ὁ τόπος αὐτοῦ⁸.

ἰγ'. Ἐν μηδενὶ τοιγαροῦν⁹ τούτους παραζηλώσωμεν. Φύγωμεν¹⁰ δὲ¹¹ μάλλον πλεονεξίαν¹², δι' ἧς ἀδικία πολιτεύεται, καὶ δικαιοσύνη ἐξορίζεται, φιλαδελφία διαπτύεται, καὶ μισανθρωπία περιπτύσσεται. Φύγωμεν¹³ μέθας¹⁴ καὶ γαστριμαργίας, αἱ μητέρες πορνείας¹⁵ καὶ ἀκολασίας πεφύκασιν· κόρος γὰρ ἅπας ὕβρεως αἴτιος, καὶ τῆς πληρώσεως ἡ ἀπορροή ἀποκύημα, ὑπ' ὧν πορνεία τε καὶ ἀκολασία μαιεύεται. Φύγωμεν ἔρις καὶ διχοστασίας¹⁶ καὶ μάχας¹⁷, ἐξ ὧν ἐπιβουλαὶ ὠδίνονται, καὶ ἐφ' αἷς οἱ φόνοι¹⁸ ἐπιτίκτονται¹⁹. ἐπειδὴ πονηρῶν σπερμάτων πονηρὰ φύεται καὶ τὰ γεώργια. Φύγωμεν αἰσχυρορρημοσύνας²⁰, δι' ὧν οἱ τάντας συνεθισθέντες, καὶ

1. Πράξεων Π' 41.
2. Ἑβρ. Β' 3.
3. Β' ΠΕΤΡΟΥ α' 9.
4. Α' Τιμόθ. α' 20.
5. κχθ' ἡμ. γ. γε. — τοῖς ποιοῦσι ἐν ᾧ π. Χ.
6. Γαλ. 6 ΛΖ' 1, 2.
7. Ἑβρ. — ἐπαιρόμενον Ἰβ.
8. Γαλ. 6, αὐτ. 35, 36.
9. Ἑβρ. — τοιγαροῦν Ἰβ.
10. ἐντ. ἀκ. Πα.
11. Ἰβ. Ἑβρ. — ἀλλὰ φύγωμεν Πα.
12. Κολοσσ. Γ' 5.
13. ἐντ. γ. Πα.
14. Γαλ. 6. Ε' 21.
15. Αὐτ. 19.
16. Αὐτ. 20.
17. Β' Τιμόθ. β' 23.
18. Γαλ. 6. αὐτ. 21.
19. Ἰβ. — ἀποτίκτονται Ἑβρ.
20. Κολοσσ. αὐτ. 8.

εἰς τὸν τῆς αἰσχρουργίας βόθρον ῥᾶστα περιολισθαίνουσιν¹. ἃ² γὰρ τις λέγειν οὐκ αἰσχύνεται, οὐδὲ ποιεῖν αἰσχυνθήσεται· καὶ οἷς τις ἀκούων ἤδεται, ταῦτα καὶ πράττειν ὑποσურήσεται³. Μισήσωμεν ταῦτα, καὶ διαπτύσωμεν, τὰς⁴ ἐντολάς δὲ τοῦ κυρίου ἀγαπήσωμεν, καὶ ταύταις ἑαυτοὺς κατακοσμήσωμεν. Παρθενεῖαν τιμήσωμεν· προότιη⁵ κατωρθώσωμεν· φιλαδελφίαν⁶ συντηρήσωμεν· τὴν φιλοξενίαν⁷ εἰσοικησώμεθα⁸. τῆς ἐγκρατείας⁹ ἀντεχώμεθα· ταῖς προσευχαῖς¹⁰ καὶ¹¹ τῇ μετανοίᾳ¹² καθαιρώμεθα· τὴν ταπεινοφροσύνην¹³ ἀσπασώμεθα, ἵνα Χριστῷ πλησιάσωμεν· Ἐγγύς¹⁴ γὰρ κύριος τοῖς συντετριμμένοις τῇ καρδίᾳ¹⁵, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει¹⁶. σωφροσύνην¹⁷ ἐναγκαλιώμεθα· τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ χείρονος τὴν κρίσιν τε καὶ διάκρισιν¹⁸ ἐξασκήσωμεν. Ἀπτόητος ἔστω πρὸς τὰ ἐν βίῳ δεινὰ ἡ ψυχὴ, ἂν ὑπὲρ Χριστοῦ μάλιστα καὶ τῶν αὐτοῦ¹⁹ προσταγμάτων ἡμῖν ἐπαρῶνται, οἷς ἐπακολουθεῖν τὴν δικαιοσύνην²⁰ ἐπιστάμεθα, καὶ δι' ὧν πρὸς τὸν οὐρανὸν ῥαδίως ἀναφερόμεθα²¹.

ιδ'. Ἐννοήσωμεν, εἰ μὴ τι ἄλλο, ἀλλὰ γε τῆς παρούσης ἡμέρας τὸ μυστήριον, ὅπως ὁ τῶν ὅλων δεσπότης²² καὶ ποιητής, ὁ ἀπεριόριστός τε καὶ ἀπερίγραπτος, ὁ τὴν γῆν μετέωρον ῥήματι μόνῳ κρατῶν, καὶ νεύματι κινῶν τὸν οὐρα-

1. Ἱερ.- περιολισθαίνουσιν Ἱβ.

2. Ἱβ.- ἃ· Ἱερ.

3. Ἱβ.- ὑποσύεται Ἱερ.

4. ἐντ. ἀκ. Πα.

5. Γαλάτ. αὐτ. 2^ο.

6. Β' ΠΕΤΡΟΥ α' 7.

7. Ῥωμ. ΙΒ' 13.

8. Ἱερ.- εἰσοικισώμεθα ἐν λ. Χ.

9. Β' ΠΕΤΡΟΥ, αὐτ. 6.

10. Πράξεων Β' 42.

11. Ἱβ. Ἱερ.- τῇ προσευχῇ καὶ Πα.

12. Β' ΠΕΤΡΟΥ γ' 9.

13. Α' ΠΕΤΡΟΥ ε' 5.

14. ἐντ. λ. Πα.

15. ἐν ἀπ. Χ.- τὴν καρδίαν (Ψαλμῶν ΛΔ' 18).

16. Ψαλμῶν, αὐτ.

17. Α' Τιμόθ. β' 15.

18. Ἐβρ. Ε' 14.

19. Ἱερ.- αὐτοῦ Ἱβ.

20. Γαλάτ. αὐτ. 5.

21. Ἱερ.- ἀναφερόμεθα Ἱβ.

22. ΙΟΥΔΑ 4.

νόν¹, καὶ τὸ σύμπαν κατέχων δρακί², ἐννοήσωμεν, ὅπως ἐκ παρθενικῶν αἱμά-
των σαρκοφόρος ἡμῖν³ προελθὼν ἐπὶ σταιροῦ κρέμαται⁴, καὶ τὰς χεῖρας ἵλοις
ἐκδίδωσι⁵, καὶ τοὺς πόδας προσπήγνυται, καὶ τὴν πλευρὰν διορύσσεται⁶, καὶ
ἐμπύεται⁷, καὶ ῥαπίζεται⁸, ὃν τὰ Χερουβὶμ τρέμει, καὶ οὐ προνοία⁹ τοῦ παν-
τὸς ἢ κυβένησις. Διὰ τί¹⁰ ταῦτα πάσχει; ἵνα σοι τὴν σωτηρίαν πηγάσῃ¹¹,
ἵνα τῆς δουλείας τοῦ διαβόλου ἀπαλλάξῃ¹², ἵνα τῆς παλαιᾶς τυραννίδος ἐξαρπά-
σῃ. Ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ταῦτα πάσχει, ἵνα¹³ ἡμᾶς ἐφάπαξ πρᾶθόντας τῇ ἀμαρτίᾳ
ἐξαγοράσῃ¹⁴, ἡμεῖς¹⁵ δὲ αἰσχραῖς οὕτω καὶ ἐκτόποις ῥηδοαῖς¹⁶ καὶ ῥαθυμίαις¹⁷ πάλιν
ἀπεμπολεῖν¹⁸ ἐαυτοὺς ἀπαρχόμεθα; Ἐκεῖνος μαστίζεται¹⁹, ἵνα τὰς μάστιγας τῶν
ἀμαρτιῶν ἀπωθήσῃ²⁰ ἀφ' ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς πάλιν ὥσπερ δεσπόταις ἀγαθοῖς ὑπο-
κατακλίνομεν ἐαυτούς²¹; Ἐκεῖνος τὸ σῶμα τῷ θανάτῳ παραδίδωσιν, ἵνα τὴν ἡμε-
τέραν²² ζωοποιήσῃ²³ ψυχὴν, καὶ ἡμεῖς²⁴ τὸ οἰκεῖον σῶμα ἐκφύλις πράξεσιν ἀγριαί-
νοντες πολεμεῖν τε καὶ φονεῖν²⁵ ἐπιτρέπομεν κατὰ τῆς ψυχῆς; Ἐκεῖνος θανάτου

-
1. Β' Μακκαβαίων η' 18.- Ψαλμῶν ΡΔ' 72.
 2. ΗΣΑΙΟΥ Μ' 12.
 3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐμοὶ ἐν ᾧπ. X.
 4. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΘ' 18, 19.
 5. Λύτ. Κ' 25.
 6. Λύτ. ΙΘ' 34.
 7. ΜΑΡΚΟΥ ΙΕ' 19.
 8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΣ' 69.
 9. Ἱερ.- προνοίας 16.
 10. καθ' ἡμᾶς γε.- Διὰ τί ἐν ᾧπ. X.
 11. Ῥωμ. Α' 16.
 12. Ἐβρ. Β' 14, 15.
 13. ἐντ. ἀκ. Ηα.
 14. Γαλᾶτ. Δ' 5.
 15. ἐντ. λ. Ηα.
 16. Τίτ. Ι' 3.
 17. καθ' ἡμᾶς γε.- ῥαθυμίαις ἐν ᾧπ. X.
 18. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπεμπολεῖν ἐν ᾧπ. X.
 19. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 1.
 20. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀποτίσῃ ἐν ᾧπ. X.
 21. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑποκατακλιγόμεθα ἐαυτοῖς ἐν ᾧπ. X.
 22. ἐντ. ἀκ. Ηα.
 23. καθ' ἡμᾶς γε.- ζωοποιήσῃ ἐν ᾧπ. X.
 24. ἐντ. λ. Ηα.
 25. καθ' ἡμᾶς γε.- φονεῖν ἐν ᾧπ. X.

γείνεται¹, ἵνα ἡμῖν τὴν ἀθνασίαν ἀποδῶ, καὶ ἡμεῖς τῷ βρόχῳ τῶν παθῶν ἐκ-
τοὺς ἀποπνίγειν φιλονεικοῦμεν; Ἡ γῆ σείεται², ὁ ἥλιος σκοτίζεται³, τὸ καταπέ-
τασμα τοῦ ἱεροῦ ῥήγνυται⁴, ὅτι δεσπότην ὁρᾷ σταυρούμενον δι' ἡμᾶς, ἡμεῖς δὲ
οὐδὲ στυγνάζομεν⁵, ἐφ' οἷς ἐξημάρτομεν; Τὰ στοιχεῖα ἀλλοιοῦνται, καὶ σοὶ οὐδ' οὐ-
τως ἐπὶ τὸ κρεῖττον γίνεται μεταβολή, οὐδὲ ταῦτά σε πρὸς μετάνοιαν καλεῖ, οὐδὲ
ταῦτα τὴν πώρωσιν μαλάττει τῆς ψυχῆς⁶;

ιε'. Ἐννοήσωμεν ταῦτα, ἀγαπητοί, καὶ ἐννοοῦντες ἀγωνισώμεθα, ὥστε μὴ
ὄνειδισμοὺς⁷ καὶ ἐγκλήματα, εἰς ἡμᾶς⁸ ἀφιέμενα, ἐπιδείξει τὰ εἰρημένα, ἀλλὰ
προτροπῆς καὶ παραινέσεως τόπον ἀναπληροῦντα τῶν οὐδ' ἡμῖν⁹ ἀμελῶς διαπρα-
τομένων· καὶ γὰρ καὶ τοὺς πρὸς τὸ βραβεῖον προθύμως θέοντας οἱ ἀγωνοθέται
βλέποντες ἐνωραῖζονται μὲν τῷ ἀγῶνι, οὐκ ἀποκάμνουσι δὲ τοῦ προτρέπειν, καὶ
παραινεῖν, μέχρις ἂν τῶν στεφάνων τύχωσιν¹⁰ οἱ ἀγωνιζόμενοι· καὶ ὑμεῖς¹¹ γὰρ
Χριστοῦ χάριτι καθαρῶ καὶ κατάνυξιν βρόντας, καὶ περισταζομένους τοῖς δάκρυσι,
καὶ παρὲκκλησιν¹² δεικνύντας ἐπὶ τῆς ὁψέως¹³. Καὶ εἴη μοι ταῦτα διατηρηθῆναι
ὑμῖν! εἴη μοι τοῖς ὑμῶν¹⁴ ἐντροφᾶν κατὰρθώμασι, καὶ ταῖς ὑμῶν κατὰ Θεὸν πολυ-
τείαις σεμνύνεσθαι! εἴη μοι τὰ νυνὶ βλεπόμενα συμπαθείας καὶ κατανύξεως σχή-
ματα καὶ αὐτοῖς βεβαιωθῆναι τοῖς πράγμασι, καὶ τὰς ψυχὰς ἐν τοιαύτῃ διαθέσει
τε καὶ καταστάσει φυλάττεσθαι, ὡς ἂν καὶ γὰρ δι' ὑμῶν ἅμα ὑμῖν τῆς¹⁵ ἐποικτα-
νίου καταξιωθῶμεν¹⁶ βασιλείας¹⁷ ἐν¹⁸ Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ¹⁹ ἡμῶν, δι' οὗ

1. Ἐβρ. Β' 9.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 51.

3. ΛΟΥΚΑ ΚΓ' 45.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

5. ΜΑΡΚΟΥ Ι' 22.

6. Ἐφρσ. Δ' 18.

7. Ἐβρ. Ι' 33.

8. Ἰβ.- ἡμᾶς Ἰερ.

9. Ἰβ.- ἡμῖν Ἰερ.

10. Ἰερ.- τέχουσιν Ἰβ.

11. Ἰερ.- ἡμᾶς Ἰβ.

12. Ῥωμ. ΙΕ' 5.

13. Ἰερ.- τῇ ὁψει Ἰβ.

14. Ἰερ.- εἴη μοι τῆς ὑμῶν Ἰβ.

15. ἐντ. ἀκ. Ηα.

16. Ἰβ. Ἰερ.- τῆς οὐρανίου βασιλείας καταξιώσεται Ηα.

17. Β' Τιμόθ. δ' 18.

18. ἐντ. λ. Ηα.

19. Ἰερ.- Χριστῷ τῷ Κυρίῳ Ἰβ.

βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ τύραννοι κρατοῦσι γῆς· ὅς καὶ ¹ τὸν ² φιλόχριστον καὶ εὐσεβῆ βασιλέα ἡμῶν, ὃν εἰς τῷ ἐπὶ προνοίᾳ τοῦ Ῥωμαίων γένους προήγαγε, καὶ χρίσματι βασιλείας ἔχρισεν, ἐπὶ πλεῖον κοσμήσεις ³ ταῖς ἀρεταῖς, τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας ἀκλινῶς τε καὶ ἀνεπιστρόφως ὁδεύοντα, πᾶσιν ἐπιδεικνύς τοῖς ἐχθροῖς ἀνεπίμαχον, τοῖς ὑπηκόοις φιλάνθρωπον, τῆς ⁴ ἑαυτοῦ βασιλείας ἐπάξιον· πρεσβεΐαις τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν τῆς Θεομήτορος, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, τῶν ἀπ' αἰῶνος εὐαρεστησάντων Θεῶ, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν ⁵.

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. Ἰβ. Ἰερ.- εἶη μοι δ' ὅπως καὶ τὸν Πα.

3. Ἰερ.- κοσμήσει Πα.- κοσμήσει Ἰβ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- τοῖς ἐν ἀπ. Χ.

5. Ἰβ. Ἰερ.- εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμήν Πα.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΞΑ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Γαυριῶντες οἱ τοῦ Φωτίου πολέμιοι ἐπὶ τῇ καδμείᾳ αὐτῶν νίκη, καὶ φθονοῦν-
τες τὴν αἰτίαν αὐτοῦ δόξαν, ἀφαιρέσαντες κατὰ 10ῆριον 867 ἐπτὰ σάκκους πλή-
ρεις ἐγγράφων αὐτοῦ¹, — ἐν οἷς πάντως καὶ πλεῖσται ὁμιλίαι αὐτοῦ διεσώζοντο, —
κατέκαυσαν τῇ 5 9ῆριον 869 μ. Χ. κατὰ τὴν ἡ' τῆς ψευδογδόης συνόδου συνε-
δρίασιν².

Ἡδὴ δὲ ὡς φεῖνιξ ἐκ τῆς τέφρας ἀναγεννᾶται τὸ τῶν ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου
πολύφωτον οἰκοδόμημα, στηλιτεῦον τοὺς φθονερούς αὐτοῦ ἀντιπάλους διὰ τῆς ῥήτρας
« Πολλὰ μὲν γὰρ κατὰ τῶν εὐδοκίμοσύνητων ἀπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλῆς
» ἀφίεται βέλη, οὐδὲν δ' ἔλαττον καὶ ὁ ἐξ ἀνθρώπων ἀνερεθιζόμενος φθόνος τὸν
» ἰὸν ἐκχέει³. » Ἀτυχῶς τρία μόνον ἀποσπάσματα τῆς « περὶ φθόνου » αὐτοῦ ὁμι-
λίας ἀνεύρομεν ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ, διασώσασιν, ὡς γνωστόν, ἔχνη τῶν
ὁμιλιῶν⁴, ἃς οἱ φωτοσβέσται ἐξηράνισαν. Τῶν δὲ τριῶν τούτων ἀποσπασμάτων ἡ
μὲν § α' ἀντιγραφεῖσα ἐκ γνωμολογίας Ἑργ. (ἀρ. 65) παρεβλήθη πρὸς γνωμολο-
γίαν Βατι. (ἀρ. 27—49), Μοναχ. (σ. 102) καὶ Νο. (σ. 185), ἡ δὲ § β' ἀντιγρα-
φεῖσα ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 234) παρεβλήθη πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 32) καὶ
Μι. (σ. 676), ἡ δὲ § γ' ἀντιγραφεῖσα ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 443) παρεβλήθη πρὸς
ἐπιστολὰς Μον. (σ. 102) καὶ Μι. (σ. 937), ἐν ᾧ ἡ ἐπιγραφή αὐτῆς συνετάχθη
κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ἄλλων ὁμοίων τοῦ Φωτίου ὁμιλιῶν⁵.

Ἐπειδὴ δ' ἐξ αὐτῶν ἡ § β' παρελήφθη ἐκ τῆς πρὸς Μιχαὴλ τὸν ἀρχοντα
θαυμασίας ἐπιστολῆς⁶, ἥτις τῷ 865 μ. Χ. ἀπελύθη⁷, συμπεραίνομεν, ὅτι προγε-
νεστέρα ἐστὶν ἡ ὁμιλία, ἐκφωνηθεῖσα ἀπὸ τοῦ 858—864 μ. Χ. καὶ ἴσως τῷ 863

1. ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. Βίος Ἰγνατίου ΚΠ. (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca* Τόμ. ΡΕ') σ. 510.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί (ἐκδ. Βαλέντζ) σ. 57.— JAGER. *Histoire de Photius* (Paris 1845. 12^{ον}) σ. 213—4.

3. ὅρξ κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΑ' § γ'.

4. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regens-
burg 1867—9. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Γ' σ. 296.

5. ὅρξ ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΜΗ', ΜΘ'.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, σ. 234.

7. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 601.

τῇ 5 ἀπριλίου, ἡμέρα δευτέρα τῆς μεγάλης ἐβδομάδος, ὅποτε ἐτελεῖτο ἡ ἀνάμνησις Ἰωσήφ τοῦ σώφρονος¹.

Λόγον κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἀρχαιότερον τοῦ Φωτίου ἀπήγγειλεν ὁ ἅγιος Ἐφραίμ ὁ Ἀντιοχείας (527—545 μ. Χ.) ὁ σύρος « εἰς Ἰωσήφ τὸν πατριάρχην, » οὗ ἡ ἀρχή· « Ὁ Θεὸς τοῦ Ἀβραάμ². »

Κοντάκιον δὲ Ῥωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ (713—716 μ. Χ.), ἐξ εἴκοσι τροπαρίων συγκείμενον, πρῶτος ἐδημοσίευσε Πίτρας ὁ καρδινάλιος, ὑπὸ τὸν τίτλον « Τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ δευτέρᾳ, κοντάκιον εἰς τὸν σώφρονα Ἰωσήφ, ἡλ. πλ. δ', Χαίρετε· ἀκροστιχίς· Εἰς τὸν σώφρονα Ἰωσήφ Ῥωμανοῦ, » ἀρχόμενον· « Οἱ τὸ στάδιον τῶν νηστειῶν. » Ἐκεῖ περὶ τοῦ Ἰωσήφ ἀπαντῶσιν αἱ φράσεις· « Οὗτος πραθεὶς διὰ πάθους φθόρου δοῦλος παθῶν οὐδαμῶς εὐρέθη⁴, » καὶ « Ῥήματα σωφροσύνης Ἰωσήφ ἀπεκρίθη, πρὸς τὴν παρὰ φρονούσαν βοήσας· Σοὶ μὲν δοῦλός εἰμι ὠνητός, διὰ φθόρον τοῦτο πεπονθὼς ἄδικον· κἂν πέπραμαι τῷ σώματι, ἐλεύθερος πέλω τῇ γνώμῃ. » Ἔτερα ἰδιόμελα τρία, πιθανῶς τοῦ Ῥωμανοῦ, ὁ σοφὸς Πίτρας ἐξέδωκε « τῇ ἀγίᾳ καὶ μεγάλῃ δευτέρᾳ περὶ Ἰωσήφ, » ὧν τὸ πρῶτον ἀρχετα· « Ὁ Ἰακώβ ὠδύρετο τοῦ Ἰωσήφ τὴν στέρησιν⁵. »

1. PITRA. *Analecta sacra* (ἐν Παρισίοις 1876. 4ον) Τόμ. Α' σ. 67.

2. FABRICII-HARLES. *Bibliotheca graeca*. Τόμ. Ι'. σ. 264.

3. PITRA, αὐτ. σ. 67 — 77.

4. Αὐτ. σ. 69.

5. Αὐτ. σ. 477 — 8.

ΞΑ'.

τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ φθόνου.

α'. Τὸν Ἰωσήφ ὁ τῶν ἀδελφῶν φθόνος¹ Αἰγύπτου κατέστησε βασιλέα². ἤδει γὰρ καὶ τὸν φθόνον ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι φιλοσοφίας, ὥσπερ καὶ τὴν τοῦ γυναιίου ἀκολασίαν γυμνασίαν³ ἀρετῆς ἔδειξε καὶ σωφροσύνης⁴. Οὐκοῦν οὐ τὸ⁵ φθονεῖσθαι βλαβερόν, ἀλλὰ τὸ μὴ⁶ σπουδάζειν φιλοσοφίας ποιεῖσθαι τὸν φθόνον ἀφορμὴν.

β'. Εἰ δεῖ δὲ .. τὸν φθόνον περιστέλλειν (πολυμήχανον γὰρ καὶ πάντολμον τὸ θηρίον), οὐκ ἀρετῆς ἐλαττώσει, μετριότητι δὲ φρονήματος καὶ ἀφαιρέσει καὶ περικοπῇ τῆς ἐν ταῖς οὐκ ἀναγκαίαις ἐπιδείξεως καὶ πλεονεξίας τὰς αὐτοῦ βολίδας διακρουστέον.

γ'. Πολλὰ μὲν γὰρ κατὰ τῶν εὐδοκιμούντων ἀπὸ τῆς τῶν δαιμόνων ἐπιβουλῆς ἀφίεται⁷ βέλη⁸, οὐδὲν δ' ἔλαττον⁹ καὶ ὁ ἐξ ἀνθρώπων ἀνερειζόμενος φθόνος τὸν ἰὸν ἐκχέει¹⁰.

1. Γενέσεως ΔΗ' 11.

2. Αὐτ. ΜΑ' 41.

3. Βατι. Μοναχ. Ἐργ.- γυμνάσιον Νο.

4. Γενέσεως ΛΘ' 7 — 12.

5. Βατι. Μοναχ. Ἐργ.- Οὐκοῦν αὐτὸ τὸ Νο.

6. Βατι. Μοναχ. Ἐργ.- ἀλλὰ μὴ Νο.

7. Μι.- ἐφίεται Β.- ἐφίεται Μον.

8. Ἐφεσ. 5' 16.

9. Β.- δὲ ἔλαττον Μον. Μι.

10. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ Β' 24.- Τίτ. Γ' 3.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΒ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Δημοσιευομένης ἤδη τῆς τελευταίας ταύτης ἐκ τῶν τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ λεχθειςτῶν τριῶν¹ κατηχητικῶν ὁμιλιῶν τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, οὐκ ἄπο σκοποῦ κρίνομεν ἵνα τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου ἐπιστήσωμεν ἐπὶ τῆς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ τῆς προκειμένης ὁμιλίας ἀναγινωσκομένης φράσεως· «Ὁμιλία.. λεχθεῖσα.. τῇ ἁγίᾳ παρασκευῇ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κατὰ συνήθειαν κατηχήσεως.» Ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς ἐρμηνείαν τῆς φράσεως ταύτης προαπαιτεῖται ὑπόμνησίς τις περὶ κατηχομένων, φέρε λαλήσωμεν ἐπιτροχάδην καὶ περὶ τούτων.

Οἱ ἐξ ἐτεροδόξων εἰς τὴν ὀρθοδόξian προσερχόμενοι κατηχούμενοι εἰς δύο τάξεις διηροῦντο, εἰς τοὺς ἰκροαμένους, τοὺς καὶ ἀτελεστέρους, καὶ εἰς τοὺς γόνιμ κλίνοντας, τοὺς καὶ τελειότερους². Ὅσοι δ' ἐκ τῶν τελειότερων ἐνεγράφοντο εἰς τὸν κατάλογον τῶν βαπτισθησομένων, ὠνομάζοντο φωτιζόμενοι³.

Ἡ ἐγγραφὴ αὕτη, ἡ ὀνοματογραφία⁴, ἐγίνετο, φαίνεται, συνήθως κατὰ τὴν δ' ἐβδομάδα τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης τεσσαρακοστῆς· ἐφ' ᾧ καὶ ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ τῶν προηγιασμένων μέχρι μὲν τῆς τρίτης ἡμέρας τῆς δ' ἐβδομάδος τὰ τῶν κατηχομένων διακονικὰ λέγονται οὕτως· «Ὅσοι κατηχούμενοι, προέλθετε· οἱ κατηχοίμενοι, προέλθετε· ὅσοι κατηχούμενοι, προέλθετε· μή τις τῶν κατηχομένων· ὅσοι πιστοί, Ἔτι, καὶ ἔτι, ἐν εἰρήνῃ τοῦ κυρίου δεηθῶμεν⁵,» ἀπὸ δὲ τῆς τετάρτης ἡμέρας τῆς μεσονηστήμου οὕτως· «Ὅσοι πρὸς τὸ φῶτισμα, προέλθετε· οἱ πρὸς τὸ φῶτισμα, προέλθετε· ὅσοι κατηχούμενοι, προέλθετε· μή τις τῶν κατηχομένων· ὅσοι πιστοί, Ἔτι, καὶ ἔτι, ἐν εἰρήνῃ τοῦ κυρίου δεηθῶμεν.»

Ἐβαπτίζοντο δὲ οἱ φωτιζόμενοι καὶ ἄλλοτε μὲν, μάλιστα δὲ κατὰ τὴν νύκτα τοῦ μεγάλου σαββάτου⁶.

1. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ν', Ξ'.

2. *Συνόδου Νεοκαισαρείας καν. ε'*.— ΒΛΑΣΑΜΩΝΟΣ, *Ἐρμηνεία εἰς καν. ε'* *συνόδου Νεοκαισαρείας* (ὅρα ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΛΗ. *Σύνταγμα κανόνων*. ἐν Ἀθήναις 1852.—1859. 6 Τόμ. 8ον) Τόμ. Γ' σ. 77.

3. ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΠΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, ἐκδ. Δ. Κλεώπκ (ἐν Ἱεροσολύμοις 1867—1868. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Β' σ. 326.

4. Αὐτ. Τόμ. Α' σ. 4.

5. *Ἐργολόγιον τὸ μέγα* (ἐν Ἐνετίᾳ 1851 εἰς μ. 8ον) σ. 112.

6. ΒΛΑΣΑΜΩΝΟΣ, *εἰς καν. με'* *συνόδου Λαοδικείας* (ὅρα ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΛΗ, αὐτ. σ. 213).

Μέχρι δὲ τοῦ βαπτίσματος αἱ διάφοροι τῶν κατηγουμένων τάξεις ἐδιδάσκοντο τὰ κατὰ τὴν χριστιανικὴν πίστιν¹ εἴτε παρὰ τοῦ ἐπισκόπου, εἴτε διὰ κατηχητῶν²; ἐπὶ τούτῳ διοριζομένων· «Ὁ κατηχητής, λέγει ἀρχαῖος κατάλογος τῶν ὁφρικών » τῆς μεγάλης ἐκκλησίας³, κατηχίζει τὸν λαὸν καὶ πάντας τοὺς ἐρχομένους ἐκ » τῶν ἑτεροδόξων εἰς τὴν ὁρθόδοξον πίστιν, καὶ μέλλοντας βαπτισθῆναι.» Ὁ δὲ κατηχητής αὗτος εἰς τὸν εὐώνυμον ἀνέκων χορὸν⁴ ὠνομάζετο καὶ «ἐπὶ τῶν κατηγήσεων⁵,» ὡς ἐντεταλμένος τὴν διδασκαλίαν τῶν κατηγήσεων.

Τοιαῦται δὲ κατηγήσεις περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν καὶ ἄλλαι μὲν, μάλιστα δὲ αἱ Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων ὀκτωκαίδεκα κατηγήσεις τῶν φωτιζομένων, ἐκδοθεῖσαι μετὰ τῶν σοφῶν σχολίων τοῦ πολυκλαύστου Διονυσίου Κλεώπα ὑπὸ τοῦ εὐγνώμονος αὐτοῦ φίλου πανοσιολογιώτου ἀρχιεπισκόπου κ. Φωτίου Ἀλεξανδρίτου⁶.

Καίτοι ἄλλοιαι τὸν σκοπὸν ἦσαν αἱ κατηγήσεις Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, αἱ ἄρτι ἐκδομέναι⁷ ὑπὸ τοῦ πανοσιολογιώτου ἐν ἀρχιεπισκόποις κ. Φιλαρέτου Βαφειδίου, ἀλλ' ἴσως ἀντικατέστησαν ἐν τῷ τριῳδίῳ, τῷ ὑπὸ Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου διασκευασθέντι, τὰς τῶν κατηγουμένων κατὰ τὰς αὐτὰς ἡμέρας καὶ ὥρας ἀναγιγνωσκόμενας· καὶ ὃς αἱ κατηγήσεις ἐκεῖναι, κατὰ τὸ τριῳδιον καὶ τὸ τυπικόν, ἤρχοντο ἀναγιγνωσκόμεναι κατὰ τὰς ὥρας, μετὰ τὴν ἐν τῷ νάρθηκι ἀπόλυσιν τῆς λιτῆς, ἀπὸ τῆς κυριακῆς τοῦ τελώνου καὶ φαρισαίου⁸, καὶ ἐξηκολούθουν ταῖς κυριακαῖς τοῦ ἀσώτου, τῆς ἀπόκρεω καὶ τῆς τυροφάγου, ὡς καὶ τῇ τετάρτῃ καὶ παρασκευῇ τῆς τυροφάγου, ἔτι δὲ τῇ γ' καὶ δ' κυριακῇ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης τεσσαρακοστῆς, ὡς καὶ τῇ κυριακῇ τῶν βατίων⁹.

Ἐφθασεν ἤδη ἡ ἀγία καὶ μεγάλη ἐβδομάς τῶν παθῶν, ἡγγικε τὸ βάπτισμα τῶν φωτιζομένων. Τότε δέ, ὡς φαίνεται, καθ' ἐκάστην ἡκροῶντο οἱ φωτιζόμενοι τῆς κατηγήσεως· διότι ἐρμηνεύοντες τὸν σὴ κανόνα τῆς σ' οἰκουμενικῆς συνόδου ὁ μὲν Βαλσαμών¹⁰ ἀφηγεῖται, ὅτι οἱ φωτιζόμενοι ἐμάνθανον τὰ ἱερὰ γράμματα δι' ὅ-

1. Ἀποστολικῶν διαταγῶν Ζ' 40, 41.

2. ΒΛΑΣΣΑΜΩΝΟΣ, εἰς καν. ι' συνόδου Ἀρτιοχίας (ὄρα ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΛΗ, αὐτ. σ. 143).— MIKLOSICH et MULLER. *Acta Patriarchatus*. Τόμ. Α' σ. 369.

3. *Εἰρηολόγιον*, αὐτ. σ. 685.

4. Αὐτόθι.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΚΙΤΡΟΥ. Ἀποκρίσεις (ὄρα ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΛΗ, αὐτ. Τόμ. Ε' σελ. 410).

6. ἐν Ἱεροσολύμοις 1867—8. 2 Τόμ. 8ον.

7. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ (ἐν Ἀληθείᾳ ἔτ. Α' σ. 136 κ. ἐ.).

8. *Τυπικόν* (ἐν Ἐνετίᾳ 1545 εἰς φύλλ.) τετρ. κ'.

9. Αὐτ. τετρ. κ'—ν'.

10. ΒΛΑΣΣΑΜΩΝΟΣ (ὄρα ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΛΗ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 486).

λων τῶν πρώτων τεσσάρων ἡμερῶν τῆς ἐβδομάδος, τῇ δὲ πέμπτῃ ἀπήγγελλον ταῦτα τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς πρεσβυτέροις, ὁ δὲ Ἀριστηνὸς προστίθησιν, ὅτι ἡ ἐβδομάς αὕτη ἦν ἐκείνη, καθ' ἣν ἐμελλον φωτισθῆναι¹, ἤτοι ἡ μεγάλη ἐβδομάς². Ἡ δὲ κυρίως ἡ μεγάλη τρίτη ἡμέρα τῆς κατηχίσεως ἀποκαλεῖται ἐν τινι τοῦ Βαλσαμῶνος ἐπιστολῇ³, ἀλλὰ καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς μεγάλης ἐβδομάδος ἡμέραι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ⁴ « ἡμέραι τῶν κατηχίσεων » ἀνακηρύττονται.

Ἄλλ' ἄρα γε ἀπὸ τῆς μεγάλης πέμπτης, καθ' ἣν, ὡς εἶπομεν, ἀπήγγελλον οἱ φωτιζόμενοι τὰ ἱερὰ λόγια⁵, ἐληγεν ἡ διδασκαλία τῆς κατηχίσεως; οὐχὶ βεβαίως· καὶ κατ' αὐτὴν τὴν μεγάλην παρασκευὴν αἱ κατηχίσεις ἐδιδάσκοντο, ὡς ῥητῶς Θεόδωρος ὁ ἀναγνώστης ἀναφέρει⁶. « ἐν τῇ ἁγίᾳ παρασκευῇ τοῦ θείου πάθους, τῇ καιρῷ τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου κατηχίσεων. » Παρὰ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου μανθάνομεν καὶ τὸν νόον, ἔνθα αἱ κατηχίσεις αὗται ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐγίνοντο· διότι ἐν τῇ « Ἐκθέσει τῆς βασιλείου τάξεως, » ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν, « Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ, καὶ ὅσα ἐν αὐτῇ τελεῖται, » ἀναγινώσκομεν⁷ τὰδε· « καὶ περὶ ὥραν τρίτην ἢ καὶ τετάρτην τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀπέρχονται οἱ πατρίκιαι ἀπὸ κελεύσεως ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Εἰρήνης, ὅπως, τελοῦντος τοῦ πατριάρχου τὰς θείας κατηχίσεις ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, τύχωσιν ἐκεῖσε. »

Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου κατανοοῦμεν, διατί καὶ τὰς τρεῖς ταύτας ὁμιλίας ὁ ἱερός Φώτιος ἐξεφώνησεν ἀπὸ τοῦ ἁμῶνος τῆς ἁγίας Εἰρήνης τῇ ἁγίᾳ παρασκευῇ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κατηχίσεως⁸.

Ἡ κατήχησις αὕτη ἀπετείνετο μὲν πρὸς τοὺς φωτιζομένους· « Ἀλλὰ ταῦτα » μὲν . . τοῖς ἡδὴ παρεσκευασμένοις πρὸς τὸ βάπτισμα, οὕτω δὲ κατηρτισμένοις « τὴν τελειότητα⁹. » περιεῖχε δέ, φαίνεται, τὸν τῶν συνθηκῶν πίνακα¹⁰, ἤτοι

1. ΑΡΙΣΤΗΙΝΟΥ (ᾧρα ΡΑΔΔΗ καὶ ΠΟΤΑΗ, αὐτ.).

2. ΠΛΑΤΩΝΟΣ. Κατήχησις, ἐκδ. Ἀδ. Κορτζῆ (ἐν Ἀθήναις 1851. 8ον) σ. 40.

3. ΒΑΣΣΑΜΩΝΟΣ (ᾧρα ΡΑΔΔΗ καὶ ΠΟΤΑΗ, αὐτ. Τόμ. Δ' σ. 528, 524).

4. Αὐτ. σ. 524.

5. ΡΑΔΔΗ καὶ ΠΟΤΑΗ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 485.

6. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΤΟΥ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ. Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Β' β' (ᾧρα ΘΕΟΔΩΡΗΤΟΥ, ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ, ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΟΥ καὶ ΘΕΟΔΩΡΟΥ. Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία, ἐκδ. Η. VALESII. ἐν Κανταβρυγίᾳ 1720. φύλλ. σ. 578).

7. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Τόμ. Α' σ. 178—9, ἐκδ. Βόννης.

8. ᾧρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ν' καὶ Ξ' ἐν ἀρχῇ.

9. ᾧρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ν' § α'.

10. Αὐτ. § β'.— ᾧρα καὶ κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΒ' § α', β'.

« τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη, τὰς ἡμῶν ὁμολογίας, τὰς κατὰ τὸν βίον πράξεις ¹ » κλ. Ἐπομένως, ὡς τελευταία ἐκκλησις ἀποτεινομένη πρὸς τὸν μέλλοντα τὴν ἐπισῶσαν ἵνα βαπτισθῇ, ἴσως περιεῖχε καὶ τινὰς ὑποθήκας ἀναλόγους πρὸς τὴν κατήχησιν ², ἣν λέγει ὁ ἱερεὺς πρὸς τοὺς μοναχοὺς τοῦ τε μικροῦ σχήματος καὶ τοῦ μεγάλου, ὧν ἑκατέρω ἀρχεται οὕτω· « Βλέπεις, τέκνον, εἴκας συνθήκας δίδως τῷ δε- » σπότη Χριστῷ. »

Ἐρρέθη, ὅτι αἱ κατηχήσεις ἐτελοῦντο ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ ἐν τῷ ναῷ τῆς ἀγίας Εἰρήνης. Ὁ ναὸς οὗτος κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου τῷ 330 μ. Χ. ³ καὶ πατριαρχεῖον τὸ πάλαι καλούμενος ⁴ ἐγεραίρετο εἰκότως· διότι ἐν αὐτῷ συνεκροτήθη ἡ Β' οἰκουμένη συνόδος ⁵ τῇ 9 Ἰουλίου τοῦ 381 μ. Χ. ἔτους ⁶. Πυρποληθεὶς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ τὸ μὲν πρῶτον τῇ 16 Ἰανουαρίου 532 ⁷ ἀνεκτίσθη παρ' αὐτοῦ ἀμέσως μετὰ ταῦτα ⁸, τὸ δὲ δεύτερον περὶ τὸ 560 ἀνεκτίσθη τῷ 564 μ. Χ. ἔτει ⁹. Πесὼν δ' ἐκ σεισμοῦ τῇ 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 740 μ. Χ. ¹⁰ ἀνηγέρθη ὑπὸ Λέοντος τοῦ Γ'. Γειτνιαζὼν δὲ τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ, καὶ ὑπὸ τῶν κληρικῶν ταύτης ἐξυπηρετούμενος ¹¹ ἐχρησίμευεν εἰς τὰς μικροτέρας τελετάς, τῶν μεγαλοπρεπεστέρων τελουμένων ἐν τῇ ἀγίᾳ Σοφίᾳ ¹². Ὁ ναὸς οὗτος, ὡς γνωστόν, διατηρεῖται μέχρι τῆς σήμερον ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς πρώτης αὐλῆς τοῦ ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ Βυζαντίου ἀρχαίου παλατίου ¹³.

Ἐν δὲ τῷ ναῷ τῆς ἀγίας Εἰρήνης ἐξεφωνήθη ἡ προκειμένη κατηχητικὴ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ὁμιλίᾳ τῇ 9 ἀπριλίου τοῦ 863 ἔτους κατὰ τοὺς ἡμετέρους ὑπολογισμούς· διότι τότε συνέπιπτεν ἡ ἀγία παρασκευή, « ὅτε ¹⁴ τοῦ διαβόλου τὸ κρά-

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΕΒ' § β'.

2. *Εἰρηολόγιον*, αὐτ. 192, 207.

3. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ. *Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Β' ις'* (ἐκδ. H. VALESII, ἐν Κωνσταντινῇ 1720. φyll. σ. 83 — 4).

4. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. *Ἡ Κωνσταντινούπολις* (ἐν Ἀθήναις 1851 — 1869. 3 Τόμ. μ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 153.

5. [ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΥ Β']. *Κωνσταντινιάς* (ἐν ΚΠ. 1844. 8ον) σ. 19.

6. ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΑΗ, αὐτ. σ. 166, σημ. 1.

7. *Χρονικὸν Ἀλεξανδρινόν*. Τόμ. Α' σ. 622.

8. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. Τόμ. Γ' σ. 183.

9. MURALT: *Chronographie byzantine*, ἐν χρ.

10. Αὐτ. ἐν χρ.

11. ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΥ. *Νεαρῶν Γ'*.

12. Α. ΠΑΣΠΑΤΗ. *Βυζαντινὰ μελέται* (ἐν ΚΠ. 1877. μ. 8ον) σ. 337.

13. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ.

14. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΕΒ' § α'.

» τος σκυλεύεται, ὅτε τοῦ θανάτου τὸ κέντρον ἀμβλύνεται, ὅτε κατὰ τοῦ ἄδου τὸ
 » τρόπαιον ἵσταται. » Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ἦν μονοκράτωρ ὁ
 Γ', ὑπὲρ οὗ εὐχεται ὁ ἱερός πατήρ ἵνα βλέπῃ αὐτόν, νεκρὸν ἔτι ὄντα, « μέτροις
 » δικαιοσύνης... περιοριζόμενον, σωτηροσύνης ἰκανοῦς ὡραϊζόμενον, ἀληθείᾳ καὶ
 » προφότητι εὐθηνούμενον². » Ἀρμόζει δὲ πρὸς τὸν ὑπολογισθέντα χρόνον καὶ ἡ λαμ-
 πρά ἐκείνη ἀποστροφή, ἧς ἡ ἀρχή, « Ἀλλὰ μοι δεῦρο καὶ σὺ τήμερον, ὅστις
 ἔνι ἡ, ὁ κατὰστασιάζων, καὶ διασπᾶν ἐπιχειρῶν τὸ τοῦ Χριστοῦ ποίμνιον³, » ἀπευ-
 θυνομένη ἴσως πρὸς τε τὸν τὰ πάντα συγκυκλῶντα προκατόχον αὐτοῦ Ἰγνάτιον,
 τὸν τούτου ἕνεκα καὶ καθαιρεθέντα πρὸ διετείας ὑπὸ τῆς ἐν τῷ ναῷ τῶν ἀγίων
 Ἀποστόλων συγκροτηθείσης τῇ 25 μαΐου 861⁴ πρωτοδευτέρας συνόδου⁵ καὶ πρὸς
 τὴν περὶ τὸν Ἰγνάτιον « μικρὰν καὶ βραχυτάτην ὄντως μερίδα καὶ ἴσως οὐδὲ μερί-
 δα⁶ » τυγχάνουσιν.

Τῆς ὁμιλίας ταύτης ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ω.
 παρεβλήθησαν δὲ πρὸς K. (Auctar. Noviss. Τόμ. Α' σ. 549), O. (σ. 200), Θ. (σ.
 ιζ'), Φ. (σ. 30), M. (σ. 544), B. (σ. 94) καὶ Έ. (Τόμ. Γ' σ. 233). τὸ δὲ ὅλον ἀν-
 τεγράφη μὲν ἐξ Έ. (σ. 59—67), παρεβλήθη δὲ πρὸς H. (φ. 460 v.—491 v.)
 καὶ Έρ. (σ. 172—186).

1. ὅρα ἀνωτέρω Προδικίαν τῆς Ξ' ὁμιλίας Φωτίου.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΒ' § ι'.

3. Αὐτ. § θ'.

4. *Art de vérifier les dates*, ἐν χρ.

5. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόγια*, ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου, σ. κδ'.

6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΒ' § θ'.

ΞΒ'.

ΦΩΤΙΟΥ,

τοῦ ἁγιοτάτου¹ ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως²,ὁμιλία³ τρίτη⁴,λεχθεῖσα ἐν τῷ ἁμβωνι τῆς ἁγίας Εἰρήνης, τῇ ἁγίᾳ παρασκευῇ⁵,

μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κατὰ συνήθειαν κατηχήσεως.

α'. Ὅτε τοῦ διαβόλου τὸ κράτος σκυλεύεται, ὅτε τοῦ θανάτου τὸ κέντρον⁶ ἀμβλύνεται, ὅτε κατὰ τοῦ ἄδου⁷ τὸ τρόπαιον⁸ ἵσταται, τότε τῶν⁹ συνθηκῶν ἡμῶν¹⁰ ὁ πῖναξ ὑπαναγινώσκεται, τότε τῆς ὁμολογίας τὸ χειρόγραφον προκομίζεται¹¹, τότε τῶν ὑποσχέσεων ἡ στηλογραφία¹² θριαμβεύεται. Διὰ τί¹³; ἔνα¹⁴ τὸν κοινὸν ἐχθρὸν ἡττημένον, καὶ κάτω κείμενον βλέποντες, καὶ τὸν κοινὸν δεσπότην οἰκείῳ πάθει καὶ θανάτου πείρᾳ νικηφόρον καὶ χορηγὸν ἡμῶν τῆς νίκης ὑμνολογοῦντες¹⁵ σαφῶς ἐπιγινώμεν, ὧν τε χρεῶσται καθεστήκαμεν¹⁶, καὶ ὡς ἐναντίαν ταῖς ὑμνολογίαις τὴν πολιτείαν ὑπεστησάμεθα, καὶ ὡς πάσης αὐτοῦς¹⁷ ἀπολογίας, οἱ γε

1. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.- Τοῦ αὐτοῦ Φωτίου Ἰβ.- λ. Θ. Φ. Ἐ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως Ἰβ. Ἱερ. Πα. Κ. Ο. Μι. Β.- ἀρχιεπισκόπου ΚΠ. Ω.- λ. Θ. Φ. Ἐ.

3. ὅρα ἄνωτέρῳ Φωτίου ὁμιλίαν Ξ'.

4. Ἰβ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Μι. Β.- Ὁμιλία Γ' Ἱερ. Ἐ.- Tertia Φ.

5. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β. Ἐ.- λ. (λεχθεῖσα — παρασκευῇ) Θ. Φ.

6. Α' Κορινθ. ιε' 56.

7. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β - ἄδου Ἰβ.

8. Ἱερ.- ὅτε τὸ κατὰ τοῦ ἄδου τὸ τρόπαιον Πα. Ω. Κ. Φ. Μι.- ὅτε τὸ κατὰ τοῦ ἄδου τρόπαιον Ο. Θ. Β.- ὅτε τὸ κατὰ τοῦ ἄδου τρόπαιον Ἰβ.

9. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Ο. Β.- ἵσταται, τῶν Κ. Θ. Φ. Μι.

10. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Φ. Μι.- ἡμῶν Θ.- ἡμῶν Ο. Β.

11. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Θ. Φ. Μι.- προκομίζεται Ο. Β.

12. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Θ. Φ. Μι.- στηλογραφία Ο. Β.

13. Πα. Ω.- Διὰ τί Ἰβ. Ἱερ. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.

14. ἐντ. λ. Πα.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐμοὶ τῆς νίκης ὑμνολογοῦμενον ἐν ἁπ. Χ.

16. Ἰβ.- καθέστηκεν Ἱερ.

17. Ἱερ.- αὐτοῦς Ἰβ.

παρενεχθέντες τῶν ὁμολογηθέντων, ἀπεστερήσαμεν. Ὅτε¹ γάρ ὁ Χριστὸς ἐπὶ σταυροῦ κρεμáμενος ἑμοὶ συμμαχεῖ, μᾶλλον δὲ λαμπρὰν βραβεύει τὴν νίκην, ὁ δὲ τοῦ γένους πολέμιος κάτω κεῖται, καὶ ἄδυνατεῖ, ἐγὼ δὲ μόνον οὐκ ἐπαγωνίζομαι κατ' αὐτοῦ κειμένου, ἀλλὰ καὶ παθοποιοῖς ῥαστώναις ὅλον ἑαυτὸν ἀνατίθημι² φέρων, τὰς τε πρὸς Θεὸν συνθήκας τῇ παρὰβᾶσει λύων, καὶ τὸ κατ' ἑμοῦ κράτος³ ἐκὼν ἐγγειρίζων τῷ ἐχθρῷ, ποῖα μοι λοιπὴ τῆς ἀπολογίας ὑπολείπεται καταφυγῇ; τίς δὲ τοῦ μὴ τὰ ἀνήκεστα καὶ χαλεπὰ παθεῖν εὐπορηθήσεται μηχανῇ; Εἰ γάρ οἱ βασιλικῶν προσταγμάτων καταφρονηταί, ἐπειδὴν τὸν λόγον τῶν θεσπισθέντων αὐτοῖς ὑπέχουσιν, ἀπαρχίτητον τὴν τιμωρίαν εἰσπράττονται, οἱ τοῦ βασιλέως τῶν βασιλευόντων, καὶ κυρίοι τῶν κυριευόντων⁴, καὶ ποιητοῦ τῶν ἀπάντων οὐ μόνον τὰς⁵ ἐντολὰς ἀθετοῦντες, καὶ παρατρέχοντες, ἀλλὰ καὶ ἄς πρὸς αὐτὸν συνθήκας ἔθεντο, ταύτας καταπατοῦντες, καὶ διαπτύοντες, πῶς⁶ οὐ τὴν ἐσχάτην καὶ μηδεμίαν ὑπερβολὴν ὑπολείπουσιν⁷ οὐκ ἀποτίσουσι δίκην; Εἰπέ γάρ μοι, ὦ ἄνθρωπε, ὁ Χριστὸς ἡρτημένος⁸ ξύλῳ διὰ σέ σταυρεῖται, καὶ τὸν τῶν κακουργούντων θάνατον ὑπέχει· ἡ χάρις αὐτόθεν καὶ ἡ κατὰ τοῦ πολέμιου παρέχεται νίκη· ὁ ἐχθρὸς ἐκλείπει. Τοῦ γάρ⁹ ἐχθροῦ ἐξέλιπον αἱ ῥομφαῖαι εἰς τέλος· τὸ αὐτεξούσιον ἡμῶν, οἷς διὰ τῆς παρὰβάσεως ἐνηρρώστει, τούτων ἀπηλλάγη· αἱ πρὸς Θεὸν πρόκεινται συνθήκαι· καὶ πῶς οὐ πληρωταί γινόμεθα τῆς ἐπαγγελίας; πῶς οὐ καταβαλλόμεθα ἅν βραχὺ γούν τοῦ χρέους, ἀλλὰ καὶ τόκοις βαρυταλάντοις καθ' ἐκάστην¹⁰ μᾶλλον αὐξομεν τὴν ὀφειλὴν, ὑπερήμερον αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αὐτὴν ἀθλίως παρασκευάζοντες¹¹ τὴν ψυχὴν; ἄρ' οὐκ ἐξ ἀμελείας; οὐκ ἐκ ῥαθυμίου γνώμης καὶ φιλεμπαθοῦς¹² προαιρέσεως; Εἰ δὲ ῥαθυμία καὶ ἀμελεία τηλικούτων καὶ τοσούτων ἀγαθῶν ἀπεμπολεῖν¹³ παραγόμεθα πλοῦτον, τὴν δεσποτικὴν νίκην, τὴν τοῦ πολέμιου ἤτταν, τὴν παρασχεθεῖσαν ἡμῖν χάριν, τὸ αὐτεξούσιον, αὐτὰς τὰς

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅταν ἐν ἄπ. X.

2. 'Ι. Βατοπ.- ἀνατίθωσι ἐν ἄπ. X.

3. 'Ιερ.- καὶ τοῦ κατ' ἑμοῦ κράτους 'Ιβ.

4. Α' Τιμόθ. ζ' 15.

5. ἐντ. ἄλ. IIα.

6. ἐντ. λ. IIα.

7. 'Ιερ.- ἀπολείπουσιν 'Ιβ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡρτημένος ἐν ἄπ. X.

9. Ψαλμῶν Θ' 6.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- βαρυταλάντοις καὶ καθ' ἐκάστην ἐν ἄπ. X.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- παρασκευάζουσιν ἐν ἄπ. X.

12. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

13. 'Ιερ.- ἀπεμπολεῖν 'Ιβ.

συνθήκας, οἱ ταῦτα πάντα παθῶν προδεδωκότες¹ ἀπολαύσει, καὶ λόγον οὐδένα τῆς τούτων παραφυλακῆς καὶ συντηρήσεως ποιησάμενοι ποῖαν ἑαυτοῖς συγγνώμης ἐπελίποντο² χώραν; πῶς οὐ μυρίων κακῶν ἑαυτοὺς ἐπεδείξαντο ἐνόχους; Οὐ τῆς³ οἰκείας σωτηρίας οὗτοι ἐχθροί; οὐ⁴ τοῦ σταυροῦ πολέμιοι; ἐκεῖνος σώζει, ἡμεῖς⁵ ἀπόλλυμεν. Οὐ⁶ τοῦ πολεμίου ὑπέρμαχοι; οἷς⁷ γάρ, δι' ὧν ἐκεῖνος καθ' ἡμῶν ἰσχύει, πράττομεν, τούτοις αὐτῷ συμμαχεῖν, καὶ τὸ χαλεπώτερον καθ' ἡμῶν αὐτῶν, ἐλεγγόμεθα. Οὐ⁸ τῆς ἐλευθερίας κατήγοροι; ἄχρηστον⁹ γάρ αὐτήν, δι' ὧν ἔτι ταῖς ἡδοναῖς ὑπηρετούμεθα, παρεστήσαμεν. Οὐ πρὸς τὴν χάριν ἀγνώμονες; οὐ¹⁰ πρὸς τὴν εὐεργεσίαν ἀχάριστοι¹¹; οἱ¹² γάρ τῆς χάριτος καὶ τῆς εὐεργεσίας τάναντία βιωτεύοντες¹³ πολλὴν καὶ τῆς χάριτος καὶ τῆς εὐεργεσίας τὴν ὕβριν καὶ τὴν βλασφημίαν κατασκευάζουσιν.

6'. Ἀλλ' αἰδεσθῶμεν τὸν ὑπὲρ ἡμῶν σταυρωθέντα¹⁴. Δυσωπηθῶμεν τὴν λόγ-
 χην¹⁵, τοὺς ἡλούς¹⁶ (ὡς τῆς ἐνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας¹⁷!), τὰς¹⁸ φραγελώσεις¹⁹,
 τὰς²⁰ κολαφίσεις²¹, τὰ²² ῥαπίσματα²³, τὰ ἐμπτύσματα²⁴, τὸν στέφανον τὸν ἀκύν-

1. '16.- πάντα προδεδωκότες 'Ιερ.

2. 'Ιερ.- ἐπελείποντο '16.

3. ἐντ. ἀκ. Πα.

4. ἐντ. λ. Πα.

5. '16.- ἡμεῖς 'Ιερ.

6. ἐντ. ἀκ. Πα.

7. ἐντ. λ. Πα.

8. ἐντ. ἀκ. Πα.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. ἐντ. ἀκ. Πα.

11. B' Τιμιόθ. γ' 2.

12. ἐντ. λ. Πα.

13. 'Ιερ.- βιωτεύοντες '16.

14. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΘ' 18.

15. Αὐτ. 34.

16. Αὐτ. Κ' 25.

17. 'Ρωμ. Β' 4.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΖ' 26.

19. λέξεις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

20. καθ' ἡμῶν γε.- φραγγελώσεις τὰς ἐν ἁπ. Χ.

21. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΣ' 67.

22. '16.- κολαφίσεις, τὰ 'Ιερ.

23. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 3.

24. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΖ' 30.

Θιτον¹, ἃ δὲ ἡμεῖς ἐκὼν ὁ πάντων δεσπότης ἐπαθεν², ἵνα τῶν παθῶν ἡμεῖς καὶ τῆς ἀμαρτίας κρείττους γενόμενοι τῆς ἐν παρθεσίᾳ κληρονομίας ἀξίως πολιτευσώμεθα³. Δυσωπηρώμεν⁴ ἡμῶν αὐτῶν τὰς συνθήκας, ἃς ἐνώπιον ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων Θεῷ συνεθέμεθα. Ἰππεῖ γε μὲν γὰρ οἱ τὰς⁵ πρὸς ἀλλήλους παρβαίνοντες ὁμολογίας οὐκ ἀτιμώρητοι μένουσι τοῖς νόμοις, οἱ δὲ τὰς πρὸς Θεὸν ἡλεκτότερες συνθήκας ἡλικίην τιμωρίαν εἰσπραχθήσονται; Ἀλλ' ἀνανήλωμεν⁶, ἀγαπητοί, γρηγορήσωμεν⁷, καὶ ὁψέ γοῦν καὶ ἡμῶν αὐτῶν γενώμεθα⁸ διὰ τοῦτο γὰρ καὶ⁹ τὸ γραμματεῖον ἡμῶν τῶν συνθηκῶν¹⁰ ὑπαναγινώσκεται σήμερον, ἵνα ταῦτα¹¹ πάντα συλλογισάμενοι, τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη, τὰς ἡμῶν ὁμολογίας, τὰς κατὰ τὸν βίον¹² πράξεις, καὶ ταῦτα καλῶς¹³ τοῖς λογισμοῖς ἐντυπώσαντες διαναστῶμεν μὲν τῶν ἐφ' οἷς ὀλιγορῶντες καθιεύδομεν, φύγωμεν δὲ τοὺς¹⁴ τῆς ἀπάτης καὶ τῆς πλάνης¹⁵ βρόχους, τὴν ἀπλανεστάτην δὲ τῶν¹⁶ πατέρων ἐκνηλατήσωμεν τρίβον, ἐνθα δόκτων πτέρων οὐκ ἐγκλίθηται ὄφρις¹⁷. Καὶ¹⁸ τὴν γε διδασκαλίαν τοῦ πνεύματος ἐγκάρδιον ποιησάμενοι, καὶ αὐτὴν καλῶς τῇ συνεχεῖ¹⁹ μελέτῃ περιάλψαντες, καὶ ἀπὸ τῆς ἐν τῇ μελέτῃ σχολῆς τὴν ἐν τῷ πράττειν ὁρμήν²⁰ ἀκώλυτον ἐργασάμενοι πολύχουν τῆς σωτηρίας ἐκυτοῖς τὸν καρπὸν γεωργήσωμεν. Μηδὲ τοῖς πετρώδεσι καὶ λιθοκαρδίαις ἑαυτοὺς ἀπεικάζωμεν, οἱ σὺν χαρῇ τοῦ λόγου τὸν

1. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 5.

2. Α' ΠΕΤΡΟΥ' γ' 18.

3. Φιλιππησ. Α' 27.

4. ἐντ. ἄλ. Πα.

5. Πα.- συνεθέμεθα. Οἱ τὰς ἐν λ. Χ'.

6. Β' Τιμότη. β' 26.

7. Α' ΠΕΤΡΟΥ' ε' 8.

8. 'Ιβ. 'Ιερ.- εἰσπραχθήσονται; γρηγορήσωμεν ἀγαπητοί, ἀνανήλωμεν, διὰ γὰρ τοῦτο καὶ Πα.

9. καὶ ἡμεῖς γε.- γραμματεῖον ἡμῶν τῶν συνθηκῶν 'Ιερ.- γραμματεῖον ἡμῶν τῶν συνθηκῶν 'Ιβ.- γραμματεῖον τῶν ἡμετέρων συνθηκῶν Πα.

10. ἐντ. λ. Πα.

11. 'Ιβ.- κατὰ βίον 'Ιερ.

12. ἐντ. ἄλ. Πα.

13. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐντυπώσαντες φύγωμεν τοὺς Πα.

14. 'Ιβ. Πα.- καὶ πλάνης 'Ιερ.

15. 'Ιβ. 'Ιερ.- τὴν τε ἀπλανεστάτην τῶν Πα.

16. Γενέσεως ΜΘ' 17.

17. ἐντ. λ. Πα.

18. καὶ ἡμεῖς γε.- συνεχεῖ ἐν ἄπ. Χ.

19. 'Ιερ.- ὁρμήν 'Ιβ.

σπόρον δεχόμενοι¹ οὐτ' εἰς ῥίζαν τὸ κατὰβληθὲν ἐμβαιούνουσι², καὶ αὐτίκα, μικρᾶς ἐμπεσούσης θλίψεως³, αὐτῷ συναποξηραίνονται τῷ βλαστήματι⁴, ὀλιγοχρόνιον τὴν σωτηρίαν ἀνθήσαντες.. Μηδ' ὥς ἐκ παρόδου τὴν κατήχησιν τῶν λογίων ὑποδεξώμεθα, ἵνα μὴ τὸν σατανᾶν ἐφ' ἐκυτοὺς ἀναστήσαντες ληστήν καὶ κλέπτην τοῦ κατὰβληθέντος καλοῦ σπέρματος ἀπεργασώμεθα, καὶ πνευματικῆς ἐνδείας τροφῆς τὴν ζωὴν ἀθλίως λιμώττοντες καταστρέψωμεν· ἵνα μὴ καὶ περὶ ἡμῶν ὁ κύριος φήσῃ⁵. Οὗτοί εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδόν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ σατανᾶς⁶, καὶ αἶρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

γ'. Μη οὕτως ἡμεῖς ἐκυτοὺς διαθῶμεν, ἀγαπητοί, μηδ' ἀκανθοφόρον⁷ χώραν τὴν ἐκυτῶν ψυχὴν ἐπιδείξωμεν, ταῖς βιωτικαῖς μερίμναις ἐντρέφοντες τὰ ζιζάνια⁸, καὶ ταῖς τῆς σαρκὸς⁹ ἐπιθυμίαις ὑλομανεῦντες, καὶ συμπιπτόμενοι¹⁰, ἀλλὰ καθαρὰν αὐτὴν τῶν παθοποιῶν ἡδονῶν¹¹ παραστήσαντες, καὶ τοῖς δάκρυσι προκαταρδεύσαντες¹², καὶ πύονα ἐργασάμενοι. Οὕτω δὲ τὸ¹³ τοῦ λόγου σπέρμα ταῖς καρδίαις ἐναυλαχισάμενοι¹⁴ καρποφορήσωμεν, εἰ δυνατόν, μετὰ τῶν ἀρίστων γεωργῶν ἐν ἑκατόν¹⁵. εἰ¹⁶ δὲ μὴ μέχρι τῶν ἑκατὸν ἐκτεινόμεθα¹⁷, ἐν ἐξήκοντα¹⁸ καρποφορήσωμεν¹⁹. εἰ δ' οὐδὲ μέχρι τοῦ μέτρου τούτου τὸ γεώργιον²⁰ εὐθηνήσαμεν²¹,

1. ΛΟΥΚΑ Η' 11, 13.

2. Αὐτ. 13.

3. ΜΑΡΚΟΥ Δ' 17.

4. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 6.

5. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 15.

6. Ἱερ. - σατανᾶς Ἰβ.

7. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀκανθοφόρον ἐν ἄπ. X.

8. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 19.

9. καθ' ἡμᾶς γε. - ταῖς σαρκὸς ἐν ἄπ. X.

10. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 14.

12. λέξεις ἀθυσούριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

13. καθ' ἡμᾶς γε. - οὕτω τε τὸ ἐν ἄπ. X.

14. λέξεις ἀθυσούριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

15. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 20.

16. καθ' ἡμᾶς γε. - γεωργῶν ἐν ρ εἰ ἐν ἄπ. X.

17. Ἱερ. - ἐκτεινόμενα Ἰβ.

18. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐν ξ ἐν ἄπ. X.

19. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.

20. Α' Κορινθ. γ' 9.

21. Ἱερ. - εὐθηνήσαμεν Ἰβ.

ἐν τριάκοντα¹ καρποφορήσωμεν². Πάντως δὲ καρποφορήσωμεν, ἵνα μή, ὡς ἡ ἄκαρπος ἐκείνη συκῇ, τὴν ἀράν ἐπισπατώμεθα³, καὶ τὴν ἐκτομὴν⁴ ὑπὸ κριτῇ δικαίῳ⁵, καὶ οὗ μηδεὶς ἀντιφθέγγεται τῇ ψήφῳ, καταδικασθῶμεν· οὐδὲ γὰρ ἡ συκῇ μόνῃ ἄκαρπος μείνασα, τῶν Ἰουδαίων ἡ ἄγονος καὶ τραχεῖα συναγωγὴ, καὶ ἥς ὁ καρπὸς εἰς τὴν τῶν ἱούλλων μόνην κατέληγε βλάστην⁶, οὐκ αὐτὴ μόνῃ ξηραίνεται, καὶ ῥίζοτομεῖται, ἀλλ' εἰ καὶ τις τὴν χάριν ῥίζαν ἔχειν κατηξιώθῃ, καθάπερ ἡμεῖς ἅπαντες, μὴ τὸν κλάδον δὲ τῆς ῥίζης δείκνυσιν ἄξιον⁷, μηδὲ τὸν καρπὸν προβάλλεται κατὰλληλον τοῦ βλαστήματος⁸, καὶ οὗτος παραπλίσια⁹ τῇ ποινῇ καὶ τομῇ καθυποβάλλεται. Πᾶν γὰρ δένδρον, ὁ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ἔφη φυτουργός¹⁰, μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται. Φοβηθῶμεν τὴν ἀπειλήν¹¹, φύγωμεν τὴν τιμωρίαν· ἐννοήσωμεν, τίς ἐστὶν ὁ ταύτην ἀποθεσπίσας τὴν ψῆφον· οὐκ ἄνθρωπος γάρ, οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἄλλος τις τῶν μετὰ ταύτην τὴν¹² πρώτην φύσιν τὴν¹³ τῶν ἀτωμάτων συνεξεταζόμενος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ πάντων δεσπότης¹⁴, αὐτὸς ὁ κριτής¹⁵, ὁ κρίνειν¹⁶ μέλλων σύμπασαν τὴν οἰκοιμένην ἐν δικαιοσύνῃ¹⁷. Οὐδεὶς ἰσχύει ψῆφον κριτοῦ ἀκυρῶσαι· οὐκ ἔστι πρὸς ἕτερον καταφυγὴ, δι' οὗ τις εὐρήσει τούτων τὴν ἀποφυγὴν· οὐχ ἰκεσία ἐκεῖθεν, οὐ συγγνώμης ἐξαιτήσις, οὐκ ἐλέου τρόπος, οὐ δακρύων ὄφελος¹⁸, οὐ στεναγμῶν· πάντα γὰρ ἐλάττω τῆς τοῦ κριτοῦ ἀποφάσεως. Φιλάνθρωπος μὲν γάρ, ἀλλὰ δίκαιος¹⁹.

-
1. καθ' ἡμέρας γε. - εἰς τριάκοντα 'Ιε. - εἰς .l' 'Ιερ.
 2. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.
 3. Αὐτ. ΙΑ' 13, 21.
 4. ΛΟΥΚΑ ΙΓ' 7.
 5. Β' Τιμόθ. δ' 8.
 6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 19.
 7. 'Ρωμ. ΙΑ' 17.
 8. ΛΟΥΚΑ Γ' 9.
 9. 'Εβρ. Β' 14.
 10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ζ' 19.
 11. 'Εφρ. σ' 9.
 12. καθ' ἡμέρας γε. - μετὰ ταῦτα τὴν 'Ιε. - μετὰ τὴν 'Ιερ.
 13. καθ' ἡμέρας γε. - τῇ ἐν ἅπ. Χ.
 14. 'Αποκαλύψεως σ' 10.
 15. Β' Τιμόθ. δ' 8.
 16. καθ' ἡμέρας γε. - κριναι ἐν ἅπ. Χ.
 17. Πράξεων ΙΖ' 31.
 18. ΙΩΒ ΙΕ' 3.
 19. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ β' 29.

ἐλεήμων¹, ἀλλ' ὄριον τίθησι, καὶ οὐ παρέργεται². μακρόθυμος³, ἀλλ' ἐπειδὴν ἀμετανοήτως⁴ ἔχωμεν⁵, μετὰ πολλῆς τῆς ἀποτομίας⁶ ἀποφαίνεται⁷. Πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

δ'. Καρποφορήσωμεν⁸ Θεῷ⁹, ἵνα μὴ σὺν αὐταῖς ἐκτμηθῶμεν ῥίζαις¹⁰, πᾶσαν ἐλπίδα ζωῆς¹¹ καὶ σωτηρίας¹² ἀθλίως ἐναπομαχρινόμενοι¹³, ἵνα μὴ τὸν βίον εἰς πῦρ¹⁴ ἀσβέστου¹⁴ καταστρέψωμεν δαπάνην. Καρποφορήσωμεν¹⁵ δικαιοσύνην¹⁶, τὴν¹⁷ κάλλιστα τὸν ἄνθρωπον¹⁸ συναρμολογοῦσιν, καὶ¹⁹ συμβιβάζουσιν²⁰, ἐν ᾧ μέτρον²¹ μετρεῖσθαι βουλόμεθα, τοὺς²² πλησίον ἐπιμετροῦντες²³. ὡς πάντων εἴη τῶν ἁμαρτημάτων χεῖριστον ἢ ἀδικία, καὶ ῥαδίως, ὅτι φαῦλον καὶ²⁴ τοῦ πονηροῦ γέννημα, πᾶσιν ἀνθρώποις, τοῖς γε σωφρονοῦσι, συνορώμενον· ὁ γὰρ²⁵ ἄνθρωπος οὐκ ἐθέλει παθεῖν, οἷδε πάντως, ὡς οὐδὲ τῷ πέλας προσῆκε τοῦτο ποιῆσαι. Ἀλγεῖς²⁶, ἐπειδὴν τις ἀφέλῃται σου τὸν ἀγρόν, ἢ τὸ γεώργιον, ἢ τὸ ἱμάτιον, ἢ τὸ ὑπο-

1. Ψαλμῶν ΡΓ' 8.

2. Αὐτ. ΡΔ' 9.

3. Αὐτ. ΡΓ' 8.

4. 'Ρωμ. Β' 5.

5. 'Ιερ.- ἔχωμεν 'Ιβ.

6. 'Ιβ.- πολλῆς ἀποτομίας 'Ιερ.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ζ' 19.

8. 'Ρωμ. Ζ' 5.

9. ἐν ᾧ. Χ.- καρποφορήσωμεν τῷ Θεῷ ('Ρωμ. αὐτ.).

10. ΙΟΥΔΑ 12.

11. Τίτ. Γ' 7.

12. Α' Θεσσαλον. ε' 8.

13. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

14. ΜΑΡΚΟΥ Θ' 45.

15. ἐντ. ἀκ. Πζ.

16. 'Ρωμ. αὐτ.- Α' Τιμόθ. ς' 11.

17. 'Ιβ. Πζ.- καρποφορήσωμεν δαπάνην, τὴν 'Ιερ.

18. Πζ - ἀνθρώπινον ἐν λ. Χ.

19. 'Ιερ.- συναρμολόγουν καὶ 'Ιβ.- συναρμολόγουν τε καὶ Πζ.

20. 'Εφess. Δ' 16.

21. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐν ᾧ γὰρ μέτρον Πζ.

22. καὶ ἁμαρτίας γε.- τοῖς ἐν ᾧ. Χ.

23. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 2.

24. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἡ ἀδικία, καθότι φαῦλον τι καὶ Πζ.

25. 'Ιβ. 'Ιερ.- τοῦ πονηροῦ γνωρίζεται γέννημα· ὁ γὰρ Πζ.

26. ἐντ. λ. Πζ.

ζύγιον; μηδὲ σύ τι τῶν τοιούτων περὶ τὸν πλησίον¹ πλημμελήσης². "Εγχεις³ νόμον⁴ ἄγραφον, παντὸς γραπτῷ ἐναργέστερόν τε καὶ σαφέστερον, τὴν⁵ σὴν ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις παθήμασι γνῶμην καὶ διάθεσιν, ἥνικα ταῦτα πάσχειν ὑπ' ἐτέρων παραχωρηθήσῃ. Τῷ αὐτῷ κανόνι κέχρησο ἐπὶ σεαυτῷ καὶ τῷ πλησίον⁶. ὃ⁷ σὲ⁸ λυπεῖ, καὶ βλάπτει, καὶ ἀνίᾳ, τοῦτ' αὐτὸ νόμιζε λυπηρὲν εἶναι καὶ ἀνιερὸν καὶ ἀσύμφορον τῷ πλησίον. Ἀπλοῦς ὁ λόγος, κοινὸς ὁ νόμος ἔλλησι, βαρβάροις⁹, εἰ βούλει δέ, καὶ πιστοῖς καὶ ἀπίστοις¹⁰. Πολλὰ¹¹ τῶν ἀπίστων ἐθνῶν τούτῳ τῷ ἐμφύτῳ πολιτεύεται νόμῳ· πολλοὶ τῶν βαρβάρων βάρβαροι μὲν ὄντες τὰ ἄλλα τὸν δὲ φυσικὸν τοῦτον ἀσφαλῶς φυλάττουσι νόμον, ἐν τῷ μὴ κακῶς ἐτέρους ποιεῖν¹² μηδ' αὐτοὶ κακῶς ὑπ' ἐκείνων πάσχειν ἀσφαλίστατοι. Τί¹³ οὖν; ἀπίστοις μὲν καὶ βαρβάροις καὶ χωρὶς ἐγγράφου νόμου τὸ δίκαιον, ἵνα ζῶσι καὶ συνέχωνται, περισπούδαστον, πιστοῖς δέ, καὶ οἷς ὁ Χριστὸς ἐπικέκληται, καὶ νόμων ἐγγράφων ἐγκειμένων, καὶ ἀπαραιτήτων τιμωριῶν ὠρισμένων, καὶ οὐρανίων ἀμοιβῶν ἐπηγγελμένων, εἰ μὴ τὸ δίκαιον πρὸς ἀλλήλους καθαρῶς καὶ βεβαίως φυλάξομεν¹⁴, πῶς οὐκ αἰσχύνῃ¹⁵ πιστοὺς ὀνομάζεσθαι¹⁶; ἢ πῶς σου τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ δι' ἡμᾶς, δι' ὧν πράττομεν, οὐ βλασφημηθήσεται ἐν τοῖς ἔθνεσιν¹⁷, ἀποκαλυπτόντων¹⁸, καὶ νικούντων τῶν ἀπίστων τῇ σφῶν πολιτείᾳ¹⁹ τῶν ὀνομαζομένων πιστῶν τὸ πολίτευμα²⁰;

1. 'Ιερ. - τῶν πλησίων 'Ιβ.
2. 'Εξόδου Κ' 17.
3. ἐντ. ἀκ. Πα.
4. 'Ιβ. 'Ιερ. - νόμον ἔχεις Πα.
5. ἐντ. λ. Πα.
6. 'Ιερ. - καὶ τοῦ πλησίον 'Ιβ.
7. ἐντ. ἀκ. Πα.
8. 'Ιβ. Πα. - ὃ σε 'Ιερ.
9. 'Ρωμ. Α' 14.
10. Α' Κορινθ. ιδ' 22.
11. 'Ιβ. 'Ιερ. - ἀπίστοις ὅτι πολλὰ Πα.
12. 'Ιερ. Πα. - ποιεῖν 'Ιβ.
13. ἐντ. λ. Πα.
14. κχθ' ἡμᾶς γε. - φυλάξομεν ἐν ᾧ. Χ.
15. 'Ιερ. - αἰσχύνῃ 'Ιβ.
16. 'Ρωμ. Β' 17.
17. Αὐτ. 24.
18. κχθ' ἡμᾶς γε. - ἔθνεσιν, ἀποκαλυπτόντων 'Ιερ. - ἔθνεσιν, ἀποκαλυπτόντων 'Ιβ.
19. 'Εφρεσ. Β' 12.
20. Φιλιπησ. Γ' 20.

ε'. Ἀλλὰ¹ μηδεὶς ὑμῶν εἴη, μηδὲ γένοιτο, μήτε βαρβάρων ὠμότερος, μήτε τῶν ἀπίστων ἀθλιώτερος², πάντες δὲ καὶ τῆς πίστεως καὶ τῆς κλήσεως ἀξίως πολιτευσώμεθα³, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἰσότητα⁴ καλῶς καὶ ἀπαραβάτως διασώζοντες, τὴν ἐλεημοσύνην⁵ ἑαυτοῖς⁶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς κρίσεως⁷ εἰς ἐξιλασμόν⁸ τῶν παραπτωμάτων⁹ θησαυρίζοντες¹⁰. Ἐλεος¹¹ γὰρ¹² κατακαυχᾶται κρίσεως· καὶ, Ὁ ἐλεῶν¹³ ἐλεηθήσεται¹⁴. καὶ, Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται¹⁵. Τί ταύτης τῆς πράξεως εὐχερέστερον; τί τούτου τοῦ συναλλάγματος ἐπικερδέστερον; τί δὲ τοῦ κατολιγωρῆσαι τῆς πραγματείας ταύτης ἀθλιώτερον¹⁶; Εἶδες¹⁷ πένητα ταλαιπωρούμενον; παρεῖδες βοῶντα τὸν ὁμόφυλον; ἀπέφραξας σεαυτῷ τῆς δεσποτικῆς φιλανθρωπίας τὰς πηγάς· καὶ τοῦ ῥεόντός σοι πλούτου μὴ μεταδύς ἐνταῦθα τῷ πενομένῳ σταλαγμὸν ἄσβεστον¹⁸ ἀνῆψας τῆς ἐπὶ τῇ ἀσπλαγχνίᾳ¹⁹ κολάσεως ἐκεῖθεν τὴν φλόγα²⁰. Ἀλλ' ὥκτειρας²¹; ἀλλ' ἐλέους, καθόσον ἡ χεὶρ ὑπέρει²², μετέδωκας; ἐλεηθήτη²³, καὶ σβέσεις τὸ πῦρ ἐκεῖνο, ὃ τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων ἀνῆψεν ἢ ἄκανθα, ταῖς ἀπὸ τῆς ἐλεημοσύνης ῥάνισι μαραινόμενόν τε

1. ἐντ. ἀκ. Πα.
2. Ἱερ. Πα.- ἀθλιώτερος '16.
3. Ἐφεσ. Δ' 1.
4. Κο.λοσσ. Δ' 1.
5. ΛΟΥΚΑ ΙΒ' 33.
6. Ἱερ. Πα.- ἑαυτοῖς '16.
7. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ Δ' 17.
8. Β' Μακκαβαίων ε' 45.
9. Ἐφεσ. Α' 7.
10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 20.
11. Ἱερ. Πα.- ἔλεον '16.
12. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 13.
13. Παροιμιῶν ΚΒ' 9.
14. ΗΣΑΙΟΥ ΝΕ' 7.
15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 7.
16. Ἱερ. Πα.- ἀθλιώτερον '16.
17. ἐντ. λ. Πα.
18. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.
19. '16 - ἐνσπλαγχνία Ἱερ.
20. ΛΟΥΚΑ ΙΣ' 24.
21. Ψαλμῶν ΑΖ' 21.
22. '16.- ἐντέρει Ἱερ.
23. '16.- ἀ.λ.λ' ἐλεηθήση Ἱερ.

καὶ συντηκόμενον. 'Π' μὲν οὖν τοῦ ἐλαίου φύσις τὸ πῦρ ἐνταῦθα τρέφει, καὶ ἀνάπτει, καὶ φλόγα πολλὴν ἐπιγεόμενον ἀπεργάζεται· ἡ δὲ τῆς ἐλεημοσύνης χάρις μακραίνει τὸ πῦρ ἐκεῖνο, καὶ ὅσον ἂν τις ταύτης³ ἐπιδαψιλεύσεται⁴, τοσούτω⁴ μᾶλλον τοῦτο καὶ συντήκει, καὶ σβέννυσσι⁵. καὶ⁶ ὁ τῆς ἀστέκτου καὶ φοβεραῖς φλογὸς ὑπόδικος ἀνώτερον ἑαυτὸν διὰ τῆς συμπαιδείας τῆς δίκης ἵστησι⁷. Πιστός ἐστιν ὁ ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἐγγυητής, αὐτὸς ὁ κριτής⁸, αὐτὸς ὁ δεσπότης⁹. αὐτὸς ἐν τῷ κρίνειν¹⁰ τῆς οἰκείας οὐκ ἐπιλήσεται¹¹ φωνῆς¹². αὐτὸς διαπρυσίως βοᾷ¹³, Μακίριοι οἱ ἐλείμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. Ἐλκεσιν ὁ πένης ῥέει¹⁴, καὶ γιμνὸς αἰθριάζει¹⁵, καὶ πρὸς τὰς σᾶς, ἄνθρωπε¹⁶, χεῖρας ἀφορᾷ. Πῶς οὐ δυσωπεῖ σε τὸ πάθος; πῶς οὐκ αἰσχύνῃ τὴν φύσιν; πῶς οὐ κάμπτει σε πρὸς οἶκτον ἢ συμφορά; Ἀπόσμηξον¹⁷ ὕδατι τὰ ἔλκη, ἵνα τῶν τῆς ψυχῆς μωλώπων ἀπαλλαγῇς ἀμφίασον¹⁸, ἵνα καλῶ¹⁹ σεαυτὸν περιβολαίῃ²⁰, τῇ ἐλεημοσύνῃ²¹, στολίσῃς· ὑπὸ στέγην δέξαι²², ἵνα προσδοκῶν εὐρήσῃς ἐν ταῖς οὐρανίαις σκηναῖς²³, Ἐφ' ὅσον ἐν τούτων πῶν σῶν ὁμοδούλων ποιεῖς, εἰδώς, ὅτι τῷ κοινῷ δεσπότῃ ποιεῖς²⁴. Μεταδῶ-

1. ἐντ. ἀκ. Πα.
2. Πα.- ταύτην· ἐν λ. X.
3. Ἱερ. Πα.- ἐπεδαψιλεύσεται '16.
4. '16.- τοσούτον· ἐν λ. X.
5. Ἱερ. Πα.- σβέννυσιν '16.
6. ἐντ. λ. Πα.
7. Ἱερ.- ἵστησιν '16.
8. B' Τιμόθ. δ' 8.
9. Ἀποκαλύπτως 5' 10.
10. B' Τιμόθ. αὐτ. 1.
11. Ψαλμῶν ΟΖ' 9.
12. Αὐτ. ΟΔ' 23.
13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.
14. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 21.
15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 36.
16. Ἱερ.- ἄνθρ. '16.
17. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπόσμηξον· ἐν ἄπ. X.
18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.
19. καθ' ἡμᾶς γε.- καλὸν Ἱερ.- καὶ '16.
20. A' Κορινθ. ια' 15.
21. καθ' ἡμᾶς γε.- περιβολαίον· τὴν ἐλεημοσύνην· ἐν ἄπ. X.
22. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.
23. Αὐτ. 34.
24. Αὐτ. 40.

μεν αὐτῷ βραχέα, ὧν κατεπλουτίσθημεν παρ' αὐτοῦ· προσάξωμεν αὐτῷ διὰ τῶν πενήτων, ὧν αὐτὸς ἡμῖν ὑπάρχει χορηγός. Μηδ' ἄλλου Λαζάρου² δεηθῶμεν, ἡμῶν³ σωφρονίζοντες, ὅτε⁴ πολλὴν μὲν καὶ ἄρρητον ὁ σωφρονισμὸς τὴν ἀλγὴν δόνα καὶ μεταμέλειαν παρέχει, ὅνησιν δὲ καὶ σωτηρίαν οὐδεμίαν ἐμποιεῖ. Ἐκεῖνος ἡμῖν ὁ ἐν τοῖς εὐαγγελίοις τῷ κατὰ τὸν πλούσιον ὑποδείγματι, οὗ τῷ πυλῶνι παρέρριπτο⁵, ἐξαρκείτω εἰς σωφρονισμόν. Ἐκεῖνος ὁ ταλαίπωρος πλούσιος, καὶ πενήτων πάντων ἀθλιώτερος τῆς ἡμετέρας μνήμης μὴ ἀπαλειφέσθω, μέσον⁶ τῆς φλογὸς ἱστάμενος, καὶ τηκόμενος, καὶ δαπανώμενος⁷, καὶ τὸν Λάζαρον ἐπιβώμενος, καί, ὡς ἀπὸ πηγῆς, τοῦ θακτύλου πένητος, ὃν ἐμυσάττετο⁸, ῥανίδα ζητῶν περιλιγμήσασθαι εἰς ἀναψυχὴν τοῦ φλογίζοντος ἐκείνου⁹ πυρός¹⁰. Εὐθέως¹¹ καὶ¹² τοῦ Λαζάρου μνήσθητι, ὅταν ἰδῇς πένητα, καὶ μνησθεῖς¹³ μίσησον¹⁴ τὴν μίμησιν¹⁵, ἵνα φύγῃς τὴν κόλασιν. Ἄλλ¹⁶ ἐναγκάλισαι, ἀλλ' ἀμφιάσον, ἀλλὰ διαθέψον, ἵνα τῆς μακαρίας¹⁷ ἐκείνης ἀκούσῃς φωνῆς¹⁸, Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν.

ς'. Οὕτω ταῖς ἐλεημοσύναις ἑαυτοὺς καταρδεύσαντες, καὶ ταῖς εἰς τοὺς πενόμενους συμπαθείαις καλῶς ἡμῖν¹⁹ ἀρόσαντες τὰ νεώματα²⁰ καρποφορήσωμεν²¹ τὸ

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 20.

3. καθ' ἡμῶν γε. — ἡμεῖς ἐν ἁπ. Χ.

4. ἐντ. λ. Πα. ἀντὶ δὲ τούτου ἡ ἀνάλυσις «ἐξαρκείτω ἐκεῖνος ἡμῖν ὁ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις.»

5. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 21.

6. ἐντ. ἀκ. Πα.

7. Ἰβ. Ἱερ. — ἱστάμενος δαπανώμενος Πα.

8. Ἰβ. Ἱερ. — ἐμυσάττετο Πα.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 22 — 24.

11. ΜΑΡΚΟΥ Β' 8.

12. καθ' ἡμῶν γε. — τοῦ φλογίζοντος ἐκείνου παρ' εὐθὺ καὶ ἐν ἁπ. Χ.

13. Ἱερ. — μνησθῆς Ἰβ.

14. ἐντ. ἀκ. Πα.

15. Ἰβ. Πα. — μίμησον Ἱερ.

16. ἐντ. λ. Πα.

17. ἐντ. ἀκ. Πα.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 34.

19. Ἰβ. Πα. — ὑμῖν Ἱερ.

20. ΙΕΡΕΜΙΟΥ Δ' 3.

21. Ῥωμ. Ζ' 5.

τῶν ἀρετῶν κεφάλαιον, τὴν ἀγάπην, δι' ἧς καὶ τῇ ζωῇ¹ ἡμῶν τὸ εἰρηναῖον καὶ ἀστασίαστον περιγίνεται, καὶ ἡ πρὸς Θεὸν εὐσέβεια καὶ πίστις χαρακτηρίζεται. Ἐν τοῦτῳ γὰρ² γινώσκονται, φησὶν³ ὁ κύριος, ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστέ⁴, ἐὰν ἀγαπᾶτε ἀλλήλους⁵. Καὶ ὁ τῆς εἰρήνης φίλος καὶ μαθητὴς ἐπιστήθιος⁶ ὢν⁷ ἐκεῖθεν ἠντλησεν ἡμῖν τὰ ῥεῖθρα τοῦ⁸ λόγου⁹, κραυγάζων¹⁰, Ἐὰν εἴπῃ τις¹¹, "Ὅτι ἀγαπῶ τὸν Θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ¹² μισῶ¹³, ψεύστης ἐστίν· ὁ¹⁴ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ὃν¹⁵ ἐώρακε¹⁶, τὸν Θεόν, ὃν οὐχ ἐώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶσαι¹⁷; μονονουχ¹⁸ λέγων, «Ἄνθρωπον¹⁹, μεθ' οὗ πόλιν τὴν αὐτὴν οἰκεῖς, ὅς σοι τὸν αὐτὸν ἀέρα σπᾷ, καὶ τὸν αὐτὸν στέργει τῆς διαίτης τρόπον, καὶ τὴν αὐτὴν ἴσως πολιτεῖαν ἀσπάζεται, καὶ τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα φέρει, καὶ τοῦ αὐτοῦ κεκοινωνήκεν αἵματος, καὶ ὃ συνεδέθης ἀρρήκτως²⁰ δεσμῷ τῆς φύσεως, τοῦτον σεαυτοῦ διχάζων, καὶ²¹ μισῶν, τὸν Θεόν, ὃν²² οὔτε ὄρᾳ ἐστιν αἰσθητοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ ἐν ἀνθρωπίνῃς πάσῃ κοινωνίᾳς ἴσμεν ὑψηλότερον, πῶς λέγων ἀγαπᾶν πιστευθήσῃ; » Οὐκ ἔστι μισάνθρωπον ὄντα καὶ μὴ θεοστυγῆ²³ εἶναι, καὶ οὐκ ἔστι φι-

-
1. Πα. - τῆς ζωῆς ἐν λ. X.
 2. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΔ' 35.
 3. 'Ιβ. 'Ιερ. - γινώσκονται πάντες φησὶν Πα.
 4. 'Ιβ. 'Ιερ. - ἐμοὶ ἐστὲ μαθηταὶ Πα.
 5. ἐν ᾧ. X. - ἐὰν ἀγάπῃν ἔχητε ἐν ἀλλήλοις (ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.).
 6. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ' Δ' 20.
 7. καθ' ἡμᾶς γε. - ὢν ἐν ᾧ. X.
 8. 'Ιβ. - τῷ ἐν λ. X.
 9. 'Ιβ. 'Ιερ. - λόγῳ Πα.
 10. καθ' ἡμᾶς γε. - τηγάζων ἐν ᾧ. X.
 11. ἐν ᾧ. X. - εἴαν τις εἴπῃ (Α' ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.).
 12. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτοῦ ἐν ᾧ. X.
 13. 'Ιβ. Πα. - μισεῖ 'Ιερ.
 14. ἐντ. λ. Πα.
 15. 'Ιβ. - ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν 'Ιερ. - ἀδελφὸν ὃν (Α' ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.).
 16. 'Ιερ. - ἐώρακεν 'Ιβ.
 17. ἐν ᾧ. X. - ἀγαπᾶν (Α' ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ.).
 18. ἐντ. ᾧ. Πα.
 19. καθ' ἡμᾶς γε. - ἄνθρωπε ἐν ᾧ. X.
 20. 'Ιβ. 'Ιερ. - ἀρρήκτως Πα.
 21. 'Ιβ. 'Ιερ. - διχάζων εἰ καὶ Πα.
 22. 'Ιβ. 'Ιερ. - τὸν Θεὸν δὲ, ὃν Πα.
 23. 'Ιερ. - θεοστυγῆ 'Ιβ. Πα.

λάνθρωπον χρηματίζοντα μηδὲ θεοφιλῇ πεφυκέναι. Διό, Ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ἀ-
γαπητοί¹, τῷ² θεολόγῳ πάλιν καλῶ συμβούλῳ καὶ παραινέτῃ χρώμενοι, ὃς με-
γάλη βοᾷ³ τῇ φωνῇ, Ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστὶ⁴, καὶ⁵ ὁ⁶ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ
Θεοῦ γεγέννηται⁷, καὶ γινώσκει τὸν Θεόν· ὅτι⁸ ὁ Θεὸς ἀγάπη ἐστὶ⁹. καὶ¹⁰,
Ἐάν τις λέγῃ¹¹ ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ¹² μισῇ¹³, ἐν τῇ σκο-
τίᾳ ἐστὶ· καὶ¹⁴, Ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάν-
δαλον ἐν αὐτῷ¹⁵ οὐκ ἔστιν· ὁ μισῶν¹⁶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ,
καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ ὑπάγει¹⁷, καὶ οὐκ οἶδε, ποῦ ὑπάγει, ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε
τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ¹⁸. Ἀκούεις¹⁹, ἄνθρωπε, ὅπως ὁ τῆς τοῦ πλησίον ἀγάπης
διαζυγεῖς καὶ τῆς πρὸς Θεὸν στοργῆς ἀπερρήγνυται, καὶ σκότους πεπλήρωται, καὶ
τῆς διανοίας τὰ ὅμματα πηρωθεῖς ἐν μακρᾷ πλάνῃ καὶ ἀπάτῃ καὶ ζόφῳ βαθεῖ
τὸν αὐτοῦ²⁰ κατατρίβει βίον²¹, μήτε τοῦ φωτὸς αἰσθανόμενος, μήτε, ἐν οἷς προρεύε-
ται, ἐπιστάμενος, ὁ²² δὲ τὸν πλησίον ἀγαπῶν Θεοῦ μὲν φίλος ἐπιγινώσκεται, δι' ὧν
στεργεῖ τὸν ἐμόδουλον, τῆς πρὸς²³ τὸν κοινὸν δεσπότην ἀγαπήσεως ἐναργέστερον

1. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 7.

2. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἀλλήλους, τῷ Πα.

3. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

4. 'Ιερ.- ἐστὶν ἐν λ. X.

5. ἐντ. λ. Πα.

6. ἐν ἄπ. X.- καὶ πᾶς ὁ (Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.).

7. 'Ιερ.- γεγέννηται 'Ιβ.

8. ἐν ἄπ. X.- καὶ γινώσκει τὸν Θεόν· ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω τὸν Θεόν, ὅτι (Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.).

9. 'Ιερ. (κ. κατ.).- ἐστὶν 'Ιβ. (κ. κατ.).

10. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ β' 9.

11. ἐν ἄπ. X.- ὁ λέγων (Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.).

12. 'Ιβ. (κ. κατ.).- αὐτοῦ 'Ιερ. (κ. κατ.).

13. ἐν ἄπ. X.- μισῶν (Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.).

14. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 10, 11.

15. 'Ιβ.- σκάνδαλον αὐτῷ 'Ιερ.

16. ἐν ἄπ. X.- ὁ δὲ μισῶν (Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.).

17. ἐν ἄπ. X.- περιπατεῖ (Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.).

18. 'Ιερ.- αὐτοῦ 'Ιβ.

19. ἐντ. ἄκ. Πα.

20. 'Ιερ.- αὐτοῦ ἐν λ. X.

21. 'Ιβ. 'Ιερ.- αὐτοῦ βίον κατατρίβει Πα.

22. ἐντ. λ. Πα.

23. 'Ιερ.- τοῖς πρὸς 'Ιβ.

παρέχων τὸ μαρτύριον, ἐξ αὐτοῦ δὲ πάλιν γεγεννηθῆναι πιστεύεται, μηδενὶ νόθῳ καὶ ἀλλοφύλῳ μισανθρωπίας σπέρματι τῆς ἀνωθεν¹ εὐγενείας ἀμαυρώσας τὴν λαμπρότητα, καὶ ταῖς τοῦ φωτὸς μαρμαρυγαῖς ἀυγαζόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν, ὅτον ἰσχυρὸς ἀνθρώπῳ, περιαστρέφεται;

ζ'. Τηλικαύτη² καὶ τοσαύτη τῆς ἀγάπης ἡ δύναμις, καὶ οὕτω παντοδαπῶν ἀγαθῶν τοῖς ταύτην ἀσπαζόμενοις παρέχεται τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ ταύτης διαρρυσίσης, πᾶσα μὲν οἴχεται χάρις, πᾶσα δ' ἀρετῶν ἀφανίζεται πρᾶξις, πᾶσα δὲ σπαράσσεται κοινωνία, καὶ πᾶσα πολιτεία αὐτοῖς νόμοις καὶ ἀνδράσιν εἰς ὀλεθρον³ ἀκοντίζεται· ὥσπερ γὰρ τῶν σωματικῶν συνθέσεων⁴, οἷς τὰ τοῦ ζώου⁵ συνδέεται καὶ συνέχεται μέλη, διαρραγέντων⁶, καὶ δισκοπέντων, αὐτίκα καὶ τὸ ὅλον κατασκήδνεται καὶ συναφανίζεται ζῶον⁷, οὕτω τῆς⁸ πάντα συνδεούσης καὶ ἀλληλουχούσης ἀγάπης, τῆς ἡμῶν περιτεμνομένης πολιτείας, πᾶσα⁹ μὲν ἀρετὴ καὶ τάξις καὶ πᾶν ἀγαθὸν συνδιασπώμενον παραπόλλυται, κακία δὲ καὶ φθορὰ καὶ ἀταξία καὶ σύγχυσις ἀντείσχεται, καὶ ὅλως οὐδὲν τῶν καλῶν ἀνευ ἀγάπης εἰς εὐχρηστον τέλος¹⁰ συμπεραίνεται· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἡ τῶν χαρισμάτων κτήσις χωρὶς ἀγάπης ὠφέλιμος¹¹, οὐδὲ¹² προφητείας τὸ δῶρημα τίμιον, οὐδὲ πίστις, κἂν ὀρη ταύτη μεθίσταται¹³, καὶ καταβιβάζεται¹⁴, χωρὶς ἀγάπης εὐσέβεια¹⁵ κρίνεται· οὐδὲ τὸ πάντα δοῦναι τὰ αὐτοῦ¹⁶ ταῖς δεομένοις, καὶ γυμνὸν τοῦ πλούτου προελθεῖν εἰς ἐλεημοσύνην λογιζεται· καὶ τί λέγω; οὐδ' ὁ μαρτυρικός καὶ διὰ πυρὸς¹⁷ θάνα-

1. 'Ιερ.- τοῖς ἀνωθεν 'Ιβ.

2. 'Ιερ.- τηλικαύτη 'Ιβ.

3. 'Ιερ.- ὀλεθρον 'Ιβ.

4. Κο.λοσσ. Β' 19.

5. 'Ιερ.- ζῶον 'Ιβ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- μέλη τούτων ραγέντων ἐν ἄπ. Χ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ζῶον ἐν ἄπ. Χ.

8. ἐντ. ἀκ. Πα.

9. 'Ιβ.- ἀλληλουχούσης ἀγάπης πᾶσα 'Ιερ.- ἀλληλουχούσης καὶ τεμνομένης τῆς ἡμῶν πολιτείας, πᾶσα Πα.

10. 'Ιβ. 'Ιερ.- εἰς τέλος εὐχρηστον Πα.

11. 'Ιερ. Πα.- ὠφέλιμος 'Ιβ.

12. ἐντ. λ. Πα.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. 'Ιερ. Πα.- καταβιβάζεται 'Ιβ.

15. 'Ιερ. Πα.- εὐσέβεια 'Ιβ.

16. 'Ιερ. Πα.- πάντα δοῦναι τὰ αὐτοῦ 'Ιβ.

17. 'Ιερ. Πα.- διὰ πυρός 'Ιβ.

τος, ἀγάπης μὴ παρούσης, ἀζήμιος. Δοκεῖ σοι τόλμης εἶναι τὰ ῥηθέντα; ἢ τοῦ Πνεύματος σάλπιγξ, ὁ μέγας Παῦλος, ταῦτά μοι συνηγεῖ, καὶ συμπρόγγεται¹. διόπερ ἀκούειν αὐτοῦ σαλπίζοντος² ἄμεινον³. Τί⁴ εὖν ἐκεῖνος; Ἐάν⁵, φησί⁶, ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων⁷, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον⁸ ἀλαλάζον⁹. καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γινῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πίστιν¹⁰, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν¹¹ εἰμι. καὶ ἐὰν ψωμίσω¹² πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν¹³ παραδῶ τὸ σῶμά μου¹⁴ ἵνα καθῶ¹⁵, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδέν¹⁶ ὠφελοῦμαι. Εἶδες, ὁποῖαν φρικώδη καὶ φοβεράν φωνὴν ἀφῆκε¹⁷; Τί¹⁸ λέγεις, Παῦλε; τί; ὑπάρχοντά σου πάντα ψωμίζων τοῖς δεομένοις, καὶ πίστιν ἔχων, ὄρη μεθιστῶσαν, καὶ τὸ¹⁹ σῶμά σου πυρὶ παρέχων ὑπὲρ Χριστοῦ καθῆναι οὐδέν ὅλως ὄφελος εὕρισκεις, ἀλλὰ μάτην ταῦτα πάντα καὶ ἐπιβλαβῶς τὰ μὲν ἔχων, τὰ δὲ πονῶν, καὶ πάσχων ὑπομένεις; Ναί, φησὶν²⁰, εἰ μὴ²¹ πάρεστιν ἀγάπη, δι' ἧς τὰ λοιπὰ καταρτίζεται, καὶ συντελειοῦται, οὐδέν οὐδενὶ τῶν εἰρημένων ἕκαστον παρέχεται κέρδος, ἀλλὰ καὶ πρὸς βλαβερὸν τῷ κεγρημένῳ καταστρέφει τέλος. Οὕτως²² ἄνευ ἀγάπης οὔτε τῶν χαρισμάτων, οὔτε τῶν ἀ-

1. Ἱερ. Πα.— συμπρόγγεται Ἱβ.

2. Ἱβ. Πα.— διόπερ αὐτοῦ ἀκούειν σαλπίζοντος Ἱερ.

3. Ἱβ. Ἱερ.— ἄξιον Πα.

4. ἐντ. λ. Πα.

5. Α' Κορινθ. γ' 1 — 3.

6. καθ' ἡμᾶς γε.— φησι ἐν ἄπ. Χ.

7. Ἱερ.— τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀγγέλων λαλῶ Ἱβ.

8. Ἱερ.— ἠχῶν καὶ κύμβαλον Ἱβ.

9. Ἱερ.— ἀλαλάζον Ἱβ.

10. ἐν ἄπ. Χ.— ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν (Α' Κορινθ. αὐτ. 3).

11. Ἱβ.— οὐθέν Ἱερ.

12. ἐν ἄπ. Χ.— ψωμίσω (Α' Κορινθ. αὐτ.).

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. Πα.— παραδῶ τὸ σῶμα μου ἐν λ. Χ.

15. ἐν ἄπ. Χ.— καθήσωμαι (Α' Κορινθ. αὐτ.).

16. Ἱβ. Πα.— οὐθέν Ἱερ.

17. καθ' ἡμᾶς γε.— φωνὴν ἀφῆκεν Ἱβ. Ἱερ.— ἀφῆκεν φωνὴν Πα.

18. ἐντ. λ. Πα.

19. ἐντ. ἀκ. Πα.

20. καθ' ἡμᾶς γε.— φησιν ἐν ἄπ. Χ.

21. καθ' ἡμᾶς γε.— ἂν μὴ ἐν ἄπ. Χ.

22. ἐντ. λ. Πα.

ρετῶν οὐδὲν ὠφελεῖ, τούναντίον δὲ μᾶλλον καὶ τὴν οἰκείαν χρηστότητα διαφθείρεται, ἐν ἴσῳ κακίας τῷ κεκτημένῳ γιγνόμενον, καί, οἷς ἂν παρῇ, πολλῆς ζημίας ὀρώμενον πρόξενον· ὁ γὰρ ὑψώσας πάντα αὐτοῦ¹ τὰ ὑπέρχοντα, καὶ πυρὶ² παραδοὺς τὸ σῶμα, καὶ χωρὶς ἀγάπης μετῶν³ ὠφελήθεις ἡλίχην τὴν ζημίαν ὑπέστη⁴; Εἰκότως δέ, ταύτης μὴ παρούσης, ἄχρηστα τὰ λοιπὰ καταλείπεται· ὥσπερ⁵ γάρ, πηγῆς⁶ ἐμφραττομένης⁷, οἱ ἐξ αὐτῆς ἀπορρέοντες ἀναξηραίνονται ποταμοί, καὶ πού⁸ τινά⁹ τοῦ ὕδατος λείψανα ταῖς χαράδραις ἐναπολειφθῇ, ἄχρηστα ἔστι, καὶ πρὸς πόσιν ἀνεπιτήρεια, μᾶλλον μὲν οὖν καὶ πολλὴν ζημίαν μετὰ τῆς ἀηδίας¹⁰ τῷ βουλομένῳ πιεῖν παρεχόμενα, οὕτως, ἀγάπης διὰ μίσους ἀναξηρανομένης, ἐξ ἧς τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν χαρισμάτων αἱ χάριτες ρέουσι¹¹, καὶ αὐτὰ συναπολήγει, καὶ συναφανίζεται· καὶ πού¹² τι λείψανον¹³ δικαιοσύνης, ἢ ἐλεημοσύνης, ἢ γνώσεως, ἢ προφητείας, ἢ πίστεως ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς κόλποις ὑπολελειμμένον¹⁴ ἰδοὺς, πανάσθενές τε¹⁵ ἔστι καὶ νόθον καὶ σεσηπὸς καὶ ἐξίτηλον, καὶ οὐδεμίαν ὄνησιν παρέχον τῷ διὰ ταύτης ἐπιχειροῦντι σεμνύνεσθαι.

ἦ. Διόπερ¹⁶, ἀγαπητοί, ἐπιμελῶς τῆς ἀγάπης ἐχώμεθα¹⁷ ταύτην¹⁸ σπουδαίως μεταδιώξωμεν¹⁹, ταύτην σύννοικον ποιησώμεθα²⁰, ταύτην συνέκδημον²⁰ ἐν ἀγοραῖς, ἐν ἀφόδοις, ἐν πόλεσιν, ἐν ἐρημίαις, ἐν βουλαῖς, ἐν δικαστηρίοις· μᾶλλον δέ, ἂν ταύτης καὶ α-

-
1. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτοῦ ἐν ᾠ. X.
 2. καθ' ἡμᾶς γε. - καὶ ὁ πυρὶ ἐν ᾠ. X.
 3. 'Ιβ. - οὐδὲν 'Ιερ.
 4. καθ' ἡμᾶς γε. - ὑπέστησαν ἐν ᾠ. X.
 5. Παραομιῶν ΚΕ' 26.
 6. ἐντ. ᾠ. Πζ.
 7. 'Ιερ. Πζ. - ἐμφραττομένης 'Ιβ.
 8. ἐντ. λ. Πζ.
 9. καθ' ἡμᾶς γε. - καὶ πού τινά 'Ιβ. - καὶ πού τινά 'Ιερ.
 10. καθ' ἡμᾶς γε. - μετὰ τῆς ἀηδίας 'Ιβ. - μετὰ ἀηδίας 'Ιερ.
 11. 'Ιερ. - ρέουσιν 'Ιβ.
 12. 'Ιερ. - λείψανον 'Ιβ.
 13. 'Ιερ. - ὑπολειμμένον 'Ιβ.
 14. καθ' ἡμᾶς γε. - πανάσθενές τε ἐν ᾠ. X.
 15. ἐντ. ᾠ. Πζ.
 16. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐχώμεθα ἐν ᾠ. X.
 17. ἐντ. λ. Πζ.
 18. 'Ιβ. - μεταδιώξωμεν 'Ιερ.
 19. 'Ιβ. - ποιησώμεθα 'Ιερ.
 20. Β' Κορινθ. η' 19.

ρῶς ἐχώμεθα¹, οὐδὲ δικαστήρια² ὅλως ὀψόμεθα· πηγὴ³ γὰρ αὕτη καθέστηκε μακροθυμίας, χρηστότητος⁴, ἐπιεικείας, ἀοργησίας, πραότητος⁵, πίστεως⁶, ἐλπίδος⁷, ὑπομονῆς⁸. Ἐνθα⁹ δὲ ταῦτα πάρεστιν, ἔρεις¹⁰ καὶ φιλονεικίαι καὶ δίκαι¹¹ καὶ δικαστήρια διαπέπτωκεν, ἀχρήστου καὶ ματαίας τῆς τούτων σαφῶς ἐλεγγομένης χρήσεως. Ὅτι¹² δὲ τοιαῦτα¹³ βρῦν¹⁴ τὰ νάματα, αὐτοῦ πάλιν¹⁵ τοῦ θεσπεσίου Παύλου ἡγοῦντος¹⁶ ἐπάκουσον· «Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ¹⁷ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, οὐ¹⁸ περπερεύεται, οὐ φουσιῶται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται· ἡ ἀγάπη οὐ¹⁹ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγκαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ, πάντα²⁰ στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει· ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.» Ἀγαπήσωμεν²¹ τοίνυν ἀλλήλους, ἀγαπητοί²², ἵνα²³ τῶν παρὰ Θεοῦ δεδομένων ἡμῖν χαρισμάτων²⁴ συντηρήσωμεν τὴν κτῆσιν²⁵, ἵνα τῶν ἀρετῶν τὴν χάριν μὴ ἀχρειώσωμεν. Ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους²⁶,

1. 'Ιβ.- ἐχόμεθα 'Ιερ.

2. 'Ιβ.- δικαστήριον 'Ιερ.

3. ἐντ. ἀκ. Πα.

4. Γαλ. Ε' 22.

5. 'Ιβ.- πραότητος 'Ιερ.

6. Γαλ. αὐτ.

7. Α' Κορινθ. αὐτ. 13.- Β' Τιμόθ. ζ' 11.

8. 'Ιβ. 'Ιερ.- χρηστότητος, ἀοργησίας, ὑπομονῆς Πα.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. Γαλ. αὐτ. 20.

11. 'Ιερ.- δίκη 'Ιβ.

12. ἐντ. ἀκ. Πα.

13. 'Ιβ. 'Ιερ.- ταῦτα Πα.

14. ΙΑΚΩΒΟΥ Γ' 11.

15. 'Ιβ. 'Ιερ.- πάλιν αὐτοῦ Πα.

16. Α' Κορινθ. αὐτ. 4 — 8.

17. ἐντ. λ. Πα.

18. ἐν ἀπ. Χ.- οὐ ζηλοῖ· ἡ ἀγάπη οὐ (Α' Κορινθ. αὐτ. 4).

19. ἐν ἀπ. Χ.- οὐ παροξύνεται, οὐ (Α' Κορινθ. αὐτ. 5).

20. ἐντ. ἀκ. Πα.

21. 'Ιβ. 'Ιερ.- Ἀγαπήσωμεν Πα.

22. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ δ' 7.

23. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἀλλήλους ἵνα Πα.

24. 'Ρωμ. ΙΒ' 6.

25. 'Ιερ. Πα.- κτίσιν 'Ιβ.

26. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

ἵνα¹ τέκνα Θεοῦ γενέσθαι² καὶ³ κληθῆναι καταξιωθῶμεν⁴, ἵνα τῆς ἐπουρανίου βασιλείας⁵ κληρονόμοι γενώμεθα⁶.

Θ'. Ἀλλά μοι δεῦρο καὶ σὺ τήμερον⁷, ὅστις ἂν ᾗ, ὁ καταστασιάζων, καὶ διασπᾶν⁸ ἐπιχειρῶν τὸ τοῦ Χριστοῦ⁹ ποίμνιον¹⁰, μᾶλλον δὲ ἐαυτὸν διχάζων Χριστοῦ, καὶ τῆς σῆς μητρὸς ἀποσκιρτῶν, κἂν μὴ βούλῃ, τῆς ἐκκλησίας, δεῦρό μοι¹¹ τῆς Παύλου συμβουλῆς καὶ παραινέσεως, μᾶλλον δὲ τῆς ἀποφάσεως, πάλιν ἀκουσον, τρανῶς διαμαρτυρουμένου¹², καὶ λέγοντος¹³, Ἐὰν ἔχω πίστιν¹⁴, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, καὶ¹⁵ ἐὰν¹⁶ ψωμίσω¹⁷ πάντα¹⁸ τὰ ὑπάρχοντά μοι, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου¹⁹, ἵνα καθῶ, οὐδὲν εἰμι, οὐδὲν²⁰ ὠφελοῦμαι²¹. Ἐρρημος²² δὲ τυγχάνων ἀγάπης αὐτός, καὶ μήτε πίστιν ἔχων, μὴ ὅτι γε ὄρη μεθιστῶσαν, ἀλλ' οὐδ', ὡς ἂν τις εἴποι, ἀκίβδηλον²³ (πῶς γὰρ ὁ γε²⁴ τῶν πιστῶν ἐαυτὸν²⁵ ἀποσπαράσσειν, καὶ τῆς ὁρθοδοξότητος ἐκκλησίας ἀπορρηγνύμενος;), μήτε τὰ ὑπάρ-

1. 'Ιβ. 'Ιερ.- μὴ ἀγρειώσωμεν ἵνα Πα.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 12.

3. 'Ιερ.- Θεοῦ καὶ γενέσθαι καὶ ἐν λ. Χ.

4. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ Γ' 1, 2.

5. Β' Τιμόθ. δ' 18.

6. Τίτ. Γ' 7.

7. Πα.- σήμερον ἐν λ. Χ.

8. 'Ιβ. 'Ιερ.- ὅστις ἂν ᾗ, ὁ διασπᾶν Πα.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιχειρῶν τοῦ Χριστοῦ 'Ιβ.- ἐπιχειρῶν τὸ Χριστοῦ ἐν λ. Χ.

10. Α' ΠΕΤΡΟΥ ε' 2.

11. 'Ιερ. Πα.- δεῦρο μοι 'Ιβ.

12. 'Ιβ.- διαμαρτυρωμένου 'Ιερ.- διαμαρτυρουμένου Πα.

13. Α' Κορινθ. αὐτ. 2.

14. ἐν ἄπ. Χ.- ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν (Α' Κορινθ. αὐτ.).

15. ἐντ. λ. Πα.

16. 'Ιερ.- μεθιστάνειν καὶ ἐὰν 'Ιβ.- μεθιστάνειν . . καὶ ἐὰν (Α' Κορινθ. αὐτ.).

17. ἐν ἄπ. Χ.- ψωμίζω (Α' Κορινθ. αὐτ.).

18. 'Ιερ.- πάντα 'Ιβ.

19. 'Ιερ.- παραδῶ τὸ σῶμα μου 'Ιβ.

20. ἐντ. ἄκ. Πα.

21. καθ' ἡμᾶς γε.- καθῶ, οὐδὲν εἰμι, οὐδὲν ὠφελοῦμαι 'Ιβ.- καθῶ, οὐδὲν εἰμι οὐδὲν ὠφελοῦμαι 'Ιερ.- καθήσωμαι . . οὐδὲν ὠφελοῦμαι (Α' Κορινθ. αὐτ.).- οὐδὲν ὠφελοῦμαι Πα.

22. ἐντ. λ. Πα.

23. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀλλ' οὐδ' ἂν τις εἴποι ὡς ἀκίβδηλον ἐν ἄπ. Χ.

24. 'Ιερ.- πῶς γὰρ ὅτι 'Ιβ.

25. 'Ιερ.- ἐαυτὸν 'Ιβ.

χοντά σου¹ ἠωμίσας ταῖς δεομένοις (οὐκ ἂν γὰρ ἀφορμὴν βίου καὶ ἐμπορίας ἐπιτήδευμα τὴν κατὰ τῆς ἐκκλησίας ἐπανάστασιν ἐπεποίητο), μήτε μὴν τὸν διὰ πυρὸς εἰς μαρτύριον τρέχων δρόμον, ποῖαν ἐλπίδα σεαυτῷ σωτηρίας καταλιμπάνεις; ποῖός σοι² λόγος πρὸς τὴν ἐκεῖθεν κρίσιν ἐπαρκέσει; ποταπῷ σοι³ τῆς ἡμέρας ἐκείνης⁴ τὸ κριτήριον ἀπαντήσῃ; Ἄλλ' αἰσχύνῃ προσῶρμεν, καὶ συγγνώμην τῆς μακρᾶς αἰτήσῃ πλάνης; καὶ συγκαλύπτει σου τοὺς λογισμοὺς ὁ τῆς ἀπογνώσεως γνόφος; καὶ δέδοικας, μήποτε προσελθὼν ἀπωσθήσῃ, καὶ πρὸς τὴν ἀγάπην τρέχων τῶν σῶν συστασιωτῶν ἐκπέσῃς, καὶ τῆς ἐκκλησίας οὐ προσδεχθήσῃ τοῖς κόλποις; Ταῦτά⁵ σε φοβεῖ⁶, καὶ ταράττει, καὶ πρὸς τὴν σὴν δειλιᾶν ἀναπείθει σωτηρίαν; Ἐγὼ πρῶτος ἀπάρχομαι⁷ τῆς ἀγάπης, ἐγὼ προτείνω τὴν χεῖρα, καὶ δεξιῶμαι τοὺς βουλομένους, μᾶλλον δὲ προσφιλονεικήσω δεξιῶσασθαι καὶ τοὺς μὴ βουλομένους· καὶ⁸ οὔτε τῆς διαστάσεως ὀνειδίσω, οὔτε τῆς ματαιότητος δειλέγξω, οὐδ', ὡς μακράν καὶ βραχυτάτην ὄντας⁹ μερίδα, καὶ ἴσω, οὐδὲ μερίδα, παρόψομαι· ἀλλ' ὅλως τῆς ἐκκλησίας συναρμολογήσας καὶ συγκαταλέξας τῷ σώματι¹⁰ κοινὴν τὴν στοργὴν καὶ τὴν διάθεσιν καὶ κοινὴν τὴν ἐπιμέλειαν, Χριστοῦ δυναμοῦντος¹¹, ἐπιδείξομαι· μᾶλλον δέ, εἰ βούλεσθε, μιμήσομαι τὸν ἐμὸν δεσπότην, καὶ τὸ νεκρωθὲν ὀρῶν ἀναζήσαν, καὶ τὸ ἀπολωλὸς πρὸς τὴν αὐτοῦ¹² μητέρα, τὴν ἐκκλησίαν, ἐπανατρέχον¹³ χερσὶ μὲν ὑπταίς ὑποδέξομαι, τὸν δὲ μόσχοι¹⁴ θύσω τὸν σιτευτόν¹⁴, ὅτι¹⁵ ποτ' ἂν εἰς εὐφροσύνης λόγον ἐμοὶ συντελοῦν τυγχάνῃ· τὸ κάλλιστον ποιήσω, καὶ¹⁶ περιβελῶ τὸν δακτύλιον¹⁷, ἀτύλιψ τῆς εἰλικρινοῦς ἐπι-

1. Ἰβ.- ἐπάρχοντά μου Ἰερ.

2. Ἰερ.- ποῖος σοὶ Ἰβ.

3. κθ' ἡμῶν γε.- Ποταπὸν σοι ἐν ἄπ. X.

4. B' Θεσσαλον. α' 11.

5. ἐντ. ἄκ. Πα.

6. Ἰερ.- φοβεῖ ἐν λ. X.

7. Ἰερ. Πα.- ἀπάρχομαι Ἰβ.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. Ἰερ.- ὄντες Ἰβ.

10. Ἐφεσ. Δ' 16.

11. Κολλοσ. Α' 11.

12. Ἰερ.- αὐτοῦ Ἰβ.

13. ΛΟΥΚΑ ΙΓ' 24.

14. Αὐτ. 20, 21.

15. Ἰερ.- ὅτι Ἰβ.

16. κθ' ἡμῶν γε.- τὸ κάλλιστον καὶ ἐν ἄπ. X.

17. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 22.

στροφῆς σφραγίδι¹ συνεργῶν προθύμως κατασημῆνασθαι τὴν μετάνοιαν, καὶ συγ-
καλέσω τοὺς ῥήλους, καὶ συνευφρανθήσονται², ὅσοι³ τὴν τοῦ πλησίον σωτηρίαν καὶ
ἀνάκλησιν οἰκεῖν εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίαν τίθενται. Μόνον ὑμεῖς σὺν προθυ-
μίᾳ προσδράμετε⁴, μηδ' ἔτι⁵ κατέχειν ὑμῶν τὴν ὁρμὴν καὶ τοὺς λογισμοὺς τὸν
ἀπαταιῶνα καὶ πρῶτον ὑμᾶς⁶ τῆς ἐντολῆς ἀποσπάσαντα συγχωρήσητε· ὁ γὰρ
τότε τοὺς προγόνους ἐπιλόχοις λόγοις ἀποσπάσας τῆς ἐντολῆς⁷, καὶ τοῦ παρα-
δείσου μηχανησάμενος ἐξορίστους γενέσθαι⁸, αὐτὸς οὗτος καθ' ἐκάστην ἐπιβου-
λαῖς καὶ ἀπάταις τὸ ἀνθρώπινον ὑπερχόμενος γένος ἄλλους μὲν ἄλλοις⁹ τῆς ἀπω-
λείας ὑποδέχεται βαρύνουσιν, πολὺ δὲ πλέον τῆς ἐκκλησιαστικῆς χοροστασίας¹⁰
ἀποσπᾶν¹¹ τινας, καὶ διχάζειν ἐκδιάζεται, ἵνα πλανώμενον εὐρών καὶ τῆς ποίμνης
καὶ τοῦ ποιμαίνοντος τὸ πρόβατον¹² εἰς ἔρημον τόπον¹³ εὐχερῶς οἰκεῖον βρωμα
ποιήσεται¹⁴. Ἀλλ' ἐπιγινόντες αὐτοῦ τοὺς πολυπλόκους δόλους καὶ τὰς πολυτρό-
πους μηχανὰς φύγωμεν αὐτοῦ τὴν συμβουλὴν, φυλάξωμεν τὴν ἐπιβουλὴν, καὶ
τῆς Χριστοῦ μάνδρας καὶ ἀγέλης μηδέποτε διασπασώμεθα¹⁵. οὕτω γὰρ ἂν ματαίως
τὰς δραματουργίας καὶ τὰς δολιότητας τοῦ ζητοῦντος ἡμῶν ἀρπάσαι¹⁶ τὴν ψυχὴν
θηρὸς ἐργασόμεθα.

εἰ. 'Ο¹⁷ δὲ Θεὸς¹⁸ τῆς εἰρήνης¹⁹, ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός²⁰, ἐπὶ τῷ

1. 'Ιερ.- σφραγίδι 'Ιβ.
2. ΛΟΓΚΑ, ἀντ. 23, 29.
3. 'Ιβ.- συνευφρανθήσονται, ὅσοι 'Ιερ.
4. 'Ιβ.- προσδράμειτε 'Ιερ.
5. 'Ιερ.- μηδέ τι 'Ιβ.
6. καθ' ἡμᾶς γε.- πρῶτον ἡμᾶς 'Ιβ.- πρῶτον ἡμᾶς 'Ιερ.
7. καθ' ἡμᾶς γε.- λόγοις καὶ τοῖς ἐντολῆς ἐν ἄπ. Χ.
8. Γενέσας Γ' 4, 5, 11, 24.
9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἄλλους μὲν ἄλλους 'Ιβ.- ἄλλους μὲν ἄλλους 'Ιερ.
10. 'Ιερ.- χοροστασία 'Ιβ.
11. Ηράξεων Κ' 30.
12. Α' ΠΕΤΡΟΥ β' 25.
13. καθ' ἡμᾶς γε.- πρόβατον ἔρημον οὕτω λαπὸν ἐν ἄπ. Χ.
14. ΕΖΕΚΗΙΑ ΛΔ' 5.
15. 'Ιερ.- διασπώμεθα 'Ιβ.
16. 'Ιερ.- ἀρπάσαι 'Ιβ.
17. ἐντ. ἀν. Ηζ.
18. 'Ιβ. 'Ιερ.- 'Ο Θεός Ηζ.
19. 'Ρωμ. ΙΕ' 33.
20. Α' Θεσσαλον. γ' 11.
21. ἐντ. λ. Ηζ.

ΕΙΓ'.

τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ.

α'. Οὐχ οὕτω πνεύματος λάβρου¹ κατασπιλᾶσαντος², ἀγριαίνεται θάλασσα³, καὶ ἀφορήτοις κυμάτων ὀρμαῖς⁴ χέρσῳ τε καὶ πέτραις ῥήγνυται, ὡς ἀνδρὸς ψυχὴ παθοῦσα τὸ δύσσοργον καὶ τὸ ἀχάλινον εἰς θυμόν⁵.

β'. Ὡςπερ τὸ πῦρ τὴν τρέφουσιν ὕλην ἀφανίζει, οὕτω καὶ ὁ θυμὸς⁶ τὴν ἐχρυσαν ψυχὴν κατεσθίει· πολλάκις δὲ καὶ φθορὰν ὁλόκληρον εἰργάσατο τοῦ ζώου⁷.

γ'. Ὅταν ἐννοήσωμεν, ἅπερ ἐπάθομεν παρὰ τῶν συνδούλων, λογισώμεθα, καὶ ἅπερ ἐποιήσαμεν⁸ εἰς τὸν δεσπότην, καὶ τῷ φόβῳ τῶν οἰκείων ἀμαρτημάτων τὸν θυμὸν τὸν ἐπὶ τοῖς ἄλλοις πλημμελήμασι ταχέως ἀπώσασθαι δυνησόμεθα.

δ'. Πολλάκις τὸν Ἰσραηλίτην παρέστησα λαόν, τὸν περιούσιον, τὸν ἡγαπημένον, τὸ βασιλεῖον ἱεράτευμα, διὰ γογγυσμόν, δι' ἀντιλογίαν, δι' ἀχαριστίαν, διὰ παραπλήσιον πλημμέλημα μαστιζόμενον, ταπεινούμενον ὑπὸ τῶν ἡττωμένων ἐχθρῶν, καί, καθ' ὧν αὐτὸς ἐτροπαιοφόρει, ἐλασσοῦμενον, πίπτοντα, διολλύμενον.

ε'. Τῆς ὀργῆς τὸ μὲν ἐπάγει κόλασιν, τὸ δὲ συγγνώμην, τὸ δὲ καὶ βραβεῖον ἀξιοῖ. Ὅταν⁹ μὲν ὀργιζώμεθα τῷ πονηρῷ¹⁰ καὶ τοῖς ἐργαταῖς τῆς πονηρίας¹¹, ἀναστέλλειν αὐτοὺς σπεύδοντες τῶν πράξεων τῶν κακῶν, μεγάλην ἑαυτοῖς θίγ-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- λάβρου ἐν ἄπ. X.

2. ΜΑΡΚΟΥ Δ' 37.

3. ΙΟΥΔΑ 13.

4. Πράξεων ΚΖ' 41.

5. Κο. Ιωσ. Γ' 8.

6. Ἑφ. Δ' 31.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ζώου ἐν ἄπ. X.

8. Βατ.- ἐποιήσαμεν Ἑφ.

9. Κε.- Ὅτε ἄρ. Σα.

10. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ Β' 13.

11. ΛΟΥΚΑ ΙΙ' 27.- ΙΩΑΝΝΟΥ Ζ' 7.

σανυρίζομεν τὴν ἀμοιβήν¹. μέγα γὰρ τὸ ἀποστρέφειν ἄνθρωπον ἐκ πλάνης² ὁδοῦ αὐτοῦ³. Τοῦτο δὲ λίαν δεῖται νηφούσης ψυχῆς, ἵνα μὴ τῷ προσωπεῖω τῆς ἐτέ-
ρων διορθώσεως ἔχθραν⁴ ἑαυτῶν διὰ τῆς ὀργῆς φανῶμεν θεραπεύοντες, ὡς ἔγε⁵
ἐπταικόσι⁶ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἕνεκα σωτηρίας ὀργὴν ἐπιδεικνύς, καὶ μὴ καταμιγνύς
κακίαν τῇ ὀργῇ μακάριος⁷. Ὁ μέντοιγε⁸ τῷ παραλυπήσαντι αὐτὸν⁹ ὀργιζόμενος¹⁰
οὐκ ἔξω μὲν μέμψεως, εἴγε¹¹ δεῖ τὸν κοινὸν ἐκδέχεσθαι κριτήν¹², κακείνῳ τὴν
περὶ τῶν ἐπιηραζόντων¹³ κρίσιν ἀνατιθέναι, ἀλλὰ μὴ αὐτὸν ὀργῇ καὶ θυμῷ¹⁴
κεχρημένον τυφλοῖς καὶ φάυλοις παρέδρσις¹⁵ τὴν ἀπὸ τοῦ πλησίον ἐπιζητεῖν δί-
κην¹⁶. Οὐκ οὖν ἄμεμπτον¹⁷ τοῦτο τῆς ὀργῆς τὸ εἶδος· συγγνώμης μέντοι οὐ πόρρω,
ὅτι ὠργίσθη αὐτός, πρότερον κακῶς ὑπ' ἐτέρου πεπονθώς. Ὁ δὲ μήτε σωτηρίας
τινὸς ἕνεκεν, μήτε ἀμυνόμενος τὸν προλελυπηκότα, εἰς ὀργὴν ματαίως καὶ ἀλό-
γως ἐκφερόμενος, καὶ τῷ πλησίον ἐμπαροινῶν¹⁸ εἰκότως ἐστὶ τιμωρίας ἕνοχος· ὁ
καὶ ὁ δεσπότης δηλῶν ἔλεγεν¹⁹, Ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ²⁰ εἰκὴ ἕνο-
χος ἔσται τῇ κρίσει. Καὶ ὁ μὲν παλαιὸς νόμος τὸν ἀνελόντα μάτην κολλάζει²¹,
ἡ δὲ τῆς χάριτος ἐντολὴ καὶ τὸν μάτην ὀργιζόμενον ὑπὸ τιμωρίαν ἄγει, ἐμφράτ-
τουσα τὴν πηγὴν τοῦ φόνου, τὸν θυμὸν, ἐξ οὗ εἴωθεν ἡ μισαιφονία προχεῖσθαι.

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' 5' 20.
2. ΙΑΚΩΒΟΥ' Ε' 20.
3. Σα.- αὐτοῦ Κε.
4. Γαλάτ. Ε' 20.
5. Σα.- ὅ γε Κε.
6. Κε.- ἐπταικόσι Σα.
7. Ἑβρ. Δ' 26.
8. καὶ ὁ ἡμῶν γε.- μέντοι γε ἐν ἄπ. Χ.
9. Σα.- αὐτὸν Κε.
10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΙΙ' 15.
11. καὶ ὁ ἡμῶν γε.- εἴ γε ἐν ἄπ. Χ.
12. Ἑβρ. ΙΒ' 23.
13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Ε' 44.
14. Ῥωμ. Β' 8.
15. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΑ' 47.
16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΙΙ' 16.
17. Φιλιππησ. Γ' 6.
18. Τίτ. Α' 7.
19. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Ε' 22.
20. Κε.- αὐτοῦ Σα.
21. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Ε' 21.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΔ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἐν τοῖς ῥητορικοῖς ἀποσπάσμασιν Ἰωάννου τοῦ Δοξαπατρῆ (ἀκμάσαντος περὶ τὸ 1060 μ. Χ.) εἰς Ἑρμογένους Α' «Περὶ εὐρέσεως» ἀνακαλύψας ἐξέδωκεν¹ ὁ Cramer καὶ τὸ παρατιθέμενον ἀπόσπασμα ὁμιλίας τοῦ πατριάρχου Φωτίου «Περὶ δευτέρας παρουσίας.»

Πολλὰ δὲ τὰ κοινὰ τυγχάνουσι τῆς ὁμιλίας ταύτης πρὸς ἄλλα τοῦ κλεινοῦ Φωτίου πονήματα· ὡς λ. χ. «Καὶ κρυπτὰ δημοσιευόμενα· πορνεῖαι, ἀρπαγαί, » μοιχεῖαι, πλεονεξίαι, λοιδορίαι, καταχλαλαί, φθόνοι, φόνοι, δυσσέβεια· ὧν ἅπάν- » των καὶ τῶν ὁμοίων ἐκάστου τὸ συνειδὸς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ τῶν δεδρακό- » των κατήγορον ἐλέγξει ταῦτα.. καὶ γυμνὰ καὶ ἀπερικάλυπτα προθήσει², » πρὸς τὰ «Εἰκότως δὲ τὸν παρόντα βίον νύκτα καλεῖ πρὸς τὴν μέλλουσαν ἡμέραν· » πολλὰ γὰρ τῶν ἐν τούτῳ νῦν ὡς ἐν νυκτὶ κρυπτομένων ἐκεῖ φανερά ὡς ἐν » λαμπρᾷ ἡμέρᾳ γενήσεται, καὶ πολλὰ τῶν ἀγνοουμένων ἐνταῦθα ὡς ἐν σκότει ἐκεῖ » ὡς ἐν φωτὶ ἐπιγνωσθήσεται³, » καὶ «Κακὸν ἢ μέθη, κακὸν ἢ πορνεία, κακὸν » τὸ ἀδικεῖν, κακὸν ἢ μισαδελφία, ἢ κατὰ τοῦ πλησίον ὀργή, ἢ ὑπεροψία, ὁ » φόνος, ὁ φθόνος⁴, » καὶ «Κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, ὁ μὲν ἀδικὸν τι δεδρακὼς μηκέτι » πράσσειν τοῦτο Θεῷ συνετίθετο⁵. » ὡς πάλιν «Καὶ τῶν ἀνθρώπων ἅπαν τὸ γένος » ἐξεταζόμενον, καὶ λόγους τῶν πράξεων εἰσπραττόμενον, καὶ τῶν δικαίων οἱ » ἁμαρτωλοὶ χωριζόμενοι, καὶ τὴν ἀπότομον ἐκείνην καὶ φοβεράν φωνὴν καταδι- » καζόμενοι, καὶ τοῖς δαίμοσι παραδιδόμενοι, καὶ πρὸς κόλασιν ἀπαγόμενοι⁶, » πρὸς τὰ «Ἐλεύσεται⁷ ὁ κριτής.. καὶ ἐρεῖ— ἀλλὰ μηδενὶ ἡμῶν εἴη, κύριε, ταύ- » της ἀκοῦσαι τῆς ὀδυνηρᾶς καὶ πικρᾶς φωνῆς— «Πορεύεσθε», λέγων⁸, ἀπ' ἐμοῦ,

1. CRAMER. *Anecdota graeca osoniensia* (ἐν Ὁξωνίᾳ 1837. 4 Τόμ. 8ον) Τόμ. Δ' σ. 168, 169.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΔ' ἐν ἀρχῇ.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Εἰς ἐπιστολὴν Παύλου πρὸς Ῥωμαίους* II' 10, 11, παρ' Οἰκουμένειῳ Τρίκκης (ὅρα MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΡΙΗ' σ. 584).

4. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΝΒ' § ε' ἐν τέλει.

5. Αὐτ. § ε' ἐν ἀρχῇ.

6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΔ' ἐν μέσῳ.

7. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ξ' § ε'.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 41.

» οἱ κατατρεγμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς
 » ἀγγέλοις αὐτοῦ, » καὶ « Ἀκούεις . . τῆς φροβερᾶς ἐκείνης καὶ ἀπαρκαλήτου ἀπει-
 » λῆς . . ἄρ᾽ αὖ καὶ σκότους καὶ κολάσεως . . τὴν ἀσπλαγγνίαν ὑπέκκαυμα ὁρᾶς ¹. »
 — ὡς πάλιν « Ἀλλ' εὖτως ἀθλίως ἀπαγόμενοι, θορυβούμενοι, κοπτόμενοι, διασπώ-
 » μενοι, ἐξιστάμενοι, τῇδε καὶ ἐκεῖσε περιστρεφόμενοι τῷ πύρρι καὶ τῷ σκώληκι
 » παρὰ πέμπονται ², » πρὸς τὸ « Τὴν ἀνάστασιν διαγράφων οὐκ ἐμνήσθη τῶν ἐπὶ
 » τιμωρίαν καὶ κόλασιν ἀνισταμένων . . ποταπὴ γὰρ παράκλησις τιμωρία καὶ κό-
 » λασις διηνεκῆς καὶ σκότος καὶ σκώληξ καὶ πῦρ; . . εἰκότως οὖν οὐ μνημονεύει
 » τῶν εἰς τιμωρίαν ἀπαχθισομένων ³. »

Ἐπίσης δὲ παραβλητέα τὰ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου πρὸς τὸ εἰς τὴν κυριακὴν τῆς
 ἀποκρέω κοντάκιον τοῦ ἁγίου Ἰωαννοῦ τοῦ μελωδοῦ (713 — 716 μ. Χ.), ὅπερ
 ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καρδινάλιου Πίτρα ⁴ σύγκειται ἐκ τροπαρίων εἴκοσι πέντε,
 ἐν ᾧ μόνον τὰ δύο ἦσαν παρ' ἡμῖν γνωστά, καὶ ταῦτα ἀνεπίγραφα ⁵.

« Ὅταν ἔλθῃς ὁ Θεός
 ἐπὶ γῆς μετὰ δόξης,
 καὶ τρέμωσι τὰ σύμπαντα,
 ποταμὸς δὲ τοῦ πυρὸς
 πρὸ τοῦ βήματος ἔλκη,
 καὶ βίβλοι διανοίγονται,
 καὶ τὰ κρυπτὰ δημοσιεύονται ⁶. »

« Τὸ φοβερόν σου κριτήριον
 ἐνθυμούμενος,
 ὑπερένδοξε κύριε,
 καὶ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως
 φρίττω καὶ πτοῦμαι,
 ὑπὸ τῆς συνειδήσεως
 τῆς ἐμῆς ἐλεγχόμενος.

1. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας Ξ' § 5'.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΔ' ἐν τέλει.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Εἰς ἐπιστολὴν Παύλου πρὸς Θεσσαλονικεῖς* Α' δ' 14 — 17 παρ' Οἴκου-
 μενίφ Τρίκκης (ὅρα MIGNÉ, αὐτ. Τόμ. ΡΙΘ' σ. 89, 93).

4. J. B. PITRA. *Analecta sacra* (ἐν Παρισίοις 1876. μ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 35—43.

5. Τὸ κοντάκιον « Ὅταν ἔλθῃς ὁ Θεός » (*Τριψόδιον*. ἐν Βενετίᾳ 1876. φύλλ. σ. 25) καὶ
 ὁ οἶκος « Τὸ φοβερόν σου κριτήριον » (αὐτ.).

6. J. B. PITRA, αὐτ. σ. 35.

Ὅταν μέλλῃς καθέζεσθαι
ἐπὶ τοῦ θρόνου σου,
καὶ ποιεῖν τὴν ἐξέτασιν,
τότε ἀρνεῖσθαι
τὰς ἁμαρτίας
οὐδεὶς οὐκ ἐξισχύσει ¹.»

« Καὶ τρέμουν
ἁμαρτωλῶν τε
καὶ τῶν δικαίων
τὰ γένη καὶ τὰ φύλα.
Φοβερὰ ὑπάρχει ὄντως
τοῦ Χριστοῦ ἡ παρουσία ²! »

«Ὅτε τὰ ἔργα
γεγυμνωμένα,
καὶ τετραχλισμένα
φανεροῦνται ἐναντίον
τοῦ κριτοῦ καὶ βασιλείας ³. »

«Τὰ δ' εὐώνυμα λήφονται οἱ ἁμαρτήσαντες
μετ' ὀδύνης καὶ θλίψεως·
οὐδὲ γὰρ τόπος
ἀπολογίας
δοθήσεται ἐκείνοις·
ὅτι πάντας διελέγει
τὰ ἐκάστω πεπραγμένα ⁴. »

«Ποῖα καὶ πόσα θρηγήσουσιν
οἱ κατάκριτοι
ἐν τῇ ὥρᾳ τῆς κρίσεως,
βλέποντες κριτὴν μὲν

1. Λύτ. σ. 36.

2. Λύτ. σ. 41.

3. Λύτ. σ. 42.

4. Λύτ. σ. 42.

φοβερόν προκαθήμενον
 ἐπὶ θρόνου τὸν Ἰψιστον,
 τῶν δικαίων δὲ ἅπαντα χαρᾷ ἐκλάμποντα
 καὶ ἀγγέλων τὰ τάγματα,
 ἡμαρτωλοὺς δὲ
 ἐν κατηφείᾳ
 καὶ κρίσει αἰωνίᾳ,
 καὶ μετάνοιαν ματαίαν
 ἐπιδείξαντας, βοῶντας ¹!

Βεβαίως πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχε τὴν ὁμιλίαν ταύτην τοῦ πατριάρχου Φωτίου Θεοφάνης ὁ Κεραμεύς (1129 — 1152 μ. Χ.), ὅτε τὴν ἡ' αὐτοῦ ὁμιλίαν ² συνέγραψε. « Καὶ πῶς τὴν γῆν τοῦ κλαυθμῶνος φαντάζομαι, καὶ τὴν ἀπ' αἰῶνος τῶν
 » ἀνθρώπων πληθὺν καὶ τὴν φορικτὴν αὐτῶν διανέμησιν, τὴν στάσιν τὴν ἐν τοῖς
 » δεξιαῖς, τὴν ἐν ταῖς σκαιαῖς ἀποκλήρωσιν, τὰς μυριάδας τῶν ἀγγελικῶν παρα-
 » τάξεων, τὸν φοβερόν βασιλέα.. τὰς πράξεις ἡμῶν ταλαντεύοντα.. ἐκεῖθεν τὰ
 » φοβερά κολαστήρια, τὸ πῦρ τὸ παφλᾶζον.. τὸν ἄφθιτον τῆς σινειδήσεως
 » σκόλινχα.. τῇ μνήμῃ τῶν κακῶς βεβιωμένων τὰς ἀλγυδόνας ἀνακαινίζοντα..
 » Ἦξει ³ (ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἐσχάτῃ παρουσίᾳ).. μυριοπληθεὶ τάξει
 » ἀγγέλων δορυφορούμενος, καὶ καθιεῖται ἐπὶ τῶν.. θρόνων, ἐξ ὧν ῥεῖθρα φλο-
 » γώδη ποταμιῶν προχέοντα δέους ἀπλέτου καὶ τράχους πάντα πληροῖ.. Τίς ⁴
 » παραστήσῃ λόγος τὸν πικρὸν ἐκείνον χωρισμὸν καὶ τὸν ἀνόνητον τοῦ σινειδό-
 » τος τῶν ἡμαρτωλῶν μετίμελον; ὅπως μὲν ἑαυτοὺς γιμνοῖς καὶ τετραχῆλισμέ-
 » νους ὀρώσι.. καὶ ὅσα ἐνταῦθα ἐν νυκτὶ καὶ ζόφῳ ἐνηργεῖτο φαῦλα, πάντα
 » ταῦτα εἰς τοῦμπανές ἐπιδείκνυνται;.. Τίς ⁵ τὸν κλαυθμὸν ἐκείνον ἐκτραγωδήσει,
 » τὸν ἀπαρίκλιτον;.. Οὕτως ἀκερδῇ καὶ ἀνόνητα ὀδυρόμενοι, καὶ ὑπὸ ἀγγέλων
 » ἀποτόμων ἐλαυνόμενοι ταῖς ἀτελευτήταις κολίσεσι παραδίδονται. »

Ἵνα δὲ τὰ κολαστήρια ταῦτα ἀποφύγῃσι, παριωτρύνοντο πιθανῶς ὑπὸ τοῦ πα-
 τριάρχου Φωτίου οἱ ἀκροαταὶ αὐτοῦ ὅπως ἐξασκῶσι τὴν ἱεράν τῶν ἐντολῶν ἐξάδα,
 εὐαρεστοῦντες τῷ κυρίῳ, λέγοντι ⁶. « Ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδί-

1. Λύτ. σ. 43.

2. ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Ὁμιλίες* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. I' AB') σ. 396.

3. Λύτ. σ. 397.

4. Λύτ. σ. 409.

5. Λύτ. σ. 412.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 35 — 36.

» ψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ σὺνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ περιε-
 » βάλετέ με· ἡσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρὸς
 » με· » τοῦθ' ὅπερ ἐρμηνεύων ὁ Θεοφάνης προστίθῃσιν ¹. « Οὐ γὰρ μόνον τὸν πει-
 » νῶντα θρέψει σωματικῶς, ἀλλὰ καὶ.. τῆς ψυχικῆς κακοπαθείας ἱατρείαν ἐπι-
 » νοήσει τὴν πρέπουσαν· καὶ κατασκηνώσει.. ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως ² τὸν πει-
 » νῶντα.. λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον κυρίου· καὶ φυγάδᾳ τῆς ἀνω πατρίδος καὶ
 » ξένον δι' ἔργων φαύλων γενόμενον ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἐστίαν χωρήσει ταῖς ἀγαθαῖς
 » εἰσηγήσει· καὶ ἄλλον.. τὴν στολὴν ἐκδυθέντα τῆς σώφρονος βιοτῆς, διὰ τῆς
 » διδασκαλίας τὴν ἐνάρετον ἀμφιάσει στολὴν· καὶ τῷ καθεργμένῳ ἐν τῷ τῆς
 » ἀγνοίας ζόφῳ τὸ φῶς ὑποδείξει τῆς γνώσεως· τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει
 » προσλήψεται ³. »

Ἴσως δ' ἔληγεν ἡ ἐν λόγῳ ὁμιλία τοῦ Φωτίου διὰ τοιαύτης τινὸς ἀποστρο-
 φῆς ⁴. « Ἐκείνην, ἀγαπητοί, τὴν ἡμέραν εἰς νοῦν ἀνελίττοντες, καὶ τὴν φρικτὴν
 » ἀπόφασιν ἐνθυμούμενοι σπουδάσωμεν διὰ τῆς εἰς τοὺς πένητας εὐποιίας πληρωταί
 » γενέσθαι τῆς ἱερᾶς ἐξάδος τῶν ἐντολῶν, καὶ τυχεῖν τῆς ἐκ δεξιῶν στάσεως, καὶ
 » τῆς εὐκταίας ἐκείνης φωνῆς ⁵. Δεῦτε, οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κλη-
 » ρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν, χάριτι τῆς ζωαρχικῆς καὶ μα-
 » καρίας Τριάδος, τῆς ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι γνωριζομένης καὶ
 » δοξαζομένης, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. »

Λόγους δὲ «εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»
 ἀρχαιοτέρους τοῦ ἱεροῦ Φωτίου, εὐαριθμούς γνωρίζομεν· διότι, ἐὰν ἐξαίρεσωμεν τὸν
 εἰς ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον (398 — 404 μ. Χ.) ἀνακριδῶς ἀποδιδόμε-
 νον ⁶, οὗ ἡ ἀρχή, « Ἐνόμιζον μέγαρα τινὰ καὶ ὑπερφυῆ, » ἔχομεν τρεῖς λόγους
 Ἐφραίμ τοῦ Σύρου (375 — 400 μ. Χ.), ὧν ἡ ἀρχή, τοῦ μὲν πρώτου ⁷, « Ἀδελ-
 φοί, μὴδὲν προτιμῶμεθα, » τοῦ δὲ δευτέρου ⁸, « Ἀδελφοί μου φιλόχριστοι, ἀκού-
 σατε περὶ τῆς δευτέρας καὶ φοβερᾶς παρουσίας, » τοῦ δὲ τρίτου ⁹, « Πῶς ἐγὼ ὁ

1. ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 408.

2. Παλμῶν KB' 2.

3. Ρωμ. ΙΔ' 1.

4. ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ ΚΕΡΑΜΕΩΣ, αὐτ. σ. 412.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 34.

6. MIGNÉ, αὐτ. Τόμ. ΝΘ' σ. 619.

7. FABRICII-HARLES. *Bibliotheca græca*. Τόμ. II' σ. 227, 228.

8. Αὐτ. σ. 229.

9. Αὐτ. σ. 230.

ἐλάχιστος, » καὶ ἓνα λόγον Εὐσεβείου τοῦ Ἀλεξανδρείας (περὶ τὸ 500 μ. Χ.), οὗ ἡ ἀρχή¹, « Μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ κυρίου. »

Κανόνα δὲ τοῦ τριωδίου, ψαλλόμενον τῇ κυριακῇ τῆς ἀποκρέω, καὶ ἀρχόμενον, « Τὴν ἡμέραν τὴν φρικτὴν, » Θεόδωρος ὁ στουδίτης (796 — 829 μ. Χ.) ἐμελοποίησε².

Σημειωτέον δέ, ὅτι ἡ παρὰ πόδας ὁμιλία ἀντεγράφη μὲν ἐκ Βαρ. (φ. 169 ι.), παρεβλήθη δὲ πρὸς Κρα. (Τόμ. Δ' σ. 168 — 9) καὶ Ἑργ. (σ. 4 — 5, 18 — 9). φαίνεται δὲ ἀπαγγελλοῦσα τῷ 864, ὅτε ὁ Βόγορις ἐβασίλευσεν³, ἀφ' οὗ τρέμων εἶδε τὴν εἰκόνα « τῆς δευτέρας τοῦ Χριστοῦ παρουσίας⁴, » καὶ ἀφ' οὗ ἴσως εἶχεν ἐνωτισθῇ παρὰ τῶν ἐκ Βυζαντίου παρ' αὐτῷ ἐρχομένων, ὅπως φοβερώς ὑπὸ τοῦ τότε πατριάρχου ἢ δευτέρα παρουσία περιεγράφετο· ἦν δὲ τῷ 864 κυριακὴ τῆς ἀποκρέω, ἥτοι « τῆς τῶν κρεῶν ἀπουσίας⁵, » ἢ 5' φεβρουαρίου, ὁπότε ἡ παροῦσα ὁμιλία ἐξεφωνήθη, ἢ τηλικαύτην προξενήσασα ἐντύπωσιν.

ΞΔ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία ρηθεῖσα τῇ κυριακῇ τῆς ἀποκρέω,

περὶ δευτέρας παρουσίας⁶.

Καὶ ἀναστηλούσθω σοι⁷ τῇ διανοίᾳ διὰ παντὸς τῆς δευτέρας παρουσίας⁸ τὸ

1. MIGNE, αὐτ. Τόμ. II⁵ σ. 424.

2. Τριώδιον, αὐτ. σ. 23.

3. HERGENROTHER. Photius, Patriarch von Constantinopel (in Regensburg 1867 — 9. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 600.

4. ΚΕΔΡΙΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 152.

5. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Περὶ τῆς βασιλείου τάξεως. Τόμ. Α' σ. 759.

6. καθ' ἡμᾶς γε. — Φωτίου ἀπὸ τῶν μελλόντων ἢ διατέπων Βαρ. — De judicio extremo fragmentum homiliae Photii Ἑργ. — Photii fragmentum homiliae Κρα.

7. καθ' ἡμᾶς γε (ζ. κατ.). — σοὶ ἐν ὕπ. Χ. (ζ. κατ.).

8. ΙΑΚΩΒΟΥ Ε' 7. — ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΔ' 27.

φρικτὸν ἐκεῖνο κριτήριον¹, καὶ βίβλοι² διανοιγόμεναι³ πράξεων, καὶ κρυπτὰ δη-
μοσιευόμενα⁴. πορνεῖαι⁵, ἑρπαγαί⁶, μοιχεῖαι⁷, πλεονεξίαι⁸, λοιδορίαι⁹, καταλα-
λιαί¹⁰, φθόνοι¹¹, ῥόνοι¹², δυσσέβεια¹³. ὧν ἀπάντων καὶ τῶν ὁμοίων ἐκάστου τὸ
συνειδὸς¹⁴ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ¹⁵ τῶν δεδρακότων κατήγορον ἐλέγξει ταῦτα¹⁶, καὶ
θριαμβεύσει, καὶ γυμνὰ¹⁷ καὶ ἀπερικάλυπτα προθήσει. Ἐννοεῖσθω σοι ταῦτα, καὶ πρὸς
τούτοις¹⁸ πυρὸς ἀστέκτου ποταμοὶ παφλάζοντες¹⁹. καὶ μυριάδες²⁰ ἀγγέλων²¹ κύκλῳ
τὸν²² θρόνον²³ περιτοιγίζουσιν²⁴. καὶ τῶν ἀνθρώπων ἅπαν τὸ γένος²⁵ ἐξεταζόμενον,
καὶ λόγους²⁶ τῶν πράξεων²⁷ εἰσπραττόμενον· καὶ τῶν δικαίων οἱ ἁμαρτωλοὶ χωρίζόμε-
νοι²⁸, καὶ τὴν ἀπότομον ἐκείνην καὶ φοβεράν φωνὴν καταδικαζόμενοι²⁹, καὶ τοῖς δαίμοσι³⁰

1. καθ' ἡμᾶς γε.- μυστήριον ἐν ἄπ. X.
2. Ἀποκαλύψεως Κ' 12.- ΔΑΝΙΗΛ Ζ' 10.- ΗΣΑΙΟΥ ΞΕ' 17.
3. Ἐργ.- διανοιγόμενοι ἐν λ. X.
4. Α' Κορινθ. δ' 5.
5. ΜΑΡΚΟΥ Ζ' 22.
6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΙ' 25.
7. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.
8. Αὐτόθι.
9. Α' ΠΕΤΡΟΥ γ' 9.
10. Β' Κορινθ. ιβ' 20.
11. καθ' ἡμᾶς γε.- φθόνος ἐν ἄπ. X.
12. Γαλάτ. Ε' 21.- ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.
13. ΙΟΥΔΑ 15.
14. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΙ' 9.
15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ζ' 22.
16. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.
17. Ἐβρ. Δ' 3.
18. καθ' ἡμᾶς γε.- πρὸ τούτου ἐν ἄπ. X.
19. Ἀποκαλύψεως, αὐτ. 10.- ΜΑΡΚΟΥ Θ' 43.- ΔΑΝΙΗΛ, αὐτ.
20. ΔΑΝΙΗΛ, αὐτ.
21. Ἐβρ. ΙΒ' 22.
22. καθ' ἡμᾶς γε.- κυκλωτὸν ἐν ἄπ. X.
23. Ἀποκαλύψεως Ζ' 11.- ΔΑΝΙΗΛ, αὐτ. 9.
24. καθ' ἡμᾶς γε.- περιτοιγίζουσαι ἐν ἄπ. X.
25. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 32.
26. Α' ΠΕΤΡΟΥ δ' 5.
27. καθ' ἡμᾶς γε.- πρατέων ἐν ἄπ. X.
28. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΙ' 19.
29. Αὐτ. ΚΕ' 41.
30. καθ' ἡμᾶς γε.- δαιμόσις ἐν ἄπ. X.

παρὰ δὲ δόμενοι, καὶ πρὸς κόλασιν¹ ἀπαγόμενοι², καὶ μὴδὲ φωνὴν παρακλίσεως³ ρῆξαι παρὰ χωρούμενοι, καὶ πυκνότερον⁴ πρὸς ἀλλήλους βλέποντες, καὶ στεναγμοὺς ἀμηχανίας στενάζοντες⁵, καὶ πάντας μὲν⁶ βοηθοὺς προσκαλούμενοι διὰ τοῦ ἰκετηρίου βλέμματος⁷, διὰ τοῦ ἐλεεινοῦ σχήματος, διὰ τῆς τοῦ προσώπου σκυθρωπότητος, διὰ τῶν ἐκ βάλους στεναγμῶν καὶ θακρύων, παρ' οὐδενὸς δὲ τῆς βοηθείας τυγχάνοντες. Ὡς⁸ πόση τότε μεταμέλεια⁹, καὶ οὐδεμία ὠφέλεια! Πόσος συντριμμὸς¹⁰ καὶ¹¹ περισπασμὸς¹² ψυχῆς, καὶ οὐδεὶς ὁ λυπούμενος! Πόσος στεναγμὸς καὶ κοπετὸς¹³ καρδίας, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐξαιρούμενος¹⁴, οὐ φίλος, οὐκ ἀδελφός¹⁵, οὐ πατήρ, οὐ μήτηρ, οὐκ ἄλλος τις τῶν συνήθων, ἢ συγγενῶν! Ἀλλ' οὕτως ἀθλίως ἀπαγόμενοι, θορυβούμενοι, κοπτόμενοι¹⁶, διασπώμενοι¹⁷, ἐξιστάμενοι¹⁸, τῇδε κακῆϊσε περιστρεφόμενοι τῷ πυρὶ καὶ τῷ οὐκ ὀλίγῃ παρὰ πέμπονται¹⁹.

-
1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 46.
 2. καθ' ἡμᾶς γε. — ἀπαγόμενοι ἐν ᾧπ. X.
 3. Β' Μακκαβαίων ζ' 24.
 4. καθ' ἡμᾶς γε. — πυκνά μὲν ἐν ᾧπ. X.
 5. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ Ε' 3.
 6. καθ' ἡμᾶς γε. — μὴν ἐν ᾧπ. X.
 7. Ἐργ. — βλέματος ἐν λ. X.
 8. καθ' ἡμᾶς γε. — Ὡς ἐν ᾧπ. X.
 9. Παροιμιῶν Ε' 11.
 10. ΣΟΦΟΝΙΟΥ Α' 10.
 11. Ἐργ. (σημ.). — συντριμμὸς καὶ ἐν λ. X.
 12. Ἐκκλησιαστοῦ Β' 26.
 13. ΖΑΧΑΡΙΟΥ ΙΒ' 11.
 14. ΙΩΒ Ε' 4.
 15. Ψαλμῶν ΜΗ' 7.
 16. Ἐκκλησιαστοῦ ΙΒ' 5.
 17. ΙΕΡΕΜΙΟΥ Δ' 20.
 18. ΗΣΑΙΟΥ Ξ' 5.
 19. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 41. — ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 44. — ΔΑΝΙΗΛ, αὐτ. 11.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΞΕ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἐν τινι κώδικι τῆς μαζαρινείου βιβλιοθήκης ὁ Κομβεφίκιος ἀνεῦρε μίαν «Oratio Photii in dominicam sepulturam,» ἣν ὅμως ἀπέσχευεν ἵνα ἐκδώσῃ, ὡς λείποντος τοῦ προλόγου¹. εἰς ταύτην τὴν ὁμιλίαν ἀνάγει ὁ χαλκέντερος καρδινάλιος Ἀγγελος Μάϊος τὸ *elegans* ἀποσπασμάτιον τῆς εἰς τὴν ταφὴν τοῦ κυρίου ὁμιλίας², ὅπερ ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν λέξεων, «Δός μοι, φησὶν ὁ Ἰωσήφ» ἐμπεριέχεται ἐν ἐκτενεστέρᾳ ἐξηγήσει εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγέλιον, ἧς ἡ ἀρχή, «Ἦν ποτε κρύφιος φίλος ὁ Ἰωσήφ³.» Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν τῇ ὁλοκλήρῳ παρ' ἡμῶν τὸ πρῶτον ἀνακαλυφθεῖσθαι «ὁμιλίαν⁴ εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ κυρίου,» οὐδόλως ἀπαντᾷ ἡ ῥητορικωτάτη ἀρχὴ τῆς διαληφθείσης ἐξηγήσεως, «Ἦν ποτε — οὐκ ἡμέλησεν⁵,» ἣν, ὡς εἶωθεν ὁ Φωτίος, ἐπανέλαβε καὶ ἐν τινι αὐτοῦ ἐπιστολῇ⁶, εἰκάζομεν, ὅτι ἀναζητητέα ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐν ἐτέρᾳ ὁμιλίᾳ τοῦ αὐτοῦ ἀγίου πατρός, ἐπίσης «εἰς τὴν ταφὴν τοῦ κυρίου,» ἧς ἀποσπάσματά τινα περισυλλέξαντες ἐκ τῶν Ἀμφιλοχίων, ἐπιστολῶν καὶ ἐρμηνειῶν αὐτοῦ, δημοσιεύομεν σήμερον, καὶ ἥτις ἴσως ποτὲ ἀκεραία θέλει ἀνευρεθῇ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Κομβεφικίου μνημονευμένῳ, ὡς εἴρηται, κώδικι.

Τῆς παρούσης ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ΠΓ' ὁμιλίας, ὡς καὶ τῆς λατινιστὶ περιωθεισῆς ἐπιγραφῆς «Oratio Photii in dominicam sepulturam⁷.» αἱ δὲ § α'—ι' ἀντεγράφησαν ἡ μὲν § α' ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 285), παραβληθεῖσα πρὸς Ἀμφιλόχια Κοι. (ἀρ. 241), Βατ. (ἀρ. 212), ΑΡ. (ἀρ. 209), Κολ. (ἀρ. 212), Τα. (ἀρ. 232), Κκ. (Τόμ. Ε'), Μιγ. (σ. 965), πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 164) καὶ Β. (σ. 275), καὶ πρὸς ἐρμηνείας Μκ. (Τόμ. Θ' σ. 716) καὶ Μιγ'. (σ. 1225)· ἡ δὲ § β' ἐξ Ἀμφιλοχίων

1. F. COMBEFIS. *Auctarium novum Patrum* (ἐν Παρισίοις 1648. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Α' σ. 1605.

2. Cardinalis A. MAII. *Scriptorum veterum nova collectio* (ἐν Ρώμῃ 1825—1838. 10 Τόμ. 4^{ον}) Τόμ. Α' σ. XIX—XX.

3. Αὐτ. Τόμ. Θ' σ. 716.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΠΓ'.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΕ' § ι'.

6. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί* (ἐκδ. Βαλέττα) σ. 444.

7. F. COMBEFIS, αὐτ.

Οἱ. (σ. 257), παραβληθεῖσα πρὸς Ἀμφιλόχια Κοι. (ἀρ. 205), Βατ. (ἀρ. 176), ΑΡ. (ἀρ. 175), Κολ. (ἀρ. 174), Τα. (ἀρ. 196), Κα. (Τόμ. Ε') καὶ Μιγ. (σ. 877), καὶ πρὸς ἐρμηνείας Μα. (Τόμ. Θ' σ. 652) καὶ Μιγ'. (σ. 1224)· ἡ δὲ § γ' ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἱ. (σ. 218), παραβληθεῖσα πρὸς Ἀμφιλόχια Κοι. (ἀρ. 165), Βατ. (ἀρ. 133), ΑΡ. (ἀρ. 144), Κολ. (ἀρ. 133), Τα. (ἀρ. 154), Ἐν. (ἀρ. 133), Κα. (Τόμ. Ε'), Φι. (σ. 746), Βου. (ἀρ. 43) καὶ Μιγ. (σ. 733)· ἡ δὲ § δ' ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἱ. (σ. 313), παραβληθεῖσα πρὸς Ἀμφιλόχια Κοι. (ἀρ. 98), Βατ. (ἀρ. 247), ΑΡ. (ἀρ. 244), Κολ. (ἀρ. 247), Τα. (ἀρ. 98), Ἐν. (ἀρ. 247), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 115) καὶ Μιγ. (σ. 1052)· ἡ δὲ § ε' ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 218), παραβληθεῖσα πρὸς ἐπιστολὰς Βου. (σ. 5), Μον. (σ. 5), Μηλ. (Τόμ. Β' σ. 904), Βου. (σ. 160), Ρα. (Τόμ. Α' σ. 387—8) καὶ Μι. (σ. 653)· ἡ δὲ § ς' ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἱ. (σ. 45), παραβληθεῖσα πρὸς Ἀμφιλόχια Κοι. (ἀρ. 23), Βατ. (ἀρ. 24), ΑΡ. (ἀρ. 24), Τα. (ἀρ. 23), Ἐν. (ἀρ. 24), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Α' σ. 245) καὶ Μιγ. (σ. 185)· ἡ δὲ § ζ' ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἱ. (σ. 352), παραβληθεῖσα πρὸς Ἀμφιλόχια Κοι. (ἀρ. 124), Βατ. (ἀρ. 311), ΑΡ. (ἀρ. 308), Κολ. (ἀρ. 311), Τα. (ἀρ. 124), Ἐν. (ἀρ. 311), Κα. (Τόμ. Ε'), Φι. (σ. 706), Βου. (ἀρ. 20) καὶ Μιγ. (σ. 1160)· ἡ δὲ § η' ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἱ. (σ. 352), παραβληθεῖσα πρὸς Ἀμφιλόχια Κοι. (ἀρ. 123), Βατ. (ἀρ. 310), ΑΡ. (ἀρ. 307), Κολ. (ἀρ. 310), Τα. (ἀρ. 123), Ἐν. (ἀρ. 310), Κα. (Τόμ. Ε'), Φι. (σ. 704), Βου. (ἀρ. 19) καὶ Μιγ. (σ. 1157)· ἡ δὲ § θ' ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἱ. (σ. 100), παραβληθεῖσα πρὸς Ἀμφιλόχια Κοι. (ἀρ. 48), Βατ. (ἀρ. 49), ΑΡ. (ἀρ. 49), Κολ. (ἀρ. 49), Τα. (ἀρ. 48), Ἐν. (ἀρ. 49), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 49) καὶ Μιγ. (σ. 373)· ἡ δὲ § ι' ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 444), παραβληθεῖσα πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 133) καὶ Μι. (σ. 949), καὶ πρὸς ἐρμηνείας Μα. (Τόμ. Θ' σ. 716) καὶ Μιγ'. (σ. 1225).

Εἰς δὲ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐξεφωνήθη ἡ προκειμένη ὁμιλία, καθοδηγοῦμεθα ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων, ὧν τὸ μὲν ἐν τῇ § ε' ἐμπεριέχεται ἐν ἐπιστολῇ γραφείσῃ τῷ 865¹, τὸ δὲ ἐν τῇ § α' ἐν ἐπιστολῇ τοῦ ἔτους 870², τὸ δὲ ἐν τῇ § ι' ἐν ἐπιστολῇ τοῦ αὐτοῦ ἔτους 870 λήγοντος³, ἢ τοῦ ἔτους 871 ἀρχομένου⁴.

Τῶν δὲ ῥητορικῶν τούτων ἀποσπασμάτων ληρθέντων ἐξ ὁμιλίας, οὐχὶ δὲ

1. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (in Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 601.

2. Αὐτ. Τόμ. Β' σ. 194.

3. Αὐτ. σ. 254.

4. JAGER. *Histoire de Photius* (ἐν Παρίσις 1845. 12ον) σ. 260.

ταύτης ἐξ ἐκείνων συναρμολογηθείσης, ἔπεται, ὅτι ἡ προκειμένη ὁμιλία ἐλέχθη πρὸ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἀποσπάσματος, ἤτοι πρὸ τοῦ 865, ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχείας τοῦ Φωτίου, ἴσως δὲ τῷ 864 ἀπριλίου 1, ὅτε ἦν καὶ μέγα σάββατον¹.

ΞΕ΄.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία πρώτη²

εἰς τὴν θεόσωμον³ ταφὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,

τῷ ἁγίῳ σαββάτῳ.

α΄. Ῥήγνυται τὸ καταπέτασμα⁴ τοῦ ναοῦ⁵, ξύλῳ τοῦ δεσπότου κρεμαμένου⁶. τὴν εἰς οὐρανοὺς⁷ εἵσοδον πᾶσιν ἡμῖν ὑποσαλπίζον, καὶ εὐαγγελιζόμενον· καὶ⁸ γὰρ δὴ καὶ διὰ⁹ τοῦ ζωοποιοῦ¹⁰ θανάτου αὐτοῦ¹¹ τὴν ἐπ' οὐρανοὺς¹² εἵσοδον παντὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει ἀνεκαίνισεν¹³ ὁ διὰ τοῦτο κενωθείς, καὶ σάρκα τὴν ἡμετέραν προσλαβὼν, καὶ πάντα παθὼν ὑπὲρ ἡμῶν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν.

1. ὅρα κατωτέρω ἐν ἐπιγραφῇ τῆς ΞΕ΄ ὁμιλίας Φωτίου.

2. ὅρα κατωτέρω ὁμιλίαν ΠΓ΄ Φωτίου.

3. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

4. Κοι. ΑΡ. Κολ. Τα. Κα. Μον. Οἱ. Μιγ. Β.- *Mā.l.lor* δὲ ῥήγνυται καταπέτασμα^α Βατ. Μα. Μιγ΄.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ΄ 51.

6. Αὐτ. 35.

7. Κοι. ΑΡ. Κολ. Τα. Κα. Μον. Οἱ. Μιγ. Β.- *οὐρανὸν* Βατ. Μα. Μιγ΄.

8. ἐντ. λ. Βατ. Μα. Μιγ΄.

9. ΑΡ. Κα. Οἱ. Β.- *καὶ γὰρ δὴ διὰ* Κοι. Κολ. Τα. Μον. Μιγ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- *ζωοποιοῦ* ἐν ᾧ. Χ.

11. Β.- *αὐτοῦ* ἐν λ. Χ.

12. ΑΡ. Κα. Οἱ.- *τὴν εἰς οὐρανοὺς* Κοι. Κολ. Τα. Μον. Μιγ. Β.

13. ΑΡ. Κα. Οἱ.- *ἐνεκαίνισεν* Κοι. Κολ. Τα. Μον. Μιγ. Β.

β'. Τῆς παναγίας καὶ ἀειπαρθένου¹ Μαρίας τὴν ψυχὴν ῥομφαία διήλθε² κατ' αὐτὸ τὸ σωτήριον τοῦ Χριστοῦ πάθος, οὐκ ἐπιδιστάζουσι λογισμοῖς βαλλομένης, οὐκ ἀπιστίας βέλεσι τιτρωσκομένης, οὐκ, ἐφ' οἷς ἔχαιρε, τὴν λύπην ἀλλασσομένης³, ἀλλὰ τὰ μητρικὰ⁴ σπλάγγνα διδοῦσης πρὸς τὴν ἔμφυτον συμπάθειαν, ἀνασκολοπιζομένου τοῦ υἱοῦ, πράττειν τὰ οἰκεῖα· τί γὰρ μήτηρ οὐκ ἂν πάθοι, βλέπουσα τὸν υἱόν, καὶ μάλιστα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως πολιτευόμενον κρεῖσσον⁵, τὰς τῶν κακούργων ὑπέχοντα δίκας; . . διὸ καὶ πάθος φρικτὸν ὀρώσα⁶, μητρικοῖς ὀφθαλμοῖς προκείμενον θέαμα, κατὰ πληγὴν ῥομφαίας τὴν ψυχὴν ἐτέμνετό τε⁷ καὶ κατεμερίζετο.

γ'. Τὸ τοίνυν⁸ μαιφρόνον καὶ ἀχάριστον τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἐπὶ τοσοῦτον εἰς τὸν εὐεργέτην τοῖς θυμοῖς ἀνηρεύθιστο, ὥς μὴ μόνον χειρὰς αὐτῶν σφαγῆς ἀνατείνειν, ἀλλ' εἰ καὶ τι ὅλως αὐτοὺς διαλλάθοι χλεύης καὶ μυκτηρισμοῦ καὶ ἀσελγείας, ὃ μὴ ἐντρίψειν αὐτῶν, οὐδὲν ἡγοῦντο κατορθῶσαι⁹ μέγα· οὕτω καὶ τὸν ἀκάνθινον στέφανον¹⁰ καὶ τὸν πορηνροῦν ἱμάτιον¹¹ καὶ τὸν κίλαμον¹² καὶ¹³ τὸν βασιλέα¹⁴ καὶ τὰ τοιαῦτα ἐνέπαιζον αὐτῶν. Καὶ νῦν δέ φησιν ὁ μὲν ὑψηλὸς καὶ μέγας Ἰωάννης, ὥσπερ ἐπιτρέγων τὴν ὕβριν, καὶ ἐδίδουν αὐτῶν ῥαπίσματα¹⁵. ὁ δὲ θεσπέσιος Μάρκος¹⁶ καὶ Ματθαῖος . . καὶ τὸ ὄνομα τῆς ὕβρεως λέγουσι¹⁷, καὶ τὴν τῆς ὕβρεως πράξιν· « Ἐκολάφισαν¹⁸ γὰρ αὐτόν, » « Καὶ¹⁹ ἤρξαντο περικαλύ-

1. Κοι. Κολ. Τζ. Μιγ.- ἀεὶ παρθένου Βζτ. Μα.- ἀεὶ παρθένου Μιγ'. - ἀειπαρθένου ΔΡ. Κα. Οἱ.

2. ΛΟΥΚΑ Β' 35.

3. Κοι. ΔΡ. Κολ. Τζ. Κα. Οἱ. Μιγ. Μιγ'. - ἀλλασσομένης Βζτ. Μα.

4. Κοι. ΔΡ. Κολ. Τζ. Κα. Οἱ. Μιγ.- ἀλλὰ μητρικὰ Βζτ. Μα. Μιγ'.

5. ΔΡ. Κα. Οἱ.- κρεῖσσον Κοι. Βζτ. Κολ. Τζ. Μα. Μιγ. Μιγ'.

6. ΔΡ. Βζτ. Κζ. Μα. Οἱ. Μιγ'. - διὸ πάθος ὀρώσαι Κοι. Κολ. Τζ. Μιγ.

7. ΔΡ. Βζτ. Κολ. Κζ. Μα. Οἱ. Μιγ'. - ῥομφαίας ἐτέμνετό τε Κοι. Τζ. Μιγ.

8. ΔΡ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- τοίνυν Κοι. Βζτ. Κολ. Τζ. Φι. Βου. Μιγ.

9. Κοι. Βζτ. ΔΡ. Κζλ. Τζ. Ἐν. Κζ. Φι. Βου. Μιγ.- κατορθῶσαι Οἱ.

10. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΘ' 2.

11. Αὐτόθι.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 29.

13. ΔΡ. Ἐν. Κζ. Οἱ.- στέφανον, καὶ τὸν κίλαμον Κοι. Βζτ. Κολ. Τζ. Φι. Βου. Μιγ.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.

15. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 3.

16. καὶ ἡρξες γε.- Μάρκος ἐν 2π. Χ.

17. ΔΡ. Ἐν. Κζ. Φι. Βου. Οἱ.- λέγουσιν Κοι. Βζτ. Κολ. Τζ. Μιγ.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΣ' 67.

19. ΜΑΡΚΟΥ ΙΔ' 65.

πτειν αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ¹ κολαφίζειν αὐτόν » εἶτα καὶ ² « Ἐρράπισαν, »
 « Καὶ ³ ῥαπίσασιν ⁴ αὐτὸν ἑβαλλον, » καὶ ⁵ ἔλεγον ⁶. Προφήτευσον ἡμῖν, Χρι-
 στέ, τίς ἐστὶν ὁ παίσας σε; Ὁ μέντοιγε ⁷ θεσπέσιος Λουκᾶς τὴν μὲν τοῦ κο-
 λαφίζειν λέξιν παρήκεν ⁸, ἐξαπλοῖ δὲ σαφῶς, δι' ὧν λέγει, τῆς φωνῆς τὸ δηλού-
 μενον. Καὶ ⁹ οἱ ἄνδρες γάρ, φησὶν, οἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν ἐνέπαιζον αὐτῷ,
 δέροντες, καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπη-
 ρώτων αὐτόν, λέγοντες. Προφήτευσον ἡμῖν, τίς ¹⁰ ἐστὶν ὁ παίσας σε;.. Ὅτι
 δὲ κόρον οὐδένα οὔτε ὕβρεως οὔτε ἀσελγείας τὸ Ἰουδαίων ἔθνος ἐλάβανεν, ἐκ-
 πληττόμενος ὁ σοφὸς ἐπισημαίνεται μάλιστα Λουκᾶς. μετὰ γάρ τὸ εἰπεῖν, ὅτι
 ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ περιεκάλυπτον, ἐπάγει, Καὶ ἕτερα πολλὰ
 βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν ¹¹.

δ'. Σταυροῦται σαρκωθείς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος καὶ Θεός, ἵνα . . τοῖς ἐν ἐπη-
 ρείαις καὶ ἐπιβουλαῖς καὶ κακώσεσι, πρὸς θάνατον ἀγούσαις, ἐξεταζομένοις ἑαυτὸν
 ὑπομονῆς καὶ καρτερίας παράδειγμα προθεῖς ¹² γενναίως φέρειν καὶ εὐχαρίστως
 παρασκευάσῃ τὰ συμπίπτοντα. καὶ ἵνα τὸ πανσθενέστατον αὐτοῦ ¹³ μᾶλλον φανερώ-
 σῃ τῆς δυνάμεως. τὸ . . γάρ . . διὰ θανάτου αὐτόν τε θάνατον ¹⁴ καὶ ἄδην καὶ
 διάβολον ¹⁵ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐξουσίαν ¹⁶ τοῦ κόσμου καταργῆσαί τε ¹⁷ καὶ
 θριαμβεῦσαι ¹⁸, τοῦτο ἂν εἴη ὡς ἀληθῶς τῆς ὑπὲρ νοῦν καὶ λόγον καὶ ἔννοιαν ¹⁹

-
1. ἐν ἄπ. X.- καὶ ἤρξαντο . . περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ (ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.).
 2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 68.
 3. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.
 4. ἐν ἄπ. X.- καὶ . . ῥαπίσασιν (ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ.).
 5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.
 6. ἐν ἄπ. X.- λέγοντες (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).
 7. καὶ ἡμῶς γε.- μέντοι γε ἐν ἄπ. X.
 8. ΑΡ. Ἐν. Κα. Φι. Βου. Οἱ.- τὴν μὲν τοῦ κολαφίζειν παρήκε Κoi. Βατ. Κολ. Τα. Μιγ.
 9. ΛΟΥΚΑ ΚΒ' 63, 64.
 10. ἐν ἄπ. X.- Προφήτευσον, τίς (ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 64).
 11. ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- βλασφημοῦντες ἔλεγον Κoi. Βατ. Κολ. Τα. Φι. Βου. Μιγ.
 12. Ἀποκαλύψεως Α' 9.
 13. καὶ ἡμῶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἄπ. X.
 14. Κoi. Βατ. ΑΡ. Κολ. Τα. Ἐν. Κα. Μα. Μιγ.- θάνατον Οἱ.
 15. Ἐβρ. Β' 14.
 16. Κολοσσ. Β' 15.
 17. Ἐβρ. αὐτ.
 18. Κολοσσ. αὐτ.
 19. ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- ὑπὲρ νοῦν καὶ ἔννοιαν Κoi. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.

παντοκρατορικῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ· καὶ ἵνα τὴν ὑπερβολὴν τῶν εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν ἐνδειξάμενος χρεώστας τῆς πρὸς αὐτὸν καθαρᾶς¹ ἀγάπης παραστήσῃ καὶ τῆς κατὰ τοὺς² αὐτοῦ νόμους πολιτείας, δι' ὧν πάλιν τὸ³ κέρδος εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς ἀναστρέφεται, βασιλείας ἡμῖν κληῖρος ὂν⁴, καὶ ἐν ἀδιηγῆτοις ἀγαθοῖς διαγωγῇ⁵ καὶ ἀπόλαυσις⁶.

ε'. Οὕτω τὸν τίμιον σταυρὸν προσκυνοῦμεν, ἐν ᾧ τὸ δεσποτικὸν ἐξετανύσθη σῶμα, καὶ τὸ τοῦ κόσμου καθάρσιον ἀνέβλυσεν αἷμα, καὶ ἡ τοῦ ξύλου φύσις ταῖς ἐκεῖθεν⁷ ῥοαῖς ἀρδευθεῖσα τὴν ἀγήρω ζωὴν ἐβλάστησεν ἀντὶ τοῦ θανάτου⁸. Οὕτω τὸν τύπον τοῦ σταυροῦ προσκυνοῦμεν, δι' οὗ θαυμάσιον ἐλαύνεται στίφη, καὶ πάθη θεραπεύεται ποικίλα, τῆς ἁπαλῆς ἐν τῷ πρωτοτύπῳ χάριτος καὶ δυνάμεως ἐνεργηθείσης, καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν τύπων μετὰ τῆς ὁμοίας ἐνεργείας συμπροϊούσης.

ς'. Τρόπαιόν ἐστιν ὁ σταυρὸς τοῦ Χριστοῦ κατὰ τοῦ διαβόλου ἰστάμενον, καὶ τροπαίων τὸ λαμπρότατον, ὅπου γε καὶ αὐτὸς ὁ τύπος αὐτοῦ τῷ ἀέρι χαρασσόμενος πᾶσαν αὐτῷ συμφυγαδεύει τὴν δύναμιν. . . Καὶ ἦν μὲν αὐτῷ (τῷ θανάτῳ) πρὸ τοῦ σταυροῦ καθ' ἡμῶν ἄμαχος ἡ τοιαύτη ἀρχή, πᾶσαν ἀναστάσεως ἐλπίδα περικόπτουσα τε καὶ νεκροποιούσα· τοῦ δὲ δεσποτικοῦ πάθους τῆς ἰσχύος αὐτὸν παντελῶς ἀφελομένου, εἰκότως καὶ κατὰ λόγον φαμέν ἐσκυλεῖσθαι τὰ τοῦ ἄδου βασιλεία⁹.

ζ'. Εὐχεται . . ὁ φιλάνθρωπος ἡμῶν δεσπότης καὶ τοῦ γένους σωτὴρ μὴ στήναι τοῖς σταυρώσασιν¹⁰ τὴν ἡμαρτίαν¹¹. . . ὑπογράφων ἡμῖν φιλανθρωπίας τύπους καὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας, ἵνα μηδὲ κατ' αὐτῶν τῶν δοκούντων φονῶν καθ' ἡμῶν εἰς θυμοὺς ἐκφερώμεθα¹² καὶ ὀργὰς καὶ ἄρας.

1. ΑΡ. 'Εν. Κα. Οἱ.- τῆς καθαρᾶς πρὸς αὐτὸν Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.

2. Κοι. Βατ. ΑΡ. Κολ. Τα. 'Εν. Κα. Μα. Μιγ.- τους Οἱ.

3. ΑΡ. 'Εν. Κα. Οἱ.- δι' ὧν τὸ Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.

4. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 5.

5. ΑΡ. 'Εν. Κα. Οἱ.- ἐν ἀδιηγῆτοις διαγωγῇ Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.

6. Α' Τιμόθ. ς' 17.

7. Βοτ. Μον. Βου. Ρα. Μι. Β.- ἐκεῖθεν Μηλ.

8. Βοτ. Μον. Βου. Ρα. Μι. Β.- ἀντὶ θανάτου Μηλ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐσκυλεῖσθαι τὰ τοῦ ἄδου βασιλεία ΑΡ. 'Εν. Κα. Οἱ.- ἐσκυλεῖσθαι τὰ τούτου βασιλεία Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.

10. ΑΡ. 'Εν. Κα. Βου. Οἱ.- σταυρώσασιν Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Φι. Μιγ.

11. ΛΟΥΚΑ ΚΓ' 34.- ὅρα καὶ Πράξεων Ζ' 60.

12. ΑΡ. 'Εν. Κα. Βου. Οἱ.- ἐκφερώμεθα Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Φι.- φερώμεθα Μιγ. (σημ.).

ἡ. Λόγχη δὲ νύττεται¹ τὴν πλευρὰν κατὰ τὸ σωτήριον πάθος Χριστός, ὁ Θεὸς ἡμῶν², τοῦτο μὲν ἡμῖν δύο βαπτίσματα καινουργοῦμένους τε καὶ προτυπῶν, ἐν μὲν τὸ δι' ὕδατος, ἕτερον δὲ τὸ δι' αἵματος. Ἐν τῇ πλευρᾷ δὲ καὶ οὐκ ἐν ἐτέρῳ μέρει δέχεται τὴν πληγὴν, διότι ἐκ πλευρᾶς μὲν τοῦ Ἀδάμ. ἐπλάσθη ἡ γυνή, δι' αὐτῆς δ' ἡ ἁμαρτία³ ἐπράχθη τῷ Ἀδάμ. Πλήττεται οὖν Χριστός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ νέος Ἀδάμ, τὴν πλευράν, ὥσπερ διὰ τῆς πληγῆς ἀναιρῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὸν Ἀδάμ. ἀπαλλάττων τοῦ διὰ τῆς πλευρᾶς αὐτῷ περιγεγονότος ὀλισθήματος.

Θ'. Ὁρῶν . . νεκροὺς ἀνισταμένους⁴, καὶ πέτρας τῷ πάθει τῷ δεσποτικῷ ῥηγνυμένους⁵, καὶ ἥλιον σκυθρωπάζοντα, καὶ πένθους μορφὴν καὶ σκότος⁶ ἀντὶ τῶν ἀκτίνων καὶ τῆς πολλῆς λαμπρότητος περιβαλλόμενον⁷, καὶ τάφους κενουμένους⁸, καὶ νεκροὺς μετὰ τῶν ζώντων τὴν κοινὴν ἀνάστασιν προδιατυποῦντας, καὶ συνεορτάζοντας⁹, ταῦτα ὁρῶν, πῶς οὐ πάντων ἀπέστης, δι' ὧν σεαυτῷ συνῆγες τὰ σκάνδαλα¹⁰, καὶ τὴν γνώμην¹¹ ἐτραυματίζεις, καὶ πολλῇ σπουδῇ καὶ δρόμῳ καταφυγὼν πρὸς μετάνοιαν ἐπεδείξω τὴν διόρθωσιν, ἵνα δι' αὐτῆς καὶ τὴν ἄφρεσιν τῶν ἁμαρτημάτων¹² ἐκέρδησας¹³; Ἀλλ' οὐδὲ τούτοις καταμαλάττεσθαι τὴν τῆς καρδίας πύρωσιν¹⁴ ἀνέχῃ¹⁵. ἔτι δὲ μᾶλλον φιλονεικεῖς τὴν ἀπόνοιαν καὶ τὸ Θεομάχον¹⁶ κρατύνειν¹⁷. . . καὶ . . τὸν ταῦτα θαυματουργήσαντα σταυρῷ καὶ θανάτῳ καταδικάζεις¹⁸,

1. ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- Λόγχη νύττεται Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Φι. Βου. Μιγ.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 34.

3. ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- δ' ἁμαρτία Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Φι. Βου. Μιγ.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 52.

5. Αὐτ. 51.

6. ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- σκυθρωπάζοντα καὶ σκότος Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 45.

8. Αὐτ. 52.

9. Αὐτ. 53.

10. Ῥωμ. ΙΣ' 17.

11. ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- τὸν γνώμονα Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.

12. ΛΟΥΚΑ ΚΔ' 47.

13. ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- καὶ ἄφρεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἐκέρδησας Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.

14. καὶ ἡμᾶς γε.- πύρωσιν ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- πύρωσιν Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.

15. Ἐφρεσ. Δ' 18.

16. ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- θεομάχον Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.

17. Πρὸς Ἰερ. Ε' 39.

18. Φιλιππησ. Β' 8.

καὶ κουστωδίαν ζητεῖς¹, καὶ σφραγίδας² ἐπιβάλλεις τῷ νεκρῷ καὶ τῷ τάρῳ³.

Ἦν ποτε κρύφιος φίλος ὁ Ἰωσήφ, καὶ νυκτερινὸς Χριστοῦ μαθητὴς⁴. ἀλλ'⁵ ὕστερον τοὺς δεσμοὺς ἀπορρήξας⁶ τῆς δειλίας⁷ τῶν εἰς τὸ φανερόν φιλοῦντων θερμότερός τε καὶ⁸ θαρραλεώτερος⁹ γέγονε· καὶ τὸ δεσποτικὸν ἐφ' ὕβρει¹⁰ κρεμᾶμενον σῶμα τοῦ ξύλου καθελὼν τῆς δυνατῆς θεραπείας¹¹ οὐκ ἠμέλησεν¹².

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 65.

2. Κοι. Βατ. Κολ. Τα. Μα. Μιγ.- σφραγίδας ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἰ.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 66.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 38.

5. Μα. Μιγ.- καὶ νυκτερινὸς μαθητὴς τοῦ ἐμοῦ δεσπότη καὶ Θεοῦ· ἀ.λ.λ' Μον. Μι. Β.

6. Μον. Μα. Μι. Μιγ.- ἀπορρίψας Β.

7. ΜΑΡΚΟΥ ΙΕ' 43.

8. Μα. Μιγ.- θερμότερος καὶ Μον. Μι. Β.

9. Μον. Μι. Β.- θαρραλεώτερος Μα. Μιγ.

10. Μον. Μι. Β.- ἐν ὕβρει Μα. Μιγ.

11. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 10.- ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 46.

12. Β.- ἠμέλησεν Μον. Μα. Μι. Μιγ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΞΣ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Εικάζει ὁ καρδινάλιος Ἐργενροίθρος, ὅτι πολλὰ τῶν τῆς γνωμολογίας τοῦ Φωτίου εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ ἀνήκουσιν¹. Ἀπαζόμενοι καὶ ἡμεῖς τὴν εἰκασίαν ταύτην συνελέξαμεν τὰς περὶ ἀκολασίας γλώσσης ῥητορικωτέρας ῥήτρας τοῦ μελιρρύτου πατριάρχου, νομίσαντες αὐτὰς ἀποσπάσματα ὁμιλίας ἀπολεσθείσης. Φαίνεται δὲ ἀπαγγεληθεῖσα ἡ ὁμιλία αὕτη μετὰ τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον τοῦ σαββάτου τῆς μετὰ τὴν πεντηκοστήν ἢ ἑβδομάδος, ὅπου καὶ τὰ ἐφεξῆς ἐδάφια· «Γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν, πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ » περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ. Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγα- » τοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας ἐκβάλλει τὰ ἀγαθὰ καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ » τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει πονηρά. Λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀρ- » γόν, ὃ ἐν λαλήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσι περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ » κρίσεως· ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου κατα- » δικασθήσῃ². »

Ἡ δὲ τῆς ἀπαγγελίας αὐτῆς ἡμερομηνία ζητητέα πρὸ τοῦ 865 μ. Χ. διότι τεμάχια αὐτῆς ἀνεύρομεν³ ἐν τῇ τότε⁴ σταλείσῃ πρὸς τὸν νεοφώτιστον Μιχαήλ τὸν ἄρχοντα ἐπιστολῇ, καὶ ὀριστικώτερον τῇ 15 ἰουλίου 864 ἡμέρᾳ σαββάτῳ τῆς ἢ ἑβδομάδος, ὡς ἀνωτέρω προείπομεν.

Ἀντεγράφησαν δὲ ἡ μὲν § α' ἐκ γνωμολογίας Ἐργ. (ἀρ. 70), παραβληθεῖσα πρὸς γνωμολογίαν Βατι. (σ. 27—49) καὶ Νο. (σ. 186), ἡ δὲ § β' ἐκ γνωμολογίας Ἐργ. (ἀρ. 70), παραβληθεῖσα πρὸς γνωμολογίαν Βατι. (σ. 27—49) καὶ Νο. (σ. 186), ἡ δὲ § γ' ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 227—8), παραβληθεῖσα πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 26) καὶ Μι. (σ. 668), ἡ δὲ § δ' ἐκ γνωμολογίας Ἐργ. (ἀρ. 71), παραβληθεῖσα πρὸς γνωμολογίαν Βατι. (σ. 27—49) καὶ Νο. (σ. 186), ἡ δὲ § ε' ἐκ γνωμολογίας Ἐργ. (ἀρ. 46), παραβληθεῖσα πρὸς γνωμολογίαν Βατι. (σ. 27—49), Μοναχ. (σ. 78) καὶ Νο. (σ. 187), ἡ δὲ § ς' ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 228), παραβληθεῖσα πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 27) καὶ Μι. (σ. 668), καὶ ἡ § ζ' ἐκ τῆς εἰς Λου-

1. HERGENROTHER. Photius, Patriarch von Constantinopel (in Regens- burg 1867 — 9. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Γ' σ. 242.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ IB' 34 — 7.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΣ' § γ', ς'.

4. HERGENROTHER, αὐτ., Τόμ. Α' σ. 601,

κᾶν ἐρμηνείας τοῦ Φωτίου (Κερ. σ. 53, 54), παραβληθεῖσα πρὸς Ἰβη. (φ. 278) καὶ Μα. (Τόμ. Θ' σ. 669). Ἡ δὲ ἐπιγραφὴ τῆς παρούσης ὁμιλίας ἐγένετο κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῶν ὁμιλιῶν ΞΑ', ΞΓ'.

Ξς'.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ ἀκολασίας γλώσσης.

α'. Ἐνόησέ¹ τις τὸ κακόν²; συγκατέθετο τοῖς λογισμοῖς; προήγαγε διὰ χειλέων; κατεσύρη πρὸς τὴν πράξιν; Ταῦτά ἐστι³ τὰ τῆς ἀπωλείας⁴ τέσσαρα στοιχεῖα.

β'. Ὁ λέγων τὰ αἰσχροῦ⁵ ἐγγύς⁶ ἐστίν⁷ ὑπονοεῖσθαι καὶ πράττειν⁸ αὐτά· οὐδὲ⁹ γὰρ διέστηκε¹⁰ μακρὰν ἢ γλῶσσαν τῶν χειρῶν. Ὁ γὰρ μὴ κρατῶν ῥημάτων αἰσχροῦ¹¹ πῶς ἂν κρατήσκειν ἡδονῶν, τῶν μάλιστα τὰς¹² αἰσθήσεις καταγοητεύειν δυναμένων¹³;

1. Βατι. Ἐργ.- ἐρηνόησε Νο.

2. Νο.- τις κακὸν ἐν λ. Χ.

3. Βατι. Ἐργ.- Ταῦτα ἐστι Νο.

4. Βατι. Ἐργ.- ἀπολείας Νο.

5. Ἐφρ. Ε' 12.

6. Βατι. Ἐργ.- ἀσχροῦ ἐγγύς Νο.

7. Νο.- ἐστι ἐν λ. Χ.

8. Βατι. Ἐργ.- πράττειν Νο.

9. Βατι. Ἐργ.- οὐδὲ Νο.

10. Βατι. Ἐργ.- ἔστηκε Νο.

11. ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 26.

12. Βατι. Ἐργ.- τὰ Νο.

13. ΙΑΚΩΒΟΥ Δ' 1.

γ'. Αἰσχρορρημοσύνης δὲ πάσης καὶ ἀκοῇ καὶ γλῶσσα καθαρευέτω¹. Ἄ μὲν γάρ τις ἀκούων ἤδεται, ταῦτα καὶ λέγειν οὐκ αἰσχύνεται· ἃ δὲ τις λέγων οὐκ αἰσχύνεται, ὅτι² καὶ πράττειν οὐκ αἰσχυνοθήσεται, μεγάλην παρέσχεν ἀπόδειξιν. Δι' ὅλου δὲ γλώσσης φυλάσσου παρολισθησαι³. ῥήματι γὰρ βραχυτάτῳ πολλάκις ὑποσφαλεῖσα μεγάλην ἤνεγκε ζημίαν, αὐτοὺς τοὺς περὶ τὸ ζῆν ἐσχάτους ἀναρρίψασα κύβους⁴.

δ'. Ἀκολασία γλώσσης ἔλεγχος μὲν ἐστὶ τῆς κατὰ διάνοιαν ἀκρασίας⁵, αὐτόματος δὲ προάγγελος⁶ τῶν ὁμοίων ἐπιτηδευμάτων.

ε'. Ἐμόλυνας τὴν γλῶσσαν⁷, τὸν πλησίον λοιδορησάμενος; Εὐλόγησον⁸ ἀπὸ καρδίας, ἵνα τοῖς ἔνδον καὶ τὰ χεῖλη⁹ συναποκαθιράμενος¹⁰ τὴν διαβολὴν ἀπαλείψῃς¹¹ τῆς εὐφημίας¹² τοῖς ῥήμασι.

ς'. Χεῖλη δὲ κατήγορα καὶ συκοφαντίας¹³ ἀποστρέφου. Πολλάκις γὰρ παῖδας κατὰ πατέρων, καὶ πατέρας ἐξέμηνε κατὰ παίδων, καὶ βίον ἔσχισε συζυγίας, καὶ συγγενεῖς ἐπανεστήσε κατ' ἀλλήλων, καὶ τί λέγω; πόλεις ὅλας καὶ οἰκίας ἀνέτρεψε μία φωνὴ συκοφάντου.

ζ'. Ἐαυτοὺς οὖν προτέρους διορθώσωμεν, καὶ τότε ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν πταίουςι, καὶ ἐπιπλήττωμεν¹⁴. ἀλλὰ φιλανθρωπῶπως¹⁵ καὶ τότε. Γίνονται γὰρ διαφοραὶ ἀπὸ τε τῆς κρίσεως αὐτῆς καὶ τῶν κρινόντων καὶ τῶν κρινομένων προσώπων τοσαῦται· μία μὲν, ἂν ὁ κρίνων καὶ ἐπιπλήττων, καὶ φιλῶν καὶ στέργων¹⁶, ἀλλὰ μὴ δια-

1. Κολοσσ. Γ' 8.

2. Β.- ἤδεται ταῦτα καὶ λέγειν οὐκ αἰσχύνεται, ὅτι ἐν λ. Χ.

3. ΣΕΙΡΑΧ Κ' 18.- ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 26.

4. Κολοσσ. αὐτ. 5, 6.

5. Α' Κορινθ. ζ' 6.

6. Βατι. Ἐργ.- δὲ καὶ προάγγελος Νο.

7. Βατι. Μοναχ. Ἐργ.- γλῶτταν Νο.

8. Α' Κορινθ. δ' 12.

9. Βατι. Μοναχ. Ἐργ.- καὶ χεῖλη Νο.

10. καθ' ἡμῶν γε.- συναποκαθαράμενος Νο.- συναποκαθιράμενος Βατι. Ἐργ.- καθιρα- μένος Μοναχ.

11. Βατι. Μοναχ. Ἐργ.- ἀπαλείψης Νο.

12. Β' Κορινθ. ς' 8.

13. Ῥωμ. Γ' 13, 14.

14. Α' Τιμόθ. ε' 1.

15. ΛΟΥΚΑ ς' 36.- Β' Τιμόθ. δ' 2.

16. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 13.

σύρων τοῦτο ποιῇ¹, καὶ μισῶν· δευτέρα δέ, ἂν νόμῳ τοῦτο² καὶ κοινῷ τῆς πολιτείας δικαίῳ ποιῇ· τρίτη, ἂν κατὰ μηδὲν τούτων, μισῶν δέ³, καὶ διακωδωνίζων τοῦτο ποιῇ⁴. ἢ καὶ μάτην, οὐδὲ τὸν κρινόμενον καλῶς ἐγνωκώς⁵. ἢ ὅταν τῇ περὶ ἐτέρους ἀποτομία τὰ οἰκεῖα αἴσχη ἀποκρύπτειν πειρᾶται⁶, ὡς ὁ ἐπὶ τούτοις τραχέως ἐπιτιμῶν οὐκ ἂν αὐτὸς νομισθείη τοῖς ὁμοίοις ἐαλωκώς· ἕκτη δὲ διαφορά, ἂν αὐτοὶ τῶν κρινομένων ὄντες κρίνουν ἄλλους⁷ ἐπιχειρῶσιν⁸. οὔτε γὰρ φιλίαν, οὔτε στοργὴν οἱ τοιοῦτοι ἔχουσιν εἰς ἀπολογία. Ἄν τε γὰρ μείζω, ἂν τε ὅμοια⁹, ἂν τε ἐλάττονα ἡμαρτηκότα¹⁰ κατακρίνη τις¹¹, ἑαυτὸν κατακρίνει¹². ὁ μὲν γὰρ ἐλάττονα ἁμαρτόντα κατακρίνας εὐδῆλον, ὅτι μᾶλλον ἑαυτὸν κατέκρινε, μείζονα αὐτὸς ἡμαρτηκώς, ὅτι, δέον ἐξαλείψαι τὰ οἰκεῖα, καὶ τὸν κοινόν¹³ κριπὴν ἐξιλεῶσαι¹⁴ συντριμμῷ καρδίας καὶ μεταμελείας¹⁵, ὁ¹⁶ δὲ φουσηθεὶς κατὰ τοῦ πλησίον κριτοῦ ἀξίωμα ἐνέδω¹⁷, καὶ κρίνειν ἐτέρους ἐπήρθη, εἷς καὶ αὐτὸς τῶν κρινομένων τυγχάνων· ὡσαύτως δὲ καὶ¹⁸ ὁ τὸν τὰ ὅμοια ἡμαρτηκότα κατακρίνων κοινὴν ἐξάγει τὴν ψῆφον καθ' ἑαυτοῦ τε καὶ τοῦ κρινομένου, μᾶλλον δὲ¹⁹ καθ' ἑαυτοῦ²⁰. τῷ μὲν γὰρ διὰ τῆς οἰκείας προπετείας²¹ καὶ τὰ ἐνόντα ἐμετρίασε

1. ΙΩΑΝΝΟΥ Ζ' 24.

2. ΛΟΥΚΑ ΙΑ' 42.

3. Λύτ. ΙΗ' 2, 4, 6.

4. ΙΑΚΩΒΟΥ Δ' 11.

5. Πράξεων ΙΗ' 15.

6. Ῥωμ. Β' 1, 3.- ΙΔ' 10.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ζ' 1, 2.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιχειρῶσι ἐν ἁπ. Χ.

9. καθ' ἡμᾶς γε (εἵτα ἐκ σ. Ἰβη. Κερ.).- ἂν τὰ ὅμοια Μα.

10. καθ' ἡμᾶς γε (εἵτα ἐκ σ. Ἰβη. Κερ.).- ἡμαρτηκότες Μα.

11. καθ' ἡμᾶς γε (εἵτα ἐκ σ. Ἰβη. Κερ.).- τίς Μα.

12. ΛΟΥΚΑ Σ' 37.

13. καθ' ἡμᾶς γε (εἵτα ἐκ σ. Ἰβη. Κερ.).- κοινόν Μα.

14. Ἑβρ. ΙΒ' 23.- ΙΑΚΩΒΟΥ Ε' 9.

15. Ἰβη. Κερ.- μεταμελείας Μα.

16. Β' Κορινθ. ζ' 9, 10.

17. Ἰβη. Κερ.- ἐνέδω Μα.

18. Μα.- ὡσαύτως καὶ ἐν λ. Χ.

19. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΙ' 11.

20. καθ' ἡμᾶς γε (εἵτα ἐκ σ. Ἰβη. Κερ.).- καθ' ἑαυτοῦ τε καὶ κρινόμενον μᾶλλον δὲ καὶ καθ' ἑαυτοῦ Μα.

21. Β' Τιμόθ. γ' 4.

γράφως φερομένους ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (398 — 404 μ. Χ.), ἀρχομένους τὴν μὲν α' «Βασιλικῶν μυστηρίων ἑορτὴν ἑορτάζομεν σήμερον¹,» τὴν δὲ β' «Τῇ προτέρᾳ κυριακῇ τὴν ὁρθόδοξον ταύτην ἐκκλησίαν²,» τὴν δὲ γ' «Κλέπτει τοὺς πόνους τῶν ἐμπόρων³,» ἀρκοῦμεθα μνεῖαν ποιούμενοι τῶν ἐπομένων.

Ὁ μὲν ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης (372 — 396 μ. Χ.) ἀπήγγειλεν ὁμιλίαν εἰς τὸν εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου, ἧς ἡ ἀρχή, «Ὅταν εὕρωσιν οἱ φιλοπύται οἶνον δαψίλειαν⁴.»

Ὁ δὲ ἅγιος Ἀμφιλόγιος ὁ Ἰκονίου (373 — 395 μ. Χ.) ἐτέραν ἐπίσης ἀνέκδοτον⁵.

Ὁ δὲ ἅγιος Ἠσύχιος ὁ πρεσβύτερος Ἱεροσολύμων (415 — 433 μ. Χ.) ἐξέφωνησε λόγον εἰς τὸν εὐαγγελισμόν ἀνέκδοτον⁶ καὶ δύω ἐγκώμια εἰς τὴν Θεοτόκον, κατὰ τὴν ἡμέραν πιθανῶς τοῦ εὐαγγελισμοῦ, ἀρχόμενα τὸ μὲν α' «Πᾶσα μὲν μνήμη δικαίων⁷,» τὸ δὲ β' «Πᾶσα μὲν εὐγνώμων γλῶττα⁸.»

Ὁ δὲ ἅγιος Κύριλλος ὁ Ἀλεξανδρείας (412 — 444 μ. Χ.) ἐπλεξεν ἐγκώμιον εἰς τὴν Θεοτόκον, ἐπὶ τῇ αὐτῇ, ὡς ἐκ τοῦ περιεχομένου, ἑορτῇ, οὗ ἡ ἀρχή, «Φαιδρὸς ἡμῖν ὁ λόγος⁹.»

Ὁ δὲ ἅγιος Πρόκλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως (434 — 447 μ. Χ.) ἀπήγγειλε κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ εὐαγγελισμοῦ¹⁰ ἐγκώμιον εἰς τὴν Θεοτόκον, ἔχον ἀρχὴν τοιαύτην· «Παρθενικὴ πανήγυρις σήμερον¹¹.» Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πατριάρχην τοῦτον ἀποδίδεται¹² καὶ ἡ φερομένη ὑπὸ τὸ ὄνομα Γρηγορίου τοῦ θαυματουργοῦ (240 — 270 μ. Χ.) ὁμιλία, ἧς ἡ ἀρχή, «Ἑορτάς μὲν ἀπάσας καὶ ὑμνωδίας¹³.»

Ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Σελευκείας (447 — 458 μ. Χ.) συνέταξε λόγον εἰς τὸν

1. MIGNE. *Patrologia græca*. Τόμ. Ξ' σ. 755.

2. Αὐτ. Τόμ. ΞΒ' σ. 763.

3. COMBEFIS. *Bibliotheca patrum* (ἐν Παρισίοις 1662 Τόμ. 8 εἰς φύλλ.) Τόμ. Α' σ. 346.— FESSLER. *Institutiones patrologiæ* (ἐν Γενέπonte 1851 Τόμ. 2. 8ον) Τόμ. Β' σ. 577.

4. FABRICII-HARLES. *Bibliotheca græca*. Τόμ. Ι' σ. 281.

5. Αὐτ. Τόμ. ΙΙ' σ. 376.— Τόμ. Ι' σ. 280.

6. Αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 280.— Τόμ. Ζ' σ. 551.

7. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ιγ' σ. 1455.

8. Αὐτ. σ. 1460.

9. Αὐτ. Τόμ. ΟΖ' σ. 1029.

10. Αὐτ. Τόμ. ΞΕ' σ. 679 σημ. 1.

11. Αὐτ. σ. 680.

12. V. RICCARDI. *Ad Orat. 6 Ploeli*.

13. MIGNE, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 1156.

εὐαγγελισμόν, ἀρχόμενον οὕτω· «Μεγάλας τῶν ἐγκωμίων εὐρήσει τὰς ἀφορμάς¹.»

Ὁ δὲ Ἀντίπατρος ὁ Βόστρων (451 — 465 μ. Χ.) ἐξεφώνησεν ὁμιλίαν εἰς τὸν εὐαγγελισμόν, ἧς ἡ ἀρχή, «Προέδραμεν ἐν τῇ προτέρᾳ κυριακῇ².»

Ὁ δὲ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Ἀντιοχείας (561 — 599 μ. Χ.) ἀπήγγειλε δύο λόγους εἰς τὸν εὐαγγελισμόν, ἀρχομένους τὸν μὲν α', ὡς ἔπεται· «Σήμερον ἡμῖν, ὧ ἄριστοι παῖδες³,» τὸν δὲ β'. «Τί πάλιν ἐπὶ τῆς γῆς ὁ μέγας βούλεται Γαβριὴλ ἡμῖν⁴.» Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν τούτου ἐστὶ, κατὰ Βαρώνιον⁵, καὶ τὸ εἰς ἅγιον Ἀθανάσιον τὸν Ἀλεξανδρείας (336 — 374 μ. Χ.) ἀποδιδόμενον «Κηρυκτικὸν εἰς τὸν εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου,» οὗ ἡ ἀρχή, «Τοὺς θεῖους ἱεροκήρυκας⁶.»

Ὁ δὲ ἅγιος Σωφρόνιος ὁ Ἱερσολύμων (633 — 638 μ. Χ.) ἐκήρυξε λόγον εἰς τὸν εὐαγγελισμόν, ἔχοντα τὴν ἐφεξῆς ἀρχήν, «Εὐαγγέλια, ἀδελφοί, εὐαγγέλια, καὶ πάλιν ἐρῶ, εὐαγγέλια⁷.»

Ὁ δὲ Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρου ὁ νεώτερος (675 — 681 μ. Χ.)⁸ ἔπλεξε τὸ εἰς τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον Κύπρου τὸν πρεσβύτερον (368 — 403 μ. Χ.) ἀποδιδόμενον ἐγκώμιον εἰς τὴν Θεοτόκον, τὸ κατὰ τὴν ἡμέραν, ὡς φαίνεται, τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἐκφωνηθέν, καὶ ἀρχόμενον, «Τὰς ἐκλαμπούσας μαρμαρυγὰς⁹.»

Ὁ δὲ ἅγιος Ἀνδρέας ὁ ἱεροσολυμίτης ὁ καὶ Κρήτης (680 — 724 μ. Χ.)¹⁰ ἀπήγγειλε λόγον εἰς τὸν εὐαγγελισμόν, οὗ ἡ ἀρχή, «Ἐπέστη σήμερον ἡ πάντων χαρά¹¹,» ἴσως δὲ καὶ δεύτερον, οὗ ἡ ἀρχή, «Σήμερον χαρᾶς εὐαγγέλια¹².»

Ὁ δὲ ἅγιος Γερμανὸς ὁ Κωνσταντινουπόλεως (715 — 730 μ. Χ.) ἐξεφώνησε δύο λόγους εἰς τὸν εὐαγγελισμόν, τὸν μὲν ἔχοντα τοιάνδε ἀρχήν· «Τῆς παρούσης τιμίας καὶ βασιλικῆς συνάξεως¹³,» τὸν δὲ δεύτερον, τοιαύτην· «Ἐπ' ὅρος ὑψηλὸν ἀνάβηθι ὁ εὐαγγελιζόμενος¹⁴.»

1. Αὐτ. Τόμ. ΠΕ' σ. 426.

2. Αὐτ. σ. 1776.

3. Αὐτ. Τόμ. ΠΘ' σ. 1376.

4. Αὐτ. σ. 1385.

5. Αὐτ. Τόμ. ΚΗ' σ. 917.

6. Αὐτόθι.

7. Αὐτ. Τόμ. ΠΖ' σ. 3217.

8. FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. Η. σ. 258, 275.

9. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΓ' σ. 485.

10. FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. ΙΑ' σ. 63—4.

11. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ηζ' σ. 881.

12. COMBEFIS. *Auctarium novum*. Τόμ. Α' σ. 1363.

13. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ιη' σ. 320.

14. FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 280.— ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, εἰς *Συναξαριστήν*. Τόμ. Β' σ. 54.

Ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ δαμασκηνὸς (717—760 μ. Χ.) ἔλεξε λόγον εἰς τὸν εὐαγγελισμόν, οὗ ἡ ἀρχή, «Νῦν ἡ τῆς βασιλίδος βασιλική¹,» καὶ ὁμιλίαν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸς τὴν Μαριάμ. εὐαγγελισμόν τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Χριστοῦ, σωζομένην μὲν ἀραβιστί, μεθερμηνευθεῖσαν δὲ λατινιστί, ἧς ἡ ἀρχή· «Jam tempus est, fratres dilectissimi, ut hac davidica voce exclamemus².»

Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας (754—787 μ. Χ.)³ ἔγραψε τὰς εἰς τὸν Γρηγόριον τὸν θαυματουργὸν τὸν Νεοκαισαρείας (240—270 μ. Χ.) ἀποδομένας δύο ὁμιλίας εἰς τὸν εὐαγγελισμόν, ἀρχομένας, τὴν μὲν α΄· «Σήμερον ἀγγελικῇ παρατάξει⁴,» τὴν δὲ β΄· «Πάλιν χαρᾶς εὐαγγελία⁵.»

Ὁ δὲ ἅγιος Θεόδωρος ὁ στουδίτης (796—829 μ. Χ.)⁶ ἐξεφώνησε δύο λόγους εἰς τὸν εὐαγγελισμόν, ὧν ὁ μὲν ἀρχεται, «Ὁ εὐαγγελισμὸς πάρεστι⁷,» ὁ δὲ, «Ἐπειδὴ ὁ εὐαγγελισμὸς πάρεστιν⁸.»

Οὐ μόνον δὲ ἐγκώμια καὶ λόγοι πάμπολλοι εἰς τὸν εὐαγγελισμόν τῆς ὑπεργίας ἡμῶν Θεοτόκου πρὸ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου συνετάχθησαν, ἀλλὰ καὶ ἅπαντα ἡ μέχρι τῆς σήμερον ἔτι ψαλλομένη ἐπ' ἐκκλησίας ἱερὰ ἀκολουθία τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἐμελοποιήθη εἰς ἐποχὴν ἀρχαιοτέραν τοῦ Φωτίου· διότι τὸ μὲν δοξαστικόν, τὸ ἐπιγραφόμενον «Ἀνδρέου ἱεροσολυμίτου⁹,» ἐμελοποιήθη ληγούσης τῆς Ζ' ἐκατονταετηρίδος ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης· τὸ δὲ ἰδιόμελον καὶ τὸ δοξαστικόν, τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Κοσμᾶ μοναχοῦ,» ἀνήκουσιν¹⁰ εἰς τὸν ἐν ἀρχῇ τῆς ὀγδόης ἐκατονταετηρίδος ἀκμάσαντα (725—735 μ. Χ.) ἅγιον Κοσμᾶν τὸν ἱεροσολυμίτην, τὸν ἐπίσκοπον Μαΐουμ. οἱ δὲ κανόνες, τὸ δοξαστικόν καὶ τὸ ἰδιόμελον, τὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα «Ἰωάννου μοναχοῦ,» εἰσι¹¹ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ, μεσοῦντος τοῦ Η' αἰῶνος· τὰ δὲ ἰδιόμελα «Ἀνατο-

1. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ης' σ. 648.

2. Αὐτ. σ. 643.

3. FABRICI-HARLES, αὐτ. Τόμ. Ζ' σ. 258.

4. MIGNE, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 1145.

5. Αὐτ. σ. 1172.

6. FABRICI-HARLES, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 434—5.

7. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ηθ' σ. 592.

8. Αὐτ. σ. 596.

9. Ὁρα Μηναῖον μηνὸς μαρτίου κε'.

10. Π. ΡΟΜΠΟΤΗ. Χριστιανικὴ ἠθικὴ καὶ λειτουργικὴ (ἐν Ἀθήναις 1869 εἰς 8ον) σελ. 313.

11. Αὐτ. σ. 312.

λίου» εἰσι τοῦ κατὰ τὸν αὐτὸν Η' αἰῶνα ζῶντος Ἀνατολίου μοναχοῦ τοῦ στουδίου¹. οἱ δὲ κανόνες καὶ τὸ δοξαστικόν, τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Θεοφάνους», ἐμελοποιήθησαν ἀρχομένου τοῦ Θ' αἰῶνος (829—845 μ. Χ.) ὑπὸ τοῦ ἀγίου Θεοφάνους τοῦ γραπτοῦ, τοῦ καὶ ἐπισκόπου Νικαίας².

Ἐπόμενος ὁ ἱερός Φώτιος εἰς τὰ ἔχνη τῶν ἀνδρῶν τούτων καὶ μάλιστα τῶν πατριαρχῶν ΚΠ. τοῦ τε ἀγίου Γερμανοῦ (715—730 μ. Χ.), τοῦ συντάξαντος ὕμνον εἰς τὸν εὐαγγελισμόν³, καὶ τοῦ Σεργίου, τοῦ ποιήσαντος⁴ τὸν ἀκάθιστον ὕμνον⁵, τῷ 626 μ. Χ. παρενείρει καὶ χαιρετισμούς τινας εἰς τὴν κατωτέρω δημοσιευμένην ὁμιλίαν αὐτοῦ⁶, π. χ. «Χαῖρε, ὅτι τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης. . . Χαῖρε, ὅτι τὸν ψυχοτρόφον ἡμῖν στάχυν. . . Χαῖρε, ὅτι τὸν ζωηφόρον. . . Χαῖρε, ὅτι τὸ τῆς ζωῆς ξύλον. . . Χαῖρε. . . ὅτι τὸν πολυτίμητον μαργαρίτην. . . Χαῖρε, ὅτι ἐν σοὶ ἐπράχθη τὰ ὑπὲρ ἀνθρώπων »

Τὸ δὲ ἔτος, καθ' ὃ ἐξεφωνήθη ἡ παροῦσα ὁμιλία, ἐστὶ τὸ 865, κατὰ τοὺς ἡμετέρους ὑπολογισμούς, ὅτε ἦν μόνος εἰς κοίραν ὁ Μιχαήλ, ὑπὲρ οὗ καὶ εὐχεται ὁ ἱερός πατήρ⁷, ἡμέρα δὲ τῆς ἐβδομάδος ἡ παρασκευή, καθ' ἣν συνέπιπτεν ἡ κε' μαρτίου, τόπος δὲ ὁ ναὸς τῆς ἀγίας Σοφίας· διότι τὴν ἡμέραν τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἡ προέλευσις ἐγένετο «ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ⁸» μετὰ τὴν ἀγρυπνίαν⁹, καὶ τὴν εἰς τὰ Χαλκοπρατεῖα μετάληψιν¹⁰.

Ἡ δὲ περὶ ταύτης κρίσις τοῦ Γάζης Παΐσιου¹¹ ἐστίν, ὅτι «Ἐνθυμημάτων γέ-
» μαι ποικίλων ἤδε ἡ ὁμιλία, ῥητορικῶν σχημάτων καὶ ἀντιθέτων πλουτεῖ, ἀνά-
» πτυξιν δὲ ποιεῖται τοῦ εὐαγγελίου γλαφυρωτάτην.»

1. W. SCHMIDT et M. PARANIKΑ. *Anthologia graeca carminum christianorum* (ἐν Λειψίᾳ 1871 εἰς 8ον) σ. XLI.

2. Αὐτ. σ. 236.— Τὸ δὲ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Βύζαντος φερόμενον ἰδιόμελόν ἐστι τοῦ διασήμεου μαθητοῦ τοῦ Φωτίου, Λέοντος τοῦ Σοφοῦ (Π. ΡΟΜΠΟΤΗ, αὐτ. σ. 319).

3. COMBEFIS. *Auclarium novissimum*. Τόμ. Α' σ. 1125.— Πρόσθετε καὶ τὰ τοῦ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ (633—8 μ. Χ.) εἰς τὸν εὐαγγελισμόν ἀνακρεδόντεια (MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΠΖ') σ. 3733.

4. W. SCHMIDT et M. PARANIKΑ, αὐτ. σ. LIII.

5. Π. ΡΟΜΠΟΤΗ, αὐτ. σ. 319.

6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΕΖ' § Ζ'.

7. Αὐτ. § η'.

8. Κ. ΗΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Τόμ. Α' σ. 5.

9. ΚΩΔΙΝΟΥ. *Περὶ ὁφρικίων*, σ. 72.

10. ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ, σ. 447.

11. Πα. φ. 460 v.

Ἐπὶ τέλους σημειοῦμεν, ὅτι τῆς ὁμιλίας ταύτης ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ω, παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Σκ. (σ. 526), Κ. (Auctar. noviss. Α' σ. 548), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 30), Μι. (σ. 544) καὶ Β. (σ. 94—95)· τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἰβ. (σ. 67—72), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (φ. 460 v.), καὶ ἰδίᾳ ἡ § α' πρὸς Ἱερ. (σ. 162), ἡ § γ' πρὸς Μκ. (Τόμ. Θ' σ. 631) καὶ Μιγ'. (σ. 1216), ἡ § δ' πρὸς Μκ. (Τόμ. Θ' σ. 631—2, 638) καὶ Μιγ'. (σ. 1216—7, 1220), ἡ § ε' πρὸς Μκ. (Τόμ. Θ' σ. 638—9, 641) καὶ Μιγ'. (σ. 1220) ἡ § ς' πρὸς Μκ. (Τόμ. Θ' σ. 643) καὶ Μιγ'. (σ. 1221) καὶ χί § ζ', ἡ' πρὸς Ἱερ. (σ. 171).

ΕΖ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου¹ Κωνσταντίνου πόλεως²,

ὁμιλία πρώτη³.

Λεχθεῖσα⁴ εἰς τὸν εὐαγγελισμόν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου⁵.

α'. Φαιδρὰ τῆς παρούσης ἡμέρας καθέστηκεν ἡ πανήγυρις, καὶ λαμπρὰν τὴν χαρὰν τοῖς πέρασιν ἀποφέρειται⁶. χαρὰν χορηγεῖ, λύπην παλαιὰν διαλύουσιν· χαρὰν χορηγεῖ, κοσμικὴν ἀρὰν ἐξορίζουσιν, καὶ τοῦ πεπτωκότος⁷ πάλαι τὴν ἔγερ-

1. καθ' ἡμᾶς γε.— Τοῦ αὐτοῦ Φωτίου ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.— Photii patriarchæ Σκ.— λ. (τοῦ αὐτοῦ — πατριάρχου) Θ. Φ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.— Κωνσταντινουπόλεως Ἰβ. Ἱερ. Κ. Ο. Μι. Β.— Κωνσταντι²λεως Πα.— ΚΠ. Ω.— λ. Σκ. Θ. Φ.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΖ'.

4. καθ' ἡμᾶς γε.— ὁμιλία α' Λεχθεῖσα Ἰβ.— ὁμιλία Λεχθεῖσα Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.— homilia Σκ.— λ. Θ. Φ.

5. Ἰβ. Ἱερ.— εἰς τὸν εὐαγγελισμόν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Μαρίας Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.— εἰς τὸν εὐαγγελισμόν Sanctissimæ Dei genetricis Mariæ Φ.— εἰς τὸν εὐαγγελισμόν Θ.— de annuntiatione Σκ.

6. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.— ἀποφαίνεται Ἰβ.

7. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.— πεπτοκώτος Ἰβ.

σιν ἐγκαινίζουσιν, καὶ πᾶσιν ἡμῖν τὴν σωτηρίαν¹ ὑπογράφουσιν. Ἄγγελος² παρ-
θένῳ προσομιλεῖ, καὶ τοῦ ὄψεως καταργεῖται³ ὁ ψιθυρισμός, καὶ τῆς ἐπιβουλῆς
ἀποπέμπεται ἡ προσβολή. Ἄγγελος παρθένῳ προσομιλεῖ, καὶ ἡ τῆς Εὐκας ἀπάτη⁴
ἐξασθενεῖ, καὶ ἡ κατάκριτος φύσις ἀνωτέρα τῆς δίκης, ὡς καὶ πρὸ δίκης ὁρω-
μένη, παραδείσου κτῆσιν⁵ ὡς κληῖρον⁶ καταπλουτεῖ. Αὐτὸς τῇ παρθένῳ συλλα-
λεῖ, καὶ ὁ Ἀδὰμ τὴν ἐλευθερίαν ἀρραβωνίζεται, καὶ ὁ ἀρχέκακος ὄφις⁷ τὴν κατὰ
τοῦ γένους ἡμῶν τυραννίδα ἀναρπάζεται, καὶ τοῦ κράτους διακρούεται, καὶ μαν-
θάνει νῦν⁸, ὡς μάτην κατὰ τῆς πλάσεως ἐξωπλίστατο⁹. ἀσθενεῖ γὰρ τὰ καθ' ἡ-
μῶν μηχανήματα, ἀσωμάτου φύσεως ἀγγελοφοροῦσης¹⁰ τὸ¹¹ κατὰ τῆς ἀμαρτίας ἀνί-
κητον τρόπιον· Χριστοῦ γὰρ σταυρὸς¹² καὶ πάθος ἐκούσιον θανάτου καὶ ἀμαρ-
τίας εἰς νίκος κατάποσις¹³, πρὸς δὲ καὶ πάθος διὰ σαρκώσεως¹⁴. εὐαγγέλια δὲ
νῦν ὁ ἄγγελος φέρει τῆς σαρκώσεως, οἷς ἐπαγαλλόμεθα σήμερον, καὶ ὧν τὴν
πανήγυριν ἐορτάζομεν. Ἄγγελος πρὸς τὴν παρθένον ἀποστέλλεται, καὶ τῶν ἀν-
θρώπων ἡ φύσις ἀνακαινίζεται· τὴν ἀγγελίαν γὰρ ὡς σωτηρίας¹⁵ ἐκπιοῦσα¹⁶
φάρμακον τὸν ἰὸν¹⁷ ὅλον ἐκπτύει τοῦ δράκοντος¹⁸, καὶ τὰς φολίδας ἀποκαθαί-
ρεται¹⁹ τοῦ νοσήματος. Ἄγγελος πρὸς τὴν παρθένον ἀποστέλλεται, καὶ τὸ τῆς
ἀμαρτίας χειρόγραφον²⁰ ἀποσχίζεται, καὶ τὸ τῆς παρακοῆς²¹ ἐπιτίμιον διαλύεται,

1. 'Ιβ. 'Ιερ.— καὶ τὴν σωτηρίαν· πᾶσιν ἡμῖν Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.
2. ἐντ. λ. Πα.
3. 'Ιερ.— καταργεῖται 'Ιβ.
4. Β' Κορινθ. ια' 3.
5. 'Ιερ.— κτῆσιν 'Ιβ.
6. Πράξεων Κς' 18.
7. Ἀποκαλύψεως ΙΒ' 9.
8. Ἐντεῦθεν μέχρι καὶ τῆς θ' ζ' λ. 'Ιερ.
9. καθ' ἡμᾶς γε.— ἐξωπλίστατο 'Ιβ.
10. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.
11. καθ' ἡμᾶς γε.— ἀγγελοφοροῦσης τὸ 'Ιβ.
12. Α' Κορινθ. α' 17.
13. Αὐτ. ιε' 54, 56.
14. καθ' ἡμᾶς γε.— διασαρκώσεως 'Ιβ.
15. καθ' ἡμᾶς γε.— σωτηρίαν 'Ιβ.
16. ΖΑΧΑΡΙΟΥ Θ' 15.
17. Ψαλμῶν ΡΜ' 3.
18. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ Ις' 10.
19. ΙΩΒ Θ' 30.
20. Κολοσσ. Β' 14.
21. 'Ρωμ. Ε' 19.

καὶ ἡ πάντων ἀνάκλησις προμνηστεύεται. Σήμερον χαρᾶς ἐφέστηκεν εὐαγγέλια, ὅτι μετὰ παρθένου κόρης λόγους κινεῖ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτι μετὰ τῆς μνηστευθείσης μὲν Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, προορισθείσης δὲ καὶ συντηρουμένης τῷ Ἰησοῦ, ὁ τῶν ἀοράτων δυνάμεων ἀρχιστράτηγος διαλέγεται. Ἀλλὰ τίνα φθεγγόμενος, καὶ τί κομιζόμενος; Τίνα; — ὦ φοβικοῦ μυστηρίου λόγος ἄφραστος, καὶ παραδόξου λόγου τρόπος ἀληπτος! — Τίνα φθεγγόμενος, καὶ τί κομιζόμενος λέγειν προάγομαι, καὶ τῇ ἀγωνίᾳ συστέλλομαι; Συστέλλομαι, δεσποτικῆς φιλανθρωπίας πέλαγος μετρεῖν ἀπαρχόμενος. Συστέλλομαι, θεϊκῆς οἰκονομίας βυθὸν ἀνιχνεύειν ἀπαιτούμενος. Καὶ νοῦς μὲν ἱλιγγιᾷ προσβάλλειν¹, λόγος δὲ ὑποχωρεῖ, γλῶσσα δὲ λαλεῖν ἀναδύεται. Καὶ προθυμία μὲν ὁ λόγος πάλιν ὥσπερ φιλονεικῶν ἐθέλει παρρησιάζεσθαι, ἡ ἀπορία δὲ τὴν σιωπὴν ἀνθοπλίζουσα κατ' αὐτοῦ ποιεῖ φέρειν τὰ νικητήρια.

β'. Ἀλλὰ² μοι, τῶν εὐαγγελιστῶν ὃ σοφώτατε, δεῦρο τοῦ λόγου συναπαρχόμενος τῇ συνεργίᾳ³ τὴν ἀγωνίαν⁴ ἀπόρριψον, καὶ τὸ δειλὸν τῆς γνώμης ἀνακτησάμενος τὸ θαρρεῖν τῇ συνηγορίᾳ κατεγγύησον, Ἐγὼ⁵ μὴν τῷ ἔκτῳ ἀπεστάλη, λέγων⁶, ὁ ἀρχάγγελος⁷ Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ἣ ὄνομα Ναζαρέτ, πρὸς παρθένον, μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ὃ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου καὶ πατρὸς Δαυὶδ⁸. καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ· καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν εἶπε, Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ. Ὁρᾷς, τίνα ἦν, ἅπερ ἐκόμιζε, καὶ ἃ προσεφθέγγετο; Ὁρᾷς τῆς ἐμιλίας τὸ αἶτιον; Χαῖρε, φησί, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ — ὦ παράδοξον μυστήριον, πάντα νοῦν καὶ πᾶσαν διαδιδράσκον κατάληψιν! μυστήριον πιστευόμενον, οὐ πολυπραγμονούμενον· θαυμάζόμενον, οὐκ ἐρευνώμενον· μυστήριον προσκυνούμενον, ἀλλ' οὐκ ἐξεταζόμενον· ὕμνολογούμενον, οὐκ ἐξιχνιαζόμενον· τιμώμενον, οὐ ζυγιστατούμενον· ποθούμενον, οὐ καταλαμβανόμενον. — Ἄγγελος πρὸς τὴν παρθένον ἀποστέλλεται, δεσποτικὴν παρουσίαν ἀρραβωνιζόμενος, Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδημίαν ἐπαγγελλόμενος, τῆς πλάσεως ἡμῶν τὴν ἀνάπλασιν εὐαγγελιζόμενος. Ἄγγελος πρὸς τὴν παρθένον ἀποστέλλεται, τοῦ δεσπότης μηνύων τὴν κάθοδον, καὶ ὁ δεσπότης τῇ ἀγγελίᾳ παραγίνεται. Ἐκεῖνος φέρει τὰ εὐαγγέλια, καὶ ὁ δεσπότης

1. καθ' ἡμᾶς γε. — προσβάλλειν Ἰβ.

2. ἐντ. ἀκ. Πα.

3. Πα. — συνεργεία Ἰβ.

4. Ἰβ. — τὸν ἀγῶνα Πα.

5. ἐντ. λ. Πα.

6. ΛΟΥΚΑ Α' 26 — 28.

7. Ἰβ. — ἄγγελος (ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 26).

8. Ἰβ. — ἐξ οἴκου Δαβὶδ (ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 27).

συντρέχει τοῖς ῥήμασιν. Ἐκεῖνος τό, Χαῖρε, κεχαριτωμένη, τῇ παρθένῳ βοᾷ, καὶ ὁ δεσπότης ἔργῳ τὴν χαρὰν ἐκπληροῖ. Αὐτὸς τό, Χαῖρε, κεχαριτωμένη, τῇ παρθένῳ προσφωνεῖ, καὶ ὁ κόσμος ὅλος δι' αὐτῆς τῆς χαρᾶς τρυγᾷ τοὺς καρπούς. Αὐτὸς τὸν χαιρετισμὸν τῇ ἀσπίλῳ κόρῃ ἐπευφημεῖ, καὶ ἡ παρθένος θορυβεῖται μὲν τῷ παραδόξῳ τοῦ ἀσπασμοῦ, ἡ σύμπασα δὲ κτίσις σκιρτᾷ τὸν σωτήριον εὐαγγελισμόν.

γ'. Θορυβεῖται ἡ τιμία παρθένος, οὐ διωθεῖται· θορυβεῖται¹ τοῖς λόγοις, οὐκ ἀποστρέφεται² τὴν εὐεργεσίαν. Ἰδοῦσα³ γάρ⁴, φησί⁵, διαταράχθῃ ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο, ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Διαταράχθῃ, οὐκ ἀπεστράφη· διαταράχθῃ⁶, ἀλλὰ διελογίζετο· διελογίζετο, τὸν⁷ τρόπον μὲν ἐπιζητοῦσα τοῦ ἀσπασμοῦ, τὸν δὲ λόγον ὁρῶσα διαφεύγοντα τοὺς λογισμούς· ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Ὁρῶ⁸ γάρ, φησὶν, ὡς συνηθείας ὅροις οὐ περιέχεται, φύσεως θεσμούςς ὑπερῆλθεν, ἀνθρωπίνους ἔργοις οὐ περιγράφεται· ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Ὁρῶ⁹ τὸν μηνυτὴν εὐλαβῶς¹⁰ παριστάμενον, καὶ περιχαρῶς τὴν ἀγγελίαν ἀναπείθομαι δέξασθαι· ἀλλὰ νυμφικούς μοι λόγους προβάλλεται, καὶ τὴν χαρὰν εἰς φόβον μεθίστησι, καὶ θορυβεῖ τὴν ψυχὴν τῷ μηνύματι. Ὁρῶ τὸ πρόσωπον αἰδοῖ συστελλόμενον, ἀλλὰ νυμφίου μοι παρουσίαν ἐπαγγέλλεται. Ὁρῶ συνετῶς διαλεγόμενον, ἀλλὰ συλλήψεως ῥήματα φθέγγεται· καὶ τῆς παρθενίας¹¹ ὁ πόθος τὸν λόγον ὡς δόλον¹² ὑποπτεύειν ἐκδιάζεται¹³. ποταπὸς¹⁴ εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος. Διὰ¹⁵ τοῦτο, φησὶν, ἐκταράσσομαι¹⁶, ὡς ἰσορρόπῳ γνώμῃ τὸ πρᾶγμα ζυ-

1. Ἰβ.- ἐθορυβήθη ἐν λ. X.

2. Ἰβ.- οὐκ ἀπεστράφη ἐν λ. X.

3. ἐντ. λ. Mx. Mγ'.

4. ΛΟΓΙΚΑ, αὐτ. 29.

5. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- φησι Ἰβ. (κ. κατ.).

6. ἐντ. ἀκ. Mx. Mγ'.

7. Ἰβ.- διαταράχθῃ, ἀλλὰ διελογίζετο· καὶ τὸν ἐν λ. X.

8. ἐντ. λ. Mx. Mγ'.

9. ἐντ. ἀκ. Mx. Mγ'.

10. Mx. Mγ'.- ὁρῶ τὸν Μωϋσῆν τὴν τῶν εὐλαβῶς Ἰβ.

11. Mx. Mγ'. (κ. κατ.).- παρθενίας Ἰβ. (κ. κατ.).

12. Mx. Mγ'.- ὁ πόθος ὡς δόλον Ἰβ.

13. Ἰβ.- βιάζεται ἐν λ. X.

14. ἐντ. λ. Mx. Mγ'.

15. ἐντ. ἀκ. Mx. Mγ'.

16. Ἰβ.- διὰ τοῦτο ἐκταράσσομαι ἐν λ. X.

γοστατούμενον βλέπουσα· ἡ τάξις¹ μὲν γὰρ τοῦ μηνυτοῦ καὶ κατάστασις σὺν τῷ κοσμίῳ τοῦ σχήματος θεόθεν ἤκειν² διδάσκει τὸ μήνυμα· τὰ ῥήματα δὲ μνηστῆρος ἔμφασιν ὑπερφαίνοντα³ ἀνανεύειν πείθει τὴν συγκατάθεσιν. Καὶ⁴ γάρ, φησὶν ὁ εὐαγγελιστής, ἰδοῦσα διεταράχθη. Τί⁵ ἰδοῦσα καὶ τίνας ἔνεκεν διεταράχθη; Ἰδοῦσα τὸν ἄγγελον ἄγνοῖς⁶ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀτενίζοντα, ἀλλὰ μνηστῆρος μηνύματα φέροντα· καθαρῶ βλέμματι προσανέχοντα, ἀλλὰ γάμου λέγοντα συναλλάγματα. Τούτων τῶν νυμφικῶν ῥημάτων γινομένη⁷ κατήκοος, καὶ παθῶν ἀμέτοχα τῆς ὁμιλίας τὰ σχήματα βλέπουσα ταῖς τῶν λογισμῶν ἀντιπνοίαις ἢ ἀγία παρθένος ἐταράσσετο, καὶ φόβῳ⁸ κατεχομένη⁹ σώφρονι τὸ ξένον¹⁰ τοῦ ἀσπασμοῦ κατεπλήττετο.

Ὁ. Ἀλλὰ τί φησι πρὸς αὐτὴν ὁ ἄγγελος¹¹; Ἄρα¹² κατέλιπεν αὐτὴν ταῖς ἀντισπώσαις¹³ διανοίαις ἐκταράσσεσθαι; Ἄρα παρείδεν αὐτὴν τοῖς κύμασι¹⁴ τῶν ἀποριῶν κλυδωνίζεσθαι; Καὶ πῶς ἂν τοῦ προστάγματος οὐ φαῦλος ὑπηρέτης ἀπηλέγχετο¹⁵; πῶς δὲ δίκην, ὅτι τὴν παρθένον θορυβεῖσθαι κατέλιπεν, οὐκ ἂν δικαίως εἰσεπράττετο¹⁶; Τί¹⁷ δὲ φησι¹⁸; Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ¹⁹. οὐκ²⁰ ἀπάτη²¹ ἦλθον λαλῆ-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- τᾶξις 'Ιβ.- τέξις Μα.- ἔξις Μιγ'.

2. Μα. Μιγ'.- ἤκειν 'Ιβ.

3. Μα. Μιγ'.- ὑποσημαίνοντα 'Ιβ.

4. ἐντ. λ. Μα. Μιγ'.

5. ἐντ. ἀκ. Μα. Μιγ'.

6. Μα. Μιγ'.- ἀγνοῖς 'Ιβ.

7. 'Ιβ.- γινομένη ἐν λ. Χ.

8. 'Ιβ.- ἀντιπνοίαις ἐταράσσετο φόβῳ ἐν λ. Χ.

9. 'Ιβ.- κατεχέτο ἐν λ. Χ.

10. 'Ιβ.- καὶ τὸ ξένον ἐν λ. Χ.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 30.

12. 'Ιβ.- κατεπλήττετο. Τί οὖν ὁ ἄγγελος ἐν λ. Χ.

13. Μα. Μιγ'.- ἀντιπιπτούσαις 'Ιβ.

14. 'Ιβ.- διανοίαις ταράσσεσθαι καὶ τοῖς κύμασι Μα.- διανοίαις ταράσσεσθαι καὶ ταῖς κύμασι Μιγ'.

15. 'Ιβ.- ἀλέχτετο ἐν λ. Χ.

16. 'Ιβ.- πῶς δὲ δίκας οὐκ ἂν δικαίως εἰσεπράττετο, ὅτι τὴν παρθένον θορυβεῖσθαι κατέλιπε; Μιγ'.- πῶς δὲ δίκας οὐκ ἂν δικαίως θορυβεῖσθαι κατέλιπε; Μα.

17. ἐντ. λ. Μα. Μιγ'.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- φησὶν 'Ιβ.

19. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

20. ἐντ. ἀκ. Μα. Μιγ'.

21. 'Ιβ.- ἀπάτην Μα. Μιγ'.

σαί σοι¹, ἀλλὰ τῆς ἀπάτης ἀναίρεσιν εἰσηγήσασθαι· οὐ πλανῆσαι παραγέγονα, τῆς δὲ πλάνης λύτρωσιν ἐγγυήσασθαι· οὐ συλῆσαί σου² τὴν ἄσυχον παρθενίαν³ ἐπέδημησα, ἀλλὰ τοῦ πλάστου τῆς παρθενίας καὶ φύλακος τὴν ἐνοίκησιν εὐαγγελίσασθαι. Μὴ⁴ φοβοῦ, Μαριάμ· οὐκ⁵ ὄφρως εἰμι πονηρίας διάκονος, ἀλλὰ τοῦ καταργοῦντος τὸν ὄφιν⁶ ἀπόστολος· ἐκεῖνος⁷ ῥήματι τὸν ἰὸν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει παρέθετο, καὶ τῷ θανάτῳ κεράσας τὸ φάρμακον ἐπὶ πάντας τὴν λύμην ἐξέχεεν, ἐγὼ τοῖς δεσποτικοῖς προστάγμασι τὴν ἀτελεύτητον ζωὴν ἐγκεντριζὼν ἦκω τοῖς πεσοῦσι⁸, δι' ἧς⁹ τοῦ γένους ἀφήρηται τὸ ἀρρώστημα, καὶ ἡ ἐν παραδείσῳ μακαριότης παρρησιάζεται· ἐκεῖνος ἀπάτῃ θεώσεως τὸν Ἀδὰμ εἰς παρχοκὴν ἐξεκύλισε, καὶ τῆς ἀτχλαιπώρου πολιτείας τὸν ἐπίμοχθον βίον αὐτῷ ἀντηλλάξατο, ἐγὼ σοι τὸν δημιουργὸν τῶν ἀπάντων εὐαγγελίζομαι ἐν τοῖς σοῖς παρθενικοῖς καὶ ἀχράντοις κόλποις ἀληθείᾳ θεοποιοῦντα τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἀπάτην λύοντα τῆς θεώσεως. Νυμφοστόλος¹⁰, ἀλλ' οὐκ¹¹ ἐπίβουλος παραγέγονα· χαρᾶς πρόξενος, ἀλλ' οὐ¹² λύπης παραίτιος· σωτηρίας προάγγελος¹³, ἀλλ' οὐκ¹⁴ ἀπωλείας σύμβουλος. Μὴ¹⁵ φοβοῦ, Μαριάμ· ἐγὼ¹⁶ τοῖς προστάγμασι τοῖς δεσποτικοῖς τοὺς σοὺς λογισμοὺς θεραπεύσω, ἐγὼ τοὺς δεσμούς τῆς ἀπορίας διαλύσω¹⁷. Εὗρες¹⁸ χάριν παρὰ Θεῷ¹⁹· χάριτός²⁰ ἐστὶ θείας ὁ ἀσπασμός, ἀλλ' οὐ φύσεως ὑπουργός· χάριτός

1. Μιγ'·.- λη. λῆσαι σοι 'Ιβ. Μα.
2. καθ' ἡμᾶς γε.- συ. λῆσαι σου 'Ιβ.- συ. λῆσαι σοι Μιγ'·.- συ. λῆσαι σοι Μα.
3. Μα. Μιγ'·. (κ. κατ.)·.- παρθενίαν 'Ιβ. (κ. κατ.).
4. ἐντ. λ. Μα. Μιγ'·.
5. ἐντ. ἀκ. Μα. Μιγ'·.
6. 'Εβρ. Β' 14.
7. ἐντ. λ. Μιγ'·.
8. 'Ρωμ. ΙΑ' 22, 23.
9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἦκω τοῖς πέρασιν, δι' ἧς ἐν ἁπ. Χ.
10. ἐντ. ἀκ. Μιγ'·.
11. 'Ιβ.- νυμφοστόλος, οὐκ ἐν λ. Χ.
12. 'Ιβ.- πρόξενος, οὐ ἐν λ. Χ.
13. Μα. Μιγ'·.- προάγγε.λος σωτηρίας 'Ιβ.
14. 'Ιβ.- σωτηρίας προάγγε.λος, οὐκ ἐν λ. Χ.
15. ἐντ. λ. Μα. Μιγ'·.
16. ἐντ. ἀκ. Μα. Μιγ'·.
17. 'Ιβ.- διαλύσω τῆς ἀπορίας ἐν λ. Χ.
18. ἐντ. λ. Μα. Μιγ'·.
19. 'Ιβ.- παρὰ τῷ Θεῷ (ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).
20. ἐντ. ἀκ. Μα. Μιγ'·.

ἐστὶ θεϊκῆς, ἀλλ' οὐκ¹ ἀνθρωπίνης ἐπιβουλῆς· χάριτός ἐστι θεϊκῆς, ἀλλ' οὐ κοι-
νωνίας σωματικῆς· χάριτός ἐστι, τὸν² ἀνθρώπινον ὑπερπηδῶσης³ λογισμόν. Ἄλ-
λ' ὅταν χάριν ἀκούσης⁴, ἀνθρωπε, μὴ μάτην τὸ χάρισμα τῇ παρθένῳ χορηγή-
θῃναι νομίσης, μηδὲ⁵ φιλοτιμίαν διάκενον τὸ δῶρον ὑπολάβῃς. Εὗρε γὰρ χάριν ἡ
παρθένος παρὰ Θεῷ, ὅτι ἀξίαν ἐκυτὴν τῷ δημιουργῷ κατεσκεύασεν, ὅτι τῷ κάλλει
τῆς ἀγνείας τὴν ἐκυτῆς ψυχὴν ὠραίσασα κατοικητήριον⁶ ἀξίεραστον ἐκυτὴν τῷ
Λόγῳ, τῷ τοῦς οὐρανοῦς στερεώσαντι⁷, ἡτοιμάσατο⁸. Εὗρε⁹ χάριν παρὰ Θεῷ,
ὅτι¹⁰ οὐ μόνον¹¹ τὴν παρθενίαν ἀχραντον διετήρησεν, ἀλλὰ γε καὶ τὴν προαίρεσιν
ἀμόλυντον συνετήρησεν· ὅτι ἐκ βρέφους καθηγιασθῇ Θεῷ ναὸς¹² ἔμψυχος καὶ ἀλά-
ξευτος, τῷ βασιλεῖ τῆς δόξης¹³ οἰκοδομούμενος, διὰ τὸ τοῦ σώματος ἀκηλίδωτον,
διὰ τὸ τῆς παρθενίας ὑπέρλαμπρον, διὰ τὸ τῆς ἀγνείας¹⁴ ἀμόλυντον, διὰ τὸ τῆς
προαιρέσεως καθαρώτατον, διὰ τὸ τῆς ψυχῆς πρὸς τὴν ἀμαρτίαν ἀρρεπές¹⁵ καὶ τὸ
τοῦ κρείττονος¹⁶ ἀμετάπτωτον. Διὰ¹⁷ τοῦτο συλλήψῃ ἐν γαστρί, καὶ τέξῃ υἱόν¹⁸,
ὃν τὰ Χερουδίμ τρώμῳ δοξάζει· συλλήψῃ ἐν γαστρί, καὶ τέξῃ υἱόν, ὃν αἱ τά-
ξεις τῶν ἀγγέλων φρίττουσιν ὀρᾶν, ὃν ἡ κτίσις πᾶσα χωρεῖν ἀπορεῖ· συλλήψῃ
ἐν γαστρί, καὶ τέξῃ υἱόν, τῆς ἀφθόρου γαστροῦ τὸν δημιουργόν, οὐ τὴν παρθε-
νίαν¹⁹ διαφθείροντα, ἀλλὰ τὰς κλεῖς τῆς παρθενίας²⁰ σφραγίζοντα· οὐ τῆς κυοφορίας

1. 'I6.- χάριτος θεϊκῆς, οὐκ ἐν λ. X.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- χάριστός ἐστι, τὸν 'I6.- χάριτος τὸν ἐν λ. X.

3. 'I6. Mγ'.- ὑπερπεδῶσης Mx.

4. Mx. Mγ'.- ἀκούεις 'I6.

5. 'I6. Mγ'.- μηδὲ Mx.

6. 'Eφes. B' 22.

7. Ψαλμῶν ΛΓ' 6.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- τῷ Λόγῳ τοῦς οὐρανοῦς στερεώσαντος ἡτοιμάσατο 'I6.- τοῦ Λόγῳ τοῦς οὐρανοῦς στερεώσαντος Mγ'.- τοῦ Λόγῳ τοῦς οὐρανοῦς στερεώσαντος Mx.

9. ἐντ. λ. Mx. Mγ'.

10. ἐντ. ἀκ. Mx. Mγ'.

11. 'I6.- μόνον ἐν λ. X.

12. 'I6.- ναὸς ἐν λ. X.

13. Ψαλμῶν ΚΔ' 7.

14. A' Τιμόθ. δ' 12.

15. Mx. Mγ'.- ἀναρρεπές 'I6.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ τοῦ κρείττονος ἐν ἀπ. X.

17. ἐντ. λ. Mx. Mγ'.

18. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 31.

19. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐ τὴν παρθεναίαν 'I6.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- παρθεναίας 'I6.

τὴν ἀγνείαν ἀφανίζοντα, ἀλλὰ τῇ μοιχείᾳ τὸ ἀδιάφθορον ἐμφανίζοντα· συλλήψῃ ἐν γαστρὶ τὸν παρόντα μὲν πανταχοῦ, χωρούμενον δὲ οὐδαμοῦ, ὃν περ ἡ σὴ μόνη γαστήρ ἀστενοχωρήτως ὑποδεχομένη χωρῆσαι πιστεύεται· συλλήψῃ ἐν γαστρὶ τοῦ σοῦ προπάτορος τὸν πλαστευργόν. Περὶ σοῦ γὰρ καὶ ὁ προφήτης¹ ἀνακέκραγε λέγων, Ἰδοὺ, ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει, καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός· οὗτος² Θεὸς ἰσχυρὸς ἐστίν, ἄρχων εἰρήνης, καὶ πατήρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Τὰ προ- κηρυχθέντα περὶ σοῦ καὶ γὰρ σοὶ σήμερον εὐαγγελίζομαι, καὶ οὐκ ἐμὰς ἢ καὶ φωνὰς χριζόμενος, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με τὰς διαταγὰς κομιζόμενος· ἐκεῖνος τῷ προφῆτῃ Ἠσαΐᾳ³ προφητεύειν ἐνέπνευσε περὶ σοῦ· αὐτὸς πάλιν καί μοι σήμερον τῆς τότε προφητείας τὴν ὅσον οὕτω ἤξουσιν ἔκδοσιν εὐαγγελίσασθαι κατεπίστευσε⁴. Καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱόν⁵· καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουήλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον, Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός⁶. Ἐπειδὴ γὰρ τῆς σωτηρίας δι' αὐτοῦ ἀπολαύσουσι, καὶ καλέσουσιν Ἰησοῦν⁷ τὸν σεσωκότα αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν⁸· ἀπὸ τῆς εὐεργεσίας ἢ ὀνομασίας, ἀπὸ τῆς χρήσεως ἢ κλήσεως, ἀπὸ τῶν ἔργων ἢ εὐφημίας. Καλέσουσιν Ἰησοῦν, δι' οὗ πλοῦτος αὐτοῖς ὁ τῆς σωτηρίας ἀνεξάντλητος ἐπιρρεῖ· δι' οὗ κέντρα μὲν θραύεται θανάτου⁹, ἀνθεῖ δὲ τῆς ἀθανασίας¹⁰ ἡ χάρις· καὶ πίπτει μὲν κράτος ἁμαρτίας, τροπαιοφορεῖ δὲ τοῦ πεπτωκότος ἡ φύσις. Οὗτος¹¹ μέγας ἔσται¹², καὶ υἱὸς Ἐφίστου κληθήσεται¹³. Μέγας¹⁴ ἔσται¹⁵, ὥσπερ ἦν¹⁶, εἰ καὶ τὴν¹⁷ βραχύτητα τῆς σαρκὸς ὑπο-

1. ΗΣΑΙΟΥ' Ζ' 14.- ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Α' 23.

2. ΗΣΑΙΟΥ' Θ' 6.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- 'Hou'ia 'I6.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- κατεπίστευσεν 'I6.

5. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

7. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῶν 'I6.

9. Α' Κορινθ. ιε' 56.

10. Αὐτ. 54.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 32.

12. 'I6.- ἔσται μέγας (ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).

13. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

14. ἐντ. ἀκ. Μα. Μιγ'.

15. 'I6.- *H μέγας ἔσται ἐν λ. Χ.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅπερ ἦν ἐν ἀπ. Χ.

17. 'I6. Μιγ'.- εἰ δὲ τὴν Μα.

δύεται, εἰ¹ καὶ τὸ ταπεινὸν τοῦ σώματος ἀμφιέννυται. *Μέγας* ἔσται· οὐδὲ² γὰρ οὐδ' ἢ τῆς ἀνθρωπότητος πρόσληψις τὸ μέγεθος κατασμικρύνει τῆς θεότητος, ἀλλὰ συνυψοῦται μᾶλλον αὐτῇ τὸ ταπεινὸν τῆς ἀνθρωπότητος. *Μέγας*³ ἔσται καὶ μετὰ σάρκωσιν⁴, εἰ βούλει δέ, καὶ μετὰ κόπους⁵, καὶ μετὰ τοὺς ἐν εἵδει θρόμβων ἀπορρέοντας ἰδρωτάς⁶, καί, ὅσα φύσις σαρκὸς πάσχειν εἴωθεν, ἀναδεχόμενος. Διὸ καὶ πεινῶντα⁷ ἰδῆς, καὶ ἰδρωῦντα⁸, καὶ κοπιῶντα⁹, καὶ ὑβρίζομενον¹⁰, καὶ μαστιζόμενον¹¹, καὶ τὸ τελευταῖον σταυρούμενον¹², καὶ νεκρούμενον¹³, καὶ θαπτόμενον¹⁴, μηδὲν μικρὸν καὶ ἀνάξιον Θεοῦ περὶ τὸν Θεὸν ὑπολάβῃς Λόγον¹⁵. *μέγας*¹⁶ γὰρ καὶ οὗτος ἔσται¹⁷, ὥσπερ ἦν, εἰ¹⁸ καὶ νόμῳ τῆς ἡμετέρας φύσεως ἐν τῇ οἰκείᾳ σαρκὶ τὰ τῆς σαρκὸς ἐκὼν ἀνεδέξατο. *Μέγας* ἔσται, καὶ υἱὸς *Τυρίστου* κληθήσεται· οὐκέτι¹⁹ γὰρ σὺ καλέσεις, ἀλλ' ἐκεῖνος κληθήσεται· οὐκέτι²⁰ τὴν²¹ κλῆσιν ὀνοματοθετήσεις, ἀλλ' ἐκεῖνος κληθήσεται. Καὶ παρὰ τίνος κληθήσεται²²; ἢ δῆλον, ὅτι²³ παρὰ τοῦ ὁμοουσίου καὶ τὴν τοῦ Ἰησοῦ²⁴ φύσιν ἀκριβῶς εἰδότης Πατρός²⁵. οὐδεὶς

1. ἐντ. λ. Μιγ'.

2. ἐντ. ἀκ. Μιγ'.

3. ἐντ. λ. Μιγ'.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 14.

5. Αὐτ. Δ' 6.

6. ΛΟΥΚΑ ΚΒ' 44.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Δ' 2. ΚΑ' 18.

8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

9. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΣ' 67. ΚΖ' 30.

11. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΘ' 1.

12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 35.

13. Αὐτ. 50.

14. Αὐτ. 60.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- Λόγον 'Ιβ.

16. ἐντ. ἀκ. Μιγ'.

17. 'Ιβ.- Λόγον· ἀλλὰ καὶ οὕτως μέγας ἔσται Μα.- καὶ γοῦν πτωχεύῃ τὴν σάρκα, ἀλλὰ καὶ οὕτως μέγας ἔσται Μιγ'.

18. ἐντ. λ. Μιγ'.

19. Μα.- οὐκ ἔτι 'Ιβ.

20. ἐντ. ἀκ. Μιγ'.

21. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐκ ἔτι τὴν 'Ιβ.- οὐκέτι σὺ τὴν ἐν λ. Χ.

22. 'Ιβ. Μα.- ἀλλ' ἐκεῖνος κληθήσεται. Παρὰ τίνος; Μιγ'.

23. καθ' ἡμᾶς γε.- ἢ δηλονότι 'Ιβ.- ἢ δηλονότι Μα Μιγ'.

24. καθ' ἡμᾶς γε.- τὴν τοῦ Θεοῦ 'Ιβ. Μα.

25. 'Ιβ. Μα.- παρὰ τοῦ ὁμοουσίου Πατρός; Μιγ'.

γὰρ¹ οἶδε² τὸν Υἱόν, εἰμὴ ὁ Πατήρ· καὶ³ οὐδεὶς οἶδε τὸν Πατέρα⁴, εἰμὴ ὁ Υἱός· ἐξ οὗ γὰρ ἡ τοῦ Υἱοῦ ἄρρητός τε καὶ ὑπεραιώνιος⁵ γέννησις, οὗτος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀψευδῆ κατὰληψιν κέκτηται· πρὶν⁶ οὗ δὲ γνῶσις ἀληθῆς τοῦ γεννήματος, οὗτος ἐπιθεῖναι καὶ κλῆσιν κατὰλληλον ἀξιόπιστος. Διὸ καὶ φησιν⁷ ὁ⁸ τῶν ὅλων Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ⁹. Οὗτός¹⁰ ἐστίν¹¹ ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν¹² ᾧ εὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. Ἔστιν¹³ οὖν αἰί, εἰ καὶ νῦν ἡ κλῆσις αὐτῷ εἰς ἡμετέραν διδασκαλίαν καὶ ἐπίγνωσιν ἐπιφέρεται¹⁴. διὰ τοῦτο καὶ κληθήσεται, φησὶν¹⁵, οὐ γενήσεται· ἦν γὰρ καὶ πρὸ αἰώνων τῷ ὁμοουσίῳ συνεδριάζων Πατρί. Τοῦτον συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τούτου¹⁶ μήτηρ ἀναδειχθείσῃ· τοῦτον ὁ σὸς παρθενικὸς ὑποδέχεται κόλπος· ὃν οὐράνιον οὐκ ἐχώρησε κύτος¹⁷, οὗ¹⁸ δρᾶκὶ κατέχεται πάντα¹⁹, καὶ προνοίας ἔργον ἡ συνοχή τε καὶ διαμονὴ τῶν ὄντων, τοῦτον συλλήψῃ ἐν γαστρὶ.

Εἰ. Ἀλλὰ²⁰ τί πρὸς ταῦτα ἡ παναγία παρθένος; Μὴ παραυτίκα κατεμχαλίσθη²¹ τοῖς λόγοις, ἥ²² τὰς ἀκοὰς ἡδέως ἀναπετάσασα τοῖς λογισμοῖς ἐφῆκε φέρειν ἀνεξε-

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΑ' 27.
2. ἐν ᾧ π. X. - ἐπιγινώσκει (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).
3. ἐν τ. λ. Μα. Μιγ'.
4. 'Ιβ. - οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει (ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).
5. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.
6. ἐν τ. ἀκ. Μα. Μιγ'.
7. 'Ιβ. Μιγ'. - καὶ φησὶν Μα.
8. ἐν τ. λ. Μιγ'.
9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΖ' 5.
10. ἐν τ. ἀκ. Μιγ'.
11. καθ' ἡμᾶς γε. - Οὗτος ἐστὶν 'Ιβ. - Οὗτός ἐστι Μιγ'. - Οὗτος ἐστὶ Μα.
12. ἐν τ. λ. Μιγ'.
13. 'Ιβ. Μιγ'. - ἔστι Μα.
14. 'Ιβ. - διδασκαλίαν πεφανερώται ἐν λ. X.
15. Μιγ'. - κληθήσεται, φησιν ἐν λ. X.
16. 'Ιβ. - συλλήψῃ, τούτου ἐν λ. X.
17. καθ' ἡμᾶς γε. - κύτος ἐν ᾧ π. X.
18. ἐν τ. λ. Μιγ'.
19. ΗΣΑΙΟΥ' Μ' 12.
20. ἐν τ. ἀκ. Μιγ'.
21. 'Ιβ. - παρθένος; ἄρα εὐθὺς κατεμχαλίσθη Μιγ'. - παρθένος; ἄρα εὐθὺς κατεμχαλίσθη Μα.
22. 'Ιβ. Μιγ'. - ἢ Μα.

τάστως τὴν συγκατάθεσιν; οὐδαμῶς. Ἀλλὰ τί φησιν; Οἶδα νῦν ἐμπανῶς, ὅτι¹ σύλληψιν καὶ κυφορίαν καὶ υἷόν μοι καὶ τόκον λογογραφεῖς, ἀλλὰ πολλῶν πλέον ἠΰξησας² τὴν ἀπορίαν. Πῶς γὰρ ἔσται μοι τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω³; τόκος⁴ γὰρ ἅπας ἄνδρὸς κοινωνία συνίσταται, ἡ δὲ τῆς πρὸς ἄνδρα⁵ ὁμιλίας ἀλλοτριώσεις οὐδὲ τὴν ἀρχὴν εἰς ἀκοὴν κατέρχεται τῆς συλλήψεως. Πῶς οὖν ἔσται μοι γέννημα, οὗ γεννήτωρ οὐκ ἐγνώρισται⁶; Πῶς⁷ ἔσται τοῦτο⁸; Καὶ τίς ἐπίσταται δεσποτικὴν βουλὴν ἐρμηνεύσαι; Τίς ἀποτολμᾷ βασιλικὸν αἰτιολογῆσαι προσταγμά, μυστικῆς⁹ οἰκονομίας λόγον ἀναπτύξαι; Τίς δύναται παραδόξου τόκου τρόπον ἀπαγγεῖλαι; Τίς ἀνεξιχνίαστον μυστήριον ἐξιχνιάσαι¹⁰ ἰσχύει; Πῶς ἔσται τοῦτο; Ἐν ἐπίσταμαι, ἐν ἐδιδάχθην, ἐν εἰπεῖν ἀπεστάλην· τοῦτό φημι, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ, καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι¹¹. Αὐτό σε¹² διδάξει, πῶς κυφορήσεις· αὐτὸ διερμηνεύσει, πῶς συλλήψῃ. Αὐτὸ τῆς δεσποτικῆς ἐστὶ¹³ βουλῆς κοινωνόν ὡς ὁμόθρονον, ἐγὼ δὲ δοῦλός εἰμι¹⁴. δεσποτικῶν προσταγμάτων διάκονος, οὐχ ἐρμηνευτῆς τοῦ προσταγματος· ὑπουργός εἰμι τοῦ θελήματος, ἀλλ' οὐκ ἐξηγητῆς τοῦ βουλήματος· αὐτὸ πάντα διευθετήσῃ· αὐτὸ γὰρ πάντα¹⁵ ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθῃ τοῦ Θεοῦ¹⁶. Ἐγὼ τὸ μὲν¹⁷, Χαῖρε, κεχαριτωμένη, βοῶ¹⁸, καὶ τὸ θαῦμα ὑμνολογῶ, καὶ τὸν τόκον προσκυνῶ, τὸν δὲ τρόπον εἰπεῖν τῆς συλλήψεως ἀπορῶ. Εἰ¹⁹ δὲ βούλει²⁰ καὶ παραδείγμασι τῶν ἀπηγγελεμένων τὴν πίστιν

1. 'Ιβ.- οὐδαμῶς· οἶδα, φησί, ἐμπανῶς, ὡς ἐν λ. X.

2. Μα. Μιγ'.- ἠΰξησα 'Ιβ.

3. ΛΟΥΚΑ Α' 34.

4. 'Ιβ.- τὴν ἀπορίαν ὧς ἀγγελε. Τόκος ἐν λ. X.

5. 'Ιβ.- ἄνδρας ἐν λ. X.

6. Μα. Μιγ'.- ἐγνώριστο 'Ιβ.

7. ἐντ. λ. Μα. Μιγ'.

8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- μυστικῆς 'Ιβ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐξιχνιάσαι 'Ιβ.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 35.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτὸ σε 'Ιβ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- δεσποτικῆς ἐστὶ 'Ιβ.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- δοῦλος εἰμι 'Ιβ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- πάντα 'Ιβ.

16. Α' Κορινθ. β' 10.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἐγὼ μὲν τὸ μὲν 'Ιβ.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- βοῶ 'Ιβ.

19. ἐντ. ἀκ. Μα. Μιγ'.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἄν δὲ βούλει 'Ιβ.- Ἄν δὲ βούλῃ ἐν λ. X.

παραδέξασθαι, μικροῖς τὰ μεγάλα εικάζουσα, καὶ τοῖς φθάσαι πιστευμένη τὰ μέλ-
λοντα, οὕτω ¹ συλλήψῃ ἐν γαστρί, καὶ τέξῃ υἱόν· ὡς ἡ ῥάβδος Ἀαρὼν ἀγεωρ-
γήτως ² ἐβλάστησε ³, τὰ τῶν ἐρριζωμένων ἐνεργήσασα, ὡς ὁ ὑετὸς ⁴ οὐρανόθεν
ἐπὶ τὸν πόκον φερόμενος ⁵ αὐτὸν μόνον ἐπότιζε, τὴν δὲ γῆν οὐκ ἐδρόσιζεν ⁶, οὕ-
τω ⁷ καὶ σὺ συλλήψῃ ἐν γαστρί, καὶ τέξῃ τὸν κύριον. Τοῦτο γὰρ καὶ ὁ σὸς
προαγγέλλει προπάτωρ Δαυὶδ ⁸, τὴν σὴν κυοφορίαν θεοφορούμενος· Καταβήσεται ὡς
ὑετὸς ἐπὶ πόκον, καὶ ὡσεὶ σταγὼν ἡ στάζουσα ἐπὶ τῆς γῆς ⁹, Ὡς ¹⁰ ἡ βίβλος
τὸ πῦρ ὑπεδέχετο, καὶ τὴν φλόγα τρέφουσα οὐκ ἐφθείρετο ¹¹, οὕτω καὶ σὺ συλ-
λήψῃ υἱόν, σάρκα δανείζουσα, τροφὴν τῷ ἀύλῳ πυρὶ παρέχουσα, καὶ τὴν ἀφθαρ-
σίαν ἀνθελκουσα. Ταῦτα γὰρ τὴν σὴν προετύπου σύλληψιν, τὸν σὸν ¹² προεμήνυε
τοκετόν, τὴν σὴν πόρρωθεν ¹³ προεζωγράφει κυοφορίαν. Ἐκαινοποιήθη ¹⁴ ταῦτα, ἵνα
πιστώσῃταί σου τὴν ἄφραστον γέννησιν· προὔπεστη, ἵνα σκιαγραφήσῃ τοῦ μυστη-
ρίου ¹⁵ τὸ ἀκατάληπτον· βίβλος ¹⁶ γὰρ φλογοφοροῦσα, καὶ ὀροσιζόμενος πόκος, καὶ
φυλλοβολεῦσα ῥάβδος, οὐδὲν ἂν εὐχρηστον τῷ βίῳ ¹⁷ παρείχετο, οὐδὲ τοῦ τερατουργ-
οῦντος εἰς ὕμνον εἶλκε τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' εἰς κενὸν ¹⁸ τὸ θαῦμα κατέπιπτεν, εἰ
μὴ τοῦ σοῦ τόκου εἰκόνες προκατεβάλλοντο, καὶ προκηρύγματα ὥσπερ τῆς δεσπο-
τικῆς ἐπιδημίας προέτρεχον. Ἐχεις, εἰ βούλει, καὶ τὴν γείτονα ¹⁹ καὶ συγγενῇ Ἐ-

1. καθ' ἡμᾶς γε. - οὕτως ἐν ἁπ. X.

2. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

3. Ἀριθμῶν ΙΖ' 8.

4. Mx. Mγ'. - ἐβλάστησε· ὡς ὁ ὑετὸς 'Ιβ.

5. Ψαλμῶν OB' 6.

6. Κριτῶν 5' 37.

7. ἐντ. λ. Mx. Mγ'.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α' 1, 6, 20.

9. 'Ιβ. - σταγόνες στάζουσαι ἐπὶ τὴν γῆν (Ψαλμῶν, αὐτ.).

10. ἐντ. ἀκ. Mx. Mγ'.

11. Ἐξόδου Γ' 2.

12. καθ' ἡμᾶς γε. - τῶν σῶν 'Ιβ.

13. 'Ιβ. - ἀνθελκουσα· ταῦτα γὰρ τὴν σὴν πόρρωθεν ἐν λ. X.

14. Mx. Mγ'. - ὑπεζωγράφει κυοφορίαν. ἐκαινοποιήθη 'Ιβ.

15. 'Ιβ. - ἐκαινοποιήθη ταῦτα καὶ προὔπεστη, ἵνα τοῦ κατὰ σὲ μυστηρίου σκιαγραφήσῃ ἐν λ. X.

16. ἐντ. λ. Mx. Mγ'.

17. καθ' ἡμᾶς γε. - τοῦ βίου 'Ιβ.

18. Α' Κορινθ. 5' 1.

19. καθ' ἡμᾶς γε. - γείτονα 'Ιβ.

λισάβειν εἰς παράδειγμα ¹. Ἰδοὺ γάρ ² καὶ αὐτὴ ³ ἐν γήρει αὐτῆς ⁴ συνείληφεν υἱόν ⁵. καὶ οὗτος μὴν ἔκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στείρα· ὅτι οὐκ ἀδυνατήσκει πᾶν ῥῆμα παρὰ τῷ Θεῷ ⁶. Ὁ ⁷ γὰρ στειρώσεως λύων δεσμὰ αὐτὸς καὶ τόκον ἑαυτῷ δύναται κατασκευάσαι ⁸ δίχα μεσιτείας ἀνδρός· ὁ τὴν ξηρανθεῖσαν ῥίζαν εἰς καρποφόρον στέλεχος ἀνανεώσας ⁹ αὐτὸς καὶ τὴν ἀνικμὸν ἄρουραν εἰς εὐφορον χώραν ἑαυτῷ καινοποιήσει.

ς'. Ἀλλὰ ¹⁰ ταῦτα μὲν ὁ ἀρχάγγελος εἰς συγκατάθεσιν ἔλκων τὴν ἄσπιλον κόρην ἐφθέγγετο. Τί δὲ πρὸς ταῦτα ἡ σεβασμία παρθένος, ἡ παστὰς ἡ οὐράνιος, τὸ ὄρος τὸ ἅγιον ¹¹, ἡ πηγὴ ἡ ἐσφραγισμένη ¹², καὶ ¹³ μόνῳ τῷ σφραγίσαντι τηρουμένη; ἐπεὶ ¹⁴ μοι ¹⁵, φησί, Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεσθαι διετράνωσας, οὐκέτι ¹⁶ ἀντιπίπτω, οὐκέτι ἀντιλέγω ¹⁷, γεννηθήτω μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου. Εἰ ἀξία τῷ δεσπότῃ κρίνομαι ¹⁸, ὑπουργήσω χαίρουσα τῷ θελήματι· εἰ ¹⁹ ἔρᾳ ὁ κτίστης ²⁰ τοῦ κτίσματος εἰς ναὸν γενέσθαι τῷ κτίσαντι, οἰκοδομεῖτω τὸν οἶκον αὐτὸς ἑαυτῷ ²¹, ὡς ἠυδόκησεν εἰ ²² ὁ πλάστης τῷ πλάσματι ἀναπαύεται ²³, ζωοπλαστεῖτω ²⁴ ἐν ἐμοὶ τὴν σάρκα τὴν

1. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 36.
2. Αὐτ. 36, 37.
3. Ἰβ.- αὐτὴ (ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 36).
4. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῆς Ἰβ.
5. Ἰβ.- συνεληφεν υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς (ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).
6. Ἰβ.- παρὰ τῷ Θεῷ πᾶν ῥῆμα (ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 37).
7. ἐντ. ἀκ. Μα. Μιγ'.
8. Μα. Μιγ'.- κατασκευᾶσαι Ἰβ.
9. Μα. Μιγ'.- ἀνανεῶσαι Ἰβ.
10. ἐντ. λ. Μιγ'.
11. Παλμῶν ιη' 9.
12. Ἰβ.- ἐσφραγισμένη καὶ Ἰβ.
13. Μα.- ἐσφραγισμένη καὶ Ἰβ.
14. ἐντ. ἀκ. Μιγ'.
15. Μα. Μιγ'.- τηρουμένη; εἰπέ μοι Ἰβ.
16. Μα. Μιγ'.- οὐκ ἔτι Ἰβ.
17. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀντιπίπτω οὐκ ἔτι ἀντιλέγω Ἰβ.- ἀντιπίπτω οὐδὲ ἀντιλέγω ἐν λ. Χ.
18. Μα. Μιγ'.- κρίνωμαι Ἰβ.
19. ἐντ. λ. Μιγ'.
20. Μα.- κτίστης Ἰβ.
21. Μα.- ἐν αὐτῷ Ἰβ.
22. ἐντ. ἀκ. Μιγ'.
23. Ἰβ. Μα.- χαίρουσα τῷ θελήματι· εἰ ὁ πλάστης τῷ πλάσματι ἀναπαύεται, οἰκοδομεῖτω τὸν οἶκον αὐτὸς ἑαυτῷ, ὡς ἐυδόκησε Μιγ'.
24. καθ' ἡμᾶς γε.- ζωοπλαστεῖτω ἐν ἡμῖν. Χ.

ἐαυτοῦ, ὡς οἶδεν αὐτός, καὶ ὡς βούλεται· Ἰδοὺ¹ ἡ δούλιη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου²· γένοιτό³ μοι τὰ σὰ ῥήματα περαιτούμενα πράγματι· γένοιτό⁴ μοι τὰ σὰ ῥήματα τοῖς ἔργοις συνάδοντα.

Ζ'. Ἀλλ' ἡ μὲν ἁγία καὶ ἄφθορος παρθένος τῷ προξένῳ τοῦ δεσπότη τοιούτοις ῥήμασι τὸ εὐπειθές ὑποδεικνύουσα τὴν ὁμιλίαν διέλυσεν⁵. Ἡμεῖς δὲ τί προσάξωμεν τῇ παρθένῳ; ποίας αὐτῇ τερπνάς⁶ ὑμνολογίας ἐξυφάνωμεν; Ποίας δὲ ἄλλας, ἣ ὧν περ τὰς ἀφορμὰς κατ' ἀρχάς⁷ ἡμῖν ὁ Γαβριὴλ ἐχορήγησε, Χαῖρε, λέγων, κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί⁸, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου⁹. Χαῖρε, ὅτι τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐκ σοῦ καθορῶμεν ἀνατέλλοντα, καὶ τὸν οὐράνιον κόσμον σὺν τῷ περιγίῳ καταλάμποντα, καὶ τὸ ζοφερὸν τῆς πλάνης ἀποδιώκοντα, καὶ τὸ λαμπρὸν τῆς χάριτος τῇ οἰκουμένῃ περιαιγάζοντά. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὅτι τὸν ψυχοτρόφον ἡμῖν στάχυν ἀγεωργήτως¹⁰ γεωργήσασα τῆς ψυχοφθόρου βλάβης τὰ σπέρματα ἐξηφάνισας. Χαῖρε, ὅτι τὸν ζωηφόρον ἄρτον ὡς ἐν κλιβάνῳ τῇ σῇ πυρφόρῳ γαστρὶ κατοπτηθέντα εἰς ἀμβροσίαν πᾶσιν ἡμῖν προσενήνοχας, τῆς θανατηφόρου βρώσεως τὴν λύμην ὡς ζύμην¹¹ κατασκεδάσασα. Χαῖρε, ὅτι τὸ τῆς ζωῆς ξύλον¹² ἡμῖν¹³ ἐκαρποφόρησας, τοῦ ξύλου τῆς βρώσεως¹⁴ τὰς παραφυάδας ξηραῖνον, καὶ τὸν γλυκασμὸν τῆς γνώσεως παρεχόμενον. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὅτι¹⁵ τὸν πολυτίμητον¹⁶ μαργαρίτην ἀπεθησαύρισας, τὸν πλοῦτον τῆς σωτηρίας¹⁷ εἰς τὰ πέρατα τῆς

1. ἐντ. λ. Μιγ'.

2. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 38.

3. ἐντ. ἀκ. Μιγ'.

4. ἐντ. λ. Μα. Μιγ'.

5. καθ' ἡμέας γε.- διέλυσε Ἰβ'.

6. καθ' ἡμέας γε.- φωνὰς Ἰβ'.

7. καθ' ἡμέας γε.- καταρχὰς Ἰβ'.

8. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 28.

9. Λύτ. 42.

10. λέξεις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

11. Ἐξόδον Ἰβ' 15.

12. Ἀποκαλύψεως ΚΒ' 14.

13. καθ' ἡμέας γε.- ξύλον ἡμῶν Ἰβ'.

14. Γενέσεως Γ' 6.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΙ' 46.

16. Ἰβ'.- πολτίμων (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).

17. Ἑβρ. Β' 10.

οἰκουμένης¹ διαπορθεύσασα². Εὐλογημένη, σὺ ἐν γυναιξίν³, ὅτι τῆς γυναικείας παραπτώσεως ἀνεκαλέσω τὸ⁴ ἥττημα⁵, τὸν ὀνειδισμόν τῆς ἀπάτης εἰς ἐγκώμιον τοῦ γένους μετασχεύσασα· ὅτι ἐν σοὶ τῇ παρθένῳ ὁ ἐκ παρθένου γῆς πλάσας τὸν Ἀδὰμ⁶ κατ' ἀρχὰς⁷ ἐκ τῶν σῶν παρθενικῶν αἱμάτων σήμερον ἀναπλάττει τὸν ἄνθρωπον· ὅτι τὴν διὰ σαρκὸς τοῦ Λόγου⁸ στολὴν ἱστουργήσασα τὴν τοῦ πρωτοπλάστου⁹ γύμνωσιν¹⁰ περιέστειλας. Καὶ τί διέξειμι τὰ καθέκαστα; Χαίρε, κεχαριτωμένη, ὅτι ἐν σοὶ ἐπράχθη τὰ ὑπὲρ ἄνθρωπον, καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων ἡ εὐλογία διὰ τῆς σῆς ἡμῖν κυοφορίας ἐξήνησεν.

ἡ'. Αὐτὴ¹¹ καὶ νῦν, ὦ παρθένε καὶ μητὴρ¹², τὸ καινὸν καὶ παράδοξον πρᾶγμα ὑπὸ τὸν ἥλιον, τὴν σὴν ἡμῖν πρεσβεῖαν εἰς προστασίαν ἐξάπλωσον· τὴν σὴν βοήθειαν εἰς φυλακὴν ἐξαπόστειλον· τὸν σὸν πιστὸν δοῦλον καὶ ἡμῶν εὐσεβεῖ βασιλέα ἀρετῇ τε καὶ θεοσεβείᾳ κραταίωσον, τῆς μὲν ἐνταῦθα βασιλείας τοὺς οἰκτας θεοφρόνως καθοδηγοῦσα πηδαλιουχεῖν, καὶ τῆς ἐκεῖθεν Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοῦ σοῦ υἱοῦ¹³ καὶ δεσπότου¹⁴, βασιλείας κληρονόμον¹⁵ ἀναδεικνύουσα, ἥς γένοιτο καὶ ἡμᾶς ἅπαντας ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιланθρωπείᾳ¹⁶ αὐτοῦ¹⁷ Χριστοῦ¹⁸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ¹⁹ ἡμῶν, τοῦ ἀσπύτως μὲν συλληφθέντος²⁰, ἀφράστως δὲ κυοφορηθέντος, καὶ ἀνερμηνεύτως τεχθέντος. "Οτι²¹, Αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς,

1. Παλιμῶν ΙΘ' 4.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- διαπορθεύουσα 'Ιβ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- γυναιξί 'Ιβ.

4. ἐντ. ἀκ. 'Ιερ.

5. 'Ιερ.- ἥττημα 'Ιβ.

6. Γενέσεως Β' 7.- Α' Τιμόθ. β' 13.

7. καθ' ἡμᾶς γε - καταρχὰς ἐν ἀπ. Χ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- λόγου ἐν ἀπ. Χ.

9. Σοφίας ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ Ζ' 1.

10. Γενέσεως Γ' 7.

11. ἐντ. ἀκ. Πα.

12. 'Ιερ.- μήτηρ ἐν λ. Χ.

13. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ ε' 20.

14. ΙΟΥΔΑ 4.

15. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 5.

16. 'Ιερ. Πα.- φιλανθρωπία 'Ιβ.

17. Γαλάτ. Α' 6.

18. 'Ιβ. 'Ιερ.- καὶ φιλανθρωπία Χριστοῦ Πα.

19. Α' ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.

20. 'Ιβ. Πα.- ἀσπύτως συλληφθέντος 'Ιερ.

21. Παλιμῶν Ρ' 3.

καὶ ἡμεῖς¹ λαὸς αὐτοῦ, καὶ πρόβατα νομῆς² αὐτοῦ· καὶ αὐτῷ τὴν δοξολογίαν καὶ προσκύνησιν ἀναπέμπομεν, ἅμα τῷ συνανάρχῳ καὶ ὁμοουσίῳ Πατρὶ καὶ ζωαρχικῷ, συμφυεῖ τε καὶ συναϊδίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων³. ἀμήν⁴.

1. ἐν ἄπ. Χ.- καὶ οὐχ ἡμεῖς (Ψαλμῶν, αὐτ.).

2. ἐν ἄπ. Χ.- πρόβατα τῆς νομῆς (Ψαλμῶν, αὐτ.).

3. Ἀποκαλύψεως Ζ' 12.

4. Ἰ6. Ἱερ.- εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν. Πα.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΞΗ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Μαρτυροῦσιν αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν κωδίκων Μόσχας καὶ Ἱερῶν, ὅτι ἡ ὁμιλία αὕτη εἰς τὸν τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἀνήκει κάλαμον. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὕφος συμ-
μαρτυρεῖ τὸ ἴδιον· διότι ἐνταῦθα¹ μὲν ἐπαινεῖται «Παῦλος . . ὁ κοινὸς τῆς οἴκου-
» μένης παιδαγωγός,» ἀλλαχοῦ² δὲ ἐπαινεῖ ὁ Φώτιος «Παῦλον, τὸν τῆς οἰκουμένης
» διδάσκαλον,» καὶ μνεῖαν ποιεῖται³ «Παύλου . . διδασκάλου τῆς οἰκουμένης.»
ἐνταῦθα μὲν⁴ ἀναφέρεται, ὡς «τὴν μὴ σιγῶσαν τοῦ Πνεύματος σάλπιγγα λαβὼν
» (ὁ Παῦλος),» ἀλλαχοῦ δέ⁵, «Παῦλος, ἡ ἀσίγητος τῆς ἐκκλησίας σάλπιγξ,»
καὶ πάλιν⁶ «ἡ τοῦ Πνεύματος μεγαλόφωνος σάλπιγξ, Παῦλος.» ἐνταῦθα μὲν⁷,
«Παῦλος ἐκεῖνος, ὁ τὸν γῦρον τῆς οἰκουμένης τῇ διδασκαλίᾳ διαδραμὼν,» ἀλ-
λαχοῦ δέ⁸, «Παῦλος, ὁ τῷ δρόμῳ τοῦ θείου κηρύγματος βραχύτερον αὐτοῦ τῆς
» σπουδῆς τὸ τῆς οἰκουμένης ἐλέγχας μέγεθος.» ἐνταῦθα μὲν⁹ μνεῖα γίνεται «τοῦ
» Θεσπεσίου Παύλου,» ἀλλαχοῦ δέ¹⁰ «ὁ Θεσπέσιος Παῦλος» μνημονεύεται· ἐν-
ταῦθα μὲν¹¹, «Παῦλος . . ὁ θεὸς καὶ οὐράνιος ἄνθρωπος,» ἀλλαχοῦ δέ¹², ὁ «με-
» τέρσιος καὶ οὐράνιος ἄνθρωπος, Παῦλος.» ἐνταῦθα μὲν ἀναγινώσκεται¹³ ἡ φράσις,
«Συνῆν δὲ τότε καὶ Δημᾶς τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, ἀλλὰ καὶ Ἑρμογένης, τὰ τῶν
» μαθητῶν μὲν καὶ φίλων σχηματιζόμενοι, καιρὸν δὲ ζητοῦντες τὰ τῶν ἐχθρῶν
» ἐπιδείξασθαι,» ἀλλαχοῦ δέ¹⁴, «Πρῶτοι μὲν γὰρ καὶ οὗτοι (οἱ αἰρετίζοντες) κατα-

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΗ' § α' ἐν τέλει.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια (ἐκδ. Οἰκονόμου) σ. 9.

3. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί (ἐκδ. Βαλέττα) σ. 195.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΗ' § α' ἐν τέλει.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Περὶ μυσταγωγίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος (παρὰ MIGNE, *Patrologia graeca*. Τόμ. PB') σ. 349.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 80.

7. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΗ' § β' ἐν ἀρχῇ.

8. ΦΩΤΙΟΥ. Περὶ μυσταγωγίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, αὐτ. σ. 329.

9. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΗ' § β' ἐν τέλει.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, σ. 29.

11. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΗ' § β' ἐν ἀρχῇ.

12. ΦΩΤΙΟΥ. Περὶ τῆς Μαριχαίων ἀναβλαστήσεως (παρὰ MIGNE, αὐτ.) σ. 133.

13. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΗ' § β' ἐν τέλει.

14. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΙΑ' § δ' ἐν ἀρχῇ.

» σχηματίζονται τὴν εὐσέβειαν, εἶτα κατὰ βραχὺ προβαίνουνσι τὸ δυσσεβήμα, » καὶ κατωτέρω¹. « Ἐπειδὴν δὲ τοὺς ἀκρατάς τοῦ κατεοχηματισμένου δυσσεβήματος ἐνεθίσωσι, τότε τὸν ἰὸν ὅλον ἄκρατον τῆς ἀσεβείας εἰς μέσον ἐκπτύουσι. »

Συμμαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ ἀπόσπασμα τῆς ἐρμηνείας εἰς τὸ προσίμιον τοῦ εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ, ὅπερ παρεισφύσαν οὐκ οἶδ' ὅπως ἐν τῷ τῆς Μόσχας κώδικι κατέλαβε τὸ 8^{ον} φύλλον ὁλόκληρον². διὸ καὶ παρ' ἡμῶν ἐξοβελισθὲν ἐτέθη ὑπὸ τὸ κείμενον. Ἔστι δὲ τοῦτο, ἔμοι γε κριτῇ, οὐχὶ ἐγκώμιον τοῦ ἀποστόλου Λουκᾶ³, ἀλλὰ μᾶλλον μέρος τῆς ἀκολουθοῦσης ἐρμηνείας εἰς Λουκᾶν, τῆς ἀποδιδομένης εἰς τὸν Φώτιον ὑπὸ τε τοῦ καρδινάλιου Μαΐου⁴, τοῦ Μιγνίου⁵ καὶ τοῦ Her-genröther⁶:

« Τὸ προσίμιον τοῦ εὐαγγελιστοῦ δύο τινὰ κεφάλαια περιέχει, σύστασιν τε τῶν » πρὸ αὐτοῦ τὸ εὐαγγέλιον συγγραψάντων, οἷον Ματθαίου καὶ Μάρκου, καὶ ἀπο- » λογίαν, δι' ἣν καὶ αὐτὸς ἐπὶ τὸ συγγράφειν ἦλθεν. Εἰπὼν δὲ τὸ ἐπεχείρησαν⁷, » λέξιν δυναμένην ἐπὶ τε τῶν τολμηρῶς ἀπτομένων τῆς ὑποθέσεως ἀρμόττειν, καὶ » ἐπὶ τῶν εὐλαβῶς αὐτῇ προσιόντων, δυσὶν ἐπιδιορθώσεσι τὸ ἀμπίβολον τῆς λέ- » ξεως ἐπιδιορθοῦται, ἓκ τε τοῦ εἰπεῖν⁸, περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἡμῖν⁹ » πραγμάτων, καὶ ἓκ τοῦ εἰπεῖν¹⁰, καθὼς παρέδοσαν οἱ αὐτόπται, καὶ ἐξῆς· οἱ » γὰρ κατ' ἄμφω ταῦτα ἐπιχειροῦντες διηγεῖσθαι¹¹ δῆλον, ὅτι¹² πανευλαβῶς καὶ » οἰκείως ἐπιχειροῦσι, τῇ μὲν ἀδιστάκτῳ πληροφορίᾳ τὸ ἀληθὲς ἀπαγγέλλοντες, » τῇ δὲ ἀξιοπιστίᾳ τῶν παραδεδοκότων τὸ εὐπαράδεκτον εἰσηγούμενοι. Ἄρα δὲ » καὶ τὸ παρέδοσαν ἔμφασιν ἔχειν μοι δοκεῖ τῆς ἐπὶ τὸ καὶ αὐτοὺς¹³ παραδιδο-

1. Αὐτόθι.

2. Ἐρὰ κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΠ' 2 δ' ἐν τέλει.

3. Ἐν τῇ ὥχ τοῦ πρὸς με σταλέντος ἀντιγράφου (Πι), ὁ καρδινάλιος Πέτρος σημειοῖ ἐν-
ταῦθα « Inde incidimus in aliud S. Lucie encomium, an Photii opus, an alterius? »

4. MAII. *Scriptorum veterum nova collectio* (ἐν Ῥώμῃ 1831) Τόμ. Θ' σ.
627, 628.

5. MIGNE, αὐτ. Τόμ. PA' σ. 1213, 1216.

6. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regens-
burg 1867 — 9. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Γ' σ. 76.

7. ΛΟΥΚΑ Α' 1.

8. Αὐτόθι.

9. Μζ. Μιγ'. — πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν (ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).

10. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 2.

11. Αὐτ. 1.

12. καθ' ἡμᾶς γε. — δηλοῦν ἐν ἄπ. X.

13. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτῆς ἐν ἄπ. X.

» ναι προτροπῆς· καθὼς γὰρ ἐκεῖνοι παρέδωσαν, καὶ αὐτοὺς δεήσει πάλιν ἐκεῖθεν
 » παρειληφότας ἀκολουθῶ λόγῳ ἀλλήλοις ταῦτα παραδιδόναι. Εἴτα, ἐπεὶ ἀγράφου
 » τῆς παραδόσεως γινομένης, ἀνάγκη ἦν πάλιν τοὺς παρειληφότας ἄλλοις παρα-
 » δοῦναι· κἀντεῦθεν¹ συνέβαινε τὰ παραδιδόμενα, ἢ λήθῃ² τῶν ἐν μέσῳ ὑποδε-
 » χομένων, ἢ ῥαδιουργία πολλὰ παραπειροῖσθαι· ὅπου γε καὶ γεγραμμένων, τινὲς
 » ἐτόλμησαν ταῦτα παραφθεῖρειν· ἐπεὶ οὖν ἀγράφων ὄντων τῶν παραδιδομένων,
 » εἰκὸς ἦν ἅτοπα πολλὰ συμβαίνειν τῷ μακρῷ χρόνῳ, εἰκότως οἱ ἀπὸ τῶν αὐ-
 » τοπτῶν καὶ ὑπηρετῶν τοῦ Λόγου πρῶτοι³ παρειληφότες, ἔγγραφον παντὶ τῷ
 » κόσμῳ παρέσχοντο τὴν παράδοσιν, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ἀπελαύνοντες, καὶ τὴν
 » λήθην ἀνακόπτοντες, καὶ τὸ ἀνελλιπὲς τῇ παραδόσει περιποιούμενοι. Ἀλλὰ
 » Ματθαῖος μὲν καὶ Μάρκος⁴, ὡς παρέλαβον, οὕτω καὶ παρέδωκαν, ἄλλοι δέ,
 » καθὼς αὐτοὺς⁵ ἢ πονηρὰ καὶ θρασεία συνήλασε γνώμη, ἐπεχείρησαν διηγεῖσθαι
 » διανοίας ἰδίας ἀναπλάσματα, ὡς τὸ λεγόμενον κατ' Αἰγυπτίους καὶ τῶν δώδεκα
 » εὐαγγέλιον· ὡς γὰρ τῷ σίτῳ τὸ ζιζάνιον, οὕτω⁶ καὶ τῇ ἀληθείᾳ φιλονεικεῖ τὸ
 » ψεῦδος ἐπισυνίστασθαι. Ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν εὐσεβούντων καὶ χοροῦ καὶ μνήμης ἐξω-
 » στράκισται, ὁ δὲ μακάριος Λουκᾶς, δι' ὧν ἔφη συστήσασθαι τῶν πρὸ αὐτοῦ
 » εὐαγγελιστῶν τὴν ἀκρίβειαν⁷, ἐπὶ τὴν ὁμοίαν ἐκείνοις προαίρεσιν ἔρχεται, δι' αἰ-
 » τίαν, δι' ἣν καὶ ἐκείνοις⁸ γράφειν ἐγένετο· ὡς γὰρ ἐκεῖνοι, διότι παρέλαβον, καὶ
 » καθὼς παρέλαβον, γράφουσιν, οὕτω καὶ οὗτος διότι καὶ ἐξ ἀρχῆς⁹, καὶ καθὼς
 » ἠκολούθησεν, οὕτω καὶ εἰς τὸ γράφειν¹⁰ ἐλήλυθεν¹¹. Οὐκ ἐναντία οὖν πράττων
 » ἐκείνοις, ἀλλὰ συντρέχων, καὶ συμμαρτυρούμενος μᾶλλον γράφει. Δι' ἐτέραν δὲ
 » αἰτίαν, ὅτι¹² Θεόφιλόν τινα θεοφιλῇ ἐργασάμενος ἀληθῶς, καὶ τὸν τῆς πίστεως
 » αὐτῷ παραδεδικώς ἀγράφως λόγον, ἀκοῇ δὲ ταῦτα μόνη πιστεύειν¹³ οὐκ ἦν

1. Μιγ'.— κἀντεῦθεν Μα.

2. Μιγ'.— λήθῃ Μα.

3. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 2.

4. καθ' ἡμᾶς γε.— Μάρκος ἐν ἁπ. Χ.

5. Μιγ'.— αὐτοῦς Μα.

6. καθ' ἡμᾶς γε.— οὕτως ἐν ἁπ. Χ.

7. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 3.

8. Μιγ'.— καὶ ἐκείνοις Μα.

9. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 2.

10. Αὐτ. 3.

11. ὥτως ἐντεῦθεν ἐξέπεσε τὸ φύλλον 8^{ον} τοῦ κώδικος (ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΗ' § δ' ἐν τέλει σημ.), συνεχίζον τὴν ἐρμηνείαν «τοῦ Λόγου» (ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 2).

12. Αὐτ. 4.

13. καθ' ἡμᾶς γε.— πιστεύει ἐν ἁπ. Χ.

» ἀσφαλές, καὶ διὰ γραφῆς αὐτῷ τὴν ἀσφάλειαν τῶν κατηχηθέντων λόγων ἀπερ-
 » γάζεται¹, καὶ δι' αὐτοῦ παντὶ τῷ κόσμῳ δαψιλεύεται τὴν ὠφέλειαν. Εἰκότως οὖν
 » οὗτος καὶ προοιμίου ἐδέχθη, δι' οὗ ἢ τε σύστασις τῶν πρὸ αὐτοῦπραγματεύε-
 » ται, καὶ ἡ αἰτία, δι' ἣν μετ' ἐκείνους ἔγραψεν, ἐπιγινώσκεται², ἐκείνων μὴδὲν
 » ὑπὲρ τῆς ἰδίας εἰπόντων συστάσεως, ἀλλ' ὥσπερ τούτῳ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν³ μαρ-
 » τυρίαν καταλελοιπότων⁴.»

Καὶ τοῦτο μὲν τὸ ἀπόσπασμα τῆς εἰς Λουκᾶν ἐρμηνείας τοῦ Φωτίου. Τὰ δὲ
 τοῦ ἀποστόλου Παύλου καὶ τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλῃς ἐνταῦθα ἐξιστορούμενα πα-
 θήματα μνημονεύονται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς τοῦ ἀποστόλου· «Σὺ δὲ παρηκολούθησάς
 » μου τῇ διδασκαλίᾳ (γράφει πρὸς Τιμόθεον)⁵. . . τῇ ὑπομονῇ, τοῖς διωγμοῖς, τοῖς
 » παθήμασιν, οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ⁶, ἐν Ἰκονίῳ⁷, ἐν Λύστροις⁸, οἷους
 » διωγμοὺς ὑπήνεγκα,» ἐνθα ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ δαμασκηνὸς⁹ ἐρμηνεύει «ἃ διὰ
 » Θέκλαν πέπονθα, λέγει.» τὰ δὲ περὶ Τρυφαίνης¹⁰ ἐν τῇ πρὸς Ῥωμαίους ἐπιστο-
 λῇ¹¹. «Ἀσπάσασθε Τρύφαιναν καὶ Τρυφῶσαν, τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ.» Ἐξελ-
 θὼν δὲ τῆς Ἀντιοχείας ὁ ἀπόστολος Παῦλος κατὰ τὸ 45 μ. Χ. ἔτος¹² ἔδρυσεν
 ἐν Λύστροις τῷ 47 μ. Χ. ἔτει¹³ χριστιανικὰς κοινότητας.

Θέκλῃς δὲ τὸ συναξάριον, οὗ ἡ ἀρχή, «Ἀναβαίνοντος Παύλου εἰς Ἰκόνιον,»
 (46 μ. Χ.) δις ἤδη ἐκδέδοται¹⁴.

Παραλείποντες δὲ τὸ ὡς ἀμφιβαλλόμενον τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστό-
 μου (398 — 404 μ. Χ.) «Εἰς τὴν ἀγίαν πρωτομάρτυρα καὶ ἀπόστολον Θέκλαν

1. ΛΟΥΚΑ, αὐτ.

2. Αὐτόθι.

3. καθ' ἡμᾶς γε.— αὐτῶν ἐν ἀπ. Χ.

4. Μιγ'.— καταλελοιπότων Μα.

5. Β' Τιμόθ. γ' 10, 11.

6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΗ' § 6'.

7. Αὐτ. § 6', γ'.

8. Αὐτ. § 7'.

9. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ηε' σ. 1020—1021.

10. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΗ' § 8' ἐν τέλει, σ', ζ'.

11. Ῥωμ. ΙΣ' 12.

12. RENAN. *Les Apôtres* (ἐν Παρισίοις 1866. 8ον) σ. 279.— ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙ-
 ΔΟΥ. *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία* (ἐν ΚΠ. 1884. 8ον) Τόμ. Α' σ. 31.

13. BARONII. *Annales*, ἐν ζρ.

14. J. E. GRABBE. *Spicilegium Patrum* (ἐν Ὁξωνίᾳ 1698. 8ον) Τόμ. Α' σ. 95.—
 THOMAS HEARNE. *Append. ad J. Lelandi collectanea* (ἐν Ὁξωνίᾳ 1715. 8ον)
 Τόμ. Ε' σ. 68, 69.

ἐγκώμιον, » οὗ ἡ ἀρχή, « Καλὰς ἡμῖν ἡ τοῦ Πνεύματος χάρις ¹, » ἀναφέρομεν τὰς τοῦ Βασιλείου τοῦ Σελευκείας (447 — 458 μ. Χ.) « Πράξεις τῆς ἀγίας ἀποστόλου καὶ πρωτομάρτυρος Θέκλῃς, » ὧν ἡ ἀρχή, « Ἱστορία μὲν τὸ πονηθὲν ἡμῖν ², » ὡς καὶ τὸ ἔμμετρον τούτου ἐγκώμιον. « Ἔστι δὲ Βασίλειος οὗτος (ὁ Σελευκείας), ὁ καὶ μέτροις ἐντείνας τὰ τῆς πρωτομάρτυρος Θέκλῃς ἔργα καὶ ἀθλὰ καὶ νικητήρια ³. » καὶ δικαίως· διότι ἐν Σελευκείᾳ καὶ ἔζησεν ἐπὶ μακρὸν καὶ ἐτελεύτησε ⁴.

Ναοὶ δὲ τῆς ἀγίας Θέκλῃς ἦσαν ἐν μὲν Σελευκείᾳ, ἐπὶ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ ⁵ (περὶ τὸ 360 μ. Χ.), ἀνοικοδομηθεῖς ἐπὶ τοῦ Ζήνωνος ⁶ (περὶ τὸ 477 μ. Χ.), ἐν δὲ τῇ βασιλευσούσῃ παρὰ τὸν τοῦ Ἰουλιανοῦ λιμένα, ἀνεγερθεῖς ἐπὶ Ἰουστίνου ⁷ τοῦ αὐτοκράτορος (περὶ τὸ 520 μ. Χ.).

Ἐορτάζεται δὲ παρὰ μὲν τοῖς δυτικοῖς ἡ ἀγία Θέκλα τῇ 23 Σεπτεμβρίου, παρ' ἡμῖν δὲ τῇ 24 τοῦ αὐτοῦ μηνός. Ὡστε κατὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ἡμερομηνίαν ἀπήγγειλε τὴν προκειμένην ὁμιλίαν ὁ ἱεὺς Φώτιος. Ἀλλὰ κατὰ ποῖον ἔτος; δέον ἄρα γε ἵνα τοῦτο ἐν τῇ πρώτῃ ἢ ἐν τῇ δευτέρᾳ αὐτοῦ πατριαρχείᾳ ἀναζητήσωμεν; Φρονοῦμεν, ὅτι ἐν τῇ πρώτῃ· διότι τῷ 873 ⁸ ἡ ἀδελφὴ τοῦ Βασιλείου Θέκλα ⁹ ἐμαστιγώθη, καὶ ἐστερήθη τῆς περιουσίας αὐτῆς· ἐπομένως ἦθελεν ἀναξέσει ἀρχαίας πληγὰς ὁ πατριάρχης, εἰ ἐνώπιον τῆς αὐλῆς ἔπλεκε τὸ ἐγκώμιον Θέκλῃς, ἔστω καὶ τῆς πρωτομάρτυρος. Ἐὰν δὲ ἀναλογισθῶμεν, ὅτι περὶ τὸ 865 ¹⁰ λόγος ἐγένετο προσαρμόσεως ¹¹ (ἤτοι συζεύξεως) τῆς ἀδελφῆς τοῦ Βασι-

1. MIGNE, αὐτ. Τόμ. Ν' σ. 745—748.

2. Αὐτ. Τόμ. ΠΕ' σ. 447 κ. ε.

3. ΦΩΤΙΟΥ. *Μερίδιβλος*, ἀρ. ΡΞΗ'.

4. ὅσα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΞΗ' ζ' η', θ'.

5. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ. *Ἔπη ἱστορικά* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΑΖ') σ. 969.

6. ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ, *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία* (ὅρχ ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ, ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΟΥ καὶ ΘΕΟΔΩΡΟΥ. *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία*, ἐκδ. Π. VALESII. ἐν Κωνσταντινῇ 1720. φύλλ.) σ. 342.

7. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ. *Περὶ Κτισμάτων*. Τόμ. Γ' σ. 190.

8. MURALT. *Chronographie byzantine*, ἐν χρ. 873 (Ἰαν.—αὐγ.).—HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 583.

9. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 256.

10. HERGENROTHER, αὐτ.

11. «Θέκλαν δὲ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν προσήρμοζε Βασίλειος τῷ βασιλεῖ (οὐχὶ δὲ προσήρμοσε Βασιλείᾳ) τοῦ ἔχειν αὐτὴν ἰδίαν (πρόσθετες γαμετήν)» ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 828.—ΣΥ-

λείου Θέκλης πρὸς Μιχαήλ τὸν Γ', στερούμενον τότε τέκνων, ἡδυνάμεθα ἵνα ὀρίσωμεν τὴν 24 Σεπτεμβρίου, δευτέραν τῆς ἐβδομάδος, τοῦ 865 ἔτους, ὡς ἡμέραν τῆς τοῦ ἐγκωμίου τούτου ἐκφωνήσεως.

Ἀντεγράφησαν δὲ τῆς παρούσης ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἐκ Μο. (φ. 6.) παραβληθεῖσαι πρὸς Τ. (φ. 6), Πο. (σ. 1), Φ. (Τόμ. ΙΑ' σ. 31), Οἰ. (σ. ξα'), Β. (σ. 93) καὶ Ἐ. (Τόμ. Γ' σ. 232), τὸ δὲ ἔλρον ἐκ Μο. (φ. 6 — 10), Τ. (φ. 6 — 10) καὶ Πο. (σ. 1 — 9), γραφαὶ δὲ τινες ἐκ Πι.

Γραμματικώτερον δ' ἐξεταζομένη ἡ γενικὴ Θέκλης διερωτᾶται, εἰ ὀρθότερα ἐστὶ τῆς Θέκλας, καθ' ὅσον ἀμφοτέραι παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν ἀναγινώσκονται· καὶ τὸ μὲν Θέκλας ἀπαντᾷ ἐν τῷ ἀρχαίῳ συναξαρίῳ¹, τὸ δὲ Θέκλης γράφεται κατὰ Βασίλειον τὸν Σελευκείας², Προκόπιον³, Συμεῶνα μεταφραστήν⁴, ἀμφοτέρα δ' ἀδιαικρίτως παρὰ Σουΐδα⁵ καὶ Φωτίῳ⁶, ἅπερ διὰ τοῦ γραμματικοῦ Χαιροβοσκοῦ⁷ ἐπιρρώννυνται.

ΜΕΩΝΟΣ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ, σ. 675.— Γ. ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ, σ. 738.— ΖΩΝΑΡΑ, σ. 153.— ὅρα καὶ HERGENROTHER, αὐτ.

1. J. E. GRABBE, αὐτ.— THOMAS HEARNE, αὐτ.

2. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΠΕ') σ. 477.

3. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ, αὐτ.

4. ΣΥΜΕΩΝΟΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΙΕ') σ. 821.— ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Συναξαριστής. Τόμ. Α' σ. 63.

5. Θέκλας (ΣΟΥΪΔΑ. Λεξικόγ, ἐν λ. Θέκλα), Θέκλης (αὐτ. ἐν λ. ἁβελ).

6. Θέκλας (ΦΩΤΙΟΥ. Μερσιόβιλος, παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 108).— Θέκλης (αὐτ. σ. 493).

7. Θέκλας καὶ Θέκλης (ΧΟΙΡΟΒΟΣΚΟΥ, παρὰ BEKKER. Anecdota, σ. 1200—1).

ΞΗ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἁγιοτάτου

ΦΩΤΙΟΥ¹,πατριάρχου² Κωνσταντίνου πόλεως³,

ἐγκώμιον

εἰς τὴν ἁγίαν πρωτομάρτυρα Θέκλαν.

(fol 6 r. col. 2) α'. Θέκλης⁴ ἡ μνήμη τῆς πρωτομάρτυρος⁵, γυναικῶν μὲν ὑπάρχει καλλώπισμα⁶, ἡδὺ δὲ ἀνδρῶν σεμνολόγημα, ὁμοῦ δὲ πάντων πρὸς ἀρετὴν καὶ ἀνδραγαθίαν⁷ προτροπὴ καὶ παράκλησις· δαιμόνων δὲ πληγὴ καὶ κατήφεια⁸, καὶ τὸ κατὰ τῆς προμήτορος ἀφαιρουμένη τροπαῖον⁹, μᾶλλον¹⁰ δὲ οὐκ ἀφαιρουμένη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κατ' αὐτῶν¹¹ ἀνιστῶσα¹² λαμπρότερον¹³. ὥς¹⁴ γὰρ μετὰ τὴν νίκην καὶ τὸ φρύαγμα τοὺς ἀλαζόνας¹⁵ ἐτραυμάτισεν, οὕτω (fol. 6 v. col. 1) καὶ¹⁶ πολλῆς αἰσχύνης καὶ ἀμηχανίας ἐνέπλησε, καὶ οὐ¹⁷ μόνον αὐτῶν καθεῖλε

1. καθ' ἡμῶς γε.- Φωτίου (μόνον) Μο. Τ. Πο. Οἱ. Β.- λ. Φ. 'Ε.

2. Μο. Τ. Πο.- λ. Φ. Οἱ. Β. 'Ε.

3. καθ' ἡμῶς γε.- Κωνσταντινουπόλεως Μο. Τ. Πο.- λ. Φ. Οἱ. Β. 'Ε.

4. Μο. Πο.- τῆς Θέκλης Τ. Φ. Β. 'Ε.

5. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ. Πράξεις τῆς ἁγίας πρωτομάρτυρος Θέκλης (ὄρα MIGNE. Patrologia graeca. Τόμ. ΠΕ') σ. 477.

6. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. Εἰς τὴν ἁγίαν πρωτομάρτυρα Θέκλαν (ὄρα MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΕ') σ. 329.

7. Πο.- ἀνδραγάθειαν Μο.- ἀνδρογάθειαν Τ.

8. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 304, 333.

9. Μο.- τροπαῖον ἐν λ. Χ.

10. Μο. Πο.- μᾶλλον Τ.

11. Τ. Πο.- παρ' αὐτῶν Μο.- ἱσ. παρ' αὐτῶν Πι.

12. ὄρα καὶ ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 304.

13. Τ. Πο.- λαμπρότερον Μο.

14. Πι.- οἷς ἐν λ. Χ.

15. Τ. Πο.- τοὺς ἀλαζόνας Μο.- ἱσ. τῶν ἀλαζόνων Πι.

16. καθ' ἡμῶς γε.- ἐτραυμάτισεν καὶ Μο. Τ.- ἐτραυμάτισε, καὶ Πο.

17. καθ' ἡμῶς γε.- ἐνέπλησεν οὐ Πο.- ἐνέπλησεν οὐ Μο.- ἀνέπλησεν, οὐ Τ.

τὸ γαυρίαμα¹, ἀλλὰ καὶ φοβερὸν² ἡγεῖσθαι τὸ ἡττημένον³ γένος ἐδίδαξεν⁴. Εἰ μὲν οὖν ἐν ἦν τῶν εἰρημένων⁵ διηγωνισμένον τῇ μάρτυρι⁶, οὐδ' οὕτως⁷ ἂν ὁ λόγος εἰς θάρσος ἐπήρθη⁸ παρρησιάσασθαι⁹ τὴν ἐπὶ μέρους¹⁰ διήγησιν· ἐπεὶ δὲ τοιαῦτα¹¹ δι' ἐνὸς σώματος συνῆλθεν εἰς ἓν, καὶ μιᾶς παρθένου πράξις¹² τοσούτους ἐκίνησε κατορθωμάτων¹³ τε καὶ¹⁴ θαυμάτων ποταμούς, τίς ἂν εὐρεθείη λόγος τούτοις ἅπασιν¹⁵ ῥώμην ἔχων συμπαρεκτείνεσθαι; Παρθένος κόρη θαλάμων ἄρτι προκύπτουσα¹⁶, οὐδέπω μαθοῦσα¹⁷ θεάς¹⁸ ἀρρένων ἀνέχεσθαι¹⁹, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς²⁰ ἐπερυθριῶσα τοῖς ὀνόμασιν αὐτῶν²¹, θεῖον καὶ γενναῖον ἐξαίφνης²² ἀναλαβοῦσα φρόνημα ἐπὶ στάδιον ἀθλητικὸν καταβαίνει, καὶ συμπλέκεται τῷ κοινῷ τῆς φύσεως ἀνταγωνιστῇ. Καὶ τὸ θέατρον πολυάνθρωπον ὃν τοῖς μὲν²³ ὥσιν ὀρθοῖς, ἀνεωγμένοις²⁴ δὲ τοῖς ὄμμασι²⁵ κέχνηε μὲν πρὸς τοὺς²⁶ ἀθλους²⁷, καὶ καταπλήττεται τοῖς (fol.

1. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 304.
2. Μο. Πο. - ἀλλὰ καὶ τὸ φοβερὸν Τ.
3. Τ. Πο. - ἡττημένον Μο.
4. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 505.
5. Μο. Τ. - ἐν τῶν εἰρημένων Πο.
6. Τ. Πο. - μαρτύρι Μο.
7. Τ. Πο. - οὐδ' οὕτως Μο.
8. Μο. - ἐπήρθη ἐν λ. Χ.
9. Τ. Πο. - παρρησιάσασθαι Μο.
10. Μο. Πο. - ἐπὶ μέρους Τ.
11. Μο. - τοσαῦτα ἐν λ. Χ.
12. Μο. Πο. - πράξις Τ.
13. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 304.
14. Μο. Πο. - τε καὶ Τ.
15. Τ. Πο. - ἅπασιν Μο.
16. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.
17. Μο. Πο. - οὐδ' ἐπωμαθοῦσα Τ.
18. Τ. Πο. Π. - θεᾶς Μο.
19. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 485.
20. Μο. Πο. - αὐτοῖς Τ.
21. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐπερυθριῶσα τοῖς ὀνόμασιν· αὕτη Πο. - ἐπερυθριῶσα τοῖς ὀνόμασι, αὕτη Μο. - ἐπιρυθριῶσα ὀνόμασιν· αὕτη Τ.
22. Μο. Πο. - ἐξ αἰφνης Τ.
23. καθ' ἡμᾶς γε. - πολυάνθρωπον καὶ τοῦ μὲν ἐν ἅπ. Χ.
24. Μο. - ἀνεωγμένοις ἐν λ. Χ.
25. Τ. Πο. - ὄμμασι Μο.
26. Τ. Πο. - τοὺς Μο.
27. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 532.

6 v. col. 2) θεάμασιν· ὁρῶντες δὲ τὴν παρθένον περιφανῶς τὴν νίκην ἀρπά-
 ζουσιν¹ ὅσον γεγήθασιν, τοσοῦτον² τοῖς ὁρωμένοις ἀπιστεῖν ἀπὸ³ τοῦ θαύματος
 ἐκδιᾶχονται. Πίπτει δ' οὖν ὅμως ἀνὰ κράτος⁴ ὁ τοῦ γένους⁵ ἐχθρὸς⁶ καὶ πολέ-
 μιος⁷· καὶ χορεῖται μὲν παρθένων τὴν νίκην χορεύουσιν, ἀνδρῶν δὲ συστήματα⁸
 κροτοῦσι χεῖρας, καὶ δὴ ἐκατέρου⁹ γένους¹⁰ τὸ θέατρον ἐκπληττόμενον ἐρᾷ μὲν τῶν
 ἄθλων, σκιρτᾷ δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ¹¹, ἀνεπτέρωται δὲ πρὸς τὴν μίμησιν¹². Καὶ¹³ Παῦλος
 μὲν, ὁ κοινὸς τῆς οἰκουμένης παιδαγωγός, οἷα δὴ τῆς¹⁴ παρθένου παιδοτρίβης πρὸς
 τοὺς ἄθλους¹⁵ καὶ μυσταγωγός, χαίρων¹⁶ τῷ πνεύματι, καὶ συναγαλλόμενος¹⁷ τῷ
 κατορθώματι, τὴν μὴ σιγῶσαν τοῦ πνεύματος σάλπιγγα¹⁸ λαβὼν τὰ τῶν ἀγώνων
 ἅμα σαλπίζει καὶ τὰ τῆς νίκης ἑπαύλα¹⁹. Τὴν πίστιν τετήρηκας²⁰, τὸν δρόμον
 τετέλεκας²¹. λοιπὸν ἀπόκειται σοι²² ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος· καὶ ὁ στεφο-
 δότης²³ τὴν χεῖρα προτείνει, τῇ²⁴ τροπαιοφόρῳ κεφαλῇ τὸ στέφος περιτιθέμενος²⁵.

1. Μο. Τ.- ἀρπάζουσιν Πο.
2. Μο. Πο.- ὅσον γε . . . τοσοῦτον Τ.
3. Μο. Τ.- ἐπὶ Πο.
4. Πο.- ἀνακράτος Τ.- ἀνακρατος Μο.
5. Πράξεων ΙΓ' 25.
6. Τ. Πο.- ἐχθρος Μο.
7. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 504.
8. Τ. Πο.- ἀνδρῶν τε συστήματα Μο.
9. καθ' ἡμᾶς γε.- δι' ἐκατέρον Τ. Πο.- δι' ἐκατέρον Μο.
10. Μο. Τ.- γένους Πο.
11. καθ' ἡμᾶς γε.- σκιρτᾷ δὲ διὰ τὴν νίκην Πο.- σκιρτᾷ δὲ τὴν νίκην ἐν λ. Χ.
12. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 532.
13. Μο. Τ.- τὴν νίκην καὶ Πο.
14. Μο. Πο.- οἷα δὴ τῆς Τ.
15. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 504.
16. Μο. Τ.- χαίρει Πο.
17. Τ. Πο.- συναγαλλόμενος Μο.
18. Ἡ τοῦ πνεύματος μεγάλῳ φωνῇ σάλπιγξ Παῦλος (ὅρα ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια ΜΓ' σ'.- MIGNÉ, αὐτ. Τόμ. ΡΑ' σ. 309).
19. Β' Τιμόθ. 8' 7, 8.
20. Τ. Πο.- τετήρηκας Μο.
21. ἐν ἄπ. Χ.- τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα (Β' Τιμόθ. αὐτ. 7).
22. ἐν ἄπ. Χ.- μοι (Β' Τιμόθ. αὐτ. 8).
23. Μο. Πο.- στεφοδότης Τ.
24. Τ. Πο.- τῇ Μο.
25. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.

Ἄρ' ὁ¹ λόγος οὐ συνετῶς² τὸν ὄκνον (fol. 7 r. col. 1) ἀντὶ τοῦ λέγειν προβάλλεται, καὶ τὴν³ κατὰ μέρος⁴ ἱστορίαν ἀναβάλλεται. Πλὴν ἀλλὰ πῶς ἂν εἴη⁵ τηλικαῦτα κατορθώματα⁶ τῷ χρόνῳ σωζόμενα μὴ τῷ τῆς ἀληθείας λόγῳ περιηγούμενά τε καὶ στηλογραφούμενα ἀναγράφεσθαι⁷;

β'. Παῦλος τοιγαροῦν οὗτος⁸, ὁ θεῖος καὶ οὐράνιος ἄνθρωπος, ὃν προλαβὼν⁹ ὁ λόγος ἱστόρησε¹⁰, Παῦλος ἐκεῖνος, ὁ τὸν γῦρον¹¹ τῆς οἰκουμένης τῇ διδασκαλίᾳ διαδραμῶν¹², μετὰ τὸν ἐξ Ἀντιοχείας αὐτοῦ¹³ διωγμὸν καταλαβὼν τὸ Ἰκόνιον¹⁴, Ὀνησιφόρου τινός¹⁵ τῶν θεοφιλῶν¹⁶ ξενίαν αὐτῷ παρασκευάσαντος, κατὰγεται μὲν παρ' αὐτῷ¹⁷, κηρύττων¹⁸ δὲ τὸν σωτήριον λόγον ἄλλους τε¹⁹ πολλοὺς προσήγαγε τῇ πίστει, καὶ δὴ καὶ ταύτην τὴν πολυύμνητον²⁰ καὶ πρωτομάρτυρα Θέκλαν· ἐγγείτων γὰρ οὖσα τῇ οἰκίᾳ²¹ παραπήλαυσε (fol. 7 r. col. 2) καὶ²² αὐτὴ²³ τῆς σωτηρίου²⁴ διδασκαλίας²⁵. Κατ' ἐκεῖνο δὲ καιροῦ Θάμυρίς τις ὄνομα, τῶν ἐν τοῖς

-
1. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἄρ' ὁ Μο. Πο.- Ἄρ' ὁ Τ.
 2. Μο. Πο.- συνετῶς Τ.
 3. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ πρὸς τὴν ἐν ἄπ. Χ.
 4. Τ. Πο.- κατὰ μέρος Μο.
 5. Μο. Πο.- πῶς ἀνείη Τ.
 6. Τ. Πο.- κατορθώματι Μο.
 7. Μο.- ἀναγράφεσθαι ἐν. λ. Χ.
 8. Μο.- οὗτος ἐν λ. Χ.
 9. ὅρα ἀνωτέρω § α'.
 10. Τ. Πο.- ἱστόρησεν Μο.
 11. Μο.- γύρον ἐν λ. Χ.
 12. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 481.
 13. Τ.- αὐτοῦ ἐν λ. Χ.
 14. Πράξεων Π' 50, 51.
 15. Β' Τιμόθ. γ' 11. δ' 19.
 16. Τ. Πο.- θεοφιλῶν Μο.
 17. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.
 18. Μο. Πο.- κηρύττων Τ.
 19. Μο. Πο.- τὲ Τ.
 20. Τ.- πολυύμνητον Πο.- πολύμνητον Μο.
 21. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐκ γειτόνων γὰρ τῆς οἰκίας Μο.- ἐκ γειτόνων γὰρ τῆς οἰκίας Τ.- ἐκ γειτόνων οὖσαν τῆς οἰκίας Πο.
 22. Μο. Πο.- παρὰ . . . αὐσε καὶ Τ.
 23. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 482.
 24. Τίτ. Β' 11.
 25. Α' Τιμόθ. δ' 6.

πολίταις οὐκ ἄσημος¹, τὴν παρθένον ἐμνηστεύετο², τῆς μητρὸς αὐτῆς Θεοκλείας³ τὸν γάμον κατεγγυωμένης⁴. Ἄλλ' ἡ μακαρία Θέκλα τῷ θείῳ πυρπολουμένη ἔρωτι⁵, ὃν ὁ τῶν⁶ ῥημάτων τοῦ θεσπεσίου Παύλου⁷ πυρσὸς⁸ αὐτῇ ἀνεφλέξατο⁹, τὸν τῶν ἐρώντων¹⁰ πόθον¹¹ ἅπαντα ὑπερέωρα¹², καὶ εἰς οὐδέν¹³ ἐλογίζετο¹⁴. Συνῆν δὲ τότε καὶ Δημᾶς¹⁵ τῷ μακαρίῳ Παύλῳ, ἀλλὰ καὶ Ἑρμογένης, τὰ τῶν μαθητῶν μὲν καὶ φίλων σχηματιζόμενοι, καιρὸν¹⁶ δὲ ζητοῦντες τὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιδείξασθαι¹⁷. ἐσπούδαζον δὲ καὶ συμπαρατάξασθαι τῷ Θαμύριδι¹⁸ κατὰ τοῦ¹⁹ διδασκάλου.

γ'. Δικαστηρίου τοίνυν καὶ βήματος (fol. 7 v. col 1) προευτρεπισμένου²⁰, ἡ²¹ παρθένος παρίσταται, Καστελλίνου μὲν τοῦ ἀνθυπάτου ἐν αὐτῇ τῇ πόλει δικάζοντος, τοῦ²² μνηστῆρος δὲ διὰ τὴν ἀποτυχίαν τὴν κατηγορίαν σπουδάζοντος, ἀλλὰ²³ καὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς Θεοκλείας συνεπιτιθεμένης τῇ μάρτυρι. ἄγεται δὲ καὶ ὁ²⁴

1. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. *Κατὰ αἵρέσεων* III B' ιθ' 16 (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. MB' σελ. 725).

2. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 484.- ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ (?). *Ἐγκώμιον εἰς Θέκλαν* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. N' σ. 748).

3. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

4. Τ. Πο. (ὅρα καὶ ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 308).- *κατεγγνωμένης* Μο.

5. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 488.

6. Τ. Πο.- *ὅν τῶν* Μο.

7. Μο. Πο.- *Παῦλον* Τ.

8. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. *Ἐξήγησις εἰς Ἄσμα Ἀσμάτων* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΔ' σ. 1068).

9. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 504.

10. *καθ' ἡμέρας* γε.- *ῥεόντων* ἐν ἁπ. Χ.

11. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ, αὐτ.- ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, αὐτ.

12. Τ. Πο.- *ὑπερέωρα* Μο.

13. Τ. Πο.- *οὐδεν* Μο.

14. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 488.

15. Τ. Πο.- *Δημᾶς* Μο.

16. Μο.- *καιρῶν* ἐν λ. Χ.

17. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 492.

18. Μο. Πο.- *ταμίριδι* Τ.

19. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 488.

20. ἐντ. λ. Μο.

21. Τ.- *εὐτρεπισμένου*, ἡ Πο.

22. ἐντ. λ. Πο.

23. ἐντ. ἁπ. Πο.

24. Πο.- *ὁ δὲ* ὁ Τ.

Παῦλος πρότερον ἐπὶ τὸ βῆμα, χριστιανισμόν τε¹ φέρων ἐγκλημα, καὶ τοὺς κατὰ θεσμόν γάμους ἀνατρέπων τῆς πόλεως². Ὁ δὲ ἀνθύπατος τὸν μακάριον Παῦλον πρότερον δεινῶς ἀνακρίνας εἰρκτῇ³ κατατίθεται⁴. εἶτα τὴν μακαρίαν παρθένον ἔκδοτον⁵ ποιεῖται τῇ τῆς μητρὸς ὀργῇ⁶ καὶ τῇ τοῦ μνηστῆρος ἀκολασίᾳ. Οἱ δὲ πυρὰν ὑφαψάμενοι τὴν παρθένον ἐμβληθῆναι παρασκευάζουσιν (ήνίκα καὶ τὸν Παῦλον ὁ ἀνθύπατος φραγελλώσας⁷, ποινᾷς τε ἄλλαις ὑποβελών τῆς πόλεως⁸ ὑπερώρισε⁹). τοῦ¹⁰ δὲ πυρὸς εἰς ὑπερβάλλουσιν φλόγα ἐπαρθέντος, ὕδατος οὐρανόθεν μεγάλη φορᾷ κατενεχθέντος, καὶ ἐπικαταρραγείσης χαλάζης¹¹, ὡς καὶ φόνον ἀνθρώπων οὐκ ὀλίγων γενέσθαι, τῶν τὴν πυρὰν παρασκευασμένων¹², ὁ Θεὸς κακῶν ἀπαθῇ τοῦ πυρὸς ἐξαρπάξει (fol. 7 v. col. 2) τὴν ἑαυτοῦ μάρτυρα¹³. Ἡ δὲ ἀπαλλχεῖσα¹⁴ τὸν τῆς εὐσεβείας διδάσκαλον, τὸν Παῦλον, ἐζήτει παραυτίκα¹⁵. καὶ ἐπιζητήσασα¹⁶ θᾶτον εὐρίσκει¹⁷, καὶ¹⁸ τῆς παλιγγενεσίας τυχεῖν αἰτεῖται, καὶ δέχεται τὴν ὑπόσχουσιν, ὅτι λήψεται.

δ'. Συναποδημεῖ δὲ τέως αὐτῷ πρὸς τὴν τῆς Συρίας¹⁹ Ἀντιόχειαν²⁰. Τῶν δὲ τις ἐν²¹ τῇ πόλει ταύτῃ πρωτεύειν δοκούντων, Ἀλέξανδρος ὄνομα, ἔρωτι δυσώδει ἐκ-

1. Πo.- χριστιανισμόν τε T.
2. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 492.
3. Πo.- εἰρκτῇ T.
4. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 500.
5. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, αὐτ.
6. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 508.
7. T.- φραγελλώσας Πo.
8. Πράξεων Δ' 5, 6.
9. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ. Περὶ τῆς ἀγίας μάρτυρος Θέκης (παρὰ ΜΙ- GNE, αὐτ. Τόμ. ΡΙΕ') σ. 829.
10. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑπερώρισε· τοῦ ἐν ἄπ. X.
11. Πo.- καὶ ἐπὶ καταρραγείσης χαλάσεως T.
12. Πo.- παρασκευασμένων T.
13. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 516.
14. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 320.
15. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, αὐτ.
16. Πo.- ἐπιζητήσα T.
17. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.
18. Πo.- εὐρίσκει, καὶ T.
19. Πo.- σύριας T.
20. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ.
21. καθ' ἡμᾶς γε.- τῶν δὲ ἐν ἐν ἄπ. X.

βακχεύεται¹ κατὰ τῆς παρθένου². Καὶ ἐπειδὴ τῆς ὁρμῆς διαμαρτάνει, γράφεται μὲν ταύτην δημοσίῳ κατηγορήματι ἔγκλημα ἱεροσυλείας, ἰδιολογεῖται δὲ τῷ ἡγεμόνι, ὡς περιρρήξειέ τε³ τὸν ἑαυτοῦ χιτωνίσκον ἢ κατηγορουμένην, καὶ τὸν τῆς κεφαλῆς στέφανον περιέλοι⁴, οὐδὲν ἕτερον ἐγκαλεῖν ἔχουσα, ἥ ὅτι πόθος αὐτὸν ὁ περὶ αὐτὴν ἐβιάσατο ταύτης ἄψασθαι⁵. Ὁ⁶ δὲ ἡγεμὼν τὴν δυναστείαν θεραπεύειν προαιρούμενος τοῦ Ἀλεξάνδρου θηριομαχεῖν καταδικάζει τὴν πολλῶν ἀξίαν στεφάνων⁷. Ἐν⁸ ταύτῃ τῇ πόλει καὶ τῇ πράξει Τρύφαινά τις⁹ εἰς βασιλικὸν ἀναφερομένη αἵμα, πλούτῳ τε κομῶσα, καὶ ταῖς ἀρεταῖς οὐδὲν ἔλαττον σεμνυνομένη, συμβαλοῦσα¹⁰ τῇ Θέκλῃ¹¹, καὶ εἰς γυνῶσιν καταστᾶσα¹² τῆς παρθένου¹³ (fol. 9 r. col. 1) τὸ ἐπὶ τῇ Ουγα-

1. T.- ἐκβακχεύεται Πο.

2. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 833.

3. Πο.- περιρρήξειέτε T.

4. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ.

5. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 521.

6. Πο.- ἄψασθαι. Ὁ T.

7. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ.

8. Πο.- τὴν πολ.λῶν στεφάνων ἀξίαν. Ἐν T.

9. Πο.- τρύφαινά τις T.

10. Πο.- συμβαλοῦσα T.

11. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ.

12. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 525.

13. (fol. 8 r. col. 1) τὸν Χριστόν, τὸν ἀληθινὸν τοῦ Πατρὸς καὶ ἐνυπόστατον Λόγον α), ἀπὸ τοῦ πρώτου καὶ ὑπερ πάντα νοῦν β) καὶ ἔννοιαν νοῦ ἀναιτίως τε γ) καὶ ἀπαθῶς προσελθόντα, οὗπερ δ) καὶ αὐτόπται οἱ Χριστοῦ ἔχρηματίσαν ε) ἀπόστολοι· Ὁ Λόγος ζ) γάρ, φησί ζ), σὺν ἑνὶ ἑνέτω, καὶ ἐκκλήρωσαν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεσάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ η). Ἄξιον δὲ μὴδὲ τοῦτο τὸ μέρος τῆς διηγήσεως παραδραμεῖν· Λόγον θ) γὰρ τὸν ἐπὶ γῆς δεχόμενα καὶ ἀνθρώποις συναναστραφέντα ι) σιωτήσαν Χριστόν, εἰ καὶ μὴ μόνος, ἀλλ' οὖν γε πρώτος ἐν τῇ εὐαγγελίᾳ ὁ Θεότατος προσηγόρευσε Λουκᾶς, καὶ πρό γε τῆς Θεολόγου φωνῆς τοῦ υἱοῦ τῆς βροντῆς· εἰ μὴ τις ἄρα φαίη ἐκείνου τοῦτο παρεληφέναι ἀγράφως, ἢ φησι ια)· «Καθὼς ιβ) παρέδωκαν ιγ) ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς ιδ) αὐτόπται τοῦ ιε) Λό-

α. καθ' ἡμᾶς γε.- Λόγον ἐν ἄπ. X.

β. Πο.- ἀπὸ τοῦ παρὰ τοῦ καὶ ὑπερ πάντων νοῦν T.

γ. Πο.- τε T.

δ. T.- οὗ περ Πο.

ε. Πο.- ἐκκλήρωσαν T.

ς. καθ' ἡμᾶς γε.- Λόγος T. Πο.

ζ. T.- γὰρ φησι Πο.

η. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 14.

θ. Πο.- Λόγον T.

ι. Πο.- συναναστραφέντα T.

ια. ΛΟΥΚΑ Α' 2.

ιβ. Πο.- ἡ γῆσι, Καθὼς T.

ιγ. Πο.- παρέδωκαν T.- παρέδωσαν (ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).

ιδ. Πο.- ἡμῖν ἀπ' ἀρχῆς T.

ιε. ἐν ἄπ. X.- αὐτόπται . . τοῦ (ΛΟΥΚΑ, αὐτ.).

τρὶ¹ πένθος εἰς τὸν ταύτης πόθον μεταβάλλει². ἐτύγγανε γὰρ οὐ πρὸ πολλοῦ θυγατέρα ἀποδαλοῦσα, Φαλκωνίλλαν³ ὀνόματι⁴, ἧς τὴν στέρησιν καὶ τὸν θάνατον οὐκ ἐκαρτέρει⁵.

ε'. Τῆς δὲ μακαρίας παρθένου καὶ πρωτομάρτυρος Θέκλης θηριομαχεῖν⁶ ἐκδοσμένης⁷, λέαινα μὲν αὐτῇ κατ' ἄρχας⁸ ἐπαφίεται⁹, εἴτα ἄρκτος, καὶ μετ' ἐκείνην λέων¹⁰. Ἡ δὲ λέαινα οὐ μόνον τοῦ μακαρίου ἐκείνου σώματος φειδῶ¹¹ πᾶ-

1. Μο. Τ.- ἐπὶ θυγατρὶ Πο.

2. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 528.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- *Φαλκαρίλλαν* Μο.- *Φαλκονίλλαν* (ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 532).- *Φαλκονίλλαν* Τ. Πο.- *Φαλκονίλλαν* (Ι. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. *Περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων*, παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ιε' σ. 253) - *Φαλκωνίλλαν* (ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 328).

4. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 525.

5. Αὐτόθι.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΙΣΟΣΤΟΜΟΥ(?). *Περὶ ζήλου καὶ εὐσεβείας* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΝΘ') σ. 544.

7. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

8. Πο.- *καταρχὰς* ἐν λ. Χ.

9. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

10. Αὐτ. σ. 533.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- *φειδῶ* ἐν ἄπ. Χ.

γους α) ἀπ' ἐρχῆς β) δέ φησι γ) διὰ τε τὸ τῆς κλήσεως ἀρχαιότερον καὶ τὸ τῆς ἐκλογῆς πρόκριτον διὸ λέγει δ) ἔδοξε (fol. 8 v. col. 2) καί μοι, παρηκολοιθηκότι ἄνωθεν πῦσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι· καὶ γὰρ οὐ ε) μόνον τὰ τῆς γεννήσεως Χριστοῦ καὶ τὰ μετὰ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐπέκεινά φησιν ζ) ὅσον τὴν τοῦ προδρόμου σύλληψιν ζ), τὸν τε τόκον ἐλείνου η) καὶ τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας θ), τὰ τε τοῦ ι) Γαβριὴλ πρὸς τὴν ἁγίαν παρθέ-
νον εὐαγγέλια ια), καὶ ὅσα περὶ τὸν τόκον συνῆλθε παράδοξα ιβ)· τὰ τε κατὰ τὴν Ἀγναν ιγ) καὶ Συμείων ιδ), καὶ τὴν

α. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- λόγου ἐν ἄπ. Χ. (κ. κατ.).

β. Τ.- ἀπαρχῆς Πο.

γ. καθ' ἡμᾶς γε.- φησιν ἐν ἄπ. Χ.

δ. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 3.

ε. Πο.- οὐ Τ.

ς. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπέκεινα φησὶν ἐν ἄπ. Χ.

ζ. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 24.

η. Αὐτ. 57.

θ. Αὐτ. 76-79.

ι. Τ.- τὰ τε τὸν Πο.

ια. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 26-38.

ιβ. Αὐτ. Β' 6-18.

ιγ. Αὐτ. 36-38.

ιδ. Αὐτ. 25-35.

σαν καὶ εὐλάβειαν ἐποιεῖτο¹, ἀλλὰ² καὶ τὴν ἄρκτον, ὀρμήσασαν ὥστε ἀψασθαι, διεσπάραξε³, καὶ τὸν λέοντα δὲ ἐπιφερόμενον συνδιαφθαρεῖσα⁴ διαφθείρει, ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς μάρτυρος τῆς⁵ ἰδίας ζωῆς ἀλογήσασα⁶. Ἐπὶ τούτοις Θηρίων ἄλλων πλῆθος κατὰ τῆς μάρτυρος ἀθρόως⁷ ἀφίεται⁸, ἀλλ' οὐδὲ⁹ ἐν τούτων αὐτῇ προσεπέλασεν¹⁰. Ὁρύγματος δὲ¹¹ χειροποιήτου (fol. 9 r. col. 2) κατὰ τὸ θέα-

1. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.
2. Μο. Πο.- ἐποιεῖτο, ἀλλὰ Τ.
3. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.
4. Τ.- συνδιαφθαρεῖσαι Πο.- συνδιαφθειρεῖσαι Μο.
5. ἐντ. λ. Τ.
6. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.
7. ἐντ. ἀκ. Τ.
8. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.
9. Τ. Πο.- ἀλλ' οὐδε Μο.
10. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 537.
11. Μο. Πο.- αὐτὴ προσεπέλασε. Ὁρύγματος δε Τ.

δωδεκαετῇ α) Χριστοῦ ἡλικίαν, τὴν ὑπὸ β) τῶν διδασκάλων ὀχυμαζομένην γ) ἐξ ὧν δηλός ἐστι σπουδαῖος μὲν τις ὢν περὶ τὴν τῶν πεπραγμένων ἱστορίαν καὶ ἀνωθεν, τὴν δὲ τῶν δ) προσεχεστέρων ἐπιτηρειῶν ε) τοῦ λόγου τῆς ἐκτουῦ προτιμῶν ὑπόληψιν. Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τῆς ἐγκυκλίου μαθήσεως ἐτύγγανεν ἀμοιρῶν· οὐ μὴν οὐδὲ εὐφυΐας τῆς περὶ τὴν ἀγγέλου ἐνθεωρουμένης ἐλείπετο ς)· παρὶ γὰρ (fol. 8 v. col. 1) αὐτὸν ζ) καὶ η) ἱατρικὴν εἰς ἄκρον θ) ἐξησκημένον, καὶ δὴ κὰν ι) τοῖς πέντε ἀρίστοις ια) διαχαράττειν ιβ) εἰκόνας· ἐξ οὗπερ ιγ) λόγος καὶ πρῶτον, ὑποθήκη ιδ) τοῦ θεοῦ Παύλου ιε), εἰκονίσαι τοῦτον· παραδίδεται τὸ θεανθρικὸν εἶδος Χριστοῦ, ἀγκάλαις τῆς ἀνωδύνως ις) τεκούσης μητρὸς Παρθένου συνεχόμενον — ὅπερ λόγῳ ζωγραφῶν ἐκείνος παραδεδώκε βοῶν ιζ), Ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν

- α. Πο.- δώδεκα ἐτῶν Τ.
- β. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡλικιώτην ἐπὶ ἐν ἄπ. Χ.
- γ. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 42—47.
- δ. Πο.- τὴν δε τῶν Τ.
- ε. ΛΟΥΚΑ Α' 2.
- ς. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐλείπετο ἐν ἄπ. Χ.
- ζ. τὰ ἀνωτέρω ἐν ἀγκύλαις [] εὐρηνται ἐντὸς τοῦ κειμένου Τ. Πο.- λ. Μο.
- η. ἐντεῦθεν μέχρι τέλους τῆς σημειώσεως εὐρηνται ἐντὸς τοῦ κειμένου Μο. Τ. Πο.
- θ. Τ. Πο.- καὶ ἱατρικῆς ἄκρον Μο.
- ι. Πο.- καὶ δι' αὐτὴν Τ.- καὶ δι' ἐν Μο.
- ια. Μο.- ἄριστα ἐν λ. Χ.
- ιβ. Μο. Πο.- διαχαράττειν Τ.
- ιγ. Μο. Τ.- οὗ περ Πο.
- ιδ. Μο.- ὑποθήκη ἐν λ. Χ.
- ιε. Μο. Πο.- Παύλου Τ.
- ις. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀνωδύνως Μο. Πο.- ἀνοδύνως Τ.
- ιζ. Γαλάτ. Δ' 4.

τρον παρεσκευασμένου¹, ἐν ᾧ φῶκαί τε² καὶ ἄλλα τῶν ἐναλίων θηρίων³ ἐπενή-
χετο⁴, ἐπεὶ ἡ τοῦ τυράννου ψῆφος καὶ τχύτην τὴν δίκην κατὰ τῆς μάρτυρος ἐξηνέγ-
κατο, ἐκείνη τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐπικαλεσαμένη ἀφήσιν ἑαυτὴν
τοῖς θηρίοις καὶ τῷ ὕδατι, βάπτισμα τοῦτο σωτήριον καὶ δεξαμένη, καὶ ὀνομά-
σασα⁵. Ὡς δὲ⁶ καὶ ταύτης παραδόξως τῆς τιμωρίας ἢ παρθένος⁷ ἀνωτέρα⁸ ἐπι-
δέδεικται, τὸ θέατρον μὲν⁹ ἐπεκρότει¹⁰ τὴν μάρτυρα, καὶ τὸν ταύτης θεὸν ἐμε-
γάλυνε, τὰ δ' ἐν¹¹ τῷ ὕδατι θηρία, σελαγιζούσης ἀστραπῆς, καὶ φοβερόν τι καὶ

1. Τ. Πο.- παρασκευασμένου Μο.

2. Μο. Πο.- φῶκαι τε Τ.

3. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

4. Μο. Τ.- ἀπενήχετο Πο.

5. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

6. Μο. Πο.- Ὡς δε Τ.

7. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

8. Τ. Πο.- ἀνωτέρα Μο.- ὑπερτέρα Πι.

9. Τ. Πο.- τὸ θέατρον ἅπαν Μο.

10. Μο. Πο.- ἐπικρότει Τ.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- τὰ δὲ ἐν ἐν ἄπ. Χ.

Γιὸν αὐτοῦ α) γενόμενον β) ἐκ γυναικός — κἀντεῦθεν γ) εἰς τοὺς ἔπειτα καὶ ἕως δ) ἡμῶν τῷ σχήματι τῷ δε ε) καοιστορούμενον παῖδας πατρὸς καὶ υἱοῦ.

Ταύτη τοιγαροῦν Λουκᾶς ὁ θεόσοφος τὴν τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου ποιησάμενος ἔκδοσιν τὸ ἀξιόπιστον ἔχει τοῦ λόγου καὶ τὸ τῆς ἀληθείας ἀπαράγραπτον, ἐπισφραγίζων τῇ καθ' ἡμέραν σπουδῇ τὸ μηδὲν τῶν εἰς πίστιν τεινόντων ζ) τῆς θείας η) πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδημίας ὅλως παραλιπεῖν. Τρανότερον δὲ καὶ ἐκδηλότερον τῇ αὐτοῦ σπουδῇ (fol. 8 v. col. 2) Παῦλος, ὁ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος, μαρτυρῶν θ), Ἀσπάζεται ὑμῖς, φησί, Λουκᾶς ὁ ἰατρός, ὁ ἀγαπητός μου ι) καὶ ἐν ἑτέροις ια) Ἀσπάζεται σε ιβ) Μάρκος ιγ), Ἀρίσταρχος, Δημῖς καὶ Λουκᾶς ιδ), οἱ συνε-

α. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ.

β. Πι.- γενόμενον ἐν λ. Χ.

γ. Μο. Πο.- κἀντεῦθεν Τ.

δ. Μο. Πο.- ἕως Τ.

ε. Μο.- τῷ δε Πο.- τῷ δε Τ.

ζ. Τ. Πο.- πατρὸς Μο.

η. καθ' ἡμᾶς γε.- συνόρων ἐν ἄπ. Χ.

θ. καθ' ἡμᾶς γε.- τῆς Θεοῦ ἐν ἄπ. Χ.

ι. Κο.λοσσ. Δ' 14.

ιι. ἐν ἄπ. Χ.- ὁ ἀγαπητός (Κο.λοσσ. αὐτ.).

ια. Πο.- ἑτέροις ἐν λ. Χ.

ιβ. Φιλήμ. 23—24.

ιγ. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀσπάζεται σε Μάρκος ἐν ἄπ. Χ.- ἀσπάζονται σε . . Μάρκος (Φιλήμ. αὐτ.).

ιδ. ἐν ἄπ. Χ.- Δημῖς, Λουκᾶς (Φιλήμ. 24),

κατάπληκτον ἀστραπτούσης, ἐπιφανῶς¹ διεφθάρη τε² καὶ ἀπώλετο³, τοῦ παρ-
Θενικοῦ σώματος περιστελλομένου⁴, ἀντὶ στολῆς⁵, ἐν τῷ σελαγίζοντι φωτί, αὐτῷ
περιχυθέντι⁶.

ς'. Ἀλλ'⁷ οὐδὲν τούτων ἐδυσώπει τὸν Ἀλέξανδρον (fol. 9 v. col. 1), ἀλλὰ
ποινήν ἐτέραν τῇ μάρτυρι προσεπάγει⁸. σχοινίοις γὰρ τοὺς πόδας αὐτῆς ἐξαψά-
μενοι⁹, καὶ τὰς αὐτοῖς ἀγρίοις συνδησάμενοι¹⁰ παρώξυναν τούτους δρόμῳ¹¹ τὸ μαρ-

1. Πι.- ἐπιφανείσης ἐν λ. X.

2. Πο.- διεφθάρη τε Μο.- διεφθάρη τε T.

3. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 837.

4. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ (?), αὐτ. 545.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀντὶ στολῆς τοῦ σελαγίζοντος φωτός αὐτῷ περιχυθέντος Μο. Πο.-
ἀντιστολῆς, τοῦ σελαγίζοντος φωτός αὐτῷ περιχυθέντος T.

7. T. Πο.- Ἀλλὰ Μο.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- προσάγει ἐν ἄπ. X.

9. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 838.

10. καθ' ἡμᾶς γε (ὅρα καὶ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.).- ἐνδησάμενοι
ἐν ἄπ. X.

11. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 325.

γροί μου α), καὶ ἀλλαχοῦ πάλιν αἰνιχάμενος αὐτόν φησιν β), Οὐδ' ὁ ἔπαινος ἐν τῇ εὐαγγελίᾳ γ)· μαρτυρεῖ γὰρ, ὡς
ἄριστον τὸν κατὰ τὸ εὐαγγέλιον διεκλήλυθε λόγον τῇ τε δ) τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ, τῷ τε ε) πληθὲι τῶν κεφαλαίων,
τῷ τε ς) λαμπρῷ τῆς συνθέσεως καὶ τῷ ὑπὲρ τοῦ ἄλλους σπουδαιότερόν τε καὶ ἐντελέστερον περὶ τὴν τῶν πλειόνων
πραγμάτων ὑπουργήσας ζ) ὑπόθεσιν. Διὰ ταῦτα γὰρ, οἵμαι, πάντες, τὸν μακάριον Παῦλον, ἀγάμενον η) τοῦ ἀνδρός, καὶ
τὴν τοῦ κατ' αὐτὸν εὐαγγελίου βεβαιῶσαι θ) βυολόμενον ἀποδοχὴν ἐν ἐπαίνῳ θεῖναι τὴν τούτου μνήμην, καὶ μάλι-
στα ἐν τῇ εὐαγγελίᾳ ι). Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ια) ὀλίγην ἔλαβεν ιβ) πείραν τῆς τοῦ εὐαγγελιστοῦ περὶ τὰ θεῖα σπουδῆς· ἀεὶ ιγ)
γὰρ συμπαρομαρτοῦντα ιδ) δείκνυσιν.

α. Πο.- Λουκᾶς, συνεργοί μου T.- Λουκᾶς οἱ συνήγοροί μου Μο.

β. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτόν, φησὶν Πο.- αὐτόν, φησὶ ἐν λ. X.

γ. B' Κορινθ. η' 18.

δ. T. Πο.- τῇ τε Μο.

ε. T. Πο.- τῷ τε Μο.

ς. T. Πο.- τῷ τε Μο.

ζ. Μο. Πο.- ὑπουργῆσθαι T.

η. T. Πο.- ἀγόμενον Μο.

θ. Μο. Πο.- καὶ τὴν κατ' αὐτόν τοῦ εὐαγγελίου βεβαιῶσαι T.

ι. B' Κορινθ. αὐτ.

ια. Μο.- ἐν τῇ εὐαγγελίᾳ. Οὐδὲ δὲ οὐδ' Πο.- ἐν εὐαγγελίᾳ. Οὐδὲ γὰρ οὐδ' T.

ιβ. T. Πο.- ἔλαβεν Μο.

ιγ. Μο. T.- ἀεὶ Πο.

ιδ. Πο.- συμπαρομαρτοῦντα T.- συμπαρομαρτυροῦντα Μο.

τυρικὸν σῶμα ἐκεῖνο διασπᾶσαι¹. ἀλλὰ καὶ ταύτης ὁ Χριστὸς τῆς τιμωρίας τὴν αὐτοῦ² θεράπαιναν ἐξερπάζει ἀπορρήτῳ³ λόγῳ⁴. Ἡ γὰρ⁵ Τρύφαινα παροῦσα, καὶ θεωμένη τὸ πάθος⁶, οὕτω τῆς θείας εὐμενείας⁷ τὸ οἰκεῖον ἔργον ἐπιδεδειγμένης, ἐπλήγη τε τὴν ψυχὴν ἰσχυρῶς, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἔκειτο⁸ ὥσεί νεκρά⁹. ὅπερ ὁ παρανομώτατος ἰδὼν Ἀλέξανδρος, καὶ φοβηθεὶς, μὴ παραίτιος γένηται θανάτου γυναικὸς οὕτω λαμπρᾶς, καὶ γένους βασιλικοῦ τυγχανούσης¹⁰ — ἐπεὶ καὶ τὸ θέατρον ἑώρα¹¹ δυσχεραῖνον, καὶ καταγινώσκον¹² τῶν (fol. 9 v. col. 2) κακῶς πραττομένων¹³, — αἰτεῖται τὸν ἡγεμόνα ἀπολῦσαι¹⁴ τὴν μάρτυρα¹⁵ τῶν τε ἐγκλημάτων καὶ τῆς τιμωρίας¹⁶. Ὁ δὲ ἀνακαλεσάμενος αὐτήν¹⁷, καὶ τὸ σέβας ἀναμαθῶν¹⁸ ἀμφιάσμασί τε¹⁹ δίδωσι περισταλῆναι²⁰, καὶ πάσης ἑνοχλήσεως ἐλευθέραν²¹ ἀποπέμπει²².

Ζ'. Ἡ δὲ Τρύφαινα, ὅσῳ πρότερον ἐπὶ τὸ πάθος τῆς μάρτυρος ἐπλήγη τὴν ψυχὴν, καὶ κατεπλόγη, τοσούτῳ τηνικαῦτα χαρᾶς ἐπληρώθη. Περιπτυσσάμενη τε²³

1. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

2. Μο.- αὐτοῦ ἐν λ. Χ.

3. Μο. Πο.- ἀπορρητῶ Τ.

4. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡ δὲ ἐν ἄπ. Χ.

6. Τ. Πο.- παθος Μο.

7. Τ. Πο.- εὐμελείας Μο.

8. Μο. Τ.- ἐκείνου Πο.

9. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. (ὅρα καὶ ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 837).

10. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

11. Πο.- ἑώρα Τ.- ἑώρα Μο.

12. Πο.- καταγινώσκον Τ.- καταγινώσκων Μο.

13. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 532.- ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 324.

14. Μο Πο.- ἡγέμονα ἀπολῦσαι Τ.

15. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 540.

16. Αὐτ. σ. 537.

17. Αὐτ. σ. 540.

18. Αὐτ. σ. 544 — 5.

19. Μο. Πο.- τὸ σέβας αὐτῆς μαθὼν ἀμφιάσμασί τε Τ.

20. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 544.

21. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 328.

22. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 545.- ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ (?), αὐτ.

23. Μο. Πο.- τέ Τ.

αὐτήν, καὶ φιλοφρονησαμένη, καὶ κατὰ τὴν ἑαυτῆς οἰκίαν ὑποδεξαμένη¹ τὸν κλη-
ρον μὲν αὐτῇ τῆς ἰδίας² περιουσίας καταγράφει³. τὸν λόγον δὲ τῆς εὐσεβείας
καὶ σωτηρίας παρ' αὐτῆς⁴ κατηγγηθέϊσα ἅμα τοῖς συνοῦσιν⁵ αὐτῇ πᾶσι⁶ τὸν ἐν
ἐσθῆσι καὶ χρήμασι⁷ πλοῦτον καὶ πολλοῖς ἄλλοις ἐπίπλοις⁸ ἐγγειρίζει διὰ τῆς
μάρτυρος τῷ⁹ ἀποστόλῳ Παύλῳ¹⁰, ὅπως ταῦτα ἐκεῖνος πένησι¹¹ καὶ δεομένοις (fol.
10 r. col. 1) διανείμῃ. Ἦ δὲ¹² παρθενομάρτυρ¹³ Θέκλα¹³ ἐν Λύστροις¹⁴ δια-
τρίβειν¹⁵ μαθοῦσα¹⁶ τὸν διδάσκαλον, καὶ τὸν τῆς¹⁷ εὐσεβείας λόγον κηρύττειν¹⁸,
παραγίνεται μὲν θᾶττον πρὸς αὐτόν, ἀναδιδάσκει δὲ τοῦτον πάντα τὰ καθ' ἑαυ-
τήν, ὅπως τε ἐπὶ πᾶσι τοῖς δεινοῖς ὑπέρμαχον¹⁹ ἔσχε τὴν τοῦ Ἰψίστου δεξιάν²⁰,
καὶ ὡς εἴη κατηξιωμένη τοῦ λουτροῦ τῆς παλιγγενεσίας²¹. Διακομίζει²² δὲ καί, ἄ-
περ ἢ μεγαλόφρων καὶ φιλόθεος Τρύφωνα διεπέμψατο, τὴν ἔνδειαν²³ παραμυθου-
μένη τῶν εὐσεβούντων²⁴.

1. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

2. Ηο.- ἀποδεξαμένη τὸν κληρον μὲν αὐτῇ τῆς ἰδίας Τ.- υποδεξαμένη, τὸ κληρον πλεῖ-
στον μέρος αὐτῇ τῆς ἰδίας Μο.

3. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- σωτηρίας αὐτῇ Μο.- σωτηρίας αὐτῇ Ηο.- σωτηρίας αὐτῇ Τ.

5. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 548.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῇ πᾶσιν Μο. Ηο.- αὐτῇ πᾶσιν Τ.

7. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 556.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- τὸν ἐν ἐσθήμασι καὶ πλοῦτον καὶ πολλῶν ἄλλων ἐπίπλων ἐν ἄπ. Χ.

9. Τ. Ηο.- τῷ Μο.

10. Μο. Ηο.- ἀποστολῶ Παύλῳ Τ.

11. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 840.

12. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

13. Μο.- παρθενομάρτυς Θέκλα Τ. Ηο.

14. Πι. (ὄρα Β' Τυρόθ. δ' 11).- Μύροις Μο. Ηο. (ὄρα ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥ-
ΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 549.- μίρρε Τ.

15. Τ. Ηο.- διατρίβειν Μο.

16. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 549.

17. Τ. Ηο.- καὶ τὸν τὸν Μο.

18. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 552.

19. Μο. Ηο.- ὅπως τε ἐπὶ πάσι τοῖς ὑπέρμαχον Τ.

20. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

21. Λύτ. σ. 553.

22. Τ. Ηο.- διακομίζει Μο.

23. Μο. Ηο.- ἐνδειαν Τ.

24. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 556.

η'. Ἀπολαύσασα δὲ τούτου τῆς τε¹ διδασκαλίας καὶ τῆς θεάς², αὐθις πρὸς³ τὸ Ἰκόνιον ἀποστέλλεται παρὰ τοῦ θεοῦ Παύλου⁴ διδάσκαλος τῆς εὐσεβείας καὶ κήρυξ τῆς ἀληθείας, καὶ καταγγέλλει λαμπρῶς τὴν ἐν Χριστῷ πίστιν, καὶ τὴν ἄλλην τῶν ἀρετῶν γεωργίαν ἐν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς συγκατασπείρει τε καὶ (fol. 10 r. col. 2) συναυξάνει, θερίζουσιν. Ἐτύγγανε⁵ γὰρ ἡδὴ καὶ Θάμυρις μὲν ἑκατέρας⁶ ἀποφθαρεῖς τῆς ζωῆς⁷, Θεόκλεια⁸ δὲ ἡ μήτηρ προότερόν τε⁹ καὶ ἡμερώτερον¹⁰ διακειμένη τῇ θυγατρὶ. Ἐκ δὲ τοῦ Ἰκονίου μεθίσταται¹¹ πρὸς τὴν Σελεύκειαν¹². καὶ τοῦ μὲν θεοῦ κηρύγματος ἐπιμελῶς εἶχετο¹³, ἀρεταῖς δὲ πάσαις¹⁴ καὶ θαύμασιν¹⁵ ἐλαμπρύνετο.

Θ'. Ἐνταῦθα δὲ πρὸ¹⁶ τῆς πόλεως ἐν σπηλαίῳ¹⁷ διακτεταμένη τε¹⁸ καὶ τῆς τῶν πολλῶν ὀχλήσεως ἀποκεχωρηκυῖα¹⁹ (Μυρσηνῶν²⁰ ὁ ἡσύχιος τόπος ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο²¹) (fol. 10 v. col. 1), τὸν ὑπόλοιπον χρόνον ἀποστολικῶς²² τε²³ καὶ θεαρέστως

1. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἀπολαύσασα δὲ τῆς ἐνταῦθα Μο. Τ. Πο.- Ἀπολαύσαισι δὲ τῆς τοῦ-
του? Πι.

2. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 552—3.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- διδασκαλίᾳ καὶ τοῦ θεοῦ πόθου πρὸς ἐν ἅπ. Χ.

4. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ.

5. Τ. Πο.- ἐτυγγάνε Μο.

6. Πο.- ἑκατέρας ἐν λ. Χ.

7. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 556.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- Θεοκλεία Μο. Πο.- Θεοκλεία Τ.

9. Μο. Πο.- προότερον τε Τ.

10. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ. Λόγος εἰς τὸν ἅγιον Κυπριανόν (παρὰ MIGNE,
αὐτ. Τόμ. ΛΕ') σ. 1181.

11. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

12. Τ. Πο.- Σελευκείαν Μο.

13. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 557.

14. Μο. Πο.- πᾶσαις Τ.

15. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.

16. Τ. Πο.- πρὸς Μο.

17. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 811.

18. Μο.- διαίτης τε ἐν λ. Χ.

19. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀνακεχωρηκυῖα Μο. Πο.- ἀνακεχωρηκυῖα Τ.

20. Πο.- Μυρσηνῶν Τ.- Μερσημῶν Μο.- Καλαμών (ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑ-
ΣΤΟΥ, αὐτ.).

21. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ.

22. Τ. Πο.- ἀποστολικῶς Μο.

23. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 329.

ζήσασα¹, καὶ τελευτήσασα² πρὸς τὴν ἀγήρω ζωὴν μετανίσταται, εἰς ἐννενηκο-
στὸν³ ἔτος⁴ παραταθείσης⁵ τῆς ζωῆς, ὧν τὰ μὲν⁶ ὀκτωκκίδεκα⁷ πρὸ τῆς⁸ κα-
τηγήσεως τοῦ σωτηρίου διήνυσσε λόγου, τὰ δὲ⁹ δύο καὶ ἐβδομήκοντα¹⁰ ἐν μαρ-
τυρικοῖς καὶ ἀσκητικοῖς καὶ παραδόξοις διετέλεσεν ἀγωνίσμασιν¹¹. ἥς τοῖς μαρτυρι-
κοῖς καὶ πολυάλοιοις¹² ἰδρῶσι¹³ γένοιτο καὶ ἡμᾶς σωθῆναι, τοὺς μόνον τὸν εἰς Χρι-
στὸν πόθον¹⁴ καὶ τὴν πίστιν ἀκίβδηλον καὶ ἀνύβριστον διασώζοντας¹⁵. Εἰ δὲ τοῖς¹⁶
μώλωφι τῶν ἁμαρτιῶν¹⁷ τὸ καθαρὸν αὐτοῦ σῶμα καὶ ἀθόλωτον¹⁸ κατερρυπώσμεν,
ὅμως τῷ πελάγει τῆς (fol. 10 v. col. 2) εὐσπλάγχχνου οἰκονομίας θαρροῦντες
πρὸς ἀπαλλαγὴν ἡμῶν τῶν τε ψυχικῶν μολυσμάτων¹⁹ καὶ²⁰ τῶν σωματικῶν ἀπο-
καθαρμάτων αὐτῇ²¹ σοι τὴν πολυάλοον καὶ πρωτομάρτυρα Θέκλιν²² ἀνθ' ἱκετη-
ρίας²³ προβαλλόμεθα.

1. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ.
2. καθ' ἡμᾶς γε.- θεαρέστως ἐκτελευτήσασα Μο.- θεαρέστως ἐκτελέσασα ἐν λ. X.
3. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ εἰς ἐννενηκοστὸν Πο.- καὶ εἰς ἐνενήκοστον ἐν λ. X.
4. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ. σ. 845.
5. Τ. Πο.- παρατιθείσης Μο.
6. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ.
7. Τ. Πο.- ὀκτω καὶ δέκα Μο.
8. καθ' ἡμᾶς γε.- πρὸ τοῦ τῆς ἐν ἄπ. X.
9. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ.
10. Πο.- ἐβδομήκοντα Μο.- ἐβομήκοντα Τ.
11. Τ. Πο.- ἀγωνίσμασι Μο.
12. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ, αὐτ. σ. 336.
13. Τ.- ἰδρῶσι Πο.- ἰδρῶσι Μο.
14. καθ' ἡμᾶς γε.- γένοιτο καὶ ἡμᾶς τοὺς μόνον τὸν εἰς σὲ πόθον Μο. Πο.- γένοιτο καὶ ἡμᾶς τοὺς μόνον τὸν εἰς τε πόθον Τ.
15. Τ. Πο.- ἀνύβριστον διασώζοντας Μο.- ἀνύβριστον διασώζειν? Πι.
16. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰ καὶ τοῖς ἐν ἄπ. X.
17. Τ. Πο.- μώλωφι τῶν ἁμαρτιῶν Μο.
18. καθ' ἡμᾶς γε.- καθαρὸν αὐτοῦ . . καὶ ἀθόλωτον Μο.- καθαρὸν αὐτοῦ Χριστοῦ καὶ ἀθόλωτον Πι.- καθαρὸν αὐτοῦ καὶ ἀθόλωτον Πο.- καθαρὸν αὐτοῦ καὶ ἀθόλωτον Τ.
19. καθ' ἡμᾶς γε.- τῆς εὐσπλάγχχνου οἰκονομίας, καὶ τῶν ψυχικῶν μολυσμάτων Μο.- τῆς σῆς εὐσπλάγχχνου οἰκονομίας καὶ τῶν ψυχικῶν μολυσμάτων ἀπα. λ. λαγέρτας Πο.- τῆς σῆς εὐ- σπ. λαγχρον οἰκονομίας καὶ τῶν ψυχικῶν μολυσμάτων Τ.
20. ἐντ. λ. Πο.
21. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀποκάθαρμα αὐτῇ Μο.- ἀποκάθαρον αὐτῇ Τ.
22. Τ.- Θέκλιν Μο.
23. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΟΥ, αὐτ.

ί. Δυσωπήθητι τοίνυν τοὺς¹ ἀγῶνας², τὰ πάθη, τὸν δρόμον³, τὸ κήρυγμα⁴, καὶ τούτοις⁵ ἡμᾶς οἰκτειρήσας τοὺς σοὺς ἀναξίους οἰκέτας⁶ τῆς τῶν δικαίων σου μάνδρας καὶ κληρουχίας καταξίωσον⁷ τῶν⁸ οὐρανίων ἀγαθῶν, συμπρεσβευούσης⁹ τῇ πρωτομάρτυρι Θέκλῃ¹⁰ τῆς τε¹¹ παναρχάντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ τῶν¹² Θεοειδῶν ἀγγέλων καὶ πάντων τῶν ἁγίων¹³ σοὶ Χριστῷ¹⁴ Ἰησοῦ¹⁵ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ πρέπει¹⁶ ἡ δόξα¹⁷ καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ προσκύνησις¹⁸ ἅμα τῷ ἀνάρχῳ Πατρὶ καὶ τῷ ζωοποιῷ¹⁹ Πνεύματι νῦν²⁰ καὶ ἀεὶ²¹ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν²².

-
1. καθ' ἡμᾶς γε.- Δυσωπήθητι τοὺς ἐν ἅπ. X.
 2. B' Τιμόθ. δ' 7.
 3. Αὐτέθι.
 4. A' Κορινθ. β' 4.
 5. T.- τούτους Mo.
 6. καθ' ἡμᾶς γε.- οἰκέτας T.- οικετας Mo.
 7. ἐντ. ἀκ. Πο.
 8. καθ' ἡμᾶς γε.- καταξιωθῆναι τῶν Πο.- λ. Mo. T.
 9. ἐντ. λ. Πο.
 10. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ. σ. 560.
 11. καθ' ἡμᾶς γε.- κληρουχίας, συμπρεσβευούσης τῆς τε Mo.- κληρουχίας συμπρεσβεβοῦσης τῆς T.
 12. Mo.- ἡμῶν τῆς Θεομήτορος τῶν T.
 13. Mo.- πάντων ἁγίων T.
 14. ἐντ. ἀκ. Πο.
 15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ Πο.- ὅτι σοι Mo.- οὗ σοι T.
 16. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡμῶν, ᾧ Πο.- ὅτι σοι πρέπει Mo.- οὗ σοι πρέπει T.
 17. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΣΕΛΕΥΚΕΙΑΣ, αὐτ.
 18. Πο.- πρέπει δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις T.- πρέπει δόξα καὶ προσκύνησις Mo.
 19. καθ' ἡμᾶς γε.- ζωοποιῷ Πο.
 20. Πο.- προσκύνησις νῦν ἐν λ. X.
 21. Mo. T.- ἀεὶ Πο.
 22. Πο.- τῶν αἰώνων· ἀμήν. Τέλος ἐγκωμίου τῆς ἁγίας πρωτομάρτυρος Θέκλας T.- τῶν αἰώνων Mo.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΘ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Οὐκ ὀλίγοι σεισμοὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ Φωτίου ἐγένοντο¹, οἷον τῷ 860 κατ' αὐγουστον καὶ 76ριον², τῷ 861 αὐγουστου 16³, τῷ 862 μαΐου 28⁴, τῇ 16 μαΐου, ἡμέρᾳ τῆς ἀναλήψεως⁵, τοῦ 866 (καὶ οὐχὶ τοῦ 865⁶, ὁπότε ἡμέρᾳ τῆς ἀναλήψεως ἦν ἡ 31 μαΐου), τῇ 9 ἰανουαρίου⁷ τοῦ 870⁸ (καὶ οὐχὶ τοῦ 869⁹), καὶ αὖθις κατὰ 86ριον¹⁰ τοῦ 870 σωτηρίου ἔτους· εἰς τὰς δύο τελευταίας χρονολογίας ἐμμένονμεν τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ τὰ τῶν δύο τότε σεισμῶν ἀπεδίδοντο εἰς τὴν θείαν δίκην¹¹ ἕνεκα τῆς κατὰ Φωτίου παρὰ νόμου συνόδου, ἣτις συνελοῦσα τῇ 5 86ρίου 869¹², ἐπομένως μετὰ τὴν 9 ἰανουαρίου 869, μόλις ἐπέρανε τὰ κατὰ Φωτίου αὐτῆς ἀναθέματα τῇ 28 φεβρουαρίου 870¹³.

Μετά τινα δὲ τῶν μνημονευθέντων σεισμῶν φαίνεται ἀπαγγεῖλας ὁ Φώτιος ὁμιλίαν τινά, ἐν ᾗ, ὡς καλὸς ποιμὴν, ἐξήγησε τὰ φυσικὰ τῶν σεισμῶν αἷτια, πρὸς καθησύχασιν τοῦ πεφοβισμένου αὐτοῦ ποιμνίου· διότι Συμεὼν ὁ μάλιστα λέγει¹⁴. «Ἐν μιᾷ νυκτὶ συνέβη γενέσθαι σεισμὸς μέγας· καὶ αὐτὸς ὁ Φώτιος

1. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. 464.

2. MURALT. *Chronographie byzantine*, ἐν χρ.

3. JAGER. *Histoire de Photius* (ἐν Παρισίοις 1845. 12^{ον}) σ. 81.—HERGENROTHER, αὐτ.—ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*. Τόμ. Β' σ. 32.

4. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 196—7.—Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 173.—HERGENROTHER, αὐτ. σ. 525.

5. MURALT, ἐν χρ.

6. Αὐτ. ἐν χρ. 865 Μαΐου 16.

7. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 254.—Μ. ΓΕΔΕΩΝ. *Βυζαντινὸν ἑορτολόγιον* (ὄρα 'Ελλ. ην. Φιλολ. Σχολίου Περιόδου. ἐν ΚΠ. 1896. Τόμ. ΚΣ') σ. 153.

8. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ. *Βίος Ἰγνατίου* ΚΠ. σ. 268.—JAGER, αὐτ. σ. 244.—ΒΑΛΕΤΤΑ. *Προλεγόμενα εἰς ἐπιστολὰς Φωτίου*, σ. 65.

9. MURALT, ἐν χρ.—HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 209, 210.—Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. Ἡ ΚΠ. (ἐν Ἀθήναις 1851—1869. 3 Τόμ. μ. 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. 27.

10. ΝΙΚΗΤΑ ΤΟΥ ΠΑΦΛΑΓΙΟΝΟΣ, αὐτ.

11. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί* (ἐκδ. Βαλέττα) σ. 65, 433.

12. MURALT, ἐν χρ.

13. Αὐτ. ἐν χρ.

14. ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΡΘ') σ. 736.

» ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ ἄμβωνος δημηγορήσας εἶπεν, ὅτι οἱ σεισμοί, οὐκ ἐκ πλήθους ἀμαρτιῶν, ἀλλ' ἐκ πλησμονῆς ὕδατος γίνονται. » Καὶ τὸ μὲν γεγονός ἀναμφήριστον· ἡ δὲ φράσις « οὐκ ἐκ πλήθους ἀμαρτιῶν » ἐχαλκεύθη πάντως ὑπὸ τῶν πολεμίων αὐτοῦ· καθόσον ἐν ἀπάσαις ταῖς ὁμιλίαις τοῦ ἀπαρχαμίλλου χριστιανοῦ ῥήτορος ἀπολαυμάζομεν αὐτόν, ἐπιστέφοντα τὸν λόγον δι' ὑποθηκῶν πατρικῶν πρὸς τὴν τοῦ λαοῦ ἐποικοδόμησιν. Ἑρμηνεύων δὲ ὁ πανδαγὴς πατριάρχης τὰ φυσικὰ αἷτια φαίνεται συμμεριζόμενος τὴν γνώμην τοῦ Δημοκρίτου, ἣν οὕτως ὁ Ἀριστοτέλης ἐκτίθησι¹. « Δημοκρίτος δὲ φησι πλήρη τὴν γῆν ὕδατος οὖσαν, καὶ πολὺ » δεχομένην ἕτερον ὄμβριον ὕδωρ ὑπὸ τούτου κινεῖσθαι· πλείονός τε γὰρ γινόμενου, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι δέχεσθαι τὰς κοιλίας, ἀποβιαζόμενον ποιεῖν τὸν σεισμόν, καὶ ξηραίνομένην, καὶ ἔλκουσαν εἰς τοὺς κενοὺς τόπους ἐκ τῶν πληρεστέρων τὸ μεταβάλλον ἐμπίπτει κινεῖν. » Ἀκολουθῶν δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἀναπτύσσει τὴν περὶ σεισμῶν θεωρίαν αὐτοῦ². « Ἄλλ' ἐπειδὴ φανερόν, ὅτι ἀναγκαῖον » καὶ ἀπὸ ὑγροῦ καὶ ἀπὸ ξηροῦ γίνεσθαι ἀναθυμιάσιν, ὥσπερ εἶπομεν ἐν ταῖς » πρότερον, ἀνάγκῃ, τούτων ὑπαρχόντων, γίνεσθαι τοὺς σεισμούς· ὑπάρχει γὰρ ἡ » γῆ καθ' αὐτὴν μὲν ξηρά, διὰ δὲ τοὺς ὄμβρους ἔχουσα ἐν αὐτῇ νοτίδα πολλήν· » ὥσθ' ὑπὸ τε τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἐν αὐτῇ πυρὸς θερμαίνουμένης, πολὺ μὲν ἔξω, » πολὺ δ' ἐντὸς γίνεσθαι τὸ πνεῦμα· καὶ τοῦτο ὅτε μὲν συνεχὲς ἔξω ῥεῖ πᾶν, » ὅτε δ' εἴσω πᾶν, ἐνίοτε δὲ καὶ μερίζεται. . . Ὡστ' εἶπερ ἡ τοῦ πνεύματος φύσις τοιαύτη, μάλιστα τῶν σωμάτων τὸ πνεῦμα κινητικόν. Καὶ γὰρ τὸ πῦρ, ὅταν » μετὰ πνεύματος ᾗ, γίγνεται φλόξ, καὶ φέρεται ταχέως. Οὐκ ἂν οὖν ὕδωρ, οὐδὲ » γῆ αἷτιον εἴη, ἀλλὰ πνεῦμα, τῆς κινήσεως, ὅταν ἔσω τύχη ῥυέν τὸ ἔξω ἀναθυμώμενον. . . Ἔτι δὲ περὶ τόπους τοιούτους οἱ ἰσχυρότατοι γίνονται τῶν σεισμῶν, ὅπου ἡ θάλασσα ῥοώδης, ἢ ἡ χώρα σομφή ἢ ὑπαντρος. . . δοκεῖ γὰρ » διὰ τὴν ὕδατος ὑπὸ τὴν γῆν ἢ θάλατταν. . . Ἡ δὲ καὶ ὕδατα ἀνερράγη, γιγνομένων σεισμῶν. Ἄλλ' οὐ διὰ τοῦτο αἷτιον τὸ ὕδωρ τῆς κινήσεως, ἀλλ' ἂν ᾗ ἡ ἐξ ἐπιπολῆς, ἢ κάτωθεν βιάζεται τὸ πνεῦμα, ἐκεῖνο τὸ κινεῖν ἐστίν, ὥσπερ τῶν » κυμάτων οἱ ἄνεμοι, ἀλλ' οὐ τὰ κύματα τῶν ἀνέμων, εἰσὶν αἷτια. »

Ἡ τοιαύτη δὲ ἀριστοτέλειος ἐξήγησις τῶν σεισμῶν ὑπεμφαίνεται καὶ ἐν ταῖς ἐξῆς χωρίοις τοῦ Ἀγαθίου, κατὰ τὸν 5' μ. Χ. αἰῶνα ἀκμάσαντος· « Οἱ γὰρ τὴν » αἷτιαν τοῦδε τοῦ πάθους ἀναθυμιάσεις τινὰς εἶναι λέγοντες ξηρὰς τε καὶ λιγνυώδεις, ὑπὸ τὰ γλαφυρὰ τῆς γῆς εἰργόμενας, καὶ τῷ μὴ διαπνεῖσθαι ῥαδίως σφοδρότερον ἔνδον περιδινουμένας τὸ ἐπιπροσθοῦν ἅπαν σαλεύειν, ἕως τῇ βιαίᾳ φορᾷ

1. ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ. *Μετεωρολογικῶν* Β' ζ'.

2. Αὐτ. Β' η'.

» τῆς στεγνότητος ἐνδιδοῦσης, εἰς τοῦμφανές ἀναχθεῖν, οἱ οὖν τὰ τοιαῦτα φυσιο-
 » λογοῦντες φασί¹ κτλ.» καὶ κατωτέρω· «Πάλιν δὲ ἐν τῷ τότε οἱ περὶ τῶν
 » ἀναθυμιάσεων λόγοι ἐλέγοντό τε καὶ ἀντελέγοντο. Καὶ ἦν πολὺς ἀνά τοὺς ξυλ-
 » λόγους ὁ σταγειρίτης ὀνομαζόμενος, νῦν μὲν ὡς ὀρθότατα εἶη περὶ τούτων
 » φυσιολογήσας, καὶ διαγνοὺς τὰς αἰτίας, νῦν δὲ ὡς ἥκιστα τοῦ ἀληθοῦς ἔστο-
 » χασμένος².» Ἐπὶ δὲ Λέων ὁ διάκονος, συγγραφεὺς τοῦ Γ' μ. Χ. αἰῶνος, τὰ αὐ-
 » τὰ ἐπαναλαβὼν «κατὰ τοὺς μαθηματικούς» ἐπάγει· «Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἢ τῶν
 » Ἑλλήνων εἰκαισμουθία πρὸς τὸ ταῦτη δοκοῦν ἐξηγήσατο. Ἐγὼ δὲ τῷ Θεῷ Δαβὶδ
 » συνεπόμενος ἐπισκοπὴν φαίην τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς τὸν τοιοῦτον κλόνον ἐγγίνεσθαι,
 » ὅταν ἐπὶ τοῖς ἡμῶν ἐπαγρυπνήσῃ ἐπιτηδεύμασι, παρὰ τὸν Θεὸν δρωμένοις Θε-
 » σμόν, εἴ πως ἀλλὰ ταύτης δέισαντες ἄνθρωποι τῶν μὲν φαύλων ἔργων ἀφέξοιν-
 » το, ἀνθέξοιντο δὲ τῶν ἐπαινετῶν³.»

Ἐνεκα δὲ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συχνότητος τῶν σεισμῶν, συνετάχθη ὑπὸ
 Ἰωσήφ τοῦ ὑμνογράφου⁴ περὶ τὸ 870 μ. Χ. καὶ «Κανὼν εἰς φόβον σεισμοῦ,»
 οὗ ἡ ἀκροστιχίς· «ὦ Χριστέ, τῆς γῆς τὸν κλόνον παῦσον τάχος. Ἰωσήφ⁵.»
 Ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ ταύτῃ ἀνεγινώσκετο καὶ τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον⁶ εἰς σεισμόν,
 οὗ ἡ ἀρχή· «Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἐμβάντι τῷ Ἰησοῦ εἰς πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐ-
 » τῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Καὶ ἰδοὺ σεισμός μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσῃ⁷» κτλ.

Ἀμέσως δὲ μετὰ τὸν συμβάντα σεισμόν τῇ 16 μαΐου 866 ἐπὶ Μιχαὴλ Γ'⁸,
 ἐξεφώνησεν ὁ Φώτιος τὴν παρὰ τῶν πολεμίων αὐτοῦ παρερμηνευθεῖσαν ὁμιλίαν,
 πιθανώτατα δὲ τῇ 19 μαΐου 866, ἡμέρᾳ κυριακῇ, ἣτις εἰς τὸν σεισμόν εἶπετο.

Ταύτης δὲ τῆς ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγρα-
 φῆς τῆς ὁμιλίας Ξ', τὰ δὲ παρατιθέμενα ἐνταῦθα δύο ἀποσπάσματα ἀντεγράφη-
 σαν τὸ μὲν § α' ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 434), παραβληθὲν πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ.
 142) καὶ Μι. (σ. 873), τὸ δὲ § β' ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 433—4), παραβληθὲν
 πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 142) καὶ Μι. (σ. 873).

1. ΑΓΛΑΘΙΟΥ, σ. 97.

2. Αὐτ. σ. 289.

3. ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ, σ. 68—69.

4. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς
 μουσικῆς (ἐν Ἀθήναις 1890. 8ον) σ. 244—5.

5. Εὐχολόγιον τὸ μέγα (ἐν Ἐνετίᾳ 1851. 4ον) σ. 529.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ II' 23—27.

7. Εὐχολόγιον τὸ μέγα, αὐτ. σ. 539.

8. ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ, αὐτ.

ΕΘ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιοτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ σεισμού.

α'. Τάφος μὲν ἀντὶ πόλεως ἡ Κωνσταντίνου, θρῆνος δὲ ἀντὶ ψαλμωδίας οὐ τὰς οἰκίας μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐκκλησίας ἔχει, τῶν μὲν ὁλοκλήρων εἰς ἔδαφος κειμένων . . τῶν δὲ τῷ μεγίστῳ μέρει κατενηνεγμένων, καὶ μηδενὸς τοῦ πάθους κρείττονος γενομένου· ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς γῆς, τῷ ἀφορήτῳ σάλῳ καὶ κλόνῳ, εἰς μέρη πολλὰ συγκαταρραγείσης, καὶ τὰ ἐξ αἰῶνος τῆς πόλεως πάθη τῷ μεγέθει τῶν κακῶν ἀποκρυψάσης . . Ἀνάγκη τρέμειν . . καὶ ὑπὲρ τῶν ἑτέροις ἀμαρτανομένων, καὶ τοῖς ἐκείνων παθήμασι πικρότερον ἀποδύρεσθαι, καὶ δεδιέναι, μήποτε τῷ κοινῷ τῶν ἀδικημάτων¹ τὴν κοινὴν τῷ πλήθει τιμωρίαν², καὶ αὐτοὶ δοκοῦντες προεστάναι, συνδιενεγκεῖν καταδικασθῶμεν.

β'. Ἐγὼ μὲν οὐκ ἂν φαίην δίκας τίνουσιν³ τὴν πόλιν τῶν . . ἀδικημάτων ἀντὶ πόλεως πολυάνδριον γενέσθαι . . Εἰ δ' ὅτι τῶν ἀνὰ τὴν ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν ἐκκλησιῶν τὴν δόξαν ἀπέκειραν⁴, καὶ εἰς τὰ τῶν χριστιανῶν μυστήρια ἐξωρχήσαντο, καὶ ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς Θεοῦ θρόνων καὶ ἐκκλησιῶν πάση μηχανῇ καὶ πάση βίᾳ ἐξήλασαν, καὶ ἐν καιρῷ χριστιανισμοῦ τὰς Ἑλλήνων πράξεις παρρησιάζασθαι παρесеκέυσαν, σιγῇ βαθεῖα, μᾶλλον δὲ καταστροφῇ τελεία, τὰς θείας τελετὰς καὶ τὰ φρικτὰ παρὰδεωκότες ὄργια, ἂν οὖν διὰ ταῦτα δίκας εἰσπράττωνται τοῦ τολμήματος, πρὸς τοῦτο οὐκ ἂν δυναίμην ἄλλως ἔχειν διῴσχυρίσασθαι, μέχρις ἂν τὸ ἐκεῖ⁵ δικαιοτῆριον ἄλλα τινὰ μείζονα τῆς τηλικαύτης τόλμης ἐξημαρτηκότας παραστήσειεν.

1. Μον.- ἀποδύρεσθαι καὶ μήποτε τῷ κοινῷ τῶν ἀδικημάτων δεδιέναι Οἱ.- ἀποδύρεσθαι καὶ μήποτε τῷ κοινῷ τῶν ἀδικημάτων [δεδιέναι] Μι.

2. καὶ ὁ ἡμῶν γε.- ἀδικημάτων κοινὴν τῷ πλήθει τὴν τιμωρίαν Μον.- δεδιέναι κοινὴν τῷ πλήθει τὴν τιμωρίαν Οἱ.- [δεδιέναι] κοινὴν τῷ πλήθει τὴν τιμωρίαν Μι.

3. Μον. Οἱ.- τίνουσι Μι.

4. Οἱ.- ἀπέκειρον ἐν λ. X.

5. Μον. Οἱ.- τὸ ἔχει Μι.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ Ο' ΟΜΙΛΙΑΣ.

«Φθείρουν ἡθὴ χρησθ' ὁμιλίαι κακαί,» κατὰ τὸν οὐρανοβάμονα ἀπόστολον¹, ὅστις ἐνταῦθα ἀπεμιμήθη τὸν κωμικὸν Μένανδρον². Τὸ ἀξίωμα τοῦτο φαίνεται γένόμενον ἀντικείμενον ὁμιλίας ἰδίας, ὡς δύναται τις εἰκάσαι ἔκ τινος χωρίου, ὅπερ ἀπεσπάσαμεν ἀπὸ τινος ἐπιστολῆς τοῦ Φωτίου, καὶ ὅπερ ἀνῆκεν, ὡς ἐκ τοῦ ῥητορικοῦ αὐτοῦ ὕφους, εἰς ὁμιλίαν, ἣτις ἀπώλετο. Πλειστάκις παρατηρήσαμεν, ὅτι αἱ λοιπαὶ τοῦ πολυγράφου πατριάρχου συγγραφαὶ ἔχνη ὁμιλιῶν διεφύλαξαν³. Τῆς δὲ προκειμένης τὸ μνημονευόμενον ἀπόσπασμα ἀντιγραφέν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 320) παρεβλήθη πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 289) καὶ Μι. (σ. 841), ἐν ᾧ ἡ ἐπιγραφή συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας Ξς'.

Εἰς δὲ τὸν ὀρισμὸν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἐξεφωνήθη ἡ «Περὶ κακῆς συναστροφῆς» ὁμιλία, ὁδηγούμεθα ἐκ τοῦ χρόνου τῆς ἀποστολῆς τῆς ἐπιστολῆς· ἣν δὲ οὗτος περὶ τὸ 870 μ. Χ.⁴, ἄρα ἡ ὁμιλία ἐγένετο πρότερον, ἤτοι ἐπὶ τῆς πρώτης τοῦ Φωτίου πατριαρχείας, καὶ ἴσως τῷ 866 μ. Χ. τῇ 11 ἰουλίου, ἡμέρᾳ πέμπτῃ τῆς ζ' ἐβδομάδος. Καὶ ἀληθῶς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀναγινώσκεται τὸ κατὰ Ματθαῖον ἅγιον εὐαγγέλιον⁵, διαλαμβάνον καὶ τὸ κατὰ τῶν φαρισαίων ἐδάφιον· «Ἄφerte αὐτούς· ὁδηγοὶ εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν· τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὀδηγῇ, ἀμφοτέρω εἰς βόθυνον πεσοῦνται⁶.» Σκοπὸς ὅθεν τῆς παρούσης τοῦ πατριάρχου διδασχῆς ἦν ἡ ἀποφυγὴ τῆς ἐπαπειλουμένης διαφθορᾶς ἐκ τῆς μετὰ τῶν φαύλων συμδιώσεως.

1. Α' Κορινθ. ΙΕ' 33.

2. ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια (ἐκδ. Οἰκονόμου) ἀρ. PNA' σ. 238.

3. HERGENROTHER. Photius, Patriarch von Constantinopel (ἐν Regensburg 1867 — 9. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Γ' σ. 236.

4. Αὐτ. Τόμ. Β' σ. 223.

5. Θεῖον καὶ ἱερὸν εὐαγγέλιον, ἀφιερωθὲν τῷ Ἱεροσολύμων Χρυσάνθῳ (ἐν Ἐνετίᾳ 1811. φύλλ.) σ. 53.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΕ' 14.

Ο'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία

περὶ κακῆς συναναστροφῆς.

α'. Ὁ μακάριος καὶ θεῖος Παῦλος, ὁ τῶν ἐθνῶν ἀπόστολος¹ καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκαλος², ὁ τὸν γῦρον³ ἅπαντα τῆς γῆς περιλαβὼν τῷ κηρύγματι⁴, οὗτος ὁ τῷ οὐρανίῳ παιδευθεὶς διδασκαλείῳ⁵, καὶ τῶν ἀπορρήτων ἐκείνων ῥημάτων πρῶτος ἀνθρωπίνην ἀκοὴν ἐπιδείξας κατήκον⁶, πολλαχοῦ τοὺς μαθητάς τῆς μετὰ τῶν φαύλων διατριβῆς ἀπείργων⁷ αὐτὸς οὐ μόνον συνῆν, καὶ συνανεστρέφετο, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος συνδιετίθετο⁸. Ἴί τοῦτο; μὴ γάρ, ἅπερ ἑτέροις ἀπέτρεπεν, αὐτὸς καθ' ἡδονὴν ἔπραττεν; ἢ τῶν μαθητῶν μὲν τὸ ἀσφαλὲς διετίθετο, ἐαυτῷ δὲ τὴν βλάβην εἰσέφερεν; ἢ λήθην ἔχων, ὧν ἄλλους ἐπαίδευεν, αὐτὸς τἀναντία ἔστεργε⁹; Μὴ γένοιτο! Ἄλλ' ἐκάτερον τούτων ἀκριβῶς συνεπίστατο, καὶ τὸ καθ' ἐαυτὸν τέλειον καὶ πρὸς κακίαν ἀμετακίνητον¹⁰, καὶ τῶν πολλῶν τὸ ἀτελὲς καὶ πρὸς τὰ χεῖρω εὐέμπωτον. Ταῦτα δὲ καλῶς εἰδὼς, καὶ συνεπιστάμενος ἐκείνους μὲν τὰς ἐκ τῶν ἐπισφαλῶς βιούντων βλάβας¹¹ ἀνακόπτων, καὶ ἀποκρουόμενος τῆς μετ' αὐτῶν διαίτης καὶ ἀναστροφῆς διεκώλυεν, ἐαυτὸν δὲ καὶ εἰς μέσους φέρων ἡφίει, καὶ ἐμωρόφις¹² αὐτοῖς πολλάκις καὶ ὁμοδίαιτος ἐχρημά-

1. Ῥωμ. ΙΑ' 13.

2. Β' Τιμόθ. α' 11.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - γύρον ἐν ἁπ. Χ.

4. Β' Τιμόθ. δ' 17.

5. Β' Κορινθ. ιβ' 2, 4.

6. Αὐτ. 4.

7. Α' Τιμόθ. ε' 5. - Ῥωμ. ΙΣ' 17. - Β' Τιμόθ. γ' 5.

8. Α' Κορινθ. θ' 21.

9. Μον. Μι. - ἔστεργεν Β.

10. Α' Κορινθ. ιε' 58.

11. Β. - βλάβας ἐν λ. Χ.

12. Β. - ὁμορόφις ἐν λ. Χ.

τιζεν, εὐ δεδιώς ¹ μετασχεῖν κηλίδος ² τῆς παρ' αὐτῶν, θαρρῶν δὲ καὶ μεταδώσειν τῆς ἐνούσης καθαρότητος. Οὕτω τειγαροῦν ὁ αὐτὸς σκοπός, ἡ τῶν ψυχῶν, φημί, σωτηρία διὰ τῶν ἐναντίων τῷ μακαρίῳ Παύλῳ ἐπεραίνετο, αὐτοῦ μὲν τῶν οὐκ εὐαγῶς βιούντων τὴν σύνοδον ἐπὶ διορθώσει τῶν συνόντων οὐ παραιτουμένου, τοὺς δὲ μαθητάς οὐκ ἐώντος παραπλησίως πράττειν, ἵνα μὴ χρηστὰ ἦθι ³ κακαῖς ὁμιλίαις ⁴ ἐνδιαφθείροιντο ⁵.

1. B.- δεδίως ἐν λ. X.

2. Mon. Mt.- κηλίδος B.

3. καθ' ἑμῆς γε.- χρηστοὶν ἦθος ἐν ἄπ. X.

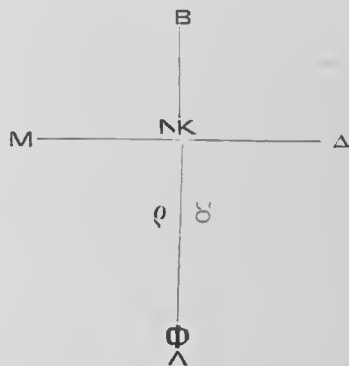
4. A' Κορινθ. αὐτ. 33.

5. Mon. Mt.- ἐνδιαφθείροιντο B.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΑ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ὅτι μὲν περὶ ψυχῆς ὁμίλησεν ὁ Φωτίος, ἔχομεν τὴν τῶν βυζαντινῶν χρονογράφων μαρτυρίαν¹. Ὅτι δὲ καὶ περὶ σώματος ὁμίλησεν, εἰκάζομεν· διότι ἐν τῷ ἰθρηρτικῷ κώδικι, ἐπιγραφομένῳ μὲν «Φωτίου τοῦ ἁγιοτάτου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως,» περιέχοντι δέ, ἀπὸ σελ. 1—1113, ἀποκλειστικῶς τοῦ Φωτίου συγγράμματα, ἔπονται, μετὰ τὰ Ἀμφιλόγια², τάδε· «Τοῦ αὐτοῦ³ περὶ σώματος λόγος Γ',» οὗ ἡ ἀρχή, «Ἐπειδὴ περὶ σώματος ἡμῶν ὁ λόγος⁴.» «Τοῦ αὐτοῦ περὶ ψυχῆς λόγος Δ',» οὗ ἡ ἀρχή, «Ἦ μὲν ὁρμὴ τοῦ λόγου⁵.» ἄρα προηγοῦντο καὶ δύο ἄλλοι λόγοι, ὁ Α' καὶ ὁ Β', καθὼς καὶ ὁ ἄριστα ἀντιγράψας ἐκ τοῦ ἰθρηρτικοῦ κώδικος, πλὴν ἄλλων τοῦ Φωτίου ὁμιλιῶν, καὶ τοὺς δύο τούτους λόγους, ἀρχιμανδρίτης Ἰάκωβος ὁ βατοπαιδινός, ὑποσημειοῖ· «Ἀδηλον, ἂν ὁ κώδιξ, ἐξ οὗ » ἀντεγράφη ὁ παρὼν λόγος, εἴχε καὶ ἐτέρους τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως· πιθανώτερον » ὅμως φαίνεται, ὅτι περιείχοντο μὲν καὶ ἄλλοι ἐν ἄλλῳ κώδικι, ἣν δὲ οὗτος » τρίτος τὴν τάξιν, διαφόρου ὅμως ὑποθέσεως.» Τὴν τελευταίαν μόνον εἰκασίην μὴ συμμεριζόμενοι φρονοῦμεν, ὅτι ὁ μὲν Α' ἦν πιθανῶς ἐπίσης περὶ σώματος, ὁ δὲ Β' περὶ ψυχῆς, ἀμφότεροι δὲ τοῦ Φωτίου. Εἰς τὴν γνώμην ταύτην ἐμπεδούμεθα ἐκ τοῦ ἐξῆς μονογράμματος,

1. Ὡρα κατωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΟΒ' ὁμιλίας Φωτίου.

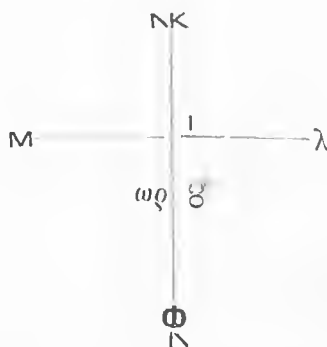
2. Ἰβ. σ. 752 — 1113.

3. Αἱ λέξεις «Τοῦ αὐτοῦ» λείπουσιν ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 377 χειρογράφῳ τοῦ ἐν ΚΠ. ἁγιο-
ταφιστικοῦ μετοχίου.

4. Ἰβ. σ. 1113.

5. Ἰβ. σ. 1139.

ἐπιστέφοντος¹ τὸν λόγον Γ', καὶ δηλοῦντος τὸν συγγραφέα τῶν ἐπομένων δύο λόγων Γ' καὶ Δ' πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ τῶν προηγούμενων συγγραφεῶν συγγραφέως, ὅστις ἦν ὁ Φώτιος². Τίς δὲ ἦτον ὁ ἕτερος συγγραφεύς; Νικηφόρος ὁ Βλεμμίδης ἀναμφηρίστως· διότι οὐ μόνον ἐνταῦθα τὸ μονόγραμμα ἀναγινώσκεται «Νικηφόρου Βλ(ε)μίδου,» ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἑτέρῳ χειρογράφῳ τοῦ ἐν ΚΠ. ἀγιοταφίτικοῦ μετοχίου, μετὰ τινα τοῦ Φωτίου³, ὑπάρχουσι «Ν. τοῦ Βλεμμίδου περὶ πίστεως⁴,» καὶ πάλιν «Δύο λόγοι περὶ σώματος καὶ ψυχῆς,» ὧν ὁ συγγραφεὺς παρίσταται διὰ τοῦ μονογράμματος⁵.

ἦτοι «Νικηφόρου (sic) Βλ(ε)μίδου.» Τῶν τοῦ χειρ. 377 λόγων ὁ μὲν ἄρχεται· «Ἐπειδὴ περὶ σώματος ἡμῶν ὁ λόγος,» ὁ δὲ, «Ἡ μὲν οὖν ὁρμὴ τοῦ λόγου.» Ἐκάτερος δ' αὐτῶν ἀποδίδεται τῷ διακληθέντι συγγραφεῖ ἐν τινι ἐκδεδομένῳ ἐν Λειψία πονήματι⁶ «Νικηφόρου τοῦ Βλεμμίδου. Λόγος περὶ σώματος· Ἐπειδὴ περὶ σώματος ἡμῶν ὁ λόγος·» καὶ κατωτέρω, «Τοῦ αὐτοῦ περὶ ψυχῆς· Ἡ μὲν οὖν ὁρμὴ τοῦ λόγου⁷.»

Ὅπως δὲ συνηνωμένη ἡ ψυχὴ τῷ σώματι, οὕτω καὶ ὁ περὶ ἐκατέρου τούτων λόγος ἐπηκολούθει τὸν ἕτερον· διὸ καὶ Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης ὁ Παλαμαῶς ἔγραψε πρῶτον μὲν, «Τίνας ἂν εἴποι λόγους ἡ μὲν ψυχὴ κατὰ σώματος, δικαζομένη μετ' αὐτοῦ ἐν δικασταῖς, τὸ δὲ σῶμα κατ' αὐτῆς⁸,» εἶτα δέ, «Τίνας ἂν εἴποι λόγους σῶμα κατὰ ψυχῆς, δικαζόμενον μετ' αὐτῆς ἐν δικασταῖς⁹.»

1. 'Ιδ. σ. 1113.

2. 'Ιδ. σ. 1.

3. Χειρόγραφον ἀγιοταφίτικοῦ μετοχίου, ἔρ. 377 § 2.

4. Αὐτ. § 5.

5. Αὐτ. § 7.

6. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ. Ἐπιτομὴ Λογικῆς κτλ. (ἐν Λειψίᾳ 1784. 8ον) Βιβλ. Γ' σ. 1 — 29. — (ἔρκα καὶ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. PMB' σ. 533).

7. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΛΕΜΜΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 29 — 48. — (ἔρκα καὶ MIGNE, αὐτ. σελ. 565).

8. MIGNE, αὐτ. Τόμ. PN' σ. 1347.

9. Αὐτ. σ. 1359.

Ἀποσπάσματα τινὰ τοῦ περὶ σώματος ἀπολεσθέντος λόγου τοῦ Φωτίου νομίζομεν ἀνακαλύψαντες ἐν ταῖς πρὸς πόδας δυοὶ παρὰγράφοις, ὧν ἡ μὲν § α' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 212—4), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 10), Μηλ. (Τόμ. Α' σ. 393—4), Βου. (Τόμ. Ε' σ. 160), Μι. (σ. 644—5) καὶ Ρα. (Τόμ. Α' σ. 382—3)· ἡ δὲ § β' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 227), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 20), Βου. (Τόμ. Ε' σ. 170) καὶ Μι. (σ. 665, 668), ἐν ᾧ ἡ ἐπιγραφή αὐτῆς συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπιγραφῆς τῆς ὁμιλίας ΞϚ'.

Ἐξεφωνήθη δὲ ἡ περὶ σώματος ὁμιλία τοῦ Φωτίου μετὰ τὸ τοῦ ἔτους 865 μ. Χ. ὅποτε ἡ ἐπιστολή, ἐξ ἧς τὰ τεμάχια ἐξεβλήθησαν, ἐπεστάλη, καὶ τοῦ ἔτους 867, ὅποτε ἔληξεν ἡ πρώτη αὐτοῦ πατριαρχεία, ἴσως δὲ τῷ 866 ἰουλίου 25, ἡμέρα πέμπτη, ὅποτε καὶ αἱ περὶ σώματος καὶ ψυχῆς δοξασίαι τῶν περὶ τὸν Ὁριγένην κατεδικάζοντο. Διότι, κατὰ τὸν συναξαριστὴν Νικοδήμου, «Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ» (25 ἰουλίου) μνήμη τῶν ἁγίων 165 πατέρων τῶν ἐν τῇ πέμπτῃ συνόδῳ συνελθόντων ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὰ Ὁριγένους δόγματα καθελόντων·

» Λόγοι Βελίαρ Ὁριγένους οἱ λόγοι,

» Οὕςπερ καθεῖλον προσκυνηταὶ τοῦ Λόγου¹. »

Ἡ ἀγία δὲ αὕτη οἰκουμενικὴ σύνοδος συνελοῦσα τῇ 1 μαΐου τοῦ 553 μ. Χ. ἔτους² ἔσχε τὴν τελευταίαν αὐτῆς τῇ 2 ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους συνεδρίασιν³.

Ο Α'.

τοῦ αὐτοῦ ἁγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία α'.

περὶ σώματος.

α'. Ἡ δὲ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ πέμπτη σύνοδος . . κατεδίκασε καὶ ἀνεθεμά-

1. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής* (ἐν Ἀθῆναις 1868. 2 Τόμ. 4ον) Τόμ. Β' σ. 275.

2. MURALT, ἐν γρ.

3. *Art de vérifier les dates*, ἐν γρ.

τισεν¹ Ἐριγένην, Δίδυμον, Εὐάγριον, παλαιὰ τῶν πιστῶν ἀρρωστήματα, ἄνδρας τὴν ἐλληνικὴν² μυθολογίαν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ παρεισενεγκεῖν φιλονεικήσαντας· προὔπαρχειν τε γὰρ οὗτοι τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων ἐληρώδουν, καὶ πολλὰ σώματα τὴν αὐτὴν μετενδύεσθαι³ (δόγμα μισρὸν καὶ κατὰπτυστον, καὶ μόνων ὡς ἀληθῶς ἐκείνων τῶν ψυχῶν ἄξιον!) . . ἔτι δὲ οὐδὲ τὰ σώματα ταῖς ψυχαῖς ἐβούλοντο συνανίστασθαι, γυμνὰς δὲ αὐτὰς τῶν σωμάτων⁴ ἀνιστῶσιν (οὐκ οἶδ' ὅτι καὶ καλοῦντες ἀνάστασιν, εἴπερ τοῦ πεπτωκότος καὶ θανόντος ἡ⁵ ἀνάστασις, οὐχὶ δὲ τοῦ ἀεὶ ἐστῶτος, καὶ ἐν⁶ ἀφθαρσίᾳ διαμένοντος, οἷον πέρ ἐστιν ἡ ψυχὴ), οὐδὲ τοῦτο δυσωπηθέντες οἱ ἄθλιοι ἡλίκον οἷον ἀδίκημα, δι' ὧν⁷ ληροῦσι⁸, τοῦ δικαίου κριτοῦ κατηγοροῦσι". Πῶς γὰρ οὐκ ἐσχάτην ἀδικίαν αὐτοῦ καταμαρτυροῦσι¹⁰, τὰ μὲν συναθλήσαντα¹¹ σώματα ταῖς ψυχαῖς ἐν τοῖς¹² κατ' ἀρετὴν πόνοις τῶν κοινῶν ἐπάθλων ἀποστερεῖν αὐτόν βλασφημοῦντες, τὰ δ' αὖ πάλιν συνεξαμαρτόντα¹³ τῆς κοινῆς αἰτίας καὶ πράξεως ἀνεπιτίμητα καταλιμπάνειν, μόνας δὲ τὰς ψυχὰς, χωρὶς τῶν συνδιαπραξαμένων¹⁴ σωμάτων, ἢ διπλὴν εἰσπράττειν τιμωρίαν, ἢ διπλῆς ἀξιοῦν μισθοποδοσίας;

6'. Μηδὲ τῶν περὶ τὸ σῶμα δὲ ἡμῶν καὶ¹⁵ σχημάτων καὶ κινήσεων, ὡς εὐτελῶν, ὑπερόρα· καὶ γὰρ καὶ ἡ ἐν αὐτοῖς ἀρίστη τάξις καὶ κατὰστασις οὐκ ἐλάχιστον μέρος φρονήσεως ἔδοξεν εἶναι· καὶ τῶν ἀνθρώπων ὅσοι μὴ συνιδεῖν εἰσιν ἐκ τοῦ ῥάστου δεινοὶ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ δύναμιν καὶ τὸ κάλλος, οὗτοι τοῖς ἔξωθεν θεάμασι ξεναγούμενοι καὶ τῶν ἀδῆλων ἐρυσταὶ καὶ ἐπαινέται καθίστανται. Διὰ τοῦτο δεῖ καὶ προσώπου διαθέσει καὶ κόμης ἀσκήσει καὶ περιβολῇ ἐσθῆτος κόσμιον

1. Μον. Βου. Ρα. Μι. Β.- κατεδίκασαν καὶ ἀνεθεμάτισαν Μηλ.

2. Μον. Βου. Ρα. Μι. Β.- ἄνδρας τε ἐλληνικὴν Μηλ.

3. Μον. Βου. Ρα. Μι. Β.- ἐπενδύεσθαι Μηλ.

4. Μηλ.- αὐτὰς σωμάτων ἐν λ. Χ.

5. Μον. Βου. Ρα. Μι. Β.- καὶ πεσόντος ἡ Μηλ.

6. Μον. Βου. Ρα. Μι. Β.- ἐστῶτος ἐν Μηλ.

7. Μον. Βου. Ρα. Μι. Β.- διὰ ὧν Μηλ.

8. Μον. Μηλ. Βου. Ρα. Β.- ληροῦσι Μι.

9. Μον. Μηλ. Μι. Ρα.- κατηγοροῦσιν Βου. Β.

10. Μον. Μηλ. Βου. Μι. Β.- ἐσχάτην αὐτοῦ ἀδικίαν καταμαρτυροῦσι Ρα.

11. Μον. Βου. Ρα. Μι. Β.- συναθλήσαντα Μηλ.

12. Μηλ. Βου. Ρα. Β.- ψυχαῖς τοῖς Μον. Μι.

13. Μον. Βου. Ρα. Μι. Β.- συνεξαμαρτόντα Μηλ.

14. Μον. Μηλ. Βου. Μι. Β.- διαπραξαμένων Ρα.

15. Βου. Β.- σῶμα δὲ ἡμῶν καὶ Μον. Μι.

ὄρᾶσθαι καὶ σεμνόν, μήτε εἰς τὸ βλακῶδες καὶ περίεργον ἐκφερόμενον, μήτε πάλιν πέρα τοῦ μετρίου πρὸς τὸ ἡμελημένον καθελκόμενον· ἐκάτερον γὰρ ἀπρεπές καὶ εὐκαταφρόνητον, καὶ ἀρχικῆς πολιτείας ἀλλότριον. Καὶ βαδίσματος δὲ πρέπει τῷ ἄρχοντι εὐταξία, μήτε εἰς τὸ θηλυπρεπές καὶ ἔκλυτον ἀσχημονοῦντι τὴν κίνησιν, μήτε μὴν εἰς τὸ ἀθρόον καὶ τεταραγμένον καὶ ἀνώμαλον ταύτην ἐκνεωτερίζοντι· καὶ ὅλως πᾶσα κίνησις τάξει κοσμεῖσθω.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΒ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Μεταξὺ τῶν ἀβαστανίστως ἐκτοξευθεισῶν δι' ἰσθόλων βελῶν κατὰ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου συκοφαντιῶν ὑπῆρχεν ἡ ἀποδιδομένη εἰς αὐτὸν διδασκαλία, « ὅτι ἕκαστος » ἄνθρωπος δύο ψυχὰς ἔχει, καὶ ἡ μὲν μία ἀμαρτάνει, ἡ δὲ ἑτέρα οὐχ ἀμαρτάνει¹. » Ἰδοὺ πῶς ἀφηγεῖται τοῦτο ὁ βιβλιοθηκᾶριος Ῥώμης Ἀναστάσιος², κατὰ μετὰφρασιν τοῦ σεβασμιωτάτου μητροπολίτου Νικομηδείας κ. Φιλοθέου³, ἐπινοῶν φαντασιώδη τινὰ διάλογον. « Πρὸ τινων ἐτῶν τὸν Φώτιον κηρύττοντα, ὅτι δύο » ψυχὰς ἔχει ὁ ἄνθρωπος, Κωνσταντῖνος ὁ φιλόσοφος, ἀνὴρ ἀγιώτατος καὶ ἐπιστήμιος αὐτοῦ φίλος, ἐπιπλήττων ἔλεγε: τί παθὼν τοιαύτην πλάνην εἰς τὸν λαὸν » διασπείρεις ἐπ' ἀπωλείᾳ τοσούτων ψυχῶν; Ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· οὐχ ὅπως λυμήνωμαι, ἢ βλάψω τινὰ, τοιαῦτα εἰς μέσον προσέβην, ἀλλ' ἵνα δοκιμάσω, τί θὰ » ἔπραττεν ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος, ἐὰν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ ἐνεφανίζετο τοιαύτη τις αἴρεσις, ἐκ τῶν συλλογισμῶν τῶν φιλοσόφων εἰς μέσον προαγομένη, ἀφοῦ » οὗτος ἀπωθεῖται τοὺς ἄνδρας, τοὺς ἐπὶ τῇ θύραθεν παιδείᾳ κομῶντας· οὐδόλως » δὲ ἐπῆλθέ μοι κατὰ νοῦν, ὅτι ὑπεκκρίνων, καὶ προκομίζων εἰς μέσον τὴν δόξαν » ταύτην ἐμελλον νὰ βλάψω τσαύτας ψυχὰς. Πρὸς ταῦτα ὁ Κωνσταντῖνος· ὦ » σοφία τοῦ κόσμου, πόσον μωρὰ καὶ αὐτοκαθαίρετος εἶ! ἔρριψας τὸ βέλος ἐπ' ἀνω » τοσούτου ὄγλου, καὶ οὐ προεῖδες, ὅτι ἐκ πάντων τούτων εἷς τις ἐμελλε νὰ » πληγωθῇ· πᾶσι πάντως φανερόν ἐστιν, ὅτι, καθάπερ οἱ φυσικοὶ ὀφθαλμοί, ὅσον » ἂν ὦσι μεγάλοι καὶ ἀνοικτοί, ἐπιπροσθοῦντος καπνοῦ καιομένων ἀγύρων, τὰ » πέραν οὐ δύνανται βλέπειν, οὕτω καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς σοφίας σου, ὅσον ἂν ὦσιν » εὐρεῖς καὶ ἡνεωγμένοι, ὑπὸ τοῦ καπνοῦ τῆς πλεονεξίας καὶ τοῦ φθόνου ἀποσκοτούμενοι τὰς τῆς δικαιοσύνης τρίβους ὁρᾶν οὐ δύνανται· καὶ διὰ τοῦτο ἀληθής » ἐστιν ὁ λόγος, ὅτι διὰ τοῦ βέλους σου οὐδένα νὰ πληγώσῃς κατὰ νοῦν » εἶχες, ἐπειδὴ οὕτω τεθλωμένον ἔχων τὸν νοῦν ὑπὸ τῶν εἰρημένων κατὰ τοῦ » πατριάρχου παθῶν οὐδόλως προεῖδες, οἷον ἦν τὸ ριπτόμενον βέλος. »

Τούτῳ ἀκολουθῶν καὶ ὁ μυθολογικὰ τινὰ περὶ Φωτίου συρραψάμενος Συμεὼν ὁ

1. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΥΡΙΣΤΡΟΥ (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΡΘ' σ. 736).

2. ΑΝΑΣΤΑΣΙ ΒΙΒΛΙΟΤΗΕΚΑΡΙΗ. *Praefatio in syn.* VIII (παρὰ MANSI. *Conciliarum Collectio*. ἐν Ρώμῃ 1757. 31 Τόμ. φύλλ.). Τόμ. ΙΣ' σ. 6.

3. ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΤΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ. *Πάπα Λέοντος ΙΓ' ἐγκυκλίον ἐπιστολὴς ἐλέγχου* (ἐν ΚΠ. 1882. 8ον) σ. 49—50.

μάγιστρος¹ ἐπιπροστίθησι· «Καὶ αὐτὸς ὁ Φώτιος ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ βήματος δημη-
 »γορήσας εἶπεν, ὅτι . . ἕκαστος ἄνθρωπος δύο ψυχὰς ἔχει, καὶ ἡ μὲν μία ἁμαρ-
 »τάνει, ἡ δὲ ἑτέρα οὐχ ἁμαρτάνει. Τούτων ἀκούσας ὁ πρωτοασηκρητὴς καὶ ἀπελ-
 »θὼν εἶπε τῷ βασιλεῖ, ὅτι οἱ δοῦλοι ἡμῶν ἀναγκάζουσιν ἡμᾶς λέγοντες, ὡς ἡμεῖς
 »ἡλπίζομεν μίαν ψυχὴν ἔχειν, καὶ ἐλαμβάνομεν ἑκάστῳ μηνὶ ἀνά δύο μοδίους·
 »νῦν δέ, ὡς διδάσκει ἀναφανδὸν ὁ πατριάρχης, δύο ψυχὰς ἔχει ἕκαστος, καὶ δεῖ
 »ἄλλους δύο μοδίους προσθεῖναι ἡμῖν. Καὶ ὁ βασιλεὺς (Μιχαήλ Ι΄) . . προσκα-
 »λεῖται . . εὐθὺς τὸν πατριάρχην, καὶ πυνθάνεται . . οὕτω δογματίζεις . . δύο τὸν
 »ἄνθρωπον ἔχειν ψυχὰς; ὁ δὲ ταῖς πιθανολογίαις δολερῶς τοῦτον ὑπεισελθὼν ἔ-
 »πεισεν, ὡς περὶ ἄλλων ὑποθέσεων εἰπεῖν, οὐχὶ δὲ οὕτως.»

Καὶ ὅμως ἡ διαβολὴ ἐπετείνετο· ἐπ' ᾧ καὶ συνοδικόν τι κατακρίνει τὸν Φώ-
 τιον, «τὸν δύο ψυχὰς ἔχειν τὸν ἄνθρωπον δυσσεβῶς δογματίσαντα, τὸν ἐφευρόντα
 »τὸ ἐνδιάστροφον τῆς διψυχίας δόγμα².» «Ὅτε δὲ τὸ παράνομον συνέδριον τοῦ
 869 μ. Χ. ἔτους — ὅπως πάλαι τὸ τῆς Δρυὸς κατὰ Χρυσοστόμου — ὀκτὼ ἀναθε-
 ματισμοὺς κατὰ Φωτίου ἐξεφώνησε³.

- «Φωτίῳ τῷ βουλευτικῷ καὶ ἐπιβήτορι ἀνάθεμα·
- »Φωτίῳ τῷ κοσμικῷ καὶ ἀγοραίῳ ἀνάθεμα·
- »Φωτίῳ τῷ νεοφύτῳ καὶ τυράννῳ ἀνάθεμα·
- »Φωτίῳ τῷ σχισματικῷ καὶ κατακεκριμένῳ ἀνάθεμα·
- »Φωτίῳ τῷ τέκτονι τῶν ψευσμάτων ἀνάθεμα·
- »Φωτίῳ τῷ μοιχῷ καὶ πατροκτόνῳ ἀνάθεμα·
- »τῷ νέῳ Διοσκόρῳ ἀνάθεμα·
- »τῷ νέῳ Ἰούδᾳ ἀνάθεμα.»

τότε καὶ ἡ μυσαρὰ ἐκείνη συκοφαντία ἐπανελήφθη διὰ τοῦ ἐξῆς κανόνος·

«Τῆς παλαιᾶς τε καὶ καινῆς διαθήκης μίαν ψυχὴν λογικὴν τε καὶ νοερὰν
 »διδασκούσης ἔχειν τὸν ἄνθρωπον, καὶ πάντων τῶν θεηγόρων πατέρων καὶ διδασκά-
 »λων τῆς ἐκκλησίας τὴν αὐτὴν δόξαν κατεμπεδούντων, εἰσὶ τινες οἱ δύο ψυχὰς
 »ἔχειν αὐτὸν δοξάζοντες, καὶ τισιν ἀσυλλογίστοις ἐπιχειρήμασι τὴν ἰδίαν κρατύνουσιν
 »ἄρρεσιν· ἡ τοίνυν ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος τοὺς τῆς τοιαύτης ἀσεβείας
 »γεννήτορας καὶ τοὺς ὁμοφρονοῦντας αὐτοῖς ἀναθεματίζει μεγαλοφώνως. Εἰ δέ τις
 »τὰ ἐναντία τοῦ λοιποῦ τολμήσει λέγειν, ἀνάθεμα ἔστω⁴.»

1. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, αὐτ. σ. 736.

2. ΜΑΝΣΙ, αὐτ. σ. 456.

3. ΒΑΛΕΤΤΑ, *Εἰς ἐπιστολὰς Φωτίου*, σ. 62.

4. *Συνόδου κατὰ Φωτίου. Κατ. ι'* (παρὰ Σ. ΜΗΛΙΑ. *Τῶν ἀγίων συνόδων συντομολογία*. ἐν Παρισίοις 1761. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Β' σ. 927.

Ἄλλ' ὁ σοφὸς καρδινάλιος Ἐργενροίθης ἀποπλύνει τὸν Φώτιον τοῦ ῥύπου τῆς αἰρέσεως ταύτης¹, ἥτις μᾶλλον ἀποδοτέα εἰς τοὺς μηχανικούς, καθ' ὧν τοσούτον ἡγωνίσθη ὁ Θεσπέσιος ἐκείνος πατήρ², καὶ εἰς τοὺς μασσαλιανούς, δοξάζον-
τας, «ὅτι δύο δεῖ κτήσασθαι τὸν ἄνθρωπον ψυχάς, μίαν τὴν κοινὴν ἀνθρώποις
» καὶ μίαν τὴν ἐπουράνιον³, » καὶ οὗς ἐπίσης κατεδίωξεν ὁ ζηλωτὴς πρωθιερά-
ρχης, γράφων· «Καὶ ἄλλα ἄλλα ἀθέμιτα . . τοῖς μασσαλιανοῖς καὶ ποιεῖται, καὶ λέ-
» γεται, καθὼς καὶ ἡμεῖς, ὡς οἶόν τε ἡμῖν, τινὰς τῆς τοιαύτης πλάνης ἀπάγοντες,
» ἄρτι βλαστάνειν ἐκείθεν ἀρξαμένης, πολλὴν σηπεδόνα παθῶν καὶ κακίας τὰς ἐ-
» κείνων ψυχὰς ἐπιδοσκομένην ἐωράκαμεν⁴. »

Πρὸς ἀπόδειξιν δέ, ὅτι ὁ Φώτιος ὀρθόδοξα περὶ ψυχῆς ἐδίδασκε, συναπηρτίσκα-
μεν ἔκ τινων λειψάνων, διεσπαρμένων ἐν ταῖς συγγραφαῖς αὐτοῦ, τὴν παρὰ πόδας
ὁμιλίαν, ἥτις πάντως πρὸ τῆς συνόδου τοῦ 869 ἐλαλήθη, ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ
πατριαρχείας, ληξάσης τῇ 23 Ἰουλίου 867, καὶ μετὰ τὸν σεισμόν⁵ τῆς 16 Μαΐου
866⁶, ἴσως δὲ τῇ 28 Ἰουλίου 866, ἡμέρᾳ κυριακῇ, ὡς συμπλήρωμα τῆς περὶ
σώματος ὁμιλίας⁷.

Ταύτης δὲ τῆς ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφή συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐπι-
γραφῆς τῆς Ξς' ὁμιλίας· ἡ δὲ § α' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 316—7),
παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κολ. (ἀρ. 253), Βατ. (ἀρ. 253), ΑΡ. (ἀρ. 250),
Παρι. (ἀρ. 247), Ἐν. (ἀρ. 253), Μκ. (Τόμ. Θ' σ. 119—120) καὶ Μγ. (σ.
1060—1). ἡ δὲ § β' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 64), παρεβλήθη δὲ
πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 35), Νε. (ἀρ. 40), Κολ. (ἀρ. 36), Βατ. (ἀρ. 36), ΑΡ
(ἀρ. 36), Τα. (ἀρ. 35), Σκω. (σ. 112), Παρι. (ἀρ. 36), Τυ. (ἀρ. 36), Ἐν. (ἀρ.
36), Κκ. (Τόμ. Ε') καὶ Μγ. (σ. 256)· ἡ δὲ § γ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων
Οἰ. (σ. 65), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 35), Νε. (ἀρ. 40), Κολ. (ἀρ.
36), Βατ. (ἀρ. 36), ΑΡ. (ἀρ. 36), Τα. (ἀρ. 35), Σκω. (σ. 114), Παρι. (ἀρ. 36),
Τυ. (ἀρ. 36), Ἐν. (ἀρ. 36), Κκ. (Τόμ. Ε') καὶ Μγ. (σ. 257)· ἡ δὲ § δ' ἀντε-
γράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 126), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ.
72), Κολ. (ἀρ. 73), Βατ. (ἀρ. 73), ΑΡ. (ἀρ. 73), Τα. (ἀρ. 72), Παρι. (ἀρ. 73), Τυ.

1. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regens-
burg 1867—9. 3 Τόμ. 8ον). Τόμ. Γ' σ. 446.

2. ὅρα ἀνωτέρω Προδισίκησιν τῆς ΜΓ' ὁμιλίας Φωτίου.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. *Περὶ αἰρέσεων* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ιδ' σ. 864).

4. ΦΩΤΙΟΥ. *Βιβλιοθήκη* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΓ' σ. 92).

5. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, αὐτ.

6. ὅρα ἀνωτέρω Προδισίκησιν τῆς ΞΘ' ὁμιλίας Φωτίου.

7. ὅρα ἀνωτέρω Προδισίκησιν τῆς ΟΔ' ὁμιλίας Φωτίου.

(ἀρ. 73), Ἐν. (ἀρ. 73), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Α' σ. 120) καὶ Μιγ. (σ. 452—3). ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τοῦ κατὰ μανιχαίων Μι. (σ. 85), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὸ κατὰ μανιχαίων Παλ. (φ. 106), Βατ. (φ. 211), Λα. (φ. 1), Ἀ. (σ. 1) καὶ Οὐ. (σ. 1). ἡ δὲ § ς' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλοχίων Οἰ. (σ. 329—330), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόχια Κοι. (ἀρ. 290), Κολ. (ἀρ. 272), Βατ. (ἀρ. 272), ΑΡ. (ἀρ. 269), Τα. (ἀρ. 279), Παρι. (ἀρ. 266), Ἐν. (ἀρ. 272), Κα. (Τόμ. Ε'), Μα. (Τόμ. Θ' σ. 135) καὶ Μιγ. (σ. 1100).

ΟΒ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιοτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία β'.

περὶ ψυχῆς.

α'. Τινὲς τὸ ἀόρατον τῆς ψυχῆς τὸ κατ' εἰκόνα¹ εἰρήκασιν. Εὐροὶ δ' ἂν τις καὶ ἐτέραν μίμησιν ἀκριβεστέραν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου· ἔχει γὰρ αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ καὶ τὸ λογικὸν καὶ τὸ ζωτικόν· καὶ γεννᾷ μὲν ὁ νοῦς τὸν λόγον, συμπρόεισι δὲ τῷ λόγῳ πνεῦμα, οὐ γεννώμενον, καθάπερ ὁ λόγος, συμπαραμαρτοῦν δ' αἰεὶ². ἀλλὰ ταῦτα ὡς ἐν εἰκόνι πρόσσεστι τῷ ἀνθρώπῳ.

β'. Τῆς αὐτῆς δ' ἂν εἴη συστοιχίας³, ὅτον εἰς κτίσιολογίαν ἦκει⁴ τοῦ κατ' εἰκόνα Θεοῦ διαπεπλάσθαι τὸν ἄνθρωπον⁵, καὶ τὸ⁶ τῆς ψυχῆς ἀσώματον· οὐ μόνον διότι, καθάπερ ἐν τοῖς ἀγγέλοις κατὰ μετοχὴν, οὕτω καὶ ἐν αὐτῇ τὸ ὑ-

1. Γενέσεως Α' 26.

2. Μα. Μιγ. - αἰεὶ ΑΡ. Ἐν. Κζ. Οἰ.

3. Νε. ΑΡ. Σκω. Κα. Οἰ. - δὲ ἂν εἴη συστοιχείας Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.

4. ΑΡ. Σκω. Κα. Οἰ. - εἰς ἀντιλογία γράφει Νε. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.

5. Γενέσεως, αὐτ. 27.

6. Νε. ΑΡ. Κζ. Οἰ. - ἄνθρωπον κατὰ τὸ Σκω. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.

περούσιόν τε καὶ ὑπερφυῆς τῆς ὑπερουσίου οὐσίας τοῦ ἁσωμάτου κάλλος¹ ἐνοπρί-
ζεται, ἀλλ' ὅτι² καὶ ἐν τῇ τριαδικῇ ταυτότητι ἡ ἑτερότης ὁράται, τὸ ἀσύγγυτον
διασώζουσα· εἰ βούλει δέ, καὶ διότι λόγος πρόεισιν ἐκ ψυχῆς, τῆς προαγούσης
αὐτὸν φύσεως τὸ σύστοιχόν τε³ καὶ κατ'ἀλληλὸν διαφυλάττων, συμπροϊεμένην⁴
ἐπιδεικνύς καὶ τὴν ὁμοταγῇ τοῦ πνεύματος ὑπόστασιν.

γ'. Διὸ καὶ ὁ Θεὸς Γρηγόριος⁵ ἔλεγε· «Παρ' ἐκὐτοῦ⁶ δὲ πνοὴν⁷ ἐνθεῖς, ὃ
δὴ νοερὰν ψυχὴν καὶ εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος» . . . Κἀνταῦθα⁸ πνοὴν εἰπὼν
ἐνθεῖς, ὃ τὴν δημιουργικὴν ἰσχὺν ἐπέτρεχε τῆς ψυχῆς, ἀντὶ τοῦ ταύτην τῇ ἐρ-
μηνείᾳ τὴν διάνοιαν κατὰ μερισμὸν καὶ διάστασιν⁹ ἐξαπλῶσαι, συνοπτικῶς ἀπε-
φάνητο λίαν, «ὃ δὴ νοερὰν¹⁰ ψυχὴν καὶ εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος·» διαπλού-
μενος δ' ἂν τῷ¹¹ νοήματι ἔφη· «ἥτις¹² τὴν νοερὰν ψυχὴν ἐδημιούργησέ τε καὶ
προήγαγεν, ἣν εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος.»

δ'. Ἡ μετάληψις τοῦ δεσποτικοῦ σώματός τε καὶ¹³ αἵματος¹⁴ τροφή τις οὖσα
νοερά, καὶ τὰς ψυχικὰς δυνάμεις ἀναρρωννύσα¹⁵, ἐπεὶ τῷ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος
συνεστῶτι προσφέρεται ζῶν¹⁶, ἐν σωματικῇ οὐσίᾳ καὶ αὐτὴ τὴν πνευματικὴν χάριν
καὶ τὸν ἁγιασμὸν παρέχει· ὅθεν διὰ τοῦ στόματος εἰς τοὺς μυστικούς θαλάμους
τῆς φύσεως προῖοῦσα εἰς ὅλον μὲν οἰκονομεῖται καὶ ὅλον καθοχιάζει τὸ ζῶν,

1. Νε. ΑΡ. Σκω. Κα. Οἱ.- οὐσίας καὶ τοῦ ἁσωμάτου κάλλος Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.

2. Νε. ΑΡ. Σκω. Κα. Οἱ.- ἀλλὰ ὅτι Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.

3. Νε. ΑΡ. Σκω. Κα. Οἱ.- τὸ ἀσέστοιχόν τε Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.

4. Νε. ΑΡ. Κα. Οἱ.- συμπροσημμένην Σκω.- συμπροσημένην Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.

5. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ. Λόγος .Ιη' (παρὰ MIGNE. Patrologia graeca. Τόμ. ΛϚ') σ. 320.

6. Νε. ΑΡ. Σκω. Κα. Οἱ.- ἐκὐτοῦ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.

7. Νε. Κοι.- ζώην (ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ, αὐτ.)- πνοὴν-ζωῆς (Γερέσ. Β' 7).

8. καθ' ἡμᾶς γε.- κἀνταῦθα ἐν ᾧ. Χ.

9. Νε. ΑΡ. Σκω. Κα. Οἱ.- τῇ ἐρμηνείᾳ τὴν διάστασιν Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.

10. ΑΡ. Σκω. Κα. Οἱ.- δὴ καὶ νοερὰν Νε. Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Ἐν. Μιγ.

11. ΑΡ. Κα. Οἱ.- δ' ἂν αὐτῷ Νε.- δ' αὐτῷ τῷ Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Ἐν. Σκω. Μιγ.

12. Κοι. Νε. Κολ. Βατ. Παρι. Τυ. Ἐν. Τζ. Σκω. Οἱ. Μιγ.- εἷς ΑΡ.

13. Α' Τιμόθ. ια' 27.

14. ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- σώματος καὶ αἵματος Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Μζ. Μιγ. (Α' Τιμόθ. αὐτ.).

15. ΑΡ. Ἐν. Κα. Οἱ.- ἀναρρωννύουσα Κοι. Κολ. Βατ. Τζ. Παρι. Τυ. Μζ. Μιγ.

16. καθ' ἡμᾶς γε.(κ. κστ.).- ζῶν ἐν ᾧ. Χ. (κ. κστ.).

μᾶλλον δὲ εἰς αὐτὴν τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν τῆς χάριτος καὶ τοῦ ἁγιάσματος ἐπιδαφιλεύεται τὴν ἐνέργειαν.

ε'. Καὶ πόσης ἄλλης¹ δυσσεβείας τε καὶ ἀνοίας βρῦει ἡ πρώτη τῆς πλάνης ὑπόθεσις; Οὕτω θεομάχον τε καὶ ἐμμανὲς καὶ ἀνόητον τὸ ἄλλον μὲν τῆς ψυχῆς, ἕτερον δὲ τοῦ σώματος δημιουργὸν τερατεύεσθαι!

ς'. Ἦδὲ (ὁ κύριος) τὴν ἐνίων ἀτέθειαν, καὶ ὅτι τοῖς δαίμοσι θυσίας προσοίσουσι· προσέταξε τοίνυν πάντα, θῦσαι² βρυλόμενον μόσχον ἢ πρόβατον ἢ αἶγα³, παρὰ τὴν θύραν τῆς σκηνῆς ἀγαγεῖν⁴, καὶ τὸ αἶμα ἐκχέαι⁵, καὶ μετακλβεῖν⁶ οἶκαδε τῶν κρεῶν. Ἀπηγόρευσε δὲ καὶ τὸ ἐσθίειν αἶμα⁷, καὶ τὴν αἰτίαν ἐδίδαξεν· «Ἡ γὰρ ψυχὴ, φησί⁸, πάσης σαρκὸς αἶμα αὐτοῦ ἐστι· καὶ ἐγὼ αὐτὸ δέδωκα⁹ ὑμῖν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἐξιλάσκεσθαι περὶ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· τὸ γὰρ αἶμα αὐτοῦ ἀντὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ¹⁰ ἐξιλάσεται¹¹. Διὰ¹² τοῦτο εἶρηκα τοῖς υἱοῖς Ἰσραὴλ πᾶσα ψυχὴ ἐξ ὑμῶν οὐ φάγεται αἶμα.» Ὡς περ σύ, φησί, ψυχὴν ἀθάνατον ἔχεις, οὕτω τὸ ἄλογον ζῶον ἀντὶ τῆς ψυχῆς ἔχει τὸ αἶμα, οὗ δὴ χάριν κελεύει ἀντὶ τῆς σῆς ταύτην προσενεχθῆναι· ἐὰν δὲ τοῦτο φάγῃς, ψυχὴν ἐσθίεις· λογικῆς γὰρ ψυχῆς τοῦτο τάξιν πληροῖ.

1. καθ' ἡμέας γε.- πάσης ἄλλης ἐν ἄπ. X.

2. ΔΡ. Κα. Οἱ.- θύσαι Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Ἐν. Μκ. Μιγ.

3. Λευϊτικοῦ 17' 3.

4. Αὐτ. 4.

5. Αὐτ. 6.

6. ΔΡ. Κα. Οἱ.- μετακλβεῖν Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Παρι. Ἐν. Μκ. Μιγ.

7. Λευϊτικοῦ, αὐτ. 10.

8. Αὐτ. 11.

9. ἐν ἄπ. X.- δέδωκα αὐτὸ (Λευϊτικοῦ, αὐτ.).

10. καθ' ἡμέας γε.- αὐτοῦ ἐν ἄπ. X.

11. ἐν ἄπ. X.- ἀντὶ ψυχῆς ἐξιλάσεται (Λευϊτικοῦ, αὐτ.).

12. Λευϊτικοῦ, αὐτ. 12.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΓ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Περικοπὰς τινὰς τῆς παρούσης ὁμιλίας ἐξέδωκε τῷ 1864 ἐν Πετροπόλει μετὰ ῥωσικῆς μεταφράσεως ὁ ἀοιδίμος τοποτηρητὴς Κιέβου Πορφύριος ὁ Οὐσπένσκις¹, οὗτινος αἱ διάφοροι γραφαὶ ὑπὸ στοιχεῖον Π. παρατίθενται. Ἀλλὰ τὸ σύνολον αὐτῆς ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ψ. (σ. 217—226), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (φ. 474 r. — 475 r.) καὶ Ίερ. (σ. 280—291)· ἐν ᾧ ἡ ἐπιγραφή αὐτῆς καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ω, παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Χ. (σ. 134—5), Σκ. (σ. 526), Κ. (σ. 552), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 31), Μ. (σ. 545), Β. (σ. 96) καὶ Έ. (σ. 236). Κρίνεται δὲ ἡ ὁμιλία αὕτη οὕτως ὑπὸ Παϊσίου Λιγαρίδου τοῦ Γάζης· «Ἦστι μὲν οὖν ὁ λόγος εὐφραδὴς καὶ περικαλλὴς καὶ κατεσχηματισμένος ὑπὲρ τὸ σύνηδες, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἡδυνήθην τὰ κρείττω ἀπανθήσασθαι, ὅλων ὅντων ἀνθέων, πλὴν γε ὅμως τὰ γλαφυρότερα τούτων συλλέξομεν².»

Πρὸς ὅρισμόν δὲ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἐλέγχθη, ἔχομεν οὐκ ἐλίγα διδόμενα, δικαιούντα τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ὁμιλίας, κατὰ τὸν χαϊδελέργειον κώδικα, «ἐπὶ τῇ σπηλογραφίᾳ τῆς ὁρθοδοξίας εἰς τοὺς βασιλεῖς Μιχαὴλ καὶ Βασίλειον³.»

Ἦρχον τότε δύο, πατὴρ καὶ υἱός, πορφυρογέννητοι· «βασιλέων εὐτεβῶν» ξυνωρὶς ἀξιέραστοι, τῆς πορφυρίδος προλάμπουσα, καὶ ταῖς τιμιωτάταις πατρὶ καὶ υἱῷ συναπτομένη τῶν κλήσεων⁴. «Ἦσαν δὲ οὗτοι, καθ' ἡμᾶς γε, Μιχαὴλ Γ' ὁ πορφυρογέννητος⁵, ἔχων μετ' αὐτοῦ (ἀπὸ τῆς 26 μαΐου τοῦ 866 μέχρι τῆς 23 ἑβρίου τοῦ 867 ἔτους⁶) Βασίλειον τὸν μακεδόνα, ὃν καὶ υἰοθέτησεν· «ἀλλ' ὁ μὲν (Μιχαὴλ Γ') . . τὸν τε Βασίλειον, ἐπεὶ μὴ εὐμοίρει παιδός, υἱοποιεῖται, καὶ . . βασιλέα . . ἀναδείκνυσί τε καὶ ἀναγορεύει κατὰ τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ἣ ἐπώνυμον Σοφία Θεοῦ⁷.»

1. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ. *Φωτίου ὁμιλίαι*. ἐν Πετροπόλει 1864. 4ον (ῥωσιστὶ) σ. 32—5, 37—8, 76—9.

2. Πα. φ. 475 v.

3. K. MULLER. *Fragmente von Homilien des Photius* (ἔρα *Zeitschrift für Kirchengeschichte*. Τόμ. Δ' α') σ. 134.

4. ἔρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΓ' § 6' ἐν ἀρχῇ.

5. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. *Ἡ Κωνσταντινούπολις* (ἐν Ἀθήναις 1851—1869. 3 Τόμ.· μ. 8ον) Τόμ. Β' σ. 343.

6. MURALT. *Chronographie byzantine*, ἐν γρ.

7. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 207.

Κατ' ἐκεῖνο τοῦ χρόνου σεισμὸι ἐγένοντο ἐν Κωνσταντινουπόλει¹ ἀλλεπάλληλοι ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἀναλήψεως (16 μαΐου 866 μ. Χ.²) καὶ ἐφεξῆς, «ναοὺς τε εὐπρεπεῖς καὶ οἴκους λαμπροὺς . . καὶ στήλας . . » στερρῶς ἰσταμένους ἐγκτασείσαντες³, » καὶ τὸν τῆς ἁγίας Σοφίας ναὸν (τῇ 9 ἰανουαρίου τοῦ 867 ἔτους⁴) εἰς πολλὰ μέρη διαρρήξαντες, μάλιστα δὲ εἰς τὴν δυτικὴν πλευράν, ἣτις ἀνέκαθεν κτισθεῖσα ἐπὶ ἐδάφους ἰλυώδους⁵, ἦν εἰς πτωσιν ἐπιρρεπής. Μόλις δὲ διαρραγεῖσα ἡ πλευρὰ αὕτη ἀνεκαινίσθη· «ὁ δὲ φιλόχριστος » Βασίλειος . . τοῦ περιωνύμου καὶ θείου ναοῦ, ὅς τὸ τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ σοφίας κεκλήρωται ὄνομα, τὴν πρὸς δύοσιν ἰψίδα, τὴν μεγάλην τε καὶ μετέωρον, ἱκανῶς διαρραγεῖσαν . . ἐμπειρία τεχνιτῶν . . ἀσφαλῆ καὶ μόνιμον ἀπειργάσατο⁶. »

Ἐκεῖ δέ που, ὑπεράνωθεν τοῦ μεσαιτάτου πυλῶνος, τοῦ ἀνεωγμένου ἐπὶ τοῦ τείχους τῆς καταντικρὺ τοῦ ἱεροῦ βήματος μεγάλης ἰψίδος, καὶ ἔσωθεν τοῦ ναοῦ ἡ τῆς Θεομήτορος εἰκὼν διὰ μουσείου ἀπεικονίσται⁷. «καθ' ἣν (πρὸς δύοσιν ἰψίδα) καὶ τὴν τῆς Θεομήτορος εἰκόνα, τὸν ἄσπορον υἱὸν ἐπωλέριον φέρουσαν, » (Βασίλειος) ἀνιστόρησε, καὶ τοὺς τῶν ἀποστόλων κορυφαίους Πέτρον καὶ Παῦλον ἐκατέρωθεν ἔστησεν⁸. » Ἀνελθὼν δ' εἰς τὸν ἄμβωνα τῆς ἁγίας Σοφίας τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ, κατὰ τὴν 29 μαρτίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 867, καὶ ἀτενίζων ὁ πατριάρχης Φώτιος πρὸς τὴν νεότευκτον εἰκόνα ζωγραφίζει αὐτὴν δι' ἀριστοτέχνου γραφίδος ζωηρότατα· «Τοιαύταις ἡμᾶς ἡ τῆς παρθένου μορφή ἐγγχαρττομένη κατευφραίνει θεξιώσεσι . . Παρθένος μήτηρ ἀγναῖς ἀγκάλαις τὸν κοινὸν φέρουσα πλάστην . . ὥς βρέφος ἀνακλινόμενον . . παρθένος μήτηρ παρθένον ἅμα καὶ μητρικὸν ὁρῶσα, καὶ πρὸς ἅμφω τὰς σχέσεις . . μεριζομένη τὸ βούλημα . . Καὶ γὰρ αἰονεὶ τῇ μὲν στοργῇ τῶν σπλάγχχνων τὴν ὄψιν πρὸς τὸ τεχθὲν συμπαθῶς ἐπιστρέφουσα, οἷα δὲ τῷ ἀπαθεῖ καὶ ὑπερφυεῖ τοῦ τόκου εἰς ἄσχετον ἅμα καὶ ἀτάραχον ἀρμοζομένη κατάστημα διαθέσεως παραπλησίως φέρει τὸ ὅμμα σχημα-

1. Γ. ΚΕΔΡΙΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 173.

2. MURALT, ἐν χρ.

3. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 196 — 7.

4. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 571.

5. J. HAMMER. *Constantinopolis und der Bosporus* (ἐν Πέστη 1822. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 280.

6. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 321.

7. Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 484, 500.

8. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, αὐτ.

9. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΟΓ' ἐν προμετωπίδι.

» τιζόμενον . . Οὕτω διεσαρκώθη τὰ χεῖλη τοῖς χρώμασιν, ὥστε καὶ συνεπτύχθαι
 » μόνον, καὶ ἡρεμεῖν ὡς ἐν μυστηρίῳ, ἀλλ' οὐκ ἔχειν διόλου τὴν ἡσυχίαν ἀκίνη-
 » τον, οὐδὲ μιμήσει τὴν μορφὴν ἐνωραΐζεσθαι, ἀλλ' αὐτόχρημα τυγχάνει ἀργέ-
 » τυπον ¹. »

Ἰεπειδὴ δ' ἐν τῇ περιγραφῇ ταύτῃ οὐδεὶς λόγος γίνεται τῶν ἐκατέρωθεν παρι-
 σταμένων ἀποστόλων, εἰκάζομεν, ὅτι τὰ μυστουργήματα τούτων προσέθηκε Βασί-
 λειος ὁ μακεδὼν ἀκολούθως, ὅτε ἦν μόνος, ἦτοι μετὰ τὴν 24 τοῦ μηνὸς σεπτεμ-
 βρίου τοῦ 867 ἔτους· ἐν ᾧ πρότερον ἐφιλοτιμεῖτο ἀπλῶς ἀνθαμιλλώμενος πρὸς
 Μιχαὴλ τὸν Γ', περικοσμοῦντα πολλαχῶς καὶ πολυτρόπως τὸν τῆς ἀγίας Σοφίας
 ναὸν τὸν περιάλητον· « ἡ γὰρ τῶν ὧν ἔφερε (Μιχαὴλ ὁ Γ') ἀναθημάτων ἐν τῷ
 » περιωνύμῳ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας κατασκευὴ φιλεργῶς τελεσθεῖσα καὶ φιλο-
 » τίμως ἐπαινετὴ· οὕτε γὰρ τῷ δίσκῳ τῶν παλαιῶν τι κειμηλίων καὶ ἱερῶν καὶ
 » τῶν, ἀφ' οὗ γεγόνασιν ἄνθρωποι, τεχνουργηθέντων ἐν ναοῖς κατὰ τὸ μέγεθος ἐξι-
 » σάζεται, οὕτε τις εὐπρέπεια καὶ ὠραιότης τινὲ τῶν γενομένων ἀπὴνθησε, πάντων
 » ἐκεῖ τῶν ὠραίων καὶ τιμίων συνδεδραμηκότων ². »

Ἐνταῦθα δὲ ἀπορία τις προβάλλεται. Ἐν ᾧ ἡ τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἀναστήλω-
 σις ἐγένετο κατὰ τὸ 842 σωτήριον ἔτος, τῇ 19 φεβρουαρίου ³, ἥτις ἦν ἡ α' κυ-
 ριακὴ τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης τεσσαρκοστῆς, καὶ ταῦτα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ⁴,
 ἦτοι ἐν τῷ τῆς ἀγίας Σοφίας ναῷ· ἐν ᾧ ῥητῶς διαγράφεται· « τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ,
 » κυριακῇ πρώτῃ τῶν νηστειῶν, ἀνάμνησιν ποιούμεθα τῆς ἀναστηλώσεως τῶν ἁ-
 » γίων καὶ σεπτῶν εἰκόνων, γενομένης πρὸς τῶν ἀειμνήστων . . Μιχαὴλ καὶ τῆς
 » μητρὸς αὐτοῦ Θεοδώρας, ἐπὶ τῆς πατριαρχείας τοῦ ἀγίου καὶ ὁμολογητοῦ Μεθο-
 » δίου ⁵, » πῶς ὁ πολὺς Φώτιος δημοσίᾳ ἀνακράζει, ἐπὶ τῇ ἀπεικονίσει τῆς εἰκόνος
 τῆς Θεομήτορος· « ἐπεὶ περ ὁ τῆς οἰκουμένης ὀφθαλμός, ὁ περιώνυμος οὗτος καὶ
 » θεῖος νῶς, οἶονεὶ τὰ τῆς ὀράσεως ἐκκεκολλαμένος μυστήρια ἐσφυρῶπαζεν, ἀ-
 » μυδρὰς τοῖς προσιούσι τὰς ἀκτῖνας ἡρίει τῆς ὄψεως, καὶ στρυγνὸν ἐπὶ τούτοις τὸ
 » τῆς ὀρθοδοξίας ἐδείκνυτο πρόσωπον· νῦν δὲ καὶ ταύτην ἀποτιθεμένη τὴν σκυθρω-

1. Αὐτ. § 6' ἐν τέλει.

2. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 211.

3. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ. Ἑκκλησιαστικὴ ἱστορία (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1884—6. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Β' σ. 46.

4. Τριφύδιον, ἐκδ. 6' (ἐν Βενετίᾳ 1863 φύλλ.) σ. 138.—ΑΝΩΝΥΜΟΥ. Διήγησις (παρὰ GOAR. Σχόλια εἰς Κεδρητόν. Τόμ. Β') σ. 843.

5. Τριφύδιον, αὐτ. σ. 126.—ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ. Ὁμιλία εἰς τὴν α' κυριακὴν τῶν νηστειῶν (παρὰ GREYSSER Σχόλια εἰς Κωδινόν, Περὶ ὁφρικήων) σελ. 345—6.

«τότητα, καὶ τοῖς οἰκείοις πᾶσιν ἐνωραῖζομένη καὶ διαπρέπουσα ἀγλαΐσματος . .
 «καὶ χαίρουσα . . ὑπακούει τῆς τοῦ νυμφίου φωνῆς¹;» πῶς δ' εὐχεται πάλιν
 «καὶ τὰ ὑπόλοιπα τοῦ νεῶ τοῖς ἱεροῖς μορφώμασι καθιερωταί²;» Τῆς ἀπορίας
 ταύτης ἡ λύσις ἔγκειται ἐν τούτῳ, ὅτι κατὰ μὲν τὴν 10' φεβρουαρίου τοῦ 842
 ἔτους ἐγένετο ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἡ τῶν φορητῶν ἁγίων εἰκόνων ἀναστή-
 λωσις, κατὰ δὲ τὴν 10' μαρτίου τοῦ 867 ἔτους ἤρξατο ἡ ἁγία Σοφία περικο-
 σμουμένη εἰκόσι διὰ μουσείου· «καὶ τοῖς οἰκείοις πᾶσιν ἐνωραῖζομένη . . ἀγλαί-
 »σμαι³.» Διὸ καὶ ὅπως ἐκείνην τὴν ἡμέραν «τῆς ὀρθοδοξίας πανήγυριν⁴» ἀ-
 πεκάλεσαν, οὕτω καὶ «ταύτην τὴν ἡμέραν εἴ τις ὀρθοδοξίας ἀρχὴν καὶ ἡμέ-
 ραν . . καλέσειεν, οὐκ ἂν ἀμάρτοι τοῦ δέοντος⁵.» Εἰς τὰς δύο ταύτας ἐποχὰς
 ἀναφέρεται κατὰ πᾶσαν πιθανότητα καὶ ἡ ἐφεξῆς χειρογράφου τῆς ἱερᾶς μονῆς
 τοῦ Κουτλουμουσίου Ἰλίου σημείωσις⁶. «Τούτου τοῦ ὀνειδισμοῦ, οὗ ὠνειδίσαν οἱ
 »ἐχθροὶ κυρίου . . ἐπιμνησθεῖς ὁ Θεὸς ἡμῶν . . πέπραχε δεύτερον, ὅπερ ἐτέλεσε
 »πρότερον· πρότερον μὲν γὰρ μετὰ πολυετῇ τινα χρόνον τῆς τῶν ἁγίων εἰκόνων
 »ἐκφαυλίσεως καὶ ἀτιμίας ἐπανέστρεψε τὴν εὐσεβειαν εἰς ἑαυτήν· νυνὶ δέ, ὅπερ
 »ἐστὶ δεύτερον, μικροῦ μετὰ τριακονταετηρίδα κακώσεως, κατηρτίσματο τοῖς ἀνα-
 »ξίοις ἡμῖν τὴν τῶν δυσχερῶν ἀπαλλαγὴν καὶ τῆς εὐσεβείας ἀνακήρυξιν καὶ τῆς
 »εἰκονικῆς προσκυνήσεως τὴν ἀσφάλειαν καὶ τὴν πάντα φέρουσιν ἡμῖν τὰ σωτή-
 »ρια ἔορτήν.»

Διατί δὲ μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐκκλησιαστικῶν γεγονότων εἰκοσιπενταετὲς
 χρονικὸν διάστημα παρενέπεσε; διότι, καίτοι ἐπὶ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Με-
 τοδίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἐρραπίσθη κατὰ κόρρης ἡ εἰκονομαχία, ἀλλ' ὅμως
 ὁλονέν ἄλλην κεφαλὴν ἀνύψου, ὡς ὕδρα πολυκέφαλος. «Κύκλω πάλιν οἱ ἄσε-
 »βεῖς — ἔγραφε, μεσούντος τοῦ 861 ἔτους, ὁ Κωνσταντινουπόλεως Φώτιος τῷ
 »Ῥώμης Νικολάῳ — οἱ μὲν τὴν εἰκόνα Χριστοῦ διαπτύοντες . . πρὸς οὓς ἡμῖν ὁ
 »πόλεμος ἀναρρίπισθεις . . χρόνῳ πολλῷ συνεκροτήθη⁷.» Πρὸς ἐκκοπὴν δὲ τῆς
 αἵρετικῆς ταύτης κεφαλῆς τῇ ῥομφαίᾳ τῆς πίστεως συνεκλήθη⁸ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΓ' § δ' ἐν ἀρχῇ.

2. Αὐτ. § ζ' ἐν τέλει.

3. Αὐτ. § δ' ἐν ἀρχῇ.

4. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 160.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΓ' § γ' ἐν τέλει.

6. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΟΥΣΗΕΝΣΚΗ, αὐτ. σ. 105, σημ. 1.

7. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί (ἐκδ. Βυλέρτα) σ. 160 — 1.

8. NICOLAI I PAPAE. *Epist. ad eccles. Orient.* (BINII. *Concil.* Τόμ. Ζ' σ. 920). — ὅρα καὶ ABBÉ JAGER *Histoire de Photius*, ἐκδ. 6' (ἐν Παρισίοις 1845. 160^{ον}) σ. 92.

Φωτίου, τῷ 861 ἔτει, μαίου ἱσταμένου¹, « ἡ ἀγία καὶ μεγάλη πρώτη καὶ δευ-
 » τέρα συνόδος ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει συστᾶσα ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῶν ἁγίων
 » καὶ πανευφύμων ἀποστόλων². » Ταύτης δὲ τῆς συνόδου τὰ πρακτικά, ὧν ὁ ἕτερος
 τόμος περιεῖχε τὰ περὶ τῶν ἁγίων εἰκόνων³, ἀπεστάλησαν τῷ τε Ῥώμης Νικολάῳ
 τῷ Α' καὶ τοῖς λοιποῖς πατριάρχαις δι' ἐπιστολῆς ἐπισήμου⁴. Ἐκτοτε δὲ μόνις
 ἐξαετίας παρελθούσης (861 — 867 μ. Χ.), εὐεξήγητον ἀποβαίνει τὸ παρὰ τοῦ
 Φωτίου ἐξιστορούμενον· « Βραχὺς ὁ χρόνος, ἐξ οὗ τῆς εἰκονομαχικῆς αἰρέσεως
 » ἀπληθαλώθη τὸ φρόνημα, καὶ τὰ τῶν ὁρθῶν δογμάτων εἰς πάντα τῆς οἰκουμένης
 » περιηυγάσθη τὰ πέρατα, θεῖον προστέγματι φρυκτωρούμενα⁵. »

Πρὸς τοὺς τῆς εἰκονομαχικῆς αἰρέσεως ὁπαδοὺς παραβάλλει ὁ ἱερός Φώτιος
 τοὺς τεσσαρεσκαίδεκατίτας, οἵτινες ἀπὸ τῆς ἐορτῆς τοῦ πάσχα ἀρξάμενοι, καὶ
 μικρὸν κατὰ μικρὸν τῶν ὁρθῶν δογμάτων ἀπομακρυνόμενοι εἰς ἰουδαϊκὰς συνηθείας
 διωλίσθησαν· « ἤροῦντο γὰρ καὶ αὐτοὶ τὸ πάσχα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καθ' ὃν ὁ
 » τῆς σελήνης πλησιφαῆς ἀποκαθίσταται δίσκος, τῷ ἡλίῳ διαμετρούμενος, τεσσα-
 » ρεσκαίδεκάτην ἀγούσης μετ' ἰσημερίαν τοῦ ἔαρος, ἀφ' ἧς ὕπαυγος ταῖς ἡλια-
 » καῖς ἀκτῖσι πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄψιν ἐκρίνετο· ἐξ οὗ τεσσαρεσκαίδεκατίτας αὐ-
 » τοὺς ἡ παλαιὰ τῆς ἀληθείας κρίσις ἀπεκάλει⁶. »

Ἦδη ἀπ' ἀρχῆς τοῦ χριστιανισμοῦ, ὡς πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἐορτῆς τοῦ
 πάσχα, αἱ ἐκκλησίαι διεφώνησαν· καὶ αἱ μὲν κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν⁷, Συρίαν,
 Κιλικίαν καὶ Μεσοποταμίαν⁸, κατὰ παράδοσιν τῶν ἐν ἁγίοις Φιλίππου τοῦ ἀπο-
 στόλου καὶ Ἰωάννου τοῦ εὐαγγελιστοῦ⁹, ἐώρταζον τὸ πάσχα κατὰ τὴν νύκτα τῆς

1. ΡΑΗΠ, ἐν χρ.

2. ΖΩΝΑΡΑ. Ἑρμηνεῖα εἰς τοὺς κανόνας τῆς Α' καὶ Β' συνόδου (ὅρα ΡΑΛΛΗΠ καὶ
 ΠΟΤΑΠ. Σύνταγμα κανόνων. ἐν Ἀθήναις 1852—9. 6 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Β' σ. 647.

3. ΝΙCΟΛΑΙ Ι ΡΑΡΑΕ, αὐτ.— ΦΩΤΙΟΥ. Ἀμφιλόχεια, ἐκδ. Σ. Οἰκονόμου (ἐν Ἀθή-
 ναις 1858. 4^{ον}) σ. κς'.

4. GOLDAST. Imperialia Decreta de cultu imaginum (ἐν Φραγκοπόρτῃ 1608.
 8^{ον}) σ. 773.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαις ΟΓ' § γ'.

6. Αὐτ. § α' ἐν τέλει.

7. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ. Ἑκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ε' κβ' (ὅρα ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ καὶ ΣΩΖΟ-
 ΜΕΝΟΥ. Ἑκκλησιαστικὴ ἱστορία, ἐκδ. Η. VALESH. ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1720. 2 Τόμ.
 ῥύλλ.) Τόμ. Α' σ. 292.

8. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Ἐπιστολὴ πρὸς τοὺς ἐν Ἀφρικῇ ἐπισκόπους, β' (ὅρα MIGNE. Pa-
 trologia graeca. Τόμ. Κς') σ. 1029—49.

9. ΕΥΣΕΒΙΟΥ. Ἑκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ε' κδ' 2, 3 (ὅρα ΕΥΣΕΒΙΟΥ, ἐκδ. Teu-
 lmer 1871. 4 Τόμ. 16^{ον}) Τόμ. Δ' σ. 230.

τεσσαρεσκαίδεκάτης πρὸς τὴν ιε' τοῦ νισάν, πρώτου μηνὸς τοῦ ἔτους, ἐν αἰαδῇ-
 πωτε ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος καὶ ἂν συνεπίπτεν ἡ ἡμερομηνία αὕτη¹, καθ' ἣν καὶ
 αἱ Ἰουδαῖοι ἐτέλουν τὸ πεσάχ ἢ νομικὸν φάτκα². ὁπόθεν καὶ τεσσαρεσκαίδεκατί-
 ται (Quartodecimani) ἐπωνομάσθησαν· αἱ δὲ ἐκκλησίαι τῆς Ἀφρικῆς καὶ δὴ
 τῆς Ἀλεξανδρείας, αἱ τῆς Παλαιστίνης, τῆς Ἑλλάδος καὶ ὅλης τῆς Δύσεως³, κατὰ
 παράδοσιν τῶν ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου⁴, ἐώρταζον τὸ ἀναστάσιμον πάσχα
 κατὰ τὴν μετὰ τὴν πανσέληνον τῆς ἐκρινῆς ἡμερίας ἐπομένην κυριακὴν⁵. Συζη-
 τήσεις ἐπὶ τῆς διαφωνίας ταύτης ἡγέρθησαν μεταξὺ τοῦ Ῥώμης Ἀνικητοῦ καὶ τοῦ
 Σμύρνης ἁγίου Πολυκάρπου⁶ (περὶ τὸ 157 μ. Χ.), ὡς καὶ μεταξὺ τοῦ Ῥώμης
 Βίκτωρος καὶ τοῦ Ἐφέσου ἁγίου Πολυκράτους⁷ (περὶ τὸ 190 μ. Χ.), ἀλλ' ἐκά-
 τερον μέρος εἰς τὴν ἐπιτόπιον ἐνέμεινε συνήθειαν⁸.

Οὕτε δὲ ὁ ἀπوستολικὸς κανὼν⁹, ὁ διαγορεύων, ὅπως ἐορτάζωμεν τὸ πάσχα
 α) μετὰ τὴν ἐκρινὴν ἡμερίαν, β) μετὰ τοὺς Ἰουδαίους, οὕτε αἱ κατὰ τὸ 196
 μ. Χ. συγκροτηθεῖσαι τοπικαὶ σύνοδοι ἐν Καισαρείᾳ Παλαιστίνης, ἐν Ῥώμῃ, ἐν
 Πόντῳ, ἐν Λουγδούνῳ, ἐν Ὀσροηνῇ καὶ ἐν Κορίνθῳ¹⁰, αἱ παραγγέλλουσαι, ὅπως
 ἐορτάζωμεν τὸ πάσχα γ) κατὰ κυριακὴν, δ) μετὰ τὴν ιδ' τοῦ νισάν, οὕτε ἡ
 κατὰ τὸ 314 μ. Χ. συνεληθοῦσα τοπικὴ ἐν Ἀρελάτῃ (Arelas) σύνοδος, ἡ Θεσπί-
 σασα, ὅπως ἐορτάζωμεν τὸ πάσχα ἅπαντες οἱ χριστιανοὶ ε) κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέ-
 ραν¹¹, ἵσχυσαν ἵνα τοὺς τεσσαρεσκαίδεκατίτας πείσωσιν.

Ἐπομένως ἐδέησεν ὅπως δι' οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ (325

1. Λύτ. Ε' κγ' 1 (αὐτ. σ. 229).

2. ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΠΟΥ. Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας Γ' ε' 5.- Λ. ΣΠΑΘΑΡΙΗ. Με-
 λέτη περὶ τοῦ πασχαλίου (ἐν Κωνσταντινουπόλει 1880. 16^{ον}) σ. 56.

3. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ. Ἐπιστολὴ ταῖς ἐκκλησίαις (ἔρμ. ΣΩΚΡΑ-
 ΤΟΥΣ, αὐτ. Α' θ' (αὐτ. σ. 33).

4. ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ, αὐτ. Ε' κβ' (αὐτ. σ. 294).

5. ΑΝΑΤΟΛΙΟΥ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑΣ. Κατὰ τὸν πάσχα (ἔρμ. ΕΥΣΕΒΙΟΥ, αὐτ.
 Ζ' λβ' 14) (αὐτ. σ. 343).- ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Λόγος περὶ τοῦ πάσχα (ἔρμ.
 ΕΥΣΕΒΙΟΥ, αὐτ. Ζ' κ') (αὐτ. σ. 317).

6. ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ. Ἐπιστολὴ πρὸς Βίκτωρα Ῥώμης (ἔρμ. ΕΥΣΕΒΙΟΥ, αὐτ. Ε' κδ'
 16) (αὐτ. σ. 233).

7. ΠΟΛΥΚΡΑΤΟΥΣ. Ἐπιστολὴ πρὸς Βίκτωρα Ῥώμης (αὐτ. Ε' κδ' 1) (αὐτ. σ. 230).

8. ΕΥΣΕΒΙΟΥ, αὐτ. Ε' κδ' 16 (αὐτ. σ. 233).

9. Ἀγίων Ἀποστόλων κανὼν ζ' (ἔρμ. ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΑΗ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 10).-
 ἔρμ. καὶ Διαταγὰς Ἀποστόλων ΙΖ' ε'.

10. ΕΥΣΕΒΙΟΥ, αὐτ. Ε' κγ' 3, 4 (αὐτ. σ. 230).- Art de vérifier les dates, ἐν γρ.

11. Concil. Arelat. καν. α' (ἔρμ. HARDUIN. Concil. Τόμ. Α' σ. 259).

μ. Χ.), λυθῇ τελειωτικῶς τὸ ζήτημα· «κοινῇ πάντων ἤρεσε κρίσει τὴν ἀγιωτά-
» τὴν τοῦ πάσχα ἑορτὴν μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ συντελεῖσθαι¹, » καὶ «μηδένα
» πιστὸν πρό γε τῆς ἡρινῆς ἰσημερίας τελεῖν τὴν τῆς ἀναστάσεως . . πανήγυριν,
» ἀλλ' ἐν κυριακῇ τῇ ἐφεξῆς μετὰ τὸ ἰουδαϊκὸν πάσχα, τῇ μετὰ πανσέληνον δη-
» λαδῇ τὴν (καὶ οὐχὶ τῇ) μετ' ἰσημερίαν², ἢ κατ' αὐτὴν³. »

Οὕχ' ἤττον δὲ καὶ πρὸς «τὸν ὅρον τῆς ἀγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ἐν
» Νικαίᾳ συγκροτηθείσης . . περὶ τῆς ἀγίας ἑορτῆς τοῦ σωτηριώδους πάσχα⁴ »
ἐξηκολούθει ἀπέθεια· ἐφ' ᾧ καὶ ἡ ἐν Ἀντιοχείᾳ σύνοδος (342 μ. Χ.) ἀφώρισε
τοὺς τολμῶντας «μετὰ τῶν ἰουδαίων ἐπιτελεῖν τὸ πάσχα⁵. » Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι
σύνοδοι, ἣ τε τοπικὴ, ἡ ἐν Λαοδικείᾳ⁶ (372 μ. Χ.), καὶ αἱ οἰκουμενικαί, ἣ τε
Β' ἐν Κωνσταντινουπόλει⁷ (381 μ. Χ.) καὶ ἡ 5' ἐν τῷ Τρούλλῳ⁸ (691 μ. Χ.),
συγκαταλέγουσι μετὰ τῶν προστιθεμένων τῇ ὁρθοδοξίᾳ αἰρετικῶν καὶ τοὺς τεσ-
σαρεσκαϊδεκατίτας, οἵτινες καὶ τετραδῖται⁹ ἐπωνομάσθησαν, ὡς ἰουδαϊκῶ ἔθει¹⁰ τὸ
πάσχα, ὥσπερ ἡμεῖς τὰς τετράδας, νηστεύοντες¹¹.

Βαθμυδὸν δὲ οἱ ἐν λόγῳ αἰρετικοὶ καὶ ἄλλας παρὰ τῶν Ἰουδαίων συνηθείας
παρέλαβον¹². διότι, κατὰ μὲν τὸν Ἐπιφάνιον, «οὗτοι τεσσαρεσκαϊδεκατίται . . σφάλ-
» λονται . . ἀπὸ πάντων . . ἰουδαϊκοῖς ἔτι μύθοις προσανέχοντες¹³, » κατὰ δὲ τὸν

1. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ. Ἐπιστολὴ ταῖς ἐκκλησίαις (ὅρα ΣΩΚΡΑ-
ΤΟΥΣ, αὐτ. Α' θ') (αὐτ. σ. 33).

2. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΓΡΗΓΟΡΑ. Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας Τόμ. Α' σ. 372 (ἐκδ. Βόννης). —
ὅρα καὶ ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ. Κατὰ αἵρέσεων Β' α' 50 (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΑ') σ.
881 — 8.

3. Δ. ΚΑΛΑΒΑΚΙΔΟΥ. Μελέτη εἰς τὸ πάσχα (ἐν ΚΠ. 1836. 16^{ον} σ. 5) § ια', γ'.

4. Συνόδου Ἀντιοχείας καὶ α' (ὅρα ΠΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΑΗ, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 123).

5. Αὐτ. σ. 123 — 124.

6. Συνόδου Λαοδικείας καὶ ζ' (αὐτ. σ. 176).

7. Συνόδου Β' οἰκουμενικῆς καὶ ζ' (αὐτ. Τόμ. Β' σ. 187).

8. Συνόδου 5' οἰκουμενικῆς καὶ ε' (αὐτ. σ. 430).

9. Συνόδου Β' οἰκουμενικῆς καὶ ζ' (αὐτ. σ. 187).

10. ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ, αὐτ.

11. ΒΛΑΣΑΜΩΝΟΣ. Ἐρμηνεία εἰς καὶ ζ' τῆς Β' οἰκουμενικῆς συνόδου (ὅρα ΠΑΛΛΗ
καὶ ΠΟΤΑΗ, αὐτ. σ. 190).

12. G. DANIEL. De la discipline des Quartodécimans pour la célébration de
la pâque (ὅρα Recueil de divers ouvrages philos. théol. histor. ἐν Παρισίαις 1724.
4^{ον}) Τόμ. Ι' σ. 473. — ROBERTSON. History of the christian church (ἐν Λονδίῳ
1854. 8^{ον}) σ. 68.

13. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ, αὐτ. — ὅρα καὶ S. AUGUSTINI. De haeres. 1.

Ἀριστηνόν, «οὐ παραδέχονται δὲ . . καὶ τὴν τῶν ἐπιστρεφόντων μετάνοιαν, κέ-
 » χρηνται δὲ καὶ νόθοις βιβλίοις, καὶ ἄλλα τινὰ τοιαῦτα φρονοῦσιν¹,» ἅπερ ὁ
 ἱερὸς Φῶτιος ἀνελίσσει σαφέστερον· «βίβλοις τε γὰρ ἀπεχρῶντο παρεγγράπτοις,
 » καὶ πρὸς μύθους ἐξέπιπτον τερατώδεις, ἀρχιερωσύνης τε συνέχοντες νόμους· καὶ
 » μύρῳ δὲ τοῖς βαπτιζομένοις οὐκ ἦν χριομένοις ἀγιάζεσθαι· καὶ τοιαύταις τιτὶν
 » ἐτέραις παροινίαις ἐκβεβαχκευμένοι ἐνωργάζον².»

Εἰς τὴν ἤδη δημοσιευομένην ὁμιλίαν ἀναφερόμενος μετ' οὐ πολὺ³ ὁ Φῶτιος
 ἀνακράζει· «Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ πομπικός τις ἐγώ, καὶ τέρψεις ἐκ λόγων τοῖς ἀκροαταῖς
 » τεχνάζων χαρίζεσθαι, ὥσπερ ὕλην μᾶλλον, ἢ παρέρχομαι· οὐ μὲν οὐδὲ πρὸς
 » ἐπαίνους ἄγων τὴν γλῶσσαν γυμνάζεσθαι, καὶ τοῦ θεάτρου κρότους ἐκτρίβων
 » τοῖς ῥήμασιν· ὅ τε γὰρ τοῦ βίου τρόπος καὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης δικαίωμα οὐκ οἶδε
 » τούτοις ἐναποδύεσθαι, οὐδ' ὅτε νειῶς αὐτῷ καὶ οἰκοδομημάτων ἱερῶν ἱερὰ φρον-
 » τίδες εἰς ἀνέλπιστον προελθεῖν πρᾶξιν καὶ κάλλος ἀνίκητον ἐξενίκησαν. Ἦ μὲν
 » γὰρ ἄλλοις παρεῖται, τὸ δὲ λόγῳ ἄλλῳ, ὑπόθεσιν ἄλλῃς ἔχοντι πανηγύρεως.»

1. ΑΡΙΣΤΗΝΟΥ. *Ἑρμηνεία* εἰς ζ' καν. τῆς ἐν Λαοδικεῖζ συνόδου (ὄρα ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΑΗ, αὐτ. Τόμ. Γ' σ. 177).

2. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΓ' § α' ἐν τέλει.

3. ὄρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' § β' ἐν τέλει.

ΟΓ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου¹ Κωνσταντίνου πόλεως²,

ὁμιλία

λεχθεῖσα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας

τῇ μεγάλῃ σαββάτῃ,

ἐπὶ παρουσίᾳ³ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων⁴,ὅτε ἡ τῆς⁵ Θεοτόκου ἐξεικονίσθη καὶ ἀπεκαλύφθη⁶ μορφή⁷.

α'. Σιγᾶν⁸ εἴ τις⁹ διὰ παντὸς μελετήσῃ τοῦ βίου, νῦν λάλος¹⁰ τις¹¹ εἶναι,
καὶ πρὸς ῥητόρων τέχνας¹² παρυσκευάσθαι¹³ τὴν γλῶσσαν ὑπὲρ¹⁴ ἄλλο τι¹⁵ διὰ

1. 'Ιε. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.- *Photii Patriarchae* Σκ. - λ. (τοῦ αὐτοῦ — πατριάρχου) Χ. Θ. Φ. 'Ε.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- *Κωνσταντινουπόλεως* Πα. Κ. Ο. Μι. Β.- *Κωνστ/πόλεως* 'Ιε. 'Ιερ.- *ΚΗ. Ω.- λ. Χ. Σκ. Θ. Φ. 'Ε.*

3. 'Ιε. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.- *dicta* (δηλ. *homilia*) *ex eodem ambone magnae ecclesiae, magno sabbato, praesente homilia* Σκ.- λ. (ὁμιλία — παρουσίᾳ) Χ. Θ. 'Ε.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- τοῦ φιλοχρίστου βασιλέως 'Ιε. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.- *imperatoris* Φ.- λ. Χ. Σκ. Θ. 'Ε.

5. Ο. Β.- *ὅτε τῆς* 'Ιε. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Θ. Φ.- *ὅτι τῆς* 'Ε.- λ. Χ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- *ἀπεκαλύφθη* 'Ιε. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Μι. Β. 'Ε.- *de delectione* Σκ - *delecta* Φ.- λ. Χ.

7. 'Ιε. 'Ιερ. Πα. Ω. Ο. Θ. Φ. Β. 'Ε.- *imaginis ejusdem* (*Deiparae*) Σκ.- λ. (ὅλος ὁ τίτλος) Χ. ἀντὶ δὲ τούτου: « ἐπὶ τῇ στηλογραφίᾳ τῆς ὀρθοδοξίας εἰς τοὺς βασιλεῖς *Μιχαὴλ καὶ Βασίλειον.* »

8. 'Ιε. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- *Σιγᾶν* Χ.

9. Χ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- *εἴ τις* 'Ιε. 'Ιερ.

10. 'Ιε. 'Ιερ. Πα. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- *λάλος* Χ.

11. 'Ιε. 'Ιερ. Χ. Πα. Κ. Ο. Φ. Μι. Β.- *τις* Θ.

12. 'Ιε. 'Ιερ. Χ. Πα.- *τέχναις* Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.

13. Πα. Ω. Κ. Θ. Φ. Μι. 'Ε.- *παρυσκευᾶσθαι* 'Ιε. 'Ιερ. Ο. Β.

14. Πα.- *ὑπὲρ* 'Ιε. 'Ιερ. Χ. Κ. Ο. Φ. Μι. Β.- *εἰ περ* Θ.

15. 'Ιε. 'Ιερ. Χ. Πα. Ο. Φ. Β.- *ἄλλο τι* Κ. Μι.- *ἄλλο τι* Θ.

σπουδῆς ἂν ὅ, τι¹ μάλιστα ποιήσαιο· μάλλον δὲ προφητικῇ² λαβίδι διεστομῶ-
σθαι³ τὰ χεῖλη, καὶ φωνῇ⁴ γλώσσων πυρίνων⁵ διατρανοῦσθαι τὸ στόμα οὕτω
πρότερον θαρρήσας εἰς τόλμας⁶ ἥξει αἰτήσεως, οὐκ ἔχων, αἶμαι, σιγῇ τὴν χαρὰν
φέρειν, καὶ ἡρεμούσῃ⁷ γλώσσῃ τῇ πανηγύρει σεμνύνεσθαι· χαρᾶς⁸ γὰρ ὡς ἀλη-
θῶς καὶ θυμηδίας πάσης ἀκένωτους αὕτη προχέει τὰς χάριτας, καὶ τὸ λυποῦν
ἐλαύνει, καιμίζουσα πᾶσαν ἀπὸ παντὸς προσώπου κατήφειαν. Καὶ⁹ γὰρ ἐν αὐτῇ,
τῶν ὑφ' ἥλιον¹⁰ πεπραγμένων μάρτυρι, πλὴν ὅσα μὴ θεωρητικὸς ἐξαιρεῖται λόγος,
τρία προλαμβάνει τὰ μέγιστα· εὐσεβείας κράτος ἄμαχον, τῶν οὐρανίων ἀψίδων¹¹ ὑπε-
ρυψούμενον, καὶ οὐσεβείας θράσος ἄλογον, εἰς ἔσχατον φθορᾶς¹² καὶ πυθμένα ἄ-
δου¹³ καθελόμενον, ναὶ δὴ καὶ τῶν ἐν ἀσεβείᾳ¹⁴ καταστρεψάντων τὸν βίον, ἐξ ὅτου¹⁵
ἔδοξαν ἐπὶ μέγα δόξης καὶ δυναστείας ἐπαίρεσθαι, στήλῃ¹⁶ παροινίας καὶ θρίαμβος
ἀνεξάλειπτος (ἀψευδὲς περιφητευόντων στόμα¹⁷!) τῷ μακρῷ αἰῶνι σὺν ἀκμῇ παρα-
πεμπόμενον¹⁸ (καὶ γὰρ ἐπὶ πολλῶν ἰδεῖν ἔνεστιν, ὡς¹⁹, οἷς βραχυὺς παρετάθη χρόνος,
καινοτομίαις²⁰ ὑπηρετούμενος, τούτων τὴν μνήμην ὁ τῆς δίκης ὀφθαλμὸς ἐπ' ἐλέγχῳ
τῶν τολμηθέντων μέχρι παντὸς αἶδε φυλάττειν ἀκήρατον)· εἰ²¹ βούλει δέ, καὶ βασι-
λέων ζῆλος ἔνθεος, ὧν ὁ παρελθὼν οὐκ ἦν²² χρόνος ἐπ' ἀληθείᾳ δικάζων²³ εὐσε-

1. Πα.- ὅτι ἐν λ. X.
2. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- προφητικῇ X.
3. 'Ιβ. X. Πα.- διεστομῶσθαι 'Ιερ.
4. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- φωνῶν X.
5. X.- τόλμων ἐν λ. X.
6. 'Ιβ. Πα.- ἡρεμούσῃ 'Ιερ. X.
7. ἐντ. λ. X.
8. ἐντ. λ. Πα.
9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἔγῃ ἡ.λίω 'Ιβ.- ἔφη.λίω 'Ιερ.
10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀψίδων ἐν ἄπ. X.
11. 'Ιβ.- ἄλογον φθορᾶς 'Ιερ.
12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἄδου ἐν ἄπ. X.
13. 'Ιερ.- ἐνσεβείᾳ 'Ιβ.
14. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐξήσιν 'Ιβ.- ἐξ ἥς 'Ιερ.
15. 'Ιβ.- στήλῃ 'Ιερ.
16. καθ' ἡμᾶς γε.- ὄμμα ἐν ἄπ. X.
17. καθ' ἡμᾶς γε.- παραπεμπόμενα ἐν ἄπ. X.
18. 'Ιβ.- ὧν 'Ιερ.
19. καθ' ἡμᾶς γε.- καινοτομίαις ἐν ἄπ. X.
20. ἐντ. ἄπ. Πα.
21. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐχὶ ἐν ἄπ. X.
22. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐπ' Πα.
23. καθ' ἡμᾶς γε.- δικάζουσα ἐν ἄπ. X.

θέστερα ἐγκαλλωπίσματα¹, καὶ δι' ὧν ἀνθεῖ καὶ βλαστάνει τὰ σοφὰ τῆς Θεογνωσίας διδάγματα, ὥσπερ ἀπὸ τινος εὐγενοῦς καὶ καλλιστελέγου² ῥίζης τῆς ἐκείνων φιλοθεάμονος ψυχῆς ἐκφυόμενα· ἐξ ὧν καὶ ἡμεῖς καρποὺς ὠραίους, τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τὸν γλυκασμὸν ἀποσπάζοντας, ἐπὶ πολλῶν πολλάκις κατὰ πολλὴν εὐφροσύνην ἐτρυγήσαμεν· εἰ δὲ καὶ σπείραντες αὐτοί, καὶ σὺν πόνῳ³ νεώματα⁴ προαρόσαντες⁵, ἀλλ' οὖν οὐδὲ ταῦτα τῆς βασιλικῆς σπουδῆς καὶ συνεργείας κεχώρισται. Καὶ τῶν χθρὲς λευχειμωνούντων ὁ χορὸς, καὶ ὅσον οὕτω παρεσόμενος, μοῖρά τις⁶ οὔσα τῶν καρποφορουμένων εἰς αὐτόπιστον⁷ πᾶσιν ἀρκέσει μαρτύριον⁸. χορὸς⁹, σήμερον μὲν λευκαῖς ἐλλαμπρυνόμενος στολαῖς, καὶ τὸ τῆς ψυχῆς διαχυαζόμενος καθρόν, πολλοῖς δὲ πρότερον ἔτεσι τῷ¹⁰ τῆς¹¹ πλάνης ἐγκατορωρυγμένος¹² ζόφῳ, καὶ¹³ μὴδ', ὅτι τοσοῦτος αὐτοῖς ἐπεκέχυτο¹⁴ γνόφος, μὴδ' εἰς συναίσθησίν πω ἐληλακώς. Ἀνθρώπων πλῆθος οὐκ εὐαρίθμητον, τὰ μὲν ἄλλα περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θεραπείαν δόξης οὐ δοκοῦν διημαρτῆσθαι τῆς ὁρθῆς, ἐξ ὅτου δὲ Νίκαια πατράσιν ἱερεῖς¹⁵ ἱερῶν δογματῶν ἐξήρτυσε¹⁶ τέμενος (ἐν ᾧ τῆς ὁρθοδοξίας τοὺς στύλους ἐπήξαντο, καὶ ἥς οὐδεὶς οὐδὲ τῶν τὰ πέρατα τῆς γῆς οἰκούντων ἱερός ἀνὴρ ἀπελίπετο), ἐκεῖθεν οὗτοι δέον συνάπτεσθαι, μᾶλλον εἰς ἀντίπαλον ἀποκριθέντες μοῖραν οὐδὲν ἐξ ἐκείνου μέγρι νῦν οὔτε θεσμοῖς¹⁷ τῶν ἐφεξῆς συνόδων ἀπευθυνόμενοι διετέλεσαν¹⁸, οὔτε μὴν πατρικαῖς ὑποθήκαις καταρτιζόμενοι· ὥς¹⁹ νεωτεροποιὸν δὲ τόλμημα τῆς ἀποστολικῆς

1. καθ' ἡμᾶς γε. — εὐσεβεστέροις ἐγκαλλωπίσμασιν Ἰβ. — εὐσεβεστέροις ἐγκαλλωπίσμασι Πα. — εὐσεβεστέροις ἐγκαλλωπίζεσθαι Ἰερ.

2. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

3. Πα. — σμεπτόνῳ ἐν λ. X.

4. Ἰβ. Πα. — νεώτερα Ἰερ.

5. Ἰβ. Ἰερ. — προαρώσαντες Πα.

6. καθ' ἡμᾶς γε. — μοῖρα τις ἐν ἄπ. X.

7. Πα. — εἰς αὐτὸ πιστὸν ἐν λ. X.

8. Ἰερ. — μυστήριον ἐν λ. X.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. ἐντ. ἄκ. X.

11. Ἰβ. Ἰερ. — τὸ τῆς X.

12. Ἰβ. Ἰερ. — ἐγκατορωρυγμένον X.

13. ἐντ. λ. X.

14. καθ' ἡμᾶς γε. — ἀπεκέχυτο ἐν ἄπ. X.

15. Ἰβ. — ἱερεῖς Ἰερ.

16. καθ' ἡμᾶς γε. — ἐξήρτυσε ἐν ἄπ. X.

17. Ἰερ. — θεσμοῖς Ἰβ.

18. καθ' ἡμᾶς γε. — διετέλεσαν ἐν ἄπ. X.

19. καθ' ἡμᾶς γε. — εἰς ἐν ἄπ. X.

διδασκαλίας διαβάλλοντες τὰ ἡμέτερὰ μόνους¹ ἑαυτοὺς τῶν ὑπ' οὐρανὸν μὴ παρενη-
νέλχει ταύτης κατηλαζονεύοντο². Οὕτως αὐτοὺς τῆς ἐν προλήψει δεισιδαιμονίας τὸ
πάθος ἐφλέγμαине, καὶ ἡ νόσος³ ἐγγὺς εἰστήκει τοῦ μηδὲ θεραπείας τινὸς ἡττησθαι⁴
μηδέποτε· καὶ τοιαῦτα τῶν πανταχοῦ γῆς, ὅσους ὁ χριστιανῶν ἐκόσμει θεσμός,
ἐφυσῶντο⁵ κατεπαίρεσθαι, καίτοι τοῖς ἰουδαϊκοῖς αὐτοὶ κατακλειόμενοι ἔθεσι, κακεί-
νοις χειραγωγοῖς ἀποχρώμενοι, ὧν οὐδ' αὐτοὶ κατονειδίζειν⁶ ἐδίσταζον τὴν τυφλό-
τητα· ἡροῦντο γάρ καὶ αὐτοὶ τὸ πάσχα κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, καθ' ὃν ὁ τῆς σελή-
νης πλησιφαῆς ἀποκαθίσταται δίσκος, τῷ ἡλίῳ διαμετρούμενος, τεσσαρεσκαίδεκά-
την⁷ ἀγούσης μετ' ἰσημερίαν τοῦ ἔαρος, ἀφ' ἧς ὕπαυγος ταῖς ἡλιακαῖς ἀκτίσι⁸ πρὸς
τὴν ἡμετέραν ὄψιν ἐκρίνετο⁹. ἐξ οὗ τεσσαρεσκαίδεκακτίτας αὐτοὺς ἡ παλαιὰ τῆς
ἀληθείας κρίσις¹⁰ ἀπεκάλει¹¹. Οὐ μὴν οὐδὲ¹² μέχρι τούτου τὰ τῆς πλάνης αὐτοῖς
ἔστη¹³. ἀλλ' ἅπαξ αὐτοὺς ἡ τοῦ κακοῦ λαβοῦσα φορὰ, καὶ πατρικῆς ὑφαρπάσσα
παιδαγωγίας εἰς ἀλλοκότους καὶ βρεφοπρεπεῖς¹⁴ ὑπηγάγετο δόξας· βίβλοις τε γὰρ
ἀπεχρῶντο παρεγγράπτους, καὶ πρὸς μύθους ἐξέπιπτον τερατώδεις, ἀρχιερωσύνης τε
συνέχοντες νόμους· καὶ μύρω¹⁵ δὲ τοῖς βαπτιζομένοις¹⁶ οὐκ ἦν χρισμένοις ἀγιάζε-
σθαι· καὶ τοιαύταις τισὶν ἐτέραις παροινίαις ἐκβεβαχγευμένοι ἐνωργάζον¹⁷, ὧν τῆς
ἀτόπου μοχθηρίας ἀνενεχθέντες, καὶ τοῦ σκότους ὑπεκδραμόντες λαμπροὶ λαμπρῶς
εἰς τοὺς πατρικοὺς ὑπανέδραμον¹⁸ κόλπους, τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας οὐκ ἐλαχίστω
μέρει τὸ πλήρωμα αὔξοντες.

1. ἐντ. ἀκ. X.

2. 'Ιερ. - μὴ παρενηνέλχει τοῦ ὀρθοῦ κατηλαζονεύοντο X.

3. 'Ιερ. - καὶ νόσος 'Ιερ.

4. καθ' ἡμᾶς γε. - ἡττησθαι ἐν ἁπ. X.

5. 'Ιερ. - ἐφυσόντο 'Ιερ.

6. 'Ιερ. - κατ' ὀνειδίζειν 'Ιερ.

7. 'Ιερ. - τέσσαρας καὶ δεκάτην 'Ιερ.

8. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀκτίσι ἐν ἁπ. X.

9. 'Ιερ. - ἐκρίνατο 'Ιερ.

10. ΣΩΖΟΜΕΝΟΙ. 'Εκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ζ' νη' (αὐτ. σ. 305).

11. 'Ιερ. - ἐκάλει 'Ιερ.

12. καθ' ἡμᾶς γε. - οὐ δὲ ἐν ἁπ. X.

13. 'Ιερ. - ἔστι 'Ιερ.

14. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

15. καθ' ἡμᾶς γε. - μύρου ἐν ἁπ. X.

16. 'Ιερ. - χρισμένοις 'Ιερ.

17. 'Ιερ. - ἐνωργάζον 'Ιερ.

18. 'Ιερ. - ἐπανέδραμον 'Ιερ.

β'. Ἀλλὰ¹ μακρότερον μὲν ἡμᾶς ἴσως ἢ τοῦ λόγου παρέσυρεν ἐκβολή, οὐκ ἀνασχομένου² πρᾶξιν³ ἀδελφὴν τοῖς προκειμένοις⁴ σιγῇ παρελθεῖν, δι'⁵ ἧς οὐδὲν ἔλαττον ἢ τῆς ἀληθείας ἀπαστρέπτει αὐγὴ· ἃ δὲ τὴν πανήγυριν ἄγει, καὶ⁶ οἷς⁷ ἡ σήμερον⁸ ἑορτὴ⁹ φαιδρύνεται διαπρέπουσα, καθὼς καὶ φθάσαντες ἔφημεν, ταῦτά ἐστιν¹⁰. Εὐσέβεια¹¹ μὲν οὖν λαμπρά¹², κατὰ χριστομάχου δόξης ἰστυῶσα τὰ τρόπαια· καὶ δυσσέβεια¹³, κάτω κειμένη, καὶ αὐτάς που τὰς ὑστάτας ἐλπιδας ἐσκυλευμένη· καὶ τῶν ὑπερπυσάντων¹⁴ ἀρχῇ τῇ Ῥωμαίων μισοβαρβάρων καὶ νόθων γενῶν — οἱ τοῖς βασιλεῦσιν¹⁵ ὄβρις ἦσαν καὶ ὄνειδος, — τούτων ἡ θεομάχος στηλιτευομένη γνώμη, καὶ μῦσος¹⁶ πᾶσι¹⁷ προκειμένη καὶ βδέλυγμα· ναὶ δὴ καὶ τὸ ἡμέτερον, βασιλέων εὐσεβῶν ξυνωρίς ἀξιέραστος, τῆς πορφυρίδος προλάμπουσα, καὶ ταῖς τιμιωτάταις πατρὶ καὶ υἱῷ συναπτομένη τῶν κλήσεων, καὶ μηδὲν ψευσθῆναι τὰς κλήσεις παραχωροῦσα τῶν σχέσεων, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλοις ἄγκσι προκεῖσθαι φιλονεικοῦσα μερίζονος ἢ κατ' ἀνθρώπους ἀγάπης παράδειγμα· ἧς ἔργον ὀρθοδοξία μᾶλλον ἢ τῷ βασιλείῳ σεμνύνεσθαι διαδήματι — τούτοις ἡμᾶς ἢ κατ' ὀφθαλμοὺς παρισταμένη πρᾶξις φιλοτιμεῖσθαι προτρέπεται· τοιαύταις¹⁸ ἡμᾶς ἢ τῆς παρθένου μορφῇ ἐγγραφατομένη κατευφραίνει δεξιώσειςιν, οὐκ¹⁹ οἴνου κρατῆρος²⁰, ἀλλὰ καλοῦ θεάματος παρέχουσα ἀπαρύεσθαι, ὅφ'²¹ οὗ τὸ νοερὸν ἡμῶν τῆς ψυχῆς διὰ τῶν σωματικῶν

1. ἐντ. ἀκ. X.

2. Ἱερ. X. — ἀνασχομένου Ἱβ.

3. Ἱβ. Ἱερ. — πρᾶξιν X.

4. Ἱβ. — τῆς προκειμένης ἐν λ. X.

5. ἐντ. λ. X.

6. Ἱβ. — πανήγυριν καὶ Ἱερ.

7. καθ' ἡμᾶς γε. — ἧς ἐν ἀπ. X.

8. Ἱβ. — ἧς σήμερον Ἱερ.

9. καθ' ἡμᾶς γε. — ἑορτὴ ἐν ἀπ. X.

10. Ἱερ. — ἐστι Ἱβ.

11. ἐντ. ἀκ. Πα.

12. Πα. — Εὐσέβεια λαμπρά ἐν λ. X.

13. Ἱβ. Ἱερ. — δυσέβεια Πα.

14. Ἱβ. — ὑπερπυσάντων Πα. — ὑπερπυσάντων Ἱερ.

15. Ἱερ. Πα. — βασιλεύσαν Ἱβ.

16. καθ' ἡμᾶς γε. — μῦσος ἐν ἀπ. X.

17. Ἱβ. Ἱερ. — πᾶσιν Πα.

18. ἐντ. λ. Πα.

19. ἐντ. ἀκ. Πα.

20. καθ' ἡμᾶς γε. — κρατῆρος ἐν ἀπ. X.

21. ἐντ. λ. Πα.

ὁμμάτων καταρδόμενον, καὶ πρὸς ἔρωτα θεῖον ὀρθοδοξίας τὴν βλάστησιν ὁμματούμενον τὴν τοῦ ἀληθοῦς ἀκριβεστάτην θέαν ἐν λόγῳ καρποφορίας προβάλλεται. Οὕτως ἡ τῆς παρθένου χάρις εὐφραίνει, θάλλει, ῥωννύει καὶ εἰκονίσμασι¹. Παρθένος μήτηρ, ἀγναῖς² ἀγκάλαις τὸν κοινὸν φέρουσα πλάστην· εἰς κοινὴν τοῦ γένους σωτηρίαν ὡς βρέφος ἀνακλινόμενον, τὸ μέγα τοῦτο καὶ ἄφραστον τῆς οἰκονομίας μυστήριον! Παρθένος μήτηρ³, παρθένον ἅμα καὶ μητρικὸν ὁρῶσα, καὶ πρὸς ἄμφω τὰς σχέσεις ἐν ἀμερίστῳ σχήματι μερίζομένη τὸ βούλημα, καὶ μηδέτερον⁴ μέρος τῷ ἀτελεῖ⁵ ἐξυβρίζουσα. Ἰπόκρισις ἄρα⁶ τῆς ἀνωθεν ἐπιπνοίας ἡ ζωγράφου⁷ τέχνη οὕτως ἀκριβῶς εἰς φύσιν τὴν μίμησιν ἔστηκε⁸. Καὶ γὰρ οἶονεῖ⁹ τῇ μὲν στοργῇ τῶν σπλάγγνων τὴν ὄψιν πρὸς τὸ τεχθὲν συμπαθῶς ἐπιστρέφουσα, οἷα δὲ τῷ ἀπαθεῖ καὶ ὑπερφυεῖ τοῦ τόκου εἰς ἄτχετον ἅμα καὶ ἀτάραχον ἀρμοζομένη¹⁰ κατάστημα διαθέσεως παραπλησίως¹¹ φέρει τὸ ὅμμα σχηματιζόμενον. Εἴποις¹² ἂν αὐτὴν (μηδ' εἰ τις¹³ ἐπερωτῶ¹⁴, πῶς δὲ παρθενεύεις καὶ τέτοκας;) μηδ' ἂν τὸ φθέγγασθαι¹⁵ παραιτήσασθαι. Οὕτω διεσαρκώθη τὰ χεῖλη¹⁶ τοῖς χρώμασιν, ὥστε καὶ¹⁷ συνεπτύχθαι μόνον καὶ ἡρεμεῖν ὡς ἐν μυστηρίῳ¹⁸, ἀλλ' οὐκ ἔχει¹⁹ δι' ὅλου²⁰ τὴν ἡσυχίαν ἀκίνητον, οὐδὲ μιμήσει τὴν μορφὴν ἐνωραΐζεσθαι²¹, ἀλλ' αὐτόχρημα τυγχάνει ἀρχέτυπον.

1. Ἰβ.- ῥωννύει εἰκονίσμασι Ἰερ.
2. Ἰβ. Ἰερ.- Πάρθερος — Μήτηρ ἀγναῖς Π.
3. Ἰβ. Ἰερ.- Πάρθερος — Μήτηρ Π.
4. καθ' ἡμᾶς γε.- μηδ' ἕτερον ἐν ἄπ. X.
5. Ἰερ. Π.- ἀτελεῖ Ἰβ.
6. Ἰερ.- ἄρα ἐν λ. X.
7. Π.- ζωγράφος ἐν λ. X.
8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἔστηκε Ἰερ. Π.- ἔστηκεν Ἰβ.
9. Ἰερ.- Καὶ γὰρ οἶονεῖ Π.- Καὶ γὰρ καὶ οἶονεῖ Ἰβ.
10. Ἰερ.- ἀρμοζομένη Π.- ἀρμοζομένη Ἰβ.
11. Ἰβ. Ἰερ.- παραπλησίον Π.
12. Ἰερ. Π.- εἴποις Ἰβ.
13. Ἰερ. Π.- ἥτις Ἰβ.
14. Π.- ἐπερωτῶ ἐν λ. X.
15. Π.- φθέγγεσθαι ἐν λ. X.
16. Ἰερ. Π.- χεῖλει Ἰβ.
17. καθ' ἡμᾶς γε.- χρώμασι, ὥστε καὶ Π.- χρώμασι καὶ ἐν λ. X.
18. Π.- μυστηρίοις ἐν λ. X.
19. Ἰερ. Π.- ἔχει Ἰβ.
20. Ἰερ. Π.- διόλου Ἰβ.
21. Ἰβ. Π.- ὠραΐζεσθαι Ἰερ.

γ'. Ὁρᾶς¹, οἷου² κάλλους τὸ τῆς ἐκκλησίας ἐχέρευε πρόσωπον; ὅσης δὲ λαμπρότητος ἀπεστέρητο³; ἡλικίων δὲ χαρίτων⁴ σκυθρωπὸς ἐκράτει κατήφεια; Ἐκεῖνο παλαμναίας χειρὸς ἰουδαϊκῆς, οὐδὲν ἐλλείπον θρασύτητος, τόλμημα· τοῦτο φρενὸς θεοληπτουμένης καὶ δεσποτικῆς ἀγάπης περιφανέστατον γνώρισμα, καθ'⁵ ἦν καὶ ὁ τῶν ἀποστόλων ἐτελειοῦτο μυσταγωγούμενος θίασος, ὑφ' ἧς καὶ ὁ τῶν ἀθλοφόρων δρόμος μέχρι τῶν στεφάνων εἰς νίκας⁶ ἐπτέρωτο, καὶ προφητῶν⁷ Θεοῦ γλῶσσαι τῇ τῶν ἐσομένων γνώσει καὶ παναληθεῖ προρρήσει τοῖς ἀνθρώποις ἦλθον εἰς δόξαν ἀδίστακτον· ἀγάπης γὰρ εἰλικρινεστάτης καὶ θείας ὡς ἀληθῶς ἅλλα ταῦτα καὶ δωρήματα, ἧς καὶ τῶν σεπτῶν εἰκόνων τὸ σέβας ἐξήρτηται, καθὼς περ⁸ ἀσχέτου καὶ μιαιωτάτου μύσους⁹ ἢ τούτων καθαιρέσις. Ἐκεῖνοι¹⁰ τὴν νύμφην Χριστοῦ ἐκκλησίαν τοῦ οἰκείου κόσμου περιδύσαντες, καὶ πικροῖς ἐγκαθυβρίσαντες τραύμασι, δι' ὧν τὰ τῆς μορφῆς αὐτῆς¹¹ ἐξωρύσσετο, γυμνήν οἷα καὶ ἄμορφον, καὶ τοῖς πολλοῖς ἐκείνοις ἐπιστυγνάζουσαν τραύμασι, λήθης βυθῷ παραπέμψαι ἐφρυάξαντο, ἰουδαϊκῇ¹² κἀνταῦθα παραζηλοῦντες ἀπόνοιαν· αὕτη δὲ νῦν τὰς ἐπ' ἐκείναις ταῖς πληγαῖς οὐλὰς εἰς ἔλεγχον τῆς ἰσαυρικῆς καὶ χριστομάχου γνώμης ἐπὶ τοῦ σώματος ἔτι φέρουσα, καὶ ταύτας ἀπαλειφομένη, καὶ ἀντὶ τούτων τῆς οἰκείας δόξης περιβαλλομένη τὴν λαμπρότητα τὸ ἀρχαῖον τῆς εὐπρεπείας ἀναμορφοῦται ἀξίωμα, πλατὺν τῶν καταφρυαξαμένων αὐτῆς¹³ τὸν χλευασμὸν καταχέουσα, καὶ τῆς ὡς ἀληθῶς ἀτόπου φρενοβλαθείας οἰκτείρουσα. Ταύτην¹⁴ τὴν ἡμέραν εἴ τις¹⁵ ὀρθοδοξίας ἀρχὴν καὶ ἡμέραν, ἵνα μὴδὲν ὑπέρογκον εἴπω, καλέσειεν, οὐκ ἂν ἁμάρτοι¹⁶ τοῦ δέοντος· καὶ γάρ, εἰ

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. Ἰβ. Ἰερ. Πα.- ὁρᾶς, οἷου Π.

3. Πα. Π.- ἀπεστήρητο Ἰβ. Ἰερ.

4. Ἰβ. Πα. Π.- χαρισμάτων Ἰερ.

5. ἐντ. λ. Πα.

6. Ἰ. Βατοπ.- εἰς νίκαις ἐν ἀπ. Χ.

7. Ἰ. Βατοπ.- προφητῇ ἐν ἀπ. Χ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ὥς περ Ἰβ.- καὶ ὥς περ Ἰερ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- μίσους ἐν ἀπ. Χ.

10. ἐντ. ἀκ. Χ.

11. Χ.- αὐτοῖς ἐν λ. Χ.

12. ἐντ. λ. Χ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῆς ἐν ἀπ. Χ.

14. ἐντ. ἀκ. Πα.

15. Π.- εἴ τις ἐν λ. Χ.

16. Ἰβ. Ἰερ. Πα.- ἁμάρτοι Π.

καὶ βραχὺς¹ ὁ χρόνος, ἐξ οὗ τῆς εἰκονομαχικῆς αἰρέσεως² ἀπηθελώθη³ τὸ φρόνημα, καὶ τὰ τῶν ὁρθῶν δογμάτων εἰς πάντα τῆς οἰκουμένης περιηυγάσθη τὰ πέ-
ρατα, βασιλικῶ καὶ θείῳ προστάγματι φρυκτωρούμενα, ἐμὸν⁴ καὶ τοῦτο καλλώπι-
σμα· τῆς γὰρ αὐτῆς θεοφιλοῦς βασιλείας ἀγώνισμα.

Ὁ. Ἄλλ' οὖν, ἐπείπερ ὁ τῆς οἰκουμένης ὀφθαλμός, ὁ περιώνυμος οὗτος καὶ
θεῖος ναός, εἰσνεῖ⁵ τὰ τῆς ὁράσεως ἐκκεκολλαμμένος μυστήρια ἐσκυθρόπαζεν⁶, ἀμυ-
δράς⁷ τίς προσιῶσι τὰς ἀκτῖνας ἡφίει τῆς ὀψεως, καὶ στυγνὸν ἐπὶ τούτοις⁸ τὸ
τῆς ὁρθοδοξίας ἐδείκνυτο πρόσωπον. Νῦν δὲ καὶ ταύτην ἀποτιθεμένη⁹ τὴν σκυθρω-
πότητα, καὶ τοῖς οἰκείοις πᾶσιν¹⁰ ἐνωραϊζομένη καὶ διαπρέπουσα ἀγλαΐσμασι, καὶ τὸν
πλοῦτον¹¹ αὐτῆς¹² προικοφοροῦσα¹³, καὶ χαίρουσα φαιδρὰ φαιδρῶς ὑπακούει τῆς τοῦ
νυμφίου φωνῆς, διακεκραγότες, καὶ λέγοντες¹⁴. "Ὀλη καλὴ ἡ¹⁵ πλησίον μου, καὶ
μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῇ¹⁶. Καλὴ ἡ πλησίον μου¹⁷. τῇ γὰρ τῶν δογμάτων ὁρ-
θότητι τὰ τῶν χρωμάτων ἄνθη κεράσασα, καὶ κάλλος ἱερὸν ἱεροπρεπῶς αὐτῇ¹⁸
δι' ἀμφοῖν ἐμμορφώσασα, καὶ εἰσνεῖ ὅλην δι' ὅλου καὶ παντέλειον ἀγαλματοφο-
ροῦσα τὴν εὐσέβειαν οὐ παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων ὠραία κάλλει γνωρίζεται,
ἀλλὰ καὶ παρ'¹⁹ οὐστίνας οὖν ἐτέρους εἰς ἄφραστον εὐπρεπείας ἐξήρτυται²⁰ ὠραιό-

-
1. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- εἰ καὶ οὐ βραχὺς Πα. Πα.
 2. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- αἰρέσειως Πα.
 3. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἀπηθελώθη Πα. Πα.
 4. Πα.- φρυκτωρούμενα, ἐμὸν 'Ιβ. 'Ιερ.- φρυκτωρούμενα : ἐμὸν Πα.
 5. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. (ζ. κκτ.).- οἰσνεῖ Πα. (ζ. κκτ.).
 6. Πα.- ἐσκυθρόπαζε ἐν λ. Χ.
 7. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐσκυθρόπαζε· τῆς γὰρ εἰκονομαχικῆς ἀναστηλώσεως οὕτω ἀπειλήφει
τὸ δικαίωμα· ἀμυδράς ἐν ἄπ. Χ.
 8. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- τοῦτοις Πα.
 9. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- ἀποτιθέμενη Πα.
 10. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- πᾶσι Πα.
 11. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- πλούσιον Πα.
 12. Πα.- αὐτῆς ἐν λ. Χ.
 13. 'Ιερ.- προῖκα φέρουσα ἐν λ. Χ.
 14. "Ἀσμ. ἡσμάτων Δ' 7.
 15. ἐν ἄπ. Χ.- καλὴ ἐλ' ("Ἀσμ. ἡσμάτων, αὐτ.).
 16. ἐν ἄπ. Χ.- ἐν σοὶ ("Ἀσμ. ἡσμάτων, αὐτ.).
 17. "Ἀσμ. ἡσμάτων, αὐτ. 1.
 18. Πα.- αὐτῇ Πα.- αὐτῇ 'Ιβ. 'Ιερ.
 19. Πα.- καὶ τὴν παρ' Πα.- καὶ τὰς παρ' 'Ιβ. 'Ιερ.
 20. Πα.- ἐξήρτυται ἐν λ. Χ.

τητα¹. "Ολη καλή ἡ πλησίον μου· τὰς² πληγὰς διαπέφευγε, τῶν τραυμάτων ἡ-
λευθέρωται³, τοὺς σπύλους ἀπερρίψατο, τοὺς ὕβριστάς ἐταρτάρωσε, τοὺς ὕμνητάς
ὑπερύψωσε⁴. Καὶ μῶμος⁵ οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῇ· τῶν στιγμάτων κρείσσων⁶ γέγονεν,
οἷς ἀλλόφυλος καὶ μισρὰ χεὶρ⁷ ὅλον αἰκίζομένη τὸ σῶμα κατέστιξε⁸. Τούτων ἀ-
πάντων τὰς κηλίδας⁹ ἀπεσμήξατο¹⁰· τὸν νυμφικὸν καὶ ἀρχαῖον ἐπανηρημένη¹¹ κό-
σμον περιέθετο. Εἶδον¹² αὐτήν¹³ Οὐγατέρες, καὶ μακαριοῦσιν αὐτήν, βασιλίσ-
σαι, καὶ¹⁴ αἰνέσουσιν αὐτήν. Τίς αἴτι¹⁵, ἡ ἐκκύπτουσα ὡσεὶ ὄρθρος, καλή, ὡσεὶ
σελήνη, καὶ ἐκλεκτή¹⁶ ὡς ὁ ἥλιος; Ταύτην ἄρα τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν βασιλῆιον
στολήν ἄνωθεν ὁ Θεσπέσιος ὑπέγραψε Δαβὶδ τῷ δεσπότῃ καὶ βασιλεῖ τῶν ὅλων
ἐν ᾧσμι¹⁷ μελῶδούμενος· Παρέστη ἡ βασιλίσσα ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ
διαχρύσῳ περιβεβλημένη, πεποικιλμένη¹⁸. Ὦντως¹⁹ ὠραιώθησαν διαβήματα αὐ-
τῆς²⁰. Ἐξεγείρου²¹, Σιών, ὡς²² ἐν ἀρχῇ ἡμέρας, ὡς γενεὰ αἰώνιος²³. ἐπὶ γὰρ
τῆς κεφαλῆς σου ἀγαλλίαςις καὶ αἶνεσις²⁴ καὶ εὐφροσύνη καταλήψεται²⁵ σε²⁶.

1. 'Ιθ. 'Ιερ. Πα.- ὠραιώτητα Π.
2. 'Ιθ. 'Ιερ.- ἡ πλησίον μου, ὅτι τὰς Πα.
3. 'Ιθ. 'Ιερ. Πα.- ἡλευθέρωται Π.
4. 'Ιερ. Πα. Π.- ὑπερύψωσεν 'Ιθ.
5. 'Ιθ. 'Ιερ. Πα.- μῶμος Π.
6. 'Ιθ. 'Ιερ. Πα.- κρείσσων Π.
7. 'Ιθ. 'Ιερ. Πα.- μισρὰ χεῖρ Π.
8. 'Ιθ. Πα. Π.- χεὶρ αἰκίζομένη κατέστιξε 'Ιερ.
9. καθ' ἡμᾶς γε.- κηλίδας ἐν ᾧπ. Χ.
10. Πα. Π.- ἀπεσμήξατο 'Ιθ. 'Ιερ.
11. 'Ιθ. 'Ιερ.- ἐπανηρημένη Πα. Π.
12. ἐντ. λ. Πα.
13. "Ασμ. ᾠσμάτων 5' 8.
14. 'Ιθ. 'Ιερ.- βασιλίσσαι . . καὶ ("Ασμ. ᾠσμάτων, αὐτ.).
15. "Ασμ. ᾠσμάτων, αὐτ. 9.
16. 'Ιθ. 'Ιερ.- καλὴ ὡς σελήνη, ἐκλεκτὴ ("Ασμ. ᾠσμάτων, αὐτ.).
17. καθ' ἡμᾶς γε.- ᾠσμοσι 'Ιθ. 'Ιερ.
18. Ψαλμῶν ΜΘ' 9.
19. "Ασμ. ᾠσμάτων Ζ' 1.
20. 'Ιθ. 'Ιερ.- διαβήματά σου (Ψαλμῶν, αὐτ.).
21. ΗΣΑΙΟΥ ΝΑ' 9.
22. 'Ιθ.- ἐξεγείρου ὡς 'Ιερ.- ἐξεγείρου 'Ιερουσαλὴμ . . ὡς (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.).
23. ἐν ᾧπ. Χ.- αἰώνος (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.).
24. ἐν ᾧπ. Χ.- ἐπὶ κεφαλῆς γὰρ αὐτῶν αἶνεσις (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 11).
25. καθ' ἡμᾶς γε.- καταλήψεται ἐν ᾧπ. Χ.
26. ἐν ᾧπ. Χ.- αὐτοὺς (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.).

Ἐγὼ εἶμι, ἐγὼ εἶμι ὁ ¹ παρακαλῶν σε ², λέγει ³ κύριος· Ἰδοὺ ἐπὶ τῶν χειρῶν μου ἐξωγράφηκα τὰ τείχη σου ⁴, καὶ ἐνώπιόν μου εἶ διὰ παντός. Ταύτην ἄρα καὶ αὐτὴ προσορωμένη αὐτῆς ⁵ τὴν φαιδρότητα διὰ Ἰσαίου προανεφώνησε λέγουσα· Ἀγαλλιάσθω ⁶ ἡ ψυχὴ μου ἐπὶ τῷ κυρίῳ· ἐνέδυσσε γὰρ με ἱμάτιον σωτηρίου καὶ χιτῶνα εὐφροσύνης, περιέθηκε με ὡς νυμφίῳ ⁷ μήτραν ⁸ καὶ ὡς νύμφην κατεκόσμησέ με κόσμῳ ⁹. Καὶ οὐκέτι ¹⁰ ἔσομαι ὡς πόλις καταλελειμμένη ¹¹, ἀλλ' ὡς ἐπιζητούμενη ¹², καὶ ¹³ ὡς ¹⁴ στέφανος κάλλους ἐν χειρὶ κυρίου, καὶ διὰ δῆγμα βασιλείας ἐν χειρὶ Θεοῦ ¹⁵.

εἰ. Ταύτη ¹⁶ τοι καὶ ἡμεῖς ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει ψυχῆς χοροστατοῦντες τῇ πανηγύρει, καὶ τῆς ἀναμνηστικῆς τὰ ἐγκαίνια συνεορτάζοντες σήμερον τὰς προφητικὰς ἐκείνας ἐπιθειάζομεν ¹⁷ λέγοντες· Χαῖρε σφόδρα, θύγατερ Σιών, κήρυξσε ¹⁸, θύγατερ Ἱερουσαλήμ ¹⁹. Περιεῖλε ²⁰ κύριος ²¹ τὰ ἀδικήματά σου, ἐρύστατό ²² σε ²³ ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ²⁴ σου. Ἄλρον ²⁵ κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμούς σου,

1. Ἱερ.- σε. Ἐγὼ εἶμι ὁ Ἰβ.
2. ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 12.
3. ἐν ᾧ. X.- εἶπε (ΗΣΑΙΟΥ ΜΘ' 15, 16).
4. Ἱερ.- ἐξωγράφηκά σου τὰ τείχη (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 16).- ἐξωγράφηκα τὰ χεῖλη σου Ἰβ.
5. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῆς ἐν ᾧ. X.
6. ΗΣΑΙΟΥ ΞΑ' 10.
7. ἐν ᾧ. X.- ὡς νυμφίῳ περιέθηκε με (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.).
8. καθ' ἡμᾶς γε.- μήτραν ἐν ᾧ. X.
9. καθ' ἡμᾶς γε.- κόσμον ἐν ᾧ. X.
10. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐκ ἔτι ἐν ᾧ. X.
11. καθ' ἡμᾶς γε.- καταλελειμμένη ἐν ᾧ. X.
12. ἐν ᾧ. X.- σὺ δὲ κληθήσῃ ἐπιζητούμενη πόλις, καὶ οὐκ ἐγκαταλελειμμένη (ΗΣΑΙΟΥ ΞΒ' 12).
13. ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ. 3.
14. ἐν ᾧ. X.- καὶ ἔσῃ (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.).
15. ἐν ᾧ. X.- Θεοῦ σου (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.).
16. ἐντ. ἀκ. Πα.
17. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπεθειάζομεν ἐν ᾧ. X.
18. ἐντ. λ. Πα.
19. ΣΟΦΟΝΙΟΥ Γ' 14.
20. ἐντ. ἀκ. Πα.
21. ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ. 15.
22. ἐντ. λ. Πα.
23. ἐν ᾧ. X.- λελύτῃ ωταί σε (ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ.).
24. καθ' ἡμᾶς γε.- τῶν ἐχθρῶν ἐν ᾧ. X.- ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν (ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ.).
25. ΗΣΑΙΟΥ Ξ' 4.

καὶ ἴδε¹ συνηγμένα τὰ τέκνα σου· ἰδοὺ γὰρ ἤκασί σοι πάντες² οἱ υἱοὶ σου μακρόθεν καὶ αἱ θυγατέρες σου, οὐ χρυσίον³ καὶ λίβανον⁴ καὶ λίθους, ἔκγονα γῆς πάντα, καὶ ἀνθρωπίνῳ νόμῳ πλουτοῦντα τὸ τίμιον, ἀλλὰ χρυσοῦ παντὸς καθαρωτέρων⁵ καὶ λίθων ἀπατῶν τιμιωτέρων τὴν πατρῶν⁶ πίστιν ἀκίβδηλόν σοι προσάγοντες· τέρπου⁷ καὶ⁸ εὐφραίνου⁹ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου¹⁰. ἰδοὺ γὰρ ἦκει κύριος, καὶ κατασκηνώσει ἐν μέσῳ¹¹ σου¹². Τί τῆς παρουσίας ἡμέρας τερπνότερον; τί δὲ τῆς ἑορτῆς¹³ εἰς θυμηδίας¹⁴ λόγον καὶ χαρᾶς¹⁵ ἐναργέστερον; Ἄλλο τοῦτο κατὰ τοῦ θανάτου σήμερον δι' αὐτῶν τῶν σπλάγγνιων κέντρον πῆγνυται, οὐχὶ τάφῳ νεκρώσεως εἰς καινὴν τοῦ γένους ἔγερσιν τοῦ σωτῆρος καλυπτομένου¹⁶, ἀλλὰ τῆς μητρικῆς εἰκόνης ἀπ' αὐτῶν τῆς λήθης τῶν πυθμένων¹⁷ ἀνισταμένης, καὶ συνανιστώσεως ἐχυτῇ τὰ τῶν ἀγίων μορφώματα. Χριστὸς σαρκὶ ἐπεδήμησε, καὶ τῆς τεκούσης ὠλέναις ἐφέρετο· τοῦτο καὶ ταῖς εἰκόσιν ὁράται¹⁸, καὶ πιστοῦται, καὶ κηρύσσεται, αὐτοψίας νόμῳ διατρανουμένης τῆς μαθήσεως, καὶ τοὺς θεατὰς ἐφελκομένης εἰς ἀπροφάσιστον συγκατάθεσιν. Μισεῖ τις¹⁹ τὴν διὰ τούτων διδασκαλίαν; πῶς οὐ πρότερον οὗτος τὸ τῶν εὐαγγελίων εἰς μῖσος ἀπώσατο κήρυγμα; ὥσπερ γὰρ ὁ λόγος ὁ δι' ἀκοῆς²⁰, οὕτω δι' ὄψεως ἡ μορφή τοῖς τῆς ψυχῆς ἐγγαράσσεται πίναξιν, ἐμόφωνον τῆς εὐσεβείας, οἷς πονηρῶν²¹ δογμάτων ἢ πρόληψις οὐκ

1. Ἱερ.- εἶδε Ἰβ.

2. ἐν Ἀπ. Χ.- τέκνα σου· ἤκασι πάντες (ΠΣΑΙΟΥ, αὐτ.).

3. ΠΣΑΙΟΥ, αὐτ. 6.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- λίβανον ἐν Ἀπ. Χ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- καθαρωτέραν ἐν Ἀπ. Χ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- πατρῶν ἐν Ἀπ. Χ.

7. ἐντ. ἀκ. Πα.

8. ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ. 14.

9. Πα.- τέρπου καὶ εὐφραίνου ἐν λ. Χ.- εὐφραίνου καὶ κατατέρπου (ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ.).

10. Ἱερ.- ἐξ ὅλης καρδίας σου ἐν λ. Χ.

11. Ἱερ. Πα.- κατασκηνώσει ἐν μέσῳ Ἰβ.

12. ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ. 15.

13. Πα.- ἑορτῆς ἐν λ. Χ.

14. Πα.- θυμηδίας Ἱερ.- θυμιαδίας Ἰβ.

15. Πα.- χαρὰς ἐν λ. Χ.

16. Ἱερ. Πα.- καλυπτομένου Ἰβ.

17. Ἰβ. Ἱερ.- τῆς λήθης πυθμένων Πα. Π.

18. Ἰβ. Ἱερ.- ὁράται Πα.

19. Ἱερ. Πα.- μισεῖ τῆς Ἰβ.

20. Ἰβ. Ἱερ.- ὁ λόγος δι' ἀκοῆς Πα.

21. Πα.- πονηρὸν ἐν λ. Χ.

ἐνέστικται, τὴν μάθησιν διαγράφουσα. Μάρτυρες¹ δεσποτικῆς ἀγάπης ὑπερήθλησαν, τὸ φίτερον τοῦ πόθου τοῖς αἵμασι παραστήσαντες, καὶ τὴν μνήμην αἱ βίβλοι συνέχουσι· ταῦτα καὶ ταῖς² εἰκόσιν ὁρῶνται διαπραττόμενα³, ἐναργεστέραν τῆς γραφῆς παρεχομέναις⁴ τῶν μακαρίων ἐκείνων εἰς γνῶσιν τὴν ἀθλήσιν. Ἄλλοις αἱ σάρκες καὶ ζῶσιν ὠλοκαυτώθησαν, προσευχῆς καὶ νηστείας καὶ τῶν ἄλλων πόνων καλλιερούντων⁵ τὰ θύματα· ταῦτα καὶ λόγοι καὶ εἰκόνες φέρουσαι μᾶλλον τοὺς ὁρῶντας ἢ τοὺς ἀκούοντας πρὸς μίμησιν ἐπιστρέφουσιν. Ἡ⁶ παρθένος τὸν κτίστην χερσὶν ὡς βρέφος βαστάζει. Τίς καθορῶν, ἢ τοῖς ὡσὶ⁷ ταῦτα βαλλόμενος οὐ μᾶλλον καταπλαγείη τοῦ μυστηρίου τὸ μέγεθος, καὶ πρὸς ὕμνον⁸ διανασταίη τῆς ἀφάτου καὶ λόγους πάντας νικώσης συγκαταβάσεως; εἰ γὰρ καὶ δι' ἀλλήλων ἐκάτερον συνεισάγεται⁹, ἀλλὰ πολὺ προέχουσα¹⁰ ἐπὶ τῶν ἔργων αὐτῶν ἐπιδείκνυται τῆς κατὰ¹¹ τὴν ἀκοὴν εἰσδυομένης μαθήσεως ἢ διὰ τῆς ὥψεως ἐγγιγομένη¹² κατάληψις. Ἐκλινέ τις¹³ τὸ οὖς εἰς διήγημα; εἴλκυσε¹⁴ φανταζομένη τὸ ἀκουσθὲν ἢ διάνοια; νηφοῦση μελέτη¹⁵ τὸ κριθέν τῇ μνήμῃ¹⁶ ἐναπέθετο. Οὐδὲν τούτων ἔλαττον, εἰ μὴ καὶ πολὺ μᾶλλον, κρατεῖ· τὰ τῆς ὥψεως· καὶ γὰρ καὶ αὕτη γε¹⁷ δῆπου τῇ προχύσει καὶ ἀπορροῇ τῶν ὀπτικῶν ἀκτίνων τὸ ὁρατὸν οἶονεῖ πῶς¹⁸ ἐπαφωμένη¹⁹, καὶ περιέπουσα τὸ εἶδος²⁰ τοῦ ὁραθέντος τῷ ἡγεμονικῷ παραπέμπε-

1. ἐντ. λ. Πα.
2. 'Ι. Βατοπ. - τοῖς ἐν ἁπ. Χ.
3. καθ' ἡμᾶς γε. - διαπραττόμενοι ἐν ἁπ. Χ.
4. καθ' ἡμᾶς γε. - παρεχομένης ἐν ἁπ. Χ.
5. καθ' ἡμᾶς γε. - καλ. ἱεραι ὄντων ἐν ἁπ. Χ.
6. ἐντ. ἁκ. Πα.
7. Πα. - ὡσι ἐν λ. Χ.
8. 'Ιερ. Πα. - ὕμνον 'Ιβ.
9. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. - συνεισάγεται Π.
10. καθ' ἡμᾶς γε. - προέχει ἐν ἁπ. Χ.
11. 'Ιερ. Πα. Π. - ἐπιδείκνυται τοῖς κατὰ 'Ιβ.
12. 'Ιερ. Πα. Π. - ἐγγιγομένη 'Ιβ.
13. καθ' ἡμᾶς γε. - 'Εκλινέν τις Π. - "Εκλινέ τι Πα. - "Εκλινέν τι 'Ιβ. 'Ιερ.
14. Πα. - εἴλκυσε ἐν λ. Χ.
15. Πα. - νηφοῦση μελέτη ἐν λ. Χ.
16. Π. - ταῖς μνήμαις ἐν λ. Χ.
17. Πα. - καὶ γὰρ καὶ αὕτη γε Π. - καὶ γὰρ καὶ αὐτοί γε 'Ιβ. - καὶ γὰρ αὐτοί γε 'Ιερ.
18. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. - ὁρατὸν οἶονεῖ πῶς Π.
19. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐπαφωμένη ἐν ἁπ. Χ.
20. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. - εἶδος Π.

ται, ἐκεῖθεν διαπορομευθῆναι διδοῦσα¹ τῇ μνήμῃ πρὸς ἐπιστήμης² ἀπλανεστάτην συνάθροισιν³. Οἶδεν⁴ ὁ νοῦς; ἀντελάβετο; ἐφαντάσθη; τοὺς τύπους ἀκόπως ἐν τῇ μνήμῃ παρεπέμψατο.

ζ'. Ἀθετεῖ τις τοὺς περὶ τούτων λόγους ἱερούς, καί, οἷς ἅπαν ἐλαύνεται ψεύδους, οὐ κρείσσους⁵ ἄγει ἀμπισθητήσεως; οὗτος πολὺ πρότερον καὶ τῶν⁶ σεπτῶν εἰκονισμάτων ἐξοργεῖσθαι τὸ σέβας⁷ πεπλάνηται. Ἀλλὰ τιμᾷ ταῦτα, καὶ ταῖς προσηκούσαις γεραίρει σεβασμιότησι; τὴν ὁμοίαν ἔξει καὶ περὶ τοὺς λόγους διὰ-θεσιν· ὅποτέρῳ γὰρ ἂν τις τούτων τὰ τῆς τιμῆς ἢ τὰ τῆς ἐξουθενώσεως⁸ προσάψῃ, τῶν ἴσων ἀνάγκη⁹ καὶ τῷ ἐτέρῳ μεταδίδοναι, εἰ μὴ τις μετὰ τῆς ἀσεβείας καὶ τοῦ φρονεῖν ὅλως παρενήκεται, οὐ δυσσεβῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐαυτῷ πρεσβεύων μαχόμενα. Οὕτως¹⁰ οἱ ταῖς ἱεραῖς εἰκόσι προσπταίνειν κατολισθήσαντες οὐδὲ τῶν δογμάτων φυλάττοντες¹¹ ἐλέγχονται τὴν ὁρθότητι, ἀλλὰ θατέρῳ συνεξόμνυνται¹² θάτερον· καὶ θαρρεῖν οὐκ ἔχουσιν¹³ ἐμολογεῖν, ὃ δοξάζουσιν, οὐχὶ τὸ ἀσεβεῖν, τὸ δὲ μὴ δοκεῖν φυλαττόμενοι· καὶ φεύγουσι κλῆσιν, ἣς τὴν πρᾶξιν προθύμως μεταδιώκουσι· βδελυκτοὶ τῆς κακουργίας, βδελυκτότεροι¹⁴ τὴν ἀσέβειαν· ὧν κλάδοις αὐτοῖς καὶ αὐταῖς ἀπάσαις ῥίζαις ἡ παραφυὰς ἐναπόλωλεν, οἷά ὃι τῷ Θεσπεσίῳ Δαυὶδ¹⁵ ἐν ᾧσμασιν ἀνακρούεται μετ' ἤχου τῶν ἀσεβῶν ἀπολλύμενον τὸ μνημόσυνον¹⁶, ἐκείνου σὺν δίκῃ τὴν κρίσιν αὐτοῖς ἐπαφέντος¹⁷, ὃν αὐτοὶ διὰ τῆς εἰκόνης¹⁸ ἐξουδένωσαν. Ἡμῖν δὲ κατ' ἐφθαλμοὺς ἡ παρθένος τὸν κτίστην ὡς

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- δίδουσι Π.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιστήμην ἐν ἁπ. Χ.

3. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- συναθροῖσαι Π.

4. Πα.- εἶδεν ἐν λ. Χ.

5. 'Ιβ. Πα.- κρείσσους 'Ιερ.

6. ἐντ. ἁπ. Χ.

7. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- τὸ σέβας ἐξοργούμενοι τῶν θεῶν εἰκότων Χ.

8. Πα.- τὰ τῆς ἐξουθενώσεως 'Ιβ.- τὰ ἐξουθενώσεως 'Ιερ.

9. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἀνάγκη Πα.

10. ἐντ. λ. Πα.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- φυλάττειν ἐν ἁπ. Χ.

12. 'Ιβ.- συνεξόμνυνται 'Ιερ.

13. 'Ιβ. 'Ιερ.- θάρρος οὐκ ἔχουσι Π.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- βδελυκτώτεροι ἐν ἁπ. Χ.

15. Ψαλμῶν Θ' 8.

16. ἀπόλειτο ὁ ἀσεβὴς . . ἀπόλειτο τὸ μνημόσυνον αὐτῶν μετ' ἤχου (Ψαλμῶν, αὐτ.).

17. Ψαλμῶν, αὐτ.

18. 'Ιερ.- διὰ τῆς ἀκοῆς 'Ιβ.

βρέφος ἀγκαλοφοροῦσα κἄν¹ ταῖς γραφαῖς ὥσπερ τοῖς λόγοις καὶ ταῖς θεωρίαις ἀκίνητος ἔστηκε, πρέσβυς² μὲν ὑπὲρ σωτηρίας, διδάσκαλος δὲ θεοσεβείας³, καὶ χάρις μὲν ὀφθαλμῶν⁴, χάρις δὲ διανοίας, ἥς⁵ εἰς τὸ νοητὸν τῆς ἀληθείας κάλλος ὁ ἐν ἡμῖν θεὸς ἔρωσ ὁχούμενος ἀναφύρεται⁶.

ζ'. Ἀλλὰ⁷ γὰρ τί⁸ πάθω, λέγειν⁹ ἄμ.α καὶ σιγᾶν συνελαννόμενος; τῷ θέλ-
γοντι γὰρ τῆς προκειμένης ὑποθέσεως προσλιπαρεῖν τοῖς λόγοις, καὶ κόρον οὐκ ἔχειν τοῦ λέγειν προήρημαι. Ὁ δὲ καιρὸς ῥέων, καὶ ἀναμονῆς οὐκ εἰδῶς νόμους, σιγῇν ἐπιθέντας¹⁰ τῷ λόγῳ, ἐφ' ἐτέραν ἡμᾶς ἀπαραίτητον ὑπηρεσίαν προτρέπε-
ται. Πλὴν ἐπειδὴ περ¹¹ τὸν μὲν οὐκέτι λαβεῖν παρελθόντα, τῆς δέ, κἄν ὅλον¹² τις τὸν βίον λόγους ποιῇται¹³, κατ' ἀξίαν εἰπεῖν οὐδεὶς ἐξικνεῖται (ὅτι χαλεπὸν ἀμ-
φοῖν ἐκπεσεῖν), τὸ δυνατόν ἐμοὶ καὶ πρέπον σιγήσας τῷ καιρῷ καλοῦντι πεισθή-
σομαι. Ἀλλ' ὦ νυμφίε Λόγε καὶ σοφία τοῦ Πατρὸς ἐνυπόστατε, ἥς τὸ ἱερὸν τοῦτο καὶ σεπτὸν ἐπώνυμον τέμενος, δίδου μὲν ἡμῖν, ὧν ἐλλιπῶς εἴρηται, συγ-
γνώμην· σὸν γὰρ ἐστίν οὐκ εἰς τὴν χρείαν, ἀλλ' εἰς τὴν γνώμην ὀρᾶν¹⁴, καὶ ταύτην τοῦ δώρου μέτρον ποιῆσθαι, ἀλλ' οὐ πρὸς τὴν ἀξίαν τοὺς λόγους ζυγο-
στατεῖν. Δίδου δὲ καὶ τοὺς διὰ σοῦ λαχόντας τῶν ἐπὶ γῆς¹⁵ βασιλεύειν καὶ τὰ ὑπόλοιπα τοῦ νεῶ τοῖς ἱεροῖς μορφώμασι καθιερωσά· καί, οἷά περ τῆς οἰκουμένης ὑπὸ σοῦ ταχθέντας¹⁶ ὀφθαλμούς, φύλαξον ὡς κόρην¹⁷ ὀφθαλμοῦ, πάσης μὲν ἀνω-
τέρους τιθεὶς ἐπηρείας, φοβερούς δὲ τοῖς πολεμίοις¹⁸ καὶ ἀνυποστάτους δεικνύς,

1. καθ' ἡμᾶς γε. - κἄν ἐν ἄπ. X.
2. καθ' ἡμᾶς γε. - πρέσβεις ἐν ἄπ. X.
3. καθ' ἡμᾶς γε. - διδάσκαλος θεοσεβείας ἐν ἄπ. X.
4. Ἱερ. - καὶ χαρμογιή ὀφθαλμῶν Ἰβ.
5. καθ' ἡμᾶς γε. - αἷς ἐν ἄπ. X.
6. Ἱερ. - ἀναφύρεται Ἰβ.
7. ἐντ. ἀκ. Πα.
8. Ἰβ. Πα. - Ἀλλὰ τί Ἱερ.
9. Ἱερ. Πα. - λέγων Ἰβ.
10. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐπιθέντα ἐν ἄπ. X.
11. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐπειδὴ περ Ἰβ. Ἱερ. - ἐπείπερ Πα.
12. καθ' ἡμᾶς γε. - ὅλος ἐν ἄπ. X.
13. Ἰβ. Ἱερ. - ποιῇται Πα.
14. Πα. - ὀρᾶν ἐν λ. X.
15. Ἰβ. Ἱερ. Πα. - τὸ ἐπὶ γῆς Π.
16. καθ' ἡμᾶς γε. - τεχθέντας ἐν ἄπ. X.
17. Ἰβ. Πα. - κόριν Ἱερ.
18. Ἱερ. Πα. - πολεμικοῖς Ἰβ.

εὐμενεῖς δὲ καὶ σωτηρίους τοῖς ὑπηκόοις, καὶ ¹ τῆς σῆς ἀδιαδόχου καὶ μακαρίας
ἐκείνης ἅμα ἡμῖν ἀξίους ποιῶν βασιλείας. Ὅτι σὸν τὸ κράτος καὶ ἡ τιμὴ ² καὶ
ἡ προσκύνησις τῆς ὁμοουσίου καὶ ζωαρχικῆς καὶ παντοδυνάμου Τριάδος νῦν καὶ
ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν ³.

1. Ἰβ. Πα.— σωτηρίους δεικνύς, καὶ Ἱερ.

2. Α' Τιμόθ. ε' 16.

3. Α' ΠΕΤΡΟΥ ε' 11.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΔ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Καίτοι ὁ σοφώτατος καρδινάλιος Ἐργενροίθερος, ἐν τῷ σπουδαιστάτῳ περὶ Φωτίου συγγράμματι αὐτοῦ¹, μᾶλλον εἰς τὸ ἔτος 863 κατὰ μῆνα Σεπτεμβρίου ἀποδίδωσι τὴν ἐκφώνησιν τῆς προκειμένης ἐμιλίας, ὅποτε, ἡττημένων τῶν πολεμίων ὑπὸ Πετρωνᾶ², οὗτος μὲν δομέστικος ἀναγορεύεται³, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Βάρδας καΐσαρ⁴, οὐχ ἥτιον ὑπεμφαίνει, ὅτι καὶ εἰς τὴν ἀπὸ 26 Μαΐου 866 μέχρις 23 Σεπτεμβρίου 867 ἐποχὴν ἡδύνατο ἵνα ἀποδοθῇ⁵, ὅποτε μετὰ Μιχαὴλ τοῦ Γ' συνεβασίλευεν ὁ Βασίλειος. Καὶ τῷ ὄντι κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 867, φαίνεται, ὅτι ἐγένοντο αἱ κατὰ τῶν παυλικιανῶν ἐπιθέσεις τοῦ Βασιλείου, « καὶ μάλιστα γὰρ, τῶν κατὰ τὴν Τεφρικήν συνηλύδων, τοῦ » τε Παύλου σαμοσατέως, σὺν αὐτῷ Κούδρηκός τε καὶ Μοντανοῦ, καὶ ἄλλων » αἵρεσιάρχων διαφόρων, κατοφρυωσάντων τὸ πρότερον, καὶ καταδυναστευθέντων » τὸ ὕστερον Θεοῦ βραχίονι κραταιῷ καὶ ἱκετηρίαις σὺν φροντίσμασιν ἐπαλλήλοις » τοῦ αὐτοκράτορος (Βασιλείου)⁶. »

Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνάγεται καὶ τὸ παρὰ τοῖς συγχρόνοις συγγραφεῦσιν⁷ ἐπαινούμενον, παρὰ δὲ τῷ κλεινῷ Φωτίῳ μνημονεύμενον⁸. « Ὅρᾳς τοῦτον . . ὅ- » σων καὶ ἡλικίων λαφύρων τὸ ἱερὸν τοῦτο καὶ σεπτὸν ἐπλήρωσε τέμενος. »

Εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην ἀνάγεται καὶ τὸ παρὰ Ζωναρᾶ⁹ ἐξιστορούμενον· « Ἐξε- » στράτευσε δὲ . . ὁ . . Βασίλειος καὶ κατὰ τῶν μανιχαίων, ὧν ἐξήρχεν ὁ Χρυ- » σόχειρ καλούμενος, καὶ φρούριά τινα κατασχών, καὶ λείαν ἐλάσας . . εἰς τὴν » τῶν πόλεων προκαθημένην ἐπανελήλυθε, καὶ διὰ μέσης θριαμβεύσας τῆς πόλεως » εἰς τὰ βασίλεια ἐπανῆκεν. »

1. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (in Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. 468—9. Γ' σ. 236.

2. ΣΥΜΕΩΝ ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ, σ. 666.

3. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 183.

4. Αὐτ. σ. 184.

5. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 469.

6. ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 120—1. — ὅρα καὶ ΦΩΤΙΟΥ. *Περὶ τῆς Μανιχαίων ἀναβλαστήσεως* (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. PB') σ. 84.

7. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 210.

8. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ἐμιλίας ΟΔ' § γ'.

9. ΖΩΝΑΡΑ ΙΖ' 8,

Ἀναγράφεται μὲν παρὰ Κεδρηνῶ ἡ πρώτη αὕτη κατὰ τῶν μανιχαίων ἐκστρατεία ὡς γενομένη «κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Βασιλείου¹ (ἤτοι 867—8), ὁπότε οὗτος «τὰ πλησιάζοντα τῇ Τεφρικῇ φρούρια ἐκπορθήσας . . ἐπα-
 » νῆει μετὰ λαμπρῶν τῶν τροπαίων τε καὶ λαφύρων². » Ἄλλ' ἐπειδὴ κατὰ τῶν μανιχαίων ὁ Βασίλειος «ἅπαξ καὶ δις» ἐπῆλθε, «καὶ αὖθις κατ' αὐτῶν ἔξεισι³, » πιθανώτερον ἡμῖν φαίνεται, ὅτι ἡ πρώτη ἐκστρατεία ἐγένετο κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ 867⁴, συμβασιλεύοντος τοῦ Μιχαήλ, τοῦθ' ὅπερ ἔκ τε τοῦ τίτλου τῆς παρούσης ὁμιλίας ἐξάγεται, «ἡνίκα τοῖς . . βασιλεῦσι Μιχαὴλ καὶ Βασιλείῳ ὁ κατὰ πάσης
 » αἰρέσεως ἐστηλογραφηθῇ θρίαμβος, » ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ κειμένου ἐπισφραγίζεται⁵. «ἡ δὲ γε βασιλικὴ παλάμη . . βαθεῖαν . . εἰρήνην . . τῷ τῆς ἐκκλησίας
 » βραβεύει πληρώματι . . στήλην ὀρθοδοξίας τῶν . . καλλινίκων ἡμῶν βασιλέων,
 » Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου, γενεαῖς ἀπάσαις ἀείμνηστον ἀναστήσασα.» Πρὸς τοὺς συμβασιλεῖς τούτους ἀποτεινόμενος ὁ ἱερός Φώτιος «Βασίλευε, ἀνακράζει⁶ αὐτοῖς,
 » Δυνὲς ἀξιάγαστε.» Εἰ δὲ καὶ ἰδίως ἐπαινῶν φαίνεται τὸν Βασίλειον, δι' ὧν λέγει⁷, «ὁ χρόνος . . νῦν . . δι' ἐνὸς ἀνδρὸς . . γενναίων ἔργων ἀθλητοῦ . . τὸ γῆ-
 » ρας . . ἀποδύεται, » καὶ⁸ «λαμπροὺς μὲν ἔστιν ἰδεῖν αὐτοῦ τοὺς ἐν πολέμοις
 » ἄθλους καὶ τὰς νίκας καὶ τὰ τρόπαια, » καὶ⁹ «πόλις ἡ βασιλὶς . . διὰ μιᾶς βα-
 » σιλικῆς δεξιᾶς εἰς πάντας τοὺς ὑπηκόους τὰ τῆς εὐδαιμονίας ἐξήπλωσε, » καὶ¹⁰
 » τούτων ἕκαστον . . μιᾶς χειρὸς βολίδι ὁ . . βασιλεὺς κατὰ κράτος ἐτροπώσατο, » καὶ¹¹
 » καὶ ἀνυψώσας . . Βασίλειον, » οὐδεὶς φθόνος, ἀφ' οὗ καὶ Μιχαὴλ ὁ Γ' ἐν τῷ ἑναγγχος (τῇ 26 μαΐου 866) ἀναγνωσθέντι τόμῳ ἔλεγε¹². «Θέλῳ δὲ Βασίλειον . .
 » ὡς . . φυλάττοντα τὴν ἐμὴν βασιλείαν, καὶ τοῦ ἐχθροῦ ἐλευθερώσαντά με . . εἶναι
 » φύλακα τῆς ἐμῆς βασιλείας καὶ προνοητὴν, καὶ ὑπὸ πάντων εὐφημεῖσθαι ὡς βασι-

1. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 205—6.

2. Αὐτ. σ. 206—7.

3. ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 120—1.

4. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΜΓ' ὁμιλίας Φωτίου.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' § δ' ἐν τέλει.

6. Αὐτ. § ε' ἐν τέλει.

7. Αὐτ. § α' ἐν ἀρχῇ.

8. Αὐτ. § β' ἐν ἀρχῇ.

9. Αὐτ. § ε' ἐν τέλει.

10. Αὐτ. § γ' ἐν τέλει.

11. Αὐτ. § δ' ἐν ἀρχῇ.

12. ΣΥΜΕΩΝ ΤΟΥ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 679.

λέα, » « ὧ¹ καὶ πολὺ φίλτρον ἐπιδιδούς, καὶ τὰ ἴσα, πρὸς δὲ καὶ τὰ καὶ ὑπερ-
» γήν ἐμπαρέχεται. »

Ῥητῶς δὲ πρὸς Συμεὼν μαγίστρῳ ἀναφέρεται², ὅτι κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 866 εἶχε γίνεи τῶν πολεμίων ἐπιδρομὴ εἰς τὰς βυζαντινὰς χώρας. Κατὰ τῶν πο-
λεμίων τούτων πιθανώτατα ἐξεστράτευσεν ὁ Βασίλειος τῷ ἐπρόντι ἔαρι. Ἐκτοτε
ἐξηκολούθησεν ὁ πόλεμος μέχρι τῆς ἀνοίξεως τοῦ 873³, περαιωθεὶς διὰ τῆς κατα-
τροπώσεως τοῦ Χρυσόχειρος, ἀρχηγοῦ τῆς μανιχαϊκῆς αἵρέσεως⁴.

Καθ' ὃν δὲ τρόπον ἐν ἔτος πρὸ τοῦ τελικοῦ τούτου ἀποτελέσματος, ἦτοι τῷ 872, ἀρχομένου τοῦ ἀπριλίου μηνός⁵, μετὰ λεηλασίαν τῆς τῶν μανιχαίων γῆς ὁ Βασίλειος « τὴν βασιλίδαν κατασχὼν . . ἐκ τοῦ ἐβδόμου τὴν δημοσίαν ποιησάμενος
» πρόοδον, διὰ τῆς χρυσῆς πόρτης εἰσελθὼν, καὶ θρίαμβον καταγαγὼν μεγαλοπρεπέ-
» στατον . . ἄχρι τοῦ ναοῦ . . ἐγένετο· ἐκεῖσε δὲ . . τῷ Θεῷ εὐχαριστηρίους ἀπο-
» δοὺς ὕμνους, πρὸς Ἰγνατίου τε τοῦ πατριάρχου ταινωθεὶς στεφάνοις ἐπανῆκεν εἰς
» τὰ βασίλεια⁶, » οὕτω καὶ τετραετείαν πρότερον, ἦτοι κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 867, μετὰ
τὴν ἐκ τῆς κατὰ τῶν μανιχαίων ἐκστρατείας ἐπάνοδον, « Μιχαὴλ καὶ Βασιλείῳ . .
» ὁ κατὰ πάσης αἵρέσεως ἐστηλογραφῆθη θρίαμβος⁷, » τοῦ πατριάρχου Φωτίου τὴν
» προκειμένην ἐκφωνήσαντος ὁμιλίαν « ἐν τῷ ἁμβωνι⁸ » τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας.

Αἱ κατὰ τὸ τέλος τῆς βασιλείας Μιχαὴλ τοῦ Γ' ἐπιδρομαὶ τῶν παυλικιανῶν
ἢ μανιχαίων ὑπολανθάνουσι⁹ καὶ ἐν τῇ πρὸς Ἰωάννην, μητροπολίτην Ἰερικλείας,
ἐπιστολῇ τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ἐν ἣ μνηεὶ γίνεται δύο συμβασιλέων (ἄρα 866
— 867)· « Πῶς εἶπε τὴν πόλιν καὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτοὺς (Μιχαὴλ καὶ Βασιλείον) . .
» ἐπὶ τοιούτῳ διακεῖσθαι πάθει¹⁰; »

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται, ὅτι ἡ ὁμιλία αὕτη, ἢ καὶ στηλιτευτικὴ λεγόμενη¹¹,

1. ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 112.

2. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 681—2. .

3. MURALT, ἐν χρ.

4. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 212.

5. MURALT, ἐν χρ.

6. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 209.—Καὶ μετὰ ταῦτα τῷ 878 (HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 917), ἢ τῷ 880 μαρτ.—αὐγ. (MURALT, ἐν χρ.), ἐθριάμβευσεν ἐπίσης (ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 216).

7. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' ἐν προμετωπίδι.

8. Αὐτόθι.

9. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 593.

10. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί (ἐκδ. Βαλέντζ), σ. 543.

11. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΟΥΣΗΠΕΝΣΚΗ. Τέσσαρις ὁμιλίαι Φωτίου. ἐν Πετροπόλει 1864.
4ον σ. 82.

ἐξεφωνήθη οὐχὶ κατὰ τὸ 866, ὡς ὁ Conrad Müller διατείνεται¹, ἀλλὰ μάλλον κατὰ τὸ 867, ἴσως δὲ τῇ 29 ἰουνίου², ἡμέρᾳ κυριακῇ, ὅτε ἡ μνήμη τῶν κορυφαίων ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου³. καθ' ὅσον μάλιστα ἐν αὐτῇ μετ' ἐγκωμίων ἀναφέρεται ὁ ἀπόστολος Πέτρος⁴.

Τότε δὲ γενομένων ὀρθοδόξων ἐν ὅλῳ τῷ βασιλείῳ ἀπάντων τῶν αἰρετικῶν καὶ τῶν εἰδωλολατρῶν⁵, « τοῖς . . βασιλεῦσι, Μιχαὴλ καὶ Βασιλείῳ, ὁ κατὰ πάσης » αἵρέσεως ἐστηλογραφήθη θρίαμβος⁶, » ἦτοι ἀνηγέρθη σπήλη ὑπὸ τῶν βασιλέων Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου μετ' ἐπιγραφῆς εἰς μνήμην τοῦ θριαμβοῦ τῆς ὀρθοδοξίας κατὰ πασῶν τῶν αἵρέσεων⁷, ἦτοι κατὰ τοῦ ἀρειανισμοῦ: « Υἱὸς Πατρὶ κηρύσσει- » ται ὁμοούσιος⁸. » κατὰ τοῦ Μακεδονίου: « Τὸ Πνεῦμα τούτοις (Πατρὶ καὶ Υἱῷ) » εἰς μίαν συναριθμεῖται θεότητα⁹. » κατὰ τῶν νεστοριανῶν: « Ὁ Λόγος ἐκ παρ- » θένου σάρκα λαβὼν εἰς κοινὴν τοῦ γένους σωτηρίαν καὶ ἀνάπλασιν οὐ μερίζε- » ται τῆς θεότητος¹⁰. » κατὰ τῶν εὐτυχιανῶν: « Αἱ φύσεις ἐπ' αὐτοῦ (τοῦ Λόγου) » φυλάττουσι τὸ ἀσύγχυτον¹¹. » κατὰ τῶν μονοθελητῶν: « ὁ (ἀσύγχυτον) τῇ οἰ- » κείᾳ φύσει συναναφαίνεται ἐνεργούμενον¹². » κατὰ τῶν εἰκονομάχων: « Οὐδὲ Χρι- » στὸς αὐτὸς ἐν εὐφημίας προσχῆματι πικρῶς ὑβρίζεται χλευαζόμενος· ἄλλο τοῦτο » καινολόγημα . . μαίνεσθαι μὲν κατὰ τῆς εἰκόνας, ἐπὶ τιμῇ δὲ τοῦ εἰκονιζομένου » τερατολογεῖν ταύτην σπαράττειν, καὶ διπλῆν μανίαν ἐπιμαίνεσθαι¹³. » κατὰ τῶν πυθαγορείων καὶ τῶν μανιχαίων¹⁴: « Ψυχῶν οὐδεὶς μετοικισμὸς ἀναπλάττεται¹⁵. » κατὰ τῆς μυθολογίας καὶ τῆς εἰδωλολατρείας¹⁶: « Οὐδὲ δαιμόνων ὄχλος, ἧς ἐθε-

1. C. MULLER. *Fragmente von Homilien des Photius* (ἐν *Zeitschrift für Kirchengeschichte*. Gotha 1880. IV Band. I Heft) σ. 136.

2. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ, αὐτ. σ. 85, 86.

3. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*. Τόμ. Β' σ. 251.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' § δ' ἐν ἀρχῇ.

5. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ, αὐτ. σ. 81.

6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' ἐν προμετωπίδι.

7. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ, αὐτ. σ. 86, 83.

8. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' § γ' ἐν τέλει.

9. Αὐτόθι.

10. Αὐτόθι.

11. Αὐτόθι.

12. Αὐτόθι.

13. Αὐτόθι.

14. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ, αὐτ. σ. 83.

15. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' § γ' ἐν τέλει.

16. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ, αὐτ.

» λοκακοῦντες αὐτοὶ κατέπεσον λήξεως, εἰς ταύτην ἀναπηδῶσι, τοῖς μύθοις ὁ-
» χούμενοι¹. »

Βεβαίως εἰς τὸν θρίαμβον τοῦτον τῆς ὀρθοδοξίας κατὰ τῶν μηχανίων, τῶν εἰ-
κονομάχων καὶ ἐν γένει τῶν αἵρετικῶν συνετέλεσε μάλιστα ἡ ἀδάμαστος ἐνέργεια
καὶ ἡ σύντονος μέριμνα τοῦ πρωταγωνιστοῦντος ἐν τοῖς ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγῶσι
πατριάρχου Φωτίου².

Ὅποσον δὲ ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἀπαντῶνται πολλάκις αἱ αὐταὶ ἰδέαι
καὶ αἱ αὐταὶ φράσεις, ἀποδείκνυται καὶ ἐκ τῆς ἀντιπαράθεσως τῆς ὁμιλίας ΝΑ' ³.
« Ποῦ τὰ ὅπλα, τὰ μηχανήματα, αἱ στρατηγικαὶ βουλαὶ τε καὶ παρασκευαί; »
πρὸς τὰ τῆς παρούσης ὁμιλίας⁴. « Τοῦτο . . ὡς ἀληθῶς αἱ στρατηγικαὶ βουλαὶ
» καὶ μελέται καὶ τὰ κατορθώματα. »

Ταύτης δὲ τῆς ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ω,
παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Χ. (σ. 134—136), Σκ. (σ. 526), Κ. (σ. 552), Ο. (σ. 200),
Θ' (σ. ιζ'), Φ. (σ. 31), Μι. (σ. 545), Β. (σ. 96) καὶ Έ. (Τόμ. Α' σ. 469)· τὸ δὲ
ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ίβ. (σ. 226—234), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (φ. 475
ν.—477 ν.) καὶ Ίερ. (σ. 291—300).

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' § γ' ἐν τέλει.

2. ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ ΟΥΣΠΕΝΣΚΗ, αὐτ. σ. 105.

3. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΝΑ' § γ' ἐν ἀρχῇ.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' § γ' ἐν τέλει.

ΟΔ΄.

τοῦ αὐτοῦ ἁγιοτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁριλίου¹λεχθεῖσα ἐν τῇ ἁμβωνί τῆς ἁγίας Σοφίας²,

ἡνίκα τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ μεγάλοις ἡμῶν βαισιλεύσι,

Μιχαήλ καὶ Βασιλείῳ,

ὁ κατὰ³ πάσης αἰρέσεως ἐσθηλογραφῆθη θρίαμβος⁴.

α'. Ἦν ἄρα ἐκ πολλοῦ γεγηρακῶς ὁ χρόνος, καὶ νέαν⁵ οὐκ ἔχων ὠδὴν⁶, καθ' ἣν ἀκμάζων ἐθάρρει σεμνύνεσθαι⁷, μόναις δὲ ταῖς πλκλαιαῖς ἐγκεκυφῶς ἐκείναις, καὶ λαμπρὸν οὐδὲν οὐδὲ γενναῖον⁸ εἰς τόκον ἔχων νεανιεύσασθαι, τὰ αὐτὰ φέρων κύκλῳ περιήει στρεφόμενος⁹, ἐκείνων μόνῃ τῇ φορᾷ φιλοτιμούμενος, ὃν ὁ φθάσας ἐμέτρει¹⁰ τὴν γένεσιν, καὶ ἃ τὴν χάριν¹¹ ἀνθεῖν οὐκ ἐδίδω¹² νεάζουσιν.

1. καθ' ἡμᾶς γε.- Photii, Patriarchae homilia Σκ.- Τοῦ αὐτοῦ ὁμιλία 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β. 'Ε.- λ. Θ. Φ.

2. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β. 'Ε.- λ. (λεχθεῖσα—Σοφίας) Χ. Σκ. Θ. Φ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡνίκα τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ μεγάλοις ἡμῶν [βασιλεῦσι] Μιχαήλ καὶ . . ὁ κατὰ Ο. Β.- ἡνίκα τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ μεγάλοις ἡμῶν (magnis nostris imperatoribus) Μιχαήλ καὶ . . ὁ κατὰ Φ.- ἡνίκα τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ μεγάλοις ἡμῶν Μιχαήλ καὶ Βασιλείῳ ὁ κατὰ 'Ι. Βατοπ.- ἡνίκα τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ μεγάλοις ἡμῶν Μιχαήλ καὶ . . ὁ κατὰ 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Μι.- ἡνίκα τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ μεγάλοις ἡμῶν Μιχαήλ καὶ . . (Βάρδζ) ὁ κατὰ 'Ε.- ἡνίκα τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ μεγάλοις ἡμῶν Μιχαήλ . . ὁ κατὰ Θ.- λ. Χ. Σκ.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- de haeresi Σκ.- λ. (ἔλος ὁ τίτλος) Χ. ἄντ' αὐτοῦ δὲ «εἰς τοὺς βασιλεῖς Μιχαήλ καὶ Βασίλειον.»

5. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα. Κ. Ο. Φ. Μι. Β.- ὁ χρόνος, νέαν Β.

6. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- ὠδὴν Η.

7. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- σεμνύνεσθαι Η.

8. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Η.- λαμπρὸν οὐδὲ γενναῖον Χ.

9. Χ.- κύκλῳ περιήει στρεφόμενος 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- κύκλῳ περιστρεφόμενος Η.

10. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα.- ὧν . . ἐμέτρει Η.

11. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Η.- χάριν Πα.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐδίδω ἐν ᾧ. Χ.

Νῦν δὲ δι' ἐνὸς ἀνδρός εὐσεβοῦς¹ καὶ καινῶν καὶ γενναίων ἔργων ἀθλητοῦ καὶ νεαζούσαις ὠδοῖσιν² ἐγκαλλωπίζεται, καὶ τὸ γῆρας αὐτοῖς³ ἐνείδουσιν⁴ ἀποδύεται, οἷά περ⁵ τόκον εὐγενῆ τε καὶ κράτιστον καὶ τῶν ἄλλων καλῶν ἀνθοῦντα⁶ τᾶς χάριτας, ὑπὸ φωτὶ⁷ τῆς ἀληθείας πᾶσιν⁸ εὐτυχήσας⁹ ἐπιδείξασθαι¹⁰. εἰ δὲ¹¹ καὶ ῥητόρων ἤνεγκε φοράν, μετρεῖν εἰδόντων τοῖς λόγοις τὰ πράγματα, καὶ τῷ μεγέθει τῶν ἔργων συμπαρατείνειν¹² τῆς γλώσσης¹³. τὴν δύνάμιν, εἰς ὁλόκληρον ἂν αὐτῷ¹⁴ τὰ τῆς ἀκμῆς καὶ τὰ τῆς ἀνανεώσεως ἐκρατύνετο. Νῦν¹⁵ δὲ οὐ βραχυτάτῳ μέρει ζημιούμενος τοῖς μὲν παροῦσι καὶ θεαταῖς, καὶ μὴδεὶς ἐφέστηκε τοῖς ὀρωμένοις ῥήτωρ, οὐδὲν ἦττον γεγονὸς ἐνακμάζων¹⁶ δεικνύει τὸ τέλειον· ὅσοι δὲ τοῦ βίου¹⁷ γενεαῖς ὑστέραις προκύψουσι, τούτοις δ' ἄρα¹⁸ τὴν ἐν τοῖς λόγοις μνήμην οὐκ ἔχων δωρήσασθαι, εἰς γῆρας, οἶμαι, πάλιν¹⁹, ἢ νόσον, ἢ τὰ τοιαῦτα διαβληθήσεται· πράξεων²⁰ μὲν γὰρ μετριάζουσιν σεμνότητι²¹ λόγοι φιλοῦσι παρρησιάζεσθαι, δειλίᾳ δὲ καὶ συστολῇ καταδύονται, ὅγκον αὐτοῖς²² πραγμάτων ὀρῶντες ἐπιφερόμενον, καὶ κατορθωμάτων μεγέθει²³ προκείμενα. Ἐντεῦθεν καὶ γὰρ σιγᾶν²⁴ ἐβουλόμην,

1. καθ' ἡμέρας γε. - εὐσεβῶν ἐν ἄπ. X.

2. X. - ὠδοῖσιν Ἰβ. Ἰερ. Πα. - ὠδοῖσι Π.

3. Ἰβ. Ἰερ. X. Πα. - γῆρας σὺν αὐτοῖς Π.

4. Ἰβ. Ἰερ. X. Πα. - ἐνείδουσι Π.

5. Ἰβ. Ἰερ. Πα. - οἷά περ X. - οἷά περ Π.

6. X. Πα. Π. - ἀνθοῦντας Ἰβ. Ἰερ.

7. Ἰβ. Ἰερ. X. Π. - ἀνθοῦνται ὑπὸ φωτὶ Πα.

8. Ἰβ. Ἰερ. X. - πᾶσι Π. - πάσῃ Πα.

9. Ἰβ. Ἰερ. X. - εὐτηχήσει Πα. - εὐτηγήσει Π.

10. Ἰβ. Ἰερ. X. Π. - εὐτηγήσει, τὰς χάριτας ἐπιδείξασθαι Πα.

11. X. - εἰδὲ ἐν λ. X.

12. Ἰερ. X. Πα. Π. - συμπράττειν Ἰβ.

13. Ἰβ. Ἰερ. Πα. Π. - γλώττης X.

14. Ἰερ. Πα. Π. - ὁλόκληρον ἂν αὐτῇ Ἰβ. - ὁλόκληρον αὐτῷ X.

15. ἐντ. λ. Πα.

16. Ἰερ. - ἦττον ταῖς γοναῖς ἐνακμάζων ἐν λ. X.

17. Ἰβ. Ἰερ. X. - βιοῦ Π.

18. Π. - δὲ ἄρα ἐν λ. X.

19. Ἰερ. X. - γῆρας πάλιν, οἶμαι Ἰβ. Π.

20. ἐντ. ὁκ. Πα.

21. καθ' ἡμέρας γε. - μετριάζουσι σεμνότητι ἐν ἄπ. X.

22. καθ' ἡμέρας γε. - αὐτοῖς ἐν ἄπ. X.

23. Π. - μεγέθει ἐν λ. X.

24. καθ' ἡμέρας γε. - σιγᾶν ἐν ἄπ. X.

καὶ τῶν ὑπὲρ λόγον ἔργων τὸ μέγεθος τῇ ἀτονίᾳ μὴ καθυβρίσαι τοῦ λέγοντος, τὸν τοῦ ἡττηθῆναι φόβον πρὸ τοῦ παθεῖν τὴν ἡτταν αὐτῷ¹ προβαλλόμενος² εἰς ἀσφάλειαν. Ἄλλ' ἐπειδὴ περ³ αὐταὶ παρεστήκασιν αἱ πράξεις⁴, καὶ τὸ λαμπρὸν τῶν ἔργων κατ' ὀφθαλμούς ἔστηκεν⁵ ἀπάντων, οὐκ ἐν μεγάλῳ τὰ τῆς ζημίας οἶμαι πεπεῖσθαι, τὸ ἔλαττον ἀποφερομένης τῆς διηγήσεως· τὰ⁶ γὰρ ὀρώμενα τὸ λεῖπον⁷ ἀναπληρώσει, καὶ τὸ ἐνδέον⁸ τοῦ λόγου ἢ ὑπερβολὴ⁹ σαλπίζει τῆς πράξεως.

Ε'. Ἄλλὰ¹⁰ γὰρ λαμπροὺς μὲν ἐστίν¹¹ ἰδεῖν αὐτοῦ τοὺς ἐν πολέμοις ἄθλους καὶ τὰς νίκας καὶ τὰ τρόπαια, ὧν χρόνος¹² οὐδεὶς, ἐξ οὗ¹³ τῆς βασιλείας οὗτος διέκυψεν, ἄγονος ἔμεινεν. Ἐμοὶ¹⁴ δὲ τούτων καταλέγειν οὐδὲν εἰς σπουδὴν ἔκει· καὶ γὰρ οὐδὲ γνώμης μᾶλλον ἢ ῥώμης ταῦτα, καὶ τούτων οὐδετέρας¹⁵ μᾶλλον, ἢ τῆς εἰς ἀθλὸν ἀναφερομένης αἰτίας ἐπὶ πολλῶν πολλὰκις ἐλέγχθη¹⁶ δεικνύμενα. Οὐ μὴν οὐδὲ πόλεων τῶν μὲν πολεμίων ἀνδραποδισμοῦς¹⁷ καὶ μεταναστᾶσεις, οἰκοδομὰς δὲ καὶ¹⁸ ἀνοικισμοὺς τῶν φίλων· οὐδ' ὅτι φαιδρῷ καὶ μειδιῶντι προσώπῳ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἐμιλῶν, καὶ τὸν τύραννον φόβον εἰς πόθον ἐκούσιον ἀρμολόμενος¹⁹ κατήφειαν πᾶσαν ἀπὸ παντὸς προσώπου ἀφείλετο, πατὴρ μᾶλλον πατρίδος ἢ δεσπότης καλεῖσθαι φιλοτιμούμενος, οὐ κατὰ τοὺς παλαιούς ἐκείνους, Κῦρον²⁰ καὶ Αἰγύσιον, ὧν ὁ μὲν Περσῶν ὁ δὲ Ῥωμαίων ἄρξας ἐπὶ πρᾶότητι καὶ φι-

1. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτῷ Ἰβ. Ἰερ. X. Πα. - αὐτῷ Π.
2. X. Π. - παραβαλλόμενος Ἰβ. Ἰερ. Πα.
3. X. Π. - ἐπειδὴ περ Ἰβ. Ἰερ. Πα.
4. Ἰβ. X. Πα. - παρεστήκασιν αἱ πράξεις Π. - παρεστήκασιν πράξεις Ἰερ.
5. Ἰβ. Ἰερ. X. Πα. - ἔστηκεν Π.
6. ἐντ. λ. Πα.
7. Ἰβ. Ἰερ. X. - ὀρώμενα τὸ λεῖπον Π.
8. Ἰβ. X. - τὸ ἐνδέον Π. - τὸ δέον Ἰερ.
9. καθ' ἡμᾶς γε. - τὴν ὑπερβολὴν ἐν ἄπ. X.
10. ἐντ. ἄκ. Πα. - ἐντ. λ. X.
11. καθ' ἡμᾶς γε. - μὲν ἔστιν ἐν ἄπ. X.
12. Ἰβ. - ὧν ὁ χρόνος ἐν λ. X.
13. Ἰβ. Ἰερ. Πα. - ἀφ' οὗ Π.
14. ἐντ. λ. Πα.
15. καθ' ἡμᾶς γε. - οὐδ' ἐτέρας Ἰερ. - οὐδ' ἐτέραν Ἰβ.
16. Ἰβ. - ἐλέγχθη Ἰερ.
17. Ἰβ. Ἰερ. - ἀνδραποδισμοὺς Π.
18. Ἰβ. Π. - οἰκοδομὰς καὶ Ἰερ.
19. Ἰερ. - ἀρμολόμενος Ἰβ.
20. Ἰερ. - Κῦρον Ἰβ.

λανθρωπία δόξαν ἔλιπον τῷ πλήθει, πρὸ τῶν ἔργων τὰς κλήσεις ἀρυσάμενοι¹, ἀλλ' ὡς ἂν ὁ πρέπων ἐπιστατεῖ λογισμός, πρὸ τῶν ὀνομάτων ταῖς πράξεσι σεμνυνόμενος· ἀλλ' οὐδ' ὅτι χρυσοῦ ῥέουσιν τὴν χεῖρα τῇ πολιτείᾳ προέτεινεν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος πενίαν ἐξ οἰκίας² οὕτως αὐτὸς ἐλάσας ταύτην τοῦ πολιτεύματος· καὶ πόλις ἢ βασιλὶς, καὶ τῷ πλούτῳ βασιλεύουσα διὰ μιᾶς βασιλικῆς δεξιᾶς εἰς πάντας τοὺς ὑπηκόους τὰ τῆς εὐδαιμονίας ἐξήπλωσεν· οὐδὲν³ οὖν τούτων⁴ ἀριθμεῖν ἐμὴ⁵ μελέτη καὶ σπούδασμα, καὶ αὐτὴν⁶ ἔχουσιν⁷ ἐφειστώσαν⁸ αὐτοῖς⁹ καὶ μάρτυρα τὴν¹⁰ ἀλήθειαν· οὐδὲ¹¹ γὰρ οὐδὲ πομπικός τις¹² ἐγώ, καὶ τέρψεις ἐκ λόγων τοῖς ἀκροαταῖς τεχνάζων χαρίζεσθαι, ὥσπερ ὕλην¹³ μᾶλλον, ἢ παρέρχομαι· οὐ μὲν οὐδὲ πρὸς ἐπαίνους ἄγων τὴν γλῶσσαν γυμνάζεσθαι, καὶ τοῦ θεάτρου κρότους ἐκτρίβειν τοῖς ῥήμασιν· (ὅ τε¹⁴ γὰρ τοῦ βίου τρόπος καὶ τὸ τῆς ἱερωσύνης δικαίωμα οὐκ οἶδε τούτοις ἐναποδύεσθαι, οὐδ' ὅτε¹⁵ νεῶς αὐτῷ καὶ οἰκοδομημάτων ἱερῶν ἱερὰ φροντίδες εἰς ἀνέλπιστον προελθεῖν πρᾶξιν καὶ κάλλος ἀνίκητον ἐξενίκησαν· τὰ¹⁶ μὲν γὰρ ἄλλοις παρεῖται, τὰ δὲ λόγῳ ἄλλω¹⁷, ὑπόθεσιν ἄλλης ἔχοντι πανηγύρεως¹⁸) ἐκεῖνα δὲ μόνα τῶν ἄλλων πάντων¹⁹ ἀποτεμνόμενος²⁰ ποιοῦμαι διήγησιν, ἢ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς ἄκρατον εὐθὺς καὶ θαυμαστόν ἡλίκον τὸν ζῆλον παρίστησιν.

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀρυσάμενος ἐν Ἀπ. Χ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- οἰκείας ἐν Ἀπ. Χ.

3. ἐντ. ἀκ. Πα.

4. 'Ιβ. 'Ιερ.- Π.λὴν οὐδὲν τούτων Πα.

5. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐμὴ Πα.- ἡμῶν Π.

6. Π.- σπούδασμα, καὶ αὐτὴν 'Ιβ. 'Ιερ.- σπούδασμα, καὶ αὐτοῖς Πα.

7. 'Ιερ. Πα.- ἔχουσι Π.- ἔχουσιν 'Ιβ.

8. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐφιστώσαν Πα. Π.

9. 'Ι. Βατοπ.- αὐτοῖς ἐν Ἀπ. Χ.

10. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- τὴν Π.

11. ἐντ. λ. Πα.

12. 'Ιερ.- πομπικός τις 'Ιβ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- ὕλη ἐν Ἀπ. Χ.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅτε ἐν Ἀπ. Χ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐδ' ὅτι ἐν Ἀπ. Χ.

16. ἐντ. ἀκ. Πα.

17. ὅρα ἀνωτέρω Προδιαίκεσιν τῆς ΟΓ' ὀμιλίας Φωτίου.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- λόγος ἄλλος ὑπόθεσιν ἄλλης ἔχει πανηγύρεως 'Ιβ. Πα.- λόγος ἄλλος ὑπόθεσιν ἄλλης πανηγύρεως 'Ιερ.

19. 'Ιερ. Πα.- παντῶν 'Ιβ.

20. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἀποταμιόμενος Πα.

γ'. Ἀλλὰ γὰρ πόθεν ἀπάρξωμαι¹; ποῖον δὲ πρῶτον² ἐκδιηγῆσωμαι³; Πότερον, μηνύσω τῆς ἐκκλησίας τὰ εὐαγγέλια, ἢ τὸν θρίαμβον τὸν κατὰ τῶν αἱρέσεων⁴ ἐπιδείξωμαι⁵; ἢ τοῦ κατὰ γόντος τὸν θρίαμβον, καὶ λαμπρὰ τὰ τρόπαια στήσαντος τὸ παράστημα τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς ὑπὲρ εὐσεβείας ἀγῶνας προοιμιάσωμαι⁶; Ἐκότερον γὰρ τῶν εἰρημένων τοῖς λογισμοῖς προπηδῶν, καὶ τὴν πρώτην τάξιν⁷ ἐπέχειν φιλονεικοῦν ἀμφίβολον ποιεῖται τὴν ἀρχὴν τοῦ διηγήματος· καί, καθάπερ ἐν πολυανθεῖ καὶ καλῷ λειμῶνι, ἕκαστον τῶν ὡραίων ἀνθῶν καὶ καρπῶν ἐξ' αὐτοῦ τὰς ὄψεις μετακλῖνον⁸, καὶ μετακαλούμενον εἰς ἄπορον τοὺς ὁρῶντας περιίστησιν⁹, ὁποτέρῳ τῶν ὁρωμένων τὴν νικῶσαν ἐπιψηφίσονται¹⁰, οὕτω καὶ τὰ καλὰ ταῦτα καὶ ὡραῖα θεάματα δι' ἐκατέρου τῶν εἰρημένων τὰς τῆς εὐσεβείας αὐγὰς ἐξίσου τοῖς θεαταῖς ἐναπαστράπτοντα τὴν ἐκλογὴν παρέχονται ἀδιάκριτον. Πλὴν ἐπειδή περ¹¹ ἐν τῇ φαιδρᾷ τῆς ἐκκλησίας χαρμονῇ καὶ τὸ θεοστυγὲς τῶν αἱρέσεων στήλιτεύεται, καὶ τοῦ τροπαιοφόρου προλάμπει τὰ ἀγωνίσματα, ἐντεῦθεν πῶς ἀρχὴν καὶ κρηπίδα¹² θέμενος τοῦ λόγου μετὰ τοῦ θειάζοντος τῇ νύμφῃ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ τὰ τῆς χάριτος ἀναφθέγξομαι, Χαῖρε¹³ σφόδρα, θύγατερ Σιών, κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ· περιεῖλε¹⁴ κύριος τὰ ἀδικήματά σου· ἐρρύσατό¹⁵ σε ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν σου· ὁρᾷς σου τὸν ἡγαπημένον¹⁶ υἱόν, ὃν ἐξ αὐτῶν σπαργάνων εἰς υἱὸν θεμένῃ¹⁷, καὶ βασιλεύσασα, καὶ εὐσεβεῖα¹⁸ μὲν συνεκθρέψασα, εὐλαθεῖα δὲ συναν-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπάρξομαι Ἰβ. Πα.- ἄρξομαι Ἱερ.

2. Ἰβ.- ποῖον πρῶτον Ἱερ. Πα.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐκδιηγῆσομαι ἐν ἄπ. Χ.

4. Ἱερ. Πα.- τῆς αἱρέσεως Ἰβ.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιδείξομαι ἐν ἄπ. Χ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- προοιμιάσομαι ἐν ἄπ. Χ.

7. Ἰβ. Πα.- καὶ τὴν πρᾶξιν τάξιν Ἱερ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- μετακλίνον ἐν ἄπ. Χ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- περιίστησιν Ἱερ. Πα.- περίστησιν Ἰβ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιψηφίσονται ἐν ἄπ. Χ.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπειδή περ ἐν ἄπ. Χ.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- κρηπίδα ἐν ἄπ. Χ.

13. ΣΟΦΟΝΙΟΥ Γ' 14, 15.

14. Ἰβ. Ἱερ.- κήρυσσε, θύγατερ Ἱερουσαλήμ . . Περιεῖλε (ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ.).- κήρυσσε, ὅτι περιεῖλε Πα.

15. Ἰβ. Ἱερ. Πα.- .ε.λύτρωται (ΣΟΦΟΝΙΟΥ, αὐτ. 15).

16. Ἰβ. Ἱερ. Πα.- ὁρᾷς σου τὸν ἡγαπημένον Π.

17. Ἰβ. Ἱερ. Πα.- θέμενη Π.

18. Ἰβ. Ἱερ. Π.- βασιλεύσασα, εὐσεβεῖα Πα.

δρώσασα¹ εἰς τοῦτο τὸ μέτρον τῆς κατὰ Χριστὸν ἡλικίας προήγαγες; ὁρᾷς τοῦτον, εἶά σοι φέρων καινοπρεπῇ καὶ ραιδρᾷ καὶ σὺν μεγάλοις² τόκοις παρέστηκε τὰ θρεπτήρια, καὶ ὅσων καὶ ἡλικίων λαφύρων τὸ ἱερὸν τοῦτο καὶ σεπτὸν ἐπλήρωσε τέμενος; Οὐκ Ἄρειον γὰρ δεσμώτην ἄγει σοι, οὐδὲ δοριάλωτον³ Μακεδόνιον⁴, οὐδ' αἰχμάλωτον τὸν Νεστόριον⁵, καὶ Διοσκόρου τέκνα, μυρίαὶς σποραῖς ἐκ φύλοις τὴν οἰκουμένην ἐκβαρβαρώσαντος, οὐδὲ τοῦτον ἢ τοῦτον τῆς ἐκκλησίας τὸν ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, οὐδ' ἀρχηγὸν μιᾶς ἢ πλειόνων αἱρέσεων, ἀλλ' ἅμα πάσας τὰς φάλαγγας τοῦ ἐχθροῦ αὐτοῖς ἡγεμόσι καὶ αὐτοῖς τεχνάσμασι καὶ βουλαῖς μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ πληγῇ τῆς βασιλικῆς δεξιᾶς νεκροὺς καὶ ἐσκυλευμένους⁶ παρεστήσατο⁷. Ἄρον κύκλῳ τοὺς ὀφθαλμοὺς σου, καὶ ἴδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου⁸, οὗς αἱρέσεων πάλαι καὶ σχισμάτων βᾶλλαι καὶ ἄρπυιαι⁹ συναρπάσασαι, καὶ πολλῆς κορυβαντίας¹⁰ ἐμπλήσασαι εἰς ὄρη¹¹ καὶ κρημνοὺς ἀπωλείας διέσπειραν ἀνοιστρέσασαι. Εὐφραίνου καὶ κατὰτέρπου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου¹². Ὑἱὸς Πατρὶ κηρύσσεται ὁμοούσιος· τὸ Πνεῦμα τούτοις εἰς μίαν συναριθμεῖται θεότητα· ὁ¹³ Λόγος ἐκ παρθένου σάρκα λαβὼν εἰς κοινὴν τοῦ γένους σωτηρίαν καὶ ἀνάπλασιν οὐ μερίζεται τῆς θεότητος· αἱ¹⁴ φύσεις ἐπ' αὐτοῦ φυλάττουσι τὸ ἀσύγχυτον, ὃ τῇ¹⁵ οἰκείᾳ φύσει συναναφαίνεται ἐνεργούμενον· πᾶσα πλάνη καὶ λῆρος μακρὰν¹⁶ ἀπελήλαται, καὶ ψυχῶν οὐδεὶς μετοικισμὸς ἀναπλάττεται, οὐδὲ δαιμόνων ὄχλος, ἧς ἐθελοκακοῦντες αὐτοὶ κατέπεσον λήξεως, εἰς ταύτην ἀναπηδῶσι¹⁷, τοῖς

1. καθ' ἡμᾶς γε. — εὐλαβεῖα δὲ συναυθροῖσασα Ἱε. — εὐσεβεία δὲ συναυθροῖσασα Ἱβ. Πα.

2. Ἱε. Πα. — καὶ συμμεγάλοις Ἱβ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. — δορυάλωτον ἐν ἄπ. Χ.

4. Ἱβ. — Μακεδώνιον Ἱε. Πα.

5. Ἱε. Πα. — οὐδὲ αἰχμάλωτον τὸν Νεστόριον Ἱβ.

6. Ἱβ. Ἱε. — δεξιᾶς ἐσκυλευμένους καὶ νεκροὺς Πα.

7. Ἱβ. — περιετρέσατο Πα. — ἐτροπώσατο Ἱε.

8. ΗΣΑΙΟΥ' Ξ' 4.

9. Ἱβ. Ἱε. — ἄρπυιαι Πα.

10. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

11. Πα. — ὄρη ἐν λ. Χ.

12. ΣΟΦΟΝΙΟΥ', αὐτ. 14.

13. ἐντ. λ. Πα.

14. ἐντ. ἄπ. Πα.

15. καθ' ἡμᾶς γε. — ἀσύγχυτον καὶ τῇ Πα. — ἀσύγχυτον τῇ ἐν λ. Χ.

16. Πα. — μακρὸς ἐν λ. Χ.

17. Ἱβ. Ἱε. Πα. — ἀναπήδωσιν Πα.

μύθοις ὀχούμενοι· οὐ μένουν¹, οὐδὲ² Χριστὸς αὐτὸς ἐν εὐφημίας προσχήματι πικρῶς ὑβρίζεται γλευαζόμενος· ἄλλο τοῦτο καινολόγημα³, καὶ ξένος τρόπος τῷ πονηρῷ μεμνηχανημένος ἐξουθενώσεως, μαίνεσθαι μὲν κατὰ τῆς εἰκόνας, ἐπὶ τιμῇ δὲ τοῦ εἰκονιζομένου τερατολογεῖν τὰύτην σπαράττειν, καὶ διπλὴν μανίαν ἐπιμαίνεσθαι. Οὐδὲν οὖν ἔτι τῶν ἀσεβημάτων παρρησιάζεται⁴. Οἷα γὰρ θεοχαλκεύτω λόγῳ ὁ καλλίνικος ἡμῶν πρωταγωνιστὴς⁵ τῆς γραφῆς τῷ καλᾷ χρησάμενος διὰ μέσων αὐτοῖς τῶν ἐγκάτων τὸν ὀλεθρον ἤλασε· καὶ πᾶσα νῦν κάτω κεῖται δυσσέβεια, καὶ αὐτὰς που τὰς ἐσχάτας ἐλπίδας ἐσκυλευμένη, καὶ μηδ' ἀναβιώσεως ὀνείροις ἐπαναψύχουσα. Τοῦτο⁶ τῶν ἄλλων τροπαίων, ὅσα τῷ μακρῷ διεμετρήθη χρόνῳ, καὶ βασιλέων εὐσεβῶν εὐσεβεῖς ἔστησαν⁸ παλάμαι, κατὰ πολὺ λαμπρότερόν τε καὶ ὑψηλότερον· ἃ γὰρ πάντες ἀνὰ μέρος τε καὶ⁹ κατὰ καιροὺς οἰκείους μόλις εἰργάσαντο¹⁰, τούτων ἕκαστον¹¹ ἅμα καὶ ἀθρόον καὶ μιᾶς χειρὸς βολίδι ὁ πιστὸς ἡμῶν καὶ μέγας βασιλεὺς¹² κατὰ κράτος ἐτροπώσατο. Τοῦτο τοῦ κατὰ Θεὸν στρατηγοῦντος ὡς ἀληθῶς αἱ στρατηγικαὶ βουλαὶ καὶ μελέται καὶ τὰ κατορθώματα. Τοῦτο τὴν οἰκουμένην πᾶσαν, ὁπόσῃν ὁ χριστιανῶν θεσμὸς παρατρέγων στεφανοῖ, πάσης μὲν ἀπαλλάττει κακώσεως, πάσης δὲ συμφορᾶς ἀπεργάζεται κρείττονα¹³, πάσης δὲ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης ἀναστομοῖ ἐξ ἀλλήλων¹⁴ πηγάζειν τὰ νάματα, μίαν ὁρᾶν συμφωνίαν καὶ μίαν ὁμολογίαν πίστεως¹⁵ καὶ καθολικὴν ἐκκλησίαν μίαν, εἰς πάντα¹⁶ διαπλουμένην τὰ πέρατα¹⁷.

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- οὐ μένουσιν Π.

2. Π.- οὐ δὲ ἐν λ. Χ.

3. 'Ι. Βατοπ.- καινολόγημα ἐν ἄπ. Χ.

4. 'Ιβ. 'Ιερ.- παρρησιάζεται Πα.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- πρωταγωνιστὴς ἐν ἄπ. Χ.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. 'Ι. Βατοπ.- Τούτων τῶν ἐν ἄπ. Χ.

8. 'Ιερ.- βασιλέων εὐσεβῶν βασιλεῖς ἔστησαν 'Ιβ. .

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀναμέρος τε καὶ 'Ιβ.- ἀναμέρος καὶ 'Ιερ.

10. 'Ιερ.- ἐργάσαντο 'Ιβ.

11. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἕκαστον Π.

12. 'Ιβ. 'Ιερ.- καὶ ἀθρόον ὁ βασιλεὺς Π.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- κρείττονα 'Ιβ. 'Ιερ.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- δι' ἀλλήλων 'Ιβ. 'Ιερ.

15. Α' Τιμόθ. γ' 12.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- πάντα 'Ιβ. 'Ιερ.

17. 'Ρωμ. Ι' 18.

δ'. 'Ρανάτωσαν¹ τὰ² ὄρη³ γλυκασμόν, καὶ⁴ οἱ βουνοὶ ἀγαλλίασιν⁵. ὅτι φιλανθρώποις ὀφθαλμοῖς ἐπέιδεν ὁ κύριος ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ⁶, καὶ ἐπὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, ἐγείρας καὶ ἀνυψώσας τὴν βασιλείαν ὅντως τοῦ κράτους δυναστείαν, Βασιλείαν τὸν ἡγαπημένον υἱὸν αὐτοῦ· δῆλον γάρ, ὡς, ὅσα τῷ πατρὶ διαπεπράχθαι⁷ κατώρθωται, καὶ λόγοι ταῦτα σκιρτῶσιν ἐκδιηγούμενοι, εἰς κλῆρον οὗτος καὶ οἰκεῖον ἐκδέχεται σεμνολόγημα. Τὰς συνόδους, αἱ κατὰ καιροὺς⁸ τὴν οἰκουμένην τῶν ζιζανίων ἐκάθαιρον, ἡ τοῦ παναγίου Πνεύματος χάρις συνήθροισεν· ἀλλ' ἐξ ἐτέρων καὶ αὗται τὴν γνῶσιν εἰλκύσαντο· ἔσχε πρὸ αὐτῆς⁹ ἡ πρώτη πολλῶν ἐν μέρει τὰς πράξεις μιμήσασθαι· ἡ δευτέρα¹⁰ τὴν πρώτην ὑπογραμμὸν¹¹ καὶ τύπον ἐδέξατο, τῆς δὲ τρίτης¹² αὐτὴ μετὰ τὴν πρώτην ὑπῆρξε παράδειγμα, καὶ δὴ καὶ ἡ τετάρτη¹³ ταύτας¹⁴ ἐπλούτει μιμήσασθαι, καὶ ταῖς ἐφεξῆς ὑπῆρχον αἱ προλαβοῦσαι διδάσκαλοι. Σὺ δέ, τῆς εὐσεβείας προασπιστά, ποῖον παράδειγμα λαβὼν ἐπὶ νοῦν ταύτης ἡμῖν τῆς ἱερᾶς πράξεως νέος ἐπέστης δημιουργός; τίνα διδάσκαλον εὐρών; πρὸς ποῖον σεαυτὸν ἀναφέρων ἀρχηγόν; τίνι χρώμενος ὁδηγῷ; Ἦ, δῆλον¹⁵, ὡς ὁ κοινὸς ἀπάντων καὶ δεσπότης¹⁶ καὶ δημιουργὸς αὐτός σοι¹⁷ γέγονε μυσταγωγός καὶ ταύτης τῆς τελετῆς, ὡς ἐν τοῖς ἱεροῖς λογίοις¹⁸ ἀποθεσπίζει, μέγα κεκραγώς, Πᾶς ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω καὶ ἐγώ¹⁹

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. ΗΣΑΙΟΥ' ΜΕ' 8.- ΙΩΗΛ Γ' 18.

3. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- αἱ νεφέλαι ρανάτωσαν (ΗΣΑΙΟΥ', αὐτ.).- ἀποσταλάξει τὰ ὄρη (ΙΩΗΛ, αὐτ.).

4. Ψαλμῶν ΞΔ' 13.

5. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- καὶ ἀγαλλίασιν οἱ βουνοὶ περιζώσσονται (Ψαλμῶν, αὐτ.).

6. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἅπ. Χ. (κ. κατ.).

7. καθ' ἡμᾶς γε.- διαπεπράχθαι ἐν ἅπ. Χ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- κατὰ καιροὺς ἐν ἅπ. Χ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτῆς ἐν ἅπ. Χ.

10. 'Ιβ.- ἡ β' ἐν λ. Χ.

11. Πα.- ὑπογραμμὸν ἐν λ. Χ.

12. 'Ιβ.- τῆς δὲ γ' ἐν λ. Χ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ δὴ καὶ δ' τετάρτην Πα.- καὶ δὴ καὶ τετάρτην 'Ιβ.- καὶ δὴ καὶ δ' 'Ιερ.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- ταύταις ἐν ἅπ. Χ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡ δῆλον Πα.- εἰ δῆλον ἐν λ. Χ.

16. 'Ιβ.- ἀπάντων καὶ πλάστης ἐν λ. Χ.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτὸς σὺ ἐν ἅπ. Χ.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Γ' 32.

19. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ ἐγώ ἐν ἅπ. Χ.

ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν¹ τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς². οὐ γὰρ ἀνθρώπων μόνον ἐφ'esτηκότων, καὶ τῶν ἀγγέλων χοροστατούντων³, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς, οἶμαι, τῆς δεσποτικῆς φύσεως ἄνωθεν ἐποπτεύουσας, καὶ τὴν νίκην ἀγωνοθετοῦσης, ὁ κατὰ πασῶν αἰρέσεων⁴ πεπαρρησιασμένη καὶ γνώμη καὶ γλώσση καὶ χειρὶ ἐστηλογραφήθη θρίαμβος, καὶ τὸ τῆς⁵ εὐσεβείας κρατυνθέν, ὡς οὐπω⁶ πρότερον, ἀνωμολογήθη μυστήριον⁷. ναὶ δὴ καὶ σύμβουλος ἐκεῖνος ἦν σοι, Πέτρος⁸ ἐκεῖνος, ὁ κορυφαῖος τῶν μαθητῶν, ὃδε πως⁹ τῆς σῆς καρδίας ἐνοργιᾶζων¹⁰ τοῖς ὡσὶν¹¹, ἔτοιμον¹² εἶναι πρὸς ἀπολογία¹³ν ἱερολογῶν¹⁴ παντὶ τῷ αἰτοῦντι τὸν λόγον περὶ τῆς ἐν σοὶ καθαρωτάτης¹⁴ καὶ ἀκιδόηλου πίστεως¹⁵. Ἐλαβες¹⁶ τὴν¹⁷ συμβουλὴν ἐν ψυχῇ, ὠδινήσας¹⁸ τὴν μελέτην· οὐκ ἀνέμεινας τὸν ἐπερωτῶντα, ἀλλ' ἅμα τε τελεσφορηθεὶς ἀνέγνως¹⁹, καὶ εἰς φῶς προήγαγες τὴν ἐργασίαν ταύτην, τὴν ὡς

1. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐν ἔμπροσθεν ἐν ἄπ. X.

2. ἐν ἄπ. X. - τοῦ ἐν οὐρανοῖς (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).

3. καθ' ἡμᾶς γε. - χοροστατούντων ἐν ἄπ. X.

4. Ἰβ. Ἱερ. Πα. - αἰρέσεων Π.

5. Π. - καὶ τῆς ἐν λ. X.

6. Ἱερ. Πα. Π. - κρατυνθέν καὶ οὐπω Ἰβ.

7. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀνωμολογήθη τὸ μυστήριον Ἰβ. Ἱερ. Πα. - ἀνωμολογήθη τὸ μυστήριον Π.

8. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐκεῖνος ἦν σοι α) [ὁ τῶν οὐρανίων κλειδοῦχος πυλῶν, καὶ τῆς πίστεως πέτρα καὶ θεμέλιος β) ὑπὸ τῆς Ἀληθείας γ) ἀναγρηθείς δ)] Πέτρος Ἰβ. Ἱερ. Πα. Π. Τὰ ἐν ἀγκύλαις [] εἰσὶ διχαγεγραμμένα ἐν κώδ. Ἰβ. μὴ διχαγεγραμμένα δ' ἐν κώδ. Ἱερ. Πα. Π.).

9. Ἰβ. Ἱερ. Πα. - ὃδε πως Π.

10. Ἰβ. Ἱερ. Πα. - ἐνοργιᾶζων Π.

11. Ἱερ. Πα. Π. - ὡσὶν Ἰβ.

12. Ἰβ. Ἱερ. Πα. - ἔτοιμον Π.

13. Ἰβ. Ἱερ. Πα. - ἱερολογεῖν Π.

14. Ἱερ. Πα. Π. - καθαριότητης Ἰβ.

15. Α' ΠΕΤΡΟΥ γ' 15.

16. ἐντ. λ. Πα.

17. Π. - ἔλαβε τὴν ἐν λ. X.

18. Ἰβ. Ἱερ. - ὠδινήσας Π.

19. καθ' ἡμᾶς γε. - ἅμα τε τελεσφορηθεῖσαις ἔγνω Π. - ἅμα τε τελεσφορηθεῖσαις ἔγνω Ἱερ. - ἅμα τε τελεσφορηθεῖσαις ἀνέγνως Ἰβ.

α. Ἱερ. Πα. - ἦν σοὶ Ἰβ. Π.

β. καθ' ἡμᾶς γε. - θεμέλιος Ἰβ. - θεμέλιος Π. - θεμέλιος Ἱερ. Πα.

γ. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀληθείας ἐν ἄπ. X.

δ. Πα. Π. - ἀναγρηθείς Ἰβ. Ἱερ.

ἀληθῶς θεοφιλῇ, ἄξιον τῶν σπερμάτων πᾶσιν¹ ἐπιδείξας τὸν καρπὸν, τὴν² πίστιν³ κηρύσσων καὶ γράφων ὁρθῶς, καὶ τὰς αἱρέσεις πάσας⁴ εἰς⁵ ἔθου πέταν-
ρον⁶ καταστῶν. Τοιγάρτοι ὅποσα⁷ γῆς καὶ θαλάσσης εἰς ἡμέρον⁸ διαμονήν, καὶ
βίον ἀκύμονα βασιλικαὶ φροντίδες τῇ πολιτείᾳ χρηματίζουσι, καὶ ὅσῳ⁹ ψυχῇ¹⁰ σώ-
ματος, καὶ σελήνης ἥλιος, καὶ τῶν κατὰ τὴν αἴσθησιν ἀντιλήψεων ἢ κατὰ νοῦν
θεωρία¹¹ προανέστηκεν, ἐπὶ τοσούτῳ μέτρῳ¹² τούτων ἀπάντων φέρει τὰ νικητήρια.
Οὕτω λαμπροτάταις καὶ καινοπρεπέσι τῆς εὐσεβείας ἐπιβολαῖς¹³ εἰς ὁμοίας πρά-
ξεις τὸ βούλημα ἤνεγκας· καὶ γλώσσα νῦν πᾶσα μελέτην ἔχει τὰ σὰ διηγήμα-
τα¹⁴. Μωσῆς ἐκεῖνος ὁ μέγας¹⁵, ὁ τοῦ Θεοῦ θαλάμων¹⁶, ὁ πληγαῖς ἀποίοις¹⁷
μαστιζων τὴν Αἴγυπτον¹⁸ (τὰ¹⁹ στοιχεῖα γὰρ αὐτῷ εἰς μάστιγας μετεπλάττετο), ὅ-
τε²⁰ τῆς θαλάσσης πεζεύων²¹ τὰ κύματα²², καὶ γεωργῶν εὐχῇ καὶ γλώσσει νε-
φέλας ὡς αὐλακκας, καὶ τὴν τροφὴν ἐκείθεν²³ τοῖς ἐν ἐρήμῳ ταλαιπωρουμένοις

1. 'Ιβ. 'Ιερ.- πᾶσι Π.

2. ἐντ. ἀκ. Πα.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- διδὸ τὴν πίστιν Πα.- πίστιν 'Ιερ. Π.- πίστην 'Ιβ.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- ὁρθῶς καὶ τὰς αἱρέσεις πᾶσας 'Ιβ. 'Ιερ.- ὁρθῶς πάσας τὰς αἱρέσεις Πα.

5. Παροιμιῶν Θ' 18.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰς ἄθου πέτανρον Π.- εἰς ἰθου πέτανρον 'Ιβ. 'Ιερ.- εἰς πέτανρον ἰθου Πα.- ἐπὶ πέτανρον ἰθου (Παροιμιῶν, αὐτ.).

7. καθ' ἡμᾶς γε.- καταστῶν. Τοῦτο τῶν ὁπόσα 'Ιβ. 'Ιερ. Π.- κατέστασας τοῦτο τῶν ὁπόσα Πα.

8. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- ἡμέρον Π.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- χρηματίζουσιν ὅσῳ 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- χρηματίζουσι ὅσῳ Π.

10. Πα. Π.- ψυχῇ 'Ιβ. 'Ιερ.

11. 'Ιερ. Πα. Π.- θεωρία 'Ιβ.

12. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- ἐπὶ τοσούτῳ μέτρῳ Π.

13. 'Ιερ. Πα. Π.- ἐπιβολαῖς 'Ιβ.

14. 'Ιβ. Π.- τὰ διηγήματα 'Ιερ. Πα.

15. 'Εβρ. ΙΑ' 24.

16. Αὐτ. Γ' 5.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπίστοις 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- Σημειωτέον ὅτι ἡ λέξις ἀποιστος (ἀφόρητος) ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

18. 'Εξόδου ΙΑ' 1.

19. ἐντ. λ. Πα.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅτε ἐν ἀπ. Χ.

21. 'Εξόδου ΙΔ' 21.

22. 'Ιβ.- πεζεύων τὴν Αἴγυπτον 'Ιερ.

23. 'Εξόδου ΙΣ' 4.

καρπούμενος ἄφθονον¹, οὗτος² ἐκεῖνος, ὃν³ ἐπαιδαγώγει⁴ λαόν, ὑπὲρ⁵ οὗ πάντα⁶ ἐπράττετο, τούτους ἰδὼν⁷ εἰς εἰδωλολατρείαν⁸ ἐκπορνεύσαντας οὐκ ἤνεγκε πρῶως τὸ συνενεχθέν⁹, ἀλλ' ἅμα τε διανέστη, καὶ στήσαι βουλόμενος τὴν φορὰν τοῦ κακοῦ οὐκ ἐν ἐλαχίστῳ¹⁰ μέρει τὸ ξίφος ἐμβάψας, καὶ τὸ πλῆθος ἐλαττώσας¹¹ τὸ λοιπὸν τῆς πλάνης ἀνεσώσατο· καὶ ἦν αὐτῷ ἡ σωτηρία ἡ πεπραγμένη¹² τοῦ καταλείμματος¹³ τῆς φθορᾶς¹⁴ ἡρτημένη τῶν ὁμογενῶν, καὶ ἡ τούτων σφαγὴ ἐκείνοις τίκτουςα τὴν μεταβολήν. Ἀλλ' ὁ τοῦ Χριστοῦ μαθητὴς οὐχ ὁμοφύλων φθόρῳ τὸ λεῖπον τοῦ πάθους ἀπήλλαξεν, ἀλλ' αὐτῆς ἐλέθρῳ τῆς κακίας εἰς ὁλόκληρον ἅπαν περισώζει τὸ ὑπήκοον, καὶ¹⁵ κατ' ἐκείνης μὲν τὴν τοῦ καλάμου λόγχην προέτεινεν, ὅλον δὲ τὸν ὑπὸ χεῖρα τῆς ἐκείθεν λώβης ἀπείρατον ἔδειξε¹⁶. Καὶ Φινεὲς¹⁷ ἐκεῖνος τὸν Ἰσραηλίτην τῇ Μαδιανίτιδι συνεκκεντήσας θραῦσιν ἔστησεν¹⁸, ἐκδπανῶσαν πάντα τὸν λαόν· ἀλλ' οὐδ' οὗτος ἦν αἵματος ὁμοφύλου καθαρὸς, οὐδὲ σωματικῆς φθορᾶς¹⁹, ὧν ὑπερεμάχει, τούτων ὑπῆρχεν ἐλευθερωτῆς· ὁ δὲ ἡμέτερος Φινεὲς οὐκ ἐπιστήναι παρασχὼν τὴν θραῦσιν, οὐδ' ἐμφυλίῳ βάψας αἵματι τὴν δεξιάν, οὐδὲ σωματῶν ἀλλὰ ψυχῶν τὴν λύμην ἀνδρικῶς λίαν ἐκκεντήσας καὶ βασιλικῶς²⁰ πάσης πλάνης καὶ φθορᾶς²¹ τὴν πολιτείαν πᾶσαν ὑπερνασχεῖν ἀπειργά-

1. Ψαλμῶν ΡΕ' 40.

2. ἐντ. ἀκ. Πα.

3. 'Ιερ. - οὗτος, ὃν Πα.

4. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐπεδαγώγει ἐν ἁπ. Χ.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - ὑπὲρ ἐν ἁπ. Χ.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - πάντα ἐν ἁπ. Χ.

7. 'Ιερ. Πα. - εἰδὼν 'Ιβ.

8. 'Αριθμῶν ΚΕ' 1, 2.

9. 'Ιερ. Πα. - πρῶως τῷ συνενεχθέν 'Ιβ.

10. 'Ιερ. Πα. - οὐκ ἐλαχίστῳ 'Ιβ.

11. 'Αριθμῶν, αὐτ. 3, 9.

12. καθ' ἡμᾶς γε. - ἡ σωτηρία πεπραγμένη ἐν ἁπ. Χ.

13. καθ' ἡμᾶς γε. - καταλείμματος ἐν ἁπ. Χ.

14. 'Ιερ. Πα. - φθορᾶς 'Ιβ.

15. ἐντ. λ. Πα.

16. 'Ιερ. - ἔδειξε 'Ιβ.

17. ἐντ. ἀκ. Πα.

18. 'Αριθμῶν, αὐτ. 6 — 8.

19. καθ' ἡμᾶς γε. - καθαρὸς καὶ σωματικῆς δὲ φθορᾶς ἐν ἁπ. Χ.

20. 'Ιβ. 'Ιερ. - βασιλικῆς Πα.

21. Β' ΠΕΤΡΟΥ θ' 19.

σατο. Δαβὶδ μᾶλλον, ὅτι καὶ βασιλεύς, ἐγγίζει τῷ παραδείγματι· σφαγῇ γὰρ ἀλλοφύλου ἐνὸς ὅλον ἤρπασε τὸ ὁμόφυλον αἰχμῶσις καὶ τραυμάτων καὶ μαχαίρας ἐχθρῶν (ἀλλὰ ¹ σωμάτων κἀνταῦθα ² ἢ πρόνοια). ἓνα δὲ μόνον βαλίων, καὶ πολλοὺς τῶν ἀλλοφύλων λιπών, — οἷς ἄσπονδος ὁ κατὰ τῶν ἰσραηλιτῶν ἡμίμαζε πόλεμος, — ἐλπίδι δευτέρας μάχης, τῆς νίκης ἐπεσκίασε τὴν λαμπρότητα, καὶ πλεονεῖχε ³ τέρπειν ἢ παροῦσα τῆς νίκης χαρὰ ⁴, ἣ ὁ τῶν μελλόντων φόβος τὸ νενικηκὸς ἀνασοβεῖν καὶ ὑποσεῖν στρατόπεδον ⁵. Ἡ ⁶ δὲ γε βασιλικὴ παλάμη οὐ κατὰ μῆκος τῶν ἀλλοφύλων αἰρέσεων τὴν σταυρικὴν ῥομφαίαν ἐσπάσατο ⁷, οὐδ' ἀτελῇ παρέσχε τὴν χάριν τοῦ κατορθώματος, οὐδ' ἀναμαχέσασθαι τὴν ἦτταν τοῖς ἐχθροῖς οὐδὲ σκιὰν ἐλπίδος κατέλιπεν ⁸, ἀλλ' ἅμα πάσας αὐτῶν τὰς παρατάξεις συγκόψασα, καὶ κατὰ πασῶν λαμπρῶς τὰς στρατηγικὰς ἀνδραγαθίας ἐπιδείξασα βαθεῖαν μὲν εἰρήνην καὶ ἀστασίαστον παντὶ τῷ τῆς ἐκκλησίας βραβεύει πληρώματι, παρὰ πλῆσιν δὲ τὴν ὁμοφροσύνην καὶ ὁμόνοιαν ⁹ παντὶ πρυτανεύει τῷ πολιτεύματι, στήλην ὀρθοδοξίας τῶν ὡς ἀληθῶς εὐσεβεστάτων καὶ καλλινίκων ἡμῶν βασιλέων, Μιχαὴλ καὶ Βασιλείου, γενεαῖς ἀπάσαις ἀείμνηστον ἀναστήσασα.

Εἰ. Εὐδαίμονες δὲ ἄρα καὶ τρισμάκαρες καὶ ὑμεῖς, ὁ τῶν πατρικίων χορός, ἡ τιμία πολιὰ καὶ αἰδέσιμος, σὺν τηλικούτοις ¹⁰ στρατηγοῖς τε καὶ ¹¹ ταξίαρχοις, καὶ κατὰ τηλικούτων καὶ τοσούτων αἰρέσεων συνεστρατηγικότες καὶ συνταξιαρχῆσαι λογάδες γενόμενοι ¹², καὶ τοὺς ἱεροὺς τούτους καὶ θεῖους ἄθλους συνδιενέγκαντες. Ὑμεῖς δέ, ὦ ἱερέων καὶ ἀρχιερέων ἱερὸν ἄθροισμα, τί οὕτω σιγῶντες ἐστήκατε ¹³; καὶ ὥσπερ ὑπὸ τῆς ἄγαν ἡδονῆς ¹⁴ καὶ χαρᾶς διαχυθέντες τοῖς ἐκπεπληγμένοις καὶ ἐξεστηκόσιν ¹⁵ εὐόικατε, πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἀλλ' ἢ πρὸς αὐτὴν τῶν ἔργων τὴν φαι-

1. ἐντ. λ. Πα.
2. καθ' ἡμᾶς γε. — σωμάτων μὲν κἀνταῦθα ἐν ἄπ. Χ.
3. καθ' ἡμᾶς γε. — πλεον οὐκ εἶχε ἐν ἄπ. Χ.
4. Ἰ. Βατοπ. — χαρᾶς ἐν ἄπ. Χ.
5. Ἰ. Βατοπ. — τὸ στρατόπεδον ἐν ἄπ. Χ.
6. ἐντ. ἄκ. Πα.
7. Ἰ. Βατοπ. — ἐσπάσατο ἐν ἄπ. Χ.
8. καθ' ἡμᾶς γε. — κατέλιπον ἐν ἄπ. Χ.
9. καθ' ἡμᾶς γε. — ὁμοίαν ἐν ἄπ. Χ.
10. Π. — αἰδέσιμος τηλικούτοις ἐν λ. Χ.
11. Ἰβ. — στρατηγοῖς καὶ ἐν λ. Χ.
12. καθ' ἡμᾶς γε. — γινόμενοι ἐν ἄπ. Χ.
13. Ἰβ. Ἰερ. Πα. — ἐστήκατε Π.
14. Ἰβ. Ἰερ. Πα. — ἡδονῆς Π.
15. Ἰβ. Ἰερ. Πα. — ἐξεστηκόσι Π.

δρότητα¹ ὄμματα τε² καὶ αὐτὴν ἐναπερείσαντες τὴν διάνοιαν; ἐν³ ἴσῳ μὲν γὰρ πέφυκε λύπης⁴ μέγεθος χαρᾶς⁵, καὶ⁶ ἐκ διαμέτρου ἐστήκασιν⁷, οἷς ἂν ἐπιστῶσι, τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἀπεργάζεσθαι. Ἀλλὰ⁸ ῥήξατε φωνὴν ἀξίαν τῆς πανηγύρεως, καὶ τὸν Θεοπάτορα⁹ Δαβὶδ τοῦ ὑμετέρου¹⁰ χοροῦ προστησάμενοι τορόν τε καὶ¹¹ διαπρύσιον ἐκβοήσατε¹². Ἐντεινε¹³, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε, Δυὰς¹⁴ ἀξιόγαστε¹⁵, ἐν ᾗ τῆς Τριάδος ἡ χάρις ἐγκατοικίζεται· ἐντεινε, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε, ἐνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος¹⁶ καὶ δικαιοσύνης· ἀμήν¹⁷.

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- ἔργων φαιδρότητα Π.
2. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- ὄμμα τε Π.
3. ἐντ. ἀκ. Χ.
4. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Π.- ἐν ἴσῳ μὲν λύπης πέφυκε Χ.
5. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα.- μέγεθος καὶ χαρᾶς Π.
6. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα.- καὶ Π.
7. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα.- ἐστήκασιν Π.
8. ἐντ. λ. Χ.
9. Π.- θεοπατορα ἐν λ. Χ.
10. 'Ιερ. Πα.- ἡμετέρου 'Ιβ. Π.
11. καὶ ἡμῶς γε.- τορόν τι καὶ 'Ιερ. Πα. Π.- τορόντι καὶ 'Ιβ.
12. Ψαλμῶν ΜΔ' 4.
13. ἐν ἄπ. Χ. (κ. κατ.).- ἔντεινον (Ψαλμῶν, αὐτ.).
14. 'Ιβ. Π.- κατευοδοῦ καὶ βασιλέων Δυὰς 'Ιερ. Πα.
15. 'Ιερ.- ἀξιόγαστε ἐν λ. Χ.
16. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- πραότητος Ω. Π.- πραῖτητος (Ψαλμῶν, αὐτ.).
17. Π.- δικαιοσύνης ἐν λ. Χ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΕ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ὁμιλίας ἢ λόγοι «εἰς τὸ γενέθλιον, τὸ γενέσιον ἢ τὴν γέννησιν τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας» συνεγράφησαν πρὸ τοῦ πατριάρχου Φωτίου σὺν ἄλλοις οἱ ἀκόλουθοι· ὑπὸ μὲν Ἐπιφανίου τοῦ Κύπρου τοῦ νεωτέρου (680 μ. Χ.)¹, λόγος, οὗ ἡ ἀρχή, «Τὰς ἐκλαμπούσας τῆς Θεοτόκου ἀκτῖνας²» ὑπὸ δὲ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης (680—724 μ. Χ.) ἐγκώμιον, ἀρχόμενον οὕτως, «Ἀρχὴ μὲν ἡμῖν ἑορτῶν ἢ παροῦσα πανήγυρις³,» καὶ τέσσαρες λόγοι, ὧν ὁ μὲν α' ἀρχεται, «Ἄλλοι μὲν ἄλλας ἑορτῶν ὑποθέσεις⁴,» ὁ δὲ β', «Πάλιν ἑορτή, καὶ πάλιν πανήγυρις⁵,» ὁ δὲ γ', «Εἰ μετρεῖται γῆ σπιθαμῇ⁶,» ὁ δὲ δ', «Χορευέτω πᾶσα κτίσις⁷» ὑπὸ δὲ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ (717—760 μ. Χ.) λόγοι δύο, ὧν ὁ μὲν α' ἀρχεται, «Δεῦτε πάντα τὰ ἔθνη⁸,» ὁ δὲ β', «Ἐχρῆν ἀληθῶς τὴν παρθένον⁹» ὑπὸ δὲ Ἰωάννου τοῦ μοναχοῦ καὶ πρεσβυτέρου Εὐβοίας (περὶ τὸ 744 μ. Χ.) ὁμιλία «εἰς τὴν σύλληψιν καὶ εἰς τὴν γέννησιν τῆς ἁγίας Θεοτόκου,» ἣς ἡ ἀρχή, «Ὁ μέγας ἀποστολος Παῦλος¹⁰» καὶ τέλος πάντων ὑπὸ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου στουδίτου (796—826 μ. Χ.) λόγος, οὗ ἡ ἀρχή, «Λαμπρῶς πανηγυρίζει ἡ κτίσις σήμερον¹¹.»

Οὗχ ἥττον δὲ καὶ ἡ ἀκολουθία εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου περιέχει προγενέστερα τῆς ἐποχῆς τοῦ πατριάρχου Φωτίου δύο μὲν ἰδιόμελα¹² τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου τοῦ ΚΠ. (449—458 μ. Χ.), κανόνα δὲ καὶ τροπάριον¹³ τοῦ

1. FABRICII-HARLES. *Bibliotheca graeca*. Τόμ. Η' σ. 258.

2. Αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 279.

3. MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ηζ' σ. 805.— FABRICII-HARLES, αὐτ. σελ. 277.

4. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ηη' σ. 820.— FABRICII-HARLES, αὐτ.

5. MIGNE, αὐτ. σ. 844.— FABRICII-HARLES, αὐτ. σ. 278.

6. MIGNE, αὐτ. σ. 861.

7. FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. ΙΑ' σ. 85.

8. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ης' σ. 661.

9. Αὐτ. σ. 680.

10. Αὐτ. σ. 1460.— FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 28.

11. FABRICII-HARLES, αὐτ. σ. 278.

12. *Μηναῖον σεπτεμβρίου* (ἐκδ. Ἐνετίας 1817. φύλλ.) σ. 68.

13. Αὐτ. σ. 69—70.

ἁγίου Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης (680—724 μ. Χ.), ἔτι δὲ τὸ ὑπὸ τοῦ πολυγράφου καρδινάλιου Πίτρα τὸ πρῶτον ὁλοσχερῶς ἐκδοθὲν¹ «κοντάκιον ἰδιόμελον,» οὗ ἡ ἀκροστιχίς, «Ἡ ὥδῃ Ῥωμανοῦ,» ποίημα Ῥωμανοῦ τοῦ μελωδοῦ (713—716 μ. Χ.)², οὗτινος μόνον δύο τροπάρια ἐν τῷ παρ' ἡμῶν μηναίῳ, καὶ ταῦτα ἀνεπιγράφως, ἐμπεριέχονται, ἥτοι τὸ κοντάκιον «Ἰωακεῖμ καὶ Ἄννα ὀνειδισμοῦ ἀτεκνίας,» καὶ ὁ οἶκος «Ἡ προσευχὴ ὁμοῦ καὶ στεναγμός³.» τρία δὲ ἰδιόμελα⁴ τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ Α' τοῦ ΚΠ. (715—730 μ. Χ.)· ἕτερον δὲ κανόνα μετὰ τῶν εἰρμῶν⁵ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ (717—760 μ. Χ.)· πέντε δὲ ἰδιόμελα⁶ τοῦ ὁσίου Στεφάνου τοῦ ἁγιοπολίτου (·· 790 μ. Χ.)⁷. ἔξ δὲ στιχηρὰ τοῦ Σεργίου τοῦ ἁγιοπολίτου⁸, ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοφίλου (829—842 μ. Χ.) ἀκμάσαντος⁹.

Χρονολογία δὲ τῆς ἀπαγγελίας τῆς ὁμιλίας ταύτης συμπεραίνομεν, ὅτι ἦτον ἡ 8 Σεπτεμβρίου τοῦ 867, ἡμέρα κυριακὴ, ὅτε τὸ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐτελεῖτο γενέσιον· ἡ χρονολογία αὕτη ἐπεξηγεῖ τὴν ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ἀποσιώπησιν τοῦ τε Μιχαήλ καὶ τοῦ Βασιλείου, λίαν τότε ἐχθρικῶς πρὸς ἀλλήλους διακειμένων¹⁰, καὶ τὴν ἀποστροφὴν τοῦ πατριάρχου Φωτίου πρὸς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον διὰ τῶν ἐξῆς λέξεων «Ἀλλὰ σύ, ὦ παρθένε . . τοὺς σοὺς ὑμνητὰς παντὸς ῥύπου καὶ » παντὸς ἀποσμηξαμένη μολύσματος τοῦ οὐρανοῦ νυμφῶνος ἀξίους ἀνάδειξον¹¹.»

Τῆς προκειμένης ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν ἐξ Ω. παραβληθεῖσαι πρὸς Σκ. (σ. 526), Κ. (σ. 549), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 24), Οἰ. (σ. μθ'), Β. (σ. 89) καὶ Ἐ. (σ. 232)· τὸ δ' ὅλον ἀντεγράφη ἐξ Ίβ. (σ. 147—159), παραβληθὲν πρὸς Βα. (φ. 125—130), Ρ. (φ. 32), Πα. (φ. 464

1. J. B. PITRA. *Analecta sacra* (ἐν Παρισίοις 1876. 4ον) Τόμ. Α' σ. 199—201.

2. W. CHRIST et M. PARANIKAS. *Anthologia graeca carminum christianorum* (ἐν Λειψίᾳ 1871. 8ον) σ. LII.

3. *Μηναῖον*, αὐτ. σ. 73.

4. *Αὐτ.* σ. 68.

5. *Αὐτ.* σ. 69.

6. *Αὐτ.* σ. 66—68.

7. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. *Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς* (ἐν Ἀθήναις 1890. 8ον) σ. 240.

8. *Μηναῖον*, αὐτ. σ. 66—68.

9. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 253.

10. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 249—250.—ΖΩΝΑΡΑ ΙΓ' 7.—ΜΑΝΑΣΣΗ Σ' 5175.—ΓΑΥΚΑ, σ. 545.—ΚΕΔΡΗΝΟΥ, Τόμ. Β' σ. 181—2.—ἔρα καὶ MURALT, ἐν χρ. 867 (ἰαν.—αὐγ.).

11. ἔρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΕ' § ιβ'.

v. — 466 v.), Ίερ. (σ. 205 — 216), Βου. (σ. 27 — 34), Κ'. (σ. 1584 — 1603) καὶ Μι. (σ. 548 — 561), ἀλλὰ μῆπω παραβληθὲν πρὸς τὸ τοῦ Κατηφόρου χειρόγραφον¹.

Ἐν ταύτῃ δὲ τῇ ὁμιλίᾳ ὁ ἱερός Φώτιος «ἀποδείξει πειρᾶται, κατὰ Παίσιον τὸν Γάζης², τὴν παροῦσαν τῆς παρθένου καὶ Θεοῦ μητρὸς γέννησιν λαμ-»
» πρᾶ³ παρὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἀποφέρειν τὰ πρεσβεῖα, καὶ ἰδίαν τινὰ χάριν
» συνεπαυγάζειν⁴.»

Ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Φωτίου τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου εἶπετο μέν, ὅπως καὶ μέχρι τῆς σήμερον, τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου⁵, προηγεῖτο δὲ τῆς «λειτουργίας τῶν πιστῶν,» καθ' ἣν καὶ ὁ ἁγιασμός τῶν τιμίων δώρων, τεκμηριοῖ καὶ ἡ ἐπομένη περικοπὴ τοῦ τέλους τῆς ὁμιλίας· «Ἄλλ' ὅμως
» ὁ καιρὸς ἐπὶ ἄλλα παρακαλεῖ. . τῆς μυστικῆς, φημί, καὶ ἀναιμάκτου θυσίας
» ἀπάρξασθαι. . ἐφ' ἣν μετελκόμεθα, καὶ ἣν ἐπικαιρότατον ἱεράσασθαι⁶.»

1. Κα. Τόμ. Δ'. — HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constanti-nopel* (ἐν Regensburg 1867 — 9. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Γ' σ. 8.

2. Πα. φ. 464 v.

3. καθ' ἡμᾶς γε. — μητρὸς τὴν γέννησιν λαμπρὰν Πα.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΕ' § 6' ἐν ἀρχῇ.

5. Π. ΡΟΜΠΟΤΗ. *Χριστιανικὴ ἠθικὴ καὶ λειτουργικὴ* (ἐν Ἀθήναις 1869. 8ον) σ. 364.

6. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΕ' § ια' ἐν τέλει.

ΟΕ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,¹πατριάρχου² Κωνσταντίνου πόλεως³,ὁμιλία⁴εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου⁵.

α'. Πᾶσα μὲν ἑορτὴ καὶ πᾶσα πανήγυρις⁶, καθ' ἣν ὁ τῶν εὐσεβοῦντων φαι-
δρύνεται σύλλογος, λύει μὲν τὰς⁷ πρὸς ἀλλήλους διαφοράς καὶ τὰς ἔριδας⁸, συνά-
γει δὲ τοὺς⁹ ἀπ' ἀλλήλων¹⁰ γνώμῃ διεστῶτας, καὶ τὸν δεσμὸν τοῦ φίλτρου στά-
σει λύσαντας, τὴν¹¹ τῶν¹² ἀσμάτων¹³ συμφωνίαν¹⁴ παράκλησιν ἔργῳ καταβαλλο-
μένη πρὸς τὴν τῆς ὁμοφροσύνης ἐπανάκλησιν· δείκνυσιν¹⁵ δὲ καὶ τοῦ αὐτοῦ δεσπό-

1. Πα. Ω. Κ.- Τοῦ ἀγιωτάτου Φωτίου 'Ιβ.- Τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου Βα.-
Φωτίου 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Μι.- Photii Σκ.- λ. Ο. Θ. Βου. Φ. Οἱ. Β. 'Ε.

2. Σκ. (patriarchae).- πατριάρχου, ἀρχιεπισκόπου 'Ιβ. Πα. Ω. Κ.- ἀρχιεπισκόπου Βα.
Ρ. Κ¹. Μι.- λ. 'Ιερ. Ο. Θ. Βου. Φ. Οἱ. Β. 'Ε.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- Κωνσταντινουπόλεως 'Ιβ. Βα. Ρ. Κ. Κ¹. Μι.- Κωνσταντίνου Πα.-
ΚΠ. Ω.- λ. 'Ιερ. Σκ. Ο. Θ. Βου. Φ. Οἱ. Β. 'Ε.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ. Θ.- homilia Σκ. Φ.- λόγος Βα. Ρ. Ο. Βου. Κ¹. Μι. Οἱ.
Β.- λ. 'Ε.

5. Βα. Ρ. Ο. Θ. Βου. Φ. Κ¹. Μι. Οἱ. Β.- εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης
ἡμῶν Θεοτόκου 'Ιβ. 'Ιερ. Κ. Πα. Ω. Κ.- in nativitatē Deiparae Σκ.- λ. 'Ε.

6. 'Ιβ. 'Ιερ. Βα. Ρ. Πα. Κ. Ο. Βου. Φ. Κ¹. Μι. Β.- ἑορτὴ καὶ πανήγυρις Ω. 'Ε.

7. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ. Ο. Βου. Κ¹. Μι. Β.- τὰ Βα.

8. 'Ιβ. Βα. Πα. Κ. Ο. Βου. Β.- ἐρίδας 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Μι.

9. 'Ιβ. 'Ιερ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- συνάγει [δὲ] καὶ τοὺς Β.- συνάγει καὶ τοὺς Κ. Ο.

10. 'Ιβ. Βα. Πα. Κ. Ο. Β.- ἀπαλλήλων 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.

11. ἐντ. λ. Πα.

12. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ταῖς τῶν 'Ιβ.

13. 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἀσμάτων 'Ιβ. Βα.

14. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- συμφωνίας 'Ιβ.

15. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- δείκνυσιν Βα.

του καὶ δημιουργοῦ τοὺς συναγηγερμένους¹ πλάσματά τε² καὶ ποιήματα· καὶ τῇ ἐνότητι τοῦ σεβάσματος τὴν ὁμοτιμίαν τῆς πλάσεως ὑποφαίνουσα τοὺς κατ' ἀλλήλων³ πικρῶς ἐπαιρομένους πρᾶναι, καὶ κατασπᾶ, μέτρια φρονεῖν καὶ ἀνθρώπινα πείθουσα, καὶ πρὸς⁴ τὴν αὐτὴν τοῦ πλάστου παλάμην ὁρᾶν, καὶ τὸν αὐτὸν ἀναλογίζεσθαι τῆς πλάσεως πηλὸν⁵ ἐκδιδάσκουσα. Εἰς τοῦτο γὰρ ἔμοι γε⁶ τὰς πανηγύρεις τελεῖν ὁ πρέπων χριστιανοῖς θεσμὸς ὑποτίθεται· καὶ ἡ μὲν Χριστὸν ἐμφανίζει τικτόμενον⁷, ἡ δὲ μαρτύρεται βαπτιζόμενον⁸. ἄλλη φέρει μεταμορφούμενον⁹. ἑτέρα δέ, τὰς θεοσημείας ἐργαζόμενον¹⁰, δαιμονῶντας θεραπεύοντα¹¹, πηροὺς ὀμματοῦντα¹², πηγὰς αἱμάτων ξηραίνοντα¹³, χωλοὺς καὶ παρειμένους συσφίγγοντα¹⁴, νεκροὺς ἀνιστῶντα¹⁵. τέλος, ἐπὶ σκαυροῦ κρεμάμενον ἄλλη παραδειγματίζει¹⁶, καὶ ἄλλη πάλιν ἀνιστάμενον¹⁷, καὶ τὴν ἐμὴν ἀνάσπασιν¹⁸ ἔργοις¹⁹ ὀρωμένοις ἐγκαινίζοντα.

Β'. Ἀλλ' οὕτω πάσης θεοπρεποῦς πανηγύρεως καὶ τῶν ἐπικοίνων²⁰ χαρισμάτων παρεχούσης τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ ἰδίαν τινὰ συνεπαυγαζούσης τῆς χάριτος ἔλλαμψιν, παρὰ πολὺ²¹ τῶν ἄλλων ἢ²² παροῦσα πανήγυρις τῆς παρθένου καὶ Θεοῦ

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- *συνεγνηγερμένους* Βα.
2. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- *πλάσμα* Βα.
3. 'Ιβ. Βα.- *καταλλήλων* 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.
4. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- *πείθουσα*, πρὸς 'Ιβ. 'Ιερ.
5. 'Ιερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- *πηλὸν* 'Ιβ.
6. 'Ιβ. 'Ιερ. Βα. Κ¹. Βου.- *ἐμοί γε* Ρ. Μι.
7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Β' 1.
8. Αὐτ. Γ' 16.
9. Αὐτ. ΙΖ' 2.
10. ΙΩΑΝΝΟΥ' Β' 23. Ϛ' 2, 14, 26. Ζ' 31. ΙΒ' 37. Κ' 30.
11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Δ' 24.
12. Αὐτ. ΙΕ' 30.
13. Αὐτ. Θ' 20, 22.
14. Αὐτ. ΚΑ' 14.- ΜΑΡΚΟΥ' Β' 4.
15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΑ' 5.
16. Αὐτ. ΚΖ' 35.
17. Αὐτ. ΚΗ' 5.
18. 'Εβρ. ΙΑ' 35.
19. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- *ἐργοις* Βα.
20. 'Ιβ. 'Ιερ. Βα. Ρ.- *ἐπικοινων* Βου. Κ¹. Μι.
21. 'Ιβ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- *παραπολὺ* 'Ιερ.
22. 'Ιβ. Βα. Ρ. Βου. Μι.- *παρὰ πολὺ τῶν ἄλλων ἢ* Κ¹.- *παραπολὺ ἢ* 'Ιερ.

μητρὸς¹ φιλοτιμουμένη τὴν γέννησιν λαμπρὰ κατὰ πάσης² τὰ πρεσβεῖα ἀποφέρεται. Ὡσπερ³ γὰρ τὴν ῥίζαν κλάδων καὶ στελέχους καὶ καρποῦ καὶ ἄνθους⁴ αἰτίαν γινώσκουμεν, εἰ καὶ τοῦ καρποῦ χάριν ἢ περὶ τὰ ἄλλα σπουδὴ καὶ ὁ πόνος καταβάλλεται⁵, καὶ οὐδὲν τῶν ἄλλων χωρὶς τῆς ῥίζης ἐκφύεται⁶, οὕτως ἄνευ τῆς παρθενικῆς πανηγύρεως οὐδεμία τῶν ἐξ αὐτῆς ἀναβλαστησασῶν⁷ ἐπιφαίνεται⁸. Ἀνάστασις γάρ, ὅτι θάνατος⁹. θάνατος δέ, ὅτι σταύρωσις¹⁰. σταύρωσις δέ, ὅτι Λάζχαρος τεταρταῖος ἥδου¹¹ πυλῶν ἀνελήλυθε¹². καὶ¹³ τυφλοὶ βλέπουσι¹⁴. καὶ κλίνην, ἐφ' ἧς ἔκειτο, φέρει τρέχων¹⁵ ὁ παράλυτος¹⁶. καὶ τῶν¹⁷ παραδοξουμένων ἔργων¹⁸ (οὐ γὰρ ἐπὶ καιρὸν πάντα καταλέγειν) τὰ ἐπίλοιπα¹⁹, ἃ τὸ Ἰουδαίων ἔθνος²⁰, θέον δοξάζειν, καὶ ἀνυμνεῖν, εἰς φόβον ἐξέκαυσεν, ἅφ' οὗ τὸν²¹ κατὰ²² τοῦ σωτήρος ἐπ' ὁλέθρῳ σφῶν φόνον²³ ἐπαλαμῆσαντο²⁴. Ταῦτα δέ, ὅτι²⁵ Χριστὸς βαπτισάμενος, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῆς πλάνης ἀπολουσάμενος²⁶ ἔργῳ καὶ λόγῳ τὴν θεο-

1. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- καὶ θεομήτορος Ἰβ.
2. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- κατὰ πάσας Ἰβ.
3. ἐντ. ἀκ. Πα.
4. Ἰβ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- καρποῦ ἄνθους Ἱερ.
5. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- καταβάλλεται Βα.
6. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- ἐκφύεται Βα.
7. καθ' ἡμέρας γε.- ἀναβλαστησάντων ἐν ἁπ. Χ.
8. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- πανηγύρεως ἐπιφαίνεται Βα.
9. Ῥωμ. Ε' 10.
10. Πράξεων Β' 36.
11. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- ἥδου Ἰβ. Βα.
12. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' 39, 44.
13. ἐντ. λ. Πα.
14. ΛΟΥΚΑ Ζ' 22.
15. ΜΑΡΚΟΥ Β' 4, 12.
16. Ἱερ. Βου. Κ¹. Μι.- τρέχων παράλυτος Ἰβ. Βα. Ρ.
17. ἐντ. ἀκ. Πα.
18. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- καὶ τοῦ παραδόξου μὲν ἔργων Ἰβ.- καὶ τί δεῖ ἐπαριθμεῖν τὰ παραδοξούμενα ἔργα Πα.
19. ΛΟΥΚΑ ΙΓ' 32.- ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' 45.
20. Ἰβ. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων Πα.
21. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' 47, 53.
22. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- ἅφ' οὗ κατὰ Βα.
23. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- φόβον Βα. Ρ.
24. Βα. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- ἐπαλαμῆσατο Ἱερ.- ἐπαλαμνίσατο Ἰβ.
25. Ἰβ. Ἱερ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Μι. (κ. κατ.)- ὅτι Κ¹. (κ. κατ.).
26. Ἰβ.- ἀπολουσάμενος ἐν λ. Χ.

γνωσίαν ἐδίδασκε¹. βάπτισις δέ, ὅτι γέννησις· Χριστοῦ δὲ γέννησις, συντόμως² καὶ καλῶς εἰπεῖν, ὅτι παρθένου γέννησις, ἐν ᾗ καὶνιζόμεθα, καὶ ἦν ἐορτάζειν ἡ-
ξιώμεθα. Οὕτω³ ῥίζης ἢ πηγῆς ἢ θεμελίου⁴ λόγον⁵, ἢ⁶ οὐκ οἶδ', ὅ, τι⁷ καὶ
οἰκειότερον εἴπω, ἢ⁸ παρθενικὴ πληροῦσα πανήγυρις ἐκείναις τε πάσαις⁹ εἰκότως
ταῖς εὐφημίαις ἐναγλαίζεται¹⁰, καὶ¹¹ πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἐνδιαπρέπει χαρίσμασι¹²,
καὶ¹³ παγκοσμίου σωτηρίας ἡμέρα γνωρίζεται.

γ'. Σήμερον¹⁴ γὰρ ἡ παρθένος μήτηρ ἐκ στείρας μητρὸς ἀποτίκτεται¹⁵, καὶ τῆς
δεσποτικῆς ἐπιδημίας τὸ παλάτιον εὐτρεπίζεται. Σήμερον¹⁶ δεσμὸς στειρώσεως λύε-
ται¹⁷, καὶ τῆς παρθενίας τὰ κλεῖθρα σφραγίζεται. Οἷς¹⁸ γὰρ νηδὺς¹⁹ ἄγονος, καὶ²⁰
λόγοις²¹ νεκρωθεῖσα τεκνώσεως καρπὸν²² παρ' ἐλπίδων²³ ὥραϊον προήνεγκε²⁴, τούτοις

1. 'I6. Bx. Πα.- ἐδίδασκεν 'Iερ. P. Βου. K¹. Mi.

2. 'I6. Bx. P. Πα. Βου. Mi.- συντομῶς K¹.

3. 'I6. 'Iερ. P. Πα. Βου. K¹. Mi.- ἐρικαινιζόμεθα. Οὕτω Bx.

4. 'I6 - θεμελίων ἐν λ. X.

5. 'I6. 'Iερ. P. Πα. Βου. K¹. Mi.- λόγων Bx.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. 'I6. Bx.- ὅ τι Βου.- ὅτι 'Iερ. P. K¹. Mi.

8. ἐντ. ἀκ. Πα.

9. 'I6. 'Iερ. P. Βου. Mi.- ἐκείναις τε πάσαις K¹.- ἐκείνεται πάσαις Bx. - ἐκείναις
πάσαις Πα.

10. Πα.- εἰκότως ἐναγλαίζεται 'I6. Bx. P.- εἰκότως ἀγλαίζεται 'Iερ. Βου. K¹. Mi.

11. ἐντ. λ. Πα.

12. 'Iερ. P. Βου. K¹. Mi.- πολλοῖς καὶ μεγάλοις ἐνδιαπρέπει χαρίσμασιν Bx.- πολλῶν
καὶ μεγάλων διαπρέπει χαρισμάτων 'I6.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. ἐντ. λ. Πα.

15. ΕΥΘΔΙΟΥ. Φῶς (ὄρα ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΚΑΛΛΙΣΤΟΥ. 'Εκκλησιαστικῆς ἱστορίας Β'
γ'.- ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΥ. 'Ορθοδόξου πίστεως Δ' 87.- ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ. Λόγοι
περὶ Χριστοῦ γεννήσεως.- ὄρα καὶ Μηναῖον Ἰβρίου 8, ὅτε « τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας δε-
σποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. »)

16. ἐντ. ἀκ. Πα.

17. Bx. P. Πα. Βου. K¹. Mi.- διαλύεται 'Iερ.- λύονται 'I6.

18. 'I6. 'Iερ. Bx. Βου. K¹. Mi.- ἥς P. Πα.

19. 'Iερ. P. Πα. Βου. K¹. Mi.- οἷς γὰρ ἢ νηδὺς Bx.- ἥς γὰρ ἢ νηδὺς 'I6.

20. ἐντ. λ. Πα.

21. 'I6.- λόγους ἐν λ. X.

22. ἐντ. ἀκ. Πα.

23. 'I6. Πα. Βου.- ἐλπίδας 'Iερ. Bx. P. K¹. Mi.

24. 'I6. 'Iερ. Bx. Πα.- προήνεγκεν P. Βου. K¹. Mi.

καὶ τὸ ¹ τῆς ² παρθενίας μνηστεύεται ἀδιάφθορον, καὶ τὸ θαῦμα τῆς κυοφορίας ἐπιδήλοις ἔργοις προαγγέλλεται ³. ὑπερφυῖς μὲν γὰρ τόκος ⁴ ἄνανδρος, καὶ παρθενίας φυλακὴ μετὰ γέννησιν· νικᾷ δὲ θεσμούς φύσεως καὶ στείρα, μετὰ γῆρας γεωργουμένη ⁵, καὶ τίκτουσα ⁶, καὶ τῆς παρθένου τὸν τόκον, δι' ὧν ⁷ τερατουργεῖται, προσοιμιάζεται. Σήμερον ⁸ τὸν ἐνεδισμὸν τῆς ἀτεκνίας ἡ Ἄννα θερίζεται ⁹, καὶ τῆς χαρᾶς τοὺς στάχυν ¹⁰ ἡ οἰκουμένη καρπίζεται· πατήρ παιδὸς ὁ Ἰωακείμ ¹¹ ὀνομάζεται ¹², καὶ τῆς υἱοθεσίας ἡμεῖς ἀρραβωνιζόμεθα ¹³ τὸ ἀξίωμα ¹⁴. Σήμερον ἡ παρθένος ἐξ ἀγόνων λαγόνων προέρχεται ¹⁵, καὶ τὸν γόνον ¹⁶ τῆς ἀμαρτίας ἡ στείρωσις διαδέχεται, καὶ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων χηρεῦει τὸ πλήρωμα, καὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας κόλπων τὰ ¹⁷ τέκνα προκύπτουσι, Χριστῷ τῷ νυμφίῳ θεοπρεπῶς αὐξανόμενα ¹⁸ τε καὶ πληθυνόμενα. Ἐξ ¹⁵ ἀγόνων λαγόνων ἡ παρθένος προέρχεται, ὅτε, καὶ γονίμων ὄντων, ὁ τόκος παράδοξος. Ὡ τοῦ θαύματος! ὅτε τῆς σπορᾶς ὁ χρόνος ἐξέλιπε, τότε τοῦ καρποῦ τῆς φορᾶς ὁ καιρὸς ἐπεδήμησεν· ὅτε τὸ πῦρ ἐσθῆσθη τῆς ἐπιθυμίας, τότε ἡ λαμπὰς ἀνήφθη τῆς παιδοποιίας. Νεότης ἄνθος οὐκ ἤνεγκε, καὶ βλαστὸν τὸ γῆρας προβάλλεται· γαστρὸς ²⁰ ὄγκος ἀχμαζούσης οὐκ ἐγνώσθη φύσεως, καὶ ὑπεράχμου νηδύος ²¹ ἀειπάρενον ²² βρέφος γνωρίζεται κύημα.

1. Ἱερ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- τούτοις δὲ τὸ Ἰβ.

2. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- τοῖς Βα.

3. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- προαγγέλλεται Βα.

4. Ἰβ. Ἱερ. Βα. Πα.- μὲν τόκος Ρ. Βου. Κ¹. Μι.

5. Ἰβ. Ἱερ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Μι.- γεωργουμένη Κ¹.

6. ΕΥΘΔΙΟΥ, αὐτ.

7. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- ὁ Βα.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. ΕΥΘΔΙΟΥ, αὐτ.- ΡΩΜΑΝΟΥ ΜΕΛΩΔΟΥ (παρὰ ΡΙΤΤΑ, αὐτ. σ. 198.).

10. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- στάχυν Ἰβ.

11. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- πατὴρ Ἰωακείμ Ἰβ. Ἱερ.

12. ΕΥΘΔΙΟΥ, αὐτ.

13. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἀρραβωνιζόμεθα Βα.

14. Ἰβ. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Μι.- ἀξίωμα Κ¹.

15. Ἰβ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἀγόνων προέρχεται Ἱερ.

16. Ἰβ.- τὰς γονὰς ἐν λ. Χ.

17. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- κόλπων θεοπρεπῇ τὰ Ἰβ.

18. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- νυμφίῳ θεοπρεπῶς αὐξάνετα Βα.- νυμφίῳ αὐξανόμενα Ἰβ. Ἱερ.

19. ἐντ. ἀκ. Πα.

20. ἐντ. λ. Πα.

21. Ἰβ. Βα. Βου.- ῥηδύος Ἱερ. Ρ. Κ¹. Μι.

22. Ἱερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἀειπάρενον Ἰβ. Βα.

δ'. Ἄλλ' ¹ ἀπορεῖς, ἄνθρωπε, εἰ ἡ στεῖρα τέτοκε ²; μᾶλλον δὲ ζητεῖς, οἷς καὶ σὲ θαυμάζειν ἐχρήν, δι' ³ ἃ ⁴ θαυμάζομεν, παρὰ φαῦλον θέσθαι τὸ θαυμαζόμενον; καί ⁵, πῶς στεῖρα ⁶ τέκοι, λογομαχεῖς; εἰ γὰρ στεῖρα, οὐ τίκτει, τίκτους δὲ οὐ στεῖρα· πῶς δὲ μαζοὶ ⁷ ξηρανθέντες εἰς πηγὰς ἀναστομοῦνται γάλακτος; εἰ ⁸ γὰρ θησαυρίζειν αἷμα τὸ γῆρας οὐκ οἶδε, πῶς, ὅπερ οὐκ ⁹ ἔλαβον αἱ θηλαί, λευκαίνουσιν εἰς γάλα ¹⁰; πῶς ¹¹ δὲ μήτρα νεκρωθεῖσα τελεσιουργεῖ, καὶ ζωογονεῖ ¹², καὶ συνέχει, καὶ τρέφει τὸ ἔμβρυον; Ταῦτα ¹³ σὺ κατὰ σεαυτοῦ καὶ τῆς σῆς μηχανορραφεῖς σωτηρίας; τίς ὦν ¹⁴; Τῶν ¹⁵ πιστῶν γὰρ καὶ ἀξίων ¹⁶ τοῦ θαύματος οὐκ ἂν εἴης· οὐδὲ γὰρ ἐξὸν τοῖς ¹⁷, δι' ὧν ἡ πίστις, ἀπιστεῖν· οὐμενουν ¹⁸ ὁ πιστὸς τραχθόησεται ¹⁹, ἀλλ' ὁ ²⁰ Ἰουδαῖος. Ἦ ²¹ Σάρρα δὲ πῶς ²², ἥ ²³ ποῦ σοι διαπέπτωκεν ²⁴; Ἄρα ²⁵ γὰρ οὐ γήρως ²⁶ καὶ στείρωσεως εἶδε ²⁷ παῖδα τὸν Ἰσαάκ; Ἄν ἡ Ἄννα σοι

1. ἐντ. ἀκ. Πα.
2. Ἰβ. Βα. Πα.- τέτοκεν Ἰερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.
3. ἐντ. λ. Πα.
4. καθ' ἡμᾶς γε.- δι' ὧν ἐν ἄπ. Χ.
5. ἐντ. ἀκ. Πα.
6. Ἰβ. Ἰερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι. (κ. κατ.).- στεῖρα Πα. (κ. κατ.).
7. Ἰβ. Ἰερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- δὲ καὶ μαζοὶ Βα.
8. Ἰβ. Ἰερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- ἡ Βα.
9. Ἰβ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- πῶς οὐκ Ἰερ.
10. Ἰβ. Ἰερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- εἰς γάλα λευκαίνουσιν Πα.
11. ἐντ. λ. Πα.
12. καθ' ἡμᾶς γε.- ζωογονεῖ Ἰβ. Ἰερ. Βα. Ρ.- ζωοποιεῖ Βου. Κ¹. Μι.
13. ἐντ. ἀκ. Πα.
14. Ἰβ. Ἰερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- τίς οὖν εἰς πίστωσιν Πα.
15. ἐντ. λ. Πα.
16. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- πιστῶν καὶ ἀξίων Ἰβ.- πιστῶν ἀξίων Ἰερ.
17. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῖς Ἰερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- οὐδὲ γάρ, οὐδὲ τῶν Ἰβ.
18. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐμενοῦν Ἰερ. Βα. Βου. Μι.- οὔμεν οὖν Κ¹.- οὔμενοῦν Ρ.- οὔμενον Ἰβ.
19. ἐντ. ἀκ. Πα.
20. καθ' ἡμᾶς γε.- παραχθόησεται, ἀ.λ.λ' Ἰβ. Ἰερ. Βα.- παραχθόησεται, ἀ.λ.λὰ Ρ.- παρασθόησεται ἀ.λ.λὰ Βου. Κ¹. Μι.- παραχθόησεται Πα.
21. Ἰβ. Ἰερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- Ἰουδαῖος; ἀ.λ.λ' ἡ Πα.
22. Ἰβ. Ἰερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- Σάρρα πῶς Πα.
23. ἐντ. λ. Πα.
24. Ἰερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- διαπέπτωκε Ἰβ. Βα.
25. ἐντ. ἀκ. Πα.
26. Ἰβ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- γήρως Ἰερ.- γήρατος Πα.
27. Ἰβ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- εἶδε Ἰερ. Πα.

συγχῆ, καὶ ταράσση¹ τοὺς λογισμούς, ἡ² Σάρρα μᾶλλον, ὅτι καὶ πρῶτον. Ἄν³ τοῦτο ποιῇ⁴ τὴν ἀμφιβολίαν, ἐκεῖνο σοῦ⁵ καὶ τῆς σῆς οὐκ αἰσθάνη παραγράφων συγγενείας, καὶ τέμνων⁶ τὰς ρίζας, ἐξ ὧν σοι τὸ εἶναι κλάδω⁷, καὶ οὐ τῶν⁸ Ἰουδαϊκῶν θεσμῶν ἐξελέγχῃ κατενηνεγμένος⁹;

εἴ. Ἐγὼ δέ, εἰ μὲν εἰρμῶ φύσεως πεπράχθαι ἔλεγον¹⁰ τὸν τόκον, ἔπειτά σε ὁμονοεῖν παρεκάλουν, οὐδόλως ἡ¹¹ στεῖρα, τὸ γῆρας, ἡ φύσις¹² τῶν συλλογισμῶν ἐγέννα τὸν πόνον· εἰ δὲ χάριτος θείας πρεσβεύων¹³ τὴν πρᾶξιν, τί τὴν χάριν ἐκβιάζῃ δουλεύειν τῇ φύσει, ἥς αἰεὶ αὕτη πέφυκε¹⁴ κυρία; Δέχῃ¹⁵ τὸν Ἀδὰμ πηλῶ πλασθέντα¹⁶, καὶ χωρὶς παραχθέντα γυναικὸς¹⁷; Δέχῃ τὴν Εὐάν¹⁸ ἄνευ συναφείας, καὶ πλευρᾶς ὑπάρχουσιν γέννημα¹⁹; λόγῳ²⁰ ταῦτα²¹ φύσεως οὐκ ἂν ἔχοις εἰπεῖν²². Ἡ²³ γὰρ κατὰ διαδοχὴν τῶν ἀνθρώπων αὖξησίς τε καὶ γέννησις ἄλλην τάξιν τῆς προόδου διασώζουσα οὐκ ἔχῃ τὴν προβολήν²⁴ ἐκείνων φύσεως δοξάζειν²⁵ ἔργον· ἀλλ'²⁶ οὐ-

1. Πα.- συγχῆ καὶ ταράσσει ἐν λ. X.
2. 'Ιβ. Βα. Ρ. Πα. Κ¹. Βου.- ἡ 'Ιερ. Μι.
3. ἐντ. λ. Πα.
4. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ποιῆς 'Ιβ.
5. καθ' ἡμῶν γε.- ἐκεῖνο σὺ 'Ιβ. 'Ιερ. Βα.- ἐκεῖνος σὺ Ρ. Βου. Κ¹. Μι.
6. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- τέμνον Βα.
7. 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- κλάδων 'Ιβ. Βα.
8. καθ' ἡμῶν γε.- καὶ τῶν ἐν ἄπ. X.
9. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- κατανηνεγμένος Βα.
10. καθ' ἡμῶν γε.- λέγων ἐν ἄπ. X.
11. καθ' ἡμῶν γε.- παρεκάλουν καλῶς ἢ ἐν ἄπ. X.
12. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἡ στεῖρα, ἡ φύσις, τὸ γῆρας 'Ιβ.
13. καθ' ἡμῶν γε.- πρεσβεύω 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- πρεσβέων Βα.
14. 'Ιβ. 'Ιερ. Βου. Κ¹. Μι.- αἰεὶ αὕτη πέφηκε Ρ.- αἰεὶ πέφυκε Βα.
15. ἐντ. ἄκ. Πα.
16. Γενέσεως Β' 7.
17. 'Ιβ.- παραχθέντα γεννήσεως ἐν λ. X.
18. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- Εὐαν Βα.
19. Γενέσεως, αὐτ. 22.
20. 'Ιβ. 'Ιερ. Βα. Πα.- λόγῳ Ρ. Βου. Κ¹. Μι.
21. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- τουτω Βα.
22. καθ' ἡμῶν γε.- οὐκ ἂν εἴης εἰπεῖν Πα.- οὐκ ἂν εἰπεῖν ἔργον 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- οὐκ ἂν εἰπεῖν ἔγω 'Ιβ.
23. ἐντ. λ. Πα.
24. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- προσβολή 'Ιβ.
25. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- δοξάζων Βα.
26. ἐντ. ἄκ. Πα.

δέ γε παρὰ φύσιν πάλιν· ἀρχὴ γὰρ τῆς κατὰ φύσιν τῶν ἀνθρώπων συστάσεως· θείας ἄρα βουλῆς καὶ ἰσχύος. Τί¹ δέ; τότε μὲν ἰσχύειν² καὶ³ τοῖς παρὰδοξοτέροις δίδως τὸ θεῖον, καὶ τὴν τάξιν τῆς φύσεως κατὰ τοῦ ταύτης οὐχ ὀπλίζεις πλάστου⁴· νῦν δὲ ὥσπερ γῆρας βαθὺ κατεγνωνκὼς τῆς πανσθενεστάτης καὶ ἀκηράτου δυνάμεως ἀσθενεστέραν τούτοις ἀποφαίνεις⁵, ἐφ'⁶ ὧν⁶ τοῖς ἐμπροσθεν ἐγγεγυμνασμένος⁷ δίκαιος ἂν ἦσθα μᾶλλον, καὶ τοῖς ἄλλοις ὀφθῆναι τὴν περὶ τούτων πίστιν ἀδίστακτον παρεχόμενος⁸; Οὐκοῦν⁹, οὐδὲ¹⁰ ἰουδαῖος ὁ ἀμφισβητήσων εἴης¹¹, ἄνπερ ἰουδαῖος εἴης¹², ἀλλὰ τις¹³ τῶν¹⁴ ἑλλήνων¹⁵ νοῦν καὶ γνώμην κεκτημένων¹⁶.

5. Ἀπιστεῖς δὲ ἄρα¹⁷ σύ, καὶ φαυλίζεις ἐκ στείρας παῖδα προεληλυθέναι, ὁ σήψεως τέκνα πλάττων¹⁸ τοὺς ἀνθρώπους, ὁ δρακοντείους ὀδόντας μήτρας αὐτουργήσας τοῖς σοῖς γε προγόνοις¹⁹ (ὡς εἶθε τάφους²⁰ ταῦτα λέγων σὺ²¹ τούτοις²² ἐδείκνυσ!), ὁ λίθους²³ ἀνθρωπίζεσθαι²⁴ προτάσσων²⁵, καὶ τῶν σῶν προπατόρων τὸ γένος

1. ἐντ. λ. Ηα.
2. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἰσχύειν Ἱβ.
3. καθ' ἡμᾶς γε.- καθ' Βου.- καὶ Ἱβ. Ἱερ. Ρ. Μι.- καὶ Κ¹.- καὶ Βα.
4. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- πλάστου Ἱβ.
5. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ταύτην ἀποφαίνεις Ἱβ.
6. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἐφ' ὧν Ἱβ.
7. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἐγγεγυμνασμένοι Ἱβ.
8. Ἱβ.- παρεχόμενος ἐν λ. Χ.
9. ἐντ. ἀκ. Πα.
10. Ἱβ. Ἱερ. Βα. Ρ. Ηα. Μι.- Οὐκοῦν οὐδὲ Κ¹. Βου.
11. Ἱβ.- εἴη ἐν λ. Χ.
12. Ἱβ. Βα.- εἴη Ἱερ. Ρ. Ηα. Βου. Κ¹. Μι.
13. Ἱβ. Βα. Βου. Μι.- ἀλλὰ τίς Ἱερ. Ρ. Ηα.- ἀλλὰ τίς Κ¹.
14. Ἱερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- τὸν Ἱβ. Πα.
15. Ἱβ. Ἱερ. Πα. Βα. Ρ. Βου. Μι.- ἑλληνα Κ¹.
16. Ἱερ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- κεκτημένος Ἱβ.
17. Ἱβ. Ἱερ. Βα. Ηα.- ἄρα Ρ. Βου. Κ¹. Μι.
18. ΟΒΙΔΙΟΥ. Μεταμορφώσεων (ἐλλ.) (ἐν Ενετίῃ 1798. 2 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 8, 36.
19. ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ. Βιβλιοθήκης Α' θ' XXIII 8.
20. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- οσεισθε τάφους Βα.- ὡς εἶθε τάφω Ἱβ.
21. καθ' ἡμᾶς γε.- λέγοντί σοι ἐν ἀπ. Χ.
22. Ἱβ.- τούτους ἐν λ. Χ.
23. Ἱερ. Βα. Ρ. Ηα. Βου. Κ¹. Μι.- λίθον Ἱβ.
24. ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ, αὐτ. ζ' II 5.
25. καθ' ἡμᾶς γε.- προστάσσων Ἱβ. Ἱερ. Πα.- προστάτων Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.

ἀξίως σεαυτοῦ¹ γενεαλογῶν, καὶ εἰς² τὸ τῶν μυρμηκῶν³ ἀναφέρων αἶμα; Σὺ ταῦτα φρονῶν⁴, καὶ μακρὸς ὑπάρχει⁵ λήρος, καὶ οὐδαμῇ⁶ οὐδέν, οὐ χάριν, οὐ νοῦν, οὐ φύσιν, οὐκ αἰσθησιν⁷, οὐκ ἀλλοτρίαν δόξαν, οὐ τὴν σεαυτοῦ, οὐκ ἄλλο οὐδέν⁸, συνήγορον ἔχων⁹, πλὴν τῆς σῆς ἀναισχυντίας, ἢ ἀναισθησίας¹⁰, ὅμως περιέπεις, καὶ πρεσβεύεις· ἃ δὲ καὶ δόξαι¹¹ κυροῦσι μαχόμεναι, ταῦτά¹² περὶ τούτων ὑπὸ τῆς ἀληθείας συμφθέγγεσθαι¹³ βιαζόμεναι¹⁴, καὶ ὧν πρώτη μάρτυς ἡ αὐτοψία καὶ αἰσθησις, καὶ οἷς πολλὰ¹⁵ τῶν ὁμοιοτρόπως¹⁶ πάλαι γεγονότων, καὶ χωρὶς τῶν εἰρημένων, τὴν πίστιν παρέχεται, ταῦτα χλευάζειν¹⁷ ἐπιχειρεῖς, καὶ ἐν φαύλῳ τίθεσθαι; Καὶ οὐ¹⁸ τοῦτο φαίην¹⁹ ἂν ἔγωγε, ὥς, οἷς ἐκεῖνοι τὰ²⁰ ἀτοπώτατα πεπρεσβεύκασιν²¹, τούτοις ἡμᾶς δεήσει σεμνολογεῖν τὰ ἡμέτερα, οὐδέ, πολλοῦ δεῖ, τὸ ἥως τῷ σκότει²² λαμπρύνεσθαι, ἢ τῷ ψεύδει συνίστασθαι τὴν ἀλήθειαν²³, ἢ τῇ πλάνῃ²⁴ τὴν πίστιν στηρίζεσθαι· ἀλλ' ὥς²⁵ ὅλως οὐκ ἐξῆν ἐκείνοις²⁶ κάτω πικτελῶς

1. 'Ιεβ.- γε σαντοῦ 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- δε σαντοῦ Βα.
2. 'Ιεβ. 'Ιερ. Πα.- γενεαλογῶν εἰς Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- γενεαλογῶν εἰς Βα.
3. ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ, αὐτ. Γ' εἶ' VI 6.
4. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- φρονεῖς 'Ιεβ. Βα.
5. 'Ιεβ. Βα. Πα.- ὑπάρχει 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.
6. 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- οὐδαμῇ Πα.- οὐδαμοῦ 'Ιεβ. Βα.
7. 'Ιεβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- εἰσθαι Βα.
8. 'Ιεβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- οὐδὲ Βα.
9. 'Ιεβ. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἔχων συνήγορον Πα.
10. 'Ιερ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- ἀναισχυντίας καὶ ἀναισθησίας 'Ιεβ.
11. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἃ δὲ δόξαι 'Ιεβ. Πα.
12. 'Ιεβ. Βα. Βου. Κ¹. Μι.- ταῦτά 'Ιερ. Πα. Μι.- τ' αὐτά Ρ.
13. 'Ιεβ. Πα.- συμφθέγγεσθαι 'Ιερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- σὺν φέγγεσθαι Βα.
14. 'Ιεβ. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- βιαζόμενα Πα.
15. 'Ιερ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- πολλὰ 'Ιεβ.
16. 'Ιεβ. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ὁμοιοτρόπων Πα.
17. 'Ιεβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- χλευάζειν Βα.
18. 'Ιεβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- οὐ Βα.
19. 'Ιεβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- φαίειν Βα.
20. 'Ιεβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- τὸ Βα.
21. 'Ιεβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- πρεσβεύκασιν Βα.
22. Β' Κορινθ. γ' 14.
23. 'Ρωμ. Α' 25.
24. 'Ιερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μι.- τῇ πλάνῃ Βα.- τῆς πλάνης 'Ιεβ.
25. ἐντ. λ. Πα.
26. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μι.- ἐκείνῃ 'Ιεβ.

κατενεχθῆναι¹, οὕτως ἡμῖν² ἄνω³ τῆς φύσεως, ἃ μὲν⁴ παρὰ φύσιν, καὶ ἃ⁵ μὴδ' ὅστισοῦν⁶ τρόπος συγκροτήσῃ⁷, ταῦτα τιμᾶν, καὶ⁸ θαυμάζειν, ἃ⁹ δὲ πολλῷ κρείσσων¹⁰ καὶ λόγου¹¹ καὶ φύσεως καὶ αἰδέσεως, καὶ εἰσέτι καὶ μαρτύρων¹² τάφου, ἔστιν οὗ τῆς γρῆας καλότητος, καὶ τῆς προνοίας οἰκονομούσης, τερατουργοῦντες¹³ ἐπιμαρτύρονται, ταῦτα δὴ¹⁴ λόγῳ¹⁵ καὶ πλάνῃ¹⁶ πειρᾶσθαι παρξασαλεύειν. Ὅρα δὲ κακῆϊνο¹⁷. οὐ πάθος κρατεῖ φύσεως¹⁸, οὐ νόσος, οὐ γῆρας, οὐκ αὐτὴ δὲ νεότης, οὐπω¹⁹ ἡβάσκουσα, ἣ καὶ τις ἄλλη²⁰ ἀσθενεία καθεστῶσα τῆς τεκνώσεως, καὶ τὸ παρὰδοξον, εἰ μὴ τῷ συνήθει τὴν ἐκπληξιν διεκλέπτετο²¹, ὅτι, δι' ἧς ἄρχεται²² τις εἶναι²³ πατήρ, αὐτὴ τέως οὐκ ἔχ' γενέσθαι πατέρα· τί οὖν τὰ πάθη νικᾷ τὴν φύσιν, εἰ μὴ τι ἄλλο πάθος, καὶ περίττωμα ταύτης²⁴ ὄν, ἢ δὲ χάρις, ἣν ἔπλασεν, οὐ βελτιοῖ φύσιν; τὸ γῆρας ψύχον²⁵ τῆς γονῆς ἀναξηραίνει τὰς πηγὰς, καὶ ὁ πλά-

1. 'Ι6.- κατενεχθεῖσι ἐν λ. X.

2. ἐντ. ἀκ. Πα.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ ὅσων ἡμεῖς ἄνω ἐν λ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- τὰ μὲν ἐν λ. X.

5. P. Bou. K¹. Mi.- φύσεως, τὰ μὲν παρὰ φύσιν καὶ ἃ Ba.- φύσεως, τὰ μὲν παρὰ φύσιν, καὶ ἃν 'Ι6. 'Ιερ.- φύσεως γεγόναμεν καθ' Πα.

6. 'Ι6. 'Ιερ.- ὅστισοῦν Ba. Πα.- ὅστις οὖν P. Bou. K¹. Mi.

7. 'Ιερ. Πα.- συγκροτήσῃ Ba. P. K¹. Mi.- συγκροτήσῃ 'Ι6.- συγκροτήσῃ Bou.

8. 'Ι6. 'Ιερ. Ba. P. Bou. K¹. Mi.- τιμᾶν ἔξεστι, καὶ Πα.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. Bou. K¹. Mi.- κρείσσοι 'Ι6. 'Ιερ. Ba. P.

11. 'Ι6. 'Ιερ. P. Bou. K¹. Mi.- λόγῳ Ba.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ αἰδέσεως καὶ εἰσέτι μαρτύρων Bou. K¹. Mi.- καὶ αἰδέσεως καὶ εἰσέτι καὶ μαρτύρων Ba. P.- καὶ ἃ νέως καὶ εἰσέτι καὶ μαρτύρων 'Ιερ.- καὶ ἃ νέα, καὶ εἰσέτι καὶ μαρτύρων 'Ι6.

13. P. Ba. Bou. K¹. Mi.- τερατουργοῦνται 'Ιερ.- τερατουργοῦντα 'Ι6.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- δὲ ἐν ἄπ. X.

15. 'Ι6. 'Ιερ. P. Bou. K¹. Mi.- λόγῳ Ba.

16. 'Ιερ. Ba. P. Bou. K¹. Mi.- πλάνης 'Ι6.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- κακῆϊνο 'Ι6. 'Ιερ. P. Bou. K¹. Mi.- κακῆϊνο Ba.

18. 'Ιερ. P. Bou. K¹. Mi.- κρατεῖ φύσιν 'Ι6.- κρατεῖσός Ba.

19. 'Ι6. 'Ιερ.- οὕτω Ba. P. Bou. K¹. Mi.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- εἰ καὶ τι ἄλλο ἐν ἄπ. X.

21. 'Ι6. 'Ιερ. P. Bou. K¹. Mi.- διεκλέπτετο Ba.

22. καθ' ἡμᾶς γε.- ἔρχεται ἐν ἄπ. X.

23. P. K¹. Mi.- τις τοῦ εἶναι Ba.- τι εἶναι Bou.- τι τοῦ εἶναι 'Ι6. 'Ιερ.

24. 'Ιερ. Ba. P. Bou. K¹. Mi.- ταῦτα 'Ι6.

25. καθ' ἡμᾶς γε.- ψύχον 'Ιερ. Ba. P. Bou. K¹. Mi.- ψύχον 'Ι6.

στης θάλπων οὐκ ἀρδεύει¹ τὸ γεγενηκός; ἐκεῖνα, πρὸς ἃ μήπω κατηνέχθη, τοῦ² καιροῦ μήπω³ παρυστάντος, καὶ πρὸς ἃ χεῖρονα ὄντα⁴ καθέλκεται, φέρει ὅμως εὐμαρῶς⁵, ὃ δὲ πλάστης, ἐν οἷς ἐξ ἀρχῆς ὅροις⁶ ἔστησεν, οὐκ ἐπανάγει θέλων εὐχερῶς; Ἀπιστεῖς τοῖς εἰρημένους⁷; καλῶς γε ποιεῖς⁸. οὐ γὰρ ὅμοιά γε, οὐδὲ⁹ πολλοῦ¹⁰ δεῖ, τῶν σεμνῶν σου ταῦτα μεταπλάσεων, ἅς¹¹ ἐγὼ σοι ἀριθμῶσαι μᾶλλον δὲ σὸν ἐστὶ καταλέγειν¹² ταῦτα, ἢ ἐλπίς πλέον ἐν τοῖς σοῖς¹³ βιωφελεστάτοις ἀφηγήμασιν ἡμῶν κατεπαίρεσθαι. Λέγε τὰς¹⁴ ἐξ ἀνθρώπων αἰγείρους, ὧν ἀπορρεῖ τῶν ὁμμάτων ὁ¹⁵ τοῦ μύθου ἡλεκτρος¹⁶, ἀφ' οὗ σὺ πλουτεῖς τὴν εὐήθειαν¹⁷. Ἀρίθμει καὶ τὰς δάφνας¹⁸, καὶ τοὺς φοίνικας¹⁹, τὰς ἀηδόνας²⁰, καὶ τὰς χελιδόνας²¹, τοὺς ὠδικούς σου²² κύκνους²³, καὶ τὰς²⁴ ἀλκύνοντας²⁵, καὶ τοὺς φιλαν-

1. 'Iθ. Bz. P. Bou. K¹. Mi.- ἀρδεύει 'Iερ.
2. 'Iθ. 'Iερ.- κατηνέχθη καὶ τοῦ Bz. P. Bou. K¹. Mi.
3. 'Iερ. Bz. P. Bou. K¹. Mi.- μὴ 'Iθ.
4. καθ' ἡμέρας γε.- καὶ χειρόνων ὄντων πρὸς ἃ Bz. P. Bou. K¹. M.- καὶ χεῖρονος ὄντων πρὸς ἃ 'Iθ. 'Iερ.
5. 'Iερ. Bz. P. Bou. K¹. Mi.- ἀμαρῶς 'Iθ.
6. 'Iθ. 'Iερ. P. Bou. K¹. Mi.- ὅροις Bz.
7. ΛΟΥΚΑ ΚΔ' 11.
8. 'Iθ.- ποιῶν ἐν λ. X.
9. ἐντ. ἀκ. Πα.
10. 'Iθ. 'Iερ.- οὐ γὰρ ὅμοιά γε οὐ πολλοῦ Bz.- οὐ γὰρ ὅμοιά γε οὐ πολλοῦ P.- οὐ γὰρ ὅμοιγε, οὐ πολλοῦ K¹.- οὐ γὰρ ἔμοι γε, οὐ πολλοῦ Bou. Mi.- ἀλλ' οὐδὲ πολλοῦ Πα.
11. 'Iερ. Bz. P. Bou. K¹. Mi.- σεμνῶν σου ταῦτα ἀναπλάσεως ἃ 'Iθ.- σεμνῶν σου ἀναπλάσεως μνημονεύειν, ὅς Πα.
12. 'Iθ. 'Iερ. P. Πα. Bou. K¹. Mi.- καὶ λέγειν Bz.
13. 'Iθ. 'Iερ. Bz. Πα.- σοι P. Bou. K¹. Mi.
14. 'Iθ. 'Iερ. P. Bou. K¹. Mi.- λέγε ὅν τὰς Πα.- ἐγε τὰς Bz.
15. 'Iθ. 'Iερ. Bz. Πα.- ἡ P. Bou. K¹. Mi.
16. ΟΒΙΔΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 87, 89.
17. 'Iερ. P. Πα. Bou. K¹. Mi.- ἀλήθειαν 'Iθ. Bz.
18. ΟΒΙΔΙΟΥ, αὐτ. σ. 47.
19. ΑΙΔΙΑΝΟΥ. Περὶ ζώων 5' 58.
20. ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ, αὐτ. ιδ' VIII 4.
21. Αὐτόθι.
22. 'Iερ. P. Πα. Bou. K¹. Mi.- ὠδικωτάτους 'Iθ.- ὠδικωτάτους Bz.
23. ΔΙΟΓΕΝΙΑΝΟΥ. Παροιμίαι δημώδεις Β' 21.
24. ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ, αὐτ. Α' ζ' IV 1.
25. 'Iθ. 'Iερ. Bz. Πα.- ἀλκύνοντας P. Bou. K¹. Mi.- ΟΒΙΔΙΟΥ, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 158.

θρώπους σου¹ δελφίνας². Ἰμνει καὶ³ τοὺς ἀνδρογύνους Τειρεσίας, ἵνα Θεῶν⁴ ἔριν, ἀξίαν τῆς ἐκείνων ἀσελγείας, διαλύσωσιν⁵. οἱ καὶ πλέον⁶ τὴν ἡδονὴν ἐπιμετρησάμενοι τῇ Θεῷ⁷ εἰς κάκην⁸ τῆς παρρησίας⁹ ἀπώναντο¹⁰. Βούλει σοι προσαναμνήσω¹¹ τοὺς ποντοπόρους ταύρους, κόρης¹² δυστυχοῦς οἰακίζομένους ἔρωτι¹³, καὶ τὰς μακρὰς ἀποδημίας¹⁴ καὶ τὰς πολλὰς περιόδους καὶ τὰς πορρωτάτω¹⁵ τοῦ Ὀλύμπου διατριβάς¹⁶; Σιγῶ τ' ἄλλα¹⁷. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ προσήκει¹⁸ μύρω πίστεως πλάνης συνανακρίνασθαι¹⁹ βόρβορον, ἥ²⁰ τὰς τῆς εὐσεβείας αὐγὰς τῷ βαθεῖ²¹ τῆς δυσσεβείας²² ζόφῳ καθυβρίζεσθαι. Διὸ²³ τοῖς μακροῖς ὕλοις καὶ μύθοις μακρὰ χαίρειν εἰπόντες, καὶ τοὺς ἐπτοημένους περὶ ταῦτα τῆς παρανοίας ἐλεοῦντες, καὶ μισοῦντες τῆς ἀλαζονείας ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς²⁴ τοῦ λόγου δρόμον καὶ δὴ ἰθυνώμεθα²⁵.

ζ'. Πάλαι τοιγαροῦν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τῶν προγονικῶν ἀμαρτημάτων τῷ κράτει δεδουλωμένης, ὁ τῆς ἀπογόνου τόκος τὸν καθαιρέτην τούτων ὑποσαλ-

1. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μ. - *φιλιανθρώπους σου* Βα. - *φιλιανθρώπους* Ἰβ.
2. ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ. *Πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα κς'.*
3. καὶ ἡμῶς γε - Ἰμνει σου Ἰβ. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μ. - Ἰμνεις σου Ἱερ. - Ἰμνει Πα.
4. Ἱερ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μ. - *θεῶς* Ἰβ.
5. Πα. - *διαλύσωσι* Ἰβ. - *διαλύωσιν* Ἱερ. Ρ. Βου. Κ¹. Μ. - *διαμύωσι* Βα.
6. Ἰβ. Πα. - *ὁ καὶ πλέον* Ἱερ. - *οἱ πλέον* Βα. - *οἱ πλέον* Ρ. Βου. Κ¹. Μ.
7. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μ. - *τῇ Θεῷ* Βα. - *τῆς Θεῷ* Ἰβ.
8. Ἰβ. Βα. - *εἰς κακὸν* Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μ.
9. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μ. - *τῆς παρρησίας* Βα. - *τὴν παρρησίαν* Ἰβ.
10. ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ, αὐτ. Γ' σ' VII 4—6.
11. Ἰβ. Βα. Πα. Βου. Κ¹. Μ. - *πρὸς ἀναμνήσω* Ἱερ. - *προαναμνήσω* Ρ.
12. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Πα. Κ¹. Μ. - *ποντοπόρους ταύρους κόρης* Βου. - *ποντοπόρους κόρης* Βα.
13. ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ. *Εἰς Διογύσιον περιηγητήν*, 88.
14. ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ, αὐτ. α' I 3.
15. Ἰβ. Ἱερ. Βα. Βου. Κ¹. Μ. - *πορρωτάτων* Ρ. - *πορρωτάτας* Πα.
16. ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ, αὐτ. β' I 1.
17. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μ. - *τὰλλα* Βα.
18. Βου. - *προσῆκε* Ἰβ. Βα. Ρ. - *προσέτικε* Ἱερ. Πα. - *προσεῖλε* Κ¹. Μ.
19. Ἰβ. Ἱερ. Ρ. Πα. - *συνανακρίνασθαι* Κ¹. Βου. - *συνανακρίνασθαι* Βα. - *συνανακρίνασθαι* Μ.
20. ἐντ. λ. Πα.
21. Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μ. - *βάθει* Ἰβ. Ἱερ.
22. Ἰβ. Ἱερ. - *ἀσεβείας* Βα. Ρ. Βου. Κ¹. Μ.
23. ἐντ. α. Πα.
24. Ἰβ. Βα. - *ἐκ ἀρχῆς* Ἱερ. Ρ. Πα. Βου. Κ¹. Μ.
25. Ρ. Βου. Κ¹. Μ. - *ἰθυνώμεθα* Ἰβ. Ἱερ. Πα. Βα.

πίζων ἀνενεργεῖν τῆς τυραννίδος, καὶ ἀπαλλαγῆναι τῆς δουλείας λαμπρὰ παρείχε-
το¹ τὰ συνθήματα. Διὸ καὶ Ἀδὰμ σὺν τῇ Εὕᾳ τοὺς παλαιούς ἐκείνους τῆς πα-
ραβάσεως ἀποκαθηρράμενοι² μολυσμούς³, καὶ τὸ τῆς κατηρείας ἀποσκευασάμενοι
σκυθρωπὸν ἐλευθέρα καὶ φωνῇ⁴ καὶ ὄψει τὴν παρθενικὴν χοροστατοῦσι πανήγυριν,
χαίροντες⁵, μᾶλλον δὲ κορυφαῖοι ταύτης καθεστήκασι⁶. Δι'⁷ ὧν γὰρ ἡ τῆς ἀμαρ-
τίας σπορὰ ὄλω⁸ παραφυεῖσα τῷ γένει, καὶ τοῦτο νοθεύσασα, οὗτοι μᾶλλον, ταύ-
της ἀπορριζουμένης⁹, κατάρχειν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς χοροστασίας, καὶ μετέρχεσθαι,
καὶ συγκαλεῖν τοὺς ἐξ αὐτῶν πεφυκότας τυγχάνουσι δίκαιοι. Καὶ γὰρ διὰ πάντων
μὲν ἀπὸ τῶν πρώτως¹⁰ παρὰβέβηκότων τοῦ τῆς παραπτώσεως ἀρρωστήματος μεταρ-
ρυσέντος¹¹, πάντων δὲ τῆς ὁμοίας θεραπείας ἐπιδομένων¹², τῆς δὲ παγκοσμίου
σωτηρίας σήμερον τῷ τῆς παρθένου τόκῳ θεμελιουμένης, κοινήν¹³ μὲν καὶ παγ-
γενῇ προσήκει¹⁴ συστήσασθαι τὴν πανήγυριν, δημοτελεῖς δὲ καὶ¹⁵ ὑπερκοσμίους τὰς
εὐχαριστηρίους ὥδ' ἀνακροῦσασθαι. ὑπερκόσμιον γὰρ¹⁶ ἀπαιτεῖ τὴν εὐχαριστίαν τὸ
τῆς σωτηρίας παγκόσμιον. Ἀναπέμφωμεν εὐχαριστηρίους¹⁷ ὥδ' ἀς, ὅτι Ἀδὰμ ἀνα-
πλάττεται, καὶ Εὕᾳ¹⁸ συνανακινίσκεται¹⁹, καὶ ἡ ἀρὰ δυαλύεται, καὶ ἡ φύσις ἡμῶν
τὸ νεκρὸν²⁰ τῆς ἀμαρτίας καὶ δερμάτινον ἀποδυσαμένη²¹ πρόσωπον ἐπὶ τὸ ἀρχαῖον

1. P. Βου. K¹. Mi. - παρέχεται 'I6. 'Iερ. Bz. Πα.

2. Πα. K¹. Βου. - ἀποκαθηρράμενοι 'I6. 'Iερ. Bz. P. Mi.

3. 'I6. Bz. P. K¹. Βου. Mi. - μολυσμοὺς 'Iερ. Πα.

4. Bz. P. Βου. K¹. Mi. - ἐλευθέρα φωνῇ 'I6. 'Iερ. Πα.

5. 'I6. Bz. P. Πα. Βου. K¹. Mi. - ἔχοντες 'Iερ.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - κορυφαῖοι ταύτης καθεστηκότες 'I6. 'Iερ. Bz. P. Βου. K¹. Mi. -
καθεστήκασι ταύτης κορυφαῖοι Πα.

7. ἐντ. λ. Πα.

8. P. Βου. K¹. Mi. - ὄλωσ 'I6. 'Iερ. Bz.

9. 'Iερ. Bz. P. Βου. K¹. Mi. - ταύτην ἀπορριζούμενος 'I6.

10. 'I6. 'Iερ. P. Βου. K¹. Mi. - πρώτος Bz.

11. 'Ρωμ. αὐτ. 12.

12. Αὐτ. 18.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. 'I6. 'Iερ. Bz. P. Βου. K¹. Mi. - διὸ καὶ κοινήν προσήκει Πα.

15. 'I6. 'Iερ. P. Βου. K¹. Mi. - δημοτελεῖς καὶ Bz. - καὶ δημοτελεῖς καὶ Πα.

16. 'I6. 'Iερ. Bz. P. K¹. Βου. Mi. - ὅτι καὶ ὑπερκόσμιον Πα.

17. 'I6. 'Iερ. Bz. P. K¹. Βου. Mi. - Ἀναπέμφωμεν οὖν εὐχαριστηρίους Πα.

18. 'I6. - καὶ ἡ Εὕᾳ ἐν ᾧ. X.

19. 'I6. 'Iερ. Bz. Πα. - ἀνακινίσκεται P. K¹. Βου. Mi.

20. 'I6. Bz. P. K¹. Βου. Mi. - νεκρὸν 'Iερ. Πα.

21. 'Iερ. Bz. P. Πα. Βου. K¹. Mi. - ἀποδυσαμένη 'I6.

τῆς δεσποτικῆς εἰκόνης¹ ἀναμορφοῦται ἀξίωμα. Ἀναπέμφωμεν² εὐχαριστηρίους ᾠδάς, καὶ χορούς πανδήμους συστησώμεθα, ὅτι κόλπων ἀγόνων παρθένος προκύπτουσα τὴν ἄγονον μήτραν ἀγιάζει τῆς φύσεως, εἰς³ ἀρετῶν εὐκαρπίαν τὸ ταύτης ἄκαρπον ἐγκεντρίζουσα. Δι' ὧν γὰρ τῷ δεσπότῃ πάντων καὶ γεωργῷ τὰ τῶν ἀχράντων αὐτῆς⁴ αἱμάτων ῥεῖθρα εἰς⁵ ἀρδείαν ὅλου καταξηρανθέντος ἔχρησε τοῦ φυράματος, τούτοις εἰκότως καὶ τὴν τῆς⁶ καρποφορίας εὐλογίαν ἀναδέχεται. Ἦ⁷ κλίμαξ, ἥ πρὸς οὐρανούς ἀναφέρουσα, καταρτίζεται, καὶ ἡ γεηρά φύσις τῶν οἰκείων ὄρων ὑπεραλλομένη πρὸς τὰς οὐρανίους σκηναῖς⁸ ἐνοικίζεται⁹. ὁ¹⁰ δεσποτικὸς ὁρόνος ἐπὶ τῆς γῆς¹¹ ἐτοιμάζεται, καὶ¹² τὰ ἐπίγεια ἀγιάζεται, καὶ τὰ τῶν οὐρανῶν ἡμῖν συναγελλάσσεται τάγματα, καὶ ὁ πονηρὸς καὶ πρῶτος¹³ ἡμᾶς ἀπατήσας, καὶ τῆς καθ' ἡμῶν¹⁴ ἐπιβουλῆς ἀρχιτέκτων γενόμενος, τῶν δόλων αὐτοῦ καὶ τῶν μηχανημάτων ὑποσαθρουμένων¹⁵, τὴν¹⁶ ἰσχὺν περιθραύεται.

ἦ. Τίς¹⁷ ἰσχύσει¹⁸ Θεοῦ θαυμασία¹⁹ διηγῆσασθαι; Ποῖος δὲ λόγος ἐκφράσει τῶν ὑπὲρ²⁰ λόγον²¹ τὴν δύναμιν; Ποῖος δὲ νοῦς²² οὐκ ἀπονάρκῃσει²³ τῷ μεγέθει τῶν

1. 'Ιβ. Βα. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.— ἐκείνης 'Ιερ.

2. ἐντ. λ. Πα.

3. 'Ιβ. 'Ιερ. Βα. Κ¹. Βου. Μι.— φύσεως καὶ εἰς Ρ.

4. καὶ ἡμᾶς γε.— αὐτῆς ἐν ἄπ. Χ.

5. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— αἱμάτων εἰς 'Ιβ. 'Ιερ.

6. 'Ιβ. 'Ιερ.— καὶ τῆς Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.

7. ἐντ. ἀκ. Πα.

8. ΛΟΥΚΑ ΙϚ' 9.

9. Πα.— οὐρανίαις σκηναῖς ἐνοικίζεται 'Ιβ.— οὐρανίους μοῖρας ἐνοικίζεται 'Ιερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.

10. ἐντ. λ. Πα.

11. 'Ιβ.— ἐπὶ γῆς ἐν λ. Χ.

12. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— ἐνοικίζεται καὶ Βα.

13. 'Ιερ.— πρῶτος ἐν λ. Χ.

14. 'Ιερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— ἡμῶν 'Ιβ.

15. λέξεις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

16. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— ὑποσαθρουμένου Βα.

17. ἐντ. ἀκ. Πα.

18. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.— ἰσχύει 'Ιβ. Βα.

19. 'Ιερ. Βα. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.— θαυμασμάτων 'Ιβ.

20. 'Ιερ. Ρ. Πα.— τὸν ὑπὲρ Βα.— τοῦ ὑπὲρ 'Ιβ.— τὰ ὑπὲρ Κ¹. Βου. Μι.

21. 'Ιβ. Βα.— λόγων 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.

22. 'Ιβ.— πῶς δὲ νοῦς ἄπας 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.— πῶς δὲ νοῦς εὐπας Βα.

23. 'Ιβ. 'Ιερ. Βα. Ρ. Πα.— οὐ γαρκῃσει Κ¹. Βου. Μι.

ἔργων συμπαραινόμενος τὴν κατάληψιν; Ἐπλασε τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς¹ καταρχάς², ἀρχῇ φιλάνθρωπικῆς πλούτῳ κινούμενος, χειρὸς οἰκείας πλάσμα³ καὶ εἰκόνα φέρειν χαριώσας τοῦ πλάσαντος⁴, ὧν⁵ τὸ μὲν τῆς σαρκὸς, τὸ δὲ τοῦ πνεύματος ἐδήλου τὴν⁶ εὐγένειαν· παράδεισος δέ, χρῆμα τερπνὸν καὶ ἐπέραστον⁷, κατὰ ἀνατολὰς⁸ ἐπεφύτευτο⁹, λειμώνων μὲν ἀμαράντοις¹⁰ καταπνεόμενος ἄνθεσι, φυτῶν δὲ καρποῖς ὡραίοις καὶ παντοδαποῖς¹¹ ἐνευθηνούμενος¹², καὶ ποταμοὶ μέσοι ῥέοντες, καὶ καθαρῷ τῷ ῥείθρῳ τὸ πρόσωπον τοῦ πεδίου καταρδεύοντες¹³ ἀμήχανόν τινα τοῦ χωρίου τὴν ὡραιότητα κατεσκεύαζον¹⁴. Ἐν τούτῳ τῆς¹⁵ δεσποτικῆς παλάμης ὁ πλάστης ἐγκατοικίζει τὸ φιλοτέλγημα¹⁶, πάντων μὲν δεσπότην καταστησάμενος¹⁷, πᾶσι δὲ τοῖς¹⁸ ἀγαθοῖς ἀφθόνως δειξας περιρρέομενον¹⁹. Ἐπειτα δὲ σύνοικον ἐκ πλευρᾶς ἀφράστου τόκου μαιευσάμενος ὑπεστήσατο²⁰, ἦν', ἐξ οὗπερ²¹ ἐλήθη²², κεφαλὴν²³ ἐπιγινώσκον²⁴ τὸν δανείσαντα, καὶ πρὸς ἐκείνον ἀφορῶσα εἴη, συλλογιζομένη τὸ ὑπόχρεον²⁵, καὶ τῷ συνδέσμῳ τῆς φύσεως ὁ τοῖς ὁμοιοῖς αὐ-

1. Γενέσεως, αὐτ. 7.
2. Ἱερ. - καταρχὰς ὁ Θεὸς P. Πα. K¹. Βου. Μι. - κατ' ἀρχὰς ὁ Θεὸς 'Ιβ. Βα.
3. ΗΣΑΙΟΥ' ΞΔ' 8.
4. Γενέσεως Α' 27.
5. 'Ιβ. Ἱερ. Βα. Πα. K¹. Βου. Μι. - ᾧ P.
6. 'Ιβ. Πα. - ἐδίδον τὴν Ἱερ. - ἐδίδον δηλοῦν τὴν Βα. P. K¹. Βου. Μι.
7. Ἱερ. Βα. P. Πα. K¹. Βου. Μι. - εὐάρεστον 'Ιβ.
8. Γενέσεως Β' 8.
9. 'Ιβ. Ἱερ. Βα. Πα. - πεφύτευτο P. K¹. Βου. Μι.
10. Ἱερ. Βα. P. Πα. K¹. Βου. Μι. - ἀμαράντων 'Ιβ.
11. Γενέσεως, αὐτ. 9.
12. Ἱερ. P. Πα. K¹. Βου. Μι. - φυτῶν δὲ καρποῖς ὡραίοις ἐνευθηνούμενος Βα. - φυτῶν δὲ καρπῶν ὡραίων καὶ παντοδαπῶν ἐνευθηνούμενος 'Ιβ.
13. Γενέσεως, αὐτ. 10.
14. Ἱερ. P. K¹. Βου. Μι. - κατεσκεύαζον Πα. - παρεσκεύαζον 'Ιβ. Βα.
15. 'Ιβ. Ἱερ. Βα. P. K¹. Βου. Μι. - τούτῳ ἄρα τῆς Πα.
16. Γενέσεως, αὐτ. 15.
17. Αὐτ. Α' 28.
18. Βα. P. K¹. Βου. Μι. - πᾶσι τοῖς 'Ιβ. Ἱερ. Πα.
19. Γενέσεως Β' 15.
20. Αὐτ. 19, 21, 22.
21. 'Ιβ. Ἱερ. Πα. - ἦν' ἐξ οὗπερ Βα. - ἦρα ἐξ οὗπερ P. K¹. Βου. Μι.
22. Α' Κορινθ. ια' 8.
23. Αὐτ. 3.
24. καὶ ἡμᾶς γε. - ἐπιγινώσκῃ 'Ιβ. Ἱερ. Βα. Πα. - γινώσκῃ P. K¹. Βου. Μι.
25. Βα. Πα. - ὑπόχρεον 'Ιβ. Ἱερ. P. K¹. Βου. Μι.

τοῖς¹ ἐμπολιτεύοιτο² σύνδεσμος³. Ἀλλά⁴ γε πάντων τῶν ἐν παραδείσῳ τὴν ἀπό-
 λαυσιν⁵ καὶ δεσποτείαν χαρισάμενος, ἐπειδὴπερ⁶ ἔδει καὶ ἐντολῇ τινι⁷ παιδαγωγῇ-
 θῆναι, καὶ ἐγγυμνασθῆναι τὸν τηλικαύτης καὶ τοσαύτης ἐξουσίας⁸ καταπιστευθέντα τὸ
 μέγεθος, εἰσφέρει νόμον αὐτῷ, καθ' ὃν οὔτε χαλεπὸν ἐμπολιτεύσασθαι⁹, οὔτε ῥᾶστον
 δι' ὅλου¹⁰ φυλάξασθαι, δι' οὗ¹¹ τό γε ἔμμισθον ἢ τὸ¹² ὑπόδικον ἐβραβεύετο¹³. Φυτὸν
 γάρ τι τῶν ἀνθούτων ὠραιότητα τῷ λόγῳ τῶν ἄλλων ἀφορισάμενος¹⁴ τούτου μὴ
 φραγεῖν μόνου τὴν ἐντολὴν παρῆγεν ἀποθεσπίζουσταν¹⁵. Θηρίον δὲ πονηρὸν καὶ ἀρ-
 χέκακον¹⁶, ὃν ἡ πρᾶξις διάβολον ἐπωνόμασεν¹⁷, ἐξ αὐτῆς τῆς πλάσεως¹⁸ ἐπωφθαλ-
 μία¹⁹ τῷ ἀνθρώπῳ²⁰. ἄλλω δὲ θηρίῳ²¹ τῶν ἐρπόντων²² ὀργάνῳ χρησάμενος, καὶ
 τῇ γυναικὶ προσομιλήσας ἐπαγωγὰς²³ καὶ θελκτήρια²⁴, καὶ πολὺ τοῦ νομοθέτου κα-
 τασκεδάσας τὸ βλάσφημον²⁵ πείθει τὴν γυναῖκα²⁶, καὶ δι' αὐτῆς τὸν ὁμόζυγα, τῆς

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.- αὐτῆς Βα.

2. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.- ἐμπολιτεύοιτο 'Ιβ.- ἐμπολίτο Βα.

3. Γενέσεως, αὐτ. 24.

4. ἐντ. λ. Πα.

5. Γενέσεως, αὐτ. 16.

6. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐπειπερ Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.

7. 'Ιβ. 'Ιερ. Βα. Βου. Μι.- τινι Ρ. Κ¹.

8. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἐγγυμνασθῆναι τὸν τηλικαύτης ἐξουσίας 'Ιβ.- ἐγγυμνασθῆ-
 ναι ἐξουσίας 'Ιερ.

9. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἐμπολιτεύεσθαι 'Ιερ.- ἐμπολιτευεσθαι Βα.- ἐμπολιτεύεσθαι 'Ιβ.

10. 'Ιβ. 'Ιερ. Βα.- διόλου Ρ. Κ¹. Βου. Μι.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- δι' ὃν 'Ιερ. Βου. Μι.- δι' ὃν 'Ιβ. Βα. Ρ. Κ¹.

12. 'Ιερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἔμμισθον καὶ τὸ 'Ιβ.

13. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἐβραβηδ' Βα.

14. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἀφορισάμενος Βα.

15. Γενέσεως, αὐτ. 17.

16. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἀρχαίκακον 'Ιβ. Βα.

17. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 43, 44.- Ἀποκαλύψεως ΙΒ' 9.

18. 'Ιερ.- αὐτῆς πλάσεως ἐν λ. Χ.

19. 'Ιβ.- ἐποφθαλμίας ἐν λ. Χ.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- τὸν ἄνθρωπον ἐν ἄπ. Χ.

21. καθ' ἡμᾶς γε.- ἄλλω θηρίῳ ἐν ἄπ. Χ.

22. Γενέσεως Ι' 2.

23. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἐπαγωγὰς 'Ιβ. Βα.

24. Γενέσεως, αὐτ. 2, 5, 7.

25. Αὐτ. 6.

26. Β' Κορινθ. ια' 3.

μὲν ἐντολῆς κατολιγωρῆσαι¹, φραγεῖν² δέ³, οὐ μὴ φραγεῖν ἐτεθέσπιστο⁴. Οἱ δέ, ἅμα τε τὸ⁵ προσταχθὲν παρέβαινον⁶, καὶ πάντων τῶν χαρισμάτων διεξέπιπτον⁷, ὅπερ ἦν τῷ ἐπιβουλεύοντι σπούδασμα· εἰς⁸ τοῦτο γὰρ αὐτῷ σύμπαν κατεσκεύαστο τὸ μηχάνημα. Κάντεῦθεν⁹, ἀπὸ τῶν προγόνων εἰς τοὺς ἀπογόνους κατασπειρομένου τοῦ παραπτώματος, ὅλον ἡμῶν τὸ γένος ὁ ἐπιβουλεύσας¹⁰ ὑπὸ χεῖρα εἴχε δοιλωσάμενος¹¹.

Θ'. Τί δ' οὖν¹² ὁ πλάστης καὶ κηδεμών; Ἄρα παρεῖδεν εἰς τέλος τὸ πλάσμα ταλαιπωρούμενον, καὶ τοσαύτη πλάνη βυθιζόμενον¹³, καὶ καθ' ἐκάστην¹⁴ τοῖς πάθεσιν ἀνδραποδιζόμενον¹⁵; Οὐμένουν¹⁶. Πῶς¹⁷ γάρ, ὅπερ φιλοτιμούμενος ἔπλασεν, ἠνέσχετ' ἂν ἡδέως ὄρῃν συλαγωγούμενον¹⁸, καὶ πλανώμενον; Διὸ πρὸς ἑαυτὴν ἡ¹⁹ τῆς Τριάδος ἐνότης, εἰ θέμις²⁰ εἰπεῖν, ἐκκλησιάσασα (θέμις δὲ τοῦτο²¹ λέγειν ἐπὶ τῆς ἀναπλάσεως, ὅτι καὶ τὸ²², *Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσι*²³, ἐπὶ τῆς πλάσεως²⁴ εἴρηται τῷ ἐνιαιῷ τῆς γνώμης βουλήματι·) τὴν

1. P. K¹. Βου. Μι.- κατ' ὀλιγωρῆσαι Ἱερ.- ὀλιγωρῆσαι Ἰβ. Βα.
2. Ἰβ. Ἱερ. P. K¹. Βου. Μι.- φραγεῖ Βα.
3. Γενέσεως, αὐτ. 7.
4. Ἱερ. Βα. P. K¹. Βου. Μι.- ἐτεθέσπιστο Ἰβ.
5. ἐντ. ἀκ. Πα.
6. καθ' ἡμᾶς γε.- ἅμα τε τὸ προσταχθὲν ἐπερέβαινον Ἰβ. Ἱερ. Βα. P. K¹. Βου. Μι.- τί τὰ πολλὰ; τὸ προσταχθὲν ἐπερέβαινον Πα.
7. Γενέσεως, αὐτ. 8.
8. Ἰβ. Ἱερ. Βα. P. Βου. Μι.- Εἰς K¹.
9. Ἰβ. Ἱερ. Βα. P. Βου. Μι.- κἀντεῦθεν K¹.
10. Ἀποκαλύψεως, αὐτ.
11. Ῥωμ. αὐτ.- Γαλάτ. Δ' 3.
12. Ἱερ. Βα. P. K¹. Βου. Μι.- Τί οὖν Ἰβ. Πα.
13. Ἱερ. Βα. P. Πα. K¹. Βου. Μι.- βυθιζόμενον Ἰβ.
14. Ἰβ.- καθ' ἐκάστην ἐν λ. X.
15. Τίτ. Γ' 3.
16. Ἰβ. Ἱερ. P. Πα. K¹. Βου. Μι.- βυθιζόμενον; Οὐμένουν Βα.
17. Ἰβ. Ἱερ. Βα. Πα.- Οὐ μὲν οὖν. Πῶς P. Βου. Μι.- Οὐ μὲν οὖν. πῶς K¹.
18. Ἰβ. Ἱερ. P. Πα. K¹. Βου. Μι.- συλαγωγούμενον Βα.
19. Ἱερ. Πα.- Διὸ πρὸς ἑαυτὴν μὲν ἢ P. K¹. Βου. Μι.- Διὸ πρὸς ἑαυτὸν ἢ Ἰβ.- Διὸ μὲν Βα.
20. Ἰβ. Ἱερ. P. Πα. K¹. Βου. Μι. (κ. κατ.).- θέμις Βα. (κ. κατ.).
21. Ἰβ. Ἱερ. P. Πα. K¹. Βου. Μι.- τούτου Βα.
22. Γενέσεως Α' 26.
23. Ἰβ. Ἱερ. Βα. P. Πα. K¹. Βου. Μι.- καὶ καθ' ὁμοίωσιν (Γενέσεως, αὐτ.).
24. Ἰβ. Βα. P. Πα. K¹, Βου. Μι.- ἀναπλάσεως Ἱερ.

ἀνάπλασιν τοῦ συντριβέντος διετίθετο πλάσματος. 'Η' δὲ (χαλεπῶς γὰρ τὸ ² ἀνθρώπινον ἐξηγρίωτο, καὶ ἐξηγήμωτο, οὔτε ἀπειλαῖς, οὔτε ποιναῖς, οὔτε νόμοις, οὔτε προφήταις ἐπαναγόμενον ³.) ἀνθρώπον ἐζήτει ⁴, τῆς αὐτῆς ἡμῖν λαχόντα φύσεως, ἐν ᾧ τῆς νομοθεσίας ἐνῆν ἰδεῖν ἀπαράβατον ⁵ τὴν ⁶ συντήρησιν· ὡς ἂν ἔχοι τε τὸ ἀνθρώπινον, οἷς ὁρᾷ ⁷ τὸ ὁμογενὲς ⁸ πολιτευόμενον, ἐκμιμεῖσθαι τὸ ὁμόφυλον, καὶ ἵνα, δι' οὗ τὸ κράτος τὸ καθ' ἡμῶν ὁ ⁹ τὰς μηχανὰς ῥαψάμενος ἀνεδήσατο ¹⁰, διὰ τούτου καθαιρεθείη τῆς κυρείας ¹¹ ἐννόμῳ νίκη ¹² καὶ ἀγωνίσματι. Οὐκοῦν ¹³ ἔδει τινὰ τῶν ¹⁴ τῆς Τριάδος εἰς ἀνθρώπους ¹⁵ τελέσαι, ἵν', ἥσπερ ¹⁶ ἦν τὸ πλαστούργημα, ταύτης ὑπάρχον ὁφθείη ¹⁷ καὶ τὸ ἀνάπλασμα· ἐκείνων δὲ πάντως ἴδόν ἔδει κάτω χρηματίσαι, καὶ μὴ καθυβρίσαι τὸ ἄνω ἀξίωμα, τὸν ¹⁸ ἐξ αἰδίου τοῦτο ¹⁹ καὶ ὄντα ²⁰, καὶ δοξαζόμενον ²¹. τελεῖν δὲ εἰς ἀνθρώπων ²² υἱὸν ²³ οὐκ ἂν ἐγγχωροῦν εἶη, χωρὶς γε σαρκώσεως. Σάρκωσις γὰρ ὁδὸς ἐπὶ γέννησιν· γέννησις δὲ κυοφορίας ὑπάρχει συμπέρασμα. 'Η' δὲ μητέρα συμπεριγράφουσα τὴν ἐτοιμασίαν ταύτης

1. ἐντ. λ. Πα.

2. 'Ιερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— χαλεπῶς εἰς τὸ 'Ιθ.

3. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— ἐπαναγόμενον 'Ιθ. 'Ιερ. Βα.

4. 'Ιθ. 'Ιερ. Βα. Ρ. Μι.— ἐζήτει Κ¹. Βου.

5. 'Εθρ. Ζ' 25.

6. 'Ιθ. Βα. Ρ. Κ¹.— ἀπαράγραπτον τὴν 'Ιερ. Βου. Μι.

7. 'Ιερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— ὁρᾷς 'Ιθ.

8. 'Ιθ. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— ὁμογενεὲς Βα.

9. 'Ιθ. 'Ιερ.— ἵνα δι' οὗ τὸ καθ' ἡμῶν κράτος ὁ Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— ἵνα τὸ δι' οὗ κράτος τὸ καθ' ἡμῶν ὁ Βα.

10. 'Εθρ. Β' 14.

11. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— κυρείας 'Ιθ. 'Ιερ. Βα.

12. 'Ιθ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.— νίκη 'Ιερ.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. 'Ιθ. Βα.— τὸν 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.

15. 'Ιθ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.— Τριάδος ἀνθρώπους Βα.

16. 'Ιθ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.— ἥς περ Βα.

17. 'Ιθ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.— ταύτης ὁφθείη Βα.

18. 'Ιθ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.— τὸ Βα.

19. 'Ιερ. Βα. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.— τοῦτον 'Ιθ.

20. Γαλ. αὐτ. 4.

21. Πράξεις Γ' 13.

22. 'Ιθ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.— δὲ ἀνθρώπων Βα.

23. 'Ιθ.— υἱὸν ἐν λ. Χ.

εικότως απαιτεῖ προκαταβάλλεσθαι. Μητέρα ἄρα ἔδει¹ κάτω διευτρεπισθῆναι τοῦ πλάστου εἰς τὸ τὸ συντριβέν² ἀναπλάσασθαι, καὶ ταύτην παρθένον, ἴν', ὥσπερ³ ἐκ παρθένου γῆς ὁ πρῶτος ἄνθρωπος διεπέπλαστο, οὕτω καὶ διὰ⁴ παρθένου μήτρας⁵ πραγματευθῇ ἡ ἀνάπλασις, καὶ ἵνα μηδεμίαν μηδ' ἐννόμου⁶ πάροδος ἡδονῆς μηδ' ἐπινοηθείη τῷ τόκῳ τοῦ κτίσαντος· ἡδονῆς γάρ ἦν αἰχμάλωτος⁷, ὃν ὁ δεσπότης ἐλευθερώσαι⁸ τῇ γεννήσει⁹ κατεδέξατο.

ἰ. Ἀλλὰ τίς ἀξία χρηματίσαι τοῦ μυστηρίου¹⁰ διάκονος; Τίς¹¹ ἀξία μήτηρ γενέσθαι¹² Θεοῦ¹³, καὶ σάρκα¹⁴ δανείσται¹⁵ τῷ πλουτοῦντι τὰ σύμπαντα; Τίς οὖν ἀξία; ἡ¹⁶ δὴλον¹⁷, ὅτι αὕτη ἡ ἐξ Ἰωακείμ καὶ Ἀννης τῆς ἀκάρπου ῥίζης παραδόξως¹⁸ βλαστήσασα σήμερον, ἥς ἡμεῖς λαμπρῶς ἐορτάζομεν τὸ γενέσιον¹⁹, καὶ²⁰ ἥς ὁ τόκος τοῦ μεγίστου μυστηρίου, τῆς ἐν σαρκί, φημί, τοῦ Λόγου²¹ γεννήσεως²², τὸ θαῦμα προσιμιάζεται, καὶ²³ δι' ἣν ἡ πάνδημος αὕτη καὶ θεία²⁴ πανήγυρις συγκεκρότηται. Ἔδει γάρ, ἔδει τὴν ἐξ αὐτῶν σπαργάνων ἀγνὸν²⁵ μὲν τὸ

1. 'Ιε. - Μητέρα οὐκ ἔδει Πα. - Μητέρα ἔδει Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.
2. 'Ιε. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. - εἰς τὸ συντριβέν Βα. Πα.
3. 'Ιε. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι. - ὥς Βα.
4. 'Ιε. 'Ιερ. Πα. - οὕτω διὰ Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.
5. 'Ιε. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι. - μήτραν Βα.
6. 'Ιε. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι. - μηδεμίαν καὶ νόμου Βα.
7. 'Ρωμ. τ' 16.
8. Αὐτ. 18, 22.
9. καθ' ἡμᾶς γε. - τὴν γέννησιν ἐν ἁπ. Χ.
10. 'Ιε. 'Ιερ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Μι. - μυστηρίου Κ¹.
11. ἐντ. λ. Πα.
12. 'Ιε. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. - γενέσθαι μήτηρ Βα.
13. ΛΟΥΚΑ Α' 43.
14. ΙΩΑΝΝΟΥ Α' 14.
15. 'Ιε. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. - δανίσαι 'Ιερ.
16. ἐντ. ἀκ. Πα.
17. καθ' ἡμᾶς γε. - ἡ δὴλον ἐν ἁπ. Χ.
18. 'Ιε. Βα. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι. - παραδόξῳ 'Ιερ.
19. καθ' ἡμᾶς γε. - τὰ γενέσια 'Ιε. 'Ιερ. Πα. - τὰ γενέθλια Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.
20. ἐντ. λ. Πα.
21. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. - Λόγου 'Ιε. Βα.
22. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ.
23. ἐντ. ἀκ. Πα.
24. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. - αὕτη θεία 'Ιε. 'Ιερ. Πα.
25. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. - ἀγνὸν Βα. - ἀγνήν 'Ιε. Πα.

σωμα, ἀγνήν¹ δὲ τὴν ψυχὴν, ἀγνοῦς² δὲ τοὺς λογισμοὺς κρεῖττονι λόγῳ³ συντηρήσασαν μητέρα ταύτην προσρισθῆναι τοῦ πλάσαντος⁴. Ἔδει⁵ τὴν ἐκ βρέφους ναῶν προσαχθεῖσαν, καὶ τὴν ἀβάτοις⁶ τόποις ἐμβατεύσασαν ἐμψυχον ναὸν ὁφθῆναι τοῦ ταύτην ψυχώσαντος. Ἔδει τὴν ἐξ ἀγόνων λαγόνων παραδόξῳ⁷ λόγῳ τεχθεῖσαν, καὶ τὸ τῶν τεκόντων περιελομένην ὄνειδος, καὶ τῶν προπατόρων ἀνακαλέσασθαι τὸ ἐλάττωμα· ἀνασώσασθαι γὰρ ἔσχε⁸ τὸ προγονικὸν ἢ ἀπόγονος ἤτημα, τὸν σωτῆρα τοῦ γένους ἀνάνδρῳ τόκῳ γεννησαμένη⁹, καὶ¹⁰ τοῦτον σωματουργήσασα¹¹. Ἔδει¹² τὴν τῷ κάλλει τῆς ψυχῆς ἑαυτὴν ὠραίως¹³ ἐμμορφώσασαν λογάδα νύμφην ἐμφανισθῆναι, τῷ οὐρανίῳ νυμφίῳ ἐμπρέπουσαν¹⁴. Ἔδει τὴν τῶν ἀρετῶν τοῖς τρόποις¹⁵ ὡς ἄστροις ἑαυτὴν οὐρανώσασαν τὸν τῆς δικαιοσύνης ἀνίσχουσιν ἥλιον πᾶσι τοῖς πιστοῖς ἐπιγνώσθῆναι. Ἔδει¹⁶ τὴν καθάπαξ ἑαυτὴν τῶν παρθενικῶν αἱμάτων τῇ βαφῇ¹⁷ πορφυρώσασαν εἰς ἀλουργίδα χρηματίσαι τοῦ παμβασιλέως. Ὡς¹⁸ τοῦ θαύματος! ὃν ἡ σύμπασα κτίσις οὐ χωρεῖ, ἡ παρθενικὴ γαστήρ ἀστενοχωρήτως κυοφορεῖ· ὃν τὰ Χερουβίμ ἀτενίζουσιν οὐ τολμᾷ, πηλίναις χερσὶν ἡ παρθένος ἀγκαλοφορεῖ¹⁹. Τὸ²⁰ ὅρος τὸ ἅγιον ἐκ τῆς ἐρήμου καὶ ἀγόνου μήτρας προέρχεται· ἐξ οὗ πμηθεὶς ἄνευ χειρῶν²¹ λίθος²² ἔντιμος ἀκρογωνιαίος, Χριστὸς

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.- ἀγνήν Βζ.
2. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.- ἀγνοῦς Βα.- ἀγνήν 'Ιβ.
3. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- κρεῖττον ἢ λόγῳ Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- κρεῖττον ἢ λόγον Βα.
4. ΛΟΥΚΑ Α' 31.
5. ἐντ. λ. Πα.
6. 'Ιβ.- καὶ τοῖς ἀβάτοις ἐν λ. Χ.
7. 'Ιβ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἀγόνων παραδόξῳ 'Ιερ.
8. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἔσχε 'Ιβ. Βα.
9. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 34. Β' 7, 21.
10. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- γεννησαμένη καὶ Βα.- γεννησαμένην καὶ 'Ιβ.
11. 'Ιερ. Βα. Ρ. Βου. Μι.- σωματουργήσασαν 'Ιβ.
12. ἐντ. ἀκ. Πα.
13. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ὠραίαν 'Ιβ. Βα. Πα.
14. 'Ιερ. Βα. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.- ἐκπρέπουσαν 'Ιβ.
15. 'Ιβ. 'Ιερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.- τοῖς προσώποις Βα.
16. ἐντ. λ. Πα.
17. 'Ιερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- τῆς βαφῆς 'Ιβ.
18. ἐντ. ἀκ. Πα.
19. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.
20. ἐντ. λ. Πα.
21. 'Ιερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἄνευ θὲ χειρῶν Βα.- ἄνευ χειρὸς 'Ιβ.
22. ΔΑΝΙΗΛ Β' 45.

ὁ Θεὸς ἡμῶν¹ τὰ τῶν δαιμόνων τεμένη καὶ τὰ τοῦ ἄδου² βασιλεία αὐτῇ τῇ τυραννίδι³ συνέτριψεν. Ὁ ἔμψυχος καὶ οὐράνιος ἐπὶ γῆς χαλκεύεται κλίβανος⁴, ἐν ᾧ ὁ πλάστης τοῦ ἐμοῦ φουράματος τῷ θεϊκῷ πυρὶ τὴν ἀπαρχὴν ὀπτησάμενος⁵, καὶ τὴν τῶν ζιζανίων ἐπισποράν⁶ συμπλεξάμενος ὅλον ἑαυτῷ καθαρόν ἀρτοποιεῖται τὸ φούραμα⁷. Ἀλλὰ τί⁸ ἂν⁹ τις εἴποι, τί δ' οὐκ ἂν τις¹⁰ πάθοι, τῶν τῆς παρθένου χαρισμάτων καὶ κατορθωμάτων¹¹ διαπλέων τὸ πέλαγος; Δειλιᾶ, καὶ χαίρει· καὶ ἡρεμεῖ¹², καὶ ἐξάλλεται· καὶ πάλιν σιγᾶ, καὶ ἀναφθέγγεται· καὶ συστέλλεται, καὶ πλατύνεται¹³, τὰ μὲν τῷ φόβῳ, τὰ δὲ τῷ πόθῳ συμμεθελκόμενος.

ια'. Ἐγὼ δ' ἑμαυτὸν τῷ πόθῳ μᾶλλον ἢ τῷ φόβῳ¹⁴ νυνὶ χαρισάμενος ἡδέως¹⁵, ἂν, εὖ ἴστε, καὶ πολλῶν¹⁶ ῥέων¹⁷ ὑμῶν¹⁸ ἐπέστην — καὶ¹⁹ ἀχρήστῳ²⁰ τοῦ λόγου τῷ ῥεύματι τῶν παρθενικῶν θαυμάτων ἐλλιμνάζειν ἐμοὶ καὶ²¹ πλημμυρεῖν²² πνερχομένων²³, — μάλιστα γὰρ καὶ ὑμᾶς²⁴ ὁρῶν προθύμως²⁵ μὲν τὰς ἀκοὰς ἀναπετανύνοντας

1. Α' ΠΕΤΡΟΥ Ε' 6. — Έρεσ. Β' 20.
2. Έερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. — ἄδου Έβ. Βα.
3. Έβ. Έερ. Βα. — αὐτῇ τυραννίδι Ρ. Κ¹. Βου. Μι.
4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 30.
5. Έβ. Έερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. — ὀπλησάμενος Βα.
6. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. — σποράν Έβ. Έερ. Βα.
7. Α' Κορινθ. ε' 7.
8. ἐντ. ἀκ. Πα.
9. Έβ. Έερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. — Πλὴν τί ἂν Πα.
10. Έερ. Βγ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι. — ἂν τι Έβ.
11. Έβ. Έερ. Βα. Ρ. Πα. Μι. — κατορθωμάτων Κ¹. Βου.
12. Έερ. Κ¹. Βου. Μι. — ἡρεμεῖ Έβ. Βα. Ρ. Πα.
13. Έβ. Βα. Ρ. Πα. Βου. Μι. — πλατύνεται Κ¹.
14. Έβ. Έερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι. — πλατύνεται, τὰ μὲν τῷ φόβῳ τὰ δὲ τῷ πόθῳ μᾶλλον ἢ τῷ πόθῳ Βα.
15. ἐντ λ. Πα.
16. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. — ἴστε, πολλῶ Έβ. Έερ. — ἴστε πολλῶν Βα.
17. Έβ. Έερ. Βα. Κ¹. Βου. Μι. — ῥέον Ρ.
18. Έβ. Έερ. Βα. Ρ. Μι. — ὑμῶν Κ¹. Βου.
19. καθ' ἡμᾶς γε. — ἐπέστην, εἰ καὶ Έβ. Έερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. — ἐπέστην, καὶ εἰ Βα.
20. Έβ. Έερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. — ἀχρήστῳ Βα.
21. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. — καὶ τῷ Έβ. Έερ.
22. Έβ. Έερ. Βα. Ρ. — πλημμύρειν Κ¹. Βου. Μι.
23. Έερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. — παρεχόμενων Βα. — παρεχόμενον Έβ.
24. Έερ. Ρ. Κ¹. Βου. Μι. — μάλιστα γὰρ δὲ ὑμᾶς Βα. — μάλιστα δὲ ὑμᾶς Έβ.
25. Έβ. Έερ. Βα. Ρ. Βου. Μι. — προθύμως Κ¹.

ὅλον¹ δὲ τὸν² νοῦν πρὸς τὴν εὐφημίαν τῆς ἀειπαρθένου ἀναψαμένους, καὶ ἅμα ἀφοσιούμενους³, εἴ⁴ τι ἐγὼ τετελεσμένος τοῖς παρθενικοῖς ὀργίοις καθέστηκα⁵. Ἀλλ' ὅμως⁶ ὁ καιρὸς ἐπ' ἄλλα παρκαλεῖ, ἐπ' ἄλλην τιμὴν τῆς παρθένου, τῆς μυστικῆς, φημί, καὶ ἀναιμάκτου Οὐσίας ἀπάρξασθαι (τιμὴ γὰρ μητρὸς ἢ τῶν⁷ ἐκουσίων τοῦ Ἰῑοῦ παθημάτων ἀνάμνησις), ἐφ'⁸ ἣν μεθελκόμεθα, καὶ ἦν ἐπικαιρότατον ἱεράσασθαι⁹.

Ἰβ'. Ἀλλὰ¹⁰ σύ, ὦ παρθένε καὶ μήτηρ τοῦ Λόγου, τὸ ἐμὸν ἱλαστήριον καὶ προσφύγιον, ἡ¹¹ παρὰδόξως μὲν ἐκ στείρας γεωργηθεῖσα, παραδοξότερον δὲ τὸν στάχυν τῆς ζωῆς ἡμῖν¹² καρποφορήσασα, πρὸς¹³ τὸν σὸν Ἰῑὸν καὶ Θεὸν ἡμῶν διαπρεσβευομένη, καὶ μεσιτεύουσα, τοὺς σοὺς ὑμνητὰς¹⁴ παντὸς ῥύπου καὶ παντὸς ἀποσμηξαμένη¹⁵ μολύσματος τοῦ οὐρανίου νυμφῶνος ἀξιῶς ἀνάδειξον, εἰς αἰδὶον λῆξιν¹⁶ τῷ τῆς ὑπερουσίου Τριάδος τρισσῷ φωτὶ καταυγαζομένους¹⁷, καὶ τοῖς¹⁸ ταύτης ἐντρυφῶντας ὑπερφύεσι καὶ ἀφθέγκτοις¹⁹ θεάμασιν ἐν²⁰ Χριστῷ Ἰησοῦ²¹ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. Ἰβ'. Ἰερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ὅλον τὸν Πα.

3. Ἰβ'. Ἰερ.- ἀειπαρθένου ἀναψαμένους, καὶ ἅμα ἀφοσιούμενος Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἀειπαρθένου ἀναψαμένους, καὶ ἅμα ἀφοσιούμενος Βα.- Ἀειπαρθένου ἀφοσιούμενος Πα.

4. ἐντ. λ. Πα.

5. ἐντ. ἀκ. Πα.

6. Ἰβ'. Ἰερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- Πλήρ' γε ὅμως Πα.

7. Ἰερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.- μητρὸς ἢ τῶν Βα.- μητρὸς καὶ τῶν Ἰβ'.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. Ἰερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἐπικροτεῖν ἱεράσασθαι Ἰβ'.

10. ἐντ. ἀκ. Πα.

11. ἐντ. λ. Πα.

12. Ἰερ. Βα. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- ἡμῶν Ἰβ'.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. Ἰερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.- ὑμνητὰς Ἰβ'. Βα.

15. Ἰβ'- ἀποσμηξαμένους ἐν λ. Χ.

16. Ἰβ'. Ἰερ. Ρ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.- νυμφῶνος ἀνάδειξον· λῆξιν Βα.

17. Ἰερ. Πα. Κ¹. Βου. Μι.- καταυγαζομένη Ἰβ'. Βα. Ρ.

18. Ἰβ'. Ἰερ. Βα. Πα.- ταῖς Ρ. Κ¹. Βου. Μι.

19. Ἰβ'. Βα. Ρ. Πα. Βου. Μι.- ἀφθέγκτοις Ἰερ.- ἀφθέγκτοις Ω. Κ¹.

20. ἐντ. λ. Ἰβ'. Ἰερ. Πα.

21. Ρ. Κ¹. Βου. Μι.- Ἰῑ Βα.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΣ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Τῶν παρεπομένων ἀποσπασμάτων τὸ μὲν ἐν § α' παρά τινων εἰς ἐπιστολὴν τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἀποδίδεται¹. ἀλλ' ὁ πρῶτος δημοσιεύσας αὐτὸ Cotelarius² ῥητῶς³ ἀποφαίνεται «cum alias characterem epistolae non habeat,» συμφράδμονας ἔχων τὸν J. Calrow Means⁴ καὶ τὸν πολὺν Montecucius⁵, μὴ συνεκδόντα τοῦτο ἐν ταῖς τοῦ Φωτίου ἐπιστολαῖς· ῥητορικώτατον ὃν ἀνήκει μᾶλλον εἰς ὁμιλίαν τινὰ⁶ ἀπολεσθεῖσιν, ὡς καὶ τὰ παρεμφερῆ τῶν § δ'—η' ἀποσπάσματα, ἅπερ ἐνταῦθα συνηγάγομεν· τὰ δ' ἐν § β' καὶ γ' παρελάβομεν ἐκ τῆς γνωμολογίας τοῦ χαλκεντέρου Φωτίου· διότι, κατὰ τὸν βιογράφον αὐτοῦ, τὸν καρδινάλιον Hergenröther, πολλὰ τῶν ἐν τῇ ῥηθείᾳ γνωμολογίᾳ λείψανά εἰσιν ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου, αἵτινες ἀπωλέσθησαν⁷.

Μερικώτερον δὲ σημειοῦμεν, ὅτι τῆς ὁμιλίας ταύτης ἡ μὲν ἐπιγραφὴ ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 89, 133, 455 κατ' ἀναλογίαν), παρεβλήθη δὲ πρὸς Παρ. (ἀρ. 2376), Κο. (σ. 106), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 24) καὶ Μι. (σ. 585, 985 κατ' ἀναλογίαν)· ἡ δὲ § α' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 455—6), παρεβλήθη δὲ πρὸς Παρ. (ἀρ. 2376), Κο. (σ. 106—8), Κερα. (σ. 14) καὶ Μι. (σ. 985—990)· ἡ δὲ § β' ἀντεγράφη μὲν ἐκ γνωμολογίας Ἐργ. (σ. 30 ἀρ. 64), παρεβλήθη δὲ πρὸς γνωμολογίαν Βατι. (ἀρ. 742) καὶ Μοναχ. (φ. 53)· ἡ δὲ § γ' ἀντεγράφη μὲν ἐκ γνωμολογίας Ἐργ. (σ. 25, ἀρ. 37), παρεβλήθη δὲ πρὸς γνωμολογίαν Βατι. (ἀρ. 742)· αἱ δὲ § δ' καὶ ε' ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 256—7), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 121—2) καὶ πρὸς Ἀμφιλόγια Οἰ. (σ. 280—1), Κοι. (ἀρ. 235), Κολ. (ἀρ. 206), ΑΡ. (ἀρ. 203), Τα. (ἀρ. 226),

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί (ἐκδ. Βαλέττα) σ. 455.—MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. PB' σ. 985.

2. J. B. COTELERII. *Ecclesiae graecae monumenta* (ἐν Παρισίοις 1681. 3 Τόμ. 4ον) Τόμ. Β' σ. 106—108.

3. Αὐτ. σ. 563.

4. W. SMITH. *Dictionary of greek and Roman biography* (ἐν Λονδίνῳ 1880. 3 Τόμ. μ. 8ον) ἐν λ. Photius.

5. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί (ἐκδ. Montecucii) ἐν Λονδίνῳ 1651. φύλλ.

6. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί (ἐκδ. Βαλέττα) σ. 89.

7. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Γ' σ. 242.

Τυ. (ἀρ. 200), Ἐν. (ἀρ. 206), Βου. (ἀρ. 79) καὶ Μιγ. (σ. 952 — 3)· ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 225), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 103), Κολ. (ἀρ. 149), Βατ. (ἀρ. 149), ΛΡ. (ἀρ. 149), Τα. (ἀρ. 103), Παρι. (ἀρ. 145), Τυ. (ἀρ. 145), Ἐν. (ἀρ. 149) καὶ Μκ. (σ. 285)· ἡ δὲ § ζ' ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἀμφιλογίων Οἰ. (σ. 22—3), παρεβλήθη δὲ πρὸς Ἀμφιλόγια Κοι. (ἀρ. 9), Κολ. (ἀρ. 9), Βατ. (ἀρ. 9), ΛΡ. (ἀρ. 9), Τα. (ἀρ. 9), Τυ. (ἀρ. 9), Ἐν. (ἀρ. 9) καὶ Μιγ. (σ. 116)· καὶ τέλος πάντων ἡ § η' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν Β. (σ. 488), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 334) καὶ Μι. (σ. 861).

Φράσεις δ' ἀπαντῶσαι ἐν τοῖς προκειμένοις ἀπισπάσμασιν, ὡς λ. γ. «βίος ἄλυπος¹,» εἰσὶν ἐκ τῶν συνήθων τῷ Φωτίῳ. Οὕτως ἐν ταῖς γνησίαις αὐτοῦ ὁμιλίαις ἀναγινώσκομεν· «Εἴη δὲ ὑμῖν ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν . . ἀρεταῖς μὲν ὑμᾶς » σεμνύνων, ἄλυπον δὲ τὸν βίον παρέχων, ἄλυπον δὲ τὴν ἐκείθι διαγωγὴν ἐ- » τοιμάζων².» καὶ «Ἡ δὲ τοῦ τάφου παστὰς αὐτὸν ἡμῶν τὸν τεχνίτην καὶ τῆς » ἀναπλάσεως καὶ τῆς πλάσεως θαλαμέουσα . . ἄλυπον . . καὶ ἀταλαίπωρον πο- » λιτεῖαν εἰς κλῆρον τοῖς ἀνθρώποις ἀνιερῶσασα τὸ τῆς ἀθανασίας δῶρον παθῶν » καὶ φθορᾶς ὑψηλότερον ἀπειργάσατο³.»

Ἄλλαι δὲ πάλιν φράσεις, ὡς λ. γ. «Ἐστερήθη τις πλούτου; . . φίλτατοι » παῖδες ἀπέπησάν μοι τῶν κόλπων; . . οὐδὲν αὐτῶν ἰσχύει προσάψασθαι οὐδεμίαν » μοι θλίψιν⁴.» καὶ «Τὰ περὶ τὸ σωματίον πάθη καὶ αἱ καθημεριναὶ λῶδαι πῶς » οὐ κατευτελίζουσι τὰ ἡμέτερα; ἡ δὲ πρὸς θεωρίαν ἐπιστροφή τοῦ νοῦ καὶ τὸ » ἐκείθεν τῆς ἡδονῆς καθαρὸν πῶς οὐ μακαρίαν ἡμῶν καὶ εὐδαίμονα τὴν πολι- » τεῖαν ὑποδεικνύουσι⁵;» τὰ τοῦ χρυσορρήμονος ὑπενθυμίζουσι· «Γί δὲ ὁ Ἰώβ; εἰπέ » μοι· οὐκ ἐν πενίᾳ κατέστη, οὐκ ἐν ἀπαιδίᾳ, οὐκ ἐν πληγῇ σώματος χαλεπω- » τάτῃ . . οὐκ ἐν ἅπασι τοῖς ἀνθρωπίνοις κακοῖς; Ἀλλ' ὅμως ἀπάντων καὶ οὗτος » μακαριώτερος γέγονεν· οὐ μόνον γὰρ οὐδὲν τούτων αὐτὸν ὑπεσκέλισεν, ἀλλὰ » καὶ στερεώτερον εἰργάσατο⁶.»

Οὐδὲν λοιπὸν ἄπορον, εἰ καὶ ὁ κλεινὸς Φώτιος ἀπήγγειλε τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν, ἐπωφελούμενος τῆς μνήμης τοῦ Ἰώβ, ὃν καὶ ἀπὸ τῆς ἐξορίας προὔβαλλε τοῖς οἰκείοις ὡς ὑπόδειγμα μιμήσεως ἄξιον· «Καὶ ὅπερ Ἰώβ ὁ γενναῖος τὸν

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΣ' § α', β'.

2. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΛΣ' § ι'.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΠΓ' § ζ'.

4. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΣ' § α'.

5. Αὐτ. § ζ' ἐν τέλει.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. *Εἰς ψαλμὸν* PKZ' (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. NE' σ. 367).

» καὶ ἡγετὴν αὐτῶν πεπονητότα διὰ τῆς θαυμασίας ἐκείνης ὑπομονῆς καὶ ἀνδρείας
 » ἐθριάμβευσε ¹, » κατὰ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου· « Τὴν ὑπομονὴν
 » Ἰῶβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἶδετε, ὅτι πολὺσπλαγχνός ἐστιν ὁ κύριος
 » καὶ οἰκτίρμων ². »

« Εἰς τὸν ἅγιον δίκαιον, πολὺάθλον καὶ προφήτην Ἰῶβ ³ » λόγους συνέταξαν πρὸ
 τοῦ πατριάρχου Φωτίου πέντε μὲν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (398 — 404
 μ. Χ.), ὧν ἡ ἀρχή, τοῦ μὲν α', « Ἦκεν ἡμῖν ἐνιαύσιος ⁴, » τοῦ δὲ β', « Ἰὰ μεγάλα
 τῶν πραγμάτων ⁵, » τοῦ δὲ γ', « Φέρε καὶ ἡμεῖς ἀψώμεθα ⁶, » τοῦ δὲ δ', « Παντα-
 γροῦ καὶ ἐπὶ πάντων ⁷, » καὶ τοῦ ε', « Βούλεσθε προθῶμεν ⁸. » ἔνα δὲ Βασίλειος ὁ
 Σελευκεύς (447 — 458 μ. Χ.), οὗ ἡ ἀρχή, « Ὡςπερ οἱ κατὰ γῆν βασιλεύοντες ⁹. »
 καὶ δύο Λεόντιος ὁ πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως (590 — 610 μ. Χ.), ὧν ἡ
 ἀρχή, τοῦ μὲν α', « Ἄγε δὴ καὶ σήμερον ¹⁰, » τοῦ δὲ β', « Εὐκαιρον ἐν τῷ παρόντι
 τὸν ἀήττητον Ἰῶβ ¹¹. »

Κανόνα δὲ εἰς τὸν δίκαιον Ἰῶβ ἐτόνισεν ¹² ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ δαμασκηνός
 (717 — 760 μ. Χ.).

Ἐπειδὴ δὲ ἐορτάζεται τῇ 5' μαΐου ¹³, ἄρα τὴν ὁμιλίαν ταύτην ἐξεφώνησεν ὁ
 Φώτιος τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ· ἀλλὰ τίνος ἄρα γε ἔτους; Βεβαίως μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς
 δευτέρας αὐτοῦ πατριαρχείας, πιθανώτατα δὲ τῷ 878, ἡμέρᾳ τρίτῃ, ὅποτε ἀναπο-
 λῶν εἰς τὸν νοῦν τὰ τῆς ὑπερορίας αὐτοῦ δυστυχήματα ἠρύετο ἐξ ἰδίας πείρας
 πρακτικὰ ὑπὲρ τῶν ἀκρατῶν διδάγματα, παραμυθῶν καὶ παραμυθούμενος.

1. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολαί, σ. 487.

2. ΙΑΚΩΒΟΥ Ε' 11.

3. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. Συναξαριστής. Τόμ. Β' σ. 132.

4. MIGNE, αὐτ. Τόμ. Ν5' σ. 563.

5. Αὐτ. σ. 567.

6. Αὐτ. σ. 570.

7. Αὐτ. σ. 576.

8. Αὐτ. Τόμ. ΜΘ' σ. 67.

9. FABRICII-HARLES. Bibliotheca graeca. Τόμ. Ι' σ. 263.

10. Αὐτόθι.

11. Αὐτόθι.

12. Γ. Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῶν ἐκκλησιαστι-
 κῆς μουσικῆς (ἐν Ἀθήναις 1890. 8^{ον}) σ. 213.

13. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, αὐτ.

Ος'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως¹,ὁμιλία² 6³εἰς τὸν δίκαιον Ἰώβ⁴.

α'. Ἀγαθὸν ἀνθρώπῳ βίος ἄλυπος, χαλεπὸν δὲ τυχεῖν, μᾶλλον δὲ τοῖς γε τὴν κρίσιν μὴ ἔχουσιν ἀπ' ὁρθῆς⁵ διαίτης προϊούσαν⁶ ἀδύνατον. Οἷς μὲν οὖν ἡδόμεθα, τῷ πλάσαντι, καὶ χορηγοῦντι τὴν ἀνεύθυνον ἡδονήν, χάρις· ἃ δὲ ἀνιώμεθα, ἐν ἑαυτοῖς ἐστὶν⁷ εὐρεῖν, ὥσπερ τούτων τὸ αἷτιον, οὕτω καὶ τὸ φάρμακον τῆς ἰάσεως. Τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν λυπηρῶν οὐκ ἐξ ἑαυτῶν⁸ τὴν πληγὴν ἐπάγει, ἀπὸ δὲ τῆς ἡμετέρας κρίσεως λαμβάνει⁹ τὸ πλήττειν. Ἐστερήθη τις πλούτου¹⁰; τί δύναται ἡ στέρησις λυπῆσαι; ἀλλ' ἐγὼ τὴν στέρησιν βαρὺ νομίζω· δῆλον, ὡς αὐτὸς ἐγὼ καὶ τὴν οὐδὲν κατ' ἐμοῦ κινούσαν ὀπλίζω πικρὸν ἀφειναί μοι βέλος· ὁ μὲν γὰρ φόβος, ἢ κοινόν τι πόλεως ἢ πατρίδος πάθος, ἢ ἄλλο τῶν ἐξωθεν ἰσχυρὸς με, καὶ μὴ βουλόμενον, πένητα ποιῆσαι· λυπῆσαι δὲ οὐδὲν τούτων οὐδαμῶς οὐκ ἂν δυνηθεῖη, εἰ μὴ ἐγὼ βουλοίμην. Ἀλλὰ φίλτατοι παῖδες ἀπέπτυσάν¹¹ μοι τῶν κόλπων¹², καί, οὕς ὁρῶν ἡδόμην, καὶ τὰς ἐλπίδας πάσας ἀνῆπτον τοῦ βίου, οὐ-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Παρ. Κο.- Φώτιος ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης Μι. Β.- Φωτίου Θ.- Photii Φ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιστολὴ Παρ. Κο. Μι. Β.- σύγγραμμα Θ.- scriptum Φ.

3. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν Μ'.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- Περὶ τοῦ μὴ δεῖν πρὸς τὰ ἐν τῷ βίῳ λυπηρὰ ἐπιστρέφειν ἐν ᾧ. Χ.

5. Παρ. Κο. Μι. Β.- ἀπορροῆς Κερκ.

6. Μι. Β.- προϊούσαν Παρ. Κο.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐστὶν Παρ. Κο.- ἐστὶν Μι. Β.

8. Παρ. Κο. Μι. Β.- αὐτῶν Κερκ.

9. Παρ. Κο. Μι. Β.- λαμβάνειν Κερκ.

10. ὅρα καὶ ΙΩΒ Α' 14 — 17.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπέπτυσάν ἐν ᾧ. Χ.

12. ὅρα καὶ ΙΩΒ, αὐτ. 19.

τοι τὸ χρεῶν ἀθρόον ὑπῆλθον; οὐδ' ἐκεῖνοι πλήττειν οἶδασιν ὅλως, μάλιστα γε φύσει, ὥσπερ ἐν τῇ γενέσει, οὕτω καὶ¹ τῇ ἐξόδῳ λειτουργήσαντες νόμοις· ἀλλ' ἐγὼ τοὺς τὰ ἔσχατα ἡρεμοῦντας² ὡς ἐν μεγάλῳ κλύδωνι καὶ σάλῳ ταλαιπωρουμένους εἶναι τοὺς³ ἐμοὺς ποιῶν λογισμούς⁴, καὶ τὴν μηδὲν αὐτοῖς συνεισάγουσαν συμπάθειαν ἀνακινῶν, ἐμαυτῷ τὴν πληγὴν μηδὲν ὠφελῶν ἐπιφέρω. Οἰκία⁵ δέ μοι συνέπεσε⁶; τί οὖν; εἰ μὲν καταλαβοῦσα καμέ⁷, οὐδὲν πρὸς ἐμέ, οὐδὲ γὰρ αἰσθάνομαι· εἰ δέ, πολλῶν πεσόντων, ἐγὼ τοῦ πτώματος κρείττων ἐγενόμην, πῶς, ἀντὶ τοῦ χάριν ἔχειν, οἷς ἐρρύσθην, ὑπὲρ ὧν ἄψυχα⁸ κεῖται, δυσφορῶν οὐκ ἐμαυτῷ προξενῶ τὴν λύπην; Οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀπάντων· ἂν γὰρ ὡς ἐπὶ παραδείγματος⁹ τούτων εἴρηται, κοινὰ πάντων ἐστίν, ὅσα καθ' ἐκάστην¹⁰ ὁ βίος, τὰ μὲν ἄνω φέρων¹¹, τὰ δὲ κάτω τὸν ἑαυτοῦ πολύστροφον ἐλίσσεται κύκλον¹². Ἐν οὖν ἐστὶ¹³ μόνον τῶν ἐν τῷ βίῳ πάντων, περὶ οὗ γρῆ καὶ τὴν ἀλγηδόνα βραβεῖαν δέχεσθαι, καὶ σπουδὴν εἰσάγειν ταύτης ἀπαλλάττεσθαι· τὰ δ' ἄλλα μικροῦ πάντα, ὅσ' ἂν συμβῇ¹⁴, ἂν μὲν ἐγὼ κρίνω φαῦλα ταῦτα εἶναι, ὡς λυπηρὰ μοι ἐπιτίθεται, ἂν δ' οὐκ ἐπιστρέφωμαι¹⁵ πρὸς αὐτά, οὐδὲν αὐτῶν ἰσχύει προσάψασθαι οὐδεμίαν μοι θλίψιν¹⁶. Τί οὖν ἐστὶ, περὶ οὗ με δεῖ¹⁷ φροντίζειν, καὶ οὐ πρὸς τὴν ἀλγηδόνα ἐπιστρέφασθαι; τὸ ταῖς ἀκίσαι τῶν ἁμαρτημάτων ἀπαθῆ τὴν ψυχὴν καὶ ἀνάλωτον συντηρεῖν· καὶ¹⁸ τι προσάψεται ταύτης, καὶ πρὸς

1. Μι.- καὶ Πα. Κο. Β.- καὶ ἐν Κερα.

2. Μι.- ἡρεμοῦντας ἐν λ. Χ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ταλαιπωρουμένους τοὺς ἐν ἁπ. Χ.

4. Παρ. Κο. Μι. Β.- τοῖς ἐμοῖς ποιῶν λογισμοῖς Κερα.

5. ὅρα καὶ ΙΩΒ, αὐτ.

6. Παρ. Κο. Μι.- συνέπεσε Β.

7. Μι.- καμέ ἐν λ. Χ.

8. Μι. Β.- ἀψυχὰ Παρ. Κο.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- παραδείγματων ἐν ἁπ. Χ.

10. Β.- καθεκάστην ἐν λ. Χ.

11. Παρ. Κο. Β.- φέρω Μι.

12. «Πραγμάτων ἐλίξεις τε καὶ στροφὰς βίου» ἐπιγραφή θήκης ἱερῶν λειψάνων Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, κατὰ Κοτελέριον.

13. Μι. Β.- ἐστὶ Παρ. Κο.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅσα ἂν συμβῇ Β.- ὅσα συμβῇ ἐν λ. Χ.

15. Γαλάτ. Δ' 9.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- θλίψιν ἐν ἁπ. Χ.

17. Παρ. Κο. Μι. Β.- περὶ οὗ δεῖ Κερα.

18. Μι. Β.- καὶ Παρ. Κο.

μώλωπα¹ τὴν πληγὴν ἐκτείνει², διανίστασθαι τὸ τραῦμα θεραπεύειν³, καὶ πρὸς ὑγίειαν⁴ ἀνακαλέσασθαι. Τὰ δ' ἄλλα πάντα, δόξα⁵ καὶ πλοῦτος⁶, κάλλος⁷ καὶ ἰσχὺς⁸, δυναστεία⁹ καὶ ῥώμη σώματος, καὶ κράτος λόγων τιμιώτερον¹⁰, παῖδές εἰσιν, ἐν βίῳ παίζοντες¹¹, μᾶλλον δὲ οὐδὲ παῖδες, σκηνὴ δὲ παίδων, ὑποκρινομένη δρᾶμα¹², καὶ εἴ τι τούτων ἀπατηλότερον¹³.

Β'. Βίος ἄλυπος¹⁴ ψυχῆς ὡς ἐπίπαν ναυάγιον, ὥσπερ ὁ λίαν ἐπώδυνος θανάτου προπύλαιον· ὁ δὲ κατὰ φύσιν καὶ ἀνθρώπινος νῦν μὲν ἀνιᾶται¹⁵, νῦν δὲ ἐκτείνεται χαρμοναῖς καὶ λύπαις, παρὰ μέρος¹⁶ ποικιλλόμενος. Ἄνθρωπος τοίνυν, ὁ φρονῶν ἀνθρώπινα, οὔτε τῶν ἀλγεινῶν ἐπιζητήσει τὸ ἀδιάδοχον, οὔτε τὸ παντελῶς ἄλυπον εὐρεῖν ἐλπίζει· ἀνθρωπίνης γὰρ φύσεως¹⁷ ἀμφοτέρω ὑπερόρια.

Γ'. Δύο χεῖμαρροι τὸν ἀνθρώπινον περιρρέουσι βίον, ὁ μὲν διὰ τῶν δοκούντων ῥέων δεξιῶν, ὁ δὲ διὰ τῶν ἀριστερῶν¹⁸. ὁ μὲν λύπας¹⁹, φόβους²⁰, πενίαν²¹, νόσους²², ἀδοξίαν, φόγους καὶ τὰ ὅμοια²³ συνεπαγόμενος, ὁ δὲ πλοῦτον²⁴, ἡδονάς²⁵,

1. Μι. Β.- καὶ πρὸς μώλωπα Παρ. Κο.- καὶ μώλωπα Κερ.
2. Παρ. Κο. Μι. Β.- ἐκτείνει Κερ.
3. Παρ. Κο. Μι. Β.- θεραπεύειν Κερ.
4. Παρ. Κο. Μι.- ὑγίειαν Β.
5. ΗΣΑΙΟΥ Μ' 6.
6. ΙΑΚΩΒΟΥ Ε' 2.
7. Παροιμιῶν ΛΑ' 30.
8. ΗΣΑΙΟΥ Α' 15.
9. ΙΕΡΕΜΙΟΥ ΝΑ' 30.
10. Παρ. Κο. Μι. Β.- λόγων τὸ τιμιώτερον Κερ.
11. ΖΑΧΑΡΙΟΥ Η' 5.
12. Παρ. Κο. Μι.- δρᾶμα Β.
13. ΙΩΒ Η' 9.
14. Φιλιππησ. Β' 28.
15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀνιᾶται ἐν ἁπ. Χ.
16. Βατι. Ἑργ.- παράμετρος Μοναχ.
17. ΙΑΚΩΒΟΥ Γ' 7.
18. Βατι.- ἀριστερῶν Ἑργ.
19. Α' ΠΕΤΡΟΥ 6' 19.
20. Α' Κορινθ. ζ' 5.
21. Β' Κορινθ. η' 2.
22. ΛΟΥΚΑ Ζ' 21.
23. Β' Κορινθ. ε' 4, 8, 9.
24. ΙΑΚΩΒΟΥ Ε' 2.
25. Αὐτ. Δ' 3.

θάρσος, δόξαν¹, υγίαιαν², ἐπαίνους³ καὶ τὰ παραπλήσια· ρέουσι δὲ ὅμως ἐκά-
τερος, καὶ στάσιν αὐτῶν οὐδέτερος οὐδεμίαν ἔχει. Τί οὖν με δεῖ τοῖς παρερχο-
μένοις⁴, καὶ οὐχ ἑστῶσι μέγα φρονεῖν, ἢ πρὸς ἀμηχανίας βυθόν⁵, ἐπειδὴν ἐπιρρη⁶
τὰ ἐναντία, καθέλκειν ἑαυτόν, ἀλλὰ μὴ πρὸς μόνα βλέπειν τὰ μένοντα, τῶν
δ' ἄλλων παρορᾶν τὸ ῥέυμα, ὅποι καὶ βούλοιοτο, φέρεσθαι;

δ'. Οὐ καταρρητορεύουσα τῆς ἡμετέρας εὐτελείας ἡ θεία γραφὴ σκιάν⁷ καὶ
ὄναρ καὶ καπνὸν καὶ ματαιότητα⁸ καὶ τοιαῦτα ἄλλα τὸν ἀνθρώπινον βίον ὠνό-
μασε⁹. Τί γὰρ ἄν καὶ εἴποις; τὴν¹⁰ ἐν παισὶν ἡλικίαν; καὶ τί τούτου ματαιότερον ἢ
ἀναισθητότερον; Ἀλλὰ τὴν νεότητα, ὃ καὶ ἄνθος¹¹ δόξειεν ἂν εἶναι τῆς φύσεως;
ἀλλὰ γέμει ζάλης· ἀλλὰ πολὺ τὸ κοῦφον ἐν αὐτῇ καὶ ὑπόκενον καὶ εὐρίπιστον·
ἀλλὰ παντὸς ὀνείρου θάττον παρέρχεται, οὐδὲν ἄλλο χαρισαμένη, καὶ προξενή-
σασα, πλήν ὅτι πολὺν σάλον καὶ κλύδωνα παθῶν τῇ ψυχῇ ἐπικυμήσασα αὐτὴν
τὴν πρώτην ὁρμὴν τῆς ἐπ' ἀρετὴν κινήσεως ἔστιν οἷς ἐποίησεν ὑπερβύχιον. Τί
δαί; τὸ¹² τῆς ἡλικίας μεθόριον; ἀλλὰ καὶ τοῦτο καπνοῦ φορᾶς οὐδὲν διενήνοχεν,
ὥδε κἀκεῖσε διάττον¹³, καὶ καθαρώς οὐδαμοῦ καθιστάμενον· τῆς τε γὰρ κατὰ τὴν
νεότητα κούφης καὶ ἀτάκτου μετέχει πως ἔτι κινήσεως, οὕτω τελείως τῆς ἐκεῖ-
θεν ἀγλῦος καὶ ταραχῆς ἀπαλλάξαν τὸν ἄνθρωπον, καὶ τῷ πρὸς τὸ γῆρας γειτο-
νήματι τῆς ἐξ αὐτοῦ αἰθάλης ἡρέμα πως καὶ ἀνεπαισθήτως ὑποπιμπλάμενον κα-
ταρρεῖν ἀρχὴν παρέχει, καὶ ὑπομαραίνεσθαι· καὶ δοκεῖ μὲν τῆς ἀφ' ἐκατέρου τῶν
ἄκρων βλάβης τε καὶ κακίας ἀφεστάναι¹⁴, οὐδὲν δὲ ἦττον τῆς ἐν ἀμφοῖν θεωρου-
μένης μοχθηρίας μετέχον εἰς καπνόν, ὡς ἀληθῶς, καὶ εἰς ὄναρ διαλύεται¹⁵. Αὐτὸ

1. ΠΣΑΙΟΥ Μ' 6.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ Ε' 14.

3. Ρωμ. Β' 29.

4. ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 10.

5. Βασι.- βύθον Έργ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιρρη ἐν ἄπ. X.

7. ΙΩΒ Η' 9.

8. Έκκ.λησισαυτοῦ Α' 2.- ΙΩΒ ΙΔ' 2.

9. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τυ. Έν. Μον. Βου. Οἱ. Μιγ.- ὠνόμασεν Β.

10. ΑΡ. Τυ. Έν. Βου. Οἱ. Β.- ἄν εἴποις τὴν Κοι. Κολ. Τὰ. Μον. Μιγ.

11. Ψαλμῶν ΡΒ' 15.

12. ΑΡ. Τυ. Έν. Βου. Οἱ. Β.- Τί δὲ τὸ Κοι. Κολ. Τὰ. Μον. Μιγ.

13. Β.- κἀκεῖσε διάττον ΑΡ. Τυ. Έν. Βου. Οἱ.- κακεῖσε διάττον Κοι. Κολ. Τὰ. Μον. Μιγ.

14. ΑΡ. Τυ. Έν. Βου. Οἱ. Β.- ἀφεστάναι Κοι. Κολ. Τὰ. Μον. Μιγ.

15. Κοι. Κολ. Τὰ. Μιγ.- ὡς ἀληθῶς, τὸ γῆρας, καὶ εἰς ὄναρ διαλύεται ΑΡ. Τυ. Έν. Βου. Οἱ. Β.- ὡς ἀληθῶς, καὶ εἰς ὄναρ τὸ γῆρας διαλύεται Μον.

δὲ τὸ γῆρας τί; καὶν¹ οὐδὲν ἡμεῖς ἐροῦμεν, αὐτὸ πᾶσιν αὐτοῦ τὰ πάθη καὶ τὸ βάρος καὶ τὴν χαλεπότητα διακέκραγε, καὶ ὅτι καὶ κονιορτοῦ καὶ καπνοῦ καὶ σκιᾶς καὶ ὀνείρου καὶ πάντων ἐστὶν² εὐτελέστερόν τε καὶ ἀμυδρότερον.

εἴ. Πῶς οὖν ἐστὶ³ φυγεῖν τὰ κακά; Κατὰ παῖδα μὲν ἀγωγῆς τυγχόντα χρηστῆς καὶ σωφρόνων παιδαγωγῶν, ὅπερ οὐδ' ἐν ἡμῖν ἐστίν, ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν τεκόντων ἢ τῶν ἐπιτρόπων φροντίσιν· ἐν νεότητι δέ, καθ' ἣν ἄρχεται καὶ τὸ ἡμέτερον, διὰ σφοδροτάτου⁴ χαλινοῦ καὶ ἀκριβεστάτης παιδεύσεώς τε καὶ γυμνασίας καὶ συνασκήσεως· κατὰ δὲ τὴν μέσσην ἡλικίαν, διὰ τε τοῦ προκαταρτισθέντος καὶ προεντυπωθέντος τῇ ψυχῇ ἔθους, ὃ καὶ μεγίστην ἔχει πρὸς τὰ ἐξῆς κατορθώματα τὴν ἰσχύν, καὶ διὰ τῆς ὁμοίας σπουδῆς καὶ ἐπιμελείας τῆς κατ' ἀρετὴν τελειώσεως. Τῷ δ' οὕτω λοιπὸν οἰκονομήσαντι καὶ διακυβερνήσαντι τὸν βίον λιμὴν ἀπαντήσσει τὸ γῆρας καὶ πόνων ἀνάπαυσις, τῆς κατὰ ψυχὴν ἡδονῆς καὶ θείας εὐφροσύνης⁵ τὰς ἀπὸ τοῦ σώματος λύπας παρωθουμένης τε καὶ ἀποκρυπτούσης, καὶ μακέριον⁶ ὥς ἀληθῶς ἀποφαινούσης τὸν ἄνθρωπον.

εἴ. Τοῖς μὲν πλείοσι τῶν ἀνθρωπίνου⁷ βίου μετεχόντων πλοῦτος⁸ καὶ κτημάτων περιουσία⁹, πρυγὴ τε¹⁰ καὶ δόξης κοσμικῆς¹¹ περιφάνεια ἢ πρώτη μακαριότης νομίζεται¹², καὶ ταῦτα οὐ τοῖς βουλομένοις πάντως προσγινόμενα, οὐδὲ ἀπλῶς τῶν ἐρώντων πληροῦντα τὴν ἔφεσιν, ἄλλοις δὲ ἄλλως κατὰ διαφόρους αἰτίας καὶ χρόνους συμπίπτοντα, καὶ αὐθις τούτων ἀφιστάμενα, καὶ πρὸς ἑτέρους μεταπίπτοντα, ρεύματος δίκην, ἐξ ἀντιπνοίας ἀνέμων ἐπὶ τὰναντία μεταβαλλομένου ῥαδίως, καὶ τὸ ταῦτόν ἐν κινήσει καὶ φορᾷ¹³ ὁμοιότητι παντελῶς ἀρνούμενου· καὶ ταύτῃ μὲν ὀφείλοντα κατὰ λόγον εὐθετόν τε καὶ δίκαιον καταφρονεῖσθαι, καὶ διαπτύεσθαι, ὅμως γοῦν ἐντεῦθεν παρὰ τοῖς τὸ ἡδὺ μεταδιώκουσι τῶν αἰσθήσεων δυ-

1. Κοι. Κολ. Τα. Μον. Μιγ. Β.- καὶν ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ.

2. Κοι. Κολ. ΑΡ. Τα. Τυ. Ἐν. Μον. Βου. Οἱ. Μιγ.- ἐστίν Β.

3. ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ.- ἔστι Κοι. Κολ. Τα. Μον. Μιγ. Β.

4. Κοι. Κολ. Τα. Μον. Μιγ. Β.- σφοδρότερον ΑΡ. Τυ. Ἐν. Βου. Οἱ.

5. Πράξεις Β' 28.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΓ' 17.- ΙΑΚΩΒΟΥ Α' 12.

7. Οἱ.- πλείοσι τοῦ ἀνθρωπίνου ἐν λ. Χ.

8. ΙΑΚΩΒΟΥ Ε' 2.

9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΘ' 22.

10. Β' ΠΕΤΡΟΥ Ε' 13.

11. Α' Θεσσαλον. Ε' 6.

12. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Τυ. Μα. Οἱ.- μακαριότης μακρὰν νομίζεται Ἐν.

13. Κοι. Κολ. Βατ. ΑΡ. Τα. Παρι. Ἐν. Μα. Οἱ.- φορᾷς Τυ.

ναστεύοντα, καὶ τὸν βίον ἑαυτοῖς ὑποτάττοντα. Οἷς δὲ ἡ λογικὴ χάρις ἐπανθελῇ, καὶ καθ' ὃν γέγονε λόγον διαπρέπει ἡ φύσις, τῇ νοεῖσθαι δυνάμει κυβερνωμένη, τούτοις σοφία τὸ σπουδαζόμενον, ἥς ἐκ παιδευμάτων ἀγαθῶν μετὰ τὴν τοῦ κρείττονος ῥοπὴν ὑπάρχει ἡ σύστασις, πλοῦτον ὄντως ἀκήρατον καὶ εἰς αἰεὶ¹ διαμένοντα χαρίζομένη τοῖς πρὸς τοῦτο τὴν σπουδὴν κεκτημένοις, οὐκ ἐκ τύχης καὶ ταῦτομάτου, ἀλλὰ τῷ πόνῳ τοῦ αἰρουμένου συναγόμενον.

Ζ'. Μεθόριον γὰρ ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος γεγονώς, καὶ δυνάμενος, εἴπερ βούλοιτο, θεωθῆναι, οὐκ ἔχων δὲ ἀνάγκην, εἴπερ² βούλοιτο, πρὸς τὰ χεῖρω ῥέψαι ἀναστῆλουσιν τὴν ἑρμῆν, Θεούμενος μὲν τῶν μυρίων ἐπαινῶν ἄξιός ἐστι τυγχάνειν, ἀποθνήσκουσι δὲ, καὶ κτηνώδης γενόμενος, ἵνα μὴ λέγω τῇ τῶν πονηρῶν δαιμόνων παραμιλλώμενος κακία, μυρίοις ὑποβάλλεται ψόγοις· καὶ πρό γε τούτου περὶ τὰ ἐν τῷ βίῳ τερπνὰ καὶ ἡδέα τὸν νοῦν ἐνησχολημένος³ μυρίοις καθ' ἑκάστην περιαντλεῖται κακοῖς, μόλις ποτὲ τό⁴, *Ματαιότης ματαιοτήτων, τὰ πάντα ματαιότης*, δυνάμενος συνιδεῖν· ἑαυτὸν δὲ τῷ λόγῳ χωρίζων τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν τῷ κόσμῳ περιστάσεων καὶ ἀδολεσχιῶν τῆς ὅτι μάλιστα εὐδαιμονίας ἀπολαύει, καὶ πρὸ τοῦ τυχεῖν τῶν ἐκείθεν ὡς ἐν εἰκόνι τῷ παρόντι καὶ ἐν προοιμίῳ πολλῆς τῆς μακαριότητος⁵ ἐντρυφᾷ. Ὡστε οὔτε ὁ πατήρ τῷ παιδὶ μάχεται, ὁ θεοπάτωρ, φημί, *Δαβὶδ*⁶ τῷ σοφῷ Σολομῶντι⁷, ὁ μὲν ἐπαινῶν, ὁ δὲ κατάγων τὸν ἄνθρωπον, οὔτε ἡ θεία γραφὴ διαμάχεται ἑαυτῇ, ἀλλ' οὔδὲ τῶν πατέρων ἡμῶν ὁ θεὸς χορός, ποτὲ μὲν τὴν ἀνθρώπου ἐκθειάζοντες φύσιν, ποτὲ δὲ κατευτελίζοντες, καὶ εἰς ἔσχατον συγκατακλείοντες ταπεινότητος. Καὶ χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων, τὰ περὶ τὸ σωματίον πάθη καὶ αἱ καθημεριναὶ λῶβαι πῶς οὐ κατευτελίζουσι τὰ ἡμέτερα; ἡ δὲ πρὸς θεωρίαν ἐπιστροφὴ τοῦ νοῦ καὶ τὸ ἐκείθεν τῆς ἡδονῆς καθαρὸν πῶς οὐ μακαρίαν ἡμῶν καὶ εὐδαίμονα τὴν πολιτείαν ὑποδεικνύουσι⁸;

η'. Τὰ μὲν γὰρ ἐνταῦθα, καὶ ἄν⁹ νομοθετῶν, καὶ προφητῶν¹⁰, καὶ εὐσεβῶν βα-

1. καθ' ἡμᾶς γε. — αἰεὶ ἐν ἄπ. X.

2. AP. T. — 'Εν. Οἱ. — ἄν περ Κοι. Κολ. Τα. Βατ. Μα. Μιγ.

3. Κοι. Κολ. Τα. Βατ. Μα. Μιγ. — ἐνησχολημένους AP. T. — 'Εν. Οἱ.

4. 'Εκκ.λησιστοῦ Α' 1.

5. Κοι. Κολ. Βατ. AP. Τα. T. — 'Εν. Μα. Μιγ. — τῆς πολλῆς μακαριότητος Οἱ.

6. *Ψαλμῶν* PB' 15.

7. *Παροιμιῶν* K' 6.

8. Κοι. Κολ. Τα. Βατ. Μα. Μιγ. — ὑποδεικνύουσιν AP. T. — 'Εν. Οἱ.

9. Mo. Mi. (κ. κατ.). — καὶ B. (κ. κατ.).

10. ΙΩΑΝΝΟΥ Η' 53.

σιλέων¹, καὶ ἄλλως ἀνδρῶν ἀληθείας φίλων, — σιγῶεν ἅπαντα τὰ στόματα, τὴν ἐν αὐτοῖς ἐκτραγωδοῦντα ματαιότητα², — ἀλλ' οὖν ὁρᾷς, ὅπως τῇ διηνεκεῖ ρεύσει καὶ μεταβολῇ οὐκ ἡρεμεῖ³, ἀλλοιούμενα, ἀλλ' ἄνω καὶ κάτω φέρεται δόξα⁴ παῖσα καὶ πλοῦτος⁵ καὶ τύχαι καὶ λαμπρότητες, καὶ οὐδέν ἐστι τῶν παρόντων, ὅπερ τὸν σῶφρονα νοῦν ἐπισπασάμενον ὑποθέλξειε⁶. Τῶν δὲ ἐκεῖθι⁷ τά τε ἄλλα ὑπὲρ διήγησιν ὄντων⁸, καὶ τῷ ἀναλλοιώτῳ καὶ ἀρρεύστῳ⁹ τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν τοῖς ἀξίοις παρεχομένων¹⁰, τίς πρὸς τὰ ἐκεῖθι¹¹ τὰς ἐλπίδας ἔχων ἵσταμένος, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἠνεωγμένους¹² τοῖς πικροῦσι κακοῖς συμπεσεῖται, ὀνείροις ἴσα¹³ λυποῦσι, καὶ ἐξαθυμήσει τοῖς, δι' ὧν ἐστι λαμπρύνεσθαι, ἀγωνίσμασιν; Ἄμεινον οὖν, οἴμαι, καὶ κρεῖττον λόγου παντὸς ἐν ὀνείροις ἔχοντα τὰ χεῖρω τῶν καθ' ὕπαρ ἀγαθῶν καὶ ἀνεκκλήτων¹⁴ ἐν ἀπολαύσει γενέσθαι μὴ ληγούσῃ, ἣ ὀνείροις μικρὰ καὶ πρόσκαιρα πλανηθέντα, καὶ παίξαντα τῶν ἀδιαδόχων πειρᾶσθαι κακῶν.

1. ΛΟΥΚΑ Ι' 24.

2. Ἐκκλησιαστοῦ, αὐτ. 2.- ΙΩΒ ΙΔ' 2.

3. Β.- ἡρέμει ἐν λ. Χ.

4. ΗΣΑΙΟΥ Μ' 6.

5. ΙΑΚΩΒΟΥ Ε' 2.

6. Μο. Μι.- ὑποθέλξειεν Β.

7. Β.- ἐκεῖθε ἐν λ. Χ.

8. Β' Κορινθ. ζ' 15.

9. Μο. Μι.- ἀρρεύστῳ Β.

10. Α' Τιμόθ. 5' 17.

11. Μο. Μι.- ἐκεῖθι Β.

12. Πράξεων Κ5' 18.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- ἴσα ἐν ἄπ. Χ.

14. Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 8.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΖ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Παρά πόδας ἐκδίδεται καὶ ἡ ἐτέρα « εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου » ὁμιλία τοῦ πατριάρχου Φωτίου, ἀπαγγελθεῖσα, καθὰ εἰκάζομεν, τῇ 25 μαρτίου 879, ἡμέρᾳ τετάρτῃ τῆς ἐβδομάδος, « ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως¹, » ἐπομένως κατὰ τὴν δευτέραν πατριαρχεῖαν τοῦ Φωτίου, ἀρξαμένην λήγοντος τοῦ παρελθόντος ἔτους (26 Ὀβρίου 878), καὶ ἐπὶ ὀκταετίαν διαρκέσασαν (μέχρι τῆς 1 Σεπτεμβρίου 886). Καθ' ὅλον δὲ τοῦτο τὸ διάστημα ἦν μόνος Βασίλειος ὁ μακεδών, ὃν καὶ « βασιλέων φιλοχριστότατον » ἀποκαλεῖ ὁ Θεὸς πατήρ², καὶ ὑπὲρ οὗ, πολεμικωτάτου ὄντος, εὐχεται πρὸς τὸν Ὑψιστον ὅπως ἀναδεικνύῃ αὐτὸν « τοῖς ἐχθροῖς φοβερόν³. »

Ἐκ προσώπου δὲ τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου συντάξας⁴ ἔψαλεν ὁ πατριάρχης Φώτιος τὸν ἐξῆς ὕμνον εἰς ἤχον α'.

Ἀπὸ χειλέων ὕμνον
προσφέρω σοι τῷ κτίστη,
ἀπὸ καρδίας βάλους
σοὶ δόξαν ἀναπέμπω.

Ἦγειράς με ἐκ λάκκου,
κύριε, κατωτάτου,
δυναστῶν δὲ ἐν μέσῳ
ἔθηκας τοῦ λαοῦ σου.

λίθῳ τὴν κεφαλὴν μου
ἐκόσμησας τιμίῳ,
ἔδειξας βασιλέα
καὶ ἄρχοντα λαοῦ σου.

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΖ' ἐν προμετωπίδι.

2. Αὐτ. § β'.

3. Αὐτ. § η'.

4. Λ. ΜΑΙΙ. *Spicilegium romanum* (ἐν Ῥώμῃ 1844. 10 Τόμ. 4ον) Τόμ. Θ' σελ. 41.

Νεώτερος ὑπῆρχον
ἐν τέκνοις τοῦ πατρός μου,
ἀλλ', ὦ σου τῶν θαυμάτων,
ἀνέδειξας δεσπότην.

Ῥομφαία καθοπλίσας
τῆς σῆς δυνάμεώς με
ἐχθροὺς τοὺς ἀοράτους
ἐνίσχυσον τροποῦσθαι.

Τὰ βέλη τοῦ λαοῦ σου
ἠκονημένα δείξον,
πηγνύμενα καρδίᾳ
ἐχθρῶν σου βασιλείας.

Ὡ πάντων βασιλεύων
τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω,
εἰς σέ πᾶσαν ἐλπίδα,
οἶδας, ὡς ἀνεθέμην.

Σὺ οὖν, ὡς κτίστης πάντων,
Θεὸς καὶ βασιλεὺς μου,
ὄν ἔδωκας λαόν μοι,
τῇ δεξιᾷ σου ἄγοις.

Οὐ μόνον δ' ἐξ ὀνόματος τοῦ Βασιλείου ὕμνον ἔπλεξεν εἰς τὸν Ὑψιστον, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ νῦν ἐκδιδομένῃ ὁμιλίᾳ παρενείρει ὁ ἱερὸς ἀοιδὸς «ἐπιθαλάμιον ὕμνον τῆς ἀειπαρθένου¹.»

Ἐξεφωνήθη δὲ ἡ ὁμιλία αὕτη ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας, ἐνθα, ὡς προείπομεν², ἐγένοντο αἱ «εὐσημοὶ καὶ περιφανεῖς προελεύσεις³» κατὰ τὴν ἐορτὴν τοῦ εὐαγγελισμοῦ⁴.

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΖ' § ζ'.

2. ὅρα ἀνωτέρω Προδιοίκησιν τῆς ΕΖ' ὁμιλίας Φωτίου.

3. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Τόμ. Α' σ. 5.

4. Λὺτ. σ. 33.

Ἰδοὺ πῶς ἐκτίθενται μὲν ἱστορικῶς ὑπὸ Κωνσταντίνου τοῦ πορφυρογεννήτου¹, ἐρμηνεύονται δὲ τοπογραφικῶς ὑπὸ τοῦ γαλάτου Labarte² τὰ τῆς βασιλικῆς προελεύσεως.

Τὴν ἡμέραν τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἀπὸ πρωίας ὁ αὐτοκράτωρ ἐξέρχεται τοῦ ἱεροῦ Κοιτῶνος³, φέρων σκαραμάγγιον⁴, προσεύχεται ἐν τῇ κόγχῃ τοῦ Χρυσοτρικλίνου⁵, ἐνθα ἐνδύεται τὰ χρυσοπερίκλειστα σαγία⁶, καὶ ἐξέρχεται διὰ τοῦ Φύλακος⁷ εἰς τὸ Σίγμα⁸. ἐκεῖ δὲ περιστοιχούμενος ὑπὸ τοῦ μαγλαβίου⁹, τῆς ἐταιρείας¹⁰, τοῦ λογοθέτου, τοῦ κανικλείου¹¹, τοῦ πρωτοασηκῆτις καὶ τοῦ πρωτονοταρίου μεταβαίνει εἰς προσκύνησιν ἐν τε τῷ πρωτοκτίστῳ ναῷ τῆς Θεοτόκου¹² καὶ ἐν τῷ παρὰ κειμένῳ εὐκτηρίῳ τῆς ἁγίας Τριάδος, ὡς καὶ εἰς τὸν Βαπτιστῆρα¹³. εἴτα δὲ διέρχεται διὰ τοῦ τρικλίνου τοῦ Αὐγουστέως¹⁴, ἐνθα προὔπαντῶσιν αὐτὸν οἱ τε τοῦ Χρυσοτρικλίνου καὶ οἱ λοιποὶ αὐτοῦ ἄνθρωποι. Ἐκεῖνος δὲ μετὰ τοῦ κουδουκλείου¹⁵ καὶ τῶν κοιτωνιτῶν¹⁶ εἰσέρχεται ἕως τοῦ Ὀκταγώνου¹⁷, « ἐν ᾧ καὶ ἡ βασίλειος ἀπόκειται στολή. » ἐκεῖθεν δὲ εἰσέρχεται μετὰ τῶν πραιποσίτων¹⁸ ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου¹⁹ εἰς προσκύνησιν· καὶ μετὰ ταῦτα εἰσέρχεται ἐν

1. Αὐτ. σ. 7—15.

2. J. LABARTE. *Le Palais de Constantinople* (ἐν Παρισίοις 1861 εἰς 4ον).

3. Αὐτ. Πίν. 3, ἀρ. 104.

4. ἱμάτιον, *pallium* (C. REISKII, εἰς *Κ. Πορφυρογέννητον*. Τόμ. Β' σ. 459).

5. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 95 ε.

6. εἶδος ἐπενδύτου (αὐτ. σ. 105).

7. Αὐτ. Πίν. 3, ἀρ. 74.

8. Αὐτ. ἀρ. 71.

9. ἤτοι τῶν μαστιγοφόρων (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ. *Ἡ Κωνσταντινούπολις*. ἐν Ἀθήναις 1851—1869. 3 Τόμ. μ. 8ον) Τόμ. Γ' σ. 89.

10. τῶν δορυφόρων (ΔΕΞΙΠΠΟΥ. Τόμ. Α' σ. 198. ὅρα *Historici graeci minores*, ἐκδ. Teulmer).

11. τοῦ ἐπὶ τοῦ μελανοδοχείου, τουρκιστὶ διβιττάρ (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 62).

12. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 45.

13. Αὐτ. ἀρ. 46, 47.

14. Αὐτ. ἀρ. 48.

15. τῶν σωματοφυλάκων (ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ. *Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας* Δ' α' 2. ὅρα ΘΕΟΔΩΡΙΤΟΥ, ΕΥΑΓΓΡΙΟΥ, ΦΙΛΟΣΤΟΡΓΙΟΥ καὶ ΘΕΟΔΩΡΟΥ. *Ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία*, ἐκδ. II. VALESII. ἐν Κωνταβρυγίᾳ 1720. φύλλ.).

16. θαλαμηπόλων (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 90).

17. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 50.

18. ἀρχιευνούχων (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 91).

19. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 54.

τῷ κοιτῶνι τῆς Δάφνης¹, καὶ ἀναπαύεται. Ἄμα δὲ τῇ ἀφίξει τοῦ ρεφερενδαρίου προσκαλεῖται ἐκ μέρους τοῦ πατριάρχου εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐξέρχεται ἐν τῷ Ὑοκταγώνῳ, ἐνθα οἱ μὲν βεστήτορες² ἐπιτιθέασιν αὐτῷ τὴν λαμπρὰν γλάνιδαν³, ὁ δὲ πραιπόσιτος τίθησι τὸ στέμμα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. Ἐκεῖνος δὲ ἐξέρχεται διὰ τοῦ τρικλίνου τοῦ Αὐγουστέως⁴, καὶ ἵσταται εἰς τὴν Χρυσὴν χεῖρα⁵, ἐξῶθεν τῆς μεγάλης πύλης. Νεύσαντος δὲ ἐκείνου τῷ πραιποσίτῳ, τούτου δὲ τῷ ὀστιάριῳ, εἰσάγονται οἱ μάγιστροι⁶, οἱ ἀνθύπατοι, οἱ πατρίκιοι, οἱ στρατηγοί, οἱ ὀφφικιάλαιοι καὶ οἱ κλεισουράρχαι⁷, καὶ προσκυνήσαντες συνοδεύουσιν αὐτόν, μεταβαίνοντα εἰς τὸ Ὀνοπόδιον⁸. ἐκεῖ δὲ ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος⁹ καὶ ὁ τοῦ πλωῦμου¹⁰ μετὰ τῶν βασιλικῶν σπαθαρίων¹¹ προσκυνοῦντες συνοδεύουσιν αὐτόν, ἀπερχόμενον εἰς τὸ μέγα Κονισιτῶριον¹², ἐνθα, παρατεταγμένων τῶν σιλεντιαρίων¹³, ἵσταται ἐπ' ὀλίγον ἐκεῖνος ἄνωθεν τοῦ πουλπίτου¹⁴, ἔμπροσθεν τοῦ Καμελαυκίου¹⁵. Ἐκεῖθεν δὲ διερχόμενος ἐκεῖνος ἕως τοῦ τρικλίνου τῶν κανδιδάτων¹⁶, ἐνθα ἵσταται ὁ ἱερός κληρικός, ἀσπάζεται τὸν ὑπὸ τοῦ σκευοφύλακος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας βασταζόμενον σταυρόν, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ ὀκτακίονῳ Θόλῳ¹⁷ καὶ ἐν τῷ Τρικλίνῳ τῶν ἐκσκουβίτων¹⁸. ἐκεῖ δὲ ἵστανται παρατεταγμένα τὰ σκῆπτρα¹⁹, τὰ εὐτύχια²⁰, τὰ

1. Αὐτ. ἀρ. 51.

2. valets de chambre (αὐτ. σ. 107).

3. γλαμύδα, ἐπενδύτην (REISKII, αὐτ. σ. 65).

4. LABARTE, αὐτ. Πίν. 3, ἀρ. 48.

5. Αὐτ. ἀρ. 49.

6. οἱ ἀρχηγοὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 76).

7. οἱ ἐπὶ τῆς κλεισούρας, ὁχυρώματος τῶν διαβάσεων (ΣΟΥΙΔΑ, ἐν λ.).

8. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 36.

9. ὁ ἐπὶ τῶν νυκτερινῶν σωματοφυλάκων (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, αὐτ. σ. 77).

10. ὁ ναύαρχος (αὐτ. σ. 26).

11. ὑπασπιστῶν (αὐτ. σ. 91).

12. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 32.

13. τῶν ἐπιστατῶν τῆς ἀμφὶ τὸν βασιλέα σιγῆς (ΑΓΓΑΘΙΟΥ ΜΥΡΙΝΑΙΟΥ. Ἱστοριῶν Α' σ. 33).

14. θέματος, estrade (LABARTE, αὐτ. σ. 108).

15. Αὐτ. Πίν. 3, ἀρ. 32 B.

16. Αὐτ. ἀρ. 28.

17. Αὐτ. ἀρ. 28 Α'.

18. Αὐτ. ἀρ. 27.

19. στρατιῶται μετὰ πελέκεων haliebardes (DU CANGE. Glossarium mediæ græcitalis. ἐν Λουγδούνῳ 1688. 2 Τόμ. φύλλ. ἐν λ. σκῆπτρον).

20. οἱ σημαιοφόροι, vexillarii (REISKII, αὐτ. σ. 81).

σκεύη¹ τῶν προτηκτόρων², τῶν σινατόρων³ καὶ τῶν δρακοναρίων⁴, τὰ λάβουρα⁵, τὰ καμπηδηκτόρια⁶ καὶ τὰ βάνδα⁷. αὐτόθι δὲ πρὸς ἀριστερὰν ἴστανται οἱ καγκελλάριοι⁸ τοῦ κοιαίστωρος⁹ μετὰ τοῦ δομεστίκου¹⁰ αὐτῶν, οἱ διπανῖται¹¹ καὶ οἱ νομικοί¹². Ἐκεῖθεν δὲ ἀπέρχεται ἐκεῖνος εἰς τοὺς Λύχνους¹³, ἐνθα γίνεται ἡ πρώτη δογὴ, δηλαδὴ δέχεται ἐκεῖνος τὸν δημοκράτην¹⁴ τῶν Βενέτων, καὶ ἐνθα ἴστανται οἱ δῆμοι, οἱ ξένοι, τὰ συστήματα¹⁵ τῆς πόλεως, οἱ περὶ τὸν ὑπαρχον¹⁶ ὀφφικιάλιοι, ὁ σύμ-
πονος¹⁷ καὶ ὁ λογοθέτης τοῦ Πραιτωρίου¹⁸. Ἐντεῦθεν δὲ διερχόμενος ἕως τοῦ Τρικλίνου τῶν σχολῶν¹⁹ προσκυνεῖ ἐν τῷ προφυλαίῳ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων²⁰, ἐνθα καὶ γίνεται δευτέρα δογὴ, ἥτοι δέχεται ἐκεῖνος τὸν δῆμαρχον τῶν Πρασίνων. Ἀκολουθῶς δὲ γίνεται τρίτη δογὴ ἐνδοθεν τῆς Χαλκῆς²¹, ἧγουν ἐντὸς τῆς πύλης, δι' ἧς μεταβαίνει τις ἀπὸ τοῦ Τρικλίνου τῶν σχολῶν μέχρι τοῦ θόλου τῆς Χαλκῆς²², καὶ ἐκεῖ δέχεται ἐκεῖνος τὸν δῆμαρχον τῶν Βενέτων. Τῆς δὲ Χαλκῆς πύλης ἐντὸς μὲν καὶ ὑπὸ τὸν μέγαν θόλον ἵσταται τὸ ἱατρεῖον²³ καὶ οἱ τῆς παλαί-

1. σύμβολα, signa (αὐτ. σ. 839).

2. τῶν σωματοφυλάκων (MENANDR' OY'. Τέμ. Β' σ. 115. ὅρα *Historici graeci minores*).

3. sénateurs, ἀξιωματικῶν (REISKII, αὐτ.).

4. τῶν σημαιοφόρων ἐκστῆς cohors (αὐτ.).

5. labarum, σημαία αὐτοκρατορικὴ μετὰ τοῦ μονογράμματος Ι. Χ. (PRUDENTII, Opera. ἐν Λειψίῃ 1860. 8ον. in *Symm.* Α' 487).

6. σύμβολα τῶν καμπηδηκτόρων· campiductor δὲ «ὁ ἐρευνῶν τοὺς τόπους» (ὅρα ΛΕ-ΟΝΤΟΣ. Τακτικὰ ΙΔ' 67).

7. σημαίαι, banderoles (REISKII, αὐτ. σ. 82).

8. οἱ φύλακες (DU CANGE, αὐτ. ἐν λ.).

9. τοῦ εἰσηγητοῦ παρὰ τῷ βασιλεῖ (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ', αὐτ. σ. 86).

10. τοῦ ἀρχηγοῦ (REISKII, αὐτ.).

11. τὸ τάγμα τοῦ ἵπποδρομίου (αὐτ.).

12. οἱ ἀρχιμουσικοί (αὐτ. σ. 83).

13. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 25.

14. τὸν ἀρχηγὸν τοῦ δήμου (REISKII, αὐτ. σ. 85).

15. αἱ συντεχνίαι, collegia (REISKII, αὐτ. σ. 91).

16. praefectus urbis (αὐτ.).

17. ὁ πάρεδρος τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως (αὐτ.).

18. τοῦ δικαστηρίου τοῦ ἐπάρχου (Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ', αὐτ. σ. 529).

19. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 23.

20. Αὐτ. ἀρ. 24.

21. Αὐτ. ἀρ. 20 Δ.

22. Αὐτ. ἀρ. 20.

23. τὸ σῶμα τῶν ἱατρῶν (αὐτ. σ. 109).

στρας¹, ἐκτὸς δὲ οἱ ὀργανάριοι². ἔξω δὲ τοῦ καγκέλλου τῆς Χαλκῆς³ γίνεται τετάρτη δοχή, καὶ δέχεται ἐκεῖ τὸν δῆμαρχον τῶν Βενέτων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ. Εἷτα δὲ γίνεται πέμπτη δοχή πρὸ τῆς μεγάλης πύλης, τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸν Αὐγουστεῶνα⁴, καὶ δέχεται ἐκεῖ τὸν δῆμαρχον τῶν Πρασίνων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου⁵. Μετὰ δὲ ταῦτα μεταβαίνει εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν⁶, εἰσερχόμενος διὰ τοῦ Ὁρολογίου⁷, ἔνθα γίνεται ἕκτη δοχή, καὶ δέχεται τὸν δῆμαρχον τῶν Βενέτων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ. ἐκεῖθεν δὲ εἰσέρχεται διὰ τῆς ὠραίας πύλης⁸, καὶ ἀποστέφεται εἰς τὸ προπύλαιον τοῦ νάρθηκος⁹. Προὔπκντωντος δὲ τοῦ πατριάρχου εἰς τὴν πύλην τοῦ νάρθηκος¹⁰, προσέρχεται ἐκεῖνος, προσκυνεῖ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, βασταζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου, χαιρετίζει¹¹ τὸν πατριάρχην, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν ἀγίαν Σοφίαν.

Ἐντὸς δὲ τοῦ ἱεροῦ τούτου ναοῦ εἰσελθὼν τότε Βασίλειος ὁ μακεδὼν ἡ-κροάσατο τῆς τε θείας λειτουργίας καὶ τῆς ἐπομένης ὁμιλίας τοῦ πατριάρχου Φωτίου.

Παρατηροῦμεν δ' ἐνταῦθα, ὅτι τῆς ὁμιλίας ταύτης ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ω, παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Κ. (Auctar. Noviss. Α' σ. 549), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 30), Μ. (σ. 544) καὶ Β. (σ. 95). τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ξ¹⁶. (σ. 72 — 79), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (φ. 462 r. — φ. 463 r.) καὶ πρὸς Ἱερ. (σ. 186 — 197).

1. οἱ τοῦ γυμνασίου (A. RICH. *Dictionnaire des antiquités romaines et grecques*. ἐν Παρίσις 1859. 8ον. ἐν λ. palaestra).

2. οἱ μουσικοί (REISKII, αὐτ. σ. 92).

3. LABARTE, αὐτ. ἀρ. 20 Α'.

4. Αὐτ. ἀρ. 2.

5. ἐρυθροῦ (DU CANGE, αὐτ. ἐν λ.).

6. LABARTE, αὐτ. Πίν. 2, ἀρ. 1.

7. Αὐτ. ἀρ. 1. Κ.

8. Αὐτ. ἀρ. 1. Β.

9. Αὐτ. ἀρ. 1.

10. Αὐτ. ἀρ. C.

11. REISKII, αὐτ. σ. 15.

ΟΖ'.

τοῦ αὐτοῦ ἁγιοτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου ἱ Κωνσταντίνου πόλεως²,ὁμιλία δευτέρα³εἰς τὸν εὐαγγελισμόν⁴ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου·(ἐλέχθη ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως)⁵.

α'. Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, κύριε τῶν δυνάμεων⁶, καιροῦ καλοῦντος, μετὰ⁷ τοῦ προφήτου βοήσομαι Δαυὶδ⁸, τῶν λογικῶν προβάτων τὰς τῆς ἐκκλησίας αὐλὰς ὁρῶν τῷ πλήθει στενοχωρουμένας πολυανθεῖ τῇ τερπνότητι καὶ ποικιλίᾳ τῶν συνεληλυθότων. Ὅντως⁹ ὡς¹⁰ καλοί¹¹ σου οἱ οἴκοι¹² Ἰακώβ, αἱ σκηναὶ σου Ἰσραὴλ ὥσει¹³ παράδεισοι ἐπὶ ποταμῶν¹⁴, καὶ ὡς αἱ¹⁵ σκηναί, ἃς ἔπηξεν ὁ κύριος¹⁶. Εὖ γὰρ καὶ εἰκότως καὶ ταῦτα διετυπώθη τῷ θειάζοντι, κἄν

1. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.- λ. (τοῦ αὐτοῦ — πατριάρχου) Θ. Φ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- Κωνσταντινουπόλεως Ἰβ. Ἱερ. Πα. Κ. Ο. Μι. Β.- ΚΠ. Ω.- λ. Θ. Φ.

3. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΞΖ'.

4. Πα. Ω. Κ. Ο. Μι. Β.- Ὁμιλία Β' εἰς τὸν εὐαγγελισμόν Ἰβ.- Ὁμιλία εἰς τὸν εὐαγγελισμόν Ἱερ.- Ἀλλή τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως (δηλ. ὁμιλία εἰς τὸν εὐαγγελισμόν) Θ.- *al-lera ejusdem argumenti* Φ.5. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Ο. Β.- *præsente imperatore* (Basilio Macedone) *dicta* Φ.- λ. (τῆς — βασιλέως) Θ.

6. Ψαλμῶν ΠΓ' 1.

7. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Μι. Β.- κατὰ Φ.

8. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Ω. Κ. Φ. Μι.- Δαβὶδ Ο. Θ. Β.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. Ἀριθμῶν ΚΔ' 5.

11. Ἱερ.- καλλοὶ Ἰβ.

12. ἐν ἄπ. Χ.- ὡς καλλοὶ οἱ οἴκοί σου (Ἀριθμῶν, αὐτ.).

13. ἐν ἄπ. Χ.- Ἰσραὴλ . . ὥσει (Ἀριθμῶν, αὐτ.).

14. Ἰβ.- ποταμῶν (Ἀριθμῶν, αὐτ.).- ποταμοὺς Ἱερ.

15. ἐν ἄπ. Χ.- καὶ ὥσει (Ἀριθμῶν, αὐτ.).

16. ἐν ἄπ. Χ.- ἃς ἔπηξε Κύριος (Ἀριθμῶν, αὐτ.).

ἔξω τῆς ἡμετέρας αὐλῆς ἐστηκώς¹ ἐπεθειάζετο τὰ ἡμέτερα². Καὶ χαίρων ἐγώ, καὶ τοῖς ἔργοις βλέπων ἐποχοόμενα τὰ πάλαι καλῶς αὐτοῖς ὑποθεσπισθέντα λόγια τὰ αὐτὰ καὶ νῦν καὶ αὐτὸς³ λαμπρᾷ τῇ φωνῇ καὶ ἀσπασίως προοιμιάζομαι· καλὰ γὰρ⁴ τῷ ὄντι⁵ καὶ ὠραῖαι κατιδεῖν τοῦ νέου Ἰακώβ, καὶ σαρκὶ Θεὸν ὄραν ἡξιωμένου, αἱ σκηναί⁶, καὶ οἶαι πρὸς Θεὸν ἔρωτα⁷ ψυχὴν ἀναπερῶσαι διηνεκῶς⁸, ὅσοις ἀπὸ τῶν ἐν ὄψει καλῶν θεαμάτων ἢ πρὸς τὰ νοητὰ καὶ Θεῶν κάλλη διεγυρομένη παρατείνεται σπουδῇ.

6'. Ἀλλὰ⁹ τί μοι, λαὸς τοῦ Θεοῦ καὶ βασιλείων φιλοχριστότατε, προθύμως οὕτω καὶ λαμπρῶς συνηθροίσθητε, καὶ τὸ ἱερὸν τοῦτο καὶ σεπτὸν ἐξωραΐσατε τέμενος, ὅπερ ὀρθαλμόν τις¹⁰ εἰπὼν τοῦ παντὸς οὐκ ἂν ἀποσφαλεῖ¹¹ τοῦ πρέποντος, καὶ μάλιστα γὰρ νῦν, ὅτε τὸ λευκὸν τῶν χρωμάτων οἶονεῖ τῷ μέλανι κερασάμενοι¹², ἐξ ὧν ἡ τῶν ὁμμάτων φύσις διαποικίλλεται, τοῖς¹³ ὑμετέροις σώμασι¹⁴ τὰ κενὰ τοῦδε τοῦ θεσπεσίου χώρου, καθάπερ¹⁵ ὁμμάτων κοῖλα μορφοῦντες, ἀνεπληρώσατε; Τίς οὖν ὑμῶν¹⁶ ὁ δρόμος καὶ ἡ μετὰ χαρίτων αὕτη φαιδρότης καὶ ἡ μειδιῶσα συνέλευσις; Ἡ¹⁷ πάντως γὰρ τῆς θυγατρὸς τοῦ γένους τοῖς μνήστροις ἐμπανηγυρίζοντες ἤκετε, καὶ τῆς μητρὸς τοῦ Λόγου¹⁸ τῇ χαρᾷ συγχορεύσοντες, καὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν σωτηρίας τὴν ἀπαρχὴν καὶ κρηπίδα¹⁹ θεσπεσίαν εἰς ἑορτὴν

-
1. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐστηκώς ἐν Ἀπ. Χ.
 2. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐπεθειάζε τὰ ἡμέτερα Ἰβ. - ἐπεθειάζετο Ἰερ.
 3. Ἰβ. - νῦν αὐτὸς Ἰερ.
 4. Ἰερ. - καὶ γὰρ Ἰβ.
 5. Ἰβ. - τῷ ὄντι Ἰερ.
 6. Ἰβ. - ἡξιωμένου σκηναί Ἰερ.
 7. Ἰερ. - ἔρωτα Ἰβ.
 8. Ἰερ. - διαρκῶς Ἰβ.
 9. ἐντ. ἀκ. Πα.
 10. Πα. - δι' ὀρθαλμόν τι Ἰβ. Ἰερ.
 11. Ἰβ. Ἰερ. - ἀποσφάλη Πα.
 12. καθ' ἡμᾶς γε. - τῷ μέλανι κερασάμενον Ἰβ. Ἰερ. - διακεκρασμένῳ τῷ μέλανι Πα.
 13. ἐντ. λ. Πα.
 14. Ἰερ. - ὑμετέροις ὅμοιοις Ἰβ.
 15. ἐντ. ἀκ. Πα.
 16. Ἰερ. Πα. - ἡμῶν Ἰβ.
 17. καθ' ἡμᾶς γε. - Ἡ ἐν Ἀπ. Χ.
 18. Ἰερ. Πα. (κ. κατ.). - λόγου Ἰβ. (κ. κατ.).
 19. Ἰερ. - κρηπίδα ἐν λ. Χ.

συντελέσαι¹, καλῆς² οὕτω καὶ μεγάλῃς τῆς παρασκευῆς ἐπιδειγθείσης, ἡγωνίσασθε³. κρηπίς⁴ γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ θεμέλιος τῆς ἡμῶν σωτηρίας ἢ τῆς ἀειπαρθένου μνηστεία, οὐκ⁵ οἰκίας μιᾶς ὁροφὴν, εἰς ἀφανισμόν ὁρῶσαν, ὑπερείδουσα, οὐδὲ⁶ κώμην ἢ πόλιν τινά, πρὸς γῆν φερομένην, ἰσχυρὰ τε καὶ συνέχουσα, ἀλλὰ σύμπασαν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν⁷, πτόμα μέγα κατεννεγμένην, ὀρθοῦσά τε⁸ καὶ καينوποιοῦσα, καὶ στηρίζουσα. Ὡσπερ οὖν, καλῶς καὶ παγίως τῶν τῆς οἰκίας⁹ ἐδραστοέντων θεμελίων, χαρὰ καὶ θυμηδία πάντων ὑπερβασχοῦσαι¹⁰ τῶν δυσχερασμάτων τοὺς ἀνθρώπους, οἷς ἡ κατοίκησις¹¹ ἐν ἐλπίδι κεῖται, προκαταλαμβάνουσιν, οὕτω σοφῶς καὶ θεοπρεπῶς ὑπὸ τοῦ τεχνίτου Λόγου¹² τῶν τῆς ἡμετέρας σωτηρίας καταβαλλομένων θεμελίων τῆς εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως, ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν κτίσιν προσιμιάζεται, καὶ τὸ τῆς παρακοῆς ἀποξυσταμένη γῆρας, οἷα νόσον, θανάτου διάκονον, τὴν ἀθανασίαν ὡς νέαν πλάσιν ἀνθωραίζεται. Εἰκότως¹³ τοίνυν ἡ ἀνθρωπίνη¹⁴ φύσις τὴν χαρὰν ἀρραβωνίζεται· τὴν¹⁵ χάριν γὰρ θεώσεως εἰσοικίζεται, καὶ τὸν πολυπλανῆ τῆς ἀσεβείας, ὡς οἷστρον δαιμόνων¹⁶, ἀποπτυσταμένη ἔρωτα νυμφοστολεῖται καθαρῶς μόνῳ τῷ πλάσαντι, καὶ ποιήσαντι. Εἰκότως ἡ ἀνθρωπίνη φύσις σκιρτῶσα¹⁷ παρρησιάζεται¹⁸. τὴν¹⁹ θυγατέρα γὰρ εὐαγγελίζεται, λογάδα νύμφην ἀφορίζομένην²⁰ τῷ κτίσαντι. Εἰκότως ἡ ἀνθρωπίνη φύσις

1. 'Ιβ. 'Ιερ.- συντελέσαντες Πα.

2. ἐντ. λ. Πα.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡγωνίσασθε ἐν ἄπ. Χ.

4. ἐντ. ἄκ. Πα.

5. ἐντ. λ. Πα.

6. 'Ιερ.- οὐ δὲ 'Ιβ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- τὴν ἀνθρώπων φύσιν ἐν ἄπ. Χ.

8. 'Ιερ.- ὀρθοῦσα τε 'Ιβ.

9. 'Ιερ.- τὸν τῆς οἰκίας 'Ιβ.

10. 'Ιερ.- ὑπερβασχοῦσαι 'Ιβ.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- δυσχερασμάτων τοὺς ὅσοις ἡ κατοίκησις ἐν ἄπ. Χ.

12. 'Ιερ.- λόγου 'Ιβ.

13. ἐντ. ἄκ. Πα.

14. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἀνθρώπειος Πα.

15. ἐντ. λ. Πα.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- δαιμονίων ἐν ἄπ. Χ.

17. ἐντ. ἄκ. Πα.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- σκιρτῶσαι παρρησιάζεται 'Ιβ. 'Ιερ.- καὶ σκιρτῶσα παρρησιάζεται Πα.

19. ἐντ. λ. Πα.

20. 'Ιερ.- ἀφορίζομένη 'Ιβ.

μεγαλοφρονοῦσα¹ ἐπαγάζεται². δεσποτικοῦ γὰρ συναλλάγματος ὑποδεχομένη μὴ-
νύματα τοῦ ζυγοῦ τῆς δουλείας ἀπαυγενίζεται τὴν δυσγένειαν³.

γ'. Αὕτη τοιγαροῦν ἡ πανήγυρις πασῶν ἐστίν⁴ ἀπαρχὴ πανηγύρεων, ἐμπορίας
ἡμῶν ἐπουρανίου παρέχουσα συναλλάγματα, καὶ⁵ ἀσύλῳ πλούτῳ τῆς δεσποτικῆς
ἐπιφανείας πλουτοῦσα τὰ σύμπαντα, καὶ⁶ τοῦ φυράματος ἡμῶν τὴν κἀθαρσιν πραγ-
ματεύεται, καὶ⁷ τῶν ἀκηράτων ἀγαθῶν προβάλλεται τὴν ἀπόλαυσιν. Ἐν⁸ ταύτῃ
χορὸς προφητῶν τῷ⁹ τῆς¹⁰ θεοπτίας ὄμματι¹¹ ῥωννύμενος, καὶ τῷ περῷ τῆς ἀύ-
λου πολιτείας κουφιζόμενος, ἦν κἀν¹² τῷ παρόντι καὶ βρίθοντι βίῳ κρεῖσσον ἢ
κατὰ ἀνθρώπους βιοτεύοντες¹³ ἐγνωρίζοντο, χαίρων¹⁴ ἐφίσταται, καὶ τῶν προφητε-
θέντων λαμπροποροῦντες¹⁵ τὴν ἀλήθειαν τῆς δεσποτικῆς μνηστείας τὸν θάλαμον εὐ-
τρεπίζουσιν. Ἐν ταύτῃ καὶ τῶν¹⁶ ἀποστόλων συντρέχει τὸ πλήρωμα, καὶ τῆς οἰ-
κουμένης τὰ πέρατα συναγείροντες, καὶ¹⁷ τοῦ σωτηρίου Λόγου τὸ κήρυγμα κρατυ-
νόμενοι τῆς¹⁸ παρθενικῆς προικοφορίας¹⁹ ἀγναῖς παλάμαις τὸν πλοῦτον²⁰ ὑποδεικνύου-
σιν. Ἐν ταύτῃ καὶ μαρτύρων χορεῖται συρρέουσai, καὶ τῶν ἀθλητικῶν²¹ αἱμάτων
τὴν βαφὴν ἀποστάζουσai τῆς βασιλικῆς παστᾶδος τὴν πορφύραν ὠραίζουσιν²². Ἐν

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — καὶ μεγαλοφρονοῦσα ἐπαγάζεται Πα. — μεγαλοφρονοῦσα ἐπαγγέλλε-
ται Ἱερ. — μεγαλοφρονοῦσα ἀγάλλεται Ἰβ.

3. Ἰβ. Ἱερ. — δυσγένειαν Πα.

4. Ἰβ. Ἱερ. — ἐστίν Πα.

5. ἐντ. λ. Πα.

6. ἐντ. ἀκ. Πα.

7. ἐντ. λ. Πα.

8. ἐντ. ἀκ. Πα.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. Ἰβ. — τὸ τῆς Ἱερ.

11. Ἱ. Βατοπ. — ὄμμα ἐν ᾧπ. Χ.

12. καθ' ἡμᾶς γε. — κἀν ἐν ᾧπ. Χ.

13. καθ' ἡμᾶς γε. — βιωτεύοντο ἐν ᾧπ. Χ.

14. ἐντ. ἀκ. Πα.

15. καθ' ἡμᾶς γε. — λαμπροπορῶν ἐν ᾧπ. Χ.

16. Ἰβ. Ἱερ. — ταύτῃ τῶν Πα. ,

17. ἐντ. λ. Πα.

18. ἐντ. ἀκ. Πα.

19. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

20. Ἱερ. Πα. — τοῦ πλοῦτον Ἰβ.

21. Ἱ. Βατοπ. — ἀθλητῶν Ἰβ. — ἀθλητῶν ἐν λ. Χ.

22. Ἰβ. Ἱερ. — καθωραϊζουσιν Πα.

ταύτη καὶ τὰ τῶν ἀσωμάτων παρρουσιάζουσι τάγματα, καὶ τῷ ἀρχαγγέλῳ Γαβριὴλ συγχορεύοντα¹ τῆς θεϊκῆς πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδημίας δορυφοροῦσι² τὴν συγκατά-
 βασιν, καὶ τὸν οὐράνιον κόσμον ἢ περιγίειος πολιτεία προβάλλεται. Σήμερον³ γὰρ
 ἡ παρθένος ὑπὲρ παντὸς τοῦ γένους τῷ κοινῷ δεσπότη νυμφεύεται, καὶ τῆς ἐ-
 πεισάκτου καὶ μοιχαλίδος καὶ δούλης ἀμαρτίας ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τὴν συνάφειαν
 διασπῶσα⁴ πρὸς τὴν ὁμόζυγον καὶ ἡλικιωτὴν ἀρετὴν διὰ μακροῦ τοῦ χρόνου ἐπα-
 ναστρέφεται, καὶ τὸ πρὸς αὐτὴν τῆς συζυγίας⁵ φίλτρον σωφρόνως τε ἅμα καὶ
 περιπαθῶς ἐνστερνίζεται. Σήμερον ἡ παρθένος ἐξ ἀνθρώπων ἀφορίζεται, ἀπαρχὴ τῷ
 κτίστῃ προσαγομένη τοῦ φυράματος, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἀναπλάσεως⁶ παραδόξῳ
 λόγῳ τελεσιουργεῖται τὸ μέγα καὶ ἀπ' αἰῶνος μυστήριον. Σήμερον⁷ ἡ τοῦ Ἀδάμ
 θυγάτηρ τῆς προμήτορος Εὐῆας ἀνασωσαμένη τὸ ὀλίσθημα, καὶ τοῦ ἐκεῖθεν παρα-
 δευκότος⁸ ἀποκαθηραμένη μολύσματος, καὶ καλὴ τῷ πλάστῃ καὶ ὠραία ἐμφα-
 νιζομένη τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει τὴν σωτηρίαν ἀρραβωνίζεται. Σήμερον⁹ γὰρ ὁ τῶν
 ἀσωμάτων ἀρχιστράτηγος τῶν οὐρανίων ἀφιπτάμενος ἀψίδων¹⁰ πρὸς τὴν Μαριάμ
 παραγίνεται, καὶ τῆς δεσποτικῆς ἐπιδημίας τῇ παρθένῳ μηνύων τὰ εὐαγγέλια,
 Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σου¹¹, λαμπρῶ¹² τῷ ῥήματι περιπτύσσεται
 καὶ δι' αὐτῆς ἡ κτίσις πᾶσα τὴν χαρὰν καταπλουτίζεται¹³.

δ'. Παραγίνεται¹⁴ πρὸς τὴν Μαριάμ¹⁵ ὁ ἀρχάγγελος, τῆς δαυϊτικῆς φυλῆς τὸ
 εὐῶδες ἄνθος καὶ ἀμάραντον, τῆς ἀνθρωπίνης¹⁶ φύσεως τὸ περικαλλές καὶ μέγα καὶ
 θεολάξευτον ἄγαλμα. Αὕτη γὰρ ἡ παρθένος, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐξ αὐτῶν σπαργάνων τὰς

1. καθ' ἡμᾶς γε.- συγχορεύοντες ἐν ἀπ. X.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- δορυφοροῦσι 'Ιε.- δορυφοροῦσι ἐν λ. X.

3. ἐντ. λ. Πα.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- διασπάσασα ἐν ἀπ. X.

5. 'Ιερ.- τὴν συζυγίαν 'Ιε.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ τῆς ἐμῆς ἀναπλάσεως ἐν ἀπ. X.

7. ἐντ. ἀκ. Πα.

8. 'Ιε. Πα.- παραδευκότος 'Ιερ.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. 'Ιερ.- ἀψίδων 'Ιε.

11. ΛΟΥΚΑ Α' 28.

12. 'Ιερ.- μετὰ σου, λαμπρῶ 'Ιε.

13. 'Ιερ.- καταπλουτίζεται 'Ιε.

14. ἐντ. ἀκ. Πα.

15. 'Ιε. 'Ιερ.- πρὸς Μαριάμ Πα.

16. Πα.- τὸ ἀνθρωπίνης 'Ιε.- τὸ τῆς ἀνθρωπίνης 'Ιερ.

ἀρετάς ὑποστρεφομένη, καὶ ταύταις συναύξουσα αὐλοῦ πολιτείας¹ βίον ἐπὶ γῆς ἐδί-
δου πολιτεύεσθαι, καὶ τὰς πύλας τῆς πρὸς ἀρετὴν ὁδοῦ διανοίξασα οὐκ ἄπορον παρέσχε
τῇ μιμήσει τὴν ἀροδοῦν, ὅσαις² ἔρως ἐμπέφυκεν οὐρανίῳ νυμφῶνι θαλαμηπολεῖν
οὐ σθεννύμενος. Τίς³ γὰρ οὕτω πρὸς⁴ ἡδονὰς ἐξ ἔτι παιδὸς ἐγκρατῆς, οὐχ ὅσαι
τοὺς δεσμοὺς ὑπερορῶσαι πόρρω τῆς φύσεως φέρονται, οὐδ' ὅσαι πράξει καθορῶν-
ται, καὶ τῶν γραπτῶν νόμων σωζομένων, ἀνθρωπίνους ὅμως ἀναπηδῶσαι κινήμα-
σιν, ἀλλ' οὐδ' εἴ τις ἄλλη τοῖς λογισμοῖς ἐπικαθημένη, καὶ μέχρις αὐτοῦ καὶ μό-
νου παρατεινομένη τὰ σκιρτήματα; Οὕμενον πρὸς οὐδεμίαν τούτων ἢ μακαρία
παρθένος οὐδὲ τοὺς λογισμοὺς ἐνεδίδου⁵ κατακλίνεσθαι, ἀλλ' ἦν ὅλη τῷ θεῷ κά-
τοχος ἔρωτι. Τούτοις τε καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δεικνύσά τε καὶ ὑποσαλπίζουσα
ὡς ἀληθῶς αὕτη τῷ ποιητῇ τῶν ὅλων εἰς νύμφην εἶη ἀφωρισμένη καὶ πρὸ γεν-
νήσεως⁶. Καὶ γὰρ δὴ καὶ τὸν θυμόν, ὡς δὴ τι θηρίον ἀλλόκοτον, τῷ ἀπαθεί τῆς
γνώμης εἰς περ⁷ ἀλύτοις δεσασμένη νήμασιν ὅλην τὴν ψυχὴν ἱερὸν πρᾶότητος
ἀπειργάσατο τέμενος, εὐσταθεῖ λογισμῷ τὸν τῆς ἀνδρείας νόνον οὐδαμοῦ φανεῖσα
χαυνώσασα, καὶ κατὰ τὸ δεσποτικόν⁸ πάθος, ᾧ παρειστήκει, μηδὲν βλάσφημον καὶ
ἀγανακτήσεως ἀφιεῖσα ῥῆμα, οἷα πράττειν μητέρες πονοῦμεναι ἐπὶ τηλικούτοις παί-
δων πεφύκασι πάθειν. Ἰκανὸν τοῦ λόγου μαρτύριον καὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς αὐτῇ πε-
ριούσης καρτερίας τε καὶ⁹ γενναιότητος ἢ πρὸς τοῦτο ῥώμη· καὶ τῆς ψυχῆς τὸ
παράστημα εὐγενὲς κατέστηκε βλάστημα. Συνέσεως δὲ καὶ καθαράς διανοίας ἔρ-
γοις τε καὶ λόγοις ἐπήνθει τὸ χάρισμα, δι' οὗ πρὸς πάσας πειρασμῶν τοῦ βίου
τρικυμίας, καὶ ἅς ἢ τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἀνεκίνει βία καὶ θύελλα, ἐμφρόνως
ἅμα καὶ πολυμερῶς ἀρμοζομένη¹⁰ διετίθετο, μηδὲν τῶν ἀγωγίμων μηδ' ἐπιβραχὺ¹¹
ψαῦσαι τῆς τῶν κακῶν ἄλμης συγχωρήσασα.

ε'. Οὕτω¹² δὴ τῆς παρθένου, οἷς τῶν ἀνθρωπίνων ὑπερετείνετο μέτρων, τῶν

-
1. 'Ιβ. 'Ιερ.- πολιτείας αὐλοῦ Πα.
 2. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅσοις ἐν ἄπ. Χ.
 3. ἐντ. λ. Πα.
 4. 'Ιερ.- οὕτως πρὸς 'Ιβ.
 5. 'Ιβ.- ἀνεδίδου 'Ιερ.
 6. 'Ιερ.- γεννήσεως 'Ιβ.
 7. 'Ιερ.- οἷα περ 'Ιβ.
 8. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ τὸ δεσποτικόν ἐν ἄπ. Χ.
 9. 'Ιερ.- καρτερίας καὶ 'Ιβ.
 10. 'Ιερ.- ἀρμοζομένη 'Ιβ.
 11. 'Ιερ.- ἐπὶ βραχὺ 'Ιβ.
 12. ἐντ. ἀκ. Πα.

οὐρανίων θαλάμων ἀξίας ἐπιδεικνυμένης, καὶ τὴν ἡμετέραν ἄμορφον ἰδέαν, ἣν ὁ τῶν προγόνων κατεκηλίδωσε ῥύπος¹, τῷ οἰκείῳ ἐναγλαϊζούσης κάλλει², ὁ Γαβριὴλ ἐπέστη τῆς βασιλικῆς παρουσίας τῷ μυστηρίῳ διακονούμενος, καὶ, Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ἐλευθέρα καὶ φωνῇ καὶ γλώσσει βοᾷ, ὁ κύριος μετὰ σοῦ, πᾶν τὸ γένος διὰ σοῦ τῆς παλαιᾶς ἀπαλλάσσειν λύπης καὶ ἀρχῆς. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεοπάτωρ³ Δαβὶδ⁴ τὴν πνευματικὴν κατέχων κιθάραν, καὶ τοῖς τῆς θυγατρὸς μνήστροις σκιρτῶν τῷ πνεύματι ἐπιφαίνεται, καὶ τοῖς προφητικαῖς δακτύλοις τὰς ψαλμικὰς χορδὰς ἐπιτρέχων μέλος τερπνὸν ἀνακρούεται, καὶ παρθενικῶν θαλάμων ἐπάξιον, καὶ παντὸς τοῦ κόσμου σωτήριον. "Ακουσον⁵, Θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον⁶ τὸ οἶς σου, καὶ⁷ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου· ἐπεθύμησε γὰρ βασιλεὺς⁸ τοῦ κάλλους σου, καὶ αὐτός ἐστι κύριός σου⁹ καὶ πάντων ἡμῶν· καὶ πᾶσα κτίσις πανευλαβῶς ὡς κοινῷ¹⁰ δεσπότῃ καὶ πάντων δημιουργῷ προσκυνοῦμεν αὐτῷ. "Ακουσον¹¹, Θύγατερ, καὶ τοῖς τοῦ Γαβριὴλ μηνύμασι κλῖνον¹² τὸ οὖς σου· δι'¹³ αὐτῶν γὰρ τὸν τῆς παρακοῆς ἰόν, ὃν ἡ συμβουλία τοῦ ὄφρου ταῖς ἀκοαῖς τῆς Εὐχῆς ἐκχεαμένη παντὶ τῷ γένει τῆς τοῦ φαρμάκου σταγόνης μετέδωκεν, ὡς ἀλμυρὰν ἀκοὴν ποτίμῳ λόγῳ διὰ τῶν σῶν πανάγων εὐαγγελίων ἀποκλυσάμενοι μόνοις ὑπακούειν καὶ πειθαρχεῖν τοῖς τοῦ πλαστοουργήσαντος ἡμᾶς προστάγμασι δυναμούμεθα. "Ακουσον, Θύγατερ, καὶ¹⁴ τὰ τῆς συλλήψεως εὐπειθῶς εὐαγγέλια πρόσδεξαι· ὁ γὰρ τοῦ Πατρὸς ἐνυπόστατος καὶ συναϊδιος¹⁵ Λόγος¹⁶ οὐ τῆς οἰκείας ἐξιστάμενος οὐσίας, οὐδ' εἰς αὐτὴν τὴν σάρκα

1. 'Ιερ. Πα.- ῥύπος 'Ιβ.

2. 'Ιβ. 'Ιερ.- οἰκείῳ κάλλει ἐναγλαϊζούσης Πα.

3. 'Ιερ.- προπάτωρ ἐν λ. Χ.

4. 'Ιβ. 'Ιερ.- Δαβὶδ Πα.

5. 'Γαλμῶν ΜΕ' 10, 11.

6. 'Ιερ.- κλῖνον ἐν λ. Χ.

7. ἐν τ. λ. Πα.

8. 'Ιβ.- γὰρ ὁ βασιλεὺς 'Ιερ.

9. 'Ιβ. 'Ιερ.- ὅτι ἐπεθύμησεν ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλλους σου, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ κύριός σου ('Γαλμῶν, αὐτ.).

10. 'Ιερ.- πανευλαβῶς κοινῷ 'Ιβ.

11. ἐν τ. ἀκ. Πα.

12. 'Ιερ. Πα.- κλῖνον 'Ιβ.

13. ἐν τ. λ. Πα.

14. ἐν τ. ἀκ. Πα.

15. 'Ιβ. 'Ιερ.- Πατὴρ συναϊδιος Πα.

16. 'Ιερ. Πα.- Λόγος 'Ιβ.

τρεπόμενος (τοῦτο γὰρ καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐπιζήμιον, καὶ τῆς θείας οὐσίας ὕδρις εἰς ἔσχατον ἤκουσα·) ἀλλ' ἐκάτερον τῶν συνελθόντων εἰς ἔνωσιν ἀδιαίρετον φυλάττειν ἀσύγχυτον¹, τὴν ἐν σοὶ κατασκήνωσιν εἰς ἐμὴν ἀνάπλασιν θεοπρεπῶς ἐκλεξάμενος τὰς οὐρανίους σκηναὶς φιλανθρωπῶς ἡμῖν εἰς κατοίκησιν ἀναπετάννυσι².

ς'. Τί τῆς χαρᾶς ταύτης τερπνότερον; τί τῆς πανηγύρεως λαμπρότερον; τί δὲ τῆς παρουσίας³ ἐορτῆς ὑψηλότερον⁴; Γῆθεν αἰρόμεθα· πρὸς οὐρανούς ἀνυψούμεθα· τὴν φθορὰν ἀπεκδυόμεθα⁵· τὴν ἀφθαρσίαν ἀμφιεννύμεθα· τῆς κατάρας τοὺς πόνους καὶ τὰς ἀκάνθας διαφεύγομεν⁶· τῆς εὐλογίας τὴν εὐκαρπίαν καταπλουτιζόμεθα. Ἀλλὰ γὰρ τῶν ἀπὸ τῆς θείας χάριτος⁷ πλουτήσαντες ἀγαθῶν καὶ τοὺς ἀπὸ τῆς οἰκείας γνώμης συνεισενέγκωμεν καρπούς· κοσμείσθω⁸ καὶ ἡ ψυχὴ νυμφικῷ κόσμῳ⁹, καὶ ἀποστιλβέτω λαμπρόν, μηδὲν πορνικὸν καὶ σκότους ἔργον ἐπισυρομένη, μηδὲν τὴν τῶν σωμάτων λαμπροφορίαν τῷ οἰκείῳ ζόφῳ συναμαυροῦσα καὶ ἐπισκοτιζουσα. Πόλεις πολλάκις τὰς ἐκ γειτόνων ἄλλας πόλεις¹⁰ εἰς κῦδος συνάπτουσι, καὶ οἰκίαι πρὸς ἀλλήλας νυμφικὸν ἰστῶσι συναλλάγμα, καὶ πολὺ πλῆθος πρὸς ἑαυτὰς καὶ πρό γε τῶν ἄλλων τοὺς εἰς τὸ αὐτὸ γένος ἀναφερομένους ἐπιστρέφουσι, καὶ πάντας χαίροντας ἔχουσι, καὶ συντρέχοντας, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο κέρδος αὐτοῖς ἀπ' ἐκείνου τοῦ συναλλάγματος ὑποτείνοιτο· τί γὰρ ἂν καὶ μέγα κερδήσαιεν¹¹, εἰς παιδοποιὸν δεσμόν συζυγίας ἄλλων δεσμουμένων, καὶ τότε μηδὲ τὸ τέλος¹² ἐχόντων ἐπίδηλον; Ὅμως ἕκαστος πολλῇ τῇ προθυμίᾳ ἐπιθαλάμια δῶρα τῇ κόρῃ κομίζουσιν, ὁ μὲν χρυσόν, ὁ δὲ ἄργυρον, καὶ μαργάρων ὄρμους ἕτεροι, καὶ ἄλλος ἄλλ' ὅτι τῶν εἰς κόσμον καὶ πλοῦτον, οἷς προσάγεται, κεκτημένων τὴν συντέλειαν. Ἀλλὰ πῶς ὁμοιώσω τὸ ἀπαράβλητον, ἢ πῶς ἐξεικονίσω, οὗ μηδὲν ἐξ αἰῶνος ὑπέστη παράδειγμα; ἢ οὐ χρὴ δεδιέναι περὶ τοῦ¹³ πα-

1. Ἱερ. Πα.- ἀσύγχυτον Ἱβ.

2. Ἱερ. Πα.- ἀναπετάννυσιν Ἱβ.

3. Ἱβ. Πα.- τερπνότερον; τί δὲ τῆς παρουσίας Ἱερ.

4. Ἱβ. Πα.- λαμπρότερον Ἱερ.

5. Πα.- ἀποδυόμεθα ἐν λ. X.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- διαφεύγομεν Πα.- διεφεύγομεν ἐν λ. X.

7. Ἱβ. Πα.- ἀπὸ τῆς χάριτος Ἱερ.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. Ἱβ.- ἡ ψυχὴ κόσμῳ νυμφικῷ Ἱερ.

10. Ἱερ.- ἄλλαι πόλεις Ἱβ.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- κερδήσαι ἐν ἄπ. X.

12. Ἱβ.- μηδὲ τέλος Ἱερ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- δεδιέναι τοῦ ἐν ἄπ. X.

ραδείγματος, καὶ ἐκπλήττεσθαι; ὁ γὰρ Θεὸς ὢν, καὶ εἰς ἀνθρώπους ἐμοὶ τελεῖν ἀνασχόμενος, αὐτὸς παρέσχε φιλανθρώπως καὶ τοῦτο παραδειγματίζειν τὴν ἄδειαν. Ἄλλ' οἱ μὲν συμπολῖται, παστάδι τῆς πολιτίδος ἐκδιδομένης, ταῦτά τε πράττουσι¹, καὶ οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ φωτοφοροῦσι, καὶ τὸν ὑμέναιον ἄδουσιν, εἰ τύχοι, καὶ κροτοῦσι χεῖρας, καὶ συμπαραπέμπουσι, καὶ πᾶν ὅ,τι ἂν ᾗ κεχαρισμένον καὶ καταθύμιον ὑπηρετοῦσι τοῖς συγκαλέσασιν. Ἡμεῖς δέ, τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τὰ συστήματα, ἐπειδήπερ² ἡ ἄσπιλος κόρη, ἡ ἀειπάρθενος Μαρία, ἡ τοῦ ἡμετέρου γένους ἄμωμος θυγάτηρ, οὐκ ἀπὸ μιᾶς πόλεως, οὐδ' ἐξ ἑνὸς ἔθνους³, ἀλλὰ συμπάσης τῆς οἰκουμένης ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων εἰς νύμφην μόνῃ τῷ παμβασιλεῖ καὶ δεσπότῃ τῶν ὅλων ἐκλέγεται, τί⁴ ἂν διαπραξάμενοι τῆς νυμφαγωγίας ἐπάξιον προσαγάγοιμεν; τίνοι δὲ δῶρον εἰς τηλικούτον μέτρον ἀξίας ἀναδραμὸν προσάγεσθαι πορισθήσεται (Βούλεσθε; εἶπω, καὶ μηδεὶς ἐγκαλείτω βαρύτητα⁵. τοῖς⁶ ῥαθύμως ὑποδεχομένοις ἐστὶ⁷ βαρὺ τὸ⁸ ἐπίταγμα, ἀλλ' οὐ τῶν ἐπαγγελλόντων, καὶ δεικνύντων, εἰς ὅσον ἐξικνεῖσθαι δύναται τῆς ἡμετέρας φύσεως τὸ ἀξίωμα. οὐμὲν⁹, οὐδ' ἐμός ἐστιν¹⁰ ὁ λόγος, τῆς διδασκαλίας ἐστὶ τῆς τοῦ Πνεύματος); Οἱ πρὸ γάμου, τὴν παρθενίαν¹¹. οὐδὲν γὰρ¹² οὕτω τερπνὸν καὶ ἐπίχαρι, ὥς τῇ ἀειπαρθένῳ ἡ παρθενία. Οἱ γάμῳ συνδεθέντες, τὸ¹³ πείραν λαβεῖν τοῦ βίου, καὶ πρὸς γονὰς ἐνδοῦναι τῇ φύσει, καὶ τὴν¹⁴ σωφροσύνην εἰς τὸ ἔπειτα σώαν συντηρῆσαι¹⁵, μηδὲ¹⁶ δευτέροις γάμοις ἐνυβρίζειν¹⁷ τὸν φθάσαντα. συγγενής¹⁸ ἐστὶν αὕτη, καὶ

1. Ἱερ. - ταῦτα τε πράττουσιν Ἰβ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐπειδή περ ἐν ἁπ. X.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - οὐδ' ἐξ ἔθνους ἐν ἁπ. X.

4. ἐντ. ἁπ. Πα.

5. Ἱερ. Πα. - βαρύτητα Ἰβ.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. καθ' ἡμᾶς γε. - τοῖς ῥαθύμως ἐστὶν ὑποδεχομένους Ἰβ. - τοῖς ῥαθύμως ἐστὶν ὑποδεχομένοις Ἱερ.

8. Ἱερ. - βαρὺ τοι Ἰβ.

9. ἐντ. ἁπ. Πα.

10. Ἰβ. Ἱερ. - ἐστὶν Πα.

11. Α' Κορινθ. ζ' 27.

12. καθ' ἡμᾶς γε. - οὐδὲ γὰρ ἐν λ. X.

13. ἐντ. λ. Πα.

14. ἐντ. ἁπ. Πα.

15. Α' Τιμόθ. β' 15.

16. Ἰβ. Ἱερ. - συντηρήσωσαν μηδὲ Πα.

17. Ἰβ. Ἱερ. - ἐνυβρίζειν γάμοις Πα.

18. ἐντ. λ. Πα.

διόσταται πως, τῇ παρθενίᾳ, τῷ μὲν γονὴν¹ βλαστῆσαι εὐλογίαν Θεοῦ πληροῦσα, τῷ δὲ μὴ πρὸς ἀκρασίαν ἐλάσαι τῆς παρθενίας τὰ ἴγνη δεικνύουσα. Οἱ τούτων ἀμφοῖν ὀλισθήσαντες, τὴν ἐπὶ τούτοις μετάνοιαν καὶ τὰ δάκρυα καὶ τὴν ἀφесιν τοῖς ὀφειλέταις καὶ τὴν πρὸς τοὺς πενομένους ἐλεημοσύνην· καλὸν² μὲν γὰρ δῶρον ταῦτα τῷ δεσπότῃ, καὶ δῶρον προῖκα φερόμενον καταβάλλεσθαι· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ τό γε χρέα διαλυσάμενον³ ἐν τῇ τῶν δώρων καὶ κλήσει καὶ χρεῖα τὴν⁴ ὀφειλὴν καταθέσθαι⁵, ἔρμκιον⁶ ὃν καὶ κρεῖσσον ἐλπίδος, σπουδῆς ἀπάσης δεήσει, καὶ μηδὲν ἐλλείπειν προθυμίας καὶ ἀγωνίσματος. Ἄλλοι, τὴν δικαιοσύνην καὶ τὸ φεῖδεσθαι τῶν ἀλλοτρίων· τί γάρ, ὅπερ ἂν αὐτὸς ὑπ' ἄλλου πάσχων ἐθρήνεις τε καὶ⁷ κοπτόμενος ἔστενες, ταῦτα διαθεῖναι τρέχειν⁸ τοῖς πλησίον; Ἄλλοι, τὴν ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ὑπομονὴν καὶ καρτερίαν· οὐδὲ τούτων ὁ μεθ' ὑπομονῆς πόνος ἀγέραςτος. Ἄλλοι, τὴν πραότητα καὶ φιλοξενίαν⁹. αὐτοψίας γὰρ θείας ὑπάρχει καὶ ταῦτα¹⁰ παραίτια. Πάντως δὲ πάντων ἕκαστος τῶν εἰς τὴν οὐρανίαν ταύτην καὶ βασιλικὴν παστὰδα συνδεδραμηκότων δῶρόν τι τερπνὸν τῇ παρθένῳ καὶ τηλικαύτης νύμφης ἐπ' αὐτὴν συνεισαγέτω¹¹. ὅσα γὰρ ἐκείνη προσάγεται, τούτοις ὁ νυμφίος καὶ Θεὸς ἡμῶν ἐπευφραίνεται· καὶ ὅστις¹² οὐδὲν εἰς τιμὴν τῆς μνηστευθείσης συνεισῆνεγκεν, οὗτος, ὡς τὸν μνηστῆρα καθυβρίσας, ἔξω τοῦ νυμφῶνος πικρῶς ἀπωσθήσεται.

Ζ'. Εἴ τις ἐπὶ νοῦν λάβοι τὸν ἀρχιστράτηγον Γαβριήλ, τὸν τῆς παρθένου μυστιπόλον¹³ καὶ τῆς σωτηρίας εὐαγγελιστὴν καὶ ὑποφήτην¹⁴, εἴ τις οὖν ἐννοήσῃ¹⁵ τοῦτον, ἴν' ἐκάστου τὸ δῶρον ἐπόψοιτο, παρὰ τοῦ δεσπότης πεμπόμενον, ἄρα μικρὸν¹⁶

1. 'Ιβ.- τῷ μὲν τὴν γονὴν 'Ιερ.
2. ἐντ. ἀκ. Πα.
3. 'Ιβ. 'Ιερ.- διαλυσάμενοι Πα.
4. 'Ιβ. Πα.- καὶ κλήσει τὴν 'Ιερ.
5. 'Ιβ. 'Ιερ.- καταθέσθαι σπουδάσωμεν Πα.
6. ἐντ. λ. Πα.
7. 'Ιβ.- ἐθρήνεις καὶ 'Ιερ.
8. 'Ιβ.- τρέχει 'Ιερ.
9. Τίτ. Ι' 2.- 'Ρωμ. ΙΒ' 13.
10. 'Ιβ.- ὑπάρχει ταῦτα 'Ιερ.
11. 'Ιερ.- συνειγαγέτω 'Ιβ.
12. καθ' ἡμᾶς γε - οἷς τις ἐν ἄπ. Χ.
13. καθ' ἡμᾶς γε.- μυστηπόλον ἐν ἄπ. Χ.
14. 'Ιβ.- εὐαγγελιστὴν ὑποφήτην 'Ιερ.
15. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐννοήσῃ ἐν ἄπ. Χ.
16. 'Ιβ.- μικρὸν 'Ιερ.

ἡμῖν καὶ οὐ τὸν περὶ ψυχῆς τρέχειν δρόμον πᾶσιν οἴεσθε προκεῖσθαι τὸν ἀγῶ-
να, ἄλλως τε δὲ λογοθετοῦντος ἐκείνου καὶ πολυπραγμονοῦντος τῶν συνεληλυθό-
των τοὺς ὅσοι δῶρα κομίζουσιν; Εἴτα, εἰ δὲ καὶ τὸν μὲν δωροφοροῦντα¹ ἐσφρά-
γιζε, καὶ τοῦ νυμφῶνος καὶ τῆς ἱερᾶς τελετῆς ταύτης ἐνέγραφεν ἄξιον, τοὺς δὲ
μηδὲν ὅλως ἐπιφερομένους ἐξώθει τε καὶ ἐξήλαυνεν, ἄρ' ὁ μηδὲν φέρων οὐχί, καὶ
πρὶν ἢ² τὴν ἔρευναν ἐπ' αὐτὸν ἤκειν, ἐπὶ τῇ τῶν ὁμοίων ἐκβολῇ καὶ καταδίκη
οὐκ ἂν καταπλαγείς, καὶ ἀμηχανήσας αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ πρὸ τῆς πείρας, δι' ὧν
ἦν ἡλλοιωμένος, ἐθριάμβευσε, καὶ τῆς ἐορτῆς ἀνάξιον ἐστηλίτευσεν; Ἐγὼ γοῦν δέ-
δοικα, μὴ καὶ νῦν εἰς μέσον³ ἡμῶν (οὐ γὰρ εἰκὸς τὸν ὑπρέτην τοῦ θεικοῦ
συναλλάγματος τῆς ἐπὶ τούτῳ τελετῆς ἀπολιμπάνεσθαι), δέδοικα δὴ λίαν, καὶ πε-
φόβημαι, μὴ καὶ νῦν εἰς μέσον⁴ ἡμῶν, εἰ καὶ μὴ καθορᾶται πᾶσιν, ἐρευνήσων
ἡκεῖ, τοὺς μὲν ἀνειπεῖν ἄξιους τοῦ θαλάμου⁵, τοὺς δὲ πόρρω καὶ τῶν προπυ-
λαίων ἀποπέμψασθαι. Διὸ δεδοικῶς περὶ τε ὑμῶν καὶ ἑμαυτοῦ, ὑμᾶς μὲν παρε-
σκευασμένους⁶ εἶναι πάλαι καὶ πολλάκις συνεβούλευσα, οὐδὲ νῦν ἀποστὰς τῶν ὀ-
φειλομένων ἐμοὶ καὶ δυνατῶν παραινέσεων· ἐγὼ δέ, ἐπεὶ μοι μηδὲν κατ' ἀξίαν
εἰς δῶρον ἡτοίμασται, ἐπὶ τὸν ἀπαθῆ καὶ ἀσυνδύαστον τῆς ἀειπαρθένου ἐπιθαλά-
μιον ὕμνον καταφυγεῖν ἔγων, οὗ⁷ διδάσκαλον οἶδα καὶ μυσταγωγὸν τὸν τῆς με-
γάλης ταύτης ἐορτῆς ὑπρέτην καὶ τῆς πανηγύρεως ἐπόπτην. Ἴσως, ἐκεῖνον⁸
ἄδοντος, καὶ ταῖς περὶ αὐτὸν σπουδαῖς ἀναστρεφομένου, ὁ ἐρευνῶν φείσεται, καὶ
οὐκ ἀποπέμψει, οὐδὲ πέδας περιβαλὼν, ὡς τὴν βασιλικὴν ἐνυβρίσαντα παστάδα,
ταῖς τῶν καταδίκων ποιναῖς ἐπάξει⁹, ἀλλὰ με τῷ χορῷ τῶν δωροφορούντων¹⁰ ἐνα-
ρίθμιον ποιήσει. Ἔστι γὰρ ἔστι¹¹ παρά γε τῷ φιλανθρώπῳ κριτῇ καὶ δώρου χρεῖαν
ταῖς ἄλλως ἀπόροις ἀναπληρῶν ὁ τοῦ πόθου τόνος, καὶ μηδὲν ἄξιον τῆς προ-
θυμίας τὸ προσαγόμενον ἔχοι. Χαῖρε τοιγαροῦν διὰ τοῦτο, σὺν ἀγῶνι πολλῷ καὶ
πόθῳ καὶ διανοίᾳ καὶ γλώσσει, παρθένε, βοῶ, τῆς ἐμῆς ἀσθενείας καὶ ἀπορίας

1. Ἱερ.- δωροφοροῦντα Ἱβ.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- πρινή Ἱβ.- πρινή Ἱερ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- νῦν μέσον ἐν ἄπ. Χ.

4. Ἱερ.- εἰς μέσους Ἱβ.

5. Ἱβ.- ἀξιους θαλάμου Ἱερ.

6. Ἱβ.- παρασκευασμένους Ἱερ.

7. Ἱερ.- οὐ Ἱβ.

8. Ἱερ.- ἐκεῖνον Ἱβ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπαγάγοι ἐν ἄπ. Χ.

10. Ἱβ.- δωροφορούντων Ἱερ.

11. ἐντ. ἄκ. Πα.

τὸ καταφύγιον. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, δι' ¹ ἧς τὸ ἡρωστικὸς ἐπιρρώννυται ², καὶ τὸ συντριβὴν ³ ἀναπλάττεται, καὶ ὁ περνιστὴς καὶ τῆς συντριβῆς αἷτιος νεκροῦται καὶ καταργεῖται καὶ καταπατεῖται διάβολος. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, δι' ⁴ ἧς ἡ πικρὰ κατὰ τοῦ γένους ἀπόφασις τῷ γλυκασμῷ τῶν σῶν εὐαγγελίων ἀπαλείφεται, καὶ τῆς παραβάσεως τὴν ἀκοσμίαν ἀποσκευασάμενοι τῆς ἐκ σοῦ θεοφανείας στεφανηροοῦμεν τὴν ὡραιότητα. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, τῆς τῶν θεολήπτων προφητῶν ἐποπτικῆς διαγνώσεως τὸ νοητὸν καὶ θεότευκτον ἔνοπτρον ⁵, ἐν ᾧ τὴν πρὸς ἡμᾶς τοῦ Λόγου ⁶ συγκατάβασιν μυστικῶς ἐνοπτρισάμενοι ⁷, οἱ δὴ σάλπιγγες θεῖον πνεύματι ἐνηγχύμενοι τῆς γῆς ἀπάσης τὰ πέρατα περιέλαβον, τὴν σὴν κυοφορίαν περιηγήσαντες. Χαῖρε ⁸, κεχαριτωμένη, τῆς κοσμικῆς χαρᾶς τὸ ἐργαστήριον, ἐν ᾧ τῆς πρώτης ⁹ ἀρχῆς ἐχωνεύθη τὸ κατάκριμα, καὶ τῆς διὰ σοῦ χαρᾶς ἐχαλκεύθη τὸ ἀξίωμα. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ἧς τοῦ κάλλους ¹⁰ ὁ βασιλεὺς τῶν ἀπάντων, ἀγνῆς καὶ ψυχῇ καὶ σώματι καὶ λογισμῷ συντηρουμένης, ἐπεθύμησεν ¹¹ εἰς ἀνακκινισμὸν καὶ ἀνάπλασιν τῆς παλαιωθείσης εἰκόνης ταῖς τοῦ πονηροῦ μηχαναῖς καὶ πολυτρόποις ἐπαναστάσεσι ¹². Διὰ τοῦτο ἐν δώροις λιτανεύσουσι λαοί ¹³, οἱ πλουτήσαντες ¹⁴ διὰ σοῦ τὴν εὐσέβειαν, καὶ τῶν δυσειδῶν ἐκείνων ἀπαλλαγέντες ῥυτίδων τῆς ἐπεισάκτου μορφώσεως. Χαίροις, παλάτιον ἀχειρότευκτον, ἐν ᾧ τῆς δόξης ὁ βασιλεὺς τὴν ἐμὴν στολὴν, ἐκ τῶν σῶν ¹⁵ παρθενικῶν πορφυρωθεῖσαν αἱμάτων, ὡς βασίλειον ἀλουργίδα περιβαλόμενος ¹⁶ τὴν ἀσχήμονα περιέστειλε τοῦ προπάτορος γύμνωσιν. Χαίροις ¹⁷, ἡ σάρκα τῷ πλάσῃ δανείσασα, καὶ τοῦ

1. ἐντ. λ. Πα.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — ἐπιρρώννυται ἐν ἄπ. Χ.

3. 'Ιθ. — συντριβὴς 'Ιερ.

4. ἐντ. ἀκ. Πα.

5. λέξεις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

6. 'Ιερ. Πα. — Λόγον 'Ιθ.

7. 'Ιερ. Πα. — ἐνοπτρισάμενοι μυστικῶς 'Ιθ.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. 'Ιθ. — τῆς α' 'Ιερ.

10. καθ' ἡμᾶς γε. — τὸ κάλλος ἐν ἄπ. Χ.

11. Ψαλμῶν, αὐτ. 11.

12. 'Ιερ. — ἐπαναστάσεις 'Ιθ.

13. 'Ιθ. — λιτανεύσουσί σοι λαοὶ 'Ιερ.

14. Ψαλμῶν, αὐτ. 12.

15. 'Ιθ. — στολὴν, σῶν 'Ιερ.

16. 'Ιερ. — ἀλουργίδα περιβαλόμενος 'Ιθ.

17. ἐντ. ἀκ. Πα.

χρέους ἡμᾶς ἀπολύσασα, καὶ τὰς κλεῖς τῆς παρθενίας μὴ λύσασα, καὶ τὸ τῆς ἁμαρτίας χειροῶγραφον διαρρήξασα¹. Χαίροις, ἡ ἔμψυχος τοῦ Θεοῦ κιβωτός, ἐν ᾗ ὁ δεύτερος ἐνοικήσας Νῶε τὴν μικροῦ δέω φᾶναι σύμπασαν ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων φύσιν τῷ τῆς ἁμαρτίας κλύδωνι καταβᾶπτισθεῖσαν προσειληφῶς διεσώσατο, καὶ δευτέρου βίου καὶ πολιτείας θειοτέρας τύπους παρέσχε καὶ παραδείγματα. Χαίροις², ἡ Θεοχάλκευτος³ κάμιнос, ἐν ᾗ τῷ καθαρωτάτῳ καὶ παρθενικῷ συναναζυμώσας⁴ ἡμῶν τὴν φύσιν ὁ πλάστης φυράματι τῆς ὁξώδους ἐκείνης καὶ λυπηρᾶς ἀπεκάθηρε παλαιότητος, εἰς νέαν πλάσιν ἀνακαινίσας τὸν ἄνθρωπον.

ἦ. Καὶ⁵ τί ἂν τις λόγοις⁶ ἀναμετρεῖν ἐπιχειροῖτο⁷ καὶ ἀγγέλοις ἀνεκλάλητον ἐκδιήγημα⁸, ὅφ' οὗ πᾶσα μὲν ἰσχὺς λόγων καταπαλαίεται, πᾶς δὲ νόμος ἐγκωμίων ἐλέγχεται ἐλασσούμενος, λογισμὸς δὲ σύμπας ἀνθρώπινος προσβάλλειν ἀρχόμενος ἰλιγγιᾶ⁹, καὶ ἀνανεύει, καὶ ἀμηχανία συνέχεται; Διὸ κρεῖττον εὐγνώμονι σιγῇ τὸ μυστήριον τιμῆσαι, ἢ τῆς ἐν λόγοις θρασυτήτος γραφὴν ἀπενέγκασθαι. Ἦδη δὲ καὶ ὁ νυμφίος¹⁰ τὸν καιρὸν τῆς πανδαισίας ἐτοιμασάμενος, καὶ εἰς τὴν μυστικὴν καὶ ἀπαθανατίζουσαν τράπεζαν τοὺς μὴ παντελῶς αὐτῆς, ἐν οἷς ἔδρασαν, ἐκφυλλοφορηθέντας συγκαλούμενος καὶ τὴν ἡμετέραν εὐτέλειαν θυηπολεῖν¹¹ καὶ ἱεῖσθαι φιλανθρώπως παρέχεται, εἰς λειτουργίαν τοῦ μυστηρίου προτρεπόμενος· οὗτινος ἀκατακρίτως καταξιωθείμεν ἅπαντες, μεσιτεία τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεομήτορος, ἥς καὶ πρεσβευούσης, Χριστὸς ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἡμῶν, ὁ ἐξ αὐτῆς ὑπὲρ λόγον καὶ ἔννοιαν προελθὼν, τὸν εὐσεβεῖ καὶ πιστὸν ἡμῶν βασιλέα τοῖς ἐχθροῖς δεικνὺς φοβερὸν, τοῖς ὑπηκόοις ἐράσμιον, καὶ τῆς ἐπουρανίου παστάδος ἅμα ἡμῖν ἀξιώσειν¹². ὅτι αὐτοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία, καὶ αὐτῷ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν¹³.

1. Κολοσσ. Β' 14.

2. ἐντ. λ. Πα.

3. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

4. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

5. ἐντ. ἀκ. Πα.

6. 'Ιβ. 'Ιερ.- λόγος Πα.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπιχειροῖτο ἐν ἄπ. Χ.

8. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

9. 'Ιερ. Πα.- ἰλιγγῇ 'Ιβ.

10. 'Ιερ.- καὶ νυμφίος ἐν λ. Χ.

11. 'Ιερ.- θεηπολεῖν ἐν λ. Χ.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀξιώσει 'Ιβ. 'Ιερ.- ἀξιώσει Πα. Ω.

13. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἀξιώσει ἀμήν· γένοιτο Πα. Ω.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΗ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Λυπηρόν, ὅτι ὁ περὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ Φωτίου ἐντριβῆς καὶ εὐσυνείδητος τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ ἐκδότης, ὁ τὰ πρακτικὰ τῆς ὑπὲρ Φωτίου ὁγδόης οἰκουμενικῆς συνόδου «μετὰ πόνου πολλοῦ πρὸς πάσας αὐτῶν τὰς ὑπαρχούσας ἐκδόσεις παρα-» βελών, καὶ ἐπιμελῶς διορθώσας¹, » Ἰωάννης ὁ Βαλέττας, ἀνέβαλε τὴν τῶν πρακτικῶν τούτων ἔκδοσιν φόβῳ τῆς περὶ τὰ πεντεκαίδεκα τυπογραφικὰ φύλλα τοῦ βιβλίου ἐκτάσεως². διότι ἀμφότεροι αἱ παρ' ἡμῖν ἐκδόσεις, ἥ τε τοῦ πατριάρχου Δοσιθέου³ καὶ ἡ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μήλια⁴, ἀμαρτάδων βρίθουσι.

Κατὰ τῶν πρακτικῶν δὲ τούτων, ὡς παρακεχαραγμένων, καὶ κατ' αὐτῆς τῆς συνόδου, ὡς ἀνυπάρχου καὶ ὡς οὔσης τῆς φαντασίας τοῦ Φωτίου ἀποκυήματος, ἄλλοι τε τῶν δυτικῶν ἔγραψαν, μάλιστα δὲ Λέων ὁ Ἀλλάτιος, ἴδιον ἐκπονήσας πόνημα⁵.

Ἄλλ' ὅμως τὸ εὐπιστον τῶν περὶ τὸν Ἀλλάτιον ὡς ἱστὸν ἀράχνης διαλύει ἡ ἐμόφωνος μαρτυρία τῶν δύο πρωτοστατῶν τῆς συνόδου· διότι ὁ μὲν ἀγιώτατος πάπας Ἰωάννης ὁ Η' γράφει τῷ 880 πρὸς τὸν Φώτιον⁶. «Ea, quae pro caussa» tua erestitutionis synodali decreto Constantinopoli misericorditer acta sunt, » recipimus, » ὁ δὲ Φώτιος τῷ 883 ἐνώπιον τῶν συγχρόνων αὐτοῦ ἐπισκόπων τῆς Ἀνατολῆς διακηρύττει⁷. «Περιέχει δὲ (ὁ Νομοκάνων) . . καὶ οὖς (κανόνες) . . » ἡ ἐν ΚΠ. πρώτη καὶ δευτέρα σύνοδος (τῷ 861 μ. Χ.) . . ἐτυπώσατο· ἀλλὰ » καὶ οὖς ἡ μετὰ ταῦτα σύνοδος (τῷ 879—880 μ. Χ.) ἐπὶ κοινῇ τῆς ἐκκλη- » σίας ὁμονοίᾳ συστάσα, καὶ τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον ἐπισφραγίσασα, αἰρετικὴν δὲ » πᾶσαν καὶ σχισματικὴν ἀποβαλοῦσα πλάνην καὶ τούτους τοῖς τῶν ἀδελφῶν συνό-

1. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαὶ* (ἐκδ. Ἰω. Βαλέττα. ἐν Λονδίῳ 1864. 4^{ον}) σ. 559.

2. Αὐτόθι.

3. (ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΙΜΩΝ). *Τόμος Χαράς* (ἐν τῇ ἐπισκοπῇ Ῥημνίκου 1705 φύλλ.) σ. 32—102.

4. Σ. ΜΗΛΙΑ. *Συνόδων συνάθροισις* (ἐν Παρίσις 1761. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Β' σ. 929—974.

5. L. ALLATI. *De octava synodo photiana* (ἐν Ῥώμῃ 1662. 8^{ον}).

6. JOANNIS PAPAE. *Epistolae*, ἀρ. ΣΝ' (παρὰ BINII. *Concil.* Τόμ. Ζ' σ. 93).

7. ΦΩΤΙΟΥ. *Νομοκάνων* (ὄρα ΡΑΛΛΗ καὶ ΠΟΤΑΗ. *Σύστημα κανόνων*. ἐν Ἀθήναις 1852—9. Τόμ. 6. 8^{ον}) Τόμ. Α' σ. 8—9.

» δων κανόσι συνέταξε· » καὶ τῷ αὐτῷ 883^ο ἔτει πρὸς τοὺς τῆς Δύσεως διὰ τοῦ Ἀκυληΐας μητροπολίτου ἐπιστέλλων¹ ὑπομνησκει· «Τοῦναντίον δὲ τρῶ-
 » νῶς μεθ' ἡμῶν καὶ ἀδιστάκτως τὸ Πνεῦμα ἐκ τοῦ Πατρὸς ἀνεκήρυξαν (οἱ τῆς
 » πρεσβυτέρως Ῥώμης) ἐκπορεύεσθαι. Ἀλλὰ γὰρ καὶ συνόδου συγκροτηθείσης (ἐν
 » ΚΠ. τῷ 879—880 μ. Χ.) ἐπὶ τισιν ἐκκλησιαστικοῖς κεφαλαίοις, οἱ ἐκεῖθεν
 » ἀπεσταλμένοι τοῦ ἐν ἀγίοις Ἰωάννου πάπα τοποτηρηταί, ὡς αὐτοῦ παρόντος καὶ
 » συνθεολογοῦντος ἡμῖν τὴν εὐσέβειαν τῷ συμβόλῳ τῆς πίστεως, τῷ διὰ πασῶν
 » τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων κατὰ τὴν δεσποτικὴν φωνὴν καὶ κηρυττομένῳ, καὶ
 » κρατυνομένῳ, ὡς ὁμόφρονες καὶ φωνῇ καὶ γλώσσῃ καὶ ἰδιοχείρῳ γραφῇ καθυ-
 » πεσημῆναι· » καὶ πάλιν (τῷ 885 μ. Χ.) ἀρηγεῖται². «Ἰωάννης ὁ κεχαρι-
 » τωμένος τῆς Ῥώμης ἀρχιερεὺς διὰ τῶν αὐτοῦ θεοσεβεστάτων καὶ περιδόξων το-
 » ποτηρητῶν, Παύλου καὶ Εὐγενίου καὶ Πέτρου τῶν ἀρχιερέων καὶ ιερέων Θεοῦ,
 » ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς συνόδῳ (τοῦ 879—880 μ. Χ.) παραγεγονότων, ὡς ἡ κα-
 » θολικὴ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ τῆς Ῥώμης ἀρχιερεῖς τὸ τῆς πί-
 » στεως ἀποδεχόμενοι σύμβολον, γνῶμη καὶ γλώσσῃ καὶ χερσὶν ἱεραῖς τῶν περι-
 » φανεστάτων καὶ θαυμασίων ἀνδρῶν ὑπέγραψέ τε καὶ ἐπεσφραγίσατο.»

Καὶ ταῦτα μὲν λήγοντος τοῦ 9^ο αἰῶνος· ἀπὸ δὲ τοῦ 1^ο καὶ ἐφεξῆς χειρόγραφα ἐπὶ μεμβράνης³ γεγραμμένα διασώζουσι τὰ ἐν λόγῳ πρακτικὰ μέχρι τῆς σήμερον.

Ἄλλοι δέ, καίπερ ἄτεγκτοι τῆς πρεσβυτέρως Ῥώμης προασπισταί, καὶ ὅμως οὐδόλως ἐτόλμησαν ἵνα διαμφισβητήσωσιν οὔτε τὴν τῆς συνόδου ταύτης ὑπαρξιν⁴, οὔτε τὰ πρακτικὰ αὐτῆς, εἶον τὴν ἀναγνώρισιν τῆς νομίμου τοῦ Φωτίου ἀναρ-
 ρήσεως⁵, τὴν καταδίκην τῶν κατ' αὐτοῦ πεπραγμένων⁶, τὴν σύνταξιν τριῶν κα-
 νόνων⁷ καὶ τέλος πάντων⁸ τὴν ἀπόφασιν περὶ μὴ προσθήκης εἰς τὸ ἱερόν τῆς
 πίστεως σύμβολον⁹.

1. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστολαί*, σ. 198.

2. ΦΩΤΙΟΥ. *Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας* πθ'. (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. PB' σ. 380—1).

3. *Bibl. Paris. Cod. membr.* ἀρ. 1334.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΕΚΚΟΥ ΤΟΥ ΚΠ. *Πρὸς τὸν Σουγδαίαν Θεόδωρον γ'* (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. PMA' σ. 324).— M. LE QUIEN. *Oriens christianus* (ἐν Παρισίοις 1740. 3 Τόμ. φύλλ.). Τόμ. Γ' σ. 377.

5. Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 943—4.

6. Αὐτ. σ. 964.

7. Αὐτ. σ. 924—5, 966, 968.

8. J. ASSEMANI. *Bibliotheca orientalis* (ἐν Ρώμῃ 1719—1728. 4 Τόμ. φύλλ.). Τόμ. Α' σ. 232.

9. Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 971—2.

Ἐάν δὲ παρὰ τισι λατινικαῖς μεταφράσεσι τῶν διαληφθέντων πρακτικῶν ἀλλοῖα ἐκφέρονται νοήματα ἢ τὰ ἐν τῷ ἐλληνικῷ ἐπισήμῳ αὐτῶν κειμένῳ, τοῦτο προέρχεται ἢ ἐξ ἀγνοίας ἴσως τῆς ἐλληνίδος φωνῆς, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας· «D'ailleurs, » ces légats (de Jean VIII) rapportèrent à Rome les actes du concile » (tenu à Constantinople de 879 à 880 ap. J. C.); c'est là qu'ils se trouvent encore aujourd'hui. Comment le pape, qui dut les lire, ne découvrit-il point la fraude? et comment une fraude si sensible ne fut-elle point reprochée à Photius et aux orientaux dans ces grands démêlés. » que Jean VIII et les papes suivants eurent avec eux? La falsification s'est faite apparemment, depuis le concile, par des Latins, qui étaient chagrins de la conduite de Jean VIII, comme on l'est encore aujourd'hui, » et qui ont tâché d'adoucir ce que le pape avait fait¹. »

Συνελθόντων δὲ 380 ἁγίων πατέρων², ἤρξατο ἡ ἁγία σύνοδος τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν³ τοῦ ἁγιωτάτου Φωτίου, οἰκουμενικοῦ πατριάρχου, ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας⁴. καὶ ἡ μὲν πρώτη αὐτῆς συνεδρίασις ἐγένετο τῇ 2 ὁβρίου 879 ἔτους, ἡμέρᾳ τετάρτῃ⁵. ἡ δὲ δευτέρα συνεδρίασις, τῇ 7 ὁβρίου 879⁶, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ⁷. ἡ δὲ τρίτη, τῇ 17 ὁβρίου⁸ 879, ἡμέρᾳ πέμπτῃ⁹. ἡ δὲ τετάρτη, τῇ 24 ὁβρίου 879, ἡμέρᾳ σαββάτῳ¹⁰. ἡ δὲ πέμπτη, τῇ 26 ἰανουαρίου 880, ἡμέρᾳ τρίτῃ¹¹. ἡ δὲ ἕκτη, τῇ 8 μαρτίου¹² 880, ἡμέρᾳ τρίτῃ¹³, ἡ δὲ ἐβδόμη καὶ τελευταία, τῇ 13 μαρτίου¹⁴ 880, ἡμέρᾳ κυριακῇ¹⁵.

1. J. BASNAGE. *Histoire de l'Eglise* (La Haye 1699. 8^{ov}) Τόμ. Α' σ. 585—6.

2. Ν. ΘΕΟΤΟΚΟΥ. *Σειρά 51 ὑπομνηματιστῶν εἰς τὴν ἐκτίτετον καὶ τὰ τῶν Βασιλεῶν* (ἐν Λειψίᾳ 1773. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Β' σ. ιε'.

3. Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 929.

4. Ι. ΒΑΛΕΤΤΑ. *Προλεγόμενα εἰς ἐπιστολὰς Φωτίου*, σ. 74.

5. Αὐτόθι.

6. ΒΕΚΚΟΥ. *Λόγος* (ὄρα Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Φωτίου Ποιήματα*, σ. 144).— μᾶλλον δὲ τῇ ζ' ὁβρίου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, καὶ οὐχὶ τῇ ις' ὁβρίου. (BARONII. *Annales*, ἐν χρ.).

7. καὶ οὐχὶ τρίτῃ (Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 935.— ΒΕΚΚΟΥ, αὐτ.)· διότι ἡ α' ὁβρίου ἦν γ'.

8. BEVERIDGE. *Pandect*. Τόμ. Β' σ. 273.— ΒΕΚΚΟΥ, αὐτ. σ. 144.

9. Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 951.

10. καὶ οὐχὶ πέμπτῃ (αὐτ. σ. 959)· διότι ἡ α' 10 ὁβρίου ἦν ε'.

11. Αὐτ. σ. 965.

12. HEFELÉ. *Concil*. σ. 463.

13. Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 970.

14. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. *Προλεγόμενα εἰς Ἀμφιλόχει Φωτίου* (ἐν Ἀθήναις 1858. 4^{ov}) σελ. μδ', μγ'.

15. Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 972.

Κατὰ δὲ τὴν δευτέραν συνεδρίασιν τῆς ζ' 96ρίου 879, ἡμέρα δευτέρα, ἀπήγγειλε τὴν παρατιθεμένην ὁμιλίαν ὁ Φώτιος εἰς ἀπάντησιν τῶν τοποτηρητῶν τοῦ ἁγιωτάτου πάπα Ἰωάννου τοῦ Η', διαπυθνομένων· «Πῶς ἀνῆλθεν ὁ κύριος Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης νῦν εἰς τὸν θρόνον αὐτοῦ¹;» «Ἀφ' οὗ δὲ ἡ ἱερὰ σύνοδος ὥρισεν, ὅτι «παραινέσει καὶ παρὰκλήσει πάντων ἡμῶν καὶ συμφωνίᾳ τῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων,» δηλ. τῶν τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχείων, «Φώτιος ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης εἶπεν· «Ἐπειδὴ ἠρώτησεν ὑμῶν ἡ ἀγιωσύνη, πῶς ἀνήλθομεν, προλαβόντως δὲ οἱ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ ἡμῶν πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀπέδοντο τὴν ἀπόκρισιν, πλὴν καὶ ἡμεῖς ἐν κυρίῳ λέγομεν, καὶ μοι μηδεὶς ἀπιστεῖτω, κριτὴν τῆς ἀληθείας οὐ τὴν ἐμὴν γνώμην, ἀλλὰ τὸ ἐτέρων ποιούμενος βούλημα.» Μετὰ δὲ τὸ προοίμιον τοῦτο, ἔπεται ἡ παρὰ πόδας ὁμιλία.

Ταύτης δὲ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῶν λοιπῶν τοῦ Φωτίου ὁμιλιῶν· ἡ δὲ § α' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 54), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ πρακτικὰ Μηλ. (σ. 943) καὶ πρὸς Ἐ. (σ. 487)· αὐτὴ δὲ § β'—γ' ἀντεγράφησαν μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 54), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς τὰ πρακτικὰ Μηλ. (σ. 943) καὶ πρὸς Ἐ. (σ. 479)· ἡ δὲ § δ' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 54), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ πρακτικὰ Μηλ. (σ. 943—4) καὶ πρὸς Ἐ. (σ. 479)· ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 54—6), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ πρακτικὰ Μηλ. (σ. 944), τὰς ἐπιστολάς Β. (σ. 69) καὶ πρὸς Ἐ. (σ. 282, 284, 480)· ἡ δὲ § ς' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 56), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ πρακτικὰ Μονάχου (σ. 156) καὶ Μηλ. (σ. 944), τὰς ἐπιστολάς Β. (σ. 69) καὶ πρὸς Ἐ. (σ. 281, 480)· ἡ δὲ § ζ' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 56), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ πρακτικὰ Μηλ. (σ. 944) καὶ πρὸς Ἐ. (σ. 308—9)· ἡ δὲ § η' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 56), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ πρακτικὰ Μηλ. (σ. 944), πρὸς Ἀλλάτ. (σ. 116) καὶ πρὸς Ἐ. (σ. 290, 309, 480)· ἡ δὲ § θ' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 56), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ πρακτικὰ Μηλ. (σ. 944).

1. Αὐτ. σ. 943.

ΟΗ΄.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία α΄ λεχθεῖσα

ἐνώπιον τῆς ἁγίας ἡ' οἰκουμενικῆς συνόδου.

α΄. Ὡς οὐδέποτε¹ τοῦ θρόνου τούτου ἐν ἐπιθυμίᾳ γέγονα, τοῦτο τῶν μὲν παρόντων ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἡμῶν, ἧ οἱ πάντες, ἧ οἱ γε πλεῖστοι συνεπίστανται· καὶ ὑμῖν δὲ τοῖς ἀγιωτάτοις τοποτηρηταῖς μὴ καταστῇ τὸ ῥῆμα ἀμφοιδοξούμενον.

β΄. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ πρώην μετὰ δακρύων μὲν πολλῶν, ἀναβολῆς δὲ παντοίας καὶ βίας ἀπαραιτήτου εἰς τὸν ἀρχιερατικὸν τουτονὶ² ἀνῆλθον θρόνον, τοῦ μὲν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ³ βασιλεύοντος τὸ τῆς ἀνάγκης ἀδυσώπητον ἐπάγοντος, ἔτι δὲ καὶ τῶν παραδυναστευόντων οὐ μὴν⁴ ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἱερέων, ἐμοῦ μηδαμῶς⁵ ἐν αἰσθήσει τῶν ὀρωμένων γινομένου, ταῖς ὁμοφώνοις ψήφοις καὶ ταῖς κοιναῖς χειρογραφίαις τὴν βασιλικὴν συνεπισχόντων τε καὶ κραταιούντων⁶ βίαν. Διὸ καὶ φύλαξι παραδοθείς ἐτηρούμην· καὶ οὕτως ἐκεῖθεν ἄκων καὶ ἀποδυρόμενος εἰς τουτονὶ τὸν θρόνον ἀνεβιβάσθην.

γ΄. Ἀλλὰ τότε μὲν⁷, ὡς ἔφην, οὕτως ἐπράχθη, καὶ ἡ πάντων βία τὴν καθ' ἡμῶν ἐπιστεύθη κρίσιν. Μετὰ ταῦτα δέ, οἷς⁸ ὁ Θεὸς ἐπίσταται κρίμασιν, ἐξεληθόντες⁹ τοῦ θρόνου οὐχὶ θορυβεῖν¹⁰ τινὰς¹¹, καὶ ἐμαυτῷ τοῦτον ἀνακαλέσασθαι

1. Μηλ. 'Ε.- οὐδέ ποτε Δ.

2. Μηλ.- εἰς τουτονὶ τὸν ἀρχιερατικὸν Δ.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- κατ' ἐκεῖνον καιρὸν Μηλ.- κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν λ. Χ.

4. Μηλ.- οὐμὴν Δ.

5. Μηλ.- μηδεὶς ἐν λ. Χ.

6. Μηλ.- συνεπισχόντων καὶ κρατούντων Δ.

7. Μηλ.- ἀλλὰ τὸ μὲν Δ.

8. Μηλ.- Μετὰ ταῦτα, οἷς Δ.

9. Δ.- ἐξεληθόντες Μηλ.

10. Δ. 'Ε.- θορυβῶν Μηλ.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- τινὰς ἐν ἁπ. Χ.

προειλόμην, οὐδὲ ταῖς ἐμαῖς φροντίσι κατεπίστευσα τὴν ἀποκατάστασιν τούτου. Ἄλλ' ἐν εὐχαριστίᾳ τοῦ Θεοῦ διατελῶν ἔστεργόν τε καὶ ἐνεκαρτέρουν, οἷς ἐκεῖνος ἔκρινέ τε¹ καὶ διωκονομήσατο, οὔτε θορύβους ἀνακινῶν, οὔτε βασιλικὰς ἀκοὰς ἐνοχλῶν· καὶ οὔτε ἔρως τις² ἐπεφύετό μοι τοῦ θρόνου, πλὴν ἀλλ' οὐδὲ βουλομένῳ τῆς ἐλπίδος ὑπελείπετό τι.

δ'. Ὁ³ δὲ τῶν παραδόξων⁴ κύριος καὶ βασιλεὺς τοῦ ἐλέους καὶ τῶν ἀνελπίστων πληρωτὴς ἀπερινόητος⁵, αὐτὸς τὸν ὑψηλὸν καὶ μέγαν⁶ βασιλέα ἡμῶν, οὐκ ἐφ' ἡμᾶς ἴσως, ἀλλ' ἐπὶ τὸν πολὺν καὶ ἀναρίθμητον τοῦ Χριστοῦ λαὸν σπλάγγνα ἐλέους καὶ οἰκτιρμῶν ἀναλαβεῖν παρασκευάσας — ἥδη παστῶν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐλπίδων ἀπειρηκυῶν, ὡς εἶπον, καὶ⁷ μήτε φίλου παρακλήσεως μεσιτευσάσης, μήτε τινὸς ἄλλης μελέτης ἢ σπουδῆς⁸ προσενηνεγμένης⁹ — εὐδόκησε τῆς ὑπερορίας¹⁰ ἐκείνης ἡμᾶς κατενεγκεῖν, καὶ παρὰ πάντα λογισμὸν ἀνθρώπινον πᾶσάν τε γηγενῆ¹¹ ἐλπίδα ἐλέω πολλῷ καὶ μεγάλῃ¹² δεξιῶσει εἰσενεγκεῖν εἰς τὴν πόλιν¹³.

ε'. Ἔως μὲν οὖν ἔτι περιῆν¹⁴ τῷ βίῳ ὁ μακαρίτης Ἰγνάτιος (καὶ γὰρ μακαρίζομεν αὐτόν, ὅτι φιλίαν πρὸς αὐτόν ἔτι περιόντα¹⁵ τῷ βίῳ ἐσπείσάμεθα· καὶ οὐκ ἂν ἐξαρνηθείημεν ταύτην¹⁶ ποτέ, μηδὲ¹⁷ γένοιτο), ἀλλ' ἔως μὲν, ὡς ἔφην, περιῆν¹⁸ τῷ βίῳ, οὐκ ἠνεσχόμεθα¹⁹ τὸν οἰκεῖον²⁰ θρόνον ἀπολαβεῖν, καίτοι²¹ πολ-

1. Δ.- ἔκρινέτε Μηλ.

2. Δ.- ἔρως τις Μηλ.

3. Μηλ.- ὑπελείπετο. ὁ Δ.

4. Δ.- παραδελφῶν Μηλ.

5. Μηλ.- ἀπερινόητος Δ.

6. Μηλ.- μέγα Δ.

7. Μηλ.- ἥδη πάντων τῶν καθ' ἡμᾶς ἐλπίδων ὡς εἶπον ἀπειρηκότων Δ.

8. Μηλ.- μήτε τινος ἄλλης σπουδῆς ἢ μελέτης Δ.

9. Δ.- εἰσενεγμένης ἐν λ. X.

10. Μηλ.- εὐδόκησεν ὑπερορίας Δ.

11. Δ.- γηγενῆ Μηλ.

12. Δ.- μεγάλη Μηλ.

13. Μηλ.- εἰσενεγκεῖν τῇ πόλει Δ.

14. Δ.- οὔν περιῆν Μηλ.

15. Μηλ.- παρόντι Δ.

16. Μηλ.- ταύτης Δ.

17. Δ.- μηδὲ Μηλ.

18. Μηλ.- παρῆν Δ.

19. Δ. Μηλ.- ἠνεσχόμεθα Ἐ.

20. Δ.- ἄκοον Μηλ.

21. Δ.- καίτοι Μηλ.

λῶν ὄντων τῶν εἰς τοῦτο οὐ μόνον προτρεπομένων, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκην ἐπαγόντων, καὶ τὸ μείζον πάντων ἡ αἰχμαλωσία καὶ ὁ διωγμὸς καὶ ἡ ὑπερορία τῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν ἡμῶν. Πλὴν τοῦτο οὐχ εἰλόμεθα¹ καταδέξασθαι, ὡς πάντες οἱ συμπαρόντες συνεπίστανται. Τούναντίον δὲ τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην πᾶσι τρόποις συσφίγγειν καὶ κρατύνειν διεμηχανώμεθα, ἥτις γέγονεν ἐν τῷ παλατίῳ πρὸς ἡμᾶς παραγεγονότος², ἀλλήλων μὲν τοῖς ποσὶν ἀμφοῖν³ προσπесόντων, καὶ εἴ τι⁴ ἑκατέρῳ πρὸς τὸν ἕτερον διημάρτηται, τῆς συγγνώμης τούτων ἀφ' ἑκατέρου ἀφελομένης.

5. Μετὰ τοῦτο νόσῳ κατακλιθέντος, καὶ τὴν ἡμετέραν ἐπιζητήσαντος παρουσίαν, οὐχ ἄπαξ καὶ δις, ἀλλὰ καὶ πολλάκις⁵ ἐπισκεψόμενος⁶ αὐτὸν πηρεγενόμεν. Καὶ ὅσα μὲν ἦν ἐμοὶ⁷ δυνατόν, ἐκείνου τοῦτο ἀξιοῦντος⁸, καταστορέσαι⁹ τὴν νόσον συνεβλόμην· εἴ τι¹⁰ δὲ καὶ λόγος παραμυθίας ἐπάγειν ἰσχύον¹¹ ἔχει, καὶ τὴν ἀπὸ τούτου προσῆγον αὐτῷ θεραπείαν¹². Ὡστε¹³ καὶ πολλὴν αὐτὸν¹⁴ τὰ τελευταῖα τὴν πρὸς ἡμᾶς πληροφορίαν¹⁵ δεξάμενον¹⁶, τοὺς οἰκειότερους αὐτῷ¹⁷ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὰς ἡμετέρας χεῖρας παραθέσθαι, ὡς δὴ¹⁸ μετὰ τὴν ἐκδημίαν ἐκείνου προνοητάς τε καὶ¹⁹ σωτήρας ἡμᾶς αὐτῶν γενέσθαι²⁰, ὃ καὶ θεῖα γέγονε χάριτι. Καὶ οὐ-

1. καθ' ἡμᾶς γε. - οὐκ εἰλόμεθα Μηλ. - οὐκ εἰλόμεθα Δ.

2. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐν τῷ παλατίῳ πρὸς ἡμᾶς παραγεγονότος Μηλ. 'Ε. - ἐν τῷ παλατίῳ παραγεγονότος Δ. Β.

3. Μηλ. Β. 'Ε. - ἀμφοῖν Δ.

4. Δ. Β. 'Ε. - εἴ τι Μηλ.

5. Δ. Β. - ἀλλὰ πολλάκις Μηλ. 'Ε.

6. Β. 'Ε. - ἐπισκεψόμενος Μηλ. - ἐπισκεψόμενος Δ.

7. Μηλ. Β. 'Ε. - καὶ ὅσα μένειν ἐμοὶ Δ.

8. Δ. Μηλ. 'Ε. - ἐκείνου ἀξιοῦντος Β.

9. καθ' ἡμᾶς γε. - καταστορέζειν Μηλ. 'Ε. - ἰσχυριάζειν Μον. - ἰσχυρίζειν Δ. Β.

10. Μον. 'Ε. - εἴ τι Μηλ. - εἴ τι Δ. - 'Επεὶ Β.

11. Δ. Β. 'Ε. - ἰσχυρ Μηλ.

12. Δ. Μηλ. Β. - προσῆγον θεραπείαν 'Ε.

13. Δ. Β. 'Ε. - ὥς τε Μηλ.

14. Δ. 'Ε. - αὐτῷ Μηλ.

15. 'Εβρ. 5' 11.

16. Δ. Μηλ. Β. - τὴν πρὸς ἡμᾶς τὴν πληροφορίαν δεξάμενον 'Ε.

17. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτῷ Μηλ. 'Ε. - αὐτοῦ Β. - αὐτοῦ Μον. Δ.

18. Δ. Μηλ. Β. - δὲ 'Ε.

19. Μηλ. 'Ε. - προνοητάς καὶ Δ. Β.

20. 'Ε. - σωτήρας γενέσθαι ἐν λ. Χ.

δεις ἂν μέμψαιτο τῶν αὐτοῦ τὴν ἐκείνου τελευταίαν περὶ αὐτοὺς φροντίδα¹ τε καὶ διοίκησιν².

ζ'. Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖνος τῶν ἀνθρωπίνων μετέστη, αὐτίκα ὁ φιλόχριστος καὶ μέγας ἡμῶν βασιλεὺς³ πρῶτα μὲν διὰ τινων μυστικωτέρων τῆς ἐμῆς ἀπειρεῖστο γνώμης, εἶτα δὲ ἐν τῷ φανερῷ διὰ τῶν αὐτοῦ⁴ πατρικίων τὰ τῆς αὐτοῦ βουλῆς διεδήλου, ἐπιτιθεῖς· ὡς «Νῦν μὲν οὐδεμία⁵ ἐστὶν⁶ ἀφορμή, οὐδὲ σκανδάλων τινῶν » ὑπολογισμός, οὐδὲ γήρως ἕλεος, οὐδ' ἀθέτησις⁷ τῆς μεταξὺ ἀλλήλων εἰρήνης. » Ὁ τῶν ἐπισκόπων χορὸς ζητεῖ τὴν σὴν ἄνοδον· ἡ τῶν ὑπερορίων ἐλευθερία· οἱ ἄρχιερατικοὶ θρόνοι σύμφηφοι. Ἄνελθε εἰς τὸν θρόνον σου, καὶ ποιμαίνει τὸ ποιμνίόν σου, ὃ ὁ Χριστὸς ἄνωθεν ἐν σοὶ⁸ κατεπίστευσε. » Τὸ μὲν οὖν βασιλικὸν δῆλωμα ἐν τούτοις περιεγράφετο. Ἐγὼ δὲ πρὸς τοὺς παραγεγονότας εἶπον· «Ὅτι μὲν οὐκ ἀναλγήτως ἤνεγκα τὰ συμβεβηκότα πάλαι, οὐκ ἂν τὴν ἐμὴν διὰ ψευσαίμην ἀλήθειαν· πλὴν τὸ μέγα τῶν ἀλγημάτων ἦν, ἡ τῶν⁹ ἀρχιερέων τοῦ Θεοῦ¹⁰ καὶ ἱερέων ταλαιπωρία καὶ φυγὴ ὑπερόριος. Γενέσθω οὖν ἐν αὐτοῖς ἅπασιν¹¹ ἡ πρέπουσα παραμυθία καὶ ἀνάκλησις¹² καὶ τῶν οἰκείων θρόνων ἀποκατάστασις. Ἐρρέτωσαν δὲ καὶ αἱ καθ' ἡμῶν συκοφαντίαι, οὐχ' ἡμῶν χάριν, ἀλλ' ἵνα μὴ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ δι' ἐμέ μῶμος¹³ ἐπιτρίβοιτο. Ἐγὼ μὲν¹⁴ χρεῖαν τινὸς οὐκ ἔχω, ἀλλ' ἀντὶ πάντων ἔχω τὸ ἥμερον καὶ τὸ γαλήνιον¹⁵ τῆς τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου περὶ ἐμέ διαθέσεως. » Ἐπεὶ οὖν ἡ ἀποστολὴ τῶν πατρικίων οὐχ' ἅπαξ, ἀλλὰ καὶ δις γενομένη ἀπεπέμπετο ἄπρακτος, αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ φιλόανθρωπος καὶ ἀγαθὸς ἡμῶν βασιλεὺς πρὸς ἡμᾶς παραγεγονώς πολλοῖς λόγοις

1. Μηλ. Ἐ.- τελευταίαν φροντίδα Δ. Β.

2. Δ. Μηλ. Β.- φροντίδα καὶ διοίκησιν Ἐ.

3. Μηλ.- ὁ φιλόχριστος ἡμῶν βασιλεὺς Δ.

4. καθ' ἡμᾶς γε. (κ. κατ.).- αὐτοῦ ἐν ἅπ. Χ. (κ. κατ.).

5. Μηλ. Ἐ.- ἐπιτιθεῖς, ᾧ γῦν οὐδὲ μία Δ.

6. Δ. Ἐ.- ἐστὶν Μηλ.

7. Δ.- ὑπολογισμός, οὐδ' ἀθέτησις ἐν λ. Χ.

8. Δ. Μηλ.- ἐν σοὶ Ἐ.

9. Μηλ. Ἐ.- ἡν τῶν Δ.

10. Δ.- ἀρχιερέων Θεοῦ ἐν λ. Χ.

11. Μηλ. Ἐ.- πᾶσιν Δ.

12. Μηλ. Ἐ.- παράκλησις Δ.

13. Μηλ. Ἐ.- μῶμον Δ.

14. Μηλ. Ἐ.- ἐγὼ δὲ Δ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ τὸ γαλήνιον Μηλ. Ἐ.- καὶ γαλήνιον Δ.

τὴν ἀνάγκην ἐπήγαγεν. Ἄ μὲν οὖν ἐλαλήθη τότε, καὶ οἷς ἔπεισεν ἡμᾶς κατανεῦσαι, οὐ τοῦ παρόντος λέγειν καιροῦ.

η'. Πλὴν πάντων συμφωνησάντων, καὶ τῶν τριῶν ἀρχιερατικῶν θρόνων ταῖς συνοδικαῖς αὐτῶν¹ ἡμᾶς παρακαλεσάντων ψήφοις, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἔμπροσθεν² γραμμάτων, ἅπερ ὁ ἀγιώτατος πάπας Ἰωάννης παρεπέμψατο³ πρὸς τὸν φιλόχριστον καὶ ὑψηλὸν βασιλέα ἡμῶν, ἐπὶ πάσαις ταῖς αἰτήσεσιν⁴ αὐτοῦ⁵ κατανεύειν ὑπισχνουμένων, ἀνήλθομεν εἰς τὸν θρόνον τοῦτον, πρῶτον μὲν ἀφορῶντες εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ (ἔπειτα δέ, τᾷληθές⁶ εἰπεῖν, καὶ τῷ παραδόξῳ τῆς μεταβολῆς τῶν γεγονότων⁷ ὥσπερ καταπλαγέντες τὸν νοῦν, καὶ θεομαχεῖν τὸ ἀντιλέγειν ἡγούμενοι), δεύτερον δέ, καὶ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀγιωτάτου πάπα⁸ Ἰωάννου καὶ τὸ φιλόανθρωπον καὶ φιλοδίκαιον, εἰδότες, ὅτι χαίρει, καὶ στέργει τῇ ἐνώσει τῶν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν καὶ τῇ ὁμονοίᾳ τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ.

θ'. Οὕτω δὴ οὕτω τὰ καθ' ἡμᾶς, ὡς οἱ παρόντες πάντες συνεπίστανται, λέγομεν.

1. καθ' ἡμᾶς γε. — αὐτῶν ἐν ἄπ. X.

2. Ἀλλατ. Δ. — ἐμπροτέρων Μηλ. Ἐ.

3. καθ' ἡμᾶς γε. — γραμμάτων ὧν ὁ ἀγιώτατος πάπας Ἰωάννης παραπεμψάμενος Ἀλλατ. Μηλ. Ἐ. — ὧν ὁ ἀγιώτατος πάπας παραπεμψάμενος Δ.

4. καθ' ἡμᾶς γε. — ἐπὶ πάσαις αἰτήσεσιν Ἀλλατ. Δ. — ἐπὶ πᾶσιν αἰτήσεσιν Μηλ. Ἐ.

5. Δ. Μηλ. Ἐ. — αὐτῷ Ἀλλατ.

6. Δ. — τ' ἀληθές Μηλ.

7. Μηλ. — τῆς μεταβολῆς γεγονότων Δ.

8. Μηλ. Ἐ. — πάππα Δ.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΟΘ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Πολλάκις μὲν προκαθεζόμενος¹ τῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς² ἡ συνόδου ὡμίλησεν ὁ Φώτιος, εἴτε εἰσάγων τοὺς τοποτηρητάς Δύσεως³ καὶ Ἀνατολῆς⁴, εἴτε ἀποδεχόμενος τὰ τοῦ ἀγιωτάτου πάπα Ἰωάννου τοῦ Η' δῶρα⁵, εἴτε φιλοφρονούμενος ἐκείνους⁶ ἢ τούτους⁷, εἴτε ἀποφεύγων ὑπερφιάλους ἀξιώσεις⁸, εἴτε προβάλλων ἐπιστολάς εἰς ἀνάγνωσιν⁹, κανόνας εἰς ἐπιψήφισιν¹⁰, πρακτικὰ εἰς ὑπογραφήν¹¹, κυρίως δὲ ἀπήγγειλε δύο ὁμιλίας τὴν ΟΗ' περὶ τῆς πρώτης αὐτοῦ ἐκλογῆς (857 10βρίου 25), καὶ τὴν ΟΘ' περὶ τῆς παρὰ νόμου αὐτοῦ ἐξώσεως καὶ τῶν μεθεπομένων ἀνιαρῶν.

Μεταξὺ δὲ τῶν ἀνιαρῶν τούτων, τὴν πρωτίστην πάντως θέσιν κατέχει ἡ τῷ 869 συστάσῃ ἐν ΚΠ. σύνοδος. Ὅποσον δὲ αὕτη διαφέρει τῆς μετὰ δεκαετίαν, ἥτοι τῷ 879 συστάσῃ, ἐντεῦθεν δὴλον. Ἡ μὲν παλαιτέρα συνέκειτο ἐν τῇ πρώτῃ αὐτῆς συνεδριάσει ἐκ 12 ἐπισκόπων¹², ἡ δὲ νεωτέρα ἐκ 380 ἐπισκόπων¹³. ἐκείνη μὲν εἶχεν ὡς τοποτηρητάς τῶν πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων ὄργανα μισθωτά¹⁴, ἢ προσκυνητάς καὶ περιοδευτάς, ἢ ἐμπόρους, ἢ ἀντιπροσώπους κοσμικῶν ἀρχόντων¹⁵, ἢ ἀποκρισιαρίους ἀλλογενῶν καὶ ἀλλοδόξων¹⁶, ἢ

1. Σ. ΜΗΑΙΑ. *Συνόδων συνάθροισις* (ἐν Παρίσις 1761. 2 Τόμ. φύλλ.) Τόμ. Β' σ. 929, 972.

2. Αὐτ. σ. 972.

3. Αὐτ. σ. 931.

4. Αὐτ. σ. 945.

5. Αὐτ. σ. 934.

6. Αὐτ. σ. 931, 945, 956, 958, 968.

7. Αὐτ. σ. 959, 968.

8. Αὐτ. σ. 943.

9. Αὐτ. σ. 949, 950, 960.

10. Αὐτ. σ. 965, 967, 968, 971, 972.

11. Αὐτ. σ. 972.

12. MANSI. *Concil.* Τόμ. ΙΣ' σ. 18.

13. Σ. ΜΗΑΙΑ, αὐτ. σ. 929.

14. GFÖRER KAROL. Τόμ. Α' σ. 446.- ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. *Kirchliche Geschichte.* Τόμ. Ι' σ. 277.

15. HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regensburg 1867 — 9. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Β' σ. 56.

16. ΠΕΤΡΟΥ, καρδινάλιου Ῥώμης (παρὰ Σ. ΜΗΑΙΑ, αὐτ. σ. 956).

ψευδοτοποτηρητής¹, αὕτη δὲ εἶχεν ἀποκρισιάριον μὲν τοῦ Ἀλεξανδρείας Μιχαὴλ Β' (872—879 μ. Χ.) Κοσμάν τὸν πρεσβύτερον², τοποτηρητὴν δὲ Θεοδοσίου Β' τοῦ Ἀντιοχείας (870—879 μ. Χ.) τὸν Μαρτυροπόλεως Βασίλειον³, τοποτηρητὴν δὲ τῶν δύο πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ τε Θεοδοσίου (863—879 μ. Χ.) καὶ τοῦ Ἡλίου (879—880 μ. Χ.), Ἡλίαν τὸν πρεσβύτερον⁴. Ἐκείνης μὲν τὰ ἐπίσημα πρακτικὰ οὐδόλως περιεσώθησαν, διαρπαγέντα ἀμέσως ὑπὸ σλάβων πειρατῶν⁵. ταύτης δὲ τὰ πρωτότυπα εἶχε μὲν πρὸ ὀφθαλμῶν⁶ ὁ λατινόφων πατριάρχης ΚΠ. Ἰωάννης ΙΑ' ὁ Βέκκος (1275—1282 μ. Χ.), διετηροῦντο δ' ἐνυπόγραφα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ⁷ μέχρι Ἰωσήφ τοῦ Βρυεννίου, ἀκμάσαντος ἀρχομένης τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος. Ἐκείνη μὲν ὑποτοπάζει τοὺς τῆς Ἑώας πατριάρχας Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων ἐχθρικῶς διακειμένους τῷ Φωτίῳ⁸, ἐπιλαθομένη τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ φρονημάτων τῷ 865 τῶν τριῶν τούτων πατριαρχῶν⁹, τῶν ὑπονοιῶν Νικολάου τοῦ Ῥώμης περὶ τῶν ὑπὲρ Φωτίου διαθέσεων τῷ 867 τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας καὶ Ἱεροσολύμων¹⁰, τῆς ἀγνοίας, ἔτι τῷ 869, τοῦ Ἀλεξανδρείας περὶ τῶν κατὰ Φωτίου ἀποφάσεων τῆς Π. Ῥώμης¹¹, καὶ τέλος πάντων τῶν ὑπὲρ Φωτίου ἀγορεύσεων τῷ 869 Θωμά τοῦ Τύρου, τοποτηρητοῦ τοῦ Ἀντιοχείας¹². αὕτη δὲ ἡ τῷ 879 συγκροτηθεῖσα σύνοδος ἡκροάσατο τοῦ μὲν τοποτηρητοῦ τοῦ Ἱεροσολύμων, κηρύττοντος· «Τὰ τρία τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχεῖα » αἰὶ πατριάρχην αὐτὸν (τὸν Φώτιον) εἶχον¹³,» καί, «Ἀεὶ καὶ διαπαντός, ἀφ' οὗ » ὁ ἀγιώτατος ἡμῶν δεσπότης Φώτιος τοῦ ἀρχιερατικοῦ τούτου θρόνου ἐκράτη-

1. Τοποτηρητὴς τῶν ἀνατολικῶν θρόνων (παρὰ Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 969).

2. ΜΙΧΑΗΛ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Ἐπιστολὴ τῷ Βασίλειῳ (παρὰ Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σελ. 946).

3. Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 959.

4. ΗΛΙΑ Ἱεροσολύμων. Ἐπιστολὴ τῷ ΚΠ. Φωτίῳ (παρὰ Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 961).

5. ANASTASII Bibliothecarii. Praefatio in VIII synodum.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΕΚΚΟΥ. Λόγος πρὸς τὸν Σουγδαίας Θεόδωρον (παρὰ MIGNE. Patrologia graeca. Τόμ. ΡΜΑ') σ. 300.

7. ΙΩΣΗΦ ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ. Τὰ εὑρεθέντα. ἐκδ. Εὐγ. Βουλγάρεως (ἐν Λειψίᾳ 1768. 3 Τόμ. 8ον) Τόμ. Α' σ. 139.

8. LABBE. Concil. Τόμ. ΙΙ' σ. 996.

9. NICOLAI PAPAE. Epistolae (παρὰ MANSI, αὐτ. Τόμ. ΙΕ') σ. 184.

10. NICOLAI PAPAE. Epistola (παρὰ MIGNE. Patrologia latina. Τόμ. ΡΙΘ') σελ. 1160.

11. ASSEMANI. Bibl. jur. orient. Τόμ. Α' σ. 287.

12. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 62.

13. ΗΛΙΑ, τοποτηρητοῦ τοῦ Ἱεροσολύμων (παρὰ Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 943).

» σεν . . ἡνωμένοι αὐτοῦ καὶ ἀδιάσπαστοι μέχρι τοῦ νῦν μεμενήκαμεν¹, » τοῦ δὲ Ἀλεξανδρείας, ἐπιστέλλοντος· « Φώτιον τὸν ἀγιώτατον πατριάρχην . . ἡμεῖς . . πρὸς » Μιχαὴλ τοῦ ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει (859·†·871 μ. Χ.) παρειληφότες ἔσχομέν τε » καὶ ἔχομεν συμπαιμένα τε καὶ συλλειτουργόν², » τοῦ δὲ Ἀντιοχείας, γράφοντος τῷ Φωτίῳ· « Ἀπὸ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ἀφ' ὧν ἄχρι καὶ δεῦρο ὑπὲρ τοὺς εἴ- » κοσι χρόνους διέδραμον . . καὶ κοινωνὸν καὶ συλλειτουργὸν ἀπεδεξάμεθα (σέ) καὶ » ἀποδεχόμεθα³. » Ἐκείνη μὲν συνέστη πρὸς κόρεσιν πάθους Βασιλείου τοῦ μα- κεδόνης⁴. αὕτη δὲ πρὸς ἐδραίωσιν τοῦ δόγματος τῆς ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁵, συνευδοκοῦντος τοῦ πάπα Ῥώμης Ἰωάννου τοῦ Η' ⁶.

Τὴν προκειμένην ὁμιλίαν ἐξεφώνησεν ὁ Φώτιος κατὰ τὴν τρίτην συνεδρίαν τῆς ἁγίας ἡ' οἰκουμενικῆς συνόδου, ἥτοι τῇ 17 Ἰουλίου 879, ἡμέρᾳ πέμπτῃ⁷. Καὶ ἡ μὲν ἐπιγραφή αὐτῆς συνετάχθη κατ' ἀναλογίαν τῶν ἐπιγραφῶν τῶν λοιπῶν ὁμιλιῶν τοῦ Φωτίου· ἡ δὲ § α' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 74—75), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ πρακτικά Μηλ. (σ. 956) καὶ πρὸς κώδ. Μονάχου (ἀρ. 436) καὶ πρὸς Ἐ. (σ. 489)· αἱ δὲ § β', γ' ἀντεγράφησαν μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 75), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς τὰ πρακτικά Μηλ. (σ. 956) καὶ πρὸς κώδ. Μονάχου (ἀρ. 436) καὶ πρὸς Ἐ. (σ. 489)· ἡ δὲ § δ' ἀντεγράφη μὲν ἐκ τῶν πρακτικῶν Δ. (σ. 75), παρεβλήθη δὲ πρὸς τὰ πρακτικά Μηλ. (σ. 956) καὶ πρὸς κώδ. Μονάχου (ἀρ. 436) καὶ πρὸς Ἐ. (σ. 490).

1. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, αὐτ. σ. 933.

2. ΜΙΧΑΗΛ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ. Ἐπιστολὴ τῷ Βασιλεῖ (αὐτ. σ. 946).

3. ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ. Γράμμα τῷ Φωτίῳ (αὐτ. σ. 960).

4. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΜΑΡΤΩΛΟΥ. Χρονικόν (ὅρα ΒΑΛΕΤΤΑ, εἰς ἐπιστολὰς Φωτίου, σ. 53—54).

5. ΣΥΝΟΔΟΥ Η'. Ὁρος (παρὰ Σ. ΜΗΛΙΑ, αὐτ. σ. 971).

6. ΙΩΑΝΝΟΥ ΡΩΜΗΣ. Ἐπιστολὴ τῷ ΚΠ. Φωτίῳ (αὐτ. σ. 974).— ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. Epist. ad Spentopulchrum comitem (BINII. Concil. Τόμ. 5') σ. 86.

7. ὅρα ἀνωτέρω Προδικήσιν τῆς ΟΗ' ὁμιλίας Φωτίου.

ΟΘ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία β' λεχθεῖσα

ἐνώπιον τῆς ἁγίας ἡ' οἰκουμενικῆς συνόδου.

α'. Τὰ μὲν τότε¹ γεγονότα Θεὸς λήθῃ βαθείᾳ παραδοίῃ, καὶ ἡμᾶς² αὐτῶν ἀμνησίαν τε καὶ ἀμνησικακίαν διατηρεῖν ἐνισχύσαι³. πολλῶ γὰρ ἀμείνονα ταῦτα ποιεῖ ἡ σιγή, ἣ καὶ βραχεῖά τις καὶ συντετμημένη περὶ τούτων⁴ διάλεξις.

β'. Πλὴν κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ἥνικα ἡμεῖς μὲν ἡλαυνόμεθα τοῦ θρόνου, ἅπας δὲ τῶν⁵ ἀρχιερέων τοῦ Θεοῦ⁶ καὶ ἱερέων ὁ κατάλογος μετὰ τὴν στέρησιν τῶν οἰκείων θρόνων πικραῖς ἐνεταλαιπωρεῖτο⁷ κακουχίαις⁸, εἶπον πρὸς τοὺς τότε παρόντας, ὥς, « Εἰ μὲν κατ' ἐμοῦ τὴν πᾶσαν ὀργὴν ἔχετε, ἄφετε μὲν τούτους⁹ » ὑπάγειν, κατ' ἐμοῦ δέ, οἷον ἂν καὶ τὸ θέλημα ὑμῖν ἐπιτάσσοι¹⁰, ἔγκλημα ἀνα- » πλάσαντες προενέγκατε¹¹. Καὶ ἀντὶ τῆς τούτων ἀπάντων ἐλευθερίας τε καὶ ἀφέ- » σεως ἔτοιμός εἰμι καὶ κατ' ἐμοῦ τὸ ἔγκλημα ἀνομολογεῖν, πλὴν εἰ μὴ ἀσέ- » βειαν περιέχει, καὶ ἡμᾶς εἰς κόρον ἐμπλήσαι¹² τοῦ ὑμετέρου θελήματος· παρα- » δίδωμι γὰρ ἑμαυτόν, συνομολογῶν ὑμῖν τὴν κατ' ἐμοῦ κατηγορίαν, ποιεῖν εἰς ἐμέ, » ἅπερ ἂν ἡ ὀρμὴ βούλοιο. Μόνον τοῦτο τὸ ἐλεεινὸν καὶ τραγικὸν διήγημα εἰς

1. Μηλ.- Τὰ μὲν οὖν τότε ἐν λ. X.

2. Μηλ. 'Ε.- ἡμῖν Δ.

3. Μηλ. 'Ε.- ἐνισχύσοι Δ. Μονάχου.

4. Δ. Μηλ. 'Ε.- αὐτῶν Μονάχου.

5. καὶ ἡμᾶς γε.- ἅπας δὲ τῶν Μηλ.- ἅπας τῶν Δ.

6. Δ.- ἀρχιερέων Θεοῦ Μηλ.

7. Δ. 'Ε.- ἐνεταλαιπωρεῖτο Μηλ.

8. Δ. 'Ε.- κακουχίαις Μηλ.

9. Μηλ.- ἄφετε τούτους Δ.

10. Μηλ.- ἐπιτάσσει Δ.

11. Δ.- προερείκατε Μηλ.

12. Δ.- ἐμπλήσαι Μηλ.

» τὴν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν μὴ παρειαγάγητε¹, μὴδὲ² τοσοῦτον καὶ τηλικοῦτον
 » λαόν, ὀρθοδοξία τε ἀνέκαθεν ἀνακείμενον, καὶ Θεῷ καθιερωμένον, ὅσον ἤκεν εἰς
 » τὴν ἡμετέραν γνώμην, μὴ θανάτῳ καὶ λιμῷ καὶ ὑπερροῖα καὶ πᾶσι κακοῖς
 » παραδώσῃτε³, μὴδὲ τὰ χριστιανῶν ὄργια γέλωτα πᾶσιν⁴, ἔλλησί τε καὶ βαρ-
 » βάροις, μήτε χριστιανοῖς προθήσῃτε⁵, μὴδὲ⁶ τηλικαύτῃ αἰσχύνῃ τὰ χριστιανῶν
 » περιβάλῃτε⁷ νόμιμα. »

γ'. Ἄλλ' ἐγὼ μὲν ἐβόων ταῦτα, καὶ διεμαρτυρόμην, καὶ πράττειν ἑτοιμος ἦν
 τὴν ὑπόσχεσιν, τὴν τῶν πολλῶν καὶ ἀθώων⁸ καὶ ἀνευθύνων σωτηρίαν τῆς ἐμῆς,
 ὡς ἂν ἐκεῖνοι φαῖεν, ἀπωλείας ἀνταλλασσόμενος⁹. Ἄλλ' ὁ μὲν τῆς ὁρμῆς αὐτῶν
 πρόλογος ἦν καθ' ἡμῶν, ἡ δὲ τῆς ὀργῆς ῥύμη συνήλαυνε¹⁰ καὶ πάντας, οὐ μό-
 νον ὅσους¹¹ οἱ ἱεροὶ Θεσμοὶ¹² εἰς τὸν προκεκριμένον ἔφερον¹³ κατάλογον, ἀλλὰ καὶ
 ἀπλῶς πάντας, ὅσοιδήποτε¹⁴ ἱερωσύνης καὶ Θεοσεβείας γνωρίσματα¹⁵ ἔφερον.

δ'. Ἄλλ' ἐκεῖνα μὲν, ὥσπερ ἔφημεν, ἔχει σιγή, καὶ ἐχέτω· ὁ δὲ τῶν ἀνεξι-
 χνιάστων κριμάτων κύριος¹⁶ καὶ τῶν ἀνελπίστων ἀγαθῶν¹⁷ χορηγὸς πρὸς μόνην
 ἡμῶν τὴν τότε προαίρεσιν ἐπιδὼν παραδόξως¹⁸ καὶ παρ' ἐλπίδα πᾶσαν ἀνθρωπίνην
 ἅπαντα μὲν ἐκεῖνα¹⁹ τὰ τότε τολμηθέντα²⁰ καταστροφῇ δικαίᾳ²¹ παρέδωκε· τὴν δὲ

1. Δ. Μηλ. 'Ε.- παρειαγάγοιτε Μονάχου.
2. Δ. 'Ε. (κ. κατ.).- μὴ δὲ Μηλ. (κ. κατ.).
3. Δ.- παραδώσετε ἐν λ. X.
4. Μηλ. 'Ε.- ὄργια πᾶσιν Δ.
5. Δ.- προθήσετε ἐν λ. X.
6. 'Ε.- μὴ δὲ Μηλ.- μήτε Δ.
7. Δ. Μηλ. 'Ε.- περιβάλλοιτε Μονάχου.
8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀθώων ἐν ἄπ. X.
9. Μηλ.- ἀνταλλασσόμενος Δ.
10. καθ' ἡμᾶς γε.- συνελάμβρει Μηλ.- συνελάμβανε ἐν λ. X.
11. Δ. 'Ε.- ὅσος Μηλ.
12. Μονάχου. 'Ε.- ὁ ἱερὸς Θεσμός Δ. Μηλ.
13. Μονάχου. 'Ε.- ἔφερε Δ. Μηλ.
14. Δ.- ὅσοι δήποτε ἐν λ. X.
15. Μηλ. 'Ε.- γνώρισμα Δ.
16. 'Ρωμ. ΙΑ' 33.
17. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀγαθὸς ἐν ἄπ. X.
18. Δ.- παραδόξως Μηλ.
19. Μηλ.- ἅπαντα ἐκεῖνα Δ.
20. Δ.- ἐκεῖνα τὰ τολμήθια Μηλ.
21. Δ.- δικαίον Μηλ.

τοῦ ὑψηλοῦ καὶ μεγάλου βασιλέως ἡμῶν καρδίαν, ἅτε δὴ τῇ χειρὶ αὐτοῦ περι-
κρατουμένην τε καὶ περιφρουρουμένην¹, ἀνεκίνησεν ἀναλαβεῖν τὰ ἐλέη αὐτοῦ²
ἐφ' ἡμᾶς. Καὶ ὁ³ προώρισεν⁴, ὡς ἔδειξε, ταῦτα⁵ καὶ εἰς τέλος⁶ ὑπὲρ λόγον,
ὡς ὁρᾶτε, παρεστήσατο.

1. Φιλιππησ. Δ' 7.

2. Δ.- αὐτοῦ Μηλ.

3. Δ. Μηλ.- Καὶ ὡς Ἐ.

4. Ἐφεσ. Α' 11.

5. Μηλ. Ἐ.- ὡς ἔδειξε καὶ ταῦτα Δ. Μονάχου.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΓ' 1.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ Π' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἦλικά ὅσα δείγματα ἀκραιφνοῦς φιλίας ἐπεδαψίλευε πρὸς τοὺς οἰκείους αὐτοῦ ὁ ἱερός Φώτιος ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς χριστιανικῆς αὐτοῦ καρδίας¹, παράδειγμα πρόκειται περιφανές ὁ τοῦ ὁμήλικος αὐτοῦ Γρηγορίου τοῦ ἀπὸ Συρακούσης βίος ὁ πολυάθλος.

Γεννηθεὶς περὶ τὸ 811 μ. Χ., ὡς ὦν ἐξηκονταοκταετῆς τῷ 879², ὁ Γρηγόριος ἐπαιδεύθη εἰς τε τὰ γράμματα, φημισθεὶς ῥήτωρ δόκιμος³, καὶ εἰς τὰς ἐπιστήμας, κατάρτισας πολλοὺς διακεκριμένους μαθητάς⁴, καὶ εἰς τὰς ὥραιάς τέχνας, ἀναδειχθεὶς ζωγράφος ἐπιδέξιος⁵. Κλίσιν δ' αἰσθανόμενος εἰς τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα ἐγένετο ἄξιος τῆς ἀγάπης τοῦ ἁγίου Μεθοδίου τοῦ ΚΠ. (842—846 μ. Χ.), τοῦ ἐκ Συρακουσῶν τῆς Σικελίας τὸ γένος ἔλκοντος, καὶ ἐμπιστευθέντος αὐτῷ τὴν τῆς φίλης αὐτοῦ πατρίδος Συρακουσῶν ἐκκλησιαστικὴν ποιμαντορίαν⁶ περὶ τὸ 842 μ. Χ. Ἐνεκα δὲ τῶν ἐν Σικελίᾳ γενομένων κατ' αὐγουστον τοῦ 843 πολιτικῶν μεταβολῶν⁷, κατέφυγεν ὁ Γρηγόριος εἰς ΚΠ.⁸ παρὰ τῷ πνευματικῷ αὐτοῦ πατρὶ Μεθοδίῳ⁹, ὃν καὶ ζῶντα περιέθαλπε, καὶ θανόντα ἐνεκωμίασεν, ἀπαγγείλας λόγον ἐπιτάφιον¹⁰. Τὰ δὲ παρὰ τῷ Συμεῶν τῷ μαγίστρῳ χαλκευθέντα μνημόματα περὶ τε δυσαρεσκείας τοῦ ἁγίου Μεθοδίου κατὰ τοῦ Γρηγορίου, ὡς χειροτονήσαντος παρ' ἐνορίαν τὸν Ζαχαρίαν ἐπίσκοπον Ταυρομενίου¹¹, καὶ περὶ δῆθεν καθαιρέσεως ἔνεκα τούτου τοῦ Γρηγορίου ἀποκρούει ὡς ὅλως ἀβάσιμα σοφὸς καρδινάλιος¹².

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΒ' 34.—ΛΟΥΚΑ Ε' 45.

2. HERGENRÖTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8^{ον}) Τόμ. Β' σ. 493.

3. AMARI. *Storia dei Musulmani della Sicilia*. Τόμ. Α' σ. 499, 500.

4. HERGENRÖTHER, αὐτ. Τόμ. Α' σ. 362—3.

5. ΒΑΛΕΤΤΑ, *εἰς ἐπιστολὰς Φωτίου* (ἐν Λονδίνῳ 1864. 4^{ον}) σ. 55—6.—HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 362.

6. HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 358.

7. MURALT. *Chronologie byzantine*, ἐν χρ.

8. HERGENRÖTHER, αὐτ.

9. ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 29.

10. MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. Ρ' σ. 1233—4.

11. ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 443.—HERGENRÖTHER, αὐτ. σ. 359.

12. HERGENRÖTHER, αὐτ.

Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Μεθοδίου ἐκενώθη ὁ οἰκουμενικὸς θρόνος· εἰς δὲ τὴν ἐκλογὴν τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Ἰγνατίου φαίνεται καταψηφίσας ὁ Συρακούσης Γρηγόριος¹. Ἐντεῦθεν τὰ δεινὰ. Ὁργισθεὶς ὁ Ἰγνάτιος ἀπέπεμψε τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἑαυτοῦ ἐγκαθιδρύσεως (846 ἰουλίου 4), τὸν Συρακούσης Γρηγόριον, ἤδη ἐνδεδυμένον τὰ ἀρχιερατικὰ ἄμφια². Τὴν προσβολὴν ταύτην μὴ ἀνεχόμενοι πολλοὶ τῶν ἀνωτέρων κληρικῶν, γρηγοριανοὶ ἕνεκα τούτου ἐπικληθέντες³, ἐμέμφαντο δημοσίᾳ τὸν Ἰγνάτιον, ἐν οἷς καὶ ὁ τότε μὲν Μιλήτου, εἶτα δὲ Σάρδεων Πέτρος, καὶ ὁ Ἀπαμείας Εὐλάμπιος⁴. Ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ τὸν Φώτιον γεραίροντες τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Συρακούσης Γρηγορίου παραμυθίαν καὶ θεραπείαν οὐ τὴν τυχοῦσαν παρεῖχον αὐτῷ ἔκτοτε⁵.

Ἐν τῇ ἐξάψει αὐτοῦ ὁ πατριάρχης Ἰγνάτιος ἔπαυσε τὸν ἀρχιεπίσκοπον Συρακούσης Γρηγόριον, ἀντικαταστήσας αὐτὸν διὰ τινος Θεοδότου, ὃν ἄλλοι Θεόδωρον ὠνόμασαν⁶. Ἀλλ' ὡς φύσει ἀγαθὸς ὁ Ἰγνάτιος ἀμέσως μετενόησε, καὶ ἐπὶ ἑνδεκα περίπτου ἔτη (846—857 μ. Χ.) προσεπάθει ἵνα ἐξευμενίσῃ τὸν θανασίμως πληγέντα Γρηγόριον⁷. Πλὴν εἰς μάτην· διὸ καὶ τῷ 854 μ. Χ. συνοδικῶς αὐτὸν καθήρεσεν⁸. Αἱ λοιπαὶ ἐκκλησίαι, ὡς ἡ τῆς Ῥώμης ἐπὶ Λέοντος Δ' (847—855 μ. Χ.) καὶ ἐπὶ Βενεδίκτου Γ' (855—858 μ. Χ.), καίτοι προσκληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἰγνατίου, οὐδόλως ἀπεδέξαντο τὴν καθάϊρεσιν ταύτην ὡς ἔγκυρον⁹. Οὐχ ἥττον αἱ ἐπιτόπισι ἀντιζηλῖαι κορυφούμεναι ἔπεισαν τὸν εὐπιστον Ἰγνάτιον ἵνα τῷ 856 ἀναθεματίσῃ τὸν Γρηγόριον, συναθροίσας ἐπὶ τούτῳ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδον¹⁰.

Ἔτος μόλις παρῆλθε, καὶ ἐτέρᾳ σύνοδος ἀρχιερέων συνελοῦσα πρὸς ἐκλογὴν

1. ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. *Τόμος Χαράς*, σ. γ'.

2. ΝΙΚΗΤΑ. *Βίος Ἰγνατίου*, σ. 878.— ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΣΜΥΡΝΗΣ (ἐν *Πράξει η'* τῆς ψευδογῶνης συνόδου, σ. 951).— HERGENROTHER, αὐτ.

3. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, *εἰς Ἀμφιλόγια Φωτίου*, σ. ια'.

4. ΝΙΚΗΤΑ, αὐτ.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 359.— *Τῶν ἁγίων οἰκουμενικῶν συνόδων* Τόμ. Γ' (ἐν Ῥώμῃ 1612. φύλλ.) Παράρτ. σ. 451.

5. ΝΙΚΗΤΑ, αὐτ.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 324.— ALLATI. *De octava synodo photiana*, σ. 49, 50.

6. ΝΙΚΗΤΑ, αὐτ.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 365.

7. ΝΙΚΗΤΑ, αὐτ.

8. BARONII. *Annales*, ἔτ. 854.— MANSI. *Concil.* Τόμ. ΙΔ' σ. 1029—1032.— ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. *Ἐπιστολὴ (Τῶν ἁγίων οἰκουμ. συνόδ. αὐτ. σ. 451).— ΘΕΟΦΩΝΟΣΤΟΥ. Ἀθελλος (Τῶν ἁγίων οἰκουμ. συνόδ. αὐτ. σ. 352).*

9. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 360.— NICOLAI PAPÆ. *Epist.* (Τῶν ἁγίων οἰκουμ. συνόδ. αὐτ. σ. 390).

10. Αὐτ. σ. 361.

τοῦ διαδόχου τοῦ Ἰγνατίου (857. 106ρ.) ἔλυσε μὲν τὸν Συρακούσης Γρηγόριον τῶν κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἐπισωρευθεισῶν ἐκκλησιαστικῶν ποινῶν¹, παρηγοροῦσα δ' αὐτὸν ἐπὶ τοῖς γενομένοις ἀνιαρτοῖς ἀνέθετο αὐτῷ τὴν χειροτονίαν τοῦ ἐπιστηθίου αὐτοῦ φίλου Φωτίου (857. 106ρ. 25) εἰς ἐπίσκοπον².

Βαρέως φέροντες τὸ τραῦμα οἱ ἐν Ρώμῃ ἤρξαντο γνωσιμαχοῦντες, καὶ κηρύττοντες τὸν Γρηγόριον ὡς ἠνομήτως προκαθηρῆναι καὶ προαναθεματισθέντα, ὡς μὴ δυνάμενον ὑπὸ μόνων ἀρχιερέων λυθῆναι τῆς καθαιρέσεως³. ἀλλὰ καὶ μένεα πνέοντες κατὰ Φωτίου ἐκένωσαν κατὰ τοῦ φίλου αὐτοῦ Γρηγορίου ὅλην τὴν φαρέτραν τῶν δριμύων αὐτῶν βελῶν· καὶ οὕτω τὸν μὲν ἀπρίλιον 863 κατήρρεσε συνοδικῶς ὁ Νικόλαος Α' ἐν Ρώμῃ τὸν τε Συρακούσης Γρηγόριον καὶ πάντας τοὺς ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας⁴, τῇ δὲ 13 Ἰουλίου 866 ἔγραψε τῷ Μιχαήλ Γ', ὅτι ὁ Συρακούσης Γρηγόριος ἐστὶν ἄλλοτος τῶν κατ' αὐτοῦ δεσμῶν⁵, τῇ δὲ 29 Ἰουλίου 869 ἐξεφώνησεν ἀρὰς κατ' αὐτοῦ ὁ Ῥώμης Ἀδριανὸς ἐνώπιον συνόδου⁶, ἣν συνεκρότουν ἄσπονδοι τοῦ Φωτίου πολέμιοι.

Ἐπομένως ἐξωρίσθη μετὰ τῶν λοιπῶν φίλων τοῦ Φωτίου⁷ καὶ ὁ Συρακούσης Γρηγόριος⁸ περὶ τὸν μᾶϊον τοῦ 870, ἐκρημνίσθησαν ἢ ἐκλείσθησαν ἱεραὶ ἐκκλησίαι, ἃς εἶχεν ἐγκαινιάσει ὁ πατριάρχης⁹, ἣ οἱ περὶ αὐτὸν ἀρχιερεῖς, καὶ μέγας διωγμὸς κατὰ τῶν πιστῶν ἐγένετο¹⁰, οἷον ζωγραφίζει ἐν τῇ παρὰ πόδας ἐμὲν ὁ τοῦ τληπαθοῦς πατριάρχου χρυστῆρ ὁ ἀπαράμιλλος.

Ἀλλ' ὅμως ἐν ταῖς δυσπραγίαις ἄτεγκτος ὁ Φώτιος μεριμνᾷ ἀνενδότης περὶ τῶν ἐμπεπιστευμένων αὐτῷ ὑψίστων συμφερόντων, παραμυθεῖ ὡς πατήρ, καὶ παραινεῖ ὡς ἀρχηγὸς πνευματικὸς¹¹, εἰς ὃν πάντες οἱ πιστοὶ ὑποταγὴν ὀφείλουσι.

1. NICOLAI PAPÆ. *Epist.* (παρὰ BINII. *Concil.* Τόμ. Ζ' σ. 958).— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ιδ'.

2. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ.— ΒΑΛΕΤΤΑ, αὐτ. σ. 29, 35.

3. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 621—2.

4. Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. κη'.— MURALT, ἐν χρ.— HERGENROTHER, αὐτ. σ. 521.

5. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 621—2.

6. HERGENROTHER, αὐτ. Τόμ. Β' σ. 106.— JAGER. *Histoire de Photius*, σ. 212.

7. JAGER, αὐτ. σ. 242.

8. ΦΩΤΙΟΥ. *Ἐπιστ.* (Γρηγορίῳ ἀρχιεπισκόπῳ Συρακούσης) ἀρ. ηζ' σ. 423.

9. JAGER, αὐτ.

10. ΦΩΤΙΟΥ, αὐτ.

11. Αὐτόθι.

Μετ' οὐ πολὺ ἀνέτειλεν ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος, διεσκεδάσθησαν τὰ ἐπισκο-
τίζοντα τὸν οὐρανὸν νέφη, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, κατέπεσεν ὁ σάλος, εἰσέγησεν ἡ
τρικυμία, καὶ ἡ γαλήνη πάλιν ἐν τῇ ὑψηλίῳ ἐπεγέλασε.

Τὸ πηδάλιον δὲ τῆς ἱερᾶς κιβωτοῦ ἀναλαβὼν καὶ αὖθις ὁ Φώτιος τῇ 26
86ρίου 877 ἔσχε παρ' ἑαυτῶ ζηλωτὴν ἀντιλήπτορα τὸν Συρακούσης Γρηγόριον,
ὃν προχειρίζει Νικαίας τῷ 879¹. καὶ ὡς τοιοῦτος παρίσταται ἐν ταῖς τρισὶ
πρώταις συνεδριάσεσι (879. 96ρ. 2, 7, 19) τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς ὁγδόης συνό-
δου². Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀσθενήσας μεθίσταται ὁ Νικαίας Γρηγόριος εἰς τὰς
αἰωνίους μονάς, μεταξὺ τῆς 24^{ης} 106ρίου 879 καὶ τῆς 26^{ης} ἰανουαρίου 880 σω-
τηρίου ἔτους³, ἀφίει ἄλγος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ πρωθιεράρχου Φωτίου ἀμύθητον.
Φόρον δ' ἀγάπης ἀδελφικῆς ἀποτίων ἐξεφώνησε τῇ 17 καθ' ἡμέας ἰανουαρίου 880,
ἡμέρα κυριακῇ, ἐπιτάφιον λόγον εἰς Γρηγόριον τὸν Νικαίας, ὡς ἀφηγοῦνται οἱ
σύγχρονοι⁴. Ἠλγήσαμεν καὶ ἡμεῖς τὴν μέσσην καρδίαν ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ ἐπι-
ταφίου τούτου τόσῳ μᾶλλον, ὅσῳ ἐνέκρυπτεν, ὡς εἰκός, καὶ τὴν τοῦ Φωτίου αὐτο-
βιογραφίαν, ἔχοντος ἐν πολλοῖς συμπράκτορα, συμφράδμονα καὶ συναθλητὴν τὸν
πολυφίλητον Γρηγόριον.

Ὀλίγιστα μόνον λείψανα τοῦ ἀπολεσθέντος τούτου λόγου ἐσταχυολογήσαμεν·
καὶ ἡ μὲν § α' ἀντεγράφη ἐκ τῶν λόγων τοῦ Φωτίου κατὰ Νικήταν ἐν βίῳ Ἰ-
γνατίου (Migne. Patrologia graeca. Τόμ. PE' σ. 495), αἱ δὲ § β', γ' ἀντεγρά-
φησαν μὲν ἐξ ἐπιστολῶν B. (σ. 422—3), παρεβλήθησαν δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Μον.
(σ. 154) καὶ Mi. (σ. 832), ἡ δὲ § δ' ἀντεγράφη ἐκ τῶν λόγων τοῦ Φωτίου
κατὰ Νικήταν (αὐτ. σ. 496), ἡ δὲ § ε' ἀντεγράφη μὲν ἐξ ἐπιστολῶν B. (σ. 469—
471), παρεβλήθη δὲ πρὸς ἐπιστολὰς Μον. (σ. 297—8) καὶ Mi. (σ. 848—9).

1. JAGER, αὐτ. σ. 285.— Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αὐτ. σ. ια'.

2. HERGENROTHER, αὐτ. σ. 313, 452.

3. Αὐτ. σ. 492.

4. ΝΙΚΗΤΑ. *Βίος Ἰγνατίου* (ὅρμ. MIGNE, αὐτ. Τόμ. PE' σ. 496).— JAGER, αὐτ.— Κατὰ τούτων, ὡς νοθευόντων τὰς ἱστορικὰς πηγὰς, λάθρος ἐπέρχεται ὁ κύριος Α. Π. Κεραμεύς, μὴ παραδεχόμενος οὔτε τὴν μετάρθεσιν τοῦ Γρηγορίου ἐκ Συρακούσης εἰς Νίκαιαν, οὔτε τὴν παρουσίαν αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπὲρ Φωτίου ὁγδὴ συνόδῳ, οὔτε τὴν ὑπαρξίν τοῦ ἐπιταφίου τούτου λόγου (Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Ἡ ψευδωνυμία καὶ ἡ νοθεία τοῦ ἐπ' ὀνόματι Νικήτα Παφλαγόρος βίου τοῦ πατριάρχου Ἰγνατίου* (ἐν Τεργέστη 1899. 12^{ον} σελ. 35—38).

Π'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιοτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ἐπιτάφιος λόγος

εἰς Γρηγόριον, μητροπολίτην Νικαίας.

α'. Γρηγόριος . . μέγας τις ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ χρηματίζειν ἐπιστεύετο.

β'. Ὅσα πρὸς καταρτισμὸν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἡ ἀρχιερατικὴ ὑμῶν διαπράττεται ὁσιότης, ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς¹ τὴν ἡμετέραν ἔχει² συμφωνοῦσαν μετριότητα . . μάλιστα γε . . ὅτε φωνῆς ἀπάσης λαμπρότερόν τε καὶ τελειότερον ἀναδιδάσκουσιν ἡμᾶς τὰ ἀλλήλων, καὶ εἰς μίαν γνώμην καὶ τὸ αὐτὸ συνάπτουσι φρόνημα ὃ τε³ κοινὸς ὑπὲρ Χριστοῦ διωγμὸς καὶ τὰ κοινὰ πάθη καὶ ἀνιστόρητα, οἷς ἐναθλεῖν διὰ τὴν συντήρησιν τῶν δεσποτικῶν ἐντολῶν καὶ παραφυλακὴν ἀξιούμεθα.

γ'. Ἐντεινε τοίνυν, καὶ κατευοδοῦ, χειροθετῶν τε καὶ ἱεροτελῶν, καὶ τὸ ποίμνιον αὖξων καὶ πληθύνων Χριστοῦ, ναοὺς τε σεπτοὺς ἐγείρων, καὶ τελεσιουργῶν· ἄλλως τε⁴ καὶ καιροῖς τοιούτοις, ἐν οἷς ἱερεῖς τε καὶ ἱερωσύνη . . σεσίγηται, καὶ ἐξ ἀνθρώπων ἠφάνισται, ναῶν τε ἐρημία καὶ πόρθησις . . τὸ ῥωμαϊκὸν κατέχει πολίτευμα, καὶ μονονουχὶ τὰ χριστιανῶν ἐκ βάρβρων αὐτῶν ἀνατέτραπται.

δ'. Γρηγόριον . . τῶν μεγάλων πατέρων ἐφάμιλλον βεβιωκότα βίον.

ε'. Τί δὲ τῶν καινοτέρων πεπόνθαμεν, οὐκ οἶδα. Ἀφηρέθη μέλος· ἀλλὰ Θεῷ ἀφιέρωται· ἀλλ' ἀπαρχὴν ἔδει δοθῆναι τῶν καλῶν, ὧν ἐκεῖθεν ἐπλουτήσαμεν⁵. ἀρχαῖος οὗτος νόμος ἀπαρχὰς τῶν τιμίων τῷ δοτῇ⁶ καὶ κοινῷ προσφέρειν δεσπότη . . Σύνδρομος ἦν πρὸς ἀρετὴν· οὐ γρὴ φθονεῖν, εἰ τὸ στάδιον προκατείλη-

1. B.- ἐξ ἀρχῆς ἐν λ. X.

2. B.- ἔχεις ἐν λ. X.

3. B.- ὅτε ἐν λ. X.

4. Μον. B.- ἀλλ' ὥστε Μι.

5. B.- ἐπλουτήσαμεν ἐν λ. X.

6. B.- δοτῇ ἐν λ. X.

φεν¹. Ἄλλ' ἦν τῶν θλιβερῶν παραμύθιον²; οὐ συναπῆρε³ τοὺς λόγους τῆς παρακλήσεως⁴. καὶ πλέον δὲ ἔσται νῦν, εἷς τε διὰ βίου ἀνδρικῶς ἐνεκαρτέρησε, καὶ ταῖς πρὸς τὸ θεῖον ἐντεύξεσιν⁵, ἅτε δὴ⁶ πλησιαιτέρον γεγονώς, καὶ τὴν ἐκεῖθεν ἔλκων μᾶλλον ῥοπήν, εἰς ἐπικοινωνίαν⁷ καὶ ἐκδίκησιν⁸. Σιγᾷ τὰ χεῖλη, ἀλλὰ βοῶσιν αἱ πράξεις· ἡ γλῶσσα τέως ἡρεμεῖ, ἀλλ' οἱ κατὰ τῶν παρανομούντων ἔλεγχροι αὐτῶν τ' ἐκεῖνων τοὺς λογισμοὺς ἀθάνατα μαστιγοῦσι, καὶ τῶν εὐσεβούντων ἕκαστον εἰς θυμηδίαν καὶ ἀνδρίαν⁹ διανιστῶσι¹⁰. Τί λοιπόν; ἐν διωγμοῖς¹¹ καὶ θλίψεσι¹² καὶ ταλαιπωρίαις τὸν βίον ἀπέλιπε; Τὸ μέγιστόν μοι λέγεις παραμύθιον· οὐ γὰρ ἔδει τρυφᾶν τὸν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἐπιζητοῦντα¹³, καὶ τὸν ἐκεῖσε κληρὸν διώκοντα¹⁴. οὐκ ἔδει τὸν ἀθλητὴν ἡσυχάζειν, οὐδὲ τὸν ἀγωνιστὴν ὑπὸ σκιαῖς καὶ δένδροις καὶ παραδείσοις ἀνακεκλίσθαι¹⁵, καὶ ἀναπαύεσθαι· ἀλλ' ἐν μέσοις ἔδει τοῖς ἀγῶσιν, ἐν αὐτοῖς τοῖς πειρασμοῖς¹⁶, ἐν μέσῳ τῆς τῶν διωκόντων¹⁷ μαιφονίας δοκιμάζεσθαι¹⁸ καλὸν ἐμφανισθῆναι τῷ ἀγωνοθέτῃ, ἰδρῶσιν ἀθλητικοῖς ἔτι περισταζόμενον, μακάριον ὀφθῆναι, τῶν δρόμων καὶ καμάτων ἀσθμαίνοντα. Τοῦτο τῶν στεφάνων ἐγὼ φημι μακαριώτερον¹⁹. τὸ μὲν γὰρ ἔστι τοῦ ἀθλοθέτου, τὸ δὲ τῆς τοῦ ἀγωνιζομένου σπουδῆς καὶ εὐδοκίμησης. Ἐν αὐτῇ μέσῃ τῇ τῶν διωγμῶν ἀκμῇ πρὸς τὸν στεφοδότην ἀπέδραμε²⁰;

1. Α' Κορινθ. θ' 24.

2. Φιλιππησ. Β' 1.

3. Β.- συναπῆρεν ἐν λ. Χ.

4. Φιλιππησ. αὐτ.

5. Α' Τιμόθ. β' 1.

6. Μι. Β.- δὲ Μον.

7. Πράξεων ΚΣ' 22.

8. Α' ΠΕΤΡΟΥ β' 14.

9. Β.- ἀνδρείαν ἐν λ. Χ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- διανιστῶσιν ἐν ἁπ. Χ.

11. Β' Κορινθ. ιβ' 10.

12. Αὐτ. ς' 4.

13. Ἑβρ. ιΓ' 14.- ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 20.

14. Πράξεων, αὐτ. 18.

15. Β.- ἀνεκεκλίσθαι ἐν λ. Χ.

16. Α' Πέτρον α' 6.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 44.

18. Α' Πέτρον, αὐτ. 7.

19. Αὐτ. ε' 4.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπέδραμεν ἐν ἁπ. Χ.

Τί δέ; ἀπέραντα κάμνειν ἐβούλου τὸν ἀγωνιστήν, καὶ μὴ τάχιον τυχεῖν, ἐφ' ᾧ ταῦτα διεκαρτέρει, καὶ ὑπέφερεν; ἐχθρῶν εὐχὴν μοι λέγεις, ἀλλ' οὐχὶ πρόνοιαν φίλων, οὐδὲ πόνον, οὐδὲ ἔλεον. Ἐξῆλλοι κοινῶν ὁμμάτων τὸ κοινὸν τῆς ἐκκλησίας τέκνον, ὁ καλὸς ἐμοὶ καὶ τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος; ἀλλ' εἰς οὐρανόν, ἀλλ' εἰς τὸν κοινὸν δεσπότην, ἀλλὰ μετ' ἀγγέλων χορεύσων, ἀλλ' ἱερουργός. ὦ! πόσῃν εὖρον ἐν τούτῳ παραψυχὴν! ἔδει γάρ, ἔδει καὶ παρ' ἡμῶν ἀπαρχή¹, τῶν ὑπὲρ² ἱερᾶς δόξης καὶ νόμων ἱερῶν διωκομένων ἱερουργός³ Θεῷ προσαχθῆναι⁴, ἱερουργός, ἐμφράττων μετὰ πλείονος τῆς παρρησίας στόματα βεβήλων⁵, καὶ χαλινῶν γλώσσας, κενὰ μελετᾶν⁶ ἐπισταμένους⁷, ἱερουργός, καὶ⁸ μὴ τὸ ἀνίσρον βούλοιτο. Τί ἔτι; Ἐπήνθει αὐτῷ τὰ τῆς ἀρετῆς ἅπαντα; Διὰ τοῦτο γὰρ θάττον εἰς τὴν ἀμάραντον ἀπεφοίτησε τοῦ παραδείσου πολιτεῖαν⁹, ἵνα μὴδὲν αὐτῷ τῶν κατορθωθέντων ἀπομαρανθῇ· εἰ γὰρ οὐδεὶς ἀπὸ ρύπου καθαρός, οὐδ' ἂν ἡμέρα μία ὁ βίος αὐτοῦ, ὁ θάττον τὸν δίαυλον τοῦ βίου ἐξελθὼν τὸ πλεῖστον ἔφθῃ τοῦ ρύπου ἐκφυγών. Κοινὸν ἦν τῶν εὐσεβούντων στήριγμα; καλὸν αὐτοῖς ἀπολέλοιπε κανόνα καὶ τύπον¹⁰, ἐν τοῖς ὑπὲρ εὐσεβείας πόνοις¹¹ τὸ ζῆν ἐκλιπών. . . Ἐχει τάφος τὸ σῶμα, ἀλλ' οὐράνιοι θάλαμοι τὴν ψυχὴν ἢ γῆ τὴν κόνιν, ἀλλ' ἀβραμιαῖοι¹² κόλποι τὸ πνεῦμα¹³. Φίλων ἐστερήθη, ἀλλ' εὔρε τοὺς κρείττους, εὐρήσει δέ, καὶ οὗς ἔλιπε, μετ' ὀλίγον, ἂν τῷ εἶναι μείνωσι¹⁴ φίλοι Θεοῦ¹⁵. Ἐχθρῶν ἐξῆλλοι ἐπιβουλὰς αἰσθητῶν, νοητῶν, φανεράς, ὑφάλους, ἔξωθεν, ἔνδον, ἀνέδην¹⁶, ὑπ' ἐνέδρᾳ. Εἶδεν, εἰ καὶ ὡς ἐν ἐσόπτρῳ¹⁷ (τοῦτο γὰρ ἔγωγε τὸ ἐν τοῖς Θεοπέμπτοις ὁνείροις ὁρῶ), ἃ ἐπόθει, καὶ ὧν ἀδιαλείπτως ἐγλίχeto,

1. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ τὴν ἡμῶν ἀπαρχὴν ἐν ἄπ. X.

2. B.- ἀπαρχὴν ὑπὲρ ἐν λ. X.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- ἱερουργὸν ἐν ἄπ. X.

4. B.- προσαχθῆναι ἐν λ. X.

5. A' Τιμόθ. α' 9.

6. Ψαλμῶν B' 1.

7. Μον. B.- κενὰ ἐπισταμένως Μι.

8. Μον Μι.- καὶ B.

9. B' Κορινθ. αὐτ. 4.

10. A' Τιμόθ. δ' 12.

11. Αὐτ. 7.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀβραμιαῖοι ἐν ἄπ. X.

13. ΛΟΥΚΑ ΙϚ' 22.

14. B.- μείνωσιν ἐν λ. X.

15. ΙΑΚΩΒΟΥ Β' 23.

16. B.- ἀνεδεῖς Μον.- αἰδεῖς Μι.

17. A' Κορινθ. ιγ' 12.

οἷς τὴν ψυχὴν ἀνεπτέρωτο, καὶ πρὸς ᾧ καὶ τῷ σκῆνει βαρυνόμενος ἀνεφέρετο. Εἶδε τὸν καλοῦντα βασιλέα¹, τοὺς ὑπηρετουμένους φαίδροὺς ἀγγέλους² τῇ κλήσει, τὸν ἱερὸν ἐκεῖνον καὶ βεβήλοις ᾤψαυστον καὶ ἀθέατον, ἐν ᾧ παρεπέμπετο, χρόν, τὴν ᾤψαυστον ἐκείνην καὶ ἀτελεύτητον δόξαν³ καὶ τρυφήν. Ὡ γλυκέων⁴ ἀπολαυσις, καὶ πρὸ τῆς ἀπολαύσεως, θεαμάτων! ὦ μακαρίας ἀποδημίας⁵! ὦ ἀξίας θαυμάζεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ δάκρυα προκαλεῖσθαι, ζηλοῦσθαι⁶, οὐχὶ πενθεῖσθαι! Μετὰ λαμπρῶν ἐνταφίων τῶν οὐρανίων ἀνέβη πυλῶν⁷, μετὰ λαμπρᾶς τῆς λαμπρόδος, οὐκ ἐλαίῳ μόνῳ φαίδρυνομένης⁸, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ἁθλῶν ἰδρωτίν ἀρδευομένης, οὐ παρθενία⁹ μόνῃ λαμπρυνομένης¹⁰, ἀλλὰ καὶ ἱερωσύνης ἀξιώματι κλειζομένης· οὐδὲ τούτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς, δι' ὧν τὸ θαψιλὲς καὶ ἀένναον τῆς φωτοχυσίας, κατεπλουτίσθη. Ταῦτά μοι γέγονε ψυχαγωγία, ταῦτα παραμύθιον, μᾶλλον δὲ ἀπὸ τῆς παραμυθίας ἀρξάμενα εἰς πνευματικὴν μετέστησεν εὐφροσύνην καὶ ἀγαλλίασιν¹¹.

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 34.

2. Αὐτ. 31.

3. Α' ΠΕΤΡΟΥ ε' 4.- Πράξεων Ζ' 55.

4. Β.- γλυκέων ἐν λ. Χ.

5. Ἀποκαλύψεως ΙΔ' 13.

6. Γαλάτ. Δ' 18.

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 1, 10.

8. Αὐτ. 4, 7.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- παρθενία ἐν ἁπ. Χ.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 1.

11. Φιλιππησ. Β' 1, 2.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΠΑ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Ἡ προκειμένη ὁμιλία τοῦ πατριάρχου Φωτίου ἐξεφωνήθη μὲν «εἰς τὰ βᾶϊα», οὐχὶ δὲ σύναμα καὶ «εἰς τὸν Λάζαρον·» διότι ναὶ μὲν τὸ πάλαι ἡ ξυνωρίς αὕτη τῶν ἐορτῶν ἐτελεῖτο κατὰ τὴν Ἀνατολὴν αὐθημερόν², ἀλλὰ πολὺ πρὸ τοῦ ἐν ἀγίοις πατρὸς ἡμῶν Φωτίου, ἥδη ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος³, ἐπεκράτησεν ἡ συνήθεια ἵνα ὁ μὲν ἅγιος Λάζαρος ἐορτάζεται τὸ σάββατον τῆς σ' ἐβδομάδος τῶν νηστειῶν, τὰ δὲ βᾶϊα τὴν ἐπομένην κυριακὴν, ὅπως καὶ μέχρι τῆς σήμερον.

Πολλὰ δὲ καὶ ποικίλα εἶχεν ὀνόματα ἡ κυριακὴ αὕτη, ὡς λ. χ. ἡμέρα τῶν φοινίκων, ἐορτὴ τῶν φοινίκων (*palmarum festum*)⁴, τὰ βᾶϊα τῶν φοινίκων⁵, τὰ βᾶϊα⁶, ἐορτὴ τῶν βαΐων⁷, κυριακὴ τῶν βαΐων⁸, κυριακὴ τῶν φοινίκων, ἡ τῶν ἀνθέων, ἡ τῶν κλάδων (*dominica palmarum*, ἡ *florum*, ἡ *ramorum*), κυριακὴ ἡ ἐν φοίνιξι, ἡ ἐν κλάδοις ἐλαιῶν (*dominica in palmis*, ἡ *in ramis olivarium*), ὡσαννά (*Hosanna*), κυριακὴ ἀφέσεως (*dominica indulgentiae*)⁹, κυριακὴ νέα (*dominica nova*)¹⁰, πᾶσχα τῶν κατηγουμένων (*pascha compententium*)¹¹, κεφαλόνιπτρον (*capitlanium*)¹², βαυπάντησις τοῦ κυρίου¹³, καὶ τέλος πάντων ἡ περιφανὴς καὶ ὑπέρλαμπρος ἐορτὴ τῶν βαΐων¹⁴.

Τετάρτατος δ' ἀνέστη ὁ Λάζαρος ἐν Βηθάνια πρὸς δόξαν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΠΑ' ἐν προμετωπίδι.

2. ΡΟΜΠΟΤΗ. Χριστιανικὴ ἠθικὴ καὶ λειτουργικὴ (ἐν Ἀθήναις 1869. 8ον) σ. 236.

3. ΤΙΤΟΥ ΒΟΣΤΡΩΝ. Εἰς τὰ βᾶϊα (παρὰ MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. ΙΗ' σελ. 1264).- ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ ΙΚΟΝΙΟΥ. Εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον (αὐτ. Τόμ. ΛΘ' σελ. 60).

4. D. MACRI. *Hierolexicon* (ἐν Βενετίᾳ 1712. 4ον) ἐν λ. *Palmarum festum*.

5. ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΜΑΡΤΥΡΟΣ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΙΗ' σ. 384).

6. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΣ' σ. 1309).

7. ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΟΖ' σ. 1049).

8. ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΡΗΤΗΣ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. υζ' σ. 1400).

9. D. MACRI, αὐτ.

10. Αὐτ. ἐν λ.

11. Αὐτ. ἐν λ. *Palmarum festum*.

12. ISIDORI (ἐν Παρισίοις 1601. φύλλ.) *Etymol.* 5' 18.

13. ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΠΓ' σ. 3765).

14. Παρθένκη (ἐν Ἐνετίᾳ 1817. 4ον) Τόμ. Β' σ. 1520.

Conscius insignis facti locus in Bethania
 Vidit ab inferna te, Lazare, sede reversum ;
 Adparet scissum fractis foribus monumentum,
 Unde putrescentis redeunt membra sepulli¹.

Τὸ δὲ κενοτάφιον αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Ἱερωνύμου θεαθὲν² διατηρεῖται ἐν τῇ κώμῃ Βηθανία μέχρι τῆς σήμερον³. Τῆς δ' ἐπ' αὐτοῦ ἱερᾶς ἐκκλησίας⁴ μόνον ἐρείπια περισώζονται, ὡς καὶ τῆς παρ' αὐτῇ σεβασμίας μονῆς καὶ τοῦ παρακειμένου οἴκου τῆς Μάρθας καὶ τῆς Μαρίας, ἐφ' ὧν ἐπίσης ἱερὸς ἀνηγέρθη ναός· ἀλλὰ καὶ ὁ ἐκεῖ πρὸς πλησίον ὑψούμενος βράχος ὄνος τοῦ Λαζάρου (Χμὰρ 'Α-ζὰρ) ἔτι καὶ νῦν προσωνυμεῖται παρὰ τοῖς Ἀραβῖν⁵.

Ἡ δ' ἐκ νεκρῶν τοῦ δικαίου Λαζάρου ἀνάστασις ἐγένετο τῷ λ' ἔτει τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἔζησε δὲ καὶ ἄλλους τριάκοντα χρόνους⁶. Κατὰ τὸ τελευταῖον δὲ τοῦτο χρονικὸν διάστημα καταφυγὼν εἰς Κύπρον⁷ ἐχρημάτισε, κατὰ τινα ἱερὰν παράδοσιν, ἐπίσκοπος Κιτίου, ἔνθα καὶ ὁ τάφος αὐτοῦ δέικνυται μέχρι τοῦδε, ἀλλὰ κενός⁸. διότι ἐγένετο ἐκεῖθεν ἡ ἀνακομιδὴ τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ λειψάνου εἰς Κωνσταντινούπολιν τῷ 887 ὑπὸ Λέοντος τοῦ σοφοῦ, καὶ ἡ κατάθεσις αὐτοῦ ἐν τῇ παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἀνεγερθείσῃ ἱερᾷ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Λαζάρου⁹.

Παρ' ἡμῖν, ὡς ἔρρηθῃ, ἐορτάζεται τῇ ἐπιούσῃ τῆς μηνῆς τοῦ ἁγίου Λαζάρου ἡ ἐορτὴ τῶν βαΐων. Ἡ λέξις ΒΑΪ ἐστὶν αἰγυπτιακὴ, σημαίνουσα κλάδον φοίνικος¹⁰. Τὸ δένδρον δὲ τοῦ φοίνικος, ὁπόθεν ἔδρεψαν τὰ βάρια οἱ παῖδες πρὸς ὑπάντησιν τοῦ κυρίου, διετεθεῖτο οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Κυρίλλου τοῦ Ἱεροσολύμων¹¹, ἀλλὰ καὶ μετέπειτα¹².

1. A. PRUDENTII CLEMENTIS (ἐν Hanau 1613. 8^{ον}) *Dipticum* AII'.

2. S. HIERONYMI (ἐν Βερώνῃ 1734. 11 Τόμ. φύλλ.) *Epist.* B'.

3. B. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ. *Προσκυνητὰριοι τῆς ἁγίας γῆς* (ἐν Ἱεροσολύμοις 1877 εἰς φύλλ.) σελ. 290.

4. S. HIERONYMI. *De loc. hebr. v. Bethania.*

5. B. ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ, αὐτ.

6. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. MB' σ. 88) *Αἱρέσ.* ΕΣ'.

7. *Τριώδιον* (ἐν Ἑνετίᾳ 1876. φύλλ.) σ. 330.

8. Φ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ. *Εἰδήσεις περὶ τῆς ἐκκλησίας Κύπρου* (ἐν Ἀθήναις 1875. 8^{ον}) σ. 7.

9. ΓΑΥΚΑ, σ. 554.— ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 860.— MURALT, ἐν χρ.

10. P. JABLONSKY. *Voces aegyptiacae* (ὄρα II. STEPHANI. *Θησαυρὸν τῆς ἐλ-ληνικῆς γλώσσης*, ἐκδ. Valpy. ἐν Λονδίνῳ 1816 — 1828. 9 Τόμ. φύλλ.). Τόμ. Α' σελ. CCXII.

11. ΚΥΡΙΑΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. *Τὰ σωζόμενα*, ἐκδ. Δ. Κλεόπα καὶ Φ. Ἀλεξανδρίδου (ἐν Ἱεροσολύμοις 1867. 2 Τόμ. 8^{ον}). Τόμ. Α' σ. 350. *Κατήχ.* I.

12. Δ. ΚΛΕΟΠΑ, εἰς *Κύριλλον Ἱεροσολύμων*, αὐτ.

Εἰς ἀμφοτέρως δὲ τὰς ἐορτὰς ταύτας, τὴν τε τοῦ ἁγίου Λαζάρου καὶ τὴν τῶν βαΐων, πολλοὶ ἐξεφωνήθησαν λόγοι καὶ ὁμιλίαι, ὧν παραλείποντες τὰς ψευδεπιγράφως εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον τὸν Ἀλεξανδρείας ἀποδιδόμενας δύο, ἀρχομένας τὴν μὲν, « Πάλιν ἡμῶς εὐεργετῶν ὁ κύριος ¹, » τὴν δέ, « Ἐὰν τὰ καθέκαστα τῶν ἐξ ἀρχῆς ², » ἀναφέρονέν τινας πρὸ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου ἀπαγγελθείσας.

Ὁ μὲν ἅγιος Μεθόδιος, ἐπίσκοπος Πατάρων (300 — 313 μ. Χ.), συνέταξε « Λόγον εἰς τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, » οὗ ἡ ἀρχή, « Ἐκ θαυμάτων ἐπὶ τὰ θαύματα ³. »

Ὁ δὲ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἀλεξανδρείας (326 — 373 μ. Χ.) ἐξεφώνησε δύο « Λόγους εἰς τὰ βαΐα, » ἀρχομένους τὸν μὲν οὕτω, « Φρικτόν, ἀγαπητοί, μυστήριον ⁴, » τὸν δὲ οὕτως· « Οἱ τὰ ἐπὶ γῆς φρονήσαντες ⁵. »

Ὁ δὲ Τίτος, ὁ ἐπίσκοπος Βόστρων (338 — 378 μ. Χ.), ἀπήγγειλε λόγον « Εἰς τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, » οὗτινος ἡ ἀρχή, « Ὡσπερ ἡ ἀμέτρητος ἄβυσσος ⁶. »

Ὁ δὲ ἅγιος Ἀμφιλόχιος ὁ Ἰκονίου (373 — 395 μ. Χ.) ἐκήρυξε δύο λόγους, τὸν μὲν « Εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον, » ἀρχόμενον ὡς ἔπεται, « Φέρε πάλιν εἰς μέσον ⁷, » τὸν δὲ « Εἰς Μάρθαν καὶ Μαρίαν καὶ Λάζαρον, » τὸν ἀρχόμενον μὲν, « Ὅσοι τῆς δεσποτικῆς ἀναστάσεως ⁸, » ἀποδιδόμενον δὲ καὶ εἰς Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον ⁹.

Ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος (398 — 404 μ. Χ.) ἔγραψε δύο μὲν λόγους « Εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον, » ὧν ἡ ἀρχὴ τοῦ μὲν, « Πρώην ὑμῖν, ἀγαπητοί ¹⁰, » τοῦ δέ, « Σήμερον ἐκ νεκρῶν ἐγειρόμενος ¹¹, » ἓνα δὲ λόγον « Εἰς τὸν Λάζαρον, » οὗ ἡ ἀρχή, « Ὁ πολλάκις, εἶπον, » καὶ ἕτερον « Εἰς τὰ βαΐα, » οὗ ἡ ἀρχή, « Ἐνεπάγησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ ¹². »

Ὁ δὲ ἅγιος Πσύχιος, ὁ πρεσβύτερος Ἱεροσολύμων (415 — 433 μ. Χ.), ἔλε-

1. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΚΗ' σ. 1024.

2. Αὐτ. σ. 1033.

3. Αὐτ. Τόμ. ΙΗ' σ. 384.

4. Αὐτ. Τόμ. ΚΣ' σ. 1309.

5. Αὐτ. Τόμ. ΚΗ' σ. 169.

6. Αὐτ. Τόμ. ΙΗ' σ. 1264.

7. Αὐτ. Τόμ. ΛΘ' σ. 60.

8. FABRICII-HARLES. *Bibliotheca graeca*. Τόμ. ΙΙ' σ. 504.

9. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΞΑ' σ. 701.

10. Αὐτ. Τόμ. ΜΘ' σ. 641.

11. Αὐτ. Τόμ. ΜΗ' σ. 779.

12. Αὐτ. Τόμ. ΝΘ' σ. 359. — FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 302.

ξεν ὁμιλίας δύο, τὴν μὲν, « Εἰς Λάζαρον τεταρταῖον, » « Δεῖπνον ἡμῶν πολυτελές ¹, » τὴν δέ, « Εἰς Λάζαρον, » « Φιλῶ τὸ τῆς ἐκκλησίας χωρίον ². »

Ὁ δὲ ἅγιος Πρόκλος ὁ Κωνσταντινουπόλεως (434—447 μ. Χ.) ἐξεφώνησε λόγον « Εἰς τὰ βαΐα, » ἔχοντα τοιάνδε ἀρχήν, « Σπουδαιότερος ὁ παρών ³. »

Ὁ δὲ Βασίλειος ὁ Σελευκείας (447—458 μ. Χ.) συνέγραψε πέντε ὁμιλίας, ἀποδιδόμενας εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, τὰς μὲν τρεῖς « Εἰς τὸν Λάζαρον, » ἀρχομένας τὴν μὲν α', « Πᾶσα ἔνθεος διδασκαλία ⁴, » τὴν δὲ β', « Ἦν δέ τις ἀσθενῶν . . Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ⁵, » τὴν δὲ γ', « Οὐπω δὲ ἐληλύθει . . Μέγα ἀγαθὸν φιλοσοφία . . Μέγα γὰρ πίστις ⁶, » τὰς δὲ δύο « Εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον, » ἀρχομένας τὴν μὲν, « Ἀγαπητοί, ὥσπερ μήτηρ ⁷, » τὴν δὲ οὕτως, « Ἐλυσεν τὸν Λάζαρον ⁸. »

Ὁ δὲ Λεόντιος, ὁ πρεσβύτερος Ἱεροσολύμων (περὶ τὸ 500 μ. Χ.), συνέθετο λόγον « Εἰς τὰ προφωτίσματα καὶ εἰς τὴν ἔγερσιν τοῦ Λαζάρου καὶ εἰς τὰ βαΐα, » ἀποδιδόμενον μὲν εἰς Λεόντιον Νεαπόλεως (594—620 μ. Χ.), Πρόκλον τὸν ΚΠ., ἢ Χρυσόστομον, ἀρχόμενον δὲ ὡς ἐξῆς, « Ἦδη τῆς δεσποτικῆς πανηγύρεως ⁹. »

Ὁ δὲ ἅγιος Εὐλόγιος ὁ Ἀλεξανδρείας (570—608 μ. Χ.) ἀπήγγειλε τὴν εἰς τὸν ἅγιον Κύριλλον τὸν Ἀλεξανδρείας (412—444 μ. Χ.) ἀποδιδομένην ὁμιλίαν « Εἰς τὰ βαΐα καὶ εἰς τὸν πῶλον, » « Βασιλικὴν οἱ πιστοὶ σήμερον ¹⁰. »

Ὁ δὲ Λεόντιος, ὁ πρεσβύτερος Κ/πόλεως (590—610 μ. Χ.), ἔπλεξε λόγον « Εἰς τὰ βαΐα, » οὕτινος ἡ ἀρχή, « Τοὺς τῆς εὐσεβείας καθήκει μύστας ¹¹. »

Ὁ δὲ Λεόντιος, ὁ ἐπίσκοπος Ἀραβισσοῦ (περὶ τὸ 610 μ. Χ.), ἔγραψε λόγον « Εἰς τὴν κτίσιν καὶ εἰς τὸν Λάζαρον, » ἀρχόμενον οὕτως, « Οὐδέν, ὡς εἰσὶν, τῆς ἀγάπης ¹². »

1. FABRICII-HARLES, αὐτ. σ. 268.

2. Αὐτόθι.

3. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΞΕ' σ. 772.

4. Αὐτ. Τόμ. ΞΒ' σ. 771.

5. Αὐτ. Τόμ. ΝΘ' σ. 341.

6. Αὐτ. σ. 351.

7. Αὐτ. Τόμ. ΞΒ' σ. 775.

8. Αὐτ. σ. 777.

9. FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. Η' σ. 320, 322. Τόμ. Θ' σ. 509.—MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΞΑ' σ. 715.

10. Αὐτ. Τόμ. ΗΣ' σ. 2913. — Τόμ. ΟΖ' σ. 1049.

11. FABRICII-HARLES, αὐτ. Τόμ. Ι' σ. 302.

12. Αὐτ. σ. 268. Τόμ. Η' σ. 324.

Ὁ δὲ Γεώργιος ὁ Νικημηδείας (620—630 μ. Χ.) ἐξεφώνησε λόγον «Εἰς τὰ βαΐα,» ἔχοντα τοιαύτην ἀρχήν, «Ὁ μὲν νοῦς τῶν προκειμένων¹.»

Ὁ δ' Ἐπιφάνιος ὁ Κύπρου ὁ νεώτερος (675—681 μ. Χ.) ἀπήγγειλε τὸν εἰς τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον Κύπρου τὸν πρεσβύτερον (368—403 μ. Χ.) ἀποδιδόμενον λόγον «Περὶ βαΐων,» «Ὁ ὑπ' ἀγγέλων ἀσιγήτως ἀνυμνούμενος².»

Ὁ δὲ ἅγιος Ἀνδρέας ὁ ἱεροσολυμίτης, ὁ καὶ Κρήτης (680—724 μ. Χ.), συνέταξε δύο λόγους, τὸν μὲν «Εἰς τὸν τετραήμερον Λάζαρον,» ἀρχόμενον, ὡς ἔπεται, «Λάζαρος τὸν παρόντα συγκεκριομένης σύλλογον³,» τὸν δὲ «Εἰς τὰ βαΐα,» ἀρχόμενον οὕτω, «Χθὲς ἡμᾶς μετὰ τοῦ δεσπότου⁴.»

Ὁ δὲ ἅγιος Ἰωσήφ ὁ Θεσσαλονίκης (809—833 μ. Χ.) ἐπλεξεν ἐγκώμιον μὲν «Εἰς τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον Λάζαρον,» ἐν τῇ κατὰ τὸ ὅρος Ἄθω ἱερᾷ μονῇ τοῦ Παντοκράτορος μένον ἀνέκδοτον⁵, λόγον δὲ «Εἰς τὰ βαΐα,» ἀρχόμενον, ὡς ἔπεται, «Χθὲς ἡμῖν τὴν κοινὴν ἀνάστασιν⁶.»

Ἐκτὸς δὲ τῶν λόγων τούτων, καὶ ὁλόκληρος ἡ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἐν χρήσει μέχρι τῆς ὥρας ἱερὰ ἀκολουθία τοῦ τε σαββάτου τοῦ Λαζάρου καὶ τῆς κυριακῆς τῶν βαΐων ἐστὶ προγενεστέρα τοῦ πατριάρχου Φωτίου. Καὶ ἀληθῶς ὁ μὲν «Κανὼν εἰς τὸν Λάζαρον,» «Νεκρὸν τετραήμερον⁷» ἐμελοποιήθη παρ' «Ἀνδρέου τοῦ Κρήτης» (680—724 μ. Χ.), ὡς καὶ τὸ «Τριώδιον τῇ κυριακῇ τῶν βαΐων,» «Ἰωσήφ τὴν σωφροσύνην⁸.» ὁ δὲ κανὼν «Εἰς τὸν Λάζαρον,» «Ὁ πρὶν ἐκ μὴ ὄντων» καὶ τὸ τετραώδιον, «Θεὸς ὢν ἀληθινὸς» εἰσὶν «Ἰωάννου μοναχοῦ» τοῦ δαμασκηνοῦ (717—760 μ. Χ.)⁹. τὸ δὲ τετραώδιον «Εἰς τὸν Λάζαρον¹⁰,» οὗ ἡ ἀρχή, «Ἀγάπη σε εἰς Βηθανίαν» καὶ ὁ «Κανὼν εἰς τὴν κυριακὴν τῶν βαΐων,» «Ὡφθησαν αἱ πηγαὶ» εἰσὶ «Κοσμᾶ Μαΐουμ.α» τοῦ ἱεροσολυμίτου¹¹ (725—735 μ. Χ.). ὁ δὲ κανὼν «Εἰς τὸν Λάζαρον,» οὗ ἡ ἀρχή,

1. Αὐτ. Τόμ. 1' σ. 302.

2. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΜΓ' σ. 501.

3. Αὐτ. Τόμ. ηζ' σ. 960.

4. Αὐτ. σ. 985.

5. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ, εἰς Συναξαριστήν. Τόμ. Α' σ. 137.

6. FABRICIUS-HARLES, αὐτ. Τόμ. 1' σ. 302.

7. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ηζ' σ. 1385.—Παρθέκτη, αὐτ. σ. 1519.

8. Παρθέκτη, αὐτ. σ. 1523.

9. Αὐτ. σ. 1509, 1511.

10. Αὐτ. σ. 1511.

11. Τριώδιον, σ. 337.—MIGNE, αὐτ. σ. 497.

« Λάζαρον τεθνεῶτα » ἐστὶ « Θεοφάνους τοῦ γραπτοῦ » (829 — 845 μ. Χ.)¹ ἀλλὰ καὶ τὸ στιχηρὸν ἰδιόμελον², « Ἐξέλθετε ἔθνη, ἐξέλθετε καὶ λαοὶ » ἐμελοποιήθη τῷ 840 μ. Χ. παρὰ Θεοφίλου, τοῦ πατρὸς Μιχαήλ τοῦ Γ' ³.

Τὸ ἰδιόμελλον τοῦτο ἐψάλλετο ὑπὸ τοῦ λαμπραδαρίου τὴν πρωτὴν τῆς βασιλοφύρου, καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχετο ἡ προέλευσις, ἡ καὶ κυριωνύμως περίπατος καλουμένη, ἐκ τοῦ « κελλίου » εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐν συνοδείᾳ τοῦ πατριάρχου ⁴.

Ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ νῦν ἐκδιδομένη ὁμιλίᾳ τοῦ ἱεροῦ Φωτίου μνεῖα οὐδόλως γίνεται τοῦ αὐτοκράτορος, οἷα ἐγένετο ἐν τοῖς προηγουμένοις· ὁπόθεν εἰκάζομεν τὴν ἐκ τῆς πρωτευούσης ἀπουσίαν αὐτοῦ· καὶ τῷ ὄντι κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 880, ὁ Βασίλειος ἀπῆν εἰς ἐκστρατείαν⁵. καὶ τότε φαίνεται, ὅτι ἐξεφωνήθη τῇ κυριακῇ τῶν βαίων, 27 μαρτίου, ἡ ἀμέσως ἐπομένη ὁμιλία.

Ταύτης δὲ τῆς ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ω. παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Σκ. (σ. 5, 26), Κ. (Auctar. Noviss. Α' σ. 549), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 31), Μ. (σ. 544), Β. (σ. 95) καὶ Ἐ. (Τόμ. Γ' σ. 235). τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ἰβ. (σ. 79—83), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (φ. 463 v—464 r.) καὶ Ἰερ. (σ. 197—204).

1. Παρθένκη, αὐτ. σ. 1508.— ΡΟΜΗΟΤΗ, αὐτ. σ. 316.— Ἐπονήθησαν καὶ ἀνακρεόντεια εἰς τε « τὸ περὶ τοῦ Λάζαρον θαῦμα » καὶ εἰς « βαῦπάντησιν τοῦ κυρίου » ὑπὸ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ (633—638 μ. Χ.).— MIGNÉ, αὐτ. Τόμ. ΙΙΖ' σ. 3760—5).

2. Παρθένκη, αὐτ. σ. 1521.

3. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. Τόμ. Β' σ. 118.

4. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ.— ΚΩΔΙΝΟΥ. Περὶ ὁρθοκρίων, σ. 67, 68.

5. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 213.— ΓΑΥΚΑ, σ. 549.— MURALT, ἐν χρ.

ΠΑ'.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία¹εἰς τὰ βάρια².

α'. "Οτε τῶν παίδων, ὡσαννὰ³ ἐν τοῖς ὑψίστοις⁴, ἀναβοώντων, ἡ ἐκκλησία σαλπίζει⁵, καὶ τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης καὶ θεοπρεπεστάτης φωνῆς ταῖς ἀκοαῖς τὸν ἦχον ἐλκύω⁶, μετάρσιος ὅλος γίνομαι τῇ προθυμίᾳ (δαινόν⁷ γὰρ ἡ χαρὰ χρῆμα καινοποιῆσαι τὴν φύσιν, καὶ πόθος οὐκ οἶδε μένειν, καιροῦ προσκαλοῦντος). καὶ λογισμῶν θειοτέρων δρόμῳ θέων⁸ περιέρχομαι τὴν Βηθανίαν⁹, καὶ¹⁰ χειρὰς κροτῶ χορεύων¹¹, καὶ συναγάλλομαι¹² σκιρτῶν¹³ τοῖς νηπίοις, τὸν ἐπινίκιον ὕμνον συγκαταρτιζόμενος αὐτοῖς¹⁴ τῷ δεσπότῃ, Ὡσαννὰ¹⁵ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου¹⁶. "Οτε δὲ πάλιν κλαδηφοροῦντας¹⁷ καὶ ὑπαν-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ὁμιλία 'Ιβ. Πα. Κ. Ο. Μι. Β.- Φωτίου τοῦ ἀγιωτάτου πατριάρχου ἀρχιεπισκόπου ΚΠ. Ω.- Photii patriarchae homilia Σκ.- Φωτίου τοῦ . . . ὁμιλία 'Ιερ.- λ. Θ. Φ. 'Ε.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- Εἰς τὰ βάρια καὶ εἰς τὸν Λάζαρον 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Ο. Φ. Β.- εἰς τὰ βαῖα καὶ εἰς τὸν Λάζαρον Κ. Θ. Μι. 'Ε.- in baia et Lazarum Σκ.

3. Πα. Ω. Θ. Φ. Κ. Μι.- Ὡσαννὰ 'Ιβ. Ο. Β.- ὡς ἀννὰ 'Ιερ.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 9.

5. Πα. Ω. Κ. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.- σαλπίζει 'Ιβ. 'Ιερ.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐλκύσω ἐν ἄπ. Χ.

7. ἐντ. λ. Πα.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- τρόμῳ θείῳ 'Ιβ.- θειοτέρῳ δρόμῳ 'Ιερ.

9. ΜΑΡΚΟΥ ΙΑ' 1.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- Βιθανίαν, καὶ 'Ιβ.- Βιθανίαν, καὶ 'Ιερ.

11. 'Ι. Βατοπ.- κροτῶ καὶ χορεύων ἐν ἄπ. Χ.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- συναγελάζομαι ἐν ἄπ. Χ.

13. ΛΟΥΚΑ ΙΘ' 37.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 16.- Ψαλμῶν Η' 2.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- ὡσαννὰ 'Ιβ.- ὡς ἀννὰ 'Ιερ.

16. ἐν ἄπ. Χ.- εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).

17. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

τῶντας Χριστῷ¹, χοροστατοῦντας καὶ ὑποστρωννύντας τὰ ἱμάτια² σκοπήσω, χαίρω μὲν ὡσαύτως, οἷς ὁρῶ παιῖδας ἐλευθέρῃ καὶ γλώσση³ καὶ πράξει τὴν ἀνάρρησιν⁴ τοῦ βασιλέως ποιουμένους⁵, ἐπέρχεται⁶ μοι δὲ μᾶλλον τότε τῶν Ἰουδαίων ταλανίζειν⁷ καὶ μισεῖν τὴν μοχθηρίαν⁸, ὅτι⁹ παῖδες μὲν εὐγνωμονοῦσι¹⁰, πατέρες δὲ μισοφρονοῦσι¹¹. καὶ νήπια μὲν θεολογοῦσι, πρεσβῦται¹² δὲ θεομαχοῦσι. Τότε¹³ καὶ τῶν γραμματέων αὐτῶν ὁρῶ καταπίπτουσιν τὴν σοφίαν· ἐν δόξῃ γὰρ καὶ ὑπολήψει¹⁴ γνώσεως ἄνω κακῶς ἐπαρθέντες τῆς ἀληθινῆς καὶ θείας ὄντως σοφίας¹⁵ ἐξέπεσον. Τότε καὶ τῶν διδασκάλων¹⁶ αὐτῶν ὀλοφύρομαι τὴν πώρωσιν¹⁷ τῆς καρδίας¹⁸. ὅτι τὸ διδάσκειν¹⁹ ἄλλους πεπιστευκότες οὐδὲ τῆς τῶν μαθητῶν χοροστασίας, οἷς ἐθελοκακεῖν παρηνέχθησαν, ἡξιώθησαν, καὶ τὸ νοσοῦν τῆς ψυχῆς ἄλλοις θεραπεύειν ἐπηγγελμένοι αὐτοὶ τὴν ἐσχάτην ἐνόσησαν ἄγνοιαν, τῷ τῆς οἰήσεως πάθει ὅλην τὴν ψυχὴν ἀθλίως διαφλεγμῆναντες, καὶ διπλοῦν ὡς ἀληθῶς ἀρρώστημα ἀρρωστήσαντες, ὅτι τε χαλεπῶς ἔχουσι, καὶ ὅτι τὰ ἔσχατα πάσχοντες οὐδ', ὅτι πάσχουσιν, ἐπαισθάνονται.

β'. Εἰ γὰρ²⁰ ἂν τὸν ἱατρὸν παραγεγονότα καὶ συνόντα παρεδέξαντο, καὶ ρείθρων αὐτοῖς προγεομένων ἱαμάτων, ῥάδιον ὄν²¹ καὶ χωρὶς δαπάνης τοὺς ῥυπῶν-

-
1. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΒ' 13.
 2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 8.
 3. Ἱερ.- γνώσει Ἱβ.
 4. Ἱβ.- ἀνάρρυσιν Ἱερ.
 5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 15.
 6. ἐντ. ἀκ. Πα.
 7. Ἱβ.- μοι μᾶλλον τότε τῶν Ἰουδαίων ταλανίζειν Ἱερ.- μοι φησι ταλανίζειν Πα.
 8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.
 9. Ἱβ. Ἱερ.- μοχθηρίαν τῶν Ἰουδαίων ὅτι Πα.
 10. Ἱερ. Πα.- εὐγνωμονοῦσι Ἱβ.
 11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 47.
 12. Ἱερ.- πρεσβῦται ἐν λ. Χ.
 13. ἐντ. λ. Πα.
 14. Ἱβ.- γὰρ ὑπολήψει Ἱερ.
 15. Ἱερ.- θείας ζωῆς καὶ σοφίας Ἱβ.
 16. Ἱερ.- καὶ διδασκάλων Ἱβ.
 17. Ἱερ.- πώρωσιν Ἱβ.
 18. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 40.
 19. Ἱερ.- τῷ διδάσκειν Ἱβ.
 20. Ἱβ.- ἢ γὰρ Ἱερ.
 21. Ἱβ.- ὅν Ἱερ.

τας¹ ἀπαρύσασθαι, τὰς τῶν παθῶν κηλίδας² ἐκείθεν ἀπεκαθήραντο. Ἄλλ' ἐκόντες τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸν λογισμόν³ αὐτὸν ἐπὶ σφῶν κακῶ καταμύσαντες τῆς οἰκείας θεραπείας ἐξετράπησαν, καὶ τὸν σωτήρα καὶ⁴ δημιουργὸν ἐπιγνῶναι οὐκ ἠθέλησαν. Εἰ γὰρ ἔγνωσαν⁵, ὁ⁶ θεὸς Παῦλος διαμαρτύρεται⁷, οὐκ⁸ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν. Οὐκ ἔγνωσαν, οὐδὲ⁹ γὰρ ἐπιγνῶναι ἠβουλήθησαν¹⁰. ἐνθα¹¹ δὲ βούλησις ἀντιπράττεται, καὶ τοῦ κατασχόντος παθήματος ἡ γνώμη λάφυρον γίνεται¹², καὶ τὸ τῆς διανοίας ἐλεύθερον ἀνδραποδιζόμενον πρὸς τὴν εὐγενῆ τῆς ἀληθείας κατὰληψιν οὐκ ἀνάγεται. Οὐκ ἔγνωσαν τὸν¹³ ὑπ' ἀγγέλων δορυφορούμενον¹⁴, καὶ ὑπὸ τῶν προφητῶν κηρυττόμενον¹⁵. Οὐκ¹⁶ ἔγνωσαν τὸν ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς καθεζόμενον¹⁷, καὶ παρθενικῆς ἀγκάλαις φερόμενον¹⁸, καὶ ῥήματι μόνῳ τὰ σύμπαντα φέροντα¹⁹. Οὐκ²⁰ ἔγνωσαν τὸν ἐπὶ θρόνου χερουβικοῦ ἐποχοῦμενον²¹, καὶ ὑποζυγίῳ βασταζόμενον²², καὶ παρὰ παιδῶν ὑμνολογούμενον²³, καὶ πρὸς τὸ παθεῖν ἐκόντα²⁴ παραγενόμενον²⁵. Οὐκ ἔγνωσαν· οὐδὲ γὰρ συνιέναι ἤρε-

1. καθ' ἡμᾶς γε. - τοῦ ῥύπτουτος 'Ιβ. - τοῦ ῥύπτουτος 'Ιερ.

2. 'Ιερ. - κηλίδας 'Ιβ.

3. 'Ιερ. - καὶ λογισμόν 'Ιβ.

4. 'Ιερ. - τὸν πατέρα καὶ 'Ιβ.

5. ἐντ. ἀκ. Πα.

6. 'Ιβ. 'Ιερ. - οὐκ ἔγνωσαν ὡς ὁ Πα.

7. Α' Κορινθ. 6' 8.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. ἐντ. ἀκ. Πα.

10. 'Ιβ. - οὐδὲ ἐπιγνῶναι ἠβουλήθησαν 'Ιερ. - ἀ.λ.λ' οὐδὲ γὰρ ἠβουλήθησαν ἐπιγνῶναι Πα.

11. ἐντ. λ. Πα.

12. 'Ιβ. - ἡ γνώμη λάφυρον λάφυρον γίνεται 'Ιερ.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. Α' ΠΕΤΡΟΥ γ' 22.

15. Πράξεων Γ' 24.

16. ἐντ. λ. Πα.

17. Κολλοσσ. Γ' 1.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Α' 23.

19. Ψαλμῶν ΔΒ' 6.

20. ἐντ. ἀκ. Πα.

21. Ψαλμῶν ΟΘ' 2.

22. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 14. - ΖΑΧΑΡΙΟΥ Θ' 9.

23. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 15. - Ψαλμῶν Η' 2.

24. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐκόντα ἐν ἀπ. Χ.

25. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΣ' 2. - Ἐβρ. Θ' 11, 12.

τίσαντο, ἀλλά¹, Φάσκοντες εἶναι σοφοὶ ἐμωράνθησαν, καὶ², Ἐσκοτίσθη ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν ἡ ἀσύνητος³ αὐτῶν καρδία. Τοῦτο⁴ καὶ ὁ προφήτης⁵ πόρρωθεν ἔλεγε, προορῶν, Ἀκοῇ ἀκούσουσι, καὶ οὐ μὴ συνῶσι, καὶ βλέποντες βλέψουσιν, καὶ οὐ μὴ ἴδωσιν⁶. Ἐπαχύνθη γὰρ⁷ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὡσὶ βαρέως⁸ ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν⁹ ἐκάμυσαν¹⁰. μὴποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὡσὶν¹¹ ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι¹², καὶ ἐπιστρέψωσι¹³, καὶ ἰάσωμαι¹⁴ αὐτούς.

γ'. Εἰπέ¹⁵ μοι γάρ¹⁶, ὦ Ἰουδαίε, τί τοῖς προφήταις μεγαλαυχεῖς, τὸν δὲ¹⁷ προφητευόμενον βλασφημεῖς; πῶς δὲ προσκαρτερεῖς μὲν τῷ γράμματι, τὸν νοῦν δὲ τῶν¹⁸ γεγραμμένων ἀθετεῖς; καὶ τὴν μὲν ἐπιφυλλίδα τοῦ νόμου ῥογολογεῖς¹⁹, τὸν δὲ καρπὸν τῆς νομοθεσίας ἄλλοις τρυγᾶσθαι παραχωρεῖς; Καὶ τοῖς μὲν τοῦ γράμματος μετὰλλοις²⁰ ματαίως ἐναγρυπνεῖς²¹, τὸν ἐν αὐτοῖς δὲ κρυπτόμενον οὐκ

1. Ῥωμ. Α' 22.

2. Λύτ. 21.

3. Ἰβ. Ἰερ.- διαλογισμοῖς ἡ ἀσύνητος Πα.- ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνητος (Ῥωμ. αὐτ.).

4. ἐντ. λ. Πα.

5. ΗΣΑΙΟΥ' 5' 9 — 10.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- Ἀκοῇ ἀκούσωσι, καὶ οὐ μὴ ἴδωσιν ἐν ἄπ. Χ.- Ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε, καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε (ΗΣΑΙΟΥ', αὐτ.- ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΓ' 14).

7. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 15.- ΗΣΑΙΟΥ', αὐτ. 10.

8. ἐν ἄπ. Χ. (ὄρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).- καὶ τοῖς ὡσὶν αὐτῶν βαρέως (ΗΣΑΙΟΥ', αὐτ.).

9. καθ' ἡμᾶς γε (ὄρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).- καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐν ἄπ. Χ.- καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς (ΗΣΑΙΟΥ', αὐτ.).

10. Ἰερ.- ἐκάμυσαν Ἰβ.

11. Ἰβ.- ὡσὶ Ἰερ.

12. Ἰβ.- συνῶσι Ἰερ.

13. Ἰβ.- ἐπιστρέψουσιν Ἰερ.

14. ἐν ἄπ. Χ. (ὄρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.).- καὶ ἰάσωμαι (ΗΣΑΙΟΥ', αὐτ.).

15. ἐντ. ἄπ. Πα.

16. Ἰβ. Ἰερ.- Εἰπέ γάρ μοι Πα.

17. Ἰερ. Πα.- τῶν δὲ Ἰβ.

18. Ἰβ. Ἰερ.- τῶν δὲ νοῦν τῶν Πα.

19. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

20. Ἰερ. Πα.- μετὰλλοις Ἰβ.

21. Ἰβ. Ἰερ.- ἐναγρυπνεῖς Πα.

ἀνορύσσεις¹, οὐδὲ θησαυρίζεις χρυσόν; Ἄλλ' ² ἕτεροι μὲν ³ τῶν νομικῶν λειμῶνων φιλοπόνως τὰ ἄνθη δρεψάμενοι, λαμπροὶ λαμπρῶς ἐστεφανωμένοι τὸν τῆς ⁴ ἐκκλησίας περιγορεύουσι θάλαμον, καὶ τὴν ἐν χάριτι μυριπνοοῦσιν ⁵ εὐσέβειαν· σὺ δὲ τοῖς πετάλοις τῶν φύλλων ἐναποτήξας τὰ ὅμματα ⁶ ὅλος πρὸς αὐτὰ πέπηγας, μήτε τῆς ἐκεῖθεν τραχύτητος ἀλγυνόμενος, καὶ πρὸς τὰ τῶν ἀνθέων ⁷ θεάματα τὴν ὄψιν μὴ μεθελκόμενος ⁸. Καὶ σὺ μὲν τὰς τοῦ μαργάρου πτυχάς, αἷς θαλαμεύεται, ταλαιπώρως πολυωρεῖς· ὁ δὲ τοῦ Χριστοῦ λαὸς ταύτας ἀναπτυσσόμενος εὐφυῶς λευκὴν ὡς ἀληθῶς ἀνιμῶνται τὴν τῆς ἀληθείας αὐγὴν. Καὶ τὴν μὲν παστάδα παρακαθέζῃ πόνοις μακροῖς, παραγεγονότα δὲ τὸν νυμφίον οὐ προσδέχῃ, χάτοχος γεγονῶς ἔρωτι πορνικῷ. Ὅντως ⁹ ἡ συναγωγὴ ὑμῶν¹⁰ ἀνάνδρος, καὶ ἐπ' ὀρφαναῖς ταῖς λέξεσιν ἀφρόνως μόνη καθημένη. Ὅντως οὗτος λαὸς μωρός, καὶ οὐχὶ σοφός¹¹. ἀνά¹² πρῶτους γὰρ ταχθέντες τῆς νομοθεσίας οὐδ' εἰς τὴν ἐσχάτην χώραν ἐνεγράφησαν τῆς θεογνωσίας. Οὐκ¹³ ἤκουσας τοῦ βασιλέως Δαυὶδ θεοφορουμένου, καὶ ψάλλοντος, Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον¹⁴, ἔνεκα¹⁵ τῶν ἐχθρῶν σου τοῦ καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητὴν; Οὐ¹⁶ πιστεύεις ὡς προφήτῃ; πίστευσον ὡς συγγενεῖ, εἰ¹⁷ ἄρα σὺ¹⁸ μὴ καὶ λόγοις ἐξωμόσω τὴν συγγένειαν· πάλαι μὲν γὰρ ἴσμεν τοῖς ἔργοις ταύτης ἀφεστηκότα σε. Καταφρονεῖς¹⁹ ὡς ποιμένος; φοβήθητι ὡς βασιλέα· οἶδεν²⁰ ἀπειλεῖν βασιλικῶς,

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 18.

2. ἐντ. λ. Πα.

3. 'Ιβ.- 'Α.λ.λ' οἱ μὲν 'Ιερ.

4. 'Ιβ.- ἐστεφανωμένοι τῆς 'Ιερ.

5. λέξεις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

6. 'Ιερ.- ὅμματα 'Ιβ.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ τὰ τῶν ἀνθέων ἐν ἄπ. Χ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐ μεθελκόμενος ἐν ἄπ. Χ.

9. ἐντ. ἀκ. Πα.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡμῶν ἐν ἄπ. Χ.

11. Δευτερονομίου ΑΒ' 6.

12. ἐντ. λ. Πα.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. Ψαλμῶν, αὐτ.- ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 16.

15. ἐντ. λ. Πα.

16. ἐντ. ἀκ. Πα.

17. ἐντ. λ. Πα.

18. 'Ιερ.- εἰ ἄρα σοι 'Ιβ.

19. ἐντ. ἀκ. Πα.

20. ἐντ. λ. Πα.

ἐπεὶ δ' ἂν ¹ ὀλιγωροῦντων ², ἥ ³ καταφρυαττομένων συναίσθοιτο, καὶ ῥομφαίαν στίλβουσιν ⁴ ἐπάγει, καὶ ῥάβδῳ σιδηρᾷ ποιμαίνει ⁵, καὶ ὥς σκευὴ κεραμέως τοὺς τῇ σαθρότητι τῶν λογισμῶν ἐπερειδομένους συνιτρίβει ⁶. Εἰπέ σὺν αὐτῷ μεγαλόφωνως, Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον ⁷. Εἰς ⁸ τὴν σὴν ἐκδίκησιν παρχαίγονεν ὁ σωτήρ, εἰς ⁹ τὴν σὴν ἐκδίκησιν τὸν αἶνον τῶν νηπίων καταρτίζεται ¹⁰. Τί σαυτῷ τῆς σῆς φθονεῖς σωτηρίας; Τί κακὸς οὕτως ὑπάρχεις ἀμείψασθαι χάριν; εἰ μὴ καὶ τοῦτο φαῦλον ὂν τῆς σῆς κρεῖσσον ὅμως μοχθηρίας. Ἀπειθεῖς ¹¹, οἷσπερ ἤκουσας; πείσθητι ¹² τοῖς ὀρωμένοις. Οὐδὲ τῷ προφῆτῃ πειθαρχεῖς Ἡσαΐα, διακεκραγότε, καὶ λέγοντι ¹³, Γλῶσσαι ψελλίζουσιν μαθήσονται ¹⁴ λαλεῖν εἰρήνην; Ἄρα γὰρ οὐ γλῶσσαι ψελλίζουσιν τὴν ἀλήθειαν τρανολογοῦσιν; Οὐκ ἔμαθον ὑμνεῖν τὰ νήπια τὴν εἰρήνην; Χριστὸς ¹⁵ γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ¹⁶ τὸ μεσότοιχον ¹⁷ τῆς ἔχθρας διαλύσας ¹⁸, καὶ δι' οὗ τῷ Πατρὶ καὶ πλάστη πάλοι κακῶς ἀποστάντες κατηλλάγημεν ¹⁹. Οὐχί ²⁰ δὲ καὶ Ζαχαρίας ²¹ θεοληπτύμενος προανακηρύττει τὴν χάριν τῇ Σιών. Χαῖρε ²² σφόδρα, θύγατερ Σιών,

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπειδὴν ἐν ἄπ. Χ.

2. Ἑβρ. IB' 5.

3. Ἱερ.- ὀλιγωροῦντων ἢ 'Ιβ.

4. Ψαλμῶν Ζ' 12.

5. Αὐτ. Β' 9.

6. Αὐτόθι.

7. Αὐτ. Η' 2.

8. ἐντ. ἀκ. Πα.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. 'Ιβ.- κατηρτίζεται Ἱερ.

11. ἐντ. ἀκ. Πα.

12. Ἱερ. Πα.- πείσθητι 'Ιβ.

13. ΗΣΑΙΟΥ ⁴ 4.

14. ἐν ἄπ. Χ.- αἱ γλῶσσαι αἱ ψελλίζουσιν ταχὺ μαθήσονται (ΗΣΑΙΟΥ, αὐτ.).

15. Ἑβρ. Β' 14—15.

16. ἐντ. λ. Πα.

17. Ἱερ.- μεσότοιχον 'Ιβ.

18. ἐν ἄπ. Χ.- ὁ . . τὸ μεσότοιχον τοῦ θραυγμοῦ λύσας τὴν ἔχθραν . . καταργήσας (Ἑβρ. αὐτ.).

19. Ῥωμ. Ε' 10.

20. ἐντ. ἀκ. Πα.

21. ΖΑΧΑΡΙΟΥ, αὐτ.

22. ἐντ. λ. Πα.

κήρυσσε, *Θύγατερ Ἱερουσαλήμ· Ἰδοὺ*¹ ὁ βασιλεὺς σου² ἔρχεται σοι δίκαιος καὶ σώζων, αὐτὸς³ πραΐς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον ὄνου⁴; Οὐκ⁵ ὀφθαλμοὺς ἔχεις τοὺς σούς, τῶν προφητευθέντων μάρτυρας; Οὐχ ἃ προφητευόντων⁶ ἤκουες, ταῦτα βλέπεις προῖστάμενα; Οὐ σύνδρομα τοῖς λόγοις τὰ πράγματα; Ἄρα γὰρ οὐχὶ πραΐς; οὐχὶ⁷ δίκαιος; οὐ σώζων; οὐκ⁸ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον; οὐχὶ⁹ δὲ καὶ ψελλίζουσαι¹⁰ γλῶσσαι λαμπρῶς τὴν εἰρήνην κηρύσσουν; Οὐ¹¹ δωροφοροῦσι τὸν ὕμνον οἱ παῖδες οἱ πολύφρονες¹²;

δ'. *Παῖδες*¹³ τὸν ὕμνον δωροφοροῦσιν, ἵνα πᾶσαν ὑπόληψιν σαθρὰν ὁ λόγος δείξῃ πονηρίας, ἐπειδὴν τέχνη τινὴ καὶ χάριν κολακείας¹⁴, εἴ τις κακουργεῖν ἐθέλοι¹⁵, τὸν ὕμνον ἄγειν τοὺς δοξολογοῦντας φήσῃ τῷ δεσπότῃ· ἡ¹⁶ γὰρ τῶν νηπίων φύσις οὐκ οἶδε διαμνηχανᾶσθαι¹⁷ πανουργίαν, οὐδὲ δουλεύει πάθει κολακείας, ἀλλ' ὡς ἂν αὐτοῖς ἡ τοῦ πνεύματος χάρις ἐνηγήσῃ, οὕτως οὗτοι τὴν θαυματουργίαν ἀναφωνοῦσι. *Παῖδες*¹⁸ τὸν ὕμνον δωροφοροῦσιν, ἵνα τοὺς πάντας ἔργῳ διδάξωσιν¹⁹, ὡς οὐ τοῖς περιέργον²⁰ φρόνημα κεκτημένοις, καὶ φιλοπραγμονεῖν ἀναισχυντοῦσιν ἡ τοῦ μυστηρίου καταλαμβάνεται χάρις, ἀλλὰ τοῖς ἀπλάστῳ διανοίᾳ καὶ ἀπειρο-

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. ἐν ἄπ. X. (ὄρα καὶ ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 5).- Ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς (ΖΑΧΑΡΙΟΥ, αὐτ.).

3. ἐντ. λ. Πα.

4. ἐν ἄπ. X.- καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὑποζύγιον καὶ πῶλον γέον (ΖΑΧΑΡΙΟΥ, αὐτ.).- καὶ θήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου (ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 15).

5. ἐντ. ἀκ. Πα.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- οἷς προφητευόντων ἐν ἄπ. X.

7. ἐντ. λ. Πα.

8. ἐντ. ἀκ. Πα.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. Ἰβ.- οὐχὶ δὲ ψελλίζουσαι Ἱερ.

11. ἐντ. ἀκ. Πα.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- πολυφρονες Ἰβ.- πολυφρονες Ἱερ.

13. ἐντ. λ. Πα.

14. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ χάριτι προσπαθείας ἐν ἄπ. X.

15. Ἱερ.- ἐθέλη Ἰβ.

16. ἐντ. ἀκ. Πα.

17. Ἰβ.- διαμνηχανᾶσθαι Πα.

18. ἐντ. λ. Πα.

19. καθ' ἡμᾶς γε.- δωροφοροῦσιν ἵνα πάντες ἔργῳ διδαχθῶσιν Ἱερ.- δωροφοροῦσι παῖδες πάντες ἔργῳ διδαχθῶσιν Ἰβ.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- ὡς τοσούτοις περιέργον ἐν ἄπ. X.

κάκῳ γνώμῃ προσιοῦσιν ἢ τῆς εὐσεβείας ἀποκαλύπτεται¹ γνώσις· τὸ² γὰρ ὑπὲρ ἔρευναν ὃν εἴ τις ἐρεύνη δουλεύειν ἐπαναγκάζει³, ἀλλὰ μὴ τοῖς θείοις ἔποιτο λογίοις, καὶ τοὺς τῆς φύσεως λόγους, εἰς ἐπαίρεται, πικρῶς διασπάσει, καὶ τῶν τῆς θεολογίας, καθ' ὧν ἐξυβρίζει, νόμων ὅλως ἐκπεσεῖται, καὶ τῆς περιεργαζομένης ἀπελαθήσεται θεωρίας. Παιῖδες τὸν ὕμνον δωροφοροῦσιν, ἵνα καὶ τῶν τεκόντων στηλιτεύσωσι τὴν παρανομίαν, καὶ τῶν πιστευόντων ἐγκαινίσωσι τὴν θεογνωσίαν· ὅσα γὰρ νικᾷ λογισμὸν⁴, καὶ μαθεῖν οὐχ οἷα⁵ κρίσει διανοίας, ἐπιπνοίας δεῖται θειοτέρας· ἡ δὲ καθαρχὶς καὶ ἀπλástοις ἐπιφροितῶσα καρδίαις δι' αὐτῶν τεῖς ἄλλοις τὴν τῆς ἀληθείας ἐμφανίζει γνώσιν. Σὺ δὲ οὐδὲ τὸν Λάζαρον βλέπεις ἀνιστάμενον τοῦ τάφου⁶, καὶ⁷ τὸν νεκρὸν εἰς ζῶντας τελοῦντα, καὶ τῷ δεσποτικῷ συνανακείμενον δειπνῶ⁸; Ἀλλὰ τὰς⁹ μὲν¹⁰ κειρίας τοῦ νεκροῦ λύεις¹¹, τὴν σὴν δ' ἀπιστίαν οὐ λύεις; Καὶ τοῦ τάφου μὲν τὸν λίθον ἀποκυλίεις¹², τὸν φθόνον δὲ τῆς ψυχῆς, χαλεπωτέραν ἐμποιοῦντά σοι σῆψιν, οὐκ ἀποκυλίεις; Ἀλλὰ¹³ τὸν μὲν ἄδην¹⁴ ὀρθῶς δεσποτικῷ προστάγματι τεταρταῖον ἀναδιδόντα¹⁵, σὺ δὲ πρὸς τὸν φθόνον καὶ τοῦ ἀναστάντος καὶ τοῦ ἀναστήσαντος¹⁶ τὰς προφητοκτόνους¹⁷ ἐξοπλίζεις¹⁸ χεῖρας.

εἰ. Ὡ¹⁹ τῆς παραινίας! ὦ²⁰ τῆς²¹ τῶν λογισμῶν ἀθεραπεύτου πωρώσεως! Εἰς

1. 'I. Βατοπ.- ἀποκαλύπτεσθαι ἐν ἄπ. X.
2. ἐντ. ἀκ. Πα.
3. 'I6. 'Iερ.- ἐπαναγκάζει Πα.
4. καθ' ἡμᾶς γε.- λογισμὸς ἐν ἄπ. X.
5. καθ' ἡμᾶς γε.- οὐχ ὅσα ἐν ἄπ. X.
6. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΑ' 44.
7. ἐντ. λ. Πα.
8. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΒ' 1, 2.
9. ἐντ. ἀκ. Πα.
10. 'I6. 'Iερ.- καὶ τὰς μὲν Πα.
11. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΑ' 44.
12. Λύτ. 41.- ΜΑΡΚΟΥ' ΙΣ' 3.
13. ἐντ. λ. Πα.
14. 'Iερ.- ἄδην 'I6.
15. ΙΩΑΝΝΟΥ', αὐτ. 39, 43, 44.
16. Λύτ. 53. ΙΒ' 10.
17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΓ' 31, 32.
18. 'I. Βατοπ.- ἐξοπλίζεις ἐν ἄπ. X.
19. καθ' ἡμᾶς γε.- ὦ ἐν ἄπ. X.
20. ἐντ. ἀκ. Πα.
21. καθ' ἡμᾶς γε.- ὦ τῆς ἐν ἄπ. X.

τοῦτο γὰρ ἀσεβείας κατεστρέψαντο τὰς φρένας, ὥστε ἐξ ὧν πιστεῦειν ἔδει, ἀπιστοῦσι¹. δι' ὧν² ὑμνολογεῖν, βλασφημοῦσιν· ἐφ'³ οἷς δοξάζειν, καὶ μεγαλαυχεῖν⁴, ἀχαριστοῦσιν· ἐφ'⁵ ὧν εὐφημεῖν, καὶ⁶ καταγεραίρειν, δυσφημοῦσι⁷, καὶ θεομαχοῦσι⁸. Τοιοῦτον γὰρ ἡ ἀπόνοια! Τοιοῦτον ἡ ἐπιληψία⁹ τῆς οἰήσεως! τοὺς¹⁰ γὰρ λογισμοὺς τῇ πλάνῃ καὶ ἀπάτῃ¹¹ τῶν φαντασιῶν ἐκμεθύσκουσα οὐκ ἔα τὸ τῆς διανοίας ἔμμη τῆς περιχυθείσης αὐτῷ ἀγλῦος διαχύψαι, καὶ πρὸς τὰς τῆς ἀληθείας αὐγὰς ἀτενίσαι. Τοιοῦτον τὸ νόσημα τῶν φαρισαίων¹² καὶ γραμματέων, τῶν τὰς πρωτοκλισίας μὲν πολυπραγμονούντων¹³, καὶ τῷ καλεῖσθαι ἡαβθὶ μέγα φυσώντων¹⁴, καὶ τῷ πλατυσμῷ τῶν κρασπέδων νομοφυλακεῖν μεγαλαυχούντων¹⁵, μηδὲν δὲ τῆς ἀληθείας ὅλως φροντιζόντων¹⁶, μηδὲ τῆς εὐσεβείας μηδένα λόγον ποιουμένων! Τοιοῦτον¹⁷ τὸ κέντρον τοῦ φθόνου! ἅμα γὰρ ἐνεσπάρη τῇ ψυχῇ, καὶ τὸν ἔλον ἄνθρωπον ἐτραυμάτισε· τοῦ¹⁸ τε γὰρ φρουρεῖν τὴν ἰσχὺν παρελύσατο, καὶ τὰς αἰσθήσεις, ὧν ἡ χρῆσις ἐδὸς ἐπὶ μάθησιν, ἐλεεινῶς ἐλυμήνατο, μήτε νοεῖν τὰ συμφέροντα, μήτε τῇ μνήμῃ¹⁹ τὴν ἀκοὴν ἀσφαλίζεσθαι, ἀλλὰ μηδὲ καθαρῶς ὁρᾶν²⁰ παραχωρῶν τὰ ὁρώμενα.

1. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΒ' 37, 39.

2. 'Ιερ.- ἀπιστοῦσιν· δι' ὧν 'Ιβ.

3. ἐντ. λ. Πα.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- δοξάζειν, μεγαλαυχεῖν ἐν ἁπ. Χ.

5. ἐντ. ἀκ. Πα.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. 'Ι. Βαττοπ.- δυσφημοῦσι 'Ιβ.- δεσμοῦσι 'Ιερ.

8. ἐντ. ἀκ. Πα.

9. Πα.- θεομαχοῦσι. Τοιοῦτον ἡ ἐπιληψία 'Ιερ.- θεομαχοῦσιν. Τοιοῦτον ἡ ἐπιληψία 'Ιβ.

10. ἐντ. λ. Πα.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- τῆς πλάνης καὶ ἀπάτης ἐν ἁπ. Χ.

12. 'Ιερ.- Φαρισαίων 'Ιβ.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 6.

14. Αὐτ. 7.

15. Αὐτ. 5.

16. 'Ιερ.- τῆς ἀληθείας φροντιζόντων 'Ιβ.

17. ἐντ. ἀκ. Πα.

18. ἐντ. λ. Πα.

19. 'Ιερ.- μήτε μνήμη 'Ιβ.

20. 'Ιερ.- ὁρᾶν 'Ιβ.

ς'. Ἡμεῖς¹ δὲ φύγωμεν², ἀγαπητοί, τὰ ψυχοφθόρα πάθη ταῦτα. Φύγωμεν³ κενοδοξίαν⁴, δι' ἧς τὴν πρώτην πτώσιν ὁ πρῶτος τῶν ἀσωμάτων κατέπεσε⁵. Φύγωμεν φθόρον⁶, εἰ μὴ⁷ δι' ἄλλο τι, ἀλλ' ὅτι τῷ κεκτημένῳ φθόρος γίνεται, οὐδὲν ἢ μικρὰ πικραλυπῶν τὸν φθονούμενον. Φύγωμεν εἴησιν καὶ δοξοκοπίαν, δι' ὧν ἡ τῆς ἀληθείας κατάληψις φύγαδεύεται. Φύγωμεν ἀχαριστίαν⁸ καὶ βλασφημίαν⁹. ταῦτα γὰρ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς εἰς τὸ τῆς ἀπωλείας κατέσπασε βάρθρον¹⁰. ταῦτα τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τῶν Ἰουδαίων εἰς χριστοκτονίαν ἐξεδάκχευσε¹¹. ταῦτα τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς ἀφρονεστέρους¹² τῶν νηπίων παρεστήσατο¹³. Μὴ¹⁴ οὖν τῶν¹⁵ Ἰουδαίων μιμησώμεθα τὴν ἀγνωμοσύνην, ἀλλὰ τῶν παίδων ζηλώσωμεν τὴν εὐχαριστίαν. Μὴ τῶν πρεσβυτέρων τὴν θεομαχίαν, ἀλλὰ τῶν νηπίων τὴν θεολογίαν. Μὴ τῶν φονούντων τὴν ἀβλεψίαν, ἀλλὰ τῶν ὑμνούντων τὴν θεογνωσίαν. Μὴ τῶν φονόντων¹⁶ τὴν πονηρίαν, ἀλλὰ τῶν νηπιαζόντων τὴν ἀκακίαν. Γενώμεθα καὶ ἡμεῖς ὡς οἱ παῖδες¹⁷. καὶ¹⁸ γὰρ ὁ κύριός φησιν, Ἐὰν μὴ στραφῇτε¹⁹, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσεέλθῃτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν²⁰. Γενώμεθα παῖδες²¹ τῇ ἀκακίᾳ, μὴδὲν πονηρόν, μὴδὲ πανοῦργον ἐν τῇ ψυχῇ παραγράφοντες, ἀλλ'²² ὅλοι καθαροὶ καὶ τῶν τῆς δυσσεβείας

1. ἐντ. ἀκ. Πα.

2. 'Ιβ. 'Ιερ.- Ἡμεῖς φύγωμεν Πα.

3. ἐντ. λ. Πα.

4. Φιλιππησ. Β' 3.

5. ΗΣΑΙΟΥ' ΙΔ' 12.

6. Α' ΠΕΤΡΟΥ' Ε' 1.

7. 'Ιερ.- εἰμή 'Ιβ.

8. Β' Τιμόθ. γ' 3.

9. Κολλισσ. αὐτ. 8.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 13.

11. ΜΑΡΚΟΥ' ΙΑ' 18.

12. 'Ιβ.- καὶ βλασφημίαν ταῦτα γὰρ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς ἀφρονεστέρους 'Ιερ.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΑ' 15, 16.

14. ἐντ. ἀκ. Πα.

15. 'Ιβ. 'Ιερ.- Μὴ τῶν Πα.

16. 'Ιερ. Πα.- φωνόντων 'Ιβ.

17. 'Ιερ. Πα.- Γενώμεθα καὶ ἡμεῖς ὡς οἱ παῖδες καὶ γὰρ ὁ κύριός φησι « γενώμεθα καὶ ἡμεῖς ὡς οἱ παῖδες » 'Ιβ.

18. ἐντ. λ. Πα.

19. 'Ιβ.- ἐπιστραφῇτε 'Ιερ.

20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΗ' 3.

21. ἐντ. ἀκ. Πα.

22. ἐντ. λ. Πα.

ἀπηλλαγμένοι χαρακτῆρων, τὴν εὐσεβῇ πίστιν ὑποδεχόμενοι τε καὶ ἐγγραφόμενοι¹, ἵνα εἰσέλθωμεν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν². Προσάξωμεν³ κλάδους ἐλεημοσύνης τῷ κυρίῳ καὶ φιλανθρωπίας, ἵνα εἰσέλθωμεν εἰς τὴν αἰώνιον χαρὰν τῶν δικαίων⁴. Ὑπαντήσωμεν αὐτῷ, ἐρχομένῳ ἐπὶ πύλου⁵, καὶ τῶν Ἰουδαίων στηλιτεύοντι τὴν φρενοβλαβίαν⁶, καὶ⁷ τῶν ἔθνῶν οἰκειούμενῳ τὴν υἱοθεσίαν⁸. Ὑπαντήσωμεν⁹ αὐτῷ, στρωννύντες χιτῶνας¹⁰ (στρωννύντες πῶς; τῷ τοῖς πενομένοις¹¹ ὑποστρωννύνει· αὐτὸς γὰρ εἰς ἑαυτὸν τὰ τῶν πενήτων ἀναδέχεται, καὶ βοᾷ¹², Ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἐνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου, ἐμοὶ ἐποιήσατε¹³. Ὡ φιλανθρώπου καὶ θείας φωνῆς! Ἐμοὶ φησι τοὺς χιτῶνας ὑποστρωννύεις, ὅτε τούτοις τοὺς πένητας ἀμφιάζεις· ἐμὲ περιθάλπεις, ὅτε τούτοις τὴν πικρὰν τοῦ κρύους λύεις ἀλγυδόνα). Ὑποστρώσωμεν¹⁴ αὐτῷ χιτῶνας, ἵνα μετὰ τῶν παίδων βοᾷ¹⁵ ἡμῖν ὑπάρξῃ παρρησία, Ὡσαννά¹⁶ ἐν τοῖς ὑψίστοις· εὐλογημένος¹⁷ ὁ ἐρχόμενος¹⁸ ἐν¹⁹ ὀνόματι κυρίου²⁰. Εὐλογημένος²¹ ὁ ἐρχόμενος τὰς χεῖρας ἐπὶ σταυροῦ ἐξαπλῶσαι, καὶ τὰ ἔθνη πρὸς ἑαυτὸν ἐπισυνάξει²². Εὐλογημένος²³ ὁ ἐρχόμενος τὸν

-
1. Ἰβ.- γραφόμενοι Ἱερ.
 2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Ε' 20.
 3. ἐντ. ἀκ. Πα.
 4. ΛΟΥΚΑ ΙΒ' 33.- ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 46.
 5. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΒ' 13, 15.
 6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΙ' 1—39.
 7. Ἰβ. Ἱερ.- φρενοβλαβίαν καὶ Πα.
 8. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 20, 23.
 9. ἐντ. λ. Πα.
 10. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 8.
 11. Ἱερ.- τῷ τοῦ πενομένου Ἰβ.
 12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΕ' 40.
 13. ἐν ἄπ. Χ.- τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων ἐμοὶ ἐποιήσατε (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).
 14. ἐντ. ἀκ. Πα.
 15. Ἱερ.- Πα.- βοᾷν Ἰβ.
 16. ἐντ. λ. Πα.
 17. ἐντ. ἀκ. Πα.
 18. Ἰβ.- εὐλογημένος ἐρχόμενος Ἱερ.
 19. ἐντ. λ. Πα.
 20. ἐν ἄπ. Χ.- εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου· ὡσαννά ἐν τοῖς ὑψίστοις (ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΑ' 9).
 21. ἐντ. ἀκ. Πα.
 22. Α' Τιμόθ. γ' 16.
 23. ἐντ. λ. Πα.

ἄδην δέσμιον¹ δεῖξαι, καὶ τὸν Ἀδάμ τῶν δεσμῶν λῦσαι, καὶ τοῦ πτώματος ἀναστῆσαι². Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος τῆς τυραννίδος τὸ κράτος ὀλέσαι, καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῖς εἰς ἔσχατον ταλαιπωρουμένοις βραβεῦσαι. Εὐλογημένος³ ὁ ἐρχόμενος τὰ τοῦ ἄδου⁴ ταμιεῖα⁵ κενῶσαι, καὶ τὰς οὐρανίους μονὰς τῷ πλήθει τῶν σωζομένων πληρῶσαι. Εὐλογημένος⁶ ὁ ἐρχόμενος θυσίαν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσενέγκαι⁷, καὶ πάσας ἐξιλάσασθαι τὰς ἁμαρτίας⁸, καὶ τῷ πατρὶ καταλλάξαι⁹. Εὐλογημένος¹⁰ ὁ ἐρχόμενος τὸν θάνατον καταργῆσαι¹¹, καὶ τὴν ἀνάστασιν ἡμῖν ἐγκαινίσει¹², καὶ τῆς¹³ δουλείας ἀπαλλάξαι¹⁴, καὶ τὴν υἰοθεσίαν κληροδοτήσαι¹⁵.

Ζ'. Σοῦ γὰρ¹⁶ τοῦ πλάσαντος καὶ τὸ ἐξ οὐκ ὄντων ἡμᾶς ὑποστήσαι τε καὶ πλαστοουργῆσαι, καὶ πεσόντας πάλιν, καὶ συντριβέντας ἀνορθῶσαι τε καὶ ἀναπλάσαι. Ὡς σὴς ὑπάρχει φιλανθρωπίας τὸ πλανώμενον ἐπιζητῆσαι¹⁷, καὶ τῆς πλάνης ἐπιστρέψαι¹⁸, καὶ τῆς ἀρχαίας κληρουχίας καταξιῶσαι. Σὸς γὰρ λαὸς ἡμεῖς, καὶ πρόβατα νομῆς¹⁹ σου²⁰, καὶ σοῦ πάντες ἐξηρτήμεθα· καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ ἀγίῳ Πνεύματι, τῇ ὁμοουσίῳ καὶ ὡαρχικῇ καὶ παντοκρατορικῇ Τριάδι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

1. καθ' ἡμᾶς γε. — ἄδην δεσμότην Ἱερ. — ἄδην δεσμότην Ἱβ.

2. Ἑβρ. Β' 15.

3. ἐντ. ἀκ. Πα.

4. Ἱερ. Πα. — ἄδου Ἱβ.

5. Ἱβ. Ἱερ. — ταμιεῖα Πα.

6. ἐντ. λ. Πα.

7. Ἑβρ. Ε' 2.

8. Ἑβρ. αὐτ. 18.

9. Β' Κορινθ. ε' 18.

10. ἐντ. ἀκ. Πα.

11. Β' Τιμόθ. α' 10.

12. Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 3.

13. Ἱερ. — ἐγκαινίσαι τῆς ἐν λ. Χ.

14. Ἑβρ. αὐτ. 15.

15. Ἑβρ. Α' 5.

16. Πα. — σὸν γὰρ ἐν λ. Χ.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΙ' 12.

18. ΙΑΚΩΒΟΥ Ε' 20.

19. Ἱβ. Ἱερ. — πρόβατα τῆς νομῆς Πα.

20. ἐν ἀπ. Χ. — Ἡμεῖς γὰρ λαὸς σου καὶ πρόβατα νομῆς σου (Ψαλμῶν ΟΙΙ' 13).

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΠΒ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Μετὰ τὸ τέλος τῆς παρατιθεμένης ὁμιλίας εὔρηται ἐν τῷ παρισινῷ χειρογράφῳ¹ τὸ ἐξῆς « Ἰπόμνημα εἴτ' οὖν ἐπισημείωμα τοῦ Λιγαρείδους, » ὅπερ ἐπισυνάπτουμεν, ὑποσημειοῦντές τινα. « Ζητητέον μέντοιγε², περὶ τίνος βασιλέως³ » διαλέγεται, καὶ περὶ τίνος καίσαρος⁴ κατεψηφισμένου· πολλῶν γὰρ προὑπαρξάντων ἐπὶ Φωτίου⁵, αὐτοκρατόρων⁶, ἀπορίαν ὠδίνει, περὶ τίνος πλέκονται τὰ » τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἐφύμνια καὶ ἐγκώμια· καὶ γε μὴν οὐδεὶς τῶν ἀπάντων » ἄγνοεῖ, ἐπὶ Μιχαήλ⁷, υἱοῦ Θεοφίλου, μετὰ τὸν πατριάρχην Μεθόδιον⁸, πατριαρχεῦσαι τὸν νέον Θεοφόρον Ἰγνάτιον⁹, ὅστις διὰ τὸ ἐλέγχειν τὸν παράνομον » Βάρδαν, τὴν ἰδίαν νύμφην ὡς γαμετὴν ἐσχηκότα, ἐξώσθη τοῦ θρόνου, καὶ » ἀντεισῆχθη Φώτιος¹⁰, ὃ λίαν συνήθης αὐτοῦ, περὶ οὗ πολλοὶ λόγοι κεκίνηται¹¹, » ὡς ἔστιν ἰδεῖν παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν, ἑλλησὶ τε καὶ ῥωμαίοις. Τοιγαροῦν¹² » ἐγῶμαι διὰ τὸν Βάρδαν τὸν βαιοθανῆ¹³, καίσαρα ἤδη κηρυχθέντα¹⁴, τὸν Φώτιον

1. Πα. φ. 467 v. — φ. 468 r.

2. καθ' ἡμᾶς γε. — μέντοιγε Πα.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΠΒ' § η'.

4. Αὐτόθι.

5. Ἡ μὲν α' πατριαρχεῖα αὐτοῦ ἦν ἀπὸ 857. 10βρίου 25 — 867. 7βρίου 25, ἡ δὲ β' ἀπὸ 878. 8βρίου 26 — 886. 7βρίου 20.

6. Μιχαήλ ὁ Γ' ἦν μόνος μὲν ἀπὸ 856 μαρτίου 12 — 866 μαΐου 26, μετὰ δὲ τοῦ Βασιλείου ἀπὸ 866 μαΐου 26 — 867. 7βρίου 23. Βασιλείας δὲ ὁ Α' ἦν ἀπὸ 867. 7βρίου 24 — 886 αὐγ. 29. Λέων δὲ ὁ Σ' ἦν ἀπὸ 886 αὐγ. 30 κ. ἐ. (MURALT, ἐν χρ.).

7. Μιχαήλ ὁ Γ' μετὰ τῆς Θεοδώρας ἦν ἀπὸ 842 ἰαν. 21 — 856 μαρτ. 12 (MURALT, ἐν χρ.).

8. ἀπὸ 842 φεβρ. 12 — 846 ἰουν. 14. — ὅρα καὶ Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ Τόμ. Β' σ. 171 — 2.

9. ἀπὸ 846 ἰουλ. 4 — 857. 9βρίου 23. — ὅρα καὶ Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 172.

10. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 240.

11. καθ' ἡμᾶς γε. — κεκίνηται Πα.

12. καθ' ἡμᾶς γε. — Τοιγαροῦν Πα.

13. καθ' ἡμᾶς γε. — βιοθανῆ Πα.

14. τῷ 860 ἀπριλ. 17 (HERGENROTHER. Photius, Patriarch von Constantinopel. ἐν Regensburg 1867 — 9. 3 Τόμ. 8ον. Τόμ. Α' σ. 468 — 9). — ὅρα καὶ ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 238.

» φθέγγεσθαι, οὐπερ ὁ θάνατος¹ ζωὴ γέγονε τοῦ Βασιλείου τοῦ μακεδόνης, ὃς
 » καὶ ὑποψήφιος τῆς βασιλείας² ἀνηγορεύθη³; ὑπ' αὐτοῦ ζῶντος⁴ ἤδη τοῦ Μι-
 » γάληλ, μεταμεληθέντος διὰ τοὺς ὁσίους ἐλέγχους μετέπειτα⁵, καὶ ἀντ' αὐτοῦ
 » τὸν Βασιλικῆνον⁶ εἰς τὸν θρόνον τῆς βασιλείας ἀνυψῶσαι θελήσαντος⁷. Ἄλλ' ἀ-
 » μεταμέλητά εἰσι τὰ κρίματα τοῦ κυρίου⁸ καὶ ἀμετάτρεπτα, εἰς βασιλέα προε-
 » γνωκότες τὸν ἰσχυρὸν καὶ μέγαν βουλγαροκτόνον Βασίλειον⁹. Οὗτος οὖν τὸν Φωτίον
 » τοῦ πατριαρχείου ἐξέβαλε, καὶ τὸν Ἰγνάτιον ἔτι ζῶντα εἰς τὸν θρόνον νομίμως
 » εἰσήγαγεν¹⁰. ἔσπεψε δὲ καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ¹¹ υἱοὺς βασιλεῖς, Κωνσταντῖνον¹² καὶ
 » Λέοντα¹³. Τετελευτηκότες δὲ τοῦ Κωνσταντίνου¹⁴, καὶ μετ' οὐ πολὺ¹⁵, καὶ τοῦ
 » πατρὸς Βασιλείου¹⁶, Λέων ὁ τρίσοφος μεμαθηκῶς τὴν ἐπιβουλὴν τοῦ Φωτίου,
 » ὥσανεὶ βουληθέντος καταστῆσαι βασιλέα ἓνα τῶν αὐτοῦ¹⁷ συγγενῶν¹⁸, ἀναγνώ-
 » σθῆναι προσέταξεν ἔμπροσθεν τοῦ λαοῦ τὰ κατὰ τοῦ Φωτίου αἰτιήματα¹⁹. καὶ
 » Στέφανος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐχειροτονήθη πατριάρχης²⁰. Κατὰ ἐκασίλευσε Κων-

1. τῷ 866 ἀπρ. 21 (MURALT, ἐν χρ.). - ὅρα καὶ Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 180.

2. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 245—7.

3. τῷ 866 μαίου 26 (MURALT, ἐν χρ.).

4. καθ' ἡμᾶς γε. - ζῶντος ὑπ' αὐτοῦ Πα.

5. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 181. - ΓΑΥΚΑ, σ. 545.

6. καθ' ἡμᾶς γε. - Βασιλικεῖνον Πα.

7. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ.

8. Ῥωμ. ΙΑ' 29, 33.

9. Βασίλειον τὸν Α' (ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 253) τῷ 867. 7ῆρ. 24 (MURALT, ἐν χρ.). διότι βουλγαροκτόνος ἦν Βασίλειος ὁ Β' ἀπὸ 976 ἰαν. 11—1025. 10ῆριου 15 (MURALT, ἐν χρ.).

10. τῷ 867. 7ῆρ. 26 (MURALT, ἐν χρ.). - ὅρα καὶ ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 254—5.

11. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτοὺς Πα.

12. τῷ 869 ἰανουαρίου 6 (MURALT, ἐν χρ.).

13. τῷ 870 ἰανουαρίου 6 (MURALT, ἐν χρ.).

14. τῷ 880. 7ῆριον — 8ῆριον (MURALT, ἐν χρ.). - ὅρα καὶ ΓΑΥΚΑ, σ. 550. - Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 243.

15. καθ' ἡμᾶς γε. - Κωνσταντίνου, καὶ οὐ μετ' οὐ πολὺ Πα.

16. τῷ 886 αὐγ. 29 (MURALT, ἐν χρ.). - ὅρα καὶ Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. Ἐκθεσις τῆς βασιλείου τάξεως Τόμ. Α' σ. 780. - Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 248.

17. καθ' ἡμᾶς γε. - αὐτοῦ Πα.

18. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 264.

19. Αὐτ. σ. 263.

20. τῷ 886. 10ῆρ. 18. - ὅρα καὶ Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 249.

» σταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος, ὁ υἱὸς τῆς Ζωῆς¹, μετὰ Ἀλεξάνδρου, ἀδελφοῦ²
 » Λέοντος, λαβὼν εἰς σύζυγον Ἑλένην, τὴν Ῥωμανοῦ θυγατέρα³, ὃν καὶ βα-
 » σιλεοπάτορα⁴ εἶναι τετίμηκε⁵, καὶ δὴ⁶ καὶ εἰς καίσαρος ἀξίωμα τοῦτον αὐτὸν
 » ἀνεβίβασεν⁷. ὃς ὕστερον βασιλεύσας⁸ ἔσπεφεν εἰς βασιλεῖς τοὺς δύο υἱοὺς αὐτοῦ⁹,
 » Στέφανον καὶ Κωνσταντῖνον¹⁰, τὸν δὲ Θεοφύλακτον πατριάρχην εὐφώνησεν. Ἐξ¹¹
 » ὧν συνάγεται, ὅτι τὰ ἐγκώμια εἰς τὸν Μιχαήλ, τὸν υἱὸν τῆς βασιλίσσης Θεο-
 » δώρας, ἀνατρέχουσι¹², καὶ εἰς αὐτὸν ἔτι τὸν Βασίλειον τὸν μακεδόνα, ὡς πα-
 » ρ' αὐτῆς τῆς τελευταίας¹³ ὁμιλίας τοῦ πατριάρχου δεδηλωται· φησὶ γὰρ ῥητῶς¹⁴
 » τὴν στήλην τῆς ὀρθοδοξίας ἐγηγερμένην φανῆναι ἐπὶ Μιχαήλ καὶ Βασιλείου,
 » ἥδη καίσαρος¹⁵ ἀνηγορευμένου, ὡς φθάσαντες προὔφημεν. » Κατὰ Παίσιον τοῖνυν
 τὸν Γάζης, τὸν κατ' ἀρχὰς λατινόηγονα¹⁶, ἡ παροῦσα ὁμιλία ἐξεφωνήθη με-
 ταξὺ τῆς 26 μαΐου 866 καὶ τῆς 23 7βρίου 867, ὅποτε Μιχαήλ καὶ Βασίλειος
 συνεβασίλευον. Καθ' ἡμᾶς δὲ διὰ τοὺς παρὰ πόδας λόγους τῷ 881, ὅποτε Βα-
 σίλειος μὲν ἐβασίλευε, καῖσαρ δὲ ἦν πιθανῶς ὁ υἱὸς αὐτοῦ Λέων¹⁷ μετὰ τὸν
 τοῦ πρωτοτόκου Κωνσταντίνου θάνατον¹⁸, τὸν πρό τινων μηνῶν γενόμενον¹⁹.

1. ἀπὸ 913 ἰουνίου 7 — 920. 9βρίου (MURALT, ἐν χρ.).— ὄρα καὶ ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 288.

2. ἀπὸ 912 μαΐου 12—913 ἰουν. 6. (MURALT, ἐν χρ.).— ὄρα καὶ ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 285.

3. τῷ 919 ἀπρ. 27 (MURALT, ἐν χρ.).— ὄρα καὶ ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 301.

4. καθ' ἡμᾶς γε.— βασιλοπάτορα Πα.

5. Γ. ΚΕΔΡΙΝΟΥ, αὐτ. σ. 293.

6. καθ' ἡμᾶς γε.— καὶ δὲ Πα.

7. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 304.— τῷ 920. 7βρίου 24 (MURALT, ἐν χρ.).

8. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, αὐτ.— τῷ 920. 10βρίου 17 (MURALT, ἐν χρ.).

9. καθ' ἡμᾶς γε.— αὐτοῦ Πα.

10. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 314.— τῷ 924. 10βρ. 25 (MURALT, ἐν χρ.).

11. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 322.— τῷ 933 φεβρ. 2 (MURALT, ἐν χρ.).

12. τῷ 866 μαΐου 26 — 867. 7βρ. 23 (MURALT, ἐν χρ.).

13. τῆς ἀνωτέρω ΟΔ' ὁμιλίας Φωτίου.

14. ὄρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΟΔ' § δ' ἐν τέλει : στήλην ὀρθοδοξίας τῶν . . βυσι-
 λέων Μιχαήλ καὶ Βασιλείου . . ἀναστήσασα.

15. οὐχὶ καίσαρος, ἀλλὰ συμβασιλέως τῇ 26 μαΐου 866 (ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 112).— ὄρα καὶ Reiske εἰς Κ. Πορφυρογέννητον. Τόμ. Β' σ. 264.

16. Γ. ΖΑΒΙΡΑ. Νέα Ἑλλάς (ἐν Ἀθήναις 1872. 8ον) σ. 513 — 4.

17. Combefis, Manipulus rerum C/politinarum, σ. 296.

18. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 258.

19. τῷ 880 ἀπὸ 7βρ. — 8βρ. (MURALT, ἐν χρ.).

Ἡ νέα βασιλικὴ ἐκκλησίᾳ¹, ἡ νέα μεγάλη ἐκκλησίᾳ², ἡ νέα ἐκκλησίᾳ³, ἢ ἀπλῶς ἡ Νέα⁴ ἐκτίσθη «ὕπὸ Βασιλείου τοῦ μακεδόνο⁵,» εἰς ὄνομα «τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου⁶,» μετὰ τεσσάρων εὐκτηρίων, «τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ⁷,» τοῦ ἀρχιστρατήγου Μιχαήλ⁸, τοῦ προφήτου Ἰλίου⁹ καὶ τοῦ ἁγίου Κλήμεντος¹⁰. Ἐὰ μὲν θεμέλια αὐτῆς ἐτέθησαν τῷ 876¹¹, περὶ μῆνα ἀπρίλιον, ἡ δὲ ὅλη οἰκοδομὴ ἐπεραιώθη ἐντὸς πενταετίας, καὶ τὰ ἐγκαίνια αὐτῆς ἐτελέσθησαν τῇ 1 μαΐου¹², ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, τοῦ 881¹³ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου Φωτίου¹⁴, ἀπαγγέλλαντος τότε τὴν παροῦσαν «Ἐκφρασιν.» Ἐκτοτε δὲ κατ' ἔτος «τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (α' Μαΐου) τελοῦνται τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας ἐκκλησίας, καὶ συνεισέρχεται ὁ πατριάρχης ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ κεῖθεν ἀπέρχεται [ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου¹⁵] μετὰ λιτῆς εἰς τὴν [νέαν] ἐκκλησίαν, καὶ λειτουργεῖ ἐκεῖ¹⁶.»

1. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, ἐν τοῖς Μετὰ Θεοφάνη, σ. 319.

2. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Ἐκθεσις*, αὐτ. σ. 117.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ἐμιλίας ΠΒ' ἐν ἐπιγραφῇ, σημ.- ΕΦΡΑΙΜΙΟΥ' ζ. 2579.- ΖΩΝΑΡΑ 15' 10.

4. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Ἐκθεσις*, αὐτ. σ. 571.- ΓΑΥΚΑ, σ. 549.

5. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ἐμιλίας ΠΒ' αὐτ.

6. Λύτθι.- ΓΕΝΕΣΙΟΥ, σ. 128.

7. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, ἐν τοῖς Μετὰ Θεοφάνη, σ. 308, 319, 325, 330.- Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 240.- LABARTE. *Le Palais de C/ple* (ἐν Παρίσις 1861. 4ον) Πίν. ἀρ. 139.

8. ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 691.- Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ.- Α. ΠΑΣΠΑΤΗ. *Τὰ βυζαντινὰ ἀνάκτορα* (ἐν Ἀθήναις 1885. 4ον) Πίν. ἀρ. 62.

9. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 308, 319, 329.- Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ.- Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, αὐτ. Πίν. ἀρ. 61.

10. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ.- LABARTE, αὐτ. Πίν. ἀρ. 138.

11. Γ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ, αὐτ. σ. 233.- Σ. ΒΥΖΑΝΤΙΟΥ, II ΚΠ. Τόμ. Α' σ. 216.- MURALT, ἐν χρ.

12. ΣΥΜΕΩΝΟΣ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 456.

13. MURALT, ἐν χρ.- Α. ΠΑΣΠΑΤΗ, αὐτ. σ. 306.- HERGENROTHER. *Photius, Patriarch von Constantinopel* (ἐν Regensburg 1867—9. 3 Τόμ. 8ον). Τόμ. Β' σ. 581.

14. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 258.

15. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. *Ἐκθεσις*, αὐτ. σ. 775.- LABARTE, αὐτ. Πίν. ἀρ. 106.

16. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*. Τόμ. Β' σ. 122.

καὶ μετὰ τὴν λειτουργίαν «ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ¹.. συνεστιᾶται τῷ βασιλεῖ ὁ
» πατριάρχης.. μετὰ τῶν μητροπολιτῶν².»

Ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ταύτῃ περιγράφονται «τὰ προπύλαια» (portiques) τοῦ ναοῦ³, συγκεῖμενα ἐκ τῶν περικλειόντων δύο μαρμαρίνας δεξαμενάς⁴ προαυλίων (atrium), τοῦ στεγαστοῦ ἡλιακοῦ⁵ (terrasse) καὶ τοῦ ἐξωνάρθηκος (peristyle), ὁπόθεν εἰσέρχοντο διὰ τριῶν ἢ πέντε πυλῶν εἰς τὸν νάρθηκα τῆς Νέας ἐκκλησίας⁶. τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ, περικοσμούμενον χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ μαρμάροις πολυχρώμοις⁷. τὸ ἔδαφος, ἀπεικονίζον διὰ ψηφίδων ζῶα καὶ ποικίλας μορφάς καλλιτεχνικάς⁸. ἡ ὀροφή, συναπαρτιζομένη ἐκ πέντε θόλων⁹ ψηφιδωτῶν, καὶ τούτων παριστῶντες ὁ μὲν μεσαῖος «ἀνδρεῖκελον εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ,» ὑπ' ἀγγέλων περικυκλουμένην¹⁰, οἱ δὲ λοιποὶ τέσσαρες θόλοι τοὺς λοιποὺς πιθανῶς ἀγίους Γ'αβριήλ¹¹, Ἰλίαν καὶ Νικόλαον (εἰς οὓς, κατὰ τὸν Κ. Πορφυρογέννητον¹², ἦν μετὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀφιερωμένη ἡ Νέα ἐκκλησία), καὶ μερικώτερον ἡ μὲν πρὸς ἀνατολὰς «Ἀψίς,» παριστῶσα «τὴν μορφὴν τῆς παρθένου¹³,» ἡ δὲ πρὸς βορρᾶν, τὴν τοῦ ἀγγέλου Γαβριήλ, εὐαγγελίζοντος τῇ παρθένῳ Μαριὰμ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰησοῦ¹⁴, ἡ δὲ πρὸς νότον, τὴν τοῦ προφήτου Ἰλιού τοῦ Θεσβίτου¹⁵, ἡ δὲ πρὸς δυσμὰς, τὴν τοῦ ἱεράρχου Νικολάου τοῦ θαυματουργοῦ¹⁶. οἱ τοῖχοι, ἐξωγραφημένοι διὰ «χοροῦ μαρτύρων, ἀποστόλων, προφητῶν καὶ πατριαρχῶν¹⁷.» ἡ

1. LABARTE, αὐτ. Πίν. ἀρ. 100.

2. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. "Εκθεσις κλπ. αὐτ. σ. 776.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΠΒ' § 8'.- LABARTE, αὐτ. Πίν. ἀρ. 128. Β.

4. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, ἐν τοῖς Μετὰ Θεοφάνη, σ. 327.- LABARTE, αὐτ. Πίν. ἀρ. 128. Α.

5. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. "Εκθεσις κλπ. Τόμ. Α' σ. 586.

6. LABARTE, αὐτ. σ. 196—7.

7. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΠΒ' § ε'.

8. Αὐτ.- Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, ἐν τοῖς Μετὰ Θεοφάνη, σ. 326.

9. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ.

10. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΠΒ' § σ'.

11. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 325.- καὶ σὺγχὴ Μιχαήλ (Γ. ΚΕΔΡΙΝΟΥ, αὐτ. σ. 240.- ΓΛΥΚΑ, σ. 549).

12. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ.

13. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΠΒ', αὐτ.

14. ΛΟΥΚΑ Α' 26, 27, 31.

15. Γ' Βασιλειῶν ιζ' 1.

16. Γ. Κεδρηνοῦ, αὐτ.

17. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΠΒ', αὐτ.

στέγη, καλυπτομένη ἐξ ἐπιχρύσων χαλκίνων ἐλασμάτων¹. τὰ ἐν τῷ ἱερῷ βήματι, ἀπαστράπτοντα ἐξ ἐπιχρύσου ἀργύρου καὶ πολυτίμων λίθων καὶ μαργαριτῶν². ἡ ἀγία τράπεζα, οὕσα « χρυσοῦ τι θαυμασιώτερον σύνθημα³. »

Καθ' ὃν δὲ τρόπον ἡ ἐκκλησία αὕτη, ἀνυψουμένη οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης⁴, μεταξὺ « τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου⁵ » καὶ τοῦ νῦν Ἀχὴρ καπουσοῦ⁶, ἐστὶ τὸ ὠραιότερον τῶν κτισμάτων Βασιλείου τοῦ μακεδόνο⁷, οὕτω, κατὰ τὸν αὐτὸν Παῖσιον τὸν Γάζης⁸, « Αὕτη μέντοιγε⁹ ἡ ὁμιλία ῥητορικωτέρα » πασῶν τῶν ἄλλων γνωρίζεται, — καὶ οὐκ ἠδυνήθη ἀπανθίσαι τι¹⁰ γλαφυρώ-
» τερον, — ὅλη πεφυκυῖα καὶ ἄνθος καὶ λειμωνάρισιν¹¹. »

Τῆς δὲ προκειμένης ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ω. παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Χ. (σ. 132 — 3), Σκ. (σ. 526), Κ⁴. (σ. 551), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 24), Φα. (σ. 803), Οἰ. (σ. μθ'), Β. (σ. 89) καὶ Έ. (σ. 232). τὸ δ' ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ Ψ. (σ. 159 — 165), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (φ. 467 r. — 468 r.), Ίερ. (σ. 217 — 223), Κ³. (σ. 296 — 303), Κω. (σ. 194 — 202), Βου. (σ. 35 — 39), Βε. (σ. 195 — 202) καὶ Μι. (σ. 564 — 573).

1. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ, αὐτ. σ. 326.

2. Αὐτόθι.

3. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΠΒ' § ε'.

4. LABARTE, αὐτ. σ. 87.

5. Κ. ΠΟΡΦΥΡΟΓΕΝΝΗΤΟΥ. "Εκθεσις κλπ. Τόμ. Α' σ. 116. — Λ. ΠΑΣΠΑΤΗ, αὐτ. Πίν. ἀρ. 17.

6. Λ. ΠΑΣΠΑΤΗ, αὐτ.

7. LABARTE, αὐτ. σ. 88.

8. Πα. φ. 467 r.

9. καθ' ἡμᾶς γε. — μέντοιγε Πα.

10. καθ' ἡμᾶς γε. — ἀπανθῆσαι τὴ Πα.

11. λέξεις ἀθροαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

ΠΒ'.

Τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ¹,πατριάρχου² Κωνσταντίνου πόλεως³,

ὁμιλία

ρήθεισα ὡς ἐν ἐκφράσει⁴τοῦ ἐν τοῖς βασιλείοις περιωνύμου ναοῦ⁵.

α'. Φαιδρὸν ὁρῶ τῆς παρούσης ἡμέρας τὸν σύλλογον, καὶ οἶον οὐκ ἂν τις ἀνθρωπίνῳ σπουδάζματι καὶ χωρὶς ἐπιπνοίας θείας⁶ συγκροτῆσαι κατισχύσει⁷. Διὸ⁸ καὶ τερπνὰ τῆς χάριτος ὑποδέχομαι τὰ χαρίσματα, καὶ τῷ Χριστοῦ ποιμνίῳ ἐνευθηνουμένῳ⁹, καὶ χαίροντι συναγελαζόμενος ἐπαγάλλομαι, οὐ μέχρ' ἡμῶν περιγραφομένην τὴν τερπνότητα καὶ θυμηδίαν τῆς πανηγύρεως ἐπιστάμενος, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν κοινὸν δεσπότην ἀναφερομένην εἰδὼς τὴν σεβασμιότητα. Λαμπρότης γὰρ πανηγύρεως, ὅσον κόσμος τῶν¹⁰ πανηγυριζόντων καὶ σεμνολόγημα¹¹, τοσοῦτον

1. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ³.- Τοῦ ἀγιωτάτου Φωτίου 'Ιβ.- Φωτίου Βου. Φ. Φα. Κω. Βε. Μι.- Photii Σκ.- λ. X. Ο. Θ. Οἰ. Β. 'Ε.

2. Βου. Φ. Φα. Κω. Βε. Μι.- patriarchæ Σκ.- ἀρχιεπισκόπον 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ³.- λ. X. Ο. Θ. Οἰ. Β. 'Ε.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- Κωνσταντινουπόλεως 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Κ³. Βου. Φ. Φα. Κω. Βε. Μι.- ΚΠ. Ω.- λ. X. Ο. Θ. Οἰ. Β. 'Ε.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Κ³. Ω. Θ. Φ.- ἐκφρασις Ο. Βου. Φα. Κω. Βε. Μι. Οἰ. Β. 'Ε.- homilia Σκ.- λ. X.

5. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. Κ³.- τοῦ ἐν τοῖς βασιλείοις περιωνύμου ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδότος οἰκοδομηθέντος Θ. Φ. 'Ε.- τῆς ἐν τοῖς βασιλείοις νέας ἐκκλησίας τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ὑπὸ Βασιλείου τοῦ Μακεδότος οἰκοδομηθείσης Ο. Βου. Φα. Κω. Βε. Μι. Οἰ. Β.- de templo Σκ.- λ. X.

6. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Κ³. Κω. Βε.- χωρὶς θείας Βου. Μι.

7. 'Ιερ. Πα. Κ³. Κω. Βε.- συγκροτῆσαι κατισχύσειεν 'Ιβ.- συγκροτῆσαι ῥοπῆς κατισχύσει Βου. Μι.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἐνευθηνουμένῳ 'Ιβ.

10. 'Ιβ. 'Ιερ.- ὅσον ἡμῶν τῶν Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.

11. 'Ιβ.- πανηγυριζόντων τὸ σεμνολόγημα ἐν λ. X.

τῆς δεσποτικῆς ἀγάπης ἐναργῆ παρέχεται τὰ γνωρίσματα. "Οτε¹ δὲ μηδὲ τῶν ἐτησίως² καὶ συνήθως ἐπιτελουμένων εἶη τὴν ἀνάμνησιν ἐορτάζουσα, ἀλλὰ καινὴν τινα καὶ ἀρτιφανῆ τὴν εἰς Θεὸν τιμὴν ἐγκαινίζουσα, πῶς οὐ μᾶλλον ἔτι καὶ τὸν Θεὸν ἔρωτα ἀναδειχθεῖν³ ἐκπυρσεύουσα⁴, καὶ τὴν τῶν ἐορταζόντων κοσμιότητα καὶ τὸ κλέος ἐπὶ πλέον⁵ ἀναπτύσσουσα; Ἀλλὰ τίς ἢ τοσαύτη τοῦ πλήθους συνδρομὴ καὶ συνέλευσις; τίς ἢ πανηγυρίς; τί τὸ⁶ συγκαλέσαν καὶ συγκινῆσαν⁷ ἡμᾶς ἅπαντας; Βούλεσθε εἶπω; ἡ καλὸν ἐκείνῳ παραχωρῆσαι καὶ εἰπεῖν, καὶ διδάξαι τῆς πανηγύρεως τὴν ὑπόθεσιν, τῷ χορηγῷ τε ἅμα ταύτης καὶ σοφῷ⁸ ἀρχιτέκτονι; Ἐκεῖνος γὰρ ἱκανὸς καὶ λόγοις⁹ παραστῆσαι τὸ προκείμενον, ὃς τοὺς τύπους¹⁰ τῶν πραγμάτων ἐν τῇ ψυχῇ προενθήμενος¹¹ ἀμίμητον ἔργον ἐπὶ γῆς πανσόφως ὑπεστήσατο.

β'. Λέγε¹² τοιγαροῦν ἡμῖν, ὦ βασιλέων φιλοχριστότατε καὶ Θεοφιλέστατε, καὶ πάντας τοὺς ἔμπροσθεν νικῶν τε ἅμα καὶ λαμπρῶς φαιδρύνων τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἀξιώματος, λέγε, προθύμους, ὡς ὄρεῃς, τοὺς ἀκουσομένους ἔχων, ἐφ' ὅπερ ἡμᾶς συνεκάλεσας. Δεῖξον¹³ τοῖς¹⁴ λόγοις, ἃ τοῖς ἔργοις προὑπέδειξας. Ἄρα γὰρ πάλιν κατὰ βαρβάρων νίκας ἀναστήσας¹⁵ καὶ τρόπαια, οἷς πολλάκις ἄλλοις¹⁶ ἐπ' ἄλλοις ἡμᾶς ἐδεξιώσω φιλοφρονούμενος, ἐπὶ τούτοις συνήγειρας, εὐφραῖναι τε ἅμα καὶ τῷ δεδωκότι τὴν νίκην κοινὴν¹⁷ καὶ πάνδημον ἀναπέμψαι τὴν εὐχαριστίαν; ἡ λαβὼν ὑποσπόνδους καὶ ἄλλους¹⁸, καὶ ταπεινώσας ὑψηλὸν καὶ γαῦρον καὶ ἀλλό-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- ὅταν ἐν ἄπ. X.

2. Ἱερ. Βου. Βε. K³. Κω. Μι.- ἐτησίῳν Ἰβ.

3. Βου. Μι.-διαδειχθεῖν Ἰβ. Ἱερ. Βε. K³. Κω.

4. Ἰβ. Ἱερ. Βε. K³. Κω.- ἐκπυρσεύοντα Μι.- ἐκπυρεύοντα Βου.

5. Ἰβ. Ἱερ.- ἐπιπλέον Βου. Βε. K³. Κω. Μι.

6. Βου. Βε. K³. Κω. Μι.- τίς τὸ Ἰβ. Ἱερ.

7. Ἱερ. Βου. Βε. K³. Κω. Μι.- συγκαλέσαι καὶ συγκινῆσαι Ἰβ.

8. Ἰβ. Ἱερ.- καὶ σοφῷ γε Βου. Βε. K³. Κω. Μι.

9. Ἱερ. Βε. K³. Κω.- ἐκεῖνος καὶ ἱκανὸς λόγοις Βου. Μι.- ἐκεῖνος γὰρ ἱκανὸς καὶ λόγῳ Ἰβ.

10. Ἰβ. Βου. Βε. K³. Κω. Μι.- τοῦ τύπου Ἱερ.

11. Βου. Βε. K³. Κω. Μι.- προεκθήμενος Ἰβ. Ἱερ.

12. ἐντ. ἀκ. Πα.

13. ἐντ. λ. Πα.

14. Ἱερ. Βου. Βε. K³. Κω. Μι.- τοῦ ἀξιώματος. Δεῖξον τοῖς Ἰβ.

15. Βου. Βε. K³. Κω. Μι.- ἀναστήσεις Ἰβ. Ἱερ.

16. Ἰβ. Ἱερ. Βου. Βε. K³. Κω.- πολλάκις ἔργοις Μι.

17. Ἰβ. Ἱερ. Βε. K³. Κω.- δεδωκότι κοινὴν Βου. Μι.

18. Ἰβ. Ἱερ.- ὑποσπόνδους ἄλλους Βου. Βε. K³. Κω. Μι.

φυλον¹ φρόνημα, ὡς ἐπὶ τὴν κραταιὰν² χεῖρα τοῦ Θεοῦ εὐσεβοφρόνως ἀναφέρων πάντα τὰ σοὶ³ κατορθούμενα; ἢ πόλεις ὑπηκόους, τὰς μὲν πάλαι κάτω κειμένας⁴ ἀνορθώσας⁵, τὰς δὲ καὶ ἐκ βάρβρων⁶ αὐτῶν ἀνεγείρας, καὶ ἄλλων ἀνοικισμοὺς⁷ ἐργασάμενος, καὶ τῆς πολιτείας⁸ πυκνώσας τὰ ὅρια; ἢ πλουτίζων⁹, καὶ ποιῶν εὐδαίμονας τὸ ὑπῆκος; Δίδαξον¹⁰ ἡμᾶς, πρὸς σέ τὸν κοινὸν τῆς οἰκουμένης ἀφορῶντας ὀφθαλμόν, ἐπὶ τίνι τούτων ἡμᾶς συνήγαγες¹¹; Ἡ¹² σιγᾶς μὲν αὐτὸς ἐπιεικείας τρόπῳ, καὶ τῷ¹³ μὴ βούλεσθαι σε τὰ σὰ ἡμῖν διηγῆσθαι¹⁴ κατορθώματα, οἷς ἀνάγκη τοὺς ἐπαίνους συνυφαίνεσθαι, ἐμὲ δὲ παρέχεις ὑπηγῆσαι τῷ λόγῳ, τοῖς σοῖς ἔργοις ἐμπνεόμενον, τοῦ παρόντος συλλόγου¹⁵ τὸ αἶτιον;

γ'. Ἄλλη τοιγαροῦν, ὦ φίλοι¹⁶, τελετή¹⁷, καὶ ἄλλο¹⁸ μυστήριον σήμερον. Ναὸς¹⁹ παρθενικός ἐπὶ γῆς ἐγκαινίζεται σήμερον²⁰, καὶ τῆς Θεομήτορος, εἴπερ ἄλλο τι τῶν ἐγκοσμίων, ἐπάξιον οἰκητήριον. Ναὸς²¹ παρθενικός ἐγκαινίζεται²² σήμερον, βασιλικῆς μεγαλοπρεπείας ἔργον ὡς²³ ἀληθῶς πολυύμνητον²⁴, ναὸς²⁵ ἐν μέσοις αὐτοῖς ἀνακτόροις

1. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- γαῦρον ἀλλόφυλον 'Ιβ. 'Ιερ.

2. 'Ιβ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἐπὶ κραταιὰν 'Ιερ.

3. Βου. Βε. Κ³. Κω.- πάντα τὰ σοι Μι.- πάντα σοὶ 'Ιβ. 'Ιερ.

4. 'Ιβ. 'Ιερ. Βε. Κ³. Κω. Μι.- κατωκειμένας Βου.

5. 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἀνὼρθώσας 'Ιβ.

6. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- τὰς δὲ ἐκ βάρβρων 'Ιβ. 'Ιερ.

7. 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἀνοικισμὸν 'Ιβ.

8. 'Ιβ. Βου. Μι.- ταῖς πολιτείαις 'Ιερ. Βε. Κ³. Κω.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- πλουτῶν ἐν ἄπ. Χ.

10. ἐντ. ἄκ. Πα.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- τίνι ἡμᾶς συνήγαγες Πα.- τίνι τούτων ἡμᾶς συνεκάλεσας ἐν λ. Χ.

12. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- καὶ 'Ιβ.

13. 'Ιβ. 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- τὸ Πα.

14. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- τὰ σὰ διηγῆσθαι 'Ιβ.

15. 'Ιβ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- παρόντος σου λόγου 'Ιερ. Πα.

16. 'Ιβ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- φίλη 'Ιερ. Πα.

17. 'Ιβ. 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- φίλη οὐκ ἔστι τελετή Πα.

18. 'Ιβ. 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- καὶ οὐκ ἄλλο Πα.

19. 'Ιβ. 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- σήμερον, εἰμὴ ναὸς Πα.

20. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἐγκαινιζόμενος 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.

21. ἐντ. λ. Πα.- ἐντ. ἄρχ. Χ.

22. 'Ιερ.- παρθενικός ἐπὶ γῆς ἐγκαινίζεται ἐν λ. Χ.

23. 'Ιβ. Χ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- μεγαλοπρεπείας ὡς 'Ιερ.

24. Χ. Βε. Κ³. Κω. Μι.- πολυύμνητον 'Ιβ. 'Ιερ. Βου.

25. ἐντ. ἄκ. Πα.

ἀνάκτορον ἄλλο θεῖον καὶ σεβάσμιον ἀνιστάμενος¹, καὶ² τῇ πρὸς αὐτὸ παραβολῇ καὶ συγκρίσει ἰδιωτικὴν οἰκίαν³ ἀποφαίνων τὰ ἀνάκτορα, μᾶλλον δὲ τῷ οἰκειῷ κάλλει καὶ⁴ τῇ ἐνούσῃ λαμπρότητι καὶ ταῦτα περιαστράπτων, καὶ φαιδρύνων, καὶ πολὺ παρασκευάζων τοῦ προτέρου κόσμου σεμνότερα. Εἵποις⁵ ἂν εἰς⁶ αὐτὸν ἰδὼν, οὐκ ἀνθρωπίνης χειρὸς ἔργον, ἀλλὰ θεῖαν τινὰ καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς δύναμιν τὸ κάλλος αὐτῷ ἐπιμορφώσασθαι.

δ'. Προπύλαια⁷ μὲν γὰρ τῷ⁸ ναῷ περικαλλῇ διεσκευάσται καὶ γὰρ μαρμάρων διαλεύκων πλάκες λαμπρόν τι καὶ χάριεν⁹ ἀποστίλβουσαι, ἔλην ἐναπολαβοῦσαι¹⁰ τὴν πρόσοψιν, καὶ τὴν πρὸς ἀλλήλας θέσιν καὶ τὴν τῶν περάτων συνάφειαν τῷ ὁμαλῷ καὶ λείῳ καὶ τῷ προσηρμόσθαι¹¹ λίαν ἀποκρύψασαι¹² εἰς ἐνὸς λίθου συνέχειαν, γραμμᾶς εὐθείας¹³ ὥσπερ ἐπιγεγραμμένου¹⁴ (θαῦμα καινὸν ὀρθοῖναι καὶ ἡδίστον¹⁵!), τὴν τῶν ὀρώντων φαντασίαν ὑπάγουσιν¹⁶. ἐξ οὗπερ τὰς ὄψεις καὶ συνέχουσιν¹⁷, καὶ πρὸς¹⁸ ἑαυτὰς ἐπιστρέφουσιν οὐκ ἐθέλιν¹⁹ ποιοῦσι τὸν θεατὴν μεταχωρῆσαι πρὸς τὰ ἐνδότερα· ἀλλ' ἐν αὐτῷ γε τῷ²⁰ προτεμενίσματι²¹ καλοῦ²² θεάματος ὁ προσιών ἐμπιπλάμενος, καὶ τοῖς ὀρωμένοις ἐρεΐδων τὰ ὅμματα²³, ὥσπερ

1. 'I6. 'Iep. X. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- ἀνιστάμενον Πα.
2. ἐντ. λ. Πα.
3. 'I6.- ἰδιωτικὰς οἰκίας ἐν λ. X.
4. 'I6. 'Iep. X. Be. K³. Kω.- μᾶλλον δὲ καὶ Bou. Mi.
5. ἐντ. ἀκ. Πα.- ἐντ. λ. X.
6. 'I6. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- εἰς 'Iep. Πα.
7. ἐντ. ἀκ. X.
8. 'I6. 'Iep. Πα. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- μὲν τῷ X.
9. 'Iep. X. Πα. Be. K³. Kω. Mi.- χάριεν 'I6. Bou.
10. 'I6. 'Iep. X. Πα. Be. K³. Kω. Mi.- ἐναπολαμβάνουσαι Bou.
11. 'Iep. X. Πα. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- λείῳ προσηρμόσθαι λίαν ἀποκρύψασθαι 'I6.
12. 'Iep. X. Πα. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- γραμμῆς εὐθείας 'I6.
13. 'I6. 'Iep. Πα. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- ἐπὶ γεγραμμένου X.
14. 'Iep. X. Πα. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- ἐπιγεγραμμένου θαύματος καλὴν ὀρθοῖναι καὶ ἡδίστην 'I6.
15. 'Iep. X. Πα. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- ὑπάγουσα 'I6.
16. 'I6. 'Iep. Πα. Be. K³. Kω.- ὄψεις συνέχουσιν X. Bou. Mi.
17. X. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- συνέχουσιν πρὸς 'I6. 'Iep. Πα.
18. 'I6. 'Iep. X. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- ἐθέλον Πα.
19. Πα.- αὐτῷ τῷ Bou. Be. K³. Kω. Mi.- αὐτῷ 'I6. 'Iep. X.
20. 'I6. X. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- προτεμενίσματι 'Iep. Πα.
21. 'I6.- τοῦ καλοῦ ἐν λ. X.
22. 'Iep. X. Πα. Bou. Be. K³. Kω. Mi.- τὸ ὅμμα 'I6.

τις ἐρριζωμένος¹ τῷ θύματι ἔστηκεν². Ὁρφεὶ³ μὲν οἱ μῦθοι⁴ τῷ θρακί⁵ κιθάραν κροτοῦντες διδῶσι⁶, κινουσαν τοῖς φόγγοις τὰ ἄψυχα⁷. εἰ δὲ καὶ ἡμῖν ἐξῆν εἰς⁸ μύθους⁹ ἐπαίρειν¹⁰, καὶ φοβεράν ποιεῖν τὴν ἀλήθειαν, εἶπεν ἄν τις τοὺς προσιόντας τῷ προτεμενίσματι¹¹ εἰς φυτῶν ἀποδενδρουμένους φύσιν τῷ θύματι μεταβάλλεσθαι· οὕτως ἅπαξ τις ἰδὼν δυσάποσπαστως¹² κατέχεται.

εἰ. Ἐπειδὴν¹³ δὲ τις ἐκεῖθεν μόλις ἀποσπασθεὶς εἰς αὐτὸ παρὰκύψῃ¹⁴ τὸ τέμενος, ἡλικίης καὶ ὄσης οὗτος χαρᾶς τε ἅμα καὶ ταραχῆς καὶ θάμβους¹⁵ ἐμπύπταται! Ὡς¹⁶ εἰς αὐτὸν γὰρ τὸν οὐρανόν, μηδενὸς ἐπιπροσθούντος¹⁷ μηδαμύθεν, ἐμβεβηκώς¹⁸, καὶ τοῖς πολυμόρφοις καὶ πανταχόθεν ὑποφανιμένοις κάλλεσιν, ὡς ἄστροις, περιλαμπόμενος ὅλος ἐκπεπληγμένος γίνεται. Δοκεῖ¹⁹ δὲ λοιπὸν ἐντεῦθεν τὰ τε²⁰ ἄλλα ἐν ἐκστάσει εἶναι, καὶ αὐτὸ περιδονεῖσθαι τὸ τέμενος· ταῖς γὰρ οἰκείαις καὶ παντοδαπαῖς περιστροφαῖς καὶ συνεχέσι κινήσεσιν, ἃ πάντως παθεῖν²¹ τὸν θεατὴν ἢ πανταχόθεν ποικιλία βιάζεται τοῦ θεάματος, εἰς αὐτὸ τὸ ὀρώμενον τὸ οἰκεῖον φαντάζεται πάθημα. Ἀλλὰ²² γὰρ χρυσός τε καὶ ἄργυρος τὰ πλεῖστα

1. X. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - ὥσπερ τι ἐρριζωμένος Ἱερ. Πα. - ὥσπερ τι ἐρριζομένος Ἰβ.

2. Ἰβ. X. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - ἔστηκεν Ἱερ. Πα.

3. ἐντ. λ. Πα.

4. Ἰβ. X. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - μῦθοι Ἱερ.

5. X. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - θρακί Ἰβ. Ἱερ.

6. καθ' ἡμέρας γε. - κιθάραν κροτοῦσι Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - κιθάραν κρούουσι Ἰβ.

Ἱερ. X.

7. ΑΠΟΛΛΟΔΩΡΟΥ. Βιβλιοθήκης Α' γ' Π 1.

8. Ἰβ. Ἱερ. Βου. Βε. K³. Κω. - ἐς X. Μι.

9. Ἱερ. X. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - μῦθον Ἰβ.

10. Ἰβ. Ἱερ. X. Βου. Μι. - ἀπαίρειν Βε. K³. Κω.

11. Ἰβ. X. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - προτενίσματι Ἱερ.

12. X. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - δυσάποσπαστως Ἰβ. - δυσάποσπάτως Ἱερ.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. Ἱερ. X. Πα. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - παρὰκύψει Ἰβ.

15. Ἰβ. Ἱερ. X. Πα. - θαύματος Βου. Βε. K³. Κω. Μι.

16. ἐντ. λ. X.

17. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Βε. K³. Κω. - οὐρανὸν ἐπιπροσθούντος Βου. Μι.

18. Ἱερ. Πα. - ἐπιβεβηκώς Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - ἐκβεβηκώς Ἰβ.

19. ἐντ. λ. Πα.

20. Ἰβ. Ἱερ. Βε. K³. Κω. - ταῖ τε Βου. Μι.

21. Ἱερ. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - ὡς παθεῖν Ἰβ.

22. ἐντ. ἀκ. Πα.

τοῦ ναοῦ διειλήφασιν, ὁ μὲν ψηφῖσιν ἐπαλειφόμενος¹, ὁ δὲ εἰς πλάκας ἀποξεόμενος, καὶ τυπούμενος², ἄλλος ἄλλοις ἐπιπλασσόμενος μέρεσιν³. Ἐνταῦθα ἐπικοσμούμενα κιονόκρανα· ἐνταῦθα δὲ⁴ διάχρυσα⁵ περιζώματα· ἀλλαχόθι⁶ δὲ ταῖς ἀλύσεσιν⁷ ἐπιπλεκόμενος χρυσός, ἢ χρυσοῦ τι θαυμασιώτερον, ἢ θεία τράπεζα, σύνθημα. Ἄργυρος⁸ δὲ περὶ⁹ τὰς πυλίδας καὶ στυλίδας¹⁰ τοῦ Οὐσιαστηρίου σὺν τοῖς περιστώσις¹¹, καὶ αὐτὸν τὸν κωνοειδῆ¹² καὶ τῇ θείᾳ τραπέζῃ ἐπικείμενον¹³ σὺν τοῖς ὑπερείδουσι στυλίσκοις καὶ ὑπωρόφοις ὄροφον¹⁴. Καὶ μαρμάρων δὲ πολυχρώμων, ὅσα μὴ χρυσὸς ἐπέδραμεν, ἢ ἄργυρος περιέλαβεν, ἀμήχανόν τι¹⁵ καὶ τερπνὸν φιλοτέχνημα τὰ ὑπόλοιπα¹⁶ τοῦ ναοῦ διεκόσμησεν. Ἡ δὲ τοῦ ἐδάφους θεία εἰς ζώων¹⁷ μορφὰς καὶ σχημάτων ἄλλας ιδέας πολυμόρφοις¹⁸ ψηφῖσι διαμορφωθείσα θαυμαστήν τινα τοῦ τεχνίτου τὴν σοφίαν παρεστήσατο, παῖδας, ὡς ἀληθῶς, καὶ πλασμάτων πλάστας τοὺς Φειδίας ἐκείνους καὶ Παρρασίους¹⁹ καὶ Πραξιτέλεις²⁰ καὶ Ζεύξιδας ἐν τῇ τέχνῃ ἀπελέγχασα²¹. Δημόκριτος²² εἶπεν ἄν, οἶμαι, τὴν τοῦ ἐδά-

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα.- ἐπαλειφόμενος Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.
2. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἀποξεόμενος τυπούμενος 'Ιβ.
3. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- μέρεσι 'Ιβ.
4. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- μέρεσιν. Ἐνταῦθα δὲ 'Ιερ. Πα.- μέρεσι· ἐνταῦθα δὲ 'Ιβ.
5. καθ' ἡμῶν γε.- διαχρυσῶν 'Ιερ. Πα.- διὰ χρυσῶν Βε. Κ³. Κω. Μι.- δια χρυσῶν Βου.- χρυσοῦ 'Ιβ.
6. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἀλλὰχόθεν 'Ιβ.
7. 'Ιερ. Πα. Βου. Μι.- ἀλύσεσιν Βε. Κ³. Κω.- ἀλύσεσιν 'Ιβ.
8. ἐντ. ἀκ. Χ.
9. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα. Βε. Κ³. Κω.- παρὰ Βου. Μι.
10. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω.- καὶ πυλίδας Μι.
11. 'Ιερ. Χ. Πα. Βου. Μι.- περιστώσις 'Ιβ.- περιστόσις Βε. Κ³. Κω.
12. καθ' ἡμῶν γε.- καὶ αὐτὸς ὁ κωνοειδὴς ἐν ἄπ. Χ.
13. καθ' ἡμῶν γε.- ἐπικείμενος ἐν ἄπ. Χ.
14. καθ' ἡμῶν γε.- στυλίσκοις καὶ ὑπωρόφοις ὄροφος 'Ιερ. Χ. Βου. Μι.- στυλίσκοις ὑπωρόφοις ὄροφος 'Ιβ. Πα.- στυλίσκοις καὶ ὑπωρόφοις Βε. Κ³. Κω.
15. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα. Βε. Κ³. Κω.- ἀμήχανόν τε Βου. Μι.
16. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα. Βε. Κ³. Κω.- τὰ λοιπὰ Βου. Μι.
17. Βε. Κ³. Κω.- ζώων 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα. Βου. Μι.
18. 'Ιβ.- ιδέας ταῖς πολυμόρφοις ἐν λ. Χ.
19. Βε. Κ³. Κω.- Παρρασίους 'Ιερ. Χ. Πα. Βου. Μι.- λ. 'Ιβ.
20. 'Ιερ. Χ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἐκείνους καὶ καὶ Πραξιτέλεις 'Ιβ.
21. 'Ιβ. 'Ιερ. Χ. Πα. Κ³. Κω.- ἐπελέγχασα Βου. Βε. Μι.
22. ἐντ. λ. Χ.

φους¹ λεπτουργίαν ἐνιδών, καὶ ταύτῃ τεκμηρίω χρώμενος, μὴ² ἂν πόρρω εἶναι τὸ μὴ³ ὂν⁴ καὶ τὰς ἀτόμους⁵ αὐτοῦ⁶ καὶ ὑπ' ὅψιν πιπτούσας ἀνευρῆσθαι. Οὕτω πάντα πεπλήρωται θαύματος! Ἐνὶ⁷ δέ μοι δοκεῖ μόνον ὁ τοῦ τεμένου ἀρχιτέκτων διημαρτηκέναι, ὅτι περ⁸ εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν χώρον ἅμα πάντα συλλέξας τὰ κάλλη οὐκ ἔξ τὸν θεατὴν καθαρῶς ἐντυφῆσαι τοῦ θαύματος, ἄλλων ἀπ' ἄλλων⁹ ἐφελκόντων¹⁰ τε καὶ μετασπώντων, καὶ μὴ παραχωρούντων, ὅσον τις ἐθέλη¹¹, τοῦ ὀρωμένου κορένυσθαι.

Σ'. Ο¹² δέ με παρέδραμε, καὶ πρῶτον ῥηθῆναι ἔδει¹³ — ἀλλὰ γὰρ οὐδ' ἐν τοῖς λόγοις τοῦ τεμένου τὸ θαῦμα παρέχει τῷ λέγοντι καθαρῶς τὸ οἰκεῖον¹⁴ τελεῖν ἔργον — καὶ δὴ καὶ νῦν¹⁵ εἰρήσεται. Ἐπ'¹⁶ αὐτῆς γὰρ τῆς ὀροφῆς¹⁷ ἀνδρείκελος εἰκὼν μορφὴν¹⁸ φέρουσα τοῦ Χριστοῦ πολυανθέσι ψηφίσιν ἐγγέγραπται· εἴποις ἂν αὐτὸν τὴν γῆν¹⁹ ἐφορᾶν²⁰, καὶ τὴν περὶ ταύτης διανοεῖσθαι διακόσμησίν τε καὶ κυβέρνησιν· οὕτως ἀκριβῶς ὁ γραφεὺς²¹ καὶ²² τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς χρώμασι

1. Ἱερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι. — τὴν ἐδάφους Ἰβ.
2. ἐντ. λ. Πα.
3. ἐντ. ἀκ. Πα.
4. καθ' ἡμᾶς γε. — τὸ μὴ οὐχὶ ἐν ἅπ. Χ.
5. Ἱερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι. — τοῖς ἀτόμοις Ἰβ.
6. ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΥ (ὅρα ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ Θ' ζ' XII § 44).
7. ἐντ. ἀκ. Χ.
8. Ἰβ. — ὅτι περ ἐν λ. Χ.
9. Ἱερ. Χ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι. — ἐπ' ἄλλων Ἰβ.
10. Ἰβ. Ἱερ. Χ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. — ἐφελκόντων Μι.
11. καθ' ἡμᾶς γε. — Ὅσον τις ἐθέλει Ἰβ. Ἱερ. Χ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι. — Ὅσον τις ἐθέλει Πα.
12. ἐντ. λ. Χ. Πα.
13. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι. — δεῖον Ἰβ. Ἱερ.
14. Ἰβ. Ἱερ. Βε. Κ³. Κω. — τὸ ἴδιον Βου. Μι.
15. Ἰβ. Ἱερ. — δὴ νῦν Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.
16. ἐντ. ἀκ. Πα.
17. Ἱερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι. — ἐπ' αὐτῇ γὰρ τῇ ὀροφῇ Ἰβ. — ἐπ' αὐτῆς δὲ ἄρα τῆς ὀροφῆς Πα.
18. Ἱερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι. — ἀνδρείκελος εἶναι καὶ μορφὴν Ἰβ.
19. Ἱερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι. — εἴποις ἂν αὐτὴν γῆν Ἰβ.
20. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Βου. Μι. — ἐφορᾶν Βε. Κ³. Κω.
21. Ἰβ. Ἱερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι. — ὁ γραφεὺς ἀκριβῶς Πα.
22. Ἱερ. Πα. — καὶ Ἰβ. — καὶ Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.

τὴν¹ τοῦ δημιουργοῦ περὶ ἡμᾶς κηδεμονίαν ἐπίπνους² γέγονεν ἐντυπώσασθαι! Ὡς³ δὲ πρὸς αὐτῇ τῇ ὁροφῇ⁴ τοῦ ἡμισφαίριου τμήμασιν ἐγκοίλοις⁵ πληθὺς ἀγγέλων τῷ κοινῷ δεσπότῃ δορυφοροῦντες διαμερόφωνται. Ἡ⁶ δ' ἀπὸ⁷ τοῦ Ου-σισστηρίου ἀνεγειρομένη⁸ ἀψις⁹ τῇ μορφῇ τῆς παρθένου περιστρέπεται, τὰς ἀχράντους¹⁰ χεῖρας ὑπὲρ ἡμῶν ἐξαπλούσης¹¹, καὶ πραττομένης τῷ βασιλεῖ τὴν σωτηρίαν, καὶ τὰ κατ'¹² ἐχθρῶν ἀνδραγαθήματα. Χορὸς δὲ μαρτύρων καὶ ἀποστό-λων¹³, καὶ¹⁴ δὴ καὶ προφητῶν καὶ πατριαρχῶν ὅλον¹⁵ πληροῦντες ταῖς εἰκόσι τὸ τέμενος ἐξωραΐζουσιν¹⁶. ὧν¹⁷ ὁ μὲν καὶ σιγῶν¹⁸, δι' ὧν πάλαι ἀνεφθέγγατο, βοᾷ¹⁹, Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, κύριε τῶν δυνάμεων· ἐπιποθεῖ²⁰ καὶ ἐκ-λείπει ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς ἀνὰς τοῦ κυρίου· ἐ²¹ δέ²², Ὡς θαυμαστός²³ ὁ τόπος οὗτος· οὐκ ἔστι τοῦτο, ἀλλ' ἢ οἶκος Θεοῦ. Ἐπιφωνεῖ²⁴ δέ τις ἴσως καὶ τῶν οὐχ ἡμετέρων, οὐδ' ἐγγεγραμμένων, καὶ ἄκων ἐπιθειάζων τὰ ἡμέτερα²⁵. Ὡς

1. 'Ι6. 'Ιερ. Πα. Βε. Κ³. Κω.- *σχήμασι τὴν* Βου. Μι.

2. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- *ἐπίπνοος* 'Ι6.

3. ἐντ. λ. Πα.

4. 'Ι6. 'Ιερ.- *περὶ αὐτῇ τῇ ὁροφῇ* Βε. Κ³. Κω.- *περὶ αὐτῇ ὁροφῇ* Βου. Μι.

5. 'Ι6.- *ἐγκοίλοις* ἐν λ. Χ.

6. ἐντ. ἀκ. Χ. Πα.

7. 'Ι6. 'Ιερ. Χ. Πα. Βε. Κ³. Κω.- *Ἡ δὲ ἀπὸ* Βου. Μι.

8. 'Ι6. Χ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- *ἀναγειρομένη* 'Ιερ.

9. 'Ι6. 'Ιερ. Πα. Βε. Κ³. Κω.- *ἀψις* Χ. Βου. Μι.

10. 'Ι6. 'Ιερ. Χ. Πα. Βε. Κ³. Κω. Μι.- *ἀχράντους* Βου.

11. 'Ι6. 'Ιερ. Χ. Πα. Βε. Κ³. Κω. Μι.- *ἐξαπλώσης* Βου.

12. 'Ι6. 'Ιερ. Χ. Πα. Βε. Κ³. Κω.- *καὶ κατ'* Βου. Μι.

13. 'Ι6. 'Ιερ. Χ. Πα.- *χορὸς δὲ ἀποστόλων καὶ μαρτύρων* Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.

14. Πα. Βου.- *καὶ* 'Ι6. 'Ιερ. Χ. Βε. Κ³. Κω. Μι.

15. 'Ι6. Χ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- *προφητῶν, ὅλον* 'Ιερ.

16. 'Ι6. 'Ιερ. Χ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- *ἐξωραΐζουσι* Πα.

17. ἐντ. λ. Πα.

18. 'Ι6. Χ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- *μὲν σιγῶν* 'Ιερ.

19. *Ψαλμῶν* ΠΓ' 1, 2.

20. ἐντ. λ. Χ.

21. ἐντ. ἀκ. Χ.

22. *Γενέσεως* ΚΗ' 17.

23. ἐν ἀπ. Χ.- *ὡς φοβερός* (*Γενέσεως*, αὐτ.).

24. ἐντ. λ. Χ.

25. *Ἀριθμῶν* ΚΔ' 5, 6.

καλοί σου οἱ¹ οἴκοι, Ἰακώβ, αἱ σκηναί σου, Ἰσραήλ, καὶ ὥσει² παράδεισοι ἐπὶ ποταμούς, καὶ ὡς αἱ³ σκηναί, ἃς ἔπηξεν ὁ⁴ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωποι⁵. Πάλαι⁶ μὲν⁷ οὖν τῷ θεόπτη Μωσῇ⁸ θείῳ προστάγματι⁹ σκηνὴ¹⁰ κατεσκεύαστο¹¹, θυσίαν¹² τε¹³ θῦσαι¹⁴ τῷ Θεῷ καὶ¹⁵ ἁμαρτίας λαοῦ¹⁶ ἐξιλάσασθαι¹⁷. καὶ τῷ Σολομῶντι δὲ βασιλεῖ ὁ ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸς¹⁸ ὕστερον, τερπνόν τι χρῆμα, καὶ πάντας τοὺς ἔμπροσθεν τῷ τε κάλλει¹⁹ καὶ τῷ μεγέθει²⁰ καὶ τῇ πολυτελείᾳ ἀποκρυψάμενος. Ἀλλ' ὅσον σκιά καὶ τύπος ἀληθείας καὶ πραγμάτων αὐτῶν ὑποβέβηκε²¹, τοσοῦτον ἐκεῖνα τοῦ νῦν ἐξοικοδομηθέντος ναοῦ τῷ πιστῷ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ ἡμῶν· οὐχ²² ὅτι ὁ μὲν τῆς χάριτος καὶ τοῦ πνεύματος, τὰ δὲ τοῦ νόμου καὶ τοῦ γράμματος, ἀλλ' ὅτι καὶ τῷ κάλλει καὶ τῇ ἄλλῃ τεχνουργίᾳ καὶ δεξιότητι τὰ δεύτερα φέρουσι.

ζ'. Καὶ²³ τί ἄν τις ἐν οὕτῳ βραχεῖ καιρῷ τὰ²⁴ τοῦ περιωνύμου ναοῦ²⁵ λόγῳ

1. ἐν ἄπ. X. - ὡς καλοὶ οἱ (Ἀριθμῶν, αὐτ.).

2. Ἱερ. - Ἰσραήλ . . καὶ ὥσει (Ἀριθμῶν, αὐτ.). - Ἰσραήλ καὶ ὡς εἰ Ἰβ. - Ἰσραήλ ὥσει Βου. Βε. K³. Κω. Μι.

3. ἐν ἄπ. X. - ποταμῶν, καὶ ὥσει (Ἀριθμῶν, αὐτ.).

4. ἐν ἄπ. X. - ἔπηξε (Ἀριθμῶν, αὐτ.).

5. Ἱερ. - ἄνθρωποι ἐν λ. X.

6. ἐν τ. ἀκ. Πζ.

7. Ἰβ. Ἱερ. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - Καὶ πάλαι μὲν Πα.

8. Ἱερ. Πα. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - Μωϋσῇ Ἰβ.

9. Ἐξόδου Κς' 1.

10. Ἑβρ. Θ' 2.

11. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Βε. K³. Κω. Μι. - κατεσκεύεσται Βου.

12. Ἐξόδου ΚΖ' 1.

13. Ἱερ. Πα. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - θυσίας τε Ἰβ.

14. Ἰβ. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - θύσαι Ἱερ. Πα.

15. Ἐξόδου ΑΒ' 30.

16. Ἑβρ. αὐτ. 8.

17. Ἱερ. - θῦσαι Θεῷ καὶ ἁμαρτίας λαοῦ ἐξιλάσασθαι Ἰβ. Βε. K³. Κω. - θύσαι Θεῷ καὶ ἁμαρτίας λαοῦ ἐξιλάσασθαι Πα. - θῦσαι Θεῷ ἁμαρτίας ἐξιλάσασθαι Βου. Μι.

18. Γ' Βασιλειῶν Θ' 1.

19. Ἰβ. - τῷ τότε κάλλει Ἱερ. Πα. - τῷ κάλλει Βου. Βε. K³. Κω. Μι.

20. Ἰβ. Ἱερ. Πα. - καὶ μεγέθει Βου. Βε. K³. Κω. Μι.

21. Ἱερ. Πα. Βου. Βε. K³. Κω. Μι. - ὑποβέβηκεν Ἰβ.

22. ἐν τ. λ. Πα.

23. ἐν τ. ἀκ. Πα.

24. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Βε. K³. Κω. - βραχεῖ τὰ Βου. Μι.

25. Ἰβ. Πα. - τεμένους Ἱερ. Βου. Βε. K³. Κω. Μι.

πειράται¹ περιέρχασθαι θάματα; ὅπου² γε οὐδ' αὐτὴ³ ἢ ὄψις οὐδ' ἐπὶ⁴ συχρὸν χρόνον, καίτοι τὰς ἄλλας αἰσθήσεις τῷ τάχει κατόπιν ἄγουσα, ἀντιλαβέσθαι τούτων οὐδαμῶς⁵ ἐλέγχεται κατισχύουσα. Χαίρω⁶ γοῦν⁷ ἔγωγε οὐδὲν ἦττον (εἰ καὶ τὸ ἔλαττον ὁ λόγος ἀπηνέγκατο), ἢ⁸ εἰ καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ μέτριον⁹ τῆς ἱκανῶς ἐχούσης ἀφίκετο διηγήσεως· οὐ¹⁰ γάρ τῆς ἐν λόγῳ δυνάμεως ἐπίδειξιν, ἀλλὰ τὸ κάλλιστόν¹¹ τε εἶναι τὸν νῶτον καὶ ὠραιότατον, καὶ νικῶντα νόμους¹² ἐκφράσεως παραστῆσαι προήρημαι.

ἦ. Ἀλλά¹³ γε¹⁴ πρὸς σέ ὁ τοῦ λόγου ὁρόμος, τὸν τοῦ συλλόγου¹⁵ αἷτιον, ἐπιστρεφόμενος ἰθύνεται¹⁶. Χαῖρε τοιγαροῦν, ὦ βασιλέων¹⁷ θεοχαριτώτατε¹⁸ καὶ θεοφιλέστατε, καὶ ἀνακαινίζου τὴν κατὰ τε σῶμα καὶ ψυχὴν ἐπ' ἔργοις ἀγαθοῖς ἀκμάζων νεότητα. Τοῦ τε περιωνύμου ναοῦ καὶ τῶν τῆς¹⁹ σῆς σοφίας ἔργων καὶ χειρὸς ἑορτάζων τὰ ἐγκαίνια²⁰, Ἐντεινε²¹, καὶ κατευοδοῦ, καὶ βασίλευε, ἐνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος²² καὶ δικαιοσύνης· ὁδηγεῖ γάρ, ὡς ἐνεστιν ἰδεῖν ἐναργῶς, καὶ ὁδηγήσει σε ἡ τοῦ Ἰψίστου δεξιὰ, τοῦ κτίσαντός σε, καὶ ἐξ αὐτῶν σπαργάνων εἰς βασιλέα τοῦ οἰκείου καὶ περιουσίῳ λαοῦ χρίσαντος. Συνευφραίνου,

1. 'Ι6. 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- πειράται Πα.
2. ἐντ. λ. Πα.
3. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- οὐδὲ ἡ αὐτὴ 'Ι6. 'Ιερ.
4. 'Ι6. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- οὐδὲ ἐπὶ 'Ιερ.
5. 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- οὐδαμοῦ 'Ι6.
6. ἐντ. ἀκ. Χ.
7. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι. Χαίρω δ' οὖν 'Ιερ. Χ.- χαίρων δ' οὖν 'Ι6.
8. ἐντ. λ. Χ.
9. 'Ι6.- μέτρον ἐν λ. Χ.
10. ἐντ. ἀκ. Χ. Πα.
11. 'Ι6. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- κάλλιστόν 'Ι6.
12. 'Ιερ. Χ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- νόμον 'Ι6.
13. ἐντ. λ. Χ.
14. Πα.- Ἀλλά μοι ἐν λ. Χ.
15. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- τὸν τοῦ λόγου 'Ι6. 'Ιερ. Πα.
16. 'Ι6.- ἐπιστρεφόμενος ἰθύνεσθαι 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἐπιστρέφεται Πα.
17. 'Ι6. 'Ιερ. Πα.- ὦ βασιλεῦ Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.
18. Βε. Κ³. Κω.- θεοχαριτώτε 'Ι6. Πα.- θεωχαριτώτε 'Ιερ. Μι.- θεοχαριτάτε Βου.
19. 'Ι6. 'Ιερ. Πα. Βε. Κ³. Κω.- καὶ τῆς Βου. Μι.
20. Ψαλμῶν ΜΔ' 4.
21. ἐν ἄπ. Χ.- ἔντεινον (Ψαλμῶν, αὐτ.).
22. 'Ιερ. Πα. Βου.- πραότητος 'Ι6. Βε. Κ³. Κω. Μι.- πραότητος (Ψαλμῶν, αὐτ.).

καὶ συνανακαινίζου καὶ αὐτός, τῶν ὅσους ἥλιος ἐπέιδε ¹ καيسάρων τὸ ἐγκαλλώπισμα, σοφίᾳ ² τε καὶ συνέσει τοὺς ἔμπροσθεν παρευδοκιμῶν ³, καὶ ⁴ τῷ θεῷ σε ψήφῳ ⁵ ἀλλὰ μὴ σπουδαρχήσαντα μὴδ' ἀνθρωπίναις περιδρομαῖς τὴν τηλικαύτην ἀρχὴν ἀναδέξασθαι. Συνευφραίνου τοίνυν, καὶ συνανακαινίζου τῷ μέτοχόν σε προσειληφότι ⁶ καὶ κοινωνόν τῆς βασιλείας ἐπὶ κοινῇ τε σωτηρίᾳ ⁷ τῶν ἀρχομένων καὶ ἀξίως ⁸ τῆς εἰς αὐτὸν εὐνοίας καὶ ἀψευδεστάτης ἀγαπήσεως· διὰ ⁹ γὰρ τῆς ὑμετέρας ¹⁰ δυνάδος ἡ Τριάς εὐσεβῶς λατρευομένη τε καὶ προσκυνουμένη, τὴν ἐαυτῆς πρόνοιαν εἰς πάντας ¹¹ ἐξαπλοῦσά τε καὶ ¹² διαπορθεύουσα σοφῶς πηδαλιουχεῖ, καὶ διακυβερνᾷ ¹³ τὸ ὑπήκοον. Χαίρετε ¹⁴ καὶ ὑμεῖς, ὧ τῆς βουλῆς πατέρες, πολὺὰ σεμνὴ καὶ αἰδέσιμος, πιστῷ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ καὶ σεβαστῷ συνανακαινιζόμενοι καί-σαρι, τοῦ περιωνύμου ναοῦ συνεορτάζοντες ¹⁵ τὰ ἐγκαινίσματα ¹⁶. Χαίρει ¹⁷, καὶ ¹⁸ συνευφραίνεται καὶ ὅσον ἱεροφαντικόν τε καὶ ἀρχιερέων πλήρωμα, οἰκεῖον κλέος καὶ καύχημα τὴν τοῦ ναοῦ ποιοῦμενον ¹⁹ καθιέρωσιν. Χαίρετε δέ, καὶ συγχορεύετε καὶ ὑμεῖς, ὧ ὑπόλοιπον ²⁰ καὶ φιλόθεον ἄθροισμα, ἄλλον οὐρανὸν ὀρώντες ἐπὶ γῆς τὸν τῆς παρθένου ναὸν ἐγκαινιζόμενον ²¹ σήμερον· ἥς ταῖς πρεσβείαις τύχοιμεν ²²

1. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἐπέιδεν 'Ιβ.
2. ἐντ. ἀκ. Χ.
3. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- παρευδοκιμεῖ τις Χ.
4. ἐντ. λ. Χ.
5. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- θεῷ ψήφῳ 'Ιβ.
6. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- προσειληφότι 'Ιερ.- προσειληφότα 'Ιβ. Πα.
7. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- κοινῆς τε σωτηρίας 'Ιβ.
8. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἀξίως 'Ιβ.
9. ἐντ. ἀκ. Χ.
10. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- διὰ δὲ τῶν αὐτῶν Χ.
11. 'Ιβ. Χ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- εἰς πλάτας Πα.- εἰς πλάτος 'Ιερ.
12. Χ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἐξαπλοῦσα τε καὶ 'Ιερ. Πα.- ἐξαπλοῦσαι καὶ 'Ιβ.
13. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- διακυβερνᾷ καὶ πηδαλιουχεῖ Χ.
14. ἐντ. λ. Χ. Πα.
15. 'Ιβ. 'Ιερ.- συνεορτάζοντι Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.
16. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.
17. 'Ιερ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ἐγκαίνια. Χαίρει 'Ιβ.
18. 'Ιβ.- Χαίρει δὲ καὶ ἐν λ. Χ.
19. καθ' ἡμᾶς γε.- ποιοῦμενος 'Ιερ.- ποιοῦμενοι ἐν λ. Χ.
20. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- ὅσον ὑπόλοιπον 'Ιβ. 'Ιερ.
21. 'Ιβ. Βου. Βε. Κ³. Κω. Μι.- Παρθένου ἐγκαινιζόμενον 'Ιερ.
22. 'Ιβ. 'Ιερ. Βε. Κ³. Κω. Μι.- τύχοιμεν Βου.

ἅπαντες καὶ τῆς μακαρίας ἐκείνης καὶ ἀτελευτήτου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα² καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ αἰεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων³. ἀμήν⁴.

1. Ἰβ.- χάριτος ἐν λ. X.

2. Ἰβ. Ἰερ. Βου. βε. K³. Kω.- φ ἡ δόξα Μι.

3. Ἰβ. Ἰερ.- καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας Βου. βε. K³. Kω. Μι.

4. Α' ΠΕΤΡΟΥ δ' 11.- Β' ΠΕΤΡΟΥ γ' 18.

ΠΡΟΔΙΟΙΚΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΠΓ' ΟΜΙΛΙΑΣ.

Μέχρι χθές καὶ πρῶτην τρία μόνον ἀποσπασμάτια τῆς ὁμιλίας ταύτης ἦσαν προδεδημοσιευμένα¹ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ καρδινάλιου Ἀγγέλου Μαΐου, συμπεριλαμβανόμενα ἐν τῇ «Συναγωγῇ ἐξηγήσεων εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν ἅγιον εὐαγγέλιον ἐκ διαφόρων ἐρμηνευτῶν παρὰ Νικήτα διακόνου, τῆς τοῦ Θεοῦ μεγάλης ἐκκλησίας διδασκάλου².» Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐνὸς τῶν ἀποσπασματίων τούτων οὐχ εὑρηται ἐν τῇ ὁμιλίᾳ ταύτῃ, καίτοι, θεῖα συναγωγῇ, ὁλοσχερῶς περισωθείση, ἐξάγομεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἀρχὴ ἀνήκει εἰς ἐτέραν τοῦ αὐτοῦ ἁγίου πατρὸς ὁμιλίαν, «εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν» ἐπίσης ἐκφωνηθεῖσαν, ὡς ἐν τῇ προεισχαγωγῇ τῆς ΞΕ' ὁμιλίας λεπτομερῶς ἀναπτύσσεται.

Σώζονται δὲ οὐκ ὀλίγοι λόγοι, οἵτινες ἐν ἐποχαῖς προγενεστέραις τοῦ Φωτίου ἀπηγγέλθησαν ἐπ' ἐκκλησίας τῷ ἁγίῳ καὶ μεγάλῳ σαβδάτῳ, ἐξ ὧν ὑπομιμνήσκομεν τοὺς ἀκολουθοῦς· τὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου τοῦ ΚΠ. (398—404 μ. Χ.) «Εἰς τὴν ζωηφόρον ταφὴν,» οὗ ἡ ἀρχή, «Εἶδετε χθές ληστοῦ εὐγνωμοσύνην³.» τὸν τοῦ Σεβήρου τοῦ Ἀντιοχείας (512—519 μ. Χ.) «Εἰς τὴν τοῦ κυρίου τριήμερον ταφὴν,» οὗ ἡ ἀρχή, «Ἐκάστην ἡμέραν ἀφ' ἐσπέρας⁴.» τὸν τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ἀντιοχείας (569—593 μ. Χ.) «Εἰς τὰς μυροφόρους καὶ εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ εἰς τὸν Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ἀριμαθαίας,» οὗ ἡ ἀρχή, «Ἐπαινετὸς καὶ οὗτος τῆς ἐκκλησίας ὁ νόμος⁵.» τὸν τοῦ Ἐπιφανίου τοῦ Κύπρου τοῦ νεωτέρου (675—681 μ. Χ.), ἀποδιδόμενον εἰς τὸν ἅγιον Ἐπιφάνιον τὸν Κύπρου τὸν πρεσβύτερον (368—404 μ. Χ.) «Εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,» οὗ ἡ ἀρχή, «Τί τοῦτο σήμερον σιγὴ πολλή ἐν τῇ γῇ⁶.» τὸν τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ Α' τοῦ ΚΠ. (715—730 μ. Χ.) «Εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν

1. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΠΓ' § 6' καὶ 8'.

2. CARDINALIS A. M. *Scriptorum veterum nova collectio* (ἐν Πάρισι 1837. 4ον) σ. 712, 716—7.

3. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΠΕΙΤΟΥ. *Ἐρμηνείαι* (ἐν Βενετίᾳ 1836. 4ον) σ. 372.

4. MIGNE. *Patrologia graeca*. Τόμ. IIΘ' σ. 808.—FABRICII-HARLES. *Bibliotheca graeca*. Τόμ. I' σ. 249.

5. MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΠΗ' σ. 1848.

6. Αὐτ. Τόμ. ΜΓ' σ. 440.

τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, » οὗ ἡ ἀρχή, « Σάββατον μὲν ἔστι σήμερον ¹. » τὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ δαμασκηνοῦ (717 — 760 μ. Χ.) « Εἰς τὸ ἅγιον καὶ μέγα σάββατον, » οὗ ἡ ἀρχή, « Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας κυρίου ². »

Ἄλλὰ καὶ ἡ παρ' ἡμῖν ἱερὰ ἀκολουθία τοῦ μεγάλου σαββάτου ἐστὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀρχαιότερα τοῦ Φωτίου· διότι τὸ μὲν τετραώδιον, τὸ ἀπὸ τῆς ς' ἕως τῆς θ' ὥδης, τοῦ κανόνος τοῦ μεγάλου σαββάτου ἐμελοποίησε ³ Κοσμάς ὁ Μαΐουμα, ὁ ἁγιοπολίτης (725 — 735 μ. Χ.), τοὺς δὲ εἰρμούς, τοὺς ἀπὸ τῆς α' μέχρι τῆς ε' ὥδης, τοῦ αὐτοῦ κανόνος ἐμελούργησεν ⁴ ἡ καλλιθέλαδος πλὴν πολυώνυμος μοναχὴ (830 ⁵ — 850 μ. Χ.) Ἰκασία ⁶ (Εἰκασία ⁷), ἡ Κασία ⁸ (Κασσία ⁹), ἡ Κασσιανή ¹⁰ (Κασσιανή ¹¹) ἐπικαλουμένη.

Ὁ πατριάρχης Φώτιος ἀπήγγειλε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν ὁμιλίαν ταύτην κατὰ τὴν δευτέραν αὐτοῦ πατριαρχεῖαν, ἵσως δὲ τῷ 882 ἀπριλίου 7, ἡμέρᾳ τοῦ μεγάλου σαββάτου· ἐν αὐτῇ δὲ οὐδεμίαν δίδει νύξιν πρὸς τὰ πράγματα τῶν τότε καιρῶν, ὅπως μὴ ἀναξίαισι πληγὰς ἐπουλωθείσας διὰ τῆς τῷ 879 — 880 συγκροτηθείσης ὑπὲρ αὐτοῦ ὁγδόης οἰκουμενικῆς συνόδου, ἀλλ' ἀρκεῖται διὰ γενικοτήτων ἐν τέλει ¹² ἐκδιδάσκων τὰ τῶν ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, τὰ τῶν ποιμένων καὶ ποιμαινομένων ἀμοιβαῖα καθήκοντα ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς αὐτοῦ, ὡς ὑψιπέτου ἀετοῦ καὶ οὐρανοβάμωτος.

Τῆς προκειμένης ὁμιλίας ἡ μὲν ἐπιγραφή καὶ ἡ ἀρχὴ ἀντεγράφησαν μὲν ἐξ Ω. παρεβλήθησαν δὲ πρὸς Κ⁴. (σ. 551), Ο. (σ. 200), Θ. (σ. ιζ'), Φ. (σ. 31), Μι. (σ. 545), Β. (σ. 95) καὶ Ε. (σ. 235)· τὸ δὲ ὅλον ἀντεγράφη μὲν ἐξ

1. Αὐτ. Τόμ. ιη' σ. 244.

2. Αὐτ. Τόμ. ις' σ. 601.

3. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, αὐτ.

4. Τριώδιον (ἐν Ἐνετίᾳ 1876 φύλλ.) σ. 407.— ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΑΓΙΟΡΕΙΤΟΥ, αὐτ.

5. MURALT, ἐν χρ. 830 ἰουν. 5.

6. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 214.

7. ΕΦΡΑΙΜΙΟΥ, σ. 2332.

8. ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ (παρὰ MIGNE, αὐτ. Τόμ. ΡΑΙ' σ. 1235).

9. ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ (ὅρα ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ. Ἱερογραφικὴ Ἀρμονία, ἐν ΚΠ. 1802. 8ον) σ. 197.

10. W. CHRIST et M. PARANIKAS. Anthologia graeca carminum christianorum (ἐν Λειψίᾳ 1871. 8ον) σ. XLVIII.

11. ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΤΟΥ ΔΥΡΡΑΝΙΟΥ. Θεωρητικὸν μέγα τῆς μοναχικῆς (ἐν Τεργέστη, 1832. 8ον) σ. XXXVII.

12. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΙΙΙ' § η'.

16. (σ. 165—185), παρεβλήθη δὲ πρὸς Πα. (φ. 468 v—471 r.), 'Ιερ. (σ. 224—244) καὶ Παπα. (ἀρ. 1343—4). καὶ ἰδίᾳ ἡ μὲν § 6' παρεβλήθη πρὸς ἐρμηνείας Μα. (Τόμ. Θ' σ. 712) καὶ Μιγ. (σ. 1225), ἡ δὲ § 8' πρὸς ἐρμηνείας Μα. (Τόμ. Θ' σ. 716—7) καὶ Μιγ. (σ. 1225—1229).

Ἀναλύων δ' αὐτὴν ὁ Γάζης Παΐσιος ὁ Λειγαρείδης λέγει¹, ὅτι ὁ Φώτιος « ἐπαριθμεῖ γοργῶς τὰ προγεγεννημένα θαύματα τοῦ σωτῆρος ἐν συντομίᾳ, καὶ » προκρίνει τὸ ἔργον τῆς θεοσώμου ταφῆς, ὡς ἐν αὐτῇ τὸ κατὰ πάντων κρᾶτος » ὁ δεσπότης οἰκείοις ἀγωνίσμασι φαίνεται ἀναδούμενος². »

ΠΓ'.

τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου

ΦΩΤΙΟΥ,

πατριάρχου³ Κωνσταντίνου πόλεως,

ὁμιλία δευτέρα⁴

ῥηθεῖσα⁵ εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,

τῷ ἁγίῳ σαββάτῳ⁶.

α'. Ἀφ' ἐκάστου μὲν τῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἔργων καὶ πράξεων τῆς περὶ ἡμᾶς φιλανθρωπίας τὸ μέγεθος ἐμφανίζεται, καὶ τῆς σωτηρίας ἡμῶν⁷ λαμπρῶς αἱ χάριτες ἀναπτύσσονται, καὶ πολὺς ὁ τῆς εὐφροσύνης γλυκα-

1. Πα. φ. 468 v.

2. ὅρα κατωτέρω Φωτίου ὁμιλίας ΠΓ' § α'.

3. καθ' ἡμᾶς γε.— τοῦ αὐτοῦ ἀγιωτάτου Φωτίου ἀρχιεπισκόπου 'Ιβ. Πα. Ω. K⁴. Ο. Μι. Β. Παπα.— Τοῦ αὐτοῦ Φωτίου ἀρχιεπισκόπου 'Ιερ.— λ. Θ. Φ. 'Ε.

4. ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμιλίαν ΞΓ'.

5. καθ' ἡμᾶς γε.— Κωνσταντινουπόλεως ὁμιλία ῥηθεῖσα 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. K⁴. Ο. Μι. Β. Παπα.— ΚΠ. ὁμιλία ῥηθεῖσα Ω.— λ. Θ. Φ. 'Ε.

6. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Ω. K⁴. Ο. Μι. Β. Παπα.— εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν domini nostri Jesu Christi, sancto sabbato Φ.— εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν Θ. 'Ε.

7. 'Ιβ. 'Ιερ. Παπα.— ἡμῶν Πα. K⁴. Ο. Θ. Φ. Μι. Β.

σμός ταῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπισταζόμενος ψυχᾷς τὸν¹ προγονικὸν τῆς ἀμαρτίας καὶ πικρὸν ἀποσμήχει² μολυσμόν· ἡ δὲ τοῦ πάθους καὶ τῆς ταφῆς μνήμη καὶ ὑπόθεσις φρικτὸν μὲν τι χρῆμα καὶ ἀνέκφραστον, πέρας δὲ³ τῆς οἰκονομίας ὑπάρχουσα, καὶ πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς, ὡς ἂν εἴποι τις, τὸν τῆς ἀναπλάσεως λιμένα ἐγκαθορμίζουσα, καὶ τὴν περὶ ἡμᾶς τοῦ πλάστου διαπρυσίως σαλπίζουσα πρόνοιαν οὐχ ἀπλήν⁴ οὐδὲ μονότροπον τὴν διάθεσιν ἀπεργάζεται, ἀλλ' ἅμα τε καταπλήττει καὶ ἀνακτωμένη δίδωσι θαρρεῖν τε καὶ ἀνιᾶν, καὶ ἡδύνει⁵ τὰ μὲν τῷ πάθει καὶ τῷ θανάτῳ, τὰ δὲ τῶν παθῶν τῷ φθόρῳ⁶ καὶ τῇ τοῦ θανάτου νεκρώσει, ἃ διὰ τὴν ἐμὴν ὑπὲρ λόγον καινοποιεῖται ἀνάστασιν. Ἦδὺ μὲν γὰρ ἐν γάμῳ τὸ ὕδωρ ὄρᾳ⁷ ὥσπερ ἀπὸ βοτρυῶν ἐκ τῶν⁸ ἀγγείων εἰς οἶνον⁹ τοῖς φίλοις ὑποθλιβόμενον¹⁰. ἡδὺ δὲ καὶ θαλάσσης¹¹ ἀγριαίνοντα κύματα, καὶ τὸ ναυάγιον ἐπαφρίζοντα¹² προστάγματι¹³ μόνῳ γαλιηνῶντα, καὶ ἡμερούμενα¹⁴, καί, τὸ παραδοξότατον, κυρτουμένοις νώτοις διαπορθμεύοντα τοὺς ἐμπλέοντας¹⁵. καὶ τρεφόμενον ὄχλον¹⁶ ἐν ἐρημίαις ἄρτοις ἐπτά¹⁷, καὶ πέντε πάλιν πολλάς χιλιάδας¹⁸, καὶ πολλοῖς τροφὴν ὑπολειπούσας¹⁹, τῆς εὐωχίας τὰ λείψανα²⁰. ἡδὺ δὲ καὶ τυφλὸν ὄρᾳ ὁμματούμενον²¹, αἰμάτων τε ρεῖθρα φθοροποιᾷ ξηραίνόμενα²², καὶ λεπρούς τῆς

1. ἐντ. λ. Πα.

2. Ἰβ. Παπα.— ἀποσμήχει Ἰερ.

3. Ἰερ. Παπα.— δὴ Ἰβ.

4. Ἰβ. Ἰερ.— ἀπ. τῶς Παπα.

5. καθ' ἡμᾶς γε.— θαρρεῖν τε καὶ ἀνιᾶ καὶ ἡδύνει Ἰβ. Ἰερ.— θαρρεῖν καὶ ἀνιᾶ καὶ ἡδύνει Παπα.

6. Ἰερ. Παπα.— τοῦ φθόρου Ἰβ.

7. Ἰβ. Ἰερ. (κ. κατ.).— ὄρᾳ Παπα. (κ. κατ.).

8. καθ' ἡμᾶς γε.— βοτρυῶν τῶν ἐν ἁπ. X.

9. ΙΩΑΝΝΟΥ Β' 1, 9.

10. Ἰβ. Ἰερ.— ἀποθλιβόμενον Παπα.

11. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).— θαλάσση ἐν ἁπ. X.

12. ΙΟΥΔΑ 13.

13. Ἰ. Βατοπ. (ἐκ σ. Παπα.).— προστάγματι ἐν ἁπ. X.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Η' 24, 26.

15. ΙΩΑΝΝΟΥ Σ' 21.

16. καθ' ἡμᾶς γε.— τρεφόμενος ὄχλος ἐν ἁπ. X.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΕ' 33, 36, 37.

18. καθ' ἡμᾶς γε.— πολλαὶ χιλιάδες ἐν ἁπ. X.

19. καθ' ἡμᾶς γε.— ὑπολειπούσας Ἰβ. Ἰερ.— ὑπολειποῦσαι Παπα.

20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΔ' 19—21.

21. ΜΑΡΚΟΥ ΙΙ' 22, 25.

22. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Θ' 20, 22.

λώβης τὰς λεπίδας ἀποξυσμένους, καὶ τὸν ἰχθῶρα καθαιρομένους¹ λόγῳ μόνῳ καὶ Θελήματι², καὶ χολὸν ἐξαλλόμενον³, δαιμόνια τε φυγαδεύμενα⁴, καὶ τὸ πλάσμα τῶν ἐνοχλούντων ἐλευθερούμενον⁵. ἡδὺ δὲ καὶ Ἀάξαρος ἐκ τάφου καλούμενος, καὶ τεταρταῖος ἀνιστάμενος⁶, καὶ παίδων ὕμνος κλαυθροφούντων⁷ τῷ βασιλεῖ τῆς δόξης⁸ καταρτιζόμενος⁹. Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἡδύ, ὡς πάθος βλύζον ἀπάθειαν, καὶ θάνατος ἀθανασίας ἀνθῶν¹⁰ ὡραιότητα¹¹. οὐχ οὕτως ἡδύ, ὡς ἕθης σκυλευόμενος¹², καὶ νεκρούμενος θάνατος¹³, τάφοι κενούμενοι¹⁴, καὶ τὸ κατὰ πάντων κράτος ὁ δεσπότης οἰκείοις ἀγωνίσμασιν ἀναδούμενος¹⁵. τὸ μὲν γὰρ τὸν συνοχέα¹⁶ καὶ ποιητὴν τῶν ἀπάντων σταυρῷ σαρκὶ κρεμασθῆναι¹⁷, καὶ ταῖς τῆς γῆς ἐνταφῆναι λαγόσι¹⁸, καὶ εἰς ἕδου φοιτῆσαι¹⁹, καὶ νεκροῖς συναριθμηθῆναι²⁰ φρικτὸν μὲν ἐστὶ καὶ ἀκοῇ λαμβανόμενον, φοβερὸν δὲ καὶ ἀγγέλοις ἐννοούμενον, ἄσπεκτον δὲ καὶ συμπάσῃ κτίσει, καὶ ἄψυχος ᾗ²¹, ἐνεργούμενον. ἀλλ', ὅσῳ θάμβους καὶ φρίκης οὐδεμίαν ὑπερβολὴν οὐδὲ λογισμῷ πλασθῆναι τινὶ καταλέλοιπεν, ἐπὶ τοσοῦτον ἐμὲ τὰ τῆς φιλανθρωπίας καὶ προνοίας εἰς ἄφατον ἀνευρύνεται. καὶ ῥήγνυται μὲν τὸ τοῦ ναοῦ καταπέτασμα²², καὶ σκότει²³ πολλῷ βλαπτίζεται ὁ τῆς

1. Ἱερ. Παπα.- καθαιρουμένους Ἱε.

2. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΙ' 2, 3.- ΛΟΥΚΑ ΙΖ' 13, 14.

3. Λύτ. ΙΕ' 31.

4. ΜΑΡΚΟΥ Α' 34.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' Θ' 32, 33.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΑ' 39, 43, 44.

7. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΙΑ' 8.- ΛΟΥΚΑ ΙΘ' 38.

9. Λύτ. ΚΑ' 16.

10. Α' Κορινθ. ιε' 54.

11. καθ' ἡμᾶς γε. (ἐκ σ. Παπα.).- ὡραιότατα ἐν ἁπ. Χ.

12. Ἀποκαλύψεως Κ' 13.

13. Α' Κορινθ. αὐτ. 26.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΖ' 32.

15. Ἑβρ. Β' 14.

16. Ἱε. Παπα.- γὰρ συνοχέα Ἱερ.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 35.

18. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΘ' 40, 42.

19. Πράξεων Β' 31.

20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΙΙ' 7.

21. Ἱε. Παπα.- ᾗ Ἱερ.

22. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΖ' 51.

23. καθ' ἡμᾶς γε.- σκότῳ ἐν ἁπ. Χ.

ἡμέρας ἡνίοχος ἥλιος¹, καὶ γῆ τρομάζουσα² κατασεύεται³, τῷ σκυθρωπῷ τοῦ πάθους συναλλοιούμενα· ἀλλὰ καὶ τάφοι τοὺς νεκροὺς ἐγκυμονοῦντες ὠδίνουσι⁴, καὶ τὰ τοῦ ἄδου κενοῦται⁵ καὶ καταργεῖται βασιλεία⁶, τῷ τοῦ παθόντος⁷ κράτει λαφυραγωγούμενα, καὶ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅπερ ἦν σκοπὸς τῷ δεσπότη, καὶ δι' ὃ⁸ καὶ πάθη καὶ θάνατον ἤνεγκε⁹, τῆς πικρᾶς ἐκείνης καὶ παλαιᾶς τυραννίδος ἀπαλλάσσεται.

6'. Τίς¹⁰ λαλήσει¹¹ τὰς δυναστείας τοῦ κυρίου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ¹²; Ὁ λόγος ὑπὸ προθυμίας πηδᾷ, καὶ φιλεῖ τοῦ μυστηρίου νεανιεύσασθαι τὴν ἀνάπτυξιν, καὶ ἡ¹³ διάνοια ταῖς μυχοῖς ὑποστελλομένη τοῦ νοῦ καταδύεται, τὴν ἐν τῷ λέγειν ὁρμὴν ἀναστέλλουσα· τὰ¹⁴ ὥτα τὰς πύλας ἡνέωκται¹⁵, καὶ ἡ φωνὴ ταῖς τῶν λογισμῶν ἐκπλήξεσιν¹⁶, εἷς λύθρος¹⁷ ἐπιβάλλουσα τὸς τε φθέγγεσθαι παρρησιασασμένους, καὶ τοὺς ἀκουτίζεσθαι προελομένους¹⁸ εἰς ἄπορον περιήστησι¹⁹. «Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ κυρίου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ²⁰;» Ἡλοι²¹ τὰς²² δεσποτικὰς διαπερονῶσι παλάμας²³,

1. ΛΟΥΚΑ ΚΓ' 45.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- τρομάσσουσα Ἱερ.- τρομάσσουσα Παπα.- τρομάσουσα Ἰβ.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

4. Αὐτ. 52.

5. Παπα.- κεινοῦνται ἐν ἄπ. Χ.

6. Ἐβρ. αὐτ.

7. Παπα.- πεσόντος ἐν λ. Χ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- δι' ὃν ἐν ἄπ. Χ.

9. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἤνεγκεν ἐν ἄπ. Χ.

10. ἐντ. ἄκ. Πα.

11. Ἰβ. Ἱερ. Παπα.- Ἀλλὰ τίς λαλήσει Πα.

12. Ψαλμῶν ΡΕ' 2.

13. Ἰβ. Ἱερ. Παπα.- ἀλλ' ἡ Πα.

14. ἐντ. λ. Πα.

15. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἡνέωκται ἐν ἄπ. Χ.

16. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἐκπλήξεσι ἐν ἄπ. Χ.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- λύθροις ἐν ἄπ. Χ.

18. Ἰβ. Παπα.- προελομένους Ἱερ.

19. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- περιήστησιν ἐν ἄπ. Χ.

20. Ψαλμῶν, αὐτ.

21. ἐντ. ἄκ. Μα. Μιγ.

22. Ἱερ. Μα. Μιγ. Παπα.- ἡλοι τὰς Ἰβ.

23. ΙΩΑΝΝΟΥ' Κ' 25.

καὶ τοὺς τῆς κακίας ἡμῶν τοῖς μέλεσι παρεμφύοντας ὄζους¹, ὑφ' ὧν ἐξηρημοῦτο², καὶ ἐκακύνετο τὸ ἀνθρώπινον, αὐταῖς ἀνασπῶσι ῥίζαις· στέφανος ἐξ ἀκανθῶν τῇ κεφαλῇ³ περισφίγγεται⁴, καὶ τῆς παλαιᾶς κατάρας ὁ πολύκυκλος ἡμῶν καὶ πολυώδυνος ἀπανχενίζεται⁵ κλοιός⁶. λόγχῃ πλευρὰ διορύσσεται⁷, καὶ ἡ τῆς σωτηρίας ἡμῶν⁸ ἀναστομωθείσα⁹ πηγὴ¹⁰ διὰ παντός¹¹ ἀνευρύνεται, αἷμα καὶ ὕδωρ¹², παγκοσμίῳ καθάρσιον παραπτώματος¹³, καὶ μετὰ νέκρωσιν τοῦ τραύματος ἀναβλύσαντος. Τίς λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ κυρίου, ἀκουστὰς ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ¹⁴; Θάνατος ἐπονείδιστος¹⁵ κόσμον αἰσχύνῃς ἀπήλλαξε, καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων ἐμπτύσματα¹⁶ ὁ τετοκώς¹⁷ βόλους δρόσου¹⁸, καὶ τὰς τῆς¹⁹ θαλάσσης σταγόνας²⁰ ἀναμετρῶν, εἰς πρόσωπον ἐκδεχόμενος²¹ τὸν τῆς ἁμαρτίας κατακλυσιμὸν ἀπεξήρανε²². Τίς²³ λαλήσει τὰς δυναστείας τοῦ κυρίου, ἀκουστὰς²⁴

1. Μα. Μιγ. Παπα.- ὄζους 'Ιβ. 'Ιερ.

2. Παπα.- ἐξηρημοῦτο Μα. Μιγ.- ἐξηρημοῦτο 'Ιβ. 'Ιερ.

3. Μα. Μιγ.- ἐπὶ τῇ κεφαλῇ 'Ιβ. 'Ιερ.- ἐπὶ τῆς κεφαλῆς Παπα.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΘ' 2.

5. Γαλάτ. Ι' 13.

6. Μα.- καὶ τῆς παλαιᾶς κατάρας ὁ πολύκυκλος ἡμῶν καὶ πολυώδυνος ἀπανχενίζεται τίτλος 'Ιερ. Παπα.- καὶ τῆς παλαιᾶς κατάρας ὁ πολύκυκλος ἡμῶν καὶ καὶ πολυώδυνος ἀπανχενίζεται τίτλος 'Ιβ.- καὶ ὁ πολυώδυνος τῆς παλαιᾶς κατάρας κλοιὸς ἀπανχενίζεται Μιγ.

7. ΙΩΑΝΝΟΥ' αὐτ. 34.

8. Μα. Μιγ.- ἡμῶν 'Ιβ. 'Ιερ. Παπα.

9. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἀναστομω-θεῖσα 'Ιβ.- ἀναστομω-θεῖσα 'Ιερ.- ἀναστομοῦται Μα. Μιγ.

10. ἐντ. λ. Μα. Μιγ.

11. 'Ιβ. Παπα.- διαπαντός 'Ιερ.

12. ΙΩΑΝΝΟΥ' αὐτ.

13. 'Εφεσ. Α' 7.

14. Ψαλμῶν, αὐτ.

15. 'Ι. Βατοπ.- ἐπονείδιστον ἐν ᾠδ. Χ.

16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' αὐτ. 30.

17. 'Ιερ. Παπα.- ὅτε τοκ 'Ιβ.

18. ΙΩΒ ΛΗ' 28.

19. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- καὶ τοὺς τῆς ἐν ᾠδ. Χ.

20. 'Εκκλησιαστοῦ ΙΗ' 10.

21. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΖ' 67.

22. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀπεξήρανε ἐν ᾠδ. Χ.

23. ἐντ. ἀκ. Πα.

24. ἐντ. λ. Πα.

ποιήσει πάσας τὰς αἰνέσεις αὐτοῦ¹; Τάφω² δεσπότης καλύπτεται, ἀλλ' ἡ δεσποτική τοῦ παντός οὐ συμπερικλείεται πρόνοια, οὐδὲ τῶν ἐνυβρισάντων τὸ πλημμέλημα καταστροφὴν ποιεῖται τοῦ σύμπαντος· ἀλλὰ τάφον³ ὁ πλάστης οἰκεῖ, καὶ τὸ σύμπαν εὐτάκτως ἡνιοχεῖ· οὐ⁴ γάρ, ἵνα πανωλεθρίαν⁵ ἐργάσῃται, σταυρὸν⁶ καὶ Θάνατον⁷ καὶ ἡπίσματα⁸ καὶ ἐμπτύσματα⁹ καὶ πᾶσαν αἰκίαν ἐκὼν ἤνεγκεν, ἀλλ' ἵνα ταύτης ἀπαλλάξῃ τὸ ἀνθρώπινον. Τάφω¹⁰ δεσπότης καλύπτεται, καὶ δούλων ἀχαρίστων ὄχλος τὸν τάφον ἀσφαλίσάμενοι¹¹ περικάθονται· τεθήπασι γάρ, καὶ τεθνηκότα τὸν κτίστην θεώμενοι· ἀλλὰ τεθήπασι μὲν, ἀμετάβλητοι δὲ τὴν ἀγνωμοσύνην διαμένουσι· δεινὸν γάρ ἡ τῶν λογισμῶν πύρωσις μηδὲ τοῦ¹² πρὸ ποδῶν καὶ ῥάστου τῶν χαλεπωτάτων καὶ ἀδήλων ποιῆσθαι τὴν αἴρεσιν· τεθήπασιν¹³, ἀλλ' οὐ δοξάζουσι, καὶ ὡς μὲν βασιλέα¹⁴ φρευροῦσιν¹⁵, ὡς δὲ κακοῦργον οἱ δυστυχεῖς βλασφημοῦσιν¹⁶. ὡς θησαυρὸν ἡσφαλίσαντο¹⁷, καὶ τὸν πλοῦτον τῆς σωτηρίας ἄλλοις ἐνορῶντες ἐκείθεν ἀντλούμενον διὰ πίστεως, αὐτοὶ τῇ ἐσχάτῃ πιεζόμενοι πενία εἰς ἀπιστίας ὄλεθρον ἐλεεινῶς¹⁸ καταστρέφουσι τὸν βίον· οἶδασι τὴν ἀνάστασιν¹⁹, ἀλλὰ κρύπτουσι· φιλαργυρία γάρ τὴν ἀλήθειαν προδεδώκασι²⁰, καὶ τῶν²¹ ὀφθαλμοῖς οἰκείοις ὀραθέντων τὸ ψεῦδος ἡλλάξαντο²².

-
1. Υα.λμῶν, αὐτ.
 2. ἐντ. ἀκ. Πα.
 3. 'Ιερ.— ἀλλὰ καὶ τάφον ἐν λ. X.
 4. ἐντ. λ. Πα.
 5. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).— πανὸ.λεθρίαν ἐν ἄπ. X.
 6. 'Εβρ. IB' 2.
 7. Α' Κορινθ. ια' 26.
 8. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 5.
 9. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΖ' 30.
 10. ἐντ. ἀκ. Πα.
 11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 66.
 12. 'Ιβ. 'Ιερ. Παπα.— τῆς Πα.
 13. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).— τεθήπασι ἐν ἄπ. X.
 14. 'Ιβ. 'Ιερ. Παπα.— ὡς βυσι.λέα Πα.
 15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 54.
 16. Αὐτ. 39.
 17. Αὐτ. 66.
 18. Πα. Παπα.— ἐλεεινὸν 'Ιβ. 'Ιερ.
 19. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΗ' 11.
 20. Αὐτ. 15.
 21. 'Ιβ. Παπα.— καὶ τοῖς 'Ιερ. Πα.
 22. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 13.

γ'. Τί στυγερὸν παράγεις ταῖς σαῖς ἀπάταις¹, ὦ Ἰουδαῖε; τί τὴν σὴν κατα-
 σοφίῃ σωτηρίαν²; τί³ τὰς σὰς κατὰ σεαυτοῦ χεῖρας ἐξοπλίζεις, μηδὲ σταλαγμὸν
 φιλανθρωπίας, ὅσον εἰς σὴν ἦκε πρᾶξιν, στυγῶ ὑπολειπόμενος; Οὐχ⁴ ὁρᾷς τὴν
 γῆν καὶ τοὺς λίθους ἐπὶ τῷ σῶι τολμήματι τρέμοντας⁵; Ἢ κτίσις τὴν σὴν πεν-
 θοῦσα σκυθρωπάζει παρανομίαν· σὺ δὲ καὶ τῶν ἀψύχων ἀναισχυντεῖς ὑπάρχων⁶
 ἀναισθητότερος⁷, καὶ⁸ τὴν σὴν χορεύων⁹ χαίρεις ἀπίωλειαν; Οὐχ, ἦν ἐπήρθης¹⁰
 ἄγειν ἑορτήν, καὶ λευκὴν ἡμέραν¹¹ ποιῆσθαι, τὴν κατὰ τοῦ δεσπότου τόλμαν καὶ
 τὸν φόνον, διηνεκοῦς ταύτην εὗρες ὑπόθεσιν σκυθρωπότητος; Οὐκ, ἐν εἰς σοι
 πλατυνθῆναι¹² τὰ κρῖνα πεδῶ¹³, καὶ πληθυνθῆναι τὰ θάυματα, καὶ τὸ ῥαβδί¹⁴ τῆς
 γῆς ἐπὶ μέγα βοηθῆναι¹⁵, καὶ παχυνθῆναι σε, καὶ λιπανθῆναι τὰς ἐλπίδας ἔτρε-
 φες¹⁶, τάναντία συνήντησας¹⁷, ὧν περ ἤλπισας; Ποῦ¹⁸ γάρ σοι νῦν ὁ περιώνυμος
 ἐκεῖνος καὶ μέγας νῆος; οὐκ ἐκ βάρων αὐτῶν ἀνατέτραπται, μῦθος¹⁹ ὑπάρχων
 τοῖς συμπαθεστέροις²⁰ καὶ δάκρυα; ἢ δὲ διαβόητος τοῦ ἔθνους μητρόπολις οὐ
 τραγικῶν νῦν κεῖται διηγημάτων ὑπόθεσις, οὐκ εἰς ἱλιάδα κακῶν²¹ ἀναφερομένου
 τοῦ πάθους, ἀλλὰ τὰς ἱλιακάς²² συμφορὰς μέρος οὐδὲ μέγα δεικνύσα τῆς οἰκείας

1. Β' ΠΕΤΡΟΥ 6' 13.

2. 'Ιβ. 'Ιερ. Παπα.- σωτηρίαν κατασοφίῃ Πα.

3. ἐντ. λ. Πα.

4. ἐντ. ἀκ. Πα.

5. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 51.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑπάρχειν ἐν ἁπ. Χ.

7. 'Ιερ. Πα. Παπα.- ἀναισθητότερος 'Ιβ.

8. ἐντ. λ. Πα.

9. 'Ιβ. Παπα.- καὶ τὴν χορεύων 'Ιερ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπήρθης Παπα.- ἐπήρθη 'Ιβ. 'Ιερ.

11. Παροιμία ἐλληνικά, ἐκδ. Α. SCHIOTTI (ἐν Antverpiae 1612. 4^{ον}) σ. 472.

12. 'Ιερ. Παπα.- ἐν οἷς πλατυνθῆναι 'Ιβ.

13. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΙ' 5.

14. Αὐτ. 8.

15. 'Ιβ. Παπα.- βοηθῆναι 'Ιερ.

16. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἔτρεφε ἐν ἁπ. Χ.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- συνήντησεν ἐν ἁπ. Χ.

18. ἐντ. ἀκ. Πα.

19. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- μῦθος ἐν ἁπ. Χ.

20. 'Ιβ. 'Ιερ. Παπα.- τοῦ συμπαθεστέρου Πα.

21. Παροιμία ἐλληνικά, αὐτ. σ. 93—4.

22. 'Ι. Βχτοπ. (ἐκ σ. Παπα.).- ἡλιακάς ἐν ἁπ. Χ.

πανωλεθρίας¹; Ποῦ δὲ αἱ δημοτελεῖς σοι θυσίαι καὶ ἱλαστήρια, ἡ δὲ προφητικὴ² καὶ θεία ἐπίπνοια πῶς σοι διερρύνηκε³; Ποῦ⁴ δ' αὐτῶν σοι τῶν ἀρχόντων καὶ ἡγουμένων τὸ κλέος, εἰς ἀλλοφύλους μὲν τότε παροτρυνόντων, νῦν⁵ δ' εἰς παντελῆ ἀναρχίαν, καταστροφὴν⁶, ἐξερήμωσιν; Κατεφρυάξω⁷ τοῦ⁸ Λόγου⁹; ἀλλὰ τὸ λόγιόν σοι μεταβαλὼν οὐκ εἰς αἷμα τὸ χρῶμα, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τὸ βάθος¹⁰ τοῦ παθήματος διαδοθὲν¹¹ μεμελάνωται, οὐκέτι τὴν λευκὴν οὐδαμῶς ἀνίσχον¹² σοι ὄψιν. Ἐνύβρισας τὸν προφητευθέντα¹³; ἀλλὰ τοὺς θαλοὺς¹⁴ ἀπώλεσας, εἰς γραμμῶν ἀσήμεων ἀφω- νίαν τῶν χρησμοδῶν¹⁵ σοι γραμμάτων περιεστηκότων. Κατεξάνεσθης τοῦ ἀρ- χιερέως¹⁶; ἀλλὰ τοῦ τῆς ἱερωσύνης χαρίσματος ἀπηλάθης. Ἐσφαγίαςας τὸν ἁμνόν¹⁷; ἀλλ' εἰς ἀνίερὸν ὀργάδα τὸ θυσιαστήριόν σοι κατερειπωθὲν ἀπεφθάρη. Διεχειρίσω τὸ ἱερεῖον¹⁸; ἀλλ' οἱ βωμοί σοι¹⁹ διαπεπτώκασιν²⁰. Ἐθανάτωσας τὸν κληρονόμον²¹; ἀλλ' ἐξηλείφθης²² τῆς διαθήκης. Ἐγύμνωσας²³ τὸν νομοθέτην²⁴;

1. καθ' ἡμέρας γε (ἐκ σ. Παπα.).- πανωλεθρίας ἐν ἄπ. X.

2. 'Ιε. Πα.- ἱλαστήρια; καὶ ἡ προφητικὴ Παπα.

3. 'Ιερ.- διερρύνηκεν ἐν λ. X.

4. ἐντ. λ. Πα.

5. καθ' ἡμέρας γε.- τότε παραινέματα, νῦν ἐν ἄπ. X.

6. καθ' ἡμέρας γε.- παντελοῦς ἀναρχίας καταστροφὴν 'Ιε. 'Ιερ.- παντελοῦς ἀναρχίας καταστροφὴν Παπα.

7. ἐντ. ἀκ. Πα.

8. Ψαλμῶν Β' 1.

9. καθ' ἡμέρας γε.- λόγον ἐν ἄπ. X.

10. 'Ιε. Παπα.- αὐτὸ βάθος Πα.

11. καθ' ἡμέρας γε (ἐκ σ. Παπα.).- διαδοθέντος ἐν ἄπ. X.

12. 'Ιε. Πα.- ἀνίσχες Παπα.

13. 'Εβρ. Ι' 29.- Α' ΠΕΤΡΟΥ α' 10.

14. καθ' ἡμέρας γε.- δήλους ἐν ἄπ. X.

15. Πα. Παπα.- χρησμοδῶν 'Ιε. 'Ιερ.

16. 'Εβρ. Δ' 14.

17. Πράξεων ΙΙ' 32.

18. Αὐτ. Ε' 30.

19. καθ' ἡμέρας γε.- σου ἐν ἄπ. X.

20. Πα. Παπα.- διαπεπτώκασιν 'Ιε. 'Ιερ.

21. 'Εβρ. Α' 2.

22. καθ' ἡμέρας γε.- ἐξηλείφθης ἐν ἄπ. X.

23. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 28.

24. ΙΑΚΩΒΟΥ Δ' 12.

ἀλλὰ τῶν προφητικῶν ἐξεδούθη χαρισμάτων, ἀλλὰ ¹ τῆς νομικῆς, ἐφ' ἣπερ ² ἐμεγαλαύχεις, κατηνέχθης σεμνολογίας· νόμων γὰρ ἰσχύς καὶ κράτος ἢ τοῦ νομοθέτου τιμὴ καὶ τὸ σέβας. Διμερίσω ³ τὰ ἱμάτια ⁴; ἀλλὰ τῶν πολλῶν ἐκείνων καὶ ὑπὲρ λόγον θαυμάτων ἀπεγυμνώθης, ἀλλ' οὐκ ἔστι σοι μερίς οὐδὲ κληρὸς ἐν τῇ γῇ τῆς ἐπαγγελίας, ἀλλ' ἐπεμερίσθης πᾶσιν ἔθνεσι καὶ βαρβάρους, οὐκ εὐδαιμονῶν καὶ πληθυνόμενος ⁵, ἀλλ' ἐλασσούμενός τε καὶ ταλαιπωρῶν, καὶ χλεύη ⁶ προκείμενος. Τίς ⁷ σε δαίμων ἐπὶ ταύτην ἐξεβάκχευσε τὴν μανίαν; τίς πρὸς τοσοῦτον ἐξέκαυσε φρόνον ⁸; τίς δέ σε μίσους ⁹ ἐνέπλησε ¹⁰ τηλικούτου; Ὅντως ¹¹ οὐχὶ πρὸς κέντρα μόνον λακτίζων ¹² ἐξηλέγχθης ¹³, οὐδὲ προσαράσσων τὴν ὄψιν τῇ πέτρᾳ ¹⁴, οὐδὲ τῇ μαχαίρᾳ τὸ πῦρ ἀνασκάλλων ¹⁵, οὐδὲ τὴν σελήνην ἐπὶ σεαυτῷ καθαιρῶν ¹⁶, βραχεὶ τῆς κτίσεως μέρει ¹⁷, καὶ πίθου ¹⁸ παίγνιον ¹⁹ εἰς σωφρονισμόν τοῖς ἄφροσι παροιμιαζόμενος ²⁰, ἀλλὰ σύμπασαν ὡς ἀληθῶς τὴν οἰκουμένην, οἷς ἐτόλμησας, τῆς σῆς κεφαλῆς καὶ τέκνων καὶ γενεᾶς ²¹ πάσης τὸν ἅπαντα χρόνον κατασείων.

δ'. Ἀλλὰ μέντοιγε τὸ γένος νῦν τῶν Ἰουδαίων ²² καὶ ἄκων ²³ σιγᾷ, καὶ πεφί-

1. ἐντ. λ. Πα.

2. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἥ περ ἐν ἄπ. Χ.

3. ἐντ. ἄκ. Πα.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 35.

5. Ἰβ. Πα. Παπα.- εὐδαιμονῶν πληθυνόμενος Ἰερ.

6. Ἰβ. Ἰερ. Πα.- χλεύη Παπα.

7. ἐντ. λ. Πα.

8. Ἰβ. Παπα.- φρόνον Ἰερ.

9. Ἰβ. Ἰερ.- μίσους Παπα.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀνέπλησε ἐν ἄπ. Χ.

11. ἐντ. ἄκ. Πα.

12. Πράξεων Θ' 5.

13. Πα. Παπα.- ἐξηλέγχθης Ἰβ. Ἰερ.

14. Παροιμίαι ἐλληνικαί, αὐτ. σ. 640, σ. 1243.

15. ΠΥΘΑΓΟΡΟΥ (ὄρα ΔΙΟΓΕΝΟΥΣ ΛΑΕΡΤΙΟΥ Η' α' XVIII § 18).

16. Παροιμίαι ἐλληνικαί, αὐτ. σ. 271.- ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ. Νεφέλαι, σ. 750.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- βραχὺ τῆς κτίσεως μέρος ἐν ἄπ. Χ.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- πίθου Ἰβ. Πα.- Πύθου Παπα.- μύθου Ἰερ.

19. Παροιμίαι ἐλληνικαί, αὐτ. σ. 634, σ. 1103.

20. καθ' ἡμᾶς γε.- παροιμιαζόμενον ἐν ἄπ. Χ.

21. Ἰβ. Πα. Παπα.- κεφαλῆς καὶ γενεᾶς Ἰερ.

22. Πα.- Ἀλλὰ τὸ μὲν Ἰουδαίων γένος ἐν λ. Χ.

23. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἄκων ἐν ἄπ. Χ.

μωται, καὶ στένει, καὶ πληροῦται κατηφείαις ἐπὶ ταῖς σκιαῖς καὶ τοῖς τύποις καὶ ταῖς κεναῖς ἐλπίσι καθήμενον· ἐμοὶ δὲ μικρὸν ἀναδραμεῖν ἔδοξεν ὁ λόγος, καὶ τῶν εὐαγγελικῶν ἐξαφάμενον¹ ῥημάτων ἐκεῖθεν τῆς παρούσης ἡμέρας ἀναπληρῶσαι τὰ ἐλλείποντα². Τί οὖν ἐκεῖνα τὰ θεῖα ὑψηλεῖται λόγια (οὐδὲν γάρ, οἶον αὐτῶν ἀκούειν!); Ὁψίας, φησί³, γενομένης, ἦλθεν ἄνθρωπος⁴ πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας⁵, τοῦνομα Ἰωσήφ, καὶ⁶ προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ ῥήτησατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Πλούσιος⁷ ἦν ὡς ἀληθῶς ὁ Ἰωσήφ, ὅτι τὸν τῆς ζωῆς ἐπέζητει θησαυρόν· πλούσιος ἦν, ἀσύλου πλούτου τὴν κτίσιν ἐπιμελούμενος· πλούσιος ἦν καὶ σοφός, εὐτελείᾳ ῥημάτων⁸ καὶ⁹ μετριότητι τὸν πολυτελεῖ καὶ ὑπέρλαμπρον μαργαρίτην¹⁰ ἐμπορευόμενος¹¹, καὶ κρύπτων τοῦτοις¹² τὸ σπουδαζόμενον· οὐδὲ¹³ γάρ, ὡς δὴ τι μέγα φρονῶν, ἢ φλογόμενος, οὕτω¹⁴ τὸ σῶμα ἐπιζητεῖ, ἀλλ', ὡς ἂν ἐλέω¹⁵ καὶ φιλανθρωπία διδοὺς εἰς ταφήν, αἰτεῖται τὸν νεκρόν. Καὶ¹⁶ πρόσεισι μὲν τῷ Πιλάτῳ, ὅκνον ἅπαντα¹⁷ καὶ φόβον ἀπορριψόμενος¹⁸, οἷα δὲ βουλῆς¹⁹ κοινωνῶν²⁰ κατενεχθῆναι τὸ σῶμα τοῦ τεθνηκότος συμβουλεύει· ἥδη²¹ γάρ, τῆς παρασκευῆς ταῖς τοῦ ἡλίου δυσμαῖς²² συνυποληγούσης²³, καὶ ὁ τοῦ σαββάτου

1. Ἰβ. Ἱερ. Παπα.- ἐξαφάμενον Πα.
2. Ἱερ. Πα.- λείποντα Ἰβ. Παπα.
3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 57, 58.
4. Ἰβ. Ἱερ. Παπα.- ἀκούειν ἦλθε φησὶν, ἄνθρωπος Πα.
5. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- Ἀριμαθαίας ἐν ἁπ. Χ.
6. ἐντ. λ. Πα.
7. ἐντ. ἀκ. Πα.
8. ἐντ. ἀκ. Μα. Μιγ.
9. Ἰβ. Παπα.- εὐτελείᾳ καὶ Ἱερ. Πα.- ῥημάτων Μα. Μιγ.
10. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Παπα.- τὸν πολυτελεῖ μαργαρίτην Μα. Μιγ.
11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΓ' 45, 46.
12. Ἰβ. Ἱερ. Παπα.- τοῦτῳ Μα. Μιγ.- τοῦτον Πα.
13. ἐντ. λ. Πα.
14. καθ' ἡμᾶς γε.- οὕτως ἐν ἁπ. Χ.
15. Ἰβ. Ἱερ. Παπα.- ἐλαίῳ Μα. Μιγ.
16. ἐντ. ἀκ. Πα.
17. Ἰβ. Ἱερ. Μα. Μιγ. Παπα.- ἅπαντα ὅκνον Πα.
18. ΜΑΡΚΟΥ ΙΕ' 43.
19. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 50.
20. Πα. Μα. Μιγ. Παπα.- κοινωνῶν Ἰβ. Ἱερ.
21. ἐντ. λ. Πα.
22. ΜΑΡΚΟΥ, αὐτ. 42.
23. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

νόμος τῇ ἐπεισιούσῃ¹ συνανεφαίνετο· καὶ πιθανώτερος ἐδόκει, καὶ τὸν νόμον ἴσως ὑποφάνων, δι' ὃν οὐκ ἔχρῃν μετέωρα μένειν ἔτι τὰ σώματα² τῶν ἀνηρημένων³. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τῶν Ἰουδαίων ἐκθέσμως πραττόντων, καὶ ἀπερικαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ τῶν πατρίων ἐκδικαιωμένων, ἐν οἷς οὐδὲν ἀντίπαλον τοῦ θελήματος ἀπήντα, καὶ ῥᾶστον ἦν ἐκτελέσαι, ἢ περὶ τοὺς νόμους εὐλάβεια κατεσπούδαστο⁴. « Καί⁵, » δός μοι, φησὶν⁶ Ἰωσήφ⁷, εἰ βούλει, θάψαι τὸν νεκρὸν τοῦ Ἰησοῦ, ὃν οἱ » γνωστοὶ πάντες ὄχοντο καταλιπόντες· δός μοι θάψαι τὸν νεκρὸν, οὗ⁸ πολλοὶ » μὲν συνέρρεον⁹ ἐπὶ τῷ πάθει θεαταί, νῦν δ' οὐδεὶς ὑπέμεινεν οὐδὲ τῶν φίλων » ἐνταφιαστής· δός¹⁰ μοι νεκρὸν ξένον καὶ ἠπορημένον εἰς ταφὴν. Ἄπεστί¹¹ σοι » φόβος βασιλείας· τέθνηκεν ὁ τὸ κράτος μὲν τῆς ἐξουσίας ἀρπάσαι κατηγοροῦ- » μενος, μέχρι δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ἀποφάσεως¹² ἀπ' ἀρχῆς τῆς προδοσίας ἀθῶος¹³ » ὀφθεὶς παντὸς ἀδικήματος. Τούτου¹⁴ τὸν νεκρὸν ἐπιζητῶ, ὃν προφητοκτόνος¹⁵ » γλῶσσα καὶ φωνὴ καὶ χεῖρες, σοῦ δοκοῦντος¹⁶ φέρειν φιλανθρωποτέραν ψῆφον, » ὑπὸ κρίσιν ἡγαγον¹⁷ θανάτου. Δός¹⁸ μοι¹⁹ χάριν σοι²⁰ ὁμολογεῖν, δι' ἧς ἐτέρους » οὐδὲν ζημιόις· οὐδὲ²¹ γὰρ οὐδ' ὁ²² τῶν Ἰουδαίων ὄχλος ἀνιάσεται, γῇ μαθόντες

1. Ἰβ. Ἱερ.- τῇ ἐπιούσῃ Μα. Μιγ.- τῆς ἐπεισιούσης Παπα.

2. ἸΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 31.

3. Ἱερ. Μα. Μιγ. Παπα.- ἀνηρημένων Ἰβ.

4. Ἰβ. Παπα.- κατεσκεύαστο Ἱερ.- κατεσπούδαζε Μα. Μιγ.

5. ἐντ. ἀκ. Πα.

6. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Μα. Μιγ. Παπα.- δός μοι, φησιν Ἱερ.

7. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Παπα.- ὁ Ἰωσήφ Μα. Ἱερ. Μιγ.

8. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Παπα.- καταλιπόντες, οὗ Μα. Μιγ.

9. Ἰβ. Μα. Μιγ. Παπα.- πολλοὶ συνέρρεον Ἱερ. Πα.

10. ἐντ. λ. Πα.

11. Ἰβ. Ἱερ. Παπα.- ἐνταφιαστής ἄπεστι Πα. Μα. Μιγ.

12. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Παπα.- μέχρι δὲ καὶ αὐτῆς ἀποφάσεως Μα. Μιγ.

13. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Μιγ. Παπα.- ἀθῶος Μα.

14. ἐντ. λ. Πα.

15. Ἰβ. Ἱερ. Μιγ. Παπα.- προφητοκτόνος Μα.

16. Μα. Μιγ.- οὐ δοκοῦντος Παπα.- οὐ δοκοῦντες Ἰβ. Ἱερ.

17. Μα. Μιγ.- φιλανθρωποτέραν ψῆφον ἡγαγον Ἰβ. Ἱερ.- φιλανθρωποτέραν ψῆφον ὑ-
πήγαγον Παπα.

18. ἐντ. ἀκ. Πα.

19. Μα. Μιγ.- Δός ἐμοι Ἰβ. Ἱερ. Πα. Παπα.

20. Ἱερ. Πα.- σοὶ χάριν Ἰβ.- σοὶ χάριν Παπα.- χάριν Μα. Μιγ.

21. ἐντ. λ. Πα.

22. Μα. Μιγ.- οὐδὲ γὰρ ὁ Ἰβ. Ἱερ. Παπα.

» τὸν νεκρὸν καλυπτόμενον· δυσχεραίνουσι γὰρ καὶ ¹ νεκρὸν τὸν ὑπ' αὐτῶν μισού-
 » μενον βλέποντες, τοῦτο μὲν τὴν αὐτῶν μαιφονίαν τῷ σταυρῷ θριαμβεύοντα,
 » τοῦτο δὲ τῶν ὀρώντων τὸν ἔλεον ἔλκοντα, καὶ τῶν σταυρωσάντων ἐκκαλούμενον
 » μυσάττεσθαι τὴν ὁμότητα· οὐδὲ ² τὴν καίσαρός σοι ἐπισείσουσι φιλίαν ³, Οὐκ
 » εἰ φίλος, λέγοντες, τοῦ καίσαρος ⁴, εἰ νεκρὸν δίδως τῇ γῇ κατορύττεσθαι· ἀπρο-
 » φάσιτος, εἰ βούλει μόνον, ἢ πλήρωσις τῆς αἰτήσεως ⁵.» Τούτοις ὁ σοφὸς καὶ
 καλὸς Ἰωσήφ τὴν τοῦ Πιλάτου ψυχὴν κατεπάδων τοῖς ῥήμασι τυγχάνει ⁶ τοῦ
 σκοποῦ, καὶ λαμβάνει καθαιρεθὲν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Πῶς ⁷ δὲ οὐκ ἔμελλε,
 πολλῷ πόθῳ καὶ θεοπρεπεστάτῃ στοργῇ προσερχόμενος, δι' ὧν αὐτὸν εἶχε τὸν
 αἰτούμενον συλλήπτορα καὶ πληρωτὴν τῆς αἰτήσεως; Ἀλλὰ νῦν Ἰωσήφ ἐξαιτεῖ
 καὶ λαμβάνει τὸ σῶμα. Τί μὴ καὶ πρὸς τὸν σταυρὸν ἐλκόμενον ἦται, καὶ ἐκώλυε
 τὸν φόνον; Ἐκεῖ μὲν ὁ θυμὸς ἔπνεε μείζων τῆς αὐτοῦ καὶ προαιρέσεως ⁸ καὶ
 ἰσχύος, καὶ ὁ τῶν φονιόντων φθόνος πᾶσαν περιέκοπτεν ἐλπίδα· ἐπεὶ δὲ τῆς
 ὀργῆς τὸ ῥέον τοῖς τοῦ φόνου ⁹ λύθροις συγκατέρρευσε ¹⁰ ἐκλείπον (ὀργῆς γὰρ
 καὶ ζηλοτυπίας κένωσις ἢ τοῦ φθονηθέντος ἀναίρεσις), τότε παρρησιάζεται πρὸς
 τὴν αἴτησιν, καί, ἣν ἐκ πολλοῦ κρύπτων ἔθαλπε, ἐκφαίνει προθυμίαν, καὶ τυχὼν
 τοῦ σκοποῦ τὸ κυριακὸν ἐκεῖνο καὶ σεπτὸν ἀναιρεῖται σῶμα. Καὶ περιχυθεὶς τῷ
 κειμένῳ πάσας μὲν ἠφίει φωνάς, πᾶσι δὲ κατεμερίζετο πάθεσιν ¹¹. ὁμοῦ δ' αὐτὸν
 εἶχεν ἅπαντα, θάμβος, ἑκπληξίς· εὐφροσύνη, λύπη· χαρά, δάκρυα· μῖσος ¹², ἔλεος·
 φόβος, τόλμη· δειλία ¹³, θάρσος ¹⁴. φαιδρότης προσώπου, καὶ κατήφεια. Τίς ¹⁵ ἂν ζωγράφος
 λόγος εἰκονίσειε ¹⁶ τὴν τότε τούτου διάθεσιν; Ἐχαιρεν ἔχων τὸ ποθούμενον, ἐθρήνει

1. Ἰβ. Ἱερ. Παπα.- καλυπτόμενον· μιᾶ.λλοι μὲν οὖν δυσχεραίνουσι καὶ Μα. Μιγ.

2. ἐντ. ἀκ. Πα.

3. Ἰβ. Ἱερ.- Καίσαρός σοι ἐπισείσουσι φιλίαν Παπα.- Καίσαρος ἐπισείσουσι φιλίαν
 Μα. Μιγ.- Καίσαρος φιλίαν ἐπισείσουσι Πα.

4. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 12.

5. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Μιγ. Παπα.- τῆς ποιήσεως Μα.

6. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Παπα.- Τούτοις τὴν τοῦ Πιλάτου κατεπάδων ψυχὴν τυγχάνει Μα. Μιγ.

7. ἐντ. λ. Πα. Μα. Μιγ.

8. Ἰβ. Παπα.- αὐτοῦ προαιρέσεως Ἱερ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- φθόνου Ἰβ. Ἱερ. Παπα.

10. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- συγκατέρρευσε Ἰβ. Ἱερ.

11. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- πάθεσι Ἰβ. Ἱερ.

12. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- μῖσος Ἰβ. Ἱερ.

13. καθ' ἡμᾶς γε.- φόβος, δειλία Παπα.- φόβος δειλία Ἰβ. Ἱερ.

14. Ἰβ. Ἱερ.- θάρσος Παπα.

15. ἐντ. ἀκ. Πα.

16. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- εἰκονίσει ἐν ἀπ. Χ.

νεκρὸν καθορώμενον· ἡλέει κείμενον ἄταφον· τῶν σταυρωσάντων ἐμυσάττετο τὴν ὠμότητα, τοῦ σταυρωθέντος ἐθαύμαζε τὸ μακρόθυμον· ἐδεδίδει ψάγων τοῦ σώματος¹, ἐθάρρει πόθῳ ῥωννύμενος· ἐσκυθρόπαζε τῷ παθήματι, χαροπὸς² ἦν εὐτυχίματι· διηπορεῖτο τῷ πράγματι, καὶ τοὺς λογισμοὺς ποικίλως ἀνέστρεφεν· «Ἄρα γὰρ ὀφθαλμοὺς χερσὶ ταῖς ἐμαῖς καλύψω τοῦ πηλῷ καὶ λόγῳ τυφλοῖς φυτρῶσαντος ὅμματα³; χεῖλη δὲ συμπήξω⁴, παρασκευάσω, οὗ τῷ ῥήματι μογιλάλων⁵ χεῖλη, γλώσσης τρανουμένης, λαμπρῶς⁶ ἀνεπτύσσετο⁷; κεφαλὴν δὲ ταύτην⁸ περιστελῶ σουδαρίῳ⁹, δι' ἣν ὁ ναὸς ὡς ἐπὶ πανδήμῳ πένθει τὸ καταπέτασμα¹⁰ περιρρηξάμενος¹¹ τὰ τῶν ἀδύτων καὶ ἀβάτων¹² ἐγύμνωτέ τε καὶ ἀπεκάλυψεν ἀθέατα; συνάξω δὲ χεῖρας, αἱ¹³ τὰς ξηρὰς χεῖρας, χρόνῳ καὶ νόμῳ¹⁴ πεπεδημένας, καὶ συνεσφιγμένας, ἐξήπλωσαν¹⁵; πόδας δὲ τούτου συνάψω, ὅφ' ὧν ἐπεξοπορήθη¹⁶ θαλάσσης ὑγρὰ κύματα¹⁷, καὶ οὗ προστάγματι χωλοὶ τὰς βάσεις ὀρθωθέντες ἦσαν, καὶ τρέχοντες¹⁸ ὄρθησαν¹⁹; Πῶς δὲ ἐνταφιάσω τὸν νεκρὸν ἐξ ἄδου καλέσαντα, καὶ τῶν ἐνταφίων ἀπολύσαντα, καὶ τεταρταῖον τοῦ μνήματος ἀναστήσαντα²⁰;» Ταῦτα τοῖς λογισμοῖς ἀνελίσσων, καὶ ἐπὶ πολὺ²¹ διαπορούμενος,

1. Ἱερ.- ψάγων σώματος Ἱβ. Πα.- ψάγειν σώματος Παπα.

2. Παπα.- χαροποιὸς ἐν ἁπ. X.

3. ΙΩΑΝΝΟΥ Θ' 6, 7.

4. Ἱβ. Ἱερ. Παπα.- συμπήξας Πα.

5. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- μογιλάλων ἐν ἁπ. X.

6. ΜΑΡΚΟΥ Ζ' 32, 34, 35.

7. Ἱβ. Παπα.- ἀνεπτύσσετο Ἱερ. Πα.

8. Ἱβ. Ἱερ. Πα.- αὐτήν Παπα.

9. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 7.

10. Πα. Παπα.- καταπέτασμα Ἱβ. Ἱερ.

11. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 45.

12. Ἱβ. Πα. Παπα.- ἀδύτων ἀβάτων Ἱερ.

13. Πα. Παπα.- αἱ Ἱβ. Ἱερ.

14. Ἱβ. Πα. Παπα.- χεῖρας καὶ νόμῳ Ἱερ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΒ' 10.

16. Ἱβ. Ἱερ. Παπα.- ἐπεπορήθη Πα.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΔ' 25.

18. Αὐτ. ΙΕ' 31.

19. καθ' ἡμᾶς γε.- ὀρθωθέντες καὶ τρέχοντες ὄρθησαν Πα.- ὀρθωθέντες ἦσαν καὶ τρέχοντες Ἱβ. Ἱερ.- ὀρθωθέντες καὶ τρέχοντες Παπα.

20. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' 38, 39, 43, 44.

21. Ἱβ. Παπα.- ἐπὶ πολὺ Ἱερ. Πα.

ὅμως, ἐπεὶ τῆς οἰκονομίας καιρὸς ἦν, καὶ αὐτὸς τῆς οἰκονομίας γίνεται, καὶ σμύρνη¹ καὶ ἀλόη² ἐπιπλάσσω³ τὸ σῶμα τὸ δεσποτικόν (ὃ τοῖς τελευτῶσι παρά γε τοῖς Ἰουδαίοις τιμὴ τελευταία⁴), καὶ τοῖς νεκροστόλοις⁵ περιελίσσων ὁθονίοις πρὸς τῷ καινῷ κατατίθησι μνημεῖον⁶. καινὸν δὲ τὸ μνημεῖον παρεσκεύαστο⁷, αὐτῷ τε τῷ δεσπότη τὸν δυνατὸν τρόπον τοῦ Ἰωσήφ τιμὴν ἐξευρίσκοντος (τάφος γὰρ καινὸς καὶ ἴδιος, ἀλλὰ μὴ κοινὸς καὶ πολλοῖς ἐκλελυμασμένος⁸ σώμασι τὴν ὥς ἐν⁹ νεκροῖς¹⁰ τῷ θαπτομένῳ προσνέμει σεμνότητα), καὶ¹¹ διπλῆς ἄλλης οἰκονομουμένης αἰτίας ἕνεκα, μιᾶς¹² μὲν, ἵνα μή, τοῦ τῆς ἀναστάσεως ἐπιτελούμενου¹³ θαύματος, τοῖς πάντα τολμῶσι καὶ ἀναισχυντοῦσιν¹⁴ Ἰουδαίοις ἄλλος τις τῶν συντεθαμμένων ἐπιφημισθῇ, οὐχ¹⁵ ὁ παρ' αὐτῶν τῷ σταυρῷ καταδεδικασμένος, τῶν νεκρῶν ἀνιστάμενος, ἀλλ'¹⁶ ἵν' αὐτοῖς¹⁷ πανταχόθεν ἢ πᾶσα ψευδολογίας καὶ θεομαχίας περικεκομμένη πρόφασις· ἐτέρως¹⁸ δέ, τοῦ μὴ δόξει τισὶν ἐκεῖνα μόνα τῶν σωμάτων ἐξαναστῆναι τοῦ τάφου, οἷς τὸ δεσποτικὸν ἐπεχωρίαζέ τε σῶμα¹⁹ καὶ ἐπλησίαζεν (ὃ καὶ τίνος²⁰ τῶν ἀγίων πάλαι καὶ ζῶντος ἔτι διεπέπρακτο, καὶ²¹ αὐτὸ τελευτήσαντος), ἀλλ' ἵν', ὥσπερ²² ὑπὲρ πάντων εἴη τὸ κατὰ

1. ἐντ. ἀκ. Μα. Μιγ.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΘ' 39.

3. Παπα.- καὶ σμύρνης καὶ ἀλόης ἐπιπλάσσω³ Ἰβ. Ἱερ.- Σμύρνης οὖν ἐπιπλάσσω³ καὶ ἀλόης Μα. Μιγ.

4. Αὐτ. 40.

5. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Παπα.- νεκροστόλοις Μα. Μιγ.

6. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 40—42.

7. Ἰβ. Ἱερ. Μα. Μιγ. Παπα.- παρεσκεύαστο τὸ μνημεῖον Πα.

8. Μα. Μιγ.- ἐκλελυμένος Ἰβ. Ἱερ. Παπα.- ἐκλελεγμένος Πα.

9. Μα. Μιγ.- τὴν ἐν Ἰβ. Ἱερ. Πα. Παπα.

10. Ἰβ. Ἱερ. Μα. Μιγ. Παπα.- νεκρῷ Πα.

11. ἐντ. λ. Πα.

12. ἐντ. ἀκ. Πα.

13. Ἰβ. Μα. Μιγ. Παπα.- ἐπιτελούμενος Ἱερ. Πα.

14. Μα. Μιγ. Παπα.- ἀναισχυντοῦσι Ἰβ. Ἱερ. Πα.

15. Μα. Μιγ.- ἐπιφημισθῇ ἀ.λ.λ' οὐχ Ἱερ.- ρομισθῇ, ἀ.λ.λ' οὐχ Ἰβ. Πα. Παπα.

16. ἐντ. λ. Πα.

17. Ἰβ. Ἱερ. Παπα.- ἵνα αὐτοῖς Μα. Μιγ.

18. ἐντ. ἀκ. Πα.

19. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Παπα.- ἐπεχωρίαζε σῶμα Μα. Μιγ.

20. Ἰβ. Ἱερ. Πα. Παπα.- ὃν καὶ τίνος Μα. Μιγ.

21. ἐντ. λ. Πα.

22. Μα.- διεπέπρακτο, καὶ αὐτὸ τελευτήσαντος· ἀ.λ.λὰ ἵν' ὥσπερ Μιγ.- διεπέπρακτο, ἀ.λ.λ' ἵν' ὥσπερ Ἰβ. Ἱερ. Παπα.

τοῦ ἄδου κράτος ὁ δεσπότης ἀναδεδεγμένος, οὕτω¹ καὶ τῶν πανταχοῦ γῆς καὶ θαλάσσης διερριμμένων² σωμάτων, καὶ πυρὶ καὶ ἀέρι διεσκεδασμένων λαμπρῶς ἐπιγνωσθῇ, τῷ οἰκίῳ πάθει διαπεπραγμένος³ τὴν ἀνάστασιν· ὧν⁴ γὰρ τινων⁵ μὲν οὐ συνετέθαπτο σώμασι (πολλοὶ⁶ δὲ⁷ τῶν ἁγίων ἀναστάντες, ἄλλοθι⁸ που καὶ ἄλλοθι σποράδην, καὶ οὐ κατὰ τὸ δεσποτικὸν μνημα κείμενοι πολλοῖς ἦλθον εἰς ἐμψάνειαν⁹), τούτοις¹⁰ μᾶλλον τρανῶς ἐπιδείκνυται, μὴ τοῖς μὲν, τοῖς δὲ¹⁰ μὴ· ἀλλ' ὑπὲρ πάντων τῷ δεσπότῃ ὅτε¹¹ θάνατος διηγωνισμένος¹² καὶ ἡ ἀνάστασις. Διὰ¹³ ταῦτα γὰρ οὖν καὶ τὰ τοιαῦτα¹⁴ καινὸς ὁ δεσποτικὸς τάφος τῷ Ἰωσήφ ἐλαξέυετο¹⁵, ἐκείνου μὲν μὴ συνερῶντος ἴσως ἅπαντα, ἀλλὰ πρὸς ἓν γε, τὴν τιμὴν, ἀποβλέποντος, τῆς δὲ θείας¹⁶ καὶ ταῦτα προκαταρτιζούσης καὶ συνοικονομούσης¹⁷ προγνώσεως.

εἰ. Ἄλλ'¹⁸ ὁ μὲν εὐσχήμων Ἰωσήφ¹⁹ τῷ καινῷ μνημείῳ τὸν καινὸν νεκρὸν καὶ κενοῦντα τοὺς τάφους ἐνθεῖς²⁰ τὸν καινὸν ἡμῶν τῆς ἀναστάσεως ἐγκαινίζει ὁ ἄλαμον, καὶ τοῦ τάφου τὸ στόμα λίθῳ μεγάλῳ περιστομώσας²¹ πενθῶν ἀπῆρει²², καὶ ποτνιώμενος, ἡ δὲ τῶν Ἰουδαίων μαιφόνος ὁρμὴ εἰς ἄλλην κατὰ τοῦ σω-τῆρος ἐπήρειαν παροξύνεται, καὶ πρὸς ἄλλην ὕβριν ἀνάπτεται· ἐπὶ²³ μὲν γὰρ τῶν

1. 'Ιβ. 'Ιερ. Μιγ. Παπα.- οὕτω Μα.

2. 'Ιερ. Μα. Μιγ. Παπα.- διερριμμένων 'Ιβ.

3. 'Ιβ. 'Ιερ. Μιγ. Παπα.- διαπεπραγμένος Μα.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- οἷς ἐν ἄπ. Χ.

5. 'Ιβ. 'Ιερ. Παπα.- τινῶν Μα. Μιγ.

6. ἐντ. ἀκ. Πα.

7. 'Ιβ. 'Ιερ. Μα. Μιγ. Παπα.- γὰρ Πα.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΖ' 53.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- διὰ τοῦτο 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Παπα.- διὰ τούτων Μα. Μιγ.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- τῶν μὲν, τῶν δὲ ἐν ἄπ. Χ.

11. Μα. Παπα.- ὅτε 'Ιβ. 'Ιερ.- ὅτε Πα. Μιγ.

12. 'Ιβ. 'Ιερ. Πα. Παπα.- γεγενημένος Μα. Μιγ.

13. ἐντ. λ. Πα.

14. 'Ιβ. 'Ιερ. Παπα.- καὶ τοιαῦτα Μα. Μιγ.

15. 'Ιβ. 'Ιερ. Παπα.- ἐλάξεντο Μα. Μιγ.

16. 'Ιβ. 'Ιερ. Παπα.- τῆς θείας δὲ Μα. Μιγ.

17. 'Ιερ. Μα. Μιγ. Παπα.- προκαταρτιζούσας καὶ συνοικονομούσας 'Ιβ.

18. ἐντ. ἀκ. Πα.- ἐντ. λ. Μα. Μιγ.

19. ΜΑΡΚΟΥ' ΙΕ' 43.

20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 60.

21. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

22. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

23. ἐντ. λ. Πα.

ἄλλων ἀνθρώπων ἔστιν¹ ὁρᾶν, ἐπειδὴν τιμωρίαν, ἔσθην βούλονται², παρὰ τῶν ὑπ' ὀργὴν πεσόντων λάβωσιν³, ὡς ἐξημεροῦσί τε τὸν θυμούμενον, λυομένου τοῦ πάθους τῇ πληρώσει τοῦ θελήματος, καὶ πολλάκις πρὸς ἔλεον μεταβάλλονται⁴. τὸ δέ γε τῶν Ἰουδαίων ἔθνος τοῖς τῶν προφητῶν καὶ ἀγίων ἐπιτετριμμένον αἵμασιν⁵ οὐκ οἶδε κόρον ἔχειν τῆς ὀργῆς, οὐδ' ἂν ὁ τελευταῖος αὐτοῖς τοῖς ἀντιλυπήσεως τρόπος εἰς πρᾶξιν συγχωρηθείη, τὸ τοῦ φόνου μίasma· ὁρᾶν γάρ ἐστι καὶ νῦν αὐτῶν τὴν⁶ τῆς μογθηρίας ὑπερβολὴν καὶ ὠμότητα· μετὰ τὸν μυκτηρισμόν⁷, τὸν γλευασμόν⁸, μετὰ τὰ ῥαπίσματα⁹, τὰ ἐμπτύσματα¹⁰, μετὰ τὰς¹¹ κολαφίσεις¹², τὰς τῶν χειρῶν διατρήσεις, τὰς τῶν ποδῶν¹³ διαπερονήσεις¹⁴, μετὰ τὸν σταυρὸν¹⁵ καὶ τὸν θάνατον¹⁶, καὶ τὸν ἐξ¹⁷ ἀνθρώπων, ὡς αὐτοῖς ἐδόκει, τοῦ σωτήρος ἀφανισμόν, μετὰ ταῦτα πάντα, ἐπ' ἄλλην ἀρχὴν ἀπονοίας ἀνατρέχουσι, καὶ ἄλλον ἀναρριπίζουσι κατὰ τοῦ δεσπότου πόλεμον, καὶ¹⁸ οὐδ' ὑπὲρ¹⁹ αὐτῶν κειμένῳ σπένδονται, ἀλλὰ προσέρχονται τῷ Πιλάτῳ, καὶ κατὰ τοῦ τεθνηκότος ἐπιμαίνονται, καὶ φωνὰς ἀξίας τῆς αὐτῶν θεομάχου καὶ γνώμης²⁰ καὶ γλώσσης ἐπαφίᾳσι²¹. Τίνες²² ταῦτα; Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι²³ τῆς ἰουδαϊκῆς φιλαν-

1. Ἰβ. Παπα.- ἐστὶν Ἰερ.
2. καθ' ἡμέρας γε (ἐκ σ. Παπα.).- βούλονται ἐν ἁπ. X.
3. καθ' ἡμέρας γε (ἐκ σ. Παπα.).- λάβωσι ἐν ἁπ. X.
4. Ἰερ. Παπα.- μεταβάλλοντας Ἰβ.
5. καθ' ἡμέρας γε (ἐκ σ. Παπα.).- αἵμασι ἐν ἁπ. X.
6. Παπα.- καὶ νῦν τὴν ἐν ἁπ. X.
7. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 35.
8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 29.
9. ΙΩΑΝΝΟΥ, αὐτ. 3.
10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 30.
11. Αὐτ. ΚΣ' 67.
12. Ἰβ. Παπα.- κολαφίσεις Ἰερ.
13. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 25, 27.- ΛΟΥΚΑ ΚΔ' 39.
14. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.
15. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΘ' 17.
16. Φιλιππησ. Β' 9.
17. καθ' ἡμέρας γε (ἐκ σ. Παπα.).- καὶ τῶν ἐξ Ἰβ. Ἰερ.
18. ἐντ. ἁπ. Πα.
19. Ἰβ. Ἰερ. Παπα.- οὐδὲ ὑπὲρ Πα.
20. Ἰβ. Ἰερ. Παπα.- θεομάχου γνώμης Πα.
21. Πα.- ἀφίᾳσι ἐν λ. X.
22. ἐντ. λ. Πα.
23. Ἰβ. Παπα.- καὶ Φαρισαῖοι Ἰερ.

ὁρωπίας καὶ συνέσεως τὰ ἀκροθίνια· φησὶ γάρ¹. Τῇ ἐπαύριον², ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευὴν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς Πιλάτον, λέγοντες, ἐμνήσθημεν³, ὅτι ὁ πλάνος ἐκεῖνος⁴ εἶπεν ἔτι ζῶν, ὅτι μετὰ⁵ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι· κέλευσον⁶ οὖν ἀσφαλίσθῃναι⁷ τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας⁸, μήποτε⁹ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν¹⁰ αὐτόν, καὶ εἰπωσιν τῷ λαῷ, ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. Τί¹¹ τῶν τοιούτων φωνῶν μιαιώτερον; τί δὲ τῆς τοιαύτης γνώμης ἀθεώτερον; τί δὲ τῆς ἀναισχυντίας ἐμμανέστερον; Πλάνον καλεῖς, ὃ Ἰουδαῖε¹², τὸν ἀπλανῆ τῆς σωτηρίας ὁδηγόν; τόν, ἐφ' ᾧ σε τὸν ὕβριστήν ἀπαλλάξαι τῆς πλάνης, παραγεγονότα, καὶ τοῦ τῆς πλάνης ἐξαρπάσαι κατακρίματος¹³; Διὰ τοῦτο πλάνος, ὅτι τῶν εἰδωλικῶν τοὺς ἀνθρώπους σεβασμάτων ἀπέσπασεν; ὅτι τῆς τῶν δαιμόνων τυραννίδος ἐξήρπασεν; ἢ ἀλλ'¹⁴ ὅτι τὴν νομικὴν καὶ βαρεῖαν ζεύγλην ἐπὶ τὸν χρηστὸν καὶ κοῦφον τοῦ εὐαγγελίου ζυγὸν μετεκόσμη¹⁵; ὅτι¹⁶ τὴν σὴν ὑπόκρισιν¹⁷ ἐπαρρησιάζετο διελέγχων¹⁸; ὅτι τὸν πατρικὸν οἶκον οἶκον ἐμπορίου τοὺς τολμῶντας ποιεῖν τῇ μάστιγι διηπεῖλει¹⁹, οὐ τύπτων μὲν, ἐνόχους δὲ δεικνύς τῆς τῶν ἀλόγων κολάσεως; Ἐῷ νυνὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰ τέρατα²⁰ καὶ τὰς ἀφάτους ἐκείνας καὶ ὑπὲρ λόγον εὐεργεσίας²¹, αἷς ὑμῶν τῶν

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 62—64.

2. ἐν ἄπ. Χ.— Τῇ δὲ ἐπαύριον (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 62).

3. ἐν ἄπ. Χ.— λέγοντες, Κύριε, ἐμνήσθημεν (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 62, 63).

4. ἐν ἄπ. Χ.— ἐκεῖνος ὁ πλάνος (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 63).

5. ἐν ἄπ. Χ.— εἶπεν ἔτι ζῶν, Μετὰ (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 63, 64).

6. ἐντ. ἀκ. Πα.

7. Ἰβ. Παπα.— κέλευσον ἀσφαλίσθῃναι Ἰερ. Πα.

8. Ἰβ. Ἰερ. Παπα.— ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, ὅτι ὁ πλάνος ἐκεῖνος ἔτι ζῶν εἶπε μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι Πα.

9. ἐντ. λ. Πα.

10. ἐν ἄπ. Χ.— αὐτοῦ γυκτὸς κλέψωσιν (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 64).

11. ἐντ. ἀκ. Πα.

12. Ἰβ. Παπα.— καλεῖς, Ἰουδαῖε Ἰερ. Πα.

13. Ἰβ. Ἰερ. Παπα.— κατακρίματος ἐξαρπάσαι Πα.

14. Πα.— ἐξήρπασεν; ἀ.λ.λ' ἐν λ. Χ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΙΑ' 29, 30.

16. ἐντ. λ. Πα.

17. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΓ' 28.

18. καθ' ἡμᾶς γε.— διελέγχειν ἐν ἄπ. Χ.

19. ΙΩΑΝΝΟΥ Β' 16.

20. Πράξεων Β' 22.

21. Αὐτ. Ι' 38.

ἀχαρίστων τὸ γένος ὁ περὶ πάντας φιλόανθρωπος εὐηργέτησεν¹. Ἄλλ' ² ἦν πλάνος; τέθνηκε; τίς σοι φροντὶς τοῦ μηκέτι ὄντος, μηδὲ πλάνην ἄλλοις ἐπάγειν ἰσχύοντος; πλάνος ³ ἦν ἐκεῖνος; ἔα τὰς αὐτοῦ φωνὰς ἐρριμμένας⁴ κάτω κεῖσθαι, καὶ ἡμελημένας· οὐδὲν γάρ, ὣν εἶπεν, ἔσται. Τί ⁵ δὲ πολυπραγματεῖς⁶, καὶ μεμνησθαι λέγεις μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰπεῖν αὐτὸν ἀνεγείρεσθαι; Ἀλλὰ φοβῆ, καὶ δέδοικας, μὴ πρὸς ἔργον ἐκβῶσιν οἱ λόγοι; πῶς ἄρα ἐπικαλεῖν⁷ οὐ δέδοικας πλάνον; Πῶς ⁸ δέ σοι ⁹ δέον στένειν, καὶ αἵματι κλαίειν¹⁰, καὶ τῇ τῶν τετολμημένων μεταγνώσει ἀνεκτότερον ποιεῖν τὸ κατὰκριμα, σὺ δ' ὥσπερ φιλοτιμούμενος μηδεμίαν ὑπερβολὴν ἐτέροις καταλιπεῖν ἀσελγείας τε καὶ ἀναισχυντίας καὶ δευτέροις κακοῖς ἀποκρῦπτειν σπουδάζεις τὰ φθάσαντα; Ἄλλ' ¹¹ ὡς ἀληθῶς, ἐπειδὴν τις ὅλως¹² τοῦ φθόνου καὶ τοῦ φόβου γένηται, οὐκ ἔχει τοὺς λογισμοὺς οὐδὲ ἐπὶ βραχὺ ἐκ τῆς¹³ μνηϊώδους μέθης καὶ παρὰφορᾶς ἀναφέροντας, ἐξ ὧν καὶ νῦν οὗτοι μεμνηότες παραφθέγγονται¹⁴, Ἐμνήσθημεν¹⁵, λέγοντες¹⁶, ὅτι εἶπε¹⁷, Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι, καί, Κέλευσον¹⁸ ἀσφαλισθῆναι¹⁹ τὸν τάφον, μήποτε οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ κλέψωσιν αὐτόν. Οὐκοῦν τοὺς μαθητάς ἐχρῆν σε γράψεσθαι κλοπῆς, ἀλλὰ μὴ τὸν διδάσκαλον αἰτιᾶσθαι πλάνον²⁰. Τί γάρ; ἐγὼ πλάνος, εἰ τὸν ἐμὸν τάφον ἄλλος ἀνορύσσει, καὶ ταῖς ἐμαῖς ὕβρεσι τὸ σῶμα λυμαινόμενος ἐντρυφᾷ; Κατ' ἐ-

1. Τίτ. Γ' 4.
2. ἐντ. ἀκ. Πα.
3. ἐντ. λ. Πα.
4. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).— ἐρριμμένας ἐν ἄπ. Χ.
5. ἐντ. ἀκ. Πα.
6. καθ' ἡμᾶς γε.— πολυπραγμοτεῖς Ἰβ. Ἰερ.— πολυπραγμοεῖς Πα. Παπα.
7. Πα.— πῶς ἐπικαλεῖν ἐν λ. Χ.
8. ἐντ. λ. Πα.
9. Ἰβ. Ἰερ.— δέ σε Παπα.
10. Παροιμίαι ἐβληνικαί, αὐτ. σ. 11.
11. ἐντ. ἀκ. Πα.
12. Ἰβ. Ἰερ. Πα.— ὅλος Παπα.
13. καθ' ἡμᾶς γε.— ἐπὶ βραχὺ τῆς ἐν ἄπ. Χ.
14. Ἰβ. Ἰερ. Παπα.— παραφέρονται Πα.
15. ἐντ. λ. Πα.
16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 62—64.
17. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).— εἶπε ἐν ἄπ. Χ.
18. ἐντ. ἀκ. Πα.
19. Ἰβ. Ἰερ. Παπα.— κέλευσον γράσιν ἀσφαλισθῆναι Πα.
20. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 63.

κείνων οὖν αἰτεῖν ἔδει στρατιώτας, ἀλλὰ μὴ τὸν φρουρούμενον τάφον¹ δευτέρα καθυβρίζειν φρουρᾷ· ἐκείνους ἀπειργεῖν τῆς ὁρμῆς, ἀλλ' οὐ² τὸν μηδὲν ἀδικοῦντα συκοφαντεῖν. Σὺ³ δὲ τί ποιεῖς; οὓς μὲν εἰς κλοπὴν ἐξαίρεις, ἀφυλάκτους ἔῃς, ὃν δὲ γῆ καὶ λίθος ἔχει, καὶ ἐκείνον⁴ πάλιν φονᾶς⁵, ἐνέδρας καὶ λόχους ἐφίστάς⁶; Εἴτα τί πεφόβησαι τὴν κλοπὴν; ἵνα μή, φησί⁷, κλέψωσιν αὐτὸν οἱ μαθηταί, καὶ εἴπωσιν⁸, ὅτι ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν. Πότε γάρ τις ὥφθη νεκρός, ἀνάστασιν αὐτουργῶν, ἵν' εὐχερὲς εἴη μὴ γεγενημένον⁹ τοῦτο πλάττεσθαι τοῖς μαθηταῖς; ἢ πῶς ἀκόλουθον ἦν κλοπὴν ἐξεργασαμένους¹⁰, πρᾶγμα τολμηρόν, φημίσαι¹¹ τὴν ἀνάστασιν, ἀπιστον ἔργον, καὶ τετελεσμένον ἀνθρώποις δραμεῖν; κατηγορούντων ἂν εἴη τοῦτο σφῶν αὐτῶν τὴν κλοπὴν, ἀλλ' οὐ φευγόντων τὴν διαβολὴν· οἷς γὰρ ἀπίθανον ἐπλάττοντο τὴν ἀπολογία, βεβαίαν ἐποιοῦντο τὴν κατηγορίαν· πρᾶξιν μὲν γὰρ τις ἐκθεσμον ἐπιτελῶν, καὶ φυγεῖν τὴν ὑπόληψιν ζητῶν πιθανὴν τινα καὶ δυνατὴν ἑαυτῷ προκαταβάλλεται τὴν ἀποστροφὴν· τὸ δὲ κλέψαι σῶμα νεκρόν, ἐγγερόθαι δὲ τοῦτο λογοποιεῖν ἐχθρῶν ἂν εἴη, ἀλλ' οὐ μαθητῶν, ἐπίδηλος χλευασμός, καὶ τῆς τοῦ κλαπέντος ὕβρεως κατεντρυφώντων¹² ἀφειδῶς. Οὐκ¹³ ἄρα τούτων ἐπεφόβησο¹⁴ τὴν κλοπὴν, οὐδ' ὅτι κλέψαντες ἀνάστασιν ἀναπλάσουσιν¹⁵. ἀλλὰ τὰ ῥήματά σε τοῦ σταυρωθέντος ἐστρόβει, καὶ ἐτάραττε τὴν ψυχὴν, καὶ τὴν ἀνάστασιν ὥσπερ ἐν ὀφθαλμοῖς βλέπειν ἐποίει, καὶ διὰ τοῦτο ταύτης οὐκ ἀφίστασο δραματουργῶν οὐ τραγικόν, οὐδὲ κωμικόν, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς δράμα ἰουδαϊκόν, δράμα¹⁶ φαρισαϊκόν, καὶ τῆς¹⁷ προφητοκτόνου σκηνῆς ἄξιον.

1. καθ' ἡμᾶς γε.- τάφον ἐν ἄπ. X.

2. Παπα.- ὁρμῆς, καὶ οὐ ἐν ἄπ. X.

3. ἐντ. λ. Πα.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ ἐκείνου 'Ιβ. 'Ιερ.- κατ' ἐκείνου Παπα.

5. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- φονᾶς 'Ιερ.- φονᾶς 'Ιβ.

6. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἐφίστας 'Ιβ. 'Ιερ.

7. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- φησὶν 'Ιβ. 'Ιερ.

8. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- εἴπωσι 'Ιβ. 'Ιερ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- γεγενημένου 'Ιβ. 'Ιερ.- γεγενημένον? Παπα.

10. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐξεργασαμένου ἐν ἄπ. X.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- τολμηρόν, καὶ τὸ φημίσαι 'Ιβ. 'Ιερ.- τολμηρόν, ἐπὶ τὸ φημίσαι Παπα.

12. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- κατεντρυφόντων 'Ιβ. 'Ιερ.

13. ἐντ. ἀκ. Πα.

14. 'Ιβ. 'Ιερ.- ἄρα τῶν μαθητῶν ἐπεφόβησο Πα.

15. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἀναπλάσουσι ἐν ἄπ. X.

16. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- δράμα ἰουδαϊκόν, δράμα ἐν ἄπ. X.

17. 'Ιερ. Πα. Παπα.- καὶ τοῦ 'Ιβ.

Καὶ ¹στρατιώτας ² καὶ κλεῖθρα ³ καὶ ⁴σφραγίδας ⁵ καὶ φύλακας ⁶ τῷ κειμένῳ νεκρῷ περιϊστάς, ἵνα τὴν ⁷κλοπὴν, ἧς αὐτὸς ἀρχιτέκτων ἐγένου ⁸, σαυτὸν ἐκκλέπτειν ⁹ λάθης μηχανορραφῶν. Κλέπτει δέ τις σῶμα νεκρὸν τῶν φίλων ἢ τῶν ἐχθρῶν· ἀλλ', εἰ μὲν τῶν ἐχθρῶν, σὸν ἔργον ¹⁰ μοι λέγεις, καὶ τῆς σῆς πλάνης τόλμημα· τί οὖν κλέπτεις; ἢ ἵνα εἴπωσιν οἱ μαθηταί, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν ¹¹; εἰ δὲ τῶν φίλων, πῶς γυμνόν; τί γάρ ἐχρῆν ἐξυβρίζειν γυμνοῦντα καὶ ἀσχημονοῦντα τὸν νεκρὸν, ὃν ἐχρῆν, εἰ μὴ τι ἄλλο τιμῶντα, ἀλλὰ γε τὴν ὁσίαν ποιοῦντα, καὶ τὸν κοινὸν τῶν ἀνθρώπων εὐλαβούμενον νόμον μὴδ' ἀνακαλύπτειν ὅλως ἄρτι σῶμα, γῆ παραδοθέν. Καὶ κλέπτει δέ τις, ἵνα τί γένηται; ἵνα εἴπωσι, φησὶν ¹², οἱ μαθηταί αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· σφόδρα γάρ, ὡς ἔοικεν, ἡ ἀνάστασις πρᾶγμα πιθανὸν ἦν, καὶ ῥᾶστον παραχθῆναι, καὶ πολλοῖς ἔμπροσθεν ἐκτετελεσμένον, ἵνα κλέπτοντες ἐπὶ ταύτην τὴν αἰτίαν, εὐπαράδεκτον καὶ οὐδ' ἀμφισβητήσιμον οὔσαν, καταφύγωσι ¹³. πολὺ δ' ἂν εἴη ῥᾶον κλέπτοντας λέγειν, εἰ πλάττειν ἔμελλον αἰτίαν, ὑπὸ τῆς γῆς αὐτοῦ τὸ σῶμα καταπεπόσθαι, ἢ πρὸς μὴ γεγενημένην καταφεύγειν ἔγερσιν. Οὐκ οὖν, οὐκ ἦν σοι φόβος τούτου, ἵνα μὴ κλέπτοντες ¹⁴ εἴπωσιν, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν ¹⁵, ἀλλὰ τὰς τῶν προφητῶν φωνὰς ἐδεδίεις, αἷς ἐκῶν, καὶ τῷ φόνῳ μεθύων ἐπὶ σῶ κακῷ παρέτρεχες, τρανῶς προαναφωνούσας καὶ τὴν σὴν μαιφονίαν, καὶ τὴν τοῦ σωτῆρος ἐπιθειάζουσας ¹⁶ ἀνάστασιν· ἐδεδίεις ταύτας, ἰδὼν ¹⁷ ἐπὶ τῷ δεσποτικῷ πάθει τὴν κτίσιν πᾶσαν ἐπιστυγνάζουσαν, καὶ τρέμουσαν τὴν γῆν· ἐφόβει σε ταῦτα, καὶ

1. ἐντ. λ. Πα.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ' ΙΘ' 23.

3. ΜΑΡΚΟΥ', αὐτ. 46.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 66.

5. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- σφραγίδας ἐν ἁπ. Χ.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 65, 66.

7. Παπα.- περιϊστὰς διὰ τὴν ἐν λ. Χ.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΗ' 13.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐκκλέπτω· ἐν ἁπ. Χ.

10. 'Ιερ. Παπα.- ἐχθρῶν, ὃν ἔργοι 'Ι6.

11. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΖ' 64.

12. Αὐτόθι.

13. 'Ιερ. Παπα.- καταφύγωσιν 'Ι6.

14. 'Ι6. Παπα.- ἵνα κλέπτοντες 'Ιερ.

15. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ.

16. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἐπιθειάζουσιν ἐν ἁπ. Χ.

17. καθ' ἡμᾶς γε.- ταῦτα εἶδες ἐν ἁπ. Χ.

ὑπέθραττε, καὶ ἄτεραμνός τις καὶ ἀναίσθητος ἐφιλονείκεις εἶναι. Ταῦτά σου παρεμπίπτοντα, καὶ συνιόντα σχολαζούση τῇ μνήμῃ καὶ ἄκοντα παρесеκέυαζε τὴν ἀνάστασιν ὑφορᾶσθαι. Διὰ τοῦτο προλαμβάνεις¹, καὶ κακουργεῖς, καὶ τὴν κλοπὴν προφημίζεις, ἵν', ὅταν ἡ ἀνάστασις² γένηται, ἔχῃς³ καταφυγὴν ἀθλίαν τὴν σοὶ προκλαπεῖσαν κλοπὴν.

ς'. Ἐκλάπη; τί οὖν οὐκ ἐπ' αὐτοφώρῳ τοὺς τυμβωρύχους⁴ λαβὼν πρὸς Πιλάτον ἄγεις; φρουρὰν γὰρ εἶχες τοῦ τάφου, λόχον στρατιωτικόν· ἄλλως τε καὶ τὴν κλοπὴν αὐτὴν γενησομένην, ὅς γε καὶ προλέγεις, οὐκ ἠγνόεις. Τίνες δὴ τῶν μαθητῶν οἱ σεσυληκότες; ποῦ μετέθεντο τὸ κλαπέν; τί δὲ καὶ κλέπτοντες ἐπεχείρουν λύειν τὰ ὀθόνια, καὶ τῆς κεφαλῆς ἀραιρεῖσθαι τὸ σουδάριον, μάλιστα γὰρ σμύρνη καὶ ἀλόη⁵ συμπεπιεσμένα; ὃ καὶ⁶ ἐπ' ἐρημίας καὶ ἡσυχίας καὶ μηδὲν δεινὸν ὑφορώμενος, μηδὲ φυλάσσοντας στρατιώτας ὀρρωδῶν⁷, συγκεκολλημένων, καὶ συνεπτυγμένων ὄντων τῶν ἐνταφίων τῷ τῆς σμύρνης καὶ ἀλόης μίγματι⁸, οὐκ ἂν τις ῥαδίως ἐξεργάσαστο⁹, οὐδὲ τοῦ σώματος διασπάσειε ταῦτα. Ἄλλ' ἐκλάπη; ἄρα¹⁰ πρὸς τὴν τῶν κλαπέντων σεκυτὸν¹¹ καθέστηκας¹² ζήτησιν; ἄρα κολάζεις τῆς ἀμελείας τοὺς φύλακας; Οὐ μένου¹³ τούτων οὐδὲν οὐ ποιεῖς, πολλοῦ γὰρ καὶ δεῖ· οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἦν τις ὁ τὸν τάφον ἀνορύσσων, καὶ συλῶν τὸ σῶμα. Ἄλλ' αὐτὸς εἰς¹⁴, εἵπερ τις ἦν, κλέπτῃς, αὐτὸς συκοφάντῃς, αὐτὸς μήνυτρα εἰσπράττων παρὰ τῶν εὐθησεστέρων ἢ δυσσεβεστάτων τὴν ἀπιστίαν τῆς ἀναστάσεως· αὐτὸς ἐπὶ τούτῳ κριτῆς ἡσυχάζων, ὁ φιλοπράγμων καὶ λάλος, μηδὲ φωνὴν προϊέμενος. Διὰ τοῦτο σιγᾶς ἐπὶ τούτῳ, καὶ οὐδὲν σοὶ μέλει τῶν ἐπὶ τῇ κλοπῇ κειμένων νόμων, οὐδέ γε τῆς ἄλλης ἐξετάσεως. Ἄλλ', ὅπερ ἐβούλου, πάσῃ μηχανῇ

1. Ἱερ. Παπα.- προσλαμβάνεις Ἰβ.

2. Παπα.- ὅταν ἀνάστασις ἐν ἁπ. X.

3. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἔχῃς ἐν ἁπ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- τοιχωρύχους Ἱερ. Παπα.- τοιχορύχους Ἰβ.

5. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- σμύρνη καὶ ἀλόη ἐν ἁπ. X.

6. Ἱερ. Παπα.- καὶ Ἰβ.

7. Ἱερ. Παπα.- ὀρρωδῶν Ἰβ.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- σμίγματι Ἰβ. Ἱερ.- σμήγματι Παπα.

9. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἐξεργάσαστο Ἱερ.- ἐξεργάσαστο Ἰβ.

10. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.) κ. κατ.- ἄρα ἐν ἁπ. X. (κ. κατ.).

11. Ἰβ. Ἱερ.- σκυτὸν Παπα.

12. Ἰβ.- καθέστηκας Ἱερ.- κατέστησας? Παπα.

13. Ἰβ. Ἱερ.- Οὐ μὲν οὖν Παπα.

14. Ἰβ. Ἱερ.- ἦς? Παπα.

καὶ χρήματι¹ τῆς ἀληθοῦς ἀναστάσεως κατασκεδάσας τὴν κλοπὴν ἠρκέσθης τῷ ψευδολογήματι, ὥσπερ ἐρμαίῳ τινὶ τῇ τῶν² στρατιωτῶν φιλαργυρίᾳ περιτυχίων, καὶ χάριν ἔχων, εἴ τις μὴδ' ἀναπυθάνεται, πῶς γέγονεν, ἢ παρὰ τίνων, ἢ κλοπῇ. Καίτοι κακέϊνο³ συνορᾶν⁴ ἐχρῆν, ὥς οὐκ ἂν οὐδενὶ τῶν νοῦν ἔχόντων, οὔτε τὸ κλέψαι, οὔτε τὸ φημίσαι τὴν ἔγερσιν τοὺς μαθητάς⁵ πίστιν ὅλως παρέχεται· φημίσουσι γάρ, κατὰ σέ, μὴ γεγεννημένην τὴν ἔγερσιν· πῶς τὸν ἐγηνερμένον ἐπιδείξουσιν⁶; ἔλεγχος δὲ τῆς φήμης ἀλαλος⁷ τὸ μηδ' αὐτοῦ φανῆναι τὸν φημιζόμενον. Μὴ δεικνύντες δὲ πῶς οὐ μαίνεσθαι⁸ δόξουσιν, καὶ γέλωτος προκεῖσθαι πᾶσι, καὶ γλεύην ποιεῖσθαι τὸν διδάσκαλον⁹; Εἰ γάρ τις¹⁰, ὃ ῥαδίως¹¹ διελέγχεται μὴ γεγεννημένα, πλάττει, οὗτος τόν, ὑπὲρ οὗ ταῦτα πράττει, καὶ τῆς ἀληθοῦς δόξης καὶ τῶν ὑπηρεμμένων ἔργων ἀφρόνως στερίσκει· εἰ γάρ, καὶ πολλοῖς πολλάκις μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἔγερσιν¹² τοῦ σωτῆρος ὁραθέντος¹³, καὶ πολλῶν σωμάτων ἰγίων πολλοῖς ἐμφανισθέντων¹⁴, καὶ τῶν ἀγγέλων τῷ τάφῳ προκαθημένων¹⁵, καὶ τηλικούτων καὶ τοσούτων τερατουργουμένων, τὸ τῆς κλοπῆς ὑμεῖς ψεῦδος τῆς ἀληθείας μᾶλλον διαδοθῆναι κατηγονίσασθε¹⁶ (ἐφημίσθη γὰρ ὁ¹⁷ λόγος οὗτος παρ'¹⁸ Ἰουδαίοις μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας), εἰ μὴ καὶ λαμπρὰ¹⁹ καὶ περιφανῆς ἐν πᾶσιν²⁰ ἔργοις ἢ τοῦ Χριστοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἀνάστασις διεπέπρακτο²¹, μνημάτων κενουμένων, πολλῶν νε-

1. καθ' ἡμᾶς γε.- χρήμασι ἐν ἁπ. X.
2. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- τινὶ τῶν ἐν ἁπ. X.
3. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- κακέϊνο ἐν ἁπ. X.
4. καθ' ἡμᾶς γε.- συνορᾶν ἐν ἁπ. X.
5. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- τοῖς μαθηταῖς ἐν ἁπ. X.
6. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἐπιδείξουσιν ἐν ἁπ. X.
7. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἄχαμος Ἰβ. Ἱερ.- ἄμαχος Παπα.
8. Ἰβ. Παπα.- μαίνεσθαι Ἱερ.
9. Ἰβ. Ἱερ.- τὴν διδασκαλίαν Παπα.
10. καθ' ἡμᾶς γε.- οἷς γὰρ τις ἐν ἁπ. X.
11. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ῥαδίως ἐν ἁπ. X.
12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 53.
13. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 18, 20, 29. ΚΑ' 14.
14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.
15. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 12.
16. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΗ' 15.
17. ἐν ἁπ. X.- Καὶ διεφημίσθη ὁ (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).
18. Ἰβ. Ἱερ.- παρὰ (ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ.).
19. Ἱερ.- εἰ μὴ λαμπρὰ ἐν λ. X.
20. καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ περιφανῆς καὶ πᾶσιν ἐν ἁπ. X.
21. Α' ΠΕΤΡΟΥ, αὐτ. 3.

κρῶν αὐτοκηρύκων τῆς σφῶν ἀναστάσεως γεγενημένων¹, ἀγγέλων ταύτην² διαμαρτυρομένων³, αὐτοῦ δὲ τοῦ δεσπότου κατὰ διαφόρους καιροὺς καὶ τόπους διαφόρως⁴ ἐπιφαινομένου⁵, εἰ μὴ τούτοις ἅπασιν ἡ ἀνάστασις ἐβεβαίωτό τε καὶ ἐκρατύνετο, πῶς ἂν τις ἐτόλμα λέγειν τῶν μαθητῶν⁶ ἐγηγέρθαι τὸν διδάσκαλον; Ἀλλ' οὐχὶ καὶ αὐτὸς ἄν, καὶ λεγόντων ἄλλων, ὑπ' αἰσχύνῃς κατεδύετο, τὸ τοῦ λόγου παράδοξον δυσωπούμενος. Ἡ μέντοιγε⁷ τῶν ὀραθέντων ἀψευδέστατος⁸ κατὰληψις, καὶ τὸ ἐναργὲς καὶ ἀναμφίβολον τῆς ἐγέρσεως, ταῦτα τοὺς μαθητὰς θάρσους ἐπλήρωσε καὶ δυνάμειος τῶν ἀκριβῶς αὐτοῖς ἐγνωσμένων διδασκάλους γενέσθαι καὶ κήρυκας. Τί γάρ ἂν τις ἄλλο καὶ μύθους πλάττειν ἐγγεγυμνασμένος⁹ ἀναπλάσειεν, ἢ πρὸς ἀναισχυντίαν ψεύδους τὴν γλῶσσαν ὀπλίσας αἰτιάσαιτο, εἰ μὴ τῶν ὀραθέντων αὐτοῖς καὶ εἰς βεβαίαν γνῶσιν ἀχθέντων τὸ ἀμετάπειστον¹⁰; οἱ¹¹ γάρ, ἐπεὶ συνείληπτο, καὶ σταυρῶ¹² ἐπήγνυτο, τὸν διδάσκαλον καταλιπόντες¹³, καὶ τῷ προσδοκῶντι φόβῳ πάντα ρίψαντες, ὅσα τε τῶν σημείων εἶδον, καὶ ὅσα διδάσκοντος¹⁴ ἤκουον, ὅσα τε αὐτοῖς χορηγουμένης ἐκείθεν ἑτεροαγούργετο τῆς χάριτος, οἱ τούτων πάντων φόβῳ ἐπιλαθόμενοι¹⁵, πῶς ἂν οὗτοι νεκρὸν πιστωθέντες εἶναι, καὶ μὴ τὸ μέγα τῆς ἀναστάσεως μυστήριον αὐτουργήσαντα, εἰς τὸ¹⁶ παραυτίκα κηρύσσειν ἐδυναμώθησαν¹⁷; Τί γάρ δεῖ λέγειν, ὡς κλέπτειν διενοήθησαν, οἱ τὸν¹⁸ ἅπαντα βίον τοὺς ὑπὲρ τῆς εἰς αὐτὸν ὁμολογίας καὶ πίστεως σὺν χαρᾷ

1. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΖ' 52, 53.

2. ἐν ἄπ. Χ.- ταῦτα Παπα.

3. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΗ' 5, 6.

4. ἐν ἄπ. Χ.- διαφόροις Παπα.

5. Πράξεων Ι' 41. ΙΓ' 31.

6. ἐν ἄπ. Χ.- τοῖς μαθηταῖς Παπα.

7. καθ' ἡμᾶς γε.- μέντοι γε ἐν ἄπ. Χ.

8. ἐν ἄπ. Χ.- ἀψευδέστατη Παπα.

9. 'Ιβ. Παπα.- ἐγγεγυμνασμένοις 'Ιερ.

10. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἀμετάπειστον ἐν ἄπ. Χ.

11. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- οἱ ἐν ἄπ. Χ.

12. 'Ιβ. 'Ιερ.- σταυρὸς Παπα.

13. ΜΑΡΚΟΥ ΙΔ' 50.- ΛΟΥΚΑ ΚΒ' 33, 34.- ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΗ' 1, 15, 25.

14. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- διδάσκοντες ἐν ἄπ. Χ.

15. καθ' ἡμᾶς γε.- οἱ ταῦτα πάντα φόβῳ ἐλπίδι λαθόμενοι 'Ιβ. 'Ιερ.- οἱ ταῦτα πάντα φόβῳ ἐλπίδι λαθόμενοι Παπα.

16. καθ' ἡμᾶς γε.- αὐτουργήσαντα ἢ τὸ ἐν ἄπ. Χ.

17. 'Ιβ. Παπα.- παραυτίκα ἐδυναμώθησαν 'Ιερ.

18. καθ' ἡμᾶς γε.- ἢ τὸν ἐν ἄπ. Χ.

πολλῇ καὶ προθυμίᾳ θανάτους¹ ἐδέχοντο; Οὕτως οὐκ ἔστι τοῖς ἐπηρεαζομένοις τῇ ἀναστάσει², ἐφ' ᾧ τῶν ἐλέγχων τὸ ἀναπόδραστον διαδράσειεν³, τὸ μὴ ἐν τῷ λυσοῦν⁴ αὐτούς, καὶ μαίνεσθαι, καὶ συκοφαντεῖν τὴν ὑποχώρησιν ἔχειν⁵.

ζ'. Ἀλλὰ⁶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ καιροῦ μᾶλλον ἢ οἰκείᾳ δηλώσει διάληψις⁷. Ἐμὲ δὲ τοῦ τάφου καὶ τῆς ταφῆς τὸ παράδοξον πρὸς ἑαυτὸν μεθέλκει πάλιν, καὶ ἐπιστρέφεται. Πῶς ἐνταφίους τὸ σῶμα περιελίσσεται ὁ τὸν οὐράνιον ἐξαπλώσας θόλον⁸ εἰς θαῦμα πολυύμνητον; πῶς ἡ πάντων ζωὴ καὶ ἀνάστασις θανάτου νόμοις ὑπηρετήσατο, ἡ καὶ⁹ τὸ κράτος αὐτῶν ἐν τῇ οἰκείᾳ σαρκὶ παρελύσατο; πῶς¹⁰ νεκροῖς¹¹ ὁμόσκηνος γίνεται ὁ τῷ Πατρὶ πρὸ αἰώνων ὑπάρχων ὁμόθρονος; Ἀλλ'¹² ὦ τῶν δεσποτικῶν περὶ ἐμὲ χαρίτων! ὦ τῆς τοῦ νεκρωθέντος δυνάμεως! ὦ τάφος, τάφων κένωσις καὶ ἔδου καθαίρεσις καὶ¹³ θανάτου νέκρωσις καὶ¹⁴ τῆς ἐμῆς ἀναστάσεως πολυύμνητος θάλαμος! Παστὰς μὲν ἡ τῆς κοσμογονίας γάμον ὤδινε, καὶ παίδων ἐλπίδας ἔτρεφε¹⁵, καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τοὺς γεωργοὺς ἐθαλάμειεν, ἀλλὰ καὶ λύπας¹⁶ εἶχεν ὑποφρομένας, καὶ θάνατον παραπεπηγότα, δι' ὧν τὸ τῆς ζωῆς ἄνθος ἐβασκαίνετο, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἀμφίβολον ἦν πολιτεύεσθαι· ἡ δὲ τοῦ τάφου παστὰς αὐτὸν ἡμῶν τὸν τεχνίτην καὶ τῆς ἀναπλάσεως καὶ τῆς πλάσεως θαλαμεύουσα¹⁷ οὐ παίδων ῥίζας προσβάλλεται, ταχὺ μαρτυρομένης τοῖς βλαστήμασιν, οὐδὲ θανάτῳ κοπτομένην ζωὴν καὶ βίον μνηστεύεται, ἀλλὰ παρθενίαν μὲν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει νυμφεύεται, πρᾶξιν ἀγγέλων ἐπὶ γῆς

1. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παππ.).- θανάτου ἐν ἄπ. X.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- ἐπηρεάζουσι τὴν ἀνάστασιν ἐν ἄπ. X.

3. καθ' ἡμᾶς γε.- διαδράσαντες ἐν ἄπ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε.- τὸ μὴ οὐχὶ λυσοῦν Παππ.- τὸ μὴ οὐχὶ λυσοῦν ἐν ἄπ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε.- τὴν ἀναχώρησιν ἔχουσι 'Ιβ. 'Ιερ.- τὴν ἀναχώρησιν ἔχουσιν Παππ.

6. ἐντ. ἄκ. Πα.

7. 'Ιβ. Παππ.- οἰκεία δη.λαδὴ διάληψις 'Ιερ. Πα.

8. 'Ιβ. 'Ιερ.- πόλον Πα. Παππ.

9. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑπηρετήσατο εἰ καὶ ἐν ἄπ. X.

10. ἐντ. λ. Πα.

11. 'Ιερ.- νεκρῶν ἐν λ. X.

12. ἐντ. ἄκ. Πα.

13. ἐντ. λ. Πα.

14. ἐντ. ἄκ. Πα.

15. 'Ιερ. Πα. Παππ.- ἔτρεφεν 'Ιβ.

16. 'Ιβ. 'Ιερ. Παππ.- ἀλλὰ λύπας Πα.

17. 'Ιβ. Πα. Παππ.- τεχνίτην καὶ τῆς ἀναπλάσεως θαλαμεύουσα 'Ιερ.

διδούσα παρρησιάζεσθαι, καὶ¹ τοῖς προγόνοις, οἵ² τὴν δεσποτικὴν εἰκόνα τοῖς πύλοσι συγκατέχωναν³, τὸ νυμφικὸν ἐκεῖνο καὶ ἀρχαῖον κάλλος ἀποκαθίστησιν⁴. ἄλυπον⁵ δὲ καὶ ἀταλαίπωρον πολιτείαν εἰς κληῖρον τοῖς ἀνθρώποις ἀνιερῶσα τὸ τῆς ἀθανασίας δῶρον παθῶν καὶ φθορᾶς ὑψηλότερον ἀπειργάσατο. Καὶ κιβωτὸς μὲν ἡ τοῦ Νῶε τοῦ κοινῶ ῥυεῖσα⁶ ἐκ τῶν οὐρανίων πηγῶν ναυαγίσου σπέρμα δευτέρου κόσμου διέσωσε⁷, τοὺς ἐμπλέοντας εἰς ἀλγεινὴν⁸ μέντοι δευτέραν πεῖραν τῶν ἐν τῷ βίῳ⁹ κακῶν συντηρήσασα· ἡ δὲ σωσίσκοςμος αὕτη καὶ τοῦ δεσποτικοῦ σώματος κιβωτὸς¹⁰ τὸν τῆς ζωῆς ταμίαν καὶ τῆς εὐφροσύνης χορηγὸν θησαυρίσασα, τῆς τῶν ψυχῶν μὲν πανωλεθρίας¹¹ ἀνωτέρω κουφίζουσα διασώζει τὸ ἀνθρώπινον, τῶν νεκρῶν δὲ τοὺς τάφους¹² κενώσασα ἀκένωτον τὴν χάριν προχέει τῆς ἀναστάσεως, καὶ πρὸς τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν διαπορθεύουσα δευτέρων κακῶν ἀπειράτους διὰ παντὸς συνέχει φυλάττουσα. Εἶχε καὶ¹³ ἡ τῷ Μωσεῖ κατασκευασθεῖσα σκηρὴ¹⁴ στάμνον¹⁵ καὶ μίνα¹⁶ καὶ λυχνίαν καὶ πρᾶπεξαν¹⁷ καὶ πλαξὶ λιθίναις διαγεγλυμμένα τῆς νομοθεσίας τὰ λόγια¹⁸. ἡ δὲ ζωοδόχος αὕτη καὶ σεβασμία σκηρὴ¹⁹ οὐ²⁰ σκιὰς καὶ τύπους τῆς νομικῆς λατρείας σεμνολογεῖται τὰ σύμβολα²¹, ἀλλ' αὐτῷ τῷ νομοθέτῃ²² καὶ κοινῷ δεσπότῃ πρὸς ταφὴν τριή-

1. ἐντ. λ. Πα.

2. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- οἱ ἐν ἁπ. X.

3. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- συγκατέχουσιν ἐν ἁπ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- ἀποκαθίστησι ἐν ἁπ. X.

5. ἐντ. ἁπ. Πα.

6. καθ' ἡμᾶς γε.- ῥυέντος ἐν ἁπ. X.

7. Γενέσεως II' 16.- Λ' ΠΕΤΡΟΥ γ' 20.

8. καθ' ἡμᾶς γε.- ἀλγεινῶν ἐν ἁπ. X.

9. Πα.- τῶν ἐν βίῳ ἐν λ. X.

10. '16. Πα. Παπα.- δεσποτικοῦ κιβωτὸς 'Ιερ.

11. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.).- πανωλεθρίας ἐν ἁπ. X.

12. καθ' ἡμᾶς γε.- τοὺς νεκροὺς τῶν τάφων ἐν ἁπ. X.

13. '16. Πα. Παπα.- εἶχε δὲ καὶ 'Ιερ.

14. '16. 'Ιερ. Παπα.- κατασκευασθεῖσα θεία σκηρὴ Πα.

15. 'Εβρ. Θ' 1.

16. Λύτ. 4.

17. Λύτ. 2.

18. Λύτ. 4.

19. Λύτ. 11.

20. 'Ιερ.- αὕτη καὶ θεία σκηρὴ οὐ ἐν λ. X.

21. 'Εβρ. I' 1.

22. ΙΑΚΩΒΟΥ Δ' 12.

μερον ὑπουργήσασα τὸ τῆς χάριτος¹ θεῖον καὶ μέγα μυστήριον ἀπεκάλυψεν², εἰς πάντα τῆς οἰκουμένης τὰ πέρατα³, αὐτὴ⁴ μὴ κινουμένη, τὴν εὐσέβειαν ἐξαπλώσασα⁵. αὐτὴ καὶ τὸν θησαυρὸν⁶ οὐκ ἔχει (ἐξάνεστη γάρ, ὡς ἡβουλήθη), καὶ τοῦ πλούτου τῶν χαρίτων⁷ οὐκ ἐξεκενώθη⁸. τὴν⁹ χορηγίαν γάρ τῶν¹⁰ θαυμάτων ἀνεξάντλητον φυλάττει· καὶ πάθη γὰρ θεραπεύει¹¹, καὶ νόσους ἐλαύνει¹², καὶ δαίμονας φυγαδεύει¹³, καὶ ψυχὰς ἀγιάζει¹⁴, καὶ τῶν Ἰουδαίων τὴν ἀπόνοιαν θριαμβεύει, καὶ τοῦ δεσπότης τὴν ἀνάστασιν τοῖς ὀρωμένοις συμβόλοις κηρύσσει¹⁵, καὶ τῆς περὶ ἡμᾶς αὐτοῦ γιλανθρωπίας τὴν ἄβυσσον ὑπογράφει¹⁶. θαυμαστή¹⁷ μὲν τις ἦν καὶ ἡ ἐν Βηθλεὲμ γέννησις, τὸν ἐμὸν δεσπότην ἄρτι τῶν παρθενικῶν λαγόνων προκύψαντα, καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ παρκαγεγονότα βρεφοπρεπῶς ὑποδεχόμενη σπαργανούμενον¹⁸. ἀλλὰ πολὺ μείζον¹⁹ καὶ ταύτης ὁ τάφος τὸ θαῦμα προβάλλεται· ἐκεῖ²⁰ μὲν γὰρ τῆς κατὰ Χριστὸν οἰκονομίας ἀρχὴν ἐλάμβανε τὸ μυστήριον²¹, ἥδη παρκαλυπτομένης τῷ σαρκίῳ τῆς θεότητος, ἐνταῦθα δὲ τὸ πέρας τελεσιουργεῖται, καὶ τῆς θεϊκῆς ἐπιδημίας εἰς ἐμὴν τελείωσιν καὶ ἀνάπλασιν²² ὁ σκοπὸς ἐξανύεται, λαμπρὸν ἀπαστραπτούσης, καὶ καταυγαζούσης²³ πάντα τῇ ἀστραπῇ

1. Πράξεων Κ' 24.
2. Ῥωμ. ΙΣ' 25, 26.
3. Αὐτ. Ι' 18.
4. καθ' ἡμᾶς γε (κ. κστ.).- αὕτη ἐν ἄπ. Χ. (κ. κστ.).
5. Ῥωμ. ΙΣ' 25, 26.
6. Β' Κορινθ. δ' 7.
7. Ἐφεσ. Α' 7.
8. Παλμῶν ΟΔ' 8.
9. ἐντ. λ. Πα.
10. Ἰβ. Παπκ.- χορηγίαν τῶν Ἱερ.
11. ΛΟΥΚΑ Ζ' 21.- Πράξεων Ε' 16.
12. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Δ' 23.- Πράξεων ΙΘ' 12.
13. ΜΑΡΚΟΥ Α' 34.- Πράξεων, αὐτ.
14. Α' Κορινθ. α' 2.
15. Πράξεων Δ' 33.
16. Τίτ. Γ' 4.
17. ἐντ. ἁλ. Πα.
18. ΛΟΥΚΑ Β' 4, 7.
19. Παπκ.- μείζον ἐν ἄπ. Χ.
20. ἐντ. λ. Πα.
21. Κολλσ. Β' 25, 26.
22. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡ ἐμὴ τελείωσις καὶ ἀνάπλασις ἐν ἄπ. Χ.
23. Ἰβ. Παπκ.- καταυγαζούσης Ἱερ.

τῆς ἐγέρσεως¹. καὶ ἐν τῷ ἐκ ἀνατολῶν τῷ γεννηθέντι μάγοι δῶρα προσφέρουσιν², ἐνταῦθα δὲ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι ἐξ³ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ τῶν ἄλλων περάτων τῆς οἰκουμένης λαοί⁴, φυλαὶ καὶ γλῶσσαι⁵ καὶ ἡλικία πάντα οὐ σμύρναν καὶ λίβανον καὶ χρυσόν⁶, τῆς ἀψύχου γῆς τὰς γονάς, προσκομίζουσιν⁷, ἀλλ' αὐτὰ τὰ σώματα καὶ ψυχάς, μυριπνούσας⁸ τὴν πίστιν, καὶ χρυσοφορούσας τὴν εὐσέβειαν, ὡς παμβασιλεῖ καὶ ποιητῇ τῶν ὅλων ἐγγχειρίζουσιν⁹. Ἀγγέλων¹⁰ ἦσαν ὑπὲρ τὴν φάτιν¹¹ ὧδαί¹² μουσουργούμεναι¹³, ἀγγέλων δὲ καὶ τῷ τάρφῳ παρουσίαι καταπλήττουσαι¹⁴. καὶ ἐν τῇ τοῦ τεχθέντος ὥσπερ ὑποσημαίνοντες συγκατάβασιν τῷ ἐν ὑψίστοις Θεῷ δοῦσαν καὶ τὴν ἐπὶ γῆς εἰρήνην καὶ τὴν ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίαν τοῖς μέλεσιν ἀνεκρούοντο¹⁵, ἐνταῦθα δὲ διαπρυσία καὶ λαμπρὰ τῇ φωνῇ, καὶ χωρὶς τινος παραπετάσματος καὶ αἰνίγματος τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀναστάντος ἀποσαλπίζουσιν, Οὐκ ἔστιν ἥδε, διακεκράγότες, καὶ λέγοντες· ἡγέρθη γὰρ καθὼς εἶπε.. καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς¹⁶ μαθηταῖς αὐτοῦ¹⁷, ὅτι ἡγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν¹⁸. καί, Μὴ ἐκθαμβεῖσθε, Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρεθόν¹⁹, τὸν ἐσταυρωμένον; ἡγέρθη, οὐκ ἔστιν ἥδε· ἴδε ὁ τόπος, ὅπου ἐθίγαν αὐτόν²⁰. καί, Τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν, οὐκ ἔστιν ἥδε,

1. Ἰερ.- πάντα ἀστραπή τῆς Θεότητος Ἰβ.- πάντα τῆς ἀστραπῆς τῆς θεότητος Παπ.α.

2. καθ' ἡμᾶς γε.- προσφέρουσι Ἰερ.- φέρουσι Ἰβ.- φέρουσιν Παπ.α.

3. ἐντ. ἀκ. Πα.

4. Ἀποκαλύψεως Ζ' 9.

5. Ἰερ. Πα.- φυλαί, γλῶσσαι Ἰβ. Παπ.α.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ Β' 1, 11.

7. Πα. Παπ.α.- προσκομίζουσι Ἰβ. Ἰερ.

8. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

9. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπ.α.).- ἐγγχειρίζουσι ἐν ἄπ. Χ.

10. ἐντ. λ. Πα.

11. καθ' ἡμᾶς γε.- ὑπὲρ τῆς φάτιν Ἰβ. Παπ.α.- ὑπὲρ φάτιν Ἰερ.

12. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 12, 13.

13. λέξις ἀθησαύριστος ἐν τοῖς λεξικοῖς.

14. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΚΗ' 1, 2, 4.

15. ΛΟΥΚΑ, αὐτ. 14

16. καθ' ἡμᾶς γε.- ἡγέρθη γὰρ καθὼς εἶπε [εἴπατε] τοῖς Παπ.α.- ἡγέρθη γάρ, καθὼς εἶπε τοῖς ἐν ἄπ. Χ.

17. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπ.α.).- αὐτοῦ ἐν ἄπ. Χ.

18. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 5, 7.

19. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπ.α.).- ἐκθαμβεῖσθε, ἴνα ζητεῖτε τὸν Ναζαρεθόν Ἰερ.- ἐκθαμβεῖσθε, ἴνα ζητεῖτε τὸν Ναζαρεθόν Ἰβ.

20. ΜΑΡΚΟΥ 15' 8.

ἀλλ' ἠγέροθι¹. Ἔτα καὶ αὐτὸς ὁ δεσπότης καὶ τῆς ἀναστάσεως αὐτουργός, Γύναι, τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς²; πορεύου πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου, καὶ εἰπὲ αὐτοῖς, Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν, καὶ Θεὸν μου καὶ Θεὸν ὑμῶν³. καί, Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς⁴.

ἦ. Τούτῳ⁵ τῷ δι' ἡμᾶς ἀνθρωπισθέντι⁶, καὶ ὑπὲρ ἡμῶν ταφέντι⁷, καὶ τῆς παλαιᾶς τοῦ ἄδου τυραννίδος ἡμᾶς ἀπαλλάξαντι⁸, καὶ ἡμεῖς προθύμως ἐκ νεκρῶν ἀνισταμένῳ⁹, καὶ τὸ κατὰ πάντων κράτος ἀναδησαμένῳ¹⁰ τὰ ἐπινίκια δωροφορήσωμεν¹¹. οἱ πλούτῳ κομῶντες, τὴν τῶν πενήτων θεραπείαν καὶ παράκλησιν· οἱ πενία πιεζόμενοι, τὴν ὑπομονὴν καὶ εὐχαριστίαν¹². οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς δυναστείαις, τὸ φεῖδεσθαι τῶν ἀλλοτρίων, καὶ τῶν¹³ ἀδικουμένων πρὸς τὰς ταῖς πράξεις ἀρχεῖν τῶν ὑπηκόων ὡς ὁμοφύλων, ἀλλὰ μὴ σεβαστῶς ὡς ἐκφύλων κατεπαίρεσθαι, ἔν¹⁴ ὡς ἀληθῶς ὑπὸ Θεοῦ τεταγμένως ταύτας καὶ δεδωρημένως ὑμῖν καὶ αὐτοὶ συνεπιδείξετε, ἀλλὰ μὴ τὰς τῶν πολλῶν γλώσσας, δι' ὧν ὑμᾶς¹⁵ εἰς παρνομίαν αἱ πράξεις ἐλαύνουσι, κατὰ τοῦ πεποιηκότος¹⁶, καὶ τὰς ἐξουσίας ὀρίσαντος καθοπλίζετε¹⁷. οἱ ὑπ' ἀρχὴν¹⁸ ἀριθμούμενοι, τὸ καλῶς καὶ ἡμέρως ἐπαιγωνίζεσθαι ἀρχεσθαι¹⁹, ἀλλὰ μὴ καταδικαζόμενοι ἐθέλειν τῷ συνεχεῖ τῆς ἀταξίας τῶν ἐφεστηκότων τὸ μακρόθυμον, ἀρρομὴν ῥαθυμίας²⁰ τὴν φιλανθρωπίαν ἀφρόνως

1. ΛΟΥΚΑ ΚΔ' 6.

2. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ' 15.

3. Αὐτ. 17.

4. ΜΑΤΘΑΙΟΥ, αὐτ. 18.

5. ἐντ. ἀκ. Πα.

6. Πα. Παπκ.- ἀνισθέντι 'Ιερ.- ἀν . . . 'Ιβ:

7. Α' Κορινθ. ιε' 3, 4.

8. 'Εβρ. Β' 15.

9. Α' Θεσσαλον. δ' 14.

10. 'Εφεσ. αὐτ. 20.

11. κχθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπκ.).- δωροφορήσωμεν 'Ιβ. 'Ιερ.- δωροφορήσωμεν Πα.

12. 'Ιερ. Πα.- καὶ τὴν εὐχαριστίαν 'Ιβ. Παπκ.

13. ἐν ἀπ. Χ.- ἀλλοτρίων τὸ τῶν Παπκ.

14. ἐντ. λ. Πα.

15. κχθ' ἡμᾶς γε.- ὑμῖν ἐν ἀπ. Χ.

16. 'Ιερ. Παπκ.- ποιηκότος 'Ιβ:

17. κχθ' ἡμᾶς γε.- καθοπλίζετε Παπκ.- καθοπλοῖτε ἐν ἀπ. Χ.

18. 'Ιβ. Παπκ.- οἱ ἀπ' ἀρχὴν 'Ιερ.

19. 'Ιβ. Παπκ.- ἀρχεσθε 'Ιερ.

20. κχθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπκ.).- ἀφρομὴ ῥαθυμίας ἐν ἀπ. Χ.

ποιούμενοι· οἱ τὸν τοῦ γάμου ζυγὸν ἔτι ἔλκοντες, τὴν ἐν τῷ καλῷ συμφωνίαν καὶ σεμνότητά· εὖτω γὰρ ὁ γάμος τὸ τίμιον διασώσειεν¹. οἱ ταύτης² τῆς ἡδου-
παθοῦς διαζυγέοντες ἀνάγκης, ὥσπερ ἐπιμόχθου τινὸς διαλυθέντες δουλείας, τὸ
πρὸς³ τὸν τῆς σωφροσύνης δρόμον ἰθύνεσθαι⁴. οἱ τούτων κρείστους γενόμενοι,
τὴν ἐν ἐλαίῳ⁵ παρθενίαν⁶ καὶ ταπεινῷ τῷ φρονήματι, ἵνα καὶ τοῦ φρόνιμοι⁷
κριθῇναι⁸ μὴ ἀμοιρήσονται⁹, καὶ ἡ λαμπὰς μηδαμῶς εἴη παρενοχλουμένη¹⁰ τῷ
πνεύματι τῆς οἰήσεως· οἱ¹¹ ἱερεῖς καὶ ποιμένες, τὴν ἄγρυπνον ἐπιστάσιν τοῦ
ποιμνίου, καὶ τὸ τύπον ἐχυτοὺς ταῖς ποιματινομένοις προτιθέναι¹², καὶ πλεον ἔλκειν
πρὸς τὴν ἀρετὴν τῇ μιμήσει ἢ ταῖς¹³ ἀπὸ τῶν λόγων παραινέσεσιν¹⁴. οἱ ποιμα-
νόμενοι, τὴν ὑπκοὴν καὶ εὐπέθειαν, καὶ τὸ Πχύλω¹⁵ πείθεσθαι¹⁶ διαμχρτυρο-
μένῳ, καὶ λέγοντι, *Πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπακούετε*. αὐτοὶ γὰρ
*ἀγρυπνοῦσιν*¹⁷ (εὖπω γὰρ θαρρῶ λέγειν ἀγρυπνοῦμεν) ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν¹⁸.
πάντως δὲ πάντες, τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ἀδίστακτον πί-
στιν καὶ εὐτέθειαν καρποφορήσωμεν· ὧν χωρὶς οὔτ' ἂν εἰς μαθητάς, ἀλλ' οὐδ' εἰς
ὕπηρέτας καὶ¹⁹ θεράποντας ἐγγράφεσθαι δυνηθείημεν.

Θ'. Ὁ δὲ τὸν ζῆλον σκυλεύσας, καὶ τὸν θάνατον νεκρώσας²⁰, καὶ ἡμᾶς αὐτῷ²¹

1. 'Ιε. - διασώζει Παπα.

2. 'Ιερ. Παπα. - οἱ ταύτας 'Ιε.

3. καθ' ἡμᾶς γε. - δουλείας, πρὸς ἐν ἄπ. X.

4. καθ' ἡμᾶς γε. - ἰθύνεσθε ἐν ἄπ. X.

5. καθ' ἡμᾶς γε. - ἐλαίῳ ἐν ἄπ. X.

6. ΜΑΤΘΑΙΟΥ' ΚΕ' 3.

7. Παπα. - καὶ τὸ φρόνιμοι ἐν ἄπ. X.

8. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 9.

9. καθ' ἡμᾶς γε. - ἀμοιρήσητε ἐν ἄπ. X.

10. ΜΑΤΘΑΙΟΥ', αὐτ. 8.

11. ἐντ. ἄκ. Πα.

12. 'Ι. Βατοπ. (ἐκ σ. Παπα.) - προστιθέναι ἐν ἄπ. X.

13. 'Ιε. - ἢ ταῖς 'Ιερ. Πα. - ἢ τῇ Παπα.

14. Πα. - παραινέσει 'Ιε. 'Ιερ. - παραινέσει Παπα.

15. καθ' ἡμᾶς γε. - εὐπέθειαν Παύλῳ ἐν ἄπ. X.

16. 'Ιε. 'Ιερ. - πείθεσθε Πα.

17. 'Ιερ. Πα. Παπα. - ἀγρυπνοῦσι 'Ιε.

18. 'Εβρ. Π' 17.

19. Πα. - ἢ ἐν λ. X.

20. Α' Κορινθ. αὐτ. 55.

21. καθ' ἡμᾶς γε (ἐκ σ. Παπα.) - αὐτῷ ἐν ἄπ. X.

συναναστήσας Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν¹, ὃν ἀντ' αὐτοῦ τῶν ἐπὶ γῆς βασιλεύειν²
ἐξωρήσατο, ἔτι μᾶλλον λαμπρύνων³ τῇ εὐσεβείᾳ⁴ καὶ τοῖς ἄλλοις κατορθώμασιν⁵
ἄξιον καὶ τῆς ἐπουρανίου βασιλείας⁶ ἀναδείξει⁷, μεθ' οὗ καὶ ἡμᾶς ἅπαντας,
πρεσβείαις⁸ τῆς ὑπερχίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ πάντων τῶν ἁγίων⁹.
ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ ΤΩ ΘΕΩ ΔΟΞΑ.

-
1. Α' Θεσσαλον. δ' 16.
 2. 'Ιβ. Πα. Παπκ.- τῶν ἐπὶ γῆς ἐπὶ γῆς βασιλεύειν 'Ιερ.
 3. Πα. Παπκ.- λαμπρύνειν 'Ιβ. 'Ιερ.
 4. Β' ΠΕΤΡΟΥ α' 6.
 5. 'Ιερ. Πα. Παπκ.- κατορθώμασι 'Ιβ.
 6. Β' Τιμόθ. δ' 18.
 7. 'Ιερ. Πα. Παπκ.- ἀναδείξειεν 'Ιβ.
 8. 'Ιβ. Πα. Παπκ.- ἡμῶς πρεσβείαις 'Ιερ.
 9. 'Αποκαλύψεως ΙΙ' 3.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΟΚΤΩ*

ΠΙΝΑΞ Α'

ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΡΗΣΕΩΝ

ΑΒΒΑΚΟΥΜ

Γ' 9 (τόμ. Β σ. 20).

ΑΓΓΑΙΟΥ

Β' 18 (τόμ. Β σ. 54).

ΑΜΩΣ

Ε' 6 (τόμ. Α σ. 354), 16 (τόμ. Β σ. 44).

Θ' 1 (τόμ. Β σ. 54).

ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΩΣ

Α' 8 (τόμ. Β σ. 71), 9 (τόμ. Β σ. 216),
18 (τόμ. Α σ. 296).

Β' 7 (τόμ. Α σ. 274), 9 (τόμ. Β σ. 101).

Γ' 10 (τόμ. Β σ. 46).

Σ' 9 (τόμ. Α σ. 137), 10 (τόμ. Α σ. 137.- Β σ. 89, 97, 185, 189).

Ζ' 9 (τόμ. Β σ. 468), 11 (τόμ. Β σ. 240), 12 (τόμ. Α σ. 329.- Β σ. 27, 345),
13 (τόμ. Α σ. 199).

Η' 3 (τόμ. Β σ. 471).

ΙΑ' 8 (τόμ. Α σ. 434).

ΙΒ' 9 (τόμ. Β σ. 126, 231, 345, 346),
17 (τόμ. Β σ. 74).

ΙΓ' 8 (τόμ. Β σ. 118).

ΙΔ' 10 (τόμ. Β σ. 37), 13 (τόμ. Β σ. 403).

ΙΕ' 4 (τόμ. Α σ. 474).

ΙΖ' 14 (τόμ. Β σ. 67, 70).

ΙΗ' 8 (τόμ. Α σ. 106).

* Εἰς τὴν ταξινόμησιν τῶν πινάκων εἰργάσθη ὑπὸ τῆς ὁδηγίας ἡμῶν ὁ εὐελπίς νέος
Ἀθανάσιος Κούμπης.

ΙΘ' 16 (τόμ. Β σ. 70).

Κ' 10 (τόμ. Β σ. 210), 12 (τόμ. Β σ. 162, 210), 13 (τόμ. Α σ. 460.- Β σ. 444).

ΚΑ' 2 (τόμ. Β σ. 200), 4 (τόμ. Α σ. 325), 10, 11 (τόμ. Β σ. 200).

ΚΒ' 5 (τόμ. Α σ. 315), 6 (τόμ. Β σ. 401), 12 (τόμ. Α σ. 474), 14 (τόμ. Β σ. 243), 19 (τόμ. Β σ. 71).

ΑΡΙΘΜΩΝ

Ε' 18, 19, 27, 28 (τόμ. Α σ. 184).

Θ' 12 (τόμ. Β σ. 136).

ΙΑ' 1—3 (τόμ. Α σ. 480).

ΙΔ' 2 (τόμ. Α σ. 480), 29, 36 (τόμ. Β σ. 13).

ΙϚ' 2 (τόμ. Β σ. 13), 12—15, 25—33 (τόμ. Α σ. 481), 47 (τόμ. Β σ. 11), 48 (τόμ. Β σ. 21), 50 (τόμ. Β σ. 48).

ΙΖ' 8 (τόμ. Β σ. 241).

Κ' 13 (τόμ. Β σ. 13).

ΚΑ' 3 (τόμ. Β σ. 53), 6 (τόμ. Α σ. 480.- Β σ. 53), 24, 25, 32, 35 (τόμ. Β σ. 53).

ΚΔ' 5 (τόμ. Β σ. 368, 435, 436), 6 (τόμ. Β σ. 435, 436).

ΚΕ' 1—3 (τόμ. Β σ. 324), 6 (τόμ. Β σ. 324), 7—9 (τόμ. Α σ. 481.- Β σ. 324), 10—13 (τόμ. Α σ. 481).

ΚϚ' 61 (τόμ. Α σ. 481).

ΚΗ' 9 (τόμ. Β σ. 75).

ΛΑ' 9, 40 (τόμ. Β σ. 53).

ΛΒ' 33, 41, 42 (τόμ. Β σ. 53).

ΛΕ' 20 (τόμ. Α σ. 208).

ΑΣΜΑΤΟΣ ΑΣΜΑΤΩΝ

Δ' 1, 7 (τόμ. Β σ. 301), 12 (τόμ. Β σ. 242).

ΒΑΡΟΥΧ

Β' 4 (τόμ. Β σ. 51), 9 (τόμ. Β σ. 15).

Ϛ' 8, 9 (τόμ. Β σ. 302).

Ζ' 1 (τόμ. Β σ. 302).

Α' ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

ιβ' 20 (τόμ. Β σ. 46).

κα' 3, 6 (τόμ. Β σ. 75).

κθ' 2 (τόμ. Β σ. 39).

Β' ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

ζ' 14 (τόμ. Α σ. 363).

ια' 1 (τόμ. Α σ. 363).

κα' 3 (τόμ. Β σ. 47).

κβ' 3 (τόμ. Α σ. 472), 9 (τόμ. Β σ. 19).

Γ' ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

η' 58 (τόμ. Α σ. 361).

θ' 1 (τόμ. Β σ. 436).

ιζ' 1 (τόμ. Β σ. 426).

ιθ' 8 (τόμ. Α σ. 188).

Δ' ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ

β' 11 (τόμ. Α σ. 210).

δ' 23, 24 (τόμ. Α σ. 271).

ί' 25 (τόμ. Β σ. 49).

ιζ' 11 (τόμ. Β σ. 35).

κ' 5 (τόμ. Β σ. 151).

κα' 14 (τόμ. Β σ. 41).

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Α' 6 (τόμ. Β σ. 244), 7 (τόμ. Α σ. 435).

Β' 9 (τόμ. Α σ. 220).

Γ' 5 (τόμ. Β σ. 168), 13 (τόμ. Α σ. 296, 486.- Β σ. 446), 22 (τόμ. Β σ. 168), 27 (τόμ. Α σ. 209, 461, 470).

Δ' 3 (τόμ. Β σ. 346), 4 (τόμ. Α σ. 171.- Β σ. 107, 260, 347), 5 (τόμ. Β σ. 155, 169), 9 (τόμ. Β σ. 356), 15 (τόμ. Α σ. 219), 18 (τόμ. Β σ. 403), 24 (τόμ. Β σ. 134), 26 (τόμ. Β σ. 105).

Ε' 1 (τόμ. Α σ. 486), 3 (τόμ. Α σ. 129), 17 (τόμ. Α σ. 423), 19 (τόμ. Β σ. 48, 55, 167), 20 (τόμ. Β σ. 55, 167, 196, 203), 21 (τόμ. Α σ. 408.- Β σ. 48, 49, 55, 167, 210), 22 (τόμ. Α σ. 215.- Β σ. 196).

Σ' 1 (τόμ. Β σ. 98), 2 (τόμ. Α σ. 231).

ΓΕΝΕΣΕΩΣ

Α' 26 (τόμ. Β σ. 283, 346), 27 (τόμ. Β σ. 102, 283, 344), 28 (τόμ. Β σ. 344).

Β' 7 (τόμ. Β σ. 244, 284, 336, 344), 8 — 10, 15 (τόμ. Β σ. 344), 16, 17 (τόμ. Β σ. 345), 19, 21 (τόμ. Β σ. 344), 22 (τόμ. Β σ. 336, 344), 24 (τόμ. Β σ. 345).

Γ' 2 (τόμ. Β σ. 345), 4 (τόμ. Β σ. 199), 5 (τόμ. Β σ. 345), 6 (τόμ. Β σ. 243, 345), 7 (τόμ. Β σ. 244, 345, 346), 8 (τόμ. Β σ. 346), 11 (τόμ. Β σ. 199), 17 (τόμ. Β σ. 31), 19 (τόμ. Α σ. 477.- Β σ. 162), 24 (τόμ. Β σ. 199).

Δ' 4 (τόμ. Α σ. 139), 14 (τόμ. Α σ. 479).

Σ' 8 (τόμ. Β σ. 35).

Ζ' 11 (τόμ. Α σ. 479), 19, 21 (τόμ. Β σ. 13).

Η' 16 (τόμ. Β σ. 466).

ΙΔ' 18, 20 (τόμ. Α σ. 139).

ΙΕ' 11, 17 (τόμ. Α σ. 139).

ΙΖ' 12 (τόμ. Β σ. 92, 93).

ΙΗ' 1—5 (τόμ. Α σ. 452), 3—8 (τόμ. Β σ. 155), 18 (τόμ. Β σ. 156), 23, 32 (τόμ. Β σ. 22).

ΙΘ' 1 (τόμ. Α σ. 452), 24 (τόμ. Α σ. 208, 480.- Β σ. 13), 25 (τόμ. Α σ. 208), 28 (τόμ. Β σ. 13).

ΚΕ' 28 (τόμ. Α σ. 126).

ΚΗ' 4 (τόμ. Α σ. 126), 17 (τόμ. Β σ. 435), 25, 28, 29, 30, 33, 34 (τόμ. Α σ. 126).

ΛΔ' 26 (τόμ. Β σ. 16), 28 (τόμ. Β σ. 13).

ΛΗ' 11 (τόμ. Β σ. 174).

ΛΘ' 7—12 (τόμ. Β σ. 174).

ΜΑ' 41 (τόμ. Β σ. 174).

ΜΘ' 17 (τόμ. Β σ. 183).

ΔΑΝΙΗΛ

Β' 45 (τόμ. Β σ. 349).

Ζ' 9, 10 (τόμ. Β σ. 210), 11 (τόμ. Β σ. 211).

Θ' 16 (τόμ. Β σ. 42).

ΙΑ' 6 (τόμ. Β σ. 50), 39 (τόμ. Β σ. 46).

ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟΥ

Α' 44 (τόμ. Β σ. 53).

Β' 34—36 (τόμ. Β σ. 53).

Γ' 3, 4, 7, 12 (τόμ. Β σ. 53), 12, 13 (τόμ. Α σ. 18).

Ε' 11 (τόμ. Α σ. 215, 245), 16—20 (τόμ. Α σ. 215).

Σ' 3 (τόμ. Β σ. 112), 4 (τόμ. Α σ. 373), 5 (τόμ. Β σ. 116).

Η' 17 (τόμ. Β σ. 50).
 Ι' 12 (τόμ. Α σ. 373).
 ΙΘ' 15 (τόμ. Α σ. 259).
 ΚΘ' 20 (τόμ. Β σ. 49).
 Λ' 6 (τόμ. Β σ. 45), 15 (τόμ. Α σ. 342).
 ΛΑ' 18 (τόμ. Β σ. 49, 54).
 ΛΒ' 6 (τόμ. Β σ. 414), 15 (τόμ. Β σ. 8), 24 (τόμ. Β σ. 54).

ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Α' 1 (τόμ. Α σ. 406.- Β σ. 71), 2 (τόμ. Β σ. 449), 3 (τόμ. Α σ. 177.- Β σ. 138), 5 (τόμ. Α σ. 363), 6 (τόμ. Α σ. 364), 7 (τόμ. Α σ. 350), 8 (τόμ. Α σ. 364), 9 (τόμ. Α σ. 461), 10 (τόμ. Α σ. 364, 407, 408), 11, 12 (τόμ. Α σ. 364).

Β' 1 (τόμ. Α σ. 409), 2 (τόμ. Α σ. 409.- Β σ. 164), 3 (τόμ. Α σ. 409), 4 (τόμ. Α σ. 409, 410), 5 (τόμ. Α σ. 409), 6 (τόμ. Α σ. 410), 8 (τόμ. Α σ. 410, 411), 9 (τόμ. Α σ. 410.- Β σ. 170), 10 (τόμ. Α σ. 408, 411.- Β σ. 78, 93, 243), 11 (τόμ. Β σ. 94, 108, 109), 12 (τόμ. Α σ. 411.- Β σ. 108), 13 (τόμ. Β σ. 108), 14 (τόμ. Α σ. 170, 401, 424.- Β σ. 94, 101, 108, 116, 120, 169, 185, 216, 235, 444, 445), 15 (τόμ. Α σ. 401, 486.- Β σ. 117, 169, 421, 469), 16 (τόμ. Α σ. 394, 410, 411.- Β σ. 109), 17 (τόμ. Α σ. 411, 424.- Β σ. 94, 109), 18 (τόμ. Α σ. 325, 411.- Β σ. 421), 19 (τόμ. Α σ. 411).

Γ' 1 (τόμ. Α σ. 408), 5 (τόμ. Α σ. 231.- Β σ. 74, 323), 11, 12 (τόμ. Α σ. 411), 14 (τόμ. Β σ. 74, 200), 17 (τόμ. Α σ. 414, 427).

Δ' 1 (τόμ. Α σ. 411, 414), 2 (τόμ. Α σ. 228), 3 (τόμ. Β σ. 240), 5, 6 (τόμ. Α σ. 411), 12 (τόμ. Β σ. 78), 14 (τόμ. Β σ. 449), 15 (τόμ. Α σ. 123, 441), 16 (τόμ. Α σ. 227, 229).

Ε' 4, 5 (τόμ. Α σ. 414), 9 (τόμ. Α σ. 443), 11 (τόμ. Α σ. 225), 12 (τόμ. Α σ. 332), 14 (τόμ. Β σ. 168).

ς' 4 (τόμ. Α σ. 315, 449), 6 (τόμ. Α σ. 167, 449.- Β σ. 94, 101), 11 (τόμ. Α σ. 219, 387), 13, 15, 17 (τόμ. Α σ. 416), 18 (τόμ. Α σ. 416.- Β σ. 41), 19 (τόμ. Β σ. 101), 20 (τόμ. Β σ. 63).

Ζ' 25 (τόμ. Β σ. 347).

Η' 8—10 (τόμ. Α σ. 417).

Θ' 1 (τόμ. Α σ. 417.- Β σ. 466), 2 (τόμ. Α σ. 417.- Β σ. 436, 466), 3 (τόμ. Α σ. 418.- Β σ. 124), 4 (τόμ. Α σ. 418.- Β σ. 466), 5 (τόμ. Α σ. 418), 8 (τόμ. Β σ. 436), 11 (τόμ. Β σ. 70, 77—8, 412, 466), 12 (τόμ. Α σ. 469.- Β σ. 124, 412), 14 (τόμ. Β σ. 124), 18 (τόμ. Α σ. 460), 24 (τόμ. Β σ. 124), 26 (τόμ. Α σ. 429.- Β σ. 124).

Ι' 1 (τόμ. Β σ. 466), 12 (τόμ. Β σ. 20), 19 (τόμ. Α σ. 460), 29 (τόμ. Α σ. 443.- Β σ. 71, 97, 449), 33 (τόμ. Β σ. 170).

ΙΑ' 1 (τόμ. Β σ. 100, 323), 3 (τόμ. Α σ. 418), 4 (τόμ. Α σ. 137, 418), 5 (τόμ. Α σ. 419, 424), 6—8 (τόμ. Α σ. 419), 9 (τόμ. Α σ. 419.- Β σ. 134), 10 (τόμ. Α σ. 106, 415, 442.- Β σ. 68, 70, 80, 86), 11 (τόμ. Β σ. 84), 13, 16 (τόμ. Α σ. 419), 17 (τόμ. Α σ. 419—21), 19 (τόμ. Α σ. 420, 421), 20, 22 (τόμ. Α σ. 421), 23 (τόμ. Α σ. 367, 421), 24

(τόμ. Β σ. 323), 26 (τόμ. Α σ. 421.- Β σ. 455), 27, 32, 33 (τόμ. Α σ. 421), 34 (τόμ. Α σ. 225, 421), 35 (τόμ. Α σ. 421.- Β σ. 331), 36 (τόμ. Α σ. 421), 37 (τόμ. Α σ. 221, 325, 421), 38 (τόμ. Α σ. 231, 421).

ΙΒ' 1 (τόμ. Α σ. 422, 450, 454), 2 (τόμ. Α σ. 422, 460.- Β σ. 93, 447), 5 (τόμ. Β σ. 415), 10 (τόμ. Α σ. 221), 11 (τόμ. Α σ. 332), 17 (τόμ. Α σ. 450.- Β σ. 13), 19 (τόμ. Β σ. 68 — 9), 22 (τόμ. Β σ. 210), 23 (τόμ. Β σ. 203, 223), 28 (τόμ. Α σ. 225).

ΙΓ' 2 (τόμ. Α σ. 452.- Β σ. 155), 10 (τόμ. Β σ. 20), 13 (τόμ. Α σ. 325), 14 (τόμ. Α σ. 297.- Β σ. 401), 17 (τόμ. Β σ. 470), 20, 21 (τόμ. Α σ. 276).

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΟΥ

Α' 1 (τόμ. Α σ. 455.- Β σ. 360), 2 (τόμ. Β σ. 358, 361).

Β' 10 (τόμ. Β σ. 48), 26 (τόμ. Β σ. 211).

Δ' 26 (τόμ. Β σ. 152).

Ε' 7 (τόμ. Β σ. 165).

ς' 10 (τόμ. Α σ. 444).

Ζ' 13 (τόμ. Β σ. 48), 36 (τόμ. Β σ. 148).

Θ' 8 (τόμ. Α σ. 453).

ΙΑ' 1 (τόμ. Α σ. 455), 2 (τόμ. Β σ. 162), 10 (τόμ. Β σ. 54).

ΙΒ' 5 (τόμ. Β σ. 211).

ΙΖ' 29 (τόμ. Β σ. 25).

ΙΗ' 10 (τόμ. Β σ. 446), 21 (τόμ. Α σ. 443).

ΚΑ' 3 (τόμ. Β σ. 7).

ΚΗ' 5 (τόμ. Β σ. 22).

ΚΘ' 18 (τόμ. Β σ. 35).

ΛΒ' 12 (τόμ. Β σ. 49).

ΛΘ' 29 (τόμ. Β σ. 47).

Μ' 9 (τόμ. Β σ. 47), 10 (τόμ. Β σ. 47, 48).

Ν' 4 (τόμ. Β σ. 55).

ΝΑ' 11 (τόμ. Β σ. 15), 17 (τόμ. Β σ. 41).

ΕΞΟΔΟΥ

Α' 14 (τόμ. Α σ. 194).

Γ' 2 (τόμ. Β σ. 241), 6 (τόμ. Β σ. 115).

Ζ' 1 — 15 (τόμ. Α σ. 480).

Η' — Ι' (τόμ. Α σ. 480).

ΙΑ' 1 (τόμ. Α σ. 480.- Β σ. 323).

ΙΒ' 15 (τόμ. Β σ. 243), 24 (τόμ. Β σ. 14), 46 (τόμ. Β σ. 136), 51 (τόμ. Β σ. 53).

ΙΓ' 21 (τόμ. Α σ. 480).

ΙΔ' 14 (τόμ. Β σ. 22, 23), 15, 16 (τόμ. Α σ. 480), 17 (τόμ. Α σ. 480.- Β σ. 53), 18 — 20 (τόμ. Α σ. 480), 21 (τόμ. Α σ. 480.- Β σ. 323), 22 — 27 (τόμ. Α σ. 480), 28 (τόμ. Α σ. 480.- Β σ. 53), 29 (τόμ. Β σ. 53).

ΙΕ' 1 (τόμ. Β σ. 53), 6 (τόμ. Β σ. 25, 41), 7 (τόμ. Β σ. 35).

Ις' 2 (τόμ. Α σ. 480), 4 (τόμ. Α σ. 480.- Β σ. 323), 5 — 7 (τόμ. Α σ. 480), 8 (τόμ. Α σ. 480.- Β σ. 53), 9 — 36 (τόμ. Α σ. 480).

ΙΖ' 5, 6 (τόμ. Α σ. 480).

ΙΘ' 5 (τόμ. Α σ. 469.- Β σ. 13, 49), 6 (τόμ. Α σ. 469.- Β σ. 13), 16 — 25 (τόμ. Α σ. 480).

Κ' 4, 5 (τόμ. Α σ. 274), 12 (τόμ. Β σ.

111, 129), 13 — 16 (τόμ. Β σ. 129),
17 (τόμ. Β σ. 187).

ΚΕ' 18 (τόμ. Α σ. 275).

Κς' 1 (τόμ. Β σ. 436).

ΚΖ' 1 (τόμ. Β σ. 436).

Λ' 30 (τόμ. Α σ. 415).

ΛΒ' 27—29 (τόμ. Α σ. 480), 32 (τόμ.
Β σ. 22).

ΛΔ' 28 (τόμ. Α σ. 188), 29—35 (τόμ.
Α σ. 480).

ΕΣΔΡΑ

Β' 1 (τόμ. Β σ. 55).

Γ' 5 (τόμ. Β σ. 42), 11 (τόμ. Β σ. 40).

ΕΣΘΗΡ

Δ' 3 (τόμ. Β σ. 40).

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Α' 5 (τόμ. Α σ. 486.— Β σ. 421), 7
(τόμ. Β σ. 188, 446, 467), 10 (τόμ. Β
σ. 130), 11 (τόμ. Β σ. 395), 13 (τόμ. Α
σ. 400.— Β σ. 80), 20 (τόμ. Β σ. 469).

Β' 3 (τόμ. Β σ. 167), 7, 8 (τόμ. Α
σ. 461), 12 (τόμ. Β σ. 74, 100, 187),
14 (τόμ. Α σ. 453.— Β σ. 200, 415),
15, 16 (τόμ. Β σ. 200, 415), 17 (τόμ.
Α σ. 296), 19 (τόμ. Α σ. 419), 20 (τόμ.
Β σ. 350), 22 (τόμ. Β σ. 236).

Γ' 8 (τόμ. Α σ. 431), 9 (τόμ. Α σ. 388,
431), 10 (τόμ. Α σ. 388), 14, 15 (τόμ.
Α σ. 432).

Δ' 1 (τόμ. Β σ. 188), 5 (τόμ. Α σ.
296, 432), 6 (τόμ. Α σ. 432), 7 (τόμ.
Α σ. 423), 15 (τόμ. Α σ. 465), 16 (τόμ.

Β σ. 186, 198), 18 (τόμ. Α σ. 229.— Β
σ. 100, 170, 218), 19 (τόμ. Α σ. 199),
25 (τόμ. Α σ. 227, 446), 26 (τόμ. Β σ.
203), 31 (τόμ. Β σ. 202).

Ε' 2 (τόμ. Β σ. 421), 5 (τόμ. Α σ.
408), 6 (τόμ. Β σ. 32), 12 (τόμ. Α σ.
222.— Β σ. 221), 23 (τόμ. Α σ. 465),
26 (τόμ. Α σ. 169, 170, 461), 29 (τόμ.
Α σ. 228).

ς' 4 (τόμ. Α σ. 332), 9 (τόμ. Β σ.
13, 185), 12 (τόμ. Α σ. 325, 388, 406,
485, 486.— Β σ. 94, 99), 13, 15 (τόμ. Α
σ. 486), 16 (τόμ. Α σ. 225.— Β σ. 71,
174), 19 (τόμ. Β σ. 79), 21, 22 (τόμ. Β
σ. 65), 27 (τόμ. Β σ. 200).

ΖΑΧΑΡΙΟΥ

Α' 3 (τόμ. Α σ. 475.— Β σ. 26).

Ζ' 11 (τόμ. Β σ. 15), 13 (τόμ. Β σ. 31).

Θ' 9 (τόμ. Β σ. 136, 137, 412, 415,
416), 15 (τόμ. Β σ. 231).

ΙΒ' 11 (τόμ. Β σ. 211).

ΗΣΑΙΟΥ

Α' 4, 5 (τόμ. Β σ. 43), 6 (τόμ. Β
σ. 14, 43), 15 (τόμ. Β σ. 357).

Δ' 4, 12 (τόμ. Β σ. 132).

Ε' 11 (τόμ. Α σ. 478).

ς' 9, 10 (τόμ. Β σ. 413).

Ζ' 14 (τόμ. Β σ. 237).

Η' 5 (τόμ. Β σ. 357), 14 (τόμ. Α
σ. 182).

Θ' 6 (τόμ. Β σ. 237), 11 (τόμ. Β
σ. 27).

Γ' 17 (τόμ. Β σ. 35, 45).

ΠΓ' 9—11 (τόμ. Α σ. 473).
 ΙΔ' 12 (τόμ. Β σ. 419), 13, 14 (τόμ. Α σ. 439).
 ΙΖ' 12 (τόμ. Β σ. 6).
 ΙΗ' 5 (τόμ. Β σ. 6).
 ΚΖ' 11 (τόμ. Α σ. 203).
 ΚΗ' 9 (τόμ. Β σ. 36).
 ΚΘ' 13 (τόμ. Β σ. 111).
 Λ' 15 (τόμ. Β σ. 152), 30 (τόμ. Β σ. 48).
 ΛΒ' 4 (τόμ. Β σ. 415).
 ΛΓ' 9 (τόμ. Α σ. 210).
 Μ' 6 (τόμ. Β σ. 357, 358, 361), 12 (τόμ. Β σ. 169, 239).
 ΜΒ' 6, 7 (τόμ. Α σ. 180), 18 (τόμ. Α σ. 364).
 ΜΓ' 20 (τόμ. Α σ. 480), 25, 26 (τόμ. Α σ. 476. - Β σ. 152).
 ΜΔ' 22 (τόμ. Α σ. 476. - Β σ. 26).
 ΜΕ' 8 (τόμ. Β σ. 321), 22 (τόμ. Β σ. 14).
 ΜϚ' 8 (τόμ. Α σ. 434).
 ΜΗ' 19 (τόμ. Β σ. 19).
 ΜΘ' 15, 16 (τόμ. Β σ. 303).
 Ν' 6 (τόμ. Β σ. 136).
 ΝΑ' 1 (τόμ. Β σ. 47), 9, 11 (τόμ. Β σ. 302), 12 (τόμ. Β σ. 303), 17 (τόμ. Β σ. 37).
 ΝΒ' 7 (τόμ. Α σ. 217), 9 (τόμ. Β σ. 42).
 ΝΓ' 2—4 (τόμ. Β σ. 128), 5 (τόμ. Β σ. 128, 136), 6, 7 (τόμ. Β σ. 128), 8 (τόμ. Β σ. 128, 136), 9—11 (τόμ. Β σ. 128), 12 (τόμ. Β σ. 128, 136).
 ΝΕ' 7 (τόμ. Β σ. 153, 188).
 ΝΖ' 4 (τόμ. Α σ. 484. - Β σ. 162).
 ΝΘ' 17 (τόμ. Β σ. 50).

Ξ' 4 (τόμ. Β σ. 303, 319), 5 (τόμ. Β σ. 211), 6 (τόμ. Α σ. 159).
 ΞΑ' 10 (τόμ. Β σ. 303).
 ΞΒ' 3 (τόμ. Β σ. 303), 11 (τόμ. Β σ. 137), 12 (τόμ. Β σ. 303).
 ΞΓ' 5 (τόμ. Β σ. 21, 304).
 ΞΔ' 8 (τόμ. Β σ. 344).
 ΞΕ' 17 (τόμ. Β σ. 210).
 ΞϚ' 1 (τόμ. Α σ. 365), 10 (τόμ. Β σ. 18), 12 (τόμ. Β σ. 16), 24 (τόμ. Α σ. 199, 229. - σ. 115).

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ Α'

α' 10 (τόμ. Α σ. 408).
 β' 4 (τόμ. Α σ. 348), 6 (τόμ. Β σ. 359), 20 (τόμ. Α σ. 193).
 γ' 5 (τόμ. Α σ. 481), 11 (τόμ. Β σ. 199).
 δ' 3 (τόμ. Α σ. 380), 6 (τόμ. Α σ. 395. - Β σ. 96), 14 (τόμ. Α σ. 460. - Β σ. 469), 16 (τόμ. Β σ. 471).
 ε' 6 (τόμ. Α σ. 449), 7 (τόμ. Α σ. 474), 8 (τόμ. Β σ. 186), 14 (τόμ. Α σ. 231, 296), 23 (τόμ. Α σ. 359. - Β σ. 78).

ΠΡΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ Β'

α' 5 (τόμ. Α σ. 474), 6 (τόμ. Α σ. 442), 8 (τόμ. Α σ. 443), 9 (τόμ. Α σ. 227, 391. - Β σ. 80), 11 (τόμ. Β σ. 198).
 β' 3 (τόμ. Α σ. 439, 442. - Β σ. 74, 77, 78), 4 (τόμ. Α σ. 233, 442. - Β σ. 74), 16 (τόμ. Α σ. 422).

ΟΡΗΝΩΝ ΙΕΡΕΜΙΟΥ

- Α' 2 (τόμ. Β σ. 18).
 Β' 13 (τόμ. Β σ. 21), 20 (τόμ. Β σ. 36), 25 (τόμ. Β σ. 9).
 Γ'—Ε' (τόμ. Β σ. 82).

ΙΑΚΩΒΟΥ

- Α' 2 (τόμ. Α σ. 221), 9 (τόμ. Α σ. 235, 455), 10 (τόμ. Β σ. 358), 12 (τόμ. Β σ. 325, 359), 13—15 (τόμ. Α σ. 325), 18 (τόμ. Α σ. 106), 20 (τόμ. Β σ. 49), 21 (τόμ. Β σ. 98), 26 (τόμ. Α σ. 215.— Β σ. 221, 222).

- Β' 5 (τόμ. Α σ. 435.— Β σ. 217, 244), 9 (τόμ. Α σ. 454), 13 (τόμ. Α σ. 221, 224.— Β σ. 153, 188, 222), 19 (τόμ. Β σ. 104), 23 (τόμ. Β σ. 331, 402).

- Γ' 5 (τόμ. Α σ. 196), 6 (τόμ. Α σ. 196.— Β σ. 99), 7 (τόμ. Α σ. 196, 228, 357), 8, 11 (τόμ. Α σ. 196), 14 (τόμ. Α σ. 223).

- Δ' 1 (τόμ. Β σ. 221), 3 (τόμ. Β σ. 357), 6 (τόμ. Α σ. 234), 9 (τόμ. Α σ. 220), 11 (τόμ. Β σ. 223), 12 (τόμ. Α σ. 377.— Β σ. 124, 449, 466).

- Ε' 2 (τόμ. Β σ. 357, 359, 361), 3 (τόμ. Β σ. 45), 5 (τόμ. Α σ. 453), 7 (τόμ. Β σ. 209), 9 (τόμ. Β σ. 223), 16 (τόμ. Α σ. 475), 20 (τόμ. Β σ. 203, 421).

ΙΕΖΕΚΙΗΛ

- Β' 10 (τόμ. Β σ. 40).
 Ζ' 22 (τόμ. Β σ. 35).
 ΙΔ' 7 (τόμ. Β σ. 54).

ΙΕ' 7 (τόμ. Β σ. 15).

ΙΣ' 40 (τόμ. Β σ. 54).

Κ' 16 (τόμ. Α σ. 433), 30 (τόμ. Α σ. 374).

ΚΑ' 11 (τόμ. Β σ. 48).

ΚΔ' 12 (τόμ. Β σ. 45).

ΛΑ' 21 (τόμ. Β σ. 6).

ΛΓ' 7 (τόμ. Α σ. 269), 11 (τόμ. Β σ. 49).

ΛΔ' 5 (τόμ. Β σ. 199), 38 (τόμ. Β σ. 41).

ΛΕ' 8 (τόμ. Β σ. 27).

ΛΖ' 1 (τόμ. Β σ. 36), 21, 27 (τόμ. Α σ. 430).

ΛΘ' 18 (τόμ. Α σ. 469).

ΙΕΡΕΜΙΟΥ

Α' 20 (τόμ. Β σ. 19).

Β' 11, 16 (τόμ. Β σ. 19), 22 (τόμ. Β σ. 11), 23 (τόμ. Β σ. 37).

Δ' 3 (τόμ. Β σ. 190), 20 (τόμ. Β σ. 211), 22 (τόμ. Α σ. 196), 31 (τόμ. Β σ. 48).

Ε' 15 (τόμ. Β σ. 25).

ς' 22, 24 (τόμ. Β σ. 8), 25 (τόμ. Β σ. 8, 9).

Ζ' 5 (τόμ. Β σ. 14).

Θ' 1, 8 (τόμ. Β σ. 18), 13, 14 (τόμ. Β σ. 19).

ΙΕ' 19 (τόμ. Α σ. 227).

ΙΖ' 4 (τόμ. Β σ. 46).

ΙΗ' 7 (τόμ. Β σ. 26), 8 (τόμ. Β σ. 26, 27).

ΚΑ' 5 (τόμ. Β σ. 31).

ΚΖ' 10 (τόμ. Β σ. 20), 22, 25 (τόμ. Β σ. 8).

ΛΑ' 15 (τόμ. Β σ. 82), 18 (τόμ. Β σ. 37).

ΛΓ' 13 (τόμ. Β σ. 25).
 ΛϚ' 13 (τόμ. Β σ. 17).
 ΛΗ' 31—33 (τόμ. Α σ. 417).
 ΝΑ' 30 (τόμ. Β σ. 357), 39 (τόμ. Β σ. 33).

ΙΗΣΟΥ ΝΑΥΗ

Ε' 12 (τόμ. Β σ. 40).
 Ζ' 1—12 (τόμ. Α σ. 480).

ΙΟΥΔΑ

3 (τόμ. Α σ. 217), 4 (τόμ. Α σ. 160, 415, 434, 448.- Β σ. 69, 96, 168, 244), 6 (τόμ. Α σ. 460), 7 (τόμ. Α σ. 228), 9 (τόμ. Β σ. 77), 11 (τόμ. Β σ. 13), 12 (τόμ. Β σ. 186), 13 (τόμ. Β σ. 202, 443), 15 (τόμ. Α σ. 216.- Β σ. 77, 210), 16 (τόμ. Α σ. 224, 225, 433), 21 (τόμ. Α σ. 215), 24 (τόμ. Α σ. 443), 25 (τόμ. Α σ. 408).

ΙΩΑΝΝΟΥ

Α' 1 (τόμ. Α σ. 154.- Β σ. 107), 3 (τόμ. Α σ. 317, 318, 435), 4 (τόμ. Α σ. 317), 9 (τόμ. Α σ. 315, 353), 10 (τόμ. Α σ. 353), 11 (τόμ. Α σ. 350), 12 (τόμ. Α σ. 351.- Β σ. 197), 13 (τόμ. Α σ. 351, 352), 14 (τόμ. Α σ. 121, 155, 156, 357, 434.- Β σ. 91, 92, 119, 238, 258, 348), 16 (τόμ. Α σ. 423), 18 (τόμ. Α σ. 156, 211.- Β σ. 78), 19 (τόμ. Β σ. 116), 29 (τόμ. Α σ. 144, 167 — 9, 276.- Β σ. 122, 123), 32 (τόμ. Α σ. 167, 168.- Β σ. 122), 33 (τόμ. Α σ. 168.- Β

σ. 122), 34 (τόμ. Α σ. 167.- Β σ. 122).
 Β' 1, 9 (τόμ. Β σ. 443), 11 (τόμ. Α σ. 210), 14 (τόμ. Α σ. 363.- Β σ. 125, 138), 15 (τόμ. Α σ. 363.- Β σ. 138), 16 (τόμ. Α σ. 275, 363.- Β σ. 138, 139, 458), 23 (τόμ. Β σ. 331).

Γ' 5 (τόμ. Α σ. 462), 13 (τόμ. Β σ. 109), 16 (τόμ. Β σ. 122).

Δ' 6 (τόμ. Β σ. 107, 238), 10, 11 (τόμ. Α σ. 64), 24 (τόμ. Α σ. 315, 318), 44 (τόμ. Α σ. 352).

Ε' 4 (τόμ. Β σ. 71), 14 (τόμ. Β σ. 100, 125, 358), 19 (τόμ. Α σ. 321), 30 (τόμ. Β σ. 136), 33 (τόμ. Α σ. 354), 39 (τόμ. Α σ. 385), 45 (τόμ. Α σ. 378), 46 (τόμ. Α σ. 385), 47 (τόμ. Β σ. 74).

Ϛ' 2, 14 (τόμ. Β σ. 331), 21 (τόμ. Β σ. 443), 26 (τόμ. Β σ. 331), 38, 39 (τόμ. Α σ. 118, 120), 47 (τόμ. Α σ. 378).

Ζ' 7 (τόμ. Β σ. 202), 14 (τόμ. Β σ. 125), 24 (τόμ. Β σ. 223), 28 (τόμ. Β σ. 125), 31 (τόμ. Β σ. 331).

Η' 2 (τόμ. Β σ. 125), 9 (τόμ. Β σ. 210), 11 (τόμ. Β σ. 223), 12 (τόμ. Β σ. 140), 37, 39 (τόμ. Α σ. 393), 43 (τόμ. Α σ. 393.- Β σ. 137, 345), 44 (τόμ. Α σ. 381, 385, 391, 400, 401, 438, 439, 442.- Β σ. 75, 76, 86, 94, 99, 120, 129, 137, 345), 47 (τόμ. Α σ. 393), 53 (τόμ. Β σ. 360), 56 (τόμ. Α σ. 387).

Θ' 6, 7 (τόμ. Α σ. 355.- Β σ. 454), 15 (τόμ. Β σ. 140).

Ι' 13 (τόμ. Α σ. 227), 23 (τόμ. Β σ. 125), 30 (τόμ. Α σ. 146).

ΙΑ' 4 (τόμ. Α σ. 355), 32 (τόμ. Β σ. 151, 152), 35 (τόμ. Α σ. 355.- Β σ. 107, 151), 38 (τόμ. Β σ. 454), 39 (τόμ. Β σ.

331, 417, 444, 454), 40 (τόμ. Β σ. 151, 152), 41 (τόμ. Α σ. 148, 355.- Β σ. 451), 42 (τόμ. Α σ. 148), 43 (τόμ. Α σ. 355.- Β σ. 417, 444, 454), 44 (τόμ. Α σ. 355.- Β σ. 331, 417, 444, 454), 45 (τόμ. Β σ. 332), 47 (τόμ. Β σ. 203, 332), 53 (τόμ. Β σ. 332, 417).

ΙΒ' 1 (τόμ. Β σ. 101, 417), 2, 10 (τόμ. Β σ. 417), 13 (τόμ. Β σ. 411, 420), 14 (τόμ. Β σ. 420), 15 (τόμ. Β σ. 416, 420), 20, 23 (τόμ. Β σ. 420), 27 (τόμ. Β σ. 82), 28 (τόμ. Α σ. 349), 34 (τόμ. Β σ. 107), 37 (τόμ. Β σ. 331, 418), 38 (τόμ. Α σ. 397), 39 (τόμ. Β σ. 418), 40 (τόμ. Β σ. 411).

ΙΓ' 1 (τόμ. Β σ. 395), 5, 8, 10 (τόμ. Α σ. 208), 13 (τόμ. Β σ. 97), 17 (τόμ. Β σ. 359), 18 (τόμ. Α σ. 397), 31 (τόμ. Β σ. 107), 34 (τόμ. Α σ. 231), 35 (τόμ. Α σ. 215, 216, 231).

ΙΔ' 6 (τόμ. Α σ. ρνδ', 415.- Β σ. 78, 86, 94), 8 (τόμ. Α σ. 148), 9 (τόμ. Α σ. 147), 16 (τόμ. Α σ. 148, 206, 314, 377), 26 (τόμ. Α σ. 206), 28 (τόμ. Α σ. 146—8), 30 (τόμ. Α σ. 147, 415), 35 (τόμ. Β σ. 191).

ΙΕ' 25 (τόμ. Α σ. 397), 26 (τόμ. Α σ. ρζ', 148).

Ις' 4 (τόμ. Β σ. 96), 6 (τόμ. Α σ. 148), 15 (τόμ. Α σ. 321.- Β σ. 126, 139), 32 (τόμ. Α σ. 352).

ΙΖ' 1 (τόμ. Α σ. 349), 2 (τόμ. Α σ. 460), 3 (τόμ. Α σ. 428), 10 (τόμ. Β σ. 139), 30 (τόμ. Α σ. 349).

ΙΗ' 1 (τόμ. Β σ. 464), 9 (τόμ. Α σ. 397), 15 (τόμ. Β σ. 464), 20 (τόμ. Β σ. 125), 25 (τόμ. Β σ. 464).

ΙΘ' 1 (τόμ. Β σ. 169, 238), 2 (τόμ. Β σ. 215, 446), 3 (τόμ. Β σ. 182, 215, 457), 5 (τόμ. Β σ. 183, 447), 12 (τόμ. Β σ. 453), 17 (τόμ. Β σ. 457), 18 (τόμ. Β σ. 169, 182), 19 (τόμ. Β σ. 169), 23 (τόμ. Β σ. 461), 24 (τόμ. Α σ. 397), 28 (τόμ. Β σ. 107), 31 (τόμ. Β σ. 452), 34 (τόμ. Α σ. 206.- Β σ. 169, 182, 218, 446), 38 (τόμ. Β σ. 219), 39 (τόμ. Β σ. 455), 40 (τόμ. Β σ. 219, 444, 455), 41, 42 (τόμ. Β σ. 444, 455).

Κ' 7 (τόμ. Β σ. 454), 11 (τόμ. Α σ. 203), 12 (τόμ. Β σ. 463), 14 (τόμ. Α σ. 203), 15 (τόμ. Β σ. 469), 16 (τόμ. Α σ. 203), 17 (τόμ. Α σ. 203, 206, 469), 18 (τόμ. Β σ. 463), 19 (τόμ. Α σ. 204, 466), 20 (τόμ. Β σ. 463), 22 (τόμ. Α σ. 318), 23 (τόμ. Α σ. 318, 466), 24 (τόμ. Α σ. 204), 25 (τόμ. Β σ. 108, 169, 182, 445, 457), 26 (τόμ. Α σ. 214), 27 (τόμ. Β σ. 108, 131, 457), 29 (τόμ. Β σ. 463), 30 (τόμ. Β σ. 331).

ΚΑ' 1, 2 (τόμ. Α σ. 204), 14 (τόμ. Β σ. 131, 463), 25 (τόμ. Α σ. 205).

Α' ΙΩΑΝΝΟΥ

α' 3, 7 (τόμ. Α σ. 220), 9 (τόμ. Α σ. 475.- Β σ. 55).

β' 7 (τόμ. Β σ. 124), 9 (τόμ. Β σ. 192), 10 (τόμ. Β σ. 192), 11 (τόμ. Β σ. 49, 192), 13 (τόμ. Β σ. 202), 16 (τόμ. Β σ. 55), 29 (τόμ. Β σ. 185).

γ' 1, 2 (τόμ. Β σ. 197), 5 (τόμ. Β σ. 100), 8 (τόμ. Β σ. 101), 15 (τόμ. Α σ. 380.- Β σ. 55), 17 (τόμ. Α σ. 223).

δ' 2 (τόμ. Α σ. 441.- Β σ. 108), 6

(τόμ. Β σ. 77), 7 (τόμ. Β σ. 192, 196),
9 (τόμ. Α σ. 167), 14 (τόμ. Β σ. 122),
17 (τόμ. Α σ. 188), 20 (τόμ. Β σ. 191).
ε' 20 (τόμ. Β σ. 57, 244).

Β' ΙΩΑΝΝΟΥ

5 (τόμ. Β σ. 124).

Γ' ΙΩΑΝΝΟΥ

4 (τόμ. Α σ. 446), 10 (τόμ. Α σ. 446.-
Β σ. 101).

ΙΩΒ

Α' 2, 9 (τόμ. Α σ. 324), 20 (τόμ. Β
σ. 18).

Γ' 5, 9, 14 (τόμ. Β σ. 38).

Ε' 4 (τόμ. Β σ. 211).

Θ' 30 (τόμ. Β σ. 231).

ΙΑ' 15 (τόμ. Α σ. 482).

ΙΔ' 2 (τόμ. Β σ. 358, 361), 4, 5 (τόμ.
Α σ. 222), 9 (τόμ. Β σ. 357, 358).

ΙΕ' 3 (τόμ. Β σ. 185), 25 (τόμ. Α σ.
438).

ΚΒ' 23, 25 (τόμ. Α σ. 475).

ΛΗ' 14 (τόμ. Α σ. 355), 28 (τόμ. Β
σ. 446).

Μ' 16 (τόμ. Α σ. 478).

ΜΒ' 10 (τόμ. Α σ. 324).

ΙΩΗΛ

Α' 5 (τόμ. Β σ. 21), 6 (τόμ. Β σ. 35).

Β' 2 (τόμ. Β σ. 39), 12 (τόμ. Α σ.
475.- Β σ. 46), 13 (τόμ. Α σ. 475.- Β

σ. 26), 14 (τόμ. Β σ. 15), 25 (τόμ. Β
σ. 16), 28 (τόμ. Α σ. 206, 207), 30
(τόμ. Α σ. 206), 31 (τόμ. Α σ. 207).

Γ' 18 (τόμ. Β σ. 324).

ΙΩΝΑ

Γ' 5 — 10 (τόμ. Α σ. 481).

ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Α' 6 (τόμ. Β σ. 69), 11 (τόμ. Β σ.
198), 12 (τόμ. Β σ. 161), 14 (τόμ. Β σ.
100), 15 (τόμ. Α σ. 342.- Β σ. 70), 16
(τόμ. Α σ. 381, 382, 431 — 3, 435),
17 (τόμ. Α σ. 432, 433), 21 (τόμ. Α σ.
429), 23 (τόμ. Β σ. 79, 108), 24 (τόμ. Α
σ. 325), 26 (τόμ. Α σ. 388).

Β' 9 (τόμ. Β σ. 74, 82), 12 (τόμ. Α σ.
462), 14 (τόμ. Β σ. 231, 380), 15 (τόμ.
Β σ. 216), 19 (τόμ. Β σ. 193), 25, 26
(τόμ. Β σ. 467).

Γ' 1 (τόμ. Β σ. 412), 5 (τόμ. Α σ.
449, 450, 453.- Β σ. 55, 167, 222), 6
(τόμ. Β σ. 222), 8 (τόμ. Β σ. 167, 202,
222, 419), 9 (τόμ. Α σ. 470), 10 (τόμ. Α
σ. 423), 12 (τόμ. Α σ. 217, 224, 230,
442), 14 (τόμ. Β σ. 98).

Δ' 1 (τόμ. Β σ. 188), 7, 8 (τόμ. Β σ.
65), 14 (τόμ. Β σ. 261).

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ Α'

α' 2 (τόμ. Β σ. 467), 12 (τόμ. Α σ.
296, 407), 13 (τόμ. Α σ. 407), 17 (τόμ.
Β σ. 231), 24 (τόμ. Β σ. 140).

β' 4 (τόμ. Β σ. 267), 8 (τόμ. Β σ. 109,

412), 10 (τόμ. Α σ. 314. - Β σ. 240).

γ' 9 (τόμ. Α σ. 332. - Β σ. 184), 11 (τόμ. Α σ. 465), 12 (τόμ. Β σ. 35), 17, 19 (τόμ. Α σ. 470).

δ' 5 (τόμ. Β σ. 210), 8 (τόμ. Β σ. 18), 9 — 11 (τόμ. Α σ. 325), 12 (τόμ. Α σ. 325. - Β σ. 222), 13 (τόμ. Α σ. 325).

ε' 5 (τόμ. Α σ. 396), 7 (τόμ. Β σ. 350).

ς' 1 (τόμ. Β σ. 241), 9 (τόμ. Α σ. 477), 11 (τόμ. Α σ. 315), 13 (τόμ. Α σ. 402), 15 (τόμ. Α σ. 470, 476), 16, 18 (τόμ. Α σ. 476).

ζ' 5 (τόμ. Α σ. 217, 357), 6 (τόμ. Β σ. 222), 18 (τόμ. Α σ. 428), 19 (τόμ. Α σ. 428. - Β σ. 164), 27 (τόμ. Β σ. 104, 376), 34 (τόμ. Α σ. 403).

θ' 8 (τόμ. Α σ. 403), 9, 10, 13 (τόμ. Α σ. 404), 20 (τόμ. Α σ. 231), 21 (τόμ. Β σ. 273), 22 (τόμ. Α σ. 231), 24 (τόμ. Β σ. 401).

ι' 1 (τόμ. Α σ. 404, 480), 2 (τόμ. Α σ. 404, 405), 3 (τόμ. Α σ. 404), 4 (τόμ. Α σ. 404, 405), 5 (τόμ. Α σ. 480. - Β σ. 14), 7 (τόμ. Α σ. 406), 8 (τόμ. Β σ. 14), 9 (τόμ. Α σ. 405, 406, 480), 10 (τόμ. Α σ. 480. - Β σ. 13), 11 (τόμ. Α σ. 449), 13 (τόμ. Α σ. 325), 14 (τόμ. Α σ. 465), 21 (τόμ. Α σ. 448. - Β σ. 20).

ια' 3, 8 (τόμ. Β σ. 344), 15 (τόμ. Β σ. 189), 21 (τόμ. Α σ. 453), 26 (τόμ. Α σ. 460. - Β σ. 447), 27 (τόμ. Α σ. 448, 449), 29 (τόμ. Α σ. 448).

ιβ' 4 (τόμ. Α σ. 315), 9 (τόμ. Β σ. 71), 24 (τόμ. Β σ. 156), 25, 27 (τόμ. Α σ. 215).

ιγ' 1 (τόμ. Β σ. 194), 2 (τόμ. Β σ. 194, 197), 3 (τόμ. Α σ. 194), 4, 5 (τόμ. Α σ.

231. - Β σ. 196), 6 (τόμ. Β σ. 196), 7 (τόμ. Α σ. 221, 231. - Β σ. 196), 8 (τόμ. Β σ. 196), 12 (τόμ. Β σ. 402), 13 (τόμ. Β σ. 196).

ιδ' 3 (τόμ. Α σ. 455), 4 (τόμ. Α σ. 224), 22 (τόμ. Β σ. 187).

ις' 3, 4 (τόμ. Β σ. 469), 5 (τόμ. Α σ. 203, 204), 6, 7 (τόμ. Α σ. 204), 24 (τόμ. Α σ. 431), 26 (τόμ. Β σ. 444), 28 (τόμ. Α σ. 106), 33 (τόμ. Β σ. 272, 274), 34 (τόμ. Α σ. 380), 47 (τόμ. Β σ. 109), 50 (τόμ. Α σ. 477), 52 (τόμ. Β σ. 35, 45), 53 (τόμ. Α σ. 428), 54 (τόμ. Α σ. 429. - Β σ. 231, 237, 444), 55 (τόμ. Β σ. 470), 56 (τόμ. Α σ. 385. - Β σ. 11, 130, 151, 180, 231, 237), 57 (τόμ. Β σ. 130), 58 (τόμ. Β σ. 273).

ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ Β'

α' 2 (τόμ. Β σ. 273), 3 (τόμ. Α σ. 219, 442), 4 (τόμ. Β σ. 273), 7 (τόμ. Α σ. 217).

β' 7 (τόμ. Β σ. 98), 17 (τόμ. Α σ. 223).

γ' 1, 2 (τόμ. Α σ. 436), 3 (τόμ. Α σ. 230, 460), 5, 8 (τόμ. Α σ. 436), 9 (τόμ. Β σ. 27), 14 (τόμ. Β σ. 73, 80), 18 (τόμ. Β σ. 119).

δ' 7 (τόμ. Β σ. 467), 10 (τόμ. Α σ. 219, 230), 11 (τόμ. Β σ. 101), 15 (τόμ. Α σ. 228), 16 (τόμ. Α σ. 211), 17 (τόμ. Α σ. 429), 18 (τόμ. Α σ. 429. - Β σ. 161).

ε' 18 (τόμ. Β σ. 421), 21 (τόμ. Β σ. 116).

ς' 4 (τόμ. Α σ. 325, 357, 401, 402),

5 (τόμ. Α σ. 357), 8 (τόμ. Β σ. 222, 357), 9 (τόμ. Α σ. 220, 357), 11 (τόμ. Β σ. 21), 13 (τόμ. Β σ. 155, 160), 14 (τόμ. Β σ. 338), 15 (τόμ. Α σ. 339), 16—18 (τόμ. Α σ. 430).

ζ' 1 (τόμ. Α σ. 430, 448), 7 (τόμ. Α σ. 221), 9 (τόμ. Β σ. 223), 10 (τόμ. Β σ. 69, 223).

η' 4 (τόμ. Α σ. 224), 11 (τόμ. Α σ. 450), 18 (τόμ. Β σ. 262), 19 (τόμ. Β σ. 195).

θ' 3 (τόμ. Α σ. 219), 7 (τόμ. Α σ. 220), 9 (τόμ. Β σ. 454).

ια' 3 (τόμ. Β σ. 231, 345), 23, 24 (τόμ. Α σ. 230), 25 (τόμ. Α σ. 223, 230), 26, 27 (τόμ. Α σ. 230), 29 (τόμ. Α σ. 225, 226, 230).

ιβ' 2 (τόμ. Α σ. 429), 4 (τόμ. Α σ. 107), 9 (τόμ. Α σ. 431), 10 (τόμ. Β σ. 401), 20 (τόμ. Α σ. 456.- Β σ. 55, 210).

ιγ' 10 (τόμ. Α σ. 222), 11 (τόμ. Β σ. 74).

ΚΡΙΤΩΝ

Β' 14 (τόμ. Α σ. 480.- Β σ. 13), 15—23 (τόμ. Α σ. 480).

Γ' 1—14 (τόμ. Α σ. 480).

Δ' 1—3 (τόμ. Α σ. 480).

Ε' 1—6 (τόμ. Α σ. 480), 37 (τόμ. Β σ. 241).

Ι' 6—9 (τόμ. Α σ. 480).

ΛΕΥΙΤΙΚΟΥ

ΙΒ' 3 (τόμ. Β σ. 92—3).

ΙΔ' 2 (τόμ. Β σ. 133).

ΙΖ' 3, 4, 6, 10—12 (τόμ. Β σ. 285).

ΙΘ' 18 (τόμ. Α σ. 373.- Β σ. 112, 129).

ΚΕ' 11, 12 (τόμ. Α σ. 430).

ΛΟΥΚΑ

Α' 1 (τόμ. Β σ. 247), 2 (τόμ. Α σ. 212.- Β σ. 247, 248, 258, 260), 3 (τόμ. Α σ. 218.- Β σ. 248, 259), 4 (τόμ. Β σ. 248, 249), 5 (τόμ. Α σ. 374), 6 (τόμ. Α σ. 374.- Β σ. 112), 9, 11 (τόμ. Α σ. 374), 12 (τόμ. Α σ. 218), 13 (τόμ. Α σ. 218, 374), 14 (τόμ. Α σ. 374), 15 (τόμ. Α σ. 218, 374), 16 (τόμ. Α σ. 374), 17 (τόμ. Α σ. 218, 374), 20, 21 (τόμ. Α σ. 218), 22 (τόμ. Α σ. 218, 219), 23 (τόμ. Α σ. 218), 24 (τόμ. Α σ. 218, 219.- Β σ. 259), 25 (τόμ. Α σ. 218, 221), 26 (τόμ. Α σ. 156, 183, 218, 374.- Β σ. 113, 232, 259, 426), 27 (τόμ. Α σ. 155, 374.- Β σ. 113, 232, 259, 426), 28 (τόμ. Α σ. 158, 183.- Β σ. 232, 243, 259, 372), 29 (τόμ. Α σ. 154, 218.- Β σ. 233), 30 (τόμ. Α σ. 158.- Β σ. 234), 31 (τόμ. Α σ. 154, 158, 374.- Β σ. 113, 236, 237, 349, 426), 32 (τόμ. Α σ. 158, 218, 374.- Β σ. 113, 237), 33 (τόμ. Α σ. 158.- Β σ. 113), 34 (τόμ. Α σ. 154, 155.- Β σ. 113, 240, 349), 35 (τόμ. Α σ. 154, 156, 158.- Β σ. 92, 113, 240), 36 (τόμ. Α σ. 158.- Β σ. 92, 242), 37 (τόμ. Α σ. 158.- Β σ. 242), 38 (τόμ. Β σ. 243), 39 (τόμ. Β σ. 98), 41 (τόμ. Α σ. 169), 42 (τόμ. Α σ. 159.- Β σ. 243), 43 (τόμ. Α σ. 159.- Β σ. 348), 44 (τόμ. Α σ. 159, 169), 45 (τόμ. Α σ. 159), 50 (τόμ. Α σ. 443), 51

(τόμ. Α σ. 234), 52 (τόμ. Α σ. 235.- Β σ. 74, 77), 54 (τόμ. Α σ. 217), 57 (τόμ. Β σ. 259), 67 (τόμ. Β σ. 375), 68—75 (τόμ. Α σ. 159, 375), 76, 77 (τόμ. Α σ. 159.- Β σ. 259), 78 (τόμ. Α σ. 159, 441.- Β σ. 259), 79 (τόμ. Α σ. 159.- Β σ. 259).

Β' 1—3 (τόμ. Β σ. 106), 4 (τόμ. Β σ. 106, 467), 5 (τόμ. Β σ. 106), 6 (τόμ. Β σ. 106, 259), 7 (τόμ. Α σ. 155, 156.- Β σ. 92, 106, 156, 259, 349, 467), 8 (τόμ. Α σ. 156, 159.- Β σ. 259), 9 (τόμ. Α σ. 159.- Β σ. 79, 92, 259), 10, 11 (τόμ. Α σ. 156, 157, 159.- Β σ. 79, 259), 12 (τόμ. Α σ. 159.- Β σ. 259, 468), 13 (τόμ. Α σ. 155—9.- Β σ. 79, 92, 259, 468), 14 (τόμ. Α σ. 10, 149, 155—159.- Β σ. 79, 259, 468), 15 (τόμ. Α σ. 157.- Β σ. 79, 159), 16, 17 (τόμ. Α σ. 157.- Β σ. 259), 18 (τόμ. Α σ. 157, 158, 183.- Β σ. 259), 19 (τόμ. Α σ. 158), 21 (τόμ. Β σ. 92, 93, 349), 25, 26 (τόμ. Α σ. 177, 178, 376.- Β σ. 79, 80, 259), 27 (τόμ. Α σ. 376.- Β σ. 79, 80), 28 (τόμ. Α σ. 177, 376.- Β σ. 79, 80), 29 (τόμ. Α σ. 177, 178), 30 (τόμ. Α σ. 178, 376.- Β σ. 79, 80), 31 (τόμ. Α σ. 178.- Β σ. 79, 80), 32 (τόμ. Α σ. 179.- Β σ. 79, 80, 93), 33 (τόμ. Α σ. 181), 34 (τόμ. Α σ. 181, 183, 376.- Β σ. 81), 35 (τόμ. Β σ. 215), 36 (τόμ. Α σ. 185, 376.- Β σ. 114, 259), 37 (τόμ. Α σ. 185.- Β σ. 114, 259), 38 (τόμ. Α σ. 186, 376.- Β σ. 40, 114), 39 (τόμ. Α σ. 187), 41 (τόμ. Α σ. 376), 42 (τόμ. Β σ. 125, 260), 43 (τόμ. Α σ. 185, 376.- Β σ. 125, 260), 44 (τόμ. Α σ. 185.- Β σ. 125, 260), 45 (τόμ. Α σ. 185, 377.- Β σ. 125, 260), 46

(τόμ. Α σ. 377.- Β σ. 125, 260), 47 (τόμ. Β σ. 125, 260), 48 (τόμ. Α σ. 185, 377.- Β σ. 125), 49 (τόμ. Α σ. 185, 377.- Β σ. 126).

Γ' 2, 3 (τόμ. Α σ. 208), 9 (τόμ. Β σ. 185), 16 (τόμ. Α σ. 168, 169, 207, 208, 349), 17 (τόμ. Α σ. 350, 473), 23 (τόμ. Α σ. 162, 394), 24 (τόμ. Α σ. 394), 38 (τόμ. Β σ. 108).

Δ' 1 (τόμ. Α σ. 440), 2 (τόμ. Α σ. 438, 439.- Β σ. 107), 3, 4 (τόμ. Α σ. 440), 5, 6 (τόμ. Α σ. 438), 7—9, 12 (τόμ. Α σ. 440), 13 (τόμ. Α σ. 325, 440), 16 (τόμ. Β σ. 80), 18 (τόμ. Α σ. 450), 19, 21 (τόμ. Α σ. 384), 22 (τόμ. Β σ. 98), 33 (τόμ. Α σ. 476).

Ε' 15 (τόμ. Β σ. 101), 16 (τόμ. Β σ. 83), 23 (τόμ. Β σ. 155).

Σ' 11 (τόμ. Β σ. 100), 18 (τόμ. Β σ. 101), 25 (τόμ. Α σ. 479), 35 (τόμ. Β σ. 90), 36 (τόμ. Α σ. 229.- Β σ. 222), 37 (τόμ. Β σ. 223), 44 (τόμ. Β σ. 45), 45 (τόμ. Β σ. 81).

Ζ' 12, 15 (τόμ. Α σ. 356.- Β σ. 101), 21 (τόμ. Β σ. 101, 357, 467), 22 (τόμ. Β σ. 331), 24 (τόμ. Α σ. 169.- Β σ. 123), 25 (τόμ. Α σ. 169, 325), 26 (τόμ. Α σ. 169), 27 (τόμ. Α σ. 169, 170.- Β σ. 134, 135), 28 (τόμ. Α σ. 169.- Β σ. 123, 135, 136), 29 (τόμ. Α σ. 169), 38, 50 (τόμ. Β σ. 151).

Η' 2 (τόμ. Β σ. 101), 4 (τόμ. Β σ. 96), 5 (τόμ. Β σ. 13), 6, 11, 13 (τόμ. Β σ. 184), 14 (τόμ. Α σ. 482.- Β σ. 13, 184).

Θ' 1 (τόμ. Β σ. 95), 11 (τόμ. Β σ. 74, 100), 12, 14, 15 (τόμ. Α σ. 441),

22 (τόμ. Β σ. 407), 29, 30 (τόμ. Β σ. 418), 31, 32 (τόμ. Β σ. 419), 44 (τόμ. Β σ. 452), 62 (τόμ. Β σ. 46).

Ι' 18 (τόμ. Α σ. 438), 24 (τόμ. Β σ. 364), 25, 26 (τόμ. Α σ. 377), 27 (τόμ. Α σ. 372, 377), 28 (τόμ. Α σ. 377), 33, 34 (τόμ. Α σ. 224).

ΙΑ' 41 (τόμ. Β σ. 153), 42 (τόμ. Β σ. 223), 49 (τόμ. Β σ. 440).

ΙΒ' 5 (τόμ. Β σ. 71), 8 (τόμ. Β σ. 407), 15 (τόμ. Α σ. 453), 20 (τόμ. Α σ. 477), 21 (τόμ. Α σ. 453), 27, 28 (τόμ. Α σ. 327), 33 (τόμ. Α σ. 453, 454. - Β σ. 488, 420), 34 (τόμ. Β σ. 462), 42 (τόμ. Α σ. 425), 49 (τόμ. Α σ. 350), 58 (τόμ. Β σ. 81).

ΙΓ' 7 (τόμ. Β σ. 185), 14 (τόμ. Α σ. 356), 13 (τόμ. Β σ. 404), 24 (τόμ. Α σ. 390. - Β σ. 464), 27 (τόμ. Α σ. 390. - Β σ. 202), 28, 29 (τόμ. Α σ. 390), 32 (τόμ. Β σ. 332).

ΙΔ' 33 (τόμ. Β σ. 463), 35 (τόμ. Β σ. 76).

ΙΕ' 5 (τόμ. Α σ. 216), 6 (τόμ. Α σ. 216. - Β σ. 96, 98), 7 (τόμ. Α σ. 216. - Β σ. 98), 8 (τόμ. Β σ. 98, 464), 10 (τόμ. Α σ. 216, 219), 11 (τόμ. Β σ. 83, 85), 12 (τόμ. Β σ. 83), 13 (τόμ. Α σ. 482. - Β σ. 83, 85), 14—7 (τόμ. Α σ. 482. - Β σ. 83), 18, 19 (τόμ. Α σ. 482), 20 (τόμ. Α σ. 482. - Β σ. 83, 84), 24 (τόμ. Α σ. 222, 475, 482. - Β σ. 84), 22—4 (τόμ. Α σ. 482. - Β σ. 84), 25 (τόμ. Β σ. 83, 85), 29—34 (τόμ. Β σ. 85).

ΙΣ' 9 (τόμ. Β σ. 343), 13 (τόμ. Β σ. 89, 135), 16 (τόμ. Α σ. 453), 17 (τόμ. Α σ. 378), 19 (τόμ. Α σ. 392, 483. - Β σ. 454), 20 (τόμ. Α σ. 392. - Β σ. 42,

454, 190, 198), 21 (τόμ. Α σ. 392. - Β σ. 42, 189, 190, 198), 22 (τόμ. Α σ. 392. - Β σ. 490, 498, 402), 23 (τόμ. Α σ. 392, 453. - Β σ. 490, 499), 24 (τόμ. Α σ. 392. - Β σ. 43, 454, 488, 490, 498), 25 (τόμ. Β σ. 454), 26 (τόμ. Α σ. 392, 453), 29 (τόμ. Α σ. 384. - Β σ. 499).

ΙΖ' 2 (τόμ. Α σ. 198), 42 (τόμ. Α σ. 356), 43 (τόμ. Β σ. 433, 444), 44 (τόμ. Α σ. 356. - Β σ. 433, 444), 29 (τόμ. Β σ. 43).

ΙΗ' 2, 4, 6 (τόμ. Β σ. 223), 10, 44 (τόμ. Β σ. 464), 42 (τόμ. Α σ. 449), 43 (τόμ. Α σ. 482. - Β σ. 44), 44 (τόμ. Α σ. 233, 235, 482. - Β σ. 464), 49 (τόμ. Α σ. 408, 444. - Β σ. 404), 30 (τόμ. Β σ. 460).

ΙΘ' 27 (τόμ. Α σ. 437, 442, 443. - Β σ. 70), 37 (τόμ. Β σ. 410), 38 (τόμ. Β σ. 444), 43 (τόμ. Β σ. 67), 45 (τόμ. Β σ. 425), 47 (τόμ. Β σ. 425, 444).

Κ' 4 (τόμ. Β σ. 425).

ΚΑ' 22 (τόμ. Α σ. 397), 24 (τόμ. Β σ. 49), 25 (τόμ. Α σ. 220), 34 (τόμ. Α σ. 453, 479), 36 (τόμ. Α σ. 219), 37 (τόμ. Β σ. 425).

ΚΒ' 7 (τόμ. Α σ. 432), 28 (τόμ. Α σ. 325), 33, 34 (τόμ. Β σ. 464), 44 (τόμ. Β σ. 238), 53 (τόμ. Β σ. 425), 63, 64 (τόμ. Β σ. 246).

ΚΓ' 2 (τόμ. Α σ. 437), 5 (τόμ. Α σ. 220), 34 (τόμ. Α σ. 435. - Β σ. 247), 35 (τόμ. Β σ. 457), 39—44 (τόμ. Α σ. 482), 42, 43 (τόμ. Α σ. 482. - Β σ. 428), 45 (τόμ. Β σ. 470, 445, 454), 50 (τόμ. Β σ. 454).

ΚΔ' 6 (τόμ. Β σ. 469), 11 (τόμ. σ. 340), 13 (τόμ. Α σ. 203), 15 (τόμ. Β σ. 130), 16 (τόμ. Α σ. 204.- Β σ. 130), 17 (τόμ. Α σ. 224), 18 (τόμ. Α σ. 203.- Β σ. 130), 25 (τόμ. Β σ. 131, 132), 26, 27 (τόμ. Β σ. 131, 132), 30, 31 (τόμ. Α σ. 204), 36 (τόμ. Α σ. 205), 37 (τόμ. Α σ. 205.- Β σ. 108), 38 (τόμ. Α σ. 205), 39 (τόμ. Α σ. 125, 205. - Β σ. 108, 457), 40, 41 (τόμ. Α σ. 205), 42 (τόμ. Α σ. 125, 205), 43 (τόμ. Α σ. 205), 44 (τόμ. Α σ. 205, 397), 45, 46 (τόμ. Α σ. 205), 47 (τόμ. Α σ. 205. - Β σ. 218), 48 (τόμ. Α σ. 205), 49 (τόμ. Α σ. 205, 208), 50 — 52 (τόμ. Α σ. 205).

Α' ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ

α' 9 (τόμ. Β σ. 21), 31, 38 (τόμ. Β σ. 55).
δ' 60 (τόμ. Β σ. 55).
ζ' 24 (τόμ. Β σ. 43).

Β' ΜΑΚΚΑΒΑΙΩΝ

α' 13 (τόμ. Β σ. 34).
γ' 20 (τόμ. Β σ. 42).
ε' 41 (τόμ. Β σ. 38).
ζ' 24 (τόμ. Β σ. 211), 34 (τόμ. Β σ. 33).
η' 16 (τόμ. Β σ. 18), 18 (τόμ. Β σ. 169).
ι' 16 (τόμ. Β σ. 50), 28 (τόμ. Β σ. 39).
ιβ' 6 (τόμ. Α σ. 381), 45 (τόμ. Β σ. 188).
ιε' 6 (τόμ. Β σ. 20), 21 (τόμ. Β σ. 50).

ΜΑΛΑΧΙΟΥ

Γ' 1 (τόμ. Β σ. 134), 8 (τόμ. Α σ. 438, 442. - Β σ. 166), 9 (τόμ. Β σ. 166).
Δ' 1 (τόμ. Α σ. 473, 474).

ΜΑΡΚΟΥ

Α' 1 (τόμ. Α σ. 169, 397. - Β σ. 134), 2 (τόμ. Α σ. 169, 397. - Β σ. 134), 3 (τόμ. Β σ. 134), 4 (τόμ. Α σ. 170. - Β σ. 331, 332), 5 (τόμ. Α σ. 169), 8 (τόμ. Α σ. 207), 9 (τόμ. Α σ. 168, 169. - Β σ. 134), 10 (τόμ. Α σ. 169), 12 (τόμ. Β σ. 332), 34 (τόμ. Β σ. 101, 444, 467).
Β' 4 (τόμ. Β σ. 331, 332), 8 (τόμ. Β σ. 190), 10 (τόμ. Β σ. 107), 12 (τόμ. Β σ. 332).

Γ' 10 (τόμ. Β σ. 101), 17 (τόμ. Β σ. 91).

Δ' 8 (τόμ. Α σ. ια'), 15, 17, 19 (τόμ. Β σ. 184), 20 (τόμ. Β σ. 184, 185), 30 (τόμ. Β σ. 147), 37 (τόμ. Β σ. 202).

Ε' 6 (τόμ. Β σ. 94), 7 (τόμ. Β σ. 83), 9 (τόμ. Β σ. 82, 83, 94), 10 (τόμ. Β σ. 83), 12 (τόμ. Β σ. 82, 83, 94), 13 (τόμ. Β σ. 82, 83), 19 (τόμ. Β σ. 82).

Ϛ' 5 (τόμ. Α σ. 357. - Β σ. 101), 12 (τόμ. Α σ. 474), 18 (τόμ. Β σ. 135).

Ζ' 22 (τόμ. Α σ. 381. - Β σ. 49, 210), 32 (τόμ. Β σ. 454), 33 (τόμ. Α σ. 348, 349), 34, 35 (τόμ. Α σ. 348. - Β σ. 454).

Η' 10 (τόμ. Α σ. 327), 17 (τόμ. Α σ. 327, 328), 18, 21 (τόμ. Α σ. 328), 22, 25 (τόμ. Β σ. 443), 31 (τόμ. Β σ. 107).

Θ' 41 (τόμ. Β σ. 156, 158), 43 (τόμ. Α σ. 229. - Β σ. 153, 210), 44 (τόμ. Α σ. 229, 474. - Β σ. 163, 211), 45 (τόμ.

Α σ. 199. - Β σ. 71, 154, 187, 188), 47, 48 (τόμ. Β σ. 115).

Ι' 16 (τόμ. Α σ. 217, 219), 22 (τόμ. Β σ. 170), 28, 30 (τόμ. Α σ. 372), 51 (τόμ. Α σ. 121).

ΙΑ' 1 (τόμ. Β σ. 410), 8 (τόμ. Β σ. 420), 11 (τόμ. Β σ. 125), 13 (τόμ. Β σ. 185), 15 (τόμ. Β σ. 125), 18 (τόμ. Β σ. 419), 21 (τόμ. Β σ. 185), 27 (τόμ. Β σ. 125).

ΙΒ' 26 (τόμ. Α σ. 389), 28—31 (τόμ. Α σ. 372 - Β σ. 112), 32 (τόμ. Α σ. 372, 373. - Β σ. 112), 33 (τόμ. Α σ. 219, 373), 34 (τόμ. Α σ. 372. - Β σ. 112).

ΙΓ' 1 (τόμ. Β σ. 125), 14 (τόμ. Β σ. 144), 19 (τόμ. Β σ. 99).

ΙΔ' 46 (τόμ. Β σ. 219), 49 (τόμ. Β σ. 125), 50 (τόμ. Β σ. 464), 65 (τόμ. Β σ. 215, 216).

ΙΕ' 27 (τόμ. Α σ. 482), 28 (τόμ. Α σ. 397), 42 (τόμ. Β σ. 451), 43 (τόμ. Β σ. 451, 456), 4 (τόμ. Β σ. 461).

Ις' 3 (τόμ. Β σ. 417), 8 (τόμ. Β σ. 468), 9 (τόμ. Α σ. 203), 19 (τόμ. Α σ. 205, 210 - Β σ. 169), 43 (τόμ. Β σ. 219).

ΜΑΤΘΑΙΟΥ

Α' 1 (τόμ. Α σ. 394, 481. - Β σ. 73, 241), 6 (τόμ. Β σ. 241), 16 (τόμ. Α σ. 154), 18 (τόμ. Α σ. 183. - Β σ. 92, 106), 20 (τόμ. Β σ. 241), 22 (τόμ. Α σ. 397), 23 (τόμ. Α σ. 155, 156. - Β σ. 92, 108, 237, 412), 25 (τόμ. Α σ. 155, 183. - Β σ. 92, 106).

Β' 1 (τόμ. Α σ. 156, 159, 187. - Β σ. 106, 331, 468), 2 (τόμ. Α σ. 156, 187),

3—8 (τόμ. Α σ. 187), 9 (τόμ. Α σ. 156, 187), 10 (τόμ. Α σ. 187), 11 (τόμ. Α σ. 159, 187. - Β σ. 106, 468), 12 (τόμ. Α σ. 187), 15 (τόμ. Α σ. 187, 397), 18 (τόμ. Β σ. 82), 19 (τόμ. Α σ. 187, 206), 21 (τόμ. Α σ. 187).

Γ' 1 (τόμ. Α σ. 167, 169. - Β σ. 124), 2 (τόμ. Α σ. 171), 3 (τόμ. Α σ. 170), 4 (τόμ. Α σ. 127, 169), 6 (τόμ. Α σ. 209), 7 (τόμ. Β σ. 101, 124), 8 (τόμ. Β σ. 124), 9 (τόμ. Α σ. 167. - Β σ. 122, 124), 10 (τόμ. Β σ. 124), 11 (τόμ. Α σ. 167, 168. - Β σ. 122 — 4), 12 (τόμ. Α σ. 473), 15 (τόμ. Α σ. 170), 16 (τόμ. Α σ. 168, 170, 347, 348. - Β σ. 123, 331), 17 (τόμ. Β σ. 122).

Δ' 1 (τόμ. Β σ. 75, 83), 2 (τόμ. Α σ. 188. - Β σ. 238), 3 (τόμ. Β σ. 75), 5 (τόμ. Α σ. 141), 8 (τόμ. Β σ. 75, 76, 86), 9 (τόμ. Β σ. 75, 76, 83, 86, 94), 14 (τόμ. Α σ. 397), 23 (τόμ. Β σ. 101, 467), 24 (τόμ. Α σ. 356. - Β σ. 101, 331).

Ε' 4 (τόμ. Β σ. 151), 7 (τόμ. Α σ. 476. - Β σ. 152, 188, 189), 13, 14 (τόμ. Β σ. 76), 17 (τόμ. Α σ. 399. - Β σ. 76, 124, 125, 136), 18 (τόμ. Α σ. 399. - Β σ. 77, 136), 19 (τόμ. Α σ. 331, 435, 456), 20 (τόμ. Β σ. 401, 420), 21 (τόμ. Β σ. 203), 22 (τόμ. Α σ. 434, 435. - Β σ. 201, 203), 34, 35 (τόμ. Α σ. 362, 365. - Β σ. 77), 36 (τόμ. Α σ. 362. - Β σ. 77), 43 (τόμ. Β σ. 70), 44 (τόμ. Β σ. 203, 401).

ς' 1 (τόμ. Α σ. 348), 8 (τόμ. Α σ. 355. - Β σ. 90), 9 (τόμ. Α σ. 345. - Β σ. 77, 90), 10 (τόμ. Α σ. 345), 11 (τόμ. Α σ. 355. - Β σ. 77), 13 (τόμ. Β σ. 78),

14 (τόμ. Α σ. 345, 476), 18 (τόμ. Α σ. 449), 20 (τόμ. Β σ. 188, 205), 24 (τόμ. Β σ. 55, 89, 124, 135, 136), 25 (τόμ. Α σ. 328, 359.- Β σ. 91), 26 (τόμ. Α σ. 259, 360.- Β σ. 90), 27 (τόμ. Β σ. 90), 28 (τόμ. Α σ. 327 - Β σ. 90), 29 (τόμ. Α σ. 327, 328, 360.- Β σ. 91), 30 (τόμ. Α σ. 327—9, 360.- Β σ. 90, 350), 31 (τόμ. Β σ. 90), 32 (τόμ. Α σ. 360. - Β σ. 90), 33 (τόμ. Α σ. 360. - Β σ. 90, 91), 44 (τόμ. Α σ. 361), 45 (τόμ. Α σ. 360, 361), 46, 48 (τόμ. Α σ. 361).

Ζ' 1 (τόμ. Α σ. 223. - Β σ. 223), 2 (τόμ. Α σ. 223. - Β σ. 155, 186, 223), 11 (τόμ. Α σ. 348), 12 (τόμ. Α σ. 368, 369), 13 (τόμ. Α σ. 297), 14 (τόμ. Α σ. 297, 453. - Β σ. 127), 16 (τόμ. Α σ. 268), 19 (τόμ. Β σ. 185, 186), 22 (τόμ. Β σ. 210).

Η' 2 (τόμ. Α σ. 121, 356.- Β σ. 444), 3 (τόμ. Α σ. 120, 356. - Β σ. 444), 4 (τόμ. Β σ. 133), 8 (τόμ. Β σ. 158), 10 (τόμ. Α σ. 393), 11 (τόμ. Α σ. 393. - Β σ. 115, 134), 12 (τόμ. Α σ. 199. - Β σ. 152, 163), 13—15 (τόμ. Α σ. 356), 16 (τόμ. Β σ. 101), 17 (τόμ. Β σ. 74, 128), 20 (τόμ. Β σ. 107), 23 (τόμ. Α σ. 327.- Β σ. 270), 24 (τόμ. Α σ. 327. - Β σ. 107, 270, 443), 25, 26 (τόμ. Α σ. 327.- Β σ. 270, 443), 31, 32 (τόμ. Β σ. 82).

Θ' 6 (τόμ. Α σ. 356.- Β σ. 107), 20, 22 (τόμ. Α σ. 356.- Β σ. 331, 443), 32 (τόμ. Β σ. 444), 33 (τόμ. Α σ. 356. - Β σ. 444), 35 (τόμ. Α σ. 357).

Ι' 1 (τόμ. Α σ. 357), 25 (τόμ. Α σ. 366, 379), 28 (τόμ. Α σ. 108.- Β σ. 71), 29 (τόμ. Α σ. 358, 359), 32 (τόμ. Α σ.

359.- Β σ. 321, 322), 33 (τόμ. Β σ. 63), 42 (τόμ. Β σ. 156).

ΙΑ' 7 (τόμ. Α σ. 357), 5 (τόμ. Α σ. 356, 357.- Β σ. 101, 331), 6 (τόμ. Β σ. 101), 7 (τόμ. Α σ. 168), 8 (τόμ. Α σ. 168.- Β σ. 123, 444), 9 (τόμ. Α σ. 169.- Β σ. 123), 10 (τόμ. Α σ. 168. - Β σ. 123), 11 (τόμ. Α σ. 169. - Β σ. 123, 135), 12 (τόμ. Α σ. 127, 169), 25 (τόμ. Α σ. 346, 377), 27 (τόμ. Α σ. 176, 349, 362, 460.- Β σ. 77, 80, 140, 239), 28 (τόμ. Β σ. 45), 29 (τόμ. Β σ. 458), 30 (τόμ. Α σ. 194. - Β σ. 458).

ΙΒ' 1—5, 7 (τόμ. Β σ. 75), 10 (τόμ. Β σ. 454), 22 (τόμ. Α σ. 356, 379. - Β σ. 101), 25 (τόμ. Α σ. 379.- Β σ. 68, 69), 26 (τόμ. Α σ. 380), 31 (τόμ. Α σ. 318, 437, 461), 32 (τόμ. Α σ. 318, 461), 34 (τόμ. Β σ. 220), 35 (τόμ. Β σ. 81, 99, 120), 36, 37 (τόμ. Β σ. 220), 41 (τόμ. Α σ. 481), 50 (τόμ. Α σ. 346).

ΙΓ' 3 (τόμ. Β σ. 96), 6 (τόμ. Α σ. 198), 10, 11 (τόμ. Β σ. 127), 14, 15 (τόμ. Β σ. 413), 16 (τόμ. Β σ. 127), 17 (τόμ. Α σ. 387. - Β σ. 126, 127), 22 (τόμ. Β σ. 13), 24, 27 (τόμ. Α σ. 369), 33 (τόμ. Β σ. 74), 34 (τόμ. Α σ. 369), 36, 37 (τόμ. Α σ. 369. - Β σ. 86), 38 (τόμ. Α σ. 438.- Β σ. 74, 86), 39 (τόμ. Α σ. 350, 369, 438, 474.- Β σ. 86), 40 (τόμ. Α σ. 474), 41 (τόμ. Α σ. 350, 369, 370, 395, 474), 42 (τόμ. Α σ. 365, 370, 395, 474), 43 (τόμ. Α σ. 370), 45 (τόμ. Β σ. 451), 46 (τόμ. Β σ. 243, 451), 49 (τόμ. Β σ. 210), 52 (τόμ. Β σ. 127, 128), 54 (τόμ. Β σ. 80), 55 (τόμ. Α σ. 185).

ΙΔ' 3, 4 (τόμ. Β σ. 135), 14 (τίμ. Β σ. 101), 19—21 (τίμ. Α σ. 354. - Β σ. 443), 25 (τίμ. Β σ. 454), 31 (τίμ. Α σ. 327).

ΙΕ' 1 (τόμ. Α σ. 368), 2 (τόμ. Α σ. 368. - Β σ. 111), 3 (τόμ. Α σ. 227, 367. Β σ. 111), 4 (τόμ. Β σ. 111), 5 (τίμ. Α σ. 367), 6, 7 (τόμ. Α σ. 367. - Β σ. 111), 8 (τόμ. Α σ. 367, 368), 9 (τόμ. Α σ. 367, 368. - Β σ. 111), 11 (τόμ. Α σ. 368. - Β σ. 111), 14 (τίμ. Β σ. 272), 19 (τόμ. Α σ. 199. - Β σ. 13), 30 (τόμ. Α σ. 356. - Β σ. 331), 31 (τίμ. Β σ. 444, 454), 33 (τόμ. Α σ. 354. - Β σ. 443), 36 (τόμ. Α σ. 354. - Β σ. 74, 443), 37 (τίμ. Β σ. 443), 38 (τίμ. Α σ. 354. - Β σ. 74).

ΙΣ' 5 (τόμ. Α σ. 327), 6, 7 (τόμ. Α σ. 326), 8 (τόμ. Α σ. 326, 327), 9 (τόμ. Α σ. 326, 328), 10 — 12 (τόμ. Α σ. 326), 16 (τόμ. Α σ. 464, 465), 16—18 (τόμ. Α σ. 482), 17 (τόμ. Α σ. 347, 464), 18 (τίμ. Α σ. 464), 19 (τίμ. Α σ. 347, 464, 466, 482), 22, 23 (τόμ. Α σ. 133), 24 (τόμ. Β σ. 163).

ΙΖ' 1 (τίμ. Β σ. 118), 2 (τόμ. Α σ. 394. - Β σ. 118, 331), 3 (τόμ. Α σ. 394. - Β σ. 118, 119), 4 (τίμ. Β σ. 118), 5 (τόμ. Β σ. 118, 119, 239), 18 (τόμ. Β σ. 101).

ΙΗ' 3 (τίμ. Β σ. 449), 9 (τόμ. Α σ. 453), 11 (τ. μ. Β σ. 96, 107), 12 (τόμ. Α σ. 216. - Β σ. 97, 421), 13 (τίμ. Α σ. 216. - Β σ. 97), 15 (τίμ. Α σ. 227. - Β σ. 203), 16 (τόμ. Β σ. 203), 24—28 (τόμ. Β σ. 7), 29, 30 (τίμ. Β σ. 8), 33 (τόμ. Α σ. 454).

ΙΘ' 2 (τόμ. Β σ. 101), 3 (τόμ. Α σ.

385. - Β σ. 102), 4 (τίμ. Α σ. 386. - Β σ. 102), 5 (τόμ. Α σ. 386, 387), 6 (τίμ. Α σ. 387. - Β σ. 103), 7 (τόμ. Α σ. 385. - Β σ. 103), 8 (τόμ. Α σ. 385, 386. - Β σ. 103), 16 (τίμ. Β σ. 128, 129), 17 (τόμ. Α σ. 107. - Β σ. 80, 129), 18 — 20 (τόμ. Β σ. 129), 21 (τόμ. Α σ. 121. - Β σ. 130), 22 (τόμ. Α σ. 359), 23 (τόμ. Α σ. 455), 29 (τίμ. Β σ. 86, 87).

Κ' 27 (τόμ. Α σ. 467).

ΚΑ' 1—3 (τόμ. Α σ. 415), 4 (τόμ. Α σ. 597. - Β σ. 137), 5 (τόμ. Β σ. 137, 416), 7 (τόμ. Α σ. 356. - Β σ. 137), 8 (τόμ. Β σ. 411), 9 (τίμ. Α σ. 410, 420), 12 (τόμ. Β σ. 125), 13 (τόμ. Α σ. 363. - Β σ. 139), 14 (τόμ. Β σ. 331), 15 (τόμ. Β σ. 98, 119, 411, 412, 419), 16 (τόμ. Β σ. 119, 122, 410, 414, 419, 444), 18 (τόμ. Β σ. 238), 19 (τόμ. Α σ. 395. - Β σ. 122, 185), 20 (τόμ. Α σ. 395. - Β σ. 138), 23 (τόμ. Β σ. 125), 32 (τόμ. Α σ. 209).

ΚΒ' 12 (τόμ. Β σ. 164), 13 (τόμ. Β σ. 115, 164), 16 (τόμ. Β σ. 97), 18 (τόμ. Α σ. 199), 23 (τόμ. Α σ. 388. - Β σ. 114), 24 (τόμ. Β σ. 115), 25 (τόμ. Α σ. 388. - Β σ. 115), 26, 27 (τόμ. Β σ. 115), 28 (τόμ. Α σ. 388. - Β σ. 115), 29, 30 (τόμ. Α σ. 388), 31 (τόμ. Α σ. 389. - Β σ. 115), 32 (τόμ. Α σ. 389. - Β σ. 115), 33 (τόμ. Β σ. 115), 34 (τόμ. Β σ. 115, 116), 35, 36 (τόμ. Α σ. 214, 452. - Β σ. 116), 37, 38 (τόμ. Α σ. 214, 452. - Β σ. 116), 39, 40 (τόμ. Α σ. 214, 215, 452. - Β σ. 117), 41, 42 (τόμ. Α σ. 214), 43, 44 (τόμ. Α σ. 214. - Β σ. 117, 120), 45, 46 (τόμ. Α σ. 214).

ΚΓ' 1, 2 (τόμ. Β σ. 420), 3 (τόμ. Α σ. 269. - Β σ. 420), 4 (τόμ. Β σ. 420), 5 (τόμ. Β σ. 418—20, 448), 6, 7 (τόμ. Β σ. 418—20), 8 (τόμ. Β σ. 420, 448), 9 (τόμ. Α σ. 348, 465. - Β σ. 420), 10 (τόμ. Α σ. 465. - Β σ. 420), 11, 12 (τόμ. Β σ. 420), 13 (τόμ. Β σ. 139, 141, 419, 420), 14, 15 (τόμ. Β σ. 420), 16 (τόμ. Α σ. 140. - Β σ. 420), 17 (τόμ. Α σ. 365. - Β σ. 140, 420), 18 (τόμ. Β σ. 140, 420), 19 (τόμ. Α σ. 366. - Β σ. 140, 420), 20, 21 (τόμ. Β σ. 420), 22 (τόμ. Α σ. 366. - Β σ. 420), 23 (τόμ. Α σ. 454. - Β σ. 141, 420), 24 (τόμ. Β σ. 75, 141, 420), 25 (τόμ. Β σ. 75, 210, 420), 26, 27 (τόμ. Β σ. 420), 28 (τόμ. Β σ. 420, 458), 29 (τόμ. Β σ. 141, 420), 30 (τόμ. Β σ. 420), 31, 32 (τόμ. Β σ. 417, 420), 33 (τόμ. Β σ. 142, 420), 34 (τόμ. Β σ. 142, 143, 420), 35 (τόμ. Α σ. 137, 139. - Β σ. 142, 420), 36 (τόμ. Β σ. 420), 37 (τόμ. Β σ. 95, 96, 420), 38 (τόμ. Β σ. 96, 420), 39 (τόμ. Β σ. 420).

ΚΔ' 1 (τόμ. Β σ. 125), 16—20 (τόμ. Α σ. 205), 27 (τόμ. Β σ. 209), 34, 35 (τόμ. Α σ. 378), 38 (τόμ. Α σ. 395. - Β σ. 13), 39 (τόμ. Β σ. 13, 89), 42 (τόμ. Β σ. 165), 48, 49 (τόμ. Β σ. 165), 50, 51 (τόμ. Β σ. 165).

ΚΕ' 1 (τόμ. Β σ. 157—160, 403), 2 (τόμ. Β σ. 157), 3 (τόμ. Β σ. 158, 160, 470), 4, 7 (τόμ. Β σ. 403), 8 (τόμ. Α σ. 454. - Β σ. 470), 9 (τόμ. Β σ. 470), 10 (τόμ. Β σ. 161, 403), 12 (τόμ. Β σ. 158), 18 (τόμ. Β σ. 161, 414), 24—9 (τόμ. Β σ. 164), 30 (τόμ. Α σ. 391, 444. - Β σ. 164), 31 (τόμ. Β σ. 158, 403), 32 (τόμ.

Β σ. 210), 34 (τόμ. Β σ. 89, 159, 160, 189, 190, 208, 403), 35 (τόμ. Α σ. 455. - Β σ. 159, 160, 207), 36 (τόμ. Α σ. κα. - Β σ. 159, 189, 207), 40 (τόμ. Β σ. 153, 159, 160, 189, 420), 41 (τόμ. Α σ. 350, 365, 391, 395, 434, 435, 444, 473. - Β σ. 158, 204, 210, 211), 42, 43 (τόμ. Β σ. 158), 44, 45 (τόμ. Β σ. 159), 46 (τόμ. Α σ. 229. - Β σ. 159, 164, 211, 420).

Κς' 6—13 (τόμ. Α σ. 482), 15 (τόμ. Α σ. 381), 17 (τόμ. Α σ. 120), 26 (τόμ. Β σ. 63, 78), 27 (τόμ. Β σ. 63), 37 (τόμ. Β σ. 107), 39 (τόμ. Α σ. 120, 133), 42 (τόμ. Α σ. 133), 55 (τόμ. Β σ. 125), 59 (τόμ. Β σ. 65), 67 (τόμ. Α σ. 325. - Β σ. 182, 215, 238, 446), 68 (τόμ. Α σ. 325. - Β σ. 216), 69 (τόμ. Α σ. 481. - Β σ. 169), 70—4 (τόμ. Α σ. 481), 75 (τόμ. Α σ. 481. - Β σ. 151).

ΚΖ' 26 (τόμ. Β σ. 182), 28 (τόμ. Α σ. 325. - Β σ. 449), 29 (τόμ. Α σ. 325. - Β σ. 215, 457), 30 (τόμ. Α σ. 325. - Β σ. 182, 238, 446, 447, 457), 32 (τόμ. Β σ. 94, 444), 34 (τόμ. Α σ. 325), 35 (τόμ. Α σ. 325, 328. - Β σ. 331, 444, 450), 39 (τόμ. Β σ. 447), 45 (τόμ. Β σ. 94, 218), 50 (τόμ. Β σ. 238), 51 (τόμ. Β σ. 94, 170, 214, 218, 444, 445, 448), 52 (τόμ. Β σ. 94, 218, 445, 464), 53 (τόμ. Β σ. 94, 218, 456, 463), 54 (τόμ. Β σ. 447), 57, 58 (τόμ. Β σ. 451), 60 (τόμ. Β σ. 238, 456), 61 (τόμ. Α σ. 460), 62, 63 (τόμ. Β σ. 458, 459), 64 (τόμ. Β σ. 458, 459, 461), 65 (τόμ. Β σ. 219, 461), 66 (τόμ. Β σ. 219, 447, 461), 67 (τόμ. Β σ. 457).

ΚΗ' 1, 2, 4 (τόμ. Β σ. 468), 5 (τόμ. Α σ. 203. - Β σ. 331, 464, 468), 6 (τόμ. Β σ. 464), 7 (τόμ. Β σ. 94, 444, 468), 10 (τόμ. Α σ. 203), 11 (τόμ. Β σ. 447), 13 (τόμ. Β σ. 447, 461), 15 (τόμ. Β σ. 447, 463), 16 (τόμ. Α σ. 205), 18 (τόμ. Α σ. 371, 431, 460. - Β σ. 469), 19 (τόμ. Α σ. 314, 460, 462. - Β σ. 135), 20 (τόμ. Α σ. 460. - Β σ. 135).

ΜΖ' 45, 51 (τόμ. Α σ. 371).

ΜΙΧΑΙΟΥ

Ζ' 9 (τόμ. Β σ. 40).

ΝΑΟΥΜ

Α' 2, 3, 6 (τόμ. Β σ. 14), 15 (τόμ. Α σ. 217).

ΝΕΕΜΙΟΥ

Θ' 28 (τόμ. Β σ. 14).

Α' ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΩΝ

ιε' 1 (τόμ. Α σ. 363).

κη' 18 (τόμ. Α σ. 275).

κθ' 20 (τόμ. Β σ. 11).

Β' ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΩΝ

ιγ' 18 (τόμ. Β σ. 14).

λγ' 13 (τόμ. Β σ. 48).

λς' 6 (τόμ. Β σ. 55).

ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

Α' 26 (τόμ. Α σ. 484. - Β σ. 17).

Γ' 34 (τόμ. Α σ. 234, 477).

Δ' 2 (τόμ. Α σ. 476), 23 (τόμ. Β σ. 47), 24 (τόμ. Α σ. 195).

Ε' 11 (τόμ. Β σ. 211).

ς' 2 (τόμ. Α σ. 195).

Η' 22 (τόμ. Α σ. 243).

Θ' 4, 5 (τόμ. Α σ. 296), 13 (τόμ. Β σ. 161), 18 (τόμ. Β σ. 161, 323).

ΙΔ' 34 (τόμ. Β σ. 7).

ΙΕ' 13 (τόμ. Α σ. 484), 25 (τόμ. Α σ. 195),

Ις' 5 (τόμ. Α σ. 478), 32 (τόμ. Β σ. 51).

ΙΘ' 17 (τόμ. Β σ. 159, 161).

Κ' 1 (τόμ. Α σ. 381), 6 (τόμ. Β σ. 360).

ΚΑ' 21 (τόμ. Α σ. 478).

ΚΒ' 9 (τόμ. Β σ. 153, 188), 13 (τόμ. Α σ. 370).

ΚΓ' 28 (τόμ. Β σ. 54).

ΚΕ' 26 (τόμ. Β σ. 195).

ΚΗ' 22 (τόμ. Β σ. 44).

ΛΑ' 30 (τόμ. Β σ. 357).

Α' ΠΕΤΡΟΥ

α' 3 (τόμ. Α σ. 434, 462. - Β σ. 421, 463), 5 (τόμ. Α σ. 223), 6 (τόμ. Α σ. 325. - Β σ. 401), 7 (τόμ. Β σ. 98, 155, 401), 8 (τόμ. Α σ. 471. - Β σ. 79, 361), 10 (τόμ. Β σ. 449), 14 (τόμ. Α σ. 217), 18 (τόμ. Α σ. 401).

β' 1 (τόμ. Β σ. 419), 12 (τόμ. Α σ. 217), 6 (τόμ. Β σ. 350), 9 (τόμ. Α σ. 469), 11 (τόμ. Α σ. 423), 14 (τόμ. Β σ.

401), 17 (τόμ. Α σ. 397), 19 (τόμ. Β σ. 357), 20 (τόμ. Α σ. 219), 24 (τόμ. Α σ. 486), 25 (τόμ. Β σ. 96, 199).

γ' 8 (τόμ. Α σ. 220, 223), 9 (τόμ. Α σ. 199. - Β σ. 210), 10 (τόμ. Α σ. 222), 15 (τόμ. Β σ. 322), 18 (τόμ. Β σ. 183), 20 (τόμ. Β σ. 466), 22 (τόμ. Β σ. 412).

δ' 5 (τόμ. Α σ. 473. - Β σ. 210), 10 (τόμ. Α σ. 236, 455), 11 (τόμ. Α σ. 408. - Β σ. 439), 13 (τόμ. Α σ. 325), 19 (τόμ. Α σ. 106, 431. - Β σ. 84, 86, 99).

ε' 2 (τόμ. Β σ. 197), 4 (τόμ. Α σ. 229 - Β σ. 401, 403), 5 (τόμ. Α σ. 235. - Β σ. 168), 8 (τόμ. Α σ. 435. - Β σ. 183), 9 (τόμ. Α σ. 435), 10 (τόμ. Α σ. 298. - Β σ. 27), 11 (τόμ. Α σ. 298. - Β σ. 308).

Β' ΠΕΤΡΟΥ

α' 4 (τόμ. Α σ. 107, 227), 5 (τόμ. Α σ. 454), 6 (τόμ. Α σ. 357. - Β σ. 168, 471), 7 (τόμ. Α σ. 227. - Β σ. 168), 9 (τόμ. Α σ. 446. - Β σ. 167), 14 (τόμ. Β σ. 101), 16 (τόμ. Β σ. 104), 17 (τόμ. Α σ. 199. - Β σ. 57)

β' 1 (τόμ. Α σ. 439. - Β σ. 80), 2 (τόμ. Α σ. 231), 3 (τόμ. Β σ. 157), 4 (τόμ. Α σ. 396, 460), 5 (τόμ. Α σ. 396. - Β σ. 80), 6 (τόμ. Α σ. 396. - Β σ. 13, 77), 11 (τόμ. Β σ. 99), 13 (τόμ. Α σ. 381. - Β σ. 359, 448), 15 — 7 (τόμ. Α σ. 446), 19 (τόμ. Β σ. 324), 20 (τόμ. Β σ. 43).

γ' 1 (τόμ. Α σ. 220), 5 (τόμ. Α σ. 229), 6, 7 (τόμ. Α σ. 396), 9 (τόμ. Β σ.

168), 14—16 (τόμ. Β σ. 61), 18 (τόμ. Β σ. 439).

ΠΡΑΞΕΩΝ

Α' 2 (τόμ. Α σ. 205), 3 (τόμ. Α σ. 203, 205), 4 (τόμ. Α σ. 205, 206), 5 (τόμ. Α σ. 205, 207), 6 (τόμ. Α σ. 205), 7 (τόμ. Α σ. 205. - Β σ. 102), 8 (τόμ. Α σ. 205, 208), 9 (τόμ. Α σ. 205, 211), 10, 11 (τόμ. Α σ. 205, 210, 211), 12 (τόμ. Α σ. 205), 16, 18 (τόμ. Α σ. 247, 254), 22 (τόμ. Α σ. 210, 211).

Β' 3 (τόμ. Α σ. 206, 207), 11 (τόμ. Α σ. 206), 17 (τόμ. Α σ. 206, 207), 20 (τόμ. Α σ. 207), 22 (τόμ. Β σ. 458), 24 (τόμ. Α σ. 402), 28 (τόμ. Α σ. 359, 455), 29 (τόμ. Α σ. 296), 31 (τόμ. Β σ. 444), 36 (τόμ. Β σ. 332), 38 (τόμ. Α σ. 208, 461), 42 (τόμ. Β σ. 168).

Γ' 13 (τόμ. Β σ. 347), 24 (τόμ. Β σ. 412), 26 (τόμ. Β σ. 166).

Δ' 5, 6 (τόμ. Β σ. 257), 9 (τόμ. Α σ. 455. - Β σ. 98), 10 (τόμ. Β σ. 98), 11 (τόμ. Α σ. 449), 12 (τόμ. Β σ. 98), 24 (τόμ. Β σ. 79), 30 (τόμ. Α σ. 220), 33 (τόμ. Β σ. 94, 467).

Ε' 1—11 (τόμ. Α σ. 481), 16 (τόμ. Β σ. 467), 30 (τόμ. Β σ. 449), 32 (τόμ. Α σ. 107), 38 (τόμ. Β σ. 96), 39 (τόμ. Α σ. 438. - Β σ. 101, 218).

Σ' 1 (τόμ. Α σ. 231).

Ζ' 25 (τόμ. Α σ. 223), 49 (τόμ. Α σ. 365), 50 (τόμ. Α σ. 228), 51—53 (τόμ. Α σ. 365), 55 (τόμ. Β σ. 403), 59 (τόμ. Α σ. 365), 60 (τόμ. Β σ. 217).

Η' 13 (τόμ. Α σ. 275), 32 (τόμ. Β σ. 449).

Θ' 5 (τόμ. Α σ. 396. - Β σ. 450), 8, 17, 20 (τόμ. Α σ. 396).

Ι' 38 (τόμ. Α σ. 442. - Β σ. 408, 458), 41 (τόμ. Β σ. 464), 42 (τόμ. Α σ. 474), 48 (τόμ. Α σ. 461).

ΙΑ' 26 (τόμ. Α σ. 410).

ΙΒ' 8 (τόμ. Β σ. 455).

ΙΓ' 8, 11 (τόμ. Α σ. 396), 25 (τόμ. Β σ. 254), 31 (τόμ. Β σ. 464), 32 (τόμ. Α σ. 400), 40 (τόμ. Β σ. 97), 41 (τόμ. Α σ. 224. - Β σ. 467), 47 (τόμ. Β σ. 89), 50, 51 (τόμ. Β σ. 255).

ΙΔ' 10 (τόμ. Α σ. 230), 15 (τόμ. Α σ. 222, 230, 329), 17 (τόμ. Β σ. 74, 156).

ΙΕ' 3 (τόμ. Α σ. 220. - Β σ. 69, 70), 24 (τόμ. Α σ. 234).

ΙϚ' 1, 3 (τόμ. Α σ. 129), 28 (τόμ. Α σ. 230).

ΙΖ' 7 (τόμ. Β σ. 96), 29 (τόμ. Α σ. 384), 31 (τόμ. Β σ. 185).

ΙΗ' 6 (τόμ. Β σ. 77), 15 (τόμ. Β σ. 223), 19 (τόμ. Α σ. 220).

ΙΘ' 12 (τόμ. Α σ. 226. - Β σ. 467), 16 (τόμ. Β σ. 71), 23 (τόμ. Α σ. 220), 29 (τόμ. Α σ. 228).

Κ' 4 (τόμ. Β σ. 65), 19 (τόμ. Α σ. 325), 21 (τόμ. Α σ. 249), 24 (τόμ. Β σ. 467), 28 (τόμ. Α σ. 469. - Β σ. 200), 30 (τόμ. Β σ. 199), 35 (τόμ. Β σ. 163).

ΚΑ' 24, 26 (τόμ. Α σ. 129), 31 (τόμ. Β σ. 37).

ΚΒ' 3 (τόμ. Β σ. 104), 18 (τόμ. Β σ. 100).

ΚΓ' 1 (τόμ. Β σ. 73), 6 (τόμ. Α σ.

143), 10 (τόμ. Β σ. 101, 155), 30 (τόμ. Α σ. 227).

ΚΔ' 3 (τόμ. Α σ. 224, 228), 5 (τόμ. Β σ. 12), 15 (τόμ. Α σ. 460), 17 (τόμ. Α σ. 453).

ΚΕ' 16 (τόμ. Α σ. 226. - Β σ. 457), 17 (τόμ. Α σ. 221), 27 (τόμ. Α σ. 218. - Β σ. 400).

ΚϚ' 10 (τόμ. Β σ. 100), 13 (τόμ. Β σ. 456), 18 (τόμ. Α σ. 170. - Β σ. 231, 361, 401), 22 (τόμ. Α σ. 450. - Β σ. 450, 401), 26 (τόμ. Α σ. 224), 29 (τόμ. Α σ. 228).

ΚΖ' 5 (τόμ. Α σ. 223), 8 (τόμ. Α σ. 222), 18 (τόμ. Α σ. 223), 24 (τόμ. Α σ. 229), 41 (τόμ. Β σ. 202), 42 (τόμ. Β σ. 34).

ΚΗ' 2 (τόμ. Α σ. 227), 4 (τόμ. Α σ. 222), 7 (τόμ. Α σ. 218), 18 (τόμ. Α σ. 228), 27 (τόμ. Α σ. 434).

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Α' 1, 2 (τόμ. Α σ. 206, 397), 3 (τόμ. Α σ. 154, 206, 397), 11 (τόμ. Α σ. 464. - Β σ. 98), 12 (τόμ. Β σ. 342), 14 (τόμ. Β σ. 187), 16 (τόμ. Β σ. 469), 18 (τόμ. Β σ. 45, 342, 348), 20 (τόμ. Α σ. 397, 398. - Β σ. 164), 21, 22 (τόμ. Β σ. 413), 25 (τόμ. Β σ. 338).

Β' 1 (τόμ. Β σ. 223, 224), 3 (τόμ. Β σ. 223), 1 (τόμ. Α σ. 449. - Β σ. 11, 182), 5 (τόμ. Β σ. 10, 99, 162, 186), 6 (τόμ. Α σ. 474), 8 (τόμ. Α σ. 396. - Β σ. 203), 9 — 11 (τόμ. Α σ. 396), 13 (τόμ. Α σ. 398), 14 (τόμ. Α σ. 228), 15 (τόμ. Β σ. 400), 17, 24 (τόμ. Β σ. 187), 25 (τόμ.

Α σ. 399), 26 (τόμ. Α σ. 386, 471), 29 (τόμ. Α σ. 399. - Β σ. 358).

Γ' 1 — 4 (τόμ. Α σ. 400), 13 (τόμ. Α σ. 437. - Β σ. 222), 14 (τόμ. Β σ. 222), 20 (τόμ. Β σ. 150), 21 (τόμ. Α σ. 101), 25 (τόμ. Α σ. 222), 31 (τόμ. Α σ. 228).

Δ' 3, 5 (τόμ. Α σ. 420), 16 (τόμ. Α σ. 225, 120), 17, 20, 23, 24 (τόμ. Α σ. 420).

Ε' 10 (τόμ. Β σ. 332, 415), 12 (τόμ. Α σ. 222), 14 (τόμ. Α σ. 143), 15 (τόμ. Α σ. 154, 434), 19 (τόμ. Β σ. 231).

Σ' 3 (τόμ. Α σ. 309, 461, 462), 4 (τόμ. Α σ. 462), 5 (τόμ. Β σ. 166), 6 (τόμ. Α σ. 460), 11 (τόμ. Α σ. 199), 16, 18, 22 (τόμ. Β σ. 348), 23 (τόμ. Α σ. 443).

Ζ' 5 (τόμ. Β σ. 186, 190), 7 (τόμ. Α σ. 422), 12 (τόμ. Α σ. 423), 13 (τόμ. Β σ. 32), 14 (τόμ. Α σ. 422), 21 (τόμ. Α σ. 215), 22 (τόμ. Α σ. 422), 24 (τόμ. Α σ. 438), 25 (τόμ. Α σ. 422).

Η' 4 (τόμ. Α σ. 424), 7 (τόμ. Β σ. 71), 11 (τόμ. Α σ. 315), 15 (τόμ. Α σ. 486. - Β σ. 117), 30 (τόμ. Α σ. 221), 36 (τόμ. Α σ. 394), 38 (τόμ. Α σ. 435).

Θ' 3 (τόμ. Α σ. 225, 229, 230, 424), 4 (τόμ. Α σ. 229, 424. - Β σ. 73, 79), 5 (τόμ. Α σ. 106, 424. - Β σ. 30, 73), 9, 12—5, 18 (τόμ. Α σ. 425), 20 (τόμ. Α σ. 228, 329, 339, 425, 426, 434, 441. - Β σ. 69, 81, 89, 103), 21 (τόμ. Α σ. 233, 426), 22 (τόμ. Α σ. 426. - Β σ. 97), 23, 24 (τόμ. Α σ. 426), 31 (τόμ. Α σ. 215), 33 (τόμ. Α σ. 182).

Ι' 17 (τόμ. Α σ. 394), 18 (τόμ. Β σ. 320, 467).

ΙΑ' 1, 2 (τόμ. Α σ. 426), 11 (τόμ. Α

σ. 222), 13 (τόμ. Β σ. 273), 15 (τόμ. Α σ. 224), 16 (τόμ. Α σ. 426), 17 (τόμ. Β σ. 185), 18, 21 (τόμ. Α σ. 427), 22 (τόμ. Α σ. 427. - Β σ. 235), 23 (τόμ. Β σ. 235), 24, 25, 28 (τόμ. Α σ. 427), 29 (τόμ. Α σ. 126, 427. - Β σ. 423), 33 (τόμ. Α σ. 429. - Β σ. 31, 394, 423), 36 (τόμ. Α σ. 106, 408).

ΙΒ' 1 (τόμ. Α σ. 225), 2 (τόμ. Α σ. 217), 6 (τόμ. Β σ. 196), 10 (τόμ. Α σ. 228), 13 (τόμ. Β σ. 168, 377), 19 (τόμ. Α σ. 450).

ΙΓ' 1 (τόμ. Α σ. 456), 9 (τόμ. Α σ. 229), 10 (τόμ. Α σ. 217), 14 (τόμ. Α σ. 470).

ΙΔ' 1 (τόμ. Β σ. 208), 4 (τόμ. Α σ. 196, 197), 10 (τόμ. Β σ. 223), 13 (τόμ. Α σ. 446).

ΙΕ' 4 (τόμ. Α σ. 427), 5 (τόμ. Α σ. 427. - Β σ. 170), 6 (τόμ. Α σ. 397, 427, 428), 7 (τόμ. Α σ. 428), 8 (τόμ. Α σ. 399, 400, 428), 16 (τόμ. Α σ. 403), 33 (τόμ. Β σ. 199).

ΙΣ' 12 (τόμ. Β σ. 249), 17 (τόμ. Β σ. 218, 373), 25, 26 (τόμ. Β σ. 467).

Κ' 3 (τόμ. Α σ. 325).

ΣΕΙΡΑΧ

Λ' 30 (τόμ. Α σ. 478).

Γ' 9 (τόμ. Α σ. 477).

Ε' 7 (τόμ. Β σ. 160).

Ι' 7 (τόμ. Α σ. 478).

ΙΖ' 22 (τόμ. Α σ. 476).

ΙΗ' 30 (τόμ. Α σ. 478), 31 (τόμ. Α σ. 479).

Κ' 18 (τόμ. Β σ. 222).
ΛΔ' 5, 6 (τόμ. Α σ. 477).

ΣΟΦΙΑΣ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ

Β' 5 (τόμ. Β σ. 147), 24 (τόμ. Β σ. 174).
Γ' 8 (τόμ. Β σ. 51).
Ε' 3 (τόμ. Β σ. 211).
Ζ' 1 (τόμ. Β σ. 244), 19 (τόμ. Β σ. 16).
ΙΒ' 2 (τόμ. Β σ. 45).
ΙΓ' 2 (τόμ. Β σ. 38).
ΙΔ' 1 (τόμ. Β σ. 39), 25 (τόμ. Α σ. 380), 26 (τόμ. Α σ. 381).
ΙΕ' 11 (τόμ. Α σ. 434).
ΙΣ' 10 (τόμ. Β σ. 231).
ΙΖ' 15 (τόμ. Β σ. 39).
ΙΗ' 20 (τόμ. Β σ. 37).

ΣΟΦΟΝΙΟΥ

Α' 10 (τόμ. Β σ. 21, 241), 11 (τόμ. Β σ. 38), 14 (τόμ. Α σ. 473. - Β σ. 38), 15, 16 (τόμ. Α σ. 473).
Β' 3 (τόμ. Β σ. 41).
Γ' 6 (τόμ. Β σ. 41), 14 (τόμ. Β σ. 303, 304, 318, 319), 15 (τόμ. Β σ. 303, 304, 318).

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ Α'

α' 5 (τόμ. Α σ. 220), 6 (τόμ. Α σ. 429, 436), 9 (τόμ. Β σ. 402), 10, 11 (τόμ. Β σ. 108), 17 (τόμ. Α σ. 106, 160. - Β σ. 57), 20 (τόμ. Α σ. 396. - Β σ. 167).
β' 1 (τόμ. Β σ. 401), 5 (τόμ. Β σ. 80, 108), 7 (τόμ. Β σ. 108), 8 (τόμ. Β

σ. 11), 13 (τόμ. Β σ. 244), 15 (τόμ. Α σ. 357. - Β σ. 168, 376).

γ' 2 (τόμ. Β σ. 155), 3, 15 (τόμ. Β σ. 224), 16 (τόμ. Β σ. 108, 420).

δ' 1 (τόμ. Α σ. 435), 2 (τόμ. Α σ. 381, 435. - Β σ. 99), 3 (τόμ. Α σ. 435), 6 (τόμ. Β σ. 255), 7 (τόμ. Β σ. 402), 12 (τόμ. Β σ. 236, 402), 14 (τόμ. Β σ. 49).

ε' 1 (τόμ. Β σ. 222), 10 (τόμ. Α σ. 219. - Β σ. 159), 16 (τόμ. Α σ. 219), 19 (τόμ. Α σ. 259), 22 (τόμ. Α σ. 224), 23 (τόμ. Α σ. 358).

ς' 2 (τόμ. Β σ. 146), 5 (τόμ. Β σ. 273), 9 (τόμ. Α σ. 325), 10 (τόμ. Α σ. 381, 446, 453), 11 (τόμ. Α σ. 450. - Β σ. 186), 12 (τόμ. Α σ. 325. - Β σ. 320), 15 (τόμ. Β σ. 181), 16 (τόμ. Α σ. 408. - Β σ. 308), 17 (τόμ. Α σ. 325, 456. - Β σ. 157, 217, 361), 18 (τόμ. Α σ. 449, 454).

ια' 27 (τόμ. Β σ. 284).

ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ Β'

α' 7 (τόμ. Α σ. 228), 10 (τόμ. Α σ. 388. - Β σ. 421), 11 (τόμ. Α σ. 396. - Β σ. 273).

β' 10 (τόμ. Α σ. 219), 19 (τόμ. Α σ. 380. - Β σ. 48), 22 (τόμ. Α σ. 215), 23 (τόμ. Β σ. 167), 26 (τόμ. Α σ. 434, 435. - Β σ. 70, 94, 183).

γ' 1 (τόμ. Α σ. 450), 2 (τόμ. Α σ. 454. - Β σ. 182), 3 (τόμ. Α σ. 199. - Β σ. 104, 419), 4 (τόμ. Β σ. 223), 5 (τόμ. Β σ. 273), 10 (τόμ. Β σ. 249), 11 (τόμ. Β σ. 249, 255), 16 (τόμ. Β σ. 55).

δ' 1 (τόμ. Β σ. 189), 2 (τόμ. Β σ. 222),

7 (τόμ. Α σ. 228, 230. - Β σ. 254, 267), 8 (τόμ. Α σ. 222, 325, 442, 443. - Β σ. 185, 189, 254), 17 (τόμ. Β σ. 273), 18 (τόμ. Β σ. 471).

ς' 11 (τόμ. Β σ. 196), 12 (τόμ. Β σ. 65), 18 (τόμ. Α σ. 199. - Β σ. 170, 197), 19 (τόμ. Β σ. 255).

ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Α' 2 (τόμ. Α σ. 223, 231. - Β σ. 134), 4 (τόμ. Β σ. 108), 7 (τόμ. Α σ. 442. - Β σ. 203, 224), 11 (τόμ. Β σ. 103), 16 (τόμ. Β σ. 69).

Β' 2 (τόμ. Β σ. 99, 165), 7 (τόμ. Α σ. 223), 11 (τόμ. Α σ. 219, 223, 415. - Β σ. 255), 12 (τόμ. Β σ. 99), 14 (τόμ. Α σ. 415).

Γ' 2 (τόμ. Β σ. 377), 3 (τόμ. Β σ. 102, 169, 174, 346), 4 (τόμ. Α σ. 218, 325, 441, 474, 479. - Β σ. 41, 70, 83, 459, 467), 5 (τόμ. Α σ. 461), 7 (τόμ. Α σ. 389. - Β σ. 186, 197), 9 (τόμ. Α σ. 225), 11 (τόμ. Β σ. 11), 12 (τόμ. Β σ. 65).

ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

20 (τόμ. Α σ. 226. - Β σ. 82), 23, 24 (τόμ. Β σ. 261).

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Α' 6 (τόμ. Α σ. 230), 7 (τόμ. Α σ. 448. - Β σ. 80), 21 (τόμ. Α σ. 219), 27 (τόμ. Β σ. 183).

Β' 1 (τόμ. Β σ. 401, 463), 2 (τόμ. Β σ. 403), 3 (τόμ. Β σ. 419), 6 (τόμ. Α σ. 296), 7 (τόμ. Α σ. 147, 170, 211, 296. - Β σ. 116, 134), 8 (τόμ. Α σ. 147. - Β σ. 116, 218), 9 (τόμ. Β σ. 457), 16 (τόμ. Α σ. 193. - Β σ. 76), 25, 27 (τόμ. Α σ. 358), 28 (τόμ. Β σ. 357).

Γ' 3 (τόμ. Α σ. 450), 6 (τόμ. Β σ. 203), 7 (τόμ. Α σ. 405), 8 (τόμ. Α σ. 129, 405), 14 (τόμ. Β σ. 147), 20 (τόμ. Β σ. 187).

Δ' 1 (τόμ. Α σ. 193), 7 (τόμ. Β σ. 87, 395).

ς' 16 (τόμ. Α σ. 476).

ΨΑΛΜΩΝ

Α' 1 (τόμ. Α σ. 402, 449, 471), 9 (τόμ. Β σ. 415).

Β' 7 (τόμ. Α σ. 363).

Ζ' 11 (τόμ. Β σ. 11), 12 (τόμ. Β σ. 14, 47, 48, 415), 13 (τόμ. Β σ. 47).

Η' 2 (τόμ. Β σ. 119, 136, 410, 412, 414, 415).

Θ' 6 (τόμ. Α σ. 472. - Β σ. 181), 8 (τόμ. Β σ. 306).

ΙΑ' 1 (τόμ. Β σ. 22), 7 (τόμ. Β σ. 47).

ΙΕ' 2 (τόμ. Α σ. 478).

ΙΖ' 12 (τόμ. Β σ. 54), 30 (τόμ. Β σ. 46), 37 (τόμ. Β σ. 34).

ΙΗ' 1 (τόμ. Α σ. 156), 42 (τόμ. Β σ. 162).

ΙΘ' 4 (τόμ. Β σ. 244).

ΚΑ' 6 (τόμ. Α σ. 234).

ΚΒ' 1 (τόμ. Β σ. 136), 2 (τόμ. Β σ. 208), 7, 8, 18 (τόμ. Β σ. 136).

ΚΓ' 2 (τόμ. Α σ. 230, 231), 4 (τόμ. Α σ. 471).

ΚΔ' 7 (τόμ. Β σ. 236).

ΚΕ' 2 (τόμ. Β σ. 412).

ΚΖ' 1 (τόμ. Α σ. 471).

Λ' 3 (τόμ. Α σ. 443), 5 (τόμ. Β σ. 136).

ΛΑ' 7 (τόμ. Β σ. 42), 10 (τόμ. Β σ. 51).

ΛΒ' 1 (τόμ. Α σ. 471), 5 (τόμ. Α σ. 475), 6 (τόμ. Β σ. 412), 10 (τόμ. Α σ. 234).

ΛΓ' 6 (τόμ. Β σ. 236).

ΛΔ' 14 (τόμ. Β σ. 12, 37), 15 (τόμ. Β σ. 51), 16 (τόμ. Β σ. 19), 18 (τόμ. Β σ. 168), 21 (τόμ. Β σ. 21).

ΛΕ' 1 (τόμ. Α σ. 197, 215), 29 (τόμ. Α σ. 456), 35 (τόμ. Β σ. 49).

ΛΖ' 1, 2 (τόμ. Β σ. 167), 8 (τόμ. Β σ. 48), 21 (τόμ. Β σ. 188), 35, 36 (τόμ. Β σ. 167).

ΛΗ' 11 (τόμ. Β σ. 136).

ΛΘ' 6 (τόμ. Α σ. 477), 10 (τόμ. Α σ. 192).

ΜΔ' 4 (τόμ. Β σ. 200, 326, 437).

ΜΕ' 6 (τόμ. Α σ. 364), 10 (τόμ. Β σ. 372), 11 (τόμ. Β σ. 372, 379), 12 (τόμ. Β σ. 379).

ΜΣ' 2 (τόμ. Α σ. 180).

ΜΖ' 5, 7 (τόμ. Β σ. 54).

ΜΗ' 7 (τόμ. Β σ. 211).

ΜΘ' 9 (τόμ. Β σ. 302).

ΝΑ' 7 (τόμ. Β σ. 150).

ΝΒ' 7 (τόμ. Α σ. 477).

ΝΖ' 4 (τόμ. Α σ. 439).

ΝΘ' 1 (τόμ. Β σ. 25).

ΞΔ' 13 (τόμ. Β σ. 321).

ΞΘ' 20, 21 (τόμ. Β σ. 136).

ΟΒ' 6 (τόμ. Β σ. 241).

ΟΔ' 8 (τόμ. Β σ. 6, 467), 23 (τόμ. Β σ. 189).

ΟΕ' 8 (τόμ. Β σ. 37), 10 (τόμ. Α σ. 478).

ΟΖ' 9 (τόμ. Β σ. 189), 31 (τόμ. Β σ. 34).

ΟΗ' 4 (τόμ. Β σ. 15, 33), 13 (τόμ. Β σ. 421), 59 (τόμ. Β σ. 14).

ΟϞ' 2 (τόμ. Β σ. 412), 8 (τόμ. Β σ. 42), 13 (τόμ. Β σ. 17).

ΠΓ' 1 (τόμ. Β σ. 368, 435), 2 (τόμ. Β σ. 435).

ΠΖ' 8 (τόμ. Β σ. 12).

ΠΘ' 7 (τόμ. Β σ. 200).

ι' 13 (τόμ. Α σ. 433).

ιδ' 8 (τόμ. Α σ. 410), 11 (τόμ. Α σ. 411).

ιζ' 7 (τόμ. Α σ. 364).

ιη' 9 (τόμ. Β σ. 242).

ι' 3 (τόμ. Β σ. 244, 245).

ΡΑ' 25 (τόμ. Α σ. 407, 408).

ΡΒ' 3 (τόμ. Β σ. 25), 15 (τόμ. Β σ. 358, 360), 19 (τόμ. Β σ. 42), 25—27 (τόμ. Α σ. 364).

ΡΓ' 8 (τόμ. Β σ. 186).

ΡΔ' 9 (τόμ. Α σ. 186), 72 (τόμ. Β σ. 169).

ΡΕ' 2 (τόμ. Β σ. 445—7), 11 (τόμ. Β σ. 49), 40 (τόμ. Β σ. 31, 42, 324), 42 (τόμ. Β σ. 14), 43 (τόμ. Α σ. 33).

ΡΣ' 27 (τόμ. Β σ. 54), 40 (τόμ. Β σ. 15).

ΡΘ' 2 (τόμ. Β σ. 50), 25 (τόμ. Β σ. 136).

ΡΙ' 1 (τόμ. Β σ. 116, 120).

PIB' 5 (τόμ. Β σ. 159).	PMΔ' 4 (τόμ. Α σ. 477).
PIΓ' 2 (τόμ. Β σ. 42), 15 (τόμ. Β σ. 149).	PME' 16 (τόμ. Β σ. 160), 18, 19 (τόμ. Β σ. 46).
PIH' 134 (τόμ. Α σ. 199, 381).	PMH' 12 (τόμ. Β σ. 24).
PIΘ' 5 (τόμ. Β σ. 15), 97, 103 (τόμ. Α σ. 482, 124 (τόμ. Α σ. 471), 163 (τόμ. Α σ. 478).	PMΘ' 4 (τόμ. Β σ. 162).
PKI' 7 (τόμ. Β σ. 7).	
PKZ' 1 (τόμ. Β σ. 35).	
PLA' 1 (τόμ. Α σ. 234).	
PLΘ' 3 (τόμ. Α σ. 297), 11 (τόμ. Α σ. 195).	
PM' 3 (τόμ. Β σ. 231).	

ΩΣΗΕ

Δ' 16 (τόμ. Β σ. 8).
Ε' 14 (τόμ. Β σ. 24).
Ζ' 2 (τόμ. Β σ. 46).
Ι' 12 (τόμ. Α σ. 478.- Β σ. 45).

ΠΙΝΑΞ Β'

ΑΘΗΣΑΥΡΙΣΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Ἀγγελοφορῶ (τόμ. Β σ. 231).	Καλλιστέλεχος (Β σ. 296).
Ἀγκαλοφορέω (Β σ. 349).	Κλαδηφορέω (Β σ. 440, 444).
Ἀναυσίπορος (Β σ. 16).	Κορυδαντία (Β σ. 319).
Βρεφοπρεπής (Β σ. 297).	Λειμωνάριον (Β σ. 427).
Διαπερόνησις (Β σ. 457).	Μουσουργέω (Β σ. 468).
Ἐγκαίνισμα (Β σ. 438).	Μυριπνοέω (Β σ. 414, 468).
Ἐκδιήγημα (Β σ. 380).	Παρατίμησις (Β σ. 140).
Ἐναπομαραίνομαι (Β σ. 186).	Παρθενομάρτυρ (Β σ. 264).
Ἐναυλακίζω (Β σ. 184).	Περιστομόω (Β σ. 456).
Ἐνοπτρον (Β σ. 379).	Ποιμνιαρχία (τόμ. Α σ. 193).
Εὐκατάσθεστος (τόμ. Α σ. 233).	Προικοφορία (τόμ. Β σ. 371).
Θεοχάλκευτος (τόμ. Β σ. 380).	Προκαταρδεύω (Β σ. 184).

Ῥογολογέω (Β σ. 413).	Ὑποσαθρόω (Β σ. 343).
Συγκυδιστέω (τόμ. Α σ. 282).	Φιλεμπαθής (Β σ. 181).
Συναναζυμόω (τόμ. Β σ. 380).	Φραγέλωσις (Β σ. 182).
Συνυπολήγω (Β σ. 451).	

ΠΙΝΑΞ Γ'

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΤΟΜΟΣ Α'

Σελ. 6 (σημ. 1, 2, 4, 5). - 7 (σημ. 2). - 10 (σημ. 2, 3). - 14 (σημ. 1, 6). - 16 (σημ. 2, 6, 7). - 17 (σημ. 6, 10). - 19 (σημ. 1 — 3, 5, 9, 13). - 20 (σημ. 2, 7, 9). - 23 (σημ. 1, 3, 4, 6, 8). - 25 (σημ. 3, 8, 9). - 27 (σημ. 2). - 29 (σημ. 3). - 30 (σημ. 4). - 34 (σημ. 1 — 6, 8). - 35 (σημ. 1, 2, 5, 7—11). - 36 (σημ. 1, 3, 6—9, 11). - 37 (σημ. 3—5). - 39 (σημ. 1, 2, 6, 8, 10). - 40 (σημ. 5, 9). - 41 (σημ. 1 — 3, 5 — 8). - 43 (σημ. 1, 2, 6, 7, 9, 12, 13). - 44 (σημ. 1, 7, 8, 13, 22). - 45 (σημ. 3, 4, 7, 9, 13—15). - 46 (σημ. 1). - 49 (σημ. 1, 2).	8, 10). - 66 (σημ. 4, 5). - 67 (σημ. 9). - 71 (σημ. 1, 2). - 72 (σημ. 9, 10). - 75 (σημ. 1, 2) - 76 (σημ. 6, 10). - 79 (σημ. 1, 2). - 81 (σημ. 2, 3). - 83 (σημ. 3, 12). - 86 (σημ. 1, 3, 4). - 90 (σημ. 1—3, 9). - 91 (σημ. 1, 18). - 92 (σημ. 1, 6, 15, 19). - 93 (σημ. 1). - 94 (σημ. 2, 5, 11). - 95 (σημ. 3, 6). - 98 (σημ. 6—8). - 99 (σημ. 1).
Σελ. 50 (σημ. 3, 4, 8). - 51 (σημ. 1, 2, 6—8). - 52 (σημ. 8, 11). - 54 (σημ. 6, 7, 9). - 55 (σημ. 14). - 56 (σημ. 2, 6, 7). - 57 (σημ. 7). - 59 (σημ. 1, 2). - 62 (σημ. 4 — 8). - 63 (σημ. 1, 2, 7,	Σελ. 100 (σημ. 3, 5—8, 11). - 105 (σημ. 3—5). - 106 (σημ. 7, 12, 13). - 110 (σημ. 4, 5). - 111 (σημ. 7). - 114 (σημ. 5, 6). - 116 (σημ. 6). - 118 (σημ. 4). - 119 (σημ. 5, 11). - 122 (σημ. 8). - 123 (σημ. 3, 10). - 125 (σημ. 2, 7). - 126 (σημ. 13). - 128 (σημ. 1). - 129 (σημ. 4, 14). - 131 (σημ. 6). - 133 (σημ. 1 — 3, 10). - 134 (σημ. 4). - 135 (σημ. 10). - 136 (σημ. 3, 6). - 137 (σημ. 5, 9, 10). - 139 (σημ. 5). - 141 (σημ. 9). - 142 (σημ. 2). - 143 (σημ. 6). - 146 (σημ. 1, 2).

Σελ. 154 (σημ. 1, 2). - 157 (σημ. 10). - 159 (σημ. 8, 9). - 160 (σημ. 1, 2). - 167 (σημ. 2, 8). - 168 (σημ. 6). - 169 (σημ. 2, 17, 19). - 171 (σημ. 5). - 176 (σημ. 6, 7). - 177 (σημ. 1). - 180 (σημ. 1). - 182 (σημ. 8). - 183 (σημ. 16, 21). - 184 (σημ. 3, 12, 14). - 185 (σημ. 5, 12, 15). - 186 (σημ. 12). - 187 (σημ. 8). - 192 (σημ. 2). - 193 (σημ. 6—8, 10, 13—15). - 194 (σημ. 7, 16, 17). - 195 (σημ. 3, 5, 8, 17). - 196 (σημ. 3, 12, 16, 17, 19—21). - 197 (σημ. 2, 9, 10). - 198 (σημ. 3, 4, 6, 8, 13). - 199 (σημ. 4).

Σελ. 203 (σημ. 1, 2, 9). - 204 (σημ. 8, 24). - 205 (σημ. 8, 10). - 206 (σημ. 6, 18). - 208 (σημ. 11). - 209 (σημ. 5). - 210 (σημ. 9). - 211 (σημ. 1, 2). - 215 (σημ. 9, 11, 17). - 216 (σημ. 2, 4, 16, 20). - 217 (σημ. 1, 8). - 218 (σημ. 2). - 219 (σημ. 9). - 220 (σημ. 2). - 221 (σημ. 3, 12). - 223 (σημ. 8, 10, 16). - 225 (σημ. 8). - 226 (σημ. 10). - 227 (σημ. 12, 13). - 229 (σημ. 1, 3). - 231 (σημ. 6). - 233 (σημ. 6, 9). - 234 (σημ. 2). - 235 (σημ. 9, 13). - 238 (σημ. 7, 8). - 239 (σημ. 5, 8). - 240 (σημ. 13). - 241 (σημ. 6). - 243 (σημ. 11). - 244 (σημ. 11). - 245 (σημ. 6).

Σελ. 254 (σημ. 1—3). - 255 (σημ. 7, 14). - 256 (σημ. 2, 3). - 258 (σημ. 1, 2, 7, 17, 19). - 259 (σημ. 1, 5, 8). - 260 (σημ. 12, 13, 15). - 261 (σημ. 3, 10, 15). - 262 (σημ. 2, 3, 6, 12). - 263 (σημ. 3, 20). - 264 (σημ. 2, 13, 17). - 265 (σημ. 1, 2, 9, 21). - 266 (σημ. 2, 5, 11—14). - 267 (σημ. 1, 3,

13, 20). - 268 (σημ. 4, 9, 10, 15, 17). - 269 (σημ. 2, 17, 20). - 270 (σημ. 7, 13). - 271 (σημ. 4, 6, 9, 13, 14). - 279 (σημ. 1, 2). - 280 (σημ. 4, 13, 15, 17). - 281 (σημ. 3, 15). - 282 (σημ. 6). - 283 (σημ. 4, 10). - 284 (σημ. 7, 8, 10, 13, 15). - 285 (σημ. 2). - 286 (σημ. 9, 15, 19). - 287 (σημ. 2, 8, 10). - 288 (σημ. 1, 4, 11, 13, 15, 22, 23). - 289 (σημ. 1, 2, 5, 13, 19). - 290 (σημ. 8, 10, 20). - 291 (σημ. 1, 7, 8, 18). - 292 (σημ. 3, 6, 13). - 293 (σημ. 5, 7, 17). - 295 (σημ. 14, 16, 18). - 297 (σημ. 4, 5, 9, 10, 12). - 298 (σημ. 1, 7).

Σελ. 305 (σημ. 5). - 307 (σημ. 3). - 308 (σημ. 9). - 312 (σημ. 1—3). - 313 (σημ. 11). - 314 (σημ. 15). - 315 (σημ. 7). - 317 (σημ. 5, 8). - 319 (σημ. 6). - 320 (σημ. 5, 7). - 321 (σημ. 5). - 322 (σημ. 3, 6). - 325 (σημ. 1, 4). - 328 (σημ. 3, 8, 13, 14, 16). - 339 (σημ. 1). - 340 (σημ. 2, 7, 10, 17, 18). - 343 (σημ. 6, 10, 11, 18). - 345 (σημ. 5, 6, 15). - 346 (σημ. 7). - 348 (σημ. 9, 11). - 349 (σημ. 2, 13, 14).

Σελ. 350 (σημ. 1, 9, 17). - 351 (σημ. 6). - 352 (σημ. 3—5, 10, 18). - 353 (σημ. 4, 6, 12). - 354 (σημ. 9, 15). - 355 (σημ. 1, 5, 16, 18). - 356 (σημ. 1). - 357 (σημ. 13, 17). - 358 (σημ. 3, 12). - 359 (σημ. 7, 10, 15). - 360 (σημ. 9). - 361 (σημ. 3). - 365 (σημ. 8). - 366 (σημ. 8, 9). - 367 (σημ. 13). - 368 (σημ. 1, 9). - 369 (σημ. 2, 8, 13, 20, 23). - 370 (σημ. 7, 16). - 371 (σημ. 4, 5). - 372 (σημ. 6, 20). - 374 (σημ. 1, 6).

375 (σημ. 6, 18). - 376 (σημ. 14, 15). - 377 (σημ. 9). - 378 (σημ. 11, 16). - 379 (σημ. 8, 13). - 380 (σημ. 6, 10, 12, 14, 17). - 381 (σημ. 1, 6). - 382 (σημ. 5—8, 10). - 383 (σημ. 3). - 384 (σημ. 3, 11). - 385 (σημ. 6). - 386 (σημ. 4, 9, 11, 23). - 388 (σημ. 16, 18, 19). - 390 (σημ. 13, 15). - 391 (σημ. 1, 5, 16). - 392 (σημ. 2, 7, 11, 12, 14). - 393 (σημ. 2, 8, 14). - 394 (σημ. 1, 12, 14). - 395 (σημ. 17). - 396 (σημ. 5, 13). - 397 (σημ. 2, 9, 12, 13). - 398 (σημ. 7, 9, 13). - 399 (σημ. 4).

Σελ. 400 (σημ. 14—16). - 401 (σημ. 11, 16). - 402 (σημ. 2, 5). - 403 (σημ. 5, 12, 20). - 404 (σημ. 7). - 405 (σημ. 11, 12, 14, 15). - 406 (σημ. 2, 9). - 407 (σημ. 17). - 408 (σημ. 8, 9). - 409 (σημ. 3, 12, 19, 21, 24). - 410 (σημ. 3, 13, 17). - 414 (σημ. 1). - 415 (σημ. 4). - 416 (σημ. 4, 5, 11). - 417 (σημ. 14). - 418 (σημ. 2, 12, 13). - 419 (σημ. 7, 14, 18, 20). - 420 (σημ. 9, 20). - 421 (σημ. 2, 4). - 422 (σημ. 4). - 423 (σημ. 18, 19, 21). - 424 (σημ. 2, 9, 10). - 425 (σημ. 19). - 426 (σημ. 10). - 428 (σημ. 2, 20). - 429 (σημ. 3). - 430 (σημ. 1, 6, 7). - 432 (σημ. 13). - 433 (σημ. 11). - 434 (σημ. 1, 2, 5). - 435 (σημ. 3, 10, 20, 21). - 436 (σημ. 6, 16). - 437 (σημ. 5, 11). - 438 (σημ. 3, 19). - 439 (σημ. 13, 16). - 440 (σημ. 4, 5, 8, 14). - 442 (σημ. 3, 13). - 443 (σημ. 10). - 444 (σημ. 4, 10). - 446 (σημ. 11). - 449 (σημ. 2, 12).

Σελ. 456 (σημ. 3). - 460 (σημ. 18). - 469 (σημ. 1). - 470 (σημ. 9, 13, 14).

471 (σημ. 12). - 472 (σημ. 3, 5, 8, 9, 16). - 473 (σημ. 1, 3, 9). - 474 (σημ. 5, 8, 14, 17). - 475 (σημ. 5, 7, 11). - 476 (σημ. 11—13). - 477 (σημ. 4, 7, 13). - 478 (σημ. 5, 18, 20). - 479 (σημ. 2, 8, 12, 14). - 480 (σημ. 6, 19, 20). - 481 (σημ. 10, 13, 18). - 482 (σημ. 8, 10, 12). - 483 (σημ. 3—6, 8—15). - 484 (σημ. 3, 7, 12). - 485 (σημ. 7, 9, 10, 17). - 486 (σημ. 3, 4).

ΤΟΜΟΣ Β'

Σελ. 5 (σημ. 2). - 7 (σημ. 4). - 8 (σημ. 3, 13). - 9 (σημ. 18, 20). - 10 (σημ. 1, 14, 21). - 11 (σημ. 13, 18). - 12 (σημ. 9, 14). - 15 (σημ. 16). - 16 (σημ. 6—8, 10). - 17 (σημ. 1, 8, 19). - 18 (σημ. 13). - 22 (σημ. 17, 23). - 23 (σημ. 9, 12, 18). - 24 (σημ. 7, 11, 13). - 25 (σημ. 14, 15, 17). - 26 (σημ. 27). - 27 (σημ. 11). - 30 (σημ. 5). - 31 (σημ. 7). - 32 (σημ. 9, 19). - 33 (σημ. 17). - 35 (σημ. 7). - 36 (σημ. 5, 15). - 37 (σημ. 2, 6, 24). - 38 (σημ. 7, 12). - 39 (σημ. 14). - 40 (σημ. 13). - 42 (σημ. 12, 16). - 43 (σημ. 8). - 45 (σημ. 27). - 46 (σημ. 9, 16, 20). - 47 (σημ. 14).

Σελ. 50 (σημ. 19). - 51 (σημ. 11, 20, 25). - 55 (σημ. 12). - 60 (σημ. 3). - 61 (σημ. 1, 3—6). - 62 (σημ. 1, 2, 4—6). - 63 (σημ. 7). - 64 (σημ. 4, 6, 8). - 65 (σημ. 1, 2, 5, 6). - 67 (σημ. 8). - 68 (σημ. 1, 2, 8, 9). - 69 (σημ. 1—3, 5). - 70 (σημ. 2, 7, 9). - 71 (σημ. 1). - 73 (σημ. 3, 6, 8). - 74 (σημ. 5, 9, 11, 14, 20). - 75 (σημ. 2, 8, 12).

76 (σημ. 4, 14—16).- 77 (σημ. 12).- 78 (σημ. 1—3, 15).- 79 (σημ. 2, 7).- 80 (σημ. 19).- 81 (σημ. 1, 3—5, 8).- 82 (σημ. 7, 12) - 84 (σημ. 1, 7, 9, 12).- 85 (σημ. 1, 9—14).- 86 (σημ. 2, 6, 12, 13).- 87 (σημ. 2, 3, 5).- 89 (σημ. 5, 10, 12).- 90 (σημ. 4, 11—14, 16).- 91 (σημ. 2, 4—7).- 93 (σημ. 5, 10—14).- 95 (σημ. 3, 7, 8).- 96 (σημ. 3—5, 15).- 97 (σημ. 7).- 98 (σημ. 3, 5—7, 13, 16).- 99 (σημ. 12).

Σελ. 100 (σημ. 2, 8, 10, 11, 15).- 101 (σημ. 5, 7, 9, 10, 13).- 102 (σημ. 1—3, 8—10, 13, 16).- 103 (σημ. 1, 2, 8—10, 12, 13).- 104 (σημ. 5, 6, 9, 10).- 106 (σημ. 3, 13).- 107 (σημ. 1, 4, 6, 19, 21).- 108 (σημ. 7, 13).- 109 (σημ. 2, 7, 8).- 111 (σημ. 7).- 112 (σημ. 1, 7).- 113 (σημ. 6—8).- 114 (σημ. 1, 2, 6, 7, 9).- 115 (σημ. 5, 10) - 116 (σημ. 4, 7).- 117 (σημ. 2, 4—6).- 118 (σημ. 4, 5, 12).- 119 (σημ. 2, 3, 5—7, 9).- 120 (σημ. 4, 5, 8, 9, 11).- 122 (σημ. 5, 12).- 124 (σημ. 1, 5, 6).- 125 (σημ. 3, 4, 6).- 126 (σημ. 5).- 127 (σημ. 3, 8, 10, 12, 14).- 128 (σημ. 9, 15, 16, 18).- 129 (σημ. 14—16).- 130 (σημ. 2, 3, 5, 7, 8).- 131 (σημ. 2, 4, 6—8).- 132 (σημ. 5, 16).- 133 (σημ. 1, 2).- 134 (σημ. 1, 3, 4, 10).- 135 (σημ. 13).- 136 (σημ. 7, 12, 15).- 137 (σημ. 1—5).- 138 (σημ. 1, 3, 5—7, 9, 12).- 139 (σημ. 4—7, 10).- 140 (σημ. 3, 4).- 141 (σημ. 5, 8).- 142 (σημ. 3—7).- 143 (σημ. 2).- 145 (σημ. 7, 8).- 146 (σημ.

9, 10).- 147 (σημ. 2, 8).- 148 (σημ. 2, 4, 5, 13).- 149 (σημ. 3, 12).

Σελ. 150 (σημ. 1, 2, 5).- 151 (σημ. 13, 19) - 152 (σημ. 8, 16).- 153 (σημ. 1, 6, 13, 17) - 154 (σημ. 1, 8, 9, 11, 12).- 155 (σημ. 8, 20).- 157 (σημ. 2, 4, 8, 9, 12, 14).- 158 (σημ. 8, 9).- 159 (σημ. 12).- 160 (σημ. 5, 7, 16).- 161 (σημ. 8, 12).- 162 (σημ. 5, 7, 10, 16).- 163 (σημ. 6, 12).- 164 (σημ. 6, 12, 13).- 165 (σημ. 1, 11, 15).- 166 (σημ. 4—6, 9, 15).- 167 (σημ. 5).- 169 (σημ. 3, 10, 17, 18, 20, 21, 23, 25).- 171 (σημ. 4).- 180 (σημ. 2, 15).- 181 (σημ. 1, 8, 10, 11).- 182 (σημ. 20).- 183 (σημ. 9, 18).- 184 (σημ. 7, 9, 13, 16, 18).- 185 (σημ. 1, 12, 13, 16).- 186 (σημ. 22).- 187 (σημ. 14, 18).- 189 (σημ. 17, 19, 21).- 190 (σημ. 3, 12).- 191 (σημ. 7, 10, 12, 19).- 193 (σημ. 6, 7).- 194 (σημ. 6, 17, 20, 21).- 195 (σημ. 1, 2, 4, 9, 10, 14, 16).- 197 (σημ. 9, 21, 23).- 198 (σημ. 3, 16).- 199 (σημ. 6, 7, 9, 13).

Σελ. 200 (σημ. 5).- 202 (σημ. 1, 7).- 203 (σημ. 8, 11).- 209 (σημ. 6, 7) - 210 (σημ. 1, 11, 18, 22, 24, 27, 30).- 211 (σημ. 2, 4, 6, 8).- 214 (σημ. 10).- 215 (σημ. 16) - 216 (σημ. 7, 13).- 217 (σημ. 9).- 218 (σημ. 14).- 222 (σημ. 10).- 223 (σημ. 8—11, 13, 20).- 224 (σημ. 1—3).- 230 (σημ. 1, 2, 4).- 231 (σημ. 9, 11, 14, 15).- 232 (σημ. 1).- 233 (σημ. 5).- 234 (σημ. 1, 18).- 235 (σημ. 2, 9).- 236 (σημ. 2, 8, 16, 19, 20).- 237 (σημ. 3, 4, 8, 16).- 238 (σημ. 15, 21, 23, 24) - 239 (σημ. 11,

17). - 240 (σημ. 9, 10, 12 — 15, 17, 18, 20). - 241 (σημ. 1, 12, 17, 19). - 242 (σημ. 4, 17, 24). - 243 (σημ. 5—7, 13). - 244 (σημ. 2, 3, 7, 8). - 247 (σημ. 12, 13). - 248 (σημ. 4, 6, 13). - 249 (σημ. 3).

Σελ. 252 (σημ. 1, 3, 16, 17). - 253 (σημ. 21, 23). - 254 (σημ. 9, 11). - 255 (σημ. 1, 3, 21). - 256 (σημ. 10). - 257 (σημ. 10, 21). - 258 (σημ. α, ς). - 259 (σημ. 3, 11, α, γ, ς). - 260 (σημ. 6, ς, ις). - 261 (σημ. 11, α, ζ, η, ιγ). - 262 (σημ. 6, 8, 10, 6). - 263 (σημ. 5). - 264 (σημ. 4, 6, 8). - 265 (σημ. 1, 3, 8, 19). - 266 (σημ. 2, 3, 8, 14, 16, 18, 19, 21). - 267 (σημ. 1, 6, 8, 11, 15, 16, 19). - 271 (σημ. 2). - 273 (σημ. 3). - 274 (σημ. 3). - 284 (σημ. 8, 16). - 285 (σημ. 1, 10). - 294 (σημ. 2, 4, 6). - 295 (σημ. 9, 10, 12, 14, 16, 17, 19, 21, 23). - 296 (σημ. 1, 6, 14, 16, 18, 19). - 297 (σημ. 4, 8, 12, 15). - 298 (σημ. 7, 9, 16, 20). - 299 (σημ. 4, 8, 17).

Σελ. 300 (σημ. 8, 9, 13). - 301 (σημ. 7). - 302 (σημ. 9, 17, 25). - 303 (σημ. 5, 8—11, 17, 24). - 304 (σημ. 4—6). - 305 (σημ. 3—5, 10, 13, 19). - 306 (σημ. 2, 11, 14). - 307 (σημ. 1 — 3, 5, 10 — 12, 16). - 314 (σημ. 1, 3, 12). - 315 (σημ. 1, 21, 22, 24). - 316 (σημ. 1, 9, 11, 15). - 317 (σημ. 1, 2, 13—15, 18). - 318 (σημ. 1, 3, 5, 6, 8—12). - 319 (σημ. 1, 3, 15). - 320 (σημ. 5, 9, 13, 14, 16). - 321 (σημ. 6—9, 13—15, 17, 19). - 322 (σημ. 1, 3, 7, 8, 19, 6, γ). - 323 (σημ. 3, 4, 6, 7, 9, 17, 20). - 324 (σημ. 5, 6, 12, 13, 19). - 325 (σημ. 2, 3, 8, 9, 12). -

326 (σημ. 11). - 329 (σημ. 3). - 330 (σημ. 3). - 332 (σημ. 7). - 335 (σημ. 4, 12, 17, 18, 20). - 336 (σημ. 5, 8, 10, 11, 13, 22). - 337 (σημ. 3, 21, 25). - 339 (σημ. 3, 4, 12, 14, 17, 20, 22, 25). - 340 (σημ. 4). - 341 (σημ. 3). - 342 (σημ. 6). - 343 (σημ. 4). - 344 (σημ. 24). - 345 (σημ. 11, 20, 21). - 346 (σημ. 6). - 348 (σημ. 9, 17, 19).

Σελ. 350 (σημ. 19). - 355 (σημ. 1, 2, 4, 7, 11). - 356 (σημ. 3, 9, 11, 16). - 357 (σημ. 15). - 358 (σημ. 6). - 360 (σημ. 1). - 361 (σημ. 13). - 368 (σημ. 2). - 369 (σημ. 1, 2, 12, 17). - 370 (σημ. 3, 7, 11, 16, 18). - 371 (σημ. 2, 12, 13, 15). - 372 (σημ. 1, 2, 4, 6). - 373 (σημ. 2, 8). - 375 (σημ. 6, 11, 13). - 376 (σημ. 2, 3, 7, 12). - 377 (σημ. 12, 13, 15). - 378 (σημ. 2, 3, 9). - 379 (σημ. 2, 10). - 380 (σημ. 7, 12). - 385 (σημ. 3, 11). - 387 (σημ. 1, 2, 9, 17). - 388 (σημ. 4, 15). - 389 (σημ. 1, 3, 4). - 393 (σημ. 5). - 394 (σημ. 8, 10, 17).

Σελ. 401 (σημ. 10, 20). - 402 (σημ. 1, 3, 12). - 403 (σημ. 9). - 410 (σημ. 1, 2, 6, 8, 10, 12, 15). - 412 (σημ. 1, 24). - 413 (σημ. 6, 9). - 414 (σημ. 7, 8, 10). - 415 (σημ. 1). - 416 (σημ. 6, 12, 14, 19, 20). - 417 (σημ. 4, 5, 19, 21). - 418 (σημ. 4, 11). - 421 (σημ. 1). - 422 (σημ. 2, 11—13). - 423 (σημ. 4, 6, 11, 15, 17). - 424 (σημ. 4, 6, 9). - 427 (σημ. 9, 10). - 428 (σημ. 3). - 429 (σημ. 1). - 430 (σημ. 9, 11). - 432 (σημ. 6). - 433 (σημ. 5, 12—14). - 434 (σημ. 4, 11). - 438 (σημ. 19). - 442

- (σημ. 3, 5). - 443 (σημ. 5, 8, 11, 16, 18, 19). - 444 (σημ. 11, 23). - 445 (2, 8, 9, 15 — 17, 19). - 446 (σημ. 9, 19, 22). - 447 (σημ. 5, 13). - 448 (σημ. 6, 10, 16, 17, 19). - 449 (σημ. 1, 5, 6, 9, 11, 14, 19, 22).
 Σελ. 450 (σημ. 2, 10, 17, 18, 20, 23). - 451 (σημ. 5, 14). - 453 (σημ. 9—13, 16). - 454 (σημ. 5, 19). - 456 (σημ. 4, 9, 10). - 457 (σημ. 2, 3, 5, 17). - 458 (σημ. 18). - 459 (σημ. 4, 6, 13, 17). - 460 (σημ. 1, 4—12, 15, 16). - 461 (σημ. 5, 9, 16, 17). - 462 (σημ. 3—5, 8—10). - 463 (σημ. 1 — 7, 10, 11, 20). - 464 (σημ. 7, 10, 11, 14 — 16, 18). - 465 (σημ. 1 — 5, 9). - 466 (σημ. 2 — 4, 6, 8, 11, 12). - 467 (σημ. 4, 22). - 468 (σημ. 2, 9, 11, 16, 17, 19). - 469 (σημ. 11, 15, 17, 20). - 470 (σημ. 3 — 5, 9, 15, 21).

ΠΙΝΑΞ Δ'

ΚΥΡΙΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

- 'Ααρών, ὁ ἀρχιερεύς (τόμ. Α σ. 414, 415, 418, 481. - Β σ. 241).
 'Αβειρών, υἱὸς Ἑλιάδ (τόμ. Α σ. 481).
 "Αβελ, ὁ δίκαιος (τόμ. Α σ. μα, 137, 139, 418. - Β σ. 142).
 'Αβιούδ, υἱὸς Ἀαρών (τόμ. Α σ. 480).
 'Αβοῦ-'Αλῆ. ὄρα Σινᾶ.
 'Αβοῦ-'Βασάρ. ὄρα Ματτᾶ.
 'Αβοῦ-'Ιουσοῦφ. ὄρα Κεντῆ.
 'Αβούλ-'Βαλήτ. ὄρα Ρούστ.
 'Αβούλ-'Φαράτζ. ὄρα Κώφ.
 'Αβοῦ-'Νασάρ. ὄρα Φαραβῆ.
 'Αβραάμ, ὁ πατριάρχης (τόμ. Α σ. μα, 139, 167, 179, 375, 387, 389 — 93, 416, 419 — 21, 426, 428, 452, 455. -

Β σ. 22 — 4, 73, 109, 115, 122, 134, 155, 173).

'Αδχερῆ ('Αθῆρ-'Εδῖν-'Μωφαδέλ-βέν-'Ομάρ), φιλόσοφος ἄραψ (τόμ. Α σ. 24).

'Αγαθίας, ὁ ἱστορικός (τόμ. Β σ. 269).

'Αγγούρειοι (τόμ. Α σ. ιζ, ιθ, κς, λ).

"Αγκυρα, πόλις Γαλατίας (τόμ. Α σ. ιδ, ιε, ρμα, 289, 301, 303, 315).

"Αγκυρα, πόλις Φρυγίας πακατιανῆς (τόμ. Α σ. ιε).

'Αγκών, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. ιη, ρβ).

'Αδάμ, ὁ πρωτοπλάστης (τόμ. Α σ. μα, 122, 123, 143, 262. - Β σ. 108, 218, 231, 235, 244, 336, 342, 372, 421).

'Αδῆ ('Ιεχτζᾶ-βέν), φιλόσοφος σύρος (τόμ. Α σ. 24).

· "Αδραστος, ὁ ἀφροδισιεύς (τόμ. Α σ. 31).

· "Αδριανόπολις, πόλις Θράκης (τόμ. Α σ. ρλθ).

· "Αδριανὸς Β' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ιη, νδ, ξα, ξγ — ξε, ξη, ο, οδ, ος, οζ, πγ, πς, πζ, πθ, ρβ, ρς, ρη, ρκα, ρξζ).

· "Αδριανὸς Γ' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ρκα — ρκε, ρν).

· "Αέτιος, διάκονος ἀρειανός (τόμ. Α σ. 292, 293).

· "Αέτιος ὁ Λύδδης (τόμ. Β σ. 315).

· "Αετίου μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. κγ).

· "Αθανάσιος ὁ Ἀγκύρας (τόμ. Α σ. 303).

· "Αθανάσιος Α' ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Α σ. δ, ρνς, 5, 6, 151, 174, 201, 237, 240, 242, 246, 251, 252, 258, 260 — 5, 267, 272, 282, 289 — 91, 300, 302, 304, 306, 307, 331. — Β. σ. 227, 406).

· "Αθανάσιος ὁ Ἀναζάρβου (τόμ. Α σ. 315).

· "Αθανάσιος ὁ Λεοντοπόλεως (τόμ. Α σ. ιγ).

· "Αθανάσιος ὁ Μαγνησίας τῆς ἀνηλίου (τόμ. Α σ. ιε).

· "Αθανάσιος, ὁ μοναχὸς ἡσυχάζων (τόμ. Α σ. ια, ιθ, κ, ριγ).

· "Αθανάσιος ὁ Νεαπόλεως (τόμ. Α σ. ριδ).

· "Αθανάσιος ὁ Ῥώς (τόμ. Α σ. ιβ).

· "Αθῆναι, πόλις Ἀττικῆς (τόμ. Α σ. ιγ, ξβ, ιε, ριγ, ρκζ, 37, 47).

· "Αθῆναιος, ὁ δειπνοσοφιστής (τόμ. Α σ. 96).

· "Αθῆρ-Ἐδίν. ὄρα Ἀβχερῆ.

· "Αθω, ὄρος (τόμ. Α σ. ρνθ, ριι, 334. — Β σ. 289, 408).

· Αἰγύπτιοι (τόμ. Α σ. 14, 159, 194, 234, 276. — Β σ. 248).

· Αἴγυπτος (τόμ. Α σ. 187, 241, 248, 304, 307, 417, 421, 480. — Β σ. 174, 323).

· Αἰμιλιανός, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. ια).

· Αἰμιλιανοῦ μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ια).

· Ἀκαδημία, σχολή πλατωνικὴ ἐν Ἀθῆναις (τόμ. Α σ. 47).

· Ἀκάκιος ὁ Βεροίας (Συρίας) (τόμ. Α σ. 304).

· Ἀκάκιος ὁ Καισαρείας (Παλαιστίνης) (τόμ. Α σ. 289, 292, 303).

· Ἀκάκιος, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. ριγ).

· Ἀκάκιος, μοναχὸς καὶ ἱατρός (τόμ. Α σ. νζ, π, ια).

· Ἀκακίου μάρτυρος μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

· Ἀκμονία, πόλις Φρυγίας πακατιανῆς (τόμ. Α σ. λζ).

· Ἀκοιμήτων μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ια).

· Ἀκρόπολις Βυζαντίου (τόμ. Α σ. με, ριβ).

· Ἀκυληῖα (τόμ. Α σ. ρζ, ριη, ριθ, ρνε).

· Ἀλεξάνδρεια, πόλις Αἰγύπτου (τόμ. Α σ. δ, ις, μη, μθ, να, νδ, νε, ος, ρη, 4, 6, 22, 47, 78, 151, 152, 162, 164, 173, 174, 188, 201, 202, 237, 239, 241, 242, 246, 248, 251, 252, 255, 264, 267, 272, 282, 289, 300 — 302, 304, 306, 307, 311 — 313, 332. — Β σ. 209, 226, 227, 291, 390 — 2, 406, 407).

· Ἀλεξανδρέων (ἡ) = Ἀλεξάνδρεια (τόμ. Α σ. 241, 248, 307).

· Ἀλεξανδρίδης. ὄρα Φώτιος.

· Ἀλέξανδρος, ὁ αἰγᾶτος (τόμ. Α σ. 31).

· Ἀλέξανδρος Α' ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ.

Α σ. 237, 239 — 42, 246, 248, 251, 255, 256, 258).

Ἀλέξανδρος, ὁ ἀντισχεύς (τόμ. Β σ. 257, 258, 262, 263).

Ἀλέξανδρος ὁ ἀπποδισιεύς, φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 32).

Ἀλέξανδρος, υἱὸς Βασιλείου τοῦ Α' (τόμ. Α σ. ρα, ρζ, ρη, ρκε. - Β σ. 424).

Ἀλέξανδρος ὁ κόμης (τόμ. Α σ. κδ, κς).

Ἀλέξανδρος Α' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 237, 239, 242, 246—8, 254, 255).

Ἀλέξανδρος ὁ Λυκοπόλεως (τόμ. Α σ. 337).

Ἀλέξανδρος, ὁ χαλκεύς (τόμ. Α σ. 396).

Ἀλεξάνδρου ἐν Αὐρηλιανᾷ ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Ἀλεξάνδρου (ή) = Ἀλεξάνδρεια (τόμ. Α σ. 240).

Ἀλεσα, πόλις Σικελίας (τόμ. Α σ. ιε, ξγ).

Ἀλικαρνασσεύς, ὄρα Διονύσιος.

Ἀλκιβιάδης, ὁ ἀθηναῖος (τόμ. Α σ. 39).

Ἀλκίνοος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 88).

Ἀλκουῖνος (Ἀλβῖνος) (τόμ. Α σ. 69).

Ἀλλάτιος (Λέων) (τόμ. Α σ. ρα. - Β σ. 381).

Ἀλπῇ μερμερ τζαμιῇ ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Ἀμαλθείας κέρας (τόμ. Α σ. 331, 332).

Ἀμάντιος, ἐπίσκοπος πόλεως Ἰλλυρι-
κοῦ (τόμ. Α σ. 304).

Ἀμάντου (τά), μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρλα).

Ἀμάσεια, πόλις Πόντου (τόμ. Α σ. ιγ, λζ, ξβ, 276, 302, 305).

Ἀμασειανός, ὄρα Γρηγόριος Ἀμασειανός.

Ἀμβοῦργον, πόλις Γερμανίας (τόμ. Α σ. ρα).

Ἀμβρόσιος ὁ Μεδιολάνων (τόμ. Α σ. 320).

Ἀμνηρᾶς Κρήτης (τόμ. Α σ. ρνς).

Ἀμμώνιος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. ρα, ροδ, 13, 21, 32, 53, 77, 78).

Ἀμόριον, πόλις Φρυγίας σαλουταρίας (τόμ. Α σ. ιε, ις, ιη, κδ, ξθ, ση, ις).

Ἀμφιλόχιος ὁ Ἰκονίου (τόμ. Α σ. ρση, 151, 173, 313. - Β σ. 226, 406).

Ἀμφιλόχιος ὁ Κυζίκου (τόμ. Α σ. ιγ, κ, κα, κε, λα, λθ, μθ, ξα, ι, ια, ις, 2, 33, 38, 89, 98).

Ἀμφιλόχιος ὁ Νικαίας (τόμ. Α σ. ις, ιζ).

Ἀμφίων ὁ Νικομηδείας (τόμ. Α σ. 249).

Ἀνάγινα, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. κε, λβ, μγ, ξς, ρα, ρη, 69).

Ἀνάξαρχος, πόλις Κιλικίας (τόμ. Α σ. 315).

Ἀνανίας, ὁ ψευδολόγος (τόμ. Α σ. 396, 481).

Ἀναστασία, ἡ μάρτυς (τόμ. Α σ. ριγ).

Ἀναστασίας μάρτυρος μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Ἀναστάσιος ὁ Ἀθηνῶν (τόμ. Α σ. ριγ).

Ἀναστάσιος ὁ Ἀντισχειάς (τόμ. Α σ. 174. - Β σ. 227).

Ἀναστάσιος, ὁ βιβλιοθηκᾶριος Ῥώμης (τόμ. Α σ. θ, κθ, λε, νγ, ξδ — ξς, οδ, ος, πγ, ρα, ρξζ, 69. - Β σ. 280).

Ἀναστάσιος ὁ Μαγνησίας τῆς πρὸς Μαιάνδρον (τόμ. Α σ. ιε, ξβ, ιζ).

Ἀναστάσιος, ὁ σπαθάριος (τόμ. Α σ. ρμε).

Ἀναστάσιος, ὁ φορολόγος (τόμ. Α σ. ιζ, ιθ, κγ).

Ἀνατολή (τόμ. Α σ. κβ, κδ, κη, λδ, λς, λθ, μα, μβ, μδ, με, μη, μθ, να, νδ—νς, ξε,

ξς, ξθ, ις, ιη, ρ, ρβ, ριη, ρκγ, ρκζ, ρνθ, 29, 65, 151, 188, 281. - Β σ. 381, 384, 390, 391, 404).

Ἀνατόλιος (τόμ. Α σ. πζ).

Ἀνατόλιος ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 153, 164, 174. - Β σ. 327).

Ἀνατόλιος, ὁ στουδίτης (τόμ. Β σ. 229).

Ἀνδρέας, ὁ δομέστικος χορῶν (τόμ. Α σ. ρκζ).

Ἀνδρέας, ὁ ἱεροσολυμίτης. ὄρα Ἀνδρέας ὁ Κρήτης.

Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, ὁ καὶ ἱεροσολυμίτης (τόμ. Α σ. ρκδ, 153, 175. - Β σ. 227, 228, 327, 328, 408).

Ἀνδρέας, ὁ πρωτόκλητος (τόμ. Α σ. νδ, 464, 467).

Ἀνδρέας, ὁ Πυρός (τόμ. Α σ. 175).

Ἀνδρόνικος, ὁ Καματηρός (τόμ. Α σ. ρξε).

Ἀνδρόνικος, ὁ ῥόδιος (τόμ. Α σ. 31).

Ἄνδρος, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. ξγ).

Ἀνίκητος ὁ Ῥώμης (τόμ. Β σ. 291).

Ἄννα, ἡ θεοπροπάτωρ (τόμ. Β σ. 328, 334, 335, 348).

Ἄννα, ἡ προφήτις (τόμ. Α σ. νγ, 173, 185, 187, 376. - Β σ. 114, 259).

Ἄννης (ἁγίας) ἐν τῷ Δευτέρῳ ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).

Ἀνολούτικα (ἀραβιστί), ἤτοι ἀναλυτικά Ἀριστοτέλους (τόμ. Α σ. 61).

Ἄντανδρα, πόλις Ἰωνίας (τόμ. Α σ. ξγ, ιε).

Ἀντιγόνη, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. ια).

Ἀντίμαχος, ὁ ἐποποιός (τόμ. Α σ. 3).

Ἀντιόχεια, πόλις Πισιδίας (τόμ. Α σ. κβ, λ).

Ἀντιόχεια, πόλις Συρίας (τόμ. Α σ. ια,

ις, μθ, να, νδ, νε, ξθ, ος, ρς, ρη, ρκδ, 4, 151, 172, 174, 227, 237, 251, 258, 260, 265, 267, 273, 281, 282, 286, 288, 293, 300 — 6, 312, 313, 320. - Β σ. 173, 249, 255, 257, 292, 390 — 2, 440).

Ἀντιοχέων (ἡ) = Ἀντιόχεια (τόμ. Α σ. 240, 307).

Ἀντιόχου (ἡ) = Ἀντιόχεια (τόμ. Α σ. 265, 305).

Ἀντίπατρος ὁ Βόστρων (τόμ. Β σ. 227).

Ἀντολῆ (Ἰακώβ-δάρ-Σαμψών), ἐδραῖος μεταφραστής (τόμ. Α σ. 24).

Ἀντώνιος ὁ Ἀλέσων (τόμ. Α σ. ιε, ξγ).

Ἀντώνιος ὁ Βοσπόρου (τόμ. Α σ. μ).

Ἀντώνιος ὁ Δαφνουσίας (τόμ. Α σ. ιιε).

Ἀντώνιος Β' Καυλέας ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρμε, ρμζ).

Ἀντώνιος ὁ Κυζίκου (τόμ. Α σ. ιγ, ρπθ).

Ἀντώνιος ὁ Λακεδαιμονίας (τόμ. Α σ. ιιε).

Ἀντωνίου (ἁγίου) μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρμζ).

Ἀντωνίου (κὺρ) μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρμζ).

Ἀπάμεια, πόλις Βιθυνίας (τόμ. Α σ. ι, ιη, κα, κε, λα, λη, μ, μδ, ξδ, οα. - Β σ. 397).

Ἀπολλινάριος, ὁ αἵρετικός (τόμ. Α σ. 7, 318, 321).

Ἀπολλινάριος ὁ Λαοδικείας (Φοινίκης) (τόμ. Α σ. 315, 316).

Ἀπολλώνιος, ὁ ἀστρονόμος (τόμ. Α σ. ρν).

Ἀπολλώνιος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 47).

Ἀπολλῶς ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας) (τόμ. Α σ. 407).

Ἀπόστολοι, οἱ δώδεκα (τόμ. Α σ. 189, 204).

Ἀπόστολοι, οἱ ἐβδομήκοντα (τόμ. Α σ. 204).

Ἀποστόλων (ἀγίων) ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ.- Β σ. 179, 366).

Ἀπτοῦλ - Ῥαχμάν. ὅρα Χοναΐν.

Ἀραβες (τόμ. Α σ. 61, 159.- Β σ. 405).

Ἀραβισσός, πόλις Πόντου (τόμ. Β σ. 407).

Ἀργαός, πόλις Καππαδοκίας (τόμ. Β σ. 62). ὅρα καὶ Ἀσოდικέων (ή).

Ἀργυρόπουλος (Ἰωάννης) (τόμ. Α σ. 22).

Ἀρέθας ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας) (τόμ. Α. σ. ρμθ, ρνς).

Ἀρειος, ὁ αἵρεσιάρχης (τόμ. Α σ. ρο, 6, 70, 236, 237, 240 — 3, 245 — 9, 254—7, 260, 261, 264, 267, 281, 282, 286, 289, 291, 292, 303, 307, 310, 313, 316. - Β σ. 319).

Ἀρελάτη, πόλις Γαλλίας (τόμ. Β σ. 291).

Ἀριμαθαία, πόλις Παλαιστίνης (τόμ. Β σ. 440, 451).

Ἀρίμινον, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. 273, 291).

Ἀριστάρχης βέης (Γρηγόριος) (τόμ. Α σ. ρπη).

Ἀρίσταρχος ὁ Ἀπαμείας (Συρίας) (τόμ. Β σ. 264).

Ἀρίστη, πόλις Νεοκαισαρείας Βιθυνίας (τόμ. Α σ. ριγ).

Ἀριστηνὸς (Ἀλέξιος) (τόμ. Β σ. 177, 203).

Ἀριστοτέλης, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. δ, ρμη, ροα, ροδ, 4, 9, 12, 13, 15, 21, 24, 28, 31—3, 39, 42, 53, 54, 59, 61, 62, 64 — 6, 69, 77, 78, 80, 88, 89, 96, 97.- Β σ. 269).

Ἀριστοφάνης, ὁ κωμωδός (τόμ. Α σ. 3).

Ἀριστὸ φιλό (ἀραβιστί), ἦτοι Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 61).

Ἀρίστων, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 8).

Ἀρχαδιαναί, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Ἀρχάδιος ὁ αὐτοκράτωρ (τόμ. Α σ. νβ).

Ἀρχαδίου φόρος, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Ἀρμενιακῶν θέμα (τόμ. Α σ. ξη).

Ἀρμενιακῶν μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρκη).

Ἀρμενιανῶν μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρκη).

Ἀρμένιοι (τόμ. Α σ. 151. - Β σ. 105). ὅρα καὶ Μονοφυσίται.

Ἀρμενίων μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρκη).

Ἀρμονιανῶν μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρκη).

Ἀρνούλφος, βασιλεὺς Γερμανίας (τόμ. Α σ. ρμ).

Ἀρσαβήρ, ὁ πρωτοσπαθάρης (τόμ. Α σ. ιζ, κβ, κε).

Ἀρσένιος ὁ Κερκύρας (τόμ. Α σ. ιε, ξβ).

Ἀρσένιος, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. ιθ).

Ἀρσένιος, μοναχὸς καὶ ἡσυχαστής (τόμ. Α σ. πδ, ρι).

Ἀρσένιος, μοναχὸς πρεσβύτερος καὶ ἡσυχαστής (τόμ. Α σ. οζ, πα, πδ, πε).

Ἀρσένιος, πρεσβύτερος καὶ ἡγούμενος τῶν ἱερῶν (τόμ. Α σ. πδ, ρνδ, 334. - Β σ. 88).

Ἀρσένιος ὁ Ὑψήλειος (τόμ. Α σ. 262, 263).

Ἀρχέλαος ὁ Μεσποταμίης (τόμ. Α σ. 337).

Ἀσὴρ, φυλὴ Ἰσραήλ (τόμ. Α σ. 185, 376).

Ἀσία (τόμ. Α σ. κε, μδ, να. - Β σ. 2, 3, 20, 28, 290).

Ἀσκληπᾶς ὁ Γάζης (τόμ. Α σ. 290).

Ἀσκληπιᾶδης, ἐπίσκοπος πόλεως Ἰλ-
λυρικοῦ (τόμ. Α σ. 304).

Ἀσκληπιὺς ἐκ Τράλλεων, ὁ φιλόσοφος
(τόμ. Α. σ. 78).

Ἀσκόλδ, ἀρχηγὸς τῶν Ῥῶς (τόμ. Β
σ. 29).

Ἀσπαρος κινστέρνα ΚΠ. (τόμ. Α σ. κγ).

Ἀσσοτ, ὁ ἡγεμὼν (τόμ. Α σ. λβ).

Ἀσσύριοι (τόμ. Α σ. γ, ε, ρμ, 1, 61,
160, 234).

Ἀστέριος ὁ Ἀμασείας (τόμ. Α σ. 276,
302, 304, 305).

Ἀστέριος ὁ Κύπρου (τόμ. Α σ. 304,
305).

Ἀτλας (τόμ. Α σ. ρνθ).

Ἀτλας, βασιλεὺς Μαυριτανίας (τόμ. Α
σ. 77).

Ἀγουσταῖον, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ.
Α σ. ρις).

Ἀγουστέος, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ.
Β σ. 364, 365).

Ἀγουστέων, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ.
Β σ. 367).

Ἀγουστίνοσ ὁ Ἰππῶνοσ (τόμ. Α σ. 69,
277).

Ἀγουστος, ὁ καῖσαρ (τόμ. Β σ. 106,
316).

Ἀβρηλιαναί, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Ἀφρική (τόμ. Α. σ. να. - Β σ. 291).

Ἀχαΐα, ἐκκλησία μανιχαϊκή (τόμ. Β
σ. 61).

Ἀχαΐα, ἡ καὶ Μάναλις (τόμ. Β σ. 61).

Ἀχελῷοσ, ποταμὸς Ἀκαρνανίας (τόμ. Α
σ. 332).

Ἀχὴρ καπουσοῦ, πύλη τειγῶν ΚΠ.
(τόμ. Β σ. 427).

Ἀχιλλᾶσ ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Α σ.
237, 248, 255).

Ἀχιλλᾶσ, ἡγούμενοσ μονῆσ Στουδίου
(τόμ. Α σ. ια, λζ).

Ἀχιλλᾶσ ὁ Νακωλείας (τόμ. Α σ. λζ, ιε).

Β

Βαάνησ, μανιχαῖοσ (τόμ. Β σ. 61, 66).

Βαάνησ, πραιπόσιτοσ καὶ πατρίκιοσ (τόμ.
Α σ. π, πε).

Βαθυλὼν, πόλισ Ἀσσυρίας (τόμ. Α σ. ε, ς).

Βαθυρρύαξ, μέρος Βοσπόρου (τόμ. Α
σ. ξ).

Βαθύρσησ. ὄρα Βορβύσησ.

Βαΐων (κυριακή) (τόμ. Β σ. 59, 121).

Βάκχοσ, ὁ μάρτυσ (τόμ. Α σ. ρια).

Βαλέττασ (Ἰωάννησ), ἐκδότησ Φωτίου
(τόμ. Α σ. ρνη, ροα. - Β σ. 381).

Βαλρυ, ἄγγλοσ ἐκδότησ (τόμ. Α σ. ρο).

Βαλσαμὼν. ὄρα Θεόδωροσ ς' ὁ Ἀν-
τιοχείας.

Βαπτιστήρ, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ.
Β σ. 364).

Βαράκ, ὁ κριτής (τόμ. Α σ. 421).

Βὰρ-ἀρμινίας (ἀραβιστί), ἦτοι τὸ «Περὶ
ἐρμηνείας» τοῦ Ἀριστοτέλουσ (τόμ. Α
σ. 61).

Βαραχίας, πατήρ Ζαχαρίου τοῦ προφή-
του (τόμ. Β σ. 142).

Βαρδαριῶται, κάτοικοι περὶ τὸν ποτα-
μὸν Βαρδάριον (Ἀξιόν) (τόμ. Α σ. ρ).

Βάρδασ, ὁ πατρίκιοσ (τόμ. Α σ. ς, θ, ιβ,

κ), ὁ μάγιστρος (τόμ. Α σ. ιβ, κ, 253), ὁ κουροπαλάτης (τόμ. Α σ. ζ, θ, ιβ, ιδ, κ, κβ), ὁ καϊσάρ (τόμ. Α σ. κγ, κζ, κθ, λε, με, μς, ν, να.- Β σ. 309, 422).

Βάρδαυς πατρίκιος, στρατηγὸς Μακεδονίας (τόμ. Α σ. μδ).

Βαρνάβας ὁ Κυζίκου (τόμ. Α σ. ξα, ιε).

Βαρνάβας, ὁ μονάζων (τόμ. Α σ. ιθ).

Βαρνατίου (ΑΙ.) (τόμ. Α σ. ρια)

Βαρώνιος, ὁ καρδινάλιος (τόμ. Α σ. λγ.- Β σ. 227).

Βασίαν, πόλις Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 18).

Βασερῆ (Ίβραχῆμ.-ἐλ-Μοστᾶ), ἄραψ ποιητής (τόμ. Α σ. 24).

Βασίλειος ὁ Α' (τόμ. Α σ. ιη, μβ, μγ, με—μζ, μθ, νβ—νδ, νη, νθ, ξα, ξγ—ξε, ξη, οδ—οζ, οθ, πα—πγ, πε—πζ, πθ—ιβ, ιης—ρα, ρδ, ρς—ρθ, ρι, ριβ—ριδ, ρις, ρθ—ρκβ, ρκδ—ρκς, ρνβ, ρνγ, ρνη, 330.- Β σ. 250, 286—8, 294, 309—12, 314, 321, 325, 328, 362, 363, 367, 392, 409, 422—5, 427). ἔρα καὶ Βασίλειος ὁ αὐγουστος, Βασίλειος ὁ μάγιστρος, Βασίλειος ὁ πατρίκιος καὶ ἑπαρχος ΚΠ., Βασίλειος ὁ πατρίκιος καὶ παρακοιμώμενος.

Βασίλειος ὁ Β' (τόμ. Β σ. 423).

Βασίλειος ὁ Ἀγκύρας (τόμ. Α σ. 289, 292).

Βασίλειος, ὁ αὐγουστος (τόμ. Α σ. μζ). ἔρα καὶ Βασίλειος ὁ Α'.

Βασίλειος ὁ Γαγγρῶν (τόμ. Α σ. ιδ).

Βασίλειος Γεωργιάδης, ὁ νῦν μητροπολίτης Ἀγχιάλου (τόμ. Α σ. ροβ).

Βασίλειος Α' ὁ Γορτύνης (τόμ. Α σ. ι, μγ).

Βασίλειος Β' ὁ Γορτύνης (τόμ. Α σ. μγ, ση).

Βασίλειος ὁ Ἐφέσου (τόμ. Α σ. ξα, ιε).

Βασίλειος ὁ Θεσσαλονίκης (τόμ. Α σ. ιδ, μγ, ση, πβ, ρνζ).

Βασίλειος ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας), ὁ μέγας (τόμ. Α σ. πθ, 6, 151, 275, 277, 301, 302, 307, 308).

Βασίλειος, ὁ κοιαιστωρ (τόμ. Α σ. ιζ, κδ).

Βασίλειος ὁ Λαρίσσης (τόμ. Α σ. ιηζ).

Βασίλειος, ὁ μάγιστρος (τόμ. Α σ. μζ). ἔρα καὶ Βασίλειος ὁ Α', Βασίλειος ὁ αὐγουστος, Βασίλειος ὁ πατρίκιος καὶ παρακοιμώμενος, Βασίλειος ὁ πατρίκιος καὶ ἑπαρχος ΚΠ.

Βασίλειος ὁ Μαρτυροπόλεως (τόμ. Α σ. ρς.- Β σ. 391).

Βασίλειος, ὁ μοναχὸς (τόμ. Α σ. λθ, ξς).

Βασίλειος, ὁ πατρίκιος καὶ ἑπαρχος ΚΠ. (τόμ. Α σ. μδ, νθ, ρνθ).

Βασίλειος, ὁ πατρίκιος καὶ παρακοιμώμενος (τόμ. Α σ. μζ). ἔρα καὶ Βασίλειος ὁ Α', Βασίλειος ὁ αὐγουστος, Βασίλειος ὁ μάγιστρος, Βασίλειος ὁ πατρίκιος καὶ ἑπαρχος ΚΠ.

Βασίλειος, ὁ πράκτωρ (τόμ. Α σ. κδ).

Βασίλειος ὁ Πυργίου (τόμ. Α σ. λζ, ξβ, ιε).

Βασίλειος ὁ Σελευκείας (Ίσαυρίας) (τόμ. Α σ. 152, 164, 202.- Β σ. 226, 250, 251, 407).

Βασίλειος, ὁ σπαθᾶριος (τόμ. Α σ. ξδ, ξε, ξζ).

Βασίλειος ὁ Χαλκηδόνος (τόμ. Α σ. κδ, οζ, ιηζ).

Βασιλικῖνος, ὁ καῖσαρ (τόμ. Β σ. 423).

Βασνάμιος, ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικός (τόμ. Α σ. ρϑ).

Βαταναία, πόλις Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 18).

Βατοπεδινός, ὄρα Ἰάκωβος.

Βατοπεδίου μονή Ἀθω (τόμ. Α σ. ριε).

Βαφείδης, ὄρα Φιλάρετος.

Beveregimus, σοφὸς ἄγγλος (τόμ. Α σ. ροδ).

Βεγερής (Γ.) (τόμ. Α σ. ριη).

Βέδας, ἐπίσκοπος ἄγγλος (τόμ. Α σ. ρνα).

Βελζεβούλ, ὁ διάβολος (τόμ. Α σ. 366, 367, 377, 379).

Βέκκερος, σοφὸς ἑλληνιστὴς (τόμ. Α σ. ροδ).

Βέκκος, ὄρα Ἰωάννης ΙΔ' ὁ ΚΠ.

Βελίαρ, ὁ διάβολος (τόμ. Α σ. 340.- Β σ. 277).

Βελίτραι, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. ρα, ρη, 69).

Βενέδικτος Ι' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ις, ξδ.- Β σ. 397).

Βενετία (τόμ. Α σ. 53).

Βένετοι, δῆμος Βυζαντίου (τόμ. Β σ. 366, 367).

Βενιαμίν, φυλὴ Ἰσραήλ (τόμ. Α σ. 426).

Βερεγγάριος Α' Καρολίδης, βασιλεὺς Ἰταλίας (τόμ. Α σ. ρμ).

Βέρζελης, ὄρα Νικηφόρος.

Βέρκελλαι, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. 306).

Βέροια, πόλις Συρίας (τόμ. Α σ. 300, 304).

Βηθανία, κώμη Παλαιστίνης (τόμ. Β σ. 404, 405, 408, 410).

Βηθλεέμ, πόλις Ἰουδαίας (τόμ. Α σ. 156, 157. - Β σ. 406, 467).

Βηρυτός, πόλις Συρίας (τόμ. Α σ. 264, 281, 315).

Βησσαρίων ὁ Ἀμορίου (τόμ. Α σ. ις).

Βιγίλιος ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ρια).

Βιγότιος (Ἑμέρικος) (τόμ. Α σ. ροζ, ροθ).

Βιέννη (τόμ. Α σ. ρνθ, ρξδ).

Βιζύη, πόλις Θράκης (τόμ. Α σ. 307).

Βιθυνία (τόμ. Α σ. ια, λα, ριγ, 264, 303).

Βικέντιος ὁ Κλαυδιόπλεως (Βιθυνίας) (τόμ. Α σ. 265).

Βικέντιος, τοποτηρητὴς Ἰουλίου Α' τοῦ Ῥώμης (τόμ. Α σ. 239).

Βίκτωρ ὁ Ῥώμης (τόμ. Β σ. 291).

Βίκτωρ, τοποτηρητὴς Σιλθέστρου Α' τοῦ Ῥώμης (τόμ. Α σ. 239).

Βικτωρίνος (Μάριος), ὁ ῥήτωρ (τόμ. Α σ. 24).

Βιν βίρ δινέξ, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Βλάσιος, ὁ κληρικός (τόμ. Α σ. ιε).

Βλαχέρναι, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. κη).

Βλαχερινῶν (ὁ), ναὸς ΚΠ. (τόμ. Β σ. 4).

Βλάχοι (τόμ. Α σ. κθ).

Βλεμμίδης (Νικηφόρος) (τόμ. Α σ. 58.- Β σ. 276).

Βόγορις, ἀρχὸν Βουλγαρίας ἢ Μαισίας (τόμ. Α σ. κθ. - Β σ. 209). ὄρα *Μιχαήλ*.

Βοημία (τόμ. Α σ. ργ).

Βοημοί, κάτοικοι Βοημίας (τόμ. Α σ. λη).

Βοήτιος (Ἀνίκιος Σεβερίνος), ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 24, 69).

Wolf (J. C.), φιλόλογος (τόμ. Α σ. ριγ).

Βοιφάτιος Γ' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ρμθ, ρν).

Βορβύσης, ποταμὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριζ).

Βορδόνη, νῆσος Προποντίδος (τόμ. Α σ. ρκη, ρμε).

Βορδόνης μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρλα).
ἔρα καὶ *Βόρδοнос*, *Βόρδου*, *Βόρδωνος*.

Βόρδοнос μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρκη).
ἔρα καὶ *Βορδόνης*, *Βόρδου*, *Βόρδωνος*.

Βόρδου μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρκη).

Βόρδωνος μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρκη, ρμθ). *ἔρα* καὶ *Βορδόνης*, *Βόρδοнос*, *Βόρδου*.

Worms, πόλις Γερμανίας (τόμ. Α σ. ξγ).

Βορσηβώγ Α', δούξ Βοημίας (τόμ. Α σ. ργ).

Βοσπορίδες, αἱ μοῦσαι (τόμ. Α σ. ρνθ—ρνδ).

Βόσπορος, ὁ θρακικός (τόμ. Α σ. ξ, ρζ, ρνθ, 64).

Βόσπορος, πόλις Ζηγκίας (τόμ. Α σ. μ).

Βόστρα (τά), πόλις Ἀραβίας (τόμ. Α σ. 337. - Β σ. 227, 406).

Βοττέιν (Ἑλ-), πόλις Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 18).

Βουγιούκδερε. *ἔρα* *Βαθνορούξ*.

Βουλγαρία (τόμ. Α σ. μα, μδ, ρδ, 274).
ἔρα καὶ *Μοισία*.

Βούλγαρις. *ἔρα* *Εὐγένιος*.

Βουλτοῦρνον, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. ρμα).

Βυζάντιοι (τόμ. Α σ. ρλα).

Βυζάντιον (τόμ. Α σ. μ, ξα, ξζ, ρ, ρνα—ρνδ, 29, 89, 300, 467. - Β σ. 3, 178, 209).

Βύζας (Λέων), μελωδός (τόμ. Α σ. 164).

Βύζας ὁ μελωδός, ἐπώνυμον Λέοντος τοῦ σοφοῦ (τόμ. Β σ. 229).

Γ'

Γάβη, ἔρος Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 184).

Γαβριήλ, ὁ ἀρχάγγελος (τόμ. Α σ. 156, 158, 183, 259, 374. - Β σ. 113, 227, 232, 243, 372, 374, 377, 426).

Γάγγραι, πόλις Πόντου (τόμ. Α σ. ιδ, ις).

Γάζα, πόλις Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 272, 303, 468. - Β σ. 144, 229, 286, 329, 424, 427, 442).

Γαζαλῆ (Ἀβού-Ἀχμέτ-έλ-Τουση-έλ), φιλόσοφος ἄραψ (τόμ. Α σ. 61).

Γαζῆς (Θεόδωρος) (τόμ. Α σ. 64).

Γαλαάθ, ἔρος Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 18).

Γαλακτίων ὁ Ἡρακλείας (Θράκης) (τόμ. Α σ. ρπγ, 213).

Γαλατία, ἡ ναρβωνική (τόμ. Α σ. ιε, ρμα, 276).

Γαλατίαι (αἱ ἄνω) (τόμ. Α σ. 280).

Γαλάτων, πρωτοσπαθάρσιος καὶ ἀσηκρήτις (τόμ. Α σ. ιζ, λθ, μθ, ξγ, πζ, ιι, 3, 4, 48).

Γαληνός (Κλαύδιος), ἱατρός (τόμ. Α σ. πς, 32, 65, 88).

Γαλιλαία, ἐπαρχία Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 165, 187, 204, 210. - Β σ. 232).

Γαλιλαῖοι (τόμ. Α σ. 210).

Γάλλανδος, σοφὸς γάλλος (τόμ. Α σ. ροε).

Γαλλία (τόμ. Α σ. νη, 251, 264).

Γαυδέντιος ὁ Ναῖσσοῦ (Βακίας) (τόμ. Α σ. 290).

Γαυδέριχος ὁ Βελίτρων (τόμ. Α σ. ρα, ρη, 69).

Γεδεών, ὁ δίκαιος (τόμ. Α σ. 421).

Γεδῆ κοιλέ, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Γελάσιος ὁ Καισαρείας (Παλαιστίνης) (τόμ. Α σ. 237, 246, 313).

Γενέσιος ὁ καὶ Τιμόθεος, μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 60, 61).

Γενεύη, πόλις Ἑλβετίας (τόμ. Α σ. ρνθ, 334).

Γενὶ τζαμιῇ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρμζ).

Γεννάδιος Β' ὁ ΚΠ. ὁ σχολάριος (τόμ. Α σ. 22, 42, 53).

Γερμανία (τόμ. Α σ. νη, ρμ).

Γερμανικεία, πόλις Συρίας (τόμ. Α σ. 287, 293).

Γερμανὸς Α' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 153, 165, 174, 175, 312. - Β σ. 227, 229, 338, 440)

Γεώργιος Α' ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Α σ. 302).

Γεώργιος ὁ ἁμαρτωλός, χρονογράφος (τόμ. Α σ. κβ.- Β σ. 66).

Γεώργιος ὁ Ἀντιοχείας (Πισιδίας) (τόμ. Α σ. κβ).

Γεώργιος, διάκονος καὶ κουβουκλείσιος (τόμ. Α σ. πς).

Γεώργιος, διάκονος καὶ ξενοδόχος (τόμ. Α σ. κγ, ο, πη, ιβ).

Γεώργιος, διάκονος καὶ ὀρφανοτρόφος (τόμ. Α σ. ς).

Γεώργιος ὁ Ἰουλιόπολεως (τόμ. Α σ. ιε, ξβ).

Γεώργιος ὁ Λαοδικείας (Συρίας) (τόμ. Α σ. 315, 337).

Γεώργιος Α' ὁ Νικομηδείας (τόμ. Α σ. κβ, κε, κζ, λα, λη, μ, νδ, πδ, πς, πη, ρξε, ρξζ, 174).

Γεώργιος Β' ὁ Νικομηδείας (τόμ. Α σ. 2, 3. - Β σ. 4, 408).

Γεώργιος ὁ Συρακουσῶν (τόμ. Α σ. 153, 164).

Γεώργιος ὁ Τραπεζοῦντος (τόμ. Α σ. 64).

Γεώργιος, ὁ χαρτοφύλαξ (τόμ. Α σ. κβ).

Γιδὼλ γκετσέν τζαμιῇ ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Γολιάθ, ὁ γίγας (τόμ. Α σ. μθ).

Γόρδοнос μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρκη).
ἔρα καὶ Βόρδοнос.

Γόρτυνα, πόλις Κρήτης (τόμ. Α σ. ι, μγ, ση).

Γουῖδων ὁ ἐκ Σπολέτου, βασιλεὺς Λογ-
γισβάρδων, αὐτοκράτωρ Ἰταλίας (τόμ. Α σ. ρμ).

Γουνθέριος ὁ Κολωνίας (τόμ. Α σ. λθ, ξς).

Γρηγόριος Β' ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Α σ. 282, 289).

Γρηγόριος Α' ὁ Ἀντιοχείας (Συρίας) (τόμ. Β σ. 440).

Γρηγόριος ὁ Βηρυτοῦ (τόμ. Α σ. 315).

Γρηγόριος, διάκονος καὶ χαρτουλάριος,
ἁμασειανός (τόμ. Α σ. δ, μδ, ξς, ση, πδ,
ρνδ, ρνε).

Γρηγόριος ὁ Ἐφέσου (τόμ. Α σ. ιε).

Γρηγόριος Α' ὁ ΚΠ. ὁ θεολόγος (τόμ. Α σ. ρλδ, 6, 97, 98, 145, 151, 163,
300, 302, 309, 311, 313, 320. - Β σ.
250, 284). - ἔρα καὶ Γρηγόριος ὁ Να-
ζιανζοῦ.

Γρηγόριος ὁ Θεσσαλονίκης, ὁ Παλαμᾶς (τόμ. Β σ. 59, 276).

Γρηγόριος ὁ Κυζίκου (τόμ. Α σ. ιε).

Γρηγόριος ὁ Μεσσήνης (τόμ. Α σ. ξβ, ιε).

Γρηγόριος ὁ Ναζιανζοῦ (τόμ. Α σ. νζ, 4, 308). ἔρα καὶ Γρηγόριος Α' ὁ ΚΠ.

Γρηγόριος ὁ Νεοκαισαρείας, ὁ θαυμα-
τουργός (τόμ. Α σ. 163, 173. - Β σ. 226,
228).

Γρηγόριος ὁ Νικαίης (τόμ. Α σ. ιζ, ρς.- Β σ. 399, 400).

Γρηγόριος ὁ Νύσσης (τόμ. Α σ. 151, 163, 173, 201, 276, 308, 313.- Β σ. 226).

Γρηγόριος Α' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. 190)

Γρηγόριος ὁ σπαθαρκανιδιάτος (τόμ. Α σ. ρ).

Γρηγόριος ὁ Σινακοῦσης (τόμ. Α σ. ζ, ι, λβ, λε, ξβ, σα, σε, ση, πα, πδ, ιε, ιζ. - Β σ. 396 — 9).

Γριμόαλδος ὁ Πολιμαρτίου (τόμ. Α σ. πζ)

Δ

Δαβὶδ ὁ ἐκ Νέρκεν, φιλόσοφος ἀρμένιος (τόμ. Α σ. 21, 24, 32).

Δαβὶδ, ὁ προφητάναξ (τόμ. Α σ. 154, 180, 234, 363, 364, 366, 375, 397.- Β σ. 73, 75, 79, 92, 106, 113, 120, 200, 270, 302, 306, 325, 326, 360, 374). ὅρα καὶ Δανὶδ.

Δαθάν, υἱὸς Ἐλιάβ (τόμ. Α σ. 481).

Δαλματία (τόμ. Α σ. ξζ).

Δαλμάτιος, ὁ κήνσωρ (τόμ. Α σ. 260).

Δαμοσκηρός. ὅρα Ἰωάννης ὁ δαμασκηρός.

Δαμόκριτος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 47, 78).

Δαμασκός, πόλις Συρίας (τόμ. Α σ. 28).

Δάμασος ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. 313, 320).

Δαμιανός, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. μβ).

Δαμιανός, ὁ ξενοδόχος (τόμ. Α σ. ριε).

Δαμιανός, ὁ πηρακοιμώμενος (τόμ. Α σ. μβ).

Δαμιανοῦ μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. μβ).

Δαμψδός (Γεώργιος), φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 53).

Δάναπρις, ποταμός Ῥωσίας (τόμ. Β σ. 1).

Δάνδολος (Ἐρρίκος), δόγης Ἐνετίας (τόμ. Β σ. 4).

Δανιήλ ὁ Ἀγκύρας (τόμ. Α σ. ιε).

Δανιήλ ὁ Νικοπόλεως (Ἡλείου) (τόμ. Α σ. ιε).

Δαοὶντ πασσᾶ πύλη ΚΠ (τόμ. Α σ. ια).

Δασβέντον. ὅρα Δερβέντον.

Δανὶδ, ὁ προφητάναξ (τόμ. Α σ. 156, 421, 481.- Β σ. 15, 117, 167, 232, 241, 368, 414). ὅρα καὶ Δαβίδ.

Δάφνη, μέρος πηλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 365).

Δαφροισία, πόλις Βιθυνίας Α' (τόμ. Α σ. ιε, ιε).

Δέξιππος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 32).

Δεπέτρος Σκουλάριος, βοϊβόδας (τόμ. Α σ. ρση).

Δερβέντον, πόλις Καππαδοκίας (τόμ. Α σ. ρθ).

Δεύτερον, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ, ριβ).

Δημᾶς, ὁ θεσσαλονικεύς (τόμ. Β σ. 246, 256, 261).

Δημήτριος ὁ μεγαλομάρτυς (τόμ. Α σ. ριβ).

Δημητρίου (ἀγίου) ἐορτή (τόμ. Α σ. νθ).

Δημητρίου μεγαλομάρτυρος ναὸς ἐν Ἀκροπόλει ΚΠ. (τόμ. Α σ. με, ριβ).

Δημόκριτος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Β σ. 269, 433).

Δημοσθένης, ὁ ῥήτωρ (τόμ. Α σ. 3).

Δημόφιλος ὁ Βερσίας (τόμ. Α σ. 300).

Δημόφιλος ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 300, 307).

Δήρ, ἀρχηγὸς τῶν Ῥώς (τόμ. Β σ. 29).

Δήρ, ὁ Ὀσκόλδ. ὄρα *Δήρ*.

Διαβατικὴ τῶν ἐγγίων τεσσαράκοντα, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Α σ. 189).

Δίδυμος, ὁ ἀλεξανδρεὺς (τόμ. Α σ. 4.- Β σ. 278).

Διογένης, ὁ Λαέρτιος (τόμ. Α σ. 8, 96).

Διόδωρος ὁ Ταρσοῦ (τόμ. Α σ. 337).

Διομήδης, ὁ ἅγιος (τόμ. Α σ. ριγ).

Διομήδους (ἁγίου) μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Διονύσιος ὁ Ἀλεξανδρεὺς (τόμ. Α σ. 188).

Διονύσιος, ὁ ἀλικαρνασσεύς (τόμ. Α σ. 88).

Διονύσιος Κλεόπας (τόμ. Β σ. 176).

Διόσκορος Α' ὁ Ἀλεξανδρεὺς (τόμ. Β σ. 281, 319).

Δίου (ὀσίου) μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ια).

Δομιτίλλα, ἡ μάρτυς (τόμ. Α σ. 275).

Δομνίνου ἐμβολοί, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Δονάτος ὁ Ὀστίας (τόμ. Α σ. να, ξη, πγ).

Δοξαπατρῆς (Ἰωάννης) (τόμ. Α σ. ροδ.- Β σ. 204).

Δοσίθεος, ἡγούμενος μονῆς ἀκοιμήτων ὀσίου Δίου ἐν ΚΠ. (τόμ. Α σ. ια).

Δοσίθεος Β' ὁ Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. ροε.- Β σ. 381).

Δουκάγκιος, ὁ βυζαντινολόγος (τόμ. Α σ. ζ).

Δουροκόρτορον. ὄρα *Reims*.

Δρῦς, προάστειον ΚΠ. (τόμ. Β σ. 281).

Δύσις (τόμ. Α σ. μβ, σξ, πδ, ιη, ρη, ρθ, 188, 303.- Β σ. 291, 382, 390).

Δωρόθεος, ἡγούμενος μονῆς Κεδρώνων (τόμ. Α σ. νγ, πδ, πε, ιι).

Δωρόθεος ὁ Θεσσαλονίκης (τόμ. Α σ. ιδ).

Ε

Ἑβδομον, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριζ).

Ἑβραῖοι (τόμ. Α σ. ιη, 363).

Ἑγελ, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 31).

Ἑγιούπ, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. μβ).

Ἑδέμ, ὁ παράδεισος (τόμ. Α σ. ρλζ).

Ἑξέκίας, βασιλεὺς Ἰουδαίας (τόμ. Β σ. 151).

Εἰκασία, ἡ μελωδός (τόμ. Α σ. ρλδ.- Β σ. 441). ὄρα καὶ *Ἰκασία*, *Κασία*.

Ἐῖνσιος (Νικόλαος), πρέσβυς Ὀλλανδίας (τόμ. Α σ. ροζ, ροθ, ρπη, ριη).

Εἰρηναῖος ὁ Λουγδούνων (τόμ. Α σ. 188).

Εἰρήνη (ἁγία), ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. λγ, ρμδ, 458, 463, 467.- Β σ. 177, 178).

Εἰρήνη, μεγαλομάρτυς (τόμ. Α σ. ρλδ).

Εἰρήνη (ὀσία), μήτηρ Φωτίου (τόμ. Α σ. ρνε).

Εἰρηνίων ὁ Γάζης (τόμ. Α σ. 303).

Heisenberg (Α.) (τόμ. Α σ. ροζ).

Ἐλαιῶν, ὄρος παρὰ τῇ Ἱερουσαλήμ (τόμ. Α σ. 205).

Ἐλεβίχου (τά), μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).

Ἐλένη, σύζυγος Κωνσταντίνου Ζ' τοῦ πορφυρογεννήτου (τόμ. Β σ. 424).

Ἐλεῦσιος ὁ Κυζίκου (τόμ. Α σ. 293).

Ἐλισάβετ, ἡ προσφῆτις (τόμ. Α σ. 159, 373.- Β σ. 112, 242).

Ἐλισσαῖος, ὁ προφῆτης (τόμ. Α σ. 270).

Helium. ὄρα *Ἰλιον*.

Ἑλλίς (τόμ. Α σ. με, πε.- Β σ. 291).

- Ἑλληνας (τόμ. Α σ. ρο, 276, 305, 306.- Β σ. 270, 271).
- Ἑλλήσποντος (τόμ. Α σ. 303).
- Ἑλύμας, ὁ μάγος (τόμ. Α σ. 396).
- Ἑμεσα, πόλις Συρίας (τόμ. Α σ. 152).
- Ἑμμανουήλ, ὁ Ἰησοῦς Χριστός (τόμ. Β σ. 237).
- Ἑμμαοί, πόλις Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 203).
- Ἑνετία (τόμ. Α σ. ρ, ρνθ, ροε).
- Ἐνώχ, ὁ πατριάρχης (τόμ. Α σ. 418).
- Ἐπαφρόδιτος, ὄρα Ἰωσήφ.
- Ἐπαφρόδιτος ὁ Κολοφῶνος (τόμ. Α σ. 358).
- Ἐπίκουρος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 16).
- Ἐπιφάνεια (ἄγια), ἑορτή (τόμ. Α σ. 161, 163).
- Ἐπιφάνιος Α' ὁ Κύπρου, ὁ πρεσβύτερος (τόμ. Α σ. 201, 237, 338. - Β σ. 227, 292, 408, 440).
- Ἐπιφάνιος Β' ὁ Κύπρου, ὁ νεώτερος (τόμ. Β σ. 227, 327, 408, 440).
- Ἐπιφάνιος Γ' ὁ Κύπρου (τόμ. Α σ. λζ).
- Ἐπτάσκαλον, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).
- Ἐργενηοίθηρος, ὁ καρδινάλιος (τόμ. Α σ. α, ος, ριζ, ρμς, ρξγ, ρξζ, ροε, ρος, ριθ, 12, 33, 48, 74. - Β σ. 220, 247, 282, 309, 352).
- Ἐρημίας μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριβ, ρνδ, ρνζ).
- Ἐριγένης, ὄρα Σκῶτος.
- Ἐριμεγγάρδη, θυγάτηρ Λοδοήγου τοῦ Β' (τόμ. Α σ. ρθ).
- Ἐρμείας ὁ Σωζόμενος, ἱστορικός (τόμ. Α σ. 237, 252, 272, 289, 302, 311).
- Ἐρμείας, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 78).
- Ἐρμῆς, ὁ λόγιος (τόμ. Α σ. 331).
- Ἐρμογένης (τόμ. Α σ. ροθ).
- Ἐρμογένης, ὁ ἄσικνός (τόμ. Β σ. 246, 256).
- Ἐρμογένης, ὁ ταρσεύς (τόμ. Α σ. 88. - Β σ. 204).
- Ἐρριῖκος Στέφανος, λεξικογράφος (τόμ. Α σ. ρο).
- Ἐscuriat, πόλις Ἰσπανίας (τόμ. Α σ. 42, 334).
- Ἐσόπτρου μονή ἐν νήσῳ Χάλκη (τόμ. Α σ. λδ).
- Ἐσπερος, ὁ μάγος (τόμ. Α σ. ριβ).
- Ἐσπέρου καὶ Ζωῆς μονή ἐν Δευτέρῳ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριβ).
- Ἐτρουρία (τόμ. Α σ. ρκγ).
- Εὔα, ἡ προμήτωρ (τόμ. Β σ. 231, 336, 342, 372, 374).
- Εὐάγριος ὁ Ἀντιοχείας (τόμ. Β σ. 278).
- Εὐάγριος ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 300, 307).
- Εὔβοια, νῆσος (τόμ. Β σ. 327).
- Εὐβουλίδης, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 96).
- Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις (τόμ. Α σ. ροδ, 12, 15, 16, 22, 53, 54, 57).
- Εὐγένιος, ἡγούμενος μονῆς Στουδίου (τόμ. Α σ. μ, μα).
- Εὐγένιος ὁ Ὀστίας, τοποτηρητής τοῦ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ιη, ρβ. - Β σ. 382).
- Εὐδοκία, θυγάτηρ Λέοντος τοῦ ε' (τόμ. Α σ. ρκβ).
- Εὐδοκία, σύζυγος Μιχαήλ τοῦ Ι' (τόμ. Α σ. ν, νς).
- Εὐδοκία, ἡ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 47).
- Εὐδοξία, ὄρα Εὐδοκία, σύζυγος Μιχαήλ τοῦ Ι'.
- Εὐδόξιος ὁ Ἀντιοχείας (τόμ. Α σ. 293, 300).

Εὐδόξιος ὁ Γερμανικεὺς (τόμ. Α σ. 287, 293).

Εὐδόξιος ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 292, 293, 300, 302 — 304, 306).

Εὐζώϊος ὁ Ἀντιοχεὺς (τόμ. Α σ. 302).

Εὐζώϊος ὁ Καισαρείας (Παλαιστίνης) (τόμ. Α σ. 246, 248).

Εὐθύμιος ὁ Εὐχαΐτων (τόμ. Α σ. ργ).

Εὐθύμιος, ὁ Ζιγαδηνός (τόμ. Α σ. 335, 336, 445. — Β σ. 58, 66, 72, 88, 105, 110). ὅρα καὶ Ζιγαβιηρός.

Εὐθύμιος, ἡγούμενος μονῆς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ια).

Εὐθύμιος ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας) ὅρα Εὐσχήμων.

Εὐθύμιος ὁ Κατάνης (τόμ. Α σ. ιη, ο, ση).

Εὐθύμιος ὁ Λαρίσης (τόμ. Α σ. ξβ, ιζ).

Εὐθύμιος, ὁ μονάζων (τόμ. Α σ. ιθ, λ).

Εὐθύμιος ὁ Μοσύνων (τόμ. Α σ. ιε).

Εὐθύμιος, ὁ σπαθάριος (τόμ. Α σ. ξα, ξγ, ξδ).

Εὐλάμπιος ὁ Ἀπαμείας καὶ σκευοφύλαξ (τόμ. Α σ. ι, ιη, κα, κε, λε, λη, μ, μδ, μθ, ξδ, οα. — Β σ. 397).

Εὐλόγιος Α' ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Α σ. 311. — Β σ. 407).

Εὐλύσιος ὁ Ἀπαμείας (τόμ. Α σ. 242).

Εὐνόμιος ὁ Κυζίκου (τόμ. Α σ. 98, 242, 292, 293, 307—9).

Εὐξεινος. ὅρα Πόντος.

Εὐρώπη (τόμ. Α σ. κε, μδ. — Β σ. 20).

Εὐσεβία, ἡσυγάστρια καὶ ἡγουμένη (τόμ. Α σ. ιβ, ρν, 48).

Εὐσέβιος, ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Α σ. 152, 164, 202. — Β σ. 209).

Εὐσέβιος ὁ Βερκέλλων (τόμ. Α σ. 306).

Εὐσέβιος ὁ Βηρυτοῦ (τόμ. Α σ. 264, 281).

Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας) (τόμ. Α σ. 303).

Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας (Παλαιστίνης), ὁ Παμφίλου (τόμ. Α σ. κβ, 162, 237, 252, 337).

Εὐσέβιος ὁ Κωνσταντίνου (τόμ. Α σ. 281). ὅρα καὶ Εὐσέβιος ὁ ΚΠ.

Εὐσέβιος ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 264, 287). ὅρα καὶ Εὐσέβιος ὁ Κωνσταντίνου.

Εὐσέβιος ὁ Ναζιανζοῦ (τόμ. Α σ. ιγ).

Εὐσέβιος ὁ Νικομηδείας (τόμ. Α σ. 240 — 2, 246 — 52, 257, 258, 261, 264, 281, 315).

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου. ὅρα Εὐσέβιος ὁ Καισαρείας (Παλαιστίνης).

Εὐσέβιος ὁ Σαμοσάτων (τόμ. Α σ. 303).

Εὐστάθιος ὁ Ἀκμονίας (τόμ. Α σ. λζ).

Εὐστάθιος Α' ὁ Ἀντιοχεὺς (τόμ. Α σ. ρκδ, 237, 240, 251, 258, 259, 267, 300, 306, 307).

Εὐστάθιος ὁ Θεσσαλονίκης (τόμ. Α σ. ςβ).

Εὐστάθιος ὁ Σεβαστείας (τόμ. Α σ. 292).

Εὐστάχιος. ὅρα Εὐστάθιος ὁ Ἀκμονίας.

Εὐσχήμων ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας) (τόμ. Α σ. λα, λε, λη, ςζ, πδ, πη, 326).

Εὐτόκιος, ὁ ἀρειανός (τόμ. Α σ. 279, 280).

Εὐτυχής, ὁ αἵρεσιάρχης (τόμ. Α σ. λδ).

Εὐφημία, ἡ μάρτυς (τόμ. Α σ. 276, 305).

Εὐφημιανός. ὅρα Εὐθύμιος ὁ Εὐχαΐτων.

Εὐφρήμιος. ὅρα Εὐθύμιος ὁ Εὐχαΐτων.

Εὐφροατᾶς ὁ Βαλανεῶν (Συρίας) (τόμ. Α σ. 265 — 7).

Εὐφροατισία (τόμ. Α σ. ιγ).

Εὐφρόνομος ὁ Ἀντιοχείας (τόμ. Α σ. 282).

Εὐχάϊτα, πόλις Ἐλλενοπόντου (τόμ. Α σ. ργ, ρκζ, ρκζ).

Heſele (τόμ. Α σ. ιη).

Ἐφεσίῳν (ή), ἐκκλησία μανιχαϊκή (τόμ. Β σ. 611).

Ἐφεσίῳν (ή), ή καὶ Μοφουεστία (τόμ. Β σ. 62).

Ἐφεσος, πόλις Ἰωνίας (τόμ. Α σ. ξα—ξγ, ιε, ρη, 289, 315.— Β σ. 294).

Ἐφραΐμ ὁ Ἀντιοχείας (τόμ. Β σ. 173).

Ἐφραΐμ, ὁ σύρος (τόμ. Α σ. 152.— Β σ. 208).

Ἐφά (τόμ. Α σ. ις, 241, 280.— Β σ. 391).

Ζ

Ζάκυνθος, ή νῆσος (τόμ. Α σ. ξβ).

Ζαχαρίας ὁ Ἀναγίνων (τόμ. Α σ. κε, λβ, μγ, ξς, ρα, ρη, 69).

Ζαχαρίας ὁ Ἀντιοχείας (Πισιδίας) (τόμ. Α σ. κβ, λ).

Ζαχαρίας, ὁ καθολικός (τόμ. Α σ. λβ, λδ).

Ζαχαρίας, ὁ μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 60, 62).

Ζαχαρίας, ὁ προφήτης (τόμ. Α σ. 158, 373—5.— Β σ. 112, 142, 415).

Ζαχαρίας ὁ Ταυρομενίου (τόμ. Α σ. ιε, ις, ιη, ξθ, οη.— Β σ. 396).

Ζαχαρίας ὁ Χαλκηδόνος (τόμ. Α σ. θ, ιδ, κ, κα, λ, νζ, νη, ξα, ξς, οζ, εθ, πβ, ιγ, ιζ, 2).

Ζεῦξις, ὁ ζωγράφος (τόμ. Β σ. 433).

Ζηκχία (τόμ. Α σ. μ).

Ζήλικες, οἱ αἵρετικοί (τόμ. Α σ. ς).

Ζήνων ὁ αὐτοκράτωρ (τόμ. Β σ. 250).

Ζιγαδηνός (Εὐθύμιος) (τόμ. Α σ. ροζ, ροζ). ὅρα καὶ Εὐθύμιος ὁ Ζιγαδηνός.

Ζιγαδηνός. ὅρα Εὐθύμιος ὁ Ζιγαδηνός.

Ζωή, ή μάρτυς (τόμ. Δ σ. ριβ).

Ζωή, σύζυγος Λέοντος τοῦ Ϛ' (τόμ. Β σ. 424).

Ζωναράς, ὁ ἱστορικός (τόμ. Β σ. 309).

Ζωσιμαῦς, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. λθ, μθ).

Ζώσιμος, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. ξς).

Η

Ἡγεμόνιος ὁ Ὑδμκντοῦ (τόμ. Α σ. 337).

Ἡλία (προφήτου) εὐκτῆριον ΚΠ. (τόμ. Β σ. 425).

Ἡλιακόν, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Α σ. 189).

Ἡλίας, ὁ θεσβίτης (τόμ. Α σ. ριγ, ρκγ, 188, 210, 374, 394.— Β σ. 118, 119, 425, 426).

Ἡλίας, ὁ Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. ρς.— Β σ. 391).

Ἡλίας, ὁ ναύαρχος (τόμ. Α σ. ξ).

Ἡλίας, πρεσβύτερος Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. ιη.— Β σ. 391).

Ἡλίας Α', πρωτοσπαθάριος (τόμ. Α σ. ις, πδ).

Ἡλίας Β', πρωτοσπαθάριος καὶ δρουγγάριος τοῦ πλοῖμου (τόμ. Α σ. ις, ια).

Ἡλίας Γ', πρωτοσπαθάριος (τόμ. Α σ. ις, ρ).

Ἡλίας, τοποτηρητής τοῦ Ἱεροσολύμων. ὅρα Ἡλίας πρεσβύτερος.

Ἡλιόδωρος, ὁ Σωζούσης (Πενταπόλεως Λιθύης) (τόμ. Α σ. 293).

Ἡλιοὺν προφήτου ναὸς ἐν Πετρίῳ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Ἡμέρα, ἐφημερίς Τεργέστης (τόμ. Α σ. ρπθ).

Ἡπειρος (τόμ. Α σ. ιε).

Ἡράκλεια, πόλις Θράκης (τόμ. Α σ. ιδ, μζ, οζ, οθ, πβ, ρκ, ρκε, ρκθ, ρπγ, 213, 282, 289, 333.- Β σ. 311). ὅρα καὶ Πείρινθος.

Ἡράκλεια, πόλις Πόντου (τόμ. Α σ. ιδ, ση, ιε).

Ἡρακλειανὸς ὁ Χαλκηδόνος (τόμ. Α σ. 338).

Ἡρακλῆς, ὁ τληπαθῆς (τόμ. Α σ. 331).

Ἡρεμίας μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριβ).

Ἡρώδης, ὁ τετράρχης (τόμ. Β σ. 135).

Ἡσαΐας, ὁ προφήτης (τόμ. Α σ. 180, 182, 203, 210, 365, 367, 368, 384, 476, 478.- Β σ. 43, 128, 237, 303, 415).

Ἡσαῦ, ὁ τοῦ Ἰσαάκ (τόμ. Α σ. 126, 425).

Ἡσύχιος, πρεσβύτερος Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. 173.- Β σ. 226, 406).

Θ

Θάμυρις, μνηστήρ Θέκλης πρωτομάρτυρος (τόμ. Β σ. 255, 256, 265).

Θέκλα, ἀδελφὴ Βασιλείου τοῦ Α' (τόμ. Α σ. μβ).

Θέκλα, ἡ πρωτομάρτυς (τόμ. Α σ. ρι.- Β σ. 249—52, 258, 259, 264, 266, 267).

Θεμιστιος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 21, 32).

Θέογνης ὁ Νικαίης (τόμ. Α σ. 242, 246, 249, 250, 264, 315).

Θεόγνωστος, ἀρχιμανδρίτης ἢ ἄρχων ἢ ἐξαρχος μοναστηρίων (τόμ. Α σ. ιε, κθ, ξδ, ρξε). ὅρα καὶ Θεόγνωστος ἡγούμενος, Θεόγνωστος σκευοφύλαξ.

Θεόγνωστος, ἡγούμενος ζωοδόγου πηγῆς (τόμ. Α σ. ξδ, πς). ὅρα καὶ Θεόγνωστος ἀρχιμανδρίτης, Θεόγνωστος σκευοφύλαξ.

Θεόγνωστος, σκευοφύλαξ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας (τόμ. Α σ. ξδ).

Θεογόσιος ὁ Νικαίης (τόμ. Α σ. 250).

Θεοδήγητος ὁ φυτείας (τόμ. Α σ. ιε).

Θεοδόσιος ὁ Α' τόμ. Α σ. (277, 312, 316).

Θεοδόσιος ὁ Β' (τόμ. Α σ. 47).

Θεοδόσιος Β' ὁ Ἀντισοχείας (τόμ. Α σ. ρς.- Β σ. 391).

Θεοδόσιος, ἐξαρχος μονῶν (τόμ. Α σ. ξδ).

Θεοδόσιος, ἡγούμενος μονῆς Στουδίου (τόμ. Α σ. λζ, μ).

Θεοδόσιος Β' ὁ Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. νδ, ρβ.- Β σ. 391).

Θεοδόσιος, μοναχὸς καὶ ἡσυχάζων (τόμ. Α σ. οα, ση, οθ, πβ).

Θεοδόσιος ὁ Σινώπης (τόμ. Α σ. λζ, ις).

Θεοδόσιος, ὁ σπαθάριος (τόμ. Α σ. οζ).

Θεόδοτος ὁ Λαοδικεῖας (Συρίας) (τόμ. Α σ. 315).

Θεόδοτος, ὁ σπαθαροκανιδιάτος κατὰ τοὺς Λάκωνας (Λαλάκωνας) (τόμ. Α σ. μθ, ν, ξζ, ρνγ).

Θεόδοτος ὁ Συρακούσης (τόμ. Β σ. 397).

Θεόδουλος ὁ Ἀγκύρας (Γαλατίας) (τόμ. Α σ. ιδ, ιε).

- Θεοδώρα, σύζυγος Θεοφίλου (τόμ. Α σ. ζ, ν, να. - Β σ. 288, 422, 424).
- Θεοδώρα, ἡ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 47).
- Θεοδωρήτος ὁ Κύρου (τόμ. Α σ. 237, 252, 272, 302, 311, 338).
- Θεόδωρος ὁ Ἀδουκαρᾶς (τόμ. Α σ. ο).
- Θεόδωρος, ἀδελφὸς Φωτίου (τόμ. Α σ. πη).
- Θεόδωρος, ὁ ἀναγνώστης (τόμ. Α σ. 4, 252. - Β σ. 177).
- Θεόδωρος σ' ὁ Ἀντιοχείας, ὁ Βαλσαμών (τόμ. Α σ. 458. - Β σ. 176).
- Θεόδωρος, ὁ ἀξιωματικός (τόμ. Α σ. να).
- Θεόδωρος ὁ Ἡρακλείας (Θράκης) (τόμ. Α σ. 289). ὅρα καὶ Θεόδωρος ὁ Πειρίνου.
- Θεόδωρος ὁ Θεσσαλονίκης (τόμ. Α σ. μυ, πγ, ρζ).
- Θεόδωρος ὁ Καρίας (τόμ. Α σ. ογ). ὅρα καὶ Θεόδωρος ὁ Σταυροπόλεως.
- Θεόδωρος ὁ Λακεδαιμονίας (τόμ. Α σ. ξβ).
- Θεόδωρος ὁ Λαοδικείας (τόμ. Α σ. νη, νζ, νη, ξα, ξβ, ξη, ο, ογ, οδ, ιζ).
- Θεόδωρος ὁ Μάκρης (τόμ. Α σ. ιζ).
- Θεόδωρος, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. 191, 276).
- Θεόδωρος ὁ Πειρίνου (τόμ. Α σ. 282, 315). ὅρα καὶ Θεόδωρος ὁ Ἡρακλείας.
- Θεόδωρος Β' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ρνα, ρνβ).
- Θεόδωρος, ὁ Σανταβερηνός· α) ἡγούμενος μονῆς Στουδίου (τόμ. Α σ. μα — μγ, 273, 274).- β) ὁ Π. Πατρῶν (τόμ. Α σ. μγ, πθ, ιθ, ργ).- γ) ὁ Εὐχαΐτων (τόμ. Α σ. ργ, ρκς, ρκζ).
- Θεόδωρος ὁ Σινώπης (τόμ. Α σ. λζ, ιζ).
- Θεόδωρος, ὁ σπαθάριος (τόμ. Α σ. εζ).
- Θεόδωρος ὁ Σταυροπόλεως (Καρίας) (τόμ. Α σ. ιη). ὅρα καὶ Θεόδωρος ὁ Καρίας.
- Θεόδωρος, ὁ στουδίτης (τόμ. Α σ. 4, 175, 191, 272. - Β σ. 176, 209, 228, 327).
- Θεόδωρος ὁ Συρακούσης (τόμ. Α σ. ιε, ξα, ση, ιε. - Β σ. 397).
- Θεόκλητος ὁ Λακεδαιμονίας (τόμ. Α σ. ξβ, ιε).
- Θεόκληια, μήτηρ Θεέκλης πρωτομάρτυρος (τόμ. Α σ. 265. - Β σ. 256).
- Θεόκτιστος, ἡγούμενος (τόμ. Α σ. κβ).
- Θεόκτιστος, ὁ λογοθέτης (τόμ. Α σ. ς).
- Θεοτόκης. ὅρα Νικηφόρος.
- Θεοτόκου ἐν Αὐγουσταίῳ ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρις. - Β σ. 364, 425).
- Θεοτόκου ἐν Βλαχέρναις ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. κη).
- Θεοτόκου ἐν τῷ Σίγματι ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).
- Θεοτόκου τῆς Πηγῆς ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ, ξδ).
- Θεοτόκου τοῦ Λιβὸς μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριβ).
- Θεοτόκου τοῦ Φάρου. ὅρα Φάρου.
- Θεοτόκου τῶν ὁδηγῶν μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. κδ).
- Θεοτόκου τῶν ὁδηγῶν (μονῆς) βιβλιοθήκη ΚΠ. (τόμ. Α σ. κδ).
- Θεουπολιτῶν ἐκκλησίαι (τόμ. Α σ. ρλα, ρνε).
- Θεοῦτγαυδος ὁ Τρηουρίων (τόμ. Α σ. λθ, ξς).
- Θεοφάνεια (ἄγια), ἑορτὴ (τόμ. Α σ. 151, 161—167).
- Θεοφάνης, ὁ γραπτός. ὅρα Θεοφάνης ὁ Νικαίας.

Θεοφάνης, διάκονος καὶ πρωτονοτάριος (τόμ. Α σ. πδ, πς, πθ).

Θεοφάνης ὁ Ἐφέσου (τόμ. Α σ. ξα).

Θεοφάνης ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας) (τόμ. Α σ. ρθ, ρκη—ρλ, ρπς).

Θεοφάνης ὁ Κεραμεύς (τόμ. Β σ. 207).

Θεοφάνης, ὁ μονάζων (τόμ. Α σ. κβ).

Θεοφάνης ὁ Νικαίας, ὁ γραπτός (τόμ. Β σ. 229, 409).

Θεοφάνης, ὁ πρωτονοτάριος (τόμ. Α σ. ρθ).

Θεοφάνης ὁ Φαλγάνος, πρωτοσπαθάριος (τόμ. Α σ. ζ).

Θεοφάνω, σύζυγος Λέοντος τοῦ Γ' (τόμ. Α σ. ρκβ).

Θεόφιλος Α' ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Α σ. 162).

Θεόφιλος ὁ Ἀμορίου (τόμ. Α σ. ιε, ις, ιη, κδ, ξθ, ση, ις).

Θεόφιλος ὁ Ἀντισχείας (τόμ. Α σ. 4).

Θεόφιλος ὁ Αὐξούμεως (τόμ. Α σ. 293).

Θεόφιλος ὁ αὐτοκράτωρ (τόμ. Α σ. ε. 5.—Β σ. 328, 409, 422).

Θεόφιλος ὁ Ζακύνθου (τόμ. Α σ. ξβ).

Θεόφιλος ὁ Μαγνησίας τῆς πρὸς Μαίανδρον (τόμ. Α σ. ιε, ξβ, ις).

Θεόφιλος, ὁ πραιπόσιτος (τόμ. Α σ. μδ).

Θεόφιλος, ὁ πρωτοσπαθάριος (τόμ. Α σ. ις, κς, λ).

Θεόφιλος, ὁ συγκλητικός (τόμ. Β σ. 248).

Θεόφραστος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 96).

Θεοφύλακτος ὁ Ἀγκύρας (Γαλατίας) (τόμ. Α σ. ρμα).

Θεοφύλακτος ὁ ΚΠ. (τόμ. Β σ. 424).

Θεοφύλακτος, πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Ἀρμενιακῶν (τόμ. Α σ. ξη).

Θεοφύλακτος, ὁ πρωτοσπαθάριος (τόμ. Α σ. ιγ, μα).

Θεσσαλονίκη, πόλις Μακεδονίας (τόμ. Α σ. η, ιδ, κ, μγ, οδ, ση, πδ, ρζ, ριζ, ρνζ, 153, 165, 175, 191.—Β σ. 59, 276, 408).

Θέων ὁ ἀλεξανδρεύς, φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 47).

Θμοῦις, πόλις Αἰγύπτου (τόμ. Α σ. 337).

Θόλος ὀκτακίονος, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 365).

Θουκυδίδης, ὁ ἱστορικός (τόμ. Α σ. 3, 4).

Θρίκη (τόμ. Α σ. λζ, μζ, οζ, ρη, ρκε, ρκθ, ρλθ).

Θωμᾶ νὰς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρλα).

Θωμᾶς, ὁ ἀπόστολος (τόμ. Α σ. 204.—Β σ. 108).

Θωμᾶς ὁ Νεοκαισαρείας (τόμ. Α σ. ιγ).

Θωμᾶς, πρωτοσπαθάριος καὶ ἄρχων Λουκοστρίου (τόμ. Α σ. δ, 1, 3, 4).

Θωμᾶς ὁ Τύρου (τόμ. Β σ. 391).

I

Ἰάγηρος, ὁ ἀββᾶς, βιογράφος Φωτίου (τόμ. Α σ. λγ, ος, ρξη, ροζ).

Ἰακώβ. ὄρα Μωρῆ.

Ἰακώβ, ὁ προπάτωρ (τόμ. Α σ. 389—91, 393, 419, 421, 425.—Β σ. 8, 115, 134, 173, 368, 369, 436).

Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφόθεος (τόμ. Α σ. 464.—Β σ. 118).

Ἰάκωβος, ὁ ἀπόστολος (τόμ. Α σ. 204.—Β σ. 354).

Ἰάκωβος, ὁ βατοπεδινός (τόμ. Α σ. ρνθ, ροζ, ροη.—Β σ. 275).

- Ἰάκωβος ὁ Νισίβεως (τόμ. Α σ. 240).
 Ἰαμβόρης, ὁ μάγος (τόμ. Α σ. 436, 437).
 Ἰαννῆς, ὁ μάγος (τόμ. Α σ. 436, 437).
 Ἰδῆρων μονή Ἄθω (τόμ. Α σ. ρι).
 Ἰγγιλδέργα, σύζυγος Λαδοήχου τοῦ Β' (τόμ. Α σ. νς, ξδ, ξς).
 Ἰγνατιανοί (τόμ. Α σ. κ).
 Ἰγνάτιος, ἀρχὼν καὶ ἐξαρχὸς μοναστηρίων (τόμ. Α σ. ιε, λς).
 Ἰγνάτιος, ἡγούμενος μονῆς Φιλιππικοῦ ἐν Χρυσοπόλει (τόμ. Α σ. ια, μθ).
 Ἰγνάτιος ὁ Ἱεραιπόλεως (τόμ. Α σ. λς).
 Ἰγνάτιος ὁ Ἰουλιόπολεως (τόμ. Α σ. ξβ).
 Ἰγνάτιος ὁ Κλαυδιόπολεως (τόμ. Α σ. ιη, ση, πη).
 Ἰγνάτιος ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ζ, θ, ια — ιε, ιη, κε — λθ, μδ, μς, ν, νε, νη, ξ, ξα, ξδ, ξζ — ο, ος, πγ, πς, πζ, ιηγ, ιηδ, ιηη, ρε, ρκθ, ρνς, ρςγ, 149, 214. - Β σ. 3, 179, 280, 311, 386, 397, 398, 422, 423).
 Ἰγνάτιος ὁ Λόφων (τόμ. Α σ. ιη, λη, μ).
 Ἰγνάτιος, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. 4).
 Ἰγνάτιος ὁ Μιλήτου (τόμ. Α σ. ιδ).
 Ἰγνάτιος ὁ Νικαίας (τόμ. Α σ. ιδ).
 Ἰγνάτιος ὁ Σηλυβρίας (τόμ. Α σ. 42).
 Ἰγνάτιος ὁ Σταυροπόλεως (τόμ. Α σ. εγ).
 Ἰεζεκιήλ, ὁ προφήτης (τόμ. Α σ. 430).
 Ἰεράπολις, πόλις Φρυγίας σαλουταρίας (τόμ. Α σ. λς, ις).
 Ἰερεμία νὰς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρια).
 Ἰερεμίας Β' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 53).
 Ἰερεμίας, ὁ προφήτης (τόμ. Α σ. ρια, ρια. - Β σ. 9, 25, 82).
 Ἰεροκλῆς, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 8).
 Ἰεροσόλυμα (τόμ. Α σ. ις, ιη, μθ, να, νδ, νε, ος, ρβ, ρς, ρη, ρμη, ρνθ, ρση, 4, 164, 173, 174, 205, 240, 248, 251, 258, 272, 273, 275, 282, 291, 292, 301, 312, 313, 337, 362, 363, 365, 376. - Β σ. 77, 176, 226, 227, 390, 391, 405 — 7, 436).
 Ἰερουσαλήμ (τόμ. Α σ. 209. - Β σ. 8, 18, 21, 55, 62, 95, 105, 114, 119, 303, 318, 416). ὅρα καὶ Ἰεροσόλυμα.
 Ἰερώνυμος (Εὐσέβιος) (τόμ. Β σ. 405).
 Ἰεφθάε, ὁ κριτής (τόμ. Α σ. 421).
 Ἰεχτζᾶ. ὅρα Ἀδῆ.
 Ἰκασία, ἡ μελωδός (τόμ. Α σ. 153. - Β σ. 441). ὅρα καὶ Εἰκασία, Κασία.
 Ἰκόσιον, πόλις Λυκαονίας (τόμ. Α σ. 151, 173, 301, 313. - Β σ. 226, 249, 255, 265, 406).
 Ἰλιόπολις. ὅρα Ἰουλιόπολις.
 Ἰλλιβεργίς, πόλις Γαλατίας ναρθωνικῆς (τόμ. Α σ. 276).
 Ἰλλυρία (τόμ. Α σ. ρνα).
 Ἰλλυρικόν (τόμ. Α σ. λς, ξβ, ρη, 288, 301, 304).
 Ἰλλυριῶν πόλις (τόμ. Α σ. 267).
 Ἰνδοί (τόμ. Α σ. 276).
 Ἰνσταντ, ἀρχιεπίσκοπος Δουροκορτόρου (τόμ. Α σ. νς).
 Ἰντζιλῆ κιόσκ, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. κδ).
 Ἰοβιανὸς ὁ αὐτοκράτωρ (τόμ. Α σ. 300, 302, 303).
 Ἰορδάνης, ποταμὸς Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 18, 165, 168).
 Ἰουδαῖοι (τόμ. Α σ. 134, 142, 143, 155, 169, 179, 207, 328, 362, 365, 366, 368, 379, 393, 472. - Β σ. 43, 95, 96, 103, 104, 111, 115, 119, 139 — 41, 143, 185, 215, 216, 291,

292, 332, 334, 411, 419, 420, 446, 450, 452, 455—7, 463, 467). ὄρα Ἰουδαῖος.

Ἰουδαῖος (τόμ. Β σ. 413, 448, 452, 458, 467). ὄρα Ἰουδαῖοι.

Ἰούδας, ὁ Ἰσκαριώτης (τόμ. Α σ. να, 247, 254, 381.- Β σ. 284).

Ἰούδα (φυλή) (τόμ. Α σ. 416, 417).

Ἰουλιανός, ὁ ὄσιος (τόμ. Α σ. 304, 305).

Ἰουλιανός, ὁ παραβάτης (τόμ. Α σ. νδ, σγ, 293, 300, 302, 304, 306).

Ἰουλιανοῦ (ὁ) λιμὴν ΚΠ. (τόμ. Β σ. 250).

Ἰουλιόπολις, πόλις Γαλατίας Α' (τόμ. Α σ. ιε, ξβ).

Ἰούλιος Α' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. 239, 242, 272, 282, 290).

Ἰουστινιανός ὁ Α' (τόμ. Α σ. 277.- Β σ. 178).

Ἰουστίνος ὁ Α' (τόμ. Β σ. 250).

Ἰππόδρομος ΚΠ. (τόμ. Α σ. 31).

Ἰπποκράτης, ὁ ἰατρός (τόμ. Α σ. πς, 4).

Ἰππόλυτος ὁ Πόρτου (τόμ. Α σ. 163, 188).

Ἰππών, πόλις Νουμηδίας (τόμ. Α σ. 69, 277).

Ἰσαάκ, ὁ δίκαιος (τόμ. Α σ. 126, 389—91, 393, 419, 421.- Β σ. 115, 134, 335).

Ἰσαάκιος, ὁ μοναχὸς ἡσυχάζων (τόμ. Α σ. ιθ).

Ἰσαυρία (τόμ. Α σ. σγ, ρη, 315).

Ἰσαυρος. ὄρα Λέων ὁ Γ'.

Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσίου (τόμ. Α σ. 4).

Ἰσίδωρος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 8, 47).

Ἰσπανία (τόμ. Α σ. ρξε).

Ἰσραήλ, φυλὴ Ἰουδαίων (τόμ. Α σ. 14, 177—181, 194, 269, 368, 372, 374,

400, 405, 417, 426.- Β σ. 49, 52, 54, 55, 79, 80, 125, 138, 368, 436).

Ἰσραηλῖται (τόμ. Α σ. 14).

Ἰσχάκ. ὄρα Χοναῖν.

Ἰταλία (τόμ. Α σ. λθ, νς, νζ, ξς, ξζ, ρε, ρη, ρνα, 280, 287).

Ἰωακείμ Γ' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρνθ).

Ἰωακείμ, ὁ θεοπροπάτωρ (τόμ. Β σ. 328, 334, 348).

Ἰωάννα, ἡ πάπισσα (τόμ. Α σ. ρια).

Ἰωάννης, ὁ ἀγιοπολίτης (τόμ. Α σ. ρκζ).

Ἰωάννης ὁ Ἀκυληγίας (τόμ. Α σ. ρζ, ρρη, ριθ, ρνε.- Β σ. 382).

Ἰωάννης, ὁ βαπτιστής (τόμ. Α σ. νγ). ὄρα Ἰωάννης ὁ πρόδρομος.

Ἰωάννης, ὁ δαμασκηνός (τόμ. Α σ. 4, 21, 28, 29, 32, 153, 165, 174, 175, 191, 202, 272.- Β σ. 228, 249, 327, 328, 354, 408, 441).

Ἰωάννης, ὁ εὐαγγελιστής (τόμ. Α σ. ιβ, 204, 205, 464.- Β σ. 118, 124, 215, 290).

Ἰωάννης Α' Ἡρακλείας (Θράκης) (τόμ. Α σ. ιδ, μζ, πβ, 333.- Β σ. 311).

Ἰωάννης Β' Ἡρακλείας (Θράκης) (τόμ. Α σ. ιδ, οζ, οθ, ρκε, ρκθ).

Ἰωάννης ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας) (τόμ. Α σ. ξε).

Ἰωάννης, ὁ τῆς κλίμακος (τόμ. Α σ. κα, σγ.- Β σ. 59).

Ἰωάννης ὁ Κομάνων (Καππαδοκίας) (τόμ. Α σ. ιγ).

Ἰωάννης Α' ὁ ΚΠ. ὁ Χρυσόστομος (τόμ. Α σ. μη, ρνς, ρξδ, 152, 162—4, 173, 201, 213, 465, 466.- Β σ. 208, 226, 249, 281, 354, 406, 407, 440).

Ἰωάννης Ι' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρρη).

Ἰωάννης Ζ' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ε, 256).

Ἰωάννης ΓΔ' ὁ ΚΠ. ὁ Βέκκος (τόμ. Α σ. ριε. - Β σ. 391).

Ἰωάννης ὁ Λαρίσσης (τόμ. Α σ. ιδ, ξβ).

Ἰωάννης ὁ Λεοντοπόλεως (τόμ. Α σ. ιγ).

Ἰωάννης, ὁ μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 59 — 61).

Ἰωάννης, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. ο).

Ἰωάννης, ὁ μοναχός, πρεσβύτερος Εὐβοίας (τόμ. Β σ. 327).

Ἰωάννης, ὁ Ναζιανζοῦ (τόμ. Α σ. ιγ).

Ἰωάννης ὁ Νικαίης (τόμ. Α σ. λδ, μγ, 165).

Ἰωάννης ὁ Νικομηδείας (τόμ. Α σ. ιθ, κβ).

Ἰωάννης, πατρίκιος (τόμ. Α σ. ια).

Ἰωάννης, πατρίκιος καὶ στρατηγός Ἐλλάδος (τόμ. Α σ. με, πε).

Ἰωάννης, πατρίκιος καὶ σακελλάριος (τόμ. Α σ. ιζ, ιθ, κς, λ).

Ἰωάννης, ὁ πρόδρομος (τόμ. Α σ. νγ, 127, 162, 167 — 70, 207 — 9, 357, 374. - Β σ. 121, 123, 134, 135, 356).

ὅρα Ἰωάννης ὁ βαπτιστής.

Ἰωάννης Α' πρωτοσπαθάριος καὶ στρατηγός Πελοποννήσου (τόμ. Α σ. ιζ, ιθ).

Ἰωάννης Β' πρωτοσπαθάριος καὶ πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου, ὁ Χρυσοχέρης (τόμ. Α σ. ιζ, μθ).

Ἰωάννης Γ' πρωτοσπαθάριος καὶ δρουγάριος τοῦ πλοῖμου (τόμ. Α σ. ιζ, ξζ).

Ἰωάννης ὁ Ῥαβέννης (τόμ. Α σ. λθ, ξς).

Ἰωάννης Η' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. πγ, πθ, ιγ, ιδ, ις — ρη, ρι, ρια, ριγ — ριθ, ρκα, ρκε, ρμ, ρνγ, 70. - Β σ. 381 — 4, 389, 390, 392).

Ἰωάννης, ὁ σπαθάριος (τόμ. Α σ. ξθ).

Ἰωάννης, σπαθάριος ὁ Χρυσοχέρης (τόμ. Α σ. μδ).

Ἰωάννης ὁ Συλαίου (Πέργης) (τόμ. Α σ. ιδ, ξβ, ξε, ις, ρβ).

Ἰωάννης, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. με, μθ, 48).

Ἰωάννης, πόλις Ἠπείρου (τόμ. Α σ. 53).

Ἰωάννου βαπτιστοῦ ἐν Μακεδονιαναῖς ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).

Ἰωάννου βαπτιστοῦ ἐν τοῖς Ἐρημίαις ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρνζ). ὅρα καὶ Ἰωάννου προδρόμου ἐν τοῖς Ἐρημίαις.

Ἰωάννου θεολόγου ἐν τῷ Ἐβδόμῳ ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριζ).

Ἰωάννου θεολόγου ἐν τῷ Μονοθύρῳ ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρις, ριζ).

Ἰωάννου προδρόμου ἐν τῇ Στροβυλαίᾳ ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).

Ἰωάννου προδρόμου ἐν τοῖς Ἐρημίαις ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρνδ). ὅρα καὶ Ἰωάννου βαπτιστοῦ ἐν τοῖς Ἐρημίαις.

Ἰωάννου προδρόμου ἐν τῷ Ἐβδόμῳ (τόμ. Α σ. ριζ).

Ἰώβ, ὁ δίκαιος (τόμ. Α σ. κ, ιθ, 323, 324, 455, 478. - Β σ. 353 — 5).

Ἰώβ, ὁ μελωδός (τόμ. Α σ. 174).

Ἰων, υἱὸς Ξούθου (τόμ. Α σ. 17).

Ἰωνᾶς, πατὴρ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου (τόμ. Α σ. 347, 464).

Ἰωσήφ, ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας (τόμ. Β σ. 212, 219, 440, 451 — 3, 455, 456).

Ἰωσήφ, ὁ Βρυέννιος (τόμ. Β σ. 391).

Ἰωσήφ, ὁ καὶ Ἐπαφρόδιτος, μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 60, 61).

Ἰωσήφ, ἡγούμενος μονῆς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ια).

Ἰωσήφ ὁ Θεσσαλονίκης (τόμ. Α σ. 153, 165, 175, 191. - Β σ. 408).

Ἰωσήφ, ὁ μνήστωρ (τόμ. Α σ. 157,

181, 186, 187. — Β σ. 63, 106, 125, 232).

Ίωσήφ, ὁ σώφρων (τόμ. Α σ. 421. — Β σ. 173, 174, 408).

Ίωσήφ, ὁ ὕμνογράφος (τόμ. Β σ. 270).

Κ

Καῖν, ὁ ἀδελφοκτόνος (τόμ. Α σ. 418, 479).

Καϊσάρεια, πόλις Καππαδοκίας (τόμ. Α σ. ιζ, λ, λα, λε, λη, ξε, οζ, πδ, πη, ρθ, ρκη — ρλ, ρμθ, ρνς, 151, 301 — 3, 307, 326).

Καϊσάρεια, πόλις Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 237, 251, 252, 260, 289, 292, 303, 313, 337. — Β σ. 291).

Καλαβρία, ἐπαρχία Ἰταλίας (τόμ. Α σ. ιε, ξγ, ιθ).

Καλέος μονή. ὅρα Καυλέα.

Καλέου. ὅρα Καυλέα.

Καλέως. ὅρα Καυλέα.

Καλλινίκη, ἡ μανιχαία (τόμ. Β σ. 59, 60).

Καλλνικός, μάρτυς (τόμ. Α σ. ριζ).

Καλλνίκου μάρτυρος ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριζ).

Καλλίου. ὅρα Καυλέα.

Κάλλιστος ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. 275, 276).

Καμάρα, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Α σ. 189).

Καμελαύκιον, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 365).

Κανᾶ, πόλις Γαλιλαίας (τόμ. Α σ. 210).

Κανίσιος, ἐκκλησιαστικός ἱστορικός (τόμ. Α σ. ρεβ).

Κάντιος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 31).

Καππαδόκες (τόμ. Α σ. 201).

Καππαδοκία (τόμ. Α σ. ιγ, ιζ, λ, λε, λη, ξε, οζ, πδ, πη, ρθ, ρκη, ρμθ, ρνς, 308).

Καρρεδοιμνίερ (ΟΙ.), ἐκδότης Φωτίου (τόμ. Α σ. ρξς).

Καραθεοδωρῆ (Στέφανος), ἱατρός (τόμ. Α σ. ρξθ).

Κάραλα, πόλις Σαρδινίας (τόμ. Α σ. 306).

Καρία, ἐπαρχία Ἀσίας (τόμ. Α σ. ιη, λζ, ο, ογ).

Κάρμηλος, ὅρος Συρίας (τόμ. Α σ. 210).

Κάρολος, ὁ μέγας (τόμ. Α σ. 69).

Κασία, Κασιανή, Κασσία, Κασσιανή. ὅρα Εἰκασία.

Κασσιανός, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. 277).

Καστέλλι, πόλις Ἑτρουρίας (τόμ. Α σ. ρη, ριδ, ριη, ρκγ, 69).

Καστελλίνος, ὁ ἀνθύπατος (τόμ. Β σ. 256).

Κατάνη, πόλις Σικελίας (τόμ. Α σ. ιη, ο, οη, ρκδ).

Κατεργᾶ-λιμᾶν-τζαμιῆ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριβ).

Κατήφορος (Ἀντώνιος) (τόμ. Α σ. ρξς, ροθ, ριγ. — Β σ. 329).

Κάτοπτρον, μονή Χάλκης (τόμ. Α σ. λδ).

Καυλέα, μονή ΚΠ. ἡ καὶ Καλέος, Καλέου, Καλέως, Καλλέως, Καλλίου, Καυλέου, Καυλέως (τόμ. Α σ. ρμζ).

Καυλέου. ὅρα Καυλέα.

Καυλέως. ὅρα Καυλέα.

Καῦνος, πόλις Λυκίας (τόμ. Α σ. ιιζ).

Κεδρηνός (Γεώργιος), ὁ ἱστορικός (τόμ. Β σ. 3, 310).

Κεδρώνων μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ, πβ, πε, ιι)

Κελένδρις, πόλις Ἰσαυρίας (τόμ. Α σ. σγ).

Κέλσιος, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. 277).

Κεντῆ (Ἀβού-Ἰουσοῦφ-άλ-), φιλόσοφος ἄραψ (τόμ. Α σ. 64).

Κεραμεύς, ὄρα Θεοφάνης.

Κεραμεύς (Α. Παπαδόπουλος) (τόμ. Α σ. ροθ, ρπ, 238.- Β σ. 399).

Κέρκυρα, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. ιε, ξβ).

Κεφαλληνία, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. 54).

Κεφυλοίδιον, πόλις Σικελίας (τόμ. Α σ. ιε, ξγ).

Κεφελῆ μεστζίτη ΚΠ. (τόμ. Α σ. κγ, ρνζ).

Κηρένσιον, πόλις Ἑτρουρίας (τόμ. Α σ. ρκγ).

Κηφᾶς = Πέτρος ὁ ἀπόστολος (τόμ. Α σ. 204, 296, 407). ὄρα καὶ Πέτρος, Σίμων.

Κιαὰτ-χανέ, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριζ).

Κίβυρα, πόλις Καρίας (τόμ. Α σ. λζ).

Κίβωσσα, πολίγνιον Κολωνείας (τόμ. Β σ. 64).

Κίεβον, πόλις Ῥωσίας (τόμ. Β σ. 286).

Κικέρων, ὁ ῥήτωρ (τόμ. Α σ. 97).

Κιλικία (τόμ. Α σ. 304.- Β σ. 290).

Κιουτσούκ-ἄγιᾶ-Σόφια-τζαμιῆ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρια).

Κίτιον, πόλις Κύπρου (τόμ. Β σ. 405).

Κλαυδιόπολις, πόλις Πόντου (τόμ. Α σ. ιη, ση, πη).

Κλειθρον, μέρος Βοσπόρου (τόμ. Α σ. ξ).

Κλεόπας, ὁ ἀπόστολος (τόμ. Α σ. 203.- Β σ. 130).

Κλεόπας, ὄρα Διονύσιος.

Κλεόπατρος, ἐπίσκοπος πόλεως Ἰλλυριοῦ (τόμ. Α σ. 304).

Κλήμεντος (ἀγίου) ναὸς ΚΠ. (τόμ. Β σ. 425).

Κλήμης, ὁ ἀλεξανδρεὺς (τόμ. Α σ. 189).

Κλήμης Α' ὁ Ῥώμης (τόμ. Β σ. 425).

Κλίμακος (ὁ τῆς). ὄρα Ἰωάννης ὁ τῆς κλίμακος.

Κογυάδον, πόλις Ἰλλυρίας (τόμ. Α σ. ριη).

Κοδζᾶ-Μουσταφᾶ-πασᾶ-τζαμιῆ ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Κοιτών, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Α σ. 189.- Β σ. 364).

Κολοσσαέων (ἡ), ἐκκλησία μανιχαϊκή (τόμ. Β σ. 61, 62).

Κολοσσαέων (ἡ), ἡ καὶ Κυνοχωριτῶν κώμη (τόμ. Β σ. 62).

Κολοφών, πόλις Λυδίας (τόμ. Α σ. 358).

Κολώνεια, πόλις Καππαδοκίας (τόμ. Β σ. 64).

Κολωνία, πόλις Γερμανίας (τόμ. Α σ. λθ, ξς).

Κόμανα, πόλις Καππαδοκίας (τόμ. Α σ. ιγ).

Κομβεφίσιος (Combetis), ὁ δομινικανός (τόμ. Α σ. ροζ — ροθ, ρπγ, ριγ.- Β σ. 212).

Κορσιστῶριον, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 365).

Κοραῆς (Ἀδαμάντιος) (τόμ. Α σ. 64).

Corder (Β), σοφὸς ἰησοῦίτης (τόμ. Α σ. ρια).

Κόρδουβα, πόλις Ἰσπανίας (τόμ. Α σ. 239, 273, 290).

Κόρινθος, πόλις Πελοποννήσου (τόμ. Α σ. ξβ, ιε. - Β σ. 291).

- Κορνοῦτος* (Ἀνναῖος), φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 69).
- Κορυθαλεύς* (Θεόφιλος), φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 53).
- Κοσμάς*, ὁ ἀγιοπολίτης, ὅρα *Κοσμάς ὁ Μαΐουμᾶ*.
- Κοσμάς ὁ Ἀδριανοπόλεως* (Θράκης) (τόμ. Α σ. ρλθ).
- Κοσμάς ὁ Μαΐουμᾶ*, ὁ ἀγιοπολίτης (τόμ. Α σ. 153, 165, 175. - Β σ. 228, 408, 441).
- Κοσμάς*, ὁ πρεσβύτερος (τόμ. Β σ. 394).
- Κοσμάς ὁ Στεφανακίου* (τόμ. Α σ. ρλθ).
- Κοτελέριος* (Ι. Β.), ἐλληνιστής (τόμ. Α σ. ρπ. - Β σ. 352, 356).
- Κοττούνης* (Ἰωάννης), φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 53).
- Κούβρικος*, μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 309).
- Κουμανούδης* (Σ.), καθηγητὴς πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (τόμ. Α σ. ρο).
- Κοῦμ-καποῦ*, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).
- Κιμλὶ*, σοφὸς ῥῶσος (τόμ. Α σ. ρια).
- Κουρούτσες*, μέρος Βοσπόρου (τόμ. Α σ. ξ).
- Κουρσουιλοῦ-μαγσέν τζαμιή* ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρμδ).
- Κιρίλ* (Ed.), ἱστορικὸς ἐκκλησιαστικὸς (τόμ. Α σ. ρπα).
- Κουτλουμουσίου* (ἡ) μονὴ Ἀθω (τόμ. Β σ. 289).
- Κράμερ* (Ι. Α.), γερμανὸς φιλόλογος (τόμ. Α σ. ρπα. - Β σ. 204).
- Κρήτι*, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. μγ, οη, ρλδ, ρμη, ρνς, 153, 175. - Β σ. 227, 228, 408).
- Κροάται*, κάτοικοι Κροατίας (τόμ. Α σ. λη).
- Κροῖσος*, βασιλεὺς Λυδίας (τόμ. Α σ. 484).
- Κρότων* ὁ Καλαβρίας (τόμ. Α σ. ιε, ξγ).
- Κύζικος*, πόλις Μυσίας (τόμ. Α σ. ιγ, κ, κα, κε, λα, λθ, μθ, ξα, ιι, ιια, ιιε, ιις, ρπθ, 293, 301).
- Κύθηρα*, νῆσος (τόμ. Α σ. ρξε).
- Κυντιλιανός* (Μᾶρκος), ὁ ῥήτωρ (τόμ. Α σ. 69).
- Κυνοχωριτῶν* κώμη (τόμ. Β σ. 62). ὅρα καὶ *Κολοσσαίων*.
- Κυπαρισσιώτης* (Ἰωάννης) (τόμ. Α σ. 105).
- Κυπριανὸς ὁ Κλαυδιόπολεως* (τόμ. Α σ. ιη).
- Κυπριανὸς ὁ σαββαίτης*, μελωδός (τόμ. Α σ. 165).
- Κύπρος*, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. λζ, ρκγ, 174, 201, 237, 338. - Β σ. 227, 405, 408, 440).
- Κυρήμιος*, ἡγεμὼν Συρίας (τόμ. Β σ. 106).
- Κύριλλος Α'* ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Α σ. 173, 202, 341. - Β σ. 226, 407).
- Κύριλλος*, ὁ ἱερίτης (τόμ. Α σ. ρση).
- Κύριλλος Α'* ὁ Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. ρια, 4, 173, 272, 291, 292, 301, 306, 312, 313, 337. - Β σ. 176, 405).
- Κύριλλος*, ὁ πρὶν Κωνσταντῖνος, φιλόσοφος Ἕλληνας (τόμ. Α σ. κ, κα, λδ, λς, λη, ξγ. - Β σ. 280).
- Κύριλλος Α'* ὁ ΚΠ. ὁ Λούκαρις (τόμ. Α σ. 53).
- Cyrillus* (Salvus), βιβλιοφύλαξ Νεαπόλεως (τόμ. Α σ. ρπς).
- Κύριλλος*, ὁ σκυθοπολίτης (τόμ. Α σ. 4)

. Κυρίου (ή) ἐκκλησία ΚΠ. (τόμ. Α σ. 189).

Κῦρος, βασιλεὺς Περσίας (τόμ. Β σ. 316).

Κῦρος, ὁ ἐπαρχος ΚΠ. (τόμ. Α σ. 164).

Κῦρος, πόλις Συρίας (τόμ. Α σ. 237, 252, 272, 302, 311, 338).

Κύρος, πόλις Φρυγίας σαλουταρίας (τόμ. Α σ. λζ, ιζ).

Κύπελα (τά), πόλις Θράκης (τόμ. Α σ. λζ).

Κωδινός (Γ.), βυζαντινογράφος (τόμ. Α σ. ροδ, ρπα).

Κώνστανς ὁ Α' (τόμ. Α σ. 265, 280, 288).

Κωνσταντία, σύζυγος τοῦ Λικινίου (τόμ. Α σ. 280).

Κωνσταντῖνος ὁ Α', ὁ μέγας (τόμ. Α σ. ρι, 240, 242, 246, 247, 251, 257, 258, 264, 272, 276, 280. - Β σ. 178).

Κωνσταντῖνος ὁ Ζ', ὁ πορφυρογέννητος (τόμ. Α σ. ιδ, ρκβ, ρνζ, 189. - Β σ. 1, 177, 364, 424, 426).

Κωνσταντῖνος ὁ Ἀντάνδρων (τόμ. Α σ. ιε).

Κωνσταντῖνος, υἱὸς Βασιλείου τοῦ Α' (τόμ. Α σ. μθ, ρα, ρδ, ρζ, ρθ, ρι. - Β σ. 423).

Κωνσταντῖνος, ὁ δεύξ (τόμ. Α σ. ν).

Κωνσταντῖνος ὁ Λαοδικεῖας (Πισιδίας) (τόμ. Α σ. ιζ).

Κωνσταντῖνος ὁ Λαρίσσης (τόμ. Α σ. ιγ).

Κωνσταντῖνος, υἱὸς Λέοντος τοῦ Σ' (τόμ. Β σ. 424).

Κωνσταντῖνος, ὁ Λίψ (τόμ. Α σ. ριβ).

Κωνσταντῖνος ὁ Μέλης (τόμ. Α σ. ιε).

Κωνσταντῖνος ὁ Μοσύνων (τόμ. Α σ. ιε).

Κωνσταντῖνος, ὁ νοτάριος (τόμ. Α σ. πα, πη).

Κωνσταντῖνος, ὁ ἐξ οἰκονόμων (τόμ. Α σ. ρξα).

Κωνσταντῖνος, ὁ πατρίκιος (τόμ. Α σ. κβ).

Κωνσταντῖνος ὁ πρωτοσπαθάριος, ἀδελφὸς Φωτίου (τόμ. Α σ. ιζ, λη).

Κωνσταντῖνος, υἱὸς Ῥωμανοῦ τοῦ Α' Λακαπηνοῦ (τόμ. Β σ. 424).

Κωνσταντῖνος ὁ καὶ Σιλουανός, μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 60, 61).

Κωνσταντῖνος ὁ Σμύρνης (τόμ. Α σ. 164).

Κωνσταντῖνος ὁ σπαθάριος, ἀδελφὸς Φωτίου (τόμ. Α σ. λβ).

Κωνσταντῖνος, σπαθάριος καὶ ἀσηκρήτις (τόμ. Α σ. λε).

Κωνσταντῖνος σπαθάριος, ὁ τυρρηνός (τόμ. Α σ. νδ).

Κωνσταντῖνος, ὁ φιλόσοφος. ὄρα Κύριλλος.

Κωνσταντίνου (ή) = Κωνσταντινούπολις (τόμ. Α σ. 281, 293. - Β σ. 271).

Κωνσταντίνου (ή), ἀγορά ΚΠ. (τόμ. Α σ. 246).

Κωνσταντίνου μεγάλου ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρι).

Κωνσταντίνου πόλις = Κωνσταντινούπολις (τόμ. Α σ. 263, 264, 267, 273, 292, 293).

Κωνσταντινούπολις (τόμ. Α σ. γ, δ, ι—ιβ, ιζ, ιη, κδ, κε, λα — λδ, λς, μγ, μδ, μη, ν, να, νγ — νε, ξε — ξθ, οε, ος, πγ, πς, πζ, ιιγ, ιις — ρ, ρβ — ρη, ρι — ρις, ριη, ριθ, ρκα — ρκγ, ρκε, ρκη — ρλα, ρλθ, ρμα, ρμε, ρνα, ρνδ — ρνζ, ρξδ, ρο, ροζ, ροη, ρπθ, ρι,

22, 42, 149, 150, 152, 153, 164, 165, 174, 175, 237, 239, 242, 246 — 8, 252, 255, 256, 264, 272, 292, 293, 300, 302—4, 307, 308, 311—3, 315, 319, 320, 447. - Β σ. 225 — 7, 229, 268, 270, 275, 277, 287, 289, 290, 292, 354, 381, 383, 390, 391, 396, 397, 405, 407, 440). ὅρα καὶ *Κωνσταντίνου* (ή), *Κωνσταντίνου πόλις*.

Κωνσταντίνου πολιτῶν ἐκκλησία (τόμ. Α σ. ι, ρε).

Κωνσταντίνου φόρος, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρις).

Κωνσταντίνος ὁ Β' (τόμ. Α σ. 252, 264 — 6, 272, 273, 279 — 282, 288, 292, 293, 299, 302, 304).

Κώφ (Ἀβούλ-Φαράτζ-Ἰβνι), ἄραψ μεταφραστής (τόμ. Α σ. 24)

Λ

Labarte, γάλλος ἀρχαιολόγος (τόμ. Α σ. 364).

Λαέρτιος. ὅρα *Διογένης*.

Λάζαρος, ἡγούμενος μονῆς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ια).

Λάζαρος ὁ Κιτίου (τόμ. Β σ. 405).

Λάζαρος, ὁ τεταρταῖος (τόμ. Α σ. ρια, 355, 384, 391, 392. - Β σ. 151, 154, 190, 332, 404—9, 417, 444).

Λαζάρου (ἀγίου), ναὸς ΚΠ. (τόμ. Β σ. 405).

Λακεδαιμονία (τόμ. Α σ. ξβ, ιε).

Λάκωνες (τόμ. Α σ. μθ, ν).

Λαλάκωνες (τόμ. Α σ. μθ, ν, ξζ).

Lambecius (Ρ.), σοφὸς γερμανὸς (τόμ. Α σ. ρσδ).

Λάμψακος, πόλις Μυσίας (τόμ. Α σ. 301, 303).

Λανδοῦλφος ὁ Βουλτούρνου (τόμ. Α σ. ρμα).

Λαοδίκεια, πόλις Πισιδίας (τόμ. Α σ. ιζ).

Λαοδίκεια ἡ Σύρων, πόλις Συρίας (τόμ. Α σ. 303, 315, 337).

Λαοδίκεια, πόλις Φοινίκης (τόμ. Α σ. 315, 316).

Λαοδίκεια, πόλις Φρυγίας πακατιανῆς (τόμ. Α σ. ιδ, ιη, λζ, νζ, νη, ξα, ξβ, ξη, ο, ογ, οδ, πε, πη — ια, 190, 301. - Β σ. 292).

Λαοδίκεια, πόλις Φρυγίας σαλουταρίας (τόμ. Α σ. ιζ).

Λαοδικέων (ή), ἡ καὶ Ἀργαὸς (τόμ. Β σ. 62). ὅρα καὶ Ἀργαὸς.

Λαοδικέων (ή), ἐκκλησία μανιχαϊκή (τόμ. Β σ. 61, 62).

Lapierre, ξενοδοχεῖον Βαθυρρύακος (τόμ. Α σ. ξ).

Larōtre, σοφὸς ἰησουΐτης (τόμ. Α σ. νζ, νθ).

Λάρισσα, πόλις Θεσσαλίας (τόμ. Α σ. ιγ, ξβ, ιζ).

Λάσκαρις (Κωνσταντῖνος) (τόμ. Α σ. 22).

Λατῖνοι (τόμ. Α σ. ξη, ρνα, ρνς, 201. - Β σ. 383).

Λαυρέντιος, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. νβ).

Λαυρεντίου ἐν Πουλχεριαναῖς ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Λαυρεντίου ναὸς Ῥώμης (τόμ. Α σ. ρκα)

Λαυριώτης (Ἀλέξανδρος Εὐμορφόπουλος) (τόμ. Α σ. ρο, ρπβ).

Λείψη. ὅρα Θεοτόκου τοῦ Αἰδός.

Λείψια, πόλις Σαζωνίας (τόμ. Β σ. 276).

275, 365, 366, 373, 394, 438.- Β σ. 106, 108, 212, 216, 247 — 9, 258, 261, 440).

Λουκάς ὁ Μαγνησίας τῆς ἀνηλίου (τόμ. Α σ. ιε).

Λούκιος ὁ Ἀδριανοπόλεως (τόμ. Α σ. 290).

Λούκιφερ ὁ Καράλων (τόμ. Α σ. 306).

Λουκιφериανοί, αἵρετικοί (τόμ. Α σ. 306).

Λόφοι, πόλις Βιθυνίας (τόμ. Α σ. ιη, λη, μ).

Λύδδα, πόλις Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 315).

Λυκόπολις, πόλις Θηβαίδος (Αἰγύπτου) (τόμ. Α σ. 337).

Λύκος, ποταμός ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριβ).

Λύστρα, πόλις Λυκαονίας (τόμ. Β σ. 249, 264).

Λύχνοι, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 366).

Μ

Μαγγάνων παλάτια ΚΠ. (τόμ. Α σ. ξ).

Μαγεντίνος. ὄρα *Λέων* ὁ *Μιτυλήνης*.

Μάγιστρος. ὄρα *Συμεών* ὁ *μάγιστρος*.

Μαγναύρα, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Α σ. η, λε, 189, 190).

Μαγνησία ἡ ἀνήλιος, πόλις Λυδίας (τόμ. Α σ. ιιε).

Μαγνησία ἡ πρὸς Μαϊάνδρον, πόλις Λυδίας (τόμ. Α σ. ιε, ξβ, ιζ).

Μαδιάμ. ὄρα *Λέων* λογοθέτης.

Μαδιανίτις (Χασβί), θυγάτηρ ἡγεμόνος Μαδιάμ. (τόμ. Β σ. 324).

Μαδρίτη, πρωτεύουσα Ἰσπανίας (τόμ. Α σ. 200).

Μαζαρίνος ὁ καρδινάλιος (τόμ. Α σ. ροθ).

Μαϊάνδρος, ποταμός Λυδίας (τόμ. Α σ. ιε, ξβ, ιζ).

Μαϊμβουργ, ἱστορικός ἐκκλησιαστικός (τόμ. Α σ. ρξη).

Μάϊος (Ἄγγελος), ὁ σοφὸς καρδινάλιος (τόμ. Α σ. ρξα, ρξγ, ρβδ, 12. - Β σ. 212, 247, 440).

Μαΐουμᾶς, πόλις Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 153, 165, 175.- Β σ. 228).

Μακάριος Α' ὁ Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. 4, 240).

Μακεδονία (τόμ. Α σ. μδ).

Μακεδονία, ἐκκλησία μανιχαϊκή (τόμ. Β σ. 61).

Μακεδονία, ἡ καὶ Κίβωσσα (τόμ. Β σ. 61).

Μακεδονιαναί, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).

Μακεδόنيος Α' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 242, 287, 293, 310, 313, 316, 319. - Β σ. 312, 319).

Μακεδόنيος ὁ Μοψουεστίας (τόμ. Α σ. 287).

Μάκρα, πόλις Θράκης (τόμ. Α σ. ιζ).

Μακρίκιοι, τὸ ἑβδομον ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριζ).

Μαλαχίας ὁ Ἀμασειας (τόμ. Α σ. ιγ, ξβ).

Μαλαχίας, ὁ προφήτης (τόμ. Α σ. 473).

Μάλτεπε Χαλκηδόνος (τόμ. Α σ. ιηδ, ρκη).

Μάμαντος μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. μβ).

Μαμμωνᾶς, ὁ διάβολος (τόμ. Β σ. 135).

Μάναλιν, κόμη Σαμοσάτων (τόμ. Β σ. 61).

Μάνης, ὁ αἵρεσιάρχης (τόμ. Α σ. 176, 181, 337. - Β σ. 61, 63).

Μανιχαῖοι, οἱ αἵρετικοί (τόμ. Α σ. πδ, πς, 166, 176).

Μανουήλ μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. κγ, νγ, ρνζ, ρο).

Μανουήλ, πατρίκιος καὶ λογοθέτης (τόμ. Α σ. ι, λα, σθ, πα).

Μανουήλ, ὁ πρωτομάγιστρος (τόμ. Α σ. κγ, νγ).

Μαντίκ (ἀραβιστί), ἦτοι τὰ « Περὶ λογικῆς » τοῦ Ἀριστοτέλους (τόμ. Α σ. 61).

Μάξιμος ὁ Ἐλευθεροπόλεως (τόμ. Α σ. 240).

Μάξιμος Γ' ὁ Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. 282, 291).

Μάξιμος ὁ Κυθήρων, ὁ Μαργούνιος (τόμ. Α σ. ρξε, 53).

Μάξιμος Δ' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρξε, ρπγ, 213).

Μάξιμος, ὁ ὁμολογητής (τόμ. Α σ. 110, 113).

Μάξιμος ὁ Πλανούδης (τόμ. Α σ. ρξε).

Μάξιμος ὁ Σελευκείας (Ἰσχυρίας) (τόμ. Α σ. 315).

Μάουζεν-ελ-Μιζάν, ποίημα ἀραβικόν (τόμ. Α σ. 24).

Μαργαρίτης, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρκβ).

Μαργούνιος, ὅρα *Μάξιμος* ὁ Κῆθρων.

Μαρδοσαγάρη, ὅρα *Μερδοσαγάρη*.

Μαρδοσαγάρη, ὅρα *Μερδοσαγάρη*.

Μαρεώτις, πόλις Αἰγύπτου (τόμ. Α σ. 263).

Μάρθα, ἀδελφὴ Λαζάρου τεταρταίου (τόμ. Β σ. 151, 405, 406).

Μαρία, λίμνη Αἰγύπτου (τόμ. Α σ. 263).

Μαρία, ἀδελφὴ Λαζάρου τεταρταίου (τόμ. Β σ. 151, 405, 406).

Μαριάμ, ἡ παρθένος (τόμ. Β σ. 106, 225, 228, 232, 234, 235, 372, 426).

Μαριανός, πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν (τόμ. Α σ. ργ).

Μαρίνος, ὁ διάκονος (τόμ. Α σ. να, ξη, ριδ, ρις).

Μαρίνος ὁ Καστέλλης (τόμ. Α σ. ρη, ριδ, ριη, ρκγ, 69).

Μαρίνος Δ' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ριθ, ρκα, ρκγ, ρκε, ρμ, ρμδ).

Μίρκελλος ὁ Ἀγκύρας (τόμ. Α σ. 286, 290, 315).

Μᾶρκος, ὁ εὐαγγελιστής (τόμ. Α σ. ιβ, 205, 389, 397. - Β σ. 215, 247, 248, 261).

Μᾶρκος σικελός, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. μδ).

Μᾶρκος ὁ Φωτικῆς (τόμ. Α σ. 202).

Μάρτυρες 40 (τόμ. Α σ. ριγ).

Μαρτύριος, ὁ ἀρειανός (τόμ. Α σ. 287).

Μαρτυρόπολις, πόλις Μεσοποταμίας (τόμ. Α σ. ρς. - Β σ. 391).

Μαρτύρων 40 μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Ματθαῖος, ὁ εὐαγγελιστής (τόμ. Α σ. ρξβ, ρξγ, 205, 214, 326, 327, 331, 394, 452, 464. - Β σ. 106, 201, 215, 220, 247, 248, 270, 272).

Ματτᾶ (Ἀβού-Βασάρ), ἄραψ μεταφραστής (τόμ. Α σ. 24, 61).

Μεανς (J.C.), βιογράφος Φωτίου (τόμ. Β σ. 352).

Μεδιόλανα, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. 320).

Μεεμούν (ἐλ-), ἀβδασίδης (τόμ. Α σ. ε, 89).

Μεθόδιος ὁ Γαγγρῶν (τόμ. Α σ. ιδ, ις).

Μεθόδιος Α' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ζ, ι, ρλζ, ρλδ. - Β σ. 288, 289, 396, 397, 422).

Μεθόδιος, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. ξς, ξζ).

Μεθόδιος ὁ Πατάρων (τόμ. Α σ. 173. - Β σ. 406).

Μεθόδιος ὁ φιλόσοφος, ἀπόστολος Σλάβων (τόμ. Α σ. κ, λδ, λς, λη, ργ, ριη, ρκβ).

Μεῖδιάν (ἸΑτ-), ἱππόδρομος ΚΠ. (τόμ. Α σ. 31).

Μελέκ, ἐπώνυμον Πορφυρίου φιλοσόφου (τόμ. Α σ. 18).

Μελέτιος ὁ Ἀντιοχείας (τόμ. Α σ. 301—4, 312, 313).

Μελέτιος ὁ Ἡρακλείας (Πόντου) (τόμ. Α σ. ιδ, ση, ιε).

Μέλη, πόλις Βιθυνίας (τόμ. Α σ. ιε).

Μελχισεδέκ, ὁ ἀρχιερέυς (τόμ. Α σ. 139).

Μένανδρος, ὁ κωμικός (τόμ. Α σ. μη. - Β σ. 272).

Μέντωρ (τόμ. Α σ. ρμζ).

Μερδοσαγάρη, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριβ).

Μεσοποταμία (τόμ. Α σ. ρμη, 337. - Β σ. 290).

Μεσσήνη, πόλις Πελοποννήσου (τόμ. Α σ. ξβ, ιε).

Messina. ὅρα Μεσσήνη.

Μεταμορφώσεως μονή ἐν Ἀντιγόνῃ (τόμ. Α σ. ια).

Μεταφραστής. ὅρα Σιμεών.

Μέτς, πόλις Ἀλσατίας (τόμ. Α σ. λγ).

Μεχμέτ-πασσά τζαμιή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Μήλιας, ὁ ἀρχιμανδρίτης (τόμ. Α σ. ρπγ. - Β σ. 381).

Μηνᾶς ὁ Κύρρου (τόμ. Α σ. ιζ).

Μηνόφαντος ὁ Ἐφέσου (τόμ. Α σ. 289, 315).

Μητροφάνης Α' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 237, 239, 242).

Μητροφάνης, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. λ, λθ, ξς).

Μητροφάνης, μοναχός καὶ ἡσυχαστὴς ἐκ Σικελίας (τόμ. Α σ. ν, ξζ).

Μητροφάνης ὁ Σμύρνης (τόμ. Α σ. η, ιβ, ιγ, ξβ, ιε, ρ, ρβ, ρνδ, ρξδ, ρπθ, 335).

Migne (abbé) (τόμ. Α σ. ρξη, ρπγ, ρπδ, ρπε, ρπθ).

Μιζάν. ὅρα Μίουζεν.

Μίλητος, πόλις Ἰωνίας (τόμ. Α σ. ιδ, ιη. - Β σ. 397).

Μινδόνιος (Λεονάρδος), φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 53).

Μινωΐδης (Μηνᾶς) (τόμ. Α σ. 64—6, 88).

Μιτυλήνη, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. ιδ, ιη, ξβ, ση, οθ, πδ, 22, 214).

Μιχαήλ ὁ Γ' (τόμ. Α σ. ζ, ις, κγ—κζ, κθ, λβ, λς, λζ, μβ—μδ, μς—μη, να, νδ, νς, νη, σε. - Β σ. 2—5, 28, 144, 179, 229, 251, 270, 281, 286, 288, 294, 309—12, 314, 325, 328, 398, 409, 423, 424).

Μιχαήλ ὁ Ἀγκύρας (Φρυγίας πακατιανῆς) (τόμ. Α σ. ιε).

Μιχαήλ Α' ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Β σ. 392).

Μιχαήλ Β' ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Β σ. 394).

Μιχαήλ, ὁ ἀρχάγγελος (τόμ. Β σ. 425).

Μιχαήλ (ἀρχαγγέλου) ναὸς ΚΠ. (τόμ. Β σ. 425).

Μιχαήλ, ὁ ἀρχιστράτηγος (τόμ. Α σ. 118).

Μιχαήλ (ἀρχιστράτηγου) μονή ἐν Χαλκηδόνι (τόμ. Α σ. 118).

Μιχαήλ, ἀρχων Μοισίας ἢ Βουλγαρίας (τόμ. Α σ. κθ, μδ, οδ, σε, πζ, ρδ, ρμδ, ρνδ, 274.- Β σ. 172, 201, 220). ὅρα καὶ *Βόγορις*.

Μιχαήλ ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας) (τόμ. Α σ. ιζ).

Μιχαήλ ὁ Κερκύρας (τόμ. Α σ. ιε, ξβ).

Μιχαήλ, ὁ λογοθέτης (τόμ. Α σ. ιε).

Μιχαήλ ὁ Μιτυλήνης (τόμ. Α σ. ιδ, ξβ, σθ, οθ, πδ).

Μιχαήλ, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. ξε).

Μιχαήλ, πατρίκιος καὶ σακελλάριος (τόμ. Α σ. ξθ).

Μιχαήλ Α' ὁ πρωτοσπαθάριος (τόμ. Α σ. ιζ, μα, μβ).

Μιχαήλ Β' ὁ πρωτοσπαθάριος (τόμ. Α σ. ιζ, οθ).

Μιχαήλ ὁ Ῥόδου (τόμ. Α σ. ιγ, ξβ, ργ).

Μιχαήλ, ὁ σπαθαροκανδιδάτος (τόμ. Α σ. μ).

Μιχαήλ ὁ Τρωάδος (τόμ. Α σ. ιε, ξβ, ιε).

Μόδεστος ὁ Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. 174).

Μόδεστος, ὕπαρχος (τόμ. Α σ. 307).

Μοισία (τόμ. Α σ. κθ, λς, με, να, ξη, οδ, σε, πγ, πζ, πζ, ιγ, ιε, ρβ, ργ, ρς, ρη, ρι, ρια, ρμδ). ὅρα καὶ *Βουλγαρία*.

Μόναχον (τόμ. Α σ. ρνθ, ρεβ, ρπς).

Μονόθυρον, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριζ).

Μονοφυσῖται (τόμ. Α σ. κα, λβ). ὅρα καὶ *Ἀρμένιοι*.

Μοντακούτιος (*Montagu*), ἐκδότης τῶν ἐπιστολῶν Φωτίου (τόμ. Α σ. ρξα, ροδ, ρπς.- Β σ. 352).

Μοντανός, ὁ μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 309).

Montémir, ἡγεμὼν Σερβίας (τόμ. Α σ. ιθ).

Montet (Ε.), καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Γενεύης (τόμ. Α σ. ροε).

Montfaucon (Β.), σοφὸς βενεδικτῖνος (τόμ. Α σ. ρπ, ρπς).

Μοραβία (τόμ. Α σ. λδ, λς, λη, ρη).

Μοραβοί, κάτοικοι Μοραβίας (τόμ. Α σ. λδ, λη).

Μοστᾶ. ὅρα *Βασερεῖ*.

Μόσυνα, πόλις Φρυγίας παγκατιανῆς (τόμ. Α σ. ιε).

Μόσχα (τόμ. Α σ. ρνθ, ρξς, ρρη, ροθ, ρπε, ρπη).

Μοῦσαι (τόμ. Α σ. 330, 331).

Μουτασῆμ-βιλλάχ-βίνι-Χαροῦν-ἱρ-Ῥασήτ (τόμ. Α σ. ε).

Μοψουεστία, ἡ καὶ Ἐφεσίων (τόμ. Β σ. 62).

Μοψουεστία, πόλις Κιλικίας (τόμ. Α σ. 287).

Μόψου κρηναί, πόλις Κιλικίας (τόμ. Α σ. 293).

Μύλασσα, πόλις Καρίας (τόμ. Α σ. λζ).

Μύλλερ (Κονράδ) (τόμ. Α σ. ρπβ, ρια, ριγ.- Β σ. 312).

Μυρσηνῶν, τόπος παρὰ τὴν Σελεύκειαν (τόμ. Β σ. 265).

Μώκιος, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. νβ).

Μωκίου μάρτυρος ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Μωϋσῆ (Ἰακώβ - ἀβᾶ), ἐβραῖος μεταφραστής (τόμ. Α σ. 25).

Μωσῆς, ὁ θεόπτης (τόμ. Α σ. 373, 378, 384 — 6, 389, 390, 394, 399, 404, 409 — 11, 415, 421, 425, 436, 437, 481.- Β σ. 23, 24, 103, 104, 111, 112, 118, 119, 124, 131 — 3, 136, 139, 323, 436, 466). ὄρα καὶ *Μωϋσῆς*, *Μωυσῆς*.

Μωϋσῆς, ὁ θεόπτης (τόμ. Α σ. 143, 188, 274, 363, 405.- Β σ. 22). ὄρα καὶ *Μωσῆς*, *Μωυσῆς*.

Μωυσῆς, ὁ θεόπτης (τόμ. Β σ. 53). ὄρα καὶ *Μωσῆς*, *Μωϋσῆς*.

N

Ναβάδ, υἱὸς Ἀαρών (τόμ. Α σ. 480).

Ναζαρέτ, πόλις Γαλιλαίας (τόμ. Α σ. 187.- Β σ. 80, 106, 232).

Ναζαρηνός, κάτοικος Ναζαρέτ (τόμ. Β σ. 468).

Ναζάριος, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. 111, 277).

Ναζαρίου μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. 111).

Ναζιανζηνός. ὄρα *Γρηγόριος Α΄* ὁ ΚΠ.

Ναζιανζός, πόλις Καππαδοκίας (τόμ. Α σ. 111, 4, 308).

Ναθανάηλ, ὁ ἀπόστολος (τόμ. Α σ. 204).

Ναχώλεια, πόλις Φρυγίας σαλουταρίας (τόμ. Α σ. 111, 112, 113).

Νάουκ, σοφὸς ἐλληνιστής (τόμ. Α σ. 111).

Νάρκισσος ὁ Νερωνιάδος (τόμ. Α σ. 315).

Ναυάτος, ὁ αἵρετικός (τόμ. Α σ. 292).

Νέα ἐκκλησία ΚΠ. (τόμ. Α σ. 111.- Β σ. 425).

Νέαι Πάτραι (τόμ. Α σ. 111).

Νεάπολις, πόλις Κύπρου (τόμ. Α σ. 111, 112, 113, 114.- Β σ. 407).

Νεῖλος, ὁ ἀβᾶς (τόμ. Α σ. 202).

Νεκτάριος ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 308, 312, 313, 319, 320).

Νεοκαισάρεια, πόλις Βιθυνίας (τόμ. Α σ. 111).

Νεοκαισάρεια, πόλις Εὐφρατησίας (τόμ. Α σ. 111).

Νεοκαισάρεια, πόλις Πόντου (τόμ. Α σ. 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000).

Νεπέσινα, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. 111).

Νέπετον, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000).

Νέρκεν, πόλις Ἀρμενίας (τόμ. Α σ. 21, 24, 32).

Νέρων (τόμ. Α σ. 69).

Νερωνιάς, πόλις Κιλικίας (τόμ. Α σ. 315).

Νεστόριος ὁ ΚΠ. αἵρεσιάρχης (τόμ. Α σ. 111, 112.- Β σ. 319).

Νίκαια, πόλις Βιθυνίας (τόμ. Α σ. 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291

Νικήτας, ὁ διάκονος (τόμ. Β σ. 440).
Νικήτας, ἡγούμενος μονῆς Φιλιππικοῦ ἐν Χρυσοπόλει (τόμ. Α σ. ια).
Νικήτας ὁ Κεφαλοιδίου (τόμ. Α σ. ιε, ξγ).
Νικήτας, ὁ παφλαγών (τόμ. Α σ. ε, θ, ιβ, ξθ, ος, ρξε.- Β σ. 4).
Νικήτας, ὁ πρωτοσπαθάριος (τόμ. Α σ. ιζ, ιη).
Νικήτας ὁ Σμύρνης (τόμ. Α σ. ιγ, ξβ, ιηε).
Νικήτας ὁ Φυτείας (τόμ. Α σ. ιηε).
Νικήτας ὁ Φωκαίας (τόμ. Α σ. ξβ).
Νικήτας Ὁρορύφας, ναύαρχος (τόμ. Α σ. κ).
Νικηφόρος ὁ Ἀμασειας (τόμ. Α σ. ιγ, ξβ).
Νικηφόρος ὁ καὶ Βέρζελης, μανιχαῖος (τόμ. Α σ. ρξς, ρπθ, ριη, 335. - Β σ. 58, 66).
Νικηφόρος ὁ Ζακύνθου (τόμ. Α σ. ξβ).
Νικηφόρος ὁ Θεοτόκης (τόμ. Α σ. ροζ).
Νικηφόρος ὁ Κρότωνος (τόμ. Α σ. ιε, ξγ).
Νικηφόρος Α' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. γ, ρνς, 252, 256, 272, 447).
Νικηφόρος ὁ Νικαίας (τόμ. Α σ. ιδ, μγ, ιης).
Νικηφόρος ὁ Σταυροπόλεως (τόμ. Α σ. ογ).
Νικηφόρος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. λθ, πθ, ιη).
Νικηφόρου (ἁγίου) μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ιθ).
Νικόδημος, ὁ ἁγιορείτης (τόμ. Β σ. 277).
Νικόλαος Α' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρμζ—ρμθ, ρνα, ρνε, ρνς).

Νικόλαος ὁ Μεθώνης (τόμ. Α σ. ρπγ).
Νικόλαος ὁ Μιτυλήνης (τόμ. Α σ. ιδ, ξβ).
Νικόλαος ὁ Μύρων (τόμ. Β σ. 426).
Νικόλαος, ἡγούμενος μονῆς ἁγίου Νικηφόρου (τόμ. Α σ. ιθ).
Νικόλαος Α' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ζ, η, ια, ις, ιη, κα, κβ, κε, κς, κθ — λγ, λς, λθ, μα—μς, μθ—να, νε—νη, ξ, ξα, ξγ, ξε—ξζ, οζ, ριδ, ρις, ρκα, ρκε, ρνγ, ρξδ, 69, 252, 467.- Β σ. 3, 289, 290, 391, 398).
Νικόλαος, ἡγούμενος μονῆς Στουδίου (τόμ. Α σ. ια, ξγ, 175).
Νικόλαος, ὁ στουδίτης. ὄρα *Νικόλαος* ἡγούμενος μονῆς Στουδίου.
Νικομήδεια, πόλις Βιθυνίας (τόμ. Α σ. ιη, ιθ, κβ, κε, κζ, λα, λη, μ, νδ, πδ, πς, πη, ρξε, ρξζ, 174, 241, 242, 246, 248—52, 257, 258, 261, 264, 281, 301, 315.- Β σ. 4, 280, 408).
Νικόπολις, πόλις Ἡπείρου (τόμ. Α σ. ιηε).
Νικόπολις, πόλις Καππαδοκίας (τόμ. Α σ. 301).
Νίκων ὁ Ἱεραπόλεως (τόμ. Α σ. λζ).
Νίκων ὁ Λαοδικείας (Φρυγίας) σαλουταρίας (τόμ. Α σ. ιζ).
Νινευῖται, κάταικοι Νινευῆ (Ἀσσυρίας) (τόμ. Α σ. 481).
Νούκιος (Α.) (τόμ. Α σ. ρπζ).
Νύσσα, πόλις Καππαδοκίας (τόμ. Α σ. 151, 163, 173, 201, 276, 301, 308, 313. - Β σ. 226).
Νῶε, ὁ δίκαιος (τόμ. Α σ. 419. - Β σ. 380, 466).
Νώλα, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. 277).

Ξ

Ξενοφῶν ὁ Μυλάσσω (τόμ. Α σ. λζ, ιε).

Ξυράφιος ὁ Δερβέντου (τόμ. Α σ. ρθ).

Ο

Ὀδηγῶν μονή. ὅρα Θεοτόκου τῶν ὀδηγῶν μονή.

Οἰκονόμος (Κωνσταντῖνος) ὁ ἐξ οἰκονόμων (τόμ. Α σ 74, 161).

Οἰκονόμος (Σοφοκλῆς), ἐκδότης ἀμφιλογίων Φωτίου (τόμ. Α σ. ρνη, ρπζ).

Οἰκουμένιος ὁ Τρίκκης (τόμ. Α σ. ιβ, ρξε).

Οἰσχέλιος (Herschel), ἐκδότης τῆς βιβλιοθήκης Φωτίου (τόμ. Α σ. ρπη).

Ὀκτάγωνον, χτίριον ΚΠ. (τόμ. Α σ. 4, 31. - Β σ. 364, 365).

Olstenius (Lucas), σοφὸς γερμανὸς (τόμ. Α σ. ροα).

Ὀλυμπιόδωρος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 32, 47).

Ὀλυμπος, ὄρος (τόμ. Β σ. 341).

Ὀμηρος, ὁ ποιητής (τόμ. Α σ. 3).

Omont (Henri), βιβλιοφύλαξ τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Παρισίων (τόμ. Α σ. ρξς, ριιδ).

Ὀναγρος, ὁ στρατηγός (τόμ. Α σ. 266, 267).

Ὀνησιφόρος ὁ Κολοφῶνος (τόμ. Β σ. 255).

Ὀνοπόδιον, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 365).

Ὀξεῖα, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. ις).

Ὀρμίσδας, βασιλεὺς Περσίας (τόμ. Α σ. ρια).

Ὀρμίσδου μονή ΚΠ (τόμ. Α σ. ρια).

Ὀρτάκιοι, προάστειον ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριβ).

Ὀσιος ὁ Κορδούβης (τόμ. Α σ. 239, 290, 291).

Ὀσκόλδ, ἀρχηγὸς τῶν Ῥώς (τόμ. Β σ. 29). ὅρα καὶ Δήρ.

Ὀσροηνή, ἐπαρχία Ἀσίας (τόμ. Β σ. 291).

Ὀστία, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. να, ξη, πγ, ιη, ρβ).

Οὐαλεντινιανός, ὁ αὐτοκράτωρ (τόμ. Α σ. 303).

Οὐαλεντῖνος, ὁ αἵρετικὸς (τόμ. Β σ. 60).

Οὐάλης, ὁ αὐτοκράτωρ (τόμ. Α σ. 300, 303, 304, 307).

Οὐδῖνος (Casimir Oudin), φιλόλογος (τόμ. Α σ. ρπζ).

Οὐόλφιος (Φριδεῤῥικος), ὁ φιλόλογος (τόμ. Α σ. ρπη. - Β σ. 72).

Οὐρσος, δούξ Ἑνετίας (τόμ. Α σ. ρ).

Οὐσπένσκης. ὅρα Πορφύριος.

Π

Παῖσιος ὁ Γάζης, ὁ Λιγαρείδης (τόμ. Α σ. ροζ, ροθ, ρπη, ρια, ριγ, 191, 272, 468. - Β σ. 144, 229, 286, 329, 422, 424, 427, 442).

Παλαιαὶ Πάτραι, πόλις Πελοποννήσου (τόμ. Α σ. μγ, ργ).

Παλαιστίνη (τόμ. Α σ. ρμη, 18. - Β σ. 291).

Παλαμᾶς. ὅρα Γρηγόριος.

Παμμακαρίστου (ἡ) μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. 53).

Πάμφιλος, πατὴρ Εὐσεβίου τοῦ Καισα-

ρείας (Παλαιστίνης) (τόμ. Α σ. κβ, 237, 252, 337).

Παμφυλία (τόμ. Α σ. ξβ, ξε).

Παναγίας Φάρου νηός ΚΠ. (τόμ. Α σ. μη).

Παντοκράτορος (ή), μονή Ἀθω (τόμ. Β σ. 408).

Παντοκράτορος (ή), μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. 31).

Παντολέον, ὁ πρωτοσπαθάριος (τόμ. Α σ. ιζ).

Παπαγεώργιος (Π. Ν.), φιλόλογος (τόμ. Α σ. ρθ).

Παπαδόπουλος. ὄρα Κεραμεύς.

Παρίσιοι (τόμ. Α σ. ρνθ, ρξς, 64).

Παρμενίδης, διάλογος Πλάτωνος (τόμ. Α σ. 8).

Παρράσιος, ὁ ζωγράφος (τόμ. Β σ. 433).

Πατάβιον, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. 53).

Πάταρα, πόλις Λυκίας (τόμ. Α σ. 173.— Β σ. 406).

Πατζινακίται, ἔθνος παρὰ τὸν Δάναπριν (τόμ. Β σ. 2).

Πατρόφιλος ὁ Σκυθοπόλεως (τόμ. Α σ. 315).

Παυλικιάνοι, οἱ μανιχαῖοι (τόμ. Β σ. 60).

Παυλῖνος ὁ Νώλης (τόμ. Α σ. 277).

Παυλῖνος ὁ Τύρου (τόμ. Α σ. 241, 306, 315).

Παυλοϊωάνναι, οἱ μανιχαῖοι (τόμ. Α σ. 60).

Παῦλος ὁ Ἀγκῶνος, τοποτηρητὴς τοῦ Ῥώμης Ἰωάννου Η' (τόμ. Α σ. ιη, ρβ.— Β σ. 382).

Παῦλος ὁ Ἀχμονίας (τόμ. Α σ. λζ).

Παῦλος, ὁ ἀπόστολος (τόμ. Α σ. λη, ιθ, 129, 143, 193, 204, 206, 225, 226, 228—30, 259, 277, 295, 325, 350, 358, 359, 363, 366, 387, 397—403, 407 — 9, 416 — 8, 420 — 2, 426, 429, 430, 462, 464, 465, 467, 470.— Β σ. 30, 61, 65, 91, 94, 107, 124, 194, 196, 197, 246, 249, 254 — 7, 260 — 2, 264, 265, 273, 274, 287, 291, 312, 327, 412, 470).

Παῦλος ὁ Ἐμέσης (τόμ. Α σ. 152).

Παῦλος ὁ Ἡρακλείας (Πόντου) (τόμ. Α σ. ιδ, ση, ιε).

Παῦλος ὁ Θεσσαλονίκης (τόμ. Α σ. ρζ, ριζ).

Παῦλος ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας) (τόμ. Α σ. ιζ, λ, λα, ξε, οζ).

Παῦλος Α' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 239, 252, 264, 267, 272, 281, 287, 289, 290, 311).

Παῦλος ὁ Λαοδικείας (τόμ. Α σ. πε, πη—ια, ιη, 3).

Παῦλος, ὁ μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 59 — 61).

Παῦλος ὁ Μέλης (τόμ. Α σ. ιε).

Παῦλος, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. ο).

Παῦλος ὁ Ποπλωνίου (τόμ. Α σ. με).

Παῦλος, πρεσβύτερος ῥωμαῖος (τόμ. Α σ. κθ).

Παῦλος, ὁ σαμοσατεύς (τόμ. Β σ. 309).

Παῦλος, ὁ μέγας χαρτοφύλαξ (τόμ. Α σ. ιζ, ξε).

Πανσανίας, ὁ γεωγράφος (τόμ. Α σ. 4).

Παφλαγών. ὄρα Νικήτας.

Παφνούτιος ὁ Αἰγυποδιάδος (τόμ. Α σ. 240).

Παχυμέρης (Γεώργιος), χρονογράφος (τόμ. Α σ. 22, 42).

Πείρινθος = Ἡράκλεια, πόλις Θράκης (τόμ. Α σ. 282, 315). ὅρα καὶ Ἡράκλεια Θράκης.

Πελάγιος ὁ Λαοδικεῖας (Συρίας) (τόμ. Α σ. 303).

Πελοπόννησος (τόμ. Α σ. ιθ).

Πέργη, πόλις Παμφυλίας (τόμ. Α σ. ξβ, ξε, ιε, ρβ).

Περίπατος, σχολή ἀριστοτελική ἐν Ἀθῆναις (τόμ. Α σ. 47).

Πέρσαι (τόμ. Α σ. 159, 160. - Β σ. 316).

Περσίς = Περσία (τόμ. Α σ. 302).

Πετράσκος, υἱὸς Δεπέτρου Σκουλαρίου, βοϊδόδα (τόμ. Α σ. ρση).

Πετρετζέσκος (Στέφανος), βοεβόδας Μολδαβίας (τόμ. Α σ. ρση).

Πετρί-καπου, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Πετρίον, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Πετρόπολις, πρωτεύουσα Ῥωσίας (τόμ. Β σ. 286).

Πέτρος Α' ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Α σ. 237, 247, 248, 255).

Πέτρος Β' ὁ Ἀντιοχείας (τόμ. Α σ. 162).

Πέτρος, ὁ ἀπόστολος (τόμ. Α σ. ρια, 115, 133, 203, 204, 208, 277, 327, 346, 356, 396, 463, 465 — 7, 481. - Β σ. 63, 64, 118, 151, 287, 291, 312, 322). ὅρα καὶ Κηφᾶς, Σίμων.

Πέτρος ὁ Ἰουλιόπολεως (τόμ. Α σ. ιε).

Πέτρος, ὁ καρδινάλιος, τοποτηρητὴς τοῦ Ῥώμης Ἰωάννου Η' (τόμ. Α σ. ρβ, ργ, ρδ. - Β σ. 382).

Πέτρος ὁ Κογράδου (τόμ. Α σ. ριη).

Πέτρος ὁ Μιλήτου (τόμ. Α σ. ιδ, ιη. - Β σ. 397).

Πέτρος, ὁ μοναχός (τόμ. Α σ. ρμα).

Πέτρος ὁ Πέργης (τόμ. Α σ. ιε).

Πέτρος ὁ Σάρδεων (τόμ. Α σ. ι, ιη, ξς, ζζ. - Β σ. 397).

Πέτρος, ὁ σικελιώτης (τόμ. Α σ. πς. - Β σ. 67).

Πέτρος ὁ Συλαίου (τόμ. Α σ. ιδ, ξβ).

Πέτρος ὁ Τρωάδος (τόμ. Α σ. ιε, ξβ, ξε, ιε).

Πέτρος ὁ Φοροσιφρονέσου (τόμ. Α σ. ρθ).

Πέτρου (ἁγίου) ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρια).

Πετρωινᾶς, ὁ δομέστικος (τόμ. Α σ. κγ. - Β σ. 309).

Πηγὴ, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Πηλούσιον, πόλις Αἰγύπτου (τόμ. Α σ. 4).

Πίγκολος (Νικόλαος) (τόμ. Α σ. 64).

Πιλᾶτος, ὁ πόντιος (τόμ. Β σ. 451, 453, 455 — 8, 462).

Πισίδαι, κάτοικοι Πισιδίας (τόμ. Α σ. κς).

Πισιδία (τόμ. Α σ. κβ, λ, ιζ).

Πισσιδάι. ὅρα *Πισίδαι*.

Πίτρας, ὁ καρδινάλιος (τόμ. Α σ. ρπε, ρι, 153, 165, 174, 175. - Β σ. 173, 205, 247, 328).

Πλακιδία, σύζυγος Θεοδοσίου τοῦ Α' (τόμ. Α σ. 277).

Πλατεῖα, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. λγ).

Πλάτων, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. ριβ).

Πλάτων, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. δ, λε, 3, 4, 8 — 10, 12, 15, 17, 36, 38 — 40, 82, 85).

Πλάτωνος μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριβ).

Πλήθων, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 53).
Πλωτίνος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 18, 21, 32).

Πολιμάρτιον, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. πζ).

Πολύβιος, ὁ ἱστορικός (τόμ. Α σ. 4).

Πολύευκτος, ὁ ἅγιος (τόμ. Α σ. νβ).

Πολύκαρπος, ἀρχιμ. ἀνδρίτης ἰερείτης (τόμ. Α σ. ρση, ρι).

Πολύκαρπος ὁ Σμύρνης (τόμ. Β σ. 291).

Πολυκράτης ὁ Ἐφέσου (τόμ. Β σ. 291).

Πολυχρόνιος, ἐπίσκοπος πόλειως Ἰλλυρικοῦ (τόμ. Α σ. 304).

Πόντος, ὁ Εὐξείνιος (τόμ. Α σ. λζ, ση, ιε, ρη.— Β σ. 1, 291).

Ποπλώνιον, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. με).

Πόρτον, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. κε, λβ, μγ, με, ριθ, ρμ, 188).

Πορφύριος ὁ Οὐσπένσκης, τοποτηρητῆς τοῦ Κιέβου (τόμ. Α σ. ρπη.— Β σ. 286).

Πορφύριος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. δ, ροδ, 12, 13, 15, 18, 21, 22, 24—6, 28, 29, 32, 33, 78, 80).— ὅρα καὶ *Μελέκ*.

Πόσεως (τά), μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. κθ).

Πουλχεριαναί, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Πούχμανος, ἱατρός (τόμ. Α σ. ε).

Πραιτεξτάτος (Βεγέτιος) (τόμ. Α σ. 69).

Πραιτώριον, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 366).

Πραξιτέλης, ὁ γλύπτῃς (τόμ. Β σ. 433).

Πράσινοι, δῆμος Βυζαντίου (τόμ. Β σ. 366, 367).

Πρόκλος ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 152, 164.— Β σ. 226).

Πρόκλος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 47, 78).

Προκόπιος, ὁ ἱστορικός (τόμ. Β σ. 251).

Προκόπιος ὁ Καισαρείας (Καππαδοκίας) (τόμ. Α σ. οζ, ρθ).

Προποντίς (τόμ. Α σ. ιθ, λγ, 31).

Προυδέντιος, ὁ ποιητής (τόμ. Α σ. 276).

Πρωτογένης ὁ Σαρδικῆς (τόμ. Α σ. 290).

Πτολεμαῖς, πόλις Αἰγύπτου (τόμ. Α σ. 249).

Πυθαγόρας, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. ρν).

Πυργίον, πόλις Ἰλλυρικοῦ (τόμ. Α σ. λζ, ξβ, ιε).

P

Ραβέννα, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. λδ, ξς).

Ράλλης καὶ Ποτλῆς (τόμ. Α σ. ρι, 277).

Rèims, πόλις Γαλλίας (τόμ. Α σ. νζ).

Ροδόαλδος ὁ Πόρτου, τοποτηρητῆς Νικολάου Α' τοῦ Ῥώμης (τόμ. Α σ. κε, λβ, λγ, μγ).

Ρόδος, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. ιγ, ξα—ξδ, ργ).

Ρούστ (Ἀβούλ-Βαλῆτ-Ἰβνι), ἀραψ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 24, 61).

Ρουφίνος, ὁ ἱστορικός (τόμ. Α σ. 4).

Ρωμαῖοι (τόμ. Α σ. 70, 276.— Β σ. 33, 171, 298, 316).

Ρωμανὸς Α' ὁ Λακαπηνὸς (τόμ. Β σ. 424).

Ῥωμανός, ὁ ἅγιος (τόμ. Α σ. νβ, νγ).
 Ῥωμανός, ὁ μελωδός (τόμ. Α σ. 153, 165, 175, 202. - Β σ. 173, 205, 328).
 Ῥωμανός ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ρνα, ρνβ).
 Ῥωμανός ὁ Φάνου (τόμ. Α σ. ρμα).
 Ῥωμανοῦ ἐν τοῖς Ἐλεβίχου ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).
 Ῥωμανοῦ πύλη ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).
 Ῥώμη (τόμ. Α σ. ζ, η, ια, ις—ιη, κβ, κδ—κς, κθ, λα—λδ, λς, λθ, μα—μς, μη—να, νγ, νε, νς, νη, ξε—ξη, ο, οδ—οζ, πγ, πς, πζ, ιγ, ιδ, ις, ρ, ρβ—ρδ, ρς, ρζ, ρι, ρια, ριδ, ρις, ριζ, ρκ, ρκα, ρκγ, ρκδ, ρκζ, ρκθ, ρλα, ρλθ, ρμ, ρμγ—ρμζ, ρμθ—ρνγ, ρνθ, ρξδ, ρξζ, 69, 70, 151, 190, 242, 275—7, 313, 334, 451, 467. - Β σ. 225, 280, 289—91, 382, 383, 391, 397, 398).
 Ῥώμη νέα (τόμ. Α σ. με).
 Ῥώμη παλαιά (τόμ. Α σ. με).
 Ῥώς (τόμ. Α σ. κζ, κη, λγ, ιβ. - Β σ. 1—3, 28, 29).
 Ῥωσία (τόμ. Α σ. ρπη).

Σ

Σαβᾶς, πόλις Ἀραβίας (τόμ. Α σ. 159).
 Σάββα (ἁγίου) λαύρα Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. ρια).
 Σαββαΐτης. ὅρα Κυπριανός.
 Σάββας ὁ Ἀθηνῶν (τόμ. Α σ. ιγ, ξβ, ιε, ριγ).
 Σάββας, ὁ Δαφνουσίας (τόμ. Α σ. ιε).
 Σάββας, ἡγούμενος Πισιδῶν (τόμ. Α σ. κς).
 Σάββας, ἡγούμενος μονῆς Στουδίου (τόμ. Α σ. μγ, ξγ).

Σάββας, ὁ ἡσυχαστής (τόμ. Α σ. ο).
 Σάββας, πρεσβύτερος καὶ ἡσυχαστής (τόμ. Α σ. πη).
 Σαβέλλιος ὁ λίβυς, αἵρεσιάρχης (τόμ. Α σ. 286, 306, 316, 320—2).
 Σαβῖνος ὁ Κατάνης (τόμ. Α σ. ση, ρκδ).
 Σαδδουκαῖοι, αἵρεσις ἰουδαϊκή (τόμ. Α σ. 326, 388. - Β σ. 114, 115).
 Σακέλλη, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Α σ. 189).
 Σαλιανός, ὁ στρατηγός (τόμ. Α σ. 265, 266).
 Σαμόσατα, πόλις Κομαγένης (τόμ. Α σ. 303. - Β σ. 59, 61).
 Σαμουήλ ὁ Ἀντάνδρων (τόμ. Α σ. ξγ, ιε).
 Σαμουήλ, ὁ προφήτης (τόμ. Α σ. 421).
 Σαμουήλ ὁ Χωνῶν (τόμ. Α σ. ιδ, ις).
 Σαμψών, ὁ ναζαρχῖος (τόμ. Α σ. 421).
 Σανταβαρηνός. ὅρα Θεόδωρος.
 Σάπφειρα, ἡ ψευδολόγος (τόμ. Α σ. 396, 481).
 Σαρακηνοί (τόμ. Α σ. ρμη).
 Σαρατσχανέ, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).
 Σάρδεις, πόλις Λυδίας (τόμ. Α σ. ι, ιη, ξς, ξζ. - Β σ. 397).
 Σαρδική, πόλις Ἰλλυρικοῦ (τόμ. Α σ. 252, 265, 273, 288, 289, 291).
 Σάρρα, σύζυγος Ἀβραάμ. (τόμ. Β σ. 335, 336).
 Σάρων, πεδῖον Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 210).
 Σατιάν, ὁ διάβολος (τόμ. Α σ. 248).
 Σατανᾶς, ὁ διάβολος (τόμ. Α σ. 396).
 Σάτυρος (τόμ. Α σ. ιβ).
 Σατύρου μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ. ιβ).
 Σεβαστιάνωφ (Πέτρος) (τόμ. Α σ. ρι).

- Σεβήρως ὁ Ἀντισχεΐας (τόμ. Β σ. 440).
 Σεῖραι, κάτοικοι Κίνας (τόμ. Α σ. 484).
 Σεῖχ-Μουράτ τζαμιή ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).
 Σεκοῦνδος ὁ Πτολεμαΐδος (τόμ. Α σ. 249).
 Σελεύκεια, πόλις Ἰσαυρίας (τόμ. Α σ. 152, 164, 202, 273, 291, 292, 303, 315.- Β σ. 226, 250, 257, 265, 407).
 Σεμβάτιος, υἱὸς Ἀσσὸτ ἡγεμόνος (τόμ. Α σ. ρμζ).
 Σεραπίων ὁ Θμούεως (τόμ. Α σ. 337).
 Σέρας ὁ Παραιτονίου (Λιδύης) (τόμ. Α σ. 293).
 Σεργία (τόμ. Α σ. ιθ).
 Σέρβοι (τόμ. Α σ. κθ, ιθ).
 Σέργιος, ὁ ἀγιοπολίτης (τόμ. Β σ. 328).
 Σέργιος Α' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ, ρο.- Β σ. 229).
 Σέργιος Β' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρνζ).
 Σέργιος, μάγιστρος καὶ λογοθέτης δρόμου (τόμ. Α σ. ιθ, κς).
 Σέργιος, ὁ μάρτυς (τόμ. Α σ. ρια).
 Σέργιος (ᾠσιος), πατήρ Φωτίου (τόμ. Α σ. ρνδ).
 Σέργιος πρωτοσπαθάριος, ἀδελφὸς Φωτίου (τόμ. Α σ. ιζ, λε).
 Σέργιος Γ' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ρνβ).
 Σέργιος ὁ καὶ Τυχικός, μανιχαῖος (τόμ. Α σ. 445.- Β σ. 61, 62, 65, 66).
 Σεργίου καὶ Βάκχου μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρια).
 Σηλύβρια, πόλις Θράκης (τόμ. Α σ. νβ, νγ, 42).
 Σηλυβρίας πύλη (τόμ. Α σ. νβ, νγ).
 Σῆγμα, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ, 189.- Β σ. 364).
 Σικειῶν. ὅρα Συκέων.
 Σικελία, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. ιη, κβ, λ, ν, ξγ, οη, ρκδ, 21.- Β σ. 396).
 Σικέλλων. ὅρα Συκέων.
 Σικελῶν. ὅρα Συκέων.
 Σικεῶν. ὅρα Συκέων.
 Σικέων μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρμδ).
 Σιλβανὸς ὁ Ταρσοῦ (τόμ. Α σ. 292).
 Σίλβεστρος Α' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. 239, 242).
 Σιλουανός. ὅρα Κωνσταντῖνος.
 Σιμπλίκιος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 32, 78).
 Σίμων βάρ Ἰωνᾶ = Πέτρος ὁ ἀπόστολος (τόμ. Α σ. 464). ὅρα καὶ Κηφᾶς, Πέτρος.
 Σίμων, ὁ μάγος (τόμ. Α σ. 275).
 Σινᾶ (ἄβοῦ-Ἀλῆ-Ἰβνι), φιλόσοφος ἄραψ (τόμ. Α σ. 61).
 Σιναΐτικὸν μετόχιον, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).
 Σινώπη, πόλις Πόντου (τόμ. Α σ. λζ, ιζ).
 Σίρμιον, πόλις Παννονίας (τόμ. Α σ. 273, 291).
 Schirvan, πόλις Ἀσίας (τόμ. Α σ. λδ).
 Σισίνιος ὁ Λαοδικείας (τόμ. Α σ. ξβ, ιζ).
 Σισίνιος σπαθαροκανδιδάτος, πελοποννησίτης (τόμ. Α σ. ιζ).
 Σιών, ὅρος Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 173, 182.- Β σ. 137, 302, 303, 318).
 Σιών, μονὴ Χάλκης (τόμ. Α σ. λγ).
 Σιών (Νέα), μονὴ Χάλκης (τόμ. Α σ. λδ).
 Σκλαβηνοί, κάτοικοι Σκλαβηνίας (τόμ. Α σ. πγ).
 Σκέπης μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ξ, οζ, πθ, ρλδ).

Σκυθόπολις, πόλις Παλαιστίνης (τόμ. Α σ. 315).

Σκυθοπολίτης. ὄρα Κύριλλος.

Σκῶπος (Ἰωάννης ὁ Ἐριγένης), φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 117, 69).

Σκῶπος (Ἰγγ.), ἐκδότης ἀμφιλοχίων Φωτίου (τόμ. Α σ. 111).

Σλάβοι (τόμ. Α σ. 117, 118, 119, 120).

Σμύρνη, πόλις Ἰωνίας (τόμ. Α σ. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000).

Σοδομίται, κάτοικοι Σοδόμων (Πενταπόλεως Παλαιστίνης) (τόμ. Α σ. 468. - Β σ. 13).

Σολομών, ὁ σοφός (τόμ. Α σ. 164, 275, 327, 328, 360. - Β σ. 91, 360, 436).

Σουγδοιρῆς (Γεώργιος), φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 53).

Σουΐδας, ὁ λεξικογράφος (τόμ. Α σ. 5. - Β σ. 251).

Σουλεϊμάν (Σεΐχ) μασιγίδιον ΚΠ. (τόμ. Α σ. 31).

Σουλτάν - Μεχμέτ τζαμιῇ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 16, 17).

Σούτλουδξε, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. 16).

Σοφία (ἁγία), ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. 16, 31, 191, 277. - Β σ. 178, 229, 286 — 9, 314, 363, 367, 383).

Σοφιανός, λιμὴν ΚΠ. (τόμ. Α σ. 16).

Σοφίστικα (ἀραβιστί), ἥτοι περὶ σοφιστικῶν ἐλέγχων Ἀριστοτέλους (τόμ. Α σ. 61).

Σπολέτον, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. 16).

Σπυριδίων ὁ Τριμυθοῦντος (τόμ. Α σ. 240).

Στάγειρα, πόλις Μακεδονίας (τόμ. Α σ. 80).

Σταυράκιος ὁ Πλατύς, ἑπαρχος Κύπρου (τόμ. Α σ. 16).

Σταυρόπολις, πόλις Καρίας (τόμ. Α σ. 17, 18, 19, 20).

Στενόν, ὁ Βόσπορος ΚΠ. (τόμ. Α σ. 18, 19, 20. - Β σ. 1, 2).

Στενωπός, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Α σ. 189).

Στεφανάκιον, πόλις Ἰπείρου (τόμ. Α σ. 190).

Στεφανία, σύζυγος τοῦ Ῥώμης Ἀδριανοῦ Β' (τόμ. Α σ. 190).

Στέφανος, ὁ ἀγιοπολίτης (τόμ. Β σ. 328).

Στέφανος Α' ὁ Ἀντιοχείας (τόμ. Α σ. 265 — 7).

Στέφανος ὁ Γερμανικεῖας (τόμ. Α σ. 293).

Στέφανος διάκονος καὶ σύγκελλος, υἱὸς Βασιλείου τοῦ Α' (τόμ. Α σ. 19).

Στέφανος ὁ Κιθύρας (τόμ. Α σ. 18).

Στέφανος ὁ Κύρρου (τόμ. Α σ. 18).

Στέφανος Α' ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000).

Στέφανος ὁ Νεπεσηγῶν (τόμ. Α σ. 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100).

Στέφανος ὁ Νεπέτου. ὄρα Στέφανος ὁ Νεπεσηγῶν.

Στέφανος, ὁ ὀρθοδοξήσας (τόμ. Α σ. 19, 274).

Στέφανος, ὁ πρωτομάρτυς (τόμ. Α σ. 19, 277, 320, 365, 366. - Β σ. 364).

Στέφανος ὁ Πυργίου Ἰλλυρικοῦ (τόμ. Α σ. 19, 20, 21).

Στέφανος, υἱὸς Ῥωμανοῦ Α' τοῦ Λακαπηνοῦ (τόμ. Β σ. 424).

Στέφανος Ε' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. 19, 20).

ρκα, ρκγ, ρκδ, ρκζ, ρκθ, ρλ, ρλθ, ρμ, ρν).

Στέφανος Γ' ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ρν, ρνα).

Στεφάνου (ἀγίου) ναὸς ΚΠ. (τόμ. Β σ. 364).

Στεφάνου ἐν Αὐρηλιανᾷς ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νβ).

Στουδίου μονὴ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ια, λζ, μ, μα, μγ, ξγ).

Στουδίτης. ὅρα Θεόδωρος καὶ Συμεών.

Στροβυλαία, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).

Στυλιανὸς ὁ Νεοκαισαρείας (τόμ. Α σ. ιβ, ιγ, ρβ, ρκθ, ρλ, ρλθ — ρμα, ρμε, ρνβ, ρξδ).

Στωϊκοί, φιλόσοφοι (τόμ. Α σ. 97).

Συκαῖ, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρμδ).

Συκείων. ὅρα Σικέων.

Σύλαιον, πόλις Παμφυλίας (τόμ. Α σ. ιδ, ξβ, ξε, ιε, ρβ).

Συμβόλων μονὴ ἐν Βιθυνίᾳ (τόμ. Α σ. ια).

Συμεών, ἄρχων Μοισίας (τόμ. Α σ. ρμδ).

Συμεών, ὁ Θεοδόχος (τόμ. Α σ. 172—4, 176, 177, 183, 186, 376.— Β σ. 79).

Συμεών ὁ Λαοδικεῖας (Φρυγίας παλαιανῆς) (τόμ. Α σ. ιζ).

Συμεών, ὁ μάγιστρος (τόμ. Α σ. μ. — Β σ. 268, 280, 311, 396).

Συμεών, ὁ μεταφραστής (τόμ. Β σ. 251).

Συμεών ὁ Νέων Πατρῶν (τόμ. Α σ. ιζ).

Συμεών, ὁ προφήτης (τόμ. Β σ. 259).

Συμεών, ὁ στουδίτης (τόμ. Α σ. 202).

Συμεών ὁ καὶ Τίτος, μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 60, 61).

Σύνοδος Ἡ' οἰκουμένη (τόμ. Α σ. 70).

Συρακοῦσαι, πόλις Σικελίας (τόμ. Α σ. ζ, ι, ιε, λβ, ξα, οα, οε, οη, πα, πδ, ιε, ιζ, 153, 164.— Β σ. 396—9).

Συρία (τόμ. Α σ. ρκδ, ρμη, 304, 315.— Β σ. 106, 290). ὅρα Σύρων (ή).

Σύροι, κάτοικοι Συρίας (τόμ. Α σ. 303).

Σύρων (ή) = ή Συρία (τόμ. Α σ. 303). ὅρα Συρία.

Σχολάριος. ὅρα Γεννάδιος Β' ὁ ΚΠ.

Σχολαστικός. ὅρα Σωκράτης ὁ σχολαστικός.

Σχολή μεγάλη τοῦ γένους (τόμ. Α σ. 53).

Σωζόμενος. ὅρα Ἐρμείας.

Σωκράτης ὁ σχολαστικός, ἱστορικός (τόμ. Α σ. 237, 252, 272, 289, 302, 311, 337).

Σωκράτης, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 15, 38—40, 67, 82—5, 90, 91, 93, 94, 115).

Σωτῆρος (Χριστοῦ) ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριζ.— Β σ. 425).

Σωφρόνιος Α' ὁ Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. 164.— Β σ. 227).

Σωφρόνιος, μονάζων (τόμ. Α σ. ιθ).

Τ

Ταγια, ποίημα ἀραβικόν (τόμ. Α σ. 24).

Ταρακίνα, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. ρθ).

Ταράσιος ὁ ΚΠ. (τόμ. Α σ. ξ, ρδ, ρε, 150).

Ταράσιος ὁ πατρίκιος, ἀδελφὸς Φωτίου (τόμ. Α σ. γ, ε, ζ, κα, κε, π, πς, πη, ια, ιβ, ρνε, 3, 48).

Ταρσός, πόλις Κιλικίας (τόμ. Α σ. 89, 292, 337).

Ταυρομένιον, πόλις Σικελίας (τόμ. Α σ. ιε, ις, ιη, ξθ, ςη).

Τειρεσίας ὁ μάντις (τόμ. Β σ. 341).

Τεργέστη (τόμ. Α σ. ρπθ).

Τερέβινθος, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. θ, ιθ, μς, ξ).

Τερτυλλιανός, ὁ ἀπολογητής (τόμ. Α σ. 188).

Τεσσαρακοστή, νηστεία πρὸ τοῦ πάσχα (τόμ. Α σ. 188).

Τεφδερδάρ-βουρνοῦ, μέρος Βοσπόρου (τόμ. Α σ. ξ).

Τεφρική, πόλις Κιλικίας (τόμ. Β σ. 309, 310).

Τζέτζης (Ἰωάννης) (τόμ. Α σ. 22).

Τηλέμαχος ὁ Ἀδριανοπόλεως (τόμ. Α σ. 304).

Τιβεριάς, θάλασσα Γαλιλαίας (τόμ. Α σ. 204).

Τίβερις, ποταμός Ἰταλίας (τόμ. Α σ. ρν).

Τιμόθεος Α' ὁ Ἀλεξανδρείας (τόμ. Α σ. 312, 313).

Τιμόθεος ὁ Ἐφέσου (τόμ. Α σ. 129, 358. - Β σ. 249).

Τιμόθεος, πρεσβύτερος Ἱεροσολύμων (τόμ. Α σ. 174, 261).

Τίτος ὁ Βόστρων (τόμ. Α σ. 337. - Β σ. 406).

Τίτος. ὄρα Συμεών.

Τόρνοβον, πόλις Βουλγαρίας (τόμ. Α σ. 65).

Τουση. ὄρα Γαζαλή.

Τράλλεις, πόλις Λυδίας (τόμ. Α σ. 78).

Τρηούριοι, πόλις Πρωσίας (τόμ. Α σ. λθ, ξς).

Τριάδος (άγίας) εὐκτήριον ΚΠ. (τόμ. Β σ. 364).

Τριάδος άγίας μονή ἐν Χάλκη (τόμ. Α σ. λγ).

Τρίβερης, πόλις Γαλλίας (τόμ. Α σ. 251, 264).

Τρίκλινον, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Α σ. 189. - Β σ. 365, 366).

Τροΐτσκης (Ἰωάννης), καθηγητής τῆς πνευματικῆς ἀκαδημίας Πετροπόλεως (τόμ. Α σ. ρια).

Τροῦλλον, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 292).

Τρύφαινα, μαθήτρια Παύλου τοῦ ἀποστόλου (τόμ. Β σ. 249, 258, 263, 264).

Τρυφῶσα, μαθήτρια Παύλου τοῦ ἀποστόλου (τόμ. Β σ. 249).

Τρωάς, πόλις Ἑλλησπόντου (τόμ. Α σ. ιε, ξβ, ξε, ιε).

Τσατλαδη-καποῦ, πύλη τειχῶν ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρια).

Τσεμπερλή-τάς, στήλη ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρις).

Τσερνίγοβον, πόλις Ῥωσίας (τόμ. Α σ. 28).

Τύανα, πόλις Καππαδοκίας (τόμ. Α σ. 301, 303).

Τύριοι, κάτοικοι Τύρου (Φοινίκης) (τόμ. Α σ. 241).

Τύρνοβον Θεσσαλίας (τόμ. Α σ. ριβ).

Τύρος, πόλις Φοινίκης (τόμ. Α σ. 237, 251, 261, 262, 311, 315, 391).

Τυρρηνοί, κάτοικοι Ἰταλίας (τόμ. Α σ. νδ).

Τυχικός. ὄρα Σέργιος.

Τυχικός ὁ Χαλκηδόνος (τόμ. Β σ. 65).

Υ

- Ύπατία, ἡ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 47).
 Ὑψηλῖς, πόλις Θηβαΐδος (Αἰγύπτου)
 (τόμ. Α σ. 263).

Φ

- Φαβρίκιος, πολυγράφος (τόμ. Α σ. ριγ,
 161).
 Φαλκωνίλλα, θυγάτηρ Τρυφαίνης, μα-
 θητρίας Παύλου (τόμ. Α σ. 259).
 Φάνον, πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. ρμα).
 Φανουίλ, πατήρ Ἀννης προφήτιδος
 (τόμ. Α σ. 185, 186).
 Φαραβή (Ἄβου-Νασάρ-έλ), φιλόσοφος
 ἄραψ (τόμ. Α σ. 61).
 Φαραώ, βασιλεὺς Αἰγύπτου (τόμ. Α σ.
 480.- Β σ. 53, 150).
 Φαρισαῖοι, αἵρεσις ἰουδαϊκὴ (τόμ. Α σ.
 208, 326, 368, 373.- Β σ. 102, 116,
 139, 144, 457, 481).
 Φάρος, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ.
 425, 427).
 Φάρου (Θεοτόκου τοῦ) ναὸς ΚΠ. (τόμ.
 Β σ. 425, 427).
 Φαῦστος ὁ Πανέμου Τείχους (τόμ. Α σ.
 304).
 Φειδίας, ὁ γλύπτης (τόμ. Β σ. 433).
 Φενάρι-Ἰησᾶ μεστζίτη, τέμενος ΚΠ.
 (τόμ. Α σ. ριβ, ρνδ).
 Φιλαδέλφεια (τόμ. Α σ. ριγ).
 Φιλάρετος ὁ Βαφείδης, ὁ Διδυμοτείχου
 (τόμ. Β σ. 176).
 Φιλάρετος ὁ Τσερνιγόβου (τόμ. Α σ.
 28).
 Φιλητάς, ὁ ποιητής (τόμ. Α σ. 96).

Φιλιππισίων (ἡ), ἐκκλησία μανιχαϊκὴ
 (τόμ. Β σ. 61, 62).

Φιλιππικοῦ μονὴ ἐν Χρυσοπόλει (τόμ.
 Α σ. ια).

Φίλιπποι, πόλις Μακεδονίας (τόμ. Α σ.
 260).

Φίλιππος, ἀδελφὸς Ἡρώδου (τόμ. Β σ.
 135).

Φίλιππος, ὁ ἀπόστολος (τόμ. Α σ. νγ.-
 Β σ. 290).

Φίλιππος, ὁ διάκονος (τόμ. Α σ. 275).

Φίλιππος ὁ Μεσσήνης (τόμ. Α σ. ιε).

Φίλιππος ὁ Μυλάσσων (τόμ. Α σ. λζ,
 ιε).

Φιλίππου ναὸς ΚΠ. (τόμ. Α σ. νγ).

Φιλίππου πόλις, πόλις Θράκης (τόμ. Α
 σ. 273, 289, 290).

Φιλόθεος ὁ Νικομηδείας (τόμ. Β σ.
 280).

Φιλοξένου κινστέρνα ΚΠ. (τόμ. Α σ.
 ριγ).

Φιλόπονος (Ἰωάννης), ὁ φιλόσοφος (τόμ.
 Α σ. 21, 32, 78).

Φιλοστόργιος ὁ ἄρειανός, ἱστορικός (τόμ.
 Α σ. η, ρμθ, 237, 272, 302).

Φιλόχορος, ὁ ἱστορικός (τόμ. Α σ. 47).

Φινεές, υἱὸς Ἐλεάζαρ (τόμ. Α σ. 481.-
 Β σ. 324).

Φλάκιλλος ὁ Ἀντιοχείας (τόμ. Α σ.
 282).

Φλεωγ, ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικός (τόμ.
 Α σ. ος).

Φοινίκη (τόμ. Α σ. 315).

Φόρμοςος ὁ Πόρτου (τόμ. Α σ. με,
 ριθ, ρμ).

Φόρμοςος ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ιη —
 ρμ, ρμδ, ρμε, ρμθ — ρνα).

Φόρος, μέρος ΚΠ. (τόμ. Α σ. ρνζ).
 Φοροσιφρόνεσον (Forum Sempronii),
 πόλις Ἰταλίας (τόμ. Α σ. ρθ).
 Franco (abbé N.) (τόμ. Α σ. ροβ,
 ρπθ, ρι).
 Φρυγία πακατιανή (τόμ. Α σ. λζ, ξβ,
 ιε, ιζ).
 Φρυγία σαλουταρία (τόμ. Α σ. ιζ).
 Φρύνιχος, λεξικογράφος (τόμ. Α σ. ρπη).
 Φύλαξ, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ.
 364).
 Φυτεία, πόλις Φρυγίας σαλουταρίας
 (τόμ. Α σ. ιε).
 Φώκαια, πόλις Ἰωνίας (τόμ. Α σ. ξβ).
 Φωκᾶ (ἁγίου) ἐν Στενῶ μονή ΚΠ. (τόμ.
 Α σ. ριβ).
 Φωκᾶς, ὁ ἅγιος (τόμ. Α σ. ριβ).
 Φωτεινὸς ὁ Σιρμίου (τόμ. Α σ. 286).
 Rholia, ὄρα Φώκαια.
 Φωτική, πόλις Ἡπείρου (τόμ. Α σ. 202).
 Φώτιος ὁ Ἀγκύρας (Φρυγίας πακατια-
 νῆς) (τόμ. Α σ. ιε).
 Φώτιος ὁ Ἀλεξανδρίδης, ὁ νῦν πατριάρ-
 χης Ἀλεξανδρείας (τόμ. Β σ. 176).
 Φώτιος ὁ Νακωλείας (τόμ. Α σ. ιε, λζ,
 ιε).
 Φώτιος ὁ Τύρου (τόμ. Α σ. 237, 311).
 Φωτίου (ἁγίου) τοῦ ΚΠ. μονή ἐν Νι-
 καία (τόμ. Α σ. ρνη).

X

Χαζαρία, ἐπαρχία Κριμαίας (τόμ. Α
 σ. λδ).
 Χάζαροι (τόμ. Α σ. κα).
 Χαζαροπρόσωπος, ἐπίθετον Φωτίου
 (τόμ. Α σ. λδ).

Χαϊδελδέγη (τόμ. Α σ. ρνθ).
 Χάλκη, ἡ νῆσος (τόμ. Α σ. λγ, ρπη).
 Χαλκῆ, πόλις ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριζ.- Β σ.
 366, 367).
 Χαλκηδών, πόλις Βιθυνίας (τόμ. Α σ.
 θ, ιδ, κ, κα, λ, νς — νη, ξα, ξς, οζ, οθ, πβ,
 ιγ, ιζ, 319, 338).
 Χαλκοπρατεία, μέρος παλατίου ΚΠ.
 (τόμ. Β σ. 229).
 Χάμ, υἱὸς Νῶε (τόμ. Α σ. να).
 Χαροῦν-ἐλ-ῚΡασήτ, ἄβδασίδης (τόμ. Α
 σ. 89).
 Χάσμα, λίμνη Ἰκονίου (τόμ. Α σ. 237).
 Χερουβεῖμ, τὰ πολυόρμματα (τόμ. Α σ.
 275, 418. — Β σ. 169, 236, 349).
 Χερσών, πόλις Κριμαίας (τόμ. Α σ. κα).
 Χηνολάκκου μονή ΚΠ. (τόμ. Α σ.
 ρλα).
 Χμὰρ-ῚΑζάρ = ὄνος Λαζάρου τεταρ-
 ταίου, τόπος παρὰ τῇ Βηθανία (τόμ. Β σ.
 405).
 Χοιροδοσκός (Γεώργιος), γραμματικός
 (τόμ. Β σ. 251).
 Χοναῖν (Ἀπτοῦλ-ῚΡαχμάν), σύρος μετα-
 φραστής (τόμ. Α σ. 24, 61).
 Χοναῖν (Ἰσχάκ - βὶν), σύρος μεταφρα-
 στῆς (τόμ. Α σ. 24).
 Χρῆστος ὁ Νικαίας (τόμ. Α σ. 249).
 Χριστόδουλος, ὁ πρωτοσηκρῆτις (τόμ.
 Α σ. ιβ).
 Χριστοφόρος, ὁ πρωτοσπαθᾶριος καὶ ἁ-
 σηκρῆτις (τόμ. Α σ. ιζ, νδ).
 Χριστοφόρος ὁ Ῥώμης (τόμ. Α σ. ρις).
 Χρυσάοριος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 21).
 Χρύσανθος, ὁ Ἱεροσολύμων (τόμ. Α
 σ. ρι).
 Χρυσή πόρτα ΚΠ. (τόμ. Α σ. ριγ).

Χρυσῇ χεὶρ, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 365).

Χρύσιππος, ὁ φιλόσοφος (τόμ. Α σ. 96).

Χρυσόπολις, πόλις Βιθυνίας (τόμ. Α σ. ια, μθ).

Χρυσόστομος. ὅρα Ἰωάννης Α' ὁ ΚΠ.

Χρυσοτρίκλινον, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 364).

Χρυσόχειρ, ὁ μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 309, 311).

Χρυσοχέρης (Ἰωάννης), ὁ σπαθάριος (τόμ. Α σ. 274).

Χρυσοχέρης, ὁ μανιχαῖος (τόμ. Β σ. 66).

Χῶναι, πόλις Φρυγίας πακατιανῆς (τόμ. Α σ. ιδ—ις).

Λώτζη ἐφένδης (Ἰσκενδέρ) (τόμ. Α σ. ρπή).

Ψ

Ψελλός (Μιχαήλ), ὁ πρεσβύτερος (τόμ. Α σ. 21, 22, 42).

Ω

ᾠατον, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Α σ. 189).

ᾠορύφας, ἑπαρχος ΚΠ. (τόμ. Β σ. 2).

ᾠορύφας, ὅρα Νικήτας.

ᾠοριγένης, ὁ ἀδαμάντιος (τόμ. Α σ. 18, 317, 318.— Β σ. 277, 278).

ᾠορίων, ὁ ἀστερισμός (τόμ. Α σ. 473).

ᾠρολόγιον, μέρος παλατίου ΚΠ. (τόμ. Β σ. 367).

ΠΙΝΑΞ Ε'

ΑΡΧΗΣ ΚΑΙ ΤΕΛΟΥΣ ΟΜΙΛΙΩΝ

Ἀγαθὸν ἀνθρώπων . . πειρᾶσθαι κακῶν (τόμ. Β σ. 355 — 61).

Ἀθανάσιος ὁ πολύαθλος . . ἀπολογία ἀκούειν (τόμ. Α σ. 6 — 7).

Αἱ κατὰ Πλάτωνα . . ἀνόλευτον δίκαιον (τόμ. Α σ. 10 — 11).

Ἀλλὰ ταῦτα μὲν . . γένοιτο ἀμὴν (τόμ. Α σ. 469 — 86).

Ἄρ' οὖν ἔστιν . . δεξιῶν μου, καὶ τὰ ἐξῆς (τόμ. Β σ. 111 — 20).

Ἀρχὴ δὲ ἡμῖν . . τοῦ νοσήματος (τόμ. Β σ. 67 — 71).

Ἄφ' ἐκάστου μὲν . . τῶν ἁγίων ἀμὴν (τόμ. Β σ. 442 — 71).

Γρηγόριος μέγας τις . . καὶ ἀγαλλίασιν (τόμ. Β σ. 400 — 3).

Διαφέρει δὲ . . ἐν ταύταις (τόμ. Α σ. 29, 30).

Δίκαιος . . οἱ ἐπιτιθέμενοι (τόμ. Α σ. 324, 325).

Διπτόν ἐστι . . ἥττον λέγεται (τόμ. Α σ. 62, 63).

Ἐγὼ δὲ . . θάνατον (τόμ. Α σ. 302—9).

Εἰ δὲ ἦν . . τῆς θεωμαχίας (τόμ. Α σ. 414—44).

Εἰ δὲ καὶ δυσὶ . . ἀποτρέπεσθαι (τόμ. Β σ. 89—104).

Εἰ ὁ ἀγαθὸς μὲν . . προσελοίμεθα (τόμ. Α σ. 339—82).

Ἐκήρυσσε τὸν Χριστὸν . . ἀναβιβάζει ἀξίωμα (τόμ. Α σ. 167—71).

Ἐκήρυσσε τὸν Χριστὸν . . πρόφασιν προεκτέμνει (τόμ. Β σ. 121—43).

Ἐτόλμῃ τις . . τιμωρίαν προειληφώς (τόμ. Β σ. 221—4).

Ἡ δὲ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ δευτέρα . . τάζει κοσμεῖσθω (τόμ. Β σ. 277—9).

Ἡ δὲ ἀγία καὶ οἰκουμενικὴ πέμπτη . . δογματίζουσα (τόμ. Α σ. 312—22).

Ἡ διαφορὰ . . ὕστερον ἐροῦμεν (τόμ. Α σ. 19, 20).

Ἦκομεν ὑμῖν . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Α σ. 192—9).

Ἦν ἄρα . . καὶ δικαιοσύνης ἀμὴν (τόμ. Β σ. 314—26).

Ἡ πρώτη . . ἀνεφάνησαν (τόμ. Α σ. 238—50).

Ἦρκει μὲν . . καὶ δωροφορούμενος (τόμ. Α σ. 154—60).

Θέκλης ἡ μνήμη . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Β σ. 252—67).

Καὶ ἀναστηλούσθω . . παραπέμπονται (τόμ. Β σ. 209—11).

Καὶ μοι τὰς ἀκοὰς . . καὶ προσκείμενος (τόμ. Α σ. 383—412).

Κεῖσθαι δέ ἐστι . . κἀνθάδε παραλελείφθω (τόμ. Α σ. 71—3).

Κοινὸν πάντων . . τὰ ὑπ' αὐτά (τόμ. Α σ. 27).

Μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν . . προεκρίθησαν (τόμ. Α σ. 203—12).

Μετὰ τὴν τῶν κατηχητικῶν . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Β σ. 145—171).

Οἶδα μὲν . . εἰς τοὺς αἰῶνας ἀμὴν (τόμ. Β σ. 30—57).

Ὁ μακάριος . . ἐνδιαφθείροντο (τόμ. Β σ. 273—4).

Ὁ μὲν Ἀριστοτέλης . . ἐπὶ τῶν ἄλλων (τόμ. Α σ. 59, 60).

Ὁ περὶ τῶν γνωμικῶν . . ἰσχὺν ἐπιδείκνυσιν (τόμ. Α σ. 110—131).

Ὁ προαιώνιος . . τοὺς μῶλωπας (τόμ. Α σ. 448—50).

Ὅτε τοῦ διαβόλου . . Θεὸς ἐνδοξάζεται ἀμὴν (τόμ. Β σ. 180—200).

Ὅτε τῶν παιδῶν . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Β σ. 410—21).

Ὅτι ὁ τοῦ θείου . . ἀξιοθεύημεν (τόμ. Α σ. 214—31).

Οὐκ ἦν . . ἐπάνοδος (τόμ. Α σ. 176—87).

Οὐ μόνον . . διαβιβάζει (τόμ. Α σ. 334—2).

Οὐσία ἐστὶ . . περὶ τῆς οὐσίας (τόμ. Α σ. 39—41).

Οὐχ οὕτω . . προχεῖσθαι (τόμ. Β σ. 202—203).

Πᾶσα μὲν . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Β σ. 330—51).

Περὶ δὲ τοῦ . . παραδείγματα (τόμ. Α σ. 98—103).

Ποιότης ἐστὶ . . ἐν τούτοις (τόμ. Α σ. 49—52).

Πολλὰ μὲν . . τὸν πόνον (τόμ. Α σ. 446).

Πολλὰ τῶν ἱερῶν . . τῇ νηϊ (τόμ. Α σ. 105 — 8).

Ποσὸν ἐστι . . τοῦτο τὸ ἴδιον (τόμ. Α σ. 43 — 6).

Πότε δέ ἐστι . . ἰδεῶν (τόμ. Α σ. 75 — 6).

Ποῦ τοίνυν . . ὑπεκκλίνουσιν (τόμ. Α σ. 66 — 8).

Πρὸς τι ἐστὶ . . περὶ τῶν πρὸς τι (τόμ. Α σ. 54 — 7).

Πῶς δὲ καὶ . . ἄτοπα ἔψεται (τόμ. Β σ. 105 — 9).

Πῶς θελητόν τε . . ὑποδέξασθαι λέγεται (τόμ. Α σ. 133 — 44).

Ῥήγνυται . . οὐκ ἤμέλησεν (τόμ. Β σ. 214 — 9).

Σαμόσατα . . γεγονώς (τόμ. Β σ. 59 — 65).

Σιγῇν εἴτις . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Β σ. 294 — 308).

Τὰ μὲν τότε . . παρεστήσατο (τόμ. Β σ. 393 — 5).

Τὰ παρὰ τὰς πλατωνικάς . . διαπέφευγε (τόμ. Α σ. 84 — 7).

Ταράσσεται . . τῆς ταπεινώσεως (τόμ. Α σ. 233 — 5).

Τάρφος μὲν . . παραστήσειεν (τόμ. Β σ. 274).

Τηλικούτοις δέ . . δημιουργήματα (τόμ. Β σ. 73 — 87).

Τήν, « Ὁ Πατήρ μου . . σύ με ἀπέστειλας (τόμ. Α σ. 146 — 8).

Τῆς προλαβούσης . . τῶν ἀγίων ἀμὴν (τόμ. Α σ. 254 — 71).

Τί θαυμάζεις . . μανθάνωμεν (τόμ. Α σ. 327 — 9).

Τινὲς τὸ ἀόρατον . . πληροῖ (τόμ. Β σ. 283 — 5).

Τί οὖν δεῖ . . ὑποσυρόμενος (τόμ. Α σ. 90 — 5).

Τί τοῦτο; . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Β σ. 5 — 27).

Τὸ γένος . . καὶ ἵππος (τόμ. Α σ. 14).

Τὸ δὲ ἴδιον . . εἶναι δεκτικόν (τόμ. Α σ. 23).

Τὸ εἶδος . . ὑπ' αὐτὸ εἶδη (τόμ. Α σ. 16 — 17).

Τὸ ἔχειν . . συνοικεῖν γυναικί (τόμ. Α σ. 79).

Τὸν Ἰωσήφ . . ἐκχέει (τόμ. Β σ. 174).

Τὸ συμβεβηκὸς . . ἔχει ἀεὶ (τόμ. Α σ. 25).

Τῶν ὄντων . . ἡ ψεῦδος (τόμ. Α σ. 34 — 7).

Τῶν προμάχων . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Α σ. 279 — 98).

Φαιδρά . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Β σ. 230 — 45).

Φαιδρὸν ὄρω . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Β σ. 428 — 39).

Φιλοξενίας . . καὶ ἐξοικειώσεται (τόμ. Α σ. 452 — 57).

Ὡς ἀγαπητὰ . . τῶν αἰώνων ἀμὴν (τόμ. Β σ. 368 — 80).

Ὡς οὐδέποτε . . συνεπίσταται λέγομεν (τόμ. Β σ. 385 — 9).

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΩΝ

ΤΟΜΟΣ Α'

Σελ. α. σημ. 1, πρ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΙΑ' ΚΠ. ΤΟΥ ΒΕΚΚΟΥ. *Ἀνασκευὴ τοῦ λόγου, ὃν ὁ Φώτιος κατὰ Δατίνων πρὸς τινὰ φιλόσοφον Εὐσέβιον ἔγραψεν, οὗ ἡ ἐπιγραφὴ, « Περὶ τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος μυσταγωγίας »* (ὄρα MIGNÉ. *Patrologia graeca*. τόμ. ΡΜΑ' σ. 728).- [ΑΝΩΝΥΜΟΥ]. *Τὰ κατὰ Ἰγνάτιον καὶ Φώτιον Κωνσταντίνου πόλεως πατριάρχας βιβλία τρία καὶ ἐρμηνεῖαί τινες (ἐν καταλόγῳ χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ πρὸς μητρὸς πάππου μου Γρηγορίου τοῦ Μάνου).* - ΠΑΙΣΙΟΥ ΛΙΓΑΡΙΔΟΥ ΤΟΥ ΓΑΖΗΣ. *Ἱστορικὸν περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων (ἀνέκδοτον τοῦ ΙΖ' αἰῶνος), περιέχον πολλὰ κατὰ Φωτίου (ὄρα ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, σ. 1180).* - ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ. *Περὶ Φωτίου (ὄρα Ἀθήναιον. ἐν Ἀθήναις 1878. 8^{ον}).* - Α. Β. Γ. (ἤτοι ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, τοῦ νῦν μητροπολίτου Ἀρχιάλου). *Τερατώδεις συκοφανταί κατὰ τοῦ Ἱεροῦ Φωτίου (ὄρα Ἡμερολόγιον Ἀνατολῆς. ἐν ΚΠ. 1887. 16^{ον}. σ. 104—115).* - ΔΙΟΜΗΔΟΥΣ ΚΥΡΙΑΚΟΥ. *Περὶ Φωτίου (ὄρα Βιβλιοθήκη συλλόγου μι-*

κρασιατῶν. ἐν Ἀθήναις 1893. 8^{ον} σ. 47—73). - ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. *Ἡ χίλιετηρὶς τοῦ Φωτίου (αὐτ. σ. 114—120).* - ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. *Ἐπιστροφὴ Σλάβων διὰ τοῦ Μεθοδίου καὶ τοῦ Κυρίλλου (αὐτ. σ. 74—87).* - ΚΟΝΤΟΥ. *Παρατηρήσεις εἰς Φωτίον (ὄρα Ἀθήναιον. ἔτ. Ζ'. ἐν Ἀθήναις 1895. 8^{ον} σ. 3—64, 289—384).* - Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Εἰς ὕμνος τοῦ ΚΠ. Φωτίου. ἐν Ὁδησσῷ 1900. 8^{ον}.*

σελ. α. σημ. 2, πρ. J. H. POTTINGER. *Historia ecclesiastica.* ἐν Zurich. 1645. 8^{ον}. - RICHARD MONTACUTH. *Notae ad Photii epistolae.* ἐν Λονδίνῳ 1651. φύλλ. - STEPHANI BALUZII. *Conciliorum nova collectio.* ἐν Παρισίοις 1683. φύλλ. - ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ. *Miscellanea.* ἐν Παρισίοις 1678—1715. 7 τόμ. 8^{ον}. - G. CAVE. *Historia litteraria scriptorum ecclesiasticorum.* ἐν Γενεύῃ 1694. φύλλ. σ. 387. - FR. SPANHEIM. *Opera.* ἐν Leyde 1701—3. 3 τόμ. φύλλ. - PAGII. *Critica historico-chronologica in Annales ecclesiasticos Baronii.* 1689—1721. 7 τόμ. φύλλ. τόμ. Σ' σ. 422—4. - BASNAGE. *Histoire de l'Eglise.* ἐν Haye 1732. τόμ. Α' σ. 323. - LE QUIEN. *Oriens christianus.* ἐν Παρισίοις 1740.

3 τόμ. φύλλ. τόμ. Α' σ. 246 — 9.- ΝΑ-
TALIS ALEXANDRI. *Historia ec-
clesiastica*. ἐν Ἑνετίᾳ 1749. 8 τόμ. 8^{ον}.-
SCHROECK. *Christliche Kirchen-
geschichte*. ἐν Λειψία 1792. τόμ. Κ' σ.
364, ΚΑ' σ. 192, ΚΓ' σ. 263, ΚΔ' σ.
207.- Α. ΖΕΡΙΔΟΥ. *Δοκίμιον περὶ τοῦ*
βίου τοῦ ΚΠ. Φωτίου. ἐν Χαρκώδ 1856.
8^{ον}.- I. MARTINOW. *Annus eccle-
siasticus graeco-slavicus*. ἐν Βρυξέλλαις
1863. 8^{ον}.- RICHLE. *Geschichte*
der kirchlichen Trennung. ἐν Μο-
νάχῳ 1864. 3 τόμ. 8^{ον}.- ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ
(Γιάρεθ, σύρου). *Περὶ τοῦ ΚΠ. Φωτίου*
ὑπὸ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ ἐν συνδέσμῳ
μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν πολιτικῶν μερί-
δων τοῦ βυζαντινοῦ κράτους. ἐν Πετρο-
πόλει 1874. 8^{ον}.- ABBÉ GUETTÉE.
La papauté schismatique. σ. 271 —
332.- E. KUNIK. *Sur le besoin de*
soumettre à un examen critique les
productions littéraires de Photius (ἐν
Bullet. hist. philol. τόμ. II' ἀρ. 3). ὅρα
καὶ Bulletin de l'Académie Imp. des
sciences de S' Pétersbourg. τόμ. KZ'
(1881) σ. 338 — 62.- [ΙΕΡΟΜΟΝΑΧΟΥ
ΛΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ]. *Ἐπὶ εὐκαιρίᾳ τῆς χιλιε-*
τοῦς ἐπετηρίδος τῆς κοιμήσεως τοῦ ΚΠ.
Φωτίου. ἐν Κιέβῳ 1888. 12^{ον}.- Α. GAS-
QUET. *L'empire byzantin et la mo-
narchie franque*. ἐν Παρισίοις 1888. 8^{ον}.-
Α. (LÉBÉDÉF) *Ἱστορία τῶν ἐν ΚΠ.*
συνόδων τοῦ Θ' αἰῶνος (861 — 880). ἐν
Μόσχᾳ 1888. 8^{ον}.- Α. S. BOUDILO-
VITCH. *Ἐπὶ τῇ ἐγγιζούσῃ τοῦ ΚΠ.*
Φωτίου χιλιετηρίδι. ἐν Βαρσοβίᾳ 1890.
8^{ον}.- I. Σ. ΠΑΛΑΜΩΒ. *Ὁ ΚΠ. Φώτιος*

καὶ αἱ σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὸν σύγχρονον
αὐτοῦ σλαβισμόν. ἐν Πετροπόλει 1890.
8^{ον} σ. 32.- I. ΜΑΛΥΣΕΒΣΚΗ. *Ὁ πα-*
τριάρχης Φώτιος (ὅρα τοῦ ἐν Κιέβῳ
εὐεργετικοῦ σλαβικοῦ συλλόγου. τμήμ. Δ'
ἐτ. 1891. σ. 332 — 339, 374 — 382).-
I. Β. ΠΑΛΑΤΩΝΩΦ. *Ὁ πατριάρχης Φώ-*
τιος (891 — 1891). ἐν Μόσχᾳ 1891. 4^{ον}.-
Τ. ΣΤΟΓΙΑΝΩΦ. *Ἡ χιλιετής ἐπετηρὶς*
τοῦ ΚΠ. Φωτίου (ὅρα περιοδικὸν Βίτρα
1891 σ. 413 — 442).- Θ. ΣΤΟΥΚΩΦ.
Ἐπὶ τῇ ἡμέρᾳ τῆς χιλιετιδος μνήμης
Φωτίου ΚΠ. ἐν Καζάν 1891. 8^{ον}. σ. 90.-
Σ. I. ΝΙΚΑΝΩΒ. *Ὁ μακάριος Φώτιος ὁ*
ΚΠ. ἐν Τυφλίδι 1891. 4^{ον}.- Ν. ΔΕΟΝΑΡ-
ΔΩΦ. *Περὶ τῆς διὰ τὴν Ῥωσίαν σημα-*
σίας τοῦ ΚΠ. Φωτίου. ἐν Κιέβῳ 1891.
8^{ον}.- D. DMIDRIEWSKI. *Φώτιος ὁ*
ΚΠ. (ὅρα περιοδικὸν τῆς Πολτάβ 1891
σ. 413 — 446, 461 — 479).- ΚΟΜΗ-
ΤΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΙΩΝΑΤΙΕΒ. *Εἰς μνή-*
μην τῆς χιλιετηρίδος τῆς ἀπὸ τῆς ἡμέ-
ρας τοῦ θανάτου Φωτίου τοῦ ΚΠ. ἐν
Πετροπόλει 1891. 8^{ον}.- ΣΛΑΒΙΚΟΥ ΕΥ-
ΕΡΓΕΤΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ. *Βίος τοῦ ΚΠ.*
Φωτίου (ὅρα Σλαβικὸν καλενδάριον. ἐν
Πετροπόλει 1891. εἰς 4^{ον}).- Ν. ΠΟΠΩΦ.
Λέων Σ' ὁ σοφὸς καὶ ἡ κυβέρνησις αὐ-
τοῦ ἐν σχέσει ἐκκλησιαστικο-ἱστορικῇ.
ἐν Μόσχᾳ 1892. 8^{ον}.- Ρ. ROMUALD
SOUARN. *L'exégèse de Photius (ὅρα*
Bessarione Δ' (1898) σ. 35 — 47).-
ΦΩΤΙΟΥ ΚΠ. *Νομοκάνων ἐρμηνευθεὶς*
καὶ μεταφρασθεὶς ῥωσιστὶ ὑπὸ Βασιλείου
Ναρβέκωφ. ἐν Καζάν 1899. τόμ. 2. 8^{ον}.-
ΦΩΤΙΟΥ ΚΠ. *Νομοκάνων. Ἐρευναι τοῦ*
ἱερομονάχου Καλλίστου. ἐν Μόσχᾳ 1899.

8^{ον}. - A. VASILJEV. *Die byzantino-arabischen Beziehungen während der Regierung Michaels* (ὅρα *Journal des Minist. der Volksankl.* ἔτ. 1899 ἰουλ. σ. 1 — 55). - A. LÉBÉDEF. 'Ιστορία τοῦ σχίσματος τῶν ἐκκλησιῶν. ἐν Μόσχᾳ 1900. 8^{ον}.

σελ. α σημ. 2 στίχ. 30 μετὰ τὸ 179—468, πρ. τὸ Παράρτημα τοῦτο « Appendix » συνηρμολογήθη ἐξ ἐλληνικῆς συλλογῆς πλαστῆς (LAPOTRE. *Le rapt Phormose* κεφ. β' σ. 33—71, ἐν *Revue mensuelle des pères de Jésus*. ἐν Παρισίοις 1891. τόμ. ΝΓ' σ. 253), καὶ περιέχει λίαν ἀντιφάσκοντα πρὸς ἄλληλα (Α. KIRÉEFF. *Le patriarche Photius d'après Ivantsoff-Platonoff* ἐν *Revue internationale de théologie* (Berne 1893 (1re année) 8^{ον} σ. 657—669) τάδε: α) ANASTASII BIBLIOTHECARI. *Causæ et præfatio octavarum* (κατὰ Λατίνους) *synodi* (σ. 179—187). - β) Πρακτικὰ τῆς ῥηθείσης Η' συνόδου λατινιστὶ κατὰ τὴν μετασκευὴν τοῦ αὐτοῦ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ (σ. 188—301). - γ) ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ. Βίος 'Ιγνατίου τοῦ ΚΠ. (σ. 302—347). - δ) ΜΙΧΑΗΛ ΣΥΓΚΕΛΔΟΥ. 'Εγκώμιον εἰς 'Ιγνατίον τὸν ΚΠ. (σ. 348—350). - ε) ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ ΕΞΑΡΧΟΥ. Αἰβελλος περιέχων τὰ κατὰ τὸν 'Ιγνατίον τὸν ΚΠ. (σ. 350—354) - ς) Πρακτικὰ τῆς (ὡς εἴρηται) Η' συνόδου ἐλληνιστὶ κατὰ τὴν παράφρασιν τοῦ αὐτοῦ ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΦΛΑΓΟΝΟΣ (σ. 354—416). - ζ) ΜΗΤΡΟΦΑΝΟΥΣ ΤΟΥ ΣΜΥΡΝΗΣ. 'Επιστολὴ πρὸς Μανουὴλ πατρίκιον καὶ λογοθέτην (σ. 416—419). - η)

ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. 'Επιστολὴ πρὸς Βασίλειον τὸν Α' (σ. 419—423). - θ) ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ. 'Επιστολαὶ δύο Στεφάνῳ τῷ Ρώμης μετὰ τῶν ἀπαντήσεων (σ. 423—434). - ι) ΑΝΩΝΥΜΟΥ. Περὶ τῆς ὑπὸ Φωτίου ψευδοσυνόδου (σ. 432—442). - ια) ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΤΟΥ ΡΩΜΗΣ. 'Επιστολαί (σ. 444—468).

σελ. β σημ. α' στίχ. 27 ἀντὶ τοῦ 1879. 6 τόμ. γρ. 1873—90. 9 τόμ.

σελ. β σημ. α' στίχ. 31 πρὶν τοῦ Β. Πρεοβραζένσκη, πρ. ὅρα καὶ *Revue internationale de théologie*. ἐν Παρισίοις 1893—4. 8^{ον}. τόμ. Α' σ. 654—69. - Β' σ. 80—107, 253—61.

σελ. β σημ. α' στίχ. 35 μετὰ τὸ 150, πρ. τόμ. Β' σ. 216—233. - Α' σ. 830).

σελ. γ σημ. 2 ἐν ἀρχῇ, πρ. 'Η δ' ἐμφάνισις τῆς μητρὸς τοῦ Φωτίου Εἰρήνης ἐνώπιον τοῦ ἁγίου Μιχαήλ τοῦ Συννάδων οὐχὶ πρὸς κατάραν (ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 676) ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς εὐλογίαν ἐγένετο· οὐ μόνον δὲ πρὸ τοῦ 814, ὅτε ἐξωρίσθη ὁ Μιχαήλ (ΝΙΚΟΔΙΜΟΥ. *Συναξαριστής*, μαΐου 23), ἀλλὰ καὶ πρὸ τοῦ 814, ὅτε ἀπεστάλη ὁ Μιχαήλ (LE QUIEN. *Oriens christianus*. τόμ. Α' σ. 798).

σελ. δ στίχ. 11 μετὰ τὸ μαθήματα, πρ. ἐν σημ. HERGENROTHER. *Philus*. τόμ. Γ' σ. 258. Τότε δὲ ἴσως ἐδίδαξε τοὺς ἐν φιλοσοφίᾳ ὁμιλητάς αὐτοῦ τὰ περὶ σώματος καὶ ψυχῆς (ὅρα Τὰ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς 25 ἐτηρίδος τοῦ Κ. Κόντου. ἐν Ἀθήναις 1893. 8^{ον} σ. 65, 66).

σελ. δ σημ. 20 μετὰ τὸ τῷ διακόνῳ, πρ. καὶ χαρτουλαρίῳ.

σελ. θ σημ. 5 μετά τὸ συλλογή, πρ. ἐν Παρισίοις 1761. 2 τόμ. φύλλ.

σελ. ι σημ. 1 ἐν τέλει, πρ. ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν θρόνον Ἀντιοχείας (ἀρ. Β' σ. 146).

σελ. ι σημ. 2 ἐν τέλει, πρ. Γ. ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 447.

σελ. ια σημ. 9 μετά τὸ 145, πρ. διὸ καὶ ἐν τῇ II' οἰκουμενικῇ συνόδῳ ἔλεγεν ὁ Χαλκηδόνος Ζαχαρίας, ὅτι ὁ Φώτιος, καὶ πρὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ πατριαρχείας, ἦν «ἐνάρετος καὶ . . ἡσυχαστής, ἀμιλλώμενος τοῖς ἐν ταῖς ὁρεσιν ἐνδαισιτωμένοις» (ὅρα ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Τόμος χαρᾶς, σ. 143), καὶ ὅτι μετ' αὐτοῦ «πολλοὶ συνεψήφισθησαν καὶ κληρικοὶ καὶ μοναχοί, ἀλλὰ πάντων προεκρίθη αὐτός» (αὐτ. σ. 144).

σελ. ιβ στίχ. 11 μετά τὸ οὐκ ἔσχε, πρ. τὰ αὐτὰ δὲ κατὰ τοῦ Βάρδα καὶ πρὸς τὸν Νικόλαον Ῥώμης ἐπανελάμβανε (ΘΕΟΓΝΩΣΤΟΥ. Μίβελλος, σ. 350).

σελ. ιβ σημ. 1 ἐν τέλει, πρ. ἐξ αὐτῶν ὁ μὲν Σμύρνης Μητροφάνης ἦν ὁ γνωστὸς συκοφάντης καὶ αὐτοῦ τοῦ ἁγίου Μητροφάνους τοῦ ΚΠ. (KIRJÉFF, αὐτ. τόμ. Α' σ. 655), ὁ δὲ Νικήτας ἦν «omnium mendaciorum fons» (MONTACUTH. *Notae in epistolas Photii*).

σελ. ιβ σημ. 3 ἐν τέλει, πρ. καὶ οὐχὶ τὸν ἱκνουάριον 858 (H. FISQUET, αὐτ. σ. 19).

σελ. ιγ στίχ. 3 μετά τὸ αὐτὸν, πρ. καὶ αὐθις ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἁγίου Μεθοδίου τοῦ ΚΠ. (KIRJÉFF, αὐτ. τόμ. Β' σ. 84).

σελ. ιγ σημ. 1 ἐν τέλει, πρ. καὶ οὐχὶ τὸν φεβρουάριον 858 (H. FISQUET, αὐτ. σ. 19).

σελ. ιε στίχ. 7 ἀντὶ Ἀλέσων, γρ. Ἀλέσης.

σελ. ις σημ. 5 μετά τὸ *Geschichte*, πρ. des Mittelalters.

σελ. ις σημ. 7 ἐν τέλει, πρ. (ὅρα καὶ ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Τόμος χαρᾶς, σ. 108). Ἄπαντα δὲ τὰ τῆς Ἐφῆς πατριαρχεῖα «εἶχον τὸν Φώτιον κοινωνόν καὶ εἰς ἱερωσύνην δεκτόν» (αὐτ. σ. 114).

σελ. ιζ σημ. 3 ἀντὶ τοῦ ΡΑΖ', γρ. ΡΑΖ'.

σελ. ιζ σημ. 7 στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ 869, γρ. 870.

σελ. ιζ σημ. 7 στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ 870, γρ. 869.

σελ. ιη σημ. 5 ἐν τέλει, πρ. HERGENROTHER. *Photius*. τόμ. Β' σ. 658. - καὶ οὐχὶ τῷ 879 (FLEURY, αὐτ. σ. 448).

σελ. ιη σημ. 6 ἐν τέλει, πρ. Β' σ. 658.

σελ. ιη σημ. 11 ἐν τέλει, πρ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ. Βίος Εὐθυμίου τοῦ ὁσίου (ὅρα ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΚΑΛΑΠΛΑ. Ἀθωνιάς. ἐν Σμύρνῃ 1863. σ. 23).

σελ. ιθ σημ. 11 ἀντὶ τοῦ μοναχῷ ἡσυχάζοντι, γρ. μοναχῷ.

σελ. κ στίχ. 13 μετά τὸ διαθήκη, πρ. κατ' ἄλλους ἢ Π. καὶ Κ. διαθήκη μετεγλωττίσθη περὶ τὸ 860 — 864 (ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ. Ὁ χριστιανισμὸς ἐν ταῖς Λαχίαις, σ. 118).

σελ. κγ σημ. 5 μετά τὸ σ. 637, πρ. Γεωργίου μοναχοῦ, σ. 803.

σελ. κγ σημ. 11 ἀντὶ τοῦ 511, γρ. 512.

σελ. κδ στίχ. 4 μετά τὸ ἐπιστολῶν, πρ. οὐχὶ πρὸς τὸν Ἰγνάτιον, ὡς ἦδη πεπαυμέ-

νον, ἀλλὰ πρὸς (ὄρα καὶ KIRÉEFF, αὐτ. τόμ. Α' σ. 662).

σελ. κδ στίχ. 8 μετὰ τὸ διαχειρίζοιν, πρ. καὶ πατάσσει τὸ εἰς τὰς διαβολὰς εὐήκοον (ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Βάρδα Καίσαρι (ἀρ. ΡΕ' σ. 496).-HERGENROTHER, αὐτ. σ. 469).

σελ. κε στίχ. 3 μετὰ τὸ Ἀναγίνων, πρ. ἡ Ἀνάγνου (PITRA. *Historia et Monumenta juris ecclesiastici graecorum*. τόμ. Β' σ. XXIV).

σελ. κε στίχ. 4 μετὰ τὸ Ροδόαλδος, πρ. ἡ Ραδοαλδν (PITRA, αὐτ.).

σελ. κς στίχ. 9 μετὰ τὸ ἀρχιερέων, πρ. 170 (PITRA, αὐτ.), ἡ μᾶλλον 318 πατέρων (Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. Φωτίου Ἀμφιλόχεια, σ. κδ).

σελ. κς σημ. 7 ἐν τέλει, πρ. καὶ οὐχὶ 871 (JAGER, αὐτ. σ. 261).

σελ. κς σημ. 8 πρὸ τοῦ Jager, πρ. καὶ οὐχὶ 871.

σελ. κς σημ. 12 μετὰ τὸ Bachinii, πρ. Montena, 1708.

σελ. κς σημ. 12 μετὰ τὸ pontificale, πρ. BINI. *Concilia*. τόμ. Γ' σ. 486.

σελ. κς σημ. 15 ἐν τέλει, πρ. ΖΩΝΑΡΑ ΙΣ' 4.

σελ. κζ στίχ. 3 μετὰ τὸ ἐκδίδωσι, πρ. καὶ ἀποφασίζει ἵνα τὰ κινητὰ καὶ ἀκίνητα τῶν μονῶν ἐν ἐπὶ τούτῳ κώδικι ἐγγράφωνται (HERGENROTHER. *Photius*. τόμ. Α' σ. 326).

σελ. κζ σημ. 2 ἐν τέλει, πρ. ΖΩΝΑΡΑ ΙΖ' 4.

σελ. κθ στίχ. 4 μετὰ τὸ ἀρχιμανδρίτην, πρ. τῆς ΚΠ. οὐχὶ δὲ τῆς πρεσβυτέρας Πώμης, ὡς ὁ ἴδιος τιτλοφορεῖται ψευδῶς. ὄρα

MIGNE. *Patrologia graeca*. τόμ. ΡΕ' σ. 856.

σελ. κθ στίχ. 6 μετὰ τὸ ἡρξάτο, πρ. διὰ Μεθοδίου τοῦ Θεσσαλονίκης.

σελ. κθ στίχ. 6 ἀντὶ τοῦ ἐν τῇ μεσημβρινῇ Μοισίᾳ, γρ. ἐν τῇ Μοισίᾳ.

σελ. κθ σημ. 5 στίχ. 4 μετὰ τὸ σ. 15, πρ. LAPOTRE. *Le pape Jean VIII*. σ. 98.

σελ. κθ. σημ. 6 στίχ. 1 ἐν ἀρχῇ, πρ. ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Ἰστορικὸν περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων (ἐν Βουκουρεστίῳ 1715. 2. τόμ. φύλλ.) τόμ. Α' σ. 703.

σελ. κθ σημ. 6 στίχ. 3 μετὰ τὸ σ. 153, πρ. Βίος Μιχαήλ (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 162 — 3.- ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΡΙΣΤΡΟΥ, σ. 664 — 5).

σελ. κθ σημ. 8 ἐν τέλει, πρ. Θ. ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ. Περὶ τῶν ἐλληνικῶν σχολῶν ἐν Ρουμανίᾳ. ἐν Ἀθήναις 1898. 8ον σ. 17.

σελ. λ σημ. 9 πρὸ τοῦ Jager, πρ. καὶ οὐχὶ τῷ 871.

σελ. λα στίχ. 4 πρὸ τοῦ ὅστις, πρ. περὶ οὗ ἀφηγεῖται ὁ ΒΑΡΩΝΙΟΣ (*Annales*. ἔτ. 858): praesentia magis ac favore Ludovici regis et procerum ejus quam clerici electione substitutus erat, καὶ

σελ. λα στίχ. 4 μετὰ τὸ ὅστις, πρ. ἐπειδὴ ὁ Φώτιος περὶ τῆς Βουλγαρίας ἔγραψεν, ὅτι τὰ περὶ αὐτῆς ἀνήκει τῷ βασιλεῖ (ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Τόμος χαρᾶς, σ. 120).

σελ. λα στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ διαταγᾶς, γρ. διατάξεις.

σελ. λα σημ. 1 πρὸ τοῦ Jager, πρ. καὶ οὐχὶ τῷ 871.

σελ. λα σημ. 10 ἐν τέλει, πρ. HEFFLE. *Conciliengeschichte*, τόμ. Δ' σ. 431.

σελ. λγ σημ. α μετὰ τὸ ἐν χρ. πρ. *Art de vérifier les dates*, σ. 196.

σελ. λδ σημ. 9 ἐν τέλει, πρ. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ. Ἐπιστροφὴ Σλάβων (ᾠρα Βιβλιοθήκη συλλόγου μικρασιατῶν, σ. 80—2).

σελ. λε στίχ. 1 ἀντὶ τοῦ τοὺς ἀδελφούς, γρ. τὸν ἀδελφόν.

σελ. λε στίχ. 2 ἀντὶ τοῦ καὶ Κωνσταντῖνον, γρ. καὶ πρὸς τὸν ἀσηκρῆτις Κωνσταντῖνον.

σελ. λε στίχ. 6 μετὰ τὸ 863, πρ. Κατὰ δὲ τὸν ΑΛΛΑΤΙΟΝ (*Confutatio fabulae de Iouanna rapissa*. ἐν Κολωνίᾳ 1645. 16^{ον} σ. 41) τῷ 860: Bardas scholas aperit Byzantii.

σελ. λε σημ. 1 μετὰ τὸ σ. 257, πρ. ΠΕ' σ. 414.

σελ. λζ σημ. 11 ἐν τέλει, πρ. Μ. ΓΕΔΕΩΝ. Βυζαντινὸν ἑορτολόγιον (ᾠρα Ὁ ἐν ΚΠ. ἑλλην. φιλολογ. σύλλογος. τόμ. ΚΣ' σ. 165, 256).

σελ. λη στίχ. 4 μετὰ τὸ Μοραβούς, πρ. μετὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ῥάστιζ (ILAPOTRE, αὐτ. σ. 94).

σελ. λθ στίχ. 7 ἀντὶ τοῦ σωτηρίνη, γρ. σωτηρίου.

σελ. μ στίχ. 12 ἀντὶ τοῦ ἐξοκείλαντος, γρ. θανόντος.

σελ. μ σημ. 4 ἐν τέλει, πρ. 205.

σελ. μ σημ. 6 ἐν τέλει, πρ. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, αὐτ.

σελ. μα σημ. 1 ἐν τέλει, πρ. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, αὐτ. σ. 256.

σελ. μβ σημ. 11 ἀντὶ τοῦ 44, γρ. 341.

σελ. μβ στίχ. 6 μετὰ τὸ Νικόλαον, πρ. Ἐκτοτε δὲ ἀπεφασίσθη ἡ παντελής αὐτῆς ἐξαφάνις, ἥτις καὶ ἐξετελέσθη ἐν τῷ ὀλοκαυτώματι τῆς 5 νοεμβρίου 869 (KIRÉEFF, αὐτ. τόμ. Β' σ. 88).

σελ. μβ στίχ. 12 μετὰ τὸ ταπείνωσιν, πρ. καὶ εἰς ἀρχιερεῖς ἐμμονὴν ἀπαράτρεπτον ἐν τῇ δικαιοσύνῃ (ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Εὐσχήμονι ἀρχιεπισκόπῳ Καισαρείας, ἀρ. ΨΗ' σ. 423).

σελ. μγ στίχ. 5 μετὰ τὸ 865, πρ. ᾠρα καὶ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, αὐτ. σ. 165, 256. - καὶ οὐχὶ τῷ 879 (FLEURY, αὐτ. σ. 179).

σελ. μγ στίχ. 6 μετὰ τὸ Σάββαν, πρ. τὸν ἑαυτοῦ μαθητὴν (Μ. ΓΕΔΕΩΝ, αὐτ. σ. 165).

σελ. μγ στίχ. 14 μετὰ τὸ διατάξω, πρ. ἐκ κανόνων ἀνυπάρχτων τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου (KIRÉEFF, αὐτ. τόμ. Β' σ. 90), ἢ γεγονότων φαντασιωδῶν (αὐτόθι).

σελ. μδ στίχ. 3 μετὰ τὸ μοναχόν, πρ. praedo, homicida, parricida (KIRÉEFF, αὐτ.).

σελ. μδ σημ. 7 ἀντὶ τοῦ 360, γρ. 359.

σελ. με στίχ. 1 ἀντὶ τοῦ ἀρχιερεῖς, γρ. ἀρχιερεῖς¹ καὶ ἱερομονάχους (ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. ἱερομονάχῳ «ὡς οὐσίότης σου», ἀρ. ΠΑ' σ. 409).

σελ. με στίχ. 10 ἀντὶ τοῦ Ποπούλωνίας, γρ. Ποπλωνίου.

σελ. μς σημ. 6 ἐν τέλει, πρ. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 243).

σελ. μζ σημ. 10 μετὰ τὸ Μιχαὴλ ὁ Γ', πρ. (ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 246).

σελ. μθ στίχ. 12 μετὰ τὸ προφητεία, πρ. Περὶ τῆς τοῦ Πέτρου ἀρνήσεως

(ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Ἀμφιλοχίῳ μητροπολίτῃ Κυζίκου, ἀρ. ΚΒ' σ. 284).

σελ. ν σημ. 1 μετὰ τὸ 526, πρ. 367.

σελ. να στίχ. 2 ἀντὶ τοῦ Ὁστίας, γρ. Ὁστίας.

σελ. νθ στίχ. 6 μετὰ τὸ αὐτόν, πρ. ὅρα καὶ Γ. ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 463.

σελ. νγ σημ. 10 ἀντὶ τοῦ Θεοσπέπτου βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἀρ. 4Ζ' σ. 557), γρ. εὐσεβεστάτῳ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ Βασιλείῳ (ἀρ. ΣΙΗ' σ. 532).

σελ. νγ σημ. 11 ἐν τέλει, πρ. ὅρα καὶ ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 433.

σελ. νγ σημ. 13 ἐν τέλει, πρ. οὐδὲ τῷ 877 (HEFFELE, αὐτ. σ. 442).

σελ. νδ στίχ. 5 ἀντὶ τοῦ Δοσιθέου, γρ. Θεοδοσίου.

σελ. νδ στίχ. 11 μετὰ τὸ 867, πρ. HERGENROTHER. *Photius*. τόμ. Α' σ. 648 — 9.

σελ. νς στίχ. 11 ἀντὶ τοῦ Μιχαήλ Ε', γρ. Μιχαήλ Γ'.

σελ. νς σημ. 2 ἐν τέλει, πρ. ὁ Φώτιος ἀντικάθηρε τὸν Νικόλαον, ὡς παρὰ κανόνας ἐνεργοῦντα (ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. *Τόμος χαράς*, σ. 120).

σελ. νς σημ. 5 ἐν τέλει, πρ. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπὶ Θεοφίλου [τῷ 836 μ. Χ.] συνήλθε κατὰ τῶν εἰκονομάχων σύνοδος 1509 πατέρων (ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 125).

σελ. νη σημ. 16 ἀντὶ τοῦ Σ. Οἰκονόμου, αὐτ. σ. κζ, γρ. AENEAE PARIENSIS. *Liber contra graecos* (ὅρα MIGNE. *Patrologia latina*. τόμ. ΡΚΑ' σ. 759).

σελ. νθ. σημ. 2 ἀντὶ τοῦ σ. 107, γρ. σ. 21, 236.

σελ. νθ σημ. 6 μετὰ τὸ Ἰωήλ, σ. 55, πρ. ΖΩΝΑΡΑ Ις' 8.

σελ. ξ στίχ. 5 μετὰ τὸ καὶ ἐκεῖ, πρ. ABBÉ MARIN. *Les moines de Constantinople*, σ. 216.

σελ. ξ σημ. 4 ἐν τέλει, πρ. κατὰ δὲ Γρηγόριον ἱερομόναχον, ἐν τῇ τοῦ Κοσμιδίου μονῇ (ΑΙΛΑΤΗ. *De octava synodo photiana*, σ. 22), ἥτοι μονῇ τῶν Ἀναργύρων (Κοσμᾶ καὶ Δαμιανοῦ), οὐ μακρὰν τοῦ ἀγιάσματος τῶν Βλαχερνῶν, ἥ μονῇ τῆς Παυλίνης (Dr MORDTMANN. *Esquisse topographique de Constantinople*, σ. 37), ἥ μᾶλλον τοῦ Παυλίνου (ABBÉ MARIN, αὐτ. σ. 15). Ἐν Κοσμιδίῳ ἦν καὶ τὸ προάστειον Βάρδα τοῦ καίσαρος (ΣΥΜΕΩΝ ΜΑΓΙΣΤΡΟΥ, σ. 658) καὶ ὁ οἶκος τοῦ Παυλίνου (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 59). ὅρα καὶ Μ. ΓΕΔΕΩΝ. *Βυζαντινὸν ἱστοριολόγιον*, αὐτ. σ. 217.

σελ. ξ σημ. 7 ἀντὶ τοῦ *La Pierre*, γρ. *Lapierre*.

σελ. ξγ στίχ. 2 ἀντὶ τοῦ Ἀλέσων, γρ. Ἀλέσης.

σελ. ξγ στίχ. 4 μετὰ τὸ ὅστις ὁμως, πρ. ἀποστέργων τὴν ἡγουμενίαν (Μ. ΓΕΔΕΩΝ, αὐτ. σ. 165).

σελ. ξγ στίχ. 14 μετὰ τὸ προήχθη δέ, πρ. μετὰ σύσκεψιν ἐν συνόδῳ Ῥώμης ἐκ 30 ἐπισκόπων (*Art de vérifier les dates*, σ. 196. — JAGER, αὐτ. σ. 180).

σελ. ξς στίχ. 10 μετὰ τὸ Ἀναστάσιον, πρ. καὶ πρὸς τὸν ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπίσκοπον Βέδαν (Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ. *Περὶ τῶν Ὁ ἐρμηνευτῶν*. τόμ. Δ' σ. 756).

σελ. ξη στίχ. 2 ἀντὶ τοῦ Ὁστίας, γρ. Ὁστίας.

σελ. ξη σημ. 1 μετὰ τὸ σ. 41, πρ. Εἰ τὰ πρακτικὰ τῶν συνόδων 864 καὶ 867 ἦσαν πλαστὰ καὶ οὐχὶ γνήσια, διατί μετὰ τόσης ἐμμονῆς ἐκαίοντο, ὅπουδῆποτε καὶ ἂν εὐρίσκετο ἵχνος αὐτῶν; διατηρούμενα ἤθελον εἶσθαι ζῶντα μνημεῖα τῆς πλάνης καὶ ἀπάτης (KIRÉFF, αὐτ. τόμ. Α' σ. 666)· ἀπ' ἐναντίας δὲ ἐκαίοντο, διότι ἦσαν γνησιώτατα.

σελ. ξη σημ. 10 ἀντὶ τοῦ τόμ. Γ', γρ. τόμ. Β'.

σελ. ξθ σημ. 11 ἀντὶ τοῦ σ. 121, γρ. σ. 443.

σελ. ο σημ. 6 ἀντὶ τοῦ ἀρ. ΡΞΗ' σ. 503, γρ. ἀρ. ΡΟΕ' σ. 506.

σελ. οβ στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ γνωνομολογίας, γρ. γνωμολογίας.

σελ. ογ στίχ. 4 ἀντὶ τοῦ αἵρετικοῦ, γρ. τοῦ Ἀντιοχείας τοῦ ἀρειανοῦ (ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. τόμ. Β' σ. 229).

σελ. ογ σημ. 9 ἐν τέλει, πρ. (ὅρα καὶ MIGNE. *Patrologia graeca*. τόμ. ΠΗ' σ. 1211 — 48).

σελ. οζ σημ. 12 ἀντὶ τοῦ Β' σ. 456, γρ. Β' σ. 450.

σελ. οζ σημ. 14 πρὸ τοῦ *Jager*, πρ. καὶ οὐχὶ τῷ 871.

σελ. οη σημ. 4 ἐν τέλει, πρ. 658.

σελ. οη σημ. 14 ἐν τέλει, πρ. τὴν δὲ σύνοδον ταύτην κατεδίκασαν συνοδικῶς τὰ λοιπὰ τῆς Ἐφῶας πατριαρχεῖα (ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. *Τόμος χαράς*, σ. 119).

σελ. οθ σημ. 3 πρὸ τοῦ *Jager*, πρ. καὶ οὐχὶ τῷ 871.

σελ. οθ σημ. 4 ἐν τέλει, πρ. καὶ οὐχὶ τῷ 871 (*JAGER*, αὐτ. σ. 266).

σελ. οθ σημ. 5 ἀντὶ τοῦ σ. 161, γρ. σ. 496.

σελ. οθ σημ. 6 πρὸ τοῦ *Jager*, πρ. καὶ οὐχὶ τῷ 871.

σελ. οθ σημ. 11 ἐν τέλει, πρ. καὶ οὐχὶ τῷ 871 (*JAGER*, αὐτ. σ. 254).

σελ. π σημ. 2 ἀντὶ τοῦ ἀρ. ΡΙΘ, γρ. ἀρ. ΡΥΘ.

σελ. π σημ. 2 πρὸ τοῦ *Jager*, πρ. καὶ οὐχὶ τῷ 871.

σελ. πβ σημ. 8 τὸ καὶ οὐχὶ . . σ. 244), ἀφαιρετέον.

σελ. πγ στίχ. 6 ἀντὶ τοῦ Ὁστίας, γρ. Ὁστίας.

σελ. πγ σημ. 8 ἐν τέλει, πρ. ἢ μᾶλλον τῷ 873 (αὐτ. σ. 502).

σελ. πδ σημ. 1 ἐν τέλει, πρ. ὅρα καὶ ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 109, 120.

σελ. πε σημ. 1 ἀντὶ τοῦ ἀρ. ΣΚΑ', γρ. ἀρ. ΣΚΗ'.

σελ. πε σημ. 3 ἐν τέλει, πρ. *JAGER*, αὐτ. σ. 249.

σελ. πε σημ. 7 ἐν τέλει, πρ. ὁ Βαρώνιος δικαιολογῶν τὴν περὶ Μοισίας πολιτείαν τοῦ Ἰγνατίου, λέγει, ὅτι οὗτος, ὡς πατριάρχης ΚΠ. ὑπεχρεοῦτο ἵνα προστατεύῃ τὰ τῆς ἐκκλησίας ΚΠ. δίκαια (HÉFFELÉ, αὐτ. σ. 449)· ἀλλὰ μήπως εἰς τὸν Φώτιον, ὡς πατριάρχην ΚΠ. ἄλλη ἐπεβάλλετο ὑποχρέωσις (KIRÉFF, αὐτ. τόμ. Α' σ. 662);

σελ. πε σημ. 8 πρὸ τοῦ *Jager*, πρ. καὶ οὐχὶ τῷ 871.

σελ. πη στίχ. 10 ἀντὶ τοῦ πραγματείας, γρ. πραγματείας.

σελ. πη στίχ. 12 μετὰ τὸ παθήματα, γρ. «ὅτι πάντως ἄλλος ὕμῃς ἀναμένει βίος» (ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. Λέοντι γεγονότι λογοθέτῃ τῷ Μαδιάμ (ἀρ. ΟΕ' σ. 400).

σελ. πη σημ. 1 ἀντὶ τοῦ ΡΞ', γρ. ΣΞ'.

σελ. πη σημ. 9 ἀντὶ τοῦ ἀρ. ΨΓ' σ. 418, γρ. ἀρ. ΜΘ' σ. 347.

σελ. πη σημ. 12 ἀντὶ τοῦ ἀρ. ΙΓ' σ. 261, γρ. ἀρ. ΙΓ' σ. 261, ΙΔ' σ. 265.

σελ. ιι στίχ. 3 τὸ ἡ ὁσημέραι ἀναβάλλοντες, ἀφαιρετέον.

σελ. ιι στίχ. 11 μετὰ τὸ ἀνακτόροις, πρ. ἐν τῷ γειτνιάζοντι τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ τρικλίνῳ τῆς Μαγνύρας (ΟΙ ΜΕΤΑ ΘΕΟΦΑΝΗ, σ. 694. - HEFFELE, αὐτ. σ. 443).

σελ. ιι ἡ σημ. 6, ἀφαιρετέα.

σελ. ιια στίχ. 11 τὸ οὐδόλως ἀμφιρρέποντας, ἀφαιρετέον.

σελ. ιια σημ. 8 ἀντὶ τοῦ ἀρ. ΣΣ', γρ. ΣΖ'.

σελ. ιια ἡ σημ. 9, ἀφαιρετέα.

σελ. ιιβ στίχ. 13 μετὰ τὸ ἐρχόμενος, πρ. καὶ ἀνανεώσας τὴν καλλιέργειαν τῆς ἐρμηνευτικῆς (ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. τόμ. Α' σ. 244).

σελ. ιιβ σημ. 1 ἐν τέλει, πρ. L. ALIATI. *De mensura temporum antiquorum*. ἐν Κολωνίᾳ 1645. 16^{ον} σ. 239, ἀρ. LXVII.

σελ. ιιβ σημ. 11 ἐν τέλει, πρ. A. RAMBAUD. *L'empire grec au Xe siècle*, σ. 59.

σελ. ιιγ στίχ. 11 μετὰ τὸ ἀσθενοῦντα, πρ. καὶ ὡς ἱατρός.

σελ. ιιγ σημ. 1 ἐν τέλει, πρ. HEFFELE, αὐτ. σ. 446.

σελ. ιιγ σημ. 4 ἐν ἀρχῇ, πρ. JAGER, αὐτ. σ. 270 — 1.

σελ. ιιδ στίχ. 2 μετὰ τὸ ὑποθέσσειν, πρ. (HEFFELE, αὐτ. σ. 446).

σελ. ιιε σημ. 3 μετὰ τὸ 521, πρ. 658.

σελ. ιις σημ. ΟΗ' ἐν τέλει, πρ. ὄρα καὶ ΔΟΣΙΘΕΟΥ. *Τόμος χαρᾶς*, σ. 126.

σελ. ιιζ στίχ. 10 μετὰ τὸ Ἱεραπόλεως, πρ. Σύναμα δὲ καὶ διορίζει ἡγούμενον τῆς μονῆς τοῦ Στουδίου ἀντὶ τοῦ Ἰλαρίωνος τὸν Ἀνατόλιον (M. ΓΕΔΕΩΝ, αὐτ. σ. 256).

σελ. ιιθ στίχ. 12 μετὰ τὸ 879, πρ. (ὄρα FLEURY, αὐτ. σ. 448).

σελ. ιιθ σημ. 5 μετὰ τὸ σ. 515, πρ. Σέρβων καὶ Δαλματῶν (FLEURY, αὐτ. σ. 450).

σελ. ρ στίχ. 9 μετὰ τὸ ἀπήγγελλε⁷, πρ. περὶ δὲ τὸν ἀπρίλιον 879 — παρηγόρει τοὺς παθόντας ἐκ τοῦ σεισμοῦ, ὁπότε καὶ τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἀντίπα διαρραγεῖσαν ἐπεσκέυαζε (ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ. *Συναξαριστής*, 106^{ρίου} 8).

σελ. ρβ σημ. 7 ἀντὶ τοῦ Δοσίθεος, γρ. Θεοδόσιος Β'.

σελ. ργ στίχ. 8 μετὰ τὸ τοῦ Α, πρ. καὶ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς Βοημίαν (Δ ΚΥΡΙΑΚΟΥ. Ἐπιστροφὴ τῶν Σλάβων. ὄρα Βιβλιοθήκη συλλόγου μικρασιατῶν, σ. 84).

σελ. ρδ σημ. 1 ἐν τέλει, πρ. ὄρα καὶ PITRA. *Juris ecclesiastici graecorum historia et monumenta*. τόμ. Β' σ. 142.

σελ. ρδ σημ. 2 ἐν τέλει, πρ. ὄρα καὶ

ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΒΟΥΓΑΡΕΩΣ. *Θεολογικόν* (ἐν 'Ενετίᾳ 1872. 8^{ον}) σ. 68.

σελ. ρδ σημ. 2 ἐν τέλει, πρ. ἡ κατὰ ΔΟΣΙΘΕΟΝ ΤΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ (Τόμος χαράς, σ. 105) 408, ἥτοι πατέρες ἑλληνες 388, +3 λεγάτοι τοῦ πάπα, +17 οἵτινες ἐν 'Ρώμῃ συνοδικῶς ὑπέγραψαν καὶ ἐδέχθησαν τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ Φωτίου, συναινοῦντος τοῦ πάπα 'Ιωάννου.

σελ. ρδ σημ. 11 ἐν τέλει, πρ. εἰ δ' αἱ μεταβολαὶ ἦσαν τοῦ Φωτίου, πῶς παρέμειναν αἱ φράσεις «ἐκ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, ὃν κεφαλὴν πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν τέθεικεν ὁ κύριος (HERGENROTHER. *Photius*. τόμ. Β' σ. 398),» καὶ «εἰ καὶ τινες τολμηρῶς ἀφήρπασαν ἀρ' ἡμῶν τὴν μὴ προσήκουσαν αὐτοῖς ἐπαρχίαν (αὐτ. σ. 404);»

σελ. ρε στίχ. 6 μετὰ τὸ ἐκτιθέμενος, πρ. ἐνώπιον 383 πατέρων, ὧν οὐδεὶς διέψευσεν αὐτόν (KIRÉFF, αὐτ. τόμ. Α' σ. 664).

σελ. ρς σημ. 4 ἐν τέλει, πρ. αἱ ἀποφάσεις αὗται φαίνονται ληφθεῖσαι ἐν συνόδοις 'Ιεροσολύμων, 'Αντισοχείας καὶ 'Αλεξανδρείας, συγκροτηθείσαις κατ' ἀρχὰς τοῦ 879 (*Art de vérifier les dates*, σ. 197).

σελ. ρι σημ. 3 ἐν τέλει, πρ. HERGENROTHER. *Histoire de l'Eglise*. τόμ. Γ' σ. 447.

σελ. ριβ στίχ. 6 μετὰ τὸ Φωτίου, πρ. (ὅρα καὶ Γ. ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ, αὐτ. σ. 463).

σελ. ριβ σημ. 5 ἐν τέλει, πρ. Κατὰ τὴν Α. 'Εξ. τὸν Κ. 'Ανθόπουλον πασᾶν, ἡ λέξις ἐστὶ περσικὴ, Μέρδ-ι-σαχρά = ἄνθρωπος

ἐρημίας (ὅρα Π. ΖΑΝΟΥ. *Φώτιος ὁ οἰκουμένης πατριάρχης*, σ. 58).

σελ. ριγ στίχ. 4 ἀντὶ τοῦ 'Ηλιοῦ, γρ. 'Ηλιοῦ.

σελ. ριγ στίχ. 10 μετὰ τὸ Σάββα, πρ. τὸν δὲ πρεσβύτερον καὶ μοναχὸν 'Αρσένιον τὸν Β', μητροπολίτην Κερκύρας (Γ. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ. *Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς*, σ. 254—5) ἀντὶ τοῦ ἀποβιώσαντος Μιχαήλ· εἶτα δέ.

σελ. ριε στίχ. 15 μετὰ τὸ Βατοπεδίου, πρ. ὡς καὶ ἐν χειρογράφῳ τοῦ Yves de Chartres (HEFELÉ, αὐτ. σ. 438).

σελ. ρις στίχ. 3 μετὰ τὸ 'Ρώμῃ, πρ. HERGENROTHER. *Photius*. τόμ. Β' σ. 547.

σελ. ριζ στίχ. 15 μετὰ τὸ ἀνέγνωμεν, πρ. καθιέρωσε τὸν τελούμενον κατὰ τὰ Θεοφάνεια ἀγιασμὸν τῶν ὑδάτων (Γ. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, αὐτ. σ. 243).

σελ. ριζ στίχ. 17 ἀντὶ τοῦ 'Ιωάννου Α', γρ. 'Ιωάννου Η'.

σελ. ριη σημ. 12 ἐν τέλει, πρ. παρὰ νόμῳ ἔγινε πάπας, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πλατίνος (ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Τόμος χαράς, σ. 130).

σελ. ρκ στίχ. 12 μετὰ τὸ 884, πρ. μᾶλλον 876 (HERGENROTHER. *Photius*. τόμ. Β' σ. 680).

σελ. ρκ στίχ. 15 ἀντὶ τοῦ φεβρουάριον, γρ. ἰανουάριον.

σελ. ρκ σημ. 12 ἐν τέλει, πρ. ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. τόμ. Β' σ. 102.

σελ. ρκ σημ. 13 ἐν τέλει, πρ. JAGER, αὐτ. σ. 384.

σελ. ρκα στίχ. 9 μετὰ τὸ Φώτιον, πρ.

ἀποκηρύττων καὶ τὴν ἐν τῷ συμβόλῳ προσθήκην τοῦ filioque (KIRÉEFF, αὐτ. τόμ. Β σ. 98, 99).

σελ. ρκγ στίχ. 14 μετὰ τὸ Λέοντα, πρ. καὶ περιεφρούρει τὰ τοῦ ἁγίου ὄρους δίκαια διὰ σιγγιλίου Βασιλείου τοῦ Α' (F. MIKLOSICH. *Slawische Bibliothek*. ἐν Βιέννῃ 1851. 2 τόμ. 8^{ον}. τόμ. Α' σ. 147. — Μ. ΓΕΔΕΩΝ. Ὁ Ἄθως. ἐν ΚΠ. 1885. 8^{ον} σ. 79).

σελ. ρκς σημ. 7 ἐν τέλει, πρ. Ζωναρᾶ 15' 11.

σελ. ρκζ σημ. 11 ἐν τέλει, πρ. ἡ εἰς Ἄθω (ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 132).

σελ. ρκζ σημ. 16 ἐν τέλει, πρ. ΚΕΔΡΗΝΟΥ. τίμ. Β σ. 249.

σελ. ρκη σημ. 3 ἐν τέλει, πρ. κατὰ δὲ τὸν Means (ὄρα SMITH. *Dictionary of greek and roman biography*. τόμ. Γ' σ. 350) ἐν τῷ θέματι Ἀρμενικῶν.

σελ. ρκη σημ. 14 ἐν τέλει, πρ. καὶ οὐχὶ ὅτι ἐπαύθη δι' « ὅσα ὁ Στυλιανὸς καὶ Μητροφάνης καὶ Νικήτας καὶ Συμεὼν (ὁ μάγιστρος) καὶ οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐκατηγόρησαν, μήτε ὅτι τὸν Ἰγνάτιον ἀπέκτεινε, μήτε ὅτι μαγγανείαις εἰς τὸν θρόνον ἀνῆλθε (ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 132). »

σελ. ρλα σημ. 5 ἐν τέλει, πρ. ΜΙΧΑΗΛ ΓΑΥΚΑ, σ. 553—4.

σελ. ρμ. στίχ. 6 ἀντὶ τοῦ Λομβάρδων, γρ. Λογγιβάρδων.

σελ. ρμα σημ. 3 ἐν τέλει, πρ. ὄρα καὶ Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Μαυρογορδάτειος βιβλιοθήκη*. ἐν ΚΠ. 1884 σ. 123, ἀρ. 264.

σελ. ρμα σημ. 4 ἐν τέλει, πρ. Ἴσως τοῦ

το ἐνομάζει « τὰς τοῦ Φωτίου χρηστομαθείας » Λεόντιος Εὐστράτιος ὁ κύριος (E. LE GRAND. *Biographie hellénique du XVIIe siècle*. ἐν Παρίσις 1894—6. 4 τόμ. 4^{ον}. τόμ. Γ' σ. 139).

σελ. ρμς στίχ. 20 μετὰ τὸ διημισθίτησαν, πρ. ὡς ὁ Ἀναστάσιος ὁ βιβλιοθηκῆριος, ἀποφαινόμενος ἀβασανίστως περὶ Φωτίου, ὅτι ἦν « perversorum dogmatum cultor (KIRÉEFF, αὐτ. τόμ. Α' σ. 660). »

σελ. ρμθ στίχ. 16 μετὰ τὸ προσηγμένακτος, πρ. ἡ μήπως ἐπεραίῳ — περὶ τὸν μάρτιον 897 — τὴν ἐπιγραφομένην βίβλον « Ἀπὸ τῆς γραφῆς ζητήματα καὶ ἀποριῶν λύσεις καὶ ἐρμηνεῖαι ἐπαίνου γέμουσαι (CRAMER. *Anecdota graeca*. τόμ. Α' σ. 392); » Μήπως ἐπιδιώρθου τὸ Τυπικὸν εἴτε τῶν παρ' αὐτοῦ ἀνοικοδομηθεῖσων μονῶν, εἴτε ἐν γένει τῶν μονῶν ΚΠ. (Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ. *Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη*. τόμ. Β' σ. 437. — Μ. ΓΕΔΕΩΝ. *Βυζαντινὸν ἐορτολόγιον*, αὐτ. τόμ. ΚΔ' σ. 144).

σελ. ρνα σημ. 4 μετὰ τὸ ὀσιωτάτηρ, πρ. [καί].

σελ. ρνα σημ. 4 μετὰ τὸ Βέδα, πρ. ἐν Κ^ω χαίρειν.

σελ. ρνα σημ. 4 ἀντὶ τοῦ ὁμώνυμος, γρ. ὁμωνύμῳ.

σελ. ρνδ σημ. 2 ἐν τέλει, πρ. ἡ μονὴ αὕτη ἦτον ἡ ἔσω ἢ ἐγγὺς τῆς ΚΠ. (ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, αὐτ. σ. 133).

σελ. ρνε στίχ. 5 μετὰ τὸ διδασκόμεντες, πρ. (ΙΩΗΛ, σ. 55).

σελ. ρνε στίχ. 5 μετὰ τὸ Νικόλαος ὁ Α',

πρ. ὁ καὶ συγγενῆς Φωτίου (ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. τόμ. Β' σ. 103).

σελ. ρνς σημ. 7 ἐν τέλει, πρ. ἔρα καὶ I. ΑΙΛΑΤΗ. *De libris ecclesiasticis graecorum*, σ. 105.

σελ. ρνς στίχ. 1 ἀντὶ τοῦ Θεσσαλονίκης, γρ. Θεσσαλονίκης.

σελ. ρνς σημ. 3 ἐν τέλει, πρ. ΛΕΟΝΤΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ, σ. 241.

σελ. ρνη στίχ. 20 ἀντὶ τοῦ ἀειθαλῆς, γρ. ἀειθαλῆς.

σελ. ρνθ στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ βλέμματα; γρ. βλέμματα.

σελ. ρνθ στίχ. 20 ἀντὶ τοῦ ποικίλλας γρ. ποικίλας.

σελ. ρξ σημ. 2 στίχ. 5 ἀντὶ τοῦ Ἐπιστ. σ. 331, γρ. Ἐπιστ. σ. 311.

σελ. ρξα στίχ. 12 ἀντὶ τοῦ Μοντεκούκιος, γρ. Μοντακούτιος.

σελ. ρξε στίχ. 9 μετὰ τὸ ὄπλοστάσια, πρ. ὡς τὰ Νικολάου τοῦ Μεθώνης (ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. τόμ. Α' σ. 163, 167).

σελ. ρξε σημ. 5 ἀντὶ τοῦ Vrem. 2, γρ. Vrem. 21—.

σελ. ρξς σημ. 3 ἀντὶ τοῦ ἐκκαίδεκα, γρ. ἐκκαίδεκα.

σελ. ρξζ σημ. 3 ἀντὶ τοῦ 1856 8^{ον} σ. 46, γρ. 1841. 8^{ον} σ. 49.

σελ. ρξη στίχ. 11 μετὰ τὸ Φώτιος, πρ. κατέχει τὴν ὑψίστην βαθμίδα ἐν τῇ διαμορφώσει τοῦ εὐγενεστέρου ῥητορικοῦ λεκτικοῦ (ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. τόμ. Β' σ. 95).

σελ. ρξη στίχ. 19 ἀντὶ τοῦτο τὸ ὄνειρον, γρ. τοῦτο ὄνειρον.

σελ. ρξθ στίχ. 19 μετὰ τὸ ἐν ᾧ, πρ. ἐν τῇ μυριοδίδλω ἥδη, ἣν συνέταξε πολὺ πρὶν ἢ πατριαρχεύσῃ, καταδείκνυται ἢ βαθεῖα

αὐτοῦ ἐκκλησιαστικῇ μάθησις (Α. ΚΙ-ΡΡΕΕΦ, αὐτ. τόμ. Α' σ. 660. ἔρα καὶ ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ. Τόμος καταλλαγῆς, ἐν ἀρχῇ ἐπιστ. τοῖς ἐν-τευξομένοις).

σελ. ροζ στίχ. 22 ἀντὶ τοῦ Κομβεφίτιω, γρ. Κομβεφισίω.

σελ. ρση στίχ. 34, 36 ἀντὶ τοῦ Κομβεφίτιου, *Combeficii*, γρ. Κομβεφισίου, *Combefisii*.

σελ. ροθ στίχ. 4, 7, 10 ἀντὶ τοῦ Κομβεφίτιου, *Combeficii*, γρ. Κομβεφισίου, *Combefisii*.

σελ. ροθ στίχ. 14 ἀντὶ τοῦ Κομβεφίτιω, γρ. Κομβεφισίω.

σελ. ριη στίχ. 36 ἀντὶ τοῦ Σεβαστιάνωβ, γρ. Σεβαστιάνωφ.

σελ. 1 σημ. 1 ἀντὶ τοῦ Γραεα, γρ. γραεα.

σελ. 4 στίχ. 22 ἀντὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας, γρ. Ἀλεξανδρέως.

σελ. 13 στίχ. 6 μετὰ τὸ συμπεφυρμένον, πρ. (HERGENRÖTHER. *Photius*. τόμ. Γ' σ. 259).

σελ. 16 στίχ. 16 μετὰ τὸ σχῆμα ἡ, πρ. (Ἐργ.-σχῆμα καὶ ἡ Βαυαρ. Ol.).

σελ. 21 στίχ. 15 μετὰ τὸ ὑπόμνημα, πρ. Ἡλίας (περὶ τὸ 550 μ. Χ.), μαθητῆς Ὀλυμπιοδώρου τοῦ ἀλεξανδρέως, «Ἐπόμνημα εἰς τὴν τοῦ Πορφυρίου εἰσαγωγὴν (ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. τόμ. Β' σ. 54).»

σελ. 22 στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ 1120, γρ. 1110.

σελ. 22 στίχ. 9 μετὰ τὸ Πορφυρίου, πρ. Νικηφόρος δὲ ὁ Βλεμμίδης (1197 — 1272) «Εἰσαγωγικὴν ἐπιτομὴν (ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. τόμ. Β' σ. 80).»

σελ. 24 σημ. 9 ἀντὶ τοῦ *Malai*, γρ. *Matai*.

σελ. 24 σημ. 15 ἀντὶ τοῦ *hebræa*, γρ. *hebræa*.

σελ. 31 στίχ. 19 μετὰ τὸ κατηγορίας, πρ. ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Βόηθος [περὶ τὸ 50 π. Χ.] «Ἵπομνήματα εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας (W. CHRIST. Ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς λογοτεχνίας μετὰφρ. Δ. Γ. Χ. Κώνστα. ἐν Ἀθήναις 1900. τόμ. Α' σ. 809).»

σελ. 31 στίχ. 19 μετὰ τὸ *Αἰγαῖος*, πρ. ὁ διδάσκαλος τοῦ Νέρωνος (αὐτ.) [περὶ τὸ 47 μ. Χ.].

σελ. 31 σημ. 12 ἀντὶ τοῦ 211, γρ. 205.

σελ. 32 στίχ. 14 μετὰ τὸ κατηγορίας, πρ. Στέφανος ὁ ἀλεξανδρεὺς (ζ' αἰῶνος μ. Χ.) «Ἵπόμνημα εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας (ΚΡΟΥΜΒΑΧΕΡ, αὐτ. τόμ. Β' σ. 49).»

σελ. 32 στίχ. 21 μετὰ τὸ μακρῶν, πρ. (HERGENROTHER. *Photius*, αὐτ.).

σελ. 32 σημ. 11 ἐν τέλει, πρ. HERGENROTHER. *Photius*. τόμ. Γ' σ. 259.

σελ. 35 σημ. 14 ἀντὶ τοῦ κοί, γρ. καί.

σελ. 38 στίχ. 4 μετὰ τὸ δημοσιευομένου, πρ. ἐν ἄλλοις ἡμῖν οὐ παρέργως εἴρηται (ΦΩΤΙΟΥ. *Ἀμφιλόχεια*, σ. 359 § δ', ἐν τέλει).

σελ. 42 στίχ. 14 μετὰ τὸ ἐπὶ δὲ, πρ. αἱ τοῦ μοναχοῦ Σοφονίου (Π' αἰῶνος) «Παραφράσεις εἰς τὰς Ἀριστοτέλους κατηγορίας.»

σελ. 54 στίχ. 10 ἀντὶ τοῦ α' — γ', γρ. α' — δ'.

σελ. 54 στίχ. 11 ἀντὶ τοῦ ἐξ ἐτέρου

βαυαρικοῦ κώδικος (B), γρ. ἐξ ἐτέρου ἀντιγράφου (Βαυαρ.) τοῦ αὐτοῦ κώδικος (Βαυαρ.).

σελ. 56 σημ. 2 ἀντὶ τοῦ Ἀλλ', γρ. Ἀλλ'.

σελ. 56 σημ. 16 μετὰ τὸ, πρ. ἐντεῦθεν μέχρι τέλους τῶν σημειώσεων τοῦ παρόντος λόγου τὸ Β διορθωτέον Βαυαρ.

σελ. 69 στίχ. 25 ἀντὶ τοῦ Βελιτέρνης, γρ. Βελιτρῶν.

σελ. 72 στίχ. 13 ἀντὶ τοῦ ἄλλου, γρ. ἄλλου.

σελ. 80 στίχ. 13 μετὰ τὸ Ἀριστοτέλη, πρ. (HERGENROTHER. *Photius*. τόμ. Γ' σ. 259).

σελ. 86 στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ ὑποκειμένοις, γρ. ὑποκειμένοις.

σελ. 89 στίχ. 26 μετὰ τὸ 205, πρ. 1289.

σελ. 97 στίχ. 26 μετὰ τὸ διενεμήθη, πρ. (HERGENROTHER. *Photius*. τόμ. Γ' σ. 259).

σελ. 99 σημ. 1 ἀντὶ τοῦ καί τοι γε Οἱ. γρ. καίτοι γε Οἱ.

σελ. 145 στίχ. 21 ἀντὶ τοῦ Μο. γρ. Μον.

σελ. 150 στίχ. 18 μετὰ τὸ 196, πρ. Α' (φ. 1 κ. ε').

σελ. 152 στίχ. 16 ἀντὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας (περὶ τὸ 500), γρ. τοῦ ἐξ Ἀλεξανδρείας (περὶ τὸ 540).

σελ. 158 σημ. 9 τὸ πρυτανεῦον Βατ. Μα. ἀφαιρετέον.

σελ. 163 στίχ. 16 ἀντὶ τοῦ Ἱππολύτου (+ 251), γρ. Ἱππολύτου, ἐπισκόπου Πόρου τοῦ τῷ 222.

σελ. 164 στίχ. 9 — 10 ἀντὶ τοῦ Ἀλε-

ξανδρείας (περὶ τὸ 500), γρ. ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας (περὶ τὸ 540).

σελ. 176 σημ. 4 ἀντὶ τοῦ σ. 27, γρ. 27.

σελ. 180 στίχ. 1 ἀντὶ τοῦ Ἡσαΐας, γρ. Ἡσαΐας.

σελ. 180 ἡ σημ. 1, ἀφαιρετέα.

σελ. 182 στίχ. 5 ἀντὶ τοῦ Ἡσαΐας, γρ. Ἡσαΐας.

σελ. 182 σημ. 8 ἀντὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς γε.- καὶ Ἡσαΐας ΑΡ. γρ. μόνον ΑΡ.

σελ. 188 στίχ. 14 ἀντὶ τοῦ 235, γρ. 251.

σελ. 188 σημ. 3 μετὰ τὸ Γ', πρ. ιθ'.

σελ. 202 στίχ. 6 — 7 ἀντὶ τοῦ Ἀλεξανδρείας (περὶ τὸ 500), γρ. τοῦ ἐξ Ἀλεξανδρείας (περὶ τὸ 540).

σελ. 203 στίχ. 12 ἀντὶ τοῦ Ἡσαΐας, γρ. Ἡσαΐας.

σελ. 203 στίχ. 14 ἀντὶ τοῦ Κλεώπαν, γρ. Κλεώπαν.

σελ. 203 ἡ σημ. 9, ἀφαιρετέα

σελ. 203 ἀντὶ τῆς σημ. 16, γρ. Κοι. Κολ. Βατ. Τα. Μιγ.- Κλεώπαν ΑΡ. Παρι. Τυ. Φι. Βου. Οί.

σελ. 210 στίχ. 9 ἀντὶ τοῦ Ἡσαΐας, γρ. Ἡσαΐας.

σελ. 213 στίχ. 28 ἀντὶ τοῦ πρὸς Κα. (σ. 1 — 12) Η, γρ. πρὸς Η.

σελ. 230 στίχ. 4 ἀντὶ τοῦ ἀληπτὸν τε, γρ. ἀληπτὸν τε.

σελ. 236 στίχ. 15 ἀντὶ τοῦ Μον. (σ. 1), γρ. Μον. (σ. 3 — 5).

σελ. 236 στίχ. 25 ἀντὶ τοῦ 143, γρ. 148.

σελ. 236 στίχ. 26 ἀντὶ τοῦ Βα. γρ. Βαυ.

σελ. 236 στίχ. 27 μετὰ τὸ 5, πρ. Κεραμ. (σ. 13)

σελ. 237 στίχ. 14 ἀντὶ τοῦ παραλείπωμεν, γρ. παραλείπωμεν.

σελ. 245 σημ. 7—9, 11—14 ἀντὶ τοῦ Βα. γρ. Βαυ.

σελ. 255 στίχ. 18 ἀντὶ τοῦ οὕτως καὶ, γρ. οὕτω καὶ.

σελ. 270 στίχ. 21 ἀντὶ τὸ ἐμὰ, γρ. τὰ ἐμὰ.

σελ. 271 σημ. 2 ἀντὶ τοῦ γ, γρ. δ.

σελ. 273 στίχ. 5 ἀντὶ τοῦ Κοδρούβη, γρ. Κοδρούβη.

σελ. 280 στίχ. 5 ἀντὶ τοῦ Ἐώας, γρ. Ἐώας.

σελ. 290 στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ Κοδρούβης, γρ. Κοδρούβης (καθ' ἡμᾶς γε.- Κοδρούβης ἐν ἄπ. X.).

σελ. 290 στίχ. 17 ἀντὶ τοῦ Κοδρούβη, γρ. Κοδρούβη (καθ' ἡμᾶς γε.- Κοδρούβη ἐν ἄπ. X.).

σελ. 291 σημ. 19 ἐν τέλει, πρ. FABRICII-HARLES. *Bibliotheca graeca*, τόμ. ΙΒ' σ. 375.

σελ. 329 σημ. 2 ἀντὶ τοῦ Ο', γρ. Θ'.

σελ. 334 σημ. 3 ἀντὶ τοῦ 187, γρ. 177.

σελ. 343 σημ. 1 ἀντὶ τοῦ ἀεννάων, γρ. ἀνεννάων.

σελ. 357 στίχ. 1 ἀντὶ τοῦ διδάσκων, γρ. διδάσκων².

σελ. 365 στίχ. 8, 17 ἀντὶ τοῦ Ἡσαΐου, γρ. Ἡσαΐου.

σελ. 365 ἡ σημ. 8, ἀφαιρετέα.

σελ. 367 στίχ. 12 ἀντὶ τοῦ Ἡσαΐου, Ἡσαΐας, γρ. Ἡσαΐου, Ἡσαΐας.

σελ. 368 στίχ. 5 ἀντὶ τοῦ Ἡσαΐου, γρ. Ἡσαΐου.

σελ. 384 στίχ. 3 ἀντὶ τοῦ Ἡσαίου, γρ. Ἡσαίου.

σελ. 384 ἡ σημ. 3, ἀφαιρετέα.

σελ. 396 στίχ. 5 μετὰ τὸ μέν, πρ. (Πράξεων Ε' 1—14).

σελ. 399 σημ. 2 ἀντὶ τοῦ Ε', γρ. ΙΕ'.

σελ. 400 σημ. 17 ἀντὶ τοῦ αὐτ. γρ. ΙΗ.

σελ. 413 στίχ. 13 ἀντὶ τοῦ καὶ ρξβ, ρξβ ὅπ. καὶ ρνζ', γρ. καὶ ρξβ' καὶ ρνζ'.

σελ. 451 στίχ. 14 ἀντὶ τοῦ Μιγν. γρ. Μιγ'.

σελ. 452 στίχ. 5 μετὰ τὸ 387, πρ. τὸ δὲ ιδ' ἀντεγράφη ἐκ τῆς ἐρμηνείας εἰς Ματθαῖον (ΚΕ. σ. 112).

σελ. 453 σημ. 1 ἀντὶ τοῦ ζ, γρ. 5.

σελ. 457 στίχ. 7, πρ. § ιδ'. Οὕτως ἐστὶ χαλεπὸν καὶ δυσκαταγώνιστον ἡ τῶν χρημάτων ἐπιθυμία· οὕτως ἐστὶν ἀνίατον σχεδὸν τὸ νόσημα τῆς φιλαργυρίας. Φύγωμεν τὸ πάθος, πρὶν ἢ κατακυριεύσει ἡμῶν, ἀποσεισώμεθα τὴν τυραννίδα ταύτην, πρὶν ἢ κατὰ κράτος δεσπόσει ἡμῶν· ἂν γὰρ κατακυριευθῶμεν, καὶ καταδουλωθῶμεν ὑπ' αὐτῆς, εὐκοπώτερον εἰσελεύσεται κάμηλος διὰ τρυπήματος ῥαφίδος, ἢ ἡμεῖς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν (ΜΑΡΚΟΥ Ι' 25.—ΛΟΥΚΑ ΙΗ' 25).

σελ. 462 σημ. 7 ἀντὶ τοῦ ιβ, γρ. 12.

σελ. 482 σημ. 4 ἀντὶ τοῦ αὐτ. γρ. Κς'.

ΤΟΜΟΣ Β'

Σελ. 1 στίχ. 11 ἀντὶ τοῦ Κιόβου, γρ. Κιέβου.

σελ. 2 στίχ. 5 ἀντὶ τοῦ Πατζινάκων, γρ. Πατζινιτών.

σελ. 5 στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ Μι. γρ. Μ.

σελ. 6 σημ. 17 ἀντὶ τοῦ διὰ τὰς ΙΙα. γρ. Διὰ τὰς Πα.

σελ. 13 ἡ σημ. 17, ἀφαιρετέα.

σελ. 25 σημ. 7 ἀντὶ τοῦ ὦν, γρ. ὦν.

σελ. 35 σημ. 18 ἐν τέλει, πρ. ὅρα καὶ ΦΩΤΙΟΥ. Ἐπιστ. πρὸς τοὺς ἀρχιερατικούς Θρόνους (ἄρ. Δ' σ. 168).

σελ. 37 σημ. 18 μετὰ τὸ ΙΔ', πρ. 10.

σελ. 40 σημ. 17 ἀντὶ τοῦ Α' Ἐσδρα ἡ' 91, γρ. Ἐσδρα Γ' 11.

σελ. 48 σημ. 20 ἀντὶ τοῦ Παραλειπομένων ΑΓ, γρ. Β' Παραλειπομένων λγ'.

σελ. 68 σημ. 12 ἀντὶ τοῦ οὖν, γρ. οὖν.

σελ. 71 σημ. 10 ἀντὶ τοῦ Κορινθ. γρ. Α' Κορινθ.

σελ. 79 σημ. 10 ἀντὶ τοῦ 56, γρ. 26.

σελ. 91 σημ. 2 ἀντὶ τοῦ ὑμᾶς, γρ. ἡμᾶς.

σελ. 99 σημ. 17 ἀντὶ τοῦ οἶδεν, γρ. οἶδεν.

σελ. 110 στίχ. 15 ἀντὶ τοῦ 233, γρ. 233 — 6.

σελ. 110 στίχ. 15 ἀντὶ τοῦ 235, γρ. 236 — 40.

σελ. 112 στίχ. 2 ἀντὶ τοῦ ἡς, γρ. ἡς.

σελ. 114 στίχ. 1 ἀντὶ τοῦ σαιγόνας, γρ. σιαγόνας.

σελ. 122 στίχ. 23 ἀντὶ τοῦ 89, γρ. 14.

σελ. 123 στίχ. 9 ἀντὶ τοῦ πρεσβεῦον, γρ. πρεσβεῖον (καθ' ἡμᾶς γε.— πρεσβεῦον ἐν ἄπ. X.).

σελ. 125 σημ. 2 ἀντὶ τοῦ 2, γρ. 4.

σελ. 125 σημ. 4 ἀντὶ τοῦ 4, γρ. 2.

σελ. 128 σημ. 7 ἀντὶ τοῦ Ησαιοσ, γρ. ΗΣΑΙΟΥ.

σελ. 132 σημ. 1 ἀντὶ τοῦ ἦν, γρ. ἦν.

σελ. 140 σημ. 8 ἀντὶ τοῦ ἀθησαύριος, γρ. ἀθησαύριστος.

σελ. 144 στίχ. 18 μετὰ τὸ *IIa*. πρ. Ω.
σελ. 158 σημ. 13 ἀντὶ τοῦ αὐτ. γρ. ΚΕ.
σελ. 159 στίχ. 15 ἀντὶ τοῦ πρὸς με . .
'Εφ' ὅσον, γρ. πρὸς με, ἐφ' ὅσον.

σελ. 160 σημ. 14 ἀντὶ τοῦ 'Εκκλησια-
στοῦ, γρ. Σειράχ.

σελ. 176 στίχ. 10 ἀντὶ τοῦ Κλεόπα,
γρ. Κλεόπα.

σελ. 179 στίχ. 16 ἀντὶ τοῦ 491, γρ.
461.

σελ. 201 στίχ. 13 ἀντὶ τοῦ 278, γρ. 178.

σελ. 205 σημ. 5 ἐν τέλει, πρ. ὅρα καὶ Μ.
ΠΑΡΑΝΙΚΑ (ἐν *Περιοδ. ἑλλην. φιλολογ.*
συλλόγου. τόμ. ΚΖ' σ. 256).

σελ. 209 στίχ. 1 ἀντὶ τοῦ Εὐσεβείου
τοῦ 'Αλεξανδρείας (περὶ τὸ 500), γρ.
Εὐσεβίου τοῦ ἐξ 'Αλεξανδρείας (περὶ τὸ
540).

σελ. 209 στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ 864, πρ. ὁ
Βόγορις ἐβαπτίσθη μᾶλλον τὸ 861 (ὅρα ἀ-
νωτέρω Εἰσαγωγὴν Α' τόμου), καὶ ἴσως ὁ
Φώτιος ὠμίλησε καὶ τότε ἐτέραν περὶ δευ-
τέρας παρουσίας ὁμιλίαν.

σελ. 209 στίχ. 9 ἀντὶ τοῦ ἀφ' οὗ, γρ.
ἀφ' οὗ.

σελ. 209 σημ. 6 ἀντὶ τοῦ *Photii frag-*
mentum, γρ. *Photii fragmentum*.

σελ. 212 στίχ. 3 ἀντὶ τοῦ Κομβεφί-
κιος, γρ. Κομβεφίστιος.

σελ. 212 στίχ. 16 ἀντὶ τοῦ Κομβεφι-
κίου, γρ. Κομβεφισίου.

σελ. 214 στίχ. 9 μετὰ τὸ πρώτη, πρ.
ἐηθεῖσα.

σελ. 214 ἡ σημ. 3, ἀφαιρετέα.

σελ. 237 στίχ. 10 ἀντὶ τοῦ 'Hσαῖα, γρ.
'Hσαῖα.

σελ. 237 ἡ σημ. 3, ἀφαιρετέα.

σελ. 239 στίχ. 8 ἀντὶ τοῦ ὁμοουσίῳ,
γρ. ὁμοουσίῳ.

σελ. 239 ἡ σημ. 5, ἀφαιρετέα.

σελ. 241 ἡ σημ. 2, ἀφαιρετέα.

σελ. 243 ἡ σημ. 10, ἀφαιρετέα.

σελ. 246 στίχ. 10 μετὰ τὸ Παῦλος,
πρ. καὶ ἡ τοῦ Πνεύματος σάλπιγξ, ὁ μέ-
γας Παῦλος (ὅρα ἀνωτέρω Φωτίου ὁμι-
λίαν ΞΖ § ζ').

σελ. 252 σημ. 13 ἀντὶ τοῦ λαμπρότε-
ρον, γρ. λαμπροτερον Μο.

σελ. 252 σημ. 15 ἀντὶ τοὺς ἀλαζόνας,
γρ. τοὺς ἀλαζόνας Μο.

σελ. 276 σημ. 7 ἐν τέλει, πρ. ἄλλως
φαίνεται πρεσβεύουσιν οἱ περὶ τὸν κ. Μαρ-
γαρίτην Εὐαγγελίδην (ὅρα *Τὰ κατὰ τὴν*
ἐορτὴν τῆς 25 ἐτηρίδος τοῦ Κ. Κόντου.
ἐν 'Αθήναις 1893. 8^{ον} σ. 65—6.—'Αθή-
ναιον, περιοδικόν. ἐν 'Αθήναις 1893 8^{ον}.
τόμ. Ε' σ. 324—8).

σελ. 309 στίχ. 3 ἀντὶ τοῦ 'Εργενροί-
θερος, γρ. 'Εργενροίθρος.

σελ. 309 στίχ. 12 ἀντὶ τοῦ σὺν αὐτῷ
Κούβρηκός τε καὶ Μοντανοῦ, γρ. (σὺν
αὐτῷ Κούβρηκός τε καὶ Μοντανός).

σελ. 312 στίχ. 6 μετὰ τὸ Φωτίου, πρ.
καὶ ἐπομένως κατὰ τὸν KIRĖEFF (αὐτ.
τόμ. Α' σ. 659) οὐχὶ ἐπὶ τῆς Θεοδώρας
τῷ 842, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπὶ Φωτίου τῷ 867
ἐθριάμβευσεν ἡ ὁρθοδοξία κατὰ πασῶν τῶν
αἱρέσεων (αὐτ.), καὶ τότε καὶ Ἐκθεσις τῆς
πίστεως συνετάχθη, μὴ διασωθεῖσα δυστυ-
χῶς μέχρις ἡμῶν (αὐτ.).

σελ. 313 στίχ. 18 μετὰ τὸ 300, πρ.
καὶ Π. (σ. 43—7, 87—91).

σελ. 352 στίχ. 6 ἀντὶ τοῦ *Montecu-*
cius, γρ. *Montacutius*.

σελ. 352 σημ. 4 ἀντὶ τοῦ *Montecucii*,
γρ. *Montacutii*.

σελ. 362 σημ. 4 ἐν τέλει, πρ. ὅρα καὶ
M. ΠΑΡΑΝΙΚΑ. (ἐν *Περιοδικῷ ἑλλην.*
φιλολογ. συλλόγου. τόμ. KZ' σ. 250).

σελ. 381 στίχ. 17 ἀντὶ τοῦ *lua cresli-*
lulionis, γρ. *lua restitutionis*.

σελ. 389 στίχ. 11 ἀντὶ τοῦ ἀγιωτάπου,
γρ. ἀγιωτάτου.

σελ. 391 στίχ. 4 μετὰ τὸ Θεοδοσίου,
πρ. Β'.

σελ. 391 στίχ. 10 ἀντὶ τοῦ Ἑώας, γρ.
Ἑώας.

σελ. 392 στίχ. 17 ἀντὶ τοῦ 439, γρ.
σ. 179).

σελ. 397 στίχ. 11 ἀντὶ τοῦ Θεοδότου,
ὃν ἄλλοι Θεόδωρον, γρ. Θεοδώρου, ὃν ἄλ-
λοι Θεόδοτον.

σελ. 397 στίχ. 14 μετὰ τὸ 854, πρ.
καὶ τῷ 856).

σελ. 397 σημ. 8 ἐν τέλει, πρ. ΗΕΦΕ-
ΛΕ, αὐτ. σ. 201.

σελ. 397 σημ. 9 ἐν τέλει, πρ. ΗΕ-
ΦΕΛΕ, αὐτ. σ. 340.

σελ. 400 στίχ. 24 ἀντὶ τοῦ ἀρετῆν,
γρ. ἀρετῆν;

σελ. 409 στίχ. 13 ἀντὶ τοῦ σ. 5, 26,
γρ. σ. 526.

σελ. 425 σημ. 14 ἐν τέλει, πρ. ΓΕΩΡ-
ΓΙΟΥ ΜΟΝΑΧΟΥ, σ. 845.

σελ. 426 στίχ. 3 μετὰ τὸ περιγράφον-
ται, πρ. (ὅρα καὶ M. ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗ.
Βυζαντινὴ τέχνη καὶ βυζαντινοὶ καλλι-
τέχναι, σ. 82 — 4).

σελ. 439 στίχ. 1 ἀντὶ τοῦ χαρᾶς, γρ.
χαρᾶς¹.

σελ. 444 σημ. 3 ἀντὶ τοῦ Αὐτ. γρ.
ΜΑΤΘΑΙΟΥ.

σελ. 444 σημ. 9 ἀντὶ τοῦ Αὐτ. γρ.
ΜΑΤΘΑΙΟΥ.

ΠΙΝΑΞ Ζ'

ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

I

ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

A

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ὁ παναγιώτατος οἰκουμενικὸς πατριάρχης κύριος Κωνσταντῖνος Ε' (σώμ. 60).

Ὁ παναγιώτατος πατριάρχης πρῶτην Κωνσταντινουπόλεως κύριος Νεόφυτος.

οἱ σεβασμιώτατοι μητροπολίται τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου: ὁ Καισαρείας κ. Ἰωάννης (σώμ. 3). - ὁ Ἐφέσου κ. Ἰωακείμ (σώμ. 5). - ὁ Κυζίκου κ. Κωνσταντῖνος (σώμ. 2). - ὁ Δέρκων κ. Καλλίνικος (σώμ. 3). - ὁ Θεσσαλονίκης κ. Ἀθανάσιος. - ὁ Ἀδριανούπολεως κ. Κύριλλος (σώμ. 2). - ὁ Ἀμασειᾶς κ. Ἀνθιμος. - ὁ Ἰωαννίνων κ. Γρηγόριος (σώμ. 2). - ὁ Προύσης κ. Ναθαναήλ (σώμ. 5). - ὁ Πελαγονίας κ. Ἀμβρόσιος (σώμ. 5). - ὁ Ἰκονίου κ. Ἀθανάσιος (σώμ. 2). - ὁ Βερροίας καὶ Ναούσης κ. Κωνσταντῖος (σώμ. 2). - ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Κοσμᾶς (σώμ. 2). - ὁ Φιλιπποπόλεως κ. Φώτιος (σώμ. 3). - ὁ Ρόδου κ. Ἰωακείμ (σώμ. 2). - ὁ Σερρών κ. Γρηγόριος. - ὁ Δράμας κ. Φιλόθεος (σώμ. 2). - ὁ Σμύρ-

νης κ. Βασίλειος. - ὁ Μιτυλήνης κ. Κύριλλος (σώμ. 3). - ὁ Διδυμοτείχου κ. Φιλάρετος (σώμ. 3). - ὁ Φιλαδελφείας κ. Λεόντιος. - ὁ Αἰνου κ. Γερμανός. - ὁ Μηθύμνης κ. Στέφανος. - ὁ Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Ἀθανάσιος. - ὁ ἀοίδιμος Σάμου καὶ Ἰκαρίας Γαβριήλ (σώμ. 4). - ὁ Βιζύης καὶ Μηδείας κ. Δωρόθεος (σώμ. 3). - ὁ Βάρνης κ. Πολύκαρπος. - ὁ Μαρωνείας κ. Κωνσταντῖος. - ὁ Σηλυβρίας κ. Διονύσιος. - ὁ ἀοίδιμος Σωζοαγαθοπόλεως Παρθένιος. - ὁ Χίου κ. Κωνσταντῖνος (σώμ. 8). - ὁ Ἰμβρου κ. Παΐσιος. - ὁ Αὐρραχίου κ. Προκόπιος. - ὁ ἐψηγρισμένος Σκοπίων κ. Φιρμιλιανός (σώμ. 2). - ὁ Καστορίας κ. Γερμανός (σώμ. 5). - ὁ Βοδενῶν κ. Νικόδημος (σώμ. 2). - ὁ πρῶτην Ἐρσεκίου κ. Ἰγνάτιος. - ὁ Βελεγράδων κ. Βασίλειος (σώμ. 5). - ὁ Στρωμνίτης καὶ Τιβεριοπόλεως κ. Σωφρόνιος. - ὁ Γρεβενῶν κ. Δωρόθεος (σώμ. 2). - ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Σεραφεῖμ (σώμ. 5). - ὁ Μογλενῶν κ. Ἰωαννίκιος. - ὁ Δεβρῶν καὶ Βελισσοῦ κ. Πολύκαρπος. - ὁ ἀοίδιμος Κασσανδρείας Προκόπιος. - ὁ Χαλδείας καὶ Χερροϊάνων κ. Γερβάσιος (σώμ. 2). - ὁ Κῆρου κ. Καλλίνικος. - ὁ Καρπάθου καὶ Κάσου κ. Ἀγαθάγγελος. - ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Κωνσταντῖος (σώμ. 2). - ὁ Λέρου καὶ Κα-

λύμνου κ. Ἰωάννης (σώμ. 6). - ὁ Κολωνείας κ. Πολύκαρπος (σώμ. 3). - ὁ Βελλᾶς καὶ Κονίτσης κ. Κωνσταντῖνος.

ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ

1. Κληρικοί.

α) ἐπίσκοποι

ὁ Συννάδων **Εὐγένιος** (σώμ. 2). - ὁ Παμφίλου **Μελισσηνός**. - ὁ Κλαυδιοπόλεως **Μιχαήλ**.

β) πρεσβύτεροι

Ὁ μέγας πρωτοσύγκελλος Χρυσόστομος (σώμ. 3).

ἀρχιμανδριται : ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῆς ἱερᾶς συνόδου Φώτιος (σώμ. 2). - Ἀγαθάγγελος, προϊστάμενος ἀγίας Κυριακῆς Κοντοσκαλίου. - Ἀγαθάγγελος, προϊστάμενος ἀγίου Νικολάου Τζιβαλίου. - Ἀθανάσιος, προϊστάμενος ἀγίων Θεοδώρων Βλάχας. - Ἀθανάσιος, προϊστάμενος Εὐαγγελιστρίας Ταταούλων. - Αἰμιλιανός, προϊστάμενος Παναγίας Γαλατᾶ. - Ἀντώνιος, προϊστάμενος Ἐλπίδος Κοντοσκαλίου. - Δωρόθεος (Ἰντζίδης). - Θεοδώρητος, προϊστάμενος ἀγίου Νικολάου Γαλατᾶ. - Κωνσταντῖνος, νομικὸς σύμβουλος Μ. Ἐκκλησίας. - Μελέτιος, προϊστάμενος Παναγίας ἐξ Μαρμάρων. - Μιχαήλ (Κλεόβουλος), σχολάρχης Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς (σώμ. 2). - Νικηφόρος, προϊστάμενος ἀγίου Χαράλαμπος Βεθεκίου.

προϊστάμενοι ἱερατικῶς: Βασίλειος (Ν. Σκούρτης), Χριστοῦ Γαλατᾶ. - Ἰωάννης σακελλάριος, Ταξιαρχῶν Μ. Ρεύματος. -

Παναγιώτης, Παναγίας Νεοχωρίου. - Παναγιώτης, Ταξιαρχῶν Στένης.

ἱερεῖς: Δημήτριος (Κωνσταντινίδης), Χριστοῦ Γαλατᾶ. - Σέργιος (Σεργιάδης), Χριστοῦ Γαλατᾶ.

γ) ἱεροδιάκονοι

Ὁ μέγας ἀρχιδιάκονος Λαυρέντιος (σώμ. 2).

διάκονοι: Ἀνθίμος, γραμματεὺς Μ. πρωτοσυγκελλίας. - Βενιαμίν, τριτεύων. - Γεννάδιος, ὑπογραμματεὺς Ἱ. συνόδου. - Γεώργιος, Παναγίας Γαλατᾶ. - Κωνσταντῖνος, Παναγίας Νεοχωρίου. - Παρθένιος, δευτερεύων.

2. Κοσμικοί.

(ἀλφαριθμητικῶς)

Ἀκεστορίδης (Γ.), ἱατρός. - Ἀκεστορίδης (Γεώργ. Π.). - Ἀκεστορίδης (Θεαγένης), χημικός. - Ἀνανιάδης (Γρηγόριος). - Ἀναστασιάδης (Δημ.). - Ἀντίπας (Χαράλαμπος). - Ἀπέργης (Γεώργ. Γ.). - Ἀποστολίδης (Ἀθαν.), δικηγόρος. - Ἀποστολίδης (Ἀθανάσιος βέης), ἱατρός. - Ἀποστολίδης (Γ.), δικηγόρος. - Ἀράπης (Ἀπόστ. Σ.). - Ἀργύρης (Ν.). - Αὐθεντόπουλος (Μ.), καθηγητής. - Βαβάκης (Δ. Κ.), ἱατρός. - Βαμβακᾶς (Χαρίσ.), δικηγόρος. - Βαπορίδης (Ἀβραάμ. ἐφένδης) (σώμ. 20). - Βλαστάρης (Κωνστ.) (σώμ. 2). - Βουμβλινόπουλος (Εὐστάθ. Κ.), ἱατρός. - Γάγκος (Ἀλ.). - Γεωργιάδαι (Γ. καὶ Νικ. Φ.). - Γεωργιάδης (Α.), δικηγόρος (σώμ. 2). - Γεωργιάδης (Κ.). - Γεωργιάδης (Πρόδρομος), σαράφης. - Γιαννακόπουλος (Ν.), ἔμπορος. - Γουναρόπουλος (Βασίλ. Ἀ.), φαρμακοποιός. - Δανέ-

ζης (Μιχαήλ ἐφένδης), διαγγελεὺς πα-
τριαρχείων. - Δενδρινού (Εἰρήνη), διευθύν-
τρια παρθεναγωγείου Νεοχωρίου. - Δεπάστα
(ἀδελφοί). - Δεστούνης (Γ.). - Δημητρίου
(Τραϊανός), φοιτητὴς νομικῆς. - Διπλάκης
(Ἰωάνν.). - Δρακόπουλος (Ἀθ.), φαρμακο-
ποιός. - Δρακούλης (Ἰωάνν. Ἀ.), ἱατρός. -
Ἐμμανουήλ (Σταῦρ. Σ.). - Εὐγενίδης (Εὐ-
στάθ.) (σώμ. 5). - Ζαβιτζιάνος (Σπυρίδ. Κ.),
ἱατρός. - Ζαχαριάδης (Κωνστ.), καθηγητῆς. -
Ζέρβας (Χρ.). - Ζερβουδάκης (Παντ.). - Ζώ-
νις (Β.). - Ζώτος (Ἀριστείδης πασσᾶς),
ἱατρός. - Ἡλίου (Λουῖζος), καθηγητῆς. -
Ἰωαννίδης (Βασιλάκης ἐφένδης), ἀρχιτέ-
κτων τῆς Α. Α. Μ. - Ἰωαννίδης (Ε.). -
Καζανόβας (Ἰ. Γ.). - Καζανόβας (Σόλιων Γ.). -
Καλύβας (Νικόλ.). - Καμαράδος (Θρασύβ.
Α.), ἔμπορος. - Καραθεοδωρῆ (Ἀλέξανδρος
πασᾶς), ἀρχιμεταφραστὴς Ἀνακτόρων, σύμ-
βουλος Ἐπικρατείας. - Καραθεοδωρῆ (Στε-
φανάκης βέης). - Καραμάνος (Θ. Π.). -
Κέντρος (Γ.), ἔμπορος. - Κέπετζης (Παῦλος
Π. Κ.). - Κεφάλας (Μ. Ἰ.), σχολάρχης. -
Κοκκολάτος (Κλεόβ.), ἱατρός (σώμ. 2). -
Κοσμέτος (Περικλ.). - Κούλας (Βασίλ.). -
Κουντουράκης (Ἀγγ. Ἰ.). - Κόχηλα (Κων-
σταντ. Γ.). - Κυφίδης (Ἀ.). - Λαμπίκης
(Χαρ.). - Λαμπύρης (Μενέλ.). - Λιούλιος
(Γεώργ. Ἰ.). - Μαίλλης (Νικόλ.). - Μακρίδης
(Θ.). - Ματσούκης (Ν.), ἱατρός. - Μαυρογέ-
νης (Ἀλέξανδρος βέης), πρεσβευτὴς τῆς Α.
Α. Μ. (σώμ. 2). - Μαυρογορδάτος (Θεόδ.
Ἀ.) (σώμ. 3). - Μαυροκορδάτος (πρίγκηψ
Ν.), πρεσβευτὴς Ἑλλάδος (σώμ. 4). - Με-
νετζίδης (Ἰλισσ.). (σώμ. 2). - Μεϊμαρίδης
(Δ. Π.), ἀρχιτέκτων. - Μερτζανώφ (Ἐμμ.
Ἰ.). - Μηλωνίδης (Δ.). - Millingen (Alex.

Van). - Μιμηκόπουλος (Γεώργ. Δ.). - Μι-
χαηλίδης (Χ.), ἱατρός. - Μουσεῖον αὐτο-
κρατορικόν. - Μουσοῦρος—Γκίκης (Βασι-
λάκης βέης), σύμβουλος Ἐπικρατείας. -
Μπαλαμπάνης (Δημ.). - Μπίστης (Ἰ.),
ὀφθαλμιατρός. - Μυστακίδης (Β. Ἀ.). -
Νέτης (Ἀντ. Ἰ.). - Noury bey, κιατίπης
τελωνείου Γαλατᾶ. - Ξανοπουλίδης (Κλ.). -
Οἰκιάδης (Ἀντώνιος ἐφένδης), καποῦ κε-
χαγιᾶς πατριαρχείων. - Οἰκονομίδης (Π.). -
Ὀρφανίδης (Θεμιστ.). - Ὀχάνης (Ν.). -
Παγούνης (Κωνστ. Ἰω.). - Παλαιολόγος
(Ἀθαν.). - Παντζίρης (Ἀλέξανδρος βέης),
διευθυντὴς ὀθωμανικῆς τραπέζης. - Παπα-
δάκης (Συμεών), ταμίης πατριαρχείων. -
Παππαδόπουλος (Γ. Ἰ.), δημοσιογράφος. -
Παππαδόπουλος (Θεοδωράκης ἐφένδης),
βοηθὸς νομαρχίας (σώμ. 2). - Πινιατῶρος (Ἀ.
Β.) (σώμ. 2). - Πολυζέττης (Ἰ. Θ.). - Ρήγας
(Χ.). - Σαρακιώτης (Βασιλάκης βέης). -
Σαράφης (Μιχ. Κ.). - Σεϊτανίδης (Γ. Ἰ.). -
Σιμωνίδης (Μιλτ.). - Σκόρδος (Ἀχ.). -
Σούρλας (Ἀντωνάκης ἐφένδης) (σώμ. 2). -
Σπάρταλης (Χαρ.). - Σταύρου (Ἰ. Μ.)
(σώμ. 2). - Στεκούλης (Κ.), ἱατρός. - Στε-
φανίδης (Ἰωάνν. Δ.). - Στεφανίδης (Κ. Ἰ.)
(σώμ. 2). - Στεφανίδης (Στέφαν. Κ. Ἰ.). -
Συβρίδης (Π.). - Τανταλίδης (Ἰωάνν. Δ.),
διευθυντὴς ἀ' γραφείου πατριαρχείων. -
Τιζλώφ (Φίλιππος). - Τριανταφυλλίδης
(Μιχ. Κ.). - Τριανταφυλλίδης (Ξ.), ἱατρός. -
Τσελεκίδης (Μηᾶς Κ.). - Τσιτσόπουλος
(Κ.). - Fehmi efendy, ναζίρης ἐμμέσων
φόρων. - Φουρτουνιάδου (Ἑλένη Β.). - Φω-
κᾶς (Χαρ.). - Χαρακτίδης (Ἀλέξ.). - Χα-
ριτωνίδης (Χ. Θ.). - Χατζηχρήστος (Χρ.),
σχολάρχης (σώμ. 2). - Χατζόπουλος (Ζ.

Δ.) (σώμ. 2). - Χλωρός (Ἰωάννης ἐφένδης),
διευθυντῆς ὁθωμανικοῦ γραφείου πατριαρ-
χειῶν (σώμ. 3). - Ψαλίδας (Μ.), ἱατρός.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ

(κατὰ τὴν τάξιν τοῦ συνταγματοῦ)

ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ

Κληρικοί.

α) ἱεραὶ μοναί

ἡ τοῦ τιμίου Προδρόμου.

β) πρεσβύτεροι

ὁ ἀρχιμανδρίτης Γερβάσιος, διευθυντῆς
ἱερατικῆς σχολῆς.

ΕΦΕΣΟΣ

Γ. Κληρικοί.

α) ἐπίσκοποι

ὁ Ἡλιοπόλεως Ταράσιος.- ὁ Κρήνης
Θεόκλητος.- ὁ Ἀνέων Κωνσταντῖνος.- ὁ
Εὐδοξιάδος Δωρόθεος.

β) πρεσβύτεροι

πρωτοσύγκελλοι: Νικόδημος, ἐν Ἀλασ-
σάτοις.- Παρθένιος, ἐν Μαγνησίᾳ.

ἀρχιμανδρίται: Ἀγαθάγγελος, ἐν Ἀϊ-
δινίῳ.- Γεώργιος, ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος
ἐν Οὐσακίῳ.- Δανιὴλ πάτριος, ἐν Περγά-
μῳ.- Δωρόθεος, ἐν Ἀϊδινίῳ.- Ζηνόβιος,
ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἐν Βρυούλλοις.-
Ἰωακείμ, ἐν Κορδελλιό.- Μελέτιος, ἐν
Βρυούλλοις.- Νέοφυτος, ἐν Τσεσμέ.

ἱερεῖς: Δημήτριος, πρωθιερεὺς ἐν Ἀ-
λασσάτοις.- Εὐάγγελος παππᾶ Γεωργίου,
ἐν Περγάμῳ.- Ἰγνάτιος, ἱερομόναχος ἐν

Περγάμῳ.- Ἰωάννης, ἐν Κάτω Παναγίᾳ.-
Παΐσιος, ἡγούμενος ἐν Ἀϊδινίῳ.

γ) ἱεροδιάκονοι

Ἀγαθάγγελος Ἡσαίου, ἐν Ἀϊδινίῳ.-
Ἰωακείμ, ἐν Βρυούλλοις.- Φώτιος, ἐν
Μαγνησίᾳ.

δ) μοναχοί

Ἀρσένιος, ἐν Κάτω Παναγίᾳ.

2. Κοσμικοί,

ΑΙΔΙΝΙΟΝ

ἡ ἑλληνικὴ σχολή.- Σταματίου (Στα-
μάτιος).

ΒΡΥΟΥΛΛΑ

Βαρδαξῆς (Κωνστ. Γ.).- Γάτζος (Ἄνδρ.
Γ.).- Διαμαντάκης (Γ.).- Κωνσταντινίδης
(Ν.).- Μαραβελίδης (Κ. Σ.).- Μιχαηλίδης
(Μ. Α.), δήμαρχος.- Πετράκης (Δημ.).-
Στραβαρίδης (Γεώργ. Ν.).- Τσακίρης (Γ.
'Α.), διευθυντῆς ἀναξαγορείου σχολῆς.-
Φλωῶρος (Ἀθαν.) καὶ υἱός.

ΘΕΙΡΑ

ἡ ἑλληνικὴ σχολή.

ΚΙΡΚΑΓΑΤΣΙΟΝ

Τσεπνόπουλος (Ἀν. Γ.).

ΜΑΓΝΗΣΙΑ

Ἀναγνωστόπουλος (Μ.).- Ἀντωνιάδης
(Ἀναστ.).- Γκιουμοῦς Γκερδάν (Ἀθ. Δ.).-
Καρακάσης (Ὁδ.).- Τζιβιτζόγλους (Ἀ. Δ.).-
Τζόπουλος (Ἀστερ.).

ΝΑΖΛΗ

ἡ ἑλληνικὴ σχολή.

ΠΕΡΓΑΜΟΣ

Δημητρίου (Παράσχος).- Κανέλλης
(Γεώργ. Ν.).- Κισηλόγλους (Ἀρτέμ. Δ.).-
Παλαιολόγος (Κωνστ. Ἀ.), ἱεροψάλτης.-

Παρασκευᾶς (Σακελλάριος). - Ῥάλλης (Γεώργ. Ἰ.). - Ῥήγας (Σταῦρος). - Σιάρκας (Γιαννούλης Κ.). - Σοφιανός (Ἰ. Α.). - Τζωλακίδης (Δ. Κ.). - Χρυσογόου (Χαράλ. Σ.).

ΤΣΕΣΜΕ

Βλάμος (Κ. Ἰ. Α.). - Θελεμῆς (Γ. Κ.). - Λαμπίσης (Δ. Ζ.). - Χαραλαμπίδης (Ἀπόστ.). - Ψωμαδάκης (Μιχ. Ξ.).

ΗΡΑΚΛΕΙΑ

1. Κληρικοί.

α) ἐπίσκοποι.

ὁ Καλλιπόλεως καὶ Μαδύτων Ἱερώνυμος (σώμ. 2). - ὁ Μυριοφύτου καὶ Περισιτίσεως Σμάραγδος. - ὁ πρῶην Μυριοφύτου Κωνσταντῖνος.

β) πρεσβύτεροι

ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀντώνιος σακελλάριος, ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἐν Σουφλίῳ.

2. Κοσμικοί.

ΡΑΙΔΕΣΤΟΣ

Δημητρίου (Ἀθηνόδωρος Ν.). - Θεοδωρίδης (Γεώργ. Κ.). - Κωνσταντίνου (Μιμῆκος). - Λαζίδης (Γρ. Κ.). - Μανίδης (Εὐστάθ. Σ.). - Μαργαριτώφ (ἀδελφοὶ Δ.). - Μιτυληναῖος (Στυλ. Ἀποστ.). - Νικήτας (Θεόδ.). - Ποπώνης (Ἰ. Κ.). - Σπυράκης βέης, βοηθὸς διοικήσεως Ῥαιδεστοῦ. - Τριανταφύλλου (Κωνστ.).

ΣΟΥΦΛΙΟΝ

Μπαμπαλίτης (Σταμάτ. Χ.), λαμπαδάριος. - Ψαῖς (Ἰωάνν. Ν.), πρωτοψάλτης ἁγίου Ἀθανασίου.

ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑ

ΑΔΑ ΠΑΖΑΡ

Κοσμικοί.

Βλάχος (Ἰ. Α.). - Κιλήτσογλους (Ἀνανίας).

ΝΙΚΑΙΑ

ΚΙΟΣ

Κοσμικοί.

Πηνάτζης (Δ.) (σώμ. 5).

ΧΑΛΚΗΔΩΝ

1. Κληρικοί.

ἀρχιμανδρίται: Διονύσιος, ἡγούμενος μονῆς ἁγίου Γεωργίου (Κωδωνᾶ) Πριγκήπου. - Ἱερεμίας, προϊστάμενος ἱερᾶς ἐκκλησίας Πριγκήπου. - Ἱερόθεος (Ἀνθούλης).

2. Κοσμικοί.

Βιθυνός (Ἰωάννης ἐφένδης). - Μαρτίσης (Κωνστ.), διευθυντὴς σχολῶν Πριγκήπου. - Στεφάνοβιχ (Π.) (σώμ. 10).

ΔΕΡΚΟΙ

ΜΑΚΡΟΧΩΡΙΟΝ

1. Κληρικοί.

ἀρχιμανδρίτης Τιμόθεος, βυζάντιος.

2. Κοσμικοί.

Αὐγουστόπουλος (Ἀριστείδ. Ἰ.). - Γαβριηλίδης (Δ.). - Ζαγανιάρης (Ἱπποκράτης ἐφένδης). - Ζιανέτος (Ἀλέξ.). - Καλέτσης (Μιχ. Σ.). - Λαζαρίδης (Ἀναστάσιος ἐφένδης). - Λαζαρίδης (Λάζ. Σ.). - Παντελίδης (Περικλ.).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

1. Κληρικοί.

α) ιεραὶ μοναί

ἡ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας Φαρμακολυ-
τρίας.

β) πρεσβύτεροι

ὁ ἀρχιμανδρίτης Καλλίνικος, ἡγούμε-
νος ἱερᾶς μονῆς Βλατέων.

2. Κοσμικοί.

Abbott (Α.). - Ἀγγελάκης (Δημοσθ.)
(σώμ. 3). - Ἀρτας (Γ.), δικηγόρος. - Βου-
κοβάλης (Γ.), γυμνασιάρχης. - Γράβαρης
(Γρηγ.), ἱατρός. - Δημητριάδης (Γ. Ἀ), μη-
χανικός. - Ζώγιος (Δ.), ἱατρός. - Κυριακί-
δης (Πασχάλης Ν.), ἐπόπτης δικαστηρίων. -
Κύρτσης (Γ. Ἀ.), ναουσαῖος. - Κωνσταν-
τινίδης (Ἀλέξανδρος Πασᾶς), βοηθὸς νο-
μαρχίας. - Λαζάρου (υἱοὶ Ἰ. Χ.). - Μέλφος
(Ἰωάνν. Γ.), καθηγητὴς γυμνασίου. - Μενε-
ξές (Γ.), μηχανικός. - Μενεξές (Μιλτ.). -
Μιχαήλ (Μιχαλάκης βέης Ν.). - Παπα-
γεωργίου (Πέτρ. Ν.). - Παππαδόπουλος
(Ἀ.). - Πεσνεκίδης (Περ.) ἔμπορος. - Σερέ-
φας (Δ.). - Σιμώττα (Σ.). - Σπίνος (Δ. Π.). -
Τάττης (Κωνστ. Σ.).

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΙΣ

1. Κληρικοί.

α) ἐπίσκοποι

ὁ Ῥοδοστόλου Ἀνθιμος.

β) πρεσβύτεροι

ὁ πρωτοσύγκελλος Στέφανος (Κ. Δα-
νηλίδης).

2. Κοσμικοί.

ΑΔΡΙΑΝΟΠΟΛΙΣ

Δημογεροντία. - Ἐκπαιδεύσεως (κεν-
τρικὴ ἐφορία). - Καλλίας (Κωνστ. Ἀ),
δικηγόρος. - Κωνσταντίνου (Ἀπόστ.), κα-
θηγητής.

ΓΙΜΟΥΡΤΖΙΝΑ

Βουτιάδης (Δ.). - Ζήνογλου (Θ. Θ.). - Κυ-
ριακοῦ (Κωνστ.). - Μασόπουλος (Γεώργ.
Κ.), ἱατρός. - Οἰκονόμου (Β.). - Παλατίδης
(Δ. Ἰ.), ἑλληνογαλλοτουρκιστής. - Στά-
λιος (Ζαφ. Π.). - Τσουρίδης (Β.). - Χασ-
πέκος (Ὁμηρος Ἰ.).

ΣΑΡΑΝΤΑ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ

Δημογεροντία.

ΑΜΑΣΣΕΙΑ

ΑΜΙΣΟΣ

Κοσμικοί.

Ἀναστασιάδης (Σ.) καὶ υἱοί. - Ἀρζό-
γλους (Θεόδ. Ἰ.) (σώμ. 2). - Ἀσλόγλους
(Ἀθ. Σ.). - Βερβένης (Ν.). - Δεγερμενδζό-
γλου (Β.). - Δεγερμενδζόγλου (Ἰ. Α.). - Κα-
πλάνογλου (Κ. Α.). - Καράλης (Κ.). - Κοκ-
κώνιοι (ἀδελφοί). - Κυπριώτης (Ἀχ.). -
Λαζαρίδης (Σταῦρος). - Μακρῆς (Ν.). -
Μαυρίδης (Π.). - Ὁμηρίδης (Θ.). - Πα-
πάζογλου (Γ. Π.). - Παυλίδης (Π.). - Πια-
λόγλου (Ἀλέξ. Ἀ.). - Πιαλόγλου (Ἰσ. Α.).
Πράβος (Ἀθαν. Ν.). - Σαββάογλου (Β. Κ.).

ΙΩΑΝΝΙΝΑ

1. Κληρικοί.

α) ἐπίσκοποι

ὁ Περυστερᾶς Μελέτιος.

β) πρεσβύτεροι

Κωνσταντῖνος (Θωμαΐδης), ἱεροκῆρυξ.

2. Κοσμικοί.

Ἄλιεύς (Κωνστ. Ἀ.). - Βλαχλείδης (Παῦλ.). - Γκάνιος (Σ. Γ.). - Δόνος (Κ. Γ.). - Εὐαγγελίδης (Ν.), θεολόγος. - Ζωσιμαία σχολή (σώμ. 2). - Καφταντζόγλους (Μιχ. Ί.). - Πολυχρονιάδης (Γ.). - Σούρλας (Κωνστ.). - Χατζῆς (Ε. Κ.). - Χρυσίδης (Στεφανάκης βέης), βοηθὸς νομαρχίας (σώμ. 2).

ΜΕΣΣΟΒΟΝ

1. Κληρικοί.

ὁ ἀρχιμανδρίτης Βενέδικτος (Βόϊλας), ἑξαρχος (σώμ. 2).

2. Κοσμικοί.

Ἐφορία τῶν σχολῶν. - Τζωαννόπουλος (Σέργ. Δ.).

ΠΡΟΥΣΑ

Κληρικοί.

- αἱ ἱεραὶ ἐκκλησίαι: ἁγίων Ἀποστόλων. - Δεμιρδεσίου. - Ἐλεγκῶν. - Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. - Καλασανίου. - Μουδανίων. - Μυσσopόλεως. - Παλλαδαρίου. - Σιγῆς. - Σουσουρλουκίου. - Ταξιαρχῶν. - Τεπετζηκίου. - Τριγλίας.

ΠΕΛΑΓΟΝΙΑ

Κοσμικοί.

Κρέστοβιτς (Στεφανάκης βέης), βοηθὸς

νομαρχίας (σώμ. 2). - Ματλῆς (Ἀχιλλ. Σ.).

ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑ

Κοσμικοί.

Φρυδᾶς (Σταῦρ. Ί.).

ΒΕΡΡΟΙΑ

ΝΑΟΥΣΑ

Κοσμικοί.

Βιβλιοθήκη ἑλλήν. σχολῆς.

ΚΡΗΤΗ

1. Κληρικοί.

α) ἐπίσκοποι

ὁ Κυδωνίας καὶ Ἀποκορώνου Νικηφόρος. - ὁ Ἱερᾶς καὶ Σιτείας Ἀμβρόσιος (σώμ. 2).

β) ἱεραὶ μοναὶ

Ἀρκαδίου (Χριστοῦ), ἐν Κυδωνία. - Γουβερνέτου, ἐν Χανίοις. - Γωνιάς ὁδηγητρίας, ἐν Νεοχωρίῳ (Κισσάμου) (σώμ. 2). - ἁγίας Τριάδος, ἐν Ἀκρωτηρίῳ. - ἁγίας Τριάδος, ἐν Κυδωνία (Χανίοις). - Τοπλοῦ, ἐν Σιτεία (σώμ. 2). - Χρυσοπηγῆς, ἐν Χανίοις (σώμ. 2).

γ) πρεσβύτεροι

ἀρχιμανδρίται: Γαβριήλ (Μανάρης), ἡγούμενος ἐν Χανίοις. - Μάξιμος (Μαρκαντωνάκης), ἐν ἱερᾷ μονῇ ἁγίας Τριάδος (Κυδωνίας). - Παρθένιος (Κελαΐδης), ἐν ἱερᾷ μονῇ Χριστοῦ Ἀρκαδίου (Κυδωνίας). - Συμεών (Καλλιτέρας), ἐν ἱερᾷ μονῇ ἁγίας Τριάδος (Ἀκρωτηρίου) (σώμ. 2). - Χρύσανθος (Τσεπετσάκης), ἐν ἱερᾷ μονῇ ἁγίας Τριάδος (Χανίων).

ηγούμενοι: **Δαμασκηνός**, προηγούμενος ιερᾶς μονῆς ἀγίας Τριάδος (Κυδωνίας).- **Στέφανος**, ἡγούμενος ιερᾶς μονῆς Χριστοῦ Ἀρκαδίου (Κυδωνίας).

ιερομόναχοι: **Ἀγαθάγγελος**, τοποτηρητῆς ιερᾶς μονῆς Γωνιάς ὁδηγητρίας Νεοχωρίου (Κισσάμου).- **Γαβριήλ** (Κανακάκης), σύμβουλος ιερᾶς μονῆς Χριστοῦ Ἀρκαδίου (Κυδωνίας).

2. Κοσμικοί.

Ἀραβανόπουλος (Ν.), γεωπόνος.- **Βενέρης** (Τιμόθ. Μ.).- **Σκαλτσούνης** (Ἰ.), συγγραφεύς.

ΤΡΑΠΕΖΟΥΣ

1. Κληρικοί.

α) ιεραὶ μοναί

Σουμελᾶ (σώμ. 2).

β) πρεσβύτεροι

ἀρχιμανδριταί: **Ἰγνάτιος**, ἡγούμενος, ἑξαρχος (σώμ. 2).- **Παρθένιος** (σώμ. 2).

ὁ προηγούμενος **Σουμελᾶ** Γρηγόριος.

ὁ οἰκονόμος **Πρόδρομος**.

2. Κοσμικοί.

Ἑρραιμίδης (Ἀ. Μ.).- **Θεοφύλακτος** (Κ. Ἀ.) (σώμ. 5).- **Ἱεροκλῆς** (Κωνστ. Ξ.), ἱατρός.- **Κωνσταντινίδης** (Ἠλ.).- **Μεταξᾶς** (Ἀνδρ.).- **Παπαδόπουλος** (Μιλτ.), ἱατρός.

ΠΡΕΒΕΖΑ

Κληρικοί.

ιεραὶ μοναί

Ἀποστόλων (ἀγίων) **Λιθαρίου**.- **Σπυρίδωνος** (ἀγίου).- **Τριάδος** (ἀγίας).

ΣΕΡΡΑΙ

1. Κληρικοί.

α) ιεραὶ μοναί

Τιμίου Προδρόμου (σώμ. 2).

β) πρεσβύτεροι

ὁ ἡγούμενος τῆς ιερᾶς μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου **Χριστοφόρος**.

ὁ ἀρχιμανδριτῆς **Γρηγόριος** (Ὁρολογᾶς).

οἱ ιερομόναχοι τῆς ιερᾶς μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου: **Ἀρσένιος**.- **Γαβριήλ**.- **Γρηγόριος**, δικαῖος.- **Δωρόθεος**.- **Χρύσανθος**.

γ) μοναχοί

Ἀνθιμος, μοναχὸς τῆς ιερᾶς μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου.

2. Κοσμικοί.

Ῥαζῆς, (Ἀχιλλεὺς ἐφένδης), βοηθὸς διοικήσεως Σερρῶν.

ΔΡΑΜΑ

Κοσμικοί.

Γόνιος (Θεμ.).- **Παγούνης** (Νικόλ. Ἰω.), ἱατρός.

ΣΜΥΡΝΗ

1. Κληρικοί.

α) ἐπίσκοποι

ὁ πανιερώτατος **Ξανθοπέλεις** κ. **Ἰωάννης**.

β) πρεσβύτεροι

ὁ ἀρχιμανδριτῆς **Βασίλειος**.

οἱ ἱερομόναχοι: **Εὐγένιος**, σύγκελλος.-
Μισαήλ. - **Στέφανος**.

γ) ἱεροδιάκονοι

ὁ ἀρχιδιάκονος Φώτιος.

2. Κοσμικοί.

Ἀλφιέρης (Περ.). - **Ἀμπατσόγλους**
(Κωνστ.). - **Ἀμπουσελάμ** (Παντελ.). - **Ἀν-**
τωνιάδης (Ἐμμ.). - **Ἀντώνογλου** (Γ. Χ.). -
Βαϊνόυ (Κ. Κ.). - **Βαρδατζόγλους** (Δημ.)
(σώμ. 2). - **Βαρουτσῆς** (Χρ. Κ.). - **(Γαλανά-**
κης (Ἀ. Π.). - **Διαμάντογλου** (Ἰσαάκ). -
Διαμαντόπουλος (Ἀδαμ.). - **Διαμαντόπου-**
λος (Ἀλέξ. Δ.). - **Δουρμούσογλου** (Νικ. Μ.). -
Ἐμμανουηλίδης (Ἐμμ. Χ.). - **Ἡλιάδης**
(Σ. καὶ Ε.). - **Ἰωακείμης** (Νικ.). - **Ἰωα-**
κείμογλου (Μιχ.). - **Ἰωσηφίδης** (Θεόδ.). -
Καλεντέρογλου (Δημ.). - **Καλεντέρογλου**
(Σ.). - **Καπετανάκης** (Μ. Κ.). - **Κασάπης**
(Διογ. Γ'). - **Κασάπογλου** (Ἀνέστ.). - **Κεσ-**
σίσογλου (Στέφ.). - **Μανωλόπουλος** (Ἐμμ.). -
Συμεωνίδης (Ἰσαάκ). - **Τζαμόπουλος** (Ἀ.). -
Τζαμπᾶς (Π. Χαρ.). - **Τοραμάνογλου** (Σ.). -
Φακύρης (Θωμᾶς). - **Χαίτογλους** (Ἰορδ.
Γρ.).

ΜΙΤΥΛΗΝΗ

1. Κληρικοί.

α) ἱεραὶ μοναί

Πιθαρίου. - **Ὑψηλοῦ**.

β) ἱεροδιάκονοι

ὁ ἀρχιδιάκονος Κύριλλος.

2. Κοσμικοί.

Βαμβουρῆς (Μιχ. Δ.). - **Βασιλείου** (Ἀ.

Π.). - **Βασιλείου** (Β. Π.). - **Βασιλείου** (Π.). -
Βασιλείου (Πιτταχός). - **Βατούσης** (ἐλλην.
σχολή). - **Βενλῆς** (Μ.). - **Βουρνάζος** (Α. Κ.). -
Γλύψης (Μ. Γ.). - **Γούτος** (Β. Μ.). - **Γω-**
γος (Γεώργ.), ἱατρός. - **Δουβαλετέλης** (Θ.
Θ.). - **Δουβαλετέλης** (Θ. Ν.). - **Ἐρεσσοῦ**
(ἐλλην. σχολῆς βιβλιοθήκη). - **Ἐρεσσοῦ**
(ἐλλην. σχολή). - **Ζερβίνης** (Περ. Ἐμμ.). -
Καραμάνος (Σ. Μ.). - **Κατσάνης** (Μ.). - **Κοῦ-**
κος (Γαλ. Ἐμμ.). - **Κουρτζῆ** (Δημ. Μ.), ὑπο-
πρόξενος Ῥωσίας. - **Μάνδρας** (Β. Π.). - **Μη-**
τρέλιας (Ἀλ. Π.). - **Μητρέλια** (ἀδελφοί). -
Μουζάλας (Ἀ. Β.). - **Νιάνις** (Κ.). -
Ῥουσσέλης (Β. Δ.). - **Σιμωνίδης** (Φ.). -
Σουρλάγκας (Μ. Ε.). - **Τελωνείων** (ἐλλην.
σχολή). - **Τζωρτζίδης** (Σπυρ.). - **Φορτούνας**
(Μιλτ. Ἀ.).

ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΝ

Κοσμικοί.

Δημογεροντία.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ

1. Κληρικοί.

ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς ἁγίου Νι-
κολάου (Μύρων) **Ἐμμανουήλ**, ἱερομόναχος.

2. Κοσμικοί.

ΜΥΡΑ ΛΥΚΙΑΣ

Ἀναστασάκης (Δημ. Ἰ.). - **Ἀντωνᾶς**
(Δημ. Κ.). - **Βιλλήρης** (Γεώργ.), διδάσκα-
λος. - **Μαλαξός** (Ἄνδρ.). - **Μέρικλη** (Γαβρ.
Κ.). - **Παλτόγλους** (Δημ. Στεφ.). - **Παπά-**
ζογλους (Σταῦρ.). - **Σιδερῆς** (Γεώργ. Ἰ.),
διδάσκαλος.

ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ

Μοσχόπουλος (Ή.) Δ. Φ. διευθυντής
ἐκπαιδευτηρίων. - **Π**αύλου (Στ. Ήρ.).

ΛΙΝΟΣ

1. Κληρικοί.

ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς Σκαλωτῆς,
Διονύσιος.

2. Κοσμικοί.

Λεφάκης (Παναγ.), ἱατρός.

ΜΗΘΥΜΝΗ

Κληρικοί.

α) ἱεραὶ μοναί

Λειμῶνος (σώμ. 3).

β) πρεσβύτεροι

ὁ πρωτοσύγκελλος Γρηγόριος.

ὁ ἡγούμενος Κυπριανός, ἀρχιμανδρίτης.

ΣΑΜΟΣ

ἡ Α. Ψ. ὁ ἡγεμὼν τῆς Σάμου Μεγα-
λάκης βέης Γρηγοριάδης (σώμ. 3).

1. Κληρικοί.

α) πρεσβύτεροι

οἱ ἡγούμενοι: Ζωοδόχου πηγῆς, Δωρό-
θεος. - Ἡλίου (προφήτου), Ἰάκωβος. - Πα-
ναγίας (μεγάλης), Κύριλλος (Αὐτιᾶς). -
Παναγίας, Κύριλλος. - Τριάδος (ἀγίας), Κύ-
ριλλος.

οἱ ἱερεῖς: Βασίλειος (Κοκκῶνης). - Γεώρ-
γιος (Βασμανώλης). - Ἰωάννης (Δράμεσης). -
Κωνσταντῖνος (Καραχριστόδουλος), πρωτο-

παπᾶς. - Νικόλαος (Καραθανασιάδης). -
Νικόλαος (Χριστινίδης). - Χριστόδουλος (Μ.
Γαλάνης).

β) ἱεροδιάκονοι

ὁ ἀρχιδιάκονος Ἱερόθεος. - διάκονοι:
Δαμιανὸς παπᾶ Χαριδήμου. - Χριστοφόρος
(Κνήτης), καθηγητής.

γ) μοναχοί

οἱ τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ προφήτου Ἡλίου:
Παΐσιος. - Παρθένιος.

2. Κοσμικοί.

Ἀνδρεαδάκης (Κ.). - Ἀνδρεάδης (Ἀλέξ.
Μ.). - Ἀντωνιάδης (Ἀ. Κ.). - Βαθέος λι-
μένος (δῆμος). - Βασιλείου (Λάμπρος). -
Γεωργιάδης (Δημ.). - Γεωργίου (Μ.). -
Ἐλευθεριάδης (Γεώργ.). - Θαλασσινός
(Ἡρακλ.). - Ἰωαννίδης (Ἰω. Κ.). - Κα-
πνιάς (Ἰ.). - Καραγιάννης (Ἀ.). - Καφε-
τζιδάκης (Γεώργ. Ἰ.). - Κωνσταντινίδης (Ἰ.
Γ.). - Λεβέντης (Ἰω.). - Νικολαΐδης (Μαν.
Σ.). - Ροῦσος (Φ. Ν.). - Σβορώνος (Ἰω. Ε.). -
Σπύρης. - Φραντζῆ (ἀδελφοί). - Χρυσάκης
(Ἀ. Ἀ.).

ΒΙΖΥΗ

1. Κληρικοί.

ὁ ἱεροδιάκονος τοῦ ἀγίου Βιζύης Δωρό-
θεος.

2. Κοσμικοί.

Μανούδης (Ι. Ἀρσέν.), σχολάρχης Μη-
δείας.

ΒΑΡΝΗ

Κοσμικοί.

Βιβλιοθήκη σχολῆς ἑλληνικῆς. - Κου-
βαρᾶς, ἱατρός.

ΣΗΛΥΒΡΙΑ

1. Κληρικοί.

πρεσβύτεροι

ὁ ἀρχιμανδρίτης Δωρόθεος (Κορακίδης).
ὁ οἰκονόμος Ἀπόστολος (Εὐστρατιάδης).

2. Κοσμικοί.

Σταμούλη (Ἀν. Κ. Π.).

ΞΑΝΘΗ

Κληρικοί.

Σπυρίδων (Βλάχος), ἱερεὺς ἐν Καβάλλᾳ.

ΧΙΟΣ

Κληρικοί.

πρεσβύτεροι

ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς Μουνδῶν
Μελέτιος.

ἱερεῖς : ὁ ἐκ τῆς ἱερᾶς μονῆς ἀγίου Μηνᾶ
Θεοδόσιος παπᾶ Νικολάου. - ὁ τοποτηρητὴς
τῆς ἱερᾶς μονῆς τῶν ἀγίων Μηνᾶ, Βίκτω-
ρος καὶ Βικεντίου.

ΒΟΔΕΝΑ

Κοσμικοί.

Ἀγγέλου (Εὐάγ. Χ.). - Τάσκος (Ν. Χ.).

ΓΡΕΒΕΝΑ

Κληρικοί.

ἱεραὶ μοναὶ

αἱ ἱεραὶ μοναὶ: Ζάβορδας (σώμ. 2). -
Κοσκοῦ. - Μπουνάσσης. - Σπηλαίου.

ΑΧΡΙΣ

Κληρικοί.

ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ὁσίου
Ναούμ, Σταῦρος.

ΚΑΣΣΑΝΔΡΕΙΑ

1. Κληρικοί.

πρεσβύτεροι

ἀρχιμανδρίται: Ἀγαθάγγελος, ἐν Ὁρ-
μηλείᾳ. - Γαβριήλ, ἐν Πολυγύρῳ. - Ἰωάν-
νης, ἐν Πολυγύρῳ.

οἰκονόμοι: Ἰωάννης, ἐν Βάλτᾳ. - Ἰωάν-
νης, ἐν Ὁρμηλείᾳ. - Ἰωάννης, ἐν Πολυ-
γύρῳ.

σακελλάριοι: Γεώργιος, ἐν Πολυγύρῳ. -
Σεραφεῖμ, ἐν Βάλτᾳ. - Χρῆστος, ἐν Ὁρ-
μηλείᾳ.

ὁ πρωθιερεὺς Ἀθανάσιος, ἐν Νικήτῃ.

ἱερεῖς: Ἀλέξιος, ἐν ἀγίῳ Νικολάῳ. -
Βασίλειος, ἐν Παρθενῶνι. - Ἰωάννης, ἐν
Παρθενῶνι. - Νικόλαος, ἐν ἀγίῳ Μάμαντι. -
Χρῆστος, ἐν Μεταγγίττῃ.

2. Κοσμικοί.

ΑΘΕΤΟΝ

Ἐφορία σχολῶν.

ΒΑΒΔΟΣ

Ἐφορία σχολῶν.

ΒΑΣΙΛΙΚΑ

Ἐφορία σχολῶν.

ΓΑΛΑΡΙΝΟΝ

Ἐφορία σχολῶν.

ΚΑΛΑΝΔΑ

Ἐφορία σχολῶν.

ΚΑΨΟΧΩΡΗ

Ἐφορία σχολῶν.

ΚΡΗΝΗ

Ἐφορία σχολῶν.

ΟΡΜΗΛΕΙΑ

Ἀγαπητοῦ (Δημ.).- Ἀποστολᾶς (Χρῆ-
στος Γ.).- Διακομᾶς (Φίλ. Κ.).

ΠΑΛΗΟΥΡΙΟΝ

Ἐφορία σχολῶν.

ΑΓΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

Ἐφορία σχολῶν.

ΠΑΡΘΕΝΩΝ

Ἐφορία σχολῶν. - Νίκου (Ἀναγν.).

ΠΟΛΥΓΥΡΟΝ

Ἐφορία σχολῶν.- Κοτσίανος (Κήρυκος
Ἰ.) (σώμ. 5). - Παπᾶ Μιχαήλ (Ἀναγν.),
ιεροψάλτης.

ΠΟΡΤΑΡΙΑ

Ἐφορία σχολῶν. - Λέκκας (Θεμιστ.),
σούπασης.

ΣΥΚΙΑ

Ἐφορία σχολῶν.- Σιθωνίδης (Θεόδ. Ἀ.).

ΤΖΙΑΠΡΑΝΙ

Ἐφορία σχολῶν.

ΦΟΥΡΚΑ

Ἐφορία σχολῶν.

ΧΑΛΔΕΙΑ

1. Κληρικοί.

α) ἱεραὶ μοναί

Βαζελῶνος (σώμ. 2).

β) πρεσβύτεροι

οἱ ἡγούμενοι τῶν ἱερῶν μονῶν: Βαζε-
λῶνος Ἀνθιμος, πατριαρχικὸς ἑξαρχος
(σώμ. 2).- Χουτουρᾶς, Κύριλλος (σώμ. 2).

οἱ ἱερομόναχοι τῆς ἱερᾶς μονῆς Χουτου-
ρᾶς: Ἀμβρόσιος.- Ἀντώνιος.- Δημήτριος
(Γ. Ἀποστολίδης). - Στυλιανός (Θ. Φω-
τιάνος).

γ) ἱεροδιάκονοι

ὁ τῆς ἱερᾶς μονῆς Χουτουρᾶς Παῖσιος.

2. Κοσμικοί.

Κατενώφ (Ἐπαμ. Κ.), θεοδοσιοπολίτης,
ἐκ τῆς μονῆς Χουτουρᾶς.

ΕΛΛΕΣΣΩΝ

1. Κληρικοί.

ἡ ἱερὰ μονὴ τῆς Ἀναλήψεως.

2. Κοσμικοί.

Παλάγκας (Νικ.), ἱατρός.

ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗ

Θεμελῆς (Φιλ. Ἀ.).

ΔΡΥΙΝΟΠΟΛΙΣ

Κληρικοί.

ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ ἁγίου
Ἰωάννου τοῦ θεολόγου (Δελβίνου) Φιλό-

θεος (Γεωργιάδης), ἀρχιμανδρίτης (σώμ. 2).

ΡΟΔΟΣ

1. Κληρικοί.

ἱεραὶ μοναὶ

ΠΑΤΜΟΣ

ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (σώμ. 4).

ΣΥΜΗ

Μιχαήλ ταξιάρχου. - **Πανορμίτου**. - **Ῥουκουνώτου**.

2. Κοσμικοί.

ΣΥΜΗ

Δημογεροντία (σώμ. 2). - **Χαβιαρᾶς** (Δημοσθ.).

ΚΩΣ

Κοσμικοί.

Νικολαΐδης (Ν.). - **Παρθενιάδης** (Μιχ.).

ΚΑΡΠΑΘΟΣ

1. Κληρικοί.

ὁ ἱεροδιάκονος **Ἀμφιλόχιος**.

2. Κοσμικοί.

Βλάχου (Σταμάτ.).

ΣΕΡΒΙΑ καὶ ΚΟΖΑΝΗ

1. Κληρικοί.

ἱεραὶ μοναὶ

Ζάβορδας, ἐν Κοζάνη.

ὁ ἡγούμενος αὐτῆς Διονύσιος.

οἱ ἀρχιμανδρῆται τῆς ἱερᾶς μονῆς Δε-

μεράδων (Σερβίων): **Ἀνθιμος** (Κουακουμ-
πουλίδης). - **Ἰωακείμ** (Κάρδαρης).

2. Κοσμικοί.

Γκοβενδάρου (ἀδελφοί).

ΛΕΡΟΣ καὶ ΚΑΛΥΜΝΟΣ

ΛΕΡΟΣ

1. Κληρικοί.

ὁ πρεσβύτερος **Ἰάκωβος** (Δημητριάδης),
ἀρχιερατικός ἐπίτροπος.

ΚΑΛΥΜΝΟΣ

2. Κοσμικοί.

Δημογεροντία (σώμ. 20). - **Καλαβρός**
(Νικ.). - **Κουντούρης** (Γεώργ. Ν.). - **Μανῖας**
(Γ. Ν.). - **Ὀρφανός** (Ἰ.). - **Συμεών** (Ν. Σ.). -
Τηλιακός (Στέφ.), ἀ' γραμματεὺς δημογε-
ροντίας (σώμ. 2). - **Τυλλιανάκης** (Ἀπό-
στολ. Γ').

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

1. Κληρικοί.

α) ἱεραὶ μοναὶ

αὶ τῆς **Βελιάνης**, ἐν Παραμυθίᾳ. - **Βούν-
δας**, ἐν Φαναρίῳ Μαργαριτίου. - **Ῥαγίου**, ἐν
Μαργαριτίῳ.

β) πρεσβύτεροι

ἀρχιμανδρῆται: **Δωρόθεος** (Πέσας),
ἀρχιερατικός ἐπίτροπος ἐν Λειᾷ Φιλιππῶν. -
Χρύσανθος, ἀρχιερατικός ἐπίτροπος ἐν Φι-
λιάταις.

ὁ ἡγούμενος τῆς ἱερᾶς μονῆς Παγανιοῦς
(Παραμυθίας) **Ἰωσήφ**.

οικονόμοι : Ἀθανάσιος, ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἐν Παραμυθίᾳ. - Βασίλειος, ἐφημέριος ἐν Σαγιάδι Φιλιατῶν. - Δημήτριος, ἐν Τσαμαντᾷ Φιλιατῶν. - Πέτρος, ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος ἐν Μαργαριτίῳ.

ιερεῖς : Πέσχος, ἐπιστάτης ἱερᾶς μονῆς ἐν Καμιτσιάνῃ.

γ) ἱεροδιάκονοι

ὁ ἀρχιδιάκονος Δημήτριος παπᾶ Ἰωάννου.

2. Κοσμικοί.

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Ῥίγγας (Πέτρ. Π.), ἱατρός.

ΦΙΛΙΑΤΑΙ

Ντίλιος (Β. Κ.), δικηγόρος.

ΒΕΛΛΑ

1. Κληρικοί.

ὁ ἱερεὺς Ἀθανάσιος, τοποτηρητὴς ἱερᾶς μονῆς Γκούρας.

ΚΟΝΙΤΣΑ

2. Κοσμικοί.

Κυριαθούλης (Ἰ.).

ΑΘΩΣ

ἱεραὶ μοναί.

(ἀλφαριθμικῶς)

Βατοπεδίου (σώμ. 4). - Διονυσίου. - Δοχειαρίου. - Ἐσφιγμένου. - Ζωγράφου. - Ἰθέρων (σώμ. 10). - Κωνσταμονίτου. - Λαύρας (Μεγίστης) (σώμ. 4). - Ξενοφώντος (σώμ. 3). - Ξηροποτάμου (σώμ. 2). - Παντελεήμονος (ῥωσικοῦ) (σώμ. 4). - Παν-

τοκράτορος (σώμ. 2). - Παύλου (ἁγίου) (σώμ. 2). - Σίμωνος Πέτρας. - Φιλοθέου.

σ κ ῆ τ α ι.

Ἰλίου (προφήτου), ῥωσική (σώμ. 2).

ἀ γ ι ο ρ ε ῖ τ α ι.

α) πρεσβύτεροι

ὁ ἀρχιμανδρίτης Γεράσιμος, ἰβηρίτης.

προηγούμενοι : Ἀλέξανδρος, λαυριώτης (σώμ. 3). - Ἀνανίας, φιλοθεΐτης. - Παΐσιος, κωνσταμονίτης.

β) ἱεροδιάκονοι

Ἀνθιμος, βατοπεδινός. - Συνέσιος, φιλοθεΐτης.

Β

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Κοσμικοί.

ΑΣΣΙΟΥΤ (Ἰνω Αἰγύπτου)

Καραθεοδωρῆ (Κωνστ.), μηχανικός.

ΚΑΦΡ - ΔΑΒΑΡ

Οἰκιάδης (Μηχ. Ἰ.). - Σάββας (Ὀνούφρ.).

Γ

ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ὁ μακαριώτατος πατριάρχης πρόηγ' Ἀντιοχείας κύριος Σπυρίδων (σώμ. 3).

οἱ σεβασμιώτατοι μητροπολίται τοῦ ἀντιοχικοῦ θρόνου : ὁ Ταρσοῦ καὶ Ἀδά-

νων κ. Γερμανός.- ὁ Ἀμίδης κ. Βενιαμίν.-
ὁ Χαλεπίου καὶ Ἀλεξανδρέττας κ. Νε-
κτάριος.

ΤΑΡΣΟΣ καὶ ΑΔΑΝΑ

Κοσμικοί.

ΑΔΑΝΑ

Παπουτσάκης (Ἄνδρ.), ἱατρός.- Συμεό-
νογλους (Κωνστ.), ἔμπορος.- Τρυπάνης
(Ἄθων), βιομήχανος.

ΜΕΡΣΙΝΗ

Christmann (Xén.), consul d'Alle-
magne.- Daras (Nie. S.), vice-con-
sul d'Autriche-Hongrie.- Δούκας (Θεόδ.
Μ.), σχολάρχης.- Μαυρομμάτης (Ἄνδρ.
Κ.).- Μαυρομμάτης (Ἀντ.).- Mavromati
(Const.), vice-consul d'Espagne.

ΤΑΡΣΟΣ

Μπίστης (Μιχ.), ἔμπορος.- Ταχυντζής
(Ξεν.), ἔμπορος.

ΒΗΡΥΤΟΣ

1. Κληρικοί.

Μακάριος (Σουάγιας), ἀρχιμανδρίτης.-
Χρῆστος (Ἰω. Παππαδόπουλος), πατριαρ-
χικός ἐπίτροπος.

2. Κοσμικοί.

Λόντος (Ν.), πρόξενος Ἑλλάδος.- Dr
Schroeder (Paul), consul général d'Al-
lemagne.- Scrini (M. Ph.).- Τανιαρά-
κης (᾽Οθων).- Τερζής (Ἄνδρ.).- Χιλιαδάς
(Σ.).- Christophore (Ch.).

Δ

ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ὁ μακαριώτατος πατριάρχης Ἱεροσο-
λύμων κύριος Δαμιανός (σώμ. 30).

ὁ σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος Νεα-
πόλεως κ. Ἀρσένιος (σώμ. 3).

Ε

ΚΥΠΡΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ

ὁ μακαριώτατος ἀρχιεπίσκοπος Κύ-
πρου ἀοίδιμος Σωφρόνιος (σώμ. 2).

οἱ σεβασμιώτατοι μητροπολίται τοῦ
κυπριακοῦ θρόνου: ὁ Κιτίου κ. Κύριλλος
(σώμ. 2). - ὁ Κυρηνείας κ. Κύριλλος
(σώμ. 2).

Κληρικοί.

οἱ ἡγούμενοι τῶν ἱερῶν μονῶν: Κύκ-
κου, Γεράσιμος.- Μαχαιρᾶ, Ἰγνάτιος.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΠΑΛΑΙΟΣΥΡΩΝ

*Sa Béatitude le patriarche des As-
syriens Monseigneur Ignace Abdul
Messih* (σώμ. 30).

*Son Eminence l'archevêque Mgr.
Thématévos Bould, représentant du
patriarche des Assyriens* (σώμ. 3).

γ) πρεσβύτεροι

ἀρχιμανδρίται: Γεράσιμος (Μύρων), πολύτης θεολογίας ἐν Ἱασίῳ. - Θεοδόσιος (Ἀθανασίου), ἡγούμενος ἱερᾶς μονῆς ἁγίου Σπυρίδωνος ἐν Ἱασίῳ. - Καيسάριος (Στεφάνου), διευθυντῆς ἱερατικῆς σχολῆς ἐν Ῥωμάνῳ. - Νικόδημος (Μουντιάνου), πολύτης θεολογίας ἐν Ἱασίῳ. - Σωφρόνιος (Παυλίδης), ἱερεὺς ἐλληνικῆς κοινότητος ἐν Βραίλα.

2. Κοσμικοί.

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ

Le Ministère des cultes et de l'instruction publique (σώμ. 15). - Dr Chiricescu (C.), professeur à l'Université.

ΒΡΑΙΛΑ

Γεωργιάδης (Ἰωάνν.). - Γούσης (Γ.Κ.). - Δρακούλης (Γεώργ.). - Καλαντζής (Χρῆστ. Ν.), ἰδρυτῆς καλαντζεῖου σχολῆς. - Καρανδινός (Ἄνδρ. Γ.). - Κουντούρης (Γ. Δ.). - Μαυροκέφαλος (Ἰωάνν.). - Παπανικολάου (Κ.). - Πέτρου (Ἀχιλλ. Χ.). - Ρώμας (Δ.). - Σουλιώτης (Χριστόδ. Ἰ.).

ΓΑΛΑΖΙΟΝ

Ἀθανασούλης (Π. Ἀ.). - Βαρδούκας (Ἰωάνν.). - Βλασόπουλος (Δ.). - Γεωργιάδης (Γεώργ.). - Καροῦσος (Παν.). - Κορβησιάνος (Ἰ.). - Κουταβᾶς (Γερ.). - Λατούφης (Η. Κ.). - Λουλούδης (Χ.). - Πανᾶς (Γερ.). - Παστελλᾶς (Θεμ.). - Ρίζηνός (Ἀ.). - Σφαέλλος (Γ.). - Χατζαποστόλης (Γ.).

ΙΑΣΙΟΝ

Κρητικός (Σ. Κ.). - Ὁγίαγκα (Βασίλ.), καθηγητής.

ΡΩΜΑΝΟΝ

Mandinezcu (V).

ΡΩΣΙΑ

1. Κληρικοί.

α) ἐπίσκοποι

οἱ πανιερώτατοι ἐπίσκοποι: ὁ Ἰακούτσκης (Σιβηρίας) κύριος Νικάνωρ (σώμ. 2). - ὁ Ἀκκερμανίου κύριος Ἀρχάδιος. - ὁ Κισινέβου κύριος Ἰάκωβος.

β) ἱερατικαὶ σχολαί

Διεύθυνσις πνευματικοῦ σεμιναρίου Μόσχας (σώμ. 2).

γ) πρεσβύτεροι

ἀρχιμανδρίται: Ἀθανάσιος, ἐν Μόσχᾳ. - Ἀνώνυμος, ἐν Μόσχᾳ (σώμ. 23). - Γαβριήλ ἱηρότης, ἐν Μόσχᾳ. - Μελέτιος (Βαγιανέλλης), ἐν Κιέβῳ (σώμ. 3). - Νικηφόρος, ἐν Μόσχᾳ. - Προκόπιος, ἐν Μόσχᾳ. - Σωφρόνιος (Φωτόπουλος), προϊστάμενος τῆς ἱερᾶς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας ἐν Κισινέβῳ. - Τρύφων ἀρχιμανδρίτης, ἐν Μόσχᾳ (σώμ. 2).

ἱερομόναχοι: Γεράσιμος ἱηρότης, ἐν Μόσχᾳ. - Θεόφιλος (Πασχαλίδης), βοηθὸς ἐπόπου σεμιναρίου (Πετροπόλεως). - Κάλλιστος, ἱερομόναχος ἐν Μόσχᾳ. - Μελέτιος ἱηρότης, σακελλίων, ἐν Μόσχᾳ.

ἱερεῖς: Κωνσταντῖνος (Ν. Καββαδίας), ἱερεὺς τῆς ἐν Ὁδησσῷ ἐλληνικῆς κοινότητος.

δ) ιεροδιάκονοι

Ἀλέξανδρος, ἐν Κισνεβίῳ. - Βασίλειος βατοπεδινός, ἐν Μόσχᾳ. - Γερμανός ἀγιοταφίτης, ἐν Μόσχᾳ. - Πολύκαρπος ἱερίτης, ἐν Μόσχᾳ.

2. Κοσμικοί,

ΠΕΤΡΟΠΟΛΙΣ

Θεοδωρίδης (Θ.) (σώμ. 2). - Καμαράδος (Ἰωάνν. Ἀντων.) (σώμ. 10). - Καράλλης (Παντιᾶς) (σώμ. 25). - Κεραμεύς (Ἀ. Παππαδ.). - Kondakow (N.), membre de l'académie des sciences. - Λοπαρέβος (Χρύσανθος), καθηγητής. - Νικολαΐδης (Κωνστ. δὲ) (σώμ. 2). - Πετροκόκκινος (Δ.). - W. Regel. - Σοκολώφ (Ἰωάνν. Ἰωαννίδης), καθηγητὴς πνευματικοῦ σεμιναρίου.

ΚΙΣΝΕΒΙΟΝ

Ῥίγγας (Σταμάτ. Ἀν.).

ΜΟΣΧΑ

Εὐριπίδης (Ἰωάνν. Γιάννη). - Μακρυ-

γιάννης (Μιχ.). - Μπλάτσης (Ξενοφ.). - Εὐπτεράς (Παντελ. Π.). - Παππαδόπουλος (Γεώργ. Ν.). - Παππαδόπουλος (Χρήστ. Γ.). - Παρλάκης (Βασίλ. Δημ.). - Σωτηριάδης (Ὀδυσσ.).

ΟΔΗΣΣΟΣ

Δουβερτζόγλους (Α.). - Ζαχαριάδης (Α.). - Κούζογλους (Κλεάνθης Ν.). - Κουλάκης (Ν.). - Κώνστας (Λύσσανδρ. Χ.). - Λαζάρου (Ἰ.). - Λέφας (Π.). - Μάδτος (Ἀναστ.). - Παπαδημητρίου (Συννάδ.). - Παρασκευᾶ (ἀδελφοί) (σώμ. 3). - Ροῦσος (σώμ. 2). - Σχολή ἐλληνικῆ ἀρρένων. - Σῶκος (Κ.). - Φιλιππίδης (Σταῦρ.).

RIGA

Kurtz (Eduard), καθηγητὴς πανεπιστημίου.

ΣΕΡΒΙΑ

Le Ministère des affaires étrangères (σώμ. 100).

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ

ΠΙΝΑΚΟΣ Ζ'

ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΝ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ*

πρ. ὁ Νικαίας κ. Σωφρόνιος (σώμ. 2). —
μετὰ τὸν «Κυζίκου (σ. 570 στήλ. α' στίχ.
17).»

πρ. ὁ Ἀρχιάλου κ. Βασίλειος (σώμ.
15). — μετὰ τὸν «Βιζύης (σ. 570 στήλ. β'
στίχ. 11).»

γρ. σακελλίων ἀντὶ σακελλάριος (σ. 574
στήλ. α' στίχ. 34).

μεταθετέον τὸ Γεώργιος — Οὔσακίη (σ.
573 στήλ. α' στίχ. 25—6) ὑπὸ τὸν τίτλον
«Φιλαδέλφεια. κληρικοί (σ. 578 στήλ. 6
στίχ. 23).»

γρ. Δελεμῆς ἀντὶ Θελεμῆς (σ. 574 στήλ.
α' στίχ. 6).

μεταθετέον τὸ πρεσβύτεροι — Σουφλίη
(σ. 574 στήλ. α' στίχ. 17 — 19) ὑπὸ τὸν
τίτλον «Διδυμότειχον (σ. 578 στήλ. β'
στίχ. 19).»

μεταθετέον τὸ Σουφλίον — Ἀθανασίου
(σ. 574 στήλ. α' στίχ. 30 — 3) ὑπὸ τὸν τίτλον

«Διδυμότειχον (σ. 578 στήλ. β' στίχ. 22).»

πρ. (σώμ. 2) μετὰ τὸ «μηχανικός (σ.
575 στήλ. α' στίχ. 20).»

γρ. Βαϊανοῦ ἀντὶ Βαϊνοῦ (σ. 578 στήλ.
α' στίχ. 9).

γρ. Ἰ. Φυτιάνος ἀντὶ Θ. Φωτιάνος (σ.
581 στήλ. β' στίχ. 11).

γρ. Μιχαὴλ ταξιάρχου Ῥουκουνώ-
του. — Πανορμίτου ἀντὶ Μιχαὴλ ταξιάρ-
χου. — Πανορμίτου. — Ῥουκουνώτου (σ. 582
στήλ. α' στίχ. 9—10).

γρ. Βελλιάνης ἀντὶ Βελιάνης (σ. 582
στήλ. β' στίχ. 23).

γρ. Μπέσας ἀντὶ Πέσας (σ. 582 στήλ.
β' στίχ. 27).

πρ. Πέσχος, ἐπιστάτης ἱερᾶς μονῆς
Καμιτσιάνης μετὰ τὸ «Δημήτριος (σ. 583
στήλ. α' στίχ. 3).»

ἀφαιρετέον τὸ Πέσχος — Καμιτσιάνη
(σ. 583 στήλ. α' στίχ. 6—7).

* Ἐξαιτεῖται ἡ ἐπιείκεια τῶν φιλομούσων συνδρομητῶν, ὧν τὰ ὀνόματα, διὰ τὸ δυσανά-
γνωστον, ἤττον ἀκριβῶς ἐξετυπώθησαν.

Η'

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
Προδιοίξεις τῆς να' ὁμιλίας	1
ΝΑ'. Ὁμιλία πρώτη· εἰς τὴν ἔφοδον τῶν Ῥώς	5
Προδιοίξεις τῆς νβ' ὁμιλίας	28
ΝΒ'. Ὁμιλία δευτέρα· εἰς τὴν ἔφοδον τῶν Ῥώς	30
Προδιοίξεις τῆς νγ' ὁμιλίας	58
ΝΓ'. Ὁμιλία πέμπτη· ἀπορίαὶ καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων	59
Προδιοίξεις τῆς νδ' ὁμιλίας	66
ΝΔ'. Ὁμιλία ἕκτη· ἀπορίαὶ καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων	67
Προδιοίξεις τῆς νε' ὁμιλίας	72
ΝΕ'. Ὁμιλία ἑβδόμη· ἀπορίαὶ καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων	73
Προδιοίξεις τῆς νς' ὁμιλίας	88
ΝΣ'. Ὁμιλία ὀγδόη· ἀπορίαὶ καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων	89
Προδιοίξεις τῆς νζ' ὁμιλίας	105
ΝΖ'. Ὁμιλία ἐννάτη· ἀπορίαὶ καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων	105
Προδιοίξεις τῆς νη' ὁμιλίας	110
ΝΗ'. Ὁμιλία δεκάτη· ἀπορίαὶ καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων	111
Προδιοίξεις τῆς νθ' ὁμιλίας	121
ΝΘ'. Ὁμιλία ἑνδεκάτη· ἀπορίαὶ καὶ λύσεις περὶ τῶν μανιχαίων	121
Προδιοίξεις τῆς ξ' ὁμιλίας	144
Ξ'. Ὁμιλία δευτέρα λεχθεῖσα τῇ ἀγίᾳ παρασκευῇ ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἀγίας Εἰρήνης, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κατηχήσεως.	145
Προδιοίξεις τῆς ξα' ὁμιλίας	172
ΞΑ'. Ὁμιλία περὶ φθόνου	174
Προδιοίξεις τῆς ξβ' ὁμιλίας	175
ΞΒ'. Ὁμιλία τρίτη λεχθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἀγίας Εἰρήνης τῇ ἀγίᾳ παρασκευῇ, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς κατὰ συνήθειαν κατηχήσεως	180
Προδιοίξεις τῆς ξγ' ὁμιλίας	201
ΞΓ'. Ὁμιλία περὶ ὀργῆς καὶ θυμοῦ	202
Προδιοίξεις τῆς ξδ' ὁμιλίας	204

	Σελ.
ΞΔ'. 'Ομιλία ῥηθεῖσα τῇ κυριακῇ τῆς ἀποκρέω, περὶ δευτέρως παρουσίας	209
Προδιοίξεις τῆς ξε' ὁμιλίας	212
ΞΕ'. 'Ομιλία πρώτη εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῷ ἁγίῳ αββάτῳ	214
Προδιοίξεις τῆς ξς' ὁμιλίας	220
Ξς'. 'Ομιλία περὶ ἀκοσίας γλώσσης	221
Προδιοίξεις τῆς ξξ' ὁμιλίας	225
ΞΖ'. 'Ομιλία πρώτη λεθεῖσα εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπεραγίας Θεο- τόκου	230
Προδιοίξεις τῆς ξη' ὁμιλίας	246
ΞΗ'. 'Εγκώμιον εἰς τὴν ἁγίαν πρωτομάρτυρα Θέκλαν	252
Προδιοίξεις τῆς ξθ' ὁμιλίας	268
ΞΘ'. 'Ομιλία περὶ σεισμοῦ	271
Προδιοίξεις τῆς ο' ὁμιλίας	272
Ο'. 'Ομιλία περὶ κακῆς συναναστροφῆς	273
Προδιοίξεις τῆς οα' ὁμιλίας	275
ΟΑ'. 'Ομιλία α' περὶ ὠματος	277
Προδιοίξεις τῆς οβ' ὁμιλίας	280
ΟΒ'. 'Ομιλία β' περὶ ψυχῆς	283
Προδιοίξεις τῆς ογ' ὁμιλίας	286
ΟΓ'. 'Ομιλία λεχθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς μεγάλης ἐκκλησίᾳ τῷ με- γάλῳ σαββάτῳ, ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν φιλοχρίστων βασιν, ὅτε ἡ τῆς Θεοτόκου ἐξεικονίσθη καὶ ἀπεκαλύφθη μορφή	294
Προδιοίξεις τῆς οδ' ὁμιλίας	309
ΟΔ'. 'Ομιλία λεχθεῖσα ἐν τῷ ἄμβωνι τῆς ἁγίας Σοφίανίκα τοῖς ὀρθοδόξοις καὶ μεγάλοις ἡμῶν βασιλεῦσι, Μιχαὴλ κασιλείῳ, ὁ κατὰ πάσης αἰρέσεως ἐστηλογραφηθὴ θρίαμβος	314
Προδιοίξεις τῆς οε' ὁμιλίας	327
ΟΕ'. 'Ομιλία εἰς τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου	330
Προδιοίξεις τῆς ος' ὁμιλίας	352
ΟΣ'. 'Ομιλία ε' εἰς τὸν δίκαιον Ἰώβ	355
Προδιοίξεις τῆς οζ' ὁμιλίας	362
ΟΖ'. 'Ομιλία δευτέρα εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν τῆς ὑπερθεοτόκου (ἐλέχθη ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ βασιλέως)	368
Προδιοίξεις τῆς οη' ὁμιλίας	381
ΟΗ'. 'Ομιλία α' λεχθεῖσα ἐνώπιον τῆς ἁγίας ἡ' οἰκοῦ συνόλου	385

	Σελ.
Προδισίξεις τῆς εθ' ὁμιλίας	390
ΟΘ'. Ὁμιλία β' λεγθεῖσα ἐνώπιον τῆς ἁγίας οἰκουμενικῆς συνόδου	393
Προδισίξεις τῆς π' ὁμιλίας	396
ΠΓ'. Ἐπιτάφιος λόγος εἰς Γρηγόριον, μητροπολίτη Νικαίας	400
Προδισίξεις τῆς πα' ὁμιλίας	404
ΠΔ'. Ὁμιλία εἰς τὰ βᾶτα	410
Προδισίξεις τῆς πβ' ὁμιλίας	422
ΠΒ'. Ὁμιλία ῥηθεῖσα ὡς ἐν ἐκφράσει τοῦ ἐν τῇ βασιλείῳ περι- νόμου ναοῦ	428
Προδισίξεις τῆς πγ' ὁμιλίας	440
ΠΓ'. Ὁμιλία δευτέρα ῥηθεῖσα εἰς τὴν θεόσωμον ταφὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἡσοῦ Χριστοῦ, τῷ ἁγίῳ σαββάτῳ	442
Πίναξ Α' γραμμῶν ῥήσεων	473
Πίναξ Β' ἀθροιστικῶν λέξεων	500
Πίναξ Γ' ἐπανθώσεων τοῦ κειμένου	501
Πίναξ Δ' κυρίων ὀνομάτων	506
Πίναξ Ε' ἀρχ. καὶ τέλους ὁμιλιῶν	550
Πίναξ Σ' τῶν συμπληρώσεων	553
Πίναξ Ζ' φιλόφωνων συνδρομητῶν	570
Συμπληρώσεις νακος Ζ' φιλομούσων συνδρομητῶν	589
Πίναξ Η' τῶν περιεχομένων τοῦ Β' τόμου	590

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Αθηνών